

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

فەرھەنگی

شیرین

عەرەبی - کوردی

ئامادە کردنی: فاضل نظام الدین

www.iqraa.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

فهرهه‌نگی شیرین

فاضل نظام الدین

چاپی چواره‌م

سلیمانی ۲۰۰۷

فهرههنگى شيرين

فهرههنگى كوردى _عمرمبى

ناماده كردنى: فاضل نظام الدين

بيازىنى بهرگ و ناومرؤك:

شاروخ ئهرژمىنگى

چاپ: شقان

ژماردى سپاردن: (۴۵۷)ى سالى ۲۰۰۰

چاپى يهكهه: دمزگاي سهردهم

چاپى دووهم: سليمانى ۲۰۰۲

چاپى سييهه: سليمانى ۲۰۰۳

چاپى چوارهم: سليمانى ۲۰۰۷

چاپى چوارهمى ئهم فهرههنگه له سهرنهركى جهميل نظام الدين له چاپ دراوه

المقدمة:

منذ أكثر من ثلاثين عاماً و أثناء اشتغالي في عمل و اعداد قاموس (تستيزه گسته) النجمة الالامعة - كردى- عري، كنت أفكر بضرورة وجود قاموس آخر عري-كردى يكون مكملاً للقاموس المذكور. لكن العمل شاق جداً يحتاج الى جهد كثير و وقت طويل، لا يمكنني الاشتغال بهذين العملين معاً لذا اوقفت هذه الفكرة. استمرت في اعداد القاموس الاول الى ان انتهيت منه في خريف ١٩٧٣. ابي بعد عشرين عاماً أصبح جاهزاً للطبع، و فعلاً تم طبعة من قبل مديرية الثقافة الكردية مشكورة. و خلال عشر سنوات من بعد هذا التاريخ حياته للطبع ثانية بعد مراجعته وتنقيحه. فقامت مديرية الدراسة الكردية العامة في وزارة التربية مشكورة بطبعه (طبعة ثانية مزيدة و منقحة).

و بعد ذلك باشرت باعداد القاموس الآخر، عمل متواصل و تفرغ تام لمدة ثلاث سنوات اصبح القاموس النجمة الالامعة عريى - كردي جاهزاً. عرضت المسودة على الاستاذ محمد مصطفى (صمببور) قام بمراجعتها، ابدى ملاحظات قيمة، استفدت منها و ادخلتها في القاموس (و الاستاذ محمد غني عن التعريف، هو بحر من المعلومات في اللغة الكردية و عن الريف الكردي) و قد ضحى من وقته عدة شهور و كذلك قام شقيقي كامل نظام الدين بمراجعة الحرفين (ا ب و ابدى ايضا ملاحظات قيمة. اقدم شكري الجزيل للاستاذين و لمجهودهما، واعتز بتوجيهاتهما فقد اخذتها بنظرا الاعتبار.

يقول صاحب المنجد في مقدمة للطبعة السابعة عشر للمنجد وكرر هذا القول في الطبعة السادسة والعشرين :
اغلب الظن ان عملنا لا يخلو من خطأ فإلى أرباب اللغة نرغب ان يتفضلوا فيلفتوا نظرنا الى ما نكون قد لمنا فيه) و لنا
اقول واعترف بحقيقة لا يمكن اخفاها وهذا ان اللغة الكردية فقيرة بكلماتها ومصطلحاتها خاصة والحديثة منها.
لاقيت صعوبات جمه في إيجاد المعنى الوافي الكلمة ومن المحتمل وجود بعض الكلمات قد يكون معناها غير تام لو
مقارب للمعنى المطلوب. و لأجل ملء الفراغ في هذا المجال وضعت المعنى الدارج على الالسن مع لته غير كردية لو
شرحاً باللغة الكردية. وهنا أنكر العبارة الواردة في مقدمة القاموس العصري عري- انكليزي (امامنا اللغة الانكليزيه
فقد كان عدد مفرداتها لا يبلغ العشرين الف منذ عهد غير بعيد، فبلغ الآن ما يقرب من ربع مليون، جلّه من لغات غير لغة
الانكليز و الامريكان و ذلك بفضل ترحيب علمائهم بما يتسرب اليها من الفاظ غريبة حتى من لغات زنجوج امريكا،
لانهم يرون ان اللغة وسيلة لا غاية وان الالفاظ آلات و المعاني غايات) أي أننا لا يمكننا الاستغناء عن الكلمات و
المصطلحات غير الكردية و من الضروري الاستاعة بلغات اخرى.

لتبعت في ترتيب الكامات العربية الطريقة المتبعة في (المنجد و القاموس العصري عربي - انكليزي) لان هذا الترتيب يكاد يكون متحداً في جميع القواميس العربية.

و زيادة للايضاح و لمعرفة المعنى الحقيقي للكلمة فقد وضعت امامها معناها او شرحاً باللغة العربية و بعد ذلك وضعت المعنى باللغة الكردية. فهنا يمكن الاستفادة من هذا القاموس على اساس قاموس عربي-عربي لولا و ثم قاموس عربي- كردي ثانياً.

وختاماً أملى من المستفيدين من هذا القاموس والمعنيين في الاسرة التعليمية، و الادباء و اللغويين أن يزودوني بملاحظاتكم البناءة كي يتم تلافيها و تداركها في الطباعات المستقبلية.

و الى الجميع و كل من يخدم هذا المجال اسجل اعترائي بجميلهم و تقديري لمعنوتهم و السلام.

استعمال القاموس :

فإذا شئت البحث عن كلمة في هذا القاموس فما عليك الا ان تطلبها في فعلها الثلاثي وحسب موقع الفعل. فمثلا فُعَّه، لَيْف، إِيْتَلَف، تاليف مؤلَّف، لَف في الفعل الثلاثي لَفَّ. وكذلك عَهْد، تَعَهَّد، مُعَاهَدَه، مُتَعَهِّد في الفعل عَهَدَ. اما الكلمات التي فعلها الثلاثي مكون من حرف و الثاني مُشَدَّد ومثل شَدَّ، مَدَّ، حَدَّ، رَلَّ، عَزَّ فجاءت مواقعها في اماكنها وحسب تسلسل الحرفين فقط.

و الافعال التي ماضيها رباعي فقد رُدَّ و الى الاصل الثلاثي مثل دحرج في دحرو وعرقل في عرق.
ولسهولة البحث و التحرى عن بعض الكلمات التي يصعب على القاري معرفة فعلها الثلاثي فقد ذكرت قسماً
من هذه الكلمات في المواقع حسب تسلسل حروفها الالف بائية مع الاشارة الى موقع الفعل الثلاثي مثل استثنى (في
ثنى)، استنكف (في نكف)، استوطن (في وطن)، مؤتمر (في أمر)، ميلاد (في ولد) ميمون (في يمن).

ايضاح:

هناك الاشارات و الملاحظات يحتاج الى الشرح و التوضيح:

- الخط المعترض يقوم مقام الكلمة التي قبلها يُغنى عن تكرار كتابة الكلمة.

( ) وجود القوسين يُغنى عن تكرار كتابة الكلمة الواردة قبل القوسين او بعدهما فمثلاً كردى به
(نمسك، چهيك، گورزه)، لولا وجود القوسين تكون الكتابة: كردى به نمسك، كردى به
چهيك، كردى به گورزه و كذلك (كوت و پي، يكمسر، نمست بهجى) مرد، تقرا كالآتي:
كوت و پي مرد، يكمسر مرد، نمست بهجى مرد.

: نقطتين بعد الكلمة الوبية تفصل الكلمة عن معناها و شرحها.

نقطة واحدة بين كلمتين عربيتين تعني ان الكلمتين متشابهتان في المعنى، وكلاهما شرح
للكلمة الاصلية العربية.

الفارزة بين الكلمات الكردية عبارة عن الفاصل بين هذه الكلمات سواء كلمة واحدة او شرح
وبعدة كلمات.

الكلمات العربية كتبت بأحرف غليظة الحجم حتى تكون بارزة و مغايرة لحجم حروف الكتابة الكردية.

المصادر:

لقد اعتمدت على القواميس و المطبوعات التالية في اعداد هذا القاموس.

المنجد- قاموس عربي-عربي. تأليف لويس معلوف و مشاركة العشرات من نوي الاختصاص. الطبعة ٢٣،
دار الشرق، بيروت ١٩٧٨، و هو تراث المطبعة الكاثوليكية.

القاموس العصري-عربي-انكليزي. تأليف الياس انطون الياس و انوار الياس. الطبعة ١٣، شركة دار الياس
العصرية القاهرة ١٩٨٠.

القاموس العصري-انكليزي-عربي. تأليف الياس انطون الياس و انوار الياس، الطبعة ١٩، القاهرة ١٩٧٤.

قاموس كردي-انكليزي-تأليف توفيق وهبي و سى. جى. ادموندس. اوكسفورد ١٩٦٦.
قاموس الطالب-انكليزي-كردي. تأليف و ترجمة نخبة من اساتذة وزارة للتربية- مطبعة دار آفاق عربية

للمصاحفة ١٩٨٥

تستيره گمشه- كردي-عربي تأليف فاضل نظام الدين مطبعة الاجيال بغداد ١٩٧٧ الطبعة الاولى.

فرهنگى خال كردي- كردي تأليف شيخ محمد الخال مطبعة كامران، سليمانيه ١٩٦٠.

فرهنگى كشت و كال كردي- كردي تأليف معروف قرداغى مردوخى مطبعة دار السلام، بغداد ١٩٧٢.

مجلة پيرومرو زانست العدد ١٩٧٢/٤ و العدد ١٩٧٨/١٤

كراسات المصطلحات العلمية و اللغوية الصادرة من (المجمع العلمي، محافظة السليمانية و نقابة معلمين

السليمانية).

و استفدت من الكتب المدرسية المترجمة الى اللغة الكردية و كذلك من قاموس مهاباد و قاموس رابر-گيو

موكراني. و من مختار الصحاح- الامام الرازي. و القاموس الجديد الطلاب- تأليف نخبة من الاساتذة في تونس.

وشەي كۇتايى:

يەككە مەرجى بون و مانەۋى نەتەۋە زمانە. زمان كۆلەكەي ئەستۈرى راگرى نەتەۋە. زمان گەرەترىن كەلەپۇرى نەتەۋە كە يادگارە گىشتەكانى تۆمار ئەكات، بۆيە دىرىتتىن و نىزىكتىن ئاۋەلى نەتەۋە زمانە. كەسانى دلسۆزى نەتەۋە شانازى بە زمانەكەيانەۋە ئەكەن، خۇشيان ئەۋى و ئەپپارىزىن و گەشەي پى ئەدەن و پىشى ئەخەن. ئەم خۇشەۋىستىيە پاراستن و گەشەپىدانه پىش خىستى نەتەۋە ئەگەينىت.

زمانەۋان و دلسۆزى نەتەۋە ەەر لە كۆنەۋە ەستىيان بەم راستىانە كىردە. ەوليان داۋە ئەك زمانەكانيان لە لاۋىبون و ەموتان پىپارىزىن بەلكو ەوليان داۋە پىشى خەن گەشەي پى بەدەن، خۇشەۋىستىيە كەن. ەولنى ئەۋەيان داۋە ەك دىارەۋەكى پىرۆز پىشاشى بەدەن، مۆركى كىردەي يەردانىيان بە زمانەكەيانەۋە ناۋە تا ئەندامانى نەتەۋەكانيان والى بەكەن كە ەك پىرۆزەندىك سەپىرى زمانەكەيان بەكەن و سەرى پەرسىن و رىزەندى بۇ دانەۋىن. بىگومان ئەۋەش لە ەستى نەتەۋەيانەۋە ەاتە.

نوسەران و ەستىيارانى نەتەۋە لە رىگەي بەرەمەكانىانەۋە ەك ەلەبەست، چىرۆك، داستان، شانۇنامە، پەندە تىكرا پەخشان و نوسىن ئەۋ ەنگاۋەيان ناۋە كە زمانەكانيان دلىگىرتە شىرىتتىن و شانازى پىۋە بىرتى، ەروەھا پارىزراۋىش بىت لە لاۋى و بەلكو ەموتان.

ەروەك زىيانى مەۋە لە ەمەۋە روۋىكەۋە بەرەۋە پىش كەۋتەن و فراۋانى ئەۋات، ەروەھا زمانىش. زمانەۋان و روناك ىران بەدروستكىردن و دۆزىنەۋە داھىنان و گەشەپىدانى وشەۋە زاراۋە ەربىرىنى ئەۋى ەمەشە زمان ەۋەلەمەندە بەھىز ئەكەن، لە پال ئەمەشدا كارىكى ئەۋتۇ ئەكەن كە زمانىكى يەكگرتە بۇ نەتەۋەكانىيان بەرەخسىن. لە پال رەخساندى زمانىكى يەكگرتە بۇ ەەر نەتەۋەيك پىۋىستە وشەۋە رىزمان لە لايەن زانايانى زمانەۋە كۆبىكىنەۋە داپىرەزىن. ەەر كەسە بە گۆرەي ەۋل و بۆچۈنى خۇي درىخى نەكردە لەم بۋارەدا.

مەنىش ەەر لە مەداللىۋە ئەم خولايەم ەبەۋە، وشەم رىز ئەكەد و اتاكانىانم لە پالپاندا ئەۋەسى، بىرەم لە فرەنگ نوسى ئەكەدەۋە، تا لە سالى ۱۹۵۲ دا بىرەكەم زىاتەر چەكەرى كىردە بە بىروايەكى بەھىزەۋە دەستە دايە قەلەم و بناخەي پىرۆزەي فرەنگىكى كوردى. ەرمەيم دانا. زىاتەر لە پانزە سال پىۋەي خەرىك بوم، لە ئەجامدا فرەنگى ئەستىرە گەشە ەاتە بەرەم، لە سالى ۱۹۷۲ دا روناكى بىنى كە لە لايەن دەسگاي رۆشەنەي و بلاۋكردەۋەي كوردىۋە لە چاپ درا، زۆر سوپاس و رىزەم ەيە بۇيان.

پىش ەمەۋە كەس كەۋتە بەر دەۋەستى خۇم، خۇشەم بوم بە يەكەم رەخەنگەر، ەلەيەكى زۆرى چاپ و ەندى ناتەۋەم تىا بەدى كىرد، ژمارەيەكىش لە نوسەرانى بەرەزى بارى سەرنجى خۇيان ەربارى ەربىرى و ەلئيان سەنگان و رەخەمىان ئىگرت، ەەرچەندە ەندىك لە رەخەكانىيان بابەتتەنەم.

زۆرى نەخايان فرەنگەكە ئەمە، داۋاي چاپكىرەۋەي دۋەم كرا. مەنىش لەگەل رەچاۋكردەۋەي بارى سەرنجەكانى خۇم و نوسەران و خۇشەدەۋە بەرەزەكاندا دەستەم پىيا ەيئە و ئامادەم كىردەۋە بۇ چاپ بە شىۋەيەكى فراۋەتەۋە پوختەر، لە سالى ۱۹۷۸ دا بۇ جارى دۋەم لە لايەن ەزارەتى پەروەدەۋە چاپ كرا، زۆر سوپاسى كارەدەستەنى ئەكەم.

ەەر لەۋ كاتەۋە كە خەرىك ئەۋەم بەپىك ەيئەنى فرەنگى ئەستىرە گەشەي كوردى - ەرمەي، بىرەم لە فرەنگىكى تر ئەكەدەۋە كە ەرمەي - كوردى بى. پاش چاپى دۋەم بىرەكە لە مەشكەدا بە تەۋەي خەملى

و دهمستم پښ کرد، ههستم کرد که ئەمیان زۆر گرانتره، چونکه وشه زارومکانی زمانی عه‌ره‌بی زۆرتیرین
دۆزینه‌وه‌ی مانا و لیکدانه‌وه‌ی به کوردی رمانیکی زیاتری ئه‌و‌یت، بۆیه کاتیکی زۆر فراوانم بۆ ته‌رخان کرد،
له ماوه‌ی چهند سالی‌کدا به پش‌تیوانی فره‌نگی پێش‌م که بو به به‌ردی بنا‌خه‌ی فره‌نگ سازیم، ئەم
کارشم هه‌نا‌یه به‌ره‌م.

به‌لام پێش ئه‌وه‌ی بیر له چاپ‌کردنی بکه‌م بۆ ئه‌وه‌ی له کارمه‌مدا سه‌رکه‌وتوبم و نه‌گه‌ر هه‌له‌م که‌م و
کو‌ریه‌کی تێدا بێت پێشه‌کی چاره‌سه‌ر بکری‌ت و به پوختی بجێته به‌رده‌ست خوێنده‌واران وام به چاک زانی
کسی‌کی تر چاوی پیا‌بخشینی.

بۆ ئەم مه‌به‌سته یه‌که‌م جار په‌نام برده به‌ر کامل ژیری برام، داواکه‌می په‌سه‌ند کردو ته‌نها به پیتی (ا و
ب) دا چوه‌وه، زۆر تێبینی جوان و وردی پێشان دام، داوای لی‌ت‌بوردنی کرد بۆ پیا‌چونه‌وه‌ی پیته‌کانی تر
له‌به‌ر که‌می کاتی و ده‌ستگیرانی به کارمه‌کانی خۆیه‌وه. ئنجا په‌نام برده به‌ر مامۆستا محمد مصطفی
(حه‌مه‌بور)، ئه‌و‌یش مه‌ردانه هاته ده‌ست له ماوه‌یه‌کی که‌مدا فره‌نگه‌که‌ی به کۆلی سه‌رنج و لیکدانه‌وه‌ی
باش‌تر و فراوان‌تر دا‌یه‌وه دهمستم منیش له‌داوا نو‌سینه‌وه‌ی ئاماده بۆ چاپ په‌پر‌ه‌ویانم کرد. رێزو سو‌پاسی

زۆرم بۆ هه‌ردو مامۆستا و داوای ته‌مه‌نی درێژو سه‌رکه‌وتن و به‌ختیاریان بۆ ئەکه‌م.
داوا له پ‌سپۆرانی زمان و تیکرا خوێنده‌وارانی به‌رێژ ئەکه‌م درێژی نه‌که‌ن له هه‌له‌سه‌نگاندنی ئەم کاره‌و
بێ د‌ه‌نگ نه‌بن له هه‌یج که‌م و کو‌ریه‌ک و ئاگادارمان بکه‌ن له سه‌رنج و پێش‌نیار و ره‌خ‌نه، تاله چاپه‌کانی
ئاینده‌دا ره‌چاو بکری‌ن. به‌ره‌م هه‌یفانی فره‌نگی‌کی بێ که‌مو کو‌پی کاری تاکه کسی‌ک نه‌یه، هاری کاری
هه‌موان فره‌نگه‌که‌مان ئەگه‌یه‌نیته پله‌یه‌کی به‌رز‌تر.

پێشه‌کی سو‌پاس.

فاضل ۱۹۹۰

تَابِتَ الْجَمْرُ: اشتعل شدیداً/ بشکوک گه شایه وه،

کلپی سهند، قلایه وه.

أَبَتْهُ الْقَضِبُ: شدتُهُ/ خراب توپه بو، ناگری نه کرده وه.

إِبْتَعَ (في بيع) إِبْتَدَرَ (في بدر) إِبْتَدَعَ (في بدع) إِبْتَدَأَ

(في بدء) إِبْتَرَّ (في بن) ابْتَسَرَ (في بس) إِبْتَغَى (في بغى)

إِبْتَكَرَ (في بكر) إِبْتَلَّ (في بل) إِبْتَلَى (في بلى) إِبْتَهَجَ (في

بهج) إِبْتَهَلَ (في بهل)

أَبْجَد: الحروف الأبجدية: حروف الهجاء مُرَكَّبَةٌ

حسب (أبجد، هوز، حطي كلمن، سجعقص، قرشت،

ثخذ، ضطع) و لكل حرف يقابله رقم/ پیتکانی

زمانی عه ره بی ریزکراو به شیوه ی (أبجد، هوز...) بق هر

پیتیک شماره یک دانراوه .. به م جزیره.

800	هـ	500	د	100	ق	60	س	20	هـ	8	ع	5	ا	1
900	ح	600	غ	200	ف	70	ع	30	ج	9	ط	6	ب	2
1000	خ	700	ز	300	ک	80	م	40	ن	10	ی	7	ز	3
				400	ت	90	ث	50	ذ				4	

أَبَد:

أَبَدَ بِالْمَكَانِ: اقام/ گلی خوارده وه، مایه وه، تیاژیا،

— الشاعرُ أَبوداً: استعمل كلاماً لَا يَعْرِفُ معناه/

وشه ی وای به کارمیتا و اتای نه زانری

أ: همزة الاستفهام: هل/ ثایا، ناخو. اقرا ت خطابی:

ثایا نامه که مت خوینده وه

همزة التسوية: أم/ یان اذهب ت ام بقیت چویت یان

مایته وه.

أَب (في أ و ب) أَبٌ (في أبو)

أَبٌ إِلَيْهِ: اشتاق/ ثاره زوی کرد، تاسه ی کرد

أَبٌ: أغسطس/ مانگی گه لاویژ

أَبٌ: عُشْبٌ/ گیا، له وه، گزگیا.

أَبَابَةٌ: الحُفْنِ إِلَى الْوُطْنِ/ ثاره زو و بیرکردنه وه بق

نیشتمان، یاد.

أَبَا:

أَبَاهُ بِالسَّهْمِ: رماه به/ تیری تن گرت، تیره بارانی کرد،

ثاراسته ی کرد.

أَبَاح (في بوح) أَبَاد (في بيد) أَبَاش (في وبش)

أَبَتْ:

أَبَتْ النِّهَارُ: إَشْتَدَّ حَرُّهُ/ روزه گرمی کرد، تازی سهند.

- الحيوان: تَوْحُّش / هاربو، دپنده بو، شیت گیربو، کهله یی بود.
 أَبْد: خُلْد / مایه وه، نه مریو.
 أَبْد: بَرَى، متوحش / دپنده، کئیوی
 أَبْد: دوام / مانه وه، دویی.
 إِلَى الْأَبْد: دائماً / تاهه تا، همیشه.
 إِلَى أَبْد الْأَبْدین / هه تاهه تاهه
 أَبْداً قَطْعاً / نا، نه، هرگز، ببری برای
 - دائماً / هموگات، همیشه، هه تاهه تاهه.
 أَبْدی: دائم / بهره وام، هموگات، همیشه یی.
 مؤبِد: دائم. مَدَى الْحَیَاةِ / هه تا دویی، همو زیان، هه همیشه یی.
 أَوَابِدُ الشَّعْرِ / هَوْنَاوَه ی بِن هَاوَتا، ده گهن، دانسقه.
 أَبْد: أَبْدَة. مُتَوَحِّش، مخیف / دپنده، ترسناک.
 أَبْدَع (فِي بَدْع) أَبْدی (فِي بَدْع)
 اَبَر:
 اَبَر: لَدَغ / پیژهی دا، کهستی.
 - : اِفْتَرَى عَلَى / بوختانی پَن کرد، بَوَى هَل بهست.
 - الزرع: اصلحه / هالی پاچی
 اَبَر الزرع: اصلحه و لقحه / چاکی کرد، تَوَوَى نِیْزَه ی وه شانده به سر گوئه مییه کاند.
 اِثْتَرِ الْبِئْر: حفرها / هالی کند، بیری هه لکه کند.
 اِبْرَة الْخِیَاطَة / ده رزی، سوئز.
 - الْحِیَاکَة / شیشی چین.
 - النِّبَات / چقل، درک
 - الْحَشْرَة / جزو، تیش.
 - الْبِوَصْلَة / قبیله نوما.
 - مَغْنَطِیْسِیَة / ده رزی موگناتیس.
 - خِیَاطَة الْحِذَاءِ الشَّعْبِی / ته به ته، ته به نه.
 شَغْل ال - : تَطْرِیز / چین
 اَبَار: صایغ اِبْرَة / ده رزی دوست کور.
 الْاِبْرِی: بائع اِبْرَة / ده رزی فروش.
 الْمَثْبَر: المثَبَر: بَیْتُ الْاِبْرَة / ده رزی دان.
 اِبْرِیز: ذَهَبْ خَالِص / نالتونی تیزاب
 اِبْرِیسم: حریر / ناوریسم، ته موش
 اِبْرِیق: اِنَاوْ له عروه و قم / مه سینه، کتلی، لولینه.

- النشای / چاپز، قوڑی.
 اِبْرِیل: نِیْسَان / مانگی شهسته باران، گولان.
 اول - : یَوْم الْکَذِب / رَوْدی رَوْدی نِیْسَان.
 اِبْرَد (فِي بَرْد) اِبْرِش (فِي بَرش) اِبْرِص (فِي بَرص) اِبْرِق (فِي بَرَق)
 اِبْر: اِبْرَ: اِبْرَأ. وَثَب و رَكَض / قه له م بازی دا.
 اِبْرِیم / ناوَزونه، بَریم، بهره زوانه
 اِبْرِش:
 اِبْرِش، اِبْرِش: جَمْع / (کَر، گرد، خِی) کرده وه.
 اِبَاشَه: خَلِیْطُ مِنَ النَّاسِ. الْجَمَاعَة / کَومَه خه لک.
 اِبْض:
 اِبْض: شَدِیدِیْهِ مِنَ الْاَعْلَى اِلَى الْاَسْفَل / هه ردو دهستی بهست وه له سهرتا خوار، په یوه دهستی کرد.
 اِبْاض خَبَل / پت، په تی بهستنه وه.
 اِبْض: مَیْض: بَاطِن الرِّکْبَة / ره فیسک، پشتی کلاوه ی نه رَوَ.
 اِبْط:
 تَابَط: وَضَعَهُ تَحْتَ اِبْطِهِ / خستیه بن (باخه لیه وه)، هه نگلیه وه).
 اِبْط: بَاطِن الْکَتِف / کلیشه، باخه ل، بن باخه ل، بن هه نگل، بن دهست.
 اِبْطَاء (فِي بَطَا)
 اِبْق:
 اِبْق: هَرَب / رای کرد، هه لات، (تیش کور له دهست خاوه نه کی) رَوَى. بَوَى ده رچو.
 اِبْق: نَبَات الْکَتَان / که تان، روه کی که تان.
 اِبْکَم (فِي بَکَم)
 اِبَل:
 اِبَل: جَمَل. بَعِیر / وشر، حوشر.
 اِبَل: الْاِبَل: رَعَى و سَاس الْاِبَل / وشری (به ختور کرد، چهران، له وه یان).
 اِبَال: رَاعَى و سَایَس الْاِبَل / وشره وان.
 اِبَالَة: سَیَاسَة / رامیاری.
 اِبَالَة: بَالَة: رَزْمَة / گورده ی گیاو زهل، فرده. پَیْچَراوَه.
 - : رَعَايَة الْاِبَل و اِدَارَتَهَا / وشره وان.

- جُعران: جُعَل / قَالُوْجَه، قَالُوْجَه، گورخلینگه.
 - جلمبو: سرطان / قرژال، قرژان، قرژانگ.
 - دقیف: فراشة / په پوله
 - کرش: اکرش / ورگن، ورگ زل.
 - نظارة: ذو نظارة / عهینک له چاو، چاویلکه له چاو،
 چه شمعک پوښ.
 - النوم: خشخاش / خاشخاش.
 - الهول / په یکه ری نه بولول له میسر.
 - یقظان: دیک / که له شیر، که له باب.
 اب / لای گاوره کان پله یه کی نایینه، باوک، باب.
 ابوان. ابوین: والدان / دایک و باوک، باوان، داک و باب.
 ابوه: صفة الوالد / باوکی، باوکی، باوکیه تی.
 ابوی: من جهة الاب / له باوک وه.
 ابی:
 ابی: رَفَض / نهی ویست.
 - عاف / به جیتی میشت، وازی لای مینا، دهستی لای هل
 گرت.
 آب: غیر راضی / ناقابل.
 إباء: إِبَاءة / رَفَض / نه ویستن.
 أبی: مترفع. انوف / روح زل، لوت بهر، به فیز.
 ابیض (فی بیض) إتاوه (فی اتو).
 اتب:
 إتب: قمیص بغیر کمین / کراسی بن قول، کراسی
 قوتابخانه.
 إتجه (فی وجه) إتحاد. إتحاد (فی وحد) إتحف (فی
 تحف)
 اتد: إتاد: حبل یضبط رجل البقره اثناء الحلب /
 په تیکه قاجی مانگای پی نه بستریتته وه له کاتی
 دوشیندا، چه له مه.
 إتسع. إتساع (فی وسع) إتسق (فی وسق) إتصل
 (فی وصل) إتضع (فی وضع) إتضع (فی وضع) إتفق
 (فی وفق) اتقد (وقد) اتقن (فی تقن) إتقی (فی وقی)
 إتکا (فی وکا) إتکل (فی وکل).
 اتم:
 اتم بالمکان: اقام / مایه وه، گلی خوارده وه.
 ماتم: إجتمع فی حزن / پرسه.

ابابیل: فریق. جماعة / کومه ل.
 طیر ابابیل: طيور متجمعة متتابعة / پوله مه ل.
 إبلیس / شیتان، نیبلیس، نه مریمه.
 ابله (فی بله) ابلی (فی بلی) ابن. ابنة (فی بنی)
 لین:
 ابنة بشیء: عایه / تانوتی لئدا، سه رزه نشتی کرد،
 توانجی تن گرت.
 ابْن المیت: اثنی علیه. مدحه بعد موته / ستایش کرا،
 له سوری خوینرا.
 ابنة وتابنة: إقتی اثره / شوینی کهوت، شوینی پی
 مه ل گرت..
 ابنة: غیب / تانوت، خورش، ته شه ره، توانج.
 تأین: الشاء علی المرء بعد موته / ستایش کردن
 پاش مردن.
 حفلة ال - / چله ی مردو، چله گرتن.
 ابنة: عقدة الخشب / گرتی دار.
 - : عقدة القدم / میخکه، گرتی پی، بزماره.
 إبان الشیء: او له و اوانه / سه رها، مه پرت، توبه ره،
 نوخسه.
 إبان الشباب / مه پرتی لای، تافی لای، سیړه ی لای.
 ما یون: ملوط / لاقه کراوه، کونی، قورندهر.
 ابنوس. آبنوس / دره ختی نه به نوس.
 ایه:
 ایه له: فطن / بیری کهوتتوه، پی زانی، هاتوه بیری.
 لایوبه له: لا یلتفت الیه / گویی نادریتن ناوی لای
 نادریته وه.
 ابنة: نبهة و فطنه / بیری خسته وه.
 تأیه عن کذا: تفره / دهست پاک و بی تاوان ده رجو.
 ابنة: ابنة: عظمة / گوره یی، ده دبه، مه زنی،
 نه تننه.
 - : فخامة / که شخیو تروفیز، لوت بهرزی. شکوی.
 إبهام (فی بهم) ابهج (فی بهج) ابهر (فی بهر) ابهم (فی
 بهم)
 ابو: ابو. اب: والد / باوک. بابا. باب، بار.
 - کذا: ذو او صاحب کذا / خاوهن.
 - بیض: عنکبوت / جالالوکه.

اتن:

اتان: حمارة/ ماكر، ديله كر.

اتون: موقد نار الحمام/ كردهى حمام، كردهى

گرماء، دوزهخه، تون.

اتى:

اتى: جاء/ هات.

- به: احضره/ ميناي، ماوردى.

- الامرا و الشى: فعله/ كردى.

- الجرم: ارتكبه/ تاوانى كرد.

- الشجر: طلع ثمره، كثر حمله/ درهخته كه (بهى

گرت، بهر كهى نذر).

- الرجل: مر به/ به لايآ تتيه ي.

- المرأة: غشيها. دحل عليها/ لاقى كرد، دهستى

له كه ل تيكل كرد، چوه لاي.

- عليه: وشى/ بوختانى بى كرد، بوى هه ل بهست.

- عليه الدهر: اهلكه/ زه مانه رسواى كرد، پهريشانى

كرد، ميلاكى كرد، شه كهتى كرد.

- على الامر او الشىء: اتمة. انهاه/ تهواى كرد.

- المكان: جاء/ هات، هات بى نهوى.

اتاه الشىء و به: اعطاه ايآه/ دايه، پتي دا، بوى

ميآا.

آت: مقبل/ هاتو، داماتو، ناينده، نهوى كه يهت،

نهوى خواره وه.

مؤات: موافق/ بهجى، قايل.

إتاء الارض ريعها و حاصلها/ بهر بوى زهوى، بيت

و هاتى زهوى.

اقاوه: ضريبة/ باج، سه رانه، خاوه، بهرتيل.

اث:

اث النبات و الشجر: نمى/ روهك و درهخت گه شه و

زيادى كرد.

اث الغراش: مهذه/ جيگى (داخت، راخست).

- البيت: قرشه/ ناومالى كرد، ناومالى تازه ي ميآا.

اثاث: متاع البيت/ ناومال، كه ل و په ل، پيتاك، پيتول،

تفاق.

اثيت: غزير/ نذر، مشه.

- : سمين/ قه ل و، چود.

مؤثث: مفروش/ راخرو، مالى پرتاو مال

اثر:

أثر الحديث. نقله/ قسه كهى گياند، گنپايه وه.

- : أكرم/ بهخشى. ريزى لى نا، ريزى گرت.

أثر: ترك اثر/ كارى تن كرد، ههستى جولاند.

اثير: مكرم/ به ريز، گه وده، كاريگر.

ماثره: الفعل الحميد/ كارى (به كه لك، بهجى، گرنگ،

بايه خدان).

اثر لنفسه: اختار لنفسه احسن الاشياء و افضلها/

بى خوى باشترين و چاكترينى هه ل بزارد.

- على الامر. عزم/ دهستى پى كرد.

تأثر: شعر/ ههستى كرد، كارى تن كرا.

- : تكدّر/ زير بو، زير بو، دلى شكا.

- عواطفه/ سوزى جولا.

- : إقتفى اثره/ شوين پتي هه ل گرت، شوينى كهوت،

دوى كهوت.

- : تعقبه/ كهوته دوى، به شوينيا گرا.

استأثر بالشىء: إستبذ به/ داگيرى كرى، بى خوى

دانا.

- الله به: هات/ مرد، خوا برديه وه.

الاثر: الاجل/ مردن، كوئايى هاتن، گيان ده رچون.

أثر: علامة باقية/ نيشانه، شوين، شوين دهست و پى،

شوينه وار.

- : بقية اثره/ پاشماوه.

- : تأثر/ كارتى كردن، ههست جولان.

- : قديم/ كهلاوه. ديرين، كون، دير.

- سىء: وقع سىء/ كارتى كردنيكى خراب، نه نجام

خراب.

في - : بعد/ پاشان، دوايى.

على - : راسا/ راسته و خور، يه كسره، يه كنده روى.

اقتضى - : خرج في اثره/ شوينى كهوت، شوين

پتي هه لگرت، بهى هه لگرت.

آثار: علامات/ نيشانه، شوين دهست و پى، پاش ماوه،

شوينه وار.

- بقاء اثره/ كهلاوه، شتى كوئى ماوه، شتى

ديرين، شوينه وار، پاش ماوه.

دار ال - مَحْف / موزه خانه، شوپنه وارگه، دیرینگه.
 علم ال - / دیرین ناسی، شوپنه وارناسی.
 اثری. مختص بالآثار. عالم بالآثار / دیرین ناس.
 شوپنه وارناس.
 بقایا - ه / که لاهه، شتی کونی ماهه، شوپنه وار.
 ماثور: منقول / گنبراهه، پیشینان.
 - : قدیم / کزن، دیرین، دیر.
 قول - / قسهی کزن، قسهی پیشینان، قسهی نه سته ق،
 په ندی پیشینان.
 إسنائثر: إسنَبَدَّ وَّ خَصَّ لنفسه / خو په رستی کرد،
 له خو بایی بو.
 أثره: إسنئثار: حُبَّ الذات / خو په رستی، خو کامی.
 إبنثار: تفضیل / په سه ندر کردن، خه ک خوابی.
 تأثر: شعور / هست، هست کردن، هستیاری،
 کارتی کردن.
 - : إنفعال نفسی / هل چونی دهرونی.
 سریع ال - : حساس / به هست، هستیاری.
 - ال - و الاضطراب: عصبی / تو په، تو په و
 تپه.
 سرعة ال - / هستیاری، خیرایی هست کردن.
 - ال - و الاضطراب / تو په و تپیی، زو هل چون.
 تأثیر: وقع / کارتی کردن. هست جولاندن.
 - : نفوذ / دسه لات.
 ذو - / به کار، به میز، به دسه لات. دسه لاتدار. هست
 جولین، کاری گه.
 عديم ال - / بن کار، بن که ک، بن میز، پوچ.
 مؤثر: فعال / کاری گه، به کار، به میز، به کاویه ک.
 - في النفس و العواطف / هست جولین، به سوز.
 غیر - / کار نه کر، بن که ک، پوچ.
 متأثر / دلگیر، دلشکاو، کارتی کراو.
 اثری / تومز، تومس.
 اثف:
 إثفیه. أثفیه النار حجر توضع عليه القدر / سن
 به ردی ژیر مه نجهل، سیپا، کوچکی بن مه نجهل سن
 کوچکه.
 أثل:

اثل / دره ختی دارگن، گهن.
 اثم:
 اثم: اذنب / گونامی کرد، تاوانی کرد.
 اثم: ذنب / تاوان، خه تا، به زه، گونا.
 - : شر / خراپه، به دی، نه گریسی.
 اثم: مذنب / تاوان بار، تاوان کار، به زه کار.
 - : شریر / خراپه کار، به دره فتار، نه گریس.
 ماثم: ماثمة / اثم / تاوان.
 اثم:
 اثم: وشی / بوختانی کرد.
 ماثیه. ماثاة و شایة / بوختان.
 اجاب (في جواب) اجاز (في جون) إجتاح (في جوح)
 إجتاز (في جون) إجتز (في جَرَّ) اجتمع (في جمع)
 إجتنب (في جنب) إجتهد (في جهد).
 اج:
 اج الماء: صار ملحاً مُراً / سویر بو، سویر خوی بو.
 - ت. تاجبت النار: إشتد حرّها / کلپه ی سهند، گش
 بو هوه، قله ی هات.
 أجاج: يُلهب الفم / زور گرم، دهم نه سوتینن.
 ماء - مدان. شديد الملوحة / ناوی سویر، به کجار
 سویر.
 أجة: شدة الحر / کاتی زور گرم، چله ی هاوین،
 قرچه ی گرم.
 أجيح. أجيح النار / کلپه ی ناگر، بلپسه.
 أجاج: سمك مملح / ماسی سویر خوی، ماسی سویر
 کراو.
 أجاج: متلهب / زور گرم، نه کولن، کلپه سهند.
 أجوج. متأجج. وهاج / به کلپه.
 الأجة و الأجيح: صوت الكلام و حفيف المشي /
 دهنگی تپه ی پئ و قسه کردن، ژاوه ژاو.
 أجيح الماء: صوت إنصبابه / دهنگی ناو تن کردن،
 خو په ی ناو.
 اجدی (في جدو)
 اجر:
 اجر: كفاة / پاداشتی دایه وه، پیی به خشی.
 اجر: اكري / به کرپی دا.

- : استاجر / استکری / به کرئی گرت.
 اجر: ثواب. فکافاة / پاداشت، به خشین، خیر.
 - : جُعِل / کرئ، رزانه، مانگانه، مز، مزه.
 اجر: مخدوم / به کر گیرا، نیش کر، کرئ کار.
 اجرة: کراء، اتعاب / کرئ، دهست مز، هق دهست، مز.
 - : ثمن / نرخ.
 - : ایجار / کرئ خانو، کرئ مولک، کرئ.
 للایجار. معروض للایجار / بۆ کرئ.
 اجر: خادم، مستخدم / نیش کر، به کرئ گیرا، راگرت.
 - : عامل / کرئ کار، مزیه.
 مأجور. مُستاجر: مکرئ / به کرئ گیرا.
 - : مؤجر / به کرئ، به کرئ دراو.
 مُستاجر. مؤجر له / کرئ گرت.
 مؤجر: صاحب الملك / خاوهن مال، به کرئ دهر.
 اجر: طوب. قَرْمید / خشتی سور، خشتی کوره.
 اجراء. اجرئ (فی جری)
 اجص:
 اجاص: بَرقوق / مه لوزه.
 اجل:
 اجل: تاخر / دراکوت.
 اجل: آخر. أرجأ / درای خست.
 تاجیل: تاخیر / دواستن، میلان.
 مؤجل. مؤخر / دواخراو.
 اجل. وقت الاستحقاق / کاتی خزی.
 - : مدة / ماوه.
 - : وقت الموت / مهرگ، سهره مهرگ. گیان سپاردن، ناکام.
 إنقضى - ه: مات / مرد، گیانیدا، گیانی سپارد.
 لاجل: لوقت / بۆ ماوه به ک.
 - : ضد نقدا / قهرز.
 آجلاً أم عاجلاً / زو یا سرهنگ، نیسته یا دواړد.
 اجل: سبب کل عمل / پینار، خاتر، هز.
 د - : بۆ خاتر، له بهر.
 د - ک / بۆ خاتری تو، له بهر تو، له بهر دلی تو.

من - ک / له بهر خاتری تو، له بهر دلی تو.
 د - ان / له بهر نه وه.
 اجل: نعم / به لن.
 اجل: وجع فی العنق / مل نیشه.
 - : قطع من البقر الوحش / ره وگا کتوی.
 اجم:
 اجم: إشتد الحر / که رمای کرد.
 - : غضب / توبه بو.
 اجمة: ماوی الاسد / لانه، لانهی شیر.
 - : ایکه. غابة / دارستان، جهنگل، چره، بیسه، قامیسه لان، ژاذه لان.
 - : مستنقع. ماء راكد / زه لکار.
 الاجم. الحصن / قهلا، قهلات.
 آجن:
 آجن الماء: تَغییر لونه و طعمه / بۆن و رهنگی ناوړه کړیا.
 آجن: ماء عكر / ناوی لیل و بۆگن، شیلر.
 آجن الثوب: دقه بمدقة / به گلا کوتک پیاکیشا.
 إجانه: إناء تغسل فيه الملابس / سوننه، ته شت.
 منجنة: مدقة الفسال / گلا کوتک.
 اجنبی (فی جنب) اجهد (فی جهد) اجهر (فی جهن)
 اجهر (فی جهن) اجهض (فی جهض) احاط (فی حوط)
 احاق (فی حیق) احوال (فی حول) احبط (فی حبط)
 احبوله (فی حبل) احتاج (فی حوج) احتار (فی حیر)
 احتاط (فی حوط) احتال (فی حیل) احتبل (فی حبل)
 احتج (فی حج) احتد (فی حد) احتدم (فی حدم)
 احترس (فی حرس) احترق (فی حرق) احترم
 (فی حرم) احتسب (فی حسب) احتفل (فی حفل)
 احتفی (فی حفی) احتقر (فی حق) احتك (فی حك)
 احتكر (فی حكر) احتل (فی حل) احجم (فی حجم)
 احجية (فی حجي)
 احد:
 أحد: صَیْرَ واحداً ای فرداً / تاکی کرده وه.
 إتحذ القوم: إتلقوا / ریک که وتن، پیک هاتن، به ک وتن.
 - الشیطان: صارا واحداً / بون به به ک.

- الشیء بالشیء: إختلطا/ تیکه ل بون،
ناوِته بون.

أخذَ واحد (راجع وحد)/ یک.

- فرد/ یک کهس، تاک.

- ما: شخص ما/ یکک، زه لامیک، کهسیک.

- : يوم الأحد/ یک شمه، رۆزی یکشمه.

- : من الاسماء الحسنی/ ناوی خوابه، خاوی تاک و
تهنها.

أحاد: التسعة الاعداد الاولى/ یکان، تو ژماره

لهیکهوه تا تو.

أحدى عشر/ یانزه، ۱۱، یانگزه، یازده.

حادی عشر/ یانزه هم، یانزه همین.

توحید/ یک گرتن، خوابه رستی.

أحذب (في حذب) أصدق (في حذب) أخرج (في حرج)

أحرز_ في حرز) أحرى (في حری) أحسن (في حسن)

أحصی

(في حصی) أحکم (في حکم) أخلّ (في حل) أحمّر (في

حمص) أحمق (في حمق) أحوّل (في حول) أحيّا (في

حی)

أخ (في أخو).

أخبط:

أخبطوط. أخطبوط/ نهخته بوت، گیاندارکی ناوی به

هشت قاچی هیه.

أخت (في أخو) أختار (في خير) أختال (في خیل)

أختبر

(في خبر) أخترع (في خرع) أختزل (في خزل) إختش

(في خشی) إختص (في خصّ) إختصر (في خصص)

إختط (في خط) إختفی (في خفی) إختل (في خل)

إختلج

(في خلج) إختلس (في خلص) إختلف (في خلف)

أخدود (في خدّ).

أخذ:

أخذَ إسمًا. إشتهر/ ناویانگی سهند، ناوی ده رکرد.

- بذّبه او علیه: عاقبة/ سزایدا، تانوتی لیدا.

- إخذّه و بإخذّه. سار سیرته/ په پره وی کرد، چاوی

لّ کرد، شوینی کهوت، لاسایی کرده وه.

- به امسکه/ گرتی.

- : تناول/ وهری گرت، هلی گرت.

- حذرَه. تَنَبَه/ وریا بوه وه، ناگاداریو.

- دَمًا: قَصَد/ خوینی به ريو، خوینی لّ مات.

- رایته: شاورَه وطلب منه نصيحة - رایه/

راویژی (له گه لّ کرد، پښ کرد)، پرسى پښ کرد،

ناموژگاری پښ کرد، رای وه رگرت.

- علماً ب: تعلم و إنتبه لّ تښی گه یشت،

وریابوه وه.

- على غرّة: باغت/ کوټ و پړی کرد، دهس به جښ

خوی پیدای، گرتی.

- على عادة: إعتامها/ خوی پیوه گرت، فیږی بو.

- على خاطره: إمتعض/ دلخوشی دایوه، به سهریا

مات.

- على نفسه او على عاتقه: تَعَهّد/ گرتیه نه ستوی،

بریاری کردنی دا، په یمانی دا، گرتیه خوی، به لښی دا.

- نَفْسُهُ: تَنَفَّسَ/ هه ناسه ی دا، هه ناسه ی وه رگرت.

- نَفْسُهُ: استراح/ پشوی دا، حه وایوه، حه سایه وه.

- عليه: اعتاده/ خوی کرد به ناسیوی، موگری بو.

- عنه: نَقَلَ عَنْهُ/ لیوه ی وه رگرت، لیوه ی گڼپرایه وه.

- عنه: تعلم منه/ لیوه ی فیږیو.

- على يده: منعه عما يريد فعله/ نه ی میشت بیکا،

لښی قه ده غه کرد.

- في: شرع/ دهستی پښ کرد.

- مَرْضًا: إقتبسَه/ نه خوش کهوت، توش بو.

- : نال/ دهستی کهوت، سهندی، ساندی، پښی

گه یشت.

- و أعطی: شارك/ به شداری کرد.

- من شاربیه: قُصَّه/ سمبللی بری.

- يفعل كذا: بذّا/ دهستی پښ کرد، دهستی کرد به ..

- ت فيه الخمرة: أثرت/ خواردنه وه کاری تښ کرد،

سهرخوش بو.

- ه. أخذّه بذنبه او علیه: عاقبة/ سزای دا، تاوان

باری کرد.

- ه العجب: تَعَجَّب/ سهرسام ما، حه په سا، واقعی

وپما.

- الزوجة/ زن خوشک.

زوج ال - / زوا.

إخوة. إخوان/ برابان، برادران، برادران.

أخوة. إخاء. إخوة/ برابیه، برادریه، برابیه.

أخوی. أخوة/ برابانه، برادرانه، برادریه.

أخی. تآخی. تآخیا/ بون به بیا، بون به برادریه

یه کتری.

أخیة: مسمار بحلقة/ بزماری نهله قهیه که به سه ریه.

ادار. إدارة (فی دور) ادال (فی دول) إدار. إداة (فی

دین)

ادب:

ادب: هذب/ په روه رده ی کرد، ته مپی کرد.

- : قوم او اصلح/ دابیینی کرد.

- : عاقب/ سزای دا، ته مپی کرد.

تأدب: تهذب/ ته مپی بو، ته مپی خواردبو، په روه رده بو،

دابین بو.

- : به افتدی/ چاری ایئ کرد، ریو شوینی گرت،

په پره وی کرد.

- : عن. تخلق بأخلاقه/ خوو رهوشتی گرت.

- : تعلم الادب/ ویزه فیرو.

أدب: (ولم. عمل مآدبة/ زیافته تی کرد، ده عوه تی کرد،

میوانداری کرد.

أدب. تأدب: اخلاق/ رهوشت و خو، رهوشت به رزی،

رهوشت.

- : تهذب/ په روه رده کردن، ته مپی، ته مپی

کردن.

- : حشمة/ نابو، بن فیزی، ناغری.

- : السلوك و المعاشرة/ نه تیکیت، چونه تی تیکه لی،

رهوشت زانی.

- : ویزه.

علم ال - / ویزه، ویزه ناسی، زانستی ویزه.

قلیل ال - : غیر مؤدب/ بن نابوو، رهوشت نرم، که

نابوو، بن شهرم، تیز.

بأدب. بتأدب. تأدب/ به شهرمه وه، به

نه زاکه ته وه، به رهوشت به رزیه وه.

ادبی: يتعلق بالاداب و الاخلاق/ رهوشتی.

- : مختص بعلم الاداب/ ویزه یی.

الفلسفة الادبية: رهوشت زانی، فهلسفه ی ویزه یی.

ادیب: عالم. کاتب/ نوسر، بویر، تیگه یشتو، ویزه.

- : مؤدب/ به رهوشت، رهوشت به رز، ته مپی کراو،

په روه رده.

تأدیب. تهذیب/ ته مپی کردن، په روه رده کردن.

- : قصاص/ سزادان.

مؤدب: خلوق/ به رهوشت، رهوشت (به رز، پاک)، ته مپی

کراو، خوش (خو، رهفتار).

مؤدب/ مهذب/ ته مپی کرا، په روه ردیار.

آدب: مضیف/ خانه خوئی، خاوهن ده عوه ت.

مآدبة: وکیمة/ زیافته ت، بانگ کردن، ده عوه ت کردن،

سوودان، کزپ.

ادبخانه: مرحاض/ ناوده ست، نابخانه.

ادب (فی دین) إدب (فی دین) إدب (فی دین) إدب (فی دین) إدب (فی دین)

(فی درس) إدعی (فی دعو) ادلی (فی دلو)

ادم:

أدم. إندتم: اكل الخبز مع الإدام او خلط الخبز

بالادام/ به پیخوره وه خواردی، چه وی کرد.

إدام. أدم: ما یجعل مع الخبز او ما یؤکل معه/

پیخور.

- : دهن/ چه وی، دهن.

أدم: أبو البشر/ ناده م، باوکی مرو.

إبن آدم: بشر/ مرو، نینسان، ناده میزاد، نه وی

ناده م.

أدمی: بشری/ نینسانی. له ناده م بو.

أدم: اسم/ بزر.

أدمة: سمر/ بوری.

- : باطن الجلد/ بن پیست، بن تویر.

أدم- أدمة. الجلد المدبوغ/ پیست، پیسته، پیسته ی

خوشکراو.

- : ضحی/ به ربه بیان، روناکی.

أدام: تاجر الادیم/ بازارگانی پیسته، پیسته فروش.

أدمن (فی دمن) آدمی (فی دمی) آدمی (فی دنو)

أدوات. مواد. لوازم. مهمات/ که رسته، پیویستی،

نامیر، نامراز.

- منزلية/ پیویستی ناومال، تفاق .
 - المظليخ/ نامیری موبق، نامیری چیشتنگ.
 - البناء/ نامیری (به نایی، ساختمان سازی).
 - اداة: آله/ نامراز.
 - التعريف/ نامرازی (ناسین، شوناسی، پی ناس).
 ادی:
 اذی: وفی دینا/ قهرزی دایه وه.
 - إلی: (وصل/ بو به موی، گه یاندی بو.
 - إلی: (افضی الی/ گه بیه نه ونه نجامه.
 - السلام: حیّا/ سالوی کرد.
 - واجب الاقدام/ ریزی (لئنا، گرت).
 - الشهادة: شهد/ شایه تی دا، گه وای دا.
 - الواجب: قام بالواجب/ پیویستی به جی هیتنا،
 نه وه ی له ساری بو کردی.
 - العمل (و الوظيفة: قام به/ کاری خوی به جی
 هیتنا.
 - اليمين: اقسم/ سویندی خوارد.
 تادیة: وفاء/ به جی هیتنا، گه یاندن، دان.
 مؤدّی الی: موصل/ نه با بو، نه گاته.
 إذ:
 إذ/ له وکاته دا، له پی، که.
 - ذاك/ له بر نه وه، هه روه ها.
 - ما: لو/ نه گرت.
 - إذ: لو/ نه گرت.
 - لا: مالم/ مه گرت، تا کو.
 إذن. إذّا/ له بر نه وه ی، که واته، که وایو.
 اذر:
 آذر: مارس/ مانگی نه ورۆز، خا که لیوه.
 اذاع (في ذیج) اذعن (في ذعن) اذل (في ذل)
 اذن:
 اذن له: سمع له/ رزی دا، هیلا ی، هیشتی، ماوه ی دا،
 رتی دا.
 - له: استمع/ گوئی لی گرت.
 - له: رخص/ ده سه لاتی دایه.
 - الیه: استمع/ گوئی لی گرت.
 اذن: اعلم/ رای گه یاند، ناگاداری کرد.

- اذن بالصلاة/ بانگی دا.
 - اذن: شکا من اذنه/ هاواری گوئی کرد، گوئی
 ئیشا.
 استأذن: طلب الاذن/ داوی رتدانی کرد.
 إذن: إجازة/ رتدان، ماوه دان، پشو، رتی، ماوه.
 - : رخصة/ ده سه لاتی دان، ده سه لاتی.
 عن - ك/ رتی بده، ماوه بده، به خشه.
 استئذنان. طلب الإذن/ ماوه پی دان.
 اذان: الدعاء للصلاة/ بانگ دان، بانگ.
 مئذنة. ماذنة. موضع الاذان/ مناره، شویتنی بانگ
 دان، بانگ که.
 مؤذن. اذین/ بانگ دهر.
 اذین: صاحب/ رتی دهر، دهرگاوان.
 ماذون/ رتی دراو، خاوه نه هاده ی یاسایی و ماره برین،
 ماره بی.
 اذن: ملوحة/ نیشانه، رتی نیشان دهر.
 اذن: عضو السمع/ گوئی، گوچکه.
 - : غروة/ قولف، ده سک.
 - خارجية: صوان/ کراک.
 نخمة ال - / جیجیله.
 بنت ال - / لوزة الحلق/ نالو.
 اذنی. مختص بالاذن/ شاره زای گوئی، پزشکی گوئی.
 اذین/ گوچکه، گوچکه له، چواریه کی دل.
 - الایمن/ گوچکه له ی راست، گوئیله ی راست.
 - الایسر/ گوچکه له ی چه پ، گوئیله ی چه پ.
 اذان (الجدی، الارنب، الفیل، الفار، الدب): نباتات
 ذات زهار للزينة/ ناری روه کی کولدارن بو جوانیه.
 اذنب (في ذنب)
 اذی:
 اذی. تأذی. اصیب باذی/ نازاری گه یی، ئیشی
 پی گه یی.
 اذی: اضّرّ/ زیانی گه یاند، نازاری گه یاند، جه زده بی
 گه یاند.
 تأذی: استاء/ وه پس بو، بیزار بو، چارپس بو.
 - : تضرّر/ زیانی ای که کوت، زیانی پی گه یی، نوشی
 زیان بو.

- بینهم: او قد نار الفتنة / ناژاوهی نایه وه، ناگری
 ناشویی مهل گیرسان، ناشویی نایه وه.
 ارته: ایراث: ما تو قد به النار / مهل گیرسینه،
 چاوگه، سوتهمه نی.
 ارث (فی ورث)
 ارچ:
 ارچ: فاح شذاه / بۆن و بهرامه ی خویشی لی مهلسا.
 ارچ القوم: القی بینهم العداوة / ناژاوهی نایه وه،
 کیچه لی نایه وه، دوشمنایه تی تی خستن.
 ارچ: شذا / بۆنی خویش
 ارچ: مثير الفت / ناژاوه نره وه، مهل گیرسینه.
 أرجوان: شجرة / نرخیوان، درمختی نرخیوان.
 أرجواني: لون (احمر قائم) / نرخیوانی.
 ارجوجه (فی رجح)
 ارخ:
 ارخ الخطاب و غيره: عَرَفَ وَقْتَهُ / به رواری له سر
 دانا، کات نوسی کرد.
 - : کتب تاريخاً / میژوی نوسی.
 تاريخ: تعريف الوقت / رڤو کات زانین، رڤو کات
 دیاری کردن.
 - : حكاية / چیرۆک، داستان، به سه رهات.
 - : زمن / کات، دهم، چهرخ، سات.
 - : حكاية الحوادث و ازمنتها / میژوو.
 - : شخص : سيرة او ترجمة حياته / زیان نامه،
 میژوی زیان، یادنامه، سه رگوزشته.
 - : مؤرخة / به رواردانان.
 علم ال- / میژوناسیی، زانستی میژوناسی.
 علم ال- الطبيعي / میژوناسیی سروشتی.
 ختم ال- / مۆرکات، مۆری کات.
 تاريخی: مختص بالتاريخ / میژوناسی، کات زان.
 مؤرخ: عليه التاريخ / به رواری له سر، کات دیارکراو،
 کات دانراو.
 مؤرخ: مدون الحوادث التاريخية / میژونوس،
 میژوناس.
 ارخی (فی رخو) اردی (فی ردی)
 ارز: أرز / درمختی کاژ.

أدى. أدية: ضرر / زیان، ئیش، ناژار، وهزه، وهی.
 - : - : إساءة / خراپه، بهدی.
 لم يُصَبَّه - / زینانی پین نهگه یی، ناژاری نهگه یی.
 مؤذ: ضرر / زیان به خش، به زیان، زیاندار، وهزه ندار.
 - : مُسِيء / بپاوخراپ، خراپه کار.
 - : يَضُرُّ بالصحة / بۆ ته ندروستی خراپه.
 غیر - / بین زیان، بین وهی، بین ناژار.
 أراح (فی روح) أراد (فی رود) أراح (فی روح) أراق (فی
 روح)
 ارب:
 ارب: صار ماهراً / تیگه یشت، وریابو.
 - : إحتاج / پتویستی، پتویستی بو.
 - : تساقط / وهی، مه لوهی.
 أرب: أحکم / قایمی کرد، توندی کرد.
 أرب: أرب: إرب: حاجة / پتویستی، ویستن.
 - : - : غایة / نامانج، مه بهست.
 - : مهارة / چابوکی، چالاک، تیگه یشتن، زانیاری.
 أرب: عقل / تیگه یشتن، زانیاری، نه قل، ژوریتی.
 ارب: ماهر: عاقل / زانا، کارامه، وریا، چالاک، ژیر،
 بیرتیز.
 - : ثاقب الفكر: صریح / ساویک، له رڤو.
 مارب: غایة / نامانج، مه بهست.
 أربة: عقدة / گرئ، گرئ کویره.
 أربة: خاتله و خادعه / قیللی لی کرد، فریوی دا.
 أرب: أربة: خداع / فیل و نڤزانی، فریودان.
 إرب: عضو / پارچه ی لهش، نه ندام.
 أربة: أصل الفخذ / شله کی ران.
 إرباً إرباً: مقطوع / پارچه پارچه، لهت و کوت، نه نجن
 نه نجن.
 اربیان، روبیان: جمیری / جوړه قرزالیکی ده ریاییه،
 رۆبیان.
 اربیه (فی برو) ارتاب (فی ریب) ارتاح (فی روح) إرتجل
 (فی رجل) إرتدى (فی ردی) إرتكب (فی ركب)
 ارث:
 ارث: او قد / دای گیرسان، مه لی گیرسان، پیتی کرد.

- لبنان / کاژی لبنان.

اُرُز. رُز / برنج.

اُرشد (فی رشد)

ارض:

اَرْضُ المکان: کثر عشبہ / لہوہ پہ کئی خوش بو،

پاوهنی چاک بو.

تَارُضٌ بِالْمَکَانِ: اقام فیہ / مایہ وہ، تیامایہ وہ، تیا ژیا.

اُریض: کثیر العُشب / پرلہوہ، سہ وزہ لان.

ارض / زہوی، زہمین، خاک، بوم، ئہرز، بہژ.

- زراعیۃ / زہوی کشتوکال، زہوی و زار.

- رملیۃ / رهن، لمین.

- جرداء / روتن، سورک.

- رخوۃ / فشال، فشول.

- سہلۃ / دہشت، دہشتایی، پئ دہشت.

- صخریۃ - حَجْریۃ / بہرہ لانی، ہرہ،

چہ تن، کرین، کہرہ، شینک، خرپ.

- رسوییہ / رهند.

- ملحیۃ / شورہ کات.

- محروثۃ / شوم، شوب، کتلاو.

- یابسۃ: جافۃ / بہژ.

- طینیۃ / بانو، قورین.

- متموجۃ / زورک، ہرد.

ال - المقدسۃ. فلسطین / نہلستین، زہوی پیروز.

ابن ال - : قن / بہندہی نہلقہ لہ گوئ، بہندہی بہستراو

بہ زہویہ وہ.

کوکب ال - / گزی زہوی.

الطابق ال - ی / ژیرخان، نہومی بہکم لہ خانو،

نہومی بنوہ.

اَرْضیۃ: ما یطاف القدم / ژیرین، ژیر راخہ، شوین پئ.

- : اجرة الارض / کرئ زہوی، زہویانہ، کرئ

خاک، ئہزنانہ.

ارضی: خرشوف / روہکی خرشوف وہ کو جاویازہ

واپہ.

اَرْضۃ. النملة البيضاء / میروی سپی، دار خور، تہختہ

کالوس، مؤرانہ.

ارعن (فی رعن)

ارغ:

اُرغُل. ارغول: مزمار / زوپنا، زوپنای دولولہ، دوزہلہ.

اُرغُن. ارغون / ئورگون، تالہ تی موسیقا، ساز.

ارغون / گازی ئورگون.

ارغی (فی رغو)

ارقی:

ارقی: ذهب نومه / خوی زیا.

ارقی: إمتناع النوم / خو زپان.

ارقان: یرقان / نہخوشی زہردیی، زہرتک.

ارَقۃ. یرقۃ / کرؤمؤک.

ارک:

اریکۃ / تہخت، قہنہ قہ، تہختہ بہند.

ارم:

ارم الاضراس: یحکها بعضها ببعض / دانہ کرئ،

دانہ چپرہ.

ارم: اضراس / خری، دانی خری.

ارومة: اصل الشجرة وما یبقی منها فی الارض /

کوترہ دار، بنکہ دار.

- : مُحَقَّد. اصل / رہسن، سہرچاوه، بنہ مالہ.

ارُمۃ: یافطۃ. شعار / تالا، دروشم.

ارمل (فی رمل) / ارنب (فی رنب) / ارق (فی رھق).

ارو:

ارویۃ. ارویۃ: ضان الجبل / بزہ کئیوی، مہرہ کئیوی.

اری:

آری / رہگزی ناری، نہژادی ناری.

اری: غسل / ہہنگوین.

از:

اَزَّ الطیخ علی النار: غلی / ہاتہ کول، نہکولن، چزہی

ہات.

- الشراب الفوار. ثار / ہہلچو.

- النفس فی الصدر. تَنَفَّس بصوت / کرخی دئ،

نالہی سنگی دئ، خیزہی سنگی دئ، خیزہی ہات.

- ت الريح: صَوَّت / وژہی با دئ، گفہی ہات.

تَأَرَّزَّ المجلس: حاج بمن فیہ / بو بہ گرمہ دہنگہ

دہنگ.

اُرَّۃ: صوت الرعد / گرمہی ہور.

مُؤازِر: مُساعد: مُعين / پال پشت، پشنيوان، پشت
گير.

اَزِيْز (في ذيق)
اَزَف:

اَزَفَ الوَقْتُ: اقْتَرَب. دُنا / نَزِيك بوه وه، كات نَزِيك
بوه وه.

الرجل: عجل / خِزاي كرد، په له ي كرد، گورج بو.
تَأَرَّفَ القَوْم: تَدانِي و تَقارِب بعضهم بَعْضًا / له يه ك
نَزِيك بونه وه.

تَأَرَّفَ المَكَان: ضاق / جِيگه كه تنگ بو.

الرجل: ساء خلقه و ضاق صدره / خوي خراب
بو، حوسله ي نه ما.

اَزَفَ الجرح: اَنْدمل / برينه كه چاك بو، سارپژ بو،
گوشته و زوني كرد، قه تماغهي گرت.

ت الازفة: اقتربت الساعة / كات نَزِيك بوه وه، كاتي
هات.

اَزَفَة: يوم القيامة / رَوژي قيامت، رَوژي زيندوبونه وه.

اَزَفِي: السرعة و التشايط / خِترابي و چابوكي، چالاكي.
اَزَف: الضيق و سوء الحال / كه م دهستي و كه م
حوسله ي، زه بوني.

اَزَق:

اَزَق اَزَق المَكَان: ضاق / تنگ بو، تسك
بوه وه.

مازَق: مَضيق / تنگ بهر، كولاني تنگ بهر، شوييني
تسك.

الموقف الحرج / ته له زگه، تنگ و چه له مه ي،
مه لوښتي توش، باري ناهه موار.

اَزَل:

اَزَل. اَزَلِيَّة / ابدية / نه مر، هميشه، بي كوتايي.

اَزَل. ابدى / نه مري، هميشه يي، مه تاهه تايي، جاويد.

اَزَم:

اَزَمَة: شِدَّة / تنگ و چه له مه، ديشوار، تنگانگه، توشي.

اَزَمِيل (في زمل)

اَزِي:

اِزاء: مقابل و امام / به رايه ر، به رده م.

اس:

اللحم / چزه ي گوشت.

البُرد / سه رما، ساردي.

اَزِيْز: صوت / ناله، دهنگ، گرمه، گيزه.

النفس / خيزه ي سنگ، خيزه خيز.

الريح / گفهي با، وږه ي با.

الطائرات / گرمه ي فپوکه، فپه و وږه ي فپوکه.

صَوْتُ الغليان / قولبه قولبي كولان.

اِزاء (في اِزى) / اِزاح (في زِيخ) / اِزال (في زول)
اِزب:

اِزب الماء: جري / ناوه كه رقي.

مِيزاب. مِيزاب: مجرى الماء من السطح الى الارض /
پلوسك.

اِزب: قصير و سمين / كورته، كورته بالا، كورته بته،
گرده.

اِزيد (في زيد) / اِزداد (في زيد) / اِزدم (في زحم) / اِزدرى
(في زرى)
اِز:

اِزَّ: غَطَى / داي پوښي، روي پوښي، په چهي گرته وه،
خوي داپوښي.

اِزَّ: عاون / يارمه تي دا، پشتگيري كرد.

اِنْتَرَز. تَأَرَّز: لَبَس الازار / خوي داپوښي، به كالاي
ناودامان خوي پوښي، په شته مالي گرته وه.

اِزَّ: قُوَّة / هَيَز، تين.

اِزَّ: ظَهَرَ / پشت.

اِزَّ: ه: عَضَّدَه / پشني گرت، پشتگيري كرد،
يارمه تيدا.

اِزار. اِزَر: كل ما يستر. وزرة / كالا، بالاپوښ، داپوښه،
په شته مال.

الحائط / گوي سوانه.

مِئَر: فوطة الخدمة و الشغل / په شته مال، به ركوش،
پيش دامپنن، به روانكه.

اِزار / په چه، روپوښ.

مُؤازرة: مُساعَدة. مُعاوَنَة / يارمه تي، پشت (گرتن،
گيري).

تَأَرَّز: عون / پشت گيري، پال پشتي.

انسَسْ: (انشأ / دای مه‌زاند، پیکی هینا.

تأسَسْ: (أنشئ / دامه‌زرا، پیک‌هات.

اساس: قاعدة البناء / بناخه، بنچینه.

- : (اصل / بنه‌پهت، سه‌رچاوه، بنکه، بنواشه،

بنه‌ما، ره‌چه‌له‌ک.

لا - له / بن بنچینه‌یه، پوچه، درویه، راست نیه.

اساسی / بنچینه‌یی، سه‌ره‌کی، سه‌ره‌تایی، به‌راییی،

پیویست.

حجر اساسی / به‌ردی بناغه ..

تاسیس: إنشاء / دامه‌زاندن، بناخنه‌نان.

مؤسس: مُنشأ / دامه‌زراوه.

مؤسس: مُنشئ / دامه‌زیننه‌ر.

مؤسسه / دامه‌زراوه، ده‌سگا، ده‌زگا.

أس: دليل القوة في الرياضيات / هیژ، کار، جار، توان.

أس (في اوس) آسا (في اسو) اساء (في سوا) اساغ

(في سوغ)

اسب:

اسبانغ، سببانغ / سپیناخ.

اسبست / نه‌سوت، نه‌سپه‌ست.

اسبیداج، سبیداج / سپیاو.

اسبوع (في سبع)

است:

است. باب البدن / کرم، قنک، کون.

استاذ: معلم / ماموستا، پروفیسور.

إستاء (في سوا) استاثر (في اثر) إستاصل (في اصل)

إستامن (في امن) إستانف (في انف) إستاھل (في

اھل) إستباح (في بوج) إستبد (في بد) إستتب (في

تب) إستثمر (في ثمر) استثنی (في ثنی) استجار (في

جور) استجوب (في جوب) استحال (في حول)

استحق

(في حق) استحم (في حم) استحيا (في حی) استخبر

(في خبر) استخف (في خف) استدرک (في درک)

إستدعی (في دعو) استراح (في روح) استسقاء (في

سقی) استشار (في شور) استصوب (في صوب)

استطاع

(في طوع) استعان (في عون) استعار (في عور)

استعاض (في عوض) استعان (في عون) استعبد (في

عبد) استعفی (في عفو) استعلم (في علم) استعمل (في

عمل) إستقل (في غل) إستعجل (في عجل) إستعدّ (في

عدد) استغنی (في غنی) إستفاد (في فید) استفتح (في

فتح) إستفتی (في فتو) استفرغ (في فرغ) استغفر (في

فر) استقال (في قيل) استقام (في قوم) استقصی

(في قصو) استقل (في قل) استکان (في کون) استل

(في سل) استلقى (في لقی) استلم (في سلم) استماره

(في امر) استمال (في میل) استمر (في مر) استمنی.

استمنا (في منی) إستناخ (في نوخ) استنبط (في

نبط) استنجد (في نجد) استنشق (في شق)

استنطق

(في نطق) استنکر (في نکر) استنکف (في نکف)

استهان (في هون) استهتر (في هتر) استهجن (في هجن)

استهل (في هل) إستودع (في ودع) استورد (في ورد)

استوطن (في وطن) استوفی (في وفی) استولی (في

ولی) استيقظ (في يقظ).

اسد:

اسد / شیر.

داء ال - : جذام / گولی.

اسدی / شیرانه.

اسدی (في سدی)

اسر:

اسر: شد بالسير (ای بالاسار) / بال به‌ستی کرد،

به‌ستی‌وه.

- الرجل: سباه / گرتی، دیلی کرد، به‌ندی کرد،

به‌دیل گرتی.

- الحواس: سبی القلوب / دلی رفان، گیرده‌ی کرد،

شه‌یدی کرد.

إستاسر: اسلم نفسه (سیراً) خوی دا به‌ده‌سته‌وه،

به‌ند کرا، به‌دیل گیر، ملی که‌چ کرد.

اسر: سبی / گرتن، به‌دیل گرتن، دیل کردن.

- : جمع / هه‌موو، گشت.

باسره: برُمته / هه‌موی، سه‌ریاک، گشتیان، تیکراییی.

أسر: ساب / به‌دیل گر.

- : یسبی القلوب / دل رفین.

إسار: سیر: قید/ کورت، بازی به ند، قول به ست.
 اسیر: سببی/ دیل، گیراو، به ند.
 اسر: إحتباس البول/ میزگیران.
 أسرة: عائلة/ خیزان، بنه ماله، خانه واده.
 - : اهل/ کس و کار، کس، خزم.
 اسرائیل. اسم رجل/ نیسرائیل، ناوی مه لائکته به.
 بنو - : الیهود/ جولکه، جو.
 اسرائیلی: یهودی/ جولکه.
 اسط:

أسطبل: مأوی الدواب/ تهویه، گهوپ، پشتیر، په چه.
 اسطرباب: آلة فلکیة/ نه سترلاب.
 اسطوانه: بوری/ لوله، لوله ک، نه ستون.
 - : عمود/ کوله ک، ستون.
 - : الغفراف/ قهوان.
 اساطین: اعمدة/ کوله ک، ستون.
 - : العلم/ کوله کی زانیاری.
 اسطورة: حکایه/ داستان، چیرۆکی کون، نه فسانه.
 اسطول: مجموعة سفن/ کشتیگه ل، گه له کشتی،
 گه من گه ل.
 اسطی: معلم/ فیرکار، وه ستا.
 اسف:

أسف. تأسف علی/ داخی خوارد، داخی بۆ خوارد،
 خه می خوارد.
 أسف. تأسف/ داخ، خه م.
 وا اسفاه. یا اسفاه: وا حسرتاه/ به داخه وه،
 داخه کم، داخی گرانم، داخه ناچیز.
 أسف. اسيف: حزين/ به داخ، خه مبار.
 - : متأسف. مع الاسف: نادام/ به داخه وه،
 په شیمان.

یوسف له. مؤسف/ داخی بۆ نه خورئ، جیبی داخه.
 غیر ماسوف علیه. لا یوسف له/ جیبی داخ نه به.
 إسفلت/ قیر، نه سفله ت، زفت.
 إسفلج. سفلیج/ نه سفه نچ، که فی ده ریا.
 اسفندیان: شجر/ دار که ووت.
 اسفل (فی سفلی) إسفین (فی سفلی) اسقف (فی سقف)
 اسل:

أسل: دَبَب/ تیرژی کرد، دای دا.
 أسیل: أملس/ لوس، ساف، پوس.
 أسلة: شوكة/ مَتِخ، چَقَل، رم، درک.
 - : رأس اللسان/ سه ری زمان.
 مؤسَل: مُحَدِّد الطَّرَف/ نوک دار، نوک تیز.
 أسل: رمح. رماح/ رم.
 - : شجرة الاثل/ دار کفر
 اسلوب (فی سلب) أسلی (فی سلو) اسم (فی سمو)
 اسمر (فی سمر).
 اسمعت:
 سمعت/ چیه منتور.
 أسن:
 أسن. تأسن: تَغْيِير/ گۆرا، تَتِک چو، تام و بۆنی گۆرا.
 - : الماء: تَغْيِير طعمه و لونه و ريحه/ بۆگه نی کرد،
 ناوه که بۆگه نی کرد.
 تأسن و دة: تَغْيِير/ تَتِک چو، خۆشه ویستی و ره حمی
 نه ما.
 أسین. ماء أسین/ ناوی زه لکار، ناوی بۆگه ن، سیان،
 گه نار.
 اسان. بقایا/ پاشماوه.
 اسا:
 اسا الجرح: داواه. عالجه/ تیماری کرد، ده رمانی کرد.
 - : آسی: عَرَى/ سه رخۆشی لی کرد.
 - : عاون/ یارمه تی دا، یاریده ی دا.
 آسی بینهم: اصلح/ ریکی خستن، پیکي مینان.
 تأسی. إئتسی: إقتدی/ په پیره وی کرد.
 أسی علی: حزن/ خه مناک بو، په ست بو، خه فه تی
 خوارد.
 اسو: دواء/ ده رمان.
 آسی: طیبب/ تیمارکه ر، ده رمان که ر، پزیشک.
 تأسی القوم: عَرَّ بعضهم بعضاً/ سه رخۆشیان له یه ک
 کرد.
 تأسية. مؤاساة: تَعَزِيَة/ پرسه، ته عززی، سه رخۆشی
 کردن، دل خۆشی دانه وه، دل نه وایی کردن.
 مؤاساة: نكبة. کارثة/ به لا، کاره سات.
 مأساة: رواية محزنة/ ناستر، به خه م، به په ژاره.

أُسْوَة. إِسْوَة: قُدْوَة / پېشنهنگ، نمونه، وهكو، په پړه وې
كړ.

أُسْوَة بَكْذَا. مَثَل / وهكو، مانه ند.

أَسْوَان. حَزِين / خه م ناك، په ست، په ژاره دار، خه ميار،
خه مگين.

أَسَى. حَزَن / خه م، په ژاره، په ستی.

مُؤْس. مُحْزَن. فَاجِع / خه مدهر، په ستكړ، به خه م، به
په ژاره.

أَسِيَا. قَارَة أَسِيَا / ناسيا، كيشوهری ناسيا.

- الصغرى. بلاد الاناظول / توركيا.

أَسِيوِي / ناسيايی، دانیشتونای ناسيا.

أَسْوَد (في سود) إِشَار (في شور) إِشَاع (في شيع)

إِشْتَاق (في شوق) إِشْتِرَاك (في شرك) إِشْتَرَى (في

شرى) إِشْتَق (في شق) إِشْتَكَى (في شكوى) إِشْتَهَر (في

شهر) إِشْتَهَى (في شهو) أَشَدَّ (في شدَّ) أَشْرَ (في شور)

أَشْرَف (في شرف) أَشْرَق (في شرق) أَشْقَر (في شقر)

أَشْلَ (في شل) أَشْلَاء (في شلو) إِشْمَز (في شمن).

أَشْن:

أَشْنَة: طحلب / قهوزه.

أَشْنَان. إِشْنَان: نبات / نه سپون.

أَشُول (في شول)

أَص:

أَصَّ. كَسَّر / شكاني.

أَصِيص. مَكْسُور / شكاو.

- وعاء الزهر / نينجانه.

أَصَاب (في صوب) أَصْبَح (في صبح) أَصْحَى (في

صحو) أَصْدَى (في صدی).

أَصْد:

أَصْدَ الْبَاب: أَغْلَقَه / دای خست، پټوهی دا، جوتی کرد.

مَوْصِد: مَغْلَق / داخواو، پټوه دراو، جوت کړاو، گیراو.

أَصَدَّ: أَلْبَسَ / له بهری کرد، پوښی.

أَصْدَة: قَمِيص / کراس.

أَصَر:

أَصَرَ. كَسَّر / شكاني.

- عَطَفَ / بهزه یی پیاها ته وه.

أَصْرَة: إِرْتِبَاط. صِلَة / په یوه ندی، په ایمان، به نه کی،
به ند، هاوریکه.

(وَأَصْر الصداقة) / په ایمانی هاوریکتی، په یوه ندی

هاوریکتی، خوښه ویستی.

أَصَرَ، إِصْر، أَصْر: عَهْد / په ایمان.

إِصَار: وَتَد / سنگی دهوار.

أَصِر. إِصْرَار (في صر)

أَصْط:

أَصْطَبِل: مَاوِي الدواب / تویله، پشتیر، گوی، په چه.

أَصْطَاد (في صيد) أَصْطَاف (في صيف) أَصْطَفَى

(في صفو) أَصْطَك (في صك) أَصْطَلَح (في صلح)

أَصْغَى (في صفى) أَصْغَر (في صغر)

أَصْل:

أَصْل: رَسَخَ أَصْلَه / بنی داکوتا، بنی قایم کرد، ریشه ی

داکوتا.

- : كَانَ شَرِيف الْأَصْل / ره س نه ژاد.

أَصْل: بَيَّنَّ الْأَصْل / ره سنی و نه ژادی ده رکه وت،

راسته کی ده رکه وت.

تَأَصَّل: رَسَخَ / قایم بو، جیگیر بو، بنی داکوتا.

إِسْتَأْصَلَ: إِقْتَلَعَ / مه لی کند، مه لی کیشا، ریشه کیشی

کرد.

- : (أَبَاد) تَهْفُوتُونَاي کرد، له ناوی برد، کاوی

کرد، ویرانی کرد، بنه پری کرد.

- : ثَبَّتَ أَصْلَه / بنی داکوتا، جیگیر بو.

أَصْل: أَسَاس / بناغه، بنچینه، ریشه، زاوه.

- : النسخة الاصلية / ته وار.

- : جَذَر / رهگ، ریشه.

- : سَبَب. عِلَّة / هژ، دهرد.

- : مَنَشَأ / سه رچاوه، ره چه لهك، ماك.

- : نَسَب / رهگ ز، ره چه لهك، بنه چه، پنه وا.

إِبْن - : أَصِيل / ره س نه، جس نه، رهگ ز پاك، وه جاغ

زاده.

أَصْلِي: (أَسَاسِي) / بنچینه یی، بنه پرتی.

- : النسخة الاصلية / قه وار.

- : أَوَّلِي. اِبْتِدَائِي / سه ره کی، سه ره تایی.

- : حَقِيقِي / راستی، راسته قینه یی، ره س نه ی.

- قدیم: قبل غیره/ کون، دیرین، بهرین، نه ژاد.
السكان الاصليون/ نیشتمانیه کان، دانیشتوانی دیرین، دانیشتوه سهره کیه کان.
اصلاً/ فی الاصل/ له راستیدا، له کونه وه، له سهره تادا.
- قطعاً/ بتاتا/ هرگیز، هرگیزاو هرگیز.
أصالة الرأي/ فرمان یا بپاری راست و به جن، بیروای راست.
- حقیقه/ ره سنی، نه ژادی.
بالاصالة عن نفس/ به ناوی خومه وه، له خومه وه، له جیاتی خوم.
اصول: القوانین و القواعد/ یاسا، موده، باو، بنه ما، بنه چه.
- الکتاب: نسخه الاصلیه/ دهس نوس.
بِحَسَبِ الـ / به ریکو پینکی.
اصیل/ ابن اصیل/ ره سن، جسن، نه ژاد.
- حقیقی/ راستی، راسته قینه یی، ره سنی.
- ضد دخیل/ نیشتمانی، خومالی، خویی.
- عَشِيَّةُ: الوقت بين العصر و المساء/ ئیواره، پیش خورناوا، دهمه و خورناوا.
غیر - / ناپه سهن، ناجسن.
تأسیله: سلسلة النَسَب/ بنه چه، سه چه ره.
مُتَّصِل: راسخ/ ره سن، قایم، بن داکوتاو.
- مُزْمِن/ دريځخایه، له میژ، همیشی.
لا اصل له و لا فصل: الاصل. الوالد/ باوک و الفصل. الابن/ کړې. او الاصل. الحسب/ ره گزو و الفصل. اللسان/ زمان، نه باوکی هیه نه دایک، نه ره گزی هیه نه زمان.
اصمّ (في صَم) اضاء (في ضوء) اضاع (في ضيع) اضاف (في ضيف) اضبارة (في ضبر) اضرب (في ضرب) احزم (في حزم) اضطجع (في ضجع) اضطر (في ضر) اضطرِب (في ضرب) اضطرم (في ضرم) اضطهد (في ضهد) اضمحل (في ضمح) اضمَر (في ضمَر) اضمى (في ضنى) اطاح (في طوح) اطاع (في طوع) اطاق (في طوق) اطال (في طول) اطبق (في طبق).
اطر:

اطر: عطف/ چه مایه وه، لاریبه وه.
إطار: ما يحيط بالشئ/ چپوه، چوارچپوه، که مه، په راویژ، تهوق، چه موره.
- الابواب و الشبابيك/ باهو.
- الصورة/ چوارچپوه، چه موره ی وینه.
- النظارة/ چپوه، چپوه ی چاویله، چه موره ی چاویله.
- العجلة/ تايه، پېچکه، ره پده وه.
- الغریب و المنخل و الدف/ که مه.
أطرفة: ما احاط بالظفر من اللحم/ گوشتی دهری نینوک.
اطر: ذنب/ گوناو.
اطراد (في طرد) اطرش (في طرش) اطروحة (في طرح) اطعم (في طعم).
اطلا نطیقی. اطلنطی. اطلس/ دهریای توقيانوس.
اطلس (في طلس) اطلع (في طلع) إطمان (في طمن) اطنب (في طنّب) اعار (في عور) اعاق (في عوق) اعال (في عول) اعان (في عون) اعتاد (في عود) اعتبر (في عبر) إعتد (في عدّ) إعتدى (في عدو) اعتذر (في عذر) إعرض (في عرض) إترف (في عرف) إعتز (في عرّ) إعتزل
(في عزل) اعتصم (في عصم) إعتقد (في عقد) اعتقل (في عقل) اعتمد (في عمد) اعتنق (في عنق) اعتنى (في عنى) اعد (في عدّ) اعرب (في عرب) اعرج (في عرج) اعرض (في عرض) إعصار (في عصر) اعطى (في عطو) اغفى (في غفو) اعلام (في علم) إعلان (في علن) اعلی
(في علو) اعمى (في عمى) اعوذ (في عوذ) اعیّا (في عى) اغاث (في غوث) اغار (في غور) اغاظ. إغتاظ (في غوظ) اغتال (في غول) اغتبط (في غبط) اغتصب (في غصب) اغتفر (في غفر) اغتنم (في غنم) اغدق (في غدق) اغرى (في غرى) اغنى (في غنى).
اف:
اف: كلمة تُضَجَّر/ ثوف، ناخ، توخ.
تَأَفَّف: تَذَمَّر/ سکالای کرد، بۆله ی کرد، هه ناسه ی هه ل کیشا.

أَفَف: ضَجَر/ سَكَا، هه ناسه هه لَكِيشان، بۆله و خوته، پرت و بۆله.

أَفَاف: كَثِير التَّأَفُّف/ سَكَاكِر، هه ناسه هه لَكِيش.

أَف: وَسَخ الأذن/ پيسى گوى، چلگى گوى.

- : قَلَامَةُ الظَّفَر/ چلگى نينوك، نينوكى وه ريو.

- : قَلَامَةُ الظَّفَر مِثْل يُضْرَب فِي الخِصَّةِ والدَّائِلَةِ/ به رسواى بى بايه خه لَين.

افتقد (من فقد) إفترى (ل فرى) أفحم (ل فحم)

أفخ:

أَفَخ: ضَرْب عَلَى اليافوخ/ كِيشاى به ته پلى سه را.

يافوخ: ملتقى عظم مقدم الراس و مؤخره/ ته پلى

سه را.

افرنج:

إفرنج: أورييون/ نه وريباى، دانيشتوانى نه وريبا.

بلاد الافرنج: اورپوا/ نه وريبا.

افروديت/ نه فروديت، خواى جوانى و دلدارى.

افريقا/ نه فهرىقا، كيشوه رى نه فهرىقا.

افريقى/ نه فهرىقاى، دانيشتوانى نه فهرىقا.

أَفْضَى (فِي فَضْو) أَفْعَم (فِي فَعْم) أَفْعَوَان. أَفْعَى (فِي

فَعْو)

أَفَق:

أَفَق: جَال/ گه را، گه شتى كرد، سوپا به وه.

- الجلد: دَبَغَه/ پيستهى خوش كرد.

أَفَق: بَلَّغَ النِّهَايَةَ فِي الكَرَمِ و العلم/ گه يشته پزپهى

به خشنده يى و زانبارى.

أَفَاق: جَوَاب/ گه پوك، گه ريده.

أَفَق: أَفَق: كَرِيم. عالم/ به خشنده، زانبار.

أَفِيق: الجلد المدبوغ/ پيستهى خوشكراو.

أَفَق. أَفُق/ ناسو.

أَفَقَى: عَكْس عمودى/ ناسويى، خشكه يى، روك.

أَفَك:

أَفَك. كَذِب/ دروى كرد، بوختانى كرد.

إَفَك: كَذِب/ درو، ده له سه، بوختان.

أَفَاك: كَذَاب/ درزن، بوختانكه ر.

أَفَل:

أَفَل القمر أو النجم: غَاب/ ناوابو، ون بو.

أَفَل: ضِد بَارِغ/ ناوابو، ناوا.

أَقُول: ضِد بَزُوغ. غَائِب/ ناوابون.

أَفَن:

أَفَندى: سِيد/ نه فنى، نه فهندي.

أَفِيُون/ به ننگ، نه فيون، تلياك.

أَقَالَ (فِي قِيل) أَقَام (فِي قَوْم) إِقَاتَات (فِي قَوْت) أَقْتَبَسَ

(فِي قَبَس) أَقْتَحَم (فِي قَحْم) إِقْتَدَى (فِي قَدْو) إِقْتَرَحَ

(فِي قَرَح) إِقْتَرَعَ (فِي قَرَع) أَقْتَرَف (فِي قَرَف) أَقْتَرَنَ

(فِي قَرَن) أَقْتَصَد (فِي قَصَد) إِقْتَضَب (فِي قَضَب)

أَقْتَضَى (فِي قَضَى) أَقْتَعَى (فِي قَفْو) أَقْتَنَى (فِي قَنُو).

أَقَح:

أَقَحْوَان. قَحْوَان/ گولى به بيون، چاوه گا، چاوه پشيله.

أَقْرَضَ (فِي قَرْض) أَقْرَعَ (فِي قَرَع) أَقْسَمَ (فِي قَسْم)

أَقْصَى (فِي قَصْو) أَقْفَر (فِي قَفْر) أَقْلَعَ (فِي قَلْع) أَقْلِيمَ

(فِي قَلَم) أَكْتَرَثَ (فِي كَرَث) أَكْتَظَ (فِي كَظ) أَكْتَنَفَ

(فِي كَنْف).

أَكْد:

أَكْدَّ: أَوْثَقَ وَ شَدَّ/ به ستى، ته ننگى دا، چه سپانى،

قايمى كرد.

- : قَرَر و أَثْبَت/ سه لماندى، دلنيايى نواند، جيگيرى

كرد.

تَأَكَّد: تَوَثَّقَ/ قايم بو، چه سبا، به ستره.

- : تَقَرَّرَ وَ تَحَقَّقَ/ هاتدى.

- : مِنَ الأَمْرِ: تَوَثَّقَ/ دلنيابو.

تَاكِيد. تَوَكِيد: تَوَثِّقَ وَ تَحْقِيقَ/ دلنيايى، دلنيابون،

دوباره كردنه وه، چه سپاندن، سه لماندن.

اَكِيد: مُحْكَم/ به ستره، قايم، ته نكه دراو.

- : وَ أَثَق. مُحَقِّق/ دلنيا، دلنيايى، بن گومان،

چه سباو.

إِكَاد: سَيَّرَ يُشَدُّ بِهِ السَّرَج/ قايشى زين به ستن،

ته نكه.

اَكْر:

أَكْرَ الارض: حَفَرَهَا وَ حَرَّثَهَا/ هه لى كه تد، كيلاى.

اَكَّار: حَرَاث/ كيلاه، گاسن.

اَكْرَة: حُفْرَة/ چال، هه لى كه نراو.

- : البَاب/ ده سكى ده رگا، قولفى ده رگا.

- اکزیمیا / بُثور جلدية / بېړز.
- اکس:
- اکاسیا / دره ختی نه کاسیا.
- اَکْسَدُ: تَأْکَسَدُ: صدأ / ژهنگی (میتنا، گرت، مه ل میتنا).
- اکسده. تَأْکَسَدُ: تصدئه / ژهنگ (میتنا، گرتن، مه ل میتنا).
- اکسید: صدأ / ژهنگ، تۆکسید.
- الحديد / تۆکسیدی ناسن، ژهنگی ناسن.
- الرصاص / تۆکسیدی قورقوشم.
- الزنک. الخارصین / تۆکسیدی توتیا یا زینک.
- اکسجین / گازى تۆکسجین.
- اکف:
- اکف الحمار: شَدَّ علیه البرذعة / کورتانی کرد، کزپانی کرد.
- اکاف: برذعة / کورتان، کزپان، چله کړ، پالانی کړ.
- اکاف: صانع و بائع الاکاف / کورتان یا کزپان (درو، فروش).
- اکفهر (في کفر)
- اکل:
- اکل: تناول الطعام / خواری.
- افنى: آباد / له ناوی برد، قری ترخست.
- عليه الدهر و شرب / کۆن بو، په کی کهوت، به سه رچو.
- اکل. وکل. اکل: اطعم / دهرخواری دا، خواردنی دایه.
- إئتکل: اکل بعضه بعضاً / په کتریان خوارد، په ک په کی خوارد.
- تاکل: اكله الصدا / ژهنگ خواری، ژهنگ لئی دا.
- تُعَفَّن. بلی و تفتت / رزی، پوا.
- نخر / کلۆر بو، داخوړا، کرمۆل بو.
- بالاحتکاک / سوا.
- اکل: طعام / خوړده مه نی، خوراک.
- تناول الطعام / خواردن.
- غُرْفَة ال - / ژوری خواردن.
- وَقَّت ال - / کاتی خواردن.
- اکله: وجبة / ژه مې خواردن، تیرخواردنیک، ژه م.
- اکل: الذى يَأْكُل / بخور، خورا.
- الحشرات / میړو خور.
- اللحوم / گوشت خور.
- المنمل / میړوله خور.
- الاطعمة النباتية / روهمی، روهم خور.
- مأكول. يُؤْكَل. طعام / نه وهی نه خوړی، خوړده مه نی.
- خوراو.
- ماکولات و مشروبات / خواردن و خوړدنه وه.
- تَأْكُل: نَحْر / داخوړان، کلۆربون، رزان، سوان، پوکانه وه.
- اکال. اکول. اکیل: نهم / بخور، زقر خور، ورگ دپاو، چلیس، خورا، سکېږ.
- مئکال: مَلْعَقَة / کهچک.
- مئکله: قَصْعَة صغيرة / له گڼ.
- آکله: قُرْحَة جلدية / دومه ل، زیبکه.
- اکم:
- اکمه: تَل / گرد، ته پۆلکه، گردۆلکه.
- ال:
- ال...: أداة التعريف / که، نامرازی ناساندن.
- الا تُريد / نایا نه ویت، نات ویت.
- الآ: هلا / دهی، دادهی.
- إلآ: عدا / جگ، بینجگ.
- إلآ إذا: مالم / تاکی، نه گړ.
- و إلآ: وه ل، دهن، نه گینا.
- آلة. آلاتی (في أول) الآن (في أون)
- الب:
- ألب. تَأَلَّب: تَجَمَّع / کژبوهه.
- البي: مجتمع / کز، کژمه ل.
- أوب: نشیط / چاپوک، چالاک، گورج، جوست.
- البارح. البارحة (في برج)
- البوم: مجلد لحفظ الصور و غيرها / وینه دان، نه لیبوم.
- التام (في لام) التمس (في لمس) التهم (في لهم) التی (في لتی) الذى (في لذی)
- الس:
- ألَس: خان / ناپاکى کرد.
- اختلط عقله / تیک چو، شیت بو، شیوا.
- ألَس: خيانة / ناپاکى، خیانهت.

- جُنُون/ شَيْتِي.
مالوس. مَجْنُون/ شَيْت، ناته وار.
الف:

الف: إعتاد. تعود/ راهات.
- : صار اليفاً/ مالى بو، مۆگر بو، رام بو، كهوى بو.
الف. عاشر و انس/ تىكه ل و مۆگر بو.
الف: صَيَّر اليفاً/ مالى كرد، مۆگرى كرد، رامى كرد.
- : وَحَّد/ كۆرى كردنه وه، خستنه پال يهك، كردنى به يهك، يهكى خست.

- بَيْنَهُم: وَفَّق/ رَيْكِي خستن، يهكى خستن.
- الكتاب/ داي نا، نوسى.
إِثْتَلَفَ بِهِ. إِتَّحَد/ تىكه ل بون، يهكيان گرت، پيڭ هاتن، كۆربونه وه.

- به. إعتاده/ راهات له گه لى.
تَأَلَّفَ مِنْ كَذَا/ پيڭ هاتوه له، دروست بو له.
أَلْفَةً. إلف: مُؤَانَسَةً/ ياهورى، مۆگرى، كهوى بون.
- : صداقة/ هاوڤڤيه تى، براده رى، سهروساخت.
- : إتحاد/ يهك گرتن، يهكيه تى، يهك بون.
اليف: ضد وحشى/ مالى، مۆگر، رام، كهوى، دهسته مۆ.

- : (انيس/ ياهور، هاوده م.
إيلاف: العهد/ مەرج و پەيمان.
مأنف: ما يَأْلَفُهُ النَّاسُ/ باو، ناسايى.
أَلُوف: كَثِيرُ الْأَلْفَةِ/ زو راديت و مۆگر ده بڤيت، راهاتو.
- : حَمِيم/ خۆشه ويست، گيانى به گيانى.
إِتْتِلاف: وئام/ ناشتى، خۆشى، رَيْكِي، هاوکارى، كۆكى، پيڭ هاتن.

- : إتحاد/ يهك گرتن، يهكيه تى، يهك بون.
حكومة إئتلافية/ حكومه تىكى پيڭ هاتو به هاوکارى.
تأليف الحيوان/ ئازده ل راهيئان، مالى كردن، مۆگر كردن، رام كردن.

- الكتب/ كتيب دانان، دروست كردن، پيڭ هيتان.
مؤلف: مكتوب/ دانراو، دروست كراو، پيڭ هيتراو.
- من كذا: مركب من/ له .. دروست بوه يا پيڭ هاتوه.
تألف. تجمع/ كۆيونه وه، گردبونيه وه.

- : تَانِيْس. تدجين/ مۆگرى، مۆگريون، راهاتن.
مؤلف. كاتب/ دانەر، نوسەر.
مالوف: عادى/ ناسايى.
- : دارج/ باو.

غير - : نا ناسايى، ناباو.
إلف. وكيف: صديق/ هاوڤڤى، براده ر، هاوده م، هاو له.
الف: عشر مئات/ هزار.
إلف: الحرف الاول/ يهك م پيتى ئەلف و بى و نه بجه دى عه ره بى.

الق:
الق. تألق. إئتلق/ شەوقى دايه وه، دره وشايه وه، تيشكى دايه وه.

تَأَلَّفت المرأة: تبرقت و تزيفت/ نارايشتى خۆى دا، خۆى تاس و لوس دا.
ألق. كَذَّب/ درۆى كرد.
- : جُنْ/ شَيْت بوو.
مُتَأَلَّق. لامع/ دره وشه دار، شهوقارى، دره خشار، پرشنگ.

مئلق. مالوق. مجنون/ شيت، تيك جو.
أولق: جنون/ شيتى.
تألق: لمعان/ دره وشانه وه، شهوق دانه وه، دره خشانه وه.

القى (في لقى) الكحول (في كحل) الله (في اله) ألم (في لم)
الم:

الم. تألم. تَوَجَّعَ/ ئازارى گه بشت، ئيش پى گه بشت، ئيشا، سوئى چيشت.
ألم. ألم: أَوْجَعُ/ ئيشى گه ياند، ئازارى دا.
اليم. مؤلم: مَوْجِعُ/ به سوئ، به ئازار، به ئيش، ئيشدار.

- : مُحْزَنُ/ به خەم، مات، خەمبار.
ألم: وَجَعُ/ ئەندىشه، ئازار، ئيش، سوئ، دل ئيشان، گاشه.

الماس. ماس/ ئەلماس.
المنيوم. الومنيوم/ فافون، ئەله منيوم.
اله:

إِلَه: رَفَعَ إِلَى مَنْزِلَةِ الْإِلَهِ / کردی به خوا، په رستی.
 تَأَلَّه: صَارَ إِلَهاً / بو به خوا.
 - : اعتقد بالله / پروای کرد به خوا، ثیمانی هیتا،
 باوه پی کرد.
 الله: رب الكون / خوا، یه زدان.
 إله: مَعْبُود / خوا، په رستراو، یه زدان.
 - البحر: نَبْتُون / خوی ده زیا، نه بتون.
 - الحرب: مارس / خوی (جنگ، شپې)، مارس.
 - الحب: کيوييد / خوی (دلداري، خوښه ويستی)
 کيوييد.
 - التجارة: ميرکوری. هرمن / خوی بازرگانی،
 ميرکوری، مورمن.
 إلهة: معبودة / خوا.
 - الحکمة: مترقا / خوی ژيري، منترقا.
 - الجمال و العشق: فينوس / خوی جوانی و
 دلداري، فينوس.
 لله دَرَك: مَرَحَى / ثافه رين.
 بالله عليك: ارجوك / تو خوا، تګايه.
 اللهم. يا الله / خوايه، ياخوا.
 تالیه: الرفع لمنزلة الإله / به خواکردن، به رزګړنه وهی
 بڼه راده.
 ألوهة. الوهية / خوايي، خوايه تی، خواپه رستی.
 آله (في أول) الهم (في لهم) الهی (في لهو)
 الا:
 الا في الامر. قَصَّرَ / که مته رخه می کرد.
 لم يَأَلْ جُهْدًا / خوی هیلاک نه کرد، هر گویشی نه دایه،
 پښتی پتوه نه ئیښا.
 الى. حرف جَرَّ / بؤ، له.
 - (ان / تا، تاګو، هه تا.
 - متى / تاګی، هه تاګی.
 إِلَيْكَ. لَكَ / بؤ تڼ.
 - هذا: خَذَّ / بېګره، نه مه بؤ تڼ.
 - عَنَى: اِبْتَعَدَ / دورکه وده وه، وازم لای بیتنه، لیم
 دورکه وه.
 آية. لَيْتَ / ذیل الغنم / دوګ، دوګ، ته پړزه.
 - : عَجِيزَة / سمت، که نه ل.

(ام):
 أُم: او / یا، یان، یاخود.
 أُمًا: لکن / به لام.
 إِمًا: إِمًا هَذَا / او ذاك / یا هم یا نه.
 أُم: قَصَدَ / بؤی چو، وای نیاز بو، مه به سستی بو.
 - الْقَوْم: تَقَدَّمهم / پېښیان کهوت، پېښ نویژی کردن.
 - ت المرأة: صارت أُمًا / بو به دایک.
 أُمُّ الشَّيْء: جعله ملكاً لَلأُمِّ / ده سستی به سهرارګوت.
 أُم: والدَة / دایک، دایه.
 - : قَالِب / قالب.
 - : مَصْنَد. اصل / سهرچاوه.
 - (أوبق: بوم / کونه پېو، پېو.
 - القرى: مَكَّة / مه ککه، شاری مه ککه.
 - القرى: النار / ناګر.
 - اربع و اربعین: حَرِيش / کرمی هه زارپښ.
 رای بِأَمِّ عَيْنَيْهِ / به چاوی خوی دی.
 (امام: قَدَّام / پېښه وه، پېښ، بهر، به رده م، بهرو.
 - : تَجَاه / بهرامبر، روبه پو.
 - : فِي حَضْرَة / له به رده م.
 - عَيْنَيْهِ / له پېښ چاودا.
 إِمَام: قَائِد / پېښه وا، پېښه ګ.
 - الجامع: پېښ نویژ، ثیمامی مزګوت، به رنویژ.
 إِمَامَة: رِئَاسَة / پېښه وایی، پېښ نویژی.
 أُمَّة: شَعْب / ګډل، میللته، نه توه.
 - : جِيل / نه وه، وه چه.
 أُمَم: شَعُوب / ګه لان.
 - ی: مُتَبَادَل بَيْنَ الْأُمَم / جیهانی، نه توه یی.
 - ی: وَثْنی / بڼه ګه ز.
 ال - المتحدة / ګه له یه ګرته وګان، نه توه یه ګرته وګان.
 أُمِّي: مَخْتَص بِالْأَم / دایکانه.
 - : غَيْر مُتَعَلِم / نه خوینده وار.
 - : جَاهِل / نه زان.
 (أُمِّيَّة. أُمُومَة: صِفَة الْأُم / دایکیتی.
 - : جَهْل / نه زانی، دواکه وتویی.
 - : جَهْلُ الْقِرَاءَة وَ الْكِتَابَة / نه خوینده واری.

ولی الامر/ خاوهن، به خیتوکر، بهرپرسیار،
 سه به رشتیار، گه وره، چاوسورکر.
 ألو الامر: الرؤساء و العلماء/ کاریه دهست و زلانیان،
 بهرپرسیاران.
 أمر: صاحب الامر/ فرمان رهوا، خاوهن فرمان،
 بهرپویه، فرمانده.
 - في صيغة الامر/ فرمان دهر.
 امرأة: صوّة، مَعْلَم/ نیشاندهر، میل نیشانی رنگ.
 أمارة: علامة/ نیشانه.
 - كلمة السر/ نهین وشه، وشه نهینتی.
 إمارة: صفة الامر. يحكمها أمير/ میرنشین.
 - : ولاية/ ناوچه، هریم.
 أمير: سليل الملوك/ میر، شازاده، میرکوپ، بهری
 پاشایان.
 - : رئيس/ سهووک، فرماندار، فرمان رهوا،
 سهرگه وره، سهرک.
 - : مشاور/ راوریز (که، کان).
 - البحر/ میری ده ریا.
 - اللواء/ میرنالا.
 - المؤمنین: عمر بن الخطاب/ عومری کوپی
 ختاب.
 أميرة: زوجة أو ابنة الأمير/ میرکج، شائن، خاتون،
 قهرالچه.
 - النحل/ شاههنگ.
 ال - الحمراء/ په پوله سوره، په پوله ره نکاورهنگ.
 امیری: حکومی/ میری.
 مأمور: الذي أمر/ پین سپنراو، به جی مینر.
 - : موظف حکومی/ فرمان بهر.
 - : مندوب/ نوینر، نیراو، نیردراو.
 - المركز/ قومیسر.
 مأمورية: مهمة/ فرمان بهری.
 مؤتمر: اجتماع/ کوی کوبونه، کونگره.
 إمرأة: امرأة/ ضعیف الراي و المشورة/ کم باوه، پین
 باوه، پین را.
 إقتدار: مؤامرة: مداولة. مفاوضة/ کونگره گرتن،
 کوبونه، وت و ویز.

تأميم/ دهست به سهراگرتن، خومالی کردن.
 إمارة (في أمر) أمارط (في ميط) أمارع (في ميع) آمال
 (في ميل) آمان. امانه (في أمن) أماء (في موه) إمتاز
 (في مین) امتثل (في مثل) إمتحن (في محن) إمتشق
 (في مشق) إمتص (في مص) إمتطی (في مطو)
 إمتعض (في معض) إمتهن (في مهن).
 آمد:
 آمد/ کات، ماوه، دهم.
 منذ- بعيد/ ده میکه، له ده میکه وه، له زوه وه.
 امر:
 أمر: طلب فعل شيء/ فرمانی دا.
 أمر: أمر. جعله أمیراً/ کردی به میر.
 - : - : إعطاء السلطة/ میزو دهسه لاتی دایه.
 أمر: شاور/ راوریز کرد، پرس کرد.
 - : كلفه/ رای سپارد، پنی سپارد، فرمانی پین دا.
 تأمر: دبر أوحاك مؤامرة/ پیلانی گتیا، نازاوهی
 نایه وه.
 تأمروا عليه: تواطوا عليه/ پیلانیان نی گتیا.
 إئتمر: إئتمر/ ناماده بی نواند، دهسته و سنگ وهستا.
 إئتمروا: تأمروا/ تشاوروا/ راوریزان کرد، لئی دوان.
 تأمر: تحکم: تسلط/ زال بو، زه بر توئگی نواند.
 امر: فرض/ فرمان.
 - : تفويض/ ریئدان، متعاندان.
 - : سلطة/ میزو، دهسه لات، زه بر توئنگ.
 - : صيغة الامر في النحو/ کرداری فرمانی.
 - : مسئله/ فرمان، کار، نیش.
 - : شان/ مه بهست، کردار.
 - : عال/ بالا فرمان.
 - : بدیهی/ فرمانی به لگه نه ویست، فرمانی پین گومان.
 - : مُحقق أو واقعي/ فرمانی راست، فرمانی به جی.
 - : معروف/ فرمانی زانراو.
 - : ما، شيء ما/ فرمانیک، کرداریک، کاریک، شتیکی.
 تحت امر/ له زیر فرمانتایه، بهر مو، ناماده بین.
 قضی الامر/ به سه رجو، تازه تنبیهی، مرد، هیچ نه ما،
 کار له کار ترازا.
 قضی امره/ نی بوه وه، په پی کرد، کوژی وه.

- على الحياة او ضد الحريق / بیمه ی کرد.
 - به على حیاتہ / دستہ بہری ژیا نی کرد.
 - إئتمن. إستمّن: وثقّ به / باوہ پی پی کرد.
 - إستمّنہ. طلب منه الامان / داوی دلتیایی لی کرد.
 - آمنّ به: إعتقد به. صدّقہ / بروای پی کرد.
 - به: وثقّ به / متمانه ی پی کرد، لیی دلتیابو.
 - امن. امان: ضد خطر / دلتیایی، بیوہ یی، بی زیا نی.
 - - : سلام / ناسایش، ناشتی، ناسودہ یی.
 - عام / ناسایشی گشتی، ناشتی گشتی، ناسودہ ی گشتی.
 - المحافظة على ال - / ناسایش پاراستن.
 - آمنّة: موثوق به / باوہ پی کراو، جی باوہ پی.
 - آمنّة. یثقّ بكل واحد / ساویلکه، به سه زمان، خوش باوہ پی.
 - آمن. یامن بالناس / بروای به خه لکه.
 - : مطمئن / دلتیا.
 - : غیر خائف / بی ترس، نه ترس، چاو قایم.
 - امان: الطمانینه / دلتیایی.
 - امانة: ولاء / خاویتنی، دلسوزی، مل که چی.
 - : ضد خیافه / دست پاک، سه راستی، راستی.
 - : ودیعه / سپارده، دانراو، نه مانه ت.
 - : إئتمان / دلتیایی.
 - : ثقة / باوہ پی کردن.
 - ال - العامة: نه مینداریتی، نه مینداریتی گشتی.
 - امین: وافی / دلسوز، به وہ فا.
 - : ضد خائن / دست پاک، سه راست، دلپاک.
 - . مؤثمن: موثوق / جی باوہ پی، باوہ پی پی کراو، سه راست، رازگر.
 - . مامون: غیر خطر / بی ترس، ترسی لی ناکری.
 - : غیر مؤذ / بیوہ ی، بی زیا نی.
 - علی. حارس / پاسه وان، نیشک گر.
 - الصندوق / کاشیر، خه زنه دار.
 - المخزن / گه نجینه وان.
 - المكتبة / کتیبه وان.
 - عام / نه مینداری گشتی، سه راستی گشتی.
 - غیر - : خائن / ناپاک، دست پیس، خایه ن.

مؤامرة: مکیده. مرابطة / پیلان، پیلان گنپان، نازاوه نانه وہ.
 متامر: مدبر او منفذ المؤامرة / پیلان گنپ، نازاوه نیرہ وہ.
 تامور: غلاف القلب / پیستی دل.
 استثمار: قورم، قورمہ.
 إمراة. امرؤ (في مرا) امس:
 أمس: البارحة / دوتن، دوی، دوتکه.
 امس الاول / پیتر.
 امعاء (في معو) امل:
 أمل. أمل: رجاء / به هیوای کرد، به ته مای کرد، هیواداری کرد.
 تأمل الأمر: تبصّر فيه / بیری لی کردہ وہ، تیی وردبوه وہ.
 تأملہ: نظر فيه / سه بیری کرد، دیقہ تی ایڈا، تیی روانی.
 امل: رجاء / هیقی، نامانج، هیوا، ناوات، ته ما، به ته مابون، داخوای، ویستن، هومید، نومید.
 - : مطمح / به رزخوای، مه به ست.
 قطع الأمل منه: یئس منه / هیوای لی بری، دهستی لی شت.
 قطع الأمل: یاس / هیوا برین، نا نومیدی، دهستی لی شتن.
 أمل. مؤمل: راج / هیوادار، ناواته خواز.
 مامل. مامل. ما نامله: رجاء / نه وہ ی هیوامانه، نه وہ ی چاوہ پیی نه کین، نه وہ ی به ته ماین.
 تأمل: قرو / بیرکرنه وہ، سه بیرکرن، دیقہ تی ای نکردن، رامان، تن پامان، سه رنج، به ته مابون، تن وردبونه وہ..
 متأمل: مترو / به ته ما، هیوادار.
 املى. إملاء (في ملو) امن:
 امن. كان امیناً / دست پاک بو، رازگریو.
 امن: إطمأن / دلتیابو.
 امن: طمأن / دلتیای کرد.

آمِن: فَلْيَكُنْ / ثامِن، ياخو، باواین.

ایمان: عَقِيدَة / ثابِن، ثیمان، بیوا.

اِثْتِمَان: اِستِثْمَان: وثوق/ باوه پ دلتیایی، بیوا،

باوه پمه ندیتی.

- : نَسِيئَة. مُدَائِفَة / قهرز، دهستیوا.

تامین: تَطْمِین / دلنیا کردن، چه سپاندن، دابین کردن.

- : رهن / بارمته، دانراو، پی دانا.

- : ضَمَانَه / بیمه، متمان، دهسته بیری.

- : عَلی الحیاة / بیمه ی ژیان.

- : ضِد الحریق / بیمه ی ناگر.

مَأْمَن: مَكان (امِن) / شوینی بی ترس، شوینی دلتیایی.

مامون: غَیر خَطَر / بی وهی، بی زیان.

- : مُؤْتَمَن: یو ثوق به. موثوق/ باوه پ پیکراو، جی

باوه پ.

غیر - : خَطَر / وهی دار، به وهی، زیان به خش، به زیان.

مُؤْمِن: مُعْتَقِد. خَلاف الکافر / خاوهن باوه پ، ثابن دار،

ثیمان دار، خولناس.

مُؤْتَمَن: یو ثوق به / باوه پی پ پیکری، جی باوه پ.

تامینات: ضَمَان / بارمته.

امهل: اِمْهَال (فی مهل) امیر (فی امر) آن. اَنی (فی اون)

امو:

أمو. أمة. جارية / که نیزه که.

ان:

إِنْ: إِذَا. لَوْ / نه گر.

- : لَمْ. مَالَمْ / تا کو، نه گینا.

إِنَّمَا: لَكِنْ / به لام، نه ونده هه به.

أَنْ / که، نه گر.

بِمَا - : لَأَنْ / له به ره وهی، به وهی که.

عَلَى - : حَيْثُ - : مَعَ / آن که چی، له کاتیکدا، له گه ل

نه وهی.

ل - : / چونکه، له به ره وهی.

أَنْ / انینا: تَأْوَهُ / نرکانی، نالانی، نوزانی، ناخی مه ل

کیشا.

انین. أَلَا: تَأْوَهُ / نرکه و ناله، نوزه نوز، نالین.

اَنَا: ضَمِير المتكلم / من.

إِنَانِي: يُحِبُّ لَذَاتِهِ / خو به رست، تن به روه، تن

به رست.

- : مِنْ يَقُولُ (أَنَا) / خروست، هر ثالی من،

به خو به وه نه نازی.

انانیة: حُب الذات / خو به رستی، تن به روه ری، منی.

إناء (فی انی) اِنَاخ (فی نوح) اِنَار (فی نور) اِنَاس

(فی نوس)

انپ:

أَنْب: لَام وَعَنْف / سه رزه نشتی کرد، تانوتی لیئدا.

أَنْبُهُ ضَمِيرُهُ / دهرونی سه رزه نشتی کرد، به شیمانی

ده ریپی.

تأنيب: تَعْنِيف / تانوت، سه رزه نشت، تانوت لیئدان.

- الضمير: وَخَز. نَدَم / ژیوانی، به شیمانی، دل

نازاری.

أَنْبَا (فی نبا) أَنْبُوب (فی نب)

انت:

أَنْتَ / تُو بُو نَیر.

أَنْتَ / تُو بُو مَی.

أَنْتُمْ / نَیوه بُو نَیر.

أَنْتُمْ / هر دو کتان.

أَنْتُمْ / نَیوه بُو مَی.

انتخب (فی نخب) اِنْتَحَر (فی نحر) اِنْتَحَل (فی نحل)

اِنْتَخَب (فی نخب) اِنْتَفَع (فی نفع) اِنْتَقَم (فی نقم) اِنْتَمی

(فی نمی) اِنْتَهَر (فی نهی) اِنْتَهَز (فی نهی)

انت:

أَنْتَ. خَنْتَ / ژنانی بو، ژنانی لیئها، نامرد بو،

نیره موکانه بو.

أَنْتَ. جَعَلَهُ مُؤْنثًا / کردی به می، گوی به می.

- : خَنْتَ / ژنانی کرد، نامردی کرد، نیره موکی کرد،

شلی کرد.

أَنْتَ: لَانَ / نه رم بو، شل بو.

أَنْثَى الحيوان: ضِد ذَكَر / می، ما، ماچه، میچکه،

دهل، دیل.

- : الْانسان: اِمْرَاة / نافرته، می.

انیت: لَیْن / نه رم.

اَنوَتِه: نَقِيض رَجُولَه/ مَنِيهَتِي، رُنِيَتِي.

اِنْتَوِي: نَسَاثِي/ رُثَانَه، رُثَانِي، مَنِيِنَه.

- مَوْتُك: خِلَاف المَذْكُر/ مَن.

تَانِيث/ بَه مَن كَرْدَن.

عَضُو ال - / تَبْرَك.

مِنَاث. الَّتِي اِعْتَادَت اَنْ تَلَد الْاِنَاث/ هَر مَن نَه زَي، مَن زَي.

اِنْجَاص. اِجَاص/ مَه لَوَزَه.

اِنْجِيل. بَشَارَه/ نِيْنَجِيل، مَزَدَه.

اِنْحَرَف (فِي حَرْف) اِنْحَط (فِي حَطّ) اِنْدَفَع (فِي دَفْع)

اِنْدَلَع (فِي دَلْع) اِنْدَمَل (فِي دَمَل) اَنْذَر (فِي نَذَر)

اِنْس:

اِنْس: اُنْس: ضِد تَوَحُّش/ خَوَش بُو، مَالِي بُو، مَوْگَر بُو.

- به واليه/ پِي زِيَر بُو، لَه گه لِي رَابَوَارِد.

اَنَس: سَلِي/ زِيَرِي كَرْد، يَارِي لَه گه لِي كَرْد.

- : عَلِم/ زَانِي، مَه سَتِي پِي كَرْد، پِي زَانِي.

اِسْتَانَس: صَار اِنِيسَا/ خَوَش بُو، رَوخَوَش بُو، زِيَر بُو، رَاهَات.

- الْحَيَوَان: صَار الْيِفَا/ مَالِي بُو، مَوْگَر بُو، كَه رِي بُو.

- بَه وَ الْيَه: اِلَه/ رَاهَات لَه گه لِي، لَه گه لِيَا

رَاهَات.

- لَه: اَصْنَعِي/ گَوِيِي لِي گَرْت، بَوِي بِي دَهَنگ بُو.

تَانَس: اَحْس/ مَه سَتِي پِي كَرْد.

اُنْس. مَوَانَه: عَشْرَه/ رَابَوَارِدَن، رَوخَوَشِي، هَاوَدَه نَگِي، هَاوَدَه مِي.

اُنْس: مَن تَانَس بَه/ نَه رِي پِي يَا لَه گه لِي رَاثَه بَوِيَرِي.

اُنْسِي: ضِد وَحْشِي/ مَالِي.

اُنْس: غَيْر الْجَن. الْبَشَر/ مَرَوَزَه.

اِنْسَان: رَجُل/ پِيَار.

- : بَشَر/ مَرَوَزَه.

اِنْسَانِي: بَشَرِي/ مَرَوَفَانَه.

- : يَحِب خَيْر الْبَشَر/ پِيَارچَاك، پِيَاوَه تِي.

اِنْسَانِيَه: بَشَرِيَه/ مَرَوَفَايَه تِي.

اِنْسَه: فَتَاَه/ كَچ، دَاوَه، كِيژ، كِيژَوَلَه.

اِنِيس: لَطِيف/ رَوخَوَش.

- : اَلِيف/ مَوْگَر، مَالِي، نَارَه كِي، هَاوَدَه م، هَاوَدَه نَگ.

- : اَحَد. شَخْص/ كَه س.

اِنُوس: كَثِير الْاُنْس/ خَوَش مَه شَرَه ف، كَه يَف چِي، رَوخَوَش.

اِينَاس. مَوَانَسَه: عَشْرَه/ زِيَر كَرْدَن، رَابَوَارِدَن، رَوخَوَشِي.

اِنْسَل (فِي سَل) اِنْسِيَابِي (فِي سِيَب) اِنْشَا (فِي نَشَا)

اِنْصَف (فِي نَصَف) اِنْطَلَق (فِي طَلَق) اِنْعَم (فِي نَعَم)

اِنْف:

اِنْف: اِشْتَكِي اُنْفَه/ هَاوَارِي لَوْتِي كَرْد.

- مَنَه: اِسْتَعْكَف/ بِيَزِي لِي كَرْدَه وَه، لَبِي بِيَزَار بُو.

- مَن الْعَار: تَرْفَع وَ تَنْزَه/ پَاك وَ دَاوِيَن پَاك دَه رَچُو.

اِسْتَانَف: بَدَا مَن جَدِيد/ لَه نَوَكَه وَه دَه سَتِي پِي

كَرْدَه وَه، دَه سَتِي پِي كَرْدَه وَه. تِي هَه لَچَوَه وَه.

- الدَّعْوَى/ دَاوَاكِي تَاوَه كَرْدَه وَه، تِي هَه لَچَوَه وَه.

اُنْف: مِثْخَر/ لَوْت، كَه پُو، دَه مَخ.

مَات حَتَف اُنْفَه: مَوْتَا طَبِيعِيَا/ مَرْدَنِيَكِي نَاسَايِي مَرْد، هَه رَه بُو يَمَرِي.

رَغَم اُنْفَه: كَسَر اُنْفَه. ذَلَه/ لَه لَوْتِي دَرَا، لَوْتِي شَكَا.

رَغَم اُنْفَه: طَوْعَا (و كَرِهَا) بَه رَوَز، بَه تَوِيَزِي، بِيَه رَوِي

نَه يَه رِي.

حَمِي اُنْفَه: عَزَا/ لَوْتِي بَه رَزِيوَه وَه، سَه رِي بَه رَزِيوَه وَه.

اُنْفِي: مَخْتَص بَا لَانْف/ پَسِيَوِي لَوْت.

اِنْف كَل شِيء: اَوَّلَه/ سَه رَه تَا.

اُنْفَه: عِرَه النَفْس/ سَه رِيه رَزِي، دَاوِيَن پَاكِي، رِيَز، تَابِيَو.

- : تَكْبُر. كَبْرِيَا. تَبَاهِي/ فَيَز، تَوِيْفِيَز، لَوْت بَه رَزِي،

پَوَز.

بَانْفَه: يَكْرِيَا/ بَه لَوْت وَه، بَه لَوْت بَه رَزِيوَه، بَه تَوِي

فِيَزَه وَه.

اُنْفَا: قَبِلَا/ لَه وَه پِيَش، پِيَشُو، پِيَشَان.

اُنْف. غَيْر مُسْتَعْمَل/ دَه ق نَه شَكَا، بَه كَار نَه مِيْتَرَاو.

اِنُوف: اِبِي/ قَرِسْجَه، لَوْت بَه رَز.

اِسْتَنْفَا. بَدَا مَن جَدِيد/ دَه سَت پِي كَرْدَه وَه، تِي

هَه لِي چَوَنَه وَه.

إِسْتَأْهَلَ: استوجب/ شایانی بو، مه لښ گرت، لښ مات، هښتای.

اهل: عائلة. أسرة/ خیزان، خانه واده.

- : اقرباء/ کس، کس و کار، خزم و خویش.

- الرجل: زوجته/ خیزان، ښ.

- الدار: سكانها/ خیزان، نښته نښ مال.

- الوبر: سكان الخيام/ دهشته کی، ده وارنشین، ره وه کی، ره وه ښ، کچه ری، ره شمال نشین.

- المدين: سكان المدن/ شاری، شارنشین.

- خبيرة: خبير/ پښوې، شاره زه، زانیار، لښهاتو، کارامه.

- لکذا: يليق به/ له ځوی دیت، شایانیتي، مه ل نه گری، نه هښتای، لښ دښ، شایسته.

اهل: ماهول: متزوج/ ښ دار، خیزان دار، ښی هښتاوه.

- : - : عامر/ ناوه دان، ناوا.

اهلى: نيتى. عائلى/ مالی، ځومالی، ناوخیزان، خانه کی.

- : بلدى/ شاری، ځوی.

- : وطنى/ نښتمانی.

حرب اهلية/ شه پی ناوځوی، جهنگی ناوځوی.

اهلية: صلاحية/ گونجان، سازاندن، لواندن.

- : صفة مؤهلة/ ده سلات، توانست، لښهاتن، لښهاتوی، شایسته یی.

ذو - : مؤهل لکذا: ملائم: خلیق/ شایسته، شایسته یه یو.

مؤهل: مكيف. معد/ ناماده، گونجاو، شایسته.

مؤهلات: كفاءة. جدارة/ توانست، لښهاتوی، شایسته کار.

تاهيل: إعداد. تكييف/ ناماده کردن، گونجانندن، شایاندن.

مُستأهل: مُستوجب/ شایان، شایسته، پی ره وا، مه ل گرتن.

اهلاً و سهلاً/ به خیریت، خوش هاتن.

اهليج (في هليج) اهل (في همل) اهوچ (في هوج)

اهيف (في هيف)

او:

أو: أم/ یا، یان، یاخو.

- : مالم/ تاکو، تاوه کو.

اوان (في اون)

اوب:

آب. أوب: رَجَعَ/ گه پایوه، هاتوه، پای دایوه.

اوب. إياب. أوبّة: رَجوع/ گه پانه وه، هاتنه وه، بادانه وه.

- : جهة/ شوین، جیگه، بهر، لا.

مآب: مرجع/ شوین گه پانه وه، باوان.

اوبرا: دار التمثيل/ شاتو، ټوپرا.

اوتوماتيك/ ځوکاره، ټوټوماتیک.

اوج:

أوج: قمة/ پټه، لوتکه، تپه لسه ر.

بَلَّغَ الـ - / گه ښته لوتکه، گه ښته نه رپه پی، گه ښته پټه.

اوجز (في وجز)

اوح:

آح: بياض البيض/ سپینه، سپینه ی هیلکه.

اوحى (في وحى)

اود:

آذة الحمل: أثقله/ باری گران بو.

اذ. أو العود: حثاه/ چه مانیه وه، ځواری کرده وه.

أود: اودة/ حمل/ بار.

- : كَدَّ و ثَقَب/ هیلاکی، رهنج، کرده و کټشه، چه سانه وه.

- : إعوجاج/ ځواړو ځیچی، پیچ و په نا، چه وتی.

قام بأود عائلته. قام بإعالتها/ خیزانه کی به ځیو کرد.

مؤود. أثقله الحمل/ بارگوان.

اود:

اوار: حرارة/ گه رمی، گه رمایی، گه رم و گوپی، گری تاگر.

- : دُخان/ دوکه ل.

- : عطش/ تینویتی.

الارة: الموقد/ تاگردان، کوره، کوانو.

اوز:

إِرْزَة. وَرْزَة: طيرمائي/ قاز.

أَوْرَ العراق: ثَم/ قولنگ، قازی عیراقی.

مَاورَة. مکان یکثر فیہ الوز/ قازهلان، قازگه.

أوس:

آس. اعطی/ بهخش، دای، دایه، پتی دا.

اوس. عطیة/ بهخشین، دان، پندان.

- ذئب/ گورگ.

آس: یاس/ مژد، یاس، زریسک.

- واحد في ورق اللعب/ بیللی، ناس.

اوسطی: معلم، وهستا.

- سائق/ ایخوی، شوفیر، وهستا.

أوف:

آف: اضر و افسد/ زیانی پیگه یاند.

آفة. آفة زراعية/ نافاتی کشتوکال، دهردی کشتوکال،

زیانهخو.

- عاهه. مرض/ نهخوشی، دهرد.

مؤف. مضروب بآفة/ دهرداوی، نهخوشی، ایخراو.

أوق:

أوق. آق. انتاه بالشؤم/ بهدبهختی بوقهات، دهردو بهلا

لئی دا، نههامتی روی تن کرد.

- عليه. آقه. حماه الشؤم/ بهچاویه وه کرد.

أوق: ثقل/ قورس، سهخت، گران.

- شؤم: دهرد، بهلا، زیان، شومیتی، نههامتی.

ام أویق. لم قویق: بوم/ بهپو، کونه بهپو.

اوقیانوس. اقیانوس. بحر المحيط/ زهریا.

ال - الاطلسی. بحر الظلمات/ زهریای تاریکی.

ال - الباسفیکی. محیط الهادی/ زهریای (همین،

نارام).

ال - الهندي. بحر الهند/ زهریای هیند.

ال - المتجمد الشمالي/ زهریای بهستوی باکور.

ال - المتجمد الجنوبي/ زهریای بهستوی باشور.

اوك: اوكالپیتوس/ درهختی کالیبتوس.

اوکجسین/ گازی توكجسین.

أول:

أول: فسّر/ لیکی دایه وه، راهی کرد.

آل إلى: رجّع/ عاد/ گه پاپه وه.

- إلى: ادی الی/ بو به موی گه یاندیه..

- به الی: اوصل/ گه یاندیه... گه یانیه نه انجام.

- على نفسه: اخذ على عاتقه/ گرتیه نهستوی،

به لئیدی، چوه ژیری.

- الرعيّة: ساس و دبّر امورها/ سه ره رشتی کردن،

بردنی به پیوه.

آل. اهل/ کس، کس و کار، خزم، خویش.

- سراب/ تراویله.

- خيرة: خبیر/ زانیاری، وهستایی، کارامه،

کارامهیی، زانیار، شاره زان.

آلی: عضوی/ نه دامی.

- ميكانيكي/ خؤكار، ميكانيكي، نامیرسان.

مال: مرجع/ بنكه، سه رچاوه، شوین گه رانه وه، په نا،

په ناگه.

- نتيجة/ نه انجام، ناکام.

إيالة: سياسة/ رامیاری.

- مقاطعة/ هریم، ناوچه.

آلة: اداة/ نامیر، نامراز.

- عدة/ تفاق، تفاقی تیش.

- عضو/ نه دام.

- محركة/ مهکینه، ماشین.

- الخياطة/ مهکینهی درومان.

- التصوير/ کامیرا، وینه گر، نامیری وینه گرتن.

- موسيقية/ نامیری (موسیکا، سان)

- كاتبة/ تیننوس.

أول: ضد آخر/ یه کهم، یه کهمین.

- بداية/ سه ره تا.

- مستقبل/ سه ره تا، مه پوت.

- درجة/ ممتاز/ یه کهم، ژوریش، یه کهم پله.

- البارحة/ پیژی.

ال - السابق/ یه کهم، پیشه نگ، پیشتر.

من ال - من البداية/ سه ره نوئی، له نووکه وه.

أولاً. في الاول/ یه کهم، له پیشه وه، له یه کهم جاردا.

- أصلاً/ له سه ره تادا، له نه ژاددا.

أولى: رئيسی/ یه کهمی، سه ره کی.

- أساسی/ بناخهیی، بنچینهیی، له بنچینه وه.

- : تحضیری / ناماده‌یی.

- : ابتدائی / سره‌تایی.

عدد - / زماره‌ی سره‌تایی.

أُولَئِكَ: مَبْدَأُ مَقْرَرٌ / به‌لگه‌نه‌ریست، بریار دراو.

- : قَضِيَّةٌ مُسَلَّمٌ بِهَا / لَوْتَبُوه‌وه، چاره‌نه‌ماو، پنج بپ.

- : اسبقیة / پیشه‌کیه‌تی.

أُولَئِكَ: الحق الأسبق / ماف داریتی، به‌کام مافداریتی.

اولو. اولات: ذو. اصحاب / خاوه‌ن.

اولاء. اولئک: هؤلاء / نه‌وان، نه‌وانه.

اولی (فی ولی) اوما (فی وما)

اوم:

أَوَمَ النحل: دَخَنَهُ / قانگی دا، دوک‌لی کرد.

أَوَمَ: عَطَشٌ / تینوی کرد.

ایام: دُخَان / دوک‌ل.

اوام: عَطَشٌ / تینویتی.

اوان:

آن: حَانَ / کاتی هات، هه‌په‌تیتی.

- : الأوان / کاتی خوی هات.

ال - . حالا / نئیتنا، هه‌ر نئیتنا، هه‌نوکه.

اَوْن. رَفِقٌ / به‌زه‌یی، نیانی، نه‌رم و نیانی.

- : وقت. موسم / کات، وه‌رز.

اوان. آن: حِينَ. زَمَن / کات، هه‌په‌ت، دهم.

فی اوانه: فی وقته / له‌کاتی خویدا، کاتی خوی.

فی - : فی الوقت المناسب / له‌کاتیکی (باشد)،

گورجاودا، له‌کاتی خویدا.

فی غیر اوانه: فَاَت وَقْتُهُ / له‌ناکاتدا، به‌سه‌رجو، کاتی خوی نیه.

الآن: الوقت الحاضر / نئیتنا، هه‌ر نئیتنا، نه‌م کاته.

لیس - / جارئ، نئیتنا، کاتیکی تر، ده‌میکی تر.

من - فصاعداً: مِنْذُ الآن / له‌نئیتنا به‌داوه‌له‌مه‌ولا، لیزه‌و پاش.

الی - . لِغَايَةٍ - . لِلآن / تا نئیتنا، تا نه‌م کاته.

اوه:

آه. تَأَوُّهٌ: تَوَجُّعٌ / نالانی، نرکانی، ناخی هه‌ل‌کیشا.

تَأَوُّهٌ: تَوَجُّعٌ / نالاندن، نرکاندن، ناله نال، نرکه‌نرک، هه‌ناسه هه‌ل‌کیشان.

اوی:

أَوَى. اِئْتَوَى: رَقَّ لَهُ وَ رَحِمَهُ / به‌زه‌یی پیا هاته‌وه،

گرتیه خوی، دالده‌ی دا.

أَوَى الْبَيْتُ وَ اِلَى الْبَيْتِ: مُزِلَ فِيهِ / لَبَّى لادا، په‌نای بپ

برد، چوه ناوی.

أَوَاهُ وَ أَوَاهُ الْبَيْتُ وَ اِلَى الْبَيْتِ: اَنْزَلَهُ فِيهِ / دالده‌ی دا،

دای مه‌زrand، په‌نای دا، جیی کرده‌وه، گرتیه خوی.

تَأَوَّتِ الطَّيُورُ: تَجَمَّعَتْ / کوبونه‌وه، پۆلیان به‌ست.

مَأْوَى: مَلْجَأ. مَسْكَن / په‌ناگه، نیشته‌گه، شوپن، ژینگه.

- : الْكَلَابُ / کولیت.

- : الْاَغْنَامُ / په‌چه.

ایواء: اِسْكَان / دابین کردن، جپ کرده‌وه، دالده‌دان، په‌نادان.

- : سَتْر / پاراستن.

ایوان: قَاعَةٌ كَبِيرَةٌ / مۆل، کۆشک، هه‌یوان.

آیه: عَلاَمَةٌ: دَلَالَةٌ / نیشانه، نیشان، به‌لگه.

- : مُعْجَزَةٌ / ده‌رناسا.

- : شَيْءٌ عَجِيبٌ / شتی سه‌یر، سه‌مه‌ره.

- : مِنْ كِتَابِ مُفَدِّسٍ / ناپه‌ت، رسته.

این اوی: واوی. ابو زهرة / چه‌قل.

ای:

أَيُّ / یا، یاخود، یان.

أَيُّ. أَيُّ / کام، کامه، هه‌ر، هه‌رکئ، هه‌رکام، هه‌ج.

- : شَيْءٌ / کام شت، کامه‌شت.

- : كَانَ. اِیْ وَاحِدٌ / هه‌رکس، هه‌رکام، هه‌رجی.

علی - : حَال: مَهْمَا كَانَ / هه‌رچۆن بپ، به‌هه‌رچۆر.

إِی. نَعَمْ / به‌لن، نا.

أَيْكُمْ / کامه‌تان، هه‌رکامتان، کئ‌تان.

إِيَّاكَ مِنْ كَذَا / خۆت بپاریزه، ناگاداربه.

- : اِنْ تَفْعَلْ / نه‌کی.

آیار: هَايِس / چۆره‌ردان، به‌خته‌باران.

إِيَاب (فِي اَوْب) إِيْجَاز (فِي وَجْن) إِيْحَاء (فِي وَحَى)

اید:

أَيْدٍ: عَزَّزٌ / پشتگیری کرد، لایه‌نی گرت.

- : (ثَبَّتَ) سەلماندی، چەسپاندی، رونی کردەوه،
جێگیر کرد.
- : سَاعَدَ/ یارمەتی دا، دەستی گرت.
تَأَيَّدَ: ثَبَّتَ/ ئاشکرا بو، رەن بوەوه، دەرکەوت،
چەسپێنرا، جێگیر بو.
تَأَيَّدَ: تَعَضَّدَ/ باریو، یارمەتی، یاریده، پشت گێری.
- : إِثْبَات/ سەلماندن، چەسپاندن، رەن کردەوه،
جێگیر کردن.
مُؤَيَّدَ: مَقْوًى/ لایەن گیراو، پشت گیراو.
مُؤَيَّدَ: مَقْوًى/ لایەن گر، پشت گیر.
إِيَاد: قُوَّة. ما أَيْدَ به الشيء/ هِيْز، پال پشت.
ایس:
أَيْسَ مِنْه: يَنْسُ/ ئاڤمێد بو، هیوای ئی بێی.
آيس عليه او عَنهُ/ مەترسی لی کرد، دەستی ئی
شت، لێی ئاڤمێد بو.
يَاس. إِيَاس: قَنَوظ/ ئاڤمێدیی، مەترسی.
ایسر (فی یسر)
ایض:
أيضاً: كذلك/ دیسان، هەم دیسان، هەروەها.
- : ثانيا. مرة ثانية/ دوباره جارێکی
(تر، کەش)، دیسانهوه.
- : بالمثل/ هەروەها.
- : غير ذلك/ ئەوه نا، جگە ئەوه، بێجگە ئەوه.
إِيضاح (فی وضح) إِيْعَاز (فی وعن) إِيْفَاء (فی وفى)
إِيْفَاد (فی وفد) إِيْقَظ (فی يقظ) إِيْقَن (فی يقن).
ایک:
إِيك: دَغَل. غَابَة/ جەنگەل، دارستان.
إِيكَة/ چپ، دەوهن.
ایل:
أَيْل. أَيْل/ نێر ئاسک، ئاسکە کێوی، گا کێوی،
کەمەکێوی.
إیلول: الشهر التاسع/ رەزبەر، مشتاخان.
ایم:
ام الرجل من زوجته/ بو به بیوه پیاو، رەبەن کەوت.
- ت المرأة من زوجها/ بیوه‌ژن کەوت.
أَيْم: أَرْمَل/ بیوه‌پیاو.

- : أَرْمَلَة/ بیوه‌ژن.
أَيْمَة. أَيْوم: تَرَمَل/ بیوه‌ژن کەوت، بیوه کەوت.
أَيْم: الْحَيَّة. ذَكَر الْحَيَّة/ مار نێره‌مار، ئەژدیها.
مَایِمَة: يُقَال الحربُ مَایِمَة مَیْثَمَة/ کۆست کەوتن.
إِيْمَاء (فی وما) إِيْمَان (فی امن) أِيْمَن (فی یمن)
آن: آن: حَانَ/ کاتى هات، وهختیهتى، هه‌ره‌تیه‌تى.
- : الْأَوَان/ کاتیتى، کاتى خۆى هات.
أَيْن: حِينَ/ کات.
أَيَّان. مَتَى/ کەى.
أَيْن/ کوا، له کوئى، له کوئیه.
الى - / بۆ کوئى.
من - / له کوئى، له کوئیه.
إِيْنما/ له هه‌رکوى.

باس:

باس: قُوَّة/ میز، توانا.

- : شَجَاعَة/ نازایستی.

ذو - : قُوّی/ به میز، به توانا.

ذو - : شجاع/ نازا.

لا - به: لا مانع، لا ضرر/ قوی ناکا، هیچی تیا نیه، خراب

نیه.

لا - عليك: لا خوف عليك/ ترست لی ناکری، لیت

نا ترسری.

لا - فيه: لا حرج/ هیچی تیا نیه، باشه.

بُئِسَ: اِشْتَدَّتْ حاجتُه و اِفتقر/ مهزار کهوت،

په کی کهوت، کهفته کار کهوت، کهساس بو، زه یون کهوت.

بُؤْس: كان شجاعاً/ نازا بو، بن پهروا بو.

بائس: شقی/ مهزار، په ک کهوتو، کهفته کار، خه م بار،

کهساس، کوئول، بن چاره، داماو، هه ناسه سارد، نه گبهت.

بُؤْس: شقاء/ مهزاری، نه گبهتی، کهساسی، کویره وهری،

کوئولی، بن چاره یی، دامای.

بُئِسَ المصير: ضد نِعَم/ نا ناسوده بیت، چاره پهش بیت،

به دبهخت بیت.

بُؤْسَاء: جمع بائس/ رهش و روت، کهساسان، داماوان.

باشر (في بشر)

باشق: صقر صید. طوط/ باز، باشق.

باع (في بيع) باع (في بوع) بال. بال (في بول) بالغ (في بلغ)

بالوعة (في بلغ)

بالون: منطاد/ بالون.

بام: بامیا. بامیة/ بامیه، بامی.

بان:

بان: شجرة/ درهختی بان.

بانیو: حوض الاستحمام/ بانئو.

باه:

بَاهٌ لِلأَمْرِ: فطن/ بیری کهوته وه، هاته وه یادی.

بَاهٌ (في بوه) باه (في بهی) باهر (في بهن) باهظ (في بهظ)

بایخ (في بوخ) باین (في بین).

بیر:

بیر: اسد هندی. نمر مخطط/ پانگی خهت خهت.

بیغ: بَبْغَاء. بَبْغَاء. بیغان/ توتی.

بت:

بَتَّ: قَطَعَ/ بریه وه.

- : قَرَّر و فصل/ بریاری له سهردا، بنه بری کرد،

کوتایی پئ هینا.

بت: تقریر/ بریاردان.

بَتَّى: بات: فاصل/ یه ک لایی کهو، کوتایی پئ هین، بنه بی.

بَتَّة. البَتَّة. قطعاً/ هرگیز، هرگیزاو هرگیز.

- . - : (بدا/ نه، نه خیر، به هیچ جزئیک.

بتاتاً: نهائیا/ هرگیز.

بتر:

بَتَّر: قَطَعَ و فصل. قطع عضواً/ بری، بریه وه، لئی

کرده وه، په لانی، قرتانی.

بَتَّر: قطع. فصل/ برین، برینه وه، لی کورده وه، قرتان.

بَتَّار: قاطع/ بره، برنده.

أَبَتَّر: مَبْتُور. مقطوع الذنب/ برراو، کلک برراو، کوئ، کوئ.

- : مَقْتَضِب/ کورت کراوه.

بَتَّرَاء: حَيَّة قصيرة خبيثة/ کوئ مار، کوئ وهی باب.

بَتَّرول: نَفط/ نهوت، به ترول.

بتل:

بَتَّل. بَتَّل: قَطَعَ/ بری، وازی هینا.

- : تَبَتَّل. اِنْقَطَعَ عن الزواج/ شوناکا، ژن نامیتن، وازی

له ژن هینان و شو کردن هینا.

بَتَّول: عذراء/ کچ، به کار نه میتراو، بوخچی نه کراوه.

- : مريم العذراء/ مریمی دایکی عیسا، مریمی پاک

داوین.

بَتَّولی. بَتَّولیة: بَکَر/ کچیتی، کچیتی.

- : عَذْرَى/ داوین پاک.

بٹ:

بَٹَّ: اُرسل/ ناردی.

- : نشر/ بلاوی کرده وه، په خشی کرد.

- : اذاع و نشر/ بلاوی کرده وه، جاری دا، کردیه قار.

بَٹَّ: نشر. اِذاعة/ بلاو کردن وه، په خشی کرینه وه، جاردان،

بلاویونه وه.

بثر:

بَثْرٌ بَثْرٌ. تَبَثَّرَ: تَنَقَّطَ. خَرَجَ بِهِ الْبَثْرُ زَيْكَةً دَهْرًا.

بَثْرَةٌ: خُرَاجٌ أَوْ دَمَلٌ صَغِيرٌ زَيْكَةً دَوْمَةً لِي بَجُوكِ، پورگ.

بَثْرٌ. بَثِيرٌ مُبَثَّرٌ: مُنْقَطِعٌ فِيهِ الْبَثْرُ زَيْكَاوِي.

بثقي:

بَثْقٌ: اِبْتِثَقَ: اِنْفَجَرَ وَخَرَجَ دَهْرِيهِي، مهال قولی،

دهرجو، دهرهات، فیجقی کرد.

- منه: صَدْرٌ لَيَّوَهُ دَهْرَجُو، لَیَّ وَه شایهوه.

- الفجر: ظَهَرَ طَلَعُ شَهَبِي دَا، رَوْد بوهوه.

اِبْتِثَاقٌ: صَدُورٌ دَهْرَجُون، دهریهین، مهال قولان.

- الفجر: بَزُوغٌ شَهَبِي دَان.

مُنْبَثِقٌ: صَادِرٌ دَهْرَجُو.

بجح:

بَجَحٌ: فَرَحٌ يَبْتَخِشُ حَالًا بُو، خَوَش نود بو.

بَجَحٌ: قَلَّ حَيَاءُهُ خَوِي سَوَكِ كَرْد، نابهری چو.

تَبَجَحَ: تَبَاجَحَ: اِفْتَخَرَ وَبَاهَى خَوِي مهال کیشا، له خوی

بایی بو.

تَبَجَحَ: تَفَاخَرَ وَتَبَاهَى خَو مهال کیشان، فیضال کردن،

لاف لیدان، لاف، گراف.

بجد:

بَجْدٌ: اِقَامَ نِيشْتَجِي بُو، دانیشْت.

بَجْدَةٌ: اَصْلٌ بَنِي دَهْت، سه رجاوه، نه ژاد.

- الامر: بَاطِنُهُ وَحَقِيقَتُهُ نَاوَهْرُوكِ وَرَاسْتِي.

اِبْنٌ - هُوَ اِبْنُ بَجْدَةِ الامر: عَالِمٌ بِهِ لِي زَان، وه ستا.

الْبَجْدُ مِنَ النَّاسِ: الْجَمَاعَةُ كَوْمَهُنَّ، كَوْمَهُنَّ خَهْلَك.

- مِنَ الْخَيْلِ: مَائَةٌ وَاکْثَرُ سَهْدِ نَسَبِ وَزِيَاتِر،

رهوه نَسَب.

بَجَادٌ: ثَوْبٌ مَخْطُوطٌ كِرَاسِي مِيل دَار، هِيَلْ هِيَلْ، خه تدار.

بجر:

بَجْرٌ: عَظْمٌ بَطْنُهُ وَرِكِي (زَل بُو، گه وره بو، کرد).

بَجْرٌ. بَاجِرٌ: اَبْجَرُ: مُنْتَفِخُ الْجَوْفِ. كَبِيرُ الْبَطْنِ وَرِكِن،

ورگ زل.

الْبُجْرَةُ: السَّرَّةُ نَاوَك.

عُجْرَةٌ وَبُجْرَةٌ: الْعُيُوبُ ظَاهِرُهَا وَبَاطِنُهَا مَهْمَا نَاوَهْرَاو

یهك دیارو نادیار.

بجس:

بَجَسَ الْمَاءُ: فَجَّرَهُ نَاوَهْكِي مهال قولان، ته قاندي،

فیجقی بی کرد.

اِنْبَجَسَ الْمَاءُ وَتَبَجَسَ: اِنْفَجَرَ مهال قولان، فیجقی کرد.

ته قی.

عَيْنٌ بَجَسَ: غَزِيرَةٌ كَانِي رَوْد نَاو، کانیواری گه وره.

سَحَابٌ بَجَسَ: هَاطِلَةٌ مَهْوَرِي، بارانواری به باران.

بجع:

بَجَعٌ: طَيْرٌ سَهَقَاكُو، سه قاقوژ.

بجل:

بَجَلٌ: عَظْمٌ گه وره بو، زل بو، مه زن بو.

- كَرَمٌ رِزِي لِهَتَا، رِزِي گرت.

مُبَجَلٌ: مُعْظَمٌ مُكْرَمٌ خَاوَهَن شَكُو، پیاوچاك، به خشنده،

به رِزِي، مه زن.

بجم:

بَجَمٌ: سَكْتٌ مِنْ فَرْحٍ لِه تَرِسَا بِيَن دَهَنگ بُو، زه نه قی چو.

بَجَمٌ: بَلِيدٌ أَوْ غِييٌ گه لَحَقُ، گه مَرِه، گه لَوَر، که ودهن.

بجن:

بَجْنَةٌ: بَرَشْمَةٌ چِه مَانِيهوه، په رچی دایهوه.

بج:

بَجُ الصَّوْتِ: خَشْنٌ دَهَنگِي گِی بُو.

- الْبَطُ: بَطْبُطٌ قِيَاوِي.

بَجَحٌ: (بَجَحٌ غَلَطٌ) دَهَنگِي گِی بُو، به دَهَنگ گِی دوا.

بَجَحِيحٌ: تَبَجَحِيحٌ تَمَكَّنٌ فِي الْمَقَامِ وَ الْحُلُولِ تَوَانِي،

گوزهران بکا.

- : كَان مَرْتَا حَا نَاسُودَه بُو.

- : رَغْدٌ عِيشَه گوزهرانی چاك بُو، خَوَش

گوزهران بُو.

بَجَّةٌ: خَشُونَةُ فِي الصَّوْتِ دَهَنگ گِی.

بُجَاحٌ: اِخْتِفَاقٌ لَصَوْتِ دَهَنگ نَوَسَان، دَهَنگ خَنگَان.

أَبَحٌ: مَبْجُوحٌ صَوْتُ اجْش. غَلِيظٌ دَهَنگ نَوَسَاو، دَهَنگ

گِی، دَهَنگ خَنگَان.

بَجْبُوحٌ: كَرِيمُ الطَّبْعِ دَه سَت بَلَاو، به خشنده.

- : فَكِه تَه رِدَهْم، تَه رِزَان.

مُبَخِّخ: مُرِيح. مرتاح/ خوش گزندان. ناسوده.
بَخْبُوخَةُ العيش. رَغْدَة/ خوش گزده رانی.
- الدار و سطلها/ جهوشه.

بحث:

بَحَث: خالص/ پوخت، پستی.
بَحَثَر: شَتَّت. بَدَد/ بلاوی کرده وه، پهرشی کرد، پهرش و
بلاوی کرده وه.
بَحَثَر: بَحَثَر: قصیر و ثخین/ کورته بنه، کورت و
قهله و، کرده پیان.

بحث:

بَحَثَ فِي الْمَوْضُوع: تَلَّصَّى/ له باسه که دوا، لئی
کولایه وه، دوا.

- فِي الْأَرْض: حَفَرَهَا/ هالی که ند، پشکنی.
- الْأَمْر: دَرَسَه/ لئی کولایه وه، لئی دوا، توژینه وه.
- عَنِ الشَّيْ: قُتِّش/ گه را به شوینیا، پشکنی، بوی
گه را.

بَاخَثَهُ. تَبَاخَثَ مَعَهُ، تَبَاخَثُوا/ له گه لئی دوا، لئی دوان،
باسیان کرد، لئیان کولایه وه.
بَحَث. تَفْتِيش: فَحَص/ گه پان، لئدوان، کنه کردن، کنه
لئکردن، لئکولینه وه، پشکنین، سؤراخ کاری، توژینه وه،
سهرنجان، سهرکردن، نیاز.

بَحَاث. بَاخَثَ. بَاخَثَ/ پشکنه، توژده، پشکنیار،
لئکولر.

مُبَحَث: موضوع/ باس.

- : مَوْضُوع يُدْرَس/ جی باس، جی لئدوان، جی
توژینه وه.

مُبَاخَثَ: مُحَاوَرَة/ گفتگو، وتوژد، مشتموم.

بَحَثَر: بَغَثَر/ بلاوی کرده وه، پهرشی کرد.
- : بَدَد/ له ناوی برد، فوتانی، به فیرقی دا.

بحر:

بَحْر: بَحْر: تَحْيِيرَ وَ بَهَتْ مِنَ الْفَرْق/ سهرسام ما، توژی،
واقی وپما، له ترسا زه نهقی جو.

لِبَحْر. رَكِبَ الْبَحْر. سافر بحر/ گه شتی کرد به ناودا، به
ریتی دره یاوه رویش، به پاپی رویش.
- ت السفينة/ که شتی که کورته ری.

تَبَحَّرَ فِي الْعِلْم: تَعَمَّقَ/ دزدی خویند، قول بو وه.

- فِي الْعَمَال: كَثُرَ مَالُه/ سامانی دزد بو، ساماندار بو، بو
به خاوهن سامان.

- الشاعِر او الخطيب: اِتَّسَعَ لَهُ الْقَوْل/ دزد قولی
کریوه، درژده ی پین دا.

بَحْر: خِلَافَ الْبَرِّ: يَم/ دریا.

- : لَوْ قِيَانُوس/ زه ریا.

- الرُّوم: الْاَبْيَضُ الْمُتَوَسِّط/ دریا ی سپی ناوه راست.

- : وَزْنُ الشَّعْرِ/ کیشی مؤنزلوه.

- السرج/ ناو زین، ناو تاقی زین.

- الطویل/ کیشی درژی مؤنزلوه.

- الْقَصِير/ کیشی کورتی مؤنزلوه.

فِي - كَذَا/ له ماوه ی.

بِرغوث ال - / جه مبه ری.

بنت ال - : حورية/ پهری دریا، کیشی دریا.

حشیش ال - / گزگیای دریا یی.

حصان (و فرس ال - / نه سپی دریا.

دوار لو دوخه ال - / دهرده دریا، گزیزیونی دریا،

سهره خولی.

شاطيء ال - / که ناری دریا، روخ، گوئی دریا.

عجل ال - / هه قهه.

کلب ال - / قیرش، سه گی دریا، سه گاو، سه گللو.

نسیم ال - / شتی شه مالی دریا

سلك البحرية: مِلَاحَة/ دریا گهری، دریاوانی.

بَحْرِي: مَخْتَصَص بِالْبَحْرِ/ دریا یی، دریاوان.

- : بَحَار. مِلَاح/ دریا گهر، که شتی وان، دریاوان.

- : شمالي/ باکوری.

بَحْرَة: بَرَكَة ماء/ باکوری، نه ستیل، گوم.

بَحِيرَة/ دریاچه، زریوار.

بَحَار: دُور الْبَحْر/ دهرده دریا، گزیزیونی دریا،

سهره خولی.

بَحَار. مِلَاح/ دریا گهر، دریاوان، زه ریاوان.

بَحْرِيَة: الْقُوَّة الْبَحْرِيَة/ هیزی دریا یی.

بُحْرَان: هَذِيَان الْمَرَض/ وپینه، بزیکاندن.

- : غَيْبِيَّة. اِشْتِدَاد الْمَرَض/ بی مؤشی.

تَبَحَّرَ فِي الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ: تَعَمَّقَ / زَوَّرَ خَوَيْتَدَنْ، قَوْلَ بُونَوَه.
 مُتَبَحَّرٌ: عَلَامَةٌ / زَوَّرَ خَوَيْتَدَه وار، مه لاجاك، تيگه پشتو.
 باحِر: الاحمق المُضَوِّل / كه مژه، خَو هَل قَوْلَتَيْن.
 باحور: شِدَّةُ الْحَرِّ / چلهی هاوین، تینی گهرما، قرچی
 گهرما.

بَحْلَق (فِي حَمَلَق) بِحَيْثُ (فِي بَحْث)
 بَحْ:

بَحْ فِي النَّوْمِ. غَطَّ شَخْرَ / پرخانی، پرخه‌ی هات.

— الْعَاءُ: بَقَّةُ / پَرزانی، فیچته‌ی پی کرد، ده‌ری په‌وان.

— ت السَّمَاءِ: امْطَرَتْ رَذَاذًا / رشینه‌ی کرد، نمه‌یک
 باری.

بُخَيْخَةٌ: مُضَخَّةٌ صَغِيرَةٌ / سرنج، شریقه، په‌مپ.

— الْحِدَاقُ: رَشَاشَةٌ / ناویرزین، ناویرزین.

— الْعُطُورُ: كُوْلُو پَرزین، کولور پزین.

بَحْ بَحْ: مَرَحِي / ناه‌رین، زَوَّر باشه، ناه‌رم.

بَحْتَ:

بَحْتَ: حَظَّ / به‌خت، شانس، فال، هات.

فَتَحَ الـ —: عِرَافَةٌ. فَتَحَ الْفَالِ / فال گرتنه‌وه.

فَاتِحَ الـ —: عِرَافٌ: فَاتِحَ الْفَالِ / فال گره‌وه.

بَخِيْتُ. مَبْخُوتٌ. مَبْخَتٌ: مَحْظُوظٌ / به‌ختیار، به‌شانس،
 به‌خته‌ور.

سَيِّءُ الْبَحْثِ / به‌دیه‌خت، بی شانس.

بَحَثَر. تَبَحَثَر: مَشَى مَشْيَةً الْمَتَكْبَرِ / به‌فیزه‌وه رَوِی،
 خَوِی یا نه‌دا، به‌کش و فشه‌وه رَوِی.

تَبَحَثَر: تَكْبُر. تَطَوُّحٌ / خَوِیدان، که‌ش و فش، فیز، لارو
 له‌نجه.

مُتَبَحَثَر: مَتَكْبَر / به‌فیز، به‌کش و فش.

بَحْر:

بَحْرٌ: بَحْرُ الْفَمِ: إِثْنَانٌ رِيحَةٍ / دهم بونی کرد.

— : ظَهَرَ بُخَارُهُ / مه‌لمی لی مه‌لسا.

بَحْرٌ: حَوَّلَ إِلَى بُخَارٍ / کردی به‌مه‌لم.

— : ظَهَرَ بِالتَّبَخِيرِ / به‌مه‌لم خاوینی کرده‌وه.

— : غَطَّرَ بِالبُخُورِ / بوخوردی سوتان، قانگی دا.

تَبَحَّرَ: تَحَوَّلَ إِلَى بُخَارٍ / بو به‌مه‌لم.

بَحْرٌ: رَائِحَةُ الْفَمِ الْكَرِيمَةِ / بونی دهم، بۆگه‌نی دهم.

أَبْخَرُ: مَنْ كَانَ رَائِحَةً فَمَهُ نَتْنًا / دم بۆگه‌ن.

بُخَارٌ: دَخَانُ السَّوَائِلِ السَّاخِنَةِ / مه‌لم.

مِيزَانُ ضَغْطِ الْبُخَارِ / مه‌لم پیو.

بَاخِرَةٌ: سَفِينَةٌ بُخَارِيَّةٌ / پاپۆر، پاپۆری مه‌لم، که‌شتی
 مه‌لم.

تَبَحَّرَ: تَبَخَّرَ / بون به‌مه‌لم، مه‌لماندن، مه‌لمینه‌ر، به‌مه‌لم
 بون.

تَبَخَّرَ: تَطَهَّرَ بِالبُخَارِ / خاوین کردن به‌مه‌لم.

— / کردن به‌مه‌لم.

بَخُور / بوخورد.

مِبخَرَةٌ: مِجْمَرَةُ الْبُخُورِ / ناگردانی بوخورد، بوخوردان.

— : جِهَازُ التَّطَهُّرِ بِالبُخَارِ / نامیری خاوین کردن به
 مه‌لم، مه‌لمینه‌ر.

بَحْس:

بَحْسٌ: نَقْصُ الْقِيَمَةِ / له‌نرخ‌ی که‌م کرده‌وه، سوکی کرد.

— : ظَلَمَ / زَوَّری کرد، زَوَّرداری کرد، سته‌می کرد.

— عَيْنُهُ: فَقَاها / چاوی مه‌لم کولا، چاوی ده‌رمینا.

بَحْسٌ: وَاطِيءُ / مه‌رزان، که‌م نرخ، گه‌نگ، نرم.

بَاعَ بَال — / به‌مه‌رزان فروشتی، به‌تالان فروشتی.

أَبْحَسَ الْأَثْمَانُ / که‌م ترین نرخ، مه‌رزان ترین نرخ، گه‌نگ
 ترین نرخ.

الْبَحْسُ: لِرَضٍ تُنْبِتُ مِنْ غَيْرِ سَقْيٍ / دیم، دیمه‌رۆک،

زه‌وی دیم.

بَحْل:

بَحْلٌ: كَانَ بَخِيلًا / رُذ بو، ره‌زیل بو.

بَحْلٌ: تَقَطَّرَ / رُذی، ره‌زلی، نان کویری، ده‌ست قوچاو.

— : حُبٌّ خَشَرُ الْعَالِ / پاره‌پیس، پیسکه‌یی،

پوله‌کیتی.

بَخِيلٌ: شَحِيحٌ / رُذ، ره‌زیل، نان کویر، له‌چه‌ی مه‌نده‌بور،
 قه‌مته‌ر.

— : مَوْلِعٌ بِخَشَرِ الْعَالِ / پاره‌پیس، پیسکه، پوله‌کی.

بَذ:

بَذٌ رَجُلِيهِ: فَرَجٌ بَيْنَهُمَا / لنگی بلار کرده‌وه.

بَذَدُ: شَتَّتَ / بلاری کرده‌وه، په‌رشی کرده‌وه.

— : بَذَرُ / به‌فیرۆی‌دا، له‌ناوی برد.

تَبَدُّد. تَشْتَت / بلاکریه وه، پەرش بو.

إِسْتَبْدَ: کان مستبداً / زۆردار بو، ستم کار بو.

- بَکَره / کەلەپەقی کرد، هەرچی خۆی ویستی ئەوهی کرد.

بُدَ: مهرب / جێ راکردن، ناچاری، بونی.

- نَصِيب / بەش، بەشداری.

لا - من کلُّ بُدَ: حتماً / چار نیه، دەسلالت نیه.

لا - من غیر بُدَ: ضرورة / بەهەر هۆیکه.

لا - منه: ضروری / پێویسته.

لا - منه: محتم / هەر دەبێت بیست.

بُدَى. بولدى: ارید / ان / ئەمەوێ، دەمەوێ.

تَبَدِيد. تَشْتِيت / بلاکریه وه، پەرخشان کردن.

- تَبْذِير / بە فیروژدان.

مُبْدَد: مُشْتَت / بلاو، پەرش، پەرش و بلاو، پەراگەندە.

مُبْدَد: مُشْتَت / بلاوکەر وه.

- مُبْدَر / بە فیروژدەر، دەست بلاو.

إِسْتِبْدَاد: ظلم / زۆرداری، ستم کاری، زۆرهملی، مل

هوپی.

- بالرای / کەلەپەقی، لاساری، قیرسیچمە یەتی.

مُسْتَبِد: ظالم. طاغية / زۆردار، ستم کار.

- برایه: عنید. متشبث برایه / کەلەپەق، لاسار،

قیرسیچمە، هەرچی خۆی ئەهەوێ ئەوه ئەکا.

بدأ:

بدأ. اِبْتَدَأ. اِفْتَتَح. شرع فی / کریه وه، دەستی پێ کرد.

بدأ علی: قَدَم. فَضَّل / پێشی خست.

بدأ: کان البادی / دەست پێشکەری کرد.

- ه الشَّرْ / شەپێ پێ فروشت، شەپێ هەل گیرسان.

لغید / یادەست پی بکەن، سادە ی.

بَدَأ. بَدَأَة. اِبْتَدَأ: لول / سەرەتا، دەست پێ کردن.

اِبْتَدَأ / من له ..

بادی. مَبْتَدِي: مَن يَبْدَأُ اولاً / دەست پێش خەر،

دەست پێ کەر، ئەو کار.

بَدَائِي: اصلی / سەرەتایی.

اِبْتَدَائِي: اولی / سەرەتایی.

- تَحْضِيرِي / ئامادەیی.

مدرسة اِبْتَدَائِيَة / کوتابخانه ی سەرەتایی.

مَبْدَأ: مكان الابتداء / سەرشار، شوێن دەست پێ کردن

- فِكْر / باوهی، بیر، رێ بیر، بنه ما.

صاحب - / خاوهن باوهی، خاوهن بیروباوهی.

لا - له / بێ باوهی، بێ بار.

مبادي العلم / سەرەتاکانی زانیاری.

مبدأي: اساسي / بنچینه یی.

مبدأيا / پێشەکی، له پێش هەمو شتی کدا.

مُبْتَدَأ: اول / یەکەم، سەرەتا.

- الجملة / سەرەتای رسته.

مُبْدَأ: شروع / دەست پێشکەری، پێش دەستی کردن،

دەست پێ کردن.

- بالشَر: اِعْتَدَاء / شەرفروشتن، شەپانە وه.

مُبْتَدِي: نوکار.

بدر:

بَدَر: عاجل / کوت و پەری کرد، پەله ی کرد.

بَدَر. بادر. عكس تاخر / دەست پێشکەری کرد، پێش

کەوت.

بادر اتي: اسرع / پەله ی کرد، خێرا یی کرد.

- اِبْتَدَر اتي: اِسْتَبَق / دەست پێشکەری کرد، دەستی

(پێ کرد، دایه).

مُبَادَرَة. سَبَق / دەست پێشکەری، پەله کردن، کوت و پەری.

بَدَرِي: باکرا / زو، بەزویی.

بَادِرَة: بَدِيهَة / کرداری بەجێ، دەست پێ کەری،

ئەتوێ شانه وه.

- : ما يَبْدُر من الانسان في القضي / هەل و زەله ی

کرت و پەری، هەل چون، هەل لە کاتی توپەیبیدا، هەلە شەیی.

- : بُرْغَم / چه کەرە.

بَدَر: اسرع / پەله کە، خێراکە، زو کە، دە ی، گورج کە.

بَدَر: قمر کامل / مانگی چوارده.

يَبْدُر: موضع دراس الحنطة و غيرها / خەرمان، شوێن

خەرمان.

موقع ال - / خەرمانگا.

ما يُعْطَى من ال - الفقراء / خەرمان لۆغە.

موسم البیادر / خەرمانان.

بَدْر: کيس النقود/ توره کهی پر له پاره.
بَدْرِي: المطر قبل الشتاء/ بارانی په له.
بَدْرَة: ۱۰۰۰ درهم: كمية من المال/ ۱۰۰۰ درهم،
مالیکي نږد، دراوی نږد.

بدع:

بَدْع: اِبتدع: اِخترع/ دای هیئا، نوږزه وه.

- . - . اتی بجديد/ کړدی به باو.

- . (ابدع: انشا/ دوستی کړد، پټکی هیئا.

ابدع: ايجاد في عمله/ وه ستایي (کړد، نواند)، کارنکی
پوځنی کړد، نیښی نایابی کړد.

بَدْع: اِبداع: اِختراع: اِبتکار/ دوست کړدن،
داهیتان، جوان کاری.

بِدْعَة: شيء جديد/ شتی تازه، تازه داهاتو، نوږه.
نوځشه.

- : مذهب جديد/ ریډیازی نوئ، بیرو باوه پری نوئ.

- دینیه/ ټاینی نوئ، زه ندیقی.

بَدِيع: عجيب/ سیر، سهره، سهرسومین.

- . مُبدع: مؤجد/ دوسته کړ، داهیتنه، رهوان بیژ.

علم البديع: علم البيان و البلاغة/ زانستی رهوان بیژي،
جوان کاری، رهوان بیژي، نایاب بیژي.

بدل:

بَدَل. بَدَل. اِبدال: غَیر/ گوږی، گوږپه وه.

- . - : ناوې/ توره ی کړد.

بادَل: قايض/ گوږپه وه، ټال و گوږی کړد.

تَبَدَّل: تَغَيَّر/ کوږا.

تَبَدَّلًا: تَبَادُلًا: تناوب العمل/ توره بیان کړد، به توره
نیښیان کړد.

تبادلوا: اخذ كل منها شيء الآخر/ گوږپانه وه، ټال و
گوږپان کړد.

- . الأراء/ له یه که یشتن، وتووږتیاں کړد.

- . السلع و المتاع/ ټال و گوږپان کړد، شت و مه کیان
گوږپه وه.

استبدل: تَغَيَّر/ کوږا.

- : اِستعاض/ له بری داینا، له جیگه ی دلینا،
خستیه بری.

بَدَل. ابدال. تبديل/ گوږپه وه.

- . - . اِستبدال: تَغَيَّر/ کوږان.

- . - . : اِستعاضة/ خستنه بری.

بَدَل. بديل: عَوَض/ بری، له بری، بریکار، بریتی، له جیاتی.

- . غيار/ پارچه ی مه کینه، سپتر.

- . سكن: اجرة/ کړی، کړی خانو.

اسم ال - / جن ناو.

بدلاً من: عوضاً عن/ له بری، له جیاتی، له شوین.

بَدَلَة: مجموعة ملابس/ جل، بهرگ، قات.

بَدَل: صَرَاف النقود/ پاره کار، دراوکار، دراوگوږه وه.

تَبَادُل. مُبادلة: مُقايضة/ ټال و گوږ کړدن، گوږپه وه،
گوږپکي.

- . الخواطر/ گفتوگو کړدن، وتووږت کړدن، له یه ک
گويشتن.

بدن:

بَدَن. بَدَن: عَظْم بَدَنه/ قه له و بو، گوشتی گرت.

بَدَن: جَسَد/ تن، لاشه، داروېار.

- : جَذع/ قد.

عُقوبة بدنية (جسدية)/ سزای تنی.

بَدِين. مِبدان. مُبدن: معتلى الجسم/ قه له و، ټيک

سمراو، گوشتن، تن و مه ن، خوځه پان.

بَدانة: إمتلاء الجسم باللحم/ قه له و، ټيک سمراوی،
گوشتنی.

بَدَنه: عشيرة/ موږ، په ل، نيل، خيل.

بده:

بَدَه: فاجا/ (له پې له ناکاو، کوتوپې) کړد.

إِبْتَدَه: اِرتجل/ راسته وخو وتی، به سه رسپه یه وه.

بَدَاهَة. بَدِيهه: من غير تفكير/ راسته وخو، بې ټيک دانوه.

- . - . بَدَاهَة: مُلحاجة/ کوت و پېری.

- . بَدَهی: لا يحتاج الى طول التفكير/ زیړه ک،

پټویستی به بیر کړنه وه نیه.

- . بديهي: غنى عن البيان/ ناشکرا، دیار، ناسراو،

پټویست به پاس کړدن ناکات.

امر - / کاری بې گومان.

بَدِيهِيَّة: حقيقة مُقررة/ ناشکرا، بې گومان، به لگنه ویست.

حاضر ال - . سریع ال - : سریع خاطر/ نیکادر.
بدا:

بدا: ظهر. لاح/ ده رگوت، دیاریو، نوادی.

- للفکر/ رون بوه وه، ناشکرا بو، زانرا.

بادی: اظهار/ ده ری خست، پیشانی دا، رای گه یاند، ده ری بری، خستیه رو.

- : کان البادیء/ ده ست پیشکری کرد.

ابدی: اظهار/ ده ری خست، پیشانی دا، رای گه یاند، ده ری بری، خستیه رو.

- له صفحه/ خوی ناشکرا کرد.

تَبَدَّى: ظهر/ ده رگوت، دیاریو، دیاری دا.

- : سکن البادية/ بایه نشین بو، بیابان نشین بو، له بیابان زیا.

تبادی بالعداوة: تهاجر/ دوشمنایه تی ده ری پی.

باد: ظاهر/ ناشکرا، دیار، رون.

بدو: خلاف الحضر/ ده شته کی، کوچری.

- . بدوی: سکان البادية/ بیابان نشین، دانیشتوانی بادیه، چؤل گره، سارانشین.

بداهه/ کوچری، زانی کوچری و ده شته کی، زانی دانیشتوانی بادیه، چؤل گه ریتی.

بادیه: صحراء/ بیابان، بادیه، چؤل واتی، سارا. بد:

بد: غلب/ سر رگوت، شکانی، زال بو.

- : فاق/ تپه پی کرد.

بد. باد: رث الهیئة/ شپ، شپؤل، په پپوت، روتل.

- . - : قدر/ پیس، چه په ل، چلکن، پوخل.

بذائة. قذارة/ پیسی، چه په لی، چلک، پوخلی.

بذا:

بذأ. بذیء. بذو: فحش. سب/ جنیوی دا، قسهی ناشیرینی وت.

بذیء: سفیه. فاحش/ جنیو فروش، زمان پیس.

- اللسان/ زمان پیس، دم دروژ.

کلام - / قسهی ناشیرین، جنیو، قسهی سوک.

ارض بذیئة: لا مَرعى فیها/ زهوی وشک و بی له وهی.

بذاعة: الکلام السفیه السافل/ قسهی ناشیرین وت، جنیودان.

بذخ:

بذخ: ارتفع و تکبر/ به رز فزی، لوتی به رز کرده وه.

بذخ: مرتفع/ به رز، بلند.

بذخ: متکبر/ لوت به رز، که شخه، به فیز، فیزن.

بذخ: غیثة العلیین/ رابورانی که شخه و شاهانه.

بذر:

بذر الحب في الارض: زرع/ تروی کرد، تروی چاند، تروی وه شاند.

- الارض: اخرجت نباتها/ سهو بو، ده رها، شین بو.

- : نثر/ بلاوی کرده وه.

بذر: بذو/ به فیویدا، له نای برد، به بای دا.

- : ظهرت بذوره/ تروی کرد.

بذر. بذار: زرع البذور/ ترو کردن، ترو چاندن.

- : تقاوی. حب/ ترو.

اوان ال - / کاتی ترو کردن.

بذرة: حبة/ دهک، ترو.

تبدیر: تبدیو/ به فیویدا، له ناویردن، له به رددان.

- : إسراف/ ده ست بلاوی، زیاده خرج کردن، باده ستی.

مبذر: مبذو/ به فیویدا، ده ست به قری، قرین.

- : إسراف/ ده ست بلاو، زور خرج کور، باده ست، قرین.

بذور. بذیر: تمام/ دم شپ، زددیلن، دم دپاو.

بذق:

بأذق: عصير العنب المطبوخ المجفف/ باسوق.

بذل:

بذل: اعطى. ائلق/ به خش، دای.

- نفسه: جاد بها/ خوی به خت کرد، خوی به خش.

- جهده: (فرغ طاقته) ره نجی دا، کرشا، تن کرشا.

- . إبتدل الثوب: لبسه وقت الشغل/ به کاری میتا، له به ری کرد، جلی کاری له بهر کرد.

بازل. بَذُل / ره نچدهر، درختی نه کهر، خویه خش،
 چهوسر.
 بَذَل: عطاء. کرم/ به خشین، به خشنده بی.
 - الذات/ خویه خشین، خویه خت کردن.
 - الجُهد/ ره نچدان، درختی نه کردن، تن کوشان.
 بر:
 بَرّ: اطلاع/ گوی رایلی کرد، ملی دریژ کرد.
 - : صدق/ راستی کرد.
 - : قَبِل/ قایل بو، قبولی کرد، ویستی، به دلی بو.
 - : إِتسَع فی الإحسان/ خیرو چاکه ی کرد، به خشی.
 بَرَر: زکی/ پاکانه ی کرد، بیانونی مینایه وه.
 - : عَذْر/ خوی په رانه وه.
 یُبَرِّر. یُمْکِن تبریره/ پاکانه نه کړی، پینه نه کړی.
 لا - . لا مُبَرَّر له/ پتویست به پاکانه ناکات، پینه ی ناوی،
 بیانونی ناوی.
 لا - . لا یُمْکِن تبریره/ پاکانه ناکړی، پینه ناکړی.
 مُبَرَّر: عذر/ به لگ، بیانو.
 تَبْرِیر: تزکیه/ بیانو مینانه وه، پاکانه کردن.
 بَرّ: صلاح/ چاکه، نایینخوازی.
 - : إِحسان/ خیر، خیرخوازی، به خشنده بی.
 - : إِطاعة/ گوی رایلی، مل دریژ کردن، گوی نیری.
 - : صدق/ راست گویی.
 بَرّ: ضد بحر/ زهوی، وشکانی، به ژ.
 - : مائي. - : مائیات/ ته پوشکی، نیم ناوژی.
 - : صادق/ راستگر.
 - : بَارّ: صالح/ پیاو چاک، نایینخواز، به داد.
 - : - : زکی/ پین گونا مینه له.
 - : - : مَقیم بواجباته/ نیش کهر، به پتویستی خوی
 مهال نه سن.
 بَارّ: مُطیع/ گوی رایلی، گوی نیر.
 - : صالح/ پیاو چاک، نایینخواز، به داد.
 مَبَرَّة: مُحِبّ الخیر/ پیاو چاک، خیرخوا، خیره ومه ند،
 خیرگر.
 بَرّا: علی البَرّ/ به سر زهویدا، له سر زهوی، به زهویدا.
 - : خارجا/ دهره وه، به رهو دهره وه.

بلاد بَرّة/ دهری ولات.

بَرّانی: غریب/ نه ناسراو، نامق، بیگانه.

بَرّی: ضد الیف و اهلی/ دهشته کی، دهره کی، هار،
 کیوی، کیویله.

- : ضد بحری/ سر زهوی، زه مینی، به ژه کی.

بَرّیة: براری. صحراء/ دهشت، بیابان، چۆل.

بَرّ: قمع/ گه نم.

برّا:

بَرّا: خَلَق/ دروستی کرد.

بَرّی: المریض: شفی/ چاک بووه، مه لسا.

- : الجرح: إلتام/ ساپیژ بو، گوشته زون بو.

- : من کذا: خَلَص/ زرگاری بو، سه رفراز بو، دهریاز بو.

- : من الثَّهْمَة: تَخَلَّص منها/ زرگار بو، تاوانی له سر
 نه ما.

بَرّاهُ من الثَّهْمَة: رَفَعَهَا عنه/ له تاوان زرگاری بو، تاوانی
 له سر لابرد.

- : من الخطیئة: خَلَصَهُ منها. رَفَعَهَا عنه/ له گناه
 زرگاری کرد.

- : ابراهُ من کذا. خَلَّه/ سه رفرازی کرد، له کولی
 کرده وه.

ابرا المریض و الجرح: شفاء/ چاکي کرده وه.

تَبَرّا من: انکر/ دانی پیا نه نا، نکولی کرد، نه چوه ژیری.

- : من: نَفَضَ يَدیه/ دهستی لی شت.

- : من الثَّهْمَة: تَخَلَّص منها/ له تاوان زرگاری بو،
 سه رفراز بو.

بُرّه. بُرّوء: شفاء/ چاک بونه وه.

بَرّاءة: تَخَلَّص/ زرگار بون، سه رفراز بون.

- : طهارة الذیل/ داوین پاکي، بیتاوانی، خاویتی،
 پاکیتی.

- : إجازة/ ریژدان.

- : إختراع/ خاوهن مافی دروست کردن، ده ستاویژی
 دامیتان، برولنامه ی دامیتان.

بَرّی: من کذا/ نازاد، سه ریه ست.

- : من الثَّهْمَة/ بیتاوان، سه رفراز.

- : من المرض لى الجرح/ له ش ساخ، بینه درد.

- السرطان/ برجی قرڈال.
 - السُّنْبُلَةُ أو العذراء/ برجی (گولہ گم، فہریک).
 - العقرب/ برجی دویشک.
 - القوس/ برجی کوانہ.
 - المیزان/ برجی تہراند.
 البرج: الملاح الماهر/ کشتیوانی دیا، پاپڑہ وان.
 البرجیة: سفينة كبيرة للقتال/ کشتی زنی پتوش،
 کشتی جنگی، پاپڑی جنگ.
 إبرج: مِخْضَة/ مہشک.
 برجاس: سرج مَخْشُوءَة/ کورتان، کوپان.
 بُرْجَل: برکار/ پرگاں.
 بُرْجَمَة: عقدة الاصبع/ گتسی پہنچ، خلول، کھشک.
 الضرب ياد - / کھشک لئدان.
 برج:
 بَرَجَ: بَارَحَ المكان: زال عنه و ترکہ/ بهجی میشت،
 چولی کرد، چوہ دہری، لئی نہما.
 ما - . مازال/ تا نیستا، میشتا.
 بَرَجَ: اَثْعَبَ/ میلاکی کرد، ماندی کرد.
 بارح: واسع/ پان، فراوان، بہرین.
 ال - . البرجیة: اَمْسَ/ دوتنی.
 اول البرجیة: اول اَمْسَ/ پتیری.
 بَرَجَ: شَدَّةَ/ توندوتیژی.
 مُبَرَجَ: شَدِيدَ/ توندوتیژ.
 الم - / نیسی زور، نازاری بن شومار.
 تَبَارِجَ: كَلَفَ المعيشة في المشقة و الشدة/
 تہنگچہ لہ می ژان، چہسانہ وہ، نان پیداکردن.
 - الشوق: تَوَهَّجَ/ ناگری جگر، گرہی دہریں، سوئی
 بونہوہ.
 براج: ارض فضاء لا شجر فيه و لا بناء/ چؤل و بیابان،
 چؤلوانی.
 - : سِعة/ پانی، فراوانی.
 ابن بَرِج: الغراب/ قہلہ پھشک، قہل.
 برد:
 بَرَدَ: بَرَدَ. صار بارداً/ سارد ہو، ساردی کرد.
 - : شَعَرَ بالبرد/ ہستی بہ سہرما کرد، سہرما ی بو.

بَرء: خَلَقَ/ دروست کردن.
 بَرِيَّة: خَلِيقَه/ دروست کراو، ہمو (جیہان، بونیہتی).
 باریء: خالق/ دروست کرا، پھزدان، کردگار.
 إِبْرَاء: تَبَرُّفَة: حَلَّ/ سہرفرازی، رزگار بون، رزگار کردن،
 لئخوش بون، بہر دان.
 برپ:
 بَرِيرَ: اَكْثَرَ الكلام و الجلبة/ چہنہ بازی کرد، چہنہ دہا،
 نڈی وت، زڈ بلئی کرد.
 - : قَمَمَ/ وِیْتَنہی کرد، لہہر خویہوہ نہوا.
 - : تَوَحَّشَ/ مار بو.
 بَرِيرِي: هَمَجِي. وَحْشَ/ مار، دہندہ، کتیری.
 - . من سكان المغرب و شمال (افریقيا) ہندئ لہ
 دانیشٹوانی نہنہ رفاقی نڈد.
 بَرِيرِيَّة: هَمَجِيَّة/ ماری، دہندہ ہی، کیوتی.
 برت:
 برتقال/ پرتہ قال.
 برث:
 بُرْثُ الطائر/ چنگ، چنگی مہل.
 برج:
 بَرَجَ: ظَهَرَ و ارتفع/ دہرکت، بہرز بوہوہ.
 تَبَرَّجَتِ المرأة: تَرَبَّجَتْ/ نارایشتی خوی دا، خوی جوان
 کرد، خوی رازاندہوہ.
 تَبَرَّجَ: تَزِين. تحلیہ/ نارایشٹ، حق رازاندہوہ.
 ابرج/ چاوزہق، چاو ناگراوی، نہبلق.
 بَرَجَ: جَمِيلَ/ جوان، خوین شیرین، نیسک سوک.
 بُرَجَ: جَصَن. قَصْر/ کوشک، قہل، کلو، قولہ، برج.
 - في اعلى البناء/ مہورہ بان، قولہ.
 - الحمام/ میلانہی کزتر.
 - الاسد/ قولہی شیر، برجی شیر.
 - الثور/ برجی گا.
 - الجدى أو النیس/ برجی (گیسک، بزین).
 - الجوزاء أو التوامان/ برجی (دوانہ، جمک).
 - الحمل أو الکبش/ برجی (کاپی، بہران).
 - الحوت أو السمکة/ برجی نہہنگ.
 - الدلو أو الساقی/ برجی (سہتل، نزلچہ).

- اصیب بالزکام / توشی هه لاههت بو، سه رمای بو، با په پی کرد.

- : فَنَر / سارد بوه وه، گه رمی نه ما.

- ت هَمَّتْهُ : فَرَّتْ حَمْدُ / سارد بوه وه، تاره زوی نه ما.

- بِالْمَبْرَدِ : سَحَل / له برپه نگی دا، رنی.

بَرَدُ الشَّيْءِ : صَيَّرَهُ بَارِدًا / ساردی کرده وه، فیتکی کرده وه.

- الالم : هَذَا : سَكُنْ / نیشه که ی میواش کرده وه.

- الهمّة : فَنَر / حَمْدُ / ساردی کرده وه.

تَبَرَّدَ : بَرَدَ نَفْسَهُ / حَقَى فَيْتَنَ کرده وه.

إِسْتَبْرَدَ : اصَابَ بِالْبَرَدِ / سه رمای بو، با په پی کرد.

اِبْرَدَ العَرَضُ : اَضْعَفَهُ / نه خو شیه که لاوازی کرد، میزی تیا نه میشت.

اَبْرَدَ : ارسل بالبرد / ناردی، به پوسته دا ناردی.

- ت السماء : امطرت بَرَدًا / تهرزه باری.

بَرَدَ : عَكِسَ حَرًّا / سه رما.

- قارص / وشکه سه رما.

بَرَدَ : حَبَّ الغمام / تهرزه.

بُرُودٌ : ضد حرارة / ساردی، سه رما، ساردلیی.

بُرْدَاءُ : برد الحمى / له رز، له رز له کاتی سه رما دا، چوقه ی له رز.

بَرَادٌ : خزان القبريد / ساردگر، ساردکار.

بارد : ضد حار / سارد، فیتکی.

- : بليد / که وده ن، گیل، ده بنگ، گه لور، ته پو، کاس، گه مژه.

- : ثالم / کول.

- الطبع : هاديء / رزين / له سه رخو، سارد، خاوو خلیجک.

- : ضعیف / لاواز، بیهیز، سست، خاو.

دُخَانٌ - / توتنی (نرم، سارد).

عِشٌّ - : هَنِيءٌ / ژانیکی ناسوده.

غَنِيْمَةٌ بَارِدَةٌ : مَكْتَسَبَةٌ دُونَ عَنَاءٍ / ده سته وتیکی بیه تهرک، تالانی.

تبريد : ضد تسخين / سارد کردن.

- الاكل : تصقيع / خواردن سارد کرده وه.

- الالم : تسكين / نیش میواش کردن وه، تازار شکاندن، ژان شکاندن.

خَزَانُ الـ - فِي السَّيَّارَةِ / رانیتەر.

مُبْرَدٌ : مُبْرَدَةٌ / فیتکار، باسارده، ساردیار.

بُرَادَةٌ : شَقَاطَةُ الْمَبْرَدِ / ورده ناسن، خاکی ناسن.

مَبْرَدٌ : آلة البرد / برپه ننگ، برپه ن.

بَرَادٌ : الذي يركب الآلات المعدنية / فیتەر.

بريد : رسول / تیرلو، نامه، پوسته.

- بوسته / پوسته، پوسته خانه.

- جَوِي / نامه به فروک، پوسته ی هه وایی.

- عادي / نامه ی ناسایی، پوسته ی ناسایی.

اجرة الـ - / کرئ پوسته.

طابع الـ - / پول پوسته.

صندوق الـ - / سنوقی پوسته.

ختم الـ - / موری پوسته.

مكتب الـ - / پوسته خانه.

هواية جمع طوابع الـ - / پول کوکرده وه.

دائرة الـ - / پوسته خانه.

البرد : ثوب مَخْطُوط / کراسی میل دار، خهت خهت.

الابرَد : نمر ارقط / پلنگی به لک.

بَرَدِي : نبات مائي / زهل، له بان.

بَرُودٌ : كحل / کل.

- : بارود / بارود، باروت، ده رمان.

بُرْدَعَةٌ : كساء الدابة / کورتان، کریان.

بردقوس : نبات / جاتره کتیوله.

برَدٌ :

بُرْدَعَةٌ : كساء الدابة / کورتان، کریان.

بَرَادَعِي : صانع البردعة / کورتان درو، کریان درو.

بَرْدَوْنٌ : حِصَانُ الْجَرَّ او الْجَمَلِ / بارگیر، خته.

برز :

بَرَزٌ : ظَهَرَ / ده رکهوت، ده رهات، هاته ده ر.

- : نَقَا / ده رپه پی، هه ل قولی.

- : بَرَزَ عَلَى غِيَرِهِ : فاق اصحابه / پیش کهوت.

- : خَرَجَ اِلَى الْبَرَارِ / چو بز چو ل بز گو کردن.

بارز : صارَعَ شَاجِرًا / تذرانی گرت، شیربازی کرد.

اَبْرَزَ: (ظهر) / ده‌ری‌خست، ده‌ری‌هینا، پیشانی‌دا.

- الْكِتَابُ: شَشْرَهْ / بلاوی کرده‌وه.

تَبَرَزَ: تَعَوُّط / گوی کرد، پیسایی کرد.

إِبْرَازَ: إظهار / ده‌رخستن، پیشان دان.

بُرُوزَ: مُتَوَّ / ده‌ریه‌پیوی، هه‌لَ تَوَقُّیوی، به‌ریزه‌کی، به‌ریز

بونه‌وه.

- تَفَوُّقُ / سه‌رکه‌وتن، پیتشکه‌وتن، به‌دیارکه‌وتن،

به‌ریزونه‌وه، هه‌لَ که‌وتن.

بَارِزَ: نَاقِی / دیار، به‌ریز، زه‌ق، به‌ده‌روه، قَوْز.

پِرَازَ: مَا يُبْرَزُ مِنَ الْمَخْرَجِ / گو، پیسایی.

- الْإِنْسَانُ: غَائِطُ / گو.

- الْحَيَوَانُ: رُوثُ / تهرس، ریخ، پشقل، شیاکه.

- الطَّيُورُ: زَبَقُ / ریقه، جیقنه.

بِرَازَ: قَضَاءُ / جَوَلْ، ده‌شت، ده‌ر.

مَبْرَزَ: مَوْضِعُ قَضَاءِ الْحَاجَةِ / شویتی پیسایی لی کردن،

ناوده‌ست.

مُبَارِزَ: مُنَازِلَ / مَعَارِكُ / شمشیر باز، جه‌نگاوه‌ر، زَردان باز.

مُبَارِزَة: بِرَازَ: مُنَازَلَة / زَردان بازی، شمشیر یا خه‌نجه‌ر

بازی، جه‌نگین.

بَرِخَ: حَاجِزَ / اَرْضَ بَيْنَ بَحْرَيْنِ / زه‌وی نیوان دو ده‌ریا.

برس:

برسام. ذَاتُ الْجَنْبِ / ناویه‌نگ.

بَرَسِیمَ: نَقَلَ / سَرَّ په‌په.

- حِجَازِی / جَوْرِيكَة / له‌سَرَّ په‌په، سَیْپه‌په‌ی حِیجَازِی.

برسکوب / دَوْر بَیْنَتِكَة / نَوْدیو دیوار نه‌بینن، نَوْدیو بین.

برش:

بُرَشَ: مَمْسَحَة الْأَرْجُلِ / پیللا سه‌ره، پئ‌پاکه‌ره.

اِبْرَشَ: اَرْقَطَ. اَبْعَ / به‌لَه‌ک، په‌لَوی، کونج، شَل.

بَرَشَمَ الرَّجُلَ: اَظْهَرَ الْحُزْنَ / په‌ست و دل تنگ بو.

- فِیْهِ: اَحَدَ النَّظَرِ / چاوی تن بپی، مرخی لی خوش

کرد.

- حَتَمَ: اَحْكَمَ اِقْفَالَهُ / سه‌رمووی کرد.

- الْمَسْمَارَ: بَجَنَةً / په‌رچی دایه‌وه، خاوی کرده‌وه.

برص:

بُرَصَ. بُرَصَ: اَصَابَهُ الْبُرَصُ / به‌لَه‌ک بو.

بُرَصَ: مَرَضُ خَبِيثُ / به‌لَه‌کی.

بُرَصَ. بُرَصَ: اَبُو بَرِصَ: سَحْلِيَّةُ / شه‌وگه‌رد.

- - - : اَصْفَرُ / بَلَقَه‌ ده‌ره.

اِبْرَصَ: مُصَابُ الْبُرَصِ / به‌لَه‌ک، بازه‌له.

اَرْضُ بَرَصَاءَ: رَعِي ثَبَاتَاتِهَا / گه‌په‌زه‌وی.

برط:

بَرَطَلُ: رَشَا / به‌رتیلی دا.

بَرَطَلُ: اِرْشَاءُ / به‌رتیل دان.

بَرَطَلُ: رَشْوَة / به‌رتیل.

مُبَرَطَلُ: مَرْتَشُ / به‌رتیل خۆر.

مُبَرَطَلُ: رَاشُ / به‌رتیل ده‌ر.

بُرَطَلُ: تَاجُ الْأَسْقَفِ / کلاو قه‌شه.

برطم:

بُرَطْمَ: تَبْرَطْمَ. اِنتْفِخَ غَضْبًا / تپه‌ه، له‌تپه‌بیانا

ناوسا، پیشی خواره‌وه.

- دَمْدَمَ / بَوْلَانِ، رِیوَه‌ریوی کرد، بۆله‌بۆلی کرد.

بِرطام. ضَخَمَ الشَّفَةَ / لَجَّ نَهْستور، لَجَنَ، لَجه.

برع:

بَرَعُ: كَانْ بَارِعًا / سه‌رکه‌وت، چالاکی نواند.

تَبَرَعُ: اَعْطَى مَعَ غَيْرِهِ / به‌خششی، باریوی کرد.

- : تَطَوُّعُ / خَوَى به‌خششی، خَوَى ته‌رخان کرد.

بَرَاعَة: مَهَارَة / چالاکی، وه‌ستایی، سه‌لیقه.

بَارِعَ: مَاهِرُ / چالاک، وه‌ستا، به‌سه‌لیقه، چاوماز.

- عَ الْجَمَالِ: فُتَّانُ / زَرد جوان.

تَبَرَعُ: تَقْدِيمَ اِعَانَة / هاویه‌شی کردن، باریودان.

- : هَبَة / به‌خششین.

مُتَبَرَعُ: وَاهِبُ / به‌خششنده، هاویه‌ش، باریوده‌ر، خۆته‌رخان

که‌ر.

برعم:

بُرْعَمَ: تَبَرَعَمَ: خَرَجَ بُرْعَمَهُ / چرۆی کرد، چوژی کرد،

گوپکه‌ی کرد.

بُرْعَمَ: بُرْعُومُ / چرۆ، شکوفه، پۆخ، گوپکه، گوپیته، چوژ.

برغ:

بَرَعَثَ الْمَكَانَ: كَثُرَ فِيهِ الْبَرَعُوثُ / کتیچی هه‌لَ میتنا.

بُرَعُوثُ: حَشْرَة / کتیج.

- البحر: جمبری/ جه مبرى، کچی دهریا.
 بَرَعَش: بَعُوض صغیر/ میٹوله ورده، خاکه، وپه.
 بُرْعُل: جریش من الحنطة المسلوقة/ ساوهر.
 - ناعِم/ پیر خنیله، لهپه ساوهر، بیویش.
 بُرْغی: لولب/ برغو، جه پ.
 برق:
 بَرَق: لَمَعَ/ دره وشایه وه، شوقی دایه وه، تیشکی دایه وه.
 - : تَحِيرٌ وَ دَهْشٌ فَلَمْ يَبْصُرْ/ به شهواره کهوت.
 - ت و ابرقت السماء/ ومضت السماء/ چه خماخی دا، بیروسکی دا.
 - الرجل: تَوَعَّدَ/ هره شهی کرد، ترپه بو.
 - ت المرأة: تَزَيَّنَتْ/ نارایشی خوی دا، خوی رازانه وه.
 اَبْرَقُ: اصَابَهُ الْبَرَقُ/ هره تریشقه لئی دا، تریشقه لئی دا.
 - : ارْسَلُ بَرْقِيَّةً/ بروسکی نارد.
 بَرَقُ: وميض السحاب/ چه خماخه، بروسکه، تریشقه.
 - : تلغراف/ بروسکه.
 - : الزرقة/ دره وشه، دره وشانه وه، نارایش.
 - : فَرْعٌ وَ دَهْشَةٌ/ ترس و سهرسامی، سله مینه وه.
 بَارِقَةٌ: سَحَابَةٌ ذَا بَرَقٍ/ هوری به چه خماخه.
 - : أمل: قليل من الأمل/ تَوَزَّكَ هیوا.
 بَرَّاقُ: لَمَاعُ/ دره وشه دار، شهوقدار.
 بُرَّاقُ: فرس مُجَنِّحٌ/ دولدول.
 بَرْقِيَّةٌ: رسالة تُرْسَلُ بواسطة البرق/ بروسکه.
 مُبْرِقَةٌ: آلة التلغراف/ تله گراف.
 البروق من الرجال: الجبان/ پیاوی ترسنوک.
 الأبرق: ما اجتمع فيه السواد والبياض/ رهش و سپی، ماش و برنج.
 إبريق/ ماسینه، لولیتنه، ثافتاوه.
 - الشاي/ قوری، کتلی، کتری، چاپه زن.
 - القهوة/ جه زوه.
 - الشراب/ شوشه ی شهراب، سورلخی.
 - وطشت/ ماسینه و له گن.
 بَرَقَش: لَوْنٌ/ بویه ی کرد، رهنکی کرد.
 مُبْرِقَش: كثير الألوان/ رهنکا پره نگ.
 بَرَقَش: ابو بَرَقَش/ ناوی مه لئیکی بچوکی رهنکا پره نگ.

بَرَقَعَ المرأة: البسها البُرْقُع/ روی داپوشی، په چه ی پین کرتوه.
 تَبَرَّقَعَت المرأة: لبست البُرْقُع/ روی خوی داپوشی، په چه ی کرتوه، تارای کرتوه، تارای دا به سه ریا.
 بُرْقُعُ: نِقَابُ/ په چه، روپوش، تارا.
 بَرَقُوقُ: خَوْخُ/ قَوْخ.
 - بَرَى: زَعُورُ/ گویز.
 برك:
 بَرَك. اِسْتَبْرَكَ: نَحَّ. اِسْتِنَاحُ/ چوکی دادا، یخی دا.
 بَرَكَ الْمَاءُ فِي الْأَرْضِ: اِسْتَنْقَعَ/ گولی به ست، پهنگی خوارده وه.
 - . ابرك الجمل: نَحَّ/ چوکی دادا، یخی دا.
 بَارَكَ لَهُ: هَنَأُ/ پیروزایی لی کرد.
 تَبَرَّكَ. تَبَارَكَ بِهِ: اِسْتَبْرَكَ. قَيَّمَنُ/ پیروزی کرد.
 - به. طلب بركته/ داوی پیروز بونی لی کرد.
 بَرَك. بُرُوك: نَحَّ/ یخ دان، به چو کدا هاتن، چو ک دادان.
 - . صَدْرُ/ سنگ.
 مَبْرُك. موضع البروك/ شوینی مؤلدانی خوشتر.
 الْبَرَكَةُ: النِّعْمَةُ وَ السَّعَادَةُ/ پیروزی، خوشی، به هره وه ری، درود.
 مُبَارَك: سَعِيدُ/ پیروزی، پیروز.
 بَرَكَةٌ: مكان تجمع الماء. مستنقع الماء/ نه ستیل، ناوکو، سهراو، گول، گرم.
 - : النشاة الحلویة/ مویو بزنی شیردار.
 بَرَاك: طَحَّانُ/ ناشه وان.
 بَرَكَار: بَرَجَلُ/ په رگال.
 بُرْكَان: جبل النار/ شاخی ناگرین، ناگریژین، گرکان.
 بَرَكْعُ. تَبَرَكْعُ: وقع على عجزه/ به قنکا کهوت.
 بُرْكُ: الرجل القصير/ کورته بنه، پیاوی کورته بالا، گوله.
 برل:
 برلمان: مجلس النواب/ په رله مان، نه نجومه نی نویتنه ران.
 برم:
 بَرَم. ابرم الحبل: قَتَلَهُ/ بای دا، لولی دا.
 - . - الامن: احْكَمَهُ/ قایمی کرد، توندی کرد.

- - : ضد نقض/ بهستی، بریاری له سه‌ره دا.
 بَرَم: تَبَرَم: سَنَم و ضَجَر/ بَیزار بو، قارس بو، بِنِتاقت بو، جاپس بو.
 بَرَم: اِبرام: قَتْل/ بَادان، لول دان.
 - - : اِحکام/ قايم کردن، توند کردن.
 - - : ضد نقض/ بهستن.
 بَرْمَة: لَیْة/ بايهك، خولَيك، بادانَيك.
 بَرِم: قَیطان/ كشتك، ده‌زوی بادرأو.
 بَرِیمَة: خُرَامَة/ به‌رینه، كون كهر، سَمَو، مَكْتبه.
 مَبْرُوم: بَرِم: مَفْتُول/ بادرأو، لول دراو.
 مَبَرَم: مَعْرَل/ ته‌شی، باده‌ر.
 اِبرام: اِحکام/ قايم کردن، توند کردن.
 - المعاهدة: ضد نقض/ بهستن، په‌يام بهستن، بریار له‌سه‌ردان.
 تَبَرَم: مَلَل/ بَیزاری، جاپسی، قارس بون.
 بُرْمَة: فُخار/ گَلْتَنه، گَلْتَنه‌ی سوره‌وه‌كراو.
 - : من المعجنات/ برمه.
 البَرَم: البخیل اللئیم/ پیسكه، رُؤد، ده‌س قوچاو.
 برمیل/ به‌رمیل، بَرَشكه.
 برن:
 بَرنامَج: مَناهج/ پَرُوگرام، به‌رنامه.
 - : فهرس/ ناوه‌پۆك، پِن‌رست.
 بَرُنْجَك/ برنجوك.
 بُرُنز: مَرِیج النحاس/ زه‌رد، مه‌فره‌ق.
 بُرُس: ثوب راسه ملتصق به/ به‌رگَیكه كلاوه‌كه‌ی به‌خویه‌وه‌ بِن.
 - الحمام/ خاول (حمام، گه‌رام)، ترنوس.
 بره:
 بُرْمَة: حین/ كات، ماوه، سات.
 - : وقت قصیر/ تاوَنَك، تاو، كانَیكی كه‌م، ده‌مِیك.
 بَرَهَن: اقام البرهان/ سه‌لماندی، به‌ئسای كرد.
 بُرهان: حُجَّة/ دلیل/ سه‌لماندن، به‌ئسا، پاژه.
 بُرْمی: للحظة فقط/ بَر ماوه‌یه‌كی كه‌م.
 برو:
 پروتستانت/ پروتستانت، ئاینزایه‌كی دیانه.

برواز: اطار/ چِیوه، چوارچِیوه، چه‌مه‌ره.
 بروسات: غُذَة تحت القناة البولية/ پروسات، لوی بن میزه‌لَان.
 برولیتاریا: الطبقة العاملة/ پرولیتاریا، جینی كرئكار.
 برومیت: / باروم‌تر، بابیتو.
 برا:
 بَرَا: جعل في انفه البُرَة/ لوت‌وانه‌ی كرده لوتی.
 بُرَة: حلقة او قرط يوضع في الأنف/ لوت‌وانه، نالقه‌یه‌كه نك‌رَیته لوت، غه‌زَنِم.
 بری:
 بَرَى القلم و غَیْرَه: نَحَتْه/ دای دا، تیژی كرد.
 - الشخص و الحيوان: هَزَلَه/ لاوازی كرد، له‌پی كرد، ره‌تانیه‌وه.
 باری: سابق/ گره‌وی كرد، پِشش برِكُتی كرد.
 - اِمراثه: هالِحا/ ناشتی كرده‌وه.
 تباروا: تَسابَقُوا/ گره‌ویان كرد، پِشش برِكُتیان كرد.
 اِنجری له: تَبَرَى لمعرفه/ ناكه‌س به‌چه‌ده‌رجو، سپله‌یه‌تی كرد.
 بَرَاة: مِبراة: مِطووی/ چه‌قو، خامه‌تاش.
 - - : بَرَاية: آلة الحدّ/ تیژكه‌ر، هه‌سان، بریه‌نگ.
 مُباراة: مِغالبة/ گره‌و، پِشش برِكُتن، پِشش كه‌وتن.
 الباري: الخالق/ دروستكار، كرديگار، په‌زدان.
 - : ناحت/ تیژكه‌ر، داده‌ر.
 بری: ثراب/ خَوَل، گَل.
 بریتون: غلاف الامعاء المخاطی/ توره‌كه‌ی ریخۆله، به‌زی ریخۆله، هه‌ناو، پِریتنۆم.
 بز:
 بَز: اِبْتَرَز: سَلَب/ روتی كرده‌وه، سه‌رانه‌ی سه‌ند.
 اِبْتَران: سَلَب/ روت كرده‌وه، سه‌رانه.
 بَز: سلاح/ چه‌ك.
 - ثياب القطن و الكتان/ جل و به‌رگی لۆكه‌كه‌تان.
 بَرَة: ثياب/ به‌رگ، جل، كه‌ل و په‌ل، كوتال.
 - : هيئة/ شِیوه، روخسار، دیمه‌ن، رواله‌ت، سیما.
 بَران: تاجر الاقمشة/ بازرگان، كوتال فروش.
 بَر: بَر المرأة: ثديها/ مه‌كه، مه‌مكوله، مه‌م.

- - انتی حیوان: ضرعها/ گوان.
 - - الرجل: کعب/ پاژنه ی پښ، پاژنه.
 - - الخشب: اینه/ گری گری دار.
 مُبَرَّز: مُعَقَّد/ گری گری، گریاوی.
 بُرَاژَة الاطفال: رَضَاعَة/ همکه شوشه.
 بَرَّ: سَمَك البَرِّ/ زهرده، ماسیه زهرده.
 بُرَخ: بُرَخ: خَرَج صدره/ سنگی دهرپه پی.
 اَبْرَخ/ سنگ دهرپه پیو.
 بُرذ: بُرذ الإناء: ملاء/ پپی کرد.
 - الحَبَّ: زَرَع/ تقوی کرد، چاندی، رواندی.
 - القدر: القی الأبرار فیها/ تام و بونی کرده
 منجه له وه.
 بُرذ: حَبَّ/ تَوو.
 - ابراز: ابا زیر. تابل. ما یطیب به الغذاء/ بهارات،
 تام و بونی خورش که نه کریته ناو خواردن.
 بُرَءاء: المرأة البرءاء. کثیرة الاولاد/ شفته ژئکه،
 ثافره تی مندا ل زور.
 بُرغ: بُرغ: طلع/ دهرهات، هلهات، شبه قی دا، سپیده ی دا.
 - : اِنْبِثاق/ پزا، دهرک بو، هاته ده ری، دهرپه پی، ته قی.
 بُرُوغ: ضد افول/ سه رکه وتن، به ریونه وه.
 - : اِنْبِثاق/ پزان، دهرک بون، دهرپه پین، ته قین.
 - الشمس: طلوعها/ هله هاتن، شبه قی دان، گزنگ
 دان.
 مِبْرَاغ: آله البَرغ/ دهرک که، نه شتر، چه قوی پزشکی.
 بُرَق: بُرَق: بَصَق/ تفی کرده وه، به لغم می فپی دا.
 بُرَاق: بُصَاق/ تف، به لغم.
 بُرَاقَة: قَوْقَعَة/ هیلکه شهیتا توکه.
 - : مِبْصَقَة/ دز لکه ی تف.
 بُرُق: طَلْبُور/ بوق، نامیریکی سازه.
 بُرل:

بُرْل: بُرْل: ثَقَب/ کونی کرد، کونی تی کرد، دهرکی کرد،
 سمی.
 - - : شَق/ دپی، هله ی دپی، قلیشانی، درزی تی کرد.
 - الامر: امضاء و قَطْعَة/ برانیه وه، کزتابی پښ مینا،
 کاره که ی نه نجامدا.
 - : صَرَف الماء/ ناوه که ی رادا، ناوه که ی دهرمیتا.
 ثَبْرَل: تَشَقُّق/ قلیشا، درزی دا.
 بُرْل: استخراج السائل و الهواء من البطن/ باکیشان،
 ناوکیشان، دهرمیتانی باو ناو له ناو سک.
 - : سحب الماء و الملح من الارض/ خوی کیشان،
 ناوه پز کردن.
 مِبْرَل: بُرل: مَثَقَب. آله البزل الطبی/ باکیش، ناوکیش.
 مِبْرَل/ خوی کیش، ناوه پز، خوی تاوگه، ناوه پزگه، جزگی
 داشورگه.
 بازل: الرجل الخیر/ زانیار، دنیادیده، کارامه، پسر پز.
 بزل: امرأة جیدة الراى. داهیه/ زانیار، دنیا دیده،
 کارامه.
 بزلیا. بزالیا. من البقولیات/ پز لکه.
 بزى: بزى: اخ فی الرضاعة/ برای شیریی، شیر برا.
 اَبْرَى (وهی بزواء): خرج صدره و دخل ظهره/ سنگ
 دهرپه پیو.
 باز. بازى: صقر الصيد/ باز، هله ژو.
 بست: بستان: ارض فیها شجر و زرع/ باخ.
 بُستانى: صاحب او عامل البستان/ باخه وان.
 بسر: بسر: قَطَب و جَهَة/ روی گرژ کرد، خوی مزن کرد، دم و
 چای دا به یکه دا.
 - : اِنْبَسْر الخَبَر: ذکره قبل وقته/ نوقلانی ای دا.
 باسر: مَقْطَب الوجه/ مزن، روگرژ.
 بُسر: البلح قبل ان ينضج/ خورمای نه گییو، فهریکه
 خورما.
 مِبْسَر: قبل او انه/ نه گییو، فهریکه، کال و کرچ.
 باسور: مرض البواسیر/ مایه سیری.

بَسَطَ :

بَسَطَ : وَسَّعَ / فراوانی کرد.

- : نَشَرَ / پلاوی کرده‌وه.

- : اُبْدَى / دهری بری، خستیه‌پو، رای گه‌یاند.

- : المائدة : فرشها / خوانی رازنده‌وه، خوانی راختست،

سفره‌ی راختست.

- : الامر : شَرَحَه / رونی کرده‌وه، لئکی دایه‌وه، والای

کرده‌وه.

- : نِزاعه : فِتْحَها / بالی کرده‌وه.

- : یدِه : مَدَّها / دهستی پان کرده‌وه، دهستی درِیژ کرد.

- : ه : سَرَّه / دلخوشی کرد، دلشادی کرد، پیخوشحالی

کرد.

- : ه : ضَرَبَه / لَبَّیْدا، پیاکیشا، پیامالی.

- : السیف : سَلَّه / شمشیری (له کالان) هَلْ کِیشا.

- : المكان القوم : وسعهم / به‌شی کردن، جِتیان بوه‌وه.

- : العذر : اقبله / بیانوی قبول کرد.

بَسَطَ الحدید و غیره : طَرَقَه / پانی کرده‌وه، کوتای.

- : الامر : جعله بسیطاً و سهلاً / ناسانی کرد.

بَسَطَ : اصبح سهلاً / ناسان بو.

إِنْبَسَطَ : تَمَدَّدَ / کشا، درِیژ بو.

- : سُرَ : اِنْتَشَرَ / پیخوشحال بو، خوش نود بو، شاد

بو.

بَسَطَ : سُرُور / شادی، خوشی، پیخوشحالی، خوش نودی.

- : مَرَجَ / شای، شاه‌نگ، شادی.

- : مَدَّ / فراوان کردن، پان کردنه‌وه، درِیژ کردن.

- : نَشَرَ / پلاو کردنه‌وه.

- : الكسر : صورته / سهره.

بَسَطَ السِّلْمَ : قرص الدرج / پانتایی پلیکانه، پیچی

پلیکانه.

بَسَاطَة : سَدَاجَة / ساده‌یی، ساویلیکه‌یی.

بسیط : سادج / ساده، ساویلیکه، خاکی، هاموار.

- : سهل / ناسان، سوك.

- : سليم النیة / دل پاک.

- : الكَفَّ : سَخَّى / به‌خشنده، دهست پلاو.

مِعْرِفه - ع / ناسپاریه‌کی که‌م، سهرزاری.

إِنْبَسَاط : سُرُور / پیخوشحالی، شادی، خوشی، شادمانی.

- : تَمَدَّدَ / کشان، فراوان بون.

مَبْسُوط : مَسْرُور / شاد، دل خوش، پیخوشحال، روخوش.

- : مضروب / لوبدراو، کوتراو.

- : ممتد / راخراو، داخراو، درِیژگراو.

- : سكران قليلاً / ه‌وای ه‌یه، سهری گهرمه،

خه‌یالی ه‌یه، سهرگهرم.

- : في وسعه : میسور / ساماندار، خوش گوزهران،

دهس رقیو.

بَسَاط : سَجَادَة . طُفُفَسَة / مافور، قالی، به‌په، رایخ.

- : الرحمة : غطاء النعش / سهرتهرم.

على - البحت / له‌سر خوانی قسه و یاس، ه‌رله و

مه‌به‌سته‌وه.

بَسِيطَة . البسيطة : الارض / زه‌وی.

بَسْطَرْمَة / باستورمه.

بسل :

بَسَل : شَجَع / نازا بو، نه‌ترسا وِیْزای.

بَسَل . تَبَسَّل : عبس / گرز بو، مؤن بو، دم و چاوی دا

به‌یه‌کدا.

إِسْتَبْسَلَ : اِسْتَقْتَلَ / کولی نه‌دا، نه‌ترسا، نه‌به‌زا، نازایه‌تی

نواند.

بَاسِل : اسد / شیر.

- : بَسُول : شجاع / نازا، نه‌ترس، نه‌به‌ز، دلیر، دلاور،

نه‌به‌رد.

بَسَالَة : شَجَاعَة / نه‌ترسی، نه‌یه‌زی، نازایی، زات کردن.

بسم :

بَسَم . تَبَسَّمَ . اِبْتَسَمَ : ضحك قليلاً / بزه‌گرتی، زهرده‌خه

گرتی.

بَاسِم . مُتَبَسِّم / زهرده‌خه‌ناوی.

إِبْتِسَام . تَبَسُّم / زهرده‌خه‌نه، بزه، بزه‌ی لیو.

بَسَام . مِبَسَام / دم به‌پیکه‌نین، روخوش.

مَبْسَم : فم / ثغر / دم، لیوار.

- : السجارة : فم / ناخزه جگهره.

بَسْمَل : قال بسم الله / ناوی خ‌وای ه‌یتا، بیسمی‌لالای کرد.

بش :

بَشْ: اِبْتَسَم / زه رده خه نه گرتی، بزه گرتی، پیکه نی، روی خۆش بو.

بشاشة: اِنْشَرَح. اِبْتَهَاج / دلخۆشی، روخۆشی.

بَشُوش. باش. بَشْ. بَشَّاش: مُنْشَرَح / روخۆش، دلخۆش.

بشُر:

بَشْرَ الْجَيْنِ وَ الْجَوْزِ وَ غَيْرَهُمَا: سَحَلْ / وردی کرد، هاری، کوتای.

– الْجِلْد: قَشْر / تَوَيْكَلْ مه لدا.

– الْعُودِ وَ الثَّمَرِ: قَشْرَه / پاکی کرد، تویکه کی لئیکرده وه.

– الشَّغَرُ: احْقَاه / مه لئ گرت، مووه کی مه ل کیشا.

– الْجَرَادِ الْاَرْضِ: اَكَلَ عَلَيْهَا / خواردی، میچی تیا نه میشت.

– الْأَمْرُ: اَهَمَّ بِهِ / گرنگی پی دا.

– بَشْرٌ. اِسْتَبَشَرَ: سُرَّ / دلی خۆش بو، شادمان بو.

بَشْرٌ. اَبْشَرَ: بَلَّغَ الْبَشَرِي / مه والی خۆشی هیتا، مژده ی هیتا.

– بِكَلَامِ اللَّهِ: وَعَظَ / نامۆزگاری کرد.

بَاشَرُ الْعَمَلِ / دهستی پی کرد.

– الْأَمْرُ: تَوَلَّاهُ بِنَفْسِهِ / سهره واری کرد، به ریوه ی برد.

– الْمَرَاةُ: دَخَلَ عَلَيْهَا / چوه لای، لاقه ی کرد، دهستی له گه ل تیکه ل کرد.

اِسْتَبَشَرَ: تَفَاعَلَ بِالْخَيْرِ / نوقلانه ی خۆشی لئ دا، مژده ی دا.

بَشْرٌ: سُرور / خۆشی، شادی.

بَشِيرٌ: نَذِير / مژده هیت، دلخۆشکه ر، پیاوچاک.

– : مُبَشِّرٌ بِالْخَيْرِ / مژده دهر، دلخۆشکه ر.

– الْوَجْهَ: جَمِيلَه / جوان، روخۆش، نئیسک سوک.

بَشَارَةٌ. بَشَارَه. بُشْرَى: الْخَيْرِ وَ الْفَرَحِ / خۆشی، مه والی خۆش.

– خَيْرٌ: قَالَ حَسَنٌ / نوقلانه ی خۆشی، مژدانه.

بَشَارَةٌ. مَا يُعْطَاهُ الْبَشِيرُ / مژده دان، مرکبئی.

تَبَشِيرٌ: اِبْلَاغُ الْخَبَرِ السَّارِ / مه والی خۆش گه یاندن، مژده.

– بِكَلَامِ اللَّهِ: وَعَظَ / نامۆزگاری کردن.

مُبَشِّرٌ. بَشِيرٌ / مژده هیت، پیاوچاک.

مُسْتَبَشِرٌ. مَتَفَانِلْ / رون بین، گهش بین.

بَشَارَةٌ: الْجَمَالِ / نئیسک سوکی، روخۆشی، جوانی.

تَبَاشِيرٌ: اَوَّاهْ / سهره تا، توبه ره.

– الصُّنْحُ: (وَلَهْ) / به یان، به ره به یان.

مُبَاشِرٌ: عَلَى طَوْلِ / یه کسهر، راسه وخۆ.

غیر – : (عَوَجْ) / به پیچ، ناراسته وخۆ، لار.

مُبَاشِرَةٌ. رَاسًا / یه کسهری، راسته وخۆ، سوریه سور،

گه رماوگه رم.

بَشْرَةٌ: ظَاهِرُ الْجِلْدِ. اَدَمَةٌ / روی پیست، تویخ.

مَبْشَرَةٌ: مَبْرَشَةٌ / پاک کهر، رنه ک.

بَشْرٌ: اِنْسَانٌ / مرۆ، ئاده میزاد، مرۆ، مه ردم.

ابو ال – : اَدَمَ / ئاده م، باوکی مرۆ.

بَشْرِي: اِنْسَانِي / مرۆئی، ئاده می.

– : مَخْصَصٌ بِبَشْرَةِ الْجِلْدِ / پزیشکی پیست، له پیست

زان.

بَشْرِيَّةُ: الْجِنْسُ الْبَشَرِي. نَاسٌ / مرۆ، خه لک و خوا،

ئاده میزاد.

بشع:

بَشَعٌ. بَشَعٌ: صَارَ بَشِعًا / ناشیرین بو.

اِسْتَبَشَعَ: اِسْتَفْتَحَ / خۆی ناشیرین کرد، نئیسکی خۆی

قورس کرد.

بَشَعٌ. بَشِعٌ: قَبِيحٌ / ناشیرین، نئیسک قورس.

بَشَاعَةٌ: قُبْحٌ / ناشیرینی.

بشوق:

بَاشِقٌ: مِنَ الْجَوَارِحِ / شاهیت، بازپئی، واشه.

بشک:

بَشْكَيرٌ: قَطِيلَه / خاولی.

– الْحَمَامُ / خاولی حه مام.

بَشَاكٌ: كَذَابٌ / درۆزن.

بشم:

بَشِمٌ. اُبْشِمَ مِنَ الطَّعَامِ: اِثْحَمَ / تیزی خوارد، زوری خوارد،

می بو.

بَشِمٌ: ثُخْمَةٌ / تئ تراندن، زۆر خواردن.

بَشَامَة: بَشَام / تُو داره یه که چیلکه کانی بُو دان
پاکردنه وه به کار دئی، دان ناژنه.

بص:

بَص: بَرَق / دره وشایه وه، بریسکایه وه.

- : نظر / سه بری کرد، ته ماشای کرد.

بَصَة: نَظَرَة / سه برکردنیک، ته ماشاگردنیک، نیگا.

- نار. بَصُوَة / پزيسك، تروسك.

بَصِيص: بَرِيق / تروسك، بريسك.

- من الامل / تروسك يه ك هيو.

بَصَاصَة: عَيْن / چار، بينه، ديد.

بَصْبَصْ بَدَنَه: حَرَكَة / كلكه له قَتِي کرد، كلكی جولان.

- الرَّجُل: تَمَلَّق / مه رای کرد، ماستای کرد.

- بعينه: هَجَل / چاری داگرت.

بصر:

بَصَرَ: اُبْصَرَ / رای، بینی، چاری پزگوت.

- : عِلْم / زانی، پتی زانی.

بَصَرَ: فَتَح عَيْنَه / چاری کرده وه، چاری پشتکوت.

بَصْرَة: عَرَفَه / پیشانی دا، پتی ناسان.

تَبَصَّرَ: اِسْتَبَصَّرَ: تامل / لئی وردبوه وه، بری

لئیکرده وه، سه رجی دا، تیی روانی.

اِسْتَبَصَّرَ: اِسْتَبَانَ و وضع / ده رگوت، ناشکرا بو، زانرا.

البَصَر: الباصِرَة: حاسة النظر. العين / چاو، بینه،

بینایی، بینین، هستی بیتین.

- : العلم / زانیاری، زانست.

فُقدان الـ - عَمى / کویر بون، کویری داهاتن.

طویل - : بَعِيد النظر / دورین.

قصیر - : قَصِير النظر / نزیک بین، کورت بین.

كَلْمَح - : فى لمح البصر / له چاو تروکانیکدا، وه ك چاو

تروکان.

مَدَى - : مَرَمَى البَصَر / چاو برکردن، ماوهی بینین.

بَصْرَى: مختص بالبصر / بیناییه وان، پسپوری بینایی.

تَبَصَّرَ: تَرَوَى / هیمنی، له سه رخوئی، ژیری، بیرکردنه وه،

چاک بینی.

بصیر: فطن / زینگ، چاوکراوه، زیرهك، کارامه.

بَصِيرَة: عَقْل. فِطْنَة / زنگی، چاوکراوهی، زیرهکی،
کارامهی.

- : حُجَّة / بیانو، بریپانو.

بَصَارَة: مُبَصَّر: الذى يرى البخت / فال گره وه، بهخت

گره وه.

مُبَصَّر: مَبْصَرَة. دليل / بهلگه.

بصرة: الارض التى فيها الحجارة رَخْوَة / زهوی بهرده

زنیو.

بصرتان. مدينتى الكوفة و البصرة / شاری بهسره و

کوفه.

بصق:

بَصَق: ثَقَل / تفی کرده وه، بهلقه می فرییدا.

بُصَاق: ثَقَال / تف، بهلقه.

مَبْصَقَة: مَبْصَقَة / دۆلکى تف.

بصل:

بَصَل: نبات معروف / پیاز، پیوان.

- اخضر / ته په پیاز.

- الزرع / فیسقه، پیازی فیسقه، خسکه.

بَصَلَة: سه لک پیاز.

لا يُساوى - / پیازنك ناهیتی، هیچ ناهیتی.

بصم:

بَصَم: وَسَم / په نجه موری کرد، شه قلی کرد.

- بالختم: خَتَم / موری کرد.

بَصْمَة: وَسَم / مۆر.

- الأصبع / شه قلی په نجه، نه خشى په نجه،

په نجه مۆر، ته پل.

بصا:

بصوة: جَمْرَة / پشتک، سکل.

بض:

بَض. باض. بَضِيض: ناعم الجلد / پیست نه رم.

بضع:

بَضْع: شَرَح / مه لئى دپی.

- : قَطَعَ / بپی.

- : تَبَضَّع: شَوَّق / کپی.

الباضع: السيف القاطع / شمشیری تیژ.

مَبْضَعٌ: آلهُ يُشَقُّ بِهَا الْجِلْدُ/ نه‌شتر.

بِضْعٍ: بَضْعَةٌ: قَلِيلٌ. يَسِرُّ/ كم، كميتك، هه‌ند، چه‌ند.

بِضَاعَةٌ: سِلْعٌ/ كل و پهل، کوتال.

تَبْضُخٌ: تَسْوُوقٌ/ كَرِين و فروختن، بازار كردن، كَرِين.
بط:

بَطُّ الْجَرَحِ: شَقُّهُ/ مه‌لئ دپی، بپی، ده‌رکی کرد.

- البطن: اَخْرَجَ اَمْعَاثُهَا/ ورگی مه‌ل دپی، ریخوله‌ی
ده‌رمینا.

مَبِطٌ: آلهُ يَبِطُ بِهَا/ نه‌شتر.

البَطُّ: طَيْرٌ مَائِيٌّ/ مراوی.

بَطَّةٌ/ مراویه‌ك.

بَطْبُطُ الْبَطِّ: غَاصُ فِي الْمَاءِ/ خوی كرد به تارا.

- البَطُّ: صَوَاتٌ/ قیرانی.

بَطَاطَا: نَبَاتٌ/ په‌تاته.

بَطَا:

بَطَوْا: (بَطَا) تَأَخَّرَ/ دواكوت.

- - - : تَبَاطَا: تَوَانِي/ خوی دواخت، ته‌مه‌لئ کرد،

خاوه‌خاوی کرد.

بُطءٌ: تَأَخَّرَ/ دواكوتن، پاش كوتن.

- : تَوَانٍ/ ته‌مه‌لئ، ته‌ره‌زه‌لئ، خاوو خلیچكی، سستی.

بِبْطءٍ: فِي مَهْلٍ/ له‌سه‌رخز، به‌خاوی، به‌نسه‌پایی، ورده
ورده.

بَطِيءُ الْحَرَكَةِ/ خَارُ و خَلِيجُك، هیواش، خرس،
سست.

- : مَتَوَانٌ/ ته‌مه‌لئ، ته‌ره‌زه‌لئ.

بَطَارِيَةٌ/ پاتری، پیل.

بطح:

بطح: الْقَى عَلَى الْأَرْضِ/ فَرِئِي دایه سه‌ره‌زوی، فَرِئِدا.

- ه: الْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ/ کوتای به‌زه‌ویدا.

- الرَّاسُ: جَرَحَهُ/ سه‌ری شكان، سه‌ری بریندار کرد.

إِنْبَطَحَ: اِنْطَرَحَ عَلَى وَجْهِهِ/ به‌ده‌ما راکشا،

له‌په‌وروکوت.

مُنْبَطِحٌ: بَاطِحٌ: مُسْتَلْقَى عَلَى وَجْهِهِ/ به‌ده‌ما راكشاو،

له‌په‌وروکوتو.

- : مُسْتَلْقَى عَلَى ظَهْرِهِ/ به‌گازی پشتاکوتو.

إِنْبَطَاحٌ: تَبْطُحُ/ له‌په‌وروکوتن، له‌سه‌ره‌پشت كوتن،

راکشان.

بطحاء. بطليحة: مسيل. وادی/ چه‌م، چه‌می پر له چه‌رو

خرک.

بَطْحٌ: اِسْتَلْقَاءٌ/ راکشان، به‌ده‌ما كوتن، له‌په‌وروکوتن،

به‌گازی پشتدا كوتن.

بطح:

بَطِيخٌ: نَبَاتٌ/ کاله‌ك، گندوره.

- (اصفر. شَعَامٌ/ شه‌مامه.

بطر:

بَطْرٌ: شَقٌّ/ قلیشانی.

بَطْرُ النِّعْمَةِ. طَفِي بِالنِّعْمَةِ/ له‌خوی بایی بو، زه‌پی.

يَبْطِرُ الدَّابَّةَ: نَعْلَهَا/ نالئ کرد، ولاخه‌کئ نال کرد.

- الدابة: عالجه‌ا/ تیماری کرد، ولاخه‌کئ تیمار کرد.

بَطْرُ: الطاعِي بالنعمة. المتكبر/ بایی، له‌خوبایی.

بَطْرٌ: اِلِسْتِخْفَافٌ بِالنِّعْمَةِ/ له‌خوبایی بون، ناقابلی،

بیزارئ، زه‌پین، پین‌ته‌زاتین.

بَطْرًا: بَاطِلًا و هَدْرًا/ فیرۆ، خوپایی.

ذَهَبَ دَمَهُ - : بَاطِلًا و هَدْرًا/ خوتنه‌کئ به‌فیرۆ چو.

مِيطور. بطير: شقوق/ قلیشاو.

بِيطْرَةٌ: تَنْعِيلُ الدَوَابِ/ نال کردن.

- : الطَبُّ البِيطْرِيُّ/ تیمار کردن.

بِيطْرِيٌّ. مختص بمعالجة الدواب/ به‌یتال.

بِيطَار. طبيب بيطري/ پزیشکی نازده‌ل.

- : مُبِيطِرٌ/ نال به‌ند.

بطير. طويل اللسان/ زمان دريژ.

بطريق: طير/ په‌تريق، په‌نگوين.

بَطْرِيك: رَئِيسُ رُؤَسَاءِ اِلِسَاقِفَةِ/ په‌تريك، پله‌یه‌كی

به‌ریزئ ناینی گاوره‌كان.

بطل:

بَطْلٌ: صَارَ مُلْفِيٌّ/ مه‌ل وه‌شایه‌وه، پوچ كرایه‌وه.

- : ذَهَبَ خُسْرًا و ضِيَاعًا/ به‌فیرۆ چو، به‌خوپایی

رویش.

- عمله: تَعَطَّلَ/ وازی له‌نیش مینا، نیشه‌کئ وه‌ستا.

- اِسْتَعْمَاله. لَا يَسْتَعْمَلُ / له کار کهوت، له نیش
وہستا، بہ کار نامہ پتریت.

- فِي كَلَامه: هزل/ گالہی کرد.

بَطْلُن. كَانَ اَوْصَار شَجَاعاً / نازابو، بو بہ پالہ وان.

بَطْلُن. اَبْطَلَنَ / الفی / وازی لَی هِتِنَا، وازی هِتِنَا، دہستی مہل
گرت.

- . - : نَقَضَ. فَنَسَخَ / مہل عہہ شانده وہ، تیکیدا.

- ۴: اَنْهَى عمله / دہری کرد، دہستی له کار کیشایہ وہ.

تَبَطَّلَ: تَشَحَّجَ / غیرہت گرتی، نازا بو، نازاہتی جولہ.

اِبْطَالَ: اِلْغَاء / مہل وہ شانده وہ، بہک خستن، دامرکانن، کپ
کردن، پوچ کردن.

بُطْلُن. بَطْلَان: کَذِب / دروغ، مہل بہست،

- . - : عَدِيم الْفَائِدَة / بی سود، پوچ، بی کہک،

بی کار.

بَاطِل: ضِد حَق / دروغ، ناپروہ، ساخته، نادرست.

- : کَاذِب / دروغزن.

- : عَدِيم الْقِيَمَة / بی بایہ، بی نرخ، هیچ نامہ پتریت.

- : عَيْثُ / خواری، فیری، مہوانتہ.

- : عَدِيم التَّأْثِير / بی کار، نابہ کار، ناکارگر.

تُهْمَة بَاطِلَة / تاوانیکی دروغ، تاوانیکی ناپروہ.

بَاطِلًا عَيْثًا / بہ خواری، ناپروہ ای، بہ بی ہوق.

بَطْلَال. لَا عَمَل لَدِيه / بی نیش، بی کار، دہست سپی.

- . رَدِيء / بی کہک، خراب.

بِطَانَة. عَطْلَة. اِجَازَة / پشو.

- . ضِد شَغْل / بی نیشی، بی کاری.

بَطْل. شَجَاع / پالہ وان، نازا، قارہ مان، دلیر، جوان مہرد.

بِطَانَة. بَطُولَة: شَجَاعَة / پالہ وانیتی، نازاہتی،

قارہ مانیتی، دلیری.

بطم:

بُطْم. شَجَرَة التَّرْبِیْنَتِیْن / قہ زوان، دارقہ زوان، دارہ بہن.

بطن:

بَطْن. بَطْن: عَظْم بَطْنَه / ورگی زل بو، ورگن بو، سکی زل

بو، سکی مات.

بَطْن: خَفِي / شاردرایہ وہ.

(بَطْن: أَخْفَى / شاردرایہ وہ.

بَطْنُ الثَّوْب و غیرہ. جَعَلَ له بَطَانَه / بہری بوق کرد، بہری

پیاکرت، ناوی بوق کرد.

تَبَطَّن. اِسْتَبَطَّن. عَرَف بَاطِنَه / زانی، بہ نہتہیہ کانی زانی،

لای ناشکرا بو.

بَطْن: مَائَة / سک، ورگ، گدہ، زگ.

- : جَوْف / ناو، ناخ.

- الرجل: اِخْمَص الْقَدَم / بنی پین، قولایی بنی پین.

- الارض / ناخ، ناخی زہوی، قولایی زہوی.

- عَائِلَة / خَیْل / بنہ تیرہ.

اِبْن - ۴: نُهَم / زورخور، چلیس، ورگ دپاو، حہ فیان لوش.

اِسْتِطْلَاق ال - : اِسْهَال / سکہ شورہ.

تَضَخَّمَ او اِنْتَفَاح ال - / سک ماتن.

بُطْنِیْن / سکولہ.

- (اِیْسِر) / سکولہ ی چپ.

- اِیْمَن / سکولہ ی راست.

بَطْنَه: شَرَه / زورخوری، چلیسی، سک دپاوی.

بَطْن. بَطْن. مِیْطَان. کَبِیر الْبَطْن / ورگن، ورگ زل، ورگ

داکہ وتو، ورگ ماتو.

- : شَرَه / زورخور، چلیس، ورگ دپاو.

بَاطِنی: دَاخِلی. جَوَافِی / ناوہ کی، له ناوہ وہ، له زورہ وہ.

- : خَفِي / نہتہی، شاردراوہ.

اِمْرَاض بَاطِنِیَة / نہ خویشی (ناوسک، دہرون، ناوہ کی)،

مہ ناوی.

بَاطِنِیَا: دَاخِلِیَا / له ناوہ وہ، له ناخوہ، له زورہ وہ.

بَاطِن. بَطْن: دَاخِل / ناو، ناوہ روق.

- : خَفِي / نہتہی، شاردراوہ.

بِطَانَة الثَّوْب: خِلَاف ظَهَارَتَه / بہری جل، بہر، ناویوش.

- : حَاشِیَة / دہست و پتوہ ند.

بِطَان: حِزَام بَطْن الدَّابَّة / قہ یاسہ، قایش قہ یاسہ، تہنگ.

بِطْنًا لَظْهَرَه. مَقْلُوب: مَعْکُوس / مہ لاوگہ پراو.

بَطَانِیَة: دِمَار / بہتو، بہ تانی.

بُطْنُج: نِبَات / پونگ.

بطر:

بَطْرُ الْاِنْثَى: مِنْ اَعْضَاء تَنَاسُل الْاِنْثَى / قینک، میتک.

ببيع:

بَغَعَ: شُرْتُر/ چته‌ی دا، چته‌بازی کرد، زوئی وت.
 بَغْبَعَة. تتابع الكلام في عجلة/ تسه‌کردن به (په‌له،
 خیرایی).
 بُغِعَ: تَخَوُّفَة/ ختو، درنج، دیو.
 بعث:
 بَعَثَ: أَرْسَلَ/ ناردی.
 - أَوْفَدَ/ ناردی، نوینه‌ری نارد.
 - أَيْقَطَ/ مه‌لسا، راپه‌ری
 - بَعَثَهُ مِنْ تَوْمِهِ: أَيْقَطَهُ/ مه‌لسان، خه‌به‌ری
 کرده‌وه، بی‌داری کرده‌وه.
 - أَخْرَجَ: قَذَفَ/ ده‌ریه‌ری، هاته‌ده‌ری.
 - عَلَى: دَفَعَ/ هانی دا، جولانی.
 - مِنَ الْمَوْتِ/ زیندو بووه‌وه، ژیاوه‌وه، له مردن گه‌راپه‌وه.
 إِنْبَعَثَ: إِنْثَقَ: خَرَجَ/ ده‌ریه‌ری، هاته‌ده‌ری.
 - مِنَ الْمَوْتِ/ زیندو بووه‌وه.
 بَعَثَ: إِرْسَالُ/ ناردن، ره‌وانه کردن.
 -: قِيَامَةُ الْأَمْوَاتِ/ زیندو بونه‌وه، ژیاندنه‌وه، مه‌ل
 سانه‌وه‌ی مردوان.
 -: خُرُوجُ/ ده‌ریه‌رین، ده‌رچون.
 -: بَعَثَهُ/ نَوَيْتَهُ، نارد، نیراو.
 بَاعِثُ: مُرْسِلُ/ نیره‌ر، بنیره.
 -: سَبَبُ: دَافِعُ/ مؤ، هاتده‌ر.
 مَبْعُوثُ: بَعِثُ: مُرْسِلُ/ نیردراو.
 -: رَسُولُ/ نَوَيْتَهُ.
 إِنْبِعَاثُ: إِنْثِقَاقُ/ ده‌ریه‌رین، هاتده‌ده‌ر.
 بَغْعَرُ: بُدَدُ/ بِلَاوِی کرده‌وه، په‌رش‌ی کرد.
 مُبْعَثَرُ: مُبْدَدُ/ بِلَاوِ، په‌رش و بِلَاوِ، بِلَاوِکراو.
 بعج:
 بَعَجَ الْبَطْنُ: شَقَّةُ/ ورگی مه‌ل دپی.
 -: جَعَلَ فِيهِ نُقْرَةً/ قوپانی، چالی کرد.
 بَعْجَة: نُقْرَةٌ/ قوپاوی، چال.
 بعد:
 بَعْدُ: بَعْدُ: ضِدُّ قُرْبٍ/ دورک‌وته‌وه.
 أَبْعَدُ: بَعْدُ: ضِدُّ قُرْبٍ/ دوری خسته‌وه.
 -: عَزَلَ/ جیای کرده‌وه، لای‌دا.

-: طَرَدَ/ ده‌ری کرد.
 -: نَفَى/ دوری خسته‌وه، شاریه‌ده‌ری کرد، ره‌مندی
 کرد.
 -: أَقْصَى/ لای برد، ده‌ری کرد، دوری خسته‌وه،
 ده‌ستی کیشایه‌وه.
 -: أَزَالَ/ نه‌ی هیشته، لای برد.
 -: إِسْتَبْعَدَ: إِسْتَنْثَى/ په‌پانی، جیای کرده‌وه، بواردی.
 إِسْتَبْعَدَ: حَذَفَ/ لای برد، ده‌ریه‌پینا.
 -: الْأَمْرُ/ به‌دوری زانی، وای دانا که ریی تن ناچن،
 ناشن.
 -: الشَّيْ: ظَنُّهُ/ به‌دوری دلنا.
 إِيْتَعَدَ: تَبَاعَدَ: تَجَنَّبَ/ دورک‌وته‌وه، خو‌ی لادا، دوره‌ په‌ریز
 وه‌ستا.
 -: -: فَارَقَ/ جیابوه‌وه.
 بُعِدَ: ضِدُّ قُرْبٍ/ دوری.
 -: مَسَافَةٌ/ ماوه، میانه.
 -: نَقْطَتَيْنِ: الْمَسَافَةُ بَيْنَهُمَا/ ماوه‌ی دو خال، شو هینه‌ی
 له نیوان دو خالداپه.
 عَنْ -: مِنْ بَعِيدٍ/ له دوره‌وه، دوره‌ په‌ریز، دوراودور.
 عَلَى -: بَعِيداً/ له دوری.
 بُعْدَى الشَّكْلِ/ درژی و پانی، دولای شیوه.
 أَبْعَادُ الشَّكْلِ/ درژی و پانی و به‌ریزی، لاکانی شیوه.
 مَتَسَاوَى الْ- / په‌ل چون یک، هاودوری.
 بَعِيدُ: ضِدُّ قَرِيبٍ/ دور.
 مِنْ - / له دوره‌وه، دوراودور.
 أَبْعَدُ: أَكْثَرُ بَعْدًا/ دورتر.
 الْأَبْعَدُ: الْأَقْصَى/ زود دور، دورترین.
 إِبْعَادُ: عَزَلَ/ لایردن، دورخسته‌وه، جیاکردنه‌وه.
 -: نَقَلَ/ گوژیانه‌وه، گواسته‌وه، دورخسته‌وه، ره‌هند
 کردن.
 -: إِسْتَبْعَادُ: حَذَفَ/ لایردن، بواردن، په‌پاندن.
 بَعْدُ: ضِدُّ قَبْلٍ/ پاشان، دواپی.
 -: ثُمَّ/ پاش شه‌وه، دواپی شه‌وه، شه‌ویتر، ٚینجا.
 -: لِلْآنَ/ تا ٚیستا، هیشته.
 مِنْ - / له پاشان.

يَعْدُ الْآنَ / دای نیتستا، له دوايیدا، له مهودوا.

- ذلک / دای نهوه.

- ئِذْ. بَعْدَها / دای نهوه، له دوايیدا، دواي.

- اِنْ / پاش نهوهی.

فی ما - / له دوايیدا، دای نیتستا، له پاشترا.

بَعْر:

بَعْرٌ. اِبْعَرَ. تَبَعَرَ الحیوان: اخرج بَعْرَهُ / پشلی کرد، ریا،

پیسایی کرد.

بَعْرٌ. بَعْرٌ: جَبِيعٌ / پشلی، پیسایی.

مَبْعَرٌ. مَبْعَرٌ: مخرج البَعْرِ / کومی مال، کونی پیسایی.

بَعِيرٌ. جَمَلٌ / وشت، حوشت.

بَعَز:

بَعَزَقٌ: يَدُدُ / به فیرقی دا.

مُبْعَزَقٌ. بَعَزَقٌ: مُبَدَّدٌ / دهست بلو، به فیرقده.

بِعَض:

بِعَضٌ: عَضَهُ البعوض / میثوله گستی.

بِعَضٌ: جَرَأٌ / کرتی کرد، دای پری.

بَعُوضٌ. ناموس / میثوله.

بَعُوضَةٌ / میثوله یه.

- المَلارِيا / میثوله ی له رزو تا، نه توفلس.

بِعَضُ الشَّيْءِ: جَزءٌ او قلیل منه / پارچه، بهش، هه ند،

بې، هه نديک، که رتيک، برتيک.

بَعَل:

بَعَلَ الرَّجُلُ لِلْمَرْأَةِ: صار بَعْلُها / بو به میړدی، ژنی هینا.

بَعَلَّتِ الْمَرْأَةُ: صار لها بَعْدًا / میړدی کرد، شوی کرد،

هینای.

بَاعَلَ الْقَوْمُ قَوْمًا: تزوج بعضهم الى بعض / ژن و ژن

خوږيان تن کهوت.

تَبَعَّلَتِ الْمَرْأَةُ: اطاعتت بعلها / په پړه وی و به گوئی

میړده که ی کرد.

بَعَلَ: زَوَّجَ / میړد، شو.

لها - . مَتَزَوَّجَةٌ / به شوه، شوی کړیوه، میړداره.

بَعَلَ مِنَ الْأَرْضِ: ارض دیم / زه وی دیم، پیچ وانه ی به راو.

بَغَت:

بَغَتٌ. باغَتٌ: فاجأ / کوتو پری کرد.

بَغَتَةٌ. مُباغَتَةٌ: مُفاجأة / کوت و پری، ناکاری.

- : فاجأ / کوت و پری، ناکاو.

- : على غرة / به کوت و پری، له ناکاو، له پړیکا، له پری.

بَغَتِي. باغَتٌ: فجأني / کوت و پری، ناکاو.

بَغَد:

بَغَدٌ. تَبَغَّدَ: خَجَلَ. إستحيا / شهرمی کرد، خوی

شارده وه.

بَغَش:

بَغَشَ السَّمَاءُ: امطرت قليلاً / نه یه ک باری، رشینه ی کرد.

بَغَشَةٌ: رِذَانٌ / نه، نه باران، رشینه.

بَغَض:

بَغَضٌ. بَغَضٌ. بُغِضَ: صار بَغِيضًا / وایلی مات که س

خوش نه وی.

بُغِضَ: كَرِهَ / رقی بوه وه، کینه دار بو.

بُغِضَ. بُغِضَةٌ. بُغْضَاءٌ: ضد الحب. كراهية / رق، قین،

کینه.

مُبْغِضٌ. بُغِضَ: مَكْرُوهُ / بیژواو، ناخوشه ویست، که س

نایه وی.

بَغَل:

بَغَلٌ: دابة بين الحصان و الحمار / نیستر، قاتر، هیستر.

بَغَالٌ: صاحب أوسائق يقال / نیستروان، قاترچی،

مه یتر.

بَغَى:

بَغَى. اِبْتَغَى. رَغِبَ فی. طلب / ویستی، هزی کرد،

ثاره زوی کرد.

- عليه: ظَلَمَهُ / زوی لی کرد، نازاری دا، دهست درژی لی

کرد.

- : زنى / داوین پیسی کرد.

يُبْتَغَى: يلزم / پیویسته.

- عليه: عليه (ان) پیویسته له سهری، له سهریه تی که.

بَغِيَّةٌ. بَغِيَّةٌ. يُبَغَاءُ: اِبْتِغَاءٌ. رَغْبَةٌ. ما يُرْغَبُ فيه / ثاره زو،

هوه س، ویستن، نیاز، ثاوات، هیوا، خوژگه.

مُبْتَغَى: مرغوب فيه / ویسترو، په سهند.

بَغَى: ظَلَمَ / زرداری، زرد، ستم، جهور، ناره زایی.

- : يُبَغَاءُ: زنى / داوین پیسی.

باغ: ظالم/ زوددار، ستم‌کار، گه‌ردن‌کش.
بغی: زانیه/ سوزانی، داوین‌پیس.
بق: بق:

بق النبت: طلع/ درهمات، روا.
- الماء: قذف بشده/ دهرپ‌پی، فیچقه‌ی کرد، هل
قولی.

- بَقَّ المیت: کثر بقه/ میثوله زور بو.
البق: حشرة/ میثوله.

- الدیقی: آله زراعیه/ دزوک، به‌لخه سپیکه.
شجرة - : دردار/ داره ره‌ش.

بَلَقَ الماء: صَوْتُ/ بلقه بلقی کرد.

- الرجل: ثرثر/ چنه‌ی دا، چنه‌بازی کرد، فلّقه فلّقی
کرد.

بَلَقَ بقباق: ثرثر/ چنه‌باز، زودبلی، هه‌له‌وه‌ی سازنده،
سازنگه.

بُق: فم/ دم، زار.

- : جُرعة/ قوم.

بقج:

بُقجة: صرة/ بوخچه، پریاسکه.

بقد:

بَقْد و نس: نبات/ مه‌عه‌نوس.

- بری/ زورک.

بقر:

بَقْر: شق/ هه‌لی دپی.

بَقْر: جنس البقر/ ره‌شه ولاخ، گاو مانگا.

- وحشی/ گا کتوی.

ثور ال - / گا.

لَبَن ال - / شیری مانگا.

لحم ال - / گوشتی گا.

بَقرة/ مانگا، مانگایه‌ک، چیل.

- الماء/ مانگای ثاری.

بَقَار: صاحب البقر/ خاوه‌ن ره‌شه ولاخ.

- : راعی البقر/ گاو‌ان.

باقر: باقور: جماعة البقر/ ره‌وه، گاکه‌ل، ره‌وگ.
بقج:

بَقَّ الثوب: تَبَقَّ: ترك فيه بقعا. اصابته بقع/ په‌لاری
بو، په‌له‌په‌له‌ بو، په‌له‌ی گرت، بواردی.
بُقعة: لُطخة/ په‌له، پینه.

- : مكان/ شویژ، جینگه، هه‌ریم، په‌له‌زه‌وی.

اَبَقَ اللون: ابرش/ په‌لاری، به‌له‌ک، منجل.

البُقعة: مستنقع الماء/ زه‌لکار.

بَقَل:

بَقَل النَّبْتُ: نَبَت/ روا، سه‌وز بو.

بَقَل: بَقْلَة: خَضِر/ سه‌وزه، سه‌وزی.

بَقَال: خَضِر. خَضِر: بیاع البقول/ سه‌وزه فروش.

باقلاء: باقلی/ فول/ پاقله.

بقلاواه: عجین مرقوق/ پاقله‌وه.

بقی:

بَقَى: دام/ به‌رده‌وام بو، له‌سه‌ری رۆیشت، درژده‌ی هه‌بو.

- : مکت/ مایه‌وه.

- منه: تَبَقَى: فَضِل/ لئی ماوه.

لبقی: حجز/ میشتیه‌وه، میلایه‌وه.

- عليه: - على حياته: رَحْمَةً و شَفَقَ عليه/

به‌زه‌یی پیا‌هاته‌وه، میشتیه‌وه، پاراستی.

إستبقى منه: ترك بعضه/ لئی هیشتیه‌وه.

بَقَاء: دوام/ مایه‌وه، خایاندن.

- : مكوث/ مانه‌وه.

- : خلود/ نه‌مری، جاویدی.

- الأنسب: بقاء الأصلح/ مانه‌وه بو نه‌وانه‌ی نه‌هینن.

تَنَازَع ال - / کیشیه‌ی مانه‌وه، شه‌رمان.

بَقِيَّة: جَزء باق/ ماوه، نه‌وه‌ی ماوه، لی ماوه.

بقایا: فضلات/ پاش ماوه.

باقٍ: رصید فی الحساب/ ماوه، نه‌وه‌ی ماوه‌تیه‌وه.

- : مستمر/ به‌رده‌وام، به‌ک پینه.

- : الى الابد. ابدی/ هه‌تاه‌تایه، تاه‌تا، تا دوالی.

- : دائم/ نه‌مر. ماو، هه‌میشه.

- : على ارضه: غیر محصور/ به‌پیوه‌یه، نه‌دراوه‌تیه‌وه.

الحَي ال - : الله/ یه‌زدان.

إبقاء: استبقاء/ میلانه‌وه، میشتیه‌وه، ده‌ست پیا‌گرتن.

مُتَبَقٍ: باق/ ماوه‌تیه‌وه، ماوه.

بکی:

بکی. ناح. سال دمه حزنا/ گریا.

- المیت: ناح علیه/ شینی کرد، شیوه نی کرد.

- بحرقة/ به کول گریا.

بکی. ابکی. جعله یبکی/ گریانی، کردیه گریان.

ثباکی: تکلف البكاء/ به درنده گریا.

استبکی. مہج للبكاء/ مینایه گریان، گریانی.

بُكاء: نواح/ گریان، نوکه، نوکه نوک، شین، شین و زاری،

شیوه ن.

بالک. فی حالة البكاء/ گریاو، نه گری.

بُكاء. کثیر البكاء/ گریوژک.

مُبک. مُبک: مُفجع/ خمگین، گریینه ر.

بل:

بل. حرف عطف/ به لکو، به شکو.

بَل: اعطی/ دای.

- بَلَل. نَدی/ تهی کرد.

- بکذا: ظفر به/ دهستی کوات، پتی گه یشت.

- اِبْتَل. تَبَل. اِسْتَبَل من مرضه. شفی و صح/ چاک

بوهوه.

بَلَّة: الرزق و الخير/ بیت، بیت و بهره کات، فهی، بیت و

فهی.

اِبْتَل. تَبَل. تَنَدی. جرى فيه الماء/ ته پو.

بَلَّة. بلالة: ندوة/ تهی، شن.

بَلَل. تَبَل/ ته پو، شن گرتن.

مُبَلَل. مُبْتَل. مبلول: رطب/ شدار، تهی، ته پو.

بَلَّة. نضارة الشباب/ تانی لای، هه پتهی گه نجی،

ستیره ی لای.

بَليل. بَليلة: الريح الباردة مع الفدى/ بای ساردی شیدار.

بَلان: خادم الحمام/ ناتر.

- : المفسل في الحمام/ جوینه.

بَل: شفاء/ چاک بونه وه.

- : داهیه/ تَدَدان، تیگه یشتو.

بَلَا: بدون. من دون/ بهین.

بَليل: مہج. قلق/ وروژانی، سهری لَ تیک دا، هه ژانی.

تَبَليل: تَهيج/ وروژا، سهری لَ تیک جو، هه ژا.

بکر:

بَكَر. بَكَر: قام مُبَكراً/ زو هه ستا، زو هه لسا.

- : بَدَن. اتاهُ بَكْرَة/ زو هات، له پيش کاتی خویدا.

اِبْتَكَّر: اِسْتَنْبَط/ دای هینتا.

- الشیء: اخذ او اكل باکورته/ توبه ره ی کرد، به که م

جار لئی خوارد.

بَکر. بَکرى. اول مولود لَابَوِيَّة/ توبه ره، به که م مندال،

به که م سک.

- : اول نتاج المواشى/ توبه ره، به که م زا.

- : عذراء/ کچ، کچی دهست لَ نه دراو، شو نه کردو،

نه سمر او.

- : جَدید/ نوئ، تازه، ناسک، نوخشه، توبه ره.

بکیر. مُبَكِّر: قبل اوانه/ زو، پيش کات.

باکورَة الشیء: اوله/ توبه ره، نوخشه.

بُكَرَة. باکراً/ غدا/ سبهی، سبهین.

- : مُبَكراً/ زو، بهیانی زو.

- : غداً صباحاً/ سبهی بهیانی، سبهین سهر له

بهیانی.

بُكَرَة الولادة. تلد اول مرة/ به که م جاره مندالی بی،

به که م جاره بزئ، توبه ره.

بُكَارَة: عذرة/ کچینی.

غشاء ال- / بن، پهرده ی کچینی.

اِقْتِضاض ال- / بن پژان، بن بن بون.

إزالة ال- / بن بن کردن، بن پژاندن، پهرده درین.

بُكَرَة: جمع. کل/ هه مو، هه مو، هه مویان.

علی - ابيهم/ هه مو، بن و بیخیان.

بُكَرَة/ به که ره، پولی.

بُكَرَة الخيط/ خلوک، خلخولوک، به که ره ی

درومان.

بکم:

بَكَم. خَرَس/ لال بو، زمانی به ستر ا.

بَكَم. سکت تعمداً/ بن دهنگ بو، خوی لال کرد.

(بَكَم: اُخْرَس/ لالی کرد، بن دهنگی کرد.

ابکم: اُخْرَس/ لال، لاله په ته.

بَكَم: خَرَس/ لالی.

بَلْبَل: مُهَيِّج / ویرزنده، هزاندن.
 بَلْبَلَة: بَلْبَل / قَلَق / ویرزان، سرگردن، سرگشته
 تَبَلْدَان، شله‌زان.
 مُبَلِّل: قَلَق / سرری / تَبَلْدَان، پشیمانی، شپزیه.
 بُلْبُل: طیر / هزار، بلبل.
 - : دَوَامَة / مزاج.
 - : الابرق / لوله.
 - : هَلُوك.
 شَطْرَة - / دارو هَلُوك.

بلج:

بَلَج. اَبْلَج. تَبْلَج. اِبْلَج. اِبْتَلَج الصَّنِيع: اشرق و اضاء /
 شهبه‌تی دا، سپیده‌ی دا.
 بَلْجَة: اول ظهور الفجر / شهبه‌تی، سپیده.
 بَلَج الحَق: وضع و ظهور / راستی دهرکوت، ناشکرا بو،
 دیاری دا.
 - صدره: اِنْشَرَح / دلی کرایه‌وه، پی‌خوشحال بو.
 تَبْلَج: ضَحِك / پیکه‌نی، که‌نی، خه‌نی.
 بَلَج: بَلِيج: طلق الوجه / روخوش، روکراوه، دهم به
 پیکه‌نین.

اَبْلَج. مُفْتَرِقُ الحَاجِبِین / برؤ بلاو.
 بَلْجَة. بَلْجَة. بَلَج / برؤ بلاوی، بلاوی برؤ.

بلج:

بَلَج. يَبْس / وشک بو، وشکی کرد.
 بَلُوح. بَالِح / وشک، بِنَاز، زهوی بِنَاز که هیچی تیا
 نه‌بوی.

اَبْلَح النخل: صار علیه بلحا / خورمای گرت، به‌ری گرت.
 بَلَج: ثمر النخل قبل ان ينضج / قه‌ریکه خورما، خورمای
 نه‌گ‌بیر.

بلد:

بَلَد: اقام به / لای مایه‌وه، تیا زیا، نیشته‌نی بو، تیا جیگ‌یر
 بو.

بَلَد: كل مكان من الارض / ولات، شار، جیگ، شوین.
 بَلَدَة: مدینة / شار.
 - : صدر / سنگ.

بَلْدَان: بَصْرَة و کوفه / به دو شاری به‌سره کوفه و بصره.

بلاد: قطر. اقليم / ولات، نیشتمان، دیار.
 بَلَدِي: وطنی / خَوَمَائِي، نیشتمانی.
 - : وطنیة / نیشتمان‌گه‌ری.
 بلدیه / شاره‌وانی.

مجلس ال - / نه‌جومه‌نی شاره‌وانی.
 بَلَد: بَلَد / گیل بو، گوج بو.

تَبْلَد: صار بليدا / گیل بو، گوج بو.

تَبَالَد: اظهر البلادَة / خوی گیل کرد، خوی گیل نواند.
 بليد: اَبْلَد: غبی. احمق / گوج، گیل، که‌وده‌ن، که‌لور،
 کول، ته‌پز، ته‌پزه.

بَلَدَة / گوجی، گیلی، که‌وده‌نی، که‌لوری، کولی.
 بلز:

تَبْلَز. تَبْلُور: صار شبيهاً بالبلور / بو به بلور، وه ک
 بلوری / هات.

بَلُور / بلور، کریستال، ته‌وک.

بَلُورِي: مُتَبَلِّر: کالبلور / بلورین، وه ک بلور.
 بلز:

اِبْلِيز. طين الابليز / قوم، لمی ناو چه‌م.
 بلس:

بَلَس: من لا خير عنده / بِنَک‌لک، بِنَ‌سود، نه‌گریس، به‌د.
 اِبْلِيس: شیطان / نه‌هریم‌ن، شه‌یتان.

- : شریر / به‌د، نه‌گریس.

بَلَسَم. تَبْلَسَم: سکت عن فزع / له ترسا بِنَ‌ده‌نگ بو.

بَلَسَم: ماده تُضَمِّد بها الجراح / دهرمانیکه نه‌خریته سر
 برین، جوره رووه‌ک‌یکه.

بَلَسَن. بَلَسَان: من الاشجار / جوره دره‌ختیکه، بونی /
 دهرنه‌م‌ن‌ریت.

بَلَس: عدس / نيسک.

بَلَسَان: من اشجار الزينة / دره‌ختیکه بِنَ‌جوانی.

بلش:

بَلْشُون: مالک الحزین / شینه‌شاهو.

بلص:

بَلَص: اِخْتَذَ عنوه / زه‌وتی کرد، به‌زور لای سه‌ند.

بَلَص: اِغْتَصَاب الاموال / زه‌وت کردن، به‌زور زه‌وت کردن
 و / نه‌سندن.

بلط:

بَلَطَ / فَرَشَ بِالْبِلَاطِ / خشتی دانا، فهرشی کرد، خشت

ریژی کرد.

تَبْلِيطَ / خشت دنان، فهرش کردن، کاشی کردن، قیرتاو کردن.

بِلَاطَة. تریعه بلاط / شتایگر، خشتی ناوفرش.

مُبْلَطَ / به ردیژی کاشی، قیرتاو، کاشی کراو، قیرتاو کراو.

بلاطة الضریح / کتل، به ردی گوید.

بلاط / کاشی، ناوفرش.

- الملك / کوشکی شا، شانشین.

بَلَوَط: من الاشجار. شجر و خشب / به پو، داریه پو.

- عقص / دارمازو.

شاه - / کسته نه، شابه پو.

بلطة: فاس / تور، توریژین.

بلغ:

بَلَع. بَلَع. اِبْتَلَع. اِزْدَرَدَ / قوتی دا، هه لی لوشی، لوشی دا.

اَبْلَع. بَلَع. جَعَلَهُ يَبْلَعُ / پتی قوت دا، پتی هه لی لوشی.

بَلَع الطعام بالماء / به ناو قوتی دا.

بَلَع. اِبْتَلَع: اِزْدَرَدَ / قوت دان، هه لی لوشین، لوش دان.

مَبْلَع: مجری البلع / گرو.

مَبْلَع. بُلْعَة: اَكُولَ / رَدَ خَوَر، بخور، قوت دهر.

بُلْعَم. بُلْعُوم: مَزْدَ / گرو.

اِلْتِهَابُ الْ - / خورزه ک، گرو هاتنه وه یک.

بُلْعَة: ثَقَبُ الرِّحَى / گروی ده ستاپ، کونی ده ستاپ.

بالوعة. بِلَاعَة. بِلُوعَة: مصرف الماء القدر / زتراب،

گونج.

بلغ:

بَلَع: وصل الی / گهی، گیشته.

- الولد: اُدْرَكَ / قامی کرده وه.

- سن الرشد: اُدْرَكَ / گیهه ته منی موشیاری.

- الثمر: نَضَجَ / پی گهی، کامل بو.

- المقدار كذا: وصل الی / کربیه نه وه منده، گیهه

نه وه منده.

- ه كذا: عَلِمَ به / زانی، پتی زانی، پتی راگ به نرا.

بَلَع. بلغ الخبر: (وصله / گه یانی، هه واله کئی گه یاند، رای

گه یاند.

- : اخبر / پتی وت، ناگاداری کرد.

- : عنه: خَبَّرَ / خه به ری ایتدا، ناشرای کرد.

- : عنه و شي به / بوختانی بو کرد، بوختانی

به ده وه کرد، بوی هه لی به ست، خه به ری ایتدا.

بَالَع: غَالِي / پیوه ی نا، فیشالی کرد، زیاده پوهی کرد،

هاشه و موشه ی کرد.

- : اکتفی / قایل بو، تیر بو.

مُبَالَغ: مَغَالِي / پیوه نه، خو هه لی کیش، فیشال کهر، هاشو

موشه کهر.

مُبَالَغَة. مَغَالَة / پیوه نان، زیاده پوهی.

بَلَاغ: خبر / هه وال، راپورت.

- : اعلان / بلاو کردنه وه، ناگاداری، بو زانین، راگه یاندن.

- : رسالة / نامه، په یام.

- : اِنذار / وریا کردنه وه، وریایی.

- : نهائی / دوا ناگاداری.

بالغ: ضد قاصر / موشیار.

- : مرأق / هرزه، هرزه کار، نابه کام، تولاژ.

- : تام النمو / پی گه ییو، پی گه یشتو، هه راش.

بلوغ: تمام النمو / پی گه یشتن، پی گه یین.

- : إدراك الفرس / هه لی ده سته وتن، به هه لی زانین.

- : إدراك سن الرشد / گه یشتن به ته منی موشیاری.

- : مُرَافَقَة / هرزه یه تی.

- : وصول / گه یشتن.

بلغ: فصیح / ره وان بیژ، زمان پارو، نایاب بیژ.

جُرْح - : عمیق / برینگی قول.

خطاب - : فصیح. مُؤَثِّر / وته یه کی (ره وان، به جی،

کاریگن).

بلاغة: فصاحة / زانیاری، بیژان.

علم البلاغة / ره وان بیژی، نایاب بیژی.

إبلاغ. تبليغ / گه یاندن، پی گه یاندن، پی وتن، ناگادار کردن،

راگ یاندن.

تبليغ / پی راگ یاندن، پی وتن.

ورقة التبليغ / راگ یاننامه.

مُبْلَغٌ / مُخْبِرٌ / که به نر، په ښار، په ښارگه پټنر.

- واشي / فشان / سيخوږ، بوختان کړ.

بُلْعَةُ / کفاف / قایل، تیر، بهرچاوتیر.

مُبْلَغٌ / قَدْرٌ / کميۀ / پر، همد.

- حَذَّ الشَّيْءِ / و نهايته / کوتاي، سنور.

بُلْعَمٌ / نفاثة الصدر / به لغم.

بلق:

اَبْلَقَ / بُلْعَةً / في لونه سواد و بياض / به لک، ماش و برنج،

رهش و سپی، بازو.

بله:

بَلِهَ / ضعف عقله و عجز رايه / تیک چو، گيژ بو، وږ بو.

اَبْلَهَ / ضعيف العقل / گيژ وړژ، که وده ن، وږ ميشو، گيل،

که مژه، ده ماخ سز.

بَلِهَ / بِلَاهَةً / ضعف العقل / گيژ وړژ، که وده ن، وږی،

گيلی، که مژه یی.

بلهارزيا: فقيری / نه خوښی به لهارزيا، خوښ میزکه.

بلی:

بَلَّيَ الثَّوْبَ / صار رثًا / رزی، شړو وږ بو، شی بو ده.

- فُخِرَ / پوکایه وه.

- فُسِدَ / تَعَفَّنَ / بۆگه نې کړد، تیک چو، خراب بو، رزی،

گه نې.

ابلی: صيره بالیا / رزانی، شړو وږی کړد، شی کړده وه.

بال: رث / رزیو، شړ، شی، پوکاو، رزک.

- متعفن / بۆن کړدو، که نیو، که نده ل.

- فُخِرَ / پوکاوه.

بلو: القديم البالي / کزن و رزیو.

اِبْتَلَى / بَلَّيَ بِمُصِيبَةٍ / اُصِيبَ بِهَا / توش بو، تیوه گلا،

بوچار بو، گرفتار بو، گيژده بو.

اِبْتَلَاءٌ / توش بون، تیوه گلان، بوچاربون، گرفتار بون،

گيژده بون.

بَلَوَى / بَلَّيَهُ / بَلَاءٌ / مِحْنَةٌ / مُصِيبَةٌ / به لا، کړست،

کاره سات، ماره، وهی.

بالی: اهتم. اکثرث / به تنگوه هات، گوښی پېدا.

مبالاة: اهتم. اکثرث / به تنگوه هاتن.

لا - : عدم الاهتمام. عدم الاكثرث / به تنگوه نه هاتن،

گوښی نه دان.

مبال: مكثرث / به تنگوه هاتو، ناگادار.

بلی: نعم / به لې، ئې، نا، هڅو.

بليون / هه زار مليون له نه مريکا، مليون مليون له ولايتی

نينگلين.

بن:

بَنَى الشَّاةَ / ربطها ليسمنها / دای به ست.

بنين: سمين / دلبه ست.

بُنَ: حب القهوة / قاوه، قاوه ی کال، ده نکی قاوه.

- مَسْنُوقٌ / قاوه ی هارپاوه.

بُنَى اللون / قاوه یی.

بُنَى: سمك بُنَى / خرپه سوره، سوره ماسی.

- احمر داكن / نه سپی بۆر.

بَنَان: اطراف الاصابع / په نجه، سهری (په نجه)،

نه موست).

طوع - ه / چاوه پټی نه رمايشته، هر په نجه يک بجولئین.

على اطراف - ه / له سهر نوکی په نجه.

بنج:

بَنَجَ / نَوْمُهُ بِالْبَنَجِ / خَدَرَ / بِنَ هَوَشِي كَرْد، سپی کړد،

نوانی.

بَنَجَ / نبات يستعمل للتخدير / په نج، بېهوش کړ، بېهوش

دلېو.

بَنَجَ / رجع الى اصله / که راپه وه بۆ (بنه چي خوی)،

نه ژاډيه تی خوی).

بَنَجَر: شوندر / چه و نه ر.

- سكری / چه و نه ری شه کړ.

بند:

بَنَدَ / عَلِمَ كَبِيرٌ / نالایه کی گوره.

- فقره من کتاب / به ند، پارچه، به ش.

بُنْدُق: شجرة / دره ختی بوندوق، بندق.

بندقیة / تفنگ.

- رَشَ / ساجمه زهنگ، ره شوکی.

مدينة ال - / شاری بوندوقیه، فینسیا.

بُنْدُول. رقااص الساعة / به ندول، پانتول.

بُدِير: دَف/ دهف.

- : طبل كبير/ دهوَل.

بنص:

بنصر. الاصبع بين الخنصر والوسطى/ براى توت.

بنط:

بنطرون. سروال/ پانتول، شروال.

- تختانى/ دهرېن، تاوَل كراس.

- قصير/ پانتول كورت، دهرېنى كورت.

- الركوب/ برجيس، پانتول سوارى.

بنطة. مثقاب/ بوتنه، سمّ، قه لَم.

بنف:

بَنَفْسَج. نبات زينة/ وهنوشه، بنهوشه.

بَنَفْسَجى/ وهنوشه، مَر، خامه كى، بنهوشه.

بنق:

بِنَقَّة. رَقعة في نحر القميص لتوسيعه/ گرّله، بن

قَوَل.

بنك:

بُنْك. اصل/ بنهجه، نهژاد، رهگزن.

- العمر. عفتوانه/ تاف، هرهت، ستره.

بُنْك. مصرف/ بانق، بهنك.

بنكرياس/ په نرياس، ئالوى په نكرياس.

بنى:

بنى. ابنتى. شَيِّد/ دروستى كرد.

- الارض. عَمَر فيها داراً/ خانوى تيا كرد، خانوى تيا

دروست كرد، زه وويه كهى كرد به خانو.

بِناء. بُنيان. تشيد/ دروست كردن، خانوكردن.

مواد ال - / كهرهستى خانو.

انقاض ال - / داروپه رډو.

بِناء. بُنيان. بِنَاية. مبنى: مُشَيِّد/ خانو، بينا، مال،

دروست كړا، ساختمان.

بِناء. من كان حرفته البناء/ بهنا، وهستاي خانو،

خانوساز.

بَنى الكلمة. اعطاها صيغتها/ داى برشت، وشكهى له

جيتى خويا دانا، سهرو بؤرى بؤ كرد.

بُنْيَة الجسم. تركيبه/ لهش، شتوهى لهش، قه واره.

- الكلمة. صيغتها و مادتها/ داى برشتن و پيكانتنى وشه.

بِناء على: اِسْتِنَاداً الى/ به پيټى، به گوټيرهى.

بِناء عليه: اِسْتِنَاداً اليه/ له بهر شوهى، ههروهه، به

گوټيرهى.

تَبَيَّنَ. اِتَّخَذَهُ اِبناً/ كړدى به كوپى خوى، ههلى كړته وه،

كرتبه خوى.

اِبْن. الولد الذكر/ كړې، رُؤْلَه، منډال، زا، نيرينه، فرزند.

- بطنه: همه مصروف اليه/ چليټس، چى دهست

نه كه وئ بؤ خويهتى، نهوسن، كوپى ورگيهتى.

- جلا. الرجل المشهور/ پياوى به تاويانگ، ناودار.

- الطود. الصدى/ دهنگ دانوه.

- ذكاء. الصبح/ به يانى، به ره به يان، سپنده، تاريك و

روڼ.

- السبيل. مسافر/ ريتوار، گه شتيار.

- السبيل: مقشرد/ بهر لاه، كولاټى، دهره دهر، بين لاه،

لاه شتواو.

- يومه. لا يفكر بفده/ كوپى بؤډ، كه مته رخه، بين باك.

- غير شرعى. اِبْن حرام/ رُؤْل، بيټى.

- بالتبني: مُتَبَيَّنَ/ زې كوپى.

- الابن/ كوپه زا.

- الاخ/ برازا.

- الاخت/ خوشكه زا.

- العم/ ئاموړا.

- العمه/ پورزا.

- الخال/ خالوړا.

- الخالة/ پورزا.

بنت: الولد الانثى/ كچ، كيز.

- الارض. الحصة/ چه، خپكه، بهرډ.

- الشفة. الكلمة/ وشه و قسه

- العنقود او الكرم. خمرة/ شراب، باده، مهى.

- العين. الدفعة/ فرميسك.

- اليمن. القهوة/ قاره.

- القنصل: من نباتات الزينة/ جوړه گولټيكه.

- الليل. الهموم/ په ژاره يى، خه و خه فته.

- وردان. صرصور/ سيسرك.

- الودن. لوزة الحلق/ نالو.
 - عروسه: دمیه/ بوک، بوکه شوشه.
 - فی ورق اللعب: الملکه/ کچ، ژن، شازن.
 - ابنه. بنت/ کچ، زا، فرزند.
 - البننت/ کچه‌زا، کچی کچ.
 - الأخ/ برآزا، کچی برا.
 - الأخت/ خوشک‌زا، کچی خوشک.
 - العم/ ناموزا، کچی مام.
 - العمة/ پوزا، کچی پور.
 - الخال/ خالوزا، کچی خال.
 - الخالة/ پوزا، کچی پور.
 - ثَبَنُ: إِتخَاذُ الولدِ كَأَبْنٍ/ کردن به کوری خو، گرتنه‌خو.
 - بن فلان. ابنه/ کوری (فلانه، فیسار).
 - أبناء. بنون. (اولاد/ مندالان، رۆله).
 - حروف المباني. حروف الهجاء/ ئالف و ب.
 - بنات الأرض. الانهار الصغيرة/ چه‌م و جوگه، زئی.
 - الذَّهْر: مُصِيبَةٌ/ نکیه/ به‌لا، کاره‌سات.
 - الليل: عاهِرَةٌ. مومس/ سۆزلتی، ئافره‌تی داوین.
 - پیس.
 - نَفْسُ/ حوت‌ولنه، حوت برا.
 - بَوَانِي. اضلاع الصدر/ په‌راسوه‌کان.
 - قوائم الناقة/ چوار په‌لی حوشت.
 - بُنَيَاتُ الطريق/ کولان و جاده‌بچوکه‌کان، کوچه.
 - بنیو. حوض الاستحمام/ بانیو.
 - بَنَى. سَمَكَ بَنَى/ خړه سوره.
 - بهت:
 - بَهَتْ بَهَتْ. بَهَتْ. بَهَتْ. بَهَتْ. دَهَشْ/ وای وایما، سه‌راسام
 - بو، سه‌ری سوپما، هه‌ل بزیکا، راما.
 - . إِفْتَرَى عَلَيْهِ و كَذَبَ/ درۆی به دهم‌ره کرد،
 - بوختانی بۆ کرد، بۆی هه‌ل به‌ست.
 - بَهَتْ. باهت. دَهَشْ/ سه‌ری سوپمان، سه‌راسامی کرد.
 - بهوت: الَّذِي يَبْهَتُ السَّامِعُ/ سه‌رسوپه‌یتنه‌ر.
 - بَهْتُ. بَهَيْتَه. حیره/ سه‌رسوپمان، راما.
 - بَهَات. بهوت: كَذَاب. مُفْتَرَى/ درۆزن، بوختان که‌ر، درۆ
 - هه‌ل به‌ست.

- بَهَيْتَه. بَهَتْ. بَهَاتَان. كَذَب. إِفْتَرَاء/ درۆ، ده‌له‌سه، بوختان
 - به دهم‌ره هه‌ل به‌ستن.
 - باهت. منده‌ش. متحیر/ هه‌ل بزیکا، سه‌راسام، واق
 - وپما، سپی هه‌ل گه‌را، بزیکا.
 - بهج:
 - بَهَج. أَبْهَج. سَرَّ. فَرَحَ/ گه‌شانیوه، دلی خوش کرد،
 - گه‌شکه داری کرد، گه‌شکه‌یی بو.
 - بَهَج. إِبْهَجَ. تَبَهَّجَ. تَبَاهَجَ/ فَرَحَ و سَرَّ/ گه‌شاییوه دلی
 - خوش بو، گه‌شکه‌داریو.
 - البَهْجَةُ: السرور/ خو‌شی، دلخو‌شی، ئاسوده‌یی، دلشادی،
 - روخو‌شی، شادمانی.
 - . رَوْنَقُ/ دره‌وشانه‌وه، بریقانه‌وه.
 - بهیج. بَهَج. مُبْهَج. سار مَفْرَحَ/ دلخو‌شکه‌ر، شنگ.
 - مُبْهَجُ: مسرور/ دلخو‌ش، ئاسوده، دلشاد، گه‌شکه‌دار.
 - بهر:
 - بَهْرُ الرَّجُلِ. فاق اقراوه/ پێش که‌وت، سه‌رکه‌وت، پێش
 - هاریکانه‌ی که‌وت.
 - ت المرأة. غلبت حسناً/ جوانی برده‌وه، جوانیه‌که‌ی
 - بره‌وی سه‌ند.
 - القمر. أضاء/ شوقی دایه‌وه، تریفی دایه‌وه.
 - النظر: حَظَفَ الْبَصَرَ/ ئاوی چاوی برد، به‌شه‌واره‌ی
 - خست.
 - . قَذَفَهُ بِالْبُهَاتَانِ/ درۆی به دهم‌ره هه‌ل به‌ست.
 - بَهْرُ بَصَرَةٍ/ به‌شه‌واره که‌وت، ئاوی چاوی داهات، چاوی
 - رێشکه‌و پێشکه‌ی کرد.
 - . إِنْهَرَ نَفْسُهُ. انقطع نفسه من الاعباء/ هه‌ناسه‌ی
 - سواریو، که‌وته هه‌ناسه‌بێکی، په‌کی که‌وت له‌هیلاکی،
 - هه‌ناسه‌ی وه‌ستا.
 - أَبْهَرَ. إِسْتَفْنَى بَعْدَ الْفَقْرِ/ بوژایه‌وه، پاش که‌م ده‌سی
 - ده‌وله‌مه‌ند بو، هه‌ل گه‌را.
 - . جاء بالعجب/ شتی سه‌یری کرد.
 - . تَلَوْنَ فِي (اخلاقه) بِنِّبَارِي نواند.
 - باهَر. فَاخِرَ/ خو‌ی هه‌ل کێشا، له‌خو‌ی بایی بو.
 - إِنْهَرَ. إِدْعَى كَذِباً/ درۆی کرد، خو‌ی هه‌ل کێشا، لافی
 - لوتدا، گه‌زانی کرد.

بَهْرَ الجرح: إِسْعَج/ برینه‌کسی تهنیه‌وه، تشنه‌نی کرد.
بُهِرَ: انقطاع النفس من الاعیاء/ همناسه‌برکئی، همناسه
سوار بون، تنگه‌نه‌فوسی، نیخه‌نیخ.

البهار. الجمال/ جوانی

- ثَبَّتَ طیب الرائحة/ روه‌کئیکی بون خوشه،

چاره‌گا.

- قابل/ به‌هارات، ثالث و زهرده‌چه‌وه، داوده‌رمان.

بُهار. صَنَم/ بت، په‌یکه‌ر.

- قُطِنَ محلوج/ لۆکه یا په‌موی شی، لۆکه‌ی کراوه،

هه‌لاجی کراو.

باهر. یُبْهَر النظر/ بریقه‌دار، بریسکه‌دار.

- فاخر/ هه‌ل که‌وتو، نایاب.

مبهور. لاهث/ همناسه‌سوار، کفت، که‌شه‌نگ، شه‌کات،

نیخه‌نیخاری.

ابه‌ر. الظهر/ پشت.

- شریان ابهر/ شاخوین به‌ر، خوین به‌ر.

ابه‌ران: عرقان یخرجان من القلب/ دروشا خوینبه‌ر.

بَهْرَجَ: رَوَّقَ/ رازانه‌وه، جوانی کرد، نارایشتی‌دا.

تَبَهَّرَجَت المرأة: تَزَيَّنَتْ/ نارایشتی خوی دا، خوی

(رازنده‌وه، داله‌تل).

بَهْرَجَ: باطل. زائف/ قلب، درو، پوچ.

مُبَهْرَجَ: لون زاهي. مَرَوَّقَ/ ره‌نگاو ره‌نگ، بویه‌کراو،

نارایشت دراو، رازاوه، نه‌خشاو.

به‌ز:

بَهَزَ: دفع بضعف/ پالی پیئوه‌نا، به‌نه‌سپایی پالی نا.

مَبَهَزَ: دَفَاعَ/ پال نه‌ر، پال پیئوه‌نه‌ر.

به‌ش:

يَهَشُ: اقبل مسروراً/ به‌روخوشی هات.

البهش: بَشَوْش/ روخوش، دهم به‌پیکه‌نین.

به‌ظ:

به‌ظ. (به‌ظ: ثقل/ قورسی کرد، گرانی کرد، زۆرداری کرد.

باه‌ظ: ثقیل/ قورس، گران.

- زائد عن الحد/ له‌راده‌به‌ده‌ر، یه‌ک جار.

ثمن - : مُرْتَفِعَ عَالٍ/ نرخیکی گران.

به‌ق:

بَهَقَ: بُهَاقَ: مرض جلدي. بياض على الجلد/ په‌لای

سپی سه‌ر پیست، به‌لک، منجل، شل بازه‌له.

- الصخر: نبات كالطحلب يعلو الصخر/ قه‌وزه‌ی

سه‌ر به‌رد.

به‌ل:

بَهَلَّ: لَعَنَ/ نه‌فره‌تی کرد، نه‌فره‌زی کرد.

البهلة: البهلة. اللعنة/ نه‌فره‌ت.

إِبْتَهَلَ: دعا و تضرع/ نژای کرد، پاراپیه‌وه، لالایه‌وه.

إِبْتَهَال: قَوَّسَل. تَضَرَّعَ/ نژا، نژا کردن، پاراپیه‌وه، لالانه‌وه.

مُبْتَهَل. مَقَوَّسَل. مُتَضَرَّعَ/ نژاکه‌ر.

بَهْلُول: ضَحَّاك/ قوشمه، کوسته‌بایی.

بهلوان: اللاعب على الحبل/ پال‌وان، تهناف باز.

باهل. لا عَمَلَ له/ بین نیش، بین‌کار، ده‌س سپی.

به‌م:

به‌ام. به‌ام: اولاد البقر و المعز و الضأن/ گویره‌کو

کاریه‌رخ.

بهیمه: کل ذات اربع قوائم/ چواربین، نازله، ره‌شه و لاخ،

چاره‌روی.

- كل ما لا تُطَق له/ بین زمان.

بهائم: جمع بهيمة/ نازله، مالات.

(بِهَم الكلام: تَكَلَّمَ بغفوض/ به‌تیکه‌ل و پیکه‌ل قسه‌ی

کرد.

مُبَهَمَ: غامض/ نادیار، ناآلۆز.

إِبْهَام: إلتباس. غُمُوضُ/ نادیار، ناآلۆزی.

بَهِيم: لا فتحة فيه/ کون بی.

- (اسود/ ره‌ش، تاریک، تار، نوته‌ک.

إِبْهَام: اكبر الاصابع/ په‌نجه‌گه‌وره، که‌له‌موست، نه‌سپین

کۆزه.

به‌و:

بها. بهی: حَسَنَ و ظَرْفَ/ جوان بو، رازایه‌وه، گه‌شایه‌وه.

باهی. تَبَاهِي: تَفَاخُرَ/ شانازی کرد، خوی هه‌ل کیشا،

گه‌زانی لۆدا، لانی لۆدا، گه‌نجه‌فه‌ی کرد.

بهاء. حُسْنُ/ جوانی، جوان پۆشی، رازاوه‌یه‌تی.

- إشراف/ شه‌وق دانوه، هه‌لاتن.

مُباهاة. ثَبَاهُ. تَفَاخُر. تَمَجِيد/ شانازی، خُزْ هَلْ کِشَان،
 گه زاف، لاف، گه بجه نه، بایی بون، له خُزبایی بون.
 بَهْمُ. بَاهُ. زَاهُ/ رازاوه، روناک.
 - : جمیل/ جوان.
 - : مُشْرِق/ بریقه دار، تیشکدار، گهش، گهشاوه.
 بَاهُ. فَاخِر/ نایاب، به نرخ.
 مَتَبَاهُ: متفاخر/ خُزْ هَلْ کِش، فشه کر، بایی، له خُزبایی
 بو.
 بَهْو: قَاعَة او محل الاستقبال/ دیده نگه، سالتون، هَوَل.
 بَاء:
 بَاء: رَجْع/ گه پلایوه.
 - به/ گه پلایوه.
 - بِالْحَقِّ: اَقْرَأْ دانی پیمان، درکانی، دانی به راستیدا نا،
 چوه ژیری.
 - ثَبَاوَأ: تَعَادَل/ وهك يهك وهستايه وه، يهك به يهك، داش
 به داش، سهر به سهر.
 بَوَأ: سَدَدُ/ روی تَر کرد، ناراسته ی کرد.
 - حَلَّ فِيهِ/ تیا یا لای دا، تیا نیست، تیا گلی خوارده وه.
 اَبَاء بِالْمَكَانِ: اِقَام/ تیا نیشته جن بو، جیگیر بو.
 - مِنْهُ: فَرَأَ بَوَّی دهرچو، رای کرد، دهریان بو، لئی هَل
 هات..
 بَيْئَةُ: مَقَام/ شوین، ژینگه، بارهگا، نزرگه، وه ته ن،
 شوینته وار.
 - : مَحِيط/ دهر رویه، ناوچه.
 - : مَنْزِل/ خانو، مال، نیستگه، مه لَبَه ند.
 ثَبَوَةُ الْعَرْشِ: اِعْتَلَاهُ/ چوه سهر ته خت.
 ثَبَوَةُ الْعَرْشِ/ چونه سهر ته خت.
 بَوَاء: ثَعْبَان عَظِيم/ نه ژدیا، مه ژدیا.
 بَوَاسِر (فِي بَسَر).
 باب:
 باب: مَدْخُل/ دهرگا، چه پهر، دهر وازه، دهر، دهرگانه،
 دهر.
 - مِنْ كِتَاب: فَصْل/ بهش، به ند، به ست.
 - : رَتْبَةٌ/ پله، جَوْر، پایه.
 اَل - الْعَالِي/ نه سته مول.

مَنْ - كَذَا: بِسَبَب/ به هَوَّی، له بابه ت.
 مَنْ - (أَوَّلُ): وَخَاصَّة. خُصُوصًا/ به تاییه تی.
 بَوَّاب. حَارِسُ الْبَاب/ دهرگاوان.
 بَوَّابُهُ/ دهرگای گوره، دولایی.
 بَوَّبَ الْكِتَاب. قِسْمَةُ الْإِبْوَاب/ بهش بهش کرد، پَوَّل
 پَوَّل کرد.
 مُبَوَّبٌ مُقَسَّمٌ/ بهش بهش کراو، پَوَّل پَوَّل کراو.
 بَاح:
 بَاحُ السِّرِّ. اَظْهَرُ/ ناشکرای کرد، دهری خست، خستیه پو،
 نهیننی ناشکرا کرد، درکانی، نهیننه کی دهر پری.
 اَبَاحَ إِلَيْهِ بِالسِّرِّ. اَظْهَرُ لَهُ/ نهیننه کی بَوَّ ناشکرا کرد،
 لای درکان.
 - . اسْتَبَاحَ الشَّيْءَ: عَدَهُ مُلْكًا لِلْجَمِيعِ/ به ره لای کرد،
 به گشتی کرد، گشتانی.
 - : اَجَاز/ رَئِی دا، هیشتی.
 بَوَّح: اِبَاحَةُ: اِظْهَار/ خستنه پو، دهر خستن، ناشکرا کردن،
 درکاندن.
 اِبَاحَةُ: اِجَازَةٌ/ رَئِی دان، هیشتن.
 بَوَّاح: الظَّاهِرُ الْمَكْشُوفُ/ له پو، ناشکرا، دیار.
 بَوَّوحُ: الْمُظْهَرُ بِمَا فِي صَدْرِهِ/ دهر خنر، ناشکرا کر، دهر
 شپ.
 مُبَاح: جَائِز/ شیاو، به ره لای، رَئِی دراو.
 - : مُحَلَّل/ حلال کراو، ره ولبو.
 - : عَمُومِي/ کراو، گشتی.
 اِبَاحِي: مَنْ اَجَازَ لِنَفْسِهِ فِعْلَ الْمَعَاصِي/ داوین پیس،
 ناپه وکار، خراپه کار، تگه ویرانی.
 اِبَاحِيَّةُ/ ناپه وایی کردن، به ره لایی، تگه ویرانی.
 بَاحَةٌ: سَاحَةُ الدَّارِ/ حوش، حوشه.
 - : وَسْطُ الطَّرِيقِ/ چه قی ریگا.
 بَاح:
 بَاحُ اللَّحْمِ. قَسَدٌ/ بَوَّگنی کرد، بَوَّنی کرد، شه و مه نگه بو.
 - : اَعْيَا/ هیلاک بو، شه کت بو، که نه فت بو.
 - الْحَرُّ وَالْغَضَبُ وَ النَّارُ: سَكَنَ وَقْتَهُ/ نیشته وه،
 کورژایه وه، سارد بوه وه.
 بَايَخ: لَا طَعْمَ لَهُ/ بِن تام.

باد:

بودرة: مسحوق الزينة/ پودره.

بودقه: إناء/ بۆته، تيان، قاپ.

- الاختيار/ بۆتهی تاقیکړنه وه.

- مسامیه/ بۆتهی کونیه دار.

بار:

بار: تلف/ خراب بو، پوا، رزی، پوکایه وه.

- العمل: لم ينجح/ بېک نه مات، سر نه کورت.

- : هلك/ فوتا، له ناوچو، مرد.

- ت الارض: لم تُزرع/ کشت و کالی تیا نه کړا.

- ت السوق: كسدت/ بازارې شكا، بازارې وه ستا، بڼ

بازاری بو.

بُور الأرض: تركها/ بهر نه لای کړد، کشتوکالی تیا نه کړد،

نه ی کتلا.

بُور: أرض متروكة بلا زرع لراحتها/ دیم، به یار.

- : أرض قاحلة/ دیمه روك، ره قان، ره قن، كاكی

به كاكی.

بُور: هالك. فاسد/ بڼ كاك، فو تاو، خراب، پواو.

بُوار: هلاك. خراب/ فو تاو، له ناوېردن، قوتی خستن،

له ناوچون، قوتی كوتن.

دار ال - : جهنم/ دوزخ، جهنم نه م.

بورجوانية: طبقة الشعب الوسطى/ چینی ناوهندی

گل، بورجوانی.

بورصة: مجتمع التجار للمضاربة بالاموال/ بورسه،

كړمه كای بازارگانی دراومه نی.

بورى: سملك نهري/ ماسی بورى.

بوریه: بوریا. باریه: حصیر القصب/ حسیری

قامیش، باریه، بوریا.

باز: بُورَ: تَجَهَّم/ تړپه یو، دم و چاوی دا به یه كدا، خوی

مؤن كړد، گړځو.

باز: طير/ باز.

بُوز الابريق و امثاله/ لوله، لوله ی مه سینه.

- الحذاء و الجورب/ لوتی پتلاو و گړده وی.

- الحيوان: فمه و أنفه معا/ دم و لوت، قه پوز، لموز.

- الانسان فمه/ دم، ده می مړو.

باس:

باس: قَبْل/ ماچی كړد.

بَوسَة: قَبْلَة/ ماچ.

باش:

باش: بَوَّشَ القوم: ضَجُّوا/ ژاره ژاویان كړد، كړدیان به

مه راو مړیا.

بُوش: او باش: رُعاع/ مه رچی و په رچی، گه جبرو گوجر.

بُوشى: بَوشى. الفقير الكثير العيال/ مه ژاری، خیزاندار.

بوش القماش: ما يكون عليه قبل غسله/ شو.

باص:

باصه: سبقه/ پیش كوت.

باص منه: هَرَبَ/ رای كړو خوی ئی شارد ه وه.

بوص: قَصَب/ قامیش.

- : نسيج من حرير او كتان/ ناوړشم كه تان.

بوصة: ١٢١١ قدم/ نینج، ٢٠٥٤ سم.

بوصله: إبرة الملاحين/ قبيله نما.

باع:

باع: قَدَّرَ المدین/ مینده ی دریژی بال، توانا، توانایی،

ای تهاتوی.

طویل ال - . کریم مقتدر/ به توانا، ای تهاتو، به میز

به خشنده ی به توانا.

قصیر ال - بخیل عاجز/ پیسکه، ای تهاتو،

ای ته وه شاهه، ده س كورت.

بورع: عظم یلی ابهام القدم/ نیسکی پاش په نجه گړده ی

پڼ.

باغ:

باغ: تَبَوَّغ/ غلب/ سرکه وت، بریدیه وه.

بوغادة: ماء الرماد/ خولار.

بوغاز: مضيق/ دهر بند، گل.

باق:

باق: جاء بالشر و الخصومة/ به ناشویه هات،

گړبندى (ناپوه، گنډا).

- : كذب/ دروی كړد.

- : غاب/ ون بو، ديارنه ما، گوم بو.

- : فسد/ خراب بو، تيك چو، شتوا.

تَبَوَّق. تَفَشَّى الْوَبَاءُ فِي الْمَاشِيَةِ/ دهرده نازدهل داکوت،
دهرده کوته نازدهلوه.

بائقة. شرّ / نازاوه، به لا، کاره سات، شه، ههرا، پشیوی.
بوق. نفع في البوق / فوی کرد به که په ناکه دا، که په نای
لهدا.

بُوق: نفیر / کہرہ نا، شہ پیور۔

بَوَاقُ: النافع في البوق/ کپہنا ژہن، فوہیاکەر، شہیپور ژہن.

بائع: مالا ثمن له / بی نرخ، بی سود، بی کالک، فزم.

باقه: حرمة / دهسك، چهك، گورزه، باقه.

بوقه: الدفعة الشديدة من المطر/ تاوه بارانی به خوپ.
بال:

بال: خَرَجَ بوله / میزی کرد.

بَوْل: ابال: جعله يَبُول / میزی پی کرد.

تَبَوُّلٌ / میز کردن۔

تبویل / میز پی کردن۔

بُول: ماء المثانة/ ميز.

احتباس الـ - / میزگیران.

بُؤْلَة: كثير البول / ميزن، ميزكر.

مَبُولَة. مُدِرَّ البَوْل: ما يسبب البول/ ميز پی کەر،
دەرمانی میز.

مبۆلە: مكان التبول / شوئين ميز، ميزدان، ميزگه.

– وعاء التبويل / بۆلكەى ميز، / ميزدان.

بُوال: مرض البول السكري/ نه خوشی شکره میز.

بۆلى: مختص بالبول / پىسپورى ميز، ميز ناس.

مجرى البول: القناة البولية / ميزه پو، پوری میز.

بال: خاطر/ موش، هست، بیر، ناگا.

- : الحال و العیش / گوزہ ران.

- : أهمية / نرخ، سود، كه لك.

- : حوت / نہنگ.

رخى ال - / خوشگوزهران.

مرتاح الـ / مستريح / ناسوده، بن خەم، به ختیار، دلشاد، سه رسوگ.

منشغل ال- غیر مستریح / نائاسوده، سه رقال، جه نجال.

غاب عن - ۴. نفسي / له پیری جو، له یادی (کرد، جو).

خطر ب - ۵ : افئفكر/ هاء به بفرها.

ذو - : هَام. مُهَم / گرنگ، به نرخ.

ما - ك: ما شانك / چيته؟

- شعير: مصراعين / دېره مژراوه، پارچه مژراوه يک،
دوخسته کی.

- : شقر: خيمة / دهوار، ره شمال.

- : اسره / خيزان، خانه واده، بنه ماله.

- : القصيد الغرض / مهبست، نه دجام.

- : القصيدة: ابياتها / دېره کانی چامه، ناکه کانی چامه.

- الرجل: اسره / خيزان، مال و منداډ.

- المقدس: قدس. اورشليم / شاری تودس، شاری نورشليم له فلهستين.

- المال: خزينه المال / گنجينه می، گه نجينه.

- قراب / کیف، کيلان، بهرگ، کالان.

- الحرام: الکعبة / شاری کابه.

- : مبنی / خانو، دروستکراو.

- الکلاب: ماواه / کونه سگ، کولانه سگ.

- العنكبوت: نسجته / نه راوی جالالوک، ده واردينو.

بيتي: عائلي. اهلي / مالي، خيزانی، تاييه تی، می مال وده، له ماله وده دروست کراوه.

مبيت: مکان البیات / شوینی مانوه، شوینی خووتن.

بايت: مامر عليه ليلة / سارده وده بو، کون، خواربني (دوینتی، شوی).

طعام - / شهوه ساره.

بيع: بيجاما: مفضلة النوم / بيجامه.

باد:

باد: هلك / له ناوچو، تياچو، هيلاک بو، فهوتا، مرد.

باد: هلك / له ناوی برد، قهری تنخست، مرانی، له ريشه ی دهرهینا.

بيداء: فلاحة / جزل، بيابان، سارا.

بائد: منقرص / له ناوچو، دولپاو، نه ماو.

إبادة: إفتناء / له ناویردن، قهرتی خستن، کوشتن، ویران کردن، قه لاچوکړدن، قه لاچو، تارومار.

مبيد: مهلك / ویران کار، قهوتینه، قه لاچوکړ، کوژه، قړکار.

بيد ان: غير ان / به لأم، هیشتا، هرچونیک بیت، نه وده مه به.

بيدر الغلال: جرن / خرمان، جوختن.

بيدق الشطرنج: حجر الشطرنج / سهریازی شتره نچ، بهردی شتره نچ.

بیر (في بار)

بئرق. رایه / نالا.

بیرقدار. حامل الراية / نالا ه لگر، نالادار.

بيرة. جعة / بیره.

باض:

باض بالمكان. اقام / جیگر بو، تیا نیش، تیا مایه وده و ژیا.

- السحاب: مطر / باری، باران باری.

- الحر: اشتد / گرمای کرد، چله هات.

- الطائر: القي بيضه / هیلک ی کرد.

بيض: جعله ابيض / سپی کرده وده، سپیه وده.

- الحائط: رش الحائط بالكلس / سپی کرده وده، ته راوی دا، گه چ کاری کرد.

- المكتوب: كتبه ثانية / نوسیه وده، پاک نوسی کرد.

- الوجه: روی سپی کرده وده.

إبيض: ضد اسود / سپی بوه وده.

أبيض: ضد اسود / سپی.

- الشعر: سه رسی، پیر.

- : سيف: شمشیر، شیر.

- البشرة: پیست سپی، پیست کال.

- ناصح / بهر ی، زود سپی، سپی بنگرد.

الخيال - : الفجر / بهر به یان، تاریک و روڼ.

الليل - : مقبر / مانگه شو.

الموت - : فجائي / مریکی کوټ و پری.

الابيضان: اللبن و الماء. اللبن و الشحم. الخبز و الماء / شیرو ناو، شیرو چهوری، نان و ناو.

الابيضين: (شهرين او يومين) / دومانگ، دورود.

تبيض / سپی کړنه وده، سواخ دان.

- الجدران / گچ کاری کړدن، سپی کاری، سواخ دان.

- المكتوب / پاک نوس کړدن.

- النحاس: (یطلى بالقصدين) / مس سپی کړنه وده.

مبيض الجدران / گچ کاری کړ، سپکار.

باظ: سمن بعد هزال/ به خویدا هات، قهله ربو، گوشتی گرت.
 بَيْظ: بیض الثمل/ گه رای میروله.
 باع: باع: ضد اشتری/ فروشتی.
 اباع: عرض للبيع/ نهی فروشی، داینا بۆ فروشتن.
 بيع: إلباع: ثَقَق/ فروشرا.
 بَنع: ضد شراء/ فروشتن.
 للبيع: بۆ فروشتن.
 بائع: بیاع: ضد شار/ فروشیار.
 - جملة/ کوفروش.
 - مفرد/ تان فروش.
 - متجول/ کۆل گیتی، فروشیاری گه پۆک.
 بیاع شرای: متجول/ چهرچی، کۆل گیتی.
 بیاعة: مايباع/ نهی نه فروشتری.
 مبايعه: بیعة: تولیه و قبول و طاعة الخليفة او الرئيس/ مل بۆ دان، قایل بون، باوه پ پی کردن، گفت.
 إبتاع: إشتی/ کپی، سهندی، ساندی.
 إبتیاع: شراء/ کرین، سندن، ساندن.
 مُبتاع: مُشتَر/ کپیار.
 بايع: عاهد/ په یمانی دا، باوه پی پی کرد.
 بیعة: التولية/ په یمان دان، باوه پی پی کردن، قایل بون.
 بیعة النصاری: کنیسه/ که نیسه، کلنیه.
 - اليهود: کنیس/ که نیشته.
 بان: بان: ظهر إضض/ ده رکه وت، که رته پو، ناشکرا بو، زانرا، رون بووه.
 - عنه: إنقطع عنه و فارقه/ وازی لی میتنا، لیتی جیا بووه، لیک بران.
 بین: اظهر. اوضح/ ده ری خست، خستیه پو، ناشکرای کرد، رونی کرده ره، لیک دایه ره.
 - البنت: زوجها/ دای به شو.
 باين: هجر/ وازی لی میتنا، به جیی میشت، کوچی کرد، لیتی راکرد.
 - خالف/ سه ریچی کرد.

- النحاس/ مسگر.
 بیاض: ضد سواد/ سپیتی.
 - العين/ سپینه ی چار.
 - البیضة: اح/ سپینه ی میلکه.
 - الجلد: لا شعر علیه/ پیستی بی توك.
 - الوجه: حُسن الثناء او الاسم/ روسوری، روسپیتی، مهردایه تی.
 - الحائط/ گچ کاری.
 - النهار: ضوئه/ روناکی رۆژ.
 - اليوم: طوله/ درۆی رۆژ.
 - الارض: خاليه من البناء/ زهوی (بی خانو، روت)
 - البطن: شحمه/ ورگ، ورگنی، بهزی ورگ.
 ال - الدقيقي: آفة زراعية/ دۆک، به لئه سپیک.
 ال - الزغبی/ په په دۆک.
 السواد و ال - الفساد و الصلاح/ خرابه و چاکه.
 بیضاء/ سپی.
 الید ال - : النعمة و الاحسان/ خیرکردن، به خشین، چاکه.
 تبیيضه: مُبَيِّضة/ پاک نوس.
 بیض/ میلکه.
 - جامد: مسلوک/ میلکه ی کۆلار.
 - مقلي بالدهن/ میلکه و رۆن.
 بیضه: واحدة البيض/ میلکه، به ک میلکه.
 - خصية/ گون.
 - خونة من الحديد/ کلار تاسن، تاس کلار.
 - القرن/ راوکه، راوکه ی نار کولانه.
 بُوَيْضَة/ میلکه کور.
 بانض: بیوض/ میلکه کور.
 بیوض: الحيوانات التي تتكاثر بالبيض/ میلکه کور.
 بیاضه: كثرة البيض/ میلکه کور، به میلکه، پر میلکه.
 مبيض: العضو الذي تتكون فيه البیضة/ میلکه دان.
 - النبات/ تودان.
 بیضی: بیضی الحجم. بیضی الشكل. شکل بیضی/ میلکه یی.
 باظ:

- : ناقض/ دڙي ڪرڻ، ٻڄڻ وانهي ڪرڻ.
- تَبَيَّنَ: اَشْضَحَ/ ٽاڻڪرايو، رڻ ٻوڙو، دهرڪوٽ.
- بائن: بَيَّنَ. ظاهر. واضح/ ديار، لهرو، ٽاڻڪرا، رڻ.
- بيان. تبليان. اظهار. إيضاح/ دهرخستن، ٽاڻڪراڪرڻ،
- هاتنه دي، رڻ ٻوڙو، رڻ ڪرڻو.
- : شرح/ راف، رڻ ڪرڻو، باس ڪرڻ، لئڊوان، ليڪ
- دانهو.
- : تصريح/ راگ ياندن.
- : تقرير/ راپڙت.
- : لائحة/ بهرنامه، پروگرام.
- رسمي. بلاغ/ بلاڪراوه، بهيان، هوال، راگ ياندن.
- علم ال - : المنطق الفصيح/ رڻ بيئي.
- غني عن ال - : صريح و واضح بذاته/ پٽيوسٽ به باس
- ولئڊوان ناڪا.
- بَيِّنَةٌ: بُرْهان (و شاهد/ بهلگه، قهواله.
- على - من امره يعرف حق المعرفة/ باشي دهناسيت،
- رقد چاڪي دهراني، لئي ٽاڻڪراو رونه.
- مُيِّن: ظاهر/ ديار، ٽاڻڪرا، لهرو، رڻ.
- بَيِّن: فُرْقَة/ جياوازي.
- ذات ال - : عداوة/ دوشمنايه تي.
- تباين: إختلاف/ جياوازي.
- : تناقض/ دڙيتي، لهيك نه چوني.
- مُتباين. مختلف/ جياوازي، لهيك نه چو، لاسهنگ.
- تبايني. إختلافي/ جياوازي، لهيك نه چوي.
- بَيِّن الشَّيْئِينَ/ له نئون دوشندا، نئون.
- الاشياء (و الجماعة/ له نئون، له ناوهند.
- يَدِيْهِ: مَعَهُ/ له گهليايتي، پييه تي.
- : امامه/ له پيش دهميايه، له بهردم.
- بَيِّنَ بَيِّنَ/ له نئون، ناويه ناو.
- بَيِّنًا. بَيِّنًا: اِثْنًا/ له ڪاٽيڪا، له ڪاٽي، ڪه چي.
- بائنه. مايڪون مع العروس من مال و جهان/ جيازي.
- . مَهْر. صداق/ مارهي.
- بانہ. سَكْمُكَة/ فيرنه گوٺه.

تأريخ (في أرخ) تاسيم (في اسو) تأفف (في

اف) تافه

(في تفه) تاق (في توق) تاكد (في اكد و

وكد) تال

(في تلو) تالق (في الق)

تام:

اتامت: وضعت إثنين: ولدت توأمين/ دوانه ي بو.

مُثلم: المرأة التي وضعت اثنين في بطن واحد/

دوانه بو.

مِتام/ مهر دوانه ي شين.

تَوَام. تَوَامَة. تَوَامان: مولدان معاً/ دوانه، ماو (زا،

سك)

تامر. تامور (في امر) تاني (في اني) تاه (في تيه)

تاوَه (في اوَه) تباهي (في بهي).

تب:

تَب: هَلْكَ. هَلْكَ/ ويران بو، فهوتا، له ناوچو، مرد.

- ت يداه. خسرتا/ له دهستي چو، دقوانی، ونی کرد،

زيانی لي كوت.

ت: ضمير في اخر الفعل للمتكلم و المخاطب: نحو
قُمْتُ، قمت. قمت. قمتما. قمتم. قمتن/ راناوی
قسه کورو قسه بؤکراو.

- : حرف التانيث: ضَرَبْتُ/ نامرازی ميينه يه.

- : حرف الجر: تالله/ پيتي راکيشه ره.

- : لتعيين الواحد من الجنس/ بؤ جياکردنه وه ي

دانه يه ک. شجر/ درهخت. شجرة/ درهختک.

تاب (في توب) تابل (في تبُل)

تاب:

تابوت. صندوق/ سنوق، سنوقی مردو.

- الموتی/ داره مهيت، داره رم.

تاج (في توج) تاجج (في اج) تاجر (في تجر) تاخم

(في تخم) تاذی (في اذی).

تار:

تارَة. مرَة/ جارک.

- . احيانا/ جار جارک، هندی جار،

ناوبه ناو.

- أله: الزمه الله خُسْراناً و هلاكاً/ به لای ایتدا، خوا
 بی کوئی، به دی و نه گریسی بۆ ئو.
 ثَبَاب: هلاك/ ویران بون، فواتان، له ناوچون، كوشتن.
 - : خُسْرَة/ له دهست چون، وڤ کردن، دگراندن، زیان.
 أَتَب: (ضَعْف) لاواز بو.
 اسْتَشَب: ضعف و عجز/ پیرو لاواز بو، په کی کوت.
 - : وضع و بان/ ناشکراو، وڤن بوه وه، نهخت بو.
 - الامر: اسْتَقَر/ جیگیر بو، دامه زرا، کاره که جیگیر
 دامه زرا بو، بنج بهست بو.
 اسْتَشَاب: ترسیخ/ جیگیر بون، دامه زرا ندن، ناسایش.
 تاب: الكبير الضعیف/ پیری (په ک کوه، لاواز)
 زه بون)
 تَبَر: تَبَر: هَلَك/ ویران بو، فوتا، له ناوچو، مرد.
 ثَبَار: هلاك/ ویران بون، فوتان، له ناوچون، كوشتن.
 تَبَر: تراب كل معدن/ خاکی كانزا، كانزای خار.
 - : الذهب/ زێ، ئالتون.
 تَبَر (في برا) تَبَرَجَت (في برج) تَبَرَج (في برج) تَبَرَج (في)
 بزم)
 تَبِع: تَبِع: اَتَّبَعَ/ اَحَقّ. مشی خلفه/ شوینی کوه، دواى
 کوه، دوی کوه.
 - : مضى معه/ له گه لی رۆی، په پیره وی کرد.
 - : لاحق/ شوینی کوه، دواى کوه، لیتی
 کۆلیه وه.
 - : اتی بعد/ درهنگ هات، دولکوه، له دوایدا
 هات.
 تَابِع: سار في اثره/ شوینی کوه، به دویا رۆی.
 - : وافق/ قایل بو، سه لماندی.
 - تَتَّبَعَ: لاحق/ به دویا رۆی، شوینی کوه، لیتی
 کۆلیه وه.
 - الحديث: احسن سياقه/ به باشی له سه ری رۆی،
 بهرده وام بو.
 - العمل: احكمه واتقنه/ به چاکی ئیكا.
 تَتَّبَعَ: توالی. جاء البعض في اثر البعض/ به دواى
 په کدا هاتن، په ک له دواى په ک هاتن.

تَبَاعاً. بالتتابع/ په ک له دواى په ک، به دواى په کدا
 هاتن، په پیتا پیتا.
 تَتَّبَعَ الامر: طلبه و بحث عنه ملياً/ لیتی کۆلیه وه، لیتی
 ورده بوه وه، پشکنی.
 تابع: لاحق/ دواى ئو، پاشکو.
 : مَرُوس/ دهست و پیوهن، دارو دهست.
 - : تَلَمِذ/ قوتابی، شاگرد.
 - : خادم/ بهردهست، ئیشکەر، ئۆکەر.
 - : لَكْذًا/ له گه لیتا، له سه رنه.
 - : تَوَاع: الاقمار السيارَة/ ئهستیره گه پۆکه کان.
 تَبِع: كثير الاتباع/ رۆی له گه له.
 تَابِعَة. تَبِعَة: ما يترتب فتيحة/ نهجام، ئاكام.
 - : - : مسؤوليه/ به رهبرسی، به رهبرسیاری.
 تَبِع. تَتَّبَعَ: مُتَابِعَة/ ملاحقه. لاحق/ شوینی کوهن،
 دوکوهن، راوانان، له دوچون، به شوینا پوشتن.
 اِتَّبَاع: ملاحقه/ شوینی کوهن، په پیره وی کردن،
 به دوا داچون.
 تَتَّبَعَ: توالی/ به دواى په کدا هاتن.
 باد - : على التوالي/ په ک له دواى په ک، به پیر.
 تَتَّبَعَ/ شوینی کوهن، دوکوهن، په پیدۆی، لیتی کۆلیه وه.
 يُتَّبَع: للكلام بقية/ ماویه تی.
 مُتَتَّبِع: متعاقب/ بهرده ودا، په ک له دواى په ک.
 تَبِع: عاشق/ شهیدا، دلدار، سه ودا سه ر.
 تَبِع: تَبِع: دُخَان/ توتن.
 تَبِل: تَبِل: تَوَبَّل الطعام. جعل فيه التابل/ به هاراتی تن
 کرد.
 قَابِل. تَوَابِل/ به هارات، بۆن و بهرامه.
 مُتَبَلل/ به هاراتاوی، به بۆن و بهرامه.
 تَبَال: بائع التوابل/ به هارات فروش.
 تَبَن: تَبَن الدابة: علفها تَبَناً/ کای دلیه، کای خسته
 بهرده می.
 تَبَن: جعل التبن في التبن/ کای خسته کایه نه کوه.
 تَبَن/ کا.

تَبْنَى اللون: بلون التبن/ کای، زهر دیکي نذر کال.
 تَبَان: بائع التبن/ کافرؤش.
 مَتَبَّن: موضع التبن/ کایه ن.
 درب التَبَانَه: المَجْرَة/ هه ساره، که شک شان،
 کاکیشان، ریگی کاکیشان.
 تَبَّان: سروال قصیر/ پانتولی کورت.
 تَبَّي (في بنو) تَبَّو (في بوا)
 تَر:

تَتَر: تَتَار. تَتَری. قوم مقامهم بین الصين و بحر
 الخزر/ ته تار.
 تَتَاوَب
 تَتَأَب (في ثنْب) تَتْنِیة (في ثنی) تَجَاه (في وجه).
 تَجَر:

تَجَرَ. تَاجَرَ. إِجْزَرَ: تعاطی التجارة/ بازرگانی کرد.
 تَجَارَة: بیع و شراء/ بازرگانی، کپن و فروشتن.
 - مَتَجَرَ: موضع الاتجار/ شوینی بازرگانی، دوکان،
 کوکا، فروشگه.

- - - بضاعة/ کال و پهل، شمع، کالا.
 تَاجِر. من يتعاطى التجارة/ بازرگان.
 - بائع الخمر/ مهی فروش.
 - رائج/ به فروختن.
 - الجملة/ کوفرؤش، کومال فروش.
 - المفرد او المفرق/ دانه فروش، تاک فروش.
 تجاري. مَتَجَرى. مختص بالتجارة/ پسپوری
 بازرگانی.

بيت - / شوین بازرگانی.
 شارع - / شه قامی بازرگانی.
 القانون ال - / یاسای بازرگانی.
 العرف ال - / نه ریتی بازرگانی.
 تجشاً (في جشاً) تجلى (في جلو) تجول (في جول)
 تحت:
 تَحْت. ضد فوق/ زير.
 - كذا: اقل منه/ له خوار شه وهه.
 - : اسفل او الى اسفل/ به ره و خوار، بقر خواره وهه.
 من - ل - : خفية/ به نهینى، له زير وهه، له بنه وهه.

الثحوت: الارذال. السفلة/ بین نابو، سوک، بین شهرم،
 ترق.

ثَحَّح: حَرَك/ جولانی، بزوانی.
 التتححة. الحركة/ جوله، جول، جول.
 تَحْدَى (في حدی) تَحَرَى (في حری) تَحْرَش (في
 حرش)
 تحف:

اتحف: اهدي/ پيشگه شی کرد.
 ثَحْفَة. ثَحْفَة: هدية/ دیاری.
 - : الشيء الفاخر الثمين/ به نرخ، شتیکی به ده گهن.

- ادبية/ شاه خشان، شاورزهیی، شاکاری ویزهیی.
 مُتَحَف. مَتَحْفَة: دار الآثار/ موزه خانه، دیزین گه.
 تحکم (في حکم) تحوط (في حوط) تحوى (في حوى)
 تحین (في حین) تحية (في حی)
 تح:

تَحَّ العجین: حَمَص/ مه ل هات، هه ویره که مه ل هات.
 تَحَّ العجین العامض/ هه ویری مه لاتو، هه لاتو، ترشاور.
 تخت:

تخت الرقاد: سریر/ چه رپایه، خه وگه، ته تخت،
 ته خخته به ند.

- : مصطبة. مقعد/ ته ختی دانیشتن، قه نه قه.
 - الثياب: خزاة الملابس/ که نتور، دۆلابی جل.
 - الملك: عرشه/ ته ختی شا.
 - المملكة. عاصمتها/ پایته تخت.
 - موسیقی: فرقة موسيقية/ نورکیسترا، تپیی
 موسیقا.

تَحْتَة الكتابة: رَحْلة/ میزی نوسین، میزی قوتابی.
 تَحْطَى (في خطو) تَحْطَل (في خَل) تَحْطَى (في خلو)
 تخم:
 تَحْم. حَدْ/ سنوری بؤدانا، جیای کرده وه، دیاری کرد.
 تَحْمَ: جاوړ/ له پال به کدا بون، هوسن بون، هوسنور
 بون.

تَحْم: تَحْم. حَدْ/ سنور، توخوب.
 مَتَاخَم: مجاور/ له پال به کا، سنوریان پینکه وهیه،
 هوسن، هوسنور، هاورخوب.

ثَخِمَ. اِثْخَمَ. ثَقُلَ عَلَيْهِ الْاَكْلُ / زَدَى خَوَارِد، پَیِرُو،
ناوسا، بای کرد.

- : اصیب بتخمه/ گرفتگی کرد.

ثُخْمَةٌ سَوَالِیْظُم / گرفت، زیاده خوری، باکردن.
مَتْخُوم / ناوساومی، گرفتاری، باکردن.

تَخِیل (فی خیل) تَدَاوِل (فی دَوَل) تَدَرَّج (فی دَرَج)
تدر:

تَدَرَّج: طائر/ پَیِرُو.

تَدَلَّى (فی دَلُو) تَدَیْن (فی دَیْن) تَذْکَرَةٌ (فی ذِکْر) تَذَلَّل
(فی دَل) تَذَمَّر (فی ذَمَر) تَرَاب (فی تَرَب) تَرَاث (فی
وَرث) تَرَاخ (فی رَخُو) تَرَاغ (فی رَفَع) تَرَاکَم (فی رِکَم)
تَرَاوَح (فی رُوح) تَرَاعَى (فی رَأَى)
تَرَب:

تَرَبَ الْمَكَانَ: کَثُرَ تَرَابُهُ. اَصَابَهُ التَّرَابُ/ خَوَلَاوی بو،
تَوَزَى لَی نِیْشَت.

تَرَبَ. اِثْرَبَ: غَبَرَ/ خَوَلَاوی کرد، خَوَلَى پیئوه کرد، تَوَزَى
پیئوه کرد، تَوَزَاوی کرد.

تَتَرَبَّ: تَغَبَّرَ/ خَوَلَاوی بو، تَوَزَى گرت، تَوَزَى لَی نِیْشَت.

- : صَارَ تَرَاباً/ بو به خَوَل.

تُرَاب. ثُرَب: غُبَار/ خَاک، خَوَل، تَوَز.

ثُرِبَ: اَرْض/ زهوی. خَاک.

- : مَقْبَرَةٌ/ گورستان.

تُرَابی: مَن التَّرَاب/ له خَاک.

تَرَب. مُتَرَب: عَلَیْهِ التَّرَابُ/ خَوَلَاوی، تَوَزَاوی.

- : نَاعَم/ وَالْاَبَیْز، هَاپِیَاوَه، بَوْدَرَهی، وَرَد.

- : فَقِیْر/ هَهْژَار، نَه دَارَا، نَه بُو، کَم دَه سَت.

مُثَرَبَةٌ: الْفَاقَةُ وَ الْفَقْرُ/ هَهْژَاری وَ نَه بُونی، کَم دَه سَتی،
نَه دَارایی.

تَارَبَةٌ: کَانَ تَرِبُهُ/ یَک تَه مَن بُون، هَاوِیْن بُون، هَاو...

بُون.

تَرِب: نَدَا/ هَاو.

- : زَمِیل/ هَاوِیْن. بَرَادَر، هَاوَدَل، هَاوَدَه م.

- : مُعَاَصِر/ دَه مِی. سَه رَدَه مِی، هَاو سَه دَه،

هَاو چَرخ.

تَرَبَسَ الْبَاب: ضَبَّیْهُ/ دَه رَاکَه ی کَلُوم دَا.

تَرِیَاس: مِتْرَاس/ کَلُوم.

تَرَجَلَّ (فی رَجَل) تَرَجَمَ (فی رَجَم) تَرَجَّى (فی رَجُو)

ترج:

تَرَجَّ. تَتَرَوَّخ: حَزَن/ پَه ژَاوَه گرتی، خَه مَنَاک بُو، پَه سَت

بُو، پَه سَتی دای گرت.

تَرَجَّ. اِثْرَج: اِخْزَن/ خَه سِی دَا یَه، خَه مَنَاکی کرد، پَه سَتی
کرد.

تَرَجَّ. اِتْرَاح: حُزْن/ پَه ژَاوَه، خَه م، پَه سَتی.

- : الْفَقْر/ هَه ژَارِی، کَم دَه سَتی، نَه بُونی، نَه دَارایی.

تَرَجَّ: کَثِیر الْغَم/ خَه مَنَاک، پَه سَت، پَه پَه ژَاوَه.

تَرَز:

تَرَز: صَرَخ/ دای به زه ویدا.

- : یَبَسَ/ وِشْک بُو هَوَه، رَه قِ هَه لَات.

تَارَز: کَل قَوِی صَلْب/ وِشْک وَ رَه ق.

- : مِیْتُ/ مَرِدُو، بَنَگِیَان، وِشْک کَوَه بُو.

تُرَاز: اَلْمَوْتُ فَجَاةٌ/ مَرْدَنی کُوت وَ پَیِرِ.

تَرَزِی: خَیْط/ بَه رِگ دَرُو.

تَرَس:

تَرَسَ: اَلْبَسَهُ ثُرْسًا. دَرَعَ/ قَه لَقَانِی بَه سَت، زَرِی

بَوشی.

تُرَس: دَرَعَ/ قَه لَقَان، زَرِی.

تَارَس: مُدَرَعَ/ زَرِی بَوش.

مِتْرَاس. مِتْرَاس: حِصْن. مَا یَسْتَرُ بِهِ مَن الْعَدُو/

سَیْئَر، سَیْهَر، سَه نَگَر، مَه رِیْز.

تَرَسَانَه: مَسْتَوِدَع اَوْ مَصْنَع الْاَسْلِحَةِ/ جَبَه خَانَه.

- : مَسْتَوِدَع اَوْ مَصْنَع السَّفْن/ شَوِیْن وَهَسْتَان

وَ چَاکَرْدَنی کَه شَتی، نَه سَکَلَه.

تَرَس: سَبَن الْعَجَلَةِ/ دَانَه پَیْچَکَه.

سَمَک ال - / مَاسِیَه پَانَکَه.

عَجَلَةٌ بَتْرُوس/ پَیْچَکَی دَانَه دَار، پَیْچَکَی دَان دَان.

تَرَس السَّلْحَفَاة/ قَاپِیْلی کِیْسَه ل، قَاپِوَری کِیْسَه ل.

تَرَسَةُ: سَلْحَفَاةُ الْبَحْرِ/ کِیْسَه ل، رَه قَه.

تَرَع:

تَرَع: اَسْرَعَ اِلَى الشَّر/ شَه پِی فَرُوشَت، شَه پِی دَامَه زَرَانَد،

چَه نَگِی نَا یَه وَه.

تَرَع: تَرِیع/ شَه پَانِی، شَه رَفَرُوش.

تَرَع: اَغْلَق/ دای خَسَت، پیئوه ی دَا.

تَرْغ: تَرْغ: إِمْتِلًا/ پېر بو.

اِشْرَع: مَلًا/ پېرې كړد.

تُرْعَة: بَاب/ دهرگا، دهر وازه.

- : مسيل الماء/ توكه ند، جوك.

تُرَاع: بواب/ دهرگاوان.

ترغ:

تَرْغَلَة: تَرْغَلَة. الحمامة البرية/ كزتره كيو، كزتری

كيويله، كزتره شينكه.

ثرف:

ثَرْف. تَتَرَف. تَتَعَف/ باش زيا، باش رای بوارد، رای

بوارد.

مُثَرَف. ثَرْف. ثَرْيف. مُتَنَعَم/ ناسوده، بهختيار، خوش

گوزهران، خوا پيداو، كامهران.

ثَرْف، ثَرْفَة. نِعْمَة و رَغْد العيش/ ناسوده يی، خوش

گوزهرانی، كامهرانی.

ثَرْف. اَثَرَف المال. ابطره و افسده/ به نيروي دای

له به رد.

ترق:

تَرْقُوة: عَظْم اَعْلَى الصَدْر/ چه له مه، نيسقانی

چه له مه، چه له مه ی سنگ.

تَراقِي/ مردن، گیانه لا.

بلغت روحه ال - : شَارَف الموت/ واخريکه نه مرئ،

کوته گیانه لا.

ترك:

تَرَكَ: تَخَلَّى او تَنَازَلَ/ وازی ايتهينا، دهست به رداری

بو، دهستی لي هان گرت، لي گه را.

- : سَبَب/ بو به موی.

- : اَقْلَع عَنْ/ وازی لي هيتا.

- : اَغْفَلَ. اَهْمَلَ/ گوئی نه دايه، په پانی، که لای خست.

- : اِرْتَأًا/ خَلْف/ له پاشی به جی ما.

- : الطَّعَام او العائِدة: قَام/ ههستا له سه ر خواردن،

خوردنه کي ته واه نه کړد.

- : ه: سَمَحَ لَهُ/ رَيِّدًا، هَيَّشْتِي، هَيَّلَاي، وازی لي هيتا.

تَارَكَ: هَادَن/ وازی هيتا، پشوي دای، ريك كوت.

تَرَكَ: ضِدَّ اخَذ/ وازی ايتهينا، به جی هيشتن، دهست

به رداریون، په پاندن، که لاخستن، لي گه پان.

تَرْكَة. تَرْكَة: مَتْرُوك/ به جی ماو، په پاو، وازی ايتهيناو.

- : المِيت: اِرْث/ ميراث.

مُتَارِكَة. هُدْنَة/ شه راکرتن، پشو، وهستان، وهستانی

جهنگ.

تَرْيَكَة. اِمْرَاة لَمْ تَتَزَوَّج/ قهيره، قهيره کچ، نافرته تي

قهيره، سه ره.

ترم:

تَرَامَوای. القطار الكهربائي/ ترام، تراموای.

تَرْمُس: كَظِيمَة/ ترمؤس.

تَرْمُوسْتَان. مَنَظَم الحَرَارَة/ ترمؤستان، گه رمازان.

تَرْمُومْتَر. مِيزَان او مِقْيَاس الحَرَارَة/ ترمومه تر،

گه رماپيؤ.

- : فَاَرْنَهَايْت/ گه رماپيؤی فه ره نه ايت.

- : مِئُوِي (فرنس)/ گه رماپيؤی سه دي.

ترن:

تُرْنُج. اُتْرُج/ تورونج.

تَرْنَح (في رَنَح) تَرْنَم (في رَنَم) تَرُوِي (في رُوِي) ثَرِي

(في رَاي)

تری:

تَرِيَاق. دَوَاء يَدْفَع السُّعُوم/ دژه ژار.

تَسْتَرِب (في سَرَب) تَسْرَع (في سَرَع)

تسع:

تَسَع القَوْم: كَان تَاسَعُهُمْ/ نويه میان بو.

- : القَوْم: صَيَّرَهُم تِسْعَة/ کړدنی به نو.

- : المال. اخَذَ تِسْعَة/ نويه کی برد.

تِسْعَة: ۹/ نو، ۹.

- : رَجَال/ نو پياو.

تِسْع نِسَاء/ نو نافرته.

تِسْعَة عَشْر: ۱۹/ نوزده، ۱۹.

- : عَشْر رَجُل/ نوزده پياو.

تِسْع عَشْرَة اِمْرَاة/ نوزده نافرته.

تِسْع. تِسْع: جَزءٌ مِّن تِسْعَة/ نويه ك.

تِسْعُون: ۹۰/ نه وه، ۹۰.

ال - / نه وه دهه م، نه وه دهه مين.

تَاسَع: الوَاقِع بَعْد الثَّامِن/ نوهه م، نويه م، نويه مين.

تَاسِعًا/ نويه مين، نوهه مين.

تَسْلَقُ (في سلق) تَسْلَى (في سلو) تَسْوَقُ (في سوق)
تَسْوَلُ (في سال) تَشَأْمُ (في شام) تَشْبَثُ (في شبت)
تَشْرُ:

تَشْرِينُ الاول/ که لا پَرِزان، خه زه ل وهر.

- الثاني/ سه رماوه ز، ناگردان.

تَصْبِي (في صبو) تَضَائِلُ (في ضال) تَضْمَنُ (في
ضمن) تَضَوِّرُ (في ضور) تَظْلِمُ (في ظلم) تَعَادِلُ (في
عدل) تَعَاظِي (في عظى) تَعَاظِي (في عفو) تَعَاقِبُ (في
عقب) تَعَالُ (في علو) تَعَاوُنُ (في عون)
تَعَبُ:

تَعَبُ: ضد استراح/ هيلاك بو، ماندو بو، شه كهت بو.
- منه: مَلَهْ/ ليى بيزار بو، وه پس بو، به ده ستيه وه

هيلاك بو، جارش بو.

- كَدَ: ره نجى دا، چه وسايه وه، ره نجى كيشا.

اِثْعَبُ: اَكَلُ/ هيلاكى كرد، ماندوى كرد، شه كهتى كرد.

- ثَقُلَ: عَلِي/ چه وسانديه وه، بيزارى كرد.

تَعَبُ: كلال. ضد الراحة/ هيلاكى، شه كهتى،

ماندويه تى، چه رمه سهرى، چه وسانه وه.

- كَدَ: ره نچدان، چه وسانه وه.

تَعَبُ: تَعَبَان. مُتَعَبُ/ ماندو، شه كهت، هيلاك، كفت،

كه شه نك.

مُتَعَبُ: مُضَايِقُ/ وه پس كهر، بيزار كهر، جارش كهر.

- ضد مُرِيحُ/ هيلاك كهر، شه كهت كهر،

ماندوكهر.

- شاق/ گران، قورس، سهخت.

لا يَتَعَبُ: لا يَكُنْ/ هيلاك نابى، ماندو نابى، كَوَلْ نادات،

نابه زى.

اِتْعَابُ: اِجور. اِكْرَامِيه/ كرى، به خشيش، مز.

تَعْدَادُ: تَعْدَدُ ((في عدد) تَعْدَى (في عدو)

تَعَسُ:

تَعَسُ: شَقِي/ كه ساس كهوت، خه م ليى دا، بارى كهوت

تَعَسُ: تَعَاَسَةُ: شَقَاءُ/ كه ساس، خه م بارى،

باركه وتوبى، كويزه وه رى.

تَعَسُ: تَعْيِسُ: شَقِي. يَأْسُ/ كه ساس، خه م بار، بى

به خت، باركه وتو، خاك سار، خاكه سار، رَوَزْدَه ش، كَلَوَل.

تَغْشَى (في عشو) تَغْصَبُ (في عصب) تَغْطَفُ

(في عطف) تَعْوِيْذَه (في عون) تَغَاظِي (في غضى)

تَغْذَى (في غذو) تَغَاوَتُ (في فوت)

تَفُ:

تَفُ: تَفَفُ. تَفَفُّهُ: قَالَ لَهُ تَفًّا (او تَفًّا لَكَ) تَفَى لِيْ كَرْد.

تَفُ: وَسَخُ الظْفَرِ/ چلكى نيتوك.

تَفُحُ:

تَفَاحُ/ سَيُو، دَارَسَيُو، مَيُوهِ سَيُو.

تَفَاحَتَان. رَاسَا الْفَخْذَيْنِ فِي الْوَرَكَيْنِ/ دو كولى سمت،

مهر دو كوجه لى سمت.

تَفُلُ:

تَفُلُ: بَصَقَ. بَرَقَ/ تَفَى كَرْدَه وه، به لئه مى فرى دا.

تَفُلُ: تَفَالُ: بُصَاقُ/ تَفُ، به لئه م.

تَفُلُ: تَفُلُ: رَاسَبُ/ نيشتو، به لئغ، خه وش، به لئغ.

مِثْقَلَةُ: مِثْقَلَةُ/ دَوَلَكِى تَفُ.

تَفُه:

تَفُه: قَلَّ وَ خَسَّ/ سو ك بو، نايه خ بو، تَهَقُّ بو.

- الطَّعَامُ (او الشَّرَابُ: لَمْ يَكُنْ لَهُ طَعْمُ/ بِنِ تَامُ بو.

تَفُه: تَافَه: بِلَا طَعْمُ/ بِنِ تَامُ.

- - - حَقِيرُ/ هِيَجُ وَ پَوِجُ، نايه خ، لَوْتَه وَ پَوْتَه،

مهرچى و پهرچى.

- - - زَهِيدُ/ كه م، بِنِ بَايَه خ.

- - - رَكِيكُ/ پَوَاو، بِنِ كه ك، شَلَوَق.

تَفُه: تَفُوَه. تَفَاهَه. خَسَّةُ/ سو كى، هِيَجُ وَ پَوِجُ،

نايه خى.

تَفُوُقُ (في فوق) تَفُوَه (في فوه) تَقْصَى (في قصو)

تَقْمَصُ (في قمص)

تَقَاوَى: بَذَرُ/ تَوُو، سه لك.

تَقَنُ:

تَقَنُ: اِتَّقَنُ. اِحْكَمُ/ ته واوى كرد به باشى و به پوختى.

تَقَنُ الْاَرْضُ: اَسْقَاهَا/ ناوى دا.

اِتْقَانُ. تَقَانَه: اِحْكَامُ/ پوختى، بِنِ خه وشى، و ردى،

ته واو كردن به باشى.

بِاِتْقَانٍ. بِاِحْكَامُ/ به پوختى، به بِنِ خه وشى، به و ردى،

به ته واوى.

مُنَقَّنُ: مُحْكَمُ/ پوخت، ته واو.

تَقَنْ: بقیة الماء الكدر في الحوض / ناوی پیسی بن
حوز.

- الطین الیابس المشقق / زهوی (قلیشار، تینر).
تَقَوَى (في وقى) تقویم (في قوم) تَقَى (في وقى) تَقَبَّلَ
(في قبل)

تک:

تَكُّ: داس / پی شیلی کرد، پی پیا، شیلای.

- ته الخمرة: (سکرته) مهستی کرد، سه رخوشی
کرد.

استتک التكة: ادخلها في السروال / به نه خوینی
(تن خست، تن هه لکیشا).

تَكَّة: رباط السروال / به نه خوین، دوخین.

بَيْت الـ / پزو.

مِتْک / دار به نه خوین.

تکت:

تکتک. داس / پی شیلی کرد، پی پیا، شیلای.

- ت الساعة. دَقْتُ / لئی دا، چرک ی کرد.

- الطبخ / کولا.

تکتکة. دقه خفيفة / چرک، کرت.

- الطبخ: كَتَّ / دهنگی کولان، قولپ قولپ.

تکتیک. فن التتظیم / ته کتیک، پیلان.

تکن:

تکنیک. فن المهنة والعمل / ته کنیک، وه ستایی،
کارگوزاری.

تکية (في وكا)

تل:

تَلَّ. اکمة / گرد، ته پۆلکه.

تَلِيل. تل صغير / گردۆلکه.

تَلَّ الناموسيات / کول، په رده و کول.

- حریر. شَفَّ / تول، پۆپه شمین.

تلا (في تلو) تلاشی (في لشو) تلافی (في لغو) تلالا (في
لالا) تلبد (في لبد) تلذذ (في لذذ)

تلس:

تلسکوب. مِرْقَب / ته له سکوب، نه ستیره بین.

تلغ:

تَلْغَراف. بَرَق / بروسکه بهر، ته له گراف.

- رسالة بَرَقِيَّة / بروسکه، نامه به بروسکه.
تلف:

تَلَفَّ. تَعَطَّبَ / زیانی میتنا، خراب بو.

اتلف. اضَرَّ / زیانی که یاند، زه رده ی دا، خرابی کرد.

تَلَفَّ. ضرر / زیان. خراب بو.

تالف. مُتَلَف: متضرر. فاسد / خراب بو،
که نیو.

مُتَلَف: مُفسد / ویران کار، خراب کهر.

- مُؤَذَّ / به زیان، زیان به خش، به نازار،

زیان خرق.

إتلاف: إفساد / له ناویردن، به فیرۆدان، خراب کردن.

تلفاز. مِبصار. جهاز التلفزيون / ته له فیزیون.

تلك:

تلك. اسم إشارة / نهو (بق نافرهت، بق می).

تلكا (في لكا)

تلم:

تَلَّمَ. خط المحراث / مِثْلَى گاسن.

تَلَمَّذَ: إتحذه تلميذاً / کردی به قوتابی، کردی به

شاگرد، نایه بهر خویندن.

تَتَلَمَّذَ: صار تلميذاً / بو به قوتابی، بو به شاگرد.

تَلَمَّذَة: دراسة / خویندن، فیزیون.

- تمرین علی عمل / راهیتان، فیزیون، شاگردی،
مه شق کردن.

تَلَمِيز: طالب علم / قوتابی، خویندکار.

- في التمرين / شاگرد.

تَلْمُود اليهود: کتاب دینی لهم / په راوی جوله که،

ته لمود، ته ورات.

تله:

تَلَّه: تَحَيَّرَ / شله ژا، سه رسام ما، چاش بو.

تاله. مُتَلَّه: حائر / شله ژاو. سه رسام، چاش.

- العقل: ذاهل / وې، چه په ساو.

تلا:

تَلَّا: تَجَّع / دواي کهوت، شوینی کهوت، به دوايا چو.

- نشأ عن / لیوهی پیک مات، نه نجام بو.

- سَرَد / گپړایه وه.

- قرا / خویندیه وه.

تَمَمُّ: دمدم/ منگ منگی کرد، منگانی، بلمه بلمی کرد،
له به رخویه دوا.
تَمَثَّل: تمثیل (فی مثل) تمدد (فی مد)
تَمَر: تمر
تَمَرَّ: تَمَرَّه تَمَرَّ. اطعمه تمر/ خورمای (دایه بیخوا)،
دهر خواردا.
تَمَرَّ الرُّطْبِ: صار تَمَرَّ/ خورماکه پیگی.
- ت النخلة: حملت التمر/ خورمای گرتوه.
تَمَرَّ: بَلَح/ خورما.
- هندی/ تهره بند، خورمای هیند.
تَمَرَّج (فی رجح تَمَرَد (فی مرد) تَمَرَّغ (فی مرغ) تَمَرَن
(فی مرَن)
تَمَرَّ: تمر
تَمَوَّز: تَمَوَّز/ مانگی خورمانان، گرما جمان.
تَمَسَّ: تمس
تَمَسَّح/ تيمساح.
تَمَسَّخَر (فی سَخَر) تَمَعَن (فی معن) تَمَنَع (فی منع)
تَمَنَّى (فی منی) تَمَهَّل (فی مهل)
تَنَّ: تن
تَنَنَّى: حَيَّة الاساطير الخيالية/ نه ژديها، ماری
حهوسره، مار.
تَنَحَّى (فی نحو) تَنَزَّه (فی نزه).
تَنَسَّ: تنس
تَنَسَّس/ یاری تَنَسَّس.
- العائدة/ یاری توپی میز، پینگ پونگ.
مَضْرِب الـ / راکیت، دارتینس.
تَنَسَّم (فی نَسَم) تَنَصَّل (فی نصل) تَنَكَّر (فی نکر)
تَنَهَّد (فی نهَد) تَنَوَّرَ (فی نور).
تَنَوَّر/ ته نور، فین.
تَنَوَّرَة/ ته ندورهی ژنان.
تَهَامَل (فی همل) تَهَاوَن (فی هون) تَهَجَّى (فی هجو)
تَهَكَّم (فی حکم) تَهَمَّة (فی وهم) تَهَوَّر (فی هور) تَوَاتَر
(فی وتر) تَوَارَى (فی وری) تَوَازَى (فی وزی) تَوَاضَع
(فی وضع) تَوَاطَا (فی وطَا) تَوَالَى (فی ولی) تَوَلَّم (فی
تام) تَوَانَى (فی ونی).
تَاب:

تَلَوَّ: تَبِع/ دواکه وِتَن، شوین که وِتَن.
تَلَوَّ: ما يَتَّبِع الشيء/ نه وهی به دواپا دی، نه وهی له
دواپه وهی.
تَالِ: تَابِ/ دواي نه، له دواپه وهی.
بِالتَّالِي: بِالنَّاتِيَةِ/ دهر نه نجام، نه نجام، سه ره نجام،
ناکام.
تَلَاوَه: سَرَد/ گپانه وهی.
- : قِرَاءَة/ خویندنه وهی.
تَمَّ: تم
تَمَّ: اِسْتَمَّ: نَجَز. كَمَل/ ته واپو، کوتایی مات، برپا وهی،
جی به جی بو، پیک مات.
اَتَمَّ: تَمَّ: اَنْجَز/ جی به جی کرد، پیکی هینا، رای
په پان.
- : - : اَنْهَى/ ته واپی کرد، کوتایی پی هینا،
برپا وهی.
تَمَام: کمال/ ته واپی، ته واپه تی.
- : تَام: کَامِل/ ته واپو، برپا وهی.
- : الْقَمَر: لَيْلَة بَدْرَه. بَدَر تَام/ مانگی چواره، مانگ
له شه وری چواره دا.
تَمَامًا: بِالتَّمَام: كَلِيَّة. بِالضَّبْط. بِاَكْمَلِه/ به ته واپی.
به ته واپه تی، کوت و مت.
تَام: کَامِل/ ته واپو.
- : بِالتَّمَام: بِالكَامِل/ ره به قی.
- : مُتَمَّم: مُنْجَز/ ته واپو کرو، کوتایی پی ماتو.
إِتْمَام: اَنْجَاز/ ته واپو بون، کوتایی پی هینان، راپه پانندن،
ته واپو کردن، دواپی پی هینان.
- : تَتَمِيم: مُهَو/ ته واپو کردن، کوتایی پی هینان،
راپه پانندن.
تَتَمَّه: تَمَامَة: تَكْمِلَة/ نه وهی ته واپی نه کا، پاش ماوه.
مُتَمَّم: تَكْمِيلِي/ ته واپو کرد.
تَمَّ: وَزَّ/ قَاَز.
تَمَّ عَنْهُ الْعَيْن. دَفَعَهَا بِتَعْلِيْق التَّمِيمَة/ چاوه زاری بز
کرد.
تَمَّتْ الْمَوْلُود: عُلِقَ عَلَيْهِ التَّمِيمَة/ مورو چاوه زاری
پیاوه ل واپی.
تَمِيمَة/ مورو چاوه زار، جادو، ته لیس، نوشته.

تاب عن معصية: رَجَعَ عنها/ توبه‌ی کرد، دست برداری بو.

عن عمل: اَقْلَعَ/ نه‌ی کرد، وازی لَ می‌تا، ده‌ستی لَ مه‌ل گرت.

ندم/ په‌شیمان بوه‌وه.

تَوْبَه: تَدَامَة/ توبه، په‌شیمانی، ژیوانی.

تَأْتِب: نادم/ توبه‌کار، ژیوان، په‌شیمان، پاشگ‌ز.

تَوْب: جعله یَتَوْب/ توبه‌ی پئ کرد، په‌شیمانی کرده‌وه، ژیوانی کرده‌وه.

توت:

ثوت: فرصاد: من الاشجار/ تو، دارتو.

احمر/ شاتو.

العلیق/ توترک.

الفرنکی/ چلنک، چيله‌ک.

الاه الکتابه و الفلسفه عند قدماء المصريين/ خوی نوسین و فله‌سه‌فهی میسرپه دیرینه‌کان، توت.

توتیا. خارصین. زنگ/ توتیا.

تاج:

تاج. لبس التاج/ تاجی خسته‌سر، تاجی نایه‌سر.

تَوَّج. تتَوَّج. جلس على العرش/ تاج خرایه‌سری، له‌سر تخت دانیش، تاجی پوښی.

تتویج. الباس التاج/ چونه‌سر تخت.

تاج: اِکلیل/ تاج.

السن/ مینای دان.

العمود/ ته‌پله‌ک، ته‌پله‌کی کوله‌ک.

الأذن: صیوان او محارة الأذن/ گوئ، به‌شی دهره‌وه‌ی گوئ. کړکړاگ.

الاسقف/ بَوطل/ کلارقه‌شه.

العرب: عِمَامَة/ میژر، سهرپیچ.

تاج. تَوَّج (في تيج) توحش (في وحش) تودد (في ود) تار:

توراة: اسفار موسى الخمسة/ تورات، نامه‌ی موسا.

توسل (في وسل) توسم (في وسم) توعد (في وعد) توعک (في وعک) توغل (في وغل) توفق (في وفق) توفی (في وفي) تاق:

تاق: اِشتاق/ بیرى کرد، ثاره‌زوی کرد.

اِشتهى/ حزی لَ کرد، بی‌زوی پیوه‌کرد، تامه‌زوی بو.

توق. توقان: شَوَّق/ ثاره‌زو، بیرکردن، بی‌زو، حه‌زلی‌کردن، تامه‌زوی.

تائق: مُشْتَقاق/ ثاره‌زومه‌ند، بیرکردن، بی‌زوک‌ر.

توقد (في وقد) توکا (في وكا) توکل (في وکل) تولد (في ولد) توهم (في وهم) توو:

تَو: سَاعَة/ سعات، سات.

تَوَّأ: قاصداً/ راسته‌وخو، په‌کسر، ناراسته، په‌کهنه‌ردو.

حالا/ مه‌ر نیسته، ده‌ستبه‌جئ.

تاج:

تاج في مشيه: تمايل/ لاره‌و لار نه‌پوا، به‌لارو له‌نجه نه‌پوا، له‌تری‌دا.

قُدَّر. تَهَيَّأ/ بۆی گونجا، بۆی لوا.

اتاج له. هَيَّأ/ ری‌دا، بۆی گونجان، بۆی ته‌رخان کرد.

اتاحة الفرصة/ لوان، گونجان، مه‌ل ته‌رخان کردن.

المُتَّاح، المتَّاح. الامر المقدر/ کاری گونجاو، لواو، بۆ رِيك كه‌وتو.

ممکن نیله/ چنگ نه‌که‌وئ، چنگ که‌وته.

تَيَّاح: من يدخل في مالا يعنيه/ به‌کر مه‌رگه‌وه‌پی، خوتن مه‌ل قولتین.

تار:

تَيَّار: مجرى/ ته‌زو. شه‌پۆل، لوزه‌و.

موج/ شه‌پۆل تار.

کهریائی/ ته‌زوی کاره‌بایی.

هواء/ ته‌وژمی با، باکه‌پ.

مُتَّناوب/ ته‌زوی گوپا، لوزه‌وی توره‌کی، کاره‌بای توره‌تار.

مُسْتَمِرّ/ ته‌زوی نه‌گۆر، کاره‌بای همه‌تاو.

مُبَاشِر/ لوزه‌وی يک راست.

التيارات الفكرية/ شه‌پۆل بیروپا.

تاس:

تيس. ذُکر الماعز/ بَزن، خرت، ته‌چه، ته‌ژه، سابرن.

- جبلی. وعل/ بزنه کنوی.
لحیة ال- . لحیة الماعز: نبات/ شنك.
تیاس. صاحب التیس/ بزندان.
اتیس. كالتیس/ بزنی، له بزنی چو.

تیف:

تیفونید/ گرانه تی، گرانه تا، كه وتویی.
تیفوس. الحمى المحرقة/ ره شه گرانه تی، ره شه
گرانه تا.

تیک:

تیک: هذه. تلك (اسم اشارة)/ نه مه، نه وه، نه م، نه و.
ها - / نانه مه.
تاتك. المثنی لتیک/ نه م دوانه، نه و دوانه.
اولئك. الجمع لتیک/ نه وانه.

تیل:

. تیل: عرق/ تال، مهو، ریشال.
تيلة القطن/ تاله لوكه یا ریشاله لوكه.
قطن طويلة التيلة/ په موی (تال دریز، ریشال دریز).
- قصيرة التيلة/ په موی (تال كورت، ریشال كورت).

تام:

تام. تيم الحب: عبده/ بهنده ی كرد، گرفتاری كرد،
شه یدای كرد، گیروده ی كرد.
تيم، متيم. مستعبد/ بهند، گرفتار، شه یدای، په روش.
تيم. جماعه اللاعبين بالكره/ تیپ، دهسته، تیم

ثب:

تَبَّ. تَتَاب. تَتَاوَبَ: بسترخی ففتح فاه واسعا/ بلویشکی

ثانی:

13

ثَاب. ثَوْبَاء، ثَنَاب / باويشك. باويشك دان.

ثالثاً:

ثَارَ. اَثَارَ. اِثْتَمَ/ تَوَلَّى (سه‌ند، کرده‌وه).

شار. اشار: انتقام/ تۆلە، تۆلە سەندن، تۆلە كردنەوہ.

١٠٠ - ثُورَة: طلب مكافاة بجناية جُنَيْت/ داوای

خوین کردن، توله‌ی خوین برآردن.

ثبت:

ثائر: آخذ بالثأر/ تَوَلَّه سَيِّئ.

- : ھائچ / ھه ژيو، به له سه، شوړشگير.

ثأری: انتقامی / تَوَلَّه سَيِّن، بهرگری که.

سەرى رۇشت.

تاریخ:

تَوَلَّى. تَتَأَلَّى جَسَدَهُ: خَرَجَ فِيهِ الثُّلُوبُ/ بِالْوَكْءِ

هردا.

تؤلؤل: خراج ناتئ صلب / بالوكه.

یاراستی، کوئی نہ دا.

- علی کلامه او عهدہ: تَمَسَّكَ / له سہر قسہ و
 بہیمانی خوی سوربو.
 - ت علیہ الجریمة / تاوان بار دہرچو، تاوانہ کی
 بہ سہرا سہیا.
 ثَبَّتَ. اَثْبَتَ. جعلہ ثابتاً / قایمی کرد، جیگری کرد،
 وہستانی، چہ سپانی.
 - . - : اَبَدَ / بوی سہ لماند، پشتگیری کرد.
 - . - : بِالْبِرْهَانِ / بَرَهَنَ / بوی سہ لماند بہ
 بہ لگہ وہ، بہ لگہی بؤ مینایہ وہ.
 - . - : حَقَّقَ / مَیْنَاہِ دِی.
 - . - : الذَّنْبُ علیہ: اَدِیْن / تاوان باری کرد،
 گوناہ باری کرد.
 - . - : الشَّخْصِیَّةُ وَ الذَّائِقِیَّةُ / ناسیہ وہ، دیاری
 کرد.
 - : وَطَّدَ / قایمی کرد، جیگری کرد، پتہ وی کرد، خوی
 راگرت.
 - : الموظف او العامل / چہ سپانی، مہشتیہ وہ.
 ثَبَّتَ. اَثْبَتَ. ثَبَات: الحجة و البرهان / بہ لگہ، قہوالہ،
 سہ لماندن.
 ثَبَات: اِسْتَقْرَار / قایمی، جیگری.
 - : مَثَابِرَة / بہر دہ وامی، ہمیشہیی.
 - : مقاوَمَة / بہرگری.
 - : بَقَاء: اِسْتِمْرَار / مانوہ، لہ سہر رۆیین، کول نہ دان.
 - : ثَبُوت: تَحَقُّق / دہر کہوتن، ناشکرا بون،
 دلنیا بون، رون بونہ وہ.
 ثَبَات: شُجَاع / نازا، بہ غیرت، نہ ترس.
 ثَابِت: ثَبِیْت: راسخ. مُسْتَقَر / جیگری، وہ ستاو،
 ناجوالی، ناجولینری، گیر.
 - : دَائِم: مواضِب / کول نہ دہر، بہر دہ وام.
 - : مُقَرَّر / دائراو، نہ کور.
 - : لَا یَتَغَیَّر: وَفَى / داسؤز، بہ وہ قا.
 - : الْجَاش: جریء. جَسُور / نازا، نہ ترس.
 - : الْعَزْم: عَزُوم. ذُو عَزِیمَة / کول نہ دہر،
 بہ غیرت. ریخولہ بہ کیش. بہ وده.

لَوْن - : لَا یَتَغَیَّر / ناچیتہ وہ، رہنگ ناداتہ وہ،
 ناگورپی.
 اِثْبَات: تَایِید. تَقْرِیر / بہ لگہ، قہوالہ، سہ لماندن،
 ناسینہ وہ، پئناسہ.
 ثَبِیْت: تَمَكِّن. توطید / قایم کردن، جیگری کردن،
 پتہ وکردن، چہ سپاندن، ریشہ داکوتان، چہ سپین.
 مُثَبَّت: مُمَكِّن / قایم، قایم کراو، جیگری، چہ سپاو،
 دامہ زراو، سہ لمینراو.
 ثَبَر: ثَبَرَدَ / دہری کرد.
 - : اَهْلَكَ / ویرانی کرد.
 ثَابِر: وَاظَب / بہر دہ وام بو، لہ سہری رۆی.
 ثَبُور: هَلَكَ / ویران کردن، ویران کاری.
 مُثَابِر: مواظِب / بہر دہ وام، کول نہ دہر، لہ سہر رۆییو،
 ریخولہ بہ کیش.
 مُثَابِرَة: مواظِبَة / بہر دہ وامی، کول نہ دان، لہ سہر
 رۆیین.
 ثَبِن: ثَبِنَ الثُّوب: ثَنی طرفہ و خاطہ / دلمیتی (نلوشتانہ وہ)،
 دلگرتہ وہ.
 ثَبِین: طَرَف الرِّدَاء حِین ثَنِیْہ / دامیتی دانوشتا وہ.
 ثَبَان: حَجَر / کوش.
 ثَبَنَة: مَلِءَ حَجَر / پر کوش.
 مُثَبَّنَة: کِیْس زِینَة المَرَاة / تورہ کہی وردہ والای
 نافرت، جانتای دہست.
 ثَخَن: ثَخُنَ / غَلِظَ / خست بوہ وہ.
 ثَخِین: غَلِیظ / خست.
 ثَخِن. ثَخَان، ثَخُونَة: کثَافَة / خستی.
 اِثْخَنَ فِی الامر: بَالِغ / مہلی کیشا، زلی کرد، پتہ وی
 نا، ہاشی کرد.
 اِثْخَنَة الجراح: اَضْعَفَتْ / لاوازی کرد.
 اِسْتِثْن مِمَّنِ المَرَض: غَلِبَ / لئی پیس کرد،
 نہ خوشیہ کہی زیادبو، دہردی گران بو.
 - : مَنَ النُّوم: غَلِبَ / خہ ویردہ وہ.

ثَدَى:

ثَدَى. ثَدَى: غَذَاهُ مِنَ الثَدَى/ مه‌مكى دايه، شيرى مه‌مكى دايه.

ثَدَى. ثَدَى: نَهَدَ/ مه‌مك. سنگ.

- الحَيَوَان: ضَرَعَ/ گوان.

ثَدِيَاء: كَبِيرَةُ الثَدَى/ مه‌مك زل، گوان زل، به‌گوان.

ثَدَى: مِنَ ذَوَاتِ الثَدَى/ مه‌مك دار.

الثَدِيَّات: الْحَيَوَانَات اللَّبُونَةُ/ گيانه‌وه‌رى شيرده‌ر.

ثَر:

ثَرَالشَىء. إِتْسَعَ/ كشَا، فَرَاوَان بُو، كَرَايه‌وه.

ثَر: كَثِيرُ الْكَلَام/ تَقْدِيلِي، چِه‌نه‌باز، مه‌له‌وه‌ر.

مَطَر - : وَاسِعَ الْقَطَرُ غَزِيرُهُ/ بيارانى دَلَوُپ زل و خوپ.

فَرَس - : وَاسِعَ الرِّكْضُ/ خَوْش رِه‌وت، لَوَقَن، نِه‌سپِن لَوَقَن.

شَاة - ة: غَزِيرَةُ اللَّبَنِ/ به‌شِير، مِه‌و بَزْنَى به‌شِير.

ثَرَثَر: أَكْثَرَ الْكَلَام/ زَقَرَى وِت، چِه‌نه‌ى زَقَرَى دَا، چِه‌نه‌بازى زَقَرَى كَرْد.

ثَرَثَرَة: كَثَرَةُ الْكَلَام/ زَقَر وِتَن، زَقَر بَلِيَس، چِه‌نه‌بازى، چِه‌نه‌دان، چِه‌نه‌چَن، مه‌له‌وه‌پى، چِه‌ناگه‌دان، مه‌رزه‌گويس.

ثَرَثَار: كَثِيرُ الْكَلَام/ زَقَر بَلِيَس، چِه‌نه‌باز، مه‌له‌وه‌پ، دِه‌م دَرِيژ، سازنده، سازنگه، دَرِيژدادي، دِه‌م مه‌راش، زَقَرده‌پ، مه‌رزه‌گو، له‌وچه.

ثَرَب:

ثَرَب. ثَرَب: لَام/ سه‌رزه‌نشْتى كَرْد.

اَثَرَبُ الْكَبِش: زَاد ثَرِيه/ به‌زى گَرْت.

تَشْرِيْب: لَوْم/ سه‌رزه‌نشْت، تَانَوْت، تِه‌شَر.

ثَرَب: غُلَافُ الْأَمْعَاءِ الْمُخَاطِي. الشَّحْمُ عَلَى الْكَرْشِ وَالْأَمْعَاءُ/ به‌زى نَاوَسَك.

ثَرَد:

ثَرَدُ الْخُبْر: فَتَهُ فِي الْمَرْقِ/ تَبَى كُوشى، تَرِيْتى كَرْد.

ثَرِيد. مَثْرُود: قَتِيْت/ تَرِيْت، تَبَى كُوشَرَاو.

ثَرَم:

ثَرَم: كَسَرَ سِيْنَهُ/ دَانَى (شَكَان، كَه‌ل كَرْد).

اَثَرَم. مَكْسُورُ السِّنِّ/ دَان كَه‌ل.

ثَرَا:

ثَرَى. اَثَرَى. كَثُرَ مَالُهُ/ دِه‌وله‌مه‌نَبُو، بُو به‌خَاوَه‌ن سَامَان.

ثَرَى. مَثَر: غَنَى/ دِه‌وله‌مه‌نَد، سَامَانْدَلَر، دِه‌سْت زَقِيو، دَلَرَا.

ثَرَاء: كَثَرَةُ الْمَالِ/ دِه‌وله‌مه‌نَدى، سَامَانْدَارَى.

ثَرُوءة: مَال/ سَامَان، مَايه، دَارَايى.

ثَرِيًّا. ثَجَفَ/ چَلچَرَا.

ثَرَى:

ثَرَى. اَثَرَى التَّرَاب: ثَدَى/ تَه‌رَبُو، نِه‌رم بُوِه‌وه، شَيْئى مِيْتَايَه‌وه.

ثَرَى: ثَدَى/ شَن. تَه‌پى.

- : التَّرَابُ الثَّدَى/ زِه‌وى تَه‌پ، زِه‌وى شَن‌دَار.

- : خَيْرَ رَفَاهٍ/ زَقَرَى، فَرِه‌يى، بُون.

ثَعَب:

ثَعَبُ الْمَاءِ: أَجْرَاهُ/ نَارَى هَه‌لَ گَرْت، جَوَكَه‌ى هَه‌لَ گَرْت.

ثَعَب: مَسِيلُ الْمَاءِ/ نَاوَه‌پَق.

مَثَعَب: مَسِيلُ الْحَوْضِ أَوْ السَّطْحِ/ پَلُوسَك، گُونَج.

- : مَخْبَسُ رَوَاحِ الْمَجَارَى/ سِيْفُون، گَه‌ل.

ثُعْبَان. حَيَّةٌ/ مَار.

- : الْمَاءُ: جَرِيث. جَرَى/ مَارْمَاسَى، جَرَى.

ثُعَل:

ثُعَلَب: حَيَوَان/ رِيْوَى.

دَاءُ الْ - : الصَّلَغُ: تَسَاقُطُ الشَّعْرِ/ رَوْتَانَه‌وه، تَوَكُ فَيِئْ دَان.

ذِيل - : نَبَات/ گِيَاه‌رِيْزَن.

ثَغَر:

ثَغَر: فَتْحَ ثَغْرَةٍ/ كُونَى تَن كَرْد، دِه‌لَاقَه‌ى تَن خَسْت، كَه‌له‌برى تَن خَسْت.

- : الْإِنَاء: ثَلْمَةٌ أَوْ كَسْرَةٌ/ كَه‌ل كَرْد، شَكَانَى.

ثَغَر. قَم/ دِه‌م.

- : مُقَدِّمُ الْأَسْنَانِ/ دَانَى پِيْشَه‌وه.

- : مِيْنَاءُ/ به‌نَدِه‌ر، نِه‌سَكَه‌ل.

ثَغْرَة. ثَلْمَةٌ. فَتْحُهُ/ كُون، دِه‌لَاقَه، شِه‌به‌ق، كَه‌لِيْن، كَه‌له‌ر.

ثَغَا:

ثَغَى الخُرُوفُ وَالشَّاةُ: صَوَّتَ / باعانی، بارانی.

ثَغَاء: صوت الشَّاةِ / باره‌بار، باعه‌باع، ده‌نگی مه‌پد.

بِزْن:

ثَغُل:

ثَغَال: جِلْدٌ يُبْسَطُ تَحْتَ الرِّحَى / کهول.

ثُغَال: حَجَرُ الرِّحَى الْأَسْفَلِ / به‌ردی ژیره‌وه‌ی

ده‌ستاپ.

ثُغُل: رَاسِبٌ / نیشتو، تلّه، په‌گر.

ثَقَب:

ثَقَبٌ. ثَقْبٌ. خَرَقٌ / کونی کرد، هه‌لی کزلی، سمی.

- : إِخْشَرَقٌ / تپ‌په‌ری، به‌ناویا تپ‌په‌ری، پیاجو،

بیری.

- : إِنْقَدَ / سوتا، هه‌ل گبرسا، گپی گرت، داگیرسا.

- : نَقَذَ / کردی، بردیه‌سەر، به‌جیی هیتنا.

تَثَقَّبَ. إِنْثَقَبَ / کون بو.

ثَقَبُ النَّارِ: لَوْحُهَا / دای گیرسان، کردیه‌وه، هه‌لی گیرسان.

ثَقْبٌ. خَرَقٌ / کون بون، تپ‌په‌رین، هه‌ل کولین، سمین.

ثَقَبٌ: فَتْحَةٌ / کون، ده‌رجه.

- : ثَقْبَةٌ. خَرَقٌ نَافِذٌ / کوناودهر.

مِثْقَبٌ. مِثْقَابٌ: آلَةُ الثَّقَبِ / سمه، سمو، سمبه،

دریل، کون کهر.

- : نَافِذُ الرَّأْيِ / ده‌نگی نه‌خوا، خاوه‌ن ده‌نگ، ده‌نگی

نه‌پوا.

مِثْقَبٌ. مِثْقَابٌ / کون، کون کون، کوناودهر.

ثِقَابٌ. ثُقُوبٌ: كَبْرِيت. مَا تَشْتَعَلُ بِهِ النَّارُ / شقارته،

ده‌نگه شقارته، زلّوک.

ثَاقِبٌ. نَافِذٌ / کون کهر، کاریگر.

- : الْفَكْرُ: ذِكْرٌ / زیره‌ک، ژیر.

رأى - : نَافِذٌ / بیوپای به‌جی، کاریگر.

عقل - : حَاقِظٌ / زیره‌کی، ژیری.

حَسَبٌ - : شَهِيرٌ / ناسراو، به‌ناویانگ، ره‌سه‌ن.

ثَقَف:

ثَقِفَ. ثَقُفَ: صَارَ حَاقِظًا / ژیریو، وشیاربو،

تنگه‌یشت، زیره‌ک بو.

ثَقِفَ: هَذَّبَ / په‌روه‌رده‌ی کرد، ته‌میی کرد.

- : قَوْمٌ / رِيك و پيكي کرد، ريكي خست، ناماده‌ی

کرد.

- : الرِّيحُ قَوْمَةٌ وَسَوَاهُ / تیز‌ی کرد، ره‌که‌ی تیز‌کرد،

دای‌دا.

- : عَقْلُهُ: هَذَّبَهُ / خوی روشن بیر کرد.

ثقافة: علم وتهذيب / روشن بیرى، ژیری، زلتیاری، روناک

بیری.

تثقيف: تهذيب / تنگه‌یانن، فیزکردن،

په‌روه‌رده‌کردن، به‌خیزکردن.

ثقافي: تهذيبي / روشن بیرى.

مُثَقَّفٌ: مُهَذَّبٌ / روشن بیرى، تنگه‌یشتو، ژیر، کارامه، روناک

بیر.

مُثَقَّفٌ: مُهَذَّبٌ / تنگه‌یه‌نەر، په‌روه‌ردیار.

ثَاقِفٌ: لَاعِبٌ بِالسِّيفِ / شه‌ره شیرى کرد، یاری به

شمشیر نه‌کا.

مُثَاقَفَةٌ: مُبَارَاةٌ / شه‌ره شیر، شه‌ره شمشیر.

ثقاف: خصام / شه‌ی، ناکوکی.

- : آلَةُ تَثَقِفُ بِهَا الرِّمَاحُ / رم تیز‌کرد، رم داده‌ر.

ثَقُل:

ثَقُلَ: ضِدُّ خَفٍ / قورس بو، گران بو.

- : الْقَوْلُ: لَمْ يَطِبْ سَمَاعُهُ / قسه‌که گران بو بزر

بیستن نه‌نه‌گونجا.

- : تِ الْمَرْأَةِ: إِسْتَبَانَ حَمْلَهَا / ده‌رکه‌وت که سکی

هه‌یه، گران بو، قورس بو.

ثَقُلَ الْمَرِيضُ: إِشْتَدَّ مَرَضُهُ / نه‌خوشیه‌که‌ی لی گران

بو.

- : سَمِعَهُ / گوئی گران بو.

ثَقُلَ: رَفَعَ بِيَدِهِ لِيَنْظُرَ ثَقْلَهُ مِنْ خِفَتِهِ / هه‌لی

سه‌نگاند.

ثَقُلَ: صَبِيرَةٌ ثَقِيلًا / قورسی کرد، گرانی کرد.

- : حَمَلُهُ ثَقِيلًا / زندی لی بارکرد، باری گران کرد.

- : عَلَى: اتَّعَبَ وَضَاقِقٌ / بی‌زاری کرد، هیلاکم

کرد، سهری نایه‌سەر، هه‌راسانی کرد.

ثاقِلٌ: اطعم او اكل طعاماً ثَقِيلاً/ خواردنی قورسی
خوارد.
اثْقَلُ: حَمَلَهُ ثَقِيلاً/ زدی بی بارکرد، باری گران کرد.
- له المرضُ: اِشْتَدَ عَلَيْهِ/ په کی خست،
نه خۆشیه که بی گران بو.
- ت المرأة: دنا وضع الحمل/ کاتی (مندال) بونی
هات، خۆیه تی).
ثَنَأْتُ: تَبَاطَا وَتَهَامَلَا/ خاوه خاوی کرد،
که مته رخ می کرد، ته مه لی کرد، گوئی نه دایه.
- : صار ثَقِيلاً/ قورس بو، گران بو.
- : لم يَنْهَضْ لِلنَّجْدَةِ/ نه چو به فریایه وه.
اِسْتَسْقَلَ الشَّيْءُ: وَجَدَهُ ثَقِيلاً/ قورس و گران
بینی، به قورس و گران هاته پیش چاوی.
- بفلان: شعر بثقله/ به دلی نبو، لای گران بو.
ثَقُلَ: وَزَنَ/ قورس، گران، کیش، سنگ.
- : جعل/ بار.
مرکز ال - /چه قی قورسایی، ته و ره.
اثقال الارض: کنوزها/ که جینه و سامانی ناوژه وی
به مردوه کانی شه وه.
ثَقِيلٌ: ضِدَّ خَفِيفٍ/ گران، قورس، به کیش، سه نگین.
- : مُضْايِقٌ/ بیزارکرد، له ش قورس کرد.
- الحَمْلُ: شاق/ بارگران.
- (الدم، الظِّل، العِشْرَةُ)/ نِيسَك قورس.
- السَّمْعُ/ گوئی گران.
- الفهم/ بلید/ که مژه، که لور، که لوق، که و ده ن.
- الهضم: عَسِرَ الهَضْمُ/ هه رسی گران، زو هه رس
نابن.
ثَقُلَ: مَتَاعُ الْمَسَافِرِ/ که ل و په لی ره و ته نی.
- : كل شيء نفيس/ شتی گران به ها.
ثَقُلَ: ضِدَّ الخِفَّةِ/ قورس، گران.
ثَقُلَتْ: اَمْتَعَةٌ/ که ل و په ل، شت و مه ک.
- : فتور في الجسد/ له ش قورسی، له ش گران،
تا په حه تی، بیزاری، خاوی و نه وه.
- : تَعَبٌ/ هیلاکی، شه که تی.
مِثْقَالٌ: عِيَارٌ وَزْنٌ/ سه نگ، به رد.

- : حواي ٥ غم/ مسقال.
مُثْقَلٌ: مُحْمَلٌ/ بارکراو، بارلی نراو، بارگران.
الثَّقَلَانِ: الانس و الجن/ مروژ و جنوکه.
ثَقَه (في وثق)
شکل:
ثَكِلَ اِبْنُهُ: فَقَدَهُ/ رۆله ی جوانه مرگ بو، جه رگی
سوتا.
اَثْكَلَ الِامُّ وَلَدَهَا: فَقَدَتْهُ/ رۆله ی جوانه مرگ بو، جه رگ
سوتا.
ثَاكِلٌ. ثَكَلَى: فاقد الابن/ کوپ مردور، رۆله
جوانه مرگ.
ثَكَنَ:
ثُكِّنَتْ. مركز الجنود/ قشله، باره گای سه ریان،
سپاگا، سپاخانه، سه ریاژگه.
- : سِرِبَ الحمام/ پوله کوتر.
ثَل:
ثَلَّ اللَّبَنُ: اُخْرِجْ تَرَابِهَا/ خۆلی بیره که ی ده ردا، بیره که ی
ده ردا.
- الوعاء: اخذ ما فيه/ به تالی کرده وه.
- البيت: هَدَمَهُ/ رمانی، روخانی، کاوی کرد.
- القوم: اهلكهم/ په کی خستن، هیلاکی کردن، له ناری
بردن.
- عَرَّشَهُم: هدم ملكهم/ تهخت و تاراجی تیک دان.
اَثَلَّ فَمُهُ: سقطت اسنانه/ دانه کانی که وت.
ثَلَّ البيت: تساقط وتهدم/ روخا، رما.
ثَلَّ. ثَلَّةٌ. هلاك، خراب/ ویران کردن، ویران کاری.
- : سَقُوطُ الاسنان/ دان که وتن.
ثَلَّةٌ: جماعة الغنم/ رانه مه ی، کومه له مه ی.
- : الصوف و الشعر و الوبر إذا اجتمعت/
خوری و مه ره زو به رگن پیکه وه.
- : ما أُخْرِجَ من تراب البئر/ خۆلی بیری ده رداو.
ثَلَّةٌ: جماعة الناس/ کومه ل، چنده که سییک.
مَثَلَةٌ: مِثْلَةٌ/ چه تر، که پر.
ثَلَبَ:
ثَلَبَ: طَرَدَ/ ده ری کرد.

- سَبَّ / قسهی پښ وټ، جنډوی پښ دا.

- عاب / شکانی، نابروی برد، گالتهی پښ کرد، خوښ داری کرد.

- ثَلَبَ الجَدُّ / ثَقْبُض / کرځ بو، چوه یه ک.

- الشَّيْءُ: ثَلِمَ / کله بو.

- مَثَلَبَةٌ: عَيْب / نه نگی، نابروچون. شوده یی، خوښ.

- ثَلَبَ: سَبَّ / قسه پښ وټن، جنډولن، تانوت لوتدان، ناو زړانن.

- ثَلَثَ: ثَلَثَ الشَّيْءُ: اخذ ثلثه / سیټیه کی برد.

- القوم: اخذ ثلث مالهم / سیټیه کی ل (بردن، سه نندن).

- : کان ثالثهم / سیټیه میان بو، بو به سیټیه م.

- ثَلَثَ الاثْنَيْنِ: جعلهما ثلاثة بنفسه / به خویوه کرښی به سڼ.

- المساحة: قسّمها الى مثلثات / دابه شی کرد به سڼ گوښه یی.

- الشَّيْءُ: جَعَلَهُ ثلاث مرات / سڼ جاره ی کرد، کردی به سڼ نه ونده.

- اثلث القوم. صاروا ثلاثة / بون به سیان.

- ثلاث. ثلاثة، ۳، سڼ، سیان.

- و - اضعاف / سڼ نه ونده، سڼ جارا، سڼ چندانه.

- عشرة. - عشر / سیانزه، سیانگزه.

- ثلاثاً: ثلاث مرّات / سڼ جار.

- ثلث: الولد الثالث / مندالی سیټیه م.

- : سقى الزرع مرة في ثلاثة ايام / سڼ روژ جاری ناویدان.

- ثلث: ثلث جزء من ثلاثة اجزاء / سیټیه ک، ۳/۱.

- ثلاثاء. ثلاثاء. يوم الثلاثاء / سیټشه ممه، روژی سیټشه ممه.

- ثلاث. مثلث: ثلاثة ثلاثة / سیان سیان، سڼ سڼ.

- مثلث. ثالث اوتار العود / ژبی سیټیه می عود.

- مثلوث. ذو ثلاثة / سڼ تال، سیان پیکه وه.

- مثلث. ذو ثلاثة نقط / سڼ گوښه.

- حاد الزاوية / سڼ گوښه ی گوښه تیږ.

- قائم الزاوية / سڼ گوښه ی گوښه وه ستاو.

- متساوي الاضلاع / سڼ گوښه ی (یه ک لا، لایه کسان).

- متساوي الساقين / سڼ گوښه ی (جوت لا، دولایه کسان).

- مختلف الاضلاع / سڼ گوښه ی جیبالا.

- منفرج الزاوية / سڼ گوښه ی گوښه کراو.

- ثلاثون = ۳۰ / ۲۰ سڼ.

- ثلاثی. مؤلف من ثلاثة / له سڼ پیک هاتوه.

- الابعاد / سڼ سوچ، سڼ گوښه.

- الحروف / سڼ بیت.

- الارجل / سڼ پا، سیټیا. سڼ پښ.

- الفصوص / سڼ پهل.

- الاضلاع / سڼ پهل، سڼ لا.

- الالوان / سڼ رهنګ.

- الورقات / سڼ گه لا، سیټپه ره.

- ثالث / سیټیه م.

- ثالثاً / سیټیه مین.

- ثالث: اتحاد ثلاثة / سڼ خشته کی، سیانه، سیانه کی.

- تثلیث: جعل الشَّيْء ثلاث مرّات / کردن به سیان.

- ثلج: ثلج: بَرَدَ او جَمَدَ / به سستی، ساردی کرده وه، به ستانی.

- ثَلَجَتْ و اُثْلَجَت السماء: نزل منها الثلج / به فرباری.

- ثَلَجَت النفس: بردت و سَرَّت / ته زوی خوښی و فینک به له شاهات.

- اُثْلَجَ صدره: قَرَح / دلخوش بو، پیخوشحال بو.

- ماء البئر: إنقطع / وشکی کرد، ناوی بیره که وشکی کرد.

- ت عنه الحمى: تركته / تاکی (سوکی کرد، به ری دا، رهویه وه).

- ت النفس: بِرُدَّتْ و سُرَّتْ / دلخوش بو، پیخوشحال بو.

ثلج: ماء جامد / به فر.

- رَجَو: خَشِف / به فر، به فر.

- جامد: جَمَد / سهوّل، به فر، به سته له ک.

ثلجی: کالثلج او منه / به فری، وه ک به فر.

ثلج. مَثْلُج: مَبْرَد، مُجَمَّد / به فراو، به ستو، زرد سارد.

مَثْلُوج الفؤاد: بلید / که مژه، کِیْل، بلج، که لحر.

ثُلَاجی: شدید البیاض / زردسپی، وه ک به فر سپیه.

ثُلَاجَة / به ستینر، به فرکه.

مَثْلَجَة: موضع حفظ الثلج / چاله به فر، سنوقی به فر.

العصر الثلجی (او الجلیدی) / دهمی سهوّل به ندان، چاخی سهوّلین.

ثَلَم:

ثَلَم الصیت (او السمعة: طعن / ناوی زپان، قسهی شوین خست.

- ثَلَم الإناء: کَسَرَه من حافظه / که لی کرد.

- - صیره کلیلاً / کولی کرد، کولی کرد.

ثَلَم من ماله: ذهب شیء منه / لیتی که ل بو، له پاره که ی که م بو وه.

ثَلَم: تَثَلَم: إنکسر من حافظه / که ل بو، که ناره که ی شکا، درزی تن بو، قرنجا، روشا.

ثَلَم: ثَلَمَة: خلل / که لین، درز، قلیش، قرنجاوی، که لی، روشاوی.

ثالم: کلیل / کول، کول، دهمه پیزه.

مَثَلَم الصیت (او السمعة) / ناو زپاو، ناویانگ زپاو.

ثَم:

ثَم: اصلح / چاکی کرد، چاکی کرده وه.

- قَلَع / هلی کن.

ثَمَة: قبضة من الحشیش / چنگی گیا. قولی گیا.

چه پکنی گیا.

ثَم. ثَمَة. ثَمَّت: هناك / نهوی.

من - : لذلك / له به رنه وه.

ثَم: حینئذ / نه وسا، به وپنیه، له وکاته وه.

- : بعدئذ / دواي نه وه، له وه دوا، پاشان، له پاشا.

ثمر:

ثَمَر. أَثْمَر: طلع ثمره / به ری گرت، هاته به ر.

إِسْتَثْمَر: جعله یثمر / مینایه به ر، وه به ری مینا.

- : إِسْتَفَلَ / به کاری مینا، نیشی پین کرد.

ثَمَر. ثَمَار: اثمار: حمل النبات / به ر.

- . محصول. نِتَاج / به رهم، به ربوبوم.

- . ثَمرة: فائدة / سود، که ک.

- . - : ریح / قازانج، دهسکوت.

- . - : نَتیجة / نه نجام، ناکام.

ثمره القلب: المودة / خوشه ویستی.

بلا ثَمرة: عقیم / زپ، پین به ر.

إِثْمَار: انتاج الثمر / به رگرتن، هاته به ر.

استثمار: استغلال / به کارمینان، وه به رمینان

مُسْتَثْمَر. مُسْتَفَل: منتج / وه به رمین، به رهم مین، به کارمین.

مُسْتَثْمَر: مُسْتَفَل / به کارمینراو.

مُثْمَر: مُنْتَج / به ردار، به پرشت.

- : مُرِیح / به سود، به که ک، به قازانج.

ثَمراء. ثامر: ذات الثمر / به ردار.

ثامر: لوبیاء / لوبیا، ماشه سپی.

ثمل:

ثَمَل: سَكْر / مه ست بو، سه رخوش بو، که یل بو.

اَثْمَل: اَسْكْر / مه ستی کرد، سه رخوشی کرد، که یلی کرد.

ثَمَل: سَكْر / مه ستی، سه رخوشی، که یل بون.

ثَمَل: سكران / مه ست، سه رخوش، که یل.

ثَمالة: راسب / خلته، نیشو، بنه که ی.

- : رَغوة / کف.

الی الثمالة: حتی الثمالة / تا بنه که ی، به خلته که یه وه، مه موی.

ثمن:

ثَمَن. اخَذ ثَمَنَهُ / مه شت یه کی برد.

- القوم: کان ثامنهم/ هه شته میان بو.
 ثَمَنُ الشيء. قدر قیمتته: حدد له ثمن/ نرخى بقر
 دانا، نرخى بقر بقرى، نرخه کهى قه بلان، نرخاندى.
 أَثْمَنُ القوم. صاروا ثمانية/ بون به هه شت.
 ثمان. ثمانية/ ۸، هه شت.
 - عَشْرَةٌ. - عَشْرًا/ ۱۸، هه ژده.
 شانون / ۸۰، هه شتا.
 ثامن: بعد السابع/ هه شتتم، هه شتتمین.
 ثَمَنُ: جزء من ثمانية اجزاء/ هه شتیهک، ۱/۸.
 ثمين. ثمين: نفيس/ نایاب، به فقه.
 ثمين: ثَقْوِيْم/ گرنگى پى دان.
 - : تقدير الثمن/ قه بلاندى، نرخ دانان، نرخاندى.
 مُثَمَّنٌ: مَقْوَم/ قه بيلانلو، نرخ بقر دانلو، گرنگى پى درلو،
 نرخينلو.
 - الاركان/ هه شت پهل.
 - الزوايا/ هه شت گوشه.
 - السطوح/ هه شت پو.
 ثَمَنُ: قيمة. سعر/ نرخ، به ها.
 رَفَعُ الـ / - / گران کردن.
 خَفَضُ الـ / - / هه رزان کردن، داشکاندن..
 لَا يُثَمَّنُ: ثمين جداً/ گران به ها، به نرخ. زود نایاب.
 - : عديم القيمة/ هيچ ناهمينيت. بى کهک.
 ثنى:
 ثنى: عطف: طوى/ چه مايه وه، نوشتايه وه، قه دى
 کرد، په چى دا.
 - . اثنى عن كذا: صَرَفَ/ وازى مينا، لى لادا،
 ده ستى لى هه ل گرت.
 - صدره: طوى مافيه استخفاف/ خستيه دليه وه و
 شاردیه وه، رقى هه ل گرت.
 ثنى العدد: ضَعْفُه/ کردى به يوشه ونده، بوجاره دى کرد.
 - العمل: اعادة/ دوباره دى کرده وه.
 - الثوب: طراه/ قه دى کرد، ده قى کرد، پيچايه وه.
 - . اثنى على: مَدَحَ/ پيا هه لدا، ستايشى کرد.
 - . - على: شكر/ سوپاسى کرد.
 اثنى عن: صَرَفَ/ وازى لى مينا.

استثنى: اخرج من حكم عام/ كه لای خست.
 اثنى: إنعطف/ لای دا، پيچى کرده وه، وه چرخا.
 - عن: إنصرف/ وازى مينا، لای دا، ده ستى
 هه لگرت.
 ثنى: ثنية: طية/ قه د، قه دکردن، ده ق.
 - . - : جَعْدَةٌ/ لَوَج، چرچى.
 - . - : مُنْطَفَ / پيچ.
 ثنى: عطف/ لادان، پيچى کرده وه، وه چرخان،
 نوشتانه وه، په چ، په چ دان.
 - عن عزم: صرف/ وازمينان، لادان، ده ست
 هه لگرتن.
 مثنى: مَطْوَى/ قه دكراو، ده ق كراو.
 مثنى: الوتر الثاني من أوتار العود/ ژنى دوه مى
 عود.
 - الدابة: ركبناها و مرفقها/ هه ردوئه ژنود
 ثانياشكى نازدهل.
 - . ثناء: إثنين/ دوان دوان، دودو.
 إثناء: إنطواء/ قه دبون، نوشتانه وه.
 ثناء: مَدَحَ/ پياهاه ل دان.
 : - . شكر/ سوپاس.
 إثنين: يوم الاثنين/ رۆژى دو (شه ممه، شه ممو،
 شه مه).
 ثنائى: مثنى: مزدوج/ دوان، دوانه، جوته.
 - : آخر/ نه وىتر.
 ثنائى عشر: بعد الحادى عشر/ دوازده م،
 دوازده م مین.
 ثنائياً. ثنائية/ دوه مین، دوه مین جار، سه رله نوئ، هم
 دیس، هم دیسان.
 - . - : أيضاً/ جاريكى تر.
 ثنائية: ۶۰/۱ دقيقة/ چرکه.
 ثانوى: غير مهم. اقل اهمية/ گرنگ نيه، له پله دى
 دوه م دا.
 مدرسه - ۲/ قوتاخانه دى ناوه ندی.
 اثنا عشر. اثنتا عشرة: ۱۲/ دوانگزه، ۱۲.

الإثنا عشرى: عَفَج. لول الامعاء بعد المعدة/ دوانگز
گري.

إشنان. إشتان: ۲/ دو، ۲.

- : زوجان/ جوت.

- : ثنائي في الغناء/ دو قولي.

إثناء. في إثناء. في إثناء ذلك: خلال/ له کاتي،
نوده مهی، له ماوهی، به دريژی، له وکاته دا، له هه مان
کاندا.

استثناء: اخراج من حكم عام/ که لاخستن،
ناناسایی کردن، هه لاوژین.

إستثنائي: شاذ عن القاعدة. فوق العادة/
ناناسایی، هه لاوژینی.

حالة استثنائية/ بارودوخیکی (ناناسایی،
هه لاوژینی).

استثنائياً: بوجه الاستثناء/ به هه لاوژیناری.

مستثنى/ هه لاوژیناو، ناناسایی کراو.

ثنية (جمعها ثنایا): سن قاطعة/ دانی پینده، دانه کانی
پیشهوه.

ثاب:

ثاب. ثوب. عاد: رجع/ گه پایه وه، هاته وه.

- : آثاب المريض: شفي/ چاک بوه وه، هه لسا.

ثوب: لَوْح بثوبه ليُرى/ کراسی راوه شان بۆ بینین.

- : آثاب: جازي/ پاداشتی دایه وه، خیری
دایه وه.

إستتاب المال: إسترجعه/ گه پایه وه، میتایه وه، دهستی
کهوته وه.

تثوب. كسب الثواب/ پاداشتی وه رگرت، خه لاتی
وه رگرت، خیری گه یشت.

ثواب. مَثْوِيَّة: جزاء. وعادة الجزاء على اعمال
الخير/ خه لات، پاداشت، دهسکوت، خیرگه یشتن.

ثوب: رداء/ کراس.

- : المظهر الخارجي/ دیمه نی دهر، به رگی
دهره وه.

ثياب. ملابس/ به رگ، پۆشاک، جل و به رگ.

مَثَاب. مَثَابَة: مجتمع الناس/ کومه ل، شوین،
به ناگه.

بمَثَابَة كذا: يُعَادِلُه/ له جیئ شو، وه کو شو، هاوتا.
ثار:

ثار: هاج/ هه لسا، هه ئی، ته قینه وه، یاخی بو، جولا، وروژا.

- : اليه وبه: وشب عليه/ په لاماری دا، قه لاهم بازی
دایه، هه لی کوتایه سه ری.

- : الغبار و الدخان: إرتفع/ به رزبوه وه.

- : الجراد: ظهر/ مات، دهرکوت، کولله مات.

- : الشعب: قام/ ته قینه وه، هه لسا، شوپشی
به رپاکرد.

- : تَمَرَدٌ/ یاخی بو.

- : ثائِرُهُ/ رقی هه لسا، به تین توپه بو.

أثار: هَيَّج/ هانی دا، هه ژانی، ته قانه وه، جولانی،
وروژانی.

إشارة: تَهَيَّج/ مان دان، جولان، هه ژاندن، وروژاندن.

مثير: مُهَيَّج/ مان دهر، جولینه، هه ژین.

- : الفتن السياسية: ثائر، شوری/ شوپش گیتی،
شوپش به رپاکرد.

- : القلاقل و الاضطرابات: مثير الفتن/
نازاوه گیتی.

- : المشاعر/ هه ست جولین.

ثائر. ثوری/ شوپش گیتی، هه ل گه رسیته، به رپاکرد.

- : غَضَبٌ/ توپه بی.

- : هائج/ هه ژیر، به له سه، وروژاو.

- : مثير الفتن/ یاخی، نازاوه گیتی.

ثائِرَة: ضَجَّة و شَغَب/ نازاوه، تیکدان، ژاوه ژاو.

ثوران: هیجان/ هه ژین، به رپابون، ته قینه وه، جم و
جۆل و نه سره وتن.

- : البركان و أمثاله/ هه ل چون، ته قینه وه.

ثورة: هیجان. هیاج/ شوپش، یاخیتی.

- : بَقَرَة/ مانگا، چیل.

ثور: ذِكر البقر/ گا، که ل، که له گا.

- : الحراثة/ کاجوت.

ثول:

ثُيَّبَ وَتَثَيَّبَتِ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا: فارقتُهُ بموت او طلاق/ بو به بیوه ژن به مردن یا جیابونه وه.
ثُيَّبَ: نقيض البكر/ نافرته تی به کارمیتراو، ژن، کچ نیه.
- : ارملة (او مطلقة) بیوه ژن.

ثیل: ثیل: ثیل: نبات من الاعشاب/ چیمه، هریتز.

ثُولٌ: ثَالَ: حَمَقَ/ کهړیو، گیل بو.
- : اصابه عَرَضَ كَالْجَنُونِ/ که له یی بو،

ماربو، شیت بو.
ثَثُولُ النَحْلِ: تَجَمَّعَ/ پورده ی دا، کهړونه وه، کهړونه وه.

- : النَّاسُ: تَجَمَّعَ/ کهړونه وه، کهړونه وه.
انتقال عليه التراب: اِنْصَبَّ/ خَوَّلَ کرا به سهریا، داپوشرا به خَوَّلَ.

اثول: احمق/ کهر، گیل، کهړه، کهړه، ده به ننگ، سه پوله، خول، گیلز.

ثُولٌ: جماعة النحل/ پوره مه ننگ، پوره. ثوم:

ثوم: نبات من الابصال/ سیر.

ثوی: ثوی: اثوی المكان وفيه و به: اقام/ نیشته جی بو، تیاریا، تیارانیشت.

- : مات/ مرد، کوچی کرد، رقی.

اثوی: اضاف/ میوانداری نه کا.

ثوی: دُفِنَ/ نثرا.

مَثْوَى: مَثْوَى/ خان، خانو، مال، میوانگه.

ابو - : صاحب المنزل/ خاوهن مال پیار.

ام - : صاحبة المنزل/ خاوهن مال ژن.

ثُوَّة: اثاث البيت/ کهل و په لی مال.

- : ما يُنْصَبُ فِي الطَّرِيقِ لِيَهْتَدِيَ بِهِ/ نیشانه کانی سهر رنکا.

ثوی: اسیر/ دیل، به ند.

- : ضَيْفٌ/ میوان.

- : البيت المعد للضيف/ میوانخانه، دیوه خان.

ثَوِيَّة: المرأة/ ژن. نافرته.

- : ماوى الغنم و البقر و الابل/ کهړو پشتر.

- : إشارة للراعى/ کهړه به ردو نیشانه کانی ده شت.

ثاية: إشارة. علامة/ نیشانه، سنگ.

ثيب:

[illegible]

رابط ال - شُجاع/ نهترس، لهسرخؤ، هيْمَن، خؤراكر.
جاءَ (في جَيَا) جائر (لى جور) جائزة (في جون) جاب
(في جوب و جيب) جاد (في جود) جار (في جور)
جار. جارى. جارية (في جرى) جاز. جائزة (في جون)
جازف (في جزف) جازى (في جزى) جاس (في جوس)
جاش (في جيش) جاع (في جوع) جال (في جول)
جالية (في جلو) جام (في جوم) جامع (في جمع) جامل
(في جمل) جاموس (في جمس) جانَ (في جنَ) جانَ (في
جنى) جاءَ (في جوه) جاهر (في جه) جابوب (في
جوب) جاور (في جور) جائزة (في جون) جَبَّار (في
جير).

جَاب: معزة/ بزن، يز.

— : الاسد / شير.

جَابَة: سُرّة / ناوك.

حُثُّ:

جُنُثُ: فَرَعٌ/ ترسا، دلی داخوری، رایہ ری.

مَجْزُوث: مَذْعُور / تَرْسَاو، دَاخُورِیَاو.

جا جا :

كَفَّ وَامْتَنَعَ / وازی هیئنا.

جُوجُو من الطائر و السفينة: الصدر/ سنك. پيش.

جار:

جَارَ إِلَى اللَّهِ: تَضَرَّعَ / پَارِیْهِ وَه، لَا لِیْهِ وَه.

- الثور: صاح / بؤراني.

- : زَارَ / نزدیکانی، نه پانی.

- النباتات: إرتفع / به رزیه وه.

يَا. جَوَار: جوار. زئير/ بۆراندن، نەراندن، بۆرە،

٥٢٠

جاش:

خَاش. اضطرب / شیوا، شیرزه بو، یه شوکا.

خاش. اضطراب / شیوان، شیرزه یی، یه شوکاو ی.

- جُبْجَبَةٌ: زنبیل من جلد یفقل به التراب/ زهمیلای چرم.
- چبر: جَبْرُ الْمَكْسُورِ: اصلحه/ چاکی کوده‌وه، وه‌کو خوی ئی کرده‌وه.
- جَبْرُ الْعَظْمِ: اصلحه/ گرتیه‌وه، خستیه‌وه شوئین خوی.
- الْخَاطِرُ: اَرْضَى/ ناشتی کرده‌وه، دئی دایه‌وه، به‌سه‌ریاهات.
- الْقَلْبُ: عَزَى/ دلنه‌وایی کرد، دلخوشی دایه‌وه.
- الْفَقِيرُ: سَاعَدَهُ/ یارمه‌تی‌دا، ده‌ستی گرت، چه‌وانیه‌وه.
- على: الرَّمَّ: أَجْبَرَ/ زدی ئی کرد، ناچاری کرد.
- تَجَبَّرَ: تَكَبَّرَ/ فیزی نواند، خوی به‌زل گرت.
- لَنْجَبِرَ: اجْتَبَرَ: صَلَحَ بَعْدَ الْكُسْرِ/ گریه‌وه، چاک بو‌وه.
- طغا: عَتَا/ جه‌ورو سته‌می نواند، زقداری کرد.
- المريض: صَلَحَ حاله/ چاک بو‌وه.
- النَّبْتُ: نبت بعد ان لكل/ مه‌آی‌دایه‌وه.
- جِبَارَةٌ: مَهْنَةٌ مَن يُجْبِرُ الْعَظَامَ/ ئیسک گره‌وه.
- تَجْبِيرُ الْعَظَامِ: اصلحه/ ئیسک گرتنه‌وه.
- جَمِيرَةُ الْعَظَامِ: المواد الّتی تُجْبِرُ بِهَا الْعَظَامَ/ که‌ره‌سه‌ی ئیسک گرتنه‌وه.
- وَضَعَ فِي الْ- / گرتیه‌وه، که‌چی تن گرت.
- مُجَبِّرُ: جابر العظام/ ئیسک گره‌وه.
- جابر: مُجْبِرُ/ ئیسک گره‌وه.
- ابو: - الخبز/ نان.
- ام: - الهريسة/ که‌شکه‌ک، که‌نه‌کوتار.
- جَبْرَ: اجبار: قَهْرُ/ زقداری، زقد کردن، ناچار کردن.
- جِبَارَةٌ: تَجْبِيرُ الْعَظَامَ/ ئیسک گرتنه‌وه.
- علم الجبر/ جه‌بر.
- قضاء الله و حکمه/ فه‌رمانی خوا، ناچاری، بن‌ده‌سه‌لاتی.
- جَبْرًا: بالجبر: قَهْرًا/ به‌زدد، به‌توپزی، به‌ناچاری، زقداره‌کی، زده‌ملی.
- جَبْرِي: مختص بعلم الجبر/ جه‌برزان.
- اجباری: اِزَامِي/ ناچار کردن، ته‌وئی، به‌زدد ته‌وئیم.
- جَبَّار: من صفات الله تعالى/ گوره، که‌وره‌یه‌تی خوا.
- متمرد: عات. المسلط القاهر/ زقدار، سته‌م کار، به‌جه‌ور، زه‌بر به‌ده‌ست.
- هائل القوة/ به‌هئز، به‌توانا.
- مجهود - / کردار یا کرده‌وه‌ی گرونک.
- مُجْبِر: مجبور: مُلْزَم/ ناچار.
- اجبار: جبر: اِزَام/ ناچار کردن.
- اجباری: جبري/ اِزَامِي/ ناچاری، ته‌وئیمی.
- جبروت: القدره والعظمة/ هئز، که‌وره‌یی، توانایی، جه‌ورو سته‌م.
- جَبَّار: هَدَرَ/ فیزق.
- ذهب دمه هدرأ/ خوئنه‌کی به‌فیزق زئی.
- جبریل: جبرائیل. اسم ملاک او رجل/ جبرائیل، ناوی مه‌لایکه‌یکه، ناوه‌ بۆ پیار.
- جَبْرُ: جَبْرُ: قَطَعَ/ له‌تی کرد.
- جَبْرُ الْخَبْرِ: يَبَسُ/ وشک بو‌وه، نانه‌که‌ وشک بو‌وه.
- جَبْرَةٌ: قِطْعَةٌ/ له‌ت، که‌رت، پارچه‌.
- جَبِيْزُ: الْخَبْرُ الْيَابِسُ/ نانه‌ ره‌ق.
- جَبَسَ: تَجَبَّسَ فِي مَشِيَّتِهِ: تَبَخَّرَ/ به‌تپو فیزه‌وه رقیس، خوی یانه‌دا.
- جَبَسَ الْحَانِطُ: طَلَاهُ بِالْجَبَسِ/ که‌چ کاری کرد، سپیکاری کرد.
- العضو المريض/ له‌ که‌چی گرت، گرتیه‌ که‌چ.
- جَبَسَ: جَصَ/ که‌چ.
- اجْبَسَ: جَبَان/ ترس‌توک.
- جَبَّسَ: لَثِيم/ نامه‌رد.
- ثَقِيلُ الرُّوحِ/ ئیسک قورس.
- فاسق/ داوئین بیس، چاوله‌وه‌ی.
- جَبَّسَ: وَلَدَ الدُّبَّ/ به‌چکه‌ وئج، توله‌ وئج، بیوله‌.
- جَبَلُ: اجْبَلُ و تَجَبَّلَ الْمَسَافِرُ: صار او دخل الى الجبل او سكن فيه/ روی کرده‌ شاخ، له‌ شاخ نیش، شاخی کرده‌ نشینگه‌.
- جَبَلٌ: صَوَّرَ: صَاغَ/ دای رشت.
- عَجَنَ/ شِلَای.
- جَبَلٌ: عَجَنَ وَصَوَّرَ/ شِلان، گرتنه‌وه، داپشتن.

قابليه ال - : طَوَاعِيَّة. لَدُونَّة/ پَيَز.

جَبَل: طُور/ شاخ، چيا، كَيو، كهژ.

- نار: بُرْكان/ تاگرِيَتِيَن، شاخِي تاگرِيَن، گرْكان، تاگرِيَن.

- جَلِيد / چياي به فرين، به فره چيا.

انف ال - / لوتى شاخ.

إِبْنه ال - حَيَّة/ مار.

سلسله جبال/ زنجيره شاخ، تيره شان، تيفه شان.

جَبَلِي: مختص بالجبال/ شاخ زان، چيازان،

شاخه وان، كه ژه وان.

- : كَثِير الجبال/ شاخاوى.

- : يَنْبُت او يَتَوَاجِد فِي الجبال/ شاخى، چيايى.

- : جَبَلَاوى: سكان الجبال/ دانيشتوانى شاخ و

چيا، شاخ نشين.

- : مختص فِي صَعُود الجبال/ شاخه وان،

كه ژه وان.

منطقة جبليّة/ كوسار، شاخاوى.

جَبِيل. مَجَال: قَبِيح الوجه او الخلق. رجل جبيل.

امراة مجبال/ خويا شيوه ناشيرين، نرژه ننگ.

جَبِين:

جَبِين. ضَعْف قلبه/ ترسا، ترسى لَ نِيشَت.

- : خَارِغَرْمه/ روخا، وره ي به ردا.

جَبِين. تَجَبِين الحليب: صار جَبِيناً/ مه يى، بو به په نير.

جَبْن. جَبْنَة/ په نير.

- : جَبَانَة. ضد شجاعة/ ترسنوكى.

ماء ال - . شَرش/ دَرُوك.

جَبَان. جَبِين: ضد شجاع/ ترسنوك.

جَبَان: صانع او بائع الجبن/ دروسكاري فروشياري په نير.

- : جَبَانَة: مَقْبَرَة/ گوپرستان.

مَجْبِيَّة: وعاء صنع الجبن/ ده فري په نير.

- : خُثْرَة الجبن/ مه ويښي په نير.

جَبِين: جَبْنَة/ ناوچه وان، تويږل.

جبه:

جَبَة. جَابَة: فاجا/ كت و پړى كرد، له پړ بو.

- : استقبل. واجه/ بهر نكاري بو، روبه پوي

بو، ناو قاتي بو.

جَبْنَة: جَبِين/ ناوچه وان، تويږل.

- : من الناس: جماعة/ كومه له خلك، كومه له يه كي
يهك (كه وتو، گرتو).

- : الجزء الامامى/ پيش، رو، پيشه وه.

- : القوم: سيدهم/ سرگ وره.

ال - الحربية: خط حربي حصين/ گرمه ي جه ننگ،

كړې جه ننگ.

جبي:

جَبِي الضرائب و الاموال: جمعها/ باجى (كوكړده وه،

سهند، گرت).

جباية الاموال او الضرائب: تحصيلها/ باج

(كوكړده وه، سهند، گرتن)، په ته پرين.

جَاب. محصل الضرائب/ باج گر، باج سين، په ته پير.

جث:

جَث. إِجْثَث. قَلَعَ/ مه لى كند.

مَجَثَة: حديدة تقلع بها النبات/ تويږل.

جَثَة: جِسم/ تن، له ش، جه سته.

- : الميت. للانسان/ لاشه، ترم.

- : الميت. للحيوان/ لاک، كه لاک.

جَثِيث: ضَخَم/ تويږل، بوشناخ.

جثم:

جَثَم. قَلَعَ/ مه لَ نِيشَت.

- : لَطَرَح بَصَره على الارض/ به سنگا كوت له

په روپو كوت.

جاثِم: مُتَلَبِّد بالارض/ مه لَ نِيشَتو، له په روپو كوتو.

مَجْثَم: محل الجثوم/ نيشته، شويتي مه لَ نِيشَتن،

مه لنيشكه.

جَثَام. جاثوم. كابوس/ خوى ناخوش، ميرده زمه،

مژته كه.

جثمان: جِسم/ تن، له ش.

- : الميت: رُفَاتُه/ لاشه، چل و چيټو، كه لاک، نيسك و

پروسك.

جثا:

جَثَا: رَكْع/ كوپنوشي برد، چه مايه وه، چوكى دادا،

به چوكدا مات.

جاث: رَاكح/ له كوپنوشايه، چه ماوه ته وه.

جُثُو: رُكوع/ کوفتوش، کپنوش بردن، چه مانده، چوک دادان، به چوکداهاتن.

جُثُو: کُومَه تراب فوق القبر/ خولی سر گوی.

جحد:

جَحَد: انکار/ نکولی کرد، دانی پیاننا، نه چوه ژیری.

- : کَذِب/ به دروی خسته وه.

- : کَفَر/ ره فی کرد، بئ ثابینی نواند، کفری کرد،

له ثابین ده رجو.

جَحَد: جُحود: انکار/ دان پیاننان، نکول کردن، نه چونه

ژیر.

- : کَفَر/ بئ باوه پی، بئ ثابینی، کفرکردن،

له ثابین ده رجون.

- : المعروف: نُکران الجمیل/ سپله یه تی،

بئ نه زانین، له به رچاونه بون.

جاحد. ناکر/ دان پیاننه، نکول کرد.

- : کافر/ بئ باوه پی، بئ ثابین.

= : المعروف: ناکر الجمیل/ سپله، بئ نه زان.

جحر:

جَحَر: دخل حُجْرَة/ چوه کونه که یه وه، خوی کرد به کونه که یا.

- : تاخر/ دواکه وت.

اُحْضَرَت السماء. لم تمطر/ نه باری.

جُحِر الحيوان: وَجَار/ کون، نه شکوت.

مُجَحِر: مَكَمَن. مَلَجَأ/ په ناگ.

جاحر: مَخْطَف/ دواکه وتو، دواکه وت.

جَحْرَة: جَحْرَة: السنة المجذبة/ سالی وشک و بئ

بارانی، سالی تهنگ و چه له مه، وشک سال، نه هاتی.

جحش:

جَحْش: ولد الحمار/ جاش، جاشه کرد.

- : عارض خشبي/ که ره دارینه.

تجحیش/ به جاش کردن، ماره به جاش.

جحظ:

جُحِظَت عينه: غَطِمَت مقلتها و نثأت/ چاوی

ده ریوقی.

جَحْظَ اليه: حدد النظر اليه/ چاوی تن بری.

جُحُوظ العين/ چاوی ده ریوقین.

جاحظ العين/ چاوده ریوقیو.

جحف:

جَحَف: جَرَف/ رای مالی، رای دای، راپیچی دا، بردی، فه وتانی.

- : مَعَه: مال. إِنْحاز/ لایه نی گرت.

إِجْحاف: جَوَر/ زُور داری، زُور، ستم، جهور.

- : میل. تَحَرُّب/ لایه ن گری، لایه ن گرتن.

مُجْحَف: جائر/ زُور، ستم، جهور.

تَجَحَّفَلُوا: تَجَمَعُوا/ کُوبونه وه، گردبونه وه.

جَحْفَل: حیش عظیم/ فه یله ق، سوپا.

رَجُلٌ - : عظیم القدر/ پیاوکه وره، که له پیاو.

جحل:

جَحَل: ولد الضب. الحریاء/ نوله مارمیلکه، مارمیلکه.

- : یَسُوب/ پوش به قنگه.

جُحال: سَم/ زهر، ژار.

جَحِيل: العظیم من کل شیء/ گه وره، گاه برد، که له.

جحم:

جَحْم النار: اوقدها/ دای گیرسان، کردیه وه.

جَحَمَت: جَحَمَت النار: اضطرمت/ ناگرکه وت وه،

ناگره ربوه وه.

أَجَحَمَت النار: اِسْتَدَّت و تَأَجَّجَت/ کلپه ی سهند،

بلیسه ی سهند.

تَجَحَّمَ: تَحَرَّق حَرَصاً و بُخلاً/ خوی خوارده وه، پیشی

خوارده وه.

جَحَمَه بَعِیْنَه: اَحَذَ النظر اليه/ چاوی تن بری.

جَحَم. أَجَحَم: كَف/ وازی مینا.

جاحم: الجمر الشديد الاشتعال/ که له پشکوت.

جَحِیم: کل نار شديدة التاجع/ ناگری به کلپه.

- : المكان الشديد الحر/ شوینی زُور گهرم،

بلیسه.

- : جَهَنَم/ دُوزخ، جهه نه م.

جَحِیم: جهنمی/ دُوزخ، جهه نه می.

جُحْمَة: تَوَقَّد النار/ کلپه و نیله نیلی ناگر.

جُحام: ورم العين/ ناوسای چاو.

- : حُمْرة العين/ سوری چاو، چاوداگیرسان.

جد:

جَد. کان جدیداً/ تازه بو، نوی بو.

- : إجتهد کذا/ خه باتی کرد، کوششی کرد، تن کوشا.

- : حَصَلَ حَدِيثًا / تازه بابهت.
 - فِي الامر. اِهْتَم / گزنگی پند، دلکاریو.
 - فِي العمل. عَجَلَ و اسْرَعَ / په‌لای کرد، خیرایی کرد، ده‌ست و بردی کرد، گورج بو.
 - . قطع / بری.
 جد:
 جَدَّد: اَعاد من جدید / له نوکه‌وه کردی‌وه، ده‌ستی پئ‌کرده‌وه، دوباره‌ی کرده‌وه.
 - : جَعَلَه جدیدًا / تازه‌ی کرده‌وه، نویی کرده‌وه.
 تَجَدَّد: اِسْتَجَدَّ / صَار جدیدًا / نویی بوه‌وه، تازه بوه‌وه.
 جَدَّ: حَفَّ / به‌خت، شانسی.
 - : اَبُو اَب. اَبُو اَلْاَم / باپیر، بابه‌گوره.
 - : سَلَف / پِیشین، پِیشیان.
 جَدَّة: اُم اَب. اُم اَلْاَم / نَهَن، دایه‌گوره، داپیر.
 اَجْداد / باو باپیر، باپیران.
 جَدَّ: اِجْتِهَاد / کوشش، هه‌ول، هه‌ول‌دان، خه‌بات، چالاکي.
 - : ضِد هَزَل / به‌راستی، دلکاری.
 جَاد: مُجْتَهِد / هه‌ول‌ده‌ر، خه‌بات‌که‌ر، چالان، تن‌کوشه‌ر، دلکار.
 - : ضِد هَازِل / راست.
 جَدِّي: مُثَابِر و مُجْتَهِد فِي العمل / دلکار.
 مَجْدود: ذُو حَفَّ / به‌ختیار، به‌خته‌ور، کامه‌ران.
 تَجَدَّد / تازه‌بونه‌وه، نویی بونه‌وه.
 تَجْدِيد / تازه‌کردنه‌وه، نویی کردنه‌وه، نویی کاری.
 مُجَدَّد / تازه‌که‌ره‌وه، نویی کار، نویی خواز.
 مُجَدَّد / تازه‌بوه‌وه، نویی.
 جدید: عَكْس الْقَدِيم. حَدِيث / تازه، نویی.
 - . مَجْدود: مَقْطُوع / بپاو، بپراو.
 من - / له نوکه‌وه، سه‌رله‌نوی، دوباره، له‌سه‌ره‌وه.
 تَجْدِيد / نویی کاری، نویی کردنه‌وه.
 جَدَّة: حَدَاثَة / تازه‌ی‌تی.
 الْجَدِيدَان. الْاَحْدَان / اللَّيْل و النَّهَار / شه‌رو رۆژ.
 جَدَّد: الْاَرْض الْمَسْتَوِيَة / زه‌وی ته‌خت.
 جَادَة: طَرِيق / رئی، ریگه، شه‌قام.

جَدَّ: مَحَل الْقَطْع / شوین برایی.
 جَدَّة: شَاطِئَة النَّهْرِ / رَوْخِ رَوْبَار، گوئی ناو، که‌نار.
 جَدَّ جَدَّ: صُرَار اللَّيْل / سِيسِرَك، می‌شه‌سه‌گانه.
 جَدَار. جَدَارَه (فِي جَدَر) جَدَال (فِي جَدَل) / جَدَب:
 اَجْدَب. جَدَب. جَدَب. جَدَب. تَجَدَّب الْمَكَان. اِنْقَطَعَ عَنْهُ الْمَطَر / قَبِيسْت اَرْضَه / بارانی لای‌پرا، بوبه‌روتن، وشک‌بوه‌وه.
 - الْقَوْمُ: اَصَابَهُم الْفَقْر / هه‌ژارکه‌وتن.
 جَدَب: مَحَل. ضِد خَصْب / وشکه‌وه‌بون، بئ‌پیتزی، بئ‌پیتی.
 - قَحْط / قَاتِي، گرانسی، برسیه‌تی، نه‌بونی، سالی نه‌مات.
 - : عَيْب / شوره‌یی، نه‌نگی.
 جدث:
 جَدَث. قَبْر / گور.
 جَدَر:
 جَدَّر بَكْدَا. كَانَ اَهْلًا لَهُ / نه‌یه‌تئا، لئی هات، شایانی بو.
 جَدَّر. اِجْتَدَر: بَنَى الْجِدَار / دیواره‌کی (دروست کرد، هه‌ل به‌ست، هه‌ل سان).
 جَدَّر. جَدَّر. طَلَعَ فِيهِ الْجَدْرِي / ناو‌له‌ی ده‌ردا، توشی ناو‌له‌ بو.
 جَدَارَة. اَهْلِيَة / ائ‌هاتویی، توانست، توانایی، پئ‌ره‌وابون.
 جَدِير: خَلِيق بِهِ / به‌توانا، ائ‌هاتو، شایان.
 - بِالذَّكْر / شایانی باسه.
 - بَكْدَا / شایان‌تی، پئی ره‌وايه.
 جَدَار. جَدَّر: حَائِط / دیوار.
 - خَشْبِي / جَاخ.
 جُرْنَلِيَه: مَا يَلْقَى عَلَى الْحَائِطِ / ثَوْبِي به‌دیوارا هه‌ل / ثورسرتن.
 مَجْدَار: قَرَاعَة / داوه‌ن، بوکه‌سه‌ماکه‌ره.
 مَجْدور. مُجْدَر: مُصَاب بِالْجَدْرِ / ناو‌لوی، کونج.
 جَدْرِي. جَدْرِي: مِنْ اَلْامْرَاض / ناو‌له‌.
 - الدَّجَاج / پۆه‌ره‌شه، دانکه.
 - الْحَيَوَان / خوروله، خورولکه، خوريله.
 - الْاَرْض: كَمَاء / دومه‌لان.

جَدْرِي: جَدْرِي الكاذب / مَن كَرِهَ، دِرْكَه.

جَدْع:

جَدْع: قَطْع / بَرِي، لَيْثِي بَرِي.

- عَضُوا مِنْ جِسْمِهِ لِتَشْوِيهِهِ / نَدَامِيكِي لَهُ شَيْ

بَرِي بِقَ (نَتَك، پَهَنگ)، نَتَكِي كَرْد.

(جَدْع. مَجْدُوع: مَقْطُوعُ الْأَنْفِ أَوْ الْيَدِ أَوْ الْأَصَابِعِ..

الْخ / ائِيْ بَرَاو، لَوْت بَرَاو، پَهَل پَه پَرِيو.

جَدْع: شَاب / گَنْج، لَو.

- : شَخْص / مَرُوْد، كَهَس.

- : مَاهِر / چَالَاك، وِرِيَا، ائِيْ هَاتُو، بَه تَوَانَا، گُورَج،

چُوسْت، وَهَسْتَا.

- : شُجَاع / نَارَا، بَه جَه رَگ.

جَدَف:

جَدَفُ الطَائِرُ: حَرَكُ جَنَاحِيْهِ وَلَمْ يَطِرْ / بَالِي

شَه كَانَهُو، بَالَه فَرِيْئِي كَرْد.

- الرَّجُلُ: حَرَكُ يَدَيْهِ فِي مَشِيَّتِهِ / بَالِي رَاوَه شَان.

جَدَفَ عَلَى اللَّهِ: تَكَلَّمَ عَلَيْهِ بِالْكَفْرِ / كَفَرِي كَرْد.

- : كَفَرَ بِالنِّعْمَةِ / نَاشْكُورِي كَرْد، پَرِي نَه زَانِي نَوَانَد.

- : سَيَّرَ بِالْمَجْذَافِ / سَه وَلِي ائِيْ دَا.

تَجْدِيفٌ عَلَى اللَّهِ / كَفَرُ كَرْدَن، بَرِي نَائِيْنِي.

- : تَجْدِيفُ / سَه وَلِي ائِيْ دَان.

مَجْذَاف: مَجْذَاف / سَه وَل.

جَدَل:

جَدَلُ الْحَبْلِ: قُتْلُهُ / بَايْدَا، بَايْدَلِيو، لُولِي كَرْد، مَوْنِيو.

- : صُلْبٌ وَ قَوِي / رَهَق بُو، قَايِم بُو.

- : جَدَلُ الشَّعْرِ وَ غَيْرِهِ: ضَفَرَةٌ / مَوْنِيو، كَرْدِي بَه

پَرِي.

جَادَل: حَاج / بَيَانُوِي كَرْت، مَشْت وَ مَرِي كَرْد.

- : خَاصِم / بَه رِبَه رَه كَانِي كَرْد، مَه رَا مَه رَاي كَرْد،

دَه مَه قَالِي كَرْد.

جَدَل: جِدَال: (أَخَذُ وَ رَدَّ) مَشْت وَ مَرِي،

گُفْتُو كُو، وَت وَ وِيْز، دَه مَه تَقِي.

- : خِصَام / بَه رِبَه رَه كَانِي، مَه رَا مَه رَا،

دَه مَه قَالِي.

يَقْبِلُ الْجَدَلَ / قَايِلَه يَا رَا زِيَه بَه مَشْت وَ مَرِي گُفْت وَ كُو.

لَا يَقْبِلُ الْجَدَلَ / نَاقَايِلَه يَا نَاقَايِلَه بَه مَشْت وَ مَرِي گُفْت وَ كُو.

جَدَل: جَدَال: شَدِيدُ الْجِدَالِ / مَشْت وَ مَرِي كَر، نَدَد

بَلِي، وَت وَ وِيْز خَوَان.

جَدِيلَة: ضَفِيرَة / پَرِي، پَه لَكَه.

مَجْدُول: مَحْبُوك / مَوْنَرَاوَه.

جَدِيل: الْحَبْلُ الْمَقْطُوعُ / بَادَرَاو.

جَدُول: نَهَر صَفِير / چُورَك، چَم، جُورَك لَه، جُور، جُورِيَار.

- : بَيَان. قَائِمَة / خَشْتَه، لِيَسْتَه.

- : عَمُود / سَتَرَن.

- : الْأَعْمَال / كَارَنَامَه.

- : الضَّرْبُ / خَشْتَه ي لِيَك دَان.

جَدَلَه: مَذَقَة الْهَافِن / دَه سَكِي دَه سَكِي وَان.

مَجْدَل: قَصْر / كُوشَك، تَه لَار.

مَجْدَل: جَمَاعَة مِنَ النَّاسِ / كُزْمَه خَه ك.

جَدَم:

جَدَم: الرِّذَالُ مِنَ النَّاسِ / مَه رُجِي وَ پَه رُجِي، گَه جَه رُو

گُوجَر.

جُدَامَه: جُدَام: سُنْبُلٌ لَمْ يُنْدَقْ / كَزْرَه، كُزْتَل،

سَه رَكُوزَرَه، نَه كَرْتَرَاو.

جَدَا:

جَدَا عَلَيْهِ: اعْطَاهُ عَطِيَّةً / دَايَه، پِيْئِي دَا، پِيْئِي بَه خَشِي،

پِيْئِي شَكِي كَرْد، خَه لَاتِي كَرْد، خِيْزِي پَرِي كَرْد.

- : اِجْتَدَى. اِسْتَجْدَى. طَلَبُ جَدْوَاه: اِسْتَعْمَلِي /

پَارَايِيوَه، دَه سَتِي پَان كَرْدَهوَه، دَاوَاي كَرْد، سَوَالِي كَرْد.

اِجْدَى: نَفَعَ / كَه لَكِي گَه يَان، سَوْدِي بَه خَشِي.

جَدْوَى: فَائِدَة / سَوْد، كَه ك.

- : عَطِيَّة / خَه لَات، بَه خَشِي شِي، دَان.

بَلَا جَدْوَى: بَلَا فَائِدَة / بَرِي كَه ك، بَرِي سَوْد.

جَدِي: سَخِي / بَه خَشْنَدَه.

لَا يَجْدِي: لَا يَنْفَعُ / كَه ك نَاگَه يَه نَن، كَه لَكِي نِيَه، بَرِي

سَوْدَه.

جَادِي: سَائِل / سَوَالَكَر، دَه رُوَه زَه كَر.

جَدْوَة: سَرِب. قَطِيع / پُزَل، گَه لَه، رَان.

جَدِي: وَلَدُ الْمَاعِزِ / كَار، كَارِيْوَلَه، گِيَسَك.

مَدَارُ الْ- / خَوْلَكِي (كَارِيْوَلَه، گِيَسَك).

جَذِيَّة: قِطْعَة تَحْتَ السَّرِجِ / زِيْزَرِيْن، نَه رَه زِيْن،

تَه كَه لَتُو.

جَذ:

جَذّ: قَطَعَ او كَسَرَ / بری، شکانی.

- : اسرع / خیرای کرد، په‌لوی کرد، خیرا رویی.

جَذّة: قِطْعَة / پارچه، کُرت.

جُذاذ، جُذاذ، جُذاذ: مُكْسَر / شکاو.

جُذاذات: القِطْع الصّغيرة / پارچه پارچه، ورده شت.

جذب:

جَذَب. إَجْتَذَب: ضِد دَفَعَ / راکیشا، به‌کیشی کرد.

- : - : اَعْرَى، اِسْتَمَالَ / سهرنجی راکیشا،

فربوی دا، ه‌لای فربوان.

- : - : القلب: سَلَبَة / دلی سهند، گرفتاری

کرد، شه‌دای کرد.

جَذَب. إَجْتَذَب: سَخَب / راکیشان، کیش کردن،

کیشان، به‌کیش کردن.

- : جاذبيّة: القوّة الجاذبيّة / میزی راکیشان، کیش‌ه‌نی.

جاذبيّة، إِنْجَذاب او تَجاذب المادّة / کیش میز.

- : الثقل. الجاذبيّة الارضيّة / کیش میزی زه‌وی،

زه‌مین کیش.

- : الإلتصاق / کیش میزی پیوه‌لکان.

- : مغناطيسية / کیش میزی موگناطیسی.

- : جنسيّة: مُیل جنسی / تاره‌زوی رابواردن.

جاذب: جَذَاب: يَجْذِب / راکیشهر، کیشهر، راکیش.

- : خَلَاب / دلگیر، سهرنج راکیش.

مَجْذُوب: منجذب / راکیشراو.

- : مَجْنُون / شیت، ویت، په‌تیاره.

مستشفى المجاذيب: المجانين / خه‌سته‌خانه‌ی

شیتان.

جذّر:

جَذَرَ. إَقْتَلَعَ / ه‌ل کند، ه‌لای کیشا.

- : العدد: استخراج جذره / ره‌گی ده‌رمیتا، شی‌کرده‌وه.

- : مَذَّ جُذراً / ره‌گی ای‌دا، ره‌گی داکوتا.

جُذَر، جُذَر: أصل / ره‌گ، ره‌گ و ریشه، ریشه.

- : - : تربيعي / دوه‌م ره‌گ، دوه‌ه‌ته‌کی.

- : - : تكعيبي / سن‌ه‌ته‌کی، سی‌ه‌م ره‌گ.

- : ليفي / ره‌گی لفک‌یی.

علامة الـ - : √ / نیشانه‌ی ره‌گ، √

تجذير: استخراج الجذر / ره‌گ ده‌رمیتان.

جُذِير / ریشه ره‌گ، ره‌گ‌وک.

جذع:

جذع: ساق الشجرة / قدی دار.

- : الانسان: جسمه ماعدا الرأس و الاطراف / قد،

له‌ش، بالا.

جذع مِذَع: تعبير بمعنى التفرق / بلا‌بلاو، جیاجیا،

په‌رت و بلاو.

ذهبوا جذع مِذَع: ذهبوا متفرقين / به‌جیاجیا رویشتن،

په‌رت و بلا‌وبونه‌وه.

جذف

جَذَف القارب: دفعه بالمجذاف / سه‌ولی ای‌دا.

مجذاف / سه‌ول.

جذّل:

جَذَلَ: فَرَح / دلخوش بو، پیخوشحال بو، روخوش بو،

شادان بو.

أَجَذَلَ: فَرَح / دلی خوش کرد، شادمانی کرد.

جَذَلَ. أَجَذَلَ: فرحان / دلخوش، پیخوشحال، روخوش،

شادمان.

جَذَلَ: فَرَح / خوشی، روخوشی، شادی.

جذّل الشجرة. الظاهر منها في الارض بعد قطعها /

کوت‌ره، بنه‌کوت‌ره، ته‌ته.

جذم:

جَذَم: قَطَعَ / بری.

جَذَم: اصابه داء الجذام / گول بو، نوشی گول بو، گول

گرت.

جذمة الشجرة / کوت‌ره، بنه‌کوت‌ره، کوت‌ره دار،

ته‌ته.

جَذَم: داء الاسد / گول، نه‌خوشی گول.

جذامة. جَذَمور: مايبقى من الزرع بعد الحصاد /

پوش، پوشی په‌ریز، خوشه.

أجذم: مقطوع اليد او الاصابع / کۆل.

- : مجذوم: مصاب بالجذام / گول.

جذو:

جَذَوَة: جمرة / بشکۆر، سکۆ.

جر:

جَرَ: سَخَب / رای کیشا. به‌کیشی کرد.

- رَجْلُهُ: اغراه/ مه آلى فریوان، ده سستی بیری، مه آلى
 خه له تان، خه له تانی، له خشته ی برد.
 - أَجَرَ: اجتر: اعاد الاكل من بطنه فمضغه ثانية/
 کاویژی کرد.
 - الكلمة: حركها بحركة الجر/ ژیری بۆ وشه کرد.
 - على نفسه جريرة: ارتكب إثمًا/ گونا می کرد.
 - اِجْرًا: اِنْسَحَبَ/ راکشرا.
 - مع التيار: اِنْجَرَفَ/ پیوه بو، توش بو، رامالرا،
 رادرا.
 - : اِنْقَادَ/ برابه پیوه.
 - جَرَّ: سَحَبَ/ راکیشان.
 - : حَجَرَ الضمیع/ کونه که متیار.
 - الحبل/ گوریس کیشه کی.
 - حرف ال - / پریپوزیشن، پیتی راکیشه.
 - جار: صاحب/ راکیشه.
 - مَجْرور: مَسْحوب/ راکشراو.
 - جَرَّار: جيشُ جرَّار/ له شکری بی شو مار.
 - جَرَّارَة: عقرب صفراء/ دویشکی زهرد.
 - : ساحة/ راکیشه.
 - : ساحة. آلة الجر الزراعية/ تراکتور.
 - جارور: دُرْج/ چه کمچه، چاو.
 - هَلُمَّ جَرًّا: و هكْزًا دواليك/ مه روه ما، به وپی یه، ئاوه ما
 مِنْ جَرَّاک، جَرَّاک، جَرَّاک. جَرَّاک. مِنْ اَجْلِک/ له بهر
 تو، له بهر خاتری تو، له پیتاوتا.
 - مَجْرَّة: درب التبانة/ ری کاکیشان.
 - جَرَّة: جَرَّة: مايلوکه الحيوان المَجْرَّ/ کاویژ کردن.
 - : اِناء فخاري/ کوبه، گوزه، ده سه له.
 - قلم/ به نوکه قه له میک.
 - جَرَّار: صانع الجرَّة/ گوزه گهر.
 - مُجَرَّر: يَجْرُ طَعَامُهُ/ کاویژ گهر.
 - جريرة: اِثم/ گناه.
 - من جريرتك. من اِجْلِک/ له بهر تو، له بهر خاتری تو.
 - جَرِّي: نوع من السمك/ نه، مارماسی، جری.
 - الاجرَّان: الإئس و الجن/ مرؤة و جنوکه.
 - جَرَّا: شَجَّعَ/ هانیدا.

جَرَّة. اِجْتَرَّ: جَسَرَ/ وِزای، نه ترسا، زاتی کرد.
 اِسْتَجَرَّ: تكلف الجرَّة/ خوی مه ل کیشا.
 جُرَّة: جراءة: جَسارة/ وِيران، نه ترسان، نه ترسی،
 ئازایی، زات کردن.
 - : - : وقاحة/ بی حه یایی، روه مه مالراوی.
 - جَرِي: جَسور/ ئازا، گوستاخ، به جهرگ، به زات،
 نه ترس، بی په روا، بی بیم.
 - جَرَب: اصيب بالجرب/ گه پیو، توشی نه خوشی گه پی
 بو، گه پۆل بو.
 - : ذهب لونه/ رهنگی تیک چو، بزیکا.
 - جَرَب: اِخْتَبَر/ تاقی کرده وه.
 - : اغرى/ مه آلى فریوان، فریوانی، فریوی دا، له
 خشته ی برد.
 - امرأ: حاوله/ مه آلى دا، کردی، کاریکی کرد بۆ
 تاقی کردنه وه.
 - جَرَب: مرض جلدی/ گه پی، گرگه، گه پۆل، خورولکه.
 - السيف: صدا/ زهنگ.
 - جَرَب: جَرَّبان: اجرب/ گه پی، کپوی.
 - جَرَباء: السماء طالعة كواكبها/ سایه قه، سایه قه سامال.
 - تَجْرِبة: تجرب: اِخْتَبَار/ تاقی کردنه وه، نه زمون.
 - : مِحْنة/ ناخوشی، کۆست که وتن.
 - : اغواء/ فریودان، خه له تاندن، له خشته بردن.
 - : خَبْرَة/ شاره زایی، پسپویی.
 - : سعى/ مه آلى دان، کوشش، تی کوشان.
 - مُجَرَّب: مُخْتَبَر/ تاقی کراوه.
 - : مُجَرَّب: خبير/ شاره زا.
 - مُجَرَّب: فاحص/ تاقی کهر وه، نه زمونیار.
 - : مُعَرِّ/ فریودهر، خه له تین، له خشته بهر.
 - تجريبی/ تاقی گه ری، نه زمونگه ری.
 - جراب: غلاف/ بهرگ.
 - السيف: غمد/ قِراب/ کیلان. کالان.
 - السلاح/ کیف.
 - النقود: جزدان، کیسه پاره.
 - : وعاء من جلد/ هه مانه.
 - : وعاء الخصيتين. صَفْن/ پیستی گون، گوندان،
 توره که می گون.

العمليات الجراحية/ برین سازی، نهشته رگری.
غرفة العمليات الجراحية/ ثوری (برین سازی، نهشته رگری).
جريح. مجروح: المصاب بجرح/ بریندار، زامدار.
جوارح: الطيور المفترسة/ مه لی گوشت خور.
- النهار: مصائبه/ به لای روزگار.
جرد:
جرد. جرد: نزع القشر/ پاکی کرد، توتکله کھی لی کرده وه.
- من كذا: اخذه منه/ لئی سهند.
- من كساء: عری/ روت بوه وه، روت کرایه وه.
- الموجودات: غذاها و حسنها/ ژماردی وه، ژماردنی، لیستی ناوه روکی گرت.
جرد السيف: سلّه/ له کالان ده ری هینا، شمشیری مه لی کیشا.
- من الرتب/ میتایه خواره وه، پله و نیشانه کانی لی سه نرا.
- من السلاح: نزعهُ/ چه کی بی دانا، چه کی کرد، چه کی لی سهند.
- الجلد: نزع شعره/ مه لی گرت، تاشی، توکه کھی لی کرده وه.
- الكتابة: عراها من الضبط/ سه رو بوری بۆ نه کرد، حینچه نویسی نه کرد.
شجره: تعری/ روت بوه وه.
- للامر: تفرغ له/ خوی بۆ تهرخان کرد.
جشرد القطن: حلقه/ چیکه نه ی کرد، په موه کھی چیکه نه کرد، له چیکه نه ی دا.
جرد. جرد: لا نبت فيه/ روت، روتن.
- الاشياء والبضائع: عدو احتساب/ ژماردنه وه، لیسته گرتن، به سه رکردنه وه.
اجرد. جرداء: لا نبت فيه/ روتن، روت، گروئ.
- : مالا شعر عليه/ روت، کوسته، بی توك.
- : التام المجرد من النقص/ نه او، بی خه وش.
لبن - : لا رغوّه عليه/ شیري بی کف، به بی سه رتوئ.
خمرة جرداء صافية/ شاربی ساف و بی خلته.
صخره جرداء/ تاشه به ردی ساف و روتن.
مئذ أجردین. مئذ یومین او شهرین او عامین/ له (دو) روژ، دو مانگ، دو سال) وه.

- جوف البئر/ بیر.
جریان. جریان: غمد السيف/ کیلان، کالان.
- : طوق القميص/ یه خه، یاخه.
جروب. / گزده وی.
- طوليل/ گزده وی (لاسک دریسز، لاسک دار، پوزده وانه).
جربوع: یربوع/ گزده لی کهنه.
جرت:
جرتوم. جرتومة/ میکروب. خوره.
جريت: نوع من السمك/ مارماسی.
جرجر:
جرجر الماء في حلقه: غرغر/ شوی له ده می رادا، غرغره ری کرد.
جرجاره: رحي/ ده ستار.
جرجر: قول/ باقله.
جرجز: آلة يداس بها الحصيد/ جه نجر.
جرجين: نبات قرة العين/ کوزه له.
جرج:
جرج. جرج. اصابه جرج/ بریندار بو، بری، زامدار بو.
- شعوره/ مهستی بریندار کرد.
- بلسانه: عابه و تنقصه/ شکنی، قسه ی ناشیرینی پرت.
ججرح: ارتكب الإثم/ تاوانی کرد.
جرج: كلم/ برین، زام، پراوی، زهخم.
- رطب/ زلزه.
- قديم/ خوره.
مجروح. جريح. کليم/ بریندار، زامدار، که له لا.
جارج. يجرح. قاطع/ بره. بونده. بریندارکر.
- : مؤلم/ به نیش. به سوئ. به نازار.
- : حيوان مفترس/ دپنده.
انتقاد - / ره خنه ی ناوه او، گالته پین کردن.
جارحة: عضو. طرف/ نه ندام. پهل.
- : سكين/ چه قو، کیرد، قه لیم بی.
جراحة: عملية جراحية/ نهشته رکاری، برینکاری، برینگری.
- : إثم/ تاوان.
جراح: طبيب جراح/ برین کار، برین ساز.
- العظام/ نيسك گزده وه.

- تجرید. نزع الجلد / پاک کردن، لایکندنهوه، کهول
کردن، گوریدن، گورین.
- من الکساء / نزع / روت کندنهوه، روت بونهوه،
دلایلین.
- من الرتب / لی سندنهوه، مینانه خوارهوه.
- من السلاح / نزع السلاح / چهک کردن.
- تجریدة: حملة عسكرية / هیرش بردن، پهلاماردان،
هیرشی (سهریازی، سوپایی).
- مجرد: محلج القطن / چیکته.
- فرشاة الاسنان / فلچهی دان.
- جراد: جلاء النحاس / مس سبی کهرهوه، مس گهر.
- مجرد: ضد مزید (فی الصرف) / تنها، بهین.
- من کذا / پهتیهله...، بین بهشه، بین نهوهیه...، بین
لهو، بین نهو.
- صرف / پستی، پاک، خاوین.
- معطل / له کهک کهوتو، له کار کهوتو.
- عریان / روت.
- بالعين المجردة / بهجاو، تنها بهجاو.
- بمجرد / هره بهتتها، ههرکه...
- جراد: جرادة: من الحشرات / کولله.
- مراکشی / کولله بژره، خهنجهردهم.
- نجدی / کولله زهرده.
- محلی / کولله مسکه.
- جريدة: صحيفة / روژنامه.
- بیان / لیسته.
- جارود. جارودة: سنة قحط / سالی گرانی، سالی
نههاتی، وشکه سال.
- جريد: قضبان ورق النخل / لاسکی گهای دارخورما، جهريد.
- جرذ:
- جرذ: فار / مثلك، جرج.
- جرذ: مكان يكثر فيه الجرذ / شوینن که مشکی نذد
بین.
- جرس:
- جرس: اسمع صوتاً / دهنگیکسی (لی بهوهوه، کرد،
بیسان)، دهنگی لیوه هات.
- أجرس الجرس: ضربته / لی دا، زهنگی لیئا.
- إنجرس الحلی: سمع له صوتاً / زینگایهوه،
خرنگایهوه.
- جرس به: هتکه / نابوی برد، ناویانگی زپان.
- له الدهر. حنکه / قال بو، روژگار قالی کرد.
- جرس. جرس: صوت / دهنگ، زایهله.
- جرس: آلة تقعر للتنبیه / زیل، زهنگ.
- صغیر / زهنگوله.
- التحذیر / زهنگی ناگاداری.
- الخطر / شوته.
- کهری / زهنگی کارهیبایی.
- دقّ الـ / - / زهنگی لیئا، لهزیلیدا.
- دقة / - / دهنگی زهنگ، زایهلهی زهنگ.
- ذات الاجراس: قيرطال (حنّة) / ماری زهنگ لیئدهر،
ماری زهنگوله دار.
- مجرس: الذي جرب الأمور / قال، ناوهسو.
- جريس. جریسة: الاجراس الزرقاء / گوله زهنگ، گهزیزه.
- جرش:
- جرش: طحن ولم ينعم طحنه / کوتای، هاپی، کوهی کرد.
- جریش. مجروش مطحون غير ناعم / کوتراو، هاپراو،
پهل خورد.
- جاروش. جاروشة: رحي / دهستاپ.
- ماكنة الجرش / نامیری کوتان،
کوتر، هاپره، دنگ.
- جرش: طحن / کوتان، هاپین، پهل خورد کردن.
- جرض:
- جرض: اجرض. خنق / خنکانی، له بیننی گیران.
- جرض: إختنق. غض / خنکا، له بیننی گیرا.
- جرض. جریض: الریق یغص به / له بین گیران.
- جرج:
- جرج. إجترع: ابتلع، شرب / قوتیدا، خواردیهوه، ههلی
لوشی، ههلی قوپان.
- تجرع: ابتلع، شرب شینئا شینئا / به شیتیهی
خواردیهوه.
- إجترع إجترعاً الماء: ابتلعه بقرّة / نای به سهریهوه،
ههلی لوشی، بیننی پیئوهنا.
- جرعة الماء: یلعه جرعة بعد جرعة / قوم قوم پیی
خواردهوه.

جُرْعَة. جُرْعَة. جُرْعَة. بُلْعَة. شُرْطَة / قوم.

- دَوَانِيَة / زهه دهرمان.

جُرف:

جُرْف. اِجْتَرَف. كَسَح / گسکید، رای دا، رای مائی.

- الماء الشبيء: ذهب به / بردی، رایدا.

جُرْف. جُرْف: الجانب الذي اكله الماء من حاشية النهر / کند، لاپال، کنده لان.

- النهر / گوی، رُخ، که نار، لیوار، موزورک.

جُرَاف: سَيْل / لیشاو، لافاو.

مَجْرَف. مَجْرَفَة: آلة الجرف / رامال، پی مپره.

جارف: طاعون / رشانهوه.

- الموت العام / قرتن کهوتن، قریبون، مردنی کشتی.

- البلیة / بهلا، کاره سات.

سَیل - / بهخوپ، لیشاویکی بهخوپ.

جرم:

جَرَم الشيء. قَطَعَهُ / بری.

- الشيء. اَتَمَهُ / تهواوی کرد، کوتایی پی هیتا.

- النخل. قَطَف ثمره / بهره کئی لی کردهوه، بهره کئی رنی.

- اجْرَم. اِجْتَرَم: ارتكب الجريمة. اذنب / تاوانی کرد.

جَرَمَة. تَجَرَّمَ علیه: اِتهمه بجرم / تاوان باری کرد، گونا باری کرد.

جرم. جريمة. جنایة: ذنب / گونا، تاوان.

لاجرم: حقاً / بی گونا.

جریم. مُجْرِم: مُذنب. جان / گونا، تاوان کار، تاوان دار.

جَرَم: رُوِّق / به له م.

جرم: جسم / لهش، تن، قالب، جهسته.

- نجم / نه ستیره، هه ساره.

جریم: کبیر الجسد / قبه، زله للاح.

جرموق: ما یلبس فوق الحذاء / کالوش، سه ریلاو.

جرن:

جَرَن على الامر: تَعَوَّد و تَمَرَّن علیه / رامات، تیاقال بر.

- الحبّ. طلحنه / کوتای، ماری، ویدی کرد.

جَرَن الحصيد: کَوَّمَهُ / کزی کردهوه، کومه لی کرد.

جُرْن: حوض / حوز، جوبه.

- هاون / دهسکه وان، دیبهگ، دنگ، دقل.

- جَرین: یَبْدَر / خهرمان، کۆگه، شویتنی میوه هه ل.

خستن بق وشک کردنهوه، جوقخین، شتاغ.

جاین: ولد الحیة / توله مار.

جرو:

جرو. جَرَو: صغیر کل شيء حتى الرمان و البطيخ /

بیچو، بهچکه، توله، جاش، جواش، بیوله، بزه له، کار،

به رخ، زهرنه قوته، توتک، زۆله ک، جوجک، ساوا.

- جَرَوَة: صغیر الکلب و الاسد / توله یا

توتکه سهگ، تیۆک، بهچکه شیر.

- الخنزیر و الدبّ / بیوله، بزه له.

کَلَبَة مَجْر او مُجْرِیة: معها جِراء / توله ی به نواو به، ده له سهگی توله دار.

جرا:

جَرَى: سال / رۆی، له بهری رۆی، چوپا.

- رَكَض / رای کرد، هه پای کرد.

- سار / رۆی، چو.

- حدث / رویدا.

- ال الشيء: قَصَدَهُ / بۆی چو.

جَرَى. اجْرَى: جعله یَجْرى / ناوه کئی (کردهوه، بهردا).

اجری علیه الریق: عَیْنُهُ له / بۆی بریهوه، دایه.

- الامر: نَفَذَهُ / کردی، بهجیتی هیتا.

- الامر ال فلان: فَوَضَهُ / پیی سپارد.

- علیه قصاصاً: اَوَقَعَهُ علیه / سزای دا.

جاری: سابق / پیشبرکی یا پیش کهوتنی کرد.

- سايِر / لهگه لی رۆی، لی بی دهنگ بو.

- في الامر: وافق / قایل بو.

جَرَى. جریان: سَرَّان / رۆیین، رۆیشتن، له به رۆیین، رهوت، دهو.

مَجْرَى: مسلك. طریق / ریتان، ریتپهوه.

- البول. اِحْلِيل / میزه پۆ، بۆپی مین.

- الحیة: سَيَّرَهَا / رپرهوی زیان.

- الماء: محل جری الماء / چه م. گونج، ناوه پۆ،

جۆ، جۆگه.

- الهواء / باکیش، باپهوه.

جَزَاء: رَكَاض / رَاكِر.
 مِنْ جَرَاكَ. مِنْ جَرَانِكَ. مِنْ أَجْلِكَ. بِسَبَبِكَ / لِهَ رَتَقْ،
 به مؤى تَوَه.
 جَارٍ. رَاكُض / رَاكِر.
 جَارِي. لَا يَجِفُّ / لِهَ بَرى نَهْدَا، وَشَكْ نَاكَ.
 - : حَاضِر / نَيْسْتِه. نَه.
 الشَّهْرُ الْجَارِي، السَّنَةُ الْجَارِيَّة / نَهْ مَانِگِه، نَهْ سَالِ.
 جَارِيَّة: مَآة / كِه نِيزِهَك.
 - : مَسِيَّة (أَوْ خَادِمَة) / كَج، كَارِهَكِر.
 - : إِمْرَأَة زَنْجِيَّة / نَافَرِه تى زَنْجى.
 إِجْرَاء: إِفْئَاد / بَه جِئ مِئْتَان، رَايى كِرْدَن، كَارِيَايى.
 - : قَانُونى / بَه جِئ مِئْتَانى يَاسَايى، رَايى كِرْدَنى
 يَاسَايى، كَار رَايى يَاسَايى.
 إِجْرَاءَات: تَصَرُّفَات / پِئْوِيسْتى.
 - : قَانُونِيَّة (أَوْ قَضَائِيَّة) / پِئْوِيسْتى يَاسَايى.
 جَز: جَزَّ الصَّوْفُ وَغَيْرُهُ. قَصَّه / بِرِيَه وَه.
 جَزَّ. قَصَّ / بِرِيَه وَه، مَهْ بِرِيَه وَه، خَوْرِى بِرِيَه وَه.
 جَزَّة: الصَّوْفُ الْمَجْزُوزُ / خَوْرِى، خَوْرِى (پَاش بِرِيَه وَه)،
 بِرِيَاو.
 جَزَّاز. قَصَاص الصَّوْف / مَهْ بِرِيَه وَه، بِرِئَنگ (كَارِ،
 وَان)
 مَجَزَّ. مَقْصُ لَجَز الصَّوْف / بِرِئَنگ، مَه وَرِئَنگ.
 مَجْزُوز. مَقْصُوص / بِرِيَاو.
 جَزَّاز. جَزَّاز: وَقْتُ الْجَزِّ / مَهْ بِرِيَه وَه، كَاتى مَهْ بِرِيَه وَه.
 جَزَّ: جَزَّ. إِجْتَزَا: قَنَع / قَايِل بُو.
 جَزَّ. قَسَمَ / دَابَشى كِرْد، كِه رَتى كِرْد، لِه تى كِرْد.
 تَجَزَّ: اِنْقَسَمَ / كِه رَت بُو، لِه تى بُو.
 يَتَجَزَّ: يَنْقَسِمُ / لِه تى كِرْد، دَابَشى كِرْد، كِه رَتى كِرْد،
 لَا - : لَا يَنْقَسِمُ / لِه تى نَاكِرْد، بَه شى نَاكِرْد، كِه رَت
 نَاكِرْد، جِيَا نَاكِرْتِه وَه.
 جَزَّ: قَنَاعَة / قَايلى.
 جَزِيَّة:
 مُجْزِيَّة: مُشْتَبِع / تِيرَه خَوْرِى.
 جَزَّ: قَسَمَ / بَه شى، كِه رَت.
 - : قِطْعَه / پارچِه.

- : مِنْ عَدَدٍ صَحِيحٍ: كَسَر / كِه رَت.
 - : فَصْل / بَه شى.
 - : لَا يَنْفَصِلُ أَوْ لَا يَنْجَزُ / بَه شِيكْ كِه جِيَا نَه بِيْتِه وَه.
 تَجَزَّ: تَقْسِيم / كِه رَت كِرْدَن، لِه تى كِرْدَن، بَه شى كِرْدَن.
 قَابِلِيَّة ال - : خَاصِيَّة الِانْقِسَام / تَوَانَايى كِه رَت كِرْدَن.
 خَاصِيَّة عَدَم ال - : عَدَم الِانْقِسَام / كِه رَت نَه بُون.
 جَزئى: خِلَاف الكلى / بَه شى.
 - : طَافِيف / كِه رَتِيكْ يَا پارچِه يه كى تَقْد بَچُوكْ، تَوَزَقَالَ.
 جَزئياً: خِلَاف كلياً / كِه مِيكْ، تَوَزِيكْ.
 جَزئئياً: جَزئىء: أَصْغَرُ جِزءٍ مِنَ الْمَادَّة / كِه رِيَلِه،
 كِه رِد.
 جَزئى:
 جَزئى: نَحْرُ ذَنْبٍ / سَه رِي بَرى، كُوشْتى.
 - : الْجَزءُ عَكْسُ مَدَّ / نِيشْتِه وَه، كِه رِيَلِه وَه، نَاوِى دِه رِيَا
 كِه رِيَلِه وَه.
 جَزئى: ذَنْبٍ / سَه رِيرِيَن، كُوشْتى.
 - : عَكْسُ الْمَدَّ / نِيشْتِه وَه، نِيشْتَاو، دَاچُون،
 كِشَانِه وَه ي نَاو.
 جَزَّاز: ذَبَاح (أَوْ بَائِعُ اللَّحْمِ) / قَه سَاب، سَه رِي، كُوشْتِ فَرُوش.
 جَزَّازِه: مِهْنَةُ الْجَزَّازِ / قَه سَابى، سَه رِيرِيَن، كُوشْتِ فَرُوشْتَن.
 مَجْزئى: مَذْبُح / قَه سَابْخَانِه، كِه وَلِگِه.
 مَجْزئىة: مَذْبَحَة / قَه سَابْخَانِه، كِه وَلِگِه.
 - : - / كُوشْتَار، سَه رِيرِيَن، قَه لَاجُؤ.
 جَزَّزِيَّة: أَرْضٌ يُحِيطُ بِهَا الْمَاءُ / دُورِگِه.
 شَبَه - / نِيوَه دُورِگِه، نِيْمِچِه دُورِگِه، كِه رِكِه.
 جَزَّ: نَبَاتٌ جَذَرُهُ يُوَكِّلُ / كِيزِه وَه.
 جَزَع:
 جَزَع: لَمْ يَصْبُرْ / نَارَامى (نَه كِرْت، لِه بَه رِيَا، نَه مَا).
 - : حَزَن / دَلِگِير بُو، پَه سَت بُو، پَه ژَاړِه دَار بُو.
 - : لِه : قَطَعَ لِه قِطْعَة / پارچِه يه كى بُو لى كِرْدِه وَه.
 - : قَلَق / شَبَرِه بُو، پَه شُوكَا، شَبُوا.
 - : عَلَيْهِ: أَشْفَقَ / بَه زِه يى پِيَا مَاتِه وَه.
 جَزَع: إِجْتَزَعَ: قَطَعَ مِنْهُ قِطْعَة / پارچِه يه كى لى
 كِرْدِه وَه، لِيى دَابِرى، لِيى جِيَا كِرْدِه وَه.
 اِنْجَزَع: تَجَزَّعَ: تَقَطَّعَ / لِيى دَابِرَا، لِيى جِيَا كِرَا يه وَه.
 جَزَعَة: جُرْعَة: الْقَلِيلُ مِنَ الشَّيْءِ / كِه رَت، جِيَا كِرَا وِه،
 لَادِرَاو، پارچِه يه كِ لِه شَتِيكْ.

جَزَعٌ: ضد صَبْرٍ / بِنِئَامِي، نَارَام له بـ رِپَان، شپړزه یی.

- خوف: قلق / ترس، شپړزه یی، په شوکاوی.

جَزَعٌ: جازع، جَزوع: ضد صبور / بِنِئَام.

- - : قلق / شپړزه، په شوکاو، موله که.

جَزَعٌ: مَخْوَر / تـ وـ هـ رـ هـ.

جَزَعٌ: خلية النحل / پوره ی هـ نـ گـ، شانه ی هـ نـ گـ.

جَزَعَةٌ: مقبض السكين / ده سکی چه قو، مشتق.

- : جَزَعَةٌ: القليل من الشيء / که مـ یـ کـ، تَوَزَّك.

جَزَعٌ: نوع من العقيق / سلیمان ی.

جَزَفٌ:

جَزَفٌ: جازف: باع على التخمين / به گوتره فروشتی.

- : - : خاطر / هـ له شـ یی کرد، سـ رـ هـ پـ د یی کرد، جـ رـ بـ هـ زـ هـ یی کرد.

- : - : تصرف بلا تبصر / کویرانه کردی.

جَزَافٌ: من غير تبصر / کویرانه، گوتره کاری.

جَزَافًا: عَفْوَاً. صدقة / ریکوت، به ریکوت، له خـ و یـ هـ، کویرانه.

مُجَازَفٌ: مُتَسَرِّعٌ / هـ له شـ، سـ رـ هـ پـ، سـ رـ چـ ل، جـ رـ بـ هـ زـ هـ.

مُجَازَفَةٌ: طيش / هـ له شـ یی، سـ رـ هـ پـ د یی، نه ترسی، جـ رـ بـ هـ زـ هـ یی، کویرانه، گوتره کاری.

جَزَوْفٌ: المتجاوزة حد ولادتها / کاتی زایینی به سـ رـ چـ و، به و تافروته نه لئین که کاتی منال بـ و نه کـ ی تـ پـ پـ ی کردی.

جَزَلٌ:

جَزَلٌ: جعل الشيء قطعتين / کردی به دو (که رتـ و هـ)، له تـ و هـ، پارچه وه، به شـ و هـ.

جَزَلٌ: وفر / زـ د یو، فره بو.

- : المنطق: فصيح / قسه (رهوان بو، پاراو بو).

أَجَزَلٌ له العطاء: أوسعاً و أكثره / زـ د یی پـ نـ به خـ شـ ی، فره ی پـ نـ د ا، که لیک ی دایه.

جَزَلٌ: جَزَلٌ: وفر. كثير / زـ د ی، فره، که لیک.

- : - : فصيح / زمان پاراو، زمان رهوان.

جَزَلٌ: الكثير من كل شيء / زـ د ی، فره.

جَزَلٌ الاحترام / رَزَزَک ی زـ د ی.

شُکْرٌ جَزَلٌ / که لیک سوپاس.

خَيْرٌ جَزَلٌ / سودی زـ د ی، پیتی زـ د ی.

جَزَالَةٌ: وفرة / زـ د ی، فره یی.

- المنطق: فصاحة / زمان پاراوی، زمان رهوانی.

جَزَلَةٌ: قطعه. شريحة / پارچه، کهرت، تويزال، به ش، کوت.

جَزَلٌ: فرخ الحمام / زهـ رنه قوتـ ی کوتـ ر، بـ یـ چـ و ی کوتـ ر.

جَزَمٌ:

جَزَمٌ: قطع / بـ ی، پـ یـ و هـ.

- : الامر: بَتَّ. فصل في الامر / پـ یـ اری له سـ رـ د ا، پـ رـ ا نـ یـ و هـ، ناگـ پـ رتـ و هـ.

- : على الامر. عَزَم / پـ یـ اری د ا، نیازی کرد.

- : عليه الامر. أَوْجَبَهُ / پـ یـ اری به سـ رـ ا د ر ا، نه بـ یـ بـ یـ کـ ا.

- : جَزَمٌ: مَلَأ / پـ یی کرد.

جَزَمٌ: بَتَّ / پـ یـ اری، پـ یـ ا ر د ا ن، پـ رـ ا نـ و هـ.

أَمْرٌ - حُكْمٌ: - لا عودة فيه / پـ یـ اری له سـ رـ د ر ا و، کارتنکی پـ یـ اری له سـ رـ د ر ا و.

جَازِمٌ: مَجَزَمٌ. مَلَأ / پـ ی، لـ یـ و ا لـ یـ و، لـ یـ و ا ن.

- : بات / پـ یـ ا ر د ر ا و، جـ یـ کـ یـ ر.

مَجْزُومٌ فيه: مَقْرُرٌ / پـ یـ اری له سـ رـ د ر ا و.

حَرْفٌ: - : مسكون / پیتی کپ، نه بـ یـ زـ یـ و.

جَزَمَةٌ: نكلة واحدة ليلاً لو نهاراً / یـ ک زهـ م خـ و ر ا م ن شـ و یـ ا ر و زـ د ی.

- : حذاء / پـ یـ لـ و.

- : حذاء طويل / جزمه.

جَزَى:

جَزَى الشيء: كَفَى / به ش یی کرد.

- : جازى: كافأ / خـ لـ ا ت ی کرد، به ش یی د ا، پـ یـ ی د ا، دایه.

- : - : عاقب / سزای دا.

- : و اجزى عن: : قام مقامه و اغنى عنه / له جـ یـ ی، له جـ یـ ا ت ی، له بـ ر ی نه و کردی.

جَزَاءٌ. جَزَاءٌ: مجازاة: مكافأة / خـ لـ ا ت، به ش د ا ن، پـ نـ د ا ن، پـ ا د ا ش ت د ا نـ و هـ.

- : قصاص / سزا.

- : نقدي: غرامة / بـ ز ا ر د ن.

جَزَائِي: قصاصي عقوبی / سزایی.

جَزِيَّةٌ: آتاوه / سـ رـ ا نـ هـ.

- : خراج الارض / باجی زهـ و ی، زهـ و یـ ا نـ هـ.

جَسٌ:

- جَسَّ: اِجْتَسَنَ الارضَ: وَطَّنَهَا/ پیئی تَخَسْت، چوه ناور
 زمویه کوره.
- جَسَّ: مَسَّ/ بهری کهوت، لئی کهوت، دهستی
 ایذا، دهستی پیاخشانند.
- جَسَّ: تَجَسَّسَ الاخبار: بحث عنها/ گوئی
 هَلْ خست، گوئی گرت، سوسه ی کرد.
- جَسَّ: تَجَسَّسَ: قام بالتَجَسُّسِ/ سیخوپی
 کرد، جاسوسی کرد.
- جَسَّ: يَعْنِيهِ: اُحد النظر اليها/ تیی روانی، چاوی تن
 بری، لئی وریدوه.
- جَسَّ: تَبَضَّعَ: اخذ نبضه/ تریه ی دلی گرت.
- جَسَّ: تَبَضَّعَ: استطلع/ دم و دوانی تاقی کرده وه،
 ویستی شتیکی لئ تن بگا.
- جَسَّ: موضع اللمس/ شوین دهست ایذا ن.
- جَسَّ: صدر/ سنگ.
- ضَمَّقَ الـ: - غیر رجب الصدر/ دهرون فراوان نیه،
 میهره بان نیه، توپرو ترقیه.
- جَسَّ: مَسَّبَر/ شاخی میرو، هستار، هسته وه.
- جاسوس: مستطلع الاحوال. رقیب/ سیخوپی،
 جاسوس.
- جاسوسية: مهنة الجاسوس/ سیخوپی، جاسوسی.
- جَسَّ: جَسَّأ: تَصَلَّبَ/ رهق بو، پته یوو، سخت بو، وشک بوه وه.
- جَسَّ: غلظ وخشن/ سخت و زیر بو، کرژ بو.
- جاسی: خَشِن/ زیر.
- جَسَّ: صَلَب. قاس/ سخت، رهق، دل رهق.
- جَسَّد:
- جَسَّدَ الدَّمُ به. لَصِقَ/ خوینه که ی پیوه (نوسا، مهیی).
- تَجَسَّدَ: صار ذا جَسَدٍ/ دروست بو، ته نی کرد،
 نه نداربو.
- جَسَّدَ: الدَّمُ اذا يَبَسَ/ خوینی (مهییو، وشکه وه بو).
- جَسَّدَ: جَسَم/ لهش، تن، قالب، جهسته.
- مُتَجَسَّدَ: ذو جَسَدٍ/ نه ندار.
- جَسَر:
- جَسَرَ على الامر: اقدم/ دهستی پی کرد، بوی چو.
- جَسَرَ: بَنَى جِسْرًا/ پردی دروست کرد.
- جَسَرَ: تَجَاسَرَ: تطاول/ دهست یا دم دریژی کرد،
 بهره نگاری کرد.
- جَسَرَ: اِجْتَسَرَ: عَبَّر/ په پیه وه.
- جَسَرَ: شَجَعَ/ هانیدا.
- جَسَّارَة: جَوَّارَة/ توانایی، نازایی، نازاییه تی، زات کردن.
- جَسَّارَة: جَسَّار/ شجاع/ نازا، به زات، به توانا، به جهرگ،
 بی په روا، گوستاخ.
- جَسَّار: شَدِيد الجَرَاءَة/ زورنازا، هیچ نه ترس، بی بیم، بی په روا.
- جَسَرَ: قَنَطَرَة/ پرد.
- مُتَحَرِّك/ پردی بزوک.
- مُعَلَّق/ پردی هه لواسراو.
- البناء/ جیسر.
- البناء/ داربهست.
- جَسَم:
- جَسَمَ: عَظَمَ/ گوره بو، زل بو.
- جَسَمَ: عَظَمَ/ گوره ی کرد، زل کرد.
- جَسَمَ: بالغ/ پیوه نا، فیشالی کرد.
- تَجَسَّمَ: صار جَسِماً/ گوره بو، قالبی بهست.
- جَسَمَان. جَسَم: جُثْمَان/ تن، لهش، جهسته.
- جَسَم: بَدَن/ تن، لهش، داروبار، جهسته.
- جَسَمَ: مَادَّة/ توخم.
- جَسَمَ: كُثْلَة/ قه باره.
- جَسَمَ: شَكْل/ شتیه، دیهن.
- جَسِیم: عَظِیم/ گوره، زل.
- جَسَمَ: ضَخْم/ که ته، زه به للاح، تیکسمر او.
- جَسَمَ: بَدِین. سَمِین/ قه لو، تیک سمر او، تن و
 مه ند، خرو (په، خه بان، خول).
- جَسَامَة: عَظْمَة/ گوره یی، گرنگی.
- جَسَامَة: ضَخَامَة/ که ته یی، گوره یی، زه به للاحی.
- مُجَسَّم/ نه ندار.
- جَسِیمَة/ ته توکه.
- جَس:
- جَسَّ. اَجَسَّ: دَقَّ و كَسَرَ/ کوتای، تیکی شکان،
 هاری.
- جَسَّة الصوت: بَحَّة/ دهنگ نوساوی، گری، زری.
- اَجَسَّ: غلیظ الصوت/ دهنگ زل، گری، دهنگ گری.

- صوت أَبَحْ / دهنگی نوساو، دهنگ نوساو، زپی.
جَشِيش: طحين خَشِن / ناردی زیر، برپیش.
مَجَشْ: مَجَشَّة / رَحی / ده ستار.
جشا:
جَشَأْ: تَجَشَأْ: اخرج من فمه الجُشَاة / قَرَقِيتَه ی
دایه ره.
جُشَاة: جُشَاء: ریح یُخْرِج من الفم مع الصوت / قَرَقِيتَه.
جشم:
جُشَم: طَمَع / چَلِيسی کرد، نه وسنی، چاوجنۆکی کرد.
جُشَم: طَمَاع / چَلِيس، نه وسن، چاوجنۆک، چاوبرسی.
جشم:
جُشَم: تَجَشَم: قاسی المشقة / چِيزتی، سزای چه شت.
جُشَم: جُشَم: الامر الثقيل / سزا.
جص:
جَصَصَ الجِرْو: فتح عينيه / چاوی (پشکوت، کرایه ره).
- البناء: طلى بالجص / که چکاری کرد، سپی کاری کرد.
جَص: جَص: جَبس / که چ.
جَصَاص: بائع الجص / که چ فروش.
جَصَاصَة: مُصَنِّع الجص / کوره ی که چ.
جع:
جَعَجَع: أَجَلِب / ژاوه ژاوی کرد.
- البعير: برك / چۆکی دادا.
- بالفهریم: طالبه و ضيق عليه / سه ری کرده سه، ته نگاری کرد.
جَعَجَعَة: صوت الرحى / کړه ی ده ستار، هارپه ده ستار.
- : جَلِبَه / ژاوه ژار، قاروقیز.
- بلا طخن / يُقال للجبان او البخيل يوعِد ولا ينجِز / فشه که ر، خو هه ل کیش.
جعب:
جَعْبَة: كِنَانَة / مه گبه، خورج، توره که ی تیر.
جعد:
جَعَدَ الجلد و الثوب وغيرهما: غَضَنَ / لۆچی کرد، چرچی کرد، ژاکانی.
- الشعر: مَوَّج / لولی کرد.

جَعَدَ: تَجَعَدَ الجلد و الثوب: تَغَضَّنَ / چرچ بو، کرژیو، لۆچ بو، ژاکا، هه ل قرچا.
جَعَدَ من الشعر: مَتَمَوَّج / لول.
- في الجلد او الثوب: مَغَضَّنَ / چرچ و لۆچ، کرژ.
- اليد: بخيل / بیسکه، به رچاوته نگ، ده ست قوچاو.
رَجَل - : لثيم / رزد.
مُجَعَد: مَخَضَّنَ، مَتَمَوَّج / کرژ، کرژ، لول، چرچ و لۆچ، لۆچ، ژاکاو.
جبین - / ناوچه وان کرژ.
جعر:
جَعَرَ السِّنْع: تَقَوَّط / بیسایی کرد، گوی کرد.
جَعَرَ: جَار / نه رانی، زیرکانی.
تَجَعَرَ: شَدَّ وسطه بالجعار / پشتینه ی خو ی به گوریس به سته ره.
جَعَرَ: نَجَو السِّنْع / بیسایی یا گوی شیر.
جَعَار: ابو جَعَار، ام جَعَار: ضِع / که متیار، گوکر.
ابو جَعَرَان: جَعَلَ / قَالَوْنَجَه ی ده شت که ته رس کونه کاتره، گوخلینکه.
جَعَار: حَبِل يَشُدُّه المستقى عند نزوله الى البئر / گوریس، نه و گوریسه ی که له پشت هه ل نه کیشری له کاتی خو شۆرپ کردنه وه دا.
جَعَلَ:
جَعَلَ: صَنَعَ / دوستی کرد، پیتی هیتا.
- : ظَنَ / وای زانی.
- : صَيَّرَ / کردی به ..
- : وَضَعَ / داینا.
- : أعطى / دایه، پییدا.
- : يَفْعَلُ كذا: شرع / دهستی پی کرد.
- له كذا: عَيَّنَهُ / داینا، دایمه زراند.
جَعَلَ: جَعَالَة: جَعَال. اجرة / کرئ، مز، رۆژانه.
- : جَائِزَة / خه لات، به خشیش.
- : عَمُولَة / پیشه کی.
جَعَالَة: رَشْوَة / به رتیل.
جَعَال: خِرْقَة تُثَرَّل بها القدر / ده سگره، ده زگره.
جَعَلَ، جَعْلَان: ابو جَعَرَان / خلینکه، گوخلینکه، کارۆک.
جَعَا:

جَعَّة. بیره: خمر الشعير/ بیره، ناوی جَو، سرخوشکار.

جفر:

جُغرافیا. جُغرافیا. جُغرافية/ جوغرافیا.

جف:

جَفّ: يَبِس/ وشك بوه وه، كزبوه وه.

جَفَّف: يَبِّس/ وشكى كرده وه.

جَفَّاف: يَبُوسَة/ وشكى.

جاف. جفيف: يابس/ وشك

تجفيف: تنشيف/ وشك كورنه وه، وشك بونه وه.

مُجَفَّف، مُنَشَّف/ وشك، وشك كراوه.

مُجَفَّف، مُجَفِّفَة: آلة التجفيف/ وشكار.

جفيف: مايبس من النبات/ وشك كراوه، وشكه بو.

تَجَفَّف: آلة للحرب يُقَى بها كالدرع/ زرنجه.

جفجفة. صوت الثوب الجديد/ ورشه.

جفل:

جَفَلَ: أَجفل/ نَفرو شَرَّد/ مهلى تيزان، به له سه بو.

- : - . قَرَأَ راجه نى، راجله كى، راپه پى،

سله ميه وه.

جَفَلَ: جَفول/ راجه نى، راجله كى، راپه پى،

سله مينه وه.

اجفيل: جَبان/ ترسنوك.

جَفَّال: رَغوة/ كه ف.

جفن:

جَفَن: غطاء العين/ پتلو، په لك.

- : غمد السيف/ كالان، كئيلان.

جَفَنه: القصة الكبيرة/ له كن، ته شت.

جفا:

جَفَا. جافى: ضد واصل/ فه راموشى كرد،

گوپى نه دايه، كه م ته رخه مى كرد.

- : اجفى: اَثَعِب/ هيلاكى كرد.

- : حَشَن/ رهق بو، وشك بو، دل رهق بو.

تَجافى. تَنَحَّى/ لاجو، دوركه وته وه، خوى لادا.

جَفَو. جَفوة. جَفوة. جَفاء: غلبظ في المعاشرة/

لالوتى، دل رهقى، سزادان، به ته نكه وه نه هاتن،

فه راموش كردن.

جَفاء: غلاظة/ دل رهقى، سزادان.

جاف: حَشِن/ دل رهق، توپه، تپق.

جل:

جَلّ: تَقَدَّمَ في السِّنّ/ چوه ساله وه، پيربو.

- قَدَرَه: عَظْمَة/ گه وره كرده، شكودارى كرد. رِزنى لى

نا.

- الشىء: اخذ مُعْظَمَه/ به شى زدرى برد، زدره كه ي

برد.

- : تَجَالَ عن كذا: تَنَزَّه و تَرَفَّع/ روسوريو، روسود

دهرچو.

- : خرج من بلد/ رهوى كرد، راي كرد، ده رچو،

رويشت، ناواريه بو.

- الفرس. البسه الجَلّ/ كورتانى لى كرد، زينى كرد.

جَلَل: غَطَى/ داي پوشى.

- : أَجَلَ عَظْم/ گه وره كرده، شكودارى كرد، رِزنى لى

نا.

- . - . كرم. بَجَلَ/ رِزنى لى، رِزنى گرت.

- . - . عن كذا: تَنَزَّه و تَرَفَّع/ روسوريو، روسپى

دهرچو.

جَلّ. وَرَد/ گول، گوله باخ.

- : أَوَجَّلَة الشىء: مُعْظَمَه/ به شى زدر، به شيه

زدره كه ي.

جَلال: سناء/ سه ربه زنى، مه زنى.

- : جَلالة: عَظْمَة/ شكو، مه زنى.

صاحب الجلالة/ خاوهن شكو.

جَلَلّ. جَلّى: عظيم. هام/ گه وره، مه زن، شكودار.

جَلّة. جَلّة. جَلّة الحيوان: بعر/ پشقل، ته رس،

پيسايى، ريخ، پييين، ته سه قول.

جليل: عظيم/ گه وره، شكودار، مه زن.

- : مُحْتَرَم/ به رِزَن.

- : جَلّ مُسَنّ/ به سالاجو، پير.

صاحب المقام الجليل/ خاوهن شكو، پياوماقول،

به رِزَن، شكودار.

تَجَلّة. اِكْرَام/ رِزَنگرتن، شانازى.

جَلّ من المتاع: بَسْط و اَكْسِيَة/ راخه، پيخه ف.

جالية. جالّه: الجماعة المستوطنة في غير اوطانها/

ناواريه، ناواريه كان.

مَجَلّة: صحيفة دُورِيّة/ كئوار، گؤزار.

جَلَب:

جَلَبَ: اَحْضَرَ/ نامادهی کرد.

- : جَاء بِكَذَا/ مِثْنًا.

- عَلَيْهِ: سَبَبٌ/ بُو به مَوَى، توشی کرد.

- الْجَرَحَ: رَبَى جَلْبَةً. بَرِيء/ قه تماخه‌ی به‌ست،

وشکی کرد، گوشته‌وزونی کرد.

- النَّظَرَ: جَذَبَهُ/ سهرنجی را کِشَا.

- (جَلَبَ لَاهِلَهُ: كَسَبَ/ بَوی په‌یاکردن، ده‌ستی كه‌وت.

- (جَلَبَ الْقَوْمُ: تَجَمَّعُوا/ كُزبونوه.

- (الْقَوْمُ: صَجَّوْا/ كردیان به ژاوه‌ژاو.

- (الْدمُ: تَخَثَّرَ/ مه‌ی.

- (إِجْتَلَبَ: اسْتَجَلَبَ: استورد. جَاءَ بِهِ/ هاوردی،

مِثْنًا.

- : حَصَلَ عَلَيَّ/ ده‌ستی كه‌وت.

جَلَبَ: إِحْضَارُ/ ناماده‌کردن، مِثْنًا.

- : تَسَبُّبٌ/ بونه‌مَو.

- (إِجْتَلَابَ: اِكْتِسَابَ/ ده‌سكه‌وتن، په‌یاکردن.

- (اسْتَجْلَابَ: اسْتِیرَادَ/ هاوردن، مِثْنًا.

جَلَبَ. جَلِبَ. مَجْلُوبٌ: مَا يُجْلَبُ مِنْ بِلَدٍ إِلَى بِلَدٍ/ مِثْرًا.

- (جَلْبَةً: ضَوْضَاءَ/ ژاوه‌ژاو، ده‌نگه‌ده‌نگ،

قاروقیز.

جَلْبَةً: قَشْرَةُ الْجَرَحِ عِنْدَ الْبَرِّ/ قه تماخه، تَوَيْخَ.

جَلَابٌ: تَاجِرٌ/ بازرگان، مِثْنًا، به‌یَن.

- (نَحَاسٌ: مَنْ يَجْلِبُ الْعَبِيدَ/ به‌نده‌مِثْنًا، بازرگانی

به‌نده.

- (الْمُصَوِّتُ السَّيِّءُ الْخَلْقُ/ بِنِ حَيَا، بِنِ ثَابِرًا،

ژاوه‌ژاو‌كه‌ری بِنِ ثَابِرًا و ره‌وشت پیس.

جَلَابِيَّةٌ. جَلَبَابٌ: رِداءٌ عَرِيضٌ/ كراسی پان و پَوِی،

دیزداشه.

جَالِبٌ: مُحَضَّرٌ/ مِثْنًا، ناماده‌كه‌ر، پِنَك مِثْنًا.

مَجْلِبُهُ: مُسَبِّبٌ/ مَو، هاندەر.

جَلَبَابٌ: ثَوْبٌ وَاسِعٌ/ دیزداشه، كراسی پان و پَوِی.

جَلَابٌ: ماءُ الْوَرْدِ/ گولارو

- : شَرَابٌ خُلُو/ شه‌ریه‌ی گولارو.

جُلْبًا: نَبَاتٌ شَبُّ اللَّيْلِ/ لاله‌باس.

جَلَجَلٌ: جَلْجَلُ الرَّجُلِ: صَوْتُ شَدِيدٍ/ قِيزَانِی، هاواری

کرد، نه‌پانی.

- (الصَّوْتُ: دَوَى/ ده‌نگی دایه‌وه، ته‌قیه‌وه.

جَلَجَلَةٌ: تَرَدُّدُ الصَّوْتِ/ ده‌نگ دكه‌وه، ته‌قیه‌وه‌ی ده‌نگ.

مُجْلَجِلٌ: حَادُ النِّقْمَةِ/ ده‌نگ تیژ، ده‌نگ زولال.

جُلْجُلٌ: جَلَجَلَةٌ: جَرَسٌ صَغِيرٌ/ زه‌نگوله.

- : شَحَاذُ الْعَيْنِ/ رِیْبِيق.

جُلْجُلَانٌ: سَمْسَمٌ/ اوک‌زبَره/ كنجی یا گزنیژ.

جَلَحَ:

جَلَحَ: سَقَطَ شَعْرَةٌ/ سهری روتابه‌وه.

أَجْلَحَ: (أَصْلَحَ/ روتاو، بِنِ توك.

شور - : لَا قَرْنَ لَهُ/ گای بِنِ شاخ.

سطح - : لَمْ يُخْجَزْ بِجِدَارٍ/ گای بِنِ شاخ، سهریانی بِنِ

ستاره.

جَلَحَ:

جَلَحَ الْمَوْسُ عَلَى الْحَجَرِ: حَدَدٌ وَ صَقْلٌ/ له‌مه‌سایدا، تیژی

کرد.

- - : عَلَى الْجِلْدِ/ له‌قایشی دا، به‌قایشیا مِثْنًا، تیژی

کرد.

مَجْلَحٌ: آتَةٌ حَدِّ السَّكَاكِينِ/ چهرخ، مه‌سان.

جلد:

جَلَدٌ: جَلَدُهُ بِالسَّوْطِ: ضَرْبُهُ بِهَا/ به‌قامچی لَیْدا،

فه‌لاقه‌ی کرد، جه‌لده‌ی لَیْدا.

جَلَدٌ: كَانَ ذَا صَلَابَةٍ/ پته‌بو، به‌رگه‌ی گرت، به‌نارام بو.

جَلَدٌ: (أَجَلَدَ: تَجَمَّدَ بِالْبُرُودِ/ به‌ستی، كُزبو.

جَلَدٌ: (أَجَلَدَ: جَمَدٌ بِالْبُرُودِ/ به‌ستانی، مِثْنًاوه‌یه‌كه‌.

- (الْكِتَابُ: الْبَسْمَةُ الْجِلْدُ/ به‌رگی تی‌گرت، جزوبه‌ندی

کرد، له‌به‌رگی گرت.

تَجَلَّدَ: صَبَرَ عَلَى الشَّدَةِ/ نارامی گرت.

جَالِدٌ: صَارَعَ/ زَروانی گرت.

- ه - : تَجَالَدُوا/ إِجْتَلَدُوا بِالسَّيْفِ: تَضَارَبُوا/

شیربازیان کرد.

جَلَدٌ: الضَّرْبُ بِالسَّيْطَانِ/ به‌قامچی لَیْدا،

فه‌لاقه‌کردن، جه‌لده‌ی لَیْدا.

- : الشَّدِيدُ الْقَوَى/ به‌زه‌بزو ژونگ، به‌مِيز.

جَلْدَةٌ: مَجْلَدٌ: مَجْلَدَةٌ: مَجْلَادٌ: سَوْطٌ/ قامچی.

- : ضَرْبَةُ سَوْطٍ/ فه‌لاقه‌کردن، داركاری کردن،

جه‌لده‌ی لَیْدا.

جلد: غِشَاءُ كُلِّ جِسْمٍ/ پیست، چهرم، تویكل، به‌رگ، كاژ.

- الانسان / پیست، چهرم.
- الحيوان قبل الدنغ / پیست، کهول.
- مدبورغ / چهرم، گلاس، میشن، قهناخ، سهختیان، پیسته.
- غلاف / بهرگ.
- اللیة / بهردوگ.
- الحیة / سیلاخ / کار، کار، مار.
- جلدة العشرة والاقریاء / خرم و خویش. کس و کار.
- ابن جلدتک: منکم / له خوتانه، له خزمانتانه، کس، خوتانه.
- هم من جلدتنا: من عشرتنا / له خومان، خرم، کسن، خویشن.
- جلد: جلاده: صبر / نارام، نارام گرتن، تاقه.
- القوة و الشدة / زهبر و زنگ.
- السماء او القبة الزرقاء / ناسمان.
- جلید: ذو القوة و الصبر / بهمیزو به نارام.
- عکس بلید / وریا، زیر، زیرهک.
- ماء متجمد / سهمول، زوقم.
- جبل - / شاخه به فرین، سهموله شاخ.
- مركبة ال - / مزلجة / خلیسکه.
- التزلیع علی ال - / به فره خلیسکن.
- جلادة: اکداس من الجلید / بهسته لهک.
- جلیدی: بهستو.
- العصر ال - / ده مهی بهستو.
- جلاد: تاجر الجلود / پیسته فروش.
- الذي يضرب بالمجلد / المعذب / جهلده لوئده.
- فلاحه کمر.
- منفذ حکم الاعداد / سه رب، بکوژ، خنکینره.
- پیاو کوژ، جهلاد.
- مجلد الكتب: قطاع / بهرگ تن گری، جزویه ندکار، سه حاف.
- مجالد: مصارع / نذران باز، پاله وان.
- مجالدة: مصارعة / نذران بازی، پاله وان بازی.
- تجلید الكتب: تغلیف. حبک الكتب / بهرگ تن گرتن، جزویه ندکردن، شیرازه کردن.
- الحیطان: تکسیه / دیوار پوشین، تخته بهنگ، تن گرتن، روکش کردن.

- الماء و السوائل: تجمید / بهستن.
- مجلد: مجمّد / بهستو.
- كتاب محبوك / بهرگ تن گریا، جزویه ندکار.
- كتاب او جزء منه / جلد، بهند، بهست، بهرگ، بهرتوک، بهشیک له بهرتوک.
- عظم - : لم يبق عليه الا الجلد / هره پیسته که ی ماوه، پیسته که ی به نیسفانه که یوه نوساوه.
- جلد:
- جلد (جمع مناجد). الفار الاعمی. خلد / مشکه کویره.
- جز:
- جز: شد طرفه / سه ره که ی گریدا.
- جلاز: جلازة: السیر المشدود في طرف السوط / گری سه ری قامچی.
- جز: ذهب مسرعا / چابوکانه بوی ده رجو، به جرت و فرت بوی ده رجو.
- جزو: كان يخف في ذهابه و مجيئه / لهش سوک و چابوکانه هاتو چوی ده کرد، جرت و فرتی کرد.
- جزو: خفة في الذهاب و المعجى / لهش سوکی له مات و جزدا، جرت و فرت کردن.
- جلواز: جلوازه / بهر دهست، کاسه لیس، چلکاو خور، نیش کار.
- جلس:
- جلس: قعد / دانیش.
- اجلس: جلس: اقع / دای نا، داینیشان.
- جالس: قعد مع / لهگه لی دانیش.
- استجلس: طلب منه الجلوس / دانیشی لی کرد، دانیشتنی لی خواست.
- جلسة: المرأة من الجلوس / دانیشتنک.
- جلوس: قعود / دانیشتن.
- مجلس: جلسة رسمية / کوپونه وه، دانیشتن، کوپرتن.
- جلس: رفيق / هاوپی، هاوده م، یاوه.
- جلسة: هيئة الجالس / چۆنیه تی دانیشتن.
- جلسة: كثير الجلوس / نذر داده نیشتن، نیشته ک، نیشوک.
- جالس: قاعد / دانیشتنو.

- مجلس: موضع الجلوس / نیشته، شوین دانیشتن،
 کوی، نه نجومه، دوانگه، کرمیته.
 جَلَط: -
 جَلَط: حَلَف و كَذَب / سویندی خواردو دروی کرد،
 به درق سویندی خوارد.
 - السیف: سَنَه / هالی کیشا. شمشیره کی هالی کیشا.
 - الجلد: خَدَش و نَزَع / روشانی، دایمالی،
 پیسته کی دمالی، گروی.
 - الرأس: حَلَقَه / پاک سه ری تاشی، سفری کرد،
 کردی به که له شه ک.
 جَلَط: خَدَش و نَزَع / روشاندن و پیست دمالین.
 مَجْلُوط: مَسْحُوح / روشاو، پیست دمالراو.
 جُلُطَة: جُرْعَة خَاثِرَة مِنَ اللَّيْلِ الرَّائِبِ / ماستی بزپکاو
 که بوه به تو به ل.
 - دَمَوِيَّةٌ: تَخْتَرُ جُرْعَةً مِنَ الدَّمِ فِي الْوَرِيدِ / خوین
 مهین له خوین میتا.
 جُلُوط: إِمْرَأَة جُلُوط: قَلِيلَة الْحَيَاءِ / تافره تی روه ل
 مالراو، بن حیا.
 جَلَع: -
 جَلَعُ أَجْلَع: كَانَ قَلِيلَ التَّرْبِيَةِ / بن حیا بو، بن تریبه
 بو.
 جَلَع: أَجْلَع. جَلَعَة. جَلَعَاء: لَا تَنْظُمُ شَفَاةً عَلَى
 اسفانه / به وانه نه لاین که ده میان جوت نابی، دم
 کرلوه.
 جَالَع: جَلَع. قَلِيلَ الْحَيَاءِ / بن حیا، زمان پیس،
 بن نابو.
 جَلَف: -
 جَلَف: قَشَر. نَظَف / پاکی کرده وه، ساویه وه، شوقی
 بن هه ل میتا، سیلی کرد.
 - إِبْجَلَفَهُ الدَّمَرُ: انْهَبَ مَالَهُ / لات کهوت، هیچی نه ما.
 جَلَف: الْبَدَنُ لَا رَأْسَ عَلَيْهِ / لاشی بن سر.
 - الظرف و الوعاء / دفر، قاپ.
 - الاحمق / که مزه، تی نه گیشتر. وشک،
 کوسته بابی.
 - حرف الرغيف / قهراخه کولیره.
 - جَلِيف: الْفَلِيطُ الْجَافِي / دل رهق و بی
 به زهی، زدر وشک.
 - : الظالم / زدردار، ستم کار.
 جَلَم: -
 جَلَمُ الصَّوْفِ: جَزَه / خوریه که ی بریه وه.
 جَلَم: مَقْصُ الْجَزْ / برینگ، هورینگ.
 جَلَمَد: جَلَمُود: صَخْر / بهرد، زدرهق، حه لان.
 جَلَا: -
 جَلَا: صَقَل / تیژی کرد، له هه سانی دا، ساف و لوسی
 کرد، ساویه وه، ساوی دا.
 - عنه الهم: اِزَالَهُ / خمی ره وانه وه.
 - عنه كذا: دَفَعَ / لیتی دور خسته وه.
 - الامر: اَوْضَحَهُ / ناشکرای کرد، رونی کرده وه،
 ده ری خست، به که لای کرده وه.
 - اجلى عن: رَحَلَ / کوچی کرد، رهوی کرد، چولی
 کرد.
 - المجلى: تَجَلَّى: اِنْضَحَ / ناشکرایو، رن بوه وه،
 ده رکهوت، زانرا.
 - النحل: دَخَنَ عَلَيْهَا / قانگی دا.
 - البصر بالكل: رَوَّهَ / رشتی به کل، چاوی رشت.
 اجلى: اِنْبَعَدَ طَرْدًا / ده ری کرد، دوری خسته وه، پیتی
 به جی میشت.
 - اجلى عن كذا: اِنْتَهَى بِكَذَا / بوه کوتایی هات.
 - : اِنْصَقَلَ / ساویه وه، تیژیو، ساف و لوس بو.
 تَجَلَّى: ظَهَرَ و اِنْكَشَفَ / ناشکرایو، رن بوه وه،
 ده رکهوت، زانرا.
 تَجَالَى: اِنْكَشَفَ كُلُّ مَنْهُمْ لِصَاحِبِهِ / له به که ناشکرا
 بون.
 استجلى: اِسْتَكْشَفَ / که را، پشکنی، که راپه دواي.
 جَلَى: جَلَو: صَقَلَ / ساوینه وه، تیژکردن، ساف و لوس
 کردن.
 جلاء: وُضُوح / ناشکرایو، رونی، زانراوی، دیار.
 - : رَحِيل / رهو، کوچ، رهو کردن، کوچ کردن،
 به جی میشتن.
 إجلاء: اِنْسَحَاب / کشانه وه.
 - : تَخْلِيَة / چول کردن.

جَلِي: واضح / ناشکرا، روڻ، زانراو، ديار.
 جَلِيَّةُ الامر: الخَبْرَاليقين / هوائي راست.
 - الامر: مظهر من حقيقته / شو راستي ڪه
 ناشڪرايو.
 جَلِيًا: بوضوح / به ناشڪراي، به روڻي.
 تَجَلَّ: ظهور / ناشڪرايوڻ، ده رڪوٽن، پڻ زانين.
 جَلًا: وضوح / ناشڪراي، روڻي، زانراوي، ديار.
 ابن - : واضح / ديار، ناشڪرا.
 ابن - : الصنح / به ياني.
 ابن - : القمر / مانگ.
 جَالِيَّةُ الجماعة المستوطنة في غير اوطانها / ٿاواره،
 ٿاواره ڪان، نيشتجن له نيشتمانى تردا
 جَلَاء: ڪحل / ڪل.
 جَلَوَة: هَدِيَّة الزواج / ديارى دواى شوى پهرده.
 جم:
 جَمَّ جَمَّ: تَجَمَّ: كَثُر / ٿڌيو.
 - : - : ملاه لحافته / ليوان ليوي ڪرد، پري ڪرد.
 - : اَجَمَّ: اراج / پشوى پيدا، حواءيه.
 - : تَجَمَّ / ڪوبه وه، ڪوبه توه.
 - : دنا وچان / ڪاٽي هاتوه، وه ختيه تي.
 اِسْتَجَمَّ الماء: تجمّع بكثره / ٿاو ٿڌ بوه، ٿاو ٿڌ
 ڪوبه توه.
 - : عافيته: شُفِي. اِسْتَرْجَع قُوَّتَهُ / پشوى دا،
 هاتوه سرخوي، چاڪ بوه وه.
 - : ت الارض: خرج نبتها / سهوڙ بو، شين بو، روا.
 جَمَّ جَمَّ: الكثير من كل شيء / ٿڌي، ٿڌ له هر شئيڪ.
 - : غفير: عدد كثير / خه لکيڪي ٿڌ.
 - : النشاط: النشاط الكثير / چالاڪي، چابوڪي،
 چوستي، گورجي.
 جَمَام: معتلبيء للحافة / ليوان ليوي، ٿڌي، ليوان.
 استجمام الراحة: استرجاع القوي / پشودان، هاتنوه سرخو.
 اَجَمَّ: لاقرن له / بي شاخ، ڪڙل.
 - : مُحارِب لا سلاح له / شه پڪري بي چهڪ،
 جهنگاوه ري بي چهڪ.
 جَمَجَمَّ: تَجَمَجَمَّ الكلام: لم يبينه / پچرچر قسه ڪرد،
 نه پيزگان، له بر خويه وه نه دوا.

جُمُجُمَة: قحف / ڪاسه ڪاسه، ڪوچه له ڪاسه، ڪاپول.
 جمع:
 جَمَعَ الحصان: تغلب على راكبه و ركض / ياخي بو،
 به له سهو، سرڪيشي ڪرد، هائي تيزان.
 - الرجل: ركب هوا / شوين ٿاره زوى خوي ڪوت،
 دواى هوهس ڪوتوه، ياخي بوه.
 - ت المرأة زوجها: هجرته / ٿورا، ميڙده ڪي
 به جي ميشت، مائي به جي ميشت، وزي له مال و ميڙده ڪي
 هيتا.
 جامع: جَمُوح: عَنيد، عاصي / ياخي، راڪردو،
 به له سه، سرڪيش، هه له ت، قير سجهه.
 الجامع من الحصان / سرڪيش.
 - من النساء / ٿورا، هه لاتو.
 جَمَاح: جمايح: المنهزمون من الحرب / ياخي،
 راڪردوان له جهنگ، فيران.
 جمايح: هوى / ٿاره زو، هوهس، خه يال.
 كَبَح - ه: قمع هواه / داي مرڪانه وه، دابيني ڪرد،
 ٿاره زوى شڪاند. له خه يالي دا، له لوتي دا، لوتي شڪان،
 راي هيتا.
 جمد:
 جَمَدُ الماء: صار جليداً / بهستي، بو به سه مؤل.
 - الدم: تَبَّس / مهبي، بهستي، وشك بوه وه.
 - : اجمد: بخل / پيسڪي ڪرد، چليسي ڪرد.
 - عينه: اِنْقَطَعَ دمعها / وشكي ڪرد، ٿاوي چاوي وشكي
 ڪرد.
 جَمَد: يَبَس / رهق ڪرده وه، وشكي ڪرده وه.
 - : خَثَر / مه ياني.
 - بالبرودة: لَجَمَد: صَيَّرَهُ يَجْمَد / بهستاني، ڪري به
 سه مؤل.
 - الاموال المنقولة: اوقفها في المصروف /
 وهستاني، دهستي به سهرارگرت، پاره ڪاني نواند.
 جَمَد: يَبَس / وشك بوه وه، رهق بو، رهق هه لات.
 - : تَجَمَدَ: تَبَّس / رهق بوه وه، وشك بوه وه.
 - : الدم: تَخَثَّر / مهبي، بهستي.
 - : المزيج السائل: عَقَد / بيزيڪا.
 - ت يده: بخل / پيسڪي ڪرد، چليسي ڪرد.

جَمَدٌ. جَمَدٌ. الماء الجامد / ناوی به ستو.
 جَماد: ارض / زهوی، خاک.
 - : مالا حياه له / بِن رُوح، بِن گيان.
 - الکف: بخیل / پیسکه. چلّیس.
 عَيْنٌ - : لا تَدْمَع / فرمیسک ناکا، چاوی بِن فرمیسک.
 سَنَة - : لم یصِبا مطر / سالی وشک، بِن بارانی.
 جامِد: صلیب / رهق. وشک.
 - : مُتَجَمِّد / به ستو.
 - : خاشِر / مہیو.
 - : عديم الحركة / بِن جولہ، نہ بزیو، نہ بزوک.
 جُمود: عدم حركة / بِن جولہ یی، نہ بزیوی، نہ بزوکی.
 - : قصور ذاتی / سستی.
 - : جُمودَة: صلابَة / متانَة / رهقی، پتہوی.
 تَجَمُّد بالبرودة / به ستن، بون به سه مزل.
 - : تَخْشُر / مہین.
 تجميد / به ستن، به ستانن.
 مُتَجَمِّد بالبرودة / به ستو.
 - : خاشِر / مہیو.
 المنطقة المتجمدة الشمالية / مہریمی به ستوی باکور.
 - - الجنوبية / مہریمی به ستوی
 باشور.
 مُجَمَّد / به ستو.
 إجماد / به ستن.
 ضد ال - / دژ به ست.
 درجة ال - / پلہی به ستن.
 مُجَمَّدَة / به ستن، به ستین، سه مزلگه.
 جمر:
 جَمَر. اَجْمَر. جَمَر. اِسْتَجَمَر القوم على امر: تجمِعوا
 و اِنْضَمُّوا / کربونه وهو یه کیان گرت.
 - ت - ت المرأة شعرها: جمعتها الى السواء و
 عقدته و لم ترسله / پرچی له دواوه (به ست، گریډا).
 - اللحم: وضعه على الجمر / برزانی، خستیہ سر ناگر.
 - النخلة: قطع جَمَارَها / کرؤکی دارخورما که ی
 دهرمیتا.
 جَمْرَة: اِنْضَمَام القوم يداً واحداً / یه کیه تی،
 کربونه وهو یه کیه تی.

- : بَصُوَة نار / پشکو، سکل، پزلو، په نگر.
 - خَبِيْثَة: خُراج فُتاك مميت / نارنگ، تیراوی.
 - : حَصَاة / چه، ورده به رد.
 مِجْمَرَة النار: موقد / ناگردان، کوانو.
 - البخور: مِبْخَرَة / ناگردانی بخورد، بخوردان.
 جَمَر: نار متقدَة / ناگری گهش، پشکو، سکل.
 على احر من الجمر: على نار / له سه ر ناگر، زدر
 به په له.
 مُجَمَّر: مُحَمَّس / برژاو.
 جَمَار: جَمَاعَة / کره ل.
 جَمَار الحَجّ: الحَصَى التي يَرْمِي بها الحُجَّاج / به ردی
 ره جم کردن.
 جَمَار. شحم النخلة / کرؤک، ناوکرؤکی دارخورما.
 جَمِيرَة: ضفيرة / پرچ.
 ابْن جَمير: الليل المظلم / شه وه زهنگ.
 ابنا جَمير: الليل و النهار / شهو روژ.
 جمرک. دائرة المكوس / گومرگ، روژی.
 رسوم جمرکية / باجی گومرگ، باجی روژی.
 جمس:
 جاموس / گامیش.
 عجل ال - / په لځ، پالاخ، په رخ.
 جمش:
 جَمَش الراس: حَلَقَه. ازال شعره / سه ری تاشی،
 توکه که ی لی کرده وه.
 جَمَش: دغدغ / ختوکه ی دا.
 جَمِيش: مُزِيل الشعر. نوره / دارو.
 تجميش: دغدغه / ختوکه دان.
 جمع:
 جَمْع: لَمْ. ضَمَّ / کرؤی کرده وه.
 - : حَصَد / درويه وه، رنی، چنی.
 - : وصل. وَحَد / گه یانیه، خستیہ پال، به ستنی
 به یه که وه. یه کی خستن.
 - : حَشَد / که که ی کرد، خستیہ سه ریه ک، کره لی
 کرد، گردی کرده وه.
 - : بينهم: وَحَد / کرؤی کردنه وه، ناشتی کردنه وه.

- الإسم: جعله في صيغة الجمع/ كوى كرده‌وه،
 كردى به‌كو.
 - الجمعُية/ كوى كرده‌وه، بانگى كردن بؤ
 كويونه‌وه.
 - الحروف في الطباعة/ ريزى كرد، ريكى خست.
 - كتاباً: صَنَفَهُ/ ريكى خست، پيكى هيتنا، دروستى
 كرد.
 - جامعة: إتفق معه/ له‌گه‌لى ريك كه‌وت، پيك هاتن.
 - جامعتها: وَطَّئَهَا/ گای، لاقه‌ى كرد، راي بوارد له‌گه‌لى،
 لئى به‌پى.
 - اجمع على الامر: عَزَمَ/ بپيارى كردنى‌دا، ده‌ستى
 پى‌كرد.
 - ماكان متفرقاً: جعله غير مُنتشر/ كوى
 كرده‌وه.
 - وا على: إتفقوا/ ريك كه‌وتن، يه‌ك كه‌وتن، يه‌ك
 بپياريان دا، پيك هاتن.
 - اجمع. تَجَمَّعَ: انضم/ چوه پال، كويوه‌وه.
 - - - : إحتشد/ كومه‌ليان به‌ست، كويوه‌وه.
 - به: قابله/ بينى، چاوى پيكه‌وت، له‌گه‌لى كويوه‌وه.
 - اِسْتَجْمَعَ القوم: نهبوا كلهم/ هم‌ميان رويشتن، ياكوه‌يان
 لئى‌كرد.
 - له الامر: تم حَسَبَ مرامه/ وه‌ك خوى ويستى
 وا‌بو.
 - / كوكرده‌وه، خستنه‌پال يه‌ك.
 - الارقام في الحساب/ كوكرده‌وه.
 - العمال/ پاره‌كوكرده‌وه، پاره‌هه‌ل گرتن،
 پاشه‌كه‌وت كردن.
 - الشمل/ يه‌ك بون، يه‌كيه‌تى، يه‌كانگيربون.
 - سالم/ كوى (ساخ، دروست).
 - تكسير/ كوى (شكاو، نادروست).
 - جمعية: قوم مجتمعون/ كويونه‌وه.
 - الكثرة/ زوربه.
 - صيغة ال - في النحو/ كو.
 - ال - الراسي/ تان كو.
 - ال - الافقي/ پؤكو.
 - حاصل ال - / شيكار.

فاتح ال - / نه‌نجام كو.
 يوم ال - : يوم القيامة/ رؤى قيامت.
 - جمعُية. جماعة: إتحاد/ كوپگه، كومه‌ل، كومه‌له.
 - خيرية/ كومه‌له‌ى چاكه‌كارى.
 - عمومية/ كومه‌له‌ى گشتى.
 - الهلال الأحمر/ كومه‌له‌ى خاچى سور.
 - الطيران/ كومه‌له‌ى فروقه‌وانى.
 - مكافحة السل/ كومه‌له‌ى نه‌ميشتنى دهرده باريكه.
 - جمعة: (اسبوع) هه‌فته.
 - : يوم الجمعة/ هه‌ينى، رؤى هه‌ينى.
 - مُجَامعة: لمدة اسبوع/ هه‌فتانه، بؤ ماوه‌ى هه‌فته‌يه‌ك.
 - جماع: وطء/ گان، گان كردن، لاقه‌كردن، به‌پين، په‌واندن.
 - جماعة: زُمْرَة/ ده‌سته، كومه‌ل، كوپ، برادران.
 - جماعى: مُشْتَرِك/ به‌كومه‌لى، پيكه‌وه‌يى، به‌گشتى،
 به‌هاويه‌شى.
 - جميع. جميعاً: كل/ همو، گشت، سه‌راپا، سه‌رجه‌م،
 سه‌رياك، دوايه‌ك، تيكرا.
 - : اجمع. باجمعه/ به‌ته‌واوى، هم‌مان، سه‌راپا،
 سه‌رانسه‌ر.
 - جميعاً: الكل/ سه‌راپا، سه‌رجه‌م، سه‌راسه‌ر، په‌ياپه‌ى،
 دوايه‌ك، سه‌رانسه‌ر، تيكرا.
 - جامع: مُسْجِد/ مرگه‌وت.
 - : الذي يجمع/ كوكه‌ره‌وه، كوگر.
 - : حاشد/ كه‌كه‌كه‌ر.
 - : شامل/ گشت گر، سه‌راپايى، تيكرايى.
 - الكتاب/ ريكخه‌ر، پيك هيتنر، دروست كه‌ر.
 - الكلام ال - / كه‌م وتنى پى مانا، وته‌ى پپوچر.
 - اليوم ال - : يوم الجمعة/ رؤى هه‌ينى.
 - ابو - : مائدة الأكل/ خوان، سيني و خوان، سفره.
 - جامعة: رابطة/ كومه‌له، په‌يوه‌ندگه.
 - الامم: غُصْبَة الامم/ كومه‌له‌ى گه‌لان.
 - : مدرسة عالية/ زانكو، زانستگا.
 - اجمع. جميع: كل/ همو، سه‌راپا، سه‌رجه‌م.
 - اجماع: اتفاق الآراء/ يه‌ك ده‌نگ، يه‌ك بون، يه‌ك رايى.
 - بال - : إجماعى/ باتحاد الآراء/ به‌يه‌ك ده‌نگ.
 - اجتماع: جمعية/ كويونه‌وه، كوزگرتن، كونگره.

- : مقابلة/ چاوپښكوتن، بښن، ديدنه.
- الطريق: ملتقى الطرق/ درپاڼه.
- الأنهر: ملتقى انهر/ دوناوان.
- علم الـ - / كومه ل ناسى، زانستى كومه لايه تى.
- اجتماعى: مختص بالهيئة الاجتماعية/ كومه لايه تى.
- الشؤون الاجتماعية/ كاروبارى كومه لايه تى.
- تجمع جمع: تجمع/ گردبونه وه، كړبونه وه، مؤل بون، نښته سهره كه، تن چران.
- مجمع: مكان الاجتماع/ كوچن، كورگه.
- : جمعية: اجتماع/ كړبونه وه، كونگره، كړې.
- لغوى/ كوزمان، كړې زمان زانى.
- علمى: اكاديمى/ كوزان، كړې زانبارى.
- مجمع جمع: جامع/ حاشد/ كړې، كركړاوه، كه له كه، گرد.
- مجموع جمع: جملة في الحساب/ نه نجامكو، هموى، گشتى.
- : ما جمع/ كوكړلوه، كومه ل كړلو، كه له كه كړاو، كركړد.
- : محصول/ درواو، چنراو، رنراو.
- مجموعة من اى شيء/ كومه لئيك، كومه له، گړ.
- مجمع اجتماع/ كړبونه وه، كونگره، كړې.
- : مكان الاجتماع/ كوچن.
- : جماعة من الناس/ گل، كومه ل، چند كه سيك.
- علم الاجتماع/ كومه ل ناسى.
- جمع: القبضة من الشيء/ چنگيك، پر (چنگ، مشت).
- الكف/ كوله مشت، د ه س و په نجه به نوشتاوى.
- جمال:
- جمال حسن خلقا/ جوان بو.
- جمال: عامله بالجميل/ روى خوش يو له گلي، چاكى له گ ل كړد.
- : صنع جميلا مع/ چاكى له گ ل كړد.
- جملة صيرة جميلا/ جوانى كړد، رازانيه وه.
- تجمال: تزين/ رازايه وه، خوى (جوان كړد، داله ته ل)، خوى نارايشت كړد.
- : صبر على الدهر/ نارامى كړت، خوى پاكړت، دانى به خويا كړت.
- : لزم الحياء/ به حيا دهرچو، به تابرو بو.
- اجمل الشيء: حسنة/ ريكى خست، رازانيه وه.

- في العمل: احسن/ نيشى باشى كړد، به دل نيشى كړد.
- في الكلام: تلطف/ خوش دوان بو، خوش دوى كړد.
- جميل: جميلة/ حسن/ جوان، رازاوه، ره زاسوك، نيسك سوك.
- : فضل/ چاك، پياوړه تى.
- معرفة الـ - : امتنان. الإقرار بالفضل/ پښ زانين، سوپاس گوزارى.
- ناكر الـ - : كنود. جحود/ سپله، پښه زان.
- نكران الـ - : جحود المعروف. عقوق/ سپلې، پښه زانين.
- جمال : حسن/ جوانى.
- إله الـ - : فينوس/ خوى جوانى، فينوس.
- تجميل: تزيين/ جوان كړد، رازاندنه وه، خه مل.
- مُجامل: انيس. لطيف/ خوش دو، زمان شيرين، قسه خوش.
- مُجاملة: مَلَاظفة/ خوش دوى، زمان شيرينى، خوش دوانى.
- على سبيل الـ - / بڼه پوهالت.
- جملة عبارة/ رسته.
- : طويلة/ شارسته.
- : قصيرة/ پارسته.
- : مجموع/ همو، سهرجه م، گشت، تيكړا.
- : كمية/ پر، هه ند.
- : عدة/ زړ، چند.
- شبه - / ده سته واژه.
- جملة الكل/ سهرابا، هموى.
- : بالجملة/ به كومه ل، به ده سته.
- تاجر الـ - / كوفروش.
- بالجملة: البيع بالجملة/ به سهره كه وه، تيكړا، هموى پيكه وه، كوفروش.
- إجمال جمع/ سهرابا، سهرجه م، همو.
- إجمالاً: بوجه الإجمال/ تيكړا.
- إجمالى: عمومى/ تيكړاى.
- مُجمل: خلاصة/ پوخته، كورتيه كى.
- جمال بعير/ وشتر، حوشر.
- : بستانم/ وشترى يه ك كوپاره.

الْجَنَنُ: القبر. الميت. الكفن/ گور، مردو، كفن.
 جَنَان: ظلام الليل/ تاریکی شو.
 - : الامر الخفي/ نهیئی. شاردودهیی.
 - : القلب/ دل.
 ثابت ال - جريء/ نه ترس. به غیرهت.
 جَنِين: المستور/ داوین و دهست پاک.
 - : القبر/ گور.
 - : مافي الرحم/ ناوله مه، کوریه له، پز.
 خلاص ال - / به ردهی مندال.
 علم الاجنة/ کوریه له (ناسی، زانی، شوناسی).
 جَنَّة: فردوس/ به بهشت.
 - : حديقة/ باخچه.
 - : الخلد/ به بهشتی نه مران.
 - : عدن/ به بهشت.
 عُصفور ال - خُطاف/ په په سیلکه.
 جُنَيْنَة: حديقة صغيرة/ باخچه.
 جنائنی. جنائنی: بُستانی/ باخه وان.
 جنون. جنَّة. فساد العقل/ شیتئی، هاری، که للهیی،
 تنك چون.
 - : خماقة/ گه وچی، که ریتئی، که لحرئی.
 - : هياج/ شینگیری، تورهیی، شینوایی.
 مَجْنُون. ذاهب العقل/ شیت، ویت، په تیاره، په ته پی،
 شهیدا، دیوانه.
 - : احمق/ گه وچ، که را، گیل، که لحر.
 جنب:
 جَنْب. جَنْب: وضع على حدة/ خستیه لاره، لای دا،
 که لای خست.
 تَجَنَّب. تَجَانَّب. إجتنب: بعد عنه/ لایی دورکه و ته وه،
 خوی لادا.
 يَجْتَنِب. يُمكن إجتنابه/ ده توانی لایی بپاریزی.
 جنب. جانب: جهة. ناحية/ لا، ته نیست.
 - : خاصرة/ که له که، لاهد.
 - : او جناح من بنایة: قسم منها/ دهسته.
 ذات ال - : برسام. داء الصناديد/ ناوبهنگ.
 جنباً لجنب/ (به ته نیست، به پال، به تک) په که وه.
 بجنب. بجانب: بالقرب/ به ته نیست، به ته تک.

- بسنامین/ وشتی دو کوپاره.
 - الماء: بَجع/ سه قاقوژ، سه قاقوش.
 جامل: قطع من الإبل/ رهوگه وشت.
 - : صاحب الجمال/ خاوه وشت.
 جَمَال: صاحب الجمال (و قائدها) وشته وان.
 جملون/ جهه لوز.
 جمن:
 جُمان. لؤلؤ/ مرواری.
 - : مسمار/ میخ، بزمار، بزمارو ده رزی سهریان.
 جمه:
 جَمَهَر. جمع/ کوی کرده وه، کومه لای بهست.
 - : تَجْمَهَر القومُ اجتمعوا/ کویونه وه، کومه لایان
 بهست، نیستنه سهر یه رک، تن چران.
 جمهور. جماهير: حشد/ زدییه، کومه لای، خه لکینکی
 زدد.
 - : افراد الشعب/ گه ل.
 جمهوری/ کوماری.
 جمهورية/ کومار.
 جماهير/ زدییه گه ل، جه ماوهر.
 الجمهوريون/ کومارویست، کومارویستان.
 تجمهر. تجمع. تحشد/ نیستنه سهر یه رک، تن چران،
 کویونه وه، کومه لای (یون، بهستن).
 جن:
 جَن اللیل. اظلم/ تاریک بو، تاریک داهات.
 - : (جن) ستر/ شاردیه وه، پاراستی، دای پوچی.
 جُن. تَجَنَّن: ذهب عقله/ شیت بو، هاریو، که للهیی بو.
 جَنَّن. اجن: صيرة مجنوناً/ شیتئی کرد، هاری کرد،
 که للهیی کرد.
 - : (أثار السخط/ شینگیر بو، شینگیر بو.
 استجَن: استتر/ شاردیه وه، پاریزدا، پو شرا.
 - : عده مجنوناً/ شیت کرا، کرا به شیت.
 جن: ظلام/ تاریکایی.
 - : خفاء/ نهیینگ.
 - : جنی. جنیة: مخلوق مزعوم/ جنوکه.
 جنَّة. ستر/ په ناگه، پاریزگه.
 - : مَجَن. جَنان. جُنانة: تُرس. درع/ قه لغان.

على جنب: على حدة/ به جیا، به تنیا، له لاوه.
 جانب عظیم: مقدار عظیم/ به شیکی (گرنګ، زور).
 رقیق الجانب: لطیف/ روخوش، نیا.
 مُتَعَدِّ الجانب: کثیر السطوح/ فره یو.
 جنبی: جانبی: من جنب/ لاوه کی.
 إجتنب: تجنّب: مُجَانِبَه: تباعد/ خړلادان،
 خړپاراستن، دور که وخته وه.
 مُجَانِب: مُحَاجِ/ له تنیشت.
 مُجَنَّب: مُبَعَد/ لخواوه.
 مُجَنَّبَة: احد جناحی الجیش/ بالی کی له شکر.
 مُجَنَّبَاتَا الجیش: المیمّنه و المیسره/ هردو بالی
 له شکر، لای چه و لای راست.
 جُنُب: بعید/ دور.
 - : غریب/ نامو.
 اجنب: اجنبی: غریب/ نامو، بیگانه، بیانی.
 جُنَاب: لقب تبجیلی/ گه وره، پیاو ماقول.
 - : ذات الجنب. برسام/ ناو به نگ، نه خوشی ناو به نگ.
 جنوب: عکس الشمال/ باشور.
 - شرقی/ باشوری خوره لات.
 - غربی/ باشوری خورثاوا.
 جنوباً: نحو الجنوب/ روه و باشور، به روه و باشور.
 جنوبی: عکس شمالی/ باشوری، له باشوره وه.
 ابو جنب: سرطان/ قرژال.
 جنب:
 جَنَح الطائر: اصاب جناحه/ له بالی د، بالی بریندار کرد.
 - . اَجَنَح الیه: مال/ لاریوه وه، خوارپوه وه.
 - ت. - ت السفینة: لصقت بالارض/ نیشت
 سه رزه وی، نوسا به زهویه وه، گیرسایه وه،
 له نگره به ست.
 جَنَح: جَعَلَ له جناحاً/ بالی یو کرد.
 - الرجل: نسب إلیه إثمًا/ گونا باری کرد، تاوانیکی
 نایه مل، گونا می (دایه پال، پیوه به ست).
 جناح الطائر: مايطر به الطائر/ بال.
 - . جَنَح: ناحیه/ لا، تنیشت.
 - . جَنَح: حِمَاية. کَنَف/ دالده، پاریزگه.

- الطريق و غيره: جانبه/ نه م لاوا، قه راغ،
 تنیشت.
 اجنحه: جمع جَنَاح/ باله کان.
 ال - الغشائية/ باله (په رده، کاژی).
 ال - الغمدية/ باله کیلانی.
 جَنَح: جانب/ لا، تنیشت، نه م لاوا.
 - من الليل/ به شیک له شهو.
 تحت - الظلام/ له تاریکید.
 جَنَاح: اِثم/ تاوان.
 جُنْحَة: جُرم بین الجنایة و المخالفة/ مهله، سوکه تاوان.
 جناح: جنب/ تنیشت، لا.
 - . جَانِحَة: جَوَاح: ضلع/ په راسوی تنیشت.
 مُجَنَّب: ذو الجُنْحَة/ بالدار.
 جند:
 جُنْد الجنود: جمعها/ سهریازی گرت، سهریازی
 کړکړده وه، سویای خپرکړده وه.
 تَجُنَّد: صار جُنْدیاً/ یو به سهریاز.
 - للامر: تفرغ له/ خوی یو ترخان کرد.
 جُنْد: عَسْکر/ سهریاز.
 - . بَلَد/ ولایت.
 جُنْدی: جندی واحد/ سهریازیک.
 تجنید: جَمَعَ الجنود/ سهریازگرتن، سهریازگیری.
 - اجباری/ سهریازگرتن.
 - اختیاری/ یو به سهریاز.
 جُنْدُب: نوع من الجراد. ابو الخطیط/ کوله مسکه.
 جُنْدَر الثوب أو القماش: صَقْلَه/ سافی کرد. لوسی
 کرد، ده فی پی گرت.
 جُنْدَرَة: جُنْدَر. مَصْقَلَه/ ساف کړ، لوس کړ، ده فی پی گړ.
 جندل: الصخر العظیم/ تاشه به رد، گایه رد، تاش.
 جنز:
 جُنَز: مات و جُعِلَ فی الجنائزة/ خرابه تابوته وه.
 جُنَز: صَلَّى علیه/ نوژی له سهر کرد.
 جَنَاز: الصلاة على الميت/ نوژی مردو.
 جنزاة: الميت/ ترم، مردو.
 - . جنائزة: مَا یُحْمَل علیه الميت الی القبر/ تابوت،
 ترم.

جَنَائِزِي: مَنْ يَقْرَأُ أَمَامَ الْمَوْتَى / خَوْنَتِه لِه سِر مردو،
 نه وهی له سِر مردو نه خَوْنَتِي، مردو خَوْنَتِد.
 موسیقی جَنَائِزِيه / چه مران.
 جَنَزِيل: زنجبیل / زه نه جفیل.
 جَنَزَار: جَنَزَارَة / زنجار النحاس / زه نگی مس، رهشی
 مس.
 جَنَزِير: زنجیر / سلسله / زنجیر، زیره.
 جنس:
 جَنَس: تَجَنَس: اَدْخَلَ فِي الْجَنَسِيَةِ / ره گز نوس کرا.
 جَانَس: مَاتِل / چون یه بون، وه یه کیان لِهات، لیهک چون.
 - : جَانَس و آنَس / رایان بوارد.
 تَجَانَس: اِتِّحَاد فِي الْجِنْس / یه کیان گرت.
 جنس: نوع / جَوْر، چه شن.
 - : فَصِيلَة / ره گز، نه ژاد.
 - : صِفَة التَّكْثِيرِ وَ التَّانِيثِ. شِقْ / سهکس، توخم.
 - : جَنَسِيَّة. قَوْمِيَّة / ره گز زنامه، نه ته وه.
 اِحَادِي اَل - / تَاك (ره گز، توخم).
 ثَنَائِي اَل - / جَوْت (ره گز، توخم).
 اسم اَل - (فِي النِّحْو) / ره گز، نه ژادی.
 اَل - الْبَشَرِي / مَرَّة.
 اَل - اللَّطِيف / نَافَرَة.
 جنسی: نوعی / ره گز په رست، نه ژاد په رست.
 جناس: تَشَابُه فِي الْفِظْ دُونِ الْمَعْنَى / وشه سازی.
 تَجَانَس: مُجَانَسَة مِمَّاثَة / چون یه بون، چون یه کی، لیهک
 چون.
 - : الْاِتِّحَاد فِي الْجِنْس / یهک گرتن، یهک گرتنی
 ره گز زایه تی.
 مُجَانَس: مُمَاتِل / چون یهک، یهک دان، لیهک چو.
 مُجَنَس: مَخْتَلَط الْجِنْس / دورهک، تیککل.
 مُتَجَانَس: مِنْ ذَاتِ النَّوْعِ / هاچه شن، یهک پهک، یهک
 توخم، چون یهک.
 تَجَنَس: الْحَصُول عَلَى الْجَنَسِيَّة / ره گز زنامه
 وه رگرتن، ره گز زگری، نه ژانامه وه رگرتن.
 شَهَادَة اَل - / ره گز زنامه.
 جَنَسِيَّة. قَوْمِيَّة / ره گز، نه ته وه.
 جناس: تَشَابُه فِي الْفِظْ دُونِ الْمَعْنَى / واتاسازی.

جنی:

جَنِي: حَصَد / دوریه وه، کوی کرده وه، کردیه وه،
 دروینیه کرد.
 - : جَنَائِيَة: اِرْتَكَب ذَنْبًا / تاوانی کرد.
 تَجَنَّى عَلَيْهِ: رَمَاه بِإِثْمٍ لَمْ يَفْعَلْهُ / تاوان باری کرد،
 تاوانی ناپه وای نایه مل.
 جَنَائِيَة: اِقْتِرَاف / تاوان کردن، ده ست دروینیه کردن.
 - : مَا فَوْقَ الْجُنْحَةِ مِنَ الْجَرَائِمِ / تاوان.
 جنائی: مُخْتَصَّصٌ بِالْجَنَائِيَّاتِ / تاوان گز.
 القانون اَل - / یاسای تاوان گه ری.
 جان: مُقْتَرِف / تاوان (گه، کار).
 - : مُذْنِب. اِثْم / تاوان بار.
 - : حَاصِد / دروینیه کز، کوگره وه.
 مَجْنِي: مُرْتَكِبُ الْإِثْمِ / تاوان کز.
 - : مَحْصُود / درواو، کوکراوه، دروینیه کراو.
 - : عَلَيْهِ: ضَحِيَّة / تاوان لی کراو.
 جهد:
 جَهْد: اِجْهَد: تَعَب / ماندوبو، خوی هیلاک کرد.
 - : اِجْتَهَد: تَجَاهَد: جَدَّ / مه وئی دای، ره نه جی دای،
 تی کوشا، دریخی نه کرد.
 - : جَاهَد: فَاضِل / خه باتی کرد، تی کوشا.
 - : الْمَرَض: هَزَلَة / لاوای کرد، نه خوشی په کی خست.
 جَاهَد: حَارِب / چه نگی، چه نگا.
 جَهْد عَيْشُهُ: صَعِب و اِشْتَدَّ / ژیاپی گران بو.
 جَهْد: مَشَقَّة / ره نه جان، کوشش کردن.
 - : جُهْد: جَدَّ / دریخی نه کردن، مه ول دان،
 تی کوشان.
 جُهْد: جَهْد: مَجْهُود: طَاقَة: قُدْرَة / وزه، میز، توانین،
 ره نهج، نه لاش.
 - : طَاقَتُهُ: اَقْصَى امْكَانِيَّتُهُ / به گویزه تی توانای
 خوی، مهر نه وه نه دی پین نه کوی، نه وپه پی توانایی.
 - : جَهِيد: عَنِيف / وزه و تی کوشانی بین دریخی.
 اَقْصَى اَل - / زَقْدَرْتَرین وزه و توانین.
 بَذَل - اَل - : بَذَلَ طَاقَتَهُ. بَذَلَ اَقْصَى امْكَانِيَّتِهِ /
 دریخی نه کرد، زَقْدی مه ول دای، ره نهج دای.
 جِهَاد: قِتَال / چه نگی، چه نگ کردن، شه پ کردن.

- فِي سَبِيلِ اللَّهِ / جهنگی ثابتي، جهنگاندىن له ريتى خولدا.

- مُجَاهِدَةٌ: نِظَال / خه بات، تنكوشان، ره نجدان.

إِجْهَاد: إِعْيَاء / هيلاك كردن، ماندوكردن، ره تاندنوه، كول كردن، نركاندن.

إِجْتِهَاد: كَدُّ. نَشَاط / كوشش، تنكوشان، هولو دان.

مُجَاهِد: مُحَارِب / جهنگاره، خه بات كړ.

اجْتِهَاد: كَدُّ. نَشَاط / كوشش، تنكوشان، هولو دان.

مَجْتَهِد: كدود / تنكوشه، رهنجده، هولدان.

جهر:

جَهْر: عُلَنَ وَ اِنْتَشَرَ / بلايوهوه، ناشكرايو، زانرا.

- الامر و بالامر: اجهر: اغلن / بلاوى كړدهوه، ناشكراى كړد، دهري پري.

- الصوت: رفعة / دهنگى بهر زكړدهوه.

- : نظر اليه / سهيرى كړد.

- : راعه جماله و هيئته / خه پسا، سهرسام بو.

جَهْر الصوت: ارتفاع / دهنگ بهرزيوهوه، زل بو.

جاهر: كاشف / خستيه پو، دهري خست، راي گهياند، ديارى كړد، ناشكراى كړد.

جَهْرَت العين: لم تبصر فى الشمس / له بهر خور جاو نابينى، ريشكه و پيشكه كړد.

جَهْر. جَهْرَة. جَهَار: علن / ناشكرا، ديار.

جَهْرًا. جَهْرَة. جَهَارًا. علانية / ناشكرايى، به ناشكرا.

جَهْر: هَيْئَة / ديمه، رواله ت.

جَهْر الصوت: مُرْتَفَعَة / دهنگ (گه وړه، زولال، زل).

جَهْرِي: صوت عالٍ / دهنگى زكړ گه وړه.

جهر: عالٍ / بهر ز (دهنگ)، زولال.

جهرى: علني / به ناشكرا، په دهنگى (بهر ز، زولال).

اجهر. جهر: جميل / جوان.

- : لا يرى فى الشمس / له بهر خور نابينى، ريشكه و پيشكه نه كا.

مِجْهَار. مِجْهَر: عالٍ الصوت / دهنگ (گه وړه، زولال، زل).

- : مُكَبِّر الصوت / دهنگ وړه وه.

- كهريائي / دهنگ وړه روى كاره بايى.

- : مُجْهَر: مكروسكوب / وردبين، ميكروسكوب، گهردين، گهريله بين.

جَوْهَر: خلاصة. لُب / كړوك، ناوړه زوك، پوخت، مايه.

- : حجر كريم / گه وړه.

جوهري. رئيسى / سهره كى.

- : ضرورى / پتويستى.

- : جواهرجى: صانغ / گه وړه رگر، زرينگر.

جواهر: مُجَوهرات: حُلَى. مصوغات / خشل.

جهر:

جَهْر: أَجْبَرَ عَلَى الجريح: أسرع و اتم قتله / هه لى كوتايه سهرى و كوشتى.

جَهْر: هَيَّا وَ اَعَدَّ / ناماده ي كړد.

- : العروس و المسافرين و غيرهما / سازانى، خستيه سهر پي، بهر پي كړد.

تَجَهَّر: اِسْتَعَدَّ. تَهَيَّأ / ناماده بو، كه وته خو.

جهاز: آلة / نامراز، نامير.

- : المسافرين: لوازم السفر / تفاق و كهل و پهل گه شتيار.

- : نظام. تركيب / رژيم، دام و دهسكا، دهسكا.

- : العروس / جيازي، كهل و پهل بوك.

- : من اجهزة الجسم / جيهاز، كونه دام، نامير.

- : عُدَّة / تفاق، كهل و پهل.

جاهر: مُجَهَّر. مُعَدَّ / ناماده.

ملابس - ه. رخصيه / لهنگ، جل و بهرگى (حاز، هه زان).

تجهيز: اعداد / سازدان، ناماده كردن.

- : تموين / بهخيوكردن، دان.

جهش:

اجْهَشَ بالبكاء: تَهَيَّأ له / هه نسكيدا.

- : بالبكاء: هم بالبكاء / دايه پرهمى گريان.

جَهْشَة. عَثْرَة / هه نسك.

جهض:

جَهْض. اَجْهَض. اَبْعَد / دورى خسته وه، لاي برد، فريډا.

اجهضت المرأة: اسْقَطَتْ / له بارى چو.

- : الدابة: طَرَحَتْ / بهرهمى فريډا.

جَهْض. مَجْهَض. جَهْيَض: الولد اسقط / له بار چو.

جَهْض. اِجْهَاض: إسقاط الحمل / له بار چون، بهر (فريډان، هيتانه وه، هاويشتن) بهراوښته.

مُجْهَض: یسبب الاجهاض / مژى له بارچون، نه بیته
مژى له بارچون.

جهل:

جَهْل: حَمَق/ گیل بو، که وچ بو.

- : ضِد عَلَم/ نه ی زانی.

تَجاهل: ادعی الجهل/ خوی گیل کرد.

استجهل: عَدُوّ جاهلاً/ کردی به نزان، به نه زانی دانا.

جَهْل: جهالة: ضِد عَلَم/ نه زانین.

- : حَمَاقَة/ که ریستی، که وده نی، که وچی.

جاهل: ضِد عالم/ نه زان، نه قام، تن نه گیش تو.

- : ضِد متعلم/ نه خوینده وار.

- جهول: احمق/ که، که وده ن، که وچ.

جاهلیه: حالة الجهل/ نه زانی، نه خوینده واری.

مجهل: مجاهل: الاماکن المجهولة/ هر یمه

نه زانراوه کان.

- مجهول: ضِد معلوم/ نه زانراو، کهس نه زان، نادیار.

صیفة ال - فی النحو/ ریژه ی (نادیار، نه زانراو، بیناو)

مَجْهول: مَجْهَلَة: خشبة یحرک بها الجمر/ کوله وژ.

جهم:

جَهْم: جَهْم: عَبَس/ گریزو، مؤن بو، خوی گریژ کرد،

خوی مؤن کرد، مؤد بوه وه.

جَهامة: جَهْوَمَة: غَبُوسَة/ گریزی، مؤنی، روی گریژ و

مؤن.

جَهْم: مَجْهَم: عابس/ گریژ، مؤن، له هل قورچاو.

جَهْم: تَعَبَس/ مؤد بونه وه، مؤن بون، خوگریژ مؤن

کردن.

جهن:

جَهَن: غلظ الوجه/ قه پوله.

جَهْم: جَحِيم: دار العقاب/ دوزخ.

جَهْنَمی: جَحیمی/ دوزخ خی.

جَهْنَمِيَّة: نبات متسلق/ کوله جهمه نه می.

جهة: إتجاه (فی وجه)

جہی:

جَهی الجُرْح: وَسَعَه/ برینه که ی فراوان کرد، دهمه که ی

کرده وه.

اجہی: لا سقف له/ سهر (به ره لا، نه گپراو).

جاب:

جاب: إجتَاب البلاد: قطعها/ گپرا، به ولاندا که پرا.

- : خَرَق/ سمی، کونی کرد.

- الثوب: قُطِعَ/ بری.

- جَوَّب الثوب: عمل له جیباً/ گپرفانی یژ کرد.

- جاء به: (احضر/ هینای، هانی، هاوردی، ناماده ی کرد.

جواب: إجاب: ردّ الجواب/ وه لامی دایوه، وه رمی دایوه.

تجاوب: إستجاب/ قایلی پیشان دا، به دهنه گپه وه چو.

إستجاب: لَبّی/ قایل بو، به قسه ی کرد، ناماده یی

ده ریبری، به دهنه گوه چو.

استجوب له: إستجابه/ به قسه ی کرد، پیی که وت.

إستجوبه: إستنطقه/ پیی درکان، قسه ی پیی کرد،

پرسیاری لی کرد. هینایه وه دو.

إنجاب الثوب: إئشق/ درک شقی برد، هل لپرا، یه کالا

بوه وه.

- القم و الهَم: إنزال/ خهم (لاچو، نه ما،

ره ویه وه).

جواب: کثیر الاسفار/ که پوک، زود ده گپئی، که پیده.

جَوَّب: رَوْد/ پشکنین، گپران، که پوک ی.

جَوْبَة: خُفْرة/ چال.

مَجُوب: خَرَامَة/ سم، کون که ر.

جواب: ردّ/ وه لام، وه رام.

- : خطاب/ نامه.

إستجواب: إستنطاق/ پیی درکانن، لی پرسین، لی

ده رهینان.

إستجابة/ به قسه کردن، پیی دلی نه کردن، پیی که وتن.

إجابة: ردّ/ وه لام دانه وه، وه رام دانه وه، پیرچ دانه وه.

- إستجابة: تَلْبِيَة/ به قسه کردن، به دهنه گپه وه

چون.

إجابة عن او الى: ردّاً علی/ وه لام ده ریاره ی.

- لطلبکم/ له وه لامی (پرسیاره که تاندا،

داواکه تاندا، خواسته که تاندا).

مُجِيب: مُلَبّي/ گوی پاپیل، به گوی که ر.

تجاوب/ به دهنه گوه چون، له گال بون، قایلی.

مُستجاب: مُلَبّي/ گپرا، گپرابون.

جوت:

-ج-

جوت: قَبْلَ هندی / گرش.

جاح:

جَاح: إجتاح / استاصل و اهلك / له ریشه دهری هیتا،

له ناوی برد، ویرانی کرد، فوتانی.

جائحة: بَلِيَّةٌ و تهلكه / کاره سات به لا.

- آفة. ضربة / ثافاتی کشتوکال، دهرد.

جاد:

جاد: تَحَسَّنَ / چاک بو، باش بو.

- عليه: تَكْرَمَ / پیتی به خشی، میهره بانی کرد.

- بالمال. يَذَلُّه / پاره ی به خشی.

- بنفسه: ضَحَى بها / خوی قوریان کرد.

- ت العين: نزل مائها / فرمیستی رزان.

- ت السماء: امطرت / باری.

اجاد: اتی بالجيد / چاکه ی کرد، شتی باشی کرد،

پیاده تی کرد.

جود: حَسَنَ / چاک ی کرد، باشی کرد.

- القاريء / چرانی، تییسی چرآن، به جوانی

خویندیه وه.

تَجَوَّدَ: تَخَيَّرَ الجيد / چاکه و باشی په سه ندرکد.

- في صنعته: تَأَثَّقَ بها / دلسوزانه و به باشی کاری

خوی کرد.

جيد: طيب / باش، چاک، نایاب.

- جدا / تَدْرِبَان.

جود: كَرَمَ / به خشنده یی، ده ست بلاوی.

جواد: حصان / نه سپ.

- سَخَى / به خشنده، ده ست بلاو، چاوتیر، ده ست کرلوه.

- : سريع الجري / خیرا، گورج.

مَجُود: مَجُود. فاعِل الجيد / چاکه کر.

جود: المطر العزیز / ره میله، بارانی به خوی، شه ست، لیژمه.

تجوید: تحسین / چاک کردن، باش کردن، چاک بون.

- في القراءة / تی چرآن، به ناوازه وه خویندن.

جار:

جَار: مال / لایدا.

- عليه: ظَلَمَهُ / زوری ای کرد، ستمی ای کرد.

- عليه: إضطهده / چه وسانیه وه، ره تانديه وه.

- علی حق: إعتدی / ده ست دریزی کرد.

جاور: اقام قُرْبَ مَسْكَنَه / بو به دراوسیان.

- : تَاخَمَ / له تهنیشتییه وه، له پالیایه.

- رِيَّةُ: مات / کرچی دواپی کرد، مرد.

اجار: اغاث و انقذ / پاراستی، چو به هاواریه وه.

استجار: إستغاث / هاواری لی هه لسا، داوی یارمه تی

کرد.

جار. جيران: الاقرب الى مسكنك / دراوسنی، ناوسنی،

هاوسنی، ناومان.

جوار: حيرة: قُرْبَ / دراوسنییه تی. -

- : غوث / به ده نگه وه چون، به هاواره وه هاتن،

فریاکه وتن.

ب - : بالقرب / له کن، له تهنیش.

حَسَنَ ال - / دراوسنییه تی چاک.

مُجاور: تلميذ في جامعة / خویندکاری زانکو.

- : في جوار / دراوسنی تهنیش، ده رگا به

ده رگا وه.

- له . مُلاصِقَ له / له پال ی کدا، پیکه وه نوساوه.

مُجاورة: قُرْبَ / نزیکی، له پال ی کدا بون.

مجیر: مُغِيثَ / یاریده دهر، به ده نگه وه هاتو.

جائر: ظالم / زودار، ستم کار.

جورب / گزوه وی.

- طويل / گزوه وی پوزه وانه، لاسک دریز.

- قصير / گزوه وی کورت.

حَمَالَة ال - / لاستیکی گزوه وی، ناسقی، ناسقی گزوه وی.

جان:

جان. إجتاز المكان: مَرَّ فيه / بیا (تنبه یی، زوی، چو).

- . - المكان: تَرَكَهُ خلفه و قَطَعَهُ / به جیتی

هیش، بری، به لایا تنبه یی، که و ته دوایه وه.

- . - الامتحان / تاقی کرنه وه ی تهلوکرد، لی بوه وه.

- الأمر: كان غير ممنوع / قه ده غه نه بو، نه بو،

نه گونجا، نه شیا.

- له ان يفعل كذا: ساغ و أُبَيِّحَ له / بزوی هه بو بیکا.

اجاز المكان: سلکه / پیاپیا تنبه یی.

- : سَمِعَ / زویدا، پشت به سستی کرد.

- عنه: جعله يتركها / وازی پښ لی هیتا.

إجتازَ: مرَّ عَبْرَ/ تَیپه‌ری کرد، په‌په‌وه.

جَوَزَ: اجازَ: سَمَحَ/ رَی‌دا، هَیشتی.

- : رُوجَ/ دای به‌شو، ژنی بۆ هَیئا.

جَاوَزَ: تَجَاوَزَ: تَخَطَّى/ به‌سه‌ریات‌په‌ری، بیا یا تَیپه‌ری،

تَیپه‌ری کرد، سه‌ری کرد.

- - - عن: صَفَحَ/ لای‌بورد.

- - - عن: ترك/ وازی لای‌هَیئا، وازی هَیئا.

إجتيازَ: عُبُورَ/ تَیپه‌ریون، په‌په‌نوه، گوزه‌رکردن.

تَجَاوَزَ: مُجَاوَزَ: تَخَطَّى/ تَیپه‌رکردن، سه‌رکردن.

- و مجاوزة عن: ترك/ وازی لای هَیئان، ده‌ست لای‌هَیئا

گرتن.

- و مجاوزة الحدود: تَعَدَى/ له‌سور په‌په‌نوه.

متجاوز الحد: مُفَرِّطَ/ له‌را ده‌به‌ده‌ر.

جائز: مَسْمُوح به/ رَی‌دراو.

- : عَابِرَ: قاطع/ تَیپه‌ریبو.

- : مُخْتَمَلَ/ رَی‌ی تئ نه‌چئ، ده‌شئ، ده‌گونجئ،

له‌وانه‌یه، ره‌نگه.

جائزة: مُكَافَاةَ/ خَلاَت، به‌خشیش.

جواز: سَمَاحَ/ لای‌بوردن، رَی‌دان.

- . إجازة: إِذْنُ/ پشو.

- - - : تصريحَ/ رَی‌دان.

- : إحتمالَ/ رَی‌تئ‌چون.

- السفرَ/ رَای‌نامه.

مُجاز: مَازُون و مُرَخَّص له/ نامه‌دار، رَی‌دراو، هَیلاو.

- : غائب بالاجازة/ پشودار، له‌پشودایه.

إجازة: إِذْن و ترخیصَ/ رَی‌دان، پشت به‌ست کردن، پشو.

- مرضية/ پشوی نه‌خۆشی.

- اعتيادية/ پشوی ناسایی.

- علمية: شهادة عالية/ به‌وانامه‌ی بالا خویندن.

- عملَ/ نامه‌ی کارکردن.

مَجَاز: مَمَرُ/ پاره‌و، پئ، رینگه.

- : تعبير مجازی/ ولته‌گویری، خوازه، خواسته.

جَوَاز. ثَوَامان/ دوانه، جوت.

جوز: شجر و خشب و ثَمَر/ گوئز، دارگوئز.

- هندی/ گوئزی هیند.

- : زوج/ جوت، دوان.

- ی: بلون الجوز/ گوئزی، قاوه‌یی.

جاس:

جاس: إجتاس: إستقصی/ پشکنی، گه‌را.

جَوَس. إجتیاس: إستقصاء/ پشکنین، گه‌پان.

جاع:

جاع: نَقِیض شَبَع/ برسی بو.

جَوُع. إجاع: حَمَلَه عَلَی الجوع/ برسی کرد.

تَجَوُع: تَعَمَّد الجوع/ خوی برسی پیشان دا.

جوع: نَقِیض الشَّبَع/ برسیه‌تی، خوئین.

- : مجاعة/ گرانی، قاتی.

جَوَعان. جائع: ضَد شَبَعان/ برسی.

- - - : مُشتاق/ تامزیق، پپناره‌زد.

جوف:

جَوَف. تَجَوَّف. كان أجوف/ بۆش بو، مه‌لۆل بو.

جَوَف: صَيَّرَهُ أجوف/ بۆشی کرد، مه‌لۆلی کرد، مه‌لئ

کۆلی.

جَوَف: داخل الشيء/ ناو، بۆشایی.

- : بطن. مائة/ ورگ، ناوسک.

- الارض: باطن الارض/ ناخ، ناخی زه‌وی.

أجوف: مُجَوَّف: فارغ/ به‌تال، بۆش، مه‌لۆل، کلۆر،

پوت، پوچه‌ک، پوچه‌ل، ده‌به.

مُجَوَّف: مُقَمَّر/ قوپاو، مه‌لۆل، بۆش.

تَجْوِيف: جَفَلَ الشيء مجوفا/ بۆش کردن، مه‌ل

کۆلین، کلۆرکردن.

- : فُجِّوه، حُفَرَة/ به‌تالایی، بۆشایی، مه‌لۆلی،

جال، کون و که‌له‌به‌ر.

ال - الصدری/ بۆشایی سنگ، ناوپه‌راسوه‌کان.

جوق:

جَوَق. جَوَقَة: جماعة من الناس/ کومه‌له‌ خه‌ک.

الجوقة الموسيقية/ باند، تپی موسیقا.

اجوق: غليظ العنق/ مل (ته‌ستور، هوپ، پان).

جال:

جال: طاف/ گه‌را، گه‌شتی کرد.

- : دار/ خولایه‌وه، سوپایه‌وه.

جَوَل. تَجَوَّلَ: جال فیها/ پیاکه‌را، تیایا گه‌را، گه‌شتی

تیاکرد.

جَوَال. مَجُول: كَثِيرُ التَّنْقِيلِ / گه‌ریده، گه‌پۆك، گه‌شت
 كەر، گه‌شتیار، گه‌شته‌وان.
 - : مَجُول / بِنَجِن، گه‌پیده، گه‌پۆك.
 بَيَّاع مَجُول / كَوَّلَ كَيْفٍ، چِتودار.
 جَوْل. جَوْلَان: تَطَوُّاف / گه‌ران، گه‌شت كردن، هات و
 چۆكردن، گه‌ردش.
 جَوْلَة: سَفَرَة / گه‌شت.
 - : شَوَط / كایه.
 تَجَوَال: جَوْلَان: تَنْقِيل / گه‌ران، گه‌شت، هات و چۆ،
 گه‌ردش.
 خَظَر ال - / هات و چۆ قه‌ده‌غه كردن.
 مَجَال: مَدَى / ماوه، بوار، مه‌یان، ده‌رفه‌ت، چِن.
 فُسْح ال - / چِن‌كردنه‌وه، دېدان، لاچون.
 جام:
 جام: كَاس / جام، كاسه.
 صَبَّ - نَقْمَتَه / داخی دلی خۆی رِشت.
 جَوْنِمَة: كَاس صَغِير / جامۆلكه، كاسۆلكه.
 جان:
 جان. تَجَوَّن: اِسْوَدَ / ره‌ش بو.
 جَوْن: اَسْوَدَ / ره‌ش، سیا.
 جاه:
 جاه: مَكَائَة. مَقَام / شَكْر، گه‌وره‌یی، خانه‌دان،
 پله‌وپایه‌ی به‌رز،
 ذُو جاه: وَجِیه / خانه‌دان، پیاوگه‌وره، پایه‌به‌رز.
 جوو:
 جَو: مَا حَوْلِ الْاَرْضِ مِنَ الْهَوَاءِ: لَوْح / به‌رگه‌ه‌وا،
 زه‌پۆش، به‌رگه‌با.
 - : مَا بَيْنَ الْاَرْضِ وَ السَّمَاءِ / حه‌وا، بۆشایی.
 - : الْبَيْت: داخه / تاوماڵ.
 - : جَلَد. الْقَبَّةُ الزَّرْقَاءُ / ئاسمان.
 - : مَنَاح / ئاوه‌مه‌وا، كه‌ش.
 جَوَّ: جَوَّ: دَاخِلًا / ئاوه‌مه‌وه.
 جَوَّى: هَوَائِي / بایی، مه‌وایی، به‌مه‌وادا.
 - : سَمَائِي / ئاسمانی.
 - : مَخْتَصٌ بِالظَّاهِرِ الْجَوِّيَّةِ / كه‌ش ناس.
 علم الظاهر الجَوِّيَّة / كه‌ش ناسی.

محطة الارصاد الجوية / بنكی كه‌ش ناسی.
 جَوَانِي: نَقِيضُ الْبَرَانِي / ئاوه‌وه، ئاوه‌كی.
 - : نَقِيضُ الْفَوْقَانِي / زێره‌وه، خواره‌وه، به‌وه.
 جوی:
 جَوَّى: اَكْتَوَى بِالْحُبِّ وَ الْحَزْنِ / په‌ریشان بو، زه‌بون
 كه‌وت، داخ كرا.
 - : كَرِهَ / به‌دلی نه‌بو، نه‌ی ویست.
 - : اِجْتَوَى الْبَلَدَ. لَمْ يُوَافِقْهُ هَوَاءٌ / پَتی نه‌كه‌وت.
 جَوَّى: شِدَّةُ الْوَجْدِ مِنْ حُبِّ او حَزْنٍ / په‌ریشانی.
 جاء:
 جاء: اَتَى / هات.
 - : الْاَمْرُ: فَعَلَهُ / كردی.
 - : الْجَرْمُ: اِرتَكَبَهُ / تاوانی كرد.
 - : طَبِيقَ مَرَامِهِ / وه‌ك خۆی ویستی وابو.
 - : عَلَيْهِ: مَاسِبَةً / پریه‌ پری بو، فیت ده‌رچو، به‌قه‌د
 خۆیه‌تی، پری به‌پیتستی بو.
 - : اِلَيْهِ: اَتَاهُ / بۆی هات، هات بۆ لای.
 - : بِهِ: اِجَاءَ بِهِ. اِخْضَرَهُ / مِثْنَانِ، به‌زۆر مه‌ینای
 - : هُ الشَّيْءُ وَ وَصَلَ اِلَيْهِ / پَتی گه‌یشت.
 جاء. جَائِي. آت / هاتو، یه‌ت، دیت، داهاتو.
 مَجِيء: حُضُور. قُدُوم / هاتن، دیمان.
 جِيئَة. مَجِيء: حُضُور / هاتن.
 - : وَ ذَهَابًا / هاتن و چون، هات و چۆ.
 جاب:
 جاب: شَقَّ / دِی، دای دِی، هه‌لی دِی.
 - : الْبَلَاد: قَطَعَهَا / پیاگه‌پا، گه‌شتی تیاكرد.
 جَيْب: جَعَلَ لَهُ جَيْبًا / گه‌رفانی بۆ كرد.
 جَيْب: الْقَلْبُ وَ الصَّدْر / دل و سنگ.
 - : الثَّوبُ وَ غَيْرُهُ / گه‌رفان.
 - : فِي الْهِنْدَسَةِ / ساين، سا.
 - : تَمَامٌ / كۆساين، كۆسا.
 ناصع ال - : صَادِقٌ اَمِين / راست گۆ و ده‌ست پاك.
 جِييِي: لِلْجَيْبِ / بۆ گه‌رفان.
 جاد:
 جيد: عُنُقُ / مل، گه‌ردن، نه‌ستۆ.
 اَحْيَد. جِيدَاء: طَوِيلُ الرِّقْبَةِ / مل درێژ.

جیر:

جَيَّرَ الحَوْضَ: طَلاَهُ بِالْجِرِّ / قَسَلَى تَنَ هَلْ سَو،

چاره‌گوشی کرد، به قسل سواخی‌دا.

جیر: کلس / قسل.

- مُطْفَأَ / قَسَلَى کوژاوه، قسلی مردو.

- حَى. جَيَّار: نَوْرَه / قَسَلَى زیندو.

ماء ال - / قَسَلَو.

جَيَّار. صانع الجیر / کارگه‌چی.

جَيَّارَه: قَمین الجیر / کوره‌ی قسل.

جاش:

جاش: إضطرب / په شوکا، مه‌ژی، شپ‌زه‌بو.

- : غلى غِيضاً / رقى مه‌لسا، توپ‌ه‌بو، کولا، خوی

خوارده‌وه، قینی مه‌لسا، مه‌ل‌چو.

- ت النفس: غُثت / دَلَى تَيَكَه‌ل هات.

جَيِّش: جَمَعَ الجیش / له‌شکری کوکرده‌وه، له‌شکری کرد.

تَجَيَّشَ القوم: تَجَمَعُوا / کوپونه‌وه، گردپونه‌وه.

جَيِّشان: غلیان / په شوکان، کولان، رق مه‌لسان،

شپ‌زه‌بون، گهر‌دش، هاتنه‌جوش.

- النفس: تَقَرَّرْ / دَل تَيَكَه‌ل هاتن، دل

به‌یه‌کداماتن.

جاشش. مُضطرب / په شوکاو، شپ‌زه، شی‌او.

- النفس / نه‌خوش.

جَيِّش: جماعة الجند / له‌شکر، سپا.

جاف:

جاف. جَيِّف. تَجَيَّف: تَعَفَّن / بۆگه‌نی کرد، گه‌نی،

دزی.

جَيِّفَه: جُمَّة نَتْنَه / لاشه‌ی بۆگه‌ن، لاکى بۆن کړو، لاک، رمه.

الغراب الجيفى / قه‌له‌ره‌شکه‌ی بۆگه‌ن، جۆرئکه‌له

قه‌له‌ره‌شکه.

جیل:

جیل. صنف من الناس / هاوت‌مه‌ن، هاوب‌اوه‌ی، به‌ره.

- . اهل الزمان الواحد / نه‌وه، وه‌چه، هاوچه‌رخ، پشت.

- . عصر. قرن / سه‌ده، چه‌رخ.

- . جيلاتين: هلام / ولوله، جه‌لاتین.

جیولوجی / زه‌مین (ناس، شوناس).

جیولوجیا / زه‌مین (ناسی، شوناسی). جَمْع: لم. چَم

- حَانِطَ (فی حوط) حَابِی (فی حبو) حَاجَة (فی حوج) حَادَّ (فی حید) حَادَّ (فی حَدَّ) حَادَثَ (فی حَدَث) حَادِق (فی حِذْق) حَادِی عَشَر (فی اُحَد) حَانَق (فی حِذْق) حَانِزِ (فی حِذو) حَارَ (فی حَیْر) حَارَ (فی حَر) حَار
- (فی حور) حَاز (فی حوز) حَاش (فی حوش) حَاش (فی حَشِی) حَاشِیَه (فی حَشِی) حَاضَتْ (فی حِیض) حَافَ (فی حوف) حَافَ (فی حَفَ) حَافِ (فی حَفِی) حَاك (فی حوك) حَاكِی (فی حَكِی) حَالَا (فی حول) حَام (فی حمی) حَانَ حَاةَ (فی حَیْن) حَانَوْتُ (فی حَنْت) حَاوَر (فی حَوْر) حَاوَل (فی حَوْل) حَبَا (فی حبو) حَبَارِی (فی حَبَر) حَبَّ:
- حَبَّ. أَحَبَّ/ هَوَى/ خَوَشِی وِیست، حَازِی لَی کرد، بَدَلِیاچو.
- . - رَغَبَ/ تَارَه زوی کرد، وِیستی.
- حَبَّبَ الِی : جَعَلَه مَحْبُوبَا/ خَوَشَه وِیستی کرد.

- - - : عزیز/ دل سوز

خوشه ویست.

مُحِبّ: عاشق/ دلدار.

- لکذا: مُعْرَم به/ بوی شیت بو، حزی لی نه کا.

- لِذَاتِیْهِ: انانی/ خو په رست.

- لوطنه/ نیشتمان په روږ.

مَحَبَّة: حُب: هوی/ خوشه ویستی، حزلی کردن،

ناشنای تی.

- الله: خوابه رستی.

محبوب. حبيب: عشيق/ دلدار، دلخواز.

- : مُعشوق/ دلخواز، دل ټارام.

- : يُحِبُّ/ نه چیتته دله وه، نیسک سوک، ره ژا

سوک، خوین شیرین.

- : يُسْتَحَبُّ/ په سهند نه کړی.

غیر- : لا يُسْتَحَبُّ/ ناچیتته دله وه، په سهند نا کړی،

ناویستری، خوین تال.

مُتَحَابَوْن: علی و داد/ رښک، په کترین نه وی،

په کترین خوش نه وی، دوست.

حَبّ: بږد/ ټو، دهنک.

- الصَّبَا: - الشباب: مرض جلدی/ نازه به،

زیبک ی که نجی، کوان.

- الغمام: بږد/ تر زړه.

حَبَّة: بږه/ دهنک، ټو.

- : دواء اقراص/ دهنک دهرمان، حب.

- : بَثْرَة/ زیبک، زینک.

- حُلُوَة: انیسون. یانسون/ خیارچه مهر،

رازیانه.

- خضرَاء: بَطْم/ قه زوان.

- سوداء/ ره شک.

- العين: بُؤْبُؤَة/ کلینه.

- : قلیل/ که میک، ټوړ که م، ټوړیک.

حُبُوب: غلال/ دان ویک.

- اللقاح/ مه لاله، نیره، ټوی نیره کی.

حُبْنِيَّة: حَبَّة صغیرة/ دهنکوه.

الرمم الحَبِيبِي: تراخوما/ چاوتیشه، تراخوما.

حَبّ: حَبّ: الجَرَّة الکبیرة/ مرکانه، کوپه.

حَبَاب: صانع الحَبَاب/ مرکانه دروستکر، کل کار.

حُبَاب: حَبَّة/ مار.

لَمْ - : دُنیا/ گیتی، جیهان.

حَبَبُ المَاء: جَرَى/ ږی.

- ت النار: اِنْقَدَت/ کلپه ی سهند، مه ل گیرسا، گړی

گرت.

حُبَاب: لَمْ حُبَاب: حَشْرَة مُشَعَّة فی اللیل/ کوله

نه ستیره، په بوله نه ستیره.

حَبَاب: سَيء الخلق/ بڼ ټاپو، داوین پیس، چاوله دهر.

- : قصیر/ کورت، کورته بالا، کورته بڼه.

حَبْد:

حَبْدُ العمل: اِسْتَصْوَبه/ په سندی کرد، به دلی بو، په لایوه

چاک بو.

- الرَّجُل: اِسْتَحْسَنه/ ناهرینی کرد.

حَبْدًا: نَعَم/ حَسَنًا/ ناهرین، ټدریاشه، باشه، چاک.

حَبَر:

حَبَر: اَحْبَر: سَرَو (بُهَج)/ پیخوشحال بو، کامه ران بو، دلشاد

بو.

- حَبَر: رَئِین/ رازانیه وه.

حَبَر حُبُورًا: سَرَو/ پیخوشحال بو، شادمان بو.

تَحَبَّر: تَزَیْن/ رازانیه وه.

حُبُور: سُرُور/ پیخوشحالی، کامه رانی، دلشادی، شادمانی.

حَبَر: العالم الصالح/ زانای چاک، مه لای چاک.

- : رئیس کهنه/ گوره ی که نیسه.

ال- الاعظم: بابا/ پاپاک له روما دانه نیش.

حَبَر: مَدَاد/ موره که ب.

- الصّیْن/ موره که بی چینی.

قلم - : مَدَاد/ پاندان، ټوچ.

حَبَار: اَثَر/ شوین.

مَحْبَرَة: دَوَاة/ شوشه ی موره که ب، نویت، موره که بدن.

حَبَرَة: مِلَاعَة سوداء/ جبه ی رهش، کالای رهش.

حُبَارِی: اسم طائر/ چیرگ.

حَبِس:

حَبِس: سَجَن/ بهندی کرد، گرتی، خستیه بهندیخانه وه.

- عنه: مَنَع/ لسی قه دغه کرد، نه بدایه.

- : اِحْتَبَس: عاق/ رتی گرت، بهری گرت، نه ی پشست.

- الْكِتَابُ: جِلْدَه / بهرگی تن گرت، جزویه ندی کرد،

شیرازه ی کرد.

- الْجَوَارِبُ وَ امثالها / صنعها / چنی.

- حَبْلُكَ: شَدُّ وَ احْكَمْ / قایمی کرد، شه تکیدا، توندی

کرد.

مَحْبُوكٌ: مُحْكَمُ الْحَيَاكَةِ / سفت، قایم.

حَبْلُ:

حَبْلُكَ: شَدُّهُ بِالْحَبْلِ / بهستیوه، به پت بهستیوه.

- اِحْتَبَلَ: صَادَ بِأَحْبُولَةٍ / به داوگرتنی.

حَبْلُ: اِمْتِلًا / پریو.

- تِ الْمَرَاةِ: حَمَلَتْ / سکی پریو.

- تِ الدَّابَّةِ / ثَاوَسَ بُو، تگی گرت.

حَبْلٌ. اَحْبَلَ: لَقَحَ / سکی پر کرد، ثاوسی کرد.

حَبْلُ: كُلُّ مَا يُرْبَطُ بِهِ / پت، گورس، کشته ک، ده زو، پتک،

به ن، ته ناف.

- الْفَسِيلُ: ته ناف.

- غَلِيظٌ: قُلُسٌ / گورس.

- الْعَرَقُ فِي الْبَدَنِ / ده مار.

- الْخَيْمَةُ: بَيْتُ الشَّعْرِ / سهرتیل.

- الْوَرِيدُ: خَوَيْنِ هَيْنَ.

ال - الشَّوْكِي / پرکه پت.

ال - الظَّهْرِي / پشت پتک.

ال - الْمَنَوِي / ده ماری قوم.

ال - السُّرِّي / پت تنی ناوک، ناوک داو.

الْقَى ال - عَلَى الْغَارِبِ / جَلَّو ی بهردا، جَلَّو ی شل کرد.

لُعْبَةُ شَدَّ ال - / گورس کیشه کی.

- نَطَّ ال - / پت پتتن.

حَبَّالٌ. صَانِعُ الْحَبَالِ / پت کار، موتابچی.

الحبليات / پت داره کان.

حَابِلٌ صَائِدٌ. صَاحِبُ الْحَبَالَةِ / داونه روه، خاوه ن داو،

راوکر، نیچیره وان.

- النسيج: سَدَى / تان، رایه.

اِخْتَلَطَ الْحَابِلُ بِالنَّابِلِ: اِرْتَبَكَ الْاَمْرُ / شیرازه ی بچرا، تَبَّكَ چو،

شیرا.

ثَارَ حَابِلُهُمْ عَلَى نَابِلِهِمْ: لَوْقَدَ الشَّرَّ بَيْنَهُمْ / نازلوه یان

تن کوت.

هَبَسَ: سَجَنَ / به ندرکدن، گرتن.

- سَجَنَ / به ندریخانه، گرتوخانه.

- اِحتیاطی / ده ست به سه راگرتن، له ژیر

چاودیریدا.

حَبَسَةُ: هِدْيَةُ / زرگارانه.

هَبَسَ: حَاجَزُ الْمَاءِ / به ست، به ربه ست.

- : مِلَاةُ السَّرِيرِ / سهرجنگ، چهرچه ف،

سهرنوشه ک.

اِحْتَبَاسٌ. تَوَقَّفَ / وه ستان، رن گرتن، گیران.

- الْبَوْلُ / میزگیران.

مَحْبُوسٌ. حَبَسَ: سَجَنَ / بند، گیراو.

مَحْبُوسٌ: خَاتَمٌ / نه نگوستیل، کلکه وان، نه موسستیل.

حَبَسَ:

حَبَسَ: جَمَعَ / کری کرده وه، گردی بکرده وه.

حَبَّاشَةٌ. اِهْبُوشٌ: جَمَاعَاتٌ مُتَفَرِّقَةٌ مِنَ النَّاسِ /

همه چیزه، همرچی و بهرچی.

حَبَسَ. حَبَسَتْ: بِلَادُ الْحَبَشَةِ / ولاتی حبه شه.

دَجَاجٌ - / قه له مون، علی شیش.

حَبَسَ: مِنْ اَهَالِي حَبَشَةٍ / خه لکی حبه شه.

حَبَطَ:

حَبَطَ: اَخْلَقَ / ته ی هیتا، بزی نه مات، به زی، شکا،

شمرنه گوت، ناومید بو، بزی خوارد.

اَهْبَطَ: خَبِلَ / ناومیدی کرد.

- : اَعْرَضَ / وازی هیتا، ده ستی مه ل گرت.

هَبُوطٌ: خَبِيَّةٌ. اِخْفَاقٌ / سهرنه کورتن، شکان،

ناومیدی.

حَبَطَ السَّيَاطِ: اَثَرُ ضَرْبِهَا / شوین لیدان، جینگ شین

بوه گانی نوای لیدان.

حَبَقَ:

حَبَقَ: ضَرَطَ / تپی کن، بای تی بوه وه.

حَبَقَ: رَجُلٌ لَا خَيْرَ فِيهِ / پیاری بی که ک.

حَبَقَ: رِيحَانٌ / ریحانه کتیل.

- الْبَقَرُ: بَابُونَج / به یون.

حَبِكَ:

حَبَكَ الْفُوبَ: اَجَادَ نَسَجَهُ / چنی، باشی درو.

- الْحَبْلُ (وِ الشَّعْرُ): جِلْدُهُ / مژنیوه، بای دایه وه.

حَوَّلَ حَابِلَهُ عَلَى نَابِلِهِ: دار (وله على آخره) / قلبی کرده‌وه، دای به‌سهریه‌کدا.

دَار حَابِلَهُ عَلَى نَابِلِهِ: جعل اسفله اعلاه / سهره و خواری کرده‌وه.

حِبَالَةٌ أُخْبِوْهُ: اُخْبِوْهُ: شَرِكْ / دلو.

حَابُول: حبل يُصْعَدُ بِهِ عَلَى النَّخْلِ / پستی

سهرکه‌وتن، پستی به‌دارا مه‌ل زنن.

حَبْل: حَمْل. الولد في بطن امه / سك، کورپه‌له، منداڭ له سکی دایکیا.

- : إِمْتَلَأَ الرَّحِمَ / سک پرپون، ئاوس بون.

حَبْلَان: مَمْتَلِيء / پپ.

حُبْلَى: حَابِلَةٌ. حَبْلَانَةٌ: حَامِل / سک پر، ئاوس، بوگیانه.

حبا:

حبا. دَنَى / نَزَلَ / بوه‌وه، هاته‌پیشه‌وه.

- : زَحَفَ عَلَى يَدَيْهِ وَبَطْنِهِ / له‌سهر سک خوی خشان.

- : عَلَى يَدَيْهِ وَرِكْبَتَيْهِ / گاکولکنی کرد.

- : هَ بَكَدَا: (هَدَا) / پیی به‌خشی، خه‌لاتی کرد.

حَابِي: مال الیه / خاتری گرت، لایه‌نی گرت.

حَبَو: زَحَفَ عَلَى الْيَدَيْنِ وَالْبَطْنِ / گاکولکن، له‌سهر سک خشان.

حَبْوَةٌ: حَبَاءٌ: عَطِيَّةٌ / خه‌لات.

مُحَابَاةٌ: مُعَالَاةٌ / خاتر گرتن، لایه‌ن گرتن.

حَابِي: مَرْتَفَعُ الْمُنْكَبِينَ / شان (به‌رز) مه‌ل‌چه‌کیو.

حت:

حَتَّ: حَكَ وَ أَزَالَ / پروانی، وه‌رانی.

إِثْحَتَّ وَ ثَحَاتَّ: سَقَطَ. تَنَاقَرَّ وَهَرَى، مه‌ل وه‌ری، داخورا، دامالرا، داته‌کا.

حَتَات: مَا تَنَاقَرَّ مِنَ الشَّيْءِ / وه‌ریو، مه‌ل وه‌ریو، داته‌کیو.

حَتَّةٌ: قِطْعَةٌ صَغِيرَةٌ / پارچه‌یه‌ک، کوتیک.

حَتَّى: إِلَى / تا، هه‌تا، تا.

- : (أَيْضًا) / مه‌روه‌ما، ته‌نانه، ته‌نانه‌ت، بیسان، بیسانه‌وه.

- : كَى. لَكَى / بۆ شه‌وی.

حتد:

حَتَدَ: كَانَ خَالِصَ الْأَصْلِ / ره‌سهن بو.

حَتَدَ: (أَصِيل) / ره‌سهن.

مَحْتَد: (أَصْل) / به‌په‌ت، ره‌گه‌ز، نه‌ژاد، به‌چه.

کریم ال - : کریم الاصل / ره‌گه‌ز پاک، شیر پاک.

حتز:

حَتَز: قَلَّلَ / که‌می کرده‌وه.

- : جعل له حِتَارًا / ده‌وری به‌ست، ده‌وری گرت، په‌رژینی کرد.

حَتَز: قَتَرَ / که‌می کرده‌وه، لئی گرتنه‌وه.

حَتَز حَتَرَه: الشَّيْءُ الْقَلِيل. قِطْعَةٌ صَغِيرَةٌ / که‌م، که‌میک،

پارچه‌یه‌ک، نه‌ختیک، توژتیک.

حَتَرَةٌ: الرُّضْعَةُ الْوَاحِدَةُ. الْوَجْبَةُ الْوَاحِدَةُ / ژهم.

حِتَار: مَا يُحِيطُ / چپوه، که‌مه، په‌رژین، چه‌په‌ره، ته‌یمان.

حتف:

حَتَف: مَوْتَ / مردن.

لَقَى - ه: مات / مرد.

مات - انفه: مات طبعیاً / به‌ده‌ردی خوا مرد، ئاسایی مرد.

حتم:

حَتَمَ: حَتَمَ عَلَى: (وَجَبَ) / سه‌پانی، سه‌پانی به‌سهریا نه‌بین

بیکا.

- : بِالْأَمْرِ: جَزَمَ / بریاری‌دا، بریاری کردنی‌دا.

تَحَتَمَ عَلَى نَفْسِهِ: وَجَبَ / به‌سهر خویا سه‌پان، نه‌بین بیکا، له‌سهر خوی پیویست کرد.

حَتَمَ: جَزَمَ / ناچاری، کردن، سه‌پاندن، چارنه‌بون.

حَتَمًا: مِنْ كُلِّ بَدَأٍ / چار نه‌یه، پیویسته، نه‌بین.

مُحْتَمٌ: مُحْتَمٌ: لَا بُدَّ مِنْهُ / هه‌ر نه‌بین بییت، چارنه‌بون،

خولویست.

- : مَقْضَى بِهِ / لی بوه‌وه، بو، چاره‌نوس بو.

- : عَلَيْهِ / له‌سهریه‌تی، نه‌بین بیکا.

مَصِيرٌ مُحْتَمٌ / چاره‌نوس.

حَاتَم: حَاكِم / فه‌رماندار.

حت:

حَتَّ: اسْتَحْتَضَ: حَضَّ عَلَى فَعْلِهِ / هانی‌دا.

- : اسْتَفْزَرَ / ووزانی.

حَتَّ: اِسْتَحْثَات: اِسْتَفْزَان، فَخْرِض/ هان دان،
 وِیژاندن، پال پیژنه نان.
 محثوث: مُسْتَحَث: مَدْفُوع/ هان درلو، پال پیژنه نرلو،
 وِیژاډو.
 حثيث: حثوث: سریع/ خیرا، چابوک، گورج و گول.
 حثل:
 حُثَالَة. حُثَال: قشر الشعير او الارز/ تویکل و
 قه لاسی جوړ چه لتوک، پهل خورد.
 - : ثُفْل/ تلپه، خلته.
 - الناس: رُدَّالْتهم/ ترؤ، سوک، هه چي و
 به چي.
 حج:
 حَجَّ: قَصَدَ/ بږی جو.
 - : زار الاماکن المقدسة/ هجي کرد، چوه حج.
 - : غَلَبَ بِالْحُجَّةِ/ به قسه گرهوی برده وه، به دم
 سه لمانی، به قاله ی دم سه لمانی.
 حَجَّجَ: ارسله لیجج/ ناردی بږ حج.
 حاج: حَانِل/ دم قالی کرد، دم قهری کرد، مشت و
 مری کرد، دمی نایه دم.
 احتج على الامر: اعترض/ ناپه زایی ده ریږی، په لپی
 گرت.
 - بِكَذَا: ادَّعى و اتى بِالْحُجَّةِ/ بیانوی گرت،
 په لپی گرت، بیژاری ده ریږی.
 حج: زیارة الاماکن المقدسة/ حج کردن، چون بږ
 حج.
 حاج: الذي زار الاماکن المقدسة/ حاجی.
 مَحَجَّة الطريق: وسطه/ چه قی رنگا.
 - الصواب/ رضی راست.
 - : غَلَامَة/ نیشانه.
 حُجَّة: بُرْهان/ به لکه، سه لماندن.
 - : عَذْر/ پږزشت، بیانو، په لپ.
 - : وثيقة الملكية/ به لکه نامه، سه نه دی تابو.
 حجاج: مُحَاجَّة: جِدال/ دم قالی، دمه قالی، مشت
 و مې. دم نانه دم.
 احتجاج: اعترض/ ناپه زایی ده ریږی، بیژاری،
 جاپسی.

- : حَجَّجَ/ بیانو گرتن، په لپ گرتن، گړنډی.
 مُحْتَج: مُعْتَرِض/ ناپه زه، گړنډ.
 حِجَّة: عام. سَنَة/ سال.
 ذو ال - : آخر اشهر السنة الهجرية/ ناوچه ژنان، مانگی
 زوالجه.
 حجاج العين: جبهة. حاجب/ ناوچه وان، بږو.
 حجب:
 حَجَب: سَتَر/ بهی گرت، دای پږشی، شاردیه وه.
 - : حال بین/ کهوته بهینه وه، ناویږی کرد.
 - صدره: ضاق/ سنگی تونگ بو.
 - من الارث: حَرَم من الإرث/ بږ بهی کرد.
 احتجب: اِخْتَفَى/ ون بو، دیارنه ما، خوی شارده وه، گرم بو.
 - ت الجديدة او المجلد/ وهستا، دهرناچی، داخرا.
 تَحَجَّبَ: تَسَتَّر/ خوی داپوږشی، په چه ی گرتنه وه، خوی
 شارده وه.
 حجاب: سَتَر/ په چه، روپوږش، پرده، چارشیوه.
 - : حِرْز/ چاوه زار، نوشته، گولله به ند.
 - : حِضَان. حاجز/ پرده، بهین، په رږین.
 - الحاجز: الفشاء الحاجز/ ناوپه نچک، ته پاف.
 - الشمس: ضوئها/ تیشکی خور، روناکی خور، هه تاو.
 حاجب: ساتر/ په نا، پرده وا.
 - : خادم يستقبل القادمين/ ریډه، به رده ست.
 - : يَوَاف/ دهرگوان.
 - الشمس/ چه رداخ، سیټبه، که پر.
 - العين/ بږو، بږلنگ، مورگان.
 حِجَابَة: مِهْنَة الحاجب/ دهرگوانی.
 مُحَجَّب. مَحْجُوب: مَسْتَوِر/ داپوږشراو، روپوږشراو، پوږشراو،
 شاردراوه.
 حجر:
 حَجَر: مَنَع/ نه ی مېشت، قه دهغه ی کرد، بهی گرت.
 - عليه: مَنَعَهُ من التصرف/ لی ی قه دهغه کرد.
 حَجَر: تَصَلَّبَ/ رهق بو، پته ویو.
 تَحَجَّرَ: اِسْتَحْجَرَ: صار كالْحجر/ بو به برده، وهك به ردی
 لپهات.
 حَجَر: مَنَع: حَرَم/ قه دهغه کردن، نه مېشتن، بهرگرتن.
 - صَبَحَ/ که رهنینه، قورمیتینه.

حَجَرٌ: مُحَرَّمٌ. حَرَامٌ/ قَدَدَه، حَرَامٌ.
 - : قَرَسٌ. اَنْثَى الْخَيْلِ/ مَایَن.
 - : حَضَنٌ/ کَرَش.
 - : کَنْفٌ/ لَایَن، چَاوِیتری، تَهک، لَا.
 - : عَقْلٌ/ تَهَقْل، ژیری.
 حَاجِرٌ: مَنْزِلٌ لِلْحَاجِّ/ خَان.
 مَخْجَرٌ: مَکَانٌ مُعَدٌّ لِلْحَجْرِ الصَّحِيِّ/ کَهْرَه نَتِیَنَه،
 قُورَه نَتِیَنَه.
 حَجَرٌ: صَخْرٌ/ بَهْرَد، تَاش، سَهَنگ.
 - : الْبِلَاطُ/ کَاشی.
 - : الصَّلَاةُ/ بَهْرَدَه نَوِیژ.
 - : السَّکَاکِینَ/ مَه سَان، بَهْرَدَه سَان.
 - : شَطْرِنَج/ دَاش، بَهْرَدی شَه تَرَه نَج.
 - : الطَّاحُونُ/ بَهْر دَاش.
 - : طَاوِلَةٌ/ پُول، پُولی تَاوَلَه.
 - : مُسَطَّحٌ/ تَه لَه بَهْرَد.
 - : عَثْرَةٌ/ عِثَارٌ/ کُوسَب.
 - : قَدَاخَةٌ/ بَهْرَدَه چَه رَخ، بَهْرَدَه سَتِی.
 الرِّصْفُ بَالٌ - / بَهْرَدِیژ، بَهْرَدِیژ کَرْدَن.
 حَجَرِيٌّ: کَالْحَجَرِ/ رَهَق، وَهک بَهْرَد، بَهْرَدِیَن.
 حَجَّارٌ: حَقَّارٌ وَبَائِعُ الْحَجَرِ/ بَهْرَد مَه لَ کَن،
 بَهْرَدِیژَش.
 حَجُّجٌ: تَحَوُّلٌ اِلَى حَجَرٍ/ بُون بَه بَهْرَد، رَهَق مَه لَ تَن.
 مَخْجَرٌ: مَقْلَعُ الْحَجَارَةِ/ کَانَه بَهْرَد.
 مُنْجَجِرٌ: مُسْتَحْجَرٌ/ رَهَق مَه لَ تَو، بُوَه بَه بَهْرَد، وَشک وَ
 رَهَق.
 حَجَرٌ: حَجِيرٌ: الْمَکَانُ الْکَثِيرُ الْحَجَارَةُ/ بَهْرَدَه لَان.
 حُجْرَةٌ: غُرْفَةٌ/ زُود.
 حُجْبِرَةٌ: خَلِيَّةٌ/ سَبِيلٌ.
 حَجَزٌ:
 حَجَزٌ بَيْنَهُمَا: فَصْلٌ/ جَبَای کَرِیَنَه وَه.
 - : مَنَعٌ/ نَهی هَیْشَت، قَدَدَه غَی کَرْد.
 - : عَلَى الْمَالِ أَوْ الْعَقَارِ: مَنَعُهُ مِنَ التَّصْرِيفِ/
 دَه سَتِی بَه سَه رَا کَرْت.
 - : الطَّرِيقُ وَغَيْرُهُ: سَدَّةٌ/ بَهْری گَرْت، گَرْتی،
 دَای خَست.

- : الشَّيْءُ أَوْ الْمَكَانُ: حَفْظٌ/ پَارَا سَتِی.
 - : عَنْهُ الشَّيْءُ: مَنَعُهُ/ لَیْی گَرْت.
 حَجَزٌ: مَنَعٌ/ قَدَدَه غَی کَرْدَن، نَه هَیْشَتَن.
 - : حَبْسٌ/ گَرْتَن، گَل دَانَه وَه، بَه نَد کَرْدَن.
 - : الْأَمْوَالُ/ دَه سَت بَه سَه رَا کَرْتَن.
 حَاجِزٌ: الْقَائِمُ بِالْحَجَزِ/ دَاخِر، بَه رِیَ سَت کَار، دَه سَت
 بَه سَه رَا کَر.
 - : عَائِقٌ/ کُوسَب، تَه گَه رَه، بَارُو.
 - : فَاصِلٌ/ بَه یَن، پَه رُژِیَن، جِیَا کَه رَه وَه.
 مَحْجُوزٌ عَلَيْهِ: مَمْنُوعٌ مِنَ التَّصْرِيفِ/ دَه سَت بَه سَه رَا گِیَاو،
 دَه سَت بَه سَه ر.
 - : مَحْفُوظٌ/ پَارِیژ دَاو.
 - : مُعَاقٌ/ وَه سَتِی نَرَاو، قَدَدَه غَی کَرَاو.
 حُجْرَةٌ: مَوْضِعُ التَّكَةِ فِي السَّرْوَالِ/ پَزُو.
 حِجَازٌ: حِزَامٌ/ پَشْتِیَن، کَه مَه رِیَ نَد، کَه مَه رَه.
 حَجَلٌ:
 حَجَلٌ: مَشَى عَلَى رِجْلِ وَاحِدَةٍ/ مَه نَگَه شَه لَیْی کَرْد،
 بَه مَه نَگَه شَه لَی رَیْشَت.
 - : الْحَيَوَانُ: قَيْدَةٌ/ بَه سَتِی وَه، کَه لَه مَه ی کَرْد.
 - : حَجَلٌ. الْمُقَيَّدُ: قَفَزَ عَلَى الرَّجْلَيْنِ مَعًا/ قَوْنَه ی کَرْد،
 مَه لَ قَوْنِی.
 حَجَلٌ. حَجَلٌ. حَجَلٌ: قَيْدٌ/ پَن بَه نَد.
 - : - : - : خَلْخَالُ الْقَدَمِ/ پَاوَلَه، خِرْخَالٌ.
 حَجَلٌ الْعُرْسُ: اِتَّخَذَ لَهَا حَجَلَةً/ پَهْرَدَه یَان بُو کِیْرَا، کَرْدِیَانَه
 پَهْرَدَه وَه.
 حَجَلَةٌ: بَيْتٌ يُزَيَّنُ لِلْعُرْسِ/ پَهْرَدَه، کَه ژَاوَه، پَهْرَدَه ی بُوک وَ
 ژَاوَا.
 رَبَّاتُ الْحِجَالِ: النِّسَاءُ/ ثَا فَرَه ت، ثَا فَرَه تِی نَاوِ پَهْرَدَه، بُوکی
 نَاوِ پَهْرَدَه.
 مُحَجَّلُ الْقَوَائِمِ: بَيَاضٌ فِي الْقَوَائِمِ/ پَهل سَبِی، بُونِی خَه تِی
 سَبِی لَه پَه لَ وَ لَ أَخْدَا.
 حَجَلٌ: خَلْخَالُ الْقَدَمِ/ پَاوَلَه، خِرْخَالٌ.
 حَجَلٌ. حَجَلَةٌ: طَائِرٌ/ پَزُو.
 حَجَمٌ:
 حَجَمٌ: اخْرَجَ دُمًا بِالْمَحْجَمِ/ خَوِیْشَی گَرْت، کَه لَه شَاخِی گَرْت.
 - : الصَّبِيُّ ثَدْيٌ اِمَه: مَصْنَعٌ/ شِیْرِی دَا یَکی مَثِی.

- احجم: كَفْ / وازی میتا.

- - - : ضِد اقدم / كشابه ره.

- و - التَّدْي: تَهْد / مه مکی کرد.

اُخْجَمَت: ارضعت / شیرى دا.

حاجم: حَجَام: من يتعاطى الحِجَامَة / خوین گر،

كه شاخ گر.

حِجَامَة: سحب الدم بالكاس / خوین گرتن، كه شاخ

گرتن.

مُحْجَم: مُحْجَمَة: كاس الحِجَامَة / پیالۀى خوین

گرتن، كه شاخ.

حِجَام / مایووضع في فم الحيوان لئلا يعض / لهواشه،

سنگ، قه متتر.

حَجَم: جُرْم / قولره. قه باره.

كبير ال - : ضخم / كه ته، گه وره، قه به.

إحجام: ضد إقدام / كشانه وه.

- : إمتناع. كَفْ / وازمیتان، دهست هـل گرتن.

حجن:

حَجَن. حَجَن: عَقَف / چه مانیه وه، خواری کرده وه،

نوشتانیه وه، لاری کرده وه.

أُحْجِن. مَعْقُوف / چه ماوه، خوار، نوشتاوه، لار.

مُحْجِن: عصا مَعْقُوفَة الراس / گزچان، داری

سه رچه ماوه.

حَجُون: كسلان / ته مهـل، ته وه زهـل.

حجا:

حَجَا: وَقَف / وه ستا.

- بالمكان: اقام / لئی مایه وه.

- : إحتجى السير: كتمه / نهی دركان، ده ری

نه بی، شاریدیه وه، قوتی دایه وه.

حاجی: تكلم بالاحاجی / به پیچ و په نا قسه ی کرد.

- : القى عليه الاحاجی / مه ته لی لـ داهیتا.

ثَاجَا: تطارحوا الاحاجی / شه ره مه ته لیان کرد،

مه ته لیان له یه ك داهیتا.

حجی: حَجَا: عقل / موش، بیر، ته قلـ.

- - : فطنه / دانایی، ژیری، زیره کی.

أُحْجِيَة: لَغَز / مه ته لـ.

حَخَام:

حَخَام. حاخام اليهود / مالوم.

حد:

حَدَّ الشَّيْءُ عَنِ الشَّيْءِ: مَيَّزَ / جیای کرده وه.

- المَذْنِب: أَثْبَهَ / سزایدا، ته میی کرد.

- السكین: شَحَذَهَا / تیژی کرد.

- : حَدَدَّ عليه: غَضِبَ / توپه بو، رقی هـل سا.

- : لَبَسَ الحِداد / به رگی ره شی له به رکرد، خوی ره ش پۆش

کرد.

حَدَدَّ: عَيَّنَ / دیاری کرد، سنوری بۆ دانا.

- : عَرَفَ / ناسانی، پـن ناسه ی کرد.

- : خَصَّصَ / جیای کرده وه، بۆی جیا کرده وه.

- الثمن / نرخى دانا، نرخى بـری.

- الیه : قَصَدَه / بۆی چو، چو بۆلای.

إِخْتَدَّ. إِسْتَحَدَّ: تَشَحَّدَ / تیژ بو.

- : إِشْتَدَّ / قايم بو، گـرم بو، (هـراو ده مه قالی).

- : عليه في الكلام / به توپه یه وه له گه لی دوا.

أَحَدَّ اليه النظر: بالغ في النظر اليه / چاوی تـی بـپی، تـیـن

ورد بـه وه.

حَدَّ: مُنْتَهَى: آخر / كه نار، لیوار، گوێ.

- : تَحْم / دراوسـی، له پال یه كدا، تخوب.

- : تعریف / پـن ناسین.

- : الياس و الغضب / توپه یی، رقی.

- : عقوبة / سزا، سزادان.

- السكین: شَحَذَ / ده مه زه رد کردن، تیژ کردن.

- الشَّيْء: حَرْفَه / كه نار، لیوار.

- في الرياضيات: تا، راده، ته ندازه، ریژه.

- المملكة: تَحْم / سنور، سنوری ولات، تخوب.

الى - معلوم / تا پـاده یه کی دیار.

لا - له / بـن سنور، بـن راده، بـن کوتایى، سنوری بۆ نیه.

على - سوى / هـموى چونیه ك، وه یه ك.

ال - الادنى / كه مترین، ته مه پـپی، نزمترین راده.

ال - الاقصى / زۆرتترین، ته مه پـپی، به رزترین راده.

ال - الفاصل / جیا کرده وه.

ل - كذا / تا ته وه نده، هـر ته وه نده.

ل - الآن / تا نیسته.

بدون - / بـن راده.

متجاوز ال - / له نه اندازه به ده، له راده به ده.
 ذو حَدَّيْن/ بوتا، دوسره، بوه.
 حدود الله: طاعته و احكامه الشرعية/ خوابه رستی
 و سنوره کانی.
 حَدَّة: غَضَب/ توبه یی- رق ههستان.
 - : مَضَاء/ تیژی.
 - : شِدَّة/ توندو تیژی.
 پ - / به توبه ییوه، به توندو تیژیوه، به رقهوه.
 حَدَاد: حُرْن/ خه، په ژاره.
 ثوب ال - . سیلاب/ رهش پوژی.
 شارة ال - / نیشانه ی خه ناکي.
 حاد: حَدِيد: قاطع/ تیژ، برنده.
 - او - البصر: ثاقب البصر/ چاوتیژ.
 - او - الذهن: متوقد الذهن/ بیرتیژ، زیرهک.
 - او - الطبع: سریع الغضب/ توبه و تپه، توبه.
 تحديد: تعریف/ پېناسین، دهست نیشان کردن.
 - : حَصْر/ دیاری کردن.
 - : إقامة الحدود/ سنوردانان.
 مُحَدَّد: مسنون/ تیژکړاو.
 - : مُعَيَّن الحدود/ ستور بڼ دانراو.
 - : مُعَيَّن/ دیاری کړاو.
 محدود: مُقَيَّد. محصور/ به ستراو، ناخنراو،
 به نندکړاو.
 - : له حَدّ/ راده دار، راده ی هیه، سنوردان.
 - : مُعَيَّن/ دیاری کړاو، سنوردان، به سنور.
 - . حَدَد: ممنوع/ قه دهغه.
 غیر - : لا حَصْر له/ بې شومار، راده به ده،
 زه به ننگه.
 - - : لا حَدّ له/ بې سنور.
 مُدَّة غیر - ة/ ماوه یکی نادیار.
 مُحَدَّد: غاضب/ توبه، رقاری.
 حَدَاد: ذو الحِدَّة/ توبه و تپه.
 - : قُصَارَى الجهد/ نه وپه پي توانا.
 حَدِيد. حَدَاد. حاد: ماض/ تیژ، برنده.
 - : المعدن المعروف/ ناسن.
 - صَبّ/ ناسنی (د اړشته، د اړتړاو).

- مُطَاوِع/ ناسنی گونجاو.
 - فَوَلَان/ پوځ.
 - : قُرَاضَة/ ناسنه شکاو، سکراب.
 حَدِيدَة: قطعة من الحديد/ پارچه ناسن.
 - المحراث/ گاسن.
 علی ال - / نابوت بون، لات بون، کهوتنه سر ساجی علی.
 حَدِيدِي/ ناسنین.
 حَدَاد: معالج الحديد/ ناسنگر.
 حَدَادَة: معالجة الحديد/ ناسنگری.
 حَدَا: حَدَاة: فاس براسین/ تهوینن.
 حَدَاة: حَدَاية: ابو الخطاف/ کولاره، سوره دال، مشک گره.
 حَدَب: حَدَب: اَحْدَب: کان احدب الظهر/ کوم بو، قه مبور بو، پشت
 کوم بو، چه مایه وه.
 - : کان مُحْدَب/ قوز بو.
 حَدَب: تَحْدَبُ علیه: تَقَطَّف/ به زمی پیا ماته وه.
 - - : به : تَعَلَّق/ مزگی بو.
 تَحْدَبَتِ المرأة: صبرت علی اولادها ولم تتزوج/ بیوه ژن
 کوشی کرد.
 حَدَب: حَتِي/ کومايه وه، نوشتایه وه، چه مایه وه.
 - : ضد قَعْر/ ده ی په پان، قوزی کرد، کوپی کرد.
 حَدَب: اَحْدَب: حَدَبَاء: مُحْدَوِب الظهر/ کوم، پشت کوم،
 قه مبور، کوپی.
 - - - : مُحْدَب: ضد مُقَعَّر/ قوز، ده په پیو.
 تَحْدَب: ضد تَقَعَّر/ قوزی، قوزیون.
 حَدَبَة: خروج الظهر/ کوم، کومی، قه مبوری، چه مایه یی.
 - الظهر (اوستام الجمل) کوپاره، پیل.
 - حَدَبَاء: الامور الشاقة/ کاری گران.
 حَدَث: حَدَث: وقع. حصل/ رویدا.
 حَدَث: رَوِي و اُوْرِد/ گتړایه وه، یاسی کرد.
 - ه: اَحْبَرَة/ پېی راگه یاند. رای گه یاند.
 تَحْدَثُ به و عنه: تكلم و اخبر/ یاسی کرد، لوا ده رباره ی.
 تَحَادَث القوم: حَدَث بعضهم بعضا/ له گال یك دوان، وت و
 وژتیان کرد، قسه یان له گال یك کرد.

اَحَدَثَ: اَوْجَدَ/ نَوَّزِهَ.

- : سَبَّبَ/ بَوَّهَ مَی.

اِسْتَحْدَثَ: اِبْتَدَعَ/ دای پیتنا، نَوَّزِهَ.

- : وَجَدَ حَدِیثًا/ به تازه ی زانی، تازه په یابو، تازه داهاتو.

حَادَثٌ: اَحْدَثَ: جَلَى/ دهمه زه دی کرد، له ههسانی دا، تیږی کرد.

- : کَالَمَ/ قسای له گه ل کرد، له گه لې دیوا.

حُدُوثٌ: وَقُوعٌ، حُصُولٌ/ رودان.

حَدَثٌ: الْأَمْرُ الْحَادِثُ/ روداو.

- : شَابٌ/ منډال، هه راش.

حَدَثَانٌ وَ أَحْدَاثُ الدَّهْرِ: مُصَائِبُهُ/ به لای ناگه مان، به لای روزگار، دهر دی گهریون.

حَدِیثٌ: جَدِید/ تازه، نوئ.

- : کلام/ وټ و ویز، ناخافتن، گفت و گز، فهرمایشت، گرفتار.

- : مُحَادَثَةٌ/ وټ و ویزکردن، گفتوگوکردن، دیوان.

- : إِشَاعَةٌ، خَبَرٌ/ هه وال، پاگانده، قاو.

- : حِكَايَةٌ/ ران، چیروک.

- : السِّنُّ: صَغِيرُ السِّنِّ/ منډال، کم ته من.

- : نِعْمَةٌ اَوْ مُحَدَّثٌ نِعْمَةً: مَقْعَلٌ/ تازه پیاکوتو، تازه دوه له مه ند.

حَدِیثًا: مِنْ عَهْدٍ قَرِيبٍ/ له م نزیکانه دا، له م نوابیه دا، له م چهرخانه دا.

حَدَاثَةٌ: جَدَّةٌ/ تازه می، تازه به تی، نوییه تی.

- : السِّنُّ/ منډالی.

حَادِثٌ: جَدِید/ تازه، نوئ، توبهره، نوخشنه.

- : حَدَاثَةٌ: واقعة/ روداو، به سره مات، سرریود.

- : : کَارِثَةٌ/ به لا، کاره سات، چورتم.

أَحْدُوْثَةٌ: مَا يَنْحَدِثُ بِهِ/ نهو باسه ی له ناودایه، قاو، قاله ی دهم.

- : حُدُوْثُهُ/ کورته چیروک، هه والیک.

احداثیة (في الهندسة)/ رایه ل.

مُحَدَّثٌ: حَالٌ/ وټه، قسه که، بیژور.

مُحَدَّثٌ: حَدِیثٌ نِعْمَةٌ/ تازه پیاکوتو، تازه دوه له مه ند.

مُسْتَحْدَثٌ: جَدِید/ نوئ، تازه.

اِسْتِحْدَاثٌ/ داهیتان، تازه داهیتان، نَوَّزِهَ.

حَدَاثَةٌ: اَوَّلُ وَ اِبْتِدَاءُ الْأَمْرِ/ سره مات.

حَدِیثٌ: کَثِیرُ الْحَدِیثِ/ زود بلئ، چهنه بان.

مُحَادَاثَةٌ: مُکَالَمَةٌ/ وټ و ویزکردن، گفت و گز کردن، دیوان، رانو نیاز.

حَدَجٌ:

حَدَجٌ: شَدَّ/ به سستی، شه ته کی دا.

- : بَبِصْرُهُ: حَقَقٌ/ چاری تږی بی، سیری کرد.

- : بِالسَّهْمِ: رماه/ تیره بارانی کرد.

حَدَجٌ: حَمَلَ/ بار.

أَبُو حُدَیجٍ: لَقْلُقٌ/ له ق له ق، حاجی له قله ق.

حَدَرٌ:

حَدَرٌ: اَنْزَلَ مِنْ عَلُوِّ اِلَى اسْفَلٍ/ میتایه خوارئ، خلی کرده وه، خلوری کرده وه، دای به زان.

- : حَدَرٌ: جَعَلَهُ مُنْخَدِرًا/ لیژی کرد.

- : تَحَدَّرَ: اِنْحَدَرَ: نَزَلَ وَ هَبَطَ/ هاته خوارئ، خل بوه وه، دابه زی.

- : تِ الْعَيْنُ الدَّمْعُ: سَكَبَتْهُ/ فرمیسکی رژان.

- : حَدَرٌ: سَمِنَ/ قه له و بو، تیکسمریا.

حَدَرٌ: حَدَرُ الْجِلْدِ: وَرَمٌ/ ناوسا، په نما.

تَحَدَّرَ: اِنْحَدَرَ: کَانَ مِنْحَدِرًا/ لیژیو، سره وخوار بو.

اِحْدَرٌ: اسْرَعَ/ په لی کرد، خیرایی کرد.

- : ه: اَرْسَلَهُ اِلَى اسْفَلٍ/ تلی کرده وه، خلی کرده وه، سره ولیژی کرده وه.

حُدُورٌ: مُنْخَدِرٌ: مَوْضِعُ الْاِنْحِدَارِ/ سره ولیژه، رک، سره و خواره.

- : تَحَدَّرَ: اِنْحَدَرَ: مِيلٌ/ لاری، لیژی.

حَادِرٌ: سَمِنَ/ قه له و، تیکسمریاو، کوشتن، به خزوه.

حَدَرَةٌ: قُرْحَةٌ فِي بَاطِنِ الْجِلْفِ/ سیچکه سلوه.

حَدَرٌ: الْحَوْلُ فِي الْعَيْنِ/ ختلی.

حَنِيْدَرٌ: اسْد/ شیر.

- : قَصِیرٌ/ کورته، کورته (بالا، پنه).

حَدَسٌ:

حَدَسٌ: ظَنُّ وَ تَوَهُّمٌ/ گرهانی کرد، شکي کرد، به مه له داجو.

حَدَس: ظَنّ و تخمین. سُرْعَة الاستنتاج/ گومان،
هَل مِثْنان، سوسه کردن، تنگبین، ژیرص.

حدق:

حَدَق. حَدَق. (حدق به: احاط به من کل جانب/
دهوری، چارلای گرت.

- و - به الحَظَر/ کوه مه ترسیه وه.

- النظر: حَدَدَ النظر الیه/ چاوی تن بری،
سهرنجیدا، تنی راما.

حَدَقَ الطعام: وضع فيه التابل و الملح/ تام و
خوبی تن کرد.

حدیقه: جُنَيْتَه/ باخ، باخچه.

حَدَقَة العین: سَواد العین/ ره شینه ی چاو، گلینه.

حادق الطعم: حاذق/ ترش، تون.

- الطعم: مالح قليلاً/ سویرخوی.

مُحدق: مُكْتَنِف/ دهوره دراو، چوار لا گراو.

خَطَرٌ - و شیک/ مه ترسیه کی نَزِک و ناچار،

مه ترسی.

حدل:

حَدَلَ علیه: ظَلَمَهُ/ زور و ستمی لی کرد.

- السطح: مَهْدَه بالمحدلة/ کتپای، بانگهی
کتپا.

- ت العَجَلَة: دَقْتُ زهویه کی کوتایه وه.

مُحدَلَة: آله تمهید السطوح/ بان گردین، باگردین.

- الطريق: آله تمهید الطرق/ زهوی کوت،

زله.

حدم:

إِحْتَدَم: اِشْتَدَّ/ زیادی کرد، گرم بوه.

- النهار: اِشْتَدَّ حَرّه/ زور گرمی کرد.

- ت النار: اِشْتَدَّتْ/ گلپای سهد، گه شاپه وه،

گپی سهد، قله ی هات.

- ت القدر: اِشْتَدَّ غلیانها/ هاته کوئل.

- تَحْدَم: اِشْتَعَلَ غیضاً/ زور رقی مه لسا، توبه

بو، شیت گیربو.

مُحْتَدِم: مُقْعَد/ داگیرسای، گه شاره، گرگرتو.

- غیضاً: هائج/ توبه، شیت گیر، ناگرت کاته وه.

حَدَم: حَدَم: شِدَّة اِشْتَدَّ النار/ کلپای ناگر.

حَدَام: غَیظ/ توبه یی، شینگیری.

حدا:

حدا: ساق و دَفْع/ لئی خوبی، بردی به ریوه، ناژاوتی.

- علی کذا: دفع و بَعَث/ هانیدا، جولانی.

- الابل: ساقها و غُفَى لها/ وشتری به گورانیه وه

لئ خوبی.

- تَمِيع/ به دولیا هات.

- اِحْتَدَى اللیل النهار: تبعه/ شو به دوا ی ریژا هات.

حادی: الذي يسوق الابل و یغنی لها/ وشت لئ خوب به

گورانیه وه، وشته وان.

حدوة: نعل الفرس/ نال.

حدی:

حَدَى بالمكان: لَزِمَهُ/ تیامایه وه.

- تَحْدَى الامر: تَعَمَّد فعله/ به نه نقهست کردی.

تَحْدَى: باری/ گره وی کرد، پینش برکتی کرد.

- الرجل: ناهضة/ به ریه ره کانی کرد، به ره نگاری کرد.

- الامر: تَعَمَّد فعله/ به نه نقهست کردی.

تَحْدَى: مُناهضة/ له رودا وهستان، به رامبری کردن، لئی

راست بونه وه.

حَدَى/ مه تر.

حَدِيَة/ مهتری، مه ترانه.

حد:

حَد: قَطَعَ مُسرِعاً/ به خیرایی بری.

حَدَد: خَلَّة الید/ دهست سوکی، چابوکی، چالاکي.

أَحَد: حَدَاء: سریع، خفیف/ خیرا، چابوک، سوک، دهست

سوک.

حذر:

حَظَر. حَازَر. تَحَظَّر. اِشْتَدَّر. تَحَرَّز/ ناگداربو،

وریابوه وه، سله میه وه.

حَظَر: نَبَهه و حَرَزه/ ناگداری کرد، وریای کرده وه.

- : خَوْفَه/ ترسانی.

حَظَر. اِشْتَدَّر. اِشْتَدَّر/ وریابه، ناگداربه، زینهار.

حَظَر. حَظَر. اِشْتَدَّر. اِشْتَدَّر/ وریایی، ناگداری، پاریز.

ب - / به پاریزه وه.

حَظَر. حَازَر: مُتَأَهَّب. مستعد/ ناماده، ناگدار، وریا.

تَحْذِير. تَحْذِير/ وریا کربنه وه. پیراگه یاندن.

مَحْذُور. مایحذر منه/ قه‌ده‌غه، به‌مه‌ترسی.
 حَذَف: حَذَفَ: طَرَحَ/ لَبَّی دهرکرد، دای‌شکان، په‌پانی،
 بورادی، لای برد.
 - رمی. اَلْقَى/ فریتی‌دا.
 - شَطَبَ/ سرپه‌وه، کورژانیه‌وه، لای برد.
 حَذَفَ/ بورادن، په‌پاندن، لابریدن، دهرکردن، سرپنه‌وه،
 کورژانیه‌وه.
 حَذَافِر. بِحَذَافِرِهِ: باسره/ گشتی، مه‌موی،
 به‌ته‌واوی.
 حَذْفَار. حَذْفُور: جانب/ لا، ته‌نیشت.
 حَذَفَ: طائر کَالْبَط/ مه‌لیکه له‌مرلوی نه‌چن.
 حَذَق: حَذَقَ. حَذَقَ: تَعَلَّمَ/ فَرَّیو، ره‌وانی کرد.
 - - - : کان ماهر/ زانا‌بو، تیگه‌یشتوبو، به
 سه‌لیقه‌بو، چاپوک‌بو، کارامه‌بو، وه‌ستابو.
 - قطع/ بری.
 - اِشْتَدَتْ حَمُوضَتُهُ/ ترش‌بو، ترشا.
 حَانِق: ماهر/ زانا، کارامه، تیگه‌یشتو، قال،
 به‌جه‌وه‌ر، چاومار، به‌سه‌لیقه.
 حَنِقَ. حَذَافَةُ: مَهَارَةُ/ چاپوکی، جه‌وه‌ر، سه‌لیقه،
 وه‌ستایی.
 حَذَاقی: فصیح اللسان/ زمان پاراو.
 حَذِيقَ: قَطْعَةُ/ پارچه، کورت، کون.
 حَذِيق: مَقْطُوع/ برارو.
 حَذَلَقَ. تَحَذَلَقَ: اَظْهَرَ وِ اِدْعَى الحَذَقَ/ خَوَى به‌زانا
 دانا، خَوَى مه‌ل کِشَا.
 حَذَلَقَ. تَحَذَلَقَ: اِدْعَاءُ العِلْمَ/ خَوَه‌لکِش، خَوَ به
 زانا زان.
 مَحْذَلَق. مَدْعَى العِلْمَ/ خَوَى به‌زاناو تیگه‌یشتو دانا.
 حَذَمَ: حَذَمَ: قَطَعَ/ بری.
 - : اسرع فی مشیه/ پتیی مه‌ل گرت، خَیْرا رَوَى،
 به‌خَیْرابی رَوَى.
 حَذَام: البَطْنَاءُ الکِسلان/ ته‌وه‌زل، خاووته‌مه‌ل، خاو
 و خلیچک.

حَذَا: حَذَا حَذَوَه. اِحْتَذَى به: اِقْتَدَى/ په‌پره‌وی کرد،
 لاسایی‌کرده‌وه، نوای کورت، وه‌کو نه‌وی کرد.
 اِحْتَذَى الحَذَاءَ: لَیْسَ/ له‌پتیی کرد.
 حَاذَى مُحَادَاةً: کان بِإِزَائِهِ/ به‌رامبه‌ر یه‌ک بون.
 تَحَاذَى: تَقَابَلَا/ روبه‌رو، به‌رامبه‌ر یه‌ک بون.
 - : تَقَاسَمَا/ وه‌ک یه‌ک به‌شیان کرد.
 خَذُو. حَذَاء. حَذَوَه. اِزَاءَ/ به‌رامبه‌ر.
 مُحَاذٍ لَهُ: اِذَاءَ/ به‌رامبه‌ریه‌تی.
 حَذَاء: نَعْلَ/ پتلاو.
 - طویل/ پتلاوی لاسکار، پتلاوی لاسک درِز، جزمه،
 پُوسْتَال، پُوتِن.
 حَذَاء: صَانِعُ الأحْذِیَةِ/ پتلاو درو.
 حَر: حَرَّ: صَبَّرَهُ حَرًّا. اَعْتَقَ/ نازادی کرد، سه‌ریه‌ستی کرد.
 - الکِتَابَ: اَصْلَحَهُ وَ حَسَّنَهُ/ بیاجوه‌وه، ناماده‌ی کرد،
 سه‌ریه‌رشتی کرد.
 - الکِتَابَ: کَتَبَهُ/ نویسه‌وه، دای‌نا، ده‌ری کرد.
 - الوِزْنَ: ضَبَطَهُ/ رِیْکی خست، پارسه‌نگی دایه‌وه.
 تَحَرَّرَ: صَارَ حُرًّا/ نازادبو، سه‌ریه‌ست بو.
 حَرٌّ: ضِدُّ بَرْدٍ. سَخَنَ/ گرم‌بو، گرمی کرد.
 اِسْتَحَرَّ: اِسْتَدَّ/ گرم‌بو، زیادی کرد، تاوی سه‌ند، توندبو.
 حَرٌّ: طَلِیق. خِلَافُ الْعَبْدِ وَ الْاَسِيرِ/ نازاد، سه‌ریه‌ست،
 نازادخوا، سه‌رازا.
 - نَقَى: خَالَصَ/ پوخت، خاوین.
 - حَقِیقَى. اَصْلَى/ ره‌سه‌ن، راسته‌قینه، راست.
 حُرِّیَّةٌ: ضِدُّ تَقْیِیدَ/ نازادی، سه‌ریه‌ستی.
 - : اِسْتِقْلَالَ/ سه‌ریه‌خوایی.
 - الرِّایَ/ سه‌ریه‌ستی بیروباوه‌ی.
 - التَّمْلَکَ/ سه‌ریه‌ستی به‌خاوه‌ن بون.
 ال - الشَّخْصِیَّةَ/ سه‌ریه‌ستی خوایی.
 تَحْرِیر: اِطْلَاقُ الحُرِّیَّةِ/ نازادکردن، سه‌ریه‌ست کردن.
 - الصَّحْفَ وَ الْمَجَلَاتَ: اِصْدَارُهَا/ دهرکردن،
 دهرمیتان، نویسن (رِوْژنامَه‌و گُزْشَان).
 مُحَرَّرٌ: مُطْلَقُ الحُرِّیَّةِ/ نازادکار، سه‌ریه‌ست‌کار.
 - : کَاتِبَ/ نویسه‌ر، دهرمیتنه‌ر.

- جريدة: صحفى / روزنامه‌نوس.
 حَرّ: حرارة: ضد برد و بُرودة / گرمی، گرمایی.
 حرارة: حمیة / په‌روشی، سوزی به‌تین، تاو، جوش.
 - : طلع جلدی / گرم‌زده.
 ال - الجویة / پله‌ی گرما.
 ال - النوعیة / ناوتای گرمی، گرم‌خو.
 خافض ال - / گرمی مژ.
 باعث ال - / گرمی دهر.
 مقياس ال - : مِحرار / گرماییو، ترمومتر.
 وحدة حرارية او وحدة الحرارة / گرم‌وکه.
 الطاقة الحرارية / گرم‌وز.
 السعرة الحرارية / گرم‌وکه.
 حرور: هواء حار / گره.
 - : ضياء الشمس / مه‌تاو.
 حار: ضد بارد / گرم، به‌تین، داخ، به‌تاو.
 - : غیور / به‌سوز، به‌جوش.
 - : حریف / تیژ تون، گرم.
 منطقة حارة / گرمیان.
 حران: ضد بردان / گرمابون.
 - : شديد العطش / تینو، زودیتینو.
 حرّة: العطش / تینویتی.
 محروم: مُفْطاط / توپه.
 حریر: ابریس / ناوریسم، په‌شم.
 حریری: کالحریر / ناوریسمین، وه ک ناوریسم.
 - : من الحریر / له ناوریسم.
 حرب:
 حرب: اِشْتَدَّ غِيظه / توپه‌بو، رقی مه‌لسا.
 حارب العدو: قاتله / جه‌نگی له‌گل کرد، چو به‌گژ
 نورشمندا.
 تحارب القوم: اوقدوا نار الحرب / جه‌نگیان مه‌ل
 گیرسان، جه‌نگیان نایه‌وه.
 حرب: قتال / جه‌نگ، شه‌پ.
 - (هلیة او داخلية) / جه‌نگی ناوخوی، شه‌پی
 ناوخوی.
 - الصاعقة / جه‌نگی مه‌والی، جه‌نگی بیروسکه.
 اعلان ال - / جه‌نگ مه‌ل گیرسان، جه‌نگ نانه‌وه.

حری: عسکری / سه‌ریازی، جه‌نگی.
 مدرسة حريرية / قوتابخانه‌ی سه‌ریازی.
 الخطة الحربية / پیلانی جه‌نگ.
 حرية: راس الرمح / نوکی دم.
 - البندقية / سونگی، نئزه.
 - : فساد الدين / بین‌ثاینی، بین‌باوه‌پی، شیواوی ثاین.
 حراب: حامل الحرية من الجنود / سونگی به‌ده‌ست.
 محارب: مقاتل / جه‌نگاوه‌ر، شه‌پکر.
 متحاربون: مشتبكون في الحرب / ده‌ستو یه‌خن.
 حرب: شديد الغیظ / توپه، توپه‌وتو، شه‌پانی، رقاوی،
 قیناوی.
 محراب: صدر المجلس / میحراب، پئش دهم، پئش مه‌موان.
 - المعبد / په‌رستگا.
 - المسجد / به‌رنوئژ، پئش نوئژ، میحرابی مرگه‌وت.
 حرباء: من الزواحف / قوپی، بزین مژ، بزین مشک، روزپه‌رست.
 حرث:
 حرث الارض: شقها للزراعة / کینلای، جوتی کرد.
 - : اخترت المال: كَسَبَهُ / ده‌ستی ک‌وت، په‌یای کرد،
 چنگی ک‌وت.
 - النار: حرکها / تئکید، ناگره‌کی تئیک دا.
 حرث: حراثة الارض / کینلان، جوت کردن.
 محراث: آلة الحرث / کئله‌ر، نامیری جوت کردن، هیش.
 - : مخرث: ما تحرك به نار القنور / کوله‌ورژ.
 - : سكة ال : حديدته / گاسن، هیش.
 ابو الحارث: الأسد / شیر.
 حرج:
 حرج: ضاق / تنگ بو، تسک بو، بچوک بو، وه.
 - : اذنب / گونامی کرد.
 - صدره: ضاق / قارس بو، دل تنگ بو، بیزار بو، په‌ست
 بو.
 - عليه الشيء: حرم / لئس قه‌ده‌غه کرد.
 حرج: ضيق / تنگی کرد، هینایه‌وه یه‌ک، گوش.
 - في الامر: اصتر عليه / له‌ساری رفی.
 اخرج: اضطر / ناچار بو.
 - مركزه: شلوقی کرد، جیی پئ له‌ق کرد.

- ۴: (وَقَعَهُ فِي الْحَرِّجِ) ناچاری کرد، شهرمزاری کرد، تنگای کرد.
 حَرَج: ضَبِّقْ/ تنگی، شلوقی، مؤله که.
 مرکز - / شویتنی شلوق، شویتن له ق.
 حَرَج: تحریم/ قه دهغه کردن.
 - : ضَبِّقْ/ تنگی، تنگانه، شلوقی.
 - : نَقَالَةُ الْمَرْضَى/ دهسته به ره.
 - : خَشَبٌ يُحْمَلُ عَلَيْهِ الْمَيِّتُ/ داره مهیت، داربه ست.
 - : حَرْجَةٌ: حَرِش. مکان کثیر الاشجار/ چر، چره. دارستان، چرستان، جهنگل.
 - : حَرَج: اِثم/ گوناغ تاوان.
 - : اِغْتِرَاضُ/ به ره لستی، ره خنه.
 - : المركز او الحالة/ شویتن له قی.
 لا - عليك: لا حَاجَ / گوناغ بار نابیت، سه رزه نشنت له سر نه، قه ناگا.
 اِحراج/ ناچار کردن، ناچاری.
 مُخْرَج/ ناچار.
 حَرْجَل: مَضَى يُفْنَى و يُسَنَرُ/ رَوی و رای کرد به لارو لارو، پالای کرد، به م لاو لانا نه له ریه وه، پیچاوی پیچ نه پَوی و رای نه کرد.
 حَرْجَلَة: عَرَج/ شل، له قی، لارولارو، پالپا.
 حَرَجَم: جَمْع/ کوی کرده وه، گردی کرده وه، خپی کرده وه.
 حرد:
 حَرْد: غَضَب/ توره بو، رقی مه لسا.
 حارِد. حَرْدَان: مُغْضَب/ توره، رقابی، به قین.
 حرد:
 حَرْدُون: من الزواحف كالضب/ بز مژ، بز مژ، مشک.
 حرد:
 حَرَز: حَفْظ/ پاراستی.
 - : جَمْع/ کوی کرده وه، خپی کرده وه، گردی کرده وه.
 اَحْرَز: حاز/ دهستی کهوت، وه دهستی میتنا.
 - : شَهْرَة/ ناروانگی در کرد.
 - : نَجَاح/ سه ره کهوت.

- قَصَب السَّبِق/ گره وی برده وه، پِیش هموان کهوت، به کهم بو، کوی برده وه.
 اِحْتَرَز. تَحَرَّزَ مِنْهُ: تَوَقَّاه/ خوی لی پاراست.
 حَرَزَ الْمَكَانَ: کان حصیناً/ پاریزاو بو، لوره دهست بو.
 حَرَز: حِصْن/ قه لا، پاریزگه، قه لات.
 - : نَصِيب/ به خت، به ش.
 - : عَوْدَة. حِجَاب/ نوشته، ته لیسیم، جادو.
 - : حَرِيز: حِصْنٌ حَصِين/ قه لای قایم، شویتنی قایم.
 حَرِيز: مَنَع/ قایم، سه خت.
 اِحْرَاز: نَيْل/ دهست کهوتن، وه دهست میتان، په یاکردن، برده وه.
 حرس:
 حَرَسَ: قام بالحراسة/ نیشکی گرت، چاویتری کرد، پاسی کرد.
 - : وَقَى/ پارازتی، ناگاداری کرد.
 اِحْتَرَسَ. تَحَرَّسَ: تَحَفَّظَ وَقَى/ خوی لی پاراست، ناگاداریو.
 اِحْتَرَسَ مِنْ كَذَا: حَذَر/ ناگاداریه، خَوْتُ بپاریزه، وریابه (له).
 حَرَسَ. حُرَّاس/ نیشک گر، یاساول، پاسه وان.
 - : جَمْهَوْرِي/ یاساولی کوماری.
 - : شَخْصِي/ یاساولی تاییه تی.
 حِرَاسَة: حِمَايَة/ پاراستن.
 - : عمل الحارس/ پاسه وانی، یاساولییه تی.
 حارس: خَفِيز/ پاسه وان، یاساول، دیده وان.
 - : واقی/ پاریزه.
 اِحْتَرَسَ: تَحَفَّظَ/ ناگاداری، وریایی.
 اِحْتَرَسَ: حَذَری/ ناگاداریه، وریابه، زینهار.
 یا حتراس: بحدَر/ به پاریزه وه، به ناگاداریه وه، به وریاییه وه.
 مُحْتَرَس: حَذِر/ وشیار، موشیار، ناگادار.
 حَرَسَان: اللیل و النهار/ شه ور روژ.
 حرش:
 حَرَشَ: حَكْ/ خورانی.
 - : خَدَش/ روشانی.
 - : اِصْطَاد/ راوی کرد.
 حَرَّش: حَرَكَ عَلٰی شَرِّ/ هانیدا، هه ژانی، جولانی.
 - : بَيْنَهُمْ/ اغری بعضهم ببعض/ کرنی به گزیه کدا، له یه کتر تیژی کردن.

تَحْرِشْ به: تَعْرِضْ له / به خه ی گرت، رَی پِن گرت.
 - به للخصام: تَعْرِضْ له / شه پری پِن فروشت.
 حُرْش. حَرِش: حَرْجَة / چپا، چره، جهنگل،
 دارستان، چرستان، بیشه لآن، دهوون.
 حُرْشَة. حَرَاشَة. حَرِش: خُشُونَة / زوری، روشی.
 حَرِش: اَحْرِش: خُشِن / زیر، روش.
 تَحْرِش: تَعْرِضْ / به خه گرتن، جولان شه پِن
 فروشتن.
 تَحْرِيش: تحريض على شَرِّ هان دان، وروژاندن.
 - : متخشين / زیرکردن، روش کردن.
 حَرِيش: ام اربع و اربعين / هزارپن.
 - : کرکدن / کرکه دهن.
 حَرِشَف: قشر السمك / پوله کي ماسی.
 - : الجراد الزاحف / پیرو هکه.
 - : الضعفاء و الشيوخ / پیرو په که و ته.
 حرص:
 حَرَص. حَرَصَ على الشيء: اِشْتَدَ تمسكه /
 به تنگ و هات، بایه خي پِن دا.
 حَرَص: شَرَه و بُخل / چلپسی، رُذی، چاویرسیتی.
 - : تَمَسَّك / سوریون، هه ته ریون.
 حَرِص: بَخِيل. شَرَه / چلپس، رُذ، چاویرسی.
 - : مُهْتَم بِ / به تنگ و هاتو، سور.
 حرص:
 حَرَص: حَتَّ / هانیدا.
 - : على شَرِّ هانی خراپه ی دا.
 تحريض: حَتَّ / هان دان، وروژاندن، هانه هانه.
 مُحَرَّض: مَدْفُوع بالتحريض / هان دهر.
 - : على الشرِّ / هان دهر بقرابه.
 حَرَف:
 حَرْف. حَرْف: اَمال / لاری کرده وه، خواری کرده وه.
 - : الكلام: غَيْرَه / گزپی، قسه که ی (هال)
 گزپایه وه، گزپی.
 - : المعنى / مانا یا مه به سته که ی گزپی.
 اِنْحَرَف. تَحَرَّف: مال / لاریوه وه، خواریوه وه.
 - : عن: حاد / لای دا.

- الى اليمين او الى اليسار / به لای راستدا یا چه پدا (لار)
 بوه وه، خواریوه وه، وه رگه پا، پنبی کرده وه.
 اِنْحَرَف: اِشْخَذَ حَرْفَه / بیشه به کی کرد.
 اِنْحِرَاف: مَيْل / خواری، لاری، پنبج، لادان.
 - : المزاج / نه خُوشی، دهر د، بن تاقه تی، تاقه نه بون.
 - : شَذُوذ / تاله باری، لادان، به دخویس.
 تحريف الكلام: تَغْيِيرَه / واته گزپن، قسه هال گزپانه وه.
 - : القلم: قَطْعَه / دادان، تیزکردن.
 منحرف: مائل / لار، خوار.
 - : المزاج / نه خُوش، دهر دهر دار.
 - : شكل هندسي / لادهر.
 شبه - / نیمچه لادهر.
 حَرَف: حَافَة / که نار، لیوار، قه راغ.
 - : الجبل: اعلاه / سرشاخ، لوتکه، پوپه.
 - : كل آلة قاطعة: حَدٌّ / دم.
 - : احد حُرُوف الهجاء / بیت، تیپ.
 - : اداة في النحو / حرف.
 - : جَرَّ / پریوژنشن، وشه پیتره ندی.
 - : ساکن او صامت / پیتی بی دنگ.
 - : صوتی او متحرك / پیتی دهنکی، پیتی بزوین.
 عطف / نامرانی (به یوه ندی، په یوه سستی)، وشه لیکدار.
 - : شمس / خور بیت.
 - : قمری / مانگ بیت.
 - : عِلَّة / بیته بزوین، پیتی دهنگ دار.
 - : نداء / نامرانی (بانگ وازی، بانگ میشتن)، وشه بانگی.
 حَرْفِي... ترجمة حرفية / وه رگزپانی ده قاوده ق، بیت به پیت.
 حَرْفِيًا بالحرف الواحد / تیپ به تیپ، ده قاوده ق.
 حَرْفَة: مَهْنَة / پیشه، کار.
 - : يدوية / پیشه ی دهستی، ده سستکار.
 - : شَرْيُفَة / پیشه ی سهریست.
 اِحْتِرَاف حَرْفَة / پیشه گری، پیشه سازی.
 حَرْفِي: يَمْتَن حَرْفَة / پیشه کار.
 مُحْتَرِف حَرْفَة / پیشه گری، پیشه سازی.
 مُحْتَرِف: ضِد هَاوِي / پیشه گرا، پیشه یه تی.
 - : صاحب حَرْفَة / پیشه ساز.
 حِرَافَة المذاق: حِدَّة / تونی، که سکونی، نیژی.

حَرْيَف. لذاع/تون، که سکون، تیز.
حرق:

حَرْق. احرق بالنار: اشتعل/سوتانی، گری تَبَهردا.
- - - مسائل حار: سمط/دای مائی،
سوتانی، دای پلُوخان.

- - - بالحرارة: شَبِيط/هائی کپوزان.
- اللسان: لذع/زمانی (پیاچزا، سوتا).
- بالمعرد: بَرْدَة/له پَر به نگیدا.

إحترق، تحرق: حرقته النار/سوتا، ناگری تَبَهردو،
کلوکوی دامردوه.

تَحَرَّق: إلتَهَبَتْ شَهْوَةً/ناره زوی هه لسا، گری
تَبَهردو.

حَرْق: مكان الإحتراق/سوتاوی.

حُرْقَة. حُرْقَة: حَرارة/گرمی، گرمایی، کول.
- العین/چاوکرانهوه، سوتانهوه.

بکی ب-: بکی و ناح بمرارة/به کول گریا.

حَرْق. حریق. إحراق: إشعال. کئی/سوتاندن،
ناگرکه و تنهوه.

- - - عمدی/ناگر (نانهوه، بهردانهوه).

- - - حَرْق: اثر الإحتراق/سوتاوی، شوین

سوتاوی.

حریق. حَرِيقَة: مكان إشتعال النار/ناگر، نهو
شوینهی ناگری لی که و توتوه.

- : إضرام النار/ناگر خستنهوه.

- : نار/ناگر.

إطفاء ال- /ناگر کوژاندنهوه.

مطفأة ال- /ناگر کوژینهوه.

حَرَق. حَرَاة. حَرِيق: صوفان/پوشو.

حَرَق: حار. لذاع/گرم، نه سوتینتی، نه چوژینیتنهوه.

حَرَاة: سفينة حربية/کهشتی جهنگ.

حارق متعدد/ناگر هه لی گریسین، نازاره گپی.

إحتراق: اشتعال/سوتان، سوزیان.

- داخلی/سوتانی ناره کی.

سريع اوقابل الإحتراق/بسوت، گپوک.

تَحْرِيق: جفاف/بن بارانی.

مُحْرِق: يحرق/سوتینهوه، نه سوتینتی.

مُحْرِق. /سوتاو.

مُحْرِق: مَبْرَد/بریهنگ.

حَرَق: حَرَق: الماء الشديد الملوحة/سویزاو، تل و خوی،
رقد سویز.

حرك:

حَرَك: جَعَلَهُ يَتَحَرَك/جولانی، بزوانی.

- : قَلَقَل: او زَحَرَح او هَزَل/له رانیهوه، له قی کرد، جولانی.

- : آثار. هَنَج/ووزانی.

- الطبخ: قلبه/هه لی گپیایهوه، نه م دیو نه و دیوی کرد،
تینکی دا.

- علی کذا: حَتَّهْ علیه/تیی بهردا، لیتی تیزکرد.

- علی الامر: حَتَّ. إِسْتَفَرَّ/هانیدا، ووزانی.

- العواطف/ناره زوی هه لسان.

- الشهية: جلب له شهوة الطعام/برسی کرد، ناوی

زایهدهمی، دهمی ناوی تَبَزَا.

- الحروف او الكلمة/سه رویوری بۆ کرد.

تَحَرَّكَ، حَرَك. ضد سَكَن/جولا، رقی، بزوت، جما.

حَرَكَة. حَرَاك: ضد سکون/گپ، جوله، جهمیان، جم و جۆل،
بزوتن.

- : شَكَلَة/سه رویور.

ال- الانتقالية/جیگزپکی.

ال- النسبية/جولانهوه.

ثقیل ال- /سست، خاو، خلیچک، گران.

خفيف ال- /کورج، کورج و کول، سوکهله، چوست، پهیت.

حَرَك: يُحِبُّ الحركة/بزو، نازانی دانیشی، ماروهاج.

تحريك. تَحَرَّك/جولاندن، بزواندن.

- : تدوير/سوپاندنهوه.

- : خَصَص/هه ل خړاندن، راوه شانندن، تیکه ل دان، تیک دان.

مُحَرَّك. يُسَبِّب الحركة/بزوتن، جولتین، وه گه پهمین.

- : سبب الحركة/هوی بزوانن و جوله.

- : مُهَيِّج/ناره زوهه ل سین.

- : مُحَرِّض/هان دهر، ووزین، گه پدهر.

- : باعث/هۆ.

- الفتن او القلاقل/نازاره گپی، ناشوب نرهوه.

- الشهية/هز جولتین، برسی کار.

- ميكانيكي/بزوتنی خوکار.

- کهریائی / بزویی کاره بایی.

محرك النار: مسعر/ کوله وژ.

مُتَحَرِّك: ضد ساکن/ نهو ستاو، بزئو، لهق.

- : يَنْتَقِلُ من مكانه/ بزوک، بزئو.

- من الحروف: ضد ساکن/ بزئو، پیتی

بزئین.

حرم:

حَرَمٌ حَرَمٌ فَلَانَا الشَّيْءَ: مَنَعَهُ إِيَّاهُ لَيْسَ

قدهغه کرد.

- الإبن الميراث: مَنَعَهُ إِيَّاهُ بَيَّهَشِي کرد،

زپاری کرد، بی بهی کرد.

حَرَمٌ عَلَيْهِ الإِمْرُ: إِمْتَنَعَ/ وازی لی میتا.

حَرَمٌ. (حَرَمُ الشَّيْءِ: جعله حراماً/ ناشیاوی کرد،

هرامی کرد.

- عَلَيْهِ كَذَا: أَمَرَهُ بِالْإِبْتِعَادِ عَنْهُ/ لَيْسَ قدهغه

کرد.

- : قَابَ عَنِ/ له خوی قدهغه کرد، دهستی لی

هل گرت.

إِخْتَرَمَ: رَعَى حُرْمَتَهُ/ ریزی (گرت، لوتنا).

استخرم الشیء: عَدَهُ حَرَاماً/ هرامی کرد، له خوی

هرام کرد، ناشیاوی کرد.

حَرَمٌ: خَسَرَ فِي الْقَمَارِ/ نولانی.

حَرَمٌ. مُحَرَّمٌ: ممنوع/ قدهغه، ناشیاو.

- : مُقَدَّسٌ. ما لا یُحِلُّ إِنْتِهَاكَهُ/ پیروز، شوینی

پیروز.

- : مَزَارٌ/ کز، کز، گول کز.

- الإقصی: بیت المقدس/ شاری قودس.

الحَرَامَان: المکة و المدينة/ شاری مه که و مه دینه.

حُرْمَةٌ. حُرْمَةٌ. حُرْمَةٌ: ما لا یُحِلُّ إِنْتِهَاكَهُ/ ناشی

توخنی که وی، ده ستکاری ناکری.

- : دَمَةٌ. وجدان/ ویزدان.

- : مَهَابَةٌ/ بزورگی، ترس و

پیروزی، شکوهمندی.

- الرَّجُلُ: حَرَمُهُ و (أَهْلُهُ/ خیزان، زن، هاوسر،

ماوده م.

حَرَامٌ. مُحَرَّمٌ: ممنوع/ قدهغه.

- : ضد الحلال/ ناشیاو، ناپه و، نادروست.

إِبْنٌ - : نَقْلٌ/ بئو، بیژی.

ارض ال - : ارض بین بلدین/ زهوی بی لا.

عاش بال - : بِالْخَطِیئَةِ/ به گونا و ناپه وایی ژیا.

شهر ال - : مُحَرَّمٌ/ مانگی محهرم.

بلد ال - : مَكَّةُ/ شاری مه که.

مسجد - : کعبه/ مرگه وی کابه.

حرامی: فاعل الحرام/ به دکار، خرابه کار.

- : لَصٌّ/ دز، جهرده، ده ست پیس، ریگر، ته ریپیده.

حِرْمَان: مَنَعَ/ بین بهش کردن، زیار کردن.

- : قَطَعَ الأمل/ ناو میدی، بهش برایی.

حَرِیم: ما حَرَمٌ و لم یَمَسَّ/ قدهغه کراو.

- : نساء الدار/ خیزان، نافر تانی ناو مال.

بیت ال - : زوری خیزان.

إِحْتِرَامٌ: إِعْتِبَارٌ/ ریز.

تحریم: مَنَعَ/ لی قدهغه کردن.

مُحَرَّمٌ: ممنوع/ قدهغه، قدهغه کراو.

- : اول الشهور القمرية/ مانگی محهرم.

- : جلد مُحَرَّمٌ: لم یُدْبَحْ/ پیست، پیستی خاو.

- : انسان مُحَرَّمٌ: جاف. لم یُخَالَطْ/ کتوی، وشک.

مُحَرَّمَات: درجات القرابة المحرم التزواج بینها/ نه و

نافر تانهی نابی بخواندین.

مَحْرُومٌ من كَذَا: مَمْنُوعٌ مِنْ/ لی قدهغه کراو، بهش برایی، بهش

خوراو.

مُحْتَرَمٌ: مُوقَّرٌ/ به ریز، روسو.

مُحَرَّمَةٌ: مُتَدَبِّلٌ/ ده سه سی، به شته مال.

- : مُحَرَّمَةٌ: ما لا یُحِلُّ إِنْتِهَاكَهُ/ ناشی توخنی که وی.

حَرَمٌ: الأشهر الحرم/ چوار مانگی (ذو الحجة، ذو القعدة،

محرم، رجب) حرام ناو براون.

حِرَامٌ. حَرِیم: بطانیه/ به تانی، به تو.

مُحَرَّمٌ: مُسَالِمٌ/ بی زیان، بی زهوی.

حَرَمٌ: نبات حَبَّةٌ کالسهم/ گوزالک، نه سپه ک.

حَرَمَةٌ: غِطَاءٌ لِّلْكَتَافِ/ کز لونه، ده سمال.

حَرْنٌ:

حَرْنٌ و حَرْنُ الحِصَانِ: وَقَفَ و لم یَنْقُذْ/ لاساری کرد،

سهرکیشی کرد، چه قی، مانی گرت.

حَرُون: عَنود/ لاسار، قیرسچمه، که لهره ق،

سه رسه سخت، سه رکهش، سه هه ند، مان.

حِصان- / نَسپی سه رکیش.

حرا:

الْحرا: الساحة/ حه وشه، مه یان.

- : الصوت/ ده نگ.

- : العُذّة/ گری.

ب- : اهل لان یكون. هو خلیق/ له خوی دئ، بوی

نه شی.

حَروة: حَرَقَة في الحلق او الصدر او الراس من

الغیظ/ گری، گری خه م و خه نه ت.

- : الرائحة الكريهة/ بۆگن، بۆنی ناخوش.

حراوة: الحرافة في الطعم/ تونی، که سکونی، تیژی،

گه رمی.

حری:

حَرِي: جَدِيْر ب. / بوی هه به، له خوی دئ، شایانه.

اخری: اولی و اجدر/ له پئش تر، تاییه تی، شیاوتر،

شایانتر.

بالاخری: بالاولی. بالاصح/ به تاییه تی، به راستی.

تَحَرَّى: بَحَث و فُتَش: تَقْصی/ گه را، پشکنی،

تویژیه وه، ته ی کرد.

تَحَرَّ: تَقْصُ/ پشکنی، گه ران، ته ی کردن، په ی کردن.

- : تحقیق/ تویژیه وه.

حز:

حَز: حَزَز. اِخْتَذَ: فَرَض/ قلیشانی، دای ناشی.

- : رقبته: قطعها/ په رانی، ملی په ران، ملی

به ی، سه ری به ی، له ملی دا.

حَز: مَحَز: فَرَض/ قلیش، تاشراوی.

حَزَة: القطعة الطولية من البطيخ ونحوه/ قاش.

مَحَز: موضع الحَز/ درز، قلیش.

اصاب المَحَز/ له درزه کی دا، به ر درزه که که وت،

درزه کی پیکا.

حَزَة: وقت. وقت الحاجة/ کات، سات، کاتی

پیویست.

حَزَل: قشرة الراس/ کرپش.

- : الصخر: اشنة/ قه وزه.

- : داء في الجسد فَيَقْتَشِر. قویاء/ قلیشانی پیست، پیست

(وشکه، وشکه مه لاتن).

حَزَاة: وَجِع في القلب من غیظ ونحو/ دل شکاری، سوئی و

زلمی دل.

- : تَعَسَّف في الكلام/ قسه ی ناشیرین و ره ق.

حزب:

حَزَب: جمعهم اُخْرابا/ کردنی به بهش بهش، کردنی به چه ند

پارتیک.

حازِب: صار من حزبه/ چوه پازته که یه وه.

- ه: نَصْرَة/ چوه پالی، پشت گیری کرد، لایه نی گرت.

تَحَزَّب القوم: تَجَمَعوا/ کویونه وه، بون به یه ک.

- القوم: صاروا اُحزابا/ بون به چه ند پارتیک.

حزب: جماعة/ پارت.

- : سلاح/ چه ک.

تَحَزَّب: مُشايعة/ لایه ن گری.

مَحَزَّب: مُشايع/ لایه ن گری.

خَيْرُ بون. خَيْرِيوَر: العجوز الشمطاء/ نه نگ قوته له، پیژیژی

سه ر ناسینه، پیژی مه له قرچاوه.

حز:

حَز: قَدَر و خَمَن/ مه لی میتا، خه ملانی، قه بلانی.

حَز: مَحَزَة. تَضَمِن/ مه ل میتان، خه ملاندن، قه بلاندن.

حَزْوَة: اُحْجِيَة/ مه ت له.

خَزيران: الشهر السادس الميلادي/ پوش په ر، باران بران.

حزق:

حَزَق: شَد/ توندی کرد.

- : رِبَط/ به ستی.

- : ضَعْف/ په ستانی.

- : الحمار: ضَرَط/ تری.

مَحْزوق: ضَيَّق العنق/ دم ته سک، مل باریک.

حَزْوَة: فواق/ نزگه ره.

حزم:

حَزَم: صَرَّ رَزَم/ به ستی، چه پکی کرد، ده سکی کرد، کردی به

(ده سک، چه یک، گورزه).

- : رِبَط: شَد/ به ستی، پئچای.

- : اَمْتَعته للسَفَر/ خوی کر کرده وه، که ل و په لی پئچایه وه.

- : حَزَم: مَنَطَق/ پشتینی به ست.

حَزْمٌ. کَانَ حَازِمًا / به جهرگ بو، یه ک باوه پ بو، خوډاگر بو.

تَحَزَّمَ. إِحْزَمَ / لیس الحزام / پشتینی به ست.

— فِی الْأَمْرِ / به توندی گرتی، چاکی لوتکرد به لادا.

حَزْمٌ رِزْمٌ / پتچانه وه، به ستی، دهسک کردن،

تهنگه دان.

— عَزَمَ / پریار، توندی، غبرهت، وره، وزه، پشت لی به ستی.

— حَصَافَةٌ / وریدینی، نوریدینی.

حُزْمَةٌ / رِزْمَةٌ / پتچاوه.

— رِبْطَةٌ / گورزه، دهسک، چه پک، قول، باقه.

حِزَامٌ / زَنَارٌ / پشتوین، پشتین، که مریه ست، که مریه.

— السَّرَجُ / دَلَمٌ / قه یاسه، تنگه.

— النِّجَافَةُ / پشتینی رزگاری.

— الصَّبِي فِي مَهْدِهِ / ده سرازه.

مِحْزَمٌ. مِخْرَمَةٌ / مَا يُشَدُّ فِي وَسْطِ الدَّابَّةِ / قابش قه یاسه.

حَزِيمٌ / مَكَانٌ شَدَّ الْحِزَامِ / ناوقه، پشتینه.

حِيزُومٌ / حِيزَاوَمٌ / وَسْطُ الصَّنْدُرِ / ناوه راستی سنگ.

حَاوِمٌ / حَصِيفُ الرَّأْيِ / یه ک باوه، نورین، به وزه.

حَزَنٌ:

حَزَنٌ. حَزْنٌ. اِحْزَنَ / ضِدَّ سَرَ / دلگیر بو، زیزو،

خه فته خوارد، خه دای گرت.

حَزْنٌ لَهُ وَ عَلَيْهِ: ضِدَّ سَرٍّ وَ فَرْحٍ / بَوَى (دلگیر بو،

زیزو بو، په ست بو، زیزو بو، خه مبار بو).

— عَلَيْهِ: حَدٌّ / جَلَى رَهْشَى بَوَى لَه بَر کُرد.

حَزَنٌ. اِحْزَنَ: صَيَّرَهُ حَزِينًا / دلگیری کُرد، زیزی کُرد،

به ستی کُرد، خه فته دایه، سوئی پی گمباند.

تَحَزَّنَ عَلَيْهِ وَ لَا مَرَّةً / تَوَجَّعَ / دَلَى بَوَى سَوْتَا، خه فته

بَوَى خواردن، سوئی بَوَى چوه دلوه.

— تَحَاوَزَنَ. اِحْتَزَنَ: صَارَ حَزِينًا / په ست بو،

خه دای گرت، خه فته خوارد، دلگیر بو، زیزو بو.

حَزْنٌ. حَزْنٌ: هَمٌّ / خِلَافُ السَّرُورِ / سوئی، په ژاره،

خه فته، زیزی، داخ، په ستی، جه خار.

— حِدَادٌ / رَهْشَ پَوَشَى.

حَزِينٌ. حَزَنَانٌ. مَحْزُونٌ / خه مبار، دلته نگ، په ست، زیزو، دلگیر،

په ژاره دار، زویر، داخ دار.

— — — : حَادٌ / رَهْشَ پَوَشَى.

مَالِكُ الدَّ / — / شینه شامو.

حَزَائِنِي. مُحْزِنٌ / خه مین، به سوز.

— : حِدَادِي / رَهْشَ پَوَشَى.

قَمَاشٌ / — / به رگی رهش.

مُحْزِنٌ: مُكْدَرٌ / مَات، به په ژاره، خه فته ده.

— : مَثِيرُ الشَّجُونِ / کاری گهر، هه ست جولین.

— : فَاجِعٌ / به سوئی، ناسوړاوی.

روایه — ل: مَاسَاةٌ / به ناسوړ، ماته مین.

حَزْنٌ: اَرْضٌ غَلِيظَةٌ / سه ختان، ره قان، ره قن.

حَزَا:

حَزَا: قَدَّرَ وَ حَزَّنَ / قه بلانی، خه ملانی.

حَزَى. تَحَزَّى: تَكَهَّنَ / پیتش بینی کُرد.

حَاوِي: الَّذِي يَتَكَهَّنُ / پیتش بین.

حَس:

حَسٌ: قَتَلَ وَ اِسْتَاوَصَلَ / بنه بیری کُرد، فوتانی، له ناوی برد،

کوشتی.

— : حَسِيسٌ لَهُ: رَقٌّ لَهُ / دَلَى بَوَى سَوْتَا، دَلَى بَوَى سَوْتَا،

به زه می پیا ماته وه.

— : اِحْسٌ / شَعْرٌ / هستی کُرد.

— : الدَّابَّةُ: تَقْصَبُهَا بِالْمَحْصَةِ / رنه کی کُرد، فهر جونی کُرد.

— : الْبُرْدُ الزَّرْعُ: اَحْرَقَهُ / سَوْتَانی، فوتانی.

— : تَحَسَّسٌ: تَسَمَّعَ وَ تَبَصَّرَ / بینی و بیستی، هستی کُرد.

— : الْخَبَرُ: سَعَى فِي ادْرَاكِهِ / گوئی مه ل خست.

— : الشَّيْءُ: تَعَرَّفَهُ وَ تَطَلَّبَهُ بِالْحَاسَةِ / هستی پی کُرد.

— : مِنْهُ: تَعَرَّفَ مِنْهُ خَبْرًا / لَبَّى تَنَگَمِی، شتیکی لی

تَنَگَمِی.

— : اِحْتَسَسَ الشَّيْءُ: مَسَّهُ / دهستی لوتدا.

— : حَسِيسٌ: قَتِيلٌ / فوتاو، له ناوچو.

— : حَسَنٌ: الْحَرَكَةُ وَ الصَّوْتُ الْخَفِيُّ / جوله و دهنگی نرم.

— : حَسَنٌ: اِحْسَاسٌ: شَعُورٌ وَ ادْرَاكٌ / هه ست، هوش.

— : الْاِنْسَانُ: صَوْتٌ / دهنگ، دهنگی مرؤه.

— : حَاسَةٌ: اِحْسَاسٌ: قَابِلِيَةُ التَّأَثُّرِ / دانایی، زیری، تولنا،

پی زانین.

- : إحدی الحواس الخمس / هست، هوش.
- : البَصَر / هستی بین.
- : السَّمْع / هستی بیستن.
- : الذَّوْق / هستی چیشتن.
- : الشَّم / هستی بَوَن کردن.
- : اللمس / هستی لَوَدان.
- : حَسَّاس : ذو شعور / هستیار، سرک.
- : حَسَّاسِيَّة / هستیاری، خاربت.
- : حَسَّاسِيَّة : عُضْو الحس / هسته‌ور، نمدامی هست کردن.
- : نُقْطَة - : گزنگ، خالینکی گزنگ.
- : مَحْسُوس. مَحْسَن / هست پی‌کراو، دیار.
- : غیر - / هست پی‌نکراو، نادیار.
- : مَحْسَّة. مَحْسَّة : فِرْجُون. آله حَسَن الدواب / رنک، فرجون.
- : حَسَّاس الحُمى : اول مایید / سهره‌تا، هست به تا کردن.
- : حواس الارض : خمس / ثافات زهوی پینجه الفَرْد / سهرما، الفَرْد / تهرزه، الريح / با، الجراد / کوله، المواشي / نازده.
- : حسب :
- : حَسَبَ : عَدَّ. اِغْتَبَرَ / وای زانی، وای دانا، واتنگی، قه‌بلانی.
- : (اخصی / ژماردی، سهرژمیری کرد.
- : عليه : قَيَّدَ عليه / خستیه سهری، له‌سهری دانا.
- : له : قَيَّدَ له / بوی دانا.
- : حساب کذا : عمل حسابَة / بوی لِيك دایه‌وه، حساب‌ه‌کی بۆ کرد.
- : حاسبَة. حاسبَة معه / حسابی له‌گه‌ل کرد.
- : حاسبًا. حاسب اَحدُهم الآخر / حسابیان له‌گه‌ل یه‌کتری کرد.
- : اِنْتَسَبَ. حَسِبَ حَسَاب : اِغْتَدَّ / حسابی بۆ کرد، ره‌جاوی کرد، لیک دایه‌وه.
- : به : اِكْتَفَى / تیریو، پی‌تیریو، به‌سی بو.

- : وَلَدًا. قَدَّه كَبِيرًا / کوری گه‌وره‌ی جوانه‌مرگ بو.
- : نه‌گه‌ر کوری منالیش بری پی‌ن لَتَن / اِفْتَرَطَ.
- : حَسَبَ : تَعَرَّفَ / ناسی.
- : اِكْتَفَى / تیریو، به‌سی بو.
- : حَسِبَ. اِحْتَسَب : ظَنَّ / وای زانی، هستی کرد.
- : حَسَبَ : كان ذَا اصل شریف / ره‌سن بو، وه‌جاخ زاده‌بو.
- : حَسَبَ. حَسَبَان : عَدَّ. احصاء / ژماردن.
- : - : عَدَّ. ظَنَّ / وای زانی، وای دانا.
- : حَسَبَ : كَفَى. كَفَايَة / تیریو، به‌سی بو.
- : فَحَسَبَ : فقط / نه‌ها.
- : وَ حَسَبِي كذا : یكفینی / به‌سمه.
- : حَسَبَ : مَفَاخِرِ الْاَبَاء. شرف الاصل / ره‌سنی، وه‌جاخ زاده‌یی.
- : : قَدَّرَ / گویره، وه‌کو، پی‌ودان.
- : بِحَسَبِ. على حسب. حسبًا : بموجب. بمقتضى / به‌گویره‌ی، به‌پی‌ی.
- : هَذَا - : ذاك / نه‌مه به‌گویره‌ی نه‌ویه، نه‌مه به‌م پی‌ودانه‌بو
- : پی‌یه‌یه.
- : حَسَبًا ذَكَرَ / وه‌کو وِترَا، وه‌کو باسکرا.
- : حساب : تقدير / خملاندن، وادانان.
- : : عَدَّ / ژماردن.
- : : مُحَاسَبَة / ژمیره.
- : التفاضل / جیاکاری.
- : التكامل / ته‌واوکاری.
- : جاری / حسابی به‌رده‌وام.
- : مفتوح / حسابی کراوه.
- : على ال - : بالدين / به‌قهرن.
- : على - : فلان / له‌سهر...
- : عَمَل ال - : حساب‌ه‌کی کرد.
- : دَفَعَ او سَدَّ ال - : دای، حساب‌ه‌کی‌دا.
- : يوم ال - : يوم القيامة / رۆزی زیندوینه‌وه، رۆزی قیامت.
- : حاسب. حسابی : العالم بالحساب / ژمیره‌زان.
- : : مُحَاسِب / ژمیریا.
- : آله حاسبَة / نامیری ژمیره.
- : حسيب : شريف الاصل / ره‌سن، جسَن، وه‌جاخ زاده، نه‌ژانپاک.

- مُحَاسِبٌ / ژمیریار.

مُحَاسِبٌ / پشکنیار، ژمیریار، ژماریار.

- قانونی / پشکنیاری یاسایی، ژمیریاری یاسایی.

مُحَاسِبَةٌ : علم الحساب / ژمیره، ژماره‌گری.

حَسَدٌ :

حَسَدٌ : اِشْتَهَى مَالِغَيْرِهِ / چاوی تن‌بری، به‌دی‌کرد.

- : اصاب بِالْعَيْنِ / کردی به چاوه‌وه.

حَسَدٌ : اِشْتَهَاءُ مَالِغَيْرٍ / ره‌شک پی بردن، به‌دی.

- / به‌چاوه‌وه کردن.

بَعِيدٌ مِنْ أَل- / بین‌چاوینی بین.

حَسَوْدٌ مِنْ كَانَ طَبِيعَهُ الْحَسَدُ / به‌د، چاوجنۆک،

چاوجلیس، چاوتیوه‌بو، ره‌شکن.

حَسِرٌ :

حَسِرٌ : كَشَفَ / ده‌ری خست، قوژی کرد، سه‌ری روت

کرد.

- الْبَصَرُ : ضَعُفٌ وَ كَلٌّ / چاوی کزیو، هیلک بو.

- : اِنْحَسَرَ الشَّيْءُ : اِنْكَشَفَ / ده‌رکوت، روت

بو.

- : حَسِرَ : اِسْتَحْسَرَ : تَعَبٌ وَ اُغْيَا / هیلک بو،

کفت بو.

حَسِرٌ : جَعَلَ يَتَحَسَّرُ / تاخی ه‌ل کیشا، داخی دایه.

- : تَحَسَّرَ الطَّيْرُ : سَقَطَ رِيشُهُ / په‌رکه‌ی

وه‌ری، ه‌ل وه‌ری.

حَسِرَ : تَحَسَّرَ عَلَى : تَلَهَّفَ / به‌په‌رۆش بو، به‌داخ بو.

تَحَسَّرَ الشَّعْرُ اَوْ الرِّيشُ : سَقَطَ / وه‌ری، روتایه‌وه،

توله‌ک بو.

حَسْرَةٌ : لَهْفٌ / خه‌فت، خه‌م، په‌ژاره، داخ، هه‌ناسه

ه‌ل کیشان.

حَسِيرٌ : حَسِرَ : تَعَبٌ / شه‌کته، ماندو، هیلک.

- : حَاسِرُ الْبَصَرِ / چاوکز.

حَاسِرُ الرَّأْسِ : عَارَى الرَّأْسِ / سه‌رپوت، قوژی،

قوژتین.

وَاحِسِرَتَاهُ : وَ اسْفَاهُ / داخه‌کم، به‌داخه‌وه، داخه‌م

ناچی. داخی گرانم.

حَسَفٌ :

حُسَافٌ : بَقِيَّةُ كُلِّ شَيْءٍ / پاش ماوه.

حُسَافَةٌ : بَقَايَا التَّمْرِ الْفَاسِدِ / پاش ماوه خورم‌ای بین که‌لک،

ریزو، گه‌نیو، ترش‌او.

- : النَّاسُ : زِدَالَهُمْ / پیاوخرایان، هه‌رچی و په‌رچی.

- : عِدَاوَةٌ وَ غِيْظٌ / کینه و دوشمنایه‌تی.

حَسَكٌ :

حَسَكٌ : غَضِبَ / توره‌بو، قینی هه‌لسا.

- : قَضَمَ الْحَبَّ / دای کرمان.

احسك : صار لَهُ حَسَكٌ / چقلی دهر‌دا.

حَسَكٌ : غَضِبَ / توره، قیناری.

حَسَكٌ : شَوَكَ / چقل، درک، پژان.

- : السَّمَكُ / درکه ماسی، نیسقانی ماسی.

- : السُّفْيَالَةُ : سَفَا / قه‌لاس، داسک، پژان.

- : نَبَاتُ شَاكٍ / زی، درکه‌زی.

حَسِيكُهُ : قُنْفُذٌ / ژیشک.

حَسَمٌ :

حَسَمٌ : قَطَعَ / بری، قرتانی.

- : بَتَّ / بریه‌وه، برانیه‌وه، بریاری له‌سهر‌دا، یه‌ک لای

کرده‌وه. کوتایی پی هینا.

- : طَرَحَ / دای شکان، لیتی دهر‌کرد.

حُسام : سَيْفٌ / شمشیر، شیر.

حاسم : بَاتَ / کوتایی پی هین، یه‌ک لای کز.

حَسَنٌ :

حَسَنٌ : حَسَنٌ : كَانَ حَسَنًا / باش بو، چاک بو، جوان بو،

روخۆش بو، شوخ بو.

حَسَنٌ : صَيَّرَهُ أَحْسَنَ مِمَّا كَانَ / چاکتری کرد، باشتری کرد.

- : زَيَّنَ : صَيَّرَهُ حَسَنًا / رازاندیه‌وه، جوانی کرد.

حَاسَنٌ : عَامَلَ بِالْحَسَنِ / ره‌فتاری چاک‌ی کرد.

أَحْسَنَ : فَعَلَ الْحَسَنَ / چاک‌ی کرد، شتی چاک‌ی کرد.

- : عَلَيْهِ : أَعْطَاهُ الْحَسَنَةَ / خیزی پی کرد.

- : إِلَيْهِ وَ بِهِ : عَمِلَ مَعَهُ حَسَنًا / خیزی پی کرد.

- : عَلِمَ / زانی.

تَحَسَّنَ : صارَ أَحْسَنَ / باش بو، باشتر بو.

اِسْتَحْسَنَ : عَدَّهُ حَسَنًا / په‌سه‌ندی کرد.

يُحَسِّنُ الْقِرَاءَةَ / خوینده‌واری ئه‌زانی، ئه‌زانی بخوینته‌وه.

حُسْنٌ : جَمَالَ / جوانی، شوخی.

- الإبتداء/ جوان (دامه زران، هاتن)
- الإنتهاء/ جوان کوتایی.
- التفتیر/ جوان (گورین، گوربان).
- القصد أو النیة/ جوان باوه.
- پ - نیه. پ - قصد/ به نیت پاك، به پاکی، بن خورش، به به بستی پاك.
- حسن: جمیل/ جوان، شوخ.
- : جید/ باش، چاك، په سهند، ده ست.
- حسنًا: جید/ باش، چاك.
- حسناء: امرأة جميلة/ جوان، شوخ، شه ننگ، مورتورفه.
- محاسن: صفات حسنة/ ره وشت و خوی چاك.
- حسنة: إحسان: صدقة/ خیر، به خشنده بی.
- : عمل حسن/ كارو كرداری چاك و به جی.
- : صفة حسنة/ ره وشت و خوی چاك.
- : وحمة/ خال و نیشانه ی زگماکی.
- الحسنى: العاقبة الحسنة/ كرتاییه کی باش، دوايار، نه نجام باشی.
- پ - : ودیا/ دسوزانه.
- الاسماء - / ناره كانی خوا كه ۹۹ ناون.
- أحسن. أكثر حسناً/ افضل/ باشتی، چاكتر.
- أحسنّت/ ده ست خوش.
- إحسان: فعل الخير/ چاك كردن، خیر كردن، یارمه تی دان.
- إستحسان: تقدیر/ په سهند كردن.
- تحسن/ چاك بون، به ره و چاكی.
- تحسين: إصلاح/ چاك كردن.
- مُحسن: خیر/ پیاو چاك، خیره ومه ند، به خشنده.
- محاسن الشيء: حسناته/ باشی، چاك.
- مُستحسن: مُرض/ په سهند، دروست.
- حسّون: طائر صغير/ فتره گوله.
- حسّان: الحسن و الحسين إبن علي بن ابي طالب/ حه سەن و حوسەین كورانی عەل.
- حسا:
- حسا. تحسن. إحتس: شرب المرق/ مه لی قوربان، خورادیوه.

- حسو. حسا. حساء/ شوربا.
- حسوة: جرعة. مصنة/ قوم.
- حش:
- حش العشب: قطع/ رنی، درویه وه، ده سكه نه ی كرد، لئی كرده وه.
- الفرس: القى له حشيشاً/ گياى دايه، گياى خسته به ری.
- ت. أحتشّ اليد: شئت و ييبست/ وشك بوه وه، گزت بو، نيفليج بو.
- النار: أوقدها و حرّكها/ دای گيرسان، كه شى كرده وه.
- أحشّ الكلا: آن وقت حشّ/ كاتى درونه وه ی هات (گژوگيا).
- الارض: كثر حشيشها أو صار فيها حشيش/ گياى لی سه وز بو.
- حشّش: تعاظم الحشيش/ به نگی كیشا.
- حشّ: قطع الحشيش/ درونه وه، گيا كردن، ده سكه كردن، رنن.
- حش. حش. الحش. البستان/ باخ.
- محش. منجل للحش/ داس، كه ره نتو، داسی گه وه.
- محشة: حديدة متحرك بها النار/ مه قاش.
- حشيش: عشب. عشب ضار/ گيا، گژوگيا.
- : ما ييبس من العشب/ پوش، پوش و په لاش.
- حش. مولود ميتاً/ له بارجو.
- حشيشة/ به ننگ.
- حشّاش. شارب الحشيشة/ به ننگ كیش.
- حشيشي: (خضر فاتح/ گياى، سه وزی كال).
- حشد:
- حشد: جمع. جمع و كدّس/ كزی كرده وه، گردی كرده وه، كه له كه ی كرد.
- الجيش أو الجند: عباً الجنود وتهياً للحرب/ له شكزی كرد.
- تحشد. تحاشد. إحتشد القوم: إجتمعوا/ كزبونه وه، نيك رزان، تن چران.
- حشد. حشد: جماعة. جمع من الناس/ كز مه لیک، چه ند كه سيك.
- : جمع/ كز كرنه وه، گرد كرنه وه، كه له كه كردن.

- الجنود: ضد تسريحها / سربازگرتن،

تاماده کردن، تیار کردن، له شکر کردن.

حاشد: المستعد المتاهب / تاماده، تیار.

محاشد: يحتشد فيها الناس / شویین کوبونه وه.

حشر:

حشر: جمع / کوبونه وه، کوی کرده وه.

- دس: ناخنی، تیی ناخنی، تیی ترنجان.

- انقه في كذا / خوی تنهال قولتان.

حشر: رحم / جهنجال، چره، جهماوه، قهله بالقی.

- دس: ناخنین، تن ترنجاندن.

محشر: محشر: مكان تجمع القوم / شویین کوبونه وه.

- مكان حشر الناس. يوم القيامة /

شویین زیندوبونه وه، روزی قیامت.

حشرة / مبرو، جانه وه،

حشری: فضولی / خوتی ههال قولتین، بازه له، روهه ل

مالراو، حه شری.

حشف:

حشف: الضرع البلی / گوانی چرچ و کرچ.

- الفم اليابس / میوهی وشک و چرچ.

حشيف: الثوب البالی / جله کون.

حشفة: الخمرة اليابسة / هویترشی وشکه وه.

مُحشَف: لا یغنی بهندامه / که مته رخم، شپول.

حشم:

حشم: حشم: حشم: اخجل / تریقی کرده وه.

تحشم: إحشم: إستحیا / شهرمی کرد.

حشمة: إحشام: حیاء / شهرم، بن فیزی.

- تادب / ناغری، شکوه، ره وشت جوانی.

حشیم: مُحشَم: مؤدب. متواضع / بن فیز، ناغر.

حشم: حاشية / به رده ست، ده ست و پیوه ند.

حشا:

حشا: ملأه يحشوة / پری کرد.

- دس: ناخنی، تیی ناخنی.

- السلاح الثاری / دای گرتنه وه.

إحشی: إمتلا / پریو.

حشو. حشوة. ما يحشی / ناو، ناواخن، ناوکار.

- دس: ناخنین، تن ههال کیش کردن.

- تحشية الكلام / قسوی (به تویکل، به پیچ و پهنا).

حشا. احشاء: مافی البطن / ناوسک، ریخوله کان، هه ناو،

گیبال.

حشوة. حشوة: الامعاء / ریخوله کان.

حشوی: من یكثر الحشو فی كلامه / قسوی به ماناو تویکل

کهر.

حشیه من القطن او الصوف / دوشه ک.

محشو. محشی / ناخنراو، ناودار.

- (السلاح): معمر / داگیراوه.

حشی:

حشی. احصاب بمرض الحشی / توشی نه خوشی

تنهگ نه فسی بو.

حش الثوب: جعل له حاشية / پهراویزی بۆ کرد.

- الكتاب: علق علیه الحواشی / له پهراویزه کانیاشتی

نوسی.

- فی النص الاصلی / شتی تری (تن ههال کیش کرد،

خسته سه ر).

حاشی. تحاش: إستثنی / په پانی، بواردی، جیای کرده وه.

تحشی من. تحاشی عن كذا: إبتعد / خوی (دوره په ریذ

گرت، لادا).

حش: مرض الربو / تنهگ نه فسی.

حشی. حشيان. المصاب بمرض الربو / تنهگ نه فسیه تی،

نه گۆشی تنهگ نه فسی له گه له.

حشی. احشا: ما فی البطن / ریخوله کان، ناوسک، هه ناو.

حاشا: سوی / بیجکه، جگه، به بن.

- لك ان تفعله / خوانه کا تو بیکی، نوره له تۆوه بیکی.

- لله: لا سمح الله / خوانه کا.

حاشية: حرف / پهراویز، کهار، لیوار، زئیوار، تۆیه.

حص:

حصه: كانت حصته منه كذا / بهری كهوت، بهشی كهوت.

احص: قسم حصصا / بهشی کرد، بهش بهشی کرد.

- له: اعطاه حصته / بهشکه ی خوی دایه.

حصه. نصيب / بهش.

حص: القطعة المستقلة من الفواكه و الاثمار / قاش، شیف،

کوز.

حصص. حصص الحق: ان / رهوا ناشکرا بوو، ده رکهوت.

- حَصَبُ المکان / نابلقه‌ی‌دا، چوارلای گرت ده‌وره‌دا.
- حَصَبُ الرجل: ضاق صدره / سنگی تونگ بو.
- بالسِر: کَتَمَه / شاربی‌وه.
- إِخْصَصَ: تَضَایِق و إِنْجَبَس / تنگ بو، گیرى خوارد.
- حَصَرَ: مُحَاصِرَة: إِحاطَة / ده‌وره‌دان، چوارلاگرتن، گه‌مارو، نابلقه‌دان، گه‌مارو‌دان، زنجیره‌دان.
- : تَقْيِيد / ده‌ست به‌سه‌راگرتن، دیاری کردن.
- : حَبَسَ او سَجَن / گرتن، ده‌ست به‌سه‌راگرتن.
- : إِحْتَبَاسَ البَول / میزگیران.
- بال- : بالتَدْقِيق / به‌وردی.
- علامة الحَصَر. قوسان / ( ) دو که‌وانه، جوت که‌وانه.
- يفوق الـ - / بى شومار، زَرد زیاتر، له‌پاده‌به‌در، زه‌بنگه.
- مَحْصُور. مُحَاصِر / نابلقه‌دراو، ده‌وره‌دراو، چوارلاگیراو، گه‌مارو‌دراو.
- : مُقَيَّد / ده‌ست به‌سه‌راگیراو، دیاری کراو.
- : ضَيِّق / تنگ، ته‌سک، ترنجاو.
- : مُتَضَایِق / ته‌نگ‌تاو.
- حِصَار: تطويق / نابلقه‌دان، گه‌مارو‌دان، ده‌ورگرتن.
- إِنْخِصَار: حَصَر / ده‌ست به‌سه‌راگرتن، گیرخواردن.
- التَّبَغ / ده‌ست به‌سه‌ر توتنا گرتن.
- حُصْر. حُصْر / إِمْسَاكُ البَطْن / قه‌بزى، گیراوى.
- حَصْرُ العَنْب. حُصْرُ: أول العنب قبل النضج / به‌رسيله.
- حَصَف:
- حَصَفَ: كان جيد الراى / خَوش گفتم بو، وته زان بو.
- أَحْصَفَ الأمر: أحكمه و اتقنه / به‌پوختى کردى، ژیر بوتیايا، وه‌ستابو.
- حَصِف. حَصِيف: مُحْكَمُ الْعَقْل / دانا، ژیر، کارامه.
- حَصِيف: كل محكم لا خلل فيه / قايم، پتو.
- حَصَفَ: حرارة / لير، گه‌رمه‌ژنه، سوتاوه.
- حَصَافَة: جودة الراى / دلنايى، ژيرى، کارامه‌يى.
- حَصَل:
- حَصَلَ: حَدَثَ / روى دا.
- له‌کذا / به‌سه‌رى هات.
- عَلَى . حَصَلَ: ادرك / هه‌ستى پى‌کرد.
- عَلَى . حَصَلَ عَلَى: نال / ده‌سنگيرى بو، ده‌ستى

که‌وت، چنگى که‌وت.

- حَصَب.
- حَصَبُ الأرض: فرشَه بالحِصَباء /
- چه‌پوژى کرد، چه‌گل رِژى کرد.
- : اصِيبَ بِعَرَضِ الحَصْبَة /
- سورژهى ده‌ردا، توشى نه‌خوشى سورژهى بو.
- حَصَبُ. حِصَباء: حَصَى / چه‌ر.
- حَصْبَه. حَصْبَة. حَصْبَة: حَصْبَة: مَرَضُ مَعْرُوف / سورژهى.
- المَانِيَة / سورژهى نه‌لمانى، دپکه.
- حَصَد:
- حَصَدَ الزَّرْع: قَطَعَه بِالْمَنْجَل / درويه‌وه، درويته‌ی
- کرد.
- : جَنَى / چنیه‌وه، کردیه‌وه، کوی کرده‌وه، هه‌لى
- گرت.
- أَخْصَدَ الزَّرْعُ: حَانَ حَصَادُهُ / کاتى درويته‌ی هاتوه.
- حَصَد. حِصَاد: جَنَى / چنیه‌وه، کردیه‌وه،
- لغزکردیه‌وه.
- الزَّرْع: قَطَعَه / درونه‌وه، درويته کردن.
- حَصَاد. حِصَاد. لَوَانُ الحَصَد / کاتى درويته.
- : الزَّرْعُ المَحْصُود / درويته‌کراو، به‌روبو،
- به‌رهه‌م.
- حَصِيد. حَصِيدَة: الزَّرْعُ المَحْصُود / درويته کراو،
- به‌روبو، به‌رهه‌م.
- حَاصُود، حَاصِد. حَصَاد: الَّذِي يَحْصِدُ الزَّرْع /
- درويته‌کەر، سه‌پان، پاڵه.
- حَاصِد: جَان / نه‌وانه‌ی به‌روبو، لى نه‌که‌نه‌وه
- کونه‌که‌نه‌وه.
- حَصَادَة. مِحْصَدَة. آلة الحَصَد / مه‌کینه‌ی درويته،
- درويته‌کار.
- مُخْصَد: مَنجَل / داس.
- مُخْصَد. مَحْصُود / درويته‌کراو.
- حَصَر:
- حَصَرَ: إِحَاطَ بِهِ / ده‌وره‌ی دا، گه‌مارو‌ی دا.
- : حَجَزَ. حَبَسَ / گرتى، ده‌ستى به‌سه‌راگرت.
- : حَدَدَ / دیاری کرد.
- : ضَيِّقَ عَلَى / ناخنى، په‌ستاوتى، گیرى‌دا.

- علی او حَصَلَ الدِّينَ: استرده/ وهری
گرفته، دهستی که وته‌وه.
- علی او حَصَلَ المال: جَمَعَهُ/ کوی کرده‌وه.
- حَصَلَ الكلام: استنتجه/ بوی ده‌رکه‌وت.
- حصيلة: مجموع/ کوی، هه‌موو، گشت.
- المال: دخل- ایراد/ ده‌سکه‌وت، به‌ره‌م.
- حاصل: نتیجه/ نه‌نجام.
- الجمع/ سه‌رجه‌م، کوی.
- الضرب/ نه‌نجامی لیک دان.
- : سِجِن/ به‌ندیخانه.
- . محصول. غَلَّة/ به‌ره‌م، به‌ر، به‌روبویم،
دانه‌وئله.
- . محصول الكلام: مفاد. مضمون/ به‌کورتی،
کورتیه‌کوی، پوخته‌کوی.
- : مَخْن الغلال/ که‌ندو، خه‌له‌دان، چاله‌خه‌له.
- محصول. نِتاج/ به‌ره‌م، به‌ر، ده‌سکه‌وتن.
- محصولات: المنتجات الزراعية/ به‌روبویم کشت و
کال.
- تحصیل: ثَمِيل/ ده‌سکه‌وتن، وه‌رگرتن، ده‌سکه‌ربون.
- : جمع/ کوی‌کرده‌وه، گرد‌کرده‌وه.
- تحصیل حاصل/ نه‌نجامی کوی‌کرده‌وه، نه‌نجام.
- مُحَصِّل/ کوی‌کرده‌وه.
- مُحَصِّلَة/ به‌ره‌نجام.
- حصن:
- حَصْن: کان منيعا/ قايم بو، به‌میز بو.
- ت المرأة: کانت عفيفة/ داوین پاک و
به‌ناموس بو.
- حَصْن. اَحْصَن: جعله حصينا/ قايمي کرد، پته‌وی
کرد.
- ضد المرض: کسب المناعة/ پشت به‌ستی
نه‌خوشی بو.
- تَحَصَّن: تَقَوَّى/ قايم بو به‌میز بو، پشتی قايم بو.
- : الفرس: صار حِصَانًا/ بو به‌نه‌سپ.
- احصن الرجل: تزوج/ ژنی هیتا.
- المرأة: زَوَّجَهَا/ دای به‌شو.
- ت المرأة: تزوجت/ شوی کرد، میزدی کرد.

- حَصِين: مَنيع: مُحْكَم/ قايم، به‌میز.
- ابو الحَصِين: ثعلب/ رتوی.
- حَصْن: معقل. کل مکان محمی/ قه‌لا، کلات.
- حِصَان: ذک‌ر الخيل/ نه‌سپ.
- : الحِر: کدیش/ نه‌سپی عه‌ره‌بانه.
- الحمل: برزون/ بارگیر.
- اصیل/ نه‌سپی ره‌س‌ن.
- السباق/ نه‌سپی غارغارتن.
- : الركوب/ نه‌سپی سواری.
- مَخْصِي/ په‌خته‌نه‌خته.
- رديء و شرير/ چه‌موش.
- قوَة - / هیزی نه‌سپیک که بریتیه له توانایی به‌رزکرده‌وی
۲۴۹ کفم.
- حَصَانَة: مَنَاعَة من العدوی/ به‌رگه‌گری، پشت به‌ستی.
- : نياپیة/ که‌مه‌به‌سته‌ی نوینته‌ری.
- تَحْصِين: تقوية/ قايم کردن. به‌میزکردن.
- مُحَصَّن: مَنيع/ قايم، به‌میز.
- إمراة - عة: عفيفة/ داوین پاک، به‌ناموس.
- إمراة - عة: متزوجة/ به‌شو.
- حِصَان. حاصِن. المرأة العفيفة/ داوین پاک، به‌ناموس.
- حصي:
- حَصَى: رَمَى بِالْحَصَاة/ به‌رد یا چه‌وی هه‌لدا.
- اَحْصَى: عَدَّ/ ژماردی.
- مَحْصَاة: الارض كثرت حِصَاها/ چه‌وه‌لان.
- حصاة. حَصَوَة: صِفَار الحِجَارَة/ چه‌و، کویک.
- : مايتولد في الجسم من رمل و نحوه/ به‌ردی
(کوریله، زرا، میزه‌لان).
- حصوی/ چه‌وین.
- إحصاء: عَدَّ/ ژماردن، هه‌ل ژماردن.
- : إحصائية/ ژمیرکو، نامار، هه‌ل ژمیری، نامارگری.
- النفوس: تعداد السكان/ سه‌رژماردن، سه‌رژمیری.
- لا يُحْصَى: لا يَعدُّ/ بی‌شومار، ناژمیریوت، قدر، زه‌به‌نگه.
- حَض:
- حَضَّ عَلَى كَذَا. حَضَضَ: اغْرَى. حَثَّ/ هانی‌دا.
- حَضَّ: حَثَّ/ هان دان.
- حَضِيض: ارض اوطا من غيرها/ نزمان، چال، نزم، قول.

- : ارض عند اسفل الجبل / پی دہشت،

دامین.

بَلَّغَ الـ - / جو بہ ناخا.

حضر:

حَضَرَ: جاء / مات، گہیشت.

- : ضد غاب / مہبو، لہوئی بو.

- . حَضِرَ المجلس: شَہدَ / تیاہو، لہ گہ لیان بو،
لہوئی بو.

- : امام المحكمة / لہ بہر دہم دادگا و ہستا.

- : مہ الموت / کہوتہ گیانہ لا، گیانیدا.

- . تَحَضَّرَ: اِحْتَضَرَ: اقام فی الحَضَر / لہ شار
دانیشٹ، بو بہ شاری.

حَضَرَ: اَعَدَّ / نامادہی کرد.

- : مَدَّن / کردی بہ شاری.

- : اَحْضَرَ: جاء بہ / مینای.

حاضر: غائب / پیش کہوتنی کرد، پیش برکتی کرد.

- : القى محاضرة / وتاری خویندہوہ، وتاری دا.

اَحْضَرَ: حَضَرَ الموت / کہوتہ گیانہ لا، گیانیدا.

استحضر: استدعی / بانگی کرد، داوای کرد.

- : اَحْضَرَ / مینای، نامادہی کرد.

- : اِسْتَعَدَّ / نامادہ بو.

تَحَضَّرَ: تَمَدَّن / بو بہ شاری.

- : تَهَيَّأ / نامادہ بو.

حُضُور: قُدُوم / ماتن، گہیشتن، بیمانہ.

- : الاجتماع / لہوئی بون.

حاضر: ضد غائب / لہوئی، مہیہ.

- : مُتَاهِب / نامادہ.

- : جاهز: مصنوع قبلاً / درست کراو.

حَضَرَ: حَضْرَة: خلاف الغيبة / بون، لی بون.

- : - : مکان الحضور / شوینی لی بون.

- : - : قُرب / نزیکی.

- : - : جَنِب / تہنیشٹ.

حَضْرَة: تَحْضِير. حُضُور: وجود / بون، لی بون.

- : تطلق على كل كبير. لقب تعظيم /

پایہ برز، بہرین.

فی - . يَحْضُور: امام / بہرو رو، لہ بہر دہم.

مَضَرَ: مَشْهُد / بہرو رو، لہ بہر دہم.

- : الإفادة: وقائع الجلسة / کونوس، نوسراو، باسکراو،

وتراو.

حَضَرَ: خلاف البِدْوَى / نیشتہ نی، شارنشین، شاری.

- . حَضَارَة: خلاف البداوة / شارستانیٹی.

حاضر: ساکن الحضر / شارنشین، شاری.

حَضَارَة: الإقامة في الحَضَر / دانیشٹن و ژیان شار.

- : التمدن / شارستانیٹی، ژاری، ناوہ دانیتی،

ناوہ دانگہری.

حَضَرِي: مَدَنِي. خلاف البدوي / شاری.

حاضرة. حَضَرَ / شارنشین.

- : المدينة الكبيرة. عاصمة / شاری گورہ،

پای تہخت.

محاضرة: بحث في موضوع / وتار، لہودان، باس.

محاضر: مُلقى المحاضرة / وتاریژ.

حضيرة: قصح / کیم.

حاضر: حالي. رَاهِن. غير الماضي و المستقبل / نیستہ، مہر
نیستہ.

- : الفكر أو الذهن / زیرہک، وریا، بیرتیز.

- : اجل. نعم / بہ لی. نا.

في الوقت الـ - : الآن / نیستہ، مہر نیستہ، لہم کاتہ دا.

استحضار. إحضار / مینان، نامادہ کردن.

- : الارواح: مناجاة الارواح / گیان بازی، راز لہ گہل

گیاندا.

تحضير: اعداد / نامادہ کردن، گرتنہوہ.

تحضيری اعدادی / نامادہ می.

مَحْضُور. مُحْتَضَر: شخص به شیطان / جنوگہی تیاہی.

- : مکان مسكون بالجن / ختوی مہیہ.

مُحْتَضِر: على وشك الموت / گیان نہ دا، چہ نا کہ نہ کوئی،

لہ سرہ مہر گاہیہ.

حَضَن:

حَضَن. اِحْتَضَن: ضَمَّ الى صدره / گرتی بہ سنگیوہ، باوہشی

پیاکرد.

- : جعله في حضنه / خستہ کوشیوہ.

- : رَمَى / بہ خویوی کرد، پەرودہ دی کرد.

- الطير بيضه و على بيضه: رَحْمٌ عليها للتفريخ/ له سرى (هه ن نشت، كړكوت).
 - : (بغد/ نوري خسته وه.
 حَضَنَ: عناق/ باوهش پياكړن.
 حَضِنَ: مادون الإبط/ باوهش، كوش.
 باد - : بالترحاب/ باوهش پياكړن.
 حَضَانَةٌ: روضة الاطفال. دار الحضانة/ دايهنگه.
 حاضنة: مربية الاطفال/ دايه.
 - : المُرْحَمَةُ على بيضها/ كړكوتو.
 - : الافراخ/ باوهشگه، كوش گر. جوجه له هه مین.
 حَضَانَةٌ: مهنة الحاضنة/ دايه نى، كوش گرى.
 - : تربية/ به خټو كړدن، په روه رده كړدن.
 - : البيض/ كړكوتن، له سر هه ن نشتن.
 دار الد - / دايهنگه، باخچه ساوايان.
 حَضْنَةٌ: ماتحضنه الدجاجة ليفقس/ ميلكه ى ژور مريشكه به كړي.
 حَضِنَ: احضان، حَضُون: جانب الشيء و ناحيته/ ته نشت، لا.
 حط:
 حَطًا: إحطط/ وُضِعَ/ دايانا.
 - : تركه/ به جټى هيتشت.
 - : الحمل. (انزله/ دای گرت، مینايه خوارى).
 - : الطائر: نُزِلَ نيشته وه.
 - : الرجال: اقام: گړچ و باريان خست، لايان دا.
 - : إنحط من قدره او شرفه: (اذله/ رسواى كړد، نابړوى برد، شكاني.
 - : من قيمته. رخص/ هه رزان بو، له نرخی كه م بوه وه.
 - : السعير: رخص/ هه رزان كړا، داشكا، مینرایه خوارى.
 - : نزل/ دايه زى، هاته خوارى.
 - : الطائرة: نزلت على الارض/ نيشته وه.
 - : ت. إنحطت صحته: تدهورت/ ته دروستى تيك چو.

حَطَطَ الحِمْلَ: انزل و فَرَّغَ الحِمْلَ/ باره كى خست و به تالى كړده وه.
 محطة: موقف/ ويستگه، نيتگه.
 حَطَطَ: مكان النزول/ شوين وهستان و دايه زين.
 - : الانتظار/ شوين چاوه پى كړدن.
 حطيط: صغير/ بچوك.
 حطيطه: خصم/ داشكادن، كه م كړنه وه.
 حطة: إهانة/ نابړويدن، رسواكړن، شكادن، سوک كړدن.
 إنحطاط: تاخر/ دواكه و تن.
 - : نزول/ دايه زين هاته خوارى.
 مُحَطَّط: واطي/ نزم.
 - : سافل/ سوک، رسوا، بين نابړو.
 حطب:
 حَطَبٌ: اَحْطَطَبَ: إْحْطَبَ: جَمَعَ الحطب/ دارى كړد، دارى سوتاندنى كوكړنه وه، چلكه چټى كړد.
 حَطَبٌ/ دار، داروچيلكه ى سوتاندن.
 حطيب: مكان كثير الحطب/ شوينى پر له داروچيلكه ى سوتاندن.
 حَطَّابٌ: حاطب: جامع الحطب/ داركړ.
 - : بائع الحطب/ دارفروښ.
 حطم:
 حَطْمٌ: حَطْمٌ: كَسَّرَ/ شكاني، تيكي شكاني.
 تَحْطُمٌ: إِنْحَطَمَ: تَكَسَّرَ/ شكا، تيك شكا، وړدوخاش بو.
 تحطيم: كَسَّرَ/ شكاني، تيك شكاني، شكادن.
 مُحْطَمٌ: مُكَسَّرٌ/ شكاو، تيك شكاو، له ت و كوت، باركه وتو.
 حُطْمٌ: الراعي الظلوم/ شولنى دل رهق.
 - : حُطْمٌ: الأكل/ ژور خور.
 حطوم: الشديدة من الرياح/ ره شيا، باى قايم.
 - : حَطَامٌ: محطم: اسد/ شين.
 حُطَامٌ: البيض: قشره/ تويكلى ميلكه.
 - : حطامة: حطمة: ما تكسر من الشيء/ شتى شكاو له ت و كوت.
 - : الدنيا: مال الدنيا يُفْنَى ولا يبقى/ له خويابى يون، شانازى كړن، به مال و سامانه وه.
 حطيم: جدار فى كعبة/ ديواريكه له كابه.
 حظ:

حَظٌّ (حَظٌّ: كان ذا حَظٍّ/ به‌خته‌ور بو، به‌ختیار بو، شانس‌یار بو.
حَظٌّ: سَعَدَ: بَخْتُ/ به‌خت، شانس، هات.
- : سرور. يُسَرُّ/ به‌ختیاری، کامرانی، شادی، خوشی.
- غیر منتظر/ نه‌وی چاره‌پی نه‌نکرا، نه‌وی له بیرا نه‌بو.
لِحُسْنِ الدِّ - / له چاک به‌ختی.
لسوء الدِّ - / له به‌به‌ختی، له بِن شانس.
سوء الدِّ - / به‌به‌خت، بِن به‌خت، بِن شانس، چاره‌ره‌ش.
محظوظ. حظیظ: بَخِيت/ به‌ختیار، به‌خته‌ور، شانس‌یار.
- : مَسْرور/ شاد، کامران، به‌ختیار، دلخوش.
حظرن:
حَظَرٌ علیه الشيء: منع/ نه‌ی میلا، لئی قه‌ده‌غه‌کرد.
- المواشي: حبسها فی الحظيرة/ نه‌ی میشت نازده‌ل ده‌رجن.
حَظَرٌ: مَنَعَ/ نه‌میشتن، قه‌ده‌غه‌کردن.
حَظَار: حاجز/ په‌رده، به‌ین، به‌ریه‌ست، نیوان، نه‌رده.
- : حظيرة. سور/ شوره، په‌رژین، دیوار.
حَظِيرَة: ساحة البهائم/ په‌چه.
- البهائم. زریبه/ گه‌وپ.
- الغنم/ پشتیر، هوَل.
- القدس: الجَنَّةُ/ به‌ه‌شت.
محظور: ممنوع/ قه‌ده‌غه.
حظا:
حظي بالشيء: ناله/ ده‌ستی که‌وت، وه‌ری گرت، برده‌وه، پی گه‌یشت.
حَظْوَة: المكانه و المنزل/ پایه‌و به‌ختیاری، شانس، ریز.
نال - عنده/ شانس‌ی مه‌بو له‌لای.
حف:

حَفَّ. حَفَفَ. إَحْتَفَ به و حوله: احاطه به/ نابلوقه‌ی دا، ده‌وری دا، چوار لای گرت.
- : قَشَّرَ بالفرك/ رنی، ناشی، پاکی کرد.
- : قَصَّ طرف الشيء/ قرتانی، که‌لی کرد.
- الجلد: ازال الشعر عنه/ مه‌لی گرت، ناشی.
- الثوب: أسمع خفيفه/ ورشی هات.
- الشجر/ خشی هات، هازده‌ی هات.
- : إهْتَمَّ و اعتنى/ به‌تنگی‌ره هات، لای لَن کرده‌وه.
حَفِيف: صوت احتكاك الثوب و الشجر و غيرها/ ورشی کراس، خشی گه‌لا، قیشک‌ی مار، گفگی با.
حاف: حَفِيفٌ بِلَا إدام/ نان (به‌وشکی، به‌ی پیخوَر، به‌تنیا).
مِحْفَة: سرير يحمل عليه المريض/ ده‌سته‌به‌ره، ته‌خته‌به‌وان.
حَفَّ: مُهْتَمٌّ. مُعْتَنِي/ به‌تنگی‌ره هاتو.
- : حَفَاف: جانب/ ته‌نیشت، لا.
- : قلع الشعر/ مه‌ل گرتن.
حَفَاف/ دم و چاو مه‌لگر.
حَفَف: قَلَّةُ المال/ بِن پاره‌یی، نه‌بونی، ده‌ست کورتی.
محفوف: محتاج/ مه‌ژار، ده‌ست کورت.
حفلد:
حَفَفَ: اسْرَعَ/ په‌له‌ی کرد، خیری کرد.
حَفِيد: ولد الولد/ کوپه‌زا.
حفيدة: بنت الإبن او الإبنة/ که‌زه‌زا.
حفر:
حَفَرَ: إَحْتَفَرَ الأرض: احدث فيها حُفْرَة/ مه‌لَن که‌ند، چالی کرد.
- الكتابة: نَقَشَ/ مه‌لی کولی.
- بئراً/ بیری (مه‌لَن که‌ند، لو‌دا).
- ثَقْباً/ سمی، کونی کرد.
- حُفْرَة: دَبَّرَ مكيدة/ پیلانی گپرا، نازلو‌ه‌ی نایوه، به‌زمی گپرا، ناشویی نایوه.
- : حَفَرٍ: فسدت اسنانه/ کلژ بو (دان).
حَفَرٌ: إحداث حُفْرَة/ مه‌لَن که‌ندن.
- : نَقَشَ/ مه‌لَن کولین، مه‌لَن دانه‌وه،
- الثَّقوب/ سمین، کون کردن.

- حَفَرُ الاسنان: تَسْوَس و فساد الاسنان /
 کلژ بون، کلژیونی دان.
 ال - البارز / مهل کولینی دیار.
 حَفَرَة: نُقْرَة / چال، کون، کلژی.
 حَفَّار: الذی یحفر / مهل کن، کولر.
 - القُبور / گورمهل کن.
 - نَقَّاش / مهل کول، پیکه رتاش.
 حافر الدابة: قَدَمُها / سم.
 عند الحافر او الحافرة ای عند اول کلمه / له
 سه رنه تاوه، پیشه کی.
 حفز:
 حفز: حَتَّ و حَرَك / هانی دا، جولانی.
 تَحَفَّرَ: اِخْتَفَرَّ: تَهَيَّأَ لِلوُثُب / ناماده بو بۆ (بازدان،
 قه له مبارزان).
 - اِنْكَبَ عَلَى الْعَمَل / به دان نیشی کرد، خوی دا
 به سه ریا.
 تَحْفِيز: حَتَّ / هان دان.
 مُحَفِّر: حاث / هان دهر.
 حافز: حوافز: تشجيع / هان دان، به خشیش، هان
 دهر.
 حفظ:
 حَفَظَ الشَّيْءَ مِنَ الضَّيَاع / پاراستی، پاراستی له ون
 بون، مه لئ گرت.
 - الشَّيْءَ مِنَ الْاِبْتِذَال / نهی هیشت کون بیی یا
 په کی بکوی.
 - اِسْتَذَكِر / بیر کی و ته وه، له بیریتی.
 - المال: رَعَاه / دهستی پیوه گرت، کوی کرده وه.
 - السِّر: كَتَمَه / شاربیه وه.
 - فِي الْبَال: اِسْتَظْهَرَه / له بهری کرد، ره وانی کرد.
 - المأكولات / خورانی مهل گرت، به پاریزدوی.
 - الدعوى و الاوراق / خستیه نوسیه وه.
 - حافظ علی: اِعْتَنَى بِهِ / چاوی لیوه بو،
 ناگاداری کرد.
 - اِحْتَفَظَ بِهِ / لای خوی دابنا.
 اِحْتَفَظَ الشَّيْءَ وَ بِالْشَّيْءِ لِنَفْسِهِ / بۆ خوی دانا، بۆ
 خوی مهل گرت.

تَحَفَّظَ: اِحْتِطَا. اِحْتَرَز / سلی کرده وه، له پاریزابو، خوی
 پاراست.
 - بالشَّيْءَ: عَنَى بِهِ / ناگاداری کرد، چاودیری کرد.
 حافظ علی الأمر: وَاظَبَ عَلَيْهِ / به رده وام بو، له سهری رقی.
 - راقب / چاودیری کرد.
 - عنه: دافع / پاراستی، له سهری کرده وه.
 اِحْفَظَ: اِغْضَبَ / توپه کی کرد، قینی مهستان.
 حَفَظَ: وَقَاةً / چاودیری، پاریزگاری.
 - حِمَاةً / پاراستن.
 - خلاف النسيان / له بیربون.
 - غيباً: اِسْتَظْهَرَ / له بهرکردن، ره وان کردن.
 - حِرَاسَةً / پاسه وانی، چاودیری.
 - مُرَاعَاةً / ناگاداری، چاودیری.
 حافظ: واق / پاریزه.
 حافظه: ذَاكِرَة / بیر، یاد، بیر وه ری.
 تَحَفُّظَ: اِحْتِطَا / ناگاداری، پاراستن، گوی دان، پاریزه
 خو پاراستن.
 ب - باحتیاط. بَحْثَر / به ناگاداری وه، به پاریزه وه.
 بلا - بدون اِهتمام / به بن گوی دان.
 مُحَافِظَ: مُرَاعٍ / تیبینیار، ناگادار، چاودیر، پاریزه.
 - علی المواعيد / به لئین راست.
 - علی التقاليد القديمة / دیرین خواز، کونه پرست.
 - المدينة / پاریزه، شاریار.
 مُحَافَظَة: حَفِظَ / ناگاداری، پاراستن، گوی دان، تیبینین.
 - دیوان المحافظ / پاریزگا.
 مُحَفَظَة: غِلَاف / بهرگ.
 - الجیب / جزدان، کیسه پاره، کیسه ی به ریاخه ل.
 - اوراق / نوسیه.
 مَحْفُوظ فِي الذَّاكِرَة / له بهرکراو.
 - مَصْنُون / پاریزدو.
 محفوظات: مستندات محفوظه / په راوی (مهل گیراو،
 پاریزدو).
 - درس المحفوظات / وانی له بهرکردن.
 حَفَازَات / په پوی ساوا.
 حَفَاز: حَرَامُ الْفِتَق / پشتینی قوی.
 حَفِيز: حَقْد / دل پیسی، رق، کینه.

حَفْظَةٌ: حَفِظْتُه: غَضِبْتُ / تَوْبَهُ ي.

حَفَل:

حَفَلَ الْمَاءُ: اجْتَمَعَ بِكَثْرَةٍ / ثَاوَكُوهُ، وَه، پهنگی خوارده وه.

- الْوَادِي بِالسَّيْلِ: جَاءَ يَمْطِيءُ جَنْبِيهِ / لَيْشَاو هات.

- ت السَّمَاءُ: اِشْتَدَّتْ مَطَرُهَا / به خوپ دای کرد.

- الْقَوْمُ: اِحْتَشَدُوا / کوبونه وه.

- به. حَفْلَةٌ: اِهْتَمُّ / گرنگی پند، بایه خی پند.

- اِحْتَفَلَ الْقَوْمُ: اجْتَمَعُوا / کوبونه وه.

- بِالْعِيدِ: جَهْزَتِي کرد.

- بِالْأَمْرِ: اِهْتَمُّ وَ الْبَالِغُ / گرنگی پند، بایه خی

پند، زندی پتیه نا.

- به : اِحْتَفَى / به پیره وه چو، به گرم

پیشوازی کرد.

- الشَّيْءُ: جَلَّاهُ / پاکی کرده وه، سپی کرده وه.

تَحَفَّلَ: تَزَيَّنَ / رازایه وه.

حَفَلَ مِنَ النَّاسِ: جَمَعَ / خه لکنیکی زقد.

بِحَفْلِهِمْ وَ حَفِيلَتِهِمْ: جَمِعُوا / له یکیانه وه تا

مه مویان، گشیان.

حَافِلٌ: كَثِيرٌ / زقد.

- مُمْتَلِيءٌ / پ، لیتوان، لیتوان لیتو.

جَمَعَ - / خه لکنیکی زقد.

ضَرَعَ - : مَمْتَلِيءٌ لَبْنًا / گوانی پر شیر.

حَافِلَةٌ: عَرَبِيَّةُ الْقِطَارِ / هارگون.

- : سَيَّارَةٌ كَبِيرَةٌ / پاس.

دَارٌ - : كَثِيرَةُ الْأَهْلِ / ناوه دان، پر خیزان (مال).

سَوَقٌ - : جَامِعَةٌ / قه له بالغ.

حَفْلَةٌ: اِجْتِمَاعٌ / کوبونه وه، نه نجومه ن، کورگرتن.

- الدَّفْنِ / ناشتن.

- الشَّامُ / سوکه نامه نگ.

- الْخَثَّانُ / خه تنه سوران.

- الْعَرَسُ / شایی.

- اِحْتِفَالٌ / نامه نگ.

- ادبیه / کورپی ویزه یی.

- اِحْتِفَالٌ: مَوْكِبٌ / زَقَّةٌ / شایی، کوبونه وه.

مَحْفَلٌ: مَجْلِسٌ / کورپی، نه نجومه ن.

مُحْتَفِلٌ: مُجْتَمِعٌ / کورپی گبراو.

مُحْتَفِلٌ: مُجْتَمِعٌ / شایی کور، نه ندامانی کورپی.

حَفَالَةٌ، حَفَالَةٌ: گهنگ، بِن کاک، قه لب.

حَفَن:

حَفَنَ الشَّيْءُ: جَرَفَهُ بِكُلَّتَا يَدَيْهِ / چنگی پیاکرد.

- له: اعطاه قدر الحفنة / چنگیکی دایه، پر

چنگیکی دایه.

اِحْتَفَنَ الشَّجَرَةَ: اِقْتَلَعَهَا / مه لی کن، مه لی کیشا.

- الشَّيْءُ لِنَفْسِهِ: اخذه / بردی بق خوی.

حَفْنَةٌ: حَفْنَةٌ: مَلِيءُ الْكَفَيْنِ / پر مهردو چنگ، گوئل، مشت.

حَفَا:

حَفَا: اعطى / دای، پتیه د.

- شَارِيَهُ: بِالْفِعْلِ فِي اخْذِهِ / سمیتلی باریک کرده وه.

- هُ مِنَ الشَّيْءِ: مَنَعَهُ مِنْهُ / لیتی قه دهغه کرد.

حَفَى: اِحْتَفَى بِهِ: تَحَفَّى لَهُ: بِالْغِ فِي الْكِرَامَةِ / به گرم

پیشوازی کرد.

- : مَشَى حَافِيًا / به (پن خاوس، پتی په تی)

رؤیشت.

- : رَقَّتْ قَدَمُهُ مِنْ كَثَرَةِ الْمَشْيِ / توخی پتی رؤیشت.

حَفَاوَةٌ: اِحْتِفَاءٌ / تَرْحِيبٌ / پیشوازی کردن، خوش هاتنی

کردن.

حَافٍ: عَارِي الْقَدَمَيْنِ / پن خاوس، پن په تی.

حق:

حَقَّ الْخَبَرُ وَ الْأَمْرُ: وَقَفَ عَلَى حَقِيقَتِهِ / پتی زانی،

راستی به کی بق دهر که وت.

- الْأَمْرُ: ثَبَّتَ / تَاشْكَرْلَبُو، رزن بو وه، زانرا، دهر که وت.

- الْأَمْرُ: كَانَ عَلَى يَقِينٍ مِنْهُ / گومانی نه بو، له گومانا نه بو،

لیتی دلنیا بو.

- عَلَيْهِ: وَجِبَ عَلَيْهِ / پتویسته له سهری، نه بی بیکا.

حَقَّقَ: اَكْدَّ / پشکنی، گه را به دوی راستیدا، کولیه وه.

- : اَثْبَتَ / سه لماندی، هیتایه دی، چه سیانی، جیگبری کرد.

- الْأَمْرُ وَ الدَّعْوَى بِحَثِّ وَ اسْتِقْصَى / کولیه وه، لیتی

کولیه وه، تویریه وه.

- الذَّاتِيَّةُ: اَثْبَتَ الشَّخْصِيَّةَ / لیتی کولیه وه تا ناسی.

- الْأَمَلُ / گه یشت هیوا، گه یشته نه نجام، به ناوات گهشت.

- القول بالفعل / هر به دهم نا به کرده و ش.
- تَحَقَّق: ثَبَّت / راستی ده رگوت، ناشکرا بو. ساغ بو ووه.
- الأمر و الخبر: ثَبَّتْن / هاته دی، راست ده رجو، جیگیر بو.
- إِسْتَحَقَّ: اِسْتَوْجِب / پیوست بو.
- اِسْتَاهِل / شایانیتی، لئی دی، ده مهینیت.
- اِسْتَوْجِب العقوبة / سزاکه مهل ده گریت.
- الدین: حان اجله / کاتی دانه وئی قه رزه که مات.
- يَسْتَحِق الدفع / پیوسته بدری، کاتی دانیتی.
- الذکر / شایانی باسه.
- الاعتماد / شایانی به تنگ وده ماته.
- حق: ضد الباطل. صواب / رهوا، راستی، ماف، مافی رهوا.
- : صحيح. ضد كاذب / راستگو.
- تقرير المصير / مافی پاشه رۆژ دانان، دیاری کردنی ناکام.
- : يقين / دنیایی.
- : إمتياز / ماف.
- : عدل / داد.
- : حقيقة / صدق / راستی، راستگویی.
- : موت / مردن.
- ال - عَلَيْكَ / تو راست نیت.
- ال - مَعَكَ / تو راستیت.
- و ال - قُوَّة / راستی میزه.
- ال - يُقَالُ / راستی نه وتری.
- حقيقة: صحّة / راستی راستگویی، راست و رهوان.
- : ضد مجاز / مانای راسته قینه، دروست.
- الأمر أو الشيء: منتهاء و اصله / راستی که ی، بنواشه.
- حَقِيقَة: فعلاً / له راستیدا.
- : حَقّاً / صدقاً / به راستی.
- : يقيناً / بن گومان.
- : بالحق / به راست.
- في ال - / له راستیدا، تومه ز.

- حقیقی: صحيح. ضد باطل / راسته قینه، ره سه ن، راستی.
- : واقع / راسته قینه، دروستی.
- : يعتقد بالواقع المحسوس / راستی خواز.
- امر - : امر واقع / کاری راسته قینه.
- حَقَّانِي: عادل / راست، راستگو، به داد، راست په ره و.
- حَقِيق. مُحَقَّق: جدیر / کارامه، لئها تو.
- أحق. أكثر إستحقاقاً / له مه موان زیاتر (شایانیتی، خاوه ن مافه).
- إستحقاق: أهلية / مهل گرتن، شایان، لئها تن، هیتان، ره وایی.
- : دفع الدين / قه رزدانه ووه.
- تَحَقَّق: تحقيق / تاکد / هاته دی، سه لماندن، لی رۆن بون، ناشکرا بون، ساغ بونه ووه، ساغ کردنه ووه.
- تحقیق. إدراك / ناشکرا کردن، پین زلنین، هیتانه دی.
- : فحص / پشکنین، تاقی کردنه ووه، پرسین، ساغ کردنه ووه، پاسادان.
- : قضائي / لیکولینه وئی یاسایی.
- : ذاتية / ناسینه ووه، ناستامه ناسی.
- التحقيقات الجنائية / لئکولینه وئی تاوان.
- مُحَقَّق: فاحص / پشکنه، په سادهر، لی کوله ره ووه.
- : قاضي التحقيق / داوهری لئکولینه ووه.
- مُسْتَحَقّ مُسْتَاهِل / شایان، پین رهوا.
- : منتفع / سود وه رگرتو.
- : الدفع / کاتی دانه ویه تی.
- مُتَحَقِّق: علی يقين / دلیلیا.
- حُفَّة: وعاء صغير / قابولکه، جامولکه.
- حاق: کامل / تهوار.
- حاقّة: القيامة / نره دنیا، رۆژی قیامت، زیندیو بونه ووه.
- حَقَب: حَقَب: إنقطع / براه، نه ما.
- أحَقَبَة: اركبة وراءه / خستیه پاشکوی.
- حَقَب: الحزام الخلفی للحيوان / پاش به ست.
- : حَقَاب: حزام / پشتین.
- حَقِيبَة: شَنْطَة / جانتا.
- : ما يحمل الراكب خلفه / پاشکو.
- : ما يَضَع فيه المسافرين الزاد / نانه به ره.
- حُقَب، حُقَب: ثمانون سَنَة / او اکثر، مه شتا سال یا زیاتر.

- دَهْر/ چهره، سه سال، تهمین.

حَقَبَة: مُدَّة/ کات، سات، دم.

- سَنَة/ سال، سالیک.

حَقْد:

حَقْدَ تَحَقَّدَ عَلٰی: امسک عداوته فی قلبه/ رق و قینی (گرت، لَن مهَل گرت، خستیه دلیه وه).

احْقَدَة: صَبْرَة حَاقِدًا/ رق و قینی لَن خسته دله وه.

- : (وُغْر صدره/ دلی کرمَن بو، دلی کرمَن کرد.

حَقْد: الْقَضَبُ النَّابِتُ فِي الْقَلْبِ/ پشم، رق، قین، دَل پِیس، کینه،

حَاقِد. حَقُود/ رقای، قینای، کینای، دَل پِیس، نَرَناء، نَرنو.

حَقَر:

حَقَر. حَقَر. حَقَر. احْتَقَر. اسْتَحَقَر: صَفَر و ذَل/

سوک بو، رسوا بو.

حَقَرَة. حَقَرَة. احْقَرَة. احْتَقَرَة. اسْتَحَقَرَة:

استصخره/ سوکی کرد، رسوای کرد، به سوک و رسوا تهماشای کرد، به چاوی نزم سهیری کرد.

حَقَارَة: الذِّلَّة و الْهَوَان/ سوکی، رسوایی، گومپایی.

حَقِير: زهید/ کم.

- : لَا يُعْتَد بِهِ/ نزم، بی نرخ.

- : وَضِع. دَنِيء. سَافِل/ خویری، سوک، رسوا،

بِن نابیو، ناکس، سه رشو، نامرد، نابیو، گومپا.

احْتِقَار: إِذْوَء و اسْتِخْفَاف/ رسوا بون، تزیبون،

سوک بون، رسوایی.

تَحْقِير: إِذْلال/ رسواکردن، سوک کردن.

مُحْتَقَر: مُزْدَرِي/ رسوا، سوک، بِن بایه، نامرد،

نابیو.

حَقَل:

حَاقَل: اِشْتَرَى الزَّرْعَ فِي الْحَقْلِ/ به سهوزی کپی.

حَقَل: اَرْض زِرَاعِي/ کشتگ، کیلگ، زهوی کشت و کال.

- فِي صَحِيفَة: عَمُود/ ستون.

حَقْن:

حَقَن: حَبَس/ گرتی.

- : صَان/ پاراستی.

- : دَاوَاهُ بِالْمَحَقَّةِ/ ده رزی لئدان.

- الدَّم: لَمْ يَرْقُ/ نهی رشت، خوینه کی کورانه وه.

اِحْتَقَنَ الْمَرِيضُ: حَقَن/ ده رزی لئ درا.

- الدَّم و غیره: تَجَمَّع/ خوینی تیزا، کوبوه وه، تیی زا.

- الْمَرِيضُ: اِحْتَبَس بُولَه/ میزی گیرا.

حَقَنُ السَّائِلِ بِالْمَحَقَّةِ/ ده رزی لئدان.

- : اِدْخَال الدَّوَاءِ مِنَ الْمَقْعَدِ/ حوقنه کردن، ده ستورکردن.

حَقْنَة. مَحَقَّة. آلة الْحَقْن/ سرنج، شریقه.

- شَرْجِيه/ حوقنه، ده ستور.

- جَلْدِيَة/ ده رزی پیست.

- عَضْلِيَة/ ده رزی گوشت.

- وَرِيدِيَة/ ده رزی دهمار.

اِحْتِقَان/ سوربونه وه، ناوتیزان، خوین تیزان.

- : تَجَمَّع و اِزْدِحَام/ کوبونه وه، تیزچران.

مُحَقَّن/ سور، خوین تیزاو، ناو تیزاو.

حَقَو:

حَقَو: خِصِر. اسْفَلَ الْخِصِر/ ناوگَل، گَل، ناوقه د.

حَك:

حَك: كَشَط و قَشَر/ پاکي کرد، دای تاشی، کرانی، توژیکی لئ کرده وه، سپیه وه.

- الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: دَلَّكَ/ له یه کی خشان.

- : فَرَك/ پروانی، هائی پروان.

- الْمَعْدَن و غیره لفحصه/ تاقی کرده وه، له محه کی دا.

- اَحَك. اِحْتَك: دَعَاه اِلَى الْحَك/ خورانی.

- . - . الْكَلَامُ فِي صَدْرِهِ: اَثَرُ فِيهِ/ قسه که دای له دلی، کاری تی کرد.

اِحْتَكُ بِالشَّيْءِ: حَكُ نَفْسِهِ عَلَيْهِ/ خوی (تی هتسو) لئ خشان، پِن خوران).

- بِالْقَوْمِ/ تیکه لیان بو، خوی لَن نَزِک کرینه وه، په یوه ندی له گَل کردن.

تَحَكُّكُ بِهِ: تَحَرُّضُ لِلشَّرِّ/ شه پی پِن فروشت.

حَك: فَرَك/ پرواندن.

- : هَرَش/ خورانن.

- : اِحْتِكَاك/ له یه ك خشان، لِيَك سواندن.

- : كَشَط و قَشَر/ سپینه وه، کرانی، پاک کردن.

مَحَكْ: حجر فحوص المعادن/ محك، به ردی تا می
کرند، سہنگی محک.

- : إمتحان. فحص/ تا می کرند، وہ.

مَحَكَةُ الخيل: محسّنة/ رنک.

حَكَّة. حُكَاك: مرض كالجرب/ نالوش، خورو،

سودا.

حُكْ: إبرة الملاحين/ قیبله نما.

حكر:

حَكْر: إحتكر الشيء: إستَبَدَّ بِحَبْسِهِ/ دهستی

به سہراگرت، شاربیو، پەس مەندە ی کرد، پاوانی

کرد.

- : السِّلْعَةُ: إشتري كل الموجود/ چی مەبو

کړئ، مەموی کوکرده وه، پاوانی کرد.

- : إحتكر السوق/ دهستی به سہر بازارا گرت،

یاری به بازارا ئەکا.

حُكْر. حَكْر. مُحْتَكِر: دهست به سہراگرتو، پەس

مەندە کراو.

- : حُكْرَة. إحتكار/ دهست به سہراگرتن، پەس

مەندە کردن، پاوان کردن، قورخ کردن.

مُحْتَكِر/ دهست به سہراگرت، پەس مەندە کەر.

حکم:

حُكْم البلاد و الناس: تَوَلَّى امرهم/ فرمان رەوایی

کردن.

- : ساس. قاد/ بەرپۆە ی برد.

- : امر/ فرمانی دا.

- : ضَبَط/ سازی کرد.

- : قَرَّر/ بریاری دا.

- : قَضَى و قَضَلَ/ بریاری داو لئ بوە وه، تەواوو.

- : بینهما/ رێکی خستن، پێکی هێنان.

- : علی/ بریاری به سہرا دا.

- : علیہ بالإعدام/ بریاری خنکاندن دا.

- : له، لمصلحته/ لایەن گیری کرد، به لایا دای

شکان.

- : ببراتہ/ سہرفرازی کرد.

- : یاداشتہ/ تاوان باری کرد.

حُكْم علیہ/ فرمانی به سہرا درا، گوناہ بار کرا، بریاری تاوان

بارکردنی درا.

- : علیہ بالتعویض/ فرمانی بژاردنی به سہرا درا.

حُكْم فی الامر: أقامَهُ حُكْمًا/ ناویژی کرد، سہرپەرشتی کرد.

- : أقام حاکمًا/ بو به داوهر.

حاکم: قاضی/ داوهری کرد.

لحُكْم: قَوَى/ به میزی کرد، چه سپانی.

- : الْعَمَلُ: اتقنه/ کرداری باشی کرد، بئ خوش و دلسوزانه.

تَحَكَّمَ. إحتكم فی الامر: تصرف وفق مشيئته/ خوویست

کرداری کرد، به ئاره زوی خزی.

- : - : فہیم: إستَبَدَّ/ دهستی به سہراگرتن.

- : فی السوق/ دهستی به سہر بازارا گرت.

حُكْم البلاد: إدارتها/ فرمان رەوایی، ولات به پۆە بردن.

- : مَدَّة الحكم لو الملك/ نوعه/ ماوہی فرمان رەوایی.

- : الإرباب/ زۆرداری، ستم کاری، بکوژو بی.

- : سَيِّطْرَة/ دەسلالت داری، دەست به سہراگرتن.

- : قرار/ بریاری، بریاردان.

- : احكام القضاء/ بریاری داوهری.

- : ثنائی او مشترک/ بریاری هاوہشی.

- : جنائی/ سزادان.

- : الحُكْم أو لجنة المحكمين/ بریاری داوهر و ناویژی کەر.

- : المحلف أو لجنة المحلفين/ بریاری سویندخۆدان.

- : عُرفی او عسکری/ دادگای سہریازی، یاسای سہریازی.

- : بالافلاس/ بریاری نابوت بون.

- : حضوری (وجاهی)/ بریاری روبه پور.

- : غیابی/ بریاری پاش مله.

- : يشمل التنفيذ/ بریاری به جئ هینان.

- : موقوف التنفيذ/ بریاری به جئ نه هینان، دواخستن.

ا- بالإعدام/ بریاری خنکاندن.

ب- وظیفته/ به پیتی فرمانه کە ی، به گوێره ی نیش و

جینگه کە ی.

ب- العادة و الظروف/ به پیتی بارودوخ، به پیتی یاساو کەله پور.

حُكْم: فَمَصَلَ/ داوهر، ناویژی کەر.

حُكُومَة: إدرارة/ دەسلالت، به پۆە بردن، فرمان رەوایی.

- : دولة/ مبری، دهلەت.

- : جمهورية/ کومان.

- دستوریه/ ده‌له‌تی یاسایی.
- ملکیت/ شانشین، میرنشین.
- الفرد/ دیکتاتوری.
- نیابیه/ ده‌له‌تی نوین‌رایه‌تی.
- حکومتی: امیری/ میری.
- حاکم: وال/ میر، فرمان‌روا.
- قاضی/ دلوره، داد (پرس، گه، په‌روه).
- بامره: مطلق السلطه/ دیکتاتور.
- تحکم: استبداد/ زرداری.
- سیطره/ زالی.
- محکمه: دار القضاء/ دادگا.
- البداهه/ دادگای سه‌ره‌تابی.
- الجزاء/ دادگای سزا.
- الجنایات/ دادگای تاوان باران.
- کبری/ دادگای (گه‌وره، بالا).
- الجنج/ دادگای سوکه تاوان.
- التحقيق/ دادگای لیکولینه‌وه.
- الشرعیه/ دادگای (ثابته، ثابت رانی).
- التنفيذ/ دادگای جی‌به‌جی‌کردن.
- عسکریه/ دادگای سه‌ریازی.
- الاستئناف/ دادگای تیه‌له‌ل‌چونه‌وه.
- الاحوال الشخصية/ دادگای کارو باری (خویش، که‌سیتی).
- الصلح/ دادگای ری‌که‌وتن.
- التمييز/ دادگای جیا‌کردنه‌وه.
- الاحداث/ دادگای منداال.
- المرور/ دادگای هاتوج.
- اعضاء ال - / نه‌ندلمانی دادگا.
- محاکمه: نظر فی الدعوی/ دلوا بینین.
- محکوم علیه/ چه‌ک دروا، سزادر.
- محکومیه/ چه‌ک دروا.
- حکمه: عقل/ ژیری، دانایی.
- فلسفه/ فه‌لسفه.
- قول حکیم/ قسه‌ی نه‌ستوق، ونه‌ی به‌جی، به‌نرخ.
- طب/ پزشکی، پزیشک‌گه‌ری، پزیشکی.

- ب - : بعقل/ ژورانه، دانایانه.
- حکیم: عاقل/ دانا، کارامه، ژور، به‌توانا.
- فیلسوف/ فه‌یله‌سوف.
- طبیب/ پزیشک، دوکتور.
- أسلوب - (فی البدیع)/ شیوه‌ی جوان کاری.
- رای - / باوه‌پی راست، رای راست و به‌جی.
- إحكام: إتقان/ وردی، قایمی.
- ب - : بضبط و إتقان/ به‌وردی، به‌قایمی، به‌ریک و پیک.
- إستحكام: حصن/ قایم کاری.
- مُحكَم: مضبوط. مثمن/ زرد ته‌واو، ریک و پیک، کون بی.
- صائب/ راست و به‌جی.
- الصنْع. متین/ قایم، پته‌و، ئیشی باش، ره‌خته.
- حَكْمَةُ الْفَرَسِ شکیمه/ سه‌رکه‌له.
- حکي:
- حَكَي الْخَبَرِ: نَقَلَه/ هه‌واله‌که‌ی گه‌یاند، گنرلایه‌وه.
- علیه: فَم/ له پاشمله قسه‌ی پیروت.
- تَكَلَّمَ/ دوا، قسه‌ی کرد، وتی، بیژای.
- حاکی: شایه/ لیکي جوان.
- حاکی: قُلْد/ لاسایی کرده‌وه.
- حِکَايَةُ الْأَخْبَارِ: نَقْلُهَا/ راگه‌یاندن، گنرلایه‌وه.
- قِصَّةٌ/ راز، چیرۆک، داستان، سه‌رگوزشته، سه‌رگورشته.
- حَالِك: ناقل الخبر/ گه‌یه‌نر، راگه‌یه‌نر.
- قَتُو عَزَاف/ قه‌وان، سنوقی قه‌وان.
- مُحاكاة: مُشَابَهَةٌ/ لیک جون، لیک جواندن.
- حل:
- حَلَّ الْعُقْدَةِ: فَكَّهَا/ گری‌که‌ی کرده‌وه.
- تَرَكَ: سَتَّيْب/ به‌ره‌لای کرد، به‌ری‌دا.
- تَرَل/ دابه‌زی، هاته خوار.
- ضِدَّ الْفِ وَ رَكْبَ/ شی‌کرده‌وه، لیکي دایه‌وه.
- اطلق/ رخی/ شلی کرده‌وه، خاوی کرده‌وه.
- اذاب/ توانیه‌وه، شلی کرده‌وه.
- المسئلة او اللغز/ زانی، هه‌لی هینا.
- الرمز/ فسرُها/ هیمای لیک دایه‌وه، لیکي دایه‌وه.
- الشركة او المجلس/ هه‌لی وشانه‌وه.
- بالمكان: نزل و اقام/ گلی خوارده‌وه، لای‌دا، تیامایه‌وه.

- : إنتهاء. إستراحة/ ته‌واویون، پشو، ای‌بونوه، ده‌ست مه‌ل گرتن.

حُلُول: نزول/ لادان، دابه‌زین، گل خوارنده‌وه.

- : محیی‌ء/ هاتن، نزیک بونه‌وه.

- : شخص محل الآخر/ یه‌ک چونه جیتی ئه‌وی تر.

إحلال: وضع الشيء محل الآخر/ له‌جیتی به‌کتر دانان، چن‌گرتنه‌وه، خستنه‌جی.

إحتلال: إشغال/ داگیرکردن، زه‌وت کردن، تیامانه‌وه، گرتن، ده‌ست به‌سه‌راگرتن.

- : عسکری/ سوپاگیری.

مَحَلّ: مکان. موضع/ شوین، جینگه.

المحل الهندسي/ نه‌ندازگه.

مَحَلّی: موضعی/ خۆمالی، جینگه‌یی، خۆجیتی.

فی محله: بدلاً منه/ له‌شوین یا له‌جیتی ئه‌و.

فی محل مناسب/ له‌جیتی خۆیدا، پر به‌پیری.

مَحَلَّة: جُله: مُعَسَّکَر/ گه‌ره‌ک، ناوچه.

إحلیل: مجرى البول فى القضيب/ بۆری میزکردن.

حَلَا:

حَلَا: ضَرْب/ لیتی دا.

- : به‌الارض: صرعه/ کوتای به‌زه‌ویدا.

- : الجلد: قشره/ گروی، پیسته‌کە‌ی ئی‌کرده‌وه.

حَلَب:

حَلَب: اسْتَحْلَبَ. إحتلب الشاة: أخرج من ضرعها اللبن/ دۆشی.

- : القوم: إجتمعوا للنصرة/ به‌هاواره‌وه چو، مه‌روه‌زیان کرد.

إسْتَحْلَبَ الشيء: اسْتَدْرَه/ ئاوی کرد، ئاوی تێزا.

- : القوم: تجمعوا للنصرة/ مه‌روه‌زیان کرد، کۆبوونه‌وه بۆ یارمه‌تی.

تَحْلَبَ: تَرَشَّح/ ئاوی ئی‌تکا، پالێورا، ده‌لی، ده‌لاندی.

- : ت عینه: سالت بالدمع/ چاوی ئاوی کرد، ئاوی تێزا، فرمیسکی تێزا.

- : اللعاب فى الفم: سال بالریق/ ئاوی زایه‌ ده‌م، ده‌م ئاوی کرد.

حَلَاب: الذى يَحْلَب/ شیردۆش، دۆشه‌ر.

- : کثیر الحليب/ به‌شیر.

حَلَابَة/ دۆشه‌ر، مه‌کینه‌ی دۆشین.

حَلَب: اسْتَدْرَار اللَّبَن/ دۆشین.

حَلِيب، حَلَب: لَبَن/ شیر.

مَحْلَب: دار صِنَاعَة الالبان/ دێری.

- : مکان حلب الحيوان/ شوینی دۆشین، په‌چه، بێر.

مَحْلَب: إناء يَحْلَب فيه/ قاپی شیر دۆشین.

حَلُوب، حَلُوبَة: التى تعطى حليباً/ به‌شیر، شیردار، شیرده‌ر، دۆشه‌نی.

حَلْبَة: المرة من الحلب/ زه‌میک دۆشین، دۆشینیک.

- : مجال الخيل للسباق/ شوینی رم بازی.

- : السباق: ميدان الرهان/ رایسز.

حَلْبَتَان/ دو‌زهم، دۆشین، به‌یانی و ئیواره.

حَالِب: قناة البول بين الكلوة و المثانة/ بۆری میر، میزکیش.

حَلْبَة: نبات/ شملی، کاخلی.

حَلَت:

حَلَت الرأس: حَلَقَه/ سه‌ری تاشی.

- : الصوف: نَتفه/ ده‌سکه‌نه‌ی کرد، مه‌لێ‌ک‌ند.

حَلَاة: نَتَافَة الصوف/ کولک.

حَلَج:

حَلَج القطن حتى تَخْلُصَ الحَبّ/ لۆکه‌کە‌ی (له‌ چیکه‌نه‌دا، چیکه‌نه‌ی کرد).

حَلَج. حَلَاة. حَلَج القطن/ چیکه‌نه‌کردن.

حَلَاج القطن/ مه‌لاج، چیکه‌نه‌کر.

مَحْلَج القطن. دار الحَلَاة/ کارگە‌ی چیکه‌نه‌.

مَحْلَج. مَحْلَجَة. آلة الحلاج/ چیکه‌نه‌.

حَلِيج. مَحْلُوج/ چیکه‌نه‌کراو.

مَحْلَاج: مايوسع به‌ الخُبْز و يُرَق/ تیرۆک.

حَلحل:

حَلْحَل: زحزح/ جولانی بزوانی، له‌جیتی خۆی جولانی.

حَلز:

حَلزُون: قوقعة. بَرَّاقَة/ مێلکه‌ شه‌یتا‌تۆکه‌.

حَلزُونَة: لَوَلب/ پێچۆک، پێچ دار، مارپێچ.

حَلزُونِي: لولبی/ پێچۆکه‌، پێچ پێچۆکه‌، مارپێچی.

حَلَس:

حَلَسَ. حَلَسَ بِالْمَكَانِ: أَقَام فيه و لزمه/ تیانیشت، تیا گلی خوارده‌وه، نیشته‌جی بو، تیامایه‌وه.

جلس. جلس: ما يوضع تحت السرج / زرين،
نهره زرين.
- : ما يوضع على الارض تحت المتاع /
حسبر، زير راخر.
اجلس: لونه بين سواد و حمرة / رهنكي سوري
رهش باو، كه سته نه ي، سورتاله، كويتى.
- : اصنع / روتاوه، سه روتاو.
حلف:
حلف: اقسام / سويندى خوراد.
- كذا / سويند به درق خوراد.
حلف: استخلف. ا حلف: جعله يحلف / سويندى
(دا، پى خوراد).
- : ناشد / پاراپاوه، لالاوه، نزاى
کرد.
حالف: عاهد و ناصر / په يمانى به ست.
تحالفوا: تعاقدوا / سوينديان بيكه وه خوراد،
په يمانيان به ست، بون به دوست، ريك كه و تن.
حلف. حلف. حلفان: يمين / سويند،
- كاذب / سويندى درق، سويند به درق.
حلف. حليف. محالف: صديق / هاوپي، يگ گرتو،
هاوپه يمان، سويند خوار.
- : اتحاد / يه گرتن.
- : العهد و الصداقة / يه كيه تى، هاوپي يه تى،
هاوپه يمانى
- : تعهد / په يمان.
خلاف: خلافة: كثير الحلف / زور سويند خور.
كل - كذاب / نه وانه زور سويند نه خون درون.
حليف: الدول الحليفة: الصديقه / ولاتانى دوست،
هاوپه يمان.
- : ما يلزم الشيء ولا يفارقه / هاوپه يمان،
براده رى گيانى به گيانى، هاوکار.
مخالفة: تحالف: معاهدة / په يمان، سويند خوارى،
يه گرتن.
مخلف: احد اعضاء لجنة التحليف / نه ندماى
نه نجومه نى سويند خواران.
هيئة المحلفين / ده سته ي سويند خواران.

اعضاء لجنة التحليف / نه ندماى ده سته ي سويند خواران.
الحلفاء / سويند خواران، دوستان.
حلفاء. حلفاء: مهرى، په لك.
حلف: خنزير برى / به رازى كيوى.
- : خنزير مستانس / به رازى مالى.
- : ذكر الخنزير / يه كانه.
خلق:
خلق: خلق الشعر: ازاله بالموس / توكى تاشى، تاشى.
- : قشر / پاكي كرد، تويكى لى كرد وه.
- : ضرب على بلعومه / كيشاى به دم و گه رويدا.
- : القوم بعضهم بعضا: قتل بعضهم بعضا / يه كتريان
كوشت.
خلق الشيء: جعله كالحلقه / خري كرد، چه مهره يى كرد.
- القمر: صارت حوله دائرة / خرماني دا (مانگ).
- الطائر: ارتفع / بالى گرت، رفى، به ريزوه وه.
- عليه: حوق / ده رويدا، تابلو قى دا.
تحلق القوم: جلسوا حلقه / خردانيشتن، به چه رغه داننيشتن.
- القمر: صارت حوله حلقه / خرماني دا (مانگ).
خلق الشعر / تاشين، توك تاشين.
خلق: مزين / سهرتاش، ده لاك.
حلاقة: حرفة الحلاق / سهرتاش.
حليق: مخلوق / سهروريش تاشراو.
مخلق: مخلقة: آلة الحلق / مكيه نى تاشين، گوزيان.
خلق: مخلوق: مجرى الطعام. بلعوم / گور.
سقف الحلق: حنك / مه لاشو.
خلق: قرط / كواره.
حلقات البطن / لوجى سك، لوجى ورك.
حلقه: كل شيء استدار. دائرة / بازنه، نه لقه، چه مهره.
- : دبله / نه نكوستيله، نه موسستيله، كلكه وانه.
حالق: جبل حالق: مرتفع معدوم النبات / شاخى بلندي
روتن.
مخلق: مرتفع في طيرانه / به رن.
مخلق النبات: غنم. سلك يتعشق به / نه رن.
حلك:
حلك: إحطوك الليل: إشتد سواده / تاريكى كرد، بو به
شه وه زهنگ.

حَلَك. حُلْكَة: شِدَّةُ السَّوَادِ/ تاریکی، نوتهك، تار.
 حَلَك. حَالِكُ السَّوَادِ/ رهشی تیز، زود رهش.
 - - - الظلام/ تاریک و نوتهك، شهوه زهنگ.
 حلم: حلم: رَأَى فِي مَنَامِهِ رُؤْيَا/ خهونی بینی.
 - بَكْذَا/ رَأَى فِي النَّوْمِ/ خوری پیوه بینی.
 - إحتلم: أدرك. وصل الى سِنِّ البلوغ/ بالغ بو.
 إحتلم. تَحَلَّمَ: تَنَوَّمَ/ شهیتانی بو.
 حَلَمَ: كَانَ حَلِيمًا/ میهره بان بو، له سرخو بو.
 حَلَمَ: مَنَام/ خور.
 - إدراك. وصول الى سن البلوغ/ بالغ بون.
 حَلَمِي: مُخْتَصَّ بِالْإِحْلَامِ/ له خهوزان.
 مُحْتَلَم: بالغ/ هرزه کار.
 إحتلام/ شهیتانی بون.
 حَلَمَ: صَبَرُوا نَافَةً/ میهره بانی، له سرخویی، نارام.
 حَلِيم: طَوِيلُ الْإِنَاءَةِ/ میهره بان، له سرخو، به نارام.
 حَلَمَةُ الثَّدْيِ/ گزی مه مک.
 - الضرع/ گوان.
 - الأذن: شَحْمَتُهَا/ پره که ی گزی، نهرمه ی گزی.
 - قِرَادَة/ گنه.
 حَلَمِي: كَالْحَلْمَةِ/ له شیوه ی گزی مه مکدا.
 - لَهُ حَلْمَةٌ/ گزی مهیه.
 - طِفْلِي (حَيَوَانٍ أَوْ بَنَاتٍ)/ مشه خور.
 حلا: حَلَا: حَلَوُ حَلِي: كَانَ حُلُوءًا/ شیرین بو.
 - الْفَاكِهَةُ: طَابِتٌ/ خوش بو، گهی، شیرین بو.
 - لَهُ الشَّيْءُ: لَذًا/ پیتی خوش بو، له لای خوش بو.
 - الشَّيْءُ: صَبِيرَةً حُلُوءًا/ شیرینی کرد، خوشی کرد.
 - فِي عَيْنِيهِ/ چو به دلایا، له به رچاوی شیرین بو،
 حهزی لی کرد.
 حَلَى الشَّيْءُ: صَبِيرَةً حُلُوءًا/ شیرینی کرد.
 - الشَّيْءُ: صَبِيرَةً جَمِيلًا/ جوانی کرد، رازانده وه.
 تَحَلَّتِ الْمَرْأَةُ: لَبِسَتْ الْحُلَى/ خشلی له خوی دا.
 إخلوئی: صَارَ حُلُوءًا/ شیرین و خوش بو.
 حَلُو: ضِدُّ مَرٍّ وَ حَامِضٍ وَ مَالِحٍ/ شیرین.
 - جَمِيلٌ/ جوان، رازاوه.

- لَذِيذٌ/ خوش.
 ماء - أَوْ عَذْبٌ/ تاوی (شیرین، پاک، خوارنده وه).
 حَلْوَى: حُلُوءٌ. حَلَاوَةٌ/ حه لوا.
 حَلَاوَةٌ: كَوْنُ الشَّيْءِ حُلُوءًا/ شیرینی.
 - حَلَاوِي: حَلَوِيَّاتٌ/ شیرینی، شیرینه مه نی.
 حَلَوَانِي: حَلَوَانِي: صَانِعٌ أَوْ بَائِعُ الْحَلَوِ/ حه لواچی.
 حُلُون: هَبَّةٌ. عَطَاءٌ/ به خشیش، دهم شیرین کردن.
 حلی: حَلَى: حَلَى: زَيْنٌ/ جوانی کرد، رازانده وه.
 تَحَلَّى: تَزَيَّنَ وَ لَبَسَ الْحُلَى/ خوی (جوان کرد، رازانده وه، دا
 له تهل)، ناراشتی خوی دا.
 حَلَى: حَلَى: مَصَوغٌ/ خشل.
 حَلِيَّةٌ: مَا يُزَيَّنُ بِهِ/ تفاقی رازانده وه و نارایش.
 - الْإِنْسَانُ: ظَاهِرُهُ وَ هَيْئَتُهُ/ دیمه ن.
 حم: حَمَّ: التَّنَوُّرُ/ احماه/ دای خست، تاوی دا، گرمی کرد.
 - الشَّحْمَةُ: أَذْبَاهُهَا/ توانیه وه.
 - حَمَمٌ. أَحَمَّ الْمَاءُ: سَخَّنَهُ/ گرمی کرد.
 - سَخَّنَ/ گرم بو.
 - الشَّيْءُ: إِسْوَدَّ/ رهش بو، رهش داگیرسا.
 حَمَّ الرَّجُلُ: أَصَابَتْهُ الْحُمَّى/ تایی لی هات، توشی تا بو.
 - الْأَمْرُ: قُضِيَ/ تپیه پی، به سرچو.
 حَمَمٌ: غَسَلَ/ خوی شت، شتی.
 إستمحَمَ: تَحَمَّمَ: إغْتَسَلَ بِالْمَاءِ/ خوی شت، کولی کرد.
 - عَرِقٌ/ ناره قی کرده وه.
 إحتَمَ: إحتَمَدَ/ گرم بو.
 إستمحام: إغْتَسَالَ/ گرماو کردن، خوشتن، کولی کردن.
 مَحَمٌ: وَعَاءٌ يُسَخَّنُ فِيهِ الْمَاءُ/ بۆیلر، ناوگرم کار.
 حَمٌّ: الظَّهِيْرَةُ وَ شِدَّةُ حَرِّهَا/ قرچهی نیوه روق.
 حُمَمٌ: كُلُّ مَا أُخْتُرِقَ بِالنَّارِ/ سوتا، قه قنه ن.
 - رَمَادٌ/ خۆله میش.
 - قَحْمٌ/ خه لوز.
 - الْبَرَائِكِيْن: مَا تَقَدَّفَهُ الْبَرَائِكِيْن/ ناگر و هاوینژراوی گرکان.
 حَمَامٌ: مَوْضِعُ الْإِسْتِحْمَامِ/ گرماو، حمام.
 - إستمحام: إغْتَسَالَ/ خوشتن، مه له کردن، کولی کردن.
 - حَوْضُ الْإِسْتِحْمَامِ/ بانیزو.

- بُخار/ گهرماوی هلم.
- جاف: شمسی/ خۆ هل خستن له بهر خۆر.
- سَبَاخَة/ مه له، مه له وانى، خهوزى مه له.
- حَمَامى: صاحب الحَمَام/ حمامچى.
- حَمَة: عَرَق/ ئارهق، نم.
- حَمِيم: قَرِيب/ خزم، خویش.
- : صَنَدِيق/ هاوێ، دۆست، هاوآل.
- حمام. حَمَة. حَمَة. مَنِيَّة. موت/ مردن.
- اَحَم. يَحْموم: (سود) رهش.
- حَمَة: سواد/ رهشى.
- : حُمى. سُخُونَة/ تا، گهرمى.
- محموم: مُصاب بالحُمى/ تادار.
- حُمى: داء معروف/ تا.
- : الصفراء/ زهردویی.
- الدِق: سخونه رفيعه/ سوکه تا، گهنگه تا.
- راجِعة/ تاي رشانه وه.
- الربيع/ چواربه پۆ.
- عَقَنَة/ بۆگه تا، تابۆگه.
- الفِيب: حمى ثلاثية/ سى به پۆ.
- التيفوس/ تابه له.
- مالطه/ تا بزن، بزنه تا، سوره تا.
- متقطعة/ بچره تا، تاي تاوتاو.
- قرمزیه/ سوره تا.
- خفيفة/ سوکه تا، نهچه تا.
- الثلث/ سى به پۆ.
- قلاعيه للحيوانات/ ته به قى.
- مستديمه/ به کيشه تا، تاي دريژ خايه ن.
- معوية/ ته شه نه تا، ريخۆله تا.
- الملاريا/ له رزوتا.
- الورد/ سوره تا.
- حَم الشَّيْء: معظمه/ به شى ندى.
- حَمَام. حمامة. طائر معروف/ کۆتر.
- الزاجل/ کۆترى نامه بهر.
- برى آو جيلى/ کۆترى کيوى، کۆتره کيويه.
- : فاخته/ کۆتره باريکه.
- متوج/ کۆترى په پله بى.
- مُطَوَّق/ کۆترى ته قله باز.
- فَرَّاز/ کۆترى هاغو.
- مُسْرَوَّل/ کۆترى په پله بى.
- حما:
- حَمَا البئر: طهرها/ پاکی کرده وه.
- الترعة: طهرها و کراها/ جۆمالى کرد.
- حَمِيء عليه: غَضِب/ توپه بو، رقى مه لسا.
- حَمَاءة. حَمًا: طين/ قوبر لىته، چلپاو.
- حَمَة. حَمًا. حَمو. حما: ابو زوج المرأة/ خهزید.
- حَفَم الحِصان: صَهْل/ حيلانى.
- حَفَمَة: صهيل/ حيله.
- حمد:
- حَمْد: اثنى عليه/ بيايه لدا، هالى (دا، نا).
- : شَكَر/ سوپاسى کرد.
- حَمْد: ثناء/ بيايه لدان، ستايش، هال نان.
- : شَكَر/ سوپاس، سوپاس کردن.
- الحمد لله/ سوپاس بۆ خوا.
- حَمِيد. محمود: يَسْتَحِق الحمد/ شايبانى (بيايه ل دانه، سوپاسه).
- : السُّمعة/ ناسراو، به ناويانگ.
- : سليم العافية/ له ش ساغ.
- حامد. حَمود: شاكر/ سوپاس کار.
- مُحَمَّد: كثير الخصال الحميدة/ رهوشته بهرز.
- حمز:
- حَمَز: صَنَعَ بلون احمر/ سورى کرد.
- اللحم: قَلاه/ سورى کرده وه.
- ه: قال له يا حمار/ كهره، كهرى کرد، پيى وت كهره.
- إِحْمَر: صار احمر/ سوريو، سوريو وه.
- خجلا/ سورهل گهرا، سوريو وه.
- حَمَزَة. حمار. إِحْمَر/ سورى، سوريانى.
- : حَمَزَة/ نه خۆشى پيشت سورداهگيرسان.
- : دمام للوجه (و الشفتين/ سوراو، بۆيهى سورى ليو).
- كولم.
- : مسحوق الطوب الاحمر/ گله سور.
- (حمر: خَمراء/ سور.
- : قان/ سورى كال.

- وردی / سوری په مویی.
 - قورنغلی / جهرگی، سوری تیز، سورمؤر، سوری میخه کی.
 - کالدم (العین) / چاوسوریونه وه، خوینی تیزاو. موت- قتل / کوشتن.
 - إحمرا: تورد / سور (بونه وه، داگیرسان، داگه پان). احمری: شدید الحُمرة / زور سور.
 - یحمور. احمرا / سور.
 - : احمرا الوحش / کهره کیوی.
 - مُحَمَّر / سورمه ل گپاو.
 - : نوع من القار الاسود / قیر، نه سفه ل.
 - حُمَر. حُمَرا: طائر احمرا اللون / مه لیکي رهنگ سور، بلبله سوره.
 - حُمَرا: مؤنث الاحمر / سور.
 - : ثلاثة احواد يحمل عليها براد الماء / سړ به له مه شکي پیا مه ل نه واسړی.
 - حمار: جَحْش / کهر.
 - الزرد / زتپا، کهره کیوی.
 - الوحش / کهره کیوی.
 - حماره: اتان / ماکره، دبله کهر.
 - حَمَار: صاحب الحمير / کهر دار.
 - حمز:
 - حَمَز اللسان: لذعة / زمانی (پیا جزا، گه ست، چوزایه وه).
 - الشفيرة: حدّها / تیژی کرد، تیغه که ی تیز کرد، ساوی دا.
 - حامز: يلذع اللسان / زمان (نه سوتیني، نه چورتینته وه).
 - حمس:
 - حَمَس. حَمَس: احمس / غضب / توره ی کرد.
 - - - : هيج / هانی دا، مه زانی، گهرمی کرد.
 - - - : حمصة / برزانی.
 - حَمَس. حَمَس: غار / به په رۆش بو.
 - - : هيج / مه زان.
 - : تشدد / غیره ت گرتی، قایم تربو، گهرم بو.
 - حَمَس. احمس: غيور / به په رۆش.
 - : نشيط / چابوک، چالاک، چوست، گورج.
 - حماس: حماسة: الشدة و الشجاعة / نازایه تی، په رۆشی، گهرم بون، خوین گهرمی.
 - : مُحَمَس: يهيج الحواس / به سوز، هست جولین.
 - مُحَمَس: هائج الحواس / به په رۆش، به غیره ت.
 - حمش:
 - حَمَش: اغضب و هيج / سهری کرده سهر، توره ی کرد، چارسی کرد، هانی دا.
 - الطبخ: شاط / سوتا.
 - الشحم: اذابه حتى كاد يحرقه / توانیه وه تا بو به چزلیک، کردی به چزلیک.
 - حَمِش: الشحم المذاب / چزلیک.
 - حمص:
 - حَمَص الورم: إلفش / ناوساویه که (نیشته وه، فش بوه وه).
 - حَمَص: قلى / برزانی.
 - مُحَمَص: مشوي / برزاور.
 - مُحَمَصَة: وعاء الحمص / تیان ی برزاندن.
 - حَمَص: شوي / برزاندن.
 - حمص: تحميمص الاواني الفخارية / کل نانه وه.
 - حَمَص. حَمَص: حَمَص / توك.
 - - - : برى / گینده ل.
 - حمض:
 - حَمَض. حَمَض: كان او صار حامضاً / ترش بو، ترشا.
 - حَمَض. احمض: صيرة حامضاً / ترشی کرد، ترشانی.
 - - الفلم / فیلمه که ی شته وه.
 - حامض. حمض / ترش.
 - : ليمون / لیمو.
 - : مُحَمَض / ترش او.
 - حَمُوضَة / ترش، ترشه لؤک.
 - - المعدة / ترخه، دله کزئی.
 - حَمَاض. حميض: نبات / ترشوکه، کاربو.
 - حَمِض. حامض قليلاً: مر / مز، ترشوکه.
 - حمضيات / مزده مه نی.
 - حمق:

ح

حَمَقٌ حَمَقٌ. إِنْ حَمَقَ فُسْدَ رَأْيُهُ / گِلِ بُو، گوج بو،
 کد بو.
 حَمَقَةٌ: نَسْبَةٌ إِلَى الْحَمَقِ / تودهی کرد، گالتهی
 پیر کرد، کله بی کرد، کدی کرد.
 حَمَقٌ: حَمَاقَةٌ: قِلَّةُ الْعَقْلِ / او فساد فیه / گیللی،
 گرجی، کدیستی، کوده نی.
 - : النُّومَةُ بَعْدَ الظُّهْرِ / خوری پاش نیو ده.
 احْمَقٌ. حَمَقٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ / توده و تیز.
 - : - : أَخْرَقَ / گیل، گوج، کد، کوده ن،
 سه پوله.
 حَمَاقٌ: جَذَرِي ادْجَاجٍ / ناو لهی مریشک، دانکه.
 حَمَقٌ: خَفِيفُ اللَّحْيَةِ / ریش تنک.
 حمل:
 حَمَلَ الشَّيْءَ: رَفَعَهُ / مه لی گرت، به رزی کرده وه.
 - : عَلَى ظَهْرِهِ / به کول مه لی گرت، دای به کولیا.
 - : عَلَى نَفْسِهِ / او علی عاتقه: (جهدها) خوی
 هیلاک کرد، گرته نه ستوی.
 - : فُلَانٌ الْحَقْدَ عَلَى فُلَانٍ: اِكْتَنَى فِي نَفْسِهِ رِقَّ وَ
 کینه ی ل مه لی گرت.
 - : وَ احْمَلَ الْحَمْلَ: اِعَانَهُ بِهِ / یارمتهی دا، دای به
 کولیا.
 - : سَنَدٌ / پشتگیری کرد.
 - : عَلَى الْأَمْرِ: اِغْرَاهُ بِهِ / هانسی دا.
 - : اِشْرَ / به ری گرت.
 - : تِ الْاِنْشَى: حَبَلَتْ / سکی پر بو، ناوس بو.
 - : الْقُرْآنَ: حَفِظَهُ / له به ری کرد، ره وانی کرد.
 - : الْعِلْمَ: رَوَاهُ / زانیاری بلا کرده وه.
 حَمَلُهُ وَ احْمَلُهُ: اِعَانَهُ بِهِ / دای به کولیا، خستیه
 سه ریشتی.
 حَمَلَ: اِحْتَمَلَ: اِطَاقَ / توانی، به رگی گرت، ده ری
 برد، خوی گرت.
 - : - : عَانِي / کیشای، چیرای، چیرتی.
 - : صَبَرَ عَلَى / تارامی گرت، دانی به خویا گرت.
 - : الْقَوْمَ: اِرْتَحَلُوا / باریان کرد، کوچیان کرد.
 تحَامَلَ عَلَى: جَارٌ / زدی ل کرد، چه و سانیه وه.
 حَمَلَ: رَفَعَ / به رز کرده وه، مه لی گرتن.

- : ثَمَرٌ / بهر، بهرهم.
 - : حَبْلٌ / سک پیرین، ناوس بون، بهر گرتن، تگه گرتن.
 - : حَرَارِي: تَوْصِيلٌ / گواستنه وه ی گه رمی.
 حَمَالٌ: شِيَالٌ / کول مه لگر، باربر.
 حَمَلٌ: مَا يُحْمَلُ / بار، کول.
 حُمُولَةٌ: مَقْدَارُ الْحَمْلِ / بار، توانای مه لی گرتن.
 حُمَالَةٌ: حَمَالَةٌ / حه مالی، کول مه لی گرتن.
 حامل: رَافِعٌ / مه لی گر، به رز کرده وه.
 - : الشَّيْءَ: صَاحِبُهُ / خاوه ن.
 - : حَامِلَةٌ: حَبْلِي / سک پر، ناوس.
 حَامِلَةٌ: زَنْبِيلٌ / زهميله.
 - : الطَّائِرَاتُ / کشتی فرۆکه مه لی گر.
 حَوَامِلٌ: اَرْجُلٌ / په ل، پا.
 مُحْمَلٌ: مُثْقَلٌ / بارگران.
 - : مَوْسُوقٌ / بارکراو.
 مَحْمُولٌ: مَرْفُوعٌ / مه لی گیراو، به رز کرده وه.
 حَمَلِي: بَانِعٌ مَتَجُولٌ / کول گیتی.
 مَحْمَلٌ: هُوْدُجٌ / کد ژاوه.
 حَمَلَةٌ: كَرَّةٌ / هیرش، په لامار، مه لی مت، تاودان.
 حَمِيلٌ: وَلَدٌ فِي بَطْنِ أُمِّهِ / مندا ل له سکی دایکیا، سک.
 اِحْتِمَالٌ: اَرْجَحِيَّةٌ / شیان، گونجان، ریختن چون، لوان.
 - : تَحَمَّلَ: اِطَاقَهُ / له وزه دا بون.
 - : - : مَتَانَةٌ / بهر گه گرتن، قایمی، خوراکرتن، توندو
 تولی.
 يُحْتَمَلُ: مُحْتَمَلٌ: مُطَاقٌ / ده گونجی، ده شن، ده بین، نه بین.
 - : غَيْرُ يَقِينٍ / له وانه یه، رضی تن نه چن، له ری دایه.
 لا - : لَا يُطَاقُ / مه موار ناکری.
 تَحَمَّلَ / مه موار کردن، بهر گه گرتن، توانین.
 مُحْتَمَلٌ: مَحْمُولٌ: مُطَاقٌ / گونجاو، له بار.
 - : يَجُوزُ / رهنه، نه شن، نه گونجی.
 امرٌ - / کاری کرده.
 من ال - : عَلَى الْأَرْجَحِ / ده شن، ده گونجی.
 حَمَلَ: خَرُوفٌ / به رخ.
 تَحْمِيلَةُ الْمَهْبِلِ: صُوفَةٌ / فرزجه / شاف.
 حَمُولٌ: الْحَلِيمُ الصَّبُورُ / له سه رخو، به ناهات.

حَمَلَقَ: فَتَحَ عَيْنَهُ وَنَظَرَ شَدِيداً / چاوی زه
 کرده وه، تَنِي پوانی، چاوی تَن بَری.
 حَمَلَقَ: تَقَرُّس / چاوزه ق کرده، تَن پوانین، چا
 تَن بَرین.
 حَمَلَقَ العین: باطن جفنها / زَیر پینلو.
 حَمَو: حَمَو. حَمَا. حَمء: ابو الزوج او الزوجة / خه زور.
 - حَمَو: شِدَّة الحر / قرچی گه رما.
 حَمَاة: ام الزوجة او الزوج / خه سو.
 - عَضَلَةُ الساق / پوز، ده ماری قاج.
 حَمِي: حَمِي: وَفَى / پاراستی، بهرگری کرد.
 - سَنَر / دالدهی دا، شارده وه، گرتیه خق.
 - المريض مما يضره من الطعام: منعه إياه /
 پاریزی بۇ دانا.
 حَمِي: صار حاراً / گهرم بو.
 - عليه: غَضِب / رقی لَ مه لسا، لَی توره بو.
 - غَضِبُهُ: هاج / توره بو، رقی مه لسا.
 - من الشيء: انف أن يفعله / بیژی نه مات
 بیكات.
 حَمِي: أَحْمِي: سَخَن / گهرمی کرد، داخی کرد.
 - هَيْج / مه زانی، هانی دا، رقی مه لسان، توره ی
 کرد.
 أَحْمِي: اسخن / گهرمی کرد، داخی کرد.
 حَامِي عن: دافع / بهرگری کرد.
 - عن: عَضَد / پشتگیری کرد.
 إحتمی منه: إِتْقَاه / خزی لَ پاراست.
 - تَحَمَّى المريض في طعامه: إمتنع / پاریزی
 کرد.
 تَحَامَى الشيء و الأمر: إجتنبه / خزی لَ
 بورخسته وه، خزی لَ لادا.
 حِمَايَة: حَمِي: وَقَايَة / پاراستن، بهرگری، سایه.
 حَام: حارس / نیشک گر، پاریزهر، بهرگر.
 - سَخَن / گهرمی، گهرم کولو.
 - حار: لاذع / گهرم، نه چزینن.
 - قَوِي / توند، تیژ، به تاییه تی توتنی تیژ.

- الطبع: حَمَس / توره و تپز.
 - الوطيس / زور گهرم، شله قار.
 معركة حامية الوطيس / جهنگلی زور گهرم.
 حامي الهدف / گولچی.
 حامية: واقية / پاریزهر.
 - معسكر / سه ربارگه.
 حَمِيًا: شِدَّة الغضب. شِدَّة كل شيء / گهرمی.
 - حَمِيَّة: حِدَّة / توندو تیژی، مه له شهیی.
 - : هياج / توره و تپزی، توره ی، شینگیری.
 حَمِيَّة: حَمَاس / په رۆشی، په رۆش بون.
 - : انفه / لوت بهرزی.
 - : المروعة و النخوة / پیاوه تی.
 حَمِيَّة: طعام الحَمِيَّة: تدبير غذائي / پاریزکردن.
 حَمِي: ارتفاع درجة الحرارة (في حم) / تا، تا (له هاتن، گرتن).
 محام: مُدافع / پاریزهر، بهرگر.
 - شرعي / یاساناس، پاریزهر.
 - الدفاع / بهرگری یاسایی، پاریزهر.
 مُحَامَاة: دفاع / پاریزهری، بهرگری.
 حَمِي: مَايُحَمِي و يُدَافِع عنه / نه وه ی بهرگری بۇ نه کری.
 حن: حَن: إشتاق / ناره زوی کرد، به په رۆش بو.
 - تَحَان. إِسْتَحْن اليه / بیری کرد.
 - تَحَنَّن: تشفق و ترحم و عطف / به زه یی پیاها ته وه.
 - : صَوْت / دهنگی لیته مات.
 حَنَان: البركة / پیت.
 - : الرزق / رزق، سامان.
 - : رَقَّة قلب / دل نه رمی، دل سوزی، تاسه.
 - حَنِیَّة: حَنَّة: شَفَقَة / رافه / به زه یی، په رۆش.
 - : ذو الرحمة / دل نه نرم، به به زه یی.
 حَنَان: مَنْ يَحْنُ الى شيء / ناره زوکر، به په رۆش.
 - : أحد الاسماء الحسنی / یه کیکه له ناوه کانی خوا.
 حَنُون: حَنَان: عطوان و شفیق / به به زه یی.
 - : شجی / به سوز.
 حَنِین: شوق / په رۆشی، بیرکردن، ناره زوکردن، تاسه کردن.
 - الى الوطن / خولایای نیشتمان.
 حنا:

حَنَّا المَكَانُ: إِخْضَرَ نَبْتَهُ / سه‌وز بوو، گياى لى روا.
 - حَنَى: خَصَّبَ بِالْحَنَاءِ / خه‌ئى تن گرت.
 تَحَنَّنَ بِالْحَنَاءِ: تَخَصَّصَ / خه‌ناوى بو.
 حَنَاءٌ: نَبَاتٌ يُتَّخَذُ وَرَقُهُ لِلخَضَابِ / خه.
 ليلة الـ - / خه‌به‌ندان.
 حَنْبَلُ:
 حَنْبَلُ: أَكْلُ الْحَنْبَلِ / لَوْبِيای خوارد.
 حُنْبُلُ: لَوْبِيَاءُ / لَوْبِيَا، ماشه‌سپى.
 حَنْبَلُ: حُفَّ / سَوَل.
 - : الْقَصِيرُ الضَّخْمُ الْبَطْنُ / كورته بالاى وركن.
 حَنْبَالُ: لَحِيمُ / گورشتن.
 - : كَثِيرُ الْكَلَامِ / چه‌نه‌باز، زَدر بلَى، زَدر په‌و.
 حَنْبَلِي: مُدَقِّقٌ فِي أُمُورِ الدِّينِ / ثابتن تن بين.
 - : تَابِعَ مَذْهَبَ الْإِمَامِ الْحَنْبَلِيِّ / نه‌وانه‌ى له‌سهر
 باوه‌پى حه‌نبه‌لین.
 حَنْتُ:
 حَانُوتُ: دُكَّانٌ / دوكان.
 - : دُكَّانُ الْخَمَارِ / مه‌يخانه.
 حَانُوتِي: صَاحِبُ دُكَّانٍ / دوكاندار.
 - : سَيَّاءٌ / متعهد لوازم الدفن / فروشياري
 كه‌ره‌سە‌ى مریو.
 - : مُقَسِّلُ الْأَمْوَاتِ / مردوشور.
 حَنْثُ:
 حَنْثٌ فِي يَمِينِهِ: لَمْ يَفِ بِمَوْجِبِهَا / سویندى به‌درو
 خوارد.
 حَنْثُ: الْيَمِينُ الْكَاذِبُ / سویندى درو.
 - : الذَّنْبُ وَالْإِثْمُ / گوناو و تاوان.
 - : إِدْرَاكٌ / نه‌قل پى‌شكان، تن‌گیشتن.
 - : وَقْتُ الْمُؤْخَذَةِ بِالذَّنْبِ / مه‌ست به‌تاوان
 كردن، په‌شيمانى.
 حَنْجُ:
 حَنْجُ: (حَنْجُ الشَّيْءِ: أَمَالُهُ) / خوارى كرده‌وه، لارى
 كرده‌وه.
 - الْحَبْلُ: قَتْلُهُ شَدِيدٌ / باى دايه‌وه، مؤنيه‌وه.
 حَنْجَرَةٌ: حَنْجُورٌ / حُلُقُومٌ / قوپك، قوپقوپاگه، بين.
 حَنْدُ:

حَنْدَسٌ وَ تَحَدَّسَ اللَّيْلُ: إِظْلَمَ / تاريك داهات.
 حَنْدَسُ: لَيْلٌ شَدِيدُ الظُّلْمَةِ / تاريكه‌شه‌و، شه‌وى تاريك و
 نوته‌ك، نه‌موسته‌ چار.
 - : الظُّلْمَةُ / تاريكى، تاريكايى.
 حَنْدَقُوقُ: نَبَاتٌ / كَنْتَر، كه‌نتره.
 حَنْشُ:
 حَنْشُ: نَوْعٌ مِنَ الْأَفَاعِي / شله‌مار، جورنگه‌ له‌ مار.
 حَنْطُ:
 حَنْطُ: أَحْطَطُ الزَّرْعُ: حَانَ حَصَادِهِ / كاتى دروینه‌ى هات.
 - الْجِلْدُ: أَحْمَرٌ / سوربووه‌وه، سورداگيرسا (پيشت).
 حَنْطُ: أَحْطَطُ الْجَنْتَةُ: حَفَظَهَا مِنَ التَّعْفَنِ / مؤمياى كرد.
 - الْحَيَوَانَاتِ وَالطَّيْرُ / مؤمياى كرد.
 حَنْطَةُ: قَمَحٌ / گهم.
 - سَبْطَةٌ / گهمى زه‌ردكه.
 - مُعَدَّةٌ لِلطَّحْنِ / باراش.
 حَنْطِي: أَكَلُ الْحَنْطَةِ / گهم خور.
 - : مُنْتَفِخٌ / ناوساو.
 - اللَّوْنُ / گهم ره‌نگ.
 حَنْطَاطِي: بَاطِعُ الْحَنْطَةِ / گهم فروش، عه‌لاف.
 تَحْنِيطُ: تَصْمِيرٌ / مؤمياكردن.
 - الْحَيَوَانَاتِ وَالطَّيْرُ / مؤمياكردن.
 حَنْطَاطُ: مُحَنِّطُ الطَّيْرِ / مه‌ل مؤمياكردن.
 - : مَنْ يَحْنِطُ الْمَوْتَى / زه‌لام مؤمياكردن.
 حَنْطُورُ: عه‌ره‌بان، گاليسكه.
 حَنْظَلُ:
 حَنْظَلُ: نَبَاتٌ مُرٌّ / گوزاك، گوزاك، تالگه.
 حَنْفُ:
 حَنْفُ: مَالٌ / لاريو، گنپ بو.
 حَنْفُ: حَنْفُ: اعْوَجَّت رِجْلُهُ / قاچى گنپ بو.
 تَحَنَّفُ: صَارَ حَنْفِيًّا / چه‌وه‌سهر باوه‌پى حه‌نه‌فى.
 (حَنْفُ: حَنْفَاءُ: مُغَوَّجُ الرِّجْلِ / گنپ، قاچ خوار، چه‌وژل.
 حَنْفَاءُ: قَوْسٌ / چه‌ماوه، كه‌وان.
 حَنْيَفُ: مُسْتَقِيمُ الرَّأْيِ / رلست، راستگور.
 حَنْفِي: تَابِعَ مَذْهَبِ أَبِي حَنْيَفَةَ / نه‌وانه‌ى له‌سهر باوه‌پى
 حه‌نه‌فين.
 حَنْفِيَّةٌ: صُنْبُورٌ / به‌لوزعه.

حَنْفِيش. حَنْفِيش: افعی عظیمه الراس / ماری
کله زل، مه زدنیا.
حنق:

حَنْقُ منه وعلیه: إغتاظ / لیتی بیزار بو، لیتی وه پس
بو.

- من الامر: غَضِبَ / توره بو، رقی مه لسا.
اَحْنَقُ: اَغْضَبَ / توره ی کرد، مانیدا.
حَنْقُ: غَيْظ. غضب / توره یی، بیزار یی، وه پس یون،
رق، قینه.

حَنْقُ. حانِقُ / توره بیزار، وه پس.
حنك:

حَنْكُ. حَنْكُ. اَحْنَكُ الدهر: جعله الدهر حكيماً /
قال بو، تن گیشته، ناوه سو بو، ژیر بو، دانابو، مه لسا
و کورتی زه مانه قال و ژیری کرد.
- : مَضَعُ / جوی.

- ت القابلة الطفل: دلکت حلقه قبل ان يرضع /
مه لاشوی مه لدا یوه.

مُحَنَك: حکیم خیر / دانا، ژیر، قال، تن گیشته، چاو
کرلوه، خاراو، دنیا بیده.

حَنْكُ. حَنْكَةُ: خَيْرَةٌ / قال بون، تن گیشته، زانیاری.
حَنْكُ: اَعْلَى باطن الفم / مه لاشو.

- : قَم / دم.
- : ذَقْن. اسفل الذقن / چه ناگه، چه نه، کازیر.

حِنْك: آفة تعذب / چه له مه.

حنكلیس: ثعبان الماء. جَرَى / مار ماسی، ماری
ناری.

حنا:

حَنَا حَنَوُا. حَنَى حَنِياً. عطف ولوی / چه مایه وه،
خوار یوه وه، لاریوه وه.

حنى رأسه خجلاً / سه ری دلنه واند، سه ری شوقر کرد.
- احنى عليه: عطف و مال / به زه یی پیاماته وه.

اَحْنَى: مال / لاریوه وه، چه مایه وه، نوشتایه وه.

- إحتراماً / چه مایه وه.

- خضوعاً / کرنوشی برد.

حَنْى. حَنَوُ: عطف / چه مانه وه، خوار یونه وه،
لاریونه وه، نوشتانه وه.

حَنْيَّة. حَنْيَّة: قوس / چه ماره، که وانه، لاری.
انحناء: ثَقُوس / چه مانه وه.

- : خضوع / کرنوش بردن.

مُحْن: مُثْقُوس / چه ماره، کوپ.

- : مائل / لار، خوار، چه تاره.

حَنُو من الشيء: جانبیه / ته نیشت، دوته نیشت.

- من السرج: القربوسین / قه لپوسی زین، قه لپوز، بهر کو.
حانة: حَمارة / مه یخانه.

حاب:

حاب: أَثَم و اَذْنَب / گونا و تاوانی کرد.

(أُحِبُّ: صار الى الاثم / روی کرده (خرابه، گوناه کاری).

أُحِبُّ: إجتنب الاثم / له خرابه و گوناه لایدا.

- : تَوَجَّع و تَحَنَّن / دل گیر بو، دلی شکا، نه ندیشه ی توش
بو.

- : تَضَرَّع / پارایه وه، لایایه وه، نزای کرد، تکای کرد.

حُوب. حُوب. حُوبَةٌ: اِثم / گوناه، تاوان.

- : الحزن و الوحشة / خم و خهفت،

نه ندیشه، به ژاره.

أُحِبُّ: اِثم / تاوان بار.

حُوبَةٌ: الابوان / دایک و باوک.

- : الاخـت و البنت / خوشک و کچ.

- : حَبِيبَةُ: القرايه من الأم / خزمانی دایک، خالوان.

- : حالة / بار.

حات:

حات: حام حوله / ده ورو خولایدا.

حاته: رَاوَعُهُ و خَادَعُهُ / ده ورو خولی داو مه لای خه له تان،

دهستی بری.

حوت: يال / حوت، نه ههنگ، میشه سی.

- سليمان / سالمون.

حاج:

حاج: إحتاج / اِفْتَقَر / مه ژار بو، مه ژار کورت، دهستی کورت

بو.

أُحْوَجُ: إحتاج الى: عاز / پیویستی بو.

أُحْوَجُ: جعله مُحْتَاجاً / مه ژاری کرد، په کی خست.

أُحْوَجُ: حاجة: إحتياج: لزوم / پیویستی، ویستن.

- - - فقر/مه‌ژاری، نه‌بونى،

ده‌ست كورتى.

حاجه: مايحتاج اليه/ويستن، شتى پيويست، نه‌وى پيويسته، خواست.

- : احتياج: اقتضاء/پيويستى، نه‌بونى.

- : غرض/مه‌به‌ست.

- : شىء/شت، شت و مهك.

قضى حاجته/نه‌وى ويستى كردى، راي‌په‌ران، به‌جيتى مينان، جيت‌به‌جيتى كرد.

- الحاجه: تقوط/گوى كرد.

حاجيات: لوازم/پيويستى، شت و مهك.

محتاج: مغوز. فقير/مه‌ژار، نه‌دارا، كه كم ده‌ست، ده‌ست كورت.

- الى كذا. يعوزه كذا/فلانه شتى نه‌وى، پيويستيه‌تى.

حاذ:

حاذ. اخوذ: ساق مسرعاً/لتي خورپى به‌خيرايى. - : حافظ/پاراستى.

اخوذ ثوبه/جمعه/جلكانى كوكرده‌وه.

استخوذ: استولى/داگيرى كرد، ده‌ستى به‌سه‌راگرت. - : تغلب/زال بو، سه‌ركه‌وت.

خوذى: سائق العربيه/عهره‌بانجى، گاليسكه‌وان.

خوذ: سوق. سياقه/لى خوپين. حار:

حار: رجع/گه‌پايه‌وه.

حاور: جاب و راجعه الكلام/له روياهل گه‌پايه‌وه، له‌گه‌لى دوا.

- : جادل/مشت و مپى كرد.

احار جواباً: ردّه/وه‌لامى دايه‌وه.

خور: عدل/گروپى.

- القرص: اداره بالمحور/خولانيه‌وه، سورانيه‌وه.

- : حار القماش: بيضه/شتى، سپى كرده‌وه، گازرى كرد.

اخور: اينض/سپى بوه‌وه، پاك بوه‌وه، گازر بو. محاوره: مجادله/وت و ويژ كردن، مشت و مپى كردن.

- : مجادله/ثاخافتن، قسه‌كردن، ده‌مه‌ته‌قن. حوار: ردّه/وه‌لام.

- : مجادله/ثاخافتن، قسه، گفت و گز.

- : محاوره/وت و ويژ، مشت و مپى.

مخوذ: القطعة التى يدور عليها الشىء/ته‌وره.

- : العجلة/ته‌وره‌ى (پيچكه، ره‌پويه‌وه).

- : مركز. وسط/ناوه‌ند، چق.

- : الخباز: شبيك/تيزك.

خور: خور: جلد الغنم المدبوغ/پيسته، ميشتن، گه‌لاسى.

- : شجر/سوره‌ چنار.

خوريه: امرأة خيالية/په‌رى.

- : الماء/په‌رى (ده‌ريا، ناوى).

- : الجراد: دباة/پن‌كوبه.

خوارى ناصر/په‌يام به‌ر.

خواريون: رسل المسيح/په‌يام به‌ران، قوتابيانى عيسى.

اخورى: ابيض ناعم/سپى نرم و شل.

خوارى: دقيق ابيض/ناردى سپى.

- : ثراب ابيض/گله‌ سپى.

- : طباشير/ته‌باشير.

حارة: قسم من بلدة/گه‌ركه.

- : رفاق/كولان.

- : مسكن. بيت/خانو، مال.

- : البخار: ممر التنفيس/باكيش، نوكل كيش.

محارة: صدقة/گريچكه ماسى.

- : البقاء: مالج/ماله.

حور: العين اذا اشتد بياض بياضها و سواد سوادها/چاويك سپينه‌كه‌ى نقر سپى و ره‌شينه‌كه‌ى نقر ره‌ش بيت.

اخور: حوراء/نه‌وكسانه‌ى چاويان (خور) بيت.

حاز:

حاز: احتاز: ضم و جمع/گوى كرده‌وه، خستيه پالى.

- : مال. حصل عليه/ده‌ستى كه‌وت، وه‌رى گرت.

- : وسع/گرتى، جيتى تياپوه‌وه، تيايه‌تى.

الحاز: تحيز اليه/وله: مال/به‌لايا داي شان، لايه‌نى گرت، بژ

نه‌وى بو.

- : اليه: انظم/چوه‌ پالى.

- : عنه: ابتعد/جياپوه‌وه، دوركه‌وته‌وه.

مواد- یه/ یه دهگ.

احتیاطی: تَحْفَظُ / ناگادارانه، پهریز.

مُحَوَّل: حَذَر / ناگادار، خو پاریز، نه دجام لیک

دهره وه، پېش بین.

حائط: حِدار / دیوار.

المحيطان آذان / دارو دیواریش گوئی مهیه.

مُحَوَّل: مُسَوِّر / دیوارکړاو، په رښ کړاو، دهره گېراو.

مُحِيط: حَدّ / چټوه، که مه، که موره.

- : بَيْتَة / دورویه، دهره پېشت.

- الجسم: سطحه / رو، تهخت.

ال- . البحر ال- : (لوقیانوس) زهریا، دهریالوش.

ال- الهادیء / زهریای نارام.

ال- الهندی / زهریای مندی.

ال- الاطلسی / زهریای نه تله سی.

ال- المتجمد الشمالي / زهریای بهسته له کی باکور.

ال- المتجمد الجنوبي / زهریای بهسته له کی باشور.

حاف:

حاف. حَوْف: جَعَلَهُ عَلَى الْحَافَةِ / خستیه سر

که نار.

حَافَة: حَرْف / که نار، لیوار، گوئی، رَفْع.

- : حِتَار. كِفَاف / پراوړن.

حاق:

حاق به. حَوْق علیه: احاط به / نابلوقی دا.

حوق: الاطار المحيط بالشيء / چټوه، چوارچټوه.

حاک:

حاک. حَيْك: نُسُج / چنی.

حائك: نُسُج / جولا.

حیاکه. حَوَك: نُسُج / چنین.

آلة ال- / تهن.

إبرة ال- / شیشی چنین.

حال:

حال. تَحَوَّل: تَغَيَّر / کړا، نیک چو.

- : قضی. مَرَّ / رابورد، تپه پری.

- الی مکان آخر: تَحَوَّل / گواستیه وه، چوه جیبه کی

تر.

- . إحتال: اتی بالحيلة / فیلې کرد.

- : حَجَر / بهری گرت، بهینی کرد.

- بینهما: تَوَسَّط. تَدَخَّل / که وته بهینانه وه.

- علیه الحَوْل: مَرَّت / سالیکی به سورا تپه پری.

- ت الشجرة: حملت عاما و لم تحمل آخر / سالیکی بهری

گرت و سالیکی بهری.

- ت الانثی: لم تحمل / سکی پر نه بو، ناوس نه بو.

حَوْل: (زال) لای برد، نهی هیشت، سرپه وه.

- الارض: زرعها سنة و ترکها سنة / به یو سال جارتیک

کشت و کالی تیا کرد.

- : نقل من مكان الى آخر / گواستیه وه، بریدیه جیبه کی تر.

- : (ارسل) ناردی.

- عنه: صرف / وازی لای هیئا، دهستی لای هل گرت.

- وجهه: اداره / روی وهرگتیا، وهرگړا.

- : غَيَّر / کورپی.

- الصك: ظَهَرَ / جیړی کرد، پشتگیری کرد.

حاول أمراً: عالجه. جَرَّبَهُ / مه ولې دا، تاقي کرده وه،

کرده وکوشه کی کرد، خه ریک بو.

تَحَوَّل: تَغَيَّر / کړا.

- : انتقل من مكان الى آخر / گواستیه وه، چوه جیبه کی

تر.

- عنه: إنصرف عنه الى غيره / وازی لای هیئا: دهستی لای

مه لگرت.

إِسْتَحَالَ: تحول من حال الى حال / کړا له باریکه وه بؤ

بارتیک تر.

- الأمر: صار مُحالاً / نه گونجا، نه بو، ستم بو.

أحال الأمر على: جعله مقصوراً علیه / پټی سپارد، بؤی

نارد.

- الدين على: صَرَفَهُ عَنْهُ اليه / بهرپه کرده وه.

- على المعاش / خانه نشینی کرد.

- بالمكان: أقام حولاً / سالیکی تیاریا، تیامایه وه.

أحیل الی .. / نیژر بابو.

- على المعاش / خانه نشین کړا.

إحتال. تَحَايلَ: اتی بالحيلة / فیلې کرد، پیلانی گتیا.

- علیه: خَدَعَهُ / دهستی بېری، ساخته ی له گال کرد، فیلې

لوت کرد.

(أحول: اتی علیه الحَوْل / سالیکی (تهواو کرد، به سورا چو).

حَوْلٌ: كَانَ بَعِيْنَهُ حَوْلٌ / خَيْلٌ بُو.
 حَالٌ. حَالَةُ الشَّيْءِ: صِفَتُهُ وَهَيْئَتُهُ وَكَيْفِيَّتُهُ / بَارِ،
 دَرَج. - : دَرَجَةُ الْاَطْفَالِ / رَهْرَهْرَه.
 عَلَى كُلِّ - : كَيْفَمَا كَانَ / هَرَجَوْنَ (بُو، بِن)، بَهْرَه
 جَوْر.
 فَقِيْرٌ اَلْ - / هَرَار.
 فِيْ حَالَةٍ كَذَا: اِذَا مَا / نَهْكَر، نَهْكَرْ هَاتُو.
 وَ الْحَالَةُ هَذِهِ / كَهَاتَه.
 بِحَالَتِهِ الرَّاهِنَةُ: كَمَا هُوَ / بِه شَيْئُهُى نَيْسَتَهى.
 حَوَالَةُ. تَحْوِيلٌ: اَمْرٌ / فَرِمَان.
 - : مَالِيٌّ / صَنْكٌ / چَهَك.
 - : مَالِيَّةٌ / بَارَهى نَيْرَو.
 مُحْيِلٌ: مُرْسِلٌ / نَيْرَه.
 - : مَنْ يَحْوِلُ الدِّيْنَ عَنْهُ عَلَى آخِرٍ / بَهْرَه وَرَهْكَر.
 مُحَالٌ: غَيْرُ مُمْكِنٍ / سَتَم، نَهْشِيَان.
 - : مُرْسِلٌ / نَيْرَو.
 - : عَلَيْهِ / بَهْرَه وَرَهْكَرَو.
 حَائِلٌ: مُتَغَيِّرُ اللَّوْنِ / بِنْ بَار
 - : بَعْمَر سَنَه وَاحِدَةً / يَهَك سَالَه.
 - : حَائِلَةٌ: لَا تَحْمِلُ / زِي، بِنْ بَهْر.
 حَوْلٌ: قُدْرَةٌ / تَوَانَا، مَيَز، تَوَانِيْن، وَرِيَايِ.
 - : سَنَةٌ / سَال.
 حَوْلِيٌّ: اِبْنُ سَنَةٍ / سَالَه وَخَت.
 - : حَمَلٌ / بَرَج.
 حَوَالِيٌّ: حَوْلٌ / نَحْوٌ / نَزِيكِيْ.
 حَوْلِيٌّ: حَوْلِيَه. عَجَلٌ: عَجَلَةٌ / كَوِيْرَهْ كَه.
 حِيلَه. حَوْلَةٌ: الْقُدْرَةُ عَلَى التَّصَرُّفِ / تَوَانِيْن، وَرِيَايِ،
 چَاوَوِپَاو.
 - : خُدْعَةٌ / فَيْلٌ، تَهْلَهْ كَه، كَهْلَهْ كَه، كَف، سَاخْتَه.
 - : تَحْوِيلٌ / فَيْلٌ كَرْدَن، تَهْلَهْ كَه بَاَزِيْ، فَرِيوْدَان،
 كَهْلَهْ كَه لِيْدَان، كَهْف لِيْ دَان.
 - : رَوَيْغَه / بِيَانُو، پَرُوِيَاَنُو.
 - : فَاوْنَوِيَّةٌ / پِيْچ وَ پَهْنَاى دُرُوْسْت وَ يَاسَايِ.
 مَا بِيْدِيْ حِيلَه / مِيْجَم پِنْ نَاكِرِيْ، دَهْسْتَم نَاپَوَا،
 لَه بَارْمَا نِيَه.

اِحْتِيَالٌ. تَحْوِيلٌ: اِسْتِعْمَالُ الْحِيلَةِ / فَيْلٌ كَرْدَن، تَهْلَهْ كَه بَاَزِيْ،
 كَهْلَهْ كَه لِيْدَان، كَهْف لِيْدَان.
 - : خِدَاعٌ / دَهْسْت پَرِيْن، هَهْلَخَهْ تَاَنْدَن،
 دَاوَنَانَه وَه.
 مُحَاوَلَةٌ: مُرَاوَعَةٌ / فَرِيوْدَان، شَهْمَقْ بَه سَبَهى.
 - : مُعَالَجَةٌ. تَجْرِيَّةٌ / هَوَلٌ دَان، كَوَشَش.
 مُحْتَالٌ: حِيْلِيٌّ / فَيْلٌ بَارِ، تَهْلَهْ كَه بَارِ، دَاوِيَاَز.
 - : خِدَاعٌ / هَهْلَخَهْ تَيِيْن.
 - : نَصَابٌ / دَهْسْت پَرِ.
 حِيَالٌ. حَوْلٌ. حَوْلِيٌّ: ذُو الْحِيلَةِ / فَيْلٌ بَارِ، تَهْلَهْ كَه بَارِ، دَهْسْت
 پَرِ، سَاخْتَه چِي.
 اَحْوَلٌ. اَحْيَلٌ: اَكْثَرُ حِيلَةٍ / فَيْلٌ بَارْتَر.
 مُحَالَةٌ: حَذَقٌ / زِيْرَهْ كِي، چَاپُوْكِيْ.
 - : مُحَذَلَةٌ / بَاگَرِيِيْن، زَهْوِيْ كُوْت.
 لا - مِنْهُ: لَا بُدَّ / چَار نِيَه، پَيُوِيْسْتَه، هَهْرُ ثَبِيْنْ بِيِيْن.
 لا - مِنْهُ: لَا رِيْبَ فِيْهِ / بِنْ كُوْمَان.
 مُسْتَحْيِلٌ، مُحَالٌ: غَيْرُ مُمْكِنٍ / نَابِيْ، نَاشِيْ، نَاگُوْنَجِيْ، سَتَم.
 اِسْتِحَالَةٌ: تَغْيِيْرٌ / كَوِيْرَان، تِيْكَ چُوْن.
 - : عَدَمُ اِمْكَانٍ / نَهْبُوْن، نَهْشِيَان، نَهْگُوْنَجَان، سَتَم،
 سَتَمِيْ.
 اِدْوَارِ اَلْ - / بَارَهْ كَانِيْ كَوِيْرَان، سُوْپِيْ كَوِيْرَان.
 حِيَالُ الشَّيْءِ: قِبَالَتُهُ / بَهْرَامْبَهْر، لَه بَهْرَدَهْم.
 حَالَا. فِي الْحَالِ: تَوَا / هَهْرُ نَيْسْتَه، دَهْسْت بَهْجِيْ، يَهْكَسَهْر،
 هَهْنُوْكَه، دَهْم وَ دَهْسْت، گَهْرَامُوْگَهْرَم.
 حَالَمَا: عِنْدَمَا / هَهْرَهْ كَه، لَه كَاتِيْ.
 حَالِيٌّ: حَاضِرٌ. رَاهِنٌ / نَيْسْتَا، لَهْم كَاْتَهْدَا، نَهْم.
 الشَّهْرُ الْحَالِيٌّ: نَهْم مَانْگَه، نَهْم مَانْگَهى كَه تِيَايَايِن.
 السَّنَةُ الْحَالِيَّةُ: نَهْم سَالٌ، نَهْم سَالَهى كَه تِيَايَايِن.
 حَالَاتِيْ: مُتَقَلِّبٌ / بِنْ بَار.
 حَوْلٌ. حَوَالِيٌّ. حَوَالٌ: اَلْجِهَاتُ الْمَحِيْطَةُ بِالشَّيْءِ / دَهْوَر،
 چَوَارَا، نَهْم لَوَا لَوَا.
 - : حَوَالِيٌّ: نَحْوٌ / نَزِيكِيْ.
 - : مِنْ حَوْلٍ / لَه دَهْوَرِيْ، لَه دَهْوَرُوْپَشْتِيْ.
 - : بِخُصُوصٍ / دَهْرِيَاْرَهى.
 - : سَنَةٌ / سَال.
 حَوَالٌ. حَائِلٌ: مَانِعٌ / كَوَسْپ.

- : حِظَار / پاره.

حَيْل: قُوَّة / مَيِّز، تَبِيح.

تَحْوِيل: تَغْيِير / گزینان.

تَحْوِيل: نَقْل / گواستنه‌وه.

- النَقود / گزیننه‌وه، پاره‌گزیننه‌وه.

- : ارسال / ناردن.

مُحَوَّلَة / گزین.

مُحَوَّل / نێزر.

مُحَوَّلَ عَلَيْهِ: مُحَالٌ عَلَيْهِ / بۆ نێزدار.

احْوَل. حَوَّلَ: مَن بِهِ حَوَّلَ / چاوخیل، خَیَل، تَبَل.

حَوَّلَ. حَوَّلًا. (اِحْوَالَ الْعَيْنِ) / خَیَل، خَیْل، تَبَل.

حَام:

حَامٌ عَلَى الشَّيْءِ وَ حَوْلَهُ: دَارِ بِهِ / ده‌ورو خولیدا،

گه‌ری خوارده به‌ دوریا.

حَوْمَةُ الْوُغَى: مَوْضِعُ الْقِتَالِ / جهرگی جه‌نگ.

- الْقِتَالُ: شِدَّتُهُ / گهرمی جه‌نگ.

- أَيْ شَيْءٍ أَوْ أَمْرٍ: مَعْظَمُهُ / به‌شه زنده‌گی.

حَوْمَل: السَّحَابُ الْأَسْوَدُ / مه‌وری ره‌ش و تاریک.

حَوَى:

حَوَى الشَّيْءَ: جَمَعَهُ / کوی کرده‌وه.

- : اِحْتَوَى الشَّيْءَ: اِشْتَمَلَ عَلَيْهِ / تیا‌بو، گرتی.

تیا‌بیت.

- : اِحْتَوَى الشَّيْءَ وَ عَلَيْهِ: اِهْرَزَهُ / ده‌ستی

که‌وت.

تَحْوَى: قَبَضَ / وه‌ری گرت.

- : تَقَبُّضٌ وَ اِسْتِدَارٌ / لَوَل بُو، پیچی خوارده،

گرزیو، ئالۆسکا.

تَحَوَّتَ الْحَيَاةُ: تَجَمَّعَتْ وَ تَكَوَّتْ / په‌پکه‌ی (به‌ست،

خوارده)، گرمۆله بو.

حَوِيَّةٌ حَبْلٌ: لَفَةٌ / کۆله.

حَاوٍ: مُحتَوَى: شَامِلٌ / تیا‌بیت.

- : حَاوَى الْحَيَاةَ / مَارِيَا، مَارَهَوَان.

محتویات: مُشْتَمَلَاتٌ / ناوه‌رۆک، بریتیه له، تیا‌بیت.

حَيْثُ:

حَيْثُ: (إِنْ) / له‌کۆی.

بَحَيْثُ: لَانَهُ / چونکه.

مَن حَيْثُ: بِمَا أَنْ / له‌به‌رنه‌وه‌ی، له‌ کاتیکدا.

مَن حَيْثُ: مَن (إِنْ) / له‌ کۆی، له‌ کۆیه‌وه.

حَيْثُ كَانَ: کَيْفَمَا كَانَ / مه‌رچۆنیک (بو، بێ).

حَيْثَمَا: (إِنَّمَا) / له‌مه‌ر کۆیه‌که.

- اِئْتَفَقَ: کَيْفَمَا اِئْتَفَقَ / چۆن مات، مه‌رچۆنیک بیت.

حَيْثِيَّةٌ: اِعْتِبَارٌ / پایه، شکو، شوین، ریز.

- : مَنزِلَةُ اِجْتِمَاعِيَّةٌ / ریی و شوین.

مَن هَذِهِ الْحَيْثِيَّةُ / له‌م ریی و شوینه‌وه.

حَيْثِيَّاتُ الْحُكْمِ: اَسْبَابُ الْحُكْمِ / هۆی فرمان ره‌وایی.

حَاد:

حَادٌ: مَالٌ / لای دا.

- عَنِ الطَّرِيقِ: مَالٌ وَ عَدْلٌ عَنْهُ / له‌ رینگه‌ لایدا، لاری گرت.

حَيْدٌ: جَعَلَهُ عَلَى حَيْدَةٍ: وَضَعَهُ جَانِبًا / خستیه لاه، لای

خست.

حَايِدٌ: جَانِبٌ / خۆی لادا، لاتیه‌نشستی گرت، دورکه‌وتنه‌وه.

حَوْدٌ: مَالٌ وَ اِنْعِطافٌ / پیچی کرده‌وه، لاریوه‌وه، وه‌رگه‌را.

حَيْدٌ: حَيْدَانٌ. مَحِيدٌ / لادان.

مَحِيدٌ: اِحْتِنَابٌ / دورکه‌وتنه‌وه، خۆپاراستن.

لَا - عَنْهُ: مَحْقُومٌ. لَامَنَاصٌ مِنْهُ / چارینه، دورکه‌وتنه‌وه بێ

سوده.

عَلَى حَيْدَةٍ: عَلَى جَنْبٍ / دوره‌په‌ریز، له‌ لاه، به‌ته‌نها.

مُحَايِدٌ: غَيْرُ مُنْحَازٍ / بێ‌لایان.

حِيَادٌ: مُحَايَدَةٌ / بێ‌لاینی.

عَلَى - : مُحَايِدٌ / بێ‌لایان.

حَوْدَةٌ: عَطْفَةٌ / پێچ.

حَار:

حَارٌ: اِحْتَارٌ. تَحْيِيرٌ: وَقَعَ فِي الْحَيْرَةِ / شه‌پزه‌بو، شه‌ژا، تیا‌ما.

حَيْرٌ: اَوْقَعَ فِي الْحَيْرَةِ / شه‌پزه‌ی کرد، شه‌ژانی.

- : رَيْكٌ / چه‌واشه‌ی کرد، سه‌ری لێ تێك دا.

- : بِالْاِسْتِئْذَانِ / سه‌ری لێ تێك دا به‌ په‌رسیاری تقد.

حَيْرَةٌ: تَحْيِيرٌ: اِرتِبَاكٌ / رامان، دۆش دامان. شه‌ژان،

شه‌پزه‌بون، سه‌رلێتێك چۆن، واق و پهمان، ده‌مه‌ق مان.

- : شَكٌّ أَوْ عَدَمٌ وَثُوقٌ / گومان.

فِي - : مَحْجِرٌ / سه‌رسام، شه‌ژاو، شه‌پزه، تیا‌ماو.

مُحْيِرٌ: مُرِيكٌ / شه‌پزه‌که‌ر، شه‌ژان، سه‌رلێتێك ده‌ر، خه‌ریک و

خه‌رکاو.

مُتَحَيِّر / سه‌راسیمه.

حائِر / سه‌راسم، په‌کمر، دهمه‌ق، رامار.

مُحَارَّة / صدقه / میله که شہیتانوکه.

حاز:

حاز: ساق / لیتی خوبی.

تَحْيِيْر: اِنْحَصَر فِي مَكَانٍ دُونَ آخِرٍ / په‌نه‌گی

خوراده‌وه، له‌یه‌ک جین کوبړه‌وه.

- ت الحَيَّة: قُلُوْتُ / په‌پک‌ی خوارد، گرم‌وله بو.

تَحْيِيْر: تَحْوِز (فی حوز)

حاص:

حاص: اِنْحَاص. مُتَخَيِّص: عَدَلٌ وَ حَادٌّ / وازی هیتا،

دورکه‌وته‌وه، لای دا.

حَيِص. حَيِصَة: هُرُوب / راکردن، خوږاستن، لادان.

حَيِص بِيص: الشَّدَّةُ وَ الضَّعْفُ / تن‌گانه، کوسپ،

چوپټ، چه‌تالی.

وَقَعَ فِي حَيِصٍ بِيصٍ / که‌وته تن‌گانه و نارپه‌ه‌تیه‌وه،

که‌وته چه‌تالی و چورته‌وه.

مُحَيِص: مَهْرَب / راکردن، رزگاری.

حاض:

حَاضَتْ. تَحْيَضَّتْ الْاُنْثَى: خَرَجَ مِنْهَا دَمٌ فِي وَقْتِ

مُخْصَوصٍ / که‌وته خوینته‌وه، بی نوږتو.

حَيْض: طَمَثٌ / له خوینتابون، بی‌نوږتی، مه‌مک.

- : نَزُولُ دَمِ الْحَيْضِ / خوین بون، بی نوږتیون.

حَائِض. حَائِضَة / له خوینتابه، بی‌نوږته.

حَيْضِي. طَمَثِي / خوینتین، خویناوی.

حاف:

حَاف عَلَيْهِ: ظَلَمَهُ / زور و ستمی لی کرد.

حَيْف: جَوْر وَ ظُلْم / زور و ستم.

حَائِف: ظَالِم / زوردار، ستم کار.

حَيْك (فِي حَوْك) حَيْلَهُ (فِي حَوْل)

حاق:

حَاقَ. (حَاقَ بِهِ: احاطَ) / نابالوقه‌ی‌دا، دهره‌ی‌دا.

- وَ حَوْقٌ فِيهِ: اَثَرٌ / کاری کرد، جیگیر بو، کاری

تن کرد.

- بِهِم الْعَذَابُ / خه‌م و په‌زاره دای گوتن.

حَيْقُ الطَّعَامِ: اَمْلَحُهُ وَ تَبَّلُهُ / ترش و خوئی تن کرد.

حَيْق: عَاقِبَة / نه‌نجام.

حان:

حان الوقت: قُرْبٌ / کات نزیک بو‌وه.

- له ان يفعل: اَنْ لَهُ ذَلِكَ / کاتی کرښه‌تی.

- السُّبُلُ: اَنْ حَصَادَهُ / کاتی دروینه‌تی.

- الوقت: حَلٌّ / کاتی خوږه‌تی.

- ت الْفُرْصَة: اَنْ / کاتی مه‌ل په‌کاره‌یتانه.

تَحْيِيْن وَ اِسْتَحْيِيْن الْفُرْصَة / مه‌ل په‌کاره‌یتا.

تَحْيِيْن الْفُرْصَة: اِغْتِنَامُ وَ اِنْتِهَازُ الْفُرْصَة / مه‌ل په‌کاره‌یتان،

به‌مه‌ل زانین.

حَيِّن: وَقْتُت. زَمَن / کات، ماوه، دهم، جار، سات.

- : فُرْصَة / مه‌ل.

الى - : لِمُدَّةٍ قَصِيْرَةٍ / بۆ ماوه‌یه‌ک، بۆ ماوه‌یه‌کی که‌م.

في - ه: قَى وَقْتَهُ / له‌کاتی خوږدا.

حَيِنًا بَعْدَ حَيِّنٍ: مَن وَقْتُت لَآخِرٍ / ناویه‌ناو، جاروبار.

اَحْيَانًا. مَن حَيِّنٍ لَحِيْنٍ / ناویه‌ناو، جاربار، جاروبار، جاريه‌جار،

دهم دهم.

- . بَعْضُ الْاَحْيَانِ / مه‌ندی جار.

حَيِنَمَا: لَمَّا / کی، که.

حَتِيْذٌ: اِذْ ذَاكَ / له‌وکاته‌دا.

حان. حانة: بَارٍ / بار، مه‌یخانه.

حیی:

حَيِي: عَاشَ / ژیا.

- مِنْهُ: اِسْتَحْي. اِحْتَشَمَ / شرمی لی کرد.

حَيًّا: سَلَمٌ / سلاوی کرد، سلاوی لی‌کرد.

- : نَذَى / نزیک بو‌وه، نزیک بوته‌وه.

اَحْيَا: اَعْطَا الْحَيَاةَ / ژیاڼی پښ‌دا، ژیاڼی، زیندوی کرده‌وه.

- : اَنْعَشَ / بوژاندي‌وه.

- اللَّيْلُ: سَهْرَةٌ / شو و نخونی کیشا.

- حَفْلَةٌ / نامه‌نگی گيترا.

- الذِّكْرُ / یادى کرده‌وه.

اِسْتَحْيَا. اِسْتَحْيَى: حَجَلَ / تریق بو‌وه

- : اِحْتَشَمَ / شرمی کرد.

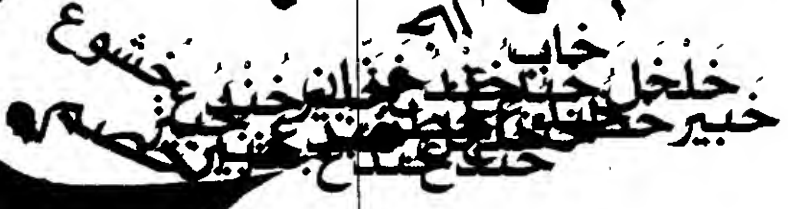
حَيٌّ: عَلَى قَيْدِ الْحَيَاةِ / زیندو.

- : عَاشَ / نه‌ژی.

- الضَّمِيرُ / به‌ویژدان.

حيوانی. مختص بالحيوان / نازہل زان.
 احياء: الكائنات الحيّة / گیاندار، گیانہوہر، زیندہوہر،
 زیندہوار.
 علم ال - / زیندہوہرزانی.

- باق / نمر، ہمیشہ، زیندہ.
 - قسم من بلدة / گہرہک، کولان، ماوار، مہوار.
 - على الصلاة: هَلُمَّ / وهرن بؤ نوئز.
 الاحياء و الاموات / مریو زیندو.
 حياة: ضد موت / زیان، یون، زیندہ گانی.
 - : ضد جمود / چالاکي، چابوکی، جولہ،
 نہوہستان.
 ترجمة - / زیان نامہ.
 مضاد لہ - / زیندہ نژ.
 علم ال - او الاحياء / زیندہوہرزانی.
 حیوی: لازم للحياة / پتویست، گرنگ، زیندہ گی،
 زیندہ کاری.
 حیویّة: القوة الحيوية / گرنگیتی، زیندویہ تی،
 زیندہ گی.
 الاعضاء الحيوية / نہدامانی گرنگ.
 حياء. حیا: خصب / پیت.
 - : خَجَل / شرم.
 - : مَطَر / باران.
 حَيٌّ: خَجُول / شرمین.
 مُسْتَح: خَجَلان / شرمہ زار، خہ جالت، تہریق،
 شرم نہکا.
 تَحِيّة: سلام / سلو.
 تَحِيّات / ستایش، ریزلینان.
 مُحَيّا: وجه / رو، چارہ، روخسار.
 حَيّة: مؤنث الحي / زیندو.
 - : افعی / مار.
 - صفراء / تیرہ مار، باشقہ پان.
 الكائنات ال - / گیاندار، گیانہوہر، زیندہوہر،
 زیندہوار.
 ارض - : خَصْبَة / بہ پیت، زہوی (بہ پیت، بہ
 برشت).
 حيوان: کل ما فيه الحياة / گیاندار، گیانہوہر،
 زیندہوہر، زیندہوار.
 - : بهيم / نازہل.
 علم ال - / نازہل زانی.
 حديقة ال - / باخچی نازہل.

- بولیس سړی / سیخړې
خُږ. خېره. اِختَبَار: تجرِبَة / قَال بون، به سرهاتن.
- : درایه / زانیاری، پېښوری
اِختَبَار: تجرِبَة: فَحْص / تاقی کړنده وه، نه زمون.
عدم او قَلَة اِختَبَار: ناشیتي.
خېږ. اهل خېره / پېښور، کارامه، ټیگه یشتو، څاره زا.
- مَخْتَبِر: مُجَرَّب / څارو.
- بالامر: عالم به / زانیار، ټیگه ییو.
- العارف بالخبر: مهوال زان، له شته که گه یشتوه.
مُخْتَبِر: مَعْمَل / نه زمونگه.
خابور: وتد / سنگ.
- : اِسْفین / پوان.
خېږ:
خُږ. اِختَبَر الخُبْر: عمله / نانی کرد.
- القوم: اطعمهم الخُبْر / نانی داتن.
خُږ: تحویل العجب الى خُبْر / نان کړدن.
خُږ: عِيش / نان.
- الغراب: كَمَاة / قارچکه مارانه.
خُږ: رغيف خُبْر / نان، کولیره، له واشه.
خُږ: كمية المخبوز / دهسته واره.
خُږ: صانع الخُبْر: قَران / نانه وا.
عجین - : مَرْن / هویری به پېژ.
خُږ: عمل الخُبْاز / نانه وایی.
مُخْبِر: مَخْبَرَة: فَرْن / نانه واخانه، فېن.
خُږ: خُبَارَة: خُبَارِي. خُبَيْرَة: نَبَات / ټوله که.
خېص:
خُږ: الشيء بالشيء: خلطه / ټیکه لی کړد، دای
به سره ړه کدا.
- بینهم: افسد / ټیکی دان، بهینی ټیک دان.
- عليه: اِفتَرَى. وَشَى به / له پاش مله قسه ی پی وټ،
قسه ی به ده موه ه ل به ست.
خُږ: خلط / دای به سره ړه کدا، چه واشه ی کړد، ټیکی دا،
ټیکه لی کړد.
خُږ: خَبِيصَة: خَلِيط / ټیکه ل، چپشتی (مجهور) سوال
کړ.
خُږ: خَبَاص: واش / بوختان کړ.
خېط:

- رديء / خراب.
- مُؤَد: به زيان، زيان به خش، خرابه کار،
وه زه ندار، زيانه خه ړق.
- الرائحة: نَتْن / بڼگن.
مرض - / نه خوشی خراب.
خُږ. خَبَاثَة: شَر / زيان گه ياندن، به دی، نه گړسی.
- : رَدَاءَة / خرابی.
- : تَعَمُّد الاذى / زيانی نه نقه ست.
الاخبثان: البول و الغائط / میړه گړ.
خېږ:
خُږ. الامر: عِلْمَة عن تجربه / تاقی کړده وه،
به تاقی کړنده وه زانی.
- : خُبْر. تَخْبِر الامر: عِلْمَة بحقيقته / ټیسی
گه یشت، راستیه که ی زانی.
خُږ. اِخْبَر: اعلم. انبا / رای گه ياند، بلاوی کړده وه.
- : بَلَّغ الخُبْر / گه ياندی، پی وټ.
خَابِر: راسل / کاتب / نامه ی نارد.
- : تَخَابُر مع: تَفَاوُض / گفتوگزی کړد، قسه ی
له گ ل کړد.
اِسْتَخْبِر: تَخْبِر: سال / مهوالی پرسى، پرسىاری کړد.
تَخَابُر. خُبْر كل منهما الآخر / به یه کتريان وټ، له
یه کیان گه ياند.
- : تَكَالَمَا / قسه يان کړد پټکه وه، گفت و گویان
کړد.
اِختَبَر الامر: عرفه بالاختیار / به مه زه نده و
تاقی کړنده وټی گه یشت.
- الرجل والشيء: جَرَبَه / تاقی کړده وه.
خُږ: نَبَأ. مَا يَنْقَل وَيُحَدَّث به / مهوال، په یام.
اخبار: اَنْباء / دهنک و باس.
وکاله - : په یام نیر، ټارانس.
مُخَابَرَة: مُرَاسَلَة / نامه نیری.
- : تَخَابُر / مهوال گه ياندن، راگه ياندن.
- : مُفَاوَضَة / گفت و گو ووت و ویز کړدن.
مُخَابَرَات / ناگای.
اِسْتِخْبَارَات / ناگای، مهوال زانین.
مُخْبِر. مُبَلِّغ الخُبْر / مهوال گه یه ن.
- : ناقل الاخبار / په یام نیر، په یام به ن.

خَبِطَ: ضَرْبٌ/ لَبِىَ دا.

- الباب: طَرَفُهُ/ له دهرگای دا.

إِخْتَبَطَ: تَخَبُّطٌ: تَصَرَّفَ عَلَى غَيْرِ هُدًى/ بِنِ سَرو
پِن کرداری کرد.

خَبِطَ: ضَرْبٌ/ لَبِىَ دا.

خَبِطَ عَشَوَاءَ: جَزَافاً/ بِنِ سَرو پِن، کویرانه، به
رَنگوت، لاپله رهنگی.

يَخِيطُ خَبِطَ عَشَوَاءَ: يَتَصَرَّفُ فِي الْأُمُورِ عَلَى غَيْرِ
بَصِيرَةٍ/ کویرانه کرده ده نَکَا، نَی دا به سهره کدا.

خَبِطَ: ضَرِبَةٌ/ لَبِىَ دَانِيَك.

- طَرَفُهُ: دَقَّةٌ/ ته قهیه کی دهرگا.

خَبِطَ بِخَبِطَةٍ: وَاحِدَةً بَوَاحِدَةٍ/ يَهْ كَ بَ يَهْ كَ، داش به
داش، سهره سهر.

خَبِلَ:

خَبِلَ: خَبِلَ: خَيْرٌ/ شَهْرُهُ يَ كُرد، شله ژانی، سهری
سورمان.

- - : جُنُنٌ/ شَيْتِي كُرد، هوش و بیری
نه هیش.

- - : عَرَقٌ/ ته گهره ی تَن خست.

خَبِلَ: إِخْتَلَّ عَقْلُهُ/ شَيْت بُو، تَنک چو.

خَبِلَ: خَبِلَ: إِرْتَبَاكٌ/ شَهْرُهُ بُون، شله ژان، سهری
تَنک چون.

- - : جُنُونٌ/ شَيْتِي، شَيْت بون.

مُخَبِّلٌ: مُرْتَبِكٌ/ شَهْرُهُ، شله ژاو.

- : مَجْنُونٌ/ شَيْت.

- : لَا فَوَادَ لَهُ/ دَلْ رَهَق.

- (كَالْخَيْطِ مِثْلًا) مُشَبَّكٌ، مُعَقَّدٌ/ نَالُورْكَار.

خَبَا:

خَبَّتِ النَّارُ أَوْ الْحِدَّةُ: خَمِدَتْ وَ سَكَنْتْ/ کوزلیه وه،
دامرکایه وه، هتواش بوه وه.

أَخْبَى النَّارَ: أَطْفَأَهَا/ کوزلیه وه.

خَبِيٌّ: خَبِيٌّ: إِسْتَخْبَى الْخَبَاءَ: نَصَبَهُ/ چادر و
خیوه تی هل دا.

خَبَاءٌ: خِيَمَةٌ/ چادر، دهر وار، خیوه ت.

- الْقَمَحُ أَوْ الشَّعِيرُ: قَشَرَتَهَا/ تَوَيْكَل، سَوَس.

خَتَر:

خَتَرَهُ: غَدَرٌ بِهِ/ نَپَاكِي لَهْ كَلْ كُرد، گزی تی کرد، فِیْلِي تی کرد.

خَتَر: غَدَرٌ/ نَپَاكِي، گزی، فِیْل و ته لَهْ کَ بازِی.

خَتَارَ: خَاتَر: غَدَارٌ/ نَپَاك، گزی کَر، فِیْلَبَار.

خَتَل:

خَتَل: خَدَعَ/ فِیْلِي كُرد، گزی كُرد، ساخته ی كُرد، ته لَهْ کَ ی
كُرد.

خَاتَل: إِخْتَبَأَ/ خَوَى مَهْلَاسَ دا.

إِخْتَتَلَ: تَسَمَّعَ/ گزی هل خست، گزی گرت.

خَتَلَ: مُخَاتَلَةٌ: خَدَعَ/ فِیْل كُرد، نَپَاكِي، ساخته كُردن،
ته لَهْ کَ بازِی.

مُخَاتَلٌ: خَتَالٌ: خَدَاعٌ/ فِیْل بَار، نَپَاك، ته لَهْ کَ بَار، فِیْلَاوِی.

خَتَم:

خَتَمَ الشَّيْءَ وَ عَلَيْهِ: وَضَعَ عَلَيْهِ الْخَاتَمَ/ مَوْرِي كُرد، شه قلی
كُرد.

- بِالشَّمْعِ أَوْ الرِّصَاصِ/ لَوَكِي كُرد.

- الْإِنَاءُ: سَدَّهُ بِالطِّينِ أَوْ غَيْرِهِ/ سَهْرَهْ کَ ی (داخست،
گرت).

- الْعَمَلُ: أَتَمَّهُ/ ته وای كُرد، تی بوه وه.

- الْكِتَابُ: قَرَأَهُ كُلَّهُ/ هَمَوِی خَوینده وه.

- الْجَرَحُ: إِنْ دَمَلَ/ سَارِیژ بُو، چاک بوه وه.

إِخْتَمَ: نَقِضَ إِفْتِخَاحَ/ ته وایو، داخرا، سهری نرایه وه،
برایه وه، کوزایی هات.

تَخَتَّمَ: خَتَمَ: ادْخَلَ الْخَاتَمَ فِي أَصْبَعِهِ/ نه نگوستیله ی كُرد
په نجه ی.

خَاتَمَ: خَاتَمَ: خَاتَمَ: مَا يُخْتَمُ بِهِ/ مَوْر، شه قلی.

- - - - : خَاتِمَةٌ: أَقْصَى الشَّيْءِ وَ عَاقِبَتُهُ/

نه نجام، کوزایی، ته وایون، دوا ی هاتن.

- - - - : حُلَى لِلْأَصْبَعِ/ نه نگوستیله،

نه موسیله.

- الزَّوْجُ: دَبْلَةٌ/ نه لَه.

خَتَمَ: خَاتَمَ: مَا يُخْتَمُ بِهِ/ مَوْر، شه قلی.

- : وَضَعَ الْخَتَمَ/ مَوْر كُردن، شه قلی كُردن.

- : تَارِيخٌ/ به وایو، رِیژو کات.

- : بِصَمَةِ الْخَتَمِ/ په نجه مَوْر.

مَخْتُومٌ: عَلَيْهِ عَلَامَةُ الْخَتَمِ. مُقْفَلٌ بِالْخَتَمِ/ مَوْر كُرد، سهر مَوْر،
سهره مَوْر.

خَتَامَ: خَاتِمَةٌ: نَهَايَةُ. آخِرُ/ نه نجام، کوزایی، دوا ی هاتن.

- الكتاب/ کوتابی نوسراو.

- شمع احمر/ لؤك، مئوی لؤك.

- طين/ قوپ.

فی ال- : اخيراً/ له كوتاییدا، له نه نجامدا.

ختمی: نهائی. آخر/ کوتابی پئ ماتو.

ختن:

ختن الشيء: قطعه/ بری.

- الصنبی: قطع قُلْفَة/ خه نهی کرد، سونهتی

کرد.

ختین. مَحْتُون: مقطوع القُلْفَة/ خه نه کراو، سونهت

کراو.

ختان. ختن. ختانة/ خه نه کردن.

خَفْلَة - / خه نه سوران.

ختن: زُوج الإبنة/ زاوا.

خثر:

خثر. خثر. خَثَر السائل: ثَخُنَ وِإِشْتَدَّ/ مهیی.

- - - : كَثَفَ. عَقْدَ/ خهست بووه.

خَثَر. اخَثَر. عَقْدَ/ خهستی کردهوه.

- اللبن: رَوَّيَه/ مهیانی، کردی به ماست.

خاثر. مَخَثَر: مَجَمَدَ/ خهست، توند، بهستو.

- : مُرَوَّبَ/ مهییو، بزپکاو.

خُثَاةُ الشيء: خُثَالَة/ تلپه، نیشتر.

- : مايبقى من غليظ اللبن/ دؤوك.

- : بَقِيَّةُ الشيء/ پاش ماوه.

تَخَثَّرَ الدم/ خوین مهیین.

- اللبن/ بزپکان، مهیین.

خاثرَة: جُلُطَة دم/ خوین مهیین.

خجل:

خَجَلَ منه: إِسْتَحْيَ/ شهرمی کرد.

- : إِحْمَرَّ خَجَلًا/ تریق بووه، شهرمه زار بوو،

سوریووهوه.

خَجَلَ. أَخْجَلَ: جَعَلَهُ يَخْجَلُ/ شهرمه زاری کرد.

- : خَرَّى/ تریقی کردهوه، نابروی برد.

خَجَلَ: حیاء/ شهرم.

- : خَزَى/ تریقی، شورهی، نابروچون.

خَجَلَ. خَجَلان. مَخْجُول/ شهرمه زار.

خَجُول: کثیر الحياء. حَيَّى/ شهرمن، کهم رو.

- : هَيَّابَ/ ترسنؤك.

مُخْجَل. مُخْزٍ/ نابروی، شهرمه زارکه.

الاعضاء المخجلة/ شهرم که، نه دامانی شهرم، گهَل و قنگ.

خد:

خَذَّ الأرض: جعل فيها أخدوداً/ مئلی کئشا، کهندهکی ائدا.

- : تَخَذَّ الجلد: تَكَرَّشَ/ کرژیو، لؤچ بو.

- فيه الضرب: أَثَّرَ/ شیین بووهوه، مئَل مئَل بو.

خَذَّ: وَجَنَة/ رومته.

- : خَذَّةٌ أخدود: الحفرة المستطيلة/ کهندهک، خه نهق،

چالی درئو.

مَخَذَّةٌ: وسادة/ سه رین، بالیف.

کيس او بيت المَخَذَّة/ بهرگه سه رین.

أخدود: مسلك الماء الجاري/ کهندر، خه رهند، کهندال، نار

دی، کهندهک.

خدج:

خَدَجَتْ. خَدَجَتْ: أَلَقَتْ ولیدها ناقصاً او قبل تمام الايام/

مندال یا به چکه یکی نابه کام یا ناته واوی بو.

خَدِيج. خدوج. خَدِيجَة: ناقص الخلق/ ناته واو، نابه کام،

ناکام، نه به کام.

خَدِاج: كل نقصان في الشيء/ مهمو ناته واوئک، ناته واوی، کهم

و کوپی.

خدر:

خَدِرَ: أَصابَهُ الخَدَرُ/ سپرو.

- الحَرَّ. خَدِرَ النهار: إِشْتَدَّ حَرُّهُ/ گهرمای کرد، کپ بو.

- ت العين: ثَقُلَتْ/ قورس بو.

خَدِرَ. أَخَذَرُ العَصَو: أَفْقَدَهُ الحَسَّ/ سپی کرد، بهنجی کرد.

- : (أفقدته الوعي/ بین هؤشی کرد.

- : خَدِرَ البَنت: الزَمَهَا الخَدَرُ/ مائی بو.

جیا کردهوه.

- : بالمكان او مع أهله: أقام فيه و معهم/ له که لیان

دانیشته، نیشته تی بو (له کهل کهس و کاردا).

خَدِرَ. خَدَرَة: تَشَنُّجٌ يصيب العضو/ سپی، سپیون.

- : فَقْدَانُ الحَسِّ/ بین هؤشی.

- : كَسَلٌ/ تهمه لی، تهوه زه لی.

- : فَتَوَّرَ/ ساردی، ساریدونهوه.

- : نَمَلٌ/ سپیون، میرو له کردن.

خَدِرَ. مَخَدَرٌ: مُصاب بالخدر/ سپی.

- - - : نائم / نوستو، بی‌هوش.
تقدیر: إعدام الحس / سپردن، بهنج کردن.
- : تنویم. إعدام الوعي / نوانن، بی‌هوش کردن.
- (عامیة) / دهم کیشان، دهم بون، پی‌گیهین، کولان.
مُخَدَّر: يُعْطَم الحس / سپکر، بهنج.
- : مُغَيَّب عن الصواب / بی‌هوش (که، داپو).
مُخَدَّر: سَکَران / بی‌هوش، سه‌خوش.
خَدْران (عامیة) / دهمی کیشاوه، پی‌گیهوه، دهم بوه، کولان.
خَدِر: مَا يَفْرَد من السکن / مال جیبایی.
خَدش:
خَدش. خَدش: خَمَش / روشانی، چنگی لئدا.
- - : مَرَق / درانی.
- السَّمْعَة: عَابَهَا / ناوی زبَان، شاپروی برد، شهره‌زاری کرد.
خَدش: اَثَر الخَدش / روشاو، روشاوی، شوین چنگ.
تَخَدش / روشان
تَخْدِيش / روشاندن، چنگ لئدان.
خَدع:
خَدَع. خَادَع: غَش / فِیلِی کرد، گزی کرد، هه‌لی فریوان.
- : لَعَبَ علی / یاری پی‌کرد، پی‌ی رلیوارد، هه‌لی خه‌ل‌تان، خه‌ل‌تانی، ده‌ست خه‌پۆی کرد.
إِخْدَع: رَضِيَ بالخَداع / هه‌ل خه‌ل‌تا، ده‌ست خه‌پۆ بو، له‌خشته‌برا.
- : إِغْشَ / فِیلِی لی‌کرا، گزی لی‌کرا، ده‌ستی به‌را.
خُدعة. خُدعة: حيلة / فِیل، ته‌له‌که‌بازی، ثابن و تَوین، که‌له‌که.
خَداع. خُدِيعَة: غَش / فِیلِی کردن، گزی کردن، له‌خشته‌بردن، هه‌ل خه‌ل‌تاتن، فریودان، ده‌ست خه‌پۆکردن، ته‌له‌که‌بازی.
- - : نفاق / دوویی.
- البَصَر / چه‌وت بینن.
خَدَاع. مُخَادَع: کَثِير الخَداع / فِیل باز، ته‌له‌که‌باز، ده‌ست بی، گزی که‌ر.

خُدِيع: من لا يوثق به / ده‌ست بی، ساخته‌چی، باوه‌پی پی‌ناکرئ.
- : سراب / تراویلکه.
مَخْدُوع: مَغْشُوش / خه‌ل‌تیتنراو، گزی لی‌کراو، فِیلِی لئکراو، گورگان خواریدو، ده‌ست (خه‌پۆ، پراو).
مَخْدَع. مَخْدَع: حُجْرَة / ژور، ژوری نوستن، لانه.
خَدَم:
خَدَمَه: عَمَل / له / نِيشی بۆ کرد، تۆکه‌ری کرد، خزمه‌تی کرد.
- : قَام علی خِدْمَتِه / یارمه‌تی دا، کارئیکی بۆ هه‌ل سوران، نِيشیکی بۆ کرد.
خَدَم الارض: حَرَث. زَرَع / کِیلای، چاندی، خزمه‌تی زه‌ویه‌که‌ی کرد، کشت و کالی کرد.
إِسْتَخْدَم. خَدَم: إِتَّخَذَه خَادِمًا / رای گرت، کردی به (نِيش که‌ر، تۆکه‌ر)
- : إِسْتَعْمَلَ / به‌کاری میتنا.
- : اَلْحَقَّ بِخِدْمَةِ / دای مه‌زران.
خَدَمَة: شَغَلَ. عَمَلَ / کار، نِيش.
- : مُسَاعَدَة / یارمه‌تی دان، خزمه‌ت کردن، رازه.
- : القِيَام علی خِدْمَة / بایه‌خ دان، کارگوزاری، پارێزگاری.
- الارض: فَلَاحَتَهَا / کِیلان، کشت و کال کردن.
فی خِدْمَتِکُمْ: تَحْتَ اَمْرِکُمْ / له‌خزمه‌تتاین.
خَادِم. خَدَام (للذکر و الانثی) / تۆکه‌ر، کاره‌که‌ر، راگرت، به‌رده‌ست، دس و پی‌وه‌ند.
- - : صَانِع / شاکرد.
- : مُسْتَعْمَد. مَوْظَف. عَامِل / کری‌کار، دامه‌زراو، راگرت، راگیراو، فرمان به‌ر.
استخدام: إِسْتَعْمَال / به‌کارمیتان.
- : خِدْمَة / دامه‌زrandن، راگرتن.
مستخدم: اَجِر / راگرت.
- : مُسْتَعْمَل / به‌کارمیتنرا.
خَادِمِيَّة: حَالَة الخَادِم / نِيش که‌ری، تۆکه‌ری.
خَدَم. خَدَام: جُمْلَة الخَدَم / نِيش که‌ران، تۆکه‌رو کاره‌که‌ران، ده‌ست و پی‌وه‌ند.
مَخْدُوم. اَجِر / راگر، که‌وره، خاوه‌ند.
خَدِن:
خَادِن: صَادِق و صَاحِب / براده‌ری کرد، بو به‌هاوپی.
خَدِن. خَدِین: صَدِيق / هاوپی، براده‌ر، هاوپی گیبانی به‌گیانی.

خذف:

خَضَفَ رَمَى الحَصَاةَ بِالْأَصْمَعِ / أو بِالْمَخْذَفَةِ /

به له پیته یا به دارو لاستیک به ردی هاویش.

مِخْذَفَةٌ / دارو لاستیک.

خذل:

خَذَلَ خَذَلَ: تَخَلَّى عَنْ / وازی میتا، دهستی لی هه ل

گرت.

- : تَخَلَّفَ / دواکهوت، به جی ما.

- ه: غَلَبَ / شکانی، به زانی بقیی دا.

تَخَالَ: تَرَكَ جماعته و قُشِلَ / کولی دا، هه ل هات،

به زنی.

إِخْذَلَ خَذَلَ / شکا، به زنی، بۆردرا.

مَخْذُول: مَخْذُول: مَهْجُور / وازی میتراو،

به جی میتراو، به جی ماو.

خَاذَلَ: مَتَخَلَّى / وازی میتراو.

- : خَذُول: مَتَخَلَّفَ / به جی ماو، دواکهوتو.

خر:

خَرَّ الْمَاءُ: اسْمَع صَوْتَهُ / خویره هات، هاژه هات.

- : سَقَطَ مِنْ عَلْوٍ إِلَى اسْفَلٍ / به ربوه وه، کهوته

خوارئ.

- النَّائِمُ: شَخَرُ / پرخه هات.

- سَاجِدًا: سَجَدَ / کرنوشی برد.

- : سَالٍ / لیتی چو، چۆرا.

- الرِّجْلُ: مَاتَ / به لادامات، مرد.

خَرِيرَ الْمَاءُ / خویره ئاو، هاژه.

- النَّائِمُ: شَخِرَ / پرخه

خَرَزَ النَّائِمُ: غَطَّ / پرخه هات.

خريء:

خَرِيءٌ: تَفَوَّطَ / گوی کرد، سکی ده رچو، پیسایی

کرد.

خُرء. خُرء. خُرء: غَاظَ / گو، پیسایی.

خرب:

خَرِبَ. خَرِبَ: ضِدَّ عَمَرَ / ویرانی کرد، کاولی کرد،

تیکی دا، رمانی، خاپوری کرد.

- : ثَقِبَ / سَمَى، کونی کرد.

خَرِبَ: ضِدَّ عَمَرَ / ویران بو، کاول بو، تیک چو.

- : تَهَدَّمَ / روخا، رما.

خَرِبَ الْبَيْتُ: هَدَّمَهُ / روخانی، تیکی دا، هه لئ وه شاند.

اَخْرَبَ الْبَيْتَ: تَرَكَ خَرَابًا / به ویرانی و په پپوتی به جی

میش، کاولی کرد.

- الْمَكَانَ: فَرَعَ / چۆل بو.

خَرِبَ. مَخْرِبٌ: مَتَهَدَّمَ / روخا، ویران، کاول، رماو.

- : خَرَبَان: يَحْتَاجُ إِلَى إِصْلَاحٍ / وهستاو، له کارکهوتو، تیک

چوه، پتویستی به چاک کرینه.

تَخْرِيبٌ. خَرَابٌ: ضِدَّ تَعْمِيرٍ / روخاندن، ویران کردن،

کاولکردن، تیک دان خاپور کردن، هه ل وه شاندن.

خَرَابٌ. ضِدَّ عَمَارٍ / روخا، ویران بو، کاول بو، رماو.

خَرِيَّةٌ. خَرَابَةٌ: خَرِيَّةٌ: مَوْضِعُ الْخَرَابِ / کهلاوه، ویرانه.

خَارِبٌ. مَخْرِبٌ: ضِدَّ مَعْمَرٍ / روختن، کاول کر، ویران کر،

تیک ده.

خُرْبٌ. خُرْبَةٌ: خَرَابَةٌ: نُقْرَةٌ. رَأْسُ السُّورِ / چالایی

کلۆته ی سمت.

- الْأُبرَةُ: ثَقْبُهَا / کونه ده زنی، کونه سونن.

خَرِيْقٌ اسود: بَنَاتٌ طَبِي / خه ریه ند، خه یونگ.

خَرَوْبٌ. خَرَنُوبٌ: نَبَاتٌ / خپنوک.

تَخَارِيْبٌ. نَخَارِيْبٌ: الثَّقُوبُ الَّتِي تَجْمَعُ النَحْلُ الْعَسَلُ فِيهَا /

شانه ی هه نگوین.

خرج:

خَرَجٌ: ضِدَّ دَخَلَ / چوه ده ری، ده رچو.

- : طَلَعَ / هاته ده ری، سه ری ده رهیتا.

- مِنْ مَوْضِعِهِ: بَرَزَ / ده ریه یی، فجوقی کرد.

- به: اخْرَجَهُ / ده ری کرد، کر به ده ری.

- عَلَى الْحُكْمَةِ أَوْ الْحَاكِمِ: تَفَرَّدَ / یاخی بو.

- عَلَيْهِ: بَرَزَ لِتَقَاتِهِ / بۆی ده ریه یی.

- عَنْهُمْ: خَالَفَهُمْ / لایان جیابه وه.

خَرَجٌ. اخْرَجَ: ضِدَّ ادْخَلَ / ده ری میتا، خستیه ده ره وه.

- : طَرَدَ / ده ری کرد.

- : خَذَفَ / لای برد.

- : اسْتَثْنَى / بواردی، په پانی.

- : دَرَبَ و عِلْمٌ / په ربوه ده ی کرد. فیزی کرد، ده ری

چوان.

- الْأَرْضُ: وَضَعَ عَلَيْهَا الْخَرَاجَ / باجی خسته سه.

تَخْرَجُ: تَعَلَّمَ / فیزیو.

- مِنْ: لَبَّى ده رچو، خویندنن تیا ته و او کرد.

إِسْتَخْرَجَ: طلب خروجَه/ داوی چونه دهره وهی کرد.
 - سَحَبَ: دهری هیئا، دهری دا، پوخته ی کرد، گرتی.
 - استنبط/ تیا گه یشته، دای هیئا، نوزیه وه.
 - المسالة: حلها/ شیکاری کرد، هه لای هیئا.
 أَخْرَجَ: خَرَجَ به/ دهری هیئا.
 - الشیء: ابرزه/ دهری خست، ناشکرای کرد.
 - اذی الخراج/ باجی دا.
 تَخَارَجَ عَنْ حَقِّ: تَنَازَلَ/ دهستی لای هه لای گرت، وازی هیئا.
 خَارِجَ: الظاهر من کل شیء/ دیار، روکش، شهوه ی له دهره وهیه.
 - ضد داخل/ ده چیته دهره وه.
 - القسمة/ نهنجامی دلبش.
 - فی الخارج/ له دهره وه.
 - مُتَمَرِّد/ یاخی.
 خَارِجِي: نَقِیض الداخلی/ هی دهره وه، دهره کی.
 - غریب. اجنبی/ نامۆ، بیگانه.
 خَارِجِيَّة/ دهره وهیه.
 وزیر ال- / وه زیری دهره وه.
 وزاة ال- / وه زاره تی دهره وه.
 خُرُوج: ضد دخول/ چونه دهره وه.
 - بروز/ سه ره لای دان، هاتنه دهره وه، دهره رین.
 يوم ال- : يوم القيامة/ روزی زیندوبونه وه.
 مَخْرَج: محل الخروج/ دهره، دهرچه، دهرگای دهرچون، که لَین.
 - منفذ البراز من البدن/ کوم، قنگ.
 - منفذ/ کون.
 - فم/ دم.
 - مخلص. مهرب/ زرگاری، زرگاریون.
 تَخْرُجُ: نَجَاح. اِکمال مَرَحَلَة/ دهرچون، ته واکردن.
 حَقْلَة ال- / ناههنگی دهرچون.
 مَخْرَج/ دهره یتر.
 اِخْرَاج/ دهره یئان.
 خَرَجَه: المرة من الخروج/ دهرچونیک.
 - بروز/ دهره پیری، قوقزی.
 خَرَجَ: عكس الداخل/ خهرج کردن، دان.

- لملابس النساء: کشکش/ دوگمه و قهیتان.
 خَرَجَ: ضَرْبَة الدخُل/ دهسکه وتانه، باج.
 - ضَرْبَة الارض/ زهویانه.
 - ضَرْبَة الراس/ سه رانه.
 خَرَجَ: کیس/ توره که، خه رار، گونیه، جهوال.
 خَرَجَ: دُمْل/ دومه ل.
 خرد:
 خَرَدَ: أَخْرَدَ الرجل: طال سکوته او قل کلامه/ بئ دهنک و که م دیو.
 - ت البُثْ: کانت بکرا/ کچ بو، لاقه نه کرابو، به کارنه میترا بو.
 أَخْرَدَ: اِسْتَحْيَا و سَكَت/ شه رمی کرد، له شه رما بئ دهنک بو.
 خَرِیدَة. خَرُود. خَرِید: عَذراء. بکر لم تُمَسَّ/ کچ، لاق نه کراو.
 - لَوْلُوَة لَمْ تُثَقَّب/ مرواری.
 خَرَدَلُ اللحم: قَطْعَة/ له ت و کوتی کرد، جنی.
 خَرَادِل: قَطْع من اللحم/ کونه گوشت.
 خَرَدَل. خَرْدَلَة. ثبات/ خهرته له، گوله زهرده.
 خرن:
 خَرَنَ: ثَقَبَ/ کونی کرد، سمی.
 خَرَنَ: مَا يَنْظُم (يُلْظَم) فِي خَيْط/ مورو، مت و مورو.
 - فصوص من الحجارة/ نقیم.
 خَرَنَ: المفرد خَرْنَة/ مورو، زه نگیانه، زپوزه نگیانه.
 خَرِنَ: وَجَعَ يَحْسُ منه بمثل خرن المعخرن/ نیشی چه قین به گیانا.
 مَخْرَن. مَخْرَاز: مَثَقَب/ درهوش، دریل.
 خَرْنَة البئر: حاجز/ دیواری بیر، قهراخی بیر.
 - الظهر: فقرَة واحدة/ برپره یه کی پشت.
 خرس:
 خَرَسَ: بَكِم. صَنَعَتْ/ لای بو.
 - صَنَعَتْ/ بئ دهنک بو.
 - اِنْعَقَدَ لِسَانُه عَنِ الْكَلَام/ زمانی به ستر، نهقی نه ما.
 أَخْرَسَ: اسَكَت/ بئ دهنکی کرد، کپی کرد، قووقه پی کرد.
 - ابکم/ لای کرد.
 خَرَسَ: صَنَعَتْ/ لای.
 أَخْرَسَ: لاصوت له/ بئ دهنک.
 - ابکم/ لای.

خُرسانه. خُرسانة/ کونکرت، چیمه نتو.
 - مُسَلَّحَة/ کونکرتی موسله،
 چیمه نتوی ناسن بهند.
 خُرش.
 خُرش: خُدش/ روشانی.
 - ه الذیاب: عَضَه/ گهستی، پیاجزا، گازی لئ
 گرت (میشوله).
 خُرش: ذیاب/ میش، مه گز میشوله.
 خُرشوف: نبات/ کهرته شی.
 خُرص:
 خُرص: کَذَب/ درزی کرد.
 - : خَمْن/ قه بلانی.
 خُفْرَص علیه: اِقْتری/ به دهمیه وه هلبهست، درزی
 به دهمیه وه کرد.
 خُرَاص. کذاب او مقتری/ درزن.
 خارصین/ توتیا.
 خُرط:
 خُرط الخشب و المَعْدَن: سَوَاه بالمخرطة/ توپنه ی
 کرد، خهرتی کرد، خهرتی کرد.
 - : خُرط: قطع/ بریه وه، لهت لهتی کرد،
 له خهرتی دا.
 - : قا خُر کذاب/ فیشالی لئ دا، خوی مه ل کیشا.
 استخرط فی البکاء: لَجَ فیه و اِشْتَدَّ دایه پرمی
 گریان، به کول گریا.
 اِنخرط فی المكان: دَخَلَ مسرعاً/ خوی تن کوتا،
 چوه ناوی.
 - من المكان: خرج/ ده رپه یی، ده رچو.
 - فی سلك کذا/ چوه ناوی، چوه پالی، تیی
 چو.
 - البطن: اصابه الإسهال/ توشی سک چون بو،
 سکه شوپتی پی کروت، ره وان بو.
 - الخُرْزَة فی السلك: اِنْتَظَمَتْ/ مونرایه وه، کرا
 به په ته وه.
 خُرَاطة: مایسقط عند الخُرط/ تالاش، ورده.
 خُرَاط: الذی یخرط العود/ توپنه چی، خهرات.
 - : کذاب/ درزن.
 خُرط. خُرَاطة: حِرْفَة الخُرَاط/ توپنه چی، خهراتی.

مخرطه: آلة الخُرط/ توپنه، خهرت.
 مخروط فی الهندسة/ قوچه ک، گومزه، گومز، گومبه ته.
 - ناقص/ قوچه ک، قوچه کال.
 خُریطة. خارطة: مصور جغرافی/ نه خشه.
 - : وعاء من الجلد أو غیره/ تورده که، ههمانه، مزپ
 ده فز.
 خرطوش: طَلَقَة/ فیشه ک.
 خُرطوم الفیل: انف/ لموز، لموزی فیل.
 خُرطون: دیدان الارض/ کرمی زه وی.
 خُرغ:
 خُرغ. خُرغ: اِسترخى/ له شی خاوبوه وه.
 - : اِنخرغ. تَخَرَّغ: ضَعْف و اِسترخى رایه/ ورده ی به ردا،
 لاواز بو.
 - : اِنکسر/ شکا.
 اِخترع: اِستنبط/ توپنه وه، دای هینا.
 خِرَاع. خِرْع من الرجال: ضعیف/ لاواز، بن هین، بن ورده.
 خِرْع. خِرْع من النساء: تَنَثَنَى لَیناً/ شله په تی، شل و
 شتواو.
 خِرْع: ناعم/ نرم، نرم و شل، شله په ته.
 - : نبات الخرج/ گهرچه ک.
 زیت ال - / رذن گهرچه ک.
 اِختراع: اِستنباط/ دامینان، توپنه وه.
 مُخْتَرع: مُسْتَنْبَط/ دامینر.
 خِرَاعَة: فِرَاعَة/ دامول.
 خُرِف:
 خُرِف. خُرِف الشَّيْخُ: اِمْتَرَأ/ خه له فا.
 - المریض: هَذَى/ ورینه ی کرد.
 خُرِف: هُمُر/ خه له فان.
 خُرِف. خُرِفَان. مُخْرِف/ خه له فاو.
 خُرَافَة: اِعْتَقَاد سَخِيف/ پروپوچ، باوه یی پروپوچ.
 - : اِسْطُورَة/ نه فسانه.
 خُرُوف: حَمَل/ برخ.
 - : ذِکْر الغنم/ به ران، شه ک.
 خُرِيف بین الصیف و الشتاء/ پایز، خه زان.
 خُرِيفی: مُخْتَصَن بفصل الخریف/ پایزه.
 خُرِق:
 خُرِق. خُرِق الثوب: مَرَقَة/ درانی، شپوپی کرد.

- البناء و فی البناء: فتح فيه نافذة/ کونی کرد، ده لاقه تی خست.

- إخترق الشيء: مرّ فيه/ به ناویا تنبیهی، سمی.

- الكذب: إختلقه/ مه لی به ست، دروی مه لی به ست.

- العادة: تجاوزها/ یاسای کومه لایه تی خسته لاه.

- خرم: ثقب/ کونی کرد، سمی.

- إخترق: نفذ/ تنبیهی، پیاتنبیهی، سمی، پیاجوو، کونی کرد.

- خرق: خرق: حرق/ گوج بو، گیل بو.

- خرق: ثقب/ کون کردن، سمین.

- خارق: نافذ. ثاقب/ کون که ر تنبیهی.

- الطبيعة: فوق الطبيعة. عجیب/ له سروشت به ده ر، سیر، سه ره.

- العادة: فوق العادة: شاذ/ نااسایی، له راده به ده ر.

- إختراق: نفوذ/ پیاجون، کون کردن، تنبیهیون، برین، سمین.

- خرقه: قطعة من الثوب/ سیال، په پوشی، چه پال، ریزال.

- خرق: خرقاء: احمق/ گوج، که وده ن، زل حورت، سه یوله، گیل، گه مژه.

- خرق: حماقة/ گوجی، که وده نی.

- خزل: خزل: خزل: نظر بمؤخر عينه/ به لایره سهیری کرد، مؤر بوه وه، خیسهی کرد.

- تخارز: حنبق جفنه لیحدد النظر/ چاوی بچوک کرده وه بۆ سهیر کردن، پتولی هینایه وه یک.

- خزل: ضيق العين/ چاویچوک، چاوکونه سوژن.

- بحر ال - : بحر القزوين/ ده ریای قه زوین.

- خيزان: قصب هندي/ حه یزه ران.

- خزع: خزع: خزع الشيء: قطع/ بری، که رتی کرد، دابه شی کرد.

- إخنز: إحنی کبرأ/ کومایه وه، پشستی کومایه وه له پیریدا.

- خزع: قطعة لحم/ کوته گوشت.

- خوز: عجز/ پیری کوماوه.

- خزعبل في مشيه: عرج/ شلی، له نگی.

- خزعبل: خزعبل. خزعبله: الاحاديث المسقطة الباطلة/ قسهی (بین سهرو پی، هیچ و پوچ، پرهیوچ).

- خزع: ضنع/ که متیار.

- خزع: خزع في مشيه: خطر بیدیه/ ده ستی راوه شان.

- الثوب: شقة/ درانی.

- خزع: فخار. فخار صيني. فرفوري/ گلینه، گوزده و دیزه، چینی و فه خفوری.

- خزع: باع الخزف/ گلینه فروش.

- خرقی: صانع الخزف/ گوزده کر.

- خزع: خزع الثوب: شقة/ درانی.

- تخزع: إخترق الشيء في الشيء: رزه/ پیاجه قاند، پیاکرد.

- خوزق: قتل على الخازوق/ نه قیزه یان (تس بی، پیاکرد) و کوزا.

- خازق: سنان الرمح/ نوکرم، سه ره نیزه.

- خازوق: آلة إعدام قديمة. عمود محدد الراس يدخل في دبر المجرم فيموت/ نه قیزه، داری تی برین.

- خرق: مرق/ درین.

- مخرق: مرقق/ دپلو، شپ، شپو موپ.

- خزل: خزل: قطع/ بری، که رتی کرد.

- إختزل الشيء: حذقه و قطعه/ لای برد و دای بری.

- الكلام: إختصره/ کورتی کرده وه، که می کرده وه.

- برآیه: إنفرد/ قیرسجه مه تی کرد، خو باوه پی کرد.

- إختزال: إختصار/ کورت کردن وه، که م کردن وه، لای کردن وه، لای دابین.

- : كتابة الإختزال/ په له نویسی.

- الكسور في الحساب/ کورت کردن وه ی که رت.

- كاتب ال - / په له نویسی.

- إختزالي في الكتابة/ په له و کورته نویسن.

- خرم: خرم: نظم/ مونیوه، کردی به په توه.

- الانف: جعل فيه الخِزَامَة / لوتِه وانهى كرده
لوتى.
- اِنَّفَه: اذله / لوتى شكند، له لوتى دا.
تَخَرَّم الشوك فى رجله: دَخَلَ فيها / دېكى بياچهقى،
بياجو.
خِزَام: خِزَامَة: حَلَقَة يُشَدُّ فيها الزمام / تالقه لوت
لغاوى پتوه نه به سترى.
- الانف: شَنَف (او حلقه الانف /
لوتِه وانه.
خِزَام: خِزَامى: نبات ذكى الرائحة / سمن، مه لاله.
خِزَن: خِزَن: خِزَن المال: اِنْخَرَه / كوى كرده وه،
شارديه وه، په سمه ندهى كرد.
- السِر: كَتَمَه / شارديه وه، په سيسيى كرد
(نه پتى).
- اللسان: مَنَعَه الكلام / بى دهنگ بو،
تقه لى لويه نه مات، زمانى به ستر.
- الطريق: اِختَصَرَه / كورتى كرده وه،
قه بري كرد.
- اِستَخَرَن: وَضَعَه فى المَخْزَن /
عه مارى كرد، خستيه عه مار وه.
- خِزَن: خِزَن اللحم: اِثْنَن / بونى كرد، بؤگه نى
كرد.
خِزَن الجرح: تَقَيَح / كيى (تى را، كرد).
خِزَن: تَخَرَّزَن: حَفِظَ فى مَخْزَن / عه مار كردن،
په سيسيى كردن.
- اِخْفَاء و اِدْخَار / كوكرنه وه،
شارينه وه، په سمه نده كردن.
خِزَنَة: خِزَانَه / دَوْلَاب.
- الثياب / كه نَتَقَر، دَوْلَابى پوْشاك، جل
به ند.
- الكتب / مه كته به، كتبخانه.
- حديد / قاسه.
خِزِينَة: كَنْز / سامان، كهنج.
- مكان يُخْزَن فيه / كهنجينه، سامانگه.
خِزَان: لسان / زمان.
- مكان يُخْزَن فيه الماء / نه ستيل، تانكى ناو.

مَخْزَن: موضع الخِزَن / عه مار، كوگه، هيزه.
- دكان / دوكان، كركا.
خِزَن: خِزَندار: امين المَخْزَن / كهنجينه وان.
مَخْزُون: عه مار كراو، په سمه نده كراو، په سيسيى كراو.
خِزى:
خِزى: دَل و هان / سوک و رساوبو، نابوى جو.
- مِنْهُ: اِستَحْيَا مِنْهُ / شهرمى لى كرد.
خِزى: اَخْرَجَ / تهرىقى كرده وه.
- : فَضَح / نابوى برد، رسواى كرد، شوره بى برد.
خِزى: عار / نابوى چون، نابوى بردن.
- : خَجَل / شهرم، تهرىق بونه وه.
خِزِيَان: مَخْزى: اِستَحْيَا / شهرم كردن، تهرىق بونه وه.
مَخْزَن: مَخْجَل / نابويه ر.
خِس: خِس: رَذَل / رساوبو، سوک بو، تېق بو.
- : نَقَصَ / كه م بوه وه.
- : خَسَسَ: نَقَصَ / كه مى كرده وه.
اَخْسَن: فَعَلَ فَعْلًا خَسِيسًا / نيشى قورى كرد، نامه ردى كرد.
اَخْسَه: اِخْتَقَرَه / به سوک ته ماشاى كرد، سوک و رسواى كرد.
خِسَه: خَسَاسَة: دَنَاءَة / رسوايى، سوکى.
خَسَاسَة: القليل من المال / مال كه مى.
خَسِيس: ذَنِيء / سوک، رسوا، نابى او، نامه ردى، خو پى، بى
بايه خ، قه مته راوه جاخ.
خِس: نَبَات / كامو.
خَسَا: خَسَا: اِخْسَ عَلَيْكَ / روت ره ش بيت، شهرم ناكه ي.
خِسَر: خِسَر: ضِد رِيح. فَقَدَ اَضَاعَ / دَوْرَانى، ونى كرد، له
ده ستى جو، تېتى نا، زيانى كرد.
- : هَلَكَ / له ناو جو، قه وتا، مرد.
- : ضَلَّ / وِن بو، وِيل بو، ره هه ندبو.
- : تَلَفَ / خراب بو، گهنى.
خِسَر: اَخْسَر: جَعَلَه يَخْسِرُ / پتې دَوْرَان، له كيى دا.
- : اَتَلَفَ / خرابى كرد، زيانى پى گه ياند.
- : بِيَّتِي بَرَّاد، زهره رى لى دا.
خِسَر: خَسَارَة: خُسِرَان: ضِد رِيح / دَوْرَاندن، له كيى چون،
تېتى نان.

- تلف او ضرر/ خراب
 - بون، زیان پی‌گین.
 - هلاک/ له‌ناوچون، فه‌وتان.
 - خاسر. خَسِران. خَسِر/ دژاو.
 - مَخَسِر: يَغِيثُ بالمصلحة/ زیان به‌خش، به‌زیان.
 - خسف: خَسَفَ القمر: ذهب ضوءه/ گيرا، مانگ گيرا.
 - غار. هَبَطَ/ ته‌پی، داته‌پی، قوپا، چو به‌ناو، رۆچو.
 - فی الارض: غاب فی الارض/ چو به‌ناخی زه‌ویدا.
 - ت. انخفضت البئر: انهدمت/ داروخا.
 - ت عَيْتَه: عَمِيت/ کویر بو.
 - نَقَصَ: هَزَلَ/ کم یوه‌وه، لاوازیو، پوکایه‌وه.
 - فلانا: اَنَلَهَ/ رسوای کرد، سوکی کرد.
 - کَلَى/ مانگ گیرانی خشت.
 - جَزَنَى/ مانگ گیرانی ناتا‌واو.
 - خسوف القمر: إحتجاب/ مانگ گیران.
 - خَسَفَ: القطعة المنخفضة/ چالای، چال، قوپای.
 - خاسف: مُنْخَفَضُ/ چال، قوپاو، ته‌پیو، رۆچو.
 - متهدم/ داپوخان.
 - مهزول/ لاوازیو، بی‌میز، پوکاوه.
 - خسف: هَبُوطُ/ قوپان، ته‌پین، رۆچون، نه‌وین.
 - هَدَمَ/ داپوخان.
 - دَلَّ/ رسوایی، سوکی، ترؤیی.
 - نَقِیصَة/ ناتا‌واوی، کم و کوپی، پوکانه‌وه.
 - خش: خَشَّ: دَخَلَ/ چوه‌ناو.
 - خَشْخَشَ: خَشْخَشَ الحُلَى: صَلَّ. خَفَخَفَ/ ورش‌ه‌ی هات، خشه‌ی هات.
 - قَعَقَعَ: جَلَجَلَ/ ته‌ه‌ی هات، شه‌ه‌ی هات.
 - الثوبُ: خَفَّ/ ورش‌ه‌ی هات.
 - خَشْخَشَة: شَخْشَخَة/ ورشه، خشه، ته‌ه، شه‌ه.
 - خَفِيفَ/ فی‌شکه.
 - خَشْخِيشَة: العوبة/ شه‌تسه‌ه.

خَشْخاش: نبات/ خاشخاش.

خشب:

خَشَبَ. ثَخَشَبَ. إِخْشَوْشَبَ: صار صلباً كالخشب/ بو به‌دار.
 - حَوَّلَ الى خشب/ کردی به‌دار.
 - ثَخَشَبَ: تَبَيَّنَ/ ره‌ق بو، وشک بو، ره‌ق مه‌لات، وشک مه‌لات.
 - خَشَبَ: ماثَشَقَهُ من الشجر/ دار، ته‌خته.
 - ابيض/ چام، داری چام، سپی‌دار.
 - البناء/ سپی‌دار، چنار.
 - خشبي: من الخشب/ دارین، له‌دار دروست کړاو.
 - کاخشب/ دارین، وه‌دار.
 - خَشَبَة: قطعة خشب/ دار، پرده‌دار، ته‌خته.
 - نقل الموتى/ داره‌مه‌یت، داریه‌ست، دار ته‌رم.
 - خَشَاب: بائع الخشب/ دارفروش.
 - ثَخَشَبَ: تَبَيَّنَ/ وشک مه‌لاتن، ره‌ق بو.
 - تخشيبية: مَظَلَّة خشبية/ که‌پر.
 - سجن موقت/ به‌ندکردن.
 - مَتَخَشَبَ: مُتَبَيَّنَ/ وشکه‌وه‌بو، ره‌ق مه‌لاتو.
 - خشع:

خَشَعَ: خَضِعَ/ سهری شو، پکړد، ملی که‌چ کرد، خزی دا به‌ده‌سته‌وه.
 - بَصَرَه: اِنْكَسَر/ چاوی شو، پو.
 - بَبَصَرَه: غَضَه/ چاوی (داخست، دانه‌واند).
 - تَخَشَعَ: اظهر الخضوع/ رژی پیشان دا.
 - اظهر الخضوع/ مل که‌چی و سهرشوپی پیشان دا.
 - خُشوع: إِحْتِرَامُ/ ریز، ده‌ست به‌سنگ‌وه‌گرتن، کړنوش بردن.
 - خُضُوع/ مل که‌چ کردن، سهرشوپی‌کړدن، قایلی.
 - خَشَعَة: اَمَ تَمُوت و فی بطنها ولد حی/ پاش مه‌رگ، مزبسی ژنیکي سک‌پر.
 - خاشع: خاضع/ مل که‌چ، سهرشوپی، قایل.
 - خشف:

خَشَفَ: ذهب فی الارض و تَغَيَّبَ/ چو به‌ناخی زه‌ویدا.
 - وانخشف فی الشيء: دخل فيه/ پیاچو، چوه‌ناوی.
 - مشى فی الليل/ به‌شه و (نوی، که‌پا).
 - الماء: جَمَدَ/ به‌ستی.
 - خُشُوف: مُتَحَرِّش. حَشَرَى/ خَوَّتَى مه‌ل قولتین.

- من الرجال الجريء على المشي ليلاً / شهوگه پئی بئ پەروا.
 خُشَاف. خُفَاش / شه‌مه‌مه‌کویره.
 خشم:
 خُشِمَ: اِتْسَعَ / لوتی کرایه‌وه، لوتی فش بو.
 - الانف: تَغَيَّرَتْ رَائِحَتَهُ / لوتی بۆگه‌نی کرد، بۆنی هات.
 خُشِمَ. تَخَشَّمَ اللحمُ: فَسَدَتْ رَائِحَتُهُ / بۆگه‌نی کرد، بۆنی کرد.
 - الشرابُ: اُسْكِرَ / سه‌رخۆشی کرد.
 اخْشَمَ: مُتَّسِعَ الانفُ / لوت فش.
 خُشَام: عَظِيمَ الانفُ / لوت زل.
 خشم. خَيْشُوم: انف / لوت.
 - السمك / گرتچکه ماسی.
 خشن:
 خُشِنَ: خَلَّافَ نَعْمَ وَلَا نَ / زیرو، ره‌ق بو.
 خُشِنَ: جَعَلَهُ خُشِنًا / زیری کرد، سه‌ختی کرد، ره‌قی کرد.
 تَخُشِنَ: اِشْتَدَّتْ خُشُونَتُهُ / زیر بو، ره‌ق بو، سه‌خت بو.
 - اِخْشَوْشَنَ: عَاشَ عَيْشًا خُشِنًا / سه‌خت و که‌ساس ژیا.
 - لَيْسَ الْخُشِنُ / به‌رگی نه‌رک و سه‌ختی له‌به‌رکرد.
 خُشِنَ: ضِدَّ نَاعِمٍ أَوْ دَقِيقٍ / درشت، ره‌ق، هه‌راش.
 - : ضِدَّ مَلِيسٍ / زیر.
 - : جَافٍ / وشک.
 - الاخلاق: شَرَسَ. وَقَحَ / بئ نابوو، بئ شه‌رم، دپ، تیق.
 خُشُونَهُ: خُشَانَةٌ / زیری، ره‌قی، سه‌ختی، درشتی، خشیی:
 خُشِيَ: خَافَ / ترسا، توقی.
 - عليه: خَافَ عَلَيْهِ / بۆی ترسا.
 اخْتَشَى: خَجَلَ / شه‌رمی کرد.
 خُشِيَّةٌ: خُشْنٌ / خَوْفٌ / ترس.
 خُشِيَّةٌ أَنْ: لَأَلَّا / نه‌وه‌ک، نه‌وه‌کو، مه‌بادا، نه‌با.
 خُشِيَ. مُخْتَشَى: خَجُولٌ / شه‌رم.

خُشُو. اخْتِشَاءُ: خَجَلَ / شه‌رم کردن.
 خص:

خَصَّ. اخْتَصَّ فَلَانًا بِكَذَا: فَضَّلَهُ / په‌سه‌ندی کړبو هه‌ر نه‌وی ویست.

- له‌بالود: اخْبَهُ دُونَ غَيْرِهِ / دلی دایه‌و، هه‌ر نه‌وی خو‌ش ویست.

- الشيء لنفسه: اخْتَارَهُ / بۆ خۆی (ویست، هه‌ل بژارد)

خَصَّصَ: ضِدَّ عَمَمَ / ته‌رخانی کرد.

- : عَيَّنَ لِفَرَضٍ خَاصٍّ / بۆ مه‌به‌ستیکی تاییه‌تی ته‌رخانی کردو دای نا.

تَخَصَّصَ: اخْتَصَّ بِكَذَا: اِنْفَرَدَ / بو به‌وه‌ستا تیا یا، شه‌اره‌زایی تیا په‌یدا کرد، هه‌ر خۆی نه‌و کاره نه‌کا.

- بفرع من العلم / له‌یه‌ک زانیاریا پسپۆی کرد.

اِخْتِصَاصٌ. تَخَصُّصٌ: اِنْفَرَادٌ / پسپۆی، وه‌ستایی، کارامه‌یی.

- : دَائِرَةُ النُّفُوذِ وَالسُّلْطَةِ / ده‌سه‌لات، توانایی، ده‌سگای ده‌سه‌لات و توانایی.

اِخْتِصَاصِي. اِخْصَائِي / پسپۆی، وه‌ستا.

تَخْصِيسٌ: ضِدَّ تَعْمِيمٍ / دیاری کردن، ته‌رخان کردن.

- : تَعْيِينَ لِفَرَضٍ مَخْصُوصٍ / ته‌رخان کردن بۆ مه‌به‌ستیکی.

مَخْصُوصٌ. خُصُوصِي / تاییه‌تی.

- : عَمْدًا / تاره‌زو، نه‌نقه‌ست.

مُخَصَّنٌ / ته‌رخان کراو.

مَخْصَصَاتٌ / ده‌رماله.

مَتَخَصَّصٌ فِي كَذَا / شه‌اره‌زا، قال.

خُصُوصٌ: صَدَدٌ / بۆنه، باره.

من - و بِخُصُوصٍ كَذَا: بِشَأْنٍ / ده‌ریاره‌ی، به‌بۆنه‌ی.

خُصُوصًا. خَاصَّةً. عَلَى الْخُصُوصِ: لَاسِيْمًا / نه‌خوازه‌لا، به‌تاییه‌تی.

خُصُوصِي. خَاصٌّ: ضِدَّ عَمُومِي / تاییه‌ت، تاییه‌تی. ته‌رخان کراوه.

- : شَخْصِي / که‌سی، می خۆیه‌تی.

خاص: ضِدَّ الْعَامِ: مَنفَرْدٌ / تاییه‌تمه‌ند.

عِيش - / ژانیتیکی تاییه‌تی له‌کس نه‌جو.

خَاصَّةً: صِفَةٌ خُصُوصِيَّةٌ / چۆنیه‌تی و شیوه‌یه‌کی تاییه‌تی.

- : صِفَةٌ مُمَيَّزَةٌ / چۆنیه‌تی و شیوه‌یه‌کی جیاوازی دیار.

خاصةً. خصوصاً. بنوع اخصّ / به شیوه یکی
تابیه تی.

الخاصة: ضد العامة. المقریون / خوا پیداد،
کهسانی تابیه تی و خ.

الخاصة و الخواص الخصان من القوم: خیارهم و
اکابرهم / پیوا ماقولان، خولپاوان، پیواگه وران.

خواص: خلاصة / پوخته.

اخصّ: الفضل / له پیش تر، باش تر، به بایه تر.
خاصیة. خصائص: فائدة. فوائد / سود.

- - - : کیفیة / چونییه تی، نه دگار،
تابیه خ.

تخصّص / تابیه تمندی، پسپوری.

خصاص: شقّ. فتحه / درن، ده لاقه، کون، که لاین.

خصّ: عشة. / قولخ، کوخته، که پر.

خصّ: ناقص / ناتوا.

خصام (فی خصم)

خصب:

خصب. اخصب کات خصباً / به پیت بو، به پیژ بو.

خصب. اخصب: صیرة خصباً / به پیتی کرد،
به پیتی تی کرد.

خصب. خصوبة: كثرة الانتاج / پیت، بژوین، فەر،
به رهم نژی، بوم.

- - - : رخاء: كثيرة الخير / مهرزانی،
نژی، خوشی.

خصيب. خصب. مخصب: كثير الخير / به پیت،
به فەر، به برشت، به پیژ.

الهلال الـ - / ولاتانی عیراق و سوریا و لوبنان و
نه رده ن.

إخصاب / پیتین، پیتکی، لی گرتن، که لی گرتن، خسته
برشت.

- ذاتی: ذاتية الإخصاب / حق (پیتکی)، په،
په پان).

خصر:

خصر اليوم: صار باردا / ساردی کرد.

خاصر: اخذ بيده في المشي / دهستی گرت له
روینا.

- : مشى الى جنبه ماسكا بخصره / دهستی گرت به
ناوقه دیاو رویشتن.

- المرأة في الرقص / ناوقه دی گرت.
تخصّر: وضع يده على خاصرته / دهستی خسته سهر
که مری.

- بالمخصر: امسكه بيده / (گوجان، گالوک، دارده ست) ی
گرت به دهسته وه.

إختصر: أوجز / کورتی کرده وه.

خصر: برد / سرما.

خصر: بارد / سارد.

خصر: وسط الإنسان فوق الورك / ناوقه، که مهر.

خاصرة: جنب / قه برغه، ته نیشت، سی به نده، که له که،
ته پیزه.

مُخصّرة: دقيقة الخصر / ناوقه د باریک.

مِخصر: مایتوکا علیه / گوجان، گالوک، دار، دارده ست،
گوپال.

إختصار: إيجاز / کورت کرینه وه.

بالاختصار: قصارى الكلام: بلا تطويل / به کورتی، دریزه
پینه دان.

مختصر: موجز / کورته، به کورتی، کورتیه کی.

- : خلاصة / پوخته، پوخته کی، نویشک.

- مفید / پوخته یا کورته ی به که لک، به پینه دریزه پینه دان.

خصل:

خصل: قطع و فصل / لینی کرده وه.

خُصْلَة: حُرْمَة صغيرة / چه پک، قول.

- : عنقود / میشو.

- شعر / پارچه قز، په لکه.

خُصْلَة: خُلُق. سَجِيَّة / خو، ره وشت.

خصم:

خصم: ثَقَلَبَ على / زال بو، سه رکوت، به زانی، شکانی.

- : اسقط. طرح / دای شکان، لینی دهر کرد.

- من الثمن: خط / له ترخه کی که م کرده وه، دای

شکان.

خاصم. إختصم. تخاصم: تنازع / چو به گزیا، دوشمنابه تی

له گان کرد.

خصم. خصيم. مُخاصم: مُنازع / دوزمن، دزیار، نه یار.

خَضَب:

خَضَبٌ. خَضَبٌ: لَوْنٌ. صَبَغَ/ بَوَّيَ کرد، رهنگی کرد.

- خَضِبَ. اخْضَبَ الشَّجَرُ: اخْضَرَ و طلع نباته/

سوزنو، گه لای کرد، چرزی (دردا، کرد)، گریکی کرد.

تَخَضَّبَ. اخْتَضَبَ بِالْحَيَاءِ: تَلَوَّنَ/ خَنَى تَنَگرت، خه ناوی

بو.

خَضَاب. مَائِخَضَبٌ بِهِ: صِبَاغٌ. لَوْنٌ/ بَوَّيَ، رهنگ، خه نه و

وسمه.

مِخَضَبٌ. وعاء لغسل الثياب أو خَضِبُهَا/ سَوَّيْتَهُ، تیانای

بَوَّيَ کردن.

خَضَب: خَضْرَةُ الشَّجَرِ/ گه لا، چرزی، سوزنی روهک.

- : المادة الخضراء في النبات/ کلزرقیل.

خَضَد:

خَضَدَ الْعُودَ: ثَنَاهُ مِنْ غَيْرِ كَسَرٍ/ چه مانیوه، خورای

کرده وه.

- تَخَضَّدَ. اخْضَدَ: تَكَسَّرَ/ شكا.

خَضَد و خَضَادُ الْبَدَنِ: تَكَسَّرَهُ وَ تَوَجَّعَهُ/ لهش تَنَگ شكان،

دامیززان.

خَضِر:

خَضِرٌ. اخْضَرَ: صار اخْضَرَ/ سوز بو.

خَضِرُ الشَّيْءِ: جَعَلَهُ اخْضَرَ/ سوزی کرد.

- الارض: زرعها/ چاندی، تیابولند.

اخْضَرَ: مات شاباً/ جوانه مرگ بو.

اخْضَرَ الْفَاكَةَ: اَكَلَهَا قَبْلَ اَيَامِهَا/ به سوزی خورادی،

به نه گیبوی خورادی.

خَضِرٌ. اخْضَرَ اللَّوْنُ/ سوز.

خَضْرَةٌ. خَضَارٌ: لَوْنُ الْاَخْضَرِ/ سوزی.

- خَضَارٌ. خَضِرَاتٌ/ سوزه.

اخْضَرَ: بَلَوْنُ الزَّرْعِ/ سوز، رهنگی سوز.

- : غَيْرُ نَاضِجٍ/ ناکام، نه گیبو، سوز، فهریک، نه به کام.

- حَشِيشِي/ گیایی.

خَضْرَاءُ: مَوْثِدُ الْاَخْضَرِ/ سوز.

- الْقَبَّةُ الْخَضْرَاءُ: السَّمَاءُ/ ناسمان.

خَضَارٌ. خَضْرَى: بَيَاعُ الْخَضِرِ/ سوزی فروش، سوزه و

میوه فروش.

مَخْضَرَةٌ. مَكَانُ اخْضَرَ/ سوزه لان، سوزایی.

خَضَارِي: بَطٌّ بَرِّي/ مراوی (کئویی، کئویله).

- : اُحَدُ الْفَرِيقَيْنِ الْمُتَخَاصِمَيْنِ/ به کیک

له دویه رهنکی.

- : غَرِيمٌ/ ناهمز، نه یار.

- : إِسْقَاطٌ. حَطٌّ/ داشکان، لئوده رکیدن.

- مِنَ الثَّمَنِ/ له نرخ که م کرده وه، داشکان.

خِصَامٌ. خُصُومَةٌ: نِزَاعٌ/ ناکوکی، دوشمنایه تی.

- : مُشَاحَنَةٌ/ دهم قالی، مشت و می.

- : مُقَاضَاةٌ/ داواگری، شکات و شکات

کاری.

خَصِي:

خَصِي. طَوَّشٌ. صَيَّرَهُ خَصِيًّا/ خه سانی، گونی

دهرهینا.

خِصَاءٌ: تَطْوِيشٌ/ خه ساندن، گون دهرهینان،

یه خته کردن.

خَصِي: طَوَّاشِي. الَّذِي شَلَّتْ حَضِيَّتَاهُ/ خه ساو،

یه خته.

- : مَخْصِي لِلْحَيَوَانِ/ خه ساو، ناتوشی، یه خته،

نه خته.

خُصِيَّةُ الذَّكَرِ: بَيْضَةٌ/ گون، باتو.

کيس او جلد ال - / گونه ویله.

خَض:

خَضٌ. خَضَخَضَ: رَجَّ/ شله قانی، رای وه شان.

- : (افزع/ ترسانی، توقانی، دای خورپان، دای

چله کان.

- اللَّيْنُ: مَخْضَةٌ/ ژهنی.

خَضَ الْإِنَاءُ/ تَنَّى وَهَرْدَا، ناوی تن وه ردا.

خَضَضَ: رَزَنَ بِالْخَضَضِ. رَزَّكَش/ نال و والای له

خوی دا، مت و موروی کرد به خویدا.

خَضَ. خَضَخَضَ: رَجَّ/ شله قان، تئوه ردان، ژهنین.

لَبَنُ الْخَضِ: مَخِيزٌ/ دؤ.

خَضَّةٌ: فَرْعُهُ/ تَوَقَّانْدَن، ترساندن، دلخورپان،

داچله کین.

خَضِيضٌ. مَكَانٌ خَضِيضٌ: مَبْلُولٌ بِالْمَاءِ/ ته پ،

ته رانی.

خَضَاضٌ. وعاء خَضَ اللَّيْنِ. شَكْوَةٌ/ مهشکه،

ژهنهک.

خَضَضَ: خَرَزَ/ مت و موروی، نال و والا.

خُضَيْرِي: طائر/ کهنه سمه، ههنگ خُزِر، سه رسوز.
 خُضْرَة فِي الْوَانِ النَّاسِ: سُمْرَة/ سهوژه.
 - فِي الْوَانِ الْحَيَوَانِ: غُبْرَة/ خُولاوی، دیز.
 مُخَضَّرَم: مَنْ لَمْ يُخْتَتَن/ خه ته نه نکراو.
 - مِنْ كَانَ ابُوهُ اَبِيضٌ وَهُوَ اَسْوَدُ/ رهشی باوک سپی.
 - مِنْ كَانَ دَعِيًّا نَاقِصَ الْحَسَبِ/ بئ ره گهن، ناجسن.
 - بَيْنَ الْحَلَوِ وَالْمَالِحِ/ سوئز، خوتیاوی، شیرینچک.
 خَضَع: خَضَعُ. اَذْعَنَ وَ اِنْقَادَ/ ملی کهچ کرد، خُوی دابه دهسته وه، تاویو، رام بو.
 خَضَعُ. اَخْضَعُ: صَيَّرَهُ خَاضِعًا/ ملی پئ کهچ کرد، دای مرکانه وه، رامی کرد، تازی کرد.
 تَخَضَّعَ: اِخْضَوْعُ: تَكَلَّفَ الْخُضُوعَ/ پاراپه وه، سه ری شوپکرد، تاوکرد.
 خُضُوعُ: اِذْعَانُ/ مل کهچی، مل دان، سه رشوپی، خُویه دهسته وه دان، تاو.
 نَقْطَةُ اَلْ- : نِهَایةَ حَدِّ الْمَرْوَنَةِ/ نه پیه پی سه رشوپی و مل کهچی و پارانه وه.
 خَاضِعُ خُضُوعٍ: مُذْعِنُ/ سه رشوپی، مل کهچ، گهردن کهچ.
 - لَكَذَا: تَحْتَ حُكْمِ كَذَا/ ژئرده سته ی.
 - لِلْقَانُونِ/ په پیره وی که ری یاسا.
 اِخْضَاعُ: اِذْعَانُ/ مل پئ کهچ کرد، سه ری شوپکردن، تاو کردن، هینانه ژئریار، سه ری دان واندن، رام کردن.
 اَخْضَعُ. خَضَعَاءُ: وَجُودُ اِنْخِئَاعٍ/ کوماوه، پشت چه ماوه.
 - الرَّاظِي بِالذَّلِّ/ سه رشوپی، سه رسوالکهر.
 - مَنْ فِي عُنُقِهِ تَطَأٌ مِنْ/ مل خوار مل شوپی.
 خَضَلَ: خَضَلَ. اِخْضَلَ: نَدَبٌ وَ اِبْتِلٌ/ ته پبو، شیئی هیتابه وه.
 خَضَلَ. اَخْضَلَ: بَلَلٌ/ ته پی کرد.
 خَضَلَ. نَدَرٌ/ ته پی، شی دار، پاراو.
 خط:

خَطٌّ: كَتَبَ/ نویسی.
 - : رَسْمٌ اَوْ عَمَلٌ خَطًّا/ هیتلی کیتشا، ویتنه ی کرد.
 - : اِخْتَطَّ خَطَّةً: رَسَمَهَا/ نه خشی پیلان یا پرژه ی کیتشا.
 - : الشَّارِبُ: طَلْعُ/ سمیتلی ده رهات، بژرکرد، گوگره بو، موی لئ مات.
 خَطَطٌ: سَطَرٌ/ هیتلی کیتشا، هیتل هیتلی کرد.
 - : الْاَرْضُ: مَسْحَاهَا. قَاسَهَا/ زهویه که ی (پیوا)، نیشانه کری هیتلی تیلالدا.
 - : الْاَرْضُ بِالْمَحْرَاثِ/ به گاسن هیتلی لیدا.
 - : الْحَوَاجِبُ: رَجَّحَهَا/ برؤی رتک خست.
 خَطٌّ: سَطَرٌ/ دیز، هیتل، رین.
 - : كِتَابَةٌ/ نویسن.
 - : عِلْمُ الْخَطِّ/ خوش نویسی.
 - : فِي الزَّرْعَةِ/ هیتلی کشت و کال.
 - : الْاِسْتَوَاءُ/ که مه ره ی زهوی، هیتلی پشتیتنی.
 - : الطَّوْلُ/ درئز هیتلی زهوی، هیتلی درئزایی.
 - : الْعَرْضُ/ پان هیتلی زهوی، هیتلی پانایی.
 - : الْحَدِيدُ: سَكَّةُ الْحَدِيدِ/ هیتلی ناسن، ریگه ی ناسن.
 - : مُسْتَقِيمٌ/ هیتلی راست.
 - : مُنْحَنِيٌّ/ هیتلی چه ماوه.
 - : مُنْكَسِرٌ/ هیتلی شکاوه.
 خَطِّينِ مُتَوَازِيَيْنِ/ دو هیتلی ته ریپی.
 خَطَّاطٌ: كَاتِبُ الْخَطِّ/ خوش نویس.
 مَخْطُوطٌ: مَكْتُوبٌ/ نویسراو، ده ست نویس.
 تَخْطِيطٌ: وَضْعُ الْخَطَّةِ/ به رنامه ریژی، پیلان دانان، پیلانی پرژه کیتشان، بنیات نان.
 - : الْقَلْبُ/ دلپتوان.
 - : الْاَرَاظِي: مَسَاحَتُهَا/ پیوان، نه خشی زهوی کیتشان.
 - : الْبُلْدَانُ جُغْرَافِيًّا/ نه خشی ولاتان دانان.
 - : عَمَلٌ خَطُوطٌ/ هیتل کیتشان.
 - : الْاَسْسُ لِلْبِنَاءِ/ رهنک (رشتن، ریژی).
 وَزَارَةُ اَلْ- / لوه زاره تی نه خشی کیش، شالیاریتی نه خشی کیشی.
 مَخْطُوطٌ: مُقَلَّمٌ/ هیتل هیتل، پی ری.
 خُطَّةٌ: خُطَّةٌ طَرِيقَةٌ/ پیلان، نه خشی، شیوه کارکردن.
 خَطَا (فِي خَطْلٍ)
 خَطًّا:

خَطَأً: غَلَطَ / هَلَى لِي دَوْنِهِ، گونامایی کرد.
 خَطِيءٌ: اَخْطَأَ: غَلَطَ. لَمْ يُصِْبْ / هَلَى کرد، چهوتی کرد.
 - - - : اِذْنِبْ / گونامایی کرد.
 اَخْطَأَ بَيْنَ شَيْئَيْنِ: تَوَهَّمُ بَيْنَهُمَا / لَيْتَ تَبِكَ چو.
 - التَّقْدِيرُ (وَالْحِسَابُ): غَلِطَ الْحِسَابُ / هَلَى کرد، باش بوی نه چو.
 - الْغَرَضُ: اَخْفَقَ / بَوَى نه چو، پئی نه گیشته.
 - الرَامِي: لَمْ يُصِْبِ الْهَدَفَ / نَهَى پَبْكَ، لَيْتَ نه دا، سهری کرد، کورتی کرد.
 - الْفَهْمُ: اِسَاءَ الْفَهْمُ / خَرَابَ تَيْسِي گیشته، به جَوْرِيکِي تَر تَيْسِي گیشته.
 - فِي الْاِسْتِنْتَاجِ: بَوَى نه چو.
 - هَلْ: اَوَقَعَهُ فِي خَطَا / خَسْتِيَه هَلْ وه، هَلْ هَلَى پئی کرد، به هَلْ یا برد.
 خَطَأً: خَطَأً: غَلَطَ. عَكْسُ صَوَابٍ / هَلْ، چهوتی، خهوش، چهوت.
 - لَقَطِي / هَلَى (دهمی، دهم).
 - مَطْبَعِي / هَلَى (چاپی، چاپ).
 - بِالْخَطَا / به هَلْ.
 خَاطِيءٌ: مُخْطِئٌ: غَالِطٌ / هَلْ کار، سوچدار.
 - مُذْنِبٌ / گونا بهار، تاوان کار.
 خَطِيئَةٌ: خَطِيئَةٌ: اِثْمٌ / گونا بهار، تاوان، هَلْ، سوچ.
 خطب: خطب: اَلْقَى خُطْبَةً / وتاری خویندده وه، وتاری دا.
 - الْفَتَاةُ: طَلَبَ الْاِقْتِرَانَ بِهَا / خَوازیبِنی کرد، دلاوی کرد.
 - الْفَتَاةُ: عَقَدَ خُطْبَةً عَلَيْهَا / نیشانهی کرد، ماره ی کرد.
 - وَدَّهْ: صَاحِبَةٌ. نَاشِدُ رَضَاهُ / دَلَّی رَاگرت، هاوَرِیته یی له گه لَ به ست.
 تَخَاطَبَا: تَحَادَّثَا / له گه لَ به ک دوان، گفت و گویان کرد.
 - : تَكَاتَبَا / نامه یان بۆ یه ک نارد.
 خَاطَبٌ: تَخَاطَبَ مَعَ: تَحَدَّثَ / له گه لَی دوا، قسه یی له گه لَ کرد، قسه یی بۆ کرد.
 - : كَتَبَ اِلَيْهِ / نامه یی بۆ نارد، بۆی نویسی.

خُطَابَةٌ: كَلَامٌ / خُوش دوانده ری، وتار خویندنده وه.

فَنَ الْ - / رَه رِوان بیژنی.

خُطْبَةٌ: خُطَابَةٌ: كَلَامُ الْخُطِيبِ / وتار، دوان، ناخافتن، گفت و گو، قسه.

- - - : دِينِيَّةٌ: مَوْعِظَةٌ / ناوَرِگاری نایینی.

خطاب: رِسَالَةٌ / نامه.

- اِعْتِمَادٌ / باوه رنامه.

- تَوْصِيَّةٌ / راسپارده، راسپارنامه.

خطیب: مُلْقَى الْخُطْبَةِ / وتاریژ، وتارده ر، نوان بیژ.

- خَاطِبٌ: طَالِبُ الزَّوْجِ / خَوازیبِنی کار.

- - - : الْمُرْتَبِطُ لِلزَّوْجِ / ده ست گبران (کچ).

خطیبیه: مَخْطُوبَةٌ / ده ست گبران، ده ست گبران دار (کچ).

خُطُوبِيَّةٌ: خُطْبَةٌ: طَلَبُ الْمَرَاةِ لِلزَّوْجِ / دواکردن، خَوازیبِنی کردن، داخواری.

مُخَاطَبٌ: الشَّخْصُ الثَّانِي / که سی دوه.

- : الْمَوْجَه اِلَيْهِ الْكَلَامُ / قسه بۆ کراو.

خطب: شَأْنٌ / کاروبار.

- : مَشْكَلَةٌ / کیشته، به لا.

ما - ك: مَاشَأَنُكَ / جِيتَه، کیشته ت چیه.

إِخْطُوبُ: حَيَوَانٌ مَائِي / هشت پئی.

خطر:

خَطَرٌ بِيَدِهِ: رَدَّهَا اِلَى الْاِمَامِ وَالْوَرَاءِ / ده ستی رانه وه شان.

- بِذَنْبِهِ: ضَرْبٌ بِهِ فَعْذِيهِ / کلکی رانه وه شان.

- بَسْتِيَفِهِ مَثَلًا: لَوْحٌ بِهِ وَهَرَهْ / شمشیره که ی رانه وه شان.

- : تَذَذِبٌ. تَرْجِيعٌ / نه مات و نه چو.

- : تَمَخَطَرٌ. تَبَخَّرَ / له نگی، له بجه ی کرد، خوی رانه وه شان.

- الْاَمْرُ لَهُ: سَنَحٌ / بَوَى هَلْ که وت.

- الْاَمْرُ لَهُ: لَاحٌ فِي فِكْرِهِ / هات به بییری.

- الْاَمْرُ عَلَى وَفَى بَالِهِ: ذَكَرَهُ بَعْدَ نَسْيَانٍ / که وت وه بییری.

- تِ الْحَوَادِثِ: حَدَّثَتْ وَاعْتَرَضَتْ / روی دا.

لَمْ يُخْطَرْ بِالْبَالِ: لَمْ يَبْرُدْ فِي الْفِكْرِ / نه مات به بییرا، هر له بییرا نه بو.

اَخْطَرَ الشَّيْءُ فِي (وَأَوْ عَلَى بَالِهِ: اَذْكَرَهُ اِيَّاهُ) / بییری خسته وه، خسته وه بییری.

- : اَعْلَمَ وَتَبَّهْ / ناگاداری کرد، وریای کرده وه، خسته یو.

خَطَرٌ: كَانَ خَطِيرًا. صَارَ رَفِيعَ الْمَقَامِ وَذَا قَدْرٍ / که ورده بو، بابه به رز بو.

خاطرَ راہن / گرہ وی کرد.

- : جازف. عَرْضُ نَفْسِهِ لِلْخَطَرِ / جہرہ زہی کرد، سہرہ پڑی کرد، خوی خستہ مہترسیہ وہ.

- بکذا: عرضہ للخطر / خستہ مہترسیہ وہ.

خَطِرٌ. مُحْطَرٌ. لَا يُؤْتَمَنُ. مُهْلِكٌ / جی ترس، مہترسی لئ نہ کری، سامناک.

- : متبخر / بہ فیز، بہ لہنجہ و لار، لارو لہنجہ کەر، خوراہہ شین.

خَطْرَانٌ. تَخْطُرُ تَذْدُبُ / لہرزہ، لہرینہ وہ.

خُطَارٌ. ضَيْفٌ / میوان.

- الساعة: بندول / بہندول، پانتول.

خاطر: فکر / یاد، بیر، خولیا، نہندیشہ.

- : ما يَخْطُرُ بِالْقَلْبِ / بہ بیراماتن، ہست، ہست پی کردن.

- : هاجس / گومان، مہترسی، دل کرم بون.

- : هوى. ميل / ویستن، شارہ زو کردن، خواستن، خاتر.

سريع ال - / بیرتیز، زیرہک، وشیار.

لاجل - ی / لہرہ من، لہرہ خاتری من.

راعى - ہ / دلی نہشکان، خاتری گرت.

كسّر - ہ / اغمہ / دلی شکان، پستی کرد.

عن طيب - : بکل سرور / بہ دلیکی فراوان و خوشیہ وہ.

خواطر: جمع خاطر / یاد، بیر، نہندیشہ، خولیا.

تبادل ال - : تبادل الشعور / بہک ہستی.

كسّر ال - / دل شکاندن.

جبر ال - / دل ہیئانہ و جبر.

خطير: ذو الخطر / سامناک، مہترسی.

- : المتبختر / بہ فیز بہ لہنجہ و لار، لارو لہنجہ کەر، خوراہہ شین.

- : رفيع القدر والمقام / گورہ، پایہ بلند، گرنگ.

- : مثيل / ماوتا.

خطورة: اعمية / گرنگی.

مخاطر. اخطار / مہترسی.

مخاطر: مَراہن / گرہ وکەر.

- : مجازف / جہرہ زہ، سہرچل، سہرہ پڑ.

خطر: ما يَراهن عليه / گرہ و.

- : إشراف على تهلكه / مہترسی.

- محقق / مہترسیہ کی چاوہ پوان کراو، ہاکاروی ہا.

- على الصبحة / بؤ تہندروستی باش نیہ، بہ مہترسیہ بؤ لہش.

خطرة. مرة / جار، کپہت.

خطرف المريض: هذى / بزیکانی، وړینہی کرد.

- : تخطرف: اسرع فى المشى / بہ خیرایی رقی.

خطرفة. هذيان / بزیکان، وړینہ.

خطريف. خطرف: السريع فى المشى / خیرا، گورج و گول، جوست.

خطف:

خطف. إختطف: إستلب عنوة / رفانی، پری پیاکرد.

- : البصر: بهر / ناوی چاوی رقی، بہ شوارہ کورت.

- : شخصاً أو شيئاً / بردی، رفانی.

- : امرأة: هرب بها / ہالی گرت.

- : خطف: منشى سريعاً / فرکی کرد، خیرا تپیہی.

خطف. إختطاف: استلاب / رفاندن، ہل گرتن، تالان کردن.

مخطاف: كلاب / قولاپ.

خطاف. مخطاف: عصفور الجنة / پہرہ سینکہ.

- : اللص / دن، جہردہ.

ابو ال - : حدافة / کولارہ، سورہ دال، سورہ دالہ، مشک گرہ.

مخطوف: مُسْتَلَب / رفیترو، دزراو.

- : لونه مخطوف: متغير الى الصفرة / زہرہ ہل گہراو،

رہنگ بزیکاو، رہنگ لہرہ پریو.

خطل:

خطل. اخطل فى كلامه: خلط. اتي بكلام كثير فاسد / زوری

وت، قسہی بن سہروپیئی کرد، وتہی ہیچ و پوچی وت.

- : تخطل فى المشى: تلوى و تبخر / (بہ لہنجہ،

بہ لہ خویایی بونہوہ، بہ تہو فیزہوہ، بہ لوت بہ ریزہوہ) رقی.

خطل: كلام فارغ. كلام فاسد / قسہی (ہیچ و پوچ، بن جی،

بن سہروپی، قور، ناشیرین).

- : سرعة / خیرایی، تیزی.

- : طول / دریزی.

اخطل. ذو الخطل: ذو الفحش / قسہی قزبو ہیچ و پوچ کەر،

تہن، چہنہ باز، زمان پیس، دہم پیس، مہلہوہ.

- : طويل الاذنين مسترخهما / گوی دریزو شوپ.

خطل: احمق / کەر، گوج، کودہن.

- : ما اصاب الارض من قدم/ جئ پی، شوین پی.
 - الجمل: حافر/ سم.
 خَفَّاف: بائع الاخفاف/ پیلاو فروش.
 رَجَعَ بِخَفَى حَتَّى: رَجَعَ خَائِبًا فَاشْلًا/ به ناثومیدی
 یا به بی میوا گه پایوه.
 خَفْخَفَ: کان صوته یخرج من منخریه/ منگن.
 خفت:
 خَفَّتْ: مات فجأة/ کوت و پری مرد.
 - الصوت: سَكَنَ/ کپ بو، یئ دنگ بو.
 - بصوته: خَفَّه و اخفاه/ دهنگی نرم کردهوه.
 خافت: خفیت. ضعیف (صوت)/ دهنگی کز، نرم،
 نه بیسراو.
 خفر:
 خَفَّرَ: خَفَّرَ: حَرَسَ/ پاسی کرد، ناگاداری کرد،
 تیشکی گرت، پاسهوانی کرد، چاوبیزی کرد.
 خَفَّرَ: تَخَفَّرَ: اِسْتَحَى/ شهرمی کرد.
 خَفِرَ: حارس. ناطوار/ پاسهوان، بیدهوان، تیشک
 گر.
 خَفْسَارَة: خَفْسَارَة: خُفْرَة: حِرَاسَة/ پاسهوانی،
 بیدهوانی، تیشک گرتن.
 مَخْفَر/ پاسگه، پؤلیسخانه، قشلهی پؤلیس.
 خَفَر/ حیاء/ شهرم.
 - / تیشک گر، تویهچی.
 خَفِرَ: حَي/ شهرمن.
 خفس:
 خَفَسَ: هَزَأ/ گالتهی کرد، گالتهی پی کرد.
 - : هَدَمَ/ روخا، روخانی.
 - : خَسَفَ/ نه پی.
 خفش:
 خَفَشَ: ضَعَفَ/ کزبو.
 خَفَشَ: اخفش: يَبْصُرُ بِاللَّيْلِ دُونَ النَّهَارِ/ به شهو
 نه بینئ، رۆژ کویر.
 خَفَشَ: عمی نهاری/ رۆژ کویری.
 خَفَّاش: وطواط/ شه مشه مه کویره.
 خفص:
 خَفَضَ: ضِد رَفَع/ نرمی کردهوه، دای نه واند، هینایه
 خوارئ.

- الصوت: غَضَّه و اخفاه/ نرمی کردهوه، هیناشی
 کردهوه (دهنگ).
 - خَفَضَ: نَقَصَ/ کم می کردهوه، دای شکان.
 اخْفَضَ: تَخَفَضَ: اِلْحَظْ بَعْدَ عُلُوِّ/ نرم بووهوه، هاته خوارئ،
 سهروه خوار بووهوه، شؤربوهوه.
 - الصوت: غَضَّ/ کم بووهوه، کپ بوو (دهنگ).
 خَفَضَ: تَخَفِيزُ: ضِد رَفَع/ نرم کرینهوه.
 - : - : السعير/ میتان خوارئ، داشکندن.
 - : العیش: سهولته/ خۆش گوزهرانی، زیانی باش.
 مُخَفِّضُ: واطيء/ نرم، شوی.
 خفق:
 خَفَقَ الْقَلْبُ: دَقَّ. رَفَرَف/ تریه تریی کرد، لیتی دا، دل کویتی
 کرد، پلی دا.
 - : البرق: لَمَعَ/ چه خماخه ی دا.
 - : البیض و غیره. خَلَطَهُ/ شله قانی.
 - : اخْفَقَ الطائرُ: رَفَرَفَ. طار/ دای له شه قه ی بال، بالئ
 راوه شان، فپی.
 - : - : العلم: رَفَرَفَ/ شنیهوه، شنایهوه، شه کایهوه.
 - : - : براسه: هَزَه/ سه ری راوه شان.
 - : - : النجم: غَاب/ ناوابو.
 اخْفَقَ: حَبِطَ/ کوت، تیشکا.
 خَفَقَ: خَفَقَانُ: وجیب/ دل کویتی، پلدان.
 خَفَّاق: مَجَاس. مُحْتَال/ فیلان.
 اخفاق: حُبُوط. خَيْبَه/ کوتن، تیشکان، نشستی.
 مَخْفَقَة: البیض/ میلکه شله قین.
 خافقات: اعلام/ نالا، نالاکان.
 خافقان: المشرق و المغرب/ خۆره لات و خۆرناوا.
 الخوافق: الجهات الاربعة/ چارالا.
 خفی:
 خَفَى. خَفَى. خَفَى: سَتَر و کتم/ شاردیهوه، هه شاری
 دا.
 خَفَى: اخْتَفَى: ضِد ظَهَر/ ون بو، شاردریهوه.
 - : - : اخْتَبَا/ خۆی شاردیهوه.
 - : - : کَانَ مَخْتَبَاً/ شارراوه بو، خۆی شاردیهوه.
 اخفی الشیء: خَفَاه/ شاردیهوه، هه شاری دا.
 - : مجرماً: تَسْتَر علیه/ شاردیهوه، دالدهی دا، خستیه
 به نای خۆیهوه.

تَخْفَى: إِسْتَخْفَى: تَسْتَرُو تَوَارَى/ وَن بُو، شَارِبِيه وه.
 - . إِخْتَفَى: تَوَارَى/ وَن بُو، خَوَى شَارِدِه وه.
 خَفَى: خَاف: غَيْر ظَاهِر/ شَارِبِيه وه، نَادِيَار، پِه نِهَان.
 - . - : غَامِض/ نَادِيَار، نَالَوَز.
 - . - : غَيْر مَنْظُور/ نَادِيَار، وَن بُو.
 - : سِرِّي/ نَهْيَتِي.
 خَافِي: خَافِيَّة، سِر/ نَهْيَن، رَاز.
 خُفْيَة: فِي الْخَفَاء/ لَه دَرِه وه، بَه نَهْيَتِي.
 - : خَلِيسَة/ بَه دَرِه وه.
 خَفَاء: ضِد الظُّهُور/ نَهْيَتِي، شَارِبِيه وه، پِه نِهَانِي.
 بَرَح الْخَفَاء: وَضَح الْأَمْر/ نَاشِكْرَا بُو، دِه رَكِه وَت،
 بَه دِيَارِهَات.
 إِخْفَاء: ضِد إِظْهَار/ مَه شَارِدَان، شَارِدِنه وه،
 سَه رِيه كُورَا كِرْدَن.
 إِخْتِفَاء: ضِد ظُهُور/ وَن بُون، خَو شَارِدِنه وه، سَه رَنَان
 بَه كُونِه وه.
 تَخَفَى: إِسْتَخْفَاء: تَنَكَّر/ خَو كُورِيَن، خَو لِي كُورِيَن.
 مَخَفَى: مُخْتَفٍ: ضِد ظَاهِر/ وَن، شَارِبِيه وه، مَه شَار.
 مُتَخَفٍ: مُتَنَكَّر/ خَو كُورِيو.
 خَوَافِي: رِيشَات مَخْفِيَة مِّن الْجَنَاح/ پِه رِي دَرِ بَال.
 خَل:
 خَلَّ: إِخْتَلَّ لِحْمُهُ: هَزَل وَنَقَص/ لَه رِيو، لَوَازِيو.
 - . تَخَلَّلَ: إِزَال مَا بَيْن (اَسْنَانَه) دَانِي نَازْنِي، پَاكِي
 كِرْدِه وه.
 - : أَخَلَّ: إِفْتَقَر/ مَه زَار بُو، پَتِيوِست بُو.
 - : الزَّرْع: خَفَفَه/ تَه كِه ي كِرْد.
 خَلَّلَ: إِخْتَلَّلَ: صَار خَلًّا/ بُو بَه سِرَكه، تَرَش بُو.
 - . - : كَبَس بِالْخَلِّ أَوِ الْمَلِيح/ خَسْتِيَه نَآوُخُوئِي
 يَا سِرَكِه وه.
 - : الْعَصِير: صَبِيرَه خَلًّا/ كِرْدِي بَه سِرَكه.
 تَخَلَّلَ: دَخَلَ بَيْنَهُ. تَوَسَّط/ كِه وَتَه بَه يَنه وه.
 - : نَفَذَ/ پِيَانْتِيه رِي، كُونَاوَدِه رِي كِرْد.
 خَالٌ: صَادِق/ بُو بَه هَاوِيَتِي، هَاوِيَتِي لَه كَل گِرْت.
 - : إِمْرَاة: إِتْخَذَهَا عَشِيْقَةً/ كِرْدِي بَه دُوسْتِي.
 أَخَلَّ بِالْأَمْرِ: قَصَّر فِيْهِ/ كِه مَتَه رَخَسِي تِيَا كِرْد.
 - : بِالْأَمْنِ: أَفْسَدَ وَ إِسَاءَ/ شِيَوَانِي، نَآوَاهِي نَآيَه وه.
 - : بِالْعَهْدِ: لَمْ يَفِ/ پِه يِمَانِي شَكَان، بَه لِيَنِي شَكَان.

إِخْتَلَّ: وَهَن/ تِيَك چُو، خَرَاب بُو.
 - : النِّظَامُ: قَسَد/ شِيَوَا، نَآوَاهِي كِه وَتَه وه، شِيَرَاوَهِي (تِيَك چُو،
 چُورَا).
 - : عَقْلُهُ: زَاغ/ تِيَك چُو، شَبِت بُو.
 خَلَّ: خَلَّة: خَلِيل: نَحِيف الْجَسَد/ لَه، لَوَاز.
 - : مَا حُمَصَ مِنَ الْعَصِير/ سِرَكه.
 - : فِي الزَّرَاعَةِ: تَخْفِيف/ تَه نَكِه كِرْدَن.
 خِلَآة: خَلَّلَ: بَقِيَّة الطَّعَام بَيْنِ الْاِنْسَانِ/ پَاشْمَاوَهِي
 خَوَارِدِه مَه نِي لَه نَاو دَانَا.
 خَلِيل: مَثْقُوب. مَنْقُود/ كُونَاوَدِه.
 - : فَقِير/ مَه زَار، كِه م دِه سَت.
 - : صَدِيق/ هَاوِيَتِي، دُوسْت.
 خَلَّة: الْحَاجَة وَ الْفَقْر/ مَه زَارِي، كِه م دِه سَتِي.
 خَلَّال: صَانِع وَ بَائِع الْخَلِّ/ سِرَكه وَ تَرَشِيَات فَرُوش،
 دُوسْتَكِر.
 مَخَلَّلَ: مَكْبُوس بِالْخَلِّ أَوِ الْمَلِيح/ سَوِيَرِكِرَاو، لَه نَآو سِرَكه دَا.
 - : طَرَشِي/ تَرَشِيَات.
 خَلَّ: خَلَّة: خَلَّة: صَدَاقَة/ هَاوِيَتِيه تِي، دُوسْتَايَه تِي.
 - : مَوَدَّة/ خَو شَوِيسْتِي، دُوسْتَايَه تِي.
 - : خَلَّ: الصَّدِيق الْوَدُود/ هَاوِيَتِي گِيَانِي بَه گِيَانِي، يَار.
 خَلِيلِيَّة: زَوْجَة/ زَن، خِيَزَان.
 - : عَشِيْقَة/ دُوسْت.
 خَلَّة: خَاصِيَّة/ تَايِيه تِيَتِي.
 خَلَّلَ: غَيِب/ خَه وَش، كِه م وَ كُورِي، خَرَابِي.
 - : ثَغْرَة فَجْوة/ كُون، كِه لِيَن.
 - : تَشْوِيْش/ نَآوَاهِي، شِيَوَانْدَن، نَآيَتِكِي، سَه رَإِي تِيَتِيَك چُون.
 - : عَقْلِي/ تِيَك چُون، شِيَتِي.
 خِلَال: سَفُود/ سِيخ، شِيَش.
 - : خِلَالَة الْاِنْسَانِ: سَلَكَه الْاِنْسَانِ/ سِيَوَاك، دَان نَآوَنه.
 - : مَا يُثَقَّب بِهِ/ دِرِه وَش، سَمَق.
 - : مَوَدَّة/ مَآوَه، كَات.
 فِي - : ذَلِكَ: اِثْنَاء/ لَه وَكَاتِه دَا، لَه مَه مَان كَاتِدَا، لَه كَاتِي.
 إِخْلَال بِالْأَمْنِ: إِفْسَاد وَ إِسَاءَة/ نَآوَاهِي نَآوَه وه، شِيَوَانْدَن.
 - : بِالْعَهْدِ: عَدَم الْوَفَاء/ پِه يِمَان يَا بَه لِيَن شَكَانْدَن.
 مُخْتَلَّل: بَه خَلَّل/ نَآوَه وَ.
 - : مُشْوُوش/ شِيَرِزَه، سَه رَإِي شِيَوَاو.
 - : الْعَقْل: مَخْلُول/ شِيَت.

خَلَجَ: حَرَكٌ وَ قَلَقٌ / جولانی، بزوانی، ترازانی.
 - : البس الخُلُخال / پاوانه یا خریخالی له پیږ کرد.
 تَخَلَّجَ: تَحَرَّكٌ / جول، تراز، له جتیی خوی تراز.
 - : الثوب: بلی وَدَقٌ / کون بو، پوا.
 خُلُخال: سَوَارُ الْقَدَمِ / پاوانه، خریخال.
 - : الرجل: المَفَصَّلُ بَيْنَ الرَّجُلِ وَ السَّاقِ /
 قوله پیږ.
 - : خُلُجُلٌ / رقیق / ته نك.
 خَلَبَ:
 خَلَبَ: اسْتَخَلَبَ: خَدَشَ وَ جَرَحَ / به نینوك روشانی،
 چنگی لوتدا.
 - : مسك بِمُخَلَّبٍ / به چنگ گرتی.
 - : العقل: سَلَبَهُ وَ قَتَنَهُ / دل به نندی کرد، شهیدای
 کرد.
 - : خَالِبٌ: اخْتَلَبَ: خَدَعَ / مه لی خه له تان، که له کی
 لوتدا.
 مَخْلَبٌ: خَلَبَ: ظَفَرُ / نینوك، چنگ، چړنوك.
 مَخْلَبِيَّاتٌ / چړنوكاره كان.
 خَلَبَ نِسَاءً: زَبَرَ النِّسَاءَ / مې باز.
 خَلَبَ: خَلُوبٌ: خَدَّاعٌ / فِتْلَ باز، ته له که باز، که له کی.
 خَلَابٌ: خَالِبٌ: جَذَابٌ. سَالِبُ الْعَقْلِ / دل رفین.
 - : مُخَادِعٌ / زَمَان لوس، مه له خه له تین.
 خَلَبَاءُ: حَمَقَاءُ / نافرته تی گیل و که م ته قل، گوج،
 ساریلکه.
 خَلَجَ:
 خَلَجَ: خَالَجَ: اخْتَلَجَ الْفَكَرَ: شَغَلَ الْبَالُ / چه واشه بو،
 سه ری لآ تیک چو، موشی به لای خویوه نه ما.
 - : حَرَكٌ / جولانی، بزوانی، شله قانی.
 - : بَعِينَةٌ: غَمَزَةٌ / چاری لآ داگرت.
 خَالَجَةُ شَكٍّ: خَامِرَةٌ / گومانی کرد، دلی پیس کرد.
 اخْتَلَجَ الْأَمْرَ فَمِنْ صَدْرِهِ: شَقَلَهُ / لیکسی دلبوه،
 خه ریکی کرد.
 - : ارْتَعَشَ / له رزی، داچله کی.
 - : ت الْعَيْنَ: رَفَّتْ / فَرَى، چاوی فیری.
 تَخَلَّجَ: اضْطَرَبَ وَ تَحَرَّكَ / له رزی، شپړزه بو، جول.
 اخْلَجَ حَاجِبِيَّهَ: حَرَكْنَاهَا / بروی مه له ته کان.
 خَلَجَ: خَالَجَ: خَالَجَةً: هَاجَسَ / دودلی، گومان.

خَلِيجٌ: شَرَمٌ مِنْ يَحِرْ / که ننداو، ناوکه نند.
 خَلَدَ:
 خَلَدَ: دَامَ / مایه وه، دريژه ی کپشا.
 - : خُلْدًا وَ خُلُودًا: اَبَاطًا عَنْهُ الْمَشِيْبُ / درهنگ پیریو.
 - : خُلْدٌ: اخْلَدَ اِلَى وَ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ فِيْهِ / نیتشه جی بو، له و
 جزیه مایه وه و ژیا.
 خَلَدَ: اخْلَدَ: اَدَامَ / مایه وه مه تا مه تا.
 - : الذَّكْرُ / نساوی به جی هیشت، ناوه که ی مایه وه،
 کوپړنه بوه وه.
 - : ذَكَرَهُ / باسی کرد، ناوی هینا، ناوی کوپړنه کرده وه.
 - : عَاشَ عَمْرًا طَوِيلًا / ته مینکی دريژ ژیا.
 اخْلَدَ اِلَى: مَالَ اِلَى / پهنای برده بهر.
 خُلْدٌ: خُلِسُودٌ: دَوَامٌ / مانه وه، مه تاهه تایی، همیشگی،
 جاویدانی.
 - : عَدَمُ الْمَوْتِ / نه مری، نه مردن.
 - : اِسْمٌ حَيَوَانٍ / مشکه کوپړه، سوچه.
 جَنَّةُ الدَّ - / به مه شتی نه مران.
 خَلَدَ: الْبَالُ وَ الْقَلْبُ / مَوْش و بیر.
 - : خَالِدٌ: دَائِمٌ / برده وام، همیشه، مه تاهه تا.
 خَالِدٌ: بَاقٍ / لایموت / نه مر.
 اَبُو - : الْكَلْبُ / سگ.
 خَوَالِدٌ: الْجِبَالُ / شاخه کان، چیاکان.
 خَلَسَ:
 خَلَسَ: اخْتَلَسَ: سَلَبَ / دزی، رفاقی.
 - : شَيْئًا زَهِيْدًا: سَرَقَ قَلِيْلًا / ناخونه کی دا.
 اخْلَسَ الرَّاسَ: اِبْيَضَ بَعْضُهُ / سه ری سپی تر کهوت، ماش و
 برنج بو.
 خُلْسَةٌ: فُرْصَةٌ / مه ل، ریکوت.
 خُلْسَةٌ: خَفِيَّةٌ / به دزیه وه، به نه پنی، به دزه، سه راسوی.
 مَخْلَسٌ: خُلَسٌ: مُرَوِّدٌ / دز.
 اخْتَلَسَ: سِرِقَةٌ / دزین.
 مَخْلَسٌ: مَسْرُوقٌ / دزرو.
 خُلَسٌ: خُلِسَ: مَخْلَسَ / سه رماش و برنج.
 خُلَصَ:
 خُلَصَ: صَفَا / رون بوه وه، خاوین بو، پوخت بو.
 - : اِنْتَهَى / ته وایو، کوتایی مات.
 - : تَخَلَّصَ: نَجَا / رزگاری بو، نازادبو، سه ره فرازبو.

- استخلاص / پوخته کردن.
 مُسْتَخْلَص / چوداوه.
 إخلاص: صراحة / دلسوزی، دلپاکی، په‌روهی.
 بإخلاص: بصراحة / به دلسوزی، به دلپاکی.
 مُخْلَص: صادق / راستگو، دلسوز، په‌روه، خم خور.
 مُخْلَص: ناج / روزگار، راکړو.
 مُخْلَص: مُنَج / روزگارگر.
 خلط:
 خَلَط: خلط: مَرَج / ټيکه‌لی کرد.
 - - فی الکلام / دای په‌سهره‌کدا، ټيکه‌ل و پټیکه‌ل
 قسه‌ی کرد.
 - - ورق اللعب / شانه‌ی لعدا، ټيکی دا.
 خَلَط المریض: اکل ما یضُرُّ / دهمی نه‌پاراست (نه‌خوښ).
 خَالَط: عاشر / ټيکه‌لی کرد، له‌گه‌لی ژبا.
 خولط او اختلط عقله: اضطرب عقله و إختل / ټيک چو،
 شیت بو.
 إختلط: إمتزج / ټيکه‌ل بو.
 خلط: مَرَج / ټيکه‌ل کردن.
 خلط: خلط: مَرِج / ټيکه‌ل، هه‌په‌مه، ناوټه.
 اخلاط الجسد: الدم و البلغم و السوداء و الصفراء / پیسی
 له‌ش.
 - الناس / اوباش / هه‌رچی په‌رچی.
 اختلاط: إمتزج / ټيکه‌ل کردن، ټيکه‌لی.
 - تشویش / سر لئ ټيکدان، سر لئ ټيک چوون.
 - العقل: إضطراب العقل / ټيک چوون، شیت بون.
 - مُخالطة: معاشره / ټيکه‌لی، نامشو، نامشو کردن.
 إختلاطات / ماک لئ پیس کردن.
 مُخْتَلَط: مخلوط / ممزوج / ټيکه‌ل، ناوټه، هه‌په‌مه.
 - مُخْط: مُشَوَّش / ټيکچو، ټيکه‌ل و پټیکه‌ل.
 خلط: خلط: احمق / گهوچ، که‌ودن.
 خلغ:
 خَلَع: نزع / دای ک‌ند.
 - ثيابہ: تَعَرَّى / خوی روت کرده‌وه، جله‌کانی داکه‌ند.
 - شَلَع: هَلَّ / کټیښا، هه‌لی ک‌ند.
 - عَزَل: لای برد، خستیه لاه.
 - المِفْصَل: مَلَح / له‌جی چو، له‌خرتکه چو.
 - عليه ثوباً: البسه إياه / له‌بری کرد، کردی به به‌ریا.

- - منه: إِنْغَق / نازاد بو، سهره‌راز بو.
 خُلِص: انْقَد و نَجَّى / روزگاری کرد.
 - خُرَّ / نازادی کرد، سهره‌ستی کرد.
 - صَفَّى و نَقَّى / خاویټی کرد، بژاری کرد،
 پوختی کرد.
 - انهي / ته‌واوی کرد، لئ بوه‌وه، کوتایمی پس
 هټنا.
 - حَقَّ بیده / به‌دهستی خوی (تولہ‌ی س‌نده‌وه،
 مافی خوی س‌ند).
 إستخلص: إستنتج / وا تن‌گه‌بشت.
 - إختار / هه‌لی بژارد.
 - الشیء: اخذ خلاصته / پوخته‌ک‌ی
 وه‌رگرت، پالوټی.
 - الرجل: عَدَّ مُخْلِصاً / به‌دلسوزی دانا.
 خالَص صافی / ناشت بوه‌وه، رټک که‌وتن.
 - تَخَالَص مع: تَحَاسَباً / پاک بونه‌وه.
 اخلَص الشیء: اخذ خلاصته / پوخته‌ک‌ی وه‌رگرت.
 - الطاعة و فی الطاعة: ترك الریاء منها /
 راستگو بو، دلسوز بو.
 - له‌ الصب او القول: خَلَصَهَا مِنَ الْغِشِّ /
 به‌راستی خوښی ویست، راستگو بو له‌خوښه‌ویستی و
 گفتدا.
 خلاص: إِنْقاذ / روزگار کردن، سهره‌راز کردن.
 - نَجاة / روزگاریون، سهره‌راز بون، روزگاری.
 - الجنین: مُشِیمَةً / منالدان.
 - إنتهى الأمر / ته‌واو، لئ بوه‌وه، کوتایمی.
 خلاصة: خلاصة: رُبْدَةً / ناوه‌رټک، رټح، پوخته.
 - - مُلْخَص / کورته، پوخته،
 نویښک.
 خلوص: صَفَاء / رونی، پوختی، بټ‌گ‌ردی.
 - صراحة / له‌روی، ناشکری.
 خالِص: صاف: نَقَى / ږون، پاک، خاویټ، بټ‌گ‌رد،
 په‌تی.
 - خُرَّ / سهره‌ست، نازاد.
 - الأجرة: مَدْفوعة اجرتہ مقدماً / پاره‌ک‌ی
 دراهه، پټ‌شه‌کی دراهه.
 - الطویة: صافی النية / دلسوز، دلپاک.

- القلب: هَبْط/ دلّی دلوړیا، توقی، ترسا.
 - ه: ازاله عن رُئْبِهِ/ له بالی دا، له نیشه کې لای
 برد.
 - العذار: اَلْقَاهُ عَنْ نَفْسِهِ/ حه یو شه رمی خسته
 لاره.
 - اِبْنُهُ: قَبْرًا مِنْهُ/ ده ست به رداری یو، نه فزوی
 کرد، ده ستی لې مه لگرت.
 - خَلْعٌ: فُكُّ/ مه لې وه شان، ټیكي دا.
 - اِمْرَأَتُهُ: طَلَّقَهَا/ ته لای دا، ده ستی لې مه ل گرت.
 - خَلْعٌ: اِنْقَادُ لِهَوَاهُ/ شوین مه وه س و ښاره زوی
 خوی کورت، خوږی دهر چو.
 - تَخْلَعٌ: تَفْكُّ/ مه ل وه شا، له جی چو.
 - فِي الشَّرَابِ: اِنْهَمَكُ/ ټوړ نه خواته وه، له تامی
 کړو ته دهر وه.
 - اِنْخَلَعَ: اِنْتَزَعَ وَ زَالَ عَنْ مَكَانِهِ/ له جی خوی لاچو،
 له جی چو.
 - خَالَعٌ: تَخَالَعَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ اَوْ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا/ خلع
 احدهما الآخر/ ده ستی لې مه ل گرت، حاشای لې کرد،
 بهر له لای کرد.
 - خَلْعُ الثِّيَابِ: نَزْعٌ/ ډاکه ندن، خوږوت کړنه وه.
 - غَزْلٌ/ لَابِرْدَن.
 - المِفْصَلُ: مَلْعٌ/ له جی چون.
 - خَلْعَةٌ: رِداءُ الشَّرَفِ/ بهر کی شهرم.
 - خَلَاعَةٌ: فَجُورٌ. تَهْتُكُ/ بې ښاپوښی، بې شهرمی،
 بهر له لای.
 - خَلِيعٌ: خَلِيعَةٌ: فَاجِرٌ. مُتَهْتِكٌ/ بې ښاپو، بې شهرم،
 بهر له لای.
 - مَخْلُوعٌ: مَعْزُولٌ/ مه ل که نراو، لا بر او، لا خراو،
 لیکه وتو، دهر کراو.
 - خَوْلَعٌ: ذَنْبٌ/ کورگ.
 - مَخْلُوعٌ: مَخْلَعٌ/ له جی چو، له خر تکه چو.
 - خُلْعَةٌ: تَرَكَ وَ طَلَّقَ الْمَرْأَةَ/ ده ست لې مه ل گرتن،
 نه لاق دان.
 - خَوْلَعٌ: اِحْمَقٌ/ گورج، ده بهنگ، گیل، بلج.
 - خَلِيعٌ: قَرْعٌ/ دل دلوړیان، ترس له دلدا.
 خلف:
 - خَلْفٌ: اَتَى بَعْدَ/ له دوا پيدا مات.

- بَقِي اَوْ عَاشَ بَعْدَهُ وَ قَامَ مَقَامَهُ/ چوه جینگه کې،
 جینگه کې گرت وه.
 - له و عليه: عَوَّضٌ/ پاداشتی دایه وه، بژاردی.
 - عَنْ اصْحَابِهِ: تَاخَّرَ/ دواکت، به جی ما.
 - فَلَانًا: اَخَذَهُ مِنْ خَلْفِهِ/ له پشته وه گرتی، له دواوه
 په لاماری دا.
 - له بَخِرَ اَوْ شَرَّ: ذَكَرَهُ بِغَيْرِ وَجُودِهِ/ له پاش مله باسی
 کرد.
 - خَلْفٌ: تَرَكَ اِثْرًا/ میراتی به جی هیشت، له پاشی به جی ما.
 - وَلَدًا: اِنْسَلَّ/ نه وهی خسته وه.
 - اَخَّرَ/ دواي خست.
 - الشَّيْءُ: تَرَكَهُ وِرَاءَهُ/ به جی هیشت.
 - خَالَفَ: ضِدَّ وَاَفَقٌ/ ناقابل بو، بهر په چي دایه وه.
 - : بَايْنٌ/ دږی بو، جیاوازیو.
 - : نَقَضَ/ شکانی، له په یمان لای دا.
 - : عَصَى/ یاخی بو، لاساری کرد، سر پیچی کرد.
 - : تَعَدَّى/ عَلَى/ ده ست دروژی کرد، له ستور دهر چو.
 - : اِخْتَلَفَ عَنْ/ جیاواز بو.
 - اِخْتَلَفَ اِلَى الْمَكَانِ: تَرَدَّدَ/ ټوړو ټوی چو.
 - ه: كَانَ خَلِيفَتَهُ/ له جینگې بو، چوه جینگه کې.
 - ه: جَعَلَهُ خَلْفَةً/ خستیه دواي خوږه وه.
 - اِخْتَلَفَا: تَخَالَفَا: ضِدَّ تَوَافَقًا وَ اِتَّفَاقًا/ ریک نه که وتن، پیک
 نه ماتن.
 - اَخْلَفَ وَ عَدَهُ: لَمْ يَتِمَّعْهُ/ په یمانی شکان.
 - الظَّنُّ: خَيْبٌ اَلْأَمَلِ/ ناښویدی کرد، هیولپوای کرد،
 - عليه: عَوَّضٌ/ بژاردی، پاداشتی دایه وه.
 - تَخَلَّفَ: خَالَفَ: تَاخَّرَ/ دواکت، به جی ما.
 - : عَاشَ بَعْدَ مَوْتِ غَيْرِهِ/ له پاشی به جی ما.
 - خَلْفٌ: ضِدَّ سَلَفٌ/ هاتو، نه وهی که بهت.
 - : ثَرِيَّةٌ/ وه جاج، نه وه، وه چه، وه چ.
 - : وَلَدٌ. الْوَلَدُ الصَّالِحُ/ کورې، کورې باش.
 - : بَدَلٌ/ بری، بری کار، له جی.
 - خَلْفٌ: ظَهْرٌ/ پشت، نه ویدو.
 - : ضِدَّ اِمَامٍ/ پاش، دواوه.
 - اِلَى - : لِلْوَرَاءِ/ بژاووه، بژ پاشه وه.
 - خَلْفِيَّةٌ/ اَرْضِيَّةٌ/ ته خته کې.
 - : خَفَايَا وَ مَاورَاءَ/ نه یتنی، نه وهی به دواپا دیت.

خلاف: اختلاف: فرق: تباین/ جیاوازی.

- ضد وفاق/ ناپیکي، ناکوکی.

ب- عدا: ماعدا/ بېجگه.

ب- ذلک: خلافاً لذلک/ به پېچه ولنه ی.

عليه - : عليه نزاع/ چن و چونی له سهره، ناکوکی له سهره.

و - ه: و غیر ذلک/ هر وده ما.

خلافة: عقوب: الإتيان بعد/ به دوا داهاتن، له دوا هاتن.

- : إمامة/ رابری.

- : النيابة عن الغير/ له بری، له شوین، له جیانی.

خليفة: خليفة: مَنْ يَخْلِفُ غيره/ جی گر، جی نشین، رابری.

مُخْلَف: باقی: متروک/ به جی ماو.

مُخْلَفَات: بقایا/ پاش ماو.

مُخَالَف: مُناقِض/ دژ، جیاواز، له یه که نه چو.

- : عاص/ یاخی، سه ریچ، نه تل، به له سه.

- : مختلف: مُغاير/ جیاواز، تاک و لو.

تَخْلُف: به جی ماو، دوا کو تن.

مُخْتَلَف: مُتَنَوِّع/ هم مه جور، هم مه رنګ، هم مه چیزه.

- : عن: مُتَبَايِن/ جیاواز.

مُخَالَفة: ضد موافقة/ ناقابلی، دثوار.

- : مُناقضة/ جیاوازی، به ریچ.

- : عُصيان/ یاخی بون، لاساری، سه ریچی.

- : تَعَدّ/ ده ست درژي کردن.

- : جُرْم اخف من الجنة/ سوکه تاوان.

مخلاف: الرجل الكثير الاختلاف في وعوده/ پیاوی

بېن په پیمان، بېن گف، درژن، ناپاست.

خُلف: عدم إنجاز الوعد/ بېن گف، په پیمان شکاندن، درو.

خلف: حَلَمَة الضرع/ کوی گران.

خَلْفَة: رقعة/ پینه.

مَخْلُوفَة: رجل البعير/ کورتانی و شتر.

خلق:

خُلِقَ: بَرَأ: أوجد من العدم/ دروستی کرد.

- : اِخْتَلَقَ: اِستنبط/ دای مینا.

- : الكذب: اِفتراه/ دروی هل به ست.

خُلِقَ: خُلِقَ: اِثْبَات: بَلَى/ کون بو، تقد له به رکرا.

- : بكذا: كان جديرا به/ له خوی هات، لیت هات.

(خُلِقَ الثوب: ابله/ کونی کرد.

تَخْلُقُ بِغير خُلْفه: تَطْطِيعُ بطباعه/ خوی به کیکی کی گرت.

خُلِقَ: خُلِقَ: سَجِيه و طبع/ خو، ره وشت و خو، رهفتار.

- : مَرُوءَة/ پیاوړه تی.

سِيء ال- شَكِس/ به نخو، به دره وشت، بېن ثابو.

خُلُق: مُؤَدِب/ ره وشت پاک، خو ش رهفتار.

اخلاق: آداب/ رهفتار، ره وشت، ره وشت و خو، ره و تار.

خُلُق: ناس/ خه که.

- : خَلْقَة: فِطْرَة/ سروشتی.

- : اِيجاد: بَرء/ دروست کردن، دامینان.

خَلْقَة: هِيئَة/ بېمن، رواله.

خُلُق: بال/ شې، کونه.

خُلُقَانِي: بائع الملابس القديمة/ کونه فروش.

خُلُقِي: فِطْرِي/ سکماکی، سکماک.

- : طَبِيعِي/ سروشتی.

خَلِيق: جَدِير/ گونجاو، له بار.

- : به: اهل له/ شایانیتي.

خَلِيقه: ما خَلَقَهُ الله/ دروستکړو، خوا کرد، جیهان.

- : طَبِيعَة/ سروشت، خوړسک.

قبل ال- : قبل خلق العالم/ له پیش دروست بوونی جیهانا.

خلائق: مخلوقات/ زنده وهر.

خالق: باريء/ دروست کار.

مُخْتَلَق: غير حقيقي/ دروست کړاو، هل به سترو.

مُخْتَلَع: مُخْتَرع/ دامیننر، دروست کار.

اِخْلُوق: عَسَى/ خوژګه، خوژګا.

- : اوشك/ نه وده دی نه ماوه، خه ریکه.

- : الثوب: بَلَى/ کون بو، دپا.

خلا:

خَلَا: فَرَعَ/ چول بو.

- : المكان: رحل ساكنوه/ چولیان کرد، که سی تیانما.

- : اِختلَى به و اليه و معه: اِجْتَمَعَ معه على خلوة/

دروغولی کو بونه ووه، به تهنه له گلی مایه ووه.

- : باله: اِطْمَان و اِستراح/ دلنیاو، خه می نما.

- : الشهر: مضى/ تپیه ری، نه ولویو.

- : الحزن: فارقه/ خه مه کی ره ویه ووه.

- عن و من كذا: مجرد. تَبَرَّأَ / له‌کولی بروه.

- به: خذ له / هیوای بپی، ناثومیدی کرد، ده‌ستی بپی.

- به: هجره فی ضیقته / وازی لی هینا، ده‌ستی لی هان گرت.

- بنفسه: اِنْفَرَدَ / به‌تنها مایه‌وه، کوچی ته‌نیایی گرت.

- ما خلا. سوی / بیجگه، جگه له، جگه، به‌بین.

- بالمکان: لزمه / تیامایه‌وه، جیتی نه‌میشت.

- للامر: تَفَرَّغَ و تَجَرَّدَ / ته‌رخان بو، هه‌شه‌وهی کرد، خوی بوته‌رخان کرد.

- بالشيء: اِنْفَرَدَ و لم یخلط به غیره / به‌تنها هه‌ر خوی کردی.

- خَلَى مكانه: مات / مرد، جینگه‌کی به چۆلی مایه‌وه.

- ترك: مَضَى / به‌جیتی میشت، وازی لی هینا، لیتی گه‌پا.

- سبيله: اطلقه. فَكَّ / به‌ری‌دا، به‌ره‌لای کرد.

- مكانه: مَضَى لسبيله / به‌ریتی خویا رویشتن.

- بینهما: تركهما مجتمعین / به‌جیتی میشتن.

- اخلی المكان: جعله خالیاً / چۆلی کرد.

- المكان و الإناء: فرغه / به‌تالی کرده‌وه، هیچی تیا نه‌میشت.

- مكاناً: وَسَّعَ / دپی دا، جیتی کرده‌وه.

- سبيله: خَلَا / به‌ری‌دا، به‌ره‌لای کرد.

- به و معه: اِجْتَمَعَ معه فی خَلوةٍ / له‌گه‌لی کوبه‌وه.

- تَخَلَّى عن: ترك / وازی لی هینا، ده‌ستی به‌رداری بو، لیتی گه‌پا.

- عن: هجر / کوچی کرد، به‌جیتی میشت، له‌گه‌پا.

- اِخْتَلَى: اِنْفَرَدَ فی خَلوةٍ / به‌تنها مایه‌وه.

- له: تَفَرَّغَ / خوی بو ته‌رخان کرد.

- خلا: فضاء. المكان الفارغ / چۆلی، چۆلیان.

- ریف / ده‌شت، لادی.

- فی ال - : تحت السماء / له ده‌شت، له دهره‌وه.

- بیت ال - : مِرْحاض / ناوده‌ست خانه، ناوده‌ست.

- خَلوة: مكان لإختلاء / په‌نا، شوین کوبه‌وه.

- إختلاء: اِنْفَرَاد / دوره پهریزی.

علی - : علی اِنْفَرَاد / به‌تنها، دوقۆلی.

خَلَوَى: ریفی / لادی.

خَلَى: خال: فارغ / به‌تال، بۆش.

- و خالی البال: الخالی من الهم / بئ‌خه‌م، بئ‌باك.

- : مَنْ لا زوجة له / بئ‌زن.

خَلِيَّةُ الْفَحْل: قفیر / دویه‌ره، پوره‌ی هه‌نگ، کوره‌ی هه‌نگ.

- الجسم: حُجْبِرَة / سِلَ.

- / خانه.

إخلاء: إخراج / چۆل کردن، به‌تال کردن.

- السبيل. فَكَّ: إطلاق السراح / به‌ره‌لاکردن.

خال: فارغ / به‌تال، بۆش.

- : غیر مشغول / به‌تال، ده‌ست (به‌تال، نه‌گیرا).

- حُرّ: غیر مُرتَبَط / ئازاد، ده‌ست به‌تال، سه‌ریه‌ست.

- : من عیب / بئ‌خوش.

- من كذا: مُجَرَّد منه / په‌تیه‌له.

- من السكان / چۆل، چۆل و مۆل.

- من العمل / بئ‌نیش، بئ‌کار.

- من الغرض / به‌بئ‌پیچ و په‌نا، بئ‌خوش.

- من العراقيل / بی گری، به‌بئ‌ته‌گه‌ره.

- من الموانع (المحضورات) / قه‌ده‌غه‌کراوی تیا نیه.

خلى:

خلى الفرس: القى اللجام فى فيها / لغاوی کرد.

- اللجام من الفرس: نَزَعَهُ / لغاوه‌کی داکه‌ند.

- القدر: القى تحتها حطباً / ئاگرى مه‌نجه‌له‌کی کرد.

خلى: خَلَا: عُشِبَ / گیا.

مِخْلَة: مِخْلَة الدَّابَّة: ما يُجْعَل فيه العلف و يعلق فى عنق الدَّابَّة / توره‌کی ئالیک.

خَم:

خَم: كُنْسَ / گسکی دا.

- البئَر: نَقَّاهُ / دهری دا، پاکی کرده‌وه.

- خَمَخَمَ: فسدت رائحته / بۆنی کرد، بۆگه‌نی کرد.

تَحَمَّمَ ما على الخوان: اكل بقايا ما عليه / هه‌مو خوارینه‌کی خوارد، گسکی له‌دا.

مِخْمَة: مِخْمَسَة / گسک.

خَم الدجاج: خُنَّ / قُنَّ / کولانه.

خَمَة: رائحة الرطوبة و التعفن / بۆگه‌نی.

خام: مُخَمَّ / نَتْن / بۆگه‌ن.

اُخْمَرُ. خُمَرُ لَهُ: حَقْدُ / (قَيْن، رَق) لِي هَلْ كَرْت، لِيْن كِهوت به

خمد:

(قينا، رقا).

خَمْدُ. خَمْدُ: سَكَن. هَذَا / مَيَمَن بُوِهوه، مَيَواش بُوِهوه، دامركايهوه، بِي دِهنگ بو، كپ بو، خاويوهوه، دامردهوه.

خَمَر. خُمَرَةُ: مُسْكِر / شهراپ، باده، مهی.

لُون خُمَرِي / شهراپی.

- . - : مات / مرد، گیانی دهرچو.

خَمَار: بَاعِع الخُمَر / مهی فروش، بادهفروش.

- . - الخُمَي: سَكَن فُورَانِها / سوکی کرد،

خَمَارَةُ: محل بِيع الخُمَر / مهی خانه.

تاكهی كه م بُوِهوه، خاويوهوه.

خَمِير: سَكِير / مهی خُور، مهی توش، بادهتوش.

- . - المَرِيضُ: اُغْمِي عليه / له موش خُزِي

خَمَار. خُمَرَةُ: صُدَاع الخُمَر / سهرخوشي، گيئِي نَوای

چو.

خوارندهوه، سهريهشي باده.

- ت. - ت النَارُ: سَكَن لهيِبا / دامردهوه،

مَخْمُور: مَن اسكرته الخُمَرَة / سهرخوش، خومار.

گرهكهی نيشتهوه (تاگر).

خَمِير: الخُبَرُ الَّذِي اِخْتَمَر عَجِينَه / مهل هاتو.

اُخْمَدُ: اسكُت / بِي دِهنگی کرد، مَيَمَنی كردهوه،

خَمِيرَة. خُمَرَة / مهوَيَن.

مَيَواشي كردهوه.

- . - العَجِين (الخَبِر) / مهويرترش.

- : (طفا) كُورَانِيهوه.

اِخْتِمَار. تَخْمَر. تَخْمِر / بون به سرکه، مهل هاتن، ترشاندن.

- : (اقمع) دای مركانهوه، كپی کرد، دلبینی کرد.

تَخْمِير العَجِين / مهل مَيَمَن، ترشان، ترشاندن.

- (انفاسه): اِهَاتِه / خنكاني، كوشتي، پزهی بېی،

- الخُمُور / بهشهراب كردن، كردن به شهراب، گهوانهوه.

خپی کرد.

مُخْتَمِر. مُخْمَر / ترشاو، ترش بو.

- الِهْمَة: بَرْدِها / ساردی كردهوه.

- . خَامِر (للعَجِين) / مهل هاتو.

خُمُود: سَكُوت / بِي دِهنگی، كپی، مَيَمَنی، دامركاوی،

خمس:

دامردينهوه.

خُمْس: كَان خَامِسُه / پيئنجهميان بو.

خَامِد: سَاكُت / بِي دِهنگ، كپ، مَيَمَن، دامركاو.

- : اِخْذ الخُمْس / پيئنج يهكی برد.

خمر:

خُمْسُ الشَّيْء: جَعَلَه ذَا خُمْسَة اِرْكَان / كردی به پيئنج لا.

خَمَر. خَمَر: سَقَر. خَجَب / پُوشی، روى پُوشی، دای

- العدد: ضَرَبَه فِی خُمْسَة / پيئنج جارهی کرد.

پُوشی، پهچهی گرتوه.

اِخْمَسُ القَوْم: صَارُو خُمْسَة / بون به پيئنج.

- . - : جَعَلَه يَخْمِر / ترشانی.

خُمْس. خُمْس. ٥ / ١ / ٥ / ١، پيئنج يهك.

- . - العَجِين: جَعَلَ فِيه الخُمير / مهويرترشی

خُمَاس. مُخْمَس / پيئنج پيئنج.

تَن کرد، مهلِي مَيَمَن.

خُمْسَة / ٥ / پيئنج.

- فَلَانًا: اِسْتَحْيَا مِنْه / شهرمی لِي کرد.

- (اضاف) پيئنج (كه پوت، جار، چهندانه).

خَمِر. اُخْمَر: تَوَارِي و اسْتَر / خُزِي شاردهوه، ون

- عَشْر. ١٥ / پانزه، پانگزه.

بو.

خمسون / پهنجا.

- : تَغْيِر عَمَّا كَان عليه / گُورَا، تَيَك چو.

خُمَاسِي. مُؤَلَف مِنْ خُمْسَة / پيئنج.

اِخْتَمَر. تَخْمَر العَجِين: صَار خُمِيرًا / مهل هات.

- الزَوَايا / پيئنج گوشه.

- . - : لَيْسَ الخَمَار / پهچهی گرتوه، روى

- الاَضْلَاع / پيئنج لا.

پُوشی.

- السُّطُوح / پيئنج بو.

- العَصِير: صَار خُمَرًا / بو به سرکه، بو به شهراب.

- الِوَرَقَات / پيئنج گهلا.

خَامِر. اِرْتَاب. شَك / كُومَانِي کرد، دَلِي پيس کرد.

خُميس. يَوْم الخُميس / پيئنج شه ممه.

خامس: بعد الرابع/ پینجہم، پینج ہم۔

- عشر/ پانزہ (م، مین، ہم، ہمین)۔

مُخَمَّس: ذو خمسة اركان/ پینج لا، پینج گوشہ۔

تخمیس (عند الشعراء): إضافة ثلاثة (شطر الى

شطر الى البيت/ تخمیس، پینج خشتہ کی۔

خمش:

خَمَش: خَدَش/ روشانی، چنکی لٹدا، چنکی لڑ گرت۔

خَمَش: خَدَش/ روشاندن، چنگ لڑ گرتن۔

خَمُوش: بموض/ میثولہ۔

خمص:

خَمَص: انْخَمَص الجرح: ذهب و رمه/ نیشتہ وہ،

ناوساویہ کی نیشتہ وہ۔

خَمِصَ البَطْن: فَرَعَ/ بتال بوه وہ، میچی نہما (سک)۔

خَمِصَ الحَشَى: جاثع/ برسی۔

- خَمَصَان: خَمَصَان: ضامر البطن/ سک

بتال، سک بہ قولاً جو۔

اخصم القدم: هالا يُصَب الارض من باطنها/ بنی

پن، چالابی پن۔

خمع:

خَمَع: عَرَج/ لہنگی، شہل۔

خُمَاع: ضَلَع/ خوارو خلیجہ کی زکماکی۔

خَمَع: ذنب/ گورگ۔

- لَص/ دن۔

خَمِيع: خيموع: المرا الفاجرة/ سوزانی۔

خمل:

خَمَلَ ذَكَرُهُ (او صوتہ: خَفِي/ ون بو، کپ بو، دہنگ و

سہنگی نہما۔

خامِل الذَّكَر: مَسِي. غير معروف/ نہناسراو، نادیار،

بیرہ وہ جو۔

- بَطِيء. مترهل/ سست، خاو، خوارو خلیجک۔

خُمُول: فُتُور و كسل/ تہمائی، سستی، خوارو

خلیجکی، داهیزلوی۔

- الذَّكَر/ نادیار، بیرچونہ وہ، نہناسرلوی۔

خُمَال: داء في المفاصل/ دہردہ چومگ، شلہ بہت۔

خُمائل: الشجر الكثير. الموضع الكثير الشجر/

چرہ، بیٹشہ، دارستان۔

مُحْمَل: خَمِيلَة: قطيفة/ قہیفہ۔

خَمِيلَة. خَمَل. خُمَالَة: ريش النعام/ توکی قر۔

- المنهبط من الارض/ زہوی داتہ پیو، رچو، خم خورک۔

- الشجر الكثيف/ دارستان، چرہ، بیٹشہ لان۔

خمن:

خَمَن: قَدَر/ قہ بلانی، خہ ملانی۔

تخمین: تقدیر/ قہ بلاندن، قہ رینہ۔

مُخَمَّن: مُقَدَّر/ قہ بلینراو۔

مُخَمَّن: مُقَدَّر/ قہ بلینہ۔

خن:

خَن. خَنَخَن: خَنَف. اخرج الكلام من انفه/ بہلوت قسہ ی

کرد، منگی ہات، منگانی۔

خَنَة. خَنِين: خَنَف/ منگہ منگہ کردن، بہلوت قسہ کردن۔

اَخَن: اخف/ منگہ منگہ کر، بہلوت قسہ نکا، منگن۔

خنث:

خَنِث. تَخَنَّث: اُثْث. كان على صورته الرجال و احوال

النساء/ ژانی بو، تیرہ کورپہ بو۔

خَنِث. مُحَنَّث. مخفث: انيث/ نامہرد، ژانی۔

خُنْثَى: ذكر و انثى في آن واحد/ تیرہ موک۔

خنج:

خَنْجَر. خِنْجَر: مَذِيَة/ خہنجہر۔

خند:

خُنْدَب: سيء الخلق/ بوٹاپو، رھوشت خراپ۔

خُنْدُع: خَسِيس في نفسه/ ناپیاو۔

خُنْدُق الخُنْدُق: حَفَرَه/ خہندہ قی (ہل کد، لٹدا) خہرہندی

لٹدا۔

خُنْدُق: حُفْرَة مستطيلة/ خہندہ ق، کندر، سپیر، کہندہ ک،

خہرہند۔

خنز:

خنزير: حيوان معروف/ بہراز، خوگ، وہراز۔

- ذكر الخنزير/ یہکانہ۔

- بَرَى/ بڑہ۔

صفار أوجرو الخنزير/ بیولہ، پارکولہ۔

صوت ال -/ مرقاندن۔

خنزيرة: انثى الخنزير/ مالوس، دہپ، شہک۔

خنص:

خَنَصِر. خَنَصِر: الاصبع الصغير/ پہنجہتوتہ۔

خَنُوص: ولد الخنزير/ پلخ، به چکه به راز/ توله به راز، کوده له.

خنغ:

خَنَغَ له و اليه: خَضَعَ و ذَلَّ/ سهری بؤ شوق کرد.
خُنُوع: خُضُوع و ذَلَّة/ سهرشؤپرکردن، توكه رى كردن.

خَنَغ: ذَلَّ/ سهرشؤپى، توكه رى.

خانغ و خُنُوع: الفاجر المريب/ داوین پيس، بن بار، ريبایى كره، سهرشؤپ.

خُنُوع: ريبؤى عار/ رسوايى، سوكى.

خنف:

خَنَف: خَنَفَن. خَن/ منگى هات.

خَنَف: خُنَّة/ منگه منگ.

اخنف: اخن/ منگن.

خُنُفَس. خِنْفَس. خُنْفَسَاء. خُنْفَسَه: حَشْرَة/ گازؤك، سفره بره، قالؤنجه، گوليتنكه.

خنق:

خَنَق: خَنَقَ/ شَدَّ على خلقه حتى يموت/ دهستى

نايه بينى، تاسانى، پهنگه موسى كرد.

- الرأية: نكسها علامة للحنن/ نالای هنيایه ناوه راست بؤ پرسه، نالای دانه واند.

- حَبَسَ الخُفَس/ تاسانى، خنكانى، هه ناسه رى برى، پهنگه موسى كرد.

- ته العزات: غَصَّ بالبكاء/ هه نسكيدا وه خته بو بخنكى.

خَنَقَ الإِنَاءَ: مَلَأَ/ پرى كرد، خه هى كرد.

إِخْتَنَقَ: إِنْخَنَقَ/ خنكا، تاسا.

خَانَق: تَخَانَقَ/ تَشَاجَر/ چو به گزئا، شه پرى كرد.

مَخْنُوق: مُحْتَنَق. خَنِيَق. خَنِق/ خنكاو، تاساو، خه ه، پهنگه موس.

خَنَق: حَبَسَ الخُفَس/ خنكاندن، هه ناسه لى برين، تاساندن.

خَنَاق: مَا يَخْنَقُ به كالحبل/ پهتى خنكاندن.

- طَوَّقَ الثوبَ/ په خى كراس، په خه.

- العنق/ مل، بينه قاقا، گوردن.

- زَقَاق/ كزؤلان.

(خَذَ به - ه/ په خى گرت بينه قاقاى گرت.

ضَنَقَ ال - على/ دهستى نايه (بينى، بينه قاقاى).

تَضْيِيقَ ال - : مُضَايِقَة: ظلم/ ستم، زؤردارى، جور، تنگ بئ مهل چنين.

خُنُقَة اليد: رِسَخ/ مه چكه.

خَانَق: الَّذِي يَخْنَقُ/ خنكتنهر، خنكتن.

إِخْتَنَاق: فُطَس/ خنكان، هه ناسه برين، تاسان.

- إِنْخَنَاق و إِنْسَدَاد/ تنگى، خه هه بون، خنكان به هوى

پريون و زؤديه وه.

- دموى: اسن/ خنكان به هوى نوكه ل يا بؤن و هه وای

پيسه وه.

خُنَاق. خَانُوق: دَفْتَرِيَا/ وهناق.

خَانُوق الدجاج: مَرَضُ/ باله شوقى.

خُنَاقَة: عِرَاك/ شه، به گزؤچون.

خُنَاق: مَن شانه الخنق/ خنكتنهر.

خنا:

خَنَا. خَنَى. اخنى: أَفْحَشَ فى الكلام/ قسه رى قؤبو ناشيرينى

به ده ما هات.

اخنى عليه الدهر: اهلكه/ زه مانه پهكى خست، زؤزگار پهكى

خست.

خَنَى: كلام قبيح/ قسه رى (قؤبو ناشيرين، بن جئ).

خاخ:

خَاخ العُشْب: قَلَّ/ خَفِيَ/ گياو سه وزه نه ما، كم بو وه.

خَوَخ (نبات و شمر)/ قَزَخ.

خَوْخَة/ قَزَخِيَك.

- مَنُور. كُوءَة السقف/ كلؤرؤؤنه.

- باب صغير فى الباب الكبير/ ده رگاى ناودوده رى.

خَوْخَاء. خَوْخَاءَة: اَحْمَقُ/ كِزِل، كره، كردهن، گمزه.

خود:

خَوْدَ: سَار مُسْرَعًا/ خيرا رويشت.

تَخَوَّدَ الغُصْنُ: تَمَایِل/ لاريوره وه، شنيه وه.

خَوْدَ: المرأة الشابَة/ ژنى گنج.

خوذ:

خَاوَدَه الى الشيء: خَالَفه/ دزؤدز كهوتن.

تَخَوَّدَ: تَعَهَّدَ/ په يمان يا به لئنى دا.

خَوَاذ: حُمَى/ تا.

خُوذَة: غِطَاء راس المحارب/ كلاؤ تاسن.

خار:

خار البقر: صاح / بقرانی، قورانی.

- عَزَمَ: قُشِلَ / روخا، زهوق و ناره زوی نه ما، وره ی بهردا.

- ت قواه: ضَعُفَ / لاواز بو، هیزنی نه ما، په کی کهوت.

- استخار: استعطف / پاراپه وه، نژای کرد.

خوار: صوت البقر / بقره، بقره بقر.

- العزم / روخان، ناره زو نه مان.

- القوی / لاواز بون، هیز نه مان، په ک کهوتن.

خوار: خائر العزم / روخا.

- سهل الإنقياد / دهسته مۆ، کهوی.

- الضعيف الرخو / نهرم و لاواز.

- جبان / ترسنۆک.

خورد: خلیج صغیر / کهنداویکی بچکوک.

- مُحْفَضٌ مِنَ الارض / زهوی نرم و چال.

خوری: کاهن / پیاری ناین.

خاس:

خاست الجيفة: (رُوحَت) بۆگه نی کرد، بۆنی کرد.

- البضاعة: كَسَدَتْ / بازاری شكا.

خاس العهد و بالعهد: نَقَضَ / په یمانی شکان.

- بالوعد: اخلف / له به لاین لایدا.

خوص:

خاوص و تخاوص: (غَمَضَ عَيْنَهُ قَلِيلًا وَ حَذَقَ) /

به چاوی وه نو قواوه وه سهیری کرد.

اخوص النخل: اخرج الخوص / که لای دهردا، په لکی

کرد (دارخورما).

خوص: ورق النخل / که لای دارخورما، په لکی

دارخورما.

اخوص: ضيق العينين / چاویچوک، چاویکونه سوژن.

خاض:

خاض: خَوَّضَ الماء: دَخَلَهُ / خوی خسته ناوه که وه،

خوی تی خست.

- في الحديث: تَعَمَّقَ / قوالی کرده وه، در ژده ی پی

دا، چوه بنج و بناوانی.

- المنایا: اِقْتَحَمَهَا / خوی خسته مه ترسیه وه.

مخاضة النهر: موضع الخوض / بوار، دپ، تنکاو.

خاف:

خاف. تَخَوَّفَ: فَرَعَ / ترسا، توقی، زراوی چو، زاره تره ک بو،

رۆخی چو، زهنده قی چو، نه تره ش بو.

- منه / لیتی ترسا، رۆخی لی چو.

- عليه / بۆی ترسا.

خَوَّفَ (خاف: جَعَلَهُ يَخَافُ / ترسان، توقانی، رۆخی برد.

خوف: ضِدْ اَمْنٍ / ترس، باک، بیم، توقین، رۆج چون، په روا،

سام.

بدون - / بئ باکی، نه ترسان.

خَوْفًا مِنْ / له ترسی نه وهی.

خَوَّاف. خَوِّيف: ضِدْ شَجَاعٍ / ترسنۆک، نه ویر.

خائف: ضِدْ اَمْنٍ / ترساو.

- على / لیتی ترساو.

يَخَافُ الله: تَقَى / له خواترس، پیاوچاک.

لا - / ناترسی، بیباک، بئ بیم.

إِخَافَةً. تَخَوِّف / ترساندن، توقاندن.

مَخَوْفٌ: يَخْشَى أَوْ يَخَافُ مِنْهُ / جئ ترس، جئ مه ترسی.

مُخِيف: مُرْعِبٌ / ترسناک، ترسینه ر، نه رژه نگ، به سام، سامناک.

خاف: شديد الخوف / ترسنۆک.

تَخَوِّف / ترسان، توقانی، زراویردن.

تَخَوُّفٌ / ترسان، ترس لی نیشتن، سام (کردن، گرتن، لی

نیشتن).

مَخَافٌ / مه ترسی.

مَخَوْفٌ. مَا يَخَافُ مِنْهُ / نه وهی لیتی نه ترسی، جیتی مه ترسیه.

خال:

خال: ساس / هالی سوپان، به پرتوه ی برد.

- على اهله: دَبَّرَ أُمُورَهُمْ / بردنی به پرتوه، خاوه ندری کردن،

کاروباری جئ به جئ کردن.

خَوَّلَ: فَوَّضَ / دهسه لاتی دایه.

تَخَوَّلَ: تَفَوَّضَ / دهسه لاتی وه رگرت.

مُخَوَّلٌ: مَفَوَّضٌ / خاوهن دهسه لات، دهسه لات دار، باوه ی

پئ کراو.

تَخَوَّيْلٌ / دهسه لات پئ دان.

خَوَّلَ: الحاشية / دهست و پیوه ند.

خال: صاحب الشيء / خاوهن.

- : اخو الأم / خال.

- : شامة / خال.

خالة: أخت الأم / پور.

خَوُولَة: النسبة الى الخال/ خالوان.

خام:

خام نسيج من القطن/ خام.

- (سمر/ خام، خامی بۆر.

- ابيض/ بلورى.

خان:

خان: كان خائناً/ ناپاك بو.

- الرجل: غدر به/ دهست بهردارى بو، ناپاكى له گه ل

كرد.

- العهد: نَقَضَهُ/ بهلئى شكان.

- عَهْدُهُ: هَجَرَهُ/ دهستى لى بهردا، وازى لى هئينا،

به چيئ هئشت، دهستى لى هه لگرت.

- الأمانة: طمع فيها/ دهست پيسى و ناپاكى كرد.

- ه الدهر: غَيْرُهُ الى الاسوأ/ ترشكا، نهى هئينا.

- ته رجلاه: لم يقدر على المشى/ نهى توانى

بهروا، قاچى نهى هئينا.

خَوْنُهُ: نسبة الى الخيانة/ بوختانى بۆ كرد، به دهست

پيسى دانا.

إستخان: حاول الخيانة/ ويستى ناپاكى و دهست

پيسى بكات.

خائن: ضد أمين/ ناپاك، دهست پيسى.

- : خَوْن. خَوَان: غَدَار/ زۆردار، ستم كار.

خَوَان: كثير الخيانة/ ناپاك و دهست پيسى

بهردهوام.

خيانة: ضد امانة/ ناپاكى.

- : غدر/ زۆردارى، دهست دريژى.

- عَظَمَى/ ولات فروختن، خيانت له ولات وله

گه ل.

- الأمانة/ دهست پيسى.

- العهد/ بهلئى شكاندن، بئ بهلئى.

خان: حانوت/ لوكان.

- : محل نزول المسافرين، فندق/ خان،

ميوانخانه.

خانة: عمود. حقل/ خانه، ستون.

- : مربع/ خانه.

خَوَان: مائدة/ سيني و خوان.

- مستدير/ خوانى خپ.

- مَذَاد/ خوانى لاکيش، سفره.

خوى:

خَوَى. خَوَى: فَرَّغ و خلا/ چۆل بو، به تال بو، هيچى تيا نه ما.

- . - . اخوى الرجل: خلا جوفه و جاع/ برسى بو،

سكى هيچى تيانه ما.

خَوَى. خَوَاء: خلو الجوف من الطعام. جوع/ برسيهتى،

خورئين.

- . - : فراغ/ چۆلى، به تالى، بۆشايى.

خَوَى: خال البطن/ برسى.

خَاو: خال. فارغ/ چۆل، به تال، بۆش.

خاب:

خاب: فُشِل/ ناوميد بو سه رنه گوت، پرزه بپاويو.

- (مله: إِنْقَطَعَ/ ميوا بپاو بو.

خَيْب. خيب (مله: رَدُّه خائِباً/ ميواى بپى، ناوميدى كرد.

- طلبه: رَفَضَهُ/ دهستى به پويه وه نا، گه رانيه وه.

- مَسَعاه: اُخْطِطَهُ/ ره نجى به بادا، شكاني، به زانى.

خَيْبَةُ: فُشِل/ سه رنه گوتن، نشستى.

- (الامل/ ميوا بپان، ناوميدى، دهست لى شتن.

خار:

خَار: صار ذا خير/ خيردار بو.

- : إختار. تَخَيَّر. خَيْرَ عَلَى: فَضَّل/ په سەندى كرد، به

باشى زانى.

- : خَايَر. جعله يختار/ سه رپشكى كرد، كرده

به سه رپشك.

إختار. تَخَيَّر: إنتقى/ هه لئى بژارد.

إختار لنفسك ما يَحِلُّ/ هه ل بژيره به تاره زوى خوت.

خَيْر. ضد شر/ چاكه، باشه.

- : فائدة/ سود، فەي، كه لك.

- : مال/ سامان، پيت.

- من. أخير: الفضل/ باشتى، چاك تر.

- : كرم/ به خشنده ي.

- : شرف/ ناموس، نابرو.

فعل ال - : إحسان/ چاكه كردن.

خَيْرًا: حَسَنًا/ باشه.

خَيْر: مُحْسِن. كريم/ بپاوا چاك، خير هه مند، به خشنده.

خَيْرِي. لأجل الخير أو نفع الخير/ بۆ چاكه.

خَيْرِيَّة. الجودة و الفضل/ چاكيتى، باشى.

خیره. خیار: افضل الشیء / هَلْ بژړړلو، باشه کان.
 خیار. اختیار: انتخاب / هَلْ بژاردن.
 - : حُرِّیَّةُ او حَقُّ الاختیار / مافی هَلْ بژاردن.
 اخیر: افضل / باشتی، چاکتر.
 اختیار: انتخاب / هَلْ بژاردن.
 رَجُلٌ - : شیخ مُسِنٌ / پیاری پیر، بهسالاچو.
 اختیاراً: طوعاً / خوږه‌خشانه، خوږه‌س، له‌خوږه.
 - : عن طیب خاطر / به ثاره‌زو، له‌ناخی دل‌وه.
 اختیاری: طوعی / له‌خوږه، هه‌وه‌س.
 - : إرادی / ثاره‌زومه‌ندان، به ثاره‌زو.
 مُختار: مُنتخب / هَلْ بژړړلو.
 - : شیخ البلد / موختار، کویڅا.
 مُخیر: غیر مُسیر / خوږکرد، هه‌وه‌س کار.
 خیار: نبات / خیار، ثارو.
 - ماء / ترؤزی.
 خاص:
 خاص: مُسَدَّت الراحۃ. تَعَفُّنٌ / بۆگه‌نی کرد.
 - : نقص / کمه‌ی کرده‌وه.
 - البیع: کسَدٌ / فروخت‌نما، بازار شکا.
 - بالعهد: نکث و غدر / په‌یما‌نی شکاند.
 - بالوعد: اخلف / له‌به‌لټن لای‌دا.
 - : ذلٌ / رسوا بو.
 - : تَلَفٌ / رزی.
 خیاس: تَلَفٌ / رزین، بۆگه‌ن کردن.
 خایس: تالِفٌ / رزیو، بۆگه‌ن.
 خاش:
 خاش: اُخْرَجَ ما فی الوعاء / ده‌ری دا، به‌تالی
 کرده‌وه، هېچی تیا نه‌میشت.
 خَیْش: طَرَزٌ بالقصب / قامیش به‌ندی کرد.
 خَیْش: الرجل الدنئی / پیاری خراب، رسوا، تړه.
 - : نسِجَ خَشِنٍ من الكتان / گونی، گوش.
 خَیْشَة: خِیمَة / ده‌وار، ره‌شمال.
 - : غِرَارَة / گونی، موز، خرار، جه‌وال، تټړک.
 خَیْاش: بائع و صانع الخیش / گونی فروش.
 خاط:
 خاط: خَیْط الثوب و غیره / دروی.

- - الشَّقُّ او الجُرْح: رَثَقَه / پینه‌ی کرد، درویه‌وه.
 - : إختاط. إختطی الیه مَرَّ عَلَیْهِ مَرَّةً واحدةً او سَرِیعةً /
 سه‌ریکی لوت‌دا.
 خَیْط. تَخَیْطُ الشَّیْبُ فی راسه: بدافیه الشَّیْب / سه‌ری سپی
 تی‌کوت.
 خَیْط. قُتِلَ / پت، ده‌زو، به‌ن، کنز، به‌کره، کشته‌ک، زی.
 - : سَلَک / پت، ته‌ل، تال.
 - : البَنَاء: میزَان اعتدال الحائط / تضاف، شاول.
 - : القَنْبُ / گوش.
 - : الصوف / به‌ن.
 - : القطن / ده‌زو.
 الا - الابیض: بیاض الصُّبْح / به‌ره‌بیان.
 الا - الاسود: سواد اللیل / تاریکی شه‌و.
 مَخِیْط. خیاط: اِبْرَة / ده‌زی، سوژن.
 خَیْط. خاِط. تَرزِی / به‌رگ درو.
 مَخِیوط. مَخِیْط / درواو.
 خیاطه: حِرْفَة الخِیاط / درون، به‌رگ درون، به‌رگ درو.
 مکنه - / مه‌کینه‌ی درومان.
 خیاط / درومان، درومان کردن.
 خیف:
 خَیْفٌ عن القتال: نکص / کشایه‌وه، کولی دا، په‌کی کوه‌ت.
 اخیاف الواناً: تنوعت الوان / هه‌مه‌رنگ بو، ره‌نگاوره‌نگ بو.
 اخیاف. خیفاء: عین رزقاء و اخری کحلاء / چاو دوه‌رنگ.
 اخیاف: مختلف / جیاجیا.
 بنو - . اخوة - : مهم واحدة و الیاء شئی / برای دایکی،
 برای باوک جیا، زپیرا.
 خال:
 خال: ظَنٌ / وای زانی، باوه‌پی وایو، واتن‌گه‌یی، پټی وایو، لای
 وایو.
 إخال و اخال (المضارع من خال): يَظُنُّ / وانه‌زانی، باوه‌پی
 وایو.
 خَیْل. رَمَعٌ بالحصان / غاری دا، تاوی دا، رم بازی کرد.
 تَخَیْلٌ. تَصَوَّرَ شَیْئَهُ / هه‌ستی وایو، وای مات به
 خه‌یال‌دا، واهات به‌بیریا.
 - : تَخَايَل. تَبَخَّرَ و تَكَبَّرَ / له‌خوی بایی بو، به‌فیز
 بو.
 تَخَيَّلَهُ / تَفَرَّسَهُ / بقیه‌تی لی‌کرد، سه‌رنجی لی‌دا.

خَيْلٌ إِلَيْهِ وَ لَهُ كَذَا: تَوْهَمٌ أَنَّهُ كَذَا/ وای هات به
خَيْالَةً: فرسان/ سواره.

خام:

خام: خَيْمٌ: اقام بالمكان/ نیشته‌نی بو، مه‌لیدا.
خَيْمٌ: تَخِيمٌ: نصب الخيمة/ (دهوار، چادر، خیمه‌ت)ی مه‌ل
دا.

- عليه الظلام/ تاریکی به‌سراهاات.

خَيْمَةٌ: بيت من الخيش و غيره/ چادر، دهوار، خیمه‌ت،
ره‌شمال، سه‌یوان.

عمود الـ / - چه‌لک.

خيام: هَوادج/ که‌ژاوه.

خَيَام: ساكن الخيم/ ده‌وارشین.

- : صانع الخيم/ ده‌وارو چادر دروست که‌ر.

مُخَيَّم: مكان نصبت فيه الخيام/ چادرگا، مه‌وار، مه‌وارگا،
خیمه‌تگا.

خام: مواد لم تتناولها يد الصناعة/ که‌ره‌سته‌ی خاو، خاک.

- : سادج/ غه‌شیم، ساویلکه، ساکار.

- : غير مصقول/ ده‌سکاری نه‌کراو، زیر، خاو.

خامات: مواد لولیه/ که‌ره‌سته‌ی خاو.

خَيْلٌ إِلَيْهِ وَ لَهُ كَذَا: تَوْهَمٌ أَنَّهُ كَذَا/ وای هات به
خه‌یالدا، خوی به‌شت زانی.

خَائِلٌ: فَاخِر/ خوی مه‌ل کیشا.

خَيْلٌ: حَيْرَ النظر/ به‌شه‌واره‌که‌وت، چاوی ریشکه‌و
پیشکه‌ی کرد.

- : حَيْرَ حَبَلٍ/ گیزی کرد، شله‌زانی، چه‌واش‌ی
کرد، سه‌ری لی تیک دا.

خِيَال: خال: الظَّن و التوهم/ خه‌یال، نه‌ندیشه،
خه‌یال پلاو.

- : سحابٌ لَا يَخْلُفُهُ مطر/ مه‌وری بی باران.

- : طَيْف/ تارمایی، شیوه.

- : شخض الرجل و طلعتَه/ زه‌لام، زه‌لامه‌که‌ی
خوی.

- : ظِلٌ/ سیتبر.

تَخْيِيلٌ: تَصَوُّر/ خه‌یال کردن، شیوه کردن.

خَيَالِي: تَخْيِيلِي: تَصَوُّرِي/ خه‌یال به‌رست، ریش‌گار.

- : ضد حقيقي/ ناراست.

مُخَيَّلَةٌ و الخيالية: القوة التي تُخَيِّل و تمثل
الاشياء/ خه‌یال کردنه‌وه، بیرکردنه‌وه.

خال: شامة في البدن/ خال.

- : اخو الام/ خال.

- : الجبل الضخم/ شاخی بلاند، چپای گهردن
که‌ش.

- : الثوب الناعم/ کراس و به‌رگی نه‌رم و شل.

- : لجام القوس/ لغار.

- : الكفن/ کفن.

- : كبر/ که‌وره‌یی.

- : خائل: أخائل: الرجل المتكبر/ پیاوی به‌فیز،
رق‌زک.

= : الرجل السميع/ پیاوی له‌ت‌بوره‌ده.

خَيْلَاء: عُجَب/ له‌خوبایی بون، خوبه‌سه‌ندی.

خَيْلان: بُنَّة البحر أو الماء/ به‌ری ده‌ریا.

مُخْتَال: مُعْجَب بذاته/ خوبه‌سه‌ست، خوبه‌رست،
له‌خوبایی.

خَيْلٌ: جماعة الافراس/ نه‌سپ، چاره‌ویی، ولاخی
به‌رزه.

- : ائعوج الرجلين/ چوپل.

دانیق دایب

دال: دال: خَدَع/ فیتلی کرد، گزی کرد، ساخته ی کرد.
 داعله: خاتله. خَدَعَه/ فیتلی لی کرد، گزی لی کرد،
 خه له تانی، هه لی خه له تان.
 دؤل. دؤل. دالان. ابن آوی/ چه قه ل.
 دؤولول: داهیه/ تقدزان، قیل باز.
 دام. دامما (فی دوم) دان (فی دین) داهیه (فی دهی)
 داوم (فی دوم) داوی (فی دوی).
 دب: دب: سری/ ته نیه ره، تیی چو.
 - مَشْمی. زَخَف/ خشا، خشکا، به سه سنگ روی.
 - : حَبَا/ کاکولکینی کرد.
 - الشِّقَاق بینهم/ ناژاره یان تی کهوت، ناکوکی کهوت
 ناویانه وه.
 - فیه الفساد/ خراپی تی کهوت، بۆگه نی کرد.
 دَبوب. دَبوب: السَّمین من کل شیء/ قه له، خرین،
 گوشتن، تیک سمرای.
 - : نَعَام/ بوختان که، فیتنه، دویو، تقدیلن،
 دوزمان، به ده مه وه هه له به ست.
 داب. زاجِف/ خشوک.

دایب: دایب فی العمل: جَد و ثَعَب/ ره نجی دا، تن کوشا،
 هه ولی دا، هیلاک بو.
 - فی العمل: إستمَر علیه/ به رده وام بو، کولی نه دا.
 - فی الشَّر: إنهَمک فی الشَّر/ خراپه و شه پی کرده
 پیشه و خوی پیوه گرت، دهستی دایه خراپه.
 دَاب. دَاب: مُوَاطِیة. مُثَابِرَة/ کولی نه دان، به رده وامی.
 - : جَد و ثَعَب/ ره نج دان، تن کوشان، شه که تی،
 هه ولی دان.
 - : عَادَة/ خو، رهوشت و خو.
 دایب. دَبوب: مُثَابِر. مُجِد/ تن کوشه، ره نج ده، کولی
 نه ده، به رده وام.
 دَبوب: ثَعَب/ هیلاک، شه کهت، ماننو.
 داء (فی دوا) دائرة (فی دور) دایر (فی دین) دایه (فی
 دَب) داجن (فی دجن) واحس (فی دحس) داخ (فی
 دوح) دار، دار (فی دور) دار، داری (فی دری) داس
 (فی دوس) داح (فی دعو) داعب (فی دعب) داعر (فی
 دعر) داعی (فی دعو).
 دال:

دابّة: ماشیة/ گیانه‌ور، ناژه‌ل، زینده‌ور، ده‌عبا.

ذواب: مواشی/ ناژه‌ل.

ذوینبه: حشّرة/ میرو، جان‌ور، ده‌عبا.

ذُبّ: حیوان/ وج.

ال - الاکبر: بنات نعش الکبری/ حوت‌وانه.

ال - الاصغر: بنات نعش الصغری/ حوت‌وانه‌ی بچوک.

ذبابّة: آله حریبه/ تانک.

- : حیوان زاحف/ خشوک.

ذَبْدَبَ الحافر: صَوْت/ سمکولی کرد، ته‌په وده‌نگی سمی هات.

- برجله: صَوْت/ ته‌پی پی‌ی هات.

ذَبْدَبَة: وقع الاقدام/ ته‌پی پی‌ی.

ذَبْدَوِيّة: طَرَف/ نوک.

دبغ:

دُبّاخ: لُعبَة النطّ/ سنگ‌ویاز، دایماسون.

دبر:

دَبَر. اَدْبَر: وَلَى. اِنصرم و مَضَى/ رَوَى، تپه‌پی، لی بو‌هوه، ته‌واویو.

اَدْبَر. وَلَى الادبار. وَلَى/ هه‌لات، رای کرد، تپّی ته‌قان، بوی ده‌رجو.

- : هات/ مرد، گیانی ده‌رجو.

دَبَر: رُكْب/ ریکی خست.

- : هَيّا. اَعَدّ/ ناماده‌ی کرد، پیک‌ی هینا، جی‌به‌جی کرد.

- : اَوْجَد و قَدِم/ هینانه کایه‌وه، پیشک‌شی کرد، نۆزیه‌وه.

- : ساس/ به‌ریوه‌ی برد.

- : اِقْتَصَد/ پاشه‌کوتی کرد.

- : ثَمّة/ لَفَقها/ بوی هه‌ل به‌ست.

- : خَطّة/ وضع خطه/ نه‌خشه‌ی کیشا، ته‌گیر کرد.

- : مکیده: دَسّ علی/ پیلانی گنّرا.

تَدَبَّر الامر: تَفَكَّر فيه و نظَر فی عواقبه/ کاره‌کی سازکرد به بیرکونه‌وه، سازاندی، پیک‌ی هینا.

- : فی ماله/ گوزهرانی کرد.

تدبیر: تَرْتیب/ ریک خستن.

- : سیاسه. اِدَارَة/ رامیاری، به‌ریوه‌بردن.

- : اِيجاد و تقدیم/ هینانه کایه‌وه، پیشک‌ش کردن.

- : اِقْتِصاد/ نابوری، پاشه‌کوت.

- العنزل/ مالداری، مال به‌ریوه‌بردن.

- مکیده/ پیلان گنّرا، ته‌گیرکردن.

مُدَبِّر: مُرْتَب/ ریک خه‌ر، به‌ریوه‌بر، پیک‌یته‌ر.

- مکائد/ پیلانگنّی، ته‌که‌باز، داونه‌روه، ته‌گیرکردن.

مُدَبِّر: مُرْتَب/ ریک خراو.

- : مُهَيّا. مُعَدّ/ ناماده‌کراو.

دابر: آخر کل شیء/ نه‌په‌ی، کوتایی.

- : اصل/ رهگ، سه‌رجاوه، به‌ره‌وت، به‌چه، ره‌سن.

- : ماضی/ رابوردن.

قَطَعَ الدابر: اِسْتَصَالَ شافقه/ ریشه‌ی ده‌ره‌تینا، له بنا هه‌لی‌کند، به‌پری کرد.

قَطَعَ الدابر: اِسْتَصَالَ/ به‌پکردن، ریشه ده‌ره‌تینان، بن بپکردن.

دَبَر: مَقْعَد/ کرم، کون، قنگ.

- : مُؤَخَّرَة/ پاش، کوتایی، بن.

دَبُور. دَبُورَة: زنبور/ زه‌رده‌واله.

دَبُور. ریح غریبه/ پای خورنشین.

دبر. دبر: مَوْت/ مردن.

دبس:

دَبَس الشيء: اخفاه/ شاریه‌وه، بۆسه‌یدا.

- الشيء: اِخْتَفَى/ ون بو، دیارنه‌ما شاردرایه‌وه.

- العنب: اِسْتَدَّت حلاوته/ باش گه‌ی، شیرین بو.

- العصیر المقلی: صار دبسا/ خه‌ست بو‌هوه، بو به دۆشاو.

دبس: عمل العنب و التمر/ دۆشاو، دۆشاوی (خورما، تری).

دَبّاس: صانع و بائع الدبس/ دۆشاوگر، دۆشاو‌فروش.

دَبَس: کَثُر/ دُور، مشه، فره، زه‌به‌نده.

دَبُوس/ ده‌میوس، ده‌رنی سه‌رخ‌ی.

- انکلیزی/ ده‌رنی سنجاق.

- رسم/ ده‌رنی سه‌ریان.

- شعر/ ته‌وقه.

دوباس النخيل: آله/ میرو، میروی خورما، میش قه‌سپ. دبغ:

دَبَغ الجند: لَيِّنُهُ و اِزالها به من رطوبه و متن/ پیسته‌ی خوش کرد، ده‌باخی کرد، تالی دا، تالای کرد.

- : صَنَعَ/ بۆیه‌ی کرد، ره‌نگی کرد.

دَبِغ: دَبِغَة. دَبَاغ: دَبَاغَة: مایِدَبِغ به الجلد/ کهره‌ستی پیسته خُوش کردن.
دَبِغ: مدبوغ/ پیسته‌ی خُوش کراو، تال دراو.
دَبَاغَة: مَهْمَة الدَبَاغ/ پیسته خُوش کردن، ده‌باخجیتی.
دَبَاغ: الذی یَدِغ الجلد/ پیسته خُوش کهر، ده‌باخجی.
مَدَبِغَة: موضع الدَبِغ/ ده‌باخانه، ده‌باخ خانه.
دَبِغ الجلود/ پیسته خُوش کردن، تالاکردن، تال دان.
دَبِق: دَبِق الطیر: دَبَقَه: صاده بالدَبِق/ راوی کرد به قاچ پیالکان.
دَبِق به: لَصِق/ پیانوسا پیالکا.
تَدَبِق الطیر: اصطید بالدَبِق/ به قاچ پیالکان گیرا.
- الشیء: تَلَزَج/ لینج بو.
دَبِق: لَزَج/ لینج، لَکَنَر.
دَبِق: دابوق. دَبوقاء: غِراء اخضر اللون/ که‌تیره‌ی سه‌وز، غری.
- - - نبات/ ده‌موکانه.
دَبَل: دَبَل: سَمَد/ په‌ینی کرد.
دَبَال: سَمَاد/ په‌یین.
دَبَل: طاعون/ رشانه‌وه.
- دَبَلَة: دَمَل باطنی/ دومه‌لی (نادیار ناوه‌وه).
- : ثَلَب الفاس/ کونی تور.
دَبَلَه: اللقعه الکبیره/ پاروی زل.
- : کَتَلَة/ توپ‌ل.
دَبَلَة: خاتم بلا فِص/ نه‌لقه، نه‌موس‌تيله.
دَبور (فی دبر) دبوس (فی دبس)
دَبی:
دَبِیت الارض: اکل الدَبی نباتها/ کولله مسکه یا کولله پښ کوره مه‌موی خوارد.
دَبی: دَبَاة: حوریات الجراد/ کولله مسکه، پښ کورده.
دَشَر: دَشَر: اِنْدَشَر/ اِحْصی/ سرپایه‌وه، کورژانه‌وه، له‌ناوچو، پوکایه‌وه.
اِنْدَشَر: اِقْتَنی دَشراً/ زوری کز کرده‌وه، پاره‌و مالی چاکی نایه سه‌ریک.
دَشَر: مَحی/ له‌ناوی برد، کورژانه‌وه، سرپه‌وه، پوکانه‌وه.

- غَطَى/ دای پُوشی، پیایادا.
دَثَار: غِطَاء/ داپُوشه‌ر، سه‌ره‌خه‌ر، لیفه به‌تانیه جاجم.
دَثور: اِنْدَثَار: اِمْحَاء/ سرپینه‌وه، کورژانه‌وه، له‌ناوچون.
مُدَثَّر: مُدَثِّر: مَقْطَاة/ داپُوشراو.
دَثَر: المال الکثیر/ سامان.
اِنْدَثَار: تَقْطیل القیمه و النوعیه/ له نرخ کم بونه‌وه، پوکانه‌وه، کم بونه‌وه.
دَثور: دَثاری: الکسلان الخامل/ تمه‌ل و ته‌وه‌زل.
- - - : نُووم/ خه‌خُوش، زُورنه‌نوی، خه‌مُوک.
دَج: دَج القوم: دَبَووا ساروا سیراً ثقیلاً/ له‌سه‌رخو تپه‌پښ، به‌میواشی رویشتن.
- البیت: قَطَر سَقفه/ دلُوپه‌ی کرد.
دَجَج: دَجَج بالسلاح: لَبَس السلاح/ چه‌کی له‌خوی دا، چه‌کی به‌ست، خوی پرچه‌ک کرد.
- ت السماء: تَغَيَّمت/ مه‌وری کرد، به‌ری ناسمان به مه‌ور گیرا، بو به مه‌ورو مه‌لا.
مُدَجَج: مُدَجَج: اللابس السلاح/ پرچه‌ک.
- : قَطَفَذ/ ریشک.
دُجَة: ظلمة شديدة/ تاریکی، شه‌وه‌زه‌نگ، نوتسه‌ک، نه‌موس‌ته چاو.
لیلة دیجوج: لیل دُجوجی: مُظْلَمَة/ شه‌وه‌زه‌نگ، تار.
دُجاج: دُجاج: دُجاج: طیور داجِنة/ بالنده‌ی مالی.
- : طیر الدُجاج/ مر، مریشک، مامر.
- بَرَى/ مره‌باخی.
- الهند او الحبش: ترکی، رومی/ قه‌له‌مون، عه‌ل شیش.
دُجاجة: طیر/ مریشکیک، یه‌ک مریشک.
- الارض/ مره‌لاره.
دُجاجی: مختص بالدجاج/ پسپوژی بالنده‌ی مالی.
دَجَر: دَجَر: حار/ تیاما، سه‌ری سورما.
دَجَر: دَجَران: حائر/ تیاماو، سه‌رسورماو.
دِجور: ظلام/ تاریکی.
دجل: دَجَل: کَذِب/ دروی کرد.

- : طَلَاهُ بِالْجِيلِ / چه روی کرد، تازی تن مهلسو، به
 قهتران مه نوی.
 دَجَلٌ: طَلَاهُ بِالْجَالِ / زنجیرچی کرد.
 - : الارض: اصلحها بالرجال / پهینی تن (کردن، دا).
 - : طَلَى / دای پوشی، بوییه لوند، رهنگی کرد.
 - : عَلَيْهِ: خَدَعَهُ / هَلَى خَلَهُ تَان، خله تانی، فیتلی لی کرد.
 - : ادعى السحر / جادوی کرد.
 دَجِيلٌ: نَجَالَةٌ: قطران / تار، قهتران، رُغْسِ مه نندئ
 دره خت.
 دَجَالٌ: ماء الذهب / زنجیرش، روکش، زهرکفت،
 زهر پکفت.
 - : كَذَابٌ / دروغ، جامباز، دوست بی.
 - : غَرَابٌ / جادوگر، فالچی.
 دَجَالٌ: سَرَجِين. الرِّزْل / پهین، ته پاله، رجین، زیل.
 دَجِنٌ:
 دَجَنٌ: لَفٌ و استانس / مالی بو، هُزْگِ بو، کهوی بو.
 - : ادَجَنَ اللَّيْلُ: اِسْوَدَ / تاریک داهات، تاریکی کرد، بو
 به شوه.
 داجِنٌ: داهِنٌ و خاتِل / مه رای کرد، ماستاوی کرد،
 مامه مایی کرد.
 مُدَاجَنَةٌ: مُلَاظَفَةٌ / نهوازشت.
 ادَجَنٌ: دَجَنَاءٌ: مُظْلَمٌ. سواد / تاریک، رهشی.
 دَجِنٌ: غِيَمٌ مُظْلِمٌ / مه روی تاریک.
 - : المطر الكثير / بارانی قدر، خور، لیزمه.
 دُجَنَةٌ: ظُلْمَةٌ / تاریکی.
 داجِنٌ: يَتِيٌّ: اَلْيَفٌ / مالی، هُزْگِ، کهوی، رام.
 حیوانات داجِنَةٌ / نازده لی مالی، کهوی.
 طیور داجِنَةٌ / بالنده ی مالی، کهوی.
 تدجینٌ: تالیف. تدرب / راگرتن، مالی کردن، رام کردن.
 دجا:
 دَجَا اللَّيْلُ: اِظْلَمَ / تاریکی کرد، تاریک داهات.
 داجی: داری و سائر العداوة / ریایی کرد، دروی کرد،
 مه رای کرد، قورکشی کرد.
 - : لاطف و سائر / کالتی له گه ل کرد، به دهمیه وه
 پیکه نی.
 دَجِيٌّ: دُجِيَّةٌ: ظلام / تاریکی، نوتیکی.
 دیاجی: ظلمات / تاریکستان.

مُدَاجَاةٌ: تَزَلُّفٌ. خُشُوعٌ / مه رای، نهوازشت، دوست برین،
 خله تاندن.
 دَحٌ:
 دَحْخٌ: قَصِيرٌ و سَمِينٌ / کورت و قهله.
 دَحْرٌ:
 دَحْرٌ: هَرَمٌ / شکانی، به زانی، بوری دا.
 مَدْحُورٌ: مَغْلُوبٌ / شکاو، به زیو، بوردراو.
 دَحْرٌ: هَرَمٌ. تَهْزِيمٌ / شکاندن، به زاندن، بوردان.
 اِنْدَحَارٌ: هَزِيمَةٌ / شکان، به زین، تن شکان، بویخواردن.
 دَحْرَجٌ: تَدْحَرَجَ الشَّيْءُ: اِنْقَلَبَ عَلَى نَفْسِهِ / (تل، گل،
 خل، گلور، تلور، خلور) بوه وه.
 تَدْحَرَجٌ: دَحْرَجَةٌ / گل، تل، خل، گلور، تلور، خلور
 بونه وه.
 دُخْرُوجَةٌ: مَا يُدْحَرِجُهُ الْجَعْلُ / شو ترسه قوه لی که
 قالونچه تلی نه دا، خلینکه.
 دَحْسٌ:
 دَحْسٌ بَيْنَ الْقَوْمِ: اَفْسَدٌ / نازاوه و کچی لی نایه وه.
 - : مَلَأَ / پری کرد.
 - : يَدَةُ: اَدْخَلَهَا / دوستی تن خست، جنگی پیاکرد.
 دَحْسٌ: اَلْأَصْنَعُ: اَصَابَةُ الدَّاحُوسِ / موی لی مات.
 داحِسٌ. داحوس: وَرَمٌ حَارٌّ فِي طَرَفِ الْاَصْبَعِ / مو،
 دومه ل.
 - : عَقْدَةُ الْقَدَمِ / بزماره.
 دَحَضٌ:
 دَحَضٌ. اِدْحَضَ الْحُجَّةَ: اِبْطَلَهَا / به تالی
 کرده وه، به دروی خسته وه، بیانونی بری.
 - : عَنِ الْأَمْرِ: بَحَثٌ / لَبَّى كَوَلِيَّهْ، بوی گه پا.
 - : تَرْجُلُهُ: زَلَقْتُ / پیتی هه ل خلیسکا.
 - : اِدْحَضَ: بَطَلَ و زَالَ / به تال بوه وه، به دروکه وه وه.
 دَحَضٌ: تَقْنِيدٌ و اِبْطَالٌ / به تال کردنه وه، به دروخته وه.
 - : دَحَضَ: الْمَكَانَ الرِّزْلُ / خلیسک.
 لَا يَدْحَضُ: لَا يَنْقُضُ / ناگروپی، نه میتینه وه وه که خوی.
 مَدْحَضَةٌ: مَرْثَقَةٌ / خلیسکه.
 دَحْسٌ:
 دَحْسٌ الشَّيْءُ فِي الرَّمَادِ: دَسَّهُ / کردی به ژیز
 خوله میشه وه.
 دَحْسٌ: السَّمِينُ الْمَكْتَنُ / قهله وی نیک سمراو.

دَخَس: ورم فی حافر الدَّابَّة. مرض تعفن الظلف /
 دهردیکه له سَمی ولاحدا، سم گهنین، نارنگ، شه لکه.
 دَخَس: دلفین / دولفین.
 دخل: دخل: ضد خُرج / چوه ناوی، تیی چو، خوی پیاکرد،
 هاته کایه وه.
 - : حَلْ: ابتدا / دهستی پښ کرد، تن مهل چوه.
 - : فی: اخترق / سَمی، کونی کرد، پیاچو، پیا تپه پښ.
 - : علیه: زاره و واجهه / سهری دا، چوه لای.
 - : ضمن کذا: صار مع / چوه شه و کومه له وه، له کهل
 شه وانه دا بو.
 - : بلا استئذان: اِقتحم. تَطَلَّ / بن پرس خوی (پیاکرد،
 تن خست، تن مهل قولتان).
 - : الجمعية / بو به نه دام.
 - : علی زوجته / چوه لای ژنه کئی، چوه په رده وه.
 دَخَلَهُ الشَّكُّ اِرْتَاب / گومانی کرد، دلی پیس کرد.
 دَخَلَ: اَدْخَلَ: جعله یدخل / پیاکرد، خسته ناوی.
 - : - : دَسَ / تیی ناخن، تیی فریډا، تیی خست.
 - : - : سَمَعَ بالدخول / ریډا، ریډی بو کرد، کرډیه
 ژوره وه.
 - : صَحِب و قاد الی الداخل / پیښی کهوت، رسی
 نیشان دا
 دَخَلَ: فی الامور: ادخل نفسه فیها / خوی تن مهل
 قولتان.
 - : الشيء: دخل قليلاً قليلاً / ورده ورده یا کهم کهم
 پیاچو، چوه ناوی.
 دَخَلَ فی عقله: داخله الفُساد / تیک چو، هوشی نه ما،
 شیت بو.
 دَخَلَ: دخل بَعْضُهُ فی بعض / چو به ناویه کدا، ناوړا،
 ناوړکا، تن مهل کیش بو.
 - : بینهم: دَخَلَ: تَوَسَّط / کهوت به بینانه وه، ناوړی
 کردن.
 دَخُول: ضد خُروج / چونه ناو، چونه ژور، هاتنه کایه.
 - : اختراق: نَفوذ / پیاچون، پیا تپه پښ.
 دَخُولِيَّة: اجرة الدخول / کرډ یا مزی چونه ژور، ده رگانه.
 داخل: ضد خارج / نه چیتته ناو.
 - : الشيء: ضد خارج / ناو، ناوه وه، ناوه کئی.

من الداخل / له ناوه وه.
 داخلًا: نحو الداخل / بډ ناوه وه.
 داخلِي: ضد خارجي / ناوه کئی، ناوړی، له ناوړو دا.
 - : خصوصي / تایه تی.
 مَدْرَسَة داخِلِيَّة / قوتابخانه ی ناوړی.
 مُشَاغِبَات داخِلِيَّة / ناوړه ی ناوړی.
 وَزَارَة الداخِلِيَّة / وه زاره تی ناوړو، شالیاریتی ناوړی.
 وَزیر الداخِلِيَّة / وزیر ناوړو، شالیاری ناوړو.
 داخِلِيًّا: فی الداخل / له ناوړو دا.
 تَدَاخَلَ: تَدَخَّل: مُدَاخَلَة / دهست تن خستن.
 - : به یه کداچون، ناوړکان، تن مهل کیش بون.
 خاصِيَّة التَّدَاخُل / تیکه بون.
 خاصية عدم التداخل / تیکه نه بون.
 مُتَدَاخِل فی ما لا یعنیه / خوی له همو شت مهل
 نه سوئ، خوی تن مهل نه قولتینن.
 - : غلیظ مکتَز / تیک سمر او.
 - : به یه کاجو، تیکه و پینکه و.
 مَدَخَلَ: موضع الدخول / گوزر، راپه، شوین چونه نار.
 تَدَخَّل / خَوَّتَ مهل قولتان.
 دَخَلَتْ: لَيْلَة الدُّخْلَة. زفاف / پرده، شوی پرده، چونه
 پرده، شوی (زاوایی، بوکینی).
 دَخَلَ: رِيْبَة. شُك / گومان، ترس.
 - : دَخَلَ: فُساد العقل / تیک چون، شیتي.
 - : مَدَخُول: رِيح. اِيسْرَاد / دهست کهوت، بهر مه،
 ده رامت.
 ضَرْبَة الـ - / باجی دهست کهوت.
 دَخِيل: غَرِيب / نامو، دهره کئی، ناوه کئی.
 - : ضد اصیل / ناوه سن، ناکس، هرچی و په رچی.
 داء - : مرض باطني / دهردی ناوسک.
 دَخِيْلَك: من فضلك / تکیه، دهستم دامتیت.
 دَخِيلَة المِرَّة: باطِنُهُ و نِيَّتُهُ / هوش و را، شارراوه،
 مه بهست.
 - : الامر: سِرَّة / نهیتی.
 دَخَمَس: دَخَمَس: خَدَع / مهلی خه له تان، فیلی کرد، خه له تانی.
 دَخَمَسَة: خَدَاع / مهل خه له تان، فیل کردن، خه له تان.
 دخن:

دَخَنَ. اِدْخَنَ. اِ: اِذْخَنْتُ النَّارَ: خرج دُخانها / دوکەلی لێ
 مه‌لسا، ناگره‌که دوکەلی کرد.
 دَخِنَ. دَخَنَ الطَّعامُ: اصابهُ الدخان في حالة طهية /
 بۆنی دوکەلی گرت.
 - ت. - ت: اِذْخَنْتُ النَّارَ: هاج دُخانها / دوکەلی کرد.
 - خُلِقَ: ساء و فُسَدَ و خُبِنَ / خرابه‌ی کرد، ره‌فتاری
 تێک چو، ره‌وشت و خوی خراب بو.
 دَخِنَ. تَدَخَّنَ: صَيَّرَ الدخانُ يَعْلُوهُ / دوکە لاوی کرد،
 دوکە لێ دای پۆشی، دوکەلی گرت.
 - التَّبَغُ: جگره‌ی کێشا.
 دَخَنَ. دُخان: دُخان / دوکە.
 - - - : بُخار / مه‌لم.
 دُخان. دُخان: تَبَغ / توتن.
 دَخِنَ: فيه رائحة الدخان / بۆنی دوکەلی لێ دێ.
 ادخن. دَخْناء. داخِن. مُدَخِن. دَخْنان: مایه‌فِشا
 الدخان / دوکە لاوی، دوکە لێ دایه‌پۆشیوه.
 داخنة. مَدَخَنَ: ما يَخْرُجُ منه الدخان / دوکە لێ کێش.
 مَدَخَنَ. مَجْمَرَةٌ / ناگردان.
 دُخنة: لون الدُخان / دوکەلی، رهنگ دوکە.
 دَخاخني: بائع التبغ / توتن و جگره‌ فروش.
 - : عمل دُخان / دوکە لێ کردن، قانگ دان.
 مُدَخِّن: شراب السجائر / جگره‌ کێش.
 تدخين: شرب السجائر / جگره‌ کێشان.
 - : عمل دُخان / دوکە لێ کردن، قانگ دان.
 دَخَنَ: فساد / خرابه‌ و دل پێسی.
 دُخَن: نبات / هه‌رن، گاریس، گال.
 دد:
 دَدُ. دَدَنَ: لَهو و لَعِب / یاری و گه‌مه، لاقرتی.
 - : حِين / ماوه، کات.
 دَيِّنَ: الدَّابَّ و العادة / خو، راهاتن، نه‌ریت.
 در:
 نَر. اِسْتَدَّرَ الحليب و العرق و البول، كَثُرَ / نۆدیو.
 - ت الدنيا على نهلها: كثر خيرها / دنیا پێ خێرو
 خوشی بو، مه‌رزانی بو.
 - السراج: أضواء / شه‌وقی دایه‌وه، دره‌وشایه‌وه (چرا).
 - وجهه: حَسَنَ بعد العلة / رهنگ و روی (تێ که‌وت،
 کرایه‌وه).

- السوق: راجت و نفق متاعها / بازار گه‌رم بو.
 - الفرس: عدا شديدا / تاوی دا، دایه‌غار، مایه‌که‌ی
 ره‌تاند.
 نَر. دَرَّة. لَبَن / شیر.
 - - : كثرة اللبن / شیر نۆدی.
 دار. دَرور: كثرة اللبن / نازه‌لی شیر نۆد.
 مدرار: غزير السيلان / نۆدی لێ دێ.
 عَيْنَ - : تَدَّرُ بالدمع / جاوی به‌ فرمێسک.
 سماء - : تَدَّرُ بالمطر / باراناوی، ئاسمانی به‌ باران.
 دَرَّة. ضَرع / گوان.
 لله دَرَّة، دَرَّة. دَرَّة / مَرَحی / نافه‌رین، چاکی کرد.
 نَر. نَرَّة. جَوْهرة / گه‌مه‌ر.
 - - : لؤلؤة / مرواری.
 دَرَّة. بيفاء صغير / توتی بچوک.
 - : جَمَانة / مرواری.
 - يَتِيمَة / گه‌مه‌رو مرواری بێ هاوتا.
 نَرِي. مُضِيء / دره‌وشه‌ دار، به‌ شه‌وق، تیشکدار.
 كوكب - / نه‌سته‌ره‌ی دره‌وشه‌ دار.
 مُدِر للبول / میزه‌مین، میزی بێ هێنا.
 - للحليب / شیره‌ین.
 اِدْرا ر بُول / مین.
 - الحليب / شیردان.
 دراء:
 نَرَاء. دَفَع. صَدَّ / کێپایه‌وه، دوری خسته‌وه، له‌خوی
 دورخسته‌وه.
 نَرَاء. دَفَع / دورخسته‌وه.
 درينة: هَدَف / نیشانه، مه‌به‌ست، نیشان.
 - : ما يَسْتَحْرِهُ الصائد ليخضع الصيد / داهۆل،
 به‌ره‌ره‌ت، نێچیر خه‌له‌تێن.
 درپ:
 نَرَب. به. تَدَرَّبَ عليه: تَمَرَّن / مه‌شقی له‌سه‌ر کرد، پێی
 فێربو.
 - : تَدَرَّبَ بالشَّيْء و عليه: اِعْتَادَه / پێی راهات.
 نَرَب في الامر و عليه: تَمَرَّن و عَوَّد / مه‌شقی پێی کرد،
 فێزی کرد، رای هێنا.
 تدرب: تَمَرَّن / مه‌شق کردن، راهێنان، فێرکردن، رام
 کردن.

نُزِيه: مُعْمَرَن وخبرة/ راهاتويه تي و زانباري، فيرديون.
 مُدْرَب: مُتْدَرَب/ مُعْمَرَن/ راهاتو، فير، مه شق كردو.
 مُدْرَب: مُعْلَم/ مُرَوِّض/ مه شق كار، فيركار، راهينه.
 نَرَب: طريق/ رنگا، ريځو.
 - : طريق في الجبل/ ريگي نارشاخ.
 - : خارج الدار/ دهره وه، كولان.
 نرج:
 نَرَج: مُشَي/ رَوِي، تپه پري، پيشكوت.
 - : اِنْدَرَج القوم/ ماتو و اِنْقَرَضُوا/ مردن، نه مان،
 ناويان كوږيږووه، له ناوچون، فوټان.
 - : الامر/ اِنْتَشِر/ بلاويوه وه، بو به باو.
 - : الرئي/ اصبح دارجا/ بو به موده، بو به باو.
 - : نَرَج: طوي/ قه دي كرد، پېچايوه، لولي كرد.
 نَرَج: مَضَى لسبيله/ بهرې و شويڼي خويوه روي.
 - : تَدْرَج: صعد في المراتب/ پله پله سركه وت.
 نَرَج: قَسَمَ الى درجات/ بهش بهشي كرد.
 - : الى كذا: تحرك و صعد تدريجيا/ پله پله سركه وت.
 تَدْرَجَ الى كذا: تَقَدَّمَ شَيْئًا فَشَيْئًا/ پله پله سركه وت.
 نَرَجَ البناء: جعل له درجا/ پليكانه يا په يژه ي بؤكرد.
 اَنْرَجَ الشَّيْءَ في الشَّيْءِ: ادخله ضمن/ تن هه ل كيشي
 كرد.
 اِنْدَرَجَ في كذا: دَخَلَ/ تن هه ل كيش بو، تن كه وت، تپي
 چو.
 اِسْتَدْرَجَه: رَقَّاه بالتدريج/ به شينه ي پيشي خست و
 بهرزي كرده وه.
 - : خدعه/ هه لي خه له تان، خه له تاني.
 - : قَرَّيْهُ الى كذا/ لتي نزيك كرده وه.
 - : الى الاقرار بالحقيقة/ پتي دركان، لتي دهره يڼا.
 نَرَج: طريق/ ري، ريگه.
 - : السِّلْم/ پليكانه په يژه، قالدومه.
 اَنْرَاج (جمع درج). رجعت اَنْرَاجِي: اَي في الطريق
 الذي جئت منه/ بهرني خوما ماتم وه.
 نَرَجَة: رُثْبَة. منزلة/ پايه، پله ي كومه لايه تي، پله.
 - : طور. دُور/ قَوْنَاغ.
 - : علامة. رقم/ نيشانه، ژماره.
 - : مكان. صف/ پؤل، پله.
 - : المرقاة/ پله، پله په يژه.

- : في القياس/ پله، ۳۶۰/۱ بهش له چپوه ي گو.
 - : السير او التقدّم/ تينكيايي.
 - : اولي/ به كم، له هه موان باشتو.
 - : الحرارة/ پله ي (گرمايي، گرمي).
 - : الانجاد/ پله ي به ستن.
 - : الاتقاد/ پله ي كڼه.
 - : الغليان/ پله ي كولان.
 - : الانصهار/ پله ي (شل بونه وه، تواندنه وه).
 تَدْرَج. تَدْرَج/ پله پله، يه له دوي يه.
 تَدْرِجًا. بالتدريج: شَيْئًا فَشَيْئًا/ بهرې، به شينه ي، به
 پله، كم كم.
 مُدْرَج: مُقَسَّم الى درجات و اقسام/ پله پله، خانه خانه،
 تهلان تهلان.
 مُنْرَج: مذهب و مسلک/ ري باز.
 - : المطار/ نيشته.
 دَرَاَجَة: عَجَلَة/ پايسکل، پاسکيل، دوچه رخه، نسه په
 ناسينه.
 دَرَج. اَرَاَج (ذهب دمه دَرَج او اَرَاَج الرياح): هُوداً/ به
 فير، خوينه كه ي به فير و رويشت.
 - : طومار/ تومار، نوسراوي لوله كراو.
 دَارَج: مُتَدَاوِل/ نه وي له ناويه.
 - : مالوف/ باو، ناسراو.
 - : عادي/ ناسايي.
 - : على الرئي العالوف/ باو.
 طفل - : يَذْبُ/ گانگولکي شه کا، خريکه پي شه گري،
 پيره وکه (ساوا).
 نَرَج: جارور/ چاري ميژ، چه کمچه.
 دَرَاَج: طير/ سويکه
 درد:
 دَرَد: ذَهَبَت اَسْنَانُه/ دانه کاني نه مان.
 اَلْدَرْدُ. اَلْدَرْدُ اَسْنَانُه: اَنْهَبَهَا/ داني پتو نه هيشت.
 اَلْدَرْدُ. دَرْدَاء: اَهْتَم. لا اَسْنَان له/ بن دان، دم پوچه ل.
 دَرْدُ بيس: عَجُوز/ پير، په ك كه وتو، په رپوت، نه كه
 قوته له.
 - : داهية/ دانا، زقوزان.
 دَرْدَار: شَجَر/ داره رهش، ره شه دار، داربناو.
 دُرْدُور: دَوَامَة/ مزاج.

نردی: عکر/ نیشو، لیخن، شیلو.

نرږ:

نرږ: خاځ خیاطه مُتَنَزَّه/ چنی، بهرودی دروی، سفت

چنی.

نرږه: غُرږه/ ته قل، تیک.

نرږی: خیاط/ برگ دو.

تدریز: خیاطه/ درون، دونهوه، ته قل تن مهل دان.

نرس:

نرس: محی/ سربوه، کوژایوه.

- : بلی/ کون بو.

- : العلم او الکتاب: اقبل علیه یحفظه/ خویندی،

کوششی کرد.

نرږس: اِمحی/ سربوه، کوژایوه.

نرږس: ادرس: علم/ فیری کرد، وانهی ونوه.

نرږس: نروس: محو/ سربوه، کوژایوه.

- : (الجمع دروس): ما نتعلمه/ وانه.

- : دراسة: مطالعة او فحص/ خویندن، پشکنین،

فیریون، توژینهوه، لیکولینهوه.

- : دراس الحنطة: دَقها/ کوتان.

- : درس: مَنروس: الثوب البالی/ جله شپ، کونه.

مدرسة: مکان التعلیم/ قوتابخانه، فیرگه.

- : جامعة/ زانکو.

- : عالية او كلية/ کولج.

مُدرّس: مُعلّم/ ماموستا، فیرکار.

دراسة/ خویندن، کوشش، کولینهوه.

آلة الدراس: نورج/ جهنجر.

دراسة: ماكنه الدراس/ کومباين.

نرږس: برسیم مجفف/ گرزه، هلیس، گیشه، وینجهو

سپیه په و گژوگیای وشک کراوه.

درداس: کلب کبیر الراس/ سه گی که الله زل.

نرږ:

نرږ: سلخ/ گروی.

- : اِندرع العظم: اِنخلع/ له جی چو (نيسقان).

نرږ: ادرع الماء: اكل كل شيء قريب منه/ رایدا،

راپیچی دا.

نرږ: ادرع: ندرع: البس الدرع/ زږی پوښی.

نرږ: قميص من زرد الحديد/ زږی، قه لغان.

دارع: مُنرّع: علیه نرږ/ زږی پوښ.

مُدْرَعَة. دارعة/ زږی دار، زږی پوښ.

نرږ:

نرږ: جانب/ ته نیشو، لا.

نرږه: صَفق. اُحد مصرعی الباب او الشباك/ تال.

نرږ:

نرږه: تیرس من جلد/ سه لته، سه لتهی چهرم، زږی

چهرم.

دورق: ابريق کبیر/ مه سینهی دوو قولقی بن لوله.

- : قارورة/ که موله، تیان، که شکول، قاپ، گوم گومه.

نرږاق: من الاشجار/ چه قاله.

نرږاقن: صنف من الخوخ/ جوړیکه له قوخ.

نرږقی شکل/ چه قاله یی.

الغدة الدرقية/ چه قالو.

نرږ:

نرږک المطر: تتابع قطرة/ بی وچان باری.

دارک: تبع: لاحق/ شویڼی کهوت، بهدوایا ریځی.

ادرک الثمر: نضج/ پی که یشو، میوه که پی که یشو.

- : بلغ/ که یشو، کاتی خوږه تی.

- : علم/ زانی، پیڼی زانی، ههستی کرد، سه ری لی

دهر کرد، په پی برد.

- : فهم/ تن گهی، تن گه یشو.

- : لحق/ شویڼی کهوت.

- : نال/ دهستی کهوت.

- : الولد: ناهز البلوغ/ وا پی نه گا. له بلوق بونایه.

- : الشاب: بلغ سن الرشد/ پی که یشو، بلوق بو، بو به

هه رزه کار.

- : المعنى: فهمه/ زانی، ماناکه ی زانی، تنی گه یشو.

لا یدرک: بعيد المنال/ دهست ناکه وی.

استدرک: اُدارک الأمر: اصلحه/ پیڼه ی کرد، جی به جی

کرد، رایي کرد.

- : مافات: اُدارکه/ توله ی رابوردوی کرده وه، راستی

کرده وه.

- : علیه: حَصَره/ به ستیه وه، سنوری بق دانا.

اُدارک مافات: تلافاه/ توله ی رابوردوی کرده وه، راستی

کرده وه.

- : تلاحق/ شویڼی کهوت.

- الخطأ بالصواب: اِثْبَعَه/ راستی کرده‌وه.

نَرَك: اِحاق/ شوین که‌وتن.

- نَرَك: قَعَر. اقصى قَعَر الشیء/ بن، بنی بنه‌وه.

- الخفیر او الحارس: منطقة عمله/ ماوه و شوینی
نیش و نیشک گرتن.

اِنْرَک: بلوغ/ پی‌گه‌یشتن.

- : نِيل/ ده‌ست که‌وتن.

- : عقل/ موش، بیر، زرنگی.

- : فهم/ تن‌گه‌یشتن، سه‌رنی (ده‌رکردن، ده‌رچون)،

پی‌زاتین، پی‌ پی‌ بردن.

- : فضج/ پی‌گه‌ین.

- : سِنّ البلوغ/ مه‌رزه‌کاری.

- : بلوغ سِنّ الرشد/ گه‌یشتنه (ته‌مه‌نی، سَیْره‌ی)

مه‌رزه‌کاری.

اِسْتَرَک: اصلاح مافات/ راست کردنه‌وه، بینه‌کردن.

مُدْرَک: عاقل/ تن‌گه‌یشتو.

- : بالغ سِنّ الرشد/ مه‌رزه‌کار.

مُدْرَکات: الحواس/ هسته‌کانی مَرَوَة.

نِرم:

نِرم: ذهب استانه/ دانه‌کانی نه‌مان، که‌وتن.

نِرم: اظافیره/ قَلَمها/ نینوکی کرد، ریکی خست.

تَدْرِیم الاظافر: قَصْها و تسویتها/ نینوک کردن، رَیک

خستن.

اَنْرَم: اَنْرَد/ برِ دان، دم پوچه‌ل.

نِرن:

نِرن: اَنْرَن: اِشْخ/ پیس بو، چلکن بو، چلکی گرت.

اَنْرَنَتْ العاشیة: رَعَتْ الدَرین/ گیای ته‌پوشی‌داری

خوارد.

نِرن: تَدْرَن: تَعَجَّر/ گری‌باوی بو، گری گری بو.

نِرن: وِسْخ/ پیسی.

- : نَرَنَة: عُقْدَة. عُجْرَة/ گری، سه‌لک.

تَدْرَن: سَل/ نه‌خوشی سیل، ده‌رده‌باریکه.

مُتَدْرَن: مُتَعَجَّر/ گری گری.

نِرن: ما بلی من الحشیش/ گیاه له‌ده‌پی ته‌پوشی‌دار.

- : الثوب البالی/ جله‌شی.

نِری:

نِری الأمر و بالأمر: تَوَصَّل اِلی علمه/ فیزیو، زانی، پیی
زانی، ناگاداریو.

اَنْری الرجل بكذا: اعلمه به/ پیی وت، ناگاداری کرد،
فیزی کرد، تیی گه‌یاند.

- : اَعْلَم/ باشتی نه‌زانی.

داری: لاطف/ به تنگه‌وه هات، ناگای لی بو.

نِری: نِری/ شنه‌نی کرد، به بای (دا، کرد).

نِریة: عِلَم/ زانیاری، تیبینی، ری‌پن بردن، زاتین، پی‌ پی
بردن.

- : خبره/ پسپیزی، وه‌ستایی، کارامه‌یی.

دار بالأمر: عالم به/ نه‌زانی، ناگاداره.

مُدَارَة: مُلَاطَفَة/ به‌تنگه‌وه هاتن، ناگالی بون.

مِدْرَة: مِدْرَی: مشط/ شانه.

مِدْرَة: مِدْرَی/ شنه.

دس:

دَس: دَسَس: ادخل و اخفی/ ناخن، تیی ناخن، تیی
خست.

- : علیه: کاد له/ دای بۆ نایه‌وه.

- : الدسائس: دَبْر المکاید/ پیلانی گنیا.

- : او حَشَرْت اَنْفه فی الأمر: تَدَخَّل/ خوی تن‌ه‌ل قولتان.

اِنْدَس: اِنْدَقن/ نَیْزراو، داپوشرا، تن ناخرا، تن‌ه‌ل کیش
کرا.

- : فی کذا: تَدَخَّل/ خوی تن (خست، ه‌ل قولتان).

- : بینهم/ چوه ناویانه‌وه، خوی تن فیه دان.

دَسَّاس: مُدْبِر المکائد/ داونه‌ره‌وه، ناژاوه‌گنپ، پیلان گنپ.

- : حَيَّة رَمْلِيَة قَصِيْرَة/ کوله‌مار.

دَسَّاسَة: کَمَا/ دومه‌لان.

دَسَّیس: مَن ترسله لیا تیک بالأخبار/ گوئی ه‌ل خه‌ر،
سیخو، ه‌وال هین.

دَسَّیس: مکیده/ فیل، دای، پیلان، ناژاوه.

دست:

دَسْت: مَرَجَل کبیر/ قازان، مه‌نجه‌لی (زنجیره‌دار، ساوهر
کولان).

یا - : لَعْبَة تَسْتَخْدَم فیها احدى عظام الدجاج/
چه‌له‌مه‌شکینه.

دَسْتَة: اِثْنَا عَشْر/ ده‌سته، دوازده دانه.

دُسْتور: قانون او نظام اساسی/ یاسای بنچینه‌یی.

- : نظام الحكم / یاسای فرمان رهوایی.
- : إذن / رتدان.

دسر:

دَسَر: دَفَعَ و سَيَّر/ هانی دا، پائی پیوه نا، بردی به پیوه.

- : طَعَن/ بری، پیاکرد، لئی دا.

دَسار: مسمار/ بزمار.

دَوَسَر: زوان فی الحنطة/ مَرَد.

- : اسد/ شیر.

- : الجمل الضخم/ وشتری که ته.

دسم:

دَسَم: اَدَسَم القارورة: سَدَّهَا/ سهری نایوه، دای خست.

- الباب: اَغْلَقَهُ/ پیوهی دا، دای خست.

- : دَسِمَ المطر الارض: بَلَّهَا/ باران زهریه کهی ته پر کرد.

- : دَسِمَ دَسَمَ: سَوَدَ/ رهشی کرد.

دَسِمَ: كَثُرَ وَنَكَّه/ به زو چندی نقد بو.

دُسَمَة: دَسام: ما يُسَمَدُ بِهِ القارورة و نحوها/ سهر.

سهرقاب، دمهوانه، توپهوانه.

- : غُبْرَة اِلى السواد/ دیز، رهشباو.

دَسِمَ: سَواد/ رهشی.

- : ظلمه/ تاریکی.

دَسِمَ: اَدَسَمَ: كَثُرَ الدَسَمَ/ چهور.

دَسَمَ: وَدَكَ مِنْ لَحْمٍ أَوْ شَحْمٍ/ چهوری، دَقَن، به زو پیو.

دشن:

دَشَن الثوب: لبسه لاول مَرَّة/ بیه کهم جار له بهری کرد.

- : المكان: اِفْتَتَحَهُ/ کردیهوه.

تدشین: استعمال و افتتاح لاول مَرَّة/ بق به کهم جار

به کارمیتان و کردنهوه و تن چون.

داشین: جَدید/ تازه، نوی.

دَعُ (فی وَدَع) دعا. دُعَاء (فی دَعُو) دعاره (فی دَعِر)

دعامة (فی دَعَم)

دعب:

دَعَب: دَاعَب: لَاعَبَ و مَارَحَ/ یاری کرد، گالتهی کرد،

گه می کرد.

دَاعِب المرأة: لَاعِبها و غازلها/ یاری و دهست بازی

له گه ل کرد.

تَدَاعَبَ علیه: تَدَلَّلَ/ خزی به ناز فروشت، نازی به سهر کرد.

دَعِب دَاعِب: دَعَاب: مُحِبٌ لِلْهُو/ گالته چی.

مُدَاعِبَة: دُعَابَة: هَزَل. مَزاح/ گالته، گالته کردن، یاری،

دهست بازی.

دُعُب: لَعُوب/ فِتْلَ باز، ته له که باز.

- : الغلام الشاب البَصَّ/ گه نجی تَبَك سمرپاو.

دُعُوب: الضعيف القصير/ لاوای کورته بالا،

کوله سیه.

- : اَحْمَق/ كَيْل، گه مزه، بَلَح، گهلور، چه پوله.

- : مُحَنَّث/ نامهرد، ناپیاو.

- : نَمَل/ اسود/ میروله ره شه.

- : حَبَّة سوداء/ رهشکه.

لِيلَه - : لِيلَه سوء/ شوری ناخوش و شوم.

دُعِيل: بِيض الضفدع/ میله کی بوق.

- : مُدَقِيل: منحرف الصِّحَّة/ دهرده دار.

دُعِيل/ مهلمات.

لُعْبَة ال - / هَلَمَاتَيْن، موشین، تیلی به رانیه رین.

مُدُعِيل/ خربن، خربکه، خپ، خره.

دعر:

دَعَر: دَعِر: فَجَرَ/ خراپه و داوین پیسی کرد.

دَعَر: دَعَارَة: دَعَارَة: الخُبث و القسق و الفساد/

خراپه کردن، داوین پیسی.

دَعَارَة: دَعَارَة: سوء الخلق/ بین نابویی.

بیت ال - : ماخور/ ماله خراپ.

دَعِر: داعر: فاسق/ سوزانی، بین نابوی، داوین پیس.

دعس:

دَعَس: داس: دَعَسَ/ پیسی بیاننا، به سهریا دَقی، پانی

کردهوه.

دَعَس: اَثَر/ شوین، شوین پین.

دُعسوقه: اَبُو العید/ خالخالوکه.

دعک:

دَعَكَ: مَسَحَ و فَرَكَ و نَطَفَ/ پروانی، ته کانای، سپی.

- : الجلد: ذَلِكَ و مَسَدَ/ شیلای، دهستی پیا هینا.

دعم:

دَعَم الشيء: اسنده لِفْلَا یَعْمِل/ پال پشتی بو دانا،

کوله کهی دای بهر، وهستانی، رای گرت.

- : اعانه و قَوَاه/ پشتگیری کرد، یارمه تیدا.

- : صَدَمَ/ لیتی دا، پیاکتیشا.

إِدْعَم: اِستند على الدعامة/ به دار و ستاره، كوله كى له
به رايه.
دِعَاعَة. دَعَفَه. دِعَام: الخشب المنصوب للعريش/
كوله كه، پايه، دهسته ك، دير هگ، دار بهند.
- : سند/ پال پشت.
- القوم: سيدهم/ سرگرمه، گه رده پيار.
داعم/ لى دهر، پياكيشهر.
مَدْعوم/ لودراو، پياكيشراو.
دَعْموص: فرخ الضفدع و امثاله/ سرمى كوته.
دعا:
دعا: نادى/ بانگى كرد.
- الى: سَبَب/ بو به موى.
- الى وليمه: طلب لياكل عنده/ بانگى كرد، داوه تى بؤ
كرد.
- عليه: طلب له الشّر/ نزاى لى كرد، دوعاى لى كرد.
- له: طلب له الخير/ نزاى بؤ كرد، دوعاى خيرى بؤ كرد.
- فلانا و بفلان: سَعَاه به/ به ناويه و نه ناسراو بانگ كرا.
إِدْعَى الامر: رَعَم/ واى پيشان دا، واى وت.
- بكذا: تظاهر. تَصَنُّع/ خوى و نواند.
- عليه بكذا: اِتهمه/ گونا يا تاوان بارى كرد.
- عليه كذبا: اِفتري عليه/ به دهميه و نه هال بهست.
- الشيء اوبه: زعم انه له حقا او باطلا/ كردى به
هى خوى.
استدعى: صاح به. ارسل فى طلبه/ بانگى كرد، ناردى
به شويتنيا.
- : اِستلزم/ وا پتيويستى كرد.
- الإعجاب: استوجب/ جيتى سرسوپمان بو.
- الى المحكمة: استقدم. استحضر/ له دادگاه
بانگ كرا، داواكرا.
داعى: قاضى/ شكاتى كرد، سكالائى كرد.
- : حاجج/ بيانوى گرت، په لپى گرت.
ثداعى: آل الى السقوط/ خهريك بو بپوخى، بكهوى.
دَعْوَة. دَعْوَى: قَضِيَّة/ داوا، كيشه، خواست.
- : عَزْوَة/ بانگ كردن.
نشر ال - : دعايه/ پيو پاكانده.
دَعْوَى. اِدْعَاء. زعم. حُجَّة/ بيانو، داواكارى، په لپ.
دُعَاء: نداء/ نزا، لالانه و نه.

- : طلب/ داواكردن، داخوازى، بانگ كردن.
- : دَعْوَة بالبشر/ نزا لى كردن، نزاى خراب لى كردن،
توك.
داع. داعية: سبب. باعث/ هو، هاندهر.
إِدْعَاء: رَعَم/ وا پيشاندان، داواكارى.
- : حُجَّة/ بيانو گرتن، بيانو، په لپ.
- : اِظهار/ وا دهرخستن، پيشاندان.
- : شَكْوَى. ثَمَّة/ گونا يا تاوان باركردن.
- العلم/ خُوبه زانا (زان، زانين).
- المرض/ خُو نه خُو ش خستن.
دُعَايَة. دُعَاوَة: نشر الدَعْوَة/ پيوپاكانده، داكوكى،
چاووپاو، بارازپگرمى.
مَدْع. دَعْوَى: زاعم/ داواكار، رايپشان دهر.
- : رافع الدعوى/ شكات كرا.
- : مُطالِب/ داواكار، دادبهر، دادخواز.
مَدْعَى عليه مُطالِب/ داواكار.
- عليه: متهم/ تاوان له سر، تاوان باركراو.
- العام/ داواكارى گشتى.
- العلم/ خُوبه زانا زان.
مَدْعَاة: الداعية و السبب/ هو.
دغد:
دَغْدَغ: رَغْرَغ/ ختوكه دى دا.
- فلانا بكلمة: طعنه بها/ توانجى تى گرت، لاقرتى پتى
كرد، پلارى تى گرت.
دَغْدَغَة: رَغْرَغَة/ ختوكه.
مَدَغْدَغ: مطعون/ توانج تى گيراو.
دغر:
دَغَر: اِنْدَغَر عليه: هجم/ په لامارى دا، هه لمه تى برده سر.
- الرجل: ساء خلقه/ رهوشى خراب بو.
دَغَر: دَغَرَى: هُجُوم/ په لامار، هه لمه ت.
دَاغَر: الخبيث المفسد/ به دپه وشت، رسوا.
دغش:
دَغَش: دَخَل فى الظلام/ تاريك (داهات، دى كرد).
دَغَش. دَغَشَة. دَغِيشَة: ظلام/ تاريكى، تاريك داهاتن.
دغص:
دَغِص: اِمْتَلأ من الأكل او الغضب/ پريو، توبه بو، رقى
هه لسا، پيشى خوارده و نه.

ادْغَصْنَهُ: مَلَأَهُ غَيْضًا/ پری کرد، تورپی کرد، رقی
مه‌لسان.

دَغْصَان: غَضَبَان/ توره.

داغِضَةُ: اللَّحْمُ الْمَكْتَنِي/ تیک سمراوی، قه‌لوی
شیشمان.

- : صَابُونَةُ الرِّكْبَةِ/ کلاهوی نه‌رتو.

دغل:

دَغَل: دَخَلَ دُخُولَ الْمَرِيبِ/ به شپردی (تیی چو)
هات.

ادْغَلَتِ الارض: كَثُرَ دَغْلُهَا/ گزگیای قد بو.

ادغل به: خَانَهُ وِ اغْتَالِهِ/ ناپاکی له‌گه‌ل کردو کوشتی.

- به: وَشَى بِهِ/ بوختانی به‌ده‌مه‌وه (کرد، مه‌ل
به‌ست).

دَغَل: فُسَاد/ خرابه، ناپاکی، به‌دپه‌وشتی.

- : شَجَرٌ كَثِيرٌ مُلْتَفٍّ/ بیشه، چره، جه‌نگه‌ل.

- : حَشَائِشُ/ گزگیای.

دَغَل: داغَل: فاسِد/ ناپاک، به‌دپه‌وشت.

- : مُدْغَل: كَثِيرُ الشَّجَرِ/ بیشه‌لان، چره.

دغم:

دَغَم: ادْغَمَ: ادْغَمَ الشَّيْءَ فِى الشَّيْءِ: تَوَحَّدَ. اِنْضَمَّ/

به‌یه‌کانوسان، تیکه‌ل بو.

- - - الحَرْفُ: دَمَجَ/ پیته‌کان تیکه‌ل و پیته‌ل

کرد.

- : وَحَّدَ: ضَمَّ/ خستنیه پال یه‌ک، تیکه‌لی کردن.

- : ادغم: غَشَى/ لیتی کرد.

- : الإِنَاءُ: مَلَأَهُ/ پری کرد، لیوان لیوی کرد.

ادْغَمَ اللَّهُ فَلَانًا: سَوَّدَ وَجْهَهُ وَ ادَّهَلَهُ/ خوا روی ره‌ش کرد،

رسواى کرد.

ادغام: إدماج/ تیکه‌ل کردن، به‌یه‌کا کردن.

ادغم: اسود الأنف/ لوت ره‌ش.

- : يتكلم من قبل أنفه/ به‌لوت قسه نه‌کا.

دغ:

دَغ: مَشَى مَشْيًا خَفِيفًا/ له‌سه‌رخو رقی.

- : ادَّغَ الطَّائِرُ: حَرَّكَ جَنَاحَيْهِ/ بالی راه‌شان.

دَغَف: أسرع/ تاوی دا، خیرای کرد، په‌له‌ی کرد.

- : ضَرَبَ بِالْذِّفِّ/ له‌ده‌فی دا، ده‌فی لغ‌دا.

دَغ: دَغ: آتة طَرَبَ/ ده‌ف.

- : دَغَّة: جَنْبُ/ ته‌نیشت، لا، دیو.

دَغَتَا الطَّيْلُ أَوِ الرِّمِيلُ/ مه‌رو دیو، سه‌روین.

دَغَّةُ الْمَرْكَبِ: مَقْوَدُ/ سوکانی که‌شتی و به‌له‌م.

- : الْكِتَابُ: قِطَاعُ/ به‌رگ.

- : الْبَابُ أَوِ الشَّبَاكُ: دَرَقَةُ/ تان.

دفا:

دَفَا: ادْفَأَ: اسْتَحْنُ/ گرمی کرد.

دَفَى: دَفَوْهُ: تَسَحَّنُ/ گرم بو.

ادْفَأَ: تَدَفَأَ: اسْتَدَفَأَ/ تَسَحَّنُ/ خوی گرم کرده‌وه.

دَفَى: دَفَاعَةُ: نَقِیضُ حِدَّةِ الْبَرْدِ/ گرمی.

- : الْحَانِطُ: سِتْرَهُ/ په‌نا دیواری به‌رخورد، بار به‌ریزچه.

دَفَاء: كل يستدفأ به من الثياب وغيرها/ گرم که‌ر که‌ل

و په‌لی زستانه.

- : دَفَايَةُ: مَدْفَأُ/ گرم که‌ر، سوپا، سوپه.

تَدَفُّعَةُ: تَسْحِينُ/ گرم کردن.

ال - الْمَرْكَزِيَّةُ/ گرم کاری (ناومال، ناوخوی).

دَفَى: دَفَانُ: مُسْتَدْفِئُ/ گرم (بو، بوه، ی بوته‌وه).

دفت:

دفت: كِرَاسَةٌ/ ده‌فتار.

دفر:

دَفَر: دَفَعَهُ فِى صَدْرِهِ/ کیشتای به‌سنگیا، پالی پیوه‌نا.

دَفَر: خُبِثَتْ رَاحَتُهُ/ بوگه‌نی کرد.

- : ذَلَّ/ رساوبو.

دَفَر: زَفَر: خَبِثَتِ الرَّائِحَةُ/ بوگه‌ن، بونی ناخوش.

دَفَر: رَائِحَةُ خَبِیْثَةٍ: زَفَر/ بوگه‌نی، بونی ناخوش.

دَفَرَةٌ: مَالِجُ/ ماله.

دَفَرَان: غَزَعَرُ/ دره‌ختی عه‌ره‌ر.

دفع:

دَفَع: رَدَّى اِنْقَدَ/ دوری خسته‌وه، ده‌ستی پیوه‌نا، ده‌ری

کرد، گه‌رانی‌وه.

- : ضَدَّ جَذَبَ/ پالی نا، پالی پیوه‌نا.

- : اِلَى كَذَا: حَمَلَ عَلَى/ مانی دا، ناچاری کرد.

- : اِلَى: بَعَثَهُ عَلَى: ادْخَلَهُ فِى/ پیی کرد، تیه‌وی گلان،

توشی کرد.

- : اِلَى: اِضْطَرَّ/ ناچاربو.

- : الْقَوْلُ: اِبْطَلَهُ بِالْحُجَّةِ/ به‌دروی خسته‌وه.

- المال اليه وله: دَفْعُ الدِّينِ. اَدَى/ پاره‌ی دا، قهرزی دایه‌وه.

- دافع عنه الاذى: حَمَاهُ مِنْهُ/ پاراستی، به‌رگری بۆ کرد، له به‌لا پاراستی.

- : قاوم/ به‌ره‌ئسی کرد، به‌رگری کرد.

- عن الموضوع: رَحَلَ عَنْهُ/ به‌جیتی هیشته، کوچی کرد.

- الى مكان كذا: اِنْتَهَى اليه/ له‌وێ کوتایی هات، ته‌ت با بۆ ته‌وێ.

- دافع عنه: حامى/ پاراستی، بۆی پاراپیه‌وه، به‌رگری بۆ کرد.

- دافعه عن حقه: ماطله/ ده‌ستی پتیه‌ونا، ته‌مریق به‌ سبه‌ی پێ کرد.

- اِنْدَفَع فى الامر: باشر و اِشْتَقِلْ بغير رُوِيَّة و طيش/ کوژیانه (خۆی ته‌ن خست، ده‌ستی دایه)، ته‌مه‌ل چو.

- : شَرَعَ/ ده‌ستی پێ کرد به‌ گهرمی.

- تَدَفَّع السيل: فاض/ لێشاورى مه‌تا.

- تَدَفَّع القوم: دفع بعضهم بعضا/ پاله‌به‌ستویان کرد.

- دفع ضد رد/ نورخستنه‌وه، ده‌ست پتیه‌ونا، ده‌رکردن، ده‌ستی ده‌ستی.

- : ضد جذب/ پال نان، پال پتیه‌ونا.

- : اداء/ دان، دانوه.

- : مَاطِلَه/ ده‌ست پتیه‌ونا، ته‌مریق به‌ سبه‌ی پێ کردن.

- دَفْعَة: صَدَّة/ پال، پالێک.

- : دَفْعَة: المرة من دفع/ جار، جارێک.

- : قَسَط/ کهرتی قهر، قیست، ژهم.

- واحدة: دَفْعَة واحدة/ یه‌ک جار، یه‌ک که‌په‌ت، جارێک.

- دفاع: ضد هجوم/ به‌رگری.

- : مَدَافَعَة: محاماة/ پارێزه‌ری، به‌رگری.

- ال - العدنى/ به‌رگری میلی.

- وزارة ال - / وه‌زاره‌تی به‌رگری، شالیاریتی به‌رگری.

- محامى ال - / پارێزه‌ری به‌رگری.

- خط ال - / مه‌تی به‌رگری.

- دفاعى: ضد هجومى/ به‌رگریاری.

- مدفع: آلة حربية. آلة الدفع/ تۆپ.

- مدفعية: عساكر و متعلقات المدافع/ تۆپ چیتى، تۆپ خانه.

- دافع: صاد. راد/ نورخه‌روهه، ده‌ست پتیه‌ونه‌ر.

- : باعِث/ هۆ، هاندەر.

- : ضد جذب/ پال پتیه‌ونه‌ر.

- : المائدة. مُؤَد/ سه‌ر راست، پاره‌ ده‌روهه.

- قُوَّة دافعة/ مه‌زى پال پتیه‌ونه‌ر، هه‌روژم.

- اِنْدَفَاع: تَهَوُّر. عَدَم رَدِيَه/ کوژیانه، کردن به‌ گهرمی، مه‌ل مه‌ت، ته‌مه‌ل چو.

- مَدْفُوع: مُؤَدَى/ دراوه‌ته‌وه.

- مَدَافِع: ضد مهاجم/ به‌رگر.

- دَفَق:

- دَفَق: صَبَّ. سَكَبَ/ رژانی، رشتی، رۆی کرد.

- : تَدَفَّق: اِنْدَفَق: اِنْصَبَّ/ فيجقه‌ی کرد، ده‌ره‌په‌ری، مه‌ل قوئى، رژا.

- تَدَفَّق: دَفَق: اِنْدَفَق: اِنْصَبَاب، اِنْسَكَاب/ فيجقه‌کردن، ده‌ره‌په‌رین، مه‌ل قوئین.

- مَتَدَفَّق: مِنْهُمْ/ به‌خوێ، خوێ، لێشاور.

- دَفْعَة: دَفْعَة/ جار، جارێک.

- دَفَاق: سَيْلُ دَفَاق/ غَزِير/ لێشاور.

- اَدْفَق: سَيَّر اَدْفَق: سَرِيح/ خێرا، به‌گوێ، خوێ.

- دَفَل:

- دَفَل: دَفَلَى: نَبَات/ ژاله، رول.

- : قَطْرَان. زَفَت/ قه‌روژفت، قه‌تران.

- دَفَن:

- دَفَن: قَبْر. طَمَرَ/ ناشتی، کردی به‌ ژێر خۆله‌وه.

- : خَبَأ. اخفى/ شارديه‌وه.

- الحديث: كَتَمَهُ/ کردی به‌ ژێر لێوه‌وه، قسه‌كه‌ی ون کرد.

- تَدَفَّن. اِنْدَفَن: اِسْتَر و تَوَارَى/ نێژرا، خرايه‌ ژێر خاك، ون بو، نه‌ما.

- دَفَن: طَمَرَ/ ناشتن، کردن به‌ ژێر خاكه‌وه، به‌ خاك سپاردن.

- : اِخْفَاء/ شاردينه‌وه.

- دَفِن. مَدْفُون. مَطْمُون/ نێژلو، له‌ ژێر خۆلدايه.

- : خَفَى/ شاررواه.

- دافن الامر: باطنه/ ناو، ناوه‌كه‌ی، نه‌هێنه‌كه‌ی، ناوکه‌وك.

- مَدَفَن: جَبَانَة. مَقْبَرَة/ گورستان.

- دَق:

- دَق: ضد غَلَط/ ته‌نك بو، بارێك بو.

- : صَغُر/ ورد بو، بچوك بو.

دَقَّاق: الذى يدق البذور/ ساوهر كوت.
 - : الذى يُدَكُّ بها الارض. مُندَالَة/ زهوى كوت.
 دَقَّاقَه الباب/ دهرگا كوت، دهرسكى لئداتى دهرگا.
 دَقِّيق: رقيق. ضد سميك/ تهنك.
 - : ضد غليظ و خَشِن/ باريك.
 - : صَغِير جداً/ ورد، گهرد، ورديله، ورديلانه.
 - : طحين الحنطة و غيرها/ نارد.
 - : عَصِيب. حَرَج/ تهنك و جهلهم، تهنكاو.
 - : محكم/ قايم.
 - : مُدَقَّق فى اعماله/ وردكار.
 - : الامر القامض/ نهيتى و شارارواهى.

ابو- : فراشة/ په پوله.
 المعنى ال- : عَفِج/ ريخولوى باريك.
 دَقِيقَة: دَرَّة/ گهريله.

- من الوقت: ٦٠/١ من الساعة/ خولهك.
 دَقِيقَى: كاطحين/ وهك نارد، ناردين.
 مَدَق: مَدَقَه خشبية: دَقماق/ گلا كونك.
 مَدَقَة: يَد الجرن او الهادن/ دهرسكى دهرسكوان و دهنك، مشته.

- الحنطة/ ساوهر كوت.
 - : عَضُو التَّائِيث فى النبات/ كوتك، نيزك، گوتيزه له.
 مَدَقوق: مسحوق/ كوتراو، هارپاو، وردكارو.
 دَقِّيق/ پياچونه وه، وردبينيتى، كولينه وه، سهرنج لئدان.
 مَدَقَّق/ وردبين، سهرنج دهر.

دك:
 دَك: هَدَم و خَرَّب/ روخانى، رمانى، ويرانى كرد.
 - الارض: مَهْدَهَا/ چال و چوليه كانى پپر كرده وه، تهنكى كرد.

- الارض بالمندالة/ كوتايه وه.
 - كَبَس/ په ستايه وه، په ستاوتى.
 - البندقية و المدفع/ دايگرتنه وه.
 دَكَّك: خَلَط/ تتهكلى كرد به سهر يه كا.
 - السبروال: ادخل فى حجرته التَّكَّة/ بهنده خوينى تى هه كيشا.

دَك: هَدَم/ روخان، رمان، ويران بون.
 - الارض/ كوتانه وه، تهنك كردن.
 دَكَّة السبروال و غيرها: تَكَّة/ بهنده خوين.

- : سَحَق/ هاپى، كوتاي.
 - : الباب: طَرَقَه/ له دهرگاى دا.
 - : الجرس: قَرَعَه/ له زهنكى دا.
 - : العُنُق: قَطَعَه/ له ملى دا.
 - : المسمار/ داي كوتا.
 - : على آلة موسيقية: عَزَف/ زهنى.
 - : النبات: مَدَّ جُذْرًا/ رهگى دلكوتا.
 - : طَعَمَ بمصل الجدرى/ كوتاي، ناو له كوتا.
 - : على جلده: وَشَم/ خالى كوتا.
 - : على الشيء او بالشئ: وَقَعَه عليه او به/ پياكيشا، كيشاى به يهكا.

- : دَقَّق فى الحساب و غيره: استعمل الدقة/ وردبينى كرد.

دَقَّق: اَدَقَّ: دَقَّ ناعماً/ وردى كرد، هاپى.
 - : النظر: (معن النظر)/ تبيينى كرد، ديقه تى كرد، به وردى تى روانى، سهرنجى لئدا.
 - : فى عمله: عمل بدقه و إتقان/ به وردى و دلسوزانه كارى خوى كرد.

- : العمل: انعم النظر و تاكد منه/ پياچوه وه، لئى كولينه وه، سهرنجى دا.
 اِسْتَدَقَّ: صار دقيقاً/ وردبو، وردو خاش بو، بو به نارد.
 دَقَّ: سَخَن. سَحَق/ هارين.

- : طَرَق/ كوتان.
 - : قَرَع/ لئدان.
 - : وشم/ خال كوتان.
 - : تطعيم بمصل الجدرى/ كوتان، ناو له كوتان.
 دَقَّة: قَرَعَة. خَبِطَة/ تهنه يهك، لئداتيك.
 - : بَدَقَة: واحدة بواجدة/ يهك به يهك، پاك له پاك.
 - : قديمَة: رَجَعى/ كونه به رست، موديتلى كون.
 دَق: دَقِّيق: رقيق/ تهنك، باريك، ورد.
 حَمَى الدَّق: السخونة الرقيقة/ گهنه تا، سوكه تا، تاى ريرز خايهن.

دَقَّة: ضد غلظ/ تهنكى، باريكى.
 - : صَغُر/ بچوكى، وردى.
 - : تدقيق: إحكام/ توندوتولى، قايمى، وردى.
 - : غُمُوض/ نهيتى و شارارواهى.
 دَقَّة: دَقَّاق: مسحوق. تُراب/ والبيز، پودره، نقد ورد.

- : دكان. مقعد. مسطبة/ سه‌كو، تخت، كورسی دريژ.
 مَدَكُ الارض: مَدَالَة/ زهوی كوت.
 دكن:
 دَكْنُ: نُضْدُ و رُئْبُ/ رنكي خست، رازانديه‌وه.
 دَكْنُ: مال لونه الى السواد/ رهش داگرسا، ديزيو.
 - الثوب: اِنْسَخْ و اِغْبَرُ لونه/ پيس بو، ديز بو.
 دُكَان: حانوت/ دوكان.
 - : مَصْطَبَة/ سه‌كو، تخت، كورسی دريژ.
 دَكَّانِي: صاحب دكان/ دوكاندار.
 دَكْنُ اَدَكْنُ: دَكْنَة: لونه مائل الى السواد/ رهش بار، ديز.
 دل:
 دَلَّ عَلَى: اظهر/ نه‌وي گه‌ياند، ده‌ري خست.
 - : اَرُشِدُ/ پيشاني دا، رنن نيشان دا.
 - : قاد/ رابه‌ري كرد.
 - : تَدَلَّلُ: تَغَفُّجُ/ نازي كرد، خوي به ناز فروشت.
 اَدَّلَهُ: عَرَفَهُ/ فيتري كرد، رنن نيشان دا.
 دَلَّلَهُ: غَفَّجَهُ/ نازي‌دايه، لاواني‌وه.
 اِسْتَدَلَّ: طلب الارشاد/ هه‌والی پرسى، ويستی بزاني.
 - : اِسْتَنْتَجَ/ بۆ ده‌ركوت، رنن به‌ديتي كرد.
 - عليه: اَرُشِدُ/ پني و ترا، ناگادارگرا، رابه‌ري كرا.
 دليل: مَرُشِدُ/ ريه‌ري، رابه‌ري، رننمالي، شوين هه‌ل گر.
 - : بُرْهَان/ به‌لگه، سه‌لماندن.
 - : شاهد/ گه‌واه، شايهت.
 - : عِلَامَة/ نيشان، نيشانه.
 - : فهرست/ ناوه‌روك.
 - : كِتَاب يُسْتَرشد به/ په‌رتوكي (رابه‌ري، پښت).
 اقام الدليل: بُرْهَان/ سه‌لماندى، به‌لگه‌ي هينايه‌وه.
 اَدْلَة: اِثْبَاتَات/ به‌لگه، قه‌واله.
 دال: مَرُشِدُ/ رابه‌ري.
 دال عاي: مُشِير الى/ نه‌وه شگه‌يه‌رن.
 اِسْتَدْلَال: اِسْتِنْتَاخُ/ بۆ ده‌ركوتن، بۆ ساخ بونه‌وه، رنن
 به‌ديتي كردن.
 دَلَالَة: اِرْشَادُ/ رابه‌ري، رنن نوينى.
 - : بُرْهَان/ سه‌لماندن، به‌لگه، به‌لگه‌دارى.
 دَلال: غَفَّجُ/ ناز، چم و خم، نازونوز.
 مُدَلَّل: مُدَلِّعُ/ نازدار، لاوتنراو، نازنده.
 دِلَاله: عُمُولَة/ كرن، ده‌لالى، مز.

- : عمل الدَّال أو حِرْفَتِهِ/ ده‌لالى.
 - : دليل: مَزَاد/ هه‌راچ كردن.
 دَلال: وسيط. سمسار/ ده‌لال.
 دَلَّلَ الشَّيْءُ: دَلَّاهُ/ شوپى كرده‌وه، داي ميلا.
 - : رَأْسَهُ أو اعضاء جسمه: حَرَكْها فى المشي/ نه‌ي
 له‌رانوه، خوي رانه‌وشان.
 تَدَلَّلَ: تَدَلَّى/ شوپيونه‌وه.
 دَلَّلَهُ: شَيْء معلق/ شتيكي هه‌لواسراو يا شوپه‌وه‌بو.
 مُدَلَّل. مُدَلِّل: مُعَلِّقُ/ هه‌لواسراو، شوپه‌وه‌بو.
 دَلَّل. دَلُول: قُلْعُدُ كبير/ ژيشكى گه‌وره.
 دلپ:
 دُلْب: صِنَار/ چنار.
 دولاب: عَجَلَة/ چه‌رخ، پيچكه، ره‌ويه‌وه.
 - : خزانة/ دولاپ.
 - : آلة/ نامير، مه‌كيه.
 دلس:
 دَلَسَ: غَشَّ/ فيلى كرد، گزى كرد.
 دالَسَهُ: خَادَعَهُ/ هه‌لى خه‌ل تان، خه‌ل تانى، فيلى لى‌كرد.
 - : ظَلَمَهُ/ زورى لى‌كرد، به‌شى خوارد.
 تدليس: غَشَّ/ گزى، فيلى.
 دَلَسَ: خَدِيعَة/ هه‌ل خه‌ل تان، خه‌ل تاندن.
 دَلَسَ: ظَلَمَهُ/ زوردارى.
 دلخ:
 دَلَخَ: اَدْلَعَ لِسَانَهُ: اَخْرَجَهُ مِنْ فَمِهِ/ زمانى ده‌ره‌مينا.
 اِذْلَعَ لِسَانَهُ: خَرَجَ مِنْ فَمِهِ/ زمانى هاته‌ده‌رن.
 - : البَطْنُ: عَظْم و استرخى/ سكي داكه‌وت.
 - : السيف: انسل من غمده/ له‌كالان هاته‌ده‌ر
 (شمشير).
 دَلَخَ: دَلَّ/ نازي دايه.
 - : لَاعِب و لاطف/ يارى له‌گه‌ل كرد، ژيري كرد.
 مُدَلِّع: مُتَرَبِّى فى العِرْ و النِّعْمَة/ نازدار، به‌نازدارى
 به‌خيوكرا.
 - : فَاسِد التَّريِبة/ زورداروه به‌ده‌ميه‌وه، خراپ
 به‌خيوكرا.
 دَلَاعَة: الاسم من مُدَلِّعُ/ نازدار.
 دلف:

- دَلَفَ: مَشَى بِخَطْوٍ قَصِيرَةٍ / خَوَى بِهَكَيْشِ كَرْد،
لِهَسَرِخُو رَفَت.
- سَال / تَكَا، دَلَوَبِی كَرْد، نَاوَدَنی كَرْد.
دَلَفَن: دُخَس / دَوَلَفَن، مِشَسَسی.
- دَلَق: دَلَقَ السَّيْفَ مِنْ غَمْدِهِ: أَخْرَجَهُ / شَمَشَبَرِی لِه كَالَانِ دِه رَهْمَتِنَا.
- دَلَقَ: خُرُوجُ الشَّيْءِ مِنْ مَخْرَجِهِ سَرِيعًا / دِه رَه پَرِن، دِه رَجَن، فَجَوَق كَرْدَن.
- دَلَقَ: حَيَوَان / دِه لَه ك.
دَلَك: دَلَكَ: كَلَوَفَتی، پِرَوَانی، لَتَكی خَشَان، سَاوِیَه وَه، سَوِیَه وَه.
- مَسَدَ وَ مَرَحَ / شِلَای، دِه سَتی پِیَاهِتِنَا.
- وَجْهَهُ بِالطَّيِّبِ: طَلَاهُ / سَوَرَاوِ سِیَاوِی لِه خَوِی دَا، بَوِی لِه خَوِی دَا، خَوِی (رَازَانْدِه وَه، نَارِیشت دَا).
- هِ الدَّهْر: حَنَكُهُ وَ عِلْمُهُ / رَوَزْگَار نَاوَه سَوِی كَرْد.
- دَلَكَ: مَسَدَ / شِلَای، دِه سَتی پِیَاهِتِنَا، هِه نَوِی.
- تَدَلَكَ: دَلَكَ جَسَدَهُ عِنْدَ الْاِغْتِسَالِ / لَفَكی لِه خَوِی دَا، بِه لَفَكِ خَوِی شَت، كِیَسِی (كِیَشَا، لِه خَوِی دَا).
- تَدَلِك: دَلَكَ: مَسَاج / شِلَان، دِه سَت پِیَاهِتِنَان، كَلَوَفَتَن، لَتَكِ خَشَان، كِیَسِه كِیَشَان، سَاوِیَه وَه، سَوِیَه وَه، هِه نِن.
- دَلَم: دَلَمَ: اِسْتَدَ سَوَادَهُ / تَوْدِرَش بُو، رَه شِیَه كِی لِه وَه دَا نِه بُو.
- دَلَام: سَوَاد، اَسْوَد / رَه شِی، رَه ش.
- دَلَمَاء: اللَّيْلَةُ الْآخِرَةُ مِنَ الشَّهْرِ الْقَمَرِيِّ / تَارِكِه شَهْر، دَوَاشَه وَی مَانْگِی كَرْجِی.
- اَدَلَم: الطَّوِيلُ الْاَسْوَد / رَه شِی دَرِیژ.
- الْحَيَّةُ السَّوْدَاءُ / رَه شِی مَار.
- مِنَ الْاَلْوَانِ: اَدَمُ / تَارِك، دَرِیژ.
- دَلَهَم: اَسْوَد / رَه ش.
- مَطْلَم / تَارِك، تَارِك وَ نَوَتِه ك.
- دَلَا: دَلَا: اَدَلِ: عَلَقَ وَ اَرْسَلَ / شَوَرِی كَرْدِه وَه، رَای (هَيْطَت)، هَيْلَا.
- اَدَلِ فِیهِ: قَال عَنْهُ قَبِيحًا / نَاشِرِیْن بَاسِی كَرْد، خَرَابِ لَیْی دَوَا.
- بِحُجَّتِهِ: اَحْضَرَهَا وَ اَحْتَجَّ بِهَا / بِلَه كِی مِیْنَاپِه وَه، بِیَانَوِی مِیْنَاپِه وَه.
- بَرَايِه: بَيَّنَّه / رَای خَوِی دِه رَه پَرِی.
- بَشَاهِدَتِه: اَشْهَدَ / گِه وَاَمِ دَا، شَايَه تِی دَا.
- تَدَلَّى: تَعَلَّقَ وَ اِسْتَرْسَلَ / شَوَرِی پِه وَه، پِیَاهَاتِه خَوَارِی.
- مِنْ الْخَيْلِ: فَزَلَ / دَابَه زِی، هَاتِه خَوَارِی.
- مُدَلَّى: مُتَدَلَّى / شَوَرِی، شَوَرِی وَه وَه بُو.
- دَلَو: جَرْدَل / سَه تَل.
- دَلَايِه: قِلَادَه / مِلَوَانَكِه.
- دَالِی: عَنَبِ اَسْوَد / رَه شِی مِیْرِی (تَرِی).
- دَالِيَه: شَجَرُ الْكَرَمِ / مِیْر.
- دَم: دَمَ: دَمَمَ: طَلَى / تَتِی هَل سَو، سَوَاخِی دَا، بَوِی ی كَرْد.
- الْاَرْضُ: سَوَاها / تَه خَتِی كَرْد، پَرِی كَرْدِه وَه.
- دَمَ: دِمَام: طَلَاءُ / سَوَاغ، رَه نَگ، بَوِی.
- الْاَرْضُ: دَقْنَهَا وَ تَسْوِیْتُهَا / پِرَكِرْدِنَه وَه، تَه خَت كَرْدَن.
- دِمَامِ الْوَجْه: حُمْرَه / سَوَرُو سِیَاوِی.
- دَمِیم: قَبِیحُ الصُّورَةِ / نَاشِرِیْن.
- قَزَمَ / رِیوَه لَه، كُورَتِه بَنَه.
- دَمْدَمَ: تَمَثَّمَ بِغَضَبٍ / بَوَلَه بَوَلِی كَرْد، بَوَلَانِی، وَرَتِی هَات.
- دَمْدَمَه: تَمَثَّمَه بِغَضَبٍ / بَوَلَه، خَوَتِه، وَرَتِه.
- دَمَث: دَمَثَ: سَهْلَ خَلْقُهُ / رُوخُوش بُو، نِیَان بُو.
- دَمَثَ الْمَكَانَ: سَهْلَ وَ لَان / نَه رَم بُو.
- دَمَثَ: لَیْن / نَه رَمِی كَرْد، نَه رَم وَ شَلِی كَرْد.
- دَمَثَ: دَمَثَ: الْمَكَانُ اللَّيْنُ / شَوِیْتِی نَه رَم وَ شَلِی.
- الْاَخْلَاقُ: لَطِيفٌ / رَقِيقٌ / رُوخُوش، نِیَان، نَاسَك، بَه رَه وَشَت.
- دَمَاهَه: سُهُولَةُ الْخَلْقِ / رُوخُوشِی، نِیَانِی.
- دَمَج: دَمَجَ: اِنْدَمَجَ فِی كَذَا: دَخَلَ فِیهِ / چَوَه نَاوِیَه وَه، تِیَكِه لِی بُو، یَه كِی گَرَت.
- دَمَجَ: اِدْخَلَ / خَسْتِیَه نَاوِیَه وَه، تِیَكِه لِی كَرْد، كَرْدِی بِه نَاو یَه كَا.
- اَدَمَجَ الْحَبْلَ: اَجَادَ قَتْلَهُ / بَاشِی بَادَاپِه وَه.
- الشَّيْءُ فِی الشَّيْءِ: ضَمٌّ وَ حَدْ / تِیَكِه لِی كَرْدَن، كَرْدِنِی بِه نَاو یَه كَا.

إِدْمَجَ. إِدْمَجَ فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ فِيهِ/ چَوَه نَویسوه،
تَنَکَلَّى یُو.
دَمَجَ/ تَنَکَلَّى کَرْدَن، ثَاوِیْتَه.
مُدْمَجَ: مُحْکَم/ تَنَکَلَّى، پَتَو، کَوْن بِي، سَفَت.
مُدْمَجَ: مُتَّحِد/ تَنَکَلَّى، یَه کَ گَرَتُو، ثَاوِیْتَه.
إِنْدِمَاج: انْضِمَام وِ اتِّحَاد/ تَنَکَلَّى یُوْن، یَه کَ گَرَتَن، چَوَنه
نَاوِیَه، تَنَکَلَّى لَای.
دُمَاج: دُمَاج: مُحْکَم/ پَتَو، قَايِم، سَفَت.
دَامَج: لَیْلُ دَامَج: مُظْلِم/ تَارِک، شَهْوِی تَارِک، نَوْتَه ک.
دَمَر:
دَمَر: هَلْکَ/ فَهَوْتَا، پَه کِی کَهَوْت، وِیْرَان یُو، لَه نَاوِچُو.
دَمَر: خَرْبَ/ وِیْرَانِی کَرْد، کَاوَل کَرْد، خَاپُورِی کَرْد، رِمَانْدِی.
دَمَار: خَرَاب/ وِیْرَان یُوْن، کَاوَل یُوْن، وِیْرَانَه.
حَلَّ بِه اَل - / کَاوَل یُو، وِیْرَان یُو، فَهَوْتَا، لَه بَرِیچُو وه.
مُدْمَرَّة: سَفِیْنَة حَرِیْبَة/ کَه شَتِی وِیْرَان کَر.
تَدْمِیر: تَخْرِیب. هَدَم/ وِیْرَان کَرْدَن، کَاوَل کَرْدَن، پَه ک
خَسْتَن، لَه نَاوِیْرَدَن، بَه رِیَا کَرْدَن، تَه فَرِوَتُونَا کَرْدَن،
خَاپُور کَرْدَن، رِمَانْدَن.
دَمَس:
دَمَسَ الظَّلَام: اِشْتَدَّ سَوَادُهُ/ تَارِکِی کَرْد، بَر
بَه شَهْوَه زَه نَک.
- دَمَسَ: غَطَّى وِ دَفِن/ نَاشَتِی، شَارْدِی وه، دَا ی
پُوشِی، سَه رِی نَا ی وه.
- - النَّارُ: اِخْتَدَّ/ کَوْرَانِی وه.
- عَلَیْهِ السِّرُّ لَوِ الْخَبَرِ: کَتَمَهُ/ شَارْدِی وه، لَیْلِی شَارْدَه وه
(نَهَیْتِی).
دَمَسَ: تَدْمَسَ: تَلَطَّحَ/ پِیَس یُو، لَه کَه ی گَرَت، لَه کَاوِی یُو.
أَدْمَسَ: أَخْفَى/ شَارْدِی وه.
- : اَظْلَمَ/ تَارِکِی کَرْد، تَارِک (یُو، دَامَات).
دَمَسَ: دَمِيسَ: مَاطَطَى/ سَه رِی زَوَاه، دَاپُوشَرَاو.
دِمَاسَ: غِطَاءُ/ سَه رِقَاب، دَاپُوشَر، سَه رَه خَه ر.
دَامَسَ: شَدِید الظَّلَام/ تَارِک.
ظَلَامٌ - / زَقَر تَارِک، نَوْتَه ک.
لَیْلٌ - / شَهْوَه زَه نَک.
دِیمَاسَ: دِیمَاسَ: مَکَان مُظْلَم تَحْتَ الْاَرْضِ/ زَیْنْدَان.
- - : قَبْر/ گُورِی.
بِغْسَ: ثَرَابُ الْفُرْنِ/ زَیْلَه مَو.

فَوَل مُدْمَسَ/ پَاقَلَه ی کَوَلَو.
دَمَع:
دَمَعٌ. دَمَعَتِ الْعَيْنُ: سَالَ دَمْعُهَا/ چَاو فرمِیْسکی (تَنَی زَا)،
رَشَت).
- الْإِنَاءُ: اِمْتَلَا/ پَرِیُو، لَیْلِی رِزَا.
ادْمَعُ الْإِنَاءُ: مَلَأَهُ حَتَّى یَغْفِیضَ/ پَرِی کَرْد، لَیْوَان لَیْوِی
کَرْد، سَه رِی کَرْد.
دَمَعٌ: مَاءُ الْعَيْنِ/ فرمِیْسک، ثَاوِی چَاو.
دَمْعَةٌ: غَبْرَةٌ/ مَه نَسک.
- : مُفَرَّدُ الدَّمْعِ/ فرمِیْسک.
- الْکَرَمُ: الْخُمْرَةُ/ شَهْرَاب.
دُمُوعُ الرِّیَاءِ: دُمُوعُ التَّمَاسِیحِ/ فرمِیْسکی دَرُو، فرمِیْسکی
رِیَا یِی.
دَامَعٌ: اُدْیَ، تَه ی، ثَاوِی لَی نَه تَکَن، پَارَاو.
دَمِيعٌ: دَمَاعٌ. دَمُوعٌ: سَرِیعُ الْبِکَاةِ اَوْ کَثِیرُ الدَّمْعِ/
گَرِیْنَزُک، فرمِیْسکَه کَه ی لَه سَه رِی یِی.
مَدْمَعٌ: الْعُدَّةُ الدَّمْعِیَّةُ/ فرمِیْسکَه لَو.
دَمِغ:
دَمِغٌ: وَسَمٌ/ مَوْرِی کَرْد.
دِمَاغٌ: دَمِغٌ اَوْ عَقْلٌ/ دَه مَاج، مَرِخ، سَه ر.
دَمِغُ:
دَمِغٌ: اِلْدَمِغُ: دَخَلَ بِغِیرِ اِذْنٍ/ خَوِی (پِیَا کَرْد، تَن خَسْت).
- : اَدْمَقَ الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: اَدْخَلَهُ/ پِیَا کَرْد، تَن هَلَن
کَتِشِی کَرْد.
مَدْمَقٌ: مَدْخَلٌ/ دَه رِگَا.
دَمَقٌ: ثَلَجٌ مَعَ الرِّیْحِ/ وه یَشُومَه، بَاوِی هَفَر پِیْکَه وه، زَیْرَان.
دَمَل:
دَمَلُ الْاَرْضِ: سَمَدٌ/ پَه یِیْنِی (دَا، پِیُو ه کَرْد، کَرْد).
- : دَمَلٌ بَیْنَهُمْ: اَصْلَحَ/ رِیْکِی خَسْتَن، پِیْکِی هِیْتَان.
- الدَّمَلُ: اِیْرَاهُ/ چَاکِی کَرْدَه وه.
دَمَلٌ: اَنْدَمَلٌ. اَنْدَمَلُ الْجَرَحِ/ چَاک بُو ه وه، سَارِیْزِیُو ه وه.
دَمَلٌ: دَمَلٌ: خُرَاجٌ/ دَوْمَل.
- صَغِيرٌ: بَثْرَةٌ/ زَیْکَه، پِیْزِکَه.
عَرَقٌ اَل - / پُورِک.
مُدْمَلٌ: مُلْتَمٌ/ سَارِیْزِی.
دَمَالٌ: سَمَادٌ/ پَه یِیْن.
دَمْلُجٌ: سَوَارُ الذَّرَاعِ اَوْ الْقَدَمِ/ بَازِی بَه نَد، پَاوَانَه، حَجَل.

دمن:

دَمَنْ: سَمَدُ / په پيښی (دا) كرد، پټوه كړد.

اَدَمَنْ عَلَي: اداوه / خوی پټوه كړت، كړدی به خو، سهری تې كړد.

دَمِنْ: دمان / په پيښ، سنځير، ريځ، سهبرگه.

إِدَمَان: مُلَاوَمَة / خو پټوه كړتن، سهرتی كړدن.

مَدَمِنْ كَذَا: مُتَعَكِّف / هميشه كار.

- خمر / هميشه خور.

- تدخين / هميشه كيش.

دَمِي:

دَمِي الْجَرَحُ: خَرَجَ مِنْهُ الدَّمُ / خو پټی لټهات.

دَمِي: ادمی الجرح: اخرج منه الدم / خو پټی لی مینا.

دَم: سائل الحياة / خو پټ.

فَقْرٌ اِلَ - / خو پټی كه می.

سَفَكَ اِلَ - / خو پټی (رشتن) كړدن.

مَصْرُوفٌ اِلَ - / خو پټیڼگه.

نَزَلَ اِلَ - / خو پټی (په ريوڼ، پڅان).

تَقَيَّءٌ اِلَ - / خو پټی ه ل مینانه وه.

وَلِيَ اِلَ - / خو پټیڼه خو پټی.

غَارَقَ فِي اِلَ - / خه لټانی خو پټیڼه.

مِنْ - واحد / يَكْ خَوَيْتَ، خَزَمَ، خَوَيْش.

إِتِّصَالَ - : قَرَابَة / خزمایه تی، خو پټیڼایه تی، كه سایه تی.

دَمَوِي: مَلَطَخَ بِالْأَمِّ / خو پټیڼای، خو پټیڼی.

دَامِي: الَّذِي يَسِيلُ مِنْهُ الدَّمُ / خو پټی لی دی.

مُدَمِي: عَلَيْهِ الدَّمُ / خو پټیڼای، خو پټی پټوه به.

دُمِيَة: صَوْرَة مَلُونَة / وټنه رهنكاره ننگ، تابگړ.

- : عَرُوسَة / بوكه شوشه، وه ويله.

- : صَنْم / په يگړه، بت.

دن:

دَنْ: دَنْ: طَنْ / گيزه ی هات، ويزه ی هات.

دَنْ: دَنْ: طَنْ / گيزه، گيزه گيز، ويزه.

- : وعاء كالبرميل / ننگ، مهركانه.

دَنَان: مِنْ الْإِدْغَالِ / كلکه، داپوچان.

دنا:

دَنَاءً: دَنَاءُ: كَانَ ذَلِيلًا وَخَسِيمًا / سوک ورسوايو،

گومرايو.

دَنَاءَة: خَسَة. دَنَاءَة / سوکی، رسوايی، گومرايی.

- النوع او الصنف او المرتبة / خرابی بین که لکی (شت

و مه کی خراب).

دَنِيَة: خَسِيْس. سَافِل / سوک، رسوا، گومرا، بین نابړو.

- النوع او الصنف: رَدِيَة / بابهت و جوری بین که لك.

دند:

دَنْدَل: دَلَا / شوی كړده وه.

مُدَنْدَل: مُدَلِّي / شوی، خواره وه بو.

دندن: طَنْ / گيزه ی هات، ويزه ی هات.

- الْمُغْنَى: غَنَى بِصَوْتٍ مُنْخَفِضٍ / له به رخزيه وه نه ی

وت.

دندر:

دَنْدَرُ النَّقُودِ: ضَرَبَهَا / دروستی كړد، سكی لټدا (دراو).

دينار: نَقْد رومي و عربی قديم / دينار.

- : فِي وَرَقِ اللَّعْبِ / دينار.

دندانير (جمع دينار): نَرَاهِم / دراو، پاره.

دنس:

دَنْس: دَنْس: اِنْسَخ / پيس بو، گلاو بو.

دَنْس: نَجَس / پيسی كړد، گلاوی كړد.

- الْعَرَضُ: لَطَخَ بِمَكْرُوهِ / نابړی برد، شكاني.

- شَيْئًا مُقْدَسًا / گلاوی كړد.

دَنْس: قَذَلَة / پيسی، چه پلي، گلاوی.

بَلَا - : طَاهِر / پاك، خاوین.

دَنْس: قَبْر / پيس، چه پل، نابړخت، گلاو.

تَدْنِيْس: تَلَوِيْث / پيس كړدن.

- الْعَرَضُ: هَتَكَ. فَضِيْحَة / نابړيردن.

- الْأَشْيَاءُ الْمُقَدَّسَة: تَنْجِيْس / گلاو كړدن.

دنف:

دَنْف: اَدْنَفُ الْمَرِيضُ: ثَقُلَ مَرَضُهُ. دَنَا الْمَوْتَ / لیس

پيس كړد، دهرده كه ی قورس كړد، له مردن نزيك پوټه وه.

- : ت الشَّمْسُ: دَنْتُ لِلْغُرُوبِ / خريکی ناوايوڼه.

- الْأَمْرُ: دَنَا / نزيك پوه وه.

دَنْف: الْمَرَضُ الثَّقِيلُ الْمَلْازِمُ / دهوردی قورس، دهرد،

نه خوځی دريځايڼ.

- : دَنْف: مَنْ لَازِمُهُ الْعَرَضُ / دهرده دار.

دنف:

دَنْقُ الْوَجْهِ: ضَعَفَ مِنْ هَمٍّ أَوْ مَرَضٍ / زهړيو لاواز بو،

رهنگی مه لږله پي، رهنگی به پوهه وه نما.

- دَنَقْ: کان شحیحا/ رُزْد بو، پیسکه بو.

- للرجل: مات/ مرد.

- للموت: قُرْب منه/ گیانی نډه، هاته سر مردن.

- ت الشمس: دَنَت للمغيب/ خه ریکی ټاوبونه.

- دَنَق: مات من البرد/ له سرمانا مرد، رهق بوهوه.

- دانق: احمق/ گټل، کړ، کهودن.

دنا:

دنا. ادنی. ادنی له و منه و الیه: قُرْب. تَقَرَّب/ لږی

نژیک بوهوه، توخنی کوه.

دنی. دانی ادنی: قُرْب/ نژیکی خستوه.

شدنی. شدانی: دنی قلیلا قلیلا/ هاته پیښه وه،

ورده ورده نژیک بوهوه.

لایدانی: لایق تر/ توخنی ټاکوئی، نژیکی نابیته وه.

دنی: صار دنیا/ سوک و رساوبو، ترې بو.

دنو. دناوة: قُرْب/ نژیکی.

ادنی: ضد القسی/ نژیک، ثم په پ.

- من: اخط/ لهو که متر، که متر.

الحد الادنی: ضد الأقصى/ که مترین، به لای که میه وه.

انداه: فیما یلی/ له خواره وه.

دنی. دان: قریب/ نژیک.

- دنی: سافل/ سوک، رسوا، ناپیاو، ترې، خوږی.

دناوة. دناية. دناة: خسة/ سوکی، رسوا، ترې.

- قراية: خزمایه تی.

دنيا: عالم/ جیهان، گیتی.

- ضد قصوی/ که مترین، ثم په پری.

ال - الارض. الكرة الارضية/ زهوی، گوی زهوی،

جیهان.

اقام ال - و اقمعا: قلب الدنيا/ کردی به (روژی خوی،

هرا، فهرته نه).

دخل ال - تزوج/ ژنی مینا.

دنیوی. دنیاوی: عالمی/ جیهانی، نه و که سہی بیر له

دواړو ټاکا ته وه.

- - - : زمانی/ کاتی، کوپی رُزْد، هل په رست.

دهر:

دَمَر القوم و بالقوم امرٌ مکروه: نزل بهم/ لیان قوما،

توش به لاو ناخوشی بون.

دَهْوَر: وقع/ خستی، قلبی کرده وه، روخانی.

تَدَهْوَر: وقع فی مهواة/ کهوت، قلب بوهوه، روخا،

نوخوستی مینا.

تَدَهْوَر: وقوع. سقوط/ کهوتن، روخاندن، نوخوستی

مینان، قلب بونه وه.

دَهْر: النازلة/ لوقه ومان، به لای لابل.

- : زمان طویل/ دهم، کات، همیشہ یی، رُزْدگار.

- الانسان: مُدَّة حیاته/ ته من، ماوهی ژيان.

الی - الداهرين: الی ابد الابدین/ هه تاهه تا.

بنات ال - : الشدايد/ ته نگانه.

تصاريف ال - : تقلباته/ مه لاس و کهوتی زه مانه.

دَهْر: طاعن فی السن/ به سالجو، ته من درېژ.

دَهْر المذهب: طبیعی. مُلحد/ به گومان، بې باوه ی.

- : زمانی/ کوپی رُزْد، کاتی، هل په رست.

دَهْس:

دَهْس: داس. دَعْس/ پانی کرده وه، پټی پيانا، به ساریا

رُزْد، پلېشانیه وه.

دَهْش:

دَهْش. دَهْش: تَحْيِر/ سرسام بو، ساری سورما، واقعی

وپما.

دَهْش. اندهش: صَيْرَة مدهوشا/ ساری سورمان، واقعی

وپمان.

دَهْشَة: دَهول. حيرة/ سرسوپمان، واق وپمان.

مُدَهْش: مُذهِل. مُخَيِّر/ سرسوپمین.

مَدَهْوَش. مُدَهْش. دَهْش: مُذهِل. مُخَيِّر/

سرسوپماو، واق وپماو، سراسیمه.

دهق:

دَهَق: صَبَّ. اهرغ/ رُژانسی، رُژي کرد، تی کرد، به تالی

کرده وه.

- ادهق: مَلأ للحاقة/ پپی کرد، لیوان لیوی کرد.

- : کَسَمَر و قطع/ شکانی، وردی کرد.

دهاق: مملوء للحاقة/ پپی، لیوان لیو.

دَهَق: آلة التعذيب/ نامیری سزا.

دهل:

دَهْلِيل: ممشی طویل/ راپه، دالان.

إبن - (الداهالین لقیط/ دوزلوه.

دهم:

دَهْم: قاجا/ (له پړ) کوت و پړ (دهرکوت، په یابو،
 هات...)
 دَهْم: سَوْد/ ره شی کرد.
 دُهْمَة: سَواد/ ره شی.
 ادهم: اسود/ ره شی.
 دهن:
 دَهْن: طلی بلون/ بڼه یی کرد، رهنګی کرد.
 - : دَهْن: طلی بدهن/ چه وړی کرد، زښتی تن مه لسو،
 مه نی.
 - : بَل/ تهری کرد.
 - : داهن: مُلِق/ مه رایې کرد، ماستوای کرد، لاواندیه وه،
 مامحه مه یی کرد.
 دَهْن: دَهْن: طلی بالدهن/ چه وړو، زښاوی بو.
 دُهْن الشیء: زیته/ زتن.
 - : اللحم: شحمه/ به ز، پیو، چه وړی.
 دهنی: به دهن او کالدهن/ چه وړ، زښاوی.
 - : شحمی/ پیواوی، پیوی.
 غُدَة دهنیه/ چه وړه لو.
 دهان: مایدهن به/ زتن، چه وړی.
 - : طلاء مُلُون/ بڼه یی.
 - : مُرَوَّخ/ مه لخم، زښی (تن مه ل سون، پښ مه نون).
 دَهْن: صَبَاغ/ بڼه یی چی.
 - : یانغ الدهن/ زتن فرخ.
 مُدَهْن: به ماده زوئیه/ چه وړ.
 - : سمن/ قه لو.
 دَهْن: چه وړکردن، مه نښ.
 مُداهن: مُتَمَلِّق/ مه رایې کړ، ماستاوکړ، قوزکړش.
 مُداهنه: مُتَمَلِّق/ مه رایې کردن، ماستاو کردن، لاواندیه وه.
 دهی:
 دَهی: اصاب بداهیه/ توشی کاره سات بو، توشی
 به لا بو.
 دَهی: تَصَرَّف بدهاء/ داناو ژیرانه کردکاری کرد.
 دهاء: جَوْدَة الراي/ دانایی، ژیری، زیره کی، بلیه شی.
 - : اِحْتِیال/ فیل کردن، فیل بازی، ته له که بازی.
 داهیه: مُصِیْبَة/ به لا، کاره سات، چورتم، گڼزی زڼگار.
 - : دام. ذو دهاء/ واسع الحيلة/ داناء، ژیر، زیره ک،
 زڼدزان، بلیه مت.

- . - . - : مَكَار/ فیل باز، ته له که باز.
 دواء (فی دوی) دوار (فی دور) دواة (فی دوی).
 داء:
 داء: مَرَض/ نه خوښ کوه.
 داء: مُدِی. دِیء: مَرِیض/ نه خوښ، دهرده دار.
 داء: مَرَض/ نه خوښی.
 - : الذئب: الجوع/ برسیتی، چټوکی، چاو (برسیتی،
 چټوکی).
 داخ:
 داخ: ذَل و خَضَع/ ملی که چ کرد، خوی دا به دهسته وه.
 - : الرجل: اصباة الدولر/ گڼزی خوار، گڼزیو، وپیو،
 تاس بریده وه، سهره خولتی توش بو، حوّل بو.
 - : الرجل: اُغْمِی علیه/ بورایه وه، له هوش خوی چو.
 دَوَّخ. دَبَّخ: داخ السیلا: قَهْرَهَا و استولی علی اهله/ داگری کرد، زال بو، دای مرکانه وه.
 - : الرجل: اُخْضَعَة/ ملی پښ که چ کرد، زال بو به سهریا.
 - : الراس: ادره/ گڼزی کرد، وپی کرد.
 دَوَّخَة: دوار الراس/ سهره گڼزه، گڼزخواردن، وپی، تاس
 بردنه وه، سهره خوئی.
 دایخ: مائد/ گڼز، وپی، حوّل.
 داد:
 داد: دَوَّد: صار فیه الدود/ کرمی مه ل هینا، کرمی تن دا.
 دودة (مفرد الدود)/ کرم.
 - : الحریر و القَر/ کرمی ناوړېشم.
 - : الشریط او الوحیة/ کرمی کلاقی.
 - : العلق: عِلَقَة/ زهر.
 - : الارض: کل خزک.
 دودی: کالدود/ له شپوهی کرم دایه.
 الزائدة الدودية: مَصْران الاعور/ ریخوله کوئیه.
 مُدَوَّد. مَدَوَّد. به دود. فُخْرَة الدود/ کرمی، کرمای،
 کرم، کرمی مه ل هیناوه، کرمی تن داوه.
 دار:
 دار: تَحَرَّک علی محوره/ خولایه وه، سوپایه وه.
 - : تَحَوَّل/ وهرچه رخا.
 - : تَجَوَّل/ تَنَقَّل/ که شتی کرد، که را، که پانی کرد.
 - : سَرى/ به ده وریا (که را، سوپایه وه).
 - : تَکَرَّر/ دویاره بو وه.

- عليه. دار الدهر: إنقلب/ وەرگه‌پا، هه‌ل گه‌پایه‌وه (رۆژگار).
- الراس: داخ/ گێژی خوارد، وپیو، گێژیو.
- مع الزمن: سایر الظروف/ له‌گه‌ل کاتدا رۆی.
- عليه: إنقلب/ به‌سهریا هه‌ل گه‌پایه‌وه.
- باله‌ الی و من: التفت/ ناگاداری کرد، ناگاداریو له‌.
- فی الشوارع لیبیع/ کۆل گێژی کرد، سوپایه‌وه.
- شغل/ نیشی پێ کرد، خستیه‌ گه‌پ، خولانیه‌وه.
- دور: جعل مدورا/ او مستدیرا/ خپی کرد، گژوله‌ی کرد.
- ادار: جعله‌ یدور/ خولانیه‌وه، سوپایه‌وه.
- - قلب: عکس/ هه‌لی گێزییه‌وه، شه‌م دیو شه‌و
- دیو کرد، سه‌روژێری کرد.
- - إلتجأ او مركز الشيء: حولة/ وه‌ری گێژا.
- الراس: دوخ/ گێژی کرد، سه‌ره‌خولی توش کرد،
- وپی کرد.
- - عن: أبعد نوری خسته‌وه.
- العمل: اشرف. شغل/ بردی به‌رپوه، سه‌ره‌وکاری
- کرد (نیش).
- - حرك/ خستیه‌ (کار، گه‌پ)، هه‌لی سوپان.
- داور. دار مع/ له‌گه‌لی خولایه‌وه.
- - حول من الی/ تاوتویی کرد، له‌م کوبیه‌ نه‌وه‌وه.
- - خاتلة/ ده‌وو خولی دا، مه‌رابی کرد.
- استدار. تدور. صار مدورا/ خپو، گژوله‌ بو، توپه‌ل بو،
- بو به‌ (گژوله‌، توپه‌ل).
- دار: بیت/ مال، خانو.
- الآثار: متحف/ موزه‌خانه.
- البقاء: الآخرة/ نه‌وه‌ دنیا.
- التمثيل: مسرح/ شاتو.
- السلام: بغداد/ شاری به‌غدا.
- صيني: قرفة/ دارچینی.
- الفناء: الدنيا/ شه‌مه‌ دنیا.
- القضاء: محكمة/ دادگا.
- القمر: هالته/ خه‌رمانه‌ی مانگ.
- المعلمين/ مالی ماموستایان.
- داور: متحرك فی دائرته/ نه‌خولیته‌وه، نه‌سوپیته‌وه.
- يشتغل/ نیش نه‌کا، کار نه‌کا.
- مستدير/ خپ.
- : سائر او متداول/ له‌ناودایه‌، به‌کار (نیشی)،
- نه‌هینێ.
- : متكرر/ دیواره‌ نه‌هینته‌وه.
- دائرة هندسية/ بازنه‌.
- : حلقة/ بازنه‌، نه‌قه‌، ناخه‌، جفن، چه‌مه‌ره‌.
- : منطقة/ ناوچه‌، مه‌رم.
- : حكومية/ به‌رپوه‌به‌رایه‌تی، فه‌رمانگه‌.
- داوری: مستدير/ خپ، چه‌میری.
- دور: مرة/ جار، كه‌په‌ت.
- : فرصة/ مه‌ل.
- : وقت/ کات، ماوه‌، ده‌م، سات.
- من منزل: طابق/ قات، نه‌زم.
- بالدور: مئابة/ به‌توره‌.
- دورة: لغة/ خول، سور، خولیک، سوپک.
- : جولة سباق/ کایه‌.
- المياه: مطهرة/ ناوده‌ست.
- ال- الدموية/ سوپانی خوین.
- ال- الدموية الكبرى/ سوپی گه‌رده‌ی خوین.
- ال- الدموية الصغرى/ سوپی گه‌کهای خوین.
- دوری: يقع فی اوقات معينة/ به‌ نوبی به‌کداو له‌کاتی
- تایبه‌تیدا، توره‌.
- دورية: عسس/ پاسه‌وان، نیشک گر، حسه‌س.
- دوار. دوار الراس: دوخه‌/ سه‌ره‌گێژه‌، سه‌ره‌سوپه‌،
- گێژی، گێژوون، وپی، وپیون، تاس برده‌وه‌.
- - البحر/ ده‌ریا گێژه‌.
- دوار: كثير الدوران/ نه‌خولیته‌وه‌.
- : متنقل/ گه‌پوک.
- بائع - / کۆل گێژ، فروشیاری کۆل گێژ.
- دورة الماء: دامة/ گێژاو، مریه‌مه‌، گێژی مریه‌مه‌.
- الريح: دليل إلتجاه/ بانیشان.
- إدارة: تدوير/ سوپانه‌وه‌، خولانته‌وه‌.
- - : الآلات: تشغيل/ نیش پێ کردن، خستنه‌کار.
- العمل: سياسة. اشراف/ به‌رپوه‌بردن، سه‌ره‌وکاری
- کردن، هه‌ل سوپاندن.
- رئيس - / به‌رپوه‌به‌ر، کارگێژ.
- مجلس - / نه‌نجومه‌نی به‌رپوه‌بردن.
- إداري: تدبيري. مختص/ کارگێژ، مشورگێژ.

استدارة: إلتفاتة/ پیچ، خولانده، وەرچه‌رخان،
جنگه‌رانه.

- كروية/ خپ، بازته‌یی.

مدار: محور/ توه‌ر.

- فى الجغرافية/ خولگه.

- السرطان/ خولگه‌ی قزناگ.

- الجدى/ خولگه‌ی کارۆله.

- الحديث أو البحث: صدد. موضوع/ باس، دهم
باس.

على - السنة: على طول السنة/ به‌ریژایی سال.

مدير عمل/ به‌یوه‌به‌ر، مه‌ل سوپنته‌ر.

مديرية: إقليم/ مه‌ریم، ناوچه، نیقیم.

مستدير: مدور/ كروي/ گرد، خپ، بازته‌یی.

دوري: غصفور/ چۆله‌كه، پاساری.

دير: كنيسة/ کلیسه، ره‌به‌نگه.

داس:

داس الطريق و الارض و طيء/ کوتایه‌وه.

- الشيء: إحتقره و أنله/ رسوای کرد، سوکی کرد.

- الشيء: سَحَقَه باليدوس. وطنه برجله/ پانی

کرده‌وه، پتی پانا، پلیشانیه‌وه.

- دَعَس/ به‌سهریا ری.

مداس. مدوس: موطوء بالقدم/ پتی پانراو، پلیشاوه.

پانه‌وه‌بو.

مداس: جذاء/ پتلاو.

مداسة: موضع دوس الحبوب/ شوین خه‌رمان.

مدوس. مدواس: دواسة الدراجة/ پایده‌ر.

- دواسة الآلة/ پتی جولایی و مه‌کینه.

دیسمة: غابة مُتَلدِّدة/ دارستانی چپ، بی‌شهو جه‌نگه‌ل.

دوسیه: مَلَف أوراق. إضباره/ دۆسیه.

داف:

داف البيض و غيره: خَفَقَه/ شله‌قانی.

دوف: خَفَق/ شله‌قاندن.

داق:

دوق: امیر/ میرکوپ.

دوقه: أميرة/ میرکچ.

داک:

داك القوم: إضطربوا/ شله‌ژان، شپزه‌بون، ناژاوه‌یان تی

كهوت.

دركة: إضطراب و ضوضاء/ شپزه‌یی، ناژاوه، ده‌نگه

ده‌نگ.

دال:

دال الزمان: تَغَيَّر و دار. إنقلب من حال الى حال/ گۆپا،

وه‌رگه‌پا (بۆزگاڤ).

- راج: إشتهر زائرا، ناسرا، ناوی ده‌رکرد، ناویانگی

سه‌ند.

- ت له الدولة. صارت اليه/ شانس مینای، سه‌رکه‌وت،

پیشکوه‌ت.

- ت عليه الدولة: إنقلبت عليه/ شانس نه‌ی مینا،

سه‌رنه‌كه‌وت، دواکه‌وت، قَلَب بوه‌وه.

داول: ادال: جعله متداولاً/ کردی به‌ باو، خسته‌ی ناو

به‌رده‌سته‌وه.

تداولوا الشيء بينهم: تناقلوه/ ده‌ستاو ده‌ستیان پتی

کرد، دایان به‌یه‌کرتی، ناال و گۆریان پتی کرد.

- : تشاروا، تفاوضوا. تبادلوا الآراء/ راویژووت و

ویژیان کرد له‌ناو خۆیاندا، گف‌ت و گویان له‌سه‌ر کرد، لیی

دوان.

تداولُكُمُ الْأُمُورُ/ كه‌وته سه‌رزار، ده‌ماوده‌م كه‌وت.

- الأیدی/ كه‌وته به‌رده‌ست، ده‌ستاو ده‌ست كه‌وت.

دولة: دَوْرَةُ الزمان و إقلابه/ مه‌لس و كه‌وتی بۆزگاڤ.

- : حَكُومَة/ ده‌وله‌ت، میری، فه‌رمان ره‌وایی، ولات.

- : مملكة. بلاد/ ولات، کیشوه‌ر.

دول: جمع دولة/ ولات.

ال - القائمة/ ولات په‌ره‌ستینه‌کان.

ال - المحايده/ ولاتانی بین‌لایه‌ن.

دولي: متبادل بين الدول/ جیهانی، هی ناو ده‌وله‌تانه.

دولي: يعود الى الدولة/ میری، هی میریه.

تداول: تناقل/ ده‌ستاو ده‌ست کردن، كه‌وتنه به‌رده‌ست،

بلاویونه‌وه، خسته‌نگه‌پا، ناال و گۆپ پتی کردن.

تداول: تسويح/ خسته‌نه‌به‌رده‌ست، بلاوکرانه‌وه،

به‌کارمیتان، ناساندن، ناوی‌ده‌رکردن.

مداولة: مفاوضة. تبادل الآراء/ گف‌ت و گۆووت و

ویژکردن، لی دوان، باس کردن.

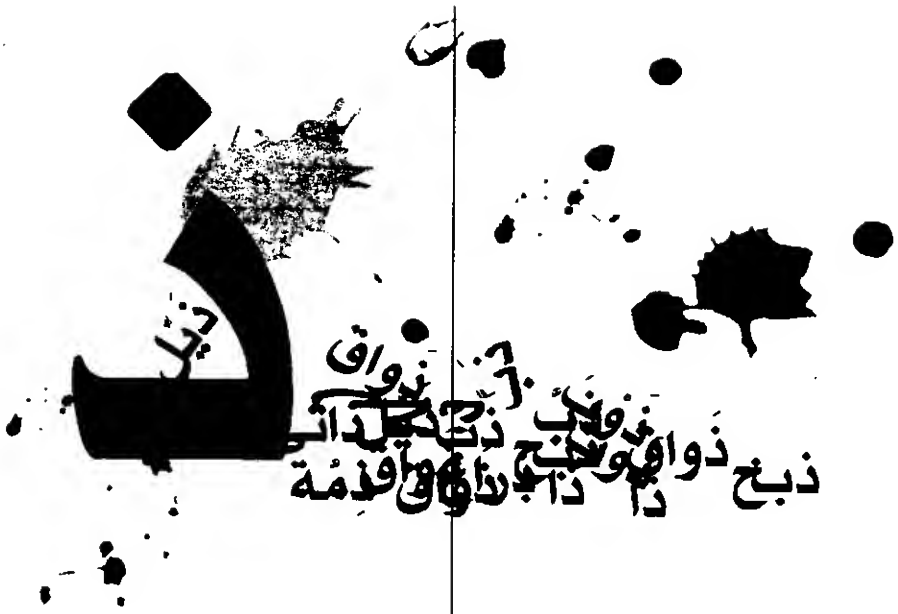
متداول: دارج/ بلاو، ناسراو.

- مَالُوف / باو، ثاسایی.
 - مُتَعاقِب / یهك له دواى یهك، توره كار.
 ذَوَالْيَك / مُدَاوَلَة بعد مُدَاوَلَة / لَوَكْلِيْنِه وه گنت و گۆ
 كردنى نَدَد.
 و هَكَذَا - : اِل اٰخِرِه / مهتا دواى، مهروه ما.
 دام: دام. دَاوَم: اِسْتَمَر. ظَلَّ / مايه وه، بهرده وام بو، يهك بينه
 مايه وه.
 - دَوَم: دار على نفسه / خولايه وه.
 دَاوَم على. و اظْبَ على / له سهرى رَقَى، درِژَهى پَسِدا،
 بهرده وام بو.
 اِدام: جَعَلَه دَاوَمًا / مِيشْتِيه وه.
 دَوَم الطائر: حَلَقَ فى الهواء / بهرِژِيه وه، فِرَى.
 اِستدام: اِسْتَمَرَّ و اِمْتَدَّ / درِژَهى خايه ن، درِژِيه وه،
 بهرده وام بو.
 دَوَم. دَوَام: اِسْتَمَرَلر / يهك بينه، بهرده وامى، له سهر
 رَوِيْن.
 - . - : بَقَاء / مانه وه، خاياندن.
 - . - : ثَبَات / كَوَلْ نه دان، نه بزین.
 - . - : اَبْدِيَة / مهتا مهتاى، مانه وه، تاكوتا.
 دَوَمًا: على الدوام / هموكات، هميشه.
 دائم: الله تعالى / خوا.
 - . مُسْتَدِيم / يهك بينه، بهرده وام، هميشه، جاويد.
 - . - : فى الزراعة / بهرِژِيائى سال، روه كى تهمن
 درِژَ.
 - : لَانْهَائِيَة له / بِن كوتايى، بِن پايان، مهتا مهتا.
 - : اِلْخَضْرَار / هموكات سهر.
 دَاوَمًا. دَوَمًا: على الدوام / هموكات، هميشه مهرده م.
 دَوَام: اِسْتَدَامَة: بَقَاء / مانه وه.
 مُدَاوَمَة: اِسْتَمَرَلر / بهرده وامى، يهك بينه يى.
 مادام: طالما / له بهر نه وهى، چونكه.
 داما: اِسْم لَعْبَة / دامه.
 حجر ال - / داشى دامه.
 دوميَنو: اِسْم لَعْبَة / دُومِيْنه.
 دَوَامَة: مِرْصَاع / مزاج.
 - الماء: نردور / گِژَالو.
 مُدام. مُدَامَة: خَمَر / شهراب، مهى، باده.

دان: دان. صَار دَوْنًا / سوک يو، رسا يو، فَرَم يو.
 دَوْن: كُتِب و سَجِّل / قَمارى كرد، نوسيه وه.
 - الدِيَوَان: جَمَعَه / كَوَى كرده وه.
 تدوين / كُونوسِيْن، نوسينه وه، تومار كريدن.
 دَوْن: دَوْنى: حَقَر. سَاغَل / بِن نَابو، سوک، رسوا.
 دَوْن: اَحْطَ مِنْ / كه مَر، فَرَمَر، خوارتر.
 - : اِمام / له بهرده م، له پيش.
 - : مِنْ دُون اَنْ / مِِنْ غَيْر اَنْ / به بِن، بِن شه وهى، بِيَجْگه
 له.
 - : كُ: خُدَّ / بگره.
 ديوان شِعْر / ديوانى مَوْنَر وه.
 - : مُحْكَمَة / دانگا.
 - : (رِيكه) قَه نَه.
 - : مَضِيْفَة / ديوه خان.
 دوى: دَوَى: مَرَض / نه خَوَش كهوت، دهردى گرت.
 دَاوَى المَرِيض (او المَرَض): عَالِجَه / تيمارى كرد.
 تَدَاوَى: عَالِج نفسه / خَوَى تيمار كرد.
 دَوَى. دَوَى الصوت: سَمِع له دَوَى. اَصْدَى / دهنگى
 دايه وه.
 دَوَى: مَرِيض / نه خَوَش، ناساخ، دهرده دار.
 دَوَاء. دَاء دَوَاء: مَا يُسْتَعْمَلْ لِمَقَاوَمَة المَرِيض / دهرمان.
 - : عِلَاج / چار، چاره سهر.
 مُدَاوَاة: مُعَالِجَة / چاره كريدن، تيمار كريدن، دهرمان كريدن.
 دَوَى الصوت: هِدَاه / دهنگ دانه وه.
 دَوَاء. دَوَايه: مِخْبَرَة / شوشه مى مهركه ب، دَوِيْت.
 دات: دَات. دَيْت: لَان و سَهْل / نهرم بو.
 دَيْت: ذَلَّل / سوکى كرد، رسواى كرد، نَابووى برد.
 دَيُوْت: قَوَاد / گهواد، بِن نَابو، سَن بهندى، پوشت.
 ديك: دِيك. ذَكَر الدجاج: اَبُو يَقْظَان / كه له خِيَر، كه له باب.
 - رومى / عهلى شيش.
 دان: دان. اَدَان: اَقْرَضَ / قهرِزى دا.
 - : حَكَم على / فهرمانى به سهرادا.

- : اطلاع. نال/ ملی که چ کرد، مینایه ژئربار.
- : تَدِیْن بکذا: اِثَّخَذَهُ دینا/ کردی به نایینی خوی.
- : اِستدان: اِستفرض/ قهرزی کرد، وامی (کرد، سه‌ند).
- استدان: اِشتی بالدين/ به‌قهرزکړی، قهرزی کرد، به‌وام کړی.
- دائن: صاحب الدين/ قهرزده، خاوه‌ن وام.
- مَدین. مَدیون: مطلوب منه/ قهرزار، وام دار.
- مدینة (فی مدن)/ شار.
- مَدیونیه/ قهرزاری، وام داری.
- دین: قرض/ قهرز، وام.
- : حَقّ/ رها.
- : هالك او معیت/ قهرزی مردو، مرده‌وام، وامی مردو.
- باله - : علی الحساب/ به‌قهرز، به‌وام.
- قضی - ه: مات/ مرد.
- إدانة: اِثَّهام/ تاوان بارکردن، گونا‌ه‌بارکردن.
- مُدان: مُذنب/ گونا‌ه بار، تاوان بارکړا.
- تَدِیْن: تقوی. وَرع/ نایین داری.
- مُتَدِیْن: ثقی/ ناین دار، نایینی، پاک.
- دین: معتقد/ ناین، بروا.
- : تقوی. وَرع/ پهرستن، خواب‌پرستی.
- یوم ال - : يوم الحَشْرِ/ روزی قیامت.
- دیني: مختص بالدين/ شاره‌زای ناین، ناین زان.
- دینونة: الحساب الاخر/ لوی‌پرسینه‌وه‌ی ثو‌ه جبهان.
- دین: متمسک بالدين/ ناین دار.
- دینة (فی ودی) دیوان (فی دون) دیوټ (فی ديث)

ذوب

ذ:

ذ: إسم بمعنى صاحب (راجع ذو) / خاوهن.

ذ: هذا (جمع هاء اولاء) / ثم، ثمه - ثمان، ثمانه.

ذ: ذلك (جمع اولئك) / ثو، ثوه - ثوان، ثوانه.

ذ: ذلك / ثو، ثوه.

بعد - / دواى ثو.

غير - / دى، تر، هي تر.

مع - / له كه له ثوه شدا، هر چون بيت.

إذ ذاك: حينئذ / ثوسا، له و كاته دا.

ماذا / چي؟ ها؟

لماذا / بوجي؟

ذ: ذاب:

ذ: ذاب: عمل له ذوابة / پرچمى (بؤ كرد، بؤ هؤنيه وه).

- : خؤف / ترسانى.

ذ: ذاب: صار كالذئب / بو به گورگ، وهك گورگى لى هات.

- : خاف من الذئب / له گورگ ترسا.

ذ: ذاب: وقع الذئب فى غنمه / گورگ (كهوته رانه كه به وه،

به لامارى دا، لئى دا، تن كهوت).

ذ: ذابة: ناصية. الشعر فى مقدم الراس / پرچم.

- كل شيء: (اعلاه) سر، سهره وه، سهره كى،

لوتكه، نوچكه، سرگوره.

ذ: ذاب: حيوان معروف / گورگ.

داء ال - : الجوع / برسپه تى.

ذ: ذاب: انشئ الذئب / ده له گورگ.

ذ: ذاب (فى ثوب) ذات (فى ذو) ذاد (فى ذود) ذاع (فى

ذيع)

ذ: ذاف:

ذ: ذاف: مات / مرد.

- : أذاف. اجهز عليه / كوشتى، مرانى، خپى كرد،

ته ووى كرد.

إذ ذاب: انقطع فؤاده و مات / دلى بچراو مرد.

موت ذواف: سريع / مردنى په له و كوت و پېرى.

سم ذواف: قاتل / كوژمر، ژرى كوژمر، زهمى (كوشنده،

مه لایل).

ذ: ذب:

ذ: ذب: عن: دافع / بهرگرى كرد، پاراستى.

- : جفأ او عطش / وشك بو، وشكى كرد، تينوى بو.

- : الذئب: ذوى / سپس بو، روه كه كه سپس هه لگه پا.

- : الجسم: هزل / لاواز بو.

ذَبَبَتْ شَفَقَتُهُ: جَفَّتْ مِنَ الْعَطَشِ / له تینولنا لئیو وشک بو.
 ذُبَّان: الذَّابِلُ مِنَ عَطَشٍ وَغَيْرِهِ / سیس، سیسه وده بو،
 سیسی تینویتی.
 ذُبَابَةٌ (مُفْرَدُ الذُّبَابِ وَ الذُّبَّانُ): حَشْرَةٌ مُضِرَّةٌ / میش.
 - الخَیْلُ / میشه که رانه، میشه سه گانه، خه ره نکه ز.
 ذُبْدَبَ: تَذَبَّذَ: تَحَرَّكَ وَ اهْتَرَأَ / له ریه وه، جولایه وه.
 - : تَرَدَّدَ بَيْنَ امْرَيْنِ / راپایی کرد، دودل بو،
 سن و دوی کرد.
 ذُبْدَبَةٌ: تَذَبَّذَ: الْحَرَكَةُ وَ الْاهْتِرَازُ / له رینه وه،
 جولانه وه، له رزین.
 - : اَشْيَاءٌ تَعْلُقُ بِالْهُودُجِ لِلزَّيْنَةِ / گینو گولنگه.
 مَذَبَّذَ: مَتَذَبَّذَ: مُتَرَدِّدٌ / نه له ریتته وه، نه جولیتته وه.
 مَذَبَّذَ: الْمُتَرَدِّدُ بَيْنَ امْرَيْنِ / رارا، دودل، سن و دوکار.
 تَذَبَّذَ: تَرَدَّدَ / راپایی، دودلی.
 - سیاسی / راپایی رامیاری، بی باری.
 ذَبِیح: ذَبَحَ: جَزَّ: نَحَرَ / سه ری بری.
 - : قَتَلَ: خَنَقَ / کوشتی، خنکائی، پسانی.
 - : قَدَّمَ ذَبِيحَةً / قوربانی کرد.
 تَذَابَحُوا: ذَبَحَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا / یه کتریان کوشت.
 ذُبْحَةٌ: ذَبْحَةٌ: مَرَضٌ يَصِيبُ الْحَلْقَ / دم نیشته.
 - : صَدْرِيَّةٌ / سنگ، توندبون، سنگ
 هاتنه وه یه ک.
 ذُبَّاح: جَزَّارٌ / سه ریر، قه ساب، کوژه ر، خوین ریژ.
 ذَبِيح: ذَبِيحَةٌ: الْحَيَوَانُ الْمَذْبُوحُ / سه ریروار.
 ذَبِيحَةٌ: ضَحِيَّةٌ / قوربانی.
 مَذَبِح: مَجْزَرٌ / شوینی سه ریرین، قه سابخانه.
 مَذْبَحَةٌ: مَجْزَرَةٌ / قه سابخانه.
 - : مَجْزَرَةٌ / قه سابی، کوشتار، قه لاجو.
 ذَبِيح: مَذْبُوح: مَجْزُورٌ / سه ریروار، کوژوار.
 ذَبِل: ذَبِلَ: ذَوِيَ / پوکایه وه.
 - الْغُبَاتُ: قَلَّ مَاءُهُ وَ ذَهَبَتْ نَضَارَتُهُ / سیس بو.
 - لَسَانُهُ اَوْ شَفَقَتُهُ / وشک بو، وشک هه لات.

(اَذْبَلُ: صَيَّرَهُ يَذْبُلُ / سیسی کرد، وشکی کرد،
 پوکانیه وه.
 تَذَبَّلَ فِي الْعَمَلِ: تَبَحَّثَرَ وَ تَفَلَّسَ / به تیو فیزوبه لارو
 لار نه پویشته، به کزی نه پویشته.
 ذُبْلَةٌ: ذُبُولُ الشَّفَقَتَيْنِ مِنَ الْعَطَشِ / لیو وشک بون له تینولنا.
 ذَابِل: ذَاوٍ / پوکاوه، سیس، سیسه وده بو، وشکه لاتو،
 وشکه وه بو، په ش هه رده، چروساوه.
 ذُبَالَةُ الْمَصْبَاحِ: فَتِيلُهُ / پلایته ی چرا.
 عَيْنُ ذَابِلَةٍ: فَاتِرَةُ الْجَفُونِ / چاو (سیس، سیس هه لاتو).
 ذَبِيلُ: مِيعَةُ الشَّبَابِ / شله په تیو هه رزه کاری، خاوو
 خلیچکی هه رزه کاری.
 - : قَشْرَةُ السِّلْحَانَةِ / قاوغی کیسه ل.
 ذَحَل: ذَحَلُ: إِثَارٌ. إِنْتِقَامٌ / توله، توله سه ندن.
 ذَخِر: ذَخَرَ: إِخْفَرَ: خَبَأَ لَوَقْتِ، الْحَاجَةِ / (کوی کرده وه،
 مه لئ گرت)، تفاقی خست، زه خیره ی خست، بو
 ته نگانه.
 - : - : خَزَنَ وَخَبَأَ / شاردیه وه، په سمه نده ی کرد،
 خستیه سه ریه ک.
 ذَخِيرَةٌ: ذَخِرَ: مَأْذَخَرَ / تفاق، زه خیره، کوکراوه.
 - : رَأْسُ الْعَالِ / مال، پاره، سه رمایه.
 - : الْحَرْبُ / جبه خانه، تفاقی جهنگ.
 إِذْخَار: إِذْخَارٌ / کوکرنده وه.
 مَذْخَر: مَوْضِعُ الذَّخْرِ / گه نجینه.
 ذَر: ذَرَّ: نَشَرٌ / بلاوی کردنه وه، پیوه ی کرد.
 - : الْحَبُّ فِي الْأَرْضِ / تروی کرد، تروی چاند.
 - : الْغُبَاتُ: طَلَعَ / سه ری ده رکرد، چهری.
 - : الرَّجُلُ: شَابٌ مُقَدَّمُ رَأْسِهِ / پیشه سه ری سپی بو.
 - : الرَّمَادُ فِي الْأَعْيُنِ / چاوبه سستی کرد، فیل و گزی
 کرد.
 - : الشَّمْسُ: طَلَعَتْ / خور هه لاهت، سه ری ده رهیتنا.
 ذَرَّ: رَشَّ: نَشَرٌ / بلاو کربنه وه، توو کردن.
 - : صِغَارُ النَّمْلِ / میروله ورده.

ذَرَّةٌ / اصغر جزء من المادة / گهرد، گهردیله،
 گهردیلک، ده نکوکه.
 ذَرَى / نه تۆم.
 القنبلة الذرية / بۆمبای نه تۆم.
 ذرور: مسحوق تراب / خاکه، تهپ و تۆز.
 ذروری: ناعم / ورد، زودورد، والابیژ.
 ذرية: نسل / نهوه، وهجه، مندال، وهخاخ، فزهنده،
 ریشهی جگر.
 عديم ال - / وهجاخ کویر.
 ذراع (فی ذرع)
 ذرب: ذرب. الذرب: اخذ / تیرزی کرد.
 - الرجل: فصَح لسانه بعدَ حَصَرِه / زمانی
 کرایه وه.
 ذرب الجرح: فسَد و اِشْتَع / نهیه وه، پیسی کرد، لیتی
 پیس کرد (برین).
 ذربت المعدة: فسدت / تیک چو.
 ذرب: حاد / تیز.
 رَجُلٌ - / بذی اللسان / دم پیس، زمان دریز، جنیو فروش.
 ذرب: بذاعة اللسان / دم پیسی، زمان دریزی،
 جنیودان.
 - المعدة: اسهال / سک چون، سک شوی، رهوانی، بهلغیره.
 ذرح:
 ذرح اللبن: مزجه بالماء / کردی به ماستاو، ناوی تن کرد.
 ذراح: اللبن الممزوج بالماء / ماستاو.
 ذرايح (المفرد ذراح): من الحشرات / میروه بۆگه نه.
 ذرع:
 ذرع: قاس / پتوای، پتوانی کرد.
 ذرع اليه و عنده: تشفع / روی لانا، لیتی پارایه وه،
 دهست دامینی بو، لاییه وه، تکای کرد، نزای کرد.
 تذرع بذريعة: توسل بوسیله / بیانوی هینایه وه،
 بهمانی گرت.
 ضاق ذرعاً بالامر: لم يقدر عليه / پیی نه کرا، بوی مهال
 نسوا.
 استذرع بالشيء: استتر به / خوی پی پهرانه وه.

ذراع: ساعد / قول، بال، باسک، پهل.
 - : مقياس طول / گهز، بال.
 - : إقتدار. إمكانية / توانا، میز.
 - : الميزان / باهو.
 ذريع: سريع / خیزا، به تاو، چوست، گورج.
 - : شفيع / رولینه، داواکار.
 قتل - : قضيع / کوشتاری زور ناپه واونابه جی.
 ذريعه. ذرعة: وسيلة / مو، بیانو، به هانه، په لب.
 ذرق:
 ذرق. اذرق الطائر: رمى بسنجه / ریفتهی کرد.
 ذرق الطيور: سنحها / ریفته، جیفته.
 ذرا:
 ذری. ذرا الحنطة: نقأها فی الريح / به بای دا، شانی
 کرد، سوری کرد.
 - . - : الريح التراب: اطارته و فرقته / کردی به
 خول و تهپ و تۆز.
 - : فلاناً: مدحه / پیاها ل دا.
 اذرى: القى / فرتی دا.
 اذرت العين دمعها: صبتة / فرمیسکی (رژان، تن نا)،
 چاو ناوی کرد.
 تذرى الجبل: علاه / سرکهوت، چوه سهره وه.
 - : به: استنثر / خوی خسته په نایه وه.
 استذرى: التجا / په نای برده بهر.
 ذرة: نبات / زه رات، گه نه شامی.
 - : شامية او صفراء / زه راته زهره، گه نه شامی.
 - : بيضاء / زه راته سپی.
 مذرى. مذراة: خشبة تذرى بها الحبوب / شن.
 ذرى: ملجا. حمى / په نا، پاریسگه، دالده.
 ذروة. ذروة: شيب / پیری، سهرسپیتی.
 - . - : قمة / لوته، پۆپه، مله.
 - . - : اوج / نهوپه پی، لوته و پۆپه پی.
 ذعر:
 ذعر. اذعر: افرع / ترسانی، تۆقانی، زاره تره کی کرد.
 ذعر. اذعر: خاف / ترسا، تۆقی، زاره تره ک بو.
 ذعر. ذعر: فرع. خوف / ترس.

مَذْعُور: ذاعِر: خائف/ ترساو.
 ذُعْرَه: طائر يكثر تحريك ذنبه/ كلك مهَلّ سه نكینه.
 ذَعَف: -
 ذَعَف: سقاء الدُّعاف/ ژهری دلیه، دهرمان خوردی کرد.
 - الطَّعَام: جعل فيه السُّمُّ/ ژهری تی کرد.
 ذَعِف: اِنذَعَف: مات/ مرد.
 اِنذَعَف: اِنْبَهَر/ تیک جو، رهنگی مهَلّ زله پی، شیوا.
 ذُعْفَه: سُمُّ/ ژهر، زهر، ژار.
 ذُعاف: موت ذُعاف: سَرِيع/ مردنی په له و کوت و پپی.
 سُمُّ - / کوشنده، ژاری کوشنده.
 ذُعِن: -
 ذُعِن: اذْعِن له: خَضَع/ خوی دابه دهسته وه، ملی که چ کرد.
 اِذْعان: اِنْقِیاد/ گوی رایه لی، خوبه دهسته وه دان، مل شوپی، سردانه واندن.
 مُذْعِن: مُنْقَاد/ دهسته مق کراو، گوی رایه لی، خورده ست، گهردن که چ.
 مِذْعان: سهل اِنْقِیاد/ دهسته مق، رام.
 ذَفِر: -
 ذَفِر الشَّيْءُ ظَهَرَ رَاحَتُهُ/ بونی کرد، بونی هات.
 ذَفِر: رَاحَةُ كَرِيهَةٍ/ بونی ناخوش.
 ذَفِر: كَرِيهَةُ الرَّاحَةِ/ بۆگن.
 ذَقِن: -
 ذَقِن: ضَرْبٌ ذَقْنُهُ/ کیشای به چه ناگه یا.
 - ذَقِنَ عَلٰی يَدِيْهِ: وَضَعَ ذَقْنَهُ عَلَيْهَا/ چه ناگه ی خسته سر دهستی، چه ناگه ی دادا.
 ذَقِن: ذَقِن/ چه نه، چه ناگه.
 ذَقِن: لِحْيَةٍ/ ریش.
 اذَقِن: طَوِيلُ الذَّقْنِ/ ریش دریش، چه ناگه دریش، دم و چاوپه نجه کیشی.
 ذَكَاء (فِي ذِكْي): -
 ذَكَر: -
 ذَكَرَ اللّٰهُ: سَبَّحَهُ وَ مَجَّدَهُ/ ستایشی خوی کرد.
 - الخَبِر: قَالَهُ/ باسی کرد، وتی، مه واله که ی که یاند.
 - الْحَدِيث: سَرَدَهُ/ گتړپایه وه.

- الشَّيْءُ: ثَوْبٌ به/ دای به گوئی دا، لئی خسته یو.
 - الشَّيْءُ: سَمَاءُ/ ناوی هیئا، دیاری کرد.
 - تَذَكَّر: اِسْتَذَكَّر: حَفِظَ/ له به یری کرد، ره وانی کرد.
 - - - - - فُطِن: اِفْتَكَّر/ بیری که وته وه، هاته وه بیری.
 ذَاكَرَ: فَاوَضَ: حَادَثَ/ لئی دوا، راویژی کرد.
 - دَرَسَهُ: طَالَعَهُ وَ دَرَسَهُ/ خویندیه وه، کوششی تیا کرد.
 ذَكَرَ: اَذَكَرَ: فَكَرَ/ بیری خسته وه.
 ذَكَرَ: الدَّعَاءُ لِلّٰهِ/ ستایشی خوا.
 - : تَسْمِيَةٌ/ ناو بردن، ناو هیئان، باس کردن.
 - : ذِكْرَةٌ: صِيتٌ/ ناویانگ.
 - : ذِكْرِي: تَذَكَّر/ یاد، بیر که وته وه.
 - : اِيرَادُ/ باس کردن، ناو هیئان.
 اِحْيَاءُ الْ - تَذَكَّر: اِحْتِفَالٌ تَذَكُّارِي/ یادکردنه وه، بیره وه ری.
 سَالَفُ الْ - : الْمَذْكُورُ اَنْفَا/ باسکراو، ناو براو.
 يَذَكَّر: يَسْتَحَقُّ الذِّكْرَ/ شایانی باسه، نه وه ی نه بی بوتری.
 - : يُمْكِنُ ذِكْرُهُ/ نه شی باس کری.
 ذَاكِرَةٌ: حَافِظَةٌ. بِال/ بیر، هوش، یاد.
 تَذَكُّار: تَذَكُّرَةٌ: تَفَكُّرٌ/ بیرخستنه وه، خستنه وه یاد.
 - : مَا تَحْفَظُهُ لِلذِّكْرِ/ یادگار.
 ذِكْرِي/ یاد، یادگار، بیره وه ری.
 لَك - / بقی یادگاری، بق بیره وه ری.
 مُذَكَّر: مُفَكَّر/ بیرخه ره وه، یاد وه ر.
 مُذَكَّرَةٌ: مُفَكَّرَةٌ/ بیرخه ره وه، یادنامه، یاداشت، بیره وه ری.
 - : مُلَخَّصُ الدَّعْوٰی/ یاداشت، پوخته ی خواست.
 تَذَكَّر: تَفَكَّر/ بیرخستنه وه، خستنه وه بیر.
 مَذْكُور/ ناو براو، باسکراو.
 مُذَاكِرَةٌ: دَرَسَ: حَفِظَ/ خویندن، له به رکردن، کوشش کردن، ره وان کردن.
 - : مُلَاوِضَةٌ/ گفست و گو کردن، لئودوان، باس کردن.
 ذَكَرَ الْحَيَّوَانُ: ضِدُّ اُنْثٰی/ نثره، که ل، نثر.

- قضیب / چوک، کثیر.

- و انشی / نیره و می به، نیریمن.

إمراة ذکرة: مُتَشَبِّهة بِالذَّكَورِ / کورانی، نیره کوپکه، له پیانو نکا.

مَذْکَرٌ: ضِدُّ مؤنث / نیر.

ذُکُورَة: خِلافُ الْأُنثَى / نیریمن.

تَذْکَرَة: تَذْکِرَة، وَرَقَة السَّفَرِ / او الدخول / بلیت، تیکت.

- مرور / په سايورت.

- طيبة / راجيته، ره چته.

ذکا:

ذکی. ذکی النار: اوقدها / ناگری کرده وه، دای گیرسان، کردیه وه.

- - الحرب: اشعل نارها / مه لی گیرسان،

ناژاوه ی نایه وه، ناگری جهنگی نایه وه.

- - : قَدْ مَ ذَبِيحَة / قوربانی دا.

ذُکْتُ. اِسْتَذَكْتُ النَّارَ: اِسْتَدَّ لِهَيْبِهَا / ناگره که خویش بو، گه شایه وه، کلپه ی سه ند.

ذکاء: سُرْعَة الفهم / زیره کی، زنگی.

ذکی: سَرِيع الفهم / زیره ک، زنگ.

- الرائحة / بَوْنِ خَوْش.

- الطعم / تام خَوْش، به له زهت، به چیژ.

ذَل:

ذَلَّ: ضِدُّ عَزَّ / که ساس که وت، که نه فت بو، لاما، زه بون بو.

- : هَان / رسوا بو، سوک بو.

ثَلَّلَ: اَثَلَّ: حَقَّرَ / رسوا ی کرد، سوکی کرد، له نرخ ی که م کرده وه.

- - : اخضع / ملی پی که چ کرد، زال بو به سه ریا، زه بونی کرد، که ساسی کرد.

ثَذَّلَ: خَضَعَ و تواضع / ملی که چ کرد، خو ی که ساس پیشان دا.

ذَلَّ: ضِدُّ عَزَّ / که ساسی، که نه فتی.

- : مهانة / رسوا ی، سوکی، زه بونی، خاکه ساری.

ثَلِيل: حَقِير / رسوا، سوک، خو ی پی، چاوش و پی، په تیاره، په زمرده.

- : مُنْكَسِرُ الْخَاطِرِ / زه بون، که ساس، که نه فت، داماو، دل شکاو.

ذَلُول: سَهْلُ الْاِتْقِيَادِ / مالی، دهسته مۆ، رام، که وی.

ذَلِق:

ذَلِقَ: ذَلِقَ. اذَلَقَ السَّكِينُ: حَذَّدَ / تیژی کرد، ده مه زه دی کرد، ساوی دا.

- : ذَلِقَ اللِّسَانُ: کَانَ ذَلِيقًا / زمان پاراو بو.

ذَلِيق: ذَلِيقَ اللِّسَانُ: البَلِغُ الْفَصِيحُ / زمان پاراو.

ذَلَّاقَة اللِّسَان: فصاحته / زمان پاروی.

ذَلِقَ: ذَلِقَ الشَّيْءُ: حَذَّاهُ / ده مه که ی، لاتیژده که ی.

- - : اللسان: طرفه / سه ری زمان.

ذَم:

ذَمَّ: ضِدُّ مَدَح / زه می کرد.

- : اِنْتَقَدَ / ره خته ی گرت، سه رزه نشتی کرد.

ذَمَّ: بِالْغِ فِي ذَمِّه / زه می کرد و تقریشی پیوه نا.

اَذَمَّ: اَحْذَهُ تَحْتَ حِمَايَتِهِ / ده ستنی به سه راگرت، دالده ی دا، په نای دا، گرتیه خو ی.

ذَمَّ: ضِدُّ مَدَح / زه م، به دگرایی.

- : اِنْتِقَاد / ره خته، سه رزه نشت

ذَمِيم: مَذْمُوم: مَذْمُوم: ضِدُّ مَمْدُوح / زه م کراو.

- - : يَسْتَحِقُّ الذَّمَّ / شایانی زه م، زه م هل نه گری.

ذَمَّة: ضَمَان / ده سته به ری، متعانه.

- : امان / پاراستن.

- : ذَيْن / قه زن.

- : ضَمِير / ویزدان، ده بون.

اهل ال - : ذَمِي / خاوه ن، ویزدان، پیاوچاک، ده بون

پاک، ثانی، نایندار.

عَدِيم ال - / بِن ویزدان.

فِي ذَمَّتِهِ: عَلَيْهِ. ذَيْن / لایه تی، له کنیه تی، قه رزازه.

مَذْمَة. ذِمَام: حَق / ماف، ره وا.

ذَمَر:

ذَمَرُ الْأَسَدُ: زَأَلَ / نه پانی.

- الرجل: لَمَسَ مَذْمَرَةً / ده ستنی نایه بینی، یخه ی گرت.

مَذْمَرٌ: تَضَجَّرَ / بَوْلَانِي، بَوْلَه بَوْلِي کرد، سکالای کرد،

رینگه رینگ ی کرد، خو ته ی کرد، بیژاری ده رپی.

- : لام نفسه على ماغات/ سرزه نشستی خوی کرد.
 مُذَمَّرَ: العنق و ما حوله/ مل، په‌خه، بین.
 ذنب:
 اذنب: ارتکب ذنباً/ تاوانی کرد، گونا می کرد.
 - : اخطأ/ مه‌لی کرد.
 اِسْتَذْنَبَ: عَدَّهُ مُذْنِباً/ تاوان باری کرد.
 مُذْنِبٌ: اثم/ تاوان بار، گونا بار، به‌زه‌کار.
 - : ضد بريء/ گونا بار، گیزه شتوین.
 - : خاطيء/ مه‌له.
 ذنب: اثم/ تاوان، به‌زه.
 - : خطيئة/ گونا، مه‌له، سوچ.
 ذنب: ذیل/ کلک.
 - : (الثعلب، الفار، القط): نباتات/ کلکه پشيله.
 - : العقرب: شوکت/ جزو.
 - : السوط: طرفه/ ساری قامچی.
 اصل ال - : عُصْفَص/ کلینچکه.
 اذئاب الناس: اتباع/ ده‌ست و پیونده، یاوه.
 - : الناس: سَفَلَة/ خوئیچی، هه‌چی و په‌رچی، په‌تیاره.
 مُذْنِبٌ: لَهُ ذِيل/ کلکدار.
 - : نجم بذیل/ نه‌ستیره‌ی کلکدار.
 ذهب:
 ذهب: سار/ روی، ریشیت، چو.
 - : مَضَى/ تنبه‌پی.
 - : مات/ مرد، کوچی کرد.
 - : به : اخذ و مَضَى/ بردی و روی.
 - : اى كذا: راي فيه كذا/ بوی چو، وای مات به بیردا.
 - : ادراج الرياح/ بابردی، كه‌وته‌گیزه‌وه، چو به‌دهم
 باوه.
 اِذْهَبَ: اذهب به: ازاله من مكانه/ سرپه‌وه، له‌جایی
 خوی لای برد.
 ذهاب: مَضَى/ رویشتن، رفتن، تن‌په‌رین، چون.
 ذهاباً و إياباً/ چون و هاتن، نه‌م سه‌رو نه‌سه‌ر، هه‌ردو
 سه‌ر.
 مَذْهَبٌ بِالْمَذْهَبِ الْفُلَانِي: اِتَّبِعْهُ/ ائیمانی پی هیتنا،
 باوه‌پی پی کرد، دواى كه‌وت، چوه سه‌ر روی.

ذهب: المعدن المعروف/ زه‌پ، زَیْ، نالتون، ته‌لا.
 - : ابيض/ پلاتین، زَیْچی سپی.
 - : اسود/ نه‌وت.
 ماء ال - / زه‌رکه‌فت.
 ذهبی: كالذهب (و منه)/ نالتونی، له‌زیره، زَیْچین.
 - : بلون الذهب/ نالتونی، زَیْریاو.
 مُذْهَبٌ: مُسَوِّءٌ بِالذهب/ له‌ نالتون گیارو، روکه‌شه
 به‌زَیْ، زه‌پکه‌ش.
 مَذْهَبٌ مُعْتَقَدٌ: ثابین، باوه‌پ، بربوا.
 - : عقيدة. تعليم/ رَیْبان، رَی و شوین.
 ذهل:
 ذَهْلُ الشَّيْءِ و عَنْهُ: نِسِيَهُ. (غُفِلَ عَنْهُ/ فه‌راموشی
 کرد، له‌بیری کرد.
 ذَهْلٌ: اِذْهَلَ: غاب عن رشده/ واقی وپما، وپو، ساری
 لی تیک چو.
 اذهل: الهی الفکر/ وپی کرد، ساری لی تیک دا،
 سه‌راسمی کرد.
 ذهول: تشتت الفكر/ وپون، واق وپما، ده‌ه‌ق مان،
 سه‌رائی تیک چو، دوش دامان.
 ذاهل: مُذْهَلَ: سارج الفكر/ وپ، واق وپما، ده‌ه‌ق،
 چه‌په‌ساو، سه‌راسم، هیز.
 ذهن:
 ذَهْنٌ: ذَهْنٌ: فهم/ تنی گه‌بشت.
 اذهن: اِسْتَذْهَنَ: اِنْسَاء/ له‌ بیری برده‌وه.
 ذهن: عَقْل/ موش، بیر، موشیاری، ژیری، زه‌ین.
 ذهن: فِطْنَة/ زیره‌کی، زرنکی، موشیاری، زه‌ین رونی.
 ذهن. ذهن: ذکی. فِطْنٌ/ زیره‌ک، زرنک، موشیار، زه‌ین
 رون، موشه‌ند.
 ذو:
 ذو: اسم بمعنى صاحب/ خاوه‌ن.
 - : صِبْحَةٌ: سليم البنية/ ته‌ندروست، له‌ش ساخ.
 - : عقل: عاقل مدرك، ذکی/ زرنک، زیره‌ک.
 - : مال: غنى/ ساماندار، ده‌وله‌ه‌ند.
 - : الارحام: الاقرباء/ خزم، خویش، كه‌س، كه‌س و
 کار.

ذات: مؤنث ذو/ خاوهن.
 - : نفس. عین/ خو، دهرن.
 - الجنب. برسام/ ناویهنگ، ناویهنگی ناوسنگ.
 - الرئة: التهاب الرئة/ هوسی.
 - الشيء. بذاته: بعینه/ هه مان شت، هه رخوی، هه رنو.
 - مرة: مرة ما/ جارئك، جارئكیان.
 - يوم: يوماً ما/ رؤئك، رؤئكیان.
 - اليمين: عن اليمين/ له لای راسته وه.
 - البین: حال/ چۆنیه تی.
 - ك. بذاتك: بعینك/ خوت، هه رخوت.
 - ی: من تلقاء نفسه/ خۆكار.
 - فی - ه: فی حد ذاته/ له خویا.
 - احترام ال - / ریزی خۆگرتن.
 - التحكم بال - / خۆداین کردن.
 - الاعتماد علی ال - / پشت به خۆ بهستن.
 - الاعجاب بال - / خۆپه سەندی.
 - الاعتزاز بال - / له خۆبایی بون.
 - الثقة بال - / دلنمایی، باوه پ به خۆکردن، پشت به خۆ بهستن.
 - إنكار ال - / له خۆبوردن.
 - حبّ أو محبة ال - / خۆپه رستی.
 - مدح ال - / به خۆدا هه ل دان، فشه کردن، خۆ هه ل نان.
 - محبّ - ه/ خۆپه رست.
 - مناقض - ه/ خۆدژ.
 - صریح أو واضح ب - ه: غنی عن البیان/ ناشکرا، پیویست به لیدوان ناکات.
 - ذاتی: شخص/ کهسی، خۆیی.
 - : من تلقاء الذات/ خۆپه س، له خۆوه، له خۆپه وه، له بهر بوره.
 - ذاتياً: من ذاته/ له خۆپه وه.
 - : شخصياً/ خۆی، که سه که.
 - ذوات: اکابر القوم/ پیاو ماقولان، پیاوگه وړان.
 - الاربع: بهائم/ چوارپی، ناژه ل.
 - اولاد ال - / کورانی خواپیاوان.
 - ذاب:

ذاب: إحل. ضد جمّد/ توابه وه.
 - : هزل/ لاوژیو، لاپیو، توابه وه، پوکایه وه، چروسایه وه.
 - ذوب: ذاب: جعله ذائباً/ توانیه وه.
 - ذائب: مَحَلّ/ تراوه.
 - مذيب: مَحَلّ/ تویتنه، تویتنه ره وه.
 - مذاب/ تراوه.
 - ذوب: العسل الخالص/ ههنگوین، رینگال، ههنگوینی پالاوته.
 - تذويب: إذابة/ تواننه وه.
 - ذاد:
 - ذاد: دَفَع. طرد/ ده ری کرد، دهستی پیوه نا.
 - ذاد عَنهُ ذوداً: دافع/ بهرگری کرد، پاراستی.
 - مذود: معلف الدواب/ ناخوپ.
 - ذاق:
 - ذاق الشيء: إختبر طعمه/ تامی کرد، لئی چیژت، چیژتی.
 - العذاب. قاساه/ سزای چیشت، زوخواو چو به سکيا.
 - الرجل و ما عِنْد الرجل: خَبْرُهُ. جَرِيه/ تاقی کرده وه.
 - ذاق: جعله يذوق/ پیتی چیژت.
 - تذوّق. ذاق تدريجياً/ به شینیهی چیژتی.
 - ذوق. ذائقة: حاسة الذوق/ تام، تام کردن، چیژتن، چیژشکه.
 - . تذوّق: معرفة الطعم/ تام کردن، چیژشکه کردن، چیژتن.
 - . ذواق: هوی. مِيل/ ثاره زو، هه ز.
 - : طبع/ خو، ره وشت، سروشت.
 - : فصاحة/ قسه زانی، قسه ره وانی، دهم پاراوی.
 - قلة - : فظاظة/ ترنی، که رتپی، نه زان دویی.
 - قليل ال - : فظّ/ ترن، که رتپی، نه زان دو.
 - مذاق: طعم/ تام، بۆن و بهرامه، چه ش، چه ژ، مه زه.
 - ذوی:
 - ذوی. ذوی: ذَبِل/ سیسی بو.
 - اذوی: اذْبِل/ سیسی کرد.

ذاو. ذابل / سیس.

ذاع:

ذاع. إنداع الخير: إنتشر/ بلايوه وه.

- السیر: فشا/ درکینرا، بلاویوه وه، ده رکوت

(نهینى).

اذاع: نَشْر/ بلاوى كردنه وه.

- السیر: اظهره/ درکانى.

ذائع: منتشر/ بلاو، بلاوکاروه.

- الصیت: شهر/ به ناویانگ، ناسراو.

إذاعة الاخبار/ مهوال بلاوکردنه وه.

- : رادیو/ رادیو.

محطه - / نیستگه ی رادیو.

مُذيع: ناشر/ مهوال گه یه ن، بلاوکار.

مذیاع: لایکتَم سراً/ دهم شوق.

- : مکرر الصوت/ دهنگوهر.

- : رادیو/ رادیو.

ذیل:

ذیل الثوب: طَوْلَه/ درئی کرد، دلیه ده می، دلویتنی دلیه وه.

- الكتاب: کتب فی ذیلَه/ می تری خسته سر،

په راویزی (له سر نویسی، خسته سر).

ذیل: ذنب/ کلک.

- : طرف/ کوتایی، په پ.

- الثوب: رفل/ دامین، چاک.

- الصحيفة من الكتاب/ لای خواره وه ی لاپه په،

دامین.

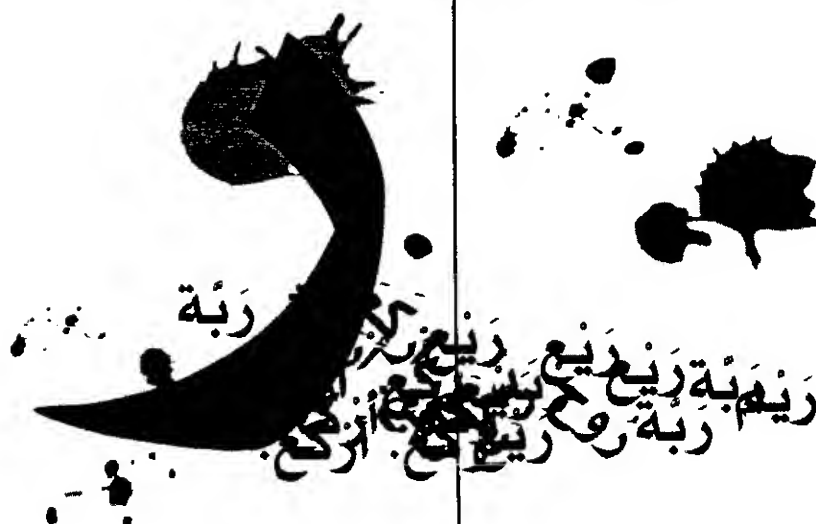
- . تذیل. مُلَحَق/ باشکو.

- (الحصان. الفان نباتات/ ناوی روه کن، قزقزه.

طاهر ال- : بلاعیب/ پاک، داوین پاک.

فی - ه: علی اثره/ به شوینیا.

مُذِيل. ذائل. له ذیل/ کلکار، کلکی مه یه، به کلک.

- رَاب: رَابُ الصَّدْعِ: اصلحه / چاکی کرده‌وه، درزه‌کی ساپژ کرده‌وه، درز بپی کرد.
- رَبَّ: عقل / را، هوش، بیر، ژیری.
- رَبَّ: الشَّيْءُ: جمعه و شدّه برفق / میتایه‌وه یه‌ک.
- رَبَّ: مال: مبلغ مُعَيَّن لغرض ما / مایه، سهرمایه.
- رَبَّ: مالیه: صاحب راس مال / سهرمایه‌دار، ساماندار.
- رَبَّ: مالیه: ملكية الافراد / سهرمایه‌داریتی.
- رَبَّ: الشَّيْءُ: اعلاه / سهری شت و مه‌ک، په‌شی سهره‌وه، سهره‌کی.
- رَبَّ: رَاة (فی رای) رَاحة (فی روح) رَاثع (فی روح) رَاب (فی رُوب و رِیب) رَابِیة (فی رِیبی) رَاث (فی رُوث) رَاچ (فی رُوج) رَاچ. رَاحة (فی روح) رَاک (فی رُود).
- رَاس: رَاسُ: ثَرَأَس. إِرْتَأَسَ القَوْمُ: صار رئیساً / بو به (سهرگ‌وره، کارگیز، به‌پتوه‌به‌ر)، سهرگردایه‌تی گرتنه ده‌ست.
- رَاس: علی عَقِب / سهره و خوار، سهره و ژیر.
- رَاس: رئیس: رَئِیس: سَیِّد القَوْم / سهرگ‌وره، سهرۆک، سهره‌ک، سهرکرده، میر، پیتشه‌وا، فهرمان په‌وا.
- رَاس: إدارة او مکتب / به‌پتوه‌به‌ر.
- رَاس: جُلُوسَة / کارگیز، سهره‌کی نه‌نجومه‌ن.
- رَاس: رئیس: اُولی / سهره‌تایی، گرنک، پیویست، سهره‌کی.
- رَاس: رَاس: مَافوق الرقبه / سهر، که‌له.
- رَاس: قَمَّة / لوتکه، پۆپه، مله.

رئاسَة: ریاسته / سه ریکاہیتی، فرمان رهاویسی،
 سرگه له یی.
 مَرُوس: من کان تحت سلطه رئیس / نه ندانم، نیش
 که، کارگوزار، خوارده ست، داروده سته.
 راضی (فی رضی) راض (فی روض) راع (فی روع)
 راعی (فی رمی) راغ (فی روغ).
 راف:
 راف. رُوف. رُیف. ثَراف به: رحمه / به زهیی
 پیاماته وه.
 رافَة: رَحْمَة / به زهیی، میهره بانی، دلسوزی.
 رُوف. رائف: رحم / میهره بان، به به زهیی، دلسوز.
 رافق (فی رَفَق) راق (فی روق) راق (فی رقی) راقب
 (فی رقب) رام (فی روم) راهب (فی رهب) راهن (فی
 رهن) راود (فی رود).
 رای:
 رای: اُبصر / بینی، چاوی پین کهوت، دیتی.
 - : ادرك / ههستی پین کرد، پیتی زانی.
 - : حَسِبَ / وای زانی.
 راعی. ثَرعی: تَظَاهَر / خوی و (پیشان دا، دانا).
 اِرتای الامر: نظر فیه / بیری ئی کرده وه، لئی کولیسه وه،
 لئی وردیه وه.
 - : الامر: تَدْبِرَة / جێ به جێی کرد، سازی کرد،
 سازاندی.
 - : الامر: شَكَّ فیه / دلی ئی پیس کرد، گومانی ئی
 کرد، دلی ئی کرمی بو.
 - : رایا: اقترح. عرض رایا / پێشنیاری کرد، رای دا.
 تَراعی له: ظَهَر / بۆی ده رکوت، رچاوی کرد.
 یُری: مَنظور / نه بینری، ده رکوتو، ناشکرا، روت،
 رچاوکراو.
 یا ثری: هل ثری: هل تری و تَظُن / ثایا، ناخو، داخو،
 تو بلایی، ثایا نه بینی و ههست نه که ی.
 رای: فِکر / را، بیروپا، باوه پ، دهم و دوان، دهم دو، هه ل
 ویتست.
 - : اقترح / پێشنیار.
 - : نصيحة. مشورة، / نامۆزگاری، راویژ.
 - : العام / بیروپای گشتی.
 صَلَب الـ - : عنید / لاسار، قیرسجه.

راع: ناظر / بینر، تَبینیار، چاودیر.
 رؤیا: ماتراه فی المنام / خو، خهون.
 رؤیَة: نظر العین او القلب / بینایی، سوما، مانا.
 - : إمكانية المشاهدة / بینن، چاوپین کهوتن، دیتن،
 به دی کردن، دیدار.
 رثاء. رباء: مَصْنَع / دوپویی، مه رای، ماستاو کردن.
 - . - : نفاق / دو، ده له سه، ته له که بازی،
 کلکه له قن، رواله ت.
 رثَة: رِیَة: منفاخ الصدر / سی.
 التهاب الـ - / پزو.
 ذات الـ - : مرض / کلوره شی، سیه سوتن.
 مُراء: منافق / درقن، ته له که باز، دوپو، دوزمان.
 مُراءات. رباء: نفاق / دوپویی، مه رای، مامحه مهیی،
 ماستاو کردن.
 مِرَاة: مِرَاة / تاوینته، باله بان، نه ی نوک.
 مَرای: مَنظَر / بینن، دیمه ن، دیدار.
 مَرئی: منظور / دیار، بینراو، نه بینری، رچاوکراو.
 رب:
 رَبَّ الشیء: مَلِكَة / بو به خاوه نی، بو به هی خوی.
 - : رَبِّ. رَبِّب الولد: رِباَه / به خوی کرد.
 - : اَرَبَ بالمکان: اقام / تیاریا، تیارمایه وه.
 رَبَّ: سَیِّد / گه وره، سه رهک.
 - : العائلة او البيت: سَیِّد العائلة / سه رگه وری مال.
 - : مالک / خاوهن.
 - : من اسماء تعالی / خوا.
 - : عائلة / پیاری مال، به خێوکه ر.
 رَبَّة عائلة / خانم، که بیانوی مال، ئافره تی مال، زنی مالی.
 رَبَّان السفینة: رئیس الملاحین / سه رگه وری که شتی،
 کاپتن، که شتی وان.
 راب: زوج الأم / باوه پپاره.
 رَابَة: إمراة الاب / باوه ژن.
 رَبِیب: ابن الزوج او الزوجة / هه نه زا، زیکو، کوپی میتر
 له ژینکی تر، کوپی ژن له پیاوینکی تر.
 - : زوج المرأة لها ولد / باوه پپاره.
 رَبِیبة: بنت الزوج او الزوجة / هه نه زا، زیک، کچی
 میتر له ژینکی تر، کچی ژن له پیاوینکی تر.
 - : زوجة الرجل له ولد / باوه ژن.

رُبُ: عصير الثمار المُخْتَر بالطبخ/ خوشاو، دوشاو.

- الرمان/ ربه ه نار.

- مُرَبَّى/ مرهبا، خوشاو، رهچل.

رُب. رُبَّة. رُبْمَا: لَعْل/ لهوانيه، رهنكه، تهقا، تهقو، بهشكو.

- . - . : من الممكن/ نهشن، نهگونج.

رَبَاب. رَبَابَة: آلة الطرب/ رهبابه.

ربا:

رَبًا: على و ارتفاع/ بهرزبوهوه، بلند بوهوه.

- على: اشرف/ بهسريا نهپوانن.

- القوم و للقوم: صار لهم رِبِيَّة/ پيشيان كهوت، بو به كهول سورى بهر لهشكر.

رِبِيَّة. رِبِيء: الطليعة من الجيش/ پيشهنگ، پيش بهو.

ريج:

رَج: كَسَب/ قازانجى كرد، برديهوه، دهستى كهوت.

رَج. رَج: جعله يريج/ قازانجى پي گيان، سودى پي گيان.

- : اعطاء ربحا/ بوى بردهوه، قازانجى دايه.

تَرَج. إِسْتَرَج: طلب الأرباح/ داواى قازانجى كرد، بو قازانج گهرا.

ريج: ضِد خسارة/ قازانج، بردهوه، دهسكهوت، سود.

- : فائدة/ سود، ثايه.

- بسيط/ قازانجى ساده.

- مُرَكَّب/ قازانجى ناويته، سودى پيكهل.

رايح. مَرَج: مُكْسَب/ قازانج بهخش، بهدهسكهوت.

- . - : مفيد/ بهسود، بهكهلك.

ريد:

رَبَدَ بالمكان: اقام/ تيامايهوه، تياريا.

- رِبَط/ بهستيهوه.

مَرَبَدَ: مكان يُرَبط به الحيوان/ شويني بهستنهوهى نازهل.

رَبْدُ اللون: اغبر/ ديز، بورهقه، بقر.

ريد: خَشْبَة المسحاة و غيرها/ ساليس، دهسك.

ريص:

رَبَص. تَرَبَص: كَمِنَ و اِنْتَظَرَ/ خوى نايهوه، خوى مهلاس دا، ماته ماتهى كرد، چاوه پنى كرد.

- : اِنْتَظَر له خَيْرًا و شَرًّا يَحِلُّ به/ له بوسيدا بو، خوى بى نابوهوه كه سودى پي بگيه نئى يا زيانى لى بيدا بهتاييه تى زيان.

تَرَبَص. تَرَبَصَة: اَبْقَاهَا لَوْ قَتَلَ الفلاء/ پهسهندهى كرد بى گراني، شارديهوه.

رَبَصَة: الانتظار و التَرَبُّص/ خؤنانهوه، خؤمهلاس دان.

رَوْبَصَة. تَرَوْبَص: يقظته النوم/ گورگه خو.

ريص:

رَبَص. بَرَك/ چوكى دادا، نه رتوى دادا، ماته سه نه رتو.

مَرَبَص. رَبَص: ماوى الغنم/ گور، پشتير، پهچه.

ربط:

رَبَط: اوثق و شد/ بهستى، بهستيهوه، توندى كرد، گرؤيدا.

- : وصل/ گهيانى بهيك، بهيه كهوه بهستيهوه.

- الجرح: عَصْبَة/ پيچاي، پيچايهوه، برينه كى پيچا.

- اللسان: اُخْرَسَة/ بى دهنكى كرد، زمانى بهست.

إِرْتَبَط. رِبَط/ بهسرايهوه، پهيوهه بو.

رَبَط: ضِد حَل/ بهستن، بهستنهوه، بهيك گهياندين، بهندكرن، پهيوهست كردن.

تَرَابَط/ پهيوهندي، پهيوهستى.

رباط: مايربط به/ هموشت كه بى بهستن بهكاريهينري، بهستنى.

- : لَفَاف/ سارغى، برين پيچ، پيچكه.

- الحذاء. شِرَاك/ قهيتان.

- الجورب للرجال/ ناسقى.

- الرقبه/ بوينباخ، مل پيچ.

- الحيوان: مايربط به الدابة/ گوريس، پهت، پهيوهه، دهس بهند.

رَبَطَة: حُرْمَة/ دهسك، چهك، گورزه، پيچراو.

- : مُنْدِيل/ سهريچ، مل پيچ.

رابط. يُرَبَط/ بهست، بهندكار.

- : مُوصِل/ گهيهتر.

- الجأش: قَوَى القلب. شجاع لا يخاف/ نهترس، نازا، جهرهزه، دل قايم، بهغيرهت.

رَابطة. إِرْتِبَاط: صِلَة/ اتصال. علاقه/ پهيوهندي، بهسترا، پهيوهستى، يهك گرئن.

بالإرتباط: معاً/ پيكهوه، بهيهكهوه.

مَرَبُط. مَرَبُط: موضع رِبَط الدواب/ شوتنی به ستنه وهی
نازه ل.

مُرَبَّط. مَرَبُوط. رِبِيط/ به سراه، په یوه نده.
- بموعد/ له سهر (ژوانه، به لینه)، به به لینه وه به نده.

ربیع:

رَبِيع: اخذ الربيع/ چواره کی برد.

- : قَتَلَ مِنَ الرَّبِيعَةِ/ چوارلوی کرد، به چوارلو بای دایه وه.

- . رَبِيعٌ عَلَيْهِ الْحُمَى: أَثْنُهُ الْحُمَى كُلَّ رَابِعٍ يَوْمٍ/ هه مو
چوار روژ جاریک تا نه یگرځی.

- . رَبِيعٌ: إرتبع الحصان: اكل الربيع/ له گیای به هار
له وه پرا، به گیای به هارا توپانی.

- الحصان: جَرَى عَدْوًا/ دایه غار، هالی تیزان.

الرَّبِيعُ: دَخَلَ فِي السَّنَةِ الرَّابِعَةِ/ چوه سالی چواره وه.

- القوم: صاروا رِبِيعَةً/ بون به چوار.

- : إصابه حُمَى الرَّبِيع/ توشی چوار (روژه تابو، به
روځو).

رَبِيعُ الْعَدَدِ: ضَمَرَهُ فِي مِثْلِهِ/ ژماره کی دوجا کرد.

- العدد: جعله اربعة اضعاف/ کردی به چوار
(نه وه نده، چه ندانه).

- : جَعَلَهُ مَرَبِعًا/ کردی به چوار گوشه.

تَرَبَّيعٌ: إستريع في جلوسه/ چوار مشقی دانیش.

رَبِيعٌ: جزء من اربعة اجزاء الشيء/ ¼، چواره ک.

رابع: بعد الثالث/ چوار (هم، همین، هم، هه مین).

- عشر: بعد الثالث عشر/ چوارده هه م.

رابعاً/ چواره م، چواره هه م.

الرَّبِيعَةُ: لربيع/ چوار.

- عشر. - عَشْرَةٌ/ چوارده.

- اضعاف/ چوارجار، چوارنه وه نده.

أَمْ - و اربعین/ هه زارین.

نَوَاتِ الرَّبِيعِ: مايمشى على اربعة قوائم/ چوارین.

لرابعاء. يوم الاربع/ چوار شه ممه، روژى چوار شه ممه.

اربعون/ چل.

ال - / چله م، چله مین.

اربعينية: لربعون يوماً من/ چله، چله ی (زستان،

هاوین).

- : مرور اربعون يوماً على/ چله چون، تپیپړونى

چل روژ به سهر (مندال بون، مردن، هه روداوځک).

تربيع: ضَرَبَ الْعَدَدَ فِي اربعة/ لیک دان به چوار.

- / دوجا کردن.

- الْحَجَرُ أو الطابوق. رَصَفَ/ به دریز ژکردن، کاشی

دانان.

- في الجدار/ ناوکار.

رَبِيع. اربعة اربعة/ چوار چوار.

رَبِيعِي. مايركب من اربعة/ هه موشت که له چوار پټک

هاتین.

- الارجل والاقدام/ چوارین، چوارپا.

- الاضلاع/ چوارلا.

الشكل ال - / چوار (گوشه، پالو).

مَرَبُوع: ذو الاربعة اضلاع/ چوار (گوشه، پالو).

- : الحاصل من ضرب العدد في نفسه/ دوجا.

رَبِيعٌ: داربها عِدَّةُ مَسَاكِنَ/ خانوی فره (مال، خیزان)،

هه وار.

- . رَبِيعٌ. رَبِيعٌ: رِبِيعَةُ الْقَامَةِ: الرجل بين الطويل و

القصرين. متوسط القامة/ مام ناوه ندى، نه دریز نه

کورت، کرده پیاو.

- : جماعة الناس/ خه لک، ده سته، براده ران.

مَرَبُوعُ الْقَامَةِ: تَبِكَ سَمَوا، بالاچوار گوشه یی، شیشمان.

رَبِيعٌ: فصل الربيع/ به هار، خوین جمان.

رَبِيعِي: مختص بالربيع/ به هاره، به هاری.

يَرَبُوعٌ: جَرَبُوعٌ/ گرهه لکه نه.

ربك:

رَبِكُ: عَزَقَل/ ته گه ره ی تن خست، نا توژی کرد، کوسپی

نایه بهر، شیواندی.

- : حَيَّرَ/ شپړزه ی کرد، شله ژانی، سه ری لی تیک دا.

إِرْتَبَكَ. رَبِكُ: إضطرب/ شپړزه بو، شله ژا، سه ری لی تیک

جو، په شوکا.

إِرْتَبَاكَ. رَبِكُ/ شپړزه بون، شله ژان، سه ری لی تیک چون،

په شوکان.

إِرْبَاكَ/ سه ری لی شیواندن، شپړزه کړدن، شله ژانن،

سه ری تیک دان.

مُرْتَبِكٌ. رَبِكُ: مُعَقَّدٌ/ شپړزه، شله ژاو، په شوکاوا،

سه راسیمه.

مُرَبِكٌ/ شپړزه کړ، شله ژنن، دابین نا کړی.

ربل:

ثَرَيِّل: كَثَر لَحْمه / گوشتی گرت، قهله ویو.

- لَحْمه: اِثْنَفَخ / ناوسا، په تما.

رِیِّل. رِیِّل. مَعْقِلِی لَحْماً اَوْ مَعْقِلِی الْجِسْم /

تیکسپراو، قهله، گوشتن، شیشمان.

رِبَالَه: اِمْتَلَاء الْجِسْم / گوشتنی، تیک سمرای، قهله وی،

شیشمانی.

رَبَلَه السَّاق: سِمَانَه السَّاق / پوز.

ریا:

رِیَا: ثَمَا و زَاد / گه شه ی کرد، زَدر بو، گه وړه بو، په رده ی

سه ند.

- الولد: نَشَأ / گه وړه بو، په وړه بو، پښ گیی.

رایي: اَعْطَى مَاله بِالرِّیَا / پاره ی دا به سود، سود خوری

کرد.

رَبَّى الولد: غَذَاه و رَعَاه / به ختوی کرد، په وړه وړه ی

کرد، زیانی.

- هَذَّب / ته میی کرد، په وړه وړه ی کرد.

- ذَقْنَه: اَطْلَقْهَا / ریشی هیشته وه.

- شَارِبَه / سَمِیْلَی (زل کرد، هیشته وه)، خوی کر به

سمیل بابی.

- الثمر بالسكر: عَقْدَه / کردی به مره با یا خوشاو.

ثَرَيِّل: نَشَأ / په وړه وړه بو، زیا.

- تَهَذَّب / ته می بو، په وړه وړه بو.

اربی علی: زَاد / زیاتر له، تر پې له.

- : جَعَلَه یَزِید / زوری کرد.

تربیه الاولاد: اِعَاشَه / به ختو کردن، زیاندن.

- : تَهْذِیْب / ته می کردن، په وړه وړه کردن.

- الطیور و الحیوانات: تَدَجِیْن / راگرتن،

به ختو کردن.

قلیل ال - : سَمِیء التَهْذِیْب / بی ته می، بی نابو، خراب

په وړه وړه کړاو.

مُرَبِّی. مُتَرَبِّ: مُعَلِّم / به ختو کړاو، په وړه وړه کړاو،

فیر کړاو.

- : مُهَذَّب / ته می کړاو، به نابو، ره وشت

(چاک، بهرن).

- : کَل ثَمَر مطبوخ بالسكر / مره با، خوشاو،

رینگار.

مُرَبِّ. مُهَذَّب / په وړه وړه یار، ماموستای په وړه وړه،

په وړه وړه کار.

مُرَبِّیة. قهرمانه / په وړه وړه یار.

- اطفال / داین، داده.

تربوی: مختص بالتربیه / پسرپوری په وړه وړه.

ریا. ریاء: فائده / قازانجی سو.

مُرَای: مَن یَتَعَاطَى الرِّیَا / سوخوړ.

رَبَوی: مختص بالرِّیَا / نه و ی سوخوړی پیشه یه تی.

اربیة: اَصْل الفِخْذ / سروی ران، که له که، بهرموسه لان.

رَابِیة. رَبَوَة. رَبَوَة / اکمه / بستو، سَنَگَر، که لات.

رَبَو: مرض صدری / مه ناسه سواری.

رَبَوَة: ملیون / ملیون.

رَبَوَة: عَشْرَة اَلْف / ده هزار.

رتب:

رَتَّب: نَظَّم. وَضَب / ریکی خست، چاکی کرد.

- . دَبَّر. اَعَدَّ / ناماده ی کرد، پیکي هیئا، گتیرای.

تَرَتَّب: صَار مُرَتَّباً / رتک خرا، ناماده کړا، چاک کړا، باش

کړا.

- علی کذا: نَتَجَ عَنْ کَذَا / له نه نجامی نه ووه بو، به ووه

کو تایی مات.

رُتِبَة. مَرْتَبَة: صَف / پۆل، خانه، پایه، پله.

- . - : رُتَبَة / پله، جوړ، پایه، راده.

- . - : مَرْتَبَة / پایه، گه وړه یی، نیشان.

ترتیب: تَنْظِیْم / رتک خستن، چاک کردن، باش کردن.

- : نَظَام / رتک و پیکي، ریزه ستن.

- : تَدْرِیْ. اِعْدَاد / ناماده کردن.

ب - : بَانْتِظَام / به رتک و پیکي.

مُرَتَّب: مُنَظَّم / رتک خراو، رتخراو.

- : مُعَدَّ / ناماده کړاو.

- : مُعَدَّ / ناماده کړ.

راتب. مُرَتَّب: مَعَاش / مانگانه، موچه، مز.

- . رَتَب: علی نسق واحد / یه ک جوړ، یه ک شپوه.

عیش رتیب / زیان و گوزه راتیکی یه ک شپوه و بی کوپان.

رتج:

رَتَج. لَرَتَج: اَغْلَق / دای خست، پتو ی دا.

رَتَج. لَرَتَج: اَغْلَق / دای خست، پتو ی دا.

به سترا، قسه ی بؤ نه مایوه.

رُئِجَ: رتاج: باب عظیم/ دوده وری، ده رگای گوده.

مِرْتاج: مایغلق به الباب/ کلوم.

راتنج: صمغ الصنوبر/ جیوه.

رتع:

رَتَع: عاش فی خِصْب/ ناسوده ژیا، به خوشی و تیرد

ته سه لی ژیا.

ت العاشية: رَعَت/ له وپا، چپا، چیری.

مَرْتَع: مَرَعی خَصِیب/ له وپگا، له وپ، پاوه.

الردیلة أو الشر: الخ/ کانگای خراپه و داوین

پپسی.

رتق:

رَتَق: ضِد فَتَق/ دروی، چنیوه.

الْفَتَق: اصلحه/ پینه ی کرد، درویه، چنیوه.

فَتَقَهُم: اصلح ذات بینهم/ ناشتی کردنه وه، ریکی

خستنه وه، پیکی هینان.

الشيء: سَدَّة و اغلقه/ دای خست، سهری نایوه.

رَتَق: نَقِیض فَتَق/ درونه وه، چنیوه، پینه کردن.

رتل:

رَتَلَ الشيء: تناسق و انتظم/ رتک بو، رتک و پتک بو.

رَتَلَ الكلام: احسن تالیفه/ باشی وت، به گوبو.

القرآن: تأنق فی تلاوته/ باشی خویند، قورئانه کوی

باش خویند.

ترتیل: ترتیم/ خویندن، وتن، ئاوازی خوش.

رَتَلَ الحَمَل من الكلام/ قسه ی باش و به جی، وتی

جوان.

رَتَلَ: صَفّ/ ریز، رنجه، ژماره یه کی نقد.

ارْتَلَ: مَن فی لسانه خَبِیسة/ زمان نه گری.

رُتِیلاء: عنكبوت مؤذٍ/ جالالوکی به زیان.

رتم:

رَتَمَ بكلمة: فاه/ وشه یه کی (وت، به دوما هات)، ده می

کرده وه.

ارْتَمَ: شَدَّ الرِّمَّةَ علی اصْبُعِهِ/ په تی به ست به

په نجه یوه.

رُتِمَة: رَتِیمة: خِیط یُسَدُّ فی الاصبع للذَّکر به/

په تیک به په نجه وه نه بسترئ بو بیرکه وتنه وه.

رت:

رَتَ: ارْتَث الثوب: بلی/ شپو، کون بو، زنی.

ارْتَث الثوب: جعله رَثًا/ شپو کرد، کونی کرد، زانی.

رَثَ: رثیت: بلی/ شپ، کونه، زنیو.

الهينة/ شپول، پریوت.

کلام: - : سَخِيف/ قسه ی قویو بی مانا، قسه ی هیچ و

پوچ.

رَثَاة/ په پریوتی، زنیو.

رثا:

رَثَا: رَثَى المیت: بَكَاه و عَدَدَ محاسِنَه/ شیوه نی بو

کرد، لاوانیه وه، به سه ریا گریا.

هَلْ دَا، هَلْ به ستی له سه رانا.

رَثَى له: رَقَى له و رَجَعَه/ دلی بو نهرم بو، دلی بی سوتا،

به زه می پیا هاته وه.

له: - : حَزَنَ علیه/ بوی دلگیر بو، جلی ره شی بو

له به رکود.

یُرَثَى له/ شایانی به زه بیه، پیاو به زه می پیادیتنه وه.

رَثِیة: ضَعْف و فتور/ لاوازی و ساردی.

التهاب المفصل/ جومگه نیش.

حُمَق/ کهریتی، گیلی، که وده نی.

رجل رَثَو: فی عقله ضعف/ گیل، که وده ن، چه بوله.

مَرثاة: مَرثِیة: مایرشی به المیت من الشعر و غیره/

وتارو هژنراوه بو مردو یا به سه ر مردوا وتن، شیوه ن.

رثاء: رَثَى: نَدَب/ شیوه ن کردن، دلگیریون.

رج:

رَجَّ: هَزَّ و خَضَخَض/ شله قانی، جولانی، له رانیوه،

رایوه شان.

رُجَّ: ارْتَجَّ: اهْتَزَّ و تحرك/ شله قا، جولا، له ریوه.

رَجَّة: ارتجاج: اهتزاز/ شله قان، جولان، له ریوه.

رَجَّاج: مُتَرَجِّج/ له رزوک، بزوک.

مُرْتَج: مُهْتَز/ له رزبو، شله قاو.

رَجْرَج: اهتَزَّ و اضطرب/ له رزی شپزه بو، شیوا.

حَرَک/ جولانی، بزوانی.

تَرَجْرَج: تَحَرَّك/ جولا، بزوا.

إضطرب/ شپزه بو، شیوا.

رجا:

ارجا الأمر: اَحْرَه/ دوی خست، خستیه کاتیکی تر.

إرجاء: تاخیر/ دواختن، خستنه کاتی تر.

رجب:

رَجَبٌ مِنْهُ: استَحْيَا/ شرمی کرد، شوره می کرد.

- ارجب. رَجَبُ الرَّجُلِ: هَابَهُ/ لای ترسا، شرمی لای کرد، سَلَى لای کرده‌وه.

تَرَجَّبَ: تَخَوَّفَ/ ترسا، سَلَى کرده‌وه.

رَجَبٌ: الشَّهْرُ السَّابِعُ الْهَجْرِي/ مانگی رجه بی کچی.

رجع:

رَجَعٌ: تَرَجَّعَ الْمِيزَانُ: مَال/ سوری کرد، لاسنگ بو.

- الرأى: غلب على غيره/ قسه‌کی سوری گرت، په‌سند کرا.

- ت. ت القوة: غلبت على غيرها/ زالی بو، سه‌رکه‌وت.

- الشئ بيده: وَزَنَهُ/ مه‌لی سه‌نگان.

رَجَعٌ. ارجع: جعله راجعا/ لاسنگی کرد.

- الرأى والظن: په‌سندی کرد.

- على: فَضَّلَ/ به‌باشتری دانا.

- ارجح: مَرَّزَهُ وَ ذَبَذَبَهُ/ رای ژهن، رای وه‌شان.

تَرَجَّحَ. ارجح: تارجح: اِمْتَرَّ وَ تَذَبَذَبَ/ له‌ریه‌وه، مات و چۆی کرد.

رُجَحَان. ارجحیة: میلان/ لاسنگی، لاری.

- : اَفْضَلِيَّةُ/ په‌سندکردن.

ارجوحة. مَرَجَوْحَةٌ. رُجَاخَةٌ: مَطْوُوحَةٌ/ جُولانه، دیلانه.

راجح: غَالِبُ/ لاسنگ، قورستر.

- : مُحْتَمَلُ/ شیار، گونجاو، ری تئ‌چو.

- ارجح: مُفْضَلُ/ په‌سند، باشتر، په‌سندتر.

رجز:

رُجَزٌ: دَنَسٌ/ پیسی، ناپوختی.

- : عَذَابٌ/ سزا.

- : عِبَادَةُ الْأَوْثَانِ/ بت پرستن.

- رجز: الإثم و الذنب/ گناه و تاوان.

رِجَازَةٌ: مَا يَلْقَى بِأَحَدِي جَانِبِي الْحِمْلِ لِيُعَدِّلَهُ/ پارسه‌نگ.

رَجَزٌ: بَحْرٌ مِنْ أبحر الشعر/ یکیکه له‌کیشه‌کانی مؤنراوه.

- : داء يصيب الإبل/ ده‌دیکه توشی و شتر نه‌بئ.

رجس:

رَجَسَ. رَجِسَ: عمل عملاً قبيحاً/ کرده‌وه په‌کی

ناشیرنی لای وه‌شایه‌وه.

رَجِسَ: دَنَسٌ/ پیسی، چه‌په‌ل، گلاو.

رَجَسَ: العمل القبيح/ کرده‌وه‌ی ناشیرن، نه‌نگی.

- رَجَسَ: قَذَّرَ/ پیسی، ناپوختی، چه‌په‌لی.

مِرْجَاسٌ: مِسْبَارُ الْأَعْمَاقِ/ قول پئو، قولایی پئو.

رجع:

رَجَعٌ: عادٌ/ گه‌پایه‌وه، هاته‌وه، رویشته‌وه.

- إلى الأمر: إِسْتَأْنَفَ الْأَمْر. بدأ ثَانِيَةً/ تن مه‌ل چوه‌وه، ده‌ستی پئ‌کرده‌وه.

- إليه في الأمر: إِسْتَعَانَ بِهِ. التَّجَا إِلَيْهِ/ په‌نای برده‌وه، راوئیزی پئ‌کرد.

- عن الأمر: كَفَّ/ وازی لای هیتنا، ده‌ستی لای مه‌لگرت.

- في كلامه: تَرَاجَعَ/ پاش گه‌ز بوه‌وه.

- عليه: طَالَبَهُ/ داوای لای کرده‌وه.

رَجَعٌ. ارجع: رَدَّ/ گه‌پانیه‌وه، دایه‌وه.

راجع: فَحَصَ/ پشکنی.

- الحسابات: تَحَقَّقَ صَحَّتْهَا/ پیاچوه‌وه، راستیه‌کی ده‌رکه‌وت.

- في الأمر: طَلَبَ رَايَهُ/ پرسی پئ‌کرد، راوئیزی پئ‌کرد.

- الطبيب مثلاً/ چوه‌ لای پزیشک.

- : كَرَّزَ/ پیاچوه‌وه، دوباره‌ی کرده‌وه.

تَرَاجَعَ: اِرْتَدَّ/ پاش گه‌ز بوه‌وه.

- : ضِدَّ تَقَدَّمَ/ کشایه‌وه، گه‌پایه‌وه.

إِسْتَرْجَعَ: اِسْتَفْرَدَ/ ده‌ستی که‌وته‌وه، سه‌ندیه‌وه، وه‌ری گرتوه‌وه.

- : سَحِبَ/ کیشانه‌وه.

- الشئ: طَلَبَ رَدَّهُ/ گتیراپه‌وه، داوای کرده‌وه.

- الأمر: الْغَاةُ/ مه‌لئ وه‌شانه‌وه، به‌تالی کرده‌وه.

- ماضع: وَجَدَهُ/ دَوَزیه‌وه.

- عاقبته: شَفَى/ چاک بوه‌وه.

رَجَعٌ. رجوع: عَوَدَ/ گه‌پانه‌وه، هاتنه‌وه.

- الصدى: رَدَّ الصوت/ ده‌نگ دانه‌وه.

- : المطر بعد المطر/ باران به‌دوای بارانا، بارانی پاش باران.

کرجع البصر: کآرتداد الطرف/ وه تروکى چاو، له چاوتروکاننکدا.	ارتجل الکلام: تکلم من غير ان يهينه/ سهريئى (دوا وتارى دا، قسهى کرد).
رُجْعَة: عَوْدَة/ گه پانه وه، هاتنه وه.	- العمل/ بن ليک دانه وه کردارى کرد.
استرجاع: سَخْب/ کيشانه وه، گتپانه وه.	- برأيه: اِنْفِرْد/ هره به قسهى خوى کرد، به قسهى کسى نه کرد.
- استعادة/ سهندنه وه، ساندنه وه، وه گرگرتنه وه، دهست که وتنه وه، چاک بونه وه.	- : طليخ فى الرجل/ له مه نهجه لا کولانى.
تراجُع: اِرْتِدَاد/ کشانه دوا وه، گه پانه وه، پاشگهز بونه وه، پتچ دانه وه.	رجل: قَدَم/ پښ.
مُتراجِع: متقهقر/ کشاوه، گه پاوه، شکاو، پاشگهز.	- : ساق/ لاق.
مَرَجِع: مكان الرجوع/ سهرشار، شوين گه پانه وه.	- : طائفة/ قطعه/ کومه ل، په ل.
- : كتاب يُرجع اليه/ سهراوه، چاووک.	- من الجراد/ قطعة عظيمة/ په ليه کول.
- : ملجا/ په نا، په ناگه، پال پشت.	- الحمام: نبات/ گوزوان، مژمژک.
ال - الأخير/ دوامین سهراوه و په نا.	- الغراب: نبات/ گوله به هاره.
مُراجِع: فاجِص/ پشکنه ر.	يُقَدِّم رجلاً و يؤخر أخرى: يَتَرَدَّد/ دودله، رارايه.
- الحسابات/ پشکنيار، وردکار.	رَجُل. راجل: من يمشى على رجله/ پياده.
- : من له اعمال يراجعها/ خاوه کار.	رَجُل. رَجُل. رَجُل: الشعر بين الجمود و الاسترسال/ قژنه خاو بين نلول.
مُراجعة: إعادة. تکرار/ دوباره کردنه وه.	مِرْجَل: مشط/ شانه، شه.
- : إعادة النظر/ پياچونه وه، چاوپياخسانه وه.	- : قدر/ مه نهجه ل، قازان.
رَجْعى: متمسك بالقديم/ کونه په رست.	- : آلة بخارية/ بويلر، کول مين، کولتير.
- : للوراء/ بهر وه دوا.	رَجُل: اِنْسَان/ مَرُوف، مَرُف، مه مردم.
راجع: مُراجع: المرأة يموت زوجها و ترجع الى اهلها/ باوه خون.	- : خلاف المرأة/ پياو.
رجيع: روٹ/ ترس، ترسه قول.	- الرجال: کامل الرجولة/ که ل پياو.
رُجْعَة: وصل. مستند/ وه گرگرتن نامه، به لگه نامه.	رُجُولَة: رجوليّة. کمال الرَجُل/ نيړيتى، پياوړتى.
رجف: حَرَّك شديد/ له رزانى، له رانيه وه، شله قانى.	- : شَجَاعَة. صفة الرجل الكامل/ پياوړتى.
- : اِرْتَجَف: اِرْتَعَد/ له رزى، له ريه وه.	اِرْتِجَال/ خَوْت، خَوْتَن، قسه کورن يا نيش کردن به يئ
ارجف: نَشَرَ اخباراً مُرْجِعة/ مه والى ناخوشى پلاوکرده وه، نااوهى نايه وه.	خَو ناماده کورن، يه کسره، سهريئى.
رُجْفَة: رَعْدَة. هَرَّة/ له رزه، له رزين، له رينه وه، موجرک.	اِرْتِجَال: مُرْتَجِل/ خَوْت، يه کسره، به يئ ناماده کورن، دمه مکى، له بهر وتن.
ارجيف: اخبار مُهِيجَة/ مه والى (ناخوش، خراب، درق).	مُسترجلة: وَرْشَة/ نيژه کوپرک، کوپاى.
رجل: رَجُل: سار على رجله/ به پښ نږى، به پياده يى نږى.	رجم: رَجَم: رَمَى بالحجارة/ بهردى هاوېشت، بهردى هه ل دا، بهرديارنى کرد، بهردى تن گرت.
تَرَجَّل: نَزَلَ عن رُكُوبَتِهِ فَعَسَى/ دابه زى و به پښ نږى.	- : شَتَم/ جنږوى دا.
- : ت المرأة: صارت كالرجل/ لاسايى پياوى كرده وه، ره فتارى پياوړه ي کرد، وه ك پياوى لى هات.	- : لَعَن/ له عنه تنى کرد، نه فره تنى کرد، نه فريزى کرد، نه فره زوى کرد.

- رَجَمَ: تَكَلَّمَ بِالظَّنِّ / لَهُ خَوِيه وه وتى، نوقلانه ى لى
دا.
- الْقَبْرَ: وَضَعَ عَلَيْهِ الرُّجْمَةَ / كَبَلَى بُو دانا.
ثَرْجَمَ: فَسَّرَ بِلِسَانٍ آخَرَ / كَوْبَى، وه رى كَبِرَا له
زمانيك وه بُو زمانيكى تر.
- : فَسَّرَ. شَرَحَ / لَيْكِي دايه وه.
رَجَمَ: رَمَى بِالْحِجَارَةِ / به رد (هاويشتن) هـ ل دان، تن
گرتن، باران كردن).
- بِالغَيْبِ: تَكَلَّمَ بِالظَّنِّ / نوقلانه، له به ريوره وتن.
- . مَا يُرْجَمُ بِهِ: قَذِيفَةٌ / گولله تَوْب، موشهك.
رجيم. مرجوم / به رد تن گيراو، به رد باران كراو.
- : لَعِينٌ / مه لعون، نه فرهت كراو، نه فرين كراو،
نه فرهز كراو.
رُجْمَةٌ. رَجْمٌ: حِجَارَةٌ تَنْصَبُ عَلَى الْقَبْرِ / كَبَل.
- . رَجَامٌ: مَرْجَاسٌ. حَجَرٌ يَرْبِطُ بِهِ خَيْطٌ يُلْقَى فِي
الماء لمعرفة عمقه / قَوْلٌ يَتَو.
ترجمة: نَقَلَ مِنْ لُغَةٍ إِلَى أُخْرَى / كَوْبِن، وه رگيژان.
- : تَفْسِيرٌ / لَيْك دانه وه.
- : إِنْسَانٌ: تَارِيخُ حَيَاتِهِ / مِيژوى ژيان، ژيان نامه،
ژين نامه.
- : حَرْفِيَّةٌ / وشه كَوْبِن، كَوْبِنه وه وه وشه، دهق
كوبين.
- : تَفْسِيرِيَّةٌ / كَوْبِن به لَيْك دانه وه وه.
ثَرْجَمَانٌ. مَرْجَمٌ / وه رگيژ.
رجا:
رَجَاً: ضِدُّ يَكْسٍ / كَوَلَى نه دا، هيوای نه بى.
- . ثَرْجَى. اِرتَجَى الشَّيْءَ: اَمَّلَ فِيهِ / به هيوای بو،
چاره پوانى بو.
- . : تَوَسَّلَ / پاراي وه، لالاپ وه، تكاى كرد،
نزاي كرد.
لرجى. لرجا: اَحْزَ / نوای خست.
رَجَاءٌ. رَجَا (جَمْعُ لِرَجَاءٍ): نَاحِيَةٌ / لا، ناوچه.
- . رَجَاةٌ. مَرَجَاةٌ: اَمَلٌ / هيو، ناوات، هوميد، نوميد،
داخوانى، خواست.
- . تَرَجَّ: تَوَسَّلَ / تكا، پارانه وه، لالاپ وه.
قَطَعَ - : يَاسٌ / هيواپرين، نانوميدى، پرزه برين.
راج: اَمَلٌ / ناوايه خوان، به هيو، هوميد وه، نوميد وه.

مَرْجُو. يُرْجَى مِنْهُ / لَيْسَ نُوهِشْتِيْه وه، له وانه يه، جَيَس
هيوايه.
ثَرْجَى. اِرتَقَابُ شَيْءٍ لَا وَثُوقَ فِي حَصُولِهِ / هيوادارى،
هوميد وه وه.
رج:
رَحَّةٌ: الْحَيَّةُ إِذَا انْطَوَتْ / مارى (به پكه به ستو، لول).
لَرَج. رُحٌ: مَنْ لَا اخْمَصَ لِقَدَمِهِ / بن پى تهخت، پى
تهخت، نه وه ي بنى پى قول نه بن.
رحب:
رَحْبٌ. رَحْبٌ. لِرَحْبِ الْمَكَانِ: اِثْسَعُ / فراوان بو.
رَحْبٌ. اِرْحَبِ الْمَكَانِ: وَسَّعُهُ / فراوانى كرد.
- . ثَرْحَبٌ بِهِ: احسن وَفَدَهُ / پيشواى كرد، خوش
هاتنى كرد.
رَحْبٌ. رَحِيْبٌ: وَاَسِعُ / فراوان، پان، به رين، وه پاق.
- . - : الْبَاعُ: سَخَى / دهست بلاو، به خشنده.
- . - : الصَّنَدُ: كَرِيمٌ / ميه ره بان، پياوچاك.
- . - : الْفَهْمُ: مَتَسَعِ الْعَقْلُ / تر گه يشتو، زونگ.
رَحْبَةٌ: الْاَرْضُ الْوَاسِعَةُ / زهوى پان و به رين.
- : فَجْوَةٌ بَيْنَ الْبَيْتِ / كُولان، كه له به ر.
- : الدَّارُ: سَاحَتُهَا / حه وشه.
- : السَّيَّارَاتُ: مَوَاقِفُ السَّيَّارَاتِ / ويستگى نوتومبيل.
ثَرْحَابٌ: حُسْنُ الْعَلَاقَةِ / پيشواى، چاك و چوئى گرم.
بَثْرَحَابٌ / چاك و چوئى به گرمى يه وه.
مَرْحَبًا بِكَ / خوش هاتى، روژياش.
رحض:
رَحَضٌ: غَسَلَ. شَطَفَ / شتى. له ناوى هـ ل كيشا، تى
وه ردا.
رَحِيضٌ: مَغْسُولٌ / شوررو، له ناو هـ ل كيشراو.
مِرْحَاضٌ: خَشْبَةٌ يُضْرَبُ بِهَا الثُّوبُ عِنْدَ غَسَلِهِ / كه لا
كوتك، تيتلا كوتك.
- : بَيْتُ الْاَدَبِ / ناوده ستخانه، پيشاو.
رحق:
رُحَاقٌ: خَمَرٌ / شه راب، مهى، باده.
- : رَحِيقٌ: ضَرْبٌ مِنَ الطَّيِّبِ / بُوئى خوش، جَوْدَه
بُوئيكى خوشه.
رَحِيقٌ / شيله، رينكاو.
رحل:

رَحَلْ. اِرْتَحَلْ عَنِ الْمَكَانِ: تركه/ به جایی میشت، کوچی کرد.
 - اِلى الْمَكَانِ: اِنْتَقَلَ/ گواستیه وه..
 - عَلَى الدَّابَّةِ: رَكِبَهُ/ سواری بو.
 - الْبِلَادُ: طَافَهَا/ پیاگاهرا، گهشتی کرد.
 تَرَحَّلْ: تَنَقَّلْ/ گهرا، گهشتی کرد، ثم شَوَيْتَهُ وَشَوَيْتَنِي کرد.
 رَحَلْ: صَيَّرَهُ يَرَحُلْ/ گوئیازی وه، دوری خسته وه، ناردی.
 رَحَلْ: سَرَجَ الْبَعِيرِ/ کوپانی وشتی.
 - اِمْتَعَةَ الْمَسَافِرَ/ كه لوپهل، تفاق، شت و مهك.
 - الْمَنْزِلَ وَالْمَاوِي/ مال، جوی پئی، پیو شوین.
 عاد الْمَسَافِرَ اِلَى - ه: اى اِلَى مَنْزِلِهِ/ هاته وه شوینى خوی، گهراپه وه.
 رَحَلَةً. رُحْلَةً. سَفَرَةً/ گهشت.
 - قَصِيرَةً لِلنَّزْمَةِ/ سهیران.
 رَحَالَ. رَحَالَةً: كَثِيرَ التَّنَقُّلِ/ كَوَجَر، ره وه ند.
 - سَائِحٍ/ گهشتیار، گه پۆك، گه پال، گه پیده.
 رَاحِلٌ: ذَاهِبٌ/ کوچ کردو، رُویبو، رُویشتو.
 - نَازِحٌ: مُهَاجِرٌ/ کوچ کردو.
 رَحِيلٌ. اِرْتَحَالَ: ذَهَابٌ/ رُویبن، رُویشتن.
 - مُهَاجِرَةً/ کوچ کردن، رهو، ره وکردن.
 تَرَحُّيْلٌ: تَنَقُّلٌ/ گواستیه وه، گوئیازانه وه، دورخستنه وه.
 - تَسْفِيرٌ/ خستنه پئی، به پئی کردن.
 مَرَحَلَةٌ: مَا يَقْطَعُهُ الْمَسَافِرُ فِي يَوْمِهِ/ قَوْنَاغ.
 - مَسَافَةً/ ماوه، ماوهی دو شوین.
 رَحُولٌ: كَثِيرُ التَّرَحُّالِ/ گه پۆك، گه شته وان.
 رَحِمٌ:
 رَحِمٌ: رَقٌّ لَهُ وَشَفَقٌ عَلَيْهِ وَعُطْفٌ وَغُفْرٌ لَهُ/ دلّی نهرم بو، به زهیی پیا هاته وه، لئی بورد، رهحمی پئی کرد.
 رَحِمٌ وَتَرَحَّمَ عَلَى: قَالَ رَحِمَهُ اللهُ/ بئوی پاراپه وه، داوایی به خشینى له خوا بؤ کرد.
 استرحم: استعطف/ پاراپه وه، داوایی لئی بوردنی کرد.
 رَحْمَةً. مَرَحْمَةً: رِقَّةُ الْقَلْبِ/ دلّ نهرمی، به زهیی، لئی بوردن.
 - الله/ به زهییو میهره بانی خوا.

بِسَاطِ الدَّ - : يُبْسَطُ عَلَى النَّفْسِ/ سه رتهرم، پۆشاسکی تهرم.
 عَدَمٌ - : قِسَاوَةٌ/ دلّ رهقی، بئی به زهیتی، نۆدداری.
 عَدِيمٌ الدَّ - : لَا يَرْحَمُ: لَا يَرَأْفُ/ دلّ رهق، نۆددار، بئ به زهیی.
 رحوم. رحيم: رُؤُوف. حنان/ به به زهیی، دلّ نهرم، به رهحم، میهره بان.
 الرَّحْمَنُ. اَوِ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ: مِنَ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى/ ناوی خوایی به خشنده، میهره بانی خوایی گه وه.
 مرحوم: مُتَوَفَّى/ مریو، خوالی خوش بو.
 رَحِمٌ. رَحْمٌ: بَيْتُ الْوَلَدِ/ منالدان، مندالدان، زارۆك، پزدان.
 - قَرَابَةٌ. قَرَابَةٌ رَحْمٌ/ خزمایه تی، خزمایه تی له دایکه وه.
 اِخْتِنَاقٌ الدَّ - / پیرکام.
 مَسْلَكٌ الدَّ - : مَهْلَبٌ/ گولنك.
 رَحَا:
 رَحَا. رَحَى: تَرَحَّتْ الْحَيَّةُ: اِسْتَدَارَتْ/ لول بو، په پکئی به سست، گرمۆله بو.
 - الرَّحَى: اِدَارُهَا. اِدَارُ الرَّحَى/ ده ستاری کرد.
 رَحَى. رَحَايَةً: جَارُوشَةٌ/ ده ستار.
 - ضَرَسٌ/ خری.
 رَحٌ:
 رَحٌ. رَحَاهُ: حَلٌّ/ خاوی کرده وه، شلی کرده وه.
 - الشَّرَابُ: مَرَجَهٌ بِالْمَاءِ/ ناوی تنی کرد، رونی کرده وه، خاوی کرده وه.
 - الْعَجِينُ: كَثْرَ مَاءُهُ/ شل بو، ناوی نۆدد بو.
 - السَّمَاءُ: رَشَتْ/ رشینه ی کرد، نه یهك باری.
 اِرْحَ الْعَجِينُ: كَثْرَ مَاءُهُ/ شلی کرده وه.
 اِرْتَحَّ الرَّجُلُ: اِسْتَرَحَى/ له شس خاوبوه وه، نهرم بو، دامبیزا.
 - اِسْتَرَحَى: اضْطَرَبَ/ شپهزه بو، شتیوا، خاوبوه وه.
 رَحٌ. رَحَّةٌ مَطَرٌ: نَحَّةٌ/ نه باران، رشینه.
 رَخَاخٌ: هَنِيءٌ/ ناسوده.
 رَحٌ: طَائِرٌ خَرَّافٌ/ سیمرخ.
 - قَى الشَّطْرُخِ/ قه لا، داشی شه تره نج.

رخص:

رُخْص: ضد غلا/ هرزان بو.

- لان و طری/ نرم بو.

رُخْص. اَرُخْص: جعله رخیصاً/ هرزانی کرد.

- له بکذا: اِجاز/ رئی دا، دهسه لاتی دایه.

- له: اعطاء رُخْصَةً/ رئی دان نامه‌ی دایه.

اِسْتَرُخْص. اَرُخْص. اِرْثُخْص: عَدَه رخیصاً/ به

هرزانی زانی.

- طلب الرُخْصَة/ داوی رئی دانی کرد.

رُخِیص: ضد غالی/ هرزان.

رُخْصَة: اِذْن/ رئی دان.

رُخْص. رُخِیص: لَیْن/ نرم، شل، نیان.

رُخَم:

رُخَم. رُخَم الصوت: رِق و لان/ دهنگی نرم بو، باریکی

کرده‌وه.

- ت. اِرْخَمْتَ الدجاجة على البيض: حَضَنْتَهُ/

له‌سری (هال نیست، کپک‌وت).

رُخَم الصوت: صِیْرَةً رُخِیماً/ دهنگه‌کی خوش کرد.

- الارض: فرشها بالرُخام/ مرم‌پر ریژی کرد.

رُخِیم. رُخَم: عَذَب/ به‌سوز، خوش ناواز، ناوازی خوش.

راخِم. وِرْخِم. وِرْخِمَة: حاضنة/ مریشکی کپک‌وتو.

رُخَم. اِرْخام البيض: حَضَن و فُقَس البيض/ له

سه‌رمیلکه هال نیستن، کپک‌وتن.

رُخام: حجر معروف/ مرم‌پر.

اِرْخَم من الخيل: ماكان راسه ابيض و جسمه اسود/

سه‌ری سپی و له‌شی ره‌ش.

رُخو:

رُخُو. رُخِی. تَرْخَرِخ: لان و سهل/ خاویوه‌وه، شل

بو‌وه، له‌قی بو.

- رُخا العیش: اِئْسَع/ گوزهران خوش بو، خوش

گوزهران بو.

رُخِی. اِرْخِی: حَل/ شلی کرده‌وه، خاوی کرده‌وه،

ره‌وانیه‌وه، له‌قی کرد.

- الزمام: خلاف جذبه/ جله‌وی شل کرد.

- للحصان: اطلق العنان/ جله‌وی به‌ردا.

- اطلق/ به‌ری دا، به‌ره‌لای کرد.

تُرْاخِی: تَوَانِی/ که‌مترخ‌می کرد.

اِرْتُخِی. اِسْتَرُخِی: صار رُخُو/ نرم بو، شل بو،

خاویو، ره‌ویه‌وه.

- كَلَّ/ کولی دا، ساردبوه‌وه، داهیزدا.

رُخُو: لَیْن/ مل، نرم، شل، له‌قی، خاو، شل و شتیواو،

سسته‌ک.

رُخاء: یُسِر/ نه‌وا، خوش گوزهرانی، هرزانی، شت

تدیی.

اِرْتِخاء: اِسْتَرِخاء: اِنْحِلال/ خاویونه‌وه، ساردبونه‌وه،

داهیزدان.

- العظام: مرض الکساح/ تیسکه نرمه.

مُتْرَاح. مَتَوَان/ که‌مترخ‌م.

رد:

رَدَّ: ارجع. اعاد/ گه‌پانیوه، هینایوه، بردیه‌وه.

- دَفَع/ دهستی پیئونه، پالی پیئونه، گه‌پانیوه.

- علی: اجاب/ وه‌لامی دایوه، پاسوخی دایوه.

- الدین: سَدَد/ دایوه، قه‌زده‌کی دایوه.

- الشیء الى مكانه/ گه‌پانیوه جیئ خوی، خستیوه

شویتی خوی.

- الشیء الى صاحبه/ دایوه به‌خاوه‌نه‌کی.

- الزیارة: اعادها/ چوه‌وه بۆ لای.

- النور او الحرارة: عكس/ دایوه، روناکی یا گرمی

دایوه.

- على القول: فَنَدَّ. نَقَضَ/ به‌دروی خستیوه،

به‌رپرچی دایوه.

- : قاوم. صَدَّ/ به‌رگری کرد، به‌ره‌لستی کرد.

- الباب: اَطْبَقَهُ/ جرتی کرد، پیئوه‌ی دا.

- الإعتبار: اعاد حُقُوقَهُ/ مانی دایوه.

- اليه حياته: افاق/ موشی پیاها‌ته‌وه، ژیا‌یه‌وه،

بوژاییه‌وه، نامی تر گه‌پا.

مايَرَدُ هذا عليك شيئا: لاينفعك/ که‌لکت ناگرئ، سودی

نیه‌بۆت.

رَدَدَ: كَرَدَ/ دوباره‌ی کرده‌وه، وتیه‌وه.

تَرَدَّدَ في الجواب: تَوَقَّفَ قَلِيلاً/ له‌وه‌لام دو دل بو،

بۆی وه‌ستا.

- في الامر: اِرتاب فيه/ شله‌ژا، شپزه‌بو، رابو.

- في الكلام: تَلَجَّج/ زمانی (تیکه‌ل و پیکه‌ل بو،

پیکامات).

- الى المكان: كَرَّرَ الزَّيَارَةَ / تَقْدِ بَوَى چو، تاشموشی
تَقْدِ کرد، سهری تَن کرد.
إِرْتَدَّ: رَجَعَ. تَقَهَّرَ / شكا، كشایه وه، هاته دواوه،
گه پایه وه.
- عَنْ: تَرَك / وازی مینا.
إِسْتَرَدَّ: إِسْتَرَجَعَ / گه پانیه وه، دهستی که وته وه.
- الخسارة: استعاضها / مینایه وه.
- هُ الشَّيْءُ: سألَهُ أَنْ يَرُدَّهُ / داوی لَن کرده وه.
رَدَّ: إِرْجَاع / گنپانه وه، مینانه وه.
- إِجَابَةٌ. جواب / وه لَام، وه لَام دانه وه، پاسوخ، پاسوخ
دانه وه.
- إِنْعَكَاس / دانه وه، روناکی دانه وه.
- دَفَعَ. صَدَّ / بهر هه لست کردن، بهرگری.
- الإعتبار أو الشرف / ماف و نابود وهر گرتنه وه.
- الفعل أو تأثيره / کار دانه وه.
- أَعْلَى / له وه لَامِ.
رَدَّةً: صَدَى الصوت / زایله، دهنگ دانه وه.
- الإرتداد الى الأصل / گه پانه وه بَو سهرچاوه و
بنه پته.
- رَنَعَ / دهسکهوت، قازانج، سود، کهک.
إِرْتِدَاد: تَرَاَجُع / کشانه وه، هاته دواوه، بهزین.
- رَجُوع / گه پانه وه، پاش گه زیونه وه.
- عَنْ الْعَقِيْدَةِ أَوِ الدِّينِ: خُرُوج / وازمینان، له ثابین
لادان.
إِسْتِرْدَاد: إِسْتِرْجَاع / گنپانه وه، وهر گرتنه وه، مینانه وه.
- سَحَب / کیشانه وه.
- طَلَب الرَّدَّ / داوا کردن وه.
تَرَدَّد: تَوَقَّفَ لِرَيْبَةٍ / دودلی، گیرخواردن، به گیره وستان.
- إِهْتِرَاز / له ره، له ره له ره، له رینه وه.
تَرَدَّد: تَكَرَّر / دوباره کردن وه، وته وه.
- تَكَرَّرَ الزَّيَارَةَ / تَقْدِ چون، سهرتن کردن، سهردان.
مُرَدَّد: مُكْرَر / دوباره کار.
مُرَدَّدُون: مُسَاعِدُو الْمُغْنَى / نه وانسه ی گودانی
نه سته وه.
مَرْدُود: رَنَعَ / دهسکهت، قازانج.
- : مَنْقُوض. مرفوض / نه ویستراو.
مُرَدَّد: مَتَقَهَّر / شکار، کشاوه.

- عَنْ الدِّينِ: خَارِج / لاداو، له ثابین (لاداو، به ده).
مُرَدَّد: مُرَدَّد: حَاشِر / دودن، پارا.
رَدَّةً: مَرَدَّةً: فَائِدَةٌ / سود، کهک.
ردا:
رَدَا: دَعَمَ / پشتگیری کرد، پال پشتی گرت.
- الرَّجُلُ: (عَانَهُ / یارمه تی دا.
رَدُّ: فُسَدَ / خراب بو.
لَرَدَا: فَعَلَ فِعْلًا رَدِيئًا / خرابه ی کرد.
رَدِيءٌ: ضِدَّ جَيِّدٍ / خراب.
- : شَرِيْر / نه گریس، بهد، شه پانی، چه پخون.
- : خَبِيْثٌ / بیس.
- التَّربِيَّةُ / خراب په روه رده کراو، به دخو، به دپه وشت.
- الطَّبِيعُ / به دسروشت.
لَرَدَا / خراب تر.
رَدَاةً: ضِدَّ جُودَةٍ / خرابی.
- : شَرٌّ / نه گریشی، بهدی، شه پانیستی.
ردب:
رَدَب: طَرِيقُ رَدَبٍ: لَا يَنْفُذُ / رینگ یا کولانسی که
دهرناچن.
ردح:
رَدَح: تَمَكَّنَ وَ ثَبَتَ / توانی و جی گیر بو.
- : رَدَحٌ: بَسَطَهُ بِالْأَرْضِ / پسانی کرده وه،
پلیشایه وه.
- له: وَبَّخَهُ / سهرزه نشتی کرد.
رَدَح: مُدَّةٌ طَوِيلَةٌ / ماوه یکی درنژ.
رَدَح: وَجَعَ خَفِيفٌ / نیش و نازارنکی کم.
- : تَعْنِيفٌ / سهرزه نشت، سهرزه نشت کردن.
ردس:
رَدَسَ الْأَرْضَ: دَكَّهَا / کوتایه وه، زهویه که ی کوتایه وه.
مِرْدَس: مِندَالَةٌ / زهوی کوت.
مِرْدَاس: آتَةُ الرَّدَسِ / مه کینه ی زهوی کوت.
ردع:
رَدَع: كَتَبَ / دای مرکانه وه، دابینی کرد.
- : إِرْتَدَعَ: كَفَّ وَ إِرْتَدَّ / مه ل سله میه وه، وازی مینا.
رادع: ضابط. مانع / دامرکین، دابین کر.
ردغ:
رَدَغَةٌ: رَدَاغٌ / وَحَلَّ شَدِيدَ اللُّزُجَةِ / قوپاو، لپته.

ردف:

رَدَفَ: رَدَفَ: تَتَّبَعَ/ دواكهوت، شوینى كهوت، به دوايا هات.

- - . تَرَدَّفَ: رَكِبَ وِرَاءَهُ/ له پشتیه وه، له دوايوه سورا بو.

لرَدَفَ: تَوَالَى/ به دوايا هات.

تَرَادَفَ: رَكِبَ الْوَاحِدَ خَلْفَ الْآخَرِ/ يهك له دواى يهك سوار بون.

- ت الْكَلِمَاتِ: تَشَابَهَتْ فِي الْمَعْنَى/ هاو واتا بون.

تَرَادَفُوا: تَتَابَعُوا/ به دواى يه كه وه بون، يهك له دواى يهك بون.

رَدَفَ: تَابَعَ/ هاوه ل، پياو، له دوايوه وه، له گه ل، له شوین.

- رَدِيفَ: الرَّاكِبَ خَلْفَ الرَّاكِبِ/ نه وهى له پشت سواره وه سوار نه بون.

- : خَلْفَ. وِرَاءَ/ دوا، دواوه.

- رَدَافَ الدَّابَّةَ: كَتَلَ/ سمت و كه فله، ته پريزه.

رَدَفَانِ: اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ/ شه ور رَدَفَ.

رَدِيفٌ فِي الْجَيْشِ: إِحْتِيَاطِيٌّ/ يه دهگ.

تَرَادَفَ الْكَلَامَ: تَشَابَهَ الْمَعْنَى/ هاو واتا بون.

- : تَتَابَعَ/ يهك له دواى يهك، به دواى يهكدا هاتن.

مُتَرَادِفٌ: مُتَشَابِهَ الْمَعْنَى/ هاو واتا.

ردم:

رَدَمَ الْحُفْرَةَ: مَلَأَهَا/ پړى كړده وه.

- الْبَابَ: سَدَّهُ/ پټوهى دا، جوتى كړد.

- ت. لَزِمَتْ الْحَمَى: دَامَتْ وَلَمْ تَفَارِقْهُ/ تاكهى له كۆل نه بوه وه، دريژهى كيښا.

رَدَمَ الثُّوبَ: رَفَعَهُ/ پينهى كړد.

رَدَمَ: ضَدَّ حَفَرَ/ پركړده وه.

- : انْقَاضَ الْهَدْمِ/ چل و پټو، داروپړدو.

مُتَرَدِّمٌ: الْمَوْضِعَ الَّذِي يُرْفَعُ/ نه شوینى پينه نه كړئ، پينه كړاو.

ردن:

رَدَنَ: غَرَّلَ عَلَى الْمَرْدَنَ/ ته شى رست، به ته شى رستى.

رَدَنَ: لَزَدَنَ الْقَمِيصَ جَعَلَ لَهُ رُدْنًا/ قَوْلِي بَوَ كړد.

رَدَنَ: غَرَّلَ/ رستن.

مَرَدَنَ: مَغَرَّلَ/ ته شى.

رَدَنَ: كَمْ/ قَوْل.

رده:

رَدَّهَ الدَّارَ: أَوْسَعَ مَحَلَّ فِيهَا/ مَوَّلَ.

ردى:

رَدَى. رَدَى: سَقَطَ أَوْ هَلَكَ/ كهوت، له ناوچو.

رَدَى. اُردى: صَرَعَ/ خستى، کوتاى به زه ويډا.

- . - : قَتَلَ/ كوشتى.

- . - : الْخَمْسِينَ: زَادَ. تَجَاوَزَ/ له په نجا ټيپه پى.

رَدَى. مَوْتَ. مَنِيَّةٌ/ مرگ، مردن، نه مان، گيان ده رچون.

تَرَدَّى. اِرتدى: لَبَسَ/ له بهرى كړد، كړدپه بهرى.

- : فِى كَذَا: سَقَطَ/ كهوته ناوى.

رداء: عِبَادَةٌ/ بالا پوښ، عه با.

- : ثَوْبٌ/ كراس.

- الشَّمْسُ: نَوْرُهَا/ تيشك و روناكى رَدَفَ.

- الشَّابَ: حُسْنُهُ وَغَضَارَتُهُ/ مه پته لوى و

مه رزه كارى، سپړهى گه نجى.

غَمَرَهُ - : كَثُرَ الْمَعْرُوفُ/ به خشنده، خيږه ومه ند،

ده ست بلاو.

خَفِيفُ الْ - : قَلِيلُ الدِّينِ وَالْعِيَالِ/ كه م قه رزار، كه م

خيڙان.

رذ:

رَذَتْ. لَزَذَتْ السَّمَاءُ: اِمْطَرَتِ الرِّذَاذُ/ نه يهك بارى،

رشينهى كړد.

- الْقِرْبَةَ: سَالَ مِنْهَا/ لَيْسَ چو، ده لانسى، لىسى تكا

(مه شكه).

رذاذ: مَطَرٌ خَفِيفٌ/ نه باران، رشينه، پريشك، گول نم،

پريښتن، پريښته.

رذل:

رَذَل. رَذَلُ: كَانَ رَذِيلاً/ رسوا بو، سوک بو.

لَزَذَلُ: فَعَلَ فَعْلًا قَبِيحًا/ كارتكى ناپه سندهى كړد.

- : جَعَلَهُ رَذِيلاً/ رسواى كړد، سوکى كړد.

- : رَذَلُ. رَفَضَ/ نهى ويست.

رَذَل. اِسْتَرَذَلَ: اِحْتَقَرُ/ بيڙى لى كړده وه، به سوک

ته ماشاى كړد.

- . - : رَذَلُ: اِهَانَ/ شكانى، نابوى برد، قسهى

ناشپړنى پڼ وټ، سه رزه نشتى كړد.

رَذَل. رَذِيلُ: سَاقِلٌ/ رسوا، سوک، پڼ نابوى.

- : رَفَضَ/ نه ويستن.

رَذَالَة: سَفَالَة / رسوایی، سوکی، بِنِ ثابروی.
 رَذِيلَة: عَكس فضيلة / خرابه، کرداری ناشیرن و بی
 جن.
 رُدَال: مَا أُتِّقِيَ جِیدَه وَ بَقِيَ رَدِیْئَه / گنگه، خرابه که ی
 دواى مهل بزاردن.
 رِذَا: رِذَتْ. لِرِذَّتِ الْجَرَادَة: غَرِزَتْ ذَنْبَهَا فِی الْاَرْضِ
 لِتَبْیِضَ / که رای نا (کوله).
 رِذْذٌ: صَقْلٌ / سافى کرد، لوسی کرد.
 رِزَّة: حديدَة یدخل فیها القفل / نهلقه پِزَن.
 - : مسمار بحلقه / سنگ یا بزمارى نهلقه به سر.
 رِزٌّ. رِزٌّ / چهلتوک، برنج.
 - بَلْبَنٌ / دُوكُولِي.
 - دَقِین / پلاو، چیشتی برنج.
 - مطبوخ / قوبولی، چیشتی برنج.
 مَرَّة: مَنَبَت الرِّزِّ / ماره زه.
 رِزَا: رِزَاءٌ. رِزِيَّة. رِزِيَّة: مُصِيبَة / بهلا، کاره سات، چورتم.
 رِزَح: رِزْحَ الْحَيَوَانُ: سَقَطَ وَ لَمْ يَسْتَطِعَ النُّهُوضَ هَزَالًا وَ
 تَعَبًا / کهوت له بر لاوازی کفتی.
 - الرَّجُلُ: ضَعْف. ذَهَبَ مَا بِيَدِهِ / په کی کهوت،
 هیچ نه ما.
 رِزْحٌ. رِزْحَى. رِزَاحَى. رِوَاذَح: الْهَزِيلُ الضَّعِيفُ /
 له پولاواز، په ک کهوتو.
 مِرْزَاح، مِرْزَحَة: الْعُودُ الْمُسْتَعْمَلُ لِرَفْعِ الْكِرَمِ عَنِ
 الْاَرْضِ / دهسته ک، کوله که، شو داره ی نه دریت به رمیو
 بُو وه ستانی.
 رِزْق: رِزْقٌ: اَوْصَلَ الرِّزْقَ اِلَى / رِزْقَى دَا، رِزْقَى بُو نارد، دایه.
 - هِ اَللّٰهُ / خَوَا رِزْقَى دَا، خَوَا (گوزهرانی باش کرد،
 دهرامتی دا).
 رِزْقٌ: نَال الرِّزْقِ / رِزْقَى بُو هات، پِی گه یشت.
 اِزْتَرَقَ: اِسْتَرَقَ: طَلَب الرِّزْقَ مِنْهُ / داواى رِزْقَى لَی کرد.
 رِزْق: كَلَّ مَا تَنْتَفِعُ بِهِ / رِزْق، گوزهران، تفاقى ژيان،
 رِزْقَى.
 - حَظٌّ اَوْ خَيْرٌ / بهخت، شانس، پیت، سامان، بوم.

- : ماهیة / موچه، موی ژيان، دهرامت.
 - مَوْرُوث: اِثْر / میراثی.
 رِزَاقٌ: اَللّٰهُ / خَوَاى به خشنده.
 مَرَزُوقٌ: حَسَنَ الْحَظِّ / به ختیار، به خته وه، شانس یار،
 کامه ران.
 مُرْتَزَقَة: مُنْتَفِعُونَ / چلکاوخور، کاسه لیس.
 مُسْتَرَزَقَة: جُنُودُ مَا جُورُونَ / به کرئ گیارو.
 رِزَم: رِزْمٌ: حَزْمٌ / پِنچاپوه، به ستی، گوزده ی کرد.
 رِزْمَة: حَزْمَة / پِنچراو، به ستراو، گوزده.
 - كَبِيرَة: يَالَة / فهرده، باله.
 - وَرَقٌ / به سته کاغز، به ند.
 رِزَن: رِزْنٌ. تَرِزْنٌ: وَقُرٌ / ناغر، به وه، هِیَمَن به وه،
 له سه رخو به وه.
 رِزْنُ الشَّيْءِ: قَدَرٌ وَ زَنَهُ / مهلی سه نگان.
 - بِالْمَكَانِ: اِقَامَ / جِیگیر بو، نیشته جی بو.
 رِزْنٌ: وَقُورٌ / ناغر، هِیَمَن، له سه رخو، سه نگین، مهند،
 مہنگ.
 - رِزْنِ الرَّأْيِ: ثَقِيلٌ / بیرکار.
 رِزَان: اِمْرَاةٌ رِزْنَة / ناغر، هِیَمَن، له سه رخو / بُو نافرته.
 اِرْزَن: شَجَرٌ صَلْبُ الْعُودِ. خَشَبٌ صَلْبٌ / دارى سه خت،
 دار سه خت، که ووت.
 رَسَب: رَسَبٌ. تَرَسَبٌ: سَقَطَ اِلَى الْاَسْفَلِ / نیشته، که وته بنی.
 - فِی الْاِمْتِحَانِ: لَمْ يَنْجَحْ. خَفِقَ / دهرنه چو، که وته.
 رَسَبٌ / نَوَقَمَى کرد، خستیه بنی، دهری نه چوان.
 رَاسِبٌ: رُسُوبٌ: ثَقُلَ / خَلَتْه، ملته، نیشته، په گر.
 - : خَافِقٌ / دهرنه چو، که ووت.
 تَرَسِيبٌ / نِشْتَانْدَن، نِشْتَوَانْدَن.
 رَوَاسِبٌ. رَسَوِيَّات. الْمَوَادُّ الرَّسَوِيَّةُ / نِشْتَوَه کان.
 رَسَخ: رَسَخٌ. تَرَسَخٌ: ثَبَتَ / جِیگیر بو، چه سپی.
 - : تَأَصَّلٌ / بَنَى دَاكُوتَا.
 اِرْسَخ. رَسَخٌ: اُثْبِتَ / جِیگیرى کرد، چه سپانی، راگیرى
 کرد.
 - فِی الذَّهْنِ / خستیه می شکیه وه.

رُسُوح: ثبات/ جیگیر بون، چه سپان، بن داکوتان.

راسِخ: ثابت/ جیگیر، چه سپیو، قایم، دامه زراو.

- : مُتَاصِل/ بن داکوتان.

- فی کذا/ به توانا، دانا.

- فی العلم/ زانیار، تیگه یشتو، دانا.

رسع:

رَسَع. رَسَع الصَّبِيّ: شَدَّ فِي يَدِهِ أَوْ رَجَلَهُ خِرْزًا لِدَفْعِ

الْعَيْنِ/ پَت و موروی چاوه زاری کرده دهست و پین.

رِسَاعَة: عَذْبَة/ گولنگ، پلپله، گیزو گولنگ، مهنگله.

رسخ:

رَسَخ: مَا بَيْنَ السَّاعِدِ وَالْكَفِّ أَوْ السَّاقِ وَالْقَدَمِ. سَنَطُ

خَرْكَةٍ، خَرْكَةٍ.

- الرَّجُلُ/ قَوْلُهُ يَنْ.

- الْيَدُ/ مَهْجَن.

التَّوَاءُ أَل - / لَهُ خَرْكَةٌ جَوْن.

رسل:

رَسَلَ: اسْتَرْسَلَ الشَّعْرُ وَ أَمْثَالُهُ: صَارَ سَبِطًا وَ

تَذَالِي/ داهات، خاویوه وه، په خشان بو، هاته خواره وه.

رَاسَلَ: تَرَأَسَلَ: بَعَثَ إِلَيْهِ رِسَالَةً/ نامه ی بۆ نارد.

أَرْسَلَ الشَّيْءَ: بَعَثَ/ ناردی.

- إِلَيْهِ/ بۆی نارد.

- مَعَهُ/ له گه لای نارد.

- فِي طَلْبِهِ/ ناردی به شوینیا.

تَرَسَلَ: تَمَهَّلَ وَ تَرَفَّقَ/ له سارخو بو، شینیهی کرد،

له سارخو به شینیهی (جولایوه، کرداری کرد).

اسْتَرْسَلَ فِي الْكَلَامِ: اِتَّسَعَ وَ اِنْبَسَطَ: تَكَلَّمَ بِطَلَاةٍ/

به رهوانی دوا، به زمان پاراوی دواو قسه ی کرد.

رَسَلَ: سَهَّلَ/ ناسان، زمان رهوانی.

- مِنْ الشَّعْرِ: مُسْتَرْسَلَ/ بَرَجَ يَاقُزَى خَاو، په خشان.

رِسَالَة: خُطَاب/ نامه، په یام.

- : كُرَاسَة. كَتِيب/ نامیلک.

- : اِرْسَالِيَة: شَيْءٌ مُرْسَلٌ/ نیژاو.

رَسُول. مَرَسَال/ نامه بهر، په یام بهر.

- : مُرْسَلٌ/ مَبْعُوثٌ/ نیژاو، نویتهر، په یک.

- : مُذِيرٌ/ مَزْدَه هِتَن.

مُرْسَلٌ لِلتَّبَشِيرِ بِالْإِيمَانِ/ په یام بهر، په یام هِتَن.

- إِلَيْهِ/ بۆ نیژاو.

مُرْسِل. رَاسَلَ: الَّذِي يُرْسِلُ/ نیژهر، په یام نیژ.

مُرَاسِل: خَاصٌّ/ به ردهست، ته ته ر.

مُرَاسَلَة: مُكَاتِبَة/ نامه نیژری، نامه ناردن.

رسم:

رَسَمَ: صَوَّرَ/ وِثْنَهُی کیشا.

- بِالْأَلْوَانِ: نَقَشَ/ نَخْشَهُی کیشا، نیگاری دروست

کرد.

- الشَّيْءَ: صَنَعَ صُورَتَهُ/ وِثْنَهُی دروست کرد.

- : وَصَفَ/ یاسی کرد.

- لَهُ كَذَا: أَمَرَهُ بِهِ/ فرمانی پید، بۆی دانا که بیگا.

إِرْتَسَمَ الْأَمْرُ: اِمْتَثَلَهُ/ فرمانی به جی هیتا، کردی.

رَسَمَ: صُورَةً/ وِثْنَهُ، نیگار.

- : تَصَوَّرَ/ وِثْنَهُ (دروست کردن، کیشان).

- : وَصَفَ/ یاس کردن.

- : أَثَرُ/ شَوَيْتَن، نیشانه.

- : ضَرْبِيَّة/ یاج، میرانه.

رَسَمِي: ذُو صِفَةٍ رَسْمِيَّةٍ أَوْ حُكُومِيَّةٍ/ میری.

- : اَصُولِي. قَانُونِي/ یاسایی، رِیْک و پِیْک.

ثَوْب - / بهرگی تاییهتی، بهرگی تهواو.

شُبْه - / نیوه میری.

غَيْر - / نامیری.

إِجْرَاء - / کرداری یاسایی.

رَسَام: مُصَوِّرٌ/ وِثْنَهُ، نیگارکیش.

- : وَاضِعُ الرِّسُومِ الْهَنْدَسِيَّةِ/ وِثْنَهُ کیش،

نَخْشَهُ کیش.

مَرَسَم/ وِثْنَهُ، ستودیو، نیگارگه.

مَرَسُوم: مُصَوِّرٌ/ دروستکراو، وِثْنَهُ کراو.

- : بِقَانُونِ: اَمْرٌ عَالٍ/ فرمان.

- : جُمْهُورِيّ/ فرمانی کوماری.

مَراسيم المناسبات/ نریت.

رسن:

رَسَنَ: اُرْسَنَ الدَّابَّةَ: جَعَلَ فِي رَاسِهَا الرِّسْنَ/ رهشمی

کرد، رهشمی کرده ملی.

رَسَنَ: حَبْلٌ خَاصٌّ/ رهشمه.

رسا:

رَسَا: ثُبِتَ وَ رَسَخَ/ جیگیر بو، چه سپی.

- المركب: رَمَى الْأَجْرَ / له نگرى (هاویشت، فریاد)
(که شتی).
- المركب: وَقَفَ فِي الْمَرْسَى / وهستا، که شتی که له
به ندر وهستا.
- المزداد أو العطاء / مه پاج یا مه زاده که وهستاو
کوتای پیمات.
- لُرسى السفينة / که شتی که ی وهستان، دابینی کرد.
- راسی: واقف فی المرسى / وهستاو، راه وستاو له
به ندر.
- : ثابت / جیگر، چه سببو.
- : رواس: جبل / شاخ، جیا، قوچکه.
- رسو / له نگر رگرتن.
- مرساة المركب / له نگر.
- مرسى السفن: مَرَقًا / شوین وهستانی پاپو که شتی،
به ندر.
- رش:
- رَشَّ الماء و غيره: نَفَضَهُ و فَرَّقَهُ / رشتی، رژی.
- الارض بالماء / ناویشینی کرد.
- الحائط بالجص / ته پای دا، که چ کاری کرد.
- الشجر بالماء / ناوی پیا کرد، ناوی پیا پزنان.
- دقیقاً أو سكرًا أو ملحاً علی / (نارد، شه کر،
خوئی) پیوه کرد.
- ت. لَرَشَّت السماء: جاءت بالرش / باران بارى،
رشتینه ی کرد.
- رش: طش / رشتن، رژندن، ناویشین کردن.
- : رشاش. رَشَّة مطر: المطر القليل / نه باران،
رشتینه.
- رشاشة. مِرْشَّة: اداة مُثَقَبَةٌ للرَّش / ناویشین.
- الرصاص: بندقية آلية / گوله هاویش، ره شاش.
- الروائح العطرية / گولاویشین.
- رشع:
- رَشَّحَ: إِرْتَشَّحَ الماء: تَحَلَّبَ / ده لی، پالیورا.
- : الإِنَاءُ: نَضَحَ / لی تکا، ده لانی، پالاوتی،
ناوی لزی.
- : الجَسَدُ: عَرَقَ / ناره قی کرده وه، ناره قی
دهردا.
- رَشَّحَ الماء: قَطَرَهُ / پالاوتی، ناوه که ی پالاوت.

- الرجل لمنصب: ذَكَرَ إسمه / ناوی هینا، پالاوتی
بق کاریک.
- : أَهَّلَ لأمرها / ناماده کرا، په روه رده کرا، سازکرا،
کونجینرا.
- : رُكِمَ / سه رمای بو، توشی هه لامه ت بو.
- تَرَشَّحَ الماء: تَحَلَّبَ / پالاوت، پالیورا.
- لمنصب: ذَكَرَ إسمه / ناویشینرا، پالیورا بق کاریک.
- لامر: تَأَهَّلَ له / ناماده بو، په روه رده بو، سازبو،
گودجا.
- رَشَّحَ: تَرَشَّحَ: تَحَلَّبَ / پالاوتن.
- : نَضَحَ / لی تکان، ده لاندن، ناودز کردن.
- : رشيع: عَرَقَ / ناره قی.
- تَرَشَّحَ لمنصب / ناویشینان، پالاوتن بق کاریک، ده ست
نیشان کردن.
- مَرَشَّحَ لمنصب / ناوینرا، پالیورا بق کاریک، ده ست
نیشان کرا.
- مَرَشَّحَ الماء: رَشَّحَ / راووق / فلتر، پالیوک، ناوپالیو،
ده لینه ر.
- رشد:
- رشد: رشد: إِهْتَدَى و إِسْتَقَامَ / ریی راستی گرت.
- : إِفَاقًا / مَوْشَى هاتوه، فامی کرده وه، هستی
جولا، به خوئی زانی.
- : بَلَغَ رُشْدَهُ أو سَبَّحَ الرُّشْدَ / بلوق بو، چوه ته منی
هه رزه کاری وه.
- لُرُشْدَ: عِلْمٌ / فیزی کرد.
- : رُشْدًا: دَلٌّ و هَدًى / رابه ری کرد، ریی راستی
نیشان دا.
- إِسْتَرَشَّدَ: طَلَّبَ الرُّشْدَ / پرسى، راویشی کرد، ویستی
تی بگا.
- لامره: إِهْتَدَى له / په پره وی کرد، ریی راستی زانی،
تی گیی.
- رشد: عَقَلَ / صَوَابَ / مَوْشَ، ژیری، هست، فام.
- : رشد: رُشَادًا: يَغْفُظَةُ / بیرکرنده وه، هست جولان،
ری راست گرتن.
- : بَلَغَ رُشْدَهُ / بلوق بو، فامی کرده وه.
- فقد رُشْدَهُ / مَوْشَى نه ما.

سِنَّ الرُّشْد: بلوغ/ فام كردنه‌وه، هه‌رزه‌كاری، سینه‌ی
(په‌نگه‌یین، بلوق بون).
راشِد. رشید. لرشد: يَقِظ. صَاح/ هوشیار، هه‌ستیار،
به‌خه‌به‌ر.
- . - : عاقل/ ژیر، زړگ.
- . - : مُهْتَدٍ/ رابه‌ر.
- : بالغ. ضِد قاصر/ هه‌رزه‌كار.
لُرْشِدِيَّة: بلوغ الرُّشْد/ گه‌یشتنه‌ سینه‌ی هه‌رزه‌كاری.
إرشاد: دِلالة/ رابه‌ری، ریی نه‌مای، ره‌هه‌ری.
- : تعلیم/ فیه‌زکردن، ریی نه‌مای. ریتما.
- : مَشُورَة/ راویژ کردن، نامۆزگاری.
تورشید/ راویژ، راویژ کردن.
مُرشِد: دلیل/ رابه‌ر، نامۆزگار، ره‌هه‌ر، ریی‌هه‌ر.
- : معلم/ مامۆستا، فیه‌زکار.
رَشَاد: نیاث، ته‌ره‌تیه‌ه.
رشف:
رَشَف. رَشَف: إرتشف الماء: مَصَّهُ بشفطیه/ مژی،
به‌لیو خواردیه‌وه، هه‌لی لوشی.
- : الإِنَاء: شَرِبَ مائه/ هه‌موی خواردیه‌وه.
مِرْشَف: هایمتص به الماء/ ناومژه.
مراشِف: شِفاه/ لیو، لچ.
رشق:
رَشَق. بَحَجَر: رَمَى/ به‌ردی هه‌ل دا، به‌ردی هاویشت.
- : به‌بیسره: أَحَدَ النَّظَرِ إِلَيْهِ/ چاوی تیه‌پری، چاوی لآ
زیت کردیه‌وه.
- : به‌بلسانه: طَعَنَ عَلَيْهِ/ قسه‌ی پی و ت، قسه‌ی
ناشیرینی پی و ت.
- : كَانَ حَسَنَ الْقَدِّ: لَطِيفُهُ/ شوخ بو، شوخ و شه‌نگ
بو.
- : خَفَّ فِي عَمَلِهِ/ چابوک بو، گورج و گول بو.
رَشِيقُ الْقَوَام: لَطِيف/ شوخ، شوخ و شه‌نگ، قه‌شه‌نگ،
شوش، خه‌رامان.
- : الْحَرَكَة: نَشْنَش. خَفِيف/ سوکه‌له، گورج و
کۆل، چابوک.
رَشَاقَة الْقَوَام/ قه‌شه‌نگی، شوخی، بالانه‌مامی.
- : سُرْعَة وَ خِفَة/ سوکه‌له‌یی، گورج و گۆلی.
رشا:

رَشَا: اعطى الرِّشْوَة/ به‌رتیلی دا.
إِرْشَتِي: اخذ الرشوة/ به‌رتیلی وه‌رگرت.
إِسْتَرَش: طلب الرشوة/ داوی به‌رتیلی کرد.
رَشْوَة. رَشْوَة. رَشْوَة/ به‌رتیل، ده‌م چه‌ورکردن.
رَشُو: إرشاء/ به‌رتیل دان، ده‌م چه‌ورکردن.
راش: مُقَدِّم الرشوة/ به‌رتیل ده‌ر.
مُرْشَش: قَابِل الرشوة/ به‌رتیل خۆر.
رص:
رَصَصَ. رَصَصَ الشَّيْءَ: كَبَسَ وَ دَكَّ/ کردی به‌ ناویه‌کدا،
تییکی ناخنی، په‌ستایه‌وه.
- . - : دَكَّ/ کۆتایه‌وه.
- : رَغَبَ/ ریکی خست.
رَصَصَ: طَلَّاه بِالرَّصَاصِ/ قوپ‌قورشمی تئ گرت،
روکه‌شی کرد به‌ قوپ‌قوشم.
تَرَصَّصَ. إِرْشَصَ: تَلَّاصَقَ/ پیکه‌وه نوسا، چه‌ویه‌ک،
په‌سترایه‌وه.
تَرَاَصَّ الْقَوْمُ: تَضَامَنُوا وَ تَلَّاصَقُوا/ یه‌کیان گرت.
مَرَّصُوص. رَمِیص: مَكْبُوس،/ پته‌و، په‌ستراو، سفت.
رصاص: معدن معروف/ قوپ‌قوشم، سرپ.
قلم - : قلم عادی/ قه‌له‌می ره‌ش.
رصاصَة البَذْقِيَّة: طَلَقَه/ گوله، فیشه‌ک.
رصاصی: مِّن الرِّصَاصِ/ قوپ‌قوشمین، له‌ قوپ‌قوشم
دروست کراوه.
- : اللُّون/ خۆله‌میشی، قوپ‌قوشمی.
رصد:
رَصَدَ. تَرَصَّدَ. إِرْتَصَدَ. رَاصَدَة: تَرَقَّبَهُ. رَاقِبَهُ/
تییینی کرد، چاوی لیوه‌بو، شوینی کوه‌ت.
- . - : لَهُ: قَعَدَ لَهُ عَلَى طَرِيقِهِ/ بۆی دانیششت،
خۆی بۆ نایه‌وه.
لِرَصْدَ. رَصَدَ الْحِسَابَ: وَزَنَهُ وَ قَفَّلَهُ/ حسابه‌ک‌ی ترازو
کرد.
- : لَهُ شَيْئًا: اَعْدَهُ/ بوی ته‌رخان کرد، ته‌رخانی کرد.
رَصَدَ: مُرَاقَبَة/ تییینی کردن، چاودیری کردن، شوین
کوه‌تن، ناگادارکردن.
رَصَدَ. مِرْصَاد: الطَّرِيق/ رنکه، روانکه.
- . - : كَمِین/ بۆسه، نانه‌وه.
راصد: رَقِيب/ چاودیری کار، پاسه‌وان.

- : الذى يَقْعُد بالمرصاد/ له بؤسه دابون، نه وهى
 نه چيته بؤسه وه.
 مرصد. مرصاد: مَرَقِب/ روانگه.
 رصيد الحساب: باقية/ نه وهى ماوه ته وه، پشتيوانه.
 - البضائع: الموجود منها/ نه وهى كه مهيه، نه وهى
 ماوه ته وه.
 رصع:
 رَصْع: ضَرْب/ لى دا.
 - : إِرْتَصِعَ الْحَبُّ: دَقَّه بَيْن حجرين/ هاري، به ده ستار
 هاري.
 - : بالمكان: اقام/ مايه وه، گلى خواره وه.
 رَصْع بالشىء: إِرْتَصِعَ به: لصق به/ پتوهى نوسا.
 رَصْع: نَظْم/ رَتكى خست، مؤنيه وه.
 - : تَسَجَّ: سَفَتى كرد، هيتايه وه يك.
 - : الذَّهَبُ بِالْجَوَاهِرِ: انزَلَهَا فِيهِ/ تَبَسى گرد، زَنَبو
 مروارى پيگه وه مؤنيه وه.
 مَرَصَع بكذا: تاج مَرَصَع/ نه خشتينارو.
 رَصِيعة: حَلِيَّة وَسَطَانِيه/ مه داليون، كه لـ مودى
 ملوانكه.
 مِرْصَاع: دَوَامَة/ مزاح.
 رصف:
 رَصَفَ الطريق: رَصَفَهُ بِالْحَجَارَةِ/ به دريژى كرد.
 رَصِفَتْ: رَصِفَتْ اسنانه: إِنْتَظَمَتْ/ دانى (رَتَك بو، سفت
 بو).
 تَرَصَّفَ: تَرَاصَّفَ. إِرْتَصِفَتْ الْحَجَارَةُ. إِنْظَمَ بَعْضُهَا
 إِلَى بَعْضٍ بَانْتِظَامٍ/ چونه پال يك، يه كيان گرت.
 - : - : الْقَوْمُ فِي الصَّفِّ: تَرَاصَّوْا/
 ريزبون، چونه پال يك، به ريز وه ستان.
 رَصِفُ الطَّرِيقِ/ به دريژ، به دريژى كردن.
 رَصَفَ: رَصِيفُ الطَّرِيقِ المَرصُوفُ/ به دريژى،
 چه دريژ.
 - : مَعْشَى/ شؤسه.
 - : المحطة وغيرها/ شؤسهى نيستگه.
 رصيف: مُحْكَم/ سفت، پتو، قايم.
 رَصَافَة: إِحْكَام/ سفتى، پتوى، قايمى.
 رصن:
 رَصَنَ الْأَمْرَ: أَتَمَّهُ وَ أَتَقَنَّهُ/ نه واوى كرد به رَتَك و پيكي.

رَصُنَ: اسْتَحْكَم وَ ثَبِت/ قايم بو، پتو بو.
 رصانه: ثبات: حزم/ قايمى، پتوى، هيتنى.
 رصين: ثابت. حازم/ قايم، پتو، هيتن.
 رض:
 رَضُنْ. رَضْرَضُنْ: جَرَشُنْ/ هاري، وردى كرد، تيكى شكان.
 - : الْعَضُو: كَدَمُ/ كوترا.
 إِرْتَضُنْ الشىءُ: تَكَسَّرَ/ تِيك شكا، وردبو هاردا.
 رَضِيض: مرضوض: مُكْسَرُ/ تِيك شكار.
 - : - : كَادِمُ/ كوتراو.
 رَضْرَاض: الرَّجُلُ كَثِيرُ اللَّحْمِ/ گوشتن، تِيك سمراو،
 قه لو، خپشه، شيشمان.
 رَضِبُ:
 رَضَابُ: لُعَاب. رِيق/ ليك، ليكاو، تف.
 - : بَرْدُ/ ته رزه.
 ماء - : عَذْبُ/ ناوى خوش، شيرين.
 رَضِغ:
 رَضِغَ: كَسَرَ/ شكانى.
 - : أَدْعَنُ/ خَوَى دايه دهسته وه، ملى دا، سارى
 شوپر كرد.
 - : لَانُ/ نرم بو.
 - : لَهُ مِنْ مَالَةٍ: أَرْضَخَ لَهُ: اعْطَاهُ قَلِيلًا مِنْ كَثِيرٍ/
 كه مى دايه.
 تَرَضَخَ: تَكَسَّرَ/ شكا، تِيك شكا.
 رَضِغَ: رَضِيخَة: الْعَطَاءُ الْقَلِيلُ/ كه مك به خشنده يى،
 كه م دانتيك.
 رَضُوخُ: إِذْعَانُ/ خَوُ به دهسته وه دان، مل دان،
 سه رشوپر كردن، قابلى.
 مَرَضِخَ: كَسَارَةُ الْجَوْزِ وَاللُّوزِ/ گويژ شكيژن.
 رَضِعُ:
 رَضِعَ: إِرْتَضِعَ: إِمْتَصَّ الثَّدْيُ/ مه مكى مژى، شيرى
 خوارد.
 اَرْضِعَ: رَضِعَ/ شيرى دايه، مه مكى دا.
 راضف: رَضِعَ مَعَهُ/ پيگه وه شيريان خوارد.
 مَرَضِعُ: الْأُمُّ لَهَا وَلَدٌ تُرَضِعُهُ/ شيرده، مناله بهر.
 - : مَرَضِيعة: الْعَرَاةُ تَرْضِعُ بِأَجْرٍ/ دايه ن.
 رَضِعَ: رَضَاعُ. رَضَاعَة: رَضَاعَة/ شيردان.
 رَضَاعَة: إِمْتِصَاصُ الثَّدْيِ/ مه مك مژين.

رَضَاعَة: زجاجة الارضاع الصناعي / مهكه شوشه.
رَضِيع: مازال يَرْضَع / شیرده خوره، مهكه خوره،
به مهكه.

- طفل / ساوا، كوپه.

- اخ في الرضاعة / برای شیري.

رضف:

رَضَف: رَضِيف: الحجارة المحمأة / بهردی گرم کراو.

رَضْفَة الرُكْبَة: صابونة الركبة / کلاهوی نه ژنق.

رضا:

رضي: ارضى الرجل: جعله يَرْضِى / قابلی کرد، رازی

کرد.

رَضِى الرجل: اعطاه ما يَرْضِيه / نهوندهی دایه قابیل

بین.

رَضِى: اِرتَضَى الشيءَ و به و فيه: قَبِلَهُ / وهری گرت،

قابل بو، رازی بو.

- الشيءَ: قَنَعَ به / پتی قابیل بو، پتی رازی

بو.

- عنه و عليه: ضِدَّ سَخَطٍ / لَئِي رازی بو.

- عنه و عليه: اسْتَحْسَنَهُ / پهسندی کرد.

- الله عنه / درودی خوای لی بین، خوا بی به خشن، خوای

لی رازی بین.

راضی: تَرْضَى. اِسْتَرْضَى: طَلَبَ رضاه و تَوَخَّاه /

ره زامه ندی ویست، داوای قابیل بونی لی کرد، ناشتی

کرده وه.

رضی: رَضِى. رَضَاء. رضوان. مَرْضَاة: قَبُول:

قَنَاعَة / قابلی، قابل بون، رازی بون.

- - - : سُورِر / خَوَشِی،

شادی، دل ناو خوارنده وه.

راض: قابل و قانع / قابل.

عِيشَة راضية: يَرْضِى بها صاحبها / ژيانکی قابیلانه.

ترضية: تعويض / قابل کردن، رازی کردن، بژاردن، دل

(راگرتن، نوایی کردن).

تَرْضِى: تبادل المراضاة / لهيك قابل بون.

مَرْضِى: مُقْنَع / قابل کر، سهلمیتر.

- : سار / دل خَوَش کر، شادی به خشن.

رطب:

رَطَب. ثَرَطَب: نَدَى. اِبْتَلَّ / تهریو، شیتی مینایه وه.

رَطَب. اِرْطَب: نَدَى. بَلَّل / تهری کرد.

- البَلَح: صار رَطْباً / خورماکه پی گهیی.

رَطَب. رَطَب. رَطِيب: نَدِيان، / شئ دار، نمدار.

- - - : بلیل. بارد / تهری، سارد، پاراو.

- - - : ضِدَّ يَابِس / نه رم، شل، نه رم و

شل.

غلام رَطَب: فيه لين النساء / جوانکیله، ژنانی، نه رم و

تَوَلَّ و ژنانی.

عِيش رَطَب: هَنَّى / خَوَش گوزه رانی.

رَطَوِيَة: ضِدَّ جَفَاف / شئ، تهری.

مانع ال - / دژه شئ، شئ بژ.

مُرْطَب: مُنْعِش / خَوَش، فیتک، ساز، سارد.

مُرْطَبَات: مَشْرُوبَات مُنْعِشَة / سارده مه نی.

رَطَب: بِلَح ناضج / خورما، خورمای پی گهییو.

مِرْطَاب: جهاز قياس الرطوبة / شئ پیتر.

رطم:

رَطَم: اَوْقَعَه فِي الوَحْل او فِي امر متيسر الخروج

منه / خستیه قوپه وه، توشی به لای کرد.

- المَرْكَب / دای به رَوخدا.

اِرْطَطَم: سَقَطَ فِي الوَحْل او فِي الرُّطْمَة / کورت

قوپه وه، توشی به لا بو.

- المَرْكَب / به رَوخ کورت، خوی دای به بنده ردا

(پاپژی).

رَطْمَة: الامر العسير المُعَقَّد / به لا، به لای ناگهان، کاری

نالژن.

مَرَطَم: رصيف الأمواج / بهستی ناو دهریا، رَخ.

رُطَام: اِحْتِبَاس البطن / گرفت، سک دهرنه چون، قه بزی،

باکردن.

رطن:

رَطَن: تَكَلَّمَ بِلُغَة غَرِيبَة / به زمانیکی نامق دوا.

رِطَانَة: لغة غريبة / زمانی بیانی.

رَطِينِي: كلام غير مفهوم / وپینه.

رع:

رَعُ الرِّيح: سَكَنَت / باوهستا، کپی کرد.

رَعَاع: سَفَلَة الناس / مهرچی و پهرچی، نه له وجه له.

رَغَرَع: نَشَأَ و شَبَّ / پی گهیی، گهشی کرد، گوره بو.

رَغَرَاع: القَصَب الطويل / قامیشی دریز، داری واره یلا.

رُعِبَ: إِرْتَعِبَ: خَافَ. فَرَعَ/ ترسا، تَوَقَّى، سامى لى
نیشیت.

- رُعِبَ: لُرُعِبَ: خَوْفٌ/ ترسانى، توقانى.
رُعِبَ: رُعِبَ/ فَرَعَ/ ترس، تَوَقَّى، سام، مه ترسى، سل
کردنه وه، سه مینه.
مُرْعِبَ: مخيف/ ترسناك، به سام، سامناك، شه رژه نك،
به مه ترسى.

مُرْعُوبٌ: خائف/ ترساو.

رُعِدَ:

رُعْدٌ: السحابُ: اسْمَعُ الرُّعْدَ/ مه وركرمانى.

- له: تَهْدُدُهُ/ مه په شى لى كرد.

لُرُعِدَ: صَيْرُهُ يَرْتُعِدُ/ له رزانى، خستيه له رزين.
إِرْتَعِدَ: إِضْطَرَبَ وَ إِهْتَرَأَ/ شه رزه بو، په شوكا، له رزى،
راچله كى، راته كى.

- خَوْفًا أَوْ غَضَبًا/ له ترسا يا له تورپييدا مه و
گيانى هاته له رزين.

رُعْدٌ: صوت السحاب/ گرمى مه و.

رُعَادٌ: سَحَابَةٌ كَثِيرَةٌ الرُّعْدِ/ مه ورى به گرمه.

- كَثِيرُ الْكَلَامِ/ زَودِئى، چه نه باز.

- سَمَكَةٌ تَرْعِدُ مَن مَسْهَا/ ماسيه له رزه.

رُعْدَةٌ: رُعْدَةٌ: الإِضْطِرَابُ مِنَ الْفَرْعِ وَ غَيْرِهِ/ شه رزه بو،
په شوكان، موچكه، له رزين، راته كين، راچله كين.
رعديد: جبان/ ترستوك.

رعش:

رُعْشٌ: إِرْتَعَشَ: إِرْتَجَفَ/ له رزى.

- بردا او خوقا/ له سه مانا له ترسانا مه و

گيانى هاته له رزين.

رُعْشٌ: لُرُعْشٌ: جَعَلَهُ يَرْتَعْشُ/ مه نايه له رزين.

رُعْشٌ: رُعْشٌ: إِرْتَعَشَ: إِرْتَجَفَ/ له رزين.

إِرْتَعَشَ شَيْخُوخِي/ له رزوكى.

رُعْشَةُ الْحَمَى: رُعَاشٌ/ موچك، له رز.

رُعْشٌ: رعشيش: جبان/ ترستوك.

- : السَّيْرُ إِلَى الْقِتَالِ وَ الْمَعْرِفِ/

مه له شه.

رُعْشَةٌ: عَجَلَةٌ/ مه له شى.

رعص:

رُعَصٌ: لُرُعَصٌ: حَرَكٌ وَ هَزٌّ/ له قانى، جولانى، له رزانى.
تَرُعَصُ إِرْتُعَصَ: تَلَوَّى/ گینگله لى دا، تلايه وه، شه ديو
شه وديوى كرد.

رعف:

رُعَفٌ: رُعِفَ أُنْفُهُ: خَرَجَ الدَّمُ مِنْهُ/ خوئينى لوتى به ريو،
لوتى خوئينى لى هات.

رُعَافٌ: قَصْدُ الْإِنْفِ/ لوت پژان، خوئينى لوت به ريو.

- : مطر كثير/ بارانى زود، ره ميلة، ليزمه.

راعوف: صخرة عند راس البئر/ به ردى سه رير.

راعف: طرف لرنبة الانف/ سه رى لوت.

رعل:

رُعِلَ: حَمَقَ/ كه ريو، خوى كه ركرد.

- النباتات: تَهْدَلَتْ أَغْصَانُهُ لِقَ وَ پُوبِى شَوْبِرِه وه.

لُرُعِلَ: أَحْمَقَ/ كه، گيل، گوج، كه وده ن.

- : مَا تَهْدَلُ مِنَ النَّبَاتِ/ لِقَ وَ پُوبِى شَوْبِرِه وه.

رُعِيلٌ: الْمُتَقَدِّمَةُ مِنَ الْخَيْلِ وَ الرِّجَالِ وَ الطَّيُورِ/

پيشه نك، سه ركه له.

- مِنَ الْجُنُودِ: صَفٌّ مِنَ الْجُنُودِ يَوْضِعُ خَلْفَ

صَفٍّ آخَرَ لِيُدْعِمَهُ/ پال پشت، پشتگير، پشتيوان.

رعم:

رَعَمَ. رَعَمَ: لُرَعِمَتِ الشَّاةُ: إِشْتَدَّ هَزْلُهَا فَسَالَ رِعَامُهَا/

ثاوى لوتى دامات، چلم و پيسى به لوتيا هاته خوارى

(به هوى له پيوونه وه).

رُعَامٌ: مُخَاظٌ/ چلم.

- : مَرَضٌ يَصِيبُ الْخَيْلَ/ مرخه، سه قار.

رعن:

رَعَنَ. رَعَنَ: رَعْنٌ: حَمَقَ/ خوى كه ركرد، حؤل بو.

- : - : - : إِسْتَرَخَى/ له شى خاوبوه وه.

رَعْنَتُهُ الشَّمْسُ/ خور بردى.

رُعُونَةٌ: طِيَشٌ وَ نَزَقٌ/ مه له شى، كه ريتى.

ارعن: طائش. نَزَقٌ/ مه له شه، كه، په تپه، په تياره،

حؤل، كه له رهق.

رَعْنٌ: ضَرْبَةٌ شَمْسٍ/ خور بردن.

رعا:

رَعَى: إِرْعَى: رَجَعَ عَنِ جِهَلِهِ/ كه پايه وه، فامى كرده وه.

إِرْعَى: كَفَ وَ رَجَعَ عَنِ قَبِيحٍ/ ده ست به ردارى خراب

بو، په شيمان بوه وه، له كردارى خرابه كه پايه وه.

رَعَوَى: الرجوع عن الجهل/ په شیمان بونه وه، گه پانه وه، ده سته رداری خرابه بون..

رعى: رعى. اِرْتعى. لوعى: کلا/ له وه پانى.

- : ساس و دَبَر شافه/ سهره و کارى کرد، به پتو وه برد.

- راعى: راقب/ چاودتیرى کرد.

- : - الامر: حافظ عليه/ پاراستى.

- : - الامر: عمل حسابه/ حسابى بَو کرد.

- الجلد و الرأس: حَكَّة/ خورانى.

راعى الرجل: التفتت اليه/ ناوړى لى دايه وه، يارمه تى دا، گوښى دايه.

- الخواطر/ رِزى گرت، رِزى لى نا.

- : لوعى سمعه/ گوښى بَو شل کرد، گوښى لى گرت.

استرعى الالتفات: طلب ان يصغى اليه/ داوى گوښ لى گرتنى کرد.

رعاية: مُراعاة: إلتفات/ ناوړ لى دانه وه، رِزگرتن، ناگادارى کردن، چاودتیرى کردن، سایه.

- : - حفظ/ پاراستن.

- : تعصيد/ يارمه تى دان، پشتگيرى کردن.

تحت رعاية: فى رعاية/ له زير چاودتیرى.

رَعَوِيَّة: تَبَعِيَّة. جنسية/ ره گز، نه وه، ره گه زنامه، نه ژاد.

رَعِيَّة: قطيع عليه راع/ ره وه، ران، ره وگ.

- : القوم عليهم حاكم. عامة الناس/ ميللت، گال.

راع: الذى يرعى الغنم/ شوان.

راعى القطعان/ ره وه وان، ره وه گوان.

- الغنم/ شوان.

- البقر/ گاوان.

- النعاج/ مَن گه لوان.

- : كل من وكى امر قوم/ به پتو بهر، چاودتیرى، سرگه وړه، نه رخه.

مرعى: کلا/ له وه، پاره، چایه، پاوه، پاوان، بژوین.

مَرْتَع: موضع الرعى/ له وه رگا.

مَرْعِي: مُلْتَقَت اليه او معمول به/ بار.

عادة مَرْعِيَّة/ خو يا کردارى باو، نه ریت، مؤده.

مُراعى المواعيد: محافظ عليها/ به لَين راست.

مُراعات: مُحاباة. تَمْيِيز/ رِزلى تان، رِزگرتن، به تنگه وه هاتن، چاودتیرى.

رغب:

رَغِب: اراد/ ويستى، شاره زوى کرد، داخوآزى کرد، مؤزه مؤزى بو.

- عنه: اعرض عنه و تركه/ وازى لى هيتنا، خوى لى لاد، خوى لى پاراست.

- به عن غيره: فَضَّلَهُ على غيره/ په سهدى کرد.

- اليه: اِبْتَهَلَ/ پاپا بيه وه، نزاي کرد، لالا بيه وه، تکاي کرد.

رَغَب: لرغب/ جعله يَرغب/ هانى دا، پيى په سهدى کرد، پيى سه لمان.

- : شَهَى. اغرى/ شاره زوى جولان.

رَغْبَة: شَوْق/ شاره زن، ويستن، خواستن، داخوآزى، هوه وس، مؤزه مؤز، خوليا، دل پتو وه بون.

رغائب: امانى/ هيو، ناوات، نامانج، داخوآزى.

رَاغِب: مُشَوِّق/ شاره زومه ند.

مُرَغَب: يحمل على الرغبة/ فريوده، په سهدى کرد.

مُرَغُوب: رَغْبَة: مطلوب/ په سهدى، ويستراو، نه ويستري.

- فيه: رائج/ باو.

رغث:

رَغْثُ الولد اُمهُ: رَضِع/ شيرى دايكى خوارد، مه مكى دايكى مژى.

ارَغْثُ المرأة ولدها: اُرَضَعْتُهُ/ شيرى دا به كوپه كوى.

رَغُوث: رضيع/ شيره خوره، ساوا.

رغد:

رَغْد: رَغْدُ العيش: طاب و اِسْع/ گوزه ران باش بو.

رَغْد: رَغْد: رَغْدَة العيش/ ناسوده يى خوښ

گوزه رانى.

رَغَف:

رَغَفَ العَجين: قَرَصَهُ. جمعه و كَثَلَهُ/ گونكى گرت،

كردى به گونك.

رَغيف: الكثرة من العَجين/ گونك.

- : مَارَقٌ و خَبَز من العَجين/ كوليره، له واشه،

نه ستورك، نان، نانى هورامى، په نجه كيش.

رغم:

رَغَمَ: اُرَغَمَ: قَهَر/ زورى لى کرد، ناچارى کرد.

رَغْمٌ / ارغام: إيجابار. قَسْرٌ / زُودَ لِي كَرْدَن، ناچار كردن.
 عَلَى الرِّغْمِ مِنْ رَغْمًا عَنْ / لَه گه لَن تَوَه شَدَا، سهره پای
 تَوَه، نه گهرچی.
 رَغْمًا عَنْ أَنْفِهِ / بیهوش یا نه یهوش، به تویزی، به زُودَ به
 کویریایی جاوی.
 رَغَامٌ / مُخَاظ / چَلَم.
 رَغَامٌ / ثُرَاب / خَوَل، خاک.
 رَغَا:
 رَغَا. رَغَى: ارغی: اَزِيدَ / که فی کرد.
 رَغَى: ارغی: ضَجَّ وَ تَهَدَّدَ / تَوَه بو، نه پانی، کردی به
 گرمه گرم.
 رَغَوَةٌ / رَغَوَةٌ / رَغَاوَةٌ مِنَ اللَّيْلِ: مَا عَلَيْهِ مِنَ الزَّيْدِ / تَوِيذَ،
 سه رتویذ.
 - - - الطَّبِيخُ / که ف.
 - - - الصَّابُونَ / که سه سابون، سه رکف.
 - - - المعادن / په کر.
 مَرَاةٌ: مَا تُؤْخَذُ بِهِ الرَّغْوَةُ / که گیر، که و گیر.
 رَغْيٌ، کلام مَرُغِي: هَدَرَمَةٌ / چه نه بازی، زُودِ بِلَیْسِ،
 بزرگانندن، قَسَمِ (قَوِيٍّ مِی مانا، مه لَق و مه لَق).
 رَغَاءٌ / ثُرَاث / چه نه باز، زُودِ بِلَیْسِ.
 رَغِيفٌ (فی رَغَف)
 رَف:
 رَفَ الْقَلْبُ: خَفَقَ / دَل پرت پرتی کرد، دَل کوئتی کرد.
 - الْجَنَيْنُ فِي الْبِطْنِ: اِرْتَكُضَ / کورپه له جول.
 - ت الْعَيْنُ: اِخْتَلَجَتْ / چا و فری.
 رَفَ: خَفِقَانِ الْقَلْبُ / دَل کوئتی، پرت پرت.
 - اِخْتِلَاجٌ / چا و فرین.
 - رَفِيفٌ: قَشْعِرِيرَه / موجرک.
 - صَفَّةٌ / ره ف.
 رَفَرَفَ الطَّائِرُ: حَرَّكَ جَنَاحِيَه / بالی (راوه شان،
 بلا و کرده وه).
 رَفَا:
 رَفَا الثَّوْبُ: لَمْ خَرِقْهُ وَ خَاطَهُ / چنبیه، درویه وه.
 رَفَاً هَذَا بِالزَّوْجِ قَاتِلًا (بِالرَّفَاءِ وَ الْبَنِينِ) / پیروزبایی لِي
 کرد، پیی وت، به خُوشی و هچه خستنه وه.
 رَفَاءٌ: اِتِّفَاقٌ وَ وفاق / رِکْی و خُوشی، گونجان، پِتِک
 هاتن.

رَفَاءٌ: رَفَاقٌ / بهرگ چاکر، پینه چی.
 مَرَفَا: مَرَسَى الْمَرَاكِبِ / به نندهر، وِیستگه ی پاپیو
 که شتی.
 رَفَتَ:
 رَفَتَ: دَقَّ وَ كَسَرَ / شکانی، وردی کرد، له تی کرد.
 - تَرَفَّتْ: اِنْكَسَرَ وَ اِنْدَقَّ / شکا، ورد بو، له ت بو.
 رَفَاتٌ: حُطَامٌ / پاش ماوه، چَل و چنیو.
 - جُفَّةٌ / تهرم، که لاک.
 رَفَدَ:
 رَفَدَ: دَعَمَ. اِعَانَ / یارم تی دا، پشتگیری کرد.
 - الحائط: اسْتَدَّهَ / رای گرت، کوله کی دایه بهر.
 رَفَدَ: رَافِدَةٌ / مَعُونَةٌ / یارم تی، باریو، پشتگیری.
 - - - دَعَامَةٌ / کوله که.
 رِفَادَةٌ: عُصَابَةُ الْجِرْحِ / برین پیچ.
 رَافِدٌ: فِرْعٌ مِنْ نَهْرٍ / زئی، چه م.
 رَفَسَ:
 رَفَسَ: ضَرَبَ فِي الصَّدْرِ / کیشای به سنگیا.
 - لَبِطَ: دَفَعَ بِالرَّجْلِ فِي الصَّدْرِ / جوتی وه شان،
 له قعی لَعْدَا، له قعی ماوِیشت، له قعی وه شان.
 رَفَسَةٌ: ضَرْبَةٌ بِالرَّجْلِ فِي الصَّدْرِ. لَبِطُهُ / جوتی، له قه.
 - السِّلَاحُ النَّارِي: تَرَاوَعَ / ته کاخی چه ک بق دواوه
 له کاخی ته قاندنیا، به پاشامانن.
 رَفُوسٌ: مِنْ شَأْنِهِ الضَّرْبُ بِالرَّجْلِ / جوتیه شین،
 له قه هاوِیذ.
 رِفَاسٌ: حَبْلٌ تُرَبِّطُ بِهِ يَدُ الْحَيَوَانِ / دوس (به ست،
 به ند)، په تی دوس ته ست، پابه ند.
 رَفَشَ:
 رَفَشَ: كَرَّكَ / خا که ناز.
 اِرْفَشَ: عَرِيضُ الْأَذْنِ / گوئی پان، گوئی ره پ.
 رَفَضَ:
 رَفَضَ: ضَدَّ قَبْلَ / نه ی وِیست، وه ی نه گرت.
 اِرْفَضَ النَّاسُ: تَفَرَّقُوا وَ ذَهَبُوا / بلاوه یان لِي کرد.
 - الْوَجْعُ: زَالٌ / نیش نه ما، لاچو.
 - الْمَجْلِسُ: اِنْصَرَفَ / مه ل سان، بلاوه یان لِي کرد.
 رَفَضَ: ضِدَّ قَبُولٍ / نه وِیستن، وه رنه گرتن، ده ست به
 روه وه نان.
 مَرَفُوضٌ: رَفِیضٌ: ضِدَّ مَقْبُولٍ / نه وِیستراو، ناپه سهند.

تَرْفُضٌ: تَعَصُّبٌ / ده مارگری.

رَفْضِي: مَتَعَصِبٌ / ده مارگری، شیت گیر.

- رافضی: مُرْتَدٌّ عَنِ الدِّينِ و غیره / گرمپا، له رتی
راست لاداو.

تَرْفُضٌ: تَعَصُّبٌ / ده مارگری، شیت گیری.

رفع:

رَفْعٌ: ضِدُّ وَضْعٍ / به رزی کرده وه، سه ری خست، بلند
کرده وه.

- اقام. شَبْدٌ / مه لی سان، دروستی کرد، دای مه زان.

- لزال / لای برد، مه لی گرت.

- السعير: غَلَا / نرخی به رز کرده وه، گرانی کرد.

- العلم: نَشْرَهُ / نالای مه ل گرت.

- الى: عَرَضَ عَلَى / بوی نوسی، تیی گه یاند، خستیه
به رده ستی، سکا لاتامی دایه.

- عنه: خَفَّفَ / حوانیه وه، باری سوک کرد.

- الكلمة: الحقها علامة الرفع / بوری بۆ کرد.

- الدعوى على / شکاتی لی کرد، سکا لای له دست
کرد.

- القطاء: كَشَفَ / سه ری لایرد.

تَرْفَعُ عَنْ كَذَا: تَعَالَى / بیزی نه هات.

- عنهم: تَكَبَّرَ / لوتی به رز کرده وه، خوی به به رز زانی.

تَرَفَعَ المحامي امام المحكمة: دافع / به رگری کرد.

ارتفع: طلع. صَعَدَ / به رزیوه وه، ده رمات، سه رکوت،
بلند بیه وه.

- زاد: تَزَدَّى / زیادی کرد.

- زال: لاجو، مه ل گرا.

رَفْعٌ: ضِدُّ وَضْعٍ / به رز کرده وه، سه رخستن، بلندبونه وه،
لایردن.

علامة ال- / بۆر.

رَفْعَةُ المَكان: اِرْتِفاعُ القَدْرِ و المَنْزِلَةِ / پایه به رزی، شکو،
بلندی.

رفع. مرتفع: عال / به رز، بلند.

- القدر: سام / پایه به رز، شکودار، بلند.

- ضد غليظ / باریک.

- الصوت: شَرِيفٌ / پیاماقول.

رافعة: عَتَلَةٌ / نوئل.

آلة - / کرین، به رز کرده وه، به رزکار، مه ل بې، بلند هک.

إرتفاع: صعود / سه رکوتن.

- إزدياد / به رزیونه وه، تۆز کردن، تۆدیون.

- علو / به رزی، به رزایی.

تَرْفَعُ: استکبار / بیزنه هاتن، لوت به رزی.

مَرْفوع / به رزکراو، سه رخراو، به رز.

- الرأس / سه ریه رز.

- في النحو / بۆردار.

مُرافعة المحامي: دفاع / به رگری.

قانون المرافعات / یاسای به رگری.

مُرتفع: عال / به رز، بلند، به رزایی، باسک.

- سام / شکودار، پایه به رز.

مُترَفَعٌ: مُسْتَكْبِرٌ / لوت به رز، خۆل.

ترفع / پله پی دان، بالا کردن.

رفع:

رَفَقٌ: رَفَقٌ: نَفَعَ و افاد / سودی به خشی.

- رَفَقٌ: رَفَقَ به و له و عليه. تَرْفَقَ به: عاملة

بلطف / به رزی پیما هاته وه، ره فتاری باشی له گه ل کرد.

رافق: صاحب و عاشر / هاوه لی له گه ل کرد.

- سارمع / له گه لی رزیش، که و ته ته کی.

لَرَفَقَ بِكَذا: الحق / خستیه پال.

إرتَفَقَ: إستعان / په نای برده به ر.

- به: إستفاد / سودی وه رگرت.

ارتفق: إنکا علی مرفقه / ثانیشکی دادا.

رفق: لین / نرعی، به رزی، میهره بانی.

رَفَقَةٌ: رَفَقَةٌ: صُحْبَةٌ / هاوه لی، هاو پیته تی، نه وانه ی

له گه لن.

رفیق: ذو رفق. لطيف / به به رزی، میهره بان، نرم.

- مُصاحب / هاوه ل، هاو پی، ده سه برا.

- شريك / برابه ش.

- عشيق / خۆشه ویست، یار، دوست.

رفيقة: عشيقَة / خۆشه ویست، دوست.

مُرافق / یاهر، ویلاش، هاوده نگ، هاوه ل.

إرتفاق: إلتفاع / سود، سود کردن.

مرفق: مرفق: کوع / ثانیشک، مرک.

مرفق الدار: منافعتها / شوینه کانی کاریا کردن له مالدا،

حه مام و ناوده ست.

- عامّة / ناوده ستی گشتی.

مُرفَق بكذا: مُلحق به/ له گه لیا.

رَقَل:

رَقَلَ: جَرَّ ذَيْلَهُ وَ تَبَخَّرَ/ خوی باشد، کفش و فشی کرد.

ثَرَقَلَ: تَبَخَّرَ كِبَرًا/ تروغیزی نواند، لاروله نجهی کرد.

رَقَلَ: رَقْلَةً: مُتَبَخَّرًا/ به تروغیز، لاروله نجهی کرد.

رَقَلَ: طَوِيل الذَّيْلُ مِنَ النَّاسِ/ به رگ شوق، شهپ و شوق.

- : طَوِيل الذَّنْبُ: كَلَّكَ دَرِيْذٌ.

- : كَثِيرُ اللَّحْمِ/ گوشتن.

- : وَاسِعٌ مِنَ الثِّيَابِ/ به رگی فش، ده لب، پان و پوق.

رَقَلَ: ذَيْلُ/ كَلَّكَ، دَامَتَيْنِ، دَامَانِ.

رقه:

رَقَّةٌ. تَرَقَّةٌ. إِسْتَرْقَةً: لَانَ عَيْشَتُهُ وَ طَابَ/ گوزهرانی باش

بو.

رَقَّةٌ: عَوَّدَ عَلَى الرَّقَاءِ/ راهاتوه به رابواردنی باش.

- : عَنْ نَفْسِهِ: مُتَّعَهَا/ باش رای بوارد، بای بآلی خوی دا.

رَقَاءٌ. رَقَاهُ. رَقَاهِيَّةٌ: رَغَدَ الْعَيْشِ.. نَعِيمٌ/ خوش

گوزهرانی، باش رابواردن.

تَرْفِيهِ عَنِ النَّفْسِ: تَمَتُّعٌ. تَسْلِيَةٌ/ بِنَ دَلَى خُونه کردن،

باش رابواردن، بای بالی خودان.

مَرْقُهُ. مُتَرْفِهِ. مُتَرْفٌ: مُتَنَعِّمٌ/ ساماندار، بوه، خوش

گوزهران.

رَقَا (فِي رَقَا)

رق:

رَقَى: ضِدَّ غُلَظَ وَ تُخِّنَ/ تهنك بو، باریک بو.

- : تَرَقَّقَ لَهُ: عَطَفَ عَلَيْهِ/ به زهیی پیاهااتهوه، دلی بو

نهرم بو.

- : إِسْتَحْيَا/ شهرمی کرد.

- : أَرَقَّ حَالُهُ: سَاعَتْ حَالَهُ وَ قَلَّ مَالُهُ/ تن شکا، کم

دهست بو.

- : الْعَبْدُ: صَارَ أَوْ بَقِيَ رَقِيْقًا/ بو به کویله، به کویلهیی

مایهوه.

رَقَّقَ: أَرَقَّ: جَعَلَهُ رَقِيْقًا/ تهنکی کردهوه، باریکی

کردهوه.

- : قِوَامُ الشَّيْءِ: خَفَّفَهُ/ (شَل، خَاو، رَوْن)ی

کردهوه.

- : اللَّفْظُ: إِسْتَعْمَلَ الْفَافَ سَهْلَةً/ وشئی سوک

و ناسنی به کارهیتنا.

- : رَقَى الْعَجِيْنَ وَ امْثَالُهُ/ پانی کردهوه، تهنکی

کردهوه.

أَرَقَّ: إِسْتَرْقَى الْعَبْدُ. مَلَكَ/ کردی به (کویلهی خوی،

بهندی خوی).

رَقَّةٌ: ضِدَّ غُلَظَ أَوْ ثَخَانَةً/ تهنکی، باریکی،

شلی.

- : الْعَيْشُ: سَعَتُهُ وَ نَعْمَتُهُ/ خوش گوزهرانی.

- : الْجِسْمُ: نَحْوُ/ لاوآز.

- : الْجَانِبُ: لُطْفٌ: لَيِّنٌ/ نهرم و نیانی.

- : الطَّبِيعُ: دُمَاثَةُ الْخَلْقِ/ ناسکی، رهوشت و خو

به ززی، روخوشی.

- : الشُّعُورُ وَ الْإِحْسَاسُ: حَسَاسِيَّةٌ/ هست نیانی.

- : الْقَلْبُ: حَنُوٌّ/ به زهیی، دل نهرمی.

رَقِيْقٌ: ضِدَّ ثَخِيْنٍ أَوْ كَثِيْفٍ/ تهنك، باریک، شل.

- : الْجَانِبُ: لُطْفٌ/ نیان، نهرم و نیان.

- : الْجِسْمُ: نَحِيْلٌ/ لاوآز.

- : الْحَالُ: قَلِيْلُ الْعَمَالِ/ کم دهست.

- : الشُّعُورُ: حَسَاسٌ/ هست نیان.

- : الطَّبِيعُ: دُمْتُ الْخَلْقِ/ ناسک، خو به ززی، روخوش.

- : الْقَلْبُ: حَنُوٌّ/ دل نهرم، به به زهیی.

- : رَقَى: عَبْدٌ/ کویله.

- : أَيْبَضَ/ کویلهی پیست سپی.

تَاجِرٌ أَلْ - : نَخَاسٌ/ بازرگانی کویله، کویله فروش.

تَاجِرَةٌ أَلْ - : نَخَاسَةٌ/ بازرگانیی کویله، کویله فروش.

رَقِيْقَةٌ: صَفِيْحَةٌ/ تهنکه.

- : قَشْرَةٌ/ تَوِيْرَالٌ.

رُقَاقٌ: خَبِزَ رَقِيْقٌ/ نانی تیری.

مِرْقَاقُ الْعَجِيْنِ: شَوْبُكٌ/ تیرۆك.

مِرْقُوقٌ: بَقْلَاوَا/ پاقلاده.

رَقَى: اسْتَرْقَاقٌ: عِبُودِيَّةٌ/ کویله به تی، بهندی، بندهگی،

بنده به تی.

- : رَقَى: جَلَدٌ يَكْتُبُ عَلَيْهِ/ پیستهی تیانوسین.

- : التَّصْوِيْرُ الشَّمْسِ/ فلیم.

- : عَبد / کویله.

رَقِي: سَلْحَاةُ الْبَحْرِ / کیسه‌ل، ره‌ه.

رَقَرَقَ الْخَمْرُ: مَرَجَهَا بِالْمَاءِ / شای تنی کرد، رونی کرده‌وه.

تَرَقَّرَتِ الْعَيْنُ: دَمَعَتْ / چاوه‌رمیسکی کرد، فرمیسکی تَرَدَدَا.

- : تَلَالَا / دره‌وشایه‌وه، شه‌وقی دایه‌وه.

رَقْرَاق: مَا تَلَالَا / دره‌وشه‌دار، شه‌وق دار، بریسکه‌دار.

رَقَارِق: غَیْرَ عَمِيقَ / بوار، ته‌نکاو، بر، دی.

رَقَا:

رَقَا الدَّمْعُ أَوْ الدَّمُ: جَفَّ وَ انْقَطَعَ / وشکی کرد، وه‌ستا.

- فِي الدَّرَجَةِ: صَعَدَ / سه‌رکه‌وت، بلندبوه‌وه.

لَرَقَا الدَّمْعُ أَوْ الدَّمُ: سَكَنَ وَ حَقَنَهُ / وه‌ستانی، وشکی پیی کرد.

رَقَوَّ: مَا يَوْضِعُ عَلَى الدَّمِّ لِحْفَنَهُ / خوین وه‌ستین.

مِرْقَاةٌ: ضَاغِطَةُ الشَّرَائِبِ / (خوین، ده‌مان) به‌ست.

رَقَب:

رَقَبَ النَّجْمُ وَ غَیْرَهُ: رَصَدَهُ / چاوی تنی به‌ی.

- : حَاذِرٌ / خَوِي لِي بِأَرَاكَ.

- : رَاقِبٌ: حَرَسَ / پاسی کرد، نییشکی گرت،

ناگاداری کرد.

- : - : اللَّهُ: خَافَهُ / له‌ خوا ترسا.

- : - : الْعَمَلُ: نَظَرَهُ / سه‌ره‌وکاری کرد، چاودیری

کرد، به‌ریوه‌ی برد.

- : تَرَقَّبَ: اِرْتَقَبَ: اِنْتَظَرَ / چاوه‌پوانی کرد، چاوه‌پی

کرد.

- : - : تَرَيَّصَ / خَوِي نَایه‌وه، چاوی تنی به‌ی،

چاوه‌چاوی کرد.

رَقَابَةٌ: مُرَاقِبَةٌ / چاودیری کردن، سه‌ره‌وکاری کردن،

به‌ریوه‌بردن، سه‌ره‌رشتی کردن، چاوتی برین.

تَرَقَّبَ: رَقُوبٌ: اِنْتَظَارٌ / چاوه‌پوان کردن، چاوه‌پی کردن،

چاوه‌چاوکردن.

رَقِيبٌ: مُرَاقِبٌ: حَارِسٌ / چاودیر، پاسه‌وان، نییشک گر.

- : - : رَاصِدٌ / چاوتی بر، تَبَيِّنَار.

رَقِيبَةٌ: حِرَاسَةٌ / پاس کردن، نییشک گرتن.

- : تَحَفُّظٌ / پاراستن، ناگاداری کردن.

مُرَاقِبٌ: مُشْرِفٌ / چاودیر، سه‌ریاله.

مُرَقَّبٌ: مُنْتَظَرٌ / چاوه‌پی کراو.

مُرَقَّبٌ: مَرَصَدٌ / روانگه، ده‌سگای نه‌ستیره ناسی.

مُرَقَّبٌ: فَلَکِيٌ / ته‌له‌سکوب.

رَقِيبَةٌ: عُنُقٌ / مل، گاردن، نه‌ستو، خه‌ن.

لَحْمٌ أَل - / گرده‌مل.

رِبَاطٌ أَل - / بوینباخ.

رَقْد:

رَقْدٌ: نَامٌ / نوست، خه‌وت.

- : مَاتَ / مرد، گیانی ده‌رجو.

- : اِضْطَجَعَ / پَال کِوت، شانی دادا.

- : الْحَرُّ أَوْ الرِّيحُ: سَكَنَ / وه‌ستا، میواش بوه‌وه.

- : لَمَرَضَ اَصَابَهُ: لَازِمَ الْفِرَاشِ / بوی کِوت، کِوت له

جینگادا.

- : ت السُّوقِ: كَسَدَتْ / بازاروه‌ستا.

- : ت الدَّجَاجَةِ عَلَى بَيْضِهَا: خَضَنْتَهُ / مه‌ل نیشته،

کرکه‌وت.

رَقْدٌ: اِرْقَدَ: جَعَلَهُ يَنَامُ / نوانی، خه‌وانی.

- : - : جَعَلَهُ يِرْقُدُ / پالی خسته.

- : النَّبَاتُ فِي الزَّرَاةِ / لَقِيَ كَرْدَ بِهِ زُرْكَلَه‌وه، لقی

راکشان.

لِرَقْدٍ: اَنَامَ / نوانی، خه‌وانی.

- : بِالْمَكَانِ: اَقَامَ بِهِ / تیامایه‌وه.

اِسْتَرَقَدَ: غَلِبَهُ الرِّقَادُ / خه‌ویردیوه‌وه.

رَقُودٌ: دَامَ الرِّقَادُ / رَقَدَ نَهْ نَوِي، مه‌ر پَال نه‌کِوه‌ی.

تَرَقِيدُ النَّبَاتِ / تَوَلَّى كَيْشَ كَرْدِن، توشه‌کردن، لقی روه‌ک

کردن به‌زُرْكَلَه‌وه، راکشان.

- : اَلْبَيْضُ: وَضَعَهُ تَحْتَ الدَّجَاجَةِ / مَيْلَکَه (خسته‌نه

زُرْكَلَه‌وه، نانه‌وه).

رَقَادٌ: رَقُودٌ: نَوْمٌ / نوستن، خه‌وتن.

- : - : اِضْطَجَعَ / پَال کِوتن.

وَقْتُ أَل - / کاتی خه‌و.

رَاقِدٌ: نَائِمٌ / نوستو، خه‌وتو.

- : مُضْطَجِعٌ / پَال کِوتو.

مُرَقَّدٌ: مَضْجِعٌ / خه‌وگه، جینگای خه‌وتن.

مُرَقَّدٌ: دَوَاءٌ مُنَوِّمٌ / خه‌و لی خه‌ر.

رَقَش:

رَقَش. رَقَش: نَقَش / نه خشانی، بویهی کرد، په لاری
کرد.
- : زَيْن / رازندپوه، نارایشتی دا.
رَقَش: لَرَقَط. مُنْقَط / به له ك، خال خال، رهش و سپی،
كونج.
رَقَص: رَقَص: تَحَرَّكَ عَلَى إِيقَاعٍ مُوسِيقِي / هل په پری، سه مای
کرد، سوپی دا.
- فَرَحًا أَوْ طَرِبًا / له خوشیا پیی نه نه که وته زه وی،
هل نه په پری.
رَقَص: لَرَقَص: حَمَلَهُ عَلَى الرِّقَصِ / مِثْلَ سَهْمَا، هَلْ لِي
په پان.
رَقَص: رَقَصَ مَعَ / له گه لی سه مای کرد، چوه
دهستیوه، له شانیوه هل په پری.
تَرَقَّصَ: تَذَبَذَبَ / اِرْتَفَعَ وَ اِنْخَفَضَ بِسُرْعَةٍ / له ریوه،
قونه قونی کرد، هل په پری، هل قونی.
رَقَصَ / سَهْمَا، هَلْ پَه پین، سوپان، هل په پکن.
ابو ال - : قَرْلِي. طَائِرٌ مَائِي / ماسی گره.
قَاعَةُ ال - / مَوْلِي سَهْمَا، مَوْلِي هَلْ پَه پین.
رَقَاص: الَّذِي يَرَقُصُ / هَلْ پَه پکن کړ، سه ماکړه
سوپده.
- السَّاعَةِ / به ندول، پانتول.
مَرَقَصَ / شَوِيئِي سَهْمَا وَ هَلْ پَه پین، سوپکه.
رَقَط: رَقَط: رَقَش / په لاری کرد، خال خالی کرد، په له په له ی
کرد.
اِرَقَط: مُنْقَطُ خَالَوِي، خَال خال، به له ك، كونج، رهش و
سپی.
- نَمِر اِرَقَط / جَوْرِيكِي پلنگی پیست خالویه.
رَقِع: رَقِع: رَقِعَ خَرَقَ / اصْلَحَ بِالرِّقَاعِ / پینه ی کرد.
- : ضَرَبَ / لِي دا.
- الباب: طَرَقَهُ بِقُوَّةٍ / توند له ده رگای دا.
رَقَعَ الرَّجُلُ: حَمَقَ / بِنِ ثَابِرَوِي کرد، که ریتی نواند.
رُقْعَةٌ: مَا يَرُقَعُ بِهِ / پینه.
- الدَّامَا وَ الشَّطْرَنْجُ / ته ختی دامه و شه تره نج.
- اَرْض: قَطَعَهُ مِنْهَا / په له زه وی.

خَط - / نَوَسِينِي رَوَقَعَه.
مُرَّقِعَ / پینه کړاو، پیناوی.

تَرْقِيعَ / پینه کردن.

رَقِيعَ: قَلِيلُ الْحَيَاءِ / بِنِ ثَابِرَو.

- : اَحْمَقُ / کړ، گوج، هه رزه.

رَقَاعَةٌ: قَلَّةُ حَيَاءٍ / بِنِ ثَابِرَوِي، که ریتی.

رَقَمَ:

رَقَمَ: كَتَبَ / نَوَسِي.

- : رَقَمَ الْكِتَابَ: بَيَّنَّهُ بِوَضْعِ النُّقْطِ وَ الْحَرَكَاتِ /

سه روبروی بق کرد.

- : الْحِصَانُ: كَوَاهُ وَ وَسْمُهُ / داخی کرد.

رَقَمَ: عَدَدَ / ژماره، ره نوس، خال به ند.

- قِيَاسِي / پله ی هه ره به رز، به رزترین پله، شا پله.

رَقِيمَ: كِتَابَ / نامه، نوسراو، په پراو.

مَرَقَمَ: آتَةَ رَقَمِ الْأَعْدَادِ / ژماره نوس.

- : قَلَمَ / پِنِ نوس، خامه.

تَرْقِيمَ / ژماره دانان، ژماره له سه دانان، نیشان کرد،

ره نوس کردن، خال به ندی، خال به ندر کردن.

رَقَنَ:

رَقَنَ. رَقَنَ. اِرَقَنَ: خَضَبْتَ بِالْحِجَاءِ / خه نه ی تن گرت.

- : الْكِتَابَ: زَيْنُهُ وَ حَسَنُهُ / جَوَانِي کرد،

رازندپوه.

- : الْكِتَابَ: قَارَبَ بَيْنَ سَطُورِهِ / وردنوسی،

پرنوسی، دتیری به جی نه میشت.

- قَبِيذَةٌ: مَسْحَةٌ / ناوی کوژانده وه.

رَقَان. رَقُون. اِرَقَان: حِجَاءُ / خه نه.

تَرْقِين. تَرْقِين قَبِيذَ / ناوکوژانده وه، سپینه وه.

رَقِي:

رَقِي. اِرْتَقَى. تَرَقَّى: صَعَدَ / سه رکه وت، هل زنا.

- : تَقَدَّمَ / پېش که وت، به رزوه وه.

رَقِي: قَدَّمَ وَ رَفَعَ / به رزی کرده وه، سه ری خست، پېشی

خست.

- : حَسَنَ وَ اَصْلَحَ / چاکی کرد، باشی کرد.

- : هَذَبَ / ته مپی کرد، ره وشت و خوی باش کرد.

- : اِسْتَعْمَلَ الرُّقِيَّةَ / جادو ته لیسمی به کاره یینا،

نوشته ی کرد.

- : طَرَدَ الْاَرْوَاحَ الشَّرِيرَةَ / نوشته ی به کاره یینا.

- رُقَى: تَقَدَّمَ / پِیش ک‌و‌تن، س‌ر‌ک‌و‌تن.
- إِرْتِقَاء: صَعُود / س‌ر‌ک‌و‌تن، ب‌ر‌ز‌ی‌و‌ن‌ه.
- تَرَقَّى: تَقَدَّمَ. نَجَاح / س‌ر‌ک‌و‌تن، پِیش ک‌و‌تن، ب‌ر‌ز‌ی‌و‌ن‌ه.
- تَرْقِيَّة: تَرْفِيع / ب‌ر‌ز‌ک‌و‌ن‌ه، پِیش خ‌س‌تن.
- مِرْقَاة: سُلَّم / پ‌ی‌ز‌ه، ن‌ر‌د‌ه‌و‌ان.
- رَاقٍ: عَالٍ. سَامٍ / ب‌لَا، ب‌ر‌ز، م‌ع‌زَن، ش‌ک‌و‌دَار، نَورْچَاک.
- مُرْتَقٍ: مُهَذَّب / پ‌ر‌و‌ه‌ر‌ده ک‌ر‌و، پِیش ک‌و‌ت‌و.
- رُقَاءٌ: الَّذِي يَرْقِي / جَا‌وِگ‌ر.
- رُقِيَّة: تَعْوِيْذَه / جَا‌و، ن‌و‌ش‌ت‌ه.
- تَرْقُوَّة: لَوْح الْكَتِف / د‌ه‌ف‌ی ش‌ان.
- رُقَى / ش‌و‌ت‌ی.
- رَك:
- رَكٌ: ضَعْفٌ وَ رِقٌّ / لَوا‌ز ب‌و، ب‌ی‌مِی‌ز ب‌و، ت‌ه‌ن‌ک ب‌و.
- الرَّجُل: قَلَّ عَقْلُهُ أَوْ عِلْمُهُ / ب‌ی‌ن ن‌قَل ب‌و، ه‌م‌و ش‌ت‌ی ب‌ی‌ر‌چ‌و‌ه‌ه.
- الْأَمْرُ فِي عُنُقِهِ: الزَّمَهُ إِيَّاهُ / خ‌س‌ت‌ی‌ه ن‌ه‌س‌ت‌و‌ی.
- الشَّيْءُ: طَرَحَ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ / د‌ای ب‌ه‌س‌ر‌ی‌ه‌ک‌د‌ا.
- رَكِيكٌ. رُكَاكٌ: غَيْرُ قَوِيٍّ. ضَعِيفٌ / لَوا‌ز، ب‌ی‌مِی‌ز، ز‌ه‌ب‌و‌ن، ل‌ه‌ق، ن‌ا‌ق‌ای‌م.
- ضَعِيفٌ فِي رَأْيِهِ أَوْ عَقْلِهِ / ک‌م ن‌قَل، ن‌ه‌ف‌ام.
- كَلَامٌ - : سَخِيفٌ الْإِلْفَاظُ وَالْمَعْنَى / ت‌س‌ه‌ی ق‌و‌ر، ب‌ی‌ج‌ن، ن‌ان‌ه‌و‌ا‌و.
- نَسِجٌ - : ضَعِيفٌ وَ رَقِيقٌ / ع‌م‌ار‌ه‌ب‌ز.
- رُكَاكِهِ. رُكَاكَةٌ / لَوا‌زِی، ب‌ی‌مِی‌زِی، ل‌ه‌قِی، ن‌ا‌ق‌ای‌مِی.
- رُكَّةٌ: مَا يَرْتَفِعُ مِنَ الْحَجَارَةِ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ / و‌ش‌ک‌ه‌ک‌ه‌ک.
- رَكِبَ:
- رَكَبَ الدَّابَّةَ وَ عَلَى الدَّابَّةِ: عَلَا‌ه‌ا. إِمْتَطَى / س‌و‌ار‌ی‌و.
- السَّفِينَةُ: سَافِرٌ عَلَيْهَا / ب‌ه‌ ک‌ش‌ت‌ی ر‌و‌ی، س‌و‌ارِی ک‌ش‌ت‌ی ب‌و.
- الطَّرِيقُ: مَشَى عَلَيْهَا / ب‌ه‌رِی‌گ‌ا ر‌و‌ی‌ش‌ت.
- اَثَرُهُ: تَبِعَهُ / ش‌و‌ی‌ن‌ی ک‌و‌ت، ش‌و‌ی‌ن پ‌ی‌ی ه‌ل گ‌ر‌ت.
- الْبَحْرُ: سَافِرٌ فِيهِ / ب‌ه‌رِی‌ی د‌ه‌ر‌ی‌ا‌د‌ا ر‌و‌ی‌ی.
- الهَوَاءُ: طَارَ / ف‌ه‌ی.
- رَأْسُهُ: مَضَى عَلَى وَجْهِهِ بِغَيْرِ رُوءِيَةٍ / س‌ه‌ر‌ی خ‌و‌ی ه‌ل گ‌ر‌ت.
- هَوَاهُ: إِنْقَادٌ لَهُ / ش‌و‌ی‌ن خ‌ه‌یَا‌ل وَ ش‌ار‌ه‌ز‌و‌ی خ‌و‌ی ک‌و‌ت.
- الْأَهْوَالُ: الْقِي نَفْسُهُ فِيهِ / خ‌و‌ی خ‌س‌ت‌ه م‌ه‌ت‌ر‌س‌ی‌ه‌و‌ه.
- هُ الدِّينُ: صَارَ مَدْيُونًا / ق‌ر‌ز‌ا‌ر ب‌و، و‌ام د‌ار‌ک‌و‌ت.
- وَارْتَكَبَ الذَّنْبَ: اقْتَرَفَهُ / ت‌ا‌و‌ان‌ی ک‌ر‌د.
- و - الْفَحْشَاءُ. عَمِلَهُ / گ‌و‌ن‌ام‌ی ک‌ر‌د، خ‌ر‌ا‌پ‌ه‌ی ک‌ر‌د.
- رَكِبَ. أَرَكَبَ: جَعَلَهُ يَرَكِبُ / س‌و‌ار‌ی ک‌ر‌د.
- ضَدَّ فَكُّكَ: وَضَعَ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ / ب‌ه‌س‌ت‌ی‌ه‌و‌ه، خ‌س‌ت‌ی‌ه‌و‌ه ج‌ب‌ی خ‌و‌ی، چ‌ا‌ک‌ی ک‌ر‌د‌ه‌و‌ه، ک‌و‌ی ک‌ر‌د‌ه‌و‌ه.
- الْفَصُّ فِي الْخَاتَمِ: نَقِیَّتِ تَنَ خ‌س‌ت.
- الدَّاءُ: حَضَرَهَا / گ‌ر‌ت‌ی‌ه‌و‌ه.
- إِرْتَكَبَ الْأَمْرَ: اقْتَحَمَهُ. إِفْتَحَمَهُ / ک‌ر‌د‌ی.
- تَرَكَّبَ مِنْ كَذَا: اشْتَمَلَ عَلَى / پ‌ی‌ک ه‌ات‌و‌ه ل‌ه.
- رَاكِبٌ: خِلَافَ الْعَاشِي / س‌و‌ار.
- مُسَافِرٌ / گ‌ه‌ش‌ت‌ی‌ا‌ر، ر‌ه‌و‌ت‌ن‌ی.
- رَكُوبٌ: إِمْتِطَاءٌ / س‌و‌ار‌ی‌و‌ن.
- مَرْكُوبٌ: مُنْطَطِقٌ / س‌و‌ار‌ک‌ر‌و، س‌و‌ار ل‌ه‌س‌ر.
- حِذَاءٌ / پ‌ی‌ل‌ا‌و.
- مَرْكَبٌ: سَفِينَةٌ / ک‌ش‌ت‌ی.
- شِرَاعِي / ک‌ش‌ت‌ی چ‌ار‌و‌ک‌ه‌د‌ار.
- مَرْكَبَةٌ: عَرَبِيَّةٌ / گ‌ال‌ی‌س‌ک‌ه، ن‌و‌ت‌و‌م‌ب‌ی‌ل‌ی ک‌ر‌ی، گ‌ه‌رِی‌ن.
- الْجَلِيدُ / خ‌ل‌ی‌س‌ک‌ه.
- مَرْكَبَاتٌ: عَجَلَاتٌ مُخْتَلِفَةٌ الْإِشْكَالُ / س‌و‌ار‌گ‌ه.
- رُكْبَةٌ: مَا بَيْنَ الْفَخْذِ وَالسَّاقِ / ن‌ه‌ز‌ت‌و، چ‌و‌ک.
- بَاطِنُ الدَّ - / ر‌ه‌ف‌ی‌س‌ک‌ه.
- رَكِبَ. رَكْبَانٌ: قَافِلَةٌ / ک‌ار‌و‌ان.
- رُكَّابُ الْخَيْلِ / س‌و‌ار، ن‌ه‌س‌ب س‌و‌ار.
- رُكَّابُ السَّرَجِ / ن‌ا‌و‌ز‌ه‌ن‌گ‌ی.
- العَظَمُ الرُّكَابِي: مِنْ عِظَامِ الْأُذُنِ / ن‌ی‌س‌ک‌ی گ‌و‌ی.
- تَرْكِيبٌ: بِنَاءٌ / د‌ر‌و‌س‌ت ک‌ر‌د‌ن، پ‌ی‌ک ه‌ی‌ت‌ان، س‌از‌ک‌ر‌د‌ن، گ‌ر‌ت‌ن‌ه‌و‌ه، ل‌ی‌ک د‌ان.
- إِرْتِكَابٌ: اقْتِحَامٌ. إِقْتِرَافٌ / ک‌ر‌د‌ن، و‌ه‌ش‌ان‌د‌ن‌ه‌و‌ه، ت‌ا‌و‌ان وَ گ‌و‌ن‌ام ک‌ر‌د‌ن، خ‌ر‌ا‌پ‌ه‌ ک‌ر‌د‌ن.
- مُرْتَكِبٌ: مُقْتَرِفٌ / ت‌ا‌و‌ان ک‌ه‌ر، گ‌و‌ن‌ام ک‌ار.
- مَرْكَبٌ: ضَدَّ بَسِيطٌ / ن‌ا‌و‌ی‌ت‌ه.
- مِنْ كَذَا / پ‌ی‌ک ه‌ات‌و‌ه ل‌ه.
- عَلَى كَذَا / ل‌ه‌ س‌ه‌ر‌ی د‌ان‌ر‌ا‌و، ل‌ه‌ س‌ه‌ر‌ د‌ام‌ه‌ز‌ل‌ا‌و.

- النقص: شعور بالحِطَّة/ خَوْكَمِي.

ريح - / دهسكهوتى ناويته.

عدد - / ژماره‌ی ناويته.

كسر - / كه‌رتى ناويته.

رُكْبَة: ما بين الفخذ و الساق/ نه‌ژتو.

ابو - : كرنب لغتى/ شيلم.

ركند:

رُكْد: سَكَن/ وه‌ستا، نارامى گرت.

- الميرزان: اِستوى/ رِيك وه‌ستا، ته‌رازوه‌كه رِيك

وه‌ستا.

- العُكْر و الثفل: انحدر الى اسفل الاناه/ نيشت.

رُكود: سكون الحركة/ وه‌ستان، راوه‌ستان، كزيون.

راكد: ساكن الحركة/ وه‌ستاو، راوه‌ستاو.

ركن:

رُكْز: رُكْزَ فِى الارض/ چه‌قانى.

- اِرتكنز: وقف قليلاً/ تاويك وه‌ستا، مه‌ل

ويسته‌يه‌كى بؤ كرد.

- . - على: اِستند/ پالى دايه سه‌ر، خوى دا

به‌سه‌ر.

- . - : استقر/ وه‌ستا، له‌جيتى خوى وه‌ستا،

چه‌قى.

تَمَرَكُزْ فِى الْمَكَان: اِتَذَخَهَا مَرَكُزاً/ داي كوتا، كردى به

بنكه.

رُكْزَة: وقفه قصيرة/ تاويك وه‌ستان، چوكه، ويڙگول.

ركيزه: مَرَتَكُزْ/ پشتگيرى، پال پشت.

- . نَعَامَة/ كوله‌كه، راگره، نيرگه.

ركائز: اعمدة/ ستون، كوله‌كه، نيرگه.

مركز: محور. وسط الدائرة/ چه‌ق.

- الثقل/ چه‌قى قورسايسى.

- الجذب/ چه‌قى كيش.

- : منزلة. مقام/ پايه، بنه.

- : موضع/ شوين، مه‌ل ويست، جه‌رگه.

- الادارة/ بنكه.

مركزى / ناوه‌ندى.

لا - / ناواوه‌ندى، ناوه‌ند به‌ده‌ر.

القوة المركزية الجاذبة/ هيّزى ناوه‌ندى كيش.

القوة المركزية الطاردة/ هيّزى ناوه‌ندى فري‌ده‌ر.

مَرَكُزْ/ خه‌ست، تونگ، توند، توندو تَوَل.

تركيڙ/ توندى، په‌يت، خه‌ست كردن، چه‌قاندن.

اِرتكانز/ داکوتان، چه‌قاندن، راگرتن، پال دانوه.

مَرَتَكُزْ/ راگره.

ركض:

ركض: عَدَا/ راي كرد، دايه غار.

- الفَرَسَ بَرَجَله: اِستَحْتَه/ ناوزه‌نگى لئندا، تيوه‌ى

ژه‌ند.

- له‌ دفعه/ پالى پيوه‌نا.

- الارض: ضربه‌ها بَرَجَله/ پيژيدا به‌زه‌ويدا.

- الطائر بجناحيه: حرکه‌ها مُسْرَعاً/ پالى راوه‌شان.

- منه: هَرَبَ مُسْرَعاً/ بؤى ده‌رچو، خوى ده‌رياز كرد،

لئى رايكرد.

راكض: باري فِى الرڪض/ راكردنى كرد.

اِرتكض: تحرك و اضطرب/ جولاً به‌ شه‌رزه‌يى،

شه‌رزه‌بو.

- الجنين فى البطن: تحرك/ كورپ له‌ جولاً له‌ سكى

دايكيا.

ركض: عدو/ راكردن، ده‌و.

رُكَّاض: ركوض: عَدَا/ راگره.

اِرتكاض الجنين فى البطن/ جولانى كورپ له‌ سكى

دايكيا.

ركوض: سريع/ خيرا، به‌گوپ.

ركع:

رُكَّع: اِنحنى احتراماً/ چه‌مايه‌وه، كرنوشى برد،

نوشتايه‌وه.

رُكَّع: اِرْكَعَ: جَعَلَهُ يَرْكُع/ چه‌مانيه‌وه، كپنوشى پى برد،

سه‌رى پى شوپكرد.

راكع: كل شيء يَخْفِضُ راسه/ چه‌ماو، سه‌رشوپ.

رُكَّوع: جَثُو/ كپنوش بردن، چه‌مانه‌وه، دانه‌وينه‌وه،

نوشتانه‌وه، چوك دادان.

رُكَّعَة: المرأة من ركع/ چه‌مانه‌ويه‌ك.

ركل:

رُكِّلَ: ضَرَبَ بِرِجْلٍ وَاحِدَة/ تئى مه‌ل دا، له‌قى لئندا.

- الفرس: ضربه بالرجل ليعدو/ تيوه‌ى ژه‌ند.

رُكْلَة: لبطة/ له‌قه، شه‌ق.

رُكِّلَ: كُرَاث/ كه‌وه‌ر.

رَكَال: بائع الكراث/ كهوه فروش.

ركم:

رَكَمَ: جمع و كَوْمَ/ كوى كرده وه، كه كه كه كى كرد، كومه لى كرد.

تَرَكَمَ: اِرْتَكَمَ: بكَثْرَةِ وَا زِدْحَام/ كه كه كه بو، كومه لى بو، نيشته سهره كه.

رُكَّام: رَكَم: مُتْرَاكَم/ كه كه كه، كومه لى.

رَكْمَةً: كوم/ كومه لى، توپه لى.

- من الطين/ پى خوى، پى خوى يه ك قوپ.

تراكم/ كه كه كه بون، كومه لى بون، نيشته سهره كه.

مِرْكَم كهرياشى: جهاز خزن الطاقة الكهربائية/ شاميزى كاردها په سيسيسه كردن.

ركن:

رَكَنَ و لَرَكَنَ اليه: وثق به و استامنه/ به وای پى كرد، باوه پى پى كرد، لى دنيا بوو.

- و - اليه عَوَّلَ او اِعْتَمَدَ عليه/ پشتى پى به ست.

لَرَكَنَ الى الفِراَر: هَرَبَ. فَرَّ/ راي كرد، بوى ده رچو.

- و ارتكن على: مال. اِسْتَنَدَ/ پالى دابه وه، خوى دابه سر.

- و - على: لجا الى/ په نای برده بهر.

يُرَكِّن اليه: يَعْوِّلُ عليه/ باوه پى پى نه كړى، پشتى پى نه به سترى.

رُكْن: زاوية. ظَلَمَر/ گوشه، قوزين، په نا، سوچ.

- : سَنَدَ: مايقوى به/ پشتگر، پال پشت، كوله كه.

- من الشيء: جزء منه/ بهش.

- : دراسة عسكرية عليا/ پله يكي به رزى نه فسرى، روكن.

رُكُون: اِرْكَان: وثوق/ باوه پى پى كردن، پشت پى به ستن.

لرکان حرب: جماعة القواد/ كارگيرى سهرىازى.

ركين: ثابت/ جيگر، قايم.

- : رَزَيْنَ. وَقُور/ قورس، ناغز، هيمن، له سه رخو.

مِرْكَن: طشت الغسيل/ سوينه، ته شت.

ركيك (فى رك) رما د (فى رمد) رمان (فى رمن)

رم:

رَمَ: رَمَمَ: اصلح/ چاكى كرده وه، ده ستكارى كرد.

- . لَرَمَ العَظْمَ: بلى/ پوا، رزى (نيسقان).

ثَرَمَمَ: تم اصلاحه/ چاك كرايه وه.

- العَظْمَ: نزع ما عليه من اللحم/ گوشت كى دامالى.

رَمَ: ثَرَمِيم. مَرَمَةً: إصلاح/ چاك كړنده وه، تازه كړنده وه، ده ست كارى كړين.

رَمَمَةً: رَمَمَ: قطعة بالية من العظام/ نيسقانى پواو، رزىو. - . - : جيفة/ كه لك، لك، لاشه.

بِرُمَمَتِهِ: بجملته/ مه موى، به ته وای، سهراپا، تيكرپا، ره بهق.

رَمِيم: رُمَام: بال/ پواو، رزىو.

رمث:

رَمَثَ: اصلح/ چاكى كړنده وه.

رَمَثَ: طَوْف/ كه لك، مور.

- : رُمَثُهُ: بَقِيَّةُ اللبن فى الضرع/ شو شيره لى له ناو گوانا نه مينيتته وه.

رمح:

رَمَحَ: طعن بالرمح/ رمى وه شان، رمى پياكرد، بهر رمى دا.

- : عَدَا. رَكُض/ راي كرد.

رُمَح: عود طويل فى راسه حَرَبَةٌ/ رم، نيزه.

رماح: صانع الرُمح/ رم دروستگر.

- : حامل الرُمح/ رم مه لى گر.

رمد:

رَمَدَ: رُمِدَ الرَّجُلُ: هاجت عينه/ چاوى دامات، گلى كرد.

رَمَدَتَ: اِرْمَدَتِ الْعَيْنُ: هاجت/ چاودامات، گلى كرد، هاته نيش، زانى كرد.

رَمَدَ الشيءَ: و وضعه فى الرماد/ كړدى بهر ژير خوله ميشه وه.

- النار: غَطَّاهَا بالرماد/ به خوله ميش دای پوښى.

- الجُفَّة: احرقتها/ سوتانى.

رَمَدَ العين: هيجان العين/ چاوئيشه، گل كردن، چاو داماتن، وه رديته، بوخوښى.

رماد: ثَرَاب النار/ خوله ميش، سوتو.

- حار/ ژيله مو.

ماء ال - / خَوَلَّو، خوله ميشاو.

رمادى: بِلُون الرماد/ خوله ميشى، بؤر.

مُرَمَدُ: الشَّوَاءُ فى الجمر/ پيشاو.

رمز:

رمز الی: اشار و اومّا/ نامازی کرد، میمای بو کرد،
دهست نیشانی کرد.

- : کئی / ہیما کرد.

رَمَز. رُمَز. رَمَز: إشارة/ نیشانه، نیشان، هیما، دروشم.

- : كناية / ميمًا، تروپ.

رَمَزی: کِتائی / ہیمائی، نیشان کاری۔

راموز: نمونج / نمونه.

رمس:

رَمَسٌ. لَرْمَسٌ: دَفْنٌ/ نَاشْتِی.

- الخَيْرُ: كَثْمُهُ / شَارِدِيهِ وَه.

إِرْتَمَسَ فِي الْمَاءِ: إِنْغَمَسَ/ نَقُومَ بِهِ.

رَمَس. رَامُوس: قَبْر/ کَوپ، کَلکو.

رمش:

رَمَشٌ: تناول الشيء باطراف الاصابع / به سري

زهر ال - / گولنار، گول مه‌نار.

رُمَانَه: قَذِيْفَه تَلْقَى بِالْيَدِ / نارنجوک.

رمى:

رَمَى الشَّيْءَ / او بالشَّيْءِ: القى، طَرَحَ / فَرَسَى دَا،
مه‌آيد، توپى مه‌ل دا.

- : نَبَذَ / نه‌ى ويست، ثافه‌رؤزى كرد.

- القَذِيْفَه / ته‌قانى، هاويشتى.

- بَكَلَامَه اِلَى كَذَا / قسه‌ى تى گرت، توانجى تى گرت.

- بَيْنَهُم: القى الشِّقَاقَ / دوبه‌ره‌كى و ناكوكى تى

خستن، به شه‌پى دان، كردنى به‌گژيه‌كدا.

- عَنْهُ: نَفَضَ / ته‌كانى.

رَمَاهُ بِكَذَا: إِتَمَهْ بِهِ / تاوان بارى كرد، گونا‌مه‌بارى كرد.

- بِكَذَا: عَابَهُ بِهِ / توانجى تى گرت.

إِرْتَمَى عَلَى الْأَرْضِ: طَرَحَ نَفْسَهُ أَرْضاً / خوى‌دا به
زه‌ويدا.

- عَلَى قَدَمِي فَلَانٍ / خوى دا به‌سه‌ر پييدا.

رَمِيَه: طَرَحَه / مه‌ل دان، فِرَئِدَان، هاويشتن، توپه‌ل
دان.

رَام: مَاهِرٌ فِي الرَّمَايَةِ / ده‌ست راست، نيشانه‌چى.

مَرْمَى: مَكَانُ الرَّمَى / شوين نيشانه‌نانه‌وه.

- : مَدَى الرَّمَى / يوار، ماوه.

- النَّظَرُ: مَدَى الْبَصَرِ / نه‌وه‌نده‌ى چاو بركا.

- : قَصْدُ: غَرَضُ: هَدَفُ / ئامانج، مه‌به‌ست، گول.

رَمَايَه: تَصْوِيبُ / نيشانه‌نانه‌وه.

رَن:

رَنَ: طَرَنَ / ده‌نگى دايه‌وه، زرنكاپه‌وه.

رَنَه: رَنِينَ: طَنِينَ / ده‌نگ دانه‌وه، زايه‌له، زرنكانه‌وه،

له‌رينه‌وه.

رَكَان: طَلَّان. دَاوٍ / زرنك دار، زايه‌له‌دار.

الشُّوْكَةُ الرَّمَانِيَّةُ / زرنك چه‌تال.

رَنَب:

لُرَنَبَ بَيْتِي / كه‌رويتشك.

- بَرَى / كه‌رويتشكى كيوى.

لُرَنَبَةُ الْأَنْفِ: طَرَفُ الْأَنْفِ / سه‌رى لوت.

رَنَج:

رَنَجٌ: أَضْعَفُ / لاوازى كرد.

- : أَمَالَ / لارى كرده‌وه، چه‌مانيه‌وه.

تَرَنَجٌ: تَعَامِلُ / به‌م لاولادا كه‌وت، له‌رينه‌وه.

- وَ إِرْتَنَجَ: تَعَامِلُ مِنَ السَّكْرِ / له‌ترى نه‌دا، پال پاى
نه‌كرد.

مُتَرَنَجٌ: مُتَعَامِلُ / به‌م لاولادا نه‌كه‌وتى، لاوولارو نه‌كا، له‌تر
نه‌دا، نه‌له‌ريته‌وه، له‌سه‌ر شان بوى نه‌پوات، پال پانه‌كات.

مَرْنَحَةُ السَّفِينَةِ: مَقْدَمُهَا / لوتى كه‌شتى، پيشه‌كه‌ى.

رَنَق:

رَنَقَ: تَرَنَّقَ الْمَاءُ: كَدَرَ / لَيْلٌ بَو، ليخن بو.

رَنَقَ: لَرَنَقَ الْمَاءُ: كَدَرَ / لَيْلَى كرد، ليخنى كرد.

- الْمَاءُ: صَفَاهُ / رونى كرده‌وه.

- النَّظَرُ إِلَيْهِ: أَطَالَهُ / چاوى تى برى.

رَنَقَ: تَرَابَ فِي الْمَاءِ / خَوَّلَى نَاوَنَّا، ليخن، لَيْلَى، خَوَّلَ
له‌ ناودا.

رَنَقَهَ مَاءٌ: إِخْتَلَطَ فِيهِ الطِّينُ / لَيْلٌ نَاو، ئاوى لَيْلَ، قوپاو.

رَوْنَقُ: الطَّلَاوَةُ وَ الْحَصْنُ وَ الْأَشْرَاقُ / باق و بريق،

بريسك و هوپ، شه‌وق.

رَنَم:

رَنَمَ: تَرَنَّمَ: غَنَى / گورانى وت، چريكانى، ويردى خويند.

تَرَنِيمَه: أَغْنِيَه. تَرْتِيلَه / گورانى، ويرد، سه‌رودى شايين،
سه‌زكردن.

رَنَّا:

رَنَّا. لَرَنَى. تَرَنَّى إِلَيْهِ وَ لَهُ: إِدَامَ النَّظَرَ إِلَيْهِ / چاوى تى
برى.

رَأَى الْحَصْنَ فَلَانًا: اِعْجَبَهُ وَ حَمَلَهُ عَلَى الرُّنُو / واى لَ
كرد مهر سه‌برى بكا، چاوى لَ نه‌تروكيئى.

رَنَّا: مَا يُرْنَى إِلَيْهِ طَوِيلًا لِحَسَنِهِ / نه‌ميئى مهر سه‌بر
بكرى، چاوى لَ نه‌تروكيئى.

- : جَمَالَ / جوانى.

رُنُو: نَظَرَ. مُشَاهَدَه / سه‌بركردن، چاوئى‌برين.

رَهَب:

رَهَبًا: خَافَ / ترسا، توقى.

لُرَهَبَ. رَهَبٌ. إِسْتَرْهَبَ: خَوْفٌ / ترسانى، توقانى.

مَرَهَبٌ: تَوَعَّدَ / مه‌په‌شه‌ى كرد.

- الرَّجُلُ: تَرَهَّبَنَ / صَارَ رَاهِبًا / واى له‌ دنيا هيئا،

بو به (قه‌شه، ره‌به‌ن) (بياو).

- تِ الْمَرْأَةُ: صَارَتْ رَاهِبَةً / واى له‌ دنيا هيئا بو به

به‌رستار (ئافره‌ت).

رَهْبَةٌ: رُهْبِي. رَهْبَاء. خَوْف/ ترس، مه ترسی، توقین.
 رَهِيْب: مخيف/ ترسینەر، توقینەر.
 رَاهِب: خائف/ ترساو، توقو، مه ترسی.
 - : ناسك. ناسر العفة/ قه شه، كه شیش، زیوار،
 ره بن، نه وانه ی واز له دنیا نه مین.
 - : ناسرة العفة/ قه شه زن، ناسره تی ره بن،
 به رستار.
 رَهْبَنَةٌ: تَرْهَب. رَهْبَانِيَّة: نُسك/ پُوسْت نشین،
 خواپه رستی، ره بن گه ری.
 إرهاب: تخويف. فِرْع/ مه ترسی، توقاندن، نَقْدو ستم،
 ترساندن، تهریه گه ری.
 إرهابی: تهديدی/ تیورریست، ترسینەر. هه په شه گه ر،
 به له سه، تهریه
 الحكم الا - : الحكم المعتمد على الارهاب والعنف/
 ده سه لات داری به مه ترسی و نَقْدو ستم مه وه.
 رهج:
 رَهَج: رَهَج: اثار الغبار/ کردی به تپ و تَوَذ.
 - : بين القوم: هَيَّج بعضهم على بعض/ نازاوه ی
 نایه وه، ناشویی گتیر، کردنی به گزیه کدا.
 رَهَج: رَهَج: غبار/ تپ و تَوَذ.
 - : فَيْتَةٌ/ نازاوه، ناشوب.
 رهذ:
 رَهْذَن: اِبْطَأ/ كه مته رخه می کرد.
 رَهْذَن: رَهْذَن: رَهْذَن: جَبَان/ ترستوك، گه لود.
 - : - : - : احمق/ گیل، گه مژه.
 رَهْذُون: كَذَاب/ دَرْدَن.
 رهص:
 رَهْص: عشر. تَعَثَّر/ مه ل نونا، مه له نگوت.
 رَهْص: رَهْصَة/ عَثْر/ مه ل نوتان، مه له نگوتن، نوچ (دان)،
 برددن).
 رهط:
 رَهْط: اللُّقْمَة: اكلها عظيمة/ پاروی زلی گلان.
 اِرْتَهَطَ الْقَوْم: اِجْتَمَعُوا/ کربونه وه.
 رَهْط: رَهْط: جماعة/ کز مه ل، پۆل، ره وه.
 - : - : نطاق البكارة/ کچینی، بنی کچ.
 رهف:
 رَهْف: رَهْف: رَقُوق/ تنکی کرده وه.

- : - : السيف: رَقُوق حَذَه/ تیژی کرده وه.
 لِرَهْف: اذنيه: نصبها للاستماع/ گوئی شل کرد.
 رَهْف: رَقُوق/ تنك بو.
 رَهِيْف: رَقِيْق/ ته نك.
 - : نحيل/ لاواز، باریكه له.
 - : مَرَهْف: مُحَدَّد/ تیژ.
 رهق:
 رَهَق: لِرَهَق: ظَلَمَ وَ فَعَلَ الْقَبَائِح/ نَقْدواری کرد، کاری
 نایه جی و ناشیرنی کرد.
 لِرَهَقَة: حَمَلَهُ عَلَى مَا لَا يَطِيق/ باری گران کرد،
 كه شه نگی کرد.
 - : ظُلْمًا: الحق به/ سزای پی گه یاند، سزای دا، نَقْدی لی
 کرد.
 - : اِشْمًا: حَمَلَهُ اِيَّاهُ/ گونا می دایه پال.
 رَاهِق: الغلام: قارب الحلم أي بلغ حَدَّ الرجال/ کاتی
 شه یسانی بسوینتی، بر به هه رزه کار، چوه ته مه نی
 هه رزه کاری وه.
 رَهَق: الاثم والتهمة/ گونا و تاوان.
 - : حَمَلَ المرء على ما لا يطيق/ بارگران کردن، ماندو
 کردن.
 مَرَهَق: مُضَيِّق عليه/ بارگران، كه شه نگ، شه كه ت،
 هیلاك.
 مَرَاهِق: بالغ حَدَّ الرجال/ هه رزه کار.
 مَرَاهِقَة: بلوغ سن الرجال/ هه رزه کاری.
 إرهاب/ شه كه تی، خۆماندو کردن، ماندو یه تی.
 رهل:
 رَهْل: تَرَهَّل: اِسْتَرَخَى/ خاویره وه، له شی خاویره وه.
 رَهْل: مَتَرَهَّل: رَخُو/ خاو.
 - : - : مَن كَانَ هَشَّ اللَّحْم/ گوشت شل،
 پیچه وانه ی تونگ و تَوَل.
 رهم:
 لِرَهْمَتِ السَّمَاء: اَتَتْ بِالرَّهْمَةِ/ بارانیکی وردو له سه رخو
 باری، كه وه ری باری.
 رَهْمَة: المطر الخفيف الدائم/ بارانی وردو له سه رخو،
 كه وه ری.
 مَرَهَم: مَا يُطْلَى بِهِ الْجُرْح/ مه له حم.
 رهن:

رَهْن: دام و ثبت/ بهره‌وام و جیگیر بو.

- بالمكان: اقام/ تیا مایه‌وه و گوزهرانی کرد.

- ارَهْن المنقولات: اودعها کرهن/ بارمته‌ی کرد، ره‌هنی کرد.

- عقاراً/ خستیه ره‌هنه‌وه، بارمته‌ی کرد (خان).

ارَهْن فلاناً: اسَلَفَه/ قهرزی دایه.

- الشَّيْءَ: جَعَلَهُ رَهْنًا/ به بارمته دای نا.

إِرْتَهَنَ الشَّيْءَ: أَخَذَهُ رَهْنًا/ بارمته‌ی لی گل دایه‌وه.

- بِالْأَمْرِ: تَقَيَّدَ/ دهست به‌سته‌بو، به‌ستراوه‌بو.

رَاهَنَ: سَابِقَ. خاطر/ گره‌وی کرد، مهرجی کرد.

إِسْتَرْهَنَ: طلب منه رَهْنًا/ داوی بارمته‌ی لی کرد.

رَهْن. رَهْمِيَّة: مایوضع تامیناً للدين/ بارمته، ره‌هن.

- إشارته/ ناماده و چاوه‌پشی نیشاره‌تیتی.

رَهَان. رَهَان: مُخَاطَرَةٌ/ گره‌و، مهرج.

رَهْمِيْنٌ بِأَعْمَالِهِ: مَاخُوذُ بِهَا/ به‌پررسیاری کردارتیتی.

- مَرَهُونٌ. مَرْتَهَنٌ/ ره‌هن کراو، له ره‌هنایه.

رَاهِنٌ: ثابت. دائم/ جیگیر، بهره‌وام، همیشیه‌ی.

- مُؤَدَّعُ الرَهْنِ/ بارمته‌ی دانناوه، بارمته‌دانه‌ر.

- حَاضِر. واقع/ نهم کاته، نیستنا، نارا، نه‌وه‌ی همیه.

الحالة الراهنة/ دُوخی نیستنا، نه‌وه‌ی همیه، نهم جوره.

مَرْتَهَنٌ: أَخَذَ الرَهْنُ/ بارمته وهرگر، نه‌وه‌ی ره‌هن کاری نه‌کا.

- بِالْأَمْرِ: مقید به/ به‌ستراو، پیوه‌به‌ستراو.

رها:

رَهَا. ارَهَى عَلَى نَفْسِهِ: ارفق بها/ به‌تنگ خویه‌وه هات.

- الحصانُ: سار خفیفاً/ له‌سهرخو رژی.

رَهْو: السير السهل/ ره‌وت و رژی له‌سهرخو.

- وَرَهْوَةٌ: المكان المنخفض/ زمان.

- و - : المكان المرتفع/ به‌رزی.

راهي من العيش: الطيب الساكن/ خوش گوزهرانی، ژانی بن‌دهنگی.

رَهَاء من المكان: واسع/ فراوان.

روا:

رَوَا فِي الْأَمْرِ: نظر في الأمر و تَفَكَّرَ فِي عَوَاقِبِهِ/ بیری لی کرده‌وه، لی کولی‌وه، پاشه‌پوژی لیگ دایه‌وه.

رَوِيَّةٌ: رَوِيَّةٌ: التَّفَكُّر و النظر في الأمر/ بیری لی‌کردنه‌وه،

لی‌کولی‌نه‌وه، بیری له پاشه‌پوژی کرده‌وه.

راب:

رَابُ اللَّبْنِ: خَثَرٌ/ مه‌یی، بزکا.

- الرَّجُلُ: تَخَيَّرَ/ سه‌ری سوپما، سه‌رسام ما.

رَوَّب. رَاب: خَثَرٌ/ مه‌یانی، کردی به‌ماست.

رَوَّب: لَبِنَ رَائِبٍ أَوْ حَامِضٍ/ شیری مه‌ییو، بزیکاو، ماست.

رَائِب. مَرُوبٌ: مُخَثَّرٌ/ مه‌ییو، بزیکاو.

رَوِيَّةٌ: قَوَامُ الْعِيْشِ/ گوزهران.

- رَوِيَّةٌ: خَمِيْرَةٌ/ مه‌وین.

أَرُوبٌ: حَيْرَانٌ/ سه‌رسوپماو، سه‌رسام.

- : فَاثَرُ النَّفْسِ/ له‌ش خاو، داهیزراو.

راث:

راث الحيوان: تَغَوُّطٌ/ پیسایی کرد، ته‌رسی کرد.

رَوْتُ: سَرَجِينُ الْفَرَسِ و كل ذي حافر/ ته‌رس، شیاکه، پشقل، ریخ.

راج:

راج الأمر: إِنْتِشَرٌ/ بلاویه‌وه.

- ت السلعة: نَفَقَتْ/ فروشرا، نه‌ما، بره‌وی سه‌ند.

- ت السوق/ بازای گرم بو، بازای له‌بره‌وا بو.

رَوَّج الأمر و الخير/ بلاوی کرده‌وه.

- السلعة: جعلها تُرَوَّجَ/ بازای گرمی بو کرد، بره‌وی پی‌دا.

- الشَّيْءَ و به: شَجَّعَهُ و قَدَّمَهُ/ هانی دا، مه‌لی دا، پی‌شی خست.

رائج: مطلوب/ داوی له‌سه‌ره، نه‌ویستری، داواکاری همیه.

- : متداول/ باو، له‌نارادایه.

رَوَّاج: كَثْرَةُ لَطْلَبٍ/ بازای گرمی، بره‌وسه‌ندن، بره‌و.

- : تداول/ ده‌ستاو ده‌ست.

تَرْوِيج: تَدْوِيلٌ/ بازای گرمی کردن، هان دان، بره‌و پی‌دان.

مُرَوَّجٌ: وَسِيطٌ بَيْنَ الْبَائِعِ و الْمُشْتَرِي/ ده‌لال.

- : مُثِيرٌ. مُحَرِّكٌ/ هان دهر.

راج:

راج: ذَهَبٌ. مَضَى/ رژی، رژیشت، چو، تیپه‌پی.

- للمعروف: اسرع الى فعله فرحاً / چاکه‌ی کرد، روی کرده چاکه و پیاوه‌تی.
 ارتاح للامر و اليه: فرح به / به‌دلی بو، پیتی خوش بو، پیتی قایل بو.
 - استراح. وجد الراحة / پشوی دا، حه‌وایه‌وه، وچانی دا.
 رَوَحَ. اراح. ریح / حه‌وانیه‌وه، پشوی پی‌دا.
 - النفس او القلب: انعشه / دلی خوی خوش کرد، حه‌وایه‌وه، سره‌وتی به‌خوی‌دا.
 - تَرَوَّحَ بالمروحة: اخذ الريح بها / باوه‌شینی خوی کرد.
 - : ذهب الى بيته / رویشته‌وه، که‌رایه‌وه بۆ مال.
 راورح بين عمليْن : اشتغل بهذا مرة و بالثاني مرة / توره‌ی کرد.
 - بين رجلية: قام على كل منها مرة / به توره له‌سر قاجی وه‌ستا.
 اَرَوَّحَ تَرَوَّحَ الماءُ: اِثْنَنْ / بۆنی کرد، بۆگه‌نی کرد (نار).
 رَوَّحَ: اِثْنَعُ / فراوان بو.
 رائج: ذاهب / رژیو، رویشتو.
 رَوَّاح: ذهاب / رژیو، رویشتن، چون.
 ریح: هواء متحرك / با.
 - رائحة / بۆن.
 فوق الـ : مقابل / به‌ره‌با، روه‌وبا.
 تحت الـ : مع الريح / پشتو با، له‌گه‌ل با.
 طاحون الـ / ناشی با.
 طارد الـ / باکیش.
 دَوَّارَة الـ : دليل اتجاه الريح / بانیشان.
 اخرج - اُ / بای لی بوه‌وه، بای به‌ردایه‌وه.
 ریح: هواء / با.
 - غربية: دَبُور / شه‌مال، بای (ماشه‌لان، خورنشین).
 - جنوبية غربية: بای وه‌شت.
 - شرقية: صبا / بای خورمه‌لات.
 - موسمية: بای وه‌رن، وه‌رزه‌با.
 - السموم: هَبُوب / بای سه‌بون.
 - شمالية شرقية: بای وه‌رن.
 ابو - : فَرَّاعَة / دامۆل.
 ریح: شديد الريح / بای مه‌یه، باکه‌ی قایمه.

مَرَوْحَة: مِهَواة / باوه‌شین، باگیش.
 - كهربائية / پانکه.
 - : منفس: كَوَّة الثَّهْوِيَّة / باکیش.
 إراحة: ترییح: ضد إتعاب / پشودان، حه‌وانه‌وه، سره‌وتن، سره‌وت گرتن.
 إرتياح: رضى / قایلی، به‌دل بون، پی‌خوشحالی.
 مُريح: ضد متعب / ناسوده‌که‌ر.
 مُرتاح: مُستريح: ضد تعبان / پشوداو، حه‌واوه.
 - : - : البال: مطمئن / بی‌خه‌م، ناسوده، دل‌خوش، سه‌رسوک.
 رائحة: ريحة: شذا. عیبر / بۆن.
 - : - : ذکيَّة / بۆنی خوش.
 - : - : خبيثة / بۆگه‌ن، بۆنی ناخوش.
 ذکی الـ / - / بۆن خوش، بی‌نی خوش.
 خبيث الـ / - / بۆگه‌ن.
 رديء الـ / - / بۆن ناخوش، بی‌ن ناخوش.
 عديم الـ / - / بی‌بۆن، بی‌بین.
 ريحان: كل نبات طيب الرائحة / بۆن خوش، بی‌ن خوش.
 - : نبات / ریحانه.
 - : بری / چه‌ده‌نه.
 راحة: رواح: نقيض التعب / پشو، حه‌وانه‌وه، سره‌وتن.
 - : اليد: ياطنھا / به‌ری لپ، به‌ری ده‌ست، شه‌پ.
 بال - : بسهولة / به‌ناسانی.
 بال - : على هَوْن / له‌سرخۆ، به‌ئه‌سپایی.
 إستراحة: راحة: سکون / پشو، حه‌وانه‌وه، وچان.
 دار - : شوتین پشو، پشوگه.
 اُرِحِي: واسع الخلق / روخوش، به‌تاقه‌ت، دل فراوان.
 اُرِحِيَّة: حُبّ الافعال الحميدة و بذل العطايا / دل فراوانی، روخوشی، پیاوچاکی.
 تراوِیح: تَرَوِّیحه: جلوس / دانیشتن بۆ پشودان.
 - : صلاة التراوِیح / نویژه‌کانی پاش نویژی خه‌وتنان له‌ره‌مه‌زانا، ته‌راوِیح.
 تروِیح: تَهْوِيَّة / باگ‌پین.
 - : القلب أو النفس: تَسْلِيَّة. لَهو / دل خوش کردن، رابواردن، خه‌م به‌بادان.
 - : الحيوان: تاقه‌ت کردن.

مُسْتَرَح: بیت الخلاء/ تاوده ست.

رُوح: نَفْس/ گیان.

- : خَلَاصَة/ پوخته، کرۆک.

- شَرِیر/ نه گریس، پیاوخراپ.

خَفِیف ال- / سوکله، روخوش.

استحضار و مَخَاطَبَة الارواح/ جادوگری.

روحی. روحانی: غیر مادی/ گیانی، گیان په رست.

- : دینی/ ثانینی.

مَشْرُوبَات رُوحِیَّة/ مهستکړه، مهستمه نی، مهی، باده.

راح: خَمَر/ مهی، باده.

راد:

رَادَ الْبِلَاد: طاقها/ پیاگه را، گه شتی کرد.

- الشَّيْءَ: طلبه/ داوی کرد، ویستی.

- ت الرِّيح: تحرکت تحرکاً خفیفاً/ کره ی هات،

باهکی میواشی هات.

راوَد: خادع/ فیتلی کرد.

- المرأة: خادعها: طلب منها المنکر/ دهوړو خولی

دا، مه لئ خه لئ تان، ویستی دهستی له گ ل تیکه ل کا.

اراد: شاء/ ویستی، خواستی.

- : إختار/ مه لئ بیژارد.

- : قَصَد/ مه بهستی بو، نیازی وایو، ویستی.

- (او لم یُرَد/ بیهوئ و نه یوئ).

اُرُوْد فی السیر: تَمَهَّل/ له سرخو رۆی.

رائد: کَشَاف/ دیده وان، گه ریده، گه پۆک، گه شته وان.

- : رُتْبَة عسکریة/ رائد. سن (نهجمه، نه سستیره) ی

سهرشان.

- : جاسوس/ سیخوپ.

- : دلیل/ پېشه نگ.

- : یَدَة الرّحی/ دهسکی ده ستاپ.

إِرَادَة: مشیئة. إختیار/ ویستن، ناره زو.

- : رَغْبَة. مَرَام/ نیاز، خواستن، په روا، باک.

بحسب ال- : کما یُرید/ به ناره زوی خوی.

بحسب - الله. بمشیئة الله/ فرمانی خواجه.

إِرادی: إختیاری/ هه ده سسی، به ناره زو، خو ویست،

خوایشت، فیانی، ناره زوکاری.

لا - / خونه ویست.

مُرَاد: قصد. نیئة/ مه بهست، نیاز، خو زگه، ناواته خوان.

مُرُوْد: مَخُوْر/ توه ره.

- : حَدیْدَة تدور فی اللجام/ ناستی لقاو، کرۆکی

لقاو.

- العين: میل الکحل/ کلچیک، میل.

رُوْد: العشی علی مهل/ روین له سرخو، میواش.

- : إستکشاف/ گه ران، پشکنین.

ریح- ورائدة: نَیْفَة الهبوب/ بایه کی میواش و

له سرخو، کره.

رُویدا: مهلا/ له سرخو، به نه سپایی، به میواشی، ورده

ورده.

اُرُوْد: المتمهل فی عمله/ نیشکری له سرخو،

خاووخلیچ، توه زه ل، ته مه ل.

ران:

رَانُ الْحَجَر: وَزَنُهُ لیعرف ثقله/ مه لئ سه نگان.

- الرجل: جَرِيَه و خَبَرَه/ تاقي کرده وه.

ران: رئیس البنائین/ باش وه سنا، وه ستاباشی.

ربانزه: حِرْفَة الران/ به تایی.

راض:

راض: رَوْضَ الْمُهْر: ذُلُّهُ و عِلْمُهُ السیر/ جوانوه کی

راهینا، جه لدی کرد، فیره سواری کرد، مه شقی پی کرد.

- . - الحيوان: طَبْعُهُ/ مالی کرد، موگری کرد.

راوَض: خاتل/ فیتلی لئ کرد، خافلی کرد.

تراوَض الرجلان فی البیع و الشراء: تَسَاوَمَا/

سه وایان کرد، ریک که وتن.

إرتاض المهر: صار مَرَوْضاً/ راهات، جه لندکرا، فیره

سواری کرا.

تَرِيض: تَنَزَّهُ/ گه شتی کرد.

رائض: مَرَوْض الخیل/ راهینه ر، جه لندکار.

مَرَوْض/ راهینراو.

مَرَاوَضَة: مُدَاجَنَة/ نهواژشت، راهینان، مالی کردن،

موگر کردن، جه لندکردن، مینانه ژیر بار.

ریاضة: تمرین/ مه شق.

- رُوحِيَّة: تهذيب الاخلاق النفسية/ مه شقی

دهرونی.

- رياضيات: العلوم الرياضية/ بیرکار، ماتماتیک.

- : ألعاب الرياضة. لعب/ وه ریش.

رياضی: مختص بالعلوم الرياضية/ بیرکار زان.

- : يُحِبُّ الألعاب الرياضية / وه زشکار.
 رَوْضَة - رَوْض: ارض مُخَضَّرَة / سه زه لان، میزگر،
 هر یز، شه کار.
 - : حَدِيقَة / باخچه، گولستان.
 - الاطفال: حِصَانَة / باخچه ی ساوایان.
 راع:
 راع. اِرتاع منه: قَرَعَ / ترسا، لیتی ترسا.
 - رَوَّعَ. اِراع: اَفَرَعَ / ترسانی، توقانی.
 - - - : هَرَّ المَشاعِرَ / هستی جولان.
 - - - : اَعْجَبَ / دلّی کرده وه، به دلّیا چو.
 اِرتاع للخبر: اِرتاح الیه / به دلّی بو، پیّی خوش بو.
 رائع. رَوَّعَ: خائف / ترساو.
 - : مُعْجِبَ / په سندن، به دلّ، ناوازه.
 رَائِعَة النهار: مُعْظَمَة / در یزایی رَوَّعَ، رَوَّعَ نیوه یز.
 فی - النهار / به رَوَّعَ نیوه یز.
 مُرَوَّعَ: مَن خَامَرَة الخوف / ترساو، ترس چَوْتَه دلّیه وه،
 تَوَقُّو.
 مُرِيعَ: مُخِيفَ / ترسینتر، تَوَقِّينتر.
 رَوَّعَ: رَوْعَة / مَسَحَة من الجمال / جوانی، به دلّا نه چن.
 - - - : رَهْبَة / فزع / ترس، سَلَّ لَی کورنه وه.
 سَكَنَ - ه: طَمَنَ / هِیْمَنی کرده وه، هِیْمَن بوه وه،
 هات وه سه رخوی.
 خَطَرٌ ب - ه: بَدَالَه / هات به بیریا.
 راع:
 راع: حَاد مَكْرًا وَ خَدِيعَة / رِنگه ی پیچ و په نای گرت،
 دهستی کرد به فِیل و فِه رِه ج، له رِئی راست لایدا، که و ته
 دهست برین.
 راع: خَادَع / فِیْلَی کرد، پشی پشی بۆ کرد.
 - فی الکلام: قَالَ کَلَامًا یَحْتَمِلُ مَعْنِیْن / قَسَمَ بـ
 تَوَکَّل و پیچ و په نای کرد، به ثابن و تَوَین دوا.
 مُرَاوَع. رَوَّاع: خَدَاع و مَكَار / فِیْل باز، به پیچ و په نا.
 مُرَاوَعَة: مُعَاظَلَة / تَحَايِل / فِیْل، پشی پشی، پیچ و په نا،
 ده له سه، گَیْر مه و کِشِته، فَاک و فِیک، فِه نِگ، ثابن و تَوَین.
 راق:
 راق: صَفَا / رون بوه وه.
 - ه الامر: اَعْجَبُهُ وَ سَرَّهُ / به دلّی بو، پیّی خوش بو،
 په سندی کرد.

- ه الامر: صَادَفَ هُوَ فی نَفْسِه / چو به دلّیا، حَزَی
 لَی کرد، هستی جولان.
 رَوَّقَ: صَفَى / رونی کرده وه.
 - : رَشَّحَ / پالوتی.
 - البِضَاعَة: صَفَّاهَا / فروشتی، دهستی پیوه ناو
 ساخی کرده وه.
 اِراق: سَكَبَ / رِزانی.
 - دَمَهُ: سَفَكَه / خَوِیْتی رِزَان، کوشتی.
 تَرَوَّقَ: اَکَل اَکَلَة الصَّبَاح / ژهمی به یانی خوارد.
 رَوَّقَ: الحَب الخالِص / خَوَش و یستی راستی.
 - : صَافَ / رون، رونی.
 - رِواق. رَوَّقَ: سَقَف فی مَقْدَم البَیْت / مه یوان،
 تارمه.
 رَاوَوَّقَ. مَرَوَّقَ: مُصَنَّفَ / رون که ره وه.
 - : مَرَشَّحَ / پالیور.
 رَافِق: صَافٍ / رون، پالیوراو، زرنک.
 تَرَوِيقَة: فَطَوَّر. اَکَلَة الصَّبَاح / ژهمی به یانی.
 اِراقَة الدَّماء: سَفَكَ الدَّماء / خَوِیْن رَشْتَن، کوشتن.
 رول:
 رَوَّلَ الخَبْرَة: دَلَّکْها بِالسَّمْن / نانّی له رَوَّن هه لَ کِشِشا،
 چه وری کرد، تِیّی هه لسو.
 - : سَالَ رِواله / لَیْکَی کرد، لَیْک به دهمیا هاته خوارِی.
 رَوَّال: لُعاب / لَیْک، تَف.
 مَزَوَّل: کَثِیر اللُعاب / لَیْکَن.
 رام:
 رام: اَرَادَ. اِیْتَفَعی / ویستی.
 رَوَّم: جَعَلَه یَرِوم / وای لَی کرد که بیه وِی.
 رَوَّم: مَرَام: بَغِیَة / ویستن، داوا، خواستن.
 - - - : قَصَدَ / مه په ست، ثامانج.
 رَوَّم: شَحْمَة الاذِن / نَر مه کوشتی گوی.
 بَحْر ال - : بَحْر الابیض المتوسط / ده ریای سِبی
 ناوه یاست.
 رومی: دَجَاج رومی / قَه لَمون، عه لی شیش.
 ران:
 رَوَّنَد. رَوَّنَد: رِیَاسَت / رِیَاس.
 روی:
 رَوَّی: قَصَصَ / گَیْزِپایه وه، وِتی.

- : نَقَلَ وَ ذَكَرَ عَنْهُ / لِيُوهَى كَيْتْرَايَه وَه .
 - : رَوَى : كَسَرَ الْعَطَشَ / تَنْبُوَيْتِي شَكَانَ : شَاوَى خَوَارِدَه وَه .
 رَوَى : اِرْتَوَى : تَرَوَى الْحَقْلَ : سَقَى / شَاوِدَرَا : شَاوَى خَوَارِدَه وَه .
 - : - : الْاِنْسَانُ وَ الْحَيَوَانُ : شَرَبَ الْمَاءَ / شَاوَى خَوَارِدَه وَه .
 تَرَوَى : تَفَكَّرَ / بَرَى كَرْدَه وَه ، تَنْبِيْنِي كَرْدَ ، رَامَا ، تَنْبَامَا .
 رَوَايَةُ : خَبَرٌ : اِشَاعَةٌ / هَوَالٌ ، قَاو .
 - : قِصَّةٌ : حِكَايَةٌ / چِرُوْكَ ، رَاژ ، دَاَسْتَان ، رُوْمَان .
 - : بَيَان / رَوْن كَرْدَنَه وَه ، دَه رَخْسْتَن ، دَه رِبَرِيْن .
 - : بُولِيْسِيَّة / چِرُوْكَى پُوْلِيْسِي .
 - : تَمْثِيْلِيَّة / چِرُوْكَى شَاوَتِي .
 - : خِيَالِيَّة / چِرُوْكَى هَلْ بَسْت ، رُوْمَان .
 - : مُخَرَّنَةٌ : مَاسَاةً / نَاسُوْر ، تَرَاجِيْدِي .
 - : هَزْلِيَّة / كَالْتَه چِرُوْكَ بُوْ پِيْكَه نِيْن .
 تَرَوَى : رَوِيَّةٌ : تَفَكَّرَ / بَر كَرْدَنَه وَه ، تَنْبِيْنِي ، تَنْبِيْنِيْن ، رَامَان ، تَنْبَامَان .
 پ - : بَتَفَكَّرَ / لَه سَه رَخُوْ ، بَه مِيْمَنِي .
 رَاوَى : رَوَايَةُ : حَاكٍ / چِرُوْكَ بِيْژ ، دَاَسْتَان بِيْژ ، دَه نَگ بِيْژ .
 رَوَاءَ : مَاءٌ عَذْبٌ / شَاوَى شَرِيْن ، شَاوَى سَاژ .
 رَوَى : اِرْوَاءَ : سَقَى / شَاوِدَان ، شَاوِدِيْزِي .
 رِيَان : مُرْتَوَى : ضِدَّ عَطَشَان / شَاوِدَرَاو ، پَارَاو .
 - : غَضٌّ / تَهْ ، پَارَاو ، تَهْ پُوْ پَارَاو ، تَهْ پُوْ بَر .
 رُوَاءَ : حُسْنُ الْمَنْظَرِ / بَه دِيْمَعَن ، دِيْمَعَن جَوَاضِي ، رُوْكَشِي .
 رِيَّةٌ : رِيَّةٌ / سِي .
 اَرُوِيَّةٌ : اِرُوِيَّةٌ : ضَاْنُ الْجَبَلِ / مَهْ رَه كِيُوِي .
 رُوِيَا (فِي رَاي) : رُوِيْدَا (فِي رُوْد) : رِيَاءٌ (فِي رَاي) / رِيَاضَه (فِي رُوْض) : رَايَه (فِي رِي) : رِيَان (فِي رُوِي) / رَاپ :
 رَاپ : اَرَاپَ : اَوْقَعَهُ فِي الرِّيْبِ / خَسْتِيَه گُومَانَه وَه .
 اَرَاپ : صَارَ ذَا رِيْبٍ / گُومَانِي كَرْدَ ، كَه وَتَه گُومَانَه وَه .
 اِرْتَابَ مِنْ الشَّيْءِ : شَكَّ فِيْهِ / گُومَانِي لِيْ كَرْدَ ، دَلِيْ لِيْ پِيْس كَرْد .
 - : رَاي مِنْهُ مَا يُرِيْبُ / لِيْ سَلَه مِيَه وَه ، لِيْ سِي كَه وَتَه مَه تَرَسِيَه وَه .
 رِيْب : رِيْبَةٌ : اِرْتِيَابٌ وَ شَكٌّ / گُومَان .

بِلَا - : بِلَا شَكٍّ / بِيْن گُومَان ، مَه لَبِهَت .
 لَا - فِيْهِ / مِيْچ گُومَانِي تِيَا نِيَه .
 مُرْتَاب . مُرِيْب : شَاكٌ / بَه گُومَان ، گُومَانِي ، بِيْن بَاوَه پَ ، دَل پِيْس .
 - : فِيْ عَقِيْدَةٍ : مُلْحِدٌ / بِيْن نَايِيْن .
 رَاث :
 رَاث : تَرِيْثٌ : تَمَهَّلٌ / شِيْئِي كَرْدَ ، لَه سَه رَخُوْ بُو .
 - : - : (اِبْطَا) : خَاوَه خَاوِي كَرْد .
 رِيْث : مُهْلَةٌ / شِيْئِي .
 رِيْثْمَا : وَقْتَمَا . طَالَمَا / لَه كَاتِيْكَدَا ، مَه تَاكُو ، تَاكُو .
 رِيْث : بَطِيْءٌ / خَاو ، شِيْئِي ، لَه سَه رَخُوْ .
 رَاش :
 رَاش : تَرِيْشٌ : جَمَعَ الْمَالَ وَ الْاَثَاثَ / پَارَه وَ شَتِي كُو كَرْدَه وَه ، بُوْبه خَاوَهَن سَامَان .
 - : - : الطَّائِرُ : نَبْتَ رِيْشَه / پَهْ پِيْ دَه رَكُرْدَ ، پَهْ پُوْ بَالِي كَرْد .
 - : - : السَّهْمُ : لَزِقَ عَلَيْهِ الرِّيْشُ / پَهْ پِيْ (پِيَا دَاكُوْتَا ، پِيْزَه نُوْسَان) .
 رَجُلٌ رَاشِي : ذُوْ مَالٍ / سَامَانْدَار .
 رِيْآش : فَاخِرٌ / نَايَاب .
 رِيْش : كَسَاءُ الطَّائِرِ / پَهْ .
 - : رِيْش . رِيْآش : مَفْرُوشَات / كَهْل وَ پَهْ لِيْ نَاوَمَال ، رَاخَر .
 رِيْشَه : وَاجِدَةٌ الرِّيْشُ / پَهْ رِيْكَ .
 - : الْكِتَابَةُ : قَلَمٌ / پِيْن نُوْس ، خَامَه .
 - : - : طَرَفَةُ الْقَلَمِ الْمَعْدَنِي / نُوْكَى نُوْج ، نُوْكَى پَانْدَان ، نُوْكَ .
 - : الْمَصْصُورُ : فَرَشَاةٌ / فَلَچَه .
 - : الْجِرَاحُ : مِشْرَطٌ / نَهْ شَتَر .
 - : الطَّاحُونَةُ / پَهْ رَه كَه .
 - : الْمَرْوَحَةُ / پَهْ رَوَانَه .
 وَزْنٌ اَل - / پَهْ رَه سَنَگ .
 رِيْشِي : كَالرِّيْشِ ، مَصْنُوعٌ مِنَ الرِّيْشِ / پَهْ رِيْن ، لَهْ پَهْ .
 رِيْآش : مَاكَانَ فَاخِرًا مِنَ الْاَثَاثِ وَ الشِّيَابِ / نَايَاب .
 رَاغ :
 رَاغ : تَعَاوَزَاد / گَهْ رَه بُو ، گَهْ شِي كَرْدَ ، رَوَا ، پَهْ رَه ي سَهَنْد ، زُوْدِيُو .

رَبَّى الرَّابِيَةَ: رفعها / نالای مه‌ل کرد، به‌یخی مه‌ل کرد.
رَابِيَة: علم / نالا، به‌یاخ.

رَبَّعَ: تَرَبَّعَ الْقَوْمُ: تَجَمَّعُوا / کوبونه.

رَبَّعَ: غَلَّةٌ. محصول / به‌رمه.

- : حَصِيلَةٌ / ده‌سکه‌وت، قازانج.

- : رِبْعَانٌ: لَوْلٌ وَ أَفْضَلُ / توبه‌ره، سه‌ره‌تا، تاف،

مه‌په‌ت.

رِبْعَانُ الشَّيَابِ / تافى لاوى، مه‌په‌تى لاوى.

أَرْضُ مَرْبَعَةٍ: مُخَصَّبَةٌ / به‌پیت.

رَبِيعَةٌ: جَمَاعَةٌ مُنْضَمَّةٌ / کومه‌لى کوک.

رَبِيعٌ: مَكَانٌ مُرْتَفِعٌ / شوینى به‌رز، شوینىکى به‌رز.

راف:

رَافًا: تَرَبَّفَ: اتى الریف / چوبق (گوند، لادئ).

ریف: أَرْضٌ فِيهَا زَرْعٌ / زهوى به‌کشتوکال.

- : قَرْيَةٌ / لادئ، گوند.

رِيفِيٌّ: قَرْوِيٌّ / لادئى، گوندنشین.

راق:

راق: لَمْعٌ / بریسکایه‌وه، دره‌وشایه‌وه.

- : أَرَاقٌ: صَبَّ / رزائى، رزذى کرد.

رَبِيقٌ: مَاءٌ / ناو.

رَبِيقٌ: لُعَابٌ / لیک، تف.

على اء - : لَمْ يَأْكُلْ / به‌سكى برسى، خوردنى.

على اء - : قَبْلَ الْأَكْلِ صَبَاحًا / به‌ناشتا.

بَلَّغَ - هُ: إِسْتَرَا ح / چه‌وايه‌وه، پشوى دا، تفى قوت دا.

رال:

رال: رَيَّلَ: سَالَ لُعَابُهُ / ده‌مى ناوى کرد، لیک به‌ده‌میا

هاته‌خوارى.

ریال: رِيَالَةٌ. رِوَالَةٌ / لیک.

مَرَبُولٌ: وَزْدَةٌ / به‌روانکه، پینش (دامین، کوش)، به‌رکوش.

رام:

رام: رَمَّ بِالْمَكَانِ: أَقَامَ / نیشته‌جئ بو.

- : الْمَكَانَ وَ مِنْهُ: زَالَ عَنْهُ وَ فَارَقَهُ / به‌جئ هیشته،

چۆلى کرد، گواستیه‌وه.

رِيمٌ: غَزَالٌ أبيض / ناسكى سپى.

- : قَبْرٌ / کوب.

- : جَبَلٌ صَغِيرٌ / شاخ یا چپای نزم، زودگ.

ریى:

رَبَّى الرَّابِيَةَ: عملها / نالای دروست کرد، به‌یخی دروست

کرد.

ز ع

زاول (فی زول) زاویه (فی زوی) زایل (فی زیل) زبال (فی زیل).

زب:

زَبَّ: کثر شعْرُه / توکن بو.

زَبَّبَ: تَرَبَّبَ: تَکَلَّمَ حَتَّى زَبَدَ فَمُه / شای کرد، که ف به ده میا هاته خوار.

العنب: صَيَّرَه زَبِيْبًا / کردی به میوژ.

تَرَبَّبَ الرَّجُلُ: اِمْتَلَأَ غِيْضًا / رقی مه لسا، پیشی خوارده وه.

العنب: صَارَ زَبِيْبًا / بو به میوژ.

زَبَّبَ: كَثُرَ الشَّعْرُ وَ طَوَّلَهُ / توکنی، قُتْن.

اَزَبَّ: كَثُرَ الشَّعْرُ / توکن، تیسکن، قُتْن، کولکن.

زَبِيْب: مَا جُفِّفَ مِنَ الْعَنْبِ / میوژ.

بناتسی / کشمیش.

السَّمُ فِي فَمِ الْحَيَّةِ / ژاری ناوده می مار.

زَبِيْبَةٌ: قَرَحَةٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَدِ / مو، دومه لای په نجه.

زید:

زَيْدُ اللَّيْلِ: مَخْضُهُ لِيَخْرُجَ زَيْدُهُ / ژهنی تا که ره ی لای

ده ریختنی، که ره ی لای دهره یینا.

زَاب: زَاب: شَرِبَ شَرِبًا شَدِيدًا / بینی پیوه نا.

زُيْبِر: مَا يَظْهَرُ مِنْ دُرِّ الثَّوْبِ / ته قه ل، درومان، تیک،

تربیب، مه ل پیج.

زُفَيْق: فَرَاو / جیوه.

زَنْبَقِي: كَالزُّنْبُقِ / جیوه یی، وه ک جیوه.

زار:

زَارَ: زَمَجَرَ / نه رانی.

زَيْر: زَمْجَرَة / نه ره، نه رنه ی.

زأم:

زَام: مَاتَ سَرِيْعًا / (دهم و ده ست، گورج، کوت و پپ،

یه کسره، ده ست به جی) مرد،

مَوْتَ زُؤَام: سَرِيْع / مردنی (کوت و پپ، یه کسره، ده ست

به جی).

مَوْتَ - : كَرِيه / مردنی (ناخوش، نارپه وا).

زَان:

زُؤَان: زَوَان: نَبَات / مژر، زریزانه، دابو جان.

زَاج (فی زَوَج) زَاح (فی زَوَج) زَاد (فی زَوَد) زَاد (فی

زید) زَار (فی زَوَر) زَاغ (فی زَيْغ) زَاف (فی زَيْف) زَال

(فی زَوَل) زَام (فی زَوْم) زَان (فی زَيْن) زَاه (فی زَهُو)

زَيْدُ اللَّيْلِ: علاه الزَّيْدَةُ / سه‌تویژی کرد.

اَزَيْدَ: اَخْرَجَ الزَّيْدُ / که‌فی کرد.

الرجل: فار غَضْبُهُ / تورِه بو، مه‌ل چو، رقی مه‌ل‌سا، ده‌مارگیر بو، تنه‌گرتی.

زَيْدَةُ: زَيْدُ الحليب / که‌ره.

الشيء: افضله / باشه‌کی، باشترین، چاکترین.

الشيء: خلاصته / پوخته‌کی، پوخته.

البابية / كَرُوك، ناوکرۆك.

زَيْدٌ: رَغْوَةٌ / که‌ف، سه‌رکه‌ف.

زَيْدِي: سمك / تنه‌گه‌ماسی.

زير:

زَيْرُ البئر: بناها بالحجارة / بیره‌کی به به‌رد مه‌ل چنی.

الكتاب: كتبه / نویسه‌وه.

زير: حجارة / به‌رد.

الكتابة: نوسين.

الكلام: ناخاوِتن، قسه.

القوى: به‌میز.

زير: كتاب / نوسراو، نامه.

زَيْدُور: مزامير النبى داود / نامه‌ی داود پیغه‌مبه‌ر،

زه‌بور.

مَزِير: قلم / پی‌نوس، خامه، قه‌ل‌م.

زيط:

زَيْطُ البَطّ: صاح / قیرانی، مراویبه‌که قیرانی.

زِبَاطَةُ: زِبَاطَةُ: بَطَّة / مراوی.

زيع:

تَزِيْع: ساء خلقه / به‌دخو بو.

الْتَفِيْظُ وَ عَرِيْدُ / تورِه بو، کردی به مه‌ره‌شه‌و

گوره‌شه.

زَوْبَعَةُ: هيجان الريح / ره‌شه‌با، گيزه‌ لوکه، شلیوه.

زيق:

زَيْقُ شَعْرُهُ: تَفَقَّه / مه‌لی کیشا، مه‌لی گرت، ده‌سکه‌نی

کرد (قن).

الْإِنْزِيقُ: دَخَلَ خِلْسَةً / خوی پیاکرد به دزیه‌وه، فرته‌ی

کرد، قوت به‌وه.

ت المرأة بولدها: رمته / فریتی دا، له باری چو.

زبل:

زَيْلُ الارض: سَمَدَها / په‌ینی کرد، په‌ینی پیوه‌کرد.

زبل. زَيْل. زَيْلَةُ: سرجین / په‌یین، خۆل.

الحمّام: زرق / ریفنه.

زَبَال: كُنْاس / خۆل ریز، گه‌سك ده‌ر.

زِيَالَةُ: زُبَالَةُ: كُنْاسَةُ. قُمامة / خۆل، گه‌سك دراو، پیسی.

صندوق الزبالة / تنه‌که‌ی خۆل.

مَزَلَّة: موضع الزبل / سه‌ره‌نوئك.

زَنْبِيل. زَنْبِيل. وعاء / زه‌میله.

زبن:

زَبْن: دَفْع / پالی نا، پالی پیوه‌نا.

الزَّيْن: نَحَا / لای برد، نه‌ی هیشته.

زَبُون: غَبِي / گیل، گه‌وج، که‌ساس، که‌وده‌ن.

الزَّيْنُون: عميل. مُشْتَرِي / کریار، مه‌عمیل، بستین،

ناشنا.

حَرْب: شديدة / جه‌نگی گه‌رم.

زُبَانِي. زُبَان: شَوْكَةٌ / چزو.

زُبَانِيَا العقرب: قربانها / شاخه‌ دویشك.

زُبَانِيَةِ جهنم / کارگوزاری دوزخ، ناگرخوشکەر.

زج:

زَج: رَمَى / هاویشتی، فریتی دا، تیی هاویشته، تیی خسته،

تیوه‌ی گلان.

زَجَجُ الحاجب: رَفَعَهُ / برۆی باریک کرده‌وه.

=: حَوَّلَ إِلَى زُجَاج / کردی به شوشه.

زَج: حديدية فى أسفل الرمح / ئاسنى بن رم، بنکه‌رم.

العصا: كعب حديدى / ئاسنى بن دارده‌ست، ده‌سك.

الشريط: طرفه المعدنى / نه‌م سه‌ره‌وسه‌ری قه‌یتان.

زُجَاج: قِرَاز / شوشه.

زُجَاجَةٌ: قَتِينَةٌ / شوشه، قاپ، بوتل.

زجاجي: كالزجاج او مِنْهُ / شوشه‌یی.

الزجاج: بائع الزجاج / شوشه‌فروش.

اوان زجاجية / شوشه‌مەنى، چینی و فه‌خفوری، قاپی

شوشه.

زجر:

زَجِر. إِزْدَجِر. إِزْجَر: مَنَعَ وَ نَهَى / قه‌ده‌غە‌ی (کرد،

خسته‌سەر)، نه‌ی کرد.

الطرد: صائحا / به‌تورِه‌یی ده‌ری

کرد.

- : إِنْتَهَرَ / لَئِي تَوَدَّهٖ بِيَا مَهْلَ شَاخَا، تَهْرِيقِي كَرْدَهٖ وَهٖ،
بِيَا مَهْلَ كَالَا.
زَجَرُ: مَنَعَ وَنَهَى / قَهْدَهٖ غَه كَرْدَن، دَابِين كَرْدَن.
- : إِنْتَهَار / تَوَدَّهٖ بُون، بِيَا مَهْلَ شَاخَان، بِيَا مَهْلَ كَالَان،
تَهْرِيق كَرْدَهٖ وَهٖ.
زَاجِر: مَانَعَ. رَادِع / قَهْدَهٖ غَه كَر، بَهْرِ يَسْت، دَابِين كَر.
- : ضَمِير / دَهْرُون، وَيَزْدَان.
زَجَل:
زَجَل: رَمَى / فَرِثِي دَا، دَهْسْتِي بِيُوَهْنَا، دَهْسْت بَهْرْدَارِي بُو.
- الحمام: ارسلها الي بعد / كَوْتَرَهٖ كَهِي نَارِد بِيُو شَوِيتِنِي
لُود.
حمام الزاجل / كَوْتَرِي نَامَهٖ بَر.
زَجَل: نوع من الشجر / جَوْرِيكَه لَه مَوْتَرَاوَه.
زَجَا:
زَجَا. زَجَى. إِزْجَى: إِزْجَى: سَاقٍ / لَئِي خُوِي، بَرْدِي
بَهْرِ يُوَهٗ، پَالِي بِيُوَهْنَا.
إِزْجَى الْأَمْرُ: أَخْرَجَ / دَوَى خَسْت، خَسْتِي بَه قَنْگَا.
تَزَجَى بِالْشَيْءِ: اِكْتَفَى بِهِ / پِيِي قَابِل بُو، بَه بَهْسِي زَانِي،
بَه شِي كَرْد.
زَح:
زَحَّ: زَحَزَحَهُ مِنْ مَكَانِهِ: بَاعَدَهُ. إِزَالَهُ. حَرَكَهُ / جَوْلَانِي،
لَه جَبِي خَوِي جَوْلَانِي، لَای بَرْد، بَزَوَانِي، لَه قَانِي، تَرَا زَانِي.
تَزَحَزَحَ عَنْ مَكَانِهِ: تَحَرَّكَ / جَوْلَا، بَزَوَا، لَه قِي، تَرَا زَا.
زَحَر:
زَحَرَ: كَانَ بِهِ زَحِيرٌ / سَكَه شَوِزِي بُو، زَه حِيرِي بُو،
بَه لَه فِيرِي بُو.
- : أَخْرَجَ الصَّوْتُ بَانِينَ / نَقَانِي.
زُجِرَ: أَصَابَهُ الزُّحَارُ / تَوَشَّى (سَكَه شَوِزِي) زَه حِيرِي،
بَه لَه فِيرِي بُو.
زُحَارُ: زَحِيرٌ / أَنْبَن / نَقَه، نَقَانْدَن.
- : إِسْهَالٌ مُؤْلِمٌ / سَكَه شَوِزِي، زَه حِيرِي،
بِيَزَانَتَرِي، بَه لَه فِيرِي.
زَحَف:
زَحَف: دَبَّ / خَشَا، كَشَا، لَه سَر سَنَگ رَوِي.
- : حَبَا / گَاگُولِكِي كَرْد.
- الجيش: سَار / كَشَا، چَوَه پِيَشَهٖ وَهٖ، پِيَشَكَهٖ وَت
(لَه شَكِر).

- : إِلِيهِ / خَوِي بُو كَشَان، بُوِي چُو.
- : الشَّيْءُ: جَرَّهٗ جَرًّا خَفِيفًا / رَاي كَيْشَا.
- : أَعْيَا / مِيلَاك بُو، كَفْت بُو، شَهَكَت بُو.
زَحَاف: زَحَاف: دَابَّ / خَشَوَك، خَشَهَك.
زَحُف: دَبَّ / كَشَان، بُو چُون، بَه لَامَارْدَان، چَوَه پِيَشَهٖ وَهٖ،
خَشَان
الجراد الزحاف / پَر كَوِيَه.
زَحَافَات: زَوَاف: الْحَيَوَانَاتُ الَّتِي تَدْبُ عَلَى الْأَرْضِ /
خَشَوَكَه كَان.
زَحَافَة: دَبَّابَة / خَشَوَك، خَزَنَه، تَاخُورَك.
زَحْفًا / خَشَكِي.
زَحَل:
زَحَل: تَزَحَّلَ عَنْ مَكَانِهِ: تَبَاعَدَ وَ تَنَحَّى / لَاجُو، جَوْلَا،
دَوْرِكَه وَتَهٗ.
زَحَل: (زَحَلْ نَقْلَ وَ أَبْعَدَ) لَای بَرْد، جَوْلَانِي، دَوْرِي
خَسْتَهٗ وَهٖ.
زَحَل: اسم كوكب / زَوْجَل، كَه يَوَان (مَه سَارَهٗ).
زَحْلَق: دَخَرَجَ / خَل بَوَهٗ وَهٖ.
- : جَعَلَهُ يَزْلُقُ / خَزَانِي، خَلِيْسَكَانِي.
تَزَحْلَق: تَزَلَّقُ / خَلِيْسَا.
زَحْلَقَة: تَزَحْلَقُ / خَلِيْسَكَه.
قَبْقَاب الـ - / قَابَقَابِي خَلِيْسَكَه.
زَحَم:
زَحَم: زَاخَمَ: ضَاقَ، نَافَسَ / تَهْگِي پَر مَهْلَ چَنِي، پِيَش
بِرِكْنِي كَرْد.
تَزَاخَمَ: إِزْدَحَمَ بِكَذَا: إِحْتَشَدَ / پَرِيُو، بَوِيَه جَه نَجَال،
جَمَهٗ ي تَه مَات.
- : الْقَوْمُ: تَضَاقَعُوا / تَهْگِيَان پَر مَهْلَ چَنَرَا.
- : الْقَوْمُ: تَدَافَعُوا / كَرْدِيَانَه پَالَه پَهْسَتُو.
زَحْمَة: زَحَامٌ / إِزْدِحَامٌ / جَه نَجَال، قَه لَه بَالَقِي، جَمَهٗ،
جَمَهٗ مَاتَن.
مُزَاخَمَ: مُنَافَسَ / بَه رَه كَانِي كَار، تَهْگ مَه لَچَن،
پِيَش بِرِكْن كَار، مَآوَجَاو.
مُزَاخَمَة: مُنَافَسَة / بَه رَه رَه كَانِي، پِيَش بِرِكْن.
مُزْدَحِمٌ: مَمْتَلِيءٌ / پَر، لِيَوَان، قَه لَه بَالِغ، جَه نَجَال، چَر.
زَح:

رَحَّ الْجَمْرُ: بَرَقَ شَدِيداً / دره و شایه وه، گه شایه وه، شوقی دایه وه (پشکن).

— الْمَطَرُ: اِلْصَبَّ بِشِدَّةٍ / به خور دای کرد، کردی به لیزمه.

زَخِيحٌ: بَرِيقٌ / شوق، دره وه، تیشک.

رَحَّةٌ: دَفْعَةٌ مِنَ الْمَطَرِ الشَّدِيدَةِ / تاو، تاوه بارانی قایم.

زَخِرَ: زَخَرَ: تَرَخَّرَ الْبَحْرُ أَوْ الْوَادِي: اِمْتَلَأَ / اِرْتَفَعَ / هَلْ سَاءَ بِرَبِّهِ (چه).

— الْغُبَاتُ: طَالُ / به ریزه وه، هَلْ چو (روهک).

— الْقَوْمُ: جَاشُوا لِنَقِيرٍ أَوْ حَرْبٍ / هَلْ سَأَنَ.

— : زَاخَرَ: فَاخَرَ / حَوَى هَلْ كَيْشَا.

زَاخِرٌ: مَلَان. طَافِحٌ / پَ، لِيَوَان لِيَو، هَلْ سَاو.

— : كَرِيمٌ / دِهست پلاو.

زُخْرَفٌ: زَوْقٌ. زَيْنٌ / رَاژانْدیه وه، نه خشان، نارایشی دا.

— الْكَلَامُ: مَوَهُ بِالْكَذِبِ / فَيْشَالٌ وَ دَرَوی کرد، پیوه ی نا، زمان لوسی کرد.

زُخْرَفَةٌ: زَيْنَةٌ / نه خش، خشل، مت و مورو.

مُزْخَرَفٌ: مُزْكَش / رَاژاوه، نه خشین.

زُخْرَفٌ: زَيْنَةٌ / نه خش، رَاژانْدیه وه، خشل.

— الْكَلَامُ: اِبْطِيلُهُ الْمَمُوهَةُ / دَرَو ده له سه، هَلات، زمان لوسی.

زُخَارِفُ الدُّنْيَا: زَهْوٌ، غُرُورٌ / له خَوْبایی بون، خَو هَل کیشان، روالهت.

زُخْرَفِي: زَيْنِي / خشل فروش، نه خش دروستکر.

زَخَمٌ: زَخَمٌ: دَفْعٌ بِشِدَّةٍ / توند پالی پیوه نا، به قایم پالی پیوه نا.

زَخَمِ اللَّحْمِ: اِثْنٌ / بَوْنی کرد، بَوگن بو، بَوگنی کرد.

زَخَمٌ: زَخَمٌ: الْقُوَّةُ وَ الشَّدَّةُ / قُوَّةُ الدَّفْعِ / تَهْزَمٌ، هِيز.

زَخْمَةٌ: رَايْحَةُ كَرِيهَةٍ / بَوگنی، بَوْنی ناخوش.

زَخِيمٌ: الْقَوِيُّ الشَّدِيدُ / به هِيز، به تَهْزَم، به زه بزو زهنگ.

زَخَمٌ: اللَّحْمُ الْفَاسِدُ / بَوگن، بَوْن کروی.

زَرَّ: زَرَّ الْقَمِيصُ: زَرَّ: شَدَّ اَزْوَارَهُ / دوگه ی لَ نا، قَوْبچه ی ایتنا.

— عَيْنُهُ: ضَيَّقَهَا / چاوی (بچوک کرده وه، هیتایه وه یهک، ته سک کرده وه).

زَرَّ: مَا يَدْخُلُ فِي الْعُرْوَةِ / دوگه، قَوْبچه.

— : كَمَّ الْقَمِيصُ / سه رَقول.

— : جُمَان / بزمارو ده رزی سه ریان.

— الزَّهْرَةُ: بُرْعٌ / خونچه.

— الطَّرْبُوشُ وَ غَيْرُهُ: غَذِيَّةٌ / شَرَابَةٌ / گولونکه.

— الْجَرَسُ الْكَهْرِبَائِي / دوگه ی زهنگ، سوبچ.

— : فَخْذٌ / رَان، شلکه ی ران.

حِذَاءُ بَازَرَارٍ / پِیلای به قهیتان، قهیتانلی.

يَذَرُّ الْعَصْفُورُ: صَوْتٌ / جریوانی.

يُذَرُّ: يَذَرُّ: مِنَ الطَّيُورِ اكْبَرُ مِنَ الْعَصْفُورِ / ریشوله.

زَرْبٌ: زَرْبُ الْمَوَاشِي: ادخلها في الزريبة / مالاته که ی خسته پشتره وه.

زَرْبُ الْمَاءِ: سَالٌ / رِژا، رَویی، تکا، ده لی.

زَرِيمةٌ: زَرْبٌ: حَظِيرة الْمَوَاشِي / پشتر، گه ی، گه له خان، ته ویله.

زَرْبٌ: مَسِيلُ الْمَاءِ / تاوه یو، تاوه یوگه.

مِزَابٌ: مِيزَابُ السَّطْحِ / پلوسک.

زَرْدٌ: زَرْدٌ: حَنْقٌ / خنکانی.

— : عَقْدٌ عَقْدَةٌ يَصْنَعُ حُلًّا / گری کویزه ی ایتدا.

زَرْدٌ: اِزْدَرَدٌ. تَرَدَّدَ اللَّقْمَةُ: بَلَعَهَا / پاروی قوت دا، خواردی، هالی لوشی، لوشی دا، لرفی دا.

زَرْدٌ: دِرْعٌ / زَرِي، قه لغان.

— : حَلَقَةٌ / نه لقه.

حَمَارٌ أَلْ — : حَمَارُ الْوَحْشِ / که ره کیوی، زَیْپا.

مَزْدٌ: الْحَلْقُ وَ الْبَلْعُومُ / گرو، بین.

زَرَعٌ: طَرَحَ الْبَذَرُ فِي الْأَرْضِ / چاندی، تَووی کرد، تَووی چاند.

— الْأَرْضُ: حَرَثٌ / کِتَلای.

— الْغُبَاتُ: اَنْبَت وَ ثَمَا / روا، سه ری ده رهیتنا.

زَرَعٌ: زِرَاعَةُ الْغُبَاتِ وَ الْأَرْضِ / کِتَلان، رواندن، چه قانندن، تَووکرندن، چاندن.

— : الْغُبَاتُ الْمَزْرُوعُ / روهک.

زِرَاعَةٌ: فِلَاحَةٌ / کشت و کال.

وزارة الزراعة / وهزارهتی کشت و کال، شالیاریتی کشت و کال.

زراعی: مُحْتَصَن بِالزَّرَاعَةِ / کشتیار.

خیر - / پَسْپُورِی کشت و کال.

ارض - / زهوی کشت و کال.

زَرَّاع. زَارِع: مَنْ یَزْرِع الْأَرْضَ / جوتیار.

مُزَارِع: فَلَاح / کشتیار، وه ریزر.

مَزْرَعَة: مَوْضِع الزَّرْع / کتیکه.

مَزْرُوع / رواو.

زَرْف:

زَرْف الْقَوْم: فَرَقَهُمْ فِرْقًا / جیاجیای کریده وه، بهش بهشی کردن.

زَرَّافَة. زَرَّافَة: جَمَاعَة / کومه، بهش.

- - - / حیوان / زه رافه.

زَرَّافَات وَ وَحْدَانًا / کومه کومه و تاک تاک، کومه و تاک، به کومه و یکه یکه.

زَنْق:

زَنْق الطَّائِر: رَمَى بِسِلْحِهِ / ریفتهی کرد.

زَنْق. إِزْنَق: صَارَ اِزْنَق / شین (بو، بوه وه، هه ل گه را).

زَنْق الطَّيْئُور: سِلْحًا / ریفته، ساق.

اِزْنَق. زَرَقَاء / شین، خومی، کوه، خوم.

- سَمَاوِی / ناسمانی، شینی کال.

عَدُو - / شدید العداوة / نوشمنی خویته خوی.

ماء - / صاف / ناوی ساف و رین.

الْقُبَّة الزَّرْقَاء: السَّمَاء / ناسمان.

زَنْق. زُرْقَة: لَوْن کُلُّون السَّمَاء / شینی ناسمانی.

مِزْرَاق: رَمَح صَغِير / سونی، سونگی، رمی بچوک، نیزه.

زَنْدَق / به له م، که شتی، گه من.

- بُخَارِی / که شتی هه لم.

زُرِيق. اَبُو زُرِيق: طَائِر اَكْبَر مِنَ الْغُصْفُور / جقه.

زُرِيقَاء / نازه لیکه له پشيله نه چن.

زَرْکَش:

زَرْکَش: زَحْرَف / نه خشانی، رازانديه وه.

مُزَرْکَش: مُزَحْرَف / رازاوه، نه خشین، نه خشار.

زِنْد:

زَرْنِیخ: عَقَار سَام / مهرگه موش، ژاری کوشنده.

زَرِی:

زَرِی. تَزَرِی: عَاطِبْ اَوْعَاب / سه رزه نشتی کرد، عیب و خهوشی لی دهرهینا، گالتهی پی کرد، گالتهی پی هات.

اَزَرِی به: حَقَرَة / شکانی، پهنگی پی دا.

- بِالْأَمْر: اِسْتَحْفَ / گالتهی لی هات.

اِزْدَرِی. اِسْتَزَرِی به: اِسْتَحْفَ به / گالتهی پی کرد، پهنگی پی دا.

- - - بِالْخَطَر: لَمْ يَهْم / سلی نه کرده وه، لئسی نه سله میه وه، باکی نه بو.

زَرِی: یَسْتَحِقُّ الْاِزْدَرَاد: حَقِير / سوك، رسوا، بی ثابو.

اِزْدَرَاد: اِحْتِقَار. اِسْتَحْفَاف / سوك کردن، رسوا کردن، گالته پی کردن، پهنگ پی دان.

مُزْدَر: اِثْوَف / لوت به رز، بی ثابو، گالته چی، قه شمهر.

مُزْر: غَیْر لَاقٍ بِالسَّمْعَة / ناشیرین، شوره سی.

مِزْرَاء: مَنْ یُزْرِی عَلَى النَّاسِ / گالته چی، بی ثابوی، نه وهی گالته به خه لک نه کا.

زَع:

زَعَزَع: حَرَّكَ / جولانی، بزوانی، له قانی.

تَزَعَزَع: تَحَرَّكَ / جولا، بزوا، له قی.

زَعَزَعَة: حَرَكَة / جوله، جولاندن، بزواندن، له قه له ق.

زَعَزَع. زَعَزَعَان. رِیْح شَدِیدَة / بای قایم، گهرده لول، ره شه با.

زُعْرَع: طَوِيل الْأَرْجُل / لاق دریز، لوقن، شاقه لدار.

مُزْعَزَع: مُتَزَعَزَع مُقْلَقَل / له ق، شلوق.

زَعِب:

زَعَبُ الْاِنَاء: مَلَاه / پری کرد.

- الشَّيْء: قَطَعَهُ / بری، که رتی کرد، لئس داشکان.

- زَعَبَل: عَظِيمُ الْبَطْنِ دَقِيقُ الْعُنُقِ / گرگن، درگن، ورگن و ملباریک.

زَعَج:

زَعَج. اِزْعَج. اَقْلَق / وه رس، جاپس، بیزار، بؤؤ، جه رگاوس ی کرد.

اِزْعَج: قَلَق / وه رس، بیزار، بؤؤ، جه رگاوس بو.

زَعَج. اِزْعَلَج: قَلَق / وه پس، بیزاری، وه پس بوون، بیزار بوون، جاپسی، بؤؤ بوون، جه رگاوس بوون.

اِزْعَاج: اِقْلَاق / وه رس، بیزار، جاپس، بؤؤ، جه رگاوس کردن، هه راس پی هه لگرتن.

زَعَر:

رُغَر شَعْرُهُ (اوريشه: قَل و خَف/ روتايه وه، تەك بو.
 (رُغَر: رُغَر: خفيف الشعر/ توك تەك، كوسته.
 - : بلا ذيل/ بين كلك، كول.
 رُغَرور: سَرِيع الغضب/ توپه، توپه و توپ.
 - : شجر/ گويژ.
 زعارير: قتل تتلبذ في اطراف الصوف من الزبل/
 كه ميل.
 زعط: رُغَط: حَنْق/ خنكانى.
 مَوْت زاعط: سريع/ مريدنى كوت و پري.
 زعف: زُعْف: (زُعْف: قَتْلُهُ حَالاً و فِي مَكَانِهِ/ مەر له جيتي خويا
 كوشتي.
 - : - على الجريح: اجهز عليه و اماته/
 برينداره كى كوشت، به برينداريش كوشتي، هەللى كوتايه
 سهري و كوشتي.
 سَمُّ رُغَاف (و مَزْعَف: يقتل سريعاً/ ژاري بكوژ.
 رُغفران: نبات يستعمل لطبيب و تلوين الاكل/
 زه عفران.
 زعق: زُعَق: صَرْخ/ قيزاني، هاواري كرد.
 - : دُغَر/ ترسا، ترسي لي نيش.
 - : (زُعَق القدر: كَثُرَ ملحها/ خوئي زود تر كرد، سويزي
 كرد، كردى به تل و خوئي.
 (زُعَق: خَوْف/ ترسانى.
 زُعَقَة: صَنِحَة/ هاوار، قيژه، قره.
 زُعِيق: زُعِيق: صياح/ هاوار كردن، قيژو هوي.
 زُعِيق: مَذْعور/ ترساو.
 زُعَق: الخائف بالليل/ شه وترسنوك.
 رُغَاق: ماء رُغَاق: مالح و مَر لا يشرب/ ناوي سويزو تال
 ناخوريته وه، سويز، سويزاو.
 زعل: زُعِل: ضَجِر و اضطرب/ بيزاربو، شپزه بو، وه پس بو.
 - : تَكْدُر/ زوير بو، دلگير بو، جاپس بو.
 (زُعِل: ازعج و ضايق/ بيزارى كرد، شپزه ي كرد، وه پس
 كرد، جاپس كرد.
 زُعِل: كَدُر/ زويرى كرد، دلگيري كرد.

زُعِل: زُعِلان: متضايق/ بيزار، وه پس، جاپس.
 - : - : متكدر/ زوير، دلگير، نيگه ران.
 زُعِل: ضَجِر/ بيزارى، وه پس بو.
 - : كَدُر: غضب/ دلگيري، زويرى، توپه يى، نيگه رانى.
 زعم: زُعَم: إِدْعَى/ وای وت، وای دهرخست، وای پيشان دا، وای
 راگه ياند.
 - : تَزْعَم القوم: صار لهم زعيماً/ يو به سهركه وده،
 سهركردايه تى گرتە دهست.
 تَزْعَم: اتى بالا كاذيب/ فيشالي كرد، دروي هەل بهست.
 زُعْمى: كَذَاب/ دروژن.
 - : صادق/ راستگو.
 زُعْم: إِدْعَاء/ واوتن و دهرخستن، واپيشان دان، و
 راگه ياندن.
 مَزْعَم: امر مَزْعَم: لا يوثق به/ جيتي باوه پ نيه.
 زعيم: السيد و الرئيس/ سهردار، سهركوك، سهركرده،
 پيشه و، سالار.
 زُعامة: رئاسَة/ سهركردايه تى، پيشه وايى، رابه ري،
 سالارى.
 زعن: زُعِنَة: زُعِنَة: اجنحة السمك/ په په كه، باله ماسى،
 په په كه ماسى.
 - : - : القصير/ كورت، كورته بته.
 زُعَانِف القوم: الرعاع/ هرچى و په رچى.
 زغب: زُعْب: صفار الريش او الشعر/ گهنگه مو، گهنگه پي.
 زُعْب: (زُعْب: له زُعْب/ گهنگه موييا گهنگه په ري هيه،
 پروشى هيه.
 زُعْب: زُعْب: زُعْب: گهنگه مو، كولك، په په موچ.
 زغل: زُعِل: (زُعِل: صَب/ زوي كرد، زواني.
 - : غُش/ زُعِف/ گزي كرد.
 زغل: غُش/ گزي، گزي كردن.
 زُعْلَى: غُشَّاش/ گزي كار.
 زُعْلول: طفل/ منال.
 - : فرخ الحمام/ به چك كوتز، زهره قوته ي كوتز.
 - : الخفيف السريع/ سوكه له، بزئو، چابوك.

زف:

زَفَا: (زَفَا: اسْرَعَ/ په‌ل‌ی کرد، خیرایی کرد.

- العروس الى زوجها/ اهداها/ بردی به بوی،
کویزایانه‌وه.

- الطائر: بسط جناحیه/ بالی کرده‌وه، بالی فش
کرده‌وه.

- البشری: اخبر الخبر السار/ هوالی خوشی که‌یان،
مژده‌ی (دایه، هینا).

زَفَا: موكب/ شای، نا‌ه‌نگ، زه‌ماوه‌ند.

- بُشری/ مژدانه، مزگینتی.

- العروس: الطواف بها إظهاراً للسرور/ بوک
گواسته‌وه.

زَفَا: عرس/ شای، چونه‌پرده‌وه.

زفت:

زَفَت: طلى بالزفت/ قبری تی گرت، له قبری هال سو،
قبرتاوی کرد.

زَفَت: قار/ قبر، زفت.

زفر:

زَفَر: ضد شفق. اخرج نفسه/ هناسه‌ی دایه‌وه.

زَفَر: وسخ/ باده‌ه‌دنیه/ چوری کرد، ه‌نوی.

زَفِر: ضد شفق/ هناسه‌دان‌وه.

زَفِر: رنخ/ بۆگه‌ن، بۆچه‌وری، بۆدین.

- وسخ/ پیس، بۆخل.

زفن:

زَفَن: رقص/ سه‌مای کرد، هال په‌ری، سوپی دا.

- ضرب برجله/ له‌ق‌ی (وه‌شان، لوت‌دا).

زافنه: زفون: عرجاء/ شل، گپ‌ر.

زَفَان: رفاص/ سه‌ماکر، هال په‌ر، سوپ‌ده‌ر.

زیزفون: اسم شجر/ زه‌یزه‌فون.

زق:

زَق: زَقَق الطائر: رمى بدنحه/ ریقنه‌ی کرد.

- الطائر فرخه: اطعمه بمنقاره/ خواردنی کرد به
ده‌نوک‌یه‌وه.

- الكبش: سلخه/ گروی، پیسته‌که‌ی دامالی.

زَق: تغذية بغية التسمين/ دابه‌ستن.

زَق الماء: قرية/ کوننه، کونده، جه‌ونده.

زَقَة: زُق: اسم طائر مائي/ مه‌لیکی ناویه، فیرنه‌گوله.

زَقاق: طريق ضيق/ کولان، باریکه‌پئ، گوزه‌ر، کوچه.

زَقَرَق الطائر: صوت/ جریوانی، جوکانی، خویندی،

قوکانی، گاران، قپانی.

- الطفل: رَقصة/ هالی په‌پان.

زَقَرَقَة: تغريد/ جریوه، جریوه جریو، جروکاندن،

جروکه‌جروک، زاق و زیق.

زَقَزاق: طائر/ زقاقوله.

زقف:

زَقَف الشيء: تَرَقَّفه: إخططه بسرعة/ پپی پیاکرد،

رفاندی.

زقم:

زَقَم: إزدَقَم: ابتلع/ قوتی دا، هالی لوشی.

زَقَم: إزَقَم: جعله يبلع. بَلَع/ پی قوت دا، ده‌رخواردی دا،

کردی به قورپگیا.

تَرَقَّمَ: اكل الزقوم/ ژاری خوارد، کوزه‌ری خوارد.

زَقَوْم: كل طعام يقتل/ کوزه‌ر، ژار، خواردنی کوشنده.

زکم:

زَكَم: ازکم: ملا/ پپیو.

- سَبَب له الزكام/ توشی ه‌لامه‌تی کرد.

زَكَم: اصابه الزكام/ توشی ه‌لامه‌ت بو، ه‌لامه‌تی گرت.

زَكَام: زَكَمَة: رشح/ ه‌لامه‌ت.

مَزَكوم: مُصاب بالزكام/ ه‌لامه‌تاوی.

زکن:

زَكِن الْأَمْر: فَهَمُه/ تیی گه‌یشت، بوی جو.

- زَكَن: ظَن/ گومانی کرد.

رَجُلٌ زَكَن. زَكِن: فُطِن. حَسَنُ الذَّاكِرَة/ بیرتیژ، زیره‌ک.

زَكَاة. زَكَانِيَة: إصابَة الظن و صِدْقُه/ بۆچون،

تی‌گه‌یشتن.

زکا:

زَكَاة. زَكِي: صَلَح له/ بوی گونجا، پر به پپی بو.

- زَكِي: تَرَكَّى: ثَمَا و زاد/ گه‌شایه‌وه، بوژایه‌وه،

په‌ره‌ی سه‌ند.

هَذَا لَا يَرْكُوبُكَ: لَا يَلِيْقُ/ بۆت ناشن، بۆت جوان نیه،

شایانی تو نیه.

زَكِي: بَرَّر/ بیانوی هینایه‌وه، په‌پانیه‌وه، به‌رگری کرد.

- طَهَّر/ پاک‌ی کرده‌وه، خاوتنی کرده‌وه.

- نَفَسَه: مَذَحَه/ خزی په‌پانه‌وه.

- اصلح / گونجانی، لوانی.
 - المال: اَدَى عَنْهُ الزَّكَاةُ / لَیْیَ بِهْ خَشِی، زه کانی لَیْدا.
 زَكَاة: طَهَارَةٌ / خاویتی.
 - صَدَقَةٌ / به خشین، به خشنده بی.
 - المال: عُشُور / زه کات، ده یه ک.
 زَكَى. بار. الطاهر من الذنوب / بِنِ گوناه، داوین پاک.
 - الزائد الخیر و الفضل / خیره و مهند، پیاوچاک.
 تزکیة: وصف الشخص بأنه زَكِيٌّ / به باش ناو هیتان، به باش دانان، به رگری لَیْ کردن.
 زَل: زَلَّ / زَلَقَ / وسقط / مهل خلیسکا، کهوت، خلیسکا، ساتمی کرد.
 - عن الحقِّ أو الصواب: إنحرف / لای دا، له رَیِیِ راست لایدا.
 زَلَّه: (زَلَّه) / مهلی خلیسکان، خستی.
 - حَفَلَهُ عَلَى الزَّلَلِ / توشی کرد، توشی خرابی کرد، به سهوی برد.
 زَلَّة: زَلَّه / او هَفَوَه / مهل خلیسکان، ساتمه کردن، سهو.
 - الخطيئة / مهله، گوناه، زه الله.
 زَلَّل: ارتكاب الذنوب / گوناه کردن.
 زَلال: ماء زلال: غُذِبَ صَافٍ / ناوی پاک و خاوین.
 - البیض: بیاضه / سبینه، سبینه میلکه.
 زَلَّل: هَرَّ / له رانیه وه، له ریه وه.
 تَزَلَّلَتِ الارضُ: اضطربت و ارتجفت و اهتزت / له ریه وه، بومه له رزه بو.
 زلزلة: زلزال: ارتجاج الارض و اهتزازها / بومه له رزه.
 زَلج: زَلَجَ. اَزَلَجَ الباب. اَغْلَقَهُ بِالْمِزْلَاجِ / ده رکاکی کلۆم دا.
 زَلَجَ تَزَلَجَ / زَلَقَ / خلیسکا، خزا.
 - الكلام من فيه: اِنْغَلَت / له ده می ده رچو، له ده می تراز.
 زَلَج. مِزْلَاج: سَقَاطَةُ الباب / کلۆم، نه لَقَرِیز، سورگی.
 مِزْلَج: زَلَاجَةٌ: قَبْقَابُ الزَلَجِ / قاپقابی خلیسکه.
 مِزْلَاجَةٌ: مکان الزَلَجِ / شوین خلیسکه، خلیسکینه، خزگه.
 زَلج: زَلَجَ. تَزَلَجَ / ذاق / چیرتی، چیشتی.
 - راسه: اَصْلَحَ / سه ری روتایه وه.

زَلَج: (اصلح) / روتاه، سه ریوتاه.
 زَلَج. اَمَرَ زَلَجَ: باطل / تاپه وا، پوت.
 زَلَف: زَلَفَ. تَزَلَفَ اِلَيْهِ / تَمَلَّقَ / مه رای بی کرد، کلکه له قَیِیِ بَو کرد، مامه مه می بَو کرد، قوزکه شی بَو کرد، کلکه له قَیِیِ کرد.
 - تقدم و قَرُوبٌ / خَوِیِ برده پیشه وه.
 زَلَفَ. زَلَفَی. تَزَلَفَ: تَمَلَّقَ / مه رای، مه رای کردن، رواله ت، مامه مه می، قوزکه شی، کلکه له قَیِیِ.
 - - - - قَرِیْبَةٌ / خَوِیرنه پیشه وه.
 مُتَزَلِّفٌ / مَتَمَلَّقٌ / مه رای کَر، رواله باز.
 زَلَق: زَلَقَ: زَلَّ / خلیسکا، خزا، کهوت.
 زَلَقَ: زَلَجَ / خزان، خستی.
 زَلَقَ: زَلَجَ / خَزْ / خلیسک، لوس، خزگه.
 زَلَقَه: زَلَّة / مهل خلیسکان.
 اِنْزَلَقَ: تَزَلَجَ / خلیسکان، خزان، خزین.
 - غَضِرُو فِی / بَیْرِه خزان.
 مَزَلَقَ. مَزَلَقَه: مَزَلَقَه / مکان زَلَقِ / خلیسک، خزا، شوینی لوس.
 زَلَقَه: زَلَقَ: مِلَاسَةٌ / لوسی.
 مِزْلَاق. مِزْلَاج: مِغْلَقَةُ الباب / کلۆم، نه لَقَرِیز، سورگی.
 زَلَم: زَلَمَ / اخطا / خمتای کرد، مه له ی کرد.
 - مَلَأَ / پری کرد.
 - قَطَعَ / پری.
 - قَلَّلَ / که می کرده وه.
 (زَلَمَ) مَزَلَمَ: مَقْطُوعُ طَرَفِ الْاِذْنِ / گوی بیوا، گوی کل.
 زَلَمَه. زَلَمَه: زَلَمَه: هِنَیةٌ وَقَدْ / بالا، شیوه، دیمه ن، له ش و لار.
 زَلَمَةُ الْاَبْرِیْقِ. بُلْبُلُ / لوله، لوله می سینه.
 زَم: زَمَ: رِبَطٌ وَ شَدٌّ / گری دا، بهستی، شته کی دا.
 - اَزَمَ الْفَعْلَ: جَعَلَ لَهَا الزَّمَامَ / قهیتانی بَو کرد.
 زَمَام: مَقُودٌ / جَلَو.
 - رِیَاطٌ / قهیتان، به نه ک.
 - الْاَمَرُ / جَلَوِی کار، به ریوه بردن.

- القوم: صاحب الامر/ دم راست، کارگیز،
جله و به دست.
زَمَزَمُ الشَّيْءِ: سَمِعَ صَوْتَهُ مِنْ بَعِيدٍ/ دهنگی له نوره وه
بیسترا.
زَمَزَمَةٌ: ضَجِيجُ الرِّعْدِ/ گرمه گرمی هور.
زَمَزَمٌ: كَثِيرٌ / زَوَر، قهر، مشه.
- : بُنِرٌ عِنْدَ الْكَعْبَةِ/ بیریکه له پال مه که دا، بیرى
زه زمزم.
زَمَزَمِيَّةٌ: إِنَاءٌ لِحَمَلِ مَاءِ الشَّرْبِ/ زه زمزمیه، مه تاره،
جه و هنده، کونده.
- : إِنَاءٌ لِحِفْظِ حَرَارَةِ الْمَاءِ/ ترمؤس. ترمؤس.
زمت:
زَمَتْ. زَمَّتْ. تَزَمَّتْ: كَانَ جَلِيلًا وَقَوْرًا/ سالارو سهنگین
بو، به پیز بو.
زَمِيَّت. زَمِيَّتْ: وَقُور. رَزِين. هَيْمَن. سالار، سهنگین، ناغر.
تَزَمَّتْ. تَشَدَّدَ فِي الدِّينِ وَ السُّلُوكِ/ به تونگ گرتن.
زمع:
زَمَج: مَلَأَ/ پری کرد.
زَمَجٌ: غَضَبٌ/ تویه بو، هل چو، گپی گرت.
زَمَجٌ: طَيْرٌ مَائِيٌّ / تیتله که ناچه.
زَمَجَرٌ: زَارٌ: أَكْثَرُ الصِّيَاحِ وَ الصَّنَجَبِ/ قیزانی، نه پانی،
کردی به (قاوو قیژ، هرا).
زَمَجَرَةٌ: زَمَارَةٌ/ موزیقه، زورنا.
- کل شیء: صَوْتُهُ/ دهنگ.
زمر:
زَمَر. زَمَرَ: غَنَّى بِالنَّفْخِ فِي الْقَصَبِ/ بلویری ایّدا،
شمشالی ایّدا، نای ایّدا.
زَمَر. زَمَرَ: تَزَمَّرَ: النَّفْخُ فِي الْقَصَبِ/ بلویر ایّدان،
شمشال ایّدان.
زَمَارَةٌ: مِزْمَارٌ: آلَةٌ مُوسِيقِيَّةٌ/ شمشال، بلویر، نای.
مِزْمَارٌ: مَاصُولٌ/ زورنا، موزیقه، کلارینت، نای.
- الْقَرْبَةُ/ مهشکه زورنا.
زَمَار. زَامَر: الْمَغْنَى بِالْقَصَبِ/ بلویر زون، نهی ژن.
زَمُرْدٌ: حَجَرٌ كَرِيمٌ/ زمپوت.
زمع:
زَمَعَ: (زَمَعَ عَلَى: عَزَمَ/ بریاری دا، نیازی کرد.
مُزَمِعٌ: عَازِمٌ/ بریارده، نیازکار.

- : قَرِيبُ الْحَدُوثِ/ چاوه پوان کرار.
زَمَعَ. زَمَاعٌ: الْمُضَاءُ فِي الْأَمْرِ وَ الْعَزْمُ عَلَيْهِ/ بریاردان بن
به شیمانی.
زَمَعِي. زَمَعَ: خَسِيسٌ. رُذَلُ النَّاسِ/ خوپی، هرچی و
هرچی، بن ثابو، تیۆ.
- : سَرِيعُ الْغَضَبِ/ تویه، زوهل نه چن.
زَمَك:
زَمَكُهُ عَلَى: حَرَضَهُ حَتَّى إِشْتَدَّ غَضَبُهُ/ سهری کرده
سه رتا تویه کرد.
زَمَكٌ: الْغَضَبُ الشَّدِيدُ/ تویه یی، تویه بون، رق، قین.
زَمَكَةٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ/ تویه و تیۆ.
- : (أَحْمَقُ/ کرا، گیل، گوج، کوده ن.
- : رَجُلٌ قَصِيرٌ/ کورته بالا.
زَمَكُ الثَّوْبِ: تَضْيِيقٌ/ جل تهسک کردنه وه، قارس کردن.
زَمَك. زَمَكِي: أَصْلُ ذَيْلِ الطَّائِرِ/ قنگه جوړه.
زمل:
زَمَل. زَامَلٌ: رَافِقٌ/ هاوپیته تی کرد، هاو له تی کرد، له گه لی
بو.
زَمَلُ الشَّيْءِ: اخْفَاءُ/ شاریدیه وه.
- بَثْوِيهِ أَوْ فَي ثَوِيهِ: لَفَهُ/ له جله کائیا (پنچاییه وه،
شاریدیه وه).
زَمَلَةٌ: رَفَقَةٌ/ هاوپیته تی، هاو له تی، براده ری، له گه ل بون.
زَمِيلٌ: رَفِيقٌ/ هاوپی، هاو له، براده ر، وئلاش.
- فِي صِنَاعَةٍ أَوْ مَنَصَبٍ/ هاوپیته، هاوشان.
- فِي الْمَدْرَسَةِ/ هاوپی قوتاخانه.
- الْكَاسُ/ هاوپی سه رمیز، هاوپی خوارنده وه.
زَمَالَةٌ: رَفَقَةٌ/ هاوپیته تی، هاو له تی، براده ری، له گه ل بون.
مُزَمِّلٌ. مُزَمِّلٌ: مُلَفَّفٌ بِثِيَابِهِ/ پنچراو، خوی پنچاوه ته وه.
- : الْمَقْصَرُ الْمُتَهَوَّنُ/ که مته رخه م.
إِزْمَلٌ: جَبَانٌ/ ترسنوک.
- : إِزْمِيلٌ: ضَعِيفٌ/ بی هیژ، لاوا، زه بون.
إِزْمِيلٌ: مَبْحَثٌ/ نهسکه نه.
- : الْمَعَادِنُ: مِقَاشٌ/ قه له می ناسن، سمۆ.
زمن:
زَمِنَ: أَصَابَتْهُ عَاطَةٌ مُسْتَدِيمَةٌ/ گرفتار بو، گرفتاری
نا ته واوی لهش بو.

(رُؤْمَن: طال عليه الزمان / رُؤْكَار (رُؤْی له گه لَ خایان، درِژدهی کیشا).
 - بالمكان: اقام به زماناً / رُؤْ مایهوه، درِژدهی کیشا.
 - المرض: تاصل و استعصى / دهرده که ی درِژدهی کیشا، گرفتار بوو.
 رُؤْمَانَة: عاهة / ناتاواوی له ش.
 . - : عدم وجود بعض الاعضاء / نه بونی هه ندیئ نهدام، ناتاوار، که م نهدام.
 - : تعطيل القوى / نه توانایی، په که وتن.
 - : مرض مُزْمِن / دهردی درِژخایه ن.
 رُؤْمِن. رُؤْمِن: المصاب بالزمانه / گرفتار، دهرده دار، ناتاوار.
 مُزْمِن: طال عليه الزمن / درِژخایه ن، په که بینه، رُؤْرخایه ن.
 - : متاصل (مرض) / دهردی درِژخایه ن.
 رُؤْمَن. رُؤْمَن: وقت / کات، ماوه دهم، پیل.
 - . - : عَصْر / سهده، چرخ، ته مه ن، رُؤْگار.
 - : الفعل / دهمی فرمان، کاتی فرمان.
 رُؤْمَنی: دنیوی. عالمی / جیهانی، دنیایی.
 سَقَف - / سایه کات.
 السلطة الزمنية / فرمان رهوایی کاتی.
 اِزْمِنَة السنة: فصولها / چوار وه زنی سال به هار، هاوین، پایز، زستان.
 زمه:
 زَمَة الحَر: اِشْتَدَّ / گهرمای کرد.
 زَمَهَر: اِزْمَهَر: اِخْمَر / سود (بوهوه، داگیرسا، هه لَ گه را).
 اِزْمَهَر اليوم: اِشْتَدَّ بَرْدَه / رُؤْ ساردی کرد.
 مُزْمَهَر: شديد الغضب / توره و ترق.
 زَمَهَریز: شِدَّة البرد / سه رما، سه رماو سو له، زوقم.
 زنا:
 زَنَّا بَوْلَه: حَصْرَه / میزی گیرا، ته نگاویو، میز ته نگاوی کرد.
 - : عليه: ضَيِّق / به ستیه وه، ته نگاوی کرد، به گیری هینا.
 زَنَاءَة البول: حَصْر / میزگیران، ته نگاویون، به میزه وه جهران.
 زنب:
 زینب: جبان / ترسنوک.

- : شجر حسن المنظر طيب الرائحة / دره خنتیکی جوانی بۆن خوشه.
 زُنْبُر: تَرْتُّبُر عليه: تَكْبُر / لوتی به ریزکرده وه، خوی به زل راگرت، کیزل کرد.
 زُنْبُرَه: اسد / شیر.
 زَنْبَری: الثقیل من الرجال / پیایوی ئیسک قورس، له ش قورس که ر.
 زُنْبُر: الخفيف الظريف / رُؤْج سوک و قوشمه.
 زُنْبُور: دُبُور / زهرده واله، زهنگ سوره، سوره بوزه.
 - : اصفر / زهرده زپره.
 زَنْبُك / زه مبه له ک سپرنگ.
 زَنْبِق: نبات و زهرة / شلیر، میلاخه.
 زُنْبَه: حُرَامَة / زمه.
 زُنَابَة العُقرب: اِبْرَتها / جزو.
 زَنْج:
 زُنْج. زَنْج: زنجی: قوم من السودان / قول، قوله ره ش، زنجی، زهنگی.
 زَنْجِيل: جنزیریل / زه نجفیل.
 زَنْجَر المسكوكات: سَك / سکای ایدا.
 زَنْجِر: جنزیر. سلسله / زنجیر.
 زَنْجَار: صدا / زهنگ.
 زَنْج:
 زَنْج: زَنْج الدهن: تَغْيِير و فساد / بۆگه نی کرد، بۆنی کرد، بۆچروکی لی دی.
 زَنْج. زَمْ: خَمْ / بۆگه ن، بۆچروک، بۆن کردو.
 زَنْج: زَهْوَمَة / بۆگه نی، بۆچروک.
 زَنْد:
 زَنْد النار: قَدْحَهَا / کرده وه، دای گیرسان، ناگری کرده وه، هه لی گیرسان، پنی کرد.
 - : ملا / پری کرد، پریو، لیوان بو.
 زَنْد: موصل الذراع فی الکعب / بازو، مه چه ک.
 - : ساعد / قول، باسک، بازو.
 - : زناد: وَقَاد / چرخ، به ردوستی.
 - : البندقية / په له پیتکه ی تفهنگ، تیزکه.
 - : خشب زَنْد / مور، مورده دار.
 عظم ال - / ئیسقانی باسک، ئیسکی (قول، بازو).

زَنْدِيقُ: اِنْصَفَ بِالزُّدْقَةِ / خَوِي وَا پيشان دا نايستاده و له ژریشوه کافر، له ناین وه رگه را.
 زُّدْقَةُ: التَّظَاهِرُ بِالْإِيْمَانِ / نایندارتی به روالهت.
 - : كُفْرٌ / کفر و رف، له ناین وه رگه پان.
 زَنْدِيقُ: كَافِرٌ / کافر، ره فکهر، گومرا، بن ناین.
 - : مُتَّظَاهِرٌ بِالْتَّقْوَى / ناینداری به روالهت.
 زَنْرُ:
 زَنْرٌ بَعِيْنُهُ: حَذَقٌ / سهیری کرد، سه رنجی دا، به بیقهت روانی، چاری تیبری.
 زَنْرَةٌ: الْبَسَةُ الزَّانِرُ / پشتینی کرده پشت.
 زَنْزَرٌ: شَدُّ الزَّكَّارِ عَلَى وَسْطِهِ / پشتینی به ست، زیناری به ست.
 زَنْارٌ: حَزَامٌ / زینار، پشتین، که ره یه ند، که ره ره.
 زَنْقُ:
 زَنْقٌ: زَنْقٌ عَلَى نَوْلَادِهِ: قَتَرٌ لِبَخْلِهِ أَوْ فَقْرِهِ / دهستی لی گرتنه وه، رژی کرد، به ره زلی مالی شه برد به ریوه.
 - : ضَيْقٌ / تنگی پن مه لی چنی، به سستی وه.
 زَنْاقٌ: طَوْقٌ / توق.
 - : رِبَاطٌ مَحْتِ الْحَنْكِ / ریز (چینه، چه ناگه).
 زَنْكُ:
 زَنْكٌ: خَارِصِيْنٌ / توتیا.
 زَنْمُ:
 زَنْمٌ: اِزْمٌ: مَشْقُوْقٌ الْاِذْنُ / گوئی دابراو، گوئی داقلیشواو به ل.
 زَنْمِ: مُزْنَمٌ / لَنِمِ / تَبُو، گومرا، ناپاک، دل رهش.
 - : دَخِيْلٌ / دهره کی، بیانی، ناوه کی، بیگانه.
 زَنْيُ:
 زَنْيٌ: فَجَرٌ / فَسَقٌ / داوین پیسی کرد، زیناحی کرد، زینای کرد.
 زَنْيٌ: زِنَاءٌ: فَسَقٌ / داوین پیسی، زیناح.
 - : بَيْعُ الْعَرْضِ / بَعَاءٌ / سَوْرَانِیْتِی.
 اِبْنٌ - : نَقْلٌ / بَبُو، بَبُو.
 زَانٌ: فَاسِقٌ / داوین پیس، فریوده.
 زَانِيَةٌ: فَاسِقَةٌ / سَوْرَانِی، سَوْتِه.
 زَهَا: زَهَا (فِي زَهْوٍ)
 زَهْدُ:

زَهْدٌ: زَهْدٌ: زَهْدٌ فِي الشَّيْءِ وَ عَنْهُ: رَغْبٌ عَنْهُ وَ تَرْكُهُ / وازی لی هیتا، دهستی لی مه لی گرت.
 - : فیه: لَمْ يُبَالِ بِهِ / که متهرخه می کرد.
 - : تَزَهَّدَ: تَخَلَّى عَنِ الدُّنْيَا لِلْعِبَادَةِ / وازی له دنیا هیتا، بو به سوئی.
 زَهْدٌ: مُسْكٌ / ناین گهریتی، خواناسی.
 - : زَهَادَةٌ: عَدَمُ اِهْتِمَامٍ / که متهرخه می، گوئی نه دان.
 زَهْدٌ: طَافِيفٌ / قَلِيلٌ / کم، بجوک، نهخت، نهختی، توژی.
 - : لَا يُعْتَدُّ بِهِ / بن بایهخ، نایهخ، هیچ و بوچ، بن نابرد.
 زَاهِدٌ: نَاسِكٌ / سَوْفِي، دهر ویش، خواناس.
 - : فِي الشَّيْءِ: قَلِيلُ الْاِهْتِمَامِ / که متهرخه می، گوئی نه دهر.
 زَهْرُ:
 زَهْرٌ: اِزْدَهَرُ: تَلَالُ: اِضَاءٌ / مه لی هات، شه وقی دایه وه، که شایه وه، روناکی دایه وه.
 - : الشَّيْءُ: صَفَالُوْنُهُ / رون بو وه.
 اِزْهَرُ: زَهْرٌ: نُورٌ / روناکی دایه وه، روناکی کرده وه، شه وقی دایه وه.
 - : طَلَعَ زَهْرُهُ / گولی کرد، گولی دهر کرد، که وته گول.
 اِزْدَهَرَ بِالْأَمْرِ: اِحْتَفَظَ بِهِ وَ جَعَلَهُ مِنْ بَالِهِ / له بیرى نه چوه وه، خستیه بیریه وه.
 زَهْرَةٌ: نَوَارَةٌ / گول.
 - : الدُّنْيَا: بَهْجَتُهَا / خَوَشِي زِيَان، خَوَشِي دُنْيَا.
 زَهْرٌ: زَهْرٌ: نُورُ النَّبَاتِ / گول.
 - : النَّوْدُ / زاری تاو له، زار.
 زَهْرَةٌ: الْحُسْنُ وَ الرُّوْنُقُ وَ الْبَيَاضُ الْجَمِيْلُ / جَوَانِی وَ شَهْوَقُ وَ بِنِ گهردی.
 - : رِيَّةُ الْجَمَالِ / خَوای جوانی، فینتوس.
 - : زَهْرَةٌ: مِنَ الْكَوَاكِبِ السَّيَّارَةِ / زهره، ناهید.
 زَاهِرٌ: زَاهٌ / بَرِيقَةٌ دَارِ، به شه ووق، روناك، کراوه، زهرقی.
 - : مُزْهَرٌ / پَرِ لَه گول، گول کردو، گولدار.
 اِزْهَرُ: زَاهِرٌ: نَبِيْرٌ / روناك، بَرِيقَةٌ دَارِ، شه ووق دار.
 - : صَافِي اللَّوْنِ / روناك، رون، بن خهوش، بن گهرد.
 - : مُشْرِقُ الْوَجْهِ / روخوش، دهم به پیگه نین.
 - : قَمَرٌ / مانگ.
 اِزْهَرَانٌ: الشَّمْسُ وَ الْقَمَرُ / رَوژو مانگ.

تَهْمِر: تنویر/ گول کردن.	رَهْوُ: رَها: النظارة و الحُسْن/ جوانی، نیانی، تَهید پاروی.
مَرْهَر: آله طرب. عود/ عود.	- : تَهْه و تَكْبُر/ لوت به رزی، له خَوْبایی بون، تیوفینز رَق نل.
مَرْهَرَة: إناء توضع فيه الازهار/ گولدان.	- : فَحْر/ به خَوْنارین.
رَهراوی: یحب الضحك و اللعب/ روخوش، قوشمه، گالته چی.	- : باطل و کذب/ ناپه واه، درو، درو ده له سه، پوچ.
رَهْری: رَهْری: مرض السفلس/ ناته شهک، فپه نگی.	مَرْهَو: مَرْهَی: مُتَكَبِّر/ لوت به رز له خَوْبایی.
رَهْق: رَهْق الباطل: إضْمَحَلْ/ له ناوچو، ناپه وایی نه ما.	رَاه: بَهْی/ برقه دار، روناک، به شهوق، گش، ورشه دار.
- ت رَوْحُه: خَرَجَتْ مِنَ الْجِسْم/ گیانی ده رچو، زنده چی چو.	رَهَاء: مَقْدَار/ شحو/ نریکی.
- ت نَفْسُه: انسحقت من الضجر/ بیزاربو، وه پس بو، جاپس بو.	رَهْمید (فی زهد) زویعه (فی زنج)
رَهْق منه: تضایق/ لئی بیزار بو، لئی وه پس بو، لئی جاپس بو.	رَوَج: رَوَج فلاناً إمراة او یامراة/ عقد له علیها/ رنی بو هینا.
(رَهْق: لاشی/ له ناوی برد، فو تانی	تَرْوَج إمراة و یامراة: تَاهَل بها/ هینای، رنی هینا.
- رَوْحُه: قَتْلُه/ کوشتی، گیانی کتیشا، مرانی.	- فی قوم: اخذ إمراة منهم/ رنی ل هینان.
رَاهِق: رَهْوَق: مُضْمَحَلْ و هالک/ له ناوچوو، فو تار.	زَاوَج. اَرْوَج بینهما: خالطه و قارنه/ هاوسه ریان کرد، جوتیان گرت.
- : باطل/ ناپه واه.	تَزَاوَجوا: اِخْتَلَطوا بِالزَّوْج/ ژن و ژن خوازیان تن کتوت، ژنیان له یه کتری هینا.
رَهْقَان: مُتَضَایِق/ بیزار، وه پس، هیلاک، جاپس، تن گاو.	زَوَج: قَرین/ مَیْرِد، هاوسه، هامسه ر.
یُرَهِّق النَفْس: یَسْمَحُزْ النَفْس/ دل تیکه ل شه هینن، قَیْرَه هینن ته وه.	- : رَوْجَة: قَرینَة/ ژن، خَیْران، ثامسه ر، ثاوسه ر، هاوسه ر.
رَهْم: رَهْم: کَانَ دَسْمًا کَثِیر الشَّحْم/ چه ری و به ری نقد بو، چه ریو.	- : الیف. ولیف/ هاوسه ر.
رَهْم: کَثِیر الشَّحْم/ چه ری، پرین.	- : زَوْجَان: اِثْنَان/ جوت، دوان.
- : رَنج/ بُوگن، بُوْدین.	- : الابنة: نسیب/ زاوا.
رَهْم: شَحْم/ بز، چه ری.	- : الاخت: نسیب/ زاوا.
- : الرائحة اَلنَّیْتَة/ بُوگن، بُوچوک، بُوْدین.	- : الخالة او العمة/ مَیْرِدی پور.
رَهْم. رَهْمَة. رَهْمَة: ریح لحم سمین متین/ بُوگه نی کوشتی چه ری.	- : الأم: راب/ باوه پیاره.
رَها: رَها: اَشْرَق. اِرْدَهَر/ مه ل هات، روناکی داپه وه، شهوقی داپه وه.	اخ ال - / مَیْوَه.
- : اَرَهی: ثَمَا/ گه شاپه وه، گوره بو.	اولاد اخ ال - / مَیْوَه رزا.
- : تَكْبُر/ خوی به رزگرت، به خَوْبیه وه نازی، فیزی نواند.	زَوْجَة: قَرینَة/ ژن، خَیْران، هاوسه ر، هامسه ر.
	- : الاب: رابَة/ باوه ژن.
	- : الابن/ بوک.
	- : الاخ/ برانن.
	- : الخال/ خالوژن.
	- : الغم/ ثاموژن.
	- : الزوج: ضَرَة/ هوی.

- اخ الزوج / میوه زن.
- زوجی. عدد زوجی / جوت، ژماره‌ی جوت.
- زوج. زیجۀ: قران / زن میتان، شوگردن.
- حِفْظَة - / شای، ناهنگی زن میتان.
- خاتم ال - / دینه / نه‌لقی زن میتان و شوگردن.
- تزاوج / زن و زن خوانی، جدت یون، جوت گردن.
- مُتَزَوِّج. مُزَوِّج: مُتَاهِل / زن دار، خیزلندار.
- مُتَزَوِّجَة: لها زوج / بهشو، میزددار.
- بیان قیام الزوجية / خیزان نامه.
- مُزْدَوِّج: مُؤَلَّف من إثنين / دوان، جوت، دوله، جوت.
- زاج: ملع يستعمل فی الصباح / زاج.
- زاج:
- زاج. إنزاج: قباغد و ذهب / لاجو، نه‌ما، دورکه‌وته‌وه.
- ازاج: نُقْل و نُحْی / لای برد، دوری خسته‌وه، خزانده.
- زَوْج: إزاحة: نقل / لابریدن، نه‌میشتن، دورخسته‌وه،
- خزاندن، هه‌ل دانه‌وه.
- مُزاج: مَخْصِي / لابراو، لاجوو.
- زاد:
- زَوَّد. زَاد: إعطاء الزاد / (خواردن، خوراک، نازوخه) ی
- دایه.
- بكذا: إعطاء له / دایه، پیتی دا.
- زَاد: كثر (فی زید) / زَدِیو، زَدِی کرد.
- تَزَوَّد: إِنْخَذَ الزاد / (نازوخه، خواردن، خوراک) ی و هرگرت.
- بكذا: اخذه / وری گرت، هه‌لی گرت، بردی له‌گه‌ل
- خزی.
- إزداد. إِسْتَزَاد: طلب زاد / داوای خواردن و نازوقه‌ی کرد.
- زاد: طعام السفر / خوارده‌مهی ریگه، تویشو.
- : مؤونة / نازوخه، خوارده‌مهی، خوراک.
- مَزُود. مَزَاد: مَزَادَة: ما یوضع فیهِ الزاد / تویشو به‌ره،
- نانه‌به‌ره، سهره‌ویر.
- زار:
- زار: أتاه بقصد الزيارة / سه‌ری دا، دیده‌نی کرد، چو بۆ
- دیده‌نی، چوه لای.
- الفرس: شَدَّ بالزار / له‌واشه‌ی کرد.
- زَوَّد الزائر: اكْرَمَه / ریزی گرت، ریزی لی نا، پییش وازی
- کرد.
- زَيْف / گوی، ده‌ستی تی خست، قه‌لبی کرد، ساخته‌ی کرد.
- : لَفَق / هه‌لی به‌ست، دروی هه‌ل به‌ست.
- تَزَاوَرُوا: تبادلو الزیارات / نامشوی به‌کتریان کرد، سه‌ری
- به‌کتریان دا.
- زائر. زَوَّر: الذي يزور / نامشوک.
- : ضَيْف / میوان.
- زيارة: إفتقاد / سهردان، دیده‌نی، نامشو، چونه‌لا،
- به‌سهرکردنه‌وه، لو‌تیرسینه‌وه.
- زیر: الذي يُحِب محادثة النساء / می‌باز، دلتی،
- چاره‌ده‌ر.
- مزار: ما یزار من الأماكن / کلکو، نزرگه، شه‌خس.
- : موضع الزيارة / نه‌و شوینه‌ی بزنی نه‌چی، زیاره‌تگا.
- زَوَّر: أعلى وسط الصدر / به‌شی سه‌روی سنگ.
- زَوَّر: عَوَج الزَوَّر / سنگ (خوار، گیتی).
- اَزَوَّر: مَنْ به زَوَّر / سنگ (خوار، گیتی) لار.
- زوراء: قوس / که‌وان.
- : بئر بعيدة القعر / بیر ی قول.
- : إناء من فِصَّة / قاپی زو.
- منارة - : مائلة / مناره‌ی لار.
- زار: غمامة / له‌واشه، دهم به‌ستی چاره‌وا.
- زَوَّر: كذب. بُهْتَان / درق، ده‌له‌سه، پتیوه هه‌ل به‌ستن.
- : كاذب / دروژن.
- : مُزَيَّف / ساخته، فیل.
- تزوير: تزيف / ساخته‌کردن، گوپین، فیل بازی
- : تدليس / فیل، گزی.
- مُزَوَّر: مُزَيَّف او مُقَلَّد / قه‌لب، لاسایی کراو.
- مُزَوَّر: مُقَلَّد او مُزَيَّف / بگوپ، ساخته‌کار.
- زاغ:
- زاغ: مال / لاریوه‌وه.
- الشيء: أماله / لاری کرده‌وه.
- : هَرَب. تَمَلَّص / رای کرد، خوی کی‌شایه‌وه، بۆی
- ده‌رجو.
- زواغ: مُراوِع / فیل باز، ده‌ست بی گزی که‌ر، ته‌له‌که‌باز.
- زاغ: طائر يشبه الغراب / قه‌له‌ره‌شکه، قه‌ل.
- زاف:

زافَت الحَمَامَة: نَشَرَتْ جَنَاحَهَا وَ تَحَرَّكَتْ عَلَى الْأَرْضِ/

بالی کرده وهو به خشکی فی

زافَ الطَّائِرُ: حَلَّقَ/ فَرَى، دایه شه قه ی بالَ.

- الرَّجُلُ: مَشَى مُسْتَرْخًا الْأَعْضَاءَ/ به شله په تن

رؤی، به خاورو خلیچکی رؤی.

زُوف: الْأَسْتِرْخَاءُ فِي الْمَشْيَةِ/ رؤی شله په تن،

خاورو خلیچکی.

زُوفُ الطَّائِرِ: تَحْرِيكُ الْجَنَاحِ عَلَى الْأَرْضِ/ بالَ

راوه شاننی بالنده له سر زهوی، باله فیه کردن.

زُوق:

زُوقٌ: زُخْرَفَ زَيْنَ/ رازانده وه، نه خشانی، نارایشی دا.

مُزُوقٌ: مُزَخَّرَفَ/ رازاوه، نه خشاو، نه خشین.

زَاوُوقٌ: زَاوُوقٌ زُنْبِقٌ/ جیوه.

زَال:

زَالٌ: تَلَاشَى وَ اضْمَحَلَّ/ نه ما، فهوتا، له ناوچو.

- : ذَهَبَ وَ انْقَضَى/ تپه پری، رؤی، به سرچو، لاجو.

- ت الشَّمْسِ: مَالَتْ لِلْغُرُوبِ/ بهرو ناوابون جو.

زَاوَلٌ: مَارَسَ/ کردی.

(زَالٌ: اِبْعَدَ/ دوری خسته وه.

- الْأَثَرُ: مَخَاهُ/ سرپه وه، رؤو شوینی نه هیشت.

إِنْزَالٌ عَنْهُ: فَارَقَهُ/ لئی جیابوه وه، لئی لاجو.

زُوالٌ: انْقِضَاءٌ/ تپه پریون، ون بون.

- : تَلَاشَى/ نه مان، فهوتان، دوابان، له ناوچون.

- الشَّمْسِ: غُرُوبٌ/ ناوابون.

خَطُّ الْ- : خَطُّ نِصْفِ النَّهَارِ/ هتلی نیوه پو، قرچه ی

نیوه پو.

زَاوَلٌ: سَرِيعُ الزَّوَالِ/ نامینن، له ناو نه چی.

- : عَابَرٌ لَا يَدُومُ/ زوتتپه، نه پوا، بهرگه ناگری.

إِزَالَةٌ: إِبْعَادٌ/ دورخسته وه، لابرډن.

- : مَحُوٌ/ لابرډن، سرپنه وه، نه هیشتن.

مُزَاوَلَةٌ: مُمَارَسَةٌ/ کردن.

زُولِيَّةٌ: بِسَاطٌ/ مافور، لاکیش.

زَام:

زَامُ الرَّجُلِ: مَاتَ/ مرد.

- الْكَلْبِ: عَوَى/ وه پری، لورانی.

زُومٌ: عُصَاةُ النَّبَاتِ. نُسَخٌ/ شاوکی روه، رینگاری

روه.

زُون:

زُونٌ. زُونٌ: قَصِيرٌ/ کورت.

زَوَانٌ. زَوَانٌ: زَوَانٌ ثَبَاتٌ/ زریزانه.

زَوَى:

زَوَى الشَّيْءِ: نَحَاهُ/ شارپه وه، لای برد، هتلی گرت، نه ی

هیشت.

- عَنْهُ الشَّيْءُ: مَنَعَهُ إِيَّاهُ/ لئی شارده وه.

زَوَى. تَزَوَّى: اِنْزَوَى: اِخْتَبَأَ/ خَوَى شارده وه، په نای

گرت.

- - - : صَارَ فِي الزَّوَانِيَةِ/ په نای گرت،

قوزینی گرت، گوشه گیر بو.

إِنْزَوَاءٌ/ گوشه گیری.

مَفْزَوَى: عَاكِفٌ/ گوشه گیر.

زَاوِيَةٌ: رُكْنٌ/ قوزین، گوشه، سوچ.

- الْفَجَارُ وَ النَّحَاتُ وَ غَيْرُهَا: آتَةٌ ذَاتُ ضَلْعَيْنِ/ گوشه.

- فِي الْهَنْدَسَةِ/ گوشه.

- حَادَةٌ/ گوشه ی تیز.

- خَارِجِيَّةٌ/ گوشه ی دهره کی.

- دَاخِلِيَّةٌ/ گوشه ی ناوه کی.

- قَائِمَةٌ/ گوشه ی وه ستاو.

- مَفْرُجَةٌ/ گوشه ی کراوه.

- مُسْتَقِيمَةٌ/ گوشه ی راست.

- مُنْعَكِسَةٌ/ گوشه ی پنجه وانه.

- مُرَكِّزَةٌ/ چه قه گوشه.

- مُحِيطِيَّةٌ/ چتوه گوشه.

- الْاِنْعَكَاسُ/ گوشه ی دانه وه.

- الْاِنْكَسَارُ/ گوشه ی شکانه وه.

زَاوِيَتَانِ/ دو گوشه.

- مُتَكَامِلَتَانِ/ دو گوشه ی پر.

- مُتَقَابِلَتَانِ بِالرَّاسِ/ دو گوشه ی سر به راسه پر.

- مُتَبَادِلَتَانِ/ دو گوشه ی لابه لا.

- مُتَقَاظِرَتَانِ/ دو گوشه ی هاوچن.

- مُتَجَاوِرَتَانِ/ دو گوشه ی هاوسن.

زَى (فِي زِيَا) زِيَاوَهُ (فِي زَيْدٍ) زِيَادَةٌ (فِي زَوَى)

زَيْب:

زُرَيْبٌ لِحْمَةٌ: اِجْتَمَعَ وَ تَكَثَّلَ/ تیکسمپا.

زَيْبٌ. اُزْبٌ. رَجُلٌ زَيْبٌ وَ اُزْبٌ: الشديد القوَى / پیاری به میزو به سام.

اُزْبٌ: القصير المتقارب الخطو / کورته بالای مهنگار کورت.

- : الامر المنكر / کاری نابهنج.

- : نشیط / چابوک، چوست، چالاک.

زَيْبِقٌ. زَبِيقٌ / جيوه.

زات:

زات: زَيْتُ الطعام: جَعَلَ فِيهِ زَيْتاً / روئی تن کرد.

- : الشيء: دهنه بالزيت / چه روی کرد، همنوی.

زَيْتٌ: المادة الزيتية المستخرجة من النبات او الحيوان / روغن، چه روی.

- : حار: زيت بذر الكتان / روغن کتان.

- : خروغ / روغن گهرچک.

- : الزيتون / روغن زهیت.

- : السمسم / روغن کونجی.

- : السمك: زيت الكبد الحوت / روغن ماسی.

- : الاستصباح: نغط / نوت.

مِسْنُ الد - حجر السن / هسان.

زيتى: كالزيت او منه / چهور، روئناوی.

- : يخرج زيتاً / روئی لی نه گبرئی، چهور، روغن دهر دهدا.

- : بلون الزيت / سهوزیاو.

زَيَات: بائع الزيت / روغن فروش.

مزينة: وعاء تزييت الالات / یهغدان، چهوره سان.

زيتون: شجر معروف / زهیتون.

زيتونى: كالزيتون و بلون الزيتون / زهیتونى، گيايى.

زاج:

زاج: إنزاج: تباعد و ذهب / لاجو، روى، جولا.

- : زاج: نقل و نَحَى / لای برد، جولانى، بزوانى.

- : اللثام عن: كشفة / خستیه پو، ناشکرای کرد، دهرى خست.

مُزاج / لاجو، روئو، له جیتی خوى نه ماو، لادراو، لابرآو.

زاد:

زاد: إزداد: ضد نقص / روئو، پهره ی سهد، زوریه ی سهد.

- : نَمَا / گهره پو، گه شه ی کرد.

- : زَيْدٌ: كَثُرَ / روئی کرد.

- : عن كذا: جاوز / تنپه ری له.

زاید: قَدِمَ شَمًا / زَيْدٌ / روئر تری دا، زیاتری دا.

- : زاید فلاناً: غالبه في الزيادة / له سهری زهم کرد، زهمی کرد.

تَزَيْدُ السفر: غَلَا / گران بو، نرخ بهر زیوه وه.

- : الرجل في حديثه: زاد فيه على حقيقته / روئی پیوه نا.

تزايدوا في البيع: زاد كل على الآخر، له سهره کیان زهم کرد.

زيادة: ضد نقص / روئی، روئو، پهره سهدن، رو به سهدن.

- : علاوة / سهریار، خسته سهر.

- : فَضْلُهُ / زیادى، پارچه، سهره پارچه، پرشت.

- : على ذلك: فضلاً على ذلك / سهره پای شه وه، له گهل نه وه شدا، میشتاش.

- : عن. زَيْدٌ. اُزَيْدٌ / روئر، زیاتر.

- : زائد: إضافى / سهریار، خراوه سهر.

زائد: مَفْرُوطٌ / روغن، له راده به دهر.

- : فائض / زیادى، روئی، لی زیادبون.

- : عن المقرر / زیاتر له پیویست.

الد - كالناقص / روغو کم وه یکن، روئیش وه کمه.

زائدة جلدية / پارچه گوشتی زیاد.

- : دودية / ریخوله کویره.

التهاب الزائدة الدودية / لی هاتن، ناوسانی ریخوله کویره.

مزید: اکثر / روئر، زیاتر.

إزدیاد: تَزَايُدٌ: عكس: تَنَاقُصٌ / پهره سهدن، روئو، زیادبون.

مُزاد: حَرَّاجٌ / هراج، هراج کردن.

باع بالمزاد / هراجی کرد، خسته زهم وه.

مُزاید في البيع بالمزاد: رافع الثمن / زهم کهر.

مُزایدة: البيع بالمزاد. ضد مناقصة / زهم کردن، زهم و زهم کاری، زیادگری.

زیر:

زُيِّرُ الماء: دَنَ. حُبٌّ / مه رکانه ی ناو، کوپه.

- : النساء: الذى يُحِبُّ مجالسة و محادثة النساء / می یاز، چاوله دهر، دل ته پ.

(انظر زُئِد)

زِيَار: غِمَامَة / له وانشه، دهم بهستی نازدهل.

زَاط:

زَيْط: أَجْنَب / قِيْرَانِي، كُردِي به قاووقين.

زِيَاط: كَثِير الصِّيَاح و الصَّخَب / قاووقيزكهر، هه ر
نه قِيْرَانِي.

زِيَطَة: ضَوْضاء / قِيْرَهوپ، قاووقين.

زَاغ:

زَاغ: إِخْرَف و مال / لای دا، پينچی كرده وه، خواربوه وه.

زَيْغ: عَوَج / خَواري كرده وه، چه مانپه وه، چه وتي كُرد.

زَيْغ: المِيل عن الحق / له راستي لادان، لادان.

زَاغ: مُخْرَف / خوار، لار، چه ماوه.

زَاغ: غُرَاب الزَّرْع / قه لره شكه، قه ل.

زَاغ:

زَاغ: زَيْف الدَّرَاهِم / پاره ي قه لبي ده ركُرد، قه لبي كُرد.

- - - غُش / كُورِي، ده ستي تن خست، ساخته ي
كُرد.

زَيْف: زَائِف: مَغشوش / قه لَب، ساخته.

- - - مُزَيَّف: غَيْر حَقِيقِي / قه لَب، ساخته، ناراست.

تَزْيِيف: غُش / قه لَب كُردن، ساخته كُردن، فَيْل كُردن.

عَمَلَة مُزَيَّفَة / پاره ي قه لَب، ناچين، دراي وي نه چو.

زَيْق:

زَيْق الثَّوب: جَعَلَ لَهُ زَيْقًا / مليوناي بَق كُرد.

تَزَيَّيْتُ الْمَرَاة: تَزَيَّنْتُ و اِكْتَحَلْتُ: خَوِي نارايشت دا.

زَيْق الثَّوب: مَا احَاطَ مِنْهُ بِالْعُنُق / مليوناي كُراس.

- الجَيْب: مَا كَفَّ مِنْ جَانِبِ الْجَيْب / سه رگيرفان.

- الْبِنَاء: خِيَط الْبِنَاء / تهناف.

زَال:

زَال: بَرَح / به جِيِي هِيَشْت، چَوَلِي كُرد، لِيِي نه ما، چوه

ده ري.

- ه عَنْ مَكَانِهِ: نَحَاة / لاي برد، له جِيِي خَوِي لاي برد،

جولاني.

ما - : لَمْ يَزَل. لِلَّان. بَعْدُ / هِيَشْتَا تا نِيَسْتَا، هِيَشْتَاكو.

زَلْتُ. مَا زَلْتُ (فعل) / هِيَشْتَا هه ر خه ريكم.

(زَالَهُ عَنْ مَكَانِهِ: نَحَاة عَنْهُ / لاي برد له شويِي خَوِي نه ي

هِيَشْت، سپيه وه.

زُلُّ: تَبَاعَد بَيْنَ الْفَخْذَيْنِ / لنگ بلوي، كه لاوگه ل.

(زُلُّ: الْمَتَبَاعَد مَا بَيْنَ الْفَخْذَيْنِ / لنگ بلو، كه لاوگه ل، لاق

به ل.

زَان:

زَان: زَيْن: زُخْرَف / نه خشانِي، رازانديپه وه.

- - - : صَيْرُهُ جَمِيلًا / جواني كُرد، شوخي كُرد،
خه ملاني، رازانديپه وه.

تَزَيْن: حَلَق / ريشي تاشي، ته راشي كُرد.

- : قَصَّ شَعْرَ رَأْسِهِ / سه ري تاشي.

- : إِزْدَان: تَحَلَّى / خَوِي شوخ كُرد، نارايشتي
خوي دا، خوي رازانده وه.

زَيْن: زِيَان: حُسْن / جواني، شوخي، قه شه نكي.

- - - : جَمِيل / جوان، شوخ، قه شه نك.

- : ضِدَّ شَيْنٍ / باشه، چاكه، چاك.

زَيْفَه: زِيَان. زِيَان: زُخْرَف / خَشَل، رازانده وه، چه كي
نافره ت.

- : إِسْمُ زَهْرَةٍ / كَوَلِي نه سته مولي.

غُرْفَة ال- / زَوِي نارايشت.

لَا جِل ال- / بَق جواني.

تَزَيْن: زُخْرَفَة / رازانده وه، نه خشاندن، جوان كُردن،
خه ملاندن، خه مل كُردن.

مُزَيْن: حَلَّاق / سه ريتاش.

مُزَيْن مُزْدَان: مُحَلِّي / نارايشت درلو، نه خشاو، رازاوه.

زَان: خَشَب زَان / دره ختي زان، ناره وهن، داره وهن.

زَيَا:

زَيَا: الْبَيْس / كُرديه به ري، پوشي.

تَزَيَا: لَبْس / له به ري كُرد، له به رخوي كُرد.

زَي: طَرَاز / باو، موده، شيوان.

- : لِبَاس بَهْرَگ، پُوشَاك.

- : هَيْئَة / شيوه، ديمه ن، سه روسيما.

زَي: مَثَل / وه كو، وه ك.

- : بَعْضُهُ: عَلَي حَدِّ سَوِي / وه ك نه وان، وه ك يه كن.

س

سجین سقین سینام سکا

سکاک ساعه ساجین

ساب:

ساب: خنق/ خنکانی.

- ساب من الشراب: روی و امتلا/ تیری

خوارده وه، تینویتی شکا، کهیل بو، مهست بو.

مساب. ساب: الزق العظیم/ کونده ی گوره.

- کثیر الشرب للماء/ ناوژد خوره وه.

ساب: خنق/ خنکان، خنکندن.

سال:

سأل: طلب/ داوای کرد، ویستی، خواستی.

- تسؤل: استعطفی/ سوالی کرد، دهره وه ی کرد.

- عن: استخبر/ پرسی، مهوالی پرسی.

- سؤالا/ پرسیری کرد.

- استدعی/ پارپایه وه.

سل: فعل امر من سال/ بپرسه، پرسکه، پرسیارکه.

سؤال: طلب/ داوا، داواکردن، خواست.

- استفهام/ پرسیار، پرس، پرسیارکردن.

- تسؤل: استعطاء/ سوال کردن، دهره وه کردن.

علامة ال - / خاله پرسی.

سؤول. سأل: کثیر السؤال/ دژد (نه پرسن، پرس).

سائل: طالب/ داواکر، پرس کر، پرسیارکر، ویستر.

- متسؤل: مستعطفی/ سوال کر، دهره وه کر.

- ضد جامد/ شل.

مسئلة. مسألة: حاجة/ پیوستی، داخوای، نیاز.

- مطلب/ داوا، پرسیار، پرساو.

- امر/ کیشه، کار، فرمان.

- یطلب حلها/ کرداریکی پیوست به چاره سهر.

- فيها نظر/ کرداریکی پیوست به تبیینی.

مسئول. مسئول: مطالب/ به پرسیار، لی پرسراو.

مسئولية: مسئولیة/ به پرسیار، به پرسیاربون.

على مسئولية صاحبه/ له نه ستوی خاوه ندیابه تی،

خاوه ندی به پرسیاره.

سام:

سئم: مل/ بیزاریو، وه پس بو، جاپس بو.

اسام: جعله یمل/ بیزاری کرد، وه پس کرد، جاپسی

کرد.

سأم. سامة. ملل/ بیزاری، وه پس بون.

ساء (فی سوء) سائر (فی سیر) ساح (فی سوح)

ساح (فی سیح) ساحل (فی سحل) ساحة (فی سوح)

سُبَاعِي: ماکان ذا سبعة ارکان/ حوت گوشه، حوت لا.

مولود -: ولد لسبعة أشهر من الحمل/ به حوت مانگی بو.

اسبوع: سبعة ايام/ هفته، هفته.

اسبوعي و اسبوعيا/ هفته، هفته.

مُسْتَع: سطح ذا سبعة اضلاع/ حوت لا، حوت گوشه.

سابع: ما بين السادس و الثامن/ حوتهم، حوتهم.

ال - عشر/ حشدهم.

سبع:

سَبْع الشيء: ثم/ توالو، توالو.

اسْبَع عليه: اتم/ توالو کرد، بڑی توالو کرد.

سبق:

سَبَق الى: تقدم على/ پیش کورت.

- : فات/ تپیری، به جی هیئت.

- : علی/ غلب/ پیشی کورت، بڑی دا، سرکورت، زال بو.

سَبَق: فعل العمل قبل غيره/ دست پیشکری کرد.

سابق: غالب في السباق/ پیش برکیسی کرد،

پیشکرتنی کرد، بڑی بڑی کرد.

- : باری/ گرهوی کرد.

تسابقوا: استبقوا/ پیش برکیان کرد، پیش کورتیان

کرد، بڑی بڑی کرد.

سَبَق: اسبقية/ تقدم/ پیشکرتن، مافی پیشهوهی.

سَبَق: سَبَقَة: ما يتراهن عليه المتسابقون/ نهوی

گرهوی له سر نه کری.

سباق: مُسَابَقَة: سَبَق: مُباراة. مُنافسة/ پیش کورتن،

پیش برکن، بڑی بڑی، هافکن.

- الخيل/ غارغارتن، رایس.

حصان ال -/ نه سپی (غارغارتن، تیڑهو، رایسن).

حلبة او میدان ال -/ مهیدانی پیش برکن، رایسن.

سابق: متقدم/ پیش کورتو، له پیشهوه.

- : ضد لاحق/ پیش، پیشین، بردهم.

- : ماضی/ رابورو، تپیریو، پیشو.

- : لاوانه: قبل اوانه/ میشتا کاتی نه ماتوه، پیش

کاتی خوی.

- : بلدی/ به بینی ناژده.

- : کیمیاوی/ به بینی کیمیاوی.

- : ارض لم تُعْمَر/ زهوی نه کتلاو، به یار.

سبد:

سَبَد: سَبَد الشعر: حلقه/ تاشی، توکی پیوه

نه هیئت.

- : شاربُه (وشعرُه او سبت النبات: نبت و طال/

پوا، درژیو.

سبر:

سَبَر: جَس/ تاقی کردهوه.

مسَبَر: مسبار: مَجَس/ شاخ.

سبر: سبر: اللون و الهيئة/ رنگ و بڑ، دیمن.

سَبُورَة: اللوحة السوداء/ تختهی رهش.

سبط:

سَبَط: سَبَط الشعر: استرسل/ ضد جعد/ خابرهوه.

اسْبَط: سَكَت خَوْفا/ له ترسا بدهنگ بو.

سَبَط: ضد جعد/ خار.

- : الیدین: کریم/ دهست بلاو، به رچاو فراوان.

سَبَاط: مكان تطرح فيه الاوساخ/ سهره نوئلک.

سبط: حفيد/ کورزا، کچزا به تاییهتی کچزا.

- : عشيرة/ قبيلة/ مؤز.

سَبَطَة: حنطه سَبَطَة/ گنه زردهک.

سبع:

سَبْع: كان سابعهم/ حوت میان بو، بو به حوتهم.

- : سَبْع: جعله سبعة او سبعة اضعاف/ کردی (به

حوت، حوت نهونده).

- : ت المرأة: ولدت لسبعة أشهر/ به حوت مانگی

مندالی بو.

سبع: سَبْعَة، ۷/ حوت.

- : كل حيوان مفترس/ دپنده، ناژده لی دپنده.

- : اسد/ شیر.

- : البحر/ شیری دریا.

- : الليل: کلب/ سهگ.

- : عشرة: سَبْعَة عشر، ۱۷/ حفده، ۱۷.

سَبْع: جزء من سَبْعَة، ۷/۱ حوت یک، ۷/۱.

سبعة اضعاف/ حوت (نهونده، چندانه).

سبعون/ هفته.

سابقاً: قبلاً/ جاران، جاری جاران، له وه ویش.

سابقه: مؤنث السابق/ رابردو، تیره پو، پشه نگ.

له - فی هذا الامر: سبق الناس اليه/ له پیش خه لکه وه یه، له کاره دا پیش که وتوه.

له - فی نوعه/ پیشه یه تی، لئی نه زانن.

سوابق، جمع السابقة/ پیشه یی کون، کرده وه ی کون.

من اصحاب ال - / کرده وه ی ناشیرینی کونی هه یه.

سبق: کثیر السبق/ پیش که وتو.

مُتسابق. مُسابق: مُزاحم/ پیش برکي کار.

سبک:

سَبَكَ، سَبَكَ المَعْدَن: اذابه و صَبَّه في قالب/ دای رشت، له بۆته ی دا.

- - الکلام: احسن ترصيفه و تهذيبه/ قسه کانی جوان دارشت، باشی مۆنیه وه.

- ته التجارب/ هَذَبته/ قالی کرد.

إِسْبَكَ، ذَوَّب و أفرغ في قالب/ داپژړا.

سَبَكَ المعادن/ دارشتن.

سبيکه: خلیط من المعادن/ داپژړاو، توکمه، دارشته.

سَبَاك المعادن/ داپژړه، توکمه چی.

- : مُسْتَقْلِل بتركيب الادوات الصحية/ کارسان، فیتهری ناو.

مَسَبَكَ: مکان السبک/ توکمه خانه، داپژړگه.

سبیل:

سَبَل، سَبَل و سَبَّ/ جنیوی دا، جویینی دا.

أَسْبَل على فلان: أكثر الكلام عليه/ زډدی پیوت، زډدی خسته دوا.

- السبقار: اغلقه/ پهرده که ی دادایه وه.

- السَّخَر على: اغلق/ دای پوښی.

- الدَّمْع: أرسله/ فرمیسکی رشت.

- المطر: هَطَل/ باری.

- ت السماء: مَطَرَت/ دای کرد، باران باری.

- الزرع: سَبَّل/ گولی کرد.

- ت الطريق: كثر المارون فيها/ ریښوار زډیون، قه له بالغ بو.

سَبَل شَعْرَه: أرسله/ دای میتا، خاوی کرده وه، له شانه ی دا.

- المال: جعله في سبيل الله/ کردی به خیر، له ریی خوادا به خشی.

- الشيء: اباحه/ خهرمان بهر ده که تی لی کرد.

سَبَل: مطر/ باران.

- الذرة: کلکی که نه شامی، کلک.

سَبَلَة: مُقَدَّم الحية/ ریشی سه رچه ناگه.

- : سَبَلَة/ گوله که نم.

أَسْبَل: طويل السَبَلَة/ ریش دريژ.

عَيْن سبلاء: طويله الهدب/ برژانگ دريژ.

إمراة سبلاء: على شاربها شعر/ نافره تی سمیل دار.

سَبِيل: طريق/ ریگه، ریگا، ری، ریڅان.

- : سَابِطَة: المارون على الطريق/ ریښوار.

إبن ال - : مُتَشَرِّد/ بهر لا.

إبن ال - : أو عابر سبيل: مُسافر/ ریښوار، رهوته نی.

أخلى ال - لغیره/ ریی دا، دپی دا، ریی کرد.

أخلى - ه: أطلق سراحه/ بهر له لای کرد، بهری دا.

فی - / پیتاو، له پیتاو.

فی - الله/ له ریی خوادا.

فی حال - ه/ له ریی خوښه وه، به ریی خوښا.

سَابِطَة: المارون على الطريق/ ریښوار.

سبه:

سَبَة: ذَهَب عقله هرام/ خه له فا.

سَبَة: ذهاب العقل/ خه له فان.

مَسَبَة: مُسَبَة/ خه له فاو.

سَبَلَل: لا يهيمه/ امر/ که مته رخه م، گوی ناداتی.

يَمْشِي سَبَلَلًا: يذهب و يجيء في غير شيء/ بېن هوده دیت و ده چی.

سبی:

سَبَى: إستحبى العَدُو: اسره/ دیلی کرد، به دیل گرتی (دوژن).

- - القلب والعقل: اسره بَحْبَه/ شهیدای کرد، دل و هوشی برد.

- - الرجل: نفاه/ دوری خسته وه، شاریه ده ری کرد.

سَبَى: اسیر/ دیل.

سَبَى: اسر أو غربة/ دیلی، ناموښی.

ساب: مُسْتَب: اسر. سَابِل العقل/ دلرفین، دیل که ر.

سیاب القلوب: آمر القلوب/ دلبر، دلپزین.

ست:

سِتّ: سِتّة ۶/ شش، ۶.

- عَشْرَة: سِتّة عشر ۱۶/ شانزه، ۱۶.

- ۴ (اضعاف) شش (نوهنده، چنداند).

ستون ۶۰/ شصت، ۶۰.

ال - / شصتم، شصتهم.

سات: سادس: مابین الخامس و السابع/ شصتم.

ستر:

سِتْر: سِتْر: غَطَى. حَبَأَ/ دای پوشی.

- . - : (خفی) شاردیهوه.

- . - : حَبَبَ/ بری گرت.

- . - : حَمَى/ پارازتی، پاراستی.

- . - : تَسْتَر علی/ پوشی، بوی پوشی.

تَسْتَر: اِسْتَتَرَ: تَحَجَب و تَخْفَى/ خوی گویی، خوی ون کرد.

- علی مجرم: اخفاء/ الداهی دا، شاردیهوه، پهنای دا.

سِتَر: سِتَار: غطاء/ سه قارپ، داپوشور.

- . - : حِجَاب/ پهچه، روپوش، پرده.

- . - : ما تَسْتَر به للحماية/ پاریزره، پهنا.

- . - : حِیاء/ تابو، شهرم، شورهیی.

سِتَار: ستارة/ پرده، بارو.

- من دُخان او غیره/ پهله، تم.

ما وراء ال - / له پشتی پردهوه، نهینی.

سِتْرَة: سِتْرَة: سَتَر/ چاکت.

تَسْتَر: اِخْتِفَاء/ خوشارندهوه، په ناگرتن، خَوْن کردن.

مُسْتَتِر: مُسْتَوِر: خَفَى/ شارراوه، نهینی، پنهان.

ساتر/ پاریزره، پاریزگار.

سَنَار: مُبَالَغَة ساتر و هو من صفات الله/ پاریزره،

پاریزگار.

مُسْتَوِر: سَتَر: عَفِيف/ به نابرو، نابودار، پاک.

سجد:

سَجَد: اِنْحَنَى خَضُوعاً/ چه مایوه به ریزهوه، کرنوشی

برد.

- لله: تَعَبَّد/ خوی پرست.

ساجد: مُلْحَنَى خَضُوعاً/ له کرنوشدایه، چه مار.

- المِخْر: ذلیل و خاضع/ لوت شوپ، سرشوپ.

عَيْن - ۴/ چاوی شوپ.

شَجَرَة - ۴/ درهختی چه ماوه، پهل شوپ، لار.

سُجُود: خَضُوع. اِنْحِنَاء/ کرنوش بردن،

چه مانهوه، نوشتانوه.

- : عِبَادَة/ خواپه رستی.

سَجَاد: کثیر السجود/ کرنوش بهر، چه مار.

سَجَادَة: طُنْفُسَة/ فهرش، قالی، راخر، لاکیشی، رایهخ،

مافور.

- الصلاة. مَسْجِدَة/ به رمال.

مَسْجِد: جَبْهَة/ نارچه وان، تهوئل.

مَسْجِد: مکان العبادَة/ مزگوت، پرستگا.

سجر:

سَجَر: اِسْجَر: اِمْتَلَأ/ پریو.

- الکلب: شَدَّه بالساجور/ پهنی کرد، تهوقی کرده مل سهگ.

ساجر: السيل الذي يَمْلَأ كل شيء/ پرکه، لیشاو.

ساجور: غل/ تهوق، کورت، پیوه ند، زنجیر.

سج:

سَجَّع: سَجَّع الخطيب: نطق بكلام مُقْفَى/ وتاری

سه رواریکی دا.

- . - الحمام: هَذَر/ کوتره که خویندی، قوقوی کرد.

- فلان ذلك المسجع: قَصَدَ ذلك المقصد/ بۆ نهو مه به ستجو.

ساجع: سَجَّع: سَجَّعَة: المتكلم بكلام مُقْفَى/ وتیاری

سه رواریکی، سه رواییژ.

- : القاصِد فى الكلام او السير فلا يميل عن

القصد/ خاوهن مه به ست، یه ک قسه، یه ک را.

وجه - : حسن الخلقَة/ نَبَسك سوك، خوین شیرین، جوان.

سَجَّع الحمام/ خویندن کورت، قوقو، گمه، گمه گم.

- : كلام مُقْفَى/ وتاری سه رواریکی، یه ک سه روا.

- : تسجيع الكلام/ سه رواییژی، سه رواکردن.

مَسْجَع: مَقْصَد/ مه به ست، نامانج.

سجل:

سَجَّل: دَوَّن. قَيَّد/ نوسی، نوسیوه، توماری کرد.

سَخَ الماءُ: تَسَخَّحَ: سال و اِصْصَبَ غَزِيرًا/ رِثًا، به خوب به ایشاو رِثًا.

- الماءُ: صَبَّهَ غَزِيرًا/ رِثًا، قَلْبَ کرده‌وه.

- : سَمِنَ غَايَةَ السَّيْمَنِ/ زَوَّقه‌ل‌و‌بو، دِرا، فو‌ی تَن‌کراوه.

- : ضَرَبَهُ/ لَتَى دا.

- ت غَيْثُهُ/ بَكى/ گِرا، فرمیسکی رِثًا.

ساح. سَاخَةُ: سَمِنَ/ قَه‌لو، خِيشه، شِيشمان.

غَيْثٌ سَخَاخَةٌ: غَزِيرَةُ الدَّمْعِ/ چاو به فرمیسک.

سَخَابَةٌ سَخُوحٌ: شَدِيدَةُ المَطَرِ/ هورِی به باران.

سَخَى الدَّمْعِ: بَكَاءُ/ گریئتوک.

سحب:

سحب: جَرَّ/ رَاى كَيْشًا، دهری كَيْشًا، دهری هَيْثًا.

- : اسْتَرْجَعَ. اسْتَرَدَّ/ هَيْثَا‌ی‌وه، گِزِرا‌ی‌وه، كَيْشای‌وه.

- : اسْتَقَطَر/ گرتی، پالآوتی، پوخته‌ی کرد.

- شَيْكًا/ چه‌کی راكَيْشًا، وه‌ری گرت.

- المَعْدِن سَلَكًا/ باریکی کرده‌وه، کردی به تهل، له‌ه‌یت‌ی دا.

- نَفْسُهُ. اِسْحَبَ: جَرَّ نَفْسَهُ/ خَوَى كَيْشای‌وه، خَوَى كَشانه‌وه.

- ذَيْلُهُ: مَشَى مُتَبَخِّثَرًا/ به‌ترو فیزه‌وه رَوِی، خَوَى بائه‌دا.

اِسْحَبَ: اِجْرًا/ كَشای‌وه، لَتی دهرچو، وازی هِینا، خَوَى كَيْشای‌وه.

- : تَقَهَّقَر/ اِرْتَدَّ/ كَشای‌وه، شكا.

سحب: جَرَّ/ راكَيْشان، دهر كَيْشان، دهر هِینان، به‌كیش کردن.

- : اسْتَرَدَّ/ هِینانه‌وه، گِزِرا‌ی‌وه.

سَخْبَةٌ واحدة: بَلَا اِنْقِطَاعَ/ یك كه‌په‌ت، به‌یهك كه‌په‌ت، یك راكَيْشان.

اِنْسحاب: اِرْتَدَّ/ كَشانه‌وه، ائده‌رچون، وازه‌ینان، ده‌ست كَشانه‌وه، خَوَكَشانه‌وه.

- : تَقَهَّقَر/ كَشانه‌وه، گه‌رانه‌دواوه، شكان، پاشه‌كشه.

قابل للـ / - بَق راكَيْشان نه‌شن، رانه‌كیشری.

مسحوب: مَجْرور/ راكَيْشراو، به‌كیش كراو.

ساجِل: باری/ بَزِی بَوِی‌تی کرد.

سَجَل: دَفْتر التَّسْجِيل/ تومارگه، ده‌فته‌ری تومار.

تَسْجِيل: قُدُورِین/ نوسین، تومارکردن.

جهاز الـ - : مُسْجَل/ تومارین، نامیری تومار، تومارکار.

مُسْجَل: مُدَوِّن. مُقَيَّد/ نوسیار، تومارکار، تومارنوس.

مُسَاجَلَةٌ: مُبَارَى/ بَوِی‌بَوِی‌ن، پِیش برِکَن، شه‌په شِیمر.

- کلامیه/ مشت و مِی، ده‌مه‌قالی، ده‌مه‌دهم.

سَجِيل: صَلْب/ ره‌ق، پته‌و، سه‌خت.

سَجِيل: حِجَارَةٌ کَالطِّينِ الیَابِسِ/ گِلْمَتک، خرکه به‌رد، ته‌مُوخ، ته‌مُوخ.

سجم:

سَجْم: اِسْجَمَ: سَكَبَ/ رِثًا، رشتی، قَلْبَ کرده‌وه.

- : اِسْجَمَ: سال/ رِثًا، قَلْبَ بوه‌وه.

- : الکَلَامُ: اِنتَظَمَ/ ره‌وان بو، رِثک و پِثک بو.

- : تَلَّثَمَ و تَوَافَقَ/ گونجا، پِثک هاتن، ته‌بابو.

اِنْسجام الکلام: فَصَاخَةٌ/ ره‌وان بی‌ژی.

- الاشیاء: تَوَافَقَهَا/ گونجان، پِثک هاتن، رِثک که‌وتن، ته‌بابون.

مُسْجَمٌ مُتَّفِقٌ/ گونجاو، رِثک، ته‌با.

سجن:

سَجَن: حَبَسَ فِی سِجْنٍ/ به‌ندی کرد، خستیه به‌ندیخانه‌وه، گرتی.

سَجَن: حَبَسَ/ به‌ندگرتن، گرتن.

- مَوَّيَّد: حَبَسَ مَوَّيَّدَ/ به‌ندی هه‌تایی.

سَجَن: مَكَانَ الحَبَسِ/ به‌ندیخانه.

سَجَان: حَارِسُ السِجْنِ/ وه‌ردیان، به‌ندیوان.

سَجِين: مَسْجُون: مَحْبُوس/ به‌ند، به‌ندکراو، گِراو.

- سِیاسی/ گِراوی رامیاری، به‌ندی رامیاری.

سجا:

سَجَا اللیل: سَكَنَ/ شه‌و کَش و مات بو.

- اللیل: دَامَ/ شه‌و درِیژ بو، درِیژ بوه‌وه.

سَجَى: اَسْجَى/ غَطَى/ دای پو‌شی.

ساجی: سَاكَنَ. فَاَتَرَ/ کشتومات، کپ، بِن ده‌نگ.

سَجِيَّةٌ: طَبِيعٌ. خُلُقٌ/ خو، ره‌وشت، ره‌فتار.

- : طَبِيعَةٌ/ سروشت.

سج:

- : مُتَقَهِّر/ کشاوه، لئده رچو، شکار.
 ساحب: جَار/ (ساحِبُ التَّحْوِيلِ العَالِي)/ راکیشهر،
 وهرگر.
 ساحِبَة: ترکتَر/ بارکیش.
 - الهواء/ پاکیش.
 سَحَاب/ زنجیری جل و برگ.
 سَحَاب: غَیْم/ مهر، مهلا، مهر و مهلا.
 - رقیق کالندی/ تم، تم و مژ.
 - اليوم: طول/ درِزایی روز، روزگار.
 سَحَابَة. سَحَابَة. سَحْبَة: غَشَاوَة العین/ تمی چار،
 لئلی چار، تانه.
 سحت:
 سحت. سحت: اِکتسِب السُّحُوت/ حرامی خوارد.
 - . - . اُسْحَت: اَهْلک/ کارلی کرد، ویزانی کرد.
 سُحُت. سُحُت: حرام. المال الحرام/ حرام، ناپره و.
 رَجُل - : لا یشیع/ ورگ دراو، تیرناخوا، حه فیان لوش،
 تیرنه خور.
 سَحَت: الثوب البالی/ جله شر.
 سحج:
 سَحَج. سَحَج: قَشَر/ پاکي کرد، توئکله کئی لئ کرده وه.
 - الجلد: جلطه/ دای مالی، پیسته کئی دامالی.
 تَسْحَج. اِسْحَج: تَقَشَر. اِسْحَج/ توئکله کئی لئ بوه وه.
 سَحُوج. سَحِج: مجلوط/ پاک کراو، دامالراو.
 مِسْحَاج. مِسْحَج: مِسْحَل/ رنه، رنده.
 سحر:
 سَحَر: خَدَع/ مهلی خه له تان، خه له تانی، مهلی فریوان،
 فریوی دا، تازی کرد.
 - : سلب عقله/ شهیدای کرد، دلی (لئسه ند، برد)،
 هوشی لانه هیش.
 - : سَحَر: عمل له السحر/ جادوی لئ کرد، نوشته ی
 لئ کرد.
 - الفِضَّة: طلاها بالذهب/ روکشی کرد، زهره کشی
 کرد.
 تَسْحَر: اکل السحور/ بارشیوی کرد.
 سِحر: عِرافَة. شعوذَة/ جادو، جادوگری، تهلسم،
 نوشته بازی.
 - : سَلَب القلب/ شهیداکردن دل (لئ سندن، بردن)

سِحْرِي: مختص بعمل السحر/ جادوگر، جادوزان.
 العين السحرية: مهصاصة/ چاوجادو.
 سَحَار. ساحر: عَرَاف. مُشْعُوذ/ جادوگر، جوکی.
 - . - : فُثَان/ دلپهر، دولپهر، دلپهر.
 سَحَر: فُجِر/ بیان، بهره بیان، شهبه ق.
 سَحُور: طعام السحور/ پارشیو، پاش شیو.
 سحف:
 سَحَف الراس: حلقة/ تاشی، توکی پیوه نه هیش.
 سَحَاف: داء السيل/ نه خوشی سیل، دهرده باریک.
 سحيف: صوت الریحی/ هارپی ده ستار.
 سحق:
 سَحَق: دَق/ کوتای، تیکی شکان، لئی دا.
 - : اَهْلک/ کوشتی، پانی کرده وه، کردی به ژیره وه.
 - : سَحَن: نَعَم/ وردی کرد، هاپی، وردوخاشی کرد،
 فلیقانی وه.
 - : الثوب: ابله. رُثَة/ کونی کردی، درانی.
 - : اَسْحَق: اُبْعَد/ دوری خسته وه.
 اِسْحَق: اِئْدَق/ کوترا، تیک شکینرا، لئ درا، بو به ژیره وه،
 فلیقانی وه.
 - : الثوب: سَقَط زئیره وهو جید/ درومان و
 نه قه له کانی (مه له و شها، مه له ته قی).
 سَحَق الثوب: بَلَى/ کون بو، درا.
 - : سَحَق. اِسْحَق: بَعْد/ دورک و ته وه.
 سَحَق: دَق/ کوتان، تیک شکان، لئ دان، کردن به ژیره وه،
 فلیقانی وه.
 - : ثوب بال/ جله شپ، مه له ته قیو.
 - : تَنْعِيم/ وردکردن، هارپن.
 ساحق: يَسْحَق/ هارپ، وردی ته کا، کوتر.
 اکثرية ساحقة/ زوربه، به زوری.
 مسحوق، مُسْحَق. سحیق: مُئْدَق/ کوتراو، تیک شکار،
 لئ دراو، پان کراو، پلیشار.
 - : سَحُوق/ هارپاو، وردوخاش، فلیقاو.
 - : ثراب کل شيء سَحِق/ خاکه.
 - : القاصر/ خاکه ی رنه گ لایر.
 - : القسيل/ خاکه ی شوردن.
 مُنْسَحِق القلب: مکسور خاطر. نادم/ دلشکار،
 په شیمان، دل شکسته، دردوئنگ.

إِنْسِحَاقُ الْقَلْبِ / دلشكان، په شیمانی، دردوځی.
سُحِقَ: سُحِقَ / بُعِدَ / دوری.

سَحِيقٌ: بعيد / دور.
سَحِيقَةٌ: قطرة شديدة / تاوه بارانی به خوږ، خوږم،
لیږمه.

سِحَاقٌ: لياطة الانثى للانثى / پانې به پانې، پان
پانوکې، پنوکې، قاش.

سَحَلٌ:
سَحَلَ بِالْمِسْحَلِ: صَفَى / لوسی کرد، سافی کرد،
هیله ساوی کرد.

- : شَتَمَ / جنیوی دا، جوینی دا.

مِسْحَلُ النَّجَارِ: مِسْحَجٌ / رهنده.

- : الْحَدَادُ: مَبْرَدٌ / برهنگ، برهنگ، کارتینگ.

سُحَالَةٌ: قشر الشعير و نحوه / که په ک.

- : سَفَاةُ الْقَوْمِ / هرچی و په رچی.

ساحل البحر: شاطيء / رُخ، که ناری دهریا.

سَحْلَبٌ: مَادَّةٌ غُرُوبِيَّةٌ / سه لوب، گیاسالنه.

سِحْلِيَّةٌ: عِظَايَةٌ / مارمیلکه.

- : صَفراء / بلقه دهره.

سَحَمٌ:

سَحَمٌ: سَحَمٌ: إِسْوَدٌ / رهش بو.

سَحَمٌ: سَوَدٌ وَجْهٌ / روی رهش کرد.

اسْحَمٌ: اسود / رهش.

سَحَمٌ: سَحْمَةٌ. سَحَامٌ: سَوَادٌ / رهشی.

سَحَنٌ:

سَحَنٌ: دَقٌّ / وردی کرد، هاری، کوتای، تیکی شکان.

- : نَعَمٌ / سافی کرد، لوسی کرد، هیله ساوی کرد.

سَحَنٌ: دَقٌّ / ورید کردن، هارین، کوتان، تیک شکان.

- : تَنْعِيمٌ / ساف کردن، لوس کردن، هیله ساو کردن.

مِسْحَنَةٌ: مَذَقَةٌ / کوتره، می کوت، پیک، دهسکی

دهسکه وان.

سَحْنَةٌ: سِيَمَاءٌ / الهَيْئَةُ وَ اللَّونُ / دیمه، سهره (فاسال)،

سهکوت، گوڼلاک، سیما).

سَحَا:

سَحَا: اسْتَحَى الشَّعْرَ: حَلَقَهُ / تاشی، قژی تاشی.

سَحَايَةٌ: سَحَاةٌ: غِلَافُ الدَّمَاحِ. أَمِ الرَّاسِ / پیستی

می شک، کاژی می شک.

التهاب سحائي. إلتهاب الغشاء السحائي / دانه چیره،
سوتانه وهی په رهی می شک.

مِسْحَاةٌ: مِجْرَفَةٌ / بیل، خاکه ناز، رامالک.

اسْتَحَى: اسْتَحْيَا (فِي حَيٍّ) سَخَاءٌ (فِي سَخِيٍّ)

سَخَافَةٌ (فِي سَخَفٍ)

سَخَرُ:

سَخَرُ. سَخَرُ. تَسَخَّرَ. اسْتَسَخَّرَ: كَلَّفَهُ عَمَلًا بِلَا أَجْرِ /

چه وسایه وه، بې گاری پېن کرد، به بې گار نیسی پېن کرد،

به خوږایی هلی سوړان.

- : قَهَرٌ وَ ذَلٌّ / رسوای کرد، تیوی کرد.

سَخَرُ بِهِ وَ مِنْهُ: تَمَسَّخَرَ عَلَيْهِ: هَزَأَ بِهِ / گالته ی پی

کرد، پی پی کنه ی، ته شقه له ی پېن کرد، پی پی رابورد.

سُخْرَةٌ: عَمَلٌ بِلَا أَجْرِ / بېکار، خوږایی.

- : سُخْرِيَّةٌ: اضْحُوكةٌ / گالته، گپ، گالته پېن کردن،

لاقرتن، ته شقه له.

- : سُخْرِيٌّ: عَوْنَةٌ / هره وه.

سُخْرِيٌّ: مُسْخَرَةٌ / مَضْحَكٌ. مَدْعَاةٌ لِلْمُسْخَرَةِ /

گالته چی.

سُخْرِيَّةٌ: هُزَأٌ / گالته، گپ، گالته پېن کردن، گالته جاپی،

ته شقه له، ته شقه له.

ساخِرٌ: مُتَهَكِّمٌ / گالته کن، ته شقه له باز.

سَخَطٌ:

سَخَطَ عَلَى: غَضِبَ عَلَيْهِ / توږه بو، لی پی توږه بو، رقی

لی په لسا.

- : الشَّيْءُ كَرِهَةٌ / نه ی ویست، رقی لی پی، رقی لی

هه لسا.

اسْخَطَ: اغْضَبَ / توږه ی کرد، رقی هه لسا.

- : اغْظَا / وه پس ی کرد، بیزاری کرد، جاپی کرد،

پهستی کرد.

سَخَطٌ. سَخَطٌ: غَضَبٌ / توږه ی، کینه، رق، قین،

لی پېړبون.

- : ضِدٌّ رَضِيٌّ / ناقابلی، ناپه زایی، بیزاری، وه پس

بون.

سَاخَطٌ: غَاظِبٌ / توږه، جاپی، په ست.

- : عَلَى: غَيْرِ رَاضٍ عَنْ / ناقابلی، بیزار، ناپه زاء، وه پس.

مَسْخَطٌ. مَسْخَطَةٌ: مَا يَدْعُو إِلَى السَّخَطِ / توږه کردن، رق

هه لسان.

— . — . — : محموم / تادار، تاي مهيه،

گهرم داهاتوه.

سَخَنَ سَخْنَةً سَخْنَةً سَخْنَةً حَرًّا كَهَرَمِي

گھر۔

الامر عند سُخْنَتِهِ / که رماو که رم.

سُخُونَهُ. سَخَانَهُ: حَرًّا/ گَرمی گاهِ رما.

- - - : حُصَى / نا.

سَخِين: ماليس بحار ولا بارد / شيله تين.

کولینہ ر.

مِسْخَنَةُ: قدر / منجھلی ٹاوگہ رم کردن.

سفا:

تَرْفَعُ

دهست بللوی کرد.

ح

مهره یان.

د

۵۲

3

١١١

५५

12

3

5.

سے

سادس: بین الخامس و السابع / شه شهین، شه شهین.

- عشر / شانزدهم.

سُدُس. سُدُس ۱۶: جزء من ستة / شش یهك.

سادسا / شه شه، شه شه.

سُداسی الحروف / شش پیت، وشه شش پیت.

- او مُسَدُس الاركان / شش (گوشه، پالو).

- او مُسَدُس السطوح / شش (لا، رو)

سُداس: سِتة ستة / شش شش.

مُسَدُس: آلة رمی الرصاص / ده مانچه.

سدف:

سَدَف القوم: دخلوا فی السَدَفَة / تاریکیان به سهرامات، شه و یان به سهرامات، کهوتنه (شه، تاریکیه وه).

- اسَدَف القوم: دخلوا فی السَدَفَة / روزیان ن بوه وه، کهوتنه روناکیه وه.

اسَدَف: نام / نوست، چاوی لیک نا، سرخه وی شکان.

- اللیل: اظلم / تاریک داهات، تاریکی کرد.

- الفجر: اضاء / شبه قی دا.

سَدَف: سَدَفَة: ظلمة / تاریکی، تاریکی.

- - : سَدَفَة: ضوء / روناکی، روناکی.

سدل:

سَدَل. اسَدَل. سَدَل الشَّعَر و غیره: ارسله و ارخاه / خاری کرده وه، شوری کرده وه، بهری دایه وه.

- - - السَّتان: اسَبَله / دای دایه وه.

سَدَل: سَدَل / پرده.

سَدَل: عَقْد / ملوانکه وی شوی.

سَدَل: شارب / سمیل.

سدم:

سَدَم: سَدَم و حزن / به شیمان بوه وه و دلگیریو.

سَدَم: الهم مع الندم / په ژاره و به شیمانی.

سَدَمَان: نَدَمَان / به شیمان.

سَدیم: ضَبَاب / تم، تم و مژ، مژ.

سدن:

سَدَن: خَدَم بیت الله / خزمه تی مائی خوی کرد، مجوری کرد.

- : کان بواباً او حاجباً / ده رگاوان بو، مجور بو.

سادن: خادم المسجد او بیت الله / مجور.

- : حاجز / کوسپ، دیوار، بهرگر.

- : فی نهر: جیس / بهند، بهست، بهنداو.

مُحَكَم ال - مسیک / قایم، کون بر.

سَداد: احکام / قایمی.

سَدَاداً لِلکذا: وفاء لکذا / له توله.

سَدَاد. سَدَادَة: مایسَد به / ده مه وانه، توبه وانه، سهر، سهرقاب، ته په دور، داخر، وه ستنه.

سدید: محکم / قایم، توند.

- الروایة / ده ست راست.

جواب - : صائب / وه لای ته راو، به جی، راست، له جی خویدا.

سَدَة: باب / ده رگا، چه پر، ده روزه، ده ر، ده رگانه.

- : منبر / دوانگه.

تسدید: تصویب / ناراسته کردن.

- : ایفاء / دانه وه.

سَداد الأنف: داء فی الأنف / لوت گیران، گن.

سَدَد: الرشاد و الصواب و الإستقامة / راستی و راستگویی.

سَدَاد: مستقیم / راست.

سدر:

سَدَر الشَّعَر أو الثوب أو غیره: سَدَله / شوری کرده وه، دای هیت.

سَدَر: تَحْیِر / سرسام ما، سهری سورما.

- بَصَرَة: بَهَرَة / به شه واره کهوت، ناوی چاوی برد، چاوی ره شکو و پیشکه ی کرد.

سدر: سَدَرَة: شجرة النبق / دارنه بگ، کونار، تاوگ.

سَدَر النظر: بَهَر / چار (به شه واره کهوتن، ره شکو و پیشکه کردن).

سادر: سَدَر: مَحْیِر / و، سرسام، سر سورماو.

سدس:

سَدَس القوم: کان سادسهم / شه شه میان بو.

- : اخذ سُدُس مالهم / شش یه کیانی برد.

سَدَس العَدَد: جعله ستة اضعاف / کردی به شه ش نه وه نده، شه شه چنده نه ی کرد.

- الشکل: جعله ستة اضعاف / کردی به شه ش (گوشه، پالو).

سدی:

سَدَى. اسدى اليه. احسن/ چاک، پياوه تی) له گه ل
کرد.

- اليه النصيح/ ناموزگاری کرد.

اسدى الامر: اهمله/ خستیه پشت گوئ.

سُدَى. باطلا/ خوړای، به خوړای، بڼ سود.

سُدَاة النسيج: خلاف لحمته/ تان، رای ل.

- عضو التذكير فى النبات/ ده زوی نیرینه،
ده زولای نیره کی.

سذّب:

سَذَب. سَذَاب: نبات/ سپه ند، پیچن.

سذج:

ساذج: سليم النية. بسيط/ ساویلکه، دل پاک، ساده،
خوش باوه، بڼه نو، سانا.

سَذَاجَة: بساطة/ ساویلکه یی، دل پاکى، ساده یی.

سر:

سَرَّ. اسَرَّ. سَرَرَّ: اَنْهَجَ/ دلشادی کرد، دلی خوش کرد.

سُرَّ بكذا: فرح/ دلخوش بو، پیخوشحال بو، دلشاد بو،
شادمان بو.

اسَرَّ اليه السرَّ. سَرَرَّة: باح له السرَّ/ نه پښه کی لا
درکان، پتی وت، لئی ناشکرا کرد.

- السرَّ: كَثَمَة/ شاردیه وه، نهی درکان، قوتی دایه وه.

- اليه: حَدَّثَهُ به سرّاً/ به دزیه وه پتی وت.

سرور. مَسْرَّة: فَرْح و اِبْتِهَاج/ خوشی، شادی، دهماخ.

مَسْرور: فَرْح: فَرْحَان/ دلخوش، دلشاد، شاد، شادمان،
به دهماخ، گهشکه دار.

سار: مَفْرَح/ خوشی گه پڼ، دلخوشکه.

سَرَاء: رفاهية. سعادة/ خوشی.

فى السراء والضراء/ له خوشی و ناخوشیدا، له خوشی
و نه گانه دا.

سَرَّ: ما يكتمه الانسان فى نفسه. خافية/ نه پښی، راز.

- : خفاء/ نادیار، شاربړه یی، په نهانی.

- غامض او خفى/ نه پښه کی شالوز، په نهان، کهس
نه زان.

- المهنة/ پيشه گری، نه پښه پيشه.

- الليل. كلمة السرّ/ وشه ی نه پښی، نه پښه وشه.

کاتم او کاتب ال - : سکرتر/ نه پښی گری، سکرتریز.

يَكْتُم ال - : كَتَمَ/ نه پښی گری.

لَا يَكْتُم ال - : مَذِياع/ دهم شي، مه له شه و مه له وه.

سرّاً: ضد علانية/ به نه پښی.

- فى الخفاء/ له زير وه، به دزیه وه، به تاييه تی.

- باطناً. قلباً/ نه پښی.

سَرَى: ضد علنى/ نه پښی.

- : خفى. غامض/ ناديار.

- : خصوصى/ تاييه تی.

بوليس - / سيخو، تاسايش.

بيت - : بيت دعارة/ ماله (خراپ، سوزانی).

حبر - / ميره که یی ناديار.

سريرة: الذى يكتم السرّ/ نه پښی گری.

- : نية/ دل، نیاز، مبهست.

طیب ال - : سليم النية/ دلپاک، دلسوز، ساویلکه، نیاز
پاک.

سَرَّ. سَرَرَّ. الحبل السرى/ پته ناوک.

سُرَّة البطن/ ناوک.

/ اساریر. سَرَرَّ. سَرَرَّ: الحَطَّ فى الكفّ او الجبهة/
شه قلی له، لوجی ناوچه وان.

- الوجه: خطوط الوجه/ چرخ و لوجی رو.

- الوجه: محاسن الوجه/ رو (خوشی، گهشی،
کراوه یی).

لبرقت اسرته/ روی کرایه وه.

سریر: مضجع/ خوگه، چه رپا، تهخته بند، رهختی
خو.

سرا:

سَرَات الجرادَة او السمكة: باضت/ گرای نا.

سَرء. سِرء. سَرَاة. سِرَاة: بيضة الجرادَة و السمكة/
گرا.

سرب:

سَرَب الماء: جرى/ روی.

- : تَسَرَّب الماء من الإناء: سال/ تکا شوی لا چو،
ناودزی کرد.

- : خَرَجَ خلسة/ خوی دزیه وه، فرته ی کرد.

تَسَرَّب فى الشيء: دخل فيه/ تیی چو، چوه ناوی،
خوی پیاکرد، ته شه نه ی کرد.

- : الخَبَرُ: إنتشر/ بلا بویه وه، ده ماو ده م کهوت.

- الماء في الارض / تنيهوه، بلاويهوه.
 سَرَب: ارسل او اخرج قليلاً قليلاً و خفياً / به
 دزيهوه كه كم دهریازی كردن.
 سَرَب: نَقَق / تونیل.
 - : قنّاء يَدْخُلُ مِنْهَا الْمَاءُ / گونج.
 - : جُحْرُ الْوَحْشِ / كون.
 مَسْرَب: مَصْرَف. مجرى ماء / زيراب، گونج.
 سَرَاب: خَيْذُوح / تراويلكه، چوت بينى.
 تَسْرُب / تشنه، تشنه كرين، بلاويهوه.
 سِرَب: سُرْبَة: قَطِيع / رهوه، ران، جهله، گهله.
 - : طيور / پۆل، پۆله مهل.
 - : طائرات / پۆله فريكه.
 - : قلب / دل.
 واسع ال - : رَحَى الْبَال / دل فراوان، دل كراوه.
 سَرَبِل: اَلْبَسَ / كرده بهرى.
 تَسْرَبِل: لَبَسَ / له بهرى كرد، له بهر خوى كرد.
 سِرِيَال: كل ما يَلْبَسُ / جل و بهرگ، پوشاك.
 سرج:
 سَرَج: كَذَاب / دروى كرد.
 - : سَرَجُ الشَّعْرِ: صَفْرَه / مؤنيهوه.
 - : - : الثَّوب: سَرَج. خاطه خياطة متباعدة /
 كوكى گرت، تاريى دا، به تهنلى زل دروى.
 سَرَجُ الْحَدِيث: إِخْتَلَفَ / مهلى بهست.
 - : الشَّيْء: حَسَنَةً / جوانى كرد، رازانديهوه، ريكي
 خست.
 - : اسْرَجُ الْحَصَان: شَدَّ عَلَيْهِ السَّرَج / زينى كرد.
 اسْرَجُ السَّرَاج: أَوْقَدَهُ / داي گيرسان، مهلى گيرسان، پيى
 كرد.
 سَرَاج: كَذَاب / دريژن.
 - : سُرْجى: صَانِعُ السَّرُوج / زين درو.
 سِرَاج: مَصْبَاح صَغِير / قوتيله، چرا.
 - : اللَّيْل: حَشْرَةُ الْحَبَابِ / گوله نهستيره.
 سِرَاجَة: سُرْجِيَّة: صِنَاعَةُ السَّرُوج / زين درون، پيشهوى
 زين درو.
 - : شِرَاجَة: خِيَاطَة مُتَبَاعِدَة / دروماني بلاو،
 تهنلى زل زل، كوك.
 مرض ال - : رُعَام / سهقار.

سَرَج: بَرْدَعَةُ الْخَيْل / زين.
 ال - : وَتَوَابَعَهُ: عُدَّةُ الْخَيْل / رهخت، رهختى نه سپ.
 سَنَرَج: دهن السمسم / روى كونجى.
 سرج:
 سَرَج: ذَهَبَ يَرعى / چو بۆ له وه، چو بۆ چه پاندن.
 - : ما في صدره: أَخْرَجَهُ / چى له دليا بو (دركانى،
 دهرى بهى).
 سَرَجُ الْمَوَاشِي: أَرْسَلَهَا قَرعى / ناردى بۆ له وه،
 له وه پانى، ناردى بۆ چاير.
 - : الْقَوْم: صَرَفَهُم / دهستى پتوه نان، دهرى كردن.
 - : الْجَيْش: صَرَفَهُ / بلاوى پى كرد، ناش به تالى كرد.
 - : الزَّوْجَة: طَلَّقَهَا / دهستى لى مهل گرت، ته لاقى دا.
 - : الْأَمْر: سَهَّلَهُ / ناسانى كرد.
 - : الشَّعْر: مَشَطَهُ / داي پيئنا، خاوى كرده وه، شانوى
 كرد.
 تَسْرَجُ مِنَ الْمَكَان: خَرَجَ / دهرجو، چوه دهرى.
 - : مِنَ الْجَيْش: خَرَجَ / له سهریازی دهرجو.
 سَرَج: مَاشِيَّة / مالات.
 - : لَفَنَاء الدَّار / حوشه.
 شَعْر - : قَرَى خَاو.
 سَارِح: رَاعَى / شوان.
 - : الْفِكْر: شَارِدُ الْعَقْل / رويشتو، بيرويشتو، په ژاره.
 سَرَحَانُ الْفِكْر: شَرُودَهُ / بيرويشتن، په ژاره يى.
 سِرْحَان: ذَنْب / گورگ.
 سِرْحَانَة: انْثَى الذَّنْب / ديئه گورگ.
 سَرَاح: صَرَفَ او إِطْلَقَ / بهردان، دهست پتوه نان.
 - : إِطْلَاق ال - : صَرَفَ / بهره لاكردن، بهردان.
 - : أَطْلَقَ - : صَرَفَهُ / بهره لای كرد، بهرى دا.
 تَسْرِيح: مَشَطُ / قَرْدَاهِيَّان، قَرَزِيك خستن، شانه كردن.
 - : مِنَ الْجَيْش: له سهریازی دهرجون، بهريون.
 مَسْرَحُ مِنَ الْجَيْش: أَكْمَلَ الْخِدْمَة الْعَسْكَرِيَّة / دهرجو
 له سهریازی.
 تَسْرِيحَة: تَرْتِيبُ الشَّعْرِ / قَرْدَاهِيَّان، قَرَزِيك خستن.
 مَسْرَح: مَسْرَحَة: مِشَط / شانه.
 مَسْرَح: مَرعى / له وه، له وه پگا، پاوه ن، چاير.
 - : مَكَانُ التَّمْغِيلِ / شاتو.
 خَشْبَة ال - : سَهْر شاتو.

مُسْرَحِيَّةٌ: رواية مُثَمِّلٌ على المسرح/ چیرۆکی شاتویی،
 شاتوگه‌ری.
 سرود: سرود: سَرَدَ/ ثَقَبَ/ کونی کرد، هه‌لی کۆلی.
 - الحديث: ساقه/ گۆپایوه، پاسی کرد.
 الشواهد: زکرها/ به‌لگه‌ی هه‌تایوه.
 - تفاصيل الموضوع/ درێژه‌ی پێدا، هه‌موی گۆپایوه.
 سرود: زکرو/ پاس کردن، به‌لگه‌مێتانه‌وه.
 - : مُتَتَابِعٌ يَنْتَظِمُ/ هه‌ژناره، یه‌که له‌ دوا‌ی یه‌که، به‌ریک و پێکی.
 سرداب: مَخْبَأٌ تَحْتَ الْأَرْضِ/ سارداو، ژێزده‌مین.
 سُرَادِقٌ: خَفِيفَةٌ/ چادر، چادرا، خه‌یوه‌ت.
 سرط: سرط: تَسْرَطَ. إِسْتَرَطَ/ یتلغ/ قوتی دا، هه‌لی لوشی، لرفی دا.
 سراط: سبیل/ رێگه، رێگا، رێ.
 سَرَطَانٌ: حیوان مائي/ قه‌زالی، قه‌زاتگ.
 - : شديد الجری/ به‌گۆپ، به‌تین، به‌تاو.
 - : ورم سرطانی/ شێرپه‌نجه.
 سرع: سرع: ضِدُّ بَطِيءٍ/ خه‌یرابو، په‌له‌بو، به‌گۆپبو.
 سارع: تَسَارَعُ. تَسَرَّعَ اليه: با‌سَر. عَجَلَ/ په‌له‌ی کرد، ده‌ست پێشکه‌ری کرد، خه‌یرایی کرد.
 - : فِي الْأَمْرِ: جَدُّ/ به‌دل کردی، به‌دل تێک‌شلا.
 اسرع في العمل والمشي: ضِدُّ لَبِطًا/ (به‌ په‌له، خه‌یرا، گۆرج و گۆل) بو، پێی هه‌ل گرت، به‌ده‌ست و برد بو.
 تَسَرَّعَ فِي الْعَمَلِ: إِثْدَفَعَ/ په‌له‌ی لێ کرد، په‌له‌ی کرد.
 سَرَعَانٌ. سَرَعَانٌ بِمَعْنَى اسْرِعَ (فَعَلَ الْأَمْرَ)/ په‌له‌که، خه‌یراکه، زوکه.
 - : السَّابِقُونَ/ پێشکه‌وتان، گۆرج و گۆلان.
 سُرْعَةٌ: عَجَلَةٌ/ فیکه، فیکان، په‌له، خه‌یرایی، زوکردن، تاوان، په‌له‌کردن، هه‌له‌داوان.
 - : السير: دَرَجَةُ سُرْعَتِهِ/ په‌لی خه‌یرایی، گۆپ.
 - : الْأَنْجَازُ/ په‌لی گۆرج و گۆلی، راده‌ی هه‌تانه‌بره‌هم.
 ب - : بعجلة/ به‌ فیکه، به‌ فیکان، به‌خه‌یرایی، به‌په‌له، به‌گۆرجی، به‌هه‌له‌داوان، به‌گۆپ، به‌تاو.

سريع: ضِدُّ بَطِيءٍ/ خه‌یرا، به‌گۆپ، به‌تاو، چوست.
 - : مُعَجَّلٌ/ به‌هه‌لمه‌ت، گۆرج و گۆل.
 - : التَّائِرُ/ مه‌ستیار.
 - : الجری/ به‌تاو، به‌گۆپ، خه‌یرا.
 - : الْخَاطِرُ - الْبَدِیهِيَّةُ/ زه‌ره‌که، گۆرج بێژ.
 - : الزَّوَالُ/ زائل/ عابر/ زونا‌مینێ.
 - : الْعَطَبُ/ شکست، زوخراب نه‌بین.
 سريعا: حالا/ ده‌سته‌بجێ.
 - : بِسُرْعَةٍ/ به‌خه‌یرایی، به‌گۆرجی.
 تَسَرَّعَ: عَجَلَةٌ/ په‌له‌کردن، خه‌یرایی، ده‌ست و برد کردن.
 - : طيش/ هه‌له‌شه‌یی، هه‌له‌په‌کردن.
 مُتَسَرَّعٌ: عَجُولٌ/ هه‌له‌شه.
 مِسْرَاعٌ: مِسْرَاعٌ السَّرِيعِ إِلَى خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ/ هه‌له‌شه، په‌له‌که‌ر.
 سرف: اسْرَفَ الْمَالُ: بَثَرٌ/ به‌فیه‌زی‌دا، دای له‌به‌رد، زۆدی خه‌رج کرد.
 - : فِي كَذَا: جَاوَزَ الْحَدَّ/ له‌ راده‌کردیه‌ ده‌ره‌وه.
 إسراف: تبذير/ به‌فیه‌زدان، ده‌ست ب‌ل‌اوی.
 مُسْرِفٌ: مُبْذِرٌ/ به‌فیه‌زده‌ر، ده‌ست ب‌ل‌اوی.
 سرف: تَجَاوَزَ الْحَدَّ وَالْإِعْتِدَالَ/ له‌ راده‌کردنه‌ ده‌ره‌وه.
 سُرْفَةٌ: يَرْقَانَهُ/ کرمۆکه.
 - : دَوْدَةُ الْقَرْ/ قه‌زاخه‌ی کرمی ناو‌ریشم.
 سرق: سَرَقَ: أَخَذَ مَا لِلغَيْرِ خَفِيَةً/ دزی، بردی.
 - : نَهَبٌ/ تالانی کرد، بردی.
 - : شَخْصًا: خَطْفَةً/ فره‌نی.
 سَرَقَةٌ: نُسَبُّ إِلَى السَّرْقَةِ/ بوختانی بۆ کرد، گونا‌ه‌باری کرد، کردی به‌ دز، به‌دزی ده‌رکرد.
 سَارِقَةُ النَّظَرِ: نَظَرَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا إِلَى الْآخَرِ خَلْسَةً/ به‌ ديه‌زیه‌وه سه‌یریی یه‌کتريان کرد.
 إِسْرَاقُ السَّمْعِ: اسْتَمَعَ مَخْفِيًا/ به‌رگۆیی که‌وت، گۆیی هه‌ل‌خست.
 سُرْقَةٌ: أَخَذَ مَا لِلغَيْرِ خَفِيَةً/ دزی، بردن.
 - : الشَّيْءُ الْمَسْرُوقُ/ دزداو.
 - : بِإِكْرَاهٍ: نَهَبٌ. قَرْصَنَةً/ تالانی، تالان کردن، چه‌رده‌یی، دزیتیی.

سُرى. سَریان. سُرْیة: سیر اللیل/ شهو رؤیشتن، شهوگه.
 سریان/ تَنینوه.
 - المفعول/ کارساز، کاریگر.
 سُرْیة: قطعه من الجیش/ پهل.
 ساریة. الامراض الساریة/ درم، پهتا.
 - المركب/ دارنالا.
 سِراة: اعلی کل شیء/ رو، سهر، پویه، لوتکه، تروق.
 سِرای. سَرایا. سَرایة: صَرْح/ کوشک، سهر، باله خانه.
 سَطَب:
 مِسْطَبَة. مَسْطَبَة: مِصْطَبه/ قننه.
 - : سندان الحداد/ دهسکای ناسنگر.
 سطح:
 سَطَح. سَطَح: سَوَى/ تختی کرد.
 - : اضجع/ پالی خست.
 - : مَسَط/ پلاوی کردهوه، هه لی خست.
 - : مَعَدَد/ دریزنی کرد، پالی خست.
 سَطَح. اِسْطَح: اِنْبَسَط/ تخت بو، پلاوی بوهوه، هه ل خرا.
 - : اِسْتَلَقی علی ظهره/ به گازی پشتدا کهوت.
 سَطَح: اعلی الشیء. وَجَه/ رو، سهر.
 - : ظهر البیت/ سریان، بان.
 - : مستوی فی الهندسة/ روی تخت.
 - : مائل فی الهندسة/ روی لار.
 المساحة السطحية/ روبه روی رو.
 سطح. مَسْطَح: مَسْبُط/ تخت، روتخت.
 - : مَعَدَد/ راکشاور، پال کهوتو.
 سطحی: خارجی/ بهشی دهرهوه، روی دهرهوه.
 - : غیر عمیق/ تَنکاو، تَنک.
 - : مَعْرِفَة سطحیة/ سهرزاری، ناسیایو بهکی سهرزاری.
 سَطَح: اِنْبَسَاط/ تخت کردن، بان کردن.
 - : مَعَدَد/ دریزکردن، پال خستن.
 سطح: ما افترش و اِنْبَسَط من النبات/ لق و پزوی راکشاور.
 مَسْطَح: ما یَبْسَط به الخبز/ تیروک.

- الاشخاص/ فراندن.
 - المساکن/ مال برین، دزین.
 - الجیب: نَشل/ گیرفان برین.
 سارق. سَرَّاق: لَص/ دز، چهرده، مال بپ.
 مَسْرُوق/ دزداو، بړاو، تالانی، تالان کړاو، فریتراو.
 سِرک:
 سِرک: ضَعْف بَدَنُهُ بعد قُوَّة/ لاواز بو، توایهوه، پوکایهوه.
 سِرْم:
 سِرْم. تَسْرَم: قَطَعَهُ قَتَطَعَ/ بری، لهت لهتی کرد، لهت لهت بو.
 سُرْم: صُرْم. طرف المعی المستقیم و الدُّبُر/ کرم.
 سُرْمَد: دائم/ نمر، همیشه، جاوید.
 لیل - : طویل/ شهوی دریز، شهوگار.
 سمرمدی: لا اول له و لا آخر/ همیشهیی، هه تایی، نه سهری هیه و نه بن.
 سرا:
 سَرا. تَسْرَى: تَکَلَّف المروءة و السخاء/ پیاوهتی کرد، دهست پلاوی کرد.
 سَرَى: صاحب الشرف و المروءة/ پیاو چاک، جوامیر.
 سُرَى. اِسْرَى عنه الهم: اِنْكَشَف/ خه می رهویهوه، خاویاوهوه.
 سَرَو: شجرة الحياة/ نارهون، سهر.
 سَرَوَل. تَسْرَوَل: لَبَس السروال/ (دهرپن) شهروال/ ی له پین کرد.
 سروال. سِرْوِل: لباس/ دهرپن، ساتان.
 - : بَنَظْلُون/ پانتول.
 - : شِروال/ شهروال، رانک.
 سری:
 سَرَى: نَهَب. جَرَى/ رؤی، رؤیشت، چو.
 - : مَفْعُوله: اُثِر/ کاری کرد، کاریگر بو.
 - : الاَمْرُ: عَمَل به/ په پیهوی کړا.
 - : علیه الامر: طَبَّق علیه/ بهسهریا سه پیترا.
 ساری صاحبته: سار مَعَه/ له گه لی رؤیشت.
 اسری: سار لیل/ به شهو رؤیشت.
 - : به: سَیْرَة لیل/ به شهو ناریدی.

مِسْطَاح: موضع التجفيف / شوین هال خستن.

مُسَاطَحَة: تسوية / بانوائی.

مُسَطَّح: منبسط / تخت، پان، برین.

سَطَر:

سَطْر: سَطْر: کتب / نوی، نویسه وه.

سَطْر: الخط / الكتابة / نویسن، نویسنه وه.

سَطْر: قطع / بری.

سَيَطْر: سَيَطْرَ على: تَسَلَطَ / زَال بُو، دهستی

به سهرارگرت، بردی به پیئوه.

سَطْر: الخط / الكتابة / نویسن، نویسنه وه.

سَطْر: خط / اوصاف / هیل، ریز.

اسطورة: حكاية / چیرۆك، به سهرهات، داستان،

نه قسانه.

اساطير الاقدمين: حديث الاقدمين / داستان، نه فسانه،

به سهرهاتی رابوردی.

مُسَطَّرَة: مَسَطَّرَة: مخطاط / راسته، هیل کیش.

مُسَطَّر: عليه اسطر / هیل هیل.

سَيَطْرَة: تَسَلَطَ / زَال بون، دهست به سهرارگرتن.

سَطْرَة: فرمان رهوایی، رکینه.

مُسَيَطْر: مُتَسَلَطَ / زَال.

سَطْر: حاكم / فرمان رهوا، داوهر.

سَطْر: سَطْر: قصاب / سهرین.

ساطر: ما يقطع به اللحم. سكين كبير / کێژ،

قیمه کیش، سیکارد.

سطح:

سَطْح النور: اضاء / شوقی دایه وه، دره وشایه وه،

تیشکی دایه وه.

الغبار: إنتشر / بو به تهپ و تۆز، تۆز و خۆل

به ریزیه وه.

ت الرائحة: إنتشرت / بۆن هات، بۆن بلاویه وه.

الامر: ظهر ووضح / ناشکراو، ده رکهوت، رون

بوه وه، دیاری دا.

رأسه: رَفَعَهُ و مَدَّ عُنُقَهُ / سهری به ریز کرده وه،

ملی دریز کرد.

بيديه: صفق بها / چه پلهی لئیدا، دهستی دا

به یه کدا.

سَطَح: كل شيء ارتفع و إنتشر / هه مو شتی که به ریز

ببیت و بلاویته وه.

سَطوح النور: شوق دانه وه، دره وشانه وه،

بریقانه وه، تیشک دانه وه.

سَطوح الرائحة و الغبار: بلاویته وهی بۆن،

به ریزیه وهی تۆز، تۆز بۆن هه لسان.

ساطع: مضيء / شوق دار، دره وشه دار، بریقه دار.

ظاهر و واضح / دیار، ناشکرا، رون.

سَطَح: تصفيق / دهست به یه کدادان، چه پله.

صوت الرمية / شلپه، دهنگی شت فپئیدان.

سطل:

سَطْل: اسكر / مهستی کرد، سه رخوشی کرد، گیزی کرد،

که یلی کرد.

نه نهشته و نهته / واقعی و پمان، وپی کرد.

إِسْطَل: سَكِر / مهست بو، سه رخوش بو، گیزیو.

مَسْطُول: ابله / گیزی، گیزی ویز، وپ.

سکران / مهست، سه رخوش، که یل.

سَطْل: جَرَدَل / سه تل.

اسطول: مجموعة / کومه ل، گله.

بَحْرِي / که شتیگه ل، که له که شتی، زیتبال.

سطم:

سَطَم: سَدَّ / دای خست، ده می نایه وه.

الباب: رَدَّه و أغلقه / پیئوهی دا، جوتی کرد.

فاه: سَدَّه / ده می داخست.

الثقب: شَدَّه / گرتی، پپی کرده وه، کونه کی گرت.

سِطام: سَدَادَة القارورة / سه رقاب، ده مه وانه، پشک.

إِسْطام: محرك النار / کۆله وژ.

سطا:

سَطَا عليه و به: وَثَبَ عليه و قهره / په لاماری داو

شکانی، هیزشی برده سهر، هالی کوتایه سهری، چوه

سهری.

على المكان: دَخَلَهُ عُنْوَة / به زۆر خۆی پیا کرد،

هالی کوتایه سهر.

سَطَو: هجوم / په لامار، هیزش، چونه سهر.

لاجل السرقة / هال کوتانه سهر، خۆپیا کردن بۆ

دزی.

سِطْوَة: نُفُوذ. سَطْلَة / کار به دهست بون، زالی، رایه.

سَعْتَر: صَعْتَر/ جاتره.

سعد:

سَعْد: سَعْد: ضد شَقِي/ به اختیار بو، کامه ران بو.

سَاعِد: عَاوَن/ یارمەتی دا.

- مَدَّ يَدَ الْمُسَاعِدَةِ/ دهستی یارمەتی درێژ کرد.

- عَلِي: اَفْضَى اِلَى/ پشتی گرت.

اِسْعَدَهُ عَلَى الْأَمْرِ: عَاوَنه/ یارمەتی دا، پشتگیری کرد.

- جَعَلَهُ سَعِيداً/ به ختیار کرد، کامه رانی کرد.

- لَهُ اللَّهُ: جَعَلَهُ سَعِيداً/ خوا به ختیار کرد.

سَعْد: نَقِيضُ الْحَسَنِ/ به خته وه.

سَعَادَة: ضد شَقَاء/ کامه رانی، به ختیار، به خته وهی،

خَوْشی.

سَعَادَتُكُمْ/ جه نابتان، به پزیزتان.

صَاحِبُ السَّعَادَةِ/ جه نابی...، پایه بهرز، پایه بلند، خاوه

رِيز.

سَعِيد: مُسْعَد. مُسْعَد: بِخِيَت/ کامه ران، پایه بلند،

خاوه رِيز.

مُسَاعِد: مُعَاوَن/ (یارمەتی، یاریده) دهر، ئاری کار،

یاوه، ئاوهل، دهستیار، دهستگیر.

مُسَاعَدَة: مُعَاوَنَة/ یارمەتی دان، یاریده دان، ئاری کاری،

مور، کومه ک کردن.

- تَعْضِيد/ پشتگیری، دهست گرتن،

دهستگیری.

مَدَّ يَدَهُ - / دهستی یارمەتی درێژ کردن، یارمەتی دان.

سَاعِد: رَئِيس/ سرگه وره.

- مَا بَيْنَ الْمَرْفَقِ وَالْكَفِّ/ باسک.

- مَا يُلْبَسُ عَلَى السَّاعِدِ/ بازیه نگ.

سَاعِدُ الطَّيْرِ: جَنَاحَه/ بال.

سَعْدَان: قَرْد كَبِير/ مهیمن، مهیمنی گه وره.

سَعْدَانَه: حَمَامَة/ کوتر.

- الثَّدْي: حَلْمَتَه/ گوی مه مک.

- الْبَاب: دهسکی دهرگا.

سَعْدَان: سَعْد: نَبَات/ جَوْرَه گیایه که بۆ له وه، سمل.

سعر:

سَعَر. سَعَر: اَسْعَرَ النَّارَ: اَشْعَلَهَا/ ئاگری کرده وه،

کردیه وه، هەلی گیرسان.

سَعَرُ الرَّجُلِ: ضَرْبَتُهُ السَّمُومَ/ گرە (بردی، لژی) دا.

- اِسْعَرَ الْكَلْبُ: كَلَب. اِسْتَكَلَب/ هاریو.

- جُنَّ/ شَيْتَ بُو، کهلهیی بو.

تَسَعَّر: اِسْتَعَلَ/ داگیرسا، هەل گیرسا، پی بو.

سَعَرُ السِّلْعَةِ: عَيْنٌ لَهُ سَعَرٌ/ نرخ یۆ دانا.

- : سَاعَر: اِتَّفَقَ عَلَى سَعَر. ساوم علی سَعَر/ رِيك

كهوتن له سەر نرخ، پێك هاتن.

سَعَر: سَعَار: حَرًا/ گه رما.

- : الجوع الشديد/ برستیه کی نۆد.

سُعْرَة: وَحْدَة قِيَاس كَمِيَةِ الْحَرَارَةِ/ گه رمۆكه، تاوزه.

سَعِير: لَهَبُ النَّارِ/ کلپیی ئاگر.

سَاعُور: نَار/ ئاگر.

مِسْعَر: مُوقِدُ النَّارِ/ چاوگه، ئاگر داگیرستین، چاوگ.

- : مِسْعَار: مُحْرَاكُ النَّارِ/ کوله وژ.

- : آلة لِقِيَاس كَمِيَةِ الْحَرَارَةِ/ گه رمۆكه پێو،

گه رما پێو.

مَسْعُور: الْحَرِيصُ عَلَى الْأَكْلِ وَ إِنْ اِمْتَلَأَتْ بَطْنُهُ/

تۆر خۆر، به مه له خواردنا، چلێس.

- : مَجْنُون. كَلَب/ هار، شیت.

سُعْر: سَعَر: جُنُون/ شیت، هاری، کهلهیی.

سَعَر: ثَمَن/ نرخ.

تَسْعِير: تَثْمِين/ نرخ دانان، نرخ برین، نرخاندن.

سَعَط:

سَعَط. سَعَط: اِسْعَطَ الدَّوَاءُ: ادخله في أنفه/ کردی به

لوتیا، هەلی مژی، بۆنی کرد.

اِسْعَطَ السَّعُوطَ وَ غَيْرَه/ هەلی مژی، برنوتی هەل مژی.

سَعُوط: نَشُوق. عَطُوس/ برنوتی، خاکه ی توتن،

پزیمنه ر.

مُسْنَعَط: غُلْبَة النَشُوق/ قوتوی برنوتی.

مُسْعَاط: سَعِيط: حِدَة الرَّائِحَة/ بۆن تیزی.

سَعَف:

سَعَف: اِسْعَفَ بِحَاجَتِهِ: قَضَاهَا لَهُ/ رای په ران، بۆی

جی به جی کرد، چاره ی کرد، چاره ساری کرد، چاری کرد.

- : اِسْعَف: اِعْمَان وَ سَاعَد/ یارمەتی دا، پشتگیری

کرد، کومه کی کرد، فریای کهوت.

سَعَفَت: تَشَقَّقَتْ أَصَابِعُهُ حَوْلَ اِظْفَارِهِ/ په نجه کانی

قلیشا.

إِسْعَاف. سَعَفٌ: نُجْدَةٌ / فَرِيَاكُوتَن، يَارْمَتِي، پِشْتَكِيرِي،
 چاره کردن، چاره سوری.
 إِسْعَافَاتُ (أُولِيَّة) / فَرِيَاكُوتَنی سهره تایی، چاره زو.
 سَعْفَةٌ: سَعَفٌ: قُرُوحٌ تَخْرُجُ فِي الرَّاسِ وَ الْوَجْهِ /
 زبیکه، هَلْ زَلْه پان.
 سَعَاف: تَقَشُّرٌ حَوْلَ الظُّفْرِ / قَلِيشَان، پِيسْت
 هَلْ دان.
 سَعَفُ النَّخِيلِ: جَرِيدُ النَّخِيلِ / گه لای دارخورمای،
 سه عف.
 سَعَلٌ:
 سَعَلٌ: كَحْ / كَوَكِي.
 سَعَالٌ: كَحْ / كَوَكِي، كَوَكِين.
 - دِیْکِ / کَوَکِه ره شه.
 سَعِه (فِي وَسْع)
 سَعِي:
 سَعِي: عَمَلٌ / تَن كُوشَا، كُودِي، هه وُلّی دا، ته قه لای دا.
 - : سَارِ أَوْ مَشِي / رَوِي، رَوِيشت، تِي پِه پِي.
 - لِلْأَمْرِ: إِهْتَمُّ بِتَحْصِيلِهِ / هه وُلّی بَوْدَا، كُوشَشِي بَو
 كُود.
 - إِلَى الْمَكَانِ: قَصْدُهُ / بَوِي جَو، مَلِي بَو نَا.
 - فِي حَاجَةِ الرَّجُلِ: تَسَبَّبَ لَهُ فِي قَضَائِهَا / بَوِي
 تَن كُوشَا، بَوِي جِي به جِي كُود.
 - لِعِيَالِهِ: كَسَبَ لَهُمْ / بَوِي پِه يَاكُودَن.
 - بَقْلَان. وَشِي بِهِ. ثُمَّ عَلَيْهِ / بُوختَانِي بَو كُود، له
 پَاش مَله بَاسِي كُود.
 سَعِي. مَسْعَى: إِجْتِهَادٌ / تَن كُوشَان، هه وُلّ دان، كُوشَشِ،
 بَو جُون، ته قه لَادَان، ته لَاش كُودَن.
 سَاعِي. سَاعٌ: رَسُولٌ / نِيرَاو.
 - الْجَرِيدُ / بَوَسْتَه جِي، نَامَه يَر، ته تَر، چِه پَر.
 سَاع. وَاش. نَعَامٌ / بُوختَان كَر، بَدَه مَه رِه هَلْ بَه سَت.
 سَعِيَاةٌ: وَشَايَةٌ / بُوختَان كُودَن، له پَاش مَله بَاس كُودَن،
 بَدَه مَه رِه هَلْ بَه سَت.
 سَعْبٌ:
 سَعْبٌ: سَعْبٌ: جَاعٌ / بَرَسِي بَو.
 سَاعِبٌ. سَعْبٌ. سَعْبَانٌ: جَوَعَانٌ / بَرَسِي.
 سَعْبٌ. سَعَابَةٌ: جَوَعٌ / بَرَسِيَتِي.
 سَفٌ:

سَفٌ. اسْفَ الْخُوصُ: تَسْجَهُ / چَنِي، گه لای دارخورمای
 چَنِي.
 - . - الطَّائِرُ أَوْ السَّحَابُ: مَرَّ عَلَى وَجْهِ
 الْأَرْضِ / تَبِيرِي.
 - الشَّيْءُ: الصَّقُّ بَعْضُهُ بِبَعْضٍ / بَه يَه كِيَه رِه
 نَوَسَانِي، خَسْتِيَه پَال يَهك، جَوْتِي كُودَن.
 سَفِيْفٌ. سَفِيْفَةٌ: مَا يُنْسَجُ مِنَ الْخُوصِ / حَسِير.
 سَفَارَه (فِي سَفَرٍ) سَفَاهَه (فِي سَفَه)
 سَفَحٌ:
 سَفَحَ الدَّمُ: سَفَكَهُ / أَرَاقَهُ / خَوِيَنِي رِزَّان.
 - الدَّمْعُ: أَرَاقَهُ / فَرْمِيَسْكِي رِشْت.
 سَافَحًا. تَسَافَحًا: زَنِيَا / زِينَايَان كُود، دَاوِيَن پِسيَان كُود.
 سَفَاحٌ: سَفَكَ الدِّمَاءُ / خَوِيَن رِزَّان.
 - : زَنِي / زِينَا، دَاوِيَن پِيسِي.
 سَفَاحٌ: مُرِيقُ الدِّمَاءِ / خَوِيَن رِزَّ، پِيَاوَكُودُ.
 سَفَحُ الْجَبَلِ: أَصْلُهُ وَ (أَسْفَلُهُ) قَه دَبَال.
 سَفَدٌ:
 سَفَدٌ. سَفَدٌ: سَافَدَ الذَّكَرَ انْتِثَاءً / جَامَعَهَا / گَاي، سَوَارِي
 بَو، كَه لِي دا، لَاقِي كُود.
 سَفَدُ اللَّحْمِ: نَظْمُهُ فِي السَّفُودِ لِلشَّوَاءِ / كُوشْتِي كُود بَه
 شِيَشِه وَه.
 تَسْفِيدٌ: تَلْقِيحٌ / چَاك كُودَن، كَه لَدَان، پِه رَاَنَدَن.
 سَفُودٌ: سَيْخٌ / شِيَش، سَيْخ، كُولَه وَز.
 سَفَرٌ:
 سَفَرٌ. سَفَرٌ: (رَسَلَهُ إِلَى السَّفَرِ) / نَارْدِي بَو گَه شَت، بَه پِئِي
 كُود، رِه وَانِي كُود.
 - . - الْبَضَائِعُ: (رَسَلَهَا) / نَارْدِي.
 - . - عَنْ وَجْهِهِ: كَشَفَهُ / رَوِي خَوِي (تَاشَكُرَا كُود،
 دَه رِخَسْت)
 - . - الصَّنِيعُ وَ الْوَجْهُ: (أَضَاءَ) / رَوْن بُوَه وَه، رَوْنَاكِي
 دَايَه وَه، شَه بَقِي دَا.
 (أَسْفَرَ عَنْ كَذَا: أَنْتَجَ) / نَوَه نَه نَجَامِي بَو، لِيَنِي وَه شَايَه وَه.
 سَافَرٌ: مَضَى / رَوِي، چَو، چَو بَو گَه شَت، سَه فِه رِي كُود.
 - : مَاتَ / كُوجِي كُود، مَرَد.
 - ت عَنْهُ الْحُمَى: قَرَكْتَه / بَه رِي دَا، خَاوِيَه وَه، تَاكِي
 له كُولَ بُوَه وَه.
 - الرِّيحُ الْغَيَمُ: كَشَطَه / رِه وَانِيَه وَه، بَا هه وَرَه كِي رَاَدَا.

سَفَر: رحیل / چون، رُیشتن، رَؤین، کُوج.
سَفَرَة: مُرَهَة / گشت، سهیران، گه پان.
مُسَافِر: مُرْتَحِل / گشتیار، ره‌وند، ره‌ووک، رتبوار، ره‌وتنه‌ی.
- الوجه: مایظهر منه / رودیار، روبه‌ره‌لا.
مسافر: کثیر الأسفار / گه پوک، ره‌ووک.
مُسَفِر: مَنْ اصابه جُهد السَّفَر / کفتی رینگه، که شه‌نگی رن.
سَفَرَة: طحام المُسافر / تویشر.
- : مائدة الأكل / خوان، سفره.
سافر: کاشف الوجه / روبه‌ره‌لا.
ا - : الکاتب / نوسر.
تسفير: ترحیل / خستنه‌ری، ناردن، ره‌وانه‌کردن، به‌ری کردن.
سفير: رسول مصلح بین القوم / ناویزی کر، نیراو بی داشت کردنه‌وو ریگ خستن.
- : دولی / بالیوز.
- : الساقط من الشعر و الورق / ره‌ریو، مه‌ل وه‌ریو.
سِفارة: وساطة / ناویزی کردن، که‌وتنه به‌ینه‌وه، رولیتان.
- : سفارة: مركز السفير السياسي / بالیوزخانه.
- : إيقاع الصلح / داشت کردنه‌وه.
سفير: کتاب / پرتوک، نوسراو، تومارکراو، کتیب.
- : جزء من اجزاء التوراة / به‌شیکی ته‌ورات.
سَفَرَجَل: شجر و ثمر / به‌من، به‌ی.
سفلس: مرض / ناته‌شه‌ک.
سقط: سقط السمك: قشر سقطه / پوله‌که‌کی لی کرده‌وه، پاکي کرد.
سقط: قشر السمك / پوله‌که‌کی ماسی.
سقط: سلة كبيرة / سه‌وی، قولینه، سه‌به‌ته.
سفع: سفع الحر أو السموم وجهه: لفحه / گره بردی، گه‌رما بردی، مه‌ل کزا.
- : ضرب و لطم / زلله‌ی وه‌شان، تیی سره‌وان، پیاکیشا.
سُقعة: بقعة سوداء / په‌لی ره‌ش.

اسْفَع اللون: اسود مائل الى الحمرة / ره‌ش تالهی سوریاو.
سفق: سفق: اسفق الباب: رده بصدمة / دای به‌یه‌کدا، ده‌رگا‌کی توند دا به‌یه‌کدا.
- : لطم / پیاکیشا، لیغدا، تیی سره‌وان، زلله‌ی لی دا، چه‌پوکی پیاکیشا.
سُقعة: اللطم و الصفق / پیاکیشان، لیغان، تی سره‌وان، زلله، چه‌پوک، لیغان.
سفق: سفق: اراق / رانی، خوینی (رژان، کرد).
- : صنب / رشتی، ناوی رشت.
سفق الدم: إراقة الدم / خوین (رژتن، کردن)، کوشتن.
سفق: سقاج / خوین (رژ، خور)، پیاوکوژ.
سفل: سفل: سفل: نقيض علا / نزم بو، ماته‌خوار.
- : : كان ندلا / بین نابو بو، سوک بو، تیق بو.
تَسْفِل / تدانی / نزم بو‌وه.
سفل: سفل: سقاة: نقيض العلو / نزمی، قولی.
- : : : الشیء: اسفله / بن، خوارو، دامین.
سقاة: ذناة / بین نابویی، سوکی، ترفی.
سافل: واطی / نزم.
- : : دنيء / سوک، بین نابو، تیق، گومرا، نابیاو.
اسفل: قاع / بن، خوارو، دامین.
- : من: لوطا / نزم تر، خواروتر.
- : المسافلين: ارنل حالة / خوارخوارو.
سُقلى: نقيض العلوی / خوارو، لای خوارو، بنی بنه‌وه، مه‌ره بنه‌وه.
سفن: سفن الشیء: قشرة / پاکي کرد، تویکه‌که‌ی لی کرده‌وه.
- : ت. سفنت الريح: هبت / مه‌لی کرد، با مه‌لی کرد.
سُقنة: تحته و لیته / نه‌رمی کرد، کوتای، دای تاشی.
سفن: صنفرة / سمارت، سمارته کردن.
سُقنة: قشرة كقشرة الحمص و الباقلاء / تویکلی ترو، پتله، قه‌لاس.
سفن: إسفين / وشیط، میخ، پواز.
سفینه: مركب / که‌شتی.

- شراعية/ کشتی چاروکه دار، کشتی با.
 - الدجاجة: صندرها/ سنگی مریشک.
 سَفَان: صانع السفن/ کشتی دروست کرد.
 سَفْنَج. سَفْنَج. إسْفَنْج/ نیسفهنج، کفی درهیا، هور.
 سَفَه:
 سَفَه. سَفَه. نَفْسَه: اذْلَهَا وَ اسْتَحْفَ بِهَا/ خوی (رسوا)،
 سوک، کەر کرد.
 سَفَه. سَفَه: کان سَفِیْها/ تَرَبُّو، کەریو.
 سَفَه. الرَّجُلُ او الرَّای: نَسَبَه اِلَى السَفَه/ گالتهی پی
 کرد، گالتهی پی مات، بن نرخی کرد، نابروی برد.
 سَفَه. سَفَاهَة: خَفَافَة. جَهْل/ کەریتی، گەجی، بی
 ئەقڵی، کەودەنی، گەمژەیی، گەلۆدی.
 - - : إسراف و تبذیر/ دەست بەلۆی،
 بەفیژدان.
 - - : رَدَامَة الخُلُق. وقاحَة/ بن نابروی،
 تَبَدُّی.
 سفیه: احمق/ کەر، گەج، بن ئەقڵ، کەودەن.
 - : بَذِيءُ اللسان/ دەم پیس، جینیو فروش، چەتون،
 چەقاوہ سو، لەوچە، روہەل مالتراو.
 - : مُسْرِف. مُبْتَلٍ/ دەست بەلۆ، بەفیژدەر.
 سفی:
 سَفَى. اسفى الريح الثراب: دَرْزَه او حَمَلَه/ کردی بە
 توند خۆل، خۆل مەلای کرد، بو بە خۆل باران.
 سافیا: غبار/ تەپ و تۆز، توند خۆل.
 سفا السنبل: شوکە/ پژان، داسک، قەلاس.
 سفیر (فی سفر) سفین. سفینه (فی سفر) سفیه (فی
 سَفَه)
 سقر:
 سَقَرَتُهُ الشمس: اذت دَمَاحَهُ بِحَرِّها/ خۆر بردی، مەتاو
 بردی، خۆر گێژی کرد.
 سَقَرَة: شِدَّة وقع الشمس/ خۆریدرن، گێژیونی بەر
 مەتاو، گەرما بردن، شەرا لەدەن.
 ساقور: حَرّ/ گەرما.
 - : حديدَة تحمى بها الحيوان/ داخ، شیشی داخ
 کردن.
 سَقَر: جَهَنَّم/ نۆزەخ، جەهەننەم.
 سقط:

سَقَط: وَقَعَ/ کەوت، وەری، روخا، رما، گلا.
 - من غَيِي: لم اعد اعتبره/ لەبەرچاوم کەوت.
 - : اخطأ. ذَلّ/ پێی مەل خلیسکا.
 - فی الامتحان: لم يَنْجَح/ دەرئەچو، کەوت، مایەو.
 - فی الكلام: اخطأ/ لە دەمی دەرچو، مەلەئێ کرد.
 - عليه الامر: ضَيِّعَه/ لە کیسی چو، لە کیس خۆی
 دا، لە دەست خۆی دا.
 - من يَدِه: فُذِمَ/ پەشیمان بوەو.
 - على ضالته: عثر و وقع عليها/ دۆزیو، کەوت
 بەسەریا.
 - الولد من بطن امه: خَرَجَ/ لە دایک بو، لەبارچو.
 سَقَطَ وَ اسْقَطَ فی يَدِه: تَحَيَّرَ/ سەری سوڕما، سەرسام
 بو.
 اسقط: اوقع/ خستی، (دای، کوتای) بە زەویدا، گلانی.
 - من الحساب: طرح/ لێئێ دەرکرد، دەری مێتا،
 دای شکان.
 - حَقًّا: اضاع حَقًّا/ مافی ون کرد، کردی بەژێر
 لێو.
 - الدعوى: اوقف السير فيها/ وەستانی، رای
 وەستان، رای گرت.
 - الرجل: عاجله لكي يبيح بما عنده/ مەلای
 خەلە تان، لەگەڵی خەریک بو تا پێی درکان.
 - ت المرأة: اجهضت/ لەباری چو.
 - ت الدابة: طرحت/ بەرەکەئێ فێئدا، ترەکی.
 - امرأة حبلى: سقطها/ لە باری چوان، پێئێ فێدا.
 - نَسَقَطَ الخبر: جَمَعَه/ کۆی کردەو، مەوالی کۆکردەو.
 تساقط: تتابع سقوطه/ یەک بەدوای یەکا کەوتن.
 سقط. سقط: الذى يسقط من بطن امه لغير تمام او
 ميتاً/ لەبارچو، ناتەواو.
 - ناقص الخلق/ ناتەواو، بێئابرو، نامەرد.
 سقطه: وَقَعَه/ کەوتن.
 - : عثرة و زلة/ مەل نوتان، مەل خلیسکان.
 ساقط. سقوط. واقع/ کەوتو، وەریو، روخاو، گلاو.
 - فی الامتحان: راسب/ دەرئەچو، کەوتو.
 - : سافل. دنیا/ سوک، نزم، تریو، رسوا، بێئابرو،
 نامەرد.
 إسقاط: إيقاع/ خستن، روخاندن، گلانن.

- حَذَف. طرح/ لای بردن، لایه در کردن، پهلاندن، داشکندن.

- الجنین: إجهاض/ له بار بردن، به ریختن فیویدان، پرت تره کاندن.

مَسْقَط: مَسْقَط: محل السقوط/ شویتن که ورتن.

- هندسی/ جی که ورت.

- الراس: محل الولادة/ شویتنه زان، شویتنی له دایک بون.

سقوط: وقوع/ که ورتن، گلانن.

- خراب/ روخان، ویران بون، کاول بون، فووتان، نه مان، رمان.

- الحق/ ماف سوتان.

- الدعوی/ پوچ بونه وی داوا.

يَسْقُط: فعل مضارع/ بر وخن.

فليسقط/ باب پوخن.

سَقَط: سَقَط: بَرَد/ ته رزه.

سَقَط: مُعْطَل/ پک که ورتو، له کار که ورتو، سه قه ت.

- : مالا خير فيه من كل شيء/ بی که کک، کونه، تلپ تیا نه ماو.

سَقَطِي: تاجر الثياب القديمة/ کونه فروش.

سَقَعَ:

سَقَعُهُ: ضَرَبَهُ بِبَاطِنِ كَفِّهِ/ زلله ی لعدا، شه قازله ی لعدا، لیتی دا.

سَقَع: سَقَع: ناحیه/ مه ریم، ناوچه.

سَقَف:

سَقَفَ سَقَفَ الْبَيْتَ: جعل له سَقْفًا/ ساری گرت، سه ریانی بق کرد، داره پای کرد.

- - - بی دیه: سَقَف/ چه پله ی لعدا.

- - - صار اسقفًا/ بوبه قه شه.

- ت الرجل: مالت/ گتیربو.

سَقَف: سَمَكَ. المقابل للأرض/ بنمیج، ساپیته، بنه بان، داره پا.

- خارجی: سطح/ سه ریانی، روی دهره وه.

- الحلق: حَنَك/ مه لاشو، ناسمانه ی دم.

سَقِيفَة: تسقيفة: مَطْلَة/ که پر.

مُسَقَّف/ سه ریگراو.

أُسْقِفَ: فَوْقَ الْفَسْ/ قه شه، (له قه شه گه وره تن).

صولجان- : عُكَّان/ کوچان، گالوک، داره سستی قه شه.

اسْقِيفَة: مركز الأسقف/ قه شه یه تی، پایه ی قه شه.

اسْقَف: غليظ العظام/ نیتسک نه ستور.

سَقَم:

سَقِمَ. سَقِمَ: مَرَض/ نه خوش که ورت، دهره ی گرت.

- : إِسْقَمَ/ هَزَل/ لاوازی بو، له ی بو.

سَقِمَ. اسْقَمَ: اَعْلَ/ نه خوشی خست، نه خوش که ورت.

- - - : ضایق/ بیزاربو، قیزی هاته وه، نه نگاو بو.

- - - : هَزَل/ لاوازی کرد، له پی کرد.

سَقِمَ. سَقِمَ. سَقِمَ: مَرَض/ نه خوشی، دهره.

- - - : تحول الجسم/ لاوازی، بی میزی، چروسانه وه.

سَقِيم: مريض. علیل/ نه خوش، دهره دار.

- : هَزَل/ له ی لاوازی، چروساوه.

- الغرام/ گرفتاری دل.

- الصدر: حاقِد/ دل بیس، رقاوی، دل رهش.

كَلَامٌ - : خلاف الصحيح/ قسه ی (نادوست، شق و شپ)، درو ده له سه.

مكان - : فيه خوف/ ترسناک.

سَقَى:

سَقَى. اسقى الرجل: اعطاه ماءً ليشرب/ ناوی دایه.

- الدابة و الزرع/ ناوی دا.

ساقى: شَرَبَ مَعَهُ/ له که لی خواره وه.

إِسْتَقَى: طلب ما يشربه/ داوی خواره وه ی کرد.

- الخبر: حصل. جمع/ مه والی (پن گه یی، زانی، کوکرده وه).

سَقَاء: قرية/ کونده، کونه، جه وه نده.

سَقَاء. سَقَاء: ناقل الماء/ ناوکیش، سه قا.

سَقَى: رَى. إرواء/ ناودان.

- : إِسْتِسْقَاء: مرض/ ناوبنگ.

ساق: مُقَدِّم الشراب/ مه ی گتیر، ناوگتیر، ناودره.

ساقية: خادمة الحانة/ مه ی گتیر.

- : نُهْر صغير/ جوگه، جوگه له، جه م.

مَسْقَى: مَرَوی/ ناودراو.

سك:

سَك الباب: اغْلَقَهُ/ دای خست، کلومی دا.

- الرجل صُم/ خو ی کپ کرد، که ربو.

- النُقود: ضَرْبُهَا / پارەى لەتدان، پارەى دروست کرد، سكهى لەتدان.
 اسك: اصم / كەپ، بىڭوئى.
 - سكاك: صغير الاذن / گويى بچوك.
 سنك النقود: ضَرْبُهَا / پارە لەتدان، پارە دروست كردن، سكه لەتدان.
 سبكه: غَمْلَةٌ مسكوكة / دراو، پارە.
 - طريق / رى، رىنگە، رىگا.
 - شارع / شەقام، جادە.
 - المحراث / گاسن.
 - الحديد / هَيْلَى ناسن، ناسنەپى، رىنگەى ناسن.
 سكاك: سكاكة: طبقة الجو العليا / حەوا.
 سكب:
 سكب: صب / تىتى كرد، رۆى كرد، رۆتى، رۆانى، رشتى.
 انسكب: انصب / رۆا، رۆكار، تىكرار.
 انسكاب: انصباب / رشتن، رۆاندن.
 منسكب: منصب / رۆاو، رۆكارو، تىكرار.
 سكب: صب / رۆكردن، تى كرىدن، رۆاندن.
 سكت:
 سكت: صفت / بىڭ دەنگ بو، خاموش بو، خپ بو، كپ بو.
 - مات / مرد، كپ بو، واقى لى پرا، نقەى نەما.
 - الغضب: سكتن / نىشتەو، هېواش بوەو، دامركايەو، دامردو (توپەى).
 سكت: اسكت: جعله يسكت / (بى دەنگ، دەم كوت، خپى كرد.
 - - عقد لسانه / زمانى (گرىدا، بەست).
 سكت: اصابتة السكتة / توشى بى دەنگى بو، لىتى دا، توشى سەكتەبو.
 سكت: سكات: سكوت: صفت / بىڭ دەنگى، قەسە نەكردن، وس بو.
 - سكت. سكوت. سكت: قليل الكلام / كەم نو، كەم قەسە، نەنو.
 سكتة: صفت / بىڭ دەنگى، قىوقەپى.
 - داء السكتة: تعطل الاعضاء عن الحس و الحركة / لە كار كەوتن.
 - قلبية: توقف القلب / دل وەستان، بەلادا هاتن.
 ساكت: صامت / بىڭ دەنگ، ژىر.

- ساكن / مئىن، كپو.
 مسكت: كاتتم الصوت / بىڭ دەنگ كە، بى دەنگ كار.
 سكاته: جواب مسكت / وەلامىكى بىڭ دەنگ كە.
 سكر:
 سكر الاناء: ملاء / پىرى كرد.
 - ت الريح: سكتن / هېواش بوەو، باكى خست.
 - سكر الباب: سدة / دای خست، كئۆمى دا، پتەوى دا.
 - اسكره الشراب: جعله يسكر / (خومار، مەست، سەرخوش، كەيل) بو.
 سكر: حلى بالسكر / شېرنىي كرد، شەكرى تى كرد.
 سكر: ثعل / مەستى، خومارى، سەرخوشى، كەيل بو، سەرخوش بو.
 سكر: مادة التخلية المعروفة / شەكر.
 - رؤوس / شەكرى (كەللە، كئۆ).
 - ناعم / شەكرى وەدە.
 داء ال - / نەخوشى شەكر.
 قصب ال - / قاميشى شەكر.
 سكرى: نسبة الى السكر / شەكرى، شەكرىن.
 مرض البول ال - / مېزە شەكرە.
 مسكر: سكر: شراب مسكر / مەستكەر سەرخوشكار.
 سكرية: وعاء السكر / شەكردان.
 سكرة: المره من سكر / خواردنەو، دانيشتنىك.
 - الموت: شدته / سەر مەرك، گيانە لا.
 سكران: ثعل / خومار، مەست، سەرخوش، كەيل.
 - قليلا / خەيالى مەيە، چۆتە ژىرى، گرتوبەتى.
 سكر: سكر: كثير السكر / زۆر خۆرەو، بەدمەست.
 سكرين: ماده سكرية / رۆحى شەكر، سوگەرىن.
 سكرتير: كاتب السر / نەين نوس، نەين گېر، سكرتير، رازنوس.
 سكرتارية: وظيفة كاتب السر / نەين نوسى، رازگە.
 - ديوان السكرتير / نەين نوس نشين، رازگە.
 سكم:
 سكم: تسكم: مشى على غير هداية / گەرا بە بى ھۆدە، نەروىشت بى ھۆى بزائى بۆ كوئى.
 تسكم الظلمة: خبط فيها / پەلى كوتا، بە تاريكى پەلى كوتا.

- فی امره او سیره: لم یهدت لوجهته/ تیاما، نهی نه زانی چی بکا.
- رَجُلٌ سَكَنَ: مُتَحَيِّرٌ/ تیاماو، سرسام، شپرزه.
- ساکم: سَكَمَ: الرجل الغریب/ نامق.
- مُسَكَمٌ/ که پیده، که پُک، خویچی.
- سکف:
- اسْكَفَ: صار إسكافاً/ بو به (پتلاو درو، پینه چی).
- سَكَّاف. اسكاف: صانع الخفاف و الأحذية/ پتلاو درو، کهوش درو.
- : صیرماتی/ پینه چی.
- سَكَّافَة: حِرْفَة السكَّاف/ پتلاو درویتی، کهوش درویتی، پینه چیتی.
- سکَن:
- سَكَنَ: إنقطع عن الحركة/ وهستا، راوهستا، نارامی گرت، سرهوت، خپ بو، جولای تیا نه ما.
- : هَذَا/ میمن بوهوه، دامرکایه وه، میواش بوهوه، دایین بو، خاموش بو.
- عنه الوجع: فارقه/ نیشی نه ما، نازاری شکا.
- الدار: أقام فيها/ تیا دانیشت، له ماله که دا نیشته چی بو، (نیشته نی، نیشته چی) بو.
- الیه: إرتاح/ به دلی بو.
- الحرف/ پینه که راوهستا، بزویتی نه ما.
- : اسْكَنَ: صار مسكينا/ مه ژار که وت.
- سَكَنَ: هَذَا/ وهستانی، رای وهستان، میمنی کرده وه، دایینی کرد.
- الالم/ نازاری شکان، نیشی نه میشت.
- الجوع و الشهوة و الغضب/ برسیه تی و ناره و و قینی (دامرکانه وه، میمن کرده وه، میواش کرده وه).
- الحرف/ زنه ی بۆ کرد، پینه که ی وهستان.
- الرُّوع/ ترسی دهرکرد، ترسی له دلدا نه میشت.
- : اسكن الدار: جعله يسكن فيها/ خستی خانه وه، نیشته نی کرد، دایینی کرد.
- يُسْكَنُ: قابل للسكنی/ بۆ ژیان نه شی.
- ساکن: سَكَنَ مع/ پیکه وه دانیشتن، له گه لی دانیشت.
- : عاش مع/ پیکه وه ژیان، له گه لی ژیا.
- تَمَسَّكَ: إدعى الفقر/ خوی مه ژار پیشان دا.
- : صار مسكينا/ مه ژار که وت.
- : استكن: تَذَلُّ/ خوی رسوا کرد.
- سَكَنَ: سَكَنِي: إقامة/ دانیشتن، مانوه، نیشته چی بون، نیشتن.
- : مَسَكَنَ: محل الإقامة/ مال، خانو، جینگه.
- ساکن: عكس متحرك. هاديء/ وهستاو، راوهستاو، میمن، دامرکاو، دایین، خاموش، خپ.
- : كذا: مقيم فيه/ له... نه زی.
- : قاطن/ دانیشتو، نیشته چی، نیشته نی.
- حرف - / پیتی (بی بزوین، وهستاو).
- مَسَكَنَ: سَكَنَ: بيت/ مال، خانو، زید، خه لوه تکه.
- مَسْكُونٌ: به سَكَنَ/ خه لکی تیا به، دانیشتوانی تیا به.
- : عامر أو أهل بالسكان/ ناوه دان.
- : بالجن/ ختوی (لوی به، هیه، تیا به).
- المسكونة: العالم/ جیهان، گیتی.
- سَكَنَ: جمع ساكن: قاطنون/ دانیشتوان.
- : أهل البلد/ دانیشتوانی شار.
- المنزل أو العمارة السكنية/ خه لکی مال، دانیشتوانی مال و بالاخانو.
- المركب: دَفَّة/ دهسه دوی کهشتی.
- السيارة: مَقْوَد/ دهسه دوی، سوکان.
- کثیر الـ - : عامر/ ناوه دان، قه له بالخ، زید ناوه دان.
- سَكُونٌ: هُدوء/ میمن، میواش، نارام گرتن، سرهوت، خاموشی، خپ بون.
- : سكوت/ بین دهنگی.
- : جزم الحرف/ بیت وهستان.
- : ضد الحركة/ وهستان، راوهستان.
- سكينة: الوقار و الطمأنينة/ دلنایی، میمنی، ناغری، له سه رخویی.
- مُسَكَنٌ: مُهْدِيءٌ/ میمنگر، میمنه، دامرکین، نارام به خش.
- مَسْكِينٌ: فقير/ مه ژار، نه بو، که م دهس، لات، له وار.
- : ذليل مقهور/ بین دهسه لات، خه م بار، زید، به دبه خت، که ساس.
- مَسْكَنَة: فقر/ مه ژاری، نه بونی، که م دهستی، لاتی، له واری.
- : ذل و تعاسة/ بین دهسه لاتی، که سامسی، به دبه ختی.

مُسَاكَنَة: زیجه غیر شرعیة/ دوست.
 سَكِين. سَكِينَة: آلة القطع/ چه قو کُرد، قهلم بر.
 سَكَان، سكاكینی: صانع السكاكين/ چه قوگر،
 چه خماخ ساز.
 سل: سَلَّ. اسْتَلَّ: اِنْتَزَعَ برفق/ دهری مینا، رای کیشا، هه لی
 کیشا.
 تَسَلَّل. اسْتَلَّ: اِنْسَحَب خفیه/ خوی دزیه وه، به دزیه وه
 بوی دهرجو.
 سَلَّ. اسْتَلَّ: مَرَضَ بالسَّل/ سیلی گرت، توشی سیل بو.
 - . - اِلَى الْمَكَانِ: دَخَلَ/ خوی پیاکرد.
 سَلَّ. اسَلَّ: سَارِق/ دز، گه نگه دز.
 - : صَانِعُ السَّلَّةِ وَبَاثِعُهَا/ سه به ته (فروش، چن).
 سَلِيل: مِنْ سَلَّ/ له ره گزی، له خیزانی، چسن، توخم.
 - . مسلول: مُصَابُ السَّلِّ/ سیلاوی.
 - . - . مُسْتَلَّ (كَالسَيْفِ)/ راکِی_شراو،
 دهرمیتراو، شمشیری روت، هه ل کیشراو.
 سَلَّالَة: مُسَلَّ/ نه وه، وه چه.
 - : (اصل. جنس/ ره گز، تیره، نه ته وه، نه ژاد، بنه
 (رهت، چه، ماله).
 - : عَائِلَة/ خیزان، بنه ماله، خانه واده، به ره باب.
 عِلْمُ السَّلَالَاتِ الْبَشَرِيَّةِ/ ره گز ناسی، ره گز ناسین، نه ژاد
 شوناسی.
 سَلَّالِي: مَخْتَصَّ بِسِلْسِلَةِ النِّسْبِ/ ره گز ناس، نه ژاد
 شوناس.
 مَسَلَّة: اِبْرَة كَبِيرَة/ سوژن، سوژن.
 - بِنَاء: بَرَج مُسْتَدَقُّ الطَّرَفِ/ که لوی قوچ، هه ورده بانی
 قوچ.
 سَلَّ. سَلَّ: سَلَّال: هُزَال/ سیل، دهرده باریکه،
 دهغه زاری.
 سَلَّة: سَلَّ: سَطَف/ سه به ته، قولینه، سهوی.
 - الْمَهْمَلَاتِ (تته که، سه به ته ی) خَوَّلَ.
 - : السَّرَقَةُ الْخَفِيَّةُ/ گه ره دزی، ناخونه ک.
 لَعِبَةُ كُرَّةِ الْ- / یاری باسکه.
 سَلَّال: صَانِعُ السَّلَالِ/ سه به ته چن.
 سَلَّسَلَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: (اوصله به/ به یه کی گه یان،
 گه یانیه یه ک.

- : رَبَطَ بِالسَّلْسِلَةِ/ به زنجیر به ستیه وه.
 - النِّسْبِ اِلَى/ ره گزی گه یانده وه به..
 - الْمَاءُ: صَبَّهُ فِي حُدُودٍ/ کردی به لیژیدا، به خوږ
 رژانی.
 تَسَلَّسَلَ الْمَاءُ: جَرَى/ به خوږ رژی.
 سَلَّسَلَ: شَلَّال صَفِير/ تافگی بچوک، ناوی خوږ.
 - : ماء عَذْب/ ناوی پاک ورون.
 سِلْسِلَة: زنجیر/ زنجیر، زریزه.
 - : بَرَقَ مُسَلَّسِلٌ فِي السَّحَابِ/ زنجیره بروسکه،
 بروسکی یه که له دوا یه که
 - : اَشْيَاءٌ مُتَقَابِعَةٌ/ زنجیره، یه که له دوا یه که.
 - لَكَانِيْبٍ/ کومه له درق.
 - جِبَالٍ/ زنجیره شاخ، تیغه شان، تیره شان.
 - النِّسْبِ/ بنه چه زنجیره ی ره گز.
 - الظُّهْرِ/ پر پرده ی پشت، موره گی پشت.
 تَسَلَّسَلَ: تَتَبَاعُ/ یه که له دوا یه که، به دوا یه که د،
 ریچکه، ریز، ریژه.
 یال - : بِالتَّتَابُعِ/ به ریز، یه که له دوا یه که، به ریچکه.
 مُسَلَّسَلَة: رَوَايَةُ مُتَسَلَّسَلَةٍ/ چیرۆکی زنجیره یی.
 مُتَسَلَّسِلٌ: مُتَتَابِعٌ/ به رودا، یه که له دوا یه که، به ریز.
 رقم - / ژماره ی یه که له دوا یه که.
 رَوَايَة - ٢/ چیرۆکی زنجیره یی.
 سلا:
 سَلَّ. اسْتَلَّ السَّمْنَ: صَفَّاه/ پالوتی، دۆرکه کی گرت.
 - السَّمْسَم: اسْتَخْرَجَ دَهْنَهُ/ رۆنه کی (گرت،
 دهرمیتنا).
 - الْجِدْعُ: نَزَعَ شَوْكَهُ/ دپکه کانی (لی کرده وه،
 تاشی).
 سلا: سَمَنَ. سَمَّنَ: رَوَّنَى پالتوراو، داخ کراو.
 سلا: سَلَّالَة. سِلَالِيَة. شَوْكُ النَخِيلِ/ چقل.
 سلب:
 سَلَبَ: اسْتَلَبَ الشَّيْءَ: اِنْتَزَعَهُ قَهْرًا/ روتی کرده وه،
 تالانی کرد، به زۆر لئی سه ند، زهوتی کرد.
 سَلَبَتِ: اسْلَبَتِ الْمَرْأَةُ: اَجْهَضَتْ/ له یاری چو.
 سَلَبَ: لَبَسَ السَّلَابَ/ رهشی له بهرگرت، رهشی پۆشی.
 سَلَبَ: مَايَسْلَبُ/ تالانی، یه غما.
 - : نَهَبَ/ تالان کردن، روت کردنه وه، راوړوت.

- نفی: ضدِ إيجاب / نه‌ئ.

علامة ال - او السالب (-) / نیشانه‌ی نه‌ئ.

سَلْبِي: سالب: ضدِ موجب / بن‌تروک، سارد، بن‌جایی، ناله‌بار.

- نفی: نه‌ئ.

سِلَاب: ثياب الحداد / ره‌ش پۆشی، به‌رگی ره‌ش.

سَلَاب: سالب: مُقْتَصِب ما للغير / تالانی کەر، جه‌رده، زه‌وت کەر.

اسلوب: کیفیة / چۆنیه‌تی، ره‌فتار، سه‌مت.

- نمط / شیواز، ریزگه، شیوه.

سَلَت:

سَلَّت سَلًّا / سَحَبَ / ده‌ری مه‌ئا، رای‌کیشا، مه‌لن کیشا.

- مَلَا سَهْلًا: شلحها بسرعه / دای‌کەن، خۆی روت کرده‌وه.

- و استقلت القصعة: مسحها باصبعه / لسته‌ی‌وه، په‌نجە‌ی پیامه‌ئا.

إِسْلَمْتُ: إِنْسَحَبَ خِلْسَةً / خۆی دزیه‌وه، به‌ دزیه‌وه ده‌رجو.

- منه: هَرَبَ / له‌ ده‌ستی ده‌رجو، فرتی کرد.

- القماش: تَفَكَّكَ / شی‌به‌وه، پوکابه‌وه، مه‌ل وه‌شا.

سَلَج:

سَلَجَ: إِسْتَلَجَ: إِبْتَلَعَ / قوتی‌دا.

سَلَجَم: لَفَت / شێلم.

سَلَج:

سَلَجَ الطائرُ: رَمَى بِسَلْحِهِ / ریفنه‌ی کرد.

سَلَجَ: جَهَّزَ بِالسَّلاحِ / چه‌کی دایه.

تَسَلَجَ: لَبِسَ السَّلاحِ / چه‌کی له‌خۆی دا، چه‌کی مه‌لگرت.

سَلَجَ الطيورُ: تَجَوَّها / ریفنه، جیفنه.

سلاح: آلة قتال / چه‌ک، تیغ.

- الدفاع: دَرَعَ / قه‌لقان، زڤی، چه‌کی به‌رگری.

- المحراث: حَدِيدَتَه / گاسن.

- المحطوى او السكين: شِفْرَة / ده‌م، ده‌مه‌چه‌تو.

تحت ال - : في الخدمة العسكرية / سه‌ریاز.

نَزَعَ او تجريد السلاح / چه‌ک کردن، چه‌ک دامالین.

سَلَّمَ سِلَاحَهُ / چه‌کی دانا.

أَخَذَ سِلَاحَهُ / چه‌ک کرا.

مُسَلَّحَ: مَجَّهَنَ بِالسَّلاحِ / بپ چه‌ک، چه‌کدار، چه‌ک ریز.

خِرْسَانَه مُسَلَّحَةٌ / کونکرتی موسه‌لاح.

تَسْلِيح: تَجْهِيْزُ بِالسَّلاحِ / پڕچه‌ک کردن.

سَلْحَفَة: سَلْحَفَة: من البرمائيات / کیسه‌ل، ره‌قه.

- البحر / جله.

سَلَخ:

سَلَخَ الذبيحة: نَزَعَ جِلْدَهَا / گروی، پیسته‌که‌ی گرو.

- البشرة: جَلَطَ / دای مائی، پیسته‌که‌ی دامالئ.

- الثعبانُ: إِنْسَلَخَ مِنْ قَشْرِهِ / کاژێ فری‌دا.

- إِنْسَلَخَ الشَّهْرُ: مَضَى / مانگ ته‌واو، رابورد.

إِنْسَلَخَ الجلدُ: كَشَطَ / پیستی فری‌دا، قلیشا، توژی دامالئ.

- من ثيابه: تَجَرَّدَ / روت بوه‌وه.

سَلَخَ: سَلَخَ: سَلَخَ الحية. قَشَرَهَا / کاژێ مار.

- نَزَعَ الجلد / دامالین، گرون، فری‌دان، پۆست گرتنه‌وه، توژی دامالین.

- الشهر: آخِرُهُ / دوا‌یی مانگ، بنی مانگ، کوتایی مانگ.

سَلَخَ: جلد الحيوان المسلوخ / پیسته‌ی گرواو.

سَلَخَ: مَسِيخَ: بِلَا طَعْمٍ / بێ‌تام.

- مَسْلُوخَ: مَسْلُوخَ / گرواو، دامالراو.

سِلَاحَة: مَسَاحَة / بێ‌تامی.

سَلَخَانَه: مَسْلَخَ: مَذْبَحَ / قه‌سابخانه.

سَلَس:

سَلَسَ: كَانَ لَيْسَ مُنْقَادًا / گوئی رایه‌ل بو، نه‌رم بو، ده‌سته‌مۆ بو.

- بَحَقَى: اَعْطَانِي إِيَّاهُ بِسَهْوَةٍ / به‌ ئاسانی دامیه‌وه.

سَلَسَ: سَالَسَ: مَطْوَعُ / گوئی رایه‌ل، نه‌رم، ده‌سته‌مۆ.

كلام - : سهل. طلق اللسان / قسه‌ی (نه‌رم، شیرین)، زمانئ (لوس، پاراو، ره‌وان).

سَلَاسَة: لَيوْنَة / نه‌رمی، ئاسانی، ره‌وانی.

- الكلام: طَلَقَ اللسان / زمان (لوسی، پاراوی، ره‌وانی).

- البول: عَدَمُ المَقْدَرَةِ عَلَى ضَبْطِ النَفْسِ / (خۆ)، مین رانه‌گرتن، میزه‌جوړکئ.

سَلَسَ: السهولة و الإنقياد / گوئی رایه‌لی، به‌ ئاسانی مالی کردن و به‌پۆوه‌بردن.

- : عَدَمُ اسْتِمْسَاكِ الْبُولِ / میز رانه گرتن،
میزه چورکتن.
سَلْسَبِيلُ: شَرَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ / خوارنده وهی ناو
به هشتیان.
- : الْمَاءُ الْعَذْبُ. السَّهْلُ الْمَسَاغُ / ناوی ساز.
سَلَطَ:
سَلَطَ. سَلَطَ: كَانَ طَوِيلَ اللِّسَانِ صَدِيدَهُ / زمانی درِیژو
پیس بو.
سَلَطَ عَلٰی: اَطْلَقَ لَهُ السُّلْطَةَ / دهسه لاتی دایه.
- عَلٰی: حَرَضَ / هَانِ دَا.
- : وَجْهَهُ. فَرَضَ / نَاراسته ی کرد، سه پاندی.
تَسَلَّطَ عَلٰی: تَغَلَّبَ عَلَيْهِ / زَالَ بُو به سه ریا.
- عَلٰی: حَكَمَ / دهسه لاتی به سه راگرت، فرمان
ره وایی کرد.
سَلَطَ: طَوِيلَ اللِّسَانِ / زمان درِیژ.
سَلَاطَةُ: وَقَاحَةٌ / بِنِ حَیَا، بِنِ نَابِرُو، چوختیتی.
سَلِيطُ: وَلَحَّ / بِنِ حَیَا، بِنِ نَابِرُو، به زه بر، چوختی.
- : زَيْتُ الرِّیْتُونِ / رَدَن زهیت.
تَسَلَّطَ: تَغَلَّبَ / زَالَ بُون، سه پاندن.
- : حُكْمَ / فرمان ره وایی.
مُتَسَلَّطَ: مُسَيِّطَرُ عَلٰی / زَالَ، دهسه لاتی دار.
مُسَلَّطَ / نَاراسته کراو، سه پاو.
سُلْطَةُ: قُدْرَةٌ. قُوَّةٌ / توانایی، میژ.
- : حُكْمَ / فرمان ره وایی.
- : نَفُوذَ / دهسه لاتی، کارپه وایی.
- : رُوحِيهَ / فرمان ره وایی ثابینی.
- : زَمْنِيهَ / میژ کاتی.
مُطْلَقَةٌ / دهسه لاتی ته واو.
- : قَضَائِيَّةٌ / فرمان ره وایی یاسایی.
- : الْقَضَاءُ / دهسته ی دادوهری.
- : التَّشْرِيعُ / دهسته ی یاسادانان.
سُلْطَتُهُ: مَمْلَكَةٌ / ولات، سولتان شین.
سُلْطَان. سُلْطَةُ: حَاكِمَ / فرمان ره واء، سولتان، شا.
- : قُوَّةٌ / میژ، توانایی.
- : حُكْمَ / فرمان ره وایی.
- : نَفُوذَ / کارپه وایی، دهسه لاتی.
سُلْطَانَةُ: زَوْجَةُ السُّلْطَانِ / شازن، زنی سولتان.

سُلْطَانِي: نَسَبَةٌ اِلَى السُّلْطَانِ / شایانه.
- : عَظِيمٌ. فَخْمٌ / بزورگ، مهن، شکومه ند.
سُلْطَانِيَّةٌ: وَعَاءُ الطَّعَامِ وَغَيْرُهُ / له گن.
سُلْطَةُ: كَامِيخٌ / زه لاته.
مُسَلَّطَ: سَبَنَ الْمَفْتَاحَ / زمانه ی کلیل، دانی کلیل.
سُلَّاطِح. مُسَلَّطِحٌ: ضَدَّ غَوِيَطَ / ته نکاو، بوار.
سَلَعُ:
سَلَعُ الْاَرْضُ: تَشَقَّقُ / قَلِيشَا، درزی تن بو.
سَلَعَت. اِنْسَلَعَت قَدَمُهُ: تَشَقَّقَتْ / پیتی قلیشا.
سَلَعُ: (حَرْقُ) / سوتانی، جزانی به ناگردا، ناگری پیاچزان.
سَلَعُ: شَقُ / قَلِيش، قلیشاری، درز.
- : سَلَعُ الْعِثْلِ وَ التَّرْبِ / وه یه کی، له یه ک چون،
هاو.
اِسْلَعُ: مُتَشَقِّقُ الْقَدَمِ / پین قلیشوار.
- : الَّذِي اَصَابَتْهُ النَّارُ / سوتاو، پیست سوتاو.
سَلَعُ: اَثَارُ النَّارِ فِي الْجِلْدِ / سوتای.
سَلْعَةٌ: بَضَاعَةٌ / کال و پهل، شت و مهک.
- : كَاسِدَةٌ / کال و پهل بِنِ بازار، شکاو، نافروشری.
- : سَلْعَةٌ. سَلْعَةٌ: عَلَقَ الْمَاءُ / زهر.
- : - : - : کیس شحمی تحت الجلد / لو،
چوره لوی ژیر پیست.
سِلْعَامُ: وَاسِعُ الْحَلْقِ / دهم پهل، دهم زل.
- : عَظِيمُ الْبَطْنِ / ورگن، ورگ زل، ورگ داکه وتو.
- : طَوِيلُ الْاَنْفِ / لوت شوق، لوت درِیژ، لوته.
- : ذَنْبٌ / گورگ.
سَلَفُ:
سَلَفَ. اَسْلَفَ الْاَرْضُ: سَوَّاهَا / چاکی کرد، ته ختی کرد،
خوشی کرد، ته خته ی لئدا.
- : تَقَدَّمَ وَ سَبَقَ / پیش که وت.
- : مَضَى / تی په پی، رابورد.
سَلَفَ. اَسْلَفَ: اقْرَضَ / قهرزی دا، وامی دا.
تَسَلَفَ. اِسْتَلَفَ: اقْرَضَ / قهرزی کرد، خوازتی، وامی
کرد.
مَسْلَفُهُ: اِدَاةٌ لَتَمْهِيدِ الْاَرْضِ بَعْدَ حَرْثِهَا / ته خته.
سَلَفَ: مَنْ تَقَدَّمَكَ مِنْ اَبَائِكَ / باپیران، پیشین، باوان.
- : ضِدَّ الْخَلْفِ / رابوردو، پیشو، دیزون.
- : قَرْضٌ بِلَا فَائِدَةٍ / قهرزی بِنِ سود.

سَلَفًا: مقدما/ پیشه کی.

سَالِف: متقدم/ پیش کتو.

- سابق: ماضی/ تہ پہ پو، رابوردو، پیشو، پیشین، دیرین.

- الذکر: مذکور آنفا/ ناوبراو، باسکراو.

فی - الزمان/ لہ زمانہ کی کوندا.

سَالِفًا: سابقاً/ لہ و پیش، زو.

سَلَفُهُ: قَرَض. دین/ قہرز، خوازتن، وام.

- مستدیمہ: قہرزی درخیاہن.

- الحذاء: قرش/ ناوفرش.

سُلَاف: اَجُود الخمر/ باشتین مہی، شہرابی کونی چہند سالہ.

سَلَف: زوج اُخت الزوجہ. عدیل/ تاوہ ل زوا.

- : اخو الزوج/ شوبرا.

سَلَفُهُ: زوجة الاخ/ براثن.

سَلَق:

سَلَق اللحم و غیرہ: اغلاہ و طبخہ/ کولانی، لئی نا.

- : سَمَط. احرق بماء حار/ دای مالی، لئی کردہ وہ.

- بالسوط: ضرب الی ان نزع جلدہ/ تہ وندہی لئدا تا پیستہ کی دامالی.

- باللسان او بالكلام: رَجَرَة. آذاہ/ سہرہ نشتی کرد، قسہی پی و ت.

- الشيء بالماء الحار: اذهب شعرہ/ توك و پیرہ کی لی کردہ وہ، ہلن پیرکان، تاوہ پوتی کرد.

- الحرّ او البرد النبات: احرقہ/ سوتانی، ہلن پیرکان.

- : صَرَع. وَقَعَهُ على الارض/ (کوتای، دای) بہ زہویدا.

- : تسلق: صَعَد/ سہرکہوت، پیا سہرکہوت، پیا ہل زنا.

تَسَلَّق: نام علی ظہرہ/ بہ گازی پشتدا کتو.

- الشجرة او الحائط و غیرہا/ سہرکہوت، پیاسہرکہوت، پیا ہل زنا، سہرکہوتہ سہری.

استلقى علی ظہرہ: نام علیہ/ بہ گازی پشتدا کتو، لہ سہر پشت کتو.

إِسْتَلَق اللسان: اصابه تَقَشُّر/ زمانی قلیشا، ہل زلہ پی، داپلخا.

سَلَق: مصدر (سَلَقَ)/ کولان، کولاندن.

- : سَلَق: اثر الجرح/ جن برین.

- : سَلَق: نبات يُطْبَخ/ سلق.

مَسْلُوق: مطبوخ/ کولان.

تَسَلَّق: صعود/ سہرکہوت، ہل زانان.

متسلق/ سہرکہوت، ہل زناو.

نبات - / روہ کی سہرکہوت، روہ کی ہل زن.

سَلَوَقی. سلاقی: کلب الصيد/ تاجی، تاہی.

سُلَاق: بشر تخرج علی اللسان/ زمان ہل زلہ بان، پیڑک.

سَلَاةُ اللسان: بَدَاة/ زمان پیسی، زمان درخزی، دم شہری.

سَلِيقَة. مسلوق. مسلوقة/ کولان.

- : طَبِيعَة/ تہ زادی خورسک، لہ خزوہ.

سَلَك:

سَلَك المكان: دَخَلَ فیہ/ تہی چو.

- الطريق: سار فیہ/ پیابہی، پیاتپہری، گوزہری کرد.

- الشيء فی الشيء. اسلك: ادخله فیہ. نَظَم/ تہی خست، تہی پیران، پیوہی کرد، مؤنیوہ.

- : سار. تَصَرَّف/ رہفتاری کرد.

- بموجب کذا/ بہ گویہی.. رہفتاری کرد.

سَلَك الخیط: لَفَّ/ ہل کی کرد.

- الخیط: حَلَّ عَقْدَهُ/ خاوی کردہ وہ، کردیوہ، گریکی کردہ وہ.

- الامر المعقد: ازال الابهام/ تاسانی کرد.

- الاسنان: خَلَّلها/ دانی تارنی.

سَلَك: خیط/ کشتہک، پن، پت، دہزو.

- معدنی/ تہل.

- نباتی. اظہور/ تہز.

آلة الحزم بال - / تہل بہ ست.

ال - العسكرية/ سہریازی، سہریازی گہری.

ال - الدبلوماسی/ بالیوزگری.

لاسلكی/ پی تہل.

مَسَلَك: طریق/ ری، ریگہ، ریویان، ریبان.

سالك: غیر مَسْدُود او معرقل/ کوناودہ، دہرہ چن.

سُلُوك: تَصَرَّف. سیر/ کردار، رہفتار، کردہ وہ، رہوشت.

خَسَنَ ال - / رهفتار چاك، رهفتارچاكی.

سوء ال - / رهفتار خرابی.

سلاكة الاسنان / خهلیله، دان نازنه.

سلم:

سَلِمَ مِنْ خَطَر: نجا / رزگاری بو.

- من عیب: پریء منه / روسور بو.

سَلِمَ عَلَى: حیا / سلاوی کرد.

- الی: فاول / دایه، پیژیدا، دایه دهستی.

- الامر الی: اعطاء / فرمانه کی دایه دهست.

- امره الی الله / کاری دایه دهست خوا.

- بالامر: قبل / پیژی رازی بو، قایل بو، ملی دریزکرد.

- : إنقاد و اذغن / ملی شوپکرد.

- : إستملم الی العدو / خوی دا به دهسته وه.

- من خَطَر: نجا / رزگاری کرد.

- سِلاخه / چه کی دانا، دهستی مه ل بری.

سَلِمَ سِلاخك / چه ك دان، دهست مه ل بره.

- (لی) علیه / سلاوی لی بکه، سلاومی بگه یئن.

سالم. : تسالم / تصالح / ناشت بو وه.

اسلم الی: : إنقاد / ملی شوپکرد.

- : خذل. خان / ناپاکی کرد، فروشتی، خوی

فروشت.

- امره الی الله. سَلَمه / کاری دایه دهست خوا.

- الروح: توفي / گیانی (دا به دهسته وه، سپارد،

دهرچو)، مرد.

- : تدین بالاسلام / نیسلامی کرده نایینی، بوو به

نیسلام.

تسلم. : إستملم / تناول / وه ری گرت.

- : صار مسلما / بو به نیسلام.

- منه: ثیر / لی بی بری بو.

إستمسلم: : إنقاد / ملی شوپکرد، خوی دا به دهسته وه،

ملی دا.

سَلَمته الحية: : لدغته / مار پیوه ی دا.

سلم. سلام: سَكينة / هیمنی، بی دهنگی.

- : ضد حرب / ناسایش، ناشتی، ناسوده یی.

- : سلامه: امن / ناسایش، ناسوده یی.

سلام: حجة / سلاو، درود.

- : نشید وطنی / سرودی نیشتمان.

دار ال - : جنة / بهمهشت.

دار او مدينة ال - : بغداد / شاری به بغداد.

نهر ال - : دجلة / روباری دیجله.

ال - : عليك / سلاو، سلاوتان لی بین، رژیباش.

سلامة: : الخلو من العيوب / چاکی، پاکی، بی وه یی.

- : النية: إخلاص / دلسوزی، دلیاک.

ب - : النية / به دلسوزانه، به نیه تی پاک.

سليم. سالم: : ليس به اذى / هیچی نیه، بی وه یه.

- : صحيح / ته و او، دروست.

- : ليس به عيوب / بی خهوش، بی گهرد.

- : البنية / لهش ساخ.

- : العقل / هوشیار، هوشمه ند.

- : من كذا: خال منه / بی خهوش.

- : من الافات و الامراض / بی دهرد. ساخ.

- : صائب الرأي / راست، راراست.

- : العافية / لهش ساخ، ته ندروست.

- : النية / نیت پاک، دلسوز.

- : لذیغ / ماران گان.

سالم غانما / رزگاری به دهسکهوت، سه رکهوتوی

به دهسکهوت.

استلام. : تسلّم / اخذ / وه رگرتن.

إستسلام: : إنقياد / رام بون، قایل بون،

خوبه دهسته وه دان، مل (دان، شوپکردن).

مُسلم به: : مقبول / دان پیانراو، پی لیتراو.

- : به: لا نزاع فيه / بی گری و گرفت، مشت و می مه ل

نه گرتن.

مُسلم: : أخذ / وه رگر.

مُسلم: : مُحِبّ السلم / ناشتی خواز.

- : مُتسامح / میهره بان، لی بورده، نرم، ناسان.

تسليم: : قبول و رضا / قایل، قایل بون.

- : إذعان / سه رشوپکردن.

- : مُناوكة / دان، پیی دان، دانه دهسست،

به دهسته وه دان.

- : إلقاء النحية / سلاو، سلاوکردن.

- : الی العدو / خوبه دهسته وه دان.

- : إعتراف / پیی لعتنان.

شروط ال - : : في الحرب / مهرجی به دهسته وه دان.

اسلام: دین مشهور/ ئیسلام.

- مسلمین/ موسلمان.

- : إنقیاد/ به پرتو چون، سه شو کردن.

مُسْلِم: محمدی/ موسلمان.

سلیمانی: عَقار سام/ ژار، ژارجیوه.

سُلَم: سُلَمَة: نَرَجَة/ په یژه، قالدومه، پلیکانه، پی

پلیکانه، پایه.

إِتْخَذَه سُلَمًا/ پیا سه رکهوت، کردی به په یژه.

سُلَامی: سُلَامیة: عَظْمَة الاَصْبَح/ گرتی په نجه، پل،

پلوچکه.

سلمون. سلمون مرقط: سمک نه‌ری/ ماسیه خاتونه.

سلا:

سَلَا. سَلَى الشَّيْءَ و عَنْه: تَسْبِيَهُ/ له بیری چوه وه،

له بیری کرد، سه بوری خویدا.

سَلَى. اسَلَى: الهی/ ناسوده ی کرد، دلی دایه وه، دل

نه وایی کرد.

- . - : عَزَى/ سه رخوشی کرد، دلی دایه وه،

به سه ریامات.

تَسَلَى: تَلَهَى/ خوی خه ریک کرد، سه بوری به خویدا،

خوی ناسوده کرد.

سَلُو. سُلُوَان. سَلَوَى: تَسْلِيَان/ له بیرچونه وه،

له بیرکړنه وه.

- . - : عَزَاء/ پرسه، سه رخوشی.

سَلُوَة: تَسْلِيَة: لَهَو/ رابواردن، کیهف کردن.

- . تسلیه لقتل الوقت/ بز رابواردن، کات کوشتن.

فی - من العیش: فی رغد منه/ خوش گوزه رانی.

مُسَلَّ: مَلَه/ خه ریک که، رابویر، بز رابواردن، خه م

ره وین.

مَسَلَا. أَمَا كُنَ اللّهُو/ شوین گه شت، گه شتگه، شوینی

رابواردن.

سَلَوَى: كُلَّ مَا يُسَلَى/ گه مه، گه شت، رابویره،

خلافاندن.

- : سَمَن. طائر/ شیلقه.

سم:

سَم. سَمَم الطعام: جعل فيه سُمًا/ ژاروی کرد، ژاری

تو کرد.

- ه: سَقَاهُ السَّم/ دهرمان خواری کرد، ژاری دایه.

- القارورة: سَدَّهَا/ سه‌ری نایه وه.

- الشَّيْءَ: أَصْلَحَهُ/ چاکی کرده وه.

- بينهما/ اصلح/ ریکی خستن، ناشتی کړنه وه.

- ت الريح: احرقته/ سوتانیه وه، گپه سوتانی.

سَمَ الرَّجُلُ: سَقَاهُ السَّم/ دهرمان خواری کرد، ژاری

دایه.

- : لَوَّث و افسد/ پیسی کرد، ژاروی کرد.

تَسَمَّ الرَّجُلُ: تَنَاوَلَ السَّم او دخل السم فی جسمه/

ژاروی بو، دهرمان خواریدو، ژاری خوارید.

- الجرح: فَسَدَ الجرح/ لیتی پیس کرد، توشی گانگرین

بو.

سَمَ الْيَوْمُ: إِشْتَدَّ حَرُهُ/ گه رمای کرد.

- النباتات: احرقته السموم/ گپه سوتانی، گپه بردی،

شهره لیتی‌دا.

سَم. سَم. سَم: قَشَب/ ژار، ژه‌هر، زه‌هر.

- الفار: شَكَّ/ مه‌رگه‌موش.

- قتال: ممیت. مُهَلَك/ ژاری بکوژ، ژاری مه‌لایل.

- : ثَقِب/ کون، چاو.

- : جمع مَسَام. منفذ الاوراق النباتية/ وریله کون.

سَام. مُسِم: ذُو السَّم/ ژاروی، ژه‌هرین، بکوژ.

- ابرص: ابو بریص/ شه‌وگه‌رد.

یوم - و مُسِم و مَسعوم: ذُو سَموم/ رَوَی نقد گه‌رم و

گپاری.

تَسَمَم: / ژاروی بون، ژارگریتن، ژار لعتدن، دهرمان

خوارید.

- بولی/ میزه‌ژار.

- دَمَوَى/ خویننه‌ژار.

- ذاتی/ خوژار.

اعراض ال - / نیشانه‌ژار.

مَسعوم/ ژاروی، ژه‌هرین، ژارین.

سَموم: الريح الحارة/ گره، سه‌بون، شهره.

مَسَام الجلد: ثَقْبُهُ و منافذه/ وریله کونی پیست،

کو‌توچکه، کونیه.

سَامی: ذُو مَسَام/ کون کون.

سَمَامَة: سنونو/ په‌ره‌سیلکه.

سَمْسِم: جلجلان/ کونجی.

سَمْسِم: ثعلب/ رتوی.

مُسَامَحَة: صَفَح/اَيْبُورْدَن، چاوپوښى كردن، به زه يى
 پياماتنه وه.
 سَمْحاق: قِشْرَة رَقِيْقَة فَوْق عَظْم الرّاس/ پيستی سر.
 سَمَد:
 سَمَد: رَفَع راسَهُ وَ نَصَبَ صَدْرَهُ تَكْبَرًا/ سنگى
 ده په پاڼ، خوى قيت كړده وه.
 (سَمَد: اِنْتَفَخَ غِيضًا/ پېشى خوارده وه، خوى گيڅ
 كړده وه.
 سَمَدُ الارض: سَبَخَهَا/ پيښى كړد، پيښى پټوه كړد،
 پيښى دا.
 سَمَاد: سَبَاخ/ پيښ، سَنِيْر، سه نير.
 سميد: د قيق ابيض/ ناردى سپى.
 سَمَر:
 سَمَر: لَمْ يَنْمَ وَ تَحَدَّثْ لَيْلًا/ شو راى بوارد، شهوكوږى
 گرت.
 سَامَر: قَسَامُوا: تَحَدَّثُوا لَيْلًا/ به شو دوان، شو
 رايان بوارد، دمه ته قىيان كړد.
 سَمَر: سَمَر: اِسْمَر: صَارَ اِسْمَر/ بوريو.
 سَمَر: سَمَر: تَسَمَّرَ اللَّبَنُ: جَعَلَهُ سَمَارًا اى رَقَعَهُ
 بالعاء/ كړدى به ماستاو.
 - : شَدَّ بِمَسْمَارٍ بَزْمَارَ رِيْثِي كَرْد، بزمارى
 پيادا كوتا.
 - المسمار: دَقَّه لِيَدْخُلُ/ داي كوتا.
 سَمَر: الْحَدِيثُ فِي اللَّيْلِ/ شو رايواردن، گفټ و گوى
 شو، دمه ته قى.
 - : اللَّيْلِ وَ سَوَادُهُ/ شو و تاريكاي شو.
 سامر: مَجْلِسُ الْمُتَسَامِرِينَ/ كوږى رايواردن.
 سمير: مُتَسَامِر. مُسَامِر: الرَّفِيقُ اَوْ الْعَشِيرُ الْمَرْح/
 هاوپتي خوځ مه شرف، ثرياب.
 اسمر: سَمَرَاءُ اللَّوْنُ: بَيْنَ الْاَبْيَضِ وَ الْاَسْوَد/ بؤر.
 - الْبَشْرَةُ/ گڼم رهنګ، سه وزه.
 اِمْرَاةٌ سَمْرَاءُ/ سه وزه.
 سَمَار: لَبَنٌ كَثِيْرُ الْمَاءِ/ ماستى روڼ، ماستاو، نزاو.
 مِسْمَار: وَتَدَّ مِنْ حَدِيدٍ/ بزمار، سنجوق، سنگ، ميخ،
 ميخ زنجير.
 - رَزَّةٌ/ براسين/ بزمارى دونوك، دوفاق.
 - بَطَاسَة: جُمَان/ بزمارى سه ريان.

- : ذَنْبُ گورگ.
 - : نَمَلُ اَبْيَضٍ اَوْ نَاعِمٍ/ ميروله سوره، ورده.
 سمع:
 سَمِعْتُ. سَمِعْتُ: لَزِمَ السَّمْعُ/ ريگه كى گرت.
 - : تَسَمَّعْتُ الشَّيْءَ وَ نَحْوَهُ: قَصَدَهُ/ بوى چو.
 سَمْعٌ: طَرِيقُ/ رى، ريگه.
 - : هَيْئَةُ/ بار، دڅ.
 - الرّاسُ (فَلَکُ)/ نو په پى ناسمان، كه شكه شانى
 فله لك.
 سمع:
 سَمْعٌ: قُبْحٌ/ چه پل بو، پيس بو.
 سَمْعٌ. جَعَلَهُ سَمْعًا/ چه پلى كړد، پيسى كړد.
 سَمْعٌ. سَمِيعٌ: قُبْحٌ/ چه پل، پيس، نه گريس، زل
 (خوړت، حين).
 سَمَاجَة: قُبْحٌ/ چه پلى، پيسى، نه گريسى.
 سمع:
 سَمْعٌ: كَانَ سَمِيعًا/ به خشنده بو، سنگ فراوان بو.
 سَمْعٌ بَكْذَا: جَاد/ به خشى.
 - بَكْذَا: اَذِنَ/ رى دا، ميشتى، چاوپوښى كړد.
 - : سَمْعٌ: سَاهِلٌ وَ لَانِ/ چاوپوښى كړد، دلى نهرم بو.
 لا - الله: مَعَادُ اللهِ/ خوانه كا، خوانه كړده، دوريا، دورين،
 خوانه خواسته.
 سامع: صَفَحَ عَنْ/ ايتوردد، به خشى.
 تَسَامُعٌ: تَسَاهَلٌ/ نهرم و نيانى نواند.
 اِسْتَسْمَعُ: طَلَبَ السَّمْعُ/ داواى ايتورددن و به خشينى
 كړد.
 - : اِعْتَذَرَ/ پوزشى ميناپوه.
 سَمْعٌ. سَمَاجَة: جَوْد/ به خشنده يى، ميه ره بانى.
 - : سَمِيعٌ: مِنْ اَهْلِ السَّمَاجَةِ/ به خشنده، ميه ره بان،
 سنگ فراوان.
 سَمَاح. سَمْعٌ: صَفَحَ/ چاوپوښى، ايتورددن، به خشين،
 ايتخوش بون.
 - : اِجَازَةٌ/ پىدان، ميشتن.
 سَمَاجَة: سَعَةُ الصَّدْرِ/ سنگ فراوانى، ميه ره بانى.
 تَسَامُعٌ: تَسَاهَلٌ/ چاوپوښى، له دل ډه رجون، به زه يى،
 ميه ره بانى، دل نهرمى.

- شَمْلُوب: برغی/ برغو.
 - بِصَمُولَة: صمولة و برغی/ سه مونه و برغو.
 - القَدَم: تُولول/ میخه که، بزماره ی پئ، بالوکه.
 - مَسْمور: قلیل اللحم/ له، باریک، کم گوشت.
 - سَمَار: نبات كالحلفاء/ له بان.
 - سَمُور: حیوان له فر و ثَمین/ سموره.
 - سَمَس: سَمَسَر: صار سَمَساراً. توسط بین البائع و المشتري/ بو به ده لال، ده لالی، جامبازی کرد.
 - سَمَسار: دالال. وسیط/ ده لال، جامباز.
 - سَمَسَرَة: عمل السمسار/ ده لالی، جامبازی.
 - سَمَط: سَمَط: سَمَط/ بئده نگ بو.
 - السکین: أَخَذَهَا/ تیرتی کرده وه، ساویدا.
 - سَلَخ: أو تَطَلَّفَ بالماء الحار/ دای مائی، پاکی کرده وه، ناوروتی کرد.
 - سَمَط: حَرَق بِسَائلٍ أو بُخَارٍ/ سوتان، دامالین، داپلُوخان.
 - سَمَاط: الشَّيْء المصطف/ هَوَتراو، ریزکراو.
 - مَائِيسَط لِيَوْضِع عَلَيْهِ الطَّعَام/ خوان، سفره، نانه به ره.
 - سَمَط: خِيط السَّبْحَة و القِلَادَة/ کشته ک.
 - سَمَع: سَمَع: ادرك بالأذن/ بیستی، گوئی لی بو، گوئی تئوه بو.
 - بِكَذَا: بَلَّغَهُ خَبْرَهُ/ پیتی و ترا، پیتی راگه یه ترا، بیستی.
 - منه و له: اطاعه/ به گوئی کرد، گوئی رایه لی کرد.
 - له الله: اجابه/ خوا بوی میتنا یه دی.
 - عرضاً/ به رگوئی کورت، له لاوه بیستی.
 - لم يُسَمِعْ به: غیر معروف، نه بیستراوه، نه زانراوه.
 - سَمَع. اسَمَع: جعله یسمع/ پیتی راگه یان، دای به گوئیدا.
 - به: نَدَّدَ. نَوَّه بِذِكْرِهِ فِي النَّاسِ/ به خراپ ناوی میتنا، قسه ی شوین خست، هه پده شی لی کرد، له ناواندا زپانی.
 - به: اِذَاعَ عَنْهُ عَيْباً وَ فَضَحَهُ/ راستی لی وت، ناوی زپان.
 - الدرس: تِلَاه/ خوئندیه وه، وتیه وه، گوئی لی گرت.
 - اسَمَعَهُ: جعله یسمع/ دای به گوئیدا، پیتی راگه یان.

- شَتَمَة/ قسه ی پئ وت، جئوی پئ دا.
 - اسْتَمَعَ. تَسَمَعَ اليه: أَصْفَى/ گوئی گرت، گوئی شل کرد.
 - خَلَسَه: تَسَمَعَ: تَصَنَّتْ/ خَوَى نایه وه، به دزیوه گوئی گرت.
 - السامعة: الأذن/ گوئی.
 - السامعان: الأذنان/ دو گوئی.
 - سَمَع. سَمَاع/ بیستن.
 - سَمِعَ: حَاسَة السَمْع/ هستی بیستن.
 - الأذن/ گوئی.
 - كَإِلَى: اسَمِعَ مَنَى/ گویم لی بگره، لیم بیسه، گویم بۆ شل که.
 - أَوْ طَاعَة/ گوئی رایه لی و مل که جم.
 - ثَقُلَ سَمْعُهُ/ گوئی گران بو.
 - سَمَعِي: مختص بالسَمْع/ بیستن زان.
 - سَمَاع/ بیستن.
 - مقصور عل السَمَاع/ هه به بیستن، نه لئن.
 - سَمَاعِي: مأخوذ بالسَمَاع/ به بیستن.
 - سَمَاعَة/ دهنگه وه ره، بیسته که، دهنگ وهر.
 - الباب/ ده رکوت.
 - التلْفُون/ دهنگ گه یه، ته له فون.
 - سامع. مُسْتَمِع. سَمِيع/ گوئی گرت.
 - سامعون. مستمعون/ گوئی گران.
 - تَسَمَعَ: اسْتَمَاع/ گوئی گرتن.
 - على مَسْمَعٍ من/ به ناشکرا.
 - مسموع. مُسْمَع/ بیستراو.
 - غیر - : خافت/ نهینتی، نه بیستراو.
 - سَمْعَة: شُهْرَة. صَيْت/ ناویانگ.
 - حميدة/ ناویانگ باشی.
 - رديئة/ به ناتوره، ناو زپاو، ناویانگ خراپی.
 - حَسَن أو حَمِيد ال - / ناویانگ باش.
 - رديء ال - / ناویانگ خراپ.
 - سَمَاع: اسم فعل بمعنى اسْمَع/ گوئی بگره، بیسه.
 - سَمَاع: مُطِيع/ گوئی (رایه لی، له مست).
 - جاسوس/ سیخو، گوئی هه لی خهر.
 - سَمَق: سَمَق: علی و طال/ به رزیوه وه، هه لی کشا.

سَمَق: طويل مرتفع / بلند، به رز، به بالا، هه لکشاو.

سَمَاق: نبات ثمره حامض / ترش، ترشی سماق.

سمک:

سَمَك: رَفَع / به رزی کرده وه، بلندى کرد.

- تَسَمَك: اِرْتَفَعَ و اعتلى / به رزیوه وه، بالای کرد، بلند بو وه.

سَمَك: كان سمیكا / نهستوریو.

سَمَك: ضد رَفَق / نهستوری کرد.

سَمَك: سَمَاكَ: ضد رَفَق / نهستوری، قهف.

سَمَك: سَقَف / بن میج، سابیت، بنه بان، داره پا.

سمیک: ضد رقیق / نهستور، سفت، قهف دار.

- : طويل / دریز، بالا.

سماک: ما رَفَع به الشيء / ستون، کوله که.

سَمَك: حيوان مائى / ماسی.

- بَحْرِی / ماسی ده ریا.

- نَهْرِی / ماسی رویار.

- صَغِير / زیتکه.

صید ال - / راوه ماسی.

مختص بصید ال - / ماسی گر.

مُجَمَّع ال - / خوز.

سَمَكَة / ماسیهك، ماسی.

سَمَاك: صائد السمك / ماسی گر.

- : بائع السمك / ماسی فروش.

سَمَكَة: حوض تربية الاحياء المائية / حوزی ماسی.

سَمَكْرِي: سَمَكْرِي / تهنه که چی.

سَمَل:

سَمَل: اِسْتَقَل عَيْنُهُ: فَقَّاهَا / چاری دهره نینا، کویری

کرد، چاری هه کولی.

- اِسْمَل الثوب: اَخْلَق و بلى / شپو، شی بو وه،

پوا، دپا.

سَمَل: سَوَمَل: ثوب خلق. بال / شپ، شی، پواو.

سَمَن:

سَمَن: كَثَر شَخْصُهُ و دَسَمَهُ / چه دیو، رونی نقد بو، به زو

چه دیو نقد بو.

- : زَاد و زَنَه. ضد هزل / قهلهو بو گوشتی گرت.

سَمَن: صَيَّرَهُ سَمِيناً / رونی تن کرد، چه دیو کرد.

- الحَيوان : عَلَفَهُ / دای به ست، قهله دی کرد.

سَمَن: دَهَن / رُون، چه دیو.

سَمَن: سَمِنَة: كَثْرَة السَّحْم على البدن / قهله دی،

غزیه ز.

- مُفْرَط / قهله دی زرد، به نه اندازه، خپشه.

سَمَان: بائع السَمَن / رُون فروش.

سَمِين: شَحِيم / چه دیو، به زایو.

- : يَدِين / قهلهو، تیک سمرپا، شیشمان.

مُسَمَّن / دابه ستراو، قهله وکراو، دابه ست.

تَسْمِين / دابه ستن، قهله وکردن.

سَمْنَة: بَدَانَهُ / قهله دی، به خوره بون.

سَمَن: سَمَانِي: طائر / شیلانه.

سمندر. سمندل / قورناویلهک.

سَمَانَة الرَّجُل: رَبْلَة السَّاق / پوز.

سمه (فی رسم)

سما:

سَمَا: اسمی: غَلَاو اِرْتَفَعَ / به رزیوه وه، بلند بو وه.

- به. اسماء: رَفَعَهُ و اَعْلَاهُ / به رزی کرده وه.

سَمَى: اَسْمَى: سَمَا: جَعَلَ لَهُ اِسْم / ناوی نا.

- الرَّجُل: ذَكَر اسمهُ / ناوی هینا.

سَمَتَ نَفْسُهُ اِلَى: اِشْتَاق / تاره زوی کرد، هزی کرد.

سَامِي: فَاخَرَ / شانازی کرد، خوی هه لکیشا.

تَسَمَى: اِنتَسَب اِلَى خَوَى (به ست به...) گه یانده وه...

تَسَامَى: تَعَجَّد / خوی هه لکیشا.

سَمَا: صَيَّتَ حَسَنَ / ناویانگ باشی.

سَمَاء: مَا يَحِيطُ بِالْأَرْضِ مِنَ الْفَضَاءِ / هوا، بوشایی

ناسمان.

- : جَلَد / ناسمان.

- : جَنَّة / به هه شت.

سَمَائِي: سَمَاوِي: عَلَوِي / به رزی، بلندى.

- : رَوْحِي / گیانی، گیان زان.

- : بَلَوْن السَّمَاء / ناسمانی، شینی کال.

سام: عال / به رز، بلند.

أَسْمَى: اَرَفَعَ / فَوْق / زورو، سه ره وه، به رزتر، بلندتر.

سامی: غَیر آری / سامی.

إِسْم: لَفْظ لَتَعْمِين شیء / ناو.

- : صَيَّت. شهره / ناویانگ.

- : عَنَوَان / ناوینشان.

- الشهرة: لقب/ نازناو.

- العائلة/ ناوی خیزان.

- مُستعار/ نهین ناو.

- مُتَّحِل/ نازناو، خوازناو.

- عَلم/ دیارناو.

- (فی النحو)/ ناو.

- الإشارة/ ناوی دهست نیشانه.

- البذل/ جیناو.

- اِسْمی. بالاسم فقط/ په ناو، هه به ناو.

- مُسَمَّی. مَدْعُو/ ناویراو، ناویراو.

- تَسْمِیة: ذِکْر/ ناو (نان، هیتان، بردن).

- سَمِیُّ فُلَانٍ له نفس اِسْمه/ هاوناو، ناوه کانیان وهک

یه که.

سن:

سَنَ. سَنَنْ السَّکِیْن: اَحَدٌ وَ شَحَدٌ تِیژِی کرد، دهمه

زهردی کرد.

- القلم: بَرِّی/ دایدا، نوکی بۆ کرد.

- قانوناً: شَرَعاً/ یاسای دهرکرد.

- سُنَّة: وَضَعُها/ ریښایی دانا.

- الطريقة: سار فیها/ په پیرهوی کرد.

- اسَنَّ الولد: نَبَتَت اَسْنانه/ دانی دهرکرد، دانی

هات.

اَسَنَّ: تَقَدَّمَ فی السِّنِّ. شاخ/ پیربو، چوه ساله وه.

سَنَ: شَحَدٌ تِیژکردن، دهمه زهردی کردن.

- بَرِّی/ دادان.

- الشرائع/ یاساده رکردن.

سَنَان السَّکاکِین/ چه قَو تِیژکر، چه قَو گهر.

مَسَنَّ: مَشَحَدٌ/ چه قَو تِیژکر.

- حَجَرَ السِّنِّ/ هه سان.

مَسَنُون: مَشَحَدٌ تِیژ، تِیژکراو، دادراو.

سِنَ: واحد الاسنان/ دان.

- مقدار العُمر/ تهمه، سیره.

- شُوکة. شُعْبَةٌ/ نوک، چقل، پهل، لق، دان.

- الثوم و امثاله/ سهک، فسقه.

- الرشِد: بِلُوغ/ تهمه نی هه زه کاری، سیره ی بلوق

بون.

- الفیل أو الخنزیر: ناب/ شفره، شاخ، که لیه، مامی.

- القلم أو الابرة/ نوک.

- اللَّیْن: اَوَّل ما یَظْهَر من الاسنان/ دانی (شیری، زو

کوت).

- اللولب: حَزْ/ پِیچی برغو، دانه، دانی برغو.

- المحراث/ کاسن، نوکی کاسن.

- صَغِير ال- / گهنج، لاو، تهمه، بچوک.

- کَبِیر ال- / پیر، به تهمه، به سالاجو.

- اکْبَرُ سِنًا/ من/ گوره تر، به تهمه تر.

- اَلْم أو وَجَع السِّنِّ/ دان نیشه.

- اسنان/ دانه کان.

- وَقتیة/ دانی زوکهوت.

- دائمیة/ دانی هه میشه یی.

- طَیِیب - / پزیشکی دان.

- مُرْکَب - / دانشاز.

- طَقم - / تاقمی دان.

- فَرشاة - / فلچهی دان.

- مُسَنَّ: ذَو اسنان/ دان دان، دانه دار.

- تَسَنِّین: طُلُوع الاسنان/ دان هاتن، دان دهرکردن.

- سِنان الرمح: نُصِیله/ نوک، نوکه رم.

- سَنَنْ: طَریقَة/ ریښای.

- سُنَّة: فَرَض/ فهرمان.

- : سیرة/ مِیژو، ریښای، ریژه، ناویانگ.

- : طَریقَة/ باوه پ، ټاین.

- : شَریعة/ یاسا، پیویستی، ټایین گهری.

- الطبیعة/ یاسای سروشت.

اهل ال- : القائلون بخلافة اِبی بکر/ سوننه، نه وانهی

باوه ریای به ابو بکر کرد، ابوبکر ناسان.

- سُنَّی: خِلاف شِیعی/ سوننی.

سنځ:

- سَنَبِل الزرع: اِسْبَل. خَرَج سَنَبِله/ گولای کرد.

- سَنَبِل: الواحِدَة سَنَبِلَة: سَنَبِلَة/ گوله گنه و جو.

- بَرِّی/ هاس.

- : قَرْن الغِزال/ هه لاله.

- برج السنبله (فی الفلک)/ که لوی گوله گنه، بورجی

گوله گنه.

سنج:

- سَنَج الثوب: تَلَطَّح/ په لای بهرکهوت.

سَنَاج: اثر دُخَان السراج فی الحائط/ دوکالی چرا،
 دُورژنج، دُورژنگ.
 - : سَراج/ چرا، قوتيله.
 سَنَجَة المیزان: عیار/ بهرد، سنگ.
 سَنَجَاب: حیوان بَرّی/ سموره.
 سَنَجابی اللون/ خُوله میثی.
 سَنَح:
 سَنَح: عَرَض/ خطِر/ رویدا، هات به بیردا.
 - ت الفُرْصَة/ مهل مهل کهوت، دهست په رُژا.
 - هُ عَنْ رَايَه: صَرَفَه/ وازی پئی لَی هَیْنَا.
 عَندَمَا تَسْنَعُ الفُرْصَة/ که مهل مهل کهوت، که دهست
 په رُژا.
 سَنُوح/ په رُژان.
 سَانَحَة: فُرْصَة/ مهل.
 سَنَح:
 سَنَح: رَنَح/ بُوگه نی کرد.
 سَنَح: سَنَاحَة: رَنَاحَة/ بُوگه ن، بُوډی، بُوډین.
 سَنَح: اَصْل/ بَن، بَنک، رَهگ، رَهگ و ریشه.
 سَنَد:
 سَنَد و اِسْتَد اِلی کَذَا: اِتْكَأ عَلَیْهِ/ پالی پیوه دا، خوی
 دا به سَریا.
 - . - اِلَیْهِ: اِعْتَمَد عَلَیْهِ/ پشتی پئی بهست.
 - . - اِلی: اِرْتَكَن عِنْدَ الْحَاجَة/ پشتی
 پئی بهست.
 - . سَانَد: دَعَم/ پشتی گرت، پشتگیری کرد.
 - . - : عَضَد/ یارمه تَیدا، هاری کاری کرد.
 اِسْتَد اِلَیْهِ اَمْر اَوْ الْکَلَام/ کار و تنی پئی سپارد.
 - هُ اِلی کَذَا: جَعَلَهُ یَسْتَد اِلَیْهِ/ پئی راوهستان، دایه
 بهری.
 سَنَد: دَعَاة/ کُله که، پال پشت.
 - : مایَسْتَد اِلَیْهِ/ پشتگیری.
 - : صَک بَدِیْن/ سَند، کومپاله.
 - : مُسْتَد: مایَسْتَد اِلَیْهِ/ بهلکه.
 مُسْتَد: مَدْعُوم/ وهستینراو.
 - : حُجَة/ عَقْد/ بهلکه، په یمان.
 اِسْنَاد: عَزْو/ خسته پال، بونه مؤ.
 مُسْنَد/ پالپشت نراو.

- اِلَیْهِ/ پالپشت.
 مُسْنَد: مایَسْتَد اِلَیْهِ/ کُله که، پالپشت، دهستک.
 مُسْتَد اِلی: مُتْکِی/ پالی داوه توره، خوی داوه به سَریا.
 - اِلی: مُتْکَل عَلی/ پشتی به ستوه به.
 اِسْتَاد اِلی/ به گویزه ی.
 مُسَانَد/ لایه نگر، پشتگیری.
 مُسَانَدَة/ پشتگیری کردن، پشتگیری، لایه ن گری،
 داکوکی.
 سِنْدَان. سِنْدَال/ ده زگا.
 سِنْدَانَة: اَصِیص/ نینجانه.
 سِنْدَرُوس: سِنْدُلُوس: صَمِغ اَوْ مَعْدَن شَبِیْهِه
 بِالْکَهْرِیَاء/ سَنده لوس، سَنده ل.
 سِنْدُس: حَرِیر رَقِیق/ ثاوریشمی نَرم.
 سِنْدِیَان: بَلُوط/ به پرو.
 سَنَر:
 سِنُور: مَر/ قِط/ پشيله، کتک.
 سَنَط:
 سَنَط: رَسَنَح/ مه چه ک.
 سَنَط: شَجَر شَائِک/ نه کاسیا.
 سَنَطَة: ثُلُولَة/ بالوکه، میخه که، بزمار.
 سَنَطُور. سَنَطِیر: آلَة طَرَب کَالْقَانُون/ سه متور.
 سَنَطِیل: طویل/ درِز، زده لاج.
 سِنَاط. سَنُوط: مَن غَیر لَحِیة/ کُسته.
 سَنَف:
 سَنَف. سَنَفَة الثَّبَات: وِعَاء/ پتله، قه لاس، تَوِیکَلی تَو.
 سَنَف: الْعُود الْمَجْرَد مَن الْوَرَق/ لاسک.
 سَنَفَر: سَنَفْن/ سَمَارَتَه ی (لَوْدَا) کرد.
 سَنَفَرَة: سَنَفْن/ سَمَارَتَه کردن.
 وَرَق - / سَمَارَتَه، کَاخَزِی سَمَارَتَه.
 سَنَم:
 سَنَم: کَانَ عَظِیم السِّنَام/ کُوپاره ی به رِزِیو.
 تَسَنَم: عَلَی/ به رِزِیوه وه، مه ل چو.
 - الشَّيْء: عِلَاه و رَکِبَه/ سَریکوت، سواربو.
 سَنَام الْجَمَل: حَدَبَتَه/ کُوپاره.
 - : حَدْبَة عَلَی مَنکَب اَوْ کَتَف الْحِیَوَان/ پیل.
 سَنِیم: عَلَی الْقَدَر/ پایه به رِز.
 سَنَمْکِی: نَبَات وَرَقَه مُسْنَل/ سینه مه کی.

سنو:

سَنَا البرق: اضاءه / چه خاماخی دا.

سَنَا الباب: فتحه / کردیوه.

سَنَت السماء: مَطَرَتْ / باری.

سَنَت النار: على ضوءها / کلهی سهند.

تَسَنَّت العقدة: اِثْلَحَتْ و انفتحت / (شل، خار) بوهوه.

کرایوه.

سَنَة: عام. حَوْل / سال.

- شمسیه / سالی خوری.

- قمریه / سالی هه یفی.

- کبیسه / سالی پی.

- مالیة / سالی دارایی.

- میلادی / سالی زابین.

- هجریه / سالی کوجی.

- حسنة / نامه د.

یوم راس ال - / رژی سهری سال.

سنوی: عامی. حَوْل / ساله وخت، سالانه.

سنویا: فی السنة. عن السنة / له سالتیکدا.

- : کل سنة / هه مو سالتیک.

سنونو: خطاب / په په سیلکه.

سنی:

سنی. سنکی: یَسَّرَ. سَهَّل / ئاسانی کرد، سوکی کرد.

تَسَنَّى: تَيسَّرَ / ئاسان بو، گونجا، شیا، بو، پیک هات.

سَناء: رفعة / مه زنی، به زنی، بلندی، شکو.

- : بَهاء. ضیاء / برقه، روناکی، دره و شانوه.

سنی: رفیع / مه زن، به زن، بلند، خاوه ن شکو.

- : بهیج. بَهِی / روناک، دره و شه دار.

سهب:

سَهَب الشيء: اخذه / بردی.

اسهب الكلام و فی الكلام: اظالم / درژهی پین دا.

إسهاب: تَوَسَّع فی الكلام / درژه پین دان.

مُسَهَّب: مُطَوَّل / درژ، به درژی.

سهد:

سَهَدَ: تَسَهَّدَ: اِرق و لم یَنَمْ / خوی زیا، شه و نخون بو.

سَهَدَ: اِرق / خوی زوان، له خوی کرد.

سَهَد. سُهَاد: اِرق / خه زوان، پین خوی، شه و نخونی.

سُهَد: قلیل النوم / کم خه.

سَهَدَة: یَقِظَة / به به بری، پین داری، پین خوی.

سهر:

سَهَر: لم یَنَمْ لیلًا / شه و نه نوست، شه و (نخون بو، نخونی

کرد).

- : بَقِيَ متیقظًا / به به به بری مایه وه، خوی لی

نه کهوت.

- علی: راقب / تیشکی گرت، شه و نخونی کیشا.

سَاهَرَة: سَهَر مَعَهُ / پیک وه نه نوستن، تیشکیان گرت،

شه و نخونیان کیشا.

سَهَر. اسَهَر: جَعَلَهُ یَسَهَر / نهی بهشت (بنوی)، خوی لی

بکه وی) به شه و نخونی هیشتیوه.

سَهَر: عدم النوم لیلًا / شه و نه نوستن، شه و نخونی،

خه زوان.

سَهَرَة: حفلة لیلیه / نامه نگ، به زمی شه، شه

نه نوستن، نامه نگ شه.

سَاهَر. سَهَرَان: صاح / به به به، به ناگا، نه نوستن،

پین خه، بیدار.

سهف:

سَهَف: عَطَشٌ شدیدًا / رژی تینو بو.

سُهَاف: عَطَشٌ شدید / تینویتی.

سَاهَف: عطشان / تینو، رژی تینو.

سهل:

سَهَّل الأمر: ضد عَسَّر / ئاسان بو، سوک بو.

سَهَّل الأمر له و علیه: یَسَّرَه / ئاسانی کرد، بوی ئاسان

بو، بوی سوک کرد.

- المَوْضِع: سَوَّى العالی بالواطی / تهختی کرد.

ساهله: تساهل مَعَهُ / له گه لی نهم و نیان بو. به ئاسانی

له گه لی کرد، سهنگ و سوکی له گه لا کرد.

تَسَهَّل الأمر: صار سهلاً / ئاسان بو، سوک بو.

أَسَهَّل: نُزِّل الى السهل / هاته خورای.

أَسَهَّل الدواء: اَلان بطنه / سکی چوان، ره وانی کرد.

أَسَهَّل: اِنطلق بطنه / سکی ده رچو، سکی چو.

تساهل: تَسامح / نهم بو، لایبورد، ئاسان بو، ئاسان

کاریو.

إِسْتَسَهَّل: عَدَّ سهلاً / په سوکی زانی، ئاسان بینی.

سَهَّل: یَسیر. هَیِّن / ئاسان، سوک.

- : یَسِيط / ساده، ئاسایی.

- مُمَهَّد / ناسان کړاو، ره وان.

- : ارض منبسطة / ته ختآن، ده دشت.

- الاستعمال / به کارمېناني ناسانه.

- الهظم / سوك، سوك همرس.

- سهولة: هون / ناساني، سوكي.

ب - : بلا عناء / به ناساني، بې مانديويي.

- تساهل: ملاینة / نرمی، نرم و نیانی.

- : تسامح / بوردن، لېږورېدن، به خشنده یی.

- متساهل: ملاین / نرم، نیان.

- : تسامح / به خشنده، ناسان کار، لېږورېدو.

- سهول: ذواء مسهل / دهرمانی ره وانی.

- اسهال البطن: إستطلاق البطن / سک چون، ره وان بون،

سکه شور، به له فیره.

- مسهل: مسهل البطن / ره وان.

- مسهل: ملین / ره وان کار، دهرمانی ره وانی.

- سهيل: إسم نجم / گلاوړیز.

سهم:

- سهم: سهم: تَقْصِيرُ لَوْنِهِ مِنْ هِزَالٍ / رهنگی هل بزرگا.

- وجهه: عَينُ / روی گرځ کړد.

- ساهم: إشتراك / به شداری کړد.

- تساهم القوم الشيء: تقاسموه / به شیان کړد،

دابه شیان کړد.

- أسهم له فی کذا: جعل له سهما / به شداری کړد، به شس

تېرځست.

- في الكلام: اطلال / درېزه ی پی دا، درېزی کړده وه،

نهی بریه وه.

- سهم: نَبْلة / تیر.

- : نصيب. حظ / شانس، چاره نوس، بهخت.

- : حصّة / بهش.

- ناری: صاروخ / فیشه که شیت.

- نَفَذَ ال - : قَضَى الامر / چارنه ما، لی بوه وه، تیپه یی.

- مُساهمة: إسهام / به شداریون، به شداری کړدن.

- مُساهِم: حامل السهم / به شدار، هاو بهش، بهشتیا.

- شركة مُساهمة / کار بریایه تی بهش بهش، بهشتیای.

- سُهْمَة: قرابة / خزمایه تی، خویشایه تی.

- : قِسْمَة / بهش، بهش کړدن.

- : نصيب / چاره نوس، شانس.

سُهام: حَزَر السموم / گهرمای گړه، قرچهی گهرما،
گهرمای شهرا.

- : وهج الصیف / قرچهی ماوین.

سُهام: مَخاط الشيطان / تهنافی شهیتان.

سها:

سها فی الامر و عن الامر: غَفَلَ عَنْهُ و نسیه / له بیری

چو، سهوی کړد.

سها: سَهْوَان: غیر منتبیه / بې مؤش.

سَهْيَان: شارِد الفكر / رؤیو، دالغای.

سء:

سء به ظناً: ظَنَ به السوء / گومانی لی کړد، خراپ تیی

گیی.

- : قُبْح / به دی کړد، خرابه ی کړد، تیک چو.

- الخبر فلاناً: اخْرَته / دلگیری کړد، پهستی کړد،

په ژاره ی دایه.

- طالعه / به د بهخت بو.

- إساء الشيء: إفسده / خرابی کړد، تیکی دا.

- الیه: ضد احسن / خرابه ی له گ ل کړد.

- الیه: كَذَره / دلگیری کړد، قارسی کړد.

- استعمال الشيء / خراپ به کاری میتا.

- التصرف / خراپ ره فتاری کړد.

- الفهم / خراپ تی گگی.

- إساء منه: تَكْدِيرٌ لَی (بیزار بو، لالوت بو)، دردونگ بو.

- من العمل او الامر: استنکره / به دلی نه بو، تافه تی

لی چو، لئی بیزار بو.

سوءاً: إفسد / خرابی کړد، تیکی دا، گیره شیونینی کړد،

شیوانی.

- علیه عَمَلُهُ: عابه و وبَّخَهُ / گالسته ی پی کړد،

سهرزه نشتی کړد، نه نگی کړد، لئی تیک دا.

سَيِّئاً: رَدِيء / خراپ، به، بې که لک، به نام و نه نگ.

- التريبة / به دپه روه رده، بې ته ربیته.

- الحظ / به د بهخت، بې شانس، چاره پهش.

- الخلق / به دپه فتار.

- السمعة / ناویانگ خراپ، ناو خراپ، ناوړواو.

- سَيِّئَةً: إساءة: ذَلْب / گونا، تاوان، به دی، خرابه.

إساءة: تكدیر / خراپه کړدن، تویه کړدن، به دی، نام و

نه نگی.

ساخ:

- ساخ فی الطین: غاص و غاب/ نقوم بو، چه‌قی.
- ت روحه: اغمی علیه/ له هوش خوی جو، بورایه‌وه.
- ساد:
- ساد قومه: صار سیدهم/ بو به‌سەرگه‌وره.
- تسلط علی/ زال بو، ده‌سه‌لاتی ره‌رگرت.
- عم/ بلاویه‌وه، بو به‌باو، ته‌شه‌نه‌ی کرد.
- السکون/ کش و ماتی بالی کیشا، بی‌ده‌نگ بو، کپ بو.
- الاضطراب و الفوضى/ بو به‌نازاوه، نازاوه که‌وته‌وه، بو به‌ناخوران و بخوران.
- سود: اسود: صار اسود/ ره‌ش بو، ره‌ش داگیرسا.
- سود الشیء: صیره اسود/ ره‌شی کرد.
- الرجل: جعله سیدا/ گه‌وره‌ی کرد.
- المكتوب: کتب مسودته/ نویسه‌وه، ره‌ش نویسی کرد.
- ساده: جمع سید/ سه‌رگه‌وران، پیاوگه‌وران.
- بسیط/ ساده، ساکار، ناسایی.
- قهوة - : بلا سکر/ قاوه‌ی تال، بی‌شه‌کر.
- اسود: صار اسود/ ره‌ش (بو، داگه‌را، داگیرسا).
- سائد: متقلب/ باو، قار.
- : متسلط/ زال.
- سید: رئیس/ سه‌رگه‌وره، گه‌وره، سه‌رؤک، فه‌رمان دار، فه‌رمان ره‌وا، سه‌روه‌ر.
- سیاده: تسلط/ زال بون، ده‌سه‌لات داری.
- : تقلب/ بون به‌باو، بلاویه‌نه‌وه.
- : لقب احترام/ خاوه‌ن شکر، پایه‌بلند، سه‌روه‌ری.
- سؤدد: سیاده: القدر الرفیع/ پایه‌به‌رز، به‌نرخ.
- سید: رئیس/ سه‌رگه‌وره، فه‌رمان ره‌وا، سه‌روه‌ر.
- : لقب الاحترام/ کاک، سه‌ردار، سه‌روه‌ر.
- عند الإسلام: من كان من السلاله النبویه/ سدید.
- السیدان: الحسن و الحسین/ کوپانی علی، حه‌سه‌ن و حوسه‌ین.
- سیدی: یا سیدی/ گه‌وره‌م، کاکه، سه‌روه‌رم.
- سیده/ خانم، ثافه‌متی به‌شو، بانو، خاتون.
- سیدتی: یا سیدتی/ خانم، گه‌وره‌م، خاتون.
- سادتی و سیداتی/ گوئی گران، خوشک و برابان.

- الاستعمال/ خراب به‌کاره‌یتان.

- المعاملة/ ره‌فتار خرابی، خراب جولانه‌وه.
- استیاء: کنر/ بیژاری، وه‌پسی، بیژاریون، وه‌پس بون، چاپس بون.
- مسیء: مکدر/ گیره‌ شتوین، خرابه‌کار.
- مؤذ/ به‌زیان، زیان به‌خش، زیانه‌خیز.
- مستاء: مُکدر/ دلشکاو، زویر، قارس.
- : مُشمِئز/ بیژار.
- من امر او فعل/ بیژار له‌ کارو فرمان، لالوت.
- سوء: شرّ/ خرابه، به‌دی، نه‌گریس.
- : اذی/ زیان.
- الاستعمال/ خراب به‌کاره‌یتان.
- التصرف/ ره‌فتار خرابی.
- التغذیه/ خراب خوری، به‌دخوری.
- الحظ/ به‌دبه‌ختی، بی‌شانسی.
- الخلق/ به‌د (په‌روه‌رده‌یی، خو، ره‌وشت).
- السلوك/ خوخرابی.
- الظن/ گومان کردن، به‌دگومانی.
- هظم/ ترخه، گرفت.
- فهم/ خراب تی‌گیشتن.
- نیة/ نیاز خرابی، به‌د نیهاد.
- بسوء نیة/ به‌نیازی خراب.
- لسوء الحظ/ له‌ بی‌به‌ختی، له‌ بی‌شانسی، له‌ چاره‌ره‌شی.
- تقدير السوء/ تشاؤم/ ره‌ش بینی.
- مقدر السوء/ متشائم/ ره‌ش بین.
- سوء: سوء: مساءة: عمل قبیح/ خرابه، به‌دی، گیره‌شتوینی، کرداری ناشرین.
- : عورة/ شوین شهرم، عه‌ودت، گه‌ل و گون.
- ساج:
- ساج: شجر او خشبة/ داری ساج.
- ساح:
- ساحة: فناء/ حه‌وشه.
- : رَحبة/ مه‌یدان، گوره‌ویان.
- القتال/ مه‌یدانی شه‌، کوری جه‌نگ.
- الالعاب/ ملعب/ یاریگا.
- بَرّا: ساحته: اخلی سبيله/ به‌ری دا، به‌ره‌لای کرد، سه‌رفرازی کرد.

سواد: خلاف البياض / رهشی.

- اکثریة / زُوریه، به شی زُور، زُوریتس.

- العین: حدقتها / ره شینهی چاو، گلینهی چاو.

- المدينة: ما حولها من الريف و القرى / لادی و

ثاوی ده ورپشتی شار.

- الناس: عامتهم / زُوریهی خهک.

- شَبَح / تارمایی.

- مُسَوَّدَة / رهش نوس.

ال - الأعظم / زُوریه، به شی زُوری خهک.

اسود: ضد ابيض / رهش، سیا.

سوداء. سوداء: داء المالیخولیا / ماخولان.

الحبة السوداء / رهشکه.

سوداء القلب / ناخی دل، ناخ.

سوداوی: مصاب بداء المالیخولیا / ماخولاناوی.

مُسَوَّدَة: ضد مبيضة / دهست نوس، یه کهم نوسین،

رهش نووس.

سُودَان: الجنس الاسود من البشر / زنج، رهش پیست،

قول، قوله رهش، زهنگی.

سودانی: نسبة الى بلاد السودان / خه لکی ولاتی

سودان، سودانی.

سار:

سار. سَوَّرَ. سَوَّرَ الحائط و عليه: تسلقه / سرکهوت،

سرکهوته سر دیواره که، پیا سرکهوت، پیا هَل زنا.

- ساوَر: و اُثْب أو وُثِبَ عليه. هاجمه / په لاماری

دایه، ثامبازی بو

- ذَهَبَ (فی سیر)

سَوَّرَ الحديقة: جَعَلَ لها سوراً / په رُژینی کرد، شوروی

کرد.

- المرأة: البسها سواراً / بازی کرده دهست.

تَسَوَّرَ: لَبَسَ السوار / بازی له دهست کرد.

ساوَرَة الشراب و الأفكار: اخذ براسه / سرری گرم

کرد، دای له سرری.

سَوَّرَ: حائط. جدار، دیوار، تهمان، شوره.

- سیاج / په رُژین، شوره.

- متراس. خندق / سَنگَر.

سورة: فصل من كتاب / به شی له په پاو.

- من القرآن، سورهت.

سوار. اسوار: حُلِيَة تلبسه المرأة في معصمها /

بازنگ، دهسته وانه.

- النراع / بازی به بند.

- القميص / سر قوَل.

مُسَوَّر: مُحاط بسور / په رُژین کراو، دیوار په کراو،

تهمان کراو، شوره دراو.

مَسَوَّرَة: حِدَة / توندوتیژی.

- البرد: شِدته / سَوَله، زورساردی.

- سوار الخمر / سرگرمی، خوماری، سرخوشی.

ساس:

ساس الدواب: راضها / رای هینا، مهیتری کرد.

- القوم: دَبَرهم / به پتو ه بَرین، رابه ری کردن.

- العمل: اِداره / سره وکاری کرد، سر په رشتی کرد.

سایس: لاطف / دل نه وایی کرد، رامیاری کرد، پشی

پشی کرد، لاواندی، دلی راگرت.

سیاسة: فن الحُکم / رامیاری.

- اِداره / به پتو ه بَرین، رابه ری، سره وکاری.

- خُطه. تدبیر / پیلان، نه خشه.

- حُسْن الجوار / رامیاری دراوسیته، دراوسن

په وهری.

ال - الدولية / رامیاری ولاتان.

الحقوق السياسية / مافی نیشتمانی.

المسائل السياسية / رامیاریتی.

سیاسی: مختص بالامور السياسية / رامیار،

دپلوماسی.

- حکیم / زانا، دانا، زانیار، هوشمند.

- مُحَنَّك / دنیادیده، ثاوه سو، لی هاتو، کارامه.

سجین - / به ندی رامیاری.

ساسس: مُدَبِّر / به پتو ه بَر، سرکار، رامیار.

- الدواب / مهیتر، قه تارچی.

سوس: عُث / مَورانه، مَوریان.

- الحبوب: قمل / نه سپی، میش.

- نبات / به لهک.

عَرِق ال - / رهگی به لهک، به لهک.

رَب ال - / (ریه، شهریت، دوشاوی به لهک.

تَسَوُّس الاسنان: تَخَر / کلور بون.

سِن مُتَسَوُّس / کلور، دانی کلور.

سَوَسَن: نبات و زهرة/ شلیر.

ساط:

ساط الشيء: خَلَطَهُ/ تِيكَلَى کرد، تِيكَى دا، شَلَهْ زَانِي.

- الأمر: قلبه ظهراً لبطن/ تِيكَى دا، شَلَهْ زَانِي،
سهره خواری کرد.

- ضرب بالسوط/ قامچی وهشان، به قامچی لِيئِدا.

سَوَط: مَجْلَدَة/ قامچی، جهلده، تازيانه.

- الضرب بالسياط/ به قامچی لِيئِدا،
جهلده کردن.

- زائدة كالذيل/ كلك.

سَوَطِي: كالسوط/ وه قامچی، تازيانه یی.

سياط: كثیر الماء/ ناودار، پاراو.

ساع:

ساع الشيء: ضاع و زال/ ون بو، نه ما.

اساع الشيء: اعمله و ضيعة/ ونی کرد، خستیه پشت
گویی.

ساعة: مُحَدَّد الوقت/ کات ژمیر.

- ستون دقيقة/ کات، ساعات، کازیر.

إین ساعته: سریع الزوال/ کوپی کات، هه ل پرست،
کوپی رَدَ.

الساعة: الآن/ نِيَسْتا، هه نِيَسْتا.

ساعاتی: بائع و مُصْلِح الساعات/ سعاتچی.

ساغ:

ساغ الأمر: جاز فعله/ شیا، گونجا.

- الشراب: سَهْل مَدْخَلُهُ فِي الحلق/ باش قوت چو،
نهره قوت بو.

سَوَّغ: جَوَّز/ شیان، گونجانی.

اساغ: سَهْل البلع بالماء/ به ناو قوتیدا.

إستساغ: وجده سائفاً/ نه شیا، قوت ده درا، قوت
نه چو، به دلی بو.

سائغ: جائز. مُباح/ شیاو، ری دراو، گونجاو.

- لذیذ التعاطی/ ده خوریت، به تام، خوش.

خَمْرَة سائغة/ مهی خوش و به تام.

لُقْمَة - / پاروی ئاسان قوت، نهره قوت.

ساف:

سَاف: هَلَك/ فوتا، له ناو چو.

- مات ولده/ رَوْلَه ی مرد، جهرگی سوتا، کوپی
مرد.

- إستهلك/ سوا، چوه وه، لِيئِبو وه، په کی كهوت.

- صَبَر/ سه بری کرد، له سه رخو بو، به پشوبو.

سَوَّف: مَطْل/ نه مرؤ به سبه ی پی کرد، دواي خست.

سَوَفان. إستهلاك/ سوان.

سایف. مُسْتَهْلِك/ سواو.

سَوَاف. سَوَاف: مرض هلاك المواشي/ دهرده نازهل.

سَوَف: حرف استقبال/ ده بی، بونی دواي.

مَسِيف: الذي مات ولده/ جهرگ سوتاو، کوپ مردو.

مُساَف: الولد الميت/ کوری (جوانه مرگ، مردو).

مَسِیاف: التي مات ولدها/ شافره تی جهرگ سوتاو،
کوپ مردو.

ساف. سافة: طبقة/ چین، ریز، ساف.

مَسافة. مَساف. بُعد. مَدَى/ ماوه، دوری، بوشایی.

تَسْوِيف: مَطْل/ نه مرؤ به سبه ی کردن، دواخستن.

ساق:

ساق. إستاق: سَيَّرَ/ ضِد قاد/ لِيئِ خوپی، هه زانی،

بردی به ریوه.

- حَق/ هانی دا، تیره ی زهن.

- الى: اَدَى/ بردی به رهو، گه یانیه.

- الحديث: سَرْدَة/ گزپایه وه.

سَوَّق الماشية: حَقَّها على السير/ لِيئِ خوپی، تیی
خوپی.

- الذب: صار له ساق/ قدی کرد، قه دوبالای کرد،
هه ل چو، دایه بالا.

تَسَوَّق: باع و إشتري/ کپی فروشتی.

- إشتري/ کپی.

إسحاق: سارت مُتَابِعة/ یه به دواي یه که وه بون، برا
به ریوه.

تَساوَّق: تتابع/ به دواي یه کدا ریزبان به ست.

سائق: سَوَاق/ لِيئِ خوپی، شَوَفِیر، نازوتهر، نازوه.

سیاق: تتابع/ شوین کهوتن، ریزه ستن.

- الحديث: مجراه/ به دهم قسه وه، له ناو گفت و
گودا.

- مَهر المرأة/ ماره یی.

سِیَاقَة: سَوَق: تَسْمِیر/ لَیْخَوِپِین، بَه رَیْوَه بَرْدَن، شَارَوَتَن، رانَدَن.
 مُنَسَاق: تَابِع/ شَوِیْن کِه وَتَو، بَه رَیْوَه بَرَو.
 سَاق: رَجُل/ لَاق.
 - الشَّجَرَة: جَذْعُهَا/ قَهْد، قَهْدی دَره خَت.
 - النِّبَات وَ الِوَرَقَة/ لَق، قَنچَک.
 - الحَنْطَة وَ الشَّعِیر/ سَرَوَت.
 رِبْطَة ال - / کَیْترَه، پوزِیَه نَد، پوزِه وَاَنه.
 عَظْم ال - / لَوَاق.
 مَتَسَاوِی ال - یَن/ دَوَلا، یَه کَتَرِیب.
 اسْتَوِی: سَوَاق: طَوِیل السَّاق/ لَاق دَرِیْز، لَوَقَن، شَاقَه لَدَار.
 سَوَق: مَکَان البَیْع وَ الشَّرَاء/ بَازَار.
 - خَیْرِیَة/ بَازَارِی خَیْرِگِه یَن، بَازَارِی خَیْرِی.
 - رَاقَدَة/ بَازَار مَرِدو، مِی بَازَارِی.
 - مُسْتَطَارَة: نَشِیطَة/ بَازَار گِرَم.
 سَعَر ال - / نَرخی رَوَد.
 سَوَقِی: عَامِی/ بَازَارِی.
 سَوَقَة: رَعِیَه مَن النَّاس/ خَه لَک، گَه ل.
 مِسْوَاق: مُشْتَرِی/ کِپَرَو، خَپِیدَه.
 سَوِیْقَة: سَوَق صَغِیرَة/ بَازَارِی بَچْکولَه.
 سَوِیْق: دَقِیق الحَنْطَة النَّاعِم/ شَارِدِی رَوَد وِد، شَارِدِی سَفَر.
 - الِوَرَقَة: نَصْل/ قَنچَکَه، لَاسْک.
 - الدَّقِیق الِذِی یَخْرُج مَن البَرِغْل عِنْد نَخْلَه/ شَارِدَه سَاوَر، پِیر خَه نِیلَه، قَاوَوَت.
 سَاقَة مُؤَخَّر/ پَاشْکُو، پَشْتَه وَه.
 - الجِیش: مَوْخَرْتَه/ بَه شِی دَوَاوَه ی سَه رِیَاز، پَاشَه ک.
 سَاک:
 سَاک. سَوَک. دَلْک وَ تَطَلَّف/ پَرَوَانِی، پَاکِی کَرْدَه وَه.
 سَوَک الِاسْنَان: نَظْفُهَا/ شَتِی، پَاکِی کَرْدَه وَه، فَلَاجِی لَیْئَدَا.
 سَوَک. مِسْوَاک الِاسْنَان: الْعَوْد الِذِی تَنْظِف بِه الِاسْنَان/ سِیَوَاک.
 سَال:
 سَوَل لَه الشَّیْطَان: اَغْوَاه وَزَّیْن لَه اَن یَفْعَل الشَّیْء/ شَه یَتَان پِیْی کَرْد، فَرِیْوِی دَا.

سَوَلْت لَه نَفْسَه/ خَوِی فَرِیْوَدَا، خَوِی بَه خَوِی کَرْد.
 سَام:
 سَامُ البِضَاعَة: عَرْضُهَا لِلْبَیْع/ دَايِنَا بَو فَرُوشْتَن، مَه لَیْ خَسْت.
 - ه خَسَفَا: اَذَلَه/ رَسَوَای کَرْد، زَه بَوْنِی کَرْد.
 - ت المَاشِیَة: خَرَجْت اِلِی المَرْعِی/ دَه رَچو بَو لَوَه پَگَا، چَو بَو پَاوَه.
 سَاوَم. تَسَاوَم: شَارَط/ رَیْک کِه وَت، پِیْک هَات، چَه ن وَ چَوْنِی کَرْد.
 سَوَم الشَّیْء: ثَمَنُه/ نَرخی بَو دَانَا، نَرخی بَیْی.
 اسْم المَاشِیَة: اَخْرَجَهَا اِلِی المَرْعِی/ بَرْدِی بَو لَوَه پَگَا، دَه رِی کَرْد بَو لَوَه پَگَا، بَرْدِی بَو پَاوَه.
 مُسَاوَمَة: مُشَارَطَة/ چَه ن وَ چَوْنِی، سَه نَگ وَ سَوَکِی، رَیْک کِه وَتَن، پِیْک هَاتَن.
 سَام: الِذِی یَرْعِی المَوَاشِی/ شَوَان.
 سَائِمَة. سَوَام: مَوَاشِی/ نَاوَه ل.
 سِیمَاء. سِیمَه: عِلَامَة/ نِیْشَان، نِیْشَانَه.
 - . - : هِیْنَه/ دِیمَن، رَه زَا، تِیْسْک، چَارَه.
 سَوِی:
 سَوِی: اِسْتِقَام (مَرَه)/ کَارِی یَاش بُو، هَه ل سَایَه وَه، رَاسْت بَوَه وَه، خَوِی گِرْتَه وَه.
 سَوِی الارْض: جَعَلَهَا مَسْتَوِیَة/ تَه خَتِی کَرْد.
 - البِنَاء بِالْارْض: هَذَاهُ/ رَوَخَانِی، مَه لَیْ وَه شَان، تَه خَتِی کَرْد.
 - سَاوِی هَذَا بِذَاک: بَادِل/ کَوِپِیَه وَه، نَال وَ گَوِی پِی کَرْد.
 - . - : اَصْلَح/ چَاکِی کَرْد.
 - . - : عَدَل/ رِیْکِی خَسْت.
 - . - : بَیْنَهُمَا/ وَفَق/ رِیْکِی خَسْتَن، بَه یَه ک چَاو سَه یِری کَرْدَن.
 - : صَنَعَ/ عَمَل/ دَرِوسْتِی کَرْد، پِیْکِی هِیْتَا.
 - : اَنْضَج/ گَه یَانِی، پِیْی گَه یَانَد.
 - : طَبَخ/ لَیْی نَا.
 اِسْتَوِی: اِعتَدَل. اِسْتَقَام/ رَاسْت بَوَه وَه.
 - هَذَا بِذَاک: صَار مِثْلَه/ وَه ک یَه کِیَان لَیْهَات، چَوْن یَه وَه سَتَانَه وَه.
 - عَلِی: جَلِیس/ دَانِیْشْت.

- الثَّمَرُ و غيره: نُضَجَ / پښگي، گيس.
 - الطبخ: نُضَجَ / کولا، پښگي، دهمي کيشا.
 - على ظهر الدابة: اِسْتَقَرَّ / سرکهوت، سواريو،
 جښکړ بو.
 تساویا: تماثلا / وه يکيان لى هات.
 سواء: سَوَى: عَدَلَ / دابوهرى.
 - : مثل / وه يک، يه کسانى، وهک، وهکو.
 - : مُسْتَوٍ / مُعَدِّ / تاخت.
 - السبيل: ما اِسْتَقَامَ منه / رتي راست.
 على ال - : بالسوية / به يک ساني، چونه کى.
 على حد - : بالمثل / به يک جياوازي، وهک يهک، چون
 يهک.
 تسوية: تَمْهيد / تاخت کردن.
 - : تعديل و ترتيب / رتک خستن.
 - : توفيق و نهُو / پيک ميان، رتک خستن، رتک
 کهوتن.
 تساوي: مُساواة / مُعادلة / يه کسانى، چون يه کى.
 - : مُعَاذَة / له يک چون.
 بالتساوي: بالمثل / وهک يهک.
 سَوَى: مُعَدِّ / تاخت، تاختان.
 سَوِيَّة: مُعَا / پيکه وه، به يهک وه.
 سَيَّان: مِثْلان / وهک يهک، چون يهک، هاو.
 - عَنَدِي / وهک يهک لای من، به لاموړه چون يهک.
 سَوَى: غير / بېجگ، جگه، جگه له.
 سَيِّما. لاسيما. ولا سيما / به تاييه تي، نه خوازه لا.
 استواء: اِعتدال. استقامة / رتکى، راستى.
 - : سَهْوَة / تاختان.
 - : تَشَابُه / له يک چون، وهک يه کى، چون يه کى،
 يه کسانى.
 خط ال - (جغرافيا) / يه کسانه مېل.
 المنطقة الاستوائية / هر تې يه کسانه مېل.
 مُساوي: مُعَاثِل. مِثْل / وهکو، چون يهک.
 - : مُعَادِل / هاوتا، يه کسان.
 مُساواة: تساوي / يه کسانى، چون يه کى، وهک يه کى.
 متساوي: متماثل او متعادل / له يک چو، هاوتا، يه کسان،
 هاوسان.
 مستوي: معتدل / رتک.

- : مُعَدِّ / تاخت.

- : ناضج / گييو.

- : مطبوخ / کولا، پښگي، دهم کيشا.

مُسْتَوٍ: حَدِّ / راده، ريژه.

سَيِّئ (فى سوا) سياسة (فى سوس) سباق (فى

سوق) سيان (فى سوي)

ساب:

ساب: سَيِّب: تَرَكَ / وازى مينا، به جېي ميشت، دهست

بهردارى بو.

- : هجر / کوچى کرد.

- : اَهْمَل / فراموشى کرد، په پاتى، خستيه

پشت گوئ.

- : اَرخى / خاوى کرده وه، شلى کرده وه.

- : اَطْلَق / برى دا، بهر لای کرد.

- : اِنْسَابُ الْعَاءِ / جري / روى.

- : الرَّجُل: سار مسرعا / راي کرد، گوپى دايه،

خيرا رويشت، تتي ته قان، پتي پيوه نا.

- : اَلثَّعْبَان: جري / خشا، خشکا.

سيب: جريان او جري / رويشتن، رويين، راکردن،

خشان.

سائب: مَتْرُوك / بهر لا، واز لاي پيتر او، ويل.

- : فَالَت / ترازو، ده رجو.

- : حُرَّ / سر به ست، نازاد، سراز.

- : مُحَلُول / کراوه، بهر لا.

تَسَيَّب / بهر لاي.

اِنْسِيَاب: سَيَّر / بهر لاي، رويشتن.

اِنْسِيَابِي / رهوان رهو.

سَيَّاب. سَيَّاب. سَيَّاب: بَلَّح / خورما، دهنکه خورما.

سيج:

سَيَّح اَلْبِسْتَان: احاطه بسياج / (په رزين، تهيمان،

شوره، چه پرى کرد.

سياج: حائط. سور / ديوار، په رزين، تهيمان، شوره،

چه پرى.

مُسَيَّح: محاط بسياج / (په رزين، تهيمان، شوره،

چه پرى کراو.

تَسَيِّح: بِناء الحائط او السور / (په رزين، تهيمان،

شوره، چه پرى، ديوار کردن.

- سیجار: لفاقة تیغ کبیره/ چرود.
- سیجاره: لفاقة تیغ صغیره/ جگره.
- ساح:
- ساح الماء: جری/ ری.
- : تجول فی البلاد/ گرا، گهشتی کرد.
- الثلج و المعدن: ذاب/ تویهوه.
- سنج: اساح الماء: جعله یسیح/ ناوه‌ک‌ی کردهوه، به‌ری دا.
- : اذاب/ توانیهوه.
- : صهر/ شلی کردهوه، خاری کردهوه.
- سنج: ارض تُسقى سیحاً: بالماء جاری/ به‌راو.
- سائح: سنج: جار/ نه‌وستار، له‌پر ریو.
- : ذائب/ تواره.
- : سنج. سواح: جواب. جوال/ گهشتیار، گه‌پیده، سه‌یران کار.
- سنج: کثیر السیاحه/ گه‌پوک، گهشتیار.
- سیاحه: رحله/ گهشت، گه‌پان، سه‌یران.
- تسیح: اذابة/ توانهوه.
- مُسیح: مذاب بالحرارة/ تواره.
- سیحاً: سنج: ارض تُسقى سیحاً: بالماء جاری/ به‌راو.
- ساح:
- ساح: غاض/ نقوم بو، به‌قولاچو.
- : ت قدمه فی الطین: غاضت/ چاقی، نقوم بو.
- سیخ: سفود/ شیش، زک.
- سار:
- سار: مشی/ ری، رویش تپ‌پ‌پی.
- : تحرك/ جولا، بزوا.
- : درج/ بو به‌باو، بو به‌مؤده.
- : اشتغل/ نیشی کرد، که‌وته‌نیش، که‌وته‌گ‌پ.
- : تقدم/ پیشک‌گوت.
- : سلك. تصرف/ ره‌فتاری کرد. کردی.
- : بمقتضى کذا: سلك بموجب/ به‌گویره‌ی.
- ره‌فتاری کرد، په‌پ‌ره‌وی کرد.
- : به: قاده/ بردی به‌پویه.
- : به: اخذه و ذهب/ له‌گ‌ل خوی بردی، پیش خوی‌دا.
- : وراء: تبع/ شوین که‌وت، که‌وته‌شوین.
- : الکلام فی الناس: شاع/ بلاویوهوه، که‌وته سه‌زار، که‌وته دهم خه‌ک.
- سَیَرَه: جعله یسیر/ خستیه نیش، ناردی، بردی به‌پویه، ده‌ستی پویه‌نا.
- : من بلده: اخرجوه و اجملاه/ ده‌ری کرد.
- سائر: جاری/ له‌گ‌ل ری.
- : الظروف: جراه/ له‌گ‌ل کاتا گونجا.
- : لاطف/ دلی راگرت، دلته‌وایی کرد، گالته‌ی له‌گ‌ل کرد، به‌ده‌میه‌وه پیکنی، لاواندیه‌وه.
- : سار علی هواه/ دلی راگرت، په‌پ‌ره‌وی کرد، شوینی که‌وت.
- تسائر عن وجهه الغضب: زال/ توره‌بیه‌ک‌ی نه‌ما، نیشته‌وه، هیواش یوهوه.
- سَیَر: مصدر من سار/ کار راپه‌پ‌اندن.
- : مشی/ روین، رویشتن، چون، گه‌پان.
- : الالات (لادارتها): تشغیلها/ نیش پی‌کردن، کارکردن.
- : قدة من جلد مستطيله/ قایش، چهرم، سیرمه.
- : حزام/ پشتینی چهرم.
- : سيرة: سلوك/ ره‌فتار، ره‌وشت، ره‌وشت و خو.
- سيرة: ذکر. سُمعه/ ناویانگ.
- : قِصَّة/ چیروک، راز، داستان، به‌سه‌رهات، سه‌رگوزشته، سه‌روردنامه.
- : تاریخ/ میژو.
- : إنسان او شخص: تاریخ حیاته/ میژوی زیان، سه‌رورد، سه‌رگوزشته.
- سیار: سیارة: کثیر السیر/ گهشتیار، گه‌پوک.
- : کوکب/ نه‌سستیره، نه‌سستیره‌ی گه‌پوک، هه‌سار.
- : قافلة/ کاروان.
- سیارة: مركبة/ ماشین، ئوتومبیل، گه‌پین.
- سائر: متحرك/ له‌گه‌پدایه، نه‌پوات، کارده‌کات، بزوک، بزئو.
- : متقدم/ پیشک‌گوتو، له‌پیشه‌وه.
- : متداول: جار/ باو، له‌ناودایه، به‌کاره‌مینری.
- : جميع: کل/ هه‌مو، گشت.
- : الشيء: باقیه/ پاش ماوه، ماوه‌ک‌ی.

مُسَيَّر: غير مُخَيَّر/ به پړوه براب.

- : مُخَطَّط/ هَيَل هَيَل، شيرداخي.

مَسِيرَة: مسافه/ ماوه.

- : إحتفال/ نواندن، ټامه‌نگ، رېښتون.

- : مَشِي/ رويين، رويشتن، گه‌ران، کاروان، ره‌وت.

سيطر و و تسيطر (في سطر)

ساف:

ساف. تَسَيَّف: ضَرْبُ السيف/ شمشيرى وه‌شان، به

شمشیر لټی دا.

سَيَّف: حُسام/ شير، شمشير.

- : الحصاد/ مقضاب/ که‌ره‌نتو، داسی گه‌وره.

- : سَيَّاف. اَبو سيف: سَمَكه بحرية/ ماسی دهم

شمشیر.

سَيَّاف: صاحب السيف و المقاتل به/ شمشير

(وه‌شټن، دار).

سيف: ساحل البحر/ رڅ، گوټی، که‌نار.

سيفون: مَمَص/ مژه‌ر، راکټشهر، مژوک، هه‌ل مژ.

- : المجري: مُثْعَب. مِخْبَس روائح المجاور/

گه‌لی، سيفون، وشتر گه‌رو.

سال:

سال: جرى/ رڼی.

- : ذاب/ توابه‌وه، شل بوه‌وه.

- : رَشَح/ لټی چو، ده‌لانی، تکا، لټی تکا، لټی چو.

- : اَنفَه/ ټاور له لوتی هات، ټاو به لوتیا هات خورای،

لوتی ټاوی کرد.

سَيَّل. اسال: اَجري/ روانی.

- : اَذاب/ توانیه‌وه، شلی کرده‌وه.

- : الدمع/ چاوی ټاوی کرد، ټاوی چاوی

داهیتنا.

- : اللعاب/ ده‌می ټاوی کرد، ټاو زایه ده‌می.

سَيَّل: ماء كثير/ لافاو، ټاوی هه‌ل ساو، لیشاو، خورپو.

- : جارف/ لافاوی به‌خوپ.

سَيَّلان: جَرِيان/ له‌به‌ر رويشتن.

- : ترشيع/ پالوتن، ده‌لاندن، لټی‌چون، ټاو دادان،

لی تکان.

- : مرض/ سوزه‌نه‌ک.

سَيَّلَة: مجري ماء/ ټاوه‌پړ.

سَيَّل: جاري/ ټاوی رويیو.

- : شديد السيل/ خوپ.

سَيَّوَلَة: ضِد جمودَة/ شلټی.

- : نَقْد/ دراوی به‌کاره‌یتراو، دراو.

سائل: ضد جامد/ شل، شله.

مُسَيَّل: مُخَلَّل. مُسَيَّح/ شل که‌ره‌وه، تويته‌ره‌وه.

غاز - الدموع/ گازی فرمیتسک رڼن.

سَيِّما (في سوى) سيماء (في سوم)

شاخصه شعریه: تشدید تشدید

مَشْووم. مَشوم. میَشوم. شام. یاتی بالشوم /
چاره پەش، بەد، بە دەیتن، شوم، بە یوم، بە دیوم،
چارچە.

– الرجل: خَرَجَتْ بِهَا الشَّافَةُ/ برينى لى هات، بو به برين.

تشائم: ضد تفائل / رهش بینی، به‌دینی، نوقلانه.
شیمه. شئمة: الخلق و السَّجِيَّة / ره‌وشت، ره‌فتار.

- - : عَادَة / خَو.

- . - : شهامة و عِزَّة النفس / پیاوہتی،

پیاوچا کیتی.

شامة (فی شیم)

شان:

شأن: حاجة. امر/ کار، کیشہ، پیوستی، کاروبار.

- : غرض / ناره زو، مه به ست.

- : حال / جۆنیه تی، بار، دۆخ.

- : علاقه. صله / به يوه ندى.

- : مَنْزِلَةٌ / بَابُ، يَلَهُ، شَوَيْتُ.

- : اہمیت / بایہ خ، گرنکی۔

- القنّاة الدميّة/ بؤرى فرميسك.

ذو - : هام/ گرنګ، بایه خ دار، به بایه خ.

على - : غلّشان. منّشان: لاجل/ بؤ، له بر، له به رختارى.

بشان: فیما یخص/ ده ربارده.

انت و شانك/ خوت و ناره زوت، ناره زوى خوته، كه یفى خوته.

لیس من شانك/ نیشى تو نیه، په یوه ندی به توه نیه، کارى تو نیه.

ما شانك: ماذا تريد/ چیت نهوئ.

غَضّ من شانه: (حَطّ من قدره/ بڼ بایه خى كرد، له نرخی كه م كرده وه.

شؤون: جمع شان/ كاروبار.

وزارة ال - الاجتماعیة/ وه زاره تى كاروبارى كومه لایه تى.

شای:

شأى. شاءى: سبق/ پیښكوت.

شأو: غایة/ مه به ست، نامانج، ناوات.

- : شوط/ ماوه.

جری شأو. شوطا/ ماوه یه كى (پړیوه، پړی).

بعید الشأو: ناظر لبعید/ دوربین، بیر له دور نه كاته وه، دوربینى نه كات.

بعید الشأو: عالی الهمة/ چابوك، به غیره ت، مه ردانه، پیاوانه.

شاء (فى شیا) شائبه (فى شوب) شائق (فى شوق)

شائك (فى شوك) شائن (فى شین) شاب (فى شب و

شوب) شاب (فى شب) شاجر (فى شجر) شاحب

(فى شحب) شاخ (فى شیخ) شاد (فى شید) شار

(فى شرى) شارك (فى شرك) شارة (فى شور)

شاسع (فى شسع) شاش (فى شوش) شاط (فى

شیط) شاطر (فى شطر) شاطيء (فى شطا) شاع

(فى شیع) شاف (فى شوف) شاق (فى شوق) شامه

(فى شیم) شاء و شاة (فى شوه) شاهق (فى شهق)

شاور (فى شور) شاء (فى شيء)

شب:

شَب. اشَب: صار قتیاً/ بو به لار، گوره بو، پڼگى.

- عن الطوق: نما و كبر/ گوره بو، پڼگى، له خم

رمخسا، كه چله بو.

الشيء: زئنه/ رازانديوه.

- : إرتفع/ به رزبوه وه، هل چو.

- الحصان: رفع يديه/ هل سایه سه رپاشو،

ده ستى به رزكرده وه، هل سلميه وه.

- ت النار و الحرب: إثقت/ هل گبرسا.

- ت فيه النار: إحترق/ ناگرى تن به ربو، ناگرى

گرت، گرى گرت.

من - الى دب: من الشباب الى الدب على العصا/ له

لاويه وه بق پيرى و كومانه وه و به دار رزىشتن، له

ه رزه كاريه وه بق پيرى.

اشَب. تشَبَب: تجدد شبابيه/ گنج بوه وه.

تشَبَب: ذكر ايام الشباب/ پيرى لاييتى و گه نجيتى

كرده وه.

شَب. شاب: فتى/ گنج، لار.

- شَبَب: عجل كبير/ پارين، گوړه كى گوره.

- شَبَة: حجر الشب/ زاخ.

- الليل: نبات مُرهر/ لاله باس.

مطلول ال - / زاخار.

شاب: من كان فى سن الشباب/ گنج، لار،

ده سته كوي، ه رزه كار، نه وجه وان، نه وړه س.

شباب. شبیه: فتى من سن البلوغ الى الثلاثين/

لاويتى، گه نجيتى، سيزه، ته مه نى لاويتى و گه نجيتى.

جدد شبابيه: تصابى/ خوى گنج كرده وه.

تجدد شبابيه: رجع شاباً/ گنج بوه وه.

شبابى: مختص بالشباب/ ه رزه كارانه، گه نجان.

تشَبَب: تجديد او تجدد الشباب/ گنج بونه وه،

تازه بونه وه.

شابة. فتاة/ گنج، ده سته كچ.

شُبوب: ثوران/ هل چون، هل گبرسان.

شَبَب: خفّ/ سزل.

شباط (فى شبط) شك (فى شك)

شبت:

شَبَت: شبت: إسم نبات/ شويت.

شَبَت:

شَبَت:

شَبَّطَ فِيهِ: لَزِقَ او شَبَّطَ بِهِ/ پیوهی نوسا، پیاککا، تیوهی نالا.

شَبَّاطُ: الشهر الثاني الميلادي/ رهشهمین، مانگی رهشهمین، چله.

شَبَّوْطُ: سمک/ سوره ماسی.

شَبَّعَ:

شَبَّعَ: اِکْتَفَى/ به سی بو، تیربو.

- من اکل: ضِد جاع. اِکْتَفَى/ تیری خوارد، پریو.

- منه: اِمْتَلَا و تضایق/ پر بو، لیتی پریو، لیتی تیر بو.

شَبَّعَ: اَشْبَعَ: جعله یَشْبَعُ/ تیری کرد، پری کرد.

تَشْبَعُ: تَشْرَبُ/ ناری خوراده وه، تیرناو بو.

- اظهر انه شیعان/ خوی تیر پیشان دا.

- اکل کثیراً/ زوری خوارد.

- برای او فِکْرَة: تاثر/ پریو، کاری تی کرد، هستی جولاند.

شَبَّعَة: اکلَة شَبَّعَ/ زهم، تیره خوره.

شَبَّعَ: شَبَّعَ: ما یَشْبَعُ/ تیره خوره.

شَبَّعَان: ضِد جائع/ تیر، من.

رجل - غنی/ به رجاوتیر، ساماندار.

إشباع: إِمْلَاء/ تیرکردن، مرکردن.

مُشْبَع: کافر/ تیرکرد.

مُشْبَعُ بالماء: مُتَشَرَّبُ/ تیرناو.

تَشْبَعُ بالماء/ تیرناو بون.

- اِکْتَفَاء/ تیریون، مریون، تیر خواردن.

شَبِيقَ:

شَبِيقَ: اِشْتَدَّتْ شهوته. غِلْمَ/ ناره زوی مه لسا.

شَبِيقَ: شَهْوَة. غِلْمَة/ ناره زو مه لسان، ناره زو کردن.

دور ال - شَبِيقُ الانثی: عِلَة حَبّ الجماع/ نالوش،

داواکردنی من بو نیر، با، به باهاتن، هاتنه (باء فال، که ل)،

تگ کردن.

شَبِيقَ: شهوانی. غِلْمَ/ به نالوش، چلیس.

شَبِیک:

شَبِیک. شَبِیکَ: عَقْدَ/ نالوزکانی، تیکی نالان، کردی به ناو

یه کدا.

- الشیء بغیره: وصله به/ گه یانی به یه ک.

شَبَّطَ: تَشَبَّطَ بكذا: تعلق به/ خوی پیامه ل واسی،

تیوهی نالا، پیوهی نوسا، پیاککا.

شَبَّطَ: رَجُلٌ شَبَّطَ. مُتَشَبِّطٌ "طبعه التشبیط/ چنوک،

داواکر، چلیس، خومه لواس، ایتنا بیته وه.

تَشَبَّطَ: تَمَسَّكُ/ پیوه نوسان، پیوه لکان، تیوه نالان،

ایتنه بونه وه.

- تَوَسَّطَ/ داواکردن، واسته کردن، دهست پان

کردنه وه.

شَبَّطَ: دَوَيْبَة کالمنکبوت/ جوری که له جالالوکه،

قرقره.

مُتَشَبِّطٌ: مُتَمَسِّكُ/ پیانوس، خومه ل واس، سور،

قیرسجه، وړک گرتو.

شَبَّحَ:

شَبَّحَ الشیء: مَدَّه. مَدَّه/ درژی کرد، رای کینشا، رای

کشان، پالی خست.

- الرَّجُلُ: مَدَّ يَدَيْهِ/ دهستی (دریژکرد، پان

کرده وه).

- الرَّجُلُ: مَدَّه/ پالی خست بو دارکاری.

شَبَّحَ: شَبَّحَ: شَخْصَ/ کهس، زه لام.

- خيال/ تارمایی، خیتو.

- الحرب: مَخَافُ الحرب/ مه ترسی جهنگ.

- الخوف: تَخَوُّف. خَشْيَة/ مه ترسی، ترس لی

نیشتن.

شَبَّحَة: قَيْد. اَصْفَاد/ کروت.

شَبَّرَ:

شَبَّرَ: شَبَّرَ: قَاسَ بالشبر/ به بست (پیوای، گرتی).

- اشبر: اعطى مالا/ به خشی، شتی دا.

شَبَّرَ: مابين طرفي الابهام و الخنصر ممتدين/ بست

بنگوست.

شَبَّرَ: مَهْر/ ماره یی.

شَبَّرَ: شَبَّرَة: عَطِيَة/ به خشین، به خشیش.

- خَيْر/ خیرکردن، به خشین، چاکه.

شَبَّرَقَ: قَطَعَ و مَرَّقَ/ له تی کرد، له تی و کوتی کرد،

ونجرونجری کرد.

شَبَّارِقَ: قَطَعَ/ پارچه، له تی، کوت.

شَبَّطَ:

- الفتاة: خطبها/ خوازینتی کرد، داوی کرد، نیشانه ی کرد.

شایک بین الاصایع: ادخل بعضها فی بعض/ په نجه کانی کرد به ناو په کدا.

إشتَبَكَ. تَشَبَّكَ: إختلط. تداخل بعضه فی بعض/ تیک تالا، ئالوزکا، چو به ناو په کدا.

تشابکت الامور: إختلطت و التَّبَسَّت/ چه واشه بو، ئالوزا.

إشتَبَكُوا فی القتال/ ده ستو په خه و ده ستان، ده ستیان دایه په خه ی ډکتری، دایان په په کدا، تیک چران.

شَبَّكَه: شَرَّكَ/ تَوَر. - : حیاة: اُخْبِله/ تله، داو، ته پکه.

شَبَّكَه: قَرَابَة/ خزمایه تی، خویشایه تی. شَبَّكَه: هَدِیَة الخطبة/ نیشانه.

شَبَّكَه: نافذة/ په نجه ره. مُشَبَّكَه: مُتَشَابِك/ تیک تالا، ئالوزکا، په په کاجو.

- : بِشْكَل/ کون کون. شبکیة العين/ توره، توپی چاو.

شَوْبَكَ: خَشْبَة الخَبَّاز/ تیرۆک. مُشَبَّكَ: اِبْزِمْ/ ناوژونه.

- : دَبَّوس الفسیل/ جل گره، جوله که. تشابک. إشتَباک/ تیک چران، چون به ناو په کدا،

ئالوزکان. شَبَل:

شَبَلُ الغلام: نَشَأَ و شَبَّ فی نِعْمَة/ به نازداری (گوره بو، به خټو کرا).

- عند فلان: نَشَأَ عنده/ لای نه پټگه یی، به خټوی کرد.

اَشْبَلَ علیه: عطف علیه و اعانه/ به زه یی پیا ماته وه، ده ستی گرت.

- ت المرأة على (ولادها): قامت عليهم بعد وفاة زوجها و لم تتزوج/ بیوه ژن کوشی کرد، به بیوه ژنی

به خټوی کردن. شَبَل: ولد الأسد/ به چکه شټر.

أبو الأشبال: أسد/ شټر. شبن:

شَبْنُ الغلام: نَشَأَ فی نِعْمَة/ به نازداری (گوره بو، به خټو کرا).

- الغلام: صار شاباً/ خړوخه پان بو. شاپن: الناعم الممتلئ/ خړوخه پان.

شَبْن. إشبین: من يقوم بخدمة العريس/ برا زاو. شَبِیْنَة. إشبینة: المرأة التي تقوم بخدمة العروس/

به ربړوک. شبه:

شَبَّهَ بكذا: مَثَّلَهُ به/ شټوه ی نه وی لی کرد، له و نه چټی، به وی زانی.

- به: قارن بینهما/ به راوردی کردن. شَبَّهَ علیه الامر: اُبْهَم/ گومانی (له سهره، تنی که وت)

به گومان بو. تَشَابَهَ. اَشْبَهَ (اَشْبَهَ الرجلان مثلاً): ماثلاً. اَشْبَهَ

كل منهما الآخر/ له یك نه چټی، هاو شټوه ی په کترن، چون په کټی، نه لټی سیوینک کراون به دوله ته وه.

تَشَبَّهَ به: ماثله و جارا ه. قَلْدَه/ وه ک نه وی کرد، لاسایی کرده وه.

إشْتَبَهَ فی الامر: إرتاب/ سلی لی نکرده وه. - فی امره او فیه: شَكَّ/ گومانی کرد، گومانی لی

کرد. يُشْتَبَهَ فی امره او فیه: مَشْكُوك فیه/ گومانی لی نه کړی، جټی گومانه.

شَبَّهَ: مِثْل/ وه کو، هاو. - شَبَّهَ: مُعَاثِلَة/ اَیْک چوون، هاو شټوه یی،

هاوچه شنی. - : صورة/ وینه.

- : شَبْهَان: نحاس اصفر/ زهره، براس. - شبیه: مِثْل/ ماو وینه، وه کو، هاوچه شن.

- جَرِیْمَة/ گهنگ تاوان، سوکه تاوان. - جزيرة/ (نیوه، نیمچه) دورگه.

- رَسْمی/ نیمچه رسمی. - منحرف/ نیمچه لاتهریب.

وما اَشْبَهَ بذلك و امثالهم/ زډی وا. شبیه. مُشَابَهَ: مُعَاثِل/ هاو، هاو (چه شن، جؤر، وینه).

شُبّه. اِسْتَبْهَاهُ: اِتْبَاس/ گومان، گومان کردن، گومان نَ کردن.
 مُشْبُوهُ به: تحت الشبهه/ جَن گومان، سَلَى نَ نه کَرْتِه وه.
 مُشَابَهه/ اِلَک چُون، هارَشِيْوه يی.
 تشبیه: تمثیل/ اِلَک چواندن، به راورد کردن، نَ چُون.
 مُشْبَهه/ نَ چواو، اَلِچَو.
 مُشْبَه به/ اَلِچَوِئِراو، لهو چو.
 مُشَابَهه/ مُشَابِهُون/ نهوانی له یه ک نه چن، هارَشِيْوه، چُون یه ک، هارچه شَن.
 شَبوط (فِي شَبِط) شَبِيه (فِي شَبّ) شَبوط
 شَت: شَتْنَت: تَفَرَّق/ بِلَاوِوه وه، پَرش بو، جِیاوِوه وه، تونابو، ته فروتونا بو.
 - شَتْنَت: اِسْتَنْت: فَرَّق/ جِیای کرده وه، بِلَاوِ کرده وه، پَرشی کرد، ته فروتونا ی کرد.
 تَشْتَنْت. اِسْتَنْت. اِسْتَنْت الشَّمْل: تَفَرَّق/ پَره وازه بون، بِلَاوِونه وه، هه ریک به لایه کدا ته فروتونا بون.
 شَت. شَتَات. شَتِیت. مُشْتَنْت. مُتَشْتَنْت: متفرق/ بِلَاو، جِیا جِیا، پَرش، پَره وازه، ته فروتونا.
 تَشْتِیت: تَفَرِیق/ بِلَاو کُردنه وه، جِیا جِیا کُردن، پَرش کرد، پَره وازه کُردن، توناکُردن، ته فروتونا کُردن.
 شَتَان: بَعْدُ شَتَان بَینِها: بَعْدُ بَینِها/ زَوْر جِیاوانن.
 شَتی: مَتَنوع مَخْتَلَف/ هه مه جَوْر، جِیاواز، هه پَره مه.
 (اَشِیاء -) اَشِیاء مَتَنوعه/ شَت و هه کی هه مه جَوْر.
 شَتَاء (فِي شَتَو) شَتَان (فِي شَت) شَتَل:
 شَتَل الزَّرْع: نَقْلَه/ گواستیه وه، چاندی، چه قاندی.
 شَتْلَه (المفرد) شَتَل: غَرَسَه/ شه تل، نه مام.
 مُشْتَل: مَکان اِنْبَات النَبَات/ شه تل (که، جاپ، زار)، باخله.
 شَتَم:
 شَتَم. شَتَم: سَبّ/ جَنیوی دا، جَوِئِی دا، دَوِئِی دا.
 شَتَام: کَثِیر الشَتَم/ جَنیو فروش، دهم شِی.
 شَتِیم. مُشَتَوَم/ جَنیو پِن دراو.
 شَتِیمه: سَبّ/ جَنیو، جَوِین، دَوِین، قسه ی ناشیرین.

شَتَام. شَتَامَة: السَّيء الخلق/ بِن ثابو، تَرَد.
 شَتَا:

شَتَا. شَتَى. تَشَتَّى بِالْمَکَان: اقام شَتَاء/ زستان تیا مایه وه.

- - - حیوان: قَضَى الشَتَاء نَائِمًا/ سَرِبُو، به سَرِی مایه وه، له زستانا.

شَتَّت الدنیا: امطرت/ باری، باران باری، بو به زستان، باران دای کرد.

شَتَاء: اَحد فصول السنة/ زستان.
 - : مطر/ باران.

فاکَهه ال - : نار/ ناگر.

شَتَوِی: مَخْتَص بالشَتَاء/ زستانه، زستانی

مَشَتَى: مَکان الاقامه فِي الشَتَاء/ زستانه هه وار.
 شَج:

شَج: کسر/ شکانی، قورجانی، برینداری کرد.
 شَجَب:

شَجَب. اَشَجَب: اَحْزَن/ دلگیری کرد، خفَت باری کرد، خَمی دایه، پَره ژاره داری کرد.

شَجَب. شَجُوب: حُزْن/ خَم، پَره ژاره، خفَت، دلگیری.

شَجَاب. مِشَجَب. شَمَاعَة هُدُوم/ بهرگ مه لواس، هه لواسه.

مِشَجَب. مَشَجَب: مَکان تعلیق الاسلحه/ جبه خانه.
 شَجَر:

شَجَر: دَعَم. سَنَد/ پشتگیری کرد، یارمه تیدا.

- ما بَینِهم: تَنَازَعوا/ تَک چُون، دهم قالیان بو، بو به شه ریان، چُون به کُز یه کدا.

شَاَجَر. تَشَاَجَر مَع: تَنَازَع و حَاصَم/ جهنگی، شه پی کرد، چو به کُزیا.

شَجَر النَبَات: صَار شَجَرًا/ بو به دار، بو به درهخت.
 - المَکان: زَرعه شَجَرًا/ درهختی (لَئِدا، رواند).

شِجَار. مُشَاَجَرَة: عِرَاک/ دهم قالی، جهنگ، جهنگین، شه پی.

شَجَرَة. وَاحِدَة الشَجَر/ دار، درهخت.

- النَسَب: سِلْسِلَة النَسَب/ ره گه زنامه.

- عَقِیمه/ پَرک، زپی.

شَجِيرَةٌ: تصغير شجرة/ دهوون.

مُشَجَّر: اشجر. شجر: كثير الشجر/ داريوش، چره، دارستان.

مُشَجَّر: مُزَيَّن بِرُسُوم كالشجر/ پروينه، ره نكاورده نك.
مُشَاجِر: مُعَارَك/ جهنگلى، جه نكاوهر، شه پانى.

شجع:

شَجَع: شَجَع: كان شجاعاً/ نازابو.

شَجَع: جَرَأ/ زات، غيرت)ى نايه بهر، به ميژى كرد، نازاى كرد.

- عَضُد/ باربوى كرد، يارمه تىدا، پشتگيرى كرد.

- قَوَى الأمل/ ميوادارى كرد، هيوای به ميژ كرد.

- حَرَض/ هانىدا.

شَجَع: تكلف الشجاعة/ غيرت گرتى، نازابو، غيرتتى مه لسا.

شجاعة: جُرأة و إقدام/ نازايه تى، نازايى، زات.

تَشْجِيع: تحريض. تقوية الأمل/ مان دان، (زات، غيرت) نانه بهر، به هيواكردن.

شجاع. شجاع. شجاع: جريء/ نازا، مهرد، نه بهرد، جوامير، دلير، دلاوهر، گوستاخ، چاونه ترس، به زات.

شجن:

شَجِنَ: اشَجِنَ. شَجِنَ احزن/ دلگيرى كرد، خهفت باري كرد، په ژاره دارى كرد، خه مى دايه.

شَجِنَ. شَجِنَ. شَجِنَ: حَزِنَ/ دلگير بو، خهفتتى خوارد، په ست بو.

شَجِنَ. شَجُون. اشجان: هَمَ حَزِنَ/ داخ، خهفت، خه مى، په ژاره، دلگيرى، دلگيربون.

مثير الشجون: مُحْزِن/ خه مى، مهست جولتين.

شاجن: مهموم/ دلگير، په ست، خهفت بار، خه مناك. شجا:

شجا. اشجى: احزن/ دلگيرى كرد، خهفت باري كرد، په ژاره دارى كرد، خه مى دايه.

شجى: حَزِنَ/ دلگير بو، خهفتتى خوارد، په ست بو. شجوى: مُحْزِن/ خه مناك، خهفت گه يهن.

رواية او تمثيل - / چيروكى خه مناك، ميلودارما. شجى: شج: مشغول البال/ سه رقان، شپوزه، په ست.

- شَجَى: حَزِين/ خه مناك، دلگير.

- مثير الشجون/ خه مى، مهست جولتين.

شجو. شجا: هَمَ حَزِنَ/ خه مى، خهفت، دلگيرى، په ژاره.

شج:

شَج الشيء: قَل/ كه مى بوهره.

- بالشىء و عليه: بَخَل و حرص/ لئى كه مى بوهره، لئى گرتوهر، كه مى كرده وه.

شاح بالشىء على: ضَمَن به عليه/ (به ده سنده، به رزدي، به چروكي) دايه.

شَح: بَخَل/ رزدي، چروكي، ره زيل، پيسكيبى.

شحيح: شحاح: بَخِيل/ پاره پيس، چروك، رزدي، ره زيل، پيسكه، نان كويز، قه متهر، پوله كى، له چپ.

- قليل/ كه مى.

ايام الشحاح: جذب، جفاف/ بين ناوى به تاييه تى له پايزدا، وشكه سال، نه هاتى، بين بازاى، روزانى قات و قبرى.

لا مَسَاحَةَ فى كذا: يَبَيَّن ثابت لا مُناقشة فيه/ مشت و مري بين ناوى، چن و چونى ناوى، پتيويست به مشت و ميو چن و چون ناكات.

شحب:

شَحِبَ. شَحِبَ. شَحِبَ: وجهه او لونه: تَغَيَّر/ رهنگى (په پى، بزپكا، زهره مه ل گه پاء، سپى مه ل گه پاء، تيك چو، گودا).

شاحب: مُتَغَيَّر اللون/ رهنگ په پيو، (زهره، سپى) مه ل گه پاء، بزپكاو، رهنگ زهره.

شحوب: إمتقاع الوجه. تغير اللون/ رهنگ په پين، (سپى، زهره) مه ل گه پان، بزپكان.

شحت:

شَحَت: إستجدى/ سوالئ كرد، پاراپاوه، ده ستى پان كرده وه.

شحات: مُسْتَعْط/ سوالگر، ده روه زه كمر.

- العين: شَعيرة او دُمَل الجفن/ سيجكه سلاوه.

سحد:

شَحَدَ: اشْحَدَ: سَنَ. احْدَ/ تيژى كرد.

- الموس على القايش/ له قايشى دا، تيژى كرد.

- : تَسَوَّلُ / سوا لی کرد، دهره زه ی کرد، دهستی
پان کرده وه.

- : بِبَصَرِهِ / اَحَدَ اِلَيْهِ و رماه / چاوی تی پری،
چاوی لی زه ق کرده وه.

- : شَخَذَ : سَنَ / تیژ کردن، دهم زه رد کردن، له هسان دان.
شَخَاذَ : مُتَسَوِّلُ / سوا لکر.

- : بِشَرَّةٍ تَخْرُجُ مِنَ الْعَيْنِ / (سیچکه، قنچکه)
سلاوه.

مِشَخَذَ. مِشَخَذَةٌ : مِيسَنَ / هسان، برینه ند.

شَخَاذَةٌ : حِرْفَةُ الشَخَاذِ / سوا لکری، دهست پان
کرده وه، دهره زه کردن.

شحر:

شَحَرٌ. شَحُورٌ : سَحْمٌ / میس گرتی، میسی لی نیست،
دوکه لی گرت، رهش بو.

شُحُورٌ : سُخَامُ الْقَدَرِ وَ الْمَادَاخِنِ / میس، دوکه لی،
تهنی، رهشی بنی مه نجه لی، دژدژنگ، دژدژنج، دژرنج.

مَشْحَرَةٌ : مَكَانٌ يَصْنَعُ فِيهِ الْفَحْمَ / کوره ی خه لوز.

شُخُورٌ. شُحُورٌ : طَائِرٌ اسود اکبر من العصفور /
ریشو له.

شحط:

شَحَطَ. شَحَطَ الْمَكَانُ : بَعْدَ / دورکه وته وه.

- : فَلَانًا : سَبَقَهُ تَبَاعُدَ مِنْهُ / پیتشی که وت، لینی
دورکه وته وه.

- : عَلَى الْاَرْضِ : سَحَبَهُ / رای کیشا، خشان ی.

- : عَوْدُ الثَّقَابِ : اشعله / دای گیرسان.

اشْحَطَ : طَرَدَ وَ اَبْعَدَ / دهری کرد، دوری خسته وه.

شاحط : بَعِيدَ / دور.

شَحَطَ. مِشَحَطَ : عَوْدُ يَرْفَعُ عَلَيْهِ الْكَرَمُ عَنِ الْاَرْضِ /
کوله که ی میو، دهست که.

شَحْطَةٌ. شَحِيطَةٌ : عَوْدُ الثَّقَابِ / دهنکه شقارته.

شَخَاطَةٌ : حِذَاءٌ يَلْبَسُ فِي الْبَيْتِ / سۆل، پاپوچ.

شحم:

شَحْمٌ. شَحَمٌ. اشْحَمَ : کثر شحمه / به زو چه وری نقد بو.

- : - : - : (اطعمه الشحم) / به زو چه وری

- : رُؤِيتَ / چه وری کرد، رُؤِنَ و
چه وری تی مه لی سو، مه نوی.

شحم : دُهْنٌ / رُؤِنَ / چه وری.

- : الْاَبْيَضُ مِنْ لَحْمِ الْحَيَوَانِ / به ز، پیو، دوک.

- : الثَّمَرُ : لُبُهُ / كَرْوَك، دهنك، کاکله.

شَحْمَةٌ : قِطْعَةُ الشَّحْمِ / پارچه به ز، پیو، دوک.

- : الْاِذْنُ / نهرمی گوچکه، په ره که ی گوئی.

- : الْاَرْضُ : كَمَا / دومه لان.

- : الْعَيْنُ : مُقْلَتُهَا / گلینه، گلینه ی چاو، بیلبله.

شحم. مُشْحَمٌ : كَثِيرُ اللَّبِّ / دهنك زود، پر کاکله.

شَحِيمٌ. مُشْحَمٌ : سَمِينٌ / قه له و، چه وری، پویه ز.

تشحیم : تَزْيِيتَ / چه ورکردن، گریس کردن.

مِشْحَمَةٌ : آلَةُ التَّزْيِيتِ / رُؤْدَان، چه ورستان، چه ورسان،
یه غدان.

شحن:

شَحَنَ. اشْحَنَ : مَلَأَ / پری کرد.

- : - : طَرَدَ وَ اَبْعَدَ / دهری کرد، دوری
خسته وه.

- : السَّفِينَةُ (وَالْسيَّارَةُ) : مَلَأَهَا / باری کرد، باری لی
نا.

- : الْبِطَارِيَّةُ : مَلَأَهَا بِالْشَحْنِ الْكَهْرِبَائِيَّةِ / پری
کرده وه، بارگه ی دا.

- : الْبِضَائِعُ : ارسلها / ناردی.

شَحِنَ عَلَيْهِ : حَقَّدَ عَلَيْهِ / کینه ی لی کرد، رقی لی مه لی
گرت.

شاحن : بَاغَضَ / رقی به رایه تی کرد، رقی لی بو وه.

- : خَاصَمَ / شه پی فروشت، زویر بو، تیک چو.

تَشَاحَنُوا : تَبَاغَضُوا / رقه به رایه تیان کرد.

- : تَخَاصَمُوا / شه پان کرد، له یه ک زویر بون،
دهم قالیان بو.

شَحْنَةٌ. شَحْنٌ : وَسَقَ / بار، بارگه، بارگ، باروینه.

شَحْنَةُ السَّفِينَةِ (وَالْسيَّارَةِ) : حَمْلُهَا / بار.

- : الْكَهْرِبَائِيَّةُ / بارگه.

- : الشَّرْطَةُ / پؤلیس.

شَحْنُ السَّفِينَةِ (وَالْسيَّارَةِ) : مَا تَشْحَنُ بِهِ / بارکردن،
بار لی تان.

شَخَرٌ: غَطَّ. صَاتَ مِنْ حَلْقِهِ (او فَمِهِ) پَرخه‌ی هات، پَرخانی.	- البطاريّة: مثلها/ پَرکردنه‌وه، بارگه‌کردن، بارگه‌دان.
- الفَرَسُ (او الحمارُ): رَفَعَ صَوْتَهُ/ پَرمائی، مرخانی.	شاحِنَةٌ: حَافِلَةٌ. عَرَبَهُ كَبِيرَةً/ لَوْرِي، فارگون.
شَخِرٌ: غَطِيطٌ. الصَوْتُ مِنَ الحَلْقِ (او الانف) پَرخه، پَرخاندن، پَرخه‌پَرخ.	شاحِنٌ. مُشْتَحِنٌ: مَوْسِقٌ/ بَارَكِرَاو، بارائ‌تروا، پَرکراوه.
شَخِيرٌ: كَثِيرُ الشَّخِيرِ/ نَهْ پَرخِنِنِ، مرخن، پَرخه‌ی دئ.	بطارية مَشْحُوئَةٌ/ بارگه، (دار، دراو)، بارگاوی.
شَخْصٌ:	شحناء. مُشَاحِنَةٌ. شَحْنَهُ: عَدَاوَةٌ/ دوشمنایه‌تی.
شَخْصُ الشَّيْءِ: ارْتَفَعَ. صَعَدَ. طَلَعَ/ بَه‌رِزبوه‌وه، هه‌لسا، ده‌رکه‌وت، ئاشکراوب.	- : حَقْدٌ/ کینه، رقه‌به‌رایه‌تی.
- النَجْمُ: طَلَعَ/ ده‌رکه‌وت، هه‌ل هات.	مُشَاحِنَةٌ: مُخَاصِمَةٌ/ دَهَم قَالِي، تِيک چون، وره‌ور.
- بَصْرَةٌ وَ بَبْصَرَه: رَفَعَهُ/ چاوی کرده‌وه، چاوی هه‌ل هیتا.	مُشَاحِنٌ: مُبَاغِضٌ. شَدِيدُ العَدَاوَةِ/ شَه‌پانی، شه‌پَرورُوش، کیناوی.
- بَبْصَرَه اِلَى: تَفَرَّسَ فِي/ چاوی تئ بیی، نه‌ی تروکان، سه‌رنجی دایه، تَبَيُّ نَه‌بَلَق قه‌بو.	شَخٌ: بَالٌ/ میزی کرد.
- عَنْ قَوْمِهِ مِنَ الْبَلَدِ: ذَهَبَ/ کَرچی کرد، رَوّی به‌جئیی هیتت.	- فِي النُّومِ: غَطَّ/ پَرخانی.
- الْبَهْمُ: رَجَعَ/ گه‌پایه‌وه ناویان، هاته‌وه.	شَخٌ: شَخَاحٌ. بَوَّلَ/ میز.
شَخْصٌ: عَيْنٌ/ دیاری کرد، ناسیه‌وه.	شَخْشَخِ السِّلَاحُ وَ غَيْرِهِ: صَلَّصَلْ/ ده‌نگی هات، خَشه‌ی هات، ته‌قه‌ی هات.
- الرِّوَايَةُ: مَثَلُهَا/ چیرۆکه‌کی نواند، پیشانی دا.	- : صَوْتُ القِرْطَاسِ وَ الثَّوْبِ الْجَدِيدِ/ ورشه، خَشه، خَشه‌خَش.
- الطَّبِيبُ الْمَرَضُ/ نه‌خَوَشیه‌کی دَوَزیه‌وه، زانی، دیاری کرد.	شَخْشِيخَه: الْعُوبَةُ/ شه‌قَشه‌قه.
شَخْصٌ لَهُ: تَرَايَ/ وای بیئی، وای هاته‌پیش چار.	- : مَنُورُ السَّقْفِ/ کلاروژنه.
شَخْصٌ: إِنْسَانٌ/ مَرُوءٌ، زه‌لام.	شَخْبٌ:
- : سَوَادُ الْإِنْسَانِ تَرَاهُ مِنْ بَعِيدٍ/ تارمایی.	شَخْبٌ: سَالٌ وَ تَدْفَنُ/ رِژا، فیچقه‌ی کرد، به‌ربو، هه‌ل قولی.
- أَوَّلُ: الْمَتَكَلِّمُ/ که‌سی یه‌که‌م، وتیار، قسه‌که‌ر، بیژهر.	- : اللَّبَنُ حَلَبُهُ/ دَوَشی.
- مَعْنَوِي: إِصْطِنَاعِي. وَهْمِي/ که‌سی خه‌یال، ده‌سکرد.	شَخْبٌ: دَمٌ/ خَوِین.
شَخْصِيٌّ: ذَاتِي/ که‌سی، خَوِیی.	- : شَخْبَةٌ: الدَّفْعَةُ مِنَ الشَّخْبِ/ گوان گوشین بَر دَوشین.
- : خُصُوصِيٌّ/ تاییه‌تی.	شَخْبٌ: مَا يُخْرَجُ عِنْدَ كُلِّ عَصْرَةٍ مِنَ الضَّرْعِ/ شیرِ گوان گوشینیک له‌ کاتی دَوشیندا.
شَخْصِيًّا: بِالذَّاتِ/ هه‌رَخَوّی، که‌سه‌که‌ خَوّی، هه‌مان که‌س.	اشخوب: صَوْتُ خُرُوجِ اللَّبَنِ مِنَ الضَّرْعِ/ خوشه‌خوش.
شَخْصِيَّةٌ: ذَاتِيَّةٌ/ که‌سایه‌تی، خَوِیه‌تی، خودی، که‌ساتی.	شَخْبُطَةٌ فِي الْكِتَابَةِ: ثَبِيجٌ/ نوسینی (تیکه‌ل)، شه‌په پشپله).
	شَخَرٌ:

- : حقیقة الشخص / مهرخوی، که سه که خوی.
 - بارزة: ذو شان / که سیتی ناودار، گرنک، زانراو.
 البطاقة ال - / شناسنامه.
 الاحوال ال - / خوناسی.
 قانون الاحوال ال - / یاسای خوناسی.
 شاخص: مُحْمَلَق / چاو تر بر.
 - المهندس: قائمة خشبية / دارین، چه لاک.
 تشخیص: ثعین / دیاری کردن، ناسینه وه.
 - المرض: معرفته / دهر د زانین، نه خوشی دوزینه وه.
 - : تمثيل / نواندن.
 تشخیصی: تعریفی. وصفی / دیاری کردن، لعدوانی، پیناسی.
 - : تمثیلی / شانزگه ری.
 مُشَخَّص: مُمَثِّل / نه کتر، نویتر.
 مُشَخَّص: مُعَرَّف / دیاری کراو، ناسراو، زانراو.
 شخص: جسیم / که نه، زه لام، زه به لاج، چه ته ول، ته پاج، دیوی.
 شد:
 شدَّ عَضْدُهُ: قَوَاه / غیره تی نایه بر.
 - الشيء: عقدُهُ و اوثقه / گریسی دا، پینچایه وه، چه پانی.
 - علی یده: اعانه و قَوَاه / یارمه تی دا، دهستی گرت.
 - رِبَط / به سستی وه.
 - : جَزْ / رای کیشا.
 - : ضد / رخی / تونگی کرد، توندی گرت، قایمی کرد.
 - (رژه: اعانه / پشتگیری کرد، دهستی یارمه تی بقره زید کرد.
 - الرجال: سافر / روی، کچی کرد.
 - علی: ضغط / په ستاوتی، دهستی پیانا.
 اِشْتَدَّ: شَدَّدَ: قَوَى / قَوَى / به میز بو، گهرم بو، زه بری سهند.
 - : اِزْدَاد / زدد بو، زیاد بو.
 شَدَّ الشيء: قَوَاه. احکم / تونگی کرد، توندی کرد، قایمی کرد، چه پانی.

- علی: ضَيِّق / تنگی پین هه ل چنی.
 - علی: اَكْد / دوباره ی کرده وه.
 - الامر: جعله لازماً / نه پین بیی، نه پین بکری، چار نه، کردیه پیویستی.
 - فی كذا: اَصْرَّ / سوریو له سه ر، قیرسیچه یه تی کرد، پیتی ل (داگرت، دابه زه ویدا).
 - الضَرْب: بالغ فيه / زیاتر لیتی دا، تونگ تر پیاکیشا.
 - الحرف: نَقِیضُ خَفِّفَهُ / وشه کی گران کرد.
 شَدَّ: رِبَط / به ستن، به ستنه وه، شه ته ک دان.
 - : جر / راکیشان.
 - الرجال: سَفَر / روین، رویشتن، کچی کردن.
 لُغْبَةٌ - الحبل / گوریس کیشکی.
 شَدَّة: ثَبْرَةُ الصوت / زمان گرتن، زمان گوشین، لاله پیتی، زمان پیسی.
 - : جَرَّة / راکیشانیک.
 - : رِبْطَة. حزمه / پینچراو، ده سک، گورزه.
 شَدَّة: قُوَّة / مِيز، زه بر، توانا، گهرمه، گورم، گورم، تاو، تین.
 - : عَنَف / توندوتیژی، زه بری زونگ، دل ره قی.
 - : صَدْلِيَّة / ره قی، توندی.
 - : بَلِيَّة / کرسست که وتن، ناخوشی، نارچه تی، به لا، تنگ و چه له مه.
 - : ضَيِّق / تنگانه، تنگ و چه له مه.
 - العیش / گرانی و نه بونی، گوزهران سه ختی.
 - البَزْد / ته شقی سه رما.
 - الحَزْ / قرچه ی گهرما.
 إجتياز ال - / تنگانو ناخوشی تیبه پبون.
 وَقْتُ ال - / کاتی تنگانو ناخوشی.
 من - كذا / له تاو، له تاوان.
 شدید: قَوَى / به میز، به زه بر، به تین.
 - : حاد / تیژ، توندوتیژ.
 - : عنيف / ره ق، دل ره ق، وشک، سه خت.
 - البأس: شجاع. جَسور / نازا، به جهرگ، جهریه زه.

- الشكیمة: عنید. حَرَوْن/ لاسار، قیرسچمه،
 كه لهرق، چه قاوه سو، هاروماج.
 - الوطأة: قاس. جائر/ دل رهق، بئ به زهیی.
 احتیاطات - ة/ زور ناگاداری.
 (شد: اقوی/ به میزتر، توندتر، قایم تر.
 بَلَعْ اشدّة: إستکمل رجولته/ بو به پیاو، چوه ته منهی
 هرزه کاری و پیاده تیهوه.
 بلغ اشدّة ای قوته/ گه یشته نهویه میزنو توانا.
 تشدید: ضغط/ په ستاندن، توندوتیژی، زه برو زنگ.
 - : إصرار. لجاجّة/ لاساری، که لهرقه قی،
 قیرسچمه یی، چه قاوه سویی.
 - : تقویة/ قایم کردن، به میزکرد.
 - : نیر تاکیدی/ دوباره کردنهوه، دلنیا کردن،
 بایخ پندان، تنگ یاندن.
 مُتَشَدِّد: المتصلب فی (اموره/ رهق، جیر، گیر.
 - : بخیل/ برچاو تهنگ.
 مُشَدَّد: مُؤکد/ دیات کراو، بایخ پندراو.
 حرف - : علیه شدّه/ پیتی گیراوی.
 مشدود: مُؤثّر/ قایم، به ستراوه.
 مُشَادَّة کلامیة/ ده مقالی، ده قهر، ده مه قهر،
 ده مه ده م.
 شدخ:
 شدخ. شدخ الرأس: کَمَرَة/ شکانی، سهری شکان.
 تَشَدُّخ. إشدخ الرأس: إنکسر/ شکا، قرنجا.
 شدف:
 تشادف: تمايل/ لاریه وه، شه کایه وه، شنایه وه.
 شداف: الميل فی الخد/ خواریی رومهت، شوری
 رومهت.
 اشدف: من فی خدّه میل/ رومهت خوار، رومهت شوری.
 شدق:
 شدق: إشدق شدقه/ گوپن بو، رومهتی (پهل بو، کراوه
 بو).
 تشدق: إستهزا بالناس بلوی شدقه/ لافرتی نهکا،
 ده می پان نهکاته وه، له هه نه قورچینی.
 - بالكلام و فيه: تَوَسّع من غیر احتیاط/ ده می
 پان نهکاته وه له قسه کردنا.

شدق. شدق: باطن الخد/ ناو رومهت، ناو گوپ،
 شهویک.
 - الوادی: ناحيته/ شانی چه م، که ناری چه م.
 شده:
 شدّة. اشدّة: ادهش و حیر/ شله ژانی، سهری
 سوپمان، گژی کرد، سهری لی تیک دا.
 إشدّة. إشدّة: تحیر/ سهری سوپما، واقعی وپما.
 شداه. شدّه. شدّه. شدّه. حیره و دَفش/
 سهر سوپمان، سهر لیتیک چون، شله ژان، واقعی وپمان.
 شدا:
 شدا: غنى/ له به رخپیه وه گورانی وت.
 - الطائر: غرد/ جریوانی، خویندی، قرانی، گارانی.
 شدو: غناء او تغريد/ گورانی، خویندن، جریوه، ناواز.
 شدو:
 شد عن الأحوال: خالفها/ ناوازه می کرد، له ناسایی
 لایدا، له پئی لایدا، پیچه وانهی کرد.
 - عن الجماعة أو الجمهور: ندر عنهم و إنفرد/
 لایدا.
 شد. شذوذ: مخالفة القاعدة/ ناوازه می، نااسایی،
 ناتابهایی.
 - : إنحراف/ له پئی لادان، لایه لایی.
 شاذ: غیر قیاسی/ ناوازه.
 - : مخالف القاعدة/ نابار.
 - : غیر اعتیادی/ نااسایی.
 - : إستثنائي/ هه لاوژیاری.
 - : غریب/ نامق.
 - : نادر/ ده گمن، دانسقه.
 - : منحرف/ لار، لاداو، له پئی لاداو، ناتابه، شیواو،
 وه رگه راو.
 - الطبع أو الاطوار: فُویت. منفرد براه/ تاییه خو،
 ره وشت ناوازه، که لهرقه قی.
 شذر:
 شذر الشيء: ادخل بین اجزائه/ تیی هه ل کیشا، تیی
 هه ل کیشی کرد.
 تشذر القوم: تفرقوا/ بلاویونه وه، بلاویان لی کرد.

تَفَرَّقُوا شَذَرَ شَذَرٍ (او شَذَرَ مَذَرَ) ذهابوا كل في وجهه /
 هریک به لایه کدا بلأوه یان لَ کرد.
 شَذَرَ: نَدَدَ / هه پره شه ی کرد.
 تَشَذَرُ: تَهَيَّنَا / ناماده بو، خوی گورج کرده وه.
 شَذَرُ: شَذَرَةُ: اللؤلؤ الصغیر / مرواری.
 - : خِرْز / مورو، مورو به نرغ.
 شَذَا:
 شَذَا: عَطَرَ. تَطَيَّبَ بالعطر / بۆنی له خۆیدا.
 شَذَا: قُوَّة ذكاء الرائحة. رائحة ذكية / بۆن و بهرامه،
 مسك، بۆنی خۆش.
 شَذُو: مسك ريح العسك / بۆنی (عتر، مسك، خۆش،
 گولای).
 شر: شر: كان شريراً. اِتَّصَفَ بالشر أو اتى منه الشر /
 شه ی لایباری، شه پفروش بو، پیاوخراپ بو.
 - : شَرَّ الثوب: وضعه في الشمس ليجف / هه لی
 خست.
 - فلاناً: عابه و ازدری به / گالته ی پی کرد، سوکی
 کرد.
 شَرَّو / اَشَرَّ فلاناً: شهره في الناس / ناوی زیان،
 قسه ی شوین خست، شکانی.
 شَارَهُ: خاصمته. عامله معامله سینه / شه ی پی
 فروشت، خراپ له گه لی جولای وه.
 شَرَّ: نَقِضَ الخیر / شه ی، بی حه یایی، زیان.
 - : اِثْم / گونا، تاوان، گوتاهه پو.
 - : سوء / خراپ، خراپی.
 - : سوء الخلق / به دیره وشتی.
 - : اشر: اَکْثَرُ شَرّاً / خراپتر، خراپترین، بی حه یاتر.
 شَرَانِي: نُفْطَة. سریع الغضب / شه پفروش، کینای،
 شه پکر، توپه و تپۆ، زو هه ل نه چن.
 شَرَّ: مکروه / نه ویستراو.
 - : يَقْدَحُ شَرّاً / شه ی لَ نه یاری.
 شَرِير: رديء. ذو شر / به زیان، شه پفروش، زیانه خرو.
 - : اِثِم. خاطيء / گونا، بار، تاوان بار، خه تیار.
 - : مؤذ / به زیان، ده روون ره ش.
 ال - : اِیْلِیس / شه بیتان.

شَرَّة: حِدَّة. غضب / توپه یی، توپی.
 شرارة: ما يتطاير من النار، پریشك، پزيسك.
 شَرَّشَر الشيء: قطعته و شققه / له ت و کوتی کرد،
 ونجیونجی کرد.
 - السكين: اَحَدَهَا على حجر / له هه سانی دا،
 تیژی کرد.
 - : سَنَن / دان دانسی کرد، دان دانته ی کرد،
 ده مه زه ردی کرد.
 شرایش: الذئب. اطرافه و ما اِنْتَشَرَ منه / گیترو
 گولنکه.
 شرب: شرب: جَرَعَ / خواردیه وه، توشی کرد.
 - نَحَبَ فلان / توشی کرد، به خۆشی فلانه
 خواردیه وه.
 - الدُّخَان: دَخَنَ التبغ / کیشای، جگه ره ی کیشا.
 - : اشرب به: كذب عليه / درۆی (له گه ل کرد،
 پی کرد، به ده مه وه هه ل به ست).
 اكل عليه الذمُّ و _ : هلك / فهوتا، نه ما.
 شَرَبَ. اشرب: سَقَى / ناوی دا، ده رخواردی دا.
 - : لَقِّن / ده رسی دا، فیتری، کرد، تیسی
 گه یاند.
 - : بسائل وغيره: شَنِعَ / ناوی مزی، تیرناو
 بو، پاراو بو.
 شارب: شَرَبَ مَعَ / له گه لی خواردیه وه.
 تَشَرَّبَ: اِمْتَصَّ / مزی، تیرناو بو.
 اِشْرَابَ للشيء: مَدَّ عُنْقَهُ للنظر اليه / ملی بو
 درۆ کرد.
 شَرِب: جَرَعَ / خواردنه وه، توشین، نوش کردن، هه ل
 قویران.
 - : تَشَرَّبَ: اِمْتَصَّاص / مزین.
 شراب: مَشْرُوب / خواردنه وه.
 - : مشروب حلو. شربات / شه ربته، خۆشاو.
 - : خمر / مه ی، باده، سه رخۆشکار.
 شَرِيَّة: جَرَّة / قوم.
 - : دواء / قومه ده رمان.
 - : شَوْرِبَا / شۆربا، شله.

شَرَاب. شَرِيب. شَرِوب. شَرِوب: كثير الشرب/ زِد	- نوع/ جَر، هاو، وهكو.
خَوْرَه وه.	- مسيل الماء/ تاوه پَر.
شَرِوب. يُشَرَب: صالح للشرب/ بَو خواردينه وه ئه شَي.	شَرَج: اُنشَوطة/ كَرَي قولنه.
شارب: الذي يَشْرَب/ خَوْرَه وه.	شَرِيج: دهن او زَيْت السمسم/ زَوْن كونجى.
- و جمعها شوارب: شَنَب/ سَمِيل.	شرح:
مَشْرَب. مَشْرِبة: موضع الشرب/ شَوَيْن خواردينه وه،	شَرَح: شَرَحَ الشَّيْءَ: قَطَعَهُ شَرَاهَا/ تَوَيى كرده وه،
تاو خَوْرَگه، مه يخانه.	داي پَيَنا، به دري زِي بِي.
- مِيل. ذَووق/ تاره زهو.	- بَيِّن. فُسِّرَ/ لَيْكِي دايه وه، لَيْسِي كَوَلِيه وه، رافى
مَشْرُوب. شَرَاب/ خواردينه وه.	کرد، تَوَيَّيْيه وه.
- يَشْرَب/ نه خورِيته وه.	- الكَلَام: أَفْهَمَهُ/ تَتِي گه ياند، بَزِي لَيْك دايه وه.
- رُوحِي: خَمَر/ مَي، باده.	- وَصَف/ يَاسِي کرد، پِيامه لَدا.
مَشْرُوبات رُوحِيَّة: فِيهَا كحول/ خواردينه وه،	- الخَاطِر: سَرَّ/ دَلِي كرده وه، دَلشادِي کرد،
مِه سته مَه نِي، مِه سته كَر.	گه شكه دارِي كود.
- مَرطَبَة: بَلَا كحول/ سارده مَه نِي، كه سَكُونَاو.	- صَدْرَه لِلشَّيْءِ وَ بِالشَّيْءِ: سَرَّهْ به وَ طَيِّبْ به
- وَ مَأكولات/ خواردين وَ خواردينه وه.	نَفْسَه/ پَيِي دَلشاد بو، دَلِي پَن كرايه وه، پَيَخَوْشَحَال بو،
شَرِين: شَجَرَة اِرْز لِبْنَان/ دار تَوِيْز.	گه شكه دار بو.
شَرِث:	شَرَحَ الشَّيْءَ: كَشَفَهُ وَ بَيَّنَّهُ وَ فَتَحَهُ/ كَرديه وه، مَه لِي
شَرِثَت. اِنْشَرِثَتْ يَدُهُ: تَشَقَّقَتْ/ قَلِيشَا، دِه سَتِي	دِي، دِه رِي خَسْت.
قَلِيشَا.	- لِفِرْض طَبِي: قَطَع/ مَه لِي دِي بَزِي زَانِين وَ
شَرِث: قَشَف. تَشَقَّق/ قَلِيشَاوِي.	دِه رَخْسْتَن.
شَرِث: الخَلْقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ/ كونه، شَت وَ مَه كِي كَوْن وَ	- الْجَنَّةُ لِمَعْرِفَةِ سَبَبِ الْمَوْتِ/ لَاشَه كِي مَه لَدِي بَزِي
بِن كِه لَك.	زَانِينِي هَوِي مَرْدَنِي.
شَرِج: شَرَجَ: جَمَعَ/ كَو، كَردي كرده وه، كه لَه كِي	اِنْشَرَح صَدْرُهُ: اِنْسَعَ/ دَلِي كرايه وه، پَيَخَوْشَحَال بو،
کرد.	دَلشاد بو، گه شايه وه، گه شكه دار بو.
- . - : الثَّوبُ: سَرَج. خَاطَه خِيَاطَه مُتَبَاعِدَة/	شَرَحَة. شَرِيحَة: قِطْعَة مُسْتَطِيلَة/ تَوِي، پارچِي
كوكِي گَرَت، به تَه قَلِي زَل زَل دَرَوِي، لَام سَه رَايِي دَرَوِي،	دِرِيْز.
تَه رِيبي دَا، شَه لَتَه دَرَوِي كَرْد.	- : قِطْعَة مِنَ اللّٰحْمِ/ پَل، كَوْتَه گُوْشَت.
شَارَج: شَابَه/ لَيْسِي چَو، وه كَوْنَه بو.	- بَطِيخ مَثَلًا/ قَاش.
اِنْشَرَحَ الشَّيْءَ: اِنْشَقَّ اِلَى نِصْفَيْنِ/ لَت بو، بُو به دُو	شَرِيحَة: قِطْعَة/ پارچِه، كَرَت، لَت.
كِه رَتَه وه، دُو كَرَت بو.	- المَكْرُوسَكُوب/ شَوْشِي سَلَاپ.
تَشْرِيج. تَسْرِيج: الخِيَاطَة الْمُتَبَاعِدَة/ كَوَك گَرَتَن،	- الشِّبَاك/ تَاك، تَاكِي پَه نَجَرَه.
كوك دَان.	شَرَح: تَفْسِير/ لَيْك دَانَه وه، لِي كَوَلِيْنَه وه، رَافَه،
شَرِيج. مَثِيل/ لِي چَو، هاو شِيْوه، وَيَك چَو.	رافَه كَرْدَن.
شَرَج: بَابِ الْبَدَنِ/ كَوَم، كَنَك، كَوْنِي كَنَك.	- : وَصَف/ يَاس كَرْدَن، لِي دَوَان.
- : فَرْقَة/ لَت، كَرَت، به ش، فَاق.	شَارِح: مُفَسِّر/ لَيْك دِه رَه وه، رَافَه كَر.
	- الْكِتَابُ/ لِي كَوَلَه رَه وه، لَه سَه رَنُوس.

تشریح لغرض طبّی او علمی/ هَل دپښ، توئ
 کړنده، توئکاری.
 - الجثة لمعرفة سبب الموت/ لاشه هَل دپښ بؤ
 زانینی هؤی مردن.
 - : تقطیع بشکل شرائع/ توئ کړنده وه.
 - : تفسیر. توضیح/ شیکاری، توئینه وه،
 رافه کړدن، لیک دانه وه.
 علم الـ / توئکاری.
 مَشْرِحَة: غرفة التشريح/ ژورئ توئکاری.
 شَرِّح: طلق المنظر والهواء/ دلرفیتن، دلکړه وه،
 فراوان، بهرله لای.
 إشرّاح: طبيب النفس و السرور/ دل فراوانی، شادی،
 پیخوشحالی، چاوېونی، خوشی خوشی، که شانه وه.
 مُنْشَرِّح: مُسرور/ به سؤز، شاد، پیخوشحال، چاوېون،
 که شکدار، که شاوره.
 شرح:
 شَرِّح الصَّبِي: كَبُرَ/ گوره بو، هَل چو، پښگه یی.
 - : شَدْخ/ شکانی.
 شَرِّخ: ريعان/ هه پت، تاف.
 - الصبّا او الشباب/ ريعانه/ هه پت یا تافی لای.
 - : شَدْخ/ شکاوی، قلیش، دږ.
 - : مِثْل و تَرْب/ وه یک، هاو (شیوه، جوړ،
 تمه ن...)
 شرد:
 شَرْدَ: تَفَرَّ و هَرَب/ هَل هات، رای کرد، بؤی دهرچو،
 هالی تیزان.
 - : ضَلَّ/ ون بو، تهره بو.
 - : افلت/ به لهسه بو، ترازو، دهرچو، خوټپې بو.
 - الفکر: سَرَّح/ وؤی، خه یال بردیه وه، بیرې په پې.
 شَرْدَ. (شَرْدَ: هَرَب/ دهریه دهری کرد، دهری په پان،
 به لهسه ی کرد.
 - : فَرَّق و بَدَّدَ/ په پړه وازه ی کرد، بلاوی کړده وه،
 په رشی کرد، شیانوی.
 شَرْدَ: عار/ بهرله لا بو، په پړه وازه بو، سه ری لی تیک
 چو، خوټپې بو، به لهسه بو، دهریه دهر بو، ناوه کی بو.

- القوم: تَبَدُّوا/ بلاویونه وه، بلاویان لی کړد،
 په پړه وازه بون.
 شَرود: هروب/ راکړدن، هَل هاتن، هَل تیزان.
 - : ضلال/ ون بون، دهریه دهریون، په رته وازه بون،
 په پړه وازه بون.
 - الفکر/ خه یال بردنه وه، بیر روین.
 شَرِدَ: مُشْتَرَّد. تائه/ ون، به لهسه، بهرله لا، هَل هاتو،
 دهریه دهر، ناوه کی، په پړه وازه، تهره.
 شارد: هارب/ راکړدو، هَل هاتو.
 - : ضال. تائه/ ون، دهریه دهر.
 - الفکر/ خه یال بردو.
 شَرْدَ: عَیْر/ په پړه وازه بون، خوټپتی، سه رلی تیک چو،
 به لهسه بون، ناوه کی بون.
 مُشَرَّد. مُشْتَرَّد: عَیَار/ خوټپې، ده ست سپی، به لهسه،
 بهرله لا، په تیاره.
 - : لاسکن له/ ناواره، په پړه وازه، سه رلی تیک چو،
 خانه به کول.
 شوارد اللغة: نوادرها و غرائبها/ وشه ورستی
 ناوازه و ده گمن، دانسقه.
 شرد:
 شَرْدَ: فَرَّق/ بلاوی کړده وه.
 شَرْدَمَة: جماعة قليلة/ کومه ل، دهسته، چهند که سیك.
 شرس:
 شَرَسَ: ساء خُلُقَه/ به دخویو، خوی خراب بو.
 شرس: شَرَسَ: وقح سيء الخلق/ به دخو، دې،
 چاوشوټې.
 - : ضار/ دې، دپنده، به زیان، زیانه خړد.
 شَرَسَ: شَرَّاسَة/ دې، به زیانی، زیانه خړوی.
 شرس: سوء الخلق/ به دخوی، به دپه وشتی.
 - : شرّاس: صمغ/ سریش.
 شرسوف: طرف الضلع/ کړکړاگه ی په راسو،
 سه ره په راسو.
 شرش:
 شَرَشَ: مَدَّ جذراً/ ره کی داکرتا، ره کی کرد.
 تشریش الجذور: مَدَّها/ ره گ داکوتان، ریشه
 داکوتان، ره گ کړدن.

شیش: جذر/ رهگ، ریشه.	- القیاس: الشریط المدرج/ پیوه.
- اللّبن: مصله/ دټوک، سړک.	دوده ال - : الدودة الوحيدة/ کرمی قهیتانی.
شرایشب: هذاب/ ریشوه، ریشو، ساجلغ، گیزوگونک.	شرطی / بولیس.
- ذهبية/ گیلگتله، پلپله.	شرطه/ بولیس.
شرشف: ملائنة سریر/ چهرچف، بهرگه دوشهک،	- النجدة/ بولیس فریا.
بهرگه سه رین.	دائرة ال - / بولیسخانه.
شرط:	شرع:
شرط: إشتراط: الزم شیئاً فيه/ مهرجی دا، مهرجی	شرع. إشتراط: سن/ دای نا، یاسای دا، ده ستوری دانا.
کرد.	- : بدآ/ ده ستی پی کرد.
- شرط الجلد لسحب الدم: خدش. بضع/	- شرع. اشرع علیه: صوب/ ناراستی کرد.
روشان، نه شته ری ایډا.	- . - . - الشیء: رفقه/ به رزی کرده وه،
شارط: شرط کل منهما علی صاحبه/ گره ویان کرد،	هائی بی.
مهرجیان بویک دا، مهرجیان کرد.	- . - . - الخبل: شدة/ رای کیشا، قایمی
- : ساوم/ ریک کهوت، پتک هات، ستهنگ و سوکی	کرد، جهرانی.
کرد.	- مشروعاً: إخطه/ نه خشی کیشا.
- : راهن/ گره وی کرد.	شرع: شریعه: قانون/ یاسا.
تشرط فی عمله: تانق/ مهرجی برده سر، به پوختی	شرعی: قانونی/ یاسایی.
کاری کرد.	- : حلال/ رهوا، حلال.
- علیه: أثقل شروطه/ مهرجی (بق دانا)،	- : مختص بالقضاء/ یاساگری.
خسته سر، باری گران کرد.	این - / حلال زاده، کړی باوکی خوی.
اشرط: إنترم/ خوی به سته وه.	این غیر - / نزل، بیژ، بیژ.
شرط: إشتراط: تعیین الشروط/ مهرج دانان، گره و	وارث - / میرات گری راست.
کردن.	المالك ال - / تهواو خاوهن، خاوهنی راستی.
- : واحد الشروط/ مهرج، گره و.	شرعیاً: قانونیاً/ یاساییانه.
ب - / به مهرج، به مهرجیک.	شریعه: قانون/ یاسا.
من دون - / به بی مهرج.	- البلاد/ یاسای ولات.
شروط الاتفاق/ مهرجکانی پتک هاتن.	- الضمیر/ یاسای ویجدان، یاسای دهرن.
شرطی. إشتراطی/ به مهرج، مهرجایی.	- : مورد الشاربة/ دهرای شاو بق خوارنده وه،
تشریط الجلد: بضع/ روشاندن، نه شته رلیدان.	که ناری ناو، که ناری چم و رویار.
مشرط الجراح: مبضع/ نه شته ر.	ال - الغراء: السمحة/ یاسای موسلمان.
شریط: حبل مئیسط، قهیتان.	صاحب ال - / یاسادانن.
- الحذاء: رباط/ قهیتانی پتالو.	علم ال - / یاسازانی، یاساناسی.
- المصباح: مشعلة/ پلیته، پلیتهی چرا، پلیتهی	تشريع: سن القوانين/ یاسادانان.
قوتیله.	سلطة ال - . السلطة التشريعية/ ده سلاطی
- : تمییز رتبه عسکر/ خت، خت و پلهی	یاسادانان، ده سلاطی یاسادانان.
سه ریازی.	مشروع: خطه/ به رنامه، کارنامه، پیلانی نه خشه.

- عمل: إستحداث/ پروژہ، کار.

- شرع/ یاسایی، ره‌وا.

غیر - / ناپره‌وا.

مُتَشَرِّع: مُحام/ پارزیره.

شُرَاع: قلع/ چاروکه، بایه‌وان.

- المركب/ چاروکه‌ی که‌شتی.

سفینه شراعیة/ که‌شتی چاروکه‌دار.

شُرُوع: بَدْء/ ده‌ست پئ‌کردن.

شرف:

شُرْف: کان او صار ذا شرف/ خاوه‌ن ناپروبو، به

ناپروبو، به‌شهره‌ف بو، به‌تنگ ناموسه‌وه بو، به‌ناموس

بو، ناموسدار بو.

شُرْف: إرتفع/ گوره بو، به‌ریزبوه‌وه، ناویانگی سه‌ند،

بو به خاوه‌ن شکو پایه.

شُرْف: رَفَع مقامه. جَعَلَهُ شَرِيفاً/ به‌ریزی کرده‌وه،

شکو پی‌دا، گوره‌ی کرد، پایه‌و شکو دایه،

پایه‌به‌ریزی کرد.

شارف: فاخر فی الشرف/ شانازی به ناپرووه کرد.

- (اشرف علی العمل: ناظر/ سهره‌وکاری کرد،

بردی به‌پروه، چاودیزی کرد، کاره‌کی گپرا.

- علی المكان: اَطلَّ/ به‌سریا روانی.

اشرف علی الموت: دنا منه/ هاته سرگیانه‌لا، که‌وته

سهرمه‌رگه‌وه، هاته سهر مردن، که‌وته غره‌ره.

- علی الهلاك و الإفلاس/ که‌وته نابوت بون و

تیاجون، خهریکه نابوت نه‌بین.

تَشَرَّف: نال شرفاً/ گوره بو، پایه‌و شکو وهرگرت.

تَشَرَّفْنَا: اَغْطَيْتُنَا الشرف/ گوروت کردین.

شَرَف: العلو و المجد/ گوره‌یی، پایه‌به‌ریزی، شکر.

- کرامة/ ناپرو، شهره‌ف، ناموس.

- علو الحساب/ خانه‌دانی.

- فخر/ شانازی.

- شریف/ مه‌زن، گوره، پایه‌به‌ریز، شکودار،

ناپرودار، به‌ناموس.

عضو - / نه‌ندامی شانازی، شاناز نه‌ندام، نه‌ندامی

شکومه‌ندی، شکونه‌ندام.

کلمة - : عَهْد شَرَف/ قسه‌ی پیاو.

شَرْفَى: فخری. إكرامی/ به‌شانازی‌وه، شانازیانه.

قسماً بشرقی: بذمتی/ سویتند به شهره‌فم، به‌شهره‌فم.

شَرِيف: نبیل/ مه‌زن، گوره، پایه‌به‌ریز، شکودار،

به‌ناموس، ناپرودار.

- عريق الحساب/ خانه‌دان.

- مُكْرَم/ به‌ریز، شکودار، شکومه‌ند.

صِنَاعَة او حِرْفَة شَرِيفَة/ پی‌شهی (به‌ناموس،

شکومه‌ند).

أشراف: أعيان/ گوره پیاوان، پیاوماقولا‌ن.

إشراف: مُنَاطَرَة. مراقبه/ چاودیزی کردن، سهره‌و

کاری کردن، به‌ریزه‌بردن، کارگپران، روانین،

سهره‌رشتی کردن.

تَشْرِيفَاتِي: رئيس الحفلات/ پی‌شواز، پی‌شوازیار،

به‌ریزه‌بری ناهنگ.

مُشْرِف علی العمل: مُراقِب/ چاودیز، سهرکار، کارگپری،

به‌ریزه‌بر، سهره‌رشتیار، سهره‌رشت.

- علی المكان: حارس/ یاساول، چاودیز، پاسه‌وان،

حه‌سحه‌س.

- علی الموت: مُحْتَضِر/ گیانه‌لا، له گیانه‌لادایه،

گیان نه‌دا، له‌سهر مردنه، له‌سهرمه‌رگدایه.

مَشَارِف المدينة: ضواحي/ ده‌روپیر، ده‌روپیری

شار.

شَرْقَة. مُشْرِف: بلكون/ تهلار، پی‌ش هه‌یوان، شانشین.

شرق:

شَرْق. اشرق: طلع/ هه‌ل هات.

- : اضاء/ شوقی دایه‌وه، روناکی کرده‌وه.

اشرق وجهه: اضاء/ روی پئ نه‌که‌نی.

شَرْق البناء: طَيَّنَهُ بِالشاروق/ ته‌پاوی کرد، سپی‌کاری

کرد.

شَرْق: تَشَرَّدَق. غَصَّ/ له بینی گپرا.

شَرْق: سار نحو الشرق/ روهو خۆزه‌لات (ملی نا،

رۆی).

شَرْق. مَشْرِق: جهة الشرق/ خۆزه‌لات، رۆزه‌لات،

خاوه‌ر.

- : البلاد الشرقية/ ولاتانی خۆزه‌لات،

خاوه‌رزه‌مین.

ا- الادنى / خوره لاتى نريك.

ا- الاوسط / خوره لاتى ناوه راست.

ا- الاقصى / خوره لاتى دور.

شرقاً: نحو الشرق / (به رهو، روهو) خوره لات.

شرقى: من جهة او من بلاد الشرق / له خوره لاتوه، خوره لاتى.

- مشرقى: نسبة الى بلاد الشرق / خوره لاتى.

شروق: بزوغ، طلوع / مه لاتن، مه ل هاتن، دهرکوتن.

- الشمس / به بيان، کاتى خوره لاتن، خوره لاتن،

گزنگ دان.

إشراق: ضياء / روناکى، روشنايى، تيشک، شوق،

دره وشانه وه.

مُشرق: مُضيء / روناک، شهوقدار، روشن، رهوشن.

مُستشرق: العالم بامور الشرق / خوره لاتى ناس.

استشرق: الاطلاع على امور الشرق / خوره لات

ناسى.

الشاروق: النورة / تهرلو.

شرك:

شرك. شارك فلاناً: كان شريكاً له / به شدارى بو،

هاوبه شى بو.

شارك. إشتراك. تشارك مع: صار شريكه / به شدارى

کرد، بو به هاوبه شى، پيکوه بون به هاوبه ش.

- ه. - معه: کانت له حصّة / به شداريو، خاوه ن

به ش بو.

- ه. - معه فى العمل / پيکوه نيشيان کرد.

- ه. - معه فى العواطف: مال اليه و عطف

عليه / به زمي پيا هاتوه، دلى بوى سوتا، دلسوزيتى

له گدل کرد، هاوبه شى خمى بو.

إشترك فى جريدة او مجلة: اصبح مشتركاً / بو به

تابونه.

- فى كتاب او عمل: شارك / هاوبه شى کرد،

باربوى کرد.

اشترك: جعله شريكاً له / کردى به هاوبه شى خوى.

- : جعل له حصّة / به شى تن خست، به شى بوى

دانا، به شدارى کرد.

- بالله: عبّد غيره معه / شريکى بوى خوا په يدا کرد.

شركة. شركة / کومپانيا، هاوکارى، کاربرايه تى، کاربرا، به شدارى.

- : جمعية / کومه له، کومهل.

- تجاربه / کومپانيا (کاربرايه تى، دامه زراوه،

ده زگاي بازگاني.

- مساهمة / کاربرايه تى لى پرسراو، دامه زراوه ي

هاوبه شى.

شريك. مُشارك / هاوکار، کاربرا.

- : صاحب حصّة / به شدار، خاوه ن به ش،

هاوبه ش، به شتيا.

- غير عامل / به شدار هر به دم.

- فى الجريمة / براتوان، هاوبه ش له تاواندا.

شراكة. مُشاركة / هاوکارى، به شتيايى، کاربرايه تى.

إشتراك. مُشاركة / به شدارى کردن، هاوکارى.

- : - مقاسمة / هاوبه ش کردن، دابه ش

کردن.

- : إكتتاب / باربوى کردن، به شدارى له يارمه تيدا،

به ش تن خستن.

- فى مجلة او جريدة / بون به تابونه.

بال - : بالاتحاد / پيکوه، به يارمه تى، به کومه ل.

إشتراکى: تابع المذهب الاشتراکى / به کسانى،

هاوبه شى.

- : متطرف. شيوعى / کومونيست، شيوعى.

إشتراکى: مذهب الاشتراکيين / به کسانيتى،

سوشاليزم.

مُتشارك. مُتبادل / نال و گورکراو، مى هردولا.

- : شائع / باو، گشتى، ناسايى.

- : مُتحد / پيکوه، ناوکويى، به ش تيا.

- : مُشارك / هاوبه ش.

حائط - بين جارين / يک ديوار، ديوارى (هردولا،

نيوان).

مُتشارك: له حصّة / به شدار، هاوبه ش.

- فى جريدة مثلاً / تابونه.

شرك: شبكة / تور، ماشه ل، داو، ته پکه.

- : أُحبّولة / داو، تله، فاقه، قیل.

اَوْقَعُهُ فِي - / خستیه داویه وه، داوی بۆ نایه وه، له داوی نا.

شِرَاك: شَرِيط النُّعْل. رِبَاط الحِذَاء/ قهیتانی پیتاڤو.

شُرْك: تَعَدُّدُ الْإِلَهِة/ (شهریک، هاوێ) بۆ خوا پهیدا کردن.

شُرْم: شُرْم: شَقْ/ دای مێنا، قلیشانی، دای بری.

إِنْشَرَمَ: تَشَرَّقَ وَ تَشَقَّقَ/ دریا، قلیش و درزی برد، قلیشی تێ بو.

شُرْم: شَقْ/ قلیش، درز.

- : خَلِيج/ نۆکه ند، که نداو.

اشْرَمَ: مَشْقُوق/ دریا، داهاتو، درزای، قلیشاو.

- : مَقْطُوعُ أَرْبَةِ الْأَنْفِ/ لوت (دریا، داقلیشاو، داتلیشاو).

مَشْرُوم: مَشْقُوق/ دریا، قلیشاو، داهاتو.

شَرِن: شَرْنَقَةُ الدَّوْدَةِ: فَيْلَجَةٌ/ قوزاخه، قاوخ، سارمه، پێله.

شَرَانِقُ الْحَيَّة: قَشَرَتَهَا إِذَا الْقَتْلُ/ کاژی مار، کاژ.

شَرِه: شَرِه: نَهَم/ چلێس بو، نۆزی خوارد، چاوبرستی نواند.

شَرَّة: شَرَاهَةٌ: نَهَم/ چلێسی، نۆز خواردن، سک بهردان، مه لپه.

- . - : جَشَع/ ته ماع، چاوبرستی.

شَرِه: نَهَم/ چلێس، نۆزخۆر، فارزک، چاوبرسی.

- : جَشَع/ به ته ماع، ته ماع کار، چاو (برسی، چنۆک، چلێس)، فارزک.

شَرُو: شَرُو: شَرُو/ عَسَل/ مه نگوین.

شَرِي: شَرِي: إِشْتَرَى/ کڕی.

- : شَرَى: عَرْضُ لِلْبَيْع/ دابینا بۆ فرۆشتن، فرۆشتی.

شَرِي، شَرِي: شَرَاءُ/ إِبْتِیَاع/ کڕین، خڕید، ساندن.

- . - : بِثُورٍ مَائِيَّةٍ/ زبیکه ی (ئاودار، ناوتن زاو).

شَرُوءَ: صَفَقَةٌ/ کومه له کڕینیک، کڕین و فرۆشتنیک.

- : صَفَقَةٌ رَابِحَةٌ/ ده سته و تنیک ی باش، کڕین و فرۆشتنیک به سود.

شَار: مُشْتَرَى/ مَبْتَاع/ کڕیار.

شَارِي الصَّوَاعِق: مَانَعَةُ الصَّوَاعِق/ بروسکه بی.

مُشْتَرَى: اسْمُ أَكْبَرِ السِّيَّارَات/ ئه ستیزه ی موشته ری، هورمز.

شَرِيَان وَاحِدَةُ الشَّرَايِين: عِرْقٌ نَابِضٌ/ خوینبه ر.

- (بهر/ شاخوین به ر.

- رُؤْي/ خوین به ری سی.

- التَّاجِي/ ده خوینبه ر.

شَرَز: شَرَزَ: نَظَرَ إِلَيْهِ شَرَزًا/ لێی مۆپه وه، چاوی ئی سورکرده وه.

شَرَزَةٌ: أَصَابَهُ بِالْعَيْنِ/ کردی به چاوه وه.

شَرَزًا: جَانِبُ الْعَيْنِ مَعَ اعْتِرَاضٍ أَوْ غَضَبٍ/ مۆپه ونه وه، چاوسورکرده وه.

شَرَزَ: شَرَزَ: الْحُمْرَةُ فِي الْعَيْنِ/ سووری چاو.

عَيْنُ شَرَزَاءٍ: مُخْمَرٌ مِنَ الْغَضَبِ/ چاوی سووره وه بو، مۆپ.

شَسَع: شَسَعٌ: بَعْدَ/ دوربو، دورکه وته وه.

شَسُوع: بَعْدَ/ دوری.

شَاسِع: بَعِيدُ الْعَدَى/ دور، نۆردور.

يُعَدُّ - / ماوه یه کی نۆز.

فَرَقٌ - / جیاوازیه کی نۆد.

شَص: شَص: بَعْدَ/ دوربو، دورکه وته وه.

أَشْصَ: (بَعْدَ/ دوری خسته وه.

أَشْصَهُ عَنْ كَذَا: مَنَعَهُ وَ أَبْعَدَهُ/ لێی قه ده کرد، لێی دورخسته وه.

شَصَ: شَصَ: سَنَارُهُ: صَنَارَةٌ/ قولابی ماسی.

شَط: شَط: بَعْدَ/ دوربو، دورکه وته وه، لایدا.

- فَلَانًا: تَبَاعَدَ عَنِ الْحَقِّ وَ إِغْرَقَ/ له رێی راست لایدا.

- عَنْ الْمَوْضُوعِ: خَرَجَ عَنْهُ/ له باس لایدا.

<p>تَشْطِيبُ الْجِلْدِ: خدشه (او شرطه) / روشاندن، برین.</p> <p>- : تَشْرِيحُ / هَلْ دَیْنِ، تَوَّی کردن.</p> <p>- : نَهْوُ / تَهْاوُکردن، ایْیووه.</p> <p>شَطْرُ:</p> <p>شَطْرُ الشَّيْءِ: جَعْلُهُ نَصْفَيْنِ / له تی کرد، کردی به دو کهرتوه.</p> <p>- شَطْرُ فُلَانٍ: قَصْدُ قَصْدِهِ / بَوَّ لای چو، سه ری دا.</p> <p>- عَنْهُمْ: اِنْقِصَلَ وِ اِیْتَعَدَ / لَیْبَانِ جِیابوهوه، دورکوتوه.</p> <p>- : قَسَمُ / به شی کرد، دابه شی کرد.</p> <p>- شَطْرُ: اِنْصَفَ بِالْدهَاءِ وِ الْخَبَاثَةِ / چالاک و وریا و فیلْبان بو.</p> <p>شاطرُ: قَاسَمَ مُنَاصَفَةً / له گه لی (کرد به نیووهی، بهش کرد).</p> <p>- لَه الْحَزْنَ وِ الْمَصَابِ / به شداری خمی کرد.</p> <p>تَشْطَرُ: اَظْهَرَ الشُّطْرَةَ وِ الْمَهَارَةَ / چالاکى نواند.</p> <p>شَطْرُ: قَطَعَ / دابَرین، دامِینان، برین.</p> <p>- شَطْرُ: نَصَفَ / نیو، کهرت، له ت.</p> <p>- : قَسَمَ / کهرت، پارچه، بهش.</p> <p>- : جِهَةً، نَاحِيَةً / شوین، لا، ناوچه.</p> <p>مَشْطُورُ: مَقْسُومُ / دابهش کراو، له ت کراو.</p> <p>اِنْشَطَارُ: اِنْقِسَامُ / کهرت بون، دوتابون.</p> <p>شاطرُ: مُنْصَفٌ / له ت کهر.</p> <p>- : خَبِيثٌ / فیلْبان، ساخته چی.</p> <p>- : مَاهِرٌ / چالان، چابوک، وریا، چاومار، زرنگ، بلیعت.</p> <p>شَطْرَةٌ: ذَهَاءٌ وِ خُبْثٌ / چابوکى، چالاکى، وریایى، فیلْبانى، بلیعتى، زرنگى.</p> <p>شَطِيرُ: بَعِيدُ / مُنْفَرِدُ / دور، ته نها، دهرکه نار.</p> <p>شَطِيرَه: سَنَدُویش / بابوْلَه.</p> <p>شَطْرُنْجُ: لَعِبُهُ مَعْرُوفَةٌ / شه ترهنج.</p> <p>شَطَفَ:</p> <p>شَطَفَ: ذَهَبَ وِ تَبَاعَدَ / رَوَّی، کُزْجی کرد دورکوتوه.</p> <p>- عَنْ الشَّيْءِ: عَدَلَ عَنْهُ / وازی لی هیتا.</p> <p>- : غَسَلَ / شَتَّى، له ناوی هَلْ کِشْشا، ناوی پیاکرد، تَبَّی وهر دا.</p>	<p>- فِي سِلْعَتِهِ: غَالِي فِي الثَّمَنِ / گرانی (داواکرد، کرد).</p> <p>شَطَطٌ: أَقْرَطُ. جَاوَزَ الْحَدَّ / له وزه کردیه دهرهوه، له راده به دهریو.</p> <p>شَطَطٌ: مُجَاوِزَةُ الْحَدِّ / له وزه چونه دهرهوه، له راده به دهریو.</p> <p>شَطَطٌ: شَاطِئُ النَّهْرِ وِ الْبَحْرِ / رَوَّخ، که نار، گوئ.</p> <p>- : نَهْرٌ وِ بَحْرٌ / روبار، دهریا.</p> <p>شَطْطَةٌ: فُلْفُلٌ حَارٌّ / بیبه ری تون، تیژ.</p> <p>شَطَا:</p> <p>شَطَطًا: مَشَى عَلَى الشَّاطِئِ / به که ناری ناوه که دا رزی، که ناری گرت.</p> <p>شَطَاءٌ: شَاطِئُ النَّهْرِ: جَانِبُهُ / که نار، که ناری روبار، موزورک.</p> <p>- : الْبَحْرِ: سَاحِلُهُ / رَوَّخ، رَوَّخى دهریا، زهریابار.</p> <p>شَطِبَ:</p> <p>شَطِبَ الشَّيْءُ: قَطَعَهُ وِ شَقَّهُ طَوْلًا / دای هیتا، دای دپی، شه قی کرد.</p> <p>- : مَحَا / سپیهوه، کورْانیوه.</p> <p>- : اِسْمُهُ مِنْ كَذَا / ناوه که ی خَوَّی سپیهوه، کورْانیوه، لای برد.</p> <p>- : الْكَلِمَةُ / سپیهوه، کورْانیوه، هیتلی به سه راهیتا، دهری هیتا.</p> <p>- : شَطِبَ عَلَيْهِ: مَدَّ عَلَيْهِ خَطًّا / هیتلی به سه راهیتا، ره شی کردهوه.</p> <p>شَطِبَ الشَّيْءُ: شَرَحَهُ. عَمَلُهُ شَرَائِحُ / تَوَّی کردهوه، دای هیتا.</p> <p>- الْجِلْدُ: شَرْطُهُ / هالی دپی.</p> <p>- الْجِلْدُ: خَدَشُهُ / روشانی.</p> <p>- : اِنْهَى / ته اوای کرد، ایْیووه، برانیوه.</p> <p>- : اِنْتَهَى / ته اوایو.</p> <p>شَطَبَ: شَقَّ طَوَالِي وِ مُسْتَطِيلِ / دامِینراو، به درِیژی برِداو، قلیشاو.</p> <p>- : طَوِيلٌ مَمَشُوقُ الْقَوَامِ / شَوَّخ، بالابه رز.</p> <p>- : خَدَشَ / روشاندن، روشاوی.</p> <p>- : مَحَا / سپینهوه، کورْانهوه.</p>
---	--

- الحَافَةُ: جعلها مائِلة/ که نارو ته نیشته کانی (خړکرد، لارکرد).
تَشطِيف: غَسَل/ شتن، له ناو مه ل کيژان، تن وهردان، ناو بیا کړن.
حوض - : مَغْسَل/ ده ستشور.
مَشْطُوف: مشطوب الحَافَةُ/ که نار خړ، لار.
شُطْفَةُ: شُطْطِه/ ته له زم.
شُطْن: شُطْنُه: شُدَّه بِالشُّطْن/ به سستی وه، به گوریس به سستی وه، له خه رکه مانی دا.
شَيْطَان: شَيْطَانٌ: فَعَلَ فِعْلَ الشَّيْطَان/ فِئَل و ساخته ی کرد، جامبازی کرد.
شُطْن: حَبْل/ پت، گوریس، خه رکه مان.
شَيْطَان: إبليس/ شه یتان، نه هریمن، میړده زمه.
- : عَفْرِيت/ ديو، خټو.
- الراس. شياطين الراس: الغضب و الهيجان/ توره و تړی، که له پده قی.
- الاحلام: كابوس/ مۆته که، میړده زمه.
به - : مسكون بالجن/ خټوی تیا به، خټوی مه به.
به - : عليه عفریت/ جنو که ی له که له.
شیطانی: إبلیسی/ شه یتانی.
- : جهنمی/ نړه خی، جهه ته می.
شَيْطَانَةٌ: عَفْرَتَه/ فِئَل و ساخته، ده ست برین، جامبازی.
شُظَف: شُظَف: طَوْش/ خه سانی، گونی دهر مینا.
شُظَف العیش: كان ضيقاً/ گوزه ران سهخت بو، که م گوزه رانی بو.
- الرجل: كان عيشه ضيقاً/ گوزه رانی خراب بو، که م ده ست بو.
شُظَف: شُظَاف: الضيق و الشدة/ نه بونی، که م گوزه رانی، ته نگانه، ده ست کورتی.
شُظَى: شُظَى: شَقَق/ درزی برد، قلیشا.
شُظَى: تطاير شظايا/ پارچه په پری، پارچه ی لی په پری، ته له زمی لی بوه وه.

شُظَى: صغرى عظمتى الساق/ نیسقانه بچو که کی لاق.
- : فلقه. شُظْفَه/ ته له زم، چقل.
شع: شع. تَشَعَّع: اِنْتَشَر/ بلاویوه وه، (تیشک، روناکی) دایه وه.
اشع: نثر/ بلاوی کرده وه.
- ت الشمس: نثرت اشعتها/ روناکی بلاوی کرده وه.
شع. شعاع/ تیشک، روناکی، شهورق.
- شعاع السنبلة: سفا/ قه لاس، پژان، داسک.
- : بيت العنكبوت/ میلانه ی جالالو که.
اشعة الشمس: شعاع الشمس/ تیشکی خور، روناکی خور.
- شعاع/ تیشک، روناکی، روشنایی، بریقه.
إشعاع. تَشَعَّع: اِنْتَشَار/ بلاویونه وه، تیشک دانه وه.
مُشَع: ماكان فيه خاصة الإشعاع/ بریقه دار، شهورق دار، تیشک دهر.
شعاع: تَفَرَّق/ بلاویونه وه.
شع من كل شيء: متفرق/ بلاو.
شَعَشَع الشيء: مَرَجَّه بالماء/ ناوی تن کرد، رونی کرده وه.
- الشيء: خلط بعضه ببعض/ تیکی دا، تیکه لی کرد.
- : تلالا/ دره وشایه وه، شهورقی دایه وه، بریسکایه وه، چه خماخه ی دا.
مُشَعَشَع: مَخَف بالماء/ رن کراوه.
- : تَشْوَان/ هست، خه یالوی.
الشعشع، الشعشع، الشعشع: الطويل، اللبيق، الخفيف/ دریز، به دهم، زورزان، سوک، ته تک.
شعب: شعب. اشعب. اِنْتَشَب الرجل: مات/ مرد.
- : فَرَع/ لقی کرد، په لی ماویشته.
تَشَعَّب: تَفَرَّع/ لقی لی بوه وه، لی جیابوه وه.
- ت الآراء: اختلفت/ دنگ زډ بو، باوه ی زډ بو.
- القوم: تَفَرَّقُوا/ بلاویونه وه، بلاوه یان لی کرد.

اشعُث. شَعِث: محلول الشعر غير ممشط/ قزبُت،
شانه نه کړاو.

شَعِث. شَعِث: إنتشار الأمر وخلله/ سر (لی تیک
جون، شپواو).

لَمْ شَعِثْ: جمع امره/ خوی کړکړده وه، کوته خوی.
شعذ:

شَعُوذ: إستعمل الرقية و السحر/ (فیل، ساخته،
جادو، جامبازی، ته له که بازی، نوشته ی کرد.

شَعُوذ: إدعاء السحر/ جادوگره ی، فیل و
ساخته کردن، جامبازی، ته له که بازی.

- : العاب خفة اليد/ یاری ده ست سوکی،
چاوبه ستی.

مُشَعُوذ: دَجَال. مدعی السحر/ جادوگر، فیل باز،
جامباز، ته له که باز.

شعر:
شَعَر. إِسْتَشَعَرَ: احسن/ هستی کرد، سوسه ی کرد،
پښی زانی.

- : ادرك/ زانی، پښی زانی.

- : قال الشعر/ مؤنراه ی وت، هل به ستی وت.

اشعره الأمر و بالأمر: اخبره به/ پښی وت، پښی
راگ یاند، ناگاداری کرد، وریای کړده وه، هه واله که ی پښی
که یاند.

شَعُور: إحساس/ هست، خود، په روا.

- : إدراك/ پښ زانین، تن بینی، زونگی، برست.

- : عاطفة/ سۆز، بهزه بی.

- : قابلية التأثر/ هستیاری، هست پښ کردن.

دقة الـ - : سرعه الاحساس/ دانایی، ژیریتتی،
هوشیاری.

عديم الـ - : لا يشعر. بليد/ گه مژه، بڼه هست، هست
ناکا، بڼه پړوا، که وده ن، گلهو، بڼه میښک.

فاقد الـ - : مغنى عليه/ بڼه هوش، بڼه خود، بڼه پړوا،
پړاوه، له هوش خوجوو.

فقدان الـ - : إغماء/ بڼه هوشی، بڼه خودی،
له سه خوجون.

ام الـ - : الصفصاف الباکي/ شوربه یی.

شاعر: حاس/ هستیار.

- : إنشعب النهر أو الطريق: تفرق منه انهار أو
طرق/ لقی یا رویار یا رتی لی جیابوه وه.

- : قُبَاعِد/ دورکه وته وه.

شَعَب: بُعد. بعيد/ دور، دوری.

- : قوم. جيل من الناس/ گه، میله ت، به ره،
هؤز.

عامّة الـ - : الطبقة العاملة/ چینی کرښکار، چه رساوه،
پرولیتار.

شَعَبی: قومی/ نه ته وه یی، فولکلوری، گه لی، که له پوری.

اغان شعبيّة/ گورانی نه ته وه یی، فولکلوری.

ملايس - / جل و بهرگی نه ته وه یی، فولکلوری.

حکایات - / چیرک و داستانی فولکلوری.

شعوبی: طائفی/ نه ته وه په رست، ره گه زپه رست.

شعوبية: طائفية/ نه ته وه په رستی، ره گه زپه رستی.

تَشَعَّب: تَفَرُّع/ پهل هاریشتن، لقی کردن، لښجیابونه وه.

شُعْبَة. فرع. غَصْن/ لقی، چل، پهل، پهل و پو.

- : المشط و شوكة الاكل/ دان، لقی، دانی شانوه
چه تال.

شَعَب: طريق في الجبل/ ریگه ی ناوشاخ، پتچ و په نای
به ریدین.

شَعَب: بُعد ما بين المنكبين/ ماوه ی هه ردوشان،
ده ده ی شان، ناوشان.

اشعَب: ماكان بين منكبیه بعيداً/ شان پان.

شعبان: الشهر القمري الثامن/ شهعبان.

شَعْبَذ: شَعُوذ/ (فیل و ساخته، جادوگره ی، جامبازی،
چاوبه ستی، جوکتی) کرد.

شَعْبَذَة: شَعُوذ/ فیل و ساخته، جادوگره ی، جامبازی،
چاوبه ست، جوکتی.

شعث:
شَعِث الشجر: كان مُعْبَرًا مُتَبَدِّلًا/ خو لاوی بو، ته پ و
توزاوی بو (قن).

- : تَفَرَّق و تَشَوَّش/ بژیو، تیک تالا، شپواو،
نالوزا (قن).

شَعِث: فَرَّق و شَوَّش/ دای به سه ریهدا، تیکه ل و
پیکه لی کرد.

- ناظم الشعر / مؤنر، شاعر، بوژ.
 - مُشاعر: مُحسّس / هست، هست پئ کردن،
 موشیاری.
 إشعار: إبلاغ / ناگاداری کردن، وریا کردن وه، تیبینی.
 شوئعر: شعور: شاعر ریک / گه پ شاعیر، گه نگه
 مؤنر، ماعیر.
 شعر: کلام مُقفی / مؤنراوه، چامه، مهل بهست.
 بیت - / دیریک (مؤنراوه، مهل بهست).
 نظم ال - / قرص ال - / مؤنراوه (وتن، دانان)، مهل
 بهستن.
 لیت شعری: لیتنی علمت / خوزگه، خوزگه بمزانیایه.
 شعری: مُنظوم / مؤنراوه، مهل بهست.
 شعر: واحدته شعرة: ما ینبت من مسام الجسم /
 توك، مو، پرچ، تیسك، ساچ، قز، خوری.
 - خشن / موی زیر، توکی رهق.
 - عاریة: مُستعار / بارزكه، كلاو قز.
 بیت - : خیمه / دهوار، ره شمال، خیتوت.
 اشعر: کثیر الشعر / توکن، تیسکن.
 شعرة العين: مرض التواء الرموش / مو، موی چاو.
 تعلّق بشعرة / به مویك بهنگ، به مویك خوی گرتوه.
 علی الشعرة: بتمام الدقة / به موكم و توری نیه.
 شعری: كالشعر او منه / مویین، وهك موباریك.
 الجاذبية الشعرية / بکیشه مو، کیشی مو.
 انبوية و اوعیه شعریة / مولوله، لوله مو، ده زوله.
 شعيرة: تصغير الشعرة / موی باریک، ده زوله.
 - جذرية / مورهگ.
 - دموية / ده زولهی خوین.
 شعر: شعرائی. اشعر: مُشعر: کثیر الشعر / توکن.
 شعرة: شعراء: شعراء: الشعر تحت السرة و ما تحت
 اللباس / بهر، توک بهر.
 شعار: علامة. عنوان / دروشم، ناوونیشان.
 - رمز / میما.
 - : شارة / نیشانه.
 - تجاری: ماركة تجارية / نیشانهی بارزگانی.
 - ، شعائر / داب و نهریت.
 شعيرة: حَبّ شعیر / دهنکه جَو، جَو.

- الجفن: شحاذ العين / سیچکه، قنچکه / سلاوه.
 - . جمعها شعائر: رسم دینی / نهریتی ثانیه.
 شعر: نبات / جَو
 نُضج ال - / کلوشه بون.
 شعری: نجم الشعری / گه لاوژ، نه ستیره ی گه لاوژ.
 شعط:
 شَطَط: شَعُوط: شیط / مهلی کپوزان.
 شَعْطَة: حَرَقَه فی الحلق او الصدر. حَرَة / دلّه کزی،
 سوئی دل.
 شعف:
 شَعَفُ الحَبّ: غَشى قلبه / دلی برد، شیت و شهیدای
 کرد، دلی داگیر کرد.
 شَعَفَ بِحَبّه: شَعَفَ به / شیت و شهیدای بو، دلی
 پیاجو.
 شعاف: الجنون و الوله / شیت و شهیدابون.
 مُشعوف: المجنون الوله / شیت و شهیدا.
 شعل:
 شَعَلَ: اشعل. شَعَلَ: اَلْهَب / داگیرسا، گرتی، سوتا،
 سوزیا.
 - : - / اوقد / دای گیرسان، کردیه وه، مهلی
 گیرسان، پئی کرد.
 - : - النار فيه: اضرم / ناگری تن بهردا،
 سوتانی.
 - : - السجارة / جگه ره ی داگیرسان.
 - : - الکبريت / شقارته ی لئدا.
 اشتعل: اِلْتَهَب. اِثْقَد / گری گرت، داگیرسا، کلپه ی کرد،
 گرتی.
 - فلان: اِلْتَهَبَ غضباً / توره بو، له توره بیانا
 ناگری نه کرده وه، تهنگه گرتی، رقی مهلسا.
 - راسه شیباً: کثر فيه الشيب / سری سپی بو.
 شعله: لَهْبة. لَهَب / گری، ناگر، کلپه.
 إشعال: إلهاب: إيقاد / داگیرسان، کردنه وه،
 ناگر کرده وه، مهل گیرسان، پئ کردن.
 اشتعال: التهاب / سوتان، ناگرتی به ربون، گپگرتن.
 قابل لا - : مُلْتَهَب / نه سوتی، گپنه گری، خوش گپ.
 مُشعل: شَعْلَة / مه شخن، جوله چرا.

کرد، نیشی بی کرد.

اِشتغال / کهوتنه (کار، گه)، (کار، نیش) کردن.

تشغیل / خسته (کار، گه)، (نیش، کار) پی کردن،
به کار خستن، سوپاندن و ه.

شف:

شَفَّ رَقَّ / کان شفافاً / تنک بو.

- شَفَّفَ: رَقَّقَ / تنکی کرد، شاشی کرد.

اِسْتَشَفَّ الشَّيْءَ: نظر خلاله / لیوهی روانی.

شَفَّافٌ: لَا يَحْجُبُ ما خلفه / روشن، رو، دیدار.

- رقيق. كالنسيج / تنک، شاش.

نصف - / نیوه پوژن.

ورق - / پرهی روشن.

شَفَافِيَّةٌ. شُفُوف. شَفَف / روشنی.

شَفَّ: نسيج رقيق / جاجم، پوپه شمین.

- شفيف الاسنان: وجع من البرد / دانه چوئی.

شَفَّشَفَ الهم فلاناً: هزله / لپی کرد، په کی خست.

- الصنيع (أو الحرّ النبات): جَفَّفَه و احرقه /

وشکی کرده وه، سوتانی.

- جَفَّفَ / وشکی کرده وه.

شَفَّشَفَ: مطر فيه بُرَد / باران به تر زده وه.

شفر:

شَفَرٌ: نَقَصَ و قَلَّ / کم بوه وه، کمی کرد، کمی میتا.

شَفَرٌ. شَفِير الجفن: حافة الجفن. اصل منبت الجفن /

لیواری پیتلو.

- : حَذَّ طَرَفَ / که نار، لیوار، قه راخ.

شَفَرَةٌ: نُصِلَ / تیغ، گوینان، دهم تیغ، شفره.

- : سكينه كبيرة / کیرد، چه قو، کیردی لاکوژی.

شَفَرَةٌ: كِتَابَةٌ سِرِّيَّةٌ / جفره، به یمانوسین، په رله.

شَفَط:

شَفَطَ: مَصَّنُ / مژی، رای کیشا، هالی لوشی.

- : اِمْتَصَّ / مژرا، راکیشرا، هالی لوشرا.

شَفَاطَةٌ: مَصَاصَةٌ / مژه، راکیشره، هالی لوش.

- المِدْحَنَةُ / دوکل کیش.

شفع:

شَفَعَ الشَّيْءَ: صَيَّرَهُ شَفْعاً / ای زوجاً بان یضیف

مثله / کردی به دو نه ونده، وهک نهوی خسته (پال)،

سه، نه وندهی تری خسته سر.

- : اِشْتَرَى بالشفعة / بو خسته پال کری، هالی
گرت وه.

- : تَشَفَّعَ له (أو فيه إلى فلان): طلب منه أنه يُعَاثَهُ /

روی لی نا بژی، داوی یارمندی بو کرد، تکای بو کرد،

بوی پاراپیه وه.

شَفَّعَ. شَفَّعَ: زَوَّجَ / جوت، دوانه، هاو.

شَفَّعَى: عدد شَفَّعَى: خلاف و تری / جوت، ژماره ی

جوت.

شَفَّعَةٌ: حَقَّ الاتِّبَاعِ قَبْلَ الْغَيْرِ / مافی کپین پینش

کهسانی تر، هالی گرتن وه، کپین بو خسته پال، مافی

هالی گرتن وه.

شَفَّعَ. شَفَّعَ: صاحب حَقَّ الشَّفَّعَةِ / نهوی بوی هه یه

(بی کپرتن وه، هالی گرتن وه).

- : وسیط. مَن يَشْفَعُ / رولینر، ناوبژی کهر،

تکا کهر.

شفق:

شَفَقَ. اِشْفَقَ عليه: عطف / به زهیی پیاها ته وه، دلی

بوی سوتا.

- : عليه: حَرَصَ / به تنگی وه هات، به

ره حم بو بوی.

شَفَقَةٌ: حَنَو. رَحْمَةٌ: عطف / به زهیی، به تنگی وه هاتن.

عديم ال- : قاس. صارم. لا يرحم / بن به زهیی، دل

رهق، بن ره حم، چه پ گه.

شَفِيقٌ. شَفِيقٌ: شَفِيقٌ: رَوِّفَ رحيم / به به زهیی، دل

نرم، میهره بان.

شَفَقَ: ضوء الشمس بعد الغروب / نیواره، خورشواو،

زه رده په پ.

- : سَدَفَ. ضوء الفجر / به یان، شه بهق، تاریک و

لایل.

شفه:

شَفَّةٌ فلاناً: صَرَبَهُ على شَفَّتِهِ / کیشای به لیویا، دای

به لهوسیا.

شَافَهَ: خَاطَبَ فَأَهْ الى فيه / دهم به دهم دووان.

شَفَّةٌ: شَفَّةٌ: ما يطبق على الفم و يَسُدُّ الاسنان / لیو،

لهوس، لچ.

- : (أي شيء) حَرَفُهُ / که نار، لیوار، لیو.

شَفَّةٌ عَلِيًّا / لَيْتُ.

- سَفَلِي / لِحْ، لِهوس.

- مَتَدَلَاةٌ (لهوس، لِحْ) شَوْبُ لِحْ.

بِنْتُ - : كَلِمَةٌ / وَشَه.

شَفْهِی. شَفْهُی: بِالنِّفْم / بَدَهَم، زَارِی، دَهَم بِي.

شَفْهِیَا. شَفْهَامَا. مُشَافَهَةٌ / هَرَبِهَدَهَم، بَهَارِی، دَهَم بِي.

شَفْی: شَفْی مِنْ مَرَضٍ: اِبْرَا / چَاکِی کُردَهوَه.

- الْجَرَجُ: دَمَلَةٌ / سَارِیژِی کُردَهوَه.

شَفْی: بَرِیء / چَاک بُوَهوَه.

- الْجَرَجُ: اِنْدَمَل / سَارِیژِیوَهوَه.

اَشْفَى عَلٰی کَذَا: اَشْرَفَ / هَاتَهسَر.

- اِشْفَى: مِثْقَب. مِخْرَز / دَرَهوَش، سَمَق.

اِشْتَفَى: نَالَ مَرَادَه / نَاهَهکِی هَاتَهدی، پَنی گَهی،

خَوَاسْتَهکِی دَهسْتَهکوت.

اِشْتَشَفَى: طَلَبَ الشِّفَاءَ / هَوَلِی دَا چَاک بَیْتَهوَه.

تَشَفَّى. اِشْتَشَفَى بِکَذَا: شَفْی بَه / پَنی چَاک بُوَهوَه.

- مِنْ خَصْمِهِ: اِنْتَقَم / تَوَلَّی سَهَنَد.

شَفَاءَ: بَرء / چَاک بُونَهوَه، سَارِیژِیوَهوَه.

- : عِلَاج. دَوَاء / چَارَه، چَارَهسَر، دَهَرَمَان.

قَابِلٌ لَدَ - : یُعَالَج. یُشْفَى / چَاک نَبِیْتَهوَه، نَهوَهیَه

چَاک بَیْتَهوَه.

شَافٍ. شَافِی. شِفَافِی: عِلَاجِی / چَارَهیَه، چَارَهسَرَه،

چَاک کَهَرَهوَهیَه.

- : قَاطِع. بَات / کَوَتَابِی پَن مَیْن، یَه لَایِی کَر.

جَوَاب - . شَافِی / وَه لَامِی (بَه مَه سَهسَت، پَه سَه نَد،

کَوَتَابِی پَن مَیْن).

مُسْتَشْفَى: مَكَانُ الشِّفَاءِ / نَهخُوشْخَانَه، نَهخُوشْگَه.

- : مَصْنَعَةٌ / سَبیل خَانَه.

- : اَلْامْرَاضُ الْعَقْلِیَّة / شَیْتَخَانَه.

شَق:

شَقٌّ. شَقَّقَ: فَنَّقَ / دَوْلَه تِی کُرد، دَوکَه رَتِی کُرد، دَرِزِی

تِی کُرد، دَای مَیْنَا، قَلْبِشَانِی.

- : ثَوْبُهُ: مَرَقَةٌ / دِرَافِی، دَای دَرِی.

- : الْبَطْنُ: اِسْکِی هَل دَرِی، وِرْگِی دَرِی.

- : الْاَرْضُ بِالْمِسْکَةِ: خَرَّتْهَا / کِیْلَای.

- : الطَّرِيقُ / رِیْگَای لَیْدَا.

- : الْأَمْرُ: صَنْعُبُ / کَارَهکَه (گِرَان بُو، قَوْرَس بُو،

سَهخَت بُو).

- : عَلَى قِلَافٍ: اَوَقَعَه فِی الْمَشْفَقَةِ / دَاوِی بَرِی نَایَهوَه،

خَسْتِیَه نَارَهچَه تِیَهوَه.

- : الزَّرْعُ: خَرَجَ مِنَ الْاَرْضِ / رَوَا، دَهَرَمَات.

- : السِّنُّ: طَلَعَ / دَانِی هَات، دَانِی دَهَرَمَات.

- : عَصَا الطَّاعَةِ: فَارَقَ الْجَمَاعَةَ / یَاخِی بُو، بَه لَه سَه

بُو، لَه پَنی لَایْدَا.

- : عَصَا الْقَوْمِ: فَرَّقَ جَمْعَهُمْ اَوْ کَلِمَتَهُمْ / شَاژَاوِی

تَن خَسْتَن، بَلَاوِی پَن کُردَن.

- : اِنْتَشَقَ النَّهَارُ: طَلَعَ / رَوَژِیوَهوَه.

شَقُّوا عَنَانَ السَّمَاءِ بِهَتَافِهِمْ / نَاسَمَانِیَان مَیْنَا یَه لَه رَزَه،

نَه یَان قِیْرَان.

اِنْتَشَقَ: اِنْفَتَحَ فِیْهِ فُرْجَةٌ / کَوْنِی تِی بُو، دَرِزِی بَرَد،

قَلْبِشَا.

- : اِئْتَصَدَعَ / دَوْلَه تِی بُو، دَوکَه رَتِی بُو.

- : عَنْوَم: خَرَجَ / یَاخِی بُو، بَه لَه سَه بُو، لَیْبَان

جِیَابُوَهوَه.

- : تَ عَصَاهُمْ: تَفَرَّقَ اَمْرُهُمْ / بَلَاوِیوَه، نَاکَوَکِیَان

تِی کَهوَت.

اِشْتَقَ کَلِمَةً مِنْ اُخْرٰی: اَخْرَجَهَا مِنْهَا / دَای رَشَت،

لَیوَهی وَه رِگَرَت، لَه وَشَه یَهک وَشَه یَهکِی تَرِی پَیْک مَیْنَا.

تَشَقَّقَ: تَثَقَّقَ / قَلْبِشَا، دَرِزِی بَرَد، دَه مِی کُردَهوَه.

شَقَّ: قَلَعَ. فَنَّقَ / دَرِزِی، قَلْبِشِی، دَهَم کُردَنَهوَه، دَوکَه رَتِی

بُون.

- : فَجْوَةٌ / دَه لَاقَه، کَه لَیْن.

- : مَزَقَ / دِرَافِی، دِرَاوِی، زَهَنگ.

- : شَقَّ الشَّيْءَ: نَصَفَهُ / لَه ت، کَه رَت، نِیوَه.

شَقَّ الرَّجُلُ: شَبَّيْهَهُ / هَاوِی، لَیچَو، شِیوَه.

- : النِّصْفُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ / کَه رَت، لَه ت، نِیوَه.

- : الْجَانِبُ الْوَاحِدُ مِنَ الْاِنْسَانِ / لَا، نِیوَه.

- : جِنْس. صِفَةُ التَّذْکِیْرِ اَوْ التَّانِیْثِ / رَه گَه رَ،

نَیْرِیْتِی یَا مَیْیَه تِی.

- : الْمِیْتُ: شَبَّحَهُ / تَارَمَایِی، شَه بَهَنگ.

شَبَقَ: مَاشَقَ مِنَ الثَّوْبِ وَنَحْوِهِ / دِرَاوِی.

- : نِصْفُ الشَّيْءِ / لَه ت، کَه رَت، نِیوَه.

- شَقَّةٌ: بُعْدُ / ماوه، دوری.
 - : مُسَكِّنٌ / دهسته، دهسته خانو، خانوچکه.
 تَشَقُّقٌ: قَلْعُ / درزیدن، قلیشان.
 - : تَمَرُّقٌ / دران، زهنگ بردن.
 مَشَقَّةٌ: شَقَّةٌ: صُعُوبَةُ / گرانی، قورسی، ره‌قی.
 - : - : غَناءُ / هیلاکی، شه‌که‌تی، ماندویه‌تی،
 ناپه‌حه‌تی.
 شِقَاقٌ: ضِدُّ اِتِّحَادٍ / جیابونه‌وه، جیایی، دوبه‌ره‌کیتی.
 - : خِلَافٌ. نِزَاعٌ / ناکوکی، ناپنکی.
 القی الـ - بینهم / تزوی ناکوکی تیا چاندن.
 شاقٌ: مُتَعَبٌ / شه‌که‌ت کار، ماندوکار، هیلاک کار، دژوار.
 - : عَسِیرٌ / گران، قورس، ره‌ق.
 اشغال شاقَةٌ / کاری به نرک.
 انشقاقٌ: انفصال / جیابونه‌وه، دوبه‌ره‌کیتی، لیک
 ترازان، دولت بون، دوکرت بون، لیک بران،
 اِشْتِقاقٌ: اِسْتِخْرَاجٌ / داپشتن، لئو-وه‌رگرتن،
 لئوده‌ره‌ننان، لئوگرتن، وه‌رگرتن، دهره‌ننان، داتاشین.
 مُنْشَقٌ: مُتَفَصِّلٌ / جیا، نه‌تل.
 مُشْتَقٌ: مُسْتَخْرَجٌ / وه‌رگراو، دهره‌ننراو.
 شقیق: اخ / برا.
 - الشیء: نصفه / که‌رت، له‌ت، نیوه.
 اخ - / برای دایک و باوکی.
 شقیقه: اخ / خوشک.
 - : صُدَاعٌ فِی نِصْفِ الرَاسِ / نیوسه‌ر نیشه،
 ژانی نیوه‌سه‌ر.
 شقائق النعمان: نبات وزه‌ره / گولاله سووره، چاران
 چه‌قبه.
 شَقَشَقُ الطیر: رَقْرَق. صَوْتُ / خویندی، جریوانی،
 قارانی.
 - النهار: لاح / روزیوه‌وه.
 - الملایس: غسلها بالماء لیذهب اثر الصابون /
 له ناوی هه‌ل کیشا.
 شَقَشَقَ لِسَانٌ: رَغَى / چه‌نه‌بازی، ژوریلایی.
 - النهار: بزوغ الصبح / روزیونه‌وه
 شقر:
 شَقَرٌ: شَقَرٌ: کان اشقراً / سورفل بو، قزکال بو.

اشقر. شقراء / سور، سوریاو، سورفل، شل.
 - . - : الشعر / قزکال.
 شَعْرٌ - / قزنی کال، قزنی سور یا زهره.
 شقف:
 شقف. شَقَافَةٌ. شَقَفَةٌ: كِسْرُ الخَرْفِ / (سواله‌ت،
 گلینه) شکاو.
 شقل:
 شَقْلٌ: وَزَنٌ / ته‌رازوی کرد، شاولی کرد.
 شاقول: میزان البناء / شاول.
 شقلب: قَلْبٌ / خَوَى هه‌ل گه‌پانه‌وه، سه‌رمه‌قولاتی دا،
 ته‌قله‌ی دا.
 تَشَقُّبٌ: هه‌ل گه‌پایه‌وه، سه‌رمه‌قولاتی دا.
 شَقْلَبَةٌ / خَوَمَلٌ گه‌پانه‌وه، سه‌رمه‌قولات، ته‌قله.
 شقا:
 شَقَا. اِشْقَى فُلَانًا: جَعَلَهُ شَقِيًّا / که‌ساسی کرد،
 به‌دبه‌ختی کرد، که‌نه‌فتی کرد.
 شَقَى: ضِدُّ سَعْدٍ / که‌ساس بو، به‌دبه‌خت بو، بوی
 نه‌هات، که‌نه‌فت بو.
 شقا. شَقَاءٌ. شَقَاوَةٌ: تَعَاسَةٌ. تَقْيِيزُ السَّعَادَةِ /
 نه‌گه‌تی، به‌دبه‌ختی.
 - . - : الشِدَّةُ و العُسْرُ / نه‌بونی،
 ته‌نگانه، ناکامی، که‌ساسی، په‌ک که‌وتن.
 شَقَاوَةٌ: عَرَبْدَةٌ / بیه‌حیایی، شه‌پانیتی، شه‌قاوه،
 جهره‌زه‌یی، چه‌پخونی.
 شَقَى: ضِدُّ سَعِيدٍ / که‌ساس، به‌دبه‌خت، لاسار،
 نه‌گرس، نه‌گه‌ت، مله‌وی.
 - : مجرم / تاوانبار.
 - : عریید / بیه‌حیا، لاسار، نه‌گرس، شه‌پانی.
 شك:
 شَكٌّ. تَشَكُّكَ فِی الامر: اِرْتَابٌ فیه / لئی (به‌گومان بو)،
 دودل بو، دلی لی پیس کرد.
 - فِی الرَّجُلِ / گومانی لی کرد، دودل بو لئی، دلی لی
 کرمی بو.
 - : وَخَزٌ. طَعَنٌ / پیاچه‌قان، پیاکرد.
 - بالمهمان: نَحَسٌ / تیوه‌ی ژهن، شاوزه‌نکی لی دا،
 مامزه‌ی لئدا.

شَكُّكَ: جَعَلَهُ يَشْكُ / خستیه گومانه وه، دلی کرمی کرد.
 شَكٌّ: خِلَافَ اليَقِينِ / گومان، گومان کردن،
 خانه گومانی، دودلی، دل پیسی، دل کرمی بی.
 بلا - : يَقِينًا / بن گومان.
 من دون - : بِلَا رَيْبٍ / بن گومان.
 شاك: مُرتَابٍ / به گومان، دودل، دل کرمی، دل پیس.
 - السِّلَاح. شاك فِى السِّلَاح: لَابِسَ سِلَاحًا تَامًا /
 پرچه.
 - السِّلَاح: عَلَى اهْبَةِ الْقِتَالِ / ناماده ی جهنگ.
 مشکوک فيه: غَيْرَ مُحَقِّقٍ / گومانی لی نه کړی، جیسی
 باوه پ نیه، باوه پی پئ ناکړی.
 شَكَّةٌ: وَخْزَةٌ / پیاچه قان، تیوه ژندن.
 شکر:
 شَكَرٌ: تَشْكُرُ لَهُ: حَمْدُهُ / سوپاسی کرد.
 - : اِثْنَى عَلَى: مَدَحٌ / پیاوه ل دا، ستایشی کرد.
 شُكْرٌ: حَمْدٌ / سوپاس.
 - : مَدَحٌ: ثَنَاءٌ / ستایش، پیاوه ل دان.
 - : اِقْرَارٌ بِالْجَمِيلِ / پئ زانین، چاکه له بهرچاو بون.
 شُكْرًا. شُكْرًا لَكَ / سوپاس، سوپاس بۆتو.
 شاکر. شُكُور. شُكْرِ: حَامِدٌ / سوپاس کار، پیزان.
 شکس:
 شَكِسٌ. شَكْسٌ: کَانَ شَرَسًا / دریو، بن حه یا بو،
 ناله باریو.
 - : کَانَ صَعْبَ الْخُلُقِ / (گړوژ، رقاری،
 ناله بار) بو.
 شاکس: خَاصِمٌ / گړوژی کرد، رقی گرت، شه پی
 فروشت.
 شَكِس. مُشَاكِس: سَيِّئُ الْخُلُقِ / بن نابو، بن حه یا،
 ناله بار، گړوژ، رقاری، نه گریس، شه پ فروشت، شه پانی،
 چه پخون.
 شُكَّاسَةٌ. مُشَاكَسَةٌ: سَوُّ الْخُلُقِ / بن نابو پی،
 بن حه یایی، گړوژی، رق گرتن، شه پ فروشتن، ناله باری.
 - : سُرْعَةُ الْغَضَبِ / شه پ فروشتن،
 زوه ل چون، توپه بون.
 شکل:

شَكْلٌ. شَكْلٌ. اشْكَالٌ: اِسْتَشْكَلَ الامرُ: اِلْتَبَسَ /
 ناوړو.
 - : قَيْدٌ / به ستی، به ستیه وه، رای گرت،
 پیوه ندی کرد.
 - : الْكِتَابُ: قَيْدُهُ بِالْحَرَكَاتِ / سه روپوړی
 بڼ کرد.
 - : الْعَنْبُ: (اَخَذَ فِى النُّضْجِ) پئ گه یی، لیئی
 پئ گه یی.
 شَكْلٌ: صَوْرٌ / دروستی کرد، وینه ی کتیش.
 - : نَوْعٌ / زود جوړ و بابه تی دانا، هه مه جوړی کرد.
 - : اَلْفٌ / پټکی هیئا، دایمه زان، دروستی کرد.
 شَاكِلٌ: مَاشِلٌ / ای چو، لیئی چو، له وچو.
 - : شَاكِسٌ / شه پی فروشت، بن حه یایی کرد.
 شَكْلٌ: تَأْلُفٌ / پټک مات، دامه زرا، دروست بو.
 شَكْلٌ: صُورَةٌ / شتوه، دیمه، وینه.
 - : رَسْمٌ / وینه، نیکار.
 - : هَيْئَةٌ / دیمه، نَیْسَک، روخسار، دهم و چار.
 - : کِیْفِیَّةٌ / چونی ته، ره رفتار.
 - : الْکَلَامُ: حَرَکَاتُهُ / سه روپوړی.
 - : شَاکِلَةٌ: نَوْعٌ / جوړ، بابه ت، چه شن.
 شکلی: بَتْکَلِیْفٌ / روآله ت، سه زاری.
 شکلا: صُورَةٌ / به دیمه، به وینه، له رووه وه.
 شکل: مَثَلٌ / وه خوی، وه کو، وه ک.
 - : الْمَذْهَبُ وَالْقَصْدُ / مه به ست.
 تشکلیل: تَنْوِیْعٌ / هه مه جوړ کردن، بابه ت زوی،
 هه مه چه شنی.
 - : قَيْدٌ / راوه ستان، راگیر کردن.
 تشکیله: اَشْیَاءٌ مُتَفَوِّعَةٌ / بابه تی زود.
 مُشْکَلٌ: مُنَوَّعٌ. مُتَنَوِّعٌ / هه مه جوړ.
 - : مُحَرَّکٌ / سه روپوړ کړاو.
 مُشَاکَلَةٌ: مُعَاثِلَةٌ / له یه ک چونی.
 تشکیلی: شَتِوَه کاری.
 شُکْلَةٌ: شَاکِلٌ: شَبَهٌ / لی چو، ماو.
 شَاکِلَةٌ: خَاصَرَةٌ / تهنیشت، لاتهنیشت، قه برخه.
 - : عَلَى شَاکِلَتِهِ: شَبَهٌ: مِنْ طَیْنَتِهِ / وه ک خو،
 له خوی نه چئ، هه له وه نه چئ.

شِکَال: قید. حَبْلٌ تُشَدُّ بِهِ قَوَائِمُ الدَّائِيَةِ / پیوندهند.
 مُشْكِلٌ: مُتَقَبِّسٌ / نالوڑ، پنهان.
 - مُشْكِلَةٌ: معضله. الامر الصَّغْبُ / کتبه،
 تگه‌ره، دیشوار، گیروغرفت، ستم، دهردی سه‌ری.
 إِشْکَال: إلتباس / نالوڑی، پنهانی.
 شکم:
 شکم. اشْکَمَ: اعطاه و جازاه / پاداشتی دایه‌وه،
 به‌سه‌رخویه‌وه نه‌میشته.
 - فلانا: رشاه لیسکت / به‌رتیلی دایه، دم کوتی
 کرد.
 - : اسکت / بیده‌نگی کرد، دم کوتی کرد.
 - الدَّائِيَةُ: وَقَمٌ / لغاوی کرد.
 شکیمه: اثْفَةٌ / لوت به‌رزی، تپزل، تیوی.
 شدید ال - : عَنید. انوف / لاسار، قیر سچمه، تپزل،
 لوت به‌رز.
 شکیمه اللجام: الحديدية فی فم الفرس / ناسنی لغاوی،
 کرۆکی لغاوی.
 شکا:
 شکا. إشتکی. تَشْكِي اليه من كذا: تَظَلَّمَ اليه /
 هاواری له ده‌ست کرد، دادو بیدادی کرد، شکاتی لی کرد.
 - - : - الأَمْرُ: عَرَضَهُ. شرحه / خستیه‌پو، نیشانی
 دا، رونی کرده‌وه.
 - امره الى الله: اظهره له / کرۆزایه‌وه، سکالای کرد.
 شَكْوَةٌ. شَكْوَى. شِكَايَةٌ. شِكَايَةٌ: تَظَلَّمَ / سکالا،
 شکات، دادخوازی.
 - : وعاء من جلد / مه‌شکه، کونده.
 شَاكٍ. مُشْتَكِي: المخبر / سکالا‌کەر، شکات‌کەر،
 دادخواز.
 مُشْكُو. مُشْكَى. مُشْتَكِي عليه: المخبر عنه / سکالا
 لی‌کراو، سکالا له‌ده‌ست کراو، شکات لی کراو.
 مُشْكُو منه / هاوار له ده‌ست کراو، دادو بیداد لی کراو.
 مُشْكَاة: مصباح / چرا، له‌مپا، لاله.
 شل:
 شَلَّ. شَلَّ. اشْلَ: عَطَلَ / په‌کی که‌وت، وه‌ستا، له‌کار
 که‌وت.

- - - ت يَدَه: يَبَسَتْ / وشک بو، نیفلیج بو،
 گۆج بو.
 - شَلَّ: خاَط خِياطة واسعة / به‌ته‌قلی زل زل
 درومانی کرد، شاش و شه‌ش پی دروی، شه‌لته‌دروی
 کرد.
 لا شَلَّت يداك: احسنت / ده‌ست خوش، چاکت کرد.
 شَلَّ: فالج / نیفلیجی.
 - نصفی / گۆتی و نیفلیجی نیو له‌ش.
 - جزئی / په‌ک نه‌ندام نیفلیجی.
 - إهترازی / له‌رزۆکی.
 - الاطفال / نیتسه‌ نه‌رمه.
 مَشْلُول. اشْلَ: معطل الحركة / وه‌ستاو، په‌ک که‌وتو،
 له‌کارکه‌وتو.
 - - : مصاب بالشلل / نیفلیج.
 شَلَّال: موضع هبوط الماء / تافکه، ریژاو، سؤلا.
 شِلَالَةٌ: خِياطة متباعدة / کۆک گرتن، ته‌قلی زل زل،
 درومانی شاش، شه‌لته‌درو.
 شَلَّة: شَلَّة: خَصْلَه مطويه من الخيوط / کلّاه.
 - شَلَّة: زَمْرَةٌ / ده‌سته، کۆمه‌ل.
 شَلَب:
 شَلَب: رَزَّ / چه‌لتوک.
 حَقْل ال - / مه‌ره‌زه.
 شَلح:
 شَلَح ثِيَابَه: خَلَعَهَا / خۆی روت کرده‌وه، جله‌کانی
 داکه‌ند.
 شَلَحَ: عَرَى / روتی کرده‌وه، جله‌کانی له‌به‌رداکه‌ند.
 - سَلَبَ: خَلَعَهَا / خۆی روت کرده‌وه، جله‌کانی
 تالانی کرد.
 مُشْلَح: حجرة خلع الملابس فی الحمام / ژوری جل
 داکه‌ندن، ژوری سارد، خۆپۆشته‌کردنه‌وه.
 - : عاب / روت، روت و قوت، جله‌کانی داکه‌ندوه.
 تَشْلِيح قطاع الطرق المسافرين: تعريتهم / روت
 کردنه‌وه، جهرده‌یی.
 شلم:
 شَلِمَ. شَلِمَ. شَلِمَ: شَلِمَ / مَرَّ، گلینه، زیزانه.
 شلا:

شَلَا. شَالْ بِالْشِيءِ: رَفَعَهُ/ به رزی کرده وه، هائی بری.
شَلُو. شَلَا: الْجَسَدُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ/ لهش، جهسته،
قالب.

- جَمَعَهَا أَشْيَاءَ: عَضُو/ نه ندام، پارچه ی لهش،
پهل.

شَلِيك: نَبَات/ توی زهوی، شلیك.

شَم:

شَم. إِشْتَمَ: اخَذَ الرَّائِحَةَ بِحَاسَةِ الشَّمِّ/ بۆنی کرد.

- : تَكَبَّرَ/ لوتی به رز کرده وه، خۆی به رزگرت.

- منه: إِنْغَدَى/ لیوهی توش بو، به بۆن كهوت.

شَتَمَ. شَتَمَ: بۆنی کرد.

- الاخبار/ ورده هوالی بیست.

شَم: إِسْتَنْشَقَ (وَإِدْرَاكَ الرَّائِحَةِ)/ بۆن کردن.

- شَامَةٌ: حَاسَةُ الشَّمِّ/ هستی بۆن کردن.

شَمَام. شَمُوم: كَثِيرُ الشَّمِّ/ بۆن قایم، بۆن تیز، به بۆن.

- : بَطِيخُ أَصْفَرٍ/ شه مامه.

شَمِيم: الرَّائِحَةُ الطَّيِّبَةُ/ بۆنی خوش.

- . اِشْمَ: مُرْتَفَعٌ/ بلند، به رز، بلندبو، به رزیو.

مَشْمُوم: اسْمُ الْمَفْعُولِ مِنْ شَمِّ/ بۆن کراو.

- : الْمَسْكُ/ میسك.

اِشْمَ: مُرْتَفَعٌ/ بلند، به رز.

- : أَنْوَفُ/ لوت به رز.

شَمَم: أَنْفَةٌ/ لوت به رزی.

شَمَامَةٌ: قَنْدِيلٌ/ قوتيله چرا.

شَمَت:

شَمَتَ به: فَرَحَ بِبَيْلِيَّتِهِ/ به خمی شادبو.

شَمَتَ: خَيْبٌ/ هیوای بری، ناوومیدی کرد، پرزدی بری.

- . اِشْمَتَ: جَعَلَهُ يَشْمَتُ بِهِ/ وای لی هات به

خمی شادی.

شَمَتَتْ: رَجَعَ خَائِبًا/ ده ست به تال و بی هیوا

که پایوه، ناوومیدبو.

شَامِت: حَسُودٌ/ به د، چاوتی بری، کیناوی، نه وهی به

خمی به کیکی تر شاد نه بین.

- : خَائِبٌ/ بی هیوا، ده ست به تال، ناوومید.

شَمَاتَةٌ: حَسَدٌ، خِيْبَةٌ/ چاوتی برین، به دی، ناوومیدی.

شِمَات: شِمَاتِي: خَائِبٌ/ بی هیوا، ده ست به تال،
سه رشوی، ناوومید.

شَمَخ:

شَمَخ: عَلَا/ به رزیو وه، بلند بو.

- . شَمَخَ: تَشَمَخَ بَانَفَهُ. شَمَخَ أَنْفَهُ: رَفَعَهُ مُتَكَبِّرًا/

لوتی به رز کرده وه، تری زل بو، خۆی بلند گرت، فیزی

نواند.

تَشَامَخَ: تَكَبَّرَ/ لوت به رزی کرد، فیزی نواند.

شَامَخ: عَلَا/ بلند، به رز.

- . مُشَامَخَ: مُتَكَبَّرَ/ لوت به رز، تیزل، رۆج زل،

به فیز، بایی.

تَشَامَخَ: تَكَبَّرَ/ لوت به رزی، تیزل، رۆج زل، فیز، بایی

بون.

شَمَر:

شَمَر. شَمَرٌ: مَرٌّ سَرِيعًا/ خیرا تیبه پی، به خیریایی

تیبه پی.

- . كَهْمُ: رَفَعَهُ/ قَوْلِي هَلْ كَرْد، قَوْلِي لِي هَلْ

كرد، هائی مالی.

- . - لِلْأَمْرِ: تَهَيَّأْ لَهُ. إِفْتَمَّ بِهِ/ به گهرم گرتی، زقد

به تنگ کاره که وه هات، خۆی بۆ ناماده کرد، چاکی لی

کرد به لادا.

- . - عَنْ سَاعِدَةٍ: قَوْلِي لِي هَلْ مَالِي، چاکی لی

کرد به لادا.

- : رَمَى/ فریتی دا.

مَشْمُور: مَرَمَى/ فری دراو.

شَمِير. شَمَرِي. شَمَرِي. مُجَدُّ/ گورج، گورج و گول.

شَمَرَةٌ. شَمَار: نَبَات/ رازیانه.

شَمَر:

شَمَر. إِشْمَأَزَ مِنْهُ: نَفَرَ كَرَاهَةً/ قِيْزِي لِي هَات وه،

له به رچاوی كهوت، بیزی لی کرده وه، دلی لی تیکه ل هات.

إِشْمَأَزَ: إِشْمَعَرَ كَرَاهَةً/ موچرکی پیا هات.

- منه: إِسْتَاءَ/ بیزاربو، لی بیزار بو.

- ت نفسه: تَفَرَّزَ/ دلی لی تیکه ل هات.

تَشَمَّرَ وَجْهَهُ: عَبَسَ/ روی گرز بو، روی گرز کرد، ده م

و چاوی دا به یکه دا، ناوچه وانی تیک ترشان، مۆن بو.

إِشْمَأَزَ: نَفَرَ. كَرَاهَةً/ قِيْزِهَاتِه وه، دلی تیکه ل هاتن.

مُشْمَنْز: کاره / نویستارو، ناپه سەند، لالوت.

- منه. مُستاء و نافر / لە بەرچاو کەوتو.

شمس:

شَمْس: ئامتنع و ابى / یاخی بو، نەى کرد.

- له: تَنْكُر و ابدى له العداوة / نەچوێ ژیری،

خۆی لى هەلە کرد، شەپى پى فرۆشت.

- شَمْس: اشمس اليوم: كانت الشمس فيه

ظاهرة / هەتاو بو.

شَمْس الشىء: عَرَضَه لنور الشمس / هەلى خست،

خستیه بەرخۆر.

شَمْس: شَدَقاً فى الشمس / چوێ بەرخۆر،

لە بەر هەتاو خۆی هەل خست.

شَمْس: النّير الأعظم / خۆر، رۆژ.

- شَمْس: شامس: لاغيم فيه / سایه قە، هەتاو،

سامان.

مضروب بلفحة - / خۆرانگاز.

شروق ال - / خۆره لاتن.

غروب ال - / خۆرناوایون.

ضوء ال - / تیشکی خۆر، خۆره تاو، روناکی رۆژ.

عباد ال - : نبات و زهرة / گولە بە پۆزه.

عابد ال - / خۆر پەرست.

شمسي / خۆرى، خۆرىن.

حَرْف - / خۆر بیت، پیتی خۆرى.

شهر - / مانگی خۆرى، مانگی زاین.

التصوير ال - / خۆر وێنە، وێنەى بەرخۆر.

سنة شمسية / سالی خۆرى.

شامس: شَمْس: حَزُون / یاخی، چەموش.

- شَمْس: هەتاو سایه قە، کەوێ رۆژ، پى هەور.

شَمْس: مَكَان شَمْس / بەرخۆر، بەر هەتاو،

خۆره زان.

غير - . مكان غير شمس: لا تضربه الشمس /

نسر، خۆر نە زان.

شَمْسَة: مكان الاستمتاع بالشمس / بەرخۆر،

بەریه رۆچکە.

شمسية: مظلة / چەتر، چەرداخ، سیپەر، سەیوان.

- المطر / چەتر، باران گێژ.

شَمْس: خادم الكنيسة / مەجوری کلیسە، شەماس.

شمط:

شَمَط الشىء: خَلَطَهُ / تێکەلى کرد.

- : رَبَط بِخَبَل / بەستی، بە پەت بەستی، پەتی کرد.

- البائع المشتري: ربطه / بەستیه وه.

شَمَط اشْمَط شَعْرَةً: خالط سواد راسه ببياض /

سەرى بو بە ماش و برنج، سپى تێکەوت.

اشمط. شمطاء / سەر ماش و برنج، سەریقۆز.

شمع:

شَمْع: لَعِبَ و مَرَح / کالتهى کرد، یاری کرد، گەمەى

کرد.

شَمْع: حَمَلَهُ على المزاح و اللعب / خستیه یاری و

گەمە، کالتهى لە گەل کرد.

- : اطلق بالشمع / میوی تێهەل سو، لە میوی هەل

کێشا.

- الفتلة: اطلاقها بالشمع / کشتە کەى (میوکرد،

کرده زى)، میوی دا.

شماع: شَمَاعَة: طرب و ضحك و مزاح / گەمە، یاری،

کالته، پێکەنین.

شموع من النساء: المَرَاحة الضحك اللعوب /

قۆشمە.

شمع: شَمْع: موم القس / میو، تیره شان، شەمى.

- الختم: شمع احمر. ختام / لۆک.

شمعة: عود شمع / مۆم.

شمعدان: مائلة / مۆمدان.

شمعى: كالشمع او منه / میوین.

شماع: صانع او بائع الشمع / مۆم گەر، مۆم فرۆش.

مُشَمْع: عليه شمع / میواوی.

- الفرش / موشەما.

- طيب / موشەماى نازار.

- : ضرب من المعاطف / موشەماى باران، پالتوی

موشەما.

شمل:

شمِل: عَمّ / پلایبوه وه، هەموی گرتە وه.

- : اِشْتَمَلَ على: حوى / تیاو، گرتی، بریتی بو له.

اِشْتَمَلَ على: تَأْتَف من / پێک هاتوه له.

- بالشملة: تَلَفُّفٌ بالشوب / خوى پېچايوه.
 - الامر عليه: احاطه به/ گرتيږه، نويشي گرتوه، نويشي بهرکوت.
 شمل: ما اجتماع من الامر. اتحاد/ يه کيتي.
 جمع ال - : انضمام/ کوبونه، يه ک گرتن، پټک هاتن.
 اجتماع شملهم: اجتماع امرهم/ کوبونه، يه کيان گرت، پټک هاتن، يون به يه ک.
 تَفَرَّقَ شملهم: تَفَرَّقَ امرهم/ بلاوبونه، بلاويان لى کړد، پټک نه هاتن.
 شامل: عام/ گشتي، گشت گر، هموان، گشگر.
 - : مُشْتَمِلٌ على. حاو/ تيايه تي، پټک هاتوه له، برتيه له.
 مَشْمُولٌ: مُحْتَوًى/ گرتويه تيه وه، برتيه.
 - : بِرِعايَةٍ له زير چاوديريديا.
 غير - / تيا نيه، بهر نه ک وتوه، نه ي گرتوته وه، له گه ل نيه.
 شَمْلَةٌ. مِشْمَلٌ. مِشْمَلَةٌ: كَسَاءٌ واسعٌ يشتمل به/ کالا، بهرگي فراوان يو څو پېچانه وه و داپوشين.
 شَمُولٌ/ گرتنه وه، بهرکوتن، تيايون، داپوشين.
 شمال. شمال: مقابل الجنوب/ باکور، ژورو.
 - . - شرقى/ باکورى څوره لات.
 - . - غربى/ باکورى څورثاوا.
 - . شَمْلٌ. شَمْلٌ. رِيح الشمال/ باى باکور.
 - : يَسَارٌ. عكس اليمين/ چهپ.
 - . شميلة: طبع/ خو، ره وشت.
 - : كَيْسٌ النهد/ مه مكدان، سوخمه ي مەك.
 شمالاً: نحو الشمال/ روه و باکور، بهر وه باکور.
 شمالي: من الشمال/ باکورى.
 شَمْلٌ: اسْرَعٌ/ په لى كړد، خيراى كړد.
 شَمْلُولٌ: كَمِيَّةٌ قليلة/ كم، كه مټك، تَوَرَّتْ.
 - : خفيف الحركة/ سوکه له، گورج، گورج و گول.
 شمن:
 شَمْنَدَرٌ. شَمْنَدُورٌ: شوندر. بنجر/ چه و نه نر.
 شما:
 شَمَواه: حيوان كالغزال/ بزنه كيږي.
 شن:

شَنٌّ. اشْنُ الغارة عليهم: وجهها عليهم من كل جهة/ كه ماري دان، په لاماري دان، هيرشي برده سره، هلمه تي برده سره.
 - . - . شَمْنَتْ القَرْيَةُ: خلقت و يَبَسَتْ/ مه شكه كه كون بو، وشك بوه وه.
 شَشَنٌ. شَشَانُ الجلد: تَغَضُّنُ الجلدُ عِنْدَ الهرم/ پټست چېر بو.
 شَنُّ الهجوم/ په لاماردان، هيرش برده سره، هلمه تي دان.
 شَنٌّ. شَنَّةٌ: القَرْيَةُ الخلق/ مه شكه ي كون.
 شَنُونٌ: مهزول/ له ي لاوان.
 - : سَمِينٌ/ قه له و، خرپن، گوشتن، خه په توله.
 - : جَانِعٌ/ برسي.
 شنان/ نه سپون.
 شَنَبٌ:
 شَنَبُ اليوم: بَرَدٌ. بَرْدٌ/ ساردى كړد.
 شَنَبٌ. شارب/ سميل.
 شَنَبَرٌ: إطار/ جوارچتوه.
 شنج:
 شَنَجٌ. تَشَنُّجٌ: تَقْبِضٌ و تَقْلُصٌ/ كرښو، هاتنه وه يه ك، جه مام بو.
 - . - : اصْلَبُ بالتَشَنُّجِ/ رهق بو، ده مارگرتي، كرښ بو.
 تَشَنُّجٌ: تَقْبِضٌ و تَقْلُصٌ/ كرښون، هاتنه وه يه ك.
 - : تَقْلُصٌ/ رهق بوون، ده مارگرتن، جه مام بوون، ده مار به گير وه ستان.
 شنر:
 شَنَرٌ عليه: عابِهٌ و فَضْحَةٌ/ گالته ي پي كړد، نابويى برد، شكانى
 شنار: عار. اقبح العار/ نه نكي، نابويى چون، شوره يي.
 شَنِيرٌ. شَنِيرَةٌ: سَيِّءُ الخلق/ بي نابويى، ره وشت خراب.
 شنط:
 شَنِطَةٌ: حَقِيبَةٌ/ جاننا.
 شَنِيطَةٌ. انشوطه: عَقْدَةٌ/ گري.
 شنع:

شَنَع: شَتَم و فَضَح/ قسه پَنوت، نابروی برد، زپانی،
جَنبَری پَن‌دا.
شَنَع: کان شَنِعا/ (نِيسک قورس، ناشيرين، پيس، ره‌زا
قورس، چاره‌گران) بو.
شَنَع عليه: ذِكره بالقبيح/ ناوی زپان، به ناشيريني
ناوی برد، قسه شوين خست.
شَنِيع. شَنَع: قبيح المنظر. بَشِع/ ناشيرين، نِيسک
قورس، ره‌زاقورس، چاره‌گران.
- - - : فضيع/ سامناک، ترسناک، تَوَقِّينَه،
له‌رادَه‌به‌ده.
شُنْعَة. شُنَاعَة: قُبِیح المنظر/ ناشيريني، نِيسک
قورسی، چاره‌گرانی.
- - - : فُضَاعَة/ ناخوشی، سامناکی، له‌رادَه
به‌ده‌ريون.
شَنَف: شَنَفَ اليه: نظر اليه كالمعترض عليه و المتعجب/
به‌سه‌رسامی و چه‌په‌ساويه سه‌یری کرد.
شَنَفَ اليه: نَظَرَ بمؤخر عينه/ به‌لايه‌کی چاو تَتی
پوانی.
- : اَشْنَفَ/ اَلْبَسَهَا قُرْطاً/ گواهی کرده گوئ.
شَنَف. قُرْط/ گواره.
شَنَق: شَنَقَ: اَشْنَقَ الشَّيْءَ: عُلَّقَهُ/ هَلْی و اسی.
- : اَعْدَم شَنْقاً/ خنکانی به‌هَلّ و اَسین، له
سَن‌داری دا، له‌قه‌ناره‌ی دا.
شَنَق: الْأَعْدَام شَنْقاً/ خنکاندن به‌هَلّ و اَسین، له‌سَن
داره‌دان، هَلّ و اَسین، به‌سَن‌داره‌دا کردن.
مِشْنَقَة: آلة الشَّنَق/ سَن‌داره، دار‌قه‌ناره.
مِشْنَقَة: مَكَان الشَّنَق/ شوین هَلّ و اَسین.
شَنَق: حَبْل/ پَت.
شَنَاق: سَبَر او خِيط يُشَدُّ بِهِ فَم الْقِرْبَة/ دم به‌ست.
شَنْقَب. شَنْقَاب: طير/ قوراپولکه، قوراپوله.
شَنَك: شَنَكْل: رَزَة/ نه‌لقه‌ریز.
- : التعلیق: کلاب/ قولاپ.
شَانَك. سَمَك شَانَك/ قاشنه.

شَهَب: شَهَبٌ. شَهْبَة: بِيض يُخَالِطُه سَوَاد/ دِيزی،
خَوَلَه‌مِيشی، ماش و برنج.
شَهَاب: فَيْزُك/ نه‌ستیره‌ی کلک‌دار.
- : كل مضيء من النار/ بلّيسه، کلپه، پزيسک.
- : كوكب/ هه‌ساره، نه‌ستیره.
- : سهم ناري. صاروخ/ موشك فيشه‌كه‌شيتَه.
اَشْهَب: لَوْنَه بَيْنَ الْاَبْيَض و الْاَسْوَد/ رَه‌نگ خَوَلَه‌مِيش،
ماش و برنج، بَوَرَه.
- : اسد/ شير.
- : الْأَمْر الصَّعْب/ گيروگرفت، کاری گران.
جِيش - : قَوِي و شَدِيد/ له‌شکری به‌مِيزو توانا.
عام - : مُجْدِب/ وشکه سال، نه‌مامه‌تی.
يوم - : ذَوِيج باردة و صَقِيع/ تَوَف.
شَهَد: شَهَدَ الْمَجْلِس: حَضَرَة/ له‌کَوَرَه‌که‌بو، له‌وئ بو، لَیْی
بو، ناماده‌ی بو.
- : الشَّيْءَ: عَينَه/ سه‌یری کرد، پیاپوانی، تَتی روانی،
ته‌ماشای کرد.
- : اِطْلَعَ عليه/ تَتی گه‌ی، ناگاداری بو، بینی.
- : كَان شَاهِدًا/ به‌دیاره‌وه بو، به‌چاوی خَوی بینی.
- : لَه‌بَكْذَا: اَقْرَة/ بَوی سه‌لمان، دانی بَق پیاپانا.
- : لِفْلَان: اَدَى الشَّهَادَة/ گه‌وامی بَوْدا، شایه‌تی بَوْدا.
- : عَلٰی فُلَان: اَدَى الشَّهَادَة عليه/ گه‌وامی لَوْت‌دا،
شایه‌تی لَوْت‌دا.
اَشْهَدُ اِسْتِشْهَدَة: سَأَلَهُ اَنْ يَشْهَد/ کردی به‌شایه‌ت،
شایه‌تی پَن‌دا.
اِسْتِشْهَد بَقولَه: ذِكره/ قسه‌کانی کرد به‌ه‌لگه.
- : يَه: اِسْتَعَانَ/ په‌نای برده‌به‌ر، هانای بَق برد.
اُسْتُشْهَد. اُسْهَد: مَات شَهِيدًا/ شه‌میدکرا، شه‌مید بو.
شَاهِد: نَجْم/ نه‌ستیره.
- : مُؤَدَى الشَّهَادَة/ گه‌واه، شایه‌ت.
- : اِثْبَات/ گه‌وامی جینگیر.
- : دِفَاع/ گه‌وامی به‌رگری.
- : نَفٰی/ گه‌وامی (لا‌به‌ر، نا‌جینگیر).
- : عَيْن. عَيَانِي/ گه‌وامی به‌چاوپین، بینه‌ر.

شَهْرُ به: نَدُّ. فَضَح/ چه پله ای لئکوتا، جاپی لئدا،
ناویانگی زبان، ناوی زبان، راستی لئوت، قسه ی شوین
خست.

إِشْتَهَر: صار شهیر/ ناوی دهرکرد، به ناویانگ بو.

- ذاع/ بلایوه وه، زانرا، ناشکرایو، جاپدرا.

شَاهَر: إِسْتَاَجِرْ بِالْشَهْرِ/ به مانگانه گرتی.

شَهْرَة. إِشْتِهَار: سُمْغَة/ ناو، ناویانگ.

- - لَدَى الْجُمْهُور: شیعو لَدَى الْجُمْهُور/

ناو دهرکردن، ناسین، بلایوه وه.

شَهیر. مَشْهُور: ذَائِعُ الصَّيْت/ به ناویانگ، ناودار،

نامدار، هه ل ک و تو.

- - مَعْرُوفٌ بَيْنَ النَّاسِ/ ناسراو.

- مَشْهُرٌ: رَدِيءُ السُّمُغَةِ/ ناوژاو، ناو خراب.

إِشْهَار: إِعْلَان/ بلایوکردنه وه، زپاندن، جاپدان.

- الْإِفْلَاس/ نابوت بون.

تَشْهیر: فَضَح/ ناوژبان، جاپ لئدان، چه پله ای لئکوتا.

شهر من السَّنة/ مانگ.

- إِشْتِهَار. إِعْلَان/ بلایوکردنه وه، جاپدان،

راگه یاندن.

- قَمَر/ مانگ، هه یف.

- الْعَسَل/ مانگی هه نگوین؛ مانگی شه کراو.

رأس ال - / سه ری مانگ.

ال - الْجَارِي (أَي الْحَالِي) نَم مانگ.

ال - الْمُقْبِل (أَي الْقَادِم) مانگی داماتو، مانگه کی تر،

مانگی ناینده.

ال - الْعَاضِي (أَي الْمُنْصَرِم) مانگی رابوردو، مانگی

پیشو.

شَهْرِي: کل شهر/ هه مو مانگی.

شَهْرِيَا: مُشَاهَرَة/ مانگانه.

مُشَاهَرَة: بِالْشَهْرِ/ به مانگانه.

شَهَق:

شَهَق. شَهَقَ الْحِمَارُ: نَهَق/ زه پی.

- - ضِدَّ زَقَرٍ (فِي التَّنْفُسِ)/ هه ناسی

وه رگرت.

- - صَاح. هَتَفَ/ هاواری کرد، قیزانی.

- - تَرَدَّدَ الْبِكَاءُ فِي صَدْرِهِ/ هه نکسی دا.

- : إِقْتِبَاس/ وه رگرتن.

- : لِسَان/ زمان.

شَهَادَة: إِقْرَار/ دان بیانان، گه وای.

- : بَيِّنَة/ به لگه، قه واله.

- (مَكْتُوبَة)/ گه واهنامه، بیژنامه، به لگه نامه.

- حُسْنُ السُّلُوكِ وَ السَّيْرَةِ/ بیژنامه ی ره وشت

باشی.

- : إِسْتِشْهَاد: الْمَوْتُ لِأَجْلِ مَبْدَأٍ/ شه مید بون،

مردن له پیانو.

إِسْتِشْهَاد: إِقْتِبَاس/ وه رگرتن.

شَهِيد: الْمَتَوَفَى مِنْ أَجْلِ مَبْدَأٍ/ شه مید.

مَشْهَد: مَجْتَمَعُ النَّاسِ/ کزبونه وه، نه نجومه، کومه له،

کزی.

- : مَوَكِبٌ/ کاروان، کزپه.

- : حَقْفَةُ دَقْنٍ/ ناشتن.

- : مُنْظَرٌ. فُرْجَة/ دیمه، سه بیرکردن.

مُشَاهَد: رَأَى/ بینر، سه بیرکار، ته ماشاکار.

مُشَاهَدَة: رُؤِيَة/ سه بیرکردن، به دی کردن.

مُشَاهَد: مَنْظُور/ بینراو، دیار، دهرکه و تو.

مَشْهُود: يَسْتَحِقُّ الذِّكْرَ/ بیرنه چو، شایانی (باس،

لئدوان).

يَوْمٌ - / رَوَّيْكَی (گرنگ، دیارو بیرنه چوه وه).

اليوم ال - : يَوْمُ الْقِيَامَةِ/ رَوَّيْ (قیامت، زیندو

بونه وه).

شَهْد. شَهِدَ: الْعَسَلُ مَعَ الشَّمْعِ/ هه نگوینی نه پالتیوراو.

شهر:

شَهْر. شَهْر. إِشْتَهَر: جَعَلَهُ شَهِيرًا/ به ناویانگی کرد،

ناوی بۆ دهرکرد.

- - - عَرَفَ. إِذَاع/ بلایو کرده وه، جاپی

دا، رای گه یاند، ناسانی، ناشکرای کرد.

- الْحَرْب: اَعْلَنَهَا/ هه لئگیرسان، شه پی نایه وه.

- الْخَنْجَر: سَلَه/ خه نجهری (هه ل کیشا، له کالان

دهره پنا).

- الْمَسْدَس/ په لاماری ده مانچه ی دا، دهری هینا،

هه لئ کیشا.

- - - الجبل: إرتفع/ به ریزی، بلندبو.
 - - - : تَنَهَّد/ همناسه ی هَلْ کِئشا.
 - - - : تَشَهَّقَ علیه: اِدام النظر الیه لیبالغ
 فی اصابتَه بالعین/ چای تَنَبَّی، به چایوهدهی کرد.
 شهیق: ضِد زفیر/ همناسه وه رگرتن.
 - الحمار: نَهَق/ زه برین، زه ره، زه پره زه پ.
 شاهق: عال/ به رز، بلند، گهر دن کهش.
 علو: / به رزی، بلندی، زَوَد بلندی.
 شهل:
 شَهْل ثوبه: قَصْرَه او رَقعه/ به رزی کرده ده، هه لی
 کِئشا، قارسی کرد، کورتی کرده ده، چاکی لِی کرد به لادا.
 - فی عمله: عَجَل/ په له ی کرد، به هه لمت بو.
 تَشَهَّل: ذَهَبَ ماء وجهه/ روی په پی، بزیکا، ناوی روی
 نکا.
 شَهْل: سَرِيع فی العمل/ چایوک، به هه لمت، به ده ست
 وبرد.
 (شَهْل: شَهْلَاء: اَزِق العینین/ چاوشین، چایو شین.
 شهم:
 شَهْم: رَجَر/ قه ده غه ی (کرد، خسته سر)، ده وری کرد.
 شَهْم: ذکی الفؤاد/ زیر، مؤشیار، زیره ک، جوامیر.
 - : نییل/ مه رد، دلیر، دلاوره، خانه دان، لئها تو،
 نه بر، به هه لمت، به فریا، جوامیر.
 شَهامة: ذكاء الفؤاد/ زیری، مؤشیار، زیره کی.
 - : نُخوة/ جوامیری، پیاوه تی، لئها تو،
 فریا که وتن.
 شها:
 شها: اِشْتَهَى تَشَهَّى: تاق الی. رَغِب فی/ ناره زوی
 کرد، دلی تَن چو، هه زی لِی کرد، به په رُوش بو.
 - - - مالفیره: طمع فی/ چای تَنَبَّی، به ته مای
 بو.
 شَهَّى: رَغِبَ. حَمَلَه علی الاشتهاه/ خستیه سر هه ز،
 ده می شیرین کرد، دلی برده سر، چه شه ی کرد.
 لا یُشْتَهَى: غیر مرغوب فی/ نایوستری، هه زی لِی
 ناکری.
 شَهوة: شَهْوة: قابلیه للطعام و غیره/ دل بردن.

- - - : رَغْبَة/ میل/ ناره زو، دل چونه سر، دل
 تَن چون، تامه زوئی، هه وه س، داخوازی، په رُوش بو.
 - جنسیه: غَلَمَة/ ناره زوی (په برین، گان)، ناره زو
 هه لسان، سیکس.
 - جنسیه للحوان/ شه رن، هاتنه فال، هاتنه با، به
 بهامتن.
 إماتة الشهوات: قمع الشهوات/ ناره زو (دامرکانه وه،
 مرانن).
 شَهْی. مُشْتَهَى: مرغوب فی. لذیذ/ خُوش، به له زه ت.
 - - - : مقبول/ ناره زویه خُش، هه زجولین.
 مُشْتَه: تائق/ په رُوش، دل تَن چو، هه زای کهر.
 - ما لغيره: حسود/ چاوجنوک، له چهر، چاو له مالی
 خه لک بو.
 مُشْتَه: جالِب الشهْوة/ دل کهر وه، برسی کهر.
 اِشْتهاه: تَوَقُّ/ هه زای کردن، دل بردن، دل تَن چون،
 دل چونه سر.
 شهوان. شهوانی. ذو شهوة: غَلیم/ زَوَپه پ، چلیس،
 گان کهر.
 - - - : طَمَاع/ چاوبرسی، چلیس،
 چاوله دهر.
 شهید (فی شهد) شهیر (فی شهر) شهیق (فی شوق)
 شاب:
 شاب: خَلَط/ تیکه لی کرد.
 - : اَفْسَد/ پیسی کرد.
 - الشغَرُ (فی شیب)/ سه رسپی بو.
 اِنشَاب: اِخْتَلَط/ تیکه ل بو.
 شَوْب: خَلِيط/ تیکه ل.
 مَشَوْب: مخلوط/ تیکه ل کراو.
 شائبة: عیب/ خه وش، شوریه ی، کهم و کوپی،
 ناته واری، نه نگی، نام و نه نگی.
 شار:
 شار: اِشار. شَوَّر الدابة: رکبها لیختبرها/ تاقی
 کرده وه، سواربو بَق تاقی کرده وه.
 - اِسْتِشار العَمَل: استخرجه/ هه نگوینه که ی
 گرت، دهری هینا.

شَوْر. اِشَار اليه: دلّ عليه / رای که یابد، په‌نجی بۆ دريژکرد.

- ابلغ بالاشارات / نامازی کرد، دیاردی کرد.

- عليه: نصحه / نامۆزگاری کرد.

- زَيْن / رازاندیه‌وه.

اِشَار الي: دلّ علی / رای که یابد، به‌لکه‌بو بۆ.

- الي: ذکرة تلميحاً / ناوی هیتا به په‌رله‌وه، نامازی کرد، (به‌میماره، به ناماژه‌وه) ناوی برد.

شاوَر: تشاوَر مع: اخذ رایه / راویژی پئ کرد، رای وه‌رگرت.

- نفسه: له‌گه‌ل خۆی راویژی کرد، له‌گه‌ل خۆی دوا، بیری کرده‌وه.

اِستِشَار الامر: تَبَيَّن و تَنَار / ناشکرايو، رۆن بوه‌وه، ده‌رکه‌وت.

- طلب المشورة / پرسى کرد، راویژی کرد.

اِشَر: وَضَعَ الاشارة / شه‌قلی (کرد، لئ‌دا)، دیاردی کرد.

شورى. مشورة: نصيحة / نامۆزگاری.

- رای / را، راویژ.

- تشاوَر / راویژ کردن.

مجلس ال - / نه‌نجومه‌نى راویژکه‌ران.

مجلس - القوانين / نه‌نجومه‌نى راویژی یاسا.

شورى. استشارى / راویژکار، راویژکاری.

العيادة الاستشارية / دیده‌نگه‌ی راویژکاری.

استشارة: اخذ الراى / راویژکردن، راویژ پئ کردن، راویژ، پرس کردن، را وه‌رگرتن.

مُستشار / راویژه‌وان، راویژکار، نامۆزگار، راویژیار.

شارة: علامة / دیاردی، نیشانه، دروشم، شه‌قل.

إشارة: دليل / رابەر، نیشان، نیشانه، به‌لکه.

- ماتتفاهم به عن بعد / ناماژ، هیتا.

- تلميح / په‌رله، په‌نجی بۆ دريژکردن، نیشانه، ناماژه، هیتا.

- امر / فرمان.

- مشورة: نصيحة / نامۆزگاری، راویژکاری.

- اقتراح / پيشنيزان.

- الى / نیشانه به، نیشانه بۆ، ناماژه به.

إسم - / ناوی نیشان دان.

رَهْن / اشارته / چاوه‌پتی په‌نجی جۆلانیکه.

مِشَوَر: رحلة قصيرة / تاو، سه‌ردانیك، كورت گه‌شت، كه‌مێك.

- مهمة: غرض / مه‌به‌ست، نامانج.

مُشير: دال. دليل / رابەر.

- اعلى رتبة عسكرية / فه‌رمان ره‌وا، فیلد مارشال.

شارة: شوره. شوار. شوار. شيار: حُسن جمال. هیئة. منظر / جوانی، دیه‌ن، رواله‌ت.

تأشير: وَضَعَ الاشارة / دیاردی کردن، شه‌قل (کردن، لئ‌دان).

مُؤشَر: مُعَيَّن. مُحَدَّد / دیاردی کراو، شه‌قل کراو، نیشانه لئ دراو.

شورة. مَشَار: خلية النخل / کوره‌ی هه‌نگ.

شوش:

شَوْش الامر: خلطه. صَيَّرَه مضطرباً / تیکى دا، ئالۆزانی، چه‌واشه‌ی کرد، شه‌لۆانی، شه‌پزه‌ی کرد.

تَشَوُّش عليه الامر: إختلط / سه‌رى لئ (چه‌واشه‌ بو، شینوا)، شه‌لۆا، شه‌پزه‌بو.

- (اصيب بمرض الزهري) / توشی ئاته‌شه‌ك بو، ئاته‌شه‌كى گرت.

شاشت نفسه: جاشت / له‌شى خاوبوه‌وه، دلّی تیکه‌ل هات.

تشويش: إضطراب او إرتباك / شه‌پزه‌بون، شه‌لۆان، سه‌رائی شینوان.

- المرض الزهري / ئاته‌شه‌ك.

مُشَوُّش: مضطرب / شه‌پزه، شه‌لۆاو.

- الفكر: حائر / سه‌رائی تێك چو.

- مريض بالزهري / ئاته‌شه‌كاوی.

شاش: نسيج رقيق قطنى / شاش، مه‌ندیل، كه‌تانى ته‌ك.

الشاشة البيضاء: لوحة عرض الصور المتحركة / په‌رده‌ی سینما.

شاص:

شاص: هاج/ خرّوشا، یاخی بو، ههژی.

- الرجل: وجعه سنه او بطنه/ دانی ئیشا، سکی ئیشا.

- شَوْص فاه بالسواک: نَقَاهُ/ دانی بهسواک پاک کردهوه.

- الجنین: تحرك/ جولا، کۆرپه له سکی دایکیا جولا.

- شَوْص عینه: اضطرب جفنه کثیراً/ پیلوی نه له رزی. اشووص. شوصاء. مضطرب الجفین/ چاوچه قه نه.

- شَوْص: سواک/ سیواک. شوصة: وجع فی البطن/ سک ئیشه.

شاط:

شاط به الغضب: اشتعل/ توپه بو، ناگری تێبه بو، خرّوشا.

- الطعام: احترق/ سوتا، بن کړی کرد، هه ل کزا. شووط: طال سفره/ زۆری پېچو، گه شته که ی درزێ خایاند.

- شووط: غایه/ مه به ست، نامانج.

- : مسافة/ ماوه. فی الحلبه: جولة/ کایه. خول.

شاف:

شاف: صقل/ سافی کرد. - : رأی/ بیینی.

تشوّف: قَرّین/ خوی رازنده وه، خوی نارایشت دا. - : الى: تطلّع/ سهیری کرد، ته ماشای کرد، روانی،

تنی روانی. شوف: نظّر/ بینین، سهیرکردن.

- : مسنّفة: آلة تسوی بها الارض المحروثة/ تهخته.

شایف: ناظر/ بینهر، سهیرکەر، ته ماشاکار. - : روحه: متکبر. معجب بروحه/ له خۆبایی و

تیزل، به خوی نه نازێ، خولا په سه ند. شوّاف: حديد البصر/ چاو تیز.

شوفان: هرطمان/ جۆداس، گاپس، خپپوک. شیاپ: دواء العين/ ده رمانی چار، مالیئوس.

- : نبات متسلق/ مالوینچه.

شاق:

شَوّق الى: حمّله على الشوق/ سه رنجی راکتیشا، خستیه دلیوه.

شاقّ الیه: هاج/ ناگری تێبه بو، به په رۆش بو، ههژی. - : الشيء: نَصَبَهُ مُسْتَعِدّاً الى الحائط/ هه لی

په سارد. اشتاق. تشوّق الشيء و الیه: أظهر الشوق. تاق/ به په رۆش بو بۆی.

- : الى: حَنّ الیه/ بییری کرد، ئاره زوی کرد، تامزۆ بو بۆی، په رۆشی.

شَوّق. اشتیاق: رغبة. حنین/ ئاره زو، بیرکردن، چه زکردن، سه ر بۆ خوران، تامزۆ بون.

شائق: شهي/ به له زهت، په سه ند. شَيِّق. مُشتاق: تائق/ بیرکەر، ئاره زومه ند، تامزۆ.

مُشَوّق: يجلب النظر/ سه رنج راکتیش. مشتاق. شَيِّق: راغب/ ئاره زو مه ند، تامزۆ، په رۆش.

تشويق: ترغيب/ هان دان. اشوّق: طويل/ درز، بالا به رز.

شاك:

شاك. اشاك: ادخل شوكة في جسمه. وخز/ دپکی پیاکرد، پیاچه قان.

شَوک الشجر: كان شائكا/ دپکاری بو. - : خرج شوكة/ دپکی ده رکرد، چقلی

ده ردا. - : الحائط: جعل عليه الشوك/ دپکی پیاچه قاند، دپکاری کرد.

شَوک واحِدته شوكة: حَسَكَة/ دپک، چقل. - : الشام: نبات شائك/ زرشک.

شوكة: حَسَكَة/ دپک، چقل. - : شعبة. سِن/ نوک، لق.

- : قُوَة/ مِيز. - : باس و صَوْنَة/ لئها تویی.

- : الأكل او المائدة/ چه تال، چنگال. - : السمك: حَسَكَة/ دپکی ماسی.

- : العقرب: إبرة العقرب/ چزو. - : الحائك/ شانه.

ال - ۛ الرئانة/ دولكۛ سازدهر.

شاك. شوك: ذو شوكة/ دپكاوى.

سلك - / تلى دپكاوى.

مسئله شاكه: مُعَقَّدة/ ئالوز، شىواو، كارىكى ئالوزو شىواو.

شوكى. شاك. كانشوك/ دپكاوى، دپكىن.

ارض - / زهوى پېرېك و دال.

الحبل ال - / پەتى مورەگە، مورەگە پەشت، دپكە پەت.

النفخ ال - / مۆخى مورەگە.

العصب ال - / دپكە دەمار، چەقە دەمار. شال:

شال. إنشال: إرتفع/ بەرزبەو، هەل بېدا.

- بالشىء: أشاله: رَفَعَه/ بەرزى كردهو، هەلى بېى.

- بالشىء: شاله: حملة/ هەلى گرت.

- ت نعامته: مات/ مرد، كۆچى دواىى كرد.

- ت نعامتهم: (أخلوا منازلهم و ارتحلوا/ باريان كرد، كۆچيان كرد.

شول اللبن أو الماء: قَل/ كەمى كرد.

شول: سريع فى عمله/ چاپوك، خىرا، بە دەست و بېرد، بە هەلمەت، دەست سوك.

شولة: فاصلة كلام/ پشو.

شال: رداء الاكتاف/ دەسمال، شال، كۆلوان.

شوال: الشهر العاشر الهجرى/ شەشەلان، شەوال.

شئيله: حمل/ بار، كۆل.

شئال: حَمال. عَمال/ كۆل كېش، كۆل هەل گر، حەمال.

شياة: أجرة الحمل/ كرى كۆل كېشى، حەمالى.

مشول: منجل صغير/ داس، داسى بچوك، داسولكە.

شوم (فى شام)

شان:

شون الغلال: خزنها فى شونة/ كرده كەنگەو.

شونة: مخزن الغلة/ كەنگو.

شاه:

شاه. شوه. تشوه: قُبْح/ تېك چو، ناشىرىن بو، شىوا.

شوه: مَسَخ/ تېكىدا، شىوانى.

- : أفسد/ ناشىرىنى كرد، خرابى كرد.

شوه. تشوه. مَسَخ. قُبْح/ تېك چوى، شىواوى، ناشىرىنى، تېك چون.

- : فساد/ شىواندن.

اشوه. مُشوه: ممسوخ/ ناشىرىن، تېك چو.

- : فاسد/ شىواو، تېك چو.

شاة. الواحدة من الغنم ذكر أو أنثى/ مەپ، پەز، كاوپ، بەران.

- : نعجة/ كاوپ، شەكە مەپ.

شوى:

شوى اللحم: عَرَضَهُ للنار/ بىژاندى.

- : إشتوى. إنشوى/ بىژا.

شواء. شوى. مَشوى: ماشوى من اللحم/ بىژاو، بىزان.

شواية. مشواة: آلة شوى اللحم/ بىژىن.

شوى. شوى/ بىژاندى.

شاء:

شاء: اراد/ ويستى، خواستى.

إن - الله: بمشيئة الله/ خوا بيكا، بە خواستى خوا، نەگەر خوا ويستى.

الى ما - الله: الى الأبد/ تا هەتا، هەتا هەتا.

ما - الله/ خواکرد.

شيأه على الأمر: حملة عليه/ پېتى كرد.

مشيئة: إرادة/ ويستن، خواستن، داخوآزى، فرمان، گەرەك بون.

بمشيئة الله/ بە فرمانى خوا.

شيء: امر. حاجة/ فرمان، كار، شت، پىويستى، شت و مەك.

- ما: امرأ: شيء يذكر/ فرمانىك، كارىك، شتىك.

لا - : عَدَم. صفر/ هيچ.

ليس بشيء/ هيچ نيه.

شيئا فشيئا: قليلاً قليلاً/ كەم كەم، ورده ورده، تۆزه تۆزه.

شيئا فشيئا: تدريجياً/ بە شىئەيى، لەسەر خۆ.

شَوِيَّة. شَوِيَّة: قَلِيلًا. شَيْءٌ صَغِيرٌ/ كَم، كَهْمِيك،
تَوَزَّيْكَ، شَتِيكِي بَجُوك.
شَاشَاة، شَوْشُوَّة: زَجَر و حَث الحمار على الشَّيْء/
لِيَتَخَوَّيْن، هَهْجَه.
شَاب: شَاب: اِبْيَضَ شَعْرَهُ/ سَهَرِي سَبِي بُو.
شَيْب. اشَاب: جَعَلَهُ يَشِيبُ/ سَهَرِي سَبِي كَرْد.
اشِيب. شَانِب. شَانِبَة: اِبْيَضَ الشَّعْر/ سَهَرَسَبِي، پِير.
شَيْب. مُشِيب/ پِيرِبُون، سَهَرَسَبِي بُون، بَه سالَاجُون.
شَاح: شَاح. شَيْخ: حَذَر/ نَاكَادَارِي كَرْد، وَشِيَارِي كَرْد، وَرِيَاي
كِرْدِه وَه.
- . اشَاح: جَدَّ/ تَنَكُوشَا، كُوشَشِي كَرْد.
اشَاح عَن وَجْهِه: تَنَحَّى/ خُزِي لَدَا، لَاجُو لَه بَه رَچَاوِي،
لَاكَوَرَت.
شِيَاخ: حَذَر/ نَاكَادَارِي، وَشِيَارِي.
شَيْخ: حَذَر/ نَاكَادَار، وَشِيَار.
- : نَبَات مُرُ الطَّعْم/ تَالِيَشَك.
شَاح: شَاح. شَيْخ: صَارَ شَيْخًا/ پِيرِبُو، بَه سالَاجُو.
- . - النَبَات (و الثَّمَر) پِيرِبُو، تَوَوِي كَرْد، كِه وَتَه
تَوَو.
شَيْخَه: دَعَا هَ شَيْخًا. جَعَلَهُ رَئِيسًا/ كِه وَهَرِي كَرْد،
رِئَازِي لِيَتَا.
شَيْخ: مُتَقَدَّم فِي السِّنِّ/ پِير، بَه سالَاجُو.
- : رَئِيس/ سَهَرگِه وَهَر، سَهَرُوك، كُوِيخَا، كِه لَه پِيَاو.
شَيْخَه: كِبِيرَة العَمَر/ پِيرِئَن، بَه سالَاجُو.
شَيْخوخَه: كُبُر/ پِيرِئَتِي، بَه سالَاجُون.
شَايخ: ضِدَّ غَضِّ او رَخَص/ پِير، تَوُوكِرْدو.
- : مُتَزَعَّم/ كِه، كِه كَا.
شَاد: شَاد. شَيْدَ البِنَاء: بَنَاهُ. رَفَعَهُ/ دُرُوسَتِي كَرْد، دَاي
مَه زَرَان، بَه رِئَازِي كِرْدِه وَه، هَلِي سَان.
- الحَاظ: طَلَاهُ بِالشَّيْد/ سَوَاخِي دَا.
اشَاد بَذَكِرَه: رَفَعَهُ بِالثَّنَاء عَلِيه/ پِيَاهَمَل دَا، نَاوِي بَه
بَاش مِيَتَا.

- عَلَيْهِ قَبِيحًا وَبَقْبِيح: شَهْر بَه/ شَكَانِي، نَاوِي
زَوَان.
- عَلَيْهِ: اَفْشَى عَلِيه مَكْرُوهًا/ قَسَمِي نَاشِيرِينِي
شَوِيْن خَسْت.
- المَغْنَى: رَفَع صَوْتَه بِالغَنَاء/ چَرِيكَانِي، دَهَنگِي لِي
مَهَل بَرِي، بَوِي مَه لَسَا.
تَشْيِيد: اِقَامَه. بَنَاهُ/ دُرُوسَت كِرْدَن، دَامَه زَرَانْدَن،
بَه رَزَكِرْدِه وَه.
مُشَيَّد. مُشَيَّد: مَبْنِي. مَرْفُوع/ دُرُوسَت كَرَاو، دَامَه زَرَاو،
مَهَل سَاو.
شَيَّد: مَا يُطْلَى بِهِ الحَاظ/ سَوَاخ، تَه پَاو، لَه بَخ.
شَيْش: شَيْش: سَيْف الوَخْز. مِغُول/ شَيْشِي نُوَك تِيژ.
- : قَضِيبٌ مِنَ الحَدِيد/ شَيْش. شَيْشِي نَاسَن.
- : سَقُود/ شَيْشِي كُوشَت بَرَزَانْدَن.
شَيْشِه: زَجَا جَه الفَرْجَلِيه/ شَوْشَه ي نِيرگِه لَه.
شَاط: شَاط. تَشْيِطُ: اِحْتَرَق/ سَوَتَا.
- ت القَدَر: لَصِقَ بِاسْفَلْهَا شَيْءٌ مَحْرُوق/ بَنَكِرِي
كَرْد.
- ت القَدَر (و الطَّبِيخ): نَحْنُ/ سَوَتَا، دُوَكَه لِي لِي
مَه لَسَا.
- الزَّيْتُ كَاد (أَن يَحْتَرِق) قَرَجَا، وَمَخْتَه بُو بَسَوَتِي.
شَيْط. اشَاط الصَّقِيغُ النَّبْت: اَحْرَقَه/ سَوَتَانِي، هَلِي
پِرُوكَان.
- . - الدَّوَاءُ الجَرَح: اَحْرَقَه/ سَوَتَانِي،
كَزَانِيَه وَه.
- . - الرَّاسُ وَ الكِرَاع: عَرَضَه لِلنَّار/ هَلِي
كِرِيزَان.
اِسْتَشْطَا غَضَبًا: اَلْتَهَبَ غِيضًا/ شَاگَرِي لِي تَه بُوَه وَه،
رَقِي مَه لَسَا.
شَيَاط. شَوِيَط: رِيح قَطَن وَ غِيرَه مَحْرُوق/ بُوَسُو،
بُوَكِرُوز.
شَاع: شَاعُ الخَبَر: فُشَا/ بِلَاوِيَه وَه، نَاشَكِرَابُو، رَاگِه يَه نَرَا،
قَاوَدَاكَوَرَت.

- اشاع الخبر و بالخبر: إذاعه/ بلاوی کرده‌وه،
 ناشکرای کرد، رای‌گ‌یاند.
 - فيه الشیبه. تشبیع: استطار. انتشار/ سببی
 تن‌کوت.
 - : تبع/ شوینی که‌وت، چو له‌گ‌لی.
 شیع: وُدع. خَرَج مَعَهُ لیودعه/ به‌پئی کرد.
 - : ارسل/ ناردی.
 - النار: القى علیها ما یُذکیها/ ناگره‌که (ی‌خوش
 کرد، داری تن‌خست).
 - شهر رمضان: صام بَعْدَهُ سِتَّةَ اِیام/ شه‌ش‌لان
 (پن‌بو، به‌روژو بو، ی‌گرت).
 شایع: تَابِع و والی/ دوی که‌وت، شوینی که‌وت.
 - : تَشَبَّعَ له: تَحَرَّبَ/ جیابره‌وه، کومه‌له‌ی تری
 گرت.
 تشایعوا علی امر: توافقوا علیه/ رَک که‌وتن، پَیْک
 هاتن.
 تشبیع: إدعى دعوى الشيعة/ شیعه‌گ‌ریی نه‌کرد.
 - الغضب: إضطرم فی قلبه/ پیشی خوارده‌وه.
 شیعه: طائفة. فرقة/ ده‌سته‌یه‌کی رَک که‌وتو، رَیْبازی
 نایینی.
 - الرجل: اتباعه/ ده‌ست و پی‌وه‌ند، ده‌سته‌ودایه‌ره،
 شوین که‌وتوان.
 - : کل من تَوَلَّى عَلِیاً و اهل بیتی/ شیعه، نه‌وانه‌ی
 شوین‌علی و به‌ره‌ی نه‌و که‌وتن.
 شیعی: طائفی/ ره‌گ‌ه‌زخواز، ره‌گ‌ه‌زبه‌رست، رَیْبازخواز.
 - : غیر السنّی/ شیعی، شیعه به‌ره‌ی علی.
 شیوع: إنتشار/ بلاوی‌ونه‌وه، ناشکرایون، راگ‌یاندن.
 - / کوبه‌شی.
 إزالة ال - / لابرندی کوبه‌شی.
 شائع: مُشاع: ذائع الصیت/ بلاو، ناشکرا، ناسراو،
 باو.
 - : عام/ گشتی، ره‌م‌کی.
 - : مُشْتَرَك/ هاویه‌شی، فره‌به‌ش، کوبه‌ش.
 إشاعة. إذاعة/ بلاوکرده‌وه، ناشکراکردن، راگ‌یاندن.
 - : خبر شائع/ قار، نه‌لَین، واته‌وات، چا‌و‌و‌یاو،
 هه‌یت و هوت، به‌تدو‌یاو نه‌واتیر.

تَشَبَّعَ. مُشایعة: تَحَرَّبَ/ لاین‌گری.
 مُشایع. مُتَشَبِّع: مُتَحَيِّر/ لاین‌گر.
 شیوعی/ کومونستی، شیوعی.
 شیوعية: مبدا اشتراکی متطرف/ با‌وه‌پی
 کومونست.
 شیاع. شیوع: ما تُضْمَرُ به النار/ چا‌و‌گ‌ه.
 مَشِیاع: محراث القنور/ کوله‌وژ.
 شیک:
 شیک: صَک/ چک، چه‌کی دراو.
 - : انیق/ رَک و پَیْک، قَوَز.
 شیاکه: اناقة/ رَک و پَیْکی، قَوَزی.
 شام:
 شام: ظهرت فی جلده شامة/ خالی ده‌رکرد.
 - الشیء فی الشیء: خَبَأَ فیهِ/ تیاشارده‌وه،
 تن‌ناخنی.
 مَشِیمة الجنین: خلاص/ مالدان، وِیْلاش، پزندان،
 زاروک.
 شیمه: عادة/ خو، نه‌ریت، ره‌وشت.
 - : خُلِقَ. سَجِیة. طبیعة/ نابو، سروشت.
 شیمیة الماء: دردور/ گِیْژاو.
 شامه: خال/ خال.
 شان:
 شان: عاب/ گالته‌ی پن‌کرد، شاپروی برد، نه‌نگی کرد،
 شکانی.
 شین: عار/ نه‌نگی، نابو‌چون، شوره‌یی، ناو‌زِیان.
 - : ضد زَین/ خراب.
 مُشِین. شان: مُعِیب/ نابویهر، نه‌نگ که‌ر، ناو‌زِین.
 شَین: قلیل الاعتبار/ بی‌بره‌و، بی‌بایه‌خ، ناو‌زِیان.
 شای:
 شای/ چا.
 إبریق - / قوری.
 حفله - / قوبول.
 ملعقة - / که‌وچکی چا.

صَبَّأُ صَبَّأُ
صَرْمُ صَارْمُ
صَامِلُ صَامِلُ
صَامِلُ صَامِلُ

صَفَح (صاح) (فی صوم) صامولة (فی صعل) صان (فی

صون)

صَب:

صَبَّ: سَكَبَ / رَزَانِي، قَلْبِي كَرْدِه وَه، تَتِي كَرْد، رَوِي كَرْد.

- فِي قَالِب: سَكَّ / دای رشت، له بَوَقَتِي دَا.

- فِي الْوَادِي: اِنْجَلِر / تَتِي چو، تَتِي رَزَا، به خُوِي رَوِي.

- نَقَمْتِه عَلِي: صَبَّ جَام غَضْبِه عَلِي / پِی رشت،

داخی دَلِي خَزِي پِن رشت.

اِنْصَب: اِسْكَبَ / رَزَا، قَلَب بُوِه وَه، رَوَكِرَا.

- عَلِي: لَزِم / سَوَرِيو له سَر، پِی دَاگَرَت.

صَبَّ: سَكَبَ / رَزَان، رَزَانْدِن، رَوَكِرْدِن، تَن كَرْدِن، قَلَب

كَرْدِنه وَه، دَاپَشْتِن.

- مُغَرَم: عَاشِق / شَهِيْدَا، دَلْدَا، دَلْخَوَاز.

صَبِيْب: مَصْبُوْب. مَسْكُوْب / رَزَا، رَوَكِرَا، تَن كَرَا،

دَاپِژْدَلُو.

- دَمْ لَو عَرَق / خَوِيْن، نَاَرَهَق.

مَصَبَّ النُّهَر: مَوْضِع الْاِنْصَبَاب / دَهْمِي رَوِيَا، رِيْزَكِه.

صَبَابَة: شَوَق شَدِيْد / شَهِيْدَا، نَاَرَه وَ.

صَبَا (فِي صَبُو)

صَبَّ:

صَبَّ مِنَ الشَّرَاب: رَوِي و اِمْتَلَا / تَتِي رِي خَوَارْدِه وَه،

(مِهَسْت، كِهِيْل) بُو.

- اَصْنَاب الرَّاس: كَثَر صَوَابُه / (كَرِيْش، رَشَك) ي تَن

دَا، (كَرِيْش، رَشَك) ي هَلْ هِيْنَا.

مِصْنَاب: مَعْتَلِي مِنَ الشَّرَاب / تَتِي رَا، مِهَسْت، كِهِيْل.

صَوَابَة جَمْعُهَا صَنِيبَان: بِيض الْقَمَل / كَرِيْش، رَشَك.

صَوَّل (فِي صَو)

صَاي:

صَاي: ثَصَاي الْفَرْنُخ: صَاخ / جَوَكَا، جَرِيَوَانِي،

جَوَكِه جَوَكِي كَرْد.

صَاخ:

صَاخ: حَدِيْد مُصَفَّح / پَلِيْت، تَه خَتِه نَاسَن.

- مَمُوْج / چِيْنَكُو، تَه خَتِه چِيْنَكُوِي پَلُوَسَكِي.

صَاخ (فِي صَبِيح) صَاخ (فِي صَحُو) صَاد (فِي صَبِيْد)

صَادِر (فِي صَدْر) صَادِف (فِي صَدَف) صَار (فِي صَبِيْر)

صَارِم (فِي صَرْم) صَارُوْخ (فِي صَرِخ) صَارِي (فِي

صَرِي) صَاع (فِي صَوْع) صَاف (فِي صَفُو) صَافِح (فِي

صبا:

صَبَاً. صَبَوَ السِّنُّ أو النَّبَات: طلع / دهرهات، سهری دهرکرد.

صابئة: دین الصابئین / سویی.

صابی: عابد الکواکب / نستیره پهرست.

صبح:

صَبَحَ الْوَجْهَ: اشرق / رون بوهوه، روناکی دایهوه.

صَبَحَ: اَتَى صَبَاحاً / (ز)، شبه قی، بهره بیان) هات.

- حَتَّى بِالسَّلام / به بیان باشی کرد، سلوی کرد.

- لَکَ اللَّهُ بِالْخَيْرِ / به یانیت باش.

اصبح: دَخَلَ فِي الصَّبَاحِ / بو به به یانی، رَوْد بوهوه.

- الْحَقُّ: ظَهَرَ / دهرکوت، راستی دهرکوت.

- : صار / بو، گونجا.

إِصْطَبَحَ. إِسْتَصْبَحَ. إِسْتَضَاءَ. اوقد المصباح / چرای

داگیرسان، روناکی کردهوه.

- : فَطَرَ. تَرَوَّقَ / ناشتای کرد، ناشتای شکان، ژهمی

به یانی خوارد.

صَبَحَ. صَبَاحَ. صَبِيحَةً. اصبوحه: اول النهار. نقیض

المساء / به یانی.

عَمَّ صَبَاحاً: صَبَاحُ الْخَيْرِ / به یانیت باش.

صَبْحَةٌ: طعام الصَّبَاحِ / ژهمی به یانی، ناشتاکردن.

صَبِيحَةٌ: ضُحَى. ضُحْوَةٌ / پَیْش نیوه ری، چیشته نگار.

صَبَاحَ: صَبِيحَ: جمیل / جوان.

صَبْحَهُ: لَوْنٌ أَسْوَدُ مَائِلٌ إِلَى الْحُمْرَةِ / ره شیکی سوریاو.

مَصْبَاحَ: سراج / چرا، لامپا، لاله.

- کهریانی / گژوپ.

صَبُوحَ: صَبِيحَ: جمیل / جوان، روخوش.

صبر:

صَبَرَ. إِصْطَبَرَ. تَصَبَّرَ: تَجَلَّدَ / نارامی گرت، به حهوسه له بو،

خوی راگرت، دانی گرت به خویدا، سهبری کرد.

- عَنِ الشَّيْءِ: اَمْسَكَ / گرتیه وه، دهستی لی گرتیه وه.

- هُ: اَعْطَاهُ كَفِيلاً / که قیلی دا، زامنی دا.

صَبَرَ: طَلَبَ مِنْهُ اَنْ يَصْبِرَ / پیسی وت نارام بگره، داوای

مژله تی کرد.

- السَّفِينَةُ: وَضَعَ فِيهَا الصَّابِرَةَ / بنی کشتیه کی

قورس کرد.

صَبَرَ. إِصْطَبَرَ: جَلَدَ / سهبر، پهروا، نارام، نارام گرتن،

حهوسه له، خۆداری.

- صَبَرَ: صَمَغَ شَدِيدَ الْعَرَاةِ / تالی شاری، تالی

شالی.

- اَيُّوبَ / نارامی نه یوب پیقه میهر.

ال - طَيِّبَ / نارام گرتن باشه، نارامت بی، نارام بگره.

قلیل ال - : جَزَعُ / بین نارام، عه جول، بی حهوسه له.

قَلَّ - هُ / نارامی له بر بیا.

صَبَّارَ: شَدِيدَ الصَّبْرِ / به نارام، نارام گرتو، به حهوسه له.

صَبُورَ، صَابِرَ، صَبَرَ. صَبَرَ: حَلِيمَ / به نارام، له سهرخو،

شینه یی، به سهبر، به حهوسه له، به پشو.

ابورة المركب: مَا يَوْضَعُ فِي بَاطِنِ الْمَرْكَبِ مِنَ الثَّقَلِ /

سهنگ و قورسی بنی کشتی.

- الْعِيزَانِ / پارسهنگ.

صَبَّارَ: بَطِيخَ شَوْكِي / سوپی، کاله کی پرکن.

- صَبِيرَ: تَبَنَ شَوْكِي / ههنجیره پرکن.

صَبَارَةً: كَفَالَةً / زامن کردن، که قیل دان.

صَبِيرَ: كَفِيلَ / زامن، که قیل.

ابو صابر: كُنْيَةُ الْمَلْحِ / نازتاوی خوی.

صَبْرَةً: شِدَّةُ الْبُرْدِ / تشقی سهرا، سهراو سؤله.

صع:

صَعَّ عَلَيْهِ: اِشَارَ اِلَيْهِ بِاصْبَعِهِ / پهنجی بو بریزکرد.

- الشَّيْءِ: اَدْخَلَ فِيهِ اَصْبَعَهُ / پهنجی (پیاکرد،

تی خست).

أَصْبَغَ. اَصْبَغَ. صَبَّاعُ الْيَدِ وَ الْقَدَمِ / پهنج، پهنجی

دهست و پین، پل، نه موس، نه نگوست، قامک.

اَصْبَغَ الْيَدِ خَمْسةَ: پینج پهنجی دهست.

ابهام / پهنج گوره، که له موس.

سیاه / نالخواج، دوشامژه.

وسطی / نال، به رزه لونه، بالا به رزه.

يُنْصَرُ / برای لونه.

خنصر / توت.

طَعَّ ال - / پهنجه گرتن.

صع:

صَعَّ: لَوْنٌ / رهنگی کرد، رهنگارهنگی کرد.

- : طَلَى بِلَوْنٍ / بژیی کرد، بژیی لودا، بژیی کرد.

- فِي الْمَاءِ: غَمَسَ / کردی به ناودا، له ناوی هه ل کیشا.

- یدہ بالعمل: اشتغال به/ دستی (دلیہ فرمان، خسته
نیشہ وہ، پی کرد).

صَنَعَ: تلوین/ رنگ کردن، بویہ کردن، بویاخ کردن، خوم
کردن.

صَنَعَ: صِبْغَة. صِبَاغ: مایُصْنَع به/ خوم، رنگ، بویہ،
بویاخ.

صَبَاغ: صایغ: الذی یَصْنَع/ بویہ چی، خوم خانہ چی،
بویاخ چی.

صِبَاغَة: عمل الصَبَاغ او حرفتہ/ بویہ چی تی،
خوم خانہ چی تی، بویاخ چی تی.

مَصْبَغَة: محل الصِبَاغ/ خوم خانہ، بویہ خانہ، خم خانہ.

مَصْبُوغ: مُلَوْن. مطلی/ بویہ کراو، رنگ کراو، خوم کراو،
بویاخ کراو.

صِبْغَة: نوع. شکل/ جور، شیواز، چہ شن، شیوہ.

- : خَلَاصَة فی الطب/ پوختہ، رُخ، ریہ، رینگ.

- الافیون/ تلیاکی پوخت.

- الیود/ یود، نمیوین.

صَبِنَ:

صَبِنَ. اِنْصَبَنَ. اِنْصَبَنَ الشَّيْءُ: اِنْصَرَف عَنْهُ وَ تَرَكَه/
وازی لہ پینا، دستی لہ مال گرت، دست بہرداری بو.

- المَقَامَرُ الکَعْبِینَ: مَسْک/ گرتی، زاری گرت.

صَبَنَ: غَسَلَ بالصابون/ بہ صابون شتی.

صابون: غاسول/ سابون.

- الثیاب: عرق الحلاوة/ نہ سپن، سپن.

صابونَة: قطعة صابون/ سابون، سہ لکہ سابون، بنیسک.

- الرجل: داغِصَة/ کلاوی نہ رتق.

صابونی: کالصابون (و مفہ/ سابونی، لہ سابون نہ کا.

- : صانع او بائع الصابون/ سابونچی، سابونگر،
سابون فروش.

مَصْبُغَة: مصنع الصابون/ کارگی سابون درست کردن.

صَبَان: صانع الصابون/ سابونچی، سابونگر.

صبا:

صَبَا الیہ ولہ: حَنَ و اِشْتاق/ بیری کرد، بہ پہ رُش بو.

بوی:

- : مَالٌ اِلَى جَهْلَةِ الصَّبِيَّانِ/ خوی منداں
کردہ وہ، منداںی بیر کہوتہ وہ.

تَصَابَى. تَصَبَّى. مَالٌ اِلَى اللَعِبِ/ مہوای مہرزہ کاری تی
لیندا.

- - - المرأة: اِسْتَهْوَاهَا/ حہزی لی کرد، چو بہ
دلایا، شہیدی بو.

صَبَّى. تَصَابَى. اِسْتَصَبَّى: فَعَلَ فَعْلَ الصَّبِيَّانِ/
کردہ وہی گہ ناجہی کرد، تہ پیری نولند.

صَبُو. صَبُوَة: حَنِنَ و شَوْق/ بیر کردن، شارہ زو کردن،
پہ رُش بون.

صَبُوَة. صَبَاء. صَبَا: شَبَاب/ گہنجی تی، لای،
مہرزہ کاری.

صَبَّى: وَلَد. غُلَام/ کوپ، گہنج، لای.

صَبِيَّة: بَنَت/ کچ، دستہ کچ، کیڑ، کچلہ.

- : فَتَاةٌ کُجی عازب، مہرزہ کار، قہیرہ.

- وَرْشَة: مَسْتَرْجِلَة/ کرپانی، نیرہ کوپک.

صَبِيَّانِ: مَخْتَص بِاَوْلَاد و الْاَحْدَاث/ مندا لہ.

صَبَا: رِيح شَرْقِيَّة/ بای خورمہ لات.

صح:

صَحَّ. اِسْتَصَحَّ: شَفِيَ/ چاک بوہ وہ، خوزی تی گہ پا، نامی
(تن) ہاترہ.

- الْجَرَحُ: اِلْتَام/ ساپوژیوہ وہ.

- : سَلِمَ مِنْ كُلِّ عَيْبٍ/ پاک دہر جو، زنگاریو، قوتاریو.

- الْخَبَرُ: ثَبَتَ/ راست دہر جو، مہوالہ کہ راست بو.

صَحَّ الْمَرِيضُ: شَفَاهُ/ چاکی کردہ وہ.

- الْكِتَابُ: ضَمِبَطَة/ پیچوہ وہ، راستی کردہ وہ،
مہالہ چنی کرد.

- الْخَطَا (و الْعَيْبُ): عَالَجَه/ مہالہ و خہوشی راست
کردہ وہ، نہ ہیہشت، چاکی کردہ وہ.

صَحَّة: ضِد خطا/ راستی.

- : صَبِق/ راست گوی.

- : حَقِيقَة/ رہوایی.

- : سَلَامَة/ چاکی، چاکیتی.

- : عَافِيَة/ تہندروستی، لہش ساخی، خوز، رنگ و بوق.

- : صِلَاحِيَة. شَرْعِيَة/ رہوایی، بویون، بوشیان.

اِسْتَرَجَاعُ الصَّحَّةِ: اِنتِعَاش/ چاک بوہ وہ، خوز تی گہ پا.

حِفْظ ال- / پاراستی تہندروستی.

وِزَارَة ال- / وہزارہ تی تہندروستی، شالیاری تی تہندروستی.

اِنْحَطَّتْ صَحَّتہ: تَدَهْوَرَت/ پوکایوہ، تیک چو، تی شکا.

صَحِي: مختص بالأمور الصحية/ زانیاری ته ندروستی.
 - مَصَحَّة: نجیع/ خانہ ی ته ندروستی، دوستگه.
 - كالطعام او الشراب: مفید للصحة/ سوک، ته ندروست، سازگار.
 غی - و بیل/ نادرست.
 مَحْجَر - کرنتینه/ کهره تینه، قورمیتینه.
 مَصْحَة: مَصْح: مستشفی/ خانہ ی ته ندروستی، خهسته خانه.
 صحیح: کامل. تام/ ته و او، ساخ.
 - حقیقی/ ره و او، راست، راسته قینه.
 - سلیم/ ته ندروست، چاک.
 - صَح: مضبوط/ ته و او، راست، راست و ره و او.
 - قانونی/ یاسایی.
 - الجسم/ لهش ساخ.
 عذب - بلا کسر/ ژماره ی ته و او، ناوینته.
 مَصْحَح: مضبوط/ (چاک، ساز، راست) کراو.
 مَصْحَح: المسودات/ راست کهره وه، راستکار، راست گنیز، هه له چن.
 تصحیح: تصویب/ بیاچونه وه، راست کړنه وه.
 - دفاتر الامتحانات/ هه له سه نگاندنی ده فته ری تاقي کړنه وه.
 صحب: صحب: صاحب/ رافق/ هاوه لی کرد، له گه لی بو.
 - تصاحب مع: عاشر/ له گه لی ژبا.
 - مع: إتخذها صاحباً/ کردی به هاوه لی خوی.
 تصاحباً: ترافقا/ جوتیان گرت، بون به هاوپی، بون به هاوه له، به یه کهره بون.
 استصحب: جعله فی رفقة/ له گه له خوی برد.
 إصطحب الرجل: رافقه/ هاوه دنگی بو، هاوپی بو، له گه لی بو، لی لی جیانه بره وه، یاوه ری کرد.
 صاحب: رفيق/ هاوپی، هاوه له، برادر، یاوه ر.
 - الشيء: مالک/ خاوهن، خوی.
 - الأمر: رئیس. سید/ سهر دالر، سهر زک.
 - البلد: حاکمها/ میر، دالوره، فرمان روا.
 - الدُّن: دائن/ خاوهن (قهرز، وام).
 - العرّة أو السعادة أو المعالي/ خاوهن شکو، به پریز.

صاحبة: مؤنث الصحاب. زوجة/ زن، خیزان، هاوپی ژبان.
 يا صاح: يا صاحب/ هاوپیتم.
 الصحابة: رفاق او اصحاب النبی/ هاوه لانی پیغمبر.
 مُصاحب: ملازم/ یاوه ر، برادر.
 مُصاحِبَتَ: إصطحاب: مرافقة/ له گه له بون، هاوه لیتی، برادره ری، یاوه ری.
 بمصاحبة: مع/ له ته ک، له گه له.
 صُحْبَة: رفقة/ یاوه ری.
 - رفاق/ برادران، هاوه لان.
 - صداقة/ هاوپی به تی، دوستایه تی.
 صحر: صحَر اللین: طَبَخَ/ کولانی، شیره کی کولان.
 اصْحَر: خرج الى الصحراء/ دایه دشت، جوه سارا.
 صحيرة: طعام من الحليب و الرز/ شیره و او، شیرینج.
 صحراء: الفضاء الواسع لانيات فيه/ بیابان، چول، دهشت، سارا.
 صحف: صحَف: تَصَحَّفَ الكلمة: اخطأ فی قراءتها/ به هه له وشه کی خوینده وه، هه له ی کرد له خوینده وه.
 - الخبر: حرَّفه/ هه لی گزلیه وه.
 صحافة: كِتَابَة الجرائد و إدارتها. تحرير الصحف/ روزنامه (گری، چیتی).
 صحف: صحافي: مُشْتَغِل بالجرائد/ روزنامه گر، روزنامه نویس.
 صحاف: بائع الصحف/ کتیب فروش.
 مصحف: کتاب/ کتیب، په پاو، په ټوک.
 ال - الشریف: قرآن/ قورناتی پیریژ.
 صحيفة: وجه/ رو، لاپره.
 - اخبار: جريدة/ روزنامه.
 - ورقة: پهره.
 - الوجه: بَشرة/ پیستی رو، دم و چاو، روخسار، چاره.
 صحفة: صَحَن كبير/ له گن.
 - العمود: تاج و قدمة العمود/ ته پله ک، سه روینی کوله ک، سر ته پله ک.
 صحن:

صَحَنَ الرَّجُلُ: اعطاهُ شيئاً في صحن/ له لهگناشتی
 دایه، بقی کرده لهگنوه.
 - لَهُ: ضَرْبُهُ/ ایسی دا، پیاکیشا، لهقهی لئیدا، دای
 پلوتست.
 صَحْنُ الْأَكْلِ: طَبَق/ لهگن، قاپ.
 - الدار: ساختها/ حوشه.
 - جَوْفُ الْحَافِرِ/ بنی سم، ناوسم.
 صَحْنَاءُ: صَحْنَاءُ: سَمَكٌ صَغِيرٌ/ ماسی ورده، ساربین.
 صَحَّةٌ: (فی صح)
 صَحَا: صَحَا الرَّجُلُ: تَرَكَ جَهْلَ الصَّبَا/ مؤش هاتوه، هاتوه
 مؤش، ناغربو.
 - صَحَى: اصْحَى الْيَوْمُ: صَفَا/ خوشی کرد.
 - : (افاق/ هاتوه مؤش خوی.
 - : إِسْتَيْقَظَ/ له خه وهلسا، خهبری بوهوه،
 بیدار بوهوه.
 اصْحَى: صَحَى: اِيقَظَ/ هَلَّى سَانَ، خهبری کردهوه،
 بیداری کردهوه.
 - السِّكْرَانُ: ذَهَبَ سُكْرُهُ/ بهری دا.
 صَحَوُ: يَقْضَى/ بهخهبری، ناگاداری، وریایی.
 - صَحْوَةٌ: رُشْد/ مهستیاری، مؤشیاری.
 - صاح: رائق. خال من الغیوم/ سایهقه، خوشیان،
 سایهقهی سامان.
 صاح: يَقْظَان. مُنْقِظٌ/ بهخهبر، بهناگا، ناگادار، مؤشیار.
 - من النوم: مستيقظ/ لهخه وهلسا، بهخهبر، بیدار.
 - : ضد سكران. مستيقظ/ نهی گرتوه.
 صَحَّه. صَحَى. صحح (فی صح) صحیفه (فی صحف)
 صخب:
 صَخَبٌ: صاح شدیداً/ قیرانی، هاواری کرد، نه پانی،
 قیرانی.
 صَخَبٌ: صِيَاح/ قیزه، قاروقیز، هاوار، ژله ژلو، هه لا، هه را،
 هه راو هوریا، دهنگ دهنگ، غه لیه غه لب.
 صَخَبٌ: صَخَابٌ: صَيَّاخ/ دهنگ زل، قیزن، هه نه قیریزنن،
 دهه به هاوار.
 صَخَدَ:
 صَخَدَ: صَخَدَ الْيَوْمُ: اِشْتَدَّ حَرُّهُ/ گه رمای کرد، تازی
 سه نند.

- تَه الشَّمْسُ: اَصَابَتْهُ وَاحْرَقَتْهُ/ مه تاویردی،
 سوتانی، جۆشی دا.
 صَيَّخُوذُ: شَدِيدَةُ الْحَرِّ/ ژدگرم، قرچهی گهرما.
 صخر:
 صَخْرُ الْمَكَانِ: كَثْرَ صَخْرُهُ/ بهردی ژدبو، بهرده لان بو.
 صخر: حجر صلب/ بهرد، تاویر، خه لان، تاش.
 صَخْرَةٌ: مفرد الصخر/ بهردیک.
 - كَبِيرَةٌ/ تاویر، تات.
 - كَبِيرَةٌ وَ مُسَطَّحَةٌ/ تاشه بهرد.
 - مُسَطَّحَةٌ/ تاته بهرد، ته له بهرد.
 صَخْرٌ: صَخْرَى: كَثِيرُ الصَّخْرِ/ بهرده لان.
 صد:
 صَدَّ: مَنَعَ/ بهری گرت، رنی گرت، بهریهستی کرد.
 - : (عاق/ کوسپی خسته پئی، ته گهری تیدا.
 - : قَاوَمَ/ بهریهستی کرد، بهرگری کرد.
 - : رَدَّ/ په رچی دایه وه، سه نندیه وه.
 - : عَنْهُ: اَعْرَضَ/ خَوَى لَوْنَادَا، روی لی وه رگیزا.
 تَصَدَّدَ لَهُ: تَعَرَّضَ/ رنی پئی گرت.
 صَدَّدَ: اَصَدَّ الْجَرْحُ: تَقَيَّعَ/ کیمی تیزا، زوخاری کرد، کیمی
 کرد.
 صَدَّ: مَنَعَ/ بهرگرتن، ری پئی گرتن، بهریهستی کردن.
 - : مَقَاوَمَةٌ/ بهریهستی، بهرگری.
 - : رَدَّ: دَفَعَ/ په رچ دانوه، سه نندیه وه.
 مَصَدَّدٌ: مانع/ بهریهستی.
 - الريح: مانع الريح/ بهریهستی با، باکیزه وه.
 صَدَّدَ: خصوص/ بونه، باره.
 - : قصد. شان/ مه بهست، نامانج.
 - : تَجَاه. امام/ روه، بهرامیه، پیتش، نزیک.
 صَدِيدٌ: قَبِيح/ کیم، زوخ، زوخاو، زلمت.
 صَدِيدِي: قَبِيح/ کیماری، زوخاری.
 صديء:
 صَدِيءٌ صَدءٌ. صَدَا: صَدَى الْحَدِيدُ: علاء الصدا/
 ژهنگی گرت، ژهنگی تیدا.
 - : الرَّجُلُ: اِبْتَنَصَبَ وَنَظَرَ/ قنچ یا قیت بوهوه و
 سه بری کرد، رلست بوهوه و روانی.
 صَدَا. صَدَاعَةٌ: صَدءٌ: تَأَكَّدَ/ ژهنگ، ژهنگ گرتن، ژهنگ
 هه ل میتان.

ص

اکله ال - / ژهنگ خواردی، ژهنگی کرت.

صَدِيء. مُصَدِّا. مُصَدِّي. ژهنگاوی.

مُصَدِّيء: مسبب الصدا/ توكسين، ژهنگ مین.

صَدَح:

صَدَحْ: غَمِّي / دهنگی لایه لایه بوی، گورانی وت.

- ت الموسیقی/ موسیقا لایه لایه، ژهنگا.

صَدَاح. صَادِح. صَدِیح: مُقَرَّد. مُقَنَّ / گورانی بیژ، بیژره،

شایه.

طائر - / ملی به تاوان.

صَدَح: علم/ نالا.

- : المكان الخالی/ چۆل.

صدر:

صَدَرَ الیه: صار الیه. ذَهَبَ/ بۆی چو، بۆی نیردا.

- الأمر: حَدَثٌ وَ حَصَلَ/ روی دا.

- الأمر: امر/ فرمان دهرکرد.

- عنه: نَشَأَ وَ نَشَجَ/ لای وه شایه وه.

- عن المكان: رجع عنه/ گه راپیه وه، په شیمان بوه وه.

صَدَرَ: أصدر: (رُسَل) ناردی.

- : - الكتاب أو الخطاب/ ژماره وه به روای

خسته سر.

- : - السِّلْعَة الى الخارج: وَرَدَهَا الى الخارج/ ناردی بۆ

دهره وهی ولات.

- : - ارجع/ گه راپیه وه.

اصْدَرَ امرأ: ابْرَزَه/ فرمانی دهرکرد.

- حَكَمًا/ بریاری دا، بریاری دهرکرد.

- قانونًا/ یاسای دهرکرد.

- الكتاب: نَشَرَه/ په پاوی دهرکرد.

تَصَدَّرَ: صَدَرَ المجلس: جلس في صدر المجلس.

رَأَسَه/ له ژور مه موانه وه دانیش، سرژکایه تی کړه که ی

کرد.

صَادَرَ المال: إَسْتَبَاحَه للحكومة/ دهستی به سرراگرت.

صَدَرَ: شَكَا صَدْرَه/ هاواری سنگی کرد.

صَدَرَ: مَايِنَ العُنُق وَ البِطْن/ سنگ، سینه.

- الثوب: القسم الأمامي/ پيشه که ی.

- : نُهَوِد/ مه مک، مه مکوله، سنگ و مه مک، مه م.

- : فَوَاد/ دل.

- الشَّيْء وَ المكان: (أوله/ سره تا، پيشه که ی، به شی

پيشه وه.

- القوم: رئيسهم/ پيشه ورا، سرۆك، دهم راست.

ال - الأعظم: الوزير الأكبر/ سره و زيران، سره ك شاليار.

بَنَات ال - : الهموم/ خه م و خه فت، مه راق، په ژره،

ماته مینی.

ذات ال - : عِلَّة فيه/ دهر بونه خو شی سنگ.

رَحِب ال - : / سنگ فراوان، دل کرله.

ب - رَحِب/ به دایکی فراوان وه.

مُنْقَبِض ال - / په ست، خه مگین، خه مناك، به په ژره.

ذَبْجَه - ع/ سنكه كوڅی.

التجويف ال - ی/ بوشایی سنگ.

صائر: ضِد واردا/ نیرداو.

- عن: ناشيء/ لیوه ی وه شاره، لی روداو.

تصدير/ ناردن، دهرکردن.

- البضائع/ ناردن، شت و مه ك ناردن بۆ دهره وه ی

ولات.

الصابرات: عكس الواردات/ نیرداو، شو شت و مه كانه ی

نه نیردیت بۆ دهره وه ی ولات.

إصدار: إعلان. نُشِر. إِذَاعَة/ دهرکردن، دهره ی تان،

بلاوکردنه وه.

مُصَنَّر: مُرْسِل/ بنیز.

مُصَادَرَة الأموال/ ده ست به سرراگرتن.

صُنْرَة. صُدِيرِي: ثَوْبٌ يَغْشِي الصنر/ به روانكه، سنگ

پژش، پيش دامین.

صُنْرِيَة. شَمَال/ مه مكان.

صِدَار. قَمِيصٌ يَغْشِي الصنر بلاكمين/ يه لگ، سوخمه،

په چته، سینه به ره.

مُصَدَّر مُصَاب بالسِّل/ سيلای، دهرده باریکای.

صَدَارَة: تَقْدِم/ پيشه که وتن، له پيشه وه بون.

مُصَنَّر: مَنَشَا/ سرچاوه، بنه پت.

- البرزق/ هوی ژيان، سرچاوه ی ژيان.

- الكلمة/ چاووگ، بنه پت یا سرچاوه ی وشه.

صَيِغَة ال - / چاووگ.

صَدَح:

صَدَحْ. صَدَعْ: شَقَّ (أو كَسَرَ) شَعْقِي كَرْد، شكانی،

دایه ی تان.

- بِالْحَقِّ: أَقْرَأُ رَاسْتِي وَت، دِرْكَانِي، دَانِي پِيَانَا، پِيْتِي لِي نَا، چَوَه زِيرِي.

- الْقَوْمُ: فَرَقَهُمْ / بِلَاوِي پِيَن كِرْدَن.

تَصَدَّعَ: اِنْصَدَعَ الشَّيْءُ: اِنْشَقَّ / شَقَّ بُو، شَكَا، دِرْزِي بَرْد.

- الصَّبَاحُ: طَلَعَ / شَهَبَتِي دَا، رَوُژ بَوَه وَه، كَزَنگِي دَا.

- الْقَوْمُ: تَفَرَّقُوا / بِلَاوِيَان لِي كِرْدَن، بِلَاوِيُونَه وَه (بِه پَرَه وَازَه، پَرَه وَازَه) بُون.

صَدَّعَ: صَدَّعَ: اَصَابَهُ الصَّدَاعُ / سَه رِي هَاتَه نِيَش، ژَانَه سَه رِي (كَرَت، تَوَش بُو).

- خَاطِرُهُ: كَثُرَتْ / دَلگِيرِي كِرْدَن، زَوِيرِي كِرْدَن، دَلِي نِيَشَان، دَلِي شَكَان، رَه نَجَانِي.

صَدَّعَ: شَقَّ / قَلَشَاوِي، قَلَشِي، بَرَن، تَلِيَش.

صَدَاعُ: وَجَعُ الرَّاسِ / سَه رِي نِيَشَه، ژَانَه سَه رِي سَه رَاسِي.

مَصْدُوعٌ: مَشْقُوقٌ / قَلَشَاوِي، بَرَن تَرِي بُو، شَكَاوِي، تَلِيَشَاوِي.

صَدَّعَ: مَآيِنُ الْعَيْنِ وَ الْاُذُنِ مِنَ الرَّاسِ / لَاجَانگ.

صَدَفَ: صَدَفَ عَنِ كَذَا: صَرَفَ وَ هَال / دَه سَتِي هَل كِرْت، وَزِي هِيَتَا.

- تَصَدَّفَ عَنْ: ارْتَدَّ / سَلَه مِيَه وَه، سَلِي كِرْدَه وَه، گَه رَاپَه وَه، وَزِي لِي هِيَتَا.

- صَادَفَ: حَدَّثَ مُصَادَفَةً / رِي كِرْت، وَپِي كِرْت.

اصْدَفَهُ عَنْ كَذَا: صَرَفَهُ وَ اَمَالَه / وَزِي پِيَن لِي هِيَتَا، دَه سَتِي پِيَن هَل كِرْت.

صَادَفَهُ: قَابَلَهُ عَلَى قَصْدٍ اَوْ بَدْوْنَهُ / بَه رِي كِرْت بِيَنِي.

صِدْفَةٌ. مُصَادَفَةٌ: اِتِّفَاقٌ، مُقَابَلَةٌ عَلَى قَصْدٍ اَوْ بَدْوْنَهُ / رِي كِرْت.

صِدْفَةٌ. بِالْصَّدْفَةِ. مُصَادَفَةٌ. اِتِّفَاقًا / بَه رِي كِرْت.

- - - : بِالْأَنَادِرِ / بَه دَه گَن، چَوَنَه هَا، چَلِزَنَه هَا.

الصَّدَفُ: الْجَانِبُ وَ النَاحِيَةُ / تَه نِيَشَت، رُو.

- غِلَافُ الْمَحَارَةِ / هِيَلَكَه شَه يَتَانُوكَه، لَه پَكَه.

صِدْفَةُ الْأُذُنِ: صَوَانِهَا / كِرْ كِرْ گِي گُوِي.

- السَّلْمُ: الْمُسَطَّحُ مِنَ السَّلْمِ / پِيْتِي پَلِيكَانَه، تَه خَتَانِي پَلِيكَانَه.

- : مُحَارَةٌ / هِيَلَكَه شَه يَتَانُوكَه، لَه پَكَه.

الكائنات و الحيوانات الصَدْفِيَّة: حَيَوَانَات رَخْوَةٌ / گِيَانَه وَه رِي لَه پَكَه دَار.

صدق:

صَدَقَ: ضِدَّ كَذَبٍ / رَاسْتِي كِرْدَن، رَاسْتِي وَت، رَاسْتِگَر بُو، بَه گَفْت بُو.

- قِي وَعَدَهُ اَوْ وَعِيدَهُ: اِنْفَذَهُ / بَه پَه يِمَان بُو، پَه يِمَان رَاسْت بُو، بَه جِيْتِي هِيَتَا.

- قَوْلُهُ اَوْ ظَنُّهُ: تَحَقَّقَ / رَاسْت بُوِي چُو، بُوِي چُو.

- النَّصْنَعُ اَوْ الْحُبُّ: اَخْلَصَهُمَا لَهُ / دَلَسُوِي بُو.

صَدَّقَ الْخَبَرَ اَوْ الْكَلَامَ: ضِدَّ كَذَبٍ / بَه وَپِي پِيَن كِرْدَن، بَاوَه پِي پِيَن كِرْدَن، پَه سَه نَدِي كِرْدَن، سَه لَمَانَدِي.

يُصَدِّقُ: يُمْكِنُ تَصْدِيقُهُ / بَاوَه پِي پِيَن نَه كِرْدَن، جِيْتِي بَاوَه پِي، پَه سَه نَد نَه كِرْدَن، نَه سَه لَمِيَتَرِي.

لَا يُصَدِّقُ: لَا يُمْكِنُ تَصْدِيقُهُ / بَاوَه پِي پِيَن نَا كِرْدَن، جِيْتِي بَاوَه پِي نِيَه، پَه سَه نَد نَا كِرْدَن، نَا سَه لَمِيَتَرِي.

صَادَقَ: صَاحَبَ / هَاوِيْتِي كِرْدَن، هَاوَه لِي كِرْدَن، بُو بَه بَرَادَه رِي، دَوَسْتِيَانِي لَه گَه لِي كِرْت.

- عَلِيٌّ: وَافِقٌ / قَابِلٌ بُو، پَه سَه نَدِي كِرْدَن.

- عَلِيٌّ: لَاجَانُ / رِي دَا، سَه لَمَانَدِي.

اَصْدَقَ اِبْنَتَهُ: عَيَّنَ لَهَا مَهْرَهَا / دَاوِي مَارَه رِي بُو كِرْدَن، مَارَه رِي بُو بَرِيَه وَه.

تَصَدَّقَ: اَعْطَى صَدَقَةً / خَبَرِي كِرْدَن، بَه خَشِي.

صَدِيقٌ: نَقِيضُ الْكَذِبِ / رَاسْتِي، رَاسْتِگَرِي.

- : اَمَانَةٌ / دَه سَتِيَاكِي، پَاكِيْتِي.

- : اِخْلَاصٌ / دَلَسُوِي.

- : فَضْلٌ / پِيَاوَه تِي، چَاكَه.

صَادِيقٌ. صَدِيقٌ: ضِدَّ كَذَابٍ / رَاسْت، رَاسْت گُو، بَه گَفْت، سَه رَاسْت، رَاسْت بِيَز.

- : اَمِينٌ / دَه سَت پَاك.

- : مُخْلِصٌ / دَلَسُوِي.

صَدِيقٌ: دَائِمُ الصَّدِيقِ / هَه مِيَشَه رَاسْتِگَر.

صِدْقًا: حَقًّا. يَقِينًا / بَه رَاسْتِي.

تَصْدِيقٌ: قَبُولٌ / قَابِلٌ بُون، پَه سَه نَد كِرْدَن.

- : مُصَادَقَةٌ / مُوَافَقَةٌ / چَه سَه پَانْدَن، دَان پِيَانَان، سَه لَمَانْدَن، بَرَوَادَان، بَرَوَاكِرْدَن.

مُصَدِّقٌ: مُمْكِنُ تَصْدِيقِهِ / بَاوَه پِي پِيَن كِرَاوِي، پَه سَه نَد، سَه لَمِيَتَرَاوِي.

سُرْعَةُ التَّصَدِيقِ / خوش باوه‌ی، زود باوه‌ی کردن.
 سَرِيعُ التَّصَدِيقِ / خوش باوه‌ی.
 صَدِيقٌ: صاحب / هاویتی، هاو‌ل، برادر، دوست.
 صَدَاقَةٌ: مَحَبَّةٌ / خوشه‌یستی، دلسۆزی، دوستایه‌تی.
 - صحبه / هاویتیستی، هاو‌لی، براده‌ری.
 اواصر ال - / په‌یما‌نی هاویتیستی.
 صَدِيقٌ: بار / راست، راستگو.
 - حمیم / دلسۆز.
 صَدَقَهُ: احسان / خیر، به‌خشنده‌یی، ده‌ست گیری.
 صَدَاق. صَدَاق: مهر / ماریه‌ی.
 صدم:
 صَدَمٌ: صَادَمٌ: دَفْعُهُ وَ ضَرْبُهُ بجسده / خوی پیادا، به‌ری
 که‌وت.
 صَدَمَهُ (مُرُّ شَدِيدٍ): اَصَابَهُ / توشی به‌لا‌بو، کاره‌ساتی
 به‌سه‌ره‌ات، توشی خو‌ریه‌ بو.
 تَصَادَمٌ. اِصْطَدَمَ الْقَطَارَانِ (مَثَلًا): ضَرْبَ احدهما
 الآخر / له‌یه‌کیان دا، به‌ریه‌که‌ه‌وتن.
 - الرِّیَان: تَضَارُّیًا / دیواو‌پ‌ریک نه‌که‌وتن.
 صَدَمَةُ: الْمَرَّةُ مِنْ صَدَمٍ / لَیْک دَن، کو‌ست، کو‌سپ.
 - رَجَّةٌ / شَلَّةٌ قَان، خو‌ریه‌.
 - عَصْبِيَّةٌ / له‌ می‌شک دان، می‌شکه خو‌ریه‌.
 اِصْطِدَام. تَصَادَم: قِلَاطِم / پَنک‌داندان، به‌ریه‌که‌ه‌وتن،
 به‌یه‌ک‌دا دان، لی‌ک‌دان.
 - الْأَرَاءُ أَوْ الْمَصَالِحَ / رَیْک نه‌که‌ه‌وتن،
 لویه‌ره‌کیتی.
 - السَّيَّارَةُ / لَیْک دان.
 صدی:
 صَدَى: عَطَشٌ شَدِيدًا / تَدْرَى تینو بو.
 صَدَى بَیْدِيَّةٍ: صَفَقٌ / چه‌پله‌ی لو‌دا.
 اَصْدَى الْجَبَلُ: اَجَابَ بِالصَّدى / ده‌نگی دایه‌وه، زایه‌له‌ی
 دا.
 - هات / مرد، کپ بو، گیانی ده‌رجو.
 ثَصَدَى له: تَقَرُّضٌ / به‌ره‌لستی کرد، له رویا وه‌ستا، ریتی
 پئ‌گرت.
 صَدَى. صَادَى: صَدَيَان: عَطَشَان / تینو، تَدْر تینو.
 صَدَى: الْعَطَشُ الشَّدِيدُ / تینویتی، تَدْر تینویتی.
 - الصَّوْتُ: رَجْعُهُ / ده‌نگ دانوه، زایه‌له، ولنگه‌.

- تَقَرُّضٌ / به‌ره‌لستی، به‌ره‌لستی کرین، له رودا
 وه‌ستان، رئی پئ‌گرتن.
 - نوع من البوم / جَوَریکه له کونه‌ په‌بو.
 صَدِيد (فِي صَدَدٍ) صَدِيرِي (فِي صَدْرٍ) صِرَاط (فِي
 صِرَاطٍ)
 صر:
 صَرَ: حَزَمٌ / پَیچاپه‌وه، به‌ستی، گرتی دا.
 - صَرَّ: اَصْرًا اَدْنَاهُ وَ اَدْنَاهُ: نَصَبَهَا لِلِاسْتِمَاعِ / گوئی
 ه‌ل خست، گوئی گرت، گوئی قول‌اخ بو، گوئی قوت کرده‌وه.
 - الشَّيْءُ: صَوْتُ / ده‌نگی لی‌وه‌ه‌ات، جیره‌ی ه‌ات، زقیه‌ی
 ه‌ات.
 - البابُ: صَرَفَ: رَیْقٌ / جیره‌ی ه‌ات.
 - ت الْأَذُنُ: سَمِعَ لَهَا طَنِينَ / زنگاپه‌وه، ده‌نگی دایه‌وه.
 - ت الْأَسْنَانُ: صَرَفًا / دانه‌ک‌په‌ی کرد، دانی لَیْک خشا،
 جیره‌ی ه‌ات.
 اَصْرًا عَلَى الْأَمْرِ: ثَبَّتَ عَلَيْهِ / سو‌ریو، ه‌ته‌ریو، به‌رده‌وام
 بو، پئی‌داگرت.
 - عَلَى الْأَمْرِ: عَزَمَ عَلَيْهِ / بپاری کرینی دا.
 - عَلَى: شَدَّدَ: لَجَّ / وپکی گرت، قیر سچمه‌یه‌تی کرد،
 شیت‌گیر بو.
 اِصْرَارٌ: تَثْبِيتٌ / سو‌ریون، له‌سه‌ر رۆیین، قیر سچمه‌یه‌تی،
 شیت‌گیری، پئ‌داگرتن، ه‌ته‌ریون، وپ‌گرتن.
 مُصِرٌّ: مُتَشَبِّهٌ / قیر سچمه، سو‌ر، وپ‌گرتو.
 - عَاقِدُ الْفَيْئَةِ / بپار داو.
 صُرَّةٌ: مَا يُصَرَّفُ فِيهِ / بوخچه، توره‌که، پریاسکه.
 - حُرْمَةٌ / گورزه، پئ‌چروه‌.
 - نَقُودٌ. صَرِيرَةٌ / پریاسکه، توره‌که‌ی پاره، کیسه‌ی
 پاره‌.
 صَرَ: صَرِيرُ الْبَابِ: صَرِيفٌ / جیره‌ی ده‌رگا.
 - الْأَسْنَانُ: صَرِيفٌ / ک‌په‌ی دان، دان لَیْک خشان،
 جیره‌ی دان.
 صَرَ: عُصْفُورٌ مُقَرَّدٌ / که‌تاری.
 - صِرَّةٌ: بَرْدٌ / سه‌رما، سه‌رماو سۆله‌.
 صَرُورٌ: صَارُورٌ: تَارَكَ الزَّوْجَ أَوْ الَّذِي لَمْ يَقْتَرِحْ / نسی
 نه‌میتاره، نه‌وه‌ی ژن ناهیتی، بوخچه‌ی نه‌ک‌راوه‌.
 صَرَصَرٌ: صَوْتُ / ده‌نگی لی‌وه‌ه‌ات، جیره‌ی ه‌ات.
 صَرُصُورٌ: صَرَارُ اللَّيْلِ / سیس‌رک.

لون - : بَرَاق / ره‌نگی بریقه‌دار، دره‌وشه‌دار، زهرقی.

صَرَاح: طاووس / تاووس.

صاروخ: قذیفه جویه / موشه‌ك.

- : سهم ناری / فیشه‌كه شیشه.

صُرَاخ. صَرِيخ: صیاح / هوار، قیزه.

صرد:

صَرَدَ. اصْرَدَ السَّهْمُ: اُخْطَأَ الغَرَضُ / نه‌ی پینکا، لینی نه‌دا،

سه‌ریکرد.

- الرَّجُلُ: كَانَ قَوِيًّا عَلَى اِحْتِمَالِ الْبَرْدِ / به‌سه‌رما قایم

بو.

- الرَّجُلُ: كَانَ ضَعِيفًا عَلَى اِحْتِمَالِ الْبَرْدِ / سه‌رما

برده‌له‌بو.

صَرَدَ الرَّمِي: اِنْفَذَهُ / پینکای، لینی دا، نیشانی شکان.

صارِد. مَصْرَد: مَافِد / پیکر، لیدر، نیشان شکین.

صَرَدَ. یوم صَرَدَ: بارِد / سارد، زُور سار، رُوزی توش و

سه‌رما.

مات صَرَدَ اِی مِنْ شِدَّةِ الْبَرْدِ / له‌سه‌رمانا ره‌ق بو‌وه.

صَرَد. مَصْرَد: الضَّعِيفُ عَلَى الْبَرْدِ / سه‌رما برده‌له.

- : الْقَوِيُّ عَلَى الْبَرْدِ / به‌سه‌رما قایم.

صَرَد. صَرِيد: غَیْمٌ رَقِیقٌ لَا مَاءَ فِيهِ / مه‌وری بن باران،

ته‌نکه مه‌وری، مه‌وری دوده باران.

صرط:

صِرَاط: طَرِيق / ری، رِیْگه، رِیْگا.

صرع:

صَرَع: طَرَحَ عَلَى الْاَرْضِ / دای به‌زه‌ویدا، کوتای به‌زه‌ویدا.

- : اَفْرَعُ / ترسانی، تَوَقَّانِ، دای خورپان.

- الْبَابُ: جَعَلَهُ ذَا مِصْرَاعَيْنِ / کردی به‌دوتاک، دوتاک

کرد، دولایی کرد.

صَرَع: اَصَابَهُ الصَّرَعُ / فِتْنَى لِيْ هَات، توشی په‌رکه‌م بو،

په‌رکه‌م گرتی.

- : اِنْصَرَعَ: سَقَطَ / کتوت، درا به‌زه‌ویدا، خزا.

اِنْصَرَعَ: كَلَبَ / هار بو.

صارَع: حَاوَلَ صَرَعَهُ / تَدْرَنی له‌گه‌ل گرت، ویستی بیخا.

تَصَارَع. اِصْطَرَعَ الرَّجُلَانِ: حَاوَلَ اِيْهُمَا يَصْرَعُ الْاُخْرَ /

تَدْرَنیان گرت، تَدْران بازبان کرد.

مُصَارَع. صَرَع: مُغَالِبَ / تَدْران باز.

- مُحْتَرَف: مُجَالِدٍ / تَدْران بازی مه‌میشه‌یی، پاله‌وان.

صرح:

صَرَحَ. اَصْرَحَ الْأَمْرُ: بَيَّنَّهُ / ناشکرای کرد، رونی

کرده‌وه، خستیه رو، ده‌ری‌خست.

صَرَحَ. اِنْصَرَحَ: كَانَ صَرِيحًا. صَفَى وَبَانَ / له‌رویی،

ده‌رکوت، روین بو‌وه.

صَرَحَ الْأَمْرُ: بَانَ وَ اِنْكَشَفَ / ده‌رکوت، ناشکرای،

کوتله‌پو.

- : جَاهِرٌ / رای‌گه‌یاند، ده‌ری‌بری، ناشکرای کرد.

- الْمَتَكَلَمُ: خِلَافَ عَرَضٍ / ناشکرای کرد، وتی،

رای‌گه‌یان، به‌بین پیچ و په‌نا خستیه رو.

- : صَارَحَ بِمَا فِيْ نَفْسِهِ: اِبْدَاهُ وَ اَظْهَرَهُ / چی پی‌بو

ده‌ری‌بری.

- : اِجَارَ / رَتی دا، قایل بو.

صَرَاحَة: صَفَاء / رونی، ناشکرای، ناشکرا بیژنی، له‌روایه‌تی.

- الْبَيَّةُ: اِخْلَاصٌ / دلسوزی.

- : بِصَرَاحَة: بَوْضُوحٌ / به‌بین پیچ و په‌نا، به‌راستی،

له‌رویی.

- : بِالْمَفْتُوحِ / به‌ناشکرا، به‌کراوه‌یی.

صَرِيح. صُرَاخ: وَاضِحٌ جَلِيٌّ / ناشکرا، روین، له‌پو، قسه

له‌پو، ناشکرا بیژن.

- : مَخْلَصٌ / دلسوز.

- : خَالِصٌ / پوخت، پاک، خاوین.

- بَذَاتِهِ: غَنَى عَنِ الْبَيَانِ / بدیهی، به‌لگه‌نه‌ویست.

جواب - / وه‌لامی ناشکرا و راست.

رای - / (را، باوه‌یی) ناشکرا و راست.

تصریح: بَيَانٌ / راگه‌یاندن.

- : اِعْتِرَافٌ / اِقْرَارٌ / دان بیانان، پی‌لوتان، درکندن.

- : اِذْنٌ / رِئْدَانٌ / قایل بو.

صُرَاخِي: بَيِّنٌ / ناشکرا، له‌پو، دیار.

صُرَاخِيَّةٌ: اَتْنِيَّةُ الْخَمْرِ / شوشه‌ی مه‌ی، سورلخی.

صَرَح: قَصْر / کوشک.

- : نَاطِحَةُ السَّحَابِ / مه‌ور قوچ، کوشکی بالا.

صرح:

صَرَحَ: صَاحَ شَدِيدًا / قیزانی.

- : اِسْتَمْرَحَ: اِسْتَقَاثٌ / هوار ی کرد.

صارخ: دِيكٌ / کله‌شیر، کله‌باب.

- : صَرَاحٌ: صَيَّاحٌ / قیزه‌گر، هوارگر.

مُصَارَعَة. صِرَاعَة: مُغَالَبَة/ زَودان بازی، زَودان گرتن، زَودان.
 صِرَاع: مُغَالَبَة/ زَودان بازی.
 - : مُنَاقَسَة/ رق به رایه تی.
 صُرْعَة: مَنْ يَصْرَعُهُ النَّاسُ/ ته به تپ تی.
 مَصْرُوع: مَكَان الصَّرْع/ شوین که وتن، زَودانگا.
 - : مَكَان السَّقُوط/ که وتنگ.
 - : مَوْت/ مردن، کُشتن، گیان دهرچون.
 صَرْع: مَصْرُوع: سَقُوط/ که وتن، که وتن به زه ویدا، زَیر که وتن، بران به زه ویدا.
 - : مِثْل/ وه کو، تَاک، هاو چه شنی.
 - : مَرَض عَصَبِي تَشْنِجِي/ فن، په رکم.
 مِصْرَاع الباب: إِحْدَى دَفْتِيهِ. دَرَقَة/ تَاک، تَاکی دهرگا، دهروازه.
 - : الشَّعْر: نِصْف البَيْت/ نیوه دِی له هَوزراوه.
 صَرْع: دَاء الْكَلْب/ هاری.
 صَرْع: عَفَان/ حَلَة، دهسته جلوه.
 صَرِيع: مَصْرُوع: مُصَاب بَدَاء الصَّرْع/ فِتِي له گه له، فِیسی مهیه، فن دار، په رکمی له گه له.
 مَصْرُوع: كَلْب/ هار.
 - : مُفْرَع/ ترساو، تَوَقُّيُو، داخوړیاو.
 صرف:
 صَرْف: رَد و دَفْع/ دهری کرد، دهستی پیوه نا.
 - : سَرَّحَ اَوْ قَضَ/ به تالی کړده وه، مهالی وه شانه وه.
 - : اِنْعَد/ دوری خسته وه.
 - : عَنَه: رَد و اِنْعَد/ وازی لی هیتا، لَیی دورکه وته وه.
 - : عَن رَاي: اَقْنَع بِالْعَدُول/ په شیمان بوه.
 - : النِّظَر عَن: تَغَاضَى عَنْهُ/ چاوی لی پوښی، په پانی، کوئی نه دایه، مهالی بوارد.
 - : الباب: صَرَّ زَيْق/ جیره جیری کرد، جیره ی هات.
 - : الاسنان: صَرَّت/ دانه کپری کرد، دانی لیک خشا، دانه جیره ی کرد.
 - : اِنْفَقَ/ خه رجی کرد.
 - : الوقت: اَمْضَى/ کانی کُشت، کانی برده سهر.
 - : صَرْفَ النِّقُود: بِنَکْهَ/ تراو، پاره ی (کوړپه وه)، وردی کړده وه.
 - : الكلمة: حَرَكْهَ/ سه رویزی بۆ کرد.

- : الفعل/ (فرمان، کانی) خسته
 - : بُوخه کانی وه.
 - : الشَّرَاب: شَرِبَه غَیر مَمْزُوج/ بِنَشاو، ساده خوارپه وه.
 صَرْفَ فِي الْأَمْرِ: فَوْضَهُ/ به ره وروی کړده وه، پُشت نه ستوری کرد.
 - : باع/ فروشتی.
 - : الْمَاء: نَزَحَ. اَفْرَغَ/ به تالی کړده وه، رای کیښا، دهری هیتا، دهری دا.
 - : الْعَمَلَة: بَدَلَهَا/ کوړپه وه، وردی کړده وه.
 - : الْمَاء: اَجْرَاهُ/ روانی، ناوه که ی به را، کوړپه وه.
 اِنْصَرَفَ: ذَهَبَ/ رَوَى، به جیتی هیتشت.
 - : عَن كَذَا: تَخَلَّى/ وازی هیتا، دهستی لی مه ل گرت.
 تَصَرَّفَ: سَلَكَ/ کړدی، نوادی، رهفتاری کرد، رای په پان.
 صَرْفَ: تَصْرِيف الْكَلَام/ وته ساز کړدن.
 - : الفعل/ کار ساز کړدن.
 - : النِّقُود: تَبَدَّلَهَا/ دراو کوړپه وه، ورید کړپه وه.
 - : قَضَ اَوْ اِيعَاد/ هه لوه شانیدن، به تال کړپه وه، بورخستنه وه.
 - : اِنْفَاقَ/ خه رج کړدن.
 عِلْم ال - : عِلْم صَنِيعَ الْكَلِمَات/ وته سازی، زانستی وشه سازی.
 بِصَرْفِ النِّظَر/ له گه له شه وشد، سهره پای شه وش، بِن کوړپه دانه.
 مُتَصَرِّف: حَاكِم/ شاریار، سهر دار، سه روك، فرمان رهوا، فرماندار.
 - : صَاحِب الْحَقّ/ خاوه نام، کوړپار.
 صَرَاف: اَمِين الصَّنْدُوقِ/ ژمیاریار، قاسه وان.
 - : النِّقُود: صَمِيرَقِي/ بیاع النِّقُود بنقود غیرها/ دراو کوړپ.
 اِنْصَرَفَ: ذَهَابَ/ رویشتن، به جیتی هیتشت، بلاوه لی کړدن.
 تَصَرَّفَ: تَدَبَّرَ/ راپه پانیدن، به پیوه بردن، رامیاری.
 - : سَلَكَ/ ره وشت، ره وشت و خو، رهفتار.
 - : ده ستکاری.
 مُطْلَقُ التَّصَرُّفِ/ خاوه نام له رهفتارا، مافداریتی.
 تَحْتَ تَصْرِيفٍ/ له زَیر رکیفه دیا، له زَیر رهفتاریا.
 بِتَصْرِيفٍ/ به ده ست کاری په وه.

تَصْرِيفُ الْبِضَانِ: بیع / فروختن، دهست پیوه نان، له ناویرین.

- الْوَرْمُ / نیشته‌وه، ره‌وینه‌وه.

- الْجَرَحُ / دهرک کرین، هال دپینی برین.

تَحْتَ التَّصْرِيفِ / بُو فروختن و له ناویرین.

مَصْرُوفٌ / ائفق / خراج کړاو.

- نَفَقَةٌ / خراجی.

- الْجِيبُ / زوځانه.

مَصَارِيفُ / خراجی و پیوښتی.

مَصْرِفُ الْمَاءِ: مَسْرِبٌ / تاوه‌پو.

- مَالٌ: بَنَكٌ / بانک، بانک.

تَصَارِيفُ: مَصْرُوفُ الدَّهْرِ: نَوَائِبُهُ وَ حَدَثَاتُهُ / هلس و کورتی زه‌مانه.

صِرْفٌ: خَالِصٌ / پتی، روت.

- صَافٌ / پوخت، ساده، بې‌ناو.

صَرِيفٌ: صَرِيرٌ / جیره، جیره جپ، خرجه، خرجه‌خرچ.

- الْاَسْنَانُ / دانه‌کړی، دان لیک خشان.

صَرَمٌ: صَرَمَ الرَّجُلُ: تَجَلَّدَ / به‌زه‌برو ژونگ بو.

- صَرَمٌ: قَطَعَ / پری، قرتانی، پچری، پچرانی، پسانۍ.

- هَجَرَ / به‌جی هیشت، وازی لای هیټا، دهست به‌رداری بو.

صَرَمٌ: کَانَ مَاضِياً اَوْ صَارَماً / تیز بو، پرېنده بو، به‌زه‌بر بو.

صَرِمٌ: اِنْصَرَمَ اَجَلُهُ: مَاتَ / مرد، روژی (ته‌واو، هات).

اِنْصَرَمَ: اِنْقَضَى / ترپه‌ری، کوتایی هات.

صَرَمٌ: قَطَعَ / برین، قرتان، پچران، پسان.

صَرَامَةٌ: مَضَاءُ عَظْمٍ / تیز، غیره‌ت، کولنه‌دان.

- شِدَّةٌ / زه‌برو ژونگ، توندوتیژی.

صَارِمٌ: قَاطِعٌ / پرې، پرېنده، تیز.

- عَنِيفٌ / ره‌و، به‌زه‌بر، توندوتیژ، چه‌پ‌گر، ستم‌کار.

مُصَرِّمٌ: مَاضِی / روښو، تپه‌پړیو، رابردو.

صَرَمٌ: سَرَمٌ: طَرَفُ الْمَعَى الْمُسْتَقِیمِ / کړم، پډو.

صَرِمٌ: جِذَاءٌ / پیلو، پیلووه کون، چه‌که پیلو.

صَرَى:

صَرَى الشَّيْءُ: دَفَعَهُ وَ اَبْعَدَهُ / دوری خسته‌وه، دهستی پیوه‌نا.

- الْقَوْمُ: تَقَدَّمَهُمْ / پیشیان که‌وت.

- بَقِيَ: طَالَ مَكُتُهُ / مایه‌وه، زوځمایه‌وه، قه‌تیس ما.

الصَّرَى: الْبَقِیَّةُ مِنَ الشَّيْءِ / پاشماوه.

صَارِي: عَمُودٌ فِی وَسْطِ الْمَرْكَبِ / کوله‌کسی ناوه‌ندی که‌شتی، نه‌ستونی که‌شتی، چاروکه.

- صَارِيَّةٌ: قَائِمَةٌ / کوله‌که.

- العلم / دارنا‌لا.

صَعِبٌ:

صَعَبٌ: ضِدُّ سَهْلٍ. کَانَ صَعْباً / (گران، قورسن سه‌خت، دثوار) بو.

اَصْعَبٌ: اَصْعَبُ: اِسْتَصْعَبَ: صَارَ صَعْباً / بو به‌گران، قورس بو.

تَصَاعَبٌ: ضِدُّ تَسَاهُلٍ / گرانۍ کړد، ره‌و بو له کرداریا، رقیی کړد.

اِسْتَصْعَبَ: وَجَدَهُ صَعْباً / گران یا قورس هاته پتیش چاوی.

صَعَبٌ: شَاقٌّ / گران، قورس، ره‌و، ستم، سه‌خت، نه‌ستم.

- الْاِحْتِمَالُ: لَا يُحْتَمَلُ / هال ناکړی، هم‌وار ناکړی، گوزه‌ران ناکړی، ره‌و، وشک.

- الْاِرْضَاءُ: ثَبِيقٌ / ناشت ناکړتیه‌وه، گپوژ، نا‌لوژ، رقاوی.

- الْمَرَّاسُ: عَنِيدٌ / لاسار، قیرسچمه، که‌لله‌ره‌و، که‌لله‌شو.

صُعُوبَةٌ: ضِدُّ سُهُولَةٍ / گرانۍ، قورسی، ره‌وی، سه‌ختی، دثوار.

مَصْنَعٌ: قُحْلٌ / نیر، نیر.

مَصَاعِبٌ: شِدَادٌ وَ مَشَقَاتٌ / کاره‌سات، دهریو به‌لا، نا‌په‌جته‌ی.

صَغْتَرٌ: سَغْتَرٌ / جاتره.

صَعَدَ:

صَعَدَ فِي السُّلَمِ: اِرْتَقَى / سهرکه‌وت، پیا سهرکه‌وت، پیا‌ه‌ل‌زنا.

- الْمَكَانُ: اِرْتَقَى مُشْرِقاً / سهرکه‌وته سهر، چوه سهره‌وه.

- - - : إِرْتَفَعَ. زاد/ به رزیه وه، پیش کورت، سرکوت.

- - - : طَلَعَ/ دهرهات، به رزیه وه، روا، ماته دهر، سره دهریتا.

- - - : به/ رَفَعَهُ/ به رزی کرده وه، بلند کرده وه، سره خست.

صَعَدَ فِيهِ النَّظَرُ: تَامَلَهُ نَاطِرًا إِلَى (عِلَالِهِ وَ) (سَفَلِهِ) بِمَا هَلْ رَوَانِي، چای تپیری، سیری کرد له تهوقی سر تا خوار.

- - - : الرِّفْرَاتُ: تَحَسَّرَ/ نَامِي هَلْ كَيْشَا، هناسی هَلْ کیشا.

- - - : (أَصْعَدَ: جَعَلَهُ يَصْعَدُ/ سره خست، خستیه سره وه.

- - - : فِي وَ عَلَى الْجَبَلِ: رَقَى/ بیاسه رکوت، سرکوت.

- - - : فِي الْوَادِي: إِتَخَذَ/ سره و خوار بو وه، گل بو وه.

تَصْعَدُ: تَصَاعَدَةُ الْأَمْرِ: شَقٌّ عَلَيْهِ/ کاره کی لی گران بو.

صَاعِدٌ: طَالِعٌ/ سرکوتو.

فَصَاعِدٌ: (و) (أَزِيدُ) زِيَادَةً، تَزِيدُ.

مِنَ الْآنَ فَصَاعِدًا: مُنْذُ الْآنَ/ له مه و بوا، له نیسته به لواوه.

صُعْدٌ: عُلوٌ/ به رزی، بلند، به رزلی.

صَعْدَةُ: الْمَرَّةُ مِنْ صَعْدٍ/ سره و تننیک، به رزاییه، ته پۆلکه.

صُعُودٌ. صُعُودٌ: ضِدُّ الْهُبُوطِ/ سره و ژوره، سرکوتن.

صَعِيدٌ: مَا إِرْتَفَعَ مِنَ الْأَرْضِ/ ته پۆلکه، به رزی، بلند، ته به.

صُعُودٌ: ضِدُّ النَّزُولِ/ سرکوتن، به رزیه وه، سره و ژوره، سره به و ژوره.

فِي صُعُودٍ/ له سرکوتنایه، سره و ژور نه پوا.

مَصْعَدٌ: قَطَبٌ إِيْجَابِي فِي الْكَهْرِبَاءِ/ گرم.

مِصْعَدٌ: آلَةُ الصُّعُودِ/ سرخهر، به رزه، بلندک.

- - - : كَهْرِبَائِي/ به رزکار، سرخهری کاره بایی، بلندک، کاره بایی.

صُعْدَاءُ: التَّنَفُّسُ الطَّوِيلُ/ هناسی قول.

تَنْفُسُ الصُّعْدَاءِ/ هناسی قولی هَلْ کیشا، پشوی دا.

صَعْدٌ. صَعْدَاءُ: مَشَقَّةٌ. عَذَابٌ/ گران، کارگرانی، سزا، نارمه تی.

صَعَرٌ:

صَعَرٌ وَجْهُهُ: إِلْتَوَى/ گپ بو، روی گپ بو.

صَعَرٌ: صَاعَرٌ. أَصْعَرَ: تَصَعَّرَ. تَصَاعَرَ خَدُّهُ: (أَمَالَ عَنْ النَّظَرِ) رَوَى (كَرَدَ بِهَوِ لَاوَه، وَهَر گپا).

إِصْعَرَ: كَلَبٌ/ ماریو، توشی هاری بو.

أَصْعَرُ: الْوَجْهَ الْمَلْتَوَى/ مل خوار، مل گپ، دم و چاو خوار گپ.

صُعُورٌ: مَا جُمِعَ مِنْ مَاءِ الشَّجَرِ كَالصَّمْغِ/ ناوکی به ستوی روه، جهوی.

صَعَقٌ:

صَعَقٌ. أَصْعَقَ: ضَرَبَ بِصَاعِقَةٍ/ هوره تریشه لی دا.

- - - : (أَغْمَ الْوَعْيَ/ له موش خوی چو، بوریه وه، وریو، زاره تروک بو.

صَعِقَ الرَّعْدُ: إِشْتَدَّ صَوْتُهُ/ شریخه مات، گرمه قایمی هور بو.

- - - : صَعِقَ: غُشِيَ عَلَيْهِ مِنْ صَوْتِ يَسْمَعُهُ/ داچله کی، داخوړپا، مات به لادا.

- - - : مات/ مرد.

صَاعِقَةٌ: نَارٌ تَسْقُطُ مِنَ السَّمَاءِ فِي رَعْدٍ شَدِيدٍ/ هوره تریشه، برسکه.

- - - : موت/ مردن.

مَاعَةِ الصَّوَاعِقِ: شَارِي/ برسکه (بپ، کوئ).

صَعِقٌ: مُنْذَلٌ/ داچله کیو، داخوړپا، وپ، کپ.

- - - : مَيِّتٌ/ مریو، بپ گیان.

مَصْعُوقٌ: الْمَغْشَى عَلَيْهِ/ له موش خوجو، بوراوه، وپوگپژا وپ.

- - - : الَّذِي يَمُوتُ فُجَاءَةً/ کورت و پپ مریو.

صُعْفَرٌ: بِيضُ السَّمَكِ/ گرا.

صَعَلٌ:

صَعْلٌ. أَصْعَلُ: دَقِيقُ الرَّاسِ وَالرَّقِبَةِ/ (کله، سه) بچوک، مل باریک.

صَعْلُوكٌ: فَقِيرٌ وَ حَقِيرٌ/ ناکس، هرچی و پهرچی، هه ژارو خوږپې، روته، گه دا.

صَعَرٌ:

صَعَرٌ: ضِدُّ كَبُرٍ/ کم بو وه، بچوک بو وه، پوکایه وه.

- - - : هَانٌ وَ ذَلٌّ/ سوک بو.

- - - : كَانَ صَغِيرًا/ پچوک بو.

صَعَرٌ. صَعَرٌ: كَانَ (أَصْغَرَهُمْ) پچوکیان بو، له هه موان پچوکت بو.

- فلانا: كان اصغر منه/ له پچوگر بو.
 - يَصْغُرُنِي/ له من پچوگره.
 - صَغُرَ قُلٌّ. جَعَلَهُ صَغِيرًا/ پچوکى کرده وه، که مى کرده وه.
 - الحجم/ قه باره ی پچوک کرده وه.
 - : اِنْتَقَصَ قِيَمَتَهُ/ سوکى کرد، شکانى.
 - اِسْتَصْغَرَ: عَدَّهُ صَغِيرًا/ به پچوک ته ماشای کرد.
 - : اِسْتَحْقَرَ/ به سوک ته ماشای کرد، شکانى.
 - نفسه/ خَوَى (پچوک، به که م) دانا.
 - صَغُرَ: ضِدَّ كَبُرَ/ پچوکى.
 - السِّنْ/ گه نجيتى.
 - صِفْرَةُ البَنَيْنِ/ کوره پچوگره، پچوگرين مندال.
 - الإخوة و الأصحاب/ له هموان پچوگر.
 - صغیر: ضد کبير/ پچوک، پچوک، گچکه.
 - : دقيق/ ورد.
 - : السِّنْ/ گنج، لاو، هرزه کار، ته من که م.
 - تصغیر: ضِدَّ تکبیر/ پچوک کردن، پچوک کرينه وه.
 - اِسْم - / کورته ناو.
 - صَغَارَ. صَغُرَ: ذُلَّ/ سوکى، رسوايى.
 - : - : ضيم/ نه بونى، ناپه حه تى، رږڅى رهش.
 - صاغِرَ: مُهَانَ/ رسوا.
 - : راضى بالضميم/ قايل به لاتى و نه بونى، گهلين که چ.
 - صفا:
 - صَفَا. صَغَى اليه: مال بسمعه اليه/ گوئى (بوشل کرد، لئږگرت، تن کرد).
 - : مال/ لاريوه وه، شؤر بوه وه.
 - اصغى: اِستمع/ گوئى گرت، بيستى، گوئى شل کرد.
 - اليه: مال اليه بسمعه/ گوئى بوشل کرد.
 - الشيء. نَقَصَ/ که مى کرده وه، لئى بږى.
 - اصنغ: فعل امر من صغَا: اِصْنَع/ گوئى بگره، ببیسه.
 - مُصْنَع: صاغ: مُسْتَمِع/ گوئى گر، ببسر.
 - : مُنْثَبِه/ ناگادار.
 - اِصْغَاء. اِستماع/ گوئى گرتن، بيستن، گوئى شل کردن.
 - : اِنتِبَاه/ ناگادارى.
 - صف:
 - صَفَّ. صَفَّفَ الشيء: رَتَّبَهُ صَفُوفًا/ ريزى کرد، به ريز دايينا، يک له لىواى يک دايينا.

- اللحم: شَرْطُهُ طَوْلًا/ توئى کرده وه.
 - : رَصَّ/ خستى پال يک.
 - الأحرف: جمعها/ کڅى کرده وه، رڅکى خست، پيټه کانى رڅک خست.
 - ثصافوا. اِصْطَفُوا: اِجْتَمَعُوا صَفًّا/ به ريز وه ستان.
 - صَفَّ: سطر مستوی/ مِثْلَ، ريز.
 - : مَرَّتَبَةً/ پله، پايه.
 - : رَصَّ/ خستنه پال يک، له پال يکدا بون.
 - مدرسى/ پډل.
 - جانبى/ يک له ته نيشت يک، به ريز، ريزى ته نيشت يک.
 - طولى/ يک له لىواى يک، به ريز، ريزى يک له لىواى يک.
 - صفصاف: ارض مستوية/ زهوى تهخت، تهختايى.
 - قاع - : مستوی مطمئن/ تهخت و دلتيا، بين کوسپ.
 - صفصاف: شجر/ بى.
 - الصفصاف المستحى او الباکی/ شؤرپه بى.
 - صَفَاء (فى صفو) صفاد (فى صفد) صفار (فى صفر) صفاق (فى صفق) صفايه (فى صفو) صِفَّة (فى وصف)
 - صفح:
 - صَفَحَ. صَفَحَ الشيء: جعله عريضاً. بَسَطَ/ ته نکى کرد، ته نکى کرده وه.
 - : طلى بقشرة معدنية/ روکشى کرد.
 - عنه: وَلَّاهُ صِفْحَةً وجهه/ لای تن کرد، ته نيشتى تن کرد.
 - عنه: سامحه/ لئى بور، به خشى.
 - : تَصَفَّحَ الناس: نظَّر فى احوالهم/ به سارى کرينه وه، هوالى پرسين.
 - صَفَحَ بيديه: صَفَّقَ/ چه پله لئى ودا.
 - صافح: حَسَّ مُصَافَحَةً/ ته وقى کرد، ده ستنى خست ده ستنيه وه.
 - تَصَفَّحَ الأمر: تَأَمَّلَهُ و نظر فيه ملياً/ تئى روانى، لئى ورد بوه وه، بږى لئى کرده وه، سرنجى لئى ودا.
 - الكتاب: قراه/ خوئيديه وه، په په په پره ي کرد، په په کانى هه لدايه وه.

إِسْتَصْفَحَ: اِسْتَفْهَمَ/ داوای لی بوردن و به خشینی کرد،
 تریبی کرد، پوزشتی هیتاوه.
 صَفَحَ: جانب/ ته نشت، لا.
 - من الانسان: جنبه/ لاته نشت.
 - من السيف: عرضه/ لا پانه کی شمشیر.
 - من الوجه: حَدّ/ رومه، کولم.
 - عَقَوُ/ اَلتَبَوَّسَ، به خشین، له دل ده رجون.
 ضَرَبَ عَنْهُ صَفْحًا: اَعْرَضَ عَنْهُ/ خَوَى لَی گیل کرد، خَوَى
 لَی هاله کرد، لاته نشتی تی کرد.
 صَفْحَةٌ: وجه/ رو، روخسار، چاره.
 - من الكتاب: الوجه من الورقة/ لاپره.
 - الرجل: عرض صدره/ سنگ، ته ختی سنگ، پانایی
 سنگ.
 صَفْحَانِ: صَفْحَتَانِ: حَدَّانِ/ هه رو رومه، جونه کولم.
 صَفِيح: وجه عريض/ پان، به رین، روپان.
 - الواح معدنية رقيقة/ پلّیت.
 صَفِيحَة: غَلْبَة/ قوتو.
 - رقيقة معدنية/ پلّیت، به رکه.
 مُصَفَّحٌ: مُغَشًى بِصَفَائِحٍ معدنية/ روکش.
 - مُرَبَّعٌ/ زئی پۆش.
 - مُرَقَّقٌ/ ته نك، ته نك كراو.
 - الرأس: مستطيلة/ سه ربریز، سه ریا پۆكه.
 مُصَفَّحَة: مُصَفَّحَة: سيارات خاصة/ زئی پۆش.
 تصفيح: تغشية بصفائح معدنية/ تی گرتن، روکش
 کردن.
 صَفَاح: صَفُوح: غفور. كريم/ به خشنده، اَلتَبَوَّسَ،
 میهره بان.
 صَفَدَ:
 صَفَدَ. اَصْفَدَ. صَفَدَ: اَوْثَقَ بِالْحَدِيدِ اَوْ فِي الْحَدِيدِ/
 كه له پچی کرد، پیوه ندی کرد، زنجیری کرد، ناسن بهستی
 کرد.
 اَصْفَدَ: اَعْطَا مَالًا/ شتی دایه، پئی به خشی.
 صَفَدَ. صِفَادَ. صَفَدَ: قَبَدَ/ كه له پچه، بهستنه وه، پیوه ند،
 زنجیر.
 - عطاء/ به خشین، دان.
 الصَّفْدُ صَفْدٌ: العطاء قید/ به خشین (بهستنه وه)،
 پیوه ند.

صَفَر: صَفَر. صَفَر. صَوَفَر. صَوَتٌ بِالنَّفْخِ فِي شَفْتَيْهِ/ فیکه
 ایدنا، فیکه کی کیشا.
 - - - الثَّعْبَانُ: قَحْ/ فیشکه کی هات، فیشکانی (مان).
 - بالدابة: دَعَاها للشرب/ فیکه (بۆ کیشا، بۆ لَیْدا) بۆ
 ناو خواربند وه.
 اَصْفَرُ: اِفْتَقَرُ/ هه ژارکوت.
 - الاناء: خَلَا/ به تال بو، تیا نه ما.
 - البیْت: اخلاه/ چۆلی کرد، به جیتی هیشت.
 صَفَرٌ: صَنَعَ بِلَوْنٍ اَصْفَرٍ/ زهر دی کرد.
 - اَصْفَرُ: اخلى/ چۆلی کرد، به تالی کرد، میچی تیا
 نه هیشت.
 اِصْفَرُ. اِصْفَارٌ: صارَ ذا صُفْرَةٍ/ زهر دهل گه را.
 صَفَرُ الْإِنَاءِ: خَلَاهُ/ چۆل بو، به تال بو وه، میچی تیا نه ما.
 صَفَرٌ. صَفِيرٌ. تَصْفِيرٌ: صَوَتٌ بِالنَّفْخِ/ فیکه کیشان، فیکه
 ایدنان.
 صَفِيرٌ: كل صوت يمتد وخالٍ من الحروف/ فیکه،
 فیشکه، جیره، زیهه، جیقه.
 مِصْفَارٌ. صَفَارَةُ الرُّعَاعِ/ فیکه کی شوان، شمشالی شوان.
 صَفَارَةٌ. صَافِرَةٌ: آلة الصفر/ فیکه، شاور.
 - الاذنار: آلة تحذير السكان/ فیکه کی ناگداری.
 صَفَرٌ: ذهبٌ/ زیتی، تالوتین.
 - نُحَاسٌ اَصْفَرٌ/ زهر د، مس.
 صَافِرٌ. مُصْفَرٌ/ زهر دهل گه راو.
 - اَصْفَرٌ/ دن.
 صُفْرَةٌ. صَفَارٌ. اِصْفَارٌ: لون الاصفر/ زهر د، زهر دیو.
 - - - شُحُوبٌ/ زهر دهل گه پان،
 رهنگ به رین.
 - سَوَادٌ/ ره شی.
 صَفَرٌ: يرقان/ زهر دیو.
 - الشهر الثاني من السنة الهجرية/ مانگی سه ره.
 - جوع/ برسبه تی.
 - لب القلب/ ناخی دل.
 صَفَارٌ. صَفَارٌ. صَفَارٌ: صَفَرُ الْبَيْضِ/ مع/ زهر دیتنه.
 ابو - مرض الصفراء. يرقان/ زهر دیو.
 صَفَارٌ: صانع الصفر. النحاس/ مسگر.
 اَصْفَرٌ: مالونه صُفْرَةٌ/ زهر د.

- الدم: نقله من جسم الى آخر/ خويته دا، خويته گواسته وه.

- القَدَح: ملاه/ پری کرد.

- صافَقَ الرجلان عند البيع: وضع كل منهما يده على يد الآخر/ دهستان خسته دهستی یکه وه، لیان دایوه.

- صَفَقَ النَّسِيجُ: كان سميكاً/ نهستور بو.

- الرجلُ: كان وقحاً/ بن‌نابو، بن‌نابو بو.

- صَفَقَ: اصْفَقَ الشراب: صفاه/ پالاوتی.

- حول الشيء: اطاف/ سوپایوه به ده‌وریا.

- صَفَقَ: تصفيق الايدي/ چه‌پله، چه‌پله لی‌دان، چه‌پله ری‌زان.

- الدم: نقل الدم من جسم الى آخر/ خويته دان، خويته گواسته وه.

- صَفَقَ: مصراع الباب/ تاکی ده‌رگا.

- صَفَقَ: ضرب اليد على اليد في البيع/ دهست خسته ناو دهست، لی‌دانه وه.

- عقد البيع: عملیه مالیه/ خرید، کرین و فروشتنیگ.

- خاسرة/ خریدنیکی به‌زیان، زهره‌ر.

- را بَحَّة/ خریدنیکی به‌سود.

- واحدة: جُمْلَةً/ به‌سره یکه وه، هه‌موی پیکه وه.

- صَفَقَ: الجلد الاسفل/ په‌رده‌ی (سک، ژیر پیست، ناره‌وه)، پیستی (ناره‌وه، ژیر پیست)، هه‌ناو، چه‌قالته، چه‌رمه چه‌قالته.

- صَفَقَ: سميك/ نهستور.

- كثيف نسيجه/ سفت.

- الجلد: لايتاثر/ پیست نهستور، پیست مردو.

- الوجه: وقح/ بن‌نابو، بی‌شهرم، چوختی.

- إصفاق: عملیه نقل الدم/ خويته دان، خويته گواسته وه.

- صَفَقَ: مصراع الباب/ تاکی ده‌رگا.

- الناحية والجانب/ نه‌نیشت، لا.

- تصفيق/ چه‌پله، چه‌پله (ری‌زان، لی‌دان).

- صفن:

- صَفَنَ: سَكَتَ مُفَكراً/ داله‌ی لی‌دا، چوه داله‌وه، چوه ژیری.

- صافن: ساکت مفکراً/ له داله‌دایه، رژیو.

- عرق في اسفل الساق/ ده‌ماریکه له دامیته قاج دا.

- شاحِب اللون/ رهنگ (زه‌رد، بزرکاو، په‌ریو)، (زه‌رد، سپی) هه‌ل گه‌پار.

- الهواء الـ: وباء/ رشانه‌وه، نه‌خوشی کولیرا.

- إصفرار: شُحوب/ زهره‌هه‌ل گه‌پار، رهنگ بزرکان، هه‌ل بزرکان.

- صفراء: مؤنث الاصفر/ زهره‌د.

- ذهب/ زتبی.

- ما تفرَّضه المرأة/ ناوی زرا، زهر‌دلو.

- قناة الـ: بوری زرا.

- كيس الـ: زراو.

- صفراوی المزاج/ تر له‌لی، حولولی، له‌خویه‌وه هه‌ل نه‌چن، له‌خویه‌وه‌ل چو، راپا، سه‌ودلی.

- ضحكه صفراویَّة/ زهرده‌خه‌نه‌ی لاهرتی.

- صفر. صفر. صفر: خال/ بوش، به‌تال.

- الیدین: لیس فی یده شیء/ دهست به‌تال.

- نقطة/ خال، سفر.

- على الشمال: عديم القيمة/ بی‌که‌ک، خالی لای چه‌پ.

- لاشيء/ هیچ.

- مصفور. مصفور: جائع/ برسی.

- صفري. صفريَّة: مطر الخريف/ بارانی پایز، په‌له.

- صفغ:

- صفغ: لَطَمَ/ پیاکشتا، زلله‌ی (لی‌دا، پیاکشتا).

- ضَرْبَ قَلاه/ نیشتی کرد، کیشای به‌پشتی ملیا.

- صَفَعَة: لطعة/ نیش، لی‌دان به‌بری له‌پ، زله.

- صفق:

- صَفَقَ: ضَرْبَ/ لی‌دا، پیاکشتا، تتی سره‌وان.

- الباب: رَدَّةُ بِصَوْتٍ/ ده‌رگاکی دا به‌یه‌کدا، توندیپوه‌ی دا.

- صَفَقَ بیدیه: ضرب بیده علی یده/ چه‌پله‌ی لی‌دا.

- الطائر بجناحيه: ضربها/ بالی دا به‌یه‌کدا، دای له‌شه‌قی بال.

- له بالبيع: صَفَقَ علی یدیه/ دهستی خسته دهسته‌وه، لی‌دا دایه‌وه.

- الرجلُ: ذهب/ رژی، تپه‌پری.

- عينية: غَمَضَهَا/ چاری نوقاند، نوقانی، قوچانی.

صَفَقَ: وعاء الخَصِيَّةَ / (توره که، پیست، چهرم، کیسه‌ای گون.
صفا: صفا: راق/ رون بوه وه، ساف بوه وه، پاک بوه وه.
- الجو: زَال غيمه/ بوبه سایه‌قه، کردی به سایه‌قه.
- القدر: اخذ رغوها/ کفای گرت، کفای کفای گرت.
صَفَى الشَّيْءَ: رَوَّى/ رونی کرده وه، سافی کرده وه.
- : قَطَرُ رَشْحٍ/ پالوتی.
- الحساب (أو الاشغال)/ ساغی کرده وه، کوتابی پین هینا.
- علی کذا/ به وه کوتابی هات، نه وه نه ناجای بو، وای لی هات.
- الخشب: مَسَحَ/ سافی کرد، رهنده‌ی کرد، سمارته‌ی کرد.
اصفى له. صافاه: اخلص له/ دلسوژی بو، دلسوژی بو کرد.
استصفى. اصطفى: إختار/ مه‌لی بژارد.
صافى: نَقى/ رون، ساف، روشن، رهوشن، زوال، زنگ.
- النِّئَة: مخلص/ دلسوژ، له‌رو، دلیاک.
- الريح: پوخته‌ی قازانج.
صافٍ: خالص/ پوخته، پستی.
يوم - : بلا غيم/ سایه‌قه.
صَفَوْ. صَفَاء: رَوَّى/ رونی، سافی.
- : إخلص/ دلسوژی.
- : العيش: هناء و نعمة/ خوشی، خُوش گوزهرانی.
صَفُوءٌ. صَفُوءٌ. صَفُوءٌ: خیار/ مه‌ل بژدارو، چاکه‌کی.
- : زَيْدَةٌ/ رُوح، پوخت، باشی.
صَفِي. صَفُوءٌ: صَدِيق/ هاروی، براده‌ر.
- : صافٍ: رائق/ رون، پاک.
صَفُوان. صافٍ: يوم صَفُوان: بلا غيم/ سایه‌قه.
تصفية: ترويق/ رون کړنه وه، خاوین کردن، پاک‌کړدن، پاک کړنه وه.
- الاشغال/ ساغ کړنه وه، کوتابی پین هینان.
مَصْفَاة: کل ما يُصَفَّى/ پالئی، پالئوک.
- الشاي/ چاپالئو.
- الطبخ/ پلاوپالئو، مه‌لک، پالئوه.
مُصْطَفًى: مُخْتار/ مه‌ل بژدارو، مه‌ل بژارده.

صقر: صَقَر: ضَرَبَ/ لَئى دا.
- : صَقَرُ النَّارِ/ او قدها/ دای گیرسان، مه‌لی گیرسان، کړیبه وه.
- اللین: اشدتد حموضته/ ترشا، ترش بو.
- ته الشمس: آذته بحرها/ خوریدی، مه‌تاویردی.
- ت : اصقرت الشمسُ أو النار: اشدتد حرها/ نارِی سهند، جوژی سهند.
- تَصَقَّر: اِصْطَاد بالصقر/ به باز راوی کرد، باز راوی کرد.
- ت و اِصْطَقَرَتِ النَّارُ: اِتَّقَدَت/ مه‌ل گیرسا، کړیبه وه، کلپی سهند.
صاقور: فاس تُكْسَرُ بها الحجارة/ پیک، زه‌نگن.
- : مِعُول/ پاچ، قولنگ.
- : لسان/ زمان.
صَقَر: طائر معروف/ باز.
- : اللَّيْنُ الحامض/ ماستی ترش، ماستی ترشان.
صَقَر: اِسْمٌ لِجَهَنَّمَ/ دوزخ، جه‌نهم.
- : غسل الرطب أو الزبيب/ دُشَاو، دُشَاوای خورما، تری.
صَقَّار: کافر/ بن‌ناین، کافر، گومپا.
- : صانع و بائع الدبس/ دُشَاوگر، دُشَاو فروش.
صَقَع: صَقَعُ الرَّجُلُ: ذَهَبَ/ رَوَّى، سه‌ری خزی مه‌ل گرت.
- الرَّجُلُ: عدل عن طريق الخير و الكرم/ له رنّی چاکه لای دا.
- الديك: صاح/ خویندی، قوقانی.
- : ضَرَبَهُ عَلَى رَأْسِهِ/ کیشای به سه‌ریا.
- به الارض: صَرَعَهُ/ کوتای به زه‌ویدا.
صَقَعَ المكان: اصَابَهُ الصَّفِيعُ/ زوقم لئی دا، به‌ستی.
صَقَعَ الماء و غيره: صار بارداً كالصفيع/ زور سارد بو، کاله نه‌تر زینتی، به‌ستی.
صَقَعَ: اِقْلِيم. ناحیة/ ناوچه، مه‌رتیم، دیار.
صَقِيع: جليد/ زوقم.
صَقَاع الديك: صياح/ قوقی که‌ل‌شیر.
مَصْنَع: عالی الصوت/ ده‌نگ گه‌وره، ده‌نگ زل.
- : بَلِيعُ/ زمان پارو.
صقل:

صَقَلْ: جَلِي / سافى كرد، لوسى كرد پەرداخى كرد.
صَقَلْ: جَلِي / ساف كردن، لوس كردن، پەرداخ كردن.
مَصْنُوق: مَجَلِي / ساف، لوس، شەوقدار، پەرداخ كرلو، پەرداخ.
صَقِيل: لَامَع / بە شەوق، شەوقدار، بريفەدار.
مَصْنُوق: مَا يُصَقَّلُ بِهِ / ساف و لوس كەر.
صَقَلْ: صُقْلَةٌ: جَنْب. خَاصِرَةٌ / تەنیشت، لاتەنیشت، كەلەكە.
صك: صَكَّ الْبَابَ: اغْلَقَهُ / داىخست، پتووى دا.
- : ضَرَبَ. طُم / لَتَى دا، پياكيشا، تَتَي سەرەوان.
إصْطَلَك: إِرْتَجَف / لەرزى.
- ت الاسنان / كره كړى كرد، دانه كړيى كرد.
- ت ركبته: إضطربتا و ضربت إحداهما الأخرى
عند المشى / قاچى پيكاهاى، قاچى لەرزى، قاچى لَيْك
نەخشى لە رویندا.
- القوم بالسيوف: تضاربوا بها / شەره شمشيريان
كرد.
صَكَّ: مُسْتَنَدٌ / بەلگەنامە.
- مَالِي: شِيك / چەك، چەكى دراو.
- مَصْدُق / چەكى پەسەند، چەكى سەلميتراو.
إصطكاك الأسنان / كره كړى دان، دانه كړى.
- الركب: رتعاش / قاچ لەرزى، قاچ لَيْك خشان.
الصكاك: الشديد / رەق، دلرەق.
الصكيك: الضعيف / لاوان، بىهيز.
صل: صَلَّ السِّلَاحُ. صَلَّصَلْ: سَمِعَ لَهُ طَنِينٌ / تەقەى هات،
خشەى هات.
- الشيء: صَوْتٌ / دهنكى ليوه هات، تەقەى هات.
صليل: جَلْجَلَةٌ / زنگەرزنگ، تەقەى چەك، تەقەتەق، تەق و
هوب، گرم و هوب.
صل: حَيَّةٌ سَامَةٌ / مارى ژاردار.
صَلَّصَلَّ السِوْف / دهنكى شمشير وهشاندين.
صلصال: طين خُرْفِي / گلينه، قورهسور.
صلب: صَلَبٌ. صَلَبٌ: جَعَلَهُ مَصْلُوبًا / هەلى واسى، لە سىن دەرەى
دا.

- إصطلب العظام: إستخرج دسمها / روڤه كەى گرت،
چەوړيەكەى دەرھيئا.
صَلَبٌ. صَلَبٌ: تَصَلَّبَ: ضِد لَان / رەق بو، پتەو بو، رەق
هەلات.
صَلَبٌ: قَسَى / دل رەق بو، رەقى نواند.
- : رَسَم إشارَةَ الصليب / خاچى بروسى كرد.
تَصَلَّبَ معه: ضِد لاينه / دل رەق بو لەگەلى، رەق بو
لەگەلى.
- : صَارَ صَلْبًا / رەق بو، پتەو بو.
صَلَبٌ: تعليق على الصليب / بە خاچ دا هەل واسين.
- : شَنَق. تعليق / هەل واسين، لە سىن دەرەدان، لە
قەتارەدان.
صَلَبٌ: عظم الظهر / ئيسقانى پشت، گازەرەى پشت،
بەرپرە.
- : مَتَن. حَقْو / پشت.
- : شَدِيد / توند، قايم، گير، توندوتيز.
- الرأى: عَنِيد / لاسار، قيرسچمە.
- الرقبة: عَنِيد / لاسار، قيرسچمە، دل رەق، توندوتيز.
- الموضوع: أَصْل / ناوەرۆكى باس.
- : حديد صلب: فولاد / پۆلا.
- : صَلَبٌ: قَاسَى / دل رەق، توندوتيز.
- : حَسَبَ / نَسَل / وه چە، بەرە.
صليب / چەلپيا، خاچ.
ال - الأحمر / خاچى سور.
صلب: ضِد لَيِّن / رەق.
- : قَاسَى / دل رەق.
صَلَابَةٌ: ضِد لِيَوْنَةٌ / رەقى، پتەوى.
- : قَسَاوَةٌ / دل رەقى، توندوتيزى، قيرسچمەىى.
تَصَلَّبَ: تَيَّبَسَ / رەق (بون، هەلاتن، هەل گەپان)، وشك
بوئەوه.
- الشرايين / خوڤين بەر وشك بون.
مَصْلُوب: مُعَلَّقٌ / هەل و اسراو.
صلت: صَلَّتْ: كَانَ (مَلَسًا نَاعِمًا) / ساف و لوس بو، نەرم و
شل بو.
أَصْلَتِ السيف: جَرَدَهُ مِنْ غَمَدِهِ / شمشيرى هەلكيشا،
شيرى كيشا.

مِصْلَاة. مِصْلَت. صِلْتَان مِنَ الرِّجَال: شجاع / نازا، به غیرت.

صلح:

صَلِّحَ الْفِضَّةَ: اذابها / توانیوه، زوی توانوه.

صَوَّلَجَ: الْفِضَّةَ الْخَالِصَ / زوی (ساح، قال، تیزاب).

صَلْبَجَ: ثَلْجَةُ الْقَرْ / قوزاخه، قوزاخه ی کرمی ناویشم.

صَوْلِجَان: عصا معكوفة الرأس / گوجان، گائوک، گوپال.

لُغْبَةُ الصَّوْلِجَان / گائوک بازی، مۆکی.

صلح:

صَلِّحَ. صَلِّحَ: كَانَ صَالِحًا / چاک بو باش بو.

- - - زَال عَنْهُ الْفَسَادُ. تَحَسَّنَ / گه رایهوه، چاک

بوهوه.

- - - لَكَذَا: وَافَقَ / بۆی بو، بۆی گونجا.

صَلِّحَ. اصْلَحَ: ضِدَّ اِفْسَادٍ / چاکه ی کرد، شتی چاک ی کرد،

باشه ی کرد.

- - - حَسَّنَ / چاک ی کرد، چاک ی کردهوه، باشی

کرد، سازی کرد.

- - - صَحَّحَ / چاک ی کودهوه، وه کو خوی

لغ کردهوه.

- - - الْاِرَاضِ / زهوی (چاک کرد، خۆشه کرد).

اصْلَحَ يَبْنِمَ: صَالِحِهِمْ / ناشتی کردهوه، ریکی خستن.

تَصَالَحُوا. اِصْطَلَحُوا: ضِدَّ تَخَاصُّمُوا / ناشت بونهوه، ریک

کهوتن.

اِسْتَصْلَحَ: وَجَدَهُ صَالِحًا / به باشی زانی، دهستی دا، باش

بو.

- الْاَرْضُ / زهویه که (چاک بو، خۆشه بو).

مُصَالَحَةٌ: تَوْفِيقٌ. تَسْوِیَةٌ / ناشت بونهوه، ناویزی کردن،

پیک هاتن.

صَلِّحَ: ضِدَّ خِصَامٍ / ناشتی، ریکی.

- وَفَاقٌ / ناشت کردهوه، ریک خستن.

قَاضِیَ الْ- / داوهری ریک کهوتن.

مَحْكَمَةُ الْ- / دادگی ریک کهوتن.

صَلَّاح: جَوْنَةٌ / باشی، چاک ی، چاکه کردن.

- : بَرَّ / خیر، به خشین، دهست بلاری.

- : صِلَاحِيَّةٌ: مَوَافَقَةٌ / گونجان، بۆبون.

صِلَاحِيَّةٌ: جَوْنَةٌ / باشی، چاک ی.

- : نَفُوذٌ. سِلْطَه / دهسهلات.

صَالِح. صَلُوح. صَلِّحَ: جَيِّدٌ / باش، چاک، ساز.

- : بَارٌّ / پیاوچاک، خیره وه مند.

- : مَوَافِقٌ / گونجاو، له بار، بۆبو، باش، چاک.

اِصْلَاح: ضِدَّ اِفْسَادٍ / چاکه کردن، چاکیتی.

- : تَحْسِينٌ / چاک کردهوه، باش کردن، ساز کردن.

- الْاِرَاضِ / زهوی (چاک کردن، خۆشه کردن).

- اِجْتِمَاعِي / چاکرنی کومه لایهتی، چاککاری.

- الْاِخْطَاءُ. تَصْحِيحٌ: تَصْوِيبٌ / مهله راست کردهوه

لَا يُمْكِنُ اِصْلَاحُ / چاک ناگرئی، چاک ناگریتهوه، په کی

کهوتوه.

اِصْلَاحِيَّةٌ: سِجْنُ الْاِصْلَاحِ / بهندیخانه ی مندال، بهندیخانه ی

په روه رده.

مُصْلَحَةٌ: فَائِدَةٌ / سود، بهرژه وهندی، بایه خ.

- : اِدَارَةُ حُكُومِيَّةٍ / دهسگا، بهرپوه بهریتی.

له - : له شَان / بهرژه وهندی مهیه، سودی نهوی تیا به.

ل - فِلَانٌ / بۆ (سود و بهرژه وهندی، خاتری) فِلَان.

اِصْطِلَاح: عَرَفَ / نه ریت، باو، مۆده، بهندوباو.

- : مُصْطَلَحٌ: تَعْبِيرٌ خَاصٌ / زارلوه.

مُصْلِحٌ: مُقَوِّمٌ / چاکار، چاک کار.

- : مُصَالِحٌ: مُزِيلُ الْخِصَامِ / ناشتیکار، ناشتیخواز

ناوېژیکار.

صلح:

صَلِّحَ سَمْعُهُ: ذَهَبَ فَلَا يَسْمَعُ / گوئی گران بو، که پ بو،

نا بیستن.

تَصَالَحَ: تَظَاهَرَ بِأَنَّهُ اِصْمَ / خوی که پ کرد.

اصْلَحَ: اِصْمَ. اِطْرَشَ / که پ، نا بیستن.

صَلِّحَ: صَمَمَ / که پ، نه بیستن.

صلد:

صَلَدَ: اِصْلَدَ: صَلَبٌ / رهق بو، پتهو بو.

صَلَدَ: صَلَدَ: يَابَسَ. صَلَبٌ / وشک، رهق، پتهو.

- - : بَخِيلٌ / چاوچنۆک، رۆژ.

صَلَوْدَةٌ: يَبُوسَةٌ / وشکی، رهقی، پتهوی.

صلع:

صَلَّحَ: سَقَطَ شَعْرٌ مَقْدَمُ رَأْسِهِ / توکی پشیش سهری وهری،

سهری روتایهوه.

صَلَّحَ النَّشِيَّةَ: كَشَفَهُ / روتی کرد، دهری خست، سهری هال

دایهوه، ناشکرای کرد.

صَلَّعَ الراس. صَلَّعَهُ. زَعَرَ/ روتاوه یی.

اصْلَح: اِجْرَد/ روتاوه، بِنَمُو، تِيْلَاك.

صَلَف:

صَلَفٌ: تَصَلَّفَ: تَمَدَّحٌ بِعَالِيْس فِيهِ. تَفَاخَرُ/ خَوَى هَلْ

كَيْشَا، لَه خَوَى بَابِي بُو، كَوْتَه فِيشَال.

- لِصَاحِبِهِ: تَكَلَّمَ لَه بِمَا يَكْرَهُ/ سَهَرِي نِيشَان، رَقِي

هَلْ سَان، قَسَمِي قَوْر دَه كا.

تَصَلَّفَ: تَمَلَّقَ/ رِيَايِي كَرْد، مَه رِيَايِي كَرْد، مَاسْتَاوِي كَرْد.

صَلَفٌ: تَمَدَّحٌ بَاطِل/ رِيَايِي، خَو هَلْ كَيْشَان، قَوْر كَشِي،

مَامَه مَه مَه يي، فِيشَال.

- : اِنَانِيَّةٌ/ خَوِيْسْتِي، خَوِيَه رِستِي.

صَلَفٌ: مُدَّحٌ/ خَو هَلْ كَيْش، لَه خَوِيَايِي، گَه زَاف لِه دَه ر،

فَشَه كَر.

- : اِنَانِي/ خَوِيْسْت، خَوِيَه رِست.

طَعَامٌ - : لَا طَعْمَ لَه/ بِنَ تَام، خَوَارْدَنِي بِنَ تَام.

صَلَّةٌ (فِي وَصَل)

صَلَا:

صَلَا: اِصَابَ صَلَاةَ/ دَاي لَه پَشْتِي، كَيْشَاي بَه پَشْتِيَا.

صَلَّى: اِقَامَ الصَّلَاةَ/ نَوِيْزِي كَرْد، نَزَاي كَرْد، خَوَاپَ رِستِي

كَرْد.

- اَللّٰهُ عَلَيْهِ: بَارَكْ عَلَيْهِ/ خَوَا لِيِي پِرَوَز كَرْد.

صَلَا: وَسَطَ الظُّهْرِ/ نَاوَه رَاسْتِي پَشْت، گَازَه رَه ي پَشْت.

صَلَاةٌ. صَلَوَاتُ: اِبْتِهَال. السَّجُودُ لَلّٰهُ/ نَوِيْزِي، كَوِيَنُوش بُو

خَوَا.

- : دَعَاء. تَسْبِيح/ لَه خَوَا پَارَانَه وَه، نَزَا،

خَوَاپَ رِستِي.

- مِنْ اَللّٰهِ: الرَّحْمَةُ وَ التَّنَاءُ/ لِه پِوَرْدَن و لِه خَوَش بُونِي

خَوَا.

مُصَلَّى: مَوْضِعُ الصَّلَاةَ/ شَوِيْن نَوِيْز.

مُصَلٌّ: مُقِيمُ الصَّلَاةَ/ نَوِيْز كَر.

صَلَّى:

صَلَّى اللّٰحْمَ: شَوَاه/ بَرَزَانْدِي.

صَلَّى. اَصَلَّى: اَحْمَى. سَخَنَ/ گَه رَمِي كَرْدَه وَه.

تَصَلَّى. اِصْطَلَى النَّارَ وَ اِلْتَمَأَ/ اِسْتَدْفَأَ بَهَا/ خَوَى گَه رَم

كَرْدَه وَه، خَوَى لَه بَه رِشَاگَر گَه رَم كَرْدَه وَه.

اَصَلَاةُ النَّارِ: اِدْخَلَه فِيْهَا/ خَسْتِيَه نَاگَرَه وَه.

مُصَلَّى: مَشْوِي/ بَرَزَا.

مُصْطَلَى: مِدْفَاةٌ/ نَاگَرْدَان، كَوْرَه، سَوْپَا.

صِلَاء. صَلَّى: نَار/ نَاگَر.

- : وَقُودُ النَّارِ/ چَاوَرگَه، سَوْتَه مَه يي.

صَلَاةٌ: هَاوَن. مِدْفَاةٌ/ دَه سَكَاوَن، كَوْتَر، دَنگ.

مِصْلَاةٌ/ مِصْلَى: شَرَكْ يَنْصَبُ لِلصَّيْدِ/ دَاو، تَه لَه، فَاقَه.

صَم:

صَمَّ. صَمَمَّ. اَصَمَّ: سَدَّ/ دَاي خَسْت، سَهَرِي نَاپَه وَه.

- اَلْجَرَحُ: شَدَّةٌ وَ ضَمَّةٌ/ بَه سَتِي، پِيْچَاي.

- اَصَمَّ: طَرَشَ/ كَه پَر بُو، گَوِيِي گَرَان بُو.

صَمَّ: هَلْكَ وَ مَاتَ/ كَه بُو، مَرْد، بِنَ دَه نَگ بُو.

صَمَمَّ. اَصَمَّ: صَيَّرَهُ اَصَمَّ/ كَه پَرِي كَرْد.

- عَلَى الْاَمْرِ وَ فِيْهِ: مَضَى عَلَى رَايَه فِيْهِ/ كَوَلِي نَه دَا،

پِرِيَايِي دَاو سَوْر بُو، بَه رَدَه وَاَم بُو، لَه سَهَرِي رَوِي.

تَصَامٌ عَنِ الْحَدِيثِ: تَظَاهَرُ اَنَّهُ اَصَمَّ/ خَوَى كَه پَرِي كَرْد.

صَمَمَ: طَرَشَ. فَقْدَانُ حَاسَةِ السَّمْعِ/ كَه پَرِي، نَه بِيْسْتَن.

- : لَبَّ. قَلْبُ/ كَرُوكْ، نَاوَكُرُوكْ، نَاخ، جَه رَگَه.

اَصَمَّ: اَطْرَشَ/ كَه پَرِي، نَا بِيْسْتَن.

- : اِبْكُم/ كَه پِرَوَلَّ، كَه پَرَه وَاه، لَالَه پَه تَه.

- : غَيْرُ مُجَوِّفٍ/ پَتَه وَ.

حَرْفٌ - : لَا يُلْفِظُ/ پِيْتِي بِنَ دَه نَگ، نَاوَتِرِي.

صَمَاءٌ: مَوْثُ اَصَمَّ/ كَه پَرِي، كَه پِرَوَلَّ.

- : صَمَّ: الدَّاهِيَةُ الشَّدِيدَةُ/ زَوْرَان، تِيْگَه يَشْتُو.

صَمَّ بَكْمُ/ بِنَ نَقَه، بِنَ وَرَنَه، بِنَ دَه نَگ، نَه قَسَمَه وَ نَه دَه نَگ،

وَه كَه پِرَوَلَّ.

صَمَّ: اِسْتِظْهَارُ/ لَه بَه رَكِرْدَن، فِزِيَوَن بَه بِيْسْتَن، لَه بَه ر.

- : تَكَرَّارُ الْكَلَامِ دُونَ فَهْمِ مَعْنَاهُ/ زَوْر وَتَن، زَوْر دَوِيَا رَه

كَرْدَنَه وَ ي قَسَمَه بِنَ تَن گَه يَشْتَن.

صِيَام. صِيَامَةٌ. صِيَمَةٌ: سَدَادَةٌ/ دَه مَه وَاه، سَهَرَقَاپ،

پَشَك، تَوِيَه وَاه.

- الْاَمَانُ/ دَه مَه وَاه ي نَاسُوْدَه، زَمَانَه.

صَعِيمٌ: خَالِصُ/ پُوخت، نَاخ، كَرُوكْ.

- : شِدَّةٌ/ گَه رَمِي، نَه وَپَه پَرِي.

مِنْ - الْفَوَادُ/ لَه نَاخِي دَلَه وَه، لَه كَا نَگَايِي دَلَه وَه.

تَصْعِيمٌ: عَزَمَ/ بَرِيَا رَدَان، سَوْرِيَوَن، كَوَل نَه دَان، لَه سَهَر رَوِيَن.

- : خِطَّةٌ/ بِيْلَان، نَه خَشَه دَانَان، پِرَوَزَه، بِيْلَان دَانَان.

مُصَنَّمٌ: الثَّابِتُ الْمَاعِضِي فِي الْاُمُورِ/ كَوَل نَه دَه ر،

بَه رَدَه وَاَم، لَه سَهَر رَوِيَوَن، سَوْر.

- : مَخْطُطٌ / پیلان کِی، نه خشه کیش.

مُصَنَّمٌ: منتهی / دانرا، ته وایو، کیشرا.

صَنْصَنَمٌ: ثَابِرٌ وَ ثَبِتَ / کولی نه دا، بهره وام بو، له سهری
نقیس.

صَمَتٌ:

صَمَتٌ: سَكَتٌ / بِن دهنګ بو، کپ بو، زمانی به سرا نقه ی
نه ما، وس بو.

صَمَتٌ: اصْفَتٌ: اسْكَتٌ / بِن دهنګی کرد، کپی کرد، نقه ی
لِ بپی، ورته ی نه میشت.

صَمَتٌ: صُمُوتٌ: سَكُوتٌ / بِن دهنګی، قسه نه کرن، وس
بون.

صَامِتٌ: سَاكِتٌ / بِن دهنګ، بی نقه، خاموش.

الْمَالُ الـ : الذَّهَبُ وَ الْفِضَّةُ / زینو زینو.

صَمُوتٌ، صَمِيتٌ، صَمِيتٌ: مُلَازِمُ الصَّمَتِ / بِن دهنګ،
قسه ناکات، کم بو.

مُصَنَّمٌ: لَاجُوفٌ لِه / پتهو.

حَانِطٌ - : لَا نَافِذَةَ فِيهِ / بِن کون، بِن ده لاقه، کون بپ.

بَابٌ - : مُغْلَقٌ / داخراو، جوت، ده رگازین، کلوم کراو.

فَرَسٌ - : لَا يَخَالِطُ لَوْنَهُ لَوْنُ آخَرٍ / یه ک رهنگ.

صَمَخٌ:

صَمَخٌ اَثْفَهُ: دَقَهُ / کیشای به لوتیا.

- اَذَنُهُ: ضَرَبَهَا / کیشای به گوچکچیدا، وپی کرد.

صِمَاخُ الْاِذْنِ: عَصَبُ السَّمْعِ / ده ماری بیستن.

صَمَدٌ:

صَمَدٌ: صَمَدٌ فَلَانًا وَ لِه وَ اِلَيْهِ: قَصْدُهُ / چوه لای، نیده نی
کرد.

- لِه: ثَبِتَ / خَوَى رَاگرت، خَوَى لِه به رَاگرت،
به رگی گرت.

- الزَّجَاجَةُ: سَدَّهَا / سهری نایه وه، دای خست.

- لِه: بِالْعَصَا: ضَرَبَهُ / دارکاری کرد، به دار لئی دا.

صَامِدٌ: جَالِدٌ / چهن و چوینی کرد، مشت و مپی کرد، شه پی
فروشت.

صَمَدٌ: مِنَ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى: دَائِمٌ / نه مر، هه همیشه،
له ناره کانی خواجه.

- ، الْمَصْمُوتُ: لَاجُوفٌ لِه / پتهو.

صَامِدٌ: بَاقٍ / هه میشه یی، خوراکر، به رگی گز.

صِمَادٌ: سَدَادَةُ الْقَارُورَةِ / ده مه وانه، سه رقاب، ده مه لپین.

- : مَا يُلْفَهُ الرَّجُلُ عَلَى رَأْسِهِ مِنْ خِرْقَةٍ أَوْ مَنَدِيلٍ /

سه ریج.

صَمَغٌ:

صَمَغٌ: لَرَقٌ أَوْ طَلِيٌّ بِالصَّمْغِ / که تیره ی تن مه لسو، به
که تیره پیوه ی نوسان.

اصْفَعْتُ الشَّجَرَةَ: خَرَجَ مِنْهَا الصَّمْغُ / که تیره ی ده ردا.

صَمَغٌ: صَمَغٌ: شَيْءٌ يَسِيلُ مِنَ الشَّجَرَةِ / که تیره، چه سپ،
زه مق، چه وی.

صَمَغَانٌ: صَمَغَتَانِ: جَانِبَا الْفَمِ / لا لغاوه.

صَمِغَةٌ: لَبَاءٌ / ژه ک.

صَمَلٌ:

صَمَلٌ: تَجَلَدَ: صَلَبٌ وَ اِسْتَدَّ / رهق بو، قایم بو، به رگی
گرت.

- : يَبِيسُ / وشک بوه وه، رهق مهل گه رپا، وشک وه بو.

اَصْمَلُهُ الصَّيَامُ: اَيِّبَسُهُ / وشکی کرده وه، روژ وشکی
کرده وه، پزیه ی بپی.

صَامِلٌ: صَمِيلٌ: يَابِسُ / وشک، وشک و رهق.

صَنٌ:

صَنَ الْمَاءُ: قَسَدٌ / بۆگنی کرد.

- اللحمُ: اِثْنٌ / بۆنی کرد.

صِنَّةٌ: ثَنٌ / بۆگن، بۆگنی، بۆنی پیس.

صَنْبٌ: صَنْبُورٌ: حَنْفِيَّةٌ / به لوعه، بۆنی ناو.

صَنْوِيرٌ: شَجَرَةٌ دَائِمٌ الْاَخْضَرُ / سنه و به ر، کاژ.

صَنْدٌ:

صَنْدِيدٌ: صَنْدِيدٌ: شُجَاعٌ / ئازا، به جهرگ، رۆله، نه به رد.

- : شَدِيدٌ / قَايِمٌ، تَوَدٌ، تَوَدُو تَوَدٌ.

صَنْدُوقٌ: سَنْوَقٌ.

- الْمَلَابِسُ / جَانَتَا، باوه ل.

- التَّوْفِيرُ / قَاسَهُ، سَنْوَقِي بَاړه کورکینه وه.

- النِّقْدُودُ / دَخِيلَهُ، قَاسَهُ، سَنْوَقِي بَاړه.

- الْعَمِيتُ / تَابُوتٌ، دَاړه مه یت، دَاړته رم.

(مِنْ اِل -) / قَاسَهُ اَنْ.

صَنْدَلٌ: مَرْكَبٌ نَقْلُ نَهْرِيٍّ / نویه، که شتی رویار.

- : نَعْلٌ / سَوَّلٌ، سه نده ل.

- : خَشَبُ الصَّنَدَلِ / دَاړ سه نده ل.

صَنْعٌ:

صَنْعٌ: الشَّيْءُ: عَمَلٌ / کردی، دروستی کرد.

- به صنيعاً قبيحاً: فَعْلُهُ / خرابی پس کرد، خرابی
 له گه ل کرد.
 - اليه معروفاً: قَدَّمَهُ / چاکه له گه ل کرد.
 صَنَعَ الشيء: زَيَّنَهُ وَ حَسَّنَهُ بِالصَّنَاعَةِ / رازنديه وه،
 نارايشتی دا.
 اصْنَع الرجل: تَعَلَّمَ وَ احْكَمَ الْعَمَلَ / فَرَّبُو، بو به وه ستا،
 قال بو.
 - الرجل: اعان / يارمه تی دا، پشتگیری کرد، دهستی
 گرت.
 تَصَنَّع: اَظْهَرَ عَنْ نَفْسِهِ مَا لَيْسَ فِيهِ / خَوَى وَ اَپِشَانِ دَا،
 وای دهرخست.
 - : تَزَيَّفَ، تَزَيَّنَ / خَوَى رَاَزَنْدِه وه، نارايشتی کرد.
 اِصْطَنَعَ الشيء: اَوْصَى بِصَنْعِهِ / دای به دروست کردن.
 - عنده صنيعة: احسن اليه / چاکه له گه ل کرد.
 صنُع: عمل / کردن، دروست کردن، دروستکرو.
 - اليد: مصنوع باليد / دهستکرد.
 - : احسان / چاکه، سودگ ياندن، يارمه تی، کهک.
 صنعة: عمل الصانع / کار، کردار.
 - : صناعة الرجل: مهنة / پيشه، فرمان، پيشه سازی.
 صناعة: صناعة: الاعمال الصناعية / پيشه سازی.
 - : حرفه / پيشه، فرمان، پيشه گری.
 - : عمل الانسان / فرمان، کار.
 - : يدوية: حرفه يدوية / دهست (سازی)،
 کرد.
 - : رديئة: سوقية / جه لبي، بازلبي، هه رهمه، جه لقمه.
 وزارة الصناعة: وه زاره تی پيشه سازی، شالياريتی
 پيشه سازی.
 اصحاب الصنائع و الحرف / پيشه سازان، پيشه گران،
 خاوه ن کار.
 صناعي: غير طبيعي / دروستکرو.
 - : مختص بالاعمال الصناعية / پيشه ساز.
 حرير - / ناوريشي دهستکرد، دروستکرو.
 صنيع: مصنوع: عمل / دروستکرو.
 - : الديدن: حاذق، ماهر / کارزان، وه ستا.
 - : صنيعة: احسان، معروف / چاکه، پياوهر تی،
 يارمه تی.
 صانع: فاعل. من يعمل بيديه / بکړ، نيش کړ.

- : اجير. خادم / شاگرد، برده ست، نيش کړ.
 - : صناعي: عامل / پيشه ساز.
 - : احد العمال / کړي کار.
 طبقة الصناع: العمال / کړي کاران، چيني کړي کار.
 مصنع: دار الصناعة / دروستگه، فابريقه.
 - : معمل. ورشة / کارگه.
 تصنيع: التحويل الى عمل صناعي / دروست کردن.
 مصنع: صناعي / دروستکرو، دهستکرد.
 - : كاذب / درو، خه يال، هه ل به ست.
 تصنع: اظهار / خود رختن، خو پيشاندن، خو نواندن.
 - : رياء. تفاخر / سه رزاري، مه را يي، درو و ده له سه.
 صنف:
 صنف الشيء: ميز بعضه عن بعض / جيا ي کرده وه، پؤل
 پؤل کرد.
 - : الكتاب: الفة / دروستي کرد، داي نا، کړي کرده وه.
 تصنف: صار اصنافاً / جيا بو وه، بو به هه مه جوړ.
 صنف: صنف: نوع / جوړ، بابته، چه شن.
 - : طبقة: مرتبة / چين، به ره، پله.
 تصنيف: تنوع و تمييز / جيا کړنه وه، پؤل ين.
 - : ترتيب و تنسيق / ريك خستن، جيا جيا کړين.
 - : تاليف / دروست کړين، دانان، پيک هي تان.
 مصنف: الكتاب المؤلف / دانلو، دروستکرو.
 - : متنوع و مميز / جيا کړو، پؤل پؤل.
 غير - / هه رهمه.
 مصنف: مؤلف / دانر، دروستکار.
 صنف: سنف / سمارته ي کرد، سمارته ي لو تدا.
 صنفرة: ورق صنفرة / سمارته.
 صنف:
 صنف: اخرج رائحة كريهة / بو نی مات، بو گه نی مات،
 بو گه نی کرد.
 - : جسده او ابطه: اثن شديداً / بو نی له ش و بن
 باخه لی مات.
 صنف: رائحة كريهة / بو گن، بو نی ناخوش.
 - : شدة دحر الابط / بو نی بن باخه ل.
 صنف: صنف: صنف: صنف / بو گن، بو نی کړو.
 صنم:
 صنم: تمثال او صورة تُعْبَد / بت، په يکړ.

عبادة الاصنام / بت پرستن، بت پرستی.

عابد الاصنام / بت پرست.

صنا:

صنو: اخ شقيق / برا، برای دايك باوكى.

- : واحد التوامين / يهكى. له دوانه، براله.

- : الابن. العَم / كوپ، مام.

صَنَوَة: اخت شقيقة / خوشك، خوشكى دايك و باوكى.

- : بنت. عَمَّة / كچ، پور، خوشكى باوك.

صَنَوَة: فسيله / براله، فسيله، شهنگه.

صه:

صَه: اُسْكُت / وس، وسبه، بيه دنگ، بيه دنگ به.

صهپ:

صَهَب: اصْهَب الشَّعْرُ: كانت فيه حُمْرَة او شُقْرَة / سرى

سوريو.

اصْهَب: الذى يُخالط بياضه حُمْرَة / سور، سورفل، شل.

- : اليوم البارء / رڙڙى نڙڙ سارنو توش.

صَهَب: الرجل الطويل / زه به لاج.

- : شدة الحر / قرچى گه رما.

صَهَباء: حُمْر / مهى.

صهد:

صَهَدَ الحَرْوَجُهُ: احرقته / گه رما بردى، سوتانيوه،

سوتانى، كره بردى.

صَهَد النار: حرارتها / تين، گه رمى، كره.

صَهِيد: صَهِيد: شدة الحر / قرچى گه رما.

بوم - : شديد الحر / نڙڙ گه رما.

صَهِيد: لاما / بين تاوى، تاوپران، وشكه سال.

صهر:

صَهَر: اذاب / توانيه وه، شلى كرده وه.

- : قَرَب / نزيكى كرده وه، خزمایه تى دروست كرد، نزيك

بو وه.

إِنْصَهَر: ذاب / تويه وه، شل بو وه.

صاهَر: اصْهَر: صار لهم صَهراً / لييان نزيك بو وه، بو به خزميان.

صهر: إذابة / توانه وه، شل بو وه، توانه وه، شل كرده وه.

إِنْصَهَار: ذوبان / توانه وه، شل بو وه، به جوش هاتن.

صَهَر: مَصْهُور: مَذاب / تواوه، شله وه بو.

صهر: قَرابة / خزمایه تى، ليك نزيك بو وه.

- : زوج الابنة / زلوا، ميڙدى كچ.

- : زوج الاخت / زلوا، ميڙدى خوشك.

مُصَاهَرَة: قَرابة زواج / زن و زن خوازى، خزمایه تى.

صَهْرِيح: حوض الماء / نه سَتِيْل، نه سَتِيْرَك، گزم، گوماو.

صهل:

صَهْل الحَصان: صَوْت. حَمَم / حيلانى.

صَهْل. صَهال: صَوْت الحَصان / حيله، حيلاندن،

حيله حيل.

صها:

صاهى الدابة: ركب صَهَوْتها / سوارى پشتى بو.

صَهْوَة الحَصان: ظَهْرَة / پشتى نه سَپ، تاوچالى پشت.

صاب:

صاب. اصاب: لم يُخطيء / پيكاى، لتيډا، شكانى.

- : - بالعين: رَمَاه بها / كردى به چاوه وه.

اصاب: ضِد اخطا / پيكاى، لتيډا، شكانى.

- : مَطْلِبُه: ناله / ده سَتى كهوت، به ده سَتى هيتا،

به مرانى خوى گيشت.

- : غَرْضُه: ادركه / به خوى زانى، پيى زانى، هه سَتى

پي كرد.

- : فى عمله: فَعَلَ الصواب / باشى كرد، به باشى

كردى.

- : ت المعصية فلان: نَزَلَ و حَلَّ به / توش بو، توشى

به لا بو، نوچار بو، كاره ساتى به سه رها، گيڙده بو.

اصيب بمرض / نه خوش كهوت، توشى نه خوشى بو، دهر د

لتيډا.

صَوَّب السهم اليه: سَدَّه / تاراسته ي كرد، پيويه نا، تتيى

گرت.

- : الخَطَأ: اصلحه / راستى كرده وه، هه لى راست

كرده وه.

- : اِسْتَصَوَّب الرأى والعمل: اِسْتَحْسَن / په سهندى

كرد، به دلى بو، پيى قابل بو.

صَوَّب: جهة: ناحية / بهر، لا.

- : نَحْو / بهر، روه، تاراسته.

- : صَوَاب: ضِد خَطَأ / راستى، ته لوى.

صَوَاب: حَق / رها، ماف.

- : ضِد الخَطَأ / راستى، ته لوى.

- واطيء: بهدوء/ له سرخو، به نښپايي، به دهنگي فزم.

- خافيت (خوفا او تخشعا)/ به سريه، سريه سرب، چريه چرپ، به چريه، پسه پس.

- رَجْع ال - : صداه/ دهنگ دانوه.

- صوتي: له صوت. رگان/ دهنگ دار، دهنگ نه دانهوه، بيسته کي.

- الحيل ال - / داري دهنگ.

- خرف - : حرف غير صامت/ پتي دهنگ دار، بزوين.

- الموجة فوق الصوتية/ شه پولي زور دهنگ.

- صيت: سُمعة/ ناريانگ، ناسين.

- حسن/ ناريانگ ده رکړد، په ناريانگ.

- بعد ال - شهرة/ ناسرلوي، ناريانگ.

- ذائع ال - . مُتصيت: مشهور/ ناسراو، په ناريانگ، ناودار، نامدار.

- سيء الصيت/ به دناو.

- صات. صيت: عالي الصوت/ دهنگ زل، دهنگ گوره.

- تصويت: صياح/ دهنگ دهنگ، قاووقيز.

- : إعطاء الصوت في الانتخابات/ دهنگ دان.

- مصوت: له صوت في انتخابات/ دهنگ دهر، هه لېږتور، خاوهن دهنگ.

- مصوات: كثير الصوت/ زور بلن، دهنگ دهنگ کړ، قاووقيزکړ، چه نه باڼ.

- صاخ:

- صاخ في كذا: دخل/ تين جو، پياجو.

- اصاخ له و اليه: اصغى/ گوڼي گرت، گوڼي شل کړد، بيستي.

- الصاخة: الداهية/ زورزان، دانا، زانا.

- صار:

- صار: اصار الشيء: اماله/ خواري کرده وه، لاري کرده وه.

- الشيء: قطعه و فصله/ برې، کړتي کړد، ليکي جيا کړينه وه.

- صور: رسم صورته/ وينه ي کيشا، لروستي کړد، نيگاري کيشا.

- : رسم/ وينه ي گرت.

- الكتاب: اوضحه بالصور/ به وينه رازانديده وه.

- بالالوان: نقش/ وينه ي رهنکاوړه نكي لروست کړد.

- عقل: رشد/ هوش، همت، نه قل، پر.

- اضاع صوابه/ هوشی نهما، نه قلی دانا.

- غائب عن صوابه/ بيهوشه، له هوش خوی چوه، ناگای له خوی نيه.

- غاب عن صوابه/ له هوش خوی چو، ناگای له خوی نهما.

- صائب. مُصيب: ضد مُخطيء/ راست، تړاو، ناگدار.

- : سديد/ تيره ندان، لږ دهر، پټکړ.

- : موافق/ له بار، گونجاو، پريه پر.

- إصابه مرضية: الإصابه بمرض/ توش بون، توشی نه خوشي بون، نه خوش کړوتن.

- في حادث: عارض/ توش بون، په سهراماتن، رودان، نوچار بون.

- الهدف/ نهنگوتن، پټکان، لږدان، په يکان، گول کړدن.

- مُصاب. اصيب: مضروب/ توش بو، لي دراو، پټکړاو، نوچار کوله وار، گرفتار.

- : جريح/ بريناري، بريندار، زاماري، زامدار.

- مُصيبة: مُصاب: بليّة/ کاره سات، به لا، ميره، وهی.

- يا للمصيبة/ به لا روي دا، کاره سات قهوما.

- تصويب: توجيه/ ناراست کړدن، روه.

- اصوب: اصح. اصلح/ باشتري، چاکتر، له بارتري، راستري.

- استصواب: استحسان/ په سندن کړدن.

- صات:

- صات. صوت. اصات: احدث صوتا/ دهنگي ليږوهات.

- : - : صاح. نادى/ هاواري کړد، قيرلني، بانگي کړد.

- صوت: اعطى صوته في انتخابات/ دهنگي دا.

- اصات بفلان: اشهره بامر لا يشتهيه/ قسه ي شوين خست، به دهميه وه هل به ست.

- إصات: اجاب و اقبل/ به دلي بو، په پره وي کړد، به قسه ي کړد.

- به الزمان: صار مشهورا/ ناري دهر کړد، ناريانگي سهند، ناسرا.

- صوت: كل ما يُسمع/ دهنگ.

- : في انتخابات/ دهنگ دان، دهنگ.

- عال. بصوت عال: بصياح/ به دهنگي به زن، قيرزه، قيرز هوږي.

- مسموح: يُسمع/ نه بيسري، دهنگي بيسراو.

- بِالْجِهَانِ: استنسخه/له بهری گرتوه.
- تُصَوِّرُ الشَّيْءَ: تَخَيَّلَهُ/میتایه پېش چاوی.
- لَهُ الشَّيْءُ: صارت له عنده صورة/تیی گبی، بزی دهرکهوت.
- سَقَطَ نَوْ مَالٍ لِلْمَسْقُوطِ/لار بهوه، چه میوه، خوار یوه وه.
- صُورَةُ: شبه/لئچو.
- تَصْوِيرُهُ: رسم/وینه، نیگار.
- شَكْلٌ/شېوه، مَوْرِك.
- كَيْفِيَّةٌ/چونیه تی، رهفتار، رتیباز.
- نَسْخَةٌ/دانه، یك.
- طَبَقُ الْأَصْلِ/وهك خوی.
- شَمْسِيَّةٌ/وینه ی بهر خور، خور وینه.
- مُلَوَّنَةٌ أَوْ زَيْتِيَّةٌ/وینه ی رنگار رنگ، پوستر.
- مُتَحَرِّكَةٌ/وینه ی بزیتو، سینما.
- الْكُسْرُ: بَسْطٌ فِي الْحِسَابِ/سهری کورت.
- صُورَةٌ: شَكْلًا/به دیمه، مورکی.
- صُورِيٌّ: بِالشَّكْلِ فَقَطْ/به شېوه.
- كَاذِبٌ/به دروغ، سهرزاری.
- مَحَكَّةٌ - لُ/لئیرسینه وی سهرزاری، رواله.
- مَعْرَكَةٌ - لُ/چهنگ و شهری سهرزاری، دروغ ساخته.
- تَصَوُّرٌ: تَخَيُّلٌ/بیر لئکړنه وه، به بیراهاتن، ولینن.
- لَا يَتَصَوَّرُهُ الْعَقْلُ: لَا يُمْكِنُ تَصْوَرُهُ/به بیرا نایهت، په ی پې نابرئ، ناماقول.
- تَصَوُّرِيٌّ: تَخَيُّلِيٌّ. خَيَالِيٌّ/خه یال، بیر لئکړنه وه.
- تَصْوِيرٌ: رَسْمٌ/وینه گرتن، وینه کیستان، وینه گهری، وینا کړن.
- إِيضَاحٌ بِالرَّسْمِ/په وینه، رازوه به وینه.
- وَصْفٌ/باسکړن، پیا هال دان، لئودان.
- شَمْسِيٌّ/وینه ی بهر خور، خور وینه.
- آله ال- /وینه گار، کامیرا.
- تَصْوِيرَةٌ: صُورَةٌ/وینه.
- تَمَثَّالٌ/په یکر.
- مُصَوِّرٌ الَّذِي يَرْسُمُ الصُّورَةَ/وینه کار، وینه کیش، نیگارگر.
- شَمْسِيٌّ/وینه گر، وینه گار.
- الْكَائِنَاتُ: اللَّهُ/خوا.
- مُصَوِّرٌ: مَرْسُومٌ/وینه کراو، نه خشه کیشراو، باسکرو.
- مُرَوِّجٌ وَ مُوضِحٌ بِالصُّورِ/په وینه، رازوه به وینه.
- جُغْرَافِيٌّ: أَطْلَسٌ/نه تلهس.
- صُورٌ: قَرْنٌ يُنْفَخُ. فِيهِ: بوق/که پنا، شه پیور.
- مِرْمَارٌ/زوپنا.
- صُورٌ. صُورٌ: قَطِيعُ الْبَقَرِ/کاکل.
- صُورٌ: الْمِيلُ وَالْعُوجُ/خواری، لاری.
- صُورَةٌ: حِكْمَةٌ فِي الرَّأْسِ/تالوش، خروی سهر.
- الصَّارَهُ مِنَ الْجَبَلِ: أَغْلَاهُ/سهری شاخ، لوته.
- صُوصٌ:
- صُوصٌ: لَثِيمٌ/بیس، ناپاک.
- بَخِيلٌ/رژد، قه متهر.
- فَرَحٌ الدَّجَاجِ. قُوبٌ/جوجه له، جوجک.
- صَاعٌ:
- صَاعُ الْحَبِّ: كَالَهُ بِالصَّاعِ/پژوانه ی کرد.
- فَرَقٌ/بلاری کرده وه، په په وازه ی کرد.
- تَصَوُّعٌ: تَفَرُّقٌ. تَبَاعُدٌ. إِنْتِشَارٌ/بلایوه وه، په په وازه بو.
- إِنْصَاعٌ: رَجْعٌ مُسْرِعًا/زو گه پایوه، خیرا گه پایوه.
- أَطَاعَ/ملی دا، ملی دریز کرد، گوئی رایه لی کرد.
- صَاعٌ: مَكْيَالٌ/نه اندازه، پژوانه.
- صَاعًا بِالصَّاعِ/سهریه سهر، ده قاورده ق.
- صَوْرٌ. صَاعٌ: مَكَانٌ مُمَهَّدٌ لِلْعَبِّ/شوین گمه، یاری گا، گرده پانی یاری.
- صَاعٌ:
- صَاعٌ: هَيَأُ عَلَى مِثَالِ/دای رشت، کردی به په یکر.
- الشَّيْءُ: سَبْكُهُ/دای پش.
- الْكَلِمَةُ: إِنْخِلَقَهَا/وشه ی دروست کرد.
- الْكَلَامُ: إِنْخِلَقَهُ/هالئ به ست، قسه ی هال به ست.
- صَائِغٌ: صَانِعُ الْحُلِيِّ/زه پنگر، زپړینگر، زه پگر.
- صَيَاغَةٌ: حِرْفَةُ الصَّائِغِ/زه پنگری، زپړیگری.
- سَبْكٌ/دای پش، دای پش.
- صَوَاغٌ. صَيَّاغٌ. صَيِّغٌ: كَذَابٌ. الْمَرْخَرَفُ كَلَامُهُ/دروژن، زمان لوس.
- صَيِّغَةٌ: شَكْلٌ/وینه، دیمه، شېوه، شېوگ، دایشت، رشت.
- أَصْلٌ/بنه پرت.
- الْكَلَامُ أَوْ الْكَلِمَةُ: صُورَتُهَا/چونیه تی و بارو توخی و شو و قسه.
- الْفِعْلُ: صُورَتُهُ/کاتی فرمان.

- مَضَاع: حُلّی / خَشَل، چه کی نافرته.
- صاف:
- صاف: مال. عَدَل / لای دا، ساری کرد، لیتی نه دا، مه لای کرد، نه ی پینکا.
- صَوَفَ الْكَيْشُ: کثر صوفه / خوری دَور بو.
- صَوَفَ: جَعَلَهُ صَوْفِيًا / کردی به سَوَفی.
- تَصَوَّفَ: صار صوفیا / بو به سَوَفی.
- صُوف: شعر الغنم / خوری، په شم.
- : نَسِيج من الصوف / له خوری دروستکړو.
- اخذ به - رقبته: قَهْرًا / به دَور بردی، به تَویزی.
- اعطاء إِيَّاه به - رقبته: اِی بُرْمَتِه مَجَانًا / به خَورلی
- هموی دایه.
- صَوَفَتِه حمراء: عرضة للثَم / تاوړلو، پاشه ل پیس.
- صُوفی: من الصوف / خوری، له خوری دروستکړو،
- په شمین.
- : فِتة من المتعبدین / سَوَفی.
- صوفيّة: مذهب الصوفيّة / سَوَفیتی، سَوَفی-گر.
- صَوَاف: تاجر الصوف / خوری فروش.
- : تاجر الاقمشة الصوفية / بازرگان.
- صوفان: حُرَاق / پوشر.
- صال:
- صال: وَثَب / بازی دا، قه لَم بازی دا مه ل به زیوه.
- عليه: سطا عليه / چوه ساری، په لاماری دا.
- صَوَّل الذهب وغيره: خَصَّه في الماء / شتیوه، له ناری
- مه ل کیشا.
- الحبوب وغيرها: اخرج ما فيها بالماء / پاکی
- کرده وه، شتیوه، به رده شوری کرد.
- : كُنَس / گسکی دا.
- صَوَلَة: سَطَو / چونه سر، په لامار، په لاماردان.
- : قَهَر. قُفْرَة / ده سلات، میز.
- : جَوَلَة / جار، که رته.
- صَوَّل: حركة رعشيه غير طبيعية / گلارو.
- في لعبة الداعيل و ما شابه / ده سکه لا.
- ذو - : مُقْتَبِر. ذو سَطوة / به میز، به ده سلات، به کار.
- مَصُولَة: مَكْنَسَة / گسک.
- صام:
- صام عن كذا: امسك عنه / خوی پاراست، نه ی کرد.
- عن الطعام: امسك عنه / نه ی خوارد، به دَور بو،
- پښو.
- صَوَم. صِيَام: الإمساك عن الفعل / نه کړدن، خَویاراستن.
- . - : الامتناع عن الاكل و الشرب / به دَور بو،
- پښو، نه خواردن.
- صائم: منقطع عن الطعام و الشراب / به دَور، پښو.
- صومعة: اعلى كل جبل / لوتکه، پَویه.
- المتعبد: مُسَك / نه شکوت و شوینی خواپه رستی،
- په نا.
- صان:
- صان: حفظ / پاراستی، ناگاداری کرد.
- صَوْن. صِيَانَة: حفظ. حماية / پاراستن. پاریزگاری.
- مَصُون. مَحْفُوظ / پاریزوار، ناگادرکړو.
- صِوان. خزانة / دَولاب.
- الثياب / که نَتور.
- الكتب / مه کته به، کتبیخانه، په پراوځانه.
- : صندوق / سنوق، قوتو.
- : خَيْمة / چابر، ده وار، ره شمال.
- صَوَان. صَوَانَة: حجر شديد الصلا به يقدح به / به رد
- نه سستی، به ردی سه خت.
- صو:
- صَو: فارغ / بوش، به تال.
- صَوَة: صَوْت الصدى / زایه له، زرنګانه وه.
- : مَعْلَم. حجر يكون دليلاً في الطريق / به رښنشان،
- که له که به رد، به ردی ری نوما.
- صوی:
- صَوَى. صَوَى: يبيس / وشک بو، وشک بوه وه.
- . - الضَرْعُ: ضَمَر و لم يبق فيه لبن / وشکی
- کرد، شیری تیا نه ما.
- صاو. صَوَى: يابس / وشک.
- : الضرع اليابس / گوانی وشک.
- صويا. قول الصويا / سَویا، پاقله ی سَویا.
- صاح:
- صاح به: ناداه / بانگی کرد، بانگی لَ کرد.
- عليه او فيه: زجره / لیتی توره بو، قیژانی به سهریا،
- پیاهمه ل (شاخا، کال).
- : زَعَق / هاواری کرد، قیژانی.

- الی کذا: إنتهى الیه / نوره نه نجامی بو، وای بهسه ر هات.

- به الی کذا: قاده الیه / ناوی بهسه رهینا، توشی کرد، پئی کرد.

صَيَّرَ: جَعَلَ / کردی.

مَصِير. صَيْرُورَة: منتهی الامر و عاقبته / نه نجام، کوتایی، کوتایی میتان.

- : تَحَوَّل / گویان.

تقریر ال - / چاره نوس.

صَيَّرَ: شَقَّ / درز، درزی ده رگا.

- : سَمَك صَغِير / ماسیه ورده، سارین.

- : (سَقْفُ الْيَهُود / مالوم، مالومی جو.

صاع:

صاع. اصاع: فَرَّقَ / بلاوی کرده وه، پهرشی کرد.

انصاع الرَّجُلُ: رَجَعَ مُسْرِعًا / زو که پایوه، خیرا که پایوه،

ملی دا.

- الطير: اِرْتَقَى فِي الْجَوِ / بالئی گرت، به ریزیو وه، چو

به ناسمانا، فری.

صاف:

صاف. صَيَّفَ. تَصَيَّفَ. إِصْطَافَ بِالْمَكَانِ: اِقَامَ بِهِ فِي

الصيف / چو بَقِ هاوینه هوار، هاوین تیاژیا، هاوین گه شتی

کرد.

صَيَّفَ: عَكَسَ الشَّتَاءَ / هاوین.

صَيَّفَى: مَا يُنْتَجَ فِي الصَّيْفِ / هاوینه، گهرمه.

- : مَا يُسْتَعْمَلُ فِي الصَّيْفِ / هاوینه، هاوینی.

تَصْيِيفُ. إِصْطِافُ: الْإِقَافَةُ فِي الْمَصِيفِ / هاوینه هوار

کردن، چون بَقِ هاوینه هوار، هاوین گه شت کردن.

نَصِيفُ: مَسْكَنُ الصَّيْفِ / هاوینه هوار، ئیلاخ، له بلاخ.

صاف. صَائِفُ: حَارُ / گهرم.

مُصْطَافُ / هاوین گهر، سهیرانه گهر

- الديك / خویندی، قوقانی.

- ت عصافير بطنه: جاع / برسی بو.

صَبَّحَ بِهِمْ: فَرَعُوا / دلچله کین.

صَبَّحَ. صَاحَ: صَرَخَ / قیژانی، هاواری کرد.

صَاحَ: مُتَبَقِّظُ / به خه بهر.

صَبَّاح. صَبَّحَ: صَرَخَ / قیژه، قیژومو، قیژاندن،

هاوار کردن، زیرکندن، زیرک و هو، زیرک زیرک.

- الديك / خویندی که له شیر، قوقه.

صَبَّحَ: صَرَخَ (و رَعَقَ) قیژه هیک، هاوارنک.

- فَرَحَ / قیژه و هاواری خوشتی، مهل مهله.

صَبَّاح: كَثِيرُ الصَّبَاحِ / قیژه کهر.

صا:

صا. إِصْطَاد. تَصَيَّدَ: قَنَصَ / راوی کرد، گرتی.

- : سَمَكًا / ماسی گرت.

- : بَفَّخَ / به دلو گرتی.

صَيَّاد. صَانِدُ: قَنَاصُ / رلوکهر، راوچی، نیچیره وان، نیشان

شکین.

مَخْبَأُ ال - : مَكْمَنُ / ره بهت.

مَصِيدُ: هَا اصْطِيدُ / نیچیر، رلوکرو، گیرلو.

مَصِيدٌ. مَصِيدَةٌ. مَصِيدَةٌ: هَا يُصَادُ بِهِ / دلو، تله، فاقه،

نه و شتانه ی رلو یی نه کری.

مَصِيدَةٌ. صَيَادَةٌ / دارو لاستیک.

مَصَادُ: مَوْضِعُ الصَّيْدِ / راوکه.

صَيَّدَ: قَنَصَ / راو، رلو (کردن، وشکان).

صَيِّدَلَةٌ: تَرْكِيبُ الْأَدْوِيَةِ / دهرمان گهری، دهرمان زانی،

دهرمان فروشت.

- : بَيْعُ الْعُطْرِ وَالْأَدْوِيَةِ / دهرمان فروشتن.

صَيْدَلَانِي. صَيْدَلِي: كَيْمِيَاوِي / دهرمانه وان، دهرمان زان،

نه جزاچی، نه زاجی.

صَيْدَلِيَّة: مَخْزَنُ بَيْعِ الْعَقَاقِيرِ / دهرمان خانه، نه جزاخانه،

نه زاخانه.

صار:

صار: تَحَوَّلَ: اِنْتَقَلَ مِنْ حَالَةٍ اِلَى أُخْرَى / بویه، گویا.

- : جَرَى. حَدَثَ / روی دا.

- : لَهُ كَذَا: وَقَعَ / جری / به سهری هات.

- : يَفْعَلُ كَذَا / دهستی دابه، نهیکا، دهستی پی کرد.

ضلع ضلع ضلع

ضوابط:

ضَوْلٌ. تَضَاعَلَ: ضَمُرٌ/ پوکایه وه، گرژیو، هاته وه یه ك.

- - : ضَعْفٌ / لاواز بو.

- : تناقص / کم بوهو .

ضئیل: ضعیف / لاواز، لہر.

- : صغیر. قلیل / کم، چوک.

ضَالَّةٌ. ضَوْوَةٌ. تَضَاوُلٌ: ضَعْفٌ / لَاوَزَى، لَهُ بَيٌّ.

- . - : قلة / کمی، پچوکی.

ضَانٌ: ضَانٌ (المفرد ضَائِنٌ): غَنَمٌ / مَعْزٌ، پَر.

ضَائِي. ضَائِي: لحم الغنم / گوشت مہر، گوشتی مہر.

ضائن: ضعیف / لاواز، لہر، کم گوشت.

ضَايِعٌ (فِي ضَجَع) ضَاجِيَةٌ (فِي ضَجَى) ضَاؤٌ (فِي

ضَدَّ ضَارُّ (فِي ضَرٍّ) ضَارَّ (فِي ضَوْرٍ) ضَارِبٌ (فِي

ضرو) ضارِع (فِي ضَرَع) ضَاغ (فِي ضَيْغ) ضَاف

(فی ضیف) ضاف (فی ضَفو) ضاق (فی ضیق)

ضال (فی ضل) ضام (فی ضیم) ضاهی (فی

ضہی)۔

ضبط:

نمبر:

ضَبَّرَ ضَبْرًا جَمَعَ كَوَى كِدَوَهُ.

الْكُتْبُ: جَمْعُهَا وَجَعَلَهَا فِي إِضْبَارَةٍ خَسْتِيَه دَوَسِيَه وَه.

إِضْبَارَةٌ أَضْبُورُ: مَلَفُ (وَرَقِ) دَوَسِيَه، فَايَهْل، پِهروهنده.

ضَبَطَ:

ضَبَطَ قَبْضَ عَلَيَّ / كَرْتِي.

الْكَتَابُ: صَحْحُ / رَاسْتِي كِرْدِه وَه، رِيكِي خَسْت، رِيك و پِيكِي كِرْد، سَازِي كِرْد.

الْعَمَلُ: اِتْقَنُهُ وَ اِحْكَمَهُ / (بِه تِه وَاَوِي، بِه بَاشِي، بِه رِيك و پِيكِي) كِرْدِي.

رُكْبٌ: عَدَلُ / رِيكِي خَسْت، چَاكِي كِرْد.

كَبَجٌ / دَابِيْنِي كِرْد.

قَهَرٌ: اخْضَعَ / زَالِ بُو بِه سَه رِيَا، دَابِيْنِي كِرْد.

الشَّيْءُ: حَبَسَهُ / كَلِي دَايَه وَه، دِه سَتِي بِه سِه رَاگِرْت.

الشَّيْءُ: حَفَظَهُ / پَارَا سَتِي.

حَجَزَ او صَادِرَ / كَرْتِي، دِه سَتِي بِه سِه رَاگِرْت، دَاگِرِي كِرْد.

ضَبَطَ: اِلْقَاءَ الْقَبْضِ / كَرْتِن.

تَصْحِيحُ / رَاسْت كِرْدِنه وَه، رِيك خَسْتِن، رِيك و پِيك كِرْدِن، سَاز كِرْدِن.

صِيحَةٌ / تَوْنِدو تَوَلِي، چَاكِي تِي.

اِحْكَامُ: اِتْقَانُ / نِيش بِه بَاشِي و بِه تِه وَاَوِي و رِيك و پِيكِي كِرْدِن.

كَبَجُ / دَابِيْن كِرْدِن.

النَّفْسُ / خَوْدَا بِيْن كِرْدِن.

الشَّهْوَةُ / ثَا رَه زو مَرَا نِن، ثَا رَه زو دَابِيْن كِرْدِن.

حَجَزَ او مَصَادِرَةَ / كَرْتِن، دِه سَت بِه سِه رَاگِرْتِن، دَاگِر كِرْدِن.

بِالضَّبَطِ: بِالتَّعَامُ / بِه تِه وَاَوِي، بِه رِيكِي، بِه رِيك و پِيكِي، بِه وَرْدِي، دِه قُوت و مَت.

ضَابِطٌ: قَائِدٌ / نِه سَه ر.

مُتَقِنٌ / وَرْدِي نِن، نِه نَجَام لِيك دِه رَه وَه.

حَازِمٌ: قَوِيٌّ / بِه مَيَز، تَوْنِدو تَوَل.

مَضْبُوطٌ: مَحْجُوزٌ / گِرَاو، دِه سَت بِه سِه رَاگِرَاو.

صَحِيحُ / تِه وَاَو، رَاسْت و رِه وَان، رَاسْت، دِرُوسْت.

مُتَقِنٌ / وَرْد، رِيك و پِيك، تِه وَاَو، رِه خَسْت.

غَيْرُ مَضْبُوطٍ: غَيْرُ صَحِيحٍ / نَا تِه وَاَو.

إِنْضِبَاطٌ / دَابِيْن كِرْدِن.

ضَمِعُ:

ضَمِعٌ: مَدَّ يَدَهُ / دِه سَتِي هِه لِي پِي، دِرِي زِي كِرْد، قَوَلِي بِه رِي ز كِرْدِه وَه.

ضَايِعٌ: صَافِحٌ / تِه وَقَه ي كِرْد.

ضَمِعُ: عَضْدُ / قَوْل.

إِبْطُ / بِن قَوْل، بِن بَاخَه لَ، بَاخَه لَ.

ضَرْبُ مِنَ السَّبَاحِ / كِه مَتِيَار.

ضَمِعُ:

ضَمِعٌ: أَضَمَّ: صَاحَ وَ جَلَبَ / قِي زَانِي، هَاوَرِي كِرْد.

ضَمَجَةٌ: ضَمَجِيحٌ: صِيَا حَ وَ جَلَبَ / قَاوَر قِي ز، قِي زِه، قِي زو هَوِي، هَاوَار كِرْدِن، ثَاوَه زَاو، هِه لَ.

ضَمَجَاجٌ ضَمَجُوجٌ: كَثِيرُ الصِّيَا حَ / قَاوَر قِي ز كِر.

ضَمَجَرُ:

ضَمَجَرٌ: تَضَمَجَرُ: قَلِقَ وَ تَبَرَّمَ / ثَا رَامِي لِه بِه رِي پَا، نَا قَه تِي چُو، جَا پَس بُو، هِه رَا س بُو، بِي زَار بُو، نَا قَه تِي لِي چُو، پِه سَت بُو.

اضْجَرُ: ضَايِقٌ / بِي زَارِي كِرْد، ثَا رَامِي لِه بِه رِي پِي، هِه رَا سَانِي كِرْد، پِه سَتِي كِرْد.

ضَمَجَرُ: تَبَرَّمَ / بِي زَارِي بُون، بِي زَارِي، هِه رَا سَان بُون.

ضَمَجَرُ: مُتَضَمَجَرُ: مُتَضَايِقٌ / بِي زَار، هِه رَا س، هِه رَا سَان، بِي نَا رَام، بِي نَا قَه ت.

مُضْجَرُ: مُضَايِقٌ / بِي زَار كِه ر، هِه رَا سَان كِه ر.

ضَمِعُ:

ضَمِعٌ: إِضْطَجَعَ: إِضْطَجَعَ: وَضَعَ جَنْبَهُ

بِالْأَرْضِ / لِه سِه ر تِه نِي شَت كِه وَت، رَاكْشَا، پَال كِه وَت.

تَضَمَّجَ فِي الْأَمْرِ: قَصُرَ فِيهِ وَ لَمْ يَقُمْ بِهِ / كِه مَتِه رَخَه مِي كِرْد، تِه مَه لِي تِيَا كِرْد، دَوَا ي خَسْت.

ضَا جِعُ امْرَأَةً: إِضْطَجَعَ مَعَهَا / لِه گِه لِي رَاكْشَا، لِه گِه لِي پَال كِه وَت.

لَهُ الْهَمُّ: لَازِمُهُ / خَم و خَه فَه ت دَا ي گِرْت.

اضْجَعُهُ: جَعَلَهُ يَضْجَعُ / پَالِي خَسْت، رَا ي كِي شَا.

تَضَاجَعَ عَنِ الْأَمْرِ: تَغَافَلَ/ که مترخمی کرد، خَوَى لِی
 مهاله کرد، تهمه‌لی کرد.
 ضُجْجَعَة: رَقْدَة/ پال که‌وتن، راکشان.
 ضُجْجَعَة: كَسَل/ تهمه‌لی، تهره‌زله‌لی، که مترخمی.
 ضُجْجَعَة: الْوَهْن فِي الرَّأْيِ/ دودلی، وه‌سواسی، رارایی،
 گومان.
 - ضُجْجَعِي: ضَاجِع: كَثِير الرِّقَاد/ زُورِیال
 نه‌که‌وئ، نازانن دانیشن.
 - - - - كَسَلان/ تهمه‌لی، تهره‌زله‌لی.
 إَضْطِجَاع: ضُجُوع: رِقَاد/ پال که‌وتن، راکشان.
 ضُجِيع: مُضَاجِع: صَدِيق الْفِرَاش/ هَارِیْ جِیْگه،
 له‌گه‌ل پال که‌وتو، پی‌که‌وه راکشاو.
 مُضْجِع: مُضْطَجِع: سَرِير/ جِیْگه، خه‌وگه، شوین
 راکشان.
 - غُرْفَةُ النَّوْمِ/ زُورِی نوستن.
 مُضْطَجِع: رَاقِد/ راکشاو، پال که‌وتو.
 ضُج: غُرْفَةُ النَّوْمِ/ زُورِی نوستن.
 مُضْطَجِع: رَاقِد/ راکشاو، پال که‌وتو.
 ضُح: غُرْفَةُ النَّوْمِ/ زُورِی نوستن.
 ضُحْضُح: تَضَحُّضُ السَّرَابِ: قَرَقَرَق/ ره‌ویه‌وه، ته‌ک
 بو.
 ضُحْضُح: قَلِيلُ الْغُورِ/ ته‌نکارو.
 ضُحْک: ضُحْک: إِسْتَضْحَك: ضِدَّ بَکْی/ پی‌که‌نی.
 - مِنْهُ وَ عَلَيْهِ: هَزَّ أَوْ سَخَّرَ/ پیتی پی‌که‌نی، گالته‌ی
 پین کرد، لاقرتی پین کرد.
 - عَلَيْهِ: خَدَعَهُ/ مه‌لی خه‌ل تان، ده‌ستی بری.
 - مَعَهُ: ضَاحَكَة: هَزَل/ گالته‌ی له‌گه‌ل کرد، له‌گه‌لی
 پی‌که‌نی.
 - فِي عَيْهِ/ (له‌ زُورِوه، له‌ دلی خویا) پی‌که‌نی.
 ضُحْک: اَضْحَك: جَعَلَهُ يَضْحَك/ مِتْنایه پی‌که‌نین.
 ضُحْکَة: اَضْحُوكَة: مَضْحَكَة: مَنْ يَضْحَك عَلَيْهِ
 النَّاسُ/ گالته‌چی، قه‌شمر.
 ضُحَاك: ضُحُوك: كَثِير الضَّحْک/ قَوْشمه، دم به
 پی‌که‌نین.
 - مُضْحَك: بَهْلُول/ کُرسه‌بابی، گه‌پیار.
 مُضْحَك: بَاعَثَ عَلَى الضَّحْک/ پی‌که‌نیناوی.
 - سَخَرِي/ گالته، قه‌شمر.

- هَزَل/ گالته‌بان، قَوْشمه.
 ضُحْک: ضُحْک: ضُحْک: ضِدَّ الْبِكَاءِ/ پی‌که‌نین.
 - - - هَزَل/ گالته، گه‌پ.
 يُثِيرُ الـ - / پی‌که‌نیناوی، نه‌میتینه پی‌که‌نین، جِیْگه‌ی
 لاقرتیه.
 ضُحْکَة: ضُحْکَة: پی‌که‌نین.
 - - - صَفْرَاوِيَة/ پی‌که‌نینی گالته و لاقرتی،
 لاقرتی.
 - - - مَكْتُومَة/ زهره‌خه‌نه، له‌ دلای پی‌که‌نین.
 ضُحْل: ضُحْلُ الْمَاءِ: قَلَّ/ کم بو‌وه، نیشته‌وه، ته‌ک بو.
 ضُحْل: قَلِيلُ الْغُورِ: ضِدَّ عَمِيقٍ/ ته‌ک، ته‌نکارو.
 ضُحَا: ضُحَا: ضُحِي: ظَهَرَ/ اِنْكَشَفَ/ دهرکه‌وت، رُون بو‌وه،
 که‌وته‌پو.
 - - - الشَّمْسُ: طَلَعَتْ/ شه‌بقی دا، رُون بو‌وه،
 خُورِه‌لآت.
 ضُحَى بِالشَّاءِ: قَدَّمَهَا ذَبِيحَة/ کردی به‌ قوریانی، سه‌ری
 بری.
 - عَنِ الْأَمْرِ: بَيَّنَّهُ وَ أَظْهَرَهُ/ ناشکرای کرد، ده‌ری
 خست، ده‌ری‌پری.
 - بِنَفْسِهِ: تَقَدَّى/ خَوَى به‌خشی، خَوَى به‌خت کرد،
 خَوَى دانا، له‌خَوِی بورد.
 - بِمَالِهِ أَوْ مَصْلَحَتِهِ: بَدَّلَهُ/ مال و به‌رزه‌وه‌ندی
 خَوَى به‌خشی.
 اَضْحَى الشَّيْءَ: أَظْهَرَهُ/ ده‌ری خست، خستیه‌پو، رُونی
 کرده‌وه، ناشکرای کرد.
 - يَفْعَلُ كَذَا: صَارَ يَفْعَلُهُ/ نه‌یکا، ده‌ستی پین کرد.
 - : صَارَ/ بو، بو‌یه.
 عِيدُ الْأَضْحَى/ جه‌زنی قوریان.
 يَوْمُ الْأَضْحَى/ رُزْی قوریانی.
 ضُحَى: ضُحَا: ضُحُوءَة: ضُحِيَة: اِرْتِفَاعُ النَّهَارِ/
 چیشته‌نگاو، پيش نیوه‌پو.
 - : حِينَ تَشْرِقُ الشَّمْسُ/ کاتی خُورِه‌لآت، به‌یان.
 - : بَيَانُ/ ناشکراوین، دهرکه‌وتن.
 ضُحِيَة: اَضْحِيَة: ذَبِيحَة/ قوریانی.

- فريسة. مَجْنَى عليه/ نيچير، توش بو،

قوربانی.

تَضْحِيَّة: فداء/ خۆبهخت کردن.

- بالنفس/ سهردانان، لهخۆ بوردن.

ضاحِيَّة: الناحية البارزة من كل شيء/ ديار، ناشکرا.

- المدينة. ضَوَاحِيها: ماحولها من الأماكن/

دورهوبهر.

مَضْحَاة: مُعْرَضَةٌ للشمس/ مهتاوی تيايه، روهو خۆر،

بهرخۆر، بهرهمتاو، لهبرخۆر، بهرچچکه.

ضخ:

ضَخَّ الماء: سكب. بَخَّه/ رژانی، پرژانی.

- ت العين: دمعت/ فرمیسکی کرد، چاو ناوی کرد.

إِضْخ الماء: إنسكب/ رژا.

مَضْحَةٌ: آلة دفع الماء/ په‌مپ، ترومپا، فیچقه.

- ما صئة/ په‌مپی (هه‌ل هینج، مژهر)، فیچقه‌ی

مژهر.

- كاسِسة/ په‌مپی پال نه‌ر، فیچقه‌ی پال نه‌ر.

ضخم:

ضَخَّمَ: تَضَخَّمَ: كبر/ گه‌وره‌بو، زل بو، ئاوسا، قه‌له‌و بو.

ضَخَّمَ: جعله ضَخْمًا/ گه‌وره‌ی کرد، زلی کرد، ئاوسانی.

ضَخَّمَ: كبر الجرم/ گه‌وره، كه‌ته، زل، ئاوساو، قه‌به،

ته‌رلان، زه‌به‌لاح، زۆپ، قه‌له‌و، تیکسمراو.

- : كبير المقدار/ زۆر.

ضَخَامَةُ الجسم: كبر الجرم/ گه‌وره‌یی، كه‌ته‌یی، زلی،

قه‌له‌وی، قه‌به‌یی، تیکسمراوی.

تَضَخَّمَ: إزدیاد الحجم/ گه‌وره‌بون، زل بون، قه‌له‌وبون،

ئاوسان.

- الإنتاج/ به‌رهم زۆری، به‌رهم زۆربون.

- مَرَضِي: ضد مَضْمُور/ ئاوساو، ئاوسان، هه‌ل

توقبو.

- مالی: إنتفاخ/ دراو زۆری.

ضد:

ضَدًّا: غَلَبَ/ زال بو، سه‌رکه‌وت.

- هُ عن كذا: دَفَعَهُ و صَرَفَهُ/ دوری خسته‌وه، ده‌ستی

پێوه‌نا، وازی پێ لێهێنا.

ضادًّا: خَالَفَ/ (سه‌رپێچی، دژواری، به‌رهم‌لستی) کرد.

تَضَادًّا: تَخَالَفَا/ رێك نه‌كه‌وتن، دژایه‌تیان کرد،

به‌رهم‌ه‌ك‌انیان کرد، به‌رهم‌لستی په‌ك‌تریان کرد.

ضِدًّا: خَصِمَ/ دژ، دژكار، ناحه‌ز، دژمن، دژوار، نه‌یار.

- كذا: على عكسه/ به‌ پێچه‌وانه، به‌ره‌ك‌انی.

تَضَادًّا: مُضَادَّةٌ/ مُخَالَفَةٌ/ دژایه‌تی، رێك نه‌كه‌وتن،

به‌ره‌لستی.

مُضَاد. مُضَادَّةٌ/ دژ.

مُضَادَات حَيَاتِيَّة/ دژه‌ زیان.

ضِر:

ضَرَّ. اضْرََّ: ضَرَّ: ضِدَّ نَفْعٍ/ زیانی (دا، گه‌یان،

به‌خشی)

- الى كذا: أَلَجَّ اليه/ په‌نا‌ی برده‌به‌ر، ناچاری بو.

ضُرَّ بَصَرُهُ: صار ضَرِيرًا/ کویر بو، چاوی کویر بو،

(سو‌مای چاوی، کویریایی) داها‌ت.

اضْرَّ الرَّجُلُ: صار ضَرِيرًا/ کویر بو، پیاوه‌كه‌ کویر بو.

- الرَّجُلُ: تَزَوَّجَ على ضَرَّةٍ/ ژینیکی تری هینا، ژنی

به‌سه‌ر ژنه‌كه‌ی هینا.

- على: أَلَجَّ/ ناچار بو، چاری نه‌ما.

- ه على الأمر: اكْرَهَهُ/ به‌نقد پێی کرد، ناچاری

کرد.

ضَارَّ إِمْرَأَتُهُ: اخذ عليها ضَرَّةً/ ژنی به‌سه‌ر هینا.

ضَارَّهُ: خَالَفَهُ/ دژایه‌تی کرد، سه‌رپێچی کرد، به‌ره‌لستی

کرد، به‌ قه‌سی نه‌کرد.

إِضْطَرَّ الى: أَلَجَّ/ ناچار بو بو، چاری نه‌ما.

أُضْطِرَّ: أُلْجِيَءَ/ ناچار کرا، زۆری لێ کرا، به‌نقد پێی کرا.

- الى: إحتاج/ پێویستی بو، ناچاری نه‌بونى بو.

ضَرَّ. ضَرَّ: ضَرَّ: ضِدَّ نَفْعٍ/ زیان، وه‌ی، وه‌ه‌ن.

- . . . : خسارة/ زه‌ره‌ر، دژپاندن، له‌ده‌س

چون.

ضَارَّ: مُضِرٌّ: ضد نافع/ به‌ زیان، زیان به‌خشی، به‌ ئازار.

- . . : مُخْصِرٌ/ زه‌ره‌ر گه‌یه‌ن، دژپێتنه‌ر.

مُضَرَّةٌ: ضد منفعة/ زیان، خراپه، دژپاندن.

مُضَرُّور: أَصَابَهُ ضَرَرٌ/ زیان پێگه‌ییو، دژپاو، له‌ده‌س

چو.

مُضِرٌّ: غير نافع/ به‌ زیان، زیان به‌خشی، به‌ ئازار، په‌وه‌ی،

زه‌ه‌ن دار.

غیر - / بی‌وهی، بی‌زیان.
رَجُلٌ - : متزوج عل ضرّة/ پیروی (چوار چاو، دوژن یا زیات).

البَابُ: قَرَعَهُ/ له دره‌گای‌دا.

الشيءُ: تَحَرَّكَ/ جولا، بزوا، جولای هات، بزوت.

العِرْقُ وَالْقَلْبُ: اِخْتَلَجَ/ لیتی‌دا، پرتی‌هات، تری‌بی‌هات.

الضرسُ او الجُرْحُ: اِشْتَدَّ وَجَعُهُ/ هاته‌ژان، ژانی کرد، تیش و ژازاری زود بو.

في الماء: سَبَّحَ/ مه‌لی‌کرد.

بيده: اِشَارَ/ په‌نجه‌ی‌دریژ‌کرد.

في البوق: نَفَخَ/ قوی‌پیا‌کرد.

الآلة الموسيقية: عَزَفَ/ ژهن‌دی، لیتی‌دا.

الجرس: دَقَّ/ له زهنگی‌دا.

الخيمة: نصبها/ مه‌لی‌دا، (ده‌وار، خپوت، چادری‌مه‌لی‌دا).

الجذَرُ: سَرَى/ ره‌گی‌داکوتا، ره‌گی‌کرد.

اطنابه: قَاصَلَ/ دای‌کوتا، په‌تی‌ده‌واری‌قایم‌کرد.

الموعد: حَدَّدَ. عَيَّنَ/ په‌یمانی‌دا، کاتی‌دیاری‌کرد.

الصلاة: اقامها/ نویژی‌کرد، نویژی‌دابه‌ست.

له البرد: اصابه/ سه‌رما (بردی، ی‌بو، لیتی‌دا).

الزمان: مَضَى/ تپیه‌پی، رابورد (کات).

بنفسه الارض: اقام بها/ تیا‌مایه‌وه، جیگیر‌بو.

بنفسه الارض: سافر/ کچی‌کرد، رۆی، به‌جیتی‌میش.

الشيء بالشيء: خَلَطَ/ تیکه‌لی‌کردن‌دای‌به‌سه‌ریه‌کدا.

النقود: سَكَّها/ سکه‌ی‌لئی‌دا.

الخاتم: صاغه/ دروستی‌کرد، دای‌پشت.

الغرامة او الضريبة: اوجبها و فرضها/ دای‌نا، خستیه‌سه‌ر، باجی‌خسته‌سه‌ر.

عليهم الذلة: اذلهم/ رسوا‌ک‌سه‌اسی‌کردن.

بينهم: افسد/ خراب‌ی‌تی‌خستن، کردنی‌به‌گژ‌یه‌کدا.

الدهرُ بينهم: فَرَّقَهُم/ لیک‌جیابونه، لیک‌دابیران.

إمراة - و مُضِرَّةٌ: لها ضرائر/ مه‌وی‌دار، سه‌ریه‌ه‌وی.

ضراء: ضِدَّ سَرَاءَ/ ناخوشی، ته‌نگانه، پیویستی.

: قَحَطٌ/ نه‌بونی، نه‌هاتی، گرانی.

ضرورة. ضررة. ضارور: اِقتضاء/ پیویستی، ته‌نگانه، ناچاری، ویستن.

عند الضرورة/ له‌کاتی‌پیویستی‌و ته‌نگانه‌دا.

للضرورة/ بۆ پیویستی و ته‌نگانه.

الضرورة احکام/ پیویستیش‌ری و شویتی‌ه‌یه.

ضروری: لازم/ پیویست، پیویستی.

: لا غنى عنه/ ده‌ستی‌لی‌مه‌لی‌ناگی‌ری، وازی‌لی‌ناهی‌ری.

: لا مناص منه/ چار‌نیه.

الضروريات: لوازم/ شت و مه‌کی‌پیویست، پیدایوست.

إضطراب: شدة لزوم/ ناچاری، پیویستی.

: إلزام/ ناچار‌کردن، زود‌لی‌کردن.

: ی: جبری/ به‌زود، زود‌لی‌کردن.

عند ال - / له‌کاتی‌ناچاری و پیویستی و ته‌نگانه‌دا.

مُضْطَرٌّ: مُلْزَمٌ/ ناچار، زود‌لی‌کراو.

: مُحْتَاج. مُعَوِّزٌ/ مه‌ژار، نبو، پیویست، ده‌ست‌کورت، بی‌ده‌ره‌تان، کم‌ده‌ست.

: الى كذا: محتاج اليه/ پیویستی‌پتیه‌تی، نه‌یه‌وی.

ضَرَّ: ضَرَّ: تَعَدَّدَ الزوجات/ ژن‌زوری، له‌یه‌ک ژن‌زیاتر.

ضررة المرأة: إمراة زوجها/ مه‌وی، ژنی‌میرده‌که‌ی.

: انشئ الحيوان: ضَرَعَ/ گوان.

ضَرَّتَان: إمراتان لزوج واحد/ ده‌وی، مه‌وی‌سار.

: حَجَرَ الرحي/ دو‌به‌ردی‌ده‌ستاپ، ده‌ستاپ.

الضرائر. داء الضرائر. بينهما داء الضرائر: الحسد/ دو‌به‌ره‌کیتی، ناخیزی، رقه‌به‌رایه‌تی، نا‌کوک‌ی.

ضرير: اعمى/ کویر، نابین.

: صَبَر. صَبُورٌ/ به‌ثارام، به‌پشو، پشودار.

ضراوة (فی ضرر)

ضرب:

- اخماساً بالاسداس: سَعَى فِي الْخَدِيعَةِ / كهوت
پیلان و فیو فیل.
- اخماساً بالاسداس: تَحْيَرٌ / سهری سوپما، كهوت
بیرکردنه وه.
- بَأْفَةٍ: اصاب بها / توش بو، دهردی تن كهوت.
- عَنْهُ صَفْحًا: تَغَاضَى عَنْهُ / لوبورد، به خشی.
طویاً: صَنَعَهُ / خشتی (دروست کرد، بپی، لئدا).
- بالسلاح الناري: اطلق / ته قانی، ته قی کرد.
- مثلاً: اَوْضَحَ بِالْمَثَلِ / نمونه ی هیتایه وه.
- المَثَلُ: قاله / قسه ی نهسته قی وت.
- تلغرافاً: ابرق / بروسکی (لئدا، نارد، کرد).
- تلفوناً: تكلم / تله فونی کرد.
- عنه: مال / لوتی ئ خوارکرد، لئی لادا.
- اليه: مال اليه / دلی بوی لئدا، ویستی لئی نزیک
بیته وه.
- على يده: مَنَعَهُ. حَرَمَهُ / لئی قه دهغه کرد، لئی
بپی.
- ت العقرب: لدغت / پیوه ی دا، چزه ی لئنه ل سان.
- ت الطير: ذهبت و طارت / فری، بالی گرت، دای
له شه قی بال.
- العدو بالقنابل: قصفهم / بوردومانی کردن، تیئ
گرتن، بوی هاویشتن.
- راسه في الحائط: دَقَّ / سهری خوی دا به دیواردا.
- ضرباً مُبْرِحاً: قَاسَى فِي ضَرْبِهِ / چاکی کوتا،
باشی لئدا، دل ره ق بو له لئدانه کهیدا.
- بينهم: اَغْرَى / دانی به شه ی، کردن به گز به کدا.
- ضَرْبُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: خَلَطَهُ / تیکه لی کرد، دای
به سه ره کدا.
- اللحاف: خيط الغطاء / بهرگی تن گرت، چهرچه فی
پیماگرت.
- تهُ: شَجَعَهُ وَ حَرَّضَهُ / هانی دا، تیژی کرد.
ضارباً. تَضَارِباً: ضَرْبٌ أَحَدُهُمَا الْآخَرُ / له به کیان دا،
به کتریان کوتا.
تضارب القوم: ضَرْبٌ بَعْضُهُمْ بَعْضاً / له به کیان دا،
چون به گز به کدا، دایان به به کدا، بو به شه پیان.

- القولان: تناقضا / ريك نه كهوتن، دژوار بون،
دوگفت بون.
- اضرب في المكان: اقام / تيامايه وه، نيشته جئ بو، تيا
ژيا.
- القوم: اوقع عليهم الضريب / ته رزه لئیدان،
به فريان لئباری.
- الخُبْرُ: نَصِجٌ / برژا.
- عنه: اعرض / وازی ئ هیتا، دهست بهرداری بو،
دهستی ئ مه ل گرت.
- عن العمل: اعتصب / مانی گرت، یاخی بو.
- اضطرب القوم: تضاربوا. اختلفت كلمتهم / ريك
نه كهوتن، تيك چون، به ره کتیبان تن كهوت.
- : تحرك و ماج / له ریه وه، له رزی، جولا، جولایه وه،
بزدا.
- الامر: اِخْتَلَّ / کار شله قا، تيك چو، شیوا.
- ضَجَرٌ / بیزار بو، رقی مه لسا، تيك چو، جاپس بو.
- الرجل: ارتبك و تردد / شپزه بو، شله ژا،
په ریشان بو.
- ضربة: خبطة / لئدانتك.
- : ضربة واحدة: الدفع الواحد / جار، كه په ت،
یهك جار، یهك كه په ت.
- : بليّة / كاره سات، به لا.
- : آفة / نافات و دهر دو به لای كشت و كال.
- شمس: رَعَنَ / خور لئدان، خور بردن.
- قاضية: خبطة كافرة / لئدانی كوشنده، نقد.
- ضرب: خبط / لئدان، کوتان، جه زره به گه یاندن.
- : نوع / صنف / جور، بابت، چه شن.
- : مثل / وهكو، به كسان، هاو..، وهك، چونیهك.
- العرق (أو القلب): خَنَقٌ (أو نبض) / لئدان، تریه و
پرتی دل و خوین بهر.
- الضرائب: فرض الضرائب / باج دانان، سه رانه
سهندن
- الاعداد في بعضها: عملية الضرب / ليك دان.
- النقود: سَكَّ / سكه لئدان، دراو دروست کردن.
- : المطر الخفيف / نه باران.
جدول ال - / خشته ی ليك دان.

حاصل ال - بهری لیک دان.

ضارب: ضابط/ لئدەر، کوتر، پیاکیش، داپلوسر.

- : نابض/ لئدان، ترپو پرتی دل و خویین بهر.

- : مضروب فی الحساب/ لئدراو.

- الی (الحُمرة مثلا)/ سوریاو، سوریهونهو، مهیلو سور.

ضَرْب. ضَرْوب. ضَرْاب: ضارب/ لئدەر، کوتر، پیاکیش.

ضَرْبَة: موقع الضرب فی الجسد/ شویین لئدان له له شدا.

- : رسم. مکس. خراج/ باج، سهرانه.

- : الأمان: جزية/ سهرانه.

- : الاطیان للاراضی الزراعية/ زهویانه.

- : القفار/ خانوانه، ملکانه.

- : التركات/ میراتانه.

- : الاعناق/ سهرانه.

- : الدخُل/ باجی دهسکهوت.

- : المهنة الحرّة/ کاسبانه، پیشانه.

- : الانتاج المحلی/ باجی بهرهم.

- : إضافية/ سهریاج.

- : تصاعدية/ باجی زرد دهسکهوت.

- : إستثنائية/ باجی (لا بهلا، تاییه تی).

- : طَبِيعَة سَجِيَّة/ خو، رهوشت، سروشت.

مَصْلَحَة الضرائب: دائرة الضرائب/ بهرزه وهندی باج

سهندن، باجگه، دهسگای (باجگه، باج سین).

مَضْرَب. مَضْرَاب. ما يَضْرَب به/ گلا کوتک، پین لئدەر، کوتک، تیلّا.

- : الکرة: مجار/ ریکت.

- : فُسْصاط: خيمة عظيمة/ دهواری دیوه خان، سهویان.

مَضْرُوب (اسم المفعول به من ضَرْب)/ لئدراو.

- : فی الحساب/ لئدراو.

- : فيه: ضارب فی الحساب/ لئدەر.

مضارب تجاری: مُزاحم/ پیتش برکتی کار، تنگ مهلچن (کاری بازرگانی).

- : على الصعود: مُشْتَر/ کریار، زیادکەر، ئی ده ریه زیاد بۆ کوپین.

- : على النزول: بائع/ فروشیار، داشکین، ئی ده ریه کم بو فروشتن.

مُضَارَبَة تجاریة: مُزاحمة/ پیتش برکتی، بهر هکانی کار، جامبازی.

مُضْطَرَب: متناقض/ دژوار، بهر هکیتی، له یهک نه چو.

- : متعارض. متصادم/ ناقابل، ناپهزا.

مُضْطَرَب: هاشج/ مهژیو، شیتگیر، به له سه، یاخی.

- : مُخْتَل. مُشْوَش/ شپره، شله ژاو، تیک چو.

مُضْطَرَب: متناقض/ دویه ره هکیتی، له یهک نه چو، دژیتی، دژواری.

- : مُتصادم/ لیتکان، پیکادان، ریک نه کهوتن.

إِضْطْرَاب: إعتصاب/ مان گرتن، یاخی بون، کاروهستان.

مُضْطَرَب: مُعْتَصِب/ مان گرتو، یاخی.

إِضْطْرَاب: إختلال/ کار شله قان، تیک چو، هرکس بۆ خوی، ئاخوژان و بخوژان، په شیوی، ناشوب، بگره و بهرده، بگریگر.

- : إرتباك/ شپره یی، شپره بون، شله ژان، په ریشانی.

- : شَقَب/ ئاژوه.

مُضْرَب: مُخِيط/ درواو، تی گراو.

- : ذو جنسین. مُرْکَب/ دوپهگ.

ضَرْب: صقيع. ثلج/ سه هۆل، به فر، بهسته لهک.

ضَرْج:

ضَرْج. ضَرْج الثوبُ بالدَمّ: لَطَخَ/ خویناوی کرد.

- : الشیء: شَقَعُ/ دپی، دای دپی، قلیشانی، دپانی.

- : الشیء: القاه على الارض/ فریتی دا، (دای، کوتای) به زه ویدا.

تَضَرْج: تَلَطَّح/ خویناوی بو، خویینی بهرکهوت.

- : تَشَقُّق/ دپا، قلیشا، درزی تی بو، شهقی برد، ده می (دایه وه، کرده وه).

إِضْطْرَج الطیار: هَبَط بالمظلة/ به په شهوت هاته خواری.

- : الطائر: هَوَى/ نیشته ره، هاته خواری.

مُضَرْج الیدین: فی یده شیء/ ده ست رهنگین.

ضر

- بِدَمِهِ / مُلْطَخُ / خه لَتانی خوین، خویناوی.

ضرح:

ضَرَحَ الْقَبْرَ: حَفَرَهُ / مه لی کن، گوی مه لی کن.

- الشَّيْءُ: شَقَهُ / دای قلیشان، قلیشانی، درزی تن کرد.

- الشَّيْءُ: نَجَّاهُ وَ دَفَعَهُ / دهستی پیوه نا، دوری خسته وه.

إِنْضَرَحَ الشَّيْءُ: إِنْشَقَّ / قلیشا، درزی تن بو، شه قی برد.

- ما بین القوم: تَبَاعَدَ وَ إِتَّسَعَ / جیاپوه وه، لَیْتیان جیاپوه وه، دوریه کیان تیکه وت.

ضَرَحَ: قَبْرَ / گوی، قه بر، گلکو.

- بَعِيدَ / دور.

ضَرَحَ: تَبَاعَدَ وَ وَحْشَهُ / دوری، بیرکردن، دل له لا بون. ضرس:

ضَرَسَ الشَّيْءُ: عَضَّهُ بِالضَّرْسِ / گازی لی گرت، گازی قایمی گرت.

ضَرَسَهُ. ضَرَسَهُ الدَّهْرُ أَوْ الزَّمَانُ: عَضَهُ وَ إِشْتَدَّ عَلَيْهِ / مه لس و کهوتی زه مانه و رۆژگار (گازی لی گرت، په کی خست، دای به زه ویدا).

ضَرَسَتْ الْإِنْسَانُ: كَلَّتْ / خورا، کرمی بو، کلژ بو، پیر بو، په کی کهوت (دان).

ضَرَسَتْهُ الْأَيَّامُ: جَرَبَتْهُ وَ حَنَكَتْهُ / رۆژگار (قائی کرد، ناوه سوی کرد، دهرسی دادا).

ضَارَسَ الْأُمُورَ: جَرَّبَهَا وَ عَرَّفَهَا / تاقی کرده وه، تنی گه یشت، تیا قال بو.

اضْرَسَ: أَقْلَقَ / بیزاری کرد، بی تاقه تی کرد، وه پسی کرد، چارسی کرد.

- ه بِالْكَلامِ: اسَكْتَهُ / بن دهنگی کرد، کپی کرد، کپی کرد.

تَضَارَسَ الْقَوْمُ: تَعَادَوْا وَ تَحَارَبُوا / رقه به رایه تیان له گه لیك کرد، چون به گژ په کدا.

- البناءُ: لم يستو / تهخت نه بو، ریک نه بو، به ریزو نزم بو.

ضرس: سِنَ / خری، دان.

- حَجَرَ تُطَوًى به البئر / به ردی مه لی چینی بیر.

- الغفل: سَنَ الْعَقْلَ / دانی ژیری، دانی نه قل، خری.

ضَرَسَ: صَعَبَ الْخَلْقَ / توبه، توبه و تپق، هار، له گه لی مه لی نا کری.

ضَرَسَ: شَدِيدُ مُهْلِكَ / هار، ویران کار.

حَرْبٌ - مُهْلِكٌ وَ قَاتِلٌ / جهنگی ویران کارو کاول کن.

تَضَارَسَ الْأَرْضُ: مَابَزَ عَلَيْهَا كَالْأَضْرَاسِ / به ریزو نزمی، مه لات.

ضَرَطَ:

ضَرَطَ: أَخْرَجَ رِيحاً مِنْ دُبُرِهِ مَعَ صَوْتٍ / تری، تری کن.

ضَرَطَ. اضْطَرَّ الْحِمَارُ: عَمِلَ بِهِ مَا ضَرَطَ مِنْهُ / ترانی، که ره کی تران.

اضْطَرَّ بِفُلَانٍ: عَمِلَ بِقَمِيهِ كَالضَّرَاطِ هَزَةً / جرتی بۆ (لژدا، کندا).

ضَرَطَ. ضَرَطَ: رِيحَ الْبَطْنِ / تپ.

- إخراج الريح من الدبر مع صوت / ترکهندن، ترایدان.

ضَرَطَ. ضَرَطَ. ضَرَطَ: كَثِيرَ الضَّرَطِ / ترکهن، ترن. اضْطَرَّ: مَن خَفَّتْ لِحِيَّتُهُ وَ رَقَّ حَاجِبِيهِ / ریش و برۆ ته نک و شاش.

ضَرَعَ:

ضَرَعَ. تَضَرَعَ. ضَرَعَ: دَنَا مِنْهُ / لئی نزیک بو وه، لئی چره پیشه وه.

- - الیه. إِسْتَضَرَعَ لَهُ: خَضَعَ وَ تَذَلَّلَ / ملی دریزکرد، زه بون بو، که ساس بو.

- ت. - ت الشمس: غَابَتْ أَوْ دَنَتْ لِلْعَفِيبِ /

ناوابو، خه ریکی ناوابون بو (خون).

تَضَرَعَ: إِبْتَهَلَ / پاراپه وه، لالاپه وه.

ضَارَعَ: شَابَهُ / ایچو، له وچو.

اضرعت الشاة: بَنَتْ ضَرَعَهَا / گوانی کرد، گوانی گوره بو.

ضَرُوع. مَبْتَذِلٌ / رسوا، زه بون، که ساس.

ضَرَاعَةٌ. تَضَرَعَ: إِبْتَهَلَ / پاراپه وه، لالاپه وه.

ضَرَعَ. ثَدَى الْحَيَوَانَ / گوان.

ضَرُوع. ضَرَعَاءُ. ضَرِيعٌ: عَظِيمُ الضَّرْعِ / گوان زل،

گوان گوره.

ضرب. مضارع: مثل/ وهك، لوتچو، هاوشيوه، وهك.
 مضارعة: مُماثلة/ ليك چون، وهك يهك بون، هاوشيوه.
 مضارع: صيغة المضارع: صيغة الحال او الاستقبال/
 رانه بورديو، تينه پي، كاتي كرداري نيستو داهاتو.
 ضارع: نحيف. ضعيف/ لاواز، زه بون.
 ضرع:
 ضرعَم. تَضَرَعَمَ: فَعَلَ الضَّرْعَمَ/ تلزابو، نازايه تي نواند،
 شيريو.
 ضرغام. ضرغَم: اسَد/ شير.
 ضرَم:
 ضَرَمَ. إِضْطَرَمَ: إِشْتَعَلَ/ سوتا، ناگري گرت، داگيرسا،
 تنيه وه، مه ل گرا، گري گرت.
 - تَضَرَمَ: إِشْتَدَّ جَوْعُهُ او غَضَبُهُ/ برسي بو،
 برسيه تيه كه ي زيادي كرد، ناگري تي به ريو، توپه بو،
 رقي مه لسا.
 ضَرَمَ. أَضْرَمَ النارَ: اوقدها او اشعلها الهيبها/ ناگري
 كرده وه، ناگري نايه وه، داي گيرسان، كليهي پي سه ند.
 - النار في: اشعل/ ناگري پيوه نا، سوتاني.
 ضرمه: جَمْرَةٌ/ پشكو. سكل.
 - نار/ ناگر.
 ضرام. إِضْطَرَامَ: إِتْقَادَ/ سوتان، ناگر گرتن، داگيرسان،
 گرگرتن.
 اضرام: إِشْعَالَ/ سوتاندن، ناگر پيوه نان.
 مضطرم: مُتَقَدَّ/ سوتاو، داگيرساو، ناگرگرتو.
 ضرامة: شجر البُطمَ/ دار قه زوان، داره به ن.
 ضرا:
 ضرا العرق: بدا منه الدم/ خويني به ريو.
 - ضَرَى الكلبُ بالصيد: تَعَوَّدَهُ و اُولع به/ فيتريه
 راويو.
 ضرو: كلب الصيد/ تانجي، سه گي راو.
 ضرى: شدة الحرب/ گهرمى جهنگ، جهنگى جهنگ.
 ضراوة الحرب: شدتها/ گهرمى جهنگ.
 حرب ضارية: شديدة/ جهنگى ديدنده.
 ضار. ضارى. ضواى: مُفْتَرَسٌ/ دي، كتيو، دپنده.
 حيوان - : مُفْتَرَسٌ/ گيانه وه رى دپنده، گوشت خور،
 دي.

ضراوة: تَوَحُّش. شراسة/ دپنده يه تي.
 ضراء: إِسْتِخْفَاءُ/ خوشاردنه وه، شاردنه وه، خوپه نادان،
 چونه په ناوه.
 ضروة (في ضَر) ضريبة (في ضرب) ضريح (في
 ضرح) ضرير (في ضَر)
 ضع:
 ضَعُضَعَ: هَدَمَ/ روخاني، تهختي كرد، ويتراني كرد.
 - : اضعف/ له قى كرد، له قاني، بزواني، جولاني،
 لاوازي كرد، شلوقي كرد.
 تَضَعَضَعَ: تَهَدَّمَ/ روخا، تهخت بو، ويتران بو.
 - : ضَعُفَ/ له قى بو، بزوا، جولا، لاواز بو، شلوق
 بو.
 - ماله: قَلَّ/ تن شكا، هيچي نه ما.
 - : خَضَعَ: ذَلَّ/ رسوا بو، سه رشوپ بو.
 مُضْعَضَعَ: مُتَضَعَضَعَ: مُتَهَدَّمَ/ روخا، تهخت، ويتران.
 - : ضَعِيفَ/ له قى، شلوق، لاواز.
 ضضعض: ضِعْضَاعُ: الضعيف من كل شيء/ لاواز،
 شلوق.
 - : الرجل بلا رأى و لاحزم/ بن
 دهسه لات، بوده له.
 ضضعضة: الشدة و الجوع/ نه بوني، يندهسه لاتى،
 شلوقي، تن گانه، برسييتى.
 ضعف:
 ضَعَفَ. ضَعُفَ: ضِدَّ قُوَى/ (چروك، لاواز، تهنك، بين ميژن)
 بو.
 - : اضعف. ضَعُفَ. ضَاعَفَ: جعله ضِعْفَيْنِ/
 كردى به دو شهونده، دوجاى كرد.
 - : صَيَّرَهُ ضَعِيفًا/ (لاواز، تهنك، چروك،
 بين ميژنى) كرد.
 تَضَعَفَ. إِسْتَضَعَفَ: رَأَى أَوْ عَدَّهُ ضَعِيفًا/ به لاوازو بين
 ميژو بين بايخى داناو سه يري كرد.
 تَضَعَفَ: صار ضِعْفًا ما كان/ بو به دو شهونده، دوجا
 بو.
 اضعف: خَفَّفَ. هَزَلَ/ لاوازي كرد، بين ميژنى كرد، تهنكى
 كرد.

ضَعْفٌ. ضَعْفٌ: ضِدُّ قُوَّةٍ/بِهَيْزَتِي، لاوَزِي، تهنکی، چروکی.

- - - - - الارادة/ لاواز خواستی.

ضَعِيفٌ: ضِدُّ قُوَى/بِهَيْزَتِي، لاواز، چروک، تهنک، رایج.

- البُئِيَّةُ/ لاواز، لهپ، رَهَق و تهق، زهبون، ریوه له، سیس، حیقنه.

- : واهن/ کز، بڼه سولات.

- الارادة/ لاواز خواست، بڼه سولات، ریوه له.

- القلب: جَبَان/ ترسڼوک.

إِضعاف: ضِدُّ تَقْوِيَّةٍ/بِهَيْزَتِي، لاواز کردن.

- : تخفيف. تَلطيف/ تهنک کردن، میواش کردنه وه، خاو کردنه وه.

ضِعْفٌ: مِثْلُهُ فِي الْمِقْدَارِ أَوْ أَكْثَرُ/ دواجا یا چه دجا.

مُضَاعَفٌ عِدَدٌ: حَاصِلُ ضَرْبِ نَفْسِهِ بِنَفْسِهِ/ چه دینه، چه ند جاره، چه نده ها.

- المشترك بين عدّة اعداد/ پچوکترین چه ندانه ی ناوکویی.

مُضَاعَفَاتُ الْعَرَضِ/ تهنه نه کردن، درانگ، ماک، نه نجام خرابی نه خووشی، ماک لڼ پيس کردن.

ضَعْفٌ:

ضَعْفُ الْحَدِيثِ: خَلَطُهُ/ دای به سهر به کدا، تهنک له و پهنک لهی کرد.

- الشیء: جَمْعُهُ/ کزی کرده وه.

- الثوب: غَسَلُهُ/ شتی (باش پاک نه بوه وه).

اضغاث احلام: احلام مختلطة/ خوی تهنک له و پهنک له.

- احلام: آمال و همیه/ دالغه لڼ دنان، خه یال پلاو.

ضِفْتُ. ضَعْفٌ: حِرْزَةٌ صَغِيرَةٌ/ چه پک، ده سک، قول.

ضعف:

ضَعْفٌ: كِبَسٌ/ په ستانی، ده ستی پیانا، په ستاوتی.

- : عَصْرٌ/ گوشي.

- علی: ضَائِقٌ/ تهنکی پڼ هه لڼ چنی، گوشي.

- علی: (جبر) زڼی کرد، زڼی لڼ کرد، ناچاری کرد.

ضَاعَطَهُ: زاحمة/ تهنکی پڼ هه لڼ چنی.

انضغط: قَهْرٌ/ به زیندرا.

ضَغَطٌ: كِبَسٌ/ په ستاوتن، په ستان، ته وژم، په ستو، گوشار.

- : عَصْرٌ/ گوشي.

- : إجبار/ زڼی لڼ کردن، ناچار کردن.

- : مُضَايِقَةٌ/ تهنک پڼ هه لڼ چنن.

- الدم/ خوین په ستان، ته وژمی خوین.

- ال- العال/ بالا په ستو.

- ال- الواطي/ نهوی په ستو.

مقياس ال- / په ستان پڼو، په ستوپڼو.

ضاعط: من يَضْغَطُ/ په ستينهر، گوشه، زڼی لڼ کهر، تهنک پڼ هه لڼ چن.

ضاغوط: كابوس/ خوی ناخووش، موته که.

ضعف:

ضَعْفُ الشَّيْءِ: عَضُّهُ بِمَكِّ قَعِهِ/ قهپی پیاکرد، پر به ده م که ستی.

ضَيْغٌ: الَّذِي يَعِضُّ/ گازگر.

- : ضيغى: اسد/ شیر.

ضعف: ضَعْفٌ عَلَيْهِ: حَقْدٌ/ (کینه، رق) ی لڼ گرت، به رق بولئى.

ضعفینه. ضَعْفٌ: حَقْدٌ/ کینه، رق، پشم، قین.

ضاغن: ضَعْفٌ: حَاقِدٌ. حَقْدٌ/ کیناوی، رقاوی.

ضعف:

ضَعْفٌ: تَضَافُ الْقَوْمُ: تَزَاحَمُوا. إِزْدَحَمُوا/ کومه لیان کرد، کردیان به قه له بالئى.

تَضَافُ الْقَوْمُ: قَلَّ هَالِهِم/ مال و دهرامه تیان کزبو، که م بوه وه.

ضعف. عَيْنٌ ضَعُوفٌ: كَثِيرَةُ الْمَاءِ/ کانی پړناو.

ضَعْفُ الْحَالِ: سَبِيلُهُ/ گوزهران و دهرامه خرابی.

ضَعْفٌ: قِلَّةُ الْعَالِ/ مال که می، نه بونی.

- : كثرة العيال/ مندل زڼی، خیراندار.

- : حاجة. ضعف/ پتویستی، نه بونی، کزی.

ضَعْفٌ: ضَعْفٌ: جَانِبُ النَّهْرِ/ (که نار، قه راخ، گوئی) رویار.

- : البحر: ساحله/ (رڅ، قه راخ) ی دریا.

- : جماعة/ کومل، ده سته، چه ند که سیک.

ضعف:

ضَعْفٌ: ضَرْبٌ بِيَاظِنِ كَفِّهِ/ به بهری له پ پیاکښا، شه قازله ی لڼ دتا.

ضَفَدَعُ الْمَاءُ: صارت فيه ضفادع/ بوقی نَدبو، بوقی
 مهال میتا.
 ضِفْدَعٌ: ضِفْدَعَةٌ: حیوان برمائی/ بوق.
 ضفر:
 ضَفْرٌ: ضَفْرُ الْحَبْلِ: قَتْلُهُ/ بای دایه وه.
 - الشَّعْرُ: جَدَلُهُ/ مؤنیه وه.
 - الرجل: وثبَ فی عَدْوِهِ/ قهلم بازی دا.
 - الدَّابَّةُ: القى اللجام فی فمها/ لغاوی کرد.
 - البناء: بناء بِجِارَةٍ بلا کلس و لا طین/ به وشکه
 که له که مهالی ساند.
 ضافَرُهُ علی الامر: عاونه/ پارمندی دا، پشتگیری کرد،
 باربوی دا.
 ضَفَرٌ: جَدَلٌ/ مؤنیه وه، پرچ کردن.
 - ضفار: حِزام السَّرَجِ/ قه یاسه، قایش قه یاسه،
 تنگه، قایش تنگه.
 - جدار بلا کلس و لا طین/ وشکه که له که.
 ضفیره: جدیده/ پرچ، په لکه.
 مَضْفُورٌ: مجدول/ مؤنراوه، پرچ کراو.
 ضفا:
 ضَفَا الْإِنَاءُ: فاضَ من إِمْتلائِهِ/ پریو، لئی رزا، لیتوان بو.
 اضغی علیه: عَكَسَ وَرَدًا/ به رچی دایه وه، له رویا
 وهستا، لئی مهال گه پایه وه.
 ضافب: فائض/ زرد، زیاد، لئدرلاو.
 ضَفْوَةُ الْعِيشِ: رَغَدُهُ و سعته/ خوش گوزهرانی، حال
 باشی.
 ضل:
 ضَلَّ: ضِدُّ إِمْتَدَادٍ/ گونامی کرد، وِیل بو، لای دا، له ثابین
 لایدا، گومرا بو.
 - الطريق و عنه: جار عن الطريق/ له پئی لادا، رئی
 ون کرد.
 - سعيه: لم يَنْجَحْ/ ره نج به بابو، دَورانی، پیش
 نه کهوت، سه رنه کهوت.
 - الشيء عنه: ضاع و ذهب/ لئی کهوت، ونی کرد،
 له کیس چو، له دهستی چو.
 - الرَّجُلُ: نَسِيَهُ/ له بیرى چوه وه، له بیرى کرد.

ضَلَّ: اضَلَّ: صَيَّرَهُ الى الضلال/ به وه تاریکی بردی،
 وِیلی کرد، رئی لی ون کرد، گومرای کرد.
 - : ضَرَعَ/ مهالی خه له تان، خه له تانی.
 - : ثَبَّهَ/ ونی کرد، وِیلی کرد، دهریه دهری کرد.
 - : اخفى/ شاردیه وه، ونی کرد، خوی لی گویى.
 اضَلَّ الشيء: اضاعَهُ/ ونی کرد، لئی کهوت.
 ضال: ضِدُّ مُهْتَدٍ/ له رئی راست لاداو.
 - عن الدين و غيره/ له ثابین لاداو، گونامبار، کافر،
 گومرا.
 - : قاته/ ون بو، به ره لا، وِیل، دهریه دهر، خویپی.
 - : ضامع/ ون بو.
 تضليل: ثَبَّهَ/ به مهاله بردن، مهاله پی کردن، وِیل کردن،
 ون کردن، سه رلعتیک دان، رئی لی تیک دان.
 - : ضَدَعُ/ مهال خه له تان، خه له تاندن، فیل
 لئیکردن.
 مُضِلٌّ: مُضِلٌّ: مَثَبُهُ/ ون کرا، وِیل کرا، گومراکار.
 - : خَدَّاعٌ/ فیل باز، مهال خه له تین.
 ضل: ضَلَّ: ضَلَّالٌ: ضِدُّ الْهُدَى/ له رئی راست و ثابین
 لادان.
 - : باطل/ ساخته، ناته و او.
 ضِلَّةٌ: مَضَلَّةٌ: مَضَلَّةٌ: ضِدُّ الْهُدَى/ له رئی راست و ثابین
 لاداو.
 ذَهَبَ دَمُهُ ضِلَّةً: هَبَاءٌ/ خویپی به فیقو چو.
 ضلع:
 ضَلَعُ الرَّجُلِ: ضَرْبُهُ فِى ضِلْعِهِ/ کیشای به په راسویدا.
 - : إِعْوَجٌ/ خواربو، چه مایه وه، نوشتاپه وه،
 چه وتاپه وه.
 ضَلَعٌ: كَانَ قَوِيًّا/ به میز بو، چوارشانه بو.
 ضَلَعٌ: اضْلَعُ عَوَجٌ و ثنى/ خوارى کرده وه، چه مانیه وه،
 نوشتانی وه، چه وتانی وه.
 ضَلَعُ النَّسِيجِ: جَعَلَ وَشْيَهُ (نقشه) على هيئة اضلاع/
 هیل هیل کرد، شیرداخی کرد.
 تَضَلَعُ مِنَ الْعِلْمِ: نَالَ مِنْهُ حَقًّا و اَفْرًا/ زردی خوین،
 پریو له خوینده واری، گه یشته نه پیه پری زانیاری.
 ضَلِعَ: عَظَمَ مِنْ عِظَامِ الْجَنْبِ/ په راسو.
 - هندسی: جنب الشكل/ په ل، لا، باسک، پالو.

- من الفاكهه: حَرْمَه / قاش، کوور.
- ثابت / په راسوی نوساو، په ل نوساو.
- سائب / په راسوی بهره لا، په ل بهره لا.
- : لحم الاضلاع / گوشتی په راسو.
- ورقة النباتات: عَیْر / رهگی ناوه پاستی گه لا، دهماری گه لا.
- له - فی الامر / دوستی مه په له کاره که دا.
- متوازی الاضلاع / هاو لا، په ل هاوړیک، باسک ته ریب، په ل ته ریب.
- ضالع فی کذا: بارع فیهِ / کارامه، تنگه یشتو، زودان.
- ضلیع: قَوَى الجسم / به مین، به کار، چوارشانه، تنیکسپراو، شیشمان، که ته، زه به لاج.
- مُضَلَع: ذو اضلاع / په ل دار، باسکاو، فره لا.
- من الثیاب: مخطط / هیل هیل، میلدار، خت خت، شیرداخی.
- ضَلَع: مِیل و عَوج / خواری، لاری، چه ماوه بی، ختیچی، گتیری، چه وتی.
- ضالع: اعوج. مائل / خوار، چه ماوه، لار، ختیج، گتیر، چه وت.
- ضم:
- ضم: جَمَعَ / کوی کرده وه.
- : حَصَد / درویه وه، درویننه کرد.
- : وَحَدَ / په کی خست، خستیه پال په ک، تنیکه لی کرد.
- : الأعداد: جمعها / کوی کردنه وه.
- : الی: اضااف / خستیه سهری.
- : الیه او الی صدره: عانقه / نای به سنگیه وه، نوسانی به خوییه وه، باوه شی پیاکرد.
- : الحرف: حَرَكُهُ بِالضَمِّ / بوری بوری کرد.
- تَضَامُّ القوم: اِتحدوا / په کیان کرد، بون به په ک، چونه پال په ک.
- إِضْمَمَ الی: اِتحد مع / چوه پالی، تنیکه لی بو، په کی گرت له گه ل، ماته ریز.
- : علی کذا: اِنطوی علیه / تیره ی تالا، پتیره ی لکا.
- ضَمَّ: جَمَعَ / کوکردنه وه، گرد کردنه وه.
- : حَصَد / درون، درونه وه، درویننه.

- : إضافة / خستنه پال، خستنه سهر.
- : إلحاق / پیاگه باندن.
- : ضَمَمَ: حَرَكَةُ الضَمِّ / بۆر.
- ضمام: ما يُضَمُّ به شيء الی شيء / لکینه ر، به ستین.
- ضَمِيم: ضَمِيمَةٌ: صاحب / خاوه، هاوړی، ختو.
- مُنْظَمَ علی کذا: منظوی علیه / تیره تالاو، پیاکاو.
- : الی: مُتَّحِدَ مع / چوه پال، له گه لی.
- ضمج:
- ضَمَجَ: ضَمَجَ جَسَدَهُ: لَطَخَهُ بِالطَّيْبِ / بونیله خوی دا.
- : اَضْمَجَ بِالارض: لصق بها / پتیره ی نوسا.
- ضَمِيج: بَقْ / میشله، پيشوله، پيشکه.
- ضمج:
- إِضْمَحَلَّ: تلاشی / ون بو، نه ما، پوکایه وه.
- : السحاب: تَقَشَّعَ / رهویه وه، هور نه ما.
- مُضْمَحَلَّ: متلاشی / ون بو، نه ماو، پوکاوه، رهویو.
- اضمحلال: تلاشی / نه مان، ون بون، پوکانه وه.
- ضمج:
- ضَمَجَ: ضَمَجَ جَسَدَهُ: لَطَخَهُ بِالطَّيْبِ / بونی له خوی دا.
- ضمد:
- ضَمَدَ: تَضَمَدَ: شَدَّةُ بِالضَّمَادِ / پیچای، برینه که ی پیچا، به ستی.
- ضَمَدَ: يَبَسَ / وشک بوه بوه،
- : علیه: حَقْدَ / کینه ی لوتکرد.
- ضَمَاد: ضَمَادَةُ الجروح: خَرَقَهُ يَشُدُّ بِهَا الجرح /
- سارغی، پیچار، که ره سه ی پیچان.
- : تَعَدَّدَ الأزواج: ژن زوری.
- ضَمِدَ: خليل الزوجه / دُوسْت، دُوسْتی ژن.
- ضَمِدَ: ظَلَمَ / زور، زورداري.
- ضمير:
- ضَمَرَ: ضَمَرَ: هَزَلَ / له پړو، لاواز بو، پوکایه وه، سیس بو.
- : صَغُرَ / چوه په ک، کرژیو، بچوک بوه وه.
- اضْمَرَ الامر: اخفاء / شاردیه وه، به نه پنی میشتیه وه.
- : فی نفسه شيئاً: عَزَمَ علیه / له دلی خویدا بریاری کردنی شتیکی دا.

- له كذا: اخفي / بوی نایوه، شتیکی به دهسته وه
 بو بوی.
 - ضَمَر: هَزَل / هَزَل / له پی کرب، لاوازی کرد،
 پوکانیه وه.
 - اِنْضَمَرَ: ذَبُل / سیس بو، وشك بوه وه.
 ضَمُور ضَمَر: هَزَال / له پی، لاوازی، که م گوشتی،
 پوکانیه وه، له پی بون، لاوازی بون.
 ضمیر: باطن الانسان / دهرن، هه نار.
 - ذِمَّة / وِیژدان.
 - فی النحو / راناو، جی نار.
 - مُتَّصِل / راناوی لکار.
 - منصل / راناوی (سهریه خو، جوئ).
 - ذابل / سیس، پوکاوه.
 تاینَبُ ال: تَقْرِيع الضمير / په شیمانی، ژتوانی،
 سه رزه نشتی دهرن.
 حی ال - ذو ذِمَّة / به وِیژدان، دهرن پاک.
 فاقد او میت ال - / دهرن رهش، دل رهش.
 إضمار: إخفاء / شاردنه وه.
 مُضْمَر. ضَمَر: مخفی / شاروه، نادیار.
 - مفهوم ضمناً / زانراو، دیار.
 - موضع، مجال / شوین، جیگه.
 مضمار: میدان او صَلْبَةُ السباق / گره پانی
 سوارچاکی ورم بازی و غارغارین و وه رهش.
 ضمن:
 ضَمِنَ: كَفَّل / زامنی کرد، که فیلی لوئسه ند.
 - حَوَى / گرتی، جیتی تیا بوه وه، تیا به تی.
 ضَمِنَ الشيء الوعاء: جَعَلَهُ فِيهِ / تیی کرد، کردیه ناوی.
 - الشيء: غَرَمَهُ إِيَّاهُ / پیتی بژارد.
 - عَدَهُ ضَامِنًا / که فیلی کرد، گرتیه خو.
 تَضَمَّنَ الشيء: اِلْتَزَمَهُ / غَرَمَهُ / بژاردی.
 - الشيء: اِشْتَمَلَ عَلَيْهِ / گرتی، تیا بو، جیتی
 تیا بوه وه.
 تَضَامَنَ: ضَمِنَ بعضهم بعضاً / بون به زامنی په کتری.
 - القوم على امر: اِتَّحَدُوا مُتَّفِقِينَ عَلَيْهِ / رِثْ
 کوتن، پیک هاتن، په کیان گرت.
 ضَامِن. ضَمِن: كَفِيل / زامن، دهسته بهر، که فیل.

- - : مُلْتَزِم / لئپر سراو.
 ضَمَان. ضَمَانَة: كَفَالَة / زامنی، دهسته بهر، که فیل
 دان.
 - اِلْتِزَام / لئپرسینه وه، لئپرسراوی، دهسته بهر.
 ال - اِلْجَمَاعِي / دهسته بهر، کومه لایه تی، دهستگیری
 کومه لایه تی.
 ضَمِن: داخل / له نار.
 - بَيْن / له نیتوان.
 ضَمِنًا: مع غيره / له گه لیانا.
 مفهوم - : مُضْمَن / زانراو.
 مُضْمَن: مكفول / زامن کراو، که فیل دار.
 تَضَامَن: التزام. مُشْتَرَك / دهسته بهر، په ک گرتن.
 - تَمَاسُك و اِتِّحَاد / په کیتی، هاوکاری،
 پشتگیری.
 بال - بِالْاِشْتِرَاك / به په کیتی، به هاوکاری.
 مضمون: مكفول / زامن کراو، که فیل دار.
 - مُؤْتَمَن / پشتی پین ده به سترئ، باوه پی پین
 ده کړئ.
 - مُؤْمَن عَلَيْهِ / پاریزراو، دانیا کراو.
 - معنی: فَحْوَى / مانا، واتا، ناوه روك، ناواخن.
 ضن:
 ضَنَّ بالشئ: حفظه. اِسْتَبْقَاهُ / پاراستی، لای خو
 دای نا، گلی دایه وه.
 - بِالْمَكَان: لم يبرحه / به جیتی نه هیشت، تیا مایه وه.
 - بالشئ: بخل / رژی دی کرد.
 ضنن: بخيل / رژد.
 - قليل / کم، که میك.
 ضنا:
 ضَنًا: اِخْتِبَاً / خو (شارده وه، له بؤسه دانا، مه لاس دا).
 - المال: كَثُرَ / زژیو، فره بو.
 - ضَنِنَتِ المرأة: كَثُرَ اولادها / مندالی زژیو،
 شفته ژئ بو.
 ضانیه. ضَانَّة: المرأة كثيرة الاولاد، / ثافره تی مندال
 زژی، شفته ژئ کار.
 ضَنء: كثرة النسل / وه چه زژی، مندال زژی.
 ضِنء: الاولاد / مندال، جهرگ، وه چه.

ضَنُك:

ضَنُك: ضَعْف / لاواز بو.

- عيشه: تضاييق / كه م دست و كه م گوزه ران بو.

ضَنُك: ضيق / كه م دستي، هه ژاري، نه بوني، تهنگانه،

دهس كورتی، نه دارایی.

عیش - فقر / تانه سکی، هه ژاری، ممره و مه ژی،

کوله مهرگی.

ضَنُك: فقير. مُعْدَم / هه ژار، كه م دست.

- : التابع الذي يخدم بِخَبْرَةٍ / نیش کر به

تانه سکی.

ضناكة: العيش الضيق / زبانی كه م دستي و هه ژاری و

نه بونی و تانه سکی.

ضنا:

ضَنِي: ضَعْف و هزل / لاواز بو، بِنِ هِيزِ بو، كه فته كار بو،

په کی كه وت.

اضنى: (نَهك / هيلاكى كرد، په کی خست، زه بونی كرد،

شه كه تى كرد، چروسانيه وه، ماندوی كرد.

- : هزل / لاواز و بِنِ هِيزِ كرد.

ضنى: نَهك / هيلاك كردن، هيلاكی، په ك كه وتن.

- : مرض و هزل / دهر دونه خوشتی، لاوازی و

بِنِ هِيزِ، دهره باریكه.

- : ضنو. ضنو: اولاد / منال، وچه.

ضن. مُضنى: مُنَهك / هيلاك، كفت، ماندو، شه كه ت.

- : مَهْزول / لاواز، بِنِ هِيز.

- : بالمعْتاب و الهوموم / هيلاكی نیش و خه م

و خه فته.

ضهد:

ضَهْد: إِضْطَهْد: آذی و عَذَب / سزای دا، چهوسانيه وه.

- : ضَيِّقُ عَلَى / تهنگی بِنِ هه لچنی، خراب

له گه لی جولایه وه.

إِضْطَهْد: إِيْذَاء و تعذيب / سزادان، چهوسانه وه،

نازاردان.

- : جَوْر / زُرداری، زُردای کردن.

مُضْطَهْد: مُعَذَّب. مَظْلوم / كه ساس، زُردای کراو، سته م

لای کراو، چهوساوه، سزادراو.

مُضْطَهْد. مُعَذَّب. ظالم / زُردار، چهوسینه، سته م کار.

ضهى:

ضاهى: شاكل و شابَه / له وچو، له یه ك چو،

هاوشیوه یه تی.

- : الشىء بغيره: قابله / به راوردی كرد.

ضهى: شبیه / له یه ك چو، چونیه ك، هاو (شیوه، جَوْر،

چهشن).

مُضَاهَاة: مُشَابَهَة / له یه ك چون، چون یه ك بون،

هاویه کی.

- : مُقابله / به راورد كردن.

ضاء:

ضاء. اضاء: اثار / روناك بوه وه.

اضاء ضوءاً: نَوَّر / روناکی كرده وه.

- : عليهم / روناکی كړدنه وه.

- : العقل. اوضح. اثار / وشياری كړدنه وه، تیی

كه یانندن، ناشكرای كرد.

إستضاء به: إستنار / به كاری هینا بَو روناکی.

- : من فلان: إستشار / راویژی پئ كرد.

ضوء. ضياء: نور / روناکی، رُخشایی.

- : الشمس / تیشکی رَوژ، هه تاو، خَوږه تاو.

- : القمر / تیشکی مانگ، روناکی مانگ، تریفه.

- : المصباح / روناکی چرا.

- : النهار / هه تاو، روناکی رَوژ، تیشکی خَوږ.

على - كذا / به گویره ی، له سر رَی و شویتي.

مُضىء. ضوى: مُنیر / روناك، رُشن.

- : مُشرق / تیشك دار، بریقه دار، به شه وق.

ضار:

ضار: جاع شدید / زُردی برس بو.

- : الأمر فلاناً: اضر به / زبانی (لایدا پئ) گه یاندد.

تَضَوَّر: تَلَوَّى من الم او جوع / تلایه وه، گیتنگلی دا.

ضور: الجوع الشديد / برستيتي.

- : السحابه السوداء / هه ریه رهش، هه ریه چلكن.

- : الدليل الحقيق / رسوا.

ضوض:

ضَوْضى: احدث الضوضاء / ژاره ی نایه وه، كړدی په

(ژاره ژاو، قاووقیژ، قیژو هور).

ضَوْضَاء. ضَوْضَى: اصوات الناس فى الزحام/
دهنگه دهنگ.

- - - : جلبه/ ژوه ژاو، قيرزه قيرز، قيرژ
موي، هراو هوربا، گزبه ند، گزبه نگ، گهر دش.

ضياء (فى ضوء) ضيافة (فى ضيف)
ضاع:

ضاع. اضاع. ضَيَع: فقد/ ون بو.

- - - منه: فَقَدَ وَ خَسَرَ/ ونى كرد، له
كيس چو، دږوانى.

- - - منه: اهل/ فهراموشى كرد.

- - - منه (كالفِرصة)/ له كيسى چو،
هالى له كيس چو.

- : هلك/ له ناوچو، تياچو، مرد.

ضَيَع. اضاع الشيء: فَقَدَهُ/ ونى كرد.

- - - حَقَهُ. سقط و فقده/ مافى نهما، له كيس
خوى دا.

- - - : اهلك. اتلف/ ويرانى كرد، فوتانى.

- - - المال: افناء/ له بوردى دا، به فيروى دا.

ضَياع. ضَيَع: فقدان/ ون بون، له كيس چون، ون
كردن، له دست چون، سهرتياچون.

ضائع: فاقد/ ون بو، ون.

مُضَيَع. مضىاع: كثير التضيع/ ون كهر، قنگ لى
كهوتو، جلفى.

ضَيعة: المرأة من ضاع/ ون كردنيك.

- : الارض المغلة/ كينگ.

- : عقار/ خانوبه ره.

- : قَرْنِه صغيرة/ گوند، دئ.

ضاف:

ضاف: نزل به ضيفا/ بو به ميوانى.

ضَيَّف. اضاف: قَدَّمَ له الضيافة/ ميواندارى كرد.

اضاف. ضاف: ضَمَّ/ خستيه پال، خستيه سهر، تيوه
دا، دايه ده مى.

إِنْضاف اليه: اِنْضَمَّ/ چوه پال.

إِسْتِضافه: طلب اليه الضيافة/ ميواندارى كرد، بانگى
كرد.

- به: إِسْتِغاث. لجأ اليه/ په ناي برده بهر، هاوارى بو
برد.

ضَيَّف: نزل/ ميوان.

إِكرام ال - / ميوان دارى، رينى ميوان گرتن.

ضيافة/ ميوان دارى، بانگيستن.

مُضَيَّف: صاحب الضيافة/ خانه خوئ، ميوان دار.

مُضَيَّفة: صاحبة الضيافة/ خانه خوئ، ميوان دار.

- الطائرات/ ميوان دارى فروكه.

مُضَيَّف. مَضَيَّفة: مكان لضيوف/ ديوه خان، ژورى
ميوان.

إِضافة: ضَمَّ/ خستنه پال، خستنه سهر، تيوه دان،
سهر يار كردن.

- : زيادة/ زږو كردن، دريژ كردن، دانه دم.

- ال/ سهره پاي.

إِضافى: مزيد/ سهر ياز، خراوه سهر.

مُضاف فى النحو/ وه پال دهر.

- اليه/ وه پال دراو.

ضاق:

ضَيَّق: ضِدَّ إِسْغَعَ/ تهسك بو، توك بو، هاته وه يهك.

ضَيَّق: ضِدَّ وَسَعَ/ تهسكى كرد، تهنگى كرد، هيتايه وه
يهك، جه رانى.

- الثوب و الرباط: ضِدَّ مَدَّ و بسط/ تهسكى

كرده وه، تونگى كرده وه، قارسى كرد.

- على: ضَمَّط/ په ستانى، هيتايه وه يهك، په ستاوتى.

- على: ضايَّق: شَدَّدَ على/ تهنگى پي هال چنى،

هراسانى كرد، تهنگه تاوى كرد، لئى هال پيچا، بيژارى

كرد، وه پسى كرد، قارسى كرد، تهنگى دا، سهرى كرده
سهر.

- على العدو: حاصره/ نابلقه ي دا، تهنگى پي هال
چنى، كه ماروئى دا.

تَضايَّق: اِنْزَعَج و تَكَدَّر/ (بيزار، په ست، وه پس،

هراسان) بو.

- منه: ثَعِبَ/ لئى بيزار بو، به ده ستيه وه هيلاك بو، لئى
وه پس بو.

- ماليا/ ده ستي كورت بو، هيچى به ده ستيه وه نهما.

ضايَّق: عاسَرَ/ تهنگانه و نه بونى كرد.

- إِسْتِضَامَ حَقَّةٍ: اِنتَقَصَهُ اِيَّاهُ/ مافی خوارد، پئی رها نه بئی.
- ضَنِيمٌ: ظَلَمٌ/ زُورْداری، جهوړو ستم.
- ضَائِمٌ: ظَالِمٌ/ زُورْدار، ستم کار، بهش خور.
- مُسْتَضَامٌ: مَظْلُومٌ/ زُور لئ کړاو، که ساس، ستم لئ کړاو، ماف خور او، بهش خور او.

- اِزْعَجَ وَ كَدَّرَ/ بېزاري كرد، هه راساني كرد، وه پړه سي كرد، چارپسي كرد.
- اِتْعَبَ/ هېلاكي كرد، شهكېتي كرد، ماندوي كرد، سهری لئ هېتاپوه يهك.
- ضَيِّقٌ: ضِدُّ اِتْسَاعٍ اَوْ عَرْضٍ/ ته سكي، ته نكي، ته سك و تروسكي.
- هَمٌّ/ په ژاره و خه و خه فته.
- شِدَّةٌ عُسْرٍ/ ته نگانه، نه بونی.
- ضَائِقَةٌ: مُضَايِقَةٌ. ضَيِّقَةٌ: سُوءُ الْحَالِ اَوْ الْفَقْرِ/ نه بونی، هه ژاري، ده ست کورتي.
- مَالِيَةٌ/ بي پاره يي، نه دارايي.
- ضَيِّقٌ: ضِدُّ عَرِيضٍ اَوْ وَاسِعٍ اَوْ مُتَسِّعٍ/ ته سك، تروسك.
- مَحْصُورٌ/ گير او، نابلقه دراو، گه مارو دراو، جه پاو.
- لِلثِيَابِ: ضِدُّ وَاسِعٍ/ ته نگ، ته سك، پچوك.
- الْعَقْلُ/ كه موش، كه م نه قل، گه لحو، وي، ده به نگ.
- الْخُلُقُ: ضَجُورٌ. قَلِقٌ/ بن تاقت، بي نارام، چارپس.
- تَضْيِيقٌ: ضِدُّ تَوْسِيعٍ/ ته سك كړنه وه.
- ضَغْطٌ/ په ستاندن، ته نگ پئ هه ل چنين.
- الْخَنَاقُ: ظَلَمٌ/ جهوړ، زُورْداری، زُور لئ كړدن، لئ بهل پېچان.
- الرِّبَاطُ/ تونگ كړدن، جه راندن.
- مُضَايِقٌ: مَزْعَجٌ. مُتْعَبٌ/ هېلاك كړ، بېزار كړ، وه پس كړ.
- مُتَضَايِقٌ: مَزْعُوجٌ/ بېزار، بن تاقت، بن نارام، وه پس، قارس، چارپس.
- ضَيِّقٌ: مَا ضَاقَ عَنْهُ الصَّدْرُ مِنْ خَزْنٍ وَهَمٍّ/ خه و خه فته، ده رډوبه لا، كو ست كه و تن.
- شِدَّةٌ/ ته نگ و چه له مه، ته نگانه و نه بونی.
- مَضْيِيقٌ: مَعَرٌ ضَيِّقٌ/ باريكه پئ، توله پئ.
- مَعَرٌ بَيْنَ الْجِبَالِ/ ده ربه ند، گه لي.
- ضَامٌ:
- ضَامٌ: ظَلَمٌ/ زُورِي كرد، زُورْداری كرد، جهوړو ستم می نواند.

- طاطا: طَاطَا راسه: خَفَضَهُ / سه‌ری شزپرکرد، دای نه‌واند، که‌چی کرد.
- الحَفَرَةُ: عَمَقَهَا / قولی کرد، دای خست.
- فُلَانٌ مِنْ فُلَانٍ: حَطَّ مِنْ قَدْرِهِ / سوکی کرد، له نرخی که‌م کرده‌وه، بی‌بایه‌خی کرد.
- تطاطا: اِنْخَفَضَ / داچو، نه‌وی، ته‌پی، قول بو.
- طائفة (فی طوف) طائل (فی طول) طاب (فی طیب) طار (فی طیر) طاش (فی طیش) طاع (فی طوع) طاعون (فی طعن) طاق. طاقة. طاقية (فی طوق) طال. طالما (فی طول) طامة (فی طم) طاه (فی طهر).
- طب: طَبَّ. طَبِّبَ: داوی: عالِج / تیماری کرد، دهرمانی کرد، دهرمانی خوارد.
- الرجلُ: تَأَثَّى لِلْأَمْرِ / شینه‌یی و له‌سه‌رخو بو.
- وَقَعَ: که‌وت، نرمه‌ی هات.
- تَطَبَّبَ: تداوی / خوئی تیمارکود.
- إِسْتَطَبَّ الطَّبِيبُ: اِسْتَوْصَفَهُ الدَّوَاءُ وَ الْعِلَاجَ / راویزی پزشکی کرد، خوئی پیشانی پزشکی دا شه‌ویش دهرمانی بو نوی.
- طَبَّ: عِلَاجَ الْجِسْمِ وَ النَّفْسِ / پزشکی.
- طبيیب: حَكِيم / پزشکی، دوکتور.
- بيطری / پزشکی نازده‌ل، به‌یتال، به‌یتار.
- طِبَابَةٌ: حِرْقَةُ الطَّبِيبِ / پزشکی گهری، پزشکی.
- طَبْطَبَ الْمَاءُ: صَوَّتَ / خوړه‌ی هات.
- عَلَيْهِ: رَيَّعَهُ / کیشای به‌پشتیا، نافه‌رینی کرد.
- طبطابه: مِضْرَبُ الْكَرَةِ / ریکیت، توپ کوت.
- طخ: طَخَ الطَّعَامُ: اِنْضَجَّهُ / لیتی نا، پیی گه‌یاند.
- دَبَّرَ / نایه‌وه، پیکی هینا، هه‌لی گیرسان، دروستی کرد.
- إِنْطَبَخَ. طَبَخَ: لَوْنَدَا، پی‌گه‌یی، شیوپه‌زکرا.
- طَبَخَ الطَّعَامُ: طَهَى / لی‌تخان، پی‌گه‌یاندن، په‌زان، شیوپه‌ز کردن.

صِنَاعَةُ الطَّبِخِ. طِبَاخَةٌ. حِرْفَةُ الطَّبَاخِ / چِشْت لیٹان،
چِشْتکری، شیوپہ زئی.
طَبَاخ. طَام. طَاهِي / چِشْتکری، چِشْت لیٹنہ، لیٹنہ،
شیوپہ ز.
- : جِهَازُ الطَّبِخِ / سونگہ، تہ باخ، ناگردان.
طَبِخ: مَا طَبِخَ مِنَ الطَّعَامِ / چِشْت، لیٹراو.
مَطْبَخ: مَكَانُ الطَّبِخِ / چِشْتخان، لیٹنگا، ٹاشگہ.
مَطْبَخ: جِهَازُ الطَّبِخِ / تہ باخ، سونگہ، ناگردان.
مَطْبُوخ. مُنْضَج. مَطْهُي / لیٹراو.
- : مُدَبِّر / تراوہ، دروستکراو، پیٹک میٹراو.
طَبْر:
طَبْر. طَبْرَ: قَاس / تہ ور.
طَبَش:
طَبَشُ فِي الْمَاءِ: تَخْبِطُ / شَلْپ و موپی کرد، شَلْپ شَلْپی
بو.
طَبَاشِير. طَبَشِير: صَوَارِي / تہ باشیر، دہ باشیر.
طَبَع:
طَبَعَ الْكِتَابَ: كَتَبَهُ بِالْجِهَازِ / چاپی کرد، لہ چاپی دا.
- : بَصَمَ / پہ نجہ ی پیا نا.
- : عَلَيْهِ / خَتَمَ / مَوْرَی کرد، شہ قلی کرد.
- : الدَّرْهَمَ: سَكَّةُ / دروای دروست کرد، لیسی دا، سکہ ی
لیٹا.
- : طَبَعَ الْأَنْاءَ: مَلَأَهُ / پپی کرد.
- : السَّيْفَ: عَمَلَهُ / دروستی کرد.
طَبَعَ الْحَيَوَانَ: رَوَضَهُ / رَای پینا، مالن کرد، دہ ستہ موی
کرد.
طَبَعَ عَلَى كَذَا: رَوَضَ. عَوَّدَ / پپی رامات، خوی
پیوہ گرت، رسکا، رامیٹرا.
- : اِطْبَخَ: كُتِبَ / لہ چاپ درا.
طَطْبَعُ: تَأَثَّرَ. تَخَلَّقَ / رامات، خوی گرت، رسکا.
- : يَطْبَاعُ أَبْيَهُ: تَخَلَّقَ بِاخْلَاقِهِ / خووپہ وشتی باوکی
گرت.
- : النَّهْرُ: فَاضَ / مہ نسا، رویارہ کہہ پپ بو لہ ناو،
سہ ریژ بو.
طَبَعَ الْكُتُبَ / چاپ کردن، لہ چاپ دان.
- : بَصَمَ / مَوْرَ کردن، پہ نجہ پیا نا نا.

- الْأَصَابِعُ / پہ نجہ گرتن.
- الْحَجَرُ: كِتَابَةٌ عَلَى الْحَجَرِ / ہر دہ مال کندن،
لہ برد نوسین، لہ برد مہال کولین.
- : طَبِيعَةٌ. طَابِع. طَبَاع: سَجِيَّةُ / سروشت، نہ ریت،
خوړسکی.
- : - - - - - : خُلُقُ / خو، رە وشت،
رہفتار، شیوار.
- : - - - - - : مِزَاجُ / مہ و س، نارہ زو.
إِعَادَةُ الْإِلَ - / لہ چاپ دانوہ، دویارہ چاپ کردنوہ.
بارد ال - / خَوَيْنَ سَارِد، لہ سرخو.
حَاد ال - / خَوَيْنَ گرم، تودہ، تودہ و تپو.
تَحْتَ ال - / لہ ژیر چاپدایہ.
صِنَاعَةُ ال - : طَبَاغَةٌ / چاپ مہنی.
طَبْعَةٌ: الْمَطْبُوعُ مِنَ الْكِتَابِ فِي الْمَرَّةِ / چاپ کراو.
- : اَوَّلُ / چاپی پہ کہم.
طَبَاع. طَابِع. مَطْبَعِي / چاپ کر، چاپیار، بیت ریک
خوړ.
- : صَانِعُ السِّیَوفِ وَ أَمْثَالِهَا / شیرگر، چہ قوگر.
مَطْبَعَةٌ. مَطْبَع: مَكَانُ الطَّبْعِ / چاپخانہ، چاپ گا.
مَطْبَعَةٌ. آلَةُ الطَّبْعِ / مہ کینی چاپ، چاپگہ.
مَطْبُوع: طَبْعُ / چاپکراو.
- : عَلَى كَذَا: مَجْبُولُ عَلَيْهِ / وا فیر بوہ، نوہ
خووپہ وشتیتی، وا راماتوہ، خوی پیوہ گرتوہ، دہ قی
پیوہ گرتوہ.
مَطْبُوعَاتُ / چاپ مہنی.
طَابِع / پول.
- : بَرِيدُ / پولی پو ستہ.
- : مَالِي / پولی دارایی.
- : خَتَمَ / مَوْر، شہ قل.
طَبِيعَةٌ: الْقُوَّةُ الْمَكُونَةُ لِلْعَالَمِ الْمَادِي / سروشت،
خوړسک.
- : سَجِيَّةُ / خو، رە وشت، نہ ریت.
ال - : الْبَشَرِيَّةُ / رە وشت و خوی ئادہ میزاد.
عِلْمُ ال - : سِرُوشْت زانی.
فَوْقُ ال - : خَارِقُ الطَّبِيعَةِ / ژور سروشت.

سروشت کرد.

- ضِد مُصْنَطَع/ ناسایی.

- ضِد شاذ/ رهوا، ناسایی، سروشتی، خوږسکی.

- عادی/ رڼک و پټک، ناسایی.

- مختص بعلم الطبیعیات/ سروشت زان.

علم الطبیعیات/ زانیاری سروشتی، سروشت زانیی.

تاریخ طبیعی/ میژوی سروشتی.

طبیع: دئیء الخلق/ بڼنابو، بهدخو، بهدپه وشت.

- سیف طبیع: صدیء/ زهنگاوی.

طبیع. طبیع: الصدواو الدنس/ زهنگ، گلاری، پیسی.

- العیب/ شورهیی، بهدخویی.

طبیق:

طَبَق. اَطْبَقَ/ اَقْفَلَ/ دایخست.

طَبَق: ضِد اِنْفَتَحَ/ داخرا، جوت بو.

طَبَق الشیء: عَمَّ/ پلاویوهوه، بو به باو، بو به موده.

- غَطَى/ دای پوڅی، سهری نایوه، سهری گرت.

- جاء مُطابِقاً/ تهواویو، کهم و زیادی نه بو، فیت

بو، پر به پری بو.

- قاعدة علی/ ری و شونښکی سه پاند.

اَطْبَقَ غَطَى/ دای پوڅی، سهری نایوه.

- اللیل: اظلم/ تاریکی کرد.

- ت النجوم: کثرت/ نه ستیره نږدو.

- ت الحُمى علیه: دامت لیلاً و نهارا/ تاکی دريژه ی

خایان.

اطبقوا علی الامر: اجمعوا علیه/ مهو سه لمانیان،

قابل بون، به دلیان بو، رڼک که و تن.

طابق: وافق/ قابل بو، به دلی بو.

- بین شینین: جعلها علی حدو واحد/ وهک یهکی

لئیکردن.

- بین شینین: جعل احدها علی الآخر/ خستنیه

سهریهک، جوتی کردن.

اِنطَبَقَ. تَطَبَّقَ: صار مُطابِقاً ای خلاف مُنْفَتِحَ/ داخرا،

جوت بو.

- علی کذا: جاء مطابقاً و موافقاً/ (گونجاو،

جوت، تهواو) بو، بوی بو.

تطابق القوم: اِتَّفَقُوا/ رڼک که و تن، پټک هاتن.

- شینین: کانا متطابقین/ جوت بون، وهک یهک

بون، جیاوازیان تیا نه بو.

طَبَق. مطبوق: مُقْفَل/ داخراو، جوت.

- محصور/ ترنجاو، پیژوه بو.

مُطَابَقَة: مُوَافَقَة/ گونجان.

- تَطَابُق فی الرياضیات/ هاو جوتی، وهک یهکی.

- الحسابات/ ته بایی، تهواوی، پیاچونه وه.

مُطَابَق: موافق/ قابل، هاو جوت، هاوتا، گونجاو.

تَطَابُق/ جوت بون، جوتاو.

طَبَق غطاء/ سه رقاپ.

- صَحْن/ قاپ، دهوړی.

- صينية/ سینی.

- الفنجان/ ژیرکوب، ژیرپالاه.

- التدخين/ ته پله کی جگړه.

طَبَق وفاق/ وهکو، گونجان له گال، به گویره ی، به پیسی،

وهک.

- موافق/ هاو جوت، گونجاو، هاویهک.

- المرام/ وهک خواست، به گویره ی پټویست.

- الاصل/ ده قاوده ق، کوت و مت.

طَبَقاً لِرَغْبَةٍ/ به گویره ی خواستی.

طَبَقَة: مرتبة/ پله، پایه.

- حال/ بار، دڅ.

- ساف/ چین.

- النغم: مقامه/ ناواز، تون.

- من الارض/ چین له زهوی.

- من الناس/ چینی گال.

الصراع الطبقي/ چینایه تی.

علم طبقات الارض/ زهوی زانی، جیولوژی.

طَبَق. طبیق. مُطَابَق/ وهک یهک، هاو... چون یهک.

طابق من البيت/ نهوم، قات.

تطبیق: توفیق/ رڼک خستن، گونجان.

- طی/ قه دکړن، نوشتانه وه.

- الشیء علی غیره/ خسته سهریهک، جوت

کردن.

- اشتغال، تشغیل. تجریب،/ کار پی کړدن،

کار کړدن، تاقي کړدنه وه.

- : إشتغال، تشغیل. تجریب، / کار پی کردن، کار کردن، تاقی کردن و ه.

تطابق / جوتاو، خستنه سهره ک.

تطبیقی: مُجَرَّب / کار پی کراو، به کار میتراو، کرده کی.

مُطَبِّق: سجن تحت الارض / ژیرده مین، زینزانه.

- : کُلّی. تام / تو او، په ته پی.

جُنُون - / په ته پی، شیتتی په ته پی.

طابوق: آجر. قرمید / خشت.

- ناری - احمر / خشتی سور.

- اصفر / خشتی نه یاتی.

- مصخرج / خشتی جوش.

عامل ال - / خشت بی.

عامل رمی ال - / خشته ندان.

عَمَل ال - / خشت برین.

طبل:

طَبْل. طَبْل: ضَرْبُ الطَّبْلِ / ته پلّی ژهن، له ته پلّی دا، ته پلّی لئدا.

طَبْل: صوت الطبول / ته پلّی لئدان، دهنگی دهموّل.

- . طَبْلَة. آلة التطبيل / ته پلّ، باله بان.

- ذا وجهين / دهموّل.

طَبْلَة: طبل صغير / ته پلّی بچوک، دومبوک.

- الاذن / ته پلّی گړی، په رده ی گړی.

- العمود: کُشفه / کوته له.

غشاء ال - / په رده ی گړی.

طَبَّال: صاحب الطبل وضاربه / ته پلّی ژهن، دهموّل ژهن، دهموّل کوټ، ته پلّی لئدهر.

طِبَاة: حِرْفَة الطِّبَّال / دهموّل ژهن، دهموّل کوټ، ته پلّی لئدهر.

طَبَّيَّة: مِنْصَدَة مستديرة يَرْق عليها الحَبْر / پنه.

- : - يُوْكل عليها / خوان، ته پله ک.

- العمود: کُشفه / ته پله کی سهر پایه و کوته ک، کوته له.

طبيب (في طب) طبيعة (في طبع)

طجن:

طجن: قَلَى / سوری کرده و ه.

طاجن. طَيِّجَن: مِقْلَاة / تاوه.

طح:

طَح: بَسَط / ته ختی کرد.

إِطْح: إِنْبِسط / ته تخت بو.

طَحَّان: المنبسط من الارض / ته تخت، زهوی ته تخت، ته ختان، ته ختایی.

أَطْحَه: اسْقَطَه، رماه / خستی، فرتی دا.

طَحْطَح: كَسَرَ / شکانی.

- الْقَوْمُ و بِالْقَوْم: بَدَّدَهُم / اهلکهم / پهرش و بلاری کرده و ه، ته فروتونای کردن، فوتانسی.

طحل:

طَحَل: عَظَم طحاله / سپلی هات، سپلی ناوسا.

- الاناء: مَلَأَه / پری کرد.

طحال. طُحَال: غُدَّة إِسْفنجية / سپل.

طُحَال: إلتهاب الطحال / دهردی سپل، ه و کردن و ناوسانی سپل.

طحل: مَلَأَن / پری، لیوان، لیوان لیو، لیواو لیو.

طُحْلَب. طَحْلَب: نبات شديد الخَضرة ينمو في الأماكن الرطبة / قهوزه.

طحن:

طَحَن. طَحْن: تَطَحَّن: جعله دقيقاً / هاری، وردی کرد، کردی به نارد.

طحین. طَحْن: دقیق / نارد، هارداو.

طحیننی: دقیق. کالدقیق / ناردین، وه نارد.

طَحَّان: صانع الطحين / ناشهوان، باراش هار.

- : بائع الطحين / نارد فروشی.

طِحانة: حِرْفَة الطَّحَّان / ناشهوانی، نارد فروشی.

طاحون. طاحونه. مِطْحَنَة. رَحَى / ده ستار، ده ستهاپ.

- . - . - . مِطْحَنَة / ناش.

- . - . - . البُن / ناشی قاوه، قاوه هارپ.

- الريح . - الهواء / ناشی با.

- الماء / ناشی ناو.

طاحنة: ضرس / خړی، دان.

طَحُون. طَحانة: خَرَب / جهنگ.

طر:

طَر السكين: سَنَه / تیژی کرد، ساوی دا، دمه زهردی کرد.

طَرَف: جبین. ناصیة/ نارچه‌وان.
 - طَرَف: طرف کل شیء و حاشیته/ که‌نار، لیوار، قه‌راخ.
 طَرَفًا: جمیعاً/ همه، به‌کومه‌ل، همه‌وان.
 طَرَفًا: طَرَفًا علیهم: جائهم فجأة/ کوت و پرهات، له ناکاوا هاته لایان.
 - حَدَّثَ عَلَى غَیْرِ إِنْتِظَارٍ/ روی دا، (له پپ، له ناکاوا) روی‌دا.
 - الْمَكَانُ: إِسْتَعْمَرَه/ داگیری کرد، ده‌ستی به‌س‌راگرت.
 أَطْرَفًا: بَالِغٌ فِی الْمَدِیْحِ/ پیا‌ه‌ل‌دا، مه‌رایی کرد، پشی پشی کرد.
 طَارِیءٌ: غَرِیْبٌ/ نامۆ، بیانی.
 - عَارِضٌ/ روداو، رئی‌که‌وت.
 - غَیْرِ مُنْتَظَرٍ/ ناکاوا، ناکایی، له‌پپ، به‌رئی‌که‌وت، توش بون.
 طَارِئَةً: دَاهِیَةً/ به‌س‌رهات، کاره‌سات، به‌لا، به‌لای لابه‌لا.
 - (أَمْرٌ غَیْرِ مُنْتَظَرٍ/ کاریکی (له‌پپ، له ناکاوا، به‌رئی‌که‌وت).
 - سَكَانٌ غَیْرِ أَصْلَیْنِ/ پیگانه، داگیر‌که‌ر.
 طَوَارِیءٌ: جَمْعُ طَارِئَةٍ/ ناکاوا، له‌پپ، توش بون.
 مُسْتَشْفِیٌ أَلْ - / خسته‌خانه‌ی فریاخ‌ر.
 إِطْرَاءٌ: تَمَلُّقٌ. رِیاءٌ/ رواله‌ت، رواله‌ت نواندن، پیا‌ه‌ل‌دان، پشی‌پشی، مه‌رایی.
 طَرَّانٌ: الْأَمْرُ الْمُنْكَرُ/ کاری نابه‌جی.
 طَرَّانِیٌّ: لَا یَعْرِفُ مِنْ إِبْنِ/ نامۆ، بیانی.
 کلام - / مُنْكَرٌ/ قسه‌ی نابه‌جی، ناپه‌س‌ند، قوی.
 طَرِبٌ:
 طَرِبٌ: إِهْتَرَّ فَرَحًا/ دلشاد بو، دلخوش بو، دلی کرایه‌وه، گه‌شکه‌دار بو، گه‌شکه‌گرتی.
 - إِضْطَرَبَ: إِنْزَعَجَ/ تَشَوُّشٌ/ په‌شو‌کا، شپه‌زده‌بو، هه‌ژی.
 طَرِبٌ: غَنَى. تَغَنَّى/ گورانی وت، چرانی، ده‌نگی لئه‌ل
 پری، چریکانی.

- طَرِبَ: فَرَحَ/ دلشادی کرد، دلخوشی کرد، کردی به‌خوشی و پیگه‌نین.
 إِسْتَضَرَبَ: إِشْتَدَّ طَرِیْبُهُ/ تاره‌زوی هه‌لسا، گه‌شکه‌گرتی.
 طَرِبٌ: فَرَحَ/ خوشی، شادی، دلشادی، گه‌شکه، به‌زم.
 آله - / نَامِیْرِیْ بَهْزَمٍ وَ رَهْزَمٍ، نَامِیْرِیْ ژَهْندَن.
 طَرِبٌ: مُهْتَرَّ فَرَحًا/ دلشاد، دلخوش، شاد، پِیخُوش‌حال، گه‌شکه‌دار.
 طَرِبٌ: مُطْرَبٌ: کثیر الطرب/ روخوش، قوشمه، روو به پیگه‌نین.
 مُطْرِبٌ: یَحْمِلُ عَلَى الطرب/ قوشمه، دلشاد‌که‌ر.
 - مُغْنٌ/ گورانی بیژ، شایه‌ر، گوینده.
 صَوْتُ - / رَحِیمٌ/ ده‌نگی خوش، ناوازی دل‌رَفِیْن.
 طَرِبَالٌ: مَعْلَمٌ. مَا یَشْهَدُ مِنْ بَعِیدٍ/ نیشانه، که‌له‌که‌به‌رد، رئی‌نیشان.
 طَرِبُوشٌ/ فِیْسَتْ، فِیْسٌ.
 طَرَحٌ:
 طَرَحَ الشَّیْءَ وَ بِالْشَّیْءِ: رَمَاهُ. الْقَاهُ/ هاویشتی، هه‌ل‌یدا، فِرِی‌یدا، تو‌پ‌یدا.
 - الثَّوْبُ عَلَیْهِ: الْبَسَهُ/ کردیه به‌ری، دای به‌س‌ریا.
 - اسْقَطَ عَدَدًا مِنْ أَكْبَرِ مِنْهُ/ لَیْیِ ده‌ر‌کرد.
 - عَلَیْهِ سَوْأَلًا: الْقَاهُ/ پرس‌یاری لئی‌کرد.
 - عَلَیْهِ مَسْئَلَةٌ: عَرْضُهَا/ پرس‌یاری پین‌کرد، راو‌ی‌ی پین‌کرد، باس‌تیکی بۆ گت‌ریا‌یه‌وه.
 - عَلَى الْأَرْضِ: رَمَاهُ/ (کوتای، دای) به‌زه‌ویدا.
 - هُ عِنْدَهُ: أَبْعَدَهُ/ له‌خوی دور‌خسته‌وه، ده‌ستی پیوه‌نا، ده‌ستی لی‌ه‌ل‌گرت، وازی لی‌ه‌ی‌نا.
 - تِ الْحُبَالِ: أَجْهَضْتُ/ له‌باری چو، زگی فِرِی‌یدا.
 - تِ حُبْلِی الْبِهَانِمِ: اسْقَطْتُ/ به‌ری فِرِی‌یدا، به‌ری‌خست.
 طَرَحَ الْحُبْلَى أَوِ الْإِنْثَى: صَيَّرَهَا تَطْرَحَ/ پیتی فِرِی‌یدا، له‌باری جوان.
 طَارَحَهُ الْكَلَامُ أَوِ الشَّعْرُ أَوِ الْفَنَاءُ: نَاطَرَهُ وَ جَاوَبَهُ فِیْهِ/ وت و وِی‌زیان کرد، شه‌په‌شعیران کرد، گره‌وی قسه‌و شیعور گورانیان کرد.
 طَرَحَ: إِلْقَاءُ/ فِرِی‌ دان، هه‌ل‌دان، هاویشتن.

(طرد): امر بطرده/ گالی دهرکردنی دا، فرمانی دهرکردنی دا.
 - : طرد / امر: تبع بعضه بعضا/ به دواى يه کدا هاتن، بهرودو بون.
 - : ابتعد/ دورکوتوه.
 استطرد: انصرف. حاد. خرج عن/ له باس لای دا، لای دا.
 - : انتقل فى كلامه من ذاك الى هذا/ دريژوى پي دا، له هه زار ناشى کرد.
 - : اليه الامر: وصل/ گيشت، تيژيگيشت.
 - : له: اظهر له الإنهزام مكيدة/ به فيل خوى بهزان.
 طرد: إبعاد/ دورخستنه وه، لابرډن، رادونان، راوه دونان.
 - : إخراج/ دهرکردن.
 - : رزمة/ تيردو، پيچراو.
 طراد: سفينة حربية سريعة/ که شتى راونه.
 - : المكان الواسع/ شويتنى فراوان.
 طريد: مطرود: مبعّد/ دورخراو، دهرکراو.
 - : منبوذ/ نهويستراو.
 - : هارب/ راکردو، دهریهدر، لانه وان.
 - : العدالة: محروم من جناية القانون/ راکردو، رهمه ند، رهمه نده.
 - : الذى يولد بعدك/ نهوى له دوات له دايک بوه.
 - : من الأيام: طويل/ روژى دريژ.
 الطريدان: الليل و النهار/ شهرو روژ.
 طارد: مبعّد/ دورخه، دهرکه.
 - : الريح من البطن/ باکيش.
 مطاردة: ملاحقة/ راوانان، دواکوتن، هه ل برين، شوين کهوتن، رادونان، راوه دونان.
 طراد: تتابع/ يک له دواى يک، به دواى يه کدا.
 مطرد: متتابع/ يک له دواى يک.
 - : متوال/ يک بينه، به دواى يه کدا.
 - : عام. لا شذوذ فيه/ گشتى، ناسايى، يو هه موان.
 طردى: راسته وانه.
 طرد: طردى لي الملبس: تألق/ که شخه بو، که شخه لى بهرکرد.

قسه و شيعرو گورانيان کرد.
 طرح: إلقاء/ فري دان، هه ل دان، هاويشتن.
 - : تبذ/ نهويستن، دورخستنه وه، نهفه روژکردن.
 - : فى الحساب: إسقاط عدد من عدد/ دهرکردن، اي دهرکردن، ليک دهرکردن.
 - : خصم/ داشکاندن.
 - : الجنين: إسقاط/ بهر فري دان، له بارچون.
 حاصل (او ناتج ال -)/ (به، نه نجامى) دهرکردن.
 طرح: مطروح/ فري دراو، هاويژدراو، کهوتو.
 - : سقط/ له بارچو، له بارچون.
 طرح: مطروح. منطرح/ فري دراو، هاويژدراو، کهوتو.
 - : الفراش/ کهوتو له جيگ دا، پال کهوتو.
 مطرح: الموضع مطرح فيه/ شوين کهوتن، کهوتنگه.
 - : مكان. موضع/ شوين، جيگ، جي.
 مطرح: ملقى/ هاويژدراو، فري دراو، هه ل دراو، کهوتو، پال کهوتو.
 - : فى الحساب/ دهرکراو.
 - : منه/ اي دهرکراو.
 أطروحة: مسألة تطرحها/ پرسيار.
 - : بحث يطرح لنيل درجة علمية/ زانست وتار، زان وتار، نامه ي ماجستير و دوکتورا.
 طرح: طرحون: نبات معمر/ تهرخون.
 طرد: طرد. طرد: أبعد/ دورى خسته وه، رادوى نا، قاوى دا، راوه دوى نا، هه لى برى.
 - : إخراج/ کرديه دهره وه، دهرى کرد.
 - : تحاه/ لای برد.
 - : له من عمله: فصله/ دهستى له نيش کيشاوه، دهرى کرد.
 - : له من البلد: نفاه/ شاربه دهرى کرد، له شار دورى خسته وه.
 طارد: طرد: تعقب/ شويتنى کهوت، کهوته شويتنى، دواى کهوت، راوى نا.

- هیئت / دیمه، شیوه، رنگ.

من - حدیث / تازه بابت، شیوای تازه.

من - قدیم / کهن، کهنه پیرست، شیوای کهن.

طراز: نمط / شیواز، رفتار، شیوه، جور.

طرس:

طرس: محی / سپیده، کوزانیوه.

- طرس: کتاب / کتبه / نویسه.

طرس: صحیفه / لاپه، نوسراو.

طرش:

طرش: ذهب سمعه / که پ بو، گویی که پ بو، گویی گران

بو.

تطارش: تظاهر بالطرش / خوی که پ کرد، خوی لی که پ

کرد.

طرش: اصم / که پی کرد.

طرش: طرشه: صم / که پی.

أطرش: أطروش: اصم / که پی.

طرش: البقر و الثیران / ره شه ولاخ، گاومانگاو گامیش.

طرط:

طرط: حَق / که ر بو، خوی که ر کرد، که ریتی نواند.

- : خَف / شغر حاجیه / برزی ته نک بو.

طرط: احمق / که لحو، که ر، گیل، گه مره، که وده ن،

گوج.

طارط: خفیف الحاجین / برزی ته نک.

طرطر: صلف / فاخر / خوی مه لی کیشا، فیشالی لویدا.

طرطور: الرجل الطویل الدقیق / باریک و درتیز،

بالا برزی له پ، داری و اووه یلا.

- : قَلَنْسُوة / غطاء طویل للراس / کلای قوچ.

طرف:

طَرَفَ عَيْنُهُ: اصابها بشيء قدَمَعَتْ / چاری ناوی کرد.

- : لَطَمَ بِيده / چه پوکی و ه شان، به به ری له پ

بیاکیشا.

- بعینه. طَرَفَ بَصَرَهُ: رَمَش. اطبق احد جفنيه

على الآخر / چاری داگرت، چاری تروکان.

طَرَفَ: جعله فی الطرف / خستیه سر په پ.

اَطْرَفَ: اتى بالحديث الطريف / قسه ی خویشی کرد،

نوکنه ی گزپایه وه.

- بكذا: اُثْحَفُ به / پیشکشی کرد، به دیاری دایه.

تَطَرَفَ: جاوز الاعتدال / له وزه چوه دهره وه، له وزه

کردیه دهره وه، له راده کردیه دهره وه، زیاده پوهی کرد.

- : اغار / په لاماری دا.

- : اتى الطرف / هاته سر په پ.

- الشیء: صار طَرَفًا / تیوه گلا، توش بو.

إستطرف: عَدَهُ طَرِيفًا / لای خویش بو، لای سیر بو،

به خویشی زانی.

طَرَفَ: عین / چاو.

- . طَرَفَ: حَد / که نار، لیوار، چه مسره، سنور، په پ،

لا.

- . - : مُنتَهَى / په پ، نه وپه پی.

- . - : آخر / کوتایی، سر.

- . - : راس مُدَبَّب. سین / نوک.

إرتداد الطرف: لَمَحَ / چاوتروکان، چاوتروکانیک.

طَرَفَ: فَرِيق / دهسته، کومه ل، لا، لاین.

- : مُنتَهَى الشیء / کوتایی، سر، په پ، که نار،

چمک، لیوار، گویی.

- : نَاحِيَة. جَهَة / لا، شوین، جینگ، ته نیست.

- : عُضْو / پهل، قاچ و دهست.

من - فلان / له لایه ن.

طَرَفًا الْخُصُومَة / هر دو لا.

احد طرفی الْخُصُومَة / لایه کیان.

اخلى طرفه: اخلى سبيله / به ره لای کرد، نازادی کرد.

اخلى طرفه: بَرَّاه / سر فرازی کرد، به ره لای کرد.

اطراف البدن / چوار په ل.

- المدينة / ده ورو به ری شار.

طَرَفَة. طَرِيفَة: مُلَحَة. الكلمة الحلوة / نوکنه، قسه ی

خویش، پیکنه نین.

- : تُحْفَة / نایاب، نادیده.

- : هَدِيَة / دیاری.

فی عین: فی لمحَة / له چاوتروکانیکدا.

طَرِيف. طَرَف. طارف: مکتسب حدیثًا / تازه، نوی.

- : حَدِيث نعمة / تازه بیاکه وتو، تازه دهوله مه ند.

- : غَرِيب. نادر / نامق، ده گهن، تو به ره، دانسقه.

- الیه: تَخْلُّهُ / تَهْلُ کیشی کرد.

- الیه الشُّكُّ: وسوس / دلی پیس کرد، گومانی کرد.

- الی الموضوع: ذکر عنه / بۆی چو، لئی دوا، باسی کرد.

- اسْتَطَرَّقَ الشَّيْءُ: اِتَّخَذَهُ طَرِيقًا / کردی به پئی و رِیَبازی خوی.

- بَيْنَ الصَّفُوفِ: ذَهَبَ فِيهَا / به ناویانا تِیپه پئی.

- طَرَّقَ: الضَّرْبُ بِالْمِطْرَقَةِ / به چه کرش لئِندان، چه کوش کاری.

- الباب: خَبَطُ / له ده رگادان.

- المعادن: مَطَّلُ / پان کردنه وه، کوتان، کش پئی مِیَتان.

- يُمْكِنُ طَرَقَهُ: مَطَّلَهُ / پان نه کریته وه، کشی پئی دئی.

- قَابِلٌ لِلطَّرَقِ: / پان نه کریته وه.

- طَرَقَهُ: دَقَقَهُ / قَرَعَهُ / لئِندانِک، پیاکِشانیک.

- : مَرَّةً / جار، که پهرت، جارِک، که پهرتِک.

- طَرَقَتَانِ: مَرَّتَانِ / دوجار، دوکه پهرت.

- مِطْرَقَةٌ: مِطْرَقٌ: دَقَّاقَهُ / چه کوش، مشته، مئ کوت.

- آئِيَّةٌ: دَقَّاقَهُ / مه کین کوت.

- الباب: دَقَّاقَهُ / ده رکه کوت.

- طَارِقٌ: قَادِمٌ لَيْلًا / هاتو، به شه و هاتو.

- : الَّذِي يَطْرُقُ / کوتر، پیاکِش.

- طَارِقَةٌ: دَاهِيَةٌ / کاره سات، به لا.

- اِنْتَرَاقٌ: تَمَدُّدٌ بِالطَّرَقِ / پان بونه وه، گونجان.

- طَرِيقٌ: طَرَقَهُ: مَمَرٌ / رئی، رئی باز، راهو، توله پئی.

- : سَبِيلٌ / شه قام، جاده، رئی، رینگ.

- قَطَعَ الـ -- عَلَى: كَمَنْ لَهُ فِي الطَّرِيقِ / رِئِی (لئِگرت، پئی گرت، لئِ پئی)، له رِئِید و هستا، خوی بۆ نایه وه.

- قَطَعَ الـ -- : كَمَنْ / رئی گرتن، رئی پئی گرتن.

- قَاطِعُ الـ -- لَصٌّ / جه رده، رئی پئی.

- عَابِرُ الـ -- : مُسْتَطَرِّقٌ: عَابِرُ سَبِيلٍ / رِئِیوار.

- طَرَقَاتٌ: مَسَالِكٌ / رینگ و بان.

- مُسْتَطَرِّقٌ: عَابِرٌ: سَابِلَةٌ / رِئِیوار.

- مَطْرُوقٌ: مِطْطُولٌ / کوتراو، گونجاو، پانه وه بو.

- : طَرِيقٌ مَدُوسٌ / کوتراو، رینگه کوتراو.

- : مَكَانٌ يَتَرَدَّدُ النَّاسُ / ناوه دان.

فی عین: فی لمحۃ / له چاو تروکانیکدا.

طَرِیفٌ. طَرَفٌ. طَارِفٌ: مِکتَسِبٌ حَدِیثًا / تازه، نوئ.

- : حَدِیثٌ نِعْمَةٌ / تازه پیاکه و تو، تازه ده وله مه ند.

- : غَرِیبٌ. نَادِرٌ / نامۆ، ده گمه ن، تویه ره، دانسقه.

تَطَّرَفٌ: تَجَاوَزَ الْحَدَّ / له وزه و له راده به ده ریون، په رِگزی، په رِکاری، په رِگرتن، زیاده په وی.

مُتَطَّرَفٌ: مُتَجَاوِزُ الْحَدِّ / له راده به ده ر، په رِگر، زیاده په و.

- : ضِدٌّ مُعْتَدِلٌ / تونگ و تیژ، بئ وزه، تیژی و.

- : فِي السِّيَاسَةِ / رادیکالی، شورشگِی.

طَرَفٌ: رَغِيبُ الْعَيْنِ / چاوچنۆک.

مَطْرُوفَةٌ: الْعَيْنُ الْمَطْرُوفَةُ أَوْ الدَّامِعَةُ / فرمیسکاوی.

طَرَفٌ: مَنْ لَا يَثْبِتُ عَلَى الْأَمْرِ أَوْ الْمَكَانِ / پارا.

- : مَنْ لَا يَثْبِتُ عَلَى صَاحِبٍ / بئ هاپی و براده ر.

طَرَفَاءٌ: كَهَنٌ / داره ز.

طَرَقٌ:

طَرَّقَ الْحَنْطَةَ: غَرِبَ لَهَا لِاخْرَاجِ الطَّرَاقِيَةِ / پوچه لئِ لی گرت.

- بِالْمِطْرَقَةِ: ضَرَبَ بِهَا / چه کوش کاری کرد، به ر چه کوشی دا، چه کوشی لئِدا.

- الطَّرِيقُ: دَاسَه / کوتایه وه، رینگه کوتایه وه.

- بِالْبَالِ: خَطَرٌ / هات به بیریا.

- الْبَابُ: ضَبْطُهُ / له ده رگای دا.

- الْمَوْضُوعُ: ذِكْرُهُ / له باسه که دوا، بۆی چو.

- اَذَنُهُ: سَمْعٌ / به رگوئی که و.

- الصُّوفُ: نَتْفَةٌ / شی کرده وه.

- الْقَوْمُ: أَتَاهُمْ لَيْلًا / شه و جه (سه ریان، لایان).

- طَرَّقَ الْمَعْدَنَ: رَفَقَهُ وَ مَدَّدَهُ / ته نکی کرده وه، کشانی، کشی پئی مِیَتا.

اَطْرَقَ: سَكَنَتْ / بئ ده نگ بو.

- مُفَكِّرًا: تَأَمَّلَ / بیر کرده وه، راما.

- رَاسُهُ: خَفَضَهُ / سه ری شو پکرد، دای نه واند.

- : مَشَى رَاجِلًا / به پئی رئی.

- ، تَطَرَّقَ: تَتَابَعَ / رتجه کیهان به ست، به دوا یه کدا ریزوون.

تَطَّرَّقَ إِلَيْهِ: سَارَ / بۆی چو، روی تئ کرد.

- اسلوب/ شتوان، شیوه، سمت.

- واسطه/ مز.

- مذهب/ باوه، ثابین، ریژهو، ریژبان.

- طریق. طرقاء: إعوجاج فی الساق/ په یزن، گتپ.

- طراییه: حنطه ضعیفه/ گنمپوچه ل.

- طرا:

- طرو. طری: کان غَضاً لیتا/ نرم بو، پاراو بو، ته پ بو.

- طری: احسن الثناء علیه و بالغ فی مدحه/ پیامه لدا،

ستایشی کرد، مه لیدا.

- طری: لاین/ نرمی کرده وه، پاراوی کرد، شلی کرده وه.

- طری: لاین/ نرم، نرم و شل، پاراو.

- : جدید/ تازه، سهوز، نو.

- هواء - : بلبل. رطب/ شن دار، ته پ.

- طراوة: لیوئه/ نرمی، نرم و شلی، پاراوی.

- : بلل. رطوبة/ شن، شیداری، ته پی.

- : هواء بارد. نسیم/ شه مال، کزه، بای (سارد،

فتیک).

- إطرء: ثناء/ پیامه ل دان، مه ل دان.

- طریف (فی طرف) طریق (فی طرق)

طش:

- طش الرجل: اصابه الطشاش/ توشی مه لامهت بو،

درمی گرت.

- طشنت السماء: اتت بالطشیش/ نمیه ک باری، رشینه ی

کرد.

- طشاش: داء کالزکام/ مه لامهت، سه رمایون، درم.

- طش. طشیش: المعطر الضعیف/ بارانی کم،

نمه باران، رشینه.

- الماء: رش الماء/ ناوردان، ناوردین کردن.

طعم:

- طعم. تطعم: ذاق/ تامی کرد، چیژتی، چه شتی.

- الطعام: اكله/ خواردی.

- طاعمه: اكل معة/ له گه لی خوارد، خواردی له گه لیدا.

- اطعم: قات/ دهر خواردی دا، دایه بیخوا، خوراکی پین دا.

- : اطعم الشيء: صار له طعم/ تامدار بو، تامی

په یاکرد.

- الشجر: اعطى و ادرك ثمره/ بهره کی

پن گه یی، بهره گرت.

- : صیرة یطعم/ دایه بیچیژی، خوئی و تامی بکا.

- استطعم: ذاق الطعم/ تامی کرد، تامی چیژت، چیژتی،

چه ژتی.

- : ادرك طعم الشيء/ چیژتی، تامه کی زانی.

- : طلب منه الطعام/ داوی خواردنی لی کرد.

- طعم الفصن او الشجر: غرزا/ موتوریه ی کرد.

- : فی الطب: نقح/ کوتای.

- : الخشب او المعدن پ... رصع/ نه خشانی.

- طاعم. تطاعم/ دمی نایه دهمیه وه، کردی په دهمیه وه.

- طعم: مذاق/ تام، مهزه.

- : لذة/ خوئی، شادی.

- له - کذا/ تامی.. ثدا.

- لا - له/ بین تامه، بین مهزه یه.

- طعم النبات، غرزا/ موتوریه کردن.

- : طیبی: لقاح/ دهرمانی کوتان.

- : رشوة/ برتیل، دان بو رو کردن، دهم چه رو کردن.

- : سم. مغواة للسمك/ ژار ماسی، دان، ژار.

- طعم: طیب العذاق/ به تام، تامدار، خوش، مهزه دار.

- طعام: قوت. مایوکل/ خوراک، خویش، خواردن، نان.

- : بایت: قدیم/ شه وه سارد.

- : تناول ال - / خواردن، نان خواردن.

- : مأذلة ال - / خوان، سینى و خوان، نانه بهره، سفره.

- : تطعيم النبات. تطعيم القلم/ موتوریه کردن.

- : تلقیح/ کوتان.

- : طعام: مكان الأكل/ خواردنگه، چیشتخانه.

- : مطعام: كثير الأضياف/ ناندهر، میواندار، نان بده.

- : إطعام/ نان دان، په خیتو کردن، دهر خواردن.

طعن:

- : طعن بالرمح او السكين: ضربه و وخزه به/ لینی دا،

پیاکرد، پیا چه قان.

- : فى السن: شاخ/ پیربو، چوه ساله وه، به سالاجو.

- : فيه و عليه بالشر: عابه/ قسه ی ناشیرینی پیژوت،

جنیوی پین دا.

- فيه و عليه بالشر: عابَه / قسے ناشیرینی پرتوت،
جنیوی پت دا.
- فی شَرْقِه: عابِه و قَدَح فيه / شابروی برد، قسے
ناشیرینی پت وت.
- فی الحکم: قُدَّه / پهرچی فرمانی دادگای دایه وه.
- فی قوله: دَحْضَه / به درزی خسته وه.
طَعَن: وَخَز / ایتدان، پیاکردن، پیاچه قان.
- : قَدَح. قَذَف / قسے ناشیرین وتن، جنیودان، ناو
شیتوان، پلار، پلارتن گرتن، تانه ایتدان.
مَطْعُون: مَضْرُوب / ایتدراو، پتکراو.
- : مُصَاب بالطاعون / توشی دهردی رشانه وه بو،
تاعونیتی.
کلام - فيه / قسے پهرچ دراو، به درق خراو.
طاعِن فی السِّن / پیر، به سالاجو.
طاعون: مرض / رشانه وه، تاعون، چاوه قوله.
- البقر / دهرده گا.
طعم:
طُعْمَة: زُمْرَة. جماعة / کومه ل، دهسته، چند که سیک.
طَفَام: طَفَامَة / اوغاد الناس / ههرچی و پهرچی.
طَفَامَة: احمق / کر، که مژه، کر پیاو، که لحق.
طُغْمِيَّة: حَقَق و دَنَاءَة / که ریتی و ناپیای.
طفا:
طَفَا: هاج / توره بو، مه ل چو، ناگری گرت.
- السيل: اسی بماء کثیر و ارتفع / لافاو مات، ناو
مه لسا.
- : جاوز القَدْرَ و الحَدَّ / له وزه کردیه دهره وه، زَقْدو
سته می نواند، خۆشی تیا نه میشت.
طاغ: فائض / ناو مه لساو، لافاو.
- : طاغية: ظالم. جبار / زُردار، ستمکار، که له گا.
- : (احمق) کر، که رپیان.
طُغْيَان: عُتُو / ستم، ستمکاری، زُرداری، جهود.
- : فيضان / لافاو، ناو مه لسان.
طف:
طَفَّ الشَّيْءُ منه: دَنَا / نژیک بوه وه، لئی نژیک بوه وه.
طَفَّفَ المكيال: نَقَصَه قليلاً / کورتی مینا.

- به موضع كذا: دَفَعَهُ اليه و ادناه منه / پاتلی
پیوه ناو لئی نژیک کرده وه.
- على عياله: قَفَّر و بخل / دهستی لئ گرتنه وه، رُؤد
بو له که لیان، ره زیل و چوک بوو له که ل مال و مندالیا.
طَفَّ: جانب / ته نیش، لا.
- : شاطيء / رَخ، که ناری ناو.
- : سَفَح الجبل / قه دپال، لاپال، داوین.
- : فناء الدار / حوشه.
طفيف: ناقص / ناتواو.
- : قليل. يسير / کم.
- : زهيد. حقير / سوک، هیچ و پوچ، بن بایه خ.
طَفُو:
طَفَّت. انطفأت النار: ذهب لهيبها / دامرکایه وه.
طَفِيء. انطفأ النور: ذهب شعاعها / کوژایه وه، روناکی
نه ما.
اطفأ. طَفَأَ النار و المصباح: اذهب لهيبها /
کوژانیه وه.
- : العطش او الغليل / تینویتی شکان.
- : الفتنة او الحرب: اسكنا / دای مرکانه وه.
إطفاء النار او النور / کوژانته وه.
طافئ. مَطْفِئ. مَطْفَأ: خامد. مُحَمَّد / کوژوه، دامرکاو.
مَطْفَأ. مَطْفِئ: غير لامع / کوژوه، بن روناکی.
مِطْفَأَة. طَفَايَة: آلة الإطفاء / ناگرکوژین.
إطفائي: منوط بإطفاء الحريق / پیای ناگرکوژین.
إطفائية: جماعة مهمتها إطفاء الحرائق / دهسگای
ناگرکوژانته.
طفح:
طَفَحَ الإناء: امتلأ و فاض / پریو، لیوان بو، سه ریژ
بووه.
- : الإناء: ملأه / پری کرد.
طَفَحَ (اطفَحَ) الإناء: ملأه حتى يفيض / پری کرد،
سه ریژی کرد.
إطفَحَ: نَزَعَ الرِّغْوَة / که می گرت، که فه که می گرت.
طَفَحَ جلدی: حَصَف / لیر، که ره ژنه.
- : طَفوح: زبادة الإمتلاء / پریون، پری،
سه ریژی کردن.

طَفْحَان: الذي يفيض / سرپژ، پری، لیوان.

- : البليد الكسلان / تمهال، تهوهزل، گهمزه و تمهال.

مطفحة: مغرفة / کف گیر، کهوگیر.

طفر:

طفر: وثب / بازی‌دا، قه‌لم بازی‌دا.

طفر علی وجهه: صار علی وجهه / مهال پڑا به دم و جاویا.

- : اظفره، جعله یثب / باز، قه‌لم بازی پند، به باز په‌رانیوه.

طفر: وثب / بازدان.

طفرة: وثبة / باز، قه‌لم باز.

طقق:

طقق: طقق بمراده: ظفر به / پتیی گهیی، ده‌ستی کهوت، گهیی به نامانج، به مرادی خوی گهیی.

- : یفعل کذا: ابتدا و اخذ / ده‌ستی پین‌کرد، ده‌ستی دایه.

اطفقه بمراده: اظفره به / گه‌یانیه نامانج، به مرادی خوی گه‌یاند.

طفل:

تطفل: طفل: صار طفیلیاً / مشخوڑ بو به (موشه‌یی، مشخوڑی) ژیا.

- : تدخل فی ما لایعنیه / خوی تنهال قولتان.

- : تخلق باخلاق الاطفال / خوی مندان کرده‌وه.

طفلت. طفلت الشمس: دنت للغروب / کهوته ناوابون. اطفلت الانشی: صارت ذا طفل / بو به خاوه‌ن مندان، مندالی بو.

طفل: الرخص الناعم / وردو نرم، وردیله، هرزان.

- : طفل: طین خزفی / قوی گلینه، ته‌موخ، ته‌موخ. طفل: المولود الصغير / مندان، ساوا، زاروله.

- : لیل / شهو.

- : شمس / خوڑ، رقد.

طفولة: طفولة. طفل. سن و فترة الطفولة / مندالی، مندالیتی.

اطفال: جمع طفل / مندان، ساوایان.

روضة - : مدارس حضانة / باخچی ساوایان.

طفیلی: یعیش علی غیره / مشخوڑ، لاکوت، لاورگ، ناخونه‌ک‌ده‌ر.

- : متداخل فی ما لایعنیه / خوی تنهال قولتین.

نبات - / روه‌کی مشخوڑ.

طفل: ظلمة / تاریکی.

طفا:

طفا: علا فوق الماء / سهرناو کهوت، سهرکهوت.

- : اشتد عذوة / کوپی دایه، بالی گرت.

طفاوة: ما طفا من زید القدر / کف.

- : دائرة الشمس و القمر / هاله، خهرمانه.

طاف / سهرناو کهوتو.

طفیف (فی طف) طفیلی (فی طفل)

طق:

طق: اخرج صوتاً / ته‌قی کرد، ته‌قی‌وه، ده‌نگی هات.

- : قرقع. ققع / قرچی هات.

طقطق: صوت / ته‌قه‌ته‌قی کرد.

- : كالمج علی النار / قرچی هات، قرچه‌قرچی کرد.

طقطقة / ته‌قه‌ته‌قی، ته‌قی و هوپ، قرچه قرچ، قرچ و هوپ.

طقس:

طقس: حالة الجو / کش، ناووه‌وا.

- : حسن / خوشیان.

- : طريقة / رنگه، ره‌فتار، نهریت، به‌ندوباو.

- : دینی طریق دینی / نهریتی ثابینی.

طل:

طل الدم: هدر و لم یثار له / خوین رڈا بن توله، به‌فیرو چو.

- : اطل حقه: نقصه إياه او ابطله / لئی بری، مافی خوار، به‌نیوه‌و ناچل دایه‌وه، نکولی لی‌کرد.

- : علی: زار / چو بق لای، سهری لو‌دا، دیده‌نی کرد.

- : ت السماء: انزلت الطفل / شه‌ونم باری.

اطل الدم: اهدرة / خوینی رڈان.

- : علی: اشرف / به‌سهریا روانی.

- : من النافذة: نظر / روانی، سه‌یری کرد.

طلیل: مطلول: الدم الهادر و لم یثار له / خوینی رڈاو به‌فیرو.

طالِب: طلب رَدَّ الْحَقِّ/ داوای کرده‌وه، داوای مافی خوی کرده‌وه.

طالِبُهُ بِكَذَا: طلبه منه/ داوای لئ کرده‌وه.

طَلَبُ: نُشُد/ داواکردن، داخوایی، ویستن، خواست.

- : سؤال/ پرسیار.

- : إقبال/ ویستن، داوا له سه ربون.

- : تَوَسَّل/ پارانه‌وه، لالانه‌وه.

- : التماس/ تکا، سکالا.

- : لزوم. إقتضاء/ پیویست بون، پیویستی.

- : مُطالِبَة/ داواکردنه‌وه، خواستن.

- : امر/ فرمان.

- : المُحال/ داوای نه‌شیاوکردن.

تحت ال - : بالطلب/ داوای له سه ره.

تحت - ه: تحت امره/ له ژیر فرمانیایه.

عند ال - / له کاتی داواکردندا.

طَلِبَة: ما يُطَلَب/ نه‌وهی داوا نه‌کری، نه‌خوایی.

طَلِبَة: دعاء إستغاثَة/ نژاو پارانه‌وه، داوای فریاده‌وتن،

هاوار.

طالِب: ناشد/ داخواز.

- : ملتمس. مُقدِّم طلب/ داواکار.

- : الزواج/ خاطب/ خواییینی کار.

- : مُطالِب: مُدَّعی الْحَقِّ/ داواکار.

- : علم/ تعلیم/ قوتابی، خویندکار، شاگردی

قوتابخانه.

مُطَلَب: غَرَض/ مه‌به‌ست.

- : مُطالِبَة: التماس/ داخوایی، داواکردن.

- : موضوع. مُسألة/ پاس، بایه‌ت.

مُطْلوب: مَنشود/ داواکارو، خوایزادو.

- : مرغوب فيه/ نه‌ویستی.

- : لازم/ نه‌بن، پیویست، ویسته.

- : عليه إقبال/ داوای له سه ره.

- : مستحق الإداء/ کاتی دانه‌ویه‌تی، نه‌بن

بدیته‌وه.

- : منه کذا: عليه کذا/ له سه‌ریه‌تی.

ال - : إثباته/ داواکارو.

مُطلوبات: دُیُون/ قهرز، قهرزو قوْلَه، وام.

- علی: اشرف/ به‌سه‌ریا روانی.

- من النافذة: نَظَر/ روانی، سه‌یری کرد.

طلیل: مَطْلُول: الدم الهادر و لم یُثار له/ خوینی رژاو

به‌غریق.

طَل: مطر خفیف/ رشینه، نه‌ باران.

- : ندی/ شه‌ونم، خوناو، خوناوکه.

- : الزیدة من الروائح/ بونی خوش.

طَلَّل: اطلال: الموضع المرتفع/ شوینی به‌رز، ته‌پوْلکه،

ته‌پکه، گرد، ته‌په.

- : بقایا مرتفعة من الدار/ پاشماوه‌خانو،

که‌لاوه.

- الدار: قاعة الجلوس/ ژوری دانیشتن، نیشتمان.

مُطَل: مَنظر/ دیه‌ن، چاونه‌ندان، روانگه.

طَلَّة: اللذیذة من الروائح/ بونی خوش.

- : الخمرة اللذیذة/ خوادنه‌وهی خوش.

- : الزوجة/ ژن، خیزان.

طَلال: الهیئة الجمیلة/ قوژی، که‌شخه‌یه‌تی.

- : الحالة الحسنة/ خوش گوزه‌رانی.

مَطْلُول: الذی اصابه الطَل/ شه‌ونماوی، نماوی، ته‌پ.

مُطَلَّ علی: یُشْرِف/ نه‌پوانی به‌سه‌ر.

طلب:

طَلَب الشيء: حاول وجوده/ داوای کرد، ویستی،

خواستی.

- الشيء: حاول اخذه/ داوای کرد، خوایی، ویستی

بیبا.

- الشيء: رغب فیه/ داوای کرد، حه‌زی لی کرد،

مه‌زه‌ی لی جول، دلی پیاجو.

- : سال/ پرسی کرد، پرسیاری کرد.

- : إستدعی/ بانگی کرد.

- : الیه: التمس/ لئی پارایه‌وه.

- : منه: ساله/ پرسی پی‌کرد.

- : المحال: سألَه المستحیل/ داوای نه‌شیاوای لئ‌کرد.

- : بِدَم فلان: حاول اخذ الثَّار/ ویستی توْلَه‌ بسینتی.

- : الزواج/ خطبها/ خواییینی کرد، داوای کرد.

تَطَلَّب: إستلزم/ نه‌بویاه، وا پیویستی کرد، وا

پیویست بو.

- بو، ماندوبو. - الرَّجُلُ: قاء/ رشایه وه، مینایه وه.
- : فُسَد/ خراب بو، تیک چو. - علی الشیء: اشرف/ سهره وکاری کرد، چاودیری کرد.
- : خلاف صُلح/ خراب بو، خرابه ی کرد، به دی کرد. - اُطْلِع: اتعب/ شهکته ی کرد، هیلاکی کرد.
- : طَلَح. طلیح. طالع/ تعب/ هیلاک، گفت، شهکته. - طالع. خلاف صالح/ خراب، بهد، پیاوخراب.
- : طَلَح. طَلَحَة: موز/ دره ختی موز. - طلس:
- : طَلَس. طَلَس: مَحَا/ سربه وه، کوزانیه وه، نه یه یشت. - البَصَر: دَهَب/ کویر بو.
- : طَلَس: مَحُو/ سپینه وه، کوزاندنه وه، نه هیشتن. - طلس: مَمَحُو/ سپراو، کوزاوه.
- : غیر مَقْرُو/ ناخویندریته وه، نه خویندراوه. - طَلَّاسَة: خرقه یُمَسَح بها اللوح المكتوب/ تهخته سپ.
- : طلیس: اعمی/ کویر، نابینا. - (طلس: اللون الاغبر الى السواد/ دیز.
- : نسیج من حریر/ ناوریشم، ستهان. - : مصور جُغرافی/ نه تلهس.
- : الذئب الاغبر/ گورگی دیز. - : الثوب الخلق/ جله شپ.
- طلع:
- : طَلَع: ظَهَرَ. بَرَعَ/ مهال هات، دهرکوت، هاته دهرئ. - عليهم: اَقْبَلْ لو اَتَى بَعَثَه/ کوت و پپو له ناکاا خوئی
- دهرخست.
- : طَلَع: ضِد نزل/ سهرکوت. - : - : صَعَد/ به ریزیوه وه.
- : - : التَّل: غَلَا/ سهرکوت و ته سهری، چوه سهری. - : - : السُّلَم/ پیا سهرکوت.
- : - : من المكان: خرج منه/ لئی دهرچو، لئی چوه دهرئ.
- : - : انطلق/ فرته ی کرد، دهرپه یی، بوی دهرچو. - : - : علی الامر: عَلِمَه/ زانی، ناگاداریو، تیسی
- گه یشت.
- : - : اطلع النبات و السن: خَرَج/ دهرهات، هاته دهرئ. - : - : الكوكب: ظَهَرَ/ مهال هات، دهرکوت.
- : اطلع الشجر: اَوْرَق/ گه لای کرد.
- : الرَّجُلُ: قاء/ رشایه وه، مینایه وه.
- : علی الشیء: اشرف/ سهره وکاری کرد، چاودیری کرد.
- : ه علی الامر: کشفه له/ بوی رون کرده وه، تیگی یاند، پتی وت.
- : ه علی السر: اظهره له/ بوی ناشکرا کرد، بوی درکان.
- : علیه: اتاه فُجْأَة/ کوت و پپو له ناکاا هاته لای.
- : الیه معروفًا: اسداه/ چاکی له لگه ت کرد.
- : طَلَع: اُخْرَج/ دهری کرد، کردیه دهره وه.
- : اصْعَد/ سهری خست، خستیه سهره وه.
- : قاء/ رشانیه وه، رشایه وه.
- : طالع الكتاب: قَرَأَه/ خویندیه وه.
- : ه: عرضه علیه/ خستیه بهرچاوی، پیشانی دا.
- : اُطْلِع الامر و علیه: عَلِمَه/ ناگاداریو، تیگی یشت، پتی زانی.
- : علی الشیء: رَأَه/ بینی، سهریری کرد، چاوی پیاخشان.
- : علی: اِکْتَشَف/ دوزیه وه.
- : علی العمل: راقبه/ چاودیری کرد، سهرپه رشتی کرد.
- : اَتَى فُجْأَة/ له پپو دهرکوت.
- : اِسْتَطْلَعَ رایه: نظر ما عنده من رای/ راویزی پی کرد، ویستی بزانی نه و نه لئی چی.
- : ه: ساله عن حقيقة امره/ پرسپاری نه وه ی ن کرد که چیه و چی نه وئ.
- : تَطْلَع الیه: نظر/ سهریری کرد، پیاوانی، روی تی کرد.
- : فیه: تَقَرَّس/ چاوی تیبری، سهرنجی لوئدا.
- : طُلُوع: المصدر من طَلَع: صعود/ مهال هاتن، دهرهاتن، به ریزیونه وه، مهال زنان، سهرکوتن.
- : ظُهور/ دهرکوتن.
- : خُرَاج: دومهال، زیپکه.
- : ضد نزول/ سهره وژوره.
- : اُطْلَاع: عَلِم/ پی زانین، تن گیشتن، زانین.
- : نظر/ سهریکردن، پیاوانین.
- : علی الاعمال: مُراقبه/ چاودیری کردن، تیپوانین.

- خُراج / دونه‌ل، زیبکه.
 - : ضد نَزول / سهره و زوره.
 اِطْلَاع: عِلْم / پښ زانښ، تنگه‌یشتن، زانښ.
 - : نظر / سهیرکړدن، پیاوړتیا.
 - : علی الاعمال / مراقبه / چاودیری کړدن، تن پوړتیا.
 عَدَدُ الد = / پاش تن پوړتیا و تنگه‌یشتن.
 طَلْعَة: رُویة. مَنظَر / دیمه‌ن، سیما، روخسار، نیگار.
 - : مَرَّة / چاره، که‌پرت.
 مَطْلَع: سَلَم / په‌یږه، پلیکانه، نه‌رډه‌وان، پښ پلیکه.
 - : فاتحة / سهره‌تا، پېشه‌کی.
 - : تباشر او دلائل المستقبل / دواړوژ بینې، بڅوچون.
 - : القصيدة / سهره‌تای چامه، یه‌که‌م دتپ.
 مَطْلَع: عالم / ناگادار، تنگه‌یو.
 - : قَوَى / قاهر / به‌میز، به‌زه‌برو ژونگ، به‌توانا.
 مَطْلَع: قاری / خوینده، کوشش کار، بخوین.
 طالع: ما یُتَفَاقَل به من السعد او النحس / شانسی، به‌خت، چاره.
 - : صاعد / سرکه‌وتو.
 سیه‌الد - / به‌دبه‌خت، بښ‌شانسی، چاره‌وهرش.
 علم الطوالع / به‌خته‌وهرزانی، زانستی به‌خته‌وهری.
 طَوْنَع: طَلْعاء: قیء / رشانه‌وه.
 طَلْع: مقدار / چنده.
 - : طلع: المكان الذي یُطْلَع منه / روانگه.
 - : حبوب الطلع: حبوب اللقاح / مه‌لله.
 - : النخيل: ما یبدو من زهر النخيل / گلک، گلکی خورما.
 - : النبات / لقاح / مه‌لله.
 طلیعة. طلائع / پېشه‌نگ، پېشه‌رو.
 اِستطلاع / سهیرکړدن، تن پوړتیا، زانښ.
 حَبْ الد - / زان خواری.
 طلق: طلق: اطلق یَدَه بخیر: فتحها به / ده‌ست بلاری کړد، ده‌ستی به‌خشنده‌یی کړده‌وه.
 - : اللسان: کان فصیحاً عذب المنطق / زمان پاراوو، به‌گفت و‌گو‌بو.

- طَلَق: اِئْخَل من عقال / نازادبو، سهره‌فراز بو، به‌ره‌لا بو.
 - ت. اطلقت المرأة: اِنْطَلت من الزواج / ره‌هایو، ته‌لاق درا.
 طَلَق: اطلق: تَرَكَ / وازی میتا، وازی لی میتا، به‌جی میتست.
 - : الرجل زوجته و المرأة زوجها / ره‌هایو، ته‌لاق دا.
 - : النخلة: نَقَحها / چاکی کړد.
 اطلق: حَلَّ / فَكَّ / کړدیه‌وه.
 - : حَرَّ / نازادی کړد، سهره‌فرازی کړد.
 - : سَرَّح / به‌ری‌د، به‌ره‌لای کړد.
 - : الدواء بطنه: مَشَاه / سکی جوان، ره‌وانی کړد.
 - : فی كلامه: عَمَّ / هم‌وونی کړه‌وه، هیچی نه‌میتست‌وه.
 - : له العنان / جلوی بۆ شل کړد.
 - : سبيله / به‌ره‌لای کړد، به‌ری دا.
 - : یَدَه فی الامر / وازی لی میتا، ده‌ستی لی کښایه‌وه.
 - : البُخور / بخوردی سوتان.
 - : فيه النار / ناگری پټوه‌تا، ناگری تن‌به‌ردا.
 - : النار عليه / گولای پټوه‌تا.
 - : المدفع علی / توپی ته‌قان، توپی تن‌گرت.
 اِئْطَلَق: ذَهَب / رَی، کوچی کړد، بوی دهرچو.
 - : مُسْرَعاً: خرج مُسْرَعاً / بوی دهرچو، فرته‌ی کړد، تنی ته‌قان، دهرپه‌یی، فجوکی کړد، فرکه‌ی کړد.
 - : وجهه: اِنْبَسَط / روی خوش بو، پېخ‌و‌شحال بو.
 - : ت الطائفة: قامت / مه‌لسا، فپی.
 - : ت نفسه للامر: اِنْشَرَحَتْ / پېخ‌و‌شحال بو، دلخ‌و‌ش بو.
 اِئْئْطَلَقَ البطن: تَسَهَّل / ره‌وان بو، سکی چو، به‌له‌فیرپی توش بو، شور بو.
 - : الامر: اِئْئْجَله / په‌له‌ی لی‌کړد، په‌له‌ی کړد.
 تَطَلَّق وجهه: ضد تقبض / روی کرایه‌وه، که‌شایه‌وه.
 طَلَّقت المرأة: اصابها وجع الولادة / ژان گرتی.
 طَلَق: وَجَع الولادة / ژان، ژان گرتن.
 - : طَلَق: طَلَق: حُرَّ / نازاد، سهره‌فراز.

طَلِيق. طَلِيق: حُرّ / نازاد، سهریست.

اللسان: فصیح / زمان پاراو، زمان رهوان.

الوجه: ضاحک / روخوش، دم به پیکه نین.

طَلَاة: صَرَاة / ناشکرای، بی چن و چونی.

اللسان: فَصَاة / زمان رهوانی، پاراوی.

الوجه: اِبْتِهَاج / روخوشی، به خیار، ناسوده می.

إطلاق: تحریر. حَلّ / نازاد کردن، بهردان، بهره لاکردن، سهرفران کردن.

تعمیم / گشتاندن، بلاکوردنه وه.

علی ال - : علی وجه العموم / به گشتی.

مطلق: سائب / کراوه، بهره لا.

عام / گشتی، به تی.

غیر محدود / بیسور، بی پایان، ره ها.

تام. کامل / توار، ره ها.

السراح: طلیق. حُرّ / نازاد، سهریست، بهره لا.

إنتلاق: سیر / دهرچن، دهرپه رین، رویشتن.

مطلقاً: ابدأ / هرگیز، بی برای بی برای.

علی الإطلاق: علی وجه عام / به گشتی، بی جیاوازی، تیکرا.

استطلاق البطن: اسهال / رهوانی، سکه شور، سک چون، به له فیر.

طَلَق: حَشَوَة السلاح الناری / کهرسته ی داگرتنه وه ی چک.

ناری: رصاصة / گولله.

طلاق: تطلیق / جیا بونه وه، ته لاق.

بالثلاثة / سه به سن.

طلم:

طَلَمَ الخُبْرَة: بسطها بالمطلعة / به تیروک کدی وه، پانی کرده وه.

مطلّمة: شوبک / تیروک.

طلی:

طلی: دَهَن / بویه ی کرد، تیی هه ل سو، تیوه ی سو، چهوری کرد.

موة: عَشِي / دای پۆشی، تیی گرت، دای به سهریا.

بالذهب: موة بالذهب / روکش کرد، زتیپۆشی کرد.

طلا: ربط برجله / به سته وه، پایه ندی کرد.

إنطلقت عليه الحيلة / فِتْلَى لئیکرا، سهری گرت، به سهریا تیبهری.

تَطَلَّى: اَطَلَّى: تَطَلَّح / داپۆشرا، تیی هه ل سورا، بویه کرا.

طلاء: تکسیه / بویه کردن، داپۆشین، روکش کردن.

كل ما يُطلى به / بویه، روکش.

طَلَاوة: بَهْجَة. رَوْنَق / جوان پۆشی، رتک و پتکی، رازاوه.

طلی: الصغیر من اولاد الغنم / به رخ، به رخۆله.

طم:

طَمَ الحَفرة: سَوَاها / دفنها / پری کرده وه.

الماء: غَمَر / ناو دای پۆشی، کردی به ژیره وه.

طامة: داهیه عظیمه، المصيبة / کاره سات، به لای ناگه مان، چوپم.

طَمَطام: وسط البحر / ناوه راستی دهریا.

طماطم: طماطة / تهماته، باینجانی سور، گونه سوره.

طما (فی طمن)

طمع:

طَمَعَتِ المرأة: حاضَت / کهرته خوینه وه، بی نوژی بو.

طَمَعَتِ: دَم الحیض / خوینی مانگانه ی نافرهت، بی نوژی.

طامع: حائض / نافرهت له خویندا، بی نوژی.

طمع:

طَمَحَ بَصَرُهُ اِلَى: اِرْتَفَع و نظر شدیداً / بهرز روانی، بهرز سهری کرد.

بانغه: شَمَح / لوتی بهرز کرده وه.

به: ذهب به / بردی، بردی له گه ل خوی.

طَمُوح: حَب الرِفعة / بهرز خوازی، ناوات، خواست.

طَمُوح. طامح. طَمَاح: مُحِب للشُهرة و الرِفعة / بهرز خواز، ره مهند.

طَمَاح: شَرِه. طَمَاع / چلیس، به ته ماع، چاو له دو، چنۆک.

مَطْمَح: عَرَض / مه به ست، نامانج.

طمع:

طَمَر: طَمَر: دَقَن / ناشتی، دای پۆشی، نایه چال، کردی به ژیر خاکه وه.

ط - : ملا / پری کرده وه.

ط - : ذهب فی الارض / چو به ناخی زه ویدا.

مَطْمَعٌ: عَرَضٌ / مه به ست، نامانج.

طمر:

طَمَرَ: طَمَرَ: دَفَنَ / ناشتی، دای پویشی، نایه چال، کردی به ژنر خاکه وه.

- : - : ملا / پری کرده وه.

- : - : ذَهَبَ فِي الْأَرْضِ / چو به ناخی زه ویدا.

- : - : النَّارُ: غَطَّاهَا بِالرَّمَادِ / کوژاندیه وه،

به خوله میس دای پویشی.

- : - : الْجَرَحُ: اِلْتَفَحَ / ناوسا، هوی کرد.

مَطْمُونٌ: مَدْفُونٌ / نژراو، شارراوه، داپوشر او.

مَطْمُورَةٌ: حُفْرَةٌ تَحْتَ الْأَرْضِ تُخْبَأُ فِيهَا الْحُبُوبُ /

چالی دهغل و دان، چاله خه له.

طَمَرٌ: الثَّوْبُ الْبَالِي / جله شر.

طومار. طامور: صَحِيفَةٌ / دُج / بابوله په راو، تومار.

مِطْمَرٌ: خِيطٌ أَوْ مِيزَانٌ لِاسْتِقَامَةِ الْبِنَاءِ / ته ناف و شاولی

به نا، شاول.

طمس:

طَمَسَ: مَحَا / سرپه وه، کوژاندیه وه.

- : - : اَطْفَى / کوژاندیه وه.

- : - : اَهْلَكَ / فه وتانی، له ناوی برد.

- : - : اِطْمَأْسَنَ: اِمْحَى / سرپه وه، کوژایه وه.

- : - : بَصَرُهُ: عَمِيَ / کوژر بو.

- : - : غَطَسَ / چه قی، چو به قولا.

طَمَسَ: مَحَوَ / سرپه وه، کوژانه وه، له ناوبردن.

- : - : غَطَسَ / چه قین، به قولا چون.

طمع:

طَمَعَ فِي الشَّيْءِ وَ بِهِ: حَرَصَ عَلَيْهِ / چلیسی لی کرد،

ته ماعی تر کرد، چاوله دویی کرد.

طَمَحَ: صَارَ أَوْ كَانَ كَثِيرَ الطَّمَعِ / چلیسی بو، چلیسی

کرد، به ته ماع بو.

طَمَعَةً: حَمَلَهُ عَلَى الطَّمَعِ / وای لی کرد چلیسی بن،

ته ماعی نایه بر، دانی بۆ رۆ کرد.

- : - : جَرَّاهُ / دانی بۆ رۆ کرد، (غیرهت، زات) نایه بر.

اَطْمَعَهُ: اَوْقَعَهُ فِي الطَّمَعِ / خستی چلیسیه وه، خستی

ته ماعه وه.

تَطْمَعُ: نَزَعَتْ نَفْسَهُ إِلَى الشَّيْءِ / چلیسی گرتی، ته ماع گرتی.

طَمَاعٌ: مِطْمَاعٌ: كَثِيرَ الطَّمَعِ: حَرِيصٌ / چلیسی،

به ته ماع، چاو (برسی، چنوک).

طَمَعٌ: حَرِيصٌ / چلیسی، ته ماعکاری، چاو چنوک،

چاوله دویی.

- : - : حُبَّ الْعَالِ / پاره پیس، پاره خوشه ویستی.

مَطْمَعٌ: مَا يُطْمَعُ فِيهِ / نه وهی (چاوی تر شه پیری، تعامی

تر نه کروی).

- : - : الْأَنْظَارُ / چاوله بو.

طمن:

طَمَنَ: طَمَانٌ: سَكَنَ / دلنیا بو، هیمن بو وه، یه ک چاو

بو وه.

طَمَانٌ: سَكَنَ / دلنیا کرد، هیمنی کرده وه.

إِطْمَأَنَّ: ذَهَبَ خَوْفُهُ / ترسی (نه ما، ده رچو)، دلنیا بو.

- : - : أَلِيَهُ: سَكَنَ وَ آمَنَ لَهُ / لیتی دلنیا بو.

إِطْمَأْنَانَ: طَمَأْنِنَهُ. طَمَانٌ: سَكُونُ الرُّوحِ / دلنیا بو،

دلنیا، یه ک چاو بونه وه.

- : - : إِمْتِنَاعُ الْخَوْفِ / نه ترسان،

ترس نه مان.

- : - : سَلَامٌ / ناشتی، پشو.

- : - : ثِقَّةٌ / باوه، دلنیا.

مُطْمَئِنٌّ: مُرْتَاحٌ الْبَالِ / ناسوده.

- : - : ضِدَّ خَائِفٍ / بترس.

- : - : آمِنٌ / دلنیا، یه ک چاو.

- : - : مِنَ الْأَرْضِ: مُخَفِّضَةٌ / زهوی نزم، چال، نزمان.

طما:

طَمَا. طَمَى الْمَاءَ: فَاضٌ / مه نسا.

طام: فَاغَضَ / مه نساو، لافاو.

طَمَى مَاءَ النَّهْرِ: غَرِينَ / خلته، لینه و قوی ناو رویار.

طن:

طَنَّ: طَنَّ الْجَرَسُ: صَوَّتَ. رَنَّ / لیتی دا، دهنگی هات،

دهنگی زهنگ هات.

- : - : جَنْجَلٌ / زهنگی هات.

- : - : الذَّبَابُ: رَنَّ / گیزه ی هات.

- : - : الْأَنَّ: رَنَّ / زهنگایه وه.

طَنْ: بَدَن/ له ش، تن، چه سته.

- حُرْمَة/ ده سك، گورزه.

- ۱۰۰۰ كغم/ تن، هزار كيلوغرام.

طنب:

طَنَبَ بِالْمَكَانِ: اقام/ گلی خورده وه، مایه وه.

اَطْنَبَ فِي الْوَصْفِ (وَالْمَدْحِ): بَالَعُ/ (لاف، گه زاف) ی
لَوْدَا، خَوَى هَلْ كَيْشَا، زَوَى (پتوونه، مودح کرد).

طُنَّبَ: حَبَلُ الْخَيْمَةِ/ په تی ده وار، گوریسی چادر.

- عَصَب: وَتَر الْعَصَلَة/ رُتْی ماسولکه،
چه ته ده ماری ماسولکه.

إِطْنَابُ: مَغَالَة/ (لاف، گه زاف) لَوْدَان، خَو هَلْ كَيْشَان.

طَنْبُور: طَنْبَار: آله طرب/ سه متر، ته موره.

طَنْفُسَة: طَنْفُسَة: بِسَاط/ به ره، رایه خ.

طنف:

طَنَفَ: طُنْف: اَفْرِيزِ الْحَانِط/ پاسار، گویسوانه.

طهر:

طَهَّرَ: طَهَّرَ: ضِدَّ نَجَس/ پاک بوه وه، خاوین بو.

طَهَّرَ: نَظَّفَ/ پاکي کرده وه، خاوینی کرده وه.

- عَقَمَ: پوختی کرد.

- مَجَارَى الْمَاءِ: کراها/ جرمائی کرد.

- طَاهَرٌ: خَتَنَ/ خه تنه ی کرد، سونه تی کرد.

تَطَهَّرَ: تَنَزَّهَ عَنِ الْإِنْسَانِ/ خَوَى پاک کرده وه، توبه ی
کرد.

- إِنْغَسَلَ/ خَوَى شت، گلاری ده رکود.

طاهر: ضِدَّ نَجَس/ پاک، خاوین، پوخت.

- عَذْرَى/ کچ، داوین پاک.

- الذِّمَّةُ: بسیط سازج/ ساویلکه.

- الْقَلْبُ: عَفِيف/ دلپاک.

حَبٌّ - هَوَى عَذْرَى/ دلداري راسته قینه.

طَهَّرَ: طَهَّارَة: ضِدَّ نَجَاسَة/ پاکي، خاوینی.

- عَفَّةٌ/ داوین پاکي.

مُطَهَّرٌ: مُنَقِّ/ پوخت کار، پاک کار، پاک کړه وه.

- مُنْظَفٌ/ شوهر.

- مُضَادُّ لِلْفُسَادِ: مُعَقَّم/ پاکزه.

طهور: طَهَّارَة: خَتَان/ خه تنه، خه تنه کردن، سونه ت
کرد.

طَهَّارَة الذَّيْلِ: عِفَّة/ داوی، پاکي، بې تاوانی.

طهق:

طَهَّقَ: اسرَع فِي مَشْيِهِ/ به ختیرایی رویشت، ختیرایی کرد
له رویشتندا.

- مِنْهُ: تَضَائِقُ/ لیتی بیتزاربو، وه پس بو، هه راسان بو.

طهم:

طَهُمَ الشَّيْءُ: ضَحَمَ/ تاوسا، زل بو، هه لاوسا، کف
هه لات.

مُطَهَّمٌ: سَمِينٌ جَمِيلٌ/ خرین، خرینه، خروخه پان،
خه په توله.

- النَحِيفُ الْجِسْمُ/ باریکه له، بالاشوشه یی.

- التَّامُ الْبَارِعُ الْجَمَالُ/ جوان، جواتیکی بې کم و

کورې.

طها:

طَهَا: طَبِخَ/ لیتی نا، پتی گه یاند.

طهُو: طَهَّايَة: طَبِخَ/ لیتان، پتی گه یاندن.

طَاهٍ: طَاهِي: طَبَّاحُ/ لیتنر، چیتشکر، چیتشت لیتنر،
شیوپه ز.

طَهَّايَة: حِرَافَة الطَّبَّاحُ/ چیتشت کوری، شیوپه زی.

طوب:

طُوبُ: آجَرُ/ خشت.

- أَحْمَرُ: الْأَجَرُ الْمَشْوِيُّ/ خشتی سور.

- نَى: لِبْنٌ/ خشتی کال.

طَوَابُ: صَانِعُ الطُّوبِ/ خشت بې.

طوبی: غِبْطَة: سَعَادَة/ خوشی، به ختیرایی، شادی،
کامه رانی.

طاح:

طَاحَ: تَاهَ/ ون بو، رتیی (لِ تَيْك چو، هه له کرد).

- هَلَكٌ/ تیاچو، کورت، له ناوچو.

طَوَّحَ بِهِ: حَمَلَهُ عَلَى رُكُوبِ الْمَهَالِكِ/ خستیه
مه ترسیه وه، نوشی به لای کرد.

- الشَّيْءُ: ضَنْيَعَةٌ/ ونی کرد، لیتی کورت.

- بِهِ: الْقَاهُ/ فرییدا، خستى، زیانی پېږگه یاند.

طَبِخَ الشَّيْءُ: ضَيَّعَهُ/ ونی کرد.

اطاح: قَطَعَ/ بری، قرتانی.

- بِهِ: أَهْلَكَ/ خستى، په کی خست، زیانی پېږگه یاند.

طَوَّحَ بِهِ: حَمَلَهُ عَلَى رُكُوبِ الْمَهَالِكِ / خِيسْتِه
 مه ترسیه وه، توشی به لای کرد.
 - الشَّيْءُ: ضَنْيَعَةٌ / ونی کرد، لئی که وت.
 - بِهِ: الْقَاهُ / فریدی دا، خستی، زیانی پی که یاند.
 طَلَّحَ الشَّيْءُ: ضَيْعَهُ / ونی کرد.
 اطاح: قَطَعَ / بری، قرتانی.
 - بِهِ: اِهْلَكَهُ / خستی، په کی خست، زیانی پی که یاند.
 تَطَوَّحَ: تَوَرَّطَ / خوی توش کرد، توش بو، گیری خوارد.
 - : تَرَنَّجَ / له ری وه.
 - : تَطَوَّحَ كَالسَّكْرَانِ: تَرَنَّجَ / بهم لاولادا که وت،
 ره تی نه دا.
 - : سَقَطَ / که وت، هات به لادا.
 طايح: ساقط / که وتو، توش بو.
 مَطَاوَحَ: مَهَالِكُ / مه ترسی، به لا، چوپتم.
 طاد:
 طَادَ: ثَبَّتَ / جیگی بو، وه ستا.
 إِنطادَ: اِرْتَفَعَ فِي الْجَوِّ / به ریزی وه، چو به ئاسمانا،
 رفی.
 مُنطاد: مُرْتَفِعٌ / به رز، بلند.
 - : مُسَيِّرٌ / به پیوه براو.
 - : بِالْوَنِّ / بالقون.
 طار:
 طَوَّرَ: حَدَّ و قَدَّرَ / سنور، بایه خ.
 - : مَرَحَلَةٌ / دَرَجَةٌ / قَوْنَاخ، پله.
 - : حَالٌ / بار، چونیته تی، خو، ره وشت، دَوَّخ، دَوَّخِيَان.
 - : مَرَّةً / جار، که پرت.
 تَطَوَّرَ: تَحَوَّلَ مِنْ حَالٍ إِلَى حَالٍ / گویا، گه شه ی کرد.
 طورا بعد طور: مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةً / جار له دوی جار.
 غریب الاطوار: شاذ / ناویزه، نااسایی، سه یر.
 طَوَّرَ: طَوَّدَ / جَبَلَ / شاخ، چپا، کیو، که ژ.
 تَطْوِيرٌ: تَقْصِيرٌ / تَحْصِينٌ / گَوْرین، گه شه پی دان،
 په ره پی دان.
 تَطَوَّرَ: تَحَوَّلَ / گویان، گه شه کردن، په ره سه ندن، گه شه،
 گویانپاشی، باشگویان.
 مَطَطَوَّرٌ / گه شنده، په ره (سه ندو، پی دراو)، پییش که وتو،
 باشگویاو.

طَوَّرَى: طَوَّرَانِي / جَبَلِي / شاخی، کیوی.
 طار، طَارَةٌ: ذَفَّ / ده ف.
 - : - : الْمَنْخَلُ: طَوَّقَ / که مه.
 - : - : التَّطْرِيزُ: طَوَّقَ / قاسناخ.
 طاس:
 طاس: طَوَّسَ: رَزَّ / جوانی کرد، رازلندی وه.
 تَطَوَّسَتِ الْمَرَاةُ: تَرَيَّسَتْ / خوی رازنده وه.
 طَوَّسَ: قَمَرَ / مانگ.
 طاس: طَاسَةٌ: إِنَّا يُشْرَبُ فِيهِ الْمَاءُ / جام.
 - : - : سُلْطَانِيَّةٌ / له گن، په غنکیش، قه ره وانه.
 طاووس: طاوُوسُ: طائر جميل الريش / تاووس.
 طاش:
 طَوَّشَ: خَصَصَ / خه سانی، په خته ی کرد، گونی ده رمیتنا.
 طواشي: خَصَصَ / خه ساندن، په خته کردن، گون
 ده رمیتان.
 مُطَوَّشَ: مَخَصَصَ / خه ساو، په خته، گون ده رهاتو.
 طاع:
 طَاعَ: اِنطاع. اطاع. طَاوَعَ لَهُ: اِنقاد له / گوی رایه لی
 کرد، به گویی کرد، دوی که وت، به قسه ی کرد.
 - : - : اِذْعَنَ / ملی دا، قایل بو، سه ری
 شو پیکرد.
 طَوَّعَ: جَعَلَ يَطِيعُ / ملی پی دروژ کرد، هینایه ژیر بار.
 سه ری پی شو پیکرد، رای هینا.
 - : تَ لَهْ نَفْسُهُ كَذَا: سَهَّلَتْ وَ رَخَصَتْ لَهُ فَعْلَهُ / به
 باشی زانی و کردی، خوی به خوی کرد.
 طَوَّعَ فِي الْأَمْرِ وَ عَلَيْهِ: وَاَفَقَهُ / قایل بو، ملی دا، فرمان
 بهرداری کرد، گویی دایه، به گویی کرد.
 تَطَوَّعَ: تَكَلَّفَ الطَّاعَةَ / خوی (په خشان، ره خسان) کرد،
 ملی دروژکرد.
 - : فِي الْجَنْدِيَّةِ: اِنْخَرَطَ فِي سِلْكَهَا / خوی به خشی
 سه ریزی کرد.
 - : بِالْشَّيْءِ وَ لِلشَّيْءِ: تَكَلَّفَ اسْتِطَاعَتَهُ عَلَيْهِ /
 خوی به خشان، وتی من.
 - : بِالْشَّيْءِ: تَجَرَّعَ بِهِ / به خشی، ته رخانی کرد، باریوی
 کرد.
 اِسْتَطَاعَ الْأَمْرَ: اَطَاعَهُ وَ قَوَّى عَلَيْهِ / توانی، توانی بیکا.

- او كُرْهًا/ بيهوئ و نهيوئ، به زۆر يا به خوايشت.
 تُطَوِّعُ/ خوڤه خشان.
 مُطِيع، مِطَوَاع. طائع: مُذْعَن. مُمْتَثِل/ گوى رايه،
 گهردين كه چ.
 غير - غير ممتثل/ لاسار، قيرسچمه.
 مُطَاوِع. مُطِيع/ گوى رايه، گونجاو.
 حديد - / ناسنى گونجاو.
 مُطَوِّع. مُخْطَرَط/ خوڤه خش، خوڤه خسين.
 مُسْتَطَاع: ممكن/ گونجاو، شيار.
 إِسْتِطَاعَة: مُقْدِرَة/ توانين، لىهاتويى، رايه.
 طاف:
 طاف بالمكان و حَوْلَهُ: دار/ به دوريا خولايه وه، گرى
 خوارد.
 - بالبلاد/ جال/ پياگه را، گه شتى تياكرد، به ولاتدا
 گه را.
 - به الخيال: حلم به/ خهوى پتوه بينى، دالغه
 (برديه وه، ي پتوه لىه دا).
 - النهر: طفا/ مه لسا.
 - به. طَوَّفَ: جال به/ گه پانى، گه شتى پى كرد.
 - على وجه الماء: عام/ سه رئاو كه وت.
 - بالشىء: احاط به/ گه ماروى دا، ده رووخولى دا،
 ئابلوقه ي دا.
 اطاف بالامر: اَلَمْ به/ ئاگادار بو، تتي گه يى، ئاگادارى
 كار كه بو.
 طَوَّفَ: رَمَسَ/ كه كه.
 - : حائط/ ديوارى قوپين.
 - : عَسَسَ/ حه سهس، پاسه وان، ئيشك گر،
 شهوگه پ.
 طوفان: سيل مُغْرِق/ لافاو، بۆران.
 - : شِدَّة ظلام الليل/ شه وه زهنگ.
 - من كل شيء: ماكان كثر/ ليشاو.
 طائف. طَوَّاف: متنقل. جَوَّال/ كه پۆك، گه پبيده.
 - : عَسَسَ/ حه سهس، پاسه وان، شهوگه پ.
 طوفان. طَوَّاف: جَوَّال/ كه پان، ماتوچ، گه شت.
 مَطَاف: موضع الطواف/ شوين گه پان.
 تطويف: عَوَم/ سه رئاو كه وتن.

طَوَّاف تجارى: وسيط بين التاجر و الزبون/ ده لال،
 چه رچى.
 - بريد: مُوزَع الرسائل/ پوسته چى.
 طَوَّاف: تجوال/ گه پان.
 طائفة: جماعة من الناس/ چه ند كه سيك.
 - : ابناء المذهب الواحد/ تيره، تايه فه، هوز.
 - : صف/ پۆل.
 طائفي: مذهبي/ تيره گه ر، ره گه زيه رست.
 الطائفيّة: تَعَصُّب/ تيره گه رى، ره گه زيه رستى.
 طاق:
 طاق الشىء و عليه: قَدَرَ عليه/ توانى،
 ده رى برد، به رگه ي گرت، بوى كرا.
 لا يُطَاق: لا يُحْتَمَل/ هه موار ناكري.
 طَوَّقَ: احاط به/ (كه مارو، ئابلوقه، بازنه، دوره) ي دا،
 تتي مروكا، تين وروژا.
 - : البس الطوق/ نه وقى (كرده مل، پياكرد).
 - : به بذارعه/ ده ستى كرده مل.
 تُطَوِّقُ الحَيَّة: تَحَوَّت/ په پكه ي خوارد، گرمژه بو.
 طاقه. طَوَّقَ: إطاقه: قُدْرَة/ وزه، توانا، ميژ، توانين،
 لىهاتن، په ك.
 - - - : إحتمال/ نارام، ده ريردن، هه
 كردن، تاقه ت بون.
 ال - الكامنة/ وزه ي مت.
 ال - الذرية/ وزه ي نه تۆم.
 ال - الحرارية/ وزه ي گه رمى.
 ال - الشمسية/ وزه ي خۆر.
 ال - لكهربائية: القوّة الكهربائية/ وزه ي كاره با.
 مُطَاق: مُحْتَمَل/ به رگه نه كرى، هه موار نه كرى، هه
 نه كرى، نه شى، نه گونجى، ده رنه بى.
 طاق: قوس/ تاق، كه وانه.
 طَوَّقَ: كل ما يحيط بالعنق/ مليون، نه وقى.
 - القميص/ په خه.
 - : قلادة/ ملوانكه، مليونه، گه ردانه، گه ردين به ند.
 - : كل ما إستدار بشىء/ بازنه، نه وقى، نه لقه.
 مُطَوَّقَ: مُحَاط/ دوره گيراو، بازنه دراو، ئابلوقه دراو،
 كه مارو دراو.

- العمر: كبير السن/ به ته من، به سالچوو، ته من
دریژ.
- القامة: مَیدها/ بالابه رز.
- اللسان: سفيه/ له وچه، زمان دریژ، زودیه و،
زودیلن، که رتی.
- اليد: سابق/ دن، دهست دریژ.
وقت - : مُدة طويلة/ کاتی دریژ، کاتی زود، زود
خیابندن.
إطالة. تطويل: ضد تقصير/ دریژکردن، دریژه پندان.
- : - : مَد/ کشاندن، راکیشان، دانه دم.
اطول: اکثر طولاً/ دریژتر.
مُطوّل. طويل جداً/ دریژ، زود دریژ، یه کجار دریژ.
- : ضد مُقصر/ دریژکراو.
- : مُعَد/ کشاو، کشینراو.
مستطيل. طويل/ دریژ، دریژکوله.
- : الشكل الهندسي/ لاکیشی. لاکیشه.
طوال الدهر: مَدی الدهر/ مهتا مهتا.
طائل: نفع. فائدة/ سود، کهک، قانزاج، قازانج.
- : طائلة: قُدرة/ میز، توانا.
لا - فيه: لا مُنفعة/ بی سود، بی کهک.
اموال - ه: اموال كثيرة/ سامانی زود، بی شومار.
بینهم - ه: عداوة/ دوشمنایه تی و ناهه زیان له
نیواندایه.
طاوله: مائدة/ خوان، میز، نانه بهره، سفره.
لُعبة ال - / یاری تاو له.
حجارة ال - / پولی تاو له.
طوی:
طوی: ضد نَشْر/ قه دی کرد، نوشتانیوه.
- البئر: بناها بالحجارة/ هلی چنی.
- البلاد: قطعها/ بیا کهرا، گهشتی تیا کرد.
- الحديث: کتمه/ شاردیه وه، نهی درکان.
طوی. أطوی: جاع/ برسی بو.
تَطَوَّى الثعبان: تَحَوَّى/ په پکی خوارد، گلۆ له بو.
طی: ثنی/ قه دکردن، نوشتانه وه، پیچانه وه، دهق کردن.
- البئر: بناؤها بالحجارة/ مهال چنین.
فی - هذا: ضِغْنَه/ له تاویا.

طاق: قوس/ تاق، که وانه.
طَوَّق: کل ما يحيط بالعنق/ ملیوان، تهوق.
- القميص/ یه خه.
- : قلادة/ ملوانکه، ملیوانه، گهر دانه، گهر دن به ند.
- : کل ما إستدار بِشْيء/ بازنه، تهوق، نهلقه.
مُطَوَّق: مُحاط/ دهره گیراو، بازنه دراو، ثابلقه دراو،
که مار زودراو.
تطويق. إحاطة/ دهره گرتن، بازنه دان، ثابلقه دان،
تیردوکان، وروژان.
طال:
طال. إستطال: نقيض قصر/ دریژیو، دریژیوه وه.
- : - : إمتدّ طولاً/ کشا، دریژه ی کشا.
طَوَّلَ. اطال: جعله طويلاً/ دریژی (کرد، کرده وه)،
دریژه ی پندان.
- : - : مَد/ کشانی، دایه ده می.
- له: (مُهَلَّه/ موله تی دا، له سهری وه ستا.
- باله: صَبَّرَ/ نارامی گرت، خوی بو گیرا، ناگای
له خوی بو، دانی به خویا گرت.
طاوّل. ما طّل: توانی/ دوی خست، نه مری به سبه ی
کرد، دهستی دهستی پندان کرد.
تَطَاوَلَ علي: إعتدى/ دهست دریژی کرد.
طول: ضد قصر او غرض/ دریژی.
- القامة: علو/ بالا، به رزی.
- البصر/ دریجینی.
- اليوم: کل اليوم/ دریژای روز، روزگار.
خَطّ ال - فی الجغرافيا/ دریژه میلن زهوی.
على - : حالا/ مه ر نیسته، یه کسره، راسته وخو، کوت و
پر، دهست به جی، یه کهن دهریو.
على - : بلا إنقطاع/ یه ک بینه، یه ک ژمی، به دریژیایی.
طول: مُمتدّ بالطول/ دریژی، دریژیو، دریژکراو.
طویل: ضد قصیر او عزیز/ دریژ.
- الأناة أو الروح: صَبُور/ به تاقهت، به نارام،
شپته تی.
- الباع: قَدِير. مُقْتَدِر/ به توانا، به میز، کارامه،
ایتهاتو.
- العرق أو الفتلة/ تال دریژ.

إنطوائية: طوویّه/ گۆشه‌گیری، دهرکه‌ناری.
 منطوی علی نفسه/ دهرکه‌نار، که‌پوله، گۆشه‌گیر.
 طویّة: ضمیر/ دهرین، ویردان.
 سلیم ال - : بسیط. سلیم القلب/ دل و دهرین پاک، ساکار، به ویردان.
 طوایة: مقلّة/ تاوه.
 مطوی. مطوأة: مبراة/ چه‌قز، قه‌لم بی.
 طاب:
 طاب: کان/ اوصار طیباً/ باش بو، چاک بو.
 - : لذّ/ خوش بو، به‌له‌زهت بو.
 - له: راق/ له/ پیتی خوش بو، په‌سه‌ندی کرد، چه‌زی
 لئیکرد، به‌دلی بو.
 - ت النفس: طاب قلبه: إنشرح/ دلخوش بو، دلی
 کرایه‌وه.
 - عیشه: رَعْد/ گۆزه‌رانی باش بو.
 - : نَضِج/ پئ‌گیی.
 - المریض: شفی/ چاک بوه‌وه.
 - عنه نفساً: طاب الشيء نفساً: ترکه/ وازی لی
 هینا، ده‌ست به‌رداری بو.
 طیب خاطر: هدّاه/ دلنه‌وایی کرد، دلی هینایه‌وه جئ،
 به‌سه‌ریاهات، سه‌رخوشتی لئیکرد.
 - خاطر: شَجَعَه/ هانی دا، تیژی کرد، غیره‌تی
 نایه‌بر.
 - : شَفَى/ چاکی کرده‌وه.
 - : عَطَّر/ بۆنی پیوه کرد، بۆنداری کرد، بۆنی خوش
 کرد.
 - الطعام: وضع فيه المطيبات/ تام و بۆنی تن کرد.
 استطیب الشيء: وجده طیباً/ به‌دلی بو، لای خوش
 بو، به‌له‌زهت بو.
 طیب: جید او حسن/ باش، چاک.
 - : معافی/ له‌ش ساخ، چاک‌وه بو.
 - : لذیذ/ خوش، به‌له‌زهت.
 - الخلق: رقیق/ ره‌وشت باش، ناسک.
 - الرائحة: زکی/ بۆن خوش.
 - القلب: سمح/ دل پاک.
 - النفس: بنشوش/ روخوش.

طاح:
 طاح: هَلَك/ تیاچو، فه‌وتا، که‌وت، له‌ناوچو.
 طَبَح: ضَبَع/ ونی کرد، له‌ناوی برد.
 اطاح: اهلك/ فه‌وتانی، خستی.
 طایح. هالك. ضائع/ تیاچو، فه‌وتا، که‌وتو.
 طار:
 طار: سَبَح في الهواء/ فرهی، یالی گرت.
 - الصییت: إنتشر/ ناسرا، ناویانگی سه‌ند، ناوی
 دهرکرد.
 - عقله: فقد صوابه/ تیک چو.
 - الیه: اسرع/ بۆی چو به‌خیاری.
 - طائر: غَضِب/ توپه بو، رقی مه‌لسا.
 - ت الطیارة: قامت/ مه‌لسا، فرهی.
 طَیَّرَ نومه: نَفَرَه/ خوری زیان.
 - ه. طَیَّرَ به: جعله یطیر/ مه‌لی فران، مه‌لی دا.
 تَطَیَّرَ بالشيء و منه: تشام/ ره‌ش بیینی لئیکرد.
 تَطَیَّرَ: إستطار: تَفَرَّق/ بلاویوه‌وه.
 طَیَّرَ: طائر: كل ذي جناح من الحيوان/ بالنده، مه‌ل،
 بالدار، په‌له‌وه‌پ.
 طیران: السیر فی الهواء/ بال گرتن، فه‌ین.
 - : سلك الهواء/ هیزی مه‌وایی.
 طَیَّار: الذي یطیر الطیارة/ فه‌یکه‌وان.
 - : اسم الفاعل من طار/ بالدار، بالنده، بالگر، فره‌ر.
 - : سریع الزوال/ زونامینی.
 طائرة: طَیَّارة: مركبه هوائية/ فه‌یکه.
 - ذات سطح واحد/ فه‌یکه‌ی یک بال.
 - ذات سطحین/ فه‌یکه‌ی دو بال.
 - ثَقَّالَه/ فه‌یکه‌ی تیژپه‌و، دوکه‌ل دار.
 - الصبیان: طائره و رقیة/ کولاره.
 طائر: واحد الطیور/ مه‌ل، بالنده.
 - : سابح فی الهواء/ فرهیو، بال گرتو.
 - الصییت: مشهور. معروف/ ناسراو، به‌ناویانگ.
 مطار: حظيرة الطیران/ فه‌یکه‌خانه.
 مُسْتَطَیَّر: مُنْتَشِر/ بلاو، په‌رشه‌وه‌بو، په‌رش و بلاو.
 - : مُتَشَامِل/ ره‌ش بین.
 تَطَیَّر: انتشار/ په‌رشه‌وه‌بون.

مُتَطَايِر: مُنتَشِر/ پەرښه ووه بو، پەرښ و بلاو.

طاش:

طاشَ عَنِ الْغَرَضِ: لم يصبه/ نه پيكا، ليى نه دا.

- : اخطا/ مه له ي كود، گونامى كرد.

- : خَفَ وَ نَزَقَ/ زو ه ل چو، مه له شهيى كرد، كه ريتى نواند.

طَيْشَ. طَيْشان: تَهَوَّر/ مه له شهيى، زو ه ل چو، تپښى، سه رچلى.

- . - : خَفَ الْعَقْلَ/ كه ريتى، بِن نه قلى، مه له شهيى.

طاشش: نَزَقَ/ مه له شهيى، بِن نه قن، به ر ه لا، سه ر كيش، سه ر ه پښ، سه ر چل، سه ر ه خه، بِن گوتى، سه ريزيو.

- : على غير هدى/ بِن نامانج، بِن مه به ست، به ر ه لا. طاف:

طافَ خياله: جاءَ فى النوم/ خه وى پيوه بينى، هاته خه وى.

طَيْف: خيال/ خيال، تارمايى، شه به نگ، قه ر ه نتو.

- : النور: إِنْحِلال النور/ شه به نگى روناكى.

- : الشمس/ شه به نگ به رږږ.

الطيف الشمس (انوار ملونه حسب ترتيبها) اصفر/ زهرد.

احمر/ سور، برتقالى/ پرته قالى، اخضر/ سه وږ.

ازرق/ شين، نيلى/ شينى كال، بِنفسجى/ وه نه وشه يى، موقد.

مِطْياف. آلة قياس الطيف/ شه به نگ پيو.

طان:

طان. طَيْنَ الحائط: طلاه بالطين/ به قوږ سواخي دا.

- . - : لَطَخَ بالطين/ قوږاوى كرد، قوږى تى مه ل سو.

تَطْلَعُ: تَطْلَعُ بالطين/ قوږاوى بو، قوږى (به ركه ووت، گرت).

طين: تُراب ممزوج بالماء/ قوږ، ليته، مه پى.

- : مَلَاط/ سواخ.

- : خَزَفَى: فخار/ گلينه، قوږى گلينه.

زاد فى ال - بَلَّةَ/ زياتر وروژاندى، نارواوه ناخوشيه كه ي زياتر كرد.

طينة: قطعة من الطين/ قوږ، پارچه قوږيك.

- : خِلَّة. جِبِلَّة/ روخسار، رهفتار.

يابس ال - / وشك.

طَيَّان: الذى يحمل الطين الى البناء/ قوږ كيش.

ظَب: ظَرَر. مِظْرَة: حجر كالصوان أو حجر الصوان/ به رنده ستن.

الظور أو العصر الظري أو الظرائي/ ده وری به رد. ظرف:

ظَرْف: كان ذكياً/ زیره ک بو، چالاک بو، وریا بو.
- : كان كَيْساً/ (جوان پُوش، شوخ، ریک و پیک، رازاوه، قون بو.

ظَرْف: رَيْن/ رازانديه وه، جوان و ريك و پيكي كرد.
- : غَلَف/ پيچايه وه.

تَظَارَفَ. تَظَرَّفَ: تكلف الظرافة/ خوی (قوز کرد، رازانده وه، ريك و پيك، شوخ) كرد.

إستظرف: عَدَّةً ظريفاً/ به ريك و پيك و قوزی دانا. ظرف. ظرافة: حَذَق/ زیره کی، چالاکي.

- : كِيَاَسَة/ جوان پُوشی، ريك و پيكي، رازاوه یی، قوزی، شوخی.

- : وعاء/ ده فر، گونیه، قاپ، هۆپ.

- : غِلَاف/ بهرگ، بهرگی نامه، زهره فر.

- : حَالَة/ بار، دُوخ، مه لومهرج.

ظاب:

ظَاب: تَزَوُّج/ زنی مینا.

ظَانِب: تَزَوُّج اُخت إمراته/ خوشکی ژنه کی مینا.

تَظَانِبًا: تَزَوُّجا بالمِظْطَابِه. صار كل منهما سلف الآخر/ بون به هاوه ل زاول.

ظاب: سلف الرجل/ (ناوه ل، هاوه ل) زاول.

مُضَاعَبَة: مقزوجان باختين/ (ناوه ل، هاوه ل) زاول.

ظار:

ظَارَت. ظَاعَرَت المرأة: إِتْخَذَتْ وَلِداً تَرْضِعُهُ/ بوبه دایه نی.

ظَنُورَة. ظَنِر: مُرْضِيعَة لولد غیرها/ دایه ن.

- : ركن/ قوزین، سوچ.

ظبی:

ظَبی: غزال/ ناسک، مامز.

- : ذكر الغزال/ نیر ناسک، نیره ناسک.

ظبية: انثی الغزال/ نیر ناسک، نیره ناسک.

ظر:

- فِي النَّحْوِ / ناوه لَ فرمان، ناوه لَ پاس.
 - مَخْفَفٌ / باری ناسانکار.
 - مُشَدَّدٌ / باری گرانکار.
 ظُرُوفُ: احوال / بار، دَوَخ، چاخ، سهردهم، رَوژگار.
 - مُخَفَّفَةٌ / بارودوخى سوک و ناسان.
 - مُشَدَّدَةٌ / بارودوخى سهخت و گران و توندو
 تیز.
 ظَرِيف: کَيَس / قَوَز، جوان پُوش، که شخه، رَيک و پَيک،
 شوخ.
 الظَّرَافَةُ: کياسة / حسن الهيئة / قَوَزى، جوانى،
 شوخى، که شخه، رَيک و پَيکى.
 - : الذكاء و البراعة / زیره کى، چابوکى.
 مَظْرُوف: ملفوف. مُغْلَف / پَيچراو.
 ظَفَر:
 ظَفَرٌ بِهِ و عَلَيْهِ: تَغْلَبَ عَلَى / سرکه وت، زَالِ بو.
 - بمطلوبه: فاز / دهستی که وت، برده وه.
 ظَفَرٌ. أَظْفَرُ: جَعَلَهُ يَظْفَرُ / زَالى کرد، سهرى خست، بَوَى
 برده وه.
 ظَفَرُ. ظَفِرُ الْأَصْبَعِ: الْمَادَّةُ النَّامِيَّةُ فِي أَطْرَافِ
 الْأَصْبَعِ / نَيْتُوك.
 - . - الطير أو الحيوان / چنگ.
 مَقْصَصُ الْأَظْفَارِ / نَيْتُوك بى، نَيْتُوك که ره.
 أَظْفُورُ. ظَفَرُ. نَيْتُوك.
 - نباتى: سَلَكْ نَبَاتى / ريشال.
 ظَفَرٌ: نَصْرٌ. غَلَبَةٌ / سرکه وت، برده وه.
 ظَفِرُ. ظَافِرُ. مُظْفَرُ: مُنْتَصِرٌ / سرکه وتو، براوه.
 ظل:
 ظِلٌّ: دَامَ / مایه وه، برده وهام بو، يه کبينه بو، له سهرى
 رَوَى.
 ظَلَّلَ. أَظْلَلَ: أَلْقَى عَلَيْهِ ظِلَّهُ / سَيِّه رى بَو کرد.
 - . - : سَقَرٌ / پاراستى، دهستی به سهرگرت،
 خستيه ژير سایه خويه وه.
 تَظَلَّلَ. اسْتَتَلَّ بِالشَّيْءِ: جَلَسَ فِي ظِلِّهِ / له ژير
 سَيِّه ریا دانېشت.
 ظِلٌّ: خيال / تارمايى، قهره نتو.

- : فِيء / سَيِّه.
 - : كَنَفٌ / سایه.
 - : هندسى
 - : تمام
 خَفِيف الـ - / نَيْسَكْ سوک، خَوَيْنِ شيرين.
 ثَقِيل الـ - / نَيْسَكْ گران، خَوَيْنِ تال، نَيْسَكْ قورس.
 ظَلِيل. مُظْلَل. مُظْلَلٌ / تاريک، سَيِّه ر، نسرم.
 ظَلَّةٌ: ضَمَّةٌ / سَيِّه ر، چارداخ، که پر، سه یوان، سابات،
 چارزکه.
 مِظْلَةٌ: شَمْسِيَّةٌ / چه تر.
 - واقیة: مِهْبَطَةٌ / په شهوت.
 عبد الـ - / که پرده شينه.
 مِظْلَى: جندى المظله / سه ریا زى په شهوت.
 ظلال / تاريکى، گوم رايى.
 ظلام (فى ظلم)
 ظلف:
 ظَلْفٌ: ظَفَرُ الْحَيَوَانِ الْمُجْتَرِّ / سم.
 من ذوات الاظلاف / سمدار.
 تَعَفَّنَ الـ .. : مرض / نارنگ، شه لکه، ته وه.
 ظلم:
 ظَلَمَ: أَسَاءَ إِلَى / خراپه ی کرد.
 - : جَارٌ عَلَى / زَوَرى لى کرد، زَوَردارى کرد، جه ورو
 ستمى کرد.
 ظَلَمَ. أَظْلَمَ: صَارَ مُظْلِمًا / تاريک دهاات، تاريک بو، تاريکى
 کرد.
 تَظَلَّمَ: شَكَاهُ مِنَ الظُّلْمِ / کپوزايه وه، سکا لای کرد، دادو
 بي دادي کرد.
 إِظْلَمَ: وَقَعَ فِي الظُّلْمِ / زَوَرى لى کرا، چه وسايه وه،
 چه وسينرايه وه.
 ظَلَمَ: ضَدَّ عَدْلَ / زَوَردارى، جه ورو ستم.
 - : إِنْتِقَاصُ الْحَقِّ. إِسَاءَةٌ / ماف خواردن،
 خراپه کردن.
 - : عُسْفٌ / دَلَّ رَه قى، چه وساندنه وه.
 ظُلْمًا: جَوْرًا / زَوَرداريتى، زَوَردارى.
 - : وَعُدُونَا: جَوْرًا / به خوت و خورايى، ناپه وا.

ظالم: ضد عادل/ زودار، ستم کار، ستمگر.
ظلام: ظلمة: ضد نور/ تاریک، تاریکایی، تاریکی،
زنگ.
ظلامه: مظلمه: ظلم واقع/ زوداری، ستم کاری.
- - - : شکوی من ظلم/ دلبریداد، کویزانوه،
سکالا.
ظلمیم: ذکر النعمان/ تیره ی (نعمه)، و شتر مورخ،
و شتر مل.
- : مظلوم/ زود لئ کراو، که ساس، چه وساو.
مظلم: ضد منیر/ تاریک، نوتک، سیا.
ظلماء: لينة ظلماء. شدیده ظلام/ شهوه زهنگ،
تاریک و نوتک، نه موسته چاو.
ظمیء:
ظماً. ظمياً. ظمیء: عطش/ تینوی بو.
ظمیء الیه: اشتاق/ ناره زوی کرد، تامه زوی بو.
ظماً. اظماً: عطشه/ تینوی کرد.
ظماً. ظمياً. ظمیء: عطش/ تینوینی
ظمیء. ظمئان. ظمیء: عطشان/ تینو.
- - - : مشتاق/ تامه زوی،
ناره زومه ند.
ظمی: اظمی: اسمر/ بؤر، گنم رهنک.
ظمیاء: سمرء/ بؤر، گنم رهنک.
عین - : رقیقه الجفن/ پیلو ته نک.
ساق - : قلیلة اللحم/ قاچ باریک، قاچی باریک.
ظن:
ظن: إفتکر/ وا هات به بیریا.
- : حسب/ وای دانا، وای زانی.
- به. ظنه. اظنه: إتهمه/ گومانی لئ کرد، بوختانی
بؤ کرد، دلی لی پیس کرد.
ظن: فکر/ بیر، بیرکردنوه، به بیراهتن.
- : تخمین/ قه یلاندن، مه زهنده.
ظننه. مظنة: ريبة. شك/ گومان، دل کرمی بون.
ظنان. ظنون. سیء الظن/ به گومان، دل کرمی، کم
باوه ی، دل پیس.
ظنین: متهم/ تاوان بار.

ظهر:
ظهر: بان/ دهرکوت، بینرا، دیاری دا.
- : خرج/ هاته ده ری، دهر مات.
- : حضر/ او جاء/ هات، گه یشت، به یابو.
- : ائضح/ ناشکراو، رون بووه، دهرکوت.
- المرض: فشا/ بلاویوه بو، ته شه نه ی کرد.
- البيت و الجبل: علاه/ سرکوت، چوه ساری.
- عليه: غلبه/ پیچی کهوت، به ساریا سرکوت،
زال بو به ساریا، لئی برده وه.
- عليه. ظاهرة: عاونه/ یارمته ی دا، باریوی کرد.
ظهر. اظهر النصف/ پشت نوسی کرد.
- - : الشيء: جعله وراء ظهره/ خستیه پشتیه وه.
اظهر: بین/ پیشانی دا، ده ری خست.
- : كشف/ خستیه یو، ناشکرای کرد.
- : ابدی/ ده ری پری، ده ری خست.
- : اعلن/ رای گه یاند، بلاوی کرده وه.
- : اوضح/ رونی کرده وه.
- به: رفع قدره/ به ریزی کرده وه، ریزی لئ تا.
- له على السر: اطلعه/ پتی وت، بؤی درکان.
- الشيء: جعله وراء ظهره/ خستیه پشتیه وه یا
دوای خوی.
تظاهر بالامر. اظهره/ ده ری پری، ده ری خست، ناشکرای
کرد.
- القوم: تعاونوا/ یارمته ی یه کتریان دا.
- القوم: اجتمعوا و خرجوا الى الشارع/
خوپیشانانیاں کرد.
- : بكذا: اذعاه/ خوی وا پیشان دا.
تظاهروا: قاموا بمظاهرة/ خوپیشانانیاں کرد.
استظهر على: تغلب/ زال بو، سرکوت.
- به: استعان/ په نای برده بهر، هانای
برده بهر، پشتی پی به ست.
- الشيء: جعله خلف ظهره/ خستیه (پشتیه وه
بولو ی).
- له: استعد/ خوی بؤ ناماده کرد.
- : الدرس: حفظه غيباً/ له به ری کرد.

ظَهَر: ما يُقَابِلُ البَطْنُ / پشت.

- الشَّيْ: سطحه / رو، روی سهرهوه.

- الشَّيْء: قَفَاه / پشته وهی، دیوی دواوه.

الْم ال - / برك.

على - القلب او اللسان: حافظة. ذاكِرَة / لهبر.

بين ظهرانيهم: في وسطهم / له ناويانا، له كه لئانا.

ظَهَر. ظَهيرة: منتصف النهار / نيوه پۆ.

بَعْد ال - / پاش نيوه پۆ.

قَبْل ال - / پيش نيوه پۆ.

ظُهُور: ضِد إختفاء (او غياب) / دهركه وتن،

ناشكرايون، هاتنه دهره وه، سهر مه ل دان.

حَب ال - (او التظاهر) خۆده رخستن.

ظَهير: مُعِين. مُساعد / يارمه تيدهر، ناوه ل، پشتگير.

ال - : القوى الظهر / پشت ئه ستور، ئه رخه دار.

ال - : من يشتكى ظهره / هاويلی پشتی نه كا، پشتی

ديش.

ظاهِر: باد / ديار.

- : واضح / ناشكرا.

- : صوري: خلاف الحقيقي / روالهت،

سه رزاري.

- : ضد داخل (او باطن) / روكهش، ديوی

دهره وه.

- البلد: ضاحيتها / دهرويه، قهراخ شار.

في ال - : على ما يَظَهَر / وا دياره.

في ال - : صورياً / به روالهت، به سه رزاري،

به پوه وه.

ظاهري: خارجي / نه وهی دياره، نه وهی له بهرچاوه،

روكهش، سه رزاري.

ظاهرة: منظر. صورة / ديارده، وينه، روداو،

ديارده.

- جَوِيَّة / ديارده كه شي.

- علمية / ديارده زانياري.

- طبيعية / ديارده سروشتي.

ظواهر الحياة / روداوه كاني زيان، مه لئس و كه وتی

زيان.

علم الظواهر الجَوِيَّة / كهش زاني.

إظهار: كشف / دهرخستن، خستنه پوه.

- : ضد إخفاء / ناشكراكردن، مينانه دهر.

- : إعلان / بلاوكرده وه.

- : عرض / پيشاندان.

مَظَهر: هيئة / سيما، روخسار، روالهت.

- : مَشهد. مَنظر / ديمه ن.

ال - الخارجي / روكهش، روی دهره وه.

مَظَاهِر الحياة / روالهت و ديمه نى زيان.

مُظَاهرة: مُعانة / باربو، يارمه تی.

- : تَظَاهرة: إجتماع / خۆپيشاندان.

- : حَمَل/ بار.

اعباء عائلية/ بارگراى خيزان.

عِبَاة: رداء مفتوح من الامام/ عبا.

عبارة (فى عرب)

عبث:

عَبَثَ: خَلَطَ/ تيكه لى كرد، تيكه ل و پيكه لى كرد، داي

به سه ريه كدا، شيوانى، تيكى دا.

عَبَثَ: لَعِبَ و هَزَلَ/ يارى كرد، گالته ي كرد.

- بالشىء: اسْتَحْفَ/ گالته ي پنهات.

عَبَثَ: لَعِبَ و هَزَلَ/ يارى، گالته، لاقرتى، شيواندن،

فريق.

- : اِرْتِكَاب امر غير معلوم الفائدة/ كارى بى سود

و بى نه نجام.

- : باطل/ بى سود، بى كهك، بى نه نجام، فريق، پوچ.

عَبَثًا: سُدَى/ بى كه لكانه، بى نه نجام، به فريق، به

مه واته.

عبد:

عَبَدَ الله: خَدَمَ و خَضَعَ و ذَلَّ و طَاعَ/ پرستى، مى

بى خوا كه چ كرد.

- الشىء: لَزَمَهُ/ پيوه لى لك، لى جوى نه بوه وه.

عَبَدَ: اسْتَعْبَدَ: جَعَلَهُ او اِثَّخَذَهُ عَبْدًا/ كردى به كويله ي

خوى.

- : ذَلَّلَ/ رسواى كرد.

- : الطريق: مَهَّدَهُ/ قيرتاوى كرد، ته ختى

كرد.

تَعَبَّدَ: تَفَرَّغَ لِلْعِبَادَةِ/ روى كرده خوا، خواپه رستى كرد،

خوى ته رخان كرد بى خواپه رستى.

عبد: ضِدَّ حُرٍّ/ بنده، نه لقه له گوى.

- : رقيق. مملوك/ كويله.

- : الارض: قَنَ/ مسكين.

- : انسان (حُرًّا كان او رقيقاً)/ مرؤف، پياو،

ناده ميزاد.

- : زنجى/ قول، قوله رهش، رهش پيست.

عَبَاد الشمس: نبات و زهرة/ گوله به پوژه،

روژه پرست.

عِبَادَة: تَعَبَّدَ: نُسِكَ/ پرستن، خواپه رستى.

عابد: مُقَدِّم العِبَادَة/ خواپه رست، پرست.

- : وَثَنَ/ بت پرست.

مَعْبُد: محل العِبَادَة/ پرستگا.

عُبُودِيَّة: عُبُودَة: اسْتِرْقَاق. ضِدَّ حُرِّيَّة/ بنده يى،

كويله يى.

- : طاعة و اكرام/ ريزگرتن، مل كه چ كردن.

استعباد: اسْتِرْقَاق/ (كويله، بنده، رسوا) كردن.

معبود: اِله/ خوا، يه زدان، كردگار.

- : ما يُعْبَد/ نه وه ي نه پرستى.

عباد: ناس/ خهك، مرؤف، ناده ميزاد.

عبر:

عَبَرَ النَّهْرَ و غَيْرَهُ: قَطَعَهُ و جَاوَزَهُ/ په ريه وه.

- : مَرَّ: مَضَى/ تپه پى، رت بى، گوزه رى كرد.

- : مات/ مرد، كوچى دواى كرد.

- : عَبَّرَ: فسر/ ليكى دايه وه، رافه ي كرد.

- : عَبَّرَ: جَرَّتْ عَبْرَتَهُ/ فرميسكى رشت، هه نسكى

دا.

- : وَدَّ/ كينشاي.

- : قَدَّرَ/ قه بلانى، مه لى سندگان.

عَبَّرَ عما فى نفسه: اظهر. بَيَّنَ/ ده رى بوى.

اِغْتَبَرَ الشىء: اِخْتَبَرَهُ و نظَر فيه/ ناقى كرده وه، لى

كويله وه.

- : عَدَّ: حَسِبَ/ واى دانا، دايئا، ره چاوى كرد.

- : الرَّجُلُ: اِغْتَدَّ به و اَكْرَمَهُ/ ريزى گرت، ريزى

لوتئا.

- : به: اِثَّغَطَ/ ده رسى لى وه رگرت، لى وه ي فيتريو.

عَبَّرَ: عَبَّرَ: اِجْتِيَا. قَطَعَ/ برين، تپه پى، پياچون.

- : مَرَّ: مَرَّ: تپه پيون، رت بون، گوزه رگرتن،

تپه پين.

- : النهر: اِجْتِيَا/ په رينه وه.

عابر: مُجْتَاز/ په ريو، په ريوه ته وه.

- : مار/ تپه پيو، ريتوار، پياچو.

- : فايث. زایل/ به سه رچو، نه مار.

- : سبيل: مستطرق/ ريتوار، مات وچو كار.

مَغْبَر: مَغْبَرَة: ما يُغْبَر به النهر/ كه لهك، به لهم، پرد،

به ريتنر.

عَبْرَة: دَمْعَة / فرمیسک.

- : حُزْن بلا بکاء / هه نسک، په ژاره.

عَبْرَة: عِظَة / نامۆزگاری، وریاکړنه وه، دهرس
وه رگرتن.

- : مثال رادع / نمونو وریاکړنه وه.

عبارة: تعبير. شرح / دهرېږن، لیک دانه وه، روڼ کړنه وه.

- : بیان. اسلوب التعبير / چوپیه تی دهرېږن، دهرېږن.

- : جُمْلَة صغيرة دالة على معنى / رسته،

دهسته واژه، ونه.

- : عن كذا / بریتیه له.

تعبير: شرح / لیک دانه وه، رافه کړدن، روڼ کړنه وه،

راکه یانندن، تنگه یانندن، دهرېږن، دهرنو.

- : رَمَز / هیما.

لا يُمكن الـ - عنه: لا يوصف لا يقال / راناگه یه نرئ،

دهرنا برئ، باس نا کړئ، ناو ترئ.

و ب - آخر: و باسلوب آخر / به جزو یا شتو هیه کی تر.

مُعَبَّر / دهرېږ، دهرنو.

إعتبار: إعتداد. إهتمام / گرنګی، گرنګی پېدان،

بایه خ، ره چاو کړدن.

- : إحترام / پېژ، ریزگرتن.

يَسْتَحِق الـ - : ای الاحترام / جی ریزگرتنه.

يستحق الـ - : يُقَدَّر به. مُهم / گرنګ، بایه خدار.

رَد الـ - : العودة الى ماكان / شوین خوگرته وه،

گرنګی پېدانه وه.

مُقْتَبَر: يستحق الاعتبار و الاحترام / به پېژ، شایانی

ریزگرتنه.

- : يُقَدَّر به / گرنګه، بایه خداره، په پره وی

نه کړئ.

عبري. عبراني: اليهودي / جو، جوله که.

- : العبرانية: لغة لليهود / جوله کانه، زمانی

جوله که.

عبر: رائحة طيبة / بوڼی خوش.

عبس:

عَبَسَ. عَبَسَ وجهه: قَطَبَه / روی گړد کړد، خوی گړد و

مؤن کړد.

- : الوجه: كَلَج / گړږو، مؤن بو.

عَبَسَ. عَبَسَ. عَبُوسَ: تَقَطِيب الوجه. تَجَهَّم / مؤن،

گړږی.

عَبُوس. عَبَّاس. عَابَسَ: ضد مُبْتَسِم / گړږ، مؤن،

روگړږ، مړوموچ، پورخز، ما پس.

- : مُتَجَهَّم. كُنِيب / په ست،

خه مبار، دلگیر.

- : من أسماء الأسد / شیر.

عَبَسَ: ما تُعْلَقُ بالذنا ب البعير من إبعارها / که میل،

پشکه ل.

عبط:

عَبَطَ. إغْتَبَطَ الأمر: فَعَلَهُ إعتباطاً. كيفما إتفق بدون

قصد / کوږانه کړده وه ی کړد.

- : ه: حَضَنَهُ. ضَمَهُ بذ راعيه الى صدره / باوه شی

پیا کړد، نای به سنگیه وه.

- : إغْتَبَطَ الذَّبِيحَةَ: تَحَرَّاهَا و هي سمينه فتية / به

گنجی و قه لوی سهری بری.

إغْبَطَهُ الموت: اخذه شاباً / جوانه مرگ بو.

عَبَطَ. مات عَبَطَ: شاباً صحيحاً / جوانه مرگ.

إعتباطاً: عَفْواً / کوږانه، هره مه کی، به ریکوت.

إعتباطی: صدقة / به ریکوت.

عبيط: احمق. معتوه / گورج، گمزه، کهودن، حوډ، گڼز.

- : اللبحة تَنَحَّر و هي سمينه و فتية / سهرېږنی

دلېسته.

عبق:

عَبِقَ المكان بالطيب او الدخان: إنتشرت الرائحة او

الدخان فيه / بوڼ و دوکه ل بلاوېوه بو، فانگ درا.

- : الطيب به: لَرَقَ / بوڼی گرت.

عَبِقَ. عابق: ذكي الرائحة / بوڼ خوش.

عَبِقَ. عباقه. عَبِيق: شَذَا. (ريح / بوڼ، بوڼ و به رانه،

بوڼی خوش.

عَبَقَر: مسكن الجن / خپونشېن، جنوکه نشېن، خپوی لپیه.

عَبَقَرى: نابغ / بلیمه ت، هل ک و تو، زرنګ، به هره دار.

عبقرية: نبوغ / بلیمه تی، زرنګی، به هره دارى.

عبل:

عَبَل: قَطَعَ / بری، قربانی.

- : رَدَّ / گه رانیه وه، ده ستی پتو ه نا.

عَبْلٌ: عِبْلٌ / ظَخْمٌ / نَاسَا، زل بو، که شی مات، کف مهلات.
 عِبْلٌ عِبِيلٌ: ظَخْمٌ / نَاسَاو، زل، که ته، قه به.
 عِبَالٌ: ورد جبلی / گولی کتوی.
 اَعْبَلٌ: حجر اَعْبَلٌ: جرانیث / به ردی سخت، به رسته ستی.
 عِبِی:
 عِبِی الْجِیش: هِیَاهُ وَ جَهْرَهُ / له شکری (ناماده کرد،
 تیار کرد، کز کرده وه).
 - عِبْأُ الشَّيْءِ فِي الْوَعَاءِ: وضعه فيه / تیی
 خست، ناخنی، تیی کرد، کردیه ناوی.
 ثَعْبِی: ثَهْبًا / ناماده بو، ته یاریو، کوبه وه.
 عُبُوءٌ: مَلءٌ / پیکردن، پیکراوه، ناخنراو، داگیراوه.
 - نَاسَفَةٌ: کتله متفجرة / ته قه منی، نه ته قیتته وه.
 غِبَايَةٌ: غِبَاةٌ: رداء مفتوح من الامام / عه با.
 عَبِيرٌ (فی عبر) عَبِيطٌ (فی عبط) عَثَالٌ (فی عتل)
 عتب:
 عَثَبٌ عَلٰی: عَاشَبٌ: لام / سهرزه نشتی کرد، گله یی کرد.
 ثَعَابُ الصَّدِيقَانِ: لام اُحد هما الآخر / سهرزه نشتی
 به کتریان کرد، گله ییان له به کتر. کرد. رازو گله ییان
 کرد.
 فَلَانٌ لَا يُتَعَتَّبُ بِشَيْءٍ وَلَا يُتَعَتَّبُ عَلَيْهِ فِي شَيْءٍ: لَا
 يُعَابُ / گله یی له سهر نه، گله یی لَی ناکرئ، سهرزه نشت
 ناکرئ، ره خنه ی لَی ناکرئ.
 عَثَبٌ: وَقَفَ عَلَى رَجُلٍ وَاحِدَةً / له سهر یه کن وه ستا.
 - اِبْطَأَ / خاره خاوی کرد، خوی دواخت.
 - بَابُهُ: دَخَلَهُ / چوه ناو ده رگاکه یه وه، پتی
 تر خست.
 عَثَبٌ: عِتَابٌ. مُعَاتَبَةٌ: لَوْمٌ / گله یی، سهرزه نشت،
 رازو گله یی.
 اِسْتَعْتَبَهُ: طَلَبَ مِنْهُ الْعَتَبِيَّ اِی اِسْتَرْضَاهُ / ناشتی
 کرده وه، دلی هینایه وه.
 عَتَبِيٌّ: رَضِي / ناشتی، قایلی.
 ثَعْتَبَ بَابَ فَلَانٍ: لَزِمَ بَابَهُ لَا يَبْرَحُ / ده رگای (لئکرت،
 پئکرت)، له ده رگایا وه ستا.
 عَثَبَةٌ: اسكفة الباب / باهوی سهر وه، سهر ده رگا،
 - الباب العليا / باهوی سهر وه، سهر ده رگا،
 بالشمه.

- الباب السفلى / باهوی خواره وه، ناوده رگا.
 - سَلَمَةٌ / پله، پله په یژه، پلیکانه، قالدومه، به رده رگا.
 الْعَتَبُ: الكثير المعاتبه / خۆش گله یی.
 الْعَتَبِيٌّ: الرضا / قایلی.
 الْعَتُوبُ: مَنْ لَا يَعْمَلُ فِيهِ الْعِتَابُ / گله یی (لَی ناکرئ،
 کاری تئ ناکا).
 عَتَدَ:
 عَتَدَ: تَهَيَّأَ / ناماده بو.
 عَتَدَ: اِعْتَدَ الشَّيْءَ: هَيَّأَهُ / ناماده ی کرد.
 عَتَادٌ: مَا أُعِدَّ لِامْرَأَةٍ / کهل و پهل، کهرسته،
 پتویستی، نامیر، شت و مهک.
 - لَوَازِمُ الْحَرْبِ / کهل و پهل و پتویستی جهنگ،
 کهرسته ی جهنگ، تفاق.
 مَخْزَنُ عَتَادٍ: جِيبُ خَانَةٍ.
 عَتِيدٌ: حَاضِرٌ. مُهَيَّأٌ / ناماده، ناماده کراو.
 - قَرِيبُ الْحَدُوثِ / نزیکی رودانه.
 عَتَرُ:
 عَتَرُ: دَبِحَ / سهری بپی.
 عَثَرَسَ: اخَذَهُ بِالشَّيْءِ وَالْعَنْفُ وَالْجَفَاءُ / به زور و دل ره قانه بردی.
 عَثَرُ: كَلَّ مَا دَبِحَ / سهر بپراو.
 عَثَرَسَ: الْجَبَّارُ الْغَضْبَانُ / زور دای توده و تپو.
 عَتَقَ:
 عَتَقَ: خَرَجَ مِنَ الرِّقِّ وَالْعُبُودِيَّةِ / نازاد بو، له کویله یی
 رزگاری بو.
 - عَتَقَ: صَارَ عَتِيقًا / کون بو.
 - ت - ت الْخَمَرُ: قَدَمَتْ وَ حَسُنَتْ / کون بو، خۆش بو.
 - اَعْتَقَ: خَرَجَ / سهر به خوی دایه، سهر به خوی کرد.
 - : (اخلى سبيله / به ی دای، به ره لای کرد.
 - : العبد / سهر به ستی کرد، له کویله یی رزگاری
 کرد، نازادی کرد.
 عَتَقَ الْخَمَرُ: تَرَكَهَا تَعْتَقُ / کونی کرد، دلینا کون بئ و خۆش
 بئ.
 عَتِيقٌ: قَدِيمٌ / کون، دیرین، په پړوت.
 - مُعْتَقٌ: مُعْتَقٌ: خَرَجَ / طَلِيقٌ / سهر به خۆ،
 سهر به ست، نازاد.
 عَتِيقَةٌ: مُعْتَقَةٌ (خَمْنٌ / کون، مه یی کونی چه ند ساله.

عَنْقُ. عَتَقُ: تحریر / سەرپه خۆیی.

- - . - الارقاء: تحرير الارقاء / نازادو سهرهست
کردنی کویله.

إنعتاف: تحریر/ نازاد بون، سەربەخۆیی.

عائق: کثف / شان، دفعہی شان۔

۱. مُعْتَق: مُحَرَّر / سەربەخۆکەر، ئازادکەر.

اِخْذْ عَلٰى - ۴/ گرتیہ نہستوی خوی، خستیہ سہرشانی خوی.

آقسی علی - ۴ / کردی به توشیه وه، کردی به
کرلکیه وه، خستی نه ستویه وه.

عتل:

عَنْتَلْ: حَمَلْ / مہ لئی گرت.
عَنْتَلْ: ذراع حديدى. مُخَلْ / نوئل، پيك.

عُتَال: حَمَال / باریہ، کول ہ لگر، کولکیش، حمال۔

عقالة: جمالة / باربري، كولكيشي، حمالی.

عَم:

عَمَّ. عَمَّ. اَعَمَّ: ابطا / خاوه‌خاوی کرد، شینه‌یی کرد.

- المكان بكذا: تَحْشُدُ/ پړېو، يو به چړه و ډله پالښتی.
 - ت الريح: اثار الغبار/ يو به تپ و تود
 خوله په تاني، خول باری.
 عَجَجَ الغبار: اثاره/ کړدی به تپ و تود.
 - البيت من الدخان: ملاه/ کړدی به چړه دوکله،
 ماله کوی پړکړ له دوکله.
 عَجَّ: عجيج: صياح/ نړه، قیژه، قاووقیز.
 عجاج: عجاجه: دخان/ دوکله، چړه دوکله.
 - : غبار/ خول، تپ و تود، خول بارین.
 عجاج: صياح/ نړه کړه، قیژه کړه.
 - : مثير العجاج/ خول بارین.
 يوم - : فيه عجاج/ خول نه بارئ.
 عجة: طعام من بيض و دقيق و سمن/ هیلکو روڼی به
 نارد.
 عجب:
 عَجِبَ له و منه: تَعَجَّبَ و اِسْتَعْجَبَ منه: اِسْتَعْرَب/
 سرسام يو، سرری سوړما، واتی وړما.
 - اليه: احبه/ خوښی ویست، به دلیا چو.
 عَجِبَ: اعجب: حمله على العجب/ سرری سوړمان،
 سرسامی کړد، واتی وړمان.
 اعجب به: اِسْتَحْسَنه/ په سندی کړد، به دل یو، به دلیا چو.
 - بنفسه: اِسْتَحْسَنَ نَفْسَه/ اِسْتَكْبَرَ/ خوی په سندی
 کړد، شانازی به خوښه ووه کړد، خوی به دل یو.
 عَجِبَ: رُهو و تَكَبَّرَ/ له خوښی بون.
 تَعَجَّبَ: عَجِبَ: دهشته/ سرسامی، سرسوړمان، واق
 وړمان.
 علامة ال - / نیشانه ی سرسوړمان.
 عجيب: عجاب: مدھش/ سرسوړمښ، سرسام کړه.
 - : عجائبي: یاتی بالمعجزات/ سرری،
 له پاده به دهر.
 إعجاب: استحسان/ به دلچون، دل پیاچون، به دل یو.
 مُعْجِب: يدعو الى الاعجاب/ کهڅه، په سندی،
 سرسوړمښه.
 - به: فخور/ پټوه ی نه نازئ.
 - بذاته او بنفسه: مُعْتَرٍ بنفسه/ خو په سندی،
 له خوښی، به خوښه و نه نازئ، فیزن.

أعجوبة: اسم لما يُتَعَجَّبُ مِنْهُ/ سرری، سرسوړمښ.
 العجب: مؤخر كل شيء/ کوتای، پاشنه.
 - : اصل الذنب عند رأس العصص/ کلینچه،
 بنکی کلک.
 عجر:
 عَجْرَه بالعصا: ضربه فانتفخ موضع الضرب/ مهل توقی.
 عَجَرَ: نتوء/ مهل توقیوی، ناوساوی، لو، گرئ.
 عَجْرَة: عقدة/ گرئ.
 - : درنة/ سهک.
 - و بُجْرَة: العيوب او الاخطاء/ نهنگی، مهله و
 خوش، ناته واوی، که م و کوپی، نام و نهنگی.
 اعجز: احذب/ کوم، دهر پوقیو، کوپ.
 - : ممتلي جدا/ تیک سمارو، قهلو، ورگ دا که وتو.
 - : غير ماضج/ زک، سهوز، تفت، نه گه یو.
 تَعَجَّرَفَ: تَكَبَّرَ/ له خوښی بو.
 عَجْرَفَة: تَكَبَّرَ/ له خوښی بون، به زل خوځانین، فیز.
 - : الجفوة في الكلام/ قسه رهقی، قسه ساردی.
 مُتَعَجَّرَفَ: مُتَكَبَّرَ/ یایی، به فیز، فیزن، لوت به ز، ملهوی،
 له خوښی.
 عَجْرَم: نبات/ پی قهله.
 عجز:
 عَجَزَ: عَجَزَ صار عجوزاً/ پیر بو، به سالچو.
 عَجَزَ عن كذا: لم يقدر عليه/ نه ی توانی، بزی نه کړه،
 له توانایا نه بو.
 - : كان ضعيفاً/ په کی کهوت، په ک کهوته بو.
 عَجَزَ: صار او صَيَّرَ عجوزاً/ پیری کړد، پیر بو.
 - : اعجزَ صَيَّرَهُ عاجزاً/ په کی خست، توانای
 نه هیشت.
 - : نقص/ کورنی هینا، که م دهرچو، ناته واو بو.
 - : اوقف الثمو/ کهڅی نه ما، زیاد ناکا.
 تَعَجَّرَ: ادعى العجز/ خوی ته مهل و نه توانا پیشان دا،
 ته مهلی کړد.
 اعجز في الكلام: ادعى معانيه ابلغ الاساليب/
 نه سته قانه دوا.
 عاجز: ضعيف/ لاوان، پی هیز، هه ژار، زه بون.

- : مقعد / دهسته وسان، دهسته پاچه، ناته‌واو، په‌کک‌وته.
- : هَرَم. واهِن القوی / پیر، به‌سالاجو، فره‌توت، پک ک‌وتو.
- : عن کذا: غیر قادر / ناتوانی، بزی ناکړی، له توانایا نیه.
- : عَجَز: ضِعْف / لاوړی، یرم‌هیزی، توانا نمان، له پهل و پو ک‌وتن.
- : قُصُور / کم ته‌رخه‌می.
- : نُقْص / کم، نات‌واوی، کم و کوپی، کورت هینان.
- : عَجَز. عَجَز. عَجَز: مُؤَخَّر الشَّيْءِ و الجسم / پاش، دواړه، دواړن، سمت، که‌فل، کلوت، ته‌پیزه، کل‌پنچکه، پاشل، سمت و ساتان.
- : الشَّطْر الثَّانِي مِنْ بَيْتِ الشَّعْرِ / نیوه‌دتری دوه‌می مؤنراوه.
- : عَجُوز: کُبر السن / پیریون، پیری، به‌سالاجون.
- : عَجُوز: إِمْرَأَة مُسِنَّة / پیر، پیریزن، داپیره، به‌سالاجو.
- : رَجُلٌ کَبِيرُ السِّنِّ / پیر، پیره‌پیوا، به‌سالاجو.
- : عَجْزَة ابیه: اصغر الاولاد / دوا منال، پاشه‌بره.
- : عَجْزَة / په‌ک که‌وتوان.
- : دار ال - / په‌ک که‌وتوخانه، ته‌م‌ل خان.
- : مُعْجَز: عجیب / سیر، دهر‌تاسا، له‌پاده‌به‌دهر.
- : مُعْجِزَة: اَعْجُو به / سیر، سه‌رسوپمین.
- : عَجَف: عَجَفَ نَفْسُهُ: اَمْسَكَ او مَنَعَ او اِمْتَنَعَ / ده‌ستی له‌ه‌ل گرت، له‌خوی گرت‌وه، وازی له‌هینا.
- : نَفْسُهُ عَنِ الظَّعَام: حَبَسَهَا عَنْهُ لِيَشْبَعَ مَوَاكِلَهُ / له‌ده‌م خوی گرت‌وه، بؤ‌نوی تر، ده‌ستی گرت‌وه.
- : اَعْجَفَ الدَّابَّةَ: هَزَّ لَهَا / له‌پی کرد، خواردنی لئ‌گرت‌وه، سیسی کرد، لاوازی کرد.
- : عَجَفَ: عَجَفَ: ضَعُفَ / له‌پ‌بو، لاواز بو.
- : عَجَاف: ت البلاد: لَمْ تَطْطُرْ / نه‌باری.
- : عَجَاف: غَيْر مُطْفِرَة / بی‌بارانی، وشکه‌سان.
- : عَجِيف: هَزِيل / له‌پ، لاواز، سیس.
- : عَجَل: عَجَلَ. عَجَلَ. تَعَجَّلَ. اِسْتَعْجَلَ: اَسْرَعَ / خیرایی کرد، په‌له‌ی کرد، ده‌ست و بردی کرد.
- : اِسْتَعْجَلَ. اَعْجَلَ: اِسْتَحْتَأْ / گوپی دایه‌خوی، هان درا.
- : مِنَ الثَّمَنِ: (اعطاء سلفاً) پيشه‌کی دایه، له‌پیشه‌وه دایه.
- : عَاجِل: سَبَقَ / پيش‌که‌وت، ده‌ست پيش‌که‌ری کرد.
- : تَعَجَّلَ فِي الامر: اَسْرَعَ / په‌له‌ی کرد، ده‌ست و بردی کرد.
- : الامر: تَكَلَّفَ عَلَي عَجَل / به‌په‌له‌پ‌ل ته‌واوی کرد، په‌له‌ی تیا‌کرد.
- : عَجَلَهُ: تَسْرَعَ / خیراکردن، په‌له‌کردن، تاودان، ه‌له‌شه‌یی.
- : سُرْعَة / فرکه، خیرایی، په‌له، تاو، ده‌ست و برد کردن، گوپی، چوستی، گورج و گولی.
- : دَوْلَاب / پنچکه، ره‌پړه‌وه.
- : دَرَاچَه / نِسْبَه ثَانِسِيْنَه، پاسکیل.
- : عَرَبَة / گاليسکه، عاره‌بان.
- : عَلَي عَجَلٍ / بَعْجَلَة / به‌خیرایی، به‌گورپ، به‌تاو، به‌په‌له، به‌چوستی، به‌گورج و گولی.
- : عَجَلَ: مُسْرِع / خیرا، په‌له‌کار.
- : عَجُول: مُتَسْرِع / خیراکره، په‌له‌پ‌ل که‌ر، بزئو، ه‌له‌شه.
- : عاجل: ضِدَّ اَجَلٍ / په‌له، په‌کس‌ری، راسته‌وخو.
- : عاجلاً: حَالاً / په‌کس‌ره، ده‌ست‌به‌ج.
- : عاجلاً اَم اَجْلاً / نِسْبَه بَيْنَ يَادَوِي.
- : مُسْتَعْجِل. مُعَجَّل. يَسْتَلْزِم السَّرْعَة / په‌له، پټويست به په‌له‌یه.
- : عَجَلَ. عَجَلَة. اِسْتَعْمَال: سُرْعَة / خیرایی، په‌له‌کردن، فرکه، فرکان.
- : عَجَلَان. عَجِيل: مُسْرِع / په‌له.
- : اَم - : هَزَّاز الذَّنْب / کله‌ه‌ل سه‌نگینه.
- : تَعَجِيل: اِسْرَاع / تاودان، گوپی سه‌ندن، خیراکردن، ده‌ست و برد.
- : مُعَجَّل / تاودهر، خیراکره.
- : عَجَلَ: وَلَد البَقْرَة / گوپړه‌که، پارین، پزغه، جوانه‌گا، توبه‌ن، نه‌وه‌ن، نئون، نوینگین.

- ولد الجاموس / پهلخ، گریکه کامیش.

- بعمر ثلاث سنوات / جوانه گا.

عَجَلَة: انثی العجل / گویره که، پژه.

عجم:

عَجَم: اِمْتَحَن و اِخْتَبَر / تاقی کرده وه.

- تَه الامور: ذَرَبْتُهُ / قالی کرد، قال بو، ناوه سو بو.

اَعْجَمَ: فَسَّرَ / لیکی دایه وه، رافعی کرد.

اِنْعَجَمَ علیه الكلام: صَعِبَ و استعجم / لیی ناآورد بو، تنیی نه گئی.

عُجْمَة: عِجْمَة: اِبْهام / نادیاری، ناآوردی، شیواوی، لیلی.

عِجْمَة: نَوَاة / ناوک، کرۆک.

عِجْمَاء: بَهِيمَة / گیانه وه، ناژه ل.

مُعْجَم: مُنْبَهَم / نادیار، ناآورد، شیواو، لیل.

- قاموس / قهره ننگ.

حَرْف - / منقوط / پیتی خالدار.

اعجم: اعجمی: لیس بعربی / نهوانی عهره ب نین.

- : (خرس) لال.

- : غیر عاقل / نااقل، بین زمان، ناژه ل.

عجماء: بَهِيمَة / ناژه ل.

الأعجمي و العجمي: عجم / نیرانی. عهجم.

عَجَم: عُجْم: اصل الزنب، العصص / کلینچک.

عَجَم: عُجَام: عِجْمَة: عُجَامَة: نوى النمر. نوى

الفواكه / دهنگی خورما، ناوک.

عِجْمَة: الصخرة الصلدة / تاشه بهرد، بهرد.

عِجْمَة: عِجْمَة: ما تعقد من الرمل / گلمتک، کهرسه ک.

عجن:

عَجَنَ: اِعْتَجَنَ الطحين: عَمَلَ العجين / شیلای، کردی

به مویر.

تَعَجَّنَ الشيء: صار عجينا / بو به مویر، وهک مویری

لوتها.

عَجِين: الطحين المعجون بالماء / مویر.

- : المعختن المسترخى / شله پختی، نامهرد.

عجینی: کالاجون / مویری، مویرین.

عجائن: لداائن / فهرمۆکه، پلاستیک.

مُعْجَنَات: فطائر / مویره مانی.

معجون: مَجْبُول / شیلارو، مویر.

عَجَان: مَنْ يَعَجِن العجين / مویر شیل.

- : احمق / گه مزه، گیل.

مِعْجَن: مِعْجَنَة: ما يَعَجِن فيه / تیان، تیانی مویر شیلان.

عد:

عَدَّ: حَسَبَ / ژماردی، ژماره ی کرد، حسابی کرد.

- : ظَنَ / وای زانی، وای دانا، قه بلانی، خه ملانی.

لا يُعَدُّ: لا يُحصى / ناژمیردی، بی شومار.

عَدَّدَ الميْت: عَدَّ مناقبه و وَصَفَهُ. اِبْنُهُ / لاوانیه وه،

بوی لاوانه وه، پیاهل دا.

- : احصى / ژماردی، ژماره ی کرد، ژماره ی بو دانا،

سه ژمیری کرد.

تَعَدَّدَ: كَثُرَ عدده / زۆربو، زیادی کرد، زۆدتر بو.

اِعْتَدَّ بنفسه: اِعْتَمَدَ عليها / پشتی به خوی بهست،

به خوی نازی.

- : صار معدوداً / بو به چند دانیه ک، کهم بوه وه.

- : حسب و قَدَّر / قه بلانی، وای دانا، خه ملانی.

لا يُعْتَدُّ به: لا يلتفت اليه / هیچ نیه، گویی نادریتی،

به کهک نایه، بهش ناکات، کهمه.

اَعْدَدَ للامر: هَيَّأَهُ و اَحْضَرَهُ / ناماده ی کرد، گه لاله ی

کرد، پیکي میتا.

اِسْتَعَدَّ: تَهَيَّأَ / ناماده بو، کهوته خوی، له سهه پئی بو،

ته یاربو.

عَدَّ: حساب. احصاء / ژماردن، حساب کردن.

عَدَّدَ: رَقَمَ / ژماره.

- : اولی / ژماره ی خۆبهش.

- : غیر اولی / ژماره ی دابهش.

- : بسیط / ژماره ی ساده.

- : صحيح / ژماره ی تهوار.

- : كسرى / ژماره ی کهرت.

- : زوجی / ژماره ی جوت.

- : مرکب / ژماره ی ناوخته.

- : فردی / ژماره ی تاک.

عِدَّة: جُمْلَة. جَمَاعَة / چند، کژمه ل.

عَدَاد: آلة العد / ژمیرکار، ژمیره، ژمیرزان.

عَدِيد: عَدَّ: حَسَبَ / ژماردن، ژماره کردن.

- : مَعْدُود / ژمیرراو، حساب کراو.
 - : مُتَعَدَّد / زور، چندین، چندان.
 تَعَدَّد: کثرة / زوری.
 تعداد: احصاء / ژماردن، نه ژمار.
 - : الانفس: احصاء السكان / سر (ژماردن، ژمیری)، نه ژمار.
 مُتَعَدَّد: کثیر العدد / همه، همه (جور، رنگ، چشن).
 - : عدید. اکثر من واحد / زور، چند دانه یک، له یک زیاتر.
 تعدید العیث: مرثاة / لاواندهوه.
 مُعَدَّدَة: رَکَّایَة / شوهی نه لاوینتیهوه.
 مُعَدَّد بنفسه: مُتَعَال / خَوزان، پشت به خویهست، له خویایی.
 إعداد "تهیئة": تحضیر / ناماده کریڼ، گه لاله کریڼ، راهیتان.
 إعدادی: تحضیری / ناماده یی.
 إستعداد: أهبة / کهوتنه خو، ناماده یون، له سریتیز ته یاریون.
 - : مِیل. قابلية / تاره زو، حرن، خواست، توانایی.
 مُعَدَّ: مُهَيَّأ / ناماده، ناماده کراو، له سرپیڼ.
 مُسْتَعِدَّ: حاضر، مُتَاهِب / ناماده، له سرپیڼ، له سریتیز، ته یار.
 عُدَّة: جهان. عتاد / کله و پهل، نامیز، رهخت، تفاق.
 - : إستعداد / ناماده یی، ناماده یون، له سرپیڼ یون.
 عدد:
 عُدْر: عُدْر: المطر الغزير / ره میله، شهست، لیژمه، بارانی به خوږ.
 عدس:
 عَدَس: نبات و حب / نيسك.
 عَدْسَة: عَدْسِيَّة: بَلُورَة مُقَعَّرَة او مُحَدَّبَة / هاویننه، وردیڼ، گهر دبیڼ.
 عدل:
 عَدَل. عَدَل: اَعْدَل: قَوْم / راستی کردهوه.
 - : اِنْصَف / به داد یو.
 - : فلاناً بفلان. سَوَى بینهما / ناشتی کړندهوه، ریځی خستن.
 - : عن كذا. اِنْعَدَل: مال: حاد / لایدا، له ریځه لایدا.

- : عن كذا: تركه / وازی لای تهینا، دهستی لای مه گرت.
 - : عن رايه: غَيْرَة / په شیمان بوه بوه، پاش گز بوه بوه، گړی.
 - : عُدُولاً اليه: رَجَعَ / گه پایوه، په شیمان بوهوه.
 عَدَل: سَوَى / چاکی کړد، ریځی خست.
 - : لَطْف. خَفَّف / هښواشی کړدهوه، دای مرکانهوه، خاوی کړدهوه.
 - : المتاع: جعله عَدْلين / کړدی به دو بهش، دوتای کړد.
 - : الحُكْم: بَدَلَهُ. خَفَّفَهُ / گړی، سوکی کړد، که می کړدهوه.
 عَدَل: کَانَ عَادِلًا / به داد یو.
 عادل: وَاَزَن / راستی کړدهوه، له نگرې گرت، پارسه نگی دایهوه.
 - : ساوا / وهک په کی لای کړدن، په کسانې کړد.
 - : في الامر: اِرتَبك / شله ژا، سهری لای تیځ چو.
 عَدَل: ظَلَمَ و جَار / زور داری کړد.
 اِعْتَدَل: اِسْتَقَام / راست بو، راست کړداریو.
 - : تَوَسَّطَ بَيْنَ حَالَيْنِ / کهوته بهینه وه، مام ناوه ندی بو، ناویژی کړد.
 عَدَل: الاستقامة / داد، به دادی، راستی، راست.
 - : الامر المتوسط / چون په کی، په کسانې، رتک کهوتن.
 - : تعديل: تقويم / راست کړندهوه.
 - : عدالة: ضِد ظلم / دادوهی، داروهی، راستکاری، راستخواری.
 - : - : اِنْصاف / رهوا، ماف په رستی.
 - : عادل: ضد ظالم / به داد، ماف په رست، راستکار، راستخواز، راست گر، دادمهنده، داپه رست، هاموار.
 - : - : مستقيم / راست، رهوان.
 کاتب ال - / دادنوس، راست نوس، راستیار.
 وزارة ال - / وهزاره تی دادگری، شالیاریتی دانگری، وهزاره تی داد.
 اِعْتَدال: استقامة. ضد اِعوجاج / راستی، له نگر.
 - : توسط بین حالین / مام ناوه ندی تی، هاوسانی.
 - : ضد اِفراط / نه زور و نه کم.

- خریفی: تساوی الليل و النهار / هاوسای
پایزی، چون یه کی شه و روژ له پایزدا، شه و روژ ده
یه بون له پایزدا.
- ربیعی: تساوی الليل و النهار / هاوسای
بهاری، چون یه کی شه و روژ له بهاردا، شه و روژ ده
یه بون له بهاردا.
تعديل: تقويم / راست کردنه و.
- : تحویل / کرپن.
- : تسویه / تهخت کردن، رتک خستن.
تعادل. مُعادلة: تناسب / ریزه، هاو ریزه.
- : تساوی / یه کسان، چون یه بون،
وهك يه بون.
- : توازن / هاوسهنگ، هاو کیشه، هاوتا.
مُعادلة جبرية / ریزه.
مُعَدِّل: مُقَوِّم / راست کراوه.
- : مَسَوَّى / تهخت کراو، تهخت، چاک کراوه.
- : مُحَوِّر / گریډاو.
- : مُتَوَسِّط / تیکرا، ناوه‌ند.
مُعَدِّل: مستقیم. غیر مُعَوِّج / راست، ره‌وان.
- : ضد متطرف / مام ناوه‌ندی.
- : مَنَاح معتدل: لا حار و لا بارد / فیتک.
مُتَعَادِل: مُتَسَاوٍ / هاوسهنگ، وهك يهك، هاو کیشه،
چون یهك، هاو..
عَدِل: غِرَارَة / جه‌وال، گوئی، هَوَ، توره‌که، خه‌رار،
خورج، تا.
- : عَدِيل: نظیر / ماو، وهك، وهكو، هاوشیوه، هاوتا.
عَدِيل. سَلَف / هاوه‌ل زاوا، تاوه‌ل زاوا.
عدم:
عَدِم الشيء: فَقْدَة / ونی کرد، له کیسی چو، له ده‌س
چو.
عَدِم. اِنْعَدَم: فَقْد / ون بو، له کیس چو، نه‌ما.
اَعْدَم: اِفْتَقَر / هه‌زارکه‌وت، هیچی نه‌ما.
- له الشيء: اِفْقَدَهُ اِياه / پتی ون کرد، له کیسی دا.
- له الحياة: اَمَاتَه / کوشتی، مرانی، گیانی له‌به‌ر
برې، خنکانی.
- : اَبَاد / قه‌لاچوی کرد، کوشتاری کرد.

عَدَم: مالا وجود له / هیچ، نه‌بون.
- : عُدَم: فَقْدَان / ون بون، ون کردن، نه‌مان.
عديم كذا: مجرد منه / بې‌به‌ری له، بې‌به‌ش له.
- الحياة: بلا حياة. مَيِّت / بې‌گیان، مردو.
- الخوف: جريء. لا يخاف / نازا، به‌جهرگ، نه‌ترس.
- القُوَّة: عاجز. بائس / بې‌هیز، كه‌فته‌كار، كه‌ساس،
پهك كه‌وته.
- النظر: منقطع النظر / بې‌هاوتا، بې‌مانه‌ند.
- المال: مُغْدَم / لات، هه‌زار، بې‌پاره، له‌وار.
مُغْدوم: غير موجود / نه‌بو، نه‌ماو.
- : فاقد / ون بو.
مُغْدَم: فقير / هه‌زار، خاكسار، خاكه‌سار، نه‌دار.
إعدام: إفناء / له‌ناویردن، ویران کردن.
- قتل / کوشتن، له سې‌داره دان، له قه‌ناره دان.
الحُكم بال - / فرمانی کوشتن دان.
تنفيذ حكم ال - / کوشتن، له سې‌داره دان، به
سې‌داره کردن، به‌جی‌هیتانی فرمانی خنکاندن.
عدن:
عَدَن الْحَجَر: قَلْعَة / هه‌لی کن، ده‌ری هیتا، به‌ردی هه‌ل کن.
عَدَن: استخراج المعادن من الارض / کانزای ده‌ریتا.
تَعْدِين: إستخراج المعادن من منابعها / کانزا
ده‌ریتان، ده‌ریتانی کانزا له کاندا.
مُعْدِن: منجم / کانزا، کان.
- : منبت. اصل / سه‌رچاوه، به‌چه.
- : فلز /
مُعْدِن. من مُعْدِن /
عدا:
عدا: جَرى. ركض / رای کرد، غاری‌دا، هه‌پای کرد.
- : عليه: وُثِبَ / هه‌له‌ه‌تی دایه، په‌لاماری دا.
- : عَدَّى عن الأمر: تركه / وازی ئی هیتا، ده‌ستی ئی
هه‌لگرت، به‌جی‌ی هیتت.
عادی بین صَيْدَيْن: اقرون / به‌به‌ردیک یا به‌تیریک
دوینیشانی شکان.
تَعْدَى: جاوز الحد / له‌سفر لای دا، له‌وزه کردیه
ده‌روه، تامی تیا نه‌هیتت.

- : خالف القوانين و الشرائع / سه‌ریچی کرد، له یاسا لایدا.

- و اعتدی عل: جار/ ده‌ست دريژی کرد.

- و اعتدی علی: ظلم/ زورداري کرد، جه‌روسته‌می کرد.

- و اعتدی علی: باذاً بالشر/ شه‌پی فروشت.

اعتدی علی حیاة فلان: ظلمه/ کوشتی، ویستی بیکوژی، ده‌ست دريژی کرد.

عادى فلانا: خاصمه و صار له عدوا/ دوشمنایه‌تی له‌گه‌ل کرد، رقه‌به‌رایه‌تی له‌گه‌ل کرد.

إنعدى بكذا: اصاب بالعدوى/ توش بو، گرتی.

- منه: انصاب منه/ لیوه‌ی توش بو، گرتی.

تعادى: تباری/ بۆ‌پویتی کرد، گره‌وی کرد.

تعادت الحوادث: توالث/ به‌دوای یه‌کدا هاتن، به‌لای یه‌ک له‌دوای یه‌ک.

عداء: جراء/ راکه، خویش (ره‌وت، ره‌و، یه‌ن).

عدو: رکض/ راکردن، غار، غارغارین.

عدو: معاد: خصم/ دوشمن، ناحه‌ز، دوژمن، خوین خوار.

عدوان: عدوان: ظلم/ دوژمنایه‌تی، شه‌پروشتن، زور، زورداري، زیان گه‌یاندن، خراپه‌کردن.

عدى: اعداء: خصوم/ دوژمن، ناحه‌ز.

إعتداء: تعدّ: مباداً بالشر/ شه‌پروشتن، ده‌ست دريژی.

- : مهاجمة/ په‌لاماردان، هیرش برده‌سه‌ر.

تعدّ: مخالفة الشرع/ سه‌ریچی کردنی یاسا، یاسا شکاندن.

- : مجاوزة الحدّ/ له‌سنور ده‌رجون، ده‌ست دريژی، په‌لامار، ماف خواردن.

عداء: عداوة: خصومة/ دوشمنایه‌تی، دوژمنایه‌تی، ناحه‌زی، شه‌په‌نگیزی.

- : - : یغض/ رقه‌به‌رایه‌تی، قینه‌به‌رایه‌تی.

مُعتشّر: مُتَعَدّ: بادیء بالشر/ ده‌ست پيشکهر، شه‌پروشت، دوژمن کار.

مُتعدون: مُتخاصمون/ ناکوکن، له‌شه‌پدان، دوشمنایه‌تیان هه‌یه.

عداى: ضار. مؤذ/ شه‌پروشت، پیاوخراب، شه‌پانی، زیانکار، زیانه‌خیز.

عدا. ما عدا: ما خلا/ بیجگه، جگه له، جگه، بیجگه.

متعدّ: ضد لازم/ تیپه‌ر، ناپه‌یوه‌ست.

عدوى: إنتقال المرض/ ته‌نینه‌وه، داکه‌وتنه‌وه.

مُعدّ: ينتقل بالعدوى/ ته‌ته‌نینه‌وه، دانه‌کوه‌ی.

مُعدّية: معبر النهر/ که‌له‌ک، په‌پینگه.

عذب:

عذب الشراب: كان عذبا و حلوا/ خویش بو، شیرین بو، به‌تام بو.

عذب: أوقع به العذاب/ نازاری دا، سزای دا، نازاری پنه‌گه‌یاند.

- : ضایق/ ته‌نگی پنه‌ه‌ل چنی، ناپه‌حه‌تی کرد، ته‌نگاوی کرد.

عذب: ترك الاكل من شدة العطش/ له‌تینوانا ناخوا.

عذبه: مَنَعَه/ قه‌ده‌غهی کرد.

عذب عنه، اعدب عنه، إستعذب: إمتنع/ وازی هیتا، ده‌ستی لی‌هه‌لگرت.

تُعذب: تألم/ سزای چه‌شت، نازاری کیشا، نیشی پنه‌گه‌یی.

عذب: حلو/ شیرین، خویش، به‌تام.

ماء - : مُستساع/ ناوی (خاوین، ساز، شیرین).

عذوبة: حلوة/ شیرینی، خویشی.

عذاب: ألم/ سزا، نازار، نیش، نه‌شکه‌نجه، سه‌مه‌ره.

تعذيب: إيلام/ نازاردان، سزادان، نه‌شکه‌نجه‌دان.

عذب. عذبة: رसाغة/ گولنکه، گولونکه، مه‌نگوله، گینو گولنک، ریشو.

عذر:

عذر. عذر: رفع عنه اللوم/ گله‌یی له‌سه‌ر لایبرد، به‌خشی.

- : حُثْن/ خه‌ته‌نه‌ی کرد سونه‌تی کرد.

تُعذر: تَعَسَّر/ گران بو، ته‌گه‌ره‌ی تن‌کوت.

- : الأمر: إمتنع/ نه‌کرا، نه‌شیا، نه‌گونجا.

- : إحتج لنفسه/ پوزشتی هیتایه‌وه، دلوی لی‌بورینی کرد.

- : تَنَصَّل/ بیانوی هیتایه‌وه، نه‌چوه ژیری.

أعذر: رفع عنه اللوم/ گله‌یی له‌سه‌ر لایبرد، به‌خشی.

- مَنْ انْذَر: ای صابر مَعْدُوراً / گله‌ی نامینن، گله‌ی
له‌سەر نامینن.
إِعْتَذَرَ عَنْ و مِنْ: إِنْجَحَ لِنَفْسِهِ / پۆزشتی هێنایه‌وه،
داوای به‌خشینی لایکرد، بیانوی هێنایه‌وه.
إِسْتَعْذَرَ إِلَيْهِ: قَدَّمَ إِلَيْهِ الْعُذْرَ / بیانوی بۆ هێنایه‌وه.
عُذْر: حُجَّةٌ يُعْتَذَرُ بِهَا / پۆزشت.
- إِعْتَذَار: إِحْتِجَاجٌ / بیانو.
إِعْتَذَار: طَلَبُ الْمَعْذَرَةِ / داوای لایبوردن، دل هێنانه‌وه
جێ، پۆزشت کردن، پاساو.
مَعْذَرَةٌ: عُذْرٌ: حُجَّةٌ / پۆزشت، بیانو.
- صَفْحٌ: لایبوردن، به‌خشین.
مُتَعَذِّرٌ: عَسِيرٌ / گران، نه‌شیار.
- مُتَعَتِّعٌ: به‌له‌سه، مان گرتو، نایکات.
عُذْرَةٌ: بَيْكَارَةٌ / بن، کچیتی.
عُذْرَاءٌ: بَکَرٌ. بَتُولٌ / کچ، به‌کار نه‌هێنراو.
- الحشرة في دورها الثالث / پێوپیا، پێ‌کوپه.
عُذْرِي: بَتُولِي / کچیتی.
- طاهر / داوین پاک.
الهوى العُذْرِي: ماكان على عفاف / دلدارى پاک و بێ
مه‌به‌ست، داوین پاکى.
عِذَار: حَيَاءٌ / شهرم، بێ‌فیزی، ساکارى، ئابپو.
- خَذٌّ / رومهت، کولم.
- جانب اللحية المحاذي للأذن / زولف.
خَلَعَ عِذَارَهُ: إِشْبَعَ هَوَاهُ / خوێری ده‌رچو، شوین هه‌وه‌س
و ئاره‌زوێ خۆی که‌وت، ئابپوی چو.
خَلِيعَ الْعِذَار / خوێری، به‌ره‌لا، بێ‌ئابپو.
عَذَق: عَذَقَ النخلة: قَطَعَ سَعْفَهَا / مه‌لێ پاچى.
عَازِق: الَّذِي يَقُومُ بِأُمُور النَّخْلِ / خورماوان، باخه‌وانى
خورما.
عَذَق: ذَكَى الرَّائِحَةَ / بۆن خۆش.
- الذكى اللبِق / زۆرزان، قسه‌زان، به‌ده‌م.
عَذَق: عُنُقُودٌ / هیشو، بۆشک.
عَذَل: عَذَلٌ: عَذَلٌ: لَامٌ / سه‌رزه‌نشتی کرد، پیا مه‌ل شاخا.
عَذَل: عَذَلٌ: مَلَامَةٌ / سه‌رزه‌نشست.

عَذُول: عَازِلٌ: الَّذِي يُلُومُ / سه‌رزه‌نشست که‌ر.

عر:

عَرَّ: جَلَبَ الْعَارَ / نه‌نگی هێنا، ئابپوی برد، شوره‌یی
هێنا.

- جَرَبٌ / گه‌ر بو.

- الْأَرْضُ: سَمَدَهَا / په‌ینی (کرد، پێوه‌کرد).

عَرَّرَ: مَعَّرَةً: عَيْبٌ أَوْ إِثْمٌ / شوره‌یی، نه‌نگی، ئابپوچون.

- عَرَّ: عَرَّةٌ: جَرَبٌ / گه‌ری.

عَرَّ: عَارٌ: مَعْرُورٌ: أَجْرَبٌ / گه‌ر.

- عَرَّ: عَرَّةٌ: جَرَبٌ / گه‌ری.

- عَيْبٌ / شوره‌یی، نه‌نگی.

عَرَّ: عَرَّةٌ: ذَرَقَ الطَّيُورُ، بَعَّرَ: سَرَجِينٌ / ريقنه، پشقل،
ته‌پاله.

عَرَّعَ: سَرُو جَبَلِي / هه‌وريس، هه‌فريسك.

عَرَاء (فِي عَرَى)

عرب:

عَرَبٌ: كَانَ عَرَبِيًّا / عه‌ره‌ب بو.

عَرَبٌ: نَقَلَ إِلَى اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ / گۆری به‌ سه‌ر زمانى عه‌ره‌بى.

- أَعْرَبَ اللَّفْظَ الْأَعْجَمِي: صَيَّرَهُ عَرَبِيًّا / خستیه
سه‌ر شێوه‌ی عه‌ره‌بى.

- عَنْ حَاجَتِهِ: عَبَّرَ / ده‌ری به‌ی، ئاشکرای کرد.

- الْجُمْلَةُ: حَلَّلَهَا / شى‌کرده‌وه، (نێه‌رابى
کرد)

- أَعْرَبَ: تَكَلَّمَ بِالْفَحْشِ وَالْقَبَحِ / قسه‌ی (قۆپ)
ناشیرینى کرد، جێنۆی دا.

- عَنْ صَاحِبِهِ: تَكَلَّمَ عَنْهُ / له‌ زمان هاوپی‌که‌یه‌وه
دوا، له‌ جیاتی ئه‌و قسه‌ی کرد.

تَعَرَّبَ: إِسْتَعْرَبَ: تَشَبَّهَ بِالْعَرَبِ. صَارَ عَرَبِيًّا / بو به
عه‌ره‌ب، خۆی کرد به‌ عه‌ره‌ب.

عَرَبٌ: عَرَبٌ: عَرَبِيَّانَ / سکان بلاد العرب / گه‌ل عه‌ره‌ب.

- عَرَبَاءُ: الْأَخْلَصُ / عه‌ره‌بى راست‌قینه.

- الْمُسْتَعْرَبَةُ وَالْمَتَعَرَّبَةُ: دُخْلَاءُ / نه‌وانه‌ی خۆیان
کرده‌و به‌ عه‌ره‌ب.

عَرَبِيٌّ: نِسْبَةٌ إِلَى بِلَادِ الْعَرَبِ / عه‌ره‌ب نیشتمان.

- نِسْبَةٌ إِلَى الْعَرَبِ وَ لِقَتَهُم / عه‌ره‌ب زمان.

- الْعَرَبِيَّةُ: اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ / زمانى عه‌ره‌بى.

- (عربی: الشخص العربي / عره‌ب، گوندنشین.
 - بدوی / عره‌ب، ده‌وارنیشن، ده‌شته‌کی.
 إعراب: تعبیر / ده‌ریپن.
 - : الكلام فى النحو: تحلیل / شی‌کرینه‌وه، لعرب کردن.
 - : علم ترکیب الكلام / رسته‌سازی.
 تعریب: ترجمه / وه‌رگیزان و گزین بۆ زمانی عره‌بی.
 - : الكلمة الاعجمية: إعتبارها عربية / گزینی و شه‌ی بیگانه بۆ شی‌وه‌ی قالبی عره‌بی.
 مُعَرَّب: مُترَجِّم / گزیاو بۆ زمانی عره‌بی.
 - : مقبول کالیری / شه‌ی خۆی کردوه به عره‌ب، بو به‌عه‌ره‌ب، گزیاو بۆ عره‌ب.
 مُعَرَّب: ناقل. مُترجم / وه‌رگیز، گزهر.
 غریة: نهر شدید الجری / روباری خوڤ.
 - مُرْكَبَة / گالیسکه، عره‌بانه.
 - سكة حديد / فارگون، واگون.
 - نقل البضائع / لوری.
 - مستشفى / توتومبیلی (فریاخهر، فریایی).
 - ید / عره‌بانای ده‌ست.
 عَرِيذ: ساء خلقه / خوی خراپ بو.
 - : احدث شغباً / ناژاوه‌ی نایوه.
 عَرِيذَة: مُشَاعِبَة / ناژاوه.
 عَرِيذ: مُعَرِّد / مُشَاعِب / ناژاوه‌گیز.
 - : ذكر الحية / نیره‌مار، که‌له‌مار.
 عَرِيْن: قَدَم العربون / پیشه‌کیی دا.
 عَرَبُون: عَرَبُون: مُقَدِّمَة / پیشه‌کی، په‌ی.
 عرج: عرج: عَرَج: قَرَل / شه‌لی، له‌نگی.
 - : إرتقى / سه‌رکه‌وت، هه‌ل زنا.
 عَرَج: تَعَرَّج: مال من جانب الى جانب / لای کرده‌وه، پیچی کرده‌وه، لای‌دا.
 - : وَقَفَ وَ لَبِثَ / وه‌ستا، دودل بو، نیاما.
 - الخط: لَوَاه / میله‌که‌ی خوار کرد، به‌خواری میلی کیشا، خواری کرد.

- : (عَرَج: صَيَّرَهُ عَرَجاً / شه‌لی کرد، قاچی شه‌ل کرد، گیزی کرد.
 - : إنعرج عن الشيء: ترکه و عدل عنه / وازی لی هینا، ده‌ستی لی هه‌ل گرت.
 تَعَارَج: تَكَلَّف العَرَج / خۆی شه‌لان.
 إنعرج: إنعطف. مال / پیچی کرده‌وه، لای کرده‌وه، لای‌دا.
 - : إعوج / خواریوه‌وه، خوار بو، چه‌وت بو.
 عَرَج: عَرَجَان: مَشِيَة الاعرج / شه‌لین، له‌نگین.
 (عَرَج: عرجاء: مشية غير متساوية: أَقْرَل / شه‌ل، له‌نگ.
 تَعَرَّج: تَمَوَّج / به‌رزو نزمی، پیچاو پیچ.
 تعریج: إحناء / چه‌مانه‌وه، خوارکردنه‌وه.
 مُعَرَّج: مُخَطَّط فى التواء / خوارو ختیج.
 مُتَعَرَّج: متموج / به‌رزو نزمی.
 - مُعَوَّج / پیچاو پیچ.
 مِعْرَج: مِعْرَاج: سَلَم / په‌یژه.
 عرس: عَرَس: (أَعْرَسَ: أَقَامَ عَرَساً / شایى کرد.
 عُرْس: زَفَاف / ژن گواسته‌وه.
 وَلِيْمَة الـ / شایى، ئاهه‌نگی ژن گواسته‌وه.
 عَرُوس: الرجل والمرأة ماداما فى عرسيهما / بوک و زلوا.
 - : عَرُوسَة: المرأة / بوک.
 عَرُوسَة: ذُمِيَة / بوکه‌شوشه، وه‌ویل، به‌بلانه.
 عَرِيْس: الرجل / زلوا.
 عَرِيْس: عَرِيْه: ماوى الاسد عَرِيْن / لانه، لانه‌ی شیر.
 عَرُس: الزوج (او الزوجة) / ژن، میژد، ژنی پیاو، میژدی ژن.
 این - : قندس / ده‌له‌ک.
 عرش: عَرَش: عَرَّشَ بِالْمَكَان: أَقَام / نیشته‌جی بو.
 - : البئر: بناها بالحجر و الخشب / هه‌لی چنی.
 - : بَنَى / دروستی کرد.
 - : الكرم: رفع دواليه على الخشب / داری دایه به‌رمیوه‌که، که‌پری بۆ کرد.
 - : (أَعْرَشَ: بَنَى بَيْتاً / مالن دروست کرد، که‌پری دروست کرد.

عَرِشَ الْكَرْمِ: اِرْتَفَعَتْ دَوَالِيهِ عَلَى الْخَشَبِ/ میوه که
 تنه یوه، لقی لیداو بلاویوه وه.
 عَرِش: سِریر الْمَلِك/ تهختی پاشاهی تی.
 - : سَقْف/ بنمیچ، سایپته.
 - : عَرِيش: مظلة أو خيمة/ کهپر، سهیوان،
 سابات.
 عَرِص: عَرِص: لعب و مَرَح/ یاری کرد، گهمی کرد،
 رای بوراد.
 عَرِصَة الدار: ساحتها/ حوشه.
 عَرِصَة: كل بُقْعَةٍ لیس فیها بناء/ کهلاوه، زهوی.
 عرض:
 عَرَض: (ظَهَرَ) ده ری خست، خستیه پو، پیشانی دا.
 - : بَسَطَ/ کردیه وه، دای خست، رای خست.
 - : طلب. اِلْتَمَسَ/ دلاوی کرد، پاراپیه وه، تکای
 کرد، لالایوه.
 - : قَدَّمَ. اهدی/ پیشکش کی کرد، دایه، پیی دا.
 - : باع بِالْعَرَض/ میتایه ده ری بُو فروشتن، به
 ناشکرا فروشتی.
 - : الامر علیه: قَدَمَهُ وَ رَفَعَهُ اِلَيْهِ/ خستیه
 به رده می.
 - : الشَّيْءُ عَلَيْهِ: اِراه اِيَّاهُ/ پیشانی دا، خستیه پیش
 چاری.
 - : الْقَضِيَّةُ عَلَيْهِ: اِحَالَهَا/ اِراستی کرد، خستیه به رده م.
 - : رَايَا: اِقْتَرَحَ/ پیشنیاری دا.
 - : الْجُنْدُ: اِصْطَفَ الْجُنْدُ لِلْعَرَضِ/ نمایشی کرد،
 به ریزه وستا بُو نمایش.
 - : له كَذَا: (اصَابَهُ) توش بو، توشی بو، به سهری
 هات.
 - : له فِكْرَ بَدَالَه/ هات به بیریا.
 عَرَضُ: جَعَلَهُ عَرِيضاً/ پانی کرد.
 - : له لِكَذَا: جَعَلَهُ عَرِضَةً/ خستیه مه ترسیه وه،
 توشی کرد.
 - : المَتَاعُ: باعَهُ بِالْعَرَضِ/ ده ری خست، خستیه پو.
 عَرَضُ: ضِد طَال/ پان بو.
 اِستعرض: طَلَبَ اَنْ يُعْرَضَ عَلَيْهِ/ دلاوی سهری کرنی کرد.

الْجَيْشُ: عَرَضَهُ/ پیاپانا گه پاو سهری
 کردن، نمایشی کرد.
 عَرَضُ: جُنْ/ شَيْت بو، تِيك چو.
 عَارِضُ: قاوم/ به رهمه لستی کرد، به رگری کرد، دزلیه تی
 کرد، لالوت بو.
 - : تَجَنَّبَ. تَحَاشَى/ دوره پهریزه وه ستا، خوی
 لادا، لای گرت، خوی دورخسته وه، لاتریسکه وه ستا.
 - : الشَّيْءُ بِالْشَّيْءِ: قابل به: قَارَنَ/ به راوردی
 کرد.
 - : نَاقَضَ أو عَاكَسَ/ به رچی دایه وه.
 - : خَالَفَ/ به ریه ره کانی کرد.
 اِعْرَضَ عَنْهُ: اِجْتَنَبَهُ/ خوی لی لادا، دوره پهریزه وه ستا.
 - : عَنْ: نَبَذَ/ ده ستیه رداری بو، وازیلیه تینا.
 - : عَنْ الامر: عَدَلَ/ بیرى گوی، وازی میتا.
 - : الامرُ: ظَهَرَ وَ بَرَزَ/ ده رکه وت، ناشکرا بو، زانرا.
 اِعْتَرَضَ لَهُ: صَدَّهُ/ به رچی دایه وه، روبه رویی کرد.
 - : له: مَنَعَهُ/ نه یه یشت، ریی لی گرت.
 - : على: مَانَعُ/ به رهمه لستی کرد، ره خنه ی گرت،
 نه یه یشت.
 - : على: اِحْتَجَّ/ ناره زایی ده رپیی، به لپی گرت.
 تَعَرَّضَ لِكَذَا: كان عَرِضَةً لَهُ/ وه خته بو توش بِن، توش
 بو، پیوه بو.
 - : الامر و له: تَصَدَّى/ به رچی دایه وه.
 - : للامر: تَدَخَّلَ فِيهِ/ ده سستی تیختست، په نجه ی
 تینا، خوی تینه ل قوالتان.
 تَعَارَضَ مَع: تَصَادَمَ/ به ریه ک که وتن، له یه کیان دا،
 به یه کیانادا، دژی یه ک بون.
 عَرَضُ: تَقْدِيمَ/ پیشکش کردن، پیشان دان.
 - : بَسَطَ/ خستنه پو، کردن وه، راخستن، داخستن،
 ده رختستن.
 - : ضِد طول/ پانی.
 - : مَتَاع/ کهل و پهل، شت و مه ک.
 خَطَّ اَل - / پانه هیل.
 پال - : عَرَضاً/ به پانی.
 عَرَضُ حال. عَرَضُ حال. عَرِضَة: التماس/
 سکا لانه، دادخوازی.

کاتب العرائض / سکالانوس.

عارض: حادث. إصابَة / ردا، بهرکه و تن، توش بون، نه نکاو تن.

- : ليس جَوْهَرِيًّا أو اصليًّا / بهرکه کورت، لابه لا.

- : مانع / بهرکه لست، کوسپ، ته گره.

- : عارِضَة: صَفْحَة الخَدّ / رومت، کولم، لاجانگ.

إِعْراض: مُجَانِبَة / خَوَّارِاسْتَن، دوره پهریز وه سستان.

اعراض: علامات / نیشانه.

- : المرض / تاوتن.

إِعْتِراض: مُعَارِضَة: مُعَانَعَة / بهرکه لستی، ره خنه، پهرج دانه وه، ته گره (تن خستن، تن دان).

- : مقاوَمَة / بهرگری.

- : إحتجاج / ناپه زایی، په لپ، په لپ گرتن.

- : قطع الطريق / ری پرتن گرتن.

تَعَارُضُ الْأَرْاءِ: إختلاف الآراء / ریک نه که و تن، رانزدی.

إِستِعْراض: إظهار. إحتفال / نمایش، تواندن، رانواشن، رلندن.

مَعْرِض: موضع عرض الأشياء / نمایشگه، پیشانگه.

مُعَارِض: مُعْتَرِض: معانِع / بهرکه لست، ره خنه گره، سه ریچی، لوت خوار.

- : خَصَم / دوشمن، دوزمن، دژ، نه یار.

مُعَارِضَة: مُقاوَمَة / بهرگری.

- : إحتجاج / نیاری، ناپه زایی، سه ریچی، لوت خوری.

عَرَض: زائل. لا دوام له / کاتی، بق ماوه یه ک، ده می.

- : من دون قصد أو رَویَّة / له خویه وه، بهری کورت.

عَرَضِي: ظاريء / ناکار، ری که کورت، لاوه کی، کورت و پی.

- : مُصادَقَة / بهری کورت.

عَرَضَة: عَرَض / مه بهست، نیاز، تامانج.

- : لکذا: مُعَرَّض له. قابل لکذا / شیاوی بونه،

نه شین بپن، توش نه بن.

عَرُوض: مِيزَان الشَّعْرِ. عِلْم النّظْم / هوئراوه زانی،

ته رازوی هوئراوه، ته رازوی کیشی مه له بهست.

عَرِض ضد طويل / پان، بهرین.

- : الجاه: مرموق. مشهور / ناسراو، به ناویانگ، خواپنداو، به پی و جی.

عَرَض: جانب. ناحیه / ته نیشست، لا.

- : البحر: وسطه / ناوه پاستی ده ریا، به رینی ده ریا.

مَعْرُوض: مَطْرُوح. موضوع / دانراو، ده رخراو، له پو.

عَرَض: شرف / ناموس، نابو.

بَيْع الـ - : بَغَاء / بیت ناموسی، سوزانیتی، ناموس فروشتن.

عَارِضَة: السِّنّ الْأمامی / دانی پیشه وه.

- : خشبة الباب العليا / باهو.

- : الراي الجيد / قسه ی چاک، بیری په سهند.

عَرَف:

عَرَفَ: عِلْم / زانی، ناسی.

- : الْأَمْرُ: إِطْلَع عليه / ناگاداریو، راگهی، تن گهی، زانی.

- : يَذْنِبُه: أَقْرَأ / هستی به گونامی خوی کرد، پتی

لئنا، درکاتی، دانی پیانا.

- : المرأة: جامعها / چوه لای، لاقه ی کرد، له که لای

دروست بو.

- : إِعْتَرَفَ: صَبَرَ / نارامی گرت، نوقره ی گرت.

- : الْغُرْسُ: جَرَّ عَرَفَه / بالی بری.

عَرَفَ: اعلم. أَخْبَر / پتی وت، پتی ناسان، ناگاداری کرد.

- : حَدَدَ / دیاردی کرد، ناشکرای کرد.

- : أَوْضَحَ / رونی کرده وه.

- : الرجل بالرجل / به یه کتری ناسان.

- : الشَّيْءَ: طَيَّبَه / بونی خوش کرد.

مَعَرَفَ الْأَمْرَ: تَحَدَّدَ / دیاردی کرا، زانرا.

- : الْأَمْرَ: بَحَثَ عنه / لئی دوا، باسی کرد.

- : الضَّائِلَة: بحث عنها / بوی گه را، به شوینیا گه را.

- : الشَّيْءَ: عَرَفَه / ناسیه وه.

- : به: صار مَعْرُوفًا عنده / زانی، تیی گهی.

- : اليه: جعله يَعْرِفُه / ناسی، ناسیاوی له که ل کرد.

تَعَارَفَ الْقَوْمُ: عَرَفَ بعضهم بعضًا / یه کتریان ناسی.

اعترف بالامر: اقرار/دانی پیا، پتی لیتنا، برکائی، چووه
 ڌڻی.
 - الیه: خبره بشانه/سکالای خوی بق کرد،
 دهردی خوی دهری.
 استعترف بالشيء: عرقه/ناسیه وه.
 عارف: معروف/مشهور/زانا، تن (که ییو، که یشتو).
 - صبور/به نارام.
 معروف: معلوم/زانراو.
 - مشهور/ناسراو، په ناویانگ.
 - إحسان/چاکه، پیاوہ تی، خیر، به خشین.
 بال - بالحسنى/به شینہ یی، به قسه ی خوش.
 ناکرال - جاجد/سپله، نهک به حرام، پنه زان.
 معرفة علم: درایه/زانین، زانیاری، سه لیده رکردن،
 دکن بردن.
 - واحد معارف الرجل/ناسیاو، ناسیاوی.
 معارف الرجل: اصحابه/ناسیاوان، دوست و
 براده ران.
 - الوجه: تقاطيعه/چرچ و لۆچ و شیوه ی پو.
 - الوجه بما يشتمل عليه/روخسار، رو.
 - جمع معرفة/زانیاری.
 وزارة ال - وه زاره تی زانیاری.
 تعريف: تحديد/سنوردانان، باس کردن، لیدوان، روڼ
 کړدنه وه.
 - : إخبار. إعلام/هوال که یاندن، راگه یاندن،
 تنگ یاندن، پښتن.
 - الرجل بغيره/پنه ناسین، ناساندن، به یهک
 ناساندن.
 اداة ال - ال/که، نامیری ناسین، پنه ناسه.
 تعرفئة: بيان الاسعار/لیسته.
 - الاثمان: قائمة الاسعار/لیسته ی نرخ.
 عراف: منجم/جوکی، نه ستیره شوناس، فال گره وه،
 دهست گره وه، جادوزان.
 عرافة: عمل العراف/نه ستیره شوناسی، فال گرتنه وه،
 جادوگری.
 اعتراف: إقرار/پنه لیتنا، دان پیا، دان رکاندن.

اعترافاً بكذا: اقرار به/پنه زانین، ههست پنه کردن، له
 پاداشتی.
 مُعْتَرِفٌ: مَنْ اعْتَرَفَ/درکین، پنه لیتن، دهری.
 عَرِيفٌ: العالم بالشيء/زانیار، زانا.
 - : رتبة عسكرية/سن خهت.
 عرفان: عرفان/إحسان/به خشین، چاکه، خیر کردن،
 پیاوہ تی.
 عُرفٌ: ضد النكر. إقرار/پنه لیتنا، دان پیا، دان
 درکاندن.
 - : الجود و المعروف/به خشین، چاکه،
 به خشنده یی، پیاوہ تی.
 - : الصبر/نارام، ثوقه.
 - الديك: لحمه على رأس الديك/پونه، پوپه.
 - الديك: نبات/قیفه، گوله قیفه، گوله پوپه.
 - الفرس: الشعر النابت على الرقبة/یال.
 - : عادة مرغیة/نریت.
 ال - التجاری: العادة المرعية في التجارة/نریتی
 بازگانی.
 ال - السياسي: إتفاقية/نریتی رامیاری، پروتوکول.
 - الشرع: ما جعله علماء الشرع مبنى الأحكام/
 نریت و یاسای نایینی.
 عرفی: مالوف. إعتیادی/ناسایی، نریت.
 حکم - : عسكري/یاساو فرمان رهوایی سه ریازی.
 محكمة عرفیة/دایگای سه ریازی.
 (عرف: له عرف/پونه دار، پونه ی هیه، یالی دریده.
 عرقه: جبل بالقرب من مكة/شاخی عهه فات.
 يوم - : التاسع من ذي الحجة/رؤی نوی مانگی
 ناوجه ژان.
 عرف: رائحة طيبة/بونی خوش.
 عرق:
 عرق: تفرق العظم/اکل ما علیه من اللحم/کرانی وه،
 کرشتی پپوه نه هیتشت.
 - في الأرض: ذهب فيها/چو به ناخی زه ویدا.
 عرق: ترشح جلد/ناره قی (کرده وه، رشت، دهردا)،
 نیتسه سرتاو.

- الحائط (مثلاً): نَدِيّ / شَيْ (مِثْنَايَه، هَلْ مِثْنَا)،
نمى دا.
عَرَق: جعله يعرق / ناره قى (پن کرده وه، پن دهر دا،
پن رشت).
- (عَرَق: تَعَرَّق: تَأْصُل / بنجى داکوتا، ره گى
داکوتا، ره گى کرد، ریشه ی داکوتا.
- - - - - الخمر: مَرَجُهُ بِالْمَاء / ناوی تن کرد،
رونى کرده وه.
عَرَقُ الجلد: رَشَح الجلد / ناره ق، جواناو، ناوړه گ.
- : ندى / شى، نم.
- : الْمُسْكِرُ الَّذِي يَتَخَذُ بِالتَّقَطِيرِ / نره ق، ناره ق.
- التمر: دبسه / دوشاوى خورما.
- عَرَقَة: الصف من اللبن و الحجر فى الحائط /
ساف.
عَرَق: اصل. جذر / ره گ، ریشه، بنج، بېخ، بنه چه.
- من البدن: وريد / خوین مین.
- ضارب: شريان نابض / خوین بهر، خوین بهرى
لیدهر.
- النسا: مَرَض / جوړیکه له بادارى، دهر دىو
نیشیکه له دامینى پشته وه تا پى، که ژوک، دهر ده لاق.
- السوس: عرقوس / ره گ به له ک.
شراب - السوس / شه رته ی ره گ به له ک.
عریق: اصیل / ره سەن.
- النسب: ابن اصل / خانه دان. ره سەن، ره سەن زاده.
- راسخ / قايم، ره گ و بنج داکوتا، چه سپيو.
عراق: شاطئ البحر / (رُوح، گوئى، که ناری دهر یا.
- الرشقة: ساقها / لاسکى په ی.
- الظفر: ما احاط به / دهر دپشتى نینوک.
- الدار: فناؤها / حروشه.
العراقان: الکوفة و البصرة / شاره کانی کوفه و به سره.
عراق: المطر الغزير / ره مپله، شه سته.
عَرَقِيَّة: عَرَقِيَّة: ما يُلبَس تحت العمامة / کلار، نه پله.
عَرَقَب: قَطَعَ الْعُرْقُوب / دهمارى پنی بری.
- : تَعَرَّق: احتال / فیلى کرد، دړو ساخته ی کرد.
عُرْقُوب: عَصَبٌ غليظ فوق الْعَقَب / دهماریکی
نه ستوره له سر پاژنه.

- رَجُلٌ يُضْرَبُ به المثل فى الكذب و الخلف
بالوعد / دړون، بن گف.
- : حيلة / فِرْوَيل، ساخته و دړو ده له سه.
عَرَقْلُ الْأَمْرِ: صَعْبُهُ / کاره کى گران کرد، قورسى کرد،
ته گره ی تن خست.
- : رَبَّكَ / نالوزانى، نالوزکانى، تیکى دا.
- : عاق / ته گره ی تن خست، کوسبى خسته بهر.
تَعَرَّقْلُ الْأَمْرِ: تَصَعَّبَ و تَشَوَّش / نالوزکا نالوزا، گران
بو، تیک چو.
عراقيل: دواهى / به لا، دهر دىو به لا، چورتم.
- الامور: صعبها / کوسپ، ناوړه حته، ته گره،
نالوزکان.
خَالٍ من ال - : خَالٍ من الموانع و المحضورات /
ره وان، ته خت، بن گړى و کوسپ.
عرك:
عَرَك: دَعَكَ / سرى، پتوهرى نه میشت.
- : دَلَك / ده ستنى پیامینا، شیلای، مه نوى.
- : الدهر: حَنَكَةٌ / قالى کرد، ناوه سوى کرد، خاراو
بو، رای پینا.
- الماشية النبات: اكلته كله / له وه پى، گياى پتوهر
نه میشت.
عارك: قَاتِل / جهنگى، شه پى کرد.
تعارك و اِغْتَرَك الْقَوْمُ: تقاتلوا / جهنگین، شه پان کرد،
تیک به ربون.
- الرجلان: تقاتلا / چون به گز یه کدا، شه پان کرد.
عَرَك: اِخْتِبار / خاراویون، قال بون، راهان.
عراك. عَرَكَة: مُعَارَكَة / جهنگین، شه پکردن،
به گز یه کدا چون.
مَعَرَكَة: قتال / جهنگ، شه پ.
مُعَارِك: مُقَاتِل / جهنگاوه، شه پکر.
مَعَرَك: مَعَرَكَة: موضع العراك / مهیدانى شه پ.
- : قتال / جهنگین، شه پکردن.
مُعْتَرَك المنايا: ما بين الستين و السبعين من عمر
الانسان / نه مهنى پیرى نینوان ۶۰-۷۰ سالى، سالانى پیرى.
عریکه: خُلُق / خو، ره وشت، ناره زو.
لَيْن ال - : مُطِيع / گوئى رایه ل.

شدید ال - : شدید النفس / لاسار، قیرسجه،
توندوتیز.
عرم: عَرَمَ العَظْمَ: نَزَعَ ما عَلِیْهِ مِنَ اللحمِ / گوشته‌ک‌ی
لِی کرده‌وه، دای مالی.
- : عَترَمَ الصَّبِیَّ ثَدِی (مه: مَصَّهُ / مژی، مه‌کی
دایکی مژی.
- : عَرَمَ / عَرِمَ اِشْتَدَّ وُ خَرَجَ عَنِ الْحَدِّ / لاساریو،
قیرسجه بو، له‌تامی کرده‌ده‌وه.
- : عَصَاهُ بِأَذَى / نازاری دا، زیانی پئ‌گه‌یان.
عَرَمَ: خَلَطَ / تَنَکَلَّی کرد.
- : کَوَّمَ / کَرَمَ لَی کرد، که‌له‌ک‌ی کرد، مه‌لی چنی.
عَرَمَ. عَرْمَةً. عَرْمَةً: کَوَّمَ / کَرَمَ لَی، که‌له‌ک‌ی.
- : - : - : کَدَسَ مِنَ الْحَنْطَةِ جَمِیعَ لَیْذَرِی /
خه‌رمانی گه‌نمی ناماده بۆ‌شه‌ن و‌که‌و.
عارم: شَرَسَ الْمُؤَذِی / به‌زیان، زیان به‌خش، دپ.
اعرم: مَتَلَوْنَ / اِبْرَشَ / به‌له‌ک، دیز، ره‌ش و‌سپی.
عرماء: الْحِیَةُ الرَّفْشَاءُ / ماری ره‌ش به‌له‌ک.
عَرَمَرَمَ: شَدِید / توندوتیز، به‌هیز، لاسار.
- : مُتَدَفِّقٌ / ده‌ریه‌پیو.
- : جِیشِ کَبِیر / له‌شکری رۆو بۆ شومار،
سوپایه‌کی گه‌وره.
عرن:
عَرْن. عَرْنَه: مَآوِی الْأَسَدِ وَ الذَّنَبِ وَ الضَّیْعِ وَ
الْحِیَةِ / لانه، کون، مال.
- : الْأَنْفُ / که‌پو، لوت.
- : مِنْ کُلِّ شَیْءٍ: (وله / سه‌ره‌تا، پی‌ش.
- : اللحمِ / گوشت.
- : فَنَاءُ الدَّارِ / خه‌وشه.
عَرَان: بُغْد / دوری.
- : عَرْن. عَرْنَه: تَشَقَّقَ فِی اِبْدِی وَ اِرْجُلِ الدَّابَّةِ /
قلیشاوی.
عرناس: مِغْزَل / ته‌شی.
عَرْنُوس: عَرَانِیس الذَّرَّةُ: السَّنْبِلَةُ الَّتِی عَلَیْهَا الْحَبُّ /
گلک، گلکی گه‌نمه‌شامی.
عرا:

عرا. اِعْتَرَى فَلَانًا امْرَأً: اَلَمْ (او حَلَّ به / توشی بو،
به‌سهری هات.
- : - : فَلَانًا: قَصَدَهُ طَالِبًا مَعْرُوفَهُ / چوه لای،
ده‌ستی یارمه‌تی بۆ دریز کرد.
- : الْقَمِیصُ: جَعَلَ لَهُ عُرْوَةً / کونی قۆبچه‌ی کرد.
عَرْنَه دَهْشَه: اَصَابَتْهُ دَهْشَةٌ / سه‌رسام بو، سه‌ری
سوپما، خه‌په‌سا.
عُرْوَةُ الزَّرِّ: مَا یَدْخُلُ فِیهِ الزَّرُّ / کونی قۆبچه.
- : الْحَبْلُ: اِنْشَوْطَةٌ / گری قو‌لفه.
- : الْأَبْرِیْقُ وَ نَحْوُهُ: اِذْنُهُ (او مَقْبِضَةُ / قو‌لف،
ده‌سک.
- : مَا یُوَثَّقُ بِهِ (او یُعَوَّلُ عَلَیْهِ / پشتی پئ‌ نه‌به‌سری،
باوه‌پی پئ‌ نه‌کری، پالپشت.
عری:
عَرِی. تَعَرَّى مِنْ ثَوْبِهِ: خَلَعَهُ / دای که‌ند، خۆی روت
کرده‌وه.
عَرِی: جَرَّ مِنَ الْکِسَاءِ / روتی کرده‌وه، جله‌کانی
پئ‌داکه‌ند، له‌به‌ری داکه‌ند.
- : كَشَفَ / سه‌ری (مه‌ل‌دایه‌وه، لایرد، روت کرد).
- : مِنْ: جَرَّدَ / لیتی کرده‌وه، دای مالی، بئ‌به‌ری کرد،
روتان‌دیه‌وه.
اعری الرَّجُلِ الثَّوْبَ وَ مِنْ الثَّوْبِ: نَزَعَهُ مِنْهُ /
دای‌کن، روتی کرده‌وه.
- : فَلَانًا صَدِیقَهُ: تَبَاعَدَتْهُ وَ لَمْ یَنْصَرِهِ / پشتی
تن‌کرد، له‌نکشایه‌وه.
عُرِی. عُرِیَه: التَّجَرْدُ مِنَ اللِّبَاسِ / روت بونه‌وه، روت و
قوتی.
- : - : التَّجَرْدُ مِنَ الْغَطَاءِ / سه‌ره‌ل‌دانه‌وه،
سه‌ریه‌ل‌ایی.
عُرِیان. عَارٍ: عَارِیَه. عُرِیَانَه، عَرَاةٌ: لَا کِسَاءَ عَلَیْهِ /
روت، روت و قوت.
- : - : التَّجَرْدُ مِنَ الْغَطَاءِ / سه‌ریه‌ره‌ل‌ا.
عَارٍ: مُجَرَّدٌ / روت، روت و قوتی.
- : مِنْ کَذَا: مُجَرَّدٌ مِنْهُ / نیه‌تی، بئ‌به‌شه، بئ‌به‌ری.
- : مِنْ کَذَا: خَالَ مِنْهُ / تیانی له‌وه‌ی تیانی، له‌وه‌ی
نیه.

الكتاب الـ - : القرآن الشريف / قورئانی پیرۆز.

مَعْرَة: مَحِيَة. وَمَوْدَة: خَوْض وِيسْتی.

مُعْتَر: فُخُور/ شاندار.

عَرَب:

عَرَب: لم يتزوج / ره‌بن بو، ژنی نه‌می‌تاره.

- عن الببال: نَسِي / له‌ییرچوه‌وه.

- اعزب: بَعْد / دورک‌وته‌وه، ون بو، خۆی

شارده‌وه.

تَعَرَب: قَضَى فِي الْعُرْبَةِ زَمَانًا ثُمَّ تَزَوَّجَ / به‌گه‌وره‌یی

ژنی هیئا.

عَرَب. اعزب: اعزب: غیر متزوج / ره‌بن، قه‌یره، ژنی

نه‌می‌تاره، سه‌لت، بوخچی نه‌کراوه.

عَارِبَة: مُؤَنَّث الْعَارِب / قه‌یره‌کچ، گه‌وره‌کچ، شوی نه‌کریوه.

عُرْبَة: عُرْبَة. عُرْبِيَّة: فُتْرَة الْعُرْبِيَّة / ره‌بنی،

بی‌ژنی.

عَزَز:

عَزَزَ عَزْزًا: لَام / سه‌رزه‌نشتی کرد.

عَزَزَ تَعْزِيرًا: لَوَم / سه‌رزه‌نشست.

عَزَائِل: ملاك الموت / نیزائیل: گیان کیش.

عَزَف:

عَزَفَ عَزِيفًا: غَفَى / گُورانی وت.

- عَزُوفًا عَنْ الشَّيْء: زَهَد فِيهِ وَمَلَتْهُ / له‌به‌رچاوی

که‌وت، لئی بیزار بو.

- على آلة طرب: ضَرَبَ عَلَيْهَا / ژهن‌دی، لیتی‌دا.

- ت نفسه عن كذا: منعها عنه / له‌خۆی گرتنه‌وه،

وازی لی هیئا. ده‌ستی لی هه‌لگرت.

- ت الريح: صَوَّتَت / لورانی، باگه‌ی هات، وژه‌ی هات.

عزيف: صوت مُسْتَهْجَن. صوت الجِنِّ / ده‌نگی ختیو

جَنَوَك.

- الرعد: صوت الرعد / گرمه‌ی هه‌ور.

- الريح: صوت الريح / لوره‌و گه‌ی با، وژه‌ی با.

عازف: موسيقى / موسیقاژهن.

- مُعْنَى: گُورانی بیژ.

عَزَف: اللعب بِالْآلَةِ الْمَوْسِيقِيَّةِ / ژهن‌دن، لی‌زدان.

- الرياح: اصواتها / گه‌ی با، لوره، وژه.

مَعْرُوفَة: قطعته موسيقية / پارچه‌یه‌ک موسیقا.

عَرَق:

عَرَقَ الْأَرْضَ: شَقَّهَا / هه‌لی که‌ند، کُرانی، پاچه‌کوله‌ی

کرد.

عَرَقَ عَرِيقَ الْأَرْضَ: شَقَّ الْأَرْضَ / هه‌لکه‌ندن.

- الْأَرْضَ: حَفَرَ الْأَرْضَ وَ قَلَعَ الْأَدغال /

پاچه‌کوله‌کردن.

مِعْرَقَه. مِعْرَق: فاس / پاچه‌کوله، خاک‌رن.

عَزَل:

عَزَلَ الشَّيْءَ عَنْ غَيْرِهِ: فَرَزَ / لئی جیا‌کرده‌وه،

خستیه‌لاه، بری.

- : منع الاتصال و التَّسَرُّب / بری، قرتانی.

- : فَصَلَ / جیای کرده‌وه.

- : عَنْ مَنَصَبِهِ (أو عمله): خَلَعَه. طَرَدَه / ده‌ری

کرد، له‌نیش لای برد.

عَزَلَ: نَقَلَ مَسْكَنَهُ / گواستی‌وه.

- : الدَّكَّانَ مَثَلًا: (اغلقه) دای‌خست، له‌کار وه‌ستا، هه‌لی

گرت.

إِنْعَزَلَ عَنْهُ: تَنَحَّى جَانِبًا / لئی جیا‌بوه‌وه، ته‌ریک بو،

خۆی دایه‌که‌نار.

إِنْعَزَلَ الشَّيْءُ عَنْهُ: تَنَحَّى عَنْهُ / وازی لی هیئا،

ده‌ستی لی هه‌ل گرت، لئی جیا‌بوه‌وه، جیای کرده‌وه.

عَزَلَ: فَصَلَ / جیا‌کردنه‌وه، داپرین، په‌پکردنه‌وه، بردان،

که‌لاخستن.

- : نَقَلَ. إِبْعَاد / دورخستنه‌وه، گواستننه‌وه.

- : عَنْ مَنَصَبٍ: خَلَعَ / لابر‌دن، ده‌رکردن، لاخستن.

- : : مَنَعَ الْإِتِّصَالَ وَ التَّسَرُّبَ / برین، قرتانن.

اعزَلَ: عَزَلَ: بَلَ سِلَاح / بین‌چه‌ک.

عَزَلَة: إِعْتَرَالَ: تَنَحَّى / وازمی‌تان، ده‌ست هه‌ل گرتن،

خانه‌نشین، گوشه‌گیری.

- : إِنْغَرَاد / نه‌های، ته‌نیایی، دوره‌په‌ریزی.

عازِل: فَاصِل / جیا‌که‌ره‌وه.

- : : مَانَعَ الْإِتِّصَالَ أَوْ التَّسَرُّبَ / جیا‌کار، نه‌گیه‌ن،

نه‌کیش.

إِنْغَرَالَ: تَنَحَّى. إِنْغَرَاد / په‌پبون، خۆپه‌پکردن،

گوشه‌گیری.

مُعْزَل: منفرد / پې، تريك، گوشه‌گیر، ته‌نهای،
 ده‌ركه‌نار.
 مَعْزَل: مكان الاعتزال / په‌نا.
 بِمَعْزَل عَنْ: بعيد عن / دوره‌په‌رېز.
 عَزَم: عَزَمَ عَلَى: نَوَى / نیازى كرد، ویستی، بریارى دا.
 - عَزَمَ الرَّاقِي: قَرَأَ الْعَزَائِمَ / جادوى كرد، ویردى
 خویند، نوشته‌ی كرد.
 - (اقسم) سویندى خوارد.
 تَعَزَّمَ وِإِعْتَزَمَ الْأَمْرَ وِ عَلَيْهِ: ارَادَ فَعْلَهُ / ویستی بېكا،
 بریارى كردنى دا.
 عَزَمَ: قَصْد / مه‌بست، نیاز.
 - عَزِيْمَةٌ: إِرَادَةٌ ثَابِتَةٌ / بریار، سوریون، هه‌تارى.
 - قُوَّةٌ / هَيْز، توانا، زه‌ر، خوز، وړه، وږه، تېن.
 عَزِيْمَةٌ: رُقِيَّةٌ / نوشته.
 - الْإِرَادَةُ الْمُؤَكَّدَةُ / نیازو بریار، توانا.
 - عَزُومَةٌ: دَعْوَةٌ إِلَى وَلِيْمَةٍ / بانگ كردن.
 - وَلِيْمَةٌ / زِيَاة، داوت.
 عَزُومٌ: قُوَى الْعَزْمِ / بې‌په‌روا، به‌غیرت، بریارنه‌شکین.
 عَازِمٌ: نَاوِ / بریاردار.
 - دَاعٌ / بانگ‌کر.
 مَدْعُوٌّ: مَدْعُو / بانگ‌کړاو.
 عَزَا: عَزَا: إِعْتَزَى الشَّيْءُ لِفُلَانٍ (وِ إِلَى فُلَانٍ: نَسَبَ إِلَيْهِ /
 به‌ی ئو دانرا، به‌سترایوه به‌وړه، به‌وړه په‌یوهند
 کړا.
 - إِلَيْهِ (أَمْرًا مُسْتَنْكَرًا: الصَّقُّ بِهِ / تاوان (درايه
 پالې، بارکړا، کرایه‌ملی).
 - صَبْرٌ وَ سِلَا / سه‌بورى هاته‌وه، هېمن بوه‌وه،
 دلته‌وابو، پشویه‌کى هاته‌وه به‌هرا، حه‌وايه‌وه.
 عَزَوُ: نَسَبَةٌ. إِسْنَادٌ / درانه پال، خستنه پال.
 - إِتْهَامٌ / گونا ه بارکردن، تاوان بارکردن.
 عَزَى: عَزَى إِلَيْهِ: نَسَبَ / درلېه پالې.
 عَزَى: تَعَزَّى: صَبَرٌ وَ سِلَا / سه‌بورى هاته‌وه، هېمن
 بوه‌وه، دلته‌وابو، حه‌وايه‌وه.

عَزَى الْمَصَابَ: سَلَا / دلخوشى دايه‌وه، دلى دايه‌وه،
 به‌سه‌ريا هات.
 - أَهْلُ الْمَتَوَفَى: سَلَا / سه‌رخوشى لى‌كردن، چو به
 پرسه‌يانه‌وه.
 عَزَاءٌ: تَعَزُّيَةٌ / پرسه، دل خوشى دانه‌وه، دل دانه‌وه.
 خَطَابُ تَعَزُّيَةٍ / پرسه‌نامه.
 مُعَزٌّ: مُسَلٌّ / سه‌رخوشى كړ، پرسه‌كړ.
 عَزِير (فِي عَنْ) عَس: عَسَ: طَافَ بِاللَّيْلِ / شو (پاس، پاسه‌وان، چرخه‌ى كرد.
 عَاسٌ. عَسَاسٌ: حَارَسَ لَيْلٍ / پاسه‌وان، چرخى،
 حه‌سحس.
 عَسَسَ: حَرَّاسَ اللَّيْلِ / پاسه‌وان، چرخى، حه‌سحس.
 عَسَاسٌ. عَسَفَسَ: ذَنْبٌ / گورگ.
 عَسَفَسَ اللَّيْلُ: إِظْلَمَ / تاریكى كرد، تاریك داهات.
 عَسَب: يَغْسُوبُ: مُلْكُهُ النَّحْلُ / شاهه‌نگ.
 - ذَكَرَ النَّحْلُ نَيْزَهُ هَهْ نَك.
 - حَشْرَةٌ كَالْجَرَادِ / پوش به‌قنگه.
 عَسَج: عَسَجَدَ: ذَهَبَ / زِيَر، نالتون.
 عَوَسَجَ: نَبَاتٌ شَاكٌ / توتړك.
 عَسَر: عَسَرَ. عَسَرَ. عَسِرَ: ضِدُّ يَسَرَ / گران بو، سه‌خت بو،
 نا‌په‌حەت بو، قورس بو.
 - عَلَيْهِ مَا فِي بَطْنِهِ: لَمْ يَخْرُجْ / سكى نا‌په‌حەت بو،
 ده‌رنه‌چو، قه‌بز بو، گرفتى كرد.
 - ت. اَعْسَرَتِ الْمَرْأَةُ: عَسَرَتْ عَلَيْهَا وَلاَدَتَهَا /
 به‌نا‌په‌حەت مندالى بو.
 عَسِرَ: كَانَ اَعْسَرَ / چه‌په‌يو، چه‌پلرېو.
 عَسَرَ عَلَيْهِ: ضَيَّقَ عَلَيْهِ / وه‌پسى كرد، ته‌نگى پېن هه‌ل
 چنى، جاپسى كرد، بېژارى كرد.
 - الْأَمْرُ: جَعَلَهُ عَسِيرًا / گرانی كرد، كاره‌كه‌ى گران
 كرد.
 - اَعْسَرَ: إِفْتَقَرَ / ده‌ستى كورت بو، نه‌ى بو.
 - (افلس) نابوت بو، هېچى نه‌ما.

- العزيم: طلب منه الدين على عُسْرِهِ / داوای قهرزی ئی کرده وه سهره پای لاتی و نه بونی.
تَعَسَّرَ تَعَسَّرَ / اِسْتَعْسَرَ عليه الامرُ: اِسْتَنْدَ و اِلْتَوَى / کاره که ی ئی گران بو، لیتی نا توژا، بیک نه هات.
- عليه القول: اِلْتَبَسَ / سهری ئی شتوا، لیتی تیک چو.
اِسْتَعْسَرَ الامرُ: وجده عسيرا / زور به گران هاته پیش چاری.
عَسِرَ عَسِرَ: ضد سهل / گران، ناپه هات، قورس، سهخت، دژوار.
ماء - : ضد يَسِر / ناوی گران، ناساز، ناوی قورس.
عُسْرُ فَقْرٍ / مه ژاری، نه بونی، دهست کورتی.
- مالی / بین دارایی، بین دراوی، نه داری.
- الهضم: سوء الهضم / گرفت، هرس نه کردن.
- عُسْرَةٌ مَفْسَرَةٌ: صُعُوبَةٌ. مشكلة / تهنگانه، ناپه هات، ناخوشی، به لا.
عُسْرَ اَشْوَل. الذي يعمل بيسراه / چه په، چه پله.
- بَسْرَ: يعمل بيديه / چه پيشه و راسته پيشه.
مُفْسِرٍ مَفْسُورٍ: في ضنك. ضد الميسور / نه بو، مه ژار، كه دهست.
- في التجارة: مُفْلِس / نابوت، تن شكاو.
عسف:
عَسَفَ. تَعَسَّفَ. اِعْتَسَفَ عن الطريق: حاد / لایدا، له پئی لایدا، لاکهوت.
- - - : اِسْتَعْدَم / به کاری هینا، کاری پئی کرد، به کړتی گرت.
- - : ظَلَمَ / زور داری کرد، جهوروسته می کرد.
- الشيءَ: اَخَذَهُ بِقُوَّةٍ / به زور بردی.
- في الامر: فعله من غير تدبير / مه له شهیی کرد، کوژیانه جولایه وه.
عَسَفَ: سار علی غیر عِلْمٍ / کوژیانه رژی، ملی نا بی هو.
تَعَسَّفَ. اِعْتَسَفَ الامرُ: فعله بلا رويّة / به کوژیانه جولایه وه کرداری کرد.
- في رايه: اِسْتَبَدَّ به / زوردار بو له گوشتاریا، قیرسچمه بو.

عَسَفَ: ظَلَمَ / زور داری، جهوروسته م.
عَسَافَ. عسوف: طاغية / زوردار، ستم کار.
تَعَسَّفَ: ظلم. استبداد / زور، زور داری، ناپه وایی.
تَعَسَّفَى: باستبداد / زوردارانه، ستمکارانه.
عَسِيفَ: الاجير / به کړی گیراو.
عسك:

عسكر القوم: تجمعوا / کوبونه وه.

- الليل: تراکمت ظلمته / تاریکی کرد، بو به شهو زهنگ.

- الجند: حَيَمُوا / مه لیان دا، سوپا مه لیدی.

عَسْكَرَ: جيش / له شکر، سپا.

عَسْكَرِي: جُنْدِي / سهریاز.

- : خَرِبِي / جهنگاور.

حاکم - / فرمان رهوای سپایی، سپا (سالار، دار، ران).

حُكْم - / فرمان گیزی سپایی.

نظام - / رژی سپایی.

مُعَسْكَرَ: موضع تجمع الجيش / سهریازگه، سپاخانه، شوینی کوبونه وه.

عسل:

عَسَلَ. عَسَلَ الطَّعام: خلطه بالعسل / ههنگوینی (پیاکرد، پیوه کرد، تن کرد، تن که ل کرد).

- : حَلَى / شیرینی کرد.

عَسَلَتْ. اِسْتَعَسَلَت النحل: عملت العسل / ههنگوینی دروست کرد.

عَسَلَ: شهد / ههنگوین.

- صافى / رنگال.

- : دبس الرطب / دوشاوی خورما.

شهر ال - / مانگی ههنگوینی.

قرص = النحل / شانهی ههنگ، شانهی ههنگوین.

فرز او تصفية ال - / رینگانه وه.

عَسَلَى: بلون العسل / ههنگوینی، رنگ ههنگوینی.

عيون عَسَلِيَّةٍ / چاو (ههنگوینی، قاوهیی).

عَسَالَةٌ مَفْسَلَةٌ: خَلِيَّةُ النحل / کورهی ههنگ، پورهی ههنگ، دوبه ره.

مَعْسُول: مُخْلِى بالعسل/ شیرین کراو به ههنگرین، ههنگویناری.

- المواعید: صادقها/ راستگو، به گفت.

كلام - : منطق/ حلو/ قسهی نهستهقی، قسهی رلست و شیرین.

لسان - / زمان شیرین.

رجل - الكلام: حلو المنطق/ قسهخوژش، قسه شیرین.

عَسَال: عَسُول: يَهْتَزِلِينَا/ نه له ریتته وه، له رزۆك.

- : ذنب/ گورگ.

عُسْلُج: عُسْلُوج: غُصْنٌ لَيْنٌ/ شوڤ، شوڤك، لق و چلی نه رم. عسم:

عَسَم: إِجْتَهَدَ/ کوششی کرد، ره نجی دا.

- في الأمر: طَمَحَ فِيهِ/ ته ماعی تی کرد.

عَسِمَتِ الْقَدَمُ أو الكف: يَبْسُ الْمَفْصِلُ/ گتپبو، گۆج بو.

عاسِم: عَسُوم: الكاد على عياله/ کوشش کار، ره نچدهر.

عَسْمَة: عَسُوم: كَسَرَ الْخَبْزَ الْيَابِسَ/ نانه ره ق.

اغْسَم: عَسْمَاء: اعْوَجَ الْقَدَمُ أو الكف/ پین خوار، گتپ، ده ست خوار.

عسي:

عسي: لعل/ له وانه یه، رهنگه، به شکو، خوژگه.

عش:

عَشَّ: عَشَّشَ: اغْتَشَّ الطَّائِرُ: إِتَّخَذَ عَشًا/ هیلانه ی کرد.

- : رَقَعَ/ پینه ی کرد.

- الشَّيْءَ: جَمَعَهُ/ کوی کرده وه.

- الشَّيْءَ: طَلَبَهُ/ داوای کرد.

- الْبَذَنَ: نَحَلَ/ له رولاوان.

عُشَّ: عُشَّ: بَيْتُ الطَّائِرِ/ هیلانه.

عُشَاء: عُشَاوَه (في عُشٍ)

عشِب:

عَشِبَ: عَشِبَ: عَشِبَ الْمَكَانُ: نَبَتَ عُشْبَهُ/

گیای لی روا، گیاکه ی دهرهات.

تَعَشَّبَ: إِنْعَشَبَ: رَعَى الْعُشْبَ/ له وه پی خوارد، گیای خوارد.

عُشْب: كَلَّا رَطِبَ/ سه وه گیا، له وه.

- : عُشْبَةٌ: نَبَات. حَشِيشَ/ پهریز، پوش، له وه.

عُشْبِي: نَبَاتِي/ گیایی.

عُشِيبَ: مُعْشِبَ: عُشِيبَ. مُعْشَابَ: كَثِيرَ الْعُشْبِ/ میزگ، گیاپۆش.

عُشِيبَ: يَعِيشُ عَلَى الْأَعْشَابِ/ گیاخۆر.

عُشَابَ: عَالَمٌ بِالْأَعْشَابِ/ گیاناس.

عشر:

عَشَرَ: عَشَرَ الْعَامَ: اخَذَ وَاحِدًا مِنْ عَشْرَةِ دَهِيكِي

برد، یهك له ده ی برد.

- : الْقَوْمُ صَارَ عَاشِرَهُمْ/ بو به دهه میان.

- : النَّاقَةُ: صَارَتْ عُشْرَاءَ/ سکی ههشت یا ده

مانگه، ناوس بو، تگه ی گرت.

أَعَشَرَ الْقَوْمَ: صَارُوا عَاشِرَهُمْ/ بو به دهه میان.

- : العدد: جَعَلَهُ عَشْرَةَ/ کردی به ده، ده ی ته وای کرد.

عَاشَرَ: خَالَطَ وَ صَاحَبَ/ تیکه لی کرد، براده ری له گه لی کرد.

تَعَاشَرَ: إِعْتَشَرَ الْقَوْمُ: تَعَاشَرُوا: تَصَاحَبُوا وَ تَخَالَطُوا/ تیکه لیان کرد.

عَشَّرَتِ الدَّابَّةُ: صَارَتْ عُشْرَاءَ/ ناوس بو، تگه ی گرت.

عَشْرَةَ: عَشَرَ: ١٠/ ده.

- : أضعاف/ ده نه وه نده.

عَاشِرَ: واقع بعد التاسع/ دهه م، دهه م.

عَشَرَ: عَشَرَ: جزء من عشرة أجزاء. ١٠/١/ دهیک، ١٠/١.

- : أو عُشُورُ الْعَالِ/ دهیکانه، دهیک.

- : أو عُشُورُ حَصِيلَةِ الْأَرْضِ/ دهیکه ی بره می زه ی.

- : أو عُشُورُ كَسْبِ الْعَمَلِ/ دهیکه ی کاسبانه.

عُشْرِي: اعْشَارِي: الْمَعْسُوبُ إِلَى الْأَعْشَارِ/ دهیی،

دهییانه، دهه، دهیکه ی.

كُشِرَ - : أو اعْشَارِي/ که رتی (دهیی، دهیکه ی).

عَشْرُونَ: ٢٠/ بیست، دوده یی.

ال - : واقع بعد التاسع عشر/ بیستم، بیستمه م.

مِعْشَار: جزء من عشرة/ له دهیک، دهیکه.

عُشَار: جَابِي الْعُشُورِ/ باج گری، دهیک، دهیکه سن.

عاشور. عاشوراء: يوم العاشر من مُحَرَّم/ رَوَّزى دهى
 محرم، عاشورا.
 عَشْرَةٌ. مُعَاشِرَةٌ: مُخَالَطَةٌ/ تِيكِه لى.
 - : صُحْبَةٌ/ براده رى، هاو له تى،
 ناسياوى.
 عَشِير. مُعَاشِر: صاحب/ برادر، هاو له، هاو له.
 - : قَرِيب. صديق/ خزم، خویش، هاو له.
 عَشِيرَةٌ: قَبِيلَةٌ/ مَز، تیره، خِيَل، نِيَل.
 النَزْعَةُ العَشَائِرِيَّةُ/ تیره گارى.
 مَعْشَر: جَمَاعَةٌ/ كَرْمَه لى.
 - : اهل الرجل/ كَس و كارى پياو.
 عَشَار. عَشْرَاء: حَبْلِي لِلْبَهَائِم/ ناوس.
 اَعْشَر: اَحْمَق/ كَيْل، گورج، كه ودهن.
 مِعْشَار: غَزِيرَةُ اللَّبَن/ شيردار، تير شير، به شير.
 عشق:
 عَشِقَ الشَّيْءَ: تَعَلَّقَ بِهِ قَلْبُهُ/ خَوْشِ رِيست،
 به دلباچو، دلى پياچو، حَزَى لى كُرد.
 - بالشَّيْءَ: لَصِقَ بِهِ/ پَيَوَهى نوسا، پيالكا.
 تَعَشَّقَ: غَاظَل/ دلدارى كرد.
 - ه: تَعَلَّقَ بِهِ قَلْبُهُ/ دلى پياچو، شهيدى يو، خَوْشِ
 رِيست.
 عَشِقَ: فَرَطَ الْحُبِّ/ دلدارى، خَوْشه رِيستى، نه فَن.
 عشيق. مَعْشُوق: مَحْبُوب/ خَوْشه رِيست، دلدار.
 - . حبيب/ يار، ده نك.
 عاشق. مُحِبّ/ دلدار، شهيدا، دلارام.
 - و مَعْشُوق. فَعَلَ وَنَثِيَّةً/ نِيَره و مِيَه، دلدارو دَلخُوز.
 تعشيق الخشب: وَصَلَ/ تَن مَه لَكِيش، لِيَكْدان.
 عشم:
 عَشِمَ. عَشَمَةٌ: طَمَعٌ/ چَلِيسى، تَه ماع كارى،
 چاوچنوكى.
 عَشِمَ الشَّيْءُ: يَبَسَ/ وشك بوه وه، رهق بوه وه، وشك
 هه لگه پار.
 عَشِمَ عَشَمَةً: الْخَبْزُ الْيَابِسُ/ نان پهق، نانى وشك.
 - : الْيَابِسُ هَذَا/ له پو لواو، رهق هه لگه پار.
 اَعْشَمَ: كُلُّ لَوْنَيْنِ اِخْتَلَطَا/ دوه رنگ.
 عشا:

عَشا. عَشِي: لَمْ يَبْصُرْ بِاللَّيْلِ/ شهوكويره، توشى
 شهوكويرى بو.
 - . (عشى الرَّجُلُ: اَطْعَمَهُ الْعِشَاءَ/ زه مى نيواره ديه.
 عَشِي: تَعَشَّى. اَكَلَ الْعِشَاءَ/ زه مى نيواره ديوارد.
 عَشا. عِشَاوَةٌ: الْعَمَى اللَّيْلِي/ شهوكويرى.
 عِشَاء. طَعَامُ الْعِشَاءَ/ زه مى نيواره.
 عِشَاء. عَشِيَّةٌ: اَوَّلُ اللَّيْلِ/ نيواره، سه رته تاي شهو،
 خوتنان.
 عِشَوَاء. عَشْوَةٌ: ظَلَمَةٌ/ تاريكى
 خَبِطَ - : عَلَى غَيْرِ بَصِيرَةٍ/ كويزانه.
 عِشَوَائِي: اِعتِبَاطُ/ كويزانه، هه رهمه كى.
 (عِشَى: لَا يَرَى لَيْلًا/ شهوكوير.
 - : ضِعْفُ الْبَصَرِ/ چاوكرى.
 عشير (فى عشر)
 عص:
 عَصَ: صَلَبَ وَ اِشْتَدَّ/ جِي بوه وه، تورت بو.
 عَصَ: الاصل/ ره سَن.
 كَرِيم ال - : كَرِيم الاصل/ خانه دان، ره سَن.
 عُصَصُ: اَصْلُ الذَّنْبِ/ بَنكى كَلَك، قَنگه جَوَلَه.
 عُصْفُصُ: قَلِيلُ الْخَيْرِ/ يَرَكَه كَلَك، كه مَه بَخَش.
 - . عُصْعُوصُ: عَظَمُ الذَّنْبِ/ نِيَسْقَانِي كَلَك،
 كَلِيَتَجَكه.
 - الطيور: رَمَكِي/ قَنگه جَوَلَه.
 عصب:
 عَصَبَ الشَّيْءَ: شَدَّه. طَوَاهُ/ پِيچايه وه، به سَتى، قَه دى
 كرد.
 - . عَصَبَ: رَبَطَ بِعَصَابَةٍ/ تِيَوَهى تالان، به سَتى،
 پِيچاي.
 - الرِّيقُ بِالْغَمِ: يَبَسَ عَلَيْهِ/ تَف (له ده ميا)، له
 گه روياء، به ده ميه وه) وشك بو.
 تَعَصَّبَ: شَدَّ الْعَصَابَةَ/ سه ربه سَتى، سه رپِيچى به سَت،
 سه رى به سَت.
 - : اَتَى بِالْعَصَبِيَّةِ/ تَوَه بو، رَقى هه لسا.
 - له و مَعَهُ: هَالِ اَلِيَه/ لايه نى گرت، پَشْتَكِيرى
 كرد.

عاصِب: قَرِيبٌ مِنْ جِهَةِ الْآبِ/ خَزْمِ بَاوَك.

يَوْمٌ عَصِيبٌ: شَدِيدُ الْحَرِّ/ زَقَرُ گَرَم.

مَعْصُوبٌ: جَوَاعُن/ بَرَسِي.

إِعْتَصَابٌ: إِضْرَابٌ/ مَانِ گَرْتَن.

عَصَد:

عَصَدُ الشَّيْءِ: لَوَاهُ وَ عَقْدَةُ/ لَوِي گَرْد، گَرْتِي دَا.

عَصِيدَةٌ: طَعَامٌ مِنَ الدَّقِيقِ وَ السَّمْنِ/ حَلَوَايِ نَارِد،

پَهْلَوَه.

عَصَر:

عَصَرَ الشَّيْءَ: اسْتَخْرَجَ مَاءَهُ/ گُوشِي، ثَاوَهَكِي لِي

(گَرْت، دَهَرْمِيَن).

الْحَبِيبُ: اسْتَخْرَجَ زَيْتَهَا/ رُؤْنَهَكِي گَرْت.

الدُّمْلُ: اسْتَخْرَجَ مِدَّتَهُ/ گُوشِي، تَهَقَانِي، دَهَرَكِي

گَرْد، كِيَمَهَكِي دَهَرْمِيَن.

الشَّيْءُ عَنْهُ: مَنَعَهُ/ لِيِي گَرْت.

إِعْتَصَرَ: بِمَعْنَى عَصَرَ/ بِه ماناي گُوشِيَن.

مَالًا/ اسْتَخْرَجَهُ مِنْهُ/ لِيِي سَهَنَد، لِيِي

دَهَرْمِيَن، لِيِي كَشَايَه.

عَلَيْهِ: بَخُل/ رُؤْد بُو، كَرْدِي بِه دَه سَهَنَد.

تَعَصَّرَ بِه: لَازِ بِه وَ إِتْجَا/ پَه ناي بَرْدَه بِه،

ماناي بُو بَرْد.

تَعَصَّرَ: اِنْعَصَرَ: خَرَجَ مَاءَهُ/ گُوشَرَا، ثَاوَهَكِي

دَه رَهَات، تَه پَرِي تِيَا نَه مَا.

بِه: إِتْجَا إِلَيْهِ/ پَه ناي بَرْدَه بِه، ماناي بُو بَرْد.

أَعَصَرَ: اسْرَعَ/ خَيْرَاي كَرْد، پَه لَهِي كَرْد، گُوشِي دَايَه.

ت الرِّيحُ: جَاءَتْ بِالْأَعْصَارِ/ كَرْدِي بِه

گِيژَه لَوَك، خُولِي مِيَنَا، كَرْدِي بِه گَه رَدَه لَوَل.

عَاصِرٌ فَلَانًا: فِي عَصْرِ وَ جِيلٍ وَاحِدٍ/ مَاوَدَه مِي بُو.

عَصَرَ: اسْتَخْرَجَ الْمَاءَ/ گُوشِيَن، ثَاو (دَه رَهْمِيَن)،

لِي گَرْتَن).

عَصَرَ: دَهَرُ زَمَنٍ/ چَاخ، دَهَم، كَات، چَه رَخ،

سَه رَدَه م، سَه دَه، رُؤْزْگَار.

: آخِرُ النَّهَارِ/ عَسَر، پَاش نِيوَه پُؤ، نِيَوَارَه.

ال - الْجَلِيدِي/ بِه فَرَه چَاخ.

ال - الْحَجَرِي/ بِه رَدَه چَاخ.

- : صَارَ سَيِّدًا/ گَه رَدَه بُو، خُزِي زَل كَرْد، رِيَزِي

لَه خُزِي نَا.

- فِي دِينِهِ وَ مَذْهَبِهِ: كَانَ غَيْرًا فِيهِمَا مُدَافِعًا

عَنْهَا/ دَه مَارْگِرِي بُو، تَوْنَدُوتِيژ بُو، تِيرَه گَر بُو.

- إِعْتَصَبَ الْقَوْمُ: صَارُوا عُصْبَةً/ كُومَه لِيَان

كَرْد.

- الْعَمَالُ: (أَضْرَبُوا) يَأْخُضُونَ، مَانِيَان

گَرْت.

- بِالشَّيْءِ: رَضِيَ بِهِ/ قَابِل بُو، وَيَسْتِي.

عَصْبُهُ: شِدَّةُ بِالْعِصَابَةِ/ پِيچَاي، بِه سَتِيَه.

- : جَوْعَةٌ/ بَرَسِي كَرْد.

- فَلَانًا: جَعَلَهُ سَيِّدًا/ گَه رَدَه ي كَرْد، رِيَزِي لِي تَنَا.

عَصَبٌ: عِرْقٌ/ دَه مَار، چَه قَه دَه مَار.

- : طَلِبٌ/ رِيِي مَاسُولَك، دَه مَارِي مَاسُولَك.

قَرَابَةٌ - : مِنْ جِهَةِ الْآبِ/ خَزْمَانِي بَاوَك.

عَصَبٌ: عِمَامَةٌ/ مِيژَهَر، سَه رِيِيچ.

مُعَصَّبٌ: مَعْصُوبٌ: مَشْدُودٌ/ پِيچَرَاو، بِه سَتَرَاو.

عَصْبَةٌ: عَصَابَةُ الْجَبِينِ/ سَه رِيِيچ، سَه رِيَه سَت.

عَصْبِي: مُخْتَصٌّ بِالْأَعْصَابِ/ دَه مَار (زَان، شُونَاس).

- الْمِزَاجُ: حَادُّ الطَّبْعِ. سَرِيعُ التَّأَثُّرِ وَ الْإِنْفِعَالِ/

تَوْرَه، زَوَهَلْ نَه چَن، تَوْنَد خُو، تَوْنَد پَرَه دَه مَارْگِرِي،

كَالْلهِ رَه ق، شِيَت گِرِي، جَه نَه گَلِي.

تَعَصَّبَ: حَمَاسٌ. غَيْرَه/ پَه رِيَشِي.

- دِينِي (وَ مَذْهَبِي) دَه مَارْگِرِي تِيرَه گَرِي،

دَه مَارْگِرِي بَاوَه پَرِي.

مُتَعَصَّبٌ: غَيُورٌ/ پَه رِيَش.

- لِمَذْهَبٍ/ دَه مَارْگِرِي تِيرَه گَر.

عَصْبِيَّةٌ: تَعَصَّبٌ/ تَحَرُّبٌ/ دَه مَارْگِرِي، تِيرَه گَرِي.

- : قَرَابَةٌ/ خَزْمَايَه تِي، خُوِيَشِيَتِي، پَه يَوَه نَدِيَتِي.

عَصْبَةٌ: عِصَابَةٌ: جَمَاعَةٌ/ كُومَه ل، دَه سَتَه، ثِيپ.

- : عِصَابٌ: رِيَاطٌ/ سَه رِيَه سَت، سَه رِيِيچ،

سَارَخِي.

- الْاُمَمُ/ كُومَه لَه ي گَه لَان.

عِصَابَةٌ: جَمَاعَةٌ/ چَه تَه.

- : عِمَامَةٌ/ مِيژَهَر.

حَرْبُ الْعِصَابَاتِ/ چَه تَه گَرِي.

عَصَارَةٌ. عَصَار. عصير، عصيرة: مَا تُخْلَبُ مِمَّا
عَصِرَ/ شبراوگ، دَشاو، ناوگ، رینکار، گوشراو.
- النبات: عَصَارَةٌ لبنیة تفرزها بعض
النباتات/ شیرى دروہ، ناوگ، لیکار، شبراوگ.
عَصَارَةٌ. مَفْصَر. مَفْصَرَةٌ: آلة العَصْرِ/ گوشه-ر.
مَفْصَر: مَفْصَرَةٌ: مکان العَصْرِ/ شوین گوشین.
عَصْرَى: حَدِیث/ تازه، نوئ، سه-رده-م.
مُعَاصِر: فى عهد و جیل واحد/ هاو (دهم، چهرخ،
تہمن، سہ-دہ).
إعصار: ریح شديدة. ریح تستدیر و ترتفع/
گیڑہ لوک، گہ-ردہ لول، خول بارین.
عصف: عَصَف: اسرع/ گوری دایہ، دایہ غار.
- الدهر بهم: آبادهم/ له ناری بردن، سه-رگہ ریلانی کرین.
- الزرع: جَزْءٌ قبل ان یدرک/ به سه-وزی دروہ-وہ.
- . اغصفت عن الطريق: مال/ له پئی لایدا.
- ت. اغصفت الريح: اشدت/ با هلی کرد، بای
هات.
- ت. اعصفت الحرب بهم: ذهبت بهم و
اهلکتهم/ له ناری بردن، تہ فروتوانی کرین، پرزہی برین.
- الرجل: هلك/ پرزہی بپا، پریشان بو.
اعصف الزرع: حان ان یجز/ کاتی دروہ-وہی هات.
عَصَف: مُبَوَّب/ با هلی کردن.
- : حطام/ چل و چتو، پاشماوہ.
عاصِفَةٌ. عَصِيف: ریح شديدة/ ره-شہبا، بای قایم،
باگیڑہ، گہ-ردہ لول، شلیوہ.
عاصِف. مَعَصَف: فیہ الریح/ بای هہیہ، باکہی قایمہ.
- : مائل عن الفرض/ سه-رکردو، لادلو، پن
نه کار.
عَصَافَةٌ: تین/ پوش، کا، وہ-ریو.
عَصْفَرُ الثوب: صَبَغَهُ بِالْعَصْفَرِ/ زہردی کرد.
عَصْفَر: نبات يستخرج منه الصنغ/ جَوْرہ روہ کیٹک،
گیاکہ زنہ.
زيت الـ - / رَوْن (عوسفور، قورتم).
عُصْفُور: طائر/ مہلی بچوک.
- الجَنَّةُ: پەرہ-سیٹلکہ.

- دوری/ چولہ کہ، پاساری.
- : الخشب الذى تُشَدُّ به رؤس حبال الحمل/
دار به-ستی بار.
- : عظم ناقيہ فى جبین الفرس/ نیسقایى
ناوچہ-وانی ولاخ.
عصافير: جمع عصفور/ چولہ کہ کان.
صاحت - بطنه. جاع/ برسی، سکی قورہی هات له برسا.
عصم: عَصَمَ: مَنَعَ/ قہ-دہ غہی کرد.
- : حَفَظَ و وقى/ پارازتی، پاراستی.
إعتصم و إستعصم به: إلتجأ/ پەنای برده-بر.
- و - به: لزمه/ پشتی گرت، پشتگیری کرد.
- و - بالصبر: تَجَلَدَ/ نارامی کرد، ثوقری
گرت.
- و - بالصمت: صَمَتَ/ بی-دہنگ بو.
- و - من الشرّ و المكروه: إمتنع/ نہی
کرد، خوی لئ-دورخستوہ، وازی له خراپہ مینا.
عَصَمَ. عَصَمَةٌ: مَنَعَ/ قہ-دہ غہ کرین، نہ کرین.
- : وقاية/ پارازتن، خولی-پاراستن.
عَصَمَةٌ: تَنَزَّهَ عن الخَطِيئَةِ/ دوریون له گوناہ و تاوان،
داوین پاکى.
- تنزه عن الخطأ/ دہریون له مہلہ، مہلہ
نہ کرین.
صاحبة العصمة. معصوم: مُنَزَّهٌ من الخطأ/ دور له
مہلہ، پایہ بلند، خان.
إمراة فى عصمة رجل: متزوجة/ نافره-تی به شو،
میزددار.
عصام: عَهْد/ پەیمان.
- : جمالة/ مہل گر، راگر، نہ-پہ-تہی مہ-شکى پین
مہل نہ-واسرئ.
- : غرورة/ قولف، دہ-سک.
- : الكحل/ کل.
عصامي: مُرَتَّقٍ بجده و إجتهداه/ خوپی-گی-بین،
به خوپیوہ نہ نازی نہک به باوانوہ.
عاصِمَةٌ: قاعدة البلاد/ پای-تخت.
مِعْصَم: موضع السوار من اليد/ مہ-چہک.

ساعة - / سه عاتی دست.	- : تَمَرْد / یاخی بون، یاخیتی، مان گرتن.
مَقْصُوم: محفوظ/ پارێزناو.	- : مُسْتَفْصِي. مُتَعَصِي: صَعْب/ گران، قورس.
- : مُنْزَه عن ارتكاب الخطايا/ دور له تاوان و گونا، داوێن پاك.	- : عُضال/ چاك نابیتتهوه، ده‌رمانی نییه.
- : منزّه عن الخطأ/ دور له مه‌له.	- : راسيخ مُتَمَكِّن/ بنج داکوتاو، ره‌گ قوڵ، جیگیر.
مُعْتَصِم: موضع الاعتصام/ په‌نا، په‌ناگه، سوپێر.	- : عاصي: ضد طائع/ به‌له‌سه، لاسار، سه‌ر به‌ گزیه‌نگ.
إعتصام: التجاء/ په‌ناگرتن، په‌نابردنه‌ به‌ر.	- : مُقَرَّد/ یاخی، سه‌رپیچ.
عُصْمَة: قلادة/ ملوانكه، گه‌ردانه.	عصيب (فی عصب) عصيده (فی عصب)
عصا: ضَرْب بالعَصا/ دارکاری کرد، به‌دار لێی دا.	عض: عضّ: امسك باسنائه و شدّ/ به‌قه‌پ گرتی، قه‌پی پیاكرد، گازی گرت، گازی لێ گرت.
- : عَصَايَة: قضيب/ دار، گزپاڵ، گالۆك، دارده‌ست.	- : الشيء: لزمه و استمسك به/ پێوه‌ی لكا، پێوه‌ی نوسا.
- : عود/ شوڵ، توڵ.	- : به الزمان: إشتدّ عليه/ روژگار (گه‌ستی، ره‌ق بو له‌ گه‌لیا).
- : الاجتماع و الائتلاف/ گزبونه‌وه‌ و رێك كه‌وتن.	عَضَضَ: عَضَّ كَثِيرًا/ به‌ قايم گازی لێ گرت.
- : الجماعة/ گۆمه‌ل.	- : على اللجام: حَكَمَ عليه. لاکه/ جوی‌یه‌وه.
شَقَّ ال - : خالف جماعته/ له‌ گۆمه‌ل لایدا، لیبیان جیابیه‌وه.	عَضُ/ گاز، گازگرتن، قه‌پ پیاكردن.
شَقَّ - الطاعة: تَمَرَّد/ یاخی بو، مه‌لی تیزان.	عَضَه/ قه‌پێك، گازێك.
إنشقت - القوم: وقع الخلاف بينهم/ تێك چو‌ن، ناكوکیان تێكه‌وت.	عَضَاض. عَضُوض: كثير العَضّ/ گازگر.
قرع له‌ ال - نَبْهَه/ ناگاداری کرد، تێوه‌ی ژهن.	مَعَضُوض/ گاز لێ‌گه‌راو.
قَشَّرَ له‌ ال - : ابدی له‌ ما فی ضمیره/ چی پێ بو (پێ‌پو‌ت، بۆ‌ی مه‌ل رشت).	عَضّ. عَضّ: عَضَّة: نبات شائك/ دېكه‌زی.
القي المسافرين ال - : بلغ موضعه/ گه‌یتشه‌ جێ.	عَضّ: شعير، حنطة، اليايس من الحشيش/ گه‌م، جۆ، پوش و په‌لاش.
القي - الترحال: اقام/ لایدا، مه‌لیدا.	عَضّ: سيء الخلق، شرس، خبیث/ بی‌ئابوو، دې، دو‌د.
لَيْن ال - : رقيق حَسَن السياسة/ روخۆش، پیاوچاك.	عَضَاض: مايؤكل/ خۆراك.
صلب ال - : عكس لَيْن العَصا/ ره‌ق، وشك، پیاوخراپ.	عَضَاض: صبور/ به‌ ئارام.
عصى: عَصا: ضد اطاع/ لاساری کرد، به‌له‌سه‌ بو.	عَضِب:
- : عاصي. إستعصى على: تَمَرَّد/ یاخی بو.	عَضَب: قَطَعَ/ بېی.
إستعصى. تَعَصَّى. إعتصى الأمر: اصبح صعباً/ گران بو قورس بو.	- : المرض: اقعده عن الحركة/ خستی، په‌کی خست.
- : المرض: لا يُبْرأ منه/ چاك نابیتتهوه.	اغْضَب: مُشَقَّق الاذن/ گوێ دابراو.
عَصيان. مَعْصِيَة: ضد طاعة/ به‌له‌سه‌ بون، لاساری، یاخی بون.	- : مكسور القرن/ شاخ شكاو.
	- : من ليس له (خ) ناقانه، بێ‌برا.

- من له يد واحدة / قَوْلُ بَرُلُو، يَهْكَ دَهْسْت، كَوَلْ، كَوَج.
 - من لا ناصِرَ له / بِنَكِهَس.
 عضد:
 عَضُد. عَاضِدَ عَاوَنَ / يارمه‌تی دا، پشتگیری کرد، دهستی کرد.
 - عَضِدَ: شَكَا عَضُدَهُ / قَوْلِي نَيْشَا، هاولری قَوْلی کرد.
 - إِسْتَعَضَدَ الشَّجَرَةَ: قَطَعَهَا / بِرِيه‌و، هائی پاچی.
 قَعَاضِدُوا: تَعَاوَنُوا / يارمه‌تی یه‌کتریان دا.
 إِعْتَضَدَ: تَعَضَّدَ: إِحْتَضَنَ / باوه‌شی پیاکرد، گرتیه (خۆی، باوه‌ش).
 - به: إِسْتَعَانَ وَ تَقَوَّى / پیتی پشت نه‌ستور بو، قایم بو.
 عَضُد. مُعَضِدٌ: مُعِينٌ / يارمه‌تی دهر، پشتگیر.
 - تَعَضِيدٌ: مُعَاوَنَةٌ / يارمه‌تی دان، پشتگیری ده‌ستگرتن، باربو.
 - ناحیه / ناوچه، که‌نار.
 عَضُد: سَاعِدٌ / باهر، بازو، یاسک.
 عَظْم ال - / نَيْسَقَانِ یاسک، به‌ره‌ش.
 فَلَانٌ عَضْدِي أَيْ مُعِينِي وَ نَاصِرِي / يارمه‌تی و پشتگیرمه.
 مِعَضِدٌ: حَديدَه كَالْمَنْجَلِ لِقَطْعِ الشَّجَرِ / تور، توراس.
 مِعْضَاد: سَكِينٌ كَبِيرٌ / کيژد.
 عَضُد: قُوَّةٌ مَيِّزٌ، تِين.
 - الْوَرَقُ الْمَنْشُورُ / گه‌لای وه‌ريو.
 عضل:
 عَضَلٌ. عَضَلٌ عَلَيْهِ: ضَبَقَ عَلَيْهِ وَ مَنَعَهُ / لَيْتِي تَيْك دَا، نه‌ی هَيْشْت بِي‌کَا، ده‌ستی به‌سه‌راگرت، لیتی قه‌ده‌غه‌کرد.
 - الْمَرْأَةُ عَنِ الزَّوْجِ: حَبْسَهَا وَ مَنَعَهَا / نه‌ی هَيْشْت شوو بکات.
 - به الأمر: إِشْتَدَّ / کاره‌کئی ئی‌گران بو، باری گران بو.
 عَضِلَ: كَبُرَ عَضِلُهُ / ماسولکه‌کانی گه‌رده بو، بازوی نه‌ستور بو.

أَعْضَلَ الْأَمْرَ: إِشْتَدَّ وَ إِسْتَفْلَقَ / روناکی تیا نه‌ما، کاره‌که گران بو.
 - به الأمر: ضاقت عليه فيه الحيل / کاره‌کئی لی گران بو، هیچ شتی که‌لکی نه‌بو، که‌لکی نه‌ما.
 - تَعَضَّلَ الدَّاءُ الْأَطْبَاءَ: (أَعْيَاهُمْ) / دهرده‌که پزیشکی میلان کرد.
 عَضَلْتُ، أَعْضَلْتُ الْمَرْأَةَ بَوْلَهَا: عَسَرَ عَلَيْهَا وَلَادَتَهَا / به‌گران و ناره‌حه‌ت منداله‌کئی بو.
 عَضَلٌ: قَوَى الْعَضْلُ / یاسک به‌میز.
 عَضَلَةٌ: وَاحِدَةُ عَضْلِ الْجِسْمِ / ماسولکه، ماینچه.
 عَضَلِي: مَخْتَصٌ بِالْعَضْلِ / ماسولکه‌ناس، ماینچه‌ناس.
 - مَكُونُ مِنَ الْعَضْلِ / مه‌موی (ماسولکه‌یه، ماینچه‌یه).
 - قَوَى الْجِسْمَ / به‌میز، به‌کار.
 عَضَالٌ: شَدِيدٌ / گران، ناره‌حه‌ت، قورس.
 داء - / لَادَوَاءُ لَهُ / دهردی بِن دهرمان، دریژخاین.
 مُعْضِلٌ: مُشْكَلٌ / کیشاوی، گران، گیروگرفتاری.
 - مُحَيَّرٌ / سه‌رسوپه‌تته‌ر، شپزه‌که‌ر، شله‌ژین.
 - عضل: شَدِيدُ الْقَبْحِ / زَقْدَ نَاشِرِينَ، سه‌گسار.
 مُعْضِلَةٌ: مُشْكَلَةٌ / کیشه، گرفت، دیشوار، گرانی، گیروگرفت، ستم، دهردی سه‌ری.
 عَضْمٌ: الْعِظْمُ: مِذْرَاقٌ / شه‌ن.
 عضو:
 عَضْو. عِضْو: جِزْءٌ مِنْ جِسْمٍ / نه‌ندام، نه‌ندامی له‌ش.
 - وَاحِدٌ مِنْ جَمَاعَةٍ / نه‌ندام، نه‌ندامی کرمه‌له‌یه‌ک، تابونه.
 - طرف / پهل.
 - قَضِيبٌ / نه‌ندامی نیزیقی، کيژد.
 أَعْضَاءُ الْقَنَاسِلِ / زَا نَه‌ندام، نه‌ندامی زاورتی.
 عَضْوِي: آلِي / نه‌ندامی.
 غیر عضوی. لا عضوی / نانه‌ندامی.
 عُضْوِيَّةٌ (فِي جَمْعِيَّةٍ) / نه‌ندامیتی، تابونه.
 عَطَاءٌ (فِي عَطْوٍ) عَطَارٌ، عَطَارِدٌ (فِي عَطْرِ) عَطِبَ:
 عَطِبَ. إِعْطِبَ: تَلَفَ أَوْ هَلَكَ / په‌کی که‌وت، له‌ناوچو، خراپ بو.

عَطَبَ. (عَطَبَ: اَثَلَفَ/ خراپی کرد، په کی خست، رزائی.
 - : اهلك/ له ناوی برد، مرانی، هیلکی کرد.
 عَطَبَ الشراب: طَيَّيَهُ/ خوځی کرد.
 عَطَبَ: تَلَفَ/ خراب بون، په که وختن.
 - : هَلَكَ/ له تاوچون، ویران بون، هیلک کردن.
 سریع ال - سریع التلف/ زو خراب نه بڼ، زو په کی نه که وځی.
 سریع ال - : سریع الفساد/ زو پیس نه بڼ، زو بڼګه نه کا.
 عَطَبَةُ: ریح خَرَقَه او لطنه محترقة/ بوسق.
 عطر:
 عَطَرَ: تَعَطَّرَ. اِسْتَعَطَرَ: طَيَّبَ/ بونی دا له خوځی.
 - : كان طَيِّبَ الرائحة/ بونی خوځ بو، بون خوځ بو.
 عَطَرَ: طَيَّبَ/ خوځی کرد، بون خوځی کرد.
 تَعَطَّرَتِ البنتُ: لم تتزوج/ شوی نه کرد، مایه وه.
 عطر: طيب/ بونی خوځ، عطر
 - الورد: ماء الورد/ گولاو.
 عَطَرَ: عطرى. زكى الرائحة/ بون خوځ.
 بُعْطِرَ: مُطَيَّبَ/ بون خوځ.
 عَطَارٌ: بائع العطور/ بون فروش.
 - : بائع العقاقير/ داوده رمان فروش، ورده فروش، عه تار.
 عِطَارَةٌ: روائح عطرية/ بون و بهرامه.
 - : عقاقير طبية/ داوده رمان، دهرمان.
 - : حِرْفَةُ العطار/ عه تار، داوده رمان فروش، ورده فروش.
 عَطَارِدُ: اقرب نجم سیار الى الشمس/ نه ستیره ی زاوه.
 عطس:
 عَطَسَ. عَطَسَ: اَتَتَه العطسة/ پژمه.
 - الصنَّعُ: لئار/ شهبه قی دا، روناک بوه وه، رڼ بوه وه.
 عَطَسَهُ: جعله يعطس/ پژمانی.
 عَطَسُ. عَطَسَ: پژمین.
 عَطَسَةً: اندفاع الهواء من الانف مع صوت/ پژمه.

عاطوس. ما يُعطس منه: نشوق/ پژمه، پړنوتی، کړندوش.
 مَعَطَسَ. مَعَطَسَ: اَثَفَ/ لوت، که پو.
 عاطس: صَبَّحَ/ به یان.
 عطش:
 عَطِشَ: ضِدَ رَوَى/ تینوبو.
 - الیه: اِشْقَاقُ/ پیری کرد، ثاره زوی کرد.
 عَطِشَ. اَعْطَشَ: اظْمَأَ/ تینوی کرد.
 عَطِشَ: ظَمَأَ/ تینویتی.
 عَطِشَ. عَطِشَان. عاطش: ضَمَانُ/ تینو.
 - : مُشْتَقُ/ تامزق، ثاره زومه ند.
 عطف:
 عَطَفَ الی: مال/ لای دا، لای کرده وه، پیچی کرده وه، وه رګه پا.
 - . عَطَفَ: ثَنَى/ نوشتایه وه.
 - . الشیء: اماله/ خواری کرده وه، لاری کرده وه، وه ری ګتړا.
 - عنه: اِنْصَرَفَ/ وازی لای هینا، دهستی لای مه لګرت.
 - کلمة على اخرى/ وشه یکی په یوه ندکرد به وشه یکی تره وه.
 - . تَعَطَّفَ علیه: رَقَّ له قلبه/ دلی بڼ سوتا، به زه یی پیاماته وه.
 تَعَطَّفَ: اِنْحَنَى و مال/ خواریه وه، پیچی کرده وه، وه رګه پا.
 - الثوبَ و بالشوب: ارتدی به/ له بیری کرد، له خوځیه و پیچا، خوځی پڼی داپوځی.
 اِنْعَطَفَ: اِنْثَنَى/ نوشتایه وه، خواریه وه، وه رګه پا.
 تعاطف فی مشیتته: حَرَّكَ راسه و تعایل/ به لارو له نجه و لارو لار وځی.
 - القومُ: عطف بعضهم على بعض/ به ته نگ به که وه هاتن.
 اِسْتَعَطَفَ: تَوَسَّلَ اِلَیَّهِمْ/ پاپایه وه، لالایه وه، دلایان به یه ګتری سوتا.
 - ه: اِسْتَعَطَفَ خاطره: تَرْضَاهُ/ دلی هینایه وه جی، ناشتی کرده وه، داوای لی پور دنی کرد.

عَطَفَ: إمالة/ چه مانده، نوشتانده.

- إنعطاف: مِيل/ خواری، لاری، پیچ.

- حَنَو: شفقَه/ به زهیی، ناره‌زو، دلسوزی، به تنگ‌نوه هاتن، په یوه‌ندی، په یوه‌ستی، دل پی سوتان.

عَطَف: جانب/ ته‌نشت، لا، ثم سه‌رو ته‌وسه.

أداة (أو حرف الـ) / نامرازی (په یوه‌ندی، په ګ‌خه).

عَطْفَة: مُعْطَف/ پیچ، لاری، سه‌رو خواره.

- رُقاق/ کولان، لاکولان، کوچه.

مُعْطَف الوادی: منحناه/ سه‌رو لیژی، لیژی.

مِعْطَف: معطاف/ پالتو، جرته، ساقو، زرت، قاپوت.

عاطف: أداة عطف/ نامرازی په یوه‌ندی.

- إزار/ پوښاک، پیخه‌ف.

- واصل/ په یوه‌ندکار.

- عطوف: شفیق/ دلسوز، به به‌زمی، به‌سوز میهرمان.

عاطفة: شفقة/ خواستی دهرونی، دلسوزی، به به‌زه‌یی، سوز هاست.

عواطف: جمع عاطفه. جرح العواطف: کسر الخواطر/ دل شکاندن.

عاطفی: عواطفی/ دلسوز، به به‌زه‌یی، به‌سوز، سوزی.

اعطاف: جمع عطف: إبط، جانب/ بن باخه‌ل، ته‌نشت، لا، بن ه‌نگل.

عطل:

عَطَلَ عَطْلٌ من كذا: خلا مِنْهُ/ لټی په‌تی بو، تیا یا نه، تیا نه‌بو.

- ت. - ت المرأة: لم يكن عليها حُلّی/ خشلی پی‌زه نه‌بو، روت بو.

- الأجیر: بطل عن العمل/ له‌کار که‌وت، وازی له نیش هینا، ده‌ستی ه‌لکرت.

عَطَلَ الشيء: تركه ضیاعاً/ نه‌راموشی کرد، خستیه پشت گوی.

- اعجزَ عن العمل/ له نیش وه‌ستانی، نه‌ی‌هیش نیش بکا، له‌کاری خست، په‌کی خست.

- المرأة: نزع حلیها/ خشله‌کانی (لی کرده‌وه، پڼ داکه‌ند).

- المجلس: اوقفه لاجل/ نه‌نجومه‌نی (راگرت، راوه‌ستان).

- عاق/ دواي خست، په‌کی خست، وه‌ستانی.

تَعَطَّلَ: بقی بلا عمل/ بین نیش و بین‌کار دلنیش، پشوی دا.

- ت المدرسة: توقفت/ قوتا‌بخانه که‌وته پشوه‌وه.

- ت الآلة: فسدت/ په‌کی که‌وت، له‌کار که‌وت، خراب بو.

عاطل. عَطَلَ من كذا: خال مِنْهُ/ نه‌تی، پی‌وه‌ی نه، لټی کړاوه‌ته‌وه.

- بدون عمل/ بی‌نیش، بین‌کار، هیچ ناکات.

- متوقف: عاجز/ په‌ک که‌وتو، کارناکات.

رَجُلٌ - لا اخلاق له/ بین‌نا‌بو.

إمراة - ع: غیر شریفه/ بین‌نا‌بو، سوزانی.

عطلة: بقاء بلا عمل/ پشو، بی‌نیشی، بین‌کاری.

- وقت الفراغ من العمل: إستراحة/ کاتی پشو، روزه پشو، په‌روا.

- مدرسية/ پشوی قوتا‌بخانه.

- كعطلة المحاكم و البرلمان: توقف عن العمل/ پشو، کاروه‌ستان.

تعطيل: القول بعدم وجود إله، إنكار صفات الباري/ لاری بون له بونی خوا.

- إرجاء: تأجيل/ دواخستن.

- تعويق/ ت‌گ‌ره تڼ‌خستن، کوسپ دروست کردن، په‌ک خستن.

- المدارس: إستراحة المدارس/ پشودان.

مُعْطَل: بلا عمل/ بین نیش، بین‌کار.

- متوقف عن العمل/ له‌کار که‌وتو، په‌ک که‌وتو.

- كافر/ لاری له بونی خوا، کافر، گومرا.

مِعْطال: مُعْتاد البطانة/ بین‌نیش، بین‌کار، ته‌مه‌ل.

عطن:

عَطَنَ عَطْنُ الجلد: القاه في العطان/ ده‌باخی کرد، دا‌روی پی‌وه‌کرد.

- الكتان و القنب: ثَقفه لِه‌تری/ خوشانی تا‌پی‌روی.

عَطَنَ: إِعْطَنَ الجلد: وُضِعَ في الدباغ/ ده‌باخ کړا.

عَطَنَ: تعطيل/ ده‌باخ کردن، توك لی بونه‌وه، توك وه‌رین.

تعطين القنب/ خوشاندن.

عِطَان. مواد يُجْعَلُ فِيهَا الْجِلْدُ إِلَى أَنْ يَتَفَسَّخَ صَوْلُهُ / داپو، دهباخ، گهرهستهی پیسته خوش کردن و

روتاندنه‌وهی توك، جه‌ووت، مازو، گزگل.

عطا:

اعطى: ضِدَّ أَخَذَ / دای.

- قَدَّمَ / پیشه‌کشی کرد.

- مَنَحَ / به‌خشی.

- مَثَلًا / نمونه‌ی مینایه‌وه.

تعاطى: تناول. أَخَذَ / وه‌ری گرت.

- الْأَمْرُ: قام به. خاضَ فِيهِ / خَوَى تَى فَرِید، کردی.

- عملاً: مارسه / کردی، پیشه‌یه‌کی کرد.

إِسْتَعَطَى. تَعَطَّى: تَسَوَّلَ / پاراپایه‌وه، دهره‌زه‌ی کرد،

سوالی کرد، ده‌ستی پان کرده‌وه.

تَعَاط: أَخَذَ او تناول / وه‌رگرتن.

عَطَاء. عطا. عَطِيَّةٌ: مَا يُعْطَى. هِبَةٌ / خه‌لات،

به‌خشین، پئی‌دان، دیاری.

- - - ثَمَنٌ مَعْرُوضٌ / نرخ دانان.

مُعْطٍ: ضِدَّ أَخَذَ / بده‌ر.

معطاه: كَثِيرُ الْعَطَاءِ / بده‌ر، به‌خشنده.

إِسْتَعْطَاء: تَسَوَّلَ / پاراپانه‌وه، دهره‌زه‌کردن، سوال

کردن، ده‌س پان کرده‌وه.

مُسْتَعْطٍ: مُتَسَوِّلٌ / دهره‌زه‌که‌ر، دواکه‌ر، سوال‌که‌ر.

عظم:

عَظْمٌ: خِلافُ صَغُرَ / گهره‌بو، مه‌زن بو، زال بو.

- أَعْظَمَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: صَعَبٌ وَ شَقٌّ / گران بو،

ناپه‌حه‌ت بو، دژواربو.

عَظْمٌ: قَحْمٌ وَ بَجَلٌ وَ كِبَرٌ / گهره‌ی کرد، مه‌زنی کرد،

ریزی لوتنا.

تَعَظَّمَ: إِسْتَعَظَّمَ. تَعَاظَّمَ: تَكَبَّرَ / گهره‌بو، خوی گهره‌کرد.

تَعَاظَّمَ الْأَمْرُ: صارَ عَظِيماً / کاره‌که رَدَّ گهره‌و گران

بو.

إِسْتَعَظَّمَ الْأَمْرُ: رَأَى او عَدَهُ عَظِيماً / رَدَّ به گهره‌و

گران ماته پیش چاوی، گهره‌ی کرد، زل کرد.

- تِ الْفِتْنَةِ: إِشْتَدَّتْ / ناژاوه‌که رَدَّ زیادى کرد،

ته‌نیه‌وه، خراپتر بو.

عَظْمٌ: قَصَبُ الْحَيَوَانِ وَ الْإِنْسَانِ / نِيسْكَ، نِيسْقَان.

- عَظْمُ الشَّيْءِ: أَكْثَرُهُ / زۆره‌که‌ی، به‌شی زۆدی.

عَظْمِي: كَالْعَظْمِ او مِنْهُ / وَهْكَ نِيسْكَ، نِيسْكى.

هَيْكَل - : مَجْمُوعُ الْعِظَامِ / نِيسْكه‌په‌يکه‌ر، نِيسْكَ

به‌ند.

عَظْمٌ: عَظْمٌ: ضِدَّ صَغُرَ / گهره‌ی، مه‌زنی.

- - : (اهمیه) / بایه‌خ، گرنکی.

عَظْمَةٌ: كِبَرٌ / شانازی، لوت به‌رزی، فیز، بایی بون،

ته‌نته‌نه، ده‌بده‌به.

- : جَلال / مه‌زنی، گهره‌ی، شکو، شکومه‌ندی.

صاحب‌ال - / خاوه‌ن شکو.

مرض‌ال - : جِنُونُ الْعِظْمَةِ وَ الْاضْطِهَادُ / خَوَ به

گهره‌زاتین، دهردی خَوَ به زَل زاتین.

عَظِيمٌ: ضِدَّ صَغِيرٌ / گهره، که‌ته، زل.

- : جَلِيلٌ. هَامٌ / مه‌زن، گرنک، شکومه‌ند، شکودار.

- : فَاحِشٌ / نایاب، نادیده.

- الْنَفْسُ او الْأَخْلَاقُ / جوامِر، ره‌وشت بالا.

عَظِيمَةٌ مُعْظَمَةٌ: مُصِيبَةٌ شَدِيدَةٌ / به‌لای گهره،

کاره‌سات.

تَعَاظَّمَ: تَفَاخَّرَ / تَكَبَّرَ / له‌خوبایی بون، فیز، تروفیز.

تَعْظِيمٌ: تَفْخِيرٌ / مه‌ل دان، گهره‌کردن.

مُعْظَمٌ: أَكْثَرُ / زۆریه، به‌شی زۆدی.

- : غَايَةُ / أَقْصَى / نه‌وپه‌ی، نه‌وپه‌که‌ی.

مُعْظَمٌ: مُبْجَلٌ / گهره‌کراو، شکودار، شکومه‌ند، به‌ریز.

مُتَعَظَّمٌ: مُتَكَبِّرٌ / له‌خوبایی، لوت به‌رز، فیزن، فیز.

عظی:

عِظَايَةٌ. غِطَاةٌ: سِجْلِيَّةٌ / مارمیلکه، شه‌وگره‌د.

عِظَةٌ (فِي وَعْظٍ)

عَف:

عَفٌّ: تَعَفَّفَ: اصْبَحَ عَفِيفاً طَاهِراً / پاک بو، خاوین بو،

داوین پاک بو.

- عَنْ كَذَا: إِمْتَنَعَ / وازی لَی هِتِنَا، ده‌ستی لَی مه‌ل

گرت.

تَعَاَفَ الْمَرِيضُ: تَدَاوَى / چاک بوه‌وه.

عَفَّةٌ: عَفَافٌ: طَهَارَةٌ / پاکى، خاوینتى، داوین پاکى.

- : نَزَاهَة / راستی، دهست پاکى، دهنس و

دهرون پاکى.

عَف: عَفِيف: طاهر/ خاوین، داوین پاک، بئگهر،

پوخت.

- : نَزِيه / راست، دهست پاک.

عِفَاف: دَوَاء / دهرمان.

عفا (فى عفو)

عَفِج: مِغْفَجَة. مِغْفَاج: مِضْرِب المِلايس / گه لا كوتك.

عَفَر:

عَفَر: اَعْفَر. عَفْرَة فى التراب: مَرَّعَة و دَسَة فيه /

له خولا تلانىوه، گه وزانى.

تَعَفَّر: اِنْعَفَر فى التراب: تَمَرَّغ فيه / خوى (گه وزان،

تلانوه).

- الشَّيْء: تَتَرَّب / خولاوى بو، خولى گرت.

عَفَر: تَرَّب / خولاوى كرد، خولى پتيوه كرد، تَوَزَوَى كرد.

عَفَر. عَفَر: عَفَار: ثَرَاب / خول، تَوَز.

اَعْفَر. عَفَر: مُثْرَب. بلون التراب / خولاوى.

عَفْرَة. عَفراء: شَعَر القَفَا / يال، يال و دو، كه له موج.

عَفَر. عَفَر: حَلُوف. ذَكَر الخَنْزِير / يه كانه.

عَفْرِيت: شَيْطَان / ديو، خَيَر، شَيْتَان، ده عبا.

- : كَثِير الاحتِيَال / فَيِّل باز، ته له كه باز،

ساخته چى.

مَكَان فيه - : مَسْكُون / خيوى هيه.

عَفْرَة: شَيْطَانَة / ته له كه بازى.

عَفَش:

عَفَش: جَمَعَ / كزى كرده وه.

عَفَش: عَفَاشَة: مالا خير فيه / بئگه ك.

- المَسَافِر: اَمْتَعَتْ / كل و په لى رَيِّبوار.

- المنزل: اِثَّاه / كل و په لى ناومال.

عَفَص:

عَفَصُ البَلُوط: نَتَوَه يحصل على شجر البَلُوط / مازو،

سپچه، گزگل.

عَفَص: دَوَاء قابض / دهرمانى سك چون.

عَفَاص: غَطَاء القَارِورَة / سه رقاپ، ده مه وانه، سه ر،

دهمه لبيز، تَپِه وانه، قه پاخ.

عَفَط:

عَفَط: ضَرَبَ بِشَفْتِيه / چپتى (لوتدا، كهن، كَيْشَا).

عَافَط: عَافِط: ضَرُوط / چرت لوتدهر.

عَفَط: ضَرُوطَة بِالشَفْتَيْن / چرت.

عَفَن:

عَفَن: تَعَفَّن: قَسَد / خراب بو، بُونى كرد، بُوگهنى كرد،

كه پوى هل هيتا، په پوله لى هل هيتا، گهنى، پركى

كرد.

عَفَن: عَفُونَة: فِسَاد / گهنين، خراب بون، بُون كردن،

بُوگهن كردن.

- : كَرَج. فَطَر / كه پو، پرك، پُوسان.

عَفَن: مُتَعَفَّن: فَاسِد. كَرَج / كه پولاوى، بُون كردو،

بُوگهن.

عَفُونه الدم: مَرَض فى المَوَاشِي / لاره شه، بُوگهنه تا.

- الظَّف: دَخَس / تارنگ، شه لكه، ته به ق.

تَعَفَّن: فِسَاد / بُون كردن، خراب بون، بُوگهن كردن،

گهنين، (كه پو، په پوله) هل هيتان.

عَفه (فى عف)

عفا:

عَفَا عَنهُ او عَن ذَنْبِه: صَفَح عَنْهُ / لتي بورد، به خشى،

لتي خوش بو، خوابه خشى.

- عَن الشَّيْء: اَمْسَكَ عَنْهُ / وازى لوتيتا، خوى لى

دورخسته وه، ده ستى لى هل گرت.

- الله عَنْهُ: مَحَا ذَنْبِه / خوا له گوناهى خوش بو.

- عَفَا: مَحَا / سپريوه، نه ي هيشت، لاي برد.

- الله عَمَّا سَلَف: الذى هات مات / هر چى بو ردى.

عَافَى. اَعْفَى: شَفَى / چاكي كرده وه.

- : دَفَعَ عَنْهُ السَّوء / دهر دو به لاي لوتدا.

تَعَافَى: شَفَى / چاك بو وه.

اِعْفَاء من الامر: بَرَأَهُ مِنْهُ / سه رفرزى كرد، لتي خوش

بو، به خشى.

اَعْفَى بِحَقِّه. وَقَاهُ اِيَّاه / دايه وه، مانى خوى دايه وه.

اِسْتَعْفَى: طَلَب العَفْو / داوى لوتبوردين و به خشينى

كرد.

- : طَلَب اِعْفَاءَه مِنْ اَمْرِ / وازى هيتا، نه يويست

بيكا، داوى لوتبوردينى كرد بُو نه كردنى كارتيك.

- : اِسْتَقَالَ مِنَ الْعَمَل / وازى له نيش هيتا.

- علی الحديث: عَلَّقَ علیه / به دویا دوا، قسه ی کرد، له سهری رقی.

أَعْقَبَ الرجلُ: رَجَعَ مِنْ شَرِّ الْخَيْرِ / گه پایوه.

- نَسَلًا: أُنْجِبَ. خَلْفَ / وه چهو نه وه ی خسته وه، مندالی بو.

- الأمرُ: حَسَنْتُ عَاقِبَتَهُ / دویار بو، ناخر خیر بو.

- هُ: جَازَاهُ بِخَيْرٍ / پاداشتی به چاکه دایوه.

عَاقِبَهُ بِذَنْبِهِ وَ عَلَيْهِ: قَاصَهُ / سزای دا.

- : نَاقِبَهُ / توره ی کرد، توره ی له گال کرد، به دویا هات.

تَعَاقَبَ: تَتَابَعَ / به دویا یه کتردا هاتن، به ردودا بون.

تَعَقَّبَ: تَتَّبَعَ / دویا کهوت، بوی گه را.

- : لَاحِقَ وَ طَارِدَ / شوینی کهوت، دویا کهوت، راه دوی نا.

- عن الخير: شك منه / دودل بو، پرسى کرده وه.

- من امره: ندم / په شیمان بوه وه.

عَقِبَ: تابع. لاحق / پاشکر، له گال، له شوین، به دویا.

- عَقِبَ: مُؤَخَّرَ الْقَدَمِ / پاژنه، پاژنه ی پښ.

- : وَلَدَ / منْدَال، وه چه، نه وه.

- : وَلَدَ الْوَلَدَ / نه وه، مندالی منْدال، کړه زلو کچه را.

جاء عَقِبَهُ وَ بِعَقِبِهِ: (أى خَلْفَهُ) / به دویا هات.

رَجَعَ عَلَى عَقِبِهِ: (أى الطريق التي جاء منها) / به

رنگه کى خویدا گه پایوه.

وَطِيَ عَقِبَهُ: مَشَى فِي اثَرِهِ / شوینی کهوت، شوین

پښی هل گرت، دویا کهوت.

سافر على عَقِبِ الشَّهْرِ: (أى فِي آخِرِهِ) / له کوتایی

مانگا رویش.

رأساً على عَقِبِ / ره هیل بون، سهره وخوار، سهره ره وه

خوار، سهره نگرى.

عُقِبَ عُقْبَى. عَاقِبَةُ: آخِرُ / دویا، کوتایی.

- : نَتِيجَةُ / نه نجام.

- السَّجَارَةُ: قُلٌّ / قنگه جگه ره.

- الشَّعْمَةُ وَ قَلَمُ الرِّصَاصِ .. / بنه مزم، قنچک

قه له م، پاش ماوه.

عَقْبَةُ: عَانِقُ / نه گه ره، کوسپ.

- : الطريق في الجبال / رنگه ی ناو شاخ، رنگه ی

سهره ژوده.

عَفُو. عَفَاء: مَحُو / سپړنه وه.

- : صَفَحَ / لى پورن، به خشین.

- : فَضَّلَ. مَعْرُوفَ / چاکه، پیاوړتى.

عَفَوْا: أَرْجَوْ صَفْحَكُمْ / بیه خشه، تکای لى پورن نه که م.

- : مِنْ تَلْقَاءِ ذَاتِهِ / له خویوه، خوپه س، له خوپا.

- : إِعْتِبَاطًا / به رنگوت.

عَافَى: مُسَامَحَ / به خشنده.

- : طَوِيلَ الشَّعْرِ / توك دريژ، توكن.

- : ضَيْفَ / ميوان، داواكار.

عَافِيَةٌ: صَحَّةٌ تَامَةٌ / نه دروستى چاك، رهنگ و بؤ.

- : قُوَّةٌ / مِيز، توانا، تين.

إِغْفَاء: صَفَحَ / لى خوش بون، به خشین، لى پورن.

إِسْتِغْفَاء: طَلَبَ الْعَفْوَ / دواى لى پورن و لى خوش بون

کړن.

- مِنْ مَنَصَبٍ: إِسْتِقَالَةً / وله یتان، دهست هل گرتن.

عَفْوَى: تَلَقَّاهُ. مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ / خوپه س، له خویوه،

له خوپا.

عَافٍ، مُعْتَفٍ: مَمْحُو / سپړاوه، کړاوه.

عَفَاء: ثَرَابَ / خول، خاک، گل.

عَق:

عَقَّ الْوَلَدُ وَالِدَهُ: عَصَاهُ: شَقَّ عَصَا طَاعَتِهِ / یاخی بو،

به له سه بو، به قسه ی باوکی نه کرد.

- ت. أَعْقَتَ الْفَرَسُ: حَمَلَتْ / ناوس بو.

عَقَّ: عَاقَى: عَاصَى: ضِدَّ بَارٍ / سهره پږ، یاخی، به له سه،

خویپى.

عَقِيق: عَقَّة: شَعْرُ كُلِّ مَوْلُودٍ / قزی ساوا.

- : خَرَزَ أَحْمَرَ / شیلان، گه وه ری شو چرا،

نه قیق، سلیمانى.

- : وَادِى ضَيْقٍ / چه م و جڼگى ته سک.

عَقَوَى مِنَ الْخَيْلِ: حَامِلٌ / ناوس.

عَقَقَ: طَافَ عَلَى شَكْلِ غُرَابٍ. كُنْدَشَ / خومه (ریژه)،

رژه)، قشقه ره، قه له باچکه.

عَقِبَ:

عَقِبَ. (أَعْقَبَ: جَاءَ بَعْدَ / له دوا پیدا هات، به دویا هات.

عَقِبَ عَلَيْهِ: تَدَدَّ عَلَيْهِ وَ بَيَّنَّ أَغْلَاطَهُ / په رچی دایوه وه

مه له کانی ده رخت، به سهریه وه نه چو.

عُقَاب: کاسِر/ دال، رهش دال، دالاش، بازوری،
خهرتل، داله که رخورد.
- ملحق: ابادقن/ دالاش.
عُقَبَة: مُنَاوِبَة/ توره.
- : آخر/ پاشماوه، دوامین.
عُقَاب: عُقُوبَة: قُصَاص/ سزا.
قانون العقوبات/ یاسای سزا.
مُعَاقِب: مَوْقِع القصاص/ سزادر.
- : متناوب/ توره گر.
- : آتِ بَعْدِ/ نهوی تر، دوی نهو.
مُعَاقِبَة: إِيْقَاع القصاص/ سزادان.
عُقِب: تال/ نهوی تر، دوی نهو.
- ذلك: بَعْدِ ذلك/ دوی نهو، پاشان.
- الباب: الذي يدور عليه/ گریزده نه.
تُعَقَّب: تَتَّبِعُ/ له سر رؤین، به نوادا گه پان، شوین
که ورتن.
- : مُلَاحَظَة و مَطَارَدَة/ شوین که ورتن، دواکه ورتن.
تُعَاقِب: تَتَّبِعُ. توال/ یه که له دوی یه که، دوا به دوا.
بال - بالتتابع. علی التوالي/ به دوی یه که، به رودوا.
مُتَعَاقِب: مُتَتَابِع/ یه که له دوی یه که، دوا به دوا.
- : مُتَوَالٍ/ نوره.
عَاقِبَة: نَسْل/ وچه، نهوه.
- الشیء: نتیجه، نه نجام، ناکام، ناکامی شت.
یعقوب: ذِکْر الحِجَل/ نیره پور.
عُقْبُول: بَقَايَا الْعِلَّةِ او الْعِدَاوَة/ کونه قین، پاش ماوه ی
ده ردو ناخوشی.
- : مَا یَخْرُجُ عَلَی الشَّفَّةِ بَعْدَ الْحُمَى/ تامیسک.
عقد:
عَقْدَ: عَقْدَ: ضِدَّ حَلٍّ/ گریزی دا، به سستی.
- البیع (او العهد/ اقر)/ برانیوه، به سستی، بریاری
له سر دا، سه لماندی.
- الصَّفَقَة: إِتْفَاق/ پیکی هینا، به سستی.
- الخیط: جَعَلَ فِیهِ عَقْدَةً/ گریزی دا، گریزی تن خست.
- البناء: عَمَلَ السَّقْف/ سه ری گرت.
- النِّیَّة (او العزم: عَزَمَ عَلَی. نوی/ بریاری دا، به یمانی دا.

- عَلَی الْمَرَاةِ إِقْرَئْنِ بِهَا/ ماره ی کرد، ماره ی
ژنه که ی بپی، بو به هاوسه ری.
- جلسه: إِجْتِمَاع/ کپوی گرت، کوبونه وه ی کرد،
کوبونه وه.
- قرضاً: طَلَب/ قهرزی کرد.
- فصلاً: کُتِبَ/ نویسه وه.
- عَلَی الشَّیء: عَاهَدَهُ/ به یمانی دا، به یمانی به ست،
گفتی دا.
- عَنَقَهُ إِلَیْهِ: لَجَأ/ به نای برده بهر.
- الزهرة أصبحت شمراً/ گرتی، به ری گرت، هلی پیجا.
- ناصيته: قُطِبَ جبینَه/ ناوچه وانی گرز کرد، مؤن
بو، خوی مؤن کرد.
- لِسَانُهُ: اسکنه/ زمانی به ست، بی ده نگ بو.
عقدوا الخناصر: إِشْتَبَكُوا/ باوه شیان کرد به ناو قه دی
یه کرتدا، ده ستیان دایه یه خه ی یه کتری، چنگیان کرد
به یه که دا.
عَقْدَ الْأَمْرَ: (رَبَّكَ/ کاره که ی (شیوان، نالوزان)، به شیوی کرد.
- الکلام: تَکَلَّمَ بِغُمُوضٍ/ به نهیتی و نادیار دوا، دای
به سر یه که دا.
عقد لسانه: إِحْتَبَسَ/ زمانی به سترا.
تَعَقَّدَ: إِنْعَقَدَ: عَقْدَ اللَّبَنِ: تَخَثَّرَ/ بزکا، خه ست بو وه.
- : ضِدَّ إِنْحَلٍّ/ گریزدا، به سترا.
- : الْأَمْرُ: إِرْتَبَكَ نَالُوزَا.
إِنْعَقَدَ الْمَجْلِسُ: إِجْتِمَعَ/ کوبونه وه، کوبگریرا،
کوبدانیشت.
تَعَاقدَ مَعَهُ: إِتَّفَقَ مَعَهُ/ رتک کهوت له که لی، پتک مات.
إِعْتَقَدَ: صَدَّقَ/ باوه پی کرد، بیوای کرد، سه لماندی.
عَقْدَ: ضِدَّ حَلٍّ/ گریزدا، به سترا.
- : إِتْفَاقٌ مُدَوَّنٌ/ به لَیْنِ نامه، قه واله.
- : حَلَقَةٌ/ بازنه.
- إِيْجَارٌ: إِتْفَاقٌ مُدَوَّنٌ/ به لَیْنِ کری، رتک کهوتن نامه ی
کری.
- الْمُلْكِيَّةُ: حُجَّةٌ/ تاپوی رهش، سه نندی تاپو، مولک
نامه.
- من الأغداد: عَشْرَاتُهَا/ ده یه کان.
- من السنين: عشر سنوات/ ده سالان.

- من بناء: قوس/ تاق.
- عُقْدَة: موضع العقد من الحبل/ گری.
- مکان کثیر الشجر و الکلا/ دارستان، سوزایی.
- من کل شيء: وجوبه و احکامه و ابرامه/ بهستن، دیاری کردن، ساخ کردنهوه.
- نفسیة/ گریخو، خو پهستی.
- عُدَّة/ لو، نالو.
- فی خَشَب/ گری دار.
- مُشْكَلَة/ کتبه، نالوئی.
- لُغز/ مه تن.
- عَقِيد: مُعَاقِد. مُتَعَاقِد: مُعَاهِد/ به لاین بهست.
- رتبه عسکرية/ سهرهنگ، کز لونیل.
- غلیظ/ خست، تونگ، بزیکار.
- مُخْتَر بالفلی/ بزیکار، گری گری، خستهوه بو.
- إِعْتِقَاد: قَصْدِیق/ باوه پکردن، بیواکردن.
- : إیمان/ نایین.
- مُعْتَقَد: رای/ باوه، بیوا.
- مُعْتَد: مُشْبَك/ نالوز، نالوزو، نالوزکار، پینکاجو.
- ذو عُقد/ گری گری، گریایو، گریون.
- ضِدّ مَحْلُول/ گری دراو، بهستراو.
- : ساجر/ جاودباز.
- مَعْقُود: مَرْبُوط/ پیچراو، گری دراو، بهستراو.
- اللسان/ زمان بهستراو.
- بناء - : مُسْتَقَف/ سهرگراو، خانوی سهرگراو.
- لعقد: من كان في لسانه عقدة/ زمان قورس، زمانی نهیگری.
- : ماكان به عُقد/ گریایو، پرگری.
- مَتَعَاقِدُون/ به لاین بهستان.
- عقيدة الإنسان: مَذْهَبُه/ باوه، نایین، بیروای مژو.
- عُقْد: قِلَادَة/ ملوانک، ملیوان، خناوک، گهرده.
- من الخِرْز/ تریز، بهرمود.
- عُنْقُود: عِنْق/ میشو، زهنگال.
- عقر:
- عَقَر: جَرَح/ برینداری کرد، بری، بریندار بو.
- : عَض/ گازی گرت.
- ت الانثی: صارت عاقراً/ یو به نه زوک، له سک چوهوه.
- عَقَرَت الانثی: كانت عاقراً/ نه زوک بو، سک تاکا.
- الأمر: لم يُنْتَج عاقبة/ بن نامانج بو، هیوادار نیه.
- عَاقَر الشيء: لازمه و اذْمَنّ علیه/ خوی پتوه گرت، فیزی بو.
- اعْقَر. اذْهَش/ وپی کرد، سپی کرد، سهری سوپمان، سهرسامی کرد.
- تَعَقَّر. اِغْتَقَر ظُهر الدابة: اصابه جرح/ بریندار بو.
- عَقُور: عَضاض/ گازگر.
- عُقَر: عَقَارَة: عَقَم/ نه زوکی.
- الدار: وسط الدار/ ناوه راستی خانو.
- عَاقِر: عَقِيم/ نه زوک، وه جاح کویر.
- الْقَصَب و امثاله: عُقْدَة/ گری.
- عَاقِر: امرأة عَاقِر: لم تَلِد/ نافرتهی نه زوک، مندالن نایین.
- : رجل عَاقِر: لایولد ولد/ پیایو نه زوک، وه جاح کویر.
- عَقَار: مُلْك ثابت/ خانوبهره، ساختمان.
- عَقَارِي: ذو ملك/ خانودار، خاوهن خانو.
- رَهْن - / بارمتهی خانوبهره.
- مَصْنُوف - / بانکی خانوبهره.
- عَقَار: دَوَاء/ دهرمان، داوده رمان.
- : الصبغ الاحمر/ خومی سور، بویه سور.
- عقيرة: صَوْت/ دهنگ.
- رَفَع عقيرته: رفع صوته/ دهنگی (بهز کردهوه، هه ل بری).
- عقرب: ام عریط، ام ساهر: دویبه سامة/ دپشک.
- الساعة/ ساعات ژمیر.
- الدقیقة/ دهقیقه ژمیر.
- الثانية/ چرکه ژمیر.
- باتجاه - الساعة/ راسته خول.
- عكس - الساعة/ چه په خول.
- عَقَارِب: شَدَانْد/ به لا، قورت، کاره سات.
- مُعَقَّرِب: مُعَوِّج/ خوار، چه ماوه، کووی، چه وتاوه، لار.
- عقف:

عَقَفَ عَقْفَ عَوْجٍ / خوارى كرده‌وه، چه‌مانیه‌وه، لاری كرده‌وه.
تَعَقَّفَ إِنْتَعَفَ تَعَوَّجَ / خولریوموه، چه‌وتلیوموه، لازیموه، چه‌مایوموه.
أَعَقَّفَ مَعَقُوفَ عَقْفَاءَ / عَوْجٍ / خوار، لار، چه‌ماوه.
عَقْلٌ رِبَاطٌ به‌ستی، گریئی دا.
- الدَّابَّةُ رِبَاطُ قَوَائِمِهَا / پهل و لاخه‌کئی به‌سته‌وه، پی‌وه‌ندی کرد.
- الدَّوَامُ بَطْنُهُ مَسْكَةٌ / قه‌بزی کرد.
- الشَّيْءُ فَهْمُهُ / تَبَيَّنَ گیشته، تن‌گه‌یی.
- : (أَدْرَكَ) مَوْشَى هَاتُوه، قامی كرده‌وه، تن‌گه‌یی.
- : اليه / لَجَا / په‌نای برده‌به‌ر.
عَقْلٌ صَبْرَةٌ عَاقِلًا / ژیری کرد، ناقلی کرد، تبی گه‌یاند.
تَفَكَّرَ تَفَكَّرَ / مَوْشَى هَاتُوه، بیرى كرده‌وه.
إِعْتَقَلَ حَجَزٌ حَبَسَ / گرتی، به‌ندی کرد، ده‌ست به‌ری کرد، ده‌ستی به‌سه‌راگرت.
- الدَّوَامُ بَطْنُهُ مَسْكَةٌ / قه‌بزی کرد.
- : من الدَّمِ / أَخَذَ الدِّيَّةَ / خَوَّيْنِ (كوژانه‌وه، سه‌ند، دا).
لِشْتَقَلَّ لِسَانُهُ حُبْسٌ عَنِ الْكَلَامِ / زَمَانِي بَسْتَرَا قَسَمِي بُو نَكْرَا.
إِسْتَعْقَلَ ظَنُّهُ عَاقِلًا / وَايْزَانِي ژیره، به‌ ناقلی دانا.
عَقْلٌ مَرْكَزٌ أَوْ قُوَّةُ الْإِدْرَاكِ / نَهْل، بیر، مَوْش، ناوه‌ز.
- : إِدْرَاكِ / ژیری، هه‌ست پښ کردن، هه‌ستیارى، زرنكى.
- : تَمَيَّيْنُ / جِيَا كِرْدَنُوه، هه‌ست پښ کردن.
- : فَهْمٌ / تَن‌گه‌یشتن.
- : ذَاكِرَةٌ / بِيَر، بِيَر كِرْدَنُوه، ژیری، بِيَره‌وه‌ری، كه‌وته‌وه‌بیر.
- : رِبَاطٌ / به‌ستن، گریئ‌دان، شه‌ته‌ك دان.
- : دِيَّةُ الْقَتِيلِ / شَمْنُ الدَّمِ / خَوَّيْنِ بَابِي، نَرُخِي خَوَّيْنِ، خَوَّيْنِ بَزَارْدَن.
سَلِيمٌ أَوْ صَحِيحٌ أَل - مُنْزَكٌ / ژیر، مَوْشِيَار، وَشِيَار، ناقل.
من عقله / بِلَا إِسْتِشَارَةٍ / له‌خو‌یه‌وه.
عَقْلِي: ذَهْنِي / ژیری، مَوْشِيَارى.
عَاقِلٌ: لَهُ عَقْلٌ / ژیر، زرنك، مَوْشِيَار، ناقل.

- : حَكِيمٌ / دَانَا، زَانَا.
- : مُدْرِكٌ، مُعَيَّنٌ / تَن‌گه‌یشتو، كَارَامَه.
- : سَلِيمٌ الْعَقْلُ / هه‌ستیار، مَوْشِيَار، شَيْت نِه.
- : دَافِعُ الدِّيَّةِ / خَوَّيْنِ بَزِير.
عَقُولٌ مُدْرِكٌ / تَن‌گه‌یشتو، كَارَامَه.
- : دَوَاءٌ يَفْقُلُ الْبَطْنَ / ده‌رمانی سك چون.
عَاقُولٌ عَقُولٌ: شَوْكُ الْجِمَالِ / حَوْشْتَر خَوَّز، وَشْتَر نَالوك.
مَعْقُولٌ عَقِيلٌ: يُدْرِكُهُ الْعَقْلُ / نَهْل هه‌ستی پښ‌نه‌كا، هه‌ستی پښ‌نه‌كړئ.
- : يَقْبِلُهُ الْعَقْلُ / گونجاو، مَاقُول، به‌جئ، په‌سه‌ند.
غیر - : لَا يَدْرِكُهُ الْعَقْلُ / نَاجِيَّتُهُ نَهْل‌وه، پښ‌نازانئ.
غیر - : لَا يَقْبِلُهُ الْعَقْلُ / نَه‌گونجاو، نَابه‌جئ، نَابه‌سه‌ند.
عُقْلَةٌ: عُقْدَةٌ / گړئ.
عِقَالٌ مَا يُشَدُّ عَلَى الرَّاسِ / عه‌گال.
- : الدَّابَّةُ قَبِيدٌ / پي‌وه‌ند، ده‌ست به‌ند، پاش به‌ند.
إِعْتِقَالَ: حَجَرٌ أَوْ حَبْسٌ / گرتن، گيران، ده‌ست به‌سه‌را کردن، به‌ندكردن.
مُعْتَقَلٌ سِجْنٌ / به‌نديخانه، گرتوخانه.
- : مَسْجُونٌ / به‌ند، گيراو.
- : مَلْجَا / په‌نا.
- : الْجَبَلُ الْمَرْتَفِعُ / كَبِيرى بلند.
مَفْعِلٌ حِصْنٌ / قه‌لا.
عَقِيلُهُ زَوْجَةٌ / ژن، هاوسه‌ر، خيزان.
- : الْقَوْمُ سِيدَهُم / سه‌رگه‌وره، كوئخا.
عَقَمَ: عَقَمَ: كَانَ عَقِيمًا / زِي بُو، نَهْزُوك بُو، نَازئ، زِيه.
- : عَقَمَ. أَعَقَمَ: قَتَلَ الْجَرَائِمَ / پَاكْزِي كرده‌وه، مي‌كړي كوشته.
عَقَمَ: طَهَّرَ / بَزَارْدَن‌يه‌وه، سَوْتَا‌نديه‌وه.
عَقَمَ. عَقَمَ. عَقَمَ: عَقَمَةُ: عَقْرٌ / زِي، نَهْزُوكى.
عَقِيمٌ: لَا يَلِدُ / نَهْزُوك، تَات، زِي.
- : عَدِيمُ الثَّمَرِ / زېن په‌رك.
تَعْقِيمٌ: تَطَهَّرَ / پَاكْز كِرْدَن، خَاوَيْن كِرْدَن.
- : إِبَادَةُ الْجَرَائِمِ / مي‌كړوب كوشتن.

مُعَقَّم: مُطَهَّر/ پاکیزه، خاوین، پاکیزه‌کراو، برزینراو، سوتینراو.

مُعَقَّم: مُطَهَّر/ پاکیزه، خاوین‌کار.

عَقَوَق (فی عَق) عَقِیدَة (فی عَقْد) عَقِیرَة (فی عَقْر) عَقِیق (فی عَق) عَقِیلَة (فی عَقْل)

عک:

عَكَّ الْيَوْمَ: اِشْتَدَّ حَرُّهُ مَعَ احْتِبَاسِ الرِّيحِ / گرمی کرد، سروی با نیه.

عَكَّ عَكِیک. عَكَّ عَكَّة: شِدَّةُ الْحَرِّ / قرچی گه‌ما.

عَكَّ قَرِیْبَة صَغِیرَة لِلسَّمَنِ / میزه.

عکَر:

عَكَّرَ (اعْكَرَ الْمَاءُ: ضِدَّ صَفَا / لَيَّلَ بَو).

عَكَّرَ (اعْكَرَ: ضِدَّ رَوَّقَ / لَيَّلَی کرد، شله‌قانی.

- كَبَّرَ / چه‌لشی کرد، ناژوهی نایوه، هه‌ژانی، تیکی‌دا.

اعْكَرَ (اعْكَرَ: اِشْتَدَّ / اِخْتَلَطَ / چه‌لشی بو، هه‌ژا، زیادی کرد.

عَكَّرَ: ضِدَّ صَفَاء (او رَوَاقَ / لَيَّلَی.

عَكَّرَ مُعَكَّرَ: كَدَّرَ / چلپاو، لیللی، قوپاو، لیت.

- - : مُضْطَرِب / شپ‌رزه، چه‌واشه، مه‌ژاو.

عکَر:

عَكَّرَ عَلَى عَكَازَتِهِ: اِثْكَأَ / به‌دار نه‌پوا، خوی دا به‌سەر داره‌کیدا.

عَكَازَ: عَكَازَة: عَصَا / دار، د‌ارده‌ست، د‌ارشفق، گالوک، گریال.

- الرَاعِي: عَصَا / گالوک، گزچان.

عکس:

عَكَسَ: قَلْبَ / مه‌لی گ‌یراپه‌وه، ناوه‌ژوی کرد، نه‌م دیو نه‌ودیو کرد، پیچه‌وانه‌ی کرد.

- : اِنْعَكَسَ النُّورُ (او الْحَرَارَةُ) اِنْعَكَاسًا / دایه‌وه، (روناکی، گرمی، تیشکی) دایه‌وه.

عَاكَسَ: خَالَفَ / به‌ره‌لستی کرد، په‌رچی دایه‌وه، سه‌ریچی کرد.

تَعَاكَسَ: اِنْعَكَسَ: اِنْقَلَبَ / ناوه‌ژو بو، مه‌ل گه‌پایه‌وه.

- : اِرْتَدَّ / گه‌پایه‌وه، دایه‌وه.

عَكَسَ: قَلْبَ / ناوه‌ژو‌کردن، مه‌ل گ‌یراپه‌وه، پیچه‌وانه‌ی کردن، پیچا.

- كَذَا: ضِدَّ مُنَاقِضَ / دژ، پیچه‌وانه.

بال - : بِالضِدِّ / به‌پیچه‌وانه، وانی.

و ال - : بِالْعَكْسِ / به‌پیچه‌وانه‌ی یه‌کتری، به‌پیچه‌وانه‌وه.

عَاكَسَ: قَالِبَ / ناوه‌ژو‌کرد.

- : رَادَّ / په‌رچ‌ده‌ر.

عَاكَسَة النُّورِ (او الْحَرَارَةُ: اِدَاعَة عَكْسٍ / په‌رچاوه، په‌رج ده‌ری، روناکی و گه‌رمی، نامیری په‌رچاوه‌ی.

اِنْعَكَاسَ: اِرْتِدَادَ / دانه‌وه، په‌رج دانه‌وه، په‌رچاوه‌یی.

زَاوِیَة ال - / گ‌وشه‌ی په‌رج.

مَعكُوس. مَعكُوس: مَقْلُوبَ / مه‌لاوگه‌پاو، نه‌م دیو نه‌ودیو، ناوه‌ژو، پیچه‌وانه.

- - : كَالنُّورِ وَ الْحَرَارَةِ: مُرْتَدَّ / په‌رج داوه، داوه.

مَعَاكِس: مُخَالَفَ / دژ، دژیار.

عکش:

عَكَشَ الشَّغَرُ: اِلْتَوَى وَ تَلَبَّدَ / ناژوگا، بزیه‌وه، چو به‌په‌کدا، تیک‌چو.

تَعَكَّشَ الْأَمْرَ: تَغَسَّرَ / ناژوگا، سه‌خت بو، گران بو.

عَكِشَ: مَعكُوشَ: الْجَعْدَ الْمُتَلَبِّدَ / لول، ناژوگا، بژ.

- : رَجُلٌ لَاخِرٌ فِيهِ / پیاری ب‌ی که‌ک، ب‌ی‌خیز.

عُكَّاش، عُكَّاشَة: عَنكَبُوت. بَیْتُ الْعَنكَبُوتِ / جالالوکه، میلانه‌ی جالالوکه.

عکف:

عَكَفَ عَلَى كَذَا: اِنْهَمَكَ فِيهِ وَ لَازِمَهُ / خوی پیوه‌گرت، ده‌ستی ل‌ی هه‌لناگری.

- : اِنْكَبَ عَلَى / خوی دا به‌س‌ریا، سوریو له‌س‌ر.

- : عَكَفَ عَنْ: مَنَعَ / وازی ل‌ی مینا، ده‌ستی ل‌ی هه‌لگرت.

- : تَعَكَّفَ. اِعْتَكَفَ فِي الْمَكَانِ: اِنْزَوَى / خوی جیا‌کرده‌وه، له‌جینی خوی مایه‌وه، لاترسکی به‌ست.

- - - : عَنْ النَّاسِ: عَاشَ فِي عَزْلَةٍ / به‌ته‌نها ژیا، گ‌وشه‌گیر بو، په‌نای گرت، خوی له‌خه‌ک جیا‌کرده‌وه.

عَكَفَ الشَّغَرُ: جَعَدَهُ / لول کرد.

عَاكَفَ عَنْ كَذَا: مَلَّامَ لَهُ / وازی ل‌ی ناهینتی، ده‌ستی ل‌ی مه‌ل ناگری.

- و معتكف عن الناس: يعيش في عُزلة/ عيب/ خهوش، شوره‌یی، كه‌م و كوپی.
- كُوشه‌گیره، به‌ته‌ن‌ها ته‌ژی، تیکه‌لی‌ناکا.
- عِكْف: معكوف: جعد/ لول، هونراوه.
- عكم: عكم: جمع و شد/ كوی كرده‌وه، به‌ستی، گورده‌ی
- کرد، کردی به‌گورده.
- عن كذا: إمتنع او كفَّ عن/ وازی‌هینا، نه‌ی‌کرد،
- ده‌ستی له‌لگرت.
- عِكَم: عِكَم: ماشد و جمع/ به‌ستراو، پیچراو، كو،
- گورده‌كراو.
- عكن:
- عَكَنَ البطنُ: تَنَنَّى لحمه سَمْنًا/ سکی (لوجی
- تیکه‌وت، داکه‌وت).
- عُكَّة: ما إنطوى و تثني من لحم البطن/ لوجی سک،
- ورگ داکه‌وتن.
- مُعَكَّن: مُخَطَف. مکتنب/ رویه‌ریو، په‌ست، هه‌ن
- بزنجاو، بین‌تاقت.
- مُمَحَّرَف الصحة/ نه‌خوش، دهرده‌دار،
- ته‌ندروست تیکجو.
- عل:
- عَلَّ: لَعَلَّ: عَسَى/ خوزگه، ره‌نگه، کاشکی، له‌وانه‌یه.
- عَلَّلَ. عَلَّلَ الرجل: سَقَاهُ تَبَاعًا/ به‌ک بینه‌ناوی
- دایه.
- عَلَّلَ: بَيَّنَّ السبب/ رونی كرده‌وه، هوی دهرخست،
- پاساوی دایه‌وه.
- النفس بكذا: تَعَلَّى. تَطَّلَعَ الي/ ناوازی خواست،
- خوزگه‌ی کرد.
- تَعَلَّلَ: لَبَدَى الحجة و تمسك بها/ بیانوی (میتناپوه، گرت).
- بكذا: تَشَاغَلَ/ خوی خه‌ریک کرد.
- تَعَلَّلَتْ. تَعَالَتْ المرأة من نفاسها: خرجت/ چله‌ی
- چو.
- إِعْتَلَّ: عَلَّ: مَرَضُ/ نه‌خوش که‌وت، توشی نه‌خوشی بو،
- زهدار بو.
- بكذا. تعلل: التمس عذراً/ بیانوی میتناپوه،
- پاکانه‌ی کرد.
- عَلَّة: مَرَضُ/ دهرد، نه‌خوشی، زه‌ده.
- عيب/ خهوش، شوره‌یی، كه‌م و كوپی.
- سبب/ هو.
- حُجَّة/ بیانو، په‌لپ.
- مَصْدَر. اصل/ سرچاوه، بنه‌په‌ت.
- حَرْف - / پیتی لاواز، پیتی دهنگدار.
- حُرُوف العِلَّة و هي الف. واو. ياء/ پیت لاوازه‌كان
- (نه‌لف، واو، یین).
- على عَلَاتِه: كما هو/ چونه‌ناوا، وه‌ك خوی، به‌چاك و
- خرابیپوه.
- عليل. مُعَلَّل: مَعْلُول: مريض/ نه‌خوش، دهرده‌دار،
- زه‌ده‌دار.
- إِعْتِلَال الصِّحَّة: مَرَضُ/ نه‌خوشی، دهرد، زه‌ده.
- الحرف/ پیت لاوازی.
- مُعْتَلَّ الصِّحَّة: مِسْقَام/ نه‌خوش، دهردای، زه‌ده‌دار.
- : فيه حَرْف عِلَّة/ پیتی لاوازی تیاپه.
- تعليل إيضاح السبب/ رون كرده‌وه، ناشكرا كرده‌ن،
- هؤده‌رخستن، پاساودان.
- لايَمَكُن تعليله/ رون ناكرته‌وه، هوی نازانری و
- دهرناخری.
- عَلَّة: ضَرْبَة/ هوی.
- بَنَوَعْلَان: بَنُو امهات شَتَّى. اخوة من اب واحد/ دایك
- جیایی، باوك برا، برای باوكی.
- علب:
- عَلَبَ. عَلَبَ: حَزَّ او وَشَم و خدش/ روشانی، نیشانی
- ای‌دا، هینلی‌ل‌دا، نیشانی کرد.
- عَلَبَ: عَبَأَ في عُلْبِه/ خستیه قوتوه‌وه، دای گرتوه.
- عُلْبَة: إِنْاء يُعَلَّب فيه/ قوتو، ته‌نه‌كه، ده‌فر.
- تعليب: وضع و حفظ في عُلْبَة/ قوتوكردن،
- داگرتنه‌وه.
- مُعَلَّب: موضوع في عُلْبَة/ قوتوكرا، داکیراوه.
- مُعَلِّبات: الاطعمة المحفوظة في علب/ قوتوكراو،
- خواردنه‌منی ناوقوتو.
- عَلْبَاء: عَصَبَة في صفحة العنق/ گنپه‌په‌ی مل.
- علج:
- عَالِج المريض: داواه/ تیماری کرد، دهرمانی کرد،
- چاکی كرده‌وه.

- الْأَمْرُ: مَارَسَةُ / چاره‌ی کاره‌ی کرد، جی‌به‌جی
کرد، به‌پیوه‌ی برد.
- الْمَوْضُوعُ: أَحَاطَ / او اَلَمْ به / چاره‌ی کرد، چوه
بنج و بناوانی، تیی‌گه‌یی.
- الْحَدِيدُ او الْفُؤَادُ: سَقَاةُ / زاخوی دایه‌وه.
تَعَالَجُ الْمَرِيضُ: تَعَاطَى الْعِلَاجُ / چاره‌ی وه‌رگرت،
ده‌رمانی وه‌رگرت.
عِلَاجُ مُعَالَجَةٍ / چاره، چاره‌سه‌ر، چاره‌کردن،
ده‌وره‌کردن.
- دَوَاءُ: طِبَابُ / ده‌رمان، چاک‌کار، چاکار.
عَلِجَ: كَافِرٌ / گرم‌آ، بِن‌تاین، کافر.
عَلَفَ: عَلَفَ الدَّابَّةُ: (طَعَمَهَا) / تالیکی دیه، ناژوی دا.
- وَ سَمَنَ / بَنَنَ / دای‌به‌ست.
إِغْتَلَّتْ الدَّابَّةُ: (اَكَلَتْ) / تالیکی خوارد، ناژوی خوارد.
عَلَفَ: عَلُوفَةٌ: عَلِيقُ الدَّابَّةِ / تالیک، ناژو.
علیف. مَعْلُوفٌ. مَعْلُوفَةٌ. عَلُوفَةٌ: دَابَّةٌ مُسَمَّنَةٌ /
دابه‌ستراو.
- : دَابَّةٌ مَعْلُوفَةٌ / تالیک دراو.
مَعْلَفٌ. مَعْلَفٌ: مَوْضِعُ الْعَلَفِ / ناخو، دانگه، ناژوگه.
عَلَفٌ: بَاتِحُ الْعَلَفِ / تالیک فروش.
علق:
عَلِقَ. تَعَلَّقَ: (اسْتَمْسَكَ) / نوسا، لکا، پیوه‌ی نوسا،
پیالکا، پیوه‌ی گیرسایه‌وه.
- : قَلْبُهُ به: (حَبَهُ) / دلی پیاچو، خوشی ویست،
گرفتاری بو.
- : بِالْحَبَالَةِ: (وَقَعَ فِي فَخٍّ) / که‌وته داوه‌وه.
- يَفْعَلُ كَذَا: شَرَعَ فِي. بَدَأَ / ده‌ستی (پې‌کرد، دایه).
- الصَّبِيُّ: مَصٌّ / أَصَابُهُ / به‌نجه‌کانی مژی.
- تِ الْأُنْثَى: حَمَلَتْ / سکی پر پر بو، ناوس بو.
تَعَلَّقَ: تَدَلَّى / شو‌پیوه‌وه، هه‌ل واسرا.
- به: خَصَمٌ / مۆگ‌ری بو، پیوه‌ی به‌سترا.
عَلِقَ الْأَمْرُ: (أَرَجَاهُ) / درای خست.
- اَهْمِيَّةٌ عَظِيمَةٌ عَلَيَّ: (أَعْطَى اَهْمِيَّةً) / گرنگی
پې‌دا.
- به: رِبْطُ / پیوه‌ی به‌ست، پیا‌هه‌ل واسی.

- شَرَحَ / لَيْتِي دَوَاءً، لَيْتِي كَوَلِيَّهْ،
راهی‌ی کرد.
- الْبَابُ: رَكْبُهُ وَ نَصْبُهُ / دای‌مه‌زارد، دای‌نا، بۆی کرد.
- (عَلِقَ: دَلَّى) / هه‌لی‌واسی.
اعْلَقَ: وَضَعَ دَوْدَةَ الْعَلَقِ / زه‌روی گرت.
عَلَاقَةٌ: صِلَةٌ / خزمایه‌تی، دوستایه‌تی، ناشنایه‌تی،
خوشه‌ویستی.
- : إِرْتِبَاطُ / په‌یوه‌ندی، به‌رژه‌وه‌ندی له نیوانا،
په‌یوه‌ستی.
- : خُصُومَةٌ / نا‌پیک، نا‌ه‌زی، نا‌کوکی.
تَعَلَّقَ: إِرْتِبَاطُ / په‌یوه‌ندی.
- : حُبٌّ / خوشه‌ویستی، دل‌داری، دل‌به‌ندی.
تَعْلِيْقٌ: تَدْلِيَّةٌ / هه‌ل واسین، شو‌پکردنه‌وه.
- عَلَيَّ كِتَابٌ: شَرَحَ. تَفْسِيرُ / راه، لێك‌دانه‌وه، لێ‌دوان.
مُعَلَّقٌ / دوان بیژ.
متعلق: مرتبطُ / پابه‌ندی، به‌سراو.
مُعَلَّقٌ: مُدَلَّى / هه‌ل واسراو.
- : مَوْقُوفٌ / وه‌ستاو، راوه‌ستاو، وه‌ستینراو.
- بَكْذَا (وِ عَلَيْهِ) مُرْتَبِطٌ / به‌ستراوه به...، په‌یوه‌ندی
هه‌یه، پیوه‌ی به‌ستراوه.
جِيسِرُ - / پردی هه‌ل واسراو.
حِسَابُ - / حسابی وه‌ستینراو، راوه‌ستاو.
عَلَاقَةٌ / هه‌ل واسه‌ر.
- الثِّيَابُ / به‌رگ هه‌ل واس.
مِعْلَاقٌ: لِسَانُ / زمان.
- : غُلَقَةٌ رَتْهَ وَ كَبْدُ وَ قَلْبُ الْحَيَوَانِ / سی و
جگر، جه‌رگ و ناو.
رجل - : كَثِيرُ الْخُصُومَةِ / نا‌ه‌زدار، سه‌ر به
(گنجه‌ل، گو‌به‌ند).
عَلَقَةٌ: عَلَاقٌ: مَا يَتَعَلَّقُ بِهِ قَبْلَ الْغَدَاةِ / به‌رکول.
عُلَيْقَةٌ: دَغَلٌ. اِيَكَةٌ / ده‌وه‌ن.
عَلِقَ: عَلَقَةٌ: دَوْدَةُ يَمْتَصُّ الدَّمَ / زه‌رو.
- : دَمٌ / خوین.
عَلِقَ: عَلِقَ: نَفِيسٌ / به‌نرخ، گران به‌ها.
عَلَقَمَ: مَرَّ. كُلُّ شَيْءٍ مَرَّ / تال، هه‌مو شتیکی تال،
تالگه.

- : حَنْظَلْ / گوزالک.

عَلِيقَ : عَلِيقَةُ الدَّوَابِّ : عُلُقُ / ثَالِيكَ ، ثَالِفْ .

عَلَكَ :

عَلَّكَ : مَضَّعَ وَ لَانَ / جَوَى .

عَلَّكَ : كُلَّ صَمْعٍ يُعَلِّكَ / ثَوَى بَجَوْرَى ، بَنِيشت ، جَاجَك .

عَلِمَ :

عَلِمَ : عَلِمَ : عَلِمَ . جَعَلَ لَهُ عِلَامَةً / خَالَى كَوْتَا ، نِيشَانَهى

(كرد، دانا).

عَلِمَ الْأَمْرَ : عَرَفَهُ / فَيَّرِبُو ، فَيَّرِبَى بُو ، زَانَى ، پِيَّ زَانَى ، لَتَى دُونَ

بُو .

- الْأَمْرُ وَ بِهِ : شَعَرَ بِهِ وَ الْوَكْهَ / هَسْتَى پِيَّ كَرْد ، تَتِيَّ

گهئى .

- : عَلِمَ : إِنَشَقَّتْ شَفْتَهُ الْعَلِيَا / لَيَّوَى قَلْبِيَا .

عَلِمَ الْعِلْمَ أَوْ الصَّنْعَةَ : جَعَلَهُ يَعْلَمُهَا / فَيَّرِبَى كَرْد .

- : هَذَّبَ / فَيَّرَه رَه وَشْتَى كَرْد ، پَه رَه رَه كَرْد ، فَيَّرَه رَه وَشْتَى چَاك

دَه رَسَى دَا دَا ، تَه مَتَى كَرْد .

اعْلَمَ الْأَمْرَ وَ بِهِ : اِطَّلَعَهُ عَلَيْهِ / تَتِيَّ گَه يَانَد ، نَاگَا دَارَى

كَرْد ، پِيَّ وَت .

تَعَلَّمَ الْعِلْمَ أَوْ الصَّنْعَةَ : اِتَّقَنَهَا / فَيَّرِبُو ، فَيَّرِبَى بُو ، زَانَى .

- : تَتَّقَفَ / رَوْنَاكِبِر بُو .

- : دَرَسَ / خَوِيْنْدَى .

اِسْتَعْلَمَ مِنْهُ عَنْ : اِسْتَخْبَرَ مِنْهُ / لَيَّوَى فَيَّرِبُو ، لَيَّوَى رَه زَانَى .

عِلْمَ : مَعْرِفَةً / زَانِيَارَى ، زَانِيَن .

- : ضِدَّ جَهْلٍ / فَيَّرِبُون ، خَوِيْنْدَه وَاَرَى .

- : اِحْدَ الْعُلُومِ / زَانَسْت ، دِيَارِنَاو .

- : دَرَايَةَ / نَاگَا دَارَى ، نَاگَا لَيَّوِيْن ، تِيْگَه يَشْتَن .

عَنْ - / زَانِيَارَانَه .

طَالِبَ - : تَلْمِيْذَ / قَوْتَا بَى .

وَ اَلْ - عِنْدَ اللَّهِ / خَوَانَه زَانَى .

لَيْكِنْ فِى - كَمْ / نَاگَاتَان لَوِيْن ، پِيَّتَان رَا نَه گَه يَنْم ، بَابَزَانِيَن .

عِلْمَى : ضِدَّ عَمَلَى / بِيْر دَوَزَى ، زَانِيَارِيَانَه .

- : مَخْتَصَّ بِعِلْمٍ / زَانَسْتَى .

- : مَدْرَسَى / قَوْتَا بَخَانَه يَى ، خَوِيْنْدَه مَه نَى .

عِلَامَ . عَلِيْمَ . عَالِمَ بِكُلِّ شَيْءٍ / زَانِيَار ، زَانَا .

عِلَامَةً : تَعْلَامَةً : كَثِيْرَ الْعِلْمِ وَ الْمَعْرِفَةِ / زَوْدَزَان ، زَانِيَار ،

تِيْگَه يَشْتُو ، مَه لَاجَاك .

عَالِمَ : مُتَعَلِّمَ . عِلَامَةً : حَكِيْمَ / زَانَا ، زَانِيَار ، تِيْگَه يَشْتُو .

- : رَجُلٌ عِلْمٍ : لَوْدَعَى / مَامُوْسَتَا ، پِيَاوَى زَانَسْتَى .

- : ضِدَّ جَاهِلٍ / خَوِيْنْدَه وَاَر .

- بِالْأَمْرِ : دَارَ بِهِ . مُطَّلَعٌ عَلَى / نَاگَا دَار .

عَلِيْمَ : الْمُتَصِفُ بِالْعِلْمِ / زَانِيَار ، تِيْگَه يَشْتُو .

إِعْلَامَ : إِخْطَارَ / نَامُوْزْگَارَى كَرْدَن ، پِيَّ وَتَن ، پِيَّ رَا گَه يَانَدَن ،

وَرِيَا كَرْدَنَه وَه ، نَاگَا نَامَه .

- : شَرَعَى / مَارَه يَى نَامَه .

اِسْتَعْلَامَ : اِسْتِخْبَارَ / پَرَس كَرْدَن ، پَرَسِيَا رَكَرْدَن ، هَوَالِ

پَرَسِيَن .

- : مَكْتَبَ اِسْتَعْلَامَاتٍ / پَرَسِيَا رَك ، پَرَسَكَه .

تَعْلِيْمَ : تَلْقِيْنَ الدَّرْسِ / فَيَّرَكَرْدَن ، پِيَّ وَتَن ، فَيَّرَكَا ،

تِيْگَه يَانَدَن .

- : تَهْذِيْبَ / پَه رَه رَه كَرْدَن ، فَيَّرَه رَه وَشْتَى چَاك

كَرْدَن ، پِيْگَه يَانَدَن .

فَنَ اَلْ - / هَوْنَه رَى فَيَّرَكَرْدَن .

تَعْلِيْمَاتَ : اِرْشَادَاتَ / نَامُوْزْگَارَى ، نَارَا سْتِيَا رَى ، رِيْنَمَا يَى .

تَعْلِيْمَى : تَرْوِيْضَى / رَاهِيْنَى ، فَيَّرَكَا رَى .

مُعَلِّمَ : عَلَيْهِ عِلَامَةً / نِيْشَانَه (دَار ، كَرَاو) ، شَهَقْلَ كَرَاو ،

دِيَا رَى كَرَاو .

- : مُتَعَلِّمَ : مُدْرَسَ / فَيَّرَكَاو .

- : - : مُهَذَّبَ / پَه رَه رَه كَرَاو ، رَه وَشْت چَاك .

مُعَلِّمَ : مُدْرَسَ / مَامُوْسَتَا ، فَيَّرَكَا .

- : خُصُوصَى . خَاصَ / مَامُوْسَتَا يَ تَابِه تَى .

مُعَلِّمَةً : مُدْرَسَةً / مَامُوْسَتَا يَ ثَا فَرَه ت ، دَا دَه .

دَار أَوْ مَدْرَسَةَ الْمُعَلِّمِيْنَ / قَوْتَا بَخَانَه يَ مَامُوْسَتَا يَان .

دَار الْمُعَلِّمَاتِ / خَانَه يَ مَامُوْسَتَا يَانَى ثَا فَرَه ت .

مَعْلُومَ : مَعْرُوفَ . ضِدَّ مَجْهُولَ / زَانَاو ، دِيَا ر ، نَا سَرَاو .

- : يَقِيْنًا / بِيْ گُوْمَان ، دَلْ نِيَا .

صِيْقَةُ الْمَعْلُومِ / شِيْوَه يَ دِيَا ر ، رِيْزَه يَ (دِيَا ر ، زَانَاو) .

مَعْلُومَاتَ : اِخْبَارَ / هَوَالِ ، دَه نَك وَ بَا س .

- : دَرَايَةَ / زَانِيَا رَى ، زَانِيَن .

مُتَعَلِّمَ : ضِدَّ جَاهِلٍ / خَوِيْنْدَه وَاَر .

عِلْمَ : رَايَةَ / نَالَا ، بَه يِدَا خ .

- : اَعْلُومَةً . نَصَبَ يَهْتَدَى بِهِ / نِيْشَانَه .

- : سَيِّدَ الْقَوْمِ / سَه رَكَه وَرَه ، دَه مَ رَا سْت .

إِسْم - / دیارناو، ناری دیار.

عَلَامَة: سَمَة / خال، نیشانه، دروشم، نامار، هیتما، شهقل، په یوه ندی.

- : دلیل / نیشاندنه.

- : طحین ناعم / ناردی (سفر، ورد).

اغْلُومَة: ما يُنْصَبُ فیهْتَدی به / نیشانه، راگه ټین.

عَالَم: الخَلْق کله / گیتی، جیهان.

عَالَمی: دنیوی / جیهانی.

اعْلَم: مشقوق الشفه العليا / لیو داقلیشایو.

عَلَمَة: عَلَمَة: شَقْ فِی الشفه العليا / داقلیشایو لیو.

عَلَام: کلمه مرکبه من علی حرف جَز و ما الاستفهامیة. علی ما: لماذا / بوجی، له برچی، له سرچی.

عَلَماء: درع / قه لغان، مه تال.

عَلِم: ضفدع / بوق.

- : عَلِیلام: الضمیع الذکر / نیره که متیار.

علن:

عَلَن. عَلَن. عَلِن. اِغْتَلَن اِسْتَعْلَن الامر: خِلَاف خَفِی / زانرا، ناشکرايو.

عَالَن. اَعْلَن الامر و به: اظهرو / ناشکرای کرد، رای که یاند، ده ری خست.

اَعْلَن: اذاع / بلاوی کرده وه، ده ری بری، چاپی دا، رای که یاند.

- : انذر / رای که یاند، ناگاداری کرد.

- : الحرب: اَشْهَرُ الْحَرْبِ / ه لای گیرسان، شه ری (ناپوه، به رپا کرد).

عَلَانِيَة: خِلَاف السِرِّ / ناشکرا، دیار.

عَلَانِي: الظاهر امره / له پو، به ناشکرا.

علنی: جهری / له پو، به ناشکرا.

عَلْنَا: جهراً / به ناشکرایي.

عَلِن: ضِد خَفِی / دیار، ناشکرا.

إعلان: إظهار / ده رخستن، خستنه پو.

- : نُشِر / بلاو کړنه وه، بانگه شه.

- : إذاعة خبر / راگه یاندن، جار دان.

- : مُدَاع / بلاو کړو، راگه یه تراو.

- : نُشْرَة / ناگاداری، بؤ ناگاداری، پوپیا گنده.

لَوْحَة إعلانات / ته ختئی راگه یاندن، یافت.

عَلَه (فی عل)

علا:

علا. عَلَى. اِعْتَلَى: اِرْتَفَع / به رز بوه وه، هه لچو.

- . - . - : المكان: صَعْدَة / سرکه وت،

چوه سرئی، پیا هه ل زنا.

- . - . - : الدابة ركبها / سوار یو، سوار یو.

- : الرجل: غلبه و قهره / زال بو، سرکه وت، به زانی.

- : صار اعلا منه / به رز بوه وه، له و به رز تر بو.

- : عَلَى: فاق / پیښکوت، سرکه وت، به رز بوه وه.

- . - : النهار: اِرْتَفَع / روژ (بوه وه، به رز بوه وه).

- : الامر و له: اِسْتَطَاع / کردی، توانی، بیکا.

- : فی الارض: تَجَبَّر / خوی به زل گرت، به فیز بو، زور داری کرد.

عَلَى. اَعْلَى: رَفَع / به رزی کرده وه، سرئی خست.

- . - : رَفَى / پیښی خست، گهره یی کرد، به رزی کرده وه.

- : المتاع: نَزَلَه / دای گرت، هیتایه خواره وه.

- : الشيء: صَعْدَة / سرکه وت، چوه سرئی.

تَعَالَى اِسْتَعْلَى: اِرْتَفَع / به رز بوه وه، زل بو.

تَعَالَتْ: تَعَلَّت المرأة من مرضها: خَرَجَتْ / چاک بوه وه، رزگاری بو.

تَعَال: هَلَم. اِحْضُر / وهره، بڼ، ناوهره.

عَال مُرْتَفَع / به رز، بلند، گهردن کهش.

- : رفیع / پایه به رز، شکودار، شکومه ند.

- : شدید (صوت) / گوره، به رز، زل، دهنکی زل.

بِصوت - / به دهنکی به رز.

عَال: جَيِدٌ لِلغَايَة / زورباش، چاک.

(علی: ضد اسفل) / به رز، به رز تر، سره وه.

- : ارفع من. فوق / له و به رز تر، سره وه.

- : درجة: اقصى درجة / ټوپه پری، ټوپه په کی.

- : مُنْزِلَة: اسمی / پایه دار تر، مرن تر، شکومه ند تر.

من - الی اسفل / له سره وه بؤ خواره وه.

من عل. من علی. من علا: من فوق / له سره وه، له بلند یوه.

اعلاه: آفعا / قبلأ / ټوپه یی (پیښه وه، سره وه)، پیښو.

مذکور - / ناوبراو، (له پیښه وه، له سره وه) ناوبراو.

من الاعالی/ له بهر زاییه کان، له بلندییی کان.
 تَعْلِيَّة: رفیع/ بهر زکردنه وه، بلند کردنه وه.
 الله تعالى/ خوی گه وره، میهره بان.
 مُتَعَال: مُرتفع/ خو به زل گر، به تپوفیز.
 عَلِي: مُرتفع/ بهر ز، بلند.
 - رفیع/ بالا، پایه دار، مه زن.
 ال - من الاسماء الحسنی/ له ناوه کانی خواوه ند،
 بهر ز، بالا، بلند.
 ال - المتعالی/ خو به زل گر، به تپوفیز.
 علیاء: سماء/ ناسمان، عاسمان.
 - عَلِيًا: مکان عال/ شوینی بهر زو بلند.
 - - : خلاف السُّفلی/ سهر وه.
 عَلِيَّة: عُرْفَة عالیة/ ژوری سهر وه، بالاخانه، ژوری
 بهر ز.
 - عَلِيُون: طبقة الاشراف/ خواپن داوان، چینی
 (بالا، سهر وه، خواپن داوان).
 علیان: الضخم الطویل/ زه به لاج.
 - : الصوت الجهور/ دهنگی (زل، زږگوره)،
 قیزه.
 علاة: سندان/ ده ستکا.
 علاوة: زیادة. ماعْلَقُ بَعْدَ الحمل/ سهر بار، سلو.
 - ماهیة: زیاده الراتب/ سهر یاری موچه، زیاده ی
 موچه.
 - علی/ سهره پای.
 علی:
 علی: فوق/ سر، له سر.
 - : لأجل. فی سبیل/ بۆ، له پیناو، له بهر، له.
 - (كقولك بذل المال علی فقره)/ سهره پای، له گه ل.
 - (كقولك رفع الدعوی علیه)/ لئیکرد، شکاتی
 لئیکرد.
 - (فی حساب القسمة)/ له سر، دابهش به سهر.
 - ذوقه او عقله: علی کیفه/ به ثاره زوی خوی.
 - ما: عَلَام: لِمَاذَا/ بۆ، بۆچی، بۆچ، له بهر چی،
 له سهر چی.
 - حین غفله: فجأة/ کوت و پر، له پر، له ناکاو.
 - ضوء کذا/ له شیوه و چوینی ته شو، به گویری، وهک.

- عهد فلان/ له سرده سستی، له سهرینی فلاندا.
 - وشک/ خهریک، نریک، شوهنده ی نه ماوه، هاکا.
 يُقْنَى - العود/ له سر عود کورانی نه لئ.
 عَلَيْهِ ان يفعل کذا/ نه بیک، له سهری ته بیک.
 - نقود/ درای لایه، قهرزازه، وامی له سهره.
 و - بناء - / کهواته، که واپن.
 کذب - / دروی له گه ل کرد.
 ما علیک من کذا/ وازی لی بینه، حقت نیه به سهری وه.
 عم:
 عَم: شَمَل/ گرتیه وه، هموی گرتیه وه.
 عَمَم: ضِدَّ خَصَص/ هموی گرتیه وه، به هموایی
 راگه یاند، گشتانی.
 - : لبس العمامة/ میزه ری بۆ به ست.
 تَعَمَم: لبس العمامة/ میزه ری به ست.
 عام. عامة: خلاف الخاص/ گشت، گشتی، همو،
 نذیه.
 الأمن ال - / تاسایشی گشتی.
 الراي ال - / رای گشتی.
 الصالح ال - / بهر زه وندی گشتی.
 النفع ال - / سودی گشتی.
 مُبْدَا - / ریسای گشتی.
 مدیر - / بهر پیوه بهری گشتی.
 عامة الناس: خلاف خاصتهم/ کهسانی تاسایی،
 نذیه.
 عموم: شمول/ گرتنه وه، هموان گرتنه وه، نذیه.
 - : کل/ همو، هموان، گشت.
 علی ال - : بوجه الإجمال/ تیکړا، همو، به گشتی.
 عمومی: غیر خصوصی/ گشتی.
 - : عام. شامل/ باو.
 مکان - / شوینی گشتی.
 عامی: دارج. مالوف/ باو، ریوشتو.
 - : من عامة الناس/ کهسانی تاسایی.
 - : سوقی/ بازاری، هره مه.
 اللغة العامية. لغة السوِّقة/ زمانی (ره مه کی، جلفه،
 زان).
 عمیم: شامل/ گشتی، باو.

تعميم: ضد تخصيص/ بلاکردن، گشتاندن.

عوام: عامة الناس/ کسانی ناسایی، گدا.

عمامة: عمامة. مايُلف على الرأس/ میزند، سر (پیچ، بست).

مُعَمَّم: لا یس العمامة/ میزند به سر.

عَمّ: اخو الأب/ مام، برای باوک.

ابن الـ / او پنهان الـ / ناموژا، ماموژا.

زوجة الـ / ناموژن، زنی مام.

عمّة: اخت الأب/ پور، تیتک، خوشکی باوک.

ابن الـ / او پنهان الـ / پورزا، تیتکزا.

عَمّ. عَمّا. عن ما/ بۆ، بۆچی، له چی.

عَمّا قریب: بعد وقت قریب/ به م نزیکانه، پاش ماوه یه کی کم.

عَمَن. عَن مَن: حول/ ده یاره ی کن، ده یاره.

عمد:

عَمَدَ الأمرَ والیه. تَعَمَدَ الأمرُ: قَصَدَ فعله/ به نه قست کردی.

الیه: ذهب الیه/ بۆی چو، چو بۆ لای.

اعتمد: سَنَدَ/ رای گرت، کوله کی (دایه بهر، خسته ژین).

نَصَرَ/ کردی به (گاور، فله).

تَعَمَدَ الأمرُ: قَصَدَه/ به (نه قست، قستی) کردی.

و اعتمد: قبل المعمودية/ کرا به گاور، بانگی گاوریتی پیدار، بو به (گاور، فله).

اعتمد الحائط و على الحائط: اِثْكَأ/ پالی پیره دا، پالی به دیواره که وه دا.

هُ و اعتمد علیه: اِنْكَلَ علیه/ پشتی پی نه بست.

عَمَدَ دَعَم. سَنَدَ/ پشتگیری، پال پشت، کوله که.

تَعَمَدَ: قَصَدَ/ نه قست، قستی، هه وس.

و تَعَمَدَ سابق: عَقَدَ النِّیَّة. سبق التصميم/ پیشه کی بریاردان.

عَمَدًا. تَعَمَدًا. عَن عَمَدٍ: قَصَدًا/ به نه قست، به دهستی نه قست، به هه وس، به قستی، به ناره زو.

عَمَدی. تَعَمَدی/ نه قستی.

عُمْدَة. عماد: دعامة. مرتکز/ کوله که، پال پشت.

البلد: شیخ البلد/ کوپخا.

عماد. عمود: دعامة/ کوله که، پایه.

معمودية: تنصیر/ کردن به گاور، گاور کردن.

عمود: قائمة/ چلاک، ستون، دارتل، نه ستون، دیره گ، نیرگه.

الـ الفقري/ (برپره، موره گه، تیره گه) ی پشت.

الـ الشوكي/ برپره درکه.

عمودی: بشكل عمود/ کوله کی، نه ستونی.

: قائم/ ستونی، وه ستاو، تان، قیت.

عمید: رئیس/ به ریویه بهر، سه رۆک، راگر.

اعتماد: اِثْكَال/ پشت پی به ستن، راپه رمون.

: ثِقَة/ باوه ر، باوه پی کردن، متعانه.

مائی/ باوه ر دارایی.

اوراق - / باوه پنامه.

فتح - / کردن وه ی باوه پنامه.

خطاب - / نامه ی باوه پنامه.

الـ على النفس/ پشت به حق به ستن، له حق دا راپه رمون.

الـ على الغير/ پشت به که س به ستن.

مُعْتَمَد: یوثق به/ پشتی پی نه به ستی.

: صحيح او رسمي/ راست، جی باوه ر، راسته قینه.

: نائب. وكيل/ جی گیر، بریکار.

سیاسی: سَفیر/ بالیوز.

معمودية: تنصیر/ به گاور کردن، بانگ میشتنی گاوریتی. عمر:

عَمَرُ المنزلُ باهله: کان مسکونا/ ناوه دان بو.

المنزل: سکنه/ ناوه دانی کرده وه، تیدانیش، چوه ناوی.

بالمكان: اقام/ تیا نیشته نی بو، تیا زیا.

رَبُّهُ: عِبْدَه/ خوی به رست.

رَبُّهُ: صام و صلی/ نویژو رۆژوی گرت.

: عَمَرُ: عاش زمانا طویلا/ زۆر زیا، ته مه نی درۆژ بو.

: - الدار: پناه/ دوستی کرد.

: - ه - ه الله: اطال حیاته/ خوا ته مه نی درۆژ کرد.

عَمَرَ. اَعْمَرَ الْمَكَانَ بِالسَّكَّانِ. (أهل بالسكان/ ناوهدانی (تنخست، تنكهوت).

- : ضد خَرَب/ ناوهدانی کرده‌وه، نوئی کرده‌وه.

- : اصلح/ چاکی کرده‌وه، پینه‌ی کرد.

- : ملا/ پری کرده‌وه، دای‌گرت‌وه.

اِسْتَعْمَرَ الْمَكَانَ: جعله مستعمرة/ داگیری کرد.

- : فِي الْمَكَانِ: جَعَلَهُ يُعْمَرُهُ/ پی ناوهدان کرده‌وه.

اِعْتَمَرَ الْمَكَانَ: قَصَدَهُ وَ زَارَهُ/ سه‌ری دا، سه‌ری لئ‌دا.

عامر: ساكن الدار مُقِيم/ دانیش‌تو، نیش‌ته‌نی.

- : عمير. معمور: أهل بالسكان/ ناوهدان.

- : ضد غامر/ ناوهدان کر، کشت و کال کر.

- : البيت: حَيَّة/ مار.

- : جَرَو الضَّيْع/ توله که‌متیار.

ام - : ضيغ/ که‌متیار.

عُمرة: قَصْدُ الْمَكَانِ/ بۆچون، سه‌ردان.

- : الْحَجَّ الْأَصْغَر/ حه‌جی بچوک، عه‌ره.

عُمران: بُنْيَان/ ساختمان، خانو، ناوهدانی.

- : كثرة السكان/ ناوهدانی، خه‌ك زوری.

- : تَمْدُن. مَدْنِيَّة/ شارستانیتی.

عمارة. عِمَارَة: الْحَيَّ الْعَظِيم/ گه‌ره‌کی گه‌وره، ناوهدانی.

- : بناء/ خانو، ساختمان، که‌لخانو، مال، ت‌لار به‌ند.

- : قبيلة/ هۆز.

- : طائفة من السفن اسطول/ گه‌له‌کشتی.

تعمير: تجديد/ نوئی‌کردنه‌وه، نوئی‌کاری.

- : تصليح/ چاک‌کردنه‌وه.

- : بناء. تشيد/ دروستکردن.

اِسْتَعْمَار: اِمْتلاك دولة بلاد غيرها/ داگیرکردن، داگیرکاری، ولات‌گیری.

مُسْتَعْمَرَة: / داگیرکراو، داگیرگه.

مُسْتَعْمِر / داگیرکر، داگیرکار.

معمار. معماری: بِنَاء/ به‌نا، دروستکار.

مهندس - او - : ران/ نه‌داز‌یاری خانو.

هندسة معماريَّة: رِيازَه/ خانوسازی.

عُمَر. عُمُر. عُمُر: حَيَاة/ زیان.

- : سن/ ته‌من.

- : مسجد/ مزگه‌وت، په‌رستگا.

نصف - : مُسْتَعْمِل/ به‌کار‌می‌نراو.

عَمَرَ: مندیل راس/ له‌چک.

- : عُمُر: دین/ نایین.

عَمَّار: الحليم، الوقور في كلامه/ له‌سه‌رخو، ناغر.

- : القوى الايمان/ ئیماندار، نایندار.

عَمَر. عَمُرُو: اسم علم/ ناو.

العمران: ابو بكر و عمر/ ابوبکر و عمر.

عمش:

عمشت عينه: ضَعَفَ الْبَصَرَ مع سيلان الدمع/ چاوی کزو پ‌پوشاوی بو.

اغمش: عَمَشَاء: ضعيف البصر/ چاوکزی پ‌پو پ‌وشاوی، چاوکوت و کویر.

عمق:

عَمَق: كان عميقاً/ قول بو.

- : عَمَق: بَعْدَ و طَال/ دريژ بوه‌وه، دورکه‌وته‌وه.

عَمَق. اَعْمَق: غَوَط/ قولی کرد.

- : وَ تَعَمَّقَ فِي الْأَمْرِ او الْبَحْث: بالغ فيه طالباً اقصى غاياته/ چوه‌ بنج و بناوانیه‌وه، قولی کرده‌وه، دريژ‌ه‌ی پ‌ندا.

عَمَق. عَمَق: غور/ قولی.

- : قرار/ بن، ناخ، قولی، قولایی، ته‌ختی بن.

من (عماق قلبي) له ناخی دلمه‌وه.

عميق: بعيد القرار/ قول.

تَعَمَّقَ فِي الْبَحْثِ او الْأَمْرِ/ کنه‌وه، کنه‌کردن، چونه‌ بنج و بناوان، لئ‌کولینه‌وه، توژیینه‌وه.

عمل:

عَمِل: صَنَعَ/ دروستی کرد.

- : فَعَلَ/ کردی.

- : اَدَّى/ به‌جیتی مینا.

- : اِسْتغَل/ کاری کرد، نیشی کرد.

- : تَصَرَّف. سلك/ نواندی.

- على البلاد: كان عاملاً عليه/ بو به (سرکرده‌ی ولات، فرمانبرداره‌ها).
- فيه: (ثُمَّ) کاری تن کرد.
- بالامر: سار بموجبه/ په پیره‌وی کرد.
- عَمَلٌ على البلد: جعله حاکماً/ کردی به فرمان ره‌وا، کردیه داوهر.
- عَامِلٌ: تَصَرَّفَ معه/ ره‌فتاری له‌گه‌ن کرد.
- . تَعَامَل: سام فی العمل/ سه‌ودای کرد.
- تَعَامَلَ الْقَوْمُ. تَعَامَلُوا: عامل بعضهم بعضاً/ ره‌فتارو کردیان له‌گه‌ل یه‌ک کرد.
- إِسْتَعْمَلَ. عمل ب: استخدام/ به‌کاری هیتا، کاری پښ کرد، نیشی پښ کرد.
- عَمَلَ: فعل/ کار، کردار، کرده‌وه، کرده، ره‌فتار، ته‌فلا.
- : صُنِعَ: درست کردن.
- : شُغِلَ: نیش، کار.
- : مُعَارَسَ: کارکردن، کار پښ کردن.
- ال - الشعبي: گه‌له‌کاری، هه‌روه‌زی.
- یاد - / به‌کرده، به‌کرده‌وه.
- بَذَلَ - / جل کار.
- رَجُلٌ - / بازگان، پیشه‌کار، کردار.
- عَمَلِي: إجرائی. ضد نظری/ کرداری، به‌ده‌ستکرد، کرده‌یی، کارین.
- الاعمال الاربعة/ چوار کردار.
- عامل: فاعل. الذي فَعَلَ الأمر/ بکه، کاره، کار.
- : صانع. الذي صَنَعَ الشيء/ درستکار، کارگر، کارم‌ند.
- : خادم/ توکه، کاره‌گر.
- : من يعمل بيديه/ پیشه‌ساز.
- : في مصنع/ کریکار، مزبهر.
- : في محل/ شاگرد.
- : زراعي/ جوتیار، ره‌نجهر، کشتیار، وه‌رزیر.
- : في الرياضيات/ هُو، کولکه.
- : على البلد: حاكم او دال/ فرمان بهر، داوهر، فرمان دار.
- : مُساعد/ هُکار، یاریده‌دهر.
- عمالة: حِرْفَةُ العامل/ پیشه.
- : عَمَالَةٌ. عُمَالَةٌ: اجرة العامل/ کرئ، روژانه، مز.
- : عَمَلَةٌ: نُقِدَ. نُقُودُ: دراو، پاره.
- : صَفِيَّةٌ: دراوی سه‌خت.
- : وَرْقِيَّةٌ: دراوی کاخه‌ز.
- : زائفة/ دراوی قلب.
- : عَمَالَةٌ: اجرة العمل/ روژانه، کرئ، مز.
- : عُمُولَةٌ: به‌شتیا، کرئ.
- عَمَلَق: مارد. كبير/ به‌رز، بلند، چه‌لاک، زه‌ب‌لاح.
- عمی:

عَمِيَّ: نَعَمِيَّ: ذَهَبَ بَصْرُهُ/ کویر بو، چاوی کویر بو،
سومایی چاوی داهات.
- عن الشيء: لم يهتد اليه/ له ناستیا کویر بو،
نهی بینی.
- عليه الأمر: إلتبس/ سهری لئیتیک چو.
عَمِيَّ: اَعْمَى الرَّجُلُ: صَبْرُهُ اَعْمَى/ کویری کرد.
- : اضلَّ/ قریوی دا، دوستی بری،
خه له تانی، له خشته ی برد.
- : : اخفی/ شاردیه وه، دهرینه خست.
- : تكلم بالالفاز/ به پیچ و په نادوا.
تعامی: اظهر العَمَى/ خوی کویر پیشان دا.
- : عن كذا/ خوی لئ کویر کرد، چاوی لئ پوچی،
خستیه پشت گوئ.
عَمِيَّ: ذهاب البصر/ کویری، نه بینن، سومایی
داهاتن، کویرایی داهاتن.
- : عَمِيَّة. عَمَايَة. ضلال/ نه زانین، دواکه وتویی،
سهر لئ تشیوایی.
ال - اللونی/ رهنگ کویری.
ال - اللیلی/ شه و کویری.
اعْمَى: ذاهب البصر/ کویر.
- : جاهل/ نه زان.
اعْمِيَان: السَّيْلُ والحريق/ ناووناگو.
عَمِيَاء: إمراة ذهب بَصْرُهَا/ ناهره تی کویر.
ثَقَّة - / باره پی کویرانه، باوه پی کویری.
طاعة - / کویرایه لی و مل درئی کویرانه.
مُعَمَّى: لَغَز/ مه تل، مه تلین.
عن:
عَنْ: لأجل. ثبابة عن/ له جیاتی، له بری.
- : من خصوص/ دهریاره ی، بهوی.
- : ال/ بؤ.
- : بعد/ پاشان، پاش ماوه یه ک.
- : إِنْكَ/ تکیه، ماوه بده، به یاریده ت.
- : قليل/ بعد قليل/ له دوی، له پاش کمیک، پاش تاویک.
- : يساره/ من يساره/ له لای چه پیه وه.
- : قريب: عما قريب/ به م نزیکانه.
عَنْ:

عَنْ له: ظَهَرَ/ بؤی دهرکهوت، دهرکهوت.
- : عَنْنَ اللجام: جعل له عينا/ لغاری بؤ کرد،
ره شمه ی بؤ کرد.
- : : عَنْنَ الْقَرْس: حَبَسَهُ بِالْعَيْنَان/ پتی کرد، به
ره شمه بهندی کرد.
- : مِنْ تَعَب: أَنْ/ نالانی، گفت بو.
عَيْنَان: سحر اللجام/ قایش لغار، جلور.
(اطلق له ال - و رخاه/ جلور، ره شمه ی بؤ شل کرد.
طویل ال - : شريف عظیم السؤدد/ خیره ومه ند،
پیداوچاک.
قصير ال - : قليل الخير/ مین کاک، مین سود، گیر، دست
توچار.
رجل ابی ال - : إذ كان ممتنعا/ قیرسجه، لاسار.
ذَلَّ عَيْنَاهُ: إِنْقَاد/ سهری شو کرد، برا به پتوه.
عَيْنَان: سَحَاب/ هور.
- : السماء: ما إرتفع منها/ فه له که.
عُنْه. عُنَانُهُ: وَهْن. عجز/ په ک کهوتن.
عَيْنِن: عاجز تناسليا/ په ک کهوتو، لیوه بو، سست له
میزی پیاره تیدا.
عَنْب:
عَنْبُ الْكُرْم: صار ذا عِنْب/ ترئی گرت، میوه که ترئی
گرت، بهری گوت.
عَنْب: ثمر الکرم/ ترئی.
- : الثعلب/ ره زله.
عَنْاب: بائع العِنْب/ ترئی فروش.
عَنْبَر: طيب معروف/ بؤن عه نبر.
- : مخزن الغلّة/ عه ماری دانه ویله، چاله خه له،
که ندو.
- : حوت العنّ/ جورکی تدر گوره یه له حوت،
نه هه نگ.
نقطه - : شبه شامة على الوجه/ خالیکي بجوک
له سر گزنا، نیمچه خالی سر گزنا.
- : الشتاء و عَمْبَرَتُهُ: شِدَّتُهُ/ سه رماو سؤله ی
زستان.
عَنْت:

عَنْتَ: لَقِيَ الشَّيْءَ / توشی تەنگانە بو، کەوتە تەنگانەو.

عَنْتَ: شَتَّدَ عَلَى / زۆری لێ کرد، ناچارى کرد، تەنگى پێ هەڵ چنی.

اَفْتَتَ الرَّجُلُ: (وَقَعَهُ فِيمَا يَشُقُّ تَحْمِلَهُ) باری گران کرد، هەرسى پێ هەڵ گرت، تەنگى پێ هەڵ چنی، شەكەتى کرد.

تَعَلَّتِ الرَّجُلُ: حَيْرَةً / سەرى لێ تێك دا، چەواشەى کرد، شەپزەهەى کرد، شەژانى.

- : كَابِرَ عِنَادًا / قیرسجەیه تى کرد، سەركێشى کرد.

- هُ: (ادْخَلَ عَلَيْهِ الْأَذَى) زیانى پێگەیان.

إِعْنَات: إِجْبَارُ / الزَّامُ / زۆر لێ كردن، پێ كردن.

مُتَعَنَّتْ: عَنِيْدًا / لاسار، قیرسجە.

عَنْدَ: عَنَدَ. عَنَدَ عَنِ الطَّرِيقِ أَوْ الْقَصْدِ: مال / لاىدا، لە پێ لاىدا، لە هەست لاىدا.

- - - الرَّجُلُ: خَالَفَ الْحَقَّ وَ هُوَ عَارِفٌ بِهِ / چەوتى کرد، لە پێ راست لاىدا.

- - - . إِسْتَعْنَدَ: عَصَى وَ حَزَنَ / یاخى بو، لاسارى کرد.

- - - : تَمَسَّكَ بِرَأْيِهِ / قیرسجەیه تى کرد، رقی گرت، پێی داگرت.

- . عَانَدَ الْعَرَقُ: سَالَ مِنَ الدَّمِ فَلَمْ يَنْقَطِعْ / خوێنى (بەربو، پێژا، تەوێستایەو).

عَانَدَ: عَارَضَ / بەرهەلستی کرد، بەرگری کرد.

عِنَادَ: مُعَانَدَةً / مُعَارَضَةً / بەرهەلستی، بەرگری، سەركێشى، وێك گرتن، رقی گرتن، خۆسەرى.

- - - : عُصِيَانُ / یاخى بون، بەلەسە بون.

عَنِيْدَ: مُعَانَدَ: عَاصٍ / یاخى، بەلەسە، راپ، خۆسەر، چەپخون، چەقاوێسو، چەتاوێبو، چەمور، شێرگیر.

- - - : صَلَبَ الرَّأْيَ / كَلَلَهُ رَهَقٌ، دەرمارگەرم، سەهەند، سەركێش، قیرسجە، لاسار، گیر، رقارێ.

عَانِدَ: عَنُوْدَ: مَائِلٌ عَنِ الْقَصْدِ / لاسار، قیرسجە، رقارێ.

- . دَمَ عَانِدَ: يَسِيلُ / خوێنى (پێژاو، بەربو).

عِنْدَ: إِسْمٌ لِمَكَانِ الْحُضُورِ (وَقَفْتُ عِنْدَ الْبَابِ) / لە پال، لە تەنێشت، لە كن.

- : إِسْمٌ لَزَمَانَ الْحُضُورِ (سَافَرْتُ عِنْدَ مَغِيبِ الشَّمْسِ) / لەكاتى.

- (اتَيْتُ مِنْ عِنْدِهِ) / لەلای.

- : لَمْ. حَتَّى / كەى، كە، كاتى.

- : مَا. مَتَى / ما / لەكاتىكدا، لەكاتى، كەى، هەركاتى.

- : نَزِدَ. عِنْدُنَا: حَيْثُنَا / ئەوسا، لەوكانەدا، ئەودەمەى.

- : مِنْ رَأْيِ فِى نَظَرِي / رام وایە، بەلای منەو.

- : لِي. يُخَصِّنِي / هەمە.

عِنْدَكَ: قِفَ / بوێستە، راوێستە.

عِنْدَلَيْبَ: بُلْبُلٌ / بلبل، شالور، شالۆر.

عَنْز:

عَنْزَ: عَنَزَةً: اُنْثَى الْمِعْزِ / بزنەم، تەشتەر.

عَنْس:

عَنْسَتِ الْبَنَتُ: طَالَ مَكْثُهَا وَ لَمْ تَتَزَوَّجْ / مایەو و شوى نەکرد

عَنْسَ الرَّجُلُ: (اَسَنَّ وَ لَمْ يَتَزَوَّجْ) / پیربو ژنى نەهینا.

عَانَسَ: تَرِيكَةً / كَجَى مَاوَةٍ، پیرە كچ، رەسیدە، قەبرە.

عِنَاسَ: مِرَاةً / ناوێنە.

عَنْش:

اَفْشَ: مِنْ لَه سَتَه اَصَابِعَ / شەش پەنجە، شەش پێلكە.

عَنْص:

عَنْصُرُ: اَصْلُ / بَنَهَرَس، بَنَهَرَت، بَنَجِيْنه، رەگ.

- : جِنْسُ / رەگەز، توخم.

- : مَادَّةُ. جَوْهَرُ / توخم، بەشێك لە پێكەێنەرانی شتیك.

عَنْصُرِي: مَادَّةُ / توخمین.

- : جِنْسُ / رەگەزین، رەگەزپەرست، رەگەزخواز.

عَنْصِيْرُ - / رەگەزخوێ.

الْعَنْصُرِيَّةُ: مَذْهَبُ الْمُتَعَصِّبِيْنَ / رەگەزخوێ، رەگەزپەرستی، دەرمارگەزێ.

عَنْف:

عَنْفَ: عَنْفَ: لَامٌ بِشَيْءٍ / بە توندی سەرزەنشتى کرد.

- - - اعْتَفَ: عامل بِشِدَّةٍ / رَهَقَ بُو لَهْ گَهَلِ،

بِهَرَهَقِ رَهَقَتَرای کرد، توندوتیژی بو، پیا هَلْ شاخا.

اعْتَفَ: اِغْتَفَ الامر: اخَذَهُ بِشِدَّةٍ / به رَهَقِ و توندو

تیژی گرتی.

عُفَّ: عَفَّ: عَفَّ: شِدَّةٍ / توندی، توندوتیژی، زهبر،

زهبرو زهنگ.

عنیف: اعنف: شَدید / رَهَق، توند، تیژ، به زهبر، چهپ

گه، شَگِر، رَهش کورژ.

- : مُجْهِد / مُتَعِب / سَهخت، هیلاک گه.

إجراءات عنيفة / کرداری سَهخت و رَهَق.

تعنيف: لَوْمٌ شَدید / هه رَه شه، سه رَه نهشت، ثانوت،

هَلْ شاخان.

عُفُوَان الشَّبَاب: شَرَح. او ربيع الحياة / هه رَه تی

لاری، تافی لاری، سیږه ی گه نه پتی.

إعتنافاً: غیر مُباشِر / ناراسته وخ.

مُتَنَبِّف: غیر مُباشِر / ناراسته وخ.

عنق:

عَنْقٌ: طال عنقه / ملی دريژ بو.

عَنْقٌ: اخذ بعنقه / ملی گرت، په خه ی گرت.

عائق: طَوَّقُ بِنِراعيه / دهستی کرده ملی، باوهشی پیا کرد.

إعتنق: تعانق الرجلان / دهستیان کرده ملی په کتری،

باوهشیان په په کتریدا کرد.

- الشیء: اخذَهُ بِحِدَّةٍ / گرتی، به توندی گرتی.

- الدین: لزمه / ثابنی گرت.

عَنْقٌ: عَنْقٌ: رَقِیةٌ / مل، گه ردن.

- الدهر: قَدِیماً / کون، له کوننا.

له - فی الخیر: سَابِقَةٌ / دهستی به خشنده می هه بوه.

- (من النبات): مابین الساق و الجذر / بنکی قه،

بنه دره خت.

- کل شیء: او له / سه رَه تا.

عِناق: مُعَانَقَةٌ / حِضْنٌ / دهست له مل کردن، باوهش به

په کتریدا کردن.

اعتنق: عَنْقَاءُ / طویل الرقبه / مل دريژ.

مَعْنَقَه: قِلَادَة / ملوانکه، گه رده.

عِناق: الشِدَّةُ و الخیبة / دامای، که ساسی.

- : انثی اولاد المعز / کاره من.

عَنْقَاء: داهیه / دانا، زوزان.

- : طائر مجهول الجسم / سیمرخ، شامل.

عنقود (فی عقد)

عنك:

عنكبوت: دُوبِيَّة / جالجالوکه، په سپهس (کهره، کوله).

عَنْكَب: ذکر العنكبوت / نیزی جالجالوکه.

عنكبة: عنكبة: انثی العنكبوت / می جالجالوکه.

نسج او بيت العنكبوت / (توږه، میلانه) جالجالوکه.

عنم:

عَنْم: محلاق. خيوط يتعلق بها الكرم / تهز، ریشالی میو.

عنا:

عَنَالَه: خَضَع و ذَل / سهری شوپکرد، ملی که چ کرد،

خوی دا به دهسته وه.

عنا عَنوة: اخذ الشيء قهراً / به زود بردی.

- : - (اخذ صلحاً / به خوشی بردی.

عناهُ الامر: اَهَمُّ / له لای گرنک بو، گرنکی پی دا.

عنا الشيء: ابداه و اظهره / ده ری خست، خستیه بو.

عَنَى: حَبَسَ / به ندی کرد، گرتی، به سستی وه.

اغنى الرجل: اخضع و ذل / سهری پی شوپکرد، زه بونی

کرد.

عان: عني: خاضع، نليل / سه رشو، مل که چ، زه بون، نيل.

عَنوة: قَسراً / زور، زهبر، جهرد، به زود، به زهبر،

زودداره کی، به توپزی.

عَنْوَن الخطاب: کتب عنوانه / ناویشانی نوی.

- الکتاب: اسماء / ناوی نا، ناوی لی نا.

عنوان: ادرس / ناویشان.

- الکتاب: اسم / ناوی په راو.

- المقالة: راسها / سه روتار، سه رناو، سه ریاس.

عنى:

عنى: اراد. قَصَدَ / ویستی، مه به سستی بو، نیازی بو.

- به: حَفَظَه / پاراستی، ناگای لی بو، ناگاداری کرد.

- الامر فلاناً: اَهَمُّ / لای (مه به ست بو، گرنک بو)،

به ته نگیه وه بو.

هذا لا يُعْنِيكَ / لا يَهْمُكَ / نیته به سه ری وه، په یوه ندی

نیه پیته وه.

عنى. ثَعْنَى: كَذ و تَعَب / ره نجی دا، کوششی کرد.

عانی: کابِد/ چیتڑی، سزای چہڑت، چہوسایوہ، رهنجی دا۔
 اِغْتَنَى. غَنَى. غَنِى بِالْأَمْرِ: اِھْتَمَّ/ بہ تنگیوہ مات،
 گرنگی پئدا۔
 - بہ: حافظ علیہ/ پاراستی، ناگاداری کرد،
 چاودیری کرد۔
 عَنَاء. تَعْنُ: کَدْ/ رهنج، رهنج دان، کوشش،
 کویرہ وهری۔
 - تَعَب/ میلکی، ماندوبون، شہکے تی۔
 عِنَايَة. اِعتناء: اِھْتِمَام/ گرنگی، گرنگی پئدان، پایہ خ
 پئدان، ناگالی بون، بہ تنگیوہ ماتن، دہربہست ماتن۔
 - : حِفْظ/ پاراستن، ناگاداری کردن،
 چاودیری کردن۔
 العِنَايَة الإِلَهِيَّة/ چاودیری خوایی۔
 اِعتناء: اِھْتِمَام/ بہ تنگیوہ ماتن۔
 مُعْتَن: مُھْتَمَّ/ پایہ خ دہر، بہ تنگیوہ ماتو، چاودیر۔
 مَعْنَى: مدلول و مضمون/ مانا، واتا، ناوہ رۆک۔
 لا مَعْنَى لہ/ بِنِ مانا، بِنِ واتا، ہیچ ناگیہ نئ۔
 مَعَانٍ: الصفات الحمیدة/ رہ وشت و خوی باش۔
 عِلْم المَعَانِي/ رہ وان بیژی، واتا زانی۔
 اِغْنَى. یَعْنی: مَعْنَاهُ کَذَا/ نہوہ نہگیہ نئ، واتا۔
 مَعْنَوِي: دالّ علی معنی/ واتا دار، مانا بہ بخش،
 بہ ناوہ رۆک۔
 - : ضِد مادی/ زاری، واتیایی۔
 الرُّوح المَعْنَوِيَّة. الحالة النفسية/ رہ۔
 مَعَانَا: مُکَابِدَة/ چہڑتن، رهنج دان، چہوسانہ وہ،
 زوخا و خواردن، پتوہ تلانہ وہ۔
 عہد:
 عَہْد. تَعَهَّد الشَّيْءَ: رَاعَاهُ و تَقَدَّه/ چاودیری کرد،
 ناگاداری کرد، جاوی لیوہ بو، بہ سہری کردہ وہ۔
 - الْأَمْرَ: عَرَفَهُ/ زانی، پتی زانی۔
 - اِلَيْهِ بَكَا: اَوْصَاهُ (وَعَرَّ اِلَيْهِ بِه/ رای سپارد،
 پتی راگیہ یاند۔
 - الوعد: وَقَاه/ بہ پیمان بو، پیمانی ھتیاہ دی۔
 عَاهِدَ: حَالَف و عَاهَد/ بہ لَئِنی دا، بہ لَئِنی بہست۔
 تَعَهَّد بِكَذَا: تَكْفَل/ گرتیہ نہستوی۔
 - لہ: وَعَدَ و ضَمَنَ/ پیمانی دا، بہ لَئِنی دا۔

تَعَاهَدُ الْقَوْمُ: تَحَالَفُوا و تَعَاقدُوا/ رَیْک کہوتن،
 بہ پیمانیان بہست۔
 اِسْتَعْهَدَ مِنْهُ: کَتَبَ عَلَیْهِ عَهْدًا/ بہ لَئِنی ائی سہند،
 بہ پیمانی پئ بہست۔
 - هُ مِنْ نَفْسِهِ: اَمَّنَ عَلَیْهَا/ خوی بیمہ کرد۔
 عَهْدُ وِفَاء/ بہ پیمان ھتیاہ دی۔
 - مَوَدَّة/ خۆشہ ویستی، ھاو پتہ تی۔
 - لِقَاء. رُؤْيَة/ بِیْک گہیشتن، بینن۔
 - وَعْد (و ضَمَان) / بہ لَئِن، گفت۔
 - مِیثَاق/ بہ پیمان، رَیْک کہوتن۔
 - اَمَان و ثِقَّة/ دلنیا یی، پاراستن۔
 - زَمَان/ دہم، سہردہم، کات، چہرخ۔
 من - قَرِيب: حَدِیثًا. مُؤَخَّرًا/ لہم بولیبہ دا، لہم نزیکانہ دا۔
 قَرِيب (و حَدِیث ال - : جَدِید/ نوئ، تازہ۔
 ثابت ال - : صَادِق. لا یَتَغَیَّر/ خاوہن بارہ پ،
 جئ بارہ پ، نہ گزیر، بہ گفت۔
 نَقْضُ ال - : نَكْث/ بہ پیمان شکادن، ناپاکی۔
 ولی ال - : الْوَارِثُ الشَّرْعِي/ میراتگری راست۔
 ولی - الْمَلِك/ جئ نشین، شازادہ۔
 قَطَعَ عَهْدًا: تَعَهَّدَ/ بہ لَئِنی دا، بہ پیمانی بہست۔
 علی عہد فلان: فِی زَمَانِہ/ لہ سہردہم و کاتی۔
 عَہْدِي بِه اِنَّہ کَذَا/ لَئِنی پشت نہستورم، دلنیا م لہ و ی
 کہ نہوہ بہ، لَئِنی دلنیا م۔
 عَہْدَة: مَسْئُولِيَّة/ بہرہرسی۔
 - : ضَمَان و کَفَالَة/ زامنی، دلنیا یی۔
 - ضَعْف/ لاوازی، زہبونی۔
 فِی عَہْدَتِہ: فِی عَاتِقِہ/ لہ نہستویدا۔
 عَہْد: حَلِيف/ ھاو بہ پیمان، دَست۔
 تَعَهَّدَ: تَقَدَّدَ/ بہ سہر کردنہ وہ۔
 - اِرْتِبَاط/ پہ یوہندی۔
 - اِتِّفَاق/ بہ لَئِننامہ، بہ پیمان بہستن، رَیْک کہوتن۔
 - تَكْفُل/ زامنی، گرتنہ خۆ۔
 اِسْتَعْهَدَ: تَأَمَّنَ. ضَمَان/ بیمہ، بیمہ کردن۔
 مَعْهَد: جَمْعِيَّة/ دامہ زراو، دہزگا، ناموزگہ، پہیمانگہ۔
 مَعْهُد: مَعْلُوم. مَعْرُوف/ زانراو، ناسراو۔
 - اِلَيْهِ بَكَا/ پئ سپترادو۔

مُعَاهَدَة: اِثْفَاق / رَيْك كه رتن، پَيْك هاتن، په پيمان.

- اِثْفَاقِيَّة / په پيمان.

- مُحَالَفَة / يه ك كه رتن.

مُتَعَهِّد: مُسْتَعَهِّد / مَقُول / به لټنده، دهسته بهر، په پيمان بهست.

عَهْر:

عَهْر: عَهْر اليها: عاهرها. زنا بها / نيشي خرابه ي له گڼ كړد، گای.

عَهْر: عَهْرَة: فِسْق / خرابه كړدن، داوین پیسی.

- - : بيع العَرَض / خورق شتن، سوزانیتي.

عاهر: عَهْر: زان / خرابه كار، داوین پیس.

- عاهره: زانية / سوزانی.

عهل:

عاهل: ملك اعظم / شا، شاهه نشا.

- : المرأة التي لا زوج لها / بيوه زن، نافرمتی بڼ پيار.

عهن:

عَهْن بِالْمَكَان: اقام / نيشته نښي بو، جينگير بو.

- من المكان: خَرَج / گورستيوه، کوچي كړد، رڼي دهرچو.

- الشيء: دام و ثبت / جينگير بو، مايه وه.

عاهن: ثابت. حاضر / جينگير، هه بو.

- : فقير / هه ژار، نه دارا.

- : كسلان / ته مه ل، ته وه زه ل.

- : مسترخي / شله په ته.

عهن: صوف / خوري.

عَوَاهِن: جرائد النخل اليابس / كه لا وشكه ي خورما.

رَمَى الْكَلَامَ عَلَى عَوَاهِنِهِ: تكلم و لم يبال في كلامه / كړيزانه قسه ي كړد.

عاج:

عَوَجَ: اِعْوَجَ: تَعَوَجَ: اِنْحَنَى / خواربو، خواربووه وه، چه مايه وه، لار بووه وه.

- الإنسان: ساء خلقه / ره وشت و خوي خراب بو.

عَوَجَ: حَنَى: لَوَى / خواري كړده وه، چه مانپه وه، چه وتانپه وه، لاري كړده وه.

عَوَجَ: اِعْوَجَاج: اِلْتَوَاء و عَدَمُ اِلِسْتِقَامَة / خواري، چه وت و چټلي، لاري، ناراستي، پټچ و په نا.

- - العظام: مرض ارتشاء العظام / گټري، نيسكه نهره.

اِعْوَجَ: مُعْوَجَ: غير مستقيم. ملتوى / ناراست، خوار، چه وت، لار، خيچ، پټچاوپټچ، لول.

- : ساء الخلق / ناپاك، ره وشت خراب.

تعويج: حَنَى / خوار كړنده وه، چه ماندنه وه، چه وتانه وه، په چ دانه وه.

عاج: سِنُ الْفِيل / كه لبي فيل، شفره ي فيل، ماهي. عاد:

عاد: رَجَعَ / كه پايه وه، هاته وه، رزيسته وه.

- : صار / بو، بوبه.

- : تَكَرَّرَ / دوباره بوه وه.

- الى الامر: اِرْتَدَّ اليه / تنه ل چه وه، دهستی پڼ كړده وه.

- عليه: آل اليه / بڼي كه پايه وه، بڼي هاته وه.

- عليه: نَفَعَهُ / سودي پڼ گياند.

- عليه بكذا: نتج عنه / لټي وه شاپه وه.

- : تَعَوَّدَ الْمَرِيضُ زَارَهُ / ديده نښي كړد، سهري د، چه ولاي.

عاوَدَ: رَجَعَ الي / بڼي كه پايه وه، تنه ل چه وه، دهستی پڼ كړده وه.

اعاد: ارجع / اورَدَ / كه پانيه وه، نارديه وه.

- : كَرَّرَ / دوباره ي كړده وه، دوپاتي كړده وه.

- طبع الكتاب / چاپي كړده وه.

- النظر في الدعوى / پياچوه وه.

إِعْتَادَ: تَعَوَّدَ الشيء: جعله عادة / راهات، پټي راهات، كړدي به خو، رام بو.

عَيْدٌ: اِحْتَفَلَ بالعيد / جه نڼي كړد، كړدي به جه نڼ.

عايده: هُنَا بالعيد / جه نڼه پيرزيه ي لټ كړد، پيرزيه ي لټ كړد.

كرد.

عَوَدَ الرَّجُلُ عَلَى كَذَا: مَرَّنَ / راي هيتا، فزي كړد، رامي كړد.

إِسْتَعَادَ: سَأَلَهُ اِنْ يَعُودُ / كه پانيه وه، پټي وت بگه پزړه وه.

- : طلب الإعادة / پټي دوباره كړده وه، دوپاتي كړده وه.

إعادة: اِرْجَاع / اورَدَ / گټپانه وه، هيتانه وه.

- : تکرار/ دوباره کردنه، دوپات کردنه.
 - النظر فی القضية/ بیاچونه.
 (اعد: هتاف استحسان/ بیلیره،
 عائد: راجع/ گه پاره، ده گه پخته.
 - : متکبر/ دوباره، دوباره کراو.
 - : زائر/ دیده‌نی، میوان.
 - : عوائد: منفعة/ سود، دستکوت، قازانج.
 عود: عود: رجوع/ گه پانه، ره‌یشتنه، پیچ
 دانه.
 - ال امر: الرجوع الیه/ تهمه‌ل چونه، دست پین
 کردنه.
 - : عیاد: تکرار/ دوباره کردنه، دوپات کردنه.
 - : عیاد: زیارة/ سردان.
 عادة مرعية: مالوفة/ نهریت، باو، مؤده.
 - : مستحکمة: دین/ خو، ره‌وش.
 ال - السریة: استمنا.. جلد عميرة/ دست په،
 دست میز.
 خارق ال - : مخالف للمالوف/ ناسایی، ناباو.
 فوق ال - : غیر عادی. استثنائی/ تاییه‌تی،
 ناسایی.
 اجتماع فوق ال - / کزبونه‌ی تاییه‌تی.
 عادات و تقالید/ داب و نهریت.
 عادی: ماجرت به العادة/ نهریت، باو.
 - : مالوف/ ناسایی، ره‌شوکی، ره‌مه‌کی، مه‌په‌مه.
 - : منتظم. طبیعی/ ریک و پیک، سروشتی.
 - : اثر قدیم/ نه‌تیکه.
 اعتیاد: تعود/ راهاتن، فیروبون.
 اعتیادی: جرت علیه العادة/ نهریت، باو، مؤده.
 - : مالوف/ ناسایی، ره‌شوکی، مه‌په‌مه.
 - : منتظم. طبیعی/ ریک و پیک.
 معاد: مصیر/ مه‌به‌ست، نامانج، ناکام.
 - : الاخرة/ دواړد، ره‌ی زیندوبونه.
 معود: معناد. متعود: متعمرن/ راهاتو، رام بو، چه‌شه.
 تعوید: تمرین/ راهاتن، راهاتن، رام بون، چه‌شه‌بین، رام
 کرد.
 معید: مکرر/ دوباره، دوپات کراو.

- : معلم مساعد/ یارمات ماموستا، ناوه‌ل
 ماموستا.
 عیاد: زیارة/ سردان، دیده‌نی.
 - : طبیة: مکان الطیب/ دیده‌نگه، پزیشکه،
 دیده‌نگه‌ی پزیشکی.
 - : طبیة: زیارة الطیب/ چونه لای پزیشک،
 سردانی پزیشک، دیده‌نی.
 - : طبیة شعبیة/ پزیشکه‌ی گلی.
 عود: عصا/ دار، چیلکه، شولک.
 - : آلة طرب/ عود.
 - : الثقاب/ دهنکه (شقارته، شخارته).
 عواد: الضارب بالعود/ عودزن.
 عید: کل يوم فيه جمع و تذکار/ جه‌ژن.
 - : يوم عطلة/ ره‌ی پشو.
 - : سنوی: تذکاري/ جه‌ژنی سالانه.
 - : الاضحی/ جه‌ژنی قوریان.
 - : الفطر/ جه‌ژنی ره‌مه‌زان.
 - : القيامة/ جه‌ژنی نه‌سته، زیندوبونه (لای
 گاوه‌کان).
 - : المولد النبوی/ جه‌ژنی زاین، زانړدنی محمده.
 - : المیلاد/ جه‌ژنی زاین، زانړدنی عیسا.
 - : رأس السنة/ جه‌ژنی سهری سال.
 ابو ال - : قشة/ خال خالوکه.
 عاد: عاد: تعود: استعاذ به: لجا الیه و اعتصم/ په‌نای
 برده به، هانای برد، خوی خسته پالیه‌وه، خوی لا
 مه‌لاس دا.
 اعوذ بالله: اتجی و اعتصم/ خوم نه‌خه‌مه په‌نای
 خواوه، په‌نا نه‌به‌مه بهر خوا، په‌نا به‌خوا.
 عود: عاد: رقی: علق العود/ نوشته‌ی کرد، نوشته‌ی
 بیاکرد، چاوه‌زاری مه‌ل واسی.
 عود: عود: معاذ: ملجا/ په‌نا، په‌ناگه.
 - : عیاذ: التجاء/ په‌نا برده بهر.
 معاذ الله. العیاذ بالله/ په‌نا به‌خوا.
 عود: تعویذ: رقیة/ نوشته، جادو، چاوه‌زار.
 عود:

عَوَّرَ: عَارَ: صَيَّرَهُ (عور) کویری کرد، چاوینکی کویر کرد.

- عليه (أمره: قَبَحَهُ/ لَيْتَ (بیس کرد، تیک دا).

- عَايَرَ المَكَائِلَ: قَدَّرَهَا/ هَلَى سَهَنگان،

به رده گانی هَل سَهَنگان.

- عَارَ: (عار عین الماء: دَفَنَهَا و كَبَسَهَا بالتراب/

پری کرده وه.

عَوَّرَ/ عَوَّرَ: صار (عور. ذهب جس إحدى عینیه/ یك

چاوی کویر بو.

(عَارَ: اقْرَضَ/ دایه به دهستیوا، دایه به قهرز، وامی دایه.

استعار: اقترض/ قهرزی کرد، دهستیواوی کرد،

خوازتی، وامی کرد.

عَائِرَ: الذي في عينيه عَوَارُ اى قَذَى/ چاو (ریبوقاوی،

جیقناوی).

- : ما لا يُدْرِي رَامِيَهُ/ وَيْلٌ، گولله ی وِیْل.

(عَوَّرَ: بَغَيْنَ واحدة/ یك چاو.

- : عَوَّيرَ: الغراب/ قله ره شكه.

- : من ليس له اخ/ تاقانه.

- : رديء/ خراب، قرجوك، قهلب.

- : الطريق المجهول/ رضى نهات.

ال - : المعنى الاعور (فى معنى)/ ريخوله كویره.

عَوَّارَ: قَذَى/ ریبوق.

عارية. عارية: قَرْض/ دهستیوا، وام.

عار وعاربه (فى عرى)/ روت، پەتى.

إعارة: إقراض/ دهستیاودان، قهرزدان، وام دان،

به خواست دان.

مُعِيرَ: مُقْرِض/ دهستیاودەر، قهرزدهر، وام دەر.

إستعاره: إقتراض/ خوازتن، خواستن، دهستیوا کردن،

قهرزکردن، وام کردن.

- : فى علم البيان/ خوازتن، خوازه، خواستن.

استعارى: مجازى/ خوازواى.

مُسْتَعَار مُعار: مُقْرِض/ دهستیوا کراو، خوازوا،

دهسته وا.

إسم - / ناوی خوازوا، خوازناو.

مُسْتَعِير: مُقْتَرِض/ خوازه، دهستیاودەر، قهرزدهر.

عَوَّرَ: الاعضاء المُخْجَلَة/ نندامى شهرم، گهَل و (قنگ، قوز، گون).

- : عَوَّارَ: عيب/ خهوش، كهَم و كوپی.

عار:

عار. عَوَّرَ: إحتاج الى/ لیتى برا، پتیویستی، دهیه وئ.

عَوَّرَ: (عَوَّرَ: إفتقر/ دهستی کورت بو، ههزار بو، نه دارا

بو، نه ی بو.

عَوَّرَ: إختلّت حاله/ سهری لئیشیوله پهکی كهوت، ههزار

كهوت.

يَعْوِزُه كذا: يَنْقُصُه/ كورتی هینا، كه می کرد، لیتى برا،

به شی نه کرد.

عَوَّرَه. إعوان: إحتیاج/ پتیویستی، ویستن.

- : عازة: فقر/ مهزاری، نه بونی، كهَم

دهستی، نه دارایی.

عَوَّرَ. عائش. مُعَوَّرَ: محتاج. فقير/ مهزار، كهَم دهست،

نه دارا، دهست کورت.

عَوَّرَ: الحاجة و الضيق/ نه بونی، مهزاری، دهست

کورتی، نه دارایی.

عاص:

عاص. عَوَّصَ الكلام: صَعِبَ فهمه/ گران بو

تیگه یشتنی.

- : الشيء: إشتدّ و امتنع/ تن گیرا، عاسی

بو، تن چه قی.

أغوص به و عليه: تحجج عليه/ بیانوی پیگرت،

په لپی لئگرت.

عویص: الشدة/ ناپه حەتی، بارگرانی، کارگرانی.

- : من الأمور: صعب/ گران، ناپه حەت، قورس،

کاری گران.

- : من الكلام: ما يصعب فهمه/ قسه ی (به پیچ و

په نا، تیچکهَل و پیچکهَل، نه زانراو).

- : القوة. الحركة/ میژ، جوله.

(أغوص: غامض/ نهین، ناٹاشکرا.

- : عائص. غوص: غیصاء: الشدة و الحاجة/

پتیویستی، تن گیران، ناپه حەتی.

عاص:

عَوَّضَ. (اعاضَ. عاوَّضَ. عاضَ: اعطاء عوضاً) ای بدلاً/ دای له بریتیدا.

- - - - - : كافا/ خه لاتنی کرد.

- - - - - عن الضرر: اعطى تعويضاً/ بژاردی، بوی بژارد، خه رامانی دایه.

إعْتَضَ. تَعَوَّضَ: (اخذ العَوْضَ/ پیی بژارد، خه رامانی وه رگرت، بریتی وه رگرت.

- : إستهاضَ: سال العوض/ داوای بژاردنی کرد.

عَوَّضَ: بَدَلَ/ جیاتی، بریتی، له بری، له جیتی، بریکار.

- : تعویض: مکافاة/ خه لات.

- - - - - عن ضرر: بَدَلَ/ بژاردن، بیمه کردن، بری خستن، له جتی دانان، خستنه بری.

بالتعويض/ به له جتی دانان، له بری.

إستهاضة. بدل، بدیل/ خستنه بری.

بال - / به خستنه بری.

عَوَّضاً عَنْ لَوْ مِنْ: بَدَلَ مِنْ/ له باتی، له جیاتی، له بریتی، له بری.

لَا يُعَوَّضُ: لَا يَأْتِي مَكَانَهُ/ نایه ته وه جیتی، نابژیردی، له بری نیه.

مُعَوَّضٌ: مدفوع العوض/ بری خراو، بژیرداو.

عوف:

عاف الطائر: حام على الشيء/ دهوور خول دا، بقی چو.

تَعَوَّفَ الاسد: إفترس/ راوی کرد، نیچیری گرت.

عوف: اسد/ شیر.

- : ذئب/ گورگ.

- : ديك/ كه له شیر.

- : الكاد على عياله/ تیکرشه، ره نچدهر.

ابو - : ذكر الجراد/ نیره کوله.

عَوَافَةٌ: غنیمه/ نیچیر، ده سته کورت.

عوق:

عاق. عَوَّقَ. اعاق: اَحْرَ/ دواى خست.

- - - - - : مَنَعَ/ ته گره ی تن خست، کوسپی نایه بهر، ریئی لئ گرت.

تَعَوَّقَ: تَأَخَّرَ/ دواکهوت.

- : مَنَعَ/ وه ستنیزا، دواخرا.

عائق. عائقة: مانع/ کوسپ، ته گره، دیشوار، ریگر.

عوائق الدهر: شواغله/ به لار کوسپی ناگهات، به لای لایه لا.

عَوَّقَ. إعاقة: تأخير/ دواخستن، قه تیس کردن، ته گره تن خستن.

- - - - - : مَنَعَ/ وه ستاندن.

مُعَوَّقٌ: ذُو عَائَةٍ/ کم نه دنام، په ک که وته، که له لا.

عَوَّقَ. عوق. عَوَّقَ. عَيَّقَ: جبان/ ترستوک.

رَجُلٌ عَوَّقه. عَوَّقَ. عَيَّقَ: يعوق الناس عن الخير/ په زیان.

عول:

عال: جاز و مال عن الحق/ له راستی لایدا، ناپه وا بو.

- : ثَقُلَ عَلَى/ باری گران کرد، بارگرانی کرد.

- : فى الميزان: خان/ دزی کرد، ترانه که ی ناته واو بو.

- : الميزان: نَقَصَ/ کمی میتا، کم ده رچو، ناته واو بو.

- : (عال: كثر عياله/ مندال و خیزانی زود بو.

- - - - - : عِيلٌ: إفتقر/ مه ژار کهوت، دهستی کورت بو.

- : عياله او غيرهم: كَفَاهُمْ مَعاشهم/ گوزه راتیان کرد، به خیزی کران، به خیزی کردن.

- : الْيَتِيمَ: كَفَلَهُ و قام بمعاشه/ به خیزی کرد.

- : امر القوم: إشتدَّ و إضطرب و تفاقم/ سه ریان لی تیک چو، شپره بون.

- : عيل صَبْرَه (راجع عيل)/ نارامی لی برا، پشوی له بهر برا.

عَوَّلَ. اغْوَلَ: رَفَعَ صوته بالبكاء/ گریا، دایه پهمی گریان.

- : على: إعتمد/ پشتی پی به ست، په نای برده بهر.

- : على نفسه/ پشتی به خوی به ست.

- : على كذا: نوى. عَزَمَ. صَمَمَ/ بیراری دا.

عَوَّلَ. عَيَّلَ: ظَلَمَ/ زود، ستم، زورداری.

- : عيالة: كَفَايَةِ المعاش/ گوزه ران کردن.

- : مَنْ يُعَوِّلُ العائلة/ نان په یاکه، به خیزوکه ر.

- : عويل: نواح/ گریان، لاولنده وه، کپوزانه وه، شینه وار، شین، شین و زاری.

- : المستعان به / په نا بڼه برابره، يارمه تدهر.
 مَعُولٌ: مُسْتَعَاثٌ و معتمد / پشت ته ستور، يارمه تدارو.
 عائلة (فی عیل) / خیزان.
 عائل (فی عیل): فقير / مه ژار، ده ست کورت.
 - : مُعِيلٌ: من يقوم بالاعالة / به ځيوکړه، نان په ياکړه.
 عَوَّلَ. تَعْوِيلٌ. مَعُولٌ: اِثْكَالٌ و اعتماد / پشت پښه ست.
 عَوِيلٌ. عَوَّلَةٌ: رفع الصوت بالبكاء و الصياح / قيزه، گريان، دهنګه دهنګ.
 عالة: طفيلي / لا پلهره سنگ، مشه څوړ.
 - : شَبُهَ الخيمة / که پر، کوخته.
 - : مَظْلَّةٌ / چه تر، باران گټې، سه يوان.
 عَيْل الرجل: اهل بيته / خيزان.
 - : ولد صغير / منډال.
 مِعُولٌ: اداة لحفر الارض / پاچ، پښه مه پره.
 عوم:
 عام: سَبِيحٌ / مه له ی کرد.
 - : طَفًا / سه رڼاو که ووت.
 عَوَمَ السفينة: اسبحها / که شتی (لی څوپي، بردي به پرته، خسته ښاوه ده).
 - : المكان: غَمَرَهُ بالماء / پږي کرد له ښاو.
 - : رَفَعَ الى سطح الماء / سه رڼاوی خست.
 عائِمٌ: سابح / مه له نه کا، مه له کار.
 - : طافَ. ضد غاطس / سه رڼاو که ووتو.
 عوماً: بالعموم. سباحةً / به مه له.
 عَوَامٌ: الذي يعوم / مه له وان، مه له کار.
 عَوَامَةٌ لإرشاد السفن / دهر يانيشان.
 - : السمكة: ثَفَاحَةٌ / ميزه لدان.
 - : بيت عائِم / مال که شتی.
 عام: سَنَةٌ / سال.
 عون:
 عَوْنٌ. عَاوَنَ. اعان على: ساعد / يارمه تی دا.
 اعانه منه: خَلَّصَهُ / رزگاري کرد، له ده ستی سهند.
 تَعَاوَنَ القومُ: اعان بعضهم بعضا / يارمه تی په کتريان دا.

إستعان فلاناً و بفلان: طلب منه المساعدة و العون /
 دواوی يارمه تی لی کرد، په نای برده بهر.
 عَوْنٌ. إعانة. مَعُونَةٌ: مُسَاعِدَةٌ / يارمه تی، باريو ياریده، ده سگرتن، ده سگړويی.
 - : - . - : - : نَجْدَةٌ / فرياکه وتن.
 - : مُعِينٌ. مُسَاعِدٌ / ياوره، يارمه تی دهر، ده سگير، هاری کار، فرياره س، ياریده دهر.
 إعانة: مُسَاعِدَةٌ / باريو، يارمه تی دان، ده ستی يارمه تی درژ کردن، ده ست گرتن، ياریده دان.
 - : هَالِيَةٌ / يارمه تی به پاره، پيتاک.
 - : اِشْتَرَاكَ فِي عَمَلٍ / هره وهن.
 عَوْنَةٌ: سَخَرَةٌ / يارمه تی به زډر، سوخره.
 تَعَاوُنٌ: الاِشْتِرَاكُ فِي الْعَمَلِ / هاوېه شی کردن، هره وه زی، نيل جاپی، کومه کی، زگار.
 - : مُسَاعِدَةٌ / ده سگرتن، ده سگړويی، يارمه تی.
 تَعَاوُنِي: بِشَكْلِ جَمَاعِي / هاوېه شيتی، هاری کاری.
 جمعية تعاونية / کومه له ی (هره وه زی، هاوېه شيتی)، هره وه زګه.
 إستعانة: طلب المَعُونَةِ / يارمه تی خوازی، يارمه تی دواو کردن.
 معاون: مُسَاعِدٌ / ياریده دهر، يارمه تدهر، ده ستیار، ياوره.
 متعاون / له گډ بون.
 متعاونة: المرأة الطاعنة في السن / ښافره تی به سالاچو، پيريزن.
 عَوَانٌ: فِي مُتَخَصِّفِ السِّنِّ / نيوه ته مه ن.
 حَرْبٌ - : اَشَدُّ الْحَرْبِ / گوره و گرم ترين جهنګ.
 عانة: أسفر البطن أو شعرة / داميتی سک، بهر.
 عوه:
 عاه. عَيْهَ الزَّرْعُ: اصابته العاهة / توش بو، دهر دبو به لای ليد، ښافات ليدی دا.
 - : الرَّجُلُ: وقعت العاهة في زرعه و هاشيته / ښافات که وته ناوړه و کشت و کاله که يوه.
 عَوَةُ النِّبَاتِ: ضربه بعاهة / توشی کرد، دهر دبو به لای تښخت.
 - : الإنسان: اصابه بعاهة / توشی ناته و اوای کرد.

عاهه نباتیه: آفة/ دهر دو به لای نافاتى کشتوکال.

- مرض/ نه خوشى، که م نه دنامى.

- خلل/ ناته وایى.

معو. معیوه: مُصاب بِعاهة/ ناته وای، که م نه دنام.

عوى:

عوى. إعتوى الكلبُ و الذئبُ و غیرهما: لوى مُقدم

فمه ثم صوت/ لورانى، وه پى.

- عطف. مال/ خورلى کرده وه، لارى کرده وه، لایدا.

إنعوى. إعتوى: إنعطف/ خوار بوه وه، لاریبوه وه، پیچی

کرده وه.

عواء. وُعوة: صوت الكلبُ و ابن آوا و الذئب/

لورده، لورده لور، وه پین، حه به حه پ.

عواء: یعوى كثيرا/ ندر وه، ندر نه لورینى.

معاویة: کلبه/ ده له سهگ، ده له، دیل.

- جرو الثعلب/ توله ریوى، به چکه ریوى.

(بو - : فهد/ پلنگ.

عویص (فى عوض) عویل (فى عول) عیاده (فى

عود) عیار (فى غیر)

عیال (فى عیل).

عیب:

عَيْبٌ. عاب تَعَيَّبَ: نسبته الى العيب/ خوش و نهنگى

لِ دهرمیتنا، عیبى لِ دهرمیتنا، نام و نهنگى نایه پال.

- - - - - جعله ذاعيب/ خوش دارى کرد،

نهنگى کرد، عیببارى کرد.

- - - - - نم/ قسه ی ناره وای پى وت، زهمى کرد.

- - - - - شان/ نابوى برد، شکانى، نهنگى کرد.

عاب فى حقّه: إفتري على. وشى/ ناوى زپان، بوختانى

کرد.

- الشیء: صار ذاعيب/ خوش دار بو، نهنگ بو،

عیب بار بو.

عَيْبٌ. مَعَابٌ. مَعَابَةٌ: شائبة/ خوش، نهنگى، که م و

کوپى، نهنگ، شوره یى، نام و نهنگى.

- - - - - نقيصه خلقية/ ناته وای، لهش

ناته وای، که م نه دنامى.

عیاب. عِيَابَةٌ. عائب. عِيْبَةٌ: كثير العيب للناس/

گالته چى، نابویه ر.

مُعَيَّبٌ. مُعَيَّبٌ: به عيب/ خوش دار، نهنگ، عیب

بار، خه وشاوى.

مُعَيَّبٌ: شائن/ شکاو، نابوى چو، ناوژپاو.

عیث:

عَيْثٌ. تَلَعَسَ/ دهستى کوتا، دهستى لِ دا، له پى کوتا.

عاث الشيء: افسده/ خرابى کرد، پیسى کرد، کاوى کرد.

- فى ماله: بَدَرَه/ به فیژىدا، دای له بهرد، دهست قرب

بو.

- فى الارض فسادا: افسد/ خرابه ی کرد، چى

خرابه هه بو کردى.

عَيْثَانٌ: مُبَدَّرٌ/ به فیژدهر، دهست به قرب.

عِيوث، عِيَاثٌ: كثير الإفساد/ خرابه کار، پیاوخراب،

دهست قرب.

- - - - - الاسد/ شیر.

عيد (فى عود)

عیر:

عار: هام على وجهه. شَرَدَ/ به لهسه بو، رای کرد،

به ره لا بو، هه لى تیزان.

- : عاب/ خوشى لِ دهرمیتنا، نهنگى کرد، گالته ی پى

کرد، پلارى تن گرت.

أعار: أَقْلَتَ/ بهرله لای کرد، به لهسه ی کرد، بهرى دا.

عَيْرٌ: قَبِحٌ عليه فعله/ سه رزه نشتى کرد، تانوتى لئدا.

عائِرٌ: فَاخِرٌ/ خوى هه ل کیشا، گه زافى لئدا، لافى

لئدا.

- : فَحَصٌ/ تاقي کرده وه.

- : كَالٌ. قاس/ پیواى، نه اندازه ی گرت.

عار: عَيْبٌ/ شوره یى، نهنگى، که م و کوپى، خوش، نام

و نهنگى، عیب.

عارٌ عليك/ شوره ییه بۆ تۆ، شهرمه زاریه بۆ تۆ.

یا للعار/ ثای له شوره یی و شهرمه زاری، ندر عیبیه.

تَعْيِيرٌ: تعنيف/ نهنگ کردن، گالته مین کردن، قسه

پىوتن، پلار تن گرتن.

عَيْرٌ: هَمٌّ. ضلال/ به لهسه یى، بهرله لایى، گومرایى،

خویریتنى.

- : حمار وخشى/ کهرى بهرله لا، که ره کئوى.

- : ورقة النبات. الخط الذي في وسطها / رهگی
ناوه راستی گهلا، ده ماری گهلا.
عَیَّار. عائر: متردد بلا عمل / به لهسه، دهست سپی،
بن نیش، به رهلا، خو پپی، سه رسه ری.
- : كثير التجوال و التطواف / گه پوک، به رهلا،
به لهسه.
عائر: لا يُدرى من الرامي / ویل، گولله ی ویل.
- : مُتَرَدِّد / دودل، شپره، به لهسه، به رهلا.
عیار: مقیاس / پیوانه، نه اندازه.
- : البندقية او المدفع / نیشانه، تیسکی توپ و تفنگ.
- : ناری / گولله.
- : وَدَن / سه نگ.
معایر: معایب / خوشی، نهنگی، شورده یی، نام و
نهنگی.
معیار: الذي يُقاس به غیره / سه نگ، پیوره.
عیش:
عاش: صار ذا حياة / ژیا.
- : على كذا: إقتاة / پیژی ژیا.
- : تَحَمَّلَ / به رگی گرت.
عایش. عاش مع / له گه لی ژیا، ژیا له گه لی.
عَیْشَ. (عاش: جعله يعيش / ژیا نی.
- : - : قات / به خپوی کرد، خواردنی دایه.
تَعِيشَ: سعى وراء اسباب المعيشة / ره نجی دا،
تن کوشا.
تعايش القوم: عاشوا على الألفة و المودة / به
ناسوده و خوشی پیکه وه ژیان.
عَیْشَ: حياة / ژیان، بون، گوزهران.
- : حَبْرَ / نان.
- : طعام / خواردن، خواره مهنی، خوراک،
خورشت.
- : عَيْشَة: حالة الإنسان في حياته / گوزهران.
- : الغراب: فطر / قارچکه مارانه.
إعاشة / ژیاندن، به خپو کردن.
عَیْشَة راضية مرضية / تیرو تهسه ل، خوش گوزهرانی،
گوزهرانی باش.
عاشش: حَيَّ / ژیا، ژیندو.

- : في خفض من العيش / نه ژی، گوزهران نه کا.
عَیَّاش: بائع العیش / نان فروش.
مَعاش. مَعِيشَة: ما تعيش به / دهست کهوت، خوراک،
هو ی ژیان.
- : راتب / موچه، مانگانه، روژانه، مز.
- : عَوَّل / به خپو کردن.
ذو - : من أرباب المعاشات / موچه خور.
أَحِيلَ على الـ - / خانه نشین کرا.
مكان المعيشة / ژینگه.
عیط:
عَیْط. تَعِیْطُ: صاح / قیژانی، نه پانی، ماواری کرد.
- : هُ: ناداهُ / بانگی کرد.
- : عليه: صاح عليه / قیژانی به سه ریا.
- : بَكَى / گریا.
تَعِیْطُ: غضب / تیره بو، رقی هه لسا، نه پانی.
عیاط: صياح / قیژه، قیژاندن، نه پاندن، ماوار کردن.
- : حَبْلَة / قاوو قیژ، هه راهه را.
- : بُكاء / گریان.
عائط:
صائح / بانگ کرا، قیژه کرا، نه په نه پکه ر.
عیف:
عاف الشيء: كَرِهَ الشيء و تركه / وازی نه پیتنا،
دهستی لی هه ل گرت، به جی میشت.
- : الطائر على الشيء: حام / ده وره خولی دا.
ثعابة النفس: يَشْمَعُ منه الذوق / قیژی لی دیته وه،
بیژی لی نه کاته وه.
عائف: كاره للشيء، المتقذر له / حز لی نه کردو، قیژ
لی هاتو، بیژاو.
معیوف: قليل الاكل / کم خور.
عیل:
عال: إفتقر / نه ی بو، پیویستی بو، هه ژار بو.
- : تَعَيَّلَ في العشى: تَمَایَلَ و تَبَحَّثَرَ / به تپو فیزه وه
نویس.
- : عیاله (فی عول) / به خپوی کردن.
عَیْلَ. (عَیْلَ. عال: کثر عیاله / مندا ل و خیزانی نود
بون.

- عیاله: کفاهم معاشهم/ به ختیوی کردن، زیانسی.
عَمِلَ صَبْرُهُ: اِسْتَنْقَذَ صَبْرُهُ/ نارامی له بهر بپا، خوی
بۆ نه گپرا.
- صبری/ نارام له بهر بپا، خۆم بۆ ناگیرئ.
عائلة. عَيْلَة: اهل/ کس و کار.
- : - اهل البيت/ خیزان، خیزانی ناو مال.
ابن - : اصیل/ خانه دان، وه جاخزاده.
ربّ ال - ربّ الأسرة/ گورهی خیزان.
عائلی: بیتی. اهل/ مالی، خیزانی، خوی.
عائل: فقیر/ هه ژار، نه دار، دهست کورت، نه بو.
عیاله: عول/ به ختیوکردن.
مُعيل: کثیر العیال/ خیزاندار، منداڵ زۆر.
- : مَنْ يُعِيل/ به ختیوکر، دهره تان، خاوهن، ژیننه ر،
سایه.
عالة. عَيْلَة: فقر. فاقة/ هه ژاری، دهست کورتی،
نه دارایی، نه بونی.
عِيَال: مُتَمَائِل و مُتَبَخِّر/ تروفیز، گهجه فه.
عِيَالان: ذِکر الضیع/ نیره که متیار.
عین:
عان. تَعَيَّنَ الرَّجُلُ: اصابه بالعین/ کردی به چاره وه.
- القوم: اتاهم بالخير/ پیتی بۆ هیتان، فهو هاتی بۆ
هیتان.
- الماء و الدمع: جری/ تکا، رڤا، رڤی.
- على القوم: صار لهم عیناً/ بو به چاوساگیان.
عَيْن: ثَقْب/ کونی کرد، سمی.
- : خَصَصَ/ ته رخانی کرد.
- : سَمَى/ ناو نوسی کرد.
- : حَدَّدَ/ دیاری کرد، دهست نیشانی کرد.
- : قَرَّرَ/ بریاری دا.
- السبب ذکره/ هژی (ده رخست، پیشان دا).
- فی العمل: وَظَّفَ/ دایمه ززان، خستییه کار وه.
- النشي لفلان: خَصَصَ/ بۆی دانا، بۆی ته رخان کرد.
عاین. تَعَيَّنَ: رای/ بینی، روانی، چاوی پئ کهوت.
- : تَفَحَّصَ/ سهیری کرد، تیی پوانی، سه رنجی
لوتدا، لئی ورد بو وه، پشکنی.
تَعَيَّنَ عليه كذا: لَوَّاهُ/ پتویست بو له سه ری.

- تَوَظَّفَ/ دامه زرا.
- النشيء: اِبْصَرَهُ/ بینی، دیاری کرد، چاوی
پئ کهوت.
عَيْن: عُضْو البصر/ چاو.
- : ثَقْب/ کون.
- : الخالص الواضح/ پوخت و ناشکرا.
- : نَقَدَ (خلاف الورق)/ دراو.
- : الربا/ سه له م.
- : النشيء: خياره/ هه ژا زاده، هه ژ بژیدراو.
- : اعيان: سَيِّد/ پیاو ماقول، گوره پیاو.
- : شريف قومه/ سه رگه ورو پیاو ماقول.
- : نوع. صنف/ جۆر، بابته، چه شن.
- : ذات. نفس/ خۆ، هه مان، کس.
- : شمس/ رۆژ، خۆر.
- : مَكْتَب: دُرُج/ چه کمه جه.
- : الماء: ينبوع/ کانی، کاریز، سه رچه شمه،
سه رچاوه.
- : القنطرة: بابها/ تاق و ده رگای پرد.
شاهد - : شاهد عيان/ گواه، به چاوی خوی دی.
الإصابة بال - / به چاوه وه بون.
ثُغْرَة (و تجويف ال - / کلانه ی چاو.
عَيْنٌ بِعَيْنٍ. العين بالعين/ يهك به يهك، سه ریه سه ر، داش
به داش.
نَزَلَ مِنْ عَيْنِي/ له بهرچاوم کهوت.
لا يَمْلَأُ الْعَيْنَ/ چاو تیر ناکا.
على عَيْنِي/ به سه رچاو، به سه رچاوم.
عَيْنِي: بَصْرِي/ به بینین.
- : ثابت. مَادِي/ راسته قینه، جیگیر.
عِيناً: صِنْفاً. من ذات الصنف/ يهك جۆر، يهك بابته،
بابه تیک، جۆر تیک، چه شن تیک.
عَيْن. سريع البكاء/ گریژ تۆک.
عَيْنَة: مثال. نموذج/ نمونه.
عيان: مُشَاهَدَة/ بینین، دیتن، چاوپئ کهوتن.
بَدَأَ ل - "ظَهَرَ" ده رکهوت، بینرا، دیاری دا.
باديء ل - : واضح. ظاهر/ دیار، ده رکهوت،
نه بینرئ.

- مريض / نه خوش، دهرده دار، ناساخ، خسته.

شاهد - / گواه، به چاوی خوی دی.

عیانی: ظاهر / دهرکه وتو، ناشکرا، رون، دیاردی.

عوینات: نُظَارَة / چاویلک، عینه ک.

تعین: تحديد. تخصیص / دیاری کردن، دیارده

کردن، دهست نیشان کردن.

- : توظيف / دامه زانندن.

- الجندی. لوازم / پیوستی، راشن، خوراک و

کال و پهله سهرباز.

مُعَيَّنٌ: مُخَصَّصٌ / دیاری کراو، دیارده.

- : مُقَرَّرٌ / دانراو، بریار له سهر دراو، نیشان کرد.

- : مُحَدَّدٌ / دهسنده.

- فی عمل: مُوظَّفٌ / دامه زراو.

فی اوقات مُعَيَّنَةٍ / له کاتی تاییه تیدا.

مَعِيْن. مُعَيِّن. مُعَيِّن (فی الهندسة) . شکل /

له بزینه یی.

مُعَايَنَة: مُشَاهَدَة / سهیر کردن، تن پوانین.

- : فَحْصٌ / بینین، تن پوانین، سه رنج دان.

عائِن: المَصِيبُ بِالْعَيْنِ / چاوپیس، به چاره وه کهر.

مَعِيُون. مَعِيْن: المَصَابُ بِالْعَيْنِ / به چاره وه بو.

عی:

عَيْنِي. عَيْنِي: عَجَزٌ. جهل / نه ی توانی، نه ی زانی، سهری

نی دهر نه کرد.

- فی الكلام: تَلَعُّمٌ / زمانی گیرا، بزپکانی.

- : مَرَضٌ / نه خوش کهوت.

اعيا: تَعَبٌ وَكَلٌ / هیلاک بو، کفت بو، شه کهت بو، ماندو بو.

- هُ: اِثْعَابُهُ / هیلاکی کرد، شه کهت کرد.

- الامرَ عَلَيْهِ: اعجزه / پیته وه هیلاک بو،

به دهستی وه ماندو بو.

عَيِي. عَيَاء: قَعَبٌ / هیلاکی، شه کهت، که شهنگی،

کفتی، ماندویه تی.

- . - : عَجَزٌ / نه توانین، په ک کهوتن، لاوازی.

داء عَيَاء: لَا يَبْرَأُ مِنْهُ / دهردی بئ دهرمان.

عَيَاء. عَيَا: مَرَضٌ / دهرد، نه خوشی، ناساخ.

عَيَان. مُعَيٌّ: کال / هیلاک، شه کهت، کفت، که شهنگ، مانده.

- . - : عاجز / کهفته کار، په ک کهوتو، زه بون،

دهسته وسان.

غاب (فی غیب) غابر (فی غیر) غابة (فی غیب) غات (فی غوت) غادة (فی غید) غار (فی غور) غار من و علی (فی غیر) غارة (فی غور) غار (فی غور) غار (فی غزی) غاص (فی غوص) غاط (فی غوط) غاظ (فی غیظ) غال (فی غلو) غالب (فی غلب) غالط (فی غلط) غالی (فی غلو) غامر (فی غم) غایر (فی غیر) غایة (فی غی)

غیب: غیب: جاء زائراً بعد ایام / درهنگ سه‌ری دا، ده‌رکه‌وته‌وه.

- عنه: اتاه یوم و ترکه آخر / رۆژه نا رۆژیک سه‌ری دا.

- اغْب. بات / شه‌ومایه‌وه، شه‌وی به‌سه‌را چو.

- غَبَّ الطعام: بات لیله. إنتن / خراب بو، بۆنی کرد.

- ت علیه الحمى. اغْبَتْه الحمى و علیه: اخذته یوماً و ترکته آخر / رۆژه نارۆژیک تا گرتی.

- اليوم: اشدَّ غبارُه / خۆل باری.

زاره غَبَا: فی فترات متباعدة / درهنگ درهنگ (ده‌ره‌که‌وت، سه‌ری نه‌دا).

غَب: شرب الماء دون تنفس / بین پی‌وه‌نان.

غَب: مَغَبَّة: عاقبة / نه‌نجام.

حُمى الـ - : هی التی تنوب یوماً بعد یوم / تایی رۆژه نارۆژ.

غَب: خلیج صغیر / که‌نداوی بچوک، که‌ندپ، ناودپ.

غَبَّ: اللحم المتدلی تحت الحنک / غه‌به‌به، غه‌به‌به‌ی مل.

غَبِيب: اللحم البائت / گوشتی کون.

غیر:

غَبَر: مَضَى / تپه‌ری.

- مَكَّ / مایه‌وه، خایاندی.

غَبَر. اغْبَر: اثار الغبار / کردی به خۆل و ته‌پ و تۆز.

- : لَطَخَ بالغبار / (خۆلاوی، تۆزلاوی) کرد.

اغْبَر. تَغَبَّر: علاه الغبار / تۆز خۆلی لای نیشته، خۆلاوی بو.

- اليوم: اشدَّ غبارُه / خۆل باری.

غُبْرَة. غُبْرَة. غُبَار: تُرَاب/ خُوْل، تُوْز، تَهْپ و تُوْز.

- : لَوْن الغُبَار/ بُوْر، رَهَنگ خُوْل.

لَا غُبَارَ عَلَيْهِ: بِلَا عَيْب/ بِنْگَرَد، بِنْخَهوش، پَاک، دَاوِیْن و دِهست پَاک، رُوپَاک.

اَغْبَر: بِلَوْن الثَّرَاب/ رَهَنگ خُوْل، بُوْرده قَنه.

- : ذَاهِب. زَائِل/ تِنْه پَه پَه، تَه پَوَا، نَامِیْن.

- : ذَنْب/ گُورگ.

غُبْرَاء: الارض/ زَهوِی، زَهْمِیْن.

بَنُو- الفقراء/ مَه زَارَان.

سَنَة - : جَدْبَة/ سَالِی و شُک و بِنْ بَارَانِی، و شُک سَالِی، نَه هَاتِی.

غُبْر: غَبْر/ بَقَايَا/ پَاشِمَاوَه، بَنه رُوک.

غَابِر: مَاضِی/ رَا بُوْدُو، تَنَبَه پَرِیو.

الْاِزْمَان الْغَابِرَة/ زَهْمَانِی کُورَن، دَیْرِیْن، دَیْر.

غَبِش:

غَبِش. اَغْبِشَ اللَّیْل: خَالِط الْبِیَاض ظَلَمْتَه فِیْ اَآخِرِه/

تَارِک و رُوْن بُو، شَه پَه قِی دَا، شَه و کُزَتَا یِی هَات.

غَبِش: ظَلَمَة اَآخِر اللَّیْل/ تَارِک و (لَیْل، رُوْن)، پَشِش

شَه پَه قِی، بَه رَه بَیَانِی نُو.

غَبِش. اَغْبِش. مَغْبِش: مَغْتَم/ تَارِک لَیْل، تَارِک و (لَیْل،

رُوْن).

رُجَاج اَغْبِش/ شَوْشَهی رَهش، تَارِک.

غَبَاشَة: هَتَا مَه/ تَارِکِی، لَیْلِی.

- : عَلِی الْعَیْن/ پَه لَه و لَه کَهی سَه رَجَاو.

غَبْشَة: بَقِیَة اللَّیْل/ پَاش مَآوَهی شَه، بَه رَه بَیَانِی نُو،

شَه پَه قِی.

- : مُبْکَر جِدَا/ رُوْد نُو.

غَبِط:

غَبِطُ الرَّجُل: تَمَنّی مِثْل حَالِه/ خُوْزگَهی بُو خَوَاسْت،

ثَاوَاتَه خَوَازِی بُو.

اَغْتَبِط. اُغْتَبِط: کَانَ فِی مَسْرَة/ لَه خُوْشِیَا بُو، شَادِمَان بُو.

غَبِطَة: حُسْن الْحَال/ خُوْشِی، خُوْش گُوزَه رَانِی.

- : مَسْرَة/ شَادِی، بَه خَیْتَارِی، خُوْشِی.

- : تَمَنّی نِعْمَة/ ثَاوَاتَه خَوَازِی، خُوْزگَه خَوَارِدَن.

- : لَقَب الْبَطْرِیْک/ نَازَنَآوِی (قَه شَهی گَاوَره کَانَ،

پَه تَرِک).

مَغْبُوط: سَعِیْد/ بَه خَیْتَار، شَاد، شَادِمَان، بَه خَتَه وَرَه، کَامِه رَان.

غَبِن:

غَبِنُ الثُّوب: ثَنَاهُ لِيَضِیْقْ اَوْ یَقْصُر/ قَارَسِی کُورَد، نُوْشَتَانِیَه وَه.

- : الطَّعَام: خَبَاءُ لِلشَّیْءِ/ مَه لِی گُورَت بُو تَه نَگَانَه.

- : خَذَع فِیْلِی کُورَد، گُزِی کُورَد.

- : ظَلَم/ رُوْدِی کُورَد، سَتَمِی کُورَد.

غَبِن: مَا قَطَعَ مِنْ اطْرَافِ الثُّوب/ پَرِشَت.

- : غَبِن: خَدِیْعَة فِی الْبَیْع و الشِّرَاء/ فِیْل و

فَه رَه ج، گُزِی، کَاسِی.

غَابِن: خَادِع/ گُزِی کُورَد، فِیْلَبَاز، دِه سَت بَی.

مَغْبُون: مَخْدُوع/ گُزِی لَی کُورَاو، فِیْل لَی کُورَاو.

غَبِی:

غَبِی الشَّیْء و عَنُّه: لَمْ یَقْطُنْ لَه. جَهْلَه/ نَه قِی بِنْ

نَه شُکَا، نَه زَانِی.

- : الشَّیْءُ عَلَيْهِ: خَفِی عَلَيْهِ و لَمْ یَقْطُنْه/

نَه کَه وَتَه وَه بَیْرِی، بَیْرِی چَوَه وَه.

غَبَاوَة: جَهْل/ نَه زَانِیْن، نَه قِی بِنْ نَه شُکَان.

- : غَفْلَة/ کَه رِیْتِی و گَه وَجِی، کَه وَدَه نِی، بِنْ ثَاگَایِی.

غَبِی: جَاهِل/ نَه زَان.

- : اَحْمَق/ کَه ر، گَه وَج، کَه وَدَه ن، گَه لَحَق، گَه مَزَه،

دَه بَه نَگ، حَه پُوْلَه، سَه پُوْلَه، مِشَق، تَه پُو.

غَث:

غَث: کَانَ مَه زُوْلَا/ لَه پِ بُو، لَوَاز بُو، سِیْس بُو.

- : الْجُرْح: سَال غَثِیْثَة/ کِیْم و پِیْسِی دَه رَدَا.

غَث. غَثِیْث: هَزِیْل/ لَه پِ، لَوَاز، سِیْس، سِیْسَه لَه،

بُوْدَه لَه.

- : رَکِیْک/ چِرُوک.

- : کَلَام رَدِیْء/ قَسِی هِیْج و پُوْج.

غَثِیْث: قَبِیْح/ کِیْم، نُوْن.

غَثَاثَة: هَزَال، رَکَاکَه/ لَوَازِی، چِرُوکِی.

غَثِی:

غَثِیْت. تَغَثَّتْ نَفْسُه: اِضْطَرِیْبَتْ حَتّٰی تَکَادَتْ تَغْثِیْآ/

دَلِی تَنَکَلْ هَات.

غَثِی. غَثِیَانِ النَّفْس/ دَل (تَنَکَلْ هَات، بَه یَه کَدَا هَاتِن).

غَد:

غُدَّةٌ: غُدَّةٌ: عُقْدَةٌ. سَلْمَةٌ/ لَوْ، رَثَيْنٌ، ثَالِثٌ.

- منقطعة او صَمَاء: لا قنّاة لها/ کویره لو.

غَدَر:

غَدَرَ الرَّجُلُ وَبِهِ: خَانَهُ وَنَقَضَ عَهْدَهُ/ ناپاکى له گه ل

کرد، په یمانى شکان، غه وری لى کرد.

غادر: ترک/ کوچى کرد، به جیئ هیشت، لئى چوه

دهره وه، دهرچو.

غَدَر: خِيَانَةٌ/ ناپاکى، غايه نیتى، غدر.

غَدَارٌ: غادر: خائن/ ناپاک، زودار، غايه ن.

غَدَارَةٌ: سِلَاحٌ يَخْشَى بِالْبَارود/ دهمانچه، ساچمه
زنګ، تنه ګى ره شوکى.

غدير: بركة ماء/ نه ستيرك، نه ستيل، نه ستيتك، ګۆم،
زه لګاو، په نكاو، سه راو.

- : نهر صغير/ چو، چوګه، چه م.

غَدِيرَةٌ شَعْرٌ: جديله/ پرچ.

غَدَر: موضع كثير الحجارة/ برده لان.

غَدَرَاء: ظلمة/ تاریكى، تاریکايى.

لية - : مظلمة/ شه وى تاريخ، تاريخه شه و،
شه وه زه نګ.

غَدِق:

غَدِقَ: اغْدَقَ المطر: كثر قطره/ به خوږ بارى، بارانى
تد بارى.

اغْدَقَ عليه: اعطاه كثيراً/ زدى دايه، زدى پړدا.

غَدِقَ: مُغْدِقٌ: عزيز/ زور، فره، ګه ليك.

غدا:

غَدَا: نَهَبَ غَدَوَةً/ زو زوى.

- : صار/ بو، بو به.

- : إنطلق/ زوى، دهرچو، دهرپه پرى، کوچى کرد، چو.

تَغْدَى: غَدَى: اكل ظهراً/ ژهمى نيوه پوى خوارد، قاوه لئى
کرد.

تَغْدَى به قبل ان يتعشى بك: أُسْبِقُهُ/ ده ست
پيشكهرى بګه، زو ده ستى خوت بوه شينه.

غَدَى: قَطَرَ/ ژهمى به يانى دايه.

- : اطعم ظهراً/ ژهمى نيوه پوى دايه.

غَدَا: اليوم الذى بعد اليوم/ سبهى، سبهينى، به يانى.

غَدَا: فى الغد: بُكْرَةً/ سبهى، سبهينى.

غَدَاء: طعام الصباح. فُطُور/ به رچايى، ژهمى به يانى.

- : طعام الظهر/ قاوه لئى، ژهمى نيوه پوى.

غداة: غَدِيَّةٌ: ما بين الفجر و طلوع الشمس/ شهبه ق،
به ره به يان، سبهينى.

غذ:

غَذَّ: اغْذَى الجرح: سال قَيْحَهُ/ كَيْم و پيسى لى هات،
برينه كى دهر ك بو.

غذية: ما فى الجرح من قيح و صديد/ كيم، خوين
و پيسى، تقيح.

غذو:

غذا: غَذَى: اطعم. قات/ خواردى دايه، خوراكي دايه.

تَغْذَى: إغْذَى: إقتات/ خواردى.

غذاء: قوت/ خوراك، خوارده مه نى.

غذايى: لاجل التغذية/ يو خواردن.

تَغْذِيَّة: اكل. تناول الاكل/ خوراك خواردن، خواردن.

سوء ال - / به دخوراكي.

مُغْذٍ: مُقِيَّت/ ژيننه.

غر:

غَرَّ: اطعم بالباطل/ دهمى چه وړ کرد، ده ست خه پوى کرد.

- : خَدَع/ خله تانى، هلى خله تان، فريوى دا، بايى
کرد، خه پوى کرد.

- : غَرَبَ: صار غِرّاً/ ناشى بو.

- : إِبْنِضْ/ سپى (بوه وه، هه لګه را)، رون بوه وه.

ما غَرَّكَ بفلان: كيف إجترات عليه/ چون دهره قه نى
هاتى، چون پئى وړاى.

غَرَّرَ به: عَرَضَهُ للخطر/ توشى کرد، ده ستى بپى،
ده ست خه پوى کرد.

أَغَرَّ: اسْتَغَرَّ: اتاه على/ غَفْلَةً/ کوت و پر و له ناکاو
(هاته لاي، هلى کوتايه سه رى).

إِغْتَرَّ: اسْتَغَرَّ: خُدَع/ خله تينرا، فريو درا.

- : بنفسه: إغْتَرَّ بنفسه/ له خوى بايى بو.

غُرور: خُداع/ فيل، گزى، خله تاندن.

- : اباطيل/ درو دله سه، ساخته.

- : الاعجاب بالنفس/ له خويايى بون، به خو نازين،
خوپه سه ندى، توفيق، بايى بون.

- غَرِير: مَغْرور: مَخدوع / خاله تينراو، فَيَل لى كراو،
 فريودراو.
 مَغْرور: مُغْتَر بنفسه / له خَوْبايى، به تپوفيز، خه پځ.
 غَرار: غُرور: خَداع / گزى كره، فَيَلباز، ساخته چى
 غِرَّة: غَرارة: غَفَلَة / ناكاو، له پې كوت پې.
 على: - على غَفَلَة / له ناكاو، له پې.
 غِرَّة الشيء: او له / سره تا، توبه ره، نوخشه.
 - : بياض فى جبين الحصان / ناوچه وان سپى،
 مارځ.
 غَرار: غَر: حَد السيف / دهمه شمشير، دهمه شير.
 على: - على عجل / به په له، بهمه له داوان، به گورجى،
 به خنزاىى.
 على: - كذا: مثله / وه كو نه، له شيوه.
 على: - واحد على مثال واحد / وهك يهك، چونهك،
 له يهك شيوه.
 غَرارة: سَدَاجَة / ساويلكې، ناشيتى.
 غَرارة: كيس / هډې، گونيه، توره كه، خه رار، خورج،
 جهوال، كيسه.
 اغَر: حَسَن / پيروز، چاك، جوامير.
 - : كريم الافعال / پياوچاك، جوامير.
 - من الايام: شديد الحر / تود گرم.
 غَر: غِرَة: لا خَبِرَة له / ناشى، ساويلكه.
 غَرير: غُرغور: يربوع / گډې، مه له كنه، گډې مه له
 ته كيته.
 غُرغَر الماء على النار: بَقْبَق / بلقه بلقى كرد، قولبه
 قولې (كرد، دا).
 - : تَقَرَّعَر: رَدَدَ السائل فى حلقه / له دهمى رادا،
 غه رغه رى كرد.
 - ت - ت العين بالدمع: تَرَدَدَ الدمع فيها ولم
 يَجِرْ / چاو ناوى تن را، ناوى كرد، پې يو له ناو.
 غُرغَرَة: ترديد الماء فى الحلق / ناو له دهم وهردان،
 غه رغه ره.
 - : بَقْبَقه / بلقه بلقى، قولبه قولې.
 - الموت: حَشَرَجَة الموت / دهم به يه كدادان،
 سره مرگ.
 غَرغَر: دجاج حَبَشَة / مريشكى (حه به شه، شاخدان).
- غراء (فى غرو) غراب (فى غرب) غرام (فى غرم)
 غرب:
 غَرَب: غاب / نارابو، ديارنه ما.
 - عَسَا: تَنَحَّى / دورك وته وه، لاجو، جيا بوه وه،
 سرى خوى مه لكرت.
 - غَرَب: ذَهَب / زوى، كړچى كرد، به جيتى هيت.
 - : - : بَعْد / دورك وته وه.
 - : - : تَنَزَّحَ عن الوطن / كړچى كرد، ناوړه بو،
 ولاتى به جيتى هيت، له نيشتمان مه له كنه را، ره وه ند بو.
 غَرَب: سار نحو الغرب / روه و خورناو ملي ناو رويشت.
 - : نَفَى / دورى خسته وه، ناوړه رى كرد، شار به ده رى
 كرد.
 (غَرَب: اتى بالشىء الغريب / شتى سهيرى كرد.
 - فى البلاد: ذهبوا بعيداً / دورك وته وه، يو چيگى
 دور زوى له ولاتا.
 - : بالغ / زورى پيونه نا.
 - : فى الضحك: بالغ فيه / نهو پيگه نينه ي
 نهو ويست، زورى پيونه نا.
 - ه: اُبْعَدَهُ و نَحَاَهُ / دورى خسته وه، جياى كرده وه،
 لاي برد.
 اِغْتَرَب: تَقَرَّب: نَزَحَ عن الوطن / كړچى كرد، ناوړه بو،
 ولاتى به جيتى هيت.
 - : تَزَوَّجَ من غير الاقارب / له بيگانى هينا، له
 خزم ښى نه هينا.
 تَقَرَّب: اتى من جهة الغرب / له خورمه لات وه مات.
 اِسْتَعْرَبَ الأمر: وَجَدَهُ غريباً / لاي سهير بو.
 - الدمع: سال / فرميسك رزا، ماته خوارى.
 غَرَب: مقابل الشرق / خورناو.
 - : غُرْبَة: بعد / دورى، بيانى.
 - : حِدَة / تيزى، توندوتيزى.
 - الدمع: مَدَمع / كان فرميسك، فرميسك دان.
 غُرْبى: مقابل شرقى / خورناو يى.
 غُرْباً: ضد شرقاً / روه و خورناو.
 مَقَرَب: غَرَب / خورناو.
 - الشمس: وقت غروبها / كاتى خورناو، شينوان.
 - : بلاد فى افريقيا / ولاتى مه غريب، مه راكش.

غُرُوبُ الشَّمْسِ: غیاب: اُقُول/ خُورثاوابون.
 غُرْبَةٌ: تَقَرُّبٌ: هِجْرَةٌ/ کوچ کردن، ولات به جَنِّ مِیشتن.
 - نَقَى/ تونا بون، ناواره بون، دهریه دهر بون، ره وه ند بون.
 غَرِيبٌ: ذَخِیل/ نامۆ، بیانی، ناوه کی.
 - بَعِيدٌ عَنِ وَطَنِهِ/ ناواره، تونا.
 - اِجْنَبِی/ بیانی.
 - غَیْرُ مَالُوفٍ/ ناباو.
 - عَجِیبٌ/ سیر، سه مه ره.
 - مِنَ الْكَلَامِ: بَعِيدُ الْفَهْمِ/ گفتاری نادیار، دهرنگ نه زانری.
 مُغْتَرِبٌ: بَعِيدٌ عَنِ الْوُطَنِ/ ناواره، کوچ کردو، تونا.
 تَقَرُّبٌ: تَقَرُّبٌ: اِغْتِرَابٌ/ هِجْرَةٌ/ کوچ کردن، ولات به جَنِّ مِیشتن، ناواره بون.
 غَرَابَةٌ: شَذُوذٌ/ سه یریتی.
 غُرَابٌ: طَیْرٌ قَاقٍ/ قه له په شک، قازو.
 - حَذٌّ/ لُیوَر، که نار، گوی.
 غَرِیلُ الْحُطَّةِ: نَحْلُهَا/ بَیْزِیاه وه، له بیژنگی دا.
 - الشَّيْءُ: نَقَاهُ/ پاک کرده وه، پاکژی کرد.
 غَرَبْلَةٌ: نَحْلٌ/ بَیْزِیاه وه، که وکردن، له که ودان.
 - تَنْقِیَّةٌ/ پاک کردنه وه، پاکژ کردن.
 غَرِیالٌ: مَا یُغْرِیْلُ بِهِ/ بیژنگ، که و، سه رد، سه رهن.
 مُغْرِیْلٌ: مُنْقَى/ بَیْزِیاه وه، پاکژ.
 غَرْدٌ: غَرْدٌ. اَغْرَدَ. تَغَرَّدَ الطَّائِرُ: صَدَحَ. زَقَرَقَ/ جریواندی، خویندی.
 تَغْرِیدٌ: غَرْدٌ: غِنَاءُ الطَّیْرِ/ جریوه، خویندن، قاسپه.
 غَرَزٌ: غَرَزٌ. غَرَزَ الشُّوْكَهَ فِی: اَدْخَلَهَا فِی/ پیا چه قان، پیا کرد.
 - ت - ت الْجَرَادَةُ: اَدْخَلَتْ ذَنْبَهَا فِی الْاَرْضِ لِتَبْیِضَ/ گه رای نا (کولله).
 - الْعُودُ بِالْاَرْضِ: اَدْخَلَهُ وَ اَثْبَتَهُ/ چه قانی، دای کوتا.
 - بِالْاِبْرَةِ: نَحَسٌ/ تَبْهَوِی ژن، پیا کرد، پیا چه قان، دهرزی ناژنی کرد.

غَرَزٌ: اِطَاعَ بَعْدَ عُصْیَانٍ/ ملی دا.
 غُرْزَةُ الْخِیاطَةِ: دُرْزَةٌ/ ته قه ل.
 غُرْزٌ: الْعُودُ الْمَقْرُوزُ بِالْاَرْضِ/ نهام، داری چه قاو.
 غَرِيزَةٌ: طَبِيعَةٌ/ خُورْسک، سروشت، خُوماک.
 - قَرِیْحَةٌ/ ژیری، به هره، هوش، توانا.
 غَرِيزَتِی: طَبِيعَتِی/ خُورْسکی، سروشتی، ره وشتی خُورْسکی، خوی سروشتی.
 غَرَسٌ: اَغْرَسَ الشَّجَرَ: اَثْبَتَهُ فِی الْاَرْضِ/ چه قان دی، رواندی.
 غَرَسٌ: رَزَعٌ/ چه قان دن، رواندن.
 غَرَسٌ: غَرَسٌ. مَا یُغْرِسُ/ نهام، شه تل، قه له م، روک، نه وه ی نه چه قیتنری.
 غَرَسٌ: وَقْتُ غَرَسِ الْاَشْجَارِ/ کاتی رواندن.
 غَرِيسٌ: مَقْرُوسٌ: مَرْذُوعٌ/ رویتراو.
 غَرِيسَةٌ: شَتْلَةٌ/ نهام، خه لاف، شه تل، قه له م.
 - نَوَاةُ التِّی قُزَعٌ/ تَو، ده نک.
 غَرَضٌ: غَرَضٌ. اَغْرَضَ الْاِنَاءُ: مَلَأَهُ/ پری کرد.
 - الْاِنَاءُ: نَقَصَهُ عَنِ الْمَلْءِ/ لَیْی رُکُرد.
 - غَرَضُ الشَّيْءِ: اِجْتِنَاءُ طَرِيقًا/ به ته پری کردیه وه، به سه وزی کردیه وه.
 - الشَّيْءُ: کَسْرَهُ/ شکانی.
 غَرَضٌ: جَعَلَهُ غَرَضًا یُرْمَى/ ده ست نیشانی کرد، کردی به نیشانه، کردی به مه به ست.
 اِغْرَضَ الْغَرَضَ: اِصَابَهُ/ پیکای، لَیْی دا، نه نکاوتی.
 تَغَرَّضَ: اِنْغَرَضَ: تَثْنَى وَ اِنْکَسَرَ/ شکا، خوار بوه وه.
 غَرَضٌ: قَصْدٌ/ ثامانج، مه به ست.
 - : مَعْنَى مَقْصُودٍ/ مه به ستیکی تاییه تی.
 - هَدَفٌ/ نیشانه، ناراسته بُوکراو.
 - : مُرَادٌ. حَاجَةٌ/ خوازتن، ویستن، خواز.
 - مَصْلَحَةٌ/ به رزه وه ندی، سود.
 غَرِیضٌ: طَارِجٌ/ تازه، پاراو.
 مُعْرِضٌ: مُتَغَرِّضٌ: الَّذِی لَهُ غَرَضٌ/ سودو مه به ستدار، خاوهن مه به ست.
 - : ضِدٌّ/ دژ.

- في الضحك: استغرب/ دایه قاقای پتیکه نین،
 بینی گرت.
 - اغرورقت العين بالدمع: دمعت/ چاوی پر بو له ناو.
 غریق: عاریق. غرقان: مقمور/ تقوم، تقوم بو، له ناوا خنکاو.
 - فی کذا: منهمک/ خەریک.
 غارق: غاطس/ تقوم.
 - اغراق: مبالغة/ پتوه نان، نۆد رۆین، نۆد مهال نان.
 - تغریق: غمر/ تقوم کردن.
 - المكان: ملته بالماء/ پر ناو کردن.
 - السوق: ملته بالبضائع/ بازا پر کردن.
 له شت و مهک.
 - مستغرق في النوم/ نوستو، له خەوی قولدا، خەوه که ی
 قورسه.
 غرقه: شربه/ قوم، مژ.
 غرم:
 - غرم: تغرم: خسر/ دۆپانی، زهره ری کرد، زیانی کرد.
 - : ادى الغرامة/ بژاردی، زیانی دا.
 - الدين: اداء/ دایه وه، وامه که ی دایه وه.
 غرم: اغرم: الزم بغرامة/ پتی بژارد.
 اغرم به: اولع به/ خەزی ئی کرد، به دلایا چو، شهیدای
 بو، خولبای بو.
 غرامة: ما يلزم ادائه. جزاء نقدي/ زیان، زیانانه،
 بژاردن، پتی بژاردن.
 تغريم: اداء الغرامة/ بژاردن، جرنگانه وه، پتی بژاردن.
 غريم: دائن/ خاوه ن قەرز، قەرزدهر، وام دەر.
 - : مدين. مديون/ قەرزدار، وام دار.
 - : خصم/ دژکار، ناحەز، خەنیم، دژ، دشمن.
 غرام: حب/ حەز ئی کردن، خوشه ویستی، دلداری،
 خولیا، شهیدایی، سهو دایی.
 رسالة غرامية/ نامه ی دلداری.
 علاقة غرامية/ دلداری، په یوه نده ی دلداری، دل و
 دلخوازی.
 مغرم: مولع/ شهیدای، دلخواز.
 غرن:
 غرن: يبس/ وشک بو، وشک بوه وه.
 غرين: غرين طمي/ لیتە، قوهر لیتە ی پاش لافاو.

غرف:
 - غَرَفَ: اغْتَرَفَ: اخذ بالمعرفة/ به ئه سکوی گرتی،
 که نه که ی گرت.
 - : الماء بیده: اخذ بها/ مشتی پیا کرد.
 - الطبخ في الصحن: سكب الطعام فيه/ کردیه قاپه وه.
 مغرقه: غراف: اداق الغرف/ ئه سکوی، چه مچه،
 ناوگردان، میلک، که مچه، که فکیر.
 - غرفة: عليّة/ ژوری سه ره وه، باله خانه.
 - : حجرة/ ژور، مژده.
 - الاكل: مطعم/ ژوری نان خواردن.
 - الطبخ: مطبخ/ ژوری چیششت لیان، موبه ق.
 - النوم: ژوری نوستن، خه وه.
 - الجلوس: ژوری دانیشتن، نیشتمان.
 - الاستقبال: ژوری میوان، دیوه خان.
 - غراف: کثیر. غزير/ نۆد، لیشاو.
 غرق:
 - غرق: غاص/ تقوم بو، به قولاجو.
 - الحي: مات غرقاً/ خنکا، تقوم بو، له ناوا خنکا.
 - في الماء: غار فيه و راسب/ تقوم بو، کهوته بن ناو.
 - في كذا: إنهمك/ پتوه خەریک بو.
 - غرق: شرب الغرقه/ قوی لئدا، قومیکێ خوارده وه.
 غرق: اغرق: جعله يغرق/ نقومی کرد.
 - : الحي: اماته غرقاً/ خنکائی، نقومی کرد.
 - : المكان: بلكه بالماء/ پری کرد له ناو، به
 ناو دای پۆشی.
 - : السوق: غمر السوق بالبضائع/ بازا پر
 پر کرد له (شت و مهک، کوتال).
 اغرق: بالغ و اطرب/ پتوه ی نا، درێژی کرده وه، درێزه ی
 پتی دا.
 - اغترق النفس: استوعب في الزفير/ هه ناسه ی دا.
 - استغرق: اخذ كله، استوعب/ مه موی گرت، گرتی،
 جیی تیا بوه وه.
 - : شغلته كله/ مه موی به کاره ینا.
 - من الوقت: اخذ الوقت/ خایاندی.
 - في النوم: استثقل. نام عميقاً/ نوست،
 خەوت، خه وه که ی قورس بو، نۆد نوست.

غُرُنُوق. غُرُنِيق: طائر مائی / جُورِیکه له سه قاکوږ،
قولنگ.

- - : شاب جمیل / کړی جوان، قوږ.

غرو:

غَرَا: عَجِبَ / سه رسام ما، سه ری سوږما.

غَرَى: غَرَى: النَصَقُ بالفراء / که تیره ی لئدا، به
که تیره پتو هی نوسان.

غَرَى: غَرَى: أَغْرَى: اُولع به علی جهل / کوږانه
(به دلپا چو، خوی داپه).

- - : إلتصق به / پتو هی نوسا.

اغری: حَضْ / هانی دا، وروژانسی، خه له تانی، هه لی
فریوان.

- : رَغَبَ / هزی بزوان، لای (شیرین، په سهند) کرد،
لاسی دا.

- للشَّر: حَرَضَ للشَّر / هانی دا بڅ خرابه.

- العداوة: حَرَكَ / تیز ی کرد، دانی به شمر، کړننی به گډ
یه کا.

غَرَاء: غَرَوَى: الولوع بالشيء / به دلاچون، دل
پیاچون.

لَاغَرَوُ: لَاغَرَى: لا عجب / سه سوږمائی ناوئ، سهیر نیه.
إِعْزَاء: حَضْ / هان دان، وروژانندن، خه له تانندن،
فریواندن.

- : ترغیب / شیرین کړدن، په سهند کړدن، هه ز
بزواندن، لاس دان.

مُغَرٍ: مُخَرَضْ / هان ده، وروژن، فریوده.

- : مُرَغِبَ / په سهندکار، شیرین کار، قایل کار، هه ز بوژن.

سبب - : سبب مُقْنَع / هویه کی قایل کار.

غَرَا: حُسْنُ / جوانی، ناسکی.

غَرَاء غَرَا: مَا يُلْصَقُ به / که تیره، جهوی، هیلَم، غره.
غَرَوَى: كَالْفَرَاء / که تیره یی، مل، ملی.

- : لَرَجَ / لینج.

غَرِيب (فی غرب) غَرِيب (فی غرم) غَرِيب (فی غرن)
غَرَا (فی غرو) غَرَال (فی غزل)

غزډ:

غَزَز: کثر / ټوږ بو، خوږه م بو، مشهور.

غَزَاة: غَزَز: کثرة / ټوږی، خوږه می، مشه، لیښاو.

بَغَزَاة: بَغَزَز: به ټوږی، به خوږه م، به لیښاو.
غَزِيز: کثر / ټوږ، خوږه م، مشه، لیښاو.

غزل:

غَزَلَ: إغْزَلَ: مَدَهُ وَ قَتَلَهُ / رستی، بای داپه وه،
رئسای.

غَزَلَ: تَغَزَلَ بالشيء: تَغَفَى. بِمَدْحِهِ / پیا هه ل دا.
غَزَلَ: دَاعَبَ: رَاوَدَ / ده ستبازی و چاویازی کرد، چاوی

لِ هه ل نه کان.

تَغَزَلَ بالمرأة: غَاظَلَهَا: تَحَبَّبَ اليها / پیا هه ل دا،
خوښی ویست، چاویر کړی له که ل کرد.

غَزَلَ: قَتَلَ: بَزَمَ / رستن، بادانه وه، رستن.

- : الخيط المغزول / ریس، ریسراو.

- البنات: حلوى / په شمعک.

غَزَال: الذى يَغْزِل / ریسر.

- : عنكبوت / جالجا ټوکه.

مَغْزَل: اداة الغزل / ته شی.

- : مَصْنَع الغزل / کار که ی رستن.

- : مَغْزَلَة: دولا ب الغزل / خه ډک.

فلکة ال - / که لله ته شی، به روځ.

نصل ال - / کلکه ته شی.

مَغْزُول: مَقْطُول / ریسراو، ریس.

غَزَلَ: لَهُو مع النساء / ده ست بازی، چاویازی،
ده مه ته قن، ماچ و موچ، رابواردن.

غَزَلَى: غَرَامَى / دللوی، خوښه ویستی، شهیدلی، سه و دللی.

شعر - / هونراوه ی دلدارى، چامه.

مُغَاوِل النساء / چاویاز، چا و باشقال.

غَزَال: حیوان / ناسک، مامز، ټاهو.

غَزَالَة: انثى الغزال / من ناسک، ناسکه من.

ال - : الشمس الطالعة / خوږی هه ل هاتو.

غزو:

غَزَا: قَصَدَ / مه به ستی بو، بوی چو.

- ه: إغْتَرَى: اغار / هیرشی برد، په لاماری دا، چوه سه ری.

- القوم: سار ال قِتَالهم / هیرشی برد، هیرشی برده
سه ریوان.

مَغْزَى الكلام: مَقْصَدُه / مه به ست، وانا، مانا.

غَزُو: إغَارَة / هیرش، هیرش بردنه سه ر.

غَرْوَة: غارة/ میزش، میزشی ناکاو، میزشی کورت و پپ.
غار: مُغیر/ میزش بهر، داکیرکار.

غَسَق: غَسَقَ اللَّيْلُ: اِسْتَدَّتْ ظَلَمَتُهُ/ تاریکی کرد، تاریک داهات.
غَسَقَ: ظَلَمَةُ اَوَّلِ اللَّيْلِ/ تاریک داهاتن، زهرده پپ.
غسل: غَسَلَ: غَسَلَ بِالْمَاءِ/ شتی، ششتی.
اِغْتَسَلَ: غسل بدنه/ خوی شت، له شی شت، کزلی کرد.

غَسَلَ: غَسِيلُ/ شتن، ششتن.
مکان او غُرْفَةُ الـ / سهرشور، دهست شور.
غَسِيل: مَغْسُول/ شورداو.
الـ: الثَّيَابُ الْمَغْسُولَةُ او المَعْدَةُ لِلغَسْلِ/ جلی شورداو، جلی چلکن.

جبل الـ / ت ناف.
مَشْبَكُ الـ / جلگره، چوله که.
ماکنه الـ / جل شور، نامیری جل شتن.
غَسَّالَة: غَسَّالٌ: الشَّخْصُ الَّذِي يَغْسِلُ الثَّيَابَ/ جل شور.
غَسَّالَة: ماءٌ غُسِّلَ بِهِ/ ناراو.
غاسول: صابون/ سابون.

الـ: ثياب/ ن سپون، سپون.
مَغْسَل: مَغْسَلٌ: مکان الغسل/ سهر (شور، شورک).
مَغْسَل: مَغْسَلَة: حوض الغسل/ دهست (شور، شورک).
الـ: طشت غَسِيل/ سوینه، تهشت.

غش: غَشَّ: غَشَّشَ: خَدَعَ/ گزی کرد قیلی کرد، که له کی دا.
الـ: مُكَرَّرٌ به/ خه له تانی، هه له خه له تان، قیلی ای کرد، که له کی ای دا.

الـ: زَيْفٌ/ قلبی کرد، شتی قلبی دروست کرد.
الـ: ت عینه. تَغَشَّتْ/ لیل بو، لیلی به سهرچاویا مات، چاوی ریشکه و پیشکه ی کرد.
اِغْتَشَّ: اِغْتَشَّ: دَخَلَ عَلَيْهِ الغِشُّ/ فیل و گزی ای کرا، خه له تینرا.

الـ: اِسْتَشْفَشَ: ظَنَ بِهِ الغِشُّ/ به قیلی زانی (ایرانی قیله).

غش: خَدَعَ/ فیل کردن، گزی کردن، خه له تاندن، هه له تاندن، فاک و لیک.
غش: خَدَعَ/ فیل، گزی، خه له تاندن، دهست بوین، چاویا، که له ک، تله که بازی.

الـ: خِيَانَةٌ/ ناپاکی، دهست پیچی، داوین پیسی.
الـ: خَدَعٌ/ کینه، قین دان.
الـ: سواد القلب/ دل رهشی، دل پیسی.
غشاش: مُخَادَع. يخدع/ فیل باز، گزی کرد، خه له تینر، که له کچی، سهرچوت، جامباز، تله که باز، دهست پیسی، داوین پیسی، که له که باز، فریوباز.
غش: غاش: الَّذِي يَغِشُّ النَّاسَ/ فیل باز، دوستی، تله که باز، گزی کرد.
مَغْشُوش: مُنْخَدَعٌ/ فیل ای کراو، گزی لی کراو، خه له تینراو، فریودراو.

الـ: مُزَيَّفٌ/ قلب.
الـ: غَيْرُ خَالِصٍ/ تیکه، نابوخت.

غشم: غَشِمَ: غَشِمَ: ظَلَمَ/ زوری کرد، زوری کرد، زوری کرد، ستمی کرد.

الـ: فَعَلَ بِفَيْرٍ رِيَّةً: اِغْلَبَهُ/ گیل بو، گیلر به ره فتاری کرد.

غشام: غاشِم: غَشُوم: ظالم. نجاو/ زوردار، ستمکار.
الـ: غاصِبٌ/ دگیرکرد.

غشیم: عديم الخيرة. غير ماهر/ ناهمی، نزان، گیل غشو:

غشا: غَطَى/ دای پوشی.

غشوة: غَشَاوَةٌ: غَطَاءٌ/ داپوشه.
غشَاوَةٌ: غَشَاوَةٌ: غَطَى/ دای پوشی، دای پوشی، دای پوشی، دای پوشی.

الـ: اللحاف: شَرَشَفٌ/ بهر که لایه.

غش: غَشَى المکان: اِثَارَهُ/ سهریدا، بوی چو.
الـ: الامر فلانا: غَطَاهُ/ و حل به/ به سهری مات، توشی بو.
المرأة: دَخَلَ عليها/ لاتی کرد، چوه لای، گای.
الحصان الفرس: نَطَّ عليها/ سهری بو، چاکی کرد.

- به بالسوط: ضَرْبَهُ / به رقماچی دایه
به رقماچی.
- أغشى الليل: اظلم / تاریکی کرد، تاریک داهات.
غشى: غطی / دای پوشی.
- طلى: روکش کرد، بهرگی تن گرت.
تغشى: استغشى بثوبه: تغطی / خوی داپوشی، خوی
پنچاپه وه.
اغشى على سبهره: غطاء / چاوی به سسته وه،
دای پوشی.
غشى عليه: لغى عليه / لهوش خوی چو، بورایه وه،
بورده وه.
غشيان: اتيان / مانن، سهردان، بزماتن.
غاشية للان: خدومه / دهست و پیوه ند.
- فلان: زواره و اصدقاء / میوان، دوست و
بزامان.
غشاء: غلاف / بهرگ، توپکل، کلو.
- غطاء / سرقاپ، داپوشه.
- جلد / پوست.
- جلد رقيق / تویزال، تویژ.
- (في الحيوانات والنباتات) / نهتم.
البكار / کچنی، بز، په رده کی کچنی.
غشائي: قشیری / بهستدر، توپکلدار.
غاشية: قیچی / کپس، کیف / دل.
- دلمیه: نکیه / بهلا، کاره سات، جورتم.
- قیامة / دیرژ، زیندوبونه، قیامت.
غشيان: غشی: اغماء / بورانه وه، لهوش
چنچونه بورانه وه.
مغش عليه: مغشى عليه / بوراوه، لهوش خزچو.
غص: غصص.
غص بالماء والطعام: إعترض في حلقه / له بینی
گیرا، له توپگی گیرا.
- إغتنص المكان: امتلا و ضاق / پرېو، جه نجال بو.
اغص: جعله يغص / له بینی گیران.
غاص: غصان: إعتراض الطعام في البلعوم / له بین گیران.
- بكذا: مملوه / پر، جه نجال.
غصة: ما أغترض في الحلق / له بین گیران.

- الحزن و الهم / خه و خهفت.
غصب: غصب.
غصب: أجبر / زوری کرد، ناچارى کرد.
- إغصب: أخذ قهراً / به زور بردی.
- المال: أخذ بالإكراه. إبتز / داگیرى
کرد، لئی سهند، به زور لئی سهند.
- المرأة: إختطفها. زنى بها كرها /
هه لن گرت، نه تکی کرد، فراندی، گای، لاقه ی کرد.
غصب: جبر / زور، زور کردن، ناچار کردن، داگیر کردن.
غصبا: جبراً / به زور.
- عن: على الرغم من / له گهال نه وه شده، سهره پای
نه وه ی.
- على: رَغماً على / به زوری زورداره کی.
غاصب: أخذ قهراً / داگیرکر، زوردار.
إغتصاب: إجبار / زور لئى کردن، ناچار کردن.
- الأموال: الأخذ عتوة / لئى سهندن به زور،
دهست درژی.
- النساء: إختطاف. الزنا كرها / مهال گرتن،
لاقه کردن، فراندن، نه تکی کردن.
- الحقوق في السيادة و المناصب / ماف
خواردن، لئى داگیر کردن، لئى سهندن.
مغصوب: مجبر / ناچار، ناچارکراو، زور لئى کراو.
مغتصب: مأخوذ بالقوة / به زور سمنراو، به زور داگیر کراو.
غصن: غصن: أغصن الشجرة: نبتت اغصانها / لقی کرد،
په لی (دهردا، لئى دا).
غصن: فرع الشجرة / لق، پهل، چل.
غض: غض.
غض طرفه: خفصه / چاوی دانه واند.
- الطرف أو النظر عن: تفاضى عن / چاوی لئى
پوشی، لئى بورد.
- من فلان: حط من قدره / شکانى، سوکی کرد،
بین بایه خی کرد.
- النبات: نظر و طروق / ته پد پاراو بو.
- الغصن: كسره و لم يتم كسره / نوشتانیه وه،
خواری كرده وه، شکانیه وه.

- الشَّيْءُ: نَقْصَةٌ / کم می کرده‌وه.

- صَوْتُهُ وَ مِنْ صَوْتِهِ: خَفَضُهُ / ده‌نگی (نزم

کرده‌وه، هی‌واش کرده‌وه، کزیو).

تَعَاَضَضَ عَنْهُ: تَغَافُلَ / چاوی لئ‌پۆشی، گوئی نه‌دایه.

غَضٌّ: خَفَضَ / نزم کردنه‌وه، شوپ‌کردنه‌وه.

- غَضِيضٌ: طَرِيءٌ / ته‌پو پاراو، ئاودار، سه‌وز.

- : نَاطِرٌ / گه‌ش.

- الطرف: صرف النظر. تقاضی / چاوی‌پۆشین،

لئ‌پۆردن.

ب- النظر عن: بغير التفات الى / له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا،

نه‌گه‌رچی.

غُضَّةٌ: غَضَاضَةٌ: ذَلَّةٌ وَ مَلَقَصَةٌ / سوکی، کم‌می، ناته‌لووی.

غَضَاضَةٌ: غُضُوضَةٌ: طَرَاوَةٌ / ته‌پو پاراوی.

غَضِيضٌ: الناقص الذلیل / سوک، رسوا، ناته‌واو.

غَضِبَ:

غَضِبَ: تَغَضَّبَ عَلَيْهِ: ثَارَ وَ احْتَدَّ عَلَيْهِ / لئ‌ی توپه

بو، لئ‌ی زویر بو، پیا‌مه‌ل شاخا.

اغْضَبَ: غَاضِبٌ: حَمَلَهُ عَلَى الْغَضَبِ / توپه‌ی کرد،

رقی مه‌لسان، زویری کرد.

- الْعَيْنُ: قَذَفَتْ مَا فِيهَا / ریبۆقی کرد.

غَضِبَ: سَخَطَ / توپه‌بون، توپه‌یی، قین، رق.

غَضِبَ: غَضَبَانٌ: زَعْلَانٌ / زویر، دلگیر.

- : غَضَابِيٌّ: حَانَقٌ / توپه، تپۆ.

غَضُوبٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ / توپه‌وتپۆ، زوه‌ل نه‌چین،

توند خو، رقاوی.

اغْضَابٌ: إِثَارَةُ الْغَضَبِ / توپه‌ کورن، روژانسن، رق

مه‌لساندن.

مَغْضُوبٌ عَلَيْهِ / رَقَّ لئ‌گیراو.

غَضَابٌ: غَضَابٌ: الْقَذَى فِي الْعَيْنِ / ریبۆق.

غَضِرَ:

غَضِرَ: تَغَضَّرَ عَنْهُ: عَدَلَ / وازی لئ‌پۆتیا، ده‌ستی ئ‌یه‌ل

گرت.

- عَلَيْهِ: عَطَفَ / به‌زه‌یی پیا‌ماته‌وه.

- لَهْ اللَّهُ: جَعَلَهُ فِي خِصْبٍ / خستیه‌ خو‌شییه‌وه،

خو‌ده‌روی خو‌شی لئ‌کرده‌وه.

غَضِرَ: اخْضَبَ / به‌ پیت و به‌فه‌پ بوو.

طاب عیشه / گوزه‌رانی باش بوو.

- غَضِرَ: غَضِرَ: خَصِيبٌ / به‌پیت، به‌به‌ره‌م.

- : رِيَّانٌ / ته‌پ، پاراو.

غَضَارَةٌ: خَضِبَ: نَظَارَةٌ / پیت، فه‌پ.

- النعمة و طيب العيش / خو‌ش گوزه‌رانی.

- غَضَارٌ: الطين الحر / گله‌سور، زه‌وی به‌پیت.

غُضْرُوفٌ: عَظْمٌ مَرْنٌ / کرکراگه.

الانزلاق - ی کرکراکه خزه.

غَضِنَ:

غَضِنَ: الشَّيْءُ: ثَنَاءٌ وَ جَعْدَةٌ / نوشتانیه‌وه، چرچی

کرد، چر و لۆچی کرد، لول کرد، ژاکاندی.

غَاضِنُ الْمَرَاةِ: غَازَلَهَا بِمَكَاسِرَةٍ عَيْنَهُ / چاوی ئ‌ی

داگرت.

تَغَضَّنَ: تَجَعَّدَ / چرچ بو، چرچ و لۆچ بو، لول بو، کرژ

بو.

غَضْنٌ: غَضِنَ: تَجَعَّدَ / چرچ بون، لول بون، مه‌ل

قرچان.

- : عَنَاءٌ / ناپه‌ه‌تی، زه‌مه‌ت، کیشه،

میلاکی.

غُضُونٌ: تَجَعَّدَاتٌ / چرچ و لۆچی، ژاکاوی.

فی - ذلك: فی اثناءه / له‌وکاته‌دا.

فی - : خِلَالٌ / له‌ماوه‌ی.

رَجُلٌ ذُو - : فی جبهته تَكْسُرُ وَ تَشْتَجُّ / ناوچه‌وان

((چرچ، گرژ)).

مُغَضِّنٌ: مُتَغَضِّنٌ: مُجَعَّدٌ / چرچ، چرچ و لۆچ، لول، کرژ

ژاکاو.

غَضْنَفَرٌ: اسد / شیر.

غَضِي:

اغْضَى عَيْنَهُ. تَقَاضَى: طَبَّقَ جَفْنِيهِ كَي لَا يَرَى /

چاوی نوقان، چاوی خو‌ی گرت.

- عَلَى الْأَمْرِ: سَكَتَ / بئ‌ده‌نگ بو.

- عَنِ الْأَمْرِ: صَفَحَ / لئ‌پۆرد، چاوی لئ‌پۆشی.

- : تَقَاضَى: تَسْتَرْ / په‌پانی، بواردی، لئ‌ی بئ

ده‌نگ بو، چاوی‌پۆشی لئ‌کرد، چاوی لئ‌پۆشی.

تَقَاضَى عَنْهُ: تَغَافَلَ / خو‌ی ئ‌یه‌له‌ کرد، چاوی

لئ‌نوقان.

إغضاء: صَفْح / ای‌پوردن.

- تَغَاضٍ: تَسْتَر / چاپویشی، بوردن، په‌پاندن.
غط.

غَطَّ: أَغَطَّ الشَّيْءَ فِي الْمَاءِ: غَمَسَهُ / خستیه‌ناووه،
له‌ناوی‌مه‌ل‌کیشا، تقومی کرد.

- النَّامُ: شَخَر / پرخانی، پرخی‌هات، پرخه‌پرخی کرد.

إِنْقَطَ: انْقَمَسَ / که‌وته‌ناووه، نقوم بو.

غَطَّ: غَمَسَ / نقوم کردن، خستنه‌ناووه.

غَطِيط النَّامُ: شَخَر / پرخه، پرخه‌پرخی، پرخاندن.

غطر:

غطرس: غطرس. تَغْطِرْسُ: تَكْبَر / گه‌نجه‌فی کرد،

لوتی به‌ریز کرده‌وه، خوی زل کرد.

تَغْطِرْسُ: تَبَخَّرَ / نازی، تری خوی زل کرد.

غَطْرَسَة: تَكْبَر / رُوح زل، لوت به‌ریزی، تیزلی،
گه‌نجه‌فه‌کردن.

- تَبَقَّرَ / ناز، نازین، تپوفین.

غطرس: مُتَكَبَّر / رُوح زل، لوت به‌ریز، تیزل.

- المعجب بنفسه / به‌خوناز.

غطس:

غَطَسَ فِي الْمَاءِ: انْقَمَسَ فِيهِ / چوه‌بن‌ناووه، خوی نقوم
کرد.

- غَطَسَ: غَمَسَ / تقومی کرد، له‌ناوی‌مه‌ل
کیشا.

غَطَسَ: انْقَمَسَ / نقوم بون، چونه‌بن‌ناو.

- تَغْطِيسُ: غَمَسَ / له‌ناو‌مه‌ل‌کیشان.

غَطَّاسُ: غَوَّاصُ / مه‌له‌وان، بن‌ناو‌گه‌پ.

مَغْطَسُ: حَوْضُ الاستحمام / بانئو، حه‌وزی (مه‌له،
خوتیاشتن).

غاطس: لَيْسَ غاطس: مُظْلِمٌ / تاریکه‌شه‌و،
شه‌وه‌زنگ.

غَطَّاسٌ عِنْدَ النَّصَارَى: عِيدُ الظُّهُورِ الْإِلَهِيِّ / یه‌کیکه
له‌جه‌ژنی‌گاورد.

غطش:

غَطَّشَ اللَّيْلُ: إِظْلَمَ / تاریکی کرد، تاریک‌دامات.

تَغْطِشَتْ عَيْنُهُ: ضَعُفَ بَصَرُهُ / چاوی‌کزی‌بو.

غَطَّاشٌ: ظِلْمَةُ اللَّيْلِ / تاریکی‌شه‌و.

غطی:

غَطَّ. غَطَّى. أَغَطَّى: سَتَر / دای‌پویشی، سه‌ری‌نایه‌وه.

تَغَطَّى. إغْطَى: اسْتَتَر / داپوشرا، شارزایه‌وه.

غَطَّاء: كَلَّ مَا يُغَطَّى بِهِ / سه‌رقاپ، توپه‌وانه، گولبیتنه،
داپوشه‌ر، تارا.

- السَّرِير / چه‌رچه‌ف، سه‌رجیگه.

- المائدة / سه‌رمیز.

غفر:

غَفَرَ: إغْتَفَرَ لَهُ الذَّنْبُ: غَطَّى عَلَيْهِ وَ غَفَرَ لَهُ / به‌خشی،

ای‌پورد، بوی‌پویشی، لئی‌خوش‌بو.

- غَفَرَ الشَّيْءَ: سَتَرَهُ / دای‌پویشی، سه‌ری‌نایه‌وه.

إِسْتَعْفَرَ الذَّنْبَ وَ مِنَ الذَّنْبِ: طَلَبَ الْمَغْفِرَةَ / داوی
به‌خشین و ای‌پوردنی کرد.

يُغْفَرُ: يُغْتَفَرُ: يُسَامَحُ / نه‌به‌خشرئ، چاپویشی‌لی
نه‌کری.

لا - لا - لا: لَا يُسَامَحُ / نابه‌خشرئ، چاپویشی
ای‌تناکری.

المغفرة: العفو / به‌خشین، سازش.

غُفْرَان. غَفِير. مَغْفِرَة: صَفْح / ای‌پوردن، به‌خشین.

- الْخَطَايَا / له‌گوناه‌خوش‌بون.

صَكَ ال - عِنْدَ الْمَسِيحِينَ / نامه‌ی به‌خشین، نامه‌ی له
گوناه‌خوش‌بون.

غَفَّار. غَفُور: كَثِيرُ الْمَغْفِرَةِ / به‌خشه‌ر، به‌خشنده.

- غَافِرٌ: مَنْ يَغْفِرُ / نه‌به‌خشین.

غَفْرَة. غِفَارَة: غَطَّاء. مَا يُغَطَّى بِهِ الشَّيْءُ / سه‌رقاپ،
سه‌ری‌پوش، داپوشه‌ر، پوشین.

غَفِير: خَفِير. حَارِسُ / پاسه‌وان، هسه‌سه‌س.

جَم - : عَدَدٌ كَثِيرٌ / بی‌شومار، زه‌به‌نده.

غَفِرَ: غُفِّرَ / زغب / گنده‌مو.

إِسْتِغْفَار: طَلَبُ الْمَغْفِرَةِ / داوی به‌خشین، سازش.

غفل:

غَفَلَ عَنْ: سَهَا عَنْ / له‌یبری‌چو، فه‌راموش‌کرد، خافل
بو.

- ت عینه: نام / چاوی‌چوه‌خه، خه‌و‌بردی‌وه.

- غَفَلَ الشَّيْءَ: سَتَرَهُ / شارزایه‌وه.

غَفَّلَ: جَعَلَ يَغْفُلُ / بوه موی فراموش کردن و بیرجونه وه،
پتی فراموش کرد، له بیرری برده وه، خافلی کرد، گیلی کرد.
غَافِلٌ: تَغَفَّلَ: اِسْتَعْفَلَ: تَحَيَّنَ غَفْلَتَهُ / خافلی کرد،
فرستی لئ هیتنا.

- : فاجأ / کوت و پری کرد، ناکاوی کرد.
(غَفَّلَ: ترك و اِهْمَلَ / فراموشی کرد، خستیه پشت
گوئ، په پانی، به جین هیشت.

تَغَافَلَ: تَغَاوَرَ بِالْغَفْلَةِ / خوی گیل کرد، له بیر خوی برده وه.
- عن: اِهْمَلَ / که مته رخه می کرد.

- : تَحَيَّنَ غَفْلَتَهُ / فرستی لئ هیتنا.
غَفْلَةً: غَفَّلَ: سَهَوَ: قَلَبَ اِنتِبَاهَ / گیلی، له بیر چون،
بن ناگایی.

غلی - : علی غَرَّةَ: فُجَاءَ / له پری، له ناکاوی، کوت و پری.
موت ال - / مریدی کوت و پری.

غفلان. غافل: غیر مُلْتَفِت / گیل، بن ناگا.
إِغْفَال: ترك و اِهْمَال / فراموش کردن، گوئ پی نه دان.
مُغْفَل: لا قِطْنَةَ له / گیل، که وچ، که وده ن، که لحق.

- : سهل الإغْداع / ساکار، زوه ل نه خه له تینری،
ساویلکه.

غَفْلٌ: لا علامة فيه / بن ناویشان، نیشانی پیوه نیه.
- : لا يُرجى خيره و لا يُخشى شره / نه که لکی
هیه نه زیان.

- : من لا حَسَبَ له / نه ناسراو.

- من الشعر: ما يُجْهَلُ قائله / مونراوهی بن خاوه ن.

- من الأرض: ما لا عِمَارَةَ فيه / چۆل، بیابان، که لاره،
به یار.

- من الكتب: الذي لم يُسَمَّ واضعه / بن دانه ر.

- : خام. غیر مَشْغُول / به کار نه هیتراو.

- : غیر مُؤَرَّخ / بن به رواو.

- : غیر مُوقَّع / بن نیمزا، شه قل نه کراو.

غفو:

غفا. غَفَى. غَفَى: (غَفَى: نام نومه خفیفه / سه رخه وی

شکان، چاوی چوه خه، کهم نوست.

- - - - : نعس / خه وی هات، باویشکی

دا.

غَفُوءَ: نومة خفیفه / سه رخه و شکان، چا وچونه خه.

غَلَّ: غَلَّلَ يَدِيه: صَفَّدَ. اوثق يديه / دهستی به ست.
دهست بهستی کرد، که له بجهی کرد.
- - - : اِنْمَلُ فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ / چوه ناوی، تیی

چوو.

- ادخَلَ / پیا کرد، تیی خست.

- صَدَرَهُ: (غَاضَهُ / پهستی کرد، دلی شکان، دلگیری کرد.

تَغَفَّلَ: اِنْمَلُ فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ فِيهِ / پیا چو، تیی چو،
چوه ناوی.

غَلَّ: اِسْتَدَّ عَطَشُهُ / تینو بو، زۆدی تینو بو.

اَغْلَتِ الارض: اعطت الغلة. صارت ذا غَلَّةٍ / دانه ویلهی
دا، خه لی دا.

اِسْتَعْلَ الارض: اخَذَ غَلَّتْهَا / به رویومی برد، دانه ویله کی
وه رگرت.

- الارض و المال و الشَّيْءِ: اِسْتَعْمَرَ. وَظَّفَا / به کاری

میتنا، وه بری میتنا، خستیه نیشه وه، سودی لی وه رگرت.

غَلَّ: قَبِدَ / کۆت، تهوق، پیوه ند، دهست به ست، زنجیر،
که له بجه.

- : غَلَّةٌ: غَلِيلٌ: عَطَشٌ شَدِيدٌ / تینویتی، زۆر تینویتی.

غلیل: عَطْشَان / تینو.

- : غَلَّ: حَقْدٌ / کینه، رق.

- : حرارة الحب / سۆزی دل داری.

(روی غلیله: عَطَشُهُ / تینویتی شکان.

شَقَى غَلِيله: حَقْدَهُ / رقه کی نیشه وه.

اِسْتَقْلَالَ: اِسْتَثْمَارَ / به کارهیتان، کار پی کردن،

وه به رهیتان.

- : اِضْطَهَادٌ: تَسْخِيرٌ / ره نهج خوری،

چه ساندنه وه، سودگیری.

مُعَلَّ: حَقُّود / کینای، رقاری، رقن.

- : مُثْمِرٌ / بهردار، به بهر، به بهرهم، بهری.

مَقْلُولٌ: عَاطِشٌ جَدًّا / تینو، زۆر تینو.

- : حَاقِدٌ: حَانِقٌ / کینای، رقاری.

- : مُقْلَلٌ: مُقَيَّدٌ / به ستراو، دهست به ستراو، پابه ند،

کۆت له پین تهوق له مل، که له بجه له دهست.

مُسْتَعْمَلٌ: مُسْتَثْمَرٌ / به کارهیتراو، وه به رهیتراو.

- مَحْصُول/ بهرهم، دهسکهوت، سود، نه خجام.
 مُسْتَقْبَل/ مه بهرهمتهر، به کارهین.
 غَلَه/ دَخْل/ دهسکهوت.
 - بَتَاج/ بهرهم.
 - الارض/ محصول/ خهله، بهرهم.
 - غِلَال/ حبوب/ دانه وِله، خهله، دانو.
 غِلَالَه/ قَشْرَه رَقِيقَه/ تويزال.
 - العِراءَه/ قَمِيصُها الرَقِيق/ کراسی تهك.
 غُلْفَل/ تَغْلَفَل/ اسْرَع/ فی سیره/ خیرا رَوِی، گورج بو له رَویندا، پئی مه ل گوت.
 - فی الشَّيْء/ دَخْل/ فیه/ پیاچو، تیی چو، چوه نارو، تیا تنیه وه.
 غِلا/ غِلاَه/ (فی غلو) غلام/ (فی غلم) غلب:
 غَلَبَ علیه/ ظَفَرَ علیه و به/ به زانی، شکانی، زال بو به سهریا، بۆی دا.
 - تَغْلَبَ علی: فاز علی/ سهرکهوت، به سهریا سهرکهوت، لئی برده وه.
 - ساد/ بلایوه وه، بو به باو.
 تَغْلَبَ علی البلد: اِسْتَوَلی علیه قسراً/ به زور (داگیری کرد، دهستی به سهرارگرت).
 غَلَبَهُ علیه: جَعَلَهُ یَغْلِبُهُ/ بۆی برده وه، وای لئی کرد زال بئ به سهریاو لئی بیاته وه.
 غَالِبٌ: نازِع/ چن و چۆنی کرد، مش و مپی کرد.
 - صارِع/ زورانی گرت، گره وی کرد.
 غَلَبَ: فَوْز/ سهرکهوتن، شکاندن، داگیرکردن، زال بون.
 - ظَفِر/ برده نه وه، بۆپدان.
 غَالِب/ قاهر/ شکینه ر، زال.
 - مُنْتَصِر/ سهرکهوتو، براوه، بردهیه وه.
 - سائد/ باو، بلو.
 - و مَغْلُوب/ دُپاو و براوه، شکاو شکینه ر، سهرکهوتو و ژیرکهوتو.
 غَالِباً/ فی الغالب/ فی الاغلب/ فی اکثر الاحیان/ زورجار.
 (غَلَبَ/ مُعْظَم/ زور، زوربه، به شی زور.

علی ال- . فی ال- : علی الاکثر و فی الاکثر/ به زوری، نه پیه پی.
 اُغْلِبَ: سواد/ به شی زور، زوربه، زوریتی.
 مَغْلُوب: مَقْهُور/ شکاو، دُپاو، به زیو.
 - لا مَقْهُور/ دُپاوی نه به زیو.
 مُغَالَبَه/ مُنَازَعَه/ بۆپزورین، گره و، زوران بازی.
 غَلَابَ کثیر الغلبه/ هره نه باته وه.
 غلص:
 غُلَصَمَه الحلق: اللحم بین الراس و العُنُق/ قوپک.
 - السمک: کونچکه ماسی.
 غلط:
 غَلَطَ/ اخطأ/ مه له ی کرد.
 غَالَطَ/ اُفْلَطَ/ اَوْقَعَهُ فی الغَلَط/ خستیه مه له وه، مه له ی پئ کرد.
 - غَشَّ/ فَبِلَی کرد، گزی کرد.
 - بالكلام: راوَحَ/ منج منجی کرد، به پیچ و په تا دوا.
 غُلَطَ/ اِسْتَقْلَطَ/ نَسَبَ الی الغلط/ به مه له یا برد.
 - غَالَطَ/ جَعَلَهُ یَغْلُطُ/ مه له ی پئ کرد.
 غَلَطَ: خَطَا/ غیر صَحیح/ مه له، چوت، ناراست.
 - الوقوع فی الخَطَا/ مه له کردن.
 غَلَطَه: زَلَه/ مه له، مه له یك، چه وتی.
 غَالِطَ/ غُلَطَان/ مُخْطِیء/ مه له کار.
 اُغْلُوْطَه/ مَغْلُوْطَه/ ما یُغْلُطُ به/ نه وه ی مه له ی تیا نه کری.
 تغلیط: النسبَه الی الغلط/ مه له پئ کردن، خستنه مه له وه، به مه له دا بردن.
 مَغْلُوط فیه/ نه وه ی مه له ی تیا کار.
 مُغَالَطَه/ تَوْرِیَه/ مه له کار.
 - کلامیه/ مه له کاری له دواندا، مه له له قسه دا.
 غلط:
 غَلَطَ/ غُلَطَ/ اَصْبَحَ غَلِیظاً/ نه ستور بو، رهق بو.
 غَلَطَ/ جَعَلَهُ غَلِیظاً/ نه ستوری کرد، رهقی کرد.
 - الیمین: اَكْدَهَا/ سویندی خوارد.

اغْلَطَ له القول اوفى القول: خاطبَهُ او عَنَّقَهُ بشديد
الكلام/ به رهن قسى له گال كرد: قسى رهنى پس
وت، سه رهن نشتى كرد.

اِسْتَعْلَفَ: صار غليظاً/ نه ستور بو.

- الشىء: وجده غليظاً/ به نه ستورى زانى.

غَلِظَ. غَلِظَةً. غِلَظَةً: ضد رِقَّة/ نه ستورى.

- - - : خَشَوْنَةً/ زبرى، رهنى.

- - - : فظاظَةً/ رهن و وشكى، توندوتيزى.

- - - : عداوة/ دوزمنايتى، ناحه زى.

غليظ: ضد رقيق/ نه ستور، قهقدار.

- : خَشِنَ/ زبر، رهن.

- : قَظَ/ رهن و وشك، توندوتيز، به زه بر.

- الرقبة: غنيد/ سهركيش، قيرسجه، لاسار، مل

هو.

معى ال - / ريخوله گه وده.

غلف:

غَلَفَ. غُلْفَ: غَطَى. غَشَى/ داي پوشى، سهرى نايه وده،

پنچايه وده.

- - - : جعله فى غِلاف/ خستيه به رگه وده.

- - - : الكتاب: جعل له غِلافاً/ به رگى بؤ كرد،

به رگى تنگرت.

تَغَلَّفَ: اصْبَحَ فى غِلاف/ پنچرايه وده، خرايه زه رهن وده،

به رگى بؤ كرا.

غلاف: ظرف/ زه رهن.

- : الكتاب/ به رگ.

مُغْلَفَ: موضوع فى غلاف/ پنچراوه، به رگ تنگيراو.

اغْلَفَ: اَقْلَفَ/ خه تنه نه كراو، سونه نه كراو.

- : الذى لا يعى شيئاً/ گه مژه، گيل، گه وچ،

كه ودهن، گه لحو.

غُلْفَةٌ: الجُلَيْدَةُ التى يقطعها الخائن/ پيستی خه تنه،

نه و پيسته ي پي نه لين خه تنه.

غلق:

غَلَقَ. اَغْلَقَ. غَلَقَ الباب: ضد فَتَحَ/ داي خست،

پتوه ودا، جوتى كرد.

- : اَغْلَقَ: سَدَّ/ داي خست، نوقانى، قوچانى،

دهرى به ست.

غَلَقَ الرهن: نزع ملكية الرهن. صار ملكه بعد
ان عجز الراهن عن فكه/ بو به مى خوى، خانوه
رهنه كه بو به مى خوى.

اَغْلَقَ عليه الامر. اصْبَحَ غامضاً مُبْهِماً/ ليلى ثالثاً،

سهرى لي تيك چو.

انغلق الباب: ضد اِنْفَتَحَ/ داخرا، پتوه درا، جوت بو.

اِسْتَفْلَقَ الباب: عَسَرَ فَتَحَهُ/ عاسى بو، نه نه كرايه وده.

- : الكلام عليه: اِرْتَجَّ عليه/ زمانى به سترا،

قسى بؤ نه نه كرا، دهمى چوه كليله.

- : الامر عليه: تَعَقَّدَ/ ليلى ثالثاً.

غَلَقَ. مغلاق: ما يَغْلَقُ به الباب/ كلوم، كليل، ده رگا

داخه.

- - - : مِفْتَاح/ كليل.

مُغْلَقَ: ضد مَفْتُوح/ داخراو، پتوه دراو، جوت كراو.

- : غَلَقَ: صعب الفهم/ ناديار، قورس و گران.

إغلاق: ضد فتح/ داخستن، پتوه دان، جوت كردن.

- : إفلاس/ نابوتى، نابوت بون.

غلم:

غَلِمَ. اِغْتَلِمَ كان مُنْقَاداً للشهوة/ ناره زوى په پرينى كرد.

غُلْمَةٌ: شهوة/ ناره زو، ناره زوى په پرين.

غلام: فتى/ گه نج، لاو، هه رزه كار.

- : خادم/ نيش كرا، پياو، كزيله.

غُلُومَةٌ: غلامية/ حالة الغلام/ هه رزه كارى.

- : شهوة جنسية/ ناره زو هه لسان، ناره زوى

په پرين.

غَلِمَ. غَلِمَ: شهوانى/ چليش، كير چليش.

غَلِمَ: الشاب الكثير الشعر/ توكن.

- : ذكر السلحفاة/ نيره كيسه، رهنه.

غلو:

غَلَا السعر: ارتفع/ گران بو، به رز بوه وده، نرخ زيادى

كرد.

- : زاد و ارتفع/ به رز بوه وده، گه وده بو.

- : جاوز الحد/ له وزه واده چوه ده وده وده.

اغلى. غلى السعر: رَفَعَهُ/ به رزى كرده وده، گراني كرد.

غالى فى الامر: بالغ/ زدى پتوه نا، پتوهى نا، له زه

كرديه ده وده وده.

- بالشئ: رَجَعَ ثمنه / گرانی کرد، نرخی (به رز کرده، زرد کرد).
 استغلى الشيء: وجده غالياً / به گرانی زانی.
 غلاء: ارتفاع الثمن / گرانی، به رز بونه وى نرخ.
 المعيشة / پشتگیری زیان، پالیشی دهرامه.
 غال: غلى. غالى الثمن: عالى الثمن / گران، نرخ گران.
 - عزيز: خۆشه ويست، ميژا، به هادار، ناياب.
 اغلى: اغلى ثمناً / گران تر، گران ترين.
 غلو: غلو. مغالاة: مجاوزة الحد / له وزه و راده
 چونه دهره وه، گنجه، لاف، گزاف.
 - - - : مبالغة / پيوه نان.
 غلى:
 غلى: جاش بقوة الحرارة / کولا، هاته کول، جوشی
 سه ند.
 - غلى: اغلى: جعله يغلى / کولانی، ميتايه کول.
 مغلاة: غلاية: إناء الغلى / ناو کولین، بویلر، کولینره.
 غم:
 غم: غطى / دای پویشی.
 - : / چه موله لی ای نا.
 - اغم: احزن / دلگیری کرد، پهستی کرد، په ژاره ی
 کرد.
 - - اليوم: اشتد حره / گرمی کرد، تاوی سه ند.
 اغمت السماء: صارت ذات غمامة / بو به هور،
 هوری کرد، تاریکی کرد.
 غم عليه الامر: خفى / شاررایه وه، لئی بو به نهیسی،
 سه ری لی دهرنه کرد.
 انقم: حزن / پهست بو، دلگیر بو، په ژره بو، خهفتی خوارد.
 - تقطى / داپوشر.
 غمام: سحب / هور.
 حب ال - : برد / تروژه.
 غمامة: سحابة / په له هوریک، په له یه هور.
 غم: غمة: حزن / پهستی، دلگیری، په ژاره، خه م و
 خهفت، ماته مینی، داخ، جه خار.
 - غام: مقيم: شديد الحر / زرد گرم.
 غام: مغم: مخزن / خه مناک، خه مین، به په ژاره، به داخ.
 - - : كثير الغيوم / زرد هور.

مغموم: مغم: حزين / پهست، خهفت بار، په ژاره دار،
 دلگیر، داخ دار.
 غمامة: غمامة: غطاء لجانب عينى الدابة /
 چاوبهست.
 - - : ما يشد به فم الحيوان / دم بهست،
 قه متره، له واشه.
 غممة: اصوات و كلام لا يبين / دهنگه دهنگ، بژره
 بژپ، قاروقیژ، هه را.
 غمد:
 غمد: اغمد: ادخل فى الغمد / خستیه بهرگه که یوه.
 - - السيف او الخنجر: ادخله فى الغمد /
 خستیه وه کالان.
 - غمد: تغمد: ستر / دای پویشی.
 تغمد الإناء: ملاه / پپی کرد.
 - ه الله برحمته: غمره بها / خوا به خشی.
 غمد: قراب / کتان، کالان، بهرگ، کیف.
 - : الاجنحة العليا عند بعض الحشرات / بالی
 سه ره وه ی میژ.
 غمر:
 غمر الماء المكان: علاه / ناو دای پویشی، پپی بو له
 ناو.
 - المكان بالماء: غطاء / به ناو دای پویشی، پپی کرد له
 ناو.
 - ه بالهدايا: بالغ فى تقديم الهدايا اليه / بیاری زدی
 دایه.
 - ه بفضلِه: بالغ فى الإحسان اليه / چاکه ی زدی
 له گال کرد.
 - فى الماء: غمس / نقومی کرد، به ناو دای پویشی،
 له ناوی هال کیشا.
 غامر: جازف. خاطر / جه ره زه یه تی نواند، خزی
 خسته مه ترسیه وه.
 اغمر: اغمر: اغتمس فى الماء / به ناو داپوشر او،
 ژیر ناو کهوت، نقوم بو.
 غمر صدره: امتلا حقداً / رقی هه لسا، تنگه گرتی،
 پیشی خواره وه.
 غمر عليه: اغمى / بورایه وه، له هوش خزی چو.

عُمُور: کثیر/ زود بو.

- الرجل: کان جاهلاً/ (نه زان، گیل) بو.

مُغَامِر: مُجَازِف. مُخَاطِر/ جهریه زه، چاونه ترس، سرچل.

مُغَامَرَة: مُجَازَفَة/ مُخَاطَرَة/ جهریه زهیه تی، مه ترسی، سرچلی.

عُمُر: تَقَطُّیْس/ تی هه لکیشان، ژیر تاو خستن، نقوم کردن.

- : ماء کثیر/ لافار، لیشاو، ناومه لسان، ناوی زود.

- : معظم البحر/ پانی و بهرینی ده ریا، به شی زودی

ده ریا، تاجاو برکا، زوریه ی ده ریا.

- : الکرم الواسع الخلق/ میهره بان، پیاوچاک.

- الرءاء: کثیر المعروف. سَخِي/ به خشنده، دهست بلاو.

كُوبٌ - : واسع/ ده لب، فش و قول.

لِيلٌ - : شديد الظلمة/ نوت هک، شهوه زهنگ، تار

نه موسته چار.

عُمُر: عَمَرٌ/ حَقْد/ کینه، رق، قین.

عُمُرَة: شِدَّة/ تهنک و چه له مه، نهوپه ی ناخوشی،

تهنگانه.

عُمُرَات الموت: شدائده/ سه ره مرگ، گیانه لا، گیان

دان.

غَامِر: کثیر/ زور، فره، زه به نده.

مَقْمُور: ضِد مشهور/ نه ناسراو، نه زانراو.

- بالماء: مملوء/ پر له ناو، لافار.

- بالدين: غارق فيه/ خنکاو له قهر زاریا، تا

بینه قاقای له قهر زایه.

عُمُر: عُمُرٌ/ لم يُجَرَّب الامور/ ناشی، ناکرده.

- : - : جاهل/ نه قام، نه زان، گیل.

عُمَارَة: جهل و عَدَم الخبرة/ ناشیتی، نه قامی، نه زانین،

گیلی.

عُمُر:

عُمُرٌ: جَسٌّ/ په لی کرتا، دهستی لئتا، دهستی کوتا.

- بالعین (او الحاجب: اشار بهما/ چاوی، برقی

(داگرت، هه ل ته کان).

- به و عليه: طَعَنَ عليه/ توانجی تی گرت، بوختانی بۆ گرت.

- فی مشیه: عرج/ لهنگی، شه لی.

اَفْعَمَر فيه: عَابَهُ و صَعَّر من شأنه/ توانجی تی گرت،

کالتی پی کرد، بایه خی نه دایه، عیبی لی دهره تینا.

مَعَمَر: غَمِيز: عَیْب/ شوریه ی، نهنگی، سوکی.

- : نَقِیصَة/ ناتواوی.

عُمُر: عُمُرَة: طرفه عین: إشارَة/ چاوداگرتن، چاو هه ل

تهکاندن، تیلیای چاو.

غمس:

عَمَسَ. غَمَسَ: غَطَّ/ خستیه ناوه وه، نقومی کرد،

له ناوی هه ل کیشا.

- : - : اُدْخَلَ/ پیاکرد، پیاچه قان.

اِنْعَمَسَ. اِنْعَمَسَ: غَاصَّ/ کهوته ناوه وه، نقوم بو.

- : فی الشيء: دخل فيه/ تیی چو، چوه ناوی،

تیوه گلا.

- : فی الملذات او الشر او الدين: غاصَّ/ نقوم

بوه له (خوشی، ناخوشی، قهر) دا.

غَمِيس: ظلمة/ تاریکی.

لیل - : مظلم/ تاریکه شه، شهوه زهنگ.

الغَمُوس من الرجال: الشجاع الشديد/ نازاو

به جهرگ، زهنگه نه، چاونه ترس.

طَفَنَة غَمُوس: نافذة/ جهرگ بر.

يَعِين - : حَلَف كاذبة/ سویندی درق.

غمش:

عَمَسَ: ضَعُفَت عينه مع سيلان دمعها/ چاری ناو

نهکا، پروپوشاویه.

اغمش/ چاوپروپوشاوی.

غمض:

عَمَضَ. غَمَضَ الكلام: خَفِيَ معناه/ نادیار بو، نهین ولتا بو.

عَمَضَ. غَمَضَ الكلام: اِبْهَمَه/ نادیار ی کرد، نهین

واتای کرد، ناوژی کرد.

- : عينه: اطبق جفنية/ چاری (نونقاند،

نایه سه ریه ک)، پیلوی لیک نا.

- : عن كذا: اغض: تغاضى/ چاری لی

پوشی، چاوپوشی کرد، گویتی نه دایه، لئبورد.

اغض على كذا: تحمَّله و رضی به/ بهرگه ی گرت،

قایل بو، لئی بین دهنک بو.

اِغْمَضَ. اِغْمَضَ طرفه: اِغْمَضَ/ لئبورد، چاری لئبوشی.

غَمَضَ. غَمَضَ. غَمَضَ: اِنطباق الجفن/ چاونوقان،

چاولیک نان.

- - - : نَوْمُ / نوستن، خهوتن، سه‌رخه و شکاندن.
 غَمَضَةُ عَيْنٍ: رَمَضَةُ عَيْنٍ / چاو (تروسکان، لیک نان)، پرته‌ی چاو.
 فِي - عَيْنٍ: فِي لَحْظَةٍ / له چاو تروکانیکدا.
 غَمُوضٌ. غَمُوضَةٌ: إِبْهَامٌ / نهین، نادیار، شارراوه‌یی، پوشرای، لیلایی.
 غَامِضٌ: مُبْهَمٌ / نالوژ، لیل.
 - : خَفِيٌّ / نهین، نادیار، شارراوه، په‌نهان.
 - : مُغْمَضٌ / مَقْفَلٌ / پیچراو، داخراو، قوچاو.
 غَامِضَةٌ: خَافِيَةٌ / نهین، نادیساری، نالوژ، راز، په‌نهانی.
 غُمُيْضَةٌ. غُمُيْضَاءٌ. لُغْبَةٌ شَدَّ الْعَيُونُ / یاری چاو (به‌ستنوه، شارکن).
 غَمَقٌ:
 غَمَقٌ. غَمَقٌ. غَمَقُ الْمَكَانُ: كان رطباً. ركبهُ الندى و الرطوبة / شِ داریو، رَوژگ بو.
 - الْمَكَانُ: غَمَقٌ / قول بو، نشیو بو.
 غَمَقٌ: غَمَقٌ / قولی کرد.
 غَمِيقٌ: عَمِيقٌ / قولی.
 غَمَقٌ: غَمَقٌ / قولی.
 غَامِقٌ: قَاتِمٌ / تَوَخُّ، تَارِيك، تَهْلُج.
 غَمُو:
 غَمَا الْبَيْتَ: غَطَاهُ بِالْخَشَبِ وَ الطِينِ / سه‌ری گرت، داره‌پای کرد، گله‌بانی کرد.
 الْغَمَا: سَلَفَ الْبَيْتِ لَوْ مَا فَوْقَهُ مِنَ التُّرَابِ / داره‌پا، گله‌بان.
 غَمَى:
 غَمَى. أَغْمَى عَلَيْهِ: غُشِيَ / بوراوه‌وه، بورده‌وه، له‌موش خوی جو.
 مَغْمَى. غَمِيَانٌ. مَغْمَى عَلَيْهِ: فَاقَدَ الشَّعُورَ أَوْ الْوَعْيَ / بورراوه، بِن‌موش، له‌موش خوجو.
 غَمَةٌ. إِغْمَاءٌ: غُشِيَانٌ / بورانه‌وه، بورده‌وه، له‌موش خوجون.
 غَنَ:
 غَنَ. أَغْنَى. غَنَّنَ: كَثُرَ الشَّجَرُ وَ الْعُشْبُ / پې دره‌خت و سه‌وزایی بو.

- : تَكَلَّمَ مِنْ خَيْشُومِهِ / منگن بو، به‌لوت قسه نه‌کا.
 غَنَاءٌ. أَغْنَى: كَثُرَ الشَّجَرُ وَ الْعُشْبُ / سه‌وزایی دارستان.
 - : نَوَ الْفَنَاءَ / من یخرج صوته من خياشيمه / منگن.
 قَرِيَّةٌ غَنَاءٌ: عَامِرَةٌ / ناوه‌دان.
 غَفَجَ:
 غَفَجَ. تَغَفَّجَ: تَدَلَّلُ / نازی کرد، خوی نازان، خوی به‌ناز فروشت.
 غُجٌّ. غُجٌّ: دَلَالٌ / ناز، نازکردن، نازو نوز، چه‌م و خم، گریشمه، گروشمه.
 غَفَجَ. مَغْفَاجٌ: مَدَلُّ / نازدار، به‌ناز، غند:
 تَغَفَّدَتِ الْمَرْأَةُ: مَشَتْ مَشِيَةَ التَّبَخُّرِ وَ الدَّلَالِ / به‌نازو به‌تپو فیزه‌وه نه‌پوا، لارو له‌نجه نه‌کا.
 غَفَّدَرَةٌ. مَشِيَةٌ فِيهَا تَبَخُّرٌ وَ دَلَالٌ / تپو فیز، لارو له‌نجه.
 غَفْدُورَةٌ. غَفْدُورٌ: مَنْ يَمْشِي مَشِيَةَ التَّبَخُّرِ وَ الدَّلَالِ / به‌تپو فیز، به‌لارو له‌نجه.
 غَفْدَرٌ. غَفْدُورٌ: سَمِينٌ. غَلِيظٌ / قه‌لو، نه‌ستور، تیکسپراو، که‌ته، شیشمان.
 غَنَمٌ:
 غَنَمُ الشَّيْءِ: فَاز بِهِ / ده‌ستی که‌وت، چنگی که‌وت.
 غَنَمٌ. أَغْنَمَ: مَنَعَ / به‌خشی، پتیدا، دایه.
 - : هَ / اعطاه زائدة على نصيبه / سلووی دایه‌وه، به‌زیاده‌وه به‌شیدا.
 إِغْنَمَ الْفُرْصَةَ: إِنْتَهَزَهَا / به‌ه‌لی‌زانی، ده‌رفته‌ی هینا، ه‌لی به‌کاره‌ینا.
 غَنِيْمَةٌ. غَنَمٌ. مَغْنَمٌ: مَا يُؤْخَذُ عَنُودَ / تالانی، په‌غما.
 - : مَكْسَبٌ / ده‌ستکه‌وت، سود، که‌ک.
 غَنَمٌ: شَاةٌ / مه‌پ، په‌ز.
 - : ذُو الْإِذْنِ الْبَيْضَاءِ / چار.
 غَنَامٌ: كَثِيرُ الْغَنَامِ / نه‌و که‌سی تالانیو ده‌ستکه‌وتی زوری ده‌ست نه‌که‌وتی.
 - : كَثِيرُ الْغَنَمِ / خاوه‌ن مه‌پو مالات.
 - : رَاعِي الْغَنَمِ / شوانی مه‌پ.

غنى:

غَنِي: كثر ماله، كان غنيا / سامانداربو، دهوله مهند بو، دارابو.

- اِسْتَفْنِي عَنْ الشَّيْءِ: اِكْتَفَى / وازی لئ هینا، نه یویست، دهستی لئ هل گرت، به کاری نه هینا.

- الرَّجُلُ: تَزَوَّجَ / ذَنَى هِنَا.

- ت. تَفَنَّتِ الْمَرَأَةُ: تَزَوَّجَتْ / شوی کرد.

اِسْتَفْنِي. تَفَنَّى. اِغْتَنَى: صار غنيا / بو به خاوهنی سامان، دهوله مهند بو.

- عَنْهُ: اِكْتَفَى / وازی لئ هینا، دهستی لئ هل گرت، به کاری نه هینا.

- عَنْهُ: طَرَدَهُ / دهی کرد، لای برد، دهستی لئ هل گرت.

اِغْنَى: جعله غنيا / کردی به خاوهنی سامان، دهوله مندی کرد.

- كَفَى / به شی کرد.

- عَنْ كَذَا: عَوَّضَ عَنْهُ / جَبَى گرتنه وه، چوه جَبَى، له بری بو، له جیاتی بو.

غَنَى. تَفَنَّى: تَرَّكَمَ / گورانی وت، چریکانی، چراندی.

- : به او بمرجه: تَقَرَّرَ / بیا هل دا.

غَنَى. غَنَاءُ: يَسَارَ / بون، سامانداریتی، دهوله مندیتی، نه وا، دارایی.

- غَنِيَّةٌ غَنِيَّةٌ: اِكْتِفَاءٌ / قابلی، بهس بون، بهش کردن.

مَالِي عَنْهُ غَنَى (او غَنِيَّةٌ) / دهستم بو لئ هل ناگیرئ.

لا غَنَى عَنْهُ. لا يَسْتَفْنِي عَنْهُ / دهستی لئ هل ناگیرئ، وازی لئ ناهینئ، پیویسته.

غَنَى. مَسْتَفْنِي: ذُو الْمَالِ الْوَافِرُ / ساماندار، دهوله مهند، دهست رَوِيو.

- : مَكْتَفَى / چاوتیر.

- : مُسْتَفْنٍ عَنْ غَيْرِهِ: حُرَّ طَلِيقٍ / سه ربه خو، سه ربه ست.

- عَنْ الْبَيَانِ: وَاضِحٌ بِذَاتِهِ / پیویست به یاس و لئ ودان ناگات، ناشکرا.

اِسْتَفْنَاءُ: اِغْفَاءٌ / دهست لئ هل گرتن، لای بردن، وازی لئ هینان، ده رکردن.

غِنَاءُ: تَرْكَمَ / گورانی وتن، چراندن، تن چراندن.

اِغْنِيَةً: تَرْكَمَةً / گورانی، زه مزه مه.

مُغْنٍ: مُنْشِدٌ / گورانی بیژ، دنگ بیژ، دنگ خوش.

مُغْنِيَّةٌ: مُنْشِدَةٌ / گورانی بیژی نافره ت.

غَانِيَّةٌ: اِمْرَأَةٌ جَمِيلَةٌ / جوان، شوخ، نافره تی جوان و شوخ، موترفه.

- : مَتَزَوِّجَةٌ / به شو، شو کردو، میزد کردو.

غَوَثٌ:

غَاثٌ. اِغَاثٌ: اَعَانَ / یارمه تی دا، پشتگیری کرد.

اِسْتَفَاثَ الرَّجُلُ وَبِهِ: اِسْتَعَانَ بِهِ / په نای برده بهر، هاواری بو برد، هانای برد، داوای یارمه تی کرد.

غَوَثٌ. غِيَاثٌ. اِغَاثَةٌ: مَعُونَةٌ / یارمه تی، پشتگیری.

- : اِسْتَفَاثَهُ: اِسْتَعَانَهُ / هاواری بو بردن، دادپه سی، په نابردنه بهر، داوای یارمه تی کردن، هانا بردن.

اِغَاثَةٌ: مَعَاوَنَةٌ / په فریا کهوتن، یارمه تی دان، به هاواروهه چون.

غَوْرٌ:

غَارٌ. غَوْرٌ: غَاصَ / نقوم بو، چوه ناوی، رَجَو.

- : اِغْزَا: ذَهَبَ فِي الْأَرْضِ / زه وی (قوتی دا، هائی مژی، چوه خوارئ).

- ت عَيْنُهُ: دَخَلَتْ فِي الرَّاسِ وَ اِئْخَسَفَتْ / چاوی به قولاجو.

- فِي الْأَمْرِ: دَقِقَ النِّظْرَافِيَهُ / لَئِي (ورد بوه وه، کولیه وه)، تَبَيَّنَ لِيْ / کرد.

- فِي الشَّيْءِ: دَخَلَ فِيهِ / چوه ناوی، پیاچو، تَتِي چه فی.

- ت الشَّمْسِ: غَرِبَتْ / ناوایو.

اِغَارَ عَلَيَّ: هَجَمَ / په لاماری دا، هیزشی برد، هلی کوتایه سر.

- : عَجَلَ فِي الْمَشْيِ / تازی دا، دایه غار، پنی هل گرت.

غَاثَرُ: مُخَفِّضٌ / نقوم بو، چال، کلور، نزم، نزمایی، نه ویو.

- الْعَيْنَيْنِ / چاو به قولاجو.

غَوْرٌ: عَمِقٌ / قولی، قولایی، چالایی.

- : قَرَأَ. قَعَرَ / بن.

غَارَةٌ: هُجُومٌ / په لامار، هیزش، هل کوتانه سر، چه پاو کردن.

- جَوِيَّة/ هيرشی (مه‌وایی، ناسمانی)، هيرشی
فروکه.
شن ال - علی/ هيرشی برده‌سەر، په‌لاماری دا.
مِقْوَار: کثیر القارات/ ژور هيرش بهر، په‌لاماردهر.
- : جَوِيء/ نازا، به‌جهرگ، جوامير، چاونه‌ترس.
فرس - : سريع/ خيرا، به‌گوپ، به‌تاو، چوست، گورج.
غار. مَقَارَة. مِقَار. غور. كَهْف/ شه‌شكه‌وت.
- : اسم شجرة/ جوره دره‌ختيگه.
- : غُبَار/ ته‌پ و تَوَز.
- : الجيش العظيم/ له‌شكري گه‌وره.
غوز:
غَاذَه: قَصْدَه: تَوَجَّهَ اليه/ چوه لای، بۆی چو.
غاز: جَوْهَر هوانی قابل للضغط/ گاز، غاز.
- : پترول/ نه‌وت.
- : سام/ غازي ژاروی، کوشنده.
قناع الغانات السامَة/ که‌مامه، لوت به‌ند، دم به‌ند.
ماء غازي: فَوَار/ ناوی مه‌ل چو.
غوص:
غاص في الماء: غَطَس و نَزَلَ/ نقوم بو، چوه بن‌ناو،
بن‌ناو که‌وت.
غَوْص: جعله يغوص/ نقومی کرد، خستیه ژیر‌ناو، بن
ناو گه‌پ.
غَوْص: غَطَس/ نقوم بون، چونه ژیر‌ناو.
غَوَّاص: غَطَّاس/ مه‌لوان، شه‌وهی شه‌چيته ژیر‌ناو.
غَوَّاصَة: سفينه تَبَحَّر تحت الماء/ ژیر‌ناو گه‌پ،
که‌شتی ژیر‌ناو، ژیر‌ناوی.
مغاص: مكان الغوص/ قولایی.
غوط:
غاط. غَوَطَ: حَقَرَ/ مه‌لی کن، چالی کرد.
- : فيه: دَخَلَ/ تیی چو، پیاچو، چوه ناوی.
- : في الماء: انغمس فيه/ نقوم بو، چوه بن‌ناو.
غَوَطَ: عَمَّقَ/ قولی کرد.
تَغَوَّطَ: قضی الحاجة/ ده‌ستی به‌ناو گه‌یان، پیسایی
کرد، گوی کرد، ریا.
غَوِيط: عَمِيقَ/ قول.
غَوَّطَ: عَمَّقَ/ قولی، قولایی.

غَوَطَة: موضع كثير الماء و الشَّجَر/ زۆنگ، زه‌لکاو.
غائط: بُرَان/ پیسایی، گو، ری.
- : غاط. غَوَطَة: المطنئن من الارض/ زه‌وی نزمان،
چال.
غوغ:
غَوْغَاء: الجراد حين يَخْف الطيران/ هيرشی کولله.
- : غاغ: الكثير المختلط من الناس/ قه‌له‌بالقی، چپه.
- : - : سَفَلَة الناس/ مه‌رچی و په‌رچی،
ناژاوه‌چی.
- : الجَلْبَة و اللغط/ قاووقیژ، ده‌نگه ده‌نگ،
قره‌قې، مه‌راو هوریا، گرم و هوپ.
غاغ: الحبق/ ریحانه، ریحان.
غول:
غَال. إغْتَالَ: آتاه من حيث لا يدري/ له‌ناکاو بۆی
هات.
- : - : قتل غدرا/ به‌ناپه‌وا کوشتی، تیریدی
کرد.
- : - : سرق بالخداغ/ به‌مه‌ل خه‌له‌تان دزی لئ‌کرد.
إغتيال: قتل/ کوشتن، کوشتنی ناپه‌وا، تیرور.
غيلة: إغتيال: خِداغ/ خه‌له‌تاندن، گزی، فیژ، ده‌ست برین.
- : الإسم من إغتيال/ کوشتنی ناپه‌وا.
غائلة: غُول: داهیه/ کاره‌سات، به‌لا، چورتم.
غُول: صُدَاع، سُكْر، مَشَقَة/ سه‌رئیشه، سه‌رخوشتی،
ناپه‌حه‌تی، مال ویزانی.
غُول: حيوان وهمي مخيف/ دیو، ده‌عبا، درنج.
- : حَيَة/ مار، شه‌ژدیا.
غُولَة: انثى الغول/ ده‌له‌دیو.
غوی:
غوی. غَوَى: ضَلَّ/ ویل بو، ون بو.
- : - : هلك/ توشی به‌لا بو.
- : غَوَى. اغْوَى. إستهقوى: اَضَلَّ/ خه‌له‌تانندی،
فرویی دا، ده‌ستی به‌ی، مه‌لی خه‌له‌تان.
- : خَاب/ نا‌نومید بوو.
غَى. إغواء: تضليل/ خه‌له‌تاندن، فريودان، ده‌ست‌برین.

- غِيَّةٌ. غَوَايِه: ذَنْبٌ. ضَلَالَةٌ/ توش بون، تارون و گونا،
له دست دهرچون، له رتی راست لادن، هل خله تان،
گومپایی.
- وَلَدَ غِيَّةً. اِبْنُ غِيَّةٍ: اِبْنُ زَنِي/ زَوَل، بیچ، حرام زاده،
بیژی.
- غَاو: مُضَلَّل. خَذَاع/ فریوده، ده ستر، هل خله تین.
غَاوِي: هَاوِي/ باز، (کوتر بان)، حه زلی کهر.
- غَوِي: الضال و المنقاد للهوى/ شهیدا،
په رُوش، وِیل.
- غِيَّةٌ. غَوِيَّةٌ: هَوَايَة/ خولیا، وِیل بون، حه زلی کردن.
- مَغْوَاةٌ. مَغْوَاةٌ: مَضَلَّةٌ/ له رتی راست لادن، فریو
خواردن، گومپایی، گومپایون.
- اَغْوِيَّةٌ: مَهْلَكَةٌ/ به لا، کاره سات، چوریم.
- حَقَرٌ لِأَخِيهِ اَغْوِيَّةٌ: اَي وَرَطَةٌ/ داوی بونایه وه، پیری بۆ
هل کند، خستیه گِژده وه.
- وَقَعَ النَّاسُ فِي اَغْوِيَّةٍ. اَي فِي مَهْلَكَةٍ/ توشی به لا
بون، که وتنه گِژده وه، کاره ساتیان به سرهات.
- غِيَابٌ: غَرَبٌ. اَقْلٌ/ ون بو، خوی شاردده وه.
- تَغْيِيْبٌ: ضِدَّ حَضَرٍ/ نه مات، نه بو، له وئی نه بو،
ناماده نه بو، بزد بو.
- عَنِ الْبَالِ: نُسِيٌ/ له بیر چوه وه، له بیرکرا.
- عَنِ صَوَابِهِ: اَغْمَى عَلَيْهِ/ له هوش خوی چو،
بورایه وه، بورده وه.
- عَنِ الصَّوَابِ: اَضَاعَ صَوَابَهُ/ هوشی نهما، شیرزه بو.
- الشَّيْءُ فِي الشَّيْءِ: اِسْتَقَرَّ/ تیا ون بو، تیا
شاردرایه وه.
- اِغْتَابٌ: وَشَى بِهِ/ پاشمله باسی کرد، بوختانی بۆ
کرد.
- عَنْهُ: بَعْدَ عَنْهُ/ لئی دورکه وته وه.
- تِ الشَّمْسِ: غَرِيبٌ/ نارابو، خورناوا بو.
- عَنِ بِلَادِهِ: سَافَرٌ/ رَوِي، کچی کرد، دورکه وته وه،
ناواره بو.
- اِغْتَابَهُ: عَابَهُ وَ ذَكَرَهُ بِمَا فِيهِ مِنَ السُّوءِ/ گالتهی
پی کرد، قسهی ناشیرینی شوین خست، به ناشیرین ناوی
هینا، بوختانی بۆ کرد، پاشمله باسی کرد.
- غَيْبٌ: مُسْتَقَرٌّ/ نادیار، ون بو، نهین.
- غَيْبَةٌ. مَغِيْبٌ: عَدَمُ وَجُودٍ/ نه بون، نادیار.
- عِلْمُ الْ- : عِرَافُهُ/ جادوگری، نادیارزانی، جوکتی.
- عَالَمُ الْ- : عَالَمُ الْخَفِيِّ/ جیهانی شارراوه، نادیار.
- عَالَمُ الْ- : عِلَامُ الْغُيُوبِ/ نادیارزان، نهین زان.
- غَيْبًا: عَنْ ظَهْرِ قَلْبٍ/ له بر.
- غِيَابٌ وَ مَغْيِبُ الشَّمْسِ: غُرُوبُ الشَّمْسِ/
خورناوابون.
- عَدَمُ وَجُودٍ/ نه بون، له وئی نه بون، نه ماتو،
ناماده نه بون، دیار نه بون.
- حُكْمُ غِيَابِي: صُدُورُ الْحُكْمِ فِي حَالَةِ عَدَمِ حُضُورِ
المتهم/ فرمانی پاشمله.
- غَائِبٌ: ضِدَّ حَاضِرٍ/ ناماده نه بو، نه ماتو، بزد.
- مُسْتَقَرٌّ/ ون، نادیار، شاردراره، نهین کراو.
- ال- فِي النَّحْوِ: الشَّخْصُ الثَّلَاثُ/ کهسی سیتی، بزد.
- مَغْيِبُ الشَّمْسِ: غُرُوبُ الشَّمْسِ/ خورناوا.
- غَيْبِيَّةٌ: غُرُوبٌ/ خورناوابون.
- ذَهُولٌ. فَقْدَانُ السَّوْعَى/ له هوش خورچون،
بورانه وه، بورده وه، بی هوشی.
- الموت/ سهره مرگ، گیانه لا.
- مُغْتَابٌ: وَاشٍ/ بوختان کهر، پاشمله باس کهر.
- غَابٌ. غَابَاتٌ: ذَاتُ الشَّجَرِ الْمُتَكَاثِفِ/ دارستان، چر.
- غَايَةٌ: اَجْمَعُ مِنْ قَصَبٍ/ قامیشه لان، زه به نگ.
- اَجْمَعُ/ جهنگل، دارستان، بییشه لان، بییشه.
- مَغْيِبٌ. مَغْيِبَةٌ: زَوْجَةٌ مُنْفَصِلَةٌ عَنْ زَوْجِهَا/ ژنی جیا
بو له میرده کی.
- غِيَابٌ. غِيَابَةٌ: قَبْرٌ/ گورن گولکو، چال.
- قَعْرٌ/ بن.
- غِيثٌ:
- غَاثٌ: نَزْلُ الْغَيْثِ/ باری، باران باری.
- غَيْثٌ: مَطَرٌ/ باران.
- غَيْدٌ:
- غَيْدٌ: مَالَتْ غُنْفُهُ/ ملی خوار بو وه.
- لَأَنْتَ اِعْطَافُهُ/ شله پتئی بو، خوارو ختیج بو،
ته پتیه بو.

تَغَايَدَ فِي مَشِيَّتِهِ: تَمَايَل وَتَنَنَّى لِنَا / شَلَه پَتِيان
 تَه پُورِي، به له قهلق به پُورِه نه چو، به لام لاوړا نه كهوت.
 اَغْيَد: لَيْنُ الْاِعْطَاف / شله پَتِي، نه په تړه.
 غَيْد: نُعُومَة / نرمي، وړدي، نياڼي.
 غَيْدَان: شَبَاب / لاوړتې، هه زده كاري، كه نجبتې.
 غَادَة: الْمَرَاة الْلَيِّنَة / نرم و نياڼ، شَوْش.
 غَيْر: غَار مِنْهُ: حَسَدَ مِنْهُ وَ كَرِهَهُ / لَيْسَ زَوْجٌ بُو، غيره ي لِي
 كرد، ره شكې لِي كرد.
 - عَلَيْهِ: كَرِهَ شَرَكَة الْغَيْرِ فِي حَقِّهِ / بَوِي به په رُوش
 بو.
 اَغَارَة: حَمَلَهُ عَلَى الْغَيْرِ / زَوْجِي كرد، غيره ي پېن كرد،
 ديقه ديقې دا.
 غَيْر: بَدَل / گوپې.
 غَايِر: خَالَفَ / جياوازي كرد.
 - : بَادِل / گوپيه وه، نال و گوپې كرد.
 تَغْيِير: تَبَدَّل. تَحَوَّل / گوړا.
 تَغَايَرَتِ الْأَشْيَاءُ: اِخْتَلَفَتْ / جياواز بو، جيايي تيا بو.
 - الْأَشْيَاءُ: تَنَوَّعَتْ / هه مه جوړ بو.
 غَيْرَة: الْأَسْمَ مِنْ غَارٍ يَغَارُ أَوْ يَغِيرُ: حَسَدَ / زَوْج،
 ره شك.
 - : نَحْوَة. حِمَاس / په رُوش، پياوړتې، جَوْش و خروش.
 غَيُورٌ مَغْوَارٌ. غَيْرَانٌ. غَيْرِي: حَسُودٌ / زومدار، ره شك.
 - : ذُو نَحْوَة. حَمِيسٌ / په رُوش، پياوړتې، په روږ،
 خه مه خور، جگه رسوړ.
 غَيْرِي: ضِدُّ اِنَاثِي: مُحِبٌّ لِلْآخَرِينَ / كه سان ويست،
 خونه رست، كه سان دُوست.
 غَيْرِيَّة: ضِدُّ اِنَاثِيَّة: حُبُّ الْغَيْرِ / كه سان ويستی،
 خونه ويستی.
 غِيَار. تَغْيِر: اِبْدَال / گوپين.
 قَطْع أَوْ اِجْزَاء - / پارچې، پارچې گوپين، يه ده گ.
 تَغْيِير: تَبَدَّل / گوپين، گوړان.
 - : تَغْيِير: تَبَايُن. تَنَوُّعٌ / هه مه جوړي، بابه ت زوري.
 مُتَغْيِر: مُتَبَدِّل / گوړاو.
 لَا يَتَغْيَرُ: لَا يَتَبَدَّل / ناکوړې.
 مُتَغَايِر: مُتَنَوُّعٌ / جياواز.

غَيْر: سَوِي / بېجگه، جگه، جگه له، بېجگه له.
 - : آخِر / دې، تر، هې تر، ديكه.
 - : خِلَاف / جياواز، جيا.
 - : صَاف / ناپاك، لِيل.
 - : مَالُوف / ناباو، ناټاسايي، نابه چي.
 - : مَوْجُودٌ / غَائِبٌ / نه بو، نيه.
 - : تَغْيِيرُ الْحَالِ / تَبْدِيل / گوړپين له چاكيو وه بو
 خرابي.
 لَيْسَ - : لَيْسَ إِلَّا / تنه نه هيجې تر، هه نه وه نده.
 لَا - ذَلِكَ / هې تر، هېكه.
 وَ - : فَقَطْ / تنه نه، هې تر نا، بهس، هه نه وه نده.
 مِنْ - : بِلَا / بې، به بې.
 غَيْض: غَاضٌ. تَغْيِضٌ. اِنْفَاضُ الْمَاءِ: تَقْصُ أَوْ غَار أَوْ
 نَضَبٌ / كه م بوه وه، نيشت وه، كه مې كرده وه، زه وي
 قوتې دا.
 غَيْضٌ. اِغْاضَ الْمَاءُ أَوْ الثَّمَنُ: نَقَصَهُ / كه مې كرده وه.
 غَيْضٌ: سَقَطَ لَمْ يَتَمَّ خَلْقُهُ / مندالي له بارچو، نابه كام.
 - : قَلِيلٌ / كه م.
 هَذَا - مِنْ فَيْضٍ: قَلِيلٌ مِنْ كَثِيرٍ / نه مه كه مې زوره،
 مشتي له خه رواري، كه ميك له زور، زوري ماوه،
 له كوړتپه تي.
 غَيْضَة: اِجْمَة / جهنگل، دوه ون، زونگ، زه لكاو.
 غِيظ: غَاطَ. غَيْظٌ. غَايَظَ. اِغْطَاظَ: اِغْضَبَ / توپه ي كرد، رقي
 هه لسان، ديقې پېن كرد.
 تَغْيِظٌ. اِغْطَاظٌ. اِنْغَاظٌ: اِغْضَبَ / توپه بو، رقي هه لسا،
 زوړ بو.
 غِيظٌ. اِغْطَاظٌ: اِغْضَبَ / توپه ي، توپه بون، چارپس بو،
 رق، قين، ديق كردن.
 مَغِيظٌ. مَغْطَاظٌ: حَاقِقٌ / توپه، چارس، وه رس، زوړ.
 اِغْطَاظٌ: اِثَارَة الْغَضَبِ / توپه كړين، رق هه لسان، ديقه ديقه.
 غِيل: غَالَتْ. اِغَالَتْ. اِغْلَيْتِ الْمَرَاةُ وَلِدَهَا: اَرْضَعَتْ وَ هِيَ
 حَامِلٌ / شفته ژتي كرد، به سكي پرې وه شيري نه دا به
 منداله كي.

غائلة. مغیل: المرأة ترضع ولدها و هي حامل/ سك
پری مندالہ بر، شفته ژئی که ر.
(غَيَّلَت الغنم: انتجت في السنة مرتين/ سالی دو جار
ژا، شفته ژئی کرد.

غَيْل. لَبَنُ الْغَيْل: لَبَنُ الْحَامِل/ شیرى سك پری شیرى ناوس.
غيله: خديعه (راجع غول)/ خه له تاندن، فیل، ته له که.
- : إرضاع وقت الحمل/ شیردان له کاتى سك پريدا.
إغتيال: قتل على غِرّة/ کوشتنی نارموا، رهش کوئی، تیرؤد.
- : الأموال/ جه رده یی.

غائلة: الشر. الحقد الباطن/ رق، قین، دلره شی.
غَيْل: الغلام السمين/ خپو خه پان، گوشتن، قه له و.

غیم:
غَيِّمَت. غَامَت. أَغْمَت السَّماء، کانت او اصبحت ذات
غیم/ هورى مینا، کردی به هور، یو به هور، ناسمان دای
به یه کدا.

غام. أَغِيْم: عطش/ تینوی بو.

غیم: سحب/ هور

- : عطش/ تینویتی.

غَيْمَة: سحابة/ په له یه ک هور.

مَغِيوم: عطشان/ تینو.

غیی:

غَيَا الْغَايَة (ای الرایة): نَصَبَهَا/ نالای مه ل کرد،
به یاخی چه قان.

- : (اغيا. تَغْيَا الْغَايَة: ثَبَّتَ الْهَدَف/ مه به ستی

دهست نیشان کرد، نامانجی دیاری کرد.

- : بَلَغَ الْغَايَة/ گه یشته مه به ست، به نامانجی

خوی گه یشت.

غَايَة: رَايَة/ نالا، به یداخ.

- : مَدَى. طرف/ سنور، پری، لا، توخوب.

- : قصد. غَرَض/ مه به ست، نامانج.

- : التاجر: لافِتَة. لوحَة الاسم/ ته خته ناو.

- : مُنْطَهَى/ نهوپه پری، نهوپه په که ی.

ل - کذا: لِحْدَ كَذَا/ تاراده ی، مه تا کو.

ل - ما: اِلَى (ن) تاوه کو، مه تا، تا.

لِلْغَايَة: جَدَا/ نهوپه پری، تقد.

تَفَّأَى: اِنْفَآى: اِنشَقَّ. اِنْفِرَج / لَت بُو، قَلِيشا، دهمى دايه وه.

اِنْفِياء: اِنْفِرَاج / بِلَويونه وه، لَت بون، كَرت بون، يه كالابون، دهم كرده وه.

فِتَّة: طائِفَة. جَماعَة / كَومَل، دَسته، تِپ، بَره، پَول، چَند.

فائِدَة (فِي فِيد) فَاَت فِي (فَوَت) فَاَتَوْرَه (فِي فِت) فَاَجَا (فِي فِجَا) فَاَح (فِي فَوَح وَفِج) فَاَد (فِي فِيد) فَاَر (فِي فَوَر) فَاَرِق (فِي فِرِق) فَاَز (فِي فَوَن) فَاَس (فِي فَاَس) فَاَصُولِيا (فِي فَصَل) فَاَض (فِي فَيَض) فَاَضِر (فِي فَض) فَاَق. فَاَقَه (فِي فَوَق) فَاكَهَة (فِي فَكَه) فَاَلَوْدَج (فِي فِلْد) فَاَنوس (فِي فَنَس) فَاَه (فِي فَوَه) فَاَوَض (فِي فَوَض) فِت:

فَتَّ: فَتَّت: كَسَرَ بِالاصابع / وِرْدِي كَرْد، هَلِي وَهَران.

الخَبزُ فِي المَرَق: ثَرْد / تَبِي كُوشِي.

فِي سَاعِدِهِ اَوْ عَضِدِهِ: اَضَعَفَهُ / بَن مِيزِي كَرْد، مِيزِي لِ بِي.

فِي عَضِدِهِ: كَسَرَ قُوَّتَهُ وَ فَرَّقَ اَعوانَهُ / كَسي پَيَوَه نَه مِيشَت.

تَفَلَّتْ. اِنْفَلَّت: تَحَطَّم / وِرْدِي خاش بُو، هَلِي وَهَرِي، دَاپَزَا، هه پَرْدَن به هه پَرْدَن بُو.

فُتَات. فُتَات. فُتِيَّة: حُطَامَة. مَاتَفَلَّتْ مِنْ الشَّيْءِ / پارچَه، تَه لَه زَم.

تَفَلَّتْ: تَكَسَّرَ / وِرْدِي بون، وِرْدِي خاش بون، هه لَوَه رِين، دَاپَزَان.

فُتَا:

فُتَا النَّار: اَطْفَاها / كُوزَانِيه وه.

فُتِيَ عَنْهُ: اِنْكَفَ عَنْهُ / وَاِزِي لِ مِيتَا، دَستِي لِ هَلِي كَرْت.

ما فُتَا. ما فُتِيَ: ما زَال / مِيشَتَا.

فَتَح:

فَتَح: ضِد اِغْلَق / كَرْدِيه وه، خَستِيه سَه رِيشَت.

كَشَفَ: اَظْهَر / دَري خَست، كَرْدِيه وه، خَستِيه پُو.

القَنَاقَة: حَفَرها / جُزگِي لِ دَا، هَلِي كَه دَا، بَري دايه وه.

النُّور: اِشْتَل / دَاي گِريسان، هَلِي گِريسان.

عَلِيه: كَشَف لَه اَلْغِيب / بَه خَتي بُو كَرْتَه وه، قَالِي بُو كَرْتَه وه، بُو تِي پَوَانِي.

اِفْتَتَحَ: بَدَأ / دَستِي پِن كَرْد.

الْبِلَاد: اِسْتَوَلِي عَلِيه / دَاگِري كَرْد، دَستِي بَه سَه رَاگَرْت.

الاحتفال / كَرْدِيه وه.

المَشْرُوع: اَسَس. اِشْتَأ / دَستِي پِن كَرْد، دَاي مَه زَوَانْد، كَرْدِيه وه.

الله عَلِيه: عَلَّمَهُ وَ عَرَّفَهُ / خُوا دَروي لِي كَرْدَه وه.

الله عَلِيه: نَضَرَهُ / خُوا سَه رِي خَست.

سِرَّهُ عَلَي فُلان: بَاَح لَهُ بَه / رَاِزِي خُوِي پِيوت، دَر كَانِي، نَاش كَرَاي كَرْد.

اِنْفَتَحَ: اِنْكَشَف / كَرَايه وه، دَه رَكوت، نَاش كَرَايو.

فَاتَح: بَادَأ / دَستِي پِن كَرْد، كَرْدِيه وه، دَست پِيش كَري كَرْد.

اِسْتَفْتَحَ: بَدَأ / دَستِي پِن كَرْد.

اِفْتَتَحَ: ضِد اِغْلَق / كَرْدِيه وه، خَستِيه سَه رِيشَت.

التَّاجِر: بَاَع اَوَّل بَيْعَةٍ فِي يَوْمِهِ / يَه كَم فَرُو شَتَنِي بُو، سَفَتَا حِي كَرْد.

فَتَح: ضِد اِغْلَاق / كَرْدَه وه، خَستَنه سَه رِيشَت.

نُصِرَ / سَه رَكوتَن.

الْبَحْت: كَشَف الْبَحْت / قَال كَرْتَه وه، رَمَل لِ دَان، تِي پَوَانِي.

الْبِلَاد: غَزَو. اِحْتِلَال / دَاگِري كَرْدَن.

يَوْمِ الْيَوْمِ: يَوْم الْقِيَامَةِ / رُوِي (حَشَر، قِيَامَت، زِيندويونه وه، مَه سَتَان).

فُتُوحَات: مَاتَفَح مِنْ الْبِلَادَان بِالْحَرْبِ / دَاگِري كَرْدَن، دَاگِري كَرِي.

فُتْحَة: الْعَمْرَة مِنْ فُتْح / كَه بَهر، كَه لَين، دَه لَاقَه، كُون، دَه رَجَه.

نُصِبَة: عَلَامَة الْفَتْح / سَه ر.

فُتْحَة: فُرَجَة / كُون، شُوِينِي سَه رِي كَرْدَن.

فَاتَح: فُتَات: الَّذِي يَفْتَح / كَه رَه وه، نَه وي شَكَا تَه وه.

بَادِي: دَست (پِن كَر) پِيش كَر.

الْبِلَادَان: غَاِزِي / دَاگِري كَر.

- : شَقَّ فِي الصَّفَاقِ / قَوَّيْ، مه ناودپان، گه ده ولی.
 حِزَام ال - / بَشْتِنِي قَوَّيْ.
 مَفْتُوق. فَتِيَق: مَشْقُوق/ مه ل ته قيو، مه ل وه شار، دراو.
 - : الصَّفَاقِ / قَوَّيْ، مه ناودراو، گه ده ولی.
 إِمْرَأَةٌ فُتِقَتْ وَ مُتَّفَقَةً بِالْكَلَامِ: حديدۀ الكلام سريعه
 الاجابه/ خَوْش دهم، دهم كراوه.
 رَجُلٌ فَتِيَق: سريع الاجابه/ خَوْش دهم، دهم كراوه.
 فَتَكَ: فَتَكَ بِهِ: بَطَّش/ په لاماری دا، هيرشی برده سر، شپي
 كړد.
 - به: قَتَلَه/ كوشتي.
 فَتَكَ: قَتَلَ/ كوشتن.
 فَاتَكَ: قَاتَلَ/ پياوړو، بكوړ.
 - : جَرِيء، شَجَاع/ نازا، جهريزه.
 فَتَاكَ: قَتَالَ/ كوژد، كوشنده.
 فَتَلَ: قَتَلَ: بَرَم/ باي دا.
 - الحَبَل: جَدَلَ/ مؤنيه وه، باي دايه وه، لولی دا.
 - القَطَن او الصَّوْف: غَزَلَه/ رستي.
 تَفَقَّلَ: اِفْتَقَلَ/ بادرا، ريسرا، مؤنرايه وه.
 قَتَلَ: بَرَم/ بادان، بادانه وه، رستن، ريسان.
 قَتْلَةُ: الْمَرْءَةِ مِنْ قَتْلِ/ بايه ك، پلي ك.
 - : خِيَط/ تاله دوز، كشته ك.
 قَتَالَ: الَّذِي يَفْتَل/ ريسر.
 فَتِيل. مَفْتُول: مَبْرُوم/ بادراو، مؤنراو، لول دراو، ريسراو.
 - : قَتِيلَةُ الْمَصْبَاحِ/ پليته، پليته ی چرا.
 - الجُرُوح/ شاپليته، پليته ی برين.
 - المَفْرِقَعَاتِ/ پليته، شاپليته ی ته قمه مني.
 مَفْتَل: آكۀ الْفَتْلِ/ ريسر، خه پك، ته شي.
 فَتَنَ: فَتَنَ: اَفْتَنَ: سَبَى الْعَقْلَ/ شهيدا نه كا، شهيداى كړد.
 - : اَغْرَى/ له خسته ی برد، فريوى دا، مه لى
 فريوان.
 - عليه: وَشَى به. بَلَغَ/ راستى لوتوت، دوزمانى لوتكرد.
 - : اِفْتَنَ دِينَه: مَال عَنَه/ له ناين و له رتي راست لايدا.
 - : اِخْتَبَرَ/ تاقي كړده وه.

- : اَفْتَنَ: اَوْقَعَ فِي الْفِتْنَةِ/ نازاوه ی نايه وه،
 دوزمانى كړد، دانى به شه ي.
 فَتَنَ. اِفْتَنَ به: جُنْ/ بَوَى شَيْت و شهيدا بو.
 - : فِي دِينَه: مَال عَنَه/ له رتي راست لايدا، له
 ناين لايدا.
 فَتَنَةً. اِفْتَنَان: سَلَبَ الْعَقْلَ/ دل رفيتي، فريودان،
 شهيدا كړدن.
 - : سَحَر الْجَمَالَ/ جوانى، جوانيتي.
 - : كَفَّرَ: عَدَمَ اِيْمَان/ بين باوه پي، كفر.
 - : شَغَبَ/ گيړه شيوتيني، نازاوه، ياخي گه ريتي، ياخي
 بون، نازاوه نانه وه.
 - : اِخْتَلَفَ النَّاسَ/ ناكوكي، دويه ره كيتي.
 - : مِحْنَةً. بَلَوَى/ به لا، په زاره، ناخوشي، گيجه ل،
 چوپړم.
 - : خُبْرَةً/ خاراوى.
 - : فَضِيحَةً/ نابويچون، نهنگي، ريسوايي.
 - : الْعَمَال و الْاَوْلَادَ/ مال و مندان.
 فَتَان. فَاتِن: خَلَابَ/ دل رفين، جوان، دل بهر، چاو (خومار،
 به خومار).
 - : مَغْرَ/ فريوده، وروتن.
 - : مَبْلَغَ. وَقَاعَ/ ديو، دوزمان، ترچين، فيتنه.
 - : الشَّيْطَانَ/ شهيتان، نهريمه.
 - : اللِّصَّ/ بز، جهرده.
 - : صَانِعَ/ زه رنگر، زرينگر.
 فَتَنَ. فَتُون: مَسْلُوبَ الْعَقْلَ/ شهيدا، شيت و شهيدا.
 فَاتِن: الْمَضِلَّ عَنِ الْحَقِّ/ له راستى و ناين لاداو.
 - : فَتَان. شَيْطَان/ شهيتان.
 فَتَانَان: الذَّهَبَ و الْفِضَّةَ/ زينو زيو.
 فَتَانَةٌ: الْحَجَرُ الَّذِي يُخْتَبَرُ بِهِ الذَّهَبُ/ سهنگي محك.
 مَفْتُون: مَجْنُون/ شيت، شهيدا، ديوانه.
 فَتَو: اَفْتَى فِي الْمَسْأَلَةِ: اَخْرَجَ فِيهَا فَتَوَى/ رايدا،
 رايدهرپي، فتواى دا.
 اِسْتَفْتَى: طَلَبَ الْفَتَوَى/ داواى راى كړد، راى پرسى، داواى
 فتواى كړد.

- طلب رأيه/ پرسى پښ کرد، راوړئى پښ کرد، رای وهرگرت.

فَتَى. تَفَتَى: كان فتى/ گنج بو، لاوړو، هرزه کار بو.

تَفَتَى الرجل: تكلف الفتوة/ ځوى گنج كرده وه، ته پېرى كړد.

فُتُو. فُتُو: رای قانونى/ رای ياسايى.

- - - : حلة شرعية/ ياسافيل، فيلى ياسايى.

مُفَتًى: مفتى: الذى يعطى الفتوى/ راده، موفتى.

إستفتاء: إستشارة/ راوړكردن، رلوه رگرتن، راپرس.

- الناخبين. إستفتاء الشعب. إستشارتهم/ رای گډل وهرگرتن.

- عام/ راوړئى گشتى.

فُتُو: سخا و كرم/ به خشنده يى، دست بلاوى.

- فتاة: شباب/ لوى، گنجيتى، هرزه كارى.

- : عرييد/ خوږى، شه پانى، شه قاوه.

فتى: شاب/ گنج، لوى، هرزه كار، كور.

- : صبي/ منډال، كور.

- : السخى الكريم/ به خشنده، دست بلاو، پياوچاك.

فتاة: شابة/ گنج، هرزه كار، كيږ.

- : صبية/ منډال، كچ، كيږوله، ده سته كچ.

فَتَيَان: الليل والنهار/ شورو روږ.

فج: فج: فج: فتح و باعد بين رجله/ لنگى بلا كرده وه، كه لى بلا كرده وه.

- : فى المشى: (سرع/ خيرا روى، گورج بو له روښندا، هه نكاوى زى نا.

- فى المشى: إتسع ما بين رجله عند المشى/ كه لوكه ل روى.

مُفَجَّ. أَفَجَّ. فَجَّ: فرسحه. / كه ل بلاو، كه لوكه ل، كه ل فاش.

فَج: فجاج: طريق بين جبلين/ ريگه ي نيوان شاخ.

فَج: غير ناضج/ زك، نه گييو، ناكام، تفت، سوز.

فجاء: فجاء: فجاء: باغت/ (كوت و پې، ناكاو، له پې) دای به سهریا، كوت و پېرى كړد.

فَجَاءَ. فُجَاءَ: بَغَتْهُ. / على غفلة/ كوت و پې، له پې، له ناكاو.

فُجَأَى. فاجيء. مُفاجيء: بَغَتْهُ/ كوت و پې، له ناكاو، له پې.

فجر: فَجَرَ. فَجَرَ الماء: دَفَق/ دهر پېړان، كرده وه، بهر دايه وه (ثاور).

- : أفجر: زنى/ داوښ پيسى كړد، زيناى كړد.

- : مال عن الحق. ركب المعاصى/ له روى راست لايډا، دوستى دايه خراپه.

إفْجَرَ. تَفَجَّرَ الماء: تَدَفَّقَ. جَرَى/ دهر پېرى، هه ل قولى.

- : تَفَرَّقَ/ ته قيه وه.

- الصبح. أفجر: دخل فى الفجر. صار ذا فجر/ گزنگى دا، روږ بوه وه، به يانى دا.

- عليه/ ته قيه وه (بيايا، به سهریا)، پياهل پڙا.

فاجَر المرأة: إرتكب الفجور معها/ لاقى كړد، داوښ پيسى له گډ كړد.

فَجور: دَعَاة/ داوښ پيسى، خراپه، كرده وه ي ناشيرين.

إِنْقَمَسَ فى الفجور: غَطَّ و تطرف فى الفجور و الدعارة/ نغومى خراپه و داوښ پيسى و كرده وه ي ناشيرين بو.

فاجر. فاجور. داعر. زان/ پياوړى داوښ پيس، خراپه كار.

- : المنقاد للمعاصى/ گونا گار، پياوخرپ، بهر وه ياځيى چوڼ.

فاجرة. فَجور: زانية/ نافرته سوزانى، داوښ پيس.

إنفجار: تَدَفَّقَ/ هه ل قولين، دهر پېړين.

- : تَفَرَّقَ/ ته قيه وه.

فجر: طلوع النهار/ خورمه لائن، بهر به يان.

فجع: فجع: فجع: أوجع و احزن/ سويى كرده سكيپوه، نازارو په ژاره ي دا، داخى نا به جهرگيا، خه مبارى كړد.

فَجَع بكذا أو فى كذا. تَفَجَّع: تَوَجَّع/ سكى سوتا، ليى قهوما، سويى بوه وه، په ژاره و خه مبار بو، سرگه ردان بو.

مُفَجَّع. فَجور. فاجع: مؤلم و محزن/ دل ته زښ، به په ژاره و به خه، جهرگ بې.

فاجعة: رزينة/ کاره سات، به لا، سک سوتان، سرگرردانی،
لایقه ومان، کاره ساتی دل نوزین.

فجل:

فُجِل: فُجُل: اسم نبات/ تور.

فُجَال: باغ الفجل/ تور فروش.

فجو:

فَجَا: فَتَح/ کردیوه.

فَجْوَة: فُرْجَة. فُتِحَة/ ده لاقه، بوشایی، کلور، که له بهر،
که لَین.

- : ساحة الدار/ حوشه.

- هوائية: مدخل او مخرج هواء/ کونی باکشی،
کولیننه، کلوروزنه.

فح:

فَحَّ النَّامُ: نَفَخَ فِي نَوْمِهِ/ پرخانی، مرخی مات.

- الثعبان: نَفَخَ/ فیشکانی.

فَحِيج الثعبان: صوته/ فیشکی مار.

فحش:

فَحَشَ الْأَمْرُ: جَاوَزَ الْحَدَّ/ له راده چوه دهره وه.

- القول: كان قبيحاً/ قسای قوږ بو، (ناشیرین،
بئ مانا) بو.

- ت المرأة: قَبَحَتْ/ ناپاکی کرد، خرابی کرد، داوین
پیسی کرد.

أَفْحَشَ: تَفَاحَشَ فِي الْكَلَامِ: قال الفحش/ قسای قوږ
ناشیرینی کرد.

- : فَعَلَ الْفَحْشَاءَ/ داوین پیسی کرد، کاری
قوږو ناشیرینی کرد.

فُحْش: قَبَاحَة/ کرده وی ناشیرین.

- : الْقُبْحُ مِنَ الْقَوْلِ/ قسای قوږو ناماقول.

فَحْشَاء: فَحِشَة: فسق/ زنی/ داوین پیسی، به دره وشتی.
- : امر شديد القبح/ کاری زوږ ناشیرین و

نا به جی.

إِرْتَكَبَ الْ- : فَجَرَ زَمِي/ داوین پیسی کرد، زینای کرد.

فاحشة: عاهرة/ نافرستی سوزانی، داوین پیس.

فاحش: متجاوز الحد/ له راده به دره، له وزه به دره.

- : قبيح/ ناشیرین، ره زاقوردس.

- : بخيل/ رزډ.

- : لا يقبله العقل/ ناماقولی، بئ مانا، ناپه ساند.

- : بذيء سيء الخلق/ چه به ل، به دره وشت،
بئ تابو.

فحص:

فَحَصَ: إِمْتَحَن/ تاقی کرده وه.

- : تَفَحَّصَ: بَحَث/ کولیه وه، توژیه وه.

- : فَتَشَ/ گرا، پشکنی.

فَحَصَ: إِمْتَحَانَ: إِبْتِحَارَ/ تاقی کرینه وه.

- : بَحَث/ کولینیه وه، توژیه وه.

- : تفتيش/ گران، پشکنین.

- الحسابات او الدفاتر التجارية: مراجعتها/
پیاچونه وه.

فاحص: مُحْتَبر/ تاقی که ره وه، پشکنه، توژه.

فحل:

فُحِّلَ: ذَكَرَ الْحَيَوَانَ/ نیر، نیره، که ل.

- وَنْثِيًا: ذَكَرَ وَانْثِيًا/ نیره و مییه.

شاعر: - فُحِّلَ الشُّعْرَاءُ/ که له مؤنه.

فَحْلَة: إِمْرَأَة مُسْتَرْجَلَة/ نیره کوپک، کوپانی، نیره کوپانی.

فَحْلَة: فُحُولَة: فحالة/ ذکوره/ نیریتی، که له گایی، که لیتی.

تَحَلَّلَ الشَّجَرُ: صار عاقراً، لم يحمل ثمراً/ زو بو، بهر

ناگری.

إِسْتَفْحَلَ: صار فحلاً/ بو به نیر، نیره به وه، بو به که ل.

- الْأَمْرُ: تَفَاقَمَ/ کاره که (نالوزا، گوره بو، گرنگ
بو).

فحم:

فَحَمَ: لم يستطع جواباً/ وه لای بی نه درایه وه، لال بو،

قسای بو نه کرا.

- : أَفْحَمَ فَحَمَ: غَضَّ بِالْبِكَاءِ/ قوږکی پر

بو له گریان، دلی پر بو، وهخته بو بخنکن.

- : صَمَتَ/ بئ ده نگ بو، نقی نه ما،
فره ی لای پر، نوزه ی تیا نه ما.

أَفْحَمَ: اسْتَكْتَبَ بِالْحُجَّةِ/ بئ دهنگی کرد، قسای بری،

بیانوی بری.

فَحَمَ: إِنْوَدَ/ رهش (بو، مه لات، داگیرسا).

فَحَمَ: سَوَّدَ/ رهشی کرد.

- : صَيَّرَهُ فَحْماً/ کردی به خالوز.

مُفَحِمٌ. جَوَابٌ مُفَحِمٌ: مُسَكِّتٌ / وه لامي (بین دهنک که، پر به پری)، قسه برین.

فَحْمٌ. فَحْمٌ: الجَمْرُ الطافی / خه لوز، ره ژو.

- نَبَاتِی / خه لوزی (دار، کوره)، ره ژو.

- حجری او معدنی / خه لوزی به رد، ره ژوی به رد.

فَحْمَةٌ: قطعة الفحم / خه لوز، کلژ خه لوز.

- اللیل: اشد سواده / تاریکایی شه، شهوه زهنگ.

فُحُومَةٌ: سواد / ره شی.

فَحْمِی. فاحِم. فحیم: اسود / رهش، خه لوزی، وه ک خه لوز.

- : مختص بالفحم / خه لوز (ناس، دروستکه، که).

فَحَامٌ: بائع الفحم / خه لوز فروش.

فحیم. فاحِم: شدید السواد / ژو رهش، خه لوزی.

مُفَحِّمَةٌ: موضع الفحم / خه لوزان.

- : مکان صنع الفحم / کورهی خه لوز.

تَفْحُمٌ / بون به خه لوز.

مرض ال - فی الحنطة / خه لوزه.

فحو:

فحا. فحی بکلامه الی کذا: ذهب الیه و اشار / بوی جو، نهوی مه بهست بو.

فُحَوِی فُحَواء. فُحَواء: مَعْنی / ماتا، واتا، ناوه رۆک.

- : مَغْزَی. قَصْد / مه بهست، کرۆک، ناوه رۆک.

فح:

فَحٌ: مُصِیدَةٌ / دلو، تله، فاقه، تهپکه، شهپکه.

فَحْفَحٌ: فاحِر بالباطل / خوی مه لکیشا، خوی نواند.

فَحْفَحَةٌ: التَفَاخُرُ بالباطل / خو مه لکیشان، خۆنواندن، تروپیز، که شخه ی تی، تهنته، فشه کردن.

- : حركة القرطاس او الثوب الجديد و نحوهما / ورشه، خشه خش.

فخت:

فَحَّتْ: ثَقُبٌ / کونی کرد، سمی، مه لی کولی.

فاحِئَةٌ: ضَرَبٌ مِنَ الحمام البری المَطُوف / کوتره کویله.

فخذ:

فَخَذَ: فَخَذَ: ما بین الرکبه و الورك / ران.

- : فی العشائر: بَعْدَ البطن / تیره.

فخر:

فَخَّرَ. إِفْتَخَرَ: باهی / لانی لئدا، خوی مه لکیشا، خوی نواند، باهی بو.

إِفْتَخَرَ. تَفَاخَرَ بِكَذَا: فاحِر / پیوهی نازی، خوی پیوه مه لکیشا.

فَخَّرَ. تَفَخَّرَ: تَكَبَّرَ / فیزی نواند، خوی زل کرد، تپزل کرد. فاحِرٌ: غَالِبٌ فِي الْفَخْرِ / شانازی کرد، له تامی کرده دهروه.

- : باهی / خوی مه لکیشا، لانی لئدا.

فَخَّرَ. فَخَّرَ: شَرَفٌ / شکو، سه ره رزی، نابرو، ناموس.

- . - : فَضْلٌ / چاکه، پیاهو تی.

- . - : عَظَمَةٌ / گوره یی، فیز، شکومه ندی.

- . - : تَفَاخُرٌ مُغَالَاةٌ / لاف، گه زاف، باهی بون، خو مه لکیشان، گه نهفه، شانازی.

فَخْرِي: شَرَفِي / شکودار.

عَضُو - : عَضُو شَرَفٍ / نه ندای شکو.

فَخُور. فَخِير: مُتَفَاخِرٌ: مُتَمَدِّحٌ بِالْخِصَالِ / خو مه لکیش، شانازی که.

إِفْتَخَار. تَفَاخُرٌ: مُفَاخَرَةٌ: مُبَاهَاةٌ / خومه لکیشان، شانازی کردن، له خویایی بون.

بِتَفَاخُرٍ: بِمُبَاهَاةٍ / به شانازیه وه.

مُفَخَّرَةٌ: امر یفختر به / سه ره رزی، کاری گرنگ، جیی شانازی.

فاحِر. مُفْتَخَرٌ: نَفِيسٌ / نایاب، به مادار.

- . - : عَظِيمٌ. جَلِيلٌ / گوره، شکودار، پایه به رز.

فَخَارٌ: خَرْفٌ / کلینه.

اوان فَخَارِيَّةٌ: مِنَ الْخَرْفِ / قاپ و قاچاخ کلینه، گوزه و نیزه.

تَحْمِيسٌ او خَرْقُ الاواني الفخارية / کل نانه وه.

فَخَارٌ. فَخَارِي: فَاخُورِي: صَانِعٌ او بَائِعُ الْخَرْفِ /

کلینه فروش، کل کار.

فخم:

فَخْمٌ: ضَخْمٌ. كَبِيرٌ قَدْرُهُ / گوره بو، ریزی لئدا.

فَخْمٌ: عَظْمٌ / گوره ی کرد، ریزی لئتا، سه ره رزی کرد.

فخم: عَظِيمُ الْقَدْرِ / گوره، شکودار، به ریز.

فَخَامَةٌ: عَظَمَةٌ / گوره یی، شکوداری.

- لقب تعظیم / خاوهن شکو.

مُعْظَم: مُعْظَم / گوره کراو، ریز لئندراو.

فدح:

فَدَح: بَهْظ / قورس بو، گران بو، گوره بو.

فادح: صَعْب مُثْقَل / قورس و گران، بهسوی.

- : باهظ / گوره، زور.

(مر) - : مُثْقَل / کاری گران و قورس.

دین - : مُثْقَل / قورزکی زور.

فادحَة: مُصِيبَة / به لا، کاره سات، چورم.

خَسَارَة - : باهظه / زهره رزکی به کجار زور، زبانی گوره.

فدن:

فَدَن: سَمَن / قهلهوی کرد.

فادن: میزان البَاء / شاول، شاقول.

فَدَان: فَدَان: ثوران الحرَاة / دوکاجوت.

- : مَزْرَعَة / کینگه.

- : فی المساحة ۲۵۰۰ و ۴۰۰۰ م^۲ / دویم

۲۵۰۰ یا ۴۰۰۰ م^۲.

- : ما یحرثه الفَدَان فی یوم واحد / روزه

جوت.

- : مِحراث / جوت، گاسن.

فَدَن: الصیغ الأحمر / خومی سور.

فدی:

فَدی: اِفْتَدی: خُلص / زرکاری کرد.

فَداه بِحِیَاتِهِ: ضَمی / خوی کرد به قوریانی، گیانی خوی

بُو به خت کرد.

فَدَت. اِفْتَدت المرأة نفسها من زوجها: تَخَلَصَتْ مِنْهُ

بِالطَّلَاق / ته لاقی خوی سهند، خوی له دهست میزده کی

زرگار کرد.

تَفَادی من کذا: تَحَاماه / خوی (لئ پاراست، لئ لادا)، دوره

به ریزه ستا، سله میوه.

فَداء. فَدی: خُلص / زرگار بون، به ره لا بون.

فَدیة. فَداء: مایعطی عوض المَفْدی / زرگاران.

فَدائی: الْمُطْوَی لِخَطَرِ الْمَوْتِ / پیتش مرگه، گیان

به خش.

فاد: مُقْتَد: مُقْتَد / زرگارکر.

الفادی: لقب السيد المسيح / نازناوی عیسی.

مَفْدی: مُقْتَد / زرگارکراو، به خشارو.

مَفَادَة: تَبَادُل الْأَسْرِ / دیل گورینه وه.

المَفْدی: الْمُبْجَل / به ریز، خاوهن شکو.

فذل:

فَذَل: فَرَد / تاک، به ک.

فذل:

فَذَلْکَ: خُلَاصَة / پوخته، کورته.

فَر:

فَر: هَرَب / رای کرد، مه لهات، سه ری خوی مه لگرت.

- الی الشيء ذهب الیه / بوی چو، به لاماری دا.

- من الجندي: هَرَب / فیراری کرد، رای کرد، مه لات.

- هاربا / بوی ده رجو، تینی ته فان، فرته ی کرد.

أَفْرَه: جَعَلَهُ يَهْرَب / دهستی پیوه نا، فیراری پین کرد.

إِفْتَر: اِبْتَسَم / زهره خه ته گرتی، پینگه نی.

- ثَغَرَه: فَتَحَه مَبْتَسِمًا / زهره خه ته گرتی، پینگه نی،

بزه گرتی.

- البرق: تَلَالَا / چه خماخه ی دا، تیشکی دایه وه.

فَر: الهارب / راکردو، مه لاتو.

فِرَار: هُرُوب / راکردن، ده ریازیون، مه ل ماتن،

سه ره لگرتن.

لَا يَال - : هَرَب / رای کرد، ده ریاز بو، مه ل مات.

فِرَار: زُلُوق / جیوه

- : فَار: مَهْزُوم / راکردو، ده ریبه ده، مه لهاتو.

- : فَرور: سریع الفِرَار / زو رانه کا، زو مه لدیت.

- : فَریر. فِرَار: فَرَفُور: ولد النعجة / کار، کارنوله.

فَار من العسكرية: أبق / فیرار، راکردو، مه لاتو.

مَفَر: مَهْرَب، موضع الفِرَار / په نا، په ناگه.

لا - منه: لَا بُدَّ مِنْهُ / مه رده بی بی، چارنیه.

فِرَّة: اِبْتَسَام / زهره خه نه.

فِرَار: الاسد / شتر.

فرت:

فِرَات: الماء العَذْب / ناوی سارگار.

فرج:

فَرَج: فَرَج الشيء: فَتَحَهُ / کردیه وه.

- : بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ: وَسَّعَ بَيْنَهُمَا / لیکي جیا کرینه وه،

بلوری کرده وه.

- - الهم: اذنبه/ خمی ره وانه وه، لای برد.
 - - عنه: اراح/ حه وانه وه.
 انفرج من ضيقه: تحلل منها/ ده روی لوتکرایه وه.
 - الغم: انكشف/ خم ره ویه وه، نه ما.
 - ما بين شيئين: اتسع/ ليك جيا بونه وه، ترازان،
 برکه و تنه وه.
 - : انفتح/ کرایه وه.
 تفرج: انفرج: انفتح/ کرایه وه، ده می کرده وه، ده می
 دایه وه.
 - - الغم: انكشف/ ره ویه وه، نه ما.
 - علي: شاهد/ سهیری کرد، روانی، نوایی.
 افرج عن المكان: تركه/ به جیی هیشت، وازی لی هیئا.
 - عنه: اطلق سراحة/ به ره لای کرد، به ری دا.
 فرج: ضد ضيق/ حه وانه وه، خوشی، پشو، ده روی
 کراوه.
 فرج: فرجة: فتحة. ثغر/ کون، ده لاقه، کلهین.
 - الثوب: الفتق/ دپاوی.
 - الوادی: بطنه/ ناوه پاستی چه م.
 - الطريق: متنه/ گوئی شه قام.
 - الانسان: العورة. يطلق على القبل و الدبر/ پیش و
 پاشی مروءه.
 - الأنثى: حیها/ زئی، شهرمی ثافره ت، قوز.
 - فرج: فرج من الرجال: لا یکتُم السر/ ده م شپ،
 مه لوه وه.
 فرجة: مشهد/ دیمه ن، سه یرکردن.
 - : اضحوكة/ گالته، گپ، گالته چی، قه شمه ر.
 افراج: اطلاق السراح/ به ره لاکردن، به ردان، قوتارکردن.
 فروج: فروجة: فرخ الدجاج/ باروکه، فروج.
 مفرج: متسع/ کراوه، پان.
 زاوية مفرجة/ گوشه ی کراوه.
 مفترج: مشاهد/ سه یرکه ر، بینه ر.
 فرجار: برکار/ به رگا ل.
 فرح:
 فرح: ضد حزن. اشرح/ شادمان بو، پیخوشحال بو، دلی
 خوش بو.

فرح: افرح: ابهج. سر/ شادی کرد، خوشی کرد، شادمانی
 کرد.
 فرحة: فرحة: مسرة/ شادی، شادمانی، پیخوشحالی،
 ناسوده یی.
 فرحان: فرح. فارح. فروح. مسرور/ شاد، شادمان،
 پیخوشحال، دل خوش، ناسوده.
 فرح: سرور/ شادمانی، پیخوشحالی، خوشی.
 مفرج: سار/ دل خوشکه ر، شادی به خش، دل رفین.
 فرحا. یرقص فرحا/ له خوشیا مه ل نه به ری.
 فارح. فرح: منشرح/ شاد، شادمان، دلخوش، پیخوشحال.
 فرح:
 فرح: افرح البیض: ائفلق/ مه ل هات، بو به جوجه.
 - - الطائر: صار ذا فرح/ به چکه ی (کرد)،
 مه ل هیتنا).
 - - النبات: نبت/ روا، شین بو، خه لفی کرد.
 - - الامر: استبانة عاقبته/ نه نجامی ده رکه وت.
 فرح: ولد الطائر/ زه پنه قوته، جوجه، جوجه له، به چکه،
 بیجو، بار.
 - النبات: ما یخرج من اصل النبات/ خالف، نه مام،
 براله.
 فرحة: دجاجة/ باروکه، فروج، مریشک.
 تفريخ البیض او الجراثیم: فقس/ مه ل هیتان.
 - النبات: نمو الفرخ/ خالف کردن.
 مفرحة: معمل او جهاز التفريخ/ مه ل هین، نامیری
 مه ل هین.
 فرد:
 فرد عن الشيء: اعتزل/ جیا بوه وه، لاجو.
 - فرد: كان فردا/ تاک بو، لاجو.
 - - بالامر: تفرّد به: عملهُ وَحْدَهُ/ به تنها خوی
 کردی.
 تفرّد: انفرد بالامر: عملهُ وَحْدَهُ/ به تنها خوی کردی.
 - - : كان فرداً لا نظیر له/ تاک بو، تنها بو،
 کسی نه بو.
 استفرّد: وجده وَحْدَهُ/ به تنها دی، تنها بو، تاک بو.
 - : انفرد به/ دوبه دو مانه وه، دو قو لی پیکه وه
 بون.

فَرْد: واحد/ يک، تاک.

- شَخْص/ کس، زه لام.

- فَرْدَة: نصف الزوج/ تاک.

- فَرِيد: لانظير له/ بئهاوتا، بئ تاک.

- مُفَرَّد في النمو/ تاک.

- مُسَدَّس/ دهمانجه.

فَرْدَة: مؤنث الفرد/ تاک.

- نصف الحمل. کيس/ فهرده، گونيه.

فرداً فرداً: واحداً واحداً/ يک يک.

فرداً فردی: واحداً واحداً/ يک له دواى يک، يک يک.

عَدَد فردی او فردی: غير زوجی/ ژماره ی تاک.

فَرِيد: وحيد/ تنها، سَهْلَت، سَهْلَت و قولت.

- فَرْد: فرد: لا نظير له. بلا مثيل/ بئهاوتا، دانسته.

فَرِيدَة: جوهرة ثمينة/ گهمه رى به نرخ.

إِنْفَرَاد: عَزْلَة/ ته نيايى، ته نهايى، تاكى.

على - على حِدَة/ له لاه، به تنها، دويه دو.

مُفَرَّد: واحد/ يک، تاک.

مُفَرَّدات: کلمات/ وشه، کومه لى وشه.

- اللغة: مجموعة الكلمات/ به شه کاني وشه.

- مَفَصَّلَات. تفاصيل/ دريژه، به دريژى.

مُفَرَّد. مُنْفَرِد عن غيره/ جياواز، به جيا.

- وَحْدَة/ ته نيا، به تنها، به تنها.

سجن - او انفردای/ به نديخانه ی ته نهايى، ته نيايى، زيندان.

جَاوُوا فُرَادَ و فُرَاداً و فَرْدی و فِرَاداً و فُرَادی: ای واحداً واحداً/ يکه يکه، يک له دواى يک هاتن.

فرائد: الفاظ عظيمة الفصاحة/ وته ی به نرخ، نه سته ق، پاراو.

فردوس: جَنَّة/ به ههشت.

- بستان/ باخ، باخچه.

فرز:

فرز: افرز الشيء من غيره. عَزْلَة/ جياى کرده وه، خستيه لاه.

- نَقَى/ هه لى بژارد، بژاردى، جياى کرده وه.

- صَنَّف/ به جيا جيا داي نا، باش و خرابى جيا کرده وه، به ش به شى کرد.

- مَادَّة: رَشَح/ ده رى دا، ده لاني.

فَارَز شريكه: فاصلة/ لئى جيا بوه وه.

تَفَارَز الشريكان الشريكة: فَسَخَاها/ مه لايان وه شانده وه، جيا بونه وه.

فَرَز: فصل و عَزَل/ جيا کرده وه، له يک جيا کرده وه.

- ثَنَقِيَّة/ بژاردن، هه لى بژاردن.

- فَرَزَان الشطرنج: ملك/ شا، فه رزين.

فَرَز: النصيب المفروز/ به ش.

فَرِزَة: القطعة المفروزة/ به شى جيا جيا.

مَفْرُوز: مَفْرُوز/ جيا کراو.

- مُنَقَى/ هه لى بژيراو، هه لى بژارده، بژارکراو.

إِفْرَاز: ما يخرجه الجسم كالعرق/ دهردان، زوخاو، جواناو.

- الْغُدَّة: غُصَّارَة/ تاوک، رزين.

- الْخُرَاج/ کيم، نرخ، چرک.

فَرَاز عازِل/ جياکار، دهر دار.

فِيرُوز: حجر كريم/ پيروزه.

فَارِزَة: علامة/ ويژگول، چوکه.

فَرَزْدَق: رغيث يسقط في التنور/ کولر.

- فَنَات الخبز/ نانه ورده.

- قَطع العجين/ پارچه هوير، گوک.

فَرَس:

فَرَس. اِفْتَرَس: اِصْطَاد/ راوى کرد، گرتى.

- قَتْل/ کوشتى.

- تَفَرَس فيه: تَطَلَّع فيه/ تتي پوانى، لئى ورد بوه وه، سه يري کرد.

فَرَس السطح: وَضَع عليه الفرس اى التراب/ کله بانى کرد.

فَرَس. اِبو فَرَس: اسد/ شير.

فَرَسَة. فُرُوسَة. فُرُوسِيَّة/ سوارچاکی.

فَرَسَة: مَعْرِفَة الاخلاق من الملامح/ روناسى، روکesh زانى.

- الْكَف: قِرَاءَة خطوط الكف/ ده ست (خويندنه وه، گرتنه وه).

عِلْم ال - / روکesh زانى، زانبارى روناسى.

فَرِيسَة: الْمُصْطَاد/ نيچير، راوکراو، شکارى.

مُفْتَرَس: ضار/ دپنده.

فارس: خَبَال / سوار.
 - بلاد الفرس / تیران، فارس.
 - يَطْل / پالوان
 - به: عالم به / نهیزانی.
 - فَرَس: خَیْل / نَسَب.
 - انتی الخیل / مابین.
 - البحر او النهر: حیوان / نَسَبی ناوی.
 - النبی: حَشَرَة / بَال بالوک، کرله حاجی.
 - الشطرینج / نَسَب.
 - رهان / نَسَبی گرهو، نَسَبی رم بازی.
 - فُرس. اهالی الفُرس / تیرانی، دانیشتوانی تیران.
 - : تراب یبسط علی السطوح / کله یان.
 الفارسیة: لغة الفُرس / تیرانی، زمانی فارسی.
 فُرسَخ: ثلاثة میال / فرسنگ، فرسَخ، فرسَخ، نَزیکه ی
 ۵ کیلومتر، سعاته یئ.
 فرش:
 فُرش. إِفْرَش: بَسَط / بلای کرده وه، رای خست.
 - : کَذِب / درؤی کرد.
 - المنزل: أَقْنَة / ناومالی دانا، جِگه ی (داخست،
 راخست).
 - فُرش الارض: بَلَّطها / کاشی دانا، فهرشی کرد.
 - - النبات: إِبْسِط و إِنْتَشِر فوق الارض / په ی
 (هاویش، بلأو کرده وه)، بلأوبوه وه، راکشا، نه رزی
 هاویش.
 فُرش الثیاب: نَقَضَ بِالْفِرْشَة / فلجه ی بیامینا، به فلجه
 ته کانی.
 فُرش: المَقْرُوش من مَتَاع البيت / نوین، رایخ، راخراو.
 - : اثاث / ناوما.
 - الحذاء / ناوکه ف.
 - : البقر والغنم التي لا تصلح إلا للذبح / نازه لی
 بِنَکَه لک بَو سهریین.
 فُرشَة. فِرَاش حَشَبَة / دَوشه ک.
 - : غطاء السریر / سر جِگه، چه رچه ف.
 فِرَاش: ما يُفَرَش و یَنَام علیه. مِفْرَش / جِگه، نوین،
 پَنَخه ف، رایخ.
 - المرض / جِگه ی نه خَوشی.

- الموت / جِگه ی مردن.
 طریح ال - / کَوتو له جِگه دا.
 غطاء ال - : مِفْرَشَة / چه رچه ف، سر جِگه.
 مِفْرَش: غطاء السفرة / چه رچه ف، سر میز.
 مَفْرُوش: مَنَبَسَط / بلأو، راخراو.
 - : مؤثث / پیرناوما، راخراو.
 - : مَبْلَط / کاشی کرلو، خشت رِئ، به رد رِئ.
 مَفْرُوشات: مَتَاع و اثاث البيت / ناوما، کله و په ل.
 فُرشَة. فُرشَة / فلجه.
 فُرش: خادم / به رده ست، نیشکر، فهرش.
 فُرشَة: حَشَرَة / په پوله، په روانه.
 - : رَجُل خَفِيف العقل / نه قَل سوک، گیل.
 فرص:
 فُرْص: شَق. قطع / دری، دای دری، هالی هینایه وه.
 إِفْتَرَص الفُرْصَة: إِنْتَهَزها / هالی به کار هینا، دهرفته ی
 هینا.
 فُرْصَة: الوقت المناسب. نَهْرَة / هالی، رِیکه وت، دهرفته.
 - : نُوبَة / توره، سهره.
 - : حَظ / شانس، به خت.
 - فی المدارس: إِسْتِرَاحَة / پشو، کاتی پشو.
 - : العطلة المدرسية / پشوی قوتابخانه.
 إِنْتَهَز ال - : إِغْتَنَمها / هالی به کار هینا، دهرفته ی هینا.
 إِسْتِفْلال ال - : إِنْتَهَزها / هالی به کار هینان، به هالی زانین،
 دهرفته ی هینان.
 إعطاء ال - / شانس دایه.
 جاء فُرْصَتک: نوبتک / توره ته، سهره ته.
 فُرْصَة: إِسْم عَضَلَة / ماسولک ی شان و سنگ.
 إِرْتَعَدت فُرْصَتُه او فُرْصَتُه: فَرَعَ فَرَعاً شَدِيداً / زور
 ترسا، گیانی هاته له رزین.
 ضَخَم الفُرْصَة: جَرِيَ شَدِيد / نازاو به جهرگ.
 فرض:
 فُرْض الامر: قَدَرُه / وای دانا، قه بلانی، گرمانه ی کرد.
 - الامر: تَصَوُّرُه / وای هات به بیردا، هینایه پیش
 جاوی.
 - : إِفْتَرَض. فُرْض الحَشَبَة: حَرَّها حَرَّها /
 قَلَشانی، شه قی کرد، درزی تن کرد، دای هینا.

نام و نام خانوادگی: _____

فرعون بن الظالم / بقرہ دار، ستھم کار

- : ملك مصر قديما/ فیرعون.

فرغ:

فرغ: فرغ: خلا/ فالأبو، چؤل بو، بؤش بو، به تال بو، چی تیا نه ما.

- : من شغلته/ تهواری کرد، لئیبوه وه.

- : الشيء نغذ/ تهوای بو، نه ما، برپایه وه.

- : الصبر أو صبرته/ نغذ/ نارامی له بهر برآ.

- : له و إليه: قصده/ بؤی چو.

- : دمه: ذهب هدرا/ خوینی به فیرق چو.

فرغ: فرغ: اخلی/ چؤلی کرد، بؤشی کرده وه، به تالی کرده وه.

- : الماء: اخرجه/ ده ری دا، ده ری هینا.

- : الماء عليه صبة/ رزانی، کردی (پبیایا،

به سهریا).

- : الشحنة: اخلاها/ به تالی کرده وه، کاری کرد.

- : في قالب: سبك/ دای رشت.

- : استفرغ: استنفذ/ تهوای بو.

استفرغ: استفرغ: رشایه وه، میتنایه وه، هلی میتنایه وه.

- : مجهود: تعب/ هیلک بو، په کی کهوت، له پهل و پو کهوت.

تفرغ: تفرغ: تخلى عن العمل/ دهستی هه لگرت، لئیبوه وه،

دهستی به تال بو، وازی میتنا.

- : للامر: بذل مجهود/ خوی ترخان کرد، تن کرشنا، کوششی کرد.

فراغ: فراغ: خلوا/ بؤشی، چؤلی، به تالی.

- : مكان خال/ چؤل، چؤل و هؤل، بؤش، چؤلایی، بؤشایی.

- : من العمل: عطلة/ پشو، دهست به تالی.

وقت ال - من العمل/ کاتی بی نیشی، کاتی پشو.

فراغ: فراغ: عدل/ تا، نیوبار.

- : القح الضخم/ له گن.

رجل - : سريع المشي/ خیرا، گورج، لوق دروژ.

فارغ: فارغ: ضد ملان/ بؤش، چؤل، فالأ، به تال، پوت، پوچ، پوچه، هؤلول.

کلام - : قسه/ قو، بین مانا).

إمراة فارغة: غير متزوجة/ بی شو، نافره تی شو نه کردو.

إفراغ: إفراغ: إستفراغ/ إستنفاد/ تهوایون، چؤل بون، به تال بون.

- : الوسق: تفرغ الحمل/ داگرتن، بارداگرتن.

- : إخلاء/ چؤل کردن، بؤش کردن، به تال

کردن، دهردان.

مفرغة/ بؤش کور.

- : هواء/ باکیش.

استفراغ: استفراغ: قيء/ رشانه وه، میتنانه وه.

فرق:

فرق بین: میز/ له یه کی جیا کرده وه.

- : فصل/ جیای کرده وه، دای بری.

- : الشمر: سرحة/ قزی داهینا، ختی تن خست.

افرق: افرق: اضل/ واضاع/ ونی کرد، بلای کرده وه.

- : المريض: افاق/ چاک بوه وه.

فرق: فرق: وزع/ دابهشی کرد.

- : شجرة: سرحة/ قزی داهینا به ملاولادا، تانخوکی

تنیخت.

- : عليهم: وزع/ دابهشی کرد به سهریا.

- : ضد جمع/ بلای کرده وه، جیای کرده وه.

- : بينهم: اوقع الشقاق/ ناکوکی و ناواوهی تن خستن،

تیکی بهردان، کردنی به گزیه کدا.

- : بدد/ به فیری دی دا، له بهردی دا.

- : ه: خوقة/ ترسانی، دایچه کان، هلی سله مان.

فرق: فرق: ترسا، دایچه کی، هه سله می، سله میه وه.

فارق: افرق: عنه: انفصل عنه/ لئی (جیا به وه، دابرا).

- : بارح/ به جیتی هینت، رۆیشت، ده رچو.

تفرق: تفرق: افرق: ضد تجمع/ بلای به وه، جیا به وه.

- : تبدد/ بهرت و بلای به وه، به فیری چو.

إفترق عنهم: انفصل/ لیان جیا به وه، دابرا.

فرق: إختلاف/ جیاواری.

- : میزة/ جیایی.

- : باقی فی الحساب/ پاشماوه.

غملة: صرافه/ جیاواری دراو گوپینه وه، نرخ جیایی دراو.

- : في شعر الرأس: تسريح/ قزدا میتنان بهم لاولادا،

تابخوکه تن خستن.

- تفريق: فصل/ جياكردنه وه، دابهش كردن.
 فُرْقَة: فراق. إفتراق: انفصال/ جيايونه وه، ليك جيايونه، ليك دابران.
 فراق: رحيل/ به جی میشتن، کوچ كردن.
 فارق: فاصل/ جياوازی.
 - مُمَيِّز/ جيايی، ناشكرا.
 تَفَرُّق: تَشَتُّت/ بلاوه كردن، بلاويونه وه.
 - انفصال/ جيايونه وه، ليك جيايونه وه.
 تَفْرِيق: فصل/ جياكردنه وه.
 - قَوْزيع/ دابهش كردن.
 - تششيت/ په پره وازه كردن، بلاوه پي كړدن.
 - تميميز/ جيايی.
 بال - بالتفصيل/ به دريژي.
 بال - ضد جملة/ به تاك، به دانه.
 تَفَرُّقَة: إنشقاق/ دوبره كي، من و تويی.
 متفرقة/ په رته مه نی.
 مَفْرُق: مَفْرُق: نقطة الانفصال/ شوین جيايونه وه.
 - الطرق: تقاطع طرق/ دوريان.
 فاروق: الذي يُفَرِّق بين الأمور/ جياكردنه وه.
 - شديد الغزع/ ترسنوك.
 - لقب عمر بن الخطاب/ نازناوی خليفه عومر.
 فِرْقَة: طائفة. جماعة/ دهسته، كومهل، به ره.
 - عسكرية/ له شكر، سوپا، سپا.
 - موسيقية/ تيب، تيبی موسيقا.
 - تمثيلية/ تيبی نواندن.
 فريق: جماعة/ تيب، دهسته، كومهل، به ره.
 - قطع/ گله، پؤل، ران، ره وه.
 فَرَق: فَرَع/ ترس، داچله كين.
 فَرِق: فروق/ شديد الغزع/ ترسنوك.
 - فَرَع/ ترساو، داچله كيڼو.
 فَرَق: قطع/ ران، گله، ره وه، پؤل.
 - قسم/ بهش، كرت، پارچه.
 فُرْقَان: فرق/ برهان/ سه لماندن.
 ال - ال - القرآن/ قورثان.
 ال - ال - التورات/ تهورات.

فرقد: نجم قريب من القطب الشمالي/ ناوی
 ته ستيره يه كه.
 فَرَق: فَعَق/ ته قانی.
 - تَفَرُّع: إنفجار/ ته قيه وه.
 - ضَرْط/ تري، تري كه ند.
 فَرَقَة: طَفْطَفَة/ ته قه ته ق.
 - إنفجار/ ته قينه وه.
 مَفْرَعَات: مواد إنفجارية/ ته قه مه نی.
 فِرْقَاع: ضَرَّاط/ ترين، تره كن.
 فرك:
 فَرَك: دَاك/ و حَك/ پروانی، كړانی، سپی، گلوفتی.
 فَرَك: إِبْغَض/ رقی لویږو.
 تَفَرُّك: إنفرك/ پروا، كړيترا، سپرا، گلوفيترا.
 فَرِك: مَفْرُوك/ پرواو، كړيتراو، سپراو.
 فَرِك: الْبَغْض/ رق، قين، ناكوكی به تاييه تی له نیو ښ و
 میردا.
 فرم:
 فَرَمَ اللحم: هَرَمَهُ. قَطَعَهُ قِطْعاً صَغِيرَةً/ کوتای، جنی،
 قيمه ی كرد.
 فَرَامَة اللحم/ گوشت كوت.
 مَفْرُوم: مُقَرَّم/ مَهْرَم/ كوتراو، قيمه كراو جنراو، قيمه.
 لحم - / قيمه، گوشتی كوتراو.
 فرن:
 فُرْن: تَنْوُر/ فېن، ته نور، كوره.
 - مَخْبِز/ نان و اخانه، سه مونخانه.
 فُرَان: خَبَّاز/ نان و ا.
 فرو:
 فَرُو: وَبَر/ كوك، فورو، كه ول.
 فُرُوة: جلدة الرأس بشعرها/ پيستی سر، كه ول سر.
 - كَسَاء يُخَذ من جلد الحيوان/ كه ول، فورو،
 كوك.
 فَرَاء: تاجر الفراء/ كه ول فروش.
 فروج (فی فرج)
 فري:
 فَرَى: إفتري عليه الكذب: إختلقه/ رزی (له گه ل كرد،
 مه ل به ست).

- عليه: سَعَى به/ بوختانی بُو کرد، پښ کرد،
 به ده مه وه هل به ست.
 - قَرَى: افری: قَطَعَ/ بری، بریه وه.
 - - - شَقَّ/ دای پیتای وه، دولته کی.
 - فَرَى: إفتراء/ کذب/ درُو، درُو ده لسه، خوسپ.
 - - سَعَايَة/ به ده مه وه هل به ست، بوختان
 کردن، خوسپ.
 - مُفَتَّر: واش/ دروژن، به ده مه وه هل به ست.
 فَرِيسَة (فی فرس) فَرِيق (فی فرق)
 فَر:
 فَرَّ: فَرَعَ/ داچله کی، ترسا، تَوَقَى، راجله کی، راجه نی.
 - اضطراب/ شله ژا، شپړزه بو.
 - وَثَبَ/ قه لَه بازیدا فرته کی.
 - : أَفَرَّ (أَفْعَج و أَعْدَّ) ده ری په پان، بیژاری کرد.
 - - - اسْتَفَرَّ: أَفَرَعَ/ دای چله کان، ترسانی.
 اسْتَفَرَّ: اثار/ هانیدا، جولانی، هه ژانی، وروژانی.
 فَرَّة: وَثْبَة/ داچله کین، راپه پین، ترساندن، راجه نین.
 اسْتَفَرَّ: إثارة/ هان دان، جولانن، هه ژاندن، وروژاندن،
 ده مارگرتن.
 فَرَد:
 فَرَدَّ: شَقَّ/ شه قی پښ برد، ته قانی.
 - تَفَرَّرَ: اِنْفَرَزَ: اِشْتَقَّ و تَقَطَّعَ/ شه قی برد، ته قی.
 فَرَدَّ: فَرَزَ: شقوق و صدوع/ درن، ته قین، شق بردن،
 قلیش.
 فَرَعَ:
 فَرَعَ: فَرَعَ: خاف/ زه نه قی چو، ترسا، تَوَقَى، داچله کی،
 سله میوه.
 - الیه: اِسْتَفَاثَهُ. لَجَا الیه/ هاواری بُو کرد، په نای
 برده بهر، هانای بُو برد.
 - من نومه: هَبَّ/ داچله کی، راپه پی.
 فَرَعَ: أَفَرَعَ: اخاف. خَوْفَ/ ترسانی، تَوَقانی، زه نه قی برد.
 أَفَرَعَ: اغاث/ چو به هانای وه. یارمه تی دا.
 - من نومه: نَهَّهَ/ دای چله کان، رای په پان.
 فَرَعَ: خَوْفَ/ ترس، تَوَقین.
 - : إغاثَة/ هاواری بُو کردن، په نا بردنه بهر، هانا بردن.

فازع، مُفَارِع. فَرَعَ. فَرَعَان. مُفَرَّع: خائف/ ترساو،
 توقیر، داچله کی.
 فَرَاة: شيءٌ مُخِيف/ ترسیندر، توقیندر.
 - : كَثِيرُ الْفَرَع/ ترستوک.
 - : خَيَالُ الْمَاة/ داهول.
 مُفَرَّع: مخيف/ به سام، سامناک، ترسیندر، توقیندر.
 فَرَاة: تعاون/ داکوکی، زگار، هه روه ز، نيل جاپی.
 مُفَرَّع: مَفَرَّعَة/ ملجا/ پنا، به هاواری وه هانو.
 فست:
 فُسْتُق، فُسْتُق: نبات/ بسته.
 - العبيد. فُسْتُق سودانی/ فستق، بسته ی کتلگه.
 فستقی اللون. يلون الفُسْتُق/ سهو زی کال، رهنکی
 فستقی.
 فستان: ثوب المرأة الخارجي/ کراس.
 فسح:
 فَسَحَ: فَسَحَ له مكان: عمل له مكان/ جینی کرده وه، جینی
 بُو کرده وه، رییدا، بواریدا، ته کیدا.
 فَسَحَ المكان: وَسَعَهُ/ فراوانی کرد، چیگه کی فراوان و
 پان کرد.
 - ولده (مثلاً) اخذه للنزعة/ بردی بُو گه پان، گه پانی.
 تَفَسَّحَ: اِنْفَسَحَ: اِشْتَحَ/ پان بو، فراوان بو.
 - : تَفَرَّعَ/ گه پانی کرد، چو بُو گه پان، سهیرنی کرد.
 - : تَعَوَّطَ: قَضَى الحاجة/ گوی کرد، سکی ده رچو،
 دهستی به ناو گه یاند.
 فَسَحَ المكان: وَسَعَ/ پان بو، فراوان بو.
 فَسَّحَ: فَسَّحَ: فَسَّحَ: فَسَّحَ/ فراوان، پان، بهر لا، کراوه،
 وراق، پل.
 فَسَّحَ: فَسَّحَ: اِشْتَسَّحَ/ فراوانی.
 - : قَضَاءُ/ شوینی کرلو وه پان.
 - : نَزْهَة/ گه شت، سهیران، گه پان.
 - : خروج البطن/ سک ده رچون.
 فسح:
 فَسَّحَ: فَسَّحَ: نَقَّضَ/ هه لی وه شانده وه، تیکی دا.
 - : فَصَّلَ/ لیکي جیا کرده وه، ترازانی،
 هه لی وه شان.
 - : ضَعَفَ عقله/ نه ی فامی، نه قلی سوک بو.

- الشیء: فرقه/ مه‌لوه‌شان، بلوری کرده‌وه.
 - المفصل: خلع/ له‌جی چو، له‌ خرتکه چو.
 - : ابطال تأثیره. کسر حدیثه/ ساردی کرده‌وه، تینی
 شکان، ته‌ شقی شکاند.
 فاسخا. تفاسخا العقد: إتفاقا علی فسخه/ مه‌لیان
 وه‌شانه‌وه، ری‌نه‌که‌وتن.
 فسّخ: هَرا. مَرَق/ درانی، لیک‌ی کرده‌وه، پوانی، رزانی.
 - السمک: مَلَحَه/ خوئی کرد، خوئی پی‌وه‌کرد.
 تَفْسُخ: تساقط قطعاً/ رزی، له‌ت و کوت بو، پوا، مه‌لامه‌لا
 بو.
 إِنْفُسَخَ الْعَقْدُ أو الْأَمْرُ: إِنْتَقَضَ/ مه‌ل وه‌شایه‌وه، تیک
 چو.
 فسّخ: نَقَضَ/ مه‌ل وه‌شاندن، تیک چون.
 - : خلع/ له‌جی چون، له‌ خرتکه چون.
 تَفْسُخ: تقطع و تعفن/ رزین، پوان.
 فسّخه: قطعة/ پارچه.
 فسّیخ: سمک مَمْلُج/ ماسی سویرکراو.
 - : فسّخ: ضعیف العقل و البدن/ نه‌فام، ساویلکه،
 لاواز.
 فسّد: فسّد: فسّد: نَعَفَنَ/ بۆنی کرد، بۆگه‌نی کرد، گه‌نی.
 - : - : ضد صلح/ خرابی کرد، تیک‌ی دا.
 افسد. فسّد: ضد اصلح/ خراب بو، تیک چو.
 - : - : الأخلاق/ اغفی/ ره‌وشت و خوئی تیک دا.
 - : حَبِيب. احْبَط/ ناهویدی کرد، کوسپی نایه‌به‌ر.
 - بینهم: خلق الخصام بینهم/ نازاوه‌ی تن‌خستن،
 کردنی به‌گزیه‌کدا، به‌ینی تیک دان.
 - علی: شوش/ لیتی تیک دا.
 - تأثیره او قوته: ابطال مفعوله/ ساردی کرنه‌وه،
 به‌تالی کرده‌وه.
 فساد: تلف/ رزین، رزان، خراب بون.
 - : تَعَفَنَ/ بۆگه‌ن کردن، گه‌نین، بۆن کردن.
 - : بطلان/ مه‌ل وه‌شانه‌وه، تیک چون.
 - الأخلاق: انحراف/ ره‌وشت و خو تیک چون، خراب
 بون، بِنِ نابویی.
 فاسد: تالف/ رزیو، خراب.

- : مُتَعَفَنَ/ بۆگه‌ن، گه‌نیو، بۆن کردو، بۆگه‌ن بو.
 - : باطل/ مه‌ل وه‌شاو، تیک چو، خراب.
 - الأخلاق: مُنْحَرَف/ به‌دره‌وشت، به‌دخو، به‌دره‌فتار،
 بِنِ نابوو.
 إفساد: إتلاف/ خراب کردن، گه‌نین، تیک دان، نابویردن.
 المفسدة: مصدر الفساد أو سببه/ سه‌راوه‌ی خرابه‌و
 بِنِ نابویی، خرابه، بِنِ نابویی.
 فسر:
 فسّر: أوْضَحَ/ رونی کرده‌وه، ناشکرای کرد، ده‌ری‌خست.
 - : شَرَحَ/ لیک‌ی دایه‌وه، لیتی دوا، رافه‌ی کرد.
 - : (وَلَّ) أو تَرْجَمَ/ گوری، لیک‌ی دایه‌وه، مانای
 ده‌ری‌خست.
 إِنْتَفَسَرَ. تَفَسَّرَ: سَأَلَ/ پرسى کرد، پرسىاری کرد.
 - : طلب الإيضاح/ پرسىاری رون کرده‌وه و
 ناشکراکردنی کرد، ویستی تن‌بگا.
 تفسیر: إيضاح/ رون کرده‌وه، ناشکراکردن، تن‌بگ‌یاندن.
 - : شَرَحَ/ لیک دانه‌وه، لیتوان، رافه‌کردن،
 پاساوکردن.
 - : تاویل او ترجمه/ بۆچون، گورین.
 مفسّر: شارح/ لیک ده‌روه، رون کار، ناشکراکر.
 فسط:
 فسّطاط. فسّطاط. فسّطاط: خُيْمَة/ سه‌یوان، ده‌وار، چادر،
 ره‌شمال، خیه‌وت.
 فسق:
 فسّق. فسّق: فَجَرَ/ خرابه‌ی کرد، کاری خرابی کرد.
 - : - : ضَلَّ/ ون بو، وِیْل بو، له‌ رسی راست لای‌دا،
 گومرا بو.
 - : - : المرأة: زنی بها/ ده‌ستی له‌گه‌ل تیکه‌ل کرد،
 لاقه‌ی کرد، فریوی دا.
 فسّق: كَذَبَ/ به‌دروى خسته‌وه.
 فسق: فَجور/ خرابه‌کردن، کاری خراب.
 - : زنی/ ده‌ست تیکه‌ل کردن، لاقه‌کردنی ناشیاو.
 فاسق: فاجر/ خراب کار، پیاوخراب، پاشه‌ل پیس.
 - : زان/ سوزانی، زیناکار.
 - : ضال. كافِر/ بِنِ‌ثایین، بِنِ‌پروا، له‌پئی لاداو، گومرا.
 فسل:

فَسَلَّ الصَّبِيَّ: فَطَلَمَهُ / له شیر بریده.

فَسِيلَة: النخلة الصغيرة تُقَطَّع من الأم / خهلفی دارخواما،
نه سیل، براله.

- كل عود يُقَطَّع من شجرة / خهلف، نه مام، براله،
وهج.

فَسُو:

فَسَا: اَخْرَجَ رِيحاً بِلَا صَوْتٍ / بای ئی بوهوه، تسی که ند.

فَسُو. فَسَاءَ: رِيحُ البَطْنِ بِلَا صَوْتٍ / تس، تس که ندن.

مَفْسِي: مَخْرَجُ الفَسَاءِ / قنگ.

فَسْوَة: الدَفْعَةُ مِنَ الفَسَاءِ / تَسِيك، تسن.

فَسُو. فَسَاءَ: كَثِيرُ الفَسَاءِ / تس که ن، تس.

فَش:

فَشَ الْوَرَمَ: اِنْفَشَ: هَبَطَ / نیشته وه، فش بوهوه.

- فَشَّشَ الْوَرَمَ: هَبَطَ / فشی کرده وه، نیشانی وه،

ته قانی.

- الْمَنْفُوحُ: فَرَّغَ / فشی کرده وه، باکی ده رمینا.

- غُلَّه فِيهِ: فَشَّ قَلْبَهُ: اَظْهَرَ مَا يَكُونُ مِنْ عَثَبٍ / مه لی

رشت، گله بیه کی زوئی ئی کرد، چی پی بو مه لی رشت،

داخی دلی رشت.

- الْقَفْلُ: فَتَحَهُ بِغَيْرِ مِفْتَاحِهِ / به کللیکی تر کردیه وه.

فَشُوش: اَحْمَقُ / کِئِل، گوج، که وده ن، گه مزه، گه لحق.

فَاشُوش: ضَعِيفُ الرَّأْيِ وَالْعَزْمِ / بن غیرهت، فشول.

- : فَايَرُغَ / پوت، فشول، فش.

فَشَخ:

فَشَخَ: لَطَمَ / لَئِيْدَا، پیاکیشا.

- هُ: جَرَحَهُ / برینداری کرد.

فَشَخَ: اَرْحَى مَقَاصِلَهُ / جومگه گانی خاور کرده وه، خوی
کیشایه وه.

فَشَل:

فَشَلَ: خَارَ عَظْمُهُ / روخا، وره ی به ردا.

- : تَفَشَلَ: خَابَ / لم یَنجُ / سهرنه کوت، باری

که وت، نه ییتا، تن شکا.

فَشَلَ: خَبِيْةٌ / سهرنه که وتن، که وتن، روخان، تن شکان،

بارکه وتن، تن نه میتان.

فَشَلَ: جَبَانٌ / ترسنوک.

فَاشِلٌ: غَيْرُ نَاجِحٍ / سهرنه که وتو، که وتو، بارکه وتو.

فَشُو:

فَشَا: اِنْتَشَرَ / بلایوه وه، ته نیه وه.

- الْخَبَرُ: ذَاعَ / بلایوه وه، راگه ی نرا، ده ماوده م که وت.

- السِّرُّ: اَظْهَرَ / ناشکرایو، زانرا، ده رکه وت.

- تَفَشَّ الْمَرَضُ: اِنْتَشَرَ / داکه وت، ده رد داکه وت،

په تا بلایو بوه وه.

- : اَفْشَى: نَشَرَ. ذَاعَ / بلایو کرده وه، رای که یاند.

- : السِّرُّ: بَاحَ: اَظْهَرَ / ناشکرای کرد، ده ری خست،

درکانی، بلایو کرده وه.

فَشُو. فَشَى: نَشَرَ / بلایونه وه، ناشکرایون، ده ماوده م

که وتن، راگه یاندن.

فَاش. مُتَفَشٍ: مُنْتَشِرٌ / بلایو، بلایو بو، ناشکرا، زانراو.

فَص:

فَصَّ: اِفْتَصَّ: اِنْتَزَعَ / لَئِيْ کرده وه، لَئِيْ جیا کرده وه،

پچرانی.

اِفْتَصَّ: اِفْصَلَ / جیا بوه وه، لَئِيْ جیا بوه وه، لَئِيْ بوه وه.

فَصَّصَ الْخَاتِمَ: رَكَّبَ فِيْهِ الْفَصَّ / نَقِیْمِ (بُو کرد،

تن خست، تن گرت)، نَقِیْمَ به ندی کرد.

فَصَّ. فِصَّ. فَصَّ الْبَرْتَقَالَةَ وَ امثالها: قَطْعَةً. فَلَقَةً /

قاش، کوز.

- : حَدَقَهُ الْعَيْنَ / ره شینئی چاو، گلینیه.

- : الثَّوْمَ وَ امثالها: سَنَ / سه لك، قنچك.

- : الْخَاتِمَ: قَلْبُ الْخَاتِمَ / نَقِیْمِ.

- : اَصْلُ / بنه رپهت، بنچینه، سه رچاوه.

- : السُّكَّرَ وَ امثالها: قَطْعَةً / کَلَوَ.

مُفَصَّصٌ: مُفَلَّقٌ / قاش قاش، کوزکوز.

فَصَح:

فَصَحَّ: كَانَ فَصِيْحًا / زمانه کی (خاراو بو خاوین بو، پاراو

بو).

اَفْصَحَ: تَكَلَّمَ بِفَصَاحَةٍ / به زمانیکی پاروو خاراوو خاوین

دوا.

- : بَيَّنَّ مَرَادَهُ / خوی ده رخت، راستی درکان،

مه به سستی (زانرا، ده رکه وت، ناشکرا بو).

- : الصَّبِيْحُ: بَدَأَ ضَوْعَهُ / شه به قی دا، زوژ بوه وه،

گزنگی دا.

- : الْاَمْرُ: وَضَحَ / ناشکرا بو، ده رکه وت، رون بوه وه.

- : اَوْضَحَ / ناشکرای کرد، خستیه پو، به ناشکرا دوا.
- عن مُرادِه: كَشَفَهُ / مه‌بستی خوی دهریپی،
- ناشکرای کرد.
- عن الشيء: كَشَفَهُ و بَيَّنَّهُ / دهری‌بری، ناشکرای
- کرد، خستیه پو.
- اليهود او النصاری: عَيَّدُوا عید الفصح /
- جه‌ژنانه‌یان کرد، کردیانه جه‌ژن.
- فِصْح: فِصْح: عید مسیحی: عید القيامة / جه‌ژنه‌ی
- (گوره، قیامت) ی گاورد کان.
- : عید اليهود / یادی دهرچونی جوله‌که له
- میسر، جه‌ژنه‌ی جوله‌که.
- : بلا غیم / سایه‌قه.
- فَصَاحَة: طلاقة اللسان / زمان (خاروی، زمانی پاک و
- خاوین، پاروی).
- فَصِيح: فَصِيح: كلام خال من العُجْمَة / زمانی په‌تی،
- وته‌ی بیگانه‌ی تیا نیه، پاراو.
- : طلق اللسان / زمان (خارو، پارو).
- : فَصِيح: اللين بدون رغوَة / شپرو ماست به‌ین
- سه‌رتویژ.
- أُسْلُوب / - شپوره‌خاروی.
- اللغة الفُصْحَى / زمانی په‌تی.
- مُفَصِّح: واضح / رو، ناشکرا.
- يوم: - بلاغیم / سایه‌قه، سامال.
- فصد:
- فَصَدَ لخرج دما / خوینی (گرت، له‌ده‌ره‌یتنا).
- : إِفْتَصَدَ العِرْق: شَقَهُ / خوینی (له‌یه‌یتنا، گرت،
- به‌ردا).
- اِفْصَدَتْ: اِفْصَدَتْ الشجرة: اِنشقت عيون ورقها /
- ته‌قیه‌وه، که‌لای کرد.
- فَصَدَ: فصاد: نَزِف / خوین به‌ریون.
- الأنف: رعا ف / لوت پژان، خوینی لوت به‌ریون.
- فِضَادَة: فتح الوريد / ده‌مارپین، خوین هین پین، خوین
- (به‌ردان، گرتن)، عه‌جامات.
- فصل:
- فَصَلَ: فَرق / جیای کرده‌وه.
- : قَطَعَ / بری، لئیکی جیا کرده‌وه، بریه‌وه.

- : اِبْتَدَأ / دوری خسته‌وه.
- في الأمر: بَتَ / بریاری دا، برانیه‌وه.
- في الخصومات: احکم بِقِطْعِها / برانیه‌وه، کوتایی
- په‌یه‌یتنا.
- الولد عن الرضاع: قطعه / بریه‌وه، له شیر بریه‌وه.
- له عن العمل: اِنهى خِدْمَتَهُ / دهری کرد، ده‌ستی
- کیشایه‌وه.
- فَصَلَ: بَيَّنَ / ناشکرای کرد، دهری‌خست، خستیه‌پو.
- الشيء: جعله قِطْعاً / جیاجیای کرده‌وه، دابه‌شی
- کرد، به‌ش به‌شی کرد.
- الثوب: قطعه بقصد الخياطة / بری، جله‌که‌ی بری،
- به‌بری بری.
- ضد اجمل. ذکر بالتفصيل / په‌کالای کرده‌وه،
- به‌درژی باسی کرد، له‌سهری رژی، درژی‌ه‌ی پی‌دا.
- فاصل: ساوم / سه‌ودای کرد، پی‌ک هات، چن و چونی
- کرد، ریک که‌وت.
- : اِنْفَصَلَ من / لئیی جیابوه‌وه.
- اِنْفَصَلَ: ضد اِتَّصَلَ / به‌ریو، ترازو، جیابوه‌وه.
- عن: اِبْتَدَأ / لئیی جیابوه‌وه.
- من العمل: اِنطَرَدَ / دهرکرا، که‌لا خرا، ده‌ستی له
- نیش کیشرایه‌وه.
- تفاصَلت الاشياء: اِنفصل بعضها عن بعض / لئیک
- جیابونه‌وه، مه‌لوه‌شا، لئیک ترازو.
- فصل: تَفَرَّقَ / جیاکردنه‌وه، لئیک ترازان.
- : قَطَعَ / برین، برینه‌وه.
- : قَسَمَ. فرع / به‌ش، که‌رت، لق، په‌ل.
- من العمل: طَرَدَ / ده‌رکردن، لایردن.
- من کتاب: باب. جزء / به‌شیک له‌نوسراویک.
- من السنة: اوان / کات، گز، وه‌رز، به‌ش.
- من السنة: ٤١١ من السنة / وه‌رز، کزه، گز.
- مدرّسی: نَرس / وانه.
- في الخصومات: قضاء و حکم / کوتایی پی‌هینان،
- برانه‌وه، بریار، دانی نا‌کوکي.
- من الجسد: کل ملتقى عظمین / جومگه.
- يوم ال - : يوم الدين / رژی برانه‌وه و بریار دانی نا‌کوکي،
- پی‌ک هاتن.

فاصل: حاجز/ تیان، په رښ، ته یمان، جیاکه روه.

- بات/ پریار له سره دراو، پراوه، په کلای، کوتای

پن هینراو.

انفصال: فراق/ جیابونه، ترازان، لیک جیابونه، لیک ترازان.

انفصالیة: الميل الى الانفصال/ جیایی، جیایی ویستن، جیایی خوازی، داوی سره خوایی کردن.

انفصالی: الذي يميل الى الانفصال/ جیایی ویست، سره خو مه بست، جیاخاؤ.

مفصول. مفصل/ جیا، جیاوا، به جیا، نه لکاؤ.

- : مطرود/ دهرکراؤ.

فیصل: الحاكم و القاضي/ داوهر، دهم راست، پریاردهر، کوتایی پن هین.

- : القضاء بين الحق و الباطل/ پریاردان، رهواو ناپهوا جیاکردنهوه.

حکم - : ماض/ پریاری تهواو.

فیصلي: الحاكم/ داوهر، دهم راست.

فاصلة: وقفة/ پشو، ویسته.

- : شوكة. علامة الوقف في القراءة ویرکول.

فصیل: مقطوع/ له شیر برپاوه.

فصال: فطم الولد/ له شیر برینهوه.

فصيلة: نوع/ چه شن، جوړ، بابات، خیزان، دهسته، بهره.

- عسکریه/ په ل، لق.

- : قسم/ کهرت.

تفصیل: ضد اجمال/ دریزه، دریزه پی دان، به دریزه.

- الثياب: قطعها لاجل خياطتها/ جل برین، کالا برین.

بال - : تفصيلاً. ضد اجمالاً/ به دریزه.

تفاصيل: مقررات/ دریزه.

مفصل: مذکور بالتفصيل/ دریزه پیدراو.

- : غير الجاهز من الملابس/ برپاؤ.

- مفصلاً بالتفصيل/ به دریزه.

مفصل: كل ملتقى عظمين/ جومگ.

داء الفاصل: رثية/ دهرده جومگ، جومگ نیشان، با، با (داری، تی دان).

مفصلي: مختص بالمفاصل/ جومگ زان.

- : نو مفصل/ جومگ دار.

مفصلة. مفصلة: عقب/ دولای، نه نجامه.

مفصلة: مساومة/ چه ندو چونی، ریک که و تن، سه و داو مامه له.

المفصليات: الحيوانات المفصلية/ جومگ دار، زینده و هری جومگ دار.

فصوليا. فاصولية: نبات/ فاسولیا.

فصم:

فصم: كسرة من غير ان تتفرق/ درزی پن برد، ته قانی، قلیشانی.

- : قطع/ دای هینا، بری، قلیشانی.

فصم. انفصم: انكسر من غير ان تتفرق/ درزی برد، درزی تی بو، ته قی، قلیشا.

فصم: قطع/ برین، درز تی بون، قلیشان، ته قین.

- : خلع/ ترازان، له جی چوین.

انفصام: قطع. انقطاع/ درز بردن، له ت بون، دولای بون، دامانتن، قلیشان.

فض:

فض الشيء: كسرة فتفرقت كسرة/ شکانی، وردی کرد، له ت و کوتی کرد، وردو خاشی کرد.

- و افتض البكارة: سلبها او نزعها/ بنی پزان، بنی بزی کرد، کچتی نه میشت.

- : فتح/ کردیهوه، هلی پچری.

- : ثقب/ کونی کرد، سمی، کونی تی کرد.

- : فرق/ بلادی کردهوه، بلاوهی پی کرد، کوتایی پی هینا.

- الختم: كسرة و فتحه/ هلی پچری، کردیهوه، شکانی.

- الاجتماع: انهاؤ/ کوپونه که ی هه لسان، کوتیای پی هینا، بلاوهی پی کردن.

- الدموع: صنبها/ فرمیسکی رشت.

- الشيء على القوم: فرقه و قسمة/ دابه شی کرد به سه ریانا.

- ما بينهما: قطع/ برانیوه، کوتایی پی هینان، لیک جیاکردنهوه.

قَضَضَ: مَوَّهٌ بِالْفِضَّةِ / له زیوی گرت، زیوی تن گرت،
گرتیه زیو.

- رَصَعَهُ بِالْفِضَّةِ / به زیو نه خشان، زیویه ندی
کرد.

إِنْفَضَ: إِنْفَتَحَ / کرایه وه.

- تَفَضَّضَ: تَفَرَّقَ / کزایی کرد، کزایی میتا،
بلاویونه وه.

- ت الدموع: إِنْصَبَتْ / رذا، فرمیسک (رذا)، هاته
خواری.

تَفَضَّضَ: تَمَوَّهَ (و تَرَصَّعَ بِالْفِضَّةِ / له زیو گیرا، به زیو
نه خشیندا، زیو به ند کرا.

قَضَ: قَتَحَ / کزیده وه، خستنه بو.

- متفرق / بلاو، شاش.

- تفریق / بلاو کزیده وه، کزایی پی میتان، هه لسان.

- و إِفْتِضَاضُ الْبَكَارَةِ: إِفْتِرَاعُ بَيْنَ بَنِ كَرْدَن، بِن پژان،
به رقد بِن بِن کزیدن، کچینی نه میشتن.

لَا قَضَّ فَوْكُ: لَا تُفَرِّتُ اسنانك / دهم خوش، نافه رین،
دهمت نه رین.

فِضَّةٌ: لُجَيْنٌ / زیو.

فِضِّي: كَالْفِضَّةِ. مِنْ فِضَّةٍ / زیوین، زیوی، له زیو.

أَبْيَضُ فِضِّي / زیوین.

العید الفِضِّي: مُرُور ٢٥ سَنَةٍ / جهژن و یادی تئیه پوبنی
٢٥ ساله.

قَضِيَّات. اَوَانِ قِضِيَّةٍ / زیومه نی.

تَفَضِّضُ: رَصَعٌ وَ تَمَوِّهٌ بِالْفِضَّةِ / له زیو گرتن، به زیو
نه خشان، زیو تن گرتن.

مُفَضَّضٌ: مُرَصَّعٌ وَ مَوَّهٌ بِالْفِضَّةِ / له زیو گیرا، به زیو
نه خشاو.

فَضَضَ الثَّوبُ: إِنْسَحَ / پان و پۆر بو، ده لب بو، فشۆل
بو، فراوان بو، فش و مۆل بو.

- العیش: رَعْدٌ. إِنْسَحَ / گوزهران خوش بو.

فَضْفَاضٌ: الْوَاسِعُ مِنَ الثَّوبِ / به رگی پان و پۆر، ده لب،
فراوان، فش و مۆل.

- الْوَاسِعُ مِنَ الْعِشِ / خوش گوزهرانی.

- الرَّجُلُ الْكَثِيرُ الْعَطَاءُ / دهست بلاو، به خشنده.

إِمْرَأَةٌ فَضْفَاضَةٌ: كَثِيرَةٌ اللَّحْمُ طَوِيلَةُ الْجِسْمِ / پان و پۆر
که له گت، به خۆره، هه یکه لی.

فَضَاءٌ (فِي فَضْوٍ)

فَضَحَ:

فَضَحَ: كَشَفَ مَسَاوِيَهُ / ناری زبان، چاپی لهندا، راستی لی
وت، رهفتارو کاره ناشیرینه کانی ده رخت و خستیه بو.

- كَشَفَ: أَظْهَرَ / ده ری خست، خستیه بو، ناشکرای
کرد.

- جَلَبَ عَلَيْهِ الْعَارُ / نابووی برد، نه نگی کرد، نام و
نه نگی کرد.

- الْقَمَرُ النُّجُومُ: غَلَبَهَا بَنُورُهُ / نه ستیره کانی ون کرد به
روناکی.

- الْمَرَأَةُ: تَعَدَّى عَلَيْهَا: إِنْتَهَكَ حُرْمَتَهَا / فریوی دا،
لاقی کرد، هه لی خه له تان.

- فَضَحَ: أَفْضَحَ الصُّبْحُ: طَلَعَ / رۆژ بوه وه، شه به قی
دا، گزنگی دا.

إِفْتَضَحَ الْأَمْرُ: إِشْتَهَرَ / زیا، زانرا بلاویوه وه.

- إِنْفَضَحَ: إِنْكَشَفَ مَسَاوِيَهُ / پین زانرا، ناشکرا بو،
رهفتارو کرداره ناشیرینه کانی پین زانرا.

فَاضِحٌ: صَنِيعٌ / به بیان، به ره به بیان، شه به قی.

- شائن / نابوویه.

فَضَحَ: كَشَفَ الْمَسَاوِيَّ / خراپه و کرداری ناشیرین
ده رختن و ناشکرا کردن.

فَضُوحٌ: كَاشَفَ الْمَسَاوِيَّ / نابوویه، دهم شپ.

دومه وه، دهم هه راش، لی خوین.

فَضِيحٌ. مَفْضُوحٌ: مَكْشُوفٌ / ناشکرا، پین زانرا، نابوچو.
فضيحة: إِنْكَشَافُ الْمَسَاوِيَّ / پین زانین، ناشکرا بون.

زبان.

- عَارُ / نابوچون، نه نگی، ریسوایی، سه رشووی،
نام و نه نگی.

مَفْضِحَةٌ: مَا يَسْتَبِىءُ الْفَضِيحَةَ / هوی نابوچون.

فضل:

فَضَّلَ. فَضِّلَ. بَقِيَ / مایه وه.

- هُ و عَلَيْهِ: غَلَبَ فِي الْفَضْلِ. فَاقَهُ / له دهست بلاوی
به خشنده ببیدا پیاو چاکتر بو، پیتی کیه وت.

فَضَّلَ عَلَى: مَيَّرَ / جیای کرده وه، په سه ندی کرد.

- لهُ عَلَى غَيْرِهِ: جعله افضل / به باشتى زانى،
 په سندندي كړى.
 اَفْضَلُ: تَفَضَّلَ عَلَيْهِ: اَنَالَهُ مِنْ فَضْلِهِ: مَنْ عَلَيْهِ / چاكه،
 پياوړه تى له گال كړد.
 - اِسْتَفْضَلَ: تَرَكَ مِنْهُ بَقِيَّةً / لږى هېشته وه.
 تَفَضَّلَ: اَرْجَوْكَ / هډرمو، تكيه.
 فَضْلٌ: بَقِيَّةٌ / پاش ماوه، ماوه.
 - زِيَادَةٌ / زيايى.
 - اِحْسَانٌ / چاكه، پشتگيرى، دهست گرتن، يارمه تى.
 - مِيزَةٌ / جيايى، جياوازي.
 - شَرْفٌ / ثابرو، شانازى، لږهاتن.
 - اِسْتَحْقَاقٌ / ماف.
 صاحب - / خاوهن ماف، چاكه كار، خاوهن چاكه.
 الفضل يعود الى كذا / چاكو پياوړه تى و نازيه تى
 نه گډي ته وه يو.
 مِنْ فَضْلِكَ: إِذَا سَمَحْتَ / تكيه، به يارمه تيت، نه گډ ري
 بده ي.
 فَضْلًا عَنْ ذَلِكَ: علاه على ذلك / له گال نه وه شدا،
 سره راي نه وه ش، په وه شوه.
 فَضْلَةٌ: فَضَالَةٌ: بَقِيَّةٌ / ماوه، پاش ماوه، بهرماوه.
 - نَفَايَةٌ / برشت، نه ويسترو، پاتال.
 فاضل: باقى / ماوه، نه مينځته وه.
 - فَضْلَةٌ: بَقِيَّةٌ / پاش ماوه، لږى ماوه ته وه.
 - ذُو فَضْلٍ / خاوهن چاكه، چاكه كار.
 - ذُو فَضِيلَةٍ / خاوهن پياوړه تى، به خشنده.
 افضل: احسن / چاكتى، باشتى.
 - اَمِيْرٌ / په سندن، جياوازي.
 اَفْضَلِيَّةٌ / اِمْتِيَان / پيش خستن.
 تَفْضِيلٌ: تَمْيِيْزٌ / جياوازي، جيا كړنده وه، پيش خستن.
 - مُحَابَاةٌ / لاين گري، په سندنديتى.
 اسم - / جياناو، په سندن ناو.
 تَفَاضُلٌ / جياكارى.
 مُفَضَّلٌ: مُعَيَّنٌ / زډر په سندن، جيا، په سندن تر.
 - كَثِيْرُ الْفَضْلِ / خاوهن چاكه، دهست گر، يارمه تى
 ده.
 - مُبْجَلٌ / بهرېز، شكومه ند.

فَضِيلَةٌ: ضِدُّ رَذِيلَةٍ: چاكه، پياوړه تى، به خشنده يى.
 - مَرْيَّةٌ / جيايى، جياوازي.
 - لَقِبُ اِحْتِرَامٍ (كَقَوْلِكَ صَاحِبِ الْفَضِيلَةِ) جه ناب،
 بهرېز، خاوهن شكو.
 فَضُولُ الْجِسْمِ: مُفَرِّزَات. اِفْرَازٌ / پيسى له ش كه فرې
 نه دري ته دهر وه.
 - الْعَمَالُ الزَّائِدُ عَنِ الْحَاجَةِ / له پټويست زياتر.
 - تَحْرُشٌ / دهست خستن كاروبارى خه لكه وه،
 خوتن مه لوتلتن.
 فَضُولٌ: مُنْعَرِضٌ لَشَوْنٍ غَيْرِهِ: حِشْرِيٌّ / نه سكوتى،
 بازه له، خوتن مه لوتلتن.
 - مَسْئُولٌ. سَأَلَ / زډر پرس، زډر وه پ.
 فَضُو:
 فَضًا. اَفْضَى الْمَكَانُ: اِتَّسَعَ / فراوان بو، گډره بو، پان
 بو.
 - الْمَكَانُ: خَلَا / چول بو، به تال بو وه، هيجى تيا نه ما.
 اَفْضَى الْمَكَانُ: وَسَّعَهُ / فراوانى كړد، پانى كړد.
 - اِلَى: اَدَى. اِنْتَهَى بِهِ اِلَى / بردى يو. گي ياندي ه..
 - اِلَيْهِ بِسِرِّهِ: اَعْلَمَهُ بِهِ / پټى راگي ياند، لاي دركاني،
 رازى خوى يو باس كړد.
 تَفَضَّى لِلْأَمْرِ: تَفَرَّغَ لَهُ / خوى يو ته رخاځان كړد.
 فَضًى: فَرَّغَ / چول بو، به تال بو وه، هيجى تيا نه ما.
 فَضًى: فَرَّغَ. اَخْلَى / چولي كړد، به تالي كړده وه، هيجى تيا
 نه هېشت.
 فَضَاءٌ: مَا اِتَّسَعَ مِنَ الْأَرْضِ / فراوانى، پان و بهرين
 جيگى گډره و كراوه، دهشت.
 - فَرَاغٌ / چولي، به تالايى.
 رائد ال - / كه شتيه واني ناسمان، ناسمانه وان، ناسمان
 گډ پ.
 فاضى. فاضى: فَارِغٌ. خَالٌ / چول، به تال.
 - : غَيْرُ مُرْتَبِطٍ / دهست به تال، بې نيش،
 بېن كار.
 فاضى: وَاسِعٌ / فراوان، پانى و بهرين.
 فطر:
 قَطَرٌ. قَطَرُ الشَّيْءِ: شَقُّهُ / قَلْبِشاني، درزي تن كړد، دو
 له تنى كړد.

- : خَلَقَ. (اَشْأًا) دروستی کرد، دای هیتنا.
 - : أَفْطَرَ الصَّائِمَ: اکل او شَرِبَ/ شکانی، رَوَّوَه‌ک‌ی
 شکان، به‌ریانگی کرده‌وه.
 اِنْفَطَرَ: تَفَطَّرَ: اِشْقُ/ درزی برد، درزی تئ بو، قَلِيشا،
 شه‌قی برد.
 فَطَرَ الصَّائِمَ: صَيَّرَهُ يَفْطِرُ/ رَوَّوَه‌ک‌ی پئ شکان.
 فَطَرَ: شَقَّ/ قَلِيش، درز.
 فَطْرَةٌ: صِفَةُ طَبِيعِيَّةٍ/ زک ماک‌ی، سروشت کرد، خَوْرَسْک‌ی،
 خوره‌وشتی نه‌ژادی و سروشتی.
 - : اِبْدَاع. خَلْقُ/ داهیتان، دروست کردن.
 قَاطِرُ: خَالِقُ/ دروستکار، داهیتنر.
 - : غَيْر صَائِمٍ/ بئ رَوَّو، به رَوَّو نیه.
 - : مُفْطِرُ: کَاسِرِ الصَّوْمِ/ رَوَّو شکار.
 فَطِيرٌ: خُبْزٌ غَيْرُ مُخْتَمِرٍ/ مه‌نه‌هاتو، نه‌ترشاو (نان).
 - : لَمْ يُلْصُقْ/ کَال، فەریک، نه‌گ‌ییو، کچ.
 - : خَام/ ساویلکه، ساکار، گیلوکه.
 فَطِيرَةٌ: قَرَصَةٌ خُبْزٍ/ کولیره، له‌واشه.
 فَطِر. فَطَرَ: عَيْشُ الْغَرَابِ/ قارچک، کوارک، کارگ.
 - : كَسِرَ الصَّوْمِ/ رَوَّو شکان.
 عيد الـ - : العيد بعد شهر رمضان/ جه‌ژنی (رهمه‌زان،
 رَه‌ژن).
 فَطُور. فَطُور: اَکْلُ الصَّبَاحِ/ ژهمی به‌یانی، ناشتا،
 به‌رچایی.
 فَطُور: مَا يَفْطَرُ عَلَيْهِ الصَّائِمُ/ به‌ریانگ.
 فطس:
 فَطَسَ: مَاتَ/ تَوَيَّ، پسا، مرد، مردار بوه‌وه.
 فَطَسَ: (مَاتَ/ تَوَيَّانِ، پسانی، کوشتی، مرداری کرده‌وه.
 - : خَتَّقَ/ پسانی، خنکانی.
 فطس: مَخْفُوقُ/ خنکار، پساو.
 فاطس: مَيِّتٌ/ تَوَيَّو، مردو.
 فَطِيسَةٌ: جِنَّةُ الْحَيَوَانِ/ که‌لان، تَوَيَّو، بۆگ‌ن کربو.
 فَطِيسٌ: الْمَطْرَقَةُ الْكَبِيرَةُ/ پیک، چه‌کوشی گه‌وره.
 أَفْطَسَ الْأَنْفَ: (أَذْلَفَ/ لَوْتَ پان، لوت ته‌پيو، که‌توش.
 فطم:
 فَطَمَ: فَصَلَ عَنِ الرِّضَاعِ/ له شیر بپیه‌وه.

فَطَامَ: فَصَلَ الْوَلَدَ عَنِ الرِّضَاعِ/ له شیر بپینه‌وه،
 بپینه‌وه.
 فَطِيم. مَفْطُومٌ: مَفْصُولٌ عَنِ الرِّضَاعَةِ/ له شیر بپراوه،
 بپراوه.
 الْفَطِيمَةُ: الشَّابَةُ إِذَا أَفْطَمْتَ/ به‌رخ.
 فطن:
 فَطَنَ لِلْأَمْرِ وَالْيَه: (ادِرکه) هه‌ستی پئ کرد، ناگاداری بو.
 - : فَطِنَ لِلْأَمْرِ وَبِهِ: فَهَمَةٌ/ تَتِي گه‌یشت.
 - : - : كَان فَطِينًا/ زنگ بو، هوشیار بو، زیت بو.
 - : - : اَلِي: تَذَكَّرَ/ بیری که‌وتوه، که‌وتوه بیری.
 فَطَنَهُ بِالْأَمْرِ وَلَهُ وَالْيَه: جَعَلَهُ يَفْطِنُ/ بیری خسته‌وه.
 - : بِالْأَمْرِ وَلَهُ وَالْيَه: فَهَمَةٌ/ تَتِي گه‌یاند.
 فَطَنَ التَّلْمِيزَ: جَعَلَهُ فَطِنًا/ زنگی کرد، هوشیاری کرد،
 وریای کرده‌وه.
 تَفَطَّنَ لِكَلَامِهِ: تَفَهَّمَهُ/ تَتِي گه‌یشت.
 فَطِنَ. فَطِنَ: ذَكِيَ/ زنگ، زیره‌ک، ژیر، هوشیار، زیت،
 وریا.
 فَطِنَةٌ: ذِكَاؤُ/ زنگی، زیره‌کی، ژیری، هوشیاری.
 - : فَهَمٌ تَنَگ‌یشتن.
 فظ:
 فَظٌ: الْغَلِيظُ. الشَّيْءُ الْغَلِيظُ/ ره‌ق، دل ره‌ق، تپۆ، به‌زه‌بر،
 توشو تپۆ، به‌زه‌برو زه‌نگ.
 - : السَّيِّءُ الْخَلْقُ/ بئ نابوو، ره‌فتار خراب، تپۆ، قسه
 ره‌ق.
 - : الْخَشَنُ مِنَ الْكَلَامِ/ قسه‌ی ره‌ق.
 - : فِيلُ الْبَحْرِ/ قیلی ده‌ریا.
 فَظَاطَةٌ: الْفَلْظُ وَالْخَشَوْنَةُ/ ره‌قی، دل‌ره‌قی، تپۆیی، بی
 نابویی، تونوتویی.
 فَظَعُ:
 فَظَعُ: كَان فَظْلِيْعًا/ له راده‌و وزه به‌ده‌ر بو.
 فَظَعَ بِالْأَمْرِ وَمِنَ الْأَمْرِ: هَاءُ الْأَمْرِ فَلَمْ يَثِقْ بِأَنْ
 يَطْلِيحَهُ/ سه‌میه‌وه، له‌خوی دلتیا نه‌بو، لئی سه‌میه‌وه،
 وره‌ی به‌ردا.
 أَفْظَعَ. فَظَعَ: اِسْتَدَّتْ شَفَاعَتَهُ/ ترسناک بو، به‌سام بو.
 - : هُ: أَوْقَعَهُ فِي أَمْرِ فَظْلِيْعٍ/ خستیه مه‌ترسیه‌وه، توشی
 کرد، به‌لای بۆ نایه‌وه.

اِسْتَفْظَعَ: عَدَهُ فظيعاً / زدی لا گران بو، لئی نه ترساو
 سله ميه وه.
فَطِيع: فِطْع. فُطِعَ: مُرْعِبٌ مخيف. يَفْزَعُ / ترسناك، پر
 مه ترسی، تَوَقَّيْنَه.
 - - - : شنيع و مجاوز الحد / له وزه به دهر.
اِثْمٌ (و عَمَلٌ - / گوناوه يا كاريكي (ناپه سهند، ناچيزه،
 نهنگ).
فَعَلٌ: فَعْلٌ / عمل / كردی.
 - به: عَمِلَ به / لئی كرد، پئی كرد، به كاری هیتا.
فَعَلَ الشَّعْرَ: وَزَنَهُ / كَيْش و نه رازوی كرد.
اِنْفَعَلَ: عَمِلَ / كرا.
 - **تَأَثَّرَ** / شپزه بو، هستی جولا، كاری تی كرا، تَيَك
 چو.
 - **اِغْتَاظَ وَ تَهَيَّجَ** / تَوَدَّ بو، خوی بیر چوه وه، رقی
 هه لسا، هه لچو.
اِفْتَعَلَ: اِخْتَلَقَ. اِبْتَدَعَ / دروستی كرد، دای هیتا.
 - **زَوَّرَ** / ساخته ی تیا كرد، هه لیه بهست، بروی
 هه لیه بهست.
 - **الْخَطُّ**: زَوَّهَ / لاسایی كرده وه، فیل نویسی كرد.
فَعِلَ: عَمِلَ / كار، كردار.
 - **تأثير** / هست جولین، كاریگر.
 - **فی النحو والصرف** / فرمان، كار.
رَدَّ الـ - / كاردانه وه، دژكار.
فَعَلًا **بِالْفِعْلِ** / فی الواقع. فی الحقیقة / له راستیدا،
 به راستی.
فَعِلِي: عَمَلِي / كرداریانه.
 - **واقعی** / راستی.
فَاعِلٌ: عامل / بكرة، كارا.
 - **مُشْتَقِلٌ** / صانع / نیشكەر، كریكار.
 - **مُقْتَرَفٌ** / تاروان كار.
 - **خَيْرٌ** / چاك خواز، چاكه كار.
 - **فی النحو** / فرمان كەر، ناوی كارا، كارا.
اسم الـ - / ناوی بكرة.
نائب الـ - / جن گری بكرة.
فاعلية: تاثیر / كاریگریتی.

اِنْفَعَالٌ: التأثير **بِالْفِعْلِ** / شپزه بون، هست پئی كردن،
 هست جولان، هه لچون، هه ژ.
مفعول: تاثیر / كار تی كردن.
 - **مفعول**: عَمِلَ / كراو.
 - **به فی النحو** / لئكارو.
اسم الـ - / ناوی كاریگری.
يَسْرَى مَفْعُولُهُ كار (نه كا، ی خوی نه كا)، به رده وامه.
فَعَالٌ: مُؤَثِّرٌ / به كاره، كار لئكار، كورج و گول.
فاعلية / چالاکی.
تفاعلٌ / كار لئكاردن.
مُفَعَّلٌ: مُؤَوَّرٌ / هه لیه ستراو، دروستكارو.
مُنْفَعِلٌ: مُحْتَدٌ. مُتَهَيِّجٌ / توبه، ناكرگرتو، هه ژبو، هه لچو.
فَعَمٌ: اَفْعَمَ. فَهَمَ / ملا جدا / زدد پیری كرد، لیوانی كرد.
مُفَعَّمٌ: مَلَانٌ. طافح / پر، لیوان، سه رنه كا، لئی نه پژی.
 - **بكذا**: مَلَانٌ / پره له.
فَعِي:
تَفَعَّى: تَشَبَّهَ **بِالْفَاعِلِ** / له مار نه چئی، وهك مار خوی
 نه نویتن.
اَفْعَى: اَفْعَوَانٌ. حَيَّةٌ خبيثةٌ / مار، ماری پیس، ماری
 ژاروی.
 - **خیالی**: تَنَبُّهٌ / نه ژدبها، هه ژدبها.
اَفْعَوَانِي: مُلْتَفٌ كَالْحَيَّةِ / په پكه (بهستو، خواردو).
فَعَرٌ:
فَعَرُ فَعَةٍ: فَتَحَهُ / ده می (كرده وه، داچه قان).
اِنْفَعَرُ فَعَةٍ: اِنْفَتَحَ / ده می (كرایه وه، داچه قی).
 - **النُّورُ**: تَفَشَّحَ / پشكوت، ده می كرده وه، خونچه
 پشكوت.
فَعَرُ: **الْوَرْدُ** / اِذَا اِنْفَتَحَ / گولی تازه پشكوتو، خونچه.
فَقَا:
فَقَا الدُّمْلُ: شَقُّهُ / دومه له كه ی (ته قان، هه لدری، دهر ك
 كرد).
 - **العَيْنُ**: قَلَعَهَا / چاری (دهره ییتا، هه لگولی).
فَقَدَ:
فَقَدَ: اَضَاعَ / ونی كرد، ون بو.

— الشيء: غاب عنه/ لئی ون بو، له کیس چو،

له دهستی دهرچو.

افْقَدَ الشيء: اَعْدَمَهُ اِيَّاهُ/ لئی ون کرد، پئی ون کرد،

پئی دانا، پئی هتشت.

تَفَقَّدَ: اِفْتَقَدَ/ بَحَثَ عَنْ/ بۆی گهړا، گهړا، پشکنی.

— : — عاد. زار/ سهریدا، به سهری کرده وه، گهړا.

اِسْتَفَقَّدَ: اَحْسَنَ بَغِيَاةٍ/ بیری کرد، دلی بۆی لیدا.

فاقِد: مُضَيِّعٌ/ ون کړ، ئی ون بو.

— : التي مات زوجها او ولدها/ جهړگ سوتار.

— الشعور. — الوعي: مَقْصِي/ بڼ موش، بوراوه،

بڼ خود.

فَقَدَ: فُقِدَان: ضَيَاع/ ون بون، ون کړدن، ئی ون بون.

— : — : شُكِلَ او حِرْمَان/ ئی ون بون، نمان یا نه بونی

شتیک یا که سیکي خوښه ويست.

فقيد. مَفْقُود. فاقِد: ضائع/ ون بو، نماوه، ون،

سورگوم.

ال — : المتوفى/ مردو، نماو، خوا له خوش بو.

اِفْتَقَاد. تَفَقُّد: زِيَارَةٌ/ بیده نی، سهردان، چونه لا،

به سهر کړنه وه.

— : — : بَحَث. تَفْتِيش/ بڼ گهړان، گهړان به

شویندا، پشکین.

فقر:

فَقْرٌ. فَقْرٌ: حَقْرٌ/ مه لی کولی، مه لی کند.

— : — : ثَقِبٌ/ کونی کرد، سمی، قلیشانی، درزی پڼ

کرد.

— : — : ضِدٌ اَغْنَى/ مه ژاری کرد.

— : — : هُوَ الدَاهِيَةُ: نَزَلَتْ بِهِ/ به لا لیدا، توشی

کاره سات بو.

فَقْرٌ. اِفْتَقَر: صار فقيراً/ مه ژار کړت.

اِفْتَقَر الى كذا: عان. اِحْتِاج اليه/ پټوېستی پڼ بو،

ويستی، نه می بو، هوی تن کړت.

فَقْرٌ: شَقٌّ. حَرٌّ/ درز، قلیش.

— : فقر: ضِدٌ غْنَى/ مه ژاری، نه بونی، پټوېستی، دهست

کوډتی.

فقير: مُحْتَاج/ له وار، مه ژار، نه دار، دهست کوډت، نه بو، لات،

که ساس، په رپوت، که کم دهست.

— . فُقْرَةٌ: حَفْرَةٌ/ چال.

فُقْرَةٌ: جُمْلَةٌ/ رسته، پرگه، بهند.

— . فُقْرَةٌ: فُقَارَةٌ: خَرِبَ الظَّهْرُ/ برپړه، گازپړه، موره گ،

تیره وه.

إلتهاب الفقرات/ بړک، کولنج، ره قېته.

فَقْرَى. فُقَارَى. فقریات: ذُو فقرات/ برپړه دار.

لا فقریات/ بڼ برپړه.

عمود فقري/ برپړه ی پښت، موره گ ی پښت.

فاقرة: الداهية الشديدة/ کاره سات، کوست که وټن، پښت

شکان.

فَقْرٌ: فاقَةٌ. عَوَزٌ/ نه بونی، نه دارای، مه ژاری، که کم دهستی،

لاتی، له واری.

فَقَس:

فَقَسُ البَيْضَةِ: فَرَخُهَا/ مه لی هیتا.

— : فَلَقٌ/ دوکړتی کرد، له تی کرد، شکانی.

— : ت الحيلة: اِنْكَشَفَتْ/ پڼ زانرا، ناشکرا بو،

دهر کړت.

فَقَسُ البَيْضِ: تَفْرِيحٌ/ مه ل هیتان، تره کینه وه.

فقط: فقط (اصلها قَط): لا غير/ تنها، هر نه وه،

نه وه نه دهو بهس.

فَقَع:

فَقَعَ اللونُ: اِسْتَدَّتْ صَفَرَتُهُ/ زهره مه لگهړا، مه ل پړکا.

— : مات من شِدَّةِ الْحَرِّ/ له گهرمانا مرد، ته قی.

— : مات حُرّاً/ له داخانا مرد، سهری نایوه.

فَقَعَ: فَرَّقَ/ ته قانی، ته قانیوه.

— : اصابعه: فَرَقَهَا/ په نجهی ته قان.

فاقع: فاتح. زاه/ کال، روناک.

فُقَاعَى: اَفْقَع: شديد البياض/ نقد سپی.

فُقَاع: جَعَّةٌ/ بېره.

فُقَاعَةٌ: نُفَاخَةٌ تَعْلُو الماءَ/ بلتی سهر نار.

فقم:

فَقَمٌ. فَقَمٌ. تَفَاقَمَ الامرُ: عَظُمَ ولم يجر على استواء/

کاره که (خراپتر بو، زیاتو مالوړا)، رڼک که وټنی تیا نه ما.

فُقَمَةٌ: عجل البحر/ سیبل، گوینکی دهریا، فه قمه.

فقه:

فَقَهٌ. تَفَقَّهُ: فُهِمَ/ تن گهشت، فټیرو.

فَقَّهَ. افقه: عَلمَ و افهم/ تَیّی گیاند، قَیّری کرد.
 فقه: عَلم. فهم/ زانیاری، تَیّگیشتن، قَیّربون.
 - : عَلم الاحکام الشرعیة/ تائین زانی، رَیّازی تائین زانی، یاسازانی.
 - المَلفَة عَلم المَلفَة/ زمان زانی.
 - : جِذَق و قَطَنَة/ زیره کی، زانیاری، تَیّگیشتن.
 قَقیه: عَالم بالمَلفَة/ پَسیقَی زمانه وانی، زمان زان.
 - : شَیدد الفهم. عَالم. ذَکی/ زیره، زانیار، تَیّگیشتو.
 فک:
 فَكَّ. فَكَّكَ: ضَید رَکَب/ هه لی وه شان.
 - : فَصَل/ جِیای کرده وه، لَیّکی جِیا کرده وه، لَیّی ترازان.
 - : فَتَح/ کَریه وه، هه لی پَچَی.
 - الاسیر: خَلَصَهُ و اَطْلَقَهُ/ بهرله یی کرد، نازادی کرد، بهرید، دهست بهرداری کرد.
 - الحزن: تَرَک ثِیاب الحِدادَة/ شکانی، پَرسه ی شکاند، بهرگی پَرسه ی داگند.
 - اللُغْز أو المسالة: اِهْتَدَى اِلی مَعْرِفَتِها/ هه لی هَیْتا، زانی.
 - النقود: بَدَلْها/ کَریه وه، وِدی کرده وه.
 - يَدَة: فَتَحْها/ دهستی (کرده وه، له بهردا، لَیّ هه لَکرت).
 - العَقْدَة: حَلَّها/ کَریه وه، گَریه کی کرده وه.
 - المعادلة: اَوَجَد جِذوَرها/ رِشه کانی دَزیه وه.
 - : اِفْتَتَكَ الرَهْنُ: خَلَصَهُ/ ره نه نه کی (کرده وه، دایه وه).
 تَفَكَّكَ. لَم يَتَماسَك/ کَریه وه، هه لَوه شا، لَیّک جِیا به وه، شکا.
 - ت مفاصله/ له شی تَیّک شکا، جِمه گه کانی لَیّک ترازان.
 اِنْفَكَّ: اِنْفَصَلَ و اِنْحَلَ/ بهرید، تراز، کَریه وه، هه لَوه شا، لَیّک جِیا به وه.
 - العَظْمُ: رَاغَ عَن مَوضِعِه/ له جَی چو، له خرتکه چو.
 - العَبْدُ: اُعْتَقَ/ نازاد کَرا، سه ریه ست کَرا.
 - : اِنْفَتَحَ/ کَریه وه.
 ما - يَفْعَل كَذَا: ما زال، هَیشتا، هَیشتاکو، هَیشتا خه ریه ک.
 فَكَّ: ضَید رَیْط/ کَریه وه، هه لَوه شان، لَیّک ترازان، جِیا کَریه وه.

- اللُغْز أو المسالة معرفتها/ هه لَهَیْتان، زانی.
 - و اِفْتَتَكَ الرَهْنُ: تَخْلِیصه/ کَریه وه ی ره نه، بارمه دانه وه، دانه وه ی ره نه.
 - : العَظْم الَّذی عَلیه الاسنان/ شه ویلکه، کاکیله.
 فَكَّة النَقود: عَمَلَة صَغِیرَة/ وِده، دَروی وِده.
 فَكَّكَ الرَهْنُ: ما يَفْكُ به الرَهْنُ/ ره نه (کَریه وه، دانه وه)، بارمه دانه وه.
 - الاسیر: فِدَیَة/ سه رانه، رَزگارانه، دیل کَریه وه.
 مَفَكَّ البَراغی/ دهر نه فیس، سیانه.
 مَفَكَّكَ: مَحْلُول/ کَراوه، شل، شل بو، بهرله لا، دهر چو.
 تَفَكَّكَ: عَدم التماسك/ هه لَوه شان، لَیّک ترازان، فِشَوَل بون، لَیّک هه لَوه شان.
 اِنْفَكَّكَ: حَلَّ/ بهرله لا بون، سه رفرز بون، جِیا بونه وه، دهست بهردار بون.
 فکَر:
 فَكَّرَ. فَكَّرَ: اِفْتَكَّرَ فِی الامر: تَأَمَّلَ. تَبَصَّرَ/ بیری کرده وه، راما.
 فَكَّرَة: ذَکَرَة/ بیری خسته وه، خسته وه بیری.
 اِفْتَكَّرَ: تَذَكَّرَ/ بیری که وته وه، که وته وه بیری.
 فِکَر: فِکَرَة: خَاطِر/ یاد، بیر، بیروپا، بیروکه، هه لَویست.
 - : رَأَى/ را.
 - : شَاغَلَ/ هَم/ مهراق، دودلی.
 تَفَكَّرَ: تَفَكَّرَ: تَأَمَّلَ/ بیر کَریه وه، راما، تَیْرامان.
 مُفَكَّرَة: مُذَكَّرَة/ بیر خه ره وه، تَیْیینی.
 - جِیب/ دهفته ری تَیْیینی، بیرنامه، دهفته ری بهر باخه ل.
 - یَوْمِیَة/ یادنامه.
 فکه:
 فَكَّه: کَانَ طَیِّبَ النَفْسِ ضَحْوَکاً/ روخوش بو، قوشمه بو، دم به پَیْکه نین بو.
 - : تَفَكَّهَ: تَعَجَّبَ/ سه ری سوپما، سه رسام ما.
 تَفَكَّهَ: اَکَلَ الفَاکِهَة/ میوه ی خوارد.
 - : تَلَذَّذَ/ تَمَتَّعَ/ بهدلی بو، پَیّی خوش بو.
 فَكَّه: فَاکَه: ضَحْوَک/ روخوش، قوشمه، دم به پَیْکه نین، کالته چی.
 - : طَیِّبَ النَفْسِ/ روخوش، دلخوش، دلخراوان.

فُكَاكَةٌ. تَفْكِيه: مزاح / کالت، روخوشی.

فَاكِيَّة: ثَمَرَةٌ / میوه.

— الشِّتَاءُ: نَار / ناگر.

فَاكِهَانِي: بَانِعُ الْفَاكِيَّةِ / میوه فروش.

فَل:

فَلَّ: قَلَّ / کولی کرد، کولی کرد.

— الْقَوْمُ: مَرْمُهُم / راوی نان، شکاندنی، بَدِی دان.

تَقَلَّلَ: اِنْقَلَّ / کول بو، کولی بو.

— الْقَوْمُ: اِنْهَزَمُوا وَاِنْكَسَرُوا / شکان، رایان کرد،

به زین.

فَلَّ: كَسَرَ او ثَمَّ / کولی بون، کولی بون، پارچه، لهت،

کورت، مه لوه شاو.

— مِنْهَزَم / شکاو، به زیو.

فلول: جمع فل / تاکه تاکه، پارچه، کورت.

فُلَّ: فُلَّ: نَبَات / یاسه مین.

فَقَلَّ الطَّعَامُ: جَعَلَ فِيهِ الْفَلْفَل / ناله تی کرد.

فُلْفُل. فُلْفُل / ناله، بیبر.

— أَحْمَر / بیبر سور.

— أَخْضَر / بیبر، ده لوبیبر.

— (سود) ناله.

مُقَلَّل: شَعَرٌ مُجَدَّد / قژی لول.

فلت:

فَلَّتْ. اَفَلَّتْ: اَطْلَقَ / به ری دا، به ری لای کرد، ترازانی.

— . — . اَفْلُتْ: اِنْطَلَقَ / ده ریاز بو، ده ریبه ری، تراز.

— . — . تَخَلَّصَ / رزگاری بو، سه رفراز بو،

به ریو، تراز.

فَلَّتْ. اِفْلَات: تَخَلَّصَ / رزگار بون، به ری بون، به ری لا بون،

ده ریاز بون، ترازان.

فَالِت: سَائِب. غَيْرُ مَرْبُوط / به ری لا، ترازو.

فُلْتَةٌ: هَفْوةٌ / مهله، زهله.

— لِسَان / له دم ده ریچون.

— من فلتات الطبیعة / مهله کورت و ریکه و تیکی سروشت

و ریذگار.

فَلْتَةٌ: من غیر تَدَبَّر / له دست ده ریچون، ریکه کورت.

فلج:

فَلَجَ: فُلَجَ: شَقَّ / بوله تی کرد.

فُلَجَ. فُلَجَ: اِنْفَلَجَ / اَصِيبُ بِالْفَالِحِ / شه پله لئی دا، کورت بو،

نیفلیج بو، گتی بو.

فَالَجَ: اِسْمُ مَرَضٍ / کورتی، کورت بون، نیفلیجی، شه پله.

اَفْلَجَ. مَفْلُوج / کورت، نیفلیج، گتی، شه پله.

— : مَتَبَاعِدُ بَيْنَ اَسْنَانِهِ / دان شاش.

فُلَجَ. فُلَجَ: نَصَفَ / نیو، کورت، لهت.

فلج:

فَلَجَ الْاَرْضَ: حَرَكْتُهَا / کیزلای.

— . اَفْلَجَ: نَجَحَ / سه ری کورت، پیش کورت، رزگاری بو.

فَلَاخَةٌ. فِلَاخَةٌ: حِرَاثَةٌ / کیزان.

— . — : مِهْمَةُ الْفَلَّاحِ / وه ریزی، جوتیاری.

فُلَجَ. فِلَاخَةُ الْاَرْضِ: زَهْوَى كَيْلَانٍ، كَشَتْ وَكَالَ كَرْدَن.

فَلَّاح: مُزَارِع / کشتیار، جوتیار، وه ریزی.

— : قُرْوَى / دنیهای، لایستی، گوندنشین، گوندی.

فُلَجَ: رِيْفَ / لای، گوند.

فُلَجِي: رِيْفِي / لایستی، گوندنشین، گوندی.

— : فَلَاحِي / کشتیاری، جوتیاری.

فَلَّاح: نَجَّاح. فَوْز / سه ری کورت، پیش کورت، برنده وه.

— . — : نَجَاةٌ / رزگاری، قوتاریون.

حَيَّ عَلَى الْفَلَّاحِ: هَلَمُّوا إِلَى طَرِيقِ الْفَوْزِ وَ النِّجَاحِ / رو

به کورت ریگی سه ری کورت و پیش کورت.

فَالِح. مُفْلِح: نَاجِح. فَائِز / سه ری کورت، پیش کورت، برلوه.

اَفْلَحَ: مَشَقَّقُ الشَّقَّةِ السُّفْلَى / له (قرنجاو، کولی)،

که لوش.

فُلَجَ: فُلَجَةٌ: شَقَّ فِي الشَّقَّةِ السُّفْلَى / له کولی، که لوشی.

فلذ:

فَلَذَ. فَلَذَ الشَّيْءَ: قَطَعَهُ / پارچه ی لی کرده وه، لئی دابی.

فِلْدَةٌ: قِطْعَةٌ / پارچه.

— : قِطْعَةٌ مِنَ الْكَبَرِ / پارچه یك له جگر.

فُولَاذ: صُلْبٌ / پولا.

اَفْلَاز: كُنُوزُ الْاَرْضِ / سامان و گنجینه ی زهوی.

فلز:

فَلَزَ: فَبَلَ: جَوَّهَرٌ مِنَ جَوَاهِرِ الْاَرْضِ / گه وه ریگی زهوی،

میتال، کانزا، کانزای زهوی.

لا / نا میتال، نا کانزا.

فلس:

فَلَسَ التَّاجِرُ: اشتهر / افلاسه / چرای نابوتی هَل کرد، مایه
پوچ بو، هوالی نابوتی خوی راکه یاند.
- اَفْلَسَ التَّاجِرُ: عَجَزَ عَنْ اِيْفاءِ ما عليه / نابوت بو،
هیچی نه ما، سوخت بو.
مُفْلِسٌ: مُفْسِر. عَدِيم المال / نابوت، سوخت، نه دار.
اِفْلَاسٌ. تَفْلِسُ / مایه پوچی، نابوت بون، نابوت کردن،
تن شکان.
فَلَسَ. فُلَسَ: تَقَدَّرَ ثُحاسی / فلس، پول.
- السَّمَكُ: قَبْشُرَةٌ / پوله که ماسی.
فُلُوسٌ: عُمَلَةٌ. تَقَدَّرَ مال / پاره، درلو، مال.
فُلَسَفَ. تَفْلَسَفَ: تَعَاطَى الفُلَسْفَةَ / زانیاریتی،
فهلسه فی) تواند، راکه یاند.
فُلَسْفَةٌ: حِكْمَةٌ / زانیاری، فهلسه فه.
فیلسوف: حکیم. مُحِبُّ الحِکْمَةِ / زانیار، تیگه یشتو،
فهیله سوف، هز شهنگ، بیتول.
فلط:
فَلَطَعَ: بَسَطَ و عَرَضَ / پانی کرده وه.
مفلطع. فلطاح / هه لتوقیو، پانه وه بو، شیلمی.
فلع:
فَلَعَّ. فُلِعَ الشَّيْءُ: شَقَّ / دوکرتی کرد، دای هینا، قلیشی
تن کردن، تره کانی.
فلع: شَقَّ / قلیش، درز، تره کار، تره ک.
- فُلِعَ شَقٌّ فِی الْقَدَمِ / قلیشای، قلیشی پی، تره کین.
فلق:
فَلَقَّ. فُلِقَ: شَقَّ / له تی کرد، دوکرتی کرد، تره کانی.
اِنْفَلَقَ. تَفَلَّقَ: اِنشَقَّ / له تی بو، دوکرت بو، تهقی، تره کی.
- - الخَشَبُ / درزی تی بو، قلیشا، شهقی برد.
- الصُّبْحُ: ظَهَرُ / روژ بروه وه.
بکی حتی - / گریا تا تهقی، تا شهقی برد.
فُلِقَ: شَقَّ / درز، قلیش شهق، تی بون، تهقین، تره کین.
الفلق: المحلق كله / بونییتی، جیهان، هه موو دنیا، گیتی.
- : جهنم / نوره خ، جهه نم.
- : الفجر / تاریک و رون، به بیان، به ره بیان، شهبه قی.
فُلِقَ. فُلِقَتْ: بَصَفَ الشَّيْءُ / له تی، کهرت، له پی، له تکه.
فلقتین / دله پی، دله تکه یی.
اِنْفَلَقَ. تَفَلَّقَ: اِنشطار / له تی بون، دوکرت بون.

- الصُّبْحُ: اِنْتِهَاءُ الظَّلامِ / تاریک و رون، روژ بونه وه،
شهبه قی دان، گزنگ دان.
مفلوق: مقسوم / له تی کراو، له تی بو، دوکرت.
فُلِقَ: الامر العجیب / کاری سه رسام کهر.
- فُلِقَتْ. فُلِيقَ: داهیه / زیره ک، تیگه یشتو.
فُلِقَتْ: الضرب علی راحة القدم / فه لاقه، له پی پی دان،
دارکاری.
فیلق: جيش عظیم / له شکر، سوپا.
- رجل - : (عور) تاک چاو، کویر.
مفلق. شاعر - : مُبدع / هونه ری به به مره.
فلک:
فُلِکَ: مدار النجوم / کردکار، گهردون، تاکمان.
علم ال - : علم الهيئة / گهردون زانی، گهردون ناسی،
تاکمان ناسی.
فلکی: مختص بعلم الفلك / گهردون زان، گهردون ناس،
نه سستیزه ناس، تاکمال ناس.
فُلِکَ: سفينة / که شتی، که می.
فلو:
فَلَا. اَفْلَى: سافر او دخل الی الفلاة / چو بۆ چۆله وانی،
رویشت بۆ بیابان.
- - : اِفْتَلَى: رَبَّى / به خنوی کرد.
- - : اِفْتَلَى: فَطَمَ / له شیر برپه وه.
فَلَا. فَلَآ: المكان الواسع. صحراء / چۆل، بیابان،
دهشت، چۆله وانی، شوینی کرلو وه فراوان.
فُلُو. فِلُو. فُلُو: مهر او الجحش المفلطوم / توما، جوانو،
خورت، جاش.
فلی:
فَلَى. فَلَى راسه او ثوبه: تَقَاهُمَا مِنَ الْقَمَلِ / نوزی،
سه ری دوزی.
- - : تَقَى / پاکی کرده وه.
فَالِیةٌ: حُنُفَسَاءُ رِقَطاء / چۆریکه له قالونچه، قالونچه
سوره.
فَلِین / ته په دوز.
فم:
فَمَ. فَمَ. فَمَ / دم، زار.
مَلِیْءٌ ال - / پی به دهم، پی به زار.

فن:

فَنَ الشَّيْءَ: رَزَيْنَهُ/ رازانديه وه، جوانی کرد، نارایشی دا.

فَنَنَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: خَلَطَهُ/ تیکه لی کرد.

- : نَوْحٌ/ هَمَم (چه شنه، جَوْر) کرد، بابته تی زَدر کرد.

تَفَنَّنَ فِي الْحَدِيثِ أَوْ فِي عَمَلِهِ: اِسْتَعْمَلَ اَسَالِيِبَ

حَسَنَةً/ به شیوه ی جوان دواو کرداری کرد، هونه رهنده

بو له دوان و کرداریا.

- : اِخْتَرَعَ/ دای پینا، دوزیه وه.

فَنَ: نَوْح/ جَوْر، بابته، چه شن.

- : عِلْمٌ عَمَلِيٌّ/ هونه ر، زانست.

- : صِنَاعَةٌ/ هونه ری (پیشه، پیشه سازی).

الْفَنُونُ الْجَمِيلَةُ/ هونه ره جوانه کان.

ال- اَلْبِدْوِيَّةُ/ پیشه سازی، پیشه ی دهست، ثیشی دهست.

فَنَى: مُخْتَصَصٌ بِالْفَنِّ/ خاوهن پیشه، پیشه ساز، هونه رزان.

- : اِصْطِلَاحِي/ هونه ری، هونه رهنده، هونه رهنده ی.

فَنَانٌ مُفَنَّ. مُفَنَّ: صَاحِبُ فَنٍّ أَوْ الْمُبْدِعُ فِيهِ/

هونه رهنده.

- : اَلْحِمَارُ الْوَحْشِيُّ/ کهره کینوی، زبیرا.

افانین الکلام: اَسَالِيِبِهِ و اَجَنَاسِهِ و طَرَقُهُ/ شیوه و

چُونیه تی هونه ری دواندن و ویزه و قسه کردن.

مُفَنَّ. مُفَنَّ: مَنْ كَانَ ذَا فَنُونٍ فِي عِلْمِهِ وَ عَمَلِهِ.

مُسْتَنْبِط/ بلیمهت، هونه رهنده، داهینر.

فند:

فَنَدَ: اَفَنَدَ/ کَذَبَ/ به دروژی خسته وه.

- : - : اَخْطَا/ به هه له ی دانا.

تَفَنَّدَ: تَكْذِيبَ/ به دروخته وه، پهرچ دانه وه.

فُذِّقَ: مُزِلَ/ تَوَتَّلَ، میوانخانه.

فنز:

فَنَارٌ: مَنَارَةٌ/ فانوس، روناک کهره وه، فهنر.

فنس:

فَانُوسٌ: نَعَامٌ/ فانوس.

ال- اَلسِّحْرِيُّ/ قوتیله ی جادوگری.

فنی:

فَنَى: فَنَى: يَادَ عَدَمٍ/ له ناوچو، نه ما، فهوتا، قه لاقو بو،

قربی تی که وت.

افنی: اَبَادَ/ ویرانی کرد، قه لاقوی کرد، فهوتانی.

- : اِسْتَنْفَذَ. اِلْتَهَمَ/ هیچی نه هیشت، دواپی مینا، کاولی

کرد.

تَفَانِي: ضَحَى/ خوی به خت کرد.

فَنَاءٌ: هَلَكَ/ کاول بون، فهوتان، قربی که وتن.

- : اِنْتَهَاءٌ. فَنَاءٌ/ ته ولوبون، دواپی هاتن، له ناوچون.

- : زَوَالٌ/ نه مان، سرپینه وه، دواپران.

- : مَوْتٌ/ مردن.

فَنَاءُ الدَّارِ: صَحْنُ الدَّارِ/ حه وشه.

فَانٍ: يَفْنَى: يَفْنَى/ له ناوچو، له ناوچه چن.

- : زَائِلٌ/ کوزاوه، نه کوزیتته وه، نامینن، نه مار.

- : مَائِتٌ/ مربو، کوشنده.

- : هَرَمٌ/ پیر، په ک که وتو، لیوه بو.

لَا يَفْنَى: لَا يَفْنَى/ او یزول، لَا يَفْنَى/ او یفنی

نافه وتی، نامری، هیچی لی نه یات، کوتایی نایهت.

فهد:

فَهْدٌ: حَيَوَانٌ مُفْتَرَسٌ/ پلنگ.

فهر:

فَهْرُسُ الْكِتَابِ: مَحْتَوِيَّاتٌ/ ناوه روك، پهرست.

فهم:

فَهْمٌ: اِدْرَاكٌ/ دهرکی پنی کرد، تی که پی، رتی پنی برد، په پی

پنی برد.

- : عَرَفَ/ زانی، تی که پی.

فَهْمٌ. اِفْهَمَ. جَعَلَهُ يَفْهَمُ/ تیی که یاند، پنی وت.

تَفْهَمُ الْأَمْرَ: فَهَمَهُ شَيْئًا فَشِينَا/ به شینه تی تیی که یشت.

تَفَاهَمُوا. فَهْمٌ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ/ له په ک که یشتن، له

په کتری که یشتن.

- : عَلِيَ أَمْرٌ: اِتَّفَقُوا/ رتک که وتن، پتک هاتن.

اِسْتَفْهَمَ مِنْهُ عَنْ: سَأَلَهُ/ پرسپاری لی کرد، لیتی پرس.

اِسْتَفْهَمَهُ الْأَمْرَ: طَلَبَ مِنْهُ أَنْ يَفْهَمَهُ/ داواپی کرد که تیی

بکه پی نه تی.

فَهْمٌ: اِدْرَاكٌ/ تی که یشتن، ههست پنی کردن، دهرک پنی

کردن، سه ری (دهرکردن، دهرچون).

- : ذُكَاةٌ/ زیره کی، بلیمه تی، زینگی، دانایی، ژیری،

موشپاری، تی که یشتویی.

سوء - : غَلَطَ فِي الْفَهْمِ/ خراب تی که یشتن، تی که یشتنی

به هه له.

فاهم. فهميم: مُدْرِك. ذڪي/ زرينگ، ژير، هوشيار، زانست،
تيگه يشتو.

تفاهم/ له په ځي کي گه يشتو.

حُسن ال - : وفاق/ ريکي، ريک کي وټن، باش له يک
گه يشتو.

سوء ال - / ناکوکی، نارېکي، خراب له يک گه يشتو.

استفهام: سؤال/ پرس، پرسيار، پرسين، پرس کردن.

علامه - / پرسياره، نامراني پرسيار، پرسه ک.

مفهوم. فهم/ ناشکرا، زلفرو، چه مک.

- . يفهم. سهل الفهم/ ناسان.

غير مفهوم/ ناديار، نه زلفرو.

فهم: سريع الفهم/ زوو تڼه گا، بليعت، زرينگ، دانا،

هوشيار.

فؤاد (في فاد)

قوت:

فات: مضي. إنتهي/ رابورد، نه واور.

- : مرآ/ تنپه پي.

- : ذهب وقت فعله/ کاتي به سه رجو.

- الشيء: جاوړه/ به جېي هېشت، ليی تې په پي.

- : في الشيء: دخل فيه/ تتي چو، پياچو.

- : الأمر: ذهب عنه/ له کيس چو.

- : فلان في كذا: سبقه/ دهست پېشکاري کړد، پېش

کوت.

- : أن يفعل كذا/ تنپه پي، له کيس چو.

- : ته الفرصة/ هه له کيس چو.

والذي - مات/ نهوی زوی گوزده شت، نهوی چوچو.

قوت. اقات: امرآ/ تتي په پان.

- : اضع/ له کيسی دا.

- : ادخل/ تتي خست، پياکړد.

تفاوت الشيطان: إختلفا/ جياواز بون، له يک نه چوچ، نور

بون له يک.

- الشخصان: تخالفا/ دزاو دز کي وټون.

إفتات: إختلق. إبتدع/ دروستي کړد، دای پېتنا.

تفاوت: إختلاف/ جياوازي، جيايي.

فايت: مار. عابر/ تنپه پيو، رابوردو.

- : زائل/ نه مار.

قوات الاوان/ به سه رجون.

فوج:

فوج: جماعة/ جهله، دهسته، کومه ل.

- : قطعة من الجيش/ هيّز، به شيک له سويا، له شکر.

فوح:

فاح الزهر: إنتشرت رائحته/ بونی بلاوکړده وه.

- ت الرائحة: إنتشرت/ بون هات، بون بلاويوه وه.

فوحان. فوحة: إنتشار الرائحة/ بون بلاويونه وه، بون

هاتن.

فور:

فار: على و جاش/ هه لچو، جوشي سهند، کولا،

هاته کول.

- الماء: نزع من الارض/ هه ل قولی، هاته دهره وه.

- . (فار الماء: جعله يفور/ کولانی، ميتنايه کول.

- فائره: هاج غصبه/ توبه بو، ناگري گرت، رقی

هه لسا، گري گرت.

فور. فوران: غليان/ کولان، هاته کول.

- . - : جیشان/ هه لچون.

فائر: جانش بالغيان/ نه کولن.

- : المنتشر الغضب/ توبه، قين گرتو، هه لچو.

فوار. يفور: يجيش/ هه لچون.

مشروبات فوارة/ سارده منی هه لچوه.

فوارة: مطفرة/ فواره.

فور: الحالة التي لابطء فيها/ خياري، گورج و کولن،

دهست به جیي.

من فوره. على الفور/ به گورجي، په کسر، زور به

خياري، راسته و راست.

فورا: حالا/ په کسر، دهست به جی، راسته و خو، دهست

به دهست، دم و دهست.

فورة من الحر: حدته/ نهو په پي گرما.

فورة من الغضب: حدته/ توبه پيه کي په کجار زور.

فورة النهار: اوله/ ساره تاي زور.

فار. فار (راجع فار)/ مشک.

فوز:

فار به: ظفر به/ برديه وه.

- : به: ناله/ دهستی کوت، پتي گهي.

- من المَكْرُوه: نَجَا / رُزْگار بو، سهرغراز بو.
 فائِز: ظافِر. نَاجِح / سهرکوتو، پيشکوتو.
 - : مُفْلِح / براوه، دهسکوتو.
 مَفَاژَة: فَلَاة لا ماء فيها / بيايان، شويين بين تاو، وشکان.
 قَوْر: ظَفَر / بريدنه وه.
 - : نَجَاح / پيشکوتن، سهرکوتن.
 - : نَجَاة / رُزگاربون.
 فَوْض:
 قَوْض: اعطاء قَوْضاً / دهسلاتی دايه.
 - الیه: وَكَّل الیه / کردی به وه کیلی خۆی.
 فَاوَضَ فی الامر: حادثه فيه / له گهلی بوا، گفتوگویی
 له گه گه کرد.
 تَفَاوَضُوا: تَحَادَثُوا / له گه گه يک دوان، گفت و گويان کرد.
 مَقْوَض: وکیل مطلق التصرف / بریکار، دهسه لاتدار.
 - : وَظِيفَة فی دائرة الشرطة / قومييسر.
 المدير الـ / - بریکاری گشتی.
 مَفَاوَضَة: مَدَاوِلَة / گفت و گو کردن، وت و ويژ کردن.
 تَفْوِیض: تَوَكِيل / دهسلات پي دان، سهرپشک کردن،
 راسپاردن.
 - مُطْلَق / دهسلات دانی گشتی.
 قَوْضِي: ضد نظام / ناژاوه، سه رلی تیک چون، هه رکس
 بۆ خۆی، یاسا نه مان، بين یاسایی، گه په لاوژه، بگروه
 به رده، بگریگر، په شتویی، گهر دش، ناخوردان و بخوردان.
 قَوْضَوِي: العشايع القَوْضَوِيَّة / ناژاوه گیتی.
 قَوْضَوِيَّة: حالة شَغَب بدون سلطة حكومية / ناژاوه
 چیتي، گه په لاوژه، ناخوردان و بخوردان، بين حکومتی، یاسا
 نه مان.
 اموالهم قَوْضِي بينهم: مُشْتَرَكَة / وه که یه کیان (داناوه)،
 بهرئیکه وئ.
 شركة مَفَاوَضَة: الشركاء فيها متساويين مالا / وه
 یه کیان هه یه، وه که یه که بهشتیان.
 فوق:
 فاق: كان ابرع منه / لیتاوتو تریو، چالاک تریو.
 - : زَادَ عَنْ / زودتر بو، زیاتر بو.
 - : سَمَا. عَلَا / سهرکوت، بهرز بوه وه
 - : بِنَفْسِهِ: مات / مرد، گیانی ده رچو.

- الى الامر: تَذَكَّرَهُ / بیرى کوته وه.
 - : تَفَوَّقَ: تَرَفَّعَ / زل بو، گهرده بو، سهرکوت.
 - قُوَاقًا: حَزَقَ: شَهَقَ / نزگهره ی کرد.
 اتفاق: اِسْتِفَاق من نوم: اِسْتِيقَظَ / له خه وه لسا.
 - : من غفلته: اِسْتَبَهَ / ناگادار بوه وه، هوشی
 هاتنه وه، وریا بوه وه، بیدار بوه بوه.
 - : من مَرَضَ: رجعت اليه الصِّحَة / چاک
 بوه وه.
 - : من إغماء: اِسْتَرْكَدَ حواسه / هاتنه وه هوش
 خۆی، بیدار بوه وه.
 - : السَّكْرَان: صَحِيَ / به ریدای.
 - : عنه النعاس: اَقْلَع / خه به ریدای.
 فَوْقَ عَلَى: فَضَّلَ / په سهند تری کرد.
 فَاوَّقَ: مُتَجَاوَزَ / تَتَبَّعُو، زودتر، به ده ر.
 - الحَدَّ: مُتَجَاوَزَ الحَدَّ / له سنور به ده ر، بين سنور.
 - الحَصْر: مُتَجَاوَزَ الحَصْرَ / بين شومار، له ژماره
 به ده ر.
 - الطَّبِيعَة: فَوْقَ الطَّبِيعَة / له سروشت به ده ر، له سه رو
 سروشته وه.
 - الوَصْف: اَعْلَى من الوصف والبيان / باس ناکرئ.
 - مُفِيق: مُسْتَفِيق: مُتَيْقِظَ / به خه به ر، به ناگا، بیدار.
 إفاقه: اِسْتِرْدَاد الصِّحَة / چاک بونه وه له نه خوشی،
 هاتنه وه هوش.
 - : تَيْقِظ، اِسْتَبَاه / بیدار بونه وه، هاتنه وه سه رخۆ،
 خه به ر بونه وه.
 تَفَوَّقَ: سَمُو / سهرکوتن، به رزیونه وه، پيش کوتن.
 - : مَهَارَة / لیتاوتویی، لیتاوتن.
 مَتَفَوَّقَ: غَالِب / سهرکوتو، پيش کوتو.
 - : بَارِع / لیتاوتو، چالاک.
 فَاقَة: حَاجَة / پيويستی، نه بونی، هه ژاری، رژی ره ش.
 فَوَاق. حَزَوَقَه. شَهَقَه / نزگهره، هه نسک.
 - الموت / هه نسکی مردن، سهرمه رگ.
 فَوْقَ: ضِد تَحْتَ / سهرکوتو، سهره وه، ژود، ژودو.
 - : عَلَى / له سه ر، له ژود.
 - : (زید او اکثر) زياتر، پتر.
 - : (افضل) باشتر، چاکتر.

- : زیادة على / سهره پای.
 - الريح: مَقَابِلِ الرِّيح / به رویا، روه ویا.
 - العادة: غیر عادِی / استثنائی / تاییه تی، جیوازان، سهراسا.
 - الطاقة و الإحتمال / له وژه به دهر.
 - الطبيعة: خَارِقِ الطَّبیعة / له سروشت به دهر.
 - فَمَا - و (زید) / زِدْتَر، زیاتر، پتر، له وه زیاتر.
 قول:
 قول: نبات / باقله.
 فوه:
 فاه. تَفَوَّهَ / نَطَقَ / وتی، قسه ی کرد، دوا، ناخاوتی.
 فوه. فاه. فیه: قَم / دم، زان.
 فو (الجمع افواه) احد الاسماء الخمسة. نقول فُوهُ.
 فاه، فیه. ای قَمَه. قَمَه. قَمَه / دهمی، زاری، دهمه کی.
 سقط لَقِيهِ لوجهه / به دما کهوت، به سهر دما کهوت، له به وړو کهوت.
 فُوْهَه. فُوْهَه: فَتَحَ / دم، کړن، دهرگا.
 - - البركان / دهمی ناگرېزین.
 فُوْهَة الناس: تَكَلَّمْهُمْ بِالْغَيْبَةِ / پاشمله قسه کړن، دم دریزی.
 فُوْهَة: قَم / دم، دهرگا.
 مَقُوْه: بَلِیغ / زمان رهوان، رهوان بیژ، به دم و پل، پاراو.
 شراب - : مُطَبَّبٌ بِالْأَفْوَیة / مهیی (تام دراو، پون و بهرامه خوښ).
 افواه. افویه: تَوَابِل / به مارت.
 فُوْه. فُوْه: عَرُوقِ الصَّبَاغِیْن. نبات يستعمل للصَّبْغ /
 خومی سور.
 فی:
 فی: حرف جَزَ / له.
 - : عِنْدَ (لِلتَّوَقُّیْت) مثلاً قمت فی الصبح / مهستام له کاتی به یانیدا.
 - : لأجل او بسبب. عوتب فی ذنبه / (به موی، له بهر) گرناهمه کی سزارا.
 - : امام. قُلْتُ ذلک فی وَجْهه / رویه پوی پیم وت، له روی خویدا وتم.

- : للإستعلاء. إرتفع فی الهواء / به رزبوره وه، چو به مه وادا.
 - : عَنْ. تَكَلَّمَ فی الموضوع / دهریاره ی باسه که لوا، له باسه که دوا.
 - : مَعَ. جاء فی القوم و قمت شروق الشمس / هات له که لیاندا، له که لَ خورمه لاتا مهستام.
 - : اِلَى. رَدَّ يَدَهُ فی جیبِهِ / دهستی (برده وه بۆ گیرفانی، خستوه گیرفانی).
 فاء:
 فاه. افاء: رجع / که پایوه.
 - - : اخذ / وهری گرت، بردی.
 افاء: ارجع / که پایوه، بریدیه.
 إستفاء: رجع / که پایوه.
 - : جمع. اخذ / کوی کرده وه، وهری گرت.
 فَيَّ الشَّجَرُ: ظَلَّلَ / سیتیه ری کرد.
 تَفَيَّ الشَّجَرُ: اسْتَظَّلَ بِظِلِّهَا / له سیتیه ریا دانیشیت.
 فینه: رجوع / که پانه وه،
 إستفاء: جمع. اخذ / وه رگرتن، کوکرده وه.
 فَيَّ: ظَلَّ / سیتیه.
 فح:
 فاح: اِنْسَعَ و اِنْتَشَرَ / بلاویوه وه، ته نیوه، فراوان بو.
 - الدم: اِنْصَبَّ / خوین رڼا، خوین هات.
 - ت الرائحة: اِنْتَشَرَتْ / بلاویوه وه، بونه که بلاویوه وه.
 افاح الدماء: سَفَكَها / خوینی رڼان.
 فَيَح: بَدَّدَ. شَتَّتَ / بلاوی کړوه، په پړه وازه ی کرد، په رته وازه ی کرد.
 فَيَح. فَيَح: سَعَى / فراوانی، بلاوی، که وره یی.
 فیهاء: واسِعَة / فراوان، بلاو، که وره.
 فَيَّاح: واسع / فراوان، به ریه رلا.
 بَحْر - واسع / دهریای پان و به رین.
 رَجُل - : فَيَّاضٌ بِالْعَطَاءِ / دهست بلاو، به خشنده.
 فید:
 فاد المال له: ثَبِتَ / پوی بو، بۆ شو بو، به و بپا.
 - ت له فائدة: حَصَلَتْ / وهری گرت، دهستی کهوت.
 افاد: نَفَعَ / سودی گه یان، که لکی گه یان.
 - : دَلَّ عَلَى مَعْنَى / شه وهی گه یان، به مانای، واته.

- : عَرَفَ. اَخْبَرَ. قَالَ/ وُتِي، پِيِي وُت، راي گيان.
 - : اِسْتَفَادَ. اَفَادَ مَالاً: رَيَحَ/ قازانجي كرد، سوبو كه لكی
 وهرگرت.
 - : عِلْمًا: اِكْتَسَبَ/ فَيَرِيو، تَر گيشت.
 - : فَائِدَةُ: مُنْفَعَةُ/ كهك، سود، بایهخ، فەري، سایه.
 - : ثَمَرَةُ/ بهر، بهرهم.
 - : رَيَحَ/ قازانج، سود.
 - : اِفَادَةُ: نَفْعَ/ كهك و سود گياندن.
 - : خَطَابَ/ وُتَن، راگياندن.
 - : مَقَادِ الْكَلَامِ: مَقْصِدُهُ/ مه بهست، وانا، مانا، ناوهرۆك،
 پوخته ی وته.
 - : مُفِيدَ: نَافِعَ/ به كهك، كهكدار، به سود، سوددار، به فەري،
 سایه دار.
 - : مُرِيحَ/ قازانجدار، به قازانج.
 - : مُسْتَفِيدَ: مُنْتَفِعَ/ سودمند، سوبوهرگرتو.
 لَبِيسَ:
 - : فَاضَ: اِمْتَلَا و طَفَحَ/ پَرِيو، لِيِي رِئَا، لِيِي كرد، سه ريژي
 كرد.
 - : كَثُرَ/ زَدَرِيو.
 - : اَلنَّهْرُ عَلَى الْمَكَانِ: اَغْرَقَ/ لافاري مِيئا، داي پووشي.
 - : اَلخَبَرُ: شَاعَ/ بلاريوهوه، ده ماو دهم كهوت.
 - : يَكُونُونَ صَدْرَهُ: بَاحَ به/ دركاني، دهري پري،
 مه ليرشت، نهوي له دليا بو مه لي رشت.
 - : صَدْرُهُ بِالسَّيْرِ: لَمْ يَطْلُقْ كَتْمَهُ فَبَاحَ به/ خوي بَر
 نه گيرا، چي پَر بو مه لي رشت، دركاني.
 - : مَاتَ/ مرد.
 - : تَ رَوْحُهُ اَوْ نَفْسُهُ: خَرَجَتْ/ گياني (دهرچو، دا).
 - : اِفَاضَ الدَّمْعَ: سَكَبَهُ/ فرميسكي رِئَان.
 - : الْمَاءُ: صَبَّهُ/ ناوي رِئَان.
 - : الْإِنَاءُ: طَفَحَهُ/ پري كرد، لِيِي رِئَان، سه ريژي كرد.
 - : بَكَلَمَةً: تَكَلَّمَ/ وُتِي، نوا، قسه ي كرد.
 - : فِي الْحَدِيثِ: اطَالَ فِي الْكَلَامِ/ دريژي پي دا، زَدِي
 وُت.
 - : مَا - بَكَلَمَةً: مَا نَطَقَ بِكَلِمَةٍ/ ته ي نه كرد، ورته ي له دهم
 نه مات.
 - : اِسْتَفَاضَ: شَاعَ و اِنْتَشَرَ/ بلاريوهوه، ده ماو دهم كهوت.

- : الْمَكَانَ: اِتَّسَعَ/ فراوان بو.
 - : الْقَوْمُ مِنَ الْمَكَانِ/ اِنْدَقَعُوا مِنْهُ و تَفَرَّقُوا/ لِيِي
 دهرچون، بلاريه يان لي كرد.
 - : فَاِئِضَ: جَارَ/ له بر ريويو، مه لساو.
 - : وَاَفَرَ: كَثُرَ/ زَدَر، زه بهند، فره.
 - : مُفْرَطَ/ له راده به دهر، زَدَرتر.
 - : زَائِدَ عَنِ الْحَاجَةِ/ له پتيويست زياتر.
 - : قَيْضَ: كَثُرَ. وَفَرَةً/ زَدِي، لِيِشاو.
 - : فَيِضَانُ: طَوْفَانُ/ لافار، لِيِشاو.
 - : جَنَازَةً/ جه نازه.
 - : غِيِضَ مِنْ - : قَلِيلَ مِنْ كَثِيرَ/ كم له زَدَر.
 - : قَيَاضَ: كَثِيرَ الْمَاءِ/ زَدَر ناو.
 - : رَجُلٌ - : جَوَادَ/ دهست بلار، به خشنده.
 فَيِظَ:
 - : فَاظَ مَاتَ/ مرد.
 - : تَ رَوْحُهُ اَوْ نَفْسُهُ: خَرَجَتْ/ گياني دهرچو، گياني دا،
 مه ناسه ي بزا.
 - : فَيِظَ: مَوْتَ/ مردن، له ناوچون.
 - : فَايِظَ: فَائِدَةُ الْعَمَالِ/ سود، فايظ، سه له م.
 فِيلَ:
 - : قَالَ: اَخْطَا/ مه له ي كرد، به مه له دا چو.
 - : فَيَلٌ رَأْيُهُ: خَطَاأَ/ مه له ي پَر كرد، به مه له يا برد.
 - : فَاثِلٌ: خَاطِيءُ الرَّأْيِ/ گفتار مه له، مه له.
 - : فِيلَ: حَيَوَانٌ ضَخْمٌ/ فيل.
 - : سَنَ الْ - عَاجَ/ شفه ي فيل.
 - : قَيْالٌ: صَاحِبُ الْفِيلِ/ فيلوان.
 - : فِيلِيْقُ: الْجَيْشُ الْعَظِيمُ/ له شكر.
 فَيِنَ:
 - : فَيِنَةٌ: حَيْنٌ و سَاعَةٌ/ كات
 - : بَيِّنَ الْ - و الْفَيِنَةُ. فَيِنَةٌ بَعْدَ فَيِنَةٍ: حَيْنًا بَعْدَ حَيْنٍ/
 ناويه ناو، جاريار، ناوهماناوي.

قَبِیح:

قَبِیح: طائر/ کبوتر.

انثی ال - / چیل.

قَبِیح:

قَبِیح: کان قَبِیحاً. ضِد حَسَن/ ناشیرن بو.

قَبِیح: صَیْرُهُ قَبِیحاً/ ناشیرنی کرد.

- علیه فعله: بَيَّنَّ قُبْحَهُ/ سهرزه نشتی کرد، تاتوتی

لئدا، کرده وه قزده کانی دهرخست.

إِسْتَقْبَحَ الشَّيْءَ: عَدَّهُ قَبِیحاً/ لای ناشیرن بو، به

ناشیرینی دانا.

- ضِدِ إِسْتَحْسَنَ/ به دلی نه بو، لای خراپ بو.

قُبْحٌ قُبْحًا (فِي الْقَوْلِ أَوِ الْفِعْلِ أَوِ الصُّورَةِ): ضِد

الْحَسَنَ/ ناشیرین، قسه ی ناشیرین، کرده وه ی ناشیرین،

شیوه ی ناشیرین، ناپه سهند.

قُبْحًا لَهُ: بِئْسَ/ رهزای خواته وه.

قَبِیح: ضِد حَسَن/ ناشیرین، قسه و کرده وه ی قویو ناشیرین.

- الْمُخْطَرُ/ نَبِیس (قورس، گران)، ناشیرین،

دهه جان.

- : شامَن/ نابروهه.

- : بَذِيء/ چه پل، پیس.

- : سَفِيه/ دهم شپ، خویرپی، له وچه، لاپله رسه نگ.

قَبْر:

قَبْر: دَفْن/ ناشتی، خستیه چاله وه، کردی به زَیْر

خَوَلَه وه.

قَبْر: مَدْفَن/ گزین گلکز، زَید.

- : دَفْن/ ناشتن.

- رمزی/ نزرکه، جن نزرکه.

مَقْبَر. مَقْبَرَة. مَقْبَرَة: مَوْضِع الْقُبُور/ گزستان.

قُبْرَة. قُبْرَة. قُبْرَة: طائر/ کلاوکوپه، کلاونه.

قَبَس:

قَبَس: اِقْتَبَسَ مِنَ النَّارِ: اخذَهَا شُعْلَةً/ ناگری لای وهرگرت.

- : النَّار: (اوقدها) دای گزسان، ناگری کرده وه.

- : الْحَمَى: اصیب به/ تا گرتی، توش بو.

- : الْعِلْم: تَعَلَّمَ/ فِیْر بو، فِیْر زانیاری بو.

اِقْتَبَسَ عِبَارَةً: نَقَلَهَا/ لئوه ی وهرگرت، وهک نو نویسه وه.

- : مِنَ الْعِلْم: اِسْتَفَادَ/ سود وکالی له زانیاری وه

وهرگرت.

قَبَس: مِقْبَاس: جَدْوَة/ تَوَزَنَ ناگر، پشکو، سکل،

پزبسک.

اِقْتَبَاس: تَعَلَّمَ و اِسْتِفَادَة و نَقَلَ/ وهرگرتن،

لئوه وهرگرتن، فِیْر بو.

مِقْبَاس: مَوْضِع الْحَطَبِ الْمَشْتَعِلِ/ ناگردان.

قَبِض:

قَبِضُ الشَّيْءِ و عَلَيْهِ و بِهِ: اَمْسَكَ/ گرتی.

- : قَبِضٌ: قَلَصَ/ کرزی کرد، میتای وه بهک،

ته سکی کرده وه، قوچانی، گوش.

- : بَطَنَهُ: اَمْسَكَ/ سکی (دهرنه چو، نارپه حهت بو،

قه بز بو)، گرتی کرد، توشی گرفت بو.

- : صَدَرَهُ غَمٌ/ په ست بو، په ژاره دای گرت، سنگی

هاته وه بهک.

- : الْمَال: اخَذَهُ/ وهی گرت.

- : عَلَيْهِ: اَلْقَى الْقَبِضَ/ گرتی، بندی کرد، به ند کرا، گرا.

- : اِلَى اللَّهِ: (هاته/ خوا بریدی وه، مرانی، مرد.

- : عَنِ الشَّيْءِ: اِمْتَنَعَ عَنِ اِمْسَاكِهِ/ نه ی گرت،

به ری دا.

قَبِضُ الْمَالِ فَلَانًا: اَعْطَاهُ/ دایه، پاره ی (دایه، پین دا).

- : وَجْهَهُ فَتَقَبَّضَ: تَكَشَّرَ فِي عِبْسٍ/ مَوْن بو،

روی گز کرد، دهم و چای دا به یه کدا.

قَبِضٌ: مَاتَ/ مرد.

- : الْمَرِيضُ: اَشْرَفَ عَلَى الْمَوْتِ/ هاته سهر (گیان

دان، سهره مرگ)، کهوته گیانه لا.

تَقَبَّضٌ. اِنْقَبَاضٌ: تَقَلَّصَ/ کرز بو، هاته وه بهک،

کوبوه وه.

- : الْبَطْن: اَمْسَكَ/ دهرنه چو، قه بز بو،

توشی گرفت بو.

- : اِلَيْهِ: وَثَبَ/ قه له م بازی یق دا، نامبازی بو.

الله یقبض و یبسط: یضیق و یوسع/ خوا دهر و

دائه خا و نه کاته وه.

اِنْقَبَاضٌ صَدَرَهُ: اِنْقَمَ/ په ستی دای گرت، سنگی هاته وه

بهک، هاته مینی دای گرت.

قَبِضٌ: فَسِكَ/ گرتن.

- : تَقْلُص / کرڈ بون، هاتنه وه یه ک، گوشران.
 - البَطْن: إمساك / سك دهرنه چون، قه بزی، گرفت، گیرای.
 - المال: إستلام: تناول / وه رگرتن.
 يوم الـ - - - - - الأجور: إستلام الأجور / رزئی
 موجه وه رگرتن.
 قَبْضَةُ: مَسْكَة / گرتنیک.
 - : مِلْيَة الكَف / پپ به چنگ.
 - الید: جُمع الید / مشتة کوله، مشت.
 - : مَقْبُض: يَد / ده سك، قولف.
 فی قَبْضَتِهِ: فی ملكه / لایه تی، لای خویه تی.
 فی قَبْضَةِ يَدِهِ: تحت سلطته / له زید ده ستیایه، له بن
 ده سه لاتیایه.
 قابض: مُسَلِّم / وه رگر.
 - علی: هاسك / گرتویه تی.
 - : دَوَاء قابض / دهرمانی (گرفت، گیرای).
 - الأرواح: عِزرائیل / گیان کیٹش، نیزرائیل،
 عیزرائیل.
 إنقباض: تَقْلُص / کرڈ بون، کرڈ بون، هاتنه وه یه ک،
 گوشران.
 - البَطْن: إمساك / سك دهرنه چون، قه بزی،
 ناره حه تی سك، گرفت، گیرای.
 - الصدر: هموم / پهستی، په ژاره، سنگ تهنگی،
 ماته میننی.
 مُنْقَبِض: مُنْقَبِض / کرژ، کرژ، کرژ بو،
 هاتنه وه یه ک.
 - الصدر: مَقْبُوض: مهموم. مَقْم / پهستی،
 په ژاره دار، دل زار، دل تهنگ.
 مَقْبُوض: مُسَلِّم / وه رگیرا، گه یشتو.
 - علیه: محجوز / گیرا.
 مَقْبُض: مَقْبُض: يَد / ده سك، قولف، مشتو.
 قَبْط:
 قَبْط وَجْهَهُ: قَطْب / روی گرز کرد، دم و چاوی دا
 به یه کدا، مَوْن بو، برؤی هیئایه وه یه ک.
 قَبْط: قَبْط: اقباط: نُصاری مصر / گاورد هانی میسر.
 قَبْط:

قَبَحَ الْقُنْفُذُ: ادخل راسه فی جلدیه / ژیشك خوی
 گرموله کرد، سهری کرده وه (به له شیا، به ناوا).
 - راسُهُ: ادخلَهُ فی ثوبیه / سهری کرده وه به ناو
 جله کانی.
 - : جَثْم / مه انیشیت، خوی (مه لاس دا، بوسه دا).
 - فی مَفْزِلِهِ او مكانه: إنزوی / په نای گرت، خوی
 تریک کرت، لا تریسکه ی به ست.
 - ت المرأة: إستقرت / خوی داپوشی.
 - الرجل: صاح / هاواری کرد، قیزانی، قیرانی.
 - الخنزیر و الفیل: صَوْت / زریکانی، مپوهی
 لیوه هات، مرقانی، مرخانی.
 - عن اصحابه: تَخَلَّف / دواکه وت، به جی ما.
 - فی الارض: ذهب فیها / خوی کرد به ناو زه وریدا،
 سهری خوی کرد به کونا.
 - : إقتلع. نَزَع / دای کهند، دای مالی.
 قُبْعَةً: غِطاء للرأس / شه پقه.
 قُبَّاع: خنزیر / به راز.
 - : جَبَان / ترسنوک.
 قُبْع: قُبَّاع: قُنْفُذ / ژیشك.
 قُنْع: بوق / که پنه، بؤپی.
 قَبَق:
 قَبَقاب: حِذاء خشبی / قاپقاپ.
 قَبَل:
 قَبَل: تَقَبَّل: أَخَذَ / وه ریگرت.
 - الكلام: صَدَقَهُ / بپوای کرد، باوه پی کرد،
 سه لمانی.
 - الأمر: رَضِيَ بِهِ / قابل بو، پی قابل بو، قبولی کرد.
 - الأمر و الكلام: اذعن / ملی دا، ملی دریز کرد،
 گوی رایه لی کرد، ملی شوپ کرد.
 قَبَل: قَبْلَ الوَقْت: إقْتَرَبَ / کات، نزیک بومه، نه ونده ی
 نه ماره.
 أَقْبَلَ الیه: اتی / هات، هات بؤ لای، به ره روی هات.
 - علی الأمر: باشتر / دهستی پی کرد، دهستی دایه،
 بپاری کردنی دا.
 - المحصول: كَثُرَ. اتی بَغْلَة کثیره / به ره می تقدی
 هیئا، به ره هم تقد بو.

- ت عليه الدنيا: نَجَحَ. صَارَتْ مَوَاتِيَّةٌ / سرکوت، بوی لوا، دهری خوشی لیکرایه وه.

قَبْلُ: بَاسَ. لَمْ / ماچی کرد.

- سَارَ جُنُوبًا / بهر وه باشور دئی.

قَابِلٌ: وَاجَهٌ / بهر وه رو بوه وه، بهر ننگاری بو، بهر وه روی وه ستا، دیده نی کرد.

- : کَانَ اِمَامَةً / له بهر دهمیا بو.

- : لَاقَى / پِیْی (گهی، گه یشت)، توشی (بو، هات)، بهر ننگاری بو.

- : اَلْفِعْلُ بِمَثَلِهِ / وه کُشوی کرد، داش به داشی کرد.

- اَلشَّرَّ بِالْشَّرِّ / خرابه به خرابی کرد.

اِقْتَبَلَ: رَجَعَ مِنَ الشَّرِّ اِلَى الْخَيْرِ / گه پایه وه، له خرابه روی کرده چاکه.

- اَلْاَمْرُ: اِسْتَانَفَهُ / دهستی پِن کرده وه، تَن هَل چوه وه.

تَقَبَّلَ: اَخَذَ / وهی گرت.

- : اِسْتَجَابَ / قَابِلُ بُو، به دلی بو، قبولی کرد.

تَقَابِلُ الرِّجَالِ: اِلْتَقِيَا / بهر ننگاری یه ک بون، (پِیک، به یه ک) گه یشتن، توشی یه کتر بون.

اِسْتَقْبَلَ: لَاقَى / پِیْی گه یشت، له کالی کتوبه وه.

- : وَاجَهٌ / رویه روی بو، بینی، دیده نی کرد.

- الرِّجُلُ: اَقْبَلَ نَحْوَهُ. رَحَّبَ بِهِ / پیش وازی کرد، بهر وه پیری جو، به پیری وه جو.

قُبُولٌ: ضِدُّ رَفُضٍ / په سهند کردن.

- : رَضِيَ / قَابِلِي، قَابِلُ بون، به دَل بون، قبول کردن.

- : اَخَذَ / وهر گرتن.

- : اِسْتَعْدَادُ / ناماده بی.

- : تَرَحَّبَ / پیشوازی، به پیره وه چون.

- : اِقْبَالَ. يُسْرَرُ رَهَائِيَّةٌ / خوشی، بون، کامه رانی.

قَابِلٌ: ضِدُّ رَافِضٍ / قَابِل.

- : قَادِمٌ. اَتَى / هاتو، داهاتو.

- : اِنْ يَكُونُ (او یصیر) / نَشِئ، شیان، گونجان، رهنه، له وانه یه بیئ.

- : لَكَذَا: عَرَضَةٌ / له / نَشِئ بَق.

- : مُوَكَّدٌ / مامانی پیاو.

- : قَابِلَةٌ: وِعَاءٌ / دهفر، قاپ.

قَابِلَةٌ: مُوَكَّدَةٌ / مامان، مامانی نافرته.

- : قَادِمَةٌ. اَللَّيْلَةُ الْقَادِمَةُ / داهاتو، شوی داهاتو، ناینده.

قِبَالَةٌ: صِنَاعَةُ التَّوْلِيدِ / مامانی.

قَابِلِيَّةٌ: اِسْتَعْدَادُ / توانایی، توانست، توانا، ناماده بون، لایهاتویی.

- : مَيْلٌ / ناره زو، ناماده بی.

- : شَهِيَّةٌ / ناره زو، دَل (بردن، تَن چون).

- : اِقْبَالَ: مَجِيءٌ / هاتن.

- : اِقْتِرَابٌ / نَزِيك بونه وه.

- : يُسْرَرُ / خوشی، بون، خَشَش گوزه رانی، بهر فرده بی.

- : رَوَاجٌ. طَلَبٌ / بازای گرمی، خواست.

عليه - : رَاجِحٌ. مَطْلُوبٌ / بازای گرمه، خواست و داوای له سهره.

اِقْبَالًا و اِدْبَارًا: جِيئَةٌ و ذَهَابٌ / هاتن و چون، نهم سهر و سهر کردن.

اِسْتِقْبَالٌ: لِقَاءٌ / پِیک گه یشتن، پیش وازی، به پیره وه چون.

- : مُسْتَقْبَلٌ: غَيْرُ الْمَاضِي وَ الْحَاضِرِ / ناینده، داهاتو، له مه و دوا، نوارژ.

غُرْفَةٌ اِل - / رُدْی (میوان، پیشوازی، پِیک گه یشتن).

یوم اِل - / رُدْی (پِیک گه یشتن، پیش وازی).

مُقْبِلٌ: قَادِمٌ. اَتَى / هاتو، داهاتو.

الشهر اِل - / مانگی داهاتو، مانگه کئی تر.

مُتَقَابِلَانِ: مُتَلَقِيَانِ / پِیک گه یشتو.

- : وَجْهًا لَوَجْهٍ / بهرامه یه ک.

مُقْبُولٌ: قَبِلَ / په سهند، په سهند کراو.

- : يُقْبَلُ / په سهند نه کړی.

- : مُرُضٌ / قَابِلُ کَر، باش.

- : مَعْقُولٌ / به جِن، ماقول.

عُذْرٌ - / بیانونی به جِن.

غیر - / نابه جِن، ناچیزه، ناپه سهند، ناماقول.

قَبْلُ: نَقِيضُ بَعْدٍ / پیش، بهر له.

- : كَذَا: ضِدُّ بَعْدٍ / پیش، له پیش، له مه و بهر.

- : ذَلِكَ. قَبْلُذَ / له وه پیش، له پیشترا.

قَبْنٌ: وَزَنَ الْقَبَانُ / قهپانی کرد، دای له قهپان، کیشای، ترازوی کرد.

قَبَان: مِيزَان الْقَبَانِ / قهپان، ترازو.

قَبَائَة: أُجْرَة الْوِزْنِ / کرئی قهپان.

قَبَانِي: عَمَل الْقَبَانِي / قهپانچیتی.

قَبَانِي: مُقْبِنٌ / قهپانچی.

قَبُو:

قَبَا السَّقْفُ: عَقْدُهُ / چنی، به خشت چنی، داره پای کرد، ساریگرت.

قَوْسٌ: كِه وَانَه یی کرد، چه مانیه وه.

قَبُو: سَقْف مَعْقُود الْبِنَاءِ / بنمیی به خشت چنراو، گومه زنی، گومه تی.

قَبُوءَة: الْقَبُوءِ الصَّغِيرِ الْمُسْتَطِيلِ / گوریچه.

قَبَاء: ثُوبٌ يُلْبَسُ فَوْقَ الثِّيَابِ / سرجل، کوا.

قَاب: قَبَاء: مَقْدَارٌ، بِي، تَوَزَنَ، هَمْد، نَخْت

قَاب قَوْسَيْنِ وَ قَبَاءُ قَوْسَيْنِ. مَقْدَار قَوْسَيْنِ: كُنَايَة عَنْ الْقَرِيبِ / زَقْد نَزِيك، ماوهی دو کوانه بۆ نزیکی.

قَت:

قَت: كَذَبٌ / درۆی کرد.

قَتْلٌ: كَمْی كَرْد وه.

قَتْلُ الْكَلَامِ: نَقْلُهُ عَلَى جِهَةِ الْكُذْبِ وَ الْفَسَادِ / پتوهی (نا، مهال به ست).

إِقْتَتُّ: إِسْتَأْصَلَ / ریشه کیشی کرد، له بن مهالی کهد.

قَت: كَذَبٌ / درۆ، مهلبه سراو.

قَتَات قَتَوْتَ: نَعَام. وَاشٍ / پاش مله باسکر، پتوه نه ر، بوختان کر.

قَتَب:

قَتَب: قَتَبٌ: رَحْلُ الدَّابَّةِ / بار، کوچ و بار، رهخت.

قَتَر:

قَتَرٌ. قَتَرٌ: أَقْتَرَ عَلَى عِيَالِهِ: ضَيَّقَ عَلَيْهِمْ فِي النِّفْقَةِ / دهستی لی گرتنه وه، به ده ستنده به ختوی کردن.

أَقْتَر: قَلَّ مَالُهُ / دهستی کورت بو، هژار کورت هیچی نه ما.

قُتِرَة: ضَيِّقُ الْعَيْشِ / دهست کورتی.

قُتِر: تَقْتِر: تَضْيِيقُ فِي النِّفْقَةِ / دهست گرتنه وه، ده ستنده.

ان / پیتش شهوی، بهر له وهی.

مِنْ - مِنْ ذِي قَبْلِ: سَابِقًا / له پیتشدا، پیتش نیسته، بهر له نیسته، هه رزو.

تَابِع: مَا قَبْلَهُ / له سر پیتشتره.

قَبَائَة: تَجَاهُ / له پیتش، له بهردهم، بهرامبر.

مُقَابِل: اِمَام. تَجَاهُ / بهرامبر.

بَدَل: بَرِي، جِيَاتِي، له جِيَاتِي، له جِيَتِي، له جِيَكِي.

فِي - ذَلِكَ / له جِيَلَاتِي، له جِيَكِي، له بَرِي، له جِيَتِي.

مُقَابَلَة: مُلَاقَاةٌ / پیتك گیشتن، گریونه وه، چاوپین کیه و تن، بیده نی.

مُقَابَلَة: بِه رَاوَرْد، به رَاوَرْد کردن.

مُقْتَبِل: مُطْلَعٌ / سه ره تا، تاف، هه رت.

العَمْر - الشَّبَاب: عَنُفَوَان / (سه ره تا، هه رت) لای، سیره ی گهنجی.

قَبْل: ضِد مُؤَخَّر / پیتش، له پیتش.

مُسْتَقْبِل: وَاجِهَةٌ / بهرامبر، بهردهم، پیتش دهم.

مُسْتَقْبِل: الزَّمَن بَعْدَ الْحَاضِرِ / دواپی، دواړۆ، دواپین، ناینده.

مُسْتَقْبِل: پیتشوازی، به پیره وه چو.

قَبْل: مُقَدَّرَةٌ. طَاقَةٌ / توانا، وزه.

لِي قَبْلَهُ ذَيْنَ: عِنْدَهُ / قه ریم لای تی، وام لای تی.

قَبْل: اِتَّانِي مِنْ قَبْلِهِ: مِنْ عِنْدِهِ / (له لایه نیه وه، له لای نه وه) مات.

قَبِيلَة: قَبِيلُهُ: الْجِهَة الَّتِي يُصَلِّي نَحْوَهَا / قبیله، روتیکردن له کاتی نویتدا.

الْأَنْظَار / سه رنج راکیشهر.

قَبْلِي: جِهَة الْجَنُوب / باشور.

قَبَائَة: مَسْئُولِيَّةٌ / بهر پرسیری.

عقد: اِتِّفَاقٌ / ریتکوتن نامه، په یمان.

قَبِيل: ضَامِنٌ / دهسته بهر.

من - كَذَا: عَلَى سَبِيلِ كَذَا / لهو بابه ته.

من هذا ال - : مِثْلَ هَذَا. مِنْ هَذَا الْخُصُوصِ / وه نه، لهم بابه ته، لهم روه وه، لهم پریه.

قَبِيلَة: عَشِيرَةٌ / مَوَز، عه شرهت، خیل.

قَبِيلَة: بَوْسَه. لُثْمَةٌ / ماچ.

قَبِن:

- : القليل من العيش / کم گوزهرانی، دهست کورتی، نه دارایی.
 قاتِر. قَتور. اقْتَر. مُقْتِر. بَخيل / رُذ، پاره پیس، له چهر، پیسکه.
 تَقْتِر: رَمَقَة من العيش / کوله مرگی، مهره و مهری، دهست کورتی.
 قتل:
 قَتَلَ: اَمات. فَتَكَ به / کوشتی.
 - : (عَدَم) له سی داری دا، دای له قناره.
 - : نفسه: اِنْتَحَر / خوی کوشت.
 - : الجوع او البرد: کسر حدته / برسیه تی نما، سه رما نما.
 - : غَلِيْلَه: سَقَاهُ / تینویتی شکان.
 - : الْخُمْرَة: مَرَّجَهَا بالماء / نای تسی کرد، رونی کرده وه.
 - : الوقت: اَمْضَاهُ / کاتی برده سهر، کاتی کوشت، خوی خلا فان.
 قَاتِلٌ فُلَانًا: حَارَبَه و عَادَاهُ / شه پی (پی فریشت، له گهل کرد)، چو به گژیا، دوشمنایه تی له گهل کرد.
 - : لَه الله: لَعَنَهُ / خوا (بی کوژی)، له نای به ری، توشی دهر دی کا).
 تَقَاتَلُوا. اِقْتَتَلُوا: تَحَارَبُوا / چون به گژیه کدا، یه کتریان کوشت، جهنگین.
 اِسْتَقْتَلَ: عَرَضَ نفسه للموت / خوی خسته مه ترسیه وه، ملی له تیغ سو.
 - : اِسْتَمَات / نازایه تی نواند، کولی نه دا.
 فَتَكَ: اِعْدَم الحیاة / کوشتن، کوشتن، خوی رشتن، خوی کردن.
 - : قتل: اِغْتِيَال / کوشتنی ناپه وا.
 - : الضرب الشدید / لیدان.
 - : الذات. اِنْتَحَار / خوش کوشتن.
 ال - الجماعی / کومه ل کوژ.
 قَتَلَ: عَدُو لِدُوْد / دوشمنی خویته خوئی.
 قَتَالَ: مَعَرَكَة / شه پی کردن، شه پیفریشتن، کوشتن.
 - : حَرْب / جهنگ، جهنگین.
 سَاحَة ال - / شه رگه.
 قَتَالَ: قَتُول. کثیر القتل / کوژداو.

قَتِيل. مَقْتُول / کوژداو.
 قَاتِل: الَّذِي يَقْتُل / بکوژ، کوژه، خوی ریت، خوی خور.
 - : قَتَالَ: مُمِيت / مړک، کوشنده، کوژه.
 مُقَاتِل: مُحَارِب / جهنگاوهر.
 - : مُصَارِع / شه پکر، زودان باز، پاله وان.
 مُسْتَقْتَل: مُتَهَوِّر / هاله شه، جه ریه زه.
 مُقَاتِلَة: مُحَارِبَة / جهنگ کر، جهنگاوهر.
 طَائِرَة - / فریوکی جهنگ.
 مُقْتَل: مُجَرَّب. خَبِر / زانیار، خاروا، پسپوړ.
 قتم:
 قَتَمَ الْعِبَارُ: اِرْتَفَعَ / بو به ته پ و توژ، خول باری، کردی به (خول، ته پ و توژ).
 - : ضَرَبَ اِلَى السَّوَاد / رهش داگیرسا.
 - : وَجْهه: تَغَيَّرَ / رهنگی کوپا، تیک چو.
 قَتَمَ: سَوَّدَ / رهشی کرد.
 اَقْتَمَ: اِسْوَدَّ / رهش (بو، داگرا، هه لات).
 قَتَمَ: غَبَار / ته پ و توژ، توژو خول، خوله په تانی.
 قُتِمَة. قُتْمَة. قَتَام: ظِلَام / تاریکی، لیلی، تاریکایی.
 - . - . - : سَوَاد / رهشی.
 قَاتِم: مُظْلِم / تاریک، سیا، نوتک، تار، ته لڅ، ناروشن.
 اسود - / رهشی ته واورهش.
 ظلام - / تاریک و نوتک، شه رزه ننگ.
 اَقْتَمَ: مَا لَوْنَه الْقُتْمَة / تاریک، لیلی، رهش.
 قث:
 قَث. اِقْتَثَ: اِسْتَصَالَ / هه لی که ند، ریشه کیشی کرد، دهری به ینا، رایکیشا.
 - : المال: جَمْعَة / کوی کرده وه، نایه سه ریه ک.
 قُثَاث: مَتَاع / کهل و پهل، شت و مک، شوشیوال.
 قُثَاثَة. قُثِيْثَة: الْجَمَاعَة من الناس / کومه له خه لک، جهند که سیک.
 قثا:
 قُثَاء. قُثَاء: خِيَار / خه یار.
 قح:
 قَح: الْخَالِص من كل شيء / بپخوش، پوخت، په تی.

قحَب:

قَحْب: سَعَل/ كَرْكِي.

- وَقَا حَبَّ وَتَقَحَّبَتِ الْمَرَاةُ: كَانَتْ فَاسِدَةً فَاجِرَةً/ داوین پیس بو، سۆزانی بو، داوین پیسی کرد، قه حبه بو، گانی دا.

قَحْبَة: فَاجِرَة. بَقِي/ داوین پیس، سۆزانی، قه حبه، گاندهر. قحط:

قَحَطٌ. قَحَطَ الْمَطَرُ: اِحْتَبَسَ/ بِن بَارَانِ بُو.

- العام: اِحْتَبَسَ فِيهِ الْمَطَرُ/ بَارَان نَه بَارِي، ساله که بارانی تیا نه باری، وشکه سال بو، نه هاتی بو. قَحَطَ الْقِدْرُ: كَشَطَ مَا لَصِقَ بِاسْفَلِهَا مِنْ طَعَامٍ/ کرانی.

قَحَطٌ: جَذِبَ/ بَارَان نَه بَارِین، وشکه سال، نه هاتی.

- اِمْتِنَاعَ الْمَطَرِ/ بِن بَارَانِ، وشکه سال.

- مَجَاعَةً/ بَرَسِيه تِي، نه بونی، گران.

عام قَحَطٌ وَقَا حَطٍ وَ قَحُوطٌ وَمَقْحُوطٌ وَ قَحِيطٌ: اِحْتَبَسَ فِيهِ الْمَطَرُ/ وشکه سال، بِن بَارَانِ، بَارَان نَه بَارِي.

قَحَف:

قَحَفَ: اِحْتَفَفَ مَا فِي الْإِنَاءِ: شَرِبَهُ كُلَّهُ بِشِدَّةٍ/ مه لی لوشی، چۆر پیی کرد، مه موی خوارده وه.

- السَّيْلُ: جَرَفَ كُلَّ شَيْءٍ/ رَای دا، مه مو شتی راپیچ کرد.

قُحَاف: شِدَّةُ الشَّرْبِ/ مه لی لوشین.

قُحَاف: السَّيْلُ الْجَارِفُ/ لَبِشَاو، لافار.

قَحْفُ الرَّاسِ: جُمُجُمَةٌ/ کاسه ی سر، کاپول، که پول.

- إِنْاءٌ مِنْ خَشَبٍ/ نه شپی، کاسه ی دار، کاسه.

- إِنْاءٌ مَكْسُورٌ/ سوآله ت.

قَحَل:

قَحَلَ. قَحَلَ. قَحَلَ. تَقَحَّلَ: يَبَسُ/ وشکه بو، وشکه بو وه، وشکی کرد.

- تَقَحَّلَ الشَّيْخُ: يَبَسَ جِلْدُهُ عَلَى عَظْمِهِ/ له پیریدا پیسته که ی وشکه بو وه به سر نیسقا نه که ی دا.

تَقَحَّلَ فِي لِبَاسِهِ وَ حَالِهِ: كَانَ سَيِّئَ اللَّبَاسِ وَ الْحَالِ/ په رپوت و شپۆل و که ماس بو.

قَا حَلَ: قَحَلَ. قَحَلَ: يَابَسَ/ وشکه، وشکه وه بو، بِن ناره، گپوئی، دینه رۆک.

قَحَلَ. قَحُولَةٌ: يَبُوسُهُ/ وشکی، بِن بَارَانِ. قحم:

قَحَمَ فِي الْأَمْرِ. تَقَحَّمَ الْأَمْرُ: اِشْدَفَعَ وَ تَوَرَّطَ. رَمَى بِنَفْسِهِ بِنُونِ رُويَّةٍ/ خۆی تَن فپیدا، خۆی توش کرد، کویرانه خۆی تپوه نالان.

قَحَمَ. أَقَحَمَ فِي الْأَمْرِ: دَفَعَ. اِدْخَلَهُ فِيهِ مِنْ غَيْرِ رُويَّةٍ/ توشی کرد، تپتی فپیدا، کویرانه تپوه ی گلان.

اِقْتَحَمَ الْأَمْرُ وَالشَّيْءُ: اِندَفَعَ فِيهِ/ خۆی تَن هاریشت، بۆی چو.

- الْمَكَانُ: هَجَمَ عَلَيْهِ: اِطْبَقَ عَلَيْهِ/ په لاماری دا، خۆی تَن هاریشت، داگری کرد.

قُحْمَةٌ: الْأَمْرُ الشَّاقُّ/ کار گران.

- مَهْلُكَةٌ/ مه ترسی، به لا.

مِقْحَامٌ: خَوَاضُ الشَّدَائِدِ/ جه ریه زه، سه رکهش، نه ترس، نازا.

قحو:

قُحْوَانٌ. اقْحْوَانٌ اصْفَرُّ: بَابُونِجُ/ به بیون، نیرگسه درۆز نه.

- قَرْقُوزٌ/ مه میشه به هار.

قد:

قَدَّ. قَدَّدَ. اِقْتَدَّ الشَّيْءُ: قَطَعَهُ مُسْتَثَابِلًا/ بری، له بن ده ری هینا.

- الشَّيْءُ: قَطَعَهُ طَوْلًا/ دای هینا، به درۆزی بریه وه.

- الْكَلَامُ: قَطَعَهُ/ قسه که ی بری.

قَدَّدَ اللَّحْمَ: جَعَلَهُ قِطْعًا/ جنی.

- اللَّحْمُ: جَفَفَهُ/ وشکی کرده وه.

تَقَدَّدَ: تَشَقَّقَ/ درآ، له تی و کوت بو.

- التَّوْبُ: تَقَطَّعَ وَ بَلَى/ پوا، شپو پ بو، کۆن بو، درآ، په کی که وت.

- الثَّوْبُ: كَانَ عَلَى قَدَرِهِ وَ طَوْلِهِ/ به قه خۆی بو.

- جَفَّ وَ يَبَسَ/ وشکه بو وه.

قَدَّ. سَمَكَ الْقَدُّ/ چۆره ماسیه که رۆن ماسی ئی نه گیری.

قَدَّ: سِيرَ مِنْ جِلْدٍ/ پشتینی چرم.

- : إناء من جلد/مه مانه.

قَدَّة: شَرِيحَة/ پارچه، تيلماسك، تول.

قَدَّ: قَامَة. قَوام/ به زن، بالا، قد، قه لافهت.

- : قَدَّر أو حجم/ قه باره.

على قَدَّة: على مقدارَه أو حَجْمِه/ به قه خویه تی.

قَدَّ: رُبْمَا/ له وانه یه، رهنگه، به شکو، نه قو.

قَدید. لحم مُقَدَّد: مُجَفَّف/ کوشتی (وشك، وشكه وه بو).

- : الثوب الخلق/ جله شی، جله کون.

قدح:

قَدَحَ فيه: دَمَة/ زهمی کرد، پاشمله قسه ی پین وت.

- : فی عَرَضه: طَعَنَ فيه و عَابَهُ و تَنَقَّصَهُ/ ناموسی

شکان، سوکی کرد، شکانی، قسه ی ناشیرینی پیوت.

- : الدود أو السوس فی العظم أو الشجر: کان فيها

تاکل/ کلوری کرد، کلور بو، کرم خواردی، کرمولی کرد،

رنی.

- : إقْتَدَحَ النار بالزند: حاول إخراج النار منه/ به

بهرد نهستی ویستی ناگربکاته وه، بهرد نهستی لئدا.

- : - : شَرَأُ أو شُرَارَة/ ناگری لئ نه بوه وه.

- : فی ساق اخیه: غَشَهُ/ فیللی له برای خوی کرد،

مه لی خه لئان، دهستی بپی.

قَدَحَ: دَمَ/ زهم، زهم کردن، پاش مله باس کردن.

قَادِحَة: سَوْسَة القَدَح/ کلور کهر، کرمول کهر، موزانه.

قَدَاح. قَدَاحَة. حَجَر صوان أو قَدَح/ بهرد نهستی،

داگیرستین.

قَدَاحَة. مِقْدَحَة. مِقْدَح. حديدَة القَدَح/

نهستی.

- : وَلَاَعَة سیجایر/ چرخ، چه خماخه.

قَدَح: کاس/ بهرداخ، جام.

قدر:

قَدَّر. قَدَّرَ. إقْتَدَرَ: إستطاع/ توانی.

- : - : - : على قَوَى/ توانی بیکا، به سهریا زال بو.

- : الرزق: قَسَمَ/ دابه شی کرد.

- : الشيء: قَاسَهُ/ پیوای، خه ملانی، مه لئسه نگان.

قَدَّرَ الله فلاناً على كذا: جعله قادراً عليه/ خوا توانای

کردنی دایه.

- : الله عليه الأمر و قَدَّرَ له الأمر: قَضَى و حَكَمَ به/

فرمانی خویه به سهریا نه بی بیکا، له چاره ی نویسه وه.

- : الشيء بالشئ: قَاسَهُ/ پیوای، پیوای گرت.

- : ثَمَّنَ. عَرَفَ قِيَمَتَهُ/ مه زنده ی نرخه کی کرد، قه بلانی.

- : الثمن: وَضَعَ الثمن/ نرخ ی بؤ دانا.

- : الوزن: حَقَّنَهُ/ مه لی سه نگان.

- : الضرائب و امثاله/ دای نسا، سه پانی، باجی داناو

سه پانی.

- : الكمية أو العدد/ قه بلانی.

- : قَدَّرَ على عياله: ضَيَّقَ/ دهستی لئ گرتنه وه.

- : أَقْدَرَ على: مَكَّنَ/ توانی، توانی بیکا.

- : لا - : الله: لا سَمَحَ الله/ خوا نهکا، خوانه کرده.

- : تَقَدَّرَ: تَعَيَّنَ/ چاره نوس وابو.

- : قدر: الطاقة و القوَّة/ وزه، میز، توانایی.

- : الحرمة و الوقار/ ریزو لئ هاتویی، نیانی،

سه نگینی.

- : كَمِيَّة. مَبْلَغ/ به، چه ندیتی.

- : درَجَة/ پله، پایه.

- : قِيَمَة/ نرخ، بهما.

- : كون الشيء مساوياً لغيره/ وهك يهك.

- : مقام/ پله، پایه.

على - : كذا: بالنسبة اليه/ به گویره ی نهو، به ریژه ی،

به پیوای.

على - : كذا: يُساويه/ هابریژه، وهك يهك.

ليلة ال - : ليلة تقدير الأمور/ شهوی ۲۷ ره مه زان،

شهوی فرمان و چاره نوس دانا.

قدر: مبلغ الشيء/ چند، چه ندیتی.

- : قضاء الله/ چاره نوس، فرمانی خوا.

بالقضاء و ال - / چاره نوس وابو، به ریگوت.

قَدَرِي: يُؤْمِنُ بالقضاء و القدر/ نه وه ی باوه ی به

چاره نوس و ریگوتنه.

قُدْرَة. مَقْدَرَة: القوَّة على الشيء و التمكن من فعله/

توانین، توانا، میز، توانست، وزه، رایه، پهك.

قادر: له قُدْرَة/ به توانا، لئ هاتو، به سه ليقه.

مُقْتَدِر. قدير: قَوَى/ به میز، به دهسه لات، دهسه لات دار.

إقتدار: قوَّة/ میز، وزه، تین، توانایی.

- كَفَاءَةٌ / ائِهَاتَن، تَوَانِن، تَوَانِسْت، بَهْرَه،
تَوَانِي، سَهْلِيَه.

يَاقْتَدَارُ: بِكَفَاءَةٍ وَ قُوَّةٍ / بَه تَوَانِي، بَه مَيَزَه وَه.

تَقْدِيرُ الْقِيَمَةِ: تَثْمِينُ / نَرُخ دَانَان، نَرُخ بِرِين.

- : تَقْدِيم / پَه سَه نَد كَرْدَن، رِيَز لِيَنَان، رِيَز كَرْتَن.

- : مَا يَقْدِرُهُ اللَّهُ مِنْ قَضَاءٍ / چَارَه نَوَس.

- : تَخْمِينُ / قَه رِيَنَه، خَه مَل كَرْدَن، قَه بَلَانْدَن،
هَه لَسَه نَكَانْدَن، مَه زَنْدَه.

- : فَرَضُ / دَانَان، سَه پَانْدَن.

- : رَأْي. نَظَرُ / رَا، بِرِيَار، بَاوَه پ.

- : السَّوْمُ: تَشَاوُمُ / رَه ش بِيَنِي.

- : الضَّرَائِبُ: فَرَضُهَا / بَاج دَانَان.

يَسْتَحَقُّ الْإِلَهَ - : ذُو الْهَلِيَّةِ / شَايَانِي رِيَز، شَايَانَه،
هَه لَسَه كَرِي.

تَقْدِيرِي: تَقْوِيْمِي / بَه مَه زَنْدَه، قَه بَلَاو.

تَقْدِيرًا: عَلَي سَبِيلِ الْفَرَضِ / بَاوَا بِي، وَا دَانَان، دَانَان.

مُقَدَّرٌ: مُضْمَر. مَذْكُور أَوْ مَفْهُومٌ ضَمْنًا / زَانَرَاو، دِيَار.

- : بِكَذَا: مُثَمَّنُ / نَرُخ نِيَزَرَاو، نَرُخ دَانَرَاو.

- : مُقَدَّور: مُحْتَوَم / چَار نِيَه، هَه رَثَبِي بِيَنِي،
خَوَاخَوَاسْت، چَارَه نَوَس.

مُقَدَّرٌ: مُقَوِّمٌ / يَهَا دَهَر، هَه لَسَه نَكِيَن.

- : مُثَمَّنُ / نَرُخ دَانَر.

- : السَّوْمُ: مَتَشَاوُمُ / رَه ش بِيَن.

مُقَدَّرَةٌ. مُقَدَّرَةٌ. مُقَدَّرَةٌ: إِسْتِطَاعَةٌ / مَيَز، تَوَانِن،
تَوَانِي، تَوَانِسْت، وَزَه، خَوَز.

- : غَنِي / سَا مَانْدَارِيَتِي، بَوَن.

مُقَدَّورٌ: أَمْرٌ مُقَدَّورٌ: يَقْتَدِرُ الْإِنْسَانُ عَلَى فَعْلِهِ / كَارِي
كَرْدَه، نَهو كَارَه ي نَكَرِي.

- : (أَمْرٌ مُحْتَوَمٌ) نَاجَارِي، چَار نِيَه، هَه رَثَبِي بِيَن.

مُقَدَّرَةٌ: الْقَضَاءُ وَالْقَدَرُ / چَارَه نَوَس، رِيَكَه وَت.

- : مُقَدَّرَةٌ: الْقُوَّةُ وَالْغِنَى / مَيَزُو تَوَانَا، دَارَايِي
تَوَانِن.

مِقْدَارٌ: كَمِيَّةٌ / بِر، چَه نَد، چَه رَدَه، كِيُوَز.

- : قِيَاسُ / بِتَوَانَه، كِيَش، كِيَش وَ پِيَو.

- : عَظِيمٌ: كَمِيَّةٌ كَبِيرَةٌ / چَه نَدِيَكِي زَوَر وَ گَه وَرَه،
يَه كَجَار زَوَر، زَه بَه نَدَه.

بِمِقْدَارٍ مَا: عَلَى قَدَرٍ مَا / نَه وَ نَدَه ي، بِرِيَك.

قَدِرٌ: إِنَاءٌ يُطْبَخُ فِيهِ / مَه نَجَه ل، قَا زَان.

- : صَغِيرٌ: قُدِيرَةٌ / مَه نَجَه لَوَكَه.

قَدَسٌ:

قُدُسٌ: كَانَ طَاهِرًا أَوْ قُدَيْسًا / خَاوِيَن بُو، پِيُوَز بُو،
دَاوِيَن پَاك بُو.

قُدُسٌ: جَعَلَهُ مُقَدَّسًا / پِيُوَزِي كَرْد، رِيَزِي لِي نَا،
پَه رَسْتِي.

- : كُرْسُ / تَه رَخَانِي كَرْد.

- : مَجْدٌ / رِيَزِي لِي نَا، بَه رِيَزِي كَرْدَه وَه، شَكُو دَارِي
كَرْد.

- : الْكَاهِنُ عِنْدَ النَّصَارَى: أَقَامَ الْقُدَّاسُ / كَرُونُوِيَزِي
كَرْد، وَتَارِي دَا.

قُدَّاسَةٌ: طَهَارَةٌ / خَاوِيَنِي، پِيُوَزِي.

- : لَقَبُ الْحَبْرِ الْأَعْظَمِ / نَا زَنَارِي پَاپَا.

قُدُّوسٌ. قُدَيْسٌ: طَاهِرٌ / خَاوِيَن، پِيُوَز.

الْ - : الْقُدُّوسُ: مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ الْحُسْنَى / خَوَا، يَه كَرِي
لَه نَاوَه كَانِي خَوَا.

قُدَيْسٌ: الْفَاضِلُ الْمُؤْمِنُ / خَوَا پَه رَسْت.

تُقَدِّيسٌ: تَطْهِيرٌ / خَاوِيَن كَرْدَن.

- : الشَّيْءُ: جَعَلَهُ مُقَدَّسًا / پِيُوَز كَرْدَن، پَه رَسْتَن.

- : تَكْرِيسٌ / تَه رَخَان كَرْدَن.

مُقَدَّسٌ: مَكَانٌ مُقَدَّسٌ / شَوِيَنِي پِيُوَز.

بَيْتُ الْإِلَهَ - : حَرَمُ الْقُدُسِ / شَارِي قُدُوس، مَزَكَه وَتَه كَه ي
قُدُوس.

قُدُسٌ: مَكَانٌ مُقَدَّسٌ / شَوِيَنِي پِيُوَز.

الْ - : الْجَنَّةُ / بَه هَه شَت.

الْ - : بَيْتُ الْمَقْدَسِ: أَوْرَشَلِيمُ / شَارِي قُدُوس،
نُور شَه لِيَم.

مُقَدَّسٌ: مُقَدَّسٌ / پِيُوَز، پَه رَسْتَرَاو.

- : طَاهِرٌ / خَاوِيَن.

الْأَرْضُ الْمُقَدَّسَةُ: فِلَسْطِينُ / وَلاَتِي فَه لَسْتِيَن.

قُدَّاسٌ: صَلَاةُ الْقُدَّاسِ / كَرُونُوِيَزِي گَاوَرَه كَان.

قَدَمٌ:

قَدَمٌ: اَتِي / هَات.

- : عَادٌ / گَه پَاوَه، هَاتَه وَه.

- بَيْنَ يَدَيْهِ: حَضَرَ امامه/ له برده میا و هستا،
 هاته برده می.
 - اِسْتَقْدَمَ: طَلَبَ حضوره/ داوای کرد، داوای هاتنی کرد،
 بانگی کرد.
 - اَلْقَدَمُ: تَقَدَّمَهم/ پیشیان کهوت، له پیشیانوه
 بو، پیشهنگ بو، بو به سوری بهر له شکر.
 - قَادِمٌ: آت. مَقْبِلٌ/ هاتو، داهاتو، مانگه کی تر، ناینده.
 - الرِّحْلُ: ضِدَّ آخِر/ پیشهنگ، نهوی له پیشهوه.
 - اَلشَّهْرُ اِلَ - : آت/ مانگی داهاتو، مانگه کی تر،
 ناینده.
 - قُدُومٌ: مَجِيء. حضور/ هاتن، ناماده بون، دیما نه.
 - تَقَدَّمَ: ضِدَّ تَأَخَّر/ پیشهکوتن.
 - : اَسْبَقِيه/ پیشهکیتی.
 - : نَجَاح/ سه رکه وتن.
 - تقدیم: ضِدَّ تَاخِر/ پیش خستن.
 - : اِهْدَاء/ پیشهکش کردن، دان.
 - : تَعْرِيف/ بن ناسین.
 - مُقَدِّمٌ: قُدُومٌ: مَجِيء/ هاتن، گه یشتن.
 - مُقَدِّمٌ: مُقَدَّمٌ: ضِدَّ مُؤَخَّر/ پیش خراو.
 - مُقَدَّمٌ: اَلَّذِي يُقَدَّمُ/ پیش خه، پیشهکش که.
 - مُقَدَّمَةٌ: مُقَدَّمَةٌ: صَدْر/ روکاری پیشهوه.
 - الجیش: ما فی الامام/ پیشهنگ، به رای.
 - اَلکِتَابُ: فَاتِحَةٌ/ پیشهکی، سه ره تا به رای،
 دیباچه.
 - مُتَقَدِّمٌ: ضِدَّ مُتَأَخَّر/ پیشهکوتن.
 - فی العمر: کبیر السن/ به سالچو، پیر.
 - : نَاجِح/ سه رکه وتو.
 - : مُتَحَسِّنٌ/ چاک بو.
 - : امامی/ نهوی له پیشهوه به.
 - اِلَ - : ذِکْره/ ناوبراو.
 - مُقَدَّمٌ: قَادِمَةٌ/ پیشهنگ، به رای.
 - : رتبه عسکرية/ سه رهنگ، پیشهنگ.
 - مُقَدَّمًا: سَلَفًا/ پیشهکی، له پیشهوه، له پیش هه مو
 شتیگا.
 - قَدَامٌ: ضِدَّ خَلْف/ پیش، به رده م.
 - : ضِدَّ بَعِيد/ نزیک، داهاتو، له مه ولا.

قَدَّمَ: صار قَدِيمًا/ کون بو.
 قَدَّمَ: اَقْدَمَ: قَرَّبَ/ نزیکی خسته وه.
 - . - یَمِينًا: حَلَفَ/ سویتندی خوارد.
 - . - اِلَیْهِ بَکْدًا: امره به/ فرمانی پس دا، رای
 سپارد.
 - : اورد ذکرة/ باسی کرد، ناوی هینا.
 - : رَقَى/ به رزی کرده وه، پیشی خست.
 - : اعطى او اهدى/ به خشی، دای، پیشهکش کرد.
 - : اخضر/ ناماده ی کرد، هینای.
 - رایا: طَرَحَ رایا. اِقْتَرَحَ/ پیشنیاری دا، رایه کی
 ده ریپی.
 - : طَلَبًا او شُكْوًى/ داوای دا، سکالای دا.
 - : خِدْمَةٌ: اعطى/ خزمه تی کرد، خزمه تیکی کرد.
 - : شَخْصًا اِلَى آخِر: عَرَفَهُ به/ پیتی ناسان.
 - : شَخْصًا لِلْمَحَاكِمَةِ: اِسْتَحْضَرَهُ اِلَى الْمَحْکَمَةِ/ دای
 به دادگا.
 - : اَلتَّهَانِي: هَنَأُ/ پیروزبایی کرد.
 - : عَرَضًا: عَرَضَهُ/ نغایشی (پیشان دا، پیشهکش
 کرد، راگه یاند).
 - : ثَمَنًا: عَرَضَهُ/ نرخى دا.
 - : الثَّمَنُ: دَفَعَهُ مُقَدَّمًا/ نرخه کی پیشهکی دا.
 - : اِسْتِثْقَالَةً: عَرَضَهَا/ داوای وازهینانی دا، وازی هینا.
 - : له کذا: اَمَدُهُ به/ پیتی دا، دایه، یارمه تی دا.
 - : هُ عَلَى سِوَاهُ: فَضَّلَهُ/ پیشی خست، په سه ندری کرد.
 - : هُ: قَرَّبَهُ/ نزیکی خسته وه، پیشی خست.
 - قَدَّمَ: تَقَدَّمَ الْقَوْمُ: سَبَقَهُم/ پیشیان کهوت، کهوت
 پیشیان وه.
 - قَدَّمَ: قَدَّمَ: اَقْدَمَ عَلَى: اِجْتَرَأَ/ تَجَاسَرَ/ ویرای، زاتی
 کرد، غیرهت گرتی.
 - . - . - عَلَى (امر او عمل: شجع/ دهستی دایه،
 تینی دایه به رخوی، هانی خوی دا، برپاری کردنی دا.
 - تَقَدَّمَ: ضِدَّ تَأَخَّر/ پیش کهوت، کهوت پیشهوه.
 - : اِسْتَمَرَّ/ له سه ری رقی، به رده وام بو، کولی نه دا.
 - : تَجَحَّجَ/ سه رکه وت، پیشهکوت.
 - : تَحَسَّنَ/ چاک بو، باشتو بو، بوژایه وه.
 - : عَلَى: سَبَقَ: فَاَقَ/ پیشی کهوت، سه روی کهوت.

تَقْدِمْ: هَدِيَّة / دیاری.
 - تَکْرِیس: اهداء / پیشکش کردن، تهرخان کردن.
 - قُربان / به بخت کردن، قوربانی، له ده ورگه پان.
 قَدَمْ: ضِدَّ حِدَاثَةٍ / کونیه تی، کونی.
 - قَدَمْ: قُدْمَة: عِثاقَه / دیرینیتی، رابردویی.
 مُنْذُ ال - / له (کونه وه، میژ وه، دیرینه وه).
 قَدِیم: ضِدَّ جَدِید / کون.
 - عَتِیق / دیرین، دیر.
 - سَابِق / پیشو، بهر.
 ال - / الْأَزَل / نمر، همیش، همتاه تایی.
 فِی ال - / قَدِیمًا / لوره ویتش، له کونه وه.
 قَدِیمًا: مُنْذُ زَمَنٍ بَعِید / له زور کونه وه، له هره دیرینه وه، گلی له میژ وه.
 اَقْدَم: أَكْثَرُ قَدَمًا / له پیشتر، دیرینتر، له میژتر.
 - (عَتَق / دیرین، دیرینتر، رابردوتر، دیرتر.
 - اسد / شیر.
 - مَرَكْزًا / مَقَامًا: (سَبِق / له پیشتر، پایه بهر زتر.
 الْأَقْدَمُونَ: الْقَدَمَاءُ / کونه کان، پیشین.
 إِقْدَام: بَسَالَة. هِمَّةٌ / نازایه تی، ههنگاو نان، خَوْبُو پیشه وه کوتان.
 قُدَمْ: قُدَمْ: شُجَاع / بویژ، نازا، نه بز.
 - الْمَضَى إِلَى الْأَمَامِ / کول ندان، بهر وه پیشه وه.
 مَضَى قُدَمًا: لَمْ يَعْرجْ وَلَمْ يَنْتَه / کولی نده، بهر وه وام بو.
 مَقْدَام: شُجَاع / بَاسِل / نازا، نه بز، جهریه زه.
 قُدَمْ: رَجُل / بَن، قَاج.
 - خَطْوَة / ههنگاو، شه قار.
 - مَقْيَاسُ اِنْكِلِيزِي / بَن، ۱۲ اِنْج (گری)، ۲۰، ۴۷۹ سم.
 - قَدَمَة: قُدْمَة: السَّابِقَة فِی الْأَمْرِ / ده سست پیشکری.
 ذُو - / شُجَاع / نازا، نه بز.
 عَلَى - / وَسَاق: مُتَهَيِّيًا / له سه پین، ناماده.
 قَدَمِيَّة: اَجْرَة / پیشه کی کړی، پنیانه، پیشه کی.
 قَادِم: آت / هاتو، داهاتو، شه وه کی به تی.
 قَادِمَة: قَوَادِم الطَّيْرِ: کبار ریش جناح / شاپر.

- جَبِيش / له شکر.
 - مُتَقَدِّم / پیشه نگ.
 قَدُوم: مَقْدَام: جَرِيء / نازا، به جهرگ، نه ترس، جهریه زه.
 - النِّجَار: فَاَس / ته شوئ.
 قَدُو:
 قَدَا: قَدَى الطَّعَامُ: طَاب طَعْمُهُ وَ رِيحُهُ / تام و بونی خوښ بو.
 اِقْتَدَى به: تَشَبَّهَ به وَ فَعَلَ فِعْلَهُ / په پیره وی کرد، چاوی لی کرد، لاسایی کرده وه.
 قَدَا: الرَّائِحَة الطَّيْبَة / بونی خوښ.
 قَدَر: قَدَى: طَيِّب الطَّعْم وَ الرَّائِحَة / تام و بون خوښ، به تام و بون.
 اِقْتَدَاء: تَقْلِيد. مِمَّا شَبَّهَ / په پیره وی کردن، لاسایی کرده وه، چاو (لیکری، لیکن).
 قُدُوءَة: قُدُوءَة: مِثَالٌ يَحْتَذِي / نمونه بون په پیره وی کردن، رابو.
 قَذَف:
 قَذَفَ الشَّيْءَ وَ به: رَمَى به / فِرَیسی دا، هه لی دا، هاویشتی، توپی دا.
 - (اَخْرَج / ده ری دا، ده ری هینا، ده ری په پان.
 - قَاءَ / رشایه وه، هه لی مینایه وه.
 - الرَّجُلُ وَ فِی حَقِّهِ: طَعَنَ فِيهِ / جنیوی پی دا، قسه ی ناشیرینی پی وت.
 - فِی حَقِّهِ بِالشَّرِّ: قَضَحَهُ / ناو و ناویانگی زیان.
 - سَاقَ بِالْمَقْدَافِ / سه ولی لئ دا.
 قَذَفَهُ بِالْحَجَرِ: رَمَاهُ به / بهر دی تن گرت، بوی هاویش.
 - بَقُولِهِ: تَكَلَّمَ مِنْ غَيْرِ تَأَمُّلٍ / بِن بیرکړنه وه قسه ی هاویش.
 تَقَادَفُوا: تَرَاشَقُوا / نه یان گرتنه په کتری، گرتیانه په کتری.
 - الشَّقَاتِم: تَبَادُلُو الشَّقَاتِم / جنیویان په بیه ک نه دا.
 قَذَفَ: رَمَى / هاویشتن، فیریدان، توپدان.
 - اِخْرَاج / ده رهینان، ده ران، ده ره پان دان.
 - سَبَّ / جنیو، جوین، جنیودن، قسه پی وتن، سوک کردن.

- تَقْذِيفُ: تَجْذِيفُ / سَوَّلَ لِيْـمَنْ، بِهِ لَمْ لِيْ
خوبين.
- عَلِيٌّ: (بِالْفَتْحِ) / نَاوِزِيَان، لِيْـنُوسِيْن.
قَازِفُ: رَامِي / هَاوِيْزَه، فِرِيْـدَه، تَوِيْـدَه.
قَازِفَةٌ: ضَرْبٌ مِنَ الطَّائِفَاتِ / فِرِيْـكِيْ هَاوِيْزَه،
هََاوِيْزَك.
قَازِفَةٌ: مَقْذُوفُ: كُلُّ مَا يُرْمَى بِهِ / فِرِيْـدَ دَرَاو، مَوْشَك،
گولله تَوِيْـ.
مَقْذَافُ: مَقْذَافُ. مَجْذَافُ / سَوَّلَ.
قَذَلُ: عَيْبٌ / كَمْ وَ كَوِيْ، نَاثِهْ وَ اَوِيْ، خَهْوش، نَهْـنَـگِيْ.
قَذَالُ: مَا بَيْنَ الْاِذْنَيْنِ مِنْ مَوْخَرِ الرَّاسِ / پَشْتِي سَه.
قَذِيْ:
قَذِيْتُ عَيْنُهُ: قَذَفْتُ بِالْفُحْمِ وَ الرَّمَصِ / رِيْـيُوْـقِيْ كَرْد،
چَاوِيْ رِيْـيُوْـقِيْ كَرْد.
- عَيْنُهُ: وَقَعَ فِيْهَا الْقَذِيْ / خَوَّلَ چَوَهْ چَاوِيْ، شَت
كه وَتَهْ چَاوِيْ.
قَذِيْ. اَقْذَى عَيْنُهُ: اَخْرَجَ مِنْهَا الْقَذِيْ / شَتِيْ لَهْ چَاوِيْ
دِهْ رَهِيْـنَا.
قَذِيْ. قَذَاةٌ: مَا يَقَعُ فِي الْعَيْنِ / خَوَّلَ وَ هَهْ رَشْتْ كَه
بَكِهْ وَ يَتَهْ چَاوَهْ وَه.
- غَمَصُ. رَمَصُ: وَسَخٌ اَبْيَضُ فِيْ مَجْرَى الْعَيْنِ /
رِيْـيُوْـقِيْ، جِيْقَنَه.
يُقْضَى عَلَى الْقَذِيْ: يَحْتَمِلُ الْخُضِيمَ وَ لَا يَشْكُو /
دِهْ رِدُوْ نَاخَوْشِيْ تَهْ خَوَاثَهْ وَهْ دِهْ رِيْ نَابِيْـ.
قَرُ:
قَرَّ الْيَوْمُ: بَرَدٌ. كَانَ بَارِدًا / سَارْدُ بُو، سَارْدِيْ كَرْد.
- الْكَلَامُ فِيْ اَذْنِهْ: وَضَعَ فَاَهْ عَلَى اَذْنِهْ فَاسْمَعَهْ /
چِرِيَانِيْ، سِرِيَانِيْ بَهْ گُوِيْـدَا.
- اِسْتَقَرَّ فِي الْمَكَانِ: ثَبَّتَ وَ سَكَنَ / جِيْـگِيْـرُ بُو،
جِيْـنْـشِيْنُ بُو، تَوِيْـتَـگِيْ كَرْد.
- عَلَى اَمْرِ. اَوْ رَايَهْ عَلَى كَذَا: ثَبَّتَ / لَهْ سَهْ رِيْـهَك
رَا گِيْـرِ سَايَهْ وَه، رَايْ سَاخْ كَرْدَهْ وَه، يَهْ كَ رَا بُوَهْ وَه، يَهْ كَ لَـيْـيِ
بُوَهْ وَه.
- الرَّاْيُ عَلَى كَذَا: ثَبَّتَ / رَا دَرَا، بَرِيَار دَا.
- تَ عَيْنُهُ: بَرَّتْ سَرُوْرًا / بَهْ مَهْ رَامِيْ خَوِيْ كَهْ يَشْتِ،

- ت الدَّجَاجَةُ: صَوْتُ / قِيْرَانِيْ، قِيْرَهْ قِيْرِيْ كَرْد،
گَارَانِيْ، گَارَهْ گَارِيْ كَرْد.
- ت بَطْنُهُ: قَرَقَرْتُ / قَذِيْـهْ سَكِيْ هَات، سَكِيْ قَذِيْـنَا.
قُرَّ: اَصَابَهُ الْفَرُّ اَي الْبَرْدُ / سَهْ رَامِيْ بُو، سَهْ رَا لِيْـيَا.
- الله عَيْنَهْ: (اعْطَاهُ مَا يَشْتَهِيْ وَ اسْعَدَهْ) / خَوَا پَشْتِيْ
بَهْ خَشِيْ وَ نَاسُوْدَهْ كَرْد.
قُرَّ: صَمَمَ عَلَى / بَرِيَارِيْ دَا، سُوْر بُو لَهْ سَهْ.
- : عَيْنٌ وَ حَدَدٌ / دِيَارِيْ كَرْد.
- : بَتَّ. فَصَلَ فِيْ اَمْرِ / بَرَانِيَهْ وَه، بَرِيَارِيْ دَا.
- فِيْ نَفْسِهْ / لَهْ دَلِيْ خَوِيَا، بَرِيَارِيْ دَا.
- هُ: جَعَلَهُ يَفْتَرِفُ / پَشْتِيْ دِرْكَان، رَاسْتِيْ پَشْتِيْ وَت،
قَسِيْ لِيْ دِهْ رَهِيْـنَا.
- هُ فِي الْمَكَانِ اَوْ عَلَى عَمَلٍ: ثَبَّتَهُ فِيْهِ / جِيْـگِيْـرِيْ
كَرْد، دَايَمَهْ زِيَان، دَايَمَا، دَايْ مِرْكَان.
- هُ عَلَى الْحَقِّ: جَعَلَهُ مُدْعِنًا لَهْ / مِيْـنَايَهْ زِيْـر بَار، مَلِيْ
پَشْتِيْ دِرْـيُوْـ كَرْد.
- : اَقَرَّ: ثَبَّتَ. وَطَدَ / چَهْ سَبَانِيْ، جِيْـگِيْـرِيْ كَرْد.
اَقَرَّ عَيْنُهُ: (اَسْرَهْ) / چَاوِيْ رَوْنْ كَرْدَهْ وَه، دَلِيْ خَوْشْ كَرْد.
- بِخَطِيْئَةٍ اَوْ بِالْحَقِّ: (اَذْعَنَ وَ اِعْتَرَفَ) / دَانِيْ پِيَانَا،
دَانِيْ بَهْ تَاوَانْ وَ گِرَنَاهْ كَهْ بِيْدَا نَا، مَلِيْ دَا.
- : اِعْتَرَفَ / دِرْكَانِيْ، دَانِيْ پِيَانَا، چَوَهْ زِيْـرِيْ.
تَقَرَّرَ: ثَبَّتَ / بَرِيَار دَرَا، چَهْ سَبِيْ، جِيْـگِيْـرُ بُو.
اِسْتَقَرَّ بِالْمَكَانِ: سَكَنَ / نِيْـشْتْ جِيْـنْ بُو، دَامَهْ زَرَا، تَوَقَرَهْ
كَرْد، تَوِيْـتَـگِيْ خَوَارْد، دَايِيْنُ بُو.
- : ثَبَّتَ / چَهْ سَبِيْ، جِيْـگِيْـرُ بُو.
قَرَّ. قَارَّ: قُرَّ: بَارْدُ / سَارْدُ.
يَوْمٌ قَارٌّ: يَوْمٌ بَارْدُ / رَوْدِيْ سَارْد، رَوْدِيْ تَوْش.
قَارَّةٌ: مُؤْنِثُ الْقَارِ: بَارْدُ / سَارْدُ.
- : قِطْعَةٌ عَظِيْمَةٌ مِنَ الْاَرْضِ / كِيْـشَوَهْ.
عَيْنٌ - : مَسْرُورَةٌ / شَاد، چَاوِيْـوْن.
قَارِيْ. مَنَاخٌ قَارِيْ / سَهْ خَت، كَهْ شِيْ سَهْ خَت.
قَرَّ. قِرَّةٌ: بَرْدُ / سَارْدِيْ، سَهْ رَمَا، سَوَّلَهْ.
مَقْرُورٌ: مُصَابٌ بِالْبَرْدِ / سَهْ رَمَا بَرْدُو، سَهْ رَمَا لِيْـيَا.
اِقْرَارٌ: اِعْتِرَافٌ / دِرْكَانْدَن، دَانِ پِيَانَان، چَوَنَهْ زِيْـر.
- : تَسْلِيْمٌ. قَبُوْلُ / خَوْ بَهْ دِهْ سَهْ تَهْ وَهْ دَان، قَايِلُ بُوْنْ
دِهْ رَهْ دِهْ سَهْ تَهْ بُوْنْ.

- : تَقَرُّر: تثبیت/ جیگیر کردن، چه سپاندن.
 مَقَرَّ: مُسْتَقَرَّ: مَسْكَن/ بنكه، نیشته، تارلمگه، بارهگا، بارخانه.
 اِسْتَقْرار: اِسْكان/ نیشته جی بون، دامه زدان، دابین بون، تویتكه خواردن.
 - : تثبیت/ چه سپین، جیگیر بون.
 مُسْتَقَرَّ: ثابت/ راهه ستاو، چه سپاو، جیگیر، نیشته جی.
 مَقَرَّ: ثابت/ دان پیا نراو، بریار له سه دراو.
 مَقَرَّ: مَقَرَّ/ بریار دره.
 تَقَرُّر: بیان/ په خشنامه، راپورت، بریار نامه.
 - المصیر/ چاره نوس، بریاری چاره نوس.
 قَرار: قام/ بن، ناخ.
 - : ثبات/ خورپاگیری، جیگیری، جیگیر بون، چه سپاندن.
 - : مَقَرَّ: مسكن/ بنكه، نیشته.
 - : فی مسألة: ماقَرَّ علیه الراى/ بریار.
 - : فی موسیقا: عبارة تتكرر فی اغنية/ سه ندنه وه، بۆ سه ندنه وه.
 لا - له/ بى (بریار، را)، بریارىكى نیه، رای نیه.
 دار - ال - : الاخرة/ شه وه دنیا، جیهانی دو وه.
 اهل ال - : اهل الحَضَر/ نیشته نن، شارو گوندنشین.
 قُرَّة العَین: ما تَسْرُّ به العین/ چاروون كهر، خویشی مین.
 - العَین. قُر: نبات مائى جرجر الماء/ كوزه له.
 قریر العَین: مَسرور/ ناسوده، شاد، شادمان، خوشنود.
 قارورة: اِناء/ كه موله، شوشه، قاپ، بوتل.
 قُر: دویبه نطفو على الماء/ ناو پون كهر وه.
 قَرَه. قُرَّة. قُرَّة: ضفدع/ بوق.
 قَرار: نَعَاب. نَقاق/ قیره قیر كهر، قور ناویلكه.
 قرا:
 قَرَّ: طالع/ خویندیه وه.
 - : علیه الدرس: تلاه/ بۆ خوینده وه.
 - : علیه السلام: اِقرأه السلام: حیته/ سلوى لی كرد.

اِسْتَقْرأ: طلب الیه ان یَقْرأ/ پیى خوینده وه، داوای لی كرد كه بخوینتیه وه.
 - الامر: تَتَّبِع. اِسْتَقصى/ دواى كه وت، لیى كولی وه، پشكنی.
 قِرَاءة: مُطالعة/ كوشش، خوینده وه.
 - : تلاوة/ خوینده وه، خوینده وه به دهنگی بهرز.
 قاریء: مُطالع/ كوشش كار.
 - : مُتَل/ نه خوینتیه وه، بخوین، قورئان خوین.
 مَقْرأ: مَسْنَد القِرَاءة/ تخته خویند.
 مَقْرور. مَقْرِيء: ما قُرئ/ خویندراو، خویندراوه.
 - : یَقْرأ/ نه خویندیتیه وه.
 - : واضح/ دیار، ناشكرا، باش نه خویندیتیه وه.
 غیر - : غیر واضح/ ناخویندیتیه وه.
 یَقْرأ/ نه خوینتیه وه.
 - : ویكتب: غیر اُمى/ نه خوینتیه وه نه نوسئ، خوینده وار.
 لا یَقْرأ/ ناخوینتیه وه، نه خوینده واره.
 قُرآن: المَصْحَف/ قورئان.
 مَقْرِيء ال - / قورئان خویند.
 قرب:
 قُرْب. قُرْب. كان قریباً/ نزك بو.
 - : منه اِقْتَرَب منه: دنا منه/ لیى نزك بو وه.
 - : الوقت. اِقْتَرَب/ كات نزك بو وه، كه می ما وه.
 قُرْب: ادنى/ نزكى كرده وه.
 - : جَعَلَهُ یَقْتَرِب/ له خویشی نزك كرده وه.
 - : القُرْبان لله: قَدَّمَهُ. قَدَّم ذبیحة/ قوربانی دا.
 - : قُرْب السَّیْف: ادخله فی القِراب/ خستیه وه كالان.
 قارب: دانى/ نزك بو وه، لیى نزك بو وه.
 اقربیت الحبلى: قُرْب وقت ولادتھا/ كاشی مندال بونی نزك بۆته وه.
 اِقْتَرَب: قُرْب/ نزك (بو وه، بۆته وه).
 - : الشیثان: تقارباً/ له یك نزك بو نه وه.
 اِسْتَقْرَب: ضِد اِسْتَبْعَد/ نزك بو وه، نزكى كرده وه.
 تَقَرَّب الیه: اِقْتَرَب منه/ لیى نزك بو وه، بۆی جو.

- الیه: حاول ثیل رضاہ / دلہ وایی کرد، مہ رایی کرد، خوی لئ نژیک کردوہ۔
 تقارب الشیطان: ضد تباعد / لہ یک نژیک بونہوہ۔
 - الزرع: دنا إدراکہ / خریکہ پیئنگا۔
 قرب: خلاف البعد / نزکی، کن۔
 د - بال - من: قریب منه / لہ نژیک، نزیکہ لئیوہ، لہکن۔
 قریب: ضد بعید / نزیک۔
 - نسیب / زارا، خزم، کہس، خویش۔
 - العهد: حدیث۔ جدید / تازہ، نوئ۔
 فی ال - العاجل: قریباً / لہم نژیکانہا، ہاگا، لہ زور نژیکدا۔
 قریباً: عن قریب۔ عما قریب / بہم نژیکانہ، ہاگا۔
 اقرب: اسم التفضیل / نزیکتر۔
 اقرباء: اقارب: من العشیرۃ / خزمان، کہس و کار، خویش، کہس۔
 اقرب الاقرباء: نزیکترین (کہس، خزم)۔
 قرابة: قرسی: القرب فی الرحم / خزماہتی، کہسایہتی، خویشایہتی۔
 درجۃ ال - / پلہی خزماہتی۔
 صلة ال - / کہسایہتی، پھیوہندی کہسایہتی۔
 تقرب: مقاربة / نژیک (بونہوہ، کردنہوہ)، بوجون۔
 تقرباً: بالتقرب / نزیکہی۔
 مقارب: وسط / مام ناوہندی، نژیکہ لئیوہی۔
 قربان: تقدمة۔ کل ما یقدم الی اللہ من ذبیحة / قوریانی لہ پیئناوی خوادا۔
 قرية الماء أو اللین / مہشکہ، کونگہ، کوننہ، جہوہندہ۔
 قراب: غمد / کالان، کٹلان۔
 - العسدس / کیف۔
 قارب: زورق / بہلہم۔
 قریوس السرج: جنو السرج / کہللہزین، قہلپوزی زین، بہرکو۔
 قرت: قرت الدم: جمد۔ تخثر / مہیی، بہستی۔
 قرت: جمد / مہیین، بہستن۔
 - دم قارت: دم متجمد بین اللحم و الجلد / خویئنی مہییو لہ زور پیئستا۔
 حیوان قارت: یاکل کل شیء / مہموش خور۔

قرح: قرح: قرح: جرح / برینداری کرد، زامداری کرد، بری۔
 قرح: تقرح: خرجت به القروح / زامی لئیہات، برینی لئیہات، مہوی کرد۔
 اقترح: ارتجل / بہین نامادہ کردن و لیک دانہوہ دواو گفنی دا، بہ سرپیئوہ وتی۔
 - ابتدع / دایہینا، دروستی کرد۔
 - رایا: عرضہ / پیئشیاری کرد۔
 - علیہ کذا او بکذا: اراد ان یصنع کذا / پیئشیاری دایہ کہ بیکا، داوی لئ کرد کہ بیکا۔
 قرحۃ: قرحۃ: جرح / برین، مہو، تلقق۔
 مقروح: مقرح: قرح: مقرح: الذی بہ قروح / زامدار، بریندار، بریناوی، زاماوی، مہوکردو۔
 قریحة: غریزة / ژیری، بہرہ، ہوش، دانایی۔
 - عقل / نه قلأ، بیر، ناوہن۔
 اقترح: ارتجال / سرپیئ دووان۔
 - اخترع / دامینان، دروست کردن۔
 - رای معروض / رای دراو۔
 - عرض رای / پیئشیار۔
 قراح: قریح: صاف / رون، خاوین، پاک۔
 قرد: قرد: سعدان / مہیون، سہگسار۔
 قرد: قراد: حشرة / گہنہ، زج، سچ۔
 قرس: قرس: قرس البرد: اشد۔ کان قارساً / زور سارد بو۔
 قرس: اقرس البرد اصابعه: یبئسها فلم یستطع او یعمل بها / پہنجہی بہستی، لہ سہرمانا کوی نہئہکرد۔
 قارس: قرس: قرس: البرد الشدید / زور سارد، زوقم و سہرماو سؤلہ۔
 قرش: قرش: تقرش: جمع / کوی کردوہ، کہلہکی کرد، نایہ سہر یک، پہسمہندہی کرد۔
 - قرش: اقرش لعیالہ: اکتسب / پہیای کرد، دہستی کہوت۔
 قرش: قریش: کونسج / ماسی قیرش، دیو، کوسہ، نرنہ ماسی۔

انقراض: اِفاء. اِنتهاء/ نمان، فهوتان، بنه‌پرون، قری
تن‌کوتن، دوابران، کوژانه‌وه، له‌ناوچون.

مُنْقَرِض: باند/ نه‌ماو، فهوتاو، له‌ناوچو، دوابراو.

قِرْض: سلفه/ سلفه، قهرز، خواستن، وام، ده‌ستی‌او.

اِقْرَاض: اِعاره/ دان، قهرزدان، وام دان، ده‌ستی‌ودان.

اِقْتِرَاض: اِسْتِعَارَة/ قهرز کردن، وام کردن، ده‌ستی‌او
کردن، خواستن، داواکردن.

مُقْرِض: مُعیر/ خوازه‌ر، فهرزده‌ر، وام‌ده‌ر.

قِرَاضَة: قِصاصَة/ پارچه، له‌ت، که‌رت، کوت.

قارِض: حیوان قارِض/ کرتینه‌ر.

مِقْرَاض: مِقْرَاضان.. ما یُقْرِض به الثوب: مِقْص/ مه‌قه‌ست.

الصوف: مَجْر/ برینک.

قرط:

قَرَط: قَرَط: قَطَعَ قِطْعاً صَغِیرَةً/ جنی، وردی کرد.

قَرَطَ الْفَتِیْلَة: نَظَّه/ پلټه‌ک‌ه‌ی بږی، رڼکی خست، قرتانی.

عليه: اعطاء قليلاً قليلاً/ لڼی گرت‌وه، به‌ده‌سند
دایه.

قَرَط: حُلِيَّةُ الْأُذُن/ گواره، نه‌لقه‌ی گوی.

: شِعلَة النار/ گږی ناگر، روناکی ناگر.

: عُنُقُود/ هښو، بوشک.

: بَرَسِیم/ سټیپ‌ه، سه‌من.

قِرطاس: قِرطاس: قِرطَاس/ وږق/ تیانوس، په‌ره، کاخ‌ز.

قِرطاسیة: ادوات الکتابة/ که‌ره‌سته‌ی نویسن.

قِرطمان: نبات/ گیاه‌گنم.

قرط:

قَرَط: مَدَحٌ بِحَقِّ (او باطل) پیا‌مه‌ل‌دا، مه‌ل‌دا.

الکتاب: نَقَحَ/ پیاچوه‌ه، پوختی کرد، پوخته‌ی کرد.

قَرِظ: تَقْرِیظ: مَدَح/ مه‌ل‌دان، پیا‌مه‌ل‌دان، ستایش.

تَقْرِیظ الکتب: تَنْقِیح/ پیاچونه‌ه.

قرع:

قَرَعَ الْبَابَ: دَقَّه/ له‌ده‌رگای دا.

الجرس: دَقَّه/ دای له‌زه‌نگ، له‌زه‌نگی دا.

الطَّبَل: دَقَّه/ ته‌پلی لڼ‌دا، ته‌پلی ژه‌ن.

الولد: ضَرْبَة/ لڼی‌دا، کوتای، پیاکښا.

سَبَّه: حَرَقَهَا نِدام/ له‌په‌شیمانیدا دانی هاته‌ شښ.

قرص:

قَرَصَ لَحْمَهُ او اذنه: اخذه و لوى باصبعه قَالَمَهُ/
نوقورچی لڼ‌گوت، قورنجی لڼ‌گرت، گوتی بادا.

- : لَدَعَ/ لَسَعَ/ پیا‌جزا، گه‌ستی، پټوه‌ی دا، گازی لڼ‌گرت.

- : هُ بِلَسَانِهِ: قَالَ لَهُ كَلِمَةً مُؤْلَمَةً/ قسه‌ی ره‌قی پټ‌وت.

- الشَّيْءَ: قَطَعَهُ/ بږی، لڼی بږی، قارس‌ی کرد.

- : قَرَصَ الْعَجِینَ: قَطَعَهُ اقْرَاصاً/ گرنکی گرت،
کردی به‌گونک.

قِرْص: کل شیء مستدیر/ خړپان، پانکه‌ل، په‌پکه.

- : قِرْصَة: رَغِيف/ کولیزه، له‌واشه، نه‌ستورک، خه‌پله.

- : دوانی: حبوب/ ده‌نکوله، حب.

- : النحل: شمع العسل/ شانه‌ی مه‌نگوین.

قِرْصَة بالاصابع/ تقوچ، نوقورچ، قورنج.

- : عَضَّة/ گه‌ستن، پیا‌چازان، پټوه‌دان.

قارِص: مُؤْلَم/ به‌سوی، به‌نازار، جهرگ بږ.

قارِصَة: حِکْمَة قارِصَة: الکلمة المؤلمة/ قسه‌ی ره‌ق،
جهرگ بږ.

قِرْصان: لصوص البحر/ جهرده‌ی ده‌ریا، ده‌ریا‌گیر،
ته‌ریده.

- : قاطع طریق/ ری‌بږ، جهرده، ته‌ریده.

قِرْصَة: سَرَقَة/ دزی، جهرده‌ی، ری‌بږی، ته‌ریده‌ی.

قِرْاص: قُرِیص: بنات/ گیا‌گزنه، نوسه‌نه‌ک.

قرض:

قَرَضَ الشَّعِیرَ: قَالَه/ هونراوه‌ی وت، مه‌ل‌به‌ستی وت.

- : قِرْضَ رِبَاطَه: مات/ مرد، گیانی سپارد.

- : قَرَضَ الشَّيْءَ: قَصَصَهُ/ قرتانی، کوتانی، قرجانی،
بږی.

- : - : اکل/ خواردی.

- : - : نَحَرَ/ مه‌لی کولی، کلوری کرد.

اِقْرَضَ: اعار. اعطاء قرضاً/ قهرزی دایه، وامی دایه.

اِقْتَرَضَ: اِسْتَعَارَ/ قهرزی کرد، خواستی، وامی کرد.

استقرض منه: طلب منه القرض/ داوای (قهرزی لڼ‌
کرد، وامی کرد).

اِنْقَرَضَ: بادا/ نه‌ما، فهوتا، لڼ‌بوه‌ه، له‌ناوچو.

قِرِیض: شَعر/ هونراوه، مه‌ل‌به‌ست.

- ساقه للامر: تَجَرَّدَ له / خَوَّى بَقْ تَرَخان کرد، چاکی لی کرد به لادا.

- له امر: اتاه فجأة/ کاریکی ناکاری (بۆ هات، توش بو).

- له ضميره: ائبة/ په شیمان بوه وه.

- : إقترع: إختار/ هه لی بژارد.

قَرَعَ الرَّجُلُ: سقط شعره/ سه ری روتایه وه، که چه لی بو.

- المكان: خَلَا/ بۆش بو، چۆل بو، هیچی تیا نه ما.

قَرَعَ: عَنَف/ سه رزه نشتی کرد، قسه ی پی وت، هه پشه ی کرد.

تَقَرَّعَ الجلد: تَقَشَّر/ پیستی هه لدا، قلیشا، که چه لی بو.

قَارَعَ: ثَقَارَعَ القوم: ضارب بعضهم بعضا/ به کتریان دابلۆسی، دایان به یه کدا، له یه کیان دا، چون به گزیه کدا.

- : إقترع القوم: ضَرَبُوا القَرعة/ پشکیان (هه لدا، خست، کرد).

- : سام/ به شداری کرد.

قَرَعَ: دَق/ لیدان، کوتان، دابلۆسین.

- الطبول: تطبیل/ ته پل ژهندن، ته پل لیدان، ده مۆل لیدان.

- : ضرب من اليقطين/ کوله که، کوله که سهنگری.

مَقَرَّعة: سوط/ قامچی.

- الباب/ ده رکو، که له شیریه ی ده رگا.

مِقْرَاع: فاس تکسر بها الحجاره/ پیک.

قَارَعَ: طابق/ لیده، کوته، ده رکو.

قَرَعَ الرأس: صَلَعَ/ روتانه وه ی سه.

- : تَقَرَّحَ جِلْدُ الرأس/ که چه لی.

- الحيوانات/ کرکه، که پی، که پۆلی.

اَقْرَعَ: اصْنَع/ روتاوه، سه ر روتاوه.

- : مُصَاب بمرض القَرع/ که چه لی.

- : مُجَرَّد. أَجْرَد/ روت، شاخی روتن، داری پاک کراو.

قُرعة: سَهْم/ بهش، پشک.

- : ما تلقیه لتعین النَّصیب/ پشک (خستن، هه لدان، کردن).

القی القُرعة/ پشکی (فری دا، خست، کرد).

قَارعة: دَاهِيَة. نَكْبَة/ به لا، کاره سات، نه هاتی، چۆپم.

- : قِيَامَة/ ئوه دنیا، زیندوبونه وه، قیامت.

- الطريق: وسطه/ چه فی ریگا.

- الدار: ساحتها/ حه وشه.

إقترع. تقرع: ضرب القرعة/ پشک (خستن، هه ل دان، کردن).

تقرع: تعنيف/ سه ر (شکین، زه نشت)، هه پشه، قسه پیروتن.

قرف: قرف: قَرَفَ: قَشَّر/ پاکی کرد، تویکه که ی لیدکرده وه.

إقترف الذنب: فعله/ تاوانی کرد.

- : إكتسب. إقتنى/ دهستی کهوت، په یدای کرد.

- المرض: أصيب به/ نه خۆش کهوت، توشی نه خۆشی بو.

تَقَرَّفَ الجرح: تَقَشَّر/ تویکلی هه لدا، قه تماخی کرد.

قُرعة: قَشْرَة/ تویکل، توپخ، توپک، کاژ.

- الجرح أو القُرعة: جُلْبَة/ قه تماخه.

- : نوع من البهار/ جۆزیکه له به هارات، دارچینی.

إقتراف: إرتکاب الذنب/ تاوان کردن.

مُقْتَرَف: مُرْتَكَب الذنب/ تاوان کار.

قُرْفَص: قَعَدَ القُرْفَصاء/ هه ل (توتا، توشکا)، هاته سه ر چیچکان.

قُرْفَصِي: قُرْفَصاء/ جلوس علی الرجلین/ هه ل تروشکان، هه ل توتان.

قرق: قَرَقَت الدَّجاجة: صَوَّتَتْ/ گارانی، گاره گاری کرد، مرغه مرقی کرد.

قَرَقِ الدجاجة/ گاره گار، گاراندن، قرته قرت.

قَرَقَر الحماض: هَذَل. هَذَر/ خویندی، گمهی هات.

- البعير: هَذَر/ مپانی، بۆزپانی.

- البطن: صَوَّتْ/ قۆیه ی هات.

- الماء في حلقه: صَوَّتْ/ بلقه بلقی کرد.

قُرْقعة الاصابع: صوت دق الاصابع/ چه قه نه، چه قه نه لیدان، بسته لیدان، پل نه قانندن.

قرم:

قَرَمَ: تَقَرَّمَ الطَّعَامَ: اَكَلَهُ قَلِيلًا قَلِيلًا/ له سەر خۆر كه م
 كه م خواردی، به شینهیی خواردی.
 قَرَمَ: قَرَمَ: سَيِّدٌ/ گه وره، گه وره پیاو.
 قَرَمَةُ الشَّجَرَةِ: مَا بَقِيَ مِنْ أَسْفَلِ جَذْعِهَا إِذَا قُطِعَتْ/
 كۆتەر، بته (كۆتەر، دار)، موره دار.
 قَرَمَدُ الشَّيْءِ: طَلَاةٌ بِالْقَرْمِيدِ/ كاشی كرد، خشت ریژی
 كرد.
 قَرْمِيدٌ: طُوبُوبٌ أَحْمَرٌ/ خشتی سور.
 - قَرَمَدٌ: طَلَاءُ الْحَانِطِ وَغَيْرِهِ/ تهراو، سواخ،
 گل گچ، گه جگاری، روکش، دیوارپوش.
 قَرَمَزٌ: صَبِغٌ أَحْمَرٌ/ سور، بزیهی سور، ئال.
 قَرَمَزِيٌّ: كَانَ بِلَوْنِ الْقَرَمَزِ/ رەنگ سور، ئالی.
 الْحُمَى الْقَرْمَازِيَّةُ/ سورەتا.
 قَرَمَطُ الْكِتَابِ: كَتَبَهُ دَقِيقًا وَ قَارَبَ بَيْنَ سَطُورِهِ/ وردو
 پزنوسی.
 قَرْمَطَةُ: التَّضْيِيقُ وَ التَّقْطِيعُ/ دەست گرتنەوه،
 دەسندە، كورد و كۆیری، رژی، چروکی.
 قَرَنٌ:
 قَرَنُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ: شُدَّةٌ وَ وَصْلَةٌ بِهِ/ جوتی كرد،
 پێكهوه بەست.
 - الثَّوَرَيْنِ: جَمْعُهُمَا فِي نِيرٍ وَاحِدٍ/ یەك كەمەلە ی
 كرده ملی دوگا.
 قَارَنٌ: صَاحِبٌ/ برادەری لەگەڵ گرت، بو بە هاوپی.
 - : قَابِلٌ بَيْنَ شَيْئَيْنِ/ بەراوردی كرد.
 اقْرَنَ الصَّنَادَ: ضَرْبُ طَائِرَيْنِ بِحَجَرٍ وَاحِدٍ/ بە یەك
 بەرد لە دوانی دا، بە تیری دو نیشانی شكان.
 - : اِسْتَقْرَنَ الدَّمْلُ: تَضَجَّ/ نومه له كه گهیی، كاتی
 دەر ك كرنیه تی.
 اقْتَرَنَ بِالشَّيْءِ: اِئْتَصَلَ بِهِ وَ اِلْتَصَقَ/ پێوهی نوسا،
 پیاك، پێی گهشت.
 - بِالْمَرْأَةِ: تَزَوَّجَ مِنْهَا/ مێنای، هاوسەری لەگەڵ
 گرت، جوتی گرت لەگەڵی.
 قَرْنٌ: ذَوَابَةُ الْمَرْأَةِ/ پرچ.
 - الْحَيَوَانُ: الزِّيَادَةُ الَّتِي تَنْبَتُ فِي رَاسِ الْحَيَوَانِ/
 شاخ، قۆچ، بپه.
 - : مائة سنة/ سەده، سەدسال، چەرخ، چاخ.

- الْجَيْلُ: قَمْتُهُ/ لوتكه، پۆپه، سەریۆپه ی شاخ.
 - الْحَشْرَةُ: مَلْعَسٌ/ شاخ.
 - الفول و امثاله: غلاف الحب/ پێله.
 - : عَصَنُ. جيل. اهل زمان واحد/ نهوه، وهچه،
 هاو (تەمەن، چەرخ، چاخ).
 وحيد ال - : حيوان/ يەك شاخ، يەك قۆچ، كەركە دەن.
 ذو القرنين: لقب الاسكندر المكدوني/ نازناوی
 ئەسكەندەر.
 قُرون البحر: المرجان/ شیلان.
 قرني: كالقرن (و منه) شاخی، قۆچی، لە شاخ ئەكا، لە
 شاخ دروس كراوه.
 - : من الفصيلة القرنية (في النبات)/ شاخدار.
 قرنية العين/ گلێته، بیلبله.
 قرن: نظير/ هاو، وەكو، لە یەك چو، یەكسان، چون یەك.
 قرنة: ناصية/ قوزین، گوشه، سوچ.
 قران: إقتران: زواج/ جوت گرتن، هاوسەرگرتن، ژن
 مێنان و شوكرين.
 - : اتصال شديد/ تێكهەلی.
 قرين: مقرون باخر: متصل/ بەستروە، بە، پێكهوه بەند.
 - : مُصَاحِبٌ/ هاوپی، هاوێ، دۆست.
 - : زوج. بعل/ مێرد، هاوسەر، هاومل، نێرە.
 قرينة: زوجة/ خیزان، ژن، هاوسەر، هاومل، مێیه.
 - الكلام: ما يُصَاحِبُهُ وَيَدُلُّ عَلَى الْمَعْرَادِ بِهِ/
 مەبەست، مەزەندە، لەوانەیی.
 - : صلة. علاقة/ پەيوەندی، خزمایەتی، خوێشی،
 كەسایەتی.
 - حال: إفتراض احتمال/ مەزەندە، وادانان،
 گریمانەیی.
 الاستنتاج بالقرينة/ (بە گریمانەیی، بە مەزەندە) زانین
 و تێگەشتن.
 اقْرَن: له قرن (و قرون) شاخدار، قۆچدار.
 - الحواجب/ بری پڕ، بری جوت، سیۆهنگ.
 مقَرَنٌ: نیر/ کەلەمە.
 مقترن: مُتَرَوِّجٌ/ ژنی هەیه.
 - مقرون: مُتَّصِلٌ/ پەستراوە، پەيوەندی
 هەیه.

مُقَارَنَة: مُقَابَلَة. تَنْظِير/ به راورد، به راورد کردن.

قَرْنَابِيْط: نَبَات/ گول که له رم.

قَرْنَفُل: نَبَات/ میخک.

قَرُو:

قَرُو: حَوْضِ مُسْتَطِيل/ حوضی دراز و کوله.

قِرْوَانَة الطَّيْن/ (تاس، له گن، ته شست، ساجی قور، سوینه.

- الْأَكْل: صَحْنِ كَبِير/ له گن.

قَرَى:

قَرَى. إِقْرَى الضَّيْفَ: أَضَافَهُ/ میوانداری کرد.

قَرْنَة. قَرْنَة: ضَنْبَة/ گوند، دئی، لادی.

- النَّمْل/ شاره میروله، میروستان.

- الْأَنْصَار: الْمَدِيْنَة/ شاری مه دینه.

قَرَوَى: مِنْ سَكَانِ الْقَرْيَ/ لادی، گوندنشین.

أَم الْقَرْيَ: عَاصِمَة الْبِلَاد/ پایتخت.

أَم الْقَرْيَ. مَكَة الْمَكْرَمَة/ شاری مه که.

أَم الْقَرْيَ: النَّار/ ناگر.

قَارِيَة: دَرْدَار. طَائِر/ گنده سمه.

مَقْرَى. مَقْرَاءٌ: مِضْيَاف/ میوان دوست، میوانه وان، نان

(دهر، بده).

قَرِيحَة (فِي قَرَح)

قَر:

قَرَّ. تَقَرَّرَ: شَعَرَ بِغَثَايَانِ النَّفْسِ/ دلی تیکه ل هات، بیزی

هاته وه، قیزی هاته وه.

تَقَرَّرَ: غَثَايَانِ/ دَل تیکه ل هاتن، دَل تیک چون.

- : إِشْمَعَزَا/ قِيز هاته وه، بیزاری، بیز لی نکردنه وه.

قَرَّ: حَرِير/ ناوریشم.

جَوْزَة أَل - : فِيلَجَة/ قوزاخه ی کرمی ناوریشم.

دَوْدَة أَل - : دَوْدَة الْحَرِير/ کرمی ناوریشم.

قَرَّاز: بَاعِع الْحَرِير/ ناوریشم فروش.

- : حَائِك. نَسَاج/ جَوَلَا، هَوْنَه وه.

قَارَوَزَه: رُجَاجَه/ شوشه.

قَرَح:

قَرَحَ. رَزَّيْن/ رازاندیه وه، نارایشی دا.

قُرْحَة: الْوَان قَوْس قَرَح/ ره ننگه کانی په لکه زَیْرینه.

قَوْس قَرَح: قَوْسِ سَحَاب/ په لکه زَیْرینه، کولکه زَیْرینه.

قَرَحِيَّة الْعَيْن: حَذَقَة/ ره شینه ی چاو، گلینه، بلبیله.

قَرَح: تَابِل/ به هارات.

مَقْرَحَة: زَعَاء كَالْمَمْلَحَة لِلْخَل وَالزَّيْت/ شوشه ی

سِرکه و رَوْن زهیت و به هارات.

قَرَع:

قَرَع. تَقَرَّعَ رَاسَه: حَلَقَه وَ بَقِيَّت مِنْهُ بَقَايَا فِي

نَوَاحِيَه/ سهری قوچی تاش کرد، کردی به ساج و

په رجه م.

تَقَرَّعَ السَّحَاب: إِنْثْشَع/ رهویه وه.

قَرَع: سَحَاب خَفِيف مُتَقَطِع/ ههری (بلاو پچیچر، ته تک)

- : حَلَاقَة الرَّاس مَعَ إِبْقَاءِ شَعْر فِي نَوَاحِيَه/ سهری

قوچی تاش، ساج و په رجه م.

قُرْعَة. مَزِيْع: قَلِيل مِنَ الشَّعْرِ فِي وَسْطِ الرَّاسِ/

که میک قز به ته وقه سهره وه.

قَزَل:

قَزَل: عَرَج/ شه لین، له نگین.

أَقَزَل: أَعْرَج/ شه ل، له نگ.

قَزَم:

قَزَم. قَزَمَ: صَغِيرَ الْجِسْمِ/ کورته (بالا، بنه)، بالابسته.

قَزَمَة: صَاقُور/ پاچ.

قَاس:

قَاسَ. تَقَاسَسَ. تَتَبَّعَ/ لَوای کهوت، شوینی (کهوت، مه ل

گرت).

- - الْأَخْبَار: بَحْثُ. تَقْصَى/ گوینی (گرت،

هه ل خست)، بۆ هه وال گه را.

- : تَمَّ/ بوختانی کرد، فیتنه و دو رویی کرد، پاشمله

قسه ی کرد.

- قُسُوسَة: صَارَ قُسًا/ بو به قه شه.

قُسَاس: نَصَام/ پاشمله دو، پاشمله قسه که، فیتنه،

بوختان کار دیو.

قُسَ: قُسَيْسَ: كَاهِن/ قه شه.

قُسُوسَة: كَهَنَة/ قه شه یه تی.

قُسَاوَة (فِي قُسُو)

قُسَر:

قُسَرَ. إِقْسَرَ عَلَى الْأَمْرِ: رُغِمَ/ زوری لی کرد، ناچاری کرد.

قُسَر: إِرْغَام/ زور لی کردن، ناچار کردن.

قُسَرَا: كَرْهًا/ به نابه دلی، زوره ملی، ناچاری.

قاسَمَ. اِقْتَسَمَ. تَقاسَمَ: (اخذ كل قسمته/ هریکه به شی خوی برد، به شیان کرد له ناو خویانا، به شیان کرد.

اِنْقَسَمَ. تَقَسَمَ الشَّيْءُ: تَفَرَّقَ/ بهش بهش بو، بلا بووه وه، دابهش بو، کهرت بو.

اِسْتَقْسَمَ: طَلَبُ الْقِسْمَةِ/ داوای دابهش کردنی کرد.

فَكَرَّ وَ رَوَّى بَيْنَ اَمْرَيْنِ/ داما، تیاما، راما.

هُ: طَلَبُ مَنْ اَنْ يَخْلِفَ/ سویندی دا.

اَقْسَمَ: حَلَفَ/ سویندی خوارد.

قِسَم: جَزْء/ پارچه، کهرت.

حِصَّة/ بهش.

فِرْعُ مِنْ اِدارَةِ لِق، بهش.

مِنْ بِلاد/ پارچه یه کی ولات، هریم.

قِسْمَةٌ. تَقْسِيم/ کهرت بون، لهت بون، دابهش بون.

الى حِصَصٍ/ بهش بهش کرین، بهش کرین.

عملية القِسْمَةِ فِي الحِساب/ دابهش کرین، بهش کرین.

نَصِيب/ چاره نوس، هات.

خارج القِسْمَةِ/ نهنجامی دابهش کرین، بهرکه ورت.

قاسِم: مُجَرِّء/ بهشکر، دابهشکر.

مُشْتَرِك اعظم/ گهره ترین بهشکری ناو کوئی.

قابِلِيَّة القِسْمَةِ او اِلْاِنْقِسام/ باربهش، دابهش بون، توانایی کهرت بون و دابهش بون.

اِنْقِسام: تَجَزِئَةٌ. تَفْرِيق/ دابهش بون، کهرت بون.

تَقْسِيم: تَجَزِئَةٌ/ کهرت کردن.

تَفْرِيق. تَوْزِيع/ جیاکردنه وه، دابهش کردن.

مُقَسَّم. مَقْسُوم: مُجَزَّأ/ کهرت کراو، بهش کراو.

مَوْزَع/ جیاکراو، دابهش کراو.

مُقَسَّم: الَّذِي يَقْسِم/ دابهش کر، بهشکر.

مَقْسُوم فِي الحِساب/ دابهش کراو، بهش کراو.

عليه. قاسم/ بهسرا دابهش کراو، بهش دراو.

مُقاسِم: مُشَارِك/ بهشدار.

مُقاسَمَةٌ: مُشَارَكَةٌ/ بهشداریتی؟

قَسِيم: شَرِيك/ بهشدار، هاو بهش، بهشتیا.

سَطْر/ کهرت، لهت، هاو، بهش.

قَسِيمة. مُقَسَّم: جَمِيل/ جوان، نپسک سوک.

الْإِزام/ به زور.

قُسْرِي: كَرْه/ ناچار، زورده من، نابه دل.

قِسْط:

قِسْط. اَقْسَط: عَدْل/ به داد بو.

قِسْط: فَرَّق/ بلاوی کرده وه، له یه کی جیا کرده وه.

الدَّيْن: جَزْء/ کردی به زهم، واهه کی (کرد به زهم، بهش بهشی کرد).

قِسْط: عَدْل/ داد.

عادل/ به داد.

رِزْق/ دهرامهت، گزهران، تغافی زیان.

مِقْدَار، بَر، هَند، چَندیتی.

مِيزان/ ته رازو.

نُجْم. جَزْء الدَّيْن/ زهم، قیستی قهرز.

نَصِيب/ بهرکه ورت، بهش.

تَقْسِيط الدَّيْن/ زهم کردن، قهرز دانه وه به زهم.

مُقَسْط: عادل/ به داد.

قَسْطَر الدَّراهم: اِنْتَقَدَها. نَظَرَ اِلَیْها لِیَعْرِفَ جَیْدَها مِنْ رَدِیْئَها/ سهیری دراوه کی کرد تا بزانی قه لب نیه، تین روانی، هلی سهنگان.

اِسْتَقْطَر المَحْصُور بُولَه/ به لوله میزی کرد.

قَسْطَر: اَنْبُوب القِسْطَرَه/ لوله میز کردن.

اِسْتَقْطَار البُول/ به لوله میز پین کردن.

عملية القسطرة: تشخیص مرض القلب/ قهستره، دوزینه وهی نه خوشی دل.

قِسْطاس: مِيزان/ ته رازو.

قَسْطَل: اَنْبُوب المَاء/ گونج، لوله ی ناو.

قِسَم. قَسَم: جَزْأ/ بهشی کرد، بهش بهشی کرد، جیای کرده وه، کهرتی کرد، بلاوی کرده وه.

عليهم: فَرَّقَ عَلَیْهم/ دابهشی کرد به سه ریانا، بهشیه وه.

الدَّهْر القَوْم: فَرَّقَهم/ بلاوی پین کردن، په رها وهی کردن.

عَدَدًا عَلَی عَدَد/ دابهشی کرد.

شَقَّ. نَصَفَ/ لَمَتی کرد، کردی به دو (کرت وه، بهش وه).

قَسَامٌ: مُقَسَّم / دابهش کر، دابهش نامه، به شننامه.
 - شَرَعِي / دابهش نامه ی یاسایی، به شننامه ی یاسایی.
 - قانونی / به شننامه ی یاسایی.
 قَسَمٌ: يَمِينٌ / سویند.
 قَسَمَةُ الْوَجْهِ: ملامح / روخسار، سیما، رنگ و رو، دیمه، شپوه.
 قَسَامٌ: قَسَامَةٌ: حُسْنٌ / جوانی، جوان پویشی.
 قَسَوُ: قَسَا: صَلَبٌ / رهق بو، سخت بو، چهپ گره بو، دل رهق بو.
 - مَعَهُ وَعَلَيْهِ / دل رهق بو له گه لی، دل رهق بو له گه لی.
 - اللیل: اظلم / تاریکی کرد، تاریک داهات.
 قَسَى: اَقْسَى: صَلَبٌ / رهق رهق کرد، رهق نواند، دل رهق بو.
 قاسی: کابِدٌ / چیرِتی، خواری، به سه ری هات.
 - الالم: کابِدَةٌ و عالج شِدَّتُهُ / پیوه ی نالان، دهرده که ی چیرِزت.
 قاسی: قاسی: صَلَبٌ / رهق، رهق و تهق، سخت.
 - شَدِيدٌ: عَنِيفٌ / دل رهق، بِنِیه یی، چهپ گهرد، ستم کار.
 قاسیةٌ: مؤنث قاسی / دل رهق، بِنِیه یی، رهق، سخت.
 ارضٌ: - لا تَنْبِت شَيْئاً / زوی رهقان و سخت، رهقن، زیران.
 لیلةٌ: - شَدِيدَةُ الظَّلْمَةِ / شه زهنگ، شه ی تاریک، تار، نوتک، نه موسته چاو.
 تجریةٌ: - / به سه رها ت و تاقی کردن ویه کی سخت.
 شروطٌ: - / مارجی سخت و ناله بار.
 قَسْنُوَةٌ: قَسَاوَهُ الْقَلْبُ: شِدَّةٌ. عُنفٌ / دل رهق، بِنِیه یی، ستم، توندوتیزی.
 مَقَاسَةٌ: مُكَابِدَةٌ / چیرِتن، خواردن، به سه رها ت، پیوه تلانه وه، نالاندن.
 قَشٌ: قَشٌّ: أَقْشٌ مِنَ الْمَرَضِ: بَرٌّ / چاک بوه وه.

- الثَّوْبُ الرُّطْبُ: أَخَذَ فِي الْجَفَافِ / کزیه وه، وشک بوه وه.
 - جَمَعَ: لَمْ / کوی کرده وه.
 - كُنَسٌ / گسکی دا.
 - إِغْتَرَفَ / که فی گرت.
 - الثَّبَاتُ: يَبَسٌ / وشک بو، وشکی کرد.
 - قَشَشٌ: أَكَلَ مِنْ هَذَا مِنْ هُنَا / مَشَخَوْرَ بُو، مرموشی کرد، له لاو له ولا خواری.
 قَشٌّ: قَشٌّ: تَبَنٌ. الْيَابِسُ مِنَ النَّبَاتِ / پوش، کا، به لم، به لاش.
 قَشَّةٌ: أَبُو الْعِيدِ / خَالِ الْخَوَكِ.
 قَشِيشٌ: خَفِيفُ الْأَفْعَى / فیشکی مار.
 - قَشَاشٌ: لُقَاةُ الْحَقْلِ / گزگیای وشک وه بو، پاوه نی وشک وه بو.
 - كُنَاسَةٌ / خَوَلٌ، گسک، دراو، جاپو دراو.
 مَقَشَّةٌ: مِكَنَسَةٌ / گسک، جاپو.
 قَشَبٌ: قَشَبٌ: قَشَبُ الطَّعَامِ بِالسَّمِّ: خَلَطُهُ بِهِ / ژاری تی کرد، ژاروی کرد، ژاری کرده خواردن که وه.
 - هُ السَّمُّ: سَقَاةُ إِيَاهُ / ژاری دایه، دهرمان خواری کرد، ژارخواری کرد.
 - صَقَلٌ / سَوِيه وه، سافنی کرد، لوسی کرد.
 - عَلَيْهِ: إِفْتَرَى / بوختانی بۆ کرد، پاشمله قسه ی پیروت.
 - هُ: عَيْرُهُ و عَابَهُ / گالته ی پی کرد، تانوتی لیدا، قسه ی ناشیرینی پی وت.
 - تَقَشَّبٌ: عَلَاةُ الصَّدَاءِ / زهنگی (گرت، هینا، مه ل هینا).
 قَشَبَتٌ: تَقَشَّبَتْ يَدَهُ / اوشفته: تَقَشَّرَتْ / قَلْبِشَا.
 قَشَبٌ: قَشَبٌ: سُمٌ / ژار، زههر.
 - ضَدَا الْحَدِيدِ / زهنگ.
 قَشَبٌ: خَشُونَهُ مَعَ تَقَشُّرٍ / قَلْبِشَا، قَلْبِشَا، قَلْبِشَان.
 قَشِيبٌ: جَدِيدٌ / تازه ی، توی.
 - نَظْلِفٌ / پاك، خاوین، پوخت.
 - مَجْلُو / سواوه، ساف و لوس.
 - يَعْלוهُ الصَّدَا / زهنگای، زهنگی گرتوه.
 قَشْدٌ:

قَشْدَ: قَشَطَ. نَزَعَ الرِّغْوَةَ وَ الْقَشْدَةَ / (تَوَيْزَ، كَهَفَ،
 سهرانسهر، سهرتویژ، هک‌ی گرت.
 قَشْدَةُ: الزَّيْدَةُ الرِّقِيقَةُ / تَوَيْزَال، سهرانسهر، قه‌یماغ،
 سهرتویژ.
 قَشْر: قَشَرَ: قَشَرَ: نَزَعَ الْقِشْرَ / پاک‌ی کرد، تویکله‌ک‌ی ئی
 کرده‌وه، کپانی.
 - - الذَّرَّةُ وَ امثالها: نَزَعَ حَبَّهَا / مه‌ئ‌ی‌وه‌ران،
 دای‌ته‌کان، پروانی.
 - قلب اللوز مثلاً: اَخْرَجَ اللَّبَّ / ناوه‌ک‌ی دهره‌ئینا،
 ناوه‌ک‌ی دهره‌ئینا.
 قَشَّرَ: قَشَّرَ: اِنْتَزَعَ الْجِلْدَ / تَوَيْكَلَه‌ک‌ی ئی بوه‌وه.
 - الجلد و غیره / قَلِّشَا، درزی برد.
 - الطَّلَاءُ / بَیْزَه‌ک‌ی ئی بوه‌وه، مه‌ل وهری، قَلِّشَا،
 روکه‌شه‌ک‌ی پروا.
 قَشْر الثَّعْلَر: جلد / تَوَيْكَلْ، تَوَيْكَلْ.
 - الحبوب / قه‌لاس، سؤس.
 - الجرح أو القرصة: جَلْبَةً / قه‌تماخه.
 - الراس. هَبْرِيَّة / کریش.
 - السمك: حَرْشَف. فُلُوس / پوله‌که ماسی.
 - الْحَيَّةُ الْمُتَسَلِّخُ: مَسْلَاخ / کاژ، کاژ‌ی مار.
 - الجسم: جلد / پِیست.
 - غلاف / به‌رگ.
 قَشْرَه: غیر مَقَشَّر / به تویکله‌ک‌ی‌وه، پاک نه‌کراو.
 مَقَشَّر. مَقَشُور. اَقَشَّر / چاک کراو، بئ تَوَيْكَلْ.
 - : واضح. جاء بالجواب المَقَشَّر: الصَّرِيح
 الواضح / وه‌لامی ناشکرا، روژ.
 رَجُلٌ مَقَشَّر: عَرِيَان / روت، روت و قوت.
 لَوْزٌ مَقَشَّر: بَدُون قَشْر / باده‌می دهنک، دهنکه باده‌م.
 جَوَزٌ مَقَشَّر: لُب / کاکله گویژ.
 قَشْرِيَّات / تَوَيْكَلدار، زینده‌واری تَوَيْكَلدار.
 قَشَط: قَشَطَ عَنْهُ: نَزَعَهُ / لَئِي کرده‌وه، دای مالی.
 - الْقَشْدَةُ وَ امثالها / (تَوَيْزَ، كَهَفَ) هک‌ی گرت.
 قَشَط: نَزَعَ الْغِطَاءَ / تَوَيْكَلَه‌ک‌ی ئی کرده‌وه، دای‌مالی،
 روتی کرد.

- : نَهَبَ / تالانی کرد، گسکی لایدا، مېچی نه‌میشته.
 قَشَطَةُ اللَّيْنِ وَ امثالها: قَشْدَةُ / قه‌یماغ، سهرانسهر، تَوَيْزَال.
 قَشَع: قَشَع: اَقَشَعَ: فَرَّقَ. شَتَّتَ / بلاوی کرده‌وه.
 - - : يَذَّدُ وَ كَشَفَ / ره‌وانیه‌وه، رونی کرده‌وه.
 اِنْقَشَعَ: تَقَشَّعَ: تَفَرَّقَ / بلاوی‌وه.
 - الضُّبَابُ أَوْ الظَّلَامُ أَوْ الْغَيْمُ. زَال وَ اِنْكَشَفَ /
 ره‌ویه‌وه، لاچو، نه‌ما، کشایه‌وه.
 - اَلْهَمُّ عَنِ الْقَلْبِ: زَال / لاچو، نه‌ما، خه‌م نه‌ما،
 به‌سهرچو.
 قَشَعَر: اِقْشَعَر بَرْدًا / له سهرمانا له‌رزی، مه‌ل له‌رزی، کرژ
 مه‌لات.
 اِقْشَعَر جِلْدُهُ: اِرْتَعَدَ / له‌رزی، موچرکی بیاهات، ته‌زوی
 بیاهات.
 - جِلْدُهُ: تَقَبَّضَ / کرژ بو، هاته‌وه یه‌ک.
 - جِلْدُهُ: تَغَيَّرَ لَوْنُهُ / مه‌ل بزپکا، ره‌نگی تیک چو.
 - السَّعْفَرُ: قَامَ وَ اِثْتَصَبَ مِنْ فَرْعٍ أَوْ بَرْدٍ /
 موه‌کانی به‌رز بونه‌وه (له تاوان، له ترسانا).
 - بَرْدًا / له سهرمانا مه‌ل له‌رزی.
 قَشْعَرِيَّة: اِرْتَعَادُ / له‌رزی، موچرک، ته‌زو.
 - الْحَصَى / له‌رزی، له‌رزی لایه‌اتن.
 - تَقَبُّضُ الْجِلْدِ بَرْدًا أَوْ خَوْفًا / له سهرمانا و
 له ترسانا پِیستی له‌شی کرژ بو.
 قَشْعَم: مُسِّن / پیر، به سالاجو.
 - : اَسَدٌ / شیر.
 (م - : الْحَرْبُ / جه‌نگ.
 (م - : الدَّاهِيَّةُ / به‌لا، کاره‌سات، چورتم.
 (م - : ضَنْعٌ / که‌متیار.
 قَشْعُوم: صَغِيرُ الْجِسْمِ / بوده‌له.
 - : قَرَادٌ / گنه.
 قَشَف: قَشَفَ: تَقَشَّفَ: ساءت حاله و ضاق عَيْشُهُ / نه‌دارا
 بو، ده‌ستی کورت بو، په‌رپوت بو.
 - - : قَدَّرَ جِلْدَهُ / پِیستی پیس و و چه‌په‌ل
 بو.

تَقَشَّفَ: ضِدَّ تَنَعَّمَ/ به په پړپړتۍ ژبا، دهستی ګرته‌وه،
رژدی ګرد.

قَشَفَ الْجِلْدَ: شَرَّثَ/ پټستی ګلېشا.

قَشَفَ. تَقَشَّفَ: ضِدَّ تَنَعَّمَ/ دهست ګرته‌وه، رژدی
ګردن، په پړپړتۍ.

الجلد: شَرَّثَ. شَنَّفَ/ پټست ګلېشان.

تَقَشَّفَ: زهد فی ملذات الحياة/ سؤفیه‌تی و رژدی و
دهست ګرته‌وه، قایلې له ژباند.

مُتَقَشِّفٌ: زاهد فی نعم الحياة/ به‌ت‌نگ دنیاوه
نه‌هاتو، ګوښ نه‌ده، قایل، سؤفی.

قص:

قَصٌّ. قَصَصٌ: قَطَعَ/ بری.

الشَّعْرَ: قَطَعَ/ قژی تاشی، ګورتی ګرده‌وه، تاشی.

الظُّفْرَ: قَطَعَ/ نینزکی ګرد.

الصُّوفَ مِنَ الْحَيَوَانِ: جَرَّهَ/ بریه‌وه.

إِقْتَصَرَ الْخَيْرَ: رَوَاهُ/ ګټپاړه‌وه، مه‌واله‌ګی ګټپاړه‌وه.

تَقَصَّصَ أَثَرَهُ: تَتَبَعَهُ/ شریټی ګه‌وت، شوین پری
مه‌لګرت.

إِقْتَصَرَ مِنْهُ: قَاصَهُ: عَاقَبَهُ/ سزایدا.

منه. - ه: إِنْتَقَمَ مِنْهُ/ ټوله‌ی لټ‌س‌ند.

قَصٌّ: قَطَعَ/ برین.

الْأَخْبَارَ: سَرَدَ/ ګټپاړه‌وه، باسکړدن.

الشَّعْرَ: قَطَعَ/ تاشین، قژبرین، ګورت ګردنه‌وه.

الصُّوفَ: جَرَّهَ/ برینه‌وه.

عَظَّمَ الْقَصَصَ: عَظَّمَ الْحَنْدَرُ/ ګوله‌ی سنگ،
په‌راسویه‌ند.

قَصَصٌ. قَصَاصَةٌ: قَطَعَ و فضلات/ برېشت،
سره‌برېشت، سره‌پارچه، نیلماسک.

قَصَاصَاتُ رِيقٍ/ پارچه کاخه‌ز.

مِقَصٌّ: آلَةُ الْقَصِّ/ مه‌قه‌ست، دواړد، دویرد.

الغَنَمَ و الدوابَّ/ برینگ.

قَصَاصُ الْغَنَمِ و الدوابَّ: جَرَّاهُ/ مه‌پړه‌وه، ناژده‌ل بره‌وه.

- او مُقَتَّصُ الْأَثَرِ: مَقْتَفًى. مَتَّبِعَ/ شوین
ګه‌وتو، شوین مه‌لګرتو.

- او قَاصُ الْأَخْبَارِ/ مه‌وال (ګټپړه‌وه، ګه‌په‌ن‌ر)،

ده‌نگ بیژ، بیژر.

- الذی یقرأ القصص فی المجتمعات/
حیکایات خوان.

مَقْصُوصٌ. إِنْقَصَ: مَقْطُوعٌ/ برراو، تاشراو.

قِصَّةٌ: حِکَايَةٌ/ چیرۆک، راز، سه‌رګوزشته.

- خرافیة/ داستان، نه‌فسانه.

- خیالیة/ رومان، چیرۆکی مه‌ل‌به‌ستراو.

- شعرية/ هونراوی فولکلوری، چیرۆکی هونراوه.

- اقصوصة: حَدِيثٌ/ راز، به‌سرهات، روداو.

قَاصٌ. قَصَاصٌ. مَن یَأْتی بالقصة: الذی یروی
القصص/ چیرۆک خوان، ده‌نگ بیژ، به‌یت بیژ.

- قَصَصِي: مؤلف قصصی/ چیرۆک‌نوس.

قَصَاصٌ: عِقَابٌ/ سزا.

- جزاء/ پښ بژاردن، ټوله.

قِصَّةٌ: شِعْرُ النَّاصِيَةِ/ په‌رچه‌م.

- خُصْلَةٌ شِعْرٍ/ قز، پارچه قز، لیسپ.

قَصَاصَةٌ: عَوْضٌ. مُقَابِلُ/ له‌جباتی، له‌بری، بژاردن.

- مُوَازَنَةٌ/ له‌نگر، له‌نگر ګرتن.

- فی الحساب: تصفية/ کوتایی پښ هینان.

مَقَاصَّةٌ/ داوا به‌ داوا.

قَصَبٌ:

قَصَبٌ الذَّبِيحَةُ: قَطَعَهَا قِطْعاً/ له‌تی ګرد پارچه

پارچه‌ی ګرد، له‌تی له‌تی ګرد، له‌تی و کوتی ګرد.

- الشَّاةُ: فَصْلٌ قَصَبِهَا/ سرى بری.

قَصَبٌ الشَّعْرُ: جَعْدَةٌ/ لوی ګرد.

- اقصب المكان: صار فيه قصب/ بوبه
قامیشه‌لان.

قَصَبٌ: يَرَاعُ/ نه‌ی، قامیش، ژاژ.

- السُّكَّرُ: قَصَبُ الْمَصِّ: مُصَانٌ/ قامیشی شه‌کر،
نه‌ی شه‌کر.

- فارغ/ نه‌ی جول.

- معلوء/ نه‌ی‌چه.

- أَخْرَجَ - السَّبِقُ: كَانَ الْغَالِبُ/ پیش ګه‌وت، بره‌په‌وه.

قَصَبَةٌ: يَرَاعَةٌ/ قامیش.

- الْأَصْبَعُ: عُقْلَةٌ/ ګرزی په‌تجه، جومګه‌ی

نه‌موست.

- الْأَنْفُ: عَظْمُهُ/ ګوله‌ګی لوت.

رَجُلٌ - لا جسيم ولا تُدیف/ مام ناوه ندی، نه قله ونه لهی.

طریق - : مستقیم/ ریگی راست.

بُخُسْنِ - / به نیازی پاک، به دلی پاک.

بِسُوم - / به نیازی خراب.

بِغیر - / بِنِیاز، بِنِ مه به ست.

عَنْ - . قَصْدًا/ به مه وهس، به نه نقه ست.

قَصْدًا/ راسًا/ یه کسر، مه وهس، یه کهنده رندو.

قَصْدی. مَقْصود عمدی/ نه نقه ست، مه وهس.

قَصید: لاعیب فیه/ بِنِ خه وش، بِنِ گورد.

- . قصیده: عَصَا/ دارده ست.

بَیْتُ آل - : فحوی/ مه به سته که، مه به ست.

قصیده: مَنطُومَة/ موزراوه، چامه، چه کامه.

قاصد: الذي يَقْصِد/ نیازدار، خاوه ن مه به ست.

- : قریب/ نزیک.

مَقْصَد. قَصْد: مَرَام/ مه به ست.

مَقْصود: مَنوئ/ مه به ست لی بو.

- : مُتَعَمِّد/ به نه نقه ست.

مَقْصَد: كان القَصْد/ جئ مه به ست.

اِقْتِصَاد: ضِدّ تَفْرِیط/ نابوری، پاشه کورت، ده ست گرتنه وه.

- : تدبیر النَفْطَة/ گوزهران کردن.

اِقْتِصَادی: بَتَدبیر/ نابوریانه.

- : مختص بتدبیر النَفْطَة/ نابوری زان، نابوری ناس.

- : مُقْتَصِد. مُدَبِّر/ گوزهران که، به پیوه بهر.

قَصْدیر لِلْحَمِّ و طلاء المعادن/ قه لایی.

قصر:

قَصَرَ الشَّيْءُ: نَقَص/ کورتی مینا، که می کرد.

- الصلاة و من الصلاة: ترک منها قسماً/ کویر نوژ بو، ناویه ناو نوژی نه په پان.

- : حَبَسَ/ گلی دایه وه، ده ستی به سه راگرت.

- . قَصَرَ. أَقْصَرَ الكلام: اِخْتَصَره/ کورتی کرده وه، له کورتی برپه وه.

- . - . - : أَخَذَ مِنْ طُوله/ فارسى کرد، له درژی به کی ده رهینا، کورتی کرده وه.

- البلاد: العاصِمَة/ پای ته خت.

- : قرية او مدينة صغيرة/ شاروچکه.

- الرثّة: مجرى النفس/ بۆری هوا، قوپوچکه.

- : مزمار الراعى/ شمشال، دوزه له.

- المريء: مجرى الطعام/ بۆری خواردن، سورینچک.

- الرجل. - الساق/ لولا.

مَقْصَبَة. مَقْصَبَة: مزرعة القصب/ قامیشه لان.

قَصَاب: جِرَّار/ گوشت فروش، قه ساب، سه ربی.

- : الزَّمار و النافخ فى القصب/ شمشال ژهن، دوزه له ژهن.

قَصَابَة: جِرَّارَة/ قه سابى، سه ربین.

- . قَصْبِيَة: الخِصْلَة من الشعر/ پرچ، قژی لول.

قصد:

قصد في امره: اِسْتِقَام/ راست بو.

- الرجل و اليه. تَقْصِدُه: توجه اليه/ چو بؤ لای، سه ربى دا، دیده نی کرد.

- : نَوَى/ ویستن، نیازی بو، وای نیاز بو.

- : عَنَى. ارادَة/ ویستی، مه به ستی بو.

- . قَصْدُه: نَحَا نَحْوَه/ لاسایی کرده وه، په پیره وی کرد.

- . اِقْتَصَدَ: ضِدّ اِفْراط/ ده ستی گرتنه وه، پاشه که وتی کرد.

- . - . - . اَقْصَدَ الشاعر: تَطَلَّم/ موزراوه ی دانا.

قَصَدَ الشَّيْءُ: كَسَرَه/ شکانی.

اَقْصَدَنِي اليك الامر: حملنى على اتيانك/ له ناچاریدا هاته لات، ناچار بوم په نام بؤ مینایت، هانام بؤ مینایت.

اَقْصَدُه. تَقْصِدُه: قتله فى مكانه/ کورت و پر له جیئی خویدا کوشتی.

- ت الحية فلانا: لدغته فقتلته/ پیوه ی داو کوشتی.

تَقْصَد. اِنْقَصَد: اِنْكَسَر/ شکا.

قَصْد: نِيَّة/ خواست، نیاز، ثاره زو.

- : غَرَض. غَايَة/ مه به ست، ثامانج.

- : ضِدّ اِفْراط/ ده ست گرتنه وه، پاشه کورت کردن.

- : اِسْتِقَامَة الطريق/ راستی ریگا.

- عن الهدف: لم يبلغه / كورتى مینا، لیس
 نه دا، نهی نهنگاوت، نهی پینکا.
 - عن: كف / دهستی لیه لگرت، وازی مینا، لیس
 گپا.
 - فی الامر: توانی. اعمل / که مترخه می
 کرد، پشت گوئی خست، گوئی نه دایه.
 - القماش: كَشَفَ / کال بوه وه، چوه وه،
 رهنگی دایه وه.
 - علی كذا: حَصَرَ / هر به وه وازی مینا،
 نه وهی بهس بو.
 - عنه الوجع او الغضب: سَكَنَ / میواش
 بوه وه، هاتوه سرخوی دامرکیا وه، بی دهنگ بو، خاو
 بوه وه.
 اِقْتَصَرَ علی كذا: اِكْتَفَى به. لم يتعداه / هر به وه
 قایل بو، لیکه گپا.
 قَصَرَ: ضِد طال / کورت بوه وه، هل چو.
 اِسْتَقْصَرَ: عَدَهُ قَصِيراً / به کورتی زانی، لای کورت
 بو.
 - عَدَهُ مُقْصِراً / به که مترخه می دانا.
 اَقْصَرَ وَ تَقَاصَرَ عَنِ الْأَمْرِ: امسك عنه مع الْقُدْرَةِ
 علیه / پشت گوئی خست، خوی لی کیشابه وه.
 قصیر: ضِد طویل / کورت.
 - القامة / کورته بالا، کورته بنه، بچوک، کوله بنه.
 - العمر / جوانه مرگ، ته من کورت.
 - اليد او الباع: عاجز. واهِن / دهست کورت،
 بیده سلات، نه دارا، ناتوان.
 تقصیر: ضِد تطویل / کورت کردنه وه.
 - إهمال / که مترخه می، فراموش کردن، پشت
 گوئی خست، گوئی نه دان.
 - نقص. عیب / ناتواوی، کهم و کوپی، خوش.
 مُقْصِرٌ: الَّذِي يُقْصِر الطول / کورت که ره وه.
 - مُهْمِلٌ / که مترخه می، گوئی نه دهر.
 قُصُور. سِن الْقُصُور: حَدَاثَةٌ / ته منی مندالی.
 - عدم الكفاية / بهش نه کردن، کورت مینان.
 قَصُرَ: مَنْزِلٌ كَبِيرٌ / کوشک، ساختمان، ته لار.
 - قَصَرَ: خِلاف الطول / کورتی.

- قَصَرَ. قُصُور. كَسَلَ / ته مه لی، ته وه زه لی.
 - تقصیر: إهمال / که مترخه می،
 گوئی نه دان، فراموش کردن.
 - قُصَار. قُصَارِي: أَقْصَى / نهوپه پی، نهوپه پی توانا.
 قاصِر: خِلاف الراشد / مندال، پنه گپیو، وردکه.
 - لازم. خِلاف المتعدي من الأفعال / فرمانی
 تی نه پ.
 - الید: قَصِيرُهَا / دهست کورت، بیده سلات.
 - الألوان / رهنگ بهر.
 - الأقمشة: مُبَيِّضٌ / سپی که ره وه.
 مَسْحُوقٌ أَلْ - : مَسْحُوقُ التَّبْيِضِ أَوِ الْكُلُورِ / سپی
 که ره وه.
 قَيْصَرٌ: عَاهِل. مَلِك / شا، ئیمبراتور، سه روك پیتنهوا، قه پال.
 قَيْصَرِيَّةٌ: سَوِّقٌ مُسْتَقَفٌ / قه یسه ری.
 مقصور. مُقْصِرٌ: ضِد مُطَوَّلٌ / کورت کراوه.
 - محدود / دیاری کراو.
 نسج - : متغیر اللون / کاله وه بو.
 مُقْتَصِرٌ: مُخْتَصِرٌ / کورت.
 مَقْصُورَةٌ: حُجْرَةٌ / ژوبوچکه.
 - المسارح: خُلُو / لوج، که لاری.
 قَصْرَةٌ: غُصْنُ الطَّيْرِ. زِمَكِي / تنگه جوله.
 قصع:
 قَصَعَ: اِبْتَلَعَ / قوتی دا، هالی لوشی، لرفی ایذا.
 - الماء العَطَشُ: كَسَرَ العَطَشُ / تینویتی شکاند.
 - قَصَعَ. تَقَصَّعَ الجِرْحُ بالدم: اِمْتَلَأَ / خویتی
 تی ز.
 - البيت: لَزَمَهُ / ماله وهی گرت و
 دهر نه چو.
 - ت الرحي الحب: طَحَنَتْ / هاپی، وردی کرد.
 قَصْعَةٌ: صَحْنٌ كَبِيرٌ / ته شت، له گن، له گنی که وره.
 قصف:
 قَصَفَ الشَّيْءَ: كَسَرَهُ / شکانی.
 - اِنْقَصَفَ الشَّيْءُ: اِنْكَسَرَ / شکا.
 - الرغذ / گرمه ی هات، گرمانی، هور گرمانی.
 - اقام فی اكل و شرب و لهو / رای بوارد،
 بهر ابواردنه وه خه ریک بو.

- بالمَدْفَع: رماه/ بوردومانی کرد، گوله بارانی کرد.
 قَصَبُ الْعُودِ: طال و اغنی/ نوشتایه وه، شۆږپوه وه،
 چه مپه وه.
 قَصَف: کسر/ نوشتانه وه، چه مانه وه، شکان.
 - دوی/ گرمه.
 - صوت الطلق الناری/ بۆردمان، نه قینه وه،
 ده نگی گولله.
 - الرعد/ گرمه ی هور.
 - قُصُوف: اکل و مشرب و لهو/ رابواردن.
 قَصِيف: قَصِيف. سریع الکسر/ نه نوشتیتته وه، ناسک،
 قرچۆک.
 قاصف. کاسر/ شکینه ر.
 - شديد الصوت/ دهنگ (زل، گه وره)، به
 گرمه.
 قصل:
 قَصَلَ. إقْتَصَلَ: قَطَعَ او حَصَدَ/ بری، بریه وه،
 درویه وه.
 - غُنْفَهُ: ضَرْبُهُ/ له ملی دا، ملی په پان.
 قَصَلَ. قَصَلَ. قَصَالَةٌ: تَبْنُ/ کا، پوش.
 قَصَال. قاصِل. مَقْصَل: قاطع/ تیژ، بپنده، بپر.
 مَقْصَلَةٌ: آلة ضرب الاعناق/ مل په پین، سی دلره، قه ناره.
 قصیل: الشعر المحصود الأخضر/ قه رسیل.
 قصم:
 قَصَمَ: كَسَرَ/ شکانی.
 تَقَصَّمَ. إِنْقَصَمَ: انکسر/ شکا.
 قَصِمَ قَصِيمٌ: سریع الانكسار/ قرچۆک، ناسک.
 قصو:
 قَصَا. قَصَبٌ: بَعْدَ/ دور بو.
 - . . . تَقَصَّى عَنْهُمْ: إِنْتَعَدَ/ دورک وته وه،
 لیبان دورک وته وه.
 اقصى: ابعد/ دوری خسته وه.
 - الشَّيْءُ: بَلَغَ اقْصَاهُ/ گه یشته نهوپه پی،
 نهوپه پی.
 تَقَصَّى: تَبَاعَدَ/ دورک وته وه.
 - . إِسْتَقْصَى الْأَمْرَ: بَلَغَ الْغَايَةَ فِي الْبَحْثِ عَنْهُ/
 زۆد لئی کۆلپه وه، زۆد بۆی گه را، لئی تووژپه وه.

إِسْتَقْصَى عَنْ: إِسْتَعْلَمَ/ پرسپاری کرد، لئی کۆلپه وه.
 قاص. قاصی: قَصَى: بعيد/ دور.
 قَصَو. قَصَاء: بَعْدَ/ دوری.
 اقصى: ابعد/ دورتر، نهوپه پی.
 - : أَخْرَجَ نَهَائِيَةً كَوْنًا، دوايس.
 - : غَايَةً/ مه بهست، نهوپه پی.
 الاقصى: الأبعد/ دورتر، هه ره دور.
 الشرق - / خۆر مه لاتى دور.
 اقاصى الأرض/ نهوپه پی زهوى.
 الغاية القصوى/ نهوپه پی مه بهست.
 الضرورة القصوى/ نهوپه پی پيويستی، ناچارى.
 قض:
 قَضَى الْحَاطُ: هَدَمَهُ/ روخانى، رمانى.
 - : قَلَعَ/ مه لى که نند.
 - : ثَقَبَ/ کونی کرد، سمی، مه لى کۆلى.
 - : كَسَرَ/ شکانی.
 - : اقْضَى الْمَضِجَ: خَشَنَ/ جیگه که رهق و ناخوش بو.
 إِنْقَضَ الطَّائِرُ: هَوَى. نَزَلَ/ نیشته وه.
 - : عَلِيمٌ: هَجَمَ/ په لامارى دانى، هیرشى بردنه
 سه ر.
 - : سَقَطَ: تصدع/ روخا، هه ره سی هینا، شه قى برد.
 - : انكسر/ شکا.
 قَضَضَ. قَضَى: قِصَاةُ الْحَصَى/ به ردی هاپراو،
 چهو، زبخ.
 قضب:
 قَضَبَ. قَضَبَ الشَّجَرَةَ: قطع اجزاءها الزائدة/ مه لى
 پاچى، سه ر پۆتى کرد، برى.
 إِقْتَضَبَ: قطع/ برى.
 - : إِنْخَصَرَ/ کورتى کرده وه، کورت بوه وه.
 - : الْكَلَامُ: إِنْجَلَّ/ سه رپى دوا.
 قضب. تَقْضِيبُ الشَّجَرِ: تقليم/ مه لى پاچين، سه رپۆت
 کردن، برين.
 قضيب: غُصْنٌ مَقْطُوعٌ/ تول، شول، دار، لقى بپراو.
 - : عَصَا/ دار، داردهست، گالۆک، گۆپال، لوله.
 - : الذَّكَرُ: عُضْوُ الذَّكَوْرَةِ/ چوک، سوره، کيز.

الحَاجَةُ: قُوعُوطُ/ چوه سهر (شاور، پيشاور)، سهرناوى کرد.	إِقْتِضَاب: اِرْتِجَال/ سهرپى دو، سهرپى دووان، له به روتن، به بن ناماده کردن.
الدَّيْنُ: وَقَاه/ دايه وه، قهرزه کهى دايه وه.	- : إِخْتِصَار/ کورتى، به کورتى، کورت کردن وه.
منه العجب: تعجب مِنْهُ/ واقى وپما، سهرى لى سورپما.	مِقْضَب. مِقْضَاب: مِنجَل. سَكِين التَّقْلِيم/ داس، چه قو، مه قه ستى مه لپاچين.
الصلاة: اِذَاهَا/ به جين هينا، نويزه کهى کرد.	- : شَدِيد القَطْع/ تيز، برنده.
الأمرُ اليه: اِبلِغَه/ پتى راگه ياند.	مُقْتَضَب: مُرْتَجَل/ وتارو دوونى سهر پى و کورت و پرى، له به روتن، به بن ناماده کردن.
الأمرُ له او عليه: اوجبه و الزمه به/ فرمانى به جين هينان و کردنى به سهرادا.	- : مُخْتَصِر/ کورته، کورت کراوه، به کورتى.
الوقت: صَرَفَهُ/ اضاعه سُدَى/ کاتى برده سهر، کاتى کوشت.	قَضَع:
على: اِباد/ له ناوى برد، کوتايى پى هينا.	قَضَع. قَهَر شَكَانِي، زَالِ بو.
على الشيء: اِنهاف/ کوتايى پى هينا، ته واى کرد.	تَقَضَع. اِنْقَضَع: تَقَطُّع و تَفَرُّق/ تشکا، په رته وازه بو، په رته وازه بو.
على الأمر: اِبطله/ مه لى وه شانده وه، تىكى دا.	قَضَع. قَضَاع: مَقْصُ. وَجَع البَطْن/ ژانه سک، پتچ به سکدا هاتن.
على: حَتَب/ هيواى بپى.	قَضَم:
عليه: قَتَلَه/ کوشتى، مرانى، خنکانى، له دارى دا.	قَضَم. قَضِم الشيء: كَسَرَه باطراف اسنانه/ قرتانى، به دان قرتانى، کرزتى.
عليه: حَكَم عليه/ فه رمانى به سهرادا.	قَضِم الشيء: تَكَسَّر طَرَفُهُ/ کهل بو.
عليه بالإعدام: اصدر الحُكْم عليه/ فه رمانى خنکاندى دا.	قَضَم: سِنْف/ شير، شمشير.
له: حَكَم له/ برپارى بو دا.	- : جِلْد اَبِيض يَكْتَب فيه/ که ولى سپى تيا نه نوسريته وه.
بكذا: حَكَم/ راي دا، فه رمانى دا، فه رمانى ده رکرد.	قَضِيم: سِن او سيف متكسر الطرف/ کهل، قرتاو.
الرحل: - نَحْبَه. - أَجَلُهُ/ مات/ مرد، کرچى کرد، کرچى دواى کرد.	قَضَى:
الواجب: اِذَاهَا/ به جين هينا، نه وهى له سهرى بو کردى.	قَضَى. قَضَى العمل: اِنجَزَه/ ته واى کرد، راي په ران، لى بو وه، کوتايى پى هينا.
بَيْنَهُمَا: حَكَمَ وَقَصَلَ/ پىكى هينان، لىكى کردن وه، برپارى به سهران دان، رىكى خستن.	- مِنْهُ وَطَرُهُ: بَلِغ مراده/ به مه به ستى خوى گه بشت.
و قَدَّرَ على: اِسْتَوْجِب/ چاره نوس واى کرد.	- حَاجَتُهُ: اَتَمَّهَا و فَرَّغَ مِنْهَا. اِذَاهَا/ نيشى خوى راپه ران، ته واى کرد.
قَضَى. اِنْقَضَى: مَضَى/ تپه پى، به سهرچو، گوزه شت.	- العهد/ اِنقذه/ په يمانى برده سهر.
الأمرُ: نَفَذَ السَّهْم/ کار له کار ترازو.	- غَبْرَتُهُ: اَخْرَجَ كُلَّ الدَّمْع/ تير فرميسكى رشت.
امرُهُ/ مات/ مرد، کرچى دواى کرد.	- بَيْنَ الخصَمَيْنِ: حَكَم و فَصَلَ بَيْنَهُمَا/ رىكى خستن، پىكهينان.
قاضى فلاناً الى الحاكم: رَافَعَهُ/ په ناى برده بهر داوه.	
- : اِقَامَ قَضِيَةً على/ شكاى لى کرد.	
اِنْقَضَى: قَضَى. مَضَى/ تپه پى، به سهرچو، گوزه شت.	

- : قَمَ / بپایه وه، ته‌واو بو، کوتایی هات.
 - الأجل (الموعد): وصل الى النهاية/ ته‌واو بو،
 ماره ته‌واو، کوتایی هات.
 - الأجل (العمر)، إنتهى / ته‌من و زیان ته‌واو،
 کوتاییان هات.
 إقتضى: تَطَلَّبَ. إستوجب/ پتویست بو، پتویست
 و ابو، ناچار بو.
 قَضَى وَطَرَهُ: اَتَمَّ مُرَادَهُ / به‌مه‌ستی خوی گه‌پشت،
 مه‌به‌ست ته‌واو.
 تقاضى: قَبَضَ / وهری گرت.
 - المتخاصمان الى الحاكم: تَرافَعَا / په‌نايان
 برده په‌ر داور.
 قضاء: اداء/ كردن، به‌جی‌هیتان، راپه‌پاندن، رایسی
 كردن.
 - : إِنْجَاز / ته‌واو كردن، کوتایی پښ هیتان.
 - : قَضَى: حُكْم / فرمان، بپیار.
 - : مُحَاكَمَة / دادوهری، دادوهریتی.
 - : شَرِيعَة / یاسای ثابتي.
 - : الله: مَوْت / مردن، کزچی دوايي، خواستی خوا.
 - : و قدر: نَصِيب. حَظَّ / چاره‌نوس، به‌خت.
 - : الوقت: إِضَاعَة الوقت / کات کوشتن، رابواردن.
 - : الحاجة: تَقَوُّط / سه‌رناو كردن، چونه سه‌ر ناو.
 - : دار لَقضاء: مَحْكَمَة / دادگه، دادوهری،
 دادگه‌ری.
 - (جمع القضاة): منطقة / مه‌رتم، ناوچه،
 شاروچکه.
 كرسى ال - / كورسى دادگه.
 قضائى: مختص بالقضاء / داوره‌ری یاساوانی.
 قَضِيَّة: دَعْوَة / دوا.
 - : مسألة: اَمْر / کاروبار، کیشمه، کیشمه،
 گبروگرفت.
 قاضى: قاضٍ / حاکم / داور، دادپرس.
 - : التحقيق / دادپرسی کولینه‌وه.
 - : الصلح / دادپرسی (رَيِّک خستن، پَيِّک هیتان).
 - : القضاة: رئيسهم / سه‌روکی دادپرسان.
 - : الحاجات: مال / دراو، دراوو مال.

- : مُجِرَّ مُتَمَّ / به‌جی‌هیتن، ته‌واوکه، کوتایی پښ هیتن.
 سَمَّ - : ممیت / ژاری کوژهر، کوشنده.
 قاضية: مَوْت / مردن، کوشتن.
 ضربة قاضية: مميته / لى‌دانی کوشنده، جه‌زه‌به‌ی
 کوشنده.
 إقتضاء: لزوم / پتویستی ویستن، ناچار بون، ناچارى.
 عند ال - : عند الضرورة / کاتی پتویستی، که پتویست
 بو.
 إنقضاء: إنتهاء / کوتایی، ته‌واوبون، تیپه‌پښ، دوايي.
 مقضى: مُجِرَّ / ته‌واو، ته‌واو بو، کراو، جی‌به‌جی بو،
 کوتایی پښ هاتو.
 - : مَحْكُوم فِيهِ / بپیار له سه‌ر دراو.
 - : مُقَدَّر / چاره نه‌بو، هه‌ر نه‌بې بېښ.
 مُقْتَضَى: لازم / پتویسته، پتویست ده‌گا، چار نه‌ی
 پ - کذا: بموجب / به‌گویره‌ی.
 قَط:
 قَط. إقْتَطُ القَلَمَ و نحوه: قطع راسه / دای‌دا،
 دای‌تاشی، تیژی کرد.
 - : حَافِر الدَابَّة: نَحْتَهُ و سَوَاه / سمی
 ولاخه‌کى (بری، تاشی، ریکی خست).
 - : قَطَط: الشَّعْرُ / تجعَّد / لول بوو.
 - : الاظفار: قَصَّهُ / نینوکی کرد.
 - : الشَّعْرُ: خَفَّفَهُ / سوکی کرد، تاشی، هه‌لی پاچی.
 قَطَطَ الخَرَاطُ الخَشْبَةَ: سَوَاهَا بِالْمَخْرَط / له
 چه‌رخیدا، خرتی کرد، له خرتی دا.
 - : نَحَتَ / دای‌تاشی، ریکی خست.
 إقْتَطَ: إِنْقَطَعَ / دادپا، ریک خرا، بپړا.
 قَطَطَ: حَسَب. كَفَى. كافٍ / تنها، به‌س.
 - : فقط. لا غير / تنها، ته‌نیا.
 قَطَطَ: اَبْدَأ / نه‌خیز، هه‌رگیز، بپرای بپرای.
 - : شديد الجمودَة / چرچ و لوچ، نَدَد لول.
 قَطَطَ: خَرَاط / خه‌رات، توپنه‌چی.
 - : حَفَّار / هه‌ل‌کول، داتاش.
 قَطَطَ: هَرَّ / پشيله، گوربه، نیره پشيله.
 - : برى / پشيله‌ی کڼوی.
 قَطَطَ: هِرَّة / ده‌له پشيله، پشيله‌ی مڼ.

قَطِيطَة: جرو القَطْ (به چكه، بيجو) پشيله.
قطب:

قَطَب: جَمْع/ كوى كرده وه، ميڠايه وه يهك.

- قَطَب حَيِيْنَةُ: رَوى ما بين عينه و كلج/

ناوچه وانى گرز كرد.

- - وجْهَه/ دهم و چاوى دا به يه كدا، روى گرز كرد.

- - اَقْطَب الشَّرَاب: مَرَجَه/ تيكى دا، تيكه لى

كرد.

تَقْطِيب: عُبُوسَة/ دهم و چاو به يه كدا دان، رو گرز

كردن، مَوْب بونه وه.

قطب. قطوب و قاطب: متجهم/ ناوچه وان گرز، مَوْب

رو گرز، مِه مَوْب.

قُطِب: قطب: محور. مدار/ ته وه وه.

- - سِيد القوم/ گه وه پياو، پياو ماقول.

- - طرفى المحور/ جه مسهر، پَوْل، هه ردو

جه مسهرى ته وه وه.

ال - السالِب/ (پَوْل، جه مسهرى سارد.

ال - الموجِب/ (پَوْل، جه مسهرى گهرم.

ال - الشمالى/ جه مسهرى باكور.

ال - الجنوبي/ جه مسهرى باشور.

قُطْبُ الارض/ دو جه مسهرى گوى زه وى.

- المغناطيسية/ دو جه مسهرى موگنا تيس.

- الكهرياء/ دو پَوْل كاره با.

استقطاب/ جه مسهرى رگرتن، جه مسهرى گريى.

اقطاب السياسة/ گه وه پياوانى راميارى.

قطر:

قَطَر. قَطْر: طلى بالقطران/ قيرى تن هال سو،

قه ترانى تن هال سو.

- - صَف/ ريزى كرد، ريز بو، ريزى گوت.

- - الماء: اسالَه قَطْرَة قَطْرَة/ دلوپانى،

تكانى.

- - تَقَطَّر الماء: سال قَطْرَة قَطْرَة/ تكا، تكهى

كرد، دلوپى كرد.

- الصمغ من الشجرة: خرج/ ده رى دا.

قَطَر الماء: صَفاه/ پالاوتى.

تَقَطَّر القوم: جاؤوا متتابعين/ به دواى يه كدا ماتن.

قَطْر: تنقيط/ دلوپانندن، دلوپه كردن، تكاندن.

- قطر/ باران.

قطار. قطر: ماكنه/ شه مهنده مهر.

- : تتابع/ يهك له دواى يهك، ريزگرتن.

قَطْرَة: نُقْطَة/ دلوپ، تكه.

- مطر: نقطة منه/ تكهى باران، نمه.

- ندى: نقطة منه/ دلوپى شه ونم.

- العين: دَمْعَة/ فرميسك، دلوپى فرميسك.

- العين: ما تَقَطَّر فيها من دواء/ دهرمانى چاو.

تقطير. استقطار: تنقيط/ دلوپانندن، تكاندن، چَوْرگه.

- : تكرير. تصفية/ پالاوتن.

قَطَارَة: نَقَاطَة/ تنوك تكتين، دلوپين.

قَطْران. قَطْران: دُجَالَة/ قير، قيراو، قه تران.

- - : سَيَّال بمعنى من الأشجار كالصنوبر/

رَوْناروگ.

مَقَطَّر. مَقَطَّرَة: مِبْخَرَة/ بخوردان.

قَاطِرَة: ماكنه/ راكيشهر، مه كينه، بكيش.

مَقْطُورَة: عَرَبَة/ راكيشراو.

قَطْر: إقليم، بَلَد/ ولات، زَندو بوم.

- : ناحية/ ناوچه، هه رَيم، ثِقْلِيم، زَندو بوم.

- الدائرة/ تيرهى بازنه.

- المربع/ لاره ميل.

نصف - الدائرة/ نيوه تيرهى بازنه.

قَطْرَب: ذباب منير/ گوله نه ستيره.

- : الذئب الامعط/ كورگى بن توك، گپ.

- : لص/ دن، جه رده.

- : جبان/ ترسنوك.

قطع/

قَطَع: قَسَم/ له تنى كرد، كه رتى كرد، نوكه رتى كرد، ونجى

كرد.

- : بَثْر/ كه لى كرد، كولى كرد، قرتانى، بپى.

- : جَرَح/ بپى، بريندارى كرد.

- : حَجَر. اَوْقَف/ به رى گرت، به رى به ست.

به ريه ستى كرد، راي گرت، ويستانى.

- : النهر. عَبَر/ اجتنان/ په ريبه وه.

- : فَصَل/ له يه كى جيا كرده وه، بچين.

- : إِسْتَنْفَذَ / كَهْلَكَ نَمَا، له كار كهوت، په كې كهوت، له كه لك كهوت.

- الصلاة: اېطلها / نوږه كې بړي.

- فِي الْقَوْلِ جَزَمَ / سور بو، سور بو له سره قسه كې.

- لَهُ عَنْ حَقِّهِ مَنَعَهُ حَرَمَهُ مِنْهُ / بڼ پېرې كړد، بهش خوراوي كړد، بهش و مافه كې خوی نه دايه.

- الطَّرِيقَ عَلَى: كَمَنْ لَهُ رَتَى پښ گرت، له رڼيدا دانښت، بڼي دانښت، خوی بڼ نايوه.

- الطَّرِيقَ: إِجْتَاَزَهُ / رڼگا كې بړي، پيا تپې پي.

- لِسَانَهُ: اسكته / بڼ دهن كې كړد، زمانې به ست، داي له ده مې.

- لَهُ بِالْقَطِيعِ: ضَرَبَهُ بِالسَّوْطِ / بهر قامچې دا، به قامچې لږې دا، دايه بهر قامچې.

- هُ الْحَبْلُ أَوْ بِحَبْلِ: إِخْتَنَقَ / به پت خنكا.

- عُلُقَ دَابَّتَهُ: بِاعِهَا / فروشتي، له ناوي برد، زايه كړد.

- لَهُ شَيْءٌ: (فرزه له) په شي دا، بڼي جيا كړده وه.

- الصَّدِيقَ: هَجَرَهُ / ده ستي لږه ل گرت، وازې لږ هڼا، هارو پټه تيان نه ما.

- الْحَبْلُ أَوْ الْوَتَرُ: قَصَصَهُ / پچري، قرتاني.

- الرِّجَاءُ مِنْ: يَنْسَى / نا تو مي د بو، هيواي بړي.

- الشَّيْءُ أَوْ الْخَطَرُ: عَرِ / نا پوهه تي و م ترسي بړي و نه ما.

- الْمَسَافَةُ: مَشَاهَا / ماوه كې بړي، پيا تپې پي.

- الْوَقْتُ: قَتَلَ الْوَقْتُ / كاتي برده سره، كاتي كوشت، راي بوارد.

- عَهْدًا. وَعَدَ: تَعَهَّدَ / په يمانې دا، به لږني دا، ده سته بهر بو.

- كَلَامَهُ: اسكته / قسه كې (بړي، پښ بړي)، بڼ دهن كې كړد.

- فِيهِ الْكَلَامُ: أَثَرُ / كاري تڼ كړد، هه ستي جولان.

- الرَّاسُ: أَطَاعَ بِهِ / سه ري په پان، لږي كړده وه، كوشتي.

- دَابِرُهُ: إِسْتَاوَلَ / ريشه ي دهر هڼا، بڼه بړي كړد.

- عَلَيْهِ الطَّرِيقَ: إِعْتَرَضَ طَرِيقَهُ / رڼي (پښ، لږ) گرت.

قَطَعَ: قَطَعَ قِطْعَةً قِطْعَةً / لت و كوتي كړد، لت له تي كړد، ونجړونچې كړد.

- مَرَّقَ / دپي، شپي كړد.

- اللَّحْمَ: شَرَحَ / جنې، تويي كړده وه.

- الْخَمْرَ بِالْمَاءِ: مَزَجَهَا / روڼي كړده وه، ناوي تڼ كړد.

قَاطَعَ الْاجْتِمَاعَ وَ الْعَمَلَ لَمْ يُشَارِكْ / به شداري نه كړد، كڅ نه بوه وه.

- هُ. أَقْطَعَ عَنْهُ: تَرَكَهُ / وازې لږه هڼا، ده ستي لږ هڼل گرت، ده ست بهر داري بو، لږي زوږ بو.

- هُ عَلَى كَذَا: إِتَّفَقَ مَعَهُ / رڼك كه وتن، له گه لږي بړيه وه.

إِنْقَطَعَ: قُطِعَ / پچري، پچريچې بو.

- النَّهْرُ: جَفَّ وَ يَبَسَ / وشكي كړد، ته پايي تيا نه ما، وشكايي داهات.

- لِسَانَهُ: ذَهَبَتْ طَلَاقَتُهُ / زمانې په ستره، قسه ي بڼ نه كړا.

- التِّيَارَ: تَوَقَّفَ / كوږايه وه، كاره يا (بړا، نه ما).

- الْمَطَرُ: إِحْتَبَسَ / باران نه باري، بڼ باراني بو.

- الْمَطَرُ: تَوَقَّفَ / خوځي كړده وه، بارانه كه وه سټا.

- الصَّوْتُ: تَوَقَّفَ / دهن كه كه نه ما، بڼ دهن گ بو.

- عَنْ كَذَا: كَفَّ / وازې هڼا، ده ستي لږ هڼل گرت، به سي كړد.

- إِلَى كَذَا: كَرَسَ / ته رخان بو، خوی ته رخان كړد.

إِقْتَطَعَ مِنْ: أَخَذَ قِطْعَةً / پارچه يه كې لږ كړده وه، توږنكي لږ برد، لږي جيا كړده وه.

إِسْتَقَطَعَ: خَصِمَ / داي شكان، لږي بړي.

تَقَاطَعَ الْخَطَّانُ: قَطَعَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ / يه كرتيان بړي.

تَقَاطَعَا: ضِدَّ تَوَاصُلًا / لږك جيا بووه وه، جيا بوونه وه، هه ريك له لايه كدا.

قَطَعَ لِسَانَهُ: ذَهَبَتْ طَلَاقَتُهُ / قسه خوځه كاني نه ما، پاراوي له قسه كانيا نه ما.

- لِسَانَهُ: لَمْ يَقْدِرْ عَلَى الْكَلَامِ / زمانې په سرا، قسه ي بڼ نه كړا، زمانې چوه كليله.

قَطَعَ النَّفْسُ: إِنْقَطَعَ / هه ناسه وه سټا.

- الرجل: عَجَزَ وَيَسَّسَ / په‌کي کورت، پير بو، که‌ساس کورت.

- به: حيل بينه و بين امله/ هيواي نه‌ما، ناښوميد بو.

- أَقْطَعَ عَنْ اَهْلِهِ: اِنْقَطَعَ عَنْهُمْ و باينهم/ له‌کس و کاري جيا بوه‌وه، ده‌ستی لږ مه‌لگرتن، وازي لږ هينان.

- لَهُ كَذَا: اَذِنَ لَهُ / رڼي‌دا.

- ت الدجاجة: اِنْقَطَعَ بِيضُهَا / له‌هيلکه جوه‌وه.

- تَقَطَّعَ: تَمَرَّقَ / دږا، نه‌جن نه‌جن بو، شپږ وړ بو.

- قاطع: حادّ / تيز، پره.

- برهان قاطع: مُقْنَعٌ / قايل که‌ر، سه‌لمينه‌ر.

- بات: يه‌ک لايي‌که‌ر، کوتايي پښه‌ين، پرينه‌وه.

- فاصل: جياکار.

- قاسم: دابه‌ش که‌ر.

- خَطٌّ يقطع قوساً / که‌وانه‌بږ.

- لبن قاطع: حامض / ترش.

- الطريق: لَصٌّ / جه‌رده، رڼگر، رڼي‌پر، چه‌ته، نه‌ريده.

- حاجز: به‌ر به‌ست، به‌رگر.

- آلة القطع: پره.

- سِنَّ قاطع: پرند، داني پرند.

- طَعَامٌ - : بلا لحم او شحم / خواردني (وشک، بڼ چه‌وري، بڼ گوشت).

- طيرٌ - : غير مقيم في مكان واحد / بالنده‌ي کوچه‌ري، گه‌رميان و کويستان که‌ر.

- قَطَعَ: تقطيع / پرښ.

- مكان القطع (و بمعنى جرح) / بريندار بون، پرښ.

- بَثْرٌ / که‌ل بون، که‌ل کورن، قوتاندن.

- حجم: قياس / قه‌باره، شپوه، نه‌دازه.

- الرأس: ضَرْبُ العنق / سه‌ر په‌پاندن، له‌مل دان.

- الرجاء و الأمل: يأس / هيوايږښ، ناښوميدی.

- الطريق: لصوصية / جه‌رده‌يي، ريگه‌برښ، چه‌ته‌يي، نه‌ريده‌يي.

- الدابر: اِسْتِنْصَال / بڼه‌پرکودن، ريشه‌ده‌هينان.

- العلائق: تَوَقُّفٌ / په‌يوه‌ندی برښ، ناشت و ماشت.

- قطعاً: دون رڼب / بڼ‌گومان، مه‌ر نه‌بڼ.

- مطلقاً: ابدأً / مه‌رگيز، نه‌ه، نه‌ختر.

- قطعي: نه‌اشي / کوتايي پښه‌اتو.

- قَطَاعٌ: الذي يقطع / پره.

- قُطْعَةٌ: ما قُطِعَ / که‌رت، پارچه، پارچه‌په‌کي بږاو.

- بَقْعَةٌ اَرْضٍ مَقْرُوزَةٌ / پارچه‌په‌ک زه‌وي دابږاو.

- قِطْعَةٌ: حصّة / به‌ش.

- جزء / پارچه، که‌رت.

- سَكْرٌ / کلز، کلزهر.

- قطيع من الغنم: مجموعة من الغنم / رانه‌مه‌ر.

- من الطيور: سِرْبٌ / پۆل، پۆله‌مل.

- من الحيوانات الكبيرة: مجموعة او طائفة / گله، ره‌وه، ره‌وگ، جه‌له، ران.

- ما تُقَطَّع من الشجر و الاغصان / مه‌ل پاچراو، بږاو.

- نظير: شبيه / اي‌تجو، هاو، وه‌کو.

- قطيعة: هجران / ليک بران، جيايونه‌وه.

- اِنْقِطَاعٌ: ضد اِتِّصَالٍ / پچران، جيايونه‌وه.

- تَوَقُّفٌ / وه‌ستان، له‌کار که‌وتن.

- بلا - : بدون توقف / يه‌ک بينه، به‌بڼ وه‌ستان.

- تقطيع: قطع / پچرين، برښ.

- مَقْصُ في البطن / پټيچي سک، ژانه‌سک.

- قَدْ و قامة / قلائع، قه‌نويلا، په‌يکه‌ر، له‌ش ولاړ.

- مَقْطَعٌ: مكان القطع / شوښ برښ، برگه‌.

- النهر: مكان اجتياز / بوار.

- الطرق و الخطوط: نقطة التقاطع / دريږان، شوښي پټک گه‌يشتن.

- هجائي: جزء من كلمة / برگه‌ي وشه‌.

- تقاطع: اِتِّصَالٌ / پټک گه‌يشتن، يه‌ک بږ.

- الخطوط: هتلي پټک گه‌يشتن.

- الطرق / دريږان.

- نقطة ال - / (شوښ، خالي) پټک گه‌يشتن.

- مقطع: آلة القطع / پره، ښاميري برښ.

- مَقْطَعٌ: تَقَطُّعٌ / پچريچري، ونجپونچري، له‌ت و کورت.

- مَمَرَّقٌ / شپ، شپويي، دږاو، ريژال ريژال.

- مَقْطُوعٌ: قطع / بږاو، دږاو، پچږاو، له‌ت کراو.

- به: بانس/ ناٹومید، بن‌ہیوا.
مُقاطعة: مُباينة/ وان لئہینان، دہست لئہ لکرتن،
پہیوہندی بپین.
- : إبالة/ إقليم/ ناوچہ، مہریم.
- الکلام و العمل/ ہاویہ‌شی نہ کردن.
- تجاریة/ مامہ نہ کردن، پہیوہندی نہ مان.
قُطاع: قطعة/ برکہ، پارچہ، کھرت.
- خاص/ برکہی تابیہ‌تی.
- عام/ برکہی گشتی.
- مختلط/ برکہی تیکہ ل.
مُقطع: غیر مُصل/ بن پہیوہندی.
- . مقطوع/ مَفصول/ جیا، بہ جیا، جیاوان،
سہریہ‌خو، پچراو.
- لکذا: مُکرّس/ تہرخانہ بو..
- النظیر: لا مثیل له/ بن‌ہاوتا.
غیر - : مستدیم/ مُستمر/ یک بینہ، نہوہستاو، بہردہوام.
اقطاعی: مالک مساحات شاسعة من الاراضی
الزراعی/ دہرہ بہگ.
تقاطع الوجه: ملامح/ دیمہ‌نی رو، رواہت.
قطف:
قُطَفَ: قُطِفَ. إقتطف الزهر: قُطِعَ/ گولی (لئکرندوہ)،
چنی)
- - - - - الشعر. جناه/ رنی، کزی
کردہوہ، لئی کردہوہ، درویوہ.
- - - - - الشيء: اخذہ بسرعة/
مہ‌لئپچپوقان، پہ‌لاماری دا.
- : خُدش/ رنی، روشانی.
إقتطف الکلام: اخذ خلاصته/ حالی بو، تیزی‌گیی.
قُطِف. ثمار مقطوعة/ میوہی رنارو، لئکراوہ.
قُطاف. قُطاف: (وان قُطِف الشعر/ کاتی بہر رنین.
قُطِف. تقطف. إقتطف: جنی/ رنین، چینن،
لئکرندوہ.
- : خُدش/ روشاندن.
مُقُطَف: مايجنى فيه الشعر/ دہفر، سہ بہتہ.
قُطيفه: مَحْمَل من الحرير/ قہیفہ.

- : نبات عرف الديك/ گولہ قہیفہ، پوپنہ
کہ لہ شیر.
قُطِل: قُطِلَ. قُطِل: قطع/ برئی.
قُطيل: مقطوع/ بپراو.
قُطيلة: مَنشَقَة/ خاولی.
قُطم/
قُطم: غَض و ذاق/ گازی لئگرت، قہپی پیاکرد،
چیژی.
- : قُطِع/ برئی، قرتانی.
- . قُطم: إشتہی/ حہزی لئکرت.
- رقبته: کسرہا/ ملی شکان.
مَقُطم: مذاق/ تام، تام کردن.
مَقُطم: مِخلب/ چنگ، نینوک.
قِطمار: قِطيمير: قشرة رقيقة/ تويزال.
قطن:
قُطِنَ فی المكان و به: اقام فيه/ تیا زیا، تیا دانیشٹ،
نیشتہ‌نی بو.
قُطِنَ: جعله يقطن/ نیشتہ‌نی کرد.
- . تَقَطَّنَ: تَعَفَّنَ/ کہروی مہ‌لہینا، کہپڑوکی
بہست، کہپلہی دہردا.
قاطن: المقيم بالمكان/ نیشتہ‌نی، دانیشٹو، نیشتہ‌جی.
قُطِن: قاطن/ نیشتہ‌نی.
- : اهل الدار/ دانیشٹوانی مال.
- . الخدم و الاتباع/ دہست و پتوہند.
قُطِنَ: موضع الإقامة/ شوین (نیشتہ‌نی، گوزہ‌ران).
- : تَعَفَّنَ/ کہرو، کہپڑوکی، گہپلہ.
قُطِن. قُطِن: نبات/ لؤکہ، پہمو.
- خام ببذرہ لم یحلق/ پہمو، قوزاخی پہمو.
- طبی/ لؤکی خاویں کراو.
دودة ال - / کرمی پہمو، پیلہ.
حقل او مرزعة ال - / پہموان.
بذرة ال - / تقو پہمو، پہمووانہ.
محلق ال - / چیکہ نہ.
قُطَان: من يبيع القطن/ لؤکہ فروش.
- : سَمَك قُطَان/ سمیلہ، لوتو.

قَطْنِيَّةٌ قَطْنِيَّةٌ: الثياب المنسوجة من القطن/ جل و
 بهرگی لۆکه، له لۆکه دروستکراو.
 مَقْطَنَةٌ: مزرعة قطن/ کێلگه‌ی په‌مو، په‌موان.
 قَيْطَانٌ: شريط قطنی/ کشته‌ک، قه‌یتان.
 يَقْطِينٌ: قرع مستدير/ کوله‌که سه‌نگه‌ری.
 قَطْنٌ: اصل ذَنْب الطائر/ قنگه‌جۆله.
 التهاب ال - / ره‌قیته، برك.
 الفقرات القطنية/ سن به‌نده.
 قَطْوٌ:
 قَطَا: إقْطوطي: ثُلَّ مَشْيُهُ/ له‌سه‌رخۆ رۆی، پێی قورس
 کرد.
 قَطَا. قَطَاه: طائر حجم الحمام/ قه‌تن.
 قَعٌ:
 قَعٌ: تَكَفَّفَ الْقِيَمُ/ مێلنجی دا، قولپی دا.
 قَعٌ قَاعٌ: قِعَاعٌ: شديد الملوحة/ سویرخوئ، تل و
 خوئ، نَدَّ سویر.
 قَنْقَعُ السِّلَاحِ: صَوْتُ/ ته‌قه‌ی هات، ته‌قه‌ته‌ق بو.
 قَعْقَعَةُ السِّلَاحِ/ ته‌قه‌وه‌وه‌ی، ته‌قه‌ته‌قی چه‌ک.
 - الرعد/ گرم و موپی مه‌ورد.
 قَفْقَعٌ: نوع من الغربان/ جۆرێکه له‌قه‌له‌ ره‌شکه.
 قَعْدٌ:
 قَعْدٌ: جَلَسَ/ دانېشت.
 - به. اَقْعَدُ. قَعْدَةٌ: اَجْلَسَهُ/ دای نا، دای نیشان.
 - به. قَعْدَةٌ: ثَبَّطَ عِزْمَهُ/ وده‌ی به‌ردا، ترسان،
 تَوَقَّانِي.
 - به. - قَعْدَةٌ عَنْ: مَنَعَهُ/ لێی قه‌ده‌غه‌ کرد،
 ده‌ستی پێ لێ هه‌ل‌گرت.
 - له: كَمَنْ/ بۆی دانېشت، خو‌ی بۆ نایه‌وه.
 - عَنْ: كَفَّ/ وازی هێنا، ده‌ستی لێهه‌ل‌گرت.
 - بَقِيَ قَاعِدًا/ دانېشت، هه‌ل‌ن‌ه‌سا، دای‌کو‌تا، مایه‌وه.
 - اَقْعَدَ بِالْمَكَانِ: اَقَامَ/ مایه‌وه، نېشته‌نی بو، گلی
 خواره‌وه.
 - ت المرأة: فَقَدَتْ زَوْجَهَا/ بێوه‌ژن كه‌وت، مێرده‌ی نه‌ما.
 تَقَعَّدَ: تَقَاعَدَ عَنْ كَذَا: ترك طَلَبَهُ/ ده‌ستی لێهه‌ل‌گرت،
 خستیه‌ پشت گری.
 - : تَوَقَّفَ/ وه‌ستا، وازی هێنا.

تَقَاعَدَ عَنْ الْأَمْرِ: تَوَقَّفَ / وامتنع/ وازی هێنا.
 - : إعتزل الأعمال/ خانه‌نشین بو، وازی له‌ نیش
 هێنا.
 قَاعِدَةٌ: قَعَدَ مَعَهُ/ له‌گه‌لی دانېشت.
 قُعُودٌ: جلوس/ دانېشتن.
 حياة ال - : مُلَاظِمَةُ الْجُلُوسِ/ به‌ دانېشتن راهاتو.
 قُعْدَةٌ: قُعْدِي: قُعُودٌ: مُلَاظِمُ الْجُلُوسِ/ دانېشتو،
 ناجولن.
 - - : مَكْسَالٌ/ ته‌مه‌ل، ته‌وه‌زه‌ل.
 قُعِيدٌ: جَلِيسٌ/ هاو‌پێی دانېشتو، دانېشتو له‌گه‌ل.
 - : حَافِظٌ/ چاودێر، پارێزه‌ر، پاسه‌وان.
 قُعْدَةٌ: جُلُوسٌ/ دانېشتنێك.
 - قَعْدَةٌ: مَكَانُ الْجُلُوسِ/ شوێنی دانېشتن.
 ذُو الْقُعْدَةِ: ذُو الْقُعْدَةِ/ مانگی یانزه‌هه‌مینى كۆچى.
 قَاعِدٌ: جَالِسٌ/ دانېشتو.
 - الهمّة: كَسُولٌ/ ته‌مه‌ل، ته‌وه‌زه‌ل، بێ‌كاره.
 مَقْعَدٌ: مَكَانُ الْجُلُوسِ/ نېشتگه، شوێن دانېشتن.
 - : مَثْكَا. دِيْوَانٌ/ ته‌خت، قه‌نه‌فه، كورسى درێژ.
 مَقْعَدٌ: عَاجِزٌ/ نۆ عاهه‌/ نات‌ه‌لو، په‌ك كه‌وته، دانېشتو، له
 پێی كه‌وتو، گرده‌نشین، كه‌فته‌كار، گۆله، ده‌رده‌دار، فهرتوت
 مَقْعَادٌ: مَقْعُولُ الْأَعْمَالِ/ بێ‌نیش، بێ‌كار، واز له‌ نیش
 هێناو.
 - : مُحَالٌ عَلَى الْمَعَاشِ. مُحَالٌ عَلَى التَّقَاعُدِ/
 خانه‌نشيو، كار كه‌نار.
 تَقَاعُدٌ: إعتزال الأعمال/ واز له‌ نیش هێنان، دانېشتن،
 خانه‌نشین، كاركه‌نارى.
 قَاعِدَةٌ: مُرْتَكِّزٌ/ بێك، بېنجینه.
 - البِنَاءُ: اِسَاسٌ/ بناغه.
 - : رَكِيزَةٌ/ بيه‌كۆله‌كه، بيه‌پايه.
 - : قَانُونٌ. دَسْتُورٌ/ ياسا، ده‌ستور، شێواز.
 - : مَبْدَأٌ/ باوې، رێسا، نه‌ريت.
 - : مِثَالٌ يُحْتَذَى/ نمونه، باو.
 - : نَسَقٌ/ رێگه، شێواز.
 - البلاد: عَاصِمَةٌ/ اكبر المدن/ پای‌ته‌خت.
 - الطائرات: مَطَارٌ/ فێهۆخانه.
 - ثَابِتَةٌ/ پاساو، فه‌رمانی جېگېرو نه‌گۆي.

- : عكس حامض / تفت.

قاعدې: اساسي / بنجینه یی.

- : عكس حامضي / تفتی.

قَعَادَة: مَبُولَة / گهده، قه عاده.

قعر:

قَعْرَ. قَعَرَ. اقْعَرَ: عَمَقَ قولی کرد، بڼه کی داخست، چالی کرد.

- : جَوْف / مهلی کولی.

- الشیء: جعله مُقْعَرًا / قویانی، بردی به ناودا.

- : صاح / قیرانی، لورانی، قیرانی، هاواری کرد.

قَعْرَ: کان قعیراً ای بعید القعر / قول بو.

تَقَعَّرَ: تَعَمَّقَ / قول بو، داکوت، چال بو، قویا، به قولاجو.

- . قَعْرَ: اخرج الكلام من حلقه / به قوپک قسه نه کا.

قَعْرَ: قاع / قولایی، بن، ناخ.

- : تجويف / ناو، کلژر، بوشایی.

قَعُور. قَعِير. مُقْعَر: عَمِيق / قول.

تَقَعَّرَ: ضِدَّ تَحْدَبُ / قویان، چال بون، کلژر بون، به ناواچون.

مُقْعَر: ضِدَّ مُحْدَبُ / قویار، چال، کلژر، به قولاجو.

قَعْرَة: تجويف / بوشایی، چال.

قَعْرَ: عَمِلَ تام / دانایی، زیری.

قَعِرَ. قَعِيعَار. مُقْعَر: الَّذِي يَخْرُجُ الْكَلَامُ مِنْ قَعْرِ حَلْقِهِ / نه وی به قوپک قسه نه کا، گن.

قَعْس:

قَعَسَ. اقْتَعَسَ: ضِدَّ حَدَبُ / سنگی دهر په رپو بو.

تَقَاعَسَ: اخرج صدره / سنگی دهر په ران.

- عن الامر: تَأَخَّرَ / خوی دواخست، ته مهلی کرد، نه ی کرد، دایه دواوه.

- : إمتنع / یاخی بو، نه ی کرد.

تَقَاعَسَ: تَأَخَّرَ إمتناع / دواخستن، ته مهلی، یاخیتی، دنه دواوه.

اقْعَسَ. قَعَسَ: ضِدَّ احْدَبُ / سنگ دهر په رپو.

قف:

قَفَّ: يَبْسُ / وشک (بو)، بوه وه، ی کرد.

- الشَّعْرُ: قام لِشِدَّةِ الغَزَعِ / له ترسانا توکی له شی راسته وه بو.

- الدرهم: سَرَقَهُ بَيْنَ اصْبِغِهِ / له ده ستیا شاربیه وه، دزی. اِسْتَشَفَّ: تَقَبَّضَ وِ اِنْضَمَّ وَ تَشَنَّجَ / کرژیو،

هاته وه یه ک.

قَفَقَفَ: تَقَفَّفَ: اِرْتَدَّ مِنَ الْبَرْدِ وَ غَيْرِهِ / له رزی، گیانی هاته له رزین.

- مِنَ الْحُمَى: اصْطَلَكْتَ اسْنَانَهُ / دانه چوقتی پی کهوت.

قَفَّة: زنبیل / زه میله.

- : بلم صغیر / به لم، گه من، گه میه.

- . قَفَّ. يَابَسَ / وشک، وشکه وه بو.

- . قَفَّة. قَفَّ: قَصِير / کورت، کورته بالا، کوله بڼه، بالا بڼسته، کورته بڼه.

- . - : قَشَعْرِيرَة / موچک، له رز.

- : ظهر الشيء / پشت، دیوی دواوه.

قُفُوف الشعر أو الجلد لخوف أو برد أو مرض.

اِنْكماش الجلد / توك ره پ بون، پیست کرژ بون.

قَفَقَفَة البرد أو الْحُمَى أو الخوف: رَجَفَة وَ اِرْتِعَاشُ / دانه چوقتی، له رز، مهال له رزین، موچک پیاها تن.

قفر:

اِقْتَفَرَ الامر: تَتَبَّعَهُ وَ اِقْتَفَاهُ / شوپنی کهوت، شوپن

پنی مهال گرت، به دوا یا رویش.

اَقْفَرَ المکان: خَلَا / چول بو، میچی تیا نه ما، ویران بو، خاپور بو.

- المکان: جَعَلَهُ قَفْرًا / چولی کرد، میچی تیا

نه هیشت، ویرانی کرد، خاپوری کرد.

- العَظَمَ: نَزَعَ مِنْهُ اللحم / دایمالی، کپانیه وه، گزشتی پیته نه هیشت.

قَفْرَ قَفْرَة: المکان الخالی / چول، بیابان، ویرانه، کاکي به کاکي.

خُبْرٌ - وَقْفَار: غَیر مادوم / نانی وشکی به پی پی خور.

اِقْفَار: دَمَار. خَرَاب / ویران کردن، کاول کردن، هیچ تیا نه هیشتن، خاپور کردن.

مُقْفَر: مَوْحِشُ / چول، بیابان، سامناک، ویرانه، خاپور.

قَفِير النحل: خَلِيَّةٌ / پوره ی هڼگ، کوره ی هڼگ، نوبه ره.

- الدباییر: عُش/ هیلان زهرده والہ.
قفز:

قَفَزَ: وَكَبَ/ بازی دا، قہلم بازی دا.
تَقَفَزَ بِالْحِجَاءِ: نَقَش یدیدہ ورجلیہ بہا/ دہست و پتی
لہ خہ نہ گرت.

- : لیس القفار/ دہستکشی کردہ دہست.
قَفَزَ: وَكَبَ/ باز دان.

- الثلاثی/ سرباز.

- العالی/ ہر زہ باز، بازی ہر زہ.

- العریض/ یک باز.

- الزائہ/ داریان.

قَفَرَةٌ: وَثْبَةٌ/ باز، قہلم باز.

قَفَّاز: کفوف/ دہستکشی.

قفص:

قَفَصَ: شَدَّ الْأَرْجُلَ/ دہست و پتی ہستہ، چوہلی
ہستہ.

- : حَبَسَ فِی قَفَصٍ/ خستہ قہفہ سہوہ.

قَفَصَ: محبس الطیور و الحيوان/ قہفہس، قہفہز.
قفص:

قَفَصَ: اُيِسَّ وَ قُبِضَ/ سیسی کرد، وشکی کردہوہ،
کرزی کرد، ہینایہوہ یک.

قَفَعَ: تَقَفَّضَ: تَقَبَّضَ. یَبِسَ وَ تَصَلَّبَ/ سیس بو، رِق و
وشک بو، کرز بو، رِق ہل گہرا.

قَفَعَ: ضِيق وَ تَعَبَ/ تہنگانہ و میلاکی.
قف:

قَفَلَ: رَجَعَ. عاد/ گہ پایہوہ، ہاتہوہ.

- : قَفَلَ الْجُلْدَ: یَبِسَ/ وشک بوہوہ.

- : الطعامَ: جمعه و إحتکرة/ پہسمندہی کرد، کزی
کردہوہ.

- : اَقْفَلَ: ضِدَّ فَتَحَ/ دایخست، پتوہی دا، ہینایہوہ
یک.

- : الحَنَفِيَّةُ/ گرتیہوہ.

- : البابَ/ جومتی کرد، پتوہی دا، دایخست.

- : القفلَ/ دایخست.

- : الکهریاء/ کوزاندیہوہ.

- : رَجَعَ/ گہ پایہوہ، کشایہوہ.

قَفَلَ: اَقْفَلَ: جَعَلَ عَلَيْهِ قَفْلًا/ قفلی دا، کلومی دا.

- : البابَ: اغلقه/ دایخست، پتوہی دا، کللی دا،
کلومی کرد، قفلیدی.

قَفَلَ: غَالٍ/ قفل، کلوم.

قَفَلَ: غَلَقَ/ داخستن، پتوہ دان، قفلدان، کلوم کردن.

مُقَفَّلَ: مَغْلَقَ/ داخرا، کلوم کرا.

- : الیدین: لا یخرج منه خیر/ رہزیل، ہیچ لہ

دہستی نابیتہوہ، دہست قوچار.

قافل: راجع/ گہراوہ، بہدوادا ہاتو، کشاوہ.

قافلة. ترحال/ کاروان، قافلہ.

قائد ال- / جلہودار، جلہوکیش.

قفو:

قفا الرجل: ضَرَبَهُ عَلَى قَفَاهُ/ کیشای بہ پشتی ملیا،
نیشتی کرد.

- : اِقتفى أثره: تبعه/ شویتنی کوت، شویتن پتی ہل گرت.
قَفَى فلاناً و به: اِتَّبَعَهُ إِيَّاهُ/ شویتنی کوت، پہرہوی کرد.

- : الكلام: سَجَّعَ/ قسہکی ہونہوہ.

قفا. قفاه: مُؤَخَّرَ العنق/ پشتی مل.

- : الرأس: قَذَالَ/ پشتی سر.

- : ظهر. خلاف الوجه/ پشت، دواوہ.

- : الثوب/ دیوی (دواوہ، پشتہوہ).

- : القماش/ پشتہکی، دیوی ناوہوہ.

قافیه: قفا العنق/ پشتی مل.

- : سَجَّعَ/ قسہی ہونرا، وشہی کوتایی لہ رستہ دا،
سہرویست، سہروا، پاش بہند.

تَقْفِيَّة: تَوَافَقَ الكلام على الحرف الأخير. سَجَّعَ/
کوتایی ہونہوہی قسہ.

مُقَفَّى: مُسَجَّعَ/ ہونراوہ، ہاوشہ لہ کوتایی گرفتاردا،
پاش بہنددار، سہروادار.

قل:

قَلَّ: ضِدَّ كَثُرَ/ کم بوہوہ.

- : كان قليلاً/ کم بو.

- : نَدَرَ/ بو بہ دہگمن، دانسقہ بو.

- : عن: نَقَصَ/ کم می کرد، لیتی کم بوہوہ.

قَلَّ: اَقَلَّ: نَقَصَ/ کم می کردہوہ، بچوکی کردہوہ.

أَقْلَ. قَلٌّ عَنِ الْأَرْضِ: رَفَعُ/ به ریزی کرده‌وه، مه‌لی بپی، به‌ریز بوه‌وه.

- الشَّيْءُ: حَمَلُهُ/ مه‌لی گرت، مه‌لی بپی.

إِسْتَقْلَ الشَّيْءُ: عَدَّهُ قَلِيلًا/ به کم می زانی.

- الشَّيْءُ: اِسْتَخَفَّ بِهِ/ به سوک سه‌یری کرد، سوکی کرد.

- : كَانَ مُسْتَقْلًا/ سه‌ریه‌خو بو، بو به‌سه‌ر به‌خو، سه‌ریه‌خویی وه‌رگرت.

- الشَّيْءُ: حَمَلَهُ وَ رَفَعَهُ/ مه‌لی گرت، به‌ریزی کرده‌وه، مه‌لی بپی.

- الطَّائِرُ فِي طَيْرَانِهِ: اِرْتَفَعَ/ به‌ریز بوه‌وه، به‌ریز فپی.

- بَرَايَهُ: اِسْتَبَدَّ بِهِ/ قیرسجه‌یه‌تی کرد، سور بو.

- بَكَذَا: تَفَرَّدَ بِهِ وَ لَمْ يُشْرِكْ فِيهِ غَيْرُهُ/ به‌شی که‌سی نه‌دا، هر بۆ خۆی مه‌ل گرت.

- : رَكِبَ. اِمْتَطَى/ سوار بو.

قَلَمًا (قَلَّ مَا)/ نَادِرًا/ به ده‌گمن، زډر که‌م.

قَلَّ: قَلَّةٌ ضِدُّ كَثْرَةٍ/ که‌می، ده‌گمنی.

- : رَعْدَةٌ/ له‌ره، له‌رزه، له‌رینه‌وه، له‌رزين.

قَلَّ مِنَ الشَّيْءِ: اَقَلَّهُ/ که‌م، که‌متر، که‌میک.

- : لَا فَرْدَ لَهُ/ که‌سی نیه، بئ‌کس.

- : اِبْنُ قَلٍّ/ لَا يُعْرِفُ هُوَ وَلَا اَبُوهُ/ نه‌ناسراو.

قَلَّةٌ: ضِدُّ كَثْرَةٍ/ که‌می، که‌مایه‌تی.

- : نَقْصٌ/ ناته‌واوی، کورت مینان.

- وجود: نُذْرَةٌ/ ده‌گمنی، به ده‌گمن، که‌م ده‌سکه‌وتن.

تَقْلِيلٌ: تَنْقِیصٌ/ که‌م کردنه‌وه.

قَلِيلٌ: ضِدُّ کَثِيرٍ/ که‌م، نه‌خت، تَوَزُّ.

- : خَفِيفٌ/ باریک، له‌ی، لاواز، بوده‌له، چروساوه.

- : غَيْرُ کَافٍ/ ناته‌واو، به‌ش ناکا، به‌ش نه‌کردو.

- الحَيَاءُ/ صَفِيقُ الْوَجْهِ. وَقَحٌ/ بئ‌شهرم، بئ‌ثابو، چاوقایم.

- : الْاَدَبُ/ غَيْرُ مُؤَدَّبٍ/ به‌روه‌رده (نه‌کراو، نه‌دراو).

- : الْوُجُودُ: نَائِرٌ/ ده‌گمن، زډر که‌م، که‌م ده‌ست نه‌کوی.

- : الْکَلَامُ/ مه‌گځ، که‌م دو.

بعد - مِنْ الْوَقْتِ/ پاش تاوئیک، تاوئیکی تر.

عدد - / زماره‌یه‌کی که‌م، تَوَزَّيْک.

کَمِیةٌ قَلِیلَةٌ/ که‌میک، تَوَزَّيْک، بَرِیْکی که‌م.

قَلِیلًا: ضِدُّ کَثِيرًا/ که‌م، که‌میک.

- : نَادِرًا/ به ده‌گمن.

- قَلِیلًا/ که‌م که‌م، تَوَزَّه تَوَزَّه، نه‌خته‌نه‌خته.

اَقْلَ: ضِدُّ اَکْثَرُ/ که‌متر.

- : اَحْطًا/ خوارتر، نزمتر.

- : اَصْغَرُ/ بچوکتر.

- : اَخْفَ/ سوکتر.

الْاَقْلُ: الْحَدُّ الْاَدْنَى. الْاَصْغَرُ/ هره که‌م، که‌مترین، بچوکترین.

علی - / به‌لای که‌م‌وه، به‌لای که‌میه‌وه، هیچ نه‌بئ.

اَقْلِیَّةٌ: ضِدُّ اَکْثَرِیَّةٍ/ که‌مایه‌تی، که‌مین.

قُلَّةٌ: قُمَّةٌ/ پږبه، لونکه.

- : جَرَّةٌ کَبِیرَةٌ/ گوزه، که‌مۆله.

قُلَّةٌ: نَهْضَةٌ مِنْ مَرَضٍ وَ فَقْرٍ/ مه‌ل‌سانه‌وه، چاک بونه‌وه، خۆگرتنه‌وه.

قِلَالٌ: اَعْمَدَةٌ تَرْفَعُ بِهَا الْکُرُومُ/ ده‌سکه، به‌رچیخ، کۆله‌که، نه‌ستون.

اِسْتَقْلَالٌ: حُرِیَّةٌ/ سه‌ریه‌ستی، سه‌ریه‌خویی، خۆی نازادی.

- : اِدَارِی: ذَاتِی/ تَوَتَّقُوْمِ، خۆبه‌پیوه‌بردن.

مُسْتَقْلِلٌ: حُرٌّ. طَلِیقٌ/ سه‌ریه‌ست، سه‌ریه‌خو، نازاد.

قَلَقٌ: حَرْکٌ. رَحْزَحٌ/ جولانی، بزوانی، ترازانی.

تَقَلُّقٌ: تَحَرُّکٌ/ جولا، بزوا، ترازو.

قَلَقَنَةٌ: تَحَرُّکٌ. عَدَمُ ثَبَاتٍ/ جولان، بزوان، جوله.

- : اِضْطِرَابٌ/ په‌شیوی، ناشوب.

مُقَلِّلٌ: مُتَقَلِّلٌ/ غَیر ثابت/ له‌ق، بزویو.

قلب:

قَلَبٌ. قَلَبٌ: حَوَّلَ عَنْ وَجْهِهِ اَوْ حَالَتِهِ/ شتیه‌ی گوی، گوی، وه‌ری گنپا.

- : جَعَلَ بَاطِنَهُ ظَاهِرًا/ مه‌لی گنپاوه، ناره‌ژی کرد.

- : جَعَلَ اَعْلَاهُ اَسْفَلًا/ سه‌رو خولاری کرده‌وه، مه‌لی گنپا‌یه‌وه، نخونی کرده‌وه، ده‌مو نخونی کرده‌وه، قلبی کرده‌وه.

- : حَوَّلَ. غَیَّرَ/ گوی، قه‌لبی کرد.

- : عَكْسٌ / پیچ‌و‌انگی کرد، وەری گێنرا، ئاوە‌ژوی کرد.

- : رَمَى. كَبَأَ / رزانی، رژی کرد، قَلَبی کردە‌وه.

قَلَبَ الْأَمْرَ بِفِعْلِهِ: نظر فی عواقبه / بیری (لێ‌کرده‌وه)، له‌ دوا‌ڕۆژی کردە‌وه، ئە‌م دیو‌ ئو‌ دیوی کرد.

- : صفحات الكتاب / پە‌ڕە‌کانی هە‌ڵ‌دا‌یه‌وه.

- : يَدَهُ: تقدم / پە‌شیمان بو‌ه‌وه، دە‌ستی دا به‌یه‌کدا.

انقلب: قَلَبَ / هە‌ڵ‌گە‌ڕایه‌وه، سه‌ره‌و خوار بو، به‌روپشت بو، ئە‌م دیو‌ ئو‌ دیو بو.

- : اِنْكَبَأَ / رزاً، قَلَبَ بو‌ه‌وه.

- : عليه: قَلَبَ عليه / به‌سه‌ریا هە‌ڵ‌گە‌ڕایه‌وه، لێ‌ی پە‌شیمان بو‌ه‌وه.

تَغَيَّرَ: تَغَيَّرَ / گۆ‌ڕا.

- : على الفراش: تَحَوَّلَ وَ تَغَيَّرَ / تلایه‌وه، ئە‌م دیو ئو‌دیوی نه‌کرد.

- : المتوجع: تَحَرَّكَ كَثِيرًا / گینگە‌ی دا، نه‌تلایه‌وه.

- : السعير: تَبَدَّلَ / نرځ له‌ گۆ‌ڕیندا بو.

- : فى أحواله أو رأيه: تَغَيَّرَ / بێ‌ بار بو، یه‌ک‌ را نه‌بو، یه‌ک‌ بارو یه‌ک‌ دۆ‌خ نه‌بو.

قَالَ: قَاتَبَ السَّبَّك: إِنْاء الصَّبِّ / قالی داپشتن، بۆ‌ته.

- : - : الاحذية لصنعها: ما يُجْعَلُ فى الخُفِّ ليستقيم / قالی پێ‌تلاو.

قَلَبَ: تغییر. تحویل / گۆ‌ڕان، گۆ‌ڕین، قە‌لب کردن.

- : عكس / پیچ‌و‌انه‌کردن، ئاوە‌ژو‌کردن، هە‌ڵ‌گێ‌ڕانه‌وه.

- : لُبَّ / نا، کو‌ژک، ناو‌کو‌ژک، ناخ.

- : شَجَاعَةٌ (أو قُوَّة) / ئازایه‌تی، نه‌ترسی، هێ‌ز.

- : وَسَط. منتصف / ئاوه‌‌پاست، ئاوه‌‌ند، چه‌ق.

- : فؤاد / دَلَّ.

- : الجوز: لُبَّ / کاکله‌.

خذلان ال - / دلە (سو‌تن، تو‌ڕی).

خفقان ال - دلە (کو‌تن، له‌‌رزە، تو‌ڕی).

السكته ال - یه‌ / دلە وه‌ستن، دَلَّ وه‌ستان.

ضعيف ال - جبان. خاثر العزم / ترس‌نۆک، دَلَّ ناسک، بێ‌ غیره‌ت.

قَوَى ال - : جريء: شجاع / ئازا، به‌جه‌رگ، به‌غیره‌ت.

قاسى ال - : عديم الشفقة / دل‌پە‌ق، بێ‌به‌زه‌یی.

يُمَرِّقُ ال - : مُحْزَنٌ / جه‌رگ بێ‌.

قَسَاوَةً ال - : عُنْفٌ / دل‌ره‌قی.

مَكْسُور ال - : مكسور خاطر / دل‌شکاو، كه‌ساس.

مُقْبِضُ ال - : مكتئب / په‌ست، دل‌گێ‌ر.

يُفْرِحُ ال - : مُسِرٌّ / دل‌خۆش‌كه‌ر.

إنقباض ال - : إكتئاب / په‌ستی.

من كل - ه / پە‌ به‌دَل.

على‌ظهر - غيبا / له‌‌به‌ر.

رفيق ال - : صديق عزيز / هاو‌پێ‌ی گيانی.

رفیق ال - : عَطُوفٌ / دل‌ نه‌رم.

تَعْلُقُ بـ - ه: أَحْبَبَهُ / دلی پیا‌جو، به‌دلیا‌جو.

سكته قلبية: مَوْتُ / دَلَّ وه‌ستان، به‌لادا‌هاتن.

قَلْبًا وَ قَالِبًا / به‌دَل و گيان.

تَقَلَّبَ: تَحَوَّلَ من جانب الى جانب / ئە‌م دیو ئو‌ دیو کردن، ته‌پاو‌ تل، تل دان، گینگە‌.

- : تَغَيَّرَ / گۆ‌ڕان.

- : عدم ثبات / بێ‌ یاری، دو‌دلی.

تقلبات الدهر / (بێ‌ یاری، ئال و گۆ‌ڕی، هە‌لس و که‌وتی) رۆ‌ژگار.

- : الجو (أو الطقس) / كه‌ش گۆ‌ڕان، بێ‌ یاری كه‌ش.

إنقلاب: تَغَيَّرَ / گۆ‌ڕین، گۆ‌ڕان، وه‌گێ‌ڕان، گە‌ردش، نخون بو‌نه‌وه.

- : إجتماعي / گۆ‌ڕانی کۆ‌مه‌لایه‌تی.

- : سياسي: فى الحكم / رێ‌ژم گۆ‌ڕان، گۆ‌ڕانی رامیاری، کو‌ده‌تا.

- : سَيَّارَةٌ: حدوث حادث / وه‌رگه‌پان.

مقلوب: معكوس / ئە‌م دیو ئو‌دیو، ئاوه‌‌ژو، به‌روپشت، هە‌لاو‌گه‌پاو.

- : اعلاه اسفله / سه‌ره‌و خوار، هە‌لاو‌گه‌پاو، نخون.

بالا - : بالعكس / ئاوه‌‌ژو، به‌روپشت، ئە‌م سه‌ره‌و سه‌ره‌.

بالا - : فوقاني تحتاني / سه‌ره‌و ژێ‌ر، نخون، سه‌ره‌به‌ره‌و خوار، سه‌ره‌ به‌ره‌و ژێ‌ر.

مُتَقَلِّبٌ / مُتَغَيِّرٌ / بِنِ بَار، نه گزین، دبر.

- : مُتَرَدِّد / رَاپا، دودل.

قَلْبٌ. قُلُوبٌ. قُلَابٌ: کثیر التقلب / بِنِ بَار، زود گوپ.

- : مُحْتَالٌ بَصِيرٌ بِتَقْلِبِ الْأُمُور / نه گه ل زودلپه، بِنِ بَار.

مُنْقَلَبٌ فِي الْجُغَرَاْفِيَا وَ الْفَلَکِ: مدار / خولگه.

- شتوی / خولگی زستانه.

- صیفی / خولگی ماوینه.

- : مرجع / په ناگه.

- : إسم المكان من إنقلاب: محل الانقلاب /

شوینی سهره و خوار بونه وه، سهرچاوه.

قُلَابٌ: داء أو مرض القلب / نه خوشی دل.

قَلْبَةٌ: الحنطة المسلوقة / دانوله، گه نه کولای.

قَلْبٌ: قلب: جَوَفُ الشَّجَرَةِ / ناو کرؤکی دار، کرؤکه دار.

- : سوار صغیر / بازنی پچوک.

- : حَيَّةٌ بِيضَاءُ / ماری سپی، سپی مار.

قلح:

قَلَحَتْ. قَلَحَتْ أَسْنَانُهُ: کان باسنانه قَلَحَ / دانی به لئی

گرتبو، دانه کانی زهره بوبون.

قَلَحٌ. قُلَاحٌ: صَفْرَةٌ تَعْلُو الْأَسْنَانَ / به لئی زهری

سهردان.

اقلح: قَلَحٌ / دان زهره، به لئاری.

قَلَحٌ: الحمار المُسَنَّ / که ری پیر، پیره که ر.

قَوْلَةُ الذَّرَةِ وَ امثالها: عَرْنُوسٌ / گلکی گه نه شامی، کلک.

قُلْد:

قُلْدُ الْحَبْلِ: قَتْلُهُ / بای دایه وه، مؤنیه وه.

- الشَّيْءُ: لَوَاهُ / لولی کرد، نوشتانی وه.

قُلْدٌ: وضع القلادة في عنقه / ملوانکی کرده مل، له ملی کرد.

- هُ السيفُ: جَعَلَ حِمَالَتَهُ فِي عُنُقِهِ / شمشیری کرد

به قه دیا، کردیه ملی.

- هُ منصباً: قَوْلَاهُ / فه رمانی کرده نه ستق، دایمه زران،

کاری پِن سپارد.

- هُ الامرُ: قَوَّضَهُ اليه / سهرپشکی کرد.

- هُ فِي كَذَا: تَبِعَهُ مِنْ غَيْرِ تَأَمُّلٍ / په پیره وی کرد،

لا سایي کرده وه، چاوی له گرتد.

- : زَيْفٌ. زَوْرٌ / قه لپی کرد، له سهری دروست کرد.

- بقصد السخرية: لَمَصَ / ده می لی خوار کرده وه،
لاقرتیی پِن کرد.

تَقَلَّدَ: لبس القلادة / ملوانکی له مل کرد.

- الامرُ: قَوْلَاهُ / دامه زرا، کاری ده دست کهوت.

- السيفُ وضع حِمَالَتَهُ فِي عُنُقِهِ / شمشیری (کرد)

به قه دا، کرده مل، حه مایه لی کرد.

- السلاح: حمل السلاح / چه کی (له خوشی دا، مه ل گرت).

- بفلان: قُلْدَهُ / په پیره وی کرد، لاسایی کرده وه.

قِلَادَةٌ: عَقْدٌ / ملوانکه، گه ردن به ند، خه ناوکه.

قلید: مَقْلُودٌ / مقتول / بادراو، مؤنراوه.

تقلید: إِتِّبَاعٌ / شوینی که وتن، په پیره وی کردن، لاسایی

کردنه وه، به دوداا چون، چاولی گرتدن، چاولی که ری.

- الْمُنْصَبُ أو السُّلْطَةُ: تَوَكُّيْهِ / دامه زران،

پِن سپاردن، ده سه لات وه رگرتن.

- : هو ما إنتقل إلى الإنسان من الأقدمين /

په پیره وی کون کردن، له سهر پئی و شوینی کون رویشتن،

نهریت.

- : شيءٌ مَقْلُودٌ / له سهر دروستکراو، لاسایی کراو.

- : مَقْلُدٌ. مَزَيْفٌ / قه لب، له چو.

تقلیدی: نقلی. ماخوذٌ بِالسَّمَاعِ / باو، مؤده، قار.

مَقْلُدٌ. مَقْلَادٌ / مفتاح / کلیل.

مَقَالِيدُ الْأُمُورِ: تَمْشِيَةُ الْأُمُورِ / به پړوه به ریستی کاروبار،

کاروبار به پړوه بردن.

ضَاقَتْ مَقَالِدُهُ أو مَقَالِيدُهُ: ضَاقَتْ عَلَيْهِ الْأُمُورُ /

سهری لی تیک چو، شپزه بو.

القی اليه مَقَالِيدُ الْأُمُورِ: قَوَّضَهَا اليه / سهرپشکی

کرد، به پرپر ساری خسته نه ستق.

تَقَالِيدُ / نهریت.

عادات و تقاليد: المأخوذ من السلف و الأقدمين /

داب و نهریت.

قلس:

قَلَسَ: خَرَجَ مِنْ بَطْنِهِ إِلَى فَمِهِ طَعَامٌ أو شراب /

میلنجی دا، میتایه وه، رشایه وه، قولبی دا.

- ت نفسه: غَشَتْ / دلی تیکه ل مات.

- الإِنَاءُ: فَاضٌ / پړیو، لئی رډا، سهری کرد، سهریژی

کرد.

- رَقَصَ فِي غَنَاءٍ / هَلْ پە پە، سەمای کرد لەسەر گۆرانی، سوپی دا.
 قَلَسَ: اِنْخَسَى. سَجَدَ / چە مایەو، کەنوشی برد، دانەویەو، نوشتایەو.
 - لَهُ: وَضَعَ يَدَهُ عَلَى صُلْبِهِ / دەستی بە سنگەوہ بۆ گرت.
 - : اِسْتَقْبَلَ بِالْغَنَاءِ وَ الرِّقَصِ / پێشوازی کرد بە سەماو گۆرانیەو.
 - لَهُ: اَلْبَسَهُ الْقَنَسُوهَ / کلاوی لەسەر کرد، کلاو قوچی لەسەر نا.
 قَالِسَ: الَّذِي خَرَجَ الْقَلَسُ مِنْ حَلَقِهِ / مێلنج دەر، رشاو، قوڵپ مێن.
 قَلَسَ: قِيءَ / ئێلنج، مێلنج، رشانەو، قوڵپ.
 تَقْلِيسَ: تَرْجِيعَ الطَّعَامِ مِنَ الْمَعْدَةِ اِلَى الْفَمِ / مێلنج دان، ئێلنج دان، رشانەو.
 قَلَصَ: قَلَصَ الظِّلَّ: اِنْقَبَضَ / سێبەر گە پایەو، کشایەو.
 - : الثَّوْبُ: اِنْكَمَشَ / کەژ بو، کەژ بو، چوہ یەك، تەسك بوە بوە.
 قَلَصَ: قَبْضُ / (کەژ، گەژ) کرد، مێنایەو یەك.
 تَقَلَّصَ: ضِدَّ تَمَدُّدٍ / کەژ بون، ماتنەو یەك، چوئە یەك، هەل تەرجان.
 مُتَقَلَّصَ: مُنْكَمَشَ / کەژ، کەژ بو، گەژ، هەل تەرجاو.
 قَلَطَ: اَذْرَعَ. قَطَعَ / قوژی، ورگە پۆست.
 قَلِطًا: مُنْتَفِخَ الْخَصِيَّةِ / قوژ، گون ئاوساو.
 قَلَعَ: اِقْتَلَعَ. اِنْقَلَعَ: اِسْتَأْصَلَ. اِنْتَزَعَ مِنْ اَصْلِهِ / دەری مێنا، هەل یەكەند، هەل یەكێشا، هەل یەكەنرا، دەرھات.
 - : عَزَلَ / دەری کرد، لای برد، دەستی لە ئیش كێشایەو.
 - : ثَوْبُهُ: نَزَعَهُ / دای كەند.
 اَقْلَعَ الْمَرْكَبَ: اَبْحَرَ / كۆتە (پێ، رێ) دەریا، دەریا گەری.
 - : عَنِ كَذَا: كَفَّ عَنْ تَرْكٍ / وازی لە مێنا، دەستی لە یەك گرت.

قَلَعَ: اِقْتَلَعَ: اِسْتَأْصَلَ / هەل یەكەند، هەل یەكێشان، دەرھێنان، دەرھێشان.
 - : فَاَسَ صَغِيرَةً مَعَ الْبَنَاءِ / تەشوێ.
 - : وَعَاءٌ يَكُونُ فِيهِ زَادُ الرَّاعِي / ئانەبەرە.
 - : قَلَعَ السَّفِينَةَ: شَرَّاعَهَا / چارۆكە كە شتی قَلَعَ: لَا يَثْبُتُ / شلە پەتێ، لەق.
 - : بَلِيدٌ / كَيْلٌ، گەمژە.
 تَقْلِيعُهُ: بَدَعَهُ / تازە (بابەت، داھاتو)، مودە.
 قَلْعَةٌ: حِصْنٌ كَبِيرٌ / قەلا، كەلا، كەلات.
 - : رُخٌ فِي الشَّطْرَيْنِ / قەلاێ شە ترەنج.
 قَلْعَةٌ: صَخْرَةٌ تُنْقَلَعُ عَنِ الْجَبَلِ مَنْفَرَدَةً / ناوێر.
 مَقْلَعُ الْحَجَارَةِ: مَكَانٌ قَلَعَ الْحَجَرُ / كانەبەرد.
 مَقْلَاعٌ: مِغْجَانٌ. آتَةٌ تُرْمَى بِهَا الْحَجَارَةُ / بەردەقانی، قوچەقانی.
 - : آتَةٌ حَرِبٌ قَدِيمَةٌ / ماوێژەر.
 قُلَاعٌ: بَثْرَاتٌ فِي جِلْدَةِ الْفَمِ وَ اللِّسَانِ / زێبەکی ناو دەم، پێزۆكە ناو دەم.
 الْحَمَى الْقَلَاعِيَّةُ: مَرَضٌ تَغْفِنُ الطَّلْفُ / شەلەكە، تەبەق.
 قَلْعُطَةٌ: شِدَّةُ جُعُودَةِ الشَّعْرِ / قەزول.
 مَقْلُطٌ: شَدِيدُ الْجُعُودَةِ فِي الشَّعْرِ / قەزول.
 قَلَفٌ: قَلَفَ الشَّجَرَةَ: نَزَعَ قَشْرَهَا / توێكەلەكە ئێ کردەو، پاکی کرد.
 - : الْقَلْفَةُ: قَطَعَهَا. خَتَنَ / خەتە ئێ کرد، سونە ئێ کرد.
 - : قَلَفَ السَّفِينَةَ: حَشَا مَا بَيْنَ الْوَاخِحَا / ئاخنی، قیری (تێ هەل سو، تێ ئاخنی).
 قَلَفٌ: قَلَاةُ الشَّجَرِ. قَشَرُ او لِحَاءُ الشَّجَرِ / توێكلی دار.
 قُلْفَةٌ: قُلْفَةٌ: جِلْدَةُ عَضْوِ التَّنَاسُلِ / پێستی چوك، چەرمی كێژ.
 اَقْلَفٌ: غَيْرُ مَخْتُونٍ / خەتە نەكراو.
 قَلَقٌ: قَلَقَ الشَّيْءَ: حَرَّكَهُ / جولانی، بزوانی، لە قی کرد قَلَقٌ: اِضْطَرَبَ وَ اِنْزَعَجَ / پە شوکا، شپەزە بو، شێوا.

اَقْلَقَ: (زعج) / بیزار، هراسان، وه‌رس، جاپس،
 شپړه‌ی‌کرد، سهری (کرده سهر، لږته‌ند).
 قَلَقَ: اضطراب / په‌شوکان، شپړه‌بون، شټوان.
 - : مَلَلْ / بیزاری، نارام‌نه‌مان، بی‌نارامی، وه‌رس‌بون.
 - : الفکر / ضجر و إرتباك و هموم / دودلی، پراپی،
 دله‌پاوکی، ستړودوکاری.
 قَلِقَ: مُضْطَرِب / شپړه، شټواو.
 - : قليل الصبر / بی‌نارام.
 - : غیر ثابت / له‌ق، موله‌که، نه‌جولئ.
 قَلَمَ: قَلَمُ الْأَظْفَارِ وَ الْحَوَافِرِ: قطع منها / لټی‌بری،
 نینوکی‌کرد، سمی‌تاشی.
 - : الشجر: شَدَبْ / مه‌لی‌پاجی، سهرپوټی‌کرد.
 - : قطع / بېی، دای‌دا، تاشی.
 أَقْلَمَ: عَوْدَةُ الْمَنَاخِ / رای‌هینا، ناوومه‌وا رای‌هینا.
 تَأَقْلَمَ: تَعَوَّدَ / راهات.
 قَلَمَ: يِرَاعَةُ / خامه، پڼ‌نوس، قه‌لم.
 - : حِرْ / پاندان، قه‌لم‌نوچ، نوچ.
 - : رصاص / قه‌لمی (ره‌ش، قوپ‌قوشم).
 - : کوبیه / قه‌لمی (قوپیه، مؤد).
 - : خيط. عُضْوُ التَّائِيثِ فِي النَّبَاتِ.
 - : حديد / قه‌لمی‌ناسن.
 - : للزرع / تول، شول، قه‌لم.
 زَلَّةٌ - / مه‌ل‌ی‌خامه.
 بال - العريض: صِرَاحَةٌ / بڼ‌پټیج و په‌نا، له‌پو،
 ناشکرا، ره‌پ‌راست.
 قَلَامَةً: ما سقط من الشيء المقلوم / ته‌لاش.
 قَلَامَةُ الْأَظْفَارِ: قَصَاصَةٌ / نینوک‌کره.
 قَلَمًا (قَلَّ مَا): نادراً / زوږ‌که‌م، به‌ده‌گه‌ن.
 تَكْلِيمُ الْأَظْفَارِ وَ الْحَوَافِرِ: قَطْعُ / نینوک‌کردن، سم‌تاشین.
 - : الشجر: قطع بعض اطراف الشجر / شټخه‌ل
 کردن، مه‌ل‌پاچین، سوک‌کردن، تول‌برین.
 مَقَصَّ الذَّ - / مه‌قستی‌دار‌برین و مه‌ل‌پاچین و تول‌برین.
 مَقْلَمُ الشجر / مه‌ل‌پاچراو، برډاو.
 - : للأظفار و الحوافر / کراو، برډاو، تاشراو.
 - : مَخْطُطٌ / مټل‌مټل، شپړداخی.

مَقْلَمَةٌ: وعاء القَلَم / قه‌لم‌دان.
 إقْلِيم: منطقة / مه‌رټم، ناوچه، ديار، ئیقليم.
 - : مَنَاخ / ناوومه‌وا.
 إقْلِيمِي: القائل بمذهب الاقليمية / ناوچه‌په‌رست.
 مجلس - / نه‌جو‌مه‌نی‌مه‌رټم.
 إقْلِيمِيَّةٌ: مذهب التجمعات في الإقليم / ناوچه
 په‌رستی.
 قلن:
 قَلْنَسَةُ: البسه القلنسوة / ته‌پله‌ی‌کرده سهر.
 تَقْلَنْسُ: لبس القلنسوة / ته‌پله‌ی‌له‌سهر‌کرد، کلاو.
 قوچی‌له‌سهر‌کرد.
 قَلْنَسُوةٌ: نوع من ملابس الرأس / ته‌پله، کلاو،
 کلاوقوچ.
 - : المعدة الثالثة في المجترات / کلاوقازی.
 قلی:
 قَلَى. قَلَا اللحم: حَمَرَ. انْضَجَ / سوری‌کرده‌وه،
 کولانی.
 - : الحُمْص: حَمَصٌ / برژانی.
 - : قَلَى: ابْغَضَ / خوشی‌نه‌ویست، رقی
 لږ‌پوه‌بوه.
 قَلَى. قَلَوُ: تَحْمِير. حَمَصٌ / سوره‌وه‌کردن،
 سور‌کردنه‌وه، برژانن.
 مَقْلَى. مَقْلَاةٌ: وعاء القَلَى / تاوه.
 مَقْلَى. مَقْلَى. مَقْلَوُ: مَشْوَى. مُحْمَصٌ / برژاو، سوره‌وه
 کراو، کولاو.
 قَلْوَى. له خصائص قلوية / تفتی، تفت‌کراو، تفت.
 قَلَى. قَلَى. قَلَوُ: حَامَض. حَرِيفٌ / تفت، ترش.
 قليل (في قل) قمار (في قمن) قماش (في قمش)
 قمامه (في قم)
 قم:
 قَمٌ: كُنَسٌ / گسکی‌دا، جاپوی‌دا.
 - : ما على المائدة: اكله / ماشیه‌وه، خواردی.
 - : جَفَ / وشک‌بوه‌وه.
 قَمَمٌ: جَفَفَ / وشکی‌کرده‌وه.
 قُمَامَةٌ: كُنَاسَةٌ / گسک‌دراو، خوَل، جاپو‌دراو.

قَمَّة: اعلیٰ کل شیء/ لوتکه، بان، سەر، تەپلە، مله، پۆپه، سەرە پۆپه، قوچکه.

- الراس/ تەپلە سەر.

ال - النامية/ پێژان، سەر تەرز.

مَقَمَّة: مَكْنَسَة/ گسک، چاپو.

قَمْقَمَة: قنينة ماء الورد/ گولاو (دان، پڕژین).

قَمَح:

قَمَح: حُطْبَة. بُر/ گەم.

سُنْبُلَة - / گولە گەم.

قَمْحَة: حَبَّة قَمَح/ دەنگە گەم.

قَمَد:

قَمَد: قَمَاد: غليظ/ نەستور.

أَقَمَد: طويل و ضخم العنق/ مل درژو نەستور، مل

مور.

قَمَر:

قَمَر: قَامَر: لعب الميسر/ قوماری کرد، گەمە و یاری کرد.

قَمَر: تَحْيِر بَصَرَه من الثلج/ لم یبصر فيه/ چاوی

ریشکە و پێشکە ی کرد، له بەفرای ناوی چاوی رۆی،

نە بیننا.

تَقَامَرُوا: تَرَاهَنُوا و لعبوا فی القمار/ قوماریان کرد.

أَقَمَر الليل: أضاء بنور القمر/ بو بە مانگە شهو.

قَمَار: مَقَامَرَة: مَيْسَر/ قوما، قوما رکردن، یاری.

مُقَامِر: الذي يلعب القمار/ قوما رکەر، قوما رچی.

- محترف. - كثير المعرفة بالقمار/ لاجلج.

مَقَمَر: مَقَمَرَة: محل القمار/ قوما رخانه.

قَمَر: تَحْيِر البصر من الثلج/ چاو ریشکە و پێشکە

کردن له بەفردا.

- الكوكب النّير المعروف/ هه یفی، مانگ.

- كل نجم يدور حول سیار/ هه یفی، نەستێره،

ههستێره.

- الدين: معجون المشش/ نانه قه یسی، شلانه،

شلانه.

ضوء ال - : نور القمر/ روناکی مانگ، تریفه.

لَيْلَة مُقَمَرَة و مُقَمَرَة: يُنِيرهَا القمر/ مانگە شهو، شهو ی

تریفه دار.

قَمَرِي: متعلق بالقمر/ مانگ په رست، هه یفی په رست.

شهر قَمَرِي: الشهر الهجري/ مانگی هه یفی.

الحروف القَمَرِيَة. أربعة عشر حرفاً تنظر معها فی

اللفظ لام (ال) كما فی (القَمَر) یبتی هه یفی، نەم

پیتانه له زمانی عەرەبیدا چوار دەن که وشە ی لامی (أل)

دەنگدارە و نەوی تری وەکو (القمر).

القمران: الشمس و القمر/ خۆر و هه یف، رۆژو مانگ.

قمریة: عریش/ کەپر.

قمری: ضرب من الحمام/ قومری.

قَمَر:

قَمَر الشیء: اخذه باطراف اصابعه/ به نوک یا سەری

په نجه کرتی.

- : وَثَبَ بِخَفَة/ قونە ی کرد، هەل قونا، هەل قونی.

تَقَمَّر فی مَشْيِهِ/ به قونە نە رۆی، قونە ی کرد، قونە قونی

کرد.

قَمَس:

قَمَس: غَمَس/ نقومی کرد، نقوم بو، له ناوی هەل کیشا.

قاموس: بحر عظیم/ دەریا، تۆقیانوس، زەریا.

- : مُعْجَم/ فەرمانگ.

قَمَش:

قَمَش: قَمَش القماش: جَمَعَة/ کۆنە و پیرۆ پیتانی

کۆ کردە وه، شپۆشیتانی لیکدا.

قَمَش: الرديء من كل شيء/ گەنگ، چروک، خراب،

پاتال.

قَمَاش: سَقَاط: نَفَايَة/ گەنگ، پیسی، پۆخلە.

- الناس: رذائلهم. أوباشهم/ هەرچی و پەرچی،

ناکەس.

- البيت. امتعه/ کەلوپەل.

- نَسِيج/ چنراو، کوتال، قوماش، کالا.

قَمَاش: تاجر أقمشة/ بازرگان، کوتال فروش.

قَمَص:

قَمَص: قَمَص: وَثَب و نَفَر/ ههستایه سەر پێ و رای

کرد، هەل تیزان، فجو قی کرد، تیزی نە قان، یۆی

دەرچو.

- منه: نَفَر و اعرض/ خۆی راپسکان، له دەستی

دەرچو، فرته ی کرد، دەرپه یی.

- الفرس و غيره: رفع يديه و عجن برجله / سمکولی کرد.

قَمَصَ: البَسَ قميصاً / کراسی کرده بهری.

تَقَمَّصَ: لبس قميصاً / کراسی له بهرکرد.

- ت الروح: إنتقلب من جَسَد الى جَسَد / گیان چوه له شیکي تروه.

- شخصيَّة فلان / خوی (کریه...) خسته پیستی ..

قَمَصَ: ركض / هل نيزان، راگردن، تن ته قان.

قميص: الدايَّة تَقَمَّص بصاحبها / ولاخی هل نيزاو.

- : ما يُلبَس على الجلد / کراس، ژیرکراس.

- : غِلاف. غِشاء / بهرگ، پیست.

- : القلب: غلاف القلب / پیستی دل، کیسهی دل، بلدان.

قَموص: اسد / شیر.

- : قلق لا يستقر / لق.

- الحنجرة: كذاب / دروژن.

تَقَمَّص / خُزْكَر، كُزْبِين.

قَمَط:

قَمَطَ. قَمَطَ: شَدَّ يَدَيْهِ و رجليه / پیچاپه وه، قوماتی کرد، کردی به مه لوتکه، قوناخی کرد.

قَمَط: حَبَل يُقَطُّ به / پته ده سرازه.

- : خِرْقَةٌ تُلَفَّ الصغیر إذا شُدَّ فی المهد / ده سرازه.

- : قماشُ يُلَفَّ به الطفل / قومات، قوناخه.

قَمَط: اللِّص / دن.

قَمَاطة: حناك / مل به سنی تاوان بار، چه له مه.

قَمَطَر. قَمَطَر: خِزانة الكتب / کتیبدان، کتیبخانه.

- : خشبة تُجَعَل فی أرجل المجرمین /

پابه سنی تاوان بار، کوت.

قَمَع:

قَمَعَ. اقَمَعَ: صَرَفَهُ عَمَّا يُرِيد / بن دهنگی کرد، ده م

کوتی کرد، وازی پین لئیهنا.

- : قَهَرَ. اخَمَدَ / دایمرکانه وه، کوزانیه وه، کپی کرد.

- : الثَّوْرَة / شوپشه کپی دامرکانه وه، کوزانیه وه.

قَمَح: كَيْح / دامرکانه وه، دامرکانه وه، کوزانه وه، کپ کردن.

- الشهوات: إِمَانَة النفس / ناره زو مرانن، کپ کردن، خُزْكَرَن.

- . قَمَعَ. قَمَعَ: آلة توضع على فَم الإناء / رهحه تی.

- . - . الثَّمَرَة: سَوِيْقَة الثمرة / قنچک.

- . - . الخياطة: كَشْتَبَات / نهنگوستيله،

نهنگوستيلهی درومان.

- . - . السجارة: عَقَب / ناغزه، قنکه جگه ره.

- . - . الشُّكْر: قطعة / کتو شه کر.

- . - . : دَوَاء. لُبوس للمستقيم / شاف.

قَمَل:

قَمَل. قَمَل رَأْسُهُ: صار ذا قَمَل / نه سپی، (تیی دا، دایه سه ری، ی هل میتا).

- . تَقَمَّل الرجل: سَمَنَ بعد هزال. بَدَا السِّمْنَة

فیه / قه له بو، گوشتی گرت.

- بطنه: ضَخَم / ورگی کرد، ناوسا، ورگی دل بو.

قَمَل: حَشْرَة معروفة / نه سپی، سپی، سپه.

- العانة: نوع من القمل / چنگنه.

- النباتات / ماری، نه سپتی روه، موروله.

قَمَلَة: واحدة القمل / نه سپیبه ک.

قَمَل. مَقَمَل: كَثُرَ علیه بالقَمَل / سپی ون، نه سپیاری،

نه سپیاری، نه سپی ون.

قَمَل. تَقَمَّل: إصَابَة القمل / نه سپی تن دان.

مَقَمَل: مَن إِسْتغْنَى بعد فقر / تازه دهوله مه ند، تازه

پیاک وتو، نه دیو بدی.

قَمَن:

قَمَن. قَمَن. قَمِنَ: جَدِير / لئیهاتو.

قَمِن. قَمِيْنَة / اتون الحمام / تونی حمام، تون.

- . - : الجير. الكلس / کوره ی گچ و قسل.

- . - الطوب / کوره ی خشت.

قَن:

قَنَّ القَوَانِين: شَرَعَ أَوْسَن القَوَانِين / یاسای (دهرکرد، دانا).

- : حَدَدَ / دیاردی کرد، برپه وه.

إِقْتَنَ: إِنْخَذَ قَنًا / (بهنده، کویله، مسکین، پیاوی

راگرت.

قانون: مجموعة الشرائع و النظم / یاسا.

- : مقياس كل شيء / نه اندازه ی همه موشت.

- : نظام مُقْبَع / رژیمی (ناسایی، په پیره وی کړاى).
- مدنى / یاسای شارستانی.
- الاحوال الشخصیة / یاسای کاروباری
- کسایه تی.
- العقوبات / یاسای سزادان.
- الجزائی / یاسای سزایی.
- البلاد / رژیمی ولات، یاسای ولات.
- : آلة من آلات الطرب / قانون.
- واضع ال - / یاسا (دانه، دهرکه ر).
- خاضع لـ - / یاسا نه ی گړتیه وه.
- لایسری علیه ال - / یاسا نای گړتیه وه.
- قانونی: شرعی / یاسایی، به پیتی یاسایه.
- : صحیح. نافذ / رها، راست.
- : مُنْتَظَم / ریک و پیک، له سر نه ندازه.
- : مُشْتَرَع / یاسازان، پسیپوری یاسا.
- تقنین: تشریع. وضع القوانين / یاسا دهرکردن، یاسادانان.
- مُقَنَّ: مُشْتَرَع. واضع القوانين / یاساده رکه ر، یاسادانه.
- قُن الدجاج: کُم. ماواه / کولانه.
- القميص: کُم / سرقول، دهم قول، سرده ست.
- . قُتَّة: الجبل الصغير / گرد، ته پوژکه، شاخی بچوک، ته په، زورگ.
- قُتَّة الجبل: قُتَّة الجبل / سر چاخ، لوتکه، پوپه.
- کل شيء: (علاه / سر، بان، بهشی سره وه.
- قن: عبد الارض / کویله، بهند، مسکین.
- قُنُونَة. قَنَانَة: عُبُودَة / کویله یی، بهنده یی، مسکینی.
- قُنْنِيَّة: رُجَا جَة / شوشه، بوتل، قاپ.
- قنَب: قنَب. تَقَنَّب: دَخَلَ / چوه ناوی.
- الکرَم: قطع عنه ما يؤدي حملة / ه لای پاچی، سوکی کرد، بری.
- اقْتَب: اسْتَخْفَى من غريم (و ذی سُلْطَة / ه لات، خوی (شارده وه، ون کرد)، فیراری کرد.
- قَنَب. قُنَب: نبات الكتاب / گوش.
- قُنْبُر. قُنْبُرَة: طائر / کلاوکوره.

- قُدْبَع: غلاف زهر النبات. وعاء لحفظ السنبُل / خونچدان.
- : الرجل القصير الخَيس / کرته بالاى بن ثابتو.
- قُدْبَل: طائفة. جماعة / گله، کومه، دهسته، چند کسیک.
- قُدْبَلَة: قُدْبَلَة / موشه، بومبا، نارنجوک.
- المدفع / کوله توپ، موشه.
- الید / نارنجوک.
- الطائفة / بومبا.
- ذُرِّيَة / بومباى نه نوم.
- حارقة / بومباى سوتینه ر.
- قنت:
- قَنْت. اقْنَت: تَخْشَعُ لله و اطاع / خوی ترخان کرد بو خواپه رستی.
- قانت: مُخْشَع / خواپه رست.
- قَنُوت. إمْرأة قَنُوت: مُطِيعَة لزوجها / گوی رایه لى میړد.
- قند:
- قَنْنَن: قُدُس: كلب الماء / سه گى نارى، سه گلو، سه گاو.
- قندیل: مصباح / چرا، قوتيله، چاروک، لاله، له مپا.
- قنص:
- قَنْص. اقْتَنَص: اصْطاد / راوی کرد، شکاری کرد، نیچیری گرت.
- قَنْص. اقْتِناص: صَيْد / راو، شکار.
- قَنْص. قَنْيَص: مَصِيد / نیچیر، راوکړاو.
- قناص. قانِص: صَيَاد / راوچی، راوکر، نیچیره وان، شکارچی، نهنگاونه.
- قَانِصَة الطير. قَوْنِصَة: المعدة الثانية للطير / سيقه توره.
- قَنْصُل: مُعْتَمَد دولة فى دولة اخرى / کونسُل.
- قَنْصُلِيَّة: مقام القَنْصُل / کونسُلخانه.
- قنط:
- قَنْط. قَنْط. قَنْط: يَنْسُ / ناو میډی بو، ره نج به یا بو، بن هیوا بو.
- قَنْط. اقْنَط: اَيَّاسُ / ناو میډی کرد، ره نجی به یاد، بن هیواى کرد.
- قَنْط. قَنْطوط باس / ناو میډی، ره نج پږ، بن هیوا یی.

قَانِطُ. قَنُوط. بَأْسُ. مَقْطُوعُ الرِّجَاءِ / نَاثُمِيدُ،
ره نه پو، بى ميو.

قَنْطَرُ: مَلَكٌ مَالًا كَثِيرًا / رَزَى (هه بو، پيکه و نه)، سامانى رَزَى
بو.

قَنْطَار: عِيَار و زَن / كينتار، ۴۴، ۹۲ گم.

قَنْطَرَةٌ: جِسْرٌ مَقْقُود. مَائِبُنَى عَلَى الْمَاءِ لِلْعَبُورِ /
پرد، پردى تاق.

قَنْع:

قَنْعٌ: اقْتَنَعَ. رَضَى / قَايِل بو، رَازى بو، لاس بو، سازبو.

— : اذْعَن / ملى دريژ کرد، ملى دا.

قَنْعُ الْوَجْهِ: حَجَبُهُ بِالْقِنَاعِ / روى پوښى.

— : اقْنَعَ (رَضَى) / قَايِلى کرد، رَازى کرد، لاسى دا،

سازى کرد، تاوى کرد، فرويى دا.

قَنْعُ الْإِنَاءِ: اِمَالُهُ لِيَصْبَ مَا فِيهِ / لارى کرده وه، خوارى
کرده وه.

— بِيَدِيهِ فِي الصَّلَاةِ: مَدَّهْمَا وَاسْتَرْحَمَ رَبَّهُ /

دهستى پان کرده وه.

تَقَنَّعَ بِالْقِنَاعِ: لَبَسَهُ لِلتَّنْكَرِ / دهماكمى پوښى، ماسكى
پوښى.

— تِ الْمَرَاةِ: تَقَشَّطَتْ / روى پوښى، په چى گرت وه.

قَانِعٌ. قَنُوعٌ. قَنْعٌ: رَضَى / قَايِل، ساز، رَازى.

— : السَّائِلُ الْمُتَذَلِّلُ / سوالکړ، سوالکړى رسوا.

قَنْعٌ. قِنَاعَةٌ. اقْتِنَاعٌ: اقْتِنَاعٌ / قَايِلى، به ش کردن.

قِنَاعَةٌ: رِضَاءٌ / قَايِلى، دل ناو خوارده وه.

اقْتِنَاعٌ: تَصَدِيقٌ. اِيْمَانٌ / باوه پکړدن، ناین دارى، سه لماندن.

— : قَنْعٌ: رِضَاءٌ / قَايِلى، رَازى بون، تاويون، ساز

بون، نرم بون.

اقْتِنَاعٌ: الْحَمْلُ عَلَى الْقَبُولِ / پښ سه لماندن، هيتانه رڼ،

لا سدان، سازکردن، تاوکردن، فرويدان، نرم کردن.

— : رِضَاءٌ / قَايِلى، رَازى بون.

مُقْنِعٌ: يَحْمِلُ عَلَى الْاِقْنَاعِ / قَايِل کړ، سه لميڼه.

مُقْنِعٌ: مُتَنَكِّرٌ. مُلْتَمٌ / روپوښراو، دهماخ کړو.

قِنَاعٌ: قَنْعٌ: دَرَجٌ / دهماكمى زړيتى.

— التَّنْكَرُ: وَجْهٌ مُسْتَعَارٌ / روگوپ، ماسک، دهمامک.

— التَّسْتَرُ: بُرْقٌ. خِمَارٌ / روپوښ، په چى.

— الْوَقَايَةُ: صِقَاعٌ / که مامه، ده مهل بين.

كَشَفَ الـ - : رَفَعَ السِتَارَ / روده رخستن، خوښا شکر کردن.

قَنْف:

قَنْفٌ. قَنْفٌ: قُبَاعٌ / ژيشک، ژوشک، ژوژو.

رَأْسُ الـ - : نِبَاتٌ / چاوپيازه.

قَنْم:

قَنْمٌ: قَسَدٌ / بَوْنى کرد، بُوگنى کرد، خراب بو، که پوى

مهل مينا.

قَنْمَةٌ: خُبْتُ رِيحَ الرِّبْتِ وَ نَحْوَهُ / بُوگن و بُوگزى رَوْن

و چه وړى، بُوچړوک.

قَانِمٌ. اقْنَمٌ. قَنْمٌ: فَاسِدٌ / بُوگن، بون کردو، که پړاوى.

قَنْوَمَةٌ: سَمَكٌ نِيلِيٌّ / ماسيه شينه.

قَنُو:

قَنَى. اقْتَنَى. قَنَا: حَصَلَ عَلَى / په پيدايى کرد، چنگى

کهوت، دهستى کهوت.

— : اِمْتَلَكَ / پيکه و مينا، کوى کرده وه،

مه په تى.

قَنَى الْقِنَاةَ حَقَرَهَا / جَوگى (مه لکند، لښى دا).

قَنَى الْأَنْفَ: اِرْتَفَعَ وَسط قَصْبَتِهِ / نيسقانه کى لوتى

به رز بوه وه، لوتى شهيتانى بو.

اقْتِنَاءٌ. قَنُو. قُنُوَةٌ: قَنُوْ. ما اُكْتَسِبَ / دهستک و تن،

دهستک و تو، بون.

قُنْيَةٌ. قُنْيَةٌ: ما تَقْتَنِيهِ: اِمْتَلَاكٌ / نه وهى مه په، مال و

حال، مال و دارايى.

مُقْتَنَى: مُكْتَسَبٌ / دهست کهوتو، په پيدا کړوا.

— بِالْحَرَامِ: مَالٌ حَرَامٌ، مَالِي نَارِهَ وَا.

قِنَاةٌ: رُمَحٌ / رم.

— : عَوْدُ الرَّمَحِ / دار رم، دهستک رم.

— : اِنْجُوبٌ: مَجْرَى / بُوږى، لوله، گونج.

— : قَنَالٌ. ثَرْعَةٌ / تَوکه کند، که نال.

— : قَنَائِيَةٌ: مَجْرَى مَاءٍ صَغِيرٌ / ناوه پو، چه، جَوگه،

جَوبار، جَوگا.

قَانٌ: احْمَرُ قَانٌ: شَدِيدُ الْحَمْرَةِ / سورى (خوينى)،

تَوَخ.

— : مُقْتَنٌ: مَالِكٌ / خاوهن، بوه، نه وه که سى مه په تى.

اقْنَى: مَقْقُوفٌ / لار، خوار، پيچ، چه ماوه، نوشتاوه، چه وت.

— الْأَنْفَ: لُوتٌ خَوَارٌ، چه ماوه، لوت که وانى.

قَنُو البَلَح: عَذِقْ/ مِشْوَى خورما.

مَقْنَاة: مَقْنُوءَة: الموضع الذى لا تطلع عليه الشمس/

نسار، نسن.

قَهْر:

قَهْرٌ: اخْضَعَ. غَلَبَ/ دایم ركانه وه، كوزانيه وه، زال بو،

ده سستی گرت به سهریا، سهرکوت، به زانی، شکانی.

- : اجْبَرُ/ زوری ایئکرد، ناچاری کرد.

- : احْزَنَ/ دلگیری کرد، دلزاری کرد، دلی شکان،

خه می دایه، په سستی کرد.

قَهْرٌ: اخْضَاعُ/ زال بون، سهرکوتن، به زانن.

- : حُزْنُ/ داخ، خه م، خه فت، دلگیری، په ژاره،

په سستی، زوخاو، نه ندیشه.

- : قَهْرَةٌ: اجْبَارُ/ زور ایئکردن، ناچار کردن.

قَهْرًا: جَبْرًا/ به زور، به توپزی، ناچاری.

سبب قَهْرِي/ موی ناچاری.

ظُرُوف قَهْرِيَّة/ بارودخی ناچاری.

قاهر: غَالِب/ سهرکوتو، زال، به زین.

- : شامخ/ بلند، به رز، بالا.

قُوَّة قَاهِرَة/ میزی بالا، میزی شکینتر.

قَهْرَةٌ: اضطرار/ ناچاری.

قَهَارٌ: من اسماء الله الحسنى: قدیر. نو قُدرَة/ به توانا،

به میز.

لا يَقْهَرُ: لا يُغْلِبُ/ نابه زین، نه بز.

مَقهور: مُخْضَع/ به زوی، شکاو، دهرده ست کراو.

- : مُجْبَرُ/ ناچار، زور ایئکراو.

- : حَزِينُ/ زویر، په ست، خه مبار، په ژاره دار، دل

(تنگ، زار، گیر).

قَهْرٌ: تَقَهَّرَ: تَرَاَجَعَ/ کشایه وه، گه پایه وه.

تَقَهَّرَ: تَأَخَّرَ: اِلْحَظُ/ دواکه وت، به زی، دایه دواوه،

شکا.

تَقَهَّرَ: قَهَرَى: قَهْرَةٌ: تَرَاَجَعَ/ کشانه وه، گه پنه وه،

شکان.

- : تَأَخَّرَ: اِلْحَظُ/ دواکه وتن،

به زین، کول دان.

قَهْفَةٌ: ضَمَكْ بِصَوْت عالٍ/ دایه قاقای پیکه نین، قاقای

ایئدا.

قَهْفَةٌ: الضحك بصوت عالٍ/ قاقا، قاقای پیکه نین، تریق و

موی.

قهو:

اقهى: افراط فى شرب القهوة/ قاوه ی زور خوارده وه،

سهری کرده سهر قاوه خوارده وه.

قَهْوَةٌ: بِنُ/ قاره.

- : مَقْفَى: مَشْرَب القَهْوَة/ قاره خانه، چاخانه.

قوب:

قاب: قُوب: قُور. حَقَرُ/ مه لن کولی، کولای، مه لی

که ند.

- : قُرْبُ/ نزیک بوه وه.

قاب: قَنِيبُ/ مقدار/ بی که میک، چه ند.

علی - قوسین لو قوس: کِنَايَة عن القُرب/ پیچی

میژه ریکه، وه که به کوردی ده لئین مه موی دو هه نگاره.

قوب: قُرْخُ/ جوجه له، جوجک.

قوباء: قُوَّة: داء الجسد يتقشر منه الجلد/ وشک

هه لاتوی پیست، قلیشانی پیست.

قوت:

قات. اقات. قُوَّت. اطْعَمَ غَدَى/ به خپوی کرد،

نانی دایه، خواردن دایه، خوراک دایه.

إققات. تَقَوَّتْ بالشَّيْء: اَكَلَهُ/ خواردی، شتی خوارد،

قنیای پین کرد.

- : - الشَّيْء: اِتَّخَذَهُ قُوَّةً/ پیی زیا، کردی به قنیای.

قوت. قیت. قیته: طعام/ خوارده مه نی، خوراک، خورش.

مُقیت. مُغَذُّ/ تیرکر، تیره خور، زهم.

قوح:

قاح. قَوَّحَ البيت: كُنَّسَهُ/ گسکی دا، پاکی کرده وه،

مالی

- : تَقَوَّحَ الجرحُ: تَوَّمَ/ ناوسا، مه وی کرد.

قاحة الدار، ساحة الدار/ حوشه.

قود:

قاد. قَوَّدَ إققاد: وَجَّهَ. ارشَدُ/ رابه ری کرد، به پیوه ی

برد، پیشه نگ بو، پیشه وایی کرد.

- : - : مَشَى فى الامام/ له پیشه وه

نه پویش، پیشه نگ بو.

إنقاد. إقتاد: وَجْهٌ/ به پیوه برا، رابه ری کرا، ناراسته کرا.

- له: اذْعَن/ په پړه ویی کړد، به گوښی کړد، ملی بؤدا.
قائد: مُرْشِد/ رابه، به پیوه بهر.

- رئیس: زعيم/ پېښهوا، فرمان رهوا، سهړوک، که لانتته پ.

- الجيش/ سوپاسالار، قوماندان، سهړله شکر.

قَيِّد. قَيِّد: سلسلُ الإِنْقِياد/ رام، زو مۆگر نه بن، ته پؤ، دهسته مۆ.

قُوود. اقُوْد: سَهْلُ الإِنْقِياد/ به ئاسانی (نه بری) به پیوه، رام نه کړی، دهسته مویه.

قيادة. قُوْد: إرشاد/ رابه ری، راندن، به پیوه بردن.

- عمل القائد/ پېښه وایی، سهړوکایه تی، فرمان داریتی.

مَقُوْد: قِياد/ جلهو.

- الحصان/ هوسار، لغاو جلهو.

إقتياد: إذعان/ مل دان، خۆبه دهسته وه دان، مل شوې، تاروبون، گوښه وایی.

قَيِّد. قاد. قَدْر. مقدار/ پر، چنده.

- مَسَافَة/ ماوه.

- اصْبَحُ: قدر اصبح/ په نجه يهك، نه مهنده ي به نجه يهك.

- اَنْعَمَ: قليل جداً/ زۆركم، تۆزك.

مَقُوْد. مُنْقَاد: مُسَيَّر/ به پیوه برا، رابه ری کراو.

قَواد: دَيُوْث/ گهواد، دهویت.

قُوْد. عمل القَواد/ گه وایی، گه وادی، دهویتی.

قور:

قار: مَشَى على أطراف قدميه/ له سهړ نوکی په نجه رۆی، بن خښه پ.

- قُوْر عَيْنُهُ: فقاها/ چاوی (دهرمینا، هل کولی).

قُوْر. إقْتَوْر الشيء: ثَقْبَهُ من وسطه/ کونی کړد، سمی، هل کولی.

تَقَوْرَت الحَيَّة: تَنَثَّت و اِنْتَفَتْ/ په پکمی (بهست، خوارد)، لول بو.

مَقُوْر: مُجَوَّف بالمَقُوْرَة/ هل کولراو.

- مَطْلَى بالقار/ قیرین، قیر تن هل سورواو، قیرای.

ثَوْبٌ - واسع الطول/ ملیوان کراوه، داچه کیو.

قَوَارَة. مَقُوْرَة: مِحْفَرَة/ هل کول، کولر، سمۆ.

مَقُوْرَة الجَرَّاح: سكين/ نهشتهر.

- الطَّبَّاح و النجار و غیرهما/ هل کول، سمۆ.

قار: زفت/ قیر، زفت.

قارَة: جبل صغير/ گرد، ته پۆلکه، ته په، زورک.

قارَة (فی قر)

قوس:

قَوْس. قَوْس: إِنْحَنَى/ چه مایه وه، نوشتا په وه.

- الشيخ: إِنْحَنَى ظهره/ کوما په وه.

قَوْس: شكل منحني/ که وانه.

- آلة ترمي بها السهام/ که وان.

- الدائرة/ که وانه ی بازته.

- القنطرة أو العقد/ تاق.

- قَرْح/ په لکه زَیْپنه، کولکه زَیْپنه.

- و ثَبُل: قوس و شتاب/ تیروکه وان.

- النصر/ تاقی سهړکو تن.

- المحراث/ گاسن.

- الذئف/ که وان، که وانی ه لاجی.

بُرْج ال - : البُرْج التاسع/ که لوی تویم/ که لوی

که وان، بورجی که وان.

قَوْسان. ( ) : هِلَال الحَصْن/ دوکه وانه.

قَواس: الرامی بالقوس/ تیرماویژ.

- صانع القوس/ که وان دروست کړ.

- صَيَاد/ راوچی، راوکر، نیچیره وان.

اقوس: مُنْحَنَى الظهر/ کوما وه، پشت کوما وه، چه ماوه، کرم.

يَوْم - : الصعب الطويل/ رۆزی (سهخت و درژ)، رهش.

ليل - : شديد الظلمة/ شوی تاریک، شهو زهنگ، نوتهک، تار، نه موسته چار.

قوض:

قاض. قَوْض. هَدَمَ/ رمانی، روخانی، ه لویه شاند، تینکیدا.

تَقْوُضَ. / إِنْقَاضُ: تَهْدَمُ/ رما، روخا، تپک جو،
مه لوه شا.

قوټ:

قُوط: قَطِيعٌ مِنَ الْغَنَمِ/ رانه مه، ران، پارچه مه.

قَوَاط: راعِي الْقَوَاطِ/ شوانی مه، شوان.

قوع:

قاع: اَرْضٌ مُسْتَوِيَةٌ/ زهوی تهختان، تهختانی.

- : قَعْر/ بن.

قَاعَة: سَاحَةُ الدَّارِ/ حهوشه.

- : رَدْمَةُ الاسْتِقْبَالِ/ مَوَلّ، سالتون، مولى گهره.

قُواع: ارنب/ که رویشک، هه وریشه.

قوق: قَاقَتِ الدَّجَاجَةِ: صَوْتٌ/ گارانی، گاره گاری

کرد.

قَاق: الْأَحْمَقُ الطَّائِشُ/ کری بهرباد، که ودهن،

سهره پو، مه لسه.

- : قوق: طَائِرٌ مِنْ فَصْلِيَةِ الْغُرَابِيَّاتِ/ جُورِيکه له

قه له ره شک.

قوق: اَوْرَ عِرَاقِي. تَمَ/ قاز، قولنگ.

قوقه: اَم قَوِيْق: بوم/ تاق تاق کهره.

قاووق: لِبَاسٌ لِلرَّاسِ طَوِيلٌ/ کلاوقچه.

قَوُقُع: وَدَع/ سه دهف.

قَوُقُعَة: حَلَزُونَةٌ/ مپلکه شه پتانوکه.

قول:

قال: تَكَلَّمَ/ وتی، قسهی کرد، دووا، ناخاوتی.

- له: خَاطِبُهُ/ پتی وت.

- عنه: رَوَى/ دهر باره ی دوا، باسی کرد، لی دوا.

- ضِدَّةٌ وعلیه: اِفْتَرَى/ پاشمله باسی کرد،

به ده مپه وه مه ل به ست، دژی قسهی کرد.

- براسه: اِشَارَ/ سه ری له قان.

- بیده: مَدَّ يَدَهُ اِلَيْهِ/ دهستی پو درپژ کرد.

يُقَالُ: يُذَكِّرُ/ نه لپن.

- : يُمَكِّنُ ذِكْرَهُ/ شایانی باسه، نه شی باسکری.

و الْحَقُّ - / راستی نه بن بوتری.

قَاوَلٌ: سَاوَمٌ/ سه ودا ی کرد، پپک هات.

- : جَانِلٌ/ چن و چونی کرد، له گه لی دوا، وت وپژ

کرد.

- : اِتَّفَقَ عَلَيَّ .. / پپک هات، رپک که وت له سهر.

تَقَوَّلَ عَلَيْهِ الْقَوْلَ: اِبْتَدَعَهُ كَذِبًا/ دروی (مه ل به ست، پو

مه ل به ست، به ده موه کرد).

تَقَاوَلُوا فِي الْأَمْرِ: تَفَاوَضُوا/ وت و وپژیان کرد، پپک

هاتن، رپک که وتن.

قَوْلٌ. اَقُولُ: نَسَبٌ اِلَيْهِ مَالٌ يَقُلُ/ قسهی نایه پال،

قسهی شوپن خست

الْقَالِ وَالْقِيلِ: الدَّائِرَةُ عَلَى الْأَلْسِنِ/ قسهی ده ماو

دهم، نه لپن، قاله ی دهم، قار.

قَوْلٌ: كَلَامٌ/ ناخاوتن، قسه، وتن، وت، وت وپژ

فه رمایشت، فه رموده.

- شرف/ قسهی پیار.

- ماثور/ قسهی نه ستق.

بِالْقَوْلِ وَالْفِعْلِ/ قسهیش و کرده وهش.

قائل: مُتَكَلِّمٌ. الَّذِي يَقُولُ/ بوپژ، بیژه، قسه کهر، وت،

وتیار.

تَقَوَّلَات. اَقَاوِيل. الْقِيلِ وَالْقَالِ: تَحْرُصَات/ واترهات،

نه لپن، قسهی نه م و نه، وت وپژ.

مَقُول. مَقَال/ وتراو، بیژراو.

مَقَالَة: قِطْعَةٌ مِنَ الْكِتَابِ/ وتار.

- اِفْتِتَاحِيَّةٌ/ وتاری پپشه کی.

مِقُول. مِقْوَال: حَسَنُ الْقَوْلِ. ظَرِيفُ اللِّسَانِ/

قسه خوش.

مُقَاوَلَة: جِدَالٌ/ گف و گو، وت وپژ، چه له حانی.

- على عمل: اِتِّفَاقٌ/ به لپن، به لپن به ستن، به لپن

داری، رپک که وتن.

بال - . شغل بِالْمُقَاوَلَة: عمل بِالْاِتِّفَاقِ/ به رپک

که وتن، نیش به به لپن دان.

قولون: قَسَمٌ مِنْ مَعَى الْغَلِيظِ/ کولون، به شپک له

ریخوله گهره.

قام:

قام: اِنْتَصَبَ/ راست بو هوه، ره پ بو، مه ل سا، وه ستا،

راوه ستا، قنج بو هوه، راسته وه بو.

- : وَقَفَ/ هه ستا، راست بو هوه.

- : تَرَقَّى/ به رپزه وه.

- : شَرَعَ/ دهستی پی کرد، دهستی دایه.

- الْأَمْرُ: إعتدل / راست بوه وه، ريك بوه وه.
 - بِالْأَمْر: اخذه على عاتقه / گرتيه نهستوى، چوه زځرى.
 - على الأمر: راقبه / چاودږى كړد.
 - على الأمر: دام و ثبت / بېرده وام بو، له سهرى
 رځى.
 - العجین: إنتفخ / هل هات، هل لوسا، كف هل لات.
 - الحق: ثبت الحق / راستى دهر كوت، ناشكرا بو.
 - من نوم: نهض / له خه و هل سا، راست بوه وه،
 خه برى بوه وه.
 - الماء: جمد / به ستى، ناو به ستى.
 - الهواء: هب / با هل لى كړد، شنه لى هات.
 - الغضب: هاج / رق هل سا.
 - ت السوق: نشطت / بازار (جولا، جوله لى تن كوت).
 - على: ثار / ياخى بو، هل سا، شوږشى بېرپا كړد.
 - على عياله: اعالم / به خڅوى كړد.
 - عن الطعام: تركه / خوارنه كى به جڼ هښت.
 - لنصرته: دافع و حمامه / چو به (هاواريه وه،
 دهميه وه)، يارمه تى دا، بېرگرى لى كړد.
 - ت الصلاة: شرع بها / نوږزى دابه ست، نوږزى كړد.
 - بالعمل: اجراه / كاره كى به جڼ كيان، ته واوى
 كړد، جڼ به جڼى كړد، راي په پان.
 - بالواجب عليه: قضاة / نه وه لى له سهرى بو كړدى.
 - بالوعد: انجزه / برديه سهر، په يمانى برده سهر.
 - بوعده: حافظ عليه / په يمانى پاراست.
 - بشانه: إعتنى به / به تنگيه وه هات، خزمه تى كړد،
 پښتگيرى كړد.
 - بالمصاريف: اوفاهما / دفعهما / داي، چنده تى چو
 بو دابه وه.
 - مقامة: حل محلها / جڼى گرت وه، چوه جڼى.
 - بس و قعد: نشر اخبار السوء / زځرى پڼ كړد،
 زځرى پڼ وتم، قسه لى خرابى خسته شوڼيم.
 - قاموا بمظاهرة: تظاهروا / خويان نولند، خزنوانديان كړد.
 - قاوم: صند / إعترض / منغ / بېرهنكارى كړد،
 بېرهنلستى كړد، بېرگرى كړد.
 - اقام: رفع / بېرځى كړده وه.
 - شيد / دروستى كړد.

- اوقف: نصب / داي چه فان.
 - عيّن / ديارى كړد.
 - اثار. هيج / وړځوانى، هاندى، جولانى، رقى
 هل سان.
 - مكث / مايه وه، گلى خوارده وه.
 - قطن: سكن / نيشته جڼ بو، دانښت.
 - الحجّة: إحتج او إعترض على / بيانوى كړت،
 نارېزايى دهرېږى، په لږى كړت.
 - الحق: أظهره / راستى دهر خست.
 - الدعوى على: رفع قضية على / شكاتى كړد.
 - الدليل: برهن / به لگى مينايه وه.
 - الدنيا و اقعدها / كړدى به زځى خوى، نياى دا بيه كيا.
 - السوق: خرّكها / بازارى جولان، خسته گه پ.
 - الصلاة: أتمها / نوږزى دابه ست.
 - للصلاة: نادى لها / بانگى دا.
 - العدل: به داد بو، دادپېرست بو.
 - له وزنا / بايه خى پڼ دا.
 - إستمقام: إستعدل / راست بو، راست بوه وه، گونجا.
 - إلتصّب / قنچ بوه وه، هل سا، راست بوه وه،
 ره پ بو، سهر پڼ كوت.
 - له الأمر: إعتدل له / كار بوى گونجا، به مېرامى
 خوى بو.
 - قوم: عدل / به داد بو، دادى بېرپا كړد، راست بو.
 - ما أقومه. ما (عد له) / چنده راسته، يه كچار به داده.
 - قائم: ناهض / هه ستاو، وه ستاو، راوه ستا.
 - مُتّصِب / قنچ و قيت، ره پ، گڙ.
 - عمودى / ستونى، وه ستاو، كوله كى، نه ستونى.
 - الزاوية / گوشه وه ستاو.
 - بذاته: مُستَقِل / سهر به خو.
 - مقام كذا: بدلأ منه / له برى، له جياتى، جڼ گو.
 - مقام. قائم مقام: رتبة / قايم مقام، ناوچه دار.
 - قائمة: عمود / ستون، نه ستون، كوله كه.
 - سَنَادَة فى المعمار / كوله كه، بېرچيخ،
 ده سته ك.
 - فهرس / ناوهرؤك، پڼ رست.
 - بيان. كشف / ليسته، بارنامه.

- الدَّائِبَةُ و المائدة و الكرسي: رجل أو اليد / پهل،
پن، پنجهک.

ال - السوداء / لیستی رهش.

زاویه - / گوشه‌ی وهستاو.

قَیْم. مُستقیم. قَویم / راست، به کسه، راسته وخو.

- المرأة: زوجها / میزد.

- وکیل. وَصْی / چاودیز، سه‌په‌رشتیار، بریکار.

- ذو قِیْمَة عظیمَة / بایه‌خدار، به‌فپ.

حجة ال - / سه‌په‌رشتیارنامه.

کُتِبَ قِیْمَة / کتیب و په‌راوی بایه‌خدار و به‌نرخ.

قیمه‌النشیء: ما یساویه. ثَمَنُه / نرخ، بایه‌خ، به‌ها.

- الانسان: قامته / به‌زن، بالا.

ذو - / ثمین / به‌نرخ، بایه‌خدار، به‌هادار.

لا - له: عديم الاهمية / بین‌نرخ، بین‌ک‌لک.

قیام: نُهوض / مه‌ل‌سان، راست بونه‌وه.

- من نوم: إستیقاظ / له‌خو مه‌ل‌سان، خه‌بر بونه‌وه، راپه‌رین، بیداریون.

- النسیج: سَدَاة النسیج / تان، رایه‌ل، پو، تان و پو.

قیامة: وصاية / چاودیزی.

- الاموات: بَغث / زیندوبونه‌وه.

عید ال - عند المسیحین. عید الفصح / جه‌ژنی کوره‌ی گاوردکان.

یوم ال - : یوم الحشر / رژی زیندوبونه‌وه، رژی حه‌شر، قیامت.

إقامة: رَفْع / به‌رکردنه‌وه.

- إنشاء. تاسیس / دله‌زاندن، دروست کردن، پیک میتان.

- : سَكَن / نیشته‌نی، جیو ری‌ی ژیان.

- مُوقَفَة: مكوث. نُزول / لادان.

- الحجة: إعتراض / بیانو هیتانه‌وه، په‌لپ‌گرتن.

- العدل: نُشر العدل / دادخستنه‌وه، به‌دادی.

- شعائر الدين / دروشمی‌نایی گیزان.

محل ال - : مَسْكَن / نیشتگه، ناوونیشان، شوینی نیشته‌جینی.

طوی بساط ال - : رَحْل / رژی، کوچی کرد، گواستیه‌وه.

إستقامة: إعتدال / راستی.

- : إلتصاف / قنجی، قیتی، راستی، ره‌پی.

- : الاخلاق / ره‌وشت پاکی، ره‌وشت باشی.

تقويم: نصب / دامه‌زاندن، داجه‌قاندن.

- : تهذيب / په‌روه‌ده کردن، ته‌م کردن.

- : إصلاح / چاک کردن، چاکپاری.

- : تقدير قيمه / نرخاندن، نرخ دانان، مه‌ل‌سه‌نگاندن.

- البلدان: معلومات و خارطة البلدان / فره‌هنکی جوغرافیا و لاتان.

- السنة: معلومات عن السنة / سالنامه.

مَقام. مَقام: موضع / جیگه، ری، ری و شوین.

- : كرامة. إعتبار / به‌ها، شکو، ریز.

- : منزلة / پایه، شوین.

- اللُغَم: طبقة / ناوازی ده‌نگ، چینی ناواز.

- الكسر: مخرج في الحساب / ژیزه.

مُقَوِّم. مُقدِّر القیمة / نرخ دانه، نرخ زان، مه‌ل‌سه‌نگین.

مَقَوِّمات: الاشياء الثمينة / به‌هادار، به‌نرخ، شتومه‌کی به‌نرخ و به‌هادار.

مَقَوِّمات الحياة: وسائل الحياة / مؤکانی ژیان، بنه‌ما.

قَوَام: المتكفل بالامر / به‌ریتو‌به‌ر.

- : القوى على القيام بالامر / به‌توانا.

مُقیم: الذي يُقیم. مؤسس / دامه‌زیننه‌ر.

- : ساكن / نیشته‌نی، نیشته‌جی، دانیش‌تو.

- : الحجّة: مُحْتَج / بیانوگر، په‌لپ‌گر، ناپه‌زایی ده‌رپ.

- : بواجباته: مُعْتَمِل / کارگوزار، کارپاپه‌پین.

- : دائم / نه‌مر، به‌رده‌وام.

مُقاوم: خَصِم / دوژمن، ناحه‌ز، دوشمن.

- : صادا / به‌رگر، دژ.

مُقاومة: صَدّ / به‌رگری، به‌ره‌لستی، دژی، به‌ره‌لستکاری.

مستقیم: مُعتدل / راست، راسته‌ک، راستال.

- : مُنتَصِب / قنج، قیت، راوه‌ستاو، ره‌پ، هه‌ستاو.

- الأخلاق. قَویم / سەر راست، ره‌شت و خو به‌رز، به‌ره‌وشت، هاموار.

ال - منتهی القناة الهضمية / ریخۆله (راسته، رسته)، رسته.

الخط ال - / هێلی راست.

قَوام: إعتدال / راستی.

- الشیء: کثافته / خهستی، خهستی و روئی.

- : أساس و قُوَّة / پته‌وی، خۆگری.

- : طول القامة. قَد / بالا، به‌زن، داروبار، قه‌لەت.

- : قَوام. قیام: سَنَد / پشتگیری، پشتیوان.

- : العائلة: مُعِیل / پشتگیری پالێشتی خیزان، به‌خێوکه‌ر، نان به‌یداکه‌ر.

قَوام. قیام: القائم بذاته / سه‌ره‌خۆ.

- : من اسماء تعالی / له‌ ناوه‌کانی خوا، به‌هێز، به‌توانا، کارسان.

قَویم: مُعْتَدِل / راست، ماف په‌رست.

- : حسن القامة / راسته، قنچ و قیت.

قامة الإنسان: قَد / بالا، به‌زن، قه‌لەت.

- : قياس و يساوی ٦ قدم / بالاپێو، ١٨٠ سم.

- : البكرة و ادوارها / خولۆکه‌ی به‌رزکه‌ره‌وه.

- : المهندس او المساح: شاخص / دارنیشان.

قَوم: شُعْب / میلەت، گەل، نه‌ته‌وه.

- : الرجل: اقرباء / کەس و کاری پیاو.

اقلية قومية / که‌مه‌ نه‌ته‌وه‌یی.

قومی: شُعَبی، وطنی / گەل په‌رست، نیشتمان به‌روه‌ی.

القومية: مبدا سیاسی و قومی / گەل و نیشتمان به‌روه‌ی.

القیوم. القیام: الابدی / نەمر، هه‌میشه‌یی.

مَقُوم المحراث: قَبْضَة / ده‌سته‌دۆ.

قوی:

قَوی: ضِد ضَعْف / به‌هێز بو، قایم بو، پته‌و بو.

- : على العرض و المصاعب: اطاق / به‌رگه‌ی گرت.

- : على الامر: تَغْلِب / زāl بو، ده‌ری برد.

- : جاع شديداً / برسی بو، نۆدی برسی بو.

- : المطر: إَحْتَبَس / باران بڕا.

- المكان: خَلا من السكان / چۆل بو، که‌سی تیا نه‌ما.

قَوی: ضِد ضَعْف / به‌هێزی کرد، قایمی کرد، پته‌وی کرد.

- : العزم: شَجَع. شَدَد العزم / غه‌ره‌تی نایه‌ به‌ر، وده‌ی قایم کرد.

- : ثَبَّت / چه‌سپانی، جێگیر کرد.

- : نُبَّة / ناگاداری کرد، وریای کرده‌وه.

قَوی: غالب في القوة / هێزی تا‌قی کرده‌وه، ده‌ست شکینه‌ی کرد.

تَقَوی: بات على الجوع / به‌ برسیه‌تی نوست.

أقوى: إِفْتَقَر / هه‌زار که‌وت.

- : المكان: خَلا / چۆل بو، که‌سی تیا نه‌ما.

تَقَوی. إِستَقَوی: صار ذا قُوَّة / به‌هێز بو، به‌توانا بو، قایم بو.

- : تَشَجَّع / غه‌ره‌ت گرتی، ئازا بو، تینی گرت، وزه‌ی جولا.

قُوَّة: عَكْس ضَعْف / تین، هێز، وزه، ته‌وژم، په‌ل و پۆ.

- : مَقْدَرَة / توانایی، توانین، ئی‌هاتویی، پێکێشی.

- : شِدَّة / عُنْف / زه‌بر، زه‌برو زه‌نگ.

- : قَوام: جَلَد / به‌رگه‌گرتن، خۆگری، قایمی.

- : الجسم: عاقبة / تەن دروست، خۆز.

- : القلب: شَجَاعَة / نازیه‌تی غه‌ره‌ت، نه‌ترسی، چاوقایمی.

- : الإِستمرار: الحالة التي يَسْتَمِر عليها الشيء / به‌رده‌وامی، کۆل نه‌دان، له‌سه‌ر روێشتن، نه‌وه‌ستان، ریخۆله به‌کێشی.

- : آليَّة: طاقة / وزه.

- : دافعة او مُحَرَّكة / هێزی پāl نەر، هێزی بزۆین.

- : مَرَكْزِيَّة / چه‌قه‌ وزه.

- : مركزية جاذبة: جذب مركزي / چه‌قه‌ وزه‌ی راکی‌شه‌ر.

- : مركزية طاردة: دفع مركزي / چه‌قه‌ وزه‌ی پāl نەر.

- : الجذب / هێزی راکی‌شان.

- : الإرادة / هێزی خۆویست.

- : الذاكرة: حافظَة / بیرتیی، له‌ بیر نه‌چون.

- : قَوی: عَقْل / بیر، هۆش.

- قَاهِرَةٌ / میزی چار نه بو، میزی ناچاری، بالا میز.

- مَعْنُوَّةٌ / وره قایم، نه ترسی، غیرهت.

بال - عُنُوَّةٌ / به زور، به میز، به زهر، به توپزی.

خاطر القوی: واهن العزيمة / بی وره، وره بهرداو،

روخاو.

قَوِيٌّ: ضِدِّ ضعیف / به میز، قایم، به تین، پشت

نه ستور.

- : شَدِيدٌ / به زهر، به زهبرو زهنگ.

- : قَدِيرٌ / به توانا، لی هاتو، وره دار.

- : مَتِينٌ / قایم، پتو، رهخته، رهق، سهخت، توند،

توندو توّل.

ال - : الله / خوا.

ثَقْوِيَّةٌ: ضِدِّ إضعاف / به میز کردن، قایم کردن،

پتو وکردن.

- : تَشْجِيعٌ / هان دان، غیرهت (گرتن، نانه بن).

- : تَعَزُّزٌ / خسته پال، زور کردن.

- : تَنْبِيْهُ. تَنْشِيطٌ / بورانه وه، ناگادار کردن،

وریاکردنه وه.

قَوِيٌّ: قَالٌ / به تال، بوش.

بلد قَوِيٌّ: خَالٌ / چوّل.

قَوِيَّةٌ: السَّنة القليلة المطر / وشکه سال، بن بارانی.

- : جَانَعَةٌ / برسی.

مُقَوٌّ: ضِدِّ مُضعف / به میزکرد، قایم کرد، میزدهر.

- : مُنَبِّهٌ. مُنَشِّطٌ / بورانه وه، هان دهر،

وریاکرده وه.

- : يَكْسِبُ الْقُوَّةَ / لهش به میزکرد، میزدهر.

- : مُشْجَعٌ / هان دهر، غیرهت تیره بهر.

قَوَاءٌ. قَوِيٌّ: جَوَعٌ / برسیه تی.

- : قَوَاءُ الارض: قَفَرٌ / بیابان، چوّل،

به تالی، چوّل وانی.

إِقْوَاءٌ. إِقْفَارٌ / کاول بون، چوّل بون، چوّل کردن.

مُقَوِّيٌّ. وَزَقٌ مُقَوِّيٌّ: کارتون / کارتون، مقهبا.

ثَقَوِيٌّ: بذور / توو، سه لک.

قِيَا:

قَاءٌ. تَقْيًا: القى ما أكله من قَمِهِ / رشایه وه، میتنایه وه،

مه ای میتنایه وه.

قِيًا: آقاء ما أكله / رشانیه وه.

قِيَاءٌ. قِيَاءٌ: هَوَجٌ. جَشَأٌ / میلنج دان، قولب دان.

- : - : ما يَخْرُجُ بالقِيَاءِ / رشانه وه.

- الوحم أو الحبالى / رشانه وهی سک پر، بیژو،

مه گیران.

مُقِيٌّ: مَا يُسَبِّبُ الْقِيَاءَ. ما يَحْمِلُ عَلَى الْقِيَاءِ /

رشینه وه

قِيَادَةٌ (فى قود) قِيَاس (فى قيس) قِيَامَةٌ (قوم)

قِيَث:

قِيَثَار. قِيَثَارَةٌ: آلة طربى / گیتار، تار، چهنگ، نه موره.

قِيَح:

قَاح. قَنَحٌ. ثَقِيحُ الجرح: صار فيه أو سال منه

القَنَحُ / کیمی (کرد، لی هات)، زوخی (کرد، لی هات)،

هوی کرد.

قَنَحٌ: صَدِيدٌ / کیم، زوخی، هوی، زامهت.

تَقْنَحٌ. تَجْمَعُ أو تكون القِيح فى الجرح / کیمای،

کیمی تیزاو، زوخی کردوه، کیم کردن.

قَنَحِيٌّ. تَقْنَحِيٌّ. مُقْنَحٌ: يَسِيلُ منه القِيح / کیمی

لی هات.

مُقْنَحٌ: فيه القِيح / زامی زوخای، کیمای.

قَيِد:

قَيْدٌ: جعل القيد فى رجله / کزتی کرد، پابه ندی کرد.

- : اعاق / بهری گرت، رتی لی گرت.

- : حَصَرٌ / نابلوقی دا، گه ماروی دا، ده وری گرت.

- : رِبَطٌ / به ستیه وه.

- : سَجَلٌ / تواماری کرد.

- : كَتَبٌ / نوی، نویسه وه.

- : عليه فى الحساب / له سهری نوی.

- : له فى الحساب / بوی نوی.

- : هُ بالإحسان: ملك قلبه به / چاکه ی له گه ل کرد،

یارمه تی دا.

تَقْيِدٌ: تَمَسَّكُ / پابه ند بو، به سراپو.

قَيْدٌ: وثاق / پی وند، کورت، پابه ست، پابه ند، زنجیر.

- : رِبَاطٌ / پت، به ستین.

- : لليدين: صفاد / که له پچه، ده ست به ست، زنجیر.

- : شَرَطٌ / مهرج.

- الاسنان: لثة/ پوك.
- قَيْد: قَدْر/ بر، چه نديتي.
- : - مسافة/ ماوه.
- : - شعرة: قدر شعرة/ نه و نه دي تاله مويه.
- تقييد الأرجل: وضع القيد في الأرجل/ كوت كردن، پابه نديكردن، پنهوند كردن، زنجير كردن.
- : حَصْر/ نابلقه دان، گه مارودان، چوارلادان، ده ورگرتن.
- : رِبْط/ به ستنه ره.
- مُقَيَّد: مُكْبَل/ كوت و زنجير كراو، ده ست و پنه به ستراو، پابه ند، له كه مهند دراو.
- : مَرْبُوط و مُرْتَبِط/ به ستراو.
- : مَحْصُور/ چوار لاگيراو، گه مارودراو، ده وره گيراو.
- : 'مَدُون/ نوسراو، تومار كراو.
- قير:
- قَيْر: طلي بالقار/ قير (ي تن گرت، تاوي كرد، ي تن هه لسو).
- قير: قار: مادة سوداء/ قير، زفت، قه تران.
- : نَتْن او مُنْتَن/ مؤمنايي.
- قيس:
- قاس (قيسا): تَبَحْثَر/ فيزي نواند، لارو له نجه ي كرد، به لارو له نجه رويشت.
- (قياسا): اِقْتاس/ كال. عاير/ پيواي، نه ندازه ي گرت.
- الثوب: لَبْسَه و جرب قياسه/ نه ندازه ي گرت له به ري كرد، تاقي كرده وه.
- الشئ: بَغْيَرَه/ قايسه/ پني پيو.
- قايس بين الشئين: قارن/ به راورد ي كرد له نيويانا.
- اِقْتاس بابيه: اِقْتَدِي/ په پره وي كرد، له سه ري و شويي باوكي رويشت.
- وَقَس عليه: ونحوه، و هلم/ هه روه ها، له جوړه، به و پنيه.
- قياس: قَيْس: تَبَحْثَر/ تروفيز، لارو له نجه.
- : مُعَايَرَة. كَيْل/ پيوان، نه ندازه.
- : تَناسُب/ هاويزه يي، وهك.
- : قَاعِدَة/ ياسا، باو، نه ريت.
- قياسي: غير شاذ/ ناسايي، ريك و پيك.
- : مَنطَقِي/ ذيرانه، ماقول.
- رقم - : الرقم الشاذ/ ژماره ي (تابيه تي، هه ل كه وتو).
- قَيَّاس: الذي يَقِيَسُ الاشياء/ پيوهر.
- مقياس: معيار. مكيال/ پيوهر، نه ندازه، پتوك.
- : مَقْدَار/ بر، چه نديتي.
- : الرسم/ ويته پيو.
- : الزوايا/ گوشه پيو، هه نقه له.
- : المطر باران پيو.
- مُقَايَسَة: تقدير/ خه مل كردن، هه لسه نگاندن.
- قيسري: كبير/ گه وره.
- : قَيْسَرِيَة: سوق/ قيسه ري
- قيض:
- قاض الشئ: شَقَه/ دوله تي كرد، داي پينا، قليشان ي.
- الشئ: اِشْتِق/ دوله بو، قليشا.
- الشئ من الشئ: اعطاء عوضا/ بژارد ي، داي له بري.
- قايض بكذا: باذل/ گوپنه وه، شت به شتي كرد.
- تَقْيُض: اِنْقَاضَ البَيض: اِنْكَسَر/ شكا.
- : الحائط: تَهْدَم و اِنْهَار/ كهوت، روخا، رما، هه ره سي هينا.
- قَيْضُ الله بكذا: قُدْرَة له/ فره مني خوا بو، چاره نوس واو، خوا بو ي نوسي بو.
- تَقْيُض له كذا: تَقْدَر و تَسَبَّب/ چاره نوسي واو.
- قَيْض: قَشْرَة البَيض/ تويكلي مئلكه.
- : قياض: مُساو/ معايل/ په كسان، هاوتا، چون پهك.
- : مُقاوَض. مُقايَضَه: مُبَادَلَة/ نال و گوپ، گوپنه وه.
- مُقَاوَضَة. مُقايَضَة: مُبَادَلَة/ شت به شت، نال و گوپ.
- قيظ:
- قَاطِ اليَوْم: اِشْتَدَّ حَرُه/ نذر گه رمي كرد.
- قَيْظ: شِدَّة الحَر/ قرجه ي گه رما.
- : الصيف/ چله ي هاوين.
- : اِمْتِناع المطر/ باران بران.
- : عطش/ تينويي.
- قيف:

قَيْفُ (اثره: تَتَبَّعَهُ / شویننی کهوت، شوین پیی هه ل گرت، به شوینیا رویشت، دواى کهوت.

قِيَافَةُ الْأَثَرِ: تَتَبَّعُ / شوین کهوتن، شوین پیی هه ل گرتن، دواکهوتن.

- : هَيْئَةُ / دیمه، سه روسه کوت.

قیق:

قیقب: شجر الاسفندان / کهوت، دارکهوت.

قیل:

قال. تَقِيلُ: نام فی منتصف النهار / له نیوه پودا نوست، نیوه پوخوی کرد.

- : تَكَلَّمَ (فی قول).

اقال البیع: فَسَخَهُ / په شیمان بوه وه، به تالین کرده وه.

- العَثْرَةُ (أو مِنْ عَثْرَةٍ: نَهَضَ / هه ل سایه وه.

- الله عثرتك: (انهضك من سقوطك / خوا راست

کاته وه، خوا پشتیوانت بی، خوا دهست به بالته وه بگری.

- هُ مِنْ مَنَصَبِهِ: رَفَعَهُ مِنْهُ / لای برد، له ئیشه کهی لای برد، ده ری کرد، دهستی کیشایه وه.

إِسْتَقَالَ الْبَيْعَ: طَلَبَ فَسَخَهُ / په شیمان بوه وه، وازی له فروشتن میتنا.

- : طَلَبَ أَنْ يُقَالَ / داواى لابردنی کرد.

- مِنْ الْخِدْمَةِ: خَرَجَ مِنْهَا: إِسْتَعْفَى / وازی له ئیش میتنا.

إِقَالَةُ: فَسَخَ / په شیمان بوه وه، هه ل وه شانده وه.

- : عَزَلَ / لابردن، ده رکردن، دهست کیشانه وه.

قِيلُولَةٌ. قَائِلَةٌ: نَوْمُ الظَّهِيرَةِ / نیوه پوخو، پشوی نیوه پو.

قَائِلُ: النَّائِمُ فِي الظَّهِيرَةِ / له نیوه پودا نوست، نیوه پوخوی کرد.

قَائِلَةٌ: ظَهِيرَةٌ / نیوه پو.

قیم. قِيَمَةٌ (فی قوم)

قَيْنَ: قَان. قَيْنَ: رَيْنَ / رازانده وه.

قَيْنَ: حَدَاد / ناسنگر.

- : صَانِع / شاگرد.

قَيْنَةٌ: مُغْنِيَةٌ / نافرتهی گورانی بیژ.

- : مَاشِطَةٌ / داهینه، قژداهینه، شانه کار

اس

كَلِمَةٌ (كافة) فِي كِتَابٍ كَرَارٍ كَثِيرٍ

- . - . - المنظر: حزين / ديمه ني خه مناك،

دلّ تہ نگہ، قہ بز۔

کائنات:

كَادَ: كُنْبٌ / دلّ تہنگ بو، دلّ گیر بو، مات بو، پہست

يو.

کَآدَاءُ: حُزْنُ / خَم، خَفَت، پستی، دلّته‌نگی،

ماتہ مینی .

- : اللیل العظم / شه و زهنگ، تاریک و نوتہ ک.

عَقَبَة - وَكُؤُود: شَاقَّة المَصْعَد. صَعْبَةُ المُرْتَقَى/

قورتی (سخت، گران، ناله‌بان).

گامس:

کاس: قدح / یهرداخ، پیالہ، کاسہ.

– الزهرة و الثمرة: كم/ کاسه ی گول، پۆرگ.

- : الخمر/ شه راب، خوار دنه وه.

— المَنِيَّةُ أو الحمام: الموت/ بيالَى مَرِين، شَهْرِيَّتِي

مہرگ.

کائن (فی کون) کا بد (فی کبد) کا پر (فی کپر) کا یل

(فی کیل) کا حل (فی کحل) کا د (فی کود و کید)

لَكَ: ضمير المخاطب، ضَرَيْكَ/ لَهُ (تَوَيْدًا).

حرف للتشبيه. انت كالاسد / تو (وهكو) شيريت.

حرف للتعلیل:۔ کما ہدایکم / (چونکہ) رنگہی روناکی پیشان

ملن.

اللاحقة لاسم الإشارة، ذلك، تلك/ فهو.

کاپ:

كُنْب. اِكْتَاب: كان في غم و سوء حال / خَم و

ماتەمىنى داىگرت، دلتەنگ بو، دلگىر بو، خەمۆك بو،

مات بو، په ست بو.

اکاب: اَحْزَنَ / دلته‌نگی کرد، دلگیری کرد، په‌ستی کرد،

سوئی کردہ دلیہ وہ۔

كَأَيَّةَ. كَأَيَّةَ. كَأَب: الحزن الشديد / دلته نگی، په سستی،

سوئ داری، ماته میننی، خه مۆکی، چه مۆکی.

كُئِيب. مُكْتَتِب. كُئِب: مُغَم. حَزِين/ خَم بَار، خَفَت

بار، مات، خەمۆك، چەمۆك، دلتەنگ، دلگىر.

- . - اللون: ضارب الى السواد / ليّل،

دیز، رهشباو.

کارشه (فی کرث) کافا (فی کفا) کافح (فی کفح)
کافه (فی کف) کافور (فی کفر) کال (فی کیل) کال
(فی کل) کالج (فی کلج) کان (فی کون).

کان:

كَانَ. كَانَ (مُرَكَّبَةٌ مِنْ كَ وَ اِنْ) / وهكو، مهروهكو، وهك.
كانون (فی كن) كاهل (فی كهل) كاهن (فی كهن).

كب:

كَبَّ الْإِنَاءَ: قَلْبَهُ / قلبی کرده وه، رۆی کرد، رزانی.

- أَكَبَ عَلَى وَجْهِهِ: اِسْتَلْقَى اَوْ اِنْطَبَحَ / له په روپیو
کهوت، په دهمه کهوت.

- الرَّجُلُ عَلَى وَجْهِهِ وَ لَوْجْهِهِ: صَرَغَهُ / کوتای به
زهویدا، په دهمه خستی.

- الْغَزْلُ: جَعَلَهُ كَيْبًا / گلۆله ی کرد، کردی به (گلۆله،
کلافه).

اَكَبَ. اِنْكَبَّ عَلَى وَجْهِهِ: اِنْصَرَعَ / کوترا به زهویدا، له
په وړوکه وت، په دهمه کهوت.

- عَلَى اَمْرِ: اَقْبَلَ عَلَيْهِ. لَزَقَهُ / خوی دا په سهریا،
خوی یو ته رخاڼ کرد، به دل خه ریکی بو، سور بو له سهری،
سواری بو.

اِتَّكَبَ السَّائِلُ: اِنْسَكَبَ / رزا، قَلَبَ بُو وه، رۆکړا.

كَبَّ: قَلَبَ / سهره و خوار بونه وه، رزان، قَلَبَ بونه وه.

- مَيْلٌ: اِنْحِنَاءٌ / لاریونه وه، خوار بونه وه،
چه مانه وه.

مُنْكَبٌ وَ مُكَبٌّ عَلَى: عَاكَفَ وَ مَصَّعَ عَلَى / خوی
داوه به سهر... سوره له سهر.

مُكَبَّبٌ: مُكْتَلٌ / گرموله، تۆپه ل، گلۆله.

مَكَبٌ الْخَيْطُ: بَكْرَةٌ / به کره، خولخلوکه.

كَبَابٌ. شَوَاءٌ / که باب.

كِبَابَةٌ: نَوْعُ الْبَهَارِ / که بابه.

كَبٌّ: ثَقُلَ / قورسی.

- اَكَلَةٌ / کوبه.

- الْغَزْلُ (و الْخِيوطُ: اللَّفِيفَةُ / گلۆله، کلافه.

کبت:

كَبَّتْ غَيْظُهُ فِي جَوْفِهِ: لَمْ يَخْرُجْهُ / پیښی خوارده وه،
خوی خوارده وه.

- هُ: كَسْرَةٌ. اَذَلَهُ / شکنی، سهری شتوړکرد، دهم کوتی
کرد.

كَبَّتْ / پېش خواردنه وه، خۆ خواردنه وه.

کبج:

كَبَّحَ الدَّابَّةَ بِاللِّجَامِ: جَذَبَهَا لِثِقَفٍ وَ لَا تَجْرِي / جله وی
(راکېشا، مه لکېشا).

- رَدَعٌ / سلهمیه وه.

- الْعَوَاطِفُ: تَغْلَبَ عَلَيْهَا / دابینى کرد، کپی کرد،
زال بو به سهریا، زال بو به سهر خواستی دهرنیدا.

كَبَّحَ. قَفَعَ: دَامَرَ كَانَهُ وَ ه، دابین کردن، ده ست
به سهر اگرتن.

کبد:

كَابَدَ. تَكَبَّدَ: قَاسَى / چيژتی، چيشتی، کینشای، تۆشی.

- الْاَهْوَالُ (تالو، سزای چهشت، نامه مواری

کینشا.

- الْخَسَائِرُ: خَسِرَ اَمْوَالًا / زیانینکی تۆری

(لئیکه وت، کرد).

تَكَبَّدَ الْمَكَانُ: صَارَ فِي وَسْطِهِ / چوه ناو جهرگه یا
ناوه راستی چيگه که وه.

- تَتَّشَمَسُ السَّمَاءُ: صَارَتْ فِي كَيْبِدِهَا اَي

وسطها / خورگه بیه ناهه راستی ناسمان.

كَبِدَ. كَبَّدَ. كَبَّدَ: جَهَّازَ فِي الْجَنْبِ الْاَيْمَنِ / جگر، جهرگ.

- جَوْفٌ / ناو، ناخ، بۆشایی.

- وَسْطٌ / ناهه راست، چه ق.

كَبِدَ وَ كَبِيدَاءُ السَّمَاءِ: وَسْطُهَا / ناهه راستی ناسمان.

- مَشَقَّةٌ: شِدَّةٌ / ناره حه تی، سزا، ته نگانه.

كَبِدَاءُ: رَحَى الْيَدِ / ده ستاړ.

كَبَادٌ: مَرَضٌ اَوْ وَجَعُ الْكَبِدِ / جهرگ (نیشه، ناوس)،

جهرگاروس.

كَابِدَ. مُكَابِدَ: مَقَاسٌ / گيژده، سزاچه ژتو، نه وه ی سزا

نه چيژتی.

مُكَابِدَةٌ: مَعَانَاةٌ / گيژده یی، چيژتن، چيشتن، سزا چيژتن.

کبر:

كَبَّرَ فَلَانًا بِالْسِّنِّ: كَانَ اكْبَرُ مِنْهُ / له وگوره ترو به ته من تر

بو.

كَبَّرَ فِي السِّنِّ: طَعَنَ / چوه ساله وه، پېر بو، گه وړه بو.

كَبُرَ: عَظُمَ وَ جَسَمَ / گه‌وره بو، زل بو، گه‌وشی کرد، مه‌ل جو.
 - عليه الأمر: اِسْتَدَّ وَ ثَقُلَ / کاره‌ک‌ئی لا گران بو، قورس بو.
 - فی القدر: نَقِیض صَفَرٍ / بلند بو، پایه‌ی به‌رز بو، ره‌ی زلی ترا.
 كَبُرَ: ضِدَّ صَفَرٍ / گه‌وره‌ی کرد، زلی کرد.
 - رَقَى / پی‌شی خست، به‌رزنی کرده‌وه، گه‌وره‌ی کرد، سه‌ری خست، پایه‌ی دایه.
 - زَادَ / زۆد بو.
 - عَظُمَ زۆد گه‌وره‌ی کرد، مه‌ل‌یدا، له‌ وزه‌ کردیه‌ ده‌روه.
 - تَكْبِيرًا: قَالَ اللهُ اكْبِرْ / وتی، خوا گه‌وره‌یه.
 - الْأَمْرُ: بِالْعِ / زۆدی پی‌ونا، کاره‌ک‌ئی زۆد گران و گرنگ بو.
 - عُمُرُهُ: ادَّعَى أَنَّهُ اكْبَرُ مِمَّا هُوَ / خۆی به‌ گه‌وره‌ راگه‌ یاند، خۆی گه‌وره‌ کرد، ته‌مه‌نی خۆی گه‌وره‌ کرد.
 - كَابَرًا: عَانَدٌ / سه‌پی‌چی کرد، قیرس‌چمه‌ بو، به‌ریه‌ره‌کانی کرد.
 - غَالِبٌ / برک‌یتی کرد، مه‌ول‌ی دا، لم‌لانی کرد.
 - هُوَ عَلَى حَقِّهِ: جاحده و انکره / نینکاری لئ‌کرد، نه‌چوه‌ ژۆری.
 اكْبَرُ الْأَمْرُ: رَأَهُ كَبِيرًا / کاره‌ک‌ئی به‌ گه‌وره‌ هاته‌ پی‌ش چاو.
 - الرَّجُلُ: عَظُمَهُ / زۆنی لوت‌نا، گه‌وره‌ی کرد، مه‌ل‌یدا، زلی کرد.
 تَكْبَرُ: تَكَابَرُ: اِسْتَكْبَرُ: تَعَظَّمُ / خۆی (به‌ گه‌وره‌ نواند، گه‌وره‌ کرد، زل کرد)، فیزی نواند، خۆی نواند.
 - عليه: تَشَامَخُ / فیزی به‌سه‌راکرد.
 کبر: کبریا: تَجَبَّرُ / تپۆیی، زۆرداری، زۆرسته‌م.
 - عَظُمَهُ: تَوَفَّيْزَ شَانَا، تپ‌زل، پۆز.
 - كَبُرَ: مُعَظَّمُ الشَّيْءِ / زۆدی، به‌ش زۆدی.
 - شَرَفٌ وَ رِفْعَةٌ / گه‌وره‌یی، ریز.
 كَبُرَ: كَبَرَةٌ: كَبِيرُ السِّنِّ / پیری، گه‌وره‌یی، ته‌مه‌ن زۆدی، به‌سال‌چون.
 - كَبُرَ: ضِدَّ صَفَرٍ / گه‌وره‌یی، زلی.
 كَبَارَ: كَبَارَ: كَبِيرٌ / گه‌وره‌، زل.
 کبیر: ضِدَّ صَغِيرٍ / گه‌وره‌، زل، قه‌به‌، زۆپ.
 - عَظِيمُ الْقَدَرِ / به‌پۆز، مه‌زن، شکومه‌ند.

- عَظِيمُ الْمَقْدَارِ / زۆد، زه‌به‌نده.
 - السِّنُّ: - الْفَعْرُ / پیر، به‌ته‌مه‌ن، به‌سال‌چو.
 - الْمَقَامُ: عَظِيمُ الْمَقَامِ / پایه‌ به‌رز، به‌پۆز، خواهن جۆرئ، شکو (مه‌ند، دا).
 اکبر / گه‌وره‌ تر.
 - سِنًا / به‌ته‌مه‌نتر.
 اکابر: اَعْيَانُ / گه‌وره‌ پیاوان، پیاوماق‌ولان.
 تَكْبَرُ: كَبِيرَاءُ: عَظُمَةُ / تپوفیز، تپ‌زل، لوت به‌رزنی، خه‌پون، خه‌پۆیی، بایی بون، فیز، ده‌عی، خۆن‌واندن.
 تَكْبِيرُ: ضِدَّ تَصْغِيرٍ / گه‌وره‌ کردن، زل کردن.
 مُكَبِّرٌ: مُعَظَّمٌ / گه‌وره‌ ک‌ر، زل ک‌ر.
 - الصَّوْتُ / ده‌نگه‌وره‌ه.
 مُتَكَبِّرٌ: مُتَشَامَخُ / رۆح زل، تپ‌زل، لوت به‌رز، خه‌پۆ، به‌فیز، بایی، له‌خۆبایی.
 کبریت: معدن اصفر / کبریت، کوگرد.
 - عود ثِقَابٍ / ده‌نگه‌ (شقا‌رت، شقا‌رت).
 عَيْنٌ - / گه‌پاو.
 کبس:
 كَبَسَ عَلَى: شَدَّ عَلَيْهِ وَ ضَغَطَ / په‌ستانی، گو‌شی، ناخنی، ده‌ستی پیا‌نا.
 - الْمَكَانُ: هَجَمَ عَلَيْهِ فُجْأَةً / دای به‌سه‌ریا، په‌لاماری‌دا، هیرشی برده‌ سه‌ر.
 - بِالْخَلِّ وَ الْمَلْحِ: انْقَعَهُ فِيهِ / خستیه‌ ناوو خۆپوه، خستیه‌ سرکه‌وه، سو‌یری کرد.
 - بِالسُّكْرِ / له‌شکرا کولانی.
 - السَّنَةُ بِيَوْمٍ: زَادَ فِيهَا يَوْمًا / رۆژێکی خسته‌ سه‌ر سال، پ‌ری کرده‌وه.
 - تَكَبَّسَ رَأْسُهُ فِي الْقَمِيصِ: ادْخَلَهُ بِهِ / سه‌ری کرد به‌ کراسه‌ کیدا.
 كَبَسَ: كَبَسَ كَثِيرًا / زۆر توند (په‌ستانی و ناخنی، په‌ستاوتی).
 - ذَلِكَ: لَيْتَهُ بِالْأَيْدِي / شیلای، ده‌ستی پیا‌هینا، به‌ده‌ست مه‌نوی.
 كَبَسَ: ضَغَطَ / په‌ستاوتن، په‌ستان، ناخنین.
 - السَّنَةُ: إِضَافَةٌ يَوْمٍ إِلَى التَّقْوِيمِ / سال پ‌رکردن.

کَبَسَة: هجوم المفاجأة/ به سرلاند، شبه یخون، میزشی
ناوهخت.

کَبَس: مکیوس: محفوظ بالخل و الملح/ سویرکراو،
ترشیات.

سَنَة: کبیسه: التي يزداد فيها يوم/ سالی پیر.

کَبَس: کابس. مَكْبَس: آلة الكبس/ پهستینر.

کابوس: جُثام/ میرده زمه، مژه که، شه وه، خه وی
ناخوش، شه یثانی بون.

کَبَش:

کَبَش: تناول بجمع یده/ چنگی پیاکرد، پیر به چنگی
کرد، به چنگ گرتی.

کَبَشَة: مليء الیدم/ پر چنگ، پر به چنگ.

- : مَسَكَة قَبْضَة/ به چنگ گرتن، چنگ پیاکردن، چنگ.

کَبَش: ضان/ به ران، نگل.

کَبَل:

کَبَل. کَبَل: قَبْد/ کوتی کرد، به ستیه وه، زنجیری کرد،
که له پچی کرد، پیوه ندی کرد، له که مندی دا.

- : کَابِل الدین: اَحْرَ وَاَه/ قه رزه که ی (دواخت،
دره نگ دایه وه).

- : - : ماضل/ نه مرق سبه ی کرد، دوا ی خست،
دهستی دهستی کرد.

کَبَل. کَبَل: قَبْد/ کوت، زنجیر، که له پچه، پیوه ند.

مُكَبِّل: مُقَبِّل/ پیوه نکراو، کوت کراو، به ستراو، زنجیر
کراو، که له پچه کراو.

کَبو:

کَبَا. اِنْكَبَى لوجهه. اِنْكَبَ على وجهه/ له
په روپوکه وت، که وت به ده مدا.

- : - : عَشْر و سَقَط/ خلیسکا، مه ل نوتا،
هه له نگوت، سه رسمی دا، خزی.

- : الكور: اَفْرَعَه/ ری کرد، هه ای رشت، بوشی کرد،
به تالی کرده وه، هیچی تیا نه میشت.

- : النور: (ظلم/ تاریکی کرد، کوژایه وه، رونکی نه ما.

- : اللون: تَغْيِير/ چوه وه، کال بوه وه، لیل بو،
زه رده مه ل که را.

کت:

کَت: عَدَّ و أَحْصَى/ ژماردی.

- : ت القدر: غَلَّت/ کولا، ماته کول، قولی دا.

کَتیت: صوت غلیان القدر/ قولیه قولی کولان، قولپ دان.

- : بخیل، شحیح/ پیسکه، پاره پیس، ره زیل.

کَت: قليل اللحم/ کم گوشت، له ی، لاواز.

کَتَکَت: ضَحَك في قُتور/ بزه گرتی، زهرده خه نه گرتی،

پی دهنک پی که نی، به ساردیه وه پی که نی.

کَتب:

کَتَب: سَطَرَ خط/ نوی، نویسه وه.

- : نَقَشَ و حَفَرَ/ مه لی کند، مه لی کولی،

نه خشانی.

- : اليه/ بوی نوی، نامه ی بق نارد.

- : له: اوصى له/ بوی دانا، به شی دا.

- : الله عليه كذا: مَقْدَر عليه/ خوا له چاره ی نوی،

له چاره ی نوسرابو.

- : كِتَابَه على: اِقْتَرَنَ/ ماره ی کرد، هینای، ماره ی

پیری.

کَتَب: اَكْتَب: علم الكتابة/ فیری نویینی کرد.

- : الجنود: هَيَّا هم و جعلهم كنانب/ به ش به شی
کردن.

- : اَكْتَب: اَملى على/ پی نویسه وه.

کَاتِب: راسل/ نامه ی نارد.

اِكْتَب: اِسْتَسَخ/ له به ری نویسه وه، له به ری گرتیه وه.

- : فی كذا: اِشْتَرَك فی/ هاویه شی کرد، به شداری کرد.

- : فی كذا: اَدْخَلَ اِسْمه/ خزی ناووس کرد.

تکاتبوا: کَتَب بعضهم الى بعض/ بوی به کتریان نوی.

اِسْتَكْتَب: اَملى على/ پی نویسه وه.

- : له: جعله كاتِباً/ کردی به (نوسیار، نوسه).

کِتَابَة. کَتَب: الكلام المكتوب/ نویسن، نویسنه وه،

نوسراوه.

کَاتِب: مَحَرَّر/ نوسه.

- : من عَمَلَه الكِتَابَة/ نویسار، نویس.

- : نَسَخ/ خوش نوی، به ده دست نوی.

آلة کَاتِبَة/ چاپ، نامیری نویسن.

اِکْتِتَاب: اِشْتَرَاك/ به شداری کردن، دراو کوکردنه وه،

باربو کردن.

اِسْتِكْتَاب: اِملاء. تَلْقِيَن/ پی نویسن، پی وئنه وه.

کِتَاب: سِفَر/ په پاو، په ټوک، نوسراو.

- : خُطَاب. رِسَالَة/ نامه، په پام، نامیلکه.

- الزَّوْج/ ماره یی نامه، نامه ی (جوت گرتن، ماره برین، هاوسه گرتن).

- مدرسی/ په پاو، کتبی قوتاخانه.

الذَّ - العزیز: القرآن الشریف/ قورنانی پیژ.

الذَّ - المقدس: التوراة و الانجیل/ تهورات و ټینجل، په پاوی پیژ.

اهل الذَّ - : الذین لهم کتاب مُرَّئِل/ ناینداره کان، خاوه ن کتبی پیژره کان.

ام الذَّ - : اَصْلُهُ/ ده ست نوسراو، په که م نوسراو.

عَمَل - / ټیښی نویسن، نویسنه وه، نویساری.

غُلْطَة کِتَابِيَّة/ مه له ی نویسن.

کِتَابَة. حُط/ نویسنه وه.

- : نَقْش/ مه لکه ندن.

مأذة الذَّ - : مَكْتَب/ میزی (نویسن، له سه رنویسن).

وَرَق الذَّ - / په ری نویسن، کاخزی نویسن، په په.

ادوات الذَّ - : قُرطاسِيَّة/ نویسنه مه نی، که رسته ی نویسن.

بائع ادوات الذَّ - : قُرطاسي/ فروشیاری نویسنه مه نی.

کُتِبَ: بائع الکتب/ کتیب فروش په پاو فروش.

کتیب: کِتَاب صغیر/ نامیلکه.

مَكْتَب: مَدْرَسَة/ قوتاخانه.

- : محل إدارة الْعَمَل/ فرمانگه، نویسنگه.

- : خِوَان الْکِتَابَة/ میزی (نویسن، له سه ر نویسن).

مَكْتَبَة: دار الکتب/ کتیبخانه، نامه خانه، په رتوک خانه.

- : محل بيع الکتب/ کتیب فروش، کتیبخانه.

مِکتاب: آلة کاتِبَة/ چاپ، تایپ، نامیری چاپ کردن.

مَكْتُوب: مُدَوَّن/ مُسَطَّر/ نوسراو.

- : رِسَالَة. خُطَاب/ نامه.

- : عليه: مُقَدَّر/ چاره نوس.

غیر - : مَنقول. سَماعی/ نه نوسراو، نه لټن،

نه گټپنه وه، بیستن، په بیستن.

مُکاتِب: مُراسِل/ په رده ست، نامه بهر، ته ته ر.

مُکاتِبَة: مُراسِلَة/ نامه گری، یو په گری نویسن، نامه گری.

کِتَاب: مَدْرَسَة/ قوتاخانه، خویندنگه، حویره.

کِتَابِيَّة: قِطْعَة/ پارچه، به ش.

- : قِطْعَة أو جزء من الجيش/ به شیک له له شکر.

کَتَم:

کَتَمَ: کان اکْتَم/ په نجه کول بو، په نجه کانی کړډ و کورت بون.

اکْتَمَ الْيَد: مَن انْقَبَضَتْ اصابعه و رجعت الى كَفِّه/ په نجه کول و کورت و کړډ.

- : بِذراع واحدة/ کول، په ک ده ست.

کَتَف:

کَتَفَ. کَتَفَ: شَدَّ يَدِيه الى الخلف/ بال به ستی کرد، هر دو ده ستی به ست له پشته وه.

- . - : رِبَط/ به ستیه وه، بال به ستی کرد، ده ستی به ستیه وه.

- : الرجل: ضَرَبَ كَتَفَهُ/ کیشای به شانیا.

- : مَنشَى مُحَرَكاً کَتَفِيه/ شانی باشدا، په شان بادلان ټرویی.

تَكْتَفَ: ضَمَّ يَدِيه الى صدره/ قولی کرد به په کدا.

کَتَف. کَتَفَ: عاتق/ شان، باهو.

- . - : عظم اللوح/ ده هی شان.

کِتَاف: قَبْد التکتیف/ په تی بال به ست کردن.

مَكْتُوف. مَكْتَفَ: مَشْدود الي الخلف/ شان گیر، بال به ستکراو له پشته وه.

- : الیدین: مَشْدود الیدین/ ده ست به ستراو.

تَكَثَّف: تعاون/ شانی په کتر گرتن، پشٹی په کتر گرتن، یارمه تی په کتر دان.

کَتَل:

کَتَلَ. کَتَلَ الشَّيْءَ: جَمَعَهُ وَدَوَّرَهُ/ ټوپه لی کرد، گرموله ی کرد، گلؤل ی کرد، خپی مه لدا.

تَكْتَلَ الشَّيْءَ: جَمَعَ وَتَدَوَّرَ/ بو به ټوپه ل، گرموله بو، گلؤل بو.

كُتِلَة: قِطْعَة/ ټوپه ل، پارچه، بارست، گه وال.

- : فى الهندسة/ بارست، بارسته، بارستایی، قه باره.

مُكْتَل: كثير الكتل أو العقد/ گری یای، کلؤلکول، گری گری.

مُكْتَل مَجْمَع/ ټوپه ل، گرموله، گلؤل.

تَكْتَل: جَمَعَ/ بارست بون، گرموله بون، ټوپه ل بون.

- تجمع / گه له کومه کی.

کتم:

کَتَمَ. کَتَمَ. اِکْتَمَ: اخفی / شاربیه وه، کردی به ژیر لویه وه.

- السیر: اخفاء / نهښه کی پاراست و شاربیه وه،
دهری نه بری.

- نَفْسَهُ: لم یختف / (مه ناسه، نه) ی له خوی بری.

- النَّفْسُ: اخمد / مه ناسه ی بری، کپی کرد، پرزه ی بری.

- النار / او اللهب: اخمد / کوژانیه وه.

- الغضب: اخمد. اخفی / بڼه دنگ بو، توره نه بو،
خوی خوراده وه.

- الصوت: اسکت / بڼه دنگی کرد، کپی کرد.

لَا يَكْتُمُ السِّرَّ: مهذار. ثرثار / چه نه باز، دهم (شر)،
دپاوی.

كَاتَمَهُ السِّرَّ: كَتَمَهُ عَنْهُ / لای شاربیه وه، پښی نه وت،
لای نه یدرکان.

اِسْتَكْتَمَهُ السِّرَّ: سآله ان یکت / پښی وت به ینی خومان
بڼ، له دهمت دهر نه چڼ، نه ی لښت.

كَاتَمَ السِّرَّ: مُحْتَظَفٌ بِهِ / نهښه گیر، نهښیار.

- السِّرَّ: سكرتير / نهښه گیر، سكرتیر.

كَاتَمَ سِرَّ كَاتَمَ. مَخْفَى / شاربواوه، نهښه کی نادیار.

كَتُومٌ. يَكْتُمُ السِّرَّ. كَاتَمَ السِّرَّ / بڼه دنگ، نهښه گیر، نه بو.

تَكْتُمُ: كُتْمَانُ السِّرَّ / په نهانی، نهښی گیریی، بڼه دنگی،
دزه خورجینی.

كَتَمَ: لَا يَنْفُذُهُ شَيْءٌ. مَسِيكٌ / کون بری، لای ناچڼ، نای
ده لښتی، لای دهر ناچڼ.

- محکم السد / سهرقايم، توند.

مکتوم. مخفی / شاربواوه.

- من اصناف الثمر / خورمای مه کتوم.

صوت - مُحْتَنِقٌ / دهنگی (خنکاو، کپ)، دهنگی کی
کپ.

کتن:

كَتَنَ. كَتَنَ: سَوَّدَ. سَحَمَ / رهش بو، هیسی گرت، رهش
داگیرسا، دوک له گرت.

- قَوَسَخَ / پیس بو.

كَتَنَ: سَنَاجٌ. لَطَعَ الدُّخَانُ / رهشی دوک له، هیس.

- الدَرَنَ وَ الوَسَخَ / پیسی.

كَتَانٌ: نبات القیل / که تان.

کت:

كَتَّ الشَّعْرُ: كَتَفَ / پر بو.

كَتَّشَ: كَثَافَةٌ / چری، پرې.

كَتَّ. كَثِيفٌ: كَثِيفٌ / چر، پر.

کتب:

كَتَبَ الشَّيْءُ: جَمَعَهُ / کوی کرده وه، کومه لی کرده وه،
که له کی کرد.

- الشَّيْءُ: اِجْتَمَعَ / کوی بو وه، کومه لی بو، که له که
بو.

- دَنَا مِنْهُ. قَرُبَ / لای نزیکه بو وه، نزیکه وه وه.

كَتَبَ. كُتِبَ. كُتِبَانٌ: الْقَلَمُ مِنَ الرَّمْلِ / گردی لمین،
گرده لم، له ته پوکه.

كَتَبَ: قَرَبَ / نزیکی.

عن - من - : بِالْقَرَبِ / له نزیکه، له نزیکه وه،
به نزیکی.

کثر:

كَثُرَ. كَثُرَ: غَلَبَ فِي الْكثرة / زور تر بو، زورتری مه بو،
له زوریدا ناوی سه ند.

كَثُرَ: خَلَفَ قَلَّ / زور بو، فره بو.

- عن: زَادَ / زورتر بو، زیاتر بو، فره تر بو.

- حَدُوثُهُ / زور روی نه دا، زو زور روته دات.

- تَكَثَّرَ: اِزْدَادَ / زور بو، زیادی کرد، پتر بو، پهری
سه ند.

كَثُرَ. اكْثُرَ: جَعَلَ كَثِيراً / زوری کرد، فره ی کرد.

اِسْتَكْتَرُ الشَّيْءُ. رَأَى أَوْ عَدَهُ كَثِيراً / به زوری زانی، لای زور
بو.

تَكَثَّرَ: كَثُرَ / زور بو، زاوریی کرد، پهری سه ند.

كثرة. كثر. ضد قلة. وفرة / زوری، فره یی،
چه ندانه یی.

كثر الشيء: مُعْظَمُهُ / به شی زوری، زوریه.

كثير: وافر / زور، فره، گه لایک.

- الحدوث / زو زور روته دات.

كثيراً: بكثرة / جداً / زور، زور زور.

- ما: مراراً. اكثر الاحيان / به زوری، زور جار،
گه لای جار.

اکثر: (زید) زَوَّرْتُ، گه لَنَکِی تر، فره تر.

- : فاکثر: باز دیداد / تابَن زَوَّرْتُ.

- : اغلب: معظم / زَوَّرِیَه، به شی زَوَّر.

علی ال - : غالباً / به لای زَوَّرِیَه وه، نوپه پ، به زَوَّرِی، زَوَّرِیَه.

اکثریة: سواد. اغلبیة / زَوَّرِیَه، به شی زَوَّرِی، زَوَّرِیَتی، زَوَّرِیَنه.

تکاکثر: اِز دیداد / زَوَّر بون، پهره سندن، زاونی کردن.

مُکَثِّر: کثیر المال / ساماندار، دهوله مه ند.

مکثار: کثیر الکلام / زَوَّر بَلَن، چه نه باز، له وچه.

کَوُثِر: نهر فی الجَنَّة / کوسهر، روباریکه له به بهشت.

کثف:

کَثَفَ: تکاثفَ غَلظَ / خهست بوه وه، توند بوه وه، چرک بوه وه.

کَثَفَهُ: جَعَلَهُ کَثِیفًا / خهستی کرده وه، توندی کرده وه، چرکانی.

کثافة: غلظ / خهستی، توندی، چری، چپزان، چرکان.

کثیف: غلیظ / خهست، خهست و خَوَل، توند.

- : مُکَثِّطٌ / چپ، پپ.

- : کثیر / زَوَّر، زه به نده.

رجل کثیف: ثقیل غلیظ المعاشرة / نِیسک قورس، تَنَکَه لی خوش نیه.

مُکَثَّف: ثخین / خهست، توند، خهست کراو، چراو.

مِکثاف: جهاز قیاس الکثافة / خهستی پیو، خهستیو.

کحل:

کَحَلَ: کَحَلَ العَیْن: جعل فیها الکحل / کلی (کرده چاو، تن کرد).

تَكْحَل. اِكْتَحَلَ: وضع الکحل فی عینه / چاوی رشت، رشتی.

کَحَلَ: کَحَالَ: مسحوق یُکَحَل به. اُشْفِد / کل.

کَحَلی: (زرق قائم اللون / شینی (ره شباو، توخ)، کلی.

کحل: کحیل: کحیلة / چاویه کل، چاو رشتو.

مِکَحَل. مِکَحَالَ: مِرْوَد العین. قلم الکحل / میل کلچووک.

مُکَحَلَة: ما یجعل فیهِ الکحل. کیس الکحل / کلدان، کلنور.

اُکَحَلَ. کَحَلَاء: اسود العین / چاوپه ش.

فرس کحیل: نجیب / نَسِی (ره سَن، کبه حیل).

کد:

کَدَّ: اِشْتَدَّ فی العمل / کاری کرد، ره نجی دا، هه ولی دا، ته قه لای دا.

- : تَعَبَ / هِیَلَاک بو، ماندو بو، شه کت بو، چه وسایه وه، ثاره قی رشت.

- : اِثْعَبَ / (ماندو، شه کت، هِیَلَاک) ی کرد، چه وسانیه وه.

اِکْتَدَّ. اِشْتَدَّ: حَتَّه. طلب منه الاشتداد فی العمل / هانی دا، غره تی نایه بهر.

کَدَّ: عمل. سَعَى. تَعَبَ / خهبات، کوشش، ره نج، کار، ماندویه تی، شه کت تی، ثاره قی رشتن، ته قه لا،

چه وسانه وه، کویره وه ری.

کَدَّوَد. کثیر الکَدَّ: مَثَابِر. مُجْتَهِد / تن کوشه ر، خهبات کار، ره نجه در، به کار، به چنگ.

کدح:

کَدَحَ: اَجهد نَفْسَه / خوی ماندو کرد، ره نجی دا، ثاره قی رشت، تن کوشا.

- : اِکْتَدَحَ لعیاله: سَعَى و کسب الرزق / کرده و کوشه ی کرد، نانی پیدا کرد، ره نجی دا.

کَدَحَ: بَذَلَ الجهد / ره نجه در، تن کوشان، خهبات کردن، هه ول دان.

کداح: مُجْتَهِد. ساعی / تن کوشه ر، خهبات کار، ره نجه در، چه وساو.

کدر:

کَدَرَ. کَدَرَ: کَدَرَ: اِشْرَعَجَ (وه پس، قارس، بیزار، دلگیر) بو.

- . - . - : علی فلان: اِغْطَاظَ منه / لیتی زویر بو، دلی لئی تیشا.

- . - . - : العیش: کان کدراً / گوزه رانی تیک چو، خراپ بو، تن شکا.

- . - . - : نقیض صفاً / لیل بو، لیخن بو. کَبَر: عَكَرَ / لیتی کرد، لیخن کرد.

- : اَعَمَّ / پهستی کرد، زویری کرد، خهفه تی دایه، داخی کرده سکوه.

- : اَغْصَبَ / رقی هه لسان، توپه ی کرد.

تَكْذَرُ: تَعَكَّرَ / لَيْلِ بُو، لیخن بو.

- : غَضَبَ / رَقَى مَهْلَسَا، تودبه بو، بیتزار بو، دلگیر بو.

كُذِرَ: كُذِرَ / لَيْلِ بُون، لیخن بون، لیلی، لیخنی.

- : - : إِنْ عَاجَ / وَهَسَ كَرْدَن، بیتزارکردن، دل گیر کردن، زویر کردن.

- : - : غَمَّ / خَمَّ، خهفت، مهینهت، پهژاره، داخ، چهخار.

كُذِرَ اللُّونُ: نَقِیضُ الصَّافِی / لَيْلِ، لیخنی.

كُذِرَ: غَاضِبٌ مَهْمُومٌ / وَهَسَ، بیتزار، دلگیر، زویر، پهست.

- : غَيْرُ شَفَافٍ / لَيْلِ، لیخن.

مُكْذَرٌ: نَعَكَّرَ / وَهَسَ كَر، گیره شیوین، چاپس کار.

كَاذِبٌ: عَامِلٌ / كَارِزَان، کاردتیر، نه ندام، کادتیر.

كُدَسٌ:

كُدَسٌ: كُدَسٌ. كُذِمَ / كُذِمَ لِي كَر، كه له كی كَر، مۆلی كَر، قه لابه چنی كَر، په سیسه ی كَر.

تَكْدَسُ: تَرَاكُمَ / كُذِمَ لِي بُو، كه له كی بهست، قه لابه چن بو.

- : ت الخیل: رَاكِبٌ بَعْضُهَا بَعْضًا فِی سَبْرِهَا / نِیشتنه سه ریهك.

كُدَسٌ: كُدَاسٌ. كُدَاسَةٌ: كُؤْمَةٌ / كُؤْمَةٌ، كه له كه، مۆل، بهسته لهك.

مُكْدَسٌ: مُتْرَاكُمَ / كُذِمَ لِي بُو، كه له كه بهستو.

تكدیس: تَرَاكُمَ / كُؤْمَةٌ، كه له كه كَرْدَن، خستنه سه ریهك، مۆل كَرْدَن، په سیسه كَرْدَن، قه لابهسته كَرْدَن.

كدش:

كُدَشٌ: كَسَبَ / دَهَسْتی كهوت، په پیدای كَر.

كدیش: بَرْدُون / بَارگِر.

كدم:

كُدَمٌ: عَضَّ بِمَقْدَمِ فَمِهِ / گازی گرت، به سه ری دان گازی گرت. كُدَمٌ: كُدَمَةٌ / اَثَرٌ شَوین.

- : اَثَرُ الْغَضِّ / مَكْدَمٌ شَوین گاز.

كُدَامٌ: كُدُومٌ / عَضُوضٌ / گازرگر.

كدی:

كدی. اكدی. بَخَلَ فِی الْعَطَاءِ / رُژد بو، كه می كرده وه، دهستی گرت وه.

اكدی: لَمْ يَظْفَرْ بِحَاجَتِهِ / ره نجه رۆ بو، دهستی نه كهوت.

كُدَى تَكْدَى: تَسَنُّوْلٌ وَ اِسْتَجْدَى / كهوتنه سوال و پاپانه وه، سوالی كَر.

كُدِيَّةٌ: اِسْتَجْدَاءٌ / سوال كَرْدَن، سوال كهری، دهست پان كرده وه.

كذب:

كُذِبَ: ضِدَّ صَدَقَ / درۆی كَر.

- : عَلَيْهِ / درۆی (پن كَر)، له گه ل كَر.

كُذِبَ الْقَوْلُ: نَقَضَهُ / قسه كی به درۆ خسته وه.

- : نَفْسُهُ: اِعْتَرَفَ بِأَنَّهُ كُذِبَ / خۆی به درۆ خسته وه.

- : لَهُ: جَعَلَهُ كَاذِبًا / به درۆی خسته وه.

اعماله تَكْذِبَ اقواله / كرده وه كانی قسه كانی به درۆ نه خه نه وه.

اكدبُهُ: حَمَلَهُ عَلَى الْكُذْبِ / درۆی پن كَر.

- : لَهُ: بَيَّنَّ كُذْبَهُ / درۆكی ده رخت، راستی لئوت.

كُذِبَ. كُذِبَ: زُور. بُهْتَانٌ / درۆ، ده له سه، مه ل بهست.

كُذِبَةُ: اَكْذُوبَةٌ / درۆ.

- : نِيسَانٌ / درۆی نِيسان.

- : بَسِيطَةٌ: لَا يَتَّقِصَدُ بِهَا شَرٌّ / درۆی (سپی، بن مه بهست)، درۆيك مه بهستی خرابه نه بن.

كَاذِبٌ. كُذِبَ. كُذُوبٌ: ضِدَّ صَادِقٌ / درۆزن، درۆ نه كا.

- : - : - : دَجَالٌ / ساخته چی، ته له كه یاز.

فَيْلَبَاز.

كذو:

كَذَا. كَذَلِكَ. هَكَذَا / ئَاوَا، ئَاوَهَا، وهَا، مه روه ها.

- : وَ كَذَا دِرْهَمٌ: اِیْ عِدَدٌ مِنَ الدِّرْهَمِ / مه رچه ند دراوئك.

بِمَكَانٍ كَذَا وَ كَذَا: اِحْدَ الْاِمْكِنَةِ / له شوئینك.

كَذَلِكَ: اَيْضًا / مه روه ها، دیسان.

كر:

كَرَّ: عَادَ / گه پای وه، هاته وه.

- : رَجَعَ اِلَى الْوَرَاءِ / به دواوا هات، وه رگه پای وه.

- : رَجَعَ وَ عَطَفَ عَلَيْهِ / دایه وه به سه ریا، دیواره ی كرده وه، گه پای وه سه ری، مه لی کوتایه وه سه ری، نوپاتی كرده وه.

- على العدو: حَفَلَ وِ إِنْقَضَ / په لاماری دا، هیرشی برده سر.

- صَنْرَه: اَصَابَهُ الْكِرْبُ / خیزه، خیزه‌خیزی سنگی هات.

كَرَّرَ الشَّيْءَ: اَعَادَهُ مَرَّةً اُخْرَى / دوباره، دوباتی کرده‌وه، کردیه‌وه، وتیه‌وه.

- : صَنْفَى / پالاوتی.

تَكَرَّرَ: اَعِيدَ مَرارًا / دوبات، دوباره بیه‌وه، وتراپیه‌وه، کرایه‌وه.

كَرَّ: كَرَّةً: هُجُوم / په لمار، هیرش.

- : مَنَدِيلٌ يُصْنَفَى عَلَيْهِ / به‌رمان.

بَيْنَ - وَفَرَ: بِفَتَرَاتٍ / ناویه‌ناو، جابواری.

كَرَّارٌ: يَفْرُثُ ثُمَّ يَعُودُ لِلْقِتَالِ / رانه‌کاونه‌گه‌پتیه‌وه.

- : كَثِيرَ الْكَرْفِ فِي الْقِتَالِ / زږد په لمار نه‌دا.

كُرُورٌ: رُجُوعٌ: عَوْدَةٌ / گه‌رانه‌وه‌سهر، هه‌ل کرتانه‌وه سر.

- : تَعَاقَبٌ / له‌دوای یه‌ک، به‌دوای یه‌کدا هاتن.

كُرَّةً: مَرَّةً / جار، پات، که‌په‌ت.

- : هَائَةُ الْف / سه‌ده‌زار.

تَكَرَّرَ: تَكَرَّرَ: عَوْدٌ / گه‌رانه‌وه، هاتنه‌وه.

- : تَكَرَّرَ: اَعَادَهُ / دوباره، دوبات کردنه‌وه، وتنه‌وه، کردنه‌وه.

تَكَرَّرَ: مَرارًا / جاره‌ها، زږد زږد، چه‌ند حاره.

مُكَرَّرٌ: مُتَكَرَّرٌ / دوباره، دوبات.

- : الْعَدَدُ فِي الْحِسَابِ / لیکدراو، ژماره‌ی دوبات کراو.

- : مُنْقَى: مُصْنَفَى / پالاوته، پالیدراو.

مُتَكَرَّرَ الْحَدُوثُ: كَثِيرَ الْوُقُوعِ / زږد رو نه‌دا، دوباره نه‌بیته‌وه.

مُكَرَّرٌ: مُرَدَّدٌ / دوباره کراو، دوبات کراو، دوباره.

كِرْبِ الصَّدْرِ: صَوْتُ فِي الصَّدْرِ / (خیزه، خیزه‌خیز، کرخه‌ی سنگ.

تَكَرَّرَ: تَنْقِيَةٌ: تَنْصِيفَةٌ / پالاوتن، خاوتن کردن، گرتن، رینگار.

كَرَّرَ الشَّيْءَ: اَعَادَهُ مَرَّةً اُخْرَى / دوباتی کرده‌وه، دوباره‌ی کرده‌وه، وتیه‌وه، کردیه‌وه.

- : الرَّحَى: اِدَارَةٌ / ده‌ستاپی کرد، پای دا، سوپانی.

- فِي الضَّحْكِ: اَغْرَبَ / دایه قاقای پتکه‌نین، تریقایه‌وه.

تَكَرَّرَ فِي الْأَمْرِ: تَرَدَّدَ / سلی کرده‌وه، دودل بو.

كَرْبٌ:

كَرَبَ الْقَيْدُ: ضَيْقُهُ / جه‌پانی، تونگی کرد.

- : دَنَا / نَزِيكٌ بُوَهُوه، نه‌وه‌نده‌ی نه‌ماوه.

- : الدَّابَّةُ وَغَيْرَهَا: (وَقَرَّهَا. ثَقُلَ عَلَيْهَا / باری گران کرد.

- : الْحَبْلُ: قُتِلَ / بای‌دایه‌وه.

- : النِّخْلَةُ: (أَخَذَ الْكَرْبَ مِنْهَا) هَلَى بِأَجَى، سه‌غفی کرده‌وه.

- : هَلَى الْقَمَ: اِشْتَدَّ عَلَيْهِ / خه‌م و په‌ژاره دای‌گرت.

اَكْرَبَ الْأَمْرُ: كَادَ يَقَعُ / وه‌خته بو رویدات.

- : كَارَبٌ: تَقَرَّبَ / نَزِيكٌ بُوَهُوه.

- : فِي السَّيْرِ: اِسْرَعَ / پتیی هه‌ل‌گرت، تاوید، په‌له‌ی کرد، خیرایی کرد.

اِكْتَرَبَ: اِئْتَرَبَ: اِشْتَدَّ حُرْنُهُ / ماته‌مینى دای‌گرت، مات بو، په‌ژاره‌دار بو، بیزار بو، خه‌م بار بو.

كَرَبٌ: كَرْبَةٌ: الْحَزْنُ وَ الْمَشَقَّةُ. هَمٌّ / ماته‌مینى، خه‌م، خه‌م و خه‌فت.

- : غُصَّةٌ / نَازَارٌ، نه‌شکه‌نجه، سوئ.

مَكْرُوبٌ: مُتَضَاقِقٌ / په‌ست، ناره‌خت، بین تاقه‌ت، نه‌نگار.

- : كَرْيَبٌ: مَهْمُومٌ / په‌ست، خه‌فت بار، دل نه‌نگ، په‌ژاره‌دار.

كَرْيَبٌ: الدَّاهِيَةُ الشَّدِيدَةُ / به‌لای قورس.

كَرَبٌ: أَصُولُ السَّعْفِ / بنکه‌په‌ل دارخورما، بنکه‌سه‌غف.

اِكْرَابٌ: اِسْرَاعٌ / په‌له‌کردن، تاودان، خیرایی، پین هه‌ل‌گرتن.

مَكْرُوبٌ: جَرْتُومُهُ / میکروپ، خوره.

كَرْبَاجٌ: سَوَطٌ / قامچی.

كَرْبُونٌ: فَعْمٌ / ره‌ژو، خه‌لوژ، کاربون.

وَرَقٌ - : وَرَقٌ مُفْحَمٌ / کاغه‌زی (قوپی، قوپی).

كَارُوبٌ: حَشْرَةٌ / مله.

كَرْثٌ:

كَرْثٌ: اَلْكَرْثُ الْقَمْ فَلَانًا: اِشْتَدَّ عَلَيْهِ / خه‌م و په‌ژاره دای‌گرت.

اِكْتَرَثَ لِلْأَمْرِ (و بِالْأَمْرِ: اِهْتَمَّ بِهِ / بایه‌خی پین‌دا، به‌ته‌نگه‌وه هات، گوئی دایه.

لَا يَكْتَرِثُ لِلْأَمْرِ: لَا يَعْجَبُ بِهِ. لَا يَبَالِي بِهِ / گوئی نادا، به‌ته‌نگه‌وه نایه‌ت، هه‌رگویشی پین‌نادا.

کارث: کرث: مُسَبِّبُ الْعَمَلِ / خَم مِيزَن، جهرگ بې، موی خەم.
 کارثة: نَكْبَة / سه مه ره، مه ره، فه تاره ت، دهره،
 کاره سات، کزست که و تن.
 إكتراث: إهتمام / به ته نگ وه هاتن، گوئ دان، چاودیری.
 كُرَاث: نبات / که وه.
 كرج: كَرَج: تَعَفُّن / که روی مه ل هینا.
 كرد: كَرَد: اصل العنق / گهر دن، مل، نه ستق.
 كَرْدَانَة / ملوانکه، گهر دانه، مل به ند.
 كَرْدَس: مَشَى كَالْمُقَيَّد / رُويشت (که لاو گه ل) وه
 به ستراو، وه رُوينی مندال).
 - : كَدَس / کومه لی کرد، که له کی کرد.
 تَكْرَدَس: تَجَمُّع / کومه ل بو، که له کی بو.
 كَرَز: كَرَز: إختِبَا / خوی شارد وه.
 - الی فلان: إلتَجَا / په نای برده بهر، خوی لا
 شارد وه.
 كَرَز: كَرِيز: نبات / گیلان.
 کارز: واعظ / ناموزگار، ناموزیار.
 كرس: كَرَس: كَرَسُ الْبِنَاء: اسَاسُهُ. وضع اساسه /
 دای مه زان، بناغی دانا.
 كَرَس: خَصَص / ته رخانی کرد، به ختی کرد.
 كَرَّاس: كَرَّاسَة: دفتر / ده فته، په پاو، کتیب.
 - : جُزء من كتاب / به شیک له کتیب.
 - : رسالة / نامه، نامیلکه.
 تکریس: تَخْصِيس / ته رخان کردن.
 مُكْرَس: مُخَصَّص / ته رخان، ته رخان کراو.
 کُرسی: مَقْعَد. ما يُقْعَد عليه / کورسی، دانیشکه.
 - الملك: عَرْش / ته ختی پاشایی، ته خت.
 كَرَسَع: عَدَا / رای کرد، مه ل هات، بژی دهرچو، تیئ
 ته قان، فیکه ی بۆ کرد، مه لی تیزان.
 کرسوع: طرف الزند الذي يلي الخُصُر / مه چه ک،
 لاله پ، قوله یئ.
 كَرَسَف الدابة: قطع عرقو بها / پاژنه ی شکان.
 کرش:

كَرَش: تَكَرَّش: تَقَبُّض / کرژ بو، کرژ بو، لۆچ بو.
 - وجهه: تَقَبُّض / روی کرژ بو، مؤن بو.
 كَرَش قَطَب / وجهه / روی کرژ کرد، خوی مؤن کرد.
 إستكرش: عظم بطنه / ورگی (کرد، زل بو).
 كَرَش: المعدة الأولى للمجترات / ورگ.
 - : بَطْن / ورگ، سک، زگ.
 اَكْرَش: مُكْرَش: كبير البطن / ورگن، ورگ زل، ناوساو.
 تَكْرِيشَة: الأكله التي تُطِيع في الكروش / گیبه.
 كرع: كَرَعَ فِي الْمَاء: مَدَّ عُنُقَهُ وَتَنَاوَل الْمَاء / ده می
 تن خست و ناوی خوارد وه.
 تَكْرَع: غَسَلَ أَكْرَعَهُ / قاچی شت، پئی شت.
 كَرَع: قوائم الدابة / پیچکه، پی، په ل، ده ست و پیئ
 ناژه ل.
 كراع: كراع: مادون الركبة / پئ، قاچ، لاق، پیچکه.
 کوارع: اكراع الغنم / غیرها / سه روپئ، سه رو پیچکه.
 مَطْعَم ال - / سه روپئ خانه.
 کریع: شارب الماء ببيديه / به ده ست ناو نه خواته وه.
 كرف: كَرَفَس: نبات / که ره وز.
 كرك: كَرَك: رَفَش / خاکه ناز، پئ مه په.
 كُرکی: رَهو. طير / مه لی که وه له قله ق، قولنگ.
 کرکدن: حيوان / که رکه دهن.
 كُرْكُم: نبات / زهرده چه وه.
 كرم: كَرَم: كان كريما / به خشنده بو، ده ست بلاو بو.
 - : ضد لَوْم / دل فراوان بو، دل پاک بو، میهره بان بو.
 كَرَم: اَكْرَم: حَقَى به / پیشوازی کرد، ریزی لی تها، به
 پیری وه چو.
 - : - : بَجَل / گه وره ی کرد، شکوی دایه.
 - : جاد / خه لاتی کرد، به خشی.
 - الله وجهه شرقه / خوا پایه به رزی کا، خوا روسوری کا.
 کارم فلانا: اهداه ليكافنه / پیئدا تا پیئ ببه خشی یا
 پاداشتی بداته وه، به نیازی پاداشت پیشکه شی کرد.

تَكْرُمٌ: تَكْلَفَ الكرم/ به خشی، خهلاتی دا، خَوی به خشنده پیشان دا.

- علیه بكذا: سَخَى/ پِیسی دا، پِیسی به خشی، پیاوه تی له گه ل کرد.

كَرَمٌ: صَفَحَ/ لی بوردن.

- سَخَاءٌ/ خهلات، به خشین، نان دان، به خشیش.

- فَضْلٌ/ چاکه، پیاوه تی، به زه بی.

- الْأَخْلَاقُ/ ره وشت به رزی، خوی په سه ند.

- الْمُحْتَدُّ (اصیل)/ ره سه ن، خانه دان، جه وامیر، وه جاج زاده، نه ژاد.

كِرَامَةٌ: شَرَفٌ/ ثابور، ناموس، روسوری.

- هَيْبَةٌ: إِعْتَبَارٌ/ قه در، رِز، شکو، پایه، شکومه ندی.

- كَرَمٌ/ جود، به خشنده بی، خهلات، نان دان.

حُبًّا وَ كِرَامَةً: عَنِ طِيبِ خَاطِرٍ/ به سه رچاو، به دل تکی فراوانه وه.

کریم: ذُو الْکَرَمِ/ به خشنده، ده ست بلاو، چاوتیر.

- صَفْوَحٌ/ میهره بان، لی بورد، دل فراوان.

- مِفْضَالٌ/ خاوه ن چاکه و پیاوه تی.

- مِضْيَافٌ/ میوان دُوست، نان بده.

- مِنْ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى/ خوی به خشنده و میهره بان.

- شَرِيفٌ// ثابوردار، به ثابور، به ناموس.

- الْأَخْلَاقُ شَرِيفٌ الْخِصَالُ/ ره وشت به رز، ره وشت پاک.

- الْأَصْلُ: إِبْنُ أَصْلٍ/ خانه دان، ره سه ن، وه جاج زاده.

جواد: - مَعْرُوفُ النِّسَبِ/ نه سپی ره سه ن.

دَمٌ - نَقَى/ خویتی پاک.

حجر - مَعْدَنٌ - شَعِینٌ/ به ردو کانی به نرخ، گه وه ر.

وجه: - مُرَضٌ فِي جَمَالِهِ وَ مُحَاسِنُهُ/ شوخ، شهنک، جوان، روی (نورانی، دره خشان).

رِزْقٌ - کَثِیرٌ/ سامانی زود.

قَوْلٌ - مُرَضٌ فِي مَعَانِيهِ/ ته سی پر ماناو به جی، وته ی په سه ند.

کریمه: مؤنث کریم: ابنة/ کچ، کیز.

الأحجار إل - : الثمينة/ برده به نرخه کان، گه وه ر.

الکریمتان: العینان/ مه ردو چار، جوت چار.

اکرم: اکثر کرما/ به خشنده تر.

إکرام: إِحْتِرَامٌ/ رِز، رِز لئنان، رِز گرتن.

- الضیف/ میوان داری، رِزی میوان گرتن.

إکراماً لفلان/ (له بهر خاتری، بُو خاتری، رِز بُو فلان.

إکرامیة: أَجْرَةٌ. هَيْبَةٌ/ رِزانه، به خشیش، شاگردانه، ده ستخوشانه، به خشین، پاداشت، ثافه رین.

تکریم: تَجْمِیدٌ/ رِز لئنان، رِز گرتن، به خشین، پی به خشین.

مُکَرَّمٌ: مُبْجَلٌ/ به رِز، پایه به رز، خاوه ن شکو.

- یستحق الإکرام/ شایانی رِزه.

مُکَرَّمَةٌ: عَطَاءٌ/ خهلات.

کَرَمٌ: بُسْتَانٌ/ باخی میو، ره ز.

- عِنَبٌ/ میو، تری.

- الْعِنَبُ: شَجَرَةُ الْعِنَبِ/ دارمیو، دارتری.

بنت - او بنت کَرَمَةٍ: خَمْرٌ/ مه ی، باده، شراب.

کَرَمَةٌ: عِنَبٌ/ میو، دارمیو.

- کرامه/ ثابور، رِز، به خشنده بی.

کَرَامٌ: صَاحِبُ الْکَرَمِ وَ الْمَعْتَنَى بِهِ/ ره زه وان، ره زدار.

کرن:

کَرَنَبٌ: مَلْفُوفٌ/ که له رم.

کرنافه البندقية/ که موله.

کره:

کَرَهُ الشَّيْءَ: ضِدَّ أَحَبِّهِ/ خوشی نه ویست، نه ی ویست، رقی لی بورد.

کَرَهُ: کَانَ کَرِهاً/ نه ویستراویو، ناپه سه ند بو.

کَرَهُ فُلَاناً الشَّيْءَ: نَقِیضُ أَحَبِّهِ/ نه ی ویست، نه ی نه ویست، نه ی بیژان، رقی لی مه لسا، له بهر چاوی که ورت.

- الشَّيْءُ أَلَى فُلَانٍ/ له بهر چاوی خست، وای لی کرد نه یه ویست.

اکره الرجل: حَمَلَهُ عَلَى أَمْرٍ. أَرْغَمَهُ/ به زود پِیسی کرد، پِیسی کرد، زوری لی کرد.

- عَلَى الطَّاعَةِ: حَمَلَهُ عَلَى الطَّاعَةِ/ مِثْنَا یه ژنر بار، ناچاری کرد.

تَكْرَهُ. اسْتَكْرَهُ الشَّيْءَ: لم يُرضه. وجده كريهاً/

به دلی نه بو، لیئی بیزار بو، لیئی نه بان بو.

كُره. كَرَاهَة. كَرَاهِيَّة: عدم رضی / ناقابلی، ناچاری، نه بانی.

- . - : بُغْض / رِق، قَيْن، رِق لى بون،
رقه به رايه تی.

كُرْهًا. عَلَى كُرْهٍ. عَنْ كَرَاهِيَّةٍ: يَاشْمَزَانُ. بِنَفْوَورٍ. بِلَا رَغْبَةٍ.
(أو مِلٍّ/بِئْسَ مَا بِهِ دَلٌّ، بِهِ قَتْلُوهُ، لَهُ رَقَانَا، بِهِ قَتْلُوهُ بِيْزَهْ وَهْ.

کَریه. کَرَّةٌ: لَا یُحِبُّ/ ناویسترئ، بیژداو، نه بانه.

هه موکە س رقی لیڤیه تی .
- - : نَعْمَةُ الذَّوْقِ / قَنْزُ لَيْسِ دَنْتَهُ .

- الرائحة/ بۆگەن، بۆن ناخۇش.
- الطعم/ تام ناخۇش، ناخۇش.

- المنظر/ رهاگران، ٹیسك قورس، ديمه ناشيرين.
كريمه: داهيه/ بهلا، دهر د، كاره سات، گنجل، حورتم.

کارہ: ضد راضی/ ناقابل، ناچار، نہ بان، نابہ دل۔
اکرام: ارغام/ ناچار کرہ، ناچارہ، ناچار ہون، نابہ دل،

— : استعمل العُنف / ذور له کردن، تهنگا کردن،
به نابعد.

به نذر پی کردن، نذر بوی مینان.

قال:

— : مُنْقَضٌ / رِقَّةٌ اِثْنَانِ، نَهْوَ سِتَّةٍ اَوْ ثَلَاثَةِ اَشْهُارٍ.

- شَرٌّ/ به‌لا، کاره‌سات، خرابه، چورتم.
- مَكْرَهَةٌ/ شدَّةٌ/ نوزگانه.

کرو:

الشَّيْءُ: صَيَّرَهُ كَرِيماً / خَپَرِي كَرْد، گِرمُوه‌ی كَرْد،

کری: جَرّی سَرِیعا / (خیرا، به گوی) رَوّی.

- اللعب / تۆپ، تۆپى يارى.

كُرْبَةً / خِيَدِي .

حمراء / خدیجی سور.

- بیضاء / خرۆکی سی.

کروی، کُری: مستدیر/ خری.

کَرَا: ضخم الذراعین / بازو له ستور، به شان و باهر.
کری:

كَرَى النَّهْرَ: عَمَّقَهُ. طَهَّرَهُ/ قَوَّلَى كَرَد، جَوْمَالَى كَرَد
یاکی کرده وه، ده ری دا.

کَرِی: نَعَس / وه نه وزی دا، خهوی هات، خه و بردیه وه.
کارِی: اگری: (حَر) به کرنی دا، دای به کری.

اِکتری۔ استکری: استاجر/ به کرئی گرت، گرت-
به کرئی.

– . – خادما/ نیشکری راگرت.
– . – سقا/ خانوی به کری گرت.

کُسرَی: نُعاس / وەنەوز، خەوهاتن، خەوێردنەوه
وەنەوزدان.

کبراء: اجرة/ کرى، مز.
اکراء: تاحر/ به کرى دان.

اِکْتِرَاءُ: استنْجَارُ / بہ کرئی گرتن۔
مُکَرَّ : مُکَرَّ : مُعْجَزٌ / بہ کرئی دہر، خاوہن کرئی۔

مُسْتَكْر: مُسْتَاْجِر/ كَرِيْ غَرْتَه، كَرِيْ چِي.
مُكَارِي، مُكِي، الدَّوَاب/ وَلاَخ بَه كَرِي دَوَر.

- : بَغَال. حَمَار/ قه تارچی، خاوہن کہ رو نیستہ کار، انج، ولاخیاں.

مُکَرِّی، مُؤَجِّر/ بہ کری دراو، بہ کری گیارو۔

کَرَّ: ضَیِّقْ / گُوشِی، تَنگی کرد، تَسْکِی کرد و

- : إنتقبض و يبس / قرح مهلات، چوره يهك، وش

- علی اسنانہ: اظہر اسنانہ غیضاً/ دانہ
(تکرار کرنا)

کُرَّة: اصَابَةُ الْكَرَّازِ / توشی (گویی رہ پہ، دہرہ کھوپان) بو۔

- : مُنْقَبِض / قَرَج هه لاتو، چَرَج، وشك، كَرَج، سَيس.

دهست قوچاق.

وجه - ۱. تبلیغ / تاسیریں، بیست فوٹس.

كَزَّاز: كَزَّاز: مَرَضٌ / گوی ره په، دهرده كوپان.
 كَزَّز: بُخْل / رږدی، پاره پیسی.
 - كَزَّازَة: یبوسه. صلابه / وشکی، ره قی، كرځی.
 كزبرة: جلجلان گزنیږ.
 - البئر: نبات / قه پته ران.
 كسب:
 كَسَبَ: اِكْتَسَبَ: رِبْحٌ / قازانجی كرد، قازانجی كرد.
 - - - كَسَبَ: تَكَسَّبَ: نَالٌ / چنگی كه وت، دهستی
 كه وت، په پیدای كرد.
 - فِي الْمَسَابِقَةِ او الْمُبَارَاةِ: رِبْحٌ / بریدیه وه.
 - كَسَبَ: اَكْسَبَ: جَعَلَهُ يَكْسِبُ / سودی
 پېگه ياند، دهستی خست.
 كَسَبَ: اَكْسَبَ مَالًا: رِبْحٌ / قازانجی كرد، په پیدای كرد.
 - - - عِلْمًا: نَالٌ / زانباری وه رگرت، فیربو.
 كَسَبَ: كَسَبَ: اِكْتَسَابٌ: نِيلٌ / حصول / دهست
 كه وتڼ، چنگ كه وتڼ، بهرهم هیڼ، دهستگیر بون،
 په پیداكړڼ.
 - - - رِبْحٌ / قازانج، سود.
 كَاسِبٌ: رَابِعٌ / براوه، دهستكه وتو.
 - شَعَالٌ: مُشْتَقِلٌ / ټشكر، كاسب، فريار، په ياكړ.
 ابو - : ذَنْبٌ / گورگ.
 اِكْتَسَابٌ: رِبْحٌ / حُصُولٌ / دهستكه وتڼ، په پیداكړڼ،
 برنده وه، دهرامه ت.
 - الْعِلْمُ: تَعْلَمُ / فَيَرِبُون، وه رگرتڼ.
 اِكْتِسَابِي: كَسْبِي. مُكْتَسِبٌ: مُحَرَزٌ / په پیداكړ.
 مُكْتَسَبٌ: رِبْحٌ / مَحْصُولٌ / سود، قازانج، دهستكه وت،
 به دهست هاتڼ.
 مُكْسِبٌ: رَابِعٌ / مُرْبِعٌ / به سود، به قازانج.
 مُكْتَسَبٌ: مَكْسُوبٌ: مَحْصُولٌ / رِبْحٌ / قازانج،
 دهستكه وت، بهرهم، وه رگړاو.
 كَسَابٌ: كَسُوبٌ: كَثِيرٌ الْكَسْبُ / به چنگ، په پیداكړ،
 دهستی نه كوي.
 كسب:
 كَسْتَنَا: شَجَرٌ / بهر، شابه پو، كه سته نه.
 كَسَجٌ: كَوَسَجٌ: سَمَكُ الْقَرْشِ / كَوَسَه.
 كسج:

كَسَجٌ: كَسَجٌ: كَسَجٌ / مَالِي، راي مالي، كه سكي دا.
 - الْبَيْتُ: نَزْحًا / دهریدا، پاكي كرده وه.
 كَسَجٌ: تَكَسَجٌ: اصْبَحَ مُقْعَدًا / په كې كه وت (گوت)،
 ټيفليج، كه نه فت، گرده نشين، دهستوسان) بو.
 اِكْتَسَجٌ: اِجْتَرَفَ / رامالړا.
 - الشَّيْءُ: ذَهَبَ بِهِ / راي مالي، كه سكي دا.
 كُسَاخَةٌ: كُنَاسَةٌ / مالراو، رامالراو.
 مِكْسَخَةٌ: مِكْنَسَةٌ / كسك، رامال، رادهر، مالهر، جاپو.
 كَاسِخَةٌ: جَارِفَةٌ / رامال.
 - الْأَلْفَامُ / مِين (دَوْر) / رادهر.
 كَسَجٌ: كُسَاخٌ: عَجَزٌ / ټيفليجي، گوتی، كه نه فتی،
 گرده نشين، كه فته كار.
 كُسَاخُ الْأَطْفَالِ: اِرْتِخَاءُ الْعِظَامِ / ټيسكه نه رمه.
 كَسِيجٌ: اَكْسَجٌ: عَاجِزٌ / گوت، ټيفليج، په ك كه وتو،
 كه فته كار، دهستوسان.
 كسد:
 كَسَدَ: كَسَدَ الشَّيْءُ: لَمْ يُنْفَقْ / شك، بازاري نه ما.
 - ت - ت - ت. اِكْسَدَتِ السُّوقُ: لَمْ يُنْفَقْ مَا فِيهَا /
 بازاري وهستا، بازاري شك، فروشتن نه ما.
 كَسَادٌ: ضِدُّ رَوَاجٍ / بې باوي، وهستان، راوهستان،
 سستی بازگاني، بې بازاري.
 كَاسِدٌ: كَسِيدٌ: ضِدُّ رَاجٍ / بې باو، وهستاو، راوهستاو،
 سست، بې بازاري.
 - سَوَقٌ كَاسِدٌ: وَاَقَفَ / بې بازاري، بازاري وهستاو.
 كسر:
 كَسَرَ الْعُودَ وَ كُلَّ صَكْبٍ: قَطَعَهُ / شكاني.
 - نَقَضَ: خَالَفَ / مهلي وه شانوه، په پړه وي
 نه كړد.
 - طَوِي. ثَنِي / نوشتانیه وه.
 - التَّاجِرُ: اَفْلَسَهُ / نابوتی كړد.
 - الْعَسْكَرُ: هَرَمَهُ / به زانی، شكاني.
 - شَرَفَهُ او اِسْمَهُ: اِهَانَهُ. جَلَبَ لَهُ الْعَارَ / ټابروي
 برد، ناموسی شكان.
 - الشَّيْعَرُ: لَمْ يَقُمْ وَرَثَهُ / له كیش كړدیه دهره وه،
 په پړه وي كیشی نه كړد.
 - الْعَطَشُ: اُرْوِي. شَفَى غَلِيلَهُ / تینویتی شكان.

- حَدَّثَهُ او قُوَّتُهُ: ابطال تاثیر/ خاری کرده‌وه.
- خَاطِرُهُ: جافی. خَیْبُ الْأَمَلِ/ تریقی کرده‌وه، هیوای بری.
- قَلْبُهُ: بَرَدُ الْهَمِّ/ ساردی کرده‌وه، دل‌شکان.
- شَوَّكْتُهُ او انْفَه: اَذَلُّهُ/ له لوتی دا، رسوای کرد.
- هُ عَنْ مُرَادِهِ: حَرَفَهُ. اقْنَعَهُ بِالْعَدُولِ/ په‌شیمانی کرده‌وه، نارهنوی شکان.
- عَيْنُهُ: اخْزَاهُ/ (چاو، سه‌ی پښ شترې کرد، شکان، رسوای کرد.
- الْمَتَاعُ: بَاعَهُ شَيْئًا قَشِيئًا/ مه‌لی وه‌شان، به مه‌ل وه‌شوی و پارچه پارچه فروشتی.
- الْحَرْفُ: الْحَقُّ الْكَسْرَةَ/ ژیری بۆ کرد.
- كَسَّرَ: حَطَّمَ/ شکانی، ټیكي شکان.
- كَسَّرَ: تَكَسَّرَ: بِمَعْنَى كَسَّرَ/ ماناكانیان له‌یه‌ك نه‌چن.
- تَكَسَّرَ: تَحَطَّمَ. اصْبَحَ مَكْسُورًا/ شكا، ورد بو، وردو خاش بو.
- اِنْكَسَرَ: تَحَطَّمَ. اصْبَحَ مَكْسُورًا/ شكا، ورد بو.
- التَّاجِرُ: اَفْلَسَ/ نابوت بو، تن‌شكا.
- الْحَزُّ وَالْقَضْبُ: قَتَرُ/ خاو بوه‌وه، هیمن بوه‌وه، هیواشی کرده‌وه، ته‌شقی گه‌رما شكا.
- الْعَطَشُ: اِرْتَوَى/ تینویتی شكا.
- الْعَجِيزُ: لَانَ و اِحْتَمَرَ/ مه‌ل هات، ترشا.
- عَنِ الشَّيْءِ: عَجَزَ عَنْهُ/ بۆی نه‌کړا، پیی نه‌کړا.
- الْعَسْكَرُ: اِنْهَزَمَ/ شكا، به‌زی، کشایه‌وه..
- كَسَّرَ: تَكْسِيرُ/ شكاندن.
- : نَقَضَ. مُخَالَفَةً/ په‌شیمان بونه‌وه، هه‌لوه‌شاندنه‌وه، سه‌ریچی.
- فِي (عُودٍ)/ قَرْجَان، درز بردن، قلیش تن بون.
- فِي (عَظْمٍ)/ شكاندن.
- فِي (الْحَسَابِ)/ ک‌رت.
- بَسِيطُ/ ک‌رتی ساده.
- لَفْظِي/ ک‌رتی زاری.
- اِعتيادی/ ک‌رتی ناسایی.
- عُشْرِي/ ک‌رتی ده‌یی، ک‌رتی ده‌یه‌ك.
- حَقِيقِي/ ک‌رتی راستی.
- غَيْرِ حَقِيقِي/ ک‌رتی ناراست.
- مُرْكَبُ/ ک‌رتی ناوټه.
- بَسَطَ او صَوْرَةً ال - / سر.
- مَقَامُ او مَخْرَجُ ال - / ژیر.
- كَسْرَةٌ: جُزْءٌ مِنَ الشَّيْءِ الْمَكْسُورِ/ پارچه، سهره‌پارچه، ک‌رت.
- خَبَزَ: قِطْعَةً مِنْهُ/ پارچه‌نان، په‌نچکه نان.
- كَسِيرٌ: مَكْسُورٌ: مُحَطَّمٌ/ شكاو.
- : - الخاطرُ/ تریق کړاو، هیواپړاو.
- : - القلبُ/ دل‌شكاو، ره‌نجاو.
- كَاسِرٌ: حَاطِمٌ/ شکیته‌ر، ټيک شکیته‌ر.
- طیر - : جَارِحُ/ مه‌لی گوشت خور، مه‌لی راو‌ک‌ر.
- اِنْكَسَارٌ: تَحْطِیمُ/ شكاندن، ورک‌رښ، ورېښ، ټيک شکان.
- : اِنْهَزَامُ/ شکان، کشانه‌وه، به‌زین.
- القلبُ/ دل شکان، ره‌نجان‌دن.
- النورُ او الاشعةُ: اِنْعَکَاسٌ/ تیشک و روناکی دل‌وه.
- تَكْسِيرُ الْجِسْمِ: فُتُورٌ و تَوْسِیمُ/ له‌ش ټيک شکان، خاوبونه‌وه.
- تَكْسِيرٌ: تَحْطِیمُ/ شكاندن.
- جَمْعُ ال - فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ/ ناوازه کۆ.
- مُكْسَّرٌ: مُحَطَّمٌ/ شکیته‌ر، ټيک شکیته‌ر.
- مَكْسُورٌ: مُنْكَسِرٌ/ شكاو.
- : مَقْلُوبٌ او مُنْهَزَمٌ/ تن‌شكاو، را‌ک‌ردو، به‌زیو.
- الخاطرُ/ تریق کړاو، هیوا پړاو.
- القلبُ/ دل شكاو، هیواپړاو، په‌ژاره‌دار، ره‌نجاو.
- كَسْرَةٌ: هَزِيمَةٌ/ به‌زین، را‌ک‌ردن، مه‌ل هاتن، شکان.
- : كَسْرٌ: حَرَكَةٌ فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ/ ژیر.
- كُسُورُ الْاَوْدِيَةِ: شَعَابِهَا وَمَعَاطِفُهَا/ پتچ و په‌نای چه‌م و نۆل.
- لُزْزُ ذَاتِ كُسُورٍ: ذَاتٌ مَبْهُوْطٌ وَصَعُودٌ/ پړه له به‌زین و نزمی.
- كَسَفٌ:
- كَسَفَ الشَّمْسُ او الْقَمَرُ: حَجَبَهُمَا/ به‌ری خۆږو مانگی ک‌رت.
- ت الشَّمْسُ النُّجُومُ: غَلَبَ ضَوْئُهَا عَلَى النُّجُومِ/ خۆږ نه‌ستیره‌ی شارده‌وه.

- ت. انكسفت الشمس: إحتجبت / خور گيرا، روزگيرا.

- الشيء: غطاء / دای پویشی، شارديه وه.

- وجهه: غطاء / روی پویشی، روی داپویشی.

- وجهه: عیس و تغیر / دم و چاری دا به یه کدا، مۆن بو، گرژ بو، روی گویا.

- : اخجل / تریق بوه وه، تریقی کرده وه، شهرمی کرد.

- : رده خائبا / تریقی کرده وه، دهستی پیوه نا، میوای بری، ناومیدی کرد.

- : الحزن: جعله مهموما / خه م و په ژاره دای گرت، دلی تهنگ بو.

- بصرة: حفصة و نكسة / چاری شوړکرد، شهرمی کرد.

- ت حاله: ساءت / تیک چو، سهری لی شتوا.

- کسوف. و انكساف الشمس او القمر: حجبها / خور گیران، مانگ گیران.

- کلی / خور گیرانی (خشت، ته وار).

- جزئی / خورگیرانی (نا ته وار، کورت).

- کاسف البال: ساء الحال / سهر لی شتواو، شپزه.

- الوجه: عابس / په ست، مۆن، گرژ، میوموچ.

- يوم - : شديد الشدة / روزگی رهش و شوم.

- رجل - : مهموم / په ست، خه میارو دلته نگ.

- مکسوف. مکسف: محجوب / گيراو، شاردراره.

- : خجلان / شهرمن، شهرم نه کا، تریق.

کسل:

کسل. تکاسل: قتر و توانی / ته مه لیی کرد، ته وه زلی کرد، سستی نواند، خاوه خاوی کرد.

اکسل. کسل: وقع في الكسل / ته مه لی کرد، ته وه زلی کرد.

کسل. تکاسل: توان / ته مه لی، ته وه زلی، سستی، ده غه لی.

کسل. کسلان. کسل: متوان / ته مه لی، ته وه زلی، ده غه لی.

مکسال: فعدة / له ش قورس، بیکاره، ته مه لی، ته وه زلی.

کسم:

کسم الیابس: فته بیده / مه لی وه ران، وردی کرد، پروای.

- علی عیاله: کد / ره نجی دا، تیکوشا، خه باتی کرد.

کسم: شکل / شیوه، نیکار، دیمه ن، ره زا.

کسو: کسا. لکسی: فبس / له بری کرد، پویشی، کریدیه بری.

کسی: اکشی: تکسی: لبس / له بری کرد، خزی پویشی.

کسوة: کساء. لباس. ثوب / بهرگ، جل، پویشاک، جل و بهرگ، پویشی.

کاس: مکس: خلاف العاری / پوشت.

مکسو بکدا: مغطی / داپویشراو.

یکساء / پویشی، له بری کردن، داپویشی.

کش:

کشت الحية: صاتت من جلدها / خشی هات.

کشته: خصله من الشعر / په رچم.

کشت:

کشتبان: قمع الخياط / نهگوستیله ی درومان.

کشع:

کشع: فرق. بدد / بلاوی کرده وه، ته فرو تونای کرد.

- : طرد / ده ری کرد.

- له بالعداوة: عاداه / رقه به رایه تی له گه لا کرد، دژمنایه تی کرد.

- : كواه علی كشنه / که له کی داخ کرد.

إنكشع القوم: تفرقوا / بلاویونه وه، بلاوه یان لی کرد، ته فرو تونا بون.

کشع: شكا كشنه / ماواری که له کی کرد.

کشع: ما بين السرة و وسط الظهر / که له کی.

طوى كشنه علی الامر: كتم الامر / شارديه وه، ده ری نه بری، نه ی درکان.

طوى كشنه او كشنحاً عن فلان: اعرض عنه و قاطعه / وازی لی هیتا، خزی لی داپی.

ولاة كشنه: ادار عنه / پستی تی کرد، لای تی کرد، روی لی وه رگیزا.

كشاحة: عداوة مضمرة / کونه قین.

كاشح: عدو باطن العداوة / قینای، قین له سک، رقاری.

کشر:

كَشَرَ. كَشَّرَ. تَكَشَّرَ عَنْ اسنانه: كَشَفَ عَنْهَا / دانی
(ریج کرده‌وه، چپر کرده‌وه).
كَشْرَةٌ. كَشْرَةٌ: كَشَفَ الاسنان / دان رِجِ کرده‌وه، دان
ده‌رخستن، دان جپر کرده‌وه.
كشط:
كَشَطَ الرَّقُوعَ: نَزَعَهَا / تَوَيْذَه كَیْ گرت، كه‌فه‌كه‌ی گرت.
- : مَسَحَ. مَحَا / سَرَبَه‌وه، لَیْیِ کرده‌وه.
- الجِلْدَ: سَحَجَهُ / رَنَه‌ی لَیْئِدَا، خورانی، كِرانی.
كشف:
كَشَفَ الشَّيْءَ عَنْ الشَّيْءِ: أَظْهَرَهُ / خَسْتِیَه‌وه،
ده‌ری‌خست، ده‌ری‌پری، ناشكرای كرد.
- : كَشَفَ: ضِدَّ غَطَى / سَری لَیْبَرِد، سَری هَلْ
دایه‌وه، ده‌ری‌خست.
- : عَرَى / روتی كرد، روتی کرده‌وه.
- : عَرَضَ / پِشانی دا، ده‌ری‌خست.
- : وَجَدَ / دَوَزِیَه‌وه.
- : تَه‌ الْكَوْاشِفَ: فَضَحَتْهُ / نَابِی‌وهی چو، پِی‌زانرا.
- : عَلَيْهِ: فَحَصْنَهُ / سَیری كرد، پشكنی.
كَاشَفَهُ بِكَذَا: أَطْلَعَهُ عَلَيْهِ وَ أَظْهَرَهُ لَهُ / پِشانی دا،
بَوّی ده‌رخست، بَوّی خستِی‌وه.
- : لَهُ بِالْعَدَاوَةِ: بَادَاهُ بِهَا / دوشمنایه‌تی لَیْ ناشكرا
كرد، ده‌ست پِشكری لَیْ‌كرد.
إِنْكَشَفَ. تَكَشَّفَ: ضِدَّ تَغَطَّى / سَری لاچو، كه‌وته‌پو.
- : : ظَهَرَ / ناشكرا، زانرا، ده‌ركوت.
- : : إِنْفَضَحَ / پِی‌زانرا، نَابِی‌وهی چو.
إِكتشف. كَشَفَ: وَجَدَ / دَوَزِیَه‌وه.
إِستكشف الأمر: طَلَبَ أَنْ يُكْشَفَ لَهُ / داوی
ده‌رخستن و ناشكرا كردنی لَیْ‌كرد.
- : : إِستطلع / پشكنی، چاوی گِیْرا، كه‌پا.
كَشَفَ: ضِدَّ تَغَطَّى / سَری هَلْ دان‌وه، خستِی‌پو.
- : : إظهار / ده‌رخستن، ناشكرا كردن.
- : : اِكتشاف. إِبْجَادَ / دَوَزِیَه‌وه.
- : : الحجاب: إِزَاحَةُ الْحِجَابِ / پَردَه لادان، پَردَه
هَلْ دان‌وه، پَچه لادان.
- : : حساب: قَائِمَةُ حِسَابٍ / لَیْسْتِی حساب.
كَشَّاف. كَاشِفٌ: الَّذِي يَكْشِفُ / ده‌رخه، ناشكراكر.

- : طَلِيفَةٌ. مُسْتَطَلَعٌ / پِشَه‌نگ، كه‌پِده،
دیده‌وان.
النور ال - / روناکی پشكنه‌ر، تیژ روناکی.
كَشَافَةٌ: إِستطلاع / كه‌پِده‌یی، دیده‌وانی، پشكنین.
الفتیان ال - / دیده‌وان.
كَاشِفٌ. كَوَاشِفٌ: فَضِيحَةٌ / نَابِی‌وهی، نه‌نگی.
كَشِيفٌ. مَكْشُوفٌ: غَيْرُ مُغَطًى. مَفْتُوحٌ / سَری‌ره‌لا،
كراوه، دیار، ناشكرا.
إِكتشاف. كَشَفَ: إِظهار / خستِی‌پو، ده‌رخستن، سَری
لادان، ناشكرا كردن.
- : : إِستكشاف: إِستطلاع / كه‌پان، دَوَزِیَه‌وه،
چاوی گِیْران.
- : : رُود. تَجَسُّسٌ / گوی هَلْ‌خستن، سیخوپری،
سوسه‌كردن.
مَكْشُوفٌ: ضِدَّ مُغَطًى / سَری‌ره‌لا، سَری‌ه‌تال، كراوه،
به‌ره‌لا، دیار، ناشكرا.
- : : غُرِيَان / روت، روت و قوت.
- : : الراس / سَری روت، سَری‌قوتین، قوتین.
مكان - : : لَا سَقْفَ لَهُ / شویتنی كراوه، سَری‌نه‌گِیْرا،
به‌ره‌لا.
مُكْشِفٌ. كَاشِفٌ / ده‌رخه، ناشكراكر، دَوَزِیَه‌وه.
- : : : مُسْتَكْشِفٌ: رَائِدٌ / كه‌پُوك،
دَوَزِیَه‌وه، پشكنه‌ر، سیخوپ.
كشك:
كُشِكُ: التَلْفُونُ / تَه‌لَه‌فونگ، قوخته، كوشکی تَه‌لَه‌فون.
- : : دكان صغير / دوكا‌توچكه، لادوكان.
- : : الدَّيْدَبَانُ / قوخته‌ی (یاساول، پاسه‌وان، دیده‌وان).
كشك: طَعَامٌ مِنَ اللَّبَنِ وَ الْبُرْغُلِ / كه‌شك، دَوِینه.
كَشْكَشٌ: الزَّيْنَةُ الْمَخِيطَةُ عَلَى الثَّوبِ / گِیْزَو گِرنك.
كَشْكُولٌ: جِرَابُ الْمُتَسَوِّلِ / كه‌شكول.
كشم:
كَشَمَ: قَطَعَ مُسْتَاصِلًا / پِشَه‌كی بی‌ی، له‌سَری‌ه‌تاوه
بری، ریشه‌كیشی كرد.
كَشِمٌ: كَانَ نَقْصٌ فِي خَلْقِهِ / زكماك بو.
اَكْشَمَ: فَهَدَ / پلنگ.

- الْأَنْفُ. انف کشیم: مقطوع من اصله/ لوت
فش، که توش، لوت پراوی زکماکی.
کِشْمِش/ کشمیش.
کظ: کظ. اِکْتَظَّ الْمَكَانُ بِالنَّاسِ: رَحِمَ. ازدحم/ پر بو، بو
به قله بالقی.
- الطَّعَامُ الرَّجُلُ: مَلَأَهُ حَتَّى لَا يَطِيقَ التَّنَفُّسَ/
نهوندهی خوارد هه ناسه ی لی پرا، رهپ بو.
- اِکْتَظَّ بِكَذَا: اِمْتَلَأَ پر بو، ناخنرا، سیخناخ بو.
- الْغَيْظُ صَدْرُهُ مَلَأَهُ رَقَى هَلَسَا، پیشی خوارده وه.
- الْحَبْلُ: شَدَّهُ/ توندی کرد، جه پانی، بهستی.
- الْأَمْرُ قَلَانًا: غَمَّهُ/ ماته مینی دایگرت، بهستی
دایگرت، چوه ژیری.
- خَصَمُهُ: الْأَجْمَةُ/ گرتی، بهستیه وه، په تی کرد.
کظ: غَضَبٌ/ توپه یی، رق و قین.
رجل - : عَسِيرٌ/ رهق، سهخت، توپه و توپ.
کظ: تَحَمُّةٌ/ اِنتِفَاحٌ/ پر بون، تیر خواردن، ورگ هاتن،
هه لاوسان.
کظیظ: مَكْظُوظٌ/ مُقْعَمٌ/ پر، جه نجال، لیوان.
مُكْتَظٌّ/ مُقْتَلِيٌّ/ قله بالق، چپ، پر، سیخناخ.
کظر: کظر: شَحْمٌ فَوْقَ الْكَلْبَتَيْنِ/ به ز و چه وری سه
گورچیله.
کظم: کظَمَ غَيْظُهُ: حَبَسَهُ/ پیشی خوارده وه، خوی گرت،
بن دهنگ بو.
- علی: سَكَتَ/ بن دهنگ بو، لئی بن دهنگ بو، تقی نه کرد.
- : اغْلَقَ. سَدَّ/ دای خست.
کاظم: ساکت/ بن دهنگ، مات، کپ.
کظام: مَا يُسَدُّ بِهِ الشَّيْءُ/ داخر، ده مه وانه، توپه وانه،
دهم لیبین، سه، سه رقاب.
کظامة: قَنَاةٌ لِلْمَاءِ فِي بَاطِنِ الْأَرْضِ/ کاریز.
کظیمة: مَا يَوْضَعُ فِيهِ الزَّادُ/ نانه بهره.
- : تَرَمَّسٌ/ ترمۆس، ثاره بهره.
کع: کع:

کَعَجَ: جَبُنَ/ ترسا، ترسی ای نیشست، ترس دای گرت،
توقی.
اَكَعَهُ: خَوْفُهُ وَ جَبْنُهُ/ ترسانی، توقانی.
کاع: الضَّعِيفُ الْجَبَانُ/ ترستۆک، بی کاره.
کعب: کَعَبَ الثَّدْيِ: نَهَدَ/ مه مک (خپو، گه وده بو، نه گیرئ).
- ت. کَعَبَتِ الصَّبِيَّةُ: نَهَدَتْ ثَدْيَهَا: اِرْتَفَعَ صَدْرُهَا/
مه مکی (کرد، خپ کرد، خپ هه لدا).
کَعَبَ الشَّيْءَ: جَعَلَهُ مَكْعَبًا/ کردی به شش (پالو،
چه ندانه).
- الْعَدَدُ: ضَرِبَهُ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ/ سی جای کرد.
کاعب: مُرْتَفِعٌ/ بلند، پیکه یشتو.
- : نَاهِدٌ/ مه مک کردو، مه مک خپ کردو.
تکعب: الْأَعْدَادُ/ سی جا کردن.
مُكْعَبٌ: جِسْمٌ هِنْدَسِيٌّ/ شس رو، شش پالو،
خشته ک.
- : حَاصِلُ ضَرْبٍ عَدَدٌ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ/
سی جای ژماره یه ک.
تکعب: ضَرْبُ الْعَدَدِ فِي نَفْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ/ سی جا
کردنی ژماره یه ک.
کَعَبٌ: عَقْدَةٌ فِي الْقَصَبِ/ گرتی، گرتی قامیش.
- : الْعِظْمُ النَّاشِزُ فَوْقَ الْقَدَمِ/ قاپی پی.
- الرَّجُلُ: عَقِبَ/ پاژنه ی پی، پاژنه.
- الْحِذَاءُ/ پاژنه ی پیلو.
- النَّرْدُ: زَهْرُ الطَّائِلَةِ/ زار، زاری یاری کردن.
- : الْعِظْمُ الَّذِي يُلْعَبُ بِهِ/ میج.
- : كُلٌّ مَا اِرْتَفَعَ وَ عَلَا/ به رزی، بلندی.
- : الشَّرَفُ وَ الْعِجْدُ/ پایه و گه وده یی، شکر.
- : مَكْعَبٌ: جِسْمٌ هِنْدَسِيٌّ ذَاتُ سِتَّةِ وُجُوهِ/ شش پالو.
لُعْبَةُ الْكَهَابِ/ میچین.
کُعْبَةٌ: بَكَارَةٌ/ بن، کچینی.
کُعْبَةٌ: الْبَيْتُ الْحَرَامُ بِمَكَّةَ/ کابه، قیبله.
کُفْبُورَةٌ: كُفْبُورَةٌ: عَقْدَةٌ/ گرتی.
- : عِظْمُ الزُّنْدِ الْعُلُوِيّ/ ئیسقانی باسک.
مُكْعَبَرٌ: مُعْقَدٌ/ گرتی یاری، گرتی گرتی.
کعم: کعم:

كَفَمَ الوعاءَ: شَدَّ راسَهُ/ سَری گرت، ده می به ستاره.
 - كَفَمَ: كَمَ. كَمَمَ/ ده می به ست، له واشه ی کرد.
 كِعام. كِعامَة: ما یُشَدُّ به فَم الحیوان/ له واشه،
 قه مته ر.
 كف: كف الثوب: خَاطَ حاشیة/ هه لی پِیچا، هه لی درو،
 دای گرتوه، (دامین، که نار، په راوین) هه کی داگرتوه.
 - الثوب: شَتْلَه/ هه لی پِیچا، هه لیدایه وه.
 - اِنْكَفَّ عَنْ كَذَا: اَقْلَعَ/ وازی هیتنا، دهستی لی
 هه لگرت.
 - عَنْ الامر: مَنَعَهُ/ وازی پِن لِهَیْتِنَا، لئی قه دهغه
 کرد، دهستی پِن لی هه لگرت.
 - الإناء: مَلَأَهُ/ پری کرد.
 - كَفَّ بَصْرَهُ: عَمِيَ/ کویر بو، کویرایی داهات،
 چاری سۆمایی تیا نه ما.
 تَكَفَّفَ. اِسْتَكْفَفَ النَّاسُ: مَدَّ كَفَّهُ یَسْتَعطی/ دهستی
 دروژ کرد، دهستی پان کرده وه، سوالی کرد.
 اِسْتَكْفَفَ عَيْنَهُ: وَضَعَ كَفَّهُ عَلَیْهَا فِی الشَّمْسِ/ دهستی
 خسته سه چاری.
 - ت الحیة: اِسْتَدَارَتْ/ لول بو، گرمۆله بو،
 په پکه ی به ست.
 كف: قَفَّ/ بهس، واز بیته، بوسته، دهست هه لگرت.
 كف: اِمْتَناع/ واز هیتنان، دهست لی هه لگرتن،
 لِهَیْتِگِران.
 - راحة اليد مع الاصابع/ له پ، بهری دهست، بهری
 له پ، شه پ.
 - الحیوان: مَخْلَب/ چنگ.
 - قَفَّاز/ دهستکیش.
 - (آدم. ابراهیم. مریم. الاسد. الدب): اسماء
 نباتات/ ناوی روه کن.
 عِلْم قِرَاءة ال - / دهست گرتنه وه، دهست خویندنه وه.
 كَفِيف. مكفوف البَصَر: اعمی/ کویر، نابینا.
 كُفَّة. كِفَاف: حاشیة/ په راوین، که نار، لیوار.
 كِفَاف: حَدّ/ سنور، که نار، لیوار.
 كِفَافَة: خِیاطة الحاشیة/ که نار داگرتنه وه، هه ل
 پِیچان.

كَفَّة. كَفَّة المیزان: اِحد طرفی المیزان/ تای ترازو.
 كَفَّفَ مِنَ الرِّزْق: ما اَغْنَى عَنِ النَّاسِ/ بهرچاوتیری،
 چاو له دهست کهس نه بون، ژیا نی ده رویشی.
 كَافَّة: كُلّ/ هه مو، گشت.
 كَفَّكَفَ الدَّمْع: حَبَسَهُ/ فرمیسکی قه تیس کرد له چاویا،
 فرمیسک له چاویا قه تیس ما.
 - دَمَعَهُ: مَسَحَهُ/ سِری، فرمیسکی سِری.
 - عَنْ: مَنَعَهُ وَ رَدَّهُ/ دهستی پِن لی هه لگرت،
 گه راپایه وه، رتی لِهَیْتِگرت.
 كفا: كَفَأَ. كَفَأَ الإِنَاء: قَلْبَهُ/ هه لی گِیْرَپایه وه، قَلْبی کرده وه،
 رشتی، رۆی کرد.
 - عَدَلَ: اِنْثَنَى عَنِ/ وازی هیتنا، دهستی هه لگرت،
 دهستی لِهَیْتِگرت.
 كَافَأَ: جَازَى/ پاداشتی دایه وه، خه لاتی کود، مافی
 خۆی پِن دا.
 - : سَاوَى/ وه یه کی کرد، کردی به یه کسان،
 چونیه کی کرد.
 تَكَافَأَ وَا: تَعَادَلُوا/ وه یه کیان لِهَیْتِها، یه کسان بون،
 چون یه که وه ستانه وه.
 اِنْكَفَأَ: رَجَعَ/ گه راپایه وه، هاته وه.
 - القوم: تَقَهَقَرُوا/ شکان، به زین، به دوا هاتن،
 گه راپایه وه، کشان وه.
 - اللون: تَغَيَّرَ/ گِیْرَ، تَنَكَّ چو، چوه وه.
 - اِنْكَفَى الإِنَاء: اِنْقَلَبَ/ رَآ، قَلَبَ بوه وه، سه ره وه
 خوار بوه وه.
 كَفَاء. كَفَاءَة: مُساوَة/ یه کسان، چون یه کی، وه یه ک بون.
 - : - : اَهْلِيَّة/ لِهَیْتِها تویی، توانست، توانایی.
 كُفوء. كُفوء لكذا: مُناسِب. مُطابِق/ وه که نه وه،
 نه وه ده ی نه وه، بۆی نه یی.
 - : كُفوء: مُقَدَّر. قَدِير/ لِهَیْتِها، به توانا.
 اِنْكَفَاء: اِنْقِلاب/ رَآدن، سه ره وه خوار بون.
 مُكَافَاة: جِزاء. ثواب/ خه لات، به خشین، پاداشت،
 به خشین.
 مُكَافِء: الَّذِي يُكَافِئُ/ خه لات به خش، به خشنده،
 به خشنه.

- متکافیه: مساوی/ چونیك، وهكو، هاو، هاو (هیز، تا، جۆر، توانا، چهشن).

كُفَّء. كُفَّء. كَفَّء: المثل و النظير/ هاو، وهك يهك بون.

تكا فوء تعادل. تساوی/ هاو (كيشه یی، تایی، هیزی، توانایی).

كفالة (فی كفل) كفایة (فی كفی) گفت:

كُفَّت: صَرَفَ عَنْ/ وازی لئیهتنا، دهستی ئی هه لگرت.

- كُفَّتَ الشَّيْءُ إِلَى نَفْسِهِ: ضَمَّهُ/ نای به خۆیه وه، نای به سنگیه وه.

- الشَّيْءُ: ثَقُلَ ظَهْرًا لِبَطْنٍ/ هه لگه پایه وه.

كُفَّت: مَوْتُ/ مهرگ، مردن، گیان دهرچون.

- : ثَقُلَ الشَّيْءُ/ هه لگه پانه وه، شه م دیو شه دیو کردن، ته پاولتل.

خُبْرٌ - : بِلَا إِدَامٍ نَانِي وَشَكٍّ، وشكه جاو، به یی پهنخۆر.

كُفَّح: كَفَّحَ كَأَفْحَ الْعَدُوِّ وَاجَهَةً/ به رهنگاری بو، رویه روی وه ستا.

كَأَفْحٌ: نَاضِلٌ/ كوشا، تَنَكُّوشا، خه باتی كرد، ته قه لای دا، هه ولی دا، ره نجی دا.

- عنه: دَافَعَ/ به رگری ئی كرد.

- الْأَمْرُ: بَاشَرَةً بِنَفْسِهِ/ خۆی چاره سهری كرد، دهستی پهن كرد.

كِفَاحٌ مُكَافَحَةٌ: نِضَالٌ/ خه بات، تَنَكُّوشان، په ل کوتان، هه ولی دان، ته قه لادان.

- : حَرْبٌ/ جهنگ، شه، به گژابون.

- : مُوَاجَهَةٌ/ رویه بو، به رهنگاری.

- فاشل/ ره نه بپوهه.

لَقِيْنَهُ كِفَاحًا: مُوَاجَهَةٌ/ رویه بو (بینیم، چاوم پیتی كهوت)، به رهنگاری بوم، لوتم بو به لوتیه وه.

مُكَافَحَةٌ: دِفَاعٌ، نِضَالٌ، مُوَاجَهَةٌ/ به رگری، خه بات، رویه بو وه ستان، نه میشتن.

مُكَافَحَةُ الْأَمِيَّةِ/ نه میشتنی نه خوینده واری.

- الْأَفَاتُ/ قه لاجۆی ئافات و جانه وهر.

مُكَافِحٌ: مُنَاضِلٌ/ تَنَكُّوشه، خه بات كهه.

كُفَّر:

كُفَّرَ: كَفَّرَ: سَتَرَ وَ غَطَّى/ دای پۆشی، شار دیه وه.

- بِاللَّهِ: نِفَاهٌ/ باوه پی به خوا نه ما، گومرایی كرد.

- : صَارَ كَافِرًا/ بو به كافر، ئایینی نه ما، له ئاین لای دا، گومرما بو.

- بِالنِّعْمَةِ: ضِدَّ شَكْرٍ/ ناسوپاس بو، ناشوكور بو، ناقابل بو.

- : اللَّهُ لَهُ الذَّنْبُ: مَحَاهُ/ خوا له گونا می خۆش بو، خوا گونا می سپیه وه.

كُفَّرَ عَنْ ذَنْبِهِ: اِسْتَفْغَرَ/ تۆبه ی كرد، پاش گه ز به وه وه، گه پایه وه، كفرانه ی دا.

- عَنْ سَيِّئَاتِهِ: اِغْتَقَ/ دهستی له خراپه هه لگرت، وازی له خراپه میتا، گه پایه وه.

- : اَكْفَرُ: حَمَلَهُ عَلَى الْكُفْرِ/ كفری پهن كرد.

- : لَهُ الذَّنْبُ: صَفَحَ/ لئیبورد، لئیبورد، به خشی.

كُفَّرَ: كُفِّرَانَ: ضِدَّ إِيْمَانٍ/ بین باوه پی، بین ئایینی، گومرایی.

- : بِاللَّهِ: اِنْكَارَ الْخَالِقِ/ باوه پی به خوا نه كردن.

- : نَكَرَانَ النِّعْمَةِ/ ناشوكور بون، ناسوپاسی، ناقابلی.

كَافِرٌ: ضِدَّ مُؤْمِنٍ/ بین باوه پی، بین ئاین، گومرما، مایس.

- : نَاكَرَ النِّعْمَةَ/ ناسوپاس، ناشوكور، ناقابل، پهن نه زان.

- : لَيْلٌ مُظْلِمٌ/ شهوی تاریك، شه وه زهنگ، نوتهك.

- : ظِلَامٌ/ تاریکی، تاریكایی، نه موسته چاوه.

- : السَّحَابُ الْمُظْلِمُ/ هه روی (تاریك، رهش).

- : الْبَحْرُ/ دهریا.

حِصَانٌ - : اِدْهَمُ/ رهش، ئه سپی رهش.

كُفَّارَةٌ: مَا يَغْطِي بِهِ الْأَثْمُ/ كفرانه.

كُفَّرَ: قَرِيَّةٌ صَغِيرَةٌ/ گوند، دی.

كُفَّارٌ: شَجَرَةٌ/ كافر.

كُفْسٌ:

كُفْسَتْ: اِنْكَسَتْ رِجْلُهُ: اِعْوَجَّتْ/ قاچی خوار بو، گتپ بو، چهوت بو.

اِكْفَسَ: مُعْوَجَّ الرِّجْلُ/ قاچ خوار، گتپ، چهوت.

كُفْلٌ:

كُفْلٌ: كُفْلُ الرَّجُلِ وَ بِالرَّجُلِ وَ الْمَالِ وَ بِالْمَالِ. ضَمَمْتُ/ دهسته به ری كرد، زامنی كرد، بو به زامنی.

- . - . كَفَّلَ عِيَالَهُ: عَالَهُمْ و انفق عليهم / به ختوی کردن، زیاننی.
 - . - الكفيل المتهم: تَكْفَلَهُ / بوبه كه فیل، دهسته بهری کرد.
 كَفَّلَ: اكْفَلَ القاضي المتهم: اخذ منه الكفيل / كه فیل لی وه رگرت.
 تَكْفَلُ له بكذا: ضَمَنَهُ / بهیمانی دایه، گفنی پند.
 - بكذا: اخذه على عهده. ألزم نفسه به / گرتبه نه ستوی خوی.
 كفيل. كافل: ضامن / دهسته بهر، زامن، كه فیل.
 - . - اليتيم: القائم بامرہ / هتیبو به ختوكر، به پتوه بهر، به ختوكر، گوره.
 - . - : عاقل / به ختوكر.
 يَكْفُلُ ال - المتهم / دهسته بهری نه كا، هتب به كه فیل.
 كفالة: ضمان المتهم لخراجہ من السجن / دهسته بهرنامه، كه فالة.
 - : ضمان / دهسته بهری، زامنی، دهسته بهرنامه.
 تكافل: مسؤولية متبادلة / بهر پرساری بو به كتری، هاوبه پرساری.
 مكفول: مضمون / دهسته بهر كراو، زامن كراو.
 كفل: ردف / سمت، كه فة، سات، پاشة.
 كفل: خروقة مستديرة / بالينه.
 كفن:
 كفَنَ كَفَنَ الميت: لبسَهُ الكفن / كفنی له بهر كرد.
 كفَنَ: ما يلبسه الميت / كفن، بهرگی مردو.
 مكفن: تكفن. لابس الكفن / كفن له بهر، كفن كراو.
 كفَن: طعام لا ملح فيه / خوراکی بی خوی.
 كفه:
 اكْفَهَر الليل: اِسْتَدَّ ظلامه / زور تاریکی کرد، بو به شهوه زهنگ.
 - السحاب: اِسْوَدَ / بو به هوری تاریك و رهش.
 - وجهه: عَبَسَ / روی گرز کرد، مژن بو، دم و چاوی دا به یه كدا.
 - ت السماء: تَلَبَّدَ بالقيوم / بهری ناسمان به هوری رهش و تاریك گیرا.
 مكفهر: مُظْلِم / تاریك، تاریك و نوتهك.

- : عابِس / گرز، مژن، مپو مچ.
 كفو:
 كفو. كَفَى: العِثْل و النظير / هاو، وهكو، وهك يهك بون، نه وهنده.
 كفى:
 كَفَى الشيء: اصبح كافياً / بهشی کرد.
 - : حَسَبَ / بهس، بهسه.
 كفاه الشئ: تخلص من الأذى و الضرر / زرگاری بو له زیان و زهره.
 كفى لكذا: صار كافياً له / تیا بو، بهشی کرد، سه رویه ده رچو.
 اِكْتَفَى بكذا: قنع به / بهوه قابل بو، بهسی بو.
 كافي. كافأ. جازى / پاداشتی دایه وه، خه لاتنی کرد، چاکی دایه وه.
 كفاية. إغناء / قايلى، بهس بون، بهسایه تی.
 - . ما يَكْفِي / نه وهنده ی بهش بكا.
 - . كافى. كَفَى / بهسه، بهش نه كا.
 كافي: الذى يكفى / بهس، بهسه.
 اِكْتَفَاء: قناعة / قايلى، بهس بون.
 مكْتَفى: قانع / قايلى.
 مكافأ: مُقابله الاحسان بمثله / پاداشت، خه لات.
 كل:
 كلَّ: تَعَبَ / ماندو بو، شهكەت بو، كفت بو، هيلاك بو.
 - السكين و غيره: لم يقطع. ثلم / كول بو، سوا، نابېئ.
 - النظر و الفهم و اللسان: لم يَحَقِّقْ المطلوب / چاوو ميشك و زمان و هوش كول بون، بی هیز بون، سوان، په کیان كهوت، ثاره زوو خواست نه هاته دی.
 لا يَكِلُ: لا يَتَعَبُ / ماندو نابې، شهكەت نابې، كول نادات.
 اكل: اتعب / ماندوی کرد، شهكەتی کرد، هيلاکي کرد.
 - النظر: صَيَّرَهُ كليلًا / چاوی (ماندو کرد، كز کرد، په کی خست).
 تكلل: لبس الاكليل / تاجی خسته سه.
 - الشيء به: احاط به / دهوری دا، چوار لای گرت.
 - بالنجاح. نجح / سه ركهوت، نه نجامه كی سه ركهوتن بو.
 كل. كلال. كلالة: اعياء / ماندویه تی، شهكەتی، هيلاك بون.

— . — . — : ضعف / کم میزی، بی میزی،
لاوازی.

— . — البصر: ضعیف / چاکز.

— . — الفهم: ثقیل الفهم / گیل، درهنگ تن نه گاه،
بن می شک، چه پوله، ده به نگ.

— . — : ثالم. غیر حاد / کول، سواو، نابری.

— . — کَلَاة: الذی لا ولد له ولا والد / نه کوپی مهیه نه
بارک.

کال. کلیل: مُثَعَّب / ماندو، شه کت، کفت، هیلاک.

— . — : ضد حاد / کول، سواو، نابری.

یکلیل: تاج / تاج، ته وقه.

— . — من الزهور / تاجه گولینه، ته وقه گول.

مُکَلَّل: مُتَوَجَّج / تاج به سر، گول به سر.

کَلَّ: جمیع / مه مو، گشت، دوایه ک.

— . — واحد (علی حدة) / مه ریه که بجیا.

— . — واحد (جُمْلَةً) / مه مو یه کتیک، مه مو کس، گشت.

ال — : الجمیع / مه مو ان، دوایه ک، سه راپا، سه رجه م،
سه راسه ر، تیکرپا.

کُلَّمَا: عندما / له کاتیکدا، مه رچه ند.

کَلَّى: تام / ته واوی، گشت.

— . — : عام: شامل / مه مو ان، گشتی، تیکرپایی.

— . — : مطلق / ته واوی، پته تی، به ته واوه تی.

کَلِیَّة: عمومیة / به ته واوی، به گشتی، به تیکرپایی.

— . — الشیء: اجمعه / مه مو ی، گشتی، سه رپاکی.

— . — : مدرسة عالیة / کولتج، دانیشگه.

بکلیته: اجمع / مه مو ی، سه رپاکی، به گشتی.

کَلَا: لا / نه، نه، نه خیر، نا.

و مع کَلَا: مع ذلك / مه رچونیک بی، له گه ل نه وه شد،
سه ره رای نه وه ی.

کَلَّة: ناموسیة / پرده، کوله، پرده و کوله.

کَلَا: حَرَسَ / نیشکی گرت، پاراستی، چاودیری کرد،
پاسی کرد.

— . — بَصَرُهُ فی الشیء: رَدَدَهُ فیهِ / چاوی پیساگیرا،
سه ریری کرده وه.

— . — فی الامر: نظر مُتَامِلًا / سه رنجی لیتدا، بیری
لینکرده وه، لیتی راما.

— . — اَکَلًا: کَلِیَّ المكان: کثر فیهِ الکَلَا / له وه پی نذر بو.

— . — اِکْثَلَاتُ العین: سَهَرَتْ و لم تنم / نه نوست، خه وی لی
نه کورت، خه نه چوه چاوی، چاوی گرم نه کورت.

— . — من فلان: اِحْتَرَسَ / سلی لینکرده وه.

— . — کَلَّه: کَلَّاهُ عِنَايَةً. حِرَاسَةً / نیشک گرتن،
پاسه وانی، چاودیری، پاراستن.

کَلَوُ العین: اَرِیْقَ / خه وزیاو، نانوی، به خه به ر.

— . — کَلَا: عُشِبَ / له وه ی، له وه رگا، گیا، ناو، پاوه ن، چایه ر.

کَلِب: کَلِب: اِسْتَكَلِبَ: اصابهُ داء الکلب. ضَرَى / توشی
نه خوشی هاری بو، هار بو.

— . — علی امر: حَرَصَ علیه / سور بو
له سهری، به په روش بو.

— . — : نَبَعَ کَالکَلَاب / وه پی، وه کسک وه پی.

— . — فی کذا: طَمَعَ / چاوی تن بری، چلیس بو، ته ماعی
تن کرد.

کَلِبُ الکَلْب: عَلَّمَهُ / رای میتا، مه شقی دادا، فیری کود.

— . — الرجل: عَضَهُ الکلب / سه ک گهستی.

تکالبوا علی کذا: تَزَاخَمُوا بجنون و حماقة:

تواثبوا / به لاماریان دا، مه لپه یان کرد، خویان بؤ کوتا،

هار بون، مه ل یان کوتایه سر.

تکالب القوم: تَجَاهَرُوا بِالعداوة / هار بون،

دوشمنایه تیان تن کورت.

کلب: الحيوان النابح / سه ک.

— . — سلوقي: کلب الصنید / تانجی، سه گی راوی.

— . — البَحْر: قِرْش / سه گمسی، کوزه، ماسیه دپه.

— . — الماء / سه گلاو.

— . — : اِسْم نجمة / ناوی نه ستیره یه که.

— . — الهجین / باسکه سه ک.

داء ال — : مرض، داء يشبه الجنون / هاری،
سه گه تاز.

— . — بیت ال — / کونه سه ک، کولانه سه ک.

— . — کَلْبَةً: اثنی الکلب / ده له سه ک، ده ل، دیل.

— . — کَلِب: کَلِيب: مُكْلُوبٌ / مُصَاب بداء الکلب / هار.

- : شديد الحرص / په ژور، سور.

عام - : شديد. ضيق. جذب / سالی نه هات و وشک.

سائل - : شديد الاحاح / هه تر، زړه پ، له سره شت
قسه زړه نه لئ.

كَلَاب. كَلَوْب: هُوَجَل / قولاپ.

كلبتان: كَمَا شَاةُ / گان.

كَلَب: مرض: داء يُشَبِّه الجنون / هاری، سه گه ناز.

- : عطش شديد / تینویتی زړد.

مُكَلَّب: معلم الكلاب / سه گ باز، ساگ راهین.

كلث:

كُلْثُوم. مُكَلَّثَم: كثير لحم. الخدين والوجه / گوپن،

خه په ره، خه په توله، گپین.

كلج:

كَلَج. اَكَلَج. تَكَلَّج وجهه: عَبَسَ وَ تَكَشَّرَ / گرځ بو،

مؤن بو، دم و چاوی دا به په کدا.

كَلَج وَجْهَهُ: جعله كالجا / خوی (مؤن کرد، گرځ کرد)،

دم و چاوی دا به په کدا.

كالج: عابس / مؤن، گرځ، مړو مړج.

لَوْنٌ - : وَسِخ. قَذِر / تلخ، دیز، پیس، پوخل، چه په ل،

هه ل بزپکارو.

كَلْحَة: الفم و حوله / دم و قه پوز، لموز، له وس.

كلس:

كَلَسَ. تَكَلَسَ: حَوَّلَ او تَحَوَّلَ الى كلس / کردی به

قسل، یو به قسل، رهق بو.

- البيت: طلاه بالكلس / گه چ کاری کرد، قسلی

تړه له سو.

كَلَسَ: جبر / قسل.

تَكَلَسَ: تَحَوَّلَ الى كلس / خله گرتن، رهق بون، بون به

به رد.

كَلَّاس: بائع الكلس / قسل و گه چ فروش.

كلف:

كَلِفَ الوجه: تَغَيَّرَت بشرته / رهنگی بزپکا، هه ل

زه لپی، به له ک بو، سور بوه وه، شل بو.

- بالشبيء: اصْنَحَ مولعا به / خوی دابه، هوگری بو.

- به: (حَبَّه حَبًّا شديداً / زوری خوښ ویست.

كَلَفَ بالامر: عَهَدَ الي / رای سپارد، پټی سپارد، داوای

کردنی کار ټکی ائیکرد.

- له امره بعمل شاق / کاریکی گرانۍ پټ سپارد.

- كَذَا: كانت ثَقَفْتَهُ كَذَا / تټی چوه، نه وه ندی تټی چوه.

- خاطره: اتعب نفسه / خوی ماندو کرد، شه کت

بو.

تَكَلَّفَ الامر: تَجَسَّمَهُ: تَحَمَّلَهُ على خلاف عادته /

هه چوون بو کردی، رای په پان، جټ به جټی کرد.

- كَذَا: اُلْفِقَ عليه كَذَا / نه وه ندی (ی تټی چو، ی تیا

خه څر کړا، که وت).

كَلَف. كَلَفَة: لون الحمرة و الكُدْرَة / سور (هه ل گه پان،

بونه وه). دیز.

- الجلد: نَمَش / شل، شلی.

- الشمس: سَفَعَة / خوره په له، خوران گان.

- كَلَاقة: حَب شديد / دلدارۍ (بټی په روا، به مټن)،

خوښه ویستی.

كَلَفَة. تَكَلَفَة: مَشَقَة / کټشه، نه ندیشه.

- : ثَقَفَة / تټی چوون، به ها، تټی چوه، نرخ.

- ما تَكَلَّفْتُ من امر / پټی سپارن، راسپارن، فرمان

پټ دان.

كَلَفَة: بَقَعَة / په له، به له ک، شل.

اكلف البشرة: كلفاء. انمش / شل، دیز.

- البشرة: ابقع / په لای، په له په لای، شل، به له ک.

تَكَلَّف: تَصَنَّع / خوگرپن، بایی بون، له خو (بایی بون،

گروپان).

كَلَف: الرجل العاشق / دلدار، شه یدا، شوین دار.

كَلَف: الولوع بالشبيء / هوگر بیون، خودان،

خوښه ویستی.

تكليف: فرض. إلزام / سه پاندن، پټی کړدن،

به سه راسه پاندن، پټی سپارن.

مُكَلَّف: مَسْئُول / پټ سپټروا، به پررسيار، له سره په تټی.

جُنْدَى - / سه ربازی گپراو.

كلم:

كَلَمَ: كَلَمَ: جَرَحَ / برینداری کرد، زامداری کرد، بپی.

كَلَمَ: كَلَمَ: حَادَثَ / قسه ی کرد، دوا، وتی، ناخوات.

تَكَلَّمَ: فَاة: حَكَی / قسه ی کرد، وتی، دوا.

- كَلِمَةً او بكلمة: نُطَقَ/ ده می کرده وه، به كه وشه ی
وت، وشه یكه ده ربی.
- مَعَهُ/ له كه لی دوا.
- عن شخص او امر/ باسی زه لامتیک یا کاریکی کرد.
- علی او فی موضوع/ لیستی کولییه وه، له باسیک
دوا.
- فی او علی شخص: ذَمَّهُ/ قسه ی پوت، زه می کرد.
- فی او علی شخص: مَدَحَهُ/ مه لی دوا، مه لی نا،
ستایشی کرد.
تَكَاَلَمَ الرَّجُلَانِ: تَحَدَّثَا بَعْدَ تَهَاجُرٍ. اصْبَحَا
يَتَكَاَلَمَانِ/ ناشت بونه وه، قسه یان کرد پتکه وه.
كَلِمَ: جرح/ برین، زام، سوی، زه خم.
كَلِمَةً. كَلِمَةً: لَفْظَةً/ وشه.
- فُكَلِمَ: حرفياً/ وشه به وشه.
- الله: الكتب المنزلة/ کتیبه نیراوه کانی خوا.
کلام: حدیث. حَکَى/ وتن، گوشتار، ناخواتن، قسه،
بیژین.
- : اَقْوَالَ/ وشه، قسه، راگه یانندن.
- : مُحَادَثَةٌ/ وت و ویژ، گشت و گۆ، قسه کردن،
دوان.
- خَشِنَ/ قسه ی رهق.
- : لَغَفَ لِسَانٍ/ زمان، زویان.
- فارغ: هَرَأَ/ قسه ی (هیچ و پوچ، بربایه خ، مه لات،
قوی، یاهو.
بال - : شَفَاهَا/ هه ربیه دهم، به قسه، به دهمی.
علم ال - : الإلهیات/ ناینزانی.
کلیم. مُتَكَلِّمٌ: خطیب/ بویرژ، قسه زان، قسه کهر، دهم
راست.
- مَكْلُومٌ: مَجْرُوحٌ/ بریندار، زامدار.
مُكَالَمَةٌ: مُحَادَثَةٌ/ قسه کردن، وت و ویژ کردن، دواندن.
مُتَكَلِّمٌ: ناطق/ دودیه ر، بویرژ، قسه کهر، بگور.
- : عَارِفٌ بِعِلْمِ الْكَلَامِ (اللاهیات)/ ناینزان.
- : الشخص الأول فی النحو/ که سی به که م،
بویرژ، قسه کهر.
تَكَلَّمَ: بَوَّحَ/ قسه کردن، ده نگ کردن، وتن، ناخافتن،
درکاندن، بیژان.

کلی:
كَلَى. كَلَى: اصيَّبَ كَلِيَّتَهُ. كَلِيَّتُهُ أَلْعَثَهُ/ توشی
ده ردی گورچیه بو، گورچیه ی (نه خویش کهوت، هاته
ژان).
كَلِيَّةٌ. كَلَوَةٌ (الجمع کلی)/ گورچیه، گونچیه.
كِلَا. كِلْتَا. كِلَاهُمَا. كِلِيَّتُهُمَا: كِلَ مِنْهُمَا/
هه ردو، هه ردوکیان.
کم:
كَمَ الشَّيْءُ: سَتَرَهُ وَغَطَاهُ/ دای پویشی، شاردیه وه.
- : كَمَمَ قَمْعَهُ: شَدَّهُ بِالْكَفَامِ/ دهمی به ست، له واشه ی
کرد، که مؤله ی کرد.
كَمَمَ. أَكَمَ الْقَمِيصُ: جَعَلَ لَهُ كَمَمَيْنِ/ دو سه ر قوئی بۆ
کرد، قوئی بۆ کرد.
تَكَمَمَ: تَغَطَّى/ خوئی (دایپویشی، شاردیه وه، پویشی).
كَمَ: غَطَاءُ الذَّرَاعِ مِنَ الثَّوْبِ/ سه ر قوئی، دهم قوئی،
قوئی.
كَمَ. كِمَامَةُ الزَّهْرَةِ: غِلَافُ الزَّهْرِ او الثَّمَرِ/ تویکلی
کول، به رگه کول.
كِمَامَةٌ. كِمَامُ الْقَمِّ: مَا يُكَمُّ بِهِ فَمُ الْحَيَوَانِ لئَلَّا يَعْضُ/
دهم به ست، له واشه، که مؤله، قه متتر، سنگ، سندم.
كِمَامَةُ الْحَصَانِ وَ الْحِمَارِ/ له واشه.
- الحِمْلُ وَ الْجَدْيُ وَ الْعَجَلُ/ که مؤله.
- الْكَلْبُ/ قه متتر، سنگ، سندم.
- الْوَقَايَةُ مِنَ الْغَازَاتِ السَّامَةِ/ دهم باریز، که مامه.
مُكَمَّمٌ. مَكْمُومٌ/ دهم به ستراو.
كَمَ. تَكْمِيمٌ: شَدَّ الْقَمِّ/ دهم به ستن، (که مؤله، له واشه،
قه متتر، سندم) کردن.
- كَمِيَّةٌ: مِقْدَارٌ، بَرٌّ، بَرِيٌّ، چه ند.
كَمَ: اِیْ عِدَدٍ/ چه ند.
- : كَثِيرًا/ فره، زۆر، زه به نده.
كَمَا: مِثْلُ وَهَكَ، كه، هه روهك.
- : لَوْ كَانَ حَاضِرًا/ هه روهك لیژه بویه.
- : هُوَ/ وهك خوئی.
- : هُوَ: بِحَالَتِهِ الرَّاهِنَةِ/ به م جوړه وه به م شیویه ی
نیستهی.
- : يَجِبُ او يَنْبَغِي/ وهما پتویسته، وانه بن.

کما:

كَمَا: اطعم الكَمَا / دمه لانی دایه بیخوا.

کمیء: خفی / خوی شارددهوه.

- ت: يَدُهُ: تَشَقَّقَتْ / دهستی قلیشا.

اَكَمًا المكان: كثر به الكَمء / دمه لانی نَد بو،

دومه لانی تیا پوا.

كَمء و الجمع (كَمَاء): جدری الارض. من الفطر /

دومه لان، کارگ.

کمت:

كَمَتْ غَيْظُهُ: كَظَمَهُ / پیشی خواردهوه، خوی

خواردهوه.

كُمَيْت: لون بين الاسود و الاحمر / رهش سور، رهش

کویت، کویت.

کمت:

کمثری: عرموط / مهرمن.

کمخ:

كَمَخ: اَكَمَخ بانفه: تَكَبَّر و تَشَمَّخ / لوتی بهرز کردهوه،

تپوفیزی نواند، تپ زلی کرد.

كُمَاخ: اَنَفَةٌ: كِبُر و تعظیم / لوت بهرزی، تپوفیز، تپزل.

کمد:

كَمِد اللون: كان قاتما / تَوَخ بو، تاريك بو، دیز بو.

- . تغیر لوه / رنگی تیک چو، کال بوهوه، دیز مه لگهرا.

- الثوب: اِخْلَق فتغیر لونه / لهبر کونی رنگی تیک چو.

- الرجل: اِنْعَم. حَزَن / پهست بو، پهستی دای گرت،

خه م دای گرت.

كَمَد: اَكَمَد العَضُو: وضع عليه الكمادة / شتی گهرمی

خسته سر.

اَكَمَد: غَم / دلی نیشان، پهستی کرد، خه مباری کرد،

په ژاره دایه.

اَكَمَد اللون: قائم. اسمر. اذکن / دیز، رهش تاله، بؤر،

بؤره قنه.

كَمَد: حَزَن غَم. كَايَةً / خه م، خه فته، پهستی، په ژاره.

- . كَمَدَة اللون: تَغَيَّر اللون / رنگ په پرن، تیک

چون، کال بونهوه، دیز مه لگه پان، بزیکان.

كَمِد. كَمِيد. كامد: حزين. مهموم. كئيب / خه مبار،

خه فته بار، پهست، مات.

کِمَاد. تکمید: تسخين العضو / گهرم کردنی نه ندام

به شتی گهرم خسته سر.

- . كِمَادَة: خَرَق تَسَخَّن و توضع على العضو /

په پؤو شتی گهرم کراو که نه خویته سر نازار.

کمش:

كَمَش: مَسَكَ / گرتی.

كَمَش: شَمَر / چاکی لی کرد به لادا، مه ای مالی، قو لی

لی ته مالی.

اِلْكَمَش. تَكَمَش: تَقَبَّض. تَقَلَّق / چرچ بو، کرژ بو،

مهال قرچا، چوه بهک، مهال چو، تهسک بوهوه.

اِنْكَماش: تَقَلَّص / کرژ بون، چونه وه بهک، هانته وه بهک،

مهال قرچان.

كُمَاشَة: كلايتين / گاز.

کمع:

كَمَعَ: قَطَعَ / بری.

كَامَعَ: حَضَن / باوهشی پیا کرد، گرتیه باوهش، به خویته

نوسان.

- : ضايع / له گلی رای بوارد، کارجیگی کرد.

كَمِيع: ضَجِيع: شريك الفراش / هاو تهك و هاو ملی

ناو جیگی.

کمل:

كَمَل. كَمَل. كَمَل. اِكْتَمَل. تَكَامَل: قَم، اُنْجَز / پتک مات،

جئ به جئ بو، ته واو بو، کوتایی مات، برپایهوه.

كَمَل. اَكَمَل. اِسْتَكَمَل - : اَتَم. اُنْجَز / پتکی هیئا،

جئ به جئ کرد، ته واوی کرد، کوتایی پئ هیئا،

برپایهوه..

كَامِل: تام / ته واو، پتک ماتو، بئ کهم و کوپی،

به سه ریه گهوه.

- : ناضج / کامل، پئ گه بیو، هه راش.

- : مُطْلَق / پهتی، گشتی، هه مو، ته واو.

- : مُتَم. مُنْجَز / ته واو بو، ته واو کراو، کوتایی پئ

هاتو.

کمال: تمام / ته واوی، بئ کهم و کوپی.

بِكَمَاله. بَاكَمِيله / به ته واوی، هه مو، گشتی، به گشتی.

تکمیل. اِکمال: اِتَمام. اِنْجَاز / ته واو کردن، لی بونهوه،

کوتایی پئ هیئا، جئ به جئ کردن.

مُكْمَلٌ مُتَمَّمٌ / ته‌او‌گه‌ر، پر‌گه‌ر، گوتایی همین.

مُكْمَلٌ مُتَمَّمٌ / ته‌او‌گراو، گوتایی پین‌هاتو.

تَكْمَلٌ فِي الرِّيَاضِيَّاتِ / ته‌او‌کاری.

كَمَالِيَّاتٍ / بابه‌تی جوانی، جوانه‌منی.

كَمَنَ:

كَمَنَ. كَمِنَ. اسْتَكَمَنَ: اِخْتَفَى / ون بو، خوی شاردده‌وه،

دیارنه‌ما.

كَمَنَ. كَمِنَ. اسْتَكَمَنَ: اِخْتَفَى / ون بو، خوی شاردده‌وه، بۆسه‌ی

بۆ دانا، خوی بۆ هه‌ل‌خست.

كَمِنَتْ. كَمِنْتُ عَيْنَهُ: اَصَابَتْهُ الْكُمُتَةُ / به‌رچاوی تاریک

بو، پیتله‌کانی ناوسان.

اَكْمَنَ: اَخْفَى / شاردیه‌وه.

كَمِنَ. كَامِنٌ: خَفَى / شاردراوه، نادیار، مت.

كَمِنَ. مَكَمَنَ: شَرِكٌ / بۆسه، مۆلگه.

نَصَبَ - : اَبْوَسَ دَانَان.

قُوَّةٌ كَامِنَةٌ: مَخْفِيَةٌ / هِزَى شاردراوه.

مَكَمَنَ: مَخْبَأٌ / مۆلگه.

كُمُنَةٌ: ظُلْمَةٌ بَصْرِيَّةٌ / به‌رچاو تاریکی، تاریکی و لیلی

سه‌رچاو.

كُمُنَةٌ: اِلْتِهَابُ الْجَفُونِ / چاوئیشه، پیتلو (هه‌وکردن،

ناوسان).

كَمَوْنٌ: مِنَ التَّوَابِلِ / زیره.

كَمَانٌ: اَسْوَدٌ: حَبَّةٌ سَوْدَاءُ / ره‌شکه.

كَمَانٌ: كَمَنْجَه / تار، که‌مان.

كَمَه:

كَمَهٌ: عَمِيٌّ / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَه:

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

كَمَهٌ: اَعْمَى / کویر بو.

اِسْتَكَمَنَ. اِكْتَمَنَ: اِسْتَكْتَرَّ / شاردرایه‌وه، خوی شاردده‌وه،

ون بو، خوی شاردده‌وه، روی داپۆشی.

مَكْنُونٌ. كَنِينٌ: مَسْتَوِرٌ / به‌ده‌روه نه‌بو، نادیار.

مُسْتَكِنٌ: مَخْبَأٌ. مَخْفَى / شاردراوه.

كِنَ: وَكْرٌ / کولانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

كِنَ: بَيْتٌ / مال، خانو، خانه.

کنز:

كَزَزَ: جَمَعَ وِإِدْخَرَ/ کزی کرده‌وه، خستیه سهریه‌ک، په‌سمه‌نده‌ی کرد.

- : دَقْنُ فِی الْاَرْضِ/ خستیه چاله‌وه، ناشتی، شاردیه‌وه.

إِكْتَنَزَ: اِمْتَلَأَ/ پر بو، سیخناخ بو.

- اللحم: اِجْتَمَعَ وِصَلَبَ/ قه‌لو بو، تیکسمر، گوشتی پته‌و بو.

كَزَزَ: جَمَعَ وِإِدْخَرَ/ کز کرده‌وه، خستیه سهریه‌ک، په‌سمه‌نده کردن، په‌سیسه‌کردن.

- : دُخِرَ/ سامان، گنج، تفاق.

- : مَا يُخْزَنُ فِيهِ الْعَمَالُ/ گنجینه، سنوق، قاسه.

كَنِيزَ: كَنِيزَ. مُكْتَنِيزَ: كَثِيرَ اللَّحْمِ/ قه‌لوی گوشت پته‌و، تیکسمر او.

مَكْنُوزَ: مُدْخَرَ/ کزکراوه، په‌سمه‌نده، په‌سیسه.

کنس:

كَنَسَ: كَسَحَ بِالْمَكْنَسَةِ/ گسکی‌دا، مالی، جاپوی‌دا.

كَنَسَ: كَسَحَ. مَسَحَ/ گسک دان، مالین، سرین.

كَنَّاسَ. كَنَّاسُ: الَّذِي حِرَفْتَهُ الْكِنَاسَةُ/ گسک دهر، مالهر، خۆل ریژ.

كُنَّاسَةٌ: قِمَامَةٌ. زِبَالَةٌ/ خۆل، زیل.

مَكْنَسَةٌ: مَقْشَّةٌ. آلَةُ الْكَنْسِ/ گسک، جاپو.

مَكْنُوسَ: مَمْسُوحَ/ مالراو، گسک دراو، جاپو دراو.

کنیس: مِخْلَافَةُ الْعَلْفِ/ توره‌کی (تالف، ولاخ).

- : كَنِيسَةٌ: مَعْبَدُ الْيَهُودِ/ کهنشته، کهنیشته.

کنیسه: مَعْبَدُ النِّصَارَى/ کلنیه، کهنیه.

کنع:

كَنَعٌ: تَقَبُّضٌ وِإِضْمٌ/ هاته‌وه‌یه‌ک، کز بو، به‌یه‌کا چو، هه‌ل قرچا.

کانع: الْمُتَقَارِبُ بَعْضُهُ اِلَى بَعْضٍ/ کز بو، به‌کاجو.

اَنَفَ - : لَا زِقَ بِالْوَجْهِ/ لوت پان، لوت ته‌پیو، که‌نوش.

كُنَاعَ: قَصْرُ الْيَدِیْنِ وِالرَّجْلَیْنِ/ پهل کورت.

کنف:

كَنَفَ: صَانَ وِحَفِظَ/ پاراستی، چاودیری کرد، گرتیه خۆی، دالده‌ی‌دا.

- الشَّيْءَ: ضَمَّهُ اِلَيْهِ/ باوه‌شی پیاکرد، به‌خویه‌وه نوسان.

- : كَانَفَ. اَكْنَفَ. اَعَانَ/ یارمه‌تیدی، پشتگیری کرد،

ده‌ستی گرت.

إِكْتَنَفَ الشَّيْءَ: أَحَاطَ بِهِ/ ده‌وری‌دا، چوارلای گرت، ثابلقه‌یدی‌دا.

كَنَفَ: جَانِبٌ أَوْ نَاحِيَةٍ/ ته‌نیشت، لا، بهر.

- : حِمَايَةٌ/ پاراستن، چاودیری، په‌ناگه.

- : جِنَاحَ/ بال.

- : مَأْوَى. ظِلَ/ سایه.

- : حِضْنُ/ کوش، باوه‌ش.

- : اَللَّهُ رَحْمَتُهُ/ به‌خشین و لای‌بوردنی خوا.

کنیف: حَظِيرَةٌ/ ران بهر، په‌چه، به‌رین کراو، کوتاک، مۆلگه.

- : مَرِصَاضُ/ ناوده‌ستخانه.

كُنَافَهَ: نَوْعٌ مِنَ الْحَلِیْوِیَّاتِ/ کناف، جۆرنکه‌له شیرینه‌منی.

کنه:

كُنْهُ الشَّيْءِ: جَوْهَرُهُ/ ناوه‌رۆك، کزۆك، ناخ.

- : صِفَةٌ/ ره‌وش، ره‌وشتی زکماکی، خوی شیری.

- : وَقْتُ/ کات، جی.

- : حَقِيقَةٌ/ راستی، بنج و بناوان.

- : قَدْرُ/ بایه‌خ.

اَدْرَكَ كُنْهَهُ/ تیی گیی، چره بنج و بناوانی، راستیه‌کی زانی.

لَا يُدْرِكُ كُنْهَهُ/ پیاو تیی ناگا، نازانری.

فِي غَيْرِ كُنْهَةٍ/ فِی غَيْرِ وَقْتِهِ/ له جیی خویا نیه، کاتی خۆی نیه.

کنی:

كَنَى. كَنَیَّةٌ عَنْ كَذَا: ذَكَرَهُ لِيَدُلَّ بِهِ عَلَى غَيْرِهِ/

شتیکی وت و مه‌بستی شتیکی تر بو.

- : كَنَى. اَكْنَى/ لَقَبَ/ نازناوی‌نا، نازناوی‌لئنا.

تَكْنَى. اِكْتَنَى/ تَسَمَّى/ خۆی واناونا، خۆی به‌ناو و نازناویکه‌نا.

كُنْیَّةٌ. كُنْیَةٌ: لَقَبٌ نَعْتِي/ نازناو، ناوی خیزان، نازناوی پیناسین، کس ناو.

- : لَقَبَ تَهْكُمَى/ نازناوی‌لاهرتی وگالسته، پیناسی گمه‌یی.

کِنایة: رمز. التعبير عن شيء بلفظ غير صريح / باس
کردنی شتیک به پنج و پنهان، دور نیازی.

- عن: یعنی معناه کذا/ ثمره نہ گیہائی، ثمرہ
نہ بہ خشئی.

— عن: بدلاً منه / له حیاتی، له بری، له شوینی، ئیدیوم.

مُكَنَّى: مُلقَب / نازناو نراو، ناو ای نراو، پیناسه دار.

کھد:

کَهِدَ. اَكْهَدَ: تعب / ماندوبو، شەكەت بو.

اَكْهَدَ: اَثْعَبَ/ ماندوی کرد، شکه‌تی کرد.

كَهْد: جُفَد / كوشان، نەرك، مەول دان.

کهرب: کهرب: جعل فيه القوة الكهربائية / کاره‌بای
تن‌خست، کاره‌باوی کرد.

تَكْهَرَبُ: سَرَتْ فِيهِ الْقُوَّةُ الْكَهْرِبَانِيَّةُ / كارهى تى چو،
كاره ما گرتى.

- : إِيصْدَمَ غَيْظًا / رقی مەلسا، ناگری تی بەربو.

كهريا: صَفْعُ شَجَرَةٍ إِذَا حُكَّ يَجْذِبُ التُّبْنَ / كارهبا،
ته زيبحي كارهبا، زه ردویی.

کهرباء: قُوَّة / کاره‌با، هیزی کاره‌با.

مُكْهَرَب / کاره بایاوی، کاره با تی چو، کاره با گرتو.

کهرمان اسود / شهوه.

کھف:

كَهْف: مَفَارَةُ / نه شكهوت، شكهفت.

- تجويف. نُقْرَة / كلّور، بوشايي.

کہیں:

کھل. اِکْتَهَل: صار کھلا/ کارامه بو، پنگی، چوه
ساله وه.

كهن: من كان عمره بين الثلاثين و الخميس/ كرامه،
خاراو.

كُهُولَةٌ. كُهُولِيَّةٌ: حالة الكهل/ كَارَاهِيٌّ، پښتو گه پيوي،
حوتہ سالوہ.

کامل:

(أعلى الظهر) / سرشان، ناوشان.

کہن:

كَهْنٌ. تَكْهَنُ: حَدَّثَ بِالْغَيْبِ / نَوَقْلَانِي لِيْءَا، پيش بيني
کرد، بوی حو، له بهر بوره وتی.

کهن: صار کا ہنّا/ بو بہ قہشہ، بو بہ کہ شیش۔

كُورَت الشمس: جمع ضوئها / همو روناكى خُور
كوبيتته وه.

- الشمس: اضمحلت و ذهب / نه مينن،
بويكته وه.

كُور: الدور من العمامة / پينچيكي ميزه.

كُور: موضع الزنابير / ميلانه يا كورهى زه رده والته و
زه رده زيړه.

- مجمرة من الطين / شاگردان، كورهى ناگر، كوانو،
كوره.

- الحذاد: موقد / كورهى ناسنگر.

- رَحْل البعير / كوپانى و شتر.

كورة: ناحية / هرېم، ناوچه.

كُواره: وعاء من الطين لخرن الحنطة / كندو، كنگو.

- كُواره: كُواره: ماوى النحل / كورهى ههنگ،
دوبيره.

كُواره: مَكُور. مَكُورة: عمامة / ميزه.

كوع:

كوع: مَرَفَق / نانیشك، مرك.

- كاع: طرف الزند الذى يلى الابهام / سره پى
تيسقانى باسك لای په نجه گوره وه.

كوف:

كوفى: الخط الكوفى / نوسينى كوفى.

كوفيه: مُدِيل يَلَف به الراس / چفته، سرپنچ، له چكه
چاروكه.

- و عقال / چفته و عه گال.

كوفه: الرملة المستديرة / بـ رده موره.

كوك:

كوكب. كوكبة: نجم / نه ستيزه، هه ساره.

- : سيف / شمشير، شير.

- : ماء / ناو.

- : شدة الحر / قرچى گرما.

- : مُحْتَس / نه موسټيله، نهنگوستيله، كله وانه.

- : الغلام المراهق / هرزه كار.

- : سَيِّد / سرگوره، به پټوه بهر، سرگه له.

- : نقطة بيضاء تحدث في العين / تانه، په لى

سر گلينه، له كه.

- الارض: حجر بَرَق / گلاسه پى.

ال - الارضى: الكرة الارضية / گزى زه رى.

الكواكب الثابتة / نه ستيزه وه ستاوه كان، هه ساره
وه ستاوه كان.

الكواكب السَّيَّارة / نه ستيزه گه پوكه كان، هه ساره
گه پوكه كان.

كُوكَبَة: جماعة / كومه ل، دهسته، چهند كه سيك.

- : مجموعة نجوم / چهند نه ستيزه يه ك.

- : وهيج / دره وشانه وه، دره خشانى.

كوم:

كُوم: كُدَس. القى بعضه على بعض / كومه لى كرد،

هه لى چنى، په سيمه يى كرد، كله كه يى كرد، خستيه سره يه ك.

كُوم: كُدَس / كومه ل، كله كه، مَوَّل، په سته له ك،
په سيمه.

كون:

كان: صار و حَدَث / روى دا، يو.

- : وُجِد / يو، هه يو.

- هُنَا / ليږه يو، ليږانه يو، له مې يو.

- له بيت / خانوى هه يو.

- يَقْرَأ / نه يى خوښنده وه.

أَيُّ مَنْ - : اَيُّ - / هر كه سې بې، هر كې.

كُون: اَوْجَد / كړى، دَوََّيه وه، پټكى هينا، هينايه دى.

تَكُون: وُجِد / دَوََّياه وه، دروست يو، پټك هات.

إِسْتَكَانَ: ذَلَّ و خَضَعَ / رسوا يو، تېر يو، سهرى شو
كرد، خوى دا به دهسته وه.

كائن: حادث و موجود / بون، بونه وه، هه يه.

- حَي / زنده وه.

- حَقِيقِي / بونيكى راسته قينه.

- رَوْحِي / بونيكى گيانى.

- فِى مَكَان كَذَا: واقع فى / له فلان جې يه،

ده كه ويته فلانه جې يوه.

كائنات: موجودات / بوه كان، نه وانه يى هه، بونه وه.

ال - الحَيَّة: الأحياء / زنده وه ره كان، بونه وه.

كُون: كيان. كينونة: وجود / بون، پټك هاتن، دروست

بون، بونه وه رى، بونيتى.

- : حالة / بار، دوخ.

۱ - : عالم الوجود / گهردون، جیهان، بونه‌وه.
 ۲ - : بسبب / به‌هزی، چونکه، له‌به‌ر نه‌وه‌ی.
 مع - ۳ : مع / آن / له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا، نه‌گه‌رچی.
 کونی: عالمی / جیهانی.
 کیان: طبیعه / سروشت، خۆرسک، بونیته‌ی.
 تکوین: خلق / دروست کردن، پێک هاتن، پێک هێنان،
 په‌یداکردن، پێکه‌وه‌نان.
 - : نشوه / په‌یداوون، دروست بوون، پێک هاتن.
 مکان: مَوْضِع (راجع مکن) / چن، جینگه، شویتن، چن وری.
 - : بدلأ من / له‌باتی، له‌جیاتیی، له‌بری، له‌جیی، له‌ شویتن.
 ظرف - / ئاوه‌ل فرمانی جینگه.
 مکانة: موضع / چن، جینگه، شویتن.
 - : منزلة / پایه، بایه‌خ.
 مَكُونٌ: موجود / دروست بوه، له، پێک هاتوه.
 مَكُونٌ: موجد / دروستکار، پێک هێنەر، دۆزهره‌وه.
 کینونه: إِمکانیة / توانایی، بون و دروست بون.
 إستکانة: إِذلال و إخضاع / رسواکردن، سه‌ری
 شوێکردن، ته‌زکردن.
 کوه:
 کَوْهُ النار: هیجها / گه‌شانیه‌وه، خۆشی کرد.
 تکه‌وه‌ علیه الامر: إتسع و تفرق / ته‌نیه‌وه، سه‌ری
 لوتیشو، شه‌پزه‌ بو.
 کَوْهُ: نافذة / فَتْحَة / کلۆبژینه، کورن، په‌نجهره، ده‌لاقه.
 کوی:
 کَوَى: احرق بالنار / سوتانی، داخی کرد.
 - الطیب المریض: عالج به‌ الکوی / داخی کرد.
 - الثیاب: اَمَرَ علیها المکواه / له‌ ئوتوی دا، له
 وتوی دا، ئوتوی کرد.
 - : وَسَمَ بالمکواه / نیشانه‌ی لوت‌دا، داخی کرد،
 دروشمی لوت‌دا.
 - : لَدَعَ / پتویه‌ی دا، پیا چزا.
 کواه بنظره: اَحَدَ النظر الیه / چاوی (تس‌بپی،
 لوت‌پ‌کرده‌وه).
 اکتوی: اِحترق / سوتا، چزا به‌ ناگه‌دا، داخ بو.
 کَى: کَوَى / حَرِق / سوتان، داخ کردن.
 - - : الملایس / له‌ ئوتو دان، جل له‌ ئوتودان.

- : کَيَّةُ: مَوْضِعُ الْکَيِّ / سوتاوی.
 - : - : وسم / نیشانه، داخ کراو، دروشم.
 کای: مُحْرِق / سوتینەر.
 سودا کاویة / سۆده‌ی سوتینەر.
 کَوَاهِ الملایس: مَكْوَى. مکوجی / ئوتوجی، وتوجی.
 - : شَتَام / جنیو (ده‌ر، فرۆش)، ده‌م پیس.
 مَكْوَاهِ الملایس: مَكْوَى / ئوتو، وتو.
 - : ختم الْکَيِّ / مۆری لۆک کردن.
 الطیب: مِیْسَم / پین‌داخ کەر، داخ، دروشم.
 - : لحم السمکری / له‌حیم کەر، داخه، پینه‌کار.
 - : الشعر / ئوتوی قژ، وتوی قژ.
 مَكْوَى: مَكْتَوَى. محروق / سوتاو، داخ کراو.
 کَوْهٌ. کَوْهٌ: خرق في الحائط / ده‌لاقه، قلیش.
 کی:
 کَى. لَکَى. کَیْمَا. لَکَیْمَا. حتی. لاجل ان / بۆ نه‌وه‌ی،
 تاکو، له‌به‌ر نه‌وه‌ی، هه‌تا، بۆ، بۆچی.
 - : لا: لَکَى: لا: لِئَلَّا / نه‌وه‌کو.
 کیت:
 کَیْتُ و کَیْتُ: کذا و کذا / نه‌وه‌و نه‌وه، ئاواو ئاوا.
 کید:
 کَاد. کَايِد: خَدَعَ / فیتلی کرد، گزی کرد، ساخته‌ی کرد.
 - : - : (اغاظ) / وه‌پسی کرد، جاپسی کرد، رقی
 هه‌لسان.
 - : له: دَسَ له. إحتال له / بۆی تێ چن، دلوی بۆ نایه‌وه.
 کَیْد: مَكِر. خَدَاع / فیتل کردن، گزی کردن، هه‌ل
 خه‌ل‌تاندن.
 - : غَیْظ / وه‌پس کردن، جاپس کردن، رق هه‌لسان.
 - : مَكِيدَة: خدیعة / فیتل، گزی.
 مَكِيدَة: دسیسه / پیلان، فیتل، دسیسه.
 کیس:
 کاس: کَانَ قَطْنًا / تینگه‌یشتو بو، وریا بو، ژیر بو.
 کَیْس: صَیْرَة کَیْسًا / تێی گه‌یاند، وریای کرده‌وه.
 - : المستحم: دَلْگَه / شتی، شتیلای، کیسی هینا
 به‌له‌شیا، کیسی کیشا.
 - : جعله فی الکيس / کردیه توره‌که‌وه.
 کَبَس: قَطِن / تینگه‌یشتو، وریا، ژیر.

- ظریف / لطیف / شوخ / شنگ، روخوش، جوان
پوش، قوز، رازاوه، زهرقی، ئال و والا.
کئیس / کیاسة: عقل / زیری.
- - - فطنة / وریایی، تیگیشتویی، زیری.
- - - ظرف / شوخی، روخوشی، جوان
پوشی.
- کیس: جراب / توره که، مه مانه، کیس.
- غرارة / خورج، گونیه، هوپ، خه رار.
- الخِصْنَيْن: صَفْن / توره که ی گون، کیسه ی
گون.
- من جلد / پیسته، مه مانه.
- الدرهم / جزدان، توره که ی دراو، کیسه پاره.
- الوسادة / بهرگه سهرین.
- لنقل الثَّيْن / ره شکه.
- الثَّيْخ / جاج.
- کیف:
کَيْف: جَعَلَ له كَيْفِيَّة معلومة / گرنجانی، رای بهینا.
- سَر / دلی خوژ کرد، پیخوشحالی کرد.
تَكَيْف: اِتَّخَذَ كَيْفِيَّة / بارودوخیکی وه رگرت، راهات.
- اِسْرًا / دلی خوژ بو، پیخوشحال بو، شادمان بو.
کَيْفِيَّة: حال / بار، دۆخ، چۆنیه تی، باردۆخ.
- صِفَة / ره فتار.
- صُورَة / شیوه، وینه، شیتواز، دیمه ن.
- کَيْف: حال / چۆنیه تی، بار، دۆخ.
- مِزاج / مه وهس، ئاره زو.
- هَوِي / خوژی، رابواردن.
- اِرَادَة / ویستن، خواستن.
- علی - ک: کما تُرید / به مه وهسی تو، ئاره زوی خۆته.
لیس له - : موعوك / بئ تاقه ته، نه خوژه، ناساخه.
لیس له - : مُكْتَنِب / پهست، خه مبار.
کَيْفَمَا كان. بایه کیفیه / مه رچۆن بئ، چۆن ریکه وئ.
- کان. - اِتَّفَقَ: علی اَيَّ حال / چۆن ریکه وت،
چۆن نه بئ.
- تکلیف: تعدیل / راهاتن، گرنجان، گۆران.
- الهَوَاء / مه وا گۆرین.
مُكَيَّفَة الهواء / باگوپ، باخوشکار.
- کیل:
کال. کَيْل: قاس / پیوای، پیوانه ی کرد.
- - - الشَّيْءَ بالشَّيْء: قاسه په / نه ندازه ی
پیگرت، پئی پیوا، شت به شت پئی پیوا.
وايَل: قايِل المِثْل بالمِثْل / چی پئ وت و تیه وه، چی پئ
کرد پئی کرده وه، تۆله ی سه ند، داش به داشی کرد.
کَيْل: آلة الكَيْل / پیوه، نه ندازه.
كَيْلَة: المَرَّة من کال / نه ندازه یه ک.
- وعاء يُکال به / پیوه.
مِکِیال. مِکَيْل: ما يُکال به / پیوه.
کیلو کرام / یه ک کیلو، ۱۰۰۰ گرام.
کیلو متر / یه ک کیلو مه تر، ۱۰۰۰ مه تر.
- کیم:
کَيْمًا. کَي: ما / لَکَي / بۆ نه وه ی، له بهر، له بهر نه وه ی.
کیمیا. کیمیاء: علم طبائع و خاصیات الاجسام / کیمیا.
علم ال - / کیمیایه ی.
کیمیائی. کیمیایوی: مشغول و مختص بالكیمياء /
کیمیایه ر، کیمیایی

— النجوم: لمعانها / جریوہ جریوی ئهستیته،
سره و شان و هی ئهستیته.

مُتَلَاكِيءُ: مُضِيءٌ وَ مُشْرِقٌ / دره و شه دار، شه و قدار،

نہ برسکیٹا وہ، نہ درہ وشیٹا وہ۔

ۋۇلۇ. لالى: دُر/ مېۋى.

زهرة الـ - : نيات. الاقحوان / خزمؤك.

عرق الـ - : مُحَارَة / قَاوِغ مِرْوَارِ.

ۋىلۇي، كالىۋۇ، بىلۇن اللۇلۇ/رەنگ و شىۋەي مروارى، لە

Kajiwara

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

لَا مَ الْجَرَحَ: ضَمُّدُهُ وَشَدُّهُ / زامه که ی تیمار کرد و بیجای.

۱۰. لَاعَمَ: اصله / جاکي کرد، سینه‌ی کرد، گونجانم.

المعدن: لحمه بالاحماء والطرق/ يتكبه.

الكان، نوسان)، له حجم، كرد.

«عَمَّ يَتَّبِعُهُمْ: اصلح / ناشتی کردن، رنک، خستناوه.

بین الامرین: وَفُق/ گونجائنی، یہ کہی خستہ، رنگی

فستق.

- هُ الشَّيْءُ: وَافَقَهُ / بَنَى كَهْوَتَ، بَوَى، بَوَى كَوْنَهَا،

- هُ الشَّيْءُ: وَافَقَهُ / بَنَى كَهْوَتَ، بَوَى، بَوَى كَوْنَهَا،

بيٽوھي مات.

لا: ضد نم/ نا، نه، نه خیر، نه.

- بُد/ چار نه، هر نه بن.

- شیء/ هیچ.

- إرادى/ خو نه ویست.

- سلکى: بدون سلک/ بی تهل.

- اعرف: لادری/ نازانم.

- یلین/ نرم نابن.

- تخف/ مه ترسه.

- رجل فى الدار/ پیای تیا نه، پیاو له مال نه.

لاخة (فى لوح) لائق (فى ليق) (لاح فى لوح) لاذ (فى

لوذ) لاشى (فى لشو) لاط (فى لوط) لاقى (فى لقى)

لاک (فى لوك) لام (فى لوم) لان (فى لین) لاهوت (فى

لهت)

لپ:

لَبَّ: أَلَبَّ بِالْمَكَانِ: اقام/ نیشته جی بو.

- اللوزة: کسر ها استخراج لبضها/ شکنى و ناوه کى دره مینا.

- صار لیبیا/ ژیر بو، زنگ بو، ناقل بو.

لَبَّ: لَبَّ: صار ذا لَبَّ/ (ناو، ناوک، دهك، كاكه) ی كرد.

تَلَبَّبَ لِلْقَتالِ أَوْ الْعَمَلِ: تَشَمَّرَ وَ تَحَرَّمَ لَهُ/ ناماده بو،

چاكی لیكرد به لادا، قولى لی هه ل كرد.

لیب: مُلَازِمٌ لِلْأَمْرِ: لا یفتقر عنه/ برده وام، كول نه در.

- عاقل/ ژیر، زنگ، ناقل.

لُئِيكَ: إِقَامَةٌ عَلَى طَاعَتِكَ. إِجَابَةٌ بَعْدَ إِجَابَةٍ/ به رمو،

ناماده م، په پیره ویت نه کم، سهرم له پرییه.

لُبَّ: لُبَابٌ: خَالِصُ كُلِّ شَيْءٍ/ پوخت، موخ، کرزک.

- الموضوع: جوهر/ پوخته و کورته ی باسه که،

جه وهر.

- الجوز: قلب/ کاکه.

- اللوز: فواة/ ناوک، دهك.

- الثمر: شخمته/ گوشته کى.

- الخبز و الصمون: قلب/ هویر، ناوی سه مون.

- قلب/ دل، ناوکوک.

- عقل/ ژیری موش، تیگه یشتن، نه قل.

- البطيخ و الخيار و أمثالها: الحب/ ترو، دهك.

لَبَّ: لَبَّ: موضع القلادة/ گردن، سنگ و گردن.

تَلْبِيب (الجمع تلابيب): طوق/ یخه، به روك.

إِتْلَامٌ: تِلَامٌ: إِبْطَلَح/ چاك بوه وه، بو.

- إِنْضَمَّ وَ إِنْصَقَ/ پیانوسا، پیالکا، پیکه وه نوسان.

- الشينان: إِنْقَا/ بقیه کونجان.

- الشينان: إِنْحَادُ/ پیك هاتن، ريك كه و تن، بقیه ک

بون، په کیان گرت.

- الجرح: إِنْدَمَل. إِنْثَمَ/ گوشته و زونی مینا،

(قه تماخه، قرتماخه) ی به ست، ساپیژ بوه وه، چاك بوه بوه،

دهمه کى هاته وه یك، بزما ته ی كرد.

- القوم: إِجْتَمَعُوا/ کوبونه وه.

- المجلس: إِنْعَقَد/ نه نجومه ن به ستر، گیرا، کوبونه وه،

کره که گیرا.

- الفریقان: تَصَالَحَا وَ إِجْتَمَعَا/ ناشت بونه وه، پیك

هاتن، ريك كه و تن.

لَوْمٌ: كَانَ غَيْرَ كَرِيمٍ، ذَنِيءٌ/ ناپاک بو، به دبو، ما پس بو.

- : كَانَ دَنِي الْأَصْلَ مَهِينًا/ رسوا، ناره سه ن بو.

الْأَم. تِلَامٌ: عَمَلُ الدَّائِمَةِ وَ الْخِصَّةِ/ ناپاکى كرد، به دى

كرد.

تِلَاوَمٌ: لَبِمَ: إِتْفَاقٌ/ گونجان، بویون، ريك كه و تن.

- : صُلِحَ. سَلَامٌ/ ناشتى، ناسایش، پیك هاتن،

ريك كه و تن.

مُلَامٌ: مُنَاسِبٌ/ گونجاو، بویو، له بار، به جی.

مُلَامَةٌ: مُطَابَقَةٌ. إِتْفَاقٌ/ گونجان، بویون، ريك كه و تن،

له باریون، پی كه و تن.

مُلْتَمِعٌ: مُجْتَمِعٌ/ کو، کره بو.

- : مُتَعَقِّدٌ/ گپراوه، به ستر او.

- : مُتَصَلِحٌ/ چاك كراو، چاك بو.

- : مُتَدَمِّلٌ (جَرَحَ)/ ساپیژ، گوشته و زون، بزما ته.

- : مُتَحَدٌّ أَوْ مُتَحَدٌّ/ پیکه وه (نوساو، لكاو)، یك

گرتو.

لَوْمٌ: دَنَاءَةٌ. خِصَّةٌ/ ناپاکى، به دى، نوزمانى.

- : يَخُلُ/ رسواى، رژدى، پیسکه یى، پاره پیس.

لُئِمٌ: ذَنِيءٌ/ دپرو، ناپاک، پیس، به د، ما پس.

- : مُخَادِعٌ/ فیل باز، ته له که باز، ساخته جی.

- : بِخِيلٍ/ رژد، پاره پیس، پیسکه، رسوا.

- : دَنِي الْأَصْلَ/ ره که زپیس، ناجسن، ناره سه ن،

نانه ژاد.

لا:

اخذ بقلایبیه: امسکه/ به خعی گرت، به رۆکی گرت.
لبلاب: نبات/ لاولو.

لبا:

لبأ: أول اللبن، مسنار اللبن/ زهك، فريشك.

لَبَاةٌ: لَبْوَةٌ: انثى الأسد/ دهله شیر.

لبث:

لَبِثَ وَ تَلَبَّثَ بِالْمَكَانِ: مَكَثَ وَ أَقَامَ بِهِ/ گلی خوارده وه،
تیامایه وه، مایه وه.

ما - ان فعل كذا: ما ابطأ. ما تأخر/ دواى نه خست،
که مته رخمی نه کرد.

تَلَبَّثَ: تَوَقَّفَ/ وهستا، نواکه وت، گلی خوارده وه.

لَبِثَ. لَبِثَ. لَبِثَ: تَمَهَّلَ: بَطِيءُ/ نواکه وتن، وهستان،
سستی، که مته رخمی.

لُبْنُهُ: تَوَقَّفَ يَسِيرَ/ پشو، تاویک وهستان.

لبيخ:

لَبِخَ: ضَرَبَ/ لَبِي دأ، پیاکیشا.

لَبِخَ: شَجَرٌ مَعْرُوفٌ/ نه کاسیا.

لَبِخَ: لَحِيمٌ/ کرشتن، قهلو، که ته، شیشمان.
لبد:

لَبَدَ بِالْمَكَانِ: أَقَامَ بِهِ/ تیامایه وه، پیوهی نوسا، لَبِي
نه جولأ.

- بالشىء: لَزَقَ بِهِ/ پیانوسا، پیاالکا، پیوهی نوسا،
لَبِي نه بوه وه.

- لَبَدَ الصَّوْفَ: صَيَّرَهُ يَتَلَبَّدُ/ خوریه که ی سووه وه،
کردی به لباد، کارگی کرد.

لَبَدَ. تَلَبَّدَ الشَّيْءُ: لَصِقَ بَعْضُهُ بِبَعْضٍ/ چوهیه که،
پینگوه نوسا.

تَلَبَّدَ الصَّوْفُ: تَدَاخَلَتْ أَجْزَاءُهُ وَ لَزَقَ بَعْضُهَا بِبَعْضٍ/
په سترأ، بهیهکا نوسا، چوهیه که.

- ت السماء بالغيوم: غَيِمَتْ/ مهوری کرد، ناسمان بر
به مهوړ.

- و البد. بالارض: إلتصق/ به زه ویا نوسا، پیاالکا،
چقی.

لَبَدَ: ما يوضع تحت السرج/ ژیرزین، نه رمه زین، نه زین،
نمده، نارهق چن.

- لَبَدَ. لَبَادَ: صَوَفٌ مُتَلَدٌ/ لباد، خوری سواوه.

- لَبْدَةُ الاسد: عُرْفُ الاسد/ یال و قزی شیر،
که له موچ.

- - : الشَّعْرُ او الصَّوْفُ الْمُتَلَبَّدُ/ توك و
موخوری بهیه کاچوی په سترأ.

لَبَدَ. مال لَبَدَ: كَثِيرٌ/ مال و دارایی زود.

إِبُولِيْدَ. لَبَدَ. اسد/ شیر.

لَبَادَ: صَانِعُ اللَّبُودِ/ کارگه چی.

لَبْدَةُ لَبَادَةٍ: قُبْعَةٌ مِنَ اللَّبَدِ/ کالوی خوری، ته پله،
شه پقی خوری.

- - : معطف من اللبد/ فره جی، کهړک.

- - : سِتْرَةٌ مِنَ اللَّبَدِ/ په سته که ژوچه،
که له بال.

لبس:

لَبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: أَرَبَكَ وَ خَلَطَهُ/ سرى لی تیک دا،
شپړزه ی کرد.

لَبَسَ الثَّوْبَ: إِرْتَدَاهُ/ له بهری کرد.

- ثيابہ: إِرْتَدَاهُ/ خوی (کوړی، پوخته کرده وه)، جلی
له بهر کرد.

لَبَسَ عَلَيْهِ الْأَمْرَ: أَرَبَكَ وَ خَلَطَهُ/ سرى لی تیک دا،
شپړزه ی کرد.

- : دَلَسَ غَشًّا/ فَيَلَى کرد، گزی کرد، ساخته ی کرد.

- البس: جعله يلبس/ کردیه بهری.

- - : غَطَى/ دای پوژی.

- - : غَطَاءٌ بِطَبَقَةٍ مِنْ طَلَاءٍ/ روکه می کرد.

لَابَسَ: خَالَطَ/ تیکه لی کرد.

- : خَالَطَ وَ عَاشَرَ/ تیکه لی له گان کرد.

تَلَبَّسَ بِالْأَمْرِ: إِخْتَلَطَ بِهِ/ توش بو، لَبِي تیک چو، چه واشه
بو.

- وَ التَّبَسَّ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: إِخْتَلَطَ وَ إِشْتَبَهَ/ سرى لی
تیک چو، شله ژأ، شپړزه بو.

إِلْتَبَسَ الشَّيْءُ بِالشَّيْءِ: إِخْتَلَطَ/ کوړا، لَبِي کوړا، لَبِي تیک
چو.

إِلْتِبَاسٌ. لُبْسٌ. لَبْسَةٌ: إِبْهَامٌ. غُمُوضٌ/ نادیارى، روڼ
نه بوڼ.

لباس. لُبْسٌ. لُبْسٌ: لَبْسَةٌ: زى/ پوښاک، بهرگ، شتیوه ی
بهرگ.

لبس. لُبْسٌ. لُبْسٌ: إِرْتَدَاهُ/ له بهر کردن.

لباس: إختلاط/ سر ایټیک چون، شپږزه، شله ژان.
 - التقوى: الحياء/ بهرگی ټاښی و بین فیزی.
 - المرأة: تحقانی/ ټاوهل کراس، دهریښ، ساتان.
 - الرجل: تحقانی/ دهریښ.
 - رسمی/ بهرگی ره سمی.
 - السهرة/ جلی گهړان، بهرگی گهړان و رلبواردن.
 لبیس: ثياب: مُستعملة. بال/ کونه، جله کون، له بهر کراو.
 تلبيس. لباس/ له بهر کړدن.
 - - / تنهال کیش.
 ملبوس. لبیس: مستعمل/ کونه، به کاره یښلوی، له بهر کراو.
 ملابس. البسة. ثياب/ جل و بهرگ، پوښاک.
 - تحقانیة/ جل و بهرگی ژر دوه، دهریښو
 ټاوهل کراس و ژور کراس و فانیله و نه تکه.
 إلباس: إيهام/ سر ایټیک چون، شله ژان.
 مُتَّبَس: مُبهم/ نادیار، روڼ نه یو، لیل، شتواو.
 مُتَّبَسًا بالامر/ له کاتی کاردا.
 - بالجريمة/ له کاتی تاواندا.
 مُبَّس: لوز یُکسّی بالسُکّر/ نقولی (بادهمی، بادامی).
 لبط:
 لَبَطَ: صَرَخ/ خستی، دای به زه ویدا، کوتای به زه ویدا.
 - إلتبط برجله: رُقَسَهُ/ جوتی (وه شاندا، لئدا)،
 له قی لئدا.
 تَلَبَطَ: اضطجع و تمزغ/ تلایوه، گوزا.
 لبق:
 - لَبِقَ: ظرف ولانت اخلاقه/ روخوش بو، نیان بو،
 رهوشت و رهفتاری چاک بو.
 - - : حَذَقَ/ کارامه و وریا بو، زانا بو، ټیگه یشتو
 بو.
 - - به: لاق/ لئی هات، له خوی هات، بوی بو.
 لَبِقَ لائق/ گونجاو، له بار، بویو.
 - لَبِيقَ. ظریف/ روخوش، نیان، ټیسه سوک.
 - - : حاذق/ کارامه، وریا، ټیگه یشتو، زمان پارو.
 لَبِقَ: لَبَاقَة/ لایهاتوبی، گونجاوی.
 - - : حَذَقَ/ کارامه، وریایی، سهلیقه.
 لَبَاقَة: ظَرْفَ/ روخوشی، نیانی، شوخی.
 - : حُسْنُ الذوق/ رهفتاری خوښ، دانایی، ژیری.
 لَبِك:

لَبَك. لَبَك: خَلَطَ/ ټیکه لی کرد، (ټاوتیه، ټامیته) ی کرد.
 - - : شَوَّشَ/ ټیکی دا، شپږزه ی کرد، شتواندی.
 - - : رَبَّكَ/ شله ژانی.
 لَبِكَ: إلتبك. تَلَبَّكَ: إختلط/ ټیکه لی بو، شله قا، شله را،
 شتوا، ټاوتیه بو.
 لَبَك. لَبَكَة. شَيء مخلوط/ ټیکه لی، ټاوتیه ټامیته.
 - - : إختلاط/ ټیکه لی بون، ټاوتیه بون.
 مَلَبُوك. مُلْتَبِك: مُرْتَبِك. مضطرب/ شپږزه، ټیکه لی و
 پټیکه لی.
 تَلَبُّك المعدة: سوء هضم/ ناشک ټیک چون، هرس ټیک
 چون.
 لبن:
 لَبَن: سَقَاءُ اللَّبَنِ/ شیر دایه.
 إلتَبَنَ: رَضِع اللبن/ شیری خوارد.
 لَبَنَ: ضَرَب أو صنع لبنًا/ خشتی بهی، خشتی دروست
 کرد.
 لَبَن: حليب/ شیر.
 - رائب/ ماست.
 - الخَضْ/ دږ.
 مَصَل ال- : شَرَش/ دږوک، شیریز.
 مسمار ال- : لَبَا/ ډک.
 سن ال- : اول ظهور الأسمان/ دانی شیري.
 ایض کال- / وهک شیر وایه، وهک چږی شیر سپی یه.
 لون لبنی: بلون اللبن/ شیري، رنگ شیري.
 لَبُون. لَبُونَة. لَبْنَة. حلوب/ شیردەر، شیردار، دږه شنی.
 مَلْبَنَة: مصنع الالبان/ کارگی شیرمه نی.
 لَبْنِيَّة: طعام من اللبن و الرز/ دږ کولوی.
 لبان: رضاع/ شیر (خواردن، دان)، مهمه مږین.
 هو أخوه بلبان امه: أخوة في الرضاعة/ برای شیریه تی.
 لَبْنَى: كاللبن/ وهک شیر.
 - : مختص باللبن/ له شیرزان، شیرمه نی زان.
 لَبْن. لَبْن: طوب فی/ خشتی کال.
 لَبْنَة لَقْمَة/ پارو.
 لَبْنَة. طوبَة/ خشت.
 لَبَان: بائع و صانع اللبن/ خشت بی خشت فروش.
 لَبَانَة حاجة/ پیوستی، نیش.

قَضَى - ٤: حَاجَتُهُ / نِشِی خَوِی (راپه پان، به جتن مینا، کرد).

لَبُو:

لَبْوَة: انثی الاسد / ده له شیر.

لَبِی:

لَبِی: اِسْتِجَاب / وه لَامِ دایه وه، به هاوار وه هات.

لَبَّيْكَ: اِسْتِجَاب / فرمو، نامادهم، پهیره ویت نه کم، سهرم له رپته.

تَلْبِيَّة: اِسْتِجَابَة / وه لَام، به هاوار وه چون، به دهنگ وه چون.

لَت:

لَت: سَحَق / وردی کرد، هاپی، کوتای.

- : بَل / ته ری کرد، ناوی تیره دا.

- : الْعَجِيْن: عجنه / شیلای، شلی کرده وه.

- : ثُرَثُر / چه نهی دا، زردی وت.

لَت: ثُرَثُورَة / چه نه، چه نه بازی، زرد وتن، زرد بلئی بی.

لَتَات: ثُرَثَار / چه نه بازی، زرد بلئی.

لتر: مکیال / لیتر، ١٠٠٠ سم^٣

لَتِي:

الَّتِي: تَانِيْث الَذِي / کن، نه وهی.

اللتان: اللتان: التَّنْثِيه / نه وان، نه وهی که دو کهس بن.

اللاتي: اللواتي: جَمْع الَّتِي / نه وان، نه وهی.

بعد اللتيا و اللتي: بعد الجدل و الخصام / پاش چن و چونکی زدد.

يا للتي هي احسن: وِدْيَا / به خوشی، بن قره.

لَت:

لَتَّ. لَتَلْتُ. تَلَلْتُ بِالْمَكَان: اقام / گلی خواره وه، مایه وه.

لَتَلْتُ. تَلَلْتُ فِي الْأَمْرِ: تَرَدَّد و ابطأ / راپا بو، که مته رخمی کرد، خاوه خاوی کرد.

- : - : فِي التَّرَاب: قَمَرٌ / خوی گوزان.

لَثَلَاث: بطيء في كل امر / خاوخلیچک، خاو، ته وه زه ل.

لَثَغ:

لَثَغ: كَانَ بِلِسَانِهِ لَثَغَةً / زمانی پس بو.

الْثَغ: ثَقِيلُ اللِّسَان / زمان گران، لال، زمان پس.

لَثَغَةٌ لَثَغ: يَنْطِقُ بِمَعْضِ الْحُرُوفِ بِكَشَلٍ غَيْرِ طَبِيعِي / زمان پس.

- : - : ثَقُلَ اللِّسَانُ فِي الْكَلَام / زمان گران، لالی، لال

په تهی.

لَثَم:

لَثَم. لَثَمَ: قَبِلَ / ماجی کرد.

- : - : لَثَمَ. تَلَثَمَ. اِلْتَثَمَ: شَدَّ اللِّثَامُ عَلَى اَنْفِهِ وَ فَمِهِ /

ده ماخی (کرد، هه له به ست).

لَثَمَ: تَقَبَّلَ / ماچ کردن.

- : اَنْف و ما حوله / لوت، ده ماخ.

لَثَمَهُ: قَبَّلَهُ / ماچ.

لَثَام: مَا كَانَ عَلَى الْأَنْفِ وَ الْفَمِ مِنْ ثَوْبٍ أَوْ نِقَابٍ: بُرْقُع / ده ماخ به ست، په چه.

إِزَاحَة الـ - : كَشَفَ الْوَجْهَ: كَشَفَ السِّتَار / رو ده رخستن، خَو تاشکرا کردن، په چه لادان.

مُلَثَّم. مُمِلَثَّم: مَبْرَقَع / ده ماخ هه له به ستراو، رو داپوش تراو.

لَثِي:

لَثِي النَّبَات: سَالَ مِنْهُ دَمُهُ أَوْ الْعُصَاةُ / ناووی کرد، ناووی ده رکرد، شیلای دهر دا.

لَثِي: مَا يَسِيلُ مِنَ النَّبَاتِ كَالصَّمْغِ / ناووی روک، شیلای.

لَث: مُدْبِق / لینج، شیلای.

لِثَّةُ الْإِنْسَان: مَا حَوْلَ الْإِسْتِنَانِ مِنَ اللَّحْمِ / ٻوک.

لَج:

لَجَ فِي الْخُصُومَةِ: عَنَدَ / لاسار بو، قیرسچمه بو، رقاری بو.

- : فِي الْأَمْرِ: ثَابَرَ عَلَيْهِ / سور بو له سهر، کولی نه دا.

- : عَلِي: الْحُ / هه ته بو، له سهری روی، پتی داگرت، ویکي گرت.

لَاجٌ: خَاصَمٌ بِعِفَاد / رقاری بو، رقی گرت، تورا، قینی گرت.

لَجُوج: لَاج: مِلْحَاح / هه ته ر، خوازه لَوَك، زدد له سر شست نه بو، ویکن، وپکاوی.

- : - : مُتَاوِر / سور، کول نه دهر.

لَجَجٌ: لَجَاجَةٌ: اِلْحَاح / هه ته ری، له سهر رَوِین، سوربون، بن داگرن.

لَجَّةٌ: جَلَبَةٌ: كَثْرَةُ لُصُوفٍ / دهنگ دهنگ، ژاوه ژاو.

بَحْرُ لَجَاجٍ أَوْ لَجِي: مُضْطَرِب / ده ریای شتو لو.

لَجٌ. لَجَّةٌ: مَعْظَمُ الْمَاءِ / ناوی زدد، ناو هه لساو، لیشاو.

لَجَلَجَ: تَلَجَجَ: تَلَعَّمُ/ زمانی نیکه‌ل و پیکه‌ل بو، زمانی نه‌یگرئ.

لَجَلَجَ: تَلَعَّمُ: تَرَدُّدُ فی الکلام/ زمان گرتن، زمان نیکه‌ل و پیکه‌ل بون.

لَجَلَجَ: ثَقِيلُ اللسان. یترد فی کلامه/ لاله‌په‌ته، زمان قورس، نه‌وه‌ی زمانی نه‌یگرئ.

لَجَا:

لَجَأَ: لَجِىَ. اِلْتَجَأَ اِلَى: اِسْتَتَرَ وِ اِعْتَصَمَ به/ په‌ناى برده‌په‌ر، خوى لاشارده‌وه.

لَجَأَ: اِلْتَجَأَ: اِضْطَرَّهَ وِ اَكْرَهَهَ/ ناچارى كرد، زورى له‌تكرد، په‌ناى پى برد.

اَلْجَأَ: عَصَمَ/ دالده‌ی دا، پاراستی، په‌ناى گرت.

- اَمْرَهَ اِلَى: (سنده) کارى خوى خسته پال، خوى پى سپارد.

لُجُوءَ: اِلْتِجَاءَ: اِعْتِصَامَ/ په‌نا بردن، په‌نا میتان.

لاجِیَ: مَلْجِیَ: مُحْتَمَ/ په‌نا به‌ر، په‌نا بردو.

مَلْجَأَ: مَلَأَ/ په‌نا، په‌ناگه، په‌رِز، مه‌لاسه‌گه.

- اِلِیْتِصَامَ: مِیْتَمَ/ مه‌تیوگه، مه‌تیوخانه، خانه‌ی مه‌تیوان.

لَجِبَ:

لَجِبَ الْبَحْرُ: هَاجَ/ مه‌لاسا.

- الْقَوْمُ: هَاجُوا وِ اِجْلَبُوا/ کردیان به ژاوه‌ژاو و ده‌نگه ده‌نگ و قه‌ه.

لَجِبَ: ضَوْضَاءَ/ ده‌نگه ده‌نگ، ژاوه‌ژاو، قه‌ه‌قی.

لَجِمَ:

لَجِمَ: خَاطَ/ دروی.

- لَجِمَ: اَلْجَمَ الدَّابَّةَ: اَلْبَسَ اللِّجَامَ/ لغاوی کرد.

لِجَامِ الدَّابَّةِ: مَا یُجْعَلُ فِی فَمِ الدَّابَّةِ/ لغاو.

مُلْجِمَ: مُلْجِومَ/ لغاو کراو.

لَجِنَ:

لَجِنَ بِهِ: عَلَقَ/ پیا لکا، پیوه‌ی نوسا.

لَجْنَةٌ: جَمَاعَةٌ مُجْتَمِعَةٌ/ لیژنه، نه‌نجومنه، کومیت.

لُجَيْنَ: قِضَّةَ/ زیو.

لَحَ:

اَلْحَ فِی السُّؤَالِ: وَاظْبَ عَلَیْهِ/ له‌سه‌ری زوی، سور بو.

- فِی الْمَطَالَبَةِ: لَمْ یَتَوَقَّفْ/ مه‌ته‌ر بو، پیى داگرت، وپکی گرت، زور له‌سه‌ری زوی.

اِلْحَاحَ: لِحَاحَةً/ له‌ته‌ری، زور له‌تکردن، پى‌داگرتن، وپک گرتن، له‌سه‌ر زوین، سور بون.

لِصُوحَ: مُلِحَ: مِلْحَاحَ/ لُجُوجَ/ مه‌ته‌ر، سور، به‌رده‌وام، وپکن، وپکاوی.

لَحَ: لَاصِقَ الْفَسَسَ/ په‌یوه‌ندى و که‌سایه‌تی هه‌ق و راست.

اِبْنُ عَمِّ لَحَا/ ثَامُوزَی (هه‌ق، راست) باوک برا.

لَحَدَ:

لَحَدًا: اَلْحَدَّ: دَقَنَ/ ناشتی، خسته‌ی چاله‌وه.

- - - حَقَرُ لَحْدًا/ گوری مه‌ل‌کن.

- - - اِلْتَحَدَ عَنِ الدِّینِ: هَال وِ حَادَ/ له‌ثاین لایدا،

مه‌ل‌گه‌پایه‌وه.

- - - هَال/ لایدا، سه‌ری کرد، خواربو.

لَحَدًا: قَبِرَ/ گوری، گلکری.

لَحَادًا: حَقَّارَ الْقَبُورِ/ گوری‌مه‌ل‌کن.

اِلْحَادَ: كَفَّرَ/ باوه‌ی نه‌مان به‌خواو‌ثاین، له‌ری‌و‌ثاین لادان،

گومرایى.

مُلْحَدًا: كَافَرًا/ له‌ثاین و خواپه‌رستی لادلو، بى‌باوه‌ی، گومرا،

سوته، مارپس.

لَحَسَ:

لَحَسًا: اَلْحَسَ: اَكَلَ/ خواردی.

- - - لَعِقَ/ لسته‌یوه.

لَحَسًا: لَعِقَ/ لسته‌یوه.

مُلْحُوسًا: اَلْحَسَ/ لیسراو.

لَحَظَ:

لَحَظًا: نَظَرَ/ سه‌یری کرد، ته‌ماشای کرد، روانی، نوایی.

- - - لَحَظًا: رَاقِبًا/ چاودی‌ری کرد، سه‌ریه‌رشتی کرد.

- - - رَمَقًا/ چاوی تی‌بری، تی‌ی راما، لینی راما.

- - - رَاى/ بینى، دیتی.

- - - رَاعِی/ سه‌ریه‌رشتی کرد، پاراستی، ناگاداری

کرد.

لَا حَظَّ: قَدَّمَ مِلْحَظَةً/ پی‌شینیاری دا، ثاموزگاری‌دا.

لَحْظَةً: نَظَرَةً/ سه‌رنجیک، چاو (تروکانیک، پیاخشانیک).

- - - بَرْهَةً قَصِيرَةً/ تاو، تاو‌یک، چاو‌تروکانیک، سات.

فِی - فِی بَرْهَةً/ له‌چاو‌تروکانیک‌دا، له‌ماوه‌یه‌کی که‌مدا.

مِلْحَظَةً: مُرَاقِبَةً/ چاودی‌ری، تی‌بینی، سه‌ریه‌رشتی.

- - - اِشْرَافَ/ سه‌ریه‌رشتی، ره‌چاو‌کردن.

- - - تَعْلِیقَ/ له‌دوان، رافه‌کرد، گف‌ت و گۆ.

- : مُلْحَظَةُ. إنتقاد/ ره‌خنه.
- : مُلَاحِظٌ. مُرَاقِبٌ/ چاودتر، سهرکار، تښبین.
- العمل. عَرِيف/ سهرپه‌رشت، سهرکار، چاودتر.
- لَحَظَ الْعَيْنَ: باطنها/ ناوچار، ژیر پیلو.
- لَاحِظَةٌ (الجمع لواحِظ): عَيْن/ چار.
- لَحَفٌ:
- لَحَفَ. الْحَفَ: غَطَى/ دای‌پوشی.
- اِنْتَحَفَ تَلَحَّفَ: تَغَطَّى/ خړی داپوشی، لیڼه‌ی دا به‌خویدا.
- الْحَفُّ فِي الطَّلَبِ: اَصْرًا هَت‌ر بو، له‌سهری رڼی، داوی کرده‌وه.
- لِحَافٌ. مِلْحَفٌ. مِلْحَفَةٌ: غِطَاء/ داپوشه، لیڼه.
- : رِدَاءٌ خَارِجِي/ به‌رگ، پوښاک.
- السَّرِير/ سهرچیکه.
- لِحْفُ الْجَبَلِ: اَصْلُهُ/ دامینى شاخ، بناری شاخ.
- لَحِقٌ:
- لَحِقَ فُلَانًا وَه: اِدْرَکَهُ/ پټی‌گه‌ی، گه‌یشته‌سهری.
- الْقَطَارُ: وَصَلَ قَبْلَ قِيَامِهِ/ پیاگه‌ی، فریاکه‌وت.
- : ضِدَّ سَبَقٍ: تَبِعَ/ شوینى که‌وت، دواى که‌وت.
- هُ: لَزِمَهُ/ وَجِبَ عَلَيْهِ/ بو به مال به‌سهری‌وه.
- هُ: لَصِقَ بِهِ/ پټ‌وه‌ی نوسا، پیالکا.
- تَهْ خَسَارَةٌ: خَسِرَ/ زیانى کرد، زیانى لى‌که‌وت.
- لَاحِقٌ: تَبِعَ/ شوینى که‌وت، دواى که‌وت، راوی نسا، نیشته‌سهری.
- : تَتَّبَعَ/ کولپه‌وه، به‌دوايا گپا، پشکنی.
- الْحَقُّ كَذَا بَكْذَا: اَوْصَلَهُ/ پیاگه‌یاند، فریای‌خست.
- : اِضَافٌ اَوْ ضَمٌّ/ خستیه پال، خستیه سهر.
- هُ: اِدْرَکَهُ/ پټی‌گه‌ی، گه‌یشته‌سهری.
- اِلْتَحَقَ بِهِمْ: اِنْضَمَّ إِلَيْهِمْ/ چوه (پالیاڼ، سهریان، لایان).
- هُ: اِدْرَکَهُ/ پټی‌گه‌ی، گه‌یشت پټی.
- بَكْذَا: اِنْضَمَّ/ تټی چو، بوبه..
- لَاحِقٌ. لَحَقٌ. لِحَاقٌ: اِدْرَاکٌ/ پڼ‌گه‌یشتن، پیاگه‌یښ، گه‌یشته‌سهر.
- لَحَقٌ. لَاحِقٌ: ضِدَّ سَابِقٍ/ دواکه‌وتو، شوین که‌وتو، پاشه‌نگ.
- اِلْحَاقٌ: وَصَلَ/ پیاگه‌یاندن.
- : ضَمٌّ/ خستنه پال، خستنه سهر، تن‌چون، بون به.
- مُلْحَقٌ: اِضَافِي/ زیاده، هی‌تر، سهره‌مه‌قست؟
- : مُضَافٌ/ خراوه پال، خراوه سهر.
- : تَابِعٌ/ پاشکو، سهریار، له‌گال.
- مُلَاحِظَةٌ: مُتَابِعَةٌ/ راوانان، نیشته‌سهر، دواکه‌وتن، شوین که‌وتن، کولپه‌وه، پشکنین.
- لَحْمٌ:
- لَحْمُ الْأَمْرِ: اَحْکَمُهُ/ توندی کرد، قایمی کرد، بنج به‌ستی کرد.
- : الْأَمُّ/ پنچی کرد، له‌جیمی کرد، پټیکه‌وه نوسان.
- : اِلْتَحَمَ الْجُرْحُ: اِلْتَأَمَ/ چاک بو‌وه، ساریژ بو‌وه، گوشته‌وزون بو‌وه، ده‌مه‌ک‌ی هاته‌وه یه‌ک، بزمانه‌ی کرد.
- لَحْمٌ بِالْمَكَانِ: لَزِمَهُ/ به‌جیکه‌که‌وه نوسا، گلی خوارده‌وه.
- : لَحْمٌ: کَانَ کَثِيرَ اللَّحْمِ/ گوشتن بو، قه‌لو بو.
- لَحْمٌ: قُتِلَ/ کورزا.
- لَحْمٌ: اَلْحَمُّ: اَلصَّقُّ/ پټ‌وه‌ی نوسان، پیالکان، پنچی کرد.
- تَلَاَحَمَ الْقَوْمُ: تَقَاتَلُوا/ ده‌ستیان دایه یه‌خه‌ی یه‌کتر، به‌ره‌نگاری یه‌ک بونه‌وه، یه‌کتریان کوشت.
- : اِلْتَحَمَ بِهِ: اِلْتَصَقَ/ پیا‌نوسا، پیالکا، پټ‌وه‌ی نوسا.
- : الشَّيْئَانِ: تَلَاَعَا/ له‌جیم بون، پنج بون، یه‌کیان گرت، پټکه‌وه نوسان.
- اِلْتَحَمَتِ الْحَرْبُ بَيْنَهُمْ: تَشَبَّهَتْ/ ده‌سته‌وه یه‌خه‌ی بون، جه‌نگ هه‌ل‌گیرسا.
- لَحْمٌ: لِحَامُ الْمَعَادِنِ: لَامٌ/ له‌جیم، پټکه‌وه نوسان، پنج کردن.
- لِحَامٌ: مَا يُلْحَمُ بِهِ الْمَعْدِنُ/ له‌جیم، قه‌لای، که‌ره‌سته‌ی له‌جیم.
- ذاتی: يَدْخُلُ اِسْتِعْمَالُ مَوَادٍ يَهْکُ گرتن، پټکه‌وه نوسان، ساریژ بونه‌وه.
- اِلْتَحَامٌ: اِلْتِصَاقٌ/ پټکه‌وه نوسان، یه‌ک گرتنه‌وه، جوښ خواردن.
- الْجِرَاحُ: اِلْتِمَامٌ/ گوشته‌وزون (بونه‌وه، هیتان)، ساریژ بونه‌وه.
- : الْعِظَامُ/ یه‌ک گرتنه‌وه، چاک بونه‌وه.
- مُلْحَمَةٌ: مُوقِعَةٌ فِي الْحَرْبِ/ کوشتاری زور، ده‌سته‌ویه‌خه، تیک زږان.
- لَحْمٌ: خِلَافُ الْعِظَمِ مِنَ الْجِسْمِ/ گوشت.
- : اَبْيَضٌ/ گوشتی سپی، مریشک و ماسی.

- : مُلْحَظَةُ. إنتقاد/ ره‌خنه.
- : مُلَاحِظٌ. مُرَاقِبٌ/ چاودتر، سهرکار، تښبین.
- العمل. عَرِيف/ سهرپه‌رشت، سهرکار، چاودتر.
- لَحَظَ الْعَيْنَ: باطنها/ ناوچار، ژیر پیلو.
- لَاحِظَةٌ (الجمع لواحِظ): عَيْن/ چار.
- لَحَفٌ:
- لَحَفَ. الْحَفَ: غَطَى/ دای‌پوشی.
- اِنْتَحَفَ تَلَحَّفَ: تَغَطَّى/ خړی داپوشی، لیڼه‌ی دا به‌خویدا.
- الْحَفُّ فِي الطَّلَبِ: اَصْرًا هَت‌ر بو، له‌سهری رڼی، داوی کرده‌وه.
- لِحَافٌ. مِلْحَفٌ. مِلْحَفَةٌ: غِطَاء/ داپوشه، لیڼه.
- : رِدَاءٌ خَارِجِي/ به‌رگ، پوښاک.
- السَّرِير/ سهرچیکه.
- لِحْفُ الْجَبَلِ: اَصْلُهُ/ دامینى شاخ، بناری شاخ.
- لَحِقٌ:
- لَحِقَ فُلَانًا وَه: اِدْرَکَهُ/ پټی‌گه‌ی، گه‌یشته‌سهری.
- الْقَطَارُ: وَصَلَ قَبْلَ قِيَامِهِ/ پیاگه‌ی، فریاکه‌وت.
- : ضِدَّ سَبَقٍ: تَبِعَ/ شوینى که‌وت، دواى که‌وت.
- هُ: لَزِمَهُ/ وَجِبَ عَلَيْهِ/ بو به مال به‌سهری‌وه.
- هُ: لَصِقَ بِهِ/ پټ‌وه‌ی نوسا، پیالکا.
- تَهْ خَسَارَةٌ: خَسِرَ/ زیانى کرد، زیانى لى‌که‌وت.
- لَاحِقٌ: تَبِعَ/ شوینى که‌وت، دواى که‌وت، راوی نسا، نیشته‌سهری.
- : تَتَّبَعَ/ کولپه‌وه، به‌دوايا گپا، پشکنی.
- الْحَقُّ كَذَا بَكْذَا: اَوْصَلَهُ/ پیاگه‌یاند، فریای‌خست.
- : اِضَافٌ اَوْ ضَمٌّ/ خستیه پال، خستیه سهر.
- هُ: اِدْرَکَهُ/ پټی‌گه‌ی، گه‌یشته‌سهری.
- اِلْتَحَقَ بِهِمْ: اِنْضَمَّ إِلَيْهِمْ/ چوه (پالیاڼ، سهریان، لایان).
- هُ: اِدْرَکَهُ/ پټی‌گه‌ی، گه‌یشت پټی.
- بَكْذَا: اِنْضَمَّ/ تټی چو، بوبه..
- لَاحِقٌ. لَحَقٌ. لِحَاقٌ: اِدْرَاکٌ/ پڼ‌گه‌یشتن، پیاگه‌یښ، گه‌یشته‌سهر.
- لَحَقٌ. لَاحِقٌ: ضِدَّ سَابِقٍ/ دواکه‌وتو، شوین که‌وتو، پاشه‌نگ.
- اِلْحَاقٌ: وَصَلَ/ پیاگه‌یاندن.
- : ضَمٌّ/ خستنه پال، خستنه سهر، تن‌چون، بون به.
- مُلْحَقٌ: اِضَافِي/ زیاده، هی‌تر، سهره‌مه‌قست؟

لَحْمٌ: لحیم: کثیر اللحم / گوشتن، قهلهو، تیکسمپاو، شیشمان، کته.

لَحْمَةٌ: قطعه لحم / پله گوشت، کوته گوشت.

لَحْمَةٌ النسیج / پو، تان، تان و پو.

لَحَامَةٌ: إمتلاء الجسم / گوشتنی، قهلهوی، تیک سمپاوی.

لَحَامٌ: بائع اللحم / گوشت فروش.

لَحَنٌ:

لَحْنٌ: (خطا فی الاعراب / مهلهی ریزمانی کرد.

لَه: لَمَحَ / ناوازهی کرد، په رلهی له گه ل کرد، هیمای بۆ کرد.

لَحْنٌ الكلام: فِهْمَةٌ / تیی گهیی.

لَحْنٌ فی القراءة: تَرْكَمٌ فیها / به ناوازهوه خویندیهوه.

الأناشید: وضع لها الحاناً / ناوازی بۆ دانا.

لَحْنٌ نَغْمَةٌ / ناواز، تهرانه.

قطعة موسیقیة / پارچهیهک موسیقا، ناوازیکی موزیقا.

خطا فی الإعراب / مهلهی ریزمان، مهله کردن له ریزمانا.

الكلام: فُحْواه / ناوه روک.

تَلْحِین: تَنْغِیم / ناواز دانان.

مُلْحَنٌ: الذی یَضَعُ اللحن / ناوازدانهر، دانهری ناواز.

لَحْنٌ: فِطْنَةٌ / زیرهکی، زیرگی، وریایی، زیتی، زتی.

لَحْنٌ: فِطْنٌ / زیرهک، زیرگ، وریا، زیت، زوت.

لَحی:

لحا: لَحی الشجرة: نزع قشرها / توپکلهکهی (دامالی، لهی کردهوه)، پاکی کرد.

لَحی: - سَبَّ / شَتَم / جَنَبَوِ دا.

إِلْتَحَى العود: قَشَرَهُ / توپکلهکهی دامالی، پاکی کرد.

لَحی: اِرْحَ لِحِیَّتَهُ / ریشی (میشتهوه، بهردایهوه، دریزبو، هات).

لحاء: قشر العود و الشجر / توپکلی دار.

لَحی: قَشَر / پُزَس، پیتست.

لَحَوٌ: لَحَى / شَتَم / جَنَبَوِ، جَمِین.

لَحِیة: شِعَر الخدین و الذقن / ریش.

التیس: نبات / شنگ.

لَحِیاتی: الحی: طویل اللحیة / ریش (دریژ، دار).

مُلْتَحٌ: ذو لَحِیة / ریش دار، ریشن.

لَخَصٌ:

لَخَصَ الكلام: إختصره / له کورتی برانیهوه.

الموضوع: إختصره / کورتی کردهوه.

الشيء: أخذ خلاصته / پوختهکهی وه رگرت.

تلخیص: إختصار / کورت کردنهوه.

مُلَخَصٌ: مُخْتَصَر / کورته، کورت کراوه، به کورتی.

خُلَاصَةٌ / پوخت، پوخته.

لَدٌ:

لَدٌ: لَدٌ: خَاصَمَ بِشِدَّةٍ / (دژمنایهتی، دژنتی) له گه ل کرد.

لَدَدٌ: خَيْرٌ / سه رسامی کرد، سه ری سوپمان، شله ژان.

لَدٌ: به: شهر عیویة / جایی له دای، ناوی زیان، نابوی برد.

لَدَدٌ: خُصومة شديدة / دوژمنایهتی، ناحهزی، دژابهتی زدد.

لَدود: لَدید. اَلدَّ: خَصَم شديد الخُصومة / دوژمن، ناحهزی خراب، دژ.

عَدُوٌّ - و - / دوژمنی خوینه خوئی.

لَدَغٌ:

لَدَغٌ: غَضٌ / گهستی.

لَسَعٌ / پتوهی دا، پیاجزا.

لَه: بَکَلَمَة: طَعَنَهُ بها / سه رزه نشتی کرد، به قسه جهرگ بری کرد.

لَدَغَةٌ: غَضَّةٌ او لَسَعَةٌ / گهستن، پتوه دان، پیاجزان.

لَدِیغ: مَلَدوغ / ملسوع / گهستراو، پتوه درلو.

لَدَاغٌ: اِبْرَة. شوكة / چزو، نوک.

لَدَم:

لَدَمٌ: لَطَمٌ / لَبَّى دا، پیاکپشا، تیی سه رهوان.

لَدَن:

لَدَنٌ: كَانَ لَيِّنًا / نهرم بو، شل بو، خاوبو.

لَدَنٌ: لَيِّنٌ / نهرمی کرد، شلی کرد، خاوی کردهوه.

لَدَنٌ: لَيِّنٌ / نهرم، نهرم و شل، خاو.

لَدَانَةٌ: لَدْنَةٌ: لَيوَنَةٌ / نهرمی، نهرم و شلی، خاوی.

لَدَانٌ: مواد لَيِّنَةٌ / نهرمه مانی، نهرموک، نهرمینه.

لَدَنُ الخلیقة: لَيِّنُ الطبیعة / له سه رخق، ناغر.

لَدَنٌ. لَدَنٌ. لَدَنٌ. لَدَنٌ. لَدَنٌ: عَنَدٌ / له لای له ته نیشت، له تهک، نزیک، له گه ل.

لَدی:

لَدی: عَنَدٌ / له لای، له گه ل، لای، به لای، له تهک.

- : امام / له پېښ دهم، له بډر دم.

لذ:

لَذَّ: كان لذیذاً / خوش بو، به له زهت بو، به چټو بو.

لَذَّ: جَعَلَهُ يَلَذُّ او يَلْتَذُّ / خوشی کرد، به له زهت کرد، به چټی کرد.

لَذَّ: تَلَذَّذَ به. اِسْتَلَذَّ: وَجَدَهُ لَذِيذاً / لای خوش بو، به چټو بو، پټی خوش بو.

لَذَّة. مَلَذَّه: سرور / خوشی، شادی.

لَذَّ: لَذِيذ: شَهِي. سار. مُفْرِج: خوش، به له زهت، دل خوشکر، به چټو، به تام.

مَلَذَّ: مَلَذَّ: موضع اللذة / شوی خوشی و رابورادن.

مَلَذَّه: مَلَذَات: الشهوة / خوشی، رابورادن، خوشی گه پټن. لذع:

لَذَع: اَحْرَقَ / سوتانی.

- : کوی. وَسَمَ / داخی کرد.

- : بلسانه: (وجهه بکلام / دلی نیشان، قسه ی پټوت، به قسه رهنجانی.

- : لسانه: کوی / زمانی پیاچزا.

لَذَع: حَرَقَ / سوتان، سوتانن، سوتای، داخ کردن.

لَذَاع. لاذع: مُحْرِق. حار / سوتینن، داخ.

- : - : حاد. قارس / تیز، تون، زمان نه سوتینن، که سگون.

لَوذَع. لَوذَعِي: ذُكِي / زړه ک، زړنگ، بلیمت.

لَوذَعِيه: ذُكَا / زړه کی، زړنگی، بلیمتی.

لذی:

لَذِي به: عَلِي. لَزَمَهُ و لم يُفَارِقْهُ / پټوه ی نوسا، هوکری بو، لټی (جیان بووه، نه بووه).

الَّذِي: اسم موصول / نه وی، نه وکسه ی، نه وی

الَّذان (للمثنی) / نه وان، نه وانی.

الَّذین (للمجمع) / نه وان، نه وانی، نه وکسه ی.

لَز:

لَزَّ الشَّيْءُ بالشَّيْءِ: شَدَّه و الصَّقَهُ به / به په که ووه (نوسان، لکان).

لَزَّ الشَّيْءُ بالشَّيْءِ: لَصَقَ به / پټوه ی نوسا، پیا لکا، به په که ووه نوسان.

- : بِالرَّمَح: طعنه / پیاکرد، پیاچه قان.

- : اَلْ كَذَا: اِضْطَرَه / توشی کرد، ناچاری کرد، کردی به کولکی ووه، پټوه ی گلان.

الْتَرَّ: اِلْتَصَقَ / پیا نوسا، لکا.

مَلَزُون: مَتَماسك / سفت.

لَزِب:

لَزِبَ: اِسْتَدَّ و ثَبَّتَ / جټکی بو، به بند بو.

- : به: لَصَقَ به / پټوه ی نوسا، پیا لکا.

لَزِبَ الشَّيْءُ: دخل بعضه فی بعض / چو به ناویه کدا، په کی گرت، به په کا چو.

لازِب: ثابت / جټکی، پټی، فیت، پریه پر.

لَزِب: قليل / کم، توڑ، نهخت.

لَزَج:

لَزَج. تَلَزَّجَ: كان لَزْجاً / لینج بو.

- : باصبعه: لَصَقَ / عَلِقَ / پیا نوسا، به په نجه ووه مایه ووه، پټوه ی لکا.

لَزَج: دَبِقَ / لینج.

لَزُوجَة: تَدَبَّقَ / لینجی.

لَزَق:

لَزَقَ: اِلْتَرَقَ به: لَصَقَ / پټوه ی نوسا، پیا لکا.

لَزَقَ: الرَق: اِلْتَصَقَ / پټوه ی نوسان، پیا لکان.

لَزَقَ: لَصَقَ / پیا نه نوسن، لټی ناپټه ووه.

لَزَقَ: لَصِيقَ / پټوه ی نه نوسن، نه لکن، لینج.

لَزاق: كل ما يَلْصَقُ به / میلم، لکټنر، پیا نوس، که تیره و سړیش و جهی.

لَزَقه علاجیة. لَزُوق. لازوق / موشه مای نازار.

لَزَم:

لَزِمَ الشَّيْءُ: لا بُدَّ منه / پټویسته، چار تیه، نه بټی بټی.

- : بَيَّتَهُ: لم يُفَارِقْهُ / ماله که ی به جی نه هیشت، مایه ووه له مال.

- : المَرِيضُ الفراش: بَقِيَ فيه / له جټکه دا مایه ووه، مه لټه سا.

- : الصَّعْتُ: لم يَتَكَلَّمْ / بټه دنگ بو، هیچی نه وت قسه ی نه کرد، تقی لټوه نه مات.

- : اَلْ كَذَا: اِحْتاجَ اليه / پټویستی پټ بو، ویستی.

- : اَلْ شَيْءُ: اَلْ اَمْرُ: وَجَبَ عليه / بو به کولکی ووه، چوه ملی، بو به مال به سه ریه ووه.

- : لا زَمَ: لم يُفَارِقْهُ / لټی جیان بووه ووه، پټوه ی نوسا.

- . - : رَافِقٌ / له گه لی بو، لئی نه یوه وه.
 - . - : الأمر: / مستمر فیه / دهستی لی مهال نه گرت،
 له سهری رقی، به رده وام بو.
 - . - : المشروع: / تَعَهَّدَ / گرتی، په یمان بهستی بو.
 الرِّمَ: / اجْبَرُ / ژوری کرد، ناچاری کرد.
 - . - : بكذا: / جعله لزماً علیه / بهستی وه، کردی ملی.
 - : بالعمل: / اوجبه علیه / کردی به کولکيه وه.
 إلترم: / اضطرُّ / ناچار بو.
 - : إرتبط / به سترایوه، په یوه ندیو، خوی به سته وه.
 - : العمل: / اخذه علی عهدته / گرتیه نه ستوی، گرتی،
 به لئینی دا، چوه ژوری.
 - : العمل و التجارة: / إحتكر / دهستی به سهرارگرت.
 إستلزم: / عده لازماً / به پیویستی زانی.
 - : إقتضى. / تطلب / وا پیویست بو، نه یوايه، چار
 نه یو.
 لزوم: / إقتضاء / پیویستی، ناچاری.
 - : فائدة: / حاجة / کهک، سود، مه بهست، پیویستی.
 لازم: / ضروری / پیویسته، نه یی.
 - : يحتاج الیه / نه یو ویت.
 - : مُحْتَمٌ / ناچاری، نه یی بیی، چار نه یو.
 - : واجب / ژوره ملی.
 - : ضد مُعْتَدٍ / په یوه ست، تن نه په یو.
 فعل - : غیر مُعْتَدٍ / فرمائی تن نه په یو.
 شيء - : ضرورة / شتی پیویست.
 غیر - : يُستغنی عنه / پیویست نه یو.
 إلزام: / إجبار / سه پاندن، ده سته به ربون، ناچار کردن،
 ژورلئ کردن، ته وزیم.
 إلزامی: / إجباری / ناچاری، به ژور، ژورمه، ژورداره کی.
 إلترام: / اضطرار / ناچاری، ناچار یون، ژوره ملی،
 ده سته به ربی، رابه سته یون.
 - : إحتکار / ده ست به سهرارگرتن.
 - : واجب / پیویستی، ده ربه ست یون.
 - : مسئولیة / به ربهرسیاری، لئپررسیینه وه،
 خویه سته وه، گرتنه نه ستو.
 - : إرتباط / په یوه ندی، په یوه ستی، به سته وه، لایه ن
 گرتن.
 لوازم: / حاجیات / پیویستی، که ره سته، تفاق.

مستلزمات: / حاجیات / پیویستی، په یوايست.
 ملازم: / لايفارق / جیانا بیته وه، به جیئی ناهیلی.
 - : تابع / پاشکو، له گه لن.
 - : بیته: / لايفارقه / دانیشتنوی مال، ده رناچی، له مال
 ده رناچی.
 - : الصمّت: / لايتکلم / بی ده نگ، قسه ناکا، نقی
 لئوه نایه ت.
 - : الفراش: / لايزال مريضاً / که وتو، که وتو له جیگه دا.
 - : رتبه عسکریة / نه فسر.
 ملازمة: / تعلق. / إرتباط / په یوه ندی، په یوه ستی،
 په یوه ندی تی.
 - : عدم مفارقة / جیانه بونه وه، به جی نه میشتن،
 لئنه بونه وه.
 - : مُتَابَعَةٌ / شوین که وتن.
 - : مُتَابِرَةٌ / کول نه دان، به رده وامی.
 ملترم: / ملزوم: / مضطر / ناچار، ژور لئکرو، رابه سته.
 - . - : مسئول / لئپرسراو، به ربهرس، خویه ست،
 ده ربه ست.
 ملترم: / مقول / به لئنده ر.
 - : صاحب إلترام / به لئین راست، راستگو، هه تر،
 خویه ست.
 ملترم؟ / مجبر / ناچار.
 ملزومیة: / إلترام: / مسئولیة / لئپرسرلوی، به ربهرسیاری.
 ملزومة: / منکنة / گیره، مه نگه نه.
 - : من کتاب: / جزء / به ند، به ش.
 لسع: / لدع / پیوه ی دا، که ستی، پیاچزا.
 - : له بلسانه: / عابه و آذاه بالكلام / سه رزه نشتی کرد،
 عییبی لی ده ربینا، قسه ی پی وت.
 - : فمه بالفلل: / لدع / زمانی (سوتا، چوزایه وه).
 لئسعة: / قرصة / پیوه دان، که ستی.
 لئسيع: / ملسوع: / ملدوخ / پیوه درلو، ماران که ستو.
 لاسع: / یلسع: / لانع / پیوه نه دا، نه گزی.
 - . - : حار / گهرم، زمان نه سووتی تی،
 نه چوز تی تیته وه.
 لسن:

- لضم: - هُ: سَايَرَه/ روخوش بو له گه لی، بردی به پیوه.
- لضم الإبرة: ادخل فيها الخيط/ پیوه ی کرد، ده زوی کرد به ده ریزی وه، ده رزی پیوه کرد.
- السَّبِيحَة: نظمها/ هونیه وه، کردی به په توه، ته زینجه که ی هونیه وه.
- ملضوم: منظوم/ هونراوه، پیوه کراو.
- لطح: لَطَحَ، لَطَخَ، لَوَّطَ/ پیسی کرد، بویای کرد، له که داری کرد، په لاری کرد.
- تَلَطَّحَ: تَلَوَّطَ/ تیره ی چو، پیس بو، بویای بو، له که ی گرت.
- بامر قبیح: تَدَنَسَ/ نابوی چو، له که دار بو، ناوی زرا.
- لُطَخَ: لُطِخَ/ به، له که، پیسی.
- لَطَخَ، مَلَطَخَ: مَلَّوْطَ/ پیس، له کاوی، په له دار.
- لُطَخَ: لَطَخَ/ احمق/ کزل، کر، گمزه، که وده ن، بلخ.
- لطس: لَطَسَ، لَطَمَ، ضَرَبَ/ لئی دا، پیاکیشا، تیی سره وان.
- مَلَطَّاس: کاسور/ پیتک، چه کوشی گوره.
- لَطَعَ: لَطَعَ، لَحَسَ/ لستیه وه، زمانی پیاهیتا.
- لَطَمَ/ لَتَّيْدا.
- مَحَا/ سړیه وه، کوژاندیه وه.
- لَطَاعَ: يَلْحَسُ/ لیسره وه، شه وه ی که په نجه ی نه لیسینه وه.
- لطف: لَطَفَ به: رَفَقَ/ به زه یی پیاها ته وه، میهره بان بو له گه لی.
- لُطَفَ: ضِدْ كُتُفَ/ خاویوه وه.
- : كان لطيفا/ (روخوش، رهفتارخوش، هیمن، نیان، میهره بان) بو.
- کلامه: رَقَّ/ قسه ی خوش بو.
- لُطَفَ: خَفَّفَ الشِّدَّةَ/ (هپوش، نهرم، که م، خاری کرد وه.
- الالم: خَفَّفَهُ/ نازاره که ی (شکان، که م کرده وه).
- وَفَّعَ الْخَبَرَ السَّيِّئَ/ دلخوشی دایه وه.
- الْحَكَمَ: خَفَّفَهُ/ که می کرده وه، دای شکان.
- لاطَفَ: رَفَقَ به/ به زه یی پیاها ته وه، میهره بانی له گه لی کرد.
- لطفی:
- الله: فضل و کرم الله/ به زه یی و میهره بانی خوا.
- لطافة: رَفَقَ/ خاوی، هیمنی، نهرمی.
- بَلُطَفَ: بَرَقَ/ به نهرمی، به نرم و نیانی، به روخوشی.
- لطيف: ذو اللطف او اللطافة/ روخوش، قسه خوش، پیاوچاک.
- : ذو الرفق/ به به زه یی، میهره بان.
- : ظریف. ملیح/ ناسک، شوخ، جوان پوڅ.
- : رقيق/ خاو، نهرم، هیمن.
- الجنس ال - / نافرته.
- لطيفه: مَلَحَ/ نوکه، قسه ی خوش، بۆ پیکه نین.
- تَلَطَّفَ: شَفَّفَهُ/ به زه یی، میهره بانی.
- مَلُطَفَ: مَخَفَفَ/ خاوکه ره وه، نهرم کره وه.
- : مُسَكِّنَ/ هیمن کره وه، هیواش کره وه.
- مَلَاطَفَة: مَجَامَلَة/ کاته له گه لی کردن، نه وازشت، لاواندنه وه، قسه ی خوش له گه لی کردن.
- لطم: لَطَمَ، صَفَحَ، لَدَمَ/ پیاکیشا، زلله ی (پیاکیشا، لوتدا) تیی سوه وان.
- ت النساء فی العات: إلتدمت/ (شین، شیوه ن، شه پوړی، شین و شه پوریان) کرد، روی خویان رنیه وه، کیشایان به رومه تی خویاندا.
- تلاطعت و التطمت الأمواج. ضرب بعضها بعضا/ شه پوله کان دایان به یه کتریدا.
- تلاطموا. لطم بعضهم بعضا. تضاربوا/ کیشایان به یه کتردا.
- لَطَمَ: صَفَعَهُ/ زلله، شه پارزله، شه قازله.
- لطيم: يتيم الأب و الأم/ همتیو، بڼ دایک و باوک.
- مَلُطَمَ: خَدَّ/ گونا، رومه ت.
- لظي:

لَظَى: تَلْظَى. اِلْتَلْظَى: اِلْتَهَب/ گری گرت، کلپی سهند.
لَظَى: لَهَب. نار/ کلپ، ناگر، گری.
لع:
لَفَعَ الرِّعْدُ: صَوَّت/ گرمی هور مات، هور گرمائی.
- الصوت: دَوَى/ دهنگی داپه وه.
- تَلْعَلع السراب: ثَلَالاً/ تراولیکه (بریسکایه وه)،
دهرکهوت، بینرا، دیار بو).
- جوعاً: تَضَوَّر و اِضْطَرَب/ له برسانا گینگلهی دا.
لَفَعَ: سراب/ تراولیکه.
لعب:
لَعِبَ: لَعِبَ: سال لُعبه/ ده می (لیکی کرد، ناری کرد)،
لیکی پیا هاته خورئ.
لَعِبَ: لَعِبَ: لها. عَيْثُ/ یاری کرد، گهمی کرد، وازی کرد.
- هَزَل. مَرَح/ گالتهی کرد.
- القمار/ قوماری کرد، یاری کرد.
- الموسیقی: عَرَفَ/ موسیقایی ژهن.
- علیه: اِحْتَالَ او مَرَح علیه/ گالتهی پی کرد، پیی
رابوارد، دهستی بری.
- به: اِتَّخَذَهُ لُعبَه/ یاری پی کرد، کردی به یاری
به دهستی وه.
- فی الامر: اِسْتَحَفَّ به/ گالتهی پی مات، سوکی زانی.
- فی الامر: تَدَخَّلَ فیه/ دهستی تیختست.
- فی السیف: ثاقَفَ/ شیربازی کرد.
- بالنار: خَاطَرَ/ خوی خسته مه ترسیه، یاری به ناگر
کرد.
- دور کذا: مَثَلَهُ/ خوی کرد به نو، نو دهو دهی بیینی.
- بعقله غَشَّة/ یاری به نه قلی کرد، گزی ئی کرد، فیلی ئی
کرد، گالتهی پی کرد.
- ت الخمر بعقله: سَكِرَ/ سرخوش بو.
- ت به الرياح: تَسَلَّطَ/ با (شرپی کرد، شه کانیه وه).
لَاعِبَ: لَعِبَ معه/ یاری و گهمی له گال کرد.
لَعِبَ: الْعَبَ: جَعَلَ يَلْعَبُ/ میتایه گهم، خستیه یاری،
یاری (له گال کرد، پی کرد)، وای ئی کرد یاری بکا.
- ذَيْلُهُ: حَرَكُهُ/ کلکی (له قان، رای وه شان).
- وجهه اِشْمَتَزَا: اِخْتَلَج بوجهه/ روی گرژ کرد، لچی
مهال قورچان، ناوچه وانی دا به یه کدا.

- لُ على اصابعه/ به په نجه مهالی سوپان و یاری پی
کرد.
تَلْعَبَ: تَلْعَبَ: لَعِبَ/ یاری کرد، گهمی کرد، وازی کرد.
- فی الامر: اِحْتَالَ/ دهستی تیختست، فیلی کرد،
گزی کرد، دهستی خسته کاره کوه.
لُعاب: رِيق/ لیک، که فی دم.
- بصاق. ظال/ تف.
- النخل: عَسَل/ مه نگوین.
- الحية: سمها/ ژری مار.
- الشمس: مخاط الشيطان/ ته نافی شه یتان.
لُعابی: كاللعاب او بقوامه. لَزَج/ لینج.
مَلْعُوب: سائل لعابه/ لیکوای، لیکن، لیکسی پیا هاته
خورئ.
- خُدْعَة/ فیل، گزی، ساخته.
لُعِبَ: لُعِبَ: لَعِبَ/ لُهو/ یاری، گهم، وه رزش، وازی.
- - - - - مَرَح/ گالته، رابواردن.
- السیف: مِبارَزَة/ شه ره شیر، شیربازی.
- القمار: مَيْسَر/ قومار کردن.
اللعاب ریاضیة/ وه رزش.
- سحرية/ جانو، جانو گهری.
- نارية/ فیشه که شیت.
لُعبَة: الْعُوبَة: ما يُلْعَب به/ یاری، بوکه شوشه، بوکه
سه ماکره، شت و مه کی یاری.
- - - - - ما يُسَخَّر به/ پی رابواردن، رابواردن، پیی
رائه بوئیرئ.
- لُعبَة: نوع اللعاب/ جورئ گهمو یاری.
- ورق/ قومار، یاری کاخن، کاخنن.
لُعُوب: الْعُبان. لُعبی: مُحِبَّ اللّهُو و المَرَّاح/ فیلبان،
ته له که باز، گزی کهر، قوشمه.
صُعبَة - قوشمه، کچی (فیلبان، زوزبان، دهست بر،
چه تون).
لُعاب. لُعِيبَ: لُعبه: کثیر اللعاب و المَرَّاح/ گهم کهر،
گالته چی، قوشمه، یاری کهر، نو که سهی هه موشته به
گالته نه گری و جیتی باوه نامینئ.
لاعِب: الَّذي يَلْعَب/ یاری کهر.
مَلْعَب: ساحة اللعاب/ یاریگه، شوئن گهمو رابواردن.
- ساحة الالعب الرياضية/ ستاد، یاریگه.

- الخيل / مہیانی غارغارین، شوینی رمبازی، سیرک.

تلاعب: مُخَادَعَة / فیل و گزی، دست تن خستن.

مَلْعَبَة: أَلْعَابَة / گمہ، پترباوردن، فیل.

مَلْعَب: مُخَادَع / فیل باز، تہلکہ باز، دست بی ساختہ چی.

لعث:

لَعَث: كَانَ ثَقِيلًا بَطِينًا / خاوه خاوی کرد، خاوه خلیچک بو.

العث: ثَقِيل بَطِيء / خاوه خلیچک.

لَعْنَم: تَلَعْنَم: تَلَجَج / زمانی (تیکہ ل و پیکہ ل بو، تیکہ نال)، منجہ منجی کرد.

لَعْنَمَة: تَلَعْنَم: لَجَجَة / زمان تیکہ ل و پیکہ ل بون، تیکہ نالان، منجہ منج.

لعج:

لَعَج: أَلَمَ وَ أَحْرَقَ / نازاری داء، نیشی گیان، سوتانیوہ.

لَا عَجَبَ الْأَمْرُ: اِسْتَدَّ عَلَيْهِ / باری گران بو.

لَاعَج: حُبٌّ مُحْرِقٌ / خۆشہویتی به سزاو ناسور.

لَوَاعِجُ الْحُبِّ: أَلَامٌ وَ عَذَابٌ / نہ شکہ تہو نازارو سزای دلداری و خۆشہویتی.

لعق:

لَعَقَ: لَحَسَ / لستیوہ.

لَعَقَ: أَلْعَقَ: جَعَلَهُ يَلْعَقُ / پی لستوہ.

لَعَقَة: مَا يُؤْخَذُ بِالْأَصْبَعِ أَوْ الْمَلْعَقَةِ / پهنجیہک یا کہوچکیک جو چشن.

لَعَوَى: كُلُّ مَا يَلْعَقُ / نہو شتانی نہ لیسریتنہوہ.

مَلْعَقَه: أَلَّةٌ تَتَنَاوَلُ الطَّعَامَ / کہوچک.

- الطعام / کہوچکی خواردن.

- الشای / کہوچی چا.

- كَبِيرَة خَشَبِيَّة / نہسکوی.

لعل:

لَعْلَ: عَلَّ. رِيًّا. عَسَى / لهواتیہ، رهنگہ، دہشن، نہشن، ری تن نہچن.

لَعْلَكُمْ بِخَيْرٍ / هیوادارم باش بن، دہشی باش بن، ناواتہ خوازم له چاکیدا بن.

لعن:

لَعَنَ: دَعَا عَلَيْهِ / نہ فرہ تی لئکرد، قسہی پیوت، له عنہ تی کرد.

- طَرَدَ / دہری کرد.

لَعْن: اِسْتِزْأَلُ اللَّعْنَاتِ / نہ فرہ تی لئکردن، نہ فرین کردن، له عنہ تی کردن.

لَعْنَة: شَتَمٌ / نہ فرہ تی، له عنہ تی، نہ فرین.

- عَذَابٌ / سزا.

مَلْعُون: لَعِين. لَعْنَة: تَحْتَ اللَّعْنَةِ / نہ فرہ تی لئکراو، نہ فرین کراو.

لَعِين: شَيْطَانٌ / شہیتان، نہریمہن.

- مَطْرُودٌ / دہرکراو.

- خِيَالُ الْمَاءَةِ / دامل.

لغز:

لَغَزَ: لَغَزَ فِي الْكَلَامِ: تَكَلَّمَ بِالرَّمُوزِ وَ الْإِلْفَانِ / بہ پیچ و پہنا قسہی کرد، بہ میما نہوا.

لَغَزٌ: أُخْجِیةٌ / مہ تہل.

- سِرٌّ عَمِيقٌ / نہینی، نادباری.

- التَّكَلُّمُ بِالرَّمُوزِ / قسہی پیچ و پہناو بہ میما.

مَلْغَزٌ مِنَ الْكَلَامِ: غَامُضٌ. مُبْهِمٌ / نادبار، نادباری، قسہی (پیچ و پہنا، بہ مانا).

لغط:

لَغَطَ: لَغَطَ: لَغَطَ: صَوَّتَ / دہنگی لیوہ مات، دہنگی مات.

لَغَطَ: لَغَطَ: جَلَبَة وَ اصْوَاتٌ / دہنگہ دہنگ، ژلوہ ژاو، جمہ ماتن، غالیہ غلب.

لغم:

لَغَمَ: اَزِيدَ / کہ فی کرد، دہمی کہ فی کرد، کہ فی چان.

- اَلْغَمُ الْمَكَانَ: وَضَعَ فِيهِ لَغْمًا / لغمی تیادانا، مین ریژی کرد.

- نَسَفَ / مہلی نہکان، لغمی تیا نہ قیہوہ.

لُغَامٌ: زِيدَ / کہف.

لَغَمٌ: مَلْسَفَ / لغم، مین.

مَلْغُومٌ: فِيهِ لَغَمٌ / لغماوی، جیگہ یہک لغمی تیا دانرابی، مینی تیاہ.

مُلْغَمٌ: مَخْلُوطٌ بِالزَّبْذِقِ / تیکہ ل بہ جیوہ کراو.

لغو:

لَغَا: تَكَلَّمَ / قسہی کرد.

- لَغِيَ: تَكَلَّمَ عَنْ غَيْرِ تَفْكَرٍ / چہ نہی داء، رستی، زڈیروہی کرد، بی لیک دانوہ قسہی کرد.

- الشیء: بَطُلٌ / مہ ژوہ شایوہ، تیک جو.

- لَفَى بِالْأَمْرِ: لَهَجَ بِهِ / زَدَى وَت، زَدَّ لَهُ سَهْرَى زَدَى،
چنهى زَدَى دا.
الْفَى: اَبْطَل / هه‌لویه‌شانه‌وه، تِيكِي‌دا، وازی ای‌هیتنا.
لُفَّة: لِسَان / زمان.
- اصطلاح / زاروا، زاروا.
- خاصَّة: لُفْجَة / شَبَّوَهی (قسه‌کردن، زمان).
- المَوْلِد: لُفَّة الْأَم / زمانی شیرى.
کتاب ال - معجم / قه‌ره‌نگ.
اهل ال - : العالمون بها / زمان زان، زمانه‌وان.
علم ال - معرفة اللغة / زمان (زانی، ناسی، ره‌وانی).
لُغَوَى: مختص باللغة / زمان زان، زمانه‌وان.
لُغَو: لُغَاء: هراء / قسه‌ی (قَوْر هيج و پوچ)، وه‌ی (بِن‌جِن)،
بِن‌مانا).
- - : كَثْرَةُ الْكَلَام. ثُرْكُرَة / چنه‌بازی، زَدِيلِي‌بی.
- - : خَطَا. باطل / هه‌ل، چه‌وتی، نات‌واو.
لُغَاء: صَوْت / ده‌نگ.
لُغَوَى: كَثِير الْكَلَام / سازنده، زَدِيلِي، چنه‌باز، دَرِيژ دانې.
هه‌ل‌وه‌پا زَدوده‌پ.
لاغ: باطل / ناره‌وا، پوچ، بوش.
- مَلْفَى: مَلْفَى: مَفْسُوح / هه‌ل‌وه‌شار، تِيك‌دراو، لا‌براو.
إِلْغَاء: إِبْطَال / هه‌ل‌وه‌شانه‌وه، تِيك‌دان، لا‌بردن.
لف:
لَفَّ: لَفَّى / قه‌دى كرد، پِيچايه‌وه.
- الشَّيْءُ: ضِدَّ نَشْرَةٍ / هه‌ل‌وه‌كرد، لولى كرد، باى‌دايه‌وه،
گرم‌وله‌ی كرد، كرده‌ی به (كَلَفَه، كَلَّوْه).
- الشَّيْءُ: غَطَاء / دای‌پوشى.
- الشَّيْءُ بِالْشَّيْءِ: وَصَلَهُ بِهِ وَضَمَّهُ إِلَيْهِ / خستیه
پالى، تِيوَه‌ی پِيچا.
- الْخِيطُ عَلَى الْبَكْرَةِ: ضَمَّهُ وَ جَمَعَهُ / هه‌ل‌وه‌كرده‌سهر،
ده‌زوه‌كه‌ی هه‌ل‌كرده‌سهر خولوكه.
- الْمَكَانُ: طَافَ فِيهِ / تيا خولايه‌وه، پياگه‌را، گه‌شتى تيا
كرد.
- اِلْتَفَّ: دَار / خولايه‌وه، خولى خوارده‌وه، پِيچى
كرده‌وه، وه‌رگه‌را.
إِلْتَفَّ عَلَيْهِ الْقَوْمُ: تَجَمَّعُوا / له‌سهرى كويونه‌وه، ده‌وريان
ايندا.

- النِّبَاتُ أَوِ الثَّعْبَانُ عَلَى الْعُودِ / پيا نالا، تِيوَه‌ی نالا،
پيامه‌ل گه‌را.
- عَلَى نَفْسِهِ / گرم‌وله‌ی بو، نالوزكا، بو به‌توپه‌ل.
- تَلَفَّفَ فِى ثَوْبِهِ: اِشْتَمَلَ بِهِ / خَوَى (پِيچايه‌وه،
بِن‌داپوشى).
- الثَّعْبَانُ: ثَخَوَى / په‌پكه‌ی (خولرد، به‌ست، دا).
- النِّبَاتُ: تَشَبَّبَ بِبَعْضِهِ / به‌يكه‌ا نالا، چو به‌يكه‌ا.
- الشَّيْءُ: تَجَمَّعَ وَ تَكَاثَّفَ / كويوه‌وه، چوه‌پال يه‌ك، بو
به‌چره.
لَفَّ: ضِدَّ نَشْرٍ / پِيچايه‌وه، لول بون، گرم‌وله‌ی بون، هه‌ل
كردن.
- : جَمَاعَةٌ / كومه‌ل.
جاء و مَن - لَفَّه: مَن اِنْتَمَى إِلَيْهِ / هات خَوَى و نه‌وانى
له‌كه‌لى بون.
لَفَّة: دَوْرَةٌ / خوليك، پِيچيك.
- : حُرْمَةٌ / ده‌سك، قول، چه‌پك.
- : عِمَامَةٌ / مِيژهر، سهر به‌ست، سهر پِيچ.
لَفَّاف: دَوَّار / گه‌پوك، نه‌خوليته‌وه.
لِفَافَةٌ: مَا يُلَفَّ بِهِ / پِيچهر، هه‌ل‌پِيچ، به‌ستهر.
- : عَصَابَةٌ. رِبَاط / سارغى، بَرِين پِيچ، سهر به‌ست،
سهر پِيچ.
- الطِّفْلُ: قِمَاط / ده‌سرازه، مه‌لوتكه پِيچ.
- : لَفِيفَةٌ مِنَ التَّمْعِ: سَجَارَةٌ / جگه‌ره، سيفار.
لَفِيف: مَجْمُوع / كومه‌ل، زَر، ده‌سته، زَدَى هه‌ره‌مه.
- مِنَ النَّاسِ / چهند كه‌سيك، كومه‌ليك له‌خه‌ك.
تَلَفِيفُ الدِّمَاغِ: مَا تَلَفَّفَ مِنْهَا / پِيچ و په‌ناو لَوچى
مِيَشك.
أَم - : الْمَعْدَةُ الثَّالِثَةُ الْمَجْتَرَات / هه‌زار لَوغانه.
مَلَفَ: مَلَفَاف: غِلَاف. غَطَاء / پِيچهر، به‌رگ.
- : عَطْفَةٌ / پِيچ.
- : مَثْقَاب / كون كره، سَمَق، قه‌لهم، مه‌كجه‌ب.
- : أَوْرَاقٌ: مَحْفَظَةٌ / فاي‌ل، نَوَسِيه، فاي‌ل.
مُلْتَفَّ: مَلْفُوف / پِيچراو، هه‌ل‌كراو، كَلَفَه.
- : عَلَى بَعْضِهِ: مَشْبُوك / لول بو، نالوزكاو، باخوارديو،
تِيك نالو.
مَلْفُوف: كَرْئِب / كه‌ل‌رم.
لَفَّفَ: تَلَفَّفَ بَثْوِبِهِ: اِشْتَمَلَ بِهِ / خَوَى پِيچايه‌وه.

لَقِيط: طفل مذبذب / مندالی (دوژدراوه، فېرې دراو، بېن کەس)،
بېښی، نږد.

- ملقوط: ملتقط. عثر عليه / دوژدراوه.

ملقظ: ما يلقظ به / پېرگر، ده سترگر، مه قاش.

- الشعر: منقاف / موکیش.

- الفار: مسفر / مه قاش، په نگرکیش.

ملقاط: عنكبوت / جالجالوکه.

- : منقاش / موکیش.

لقع:

لقع الشيء: رمى به / فریږدای، توپړدای، هارویشتی، تښی
گرت.

- لاقع بالكلام: غالب به / به قسه بږېدای.

لقف:

لقف: تلقف: التقف الشيء: تناوله بسرعة / گرتیه وه،
قوژتیه وه.

لقف: الاخذ بسرعة / گرتنه وه، قوژتنه وه.

لقم:

لقم: لقم: تلقم الطعام: إلتهمه / به په لوه مه لپه قوتیدای،
پاروی کلان.

- سد قمه / دهمی داخست، دای خست.

لقم: اقم الطعام: جعله يلقمه / کردی به دهمیه وه.

لقمة من طعام: مليء الفم / پارو.

- سائفة: لذيذة. مضافه طيبة / پاروی (خوش، ناسان
قوت)، نر مه قوت.

تلقيم الطعام: عمل لقمة / پاروگرتن، پاروکردن.

لقن:

لقن: تلقن الكلام: اخذه مشافهة / به دهم و به بیستن (فیر
بو، پښی و تر لپه وه، قسه ی وه رگرت).

لقن: املی علی / پښی و ته وه، پښی نویسه وه.

- : علم / فیرتی کرد، ته لقینی دادا، دهرسی دادا.

- : قرد في الذهن: يطبع ويفرس في الذهن /
ته خاته می شکوه، می شک پر ده کات.

- الممثل او الخطيب: ذكره / بیری ده خاته وه، پښی
ته لیتنه وه.

لقانة: لقانية: سرعة الفهم / زیره کی، زړنگی، زوتی
که یشتن.

لقن: سريع الفهم / زیره ک، زړنگ.

تلقين: تعليم / فیرکردن.

- الممثل او الخطيب: تفتين / بیرخستنه وه،
پښوتنه وه.

- المييت: تعليم / ته لقین، فیرکردن، دهرس دادان.

ملقن الممثل: مذكر: مقطن / بیرخړه وه.

- المييت: معلم / فیرکار، ته لقین داده.

لقو:

لقوه: شغل و جني / دهم خواری، دهم خواریون.

خلقو: معوج الفم / دهم خوار، دهم گڼی.

لقي:

لقي: التقى: وجد / وژیه وه.

- . به. لاقى: صادقه و قابله / پښی گڼی، پښی
که یشتن.

لاقي: تلقى: استقبل / پیشوازی کرد.

- . : اخذ. تسلم / وهری گرت.

- مصاعب جمّة: قابل / توشی به لاو نا په حه تی نږد بو.
بین شینین: جعلهما يتلاقیان / به یه کی که یاند.

تلقى: استلم / وهری گرت.

تلقاه بصدر رجب: استقبله / به دایکی فراوانه وه
پیشوازی کرد.

لقى: طرح / فریږی دا، مه لږدای، توپړدای، هارویشتی.

- عنه: (بعد) لږی نورخسته وه، له کولی کرده وه.

- عليه: رمى عليه / پیاکښا، تښی گرت.

- عليه سؤالا: سألته / پرسیاړی لږتکرد، لږی پرسى.

- على عاتقه: وضع على كتفه / دای به کولیا، خستیه
سهریشتی.

- على عاتقه: حملته المسؤولية / خستیه ملی، کردی
به کولکپه وه، به پرپرسیاری کرد.

- الحمل على ظهره: وضع على كتفه / دای به کولیا،
خستیه سهریشتی.

- الحمل على الضارب: اعطى الحرية / جلاوی یو شل
کرد، به ره لای کرد، سهریستی دایه.

- القبض على: اوقف / گرتی، به ندی کرد، ده ستی
به سهرارگرت.

- المسؤولية على: وضع المسؤولية / به پرپرسیاری
(کرد، ی خسته مل).

- عليه مسئولية كذا: حَمَلَهُ/ کردی به کرکبیه،
توشی کرد، سه پانی به سه ریا.
- عليه القول: املاه/ پیئی و ته وه.
- حُطْبَةٌ: حُطْبٌ/ وتاری (دا، خوینده وه).
- قُرْعَةٌ: سَحَبُ الْقُرْعَةِ/ پشگی (فپیدا، خست، کرد).
الدرس: تلا الدرس/ وانهی و ته وه، ده رسی و ته وه.
- عليه درساً: اعطاه درساً/ فپیری کرد، ته میی کرد.
- اليه القول و بالقول: ابلغه إِيَّاهُ/ پیئی (راگه یانده،
وت).
- إليه السَّمْعُ: اصغى/ گرتی (گرت، بز شل کرد،
لئگرت).
- بِنَفْسِهِ فِى كَذَا: وضع او رمی بنفسه/ خوی تن
(خست، فپیدا).
- إليه بالأحرى: اِكْتَرَتْ لَهُ/ به ته نگیه وه مات، ناگاداری
کرد، به قسه ی کرد.
- إليه: رَمَى إِلَيْهِ/ بوی فپیدا، بوی هاویشته.
تَلَقَّى: استلم. تناول/ وهی گرت، پیئی گه یشت.
تَلَقَّاهُ بِصَدْرِ رَجَبٍ/ به دلئیکی فراوانه وه پیش وازی کرد.
تَلَقَّوْا. اِتَّصَلَوْا. اِجْتَمَعُوا/ پیئک گه یشتن،
کوبونه وه.
اِسْتَلْقَى: اِضْطَجَعَ/ پال کورت، راکشا، دریژ بو، شانی
دادا.
- على قفاه او ظهره: نام على ظهره/ به گازی
پشتا کورت.
لُغْيَةً: لَقِيَ: لُقِطَةً/ دوزراوه.
لِقَاءُ: لُقِيَان. لُقِيَ. اِلْتِقَاءُ: مُقَابَلَةٌ/ به یه ک گه یشتن،
دیده نی، چاوی کورتن، رویه رویون.
تَلَقَّاهُ: مُلَاقَاةٌ: مَكَانُ اللِّقَاءِ/ شوینی به یه ک گه یشتن.
- إِيْزَاءُ/ له پیش، له برده م.
- تَجَاوُزُ/ به رامیه، له ویه.
من - نفسه: من عند نفسه/ له خۆ وه، له خۆیه وه.
تَلَاوُحُ: مُلَاقَاةٌ: مُلْتَقَى/ به یه ک گه یشتن، کوبونه وه.
اِلْتِقَاءُ: اِتِّصَالُ/ به یه ک گه یشتن، له یه دان.
- اِجْتِمَاعُ/ کوبونه وه.
مکان ال - / شوین کوبونه وه.
مُلْتَقَى: مُلْتَقَى: مَكَانُ اللِّقَاءِ/ شوینی پیئک گه یشتن.
- الطرق. نقطة اجتماعها/ دوریان.

الى المُلْتَقَى: وداع/ خوات له گان، تا پیئک گه یشتنیکی تر.
تَلَقَّاهُ. من تلقاه نفسه/ خوړه س، له خۆ وه، خوکار.
إِلْقَاءُ: طرح/ مهل دان، فپیدا، هاویشته، توپدان.
- كَيْفِيَّةُ اِلْقَاءِ الْكَلَامِ/ چۆنیه تی و تن و دوان و
ناخاوتن.
- الكلام او الخطاب: حُطْبَةٌ/ وتارخوینده وه، وتاردان.
- الشيء المحفوظ: تَسْمِيعُ/ خوینده وه.
مُلْقَى: مَطْرُوحُ/ هاویندا، فپیدا، توپدا.
اِسْتَلْقَاءُ: اِضْطِجَاعُ/ پال کورتن، راکشان، شان دادن.
مُسْتَلْقَى: مُضْطَجِعُ/ پال کورت، راکشاو.
الْقِيَّةُ: أَحْجِيَّةٌ. حَزْوَرَةٌ/ مه ته ل.
لك:
لَكَ: ضَرَبَ فِى الْقَفَا/ کیشای به پشتی ملیا، نیشته کرد.
اِنْتَكُ: اِزْدَحَمَ و تداخَلَ/ چو به ناو یه کدا بو به چپه، تیک
چران.
- فى كلامه: اِخْطَا/ مه لای کرد له قسه کردنا.
لَكَيْك: مُزْدَحِمُ/ چو به یه کدا چو.
- اللّٰحْمُ الْمُكْتَرَّ: گوشتی تونگ و تورت و پته و.
لَكَ: صَبَغَ احمر/ خومی سور، بویه ی سور.
- عشرة ملايين/ ده ملیون.
لَكَ:
لَكَ: ضَرَبَ لِیْیَدَا.
- لَكَأُ به الارض: صَرَعَ/ دای به زه ویدا، کوتای به
زه ویدا.
تَلَكَّأُ: تَبَاطَأُ/ سستی کرد، خوی خواخت، هیواش بو.
لَكَأَةً: مُتَبَاطِئُهُ/ سست، هیواش خاوخلیچک، ته مه ل،
ته وه زهل.
لَكَزُ:
لَكَزَ: لَكَمَ/ (مسته، مشته) کوله ی پیاکیشا.
لَكَزَ: بَخِيلُ/ رُذِّد، قه مت، پاره پیس.
لَكَعُ:
لَكَعَ عَلَيْهِ الْوَسْخُ: لصق به/ پیس بو، په لای گرد، له کاوی
بو.
لَكَعَ: لَكَعَةً. وَسَخُ/ پیس، په لای، په لای، له که، له کاوی.
- لَكَعَةً. لَكَاع. لَكَوع. لَكِيع. الْكَعُ: لَنِيم/ ناپاک،
ماپس.
لَكَمُ:

لَكُمْ: ضَرْبُ جَمْعِ الْيَدِ / شه پازله‌ی لئندا، (مشته،
مسته) کوله‌ی بیاکیشا.

لَاكُمْ: لَكُمْ أَحَدُهُمَا الْآخَرُ. ضَارِبُ جَمْعِ الْيَدِ /
شه په‌مشتیان کرد، به‌مسته‌کوله‌ی کیشایان به په‌کتریدا.

لُكْمَةً: لُطْمَةٌ جَمْعُ الْيَدِ / (مسته، مشته) کوله.

مَلَكَمَةً: قَفَازُ الْمَلَكَامَةِ / ده‌ست‌کیشی (شه‌په‌مشت،
مشتتین).

مَلَكَمَةً: كَيْسُ التَّمْرِينِ عَلَى الْمَلَكَامَةِ / توره‌که‌ی (شه‌په
مشت، مشتتین).

مُلَاكَم: لِاعِبِ الْمَلَكَامَةِ / مسته‌وان، مشت‌ه‌وان.

مُلَاكَمَةً: لُغْبَةٌ / مستتین، شه‌په‌مست، مشتتین، شه‌په‌مشت.
لكن:

لَكِنْ: ثَقُلَ لِسَانُهُ / زمان‌ی (قورس بو، نه‌یگرت، تیکه‌ل و
پیکه‌ل بو).

لَكِنْ: ثَقِيلُ اللِّسَانِ / زمان قورس، زمان گر، لاله‌په‌تن.

لُكْنَةً: ثَقُلَ (و عَجَمَةٌ فِي اللِّسَانِ) / زمان قورسی، زمان
گران‌ی.

لَكِنْ لَاكِنْ: لَكِنْ: حَتَّى الْآنَ. لِأَنَّ الْأُمَّهَ هَيْشَتَا،
به‌لام.

لَكِي: لَكِي: حَتَّى / له‌بره‌وه‌ی، بۆ شه‌وه‌ی، تاكو، تا.

لَكِي: لَكِي: حَتَّى / له‌بره‌وه‌ی، بۆ شه‌وه‌ی، تاكو، تا.
لم:

لم: اِدَاعَةُ الْجُزْمِ. لَمْ يَأْكُلْ / نه‌ی‌خوارد، لم یجلس،
داته‌نیشت. لم يَقُمْ / هه‌ل‌نه‌سا، لم يَذْهَبْ / نه‌پۆی.

إِنْ لَمْ: مَائِمٌ: إِلَّا إِذَا تَاكَو، تاوه‌كو.

لَمْ: لَمَّا. لَمَّاذَا. لَمْ ذَا: لَايُ سَبِيبُ / بۆ، بۆچی.

أَلَمْ: أَلَمْ. أَوَلَمْ أَقُلْ لَكَ / ئایا پێم نه‌وتی، بۆچی پێم نه‌وتی.
- - - یَكُنْ / ئایا نه‌بو، بۆچی نه‌بو.

لم:

لَمَّا: حِينَمَا. عِنْدَمَا / که‌ی، له‌کاتیکدا.

لَمْ: جَمْعٌ / کۆی کرده‌وه.

- شَعْنُهُ: اسْتَرْدَأْ / استجمع قواه. اصلح من حاله /
خۆی کۆ کرده‌وه، ده‌ستی به‌خۆیا هێنایه‌وه.

- أَلَمْ: أَلَمْ بِلَانٍ: اتاه فنزل به / هاته لای، سه‌ری لئندا.
إِلْتَمَّ زَارٌ / چوه (دیده‌نی، لای)، چو بۆ (دیده‌نی، لای).

- به: اتاه فاجتمع به / له‌گه‌لی کۆبونه‌وه.

- الناس: اجتمعوا / کۆبونه‌وه.

لَمْ: أَصَابَهُ مَسٌ مِنَ الْجُنُونِ / توشی که‌میک شیتتی بو،
نیوه‌شیت بو.

أَلَمْ بَكْذَا: عَرَفَهُ / زانی، تێی‌گه‌یی، سه‌ری ئا ده‌رکرد.

- به‌کذا: حَدَّثَ لَهُ / به‌سه‌ری هاته، توشی بو.

- به‌مَرَضٍ: أُصِيبَ / نه‌خۆش که‌وت، توشی نه‌خۆشی بو.

- بِالذَّنْبِ: فَعَلَهُ / گوناه‌ی کرد.

- إِلْتَمَّ زَارٌ / چوه (دیده‌نی، لای)، چو بۆ (دیده‌نی،
لای).

- بِالْمَعْنَى: عَرَفَهُ / زانی، تێی‌گه‌یی، هه‌ل‌په‌تتا.

- بِالْأَمْرِ: لَمْ يَتعمَقْ فِيهِ / لَيْتِي نه‌کۆلیه‌وه.

- بِالطَّعَامِ: لَمْ يَسْرِفْ فِي أَكْلِهِ / زۆری نه‌خوارد.

- يَفْعَلُ كَذَا: كَادَ أَنْ يَفْعَلَ / وه‌خت‌بو بیکه‌، شه‌نده‌ی
نه‌مابو بیکه‌.

لَمْ: جَمْعٌ / کۆ، کۆکرینه‌وه، گردبونه‌وه.

- السَّمْلُ: إِسْتِجْمَاعُ الْقِيَوَى / إِصْلَاحُ الْحَالِ /
خۆکۆکرینه‌وه، په‌ککرتن، کۆبونه‌وه.

- جَمْعِيَّةٌ: إِجْتِمَاعٌ / کۆبونه‌وه، کۆکرله‌وه.

- مِنَ الْجُنُونِ. لَمْ: قَلِيلٌ مِنَ الْجُنُونِ / شیتتۆکه‌ی،
که‌میک شیتتی.

- شِدَّةٌ / ته‌نگانه، کاره‌سات، به‌لا.

مَلْمُومٌ: مَجْمُوعٌ / کۆ، کۆوه‌بو، کۆکرله‌وه، کۆمه‌ل، گرد،
گردکۆل.

- : الَّذِي بِهِ لَمْ. بِهِ مَسٌ مِنَ الْجُنُونِ / شیتتۆکه‌ی.

لَمْ: جُنُونٌ خَفِيفٌ / شیتتۆکه‌ی، که‌میک شیتتی.

إِلْعَامٌ: دَرَايَةٌ / شاره‌زایی، زانیان، زانیاری، ده‌ست‌بون،
سه‌راغه‌ده‌رکردن.

مُلِمٌ: نَاهَزَ الْبُلُوغَ / هه‌رزه‌کار.

- بَكْذَا: عَالِمٌ. يَعْرِفُ / زانیار، شه‌زانی، لێی شه‌زانی،
ده‌ستی هه‌یه‌یه‌.

لَمَّةٌ: رِفْقَةٌ السَّفَرِ / هاوپی ته‌گشت، هاوپی رێکه‌.

لَامَةٌ: عَيْنٌ مُصِيبَةٌ بِسَوْءٍ / به‌چاوه‌وه بو.

لَمَامًا: مِنْ حِينَ الْآخِرِ / ناو به‌ناو، له‌په‌ر.

مَلَمَّةٌ: مُصِيبَةٌ / کاره‌سات، ته‌نگانه، به‌لا، چورتم.

لَمَلَمٌ: جَمْعٌ / کۆی کرده‌وه، کۆمه‌لی کرد.

مُلَمَلَمَةٌ: خَرْطُومُ الْفِيلِ / لمۆزی فیل.

لَمَجٌ:

لَمَجُ الشَّيْءِ: أَكَلَهُ بِأَطْرَافِ فَمِهِ / قرتانی.

تَلْمَعُ: اكل اللُفْجَه. صَبْرَ بطنه/ به ركولی كرد.
لُفْجَه: تُصْنِيرة. ما يُتَعَلَّل به قبل الاكل/ به ركول.
لمع:

لَمَحَ: المَح الشيء: اَبْصَرَهُ بِنَظَرٍ خَفِيفٍ/ به تيلایى چاو
بینی، بینى، سوسه ی كرد.

- لَمَعَ: دره وشایه وه، بریسکایه وه، شهوقى دایه وه،
چه خماخى دا.

لَمَحَ: اِشارَ/ په نجه ی بۆ درژ كرد، ناماښى كرد.

لَا مَحَ: خَالَسَ النَظَرَ/ به درزه وه (سه یری كرد، بینى).

لَمَحَ: نَظَرَ سَریعَ/ چاو پیاخشان، سه رنجى خیرایى، تيلایى
چاو.

ك - البَصَر: / وه ك چاو تروكان، نه ونده ی چاو
تروكانيك.

- البَصَر: النَظَرَةُ بِالْعَجَلَةِ/ له چاو تروكانيكدا.

لَمَحَ: نَظَرَةُ خَفِيفَةٍ/ چاو پیاخشانيك، سه رنجيك.

- البرق: لَمَعَةُ البرق/ شهوقى هوره تریشفه.

- جمعها ملامح: مَحَاسِنَ وَ مَسَاوِيءَ الْوَجْهِ/ دیمه ن
وشیوه ی رو، شیوه، جوانى و ناشیرینى، چاكى و خراپى
روخسار.

فیه لَمَحَةُ او ملامح مِنْ اَبِيهِ: يَشْتَبُهْهُ/ شیوه ی باوكى
تيايه، له باوكى نه كا، شیوه ی نه چیتوه سه باوكى.

تلميح: اِشَارَةُ/ سوسه، په نجه بۆ درژ كردن، تیلنیشان،
لايلار.

ملاح الوجه: تَقَاطِيعُهَا/ دیمه ن، شیوه، چاره، دیمه ن و
شیوه ی رو، رخسار.

لمز:

لَمَزَ بِالْكَلَامِ: عَابَ/ توانجى (گرت، تن گرت، ماویشته)،
گالتى پى كرد.

- بالعین: اِشارَ/ چاوى داگرت.

لَمَازَ: لَمَرَةٌ: عِيَابُ النَّاسِ/ توانج هاوینژ، دم درژ، گالت
به م و به و كر.

لمس:

لَمَسَ: مَسَّ/ ده ستى لى دا، ده ستى پیاخشان.

- : جَسَ: تاوى كرده وه.

- الشيء: طَلَبَهُ/ داوى كرد، خوازتى.

لَا مَسَ: مَاسَ/ به یری كه وت، لښخشا.

تَلَمَّسَ الشيءَ: طَلَبَهُ مَرَّةً بَعْدَ أُخْرَى/ داوى كرده وه،
ويستيه وه.

إِلْتَمَسَ: طَلَبَ/ داوى كرد، پارايه وه، سكالای كرد.

لَمَسَ: مَسَّ/ ده ست لى دان، ده ست پیاخشان.

حَاسَةُ الـ - / هه ستى (ده ست لى دان، له يه ك كه وتن).

لَمَسَةُ: مَسَّةُ/ ده ست پياهيټانيك، به ريه ك كه وتن.

لميس: لَمِنَ الملمس/ نهرم، نهرم و شل، نهرم و نيان.

مَلَمَسَ: لَمَسَ/ ده ست پياهيټان، ده ست پياخشان.

- : مَوْضِعُ الْمَمَسِ/ شوين ده ست پياهيټان، تهخته،
چينگه.

- الحَشَرَات: عَضُو الْحَسِّ/ نه ندامى هه ست، كړبنى
مه گز.

مُلَامَسَةُ: تَمَاسَ/ له يه ك كه وتن، به ريه ك كه وتن.

مَلَمُوسَ: مَحْسُوسَ/ هه ست پى كراو، ديار.

- : لَمَسَ/ ده ست لى دراو.

إِلْتِمَاسَ: طَلَبَ. رَجَاءُ/ داواكردن، پارانه وه، سكالانامه،
لالانه وه، داخوازى.

لمص:

لَمَصَ: عَابَهُ وَ عَوَّجَ قَمْعُهُ عَلَيْهِ/ ده مى لى خوار كرده وه،
گالتى پى كرد.

لَمَصَ: اِغْتِيَابُ النَّاسِ/ گالت به خه ك كردن، قه شمهرى
پى كردن.

لَمُوصَ: كَذَابَ/ دروژن.

- : مَغْتَابَ/ گالت به خه ك كړ، قه شمهر، پاشمله دو.
لمظ:

لَمَظَ. تَلَمَّظَ: اَخْرَجَ لِسَانَهُ فَمَسَحَ بِهِ شَفْتَيْهِ/ به زمان لڅ
و لښوى سړى و لستيه وه.

تَلَمَّظَهُ: عَابَهُ/ زمانى لى ده رهيټا، گالتى پى كرد.

إِلْتَمَّظَ بِشَفْتَيْهِ: ضَمَّ أَحَدَهُمَا عَلَى الْآخَرَى مَعَ صَوْتٍ
فِيهِمَا/ ملچى مات.

لَمَظَةُ: لُحْصَةُ/ په نجه يه كه بليسرېته وه.

لَمَاطَةُ: طَلَاةُ اللِّسَانِ/ زمان پاراو، چه بازو زډډلښ.

لمع:

لَمَعَ. تَلَمَّعَ: اَضَاءَ. بَرَقَ/ شهوقى دايه وه، تيشكى دايه وه،
بريسكايه وه، چه خماخى دا، دره وشايه وه.

- . المَع بيده او پشوبه: اِشارَ/ راي وه شان.

الْمَعِ إِلَى: اِشَارَ اَوْ لَمَعَ/ په نښه یو درېژ کرد، ناماښی کرد، پیشانی دا.

لَمَعَ: لَوْنٌ بِالْوَانِ مُخْتَلِفَةً/ رهنگاو رهنگی کرد، رهنگینی کرد.

- : صَقَلَ/ سافى کرد، لوسى کرد، ساوى دا.

لَمَعَ: لَمَعَانٌ: مُضِيءٌ. مُشْرِقٌ/ شوق دار، نه بریسکیتوه.

لَمَعَةٌ: لَمَعَانٌ: بَرِيقٌ/ شوق، بریسکه، درهوشانه وه.

- : صَقَلَةً/ سافى، ساف و لوسى.

لَمَاعٌ: صَقِيلٌ/ ساف، لوس، په رداخ.

- : بَرَّاقٌ/ به شوق، نه درهوشیته وه، درهوشان.

لامع: بَرَّاقٌ/ شوقدار، بریسکه دار.

مُلَمَّعٌ: صَقِيلٌ/ ساف، ساف کړاو، لوس، په رداخ کړاو.

تلميع: صَقَلَ/ ساف کردن، لوس کردن، په رداخ کردن.

- : إِضَاعَةٌ/ شوق پي هه له ښان، بریسکه پي دان.

الْمَعِ: الْمَعَى: ذَكَى: مُتَوَقِّدٌ/ زړه ک، دانا، ژیر.

الْمَعِيَّةُ: ذَكَاءٌ/ زړه کی، دانایی، ژیری.

لامعة: يافوخ الصبى/ پشته سر، توفه سر.

لن:

لَنْ: لا/ نا، نه، نه.

- اذهب/ ناپږم، ناچم.

لهب:

لَهَبٌ: عَطِشٌ/ تینو بو.

- ت النار/ اِشْتَعَلَتْ/ کپه ی سهند، گړی گرت.

لَهَبٌ: عَطِشٌ/ تینو بو.

- : اِلْتَهَبَ. تَلَهَّبَ/ اِشْتَعَلَ/ سوتا، گړی گرت، کپه ی

سهند.

اِلْتَهَبَ. تَلَهَّبَ عَطِشًا اَوْ غِيظًا: تَضَرَّمَ/ ښاگری گرت، گټنگه ی دا.

- الجسم: صار فيه ألم. و احمرار او ورم.. الخ/

ښښا، سوریو وه، ټاوسا، هوی کرد.

- : دَبَّتْ فِيهِ النَّارُ/ ښاگری تن به ربو، گړی گرت،

سوتا.

- ت. تَلَهَّبَتِ النَّارُ: اِثْقَدَتْ/ داگیرسا هه لگیرسا، گړی

گرت، کپه ی سهند.

لَهَبٌ. اَلْهَبُ: اِشْتَعَلَ/ دا ی گیرسان.

- : هَيَّجَ/ هه لی گیرسان، هانی دا، گړی پي گرت،

خوشی کرد.

اَلْهَبَ ظَهَرَ بِالسُّوْطِ: جَلَدَهُ/ به قامچی دا بگرتوه.

لَهَبٌ. اِلْهَابٌ: اِشْعَالٌ. اِضْرَامٌ/ داگیرساندن، ټاگر پیژوه نان، گړگرتن.

لَهَبٌ. لَهِيْبٌ. لُهَابٌ: لِسَانُ النَّارِ/ کپه، گړ، شاخه ی کپه و گړ.

ابو - : نُحَامٌ. مِنَ الطَّيْرِ/ قولنگ، باننده یه کی ټاویه.

لهيب: حَرَّ النَّارِ/ گړه، گړه ی ټاگر.

اِلْهَابٌ: اِشْعَالٌ/ داگیرسان، گړگرتن.

مُلْتَهَبٌ: مُشْتَعِلٌ/ گړگرتو، سوتاو.

- : مَهَيَّجٌ/ سوره وه بو، ټاوساو، هه وکړو، هه لگیرساو.

لَهْيَانٌ: عَاطِشٌ/ تینو.

- : يَوْمَ حَارٍّ/ رږزی گرم، گړاوی.

- : شِدَّةُ الْحَرِّ/ قرچم ی گرما.

لَهْبَةٌ: عَطِشٌ/ تینو ټی.

اِلْتِهَابٌ: اِحْمَرَارٌ. وَرَمٌ فِي الْجِسْمِ/ سوریو وه، ټاوسان، هه وکړد، سوتانه وه.

- : اِشْتَعَالَ/ گړگرتن.

- : الْاِذْنُ/ گړی ښښه.

- : الرِّئَةُ/ سی ټاوسان، سنگ ښښه.

- : الزَّائِدَةُ الدُّودِيَّةُ/ ټاوسانی ریخوله کویره، لئ ټهاتن.

- : الْعَيْنُ/ چاو داگیرسان.

- : الْفَقْرَاتُ/ پشته ښښه، ټازاری پشته.

سريع ال - / زو گړه گړی، زو کپه نه سیتن.

قابل لا - / کپه سین.

لهت:

لاهُوت: اَلْوَهِيَّةُ/ خواهی، ټاین گړی، خواناسی.

عِلْمُ ال - : عِلْمٌ يَبْحَثُ عَنِ الْعُقَائِدِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِاللَّهِ/ ټاین

زانی، ټاین گړی.

لاهُوتی: مُخْتَصِّنٌ بِعِلْمِ الْاِلَاهُوتِ. عَالِمٌ بِالْاِلَاهُوتِ/ ټاینی، ټاین زان.

لهت:

لَهَتْ. لَهَتْ. اِلْتَهَتْ: اَخْرَجَ لِسَانَهُ مِنَ التَّعَبِ اَوْ الْعَطَشِ/

له تینواناو له هیلاکیا نا زمانی دهره ټنا.

- : لَهْدٌ/ هه تاسه بپکیی (بو، پي کپوت، کرد)، نیخه ی هات،

نقانی، نه ی نقان.

لَهَتْ: عَطِشٌ/ تینوی بو.

لَهْثَان. لَاهِث: مبهور. لَاهِد/ مه ناسه (پرکن، پرکتیاری).

لَهْثَة عَطَش/ تینویتی.

- : تَعَب/ نیخه نیخ، ماندویه تی، شه که تی، میلاکی، نقانندن، نه نق.

لهج:

لَهْجَ بِالشَّيْءِ: ثَابِرَ عَلَيْهِ/ له سهری رقی، به رده وام، کولی نه دا.

- : بِالشَّيْءِ: (ولع به/ هوگری بو، خوی دایه.

- بَذْكْرَه: يَذْكُرُه دَائِمًا/ همو کات باسی نه کاو ناوی نه مینتی.

- عَلَيْهِ: لَعِبَ عَلَيْهِ/ پنی رابوارد، یاری پرکرد.

إِلْهَاجُ اللَّيْنِ: تَخْتَرُ/ بزکا، شیر یا ماسته که بزکا.

لَهْجَة: لُغَة خصوصيَّة/ زمانیکی تاییه تی، شیوه ی تاییه تی قسه کردن.

- : اللِّسَانُ أَوْ طَرَفُهُ/ زمان، سهری زمان، زار.

- : لُغَة الْإِنْسَانِ الَّتِي جُبِلَ عَلَيْهَا/ زمانی زکماکی.

- : اسْلُوبُ اللَّفْظِ/ شیوه ی (دوان، ناخاوتن، قسه کردن).

لهد:

لَهْدًا. أَلْهَدَ: اتَعَبَ/ ماندوی کرد، شه که تی کرد، میلاکی کرد، یاری گران کرد.

أَلْهَدَهُ: ظَلَمَهُ/ زوری لی کرد، زوردار بو له گه لی.

مَلْهُود. لَهِيد: ثَقِيلُ الْحِمْلِ/ بارگران.

لهف:

لَهْفٌ. تَلَهَّفَ عَلَى: اتَحَشَّرَ/ داخی بق خوارد، شاخی بق هل کیشا.

- : - : عَلَى: تَأَقُّ/ بیری کرد، تامه زو بو بوی، به پرورش بو، هه لپه ی کرد، به هه لپه بو.

- : - : حَزِنَ/ دلگیر بو، پهست، خفه تی خوارد، خه مبار بو.

لَهْفٌ. لَهْفَةٌ: حَسْرَةٌ/ داخ، شاخ، داخ خواریدن، شاخ هل کیشان.

- : - : تَوَقُّ: تَوَقَّانَ/ بیرکندنه وه، تامه زور بون، به روشی، هه لپه، هه لپه کردن.

يَا لَهْف. يَا لَهْفَاهُ: يَا لَهْفِي: وَاسْفَاهُ. وَاسْفَرْتَاهُ/ داخه کم، به داخه وه، داخه ناچی.

لَهْفَان. لَهْفِيْف. لَاهِف: مَلْهُوفٌ/ مُتَحَسِّرٌ/ به داخ، داخ خواریدو.

- : مُتَلَهِّفٌ عَلَى: تَأَقُّ/ بیرکردو، تامه زو، به روش، به هه لپه، تاره زومه ند.

مَلْهُوف: حَزِنَ/ دلگیر، پهست، په ژاره دار، خه مبار، سهر مال تیاچو.

لاهِف: المظلوم المتحسر/ زور لی کراو، به ناخ و توف.

- : مَلْهُوفُ الْقَلْبِ: مُحْتَرَقُهُ/ دل شکار، جه رگ سوتاو.

يَتَلَهَّفُ: يَاسْتِيَاقُ/ به به روشه وه، پر به دل.

لهم:

لَهُمُ الْتَهَمَ. تَلَهَّمُ: اِبْتَلَعَ/ مه لی لوشی، لوفی دا، قوتی دا، لوشی دا، ماشیه وه.

أَلْهَمَ فَلَانًا الشَّيْءَ: جَعَلَهُ يَبْلَعُهُ/ پنی قوت دا، کردی به قورگیا.

- : أَوْحَى إِلَى/ سروشی بق هات.

اِسْتَلْهَمَ: طَلَبُ الْإِلْهَامِ/ داوی سروشی کرد.

لَهُمْ: لَهُوم. مِنْهُمْ. مَلْهَمٌ: اَكُولُ/ چلیس، زورخو، بخور، لوش دهر.

إِلْهَام: وَحْيُ إِلَهِی/ سروش خوایی، نه وه ی خوا نه یخاته دله وه.

مُلْهَمٌ: مَوْحٌ/ سروش به خش.

مُلْهَمٌ: مَوْحٌ إِلَيْهِ/ سروش (بق هاتو، دان).

- : لَهُمْ: كَثِيرُ الْعَطَاءِ/ به خشنده، دهست بلاو.

لَهُموم: جواد/ ره سن.

- : العدد الكثير/ زور، ژماره یه کی زور، بین شومار.

لهن:

لَهْنٌ. أَلْهَنَ: اَعْطَى شَيْئًا عِنْدَ قَدُومِهِ مِنَ السَّفَرِ/ دیاری هینا.

تَلَهَّنَ: تَعَلَّلَ بِاللَّهْفَةِ/ به رکولی کرد.

لَهْنَةٌ: هَدِيَّةٌ مِنَ الْمَسَافِرِ عِنْدَ الْإِيَابِ (وَالِی الْمَسَافِرِ/ دیاری.

- : مَا يُتَعَلَّلُ بِهِ قَبْلَ الْغَدَاةِ/ به رکول.

لهو:

لَهَا: لَعِبَ/ یاری کرد، گه مه ی کرد، خوی خه ریک کرد، خوی خلا فان.

- : عَبَثَ/ رای بوارد.

- : وَلَهِيَ بِهِ: اَحْبَبَهُ وَ اَوْلَعَ بِهِ/ خوشی ویست و هوگری بو.

- و لَهَى عَنْهُ: سَلَا عَنْهُ / خَوَى خَهْرِك كرد، له بېر خَوَى برده وه.
 لَهَى. اَلْهَى عَنْ كَذَا: شَقَل / خهريكي كرد، له بېرى برده وه، خلافتانى.
 تَلَهَى. تَلَاهَى. اِلْتَهَى بِكَذَا: تَسَلَّى / خهريك بو، خَوَى (پس) ژير كرد، ناسوده كى، راي بوارد.
 اِلْتَهَى بِكَذَا: لَعِب / پتوهِى خهريك بو، خَوَى پتوهِ (خهريك كرد، خلافتاند)، راي بوارد.
 - عَنْهُ بِغَيْرِ: اِسْتَقِل / به شتيك يا به كيكي كه وه خهريك بو.
 لَاهَى: قَارِبًا / نَزِكَ بو، نَزِيكِيه تى لَيْسَ نَزِكَ بَوْتِه وه، شهوندهى نه ماوه.
 لُهِو: تَسْلِيَةً / رَابِوَرْدَن، ناسوده كردن، پس رابواردن، خلافتاندن.
 اِمَاكِن ال - / شَوَيْتَنِي رَابِوَرْدَن.
 مَلَه: مُسَلَّ / ژيركړ.
 تَلَهِيَّة: تَسْلِيَّة / رَابِوَرْدَن، خَو (خلافتاندن، خهريك كردن).
 مَلَهَى: تَسْلِيَةً / رَابِوَرْدَن، بَو رابواردن.
 - : مَكَانُ اَلْهُو / شَوَيْنَ لِي رَابِوَرْدَن، تيا رابواردن.
 - : مَلْعَب / تِيَاتَرَق، سه ماگه.
 لَام: غَافِل / خهريك، بِنَاكَا، نَاكَا لِي تَه بو.
 لِهَاءُ اَلْحَلْق: اَللِّحْمَةُ فِي اَقْصَى سَلْفِ اَلْفَم / زمانه بچكوله.
 لَهْوَق: تَلَهْوَق: تَرْتَلَف / ماستاوى كرد، مه راىي كرد، پشى پشى كرد.
 لَهْوَقَة: تَرْتَلَف / ماستاو (ساردكړنه وه، كردن)، مه راىي كردن، پشى پشى.
 لَو:
 لَو: اِذَا نَهَكِر.
 - لَم: اِذَا لَم نَهَكِر نه.
 - لَم: مَالَم / تا وه كو.
 وَلَو: نَهَكِر چى.
 لَوِب:
 لَاب: عَطَش / تينوى بو.
 - : حَام / دهر وړو خولى دا، په له قازتى بو.
 لَانِب: عَاطِش / تينوى.
 لَوْب: لَوْب: عَطَش / تينويتى.

- : حَوْم / دهر وړو خول، په له قازتى.
 لَوْبِيَا. لَوْبِيَا. لَوْبِيَا: نَبَات / لَوْبِيَا، ماشه سپى.
 لَوْتُ:
 لَاث: لَوْتُ: وَسَخ / پيسى كرد.
 - : - : لَطَخ / تيوهى دا، پياكړد، په لاوى كرد.
 - : اِلْتَاث. لَوْتُ: اِبْطَا / خاوه خاوى كرد، سستى كرد، كه مته رخمى كرد، دواكوت.
 تَلَوْتُ: اِلْتَاث: تَلَطَّخ / پيس بو، تيوه چو.
 اِلْتَاثُ اَلْأَمْرِ: تَعَقَّد / نالوژ بو، نالوژا، نالوژكا، قورتى تى كوت.
 - : عَلَيْهِ اَلْأَمْر: اِخْتَلَط. اِلْتَبَس / لَيْسَ نالوژا، سه رى لِي تِيك چو.
 لَوَاث: اَلدَّقِيقُ يَذَرُ لِفَلَا يَلْزَقُ الْعَجِينَ / په ينكه.
 لَوْتَه: بَطِيء / خاوه خاو، سستى، كه مته رخمى.
 - : لَطَخَة / په له، پيسى، له كه.
 لَوَح:
 لَاح. اَلْأَح: بَدَا / دهر كوت، دياردى دا.
 - : اَلسَّرِق: اَوْقَض / چه خماخى دا، بروسكه دهر كوت.
 - : اَلنَّجْم: تَلَالَا / دره وشايه وه، دهر كوت، جريوهى هات.
 - : اِلَيْهِ: لَمَح اِلَيْهِ / سه رىي كرد، ته ماشاى كرد، سه رنجى لوتدا.
 - اَلشَّيْء: اِبْصَرَه / بينى، بيتى، چاوى پس كوت.
 - : اِلْتَاَح: عَطَش / تينوى بو.
 - : غَيْر / كړى، تيكېدا.
 - : لَوَح اَلسَّفَر او اَلْعَطَش: غَيْرَه / هل بزيكا، رهنكى تيك چو.
 - : اَلْفَجْرُ وَ اَلنَّهَار: بَرَح / شه به قى دا، روژ بو وه، گزنكى دا.
 - : لِي كَذَا: اَنْرَكْتَه هَكَذَا / وام (هست پس كرد، بينى)، وها هاته پيش چاوم.
 يَلُوَح لِي كَذَا: يَظْهَر لِي. يُخَيِّل اِلَيَّ / وای تى نه كه م، وای نه بينم، وای بوى نه چم، وای به بيرمادى.
 لَوَح اِلَيْهِ: اِشَار / په نجهى دريژ كرد، ناماژى كرد.
 - : و اَلْأَح بَسِيفَه او عَصَاه: رَفَعَه / به رزى كړده وه، راي وه شان.

- و - بیده او بمندیلہ: رَقَعَهُ وَ حَرَّكَهُ / به رزی کرده و او را بپوشان، شه کانی و ه.

- الشَّيْبُ رَأْسُهُ: اَبْيَضُ / سہری سپی بو.

- الشَّيْبُ بِالْفَارِ: اَحْمَاهُ / گہرمی کردہ و ه، دای بہ ناگردا، خستہ سہر ناگر.

لَوْحَهُ: لَاحَةٌ بِبَصَرِهِ رَأَى ثُمَّ اخْتَفَى / لہ پر بینی و نہما.

تَلَوَّحَ: بَانَ وَ ظَهَرَ / دہرکوت، بینرا، ناشکرا بو.

تَلَوَّحَ بِالْيَدِ اَوْ الْعَصَا / راوہ شاندن، بُو درُو کردن، ناماژ کردن، راشہ کاندن.

لَوْحٌ: كُلُّ صَفِيحَةٍ عَرِيضَةٍ تَخْتُ، تَخْتَهُ، دہ پہ.

- مَعْدَنِي / پَلَيْت، چینکو.

- عَظْمُ اللُّوحِ / دہ ہای شان، دہ ہ.

- لَوْحٌ: الْهَوَاءُ بَيْنَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ / ہرگہ ہوا.

- لَوْحَةٌ لِلرَّسْمِ وَ الْكِتَابَةِ / دہ سگای نوسین و نہخشہ کیشان.

- . - الْكِتَابَةُ: سَبَّوْرَةٌ / تہختی رہش.

لَوْحَةُ الْوَانِ التَّصْوِيرِ / پالیت، دہ سگای ویتہ دروست کردن.

لَاحَةٌ: شَبَّهَ / لَيْكَ جَوْن، لہ یك چون.

لَاحِظٌ: مَظْهَرٌ رُوخَسَار، سیمہ، دیمہن.

- : بَيَانٌ / بہ رنامہ، پزورگام، بہ بیان نامہ، گہ لان نامہ.

تَلَوِّحَاتٌ: حَوَاشٍ / بہ راووتز.

لِيَاحٌ: اَبْيَضُ / سپی.

- : لِيَاحٌ صُنْعٌ / بہ یان، شہ بہ ق، سپیدہ، گزنگ.

مُلْتَاحٌ: مُتَغَيِّرٌ لَوْنُهُ / رہنگ گوارا، نیک چو، بزپکار.

لَوْحٌ: عَطَشٌ / تینویتی.

مِلْوَاحٌ: مِلْيَاحٌ: سَرِيعُ الْعَطَشِ / زو تینوی نہ بن، ناوخور.

لَوْدٌ:

لَاذِبُهُ. لَاوْدٌ: اِسْتَقَرَّ / اِلْتَجَأَ / پہ نای برد، خَوَى (تیا شاردہ و ه، حہ شاردن).

- بہ: اِتَّصَلَ / پتی گہی، پیوہی نوسا، گہیہ.

لَوْدٌ: لِيَاوَدٌ: اِعْتَصَامٌ / پہ نابردن، خَر (شاردہ و ه، حہ شاردن).

- : جَانِبُ الْجَبَلِ / پہ نای شاخ، لا پال، قہ دیالی چیا.

لَايِذٌ: مُلْتَجِيٌّ / پہ نابردی، مانابہر.

مَلَاذٌ: مُلْجَاٌ / پہ ریزن، پہ نا، پہ ناگہ، حہ شارگہ، ماناگہ.

لَوْدَعٌ (فِي لَدَعٍ)

لَوْدٌ:

لَوْدُ التَّمْرِ: حَشَاهُ بِاللَّوْدِ / بادہمی تنخست.

لَاذٌ مِثْلُهُ: هَرَبٌ: تَخْلَصُ مِنْهُ / رای کرد، خَوَى لہ دہستی راپسکان و رزگار کرد.

- اِلَيْهِ: اِلْتَجَأَ / بہ / پہ نای (بردہ ہر، بُو برد).

- اِلَى الْكَذْبِ: اِلْتَجَأَ / اِسْتَعَانَ / ناچاری درُو بو، لہ ناچاریا (درُو کرد، پہ نای بردہ ہر درُو).

لَوْدٌ: ثَمَرٌ وَ شَجَرَةُ اللَّوْدِ / بادہم، دار بادہم، چوالہ، چوالہ بادہم.

لَوْدَةٌ: وَاحِدَةُ اللَّوْدِ / بادہمیک، چوالہ یك.

- الْحَلْقُ: بَنَتِ الْأَذْنَ / نالو

لَوْدَتَانِ: لَوْدَتَا الْحَلْقِ / نالو، جوت نالو.

اِلْتِهَابُ اللَّوْدَتَيْنِ / نالوکہ رتن، ملہ خپڑی، خوروزہک.

لَوْدِيٌّ: بِشْكَلِ اللَّوْدِ / بادہمی.

لَوْسٌ:

لَاسٌ: ذَاقٌ / تامی کرد، چپڑتی.

لَوْسٌ: طَعَامٌ / خَوْرَاک، خورشت.

لَوَاسَةٌ: لُقْمَةٌ / پارو، پارویک.

لَوَصٌ:

لَاوَصٌ: لَاوَصَ مِنْ ثَقْبٍ / بہ ذریوہ یا لہ کونہ و ہ (تہ ماشای کرد، سہیری کرد).

لَاوَصٌ: نَظَرَ كَأَنَّهُ يَرُومُ اِمْرَأً / چاری تن بیی.

- : خَادَعٌ قَتَلَى / گزی کرد.

تَلَوَّصٌ: تَلَوَّى وَ تَقَلَّبَ / منجہ منجی کرد، خَوَى بانہ دا، نہی نہ زانی نہائی چی.

مُلَاوَصٌ: مُتَمَلِّقٌ. خَدَاعٌ / فِتْلِيَاز، گزی کَر، مہ رایبی کَر.

لَوَطٌ:

لَاوُطٌ: اَلْصَّقُ / پیوہی نوسان، نوسانی.

- الْحَوْضُ وَ الْجِدَارُ: مَلَطٌ / سواخی دا، چاروکہ شی کرد.

- : مُضَاجِعُ الذَّكُورِ / لاقہی نیری کرد، (نیر، مہ تیو، بہ چہ) بازی کرد.

لَوُطٌ: مَلَطٌ: تَبْيِضٌ. مَلْجٌ: گہج کاری، سواخ دان.

لِيَاوُطٌ: مَلَاوُطٌ: مَلْجٌ / سواخ.

لَوَاطَةٌ: مُضَاجَعَةُ الذَّكُورِ / نیریازی، مہ تیوبازی، بہ چہ بازی، لاقہی نیر کردن.

لَوُطِيٌّ: مُضَاجِعُ الذَّكُورِ / نیریاز، مہ تیوباز، بہ چہ بازی.

مُلَوُطٌ: مَابُونٌ / کونی، قوندہر، لاقہ کراو.

لوع:

لاع: مَرَضٌ / نه خوش کهوت.

- جَزَعٌ / نارامی له بهرپرا، ترسا، نابروی چو.

لاعت: اَلَعَتِ الشَّمْسُ وَجْهَهُ: غَيَّرَتْ لَوْنَهُ / رنگی

(گویی، په پان، تیک دا)، خور بردی.

لَوَعٌ: عَذَابٌ / سزای دا، نازاری دا.

- وِلاعُ الْحُبِّ فَلَانًا: اَمْرَضَهُ / شهیدای دلداری بو، دهردی

دلداري شهیدای کرد، سوئی بوه وه.

إِنْتَاعَ قَلْبِهِ: إِحْتَرَقَ / دلی سوتا، ناگری تن به ربو.

لاع: مَرِيضٌ / نه خوش، دهرده دار، خسته.

- جَبَانٌ / ترستوک.

لَوَعَةٌ: حُرْقَةٌ / سوتاوی، خوریدو.

- الْحُبِّ: حُرْقَةُ الْهَوَى / سوئی و نه دیشی دلداري،

شهیدابون.

- سَوَادٌ حَوْلَ حُلْمَةِ الثَّدْيِ / (هالهی، رهشی)

سه رگویی مه مک.

مُلْتَاعٌ: مُلَوَّعٌ: مَضْنَى بِالْهَوَى / شهید، دهرده داري،

دهردی دل.

لوق:

لاق: لَيْنٌ / نرمی کرده وه.

لَوَّقَ الطَّعَامَ: أَصْلَحَهُ بِالزَّيْدَةِ / کهره ی (تی کرد، تی

مه لسی).

- الْخُبْرُ: لَيْثُهُ وَ أَصْلَحُهُ / نرمی کرده وه، ته پی کرد.

لَوَّقَ: كُلُّ شَيْءٍ لَيْنٌ / ته، نرم، شتی نرم و شل.

مِلَوَّقٌ: مِلْعَقَةُ الصَّيْدِلَانِي / کوچکی دهرمان ساز.

لوك:

لاك: مَضَّعٌ / جوی، لده میا هینای و بردی.

لَوَكٌ: مَضْنُجٌ / جوبن.

لول:

لولا / نه گر.

لولب: بُرَغِي / برغو.

- زَنْبُوكٌ / زه مبه له ك.

- مَطَاطِي / سپرینگ.

لولبی: حِلَزُونِي / پنچ پیچ، پیچوکه.

مسمار - / برغو.

لوم: لَامٌ. لَامٌ: عَذْلٌ / گله یی کرد، گازنده ی کرد.

- كَدَّرَ بِالْكَلَامِ / سه رزه نشتی کرد.

لَوَمٌ: لَامٌ كَثِيرًا / زدر گله یی و سه رزه نشتی کرد.

إِتْلَامٌ: إِتْلَامٌ: قَبِلَ اللُّومَ / بی دهنگ بو له سه رزه نشت و

گله یی.

تَلَاوَمُوا: لَامٌ بَعْضُهُمْ بَعْضًا / گله ییان له به کتری کرد،

سه رزه نشتی یه کتریان کرد.

إِسْتَلَامٌ: إِسْتَحَقَّ اللُّومَ / شایانی گله یی و سه رزه نشت بو.

لَاثِمٌ. لَوَامٌ. لَوَمَةٌ: كَثِيرُ اللُّومِ / به گله یی، گله یی کتر،

گازنده کار.

لَوَمٌ. لَانِيَةٌ. مَلَامٌ. مَلَامَةٌ كَثْرَةُ الْعَذْلِ / گله یی،

سه رزه نشت، رازو گله یی، گازنده.

مَلُومٌ. مَلِيْمٌ: يَسْتَحَقُّ اللُّومَ / نه هینتی گله یی لی بکری،

سه رزه نشت بکری.

- مَخْطِيءٌ / مه له کار، چهوت.

لَوَامٌ: كَثِيرُ اللُّومِ / به گله یی، گله یی کتر، خوش گله یی.

النَّفْسُ اللَّوَامَةُ: النَّفْسُ الَّتِي إِكْتَسَبَتْ بَعْضَ الْفَضِيلَةِ

فَقَلَّوْمٌ صَاحِبِهَا / نه وهی که لکی له گله یی و سه رزه نشت

وه رگرتو ره خنه له یه کیکی که ده گرت.

لون:

لَوْنٌ: جَعَلَهُ ذَا الْوَانِ / به جیادابینا، جیای کرده وه،

جورجوری کرد.

- صَبَّغٌ / رهنکی کرد، بویی کرد.

تَلَوَّنَ: صَارَ ذَا لَوْنٍ / رهنکی گوت، رهنکا ورهنگ بو.

- تَبَدَّلَ لَوْنَهُ / رهنکی (تیک چو، گویا).

- إِخْتَلَفَتِ الْوَانُ / جیاجیا بون، بو به هم مجور.

- فِی أَقْوَالِهِ أَوْ كَلَامِهِ / تَغْيِيرٌ وَ اخْتِلَافٌ أَخْلَاقِهِ /

بی یار بو، هرکاته ی به جوریک بو ره وشت و رهفتاری گویا.

لَوْنٌ: هَيْئَةُ الشَّيْءِ مِنَ اللَّوْنِ / رهنگ.

- نَوَعٌ / جور، بایه، چهشن.

- صَبَاغٌ / بویه، بویاخ، رهنگ.

- فَاتِحٌ: عَكْسُ غَامِقٍ / کال.

- قَاتِمٌ: غَامِقٌ / تیر.

- قَاتِمٌ: مُغْنِمٌ / ته لڅ.

- زَامٌ: بَهِيٌّ / رهنکی دل کهره وه، رهنکی روناک.

بلا - لا - / بی رهنگ.

أَشْكَالُ الْوَانِ / همه چه شنه، همه مجور، رهنکا ورهنگ،

همه ره رهنگ.

لَوْنِي: مُخْتَصَّصٌ بِالْأَلْوَانِ / له رهنگ زان.

- : بَرَم / بای دایه وه.

- : عَطَف / پیچی کرده وه، لایدا، وه رگه را.

- : اَمَرَه عنه: اخفاء / شاردیه وه، لئی شاردیه وه.

- : راسَه او براسه: اماله و اعرض / سهری له قان، سهری بادا، روی وه رگتیا.

- : الحزن قلبه: عطفه / دلی سوتان، ناگری تی بهریو.

- : عن الامر: تناقل / قنگ گرانی کرد، لهش قورسی نواند.

- : لَوَى علیه الامر: عَوَصَه / لئی (تیک دا، ناالوزان).

- : ذَيْلَه: رَعَصَه / کلکی له قان.

- : الوی: عَوَج / خواری کرده وه، چه مانیه وه، لاری کرده وه، قه دی کرد.

- : تَلَوَى. اِلْتَوَى: اِعْوَج / خواریو، چه مانیه وه، وه رگه را.

- : قَصُور / گیتگی دی دا، تلایه وه.

- : الشعبان: اِستدار / په پکی بهست، گرموله بو، لول بو.

- : اِلْتَوَى علیه الامر: تَعَقَد و اِشْتَبَك / شالوزا، کاره کی لی ناالوزا لی شیوا.

- : الحبل: تَلَوَى / ناالوزا، ناالوزکا، لول بو.

- : لَوَى. بَرَم. قَتْل / بادانه وه، باپی دان، هونیه وه.

- : مَلَوَى. مَلْتَوَى: مَلْحَن / چه ماوه، پیچ خواریو.

- : لَيْتَه: عَوَجَه / قه، قه دیک، پیچیک، چه ماوه یه.

- : اِلْتَوَا: اِعْوَجَاج / خواری، لاری، چه وتی.

- : الظهر: لَوَى / کوماره یی، پشت کومی.

- : اِنْخَاء / چه مانه وه، وه رگه ران.

- : العُنُق: قَصَر / مل گیتی، مل کوپی.

- : مَلْتَوَى: مَعْوَج / خوار، گتی، لار، کوپی، پیچا.

- : لَيْت: لَيْت: یا لَيْت / خوزگه، خوزیا.

- : لَيْت: لَيْت: اسَد / شیر.

- : القوة و الشدة: هِز، توانا، نازای تی.

- : لَيْتَه: انثی الاسد / ده له شیر.

- : اَلَيْت: شجاع / نازا، به جهرگ، جهریه زه.

- : لیس: لَيْسَ. لَيْسَ: کان شجاعا / نازا بو.

- : اَلَيْسَ: شجاع / نازا، نه بهرد، جهریه زه، شیر.

- : اَلْعَمَى ال- / کوپیره نگ.

- : تَلَوَيْن: صَنِخ / رهنک کردن، بویه کردن.

- : مَلَوْن. مَلْتَوْن: کثیر الالوان / رهنکاره رنگ، فره رنگ.

- : مَلْتَوْن: مَقْلَب / بربار، هرجاره ی به جورتیک و به رهنکی.

- : یتقلب باختلاف حالة النور / رهنک گوی، هه جاره ی رهنکیک نهوینتی.

- : لَوَى: لَوَى دَيْنَه: مَطْلَه / قهرزه کی دواخت، وامه کی دواخت.

- : اِعْوَج / چه مانیه وه، خواریو، لار بیه وه.

- : بکلامه: خالف / راستی نه کرد، دزی کرد، له سه ر قسه ی خوی نه یزی.

- : ت المعدة: کان بها الم / پیچ به سکیا هات، نازاری تیا بو.

- : ت الحية: اِنطوت / پیچی خوارد، په یکه ی (بهست، خوارد).

- : الوی بیده او بشوبه: اشار / رایوه شان.

- : به الدهر: اهلکه / سهری لی شیوا، توشی کاره سات بو، په ریشان بو.

- : به: ذهب / ری، ریشیت، جو.

- : اللواء: رَفَعَه / نالای مه ل کرد.

- : تَلَوَى. اِلْتَوَى: اِعْوَج / چه مانیه وه، خواریو، لار بیه وه، له جن چو، له خپکه چو، نوشتایه وه.

- : التوی: اِنعطف / پیچی کرده وه، لار بیه وه.

- : اِلْتَوَى علیه الامر: تَعَقَد و اِشْتَبَك / شالوزا، کاره کی لی ناالوزا شیوا.

- : لَوَى: اِعْوَجَاج الظهر / چه مانه وه ی پشت، کومانه وه، کومی.

- : وجع فی المعدة / پیچی سک.

- : لواء: عَلم / نالا، بهیداخ، بهیاخ.

- : قسم من الجيش / به شیک له سوپا.

- : رتبة عسكرية / سوپاسالار، میرنالا.

- : فی التقسیم الاداری: قطعة من البلاد / پاریزکا.

- : لواء: طائر / سه ره ریزک، جوړه مه لیکه.

- : لوی: لَوَى الحبل: قَفْلَه و ثَناء / مه لی کرد، لوی کرد، گرموله ی کرد، کردی به گژله.

لَيْسَ: لا / نا، نه، نه.

- إِلَّا: فقط / تنها.

- فِي مَكَانٍ مَا / له میج کوئی به.

لَيْف:

لَيْفٌ: غَسَلَ بِاللَّيْفَةِ به لفكه خَوَى شت، لفكهى له خَوَىدا.

لَيْفَةٌ: حَنْط لَيْفِي / ریشال.

- : قِطْعَةٌ مِنْ لَيْفِ النَّخِيلِ / ریشال و لفكهى دارخورما.

- الْإِسْتِحْمَامُ: لَوْفَةٌ / لفكه.

مُلَيْفٌ: مَنْ حَرَفْتَهُ حَكَّ الْمُسْتَجِمِينَ بِاللَّيْفِ / ناترى

حمام، پشت شَوْر.

لَيْفِي: كَاللَّيْفِ. ذُو الْيَافِ / ریشالوى.

لَيْفٌ: قَشْر النَّخِيلِ / تَوَيْكَل و لفكهى دار خورما ریشال.

لَيْق:

لَاقَ بِهِ: نَاسَبَهُ / لَيْى هات، بَوَى بو، فَيْتَى بو، بَوَى گونجا،

بَوَى شيا، پَر به پَرى بو.

لَيْقٌ: لَيْقٌ / نَرمى كرده، شلى كرده.

مَایِلِقٌ اِنْ تَفْعَلْ كَذَا: لَا يُحْسِنُ وَلَا يُنَاسِبُ / لَيْت نايهت

بيكهى، جوان نيه، بَوْت ناشى.

هَذَا أَمْرٌ لَا يَلِيقُ بِكَ وَلَا يَنْسَبُ / نَرم كاره بَو

تَو جوان نيه، بَوْت ناگونجى، بَوْت ناشى.

لَيْقٌ: لِيَاقَةٍ: مُنَاسَبَةٌ / لَيْهَاتَن، گونجان، له باربون، پَر به پَر.

لِيَاقَةٍ: حُسْنُ الذَّوْقِ / جوان پَوشى، جوان كردار، جوان

مه لَواردن، لَيْهَاتَن، لَوَته شانه.

لَاشِقٌ: مُوَافِقٌ / مُنَاسِبٌ / گونجاو، لَيْهَاتَو، له بار، شياو،

لَوَته شاهو، شايان، دروست.

غَيْرٌ - : غَيْرُ مُوَافِقٍ. غَيْرُ مُنَاسِبٍ / نه گونجاو، لَوَته هاتو،

ناله بار، نه شياو، ناشايان.

لَيْقَةُ الدَّوَاةِ: قُطْعَةُ الْمُحْبِرَةِ / پارچه په پَوى ناو شوشهى

مه ركه ب، ليقه.

لَيْل:

لَيْلٌ: عَكْسُ النَّهَارِ / شهو.

لَيْلَةٌ: وَاحِدَةُ اللَّيَالِي / شهو، يه كه شهو.

- : سَهْرَةٌ / شهو رابواردن.

لَيْلَةُ لَيْلَاءٍ. لَيْلٌ لَأْتِلُ: طَوِيلَةٌ. شَدِيدَةُ السَّوَادِ / شهوى

درى، شهو زهنگ، تاريك و نوتكه.

الْثَّيْلَةُ: هَذِهِ اللَّيْلَةُ / نَرم شهو.

لَيْلِي: عَكْسُ نَهَارِي / شهوى، مه شهو، شهوانى.

لَيْلَاءٌ: طَوِيلَةٌ شَدِيدَةُ السَّوَادِ / شهوى درى تاريك،

شهو زهنگ، نوتكه، نه موسته چاو.

لَيْلِي: الْخَمْرُ / مهى، باده.

- : نَشْوَةُ الْخَمْرِ / مهستى مهى، مهستى.

ام - : الْخَمْرُ السَّوَادُ / مهى، مهى رهش، رهش مهى،

شه رابى ترى رهش.

لَيْم:

لَيْمٌ: صُلْحٌ / ناشى، رَتَك كه وتن.

- : شَبَبٌ. مَثِيلٌ / هاوشيوه، هاو رهوش، له يه كه چون.

لَيْمُونٌ: شَجَرٌ وَ شَعْرٌ / ليمز.

- : حَامِضٌ / ليمزى ترش.

- : حُلُوٌ / ليمزى شيرين.

لَيْمُونَاتٌ / مزده مهنى.

لَيْنٌ:

لَا يَنْ: ضِدُّ خَشْنٍ / سَاف بو، لوس بو.

- : ضِدُّ صَلْبٍ / نَرم بو، شل بو، نَرم و شل بو.

- : رَضَخٌ / مَلَىدا، قَايل بو، نَرم بو، تاو بو، ملى درىز

كرد.

لَيْنٌ: الْآنَ: جَعَلَهُ لَيْنًا / نَرمى كرد، شلى كرد، تاوى كرد.

- : الْبَطْنُ: سَهْلُ الْبَطْنِ / سكى ده رچوان، رهوانى

كرد.

لَا يَنْ: لَاطَفٌ / رُوخوشى نواند، نيانى كرد، نَرم و نيان بو.

لَيْنٌ: لَيْنٌ: ضِدُّ قَاسٍ / نَرم، شل، مَل، نيان، نَرم و شل.

- : مَرِنٌ / رُوخوش، ناسان، بَنَزيان، نيان.

- : مَطَوَاعٌ / گوى رايه، هَوَگر، به قسه نه كا.

لَيْنٌ: لِيُونَةٌ / نَرمى، شلى، نيانى.

- : إِسْهَالُ الْبَطْنِ / سَك چون، رهوانى، به له فيره.

- : تَسَاهُلٌ. رَفَقٌ / نَرمى، نيانى، به زهيمى، دَلَهَ نَرمى.

مُلَيْنٌ: مُخَفَّفٌ / نَرم كه، نَرم كهره، شل كهره.

- : الْبَطْنُ: دَوَاءٌ مُلَيْنٌ / دهرمانى رهوانى.

لِي:

لَيْلَةٌ. إِلَيَّةِ الْغَنَمِ / دوگى، دوگى مهى، دونگ

(فی بلی و بول) مبتسر (فی بسر) مجرد (فی برد) مبلغ
 (فی بلغ) مبهم (فی بهم) متاع (فی متع) متباین (فی
 بین)
 مت:
 مَتَّ: مَدَّ/ درِژ بو، کشا، درِژی کرد، کشانی.
 - إِلَیْهِ بِصِلَّةٍ: وصل الیه قرابَة/ خزمایه تی هیه،
 به خزمایه تی نه یگاتن.
 مائَة: مَات: قَرَابَة/ خزمایه تی، خویشایه تی.
 متر:
 مَتَر: مَقِیاس طول/ متر، ۱۰۰ سم.
 - مُرِیع/ متر دوجا.
 - مُكْعَب/ متر سنجا.
 متراس (فی ترس) متساهل (فی سهل) متسای (فی
 سوی) متسع (فی وسع) متسق (فی وسق) متشائم
 (فی شام) مُنْشَرَع (فی شرع) متواضع (فی وضع)
 متضلع (فی ضلع) متطوع (فی طوع)
 متع:
 مَتَّعَ بِالشَّيْءِ: ذَهَبَ بِهِ/ بردی، بردی و ری.
 - النِّشْيَاءُ: طَال/ درِژ بو، فراوان بو، درِژ بو ده.
 مَتَّعَ الشَّيْءُ: أَطَالَ/ درِژی کرده وه، فراوانی کرد.
 - أَمْتَعُ: جَعَلَهُ يَسْتَمْتَعُ/ وای لی کرد رابویرئ.
 - الْمَرْأَةُ الْمُطْلَقَةُ: أَعْطَاهَا مَتْعَةً/ مافی خوی دایه.
 - هُ اللَّهُ: أَطَالَ عَمْرَهُ/ خوا ته مانی درِژ کرد.
 - هُ اللَّهُ بِكَذَا: صَيَّرَهُ يَنْتَفِعُ وَ يَتَلَذَّذُ/ خوا گوزهران و
 خۆشی پی به خشی.
 تَمَتَّعَ: اسْتَمْتَعَ بِهِ وَ مِنْهُ: تَهَنَّأَ. اسْتَمْتَعَ وَ تَلَذَّذَ/ خۆشی
 لی بینی، پئی رابوارد، له گه لی رابوارد،
 - بَعَالِه: عَاشَ بِهِ هَنِيئًا/ باش پئی ژبا، خیری لی
 بینی.
 مانع: طویل/ درِژ، فراوان.
 - جَبَدُ/ چاک، باش، زورباش.
 مَتْعَةٌ: تَمَتَّعَ، اسْتَمْتَعَ/ مَسْرَّة/ رابواردن، خۆشی، خۆش
 رابواردن.
 - الْمَرْأَةُ: مَتْعَةُ الطَّلَاق/ کهل و پهل و شت و مه کی
 نافره تی نه لاقدر او.

زَوَاج - / ذَنْ هَيَّانِي مَوْقَعِه، ذَنْ هَيَّان (بۆ ماوه یه ک، بۆ
 رابواردن)، موعه.
 مَتَاع: اَمْتَعَة: مَمْتَلَكَات، کُل مَا يُنْتَفَعُ بِهِ/ بارگه، کهل و
 پهل، هه مو شتیکی به که ک و سودگه یه ن.
 - : کُل مَا يَلْبَسُه الْإِنْسَانُ أَوْ يَبْسُطُه/ بهرگ، پۆشاک،
 راخهر، پین خه ف.
 - وَ اَمْتَعَهُ الْبَيْتَ/ کهل و پهل و پتویستی ناوماال،
 بیتاک.
 - وَ - السَّفَرُ/ کهل و پهل ریبوار.
 سَقَطَ الْإ - ثَقَايَة/ هه مو شتیکی بین که ک، کهل و پهل
 فیری دراو، پیسی ناو مال.
 متعصب (فی عصب) متفاوت (فی فوت) مُتَقَدِّد (فی
 وقد) مُتَّكَا (فی وکا)
 متک:
 مَتَّكَ (فی الزهرة)/ پۆرگ، که پوی نیره کی.
 متن:
 مَتَّنَ: صَلَّبَ وَ قَوَّى/ (رهق) به میز، قایم، پته و، توند،
 جینگیر بو.
 مَتَّنَ الشَّيْءُ: صَيَّرَهُ مَتِينًا. صَلَّبَهُ/ (رهق) به میز، پته و،
 توند، قایم، جینگیر کرد.
 - لَهُ فِي اللَّعِبِ: قَالَ لَهُ تَقَدَّمَنِي فِي اللَّعِبِ الْحَقِّ بِكَ/
 قانگی (دایه، بۆ داگرد) تهری دایه، پیش که وه پیت
 نه گم.
 مَتِين: يَتَحَمَّلُ: صَلَّبَ. قَوَّى/ قایم، پته و، به میز، بهرگه
 نه گری.
 مَتَانَةٌ: صَلَابَةٌ. شِدَّةٌ. قُوَّةٌ. رَسُوخ/ قایمی، پته و،
 به میزی، توندی.
 مَتْنٌ: ظَهَرَ/ پشت.
 - الطَّرِيقُ: وَسَطُ (أَوْ تَحْدِثُهُ) نَاوَه رَاسْت، چه فی ریکا.
 - مَتِين: ثَابِت. قَوَّى. صَلَّبَ/ قایم، پته و، به میز،
 توند، جینگیر، رهخته.
 تمین: تَقْوِيَة/ (قایم، پته و، به میز، جینگیر کردن).
 - فِي الْأَلْعَابِ: يَنْبُعُ تَهْرَجَان، قَانَك (دان، بۆ
 داگردن).

- مُتَنَاه (فی نهی) متناوب (فی نوب) مُتَمَّه (فی وهم)
- مُتَهَوَّر (فی هور) متواتر (فی وتر) متوازن (فی وزی)
- متوال / متوالی (فی ولی) متوان (فی وتن)
- متی:
- متی / کهی.
- : لَمَّا / حینما / له کاتی، له کاتیکدا، که، کاتی.
- متیقظ (فی یقظ) مثابة (فی ثوب) مثانه (فی مثن) مَثَر
- (فی ثرو) مِثقال (فی ثقل).
- مثل:
- مثَل / ماثَل / شابه / لئچو، له وچو، وه کو نه بو، هاو.
- : ظَهَرَ / ده رگوت، ساری ده رهینا، هاته ده.
- و مُثَل و تَمَثَل بَیْن یَدَیْهِ : حَضَرَ / له به رده میا
- (وهستا، ناماده بو، ده رگوت).
- . مَثَل / ماثَل به : شَبَّه / به / وتی له و نه چن وه کو نه و
- وايه، پی پی به راورد کرد، به وی چواند.
- . — به : تَكَلَّ / دهستی بری، ته فرهی دا، نوکته ی
- پن کرد.
- . — به : شَوَّهَ / شیوانی، تیکیدا.
- . — یالقتیل : شَوَّهَ جَسَدَه / له شی کوژراوه که ی
- تیک و پیک دا، شیوانی.
- . — التمثال : صَنَعَه / بت و پیکری (دروست کرد،
- تاشی).
- تَمَثَل به : تَشَبَّه / لاسایی کرده وه، وه کو نه وی کرد، چاوی
- لئ کرد.
- الشیء : تَمَثَل له الشیء : تَصَوَّر / تَخَيَّل / وا هاته
- پیش چاوی، وای هات به خه یالا، هاته پیش چاوی.
- بالشیء : ضَرَبَه مَثَلًا / (به نمونه، بۆ نمونه)
- هینایه وه باسی کرد.
- مَثَل له : صَوَّر له / بۆی باس کرد، نه خشی بۆ کیشا، تیی
- نه گه یان، نه ی خسته پیش چاوی.
- : ثَابَ عَنْ / نویننه ریتی کرد، نویننه ری بو، له جیی بو.
- : اعطی مَثَلًا / نمونه ی هینایه وه.
- رِوَايَة : عَرَضَهَا / نه کتاری یا نویننه ری چیرۆکی
- کرد.
- تَمَاش الشیئان : تَشَابَهَا / له یه ک چون، وه ک یه ک بون.
- العلیل من مرضه : قَارَبَ الشفاء / نه خۆشه که نزیک
- چاک بونه وه یه، خه ریکی چاک بونه وه یه، هل سا.
- : خَضَعَ / ملی دا، رام بو.
- : اطاع / گوئدایه لی کرد.
- : قَبِلَ / سَلَّمَ / قایل بو، خۆی دا به دهسته وه، رام
- بو، تاو بو.
- الطريقة : اِتَّبَعَهَا / په پره وی کرد، له سه ر ری و
- شوینی ری، لاسایی کرده وه.
- مَثَل / مَثَل / شَبَّه / له یه ک چون، وه ک یه ک بون، چون یه ک.
- . — . كَمَثَل / شعیبه / وه ک، وه کو، هه روه ک، چون
- یه ک، هاوچه شن.
- بالمَثَل / کَذَلک / هه روه ها.
- مِثْلًا / کَمَا / وه ک، هه روه ک.
- و امثاله الذين يشبهونه / نهوانی له خۆی (نه کهن، نه چن،
- وه ک خۆی وان).
- مُقَابَلَة المَثَل بالمَثَل : اِیْثَار / تَوَلَّه، تَوَلَّه سندنه وه، هه ق
- کردنه وه، داش به داش، هه ق به هه ق.
- مَثَل : نَمُوذَج / نمونه، وه ک.
- : قَوْلٌ مُمَثَّل بِمَضْرِبِهِ / په ند، وتی به نرخ، قسه
- له جیی خۆیدا.
- : قول ماثور / قسه ی نه ستق.
- : اعلى / مِثَال الکمال / نمونه ی بالا، نمونه ی ته واری
- بی که م و کوپی، نمونه ی.
- تشبیه : قَصَّةٌ مجازیة / هیما چیرۆک.
- الطريقة المَثَلی : الافضل / رنگه و ریزای نمونه ی.
- مَثَلًا / نمونه، بۆ نمونه.
- على راي المَثَل / هه روه ک و تویانه.
- مِثَال : عِبْرَة / په ند.
- : شَبَّه / لئچون، وینه، له یه ک چون.
- : مِقْدَار / بپ، کئوژ.
- : نَمُوذَج / نمونه.
- بیانی : توضیحی / نمونه ی رون کاری.
- مِثَال : نَمُوذَجی / نمونه ی تاییه تی، تاییه تی، نمونه ی.
- : عِبْرَى / للعِبْرَة / بۆ ده رس لی وه رگرتن، بۆ په ند.
- : تَخَيَّلِي / به خه یال، خه یال پلاو.

مَثِيل: شبيه / هار، له يەك چو، هاوجوت، هاوچهشن، چونهك، وهك.

- الشخص: ليم / دوانه، له يەك چو.

- نظير / وه خوئ.

- فاضل / گهروه، په ناويانگ، ناسراو، بن هاوتا، شكومه ند.

ليس له - لا - له: فريد / بن هاوتا، هاوتاي نيه.

مُتَوَيِّعَة: اُمُتَلِيَّة: المذهب التصوري او المثالي / فلهسه فئى نمونهئى، بير لئى كړنه وه.

مُتَل: افضل. كمال / باشتړ، چاكتړ، ته واوتر.

رَجُل - : إمراة مُتلى / پياويا ئافره تئى بن هاوتا و نمونه ئى.

إمتهال: طاعة / پيړه وئى كړدن، گوئى رايلهئى، به گوئى كړدن.

عدم - : عدم طاعة: عصيان / لاسارى، ياخي بون، به گوئى نه كړدن.

تمثال: صورة / وینه.

- : صورة مُجَسَّمة / په يكر.

- يُعْبَد: صنم / بت.

- لعرض للزياء / بوكه په يكر.

تمثيل: ضرب الامثال / نمونه هيتانه وه، قسهئى نه ستق وټن.

- تشخيص او نيابة / نوينه ئى، له برى بون، له جياتى، نواندن.

- المسارح / نواندنئى سه رشاقو، شاتوگه ئى، نه كته ئى.

- رواية / چيړوك نواندن.

دار ال - : مسرح / شاتو.

تمثيلية / چيړوك.

تمثيل: تشابه / له يەك چو، وهك يەك بون، له يەك چو.

- من المرض: نقه من المرض / چاك بونه وه، هه لسان.

مُتَل: نائب / نوينه ئى.

- الروايات: نه كته ئى، تيات.

- سينمائي / نه كته ئى.

مُمَثِّلَة / نافرته ئى نه كته ئى، تيات.

مُماثل: مُشابه / وهكو، ليك چو، هاوشيوه، هاوجوړ.

- مُقابل: بهرامبه ر، توله، هه ق به هق.

مُماثلة: مُشابه / هاوشيوه ئى، له يەك چوئى، وئى چوئى.

- مُقابلة: بهرامبه ر، توله سندن، چاولئى (كردن، كره ئى).

مُمَثِّل: طابع / گوئى رايلهئى، به گوئى.

مُثال: صانع التمثال / په يكر رتاش.

مُثالة: فضل / پياوه تئى، پياوچاكى، نمونه باشى، به رزئى.

مُثالة: نجفة / جل چرا.

تمثيل الطعام: تمثيل الطعام بعد هضمه الى مواد اخرى / گوراني شيوهئى خوراك پاش هرس بون.

مُثَن: مثنى: اشتهكى مثنائه / هاوارى ميزه لانس كړد، ميزه لانس (دهردى تن كوت، هاته ئيش).

مُثَن: التهاب المثانة / دهردى ميزه لانس.

مُثانة: كيس البول / ميزه لانس.

مُثوى (فى قوى)

مج: مج الشيء: رماه من فيه / له دهمى فرئدا، دهردى هيتنا، هاويشتئى، تفى كرده وه.

- الشيء: رمى به / فرئيدا، دهست به ردارى يوو.

مُجَّج الثمر: طاب / پئىگه ئى، خوش بوو.

مُجاج: مُجاجة: ريق / نف، به لغم، كه فئى لافاوه.

- النحل: شهد: عسل / هه نگوين.

- السحاب: المطر / باران.

- العنب: الخمر / مهئى.

ماج: من يسيل لعابه / ليكن.

مُجاجة: عُصارة / ثاووك، خوشاو.

مجموع: مرمى. مُنبوذ / فرئدراو، نه ويستراو، نه فريوز كراو.

مُجَمَّع فى الكتابة: شُخْبَط / تيكال و پيكتال نوسئى، داي به سه ر يكد.

- فى كلامه: مُفَعِّج / لم يبينه / منجه منجى كړد، به منجه منج قسهئى كړد، ميجئى (رون نه كرده وه، نه گه يان).

مُجَمَّع: غير مقروء / ناخويزته وه، تيكال و پيكتال، شه به پشيله.

مُجاز (فى جون) مجال (فى جول) مجانا (فى مجن)

مجد:

مَجْدٌ: كَانِذَا مجد/ (شکودار، سریره، خانه‌دان،
خاوه‌ن رابوردیه‌کی رزن) بو.

مَجْدٌ: عَظْمٌ/ گورده‌ی کرد، به‌رزی کرده‌وه، ریزی
لئنا.

- - : اثنی/ مه‌لئدا، پیاوه‌لدا، گورده‌ی کرد،
مه‌لئنا.

تَمَجَّدَ: تَعَظَّمَ/ خَوَى مه‌ل‌کِشَا، خَوَى به‌زل گرت.

مَجْدٌ: عِرٌّ رَفْعَةً/ شکو، سریره‌ری، خانه‌دانیتی،
پایه‌ریزی.

مجید: ماجد: جلیل. فخم/ خاوه‌ن شکو، به‌رز، گورده،
خانه‌دان، شکودار، پایه‌برز.

امجد: افخم. اکثر مجد/ شکودار تر.

تَمَجَّجِد: تَجَجَّجِل. مَدَح/ پیاوه‌ل‌دان، به‌رز کرده‌وه،
مه‌ل‌نان.

مَجْذاف (فی جَذف) مجرم (فی جرم) مَجْرَةٌ (فی جَر)
مَجْرور (فی جَر) مَجْلَةٌ (فی جَل)

مجن:

مَجْنٌ: تَمَجَّنَ: مَزَحَ و قَلَّ حياءُ/ گالته‌ی ناشیرین و
بِن‌نابروی کرد، لاقرتیتی کرد، ره‌فتاری ناشیرینی نواند.

- : مَزَحَ/ گالته‌ی کرد، گه‌پی کرد.

- : غَلَّظَ و صَلَّبَ/ ن‌ستور بو، پته‌و بو، ره‌ق بو.

مُجَوْنٌ: مَزَّاحٌ/ گالته، گالته‌و گپ.

- : مَزَّاحٌ سَمَّجٌ/ گالته‌ی ناشیرین، قه‌شمه‌ری، لاقرتتی،
لۆتره‌وانی.

مَجَّانٌ: مَا جِنَ: قَلِيلُ الْحَيَاةِ/ بِن‌نابرو، چه‌قاوه‌سو،
رومه‌ل‌مال‌لو.

- - : مَزَّاحٌ/ گالته‌چی، قۆشمه، لۆتره‌وان.

- : مَجَّانِي: بَلَا مُقَابِلَ/ خَوَیایی، بِن‌دراو، به‌لاش.

مَجَّانًا: بَلَا مُقَابِلَ/ به‌خَوَیایی، به‌بِن‌دراو، به‌به‌لاش.

مجنون (فی جن) مجهر (فی جهر)

مع:

مَعٌ: أَمَّعَ الثَّوبَ: بَلَى/ رزی، کۆن بو، شر بو.

مَاحٌ: مَاحٌ/ بَالٍ/ کۆنه، شره، رزیو، په‌پروت.

مُحٌ: خَالِصٌ كُلِّ شَيْءٍ/ رَقْن، دوشاو، ربه، خۆشاو،
پوخته، رینگاو.

- البیض: صَفَارُ الْبَيْضِ/ زهر دینه‌ی میلکه.

مَاحٌ (فی محو) محار (فی حور) محال (فی حول) محام
(فی حمی) محتاج (فی حوج) محتال (فی حول) مُحْتَدٌ

(فی حد) محتشم (فی حشم) محراب (فی حرب)

محرمة (فی حرم) مُحَسِّنٌ (فی حسن) مَحْسَةٌ (فی

حسن)

محض:

مَحْضٌ: مَحْضٌ: نَقَى/ بژاری کرد، پاک کرده‌وه، پوختی
کرد، په‌تی کرد.

- الرجل: إِبْتَلَاهُ و اخْتَبَرَهُ/ توشی کرد و کردی به
کۆلویه‌وه پیی تاقیکرینه‌وه.

تَحْضٌ: إِمْحَضٌ: تَنَقَّى/ پاک بووه‌وه، پوخت بو، بژار
کرا.

مُحْضٌ: مُدَقَّقٌ فِی أُمُورِ الدِّينِ. حَتَبَلِي/ لئ‌کۆل‌ره‌وه‌و
به‌ته‌نگ‌وه بوی کاروباری نایینی.

محض:

مَحْضٌ: امْحَضْ فَلَانًا النَّصِیحَ أَوْ الْوَدَّ: صَدَقَهُ/ برپای
بِن‌کرد، دلسۆزانه نامۆزگاری و خۆشه‌ویستی وه‌رگرت.

- لَهُ الثَّنَاءُ: مَدَحَهُ/ پیاوه‌ل‌دا، پیاوه‌ل‌خویند،
مه‌لئنا.

مَحْضٌ: كَانِ خَالِصًا/ پوخت بو، بِن‌خوش بو، په‌تی بو،
روت بو.

مَحْضٌ: خَالِصٌ: صَرِيحٌ/ پوخت، پاک، بِن‌خوش، په‌تی،
روت، قوج.

لَبِنٌ - : خَالِصٌ/ شیری بِن‌خوش، پوخت، چۆپی شیر.

امْحُوضَةٌ: نَصِيحَةٌ خَالِصَةٌ/ نامۆزگاری دلسۆزانه.

محضر (فی حضر) محطة (فی حَطَ) محظور (فی

خط) مخطية (فی خطی) محفل (فی حفل) محفة (فی

حَفَ)

محق:

مَحَقٌّ: اَهْلَكَ. اِزَالَ/ له‌ناوی برد، ریشه‌ی ده‌رهینا، ویرانی
کرد، کاولی کرد، فه‌وتانی.

- : مَحَى. اِبْطَلُ/ کۆژانیه‌وه، سرپه‌وه، مه‌لویه‌شان.

- الْحَرَّ الشَّيْءَ: (احرقه/ سوتا، گره‌بردی.

- الشَّيْءَ: ذَهَبَ بَبَرَكْتَهُ/ پیستی نه‌هیشت، پیروزیه‌که‌ی
برد.

(مُحَقَّ المال: هَلَكَ/ دارایی به فیرودا، له ناو چو، به فیرق
 چو، نهما، میچ نهما.
 - القَمَرُ: دخل فی المحاق/ مانگ (کهل گرت، چره
 کهلوه)، ون بو.
 إِمْحَقَّ. إِمْحَقَّ. إِمْتَحَقَّ. تَمَحَقَّ: إِضْمَحَلَّ و إِمْحَى/
 توایوه، کهم بوه وه، شاوا بو، له ناوچون سپایوه، نهما،
 فوتا، ویران بو.
 مَحَقَّ إِبَادَةً/ قه لاجو، له ناویردن، کوشتن، فه وتانن،
 نه میشتن.
 مَحَاق. مُحَاق. مُحَاق القمر: آخر الشهر القمري/ مانگ
 له که لا بون، مانگ ون بون، کهل گرتن، په ناگرتن.
 القمر فی المحاق/ مانگ له و دیو کهله یوه، ونه، په نای
 گرتوه.
 ماحِق: الصیف/ مارین.
 - شدة الحر/ قرچی گرما.
 يوم - : شديد الحر/ زور گرم.
 محك:
 مَحَكَّ. اَمَحَكَّ. تَمَحَكَّ: نازع فی الكلام/ به ناخوشی و
 توریه و ناشرینیه وه دواو گفست و گوی کرد، شه پی لی
 نه بوه وه.
 - . - . - : تمادی فی اللجاجة/ (سور، مه تر،
 ترن، کهلله رق، قیرسجه، له وچه و ترق) بو.
 تَمَحَكَّ: حاول/ به فیل و فاره ج بو، به پیچ و په نا
 بو، گزی کرد، ساخته ی کرد.
 ماحِك. خاصم/ زویر بو، تیک چو، دژمنایه تی کرد، شه پی
 نایه وه.
 مَحِك. ماحِك. مُحَاحِك: مُحِبَّ العِراك و الخصام/
 شه رانی، شه فروش، ترن، کهلله رق، گیزه شتوین.
 مُحَاحِكَة: خِصام/ دوشمنایه تی، تیک چون، شه پ (کردن،
 فروشتن، نانه وه)، نا کوکی، ناشوب، ناژاوه.
 مَحَكَّ (فی حك) محكمة فی (حكم)
 محل:
 مَحَلَّ. مَحَلَّ. مَحَلَّ: اَمَحَلَّ المكانَ/ اَجْدَبَ/ (روت، گپوی،
 روتن) بو، هیچی تیانمه نا.
 - . - . - : به سَعَى به و کاد/ فیل و پیلانی لی کرد،
 هملی خه له تان.

(مَحَلَّ المطر: اِخْتَبَسَ/ باران برپا، نهما، بو به بن بارانی.
 - الارض: جعلها مَحَلَّة/ (روت، گپوی، روتن) ی کرد،
 هیچی تیا نه میشت.
 تَمَحَلَّ الشيء: اِحْتال فی طلبه/ بۆ فیل گه پرا، به فیل
 بردی.
 - العُدْر: اِعْتَدَر. دَبَّر العذر/ پوزشتی دروی کرد،
 بیانوی دروی میتایوه.
 ماحَل: تماحَل: کاید و ماکر/ فیل ی کرد، گزی کرد،
 ساخته ی کرد.
 ماحِل. مُمَحِل: اَجْدَبَ/ روت، روتن، گپوی.
 - . محول. مَحَال: مُدَبِّر المکاشد. خَدَّاع/ فیل بان،
 ته له که باز، ناژاوه گپز، ساخته چی، ده ستیج.
 مَحَل: جَدَبَ/ روتنی، گپوی یی.
 - : قَطَط/ بن بارانی، نه هانی.
 - : جوع شدید/ برستی.
 - . مِحال: خَدِيعَة/ فیل، گزی، فروفیل، ته له که بازی،
 ساخته.
 مَحَالَة. لَامَحَالَة: لَا بُدَّ و لا حيلة/ بن گومان، چار نیه،
 بیویانوی ناوی.
 محن:
 مَحَن. اِمْتَحَنَ جَرَبٌ و اِخْتَبَر/ تاقی کرده وه.
 مَحْنَة: تَجَرِبَة. بَلِيَّة/ به لا، کاره سات، ناخوشی، کوست
 کهوتن، جورتم، گپچه ل.
 اِمْتَحان: اِختیار. تَجَرِبَة/ نه زمون، تاقی کردنه وه.
 مُعْتَحَن: مُسْتَنْطِق. المتقدم للامتحان/ تاقی کراوه،
 تاقی نه کړتیه وه.
 مُعْجَن: فاحِص. مُسْتَجَوِب/ تاقی کړه وه،
 تاقی نه کاته وه.
 محی:
 محَا. مَحَى الكتابة: مَسَحَهَا/ سپړه وه، کوژانیه وه.
 - . - : ازال الاثر/ سپړه وه، شویتنی ون کرد،
 جیگه که ی نه میشت.
 - . اِمْحَى. اِمْتَحَى: تَمَحَى: تلاش ی و اِضْمَحَلَّ/
 سپړه وه، کوژایه وه، شویتنی نهما.
 مَفْجِي. مَفْجُو. مُزَال/ سپړاوه، کوژاوه، نه مار.

محو: شطب. إزالة/ سرینه‌وه، لابردن، کوژانه‌وه، کوژیرونه‌وه.

مِفْحَاةٌ: مَحَايَةٌ: مَسَاحَةٌ/ تخته‌سپ، کوژین، لاستیکی خت کوژانه‌وه.

محور (فی حور) مُحَوَّلَةٌ (فی حول) مُحَيَّا (فی حی) محیص (فی حیص) محیط (فی حوط)

مخ:

مَخَّجٌ: تَمَخَّجٌ: اِمْتَحَجَّ العَظْمُ: اَخْرَجَ مَخَّهُ/ مَوْخَه‌کی دهره‌یتنا.

مَخَّجُ العَظْمِ: نُخَاعٌ/ مَوْخَى نَیْسِقَان.

- : خَالِصٌ کُلِّ شَیْءٍ/ پوخته، کروک.

- : دَمَاعٌ/ مِشْک، مَوْخ.

مُخَنِّجٌ / مِشْکِرَکِه.

مَخِیخٌ: فِیهِ مَخٌّ/ مَوْخَى تِیَابِه.

عَظْمٌ - : فِیهِ مَخٌّ/ نَیْسِقَانِ کِه مَوْخَى تِیَابِین.

مَخَاضٌ (فی مخض) مَخَاضَةٌ (فی خوض) مَخَاضَةٌ

(فی مخض) مَخْتَارٌ (فی خیر) مُخْتَالٌ (فی خیل)

مَخْتَرَعٌ (فی خرع) مَخْتَصِرٌ (فی خصص) مُخْتَلٌ (فی

خل) مَخْدَعٌ (فی خدع) مِخْدَةٌ (فی خد)

مخر:

مَخْرٌ: شَقٌّ/ دِری، دای‌هیتنا، دپانی، مه‌لوی‌دپی، دوو که‌رتی

کرد، کردی به دوو که‌رت‌وه.

- ت السَّفِیْنَةِ: جَرَّتْ فَشَقَّتْ المَاءَ/ ناوه‌کی (بیری،

دوو که‌رت کرد).

ماخِرَةٌ: سَفِیْنَةٌ/ که‌شتی، ناویر.

ماخور: بَیْتُ الدَّعَارَةِ/ مالِه خراب، مالنی سوازی.

مَخْرَقٌ: کَذَبٌ/ درووی کرد.

مَخْزَنٌ (فی خزن) مَخْصُوصٌ (فی خصص) مَخْصِی (فی

خصی)

مخض:

مَخَضُ اللَّبَنِ: اِسْتَخْرَجَ زَبْدَتَه/ که‌رهو چه‌وریه‌کی گرت.

- الشَّيْءُ: حَرَّكَهُ بِشِدَّةٍ/ رای‌وه‌شان، ژهن‌دی.

- الرَّأْيَ: قَلْبَهُ وَ. تَدَبَّرَ عَوَاقِبَهُ/ رَدَّی لی کو‌لیه‌وه و

لیکی دایه‌وه، بیرلی نه‌یستی و نه‌نجامی کرده‌وه.

مَخَضَتْ مُخَضَّتٌ. تَمَخَضَتِ الحَامِلُ: دَنَا وِلَادَتَهَا وَ اخَذَهَا الطَّلُقَ/ ژان گرتی، هات سه‌ر کاسه، کاتی مندال بونی هات.

اِمْتَخَضَ. تَمَخَضَ الجَنینُ: تَحَرَّكَ فِی البَطْنِ/ له سکدا جول.

- - اللبَنِ: تَحَرَّكَ فِی المِخْضَةِ/ ژهن‌را،

شلقای هات.

مَخَاضٌ: طَلُقَ الوِلَادَةَ/ ژان گرتی، چونه‌سه‌ر کاسه،

سه‌رده‌ستان، کاتی مندال بون.

ماخَضٌ: اخَذَهَا الطَّلُقَ/ ژان گرتی، ژان نه‌یگرئی، کاتی

مندال بونی‌تی.

مَخِیضٌ: لَبَنُ الخَضِّ/ بَن، ماستی ژهن‌راو.

مِخْضُ اللَّبَنِ: مَخَاضَةٌ: وِعَاءُ الخَضِّ/ مه‌شکه، ژهن‌ر.

مِخْضَةٌ: فَرَاةٌ/ که‌ره‌گر.

مخط:

مَخَطٌ: تَمَخَّطٌ: اَخْرَجَ المَخَاطَ مِنْ اَنْفِهِ/ چلمی له لوتی

دهره‌یتنا، فنکی کرد، لوتی سپی.

مَخَطُ الْوَلَدِ: اَخْرَجَ المَخَاطَ مِنْ اَنْفِهِ/ لوتی بۆ سپی، فنکی

پن‌کرد.

مَخَاطٌ: مَا یَسِیْلُ مِنَ الْاَنْفِ/ چلم.

- الشَّیْطَانُ: لَعَابُ الشَّمْسِ/ ته‌نافی شه‌یتان.

مَخَاطِی: لَرَجٌ. غُرُوبٌ/ لینج، چلمی، ملی، میلمی.

- القَوَامُ/ لیته‌ی، مل.

غَشَاءٌ - / تَوِیژالی چلمی، مل تَوِیژال.

مَخَطٌ: قَذَفَ المَخَاطَ مِنْ الْاَنْفِ/ فَنَک کردن، فم کردن،

خم کردن.

مَحْمَلٌ (فی حمل) مُخَيَّلَةٌ (فی خیل)

مد:

مَدَّ. اَمَدًا وَاَعَانَ وَاغَاثَ/ یارمه‌تی دا، پشتگیری کرد،

ده‌ستی گرت، (به ده‌نگیه‌وه، به ده‌میه‌وه) هات.

- - : اَمَلٌ/ مَوَلَتِی دا، دوا‌ی‌خست، ماوه‌ی دا.

- - : الْجُنْدُ: عَزَّزَ قُوَّی/ له‌شکره‌کی به‌میز‌کریو

یارمه‌تیدا، بۆی نارد.

- الشَّيْءُ وَاَلشَّيْءُ: بَسَطَهُ/ رای‌خست، دروژی کرده‌وه،

پانی کرد.

- عَنَقَهُ طَوْلَهُ وَ رَفَعَهُ/ ملی دروژ کرد، به‌ریزی کرده‌وه.

- يَدُهُ: بَسَطَهُ / دهستی (دریژ کرد، پان کرده‌وه).
 - يَدُ الْمَسَاعِدَةِ (عطاء) دهستی یارمتهی دریژ کرد، پیی
 دا، دایه.
 - بَصَرُهُ: اِشْتَفَاهَا / چای (زیت، زهق) کرده‌وه.
 - اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: اطاله / خوا ته‌منی (دایه، دریژ کرد).
 - الارض: سمدها / پهینی (کرد، پیوه‌کرد).
 - مَائِدَةُ: بَسَطَهَا / خوانی راخت.
 - النهر أو البحر: زاد ماء / مه‌لسا، ناو مه‌لسا.
 - القلم: غَمَسَهُ / قه‌لمه‌کی کرد به مه‌ره‌که‌به‌که‌دا.
 - جذرا فی الارض: تَكُونُ وَ قَاصِلٌ / ره‌گی داکوتا.
 - فی الغشی: مَطَا / ه‌نگاری دریژی نا.
 - خَطَا حديدیا: بَنَى / شَتِيد / خه‌تی ناسنی دامه‌زړاند.
 - طریقا: بَنَى / شَتِيد / رِنگی (لئ‌دا، دروست کرد).
 - مَدَدٌ: مَدَّ: بَسَطَ / فراوانی کرد، کردیه‌وه، رای‌خست.
 - - - : اطال / دریژی کرده‌وه.
 - - - : مَدَّ اِلَى الاسفل / شوپی کرده‌وه، رای‌پیل.
 - - - : الجرحُ: تَقَبَّحَ / ته‌نیه‌وه، ته‌شه‌نی کرد، زهر
 بو، کیمی کرد.
 - اِمْتَدَّ: تَمَدَّدَ / اِنْبَسَطَ / کشا، دریژ‌بوه‌وه، فراوان بو،
 ته‌نیه‌وه.
 - - : اِلَى / دریژ‌بوه‌وه بو..
 - - : فِی مَشْنَبِهِ: تَبَخَّرَ / خَوَى (یادا، گیف کرده‌وه).
 - تَمَدَّدَ: ضِدَّ تَقَلُّصَ / فراوان بو.
 - : تَمَطَّى / کشا.
 - : اِسْتَلَقَى / راکشا دریژ بو، پال‌کوت.
 - اِسْتَمَدَّ مِنْهُ: تَلَقَّى / لَیْه‌ی وه‌رگرت، وه‌ری‌گرت.
 - - : فَلَانًا: طَلَبَ مَعُونَةً / داوی یارمتهی لئ‌کرد.
 - مَدَّ: بَسَطَ / فراوان (کردن، بون).
 - : اِطَالَةً / دریژ (کردن، کردنه‌وه)، کشان، کشاندن،
 شو‌پرکړنه‌وه، رای‌ل‌کردن.
 - الْبَحْرُ: خِلاف الْجَزْزِ / خِيزاو، به‌رزاو، سه‌رکردن،
 هه‌ستانی ناوی ده‌ریا.
 - وَجَزَّرَ / خِيزاو و نیشتاو، هه‌ستان و نیشته‌وه.
 - سَبَّلَ / لافاو، لیشاو.
 - الطَّرِيقُ: بِنَاء وَ تَشْيِيد الطَّرِيقَ / رِنگه لئ‌دان، رِنگا
 دروست کردن.

- : مَدَّة: علامه‌ الهمزة / تا، هه‌لکشاوی.
 - مَدَد: نَجْدَةٌ / فرياکه‌وتن، به‌ماواره‌وه چون، پشتگیری
 کردن.
 - : عَوْنُ / یارمتهی دان، یاریده‌دان.
 - مَدِيد: طویل / دریژ، فراوان، نقد.
 - عَمَّرَ - / ته‌منی دریژ، به‌سالا چون.
 - اِمْدَاد: اِعَانَةٌ / یارمتهی دان، پشتگیری کردن، ده‌ستگرتن.
 - : مَعُونَةٌ / یارمتهی.
 - : نَجْدَةٌ / به‌ماواره‌وه چون، فرياکه‌وتن، به‌میزکردن.
 - اِمْتِدَاد: مَدَى / ماوه.
 - : طول / دریژی، فراوانی.
 - : العمر / ته‌من دریژی.
 - تَمَدَّدَ: ضِدَّ تَقَلُّصَ / کشان.
 - : اِنْبِسَاطَ / فراوان بون.
 - قَابِلِيَّةٌ اَل - / توانایی کشان.
 - مُتَمَدَّدٌ: مَمْدُودٌ / مُنْبَسِطٌ / کشاو، دریژ‌بو، راکشاو، پال
 که‌وتو.
 - - : مُسْتَطِيلٌ / لاکیشی، دریژ.
 - : مُنْسِعٌ / فراوان، گوره‌وه.
 - مَدَاد: مَادَّةٌ: سَطَّاح. مَا اِفْتَرَشَ مِنَ النَّبَاتِ / روه‌کی
 راکشاو پال که‌وتو.
 - مَدَّةٌ مِنَ الزَّمَانِ: بُرْهَةٌ / ماوه، کات، ده‌مه، ناو، بهین.
 - : اجل. اَمَدٌ / ماویه‌کی دیاری کړاو.
 - قَصِيرَةٌ / ماویه‌کی کم، تاوټک.
 - فِی - کَذَا / له‌ ماوې... نه‌ونده‌دا، له‌ ماویه‌کی ناو‌ه‌مادا.
 - ل - : اِلَى حَيْنَ / تا (به‌یټیک، ماویه‌ک).
 - مُضَى اَل - : مَضَى الْوَقْتُ / کات تټیبه‌پښ.
 - مَضَى - : تَقَادُمٌ / ماوه به‌ سه‌راچون.
 - مَدَّ: مَكِيَالٌ / پیوره، نه‌ندازه.
 - مَدَّة: اَمْدَةُ النَّسِيحِ: سَدَاةٌ / تان.
 - مَدَّة: قَبْحٌ / کټیم، رَوَخ، زیچ‌کاو، لیمان.
 - مِدَاد: حَبْرٌ / مه‌ره‌که‌ب.
 - : سَمَادٌ / په‌بین.
 - : مِثَالٌ / نمونه.
 - مَادَّةٌ: جَوْهَرٌ / ناوهر، کړوک.

: مَائِتْرَكِبْ مِنْهُ الشَّيْءُ / که رسته، شست، شست و
 : غُنْصُرُ / توخم.
 : مَكْسَب و غَفْلَة / دستکوت و دراز.
 : بَنْد / بهش، کورت، بهند.
 المَادَّةُ الْحَيَوِيَّةُ: جَبَلَة. المَادَّةُ الَّتِي تَتَكُونُ مِنْهَا
 الْخَلِيَّةُ / پروتوپلازم، پیکهتتری خروکی زیندو.
 مواد: جمع مَادَّة / شست و مهک..
 - أَوَّلِيَّة: ادوات و لوازم / که رسته، که رسته‌ی خاو.
 - اللِّفَة: الفاظها / و شو دهنگی زمان.
 - الاتفاق: فقرات الاتفاق / بهنده گانی رتک که وتن.
 - البناء / که رسته‌ی خانو، به رنو.
 هَادِي: ضِدُّ مَغْنَوِي / شتکار، له شت پتک هاتوه.
 - لَا يُؤْمِنُ بِالرُّوحَانِيَّاتِ / شتکار باوه.
 - بَخِيل: شحیح / پیسکه، رُذ، پولکی، پاره پیس.
 - ذُلِّيَّوِي / جیهان به رست، ژیان به رست.
 - مَحَبُّ الْمَكْسَبِ وَ الْعَالِ / پاره به رست، دراو
 به رست.
 هَادِيًا / شتکاری.
 مَدَار (فِي دَوْر) مَدَاس (فِي دَوَس) مُدَام. مُدَامَة (فِي
 دَوَم)
 مدح:
 مَدَح. مَدَح. اِمْتَدَحَ. اَحْسَنَ الثَّنَاءَ عَلَيْهِ. ضِدُّ ذَم /
 ستایش کرد، هه‌لی دا، هه‌لینا، بیا هه‌ل دا.
 تَمْدَح: اِفْتَخِر / خوی هه‌ل کتیشا.
 مَدَح. مَدِيح: حَمْد. ثناء / ستایش کردن، پیا هه‌ل‌دان،
 هه‌ل‌دان، هه‌ل‌نان.
 مَادِح: مَثْنٍ / ستایشکار، پیا هه‌ل‌دهر، هه‌ل‌نهر.
 - مَدَاح: مَقْرُظ / شایر.
 مَمْدُوح: حمید. محمود / ستایشکارو، پیا هه‌ل‌دراو.
 مَمَادِح: عَكْس مَقَابِيح / به‌سه‌ند، ره‌وا، شست و کرداری
 به‌جی، پیچه‌وانه‌ی نار ه‌وا.
 مَدِخَنَة (فِي دَخْن)
 مدر:
 مَدَر. مَدَرُ الْمَكَانِ: طَائِفَة / قوپاوی کرد.
 تَمْدَر: تَلَطَّح / قوپاوی بو.

مَدَر: طَلَب / قوپ، لیته.
 - مَدَرَة: كَتْلَة تَرَابِيَّة / گنمک، که رسهک، که ستهک.
 (مَدَر: ضَخْم الْبَطْن / ورگن، ورگ زل.
 - مَدْنٍ: مُطَيَّن / قوپاوی.
 - حَضَرَ: الْمَدْنُ وَ الْقَرْيَ / شار، گوند، لادئ،
 ناوه‌دانی.
 مَدَرِي: ساکن الْمَدَر / دانیش‌توانی شارو گوند، پیچه‌وانه‌ی
 کوچاری.
 مدرسة (فِي دَرَس) مُدَرِّع (فِي دَعُو) مَدْفِع (فِي دَفْع)
 مَدْمَن (فِي دَمَن)
 مدن:
 مَدْنٌ بِالْمَكَانِ: اِقَام / نیشته‌جی بو، جیگیر بو.
 مَدْنُ الْمَدَائِنِ: بَنَاهَا / شارو گوندی (دروست کرد، ناوه‌دانی
 کرده‌وه).
 - حَضَرَ / ره‌فتاری جوانی (فیرکرد، نواند).
 تَمَدَّن: تَحَضَّر. تَهَدَّب / ره‌فتاری جوان و به‌جیی گرت،
 راژه‌ی شارستانیته‌ی فیز بو.
 مدينة: بِلَدَة كَبِيرَة / شار.
 - السَّلَام: يَغْدَاد / شاری به‌غدا.
 مَدْنِيَّة. تَمَدَّن: حَضَارَة. عمران / شارستانیته‌ی،
 پیشکه‌وتن، ناوه‌دانی.
 مَدْنِي: حَضَرِي / نیشته‌نی، نیشته‌جی.
 - من اهل المدن / شاری، دانیش‌توی شار.
 - مُلْكِي. غیر عسکری / ناسه‌ریازی، ناسایی.
 - غیر جنائی (فِي الْحَقُوق) / سوک، سوکه.
 قانون - / سوکه یاسا.
 مدی:
 مَادِي. اَمْدِي: اَهْل / ماوه‌ی دایه، مۆله‌تی دا، نوای خست،
 (حاپول، چاپولکی) دا.
 تَمَادِي فِي الْأَمْرِ: بَلَّغ غَايَتَهُ / به (نه‌نجام، مه‌به‌ستی)
 خوی گه‌یشت.
 - فِي الْأَمْرِ: دَام عَلَى فَعْلِهِ / له‌ساری (رژئی، به‌رده‌وام
 بو).
 - ذَهَبَ بَعِيدًا / زُود رَجَى، دورکه‌وته‌وه.
 مَدِي: مَجَال / بوار، ماوه، ده‌ره‌فت.
 - بُعْد / دوری.

- : مَا يُتْرَكُ مِنْ الشَّيْءِ / که رسته، شت، شت و مهک.

- : عُصْرُ / توخم.

- : مَكْسَبٌ وَ عَمَلَةٌ / دهستکوت و دراو.

- : بِنْدٌ / بهش، کهرت، بهند.

المَادَّةُ الْحَيَوِيَّةُ: جَبَلَةٌ. المَادَّةُ الَّتِي تَتَكُونُ مِنْهَا الْخَلِيَّةُ / پروتوپلازم، پیکهینری خرۆکی زیندو.

مواد: جَمْعُ مَادَّةٍ / شت و مهک.

- : أَوَّلِيَّةٌ / ادوات و لوازم / که رسته، که رستهی خاو.

- : اللُّغَةُ / الفاظها / و شعر و دهنگی زمان.

- : الاتِّفَاقُ: فِقَرَاتُ الاتِّفَاقِ / بهنده کانی ریک که وتن.

- : البِنَاءُ / که رستهی خانو، پهرنو.

مَادِيٌّ: ضِدُّ مَعْنَوِيٍّ / شتکار، له شت پیک هاتوه.

- : لَا يُؤْمَنُ بِالرُّوحَانِيَّاتِ / شتکار باوهی.

- : بَخِيلٌ. شَحِيحٌ / پیسکه، رُذٌّ، پولهکی، پاره پیس.

- : دُنْيَوِيٌّ / جیهان پهرست، ژبان پهرست.

- : مَحَبُّ الْمَكْسَبِ وَ الْمَالِ / پاره پهرست، دراو پهرست.

مَادِيًّا / شتکاری.

مدار (فی دور) مداس (فی دوس) مُدَام. مُدَامَةٌ (فی دوم)

مدح:

مَدَحٌ. مَدَحٌ: اِحْسَنُ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ. ضِدُّ ذَمٍّ / ستایشی کرد، هملی دا، هملی بنا، پیا همل دا.

تَمْدَحٌ: اِفْتَخَرُ / خوی همل کیشا.

مَدَحٌ: مَدِيحٌ: حَمْدٌ. ثَنَاءٌ / ستایش کردن، پیا هملدان، هملدان، هملنان.

مَادِحٌ: مُنْ / ستایشکار، پیا هملدەر، هملنەر.

- : مَذَاحٌ: مُقَرَّظٌ / شایەر.

مَمْدُوحٌ: حمید. محمود / ستایشکراو، پیا هملدراو.

مَمَادِحٌ: عَكْسُ مَقَابِيحٍ / په سهند، رهوا، شت و کرداری بهجی، پیچه وانهی نارهوا.

مدخنة (فی دخن)

مدر:

مَدْرٌ. مَدْرُ الْمَكَانِ: طَائِفَةٌ / قوپاوی کرد.

تَمْدَرٌ: تَلَطُّحٌ / قوپاوی بو.

مَدْرٌ: طَائِفَةٌ / قوپا، لیته.

- : مَدْرَةٌ: كِتْلَةٌ تَرَابِيَّةٌ / کلمتک، که رسهک، که ستهک.

أَمْدَرٌ: ضَخْمُ الْبَطْنِ / وریگن، وریگ زل.

- : مَذْبَحٌ: مُطَيَّنٌ / قوپاوی.

- : حَضَرَ. الْمَدْنُ وَ الْقَرْیُ / شار، گوند، لادی، ناوه دانی.

مَدْرِيٌّ: ساکن المَدْرُ / دانیشتوانی شارو گوند، پیچه وانهی کوچهری.

مدرسة (فی درس) مَدْرَعٌ (فی دعو) مَدْفِعٌ (فی دفع) مدمن (فی دمن)

مدن:

مَدْنٌ بِالْمَكَانِ: اِقَامٌ / نیشتهجی بو، جینگیر بو.

مَدْنُ الْمَدَائِنِ: بَنَاهَا / شارو گوندی (دروست کرد، ناوه دانی کردهوه).

- : حَضَرَ / رهفتاری جوانی (فیترکرد، نواند).

تَمَدَّنٌ: تَحَضَّرَ. تَهَدَّبٌ / رهفتاری جوان و بهجی گرت، راژهی شارستانیتهی فیر بو.

مدينة: بِلَدَةٌ كَبِيرَةٌ / شار.

- : السَّلَام: بَغْدَادُ / شاری بهغدا.

مَدْنِيَّةٌ. تَمَدَّنٌ: حَضَارَةٌ. عَمْرَانٌ / شارستانیتهی، پیتشکه وتن، ناوه دانی.

مَدْنِيٌّ: حَضَرِيٌّ / نیشتهنی، نیشتهجی.

- : مِنْ أَهْلِ الْمَدْنِ / شاری، دانیشتوی شار.

- : مُلْكِيٌّ. غَيْرُ عَسْكَرِيٍّ / ناسه ریزی، ناسایی.

- : غَيْرُ جَنَائِيٍّ (فِي الْحَقُوقِ) / سوك، سوكه.

قانون - / سوكه یاسا.

مدی:

مَادِيٌّ. أَمْدِيٌّ: أَهْلُ / ماوهی دایه، مؤلهتی دا، نوای خست، (حاپول، چاپولکی) دا.

تَمَادِيٌّ فِي الْأَمْرِ: بَلِغٌ غَايَتَهُ / به (نهجام، مه بهست)ی خوی گه پشت.

- : فِي الْأَمْرِ: دَامَ عَلَى فَعْلِهِ / له سهری (رؤی، بهرده وام بو).

- : ذَهَبَ بِعِيدٍ / زۆر رؤی، نورکه وتهوه.

مَدِيٌّ: مَجَالٌ / بوار، ماوه، دهرفهت.

- : بُدٌّ / دوری.

- : مَسَافَة / ماوه.
- : غَايَة. مُتَهَي / مه بهست، نامانج، شوپه پری، کوتایی.
- : البَصَر: مَجَال الرُّؤْيَا / چاوپېکړن، تا چاوپېکا.
- : السُّلْطَة: مَجَال الحُکْم و الصَّلَاحِيَّة / توانستی فرمان رهاوی.
- : الصوت: مَجَال وصول الصوت و السَّمَاع / دهنگ گېشتن، تا دهنگ بېکا.
- : العمر: فِتْرَة الحَيَاة. عمر. حَيَاة / ریزځایی ژيان، مهمو تهمن، تهمن، ژيان، ژين.
- : بعيد ال - : ذات نتيجه او تاثير بعيد / دورته نجام.
- : مَدِيَّة. مَدِيَّة. مَدِيَّة: سَكِين / چه قو، قه له مې، کيزد.
- : مَدَوِي: صَانِع الآلات القاطعة / چه خماخ ساز، شېر گهر، چه قوگر.
- : مديد (في مد) مدير (في دور) مدين (في دين) ميدنه (في مدن) مذاق (في ذوق)
- : مَنَر: تَعَمَّر البَيْضُ / فسد / پيس بو، خراب بو، بونی کرد.
- : مَنَر الشَّيْء: فَرَّقَ شَتَّى / پهرشی کرد، بلاوی کرده وه، پهرش و بلاوی کرده وه، تیک و په کانی دا.
- : تَعَمَّرَ / تَفَرَّقَ / پهرش بو، بلاوېو وه، پهرش و بلاوېو وه.
- : ت المعدة او النفس فسد / ترشا، دل ټيکه ل هات، تیک چو.
- : مَنَر. مَانَر: فاسد. مُتَعَمَّن. تالف / پيس، خراب، ترشاو، بۆگن، بۆن کړو.
- : تَفَرَّقُوا شَتْرَ مَنَرٍ / في كل جهة / هريکي به لاي کدا بلاويان لي کرد، پهرش و بلاوېو وه.
- : مَذْرِي: مِزْرَة (في ذرو)
- : مَذَق: مَذَقَ الشَّرَاب: مَرَّجَه بالماء / شاي ټيکه ل کرد، روڼی کرده وه.
- : اللَّبَن: مَرَّجَه بالماء / کردی به ماستاو.
- : مَذَق. مَذِيق: مَعْرُوج بالماء / ټيکه ل به نار.
- : لبن و - مَعْرُوج بالماء / ماستاو، شېراو.
- : مَذَاق: مُعَادِق: مَن كَانَ وَدَّه غَيْر خَالِص / ریاکار، دورو، ماوې و خوشه وېستېکی ناپاک.
- : مَذْكِرَة (في ذکر).
- : مَذَل:
- : مَذَل بِسِرَّة: باح به / درکاني، خوی بۆ نه گېرا نه پتې خوی درکان.
- : امْذَلَّة: اضجره و اقلقه / بیتزاري کرد، سهری کرده سهر.
- : مَذَل. مَذِل: مَفْشُ السَّرَّ / دم شپ.
- : - : قَلَق. ضَجُور / بیتزار.
- : مَذْنَب (في ذنب) مذهب (في ذهب) مَنُود (في ذود) مر:
- : مَرَّ: فَاَت / رابورد، گوزده شت، تن په پری.
- : - : ذَهَب / رَوَى، رَوَيْشَت، رَهت بو، گوزهری کرد.
- : - : اِنْقَضَى / به سهرچو، تن په پری، رابورد.
- : - : جَان. قَطَعَ. عِبَر / بېی، په پړه وه.
- : - : به و عليه: زَارَه / سهری دا، چو له لای، به لایا تن په پری.
- : - : أَمَرَ: صَار مُرّاً / تال بو.
- : - : أَمَرَ: جَعَلَهُ يَمْرّاً / رویدا تن په پری، هیشتی تن په پری.
- : - : فَوْتُ / پیاکرد، کردی به ناویا، تنی په پان.
- : - : مَرَر الشَّيْء: صَيَّرَهُ مُرّاً / تالی کرد.
- : - : اِسْتَمَرَّ: دام. بَقِيَ / له سهری رو، بېرده وام بو، کولی نه دا، نه وده ستا، بېنی گرت.
- : - : به: ثَبَّتَهُ / هېشتيه وه.
- : - : مَرَّ: حَبَل / پت، گوریس.
- : - : مُرُور. عُبُور / تن په پین، په پړنه وه، رابوردن، رَهت بو، گوزهر کړدن.
- : و - الوقت و الايام: تَقَدَّمَ و سَرَّيَان الوقت / تن په پړونی کات و روځ.
- : مُرُور: عُبُور: اِجْتِيَاذ / تن په پین، گوزهر کړدن، رَهت بو، په پړنه وه، رابوردن.
- : - : زَمَن: تَمَلَّك بوضع اليد مُدَّة طَوِيلَة / داگېر کړدن و بو، به می خو به هوی تن په پړونی کات و کون بونه وه، کات به سهر اچون و تن په پین.
- : - : الوقت و الايام / کات و روځان تن په پین.
- : - : اِجْتِيَاذ / تن په پین، تن په پړون، هات و چو.
- : - : تَفْتِيْش / پشکین.
- : - : تَذْكِرَة - / بلیتی تن په پړون.
- : - : حَرَكَة ال - / مات و چزی ریگ و یان.
- : - : شَرْطَة ال - / پزلیسی هات و چو.
- : - : مَارَّ: مَجْتَاذ. عَابَر / تن په پړو، باسکراو، رابوردن.

- العمر: ضد حلاوته / سهختی و سړی و تنگ و
 چه له مهر تالای ژيان.
 پمراوة: پخرقة / به داخووه.
 امر: اکثر مراوة / تالتر.
 الامران: الفقر و الهرم / نه بونی و پیری.
 مریرة: حلقة فی طرف جبل / گرئی، گرئی قولفه، چه له مهر.
 مر: حبل / پهت، گوریس.
 مریة: قتل / کوشتن.
 مریز: عزیمة / غیبهت، وره.
 - جبل مریز: شدید القتل / گوریسی سفت و توند
 هونروه.
 رجل - : قوی. ذو عزم / به غیبهت، به میز، نازا، به وره.
 مرمز: غضب / توپو، رقی مه لسا، قینی مه لسا.
 - مر: صار مرأ / تال بو.
 - غیشة: نقصه / ژانی لوتال کرد.
 تمرمر: تدمر / بوله ی مات، سکالی کرد، بیژاری ده ریپی.
 مرمز: رخام او نوع من الرخام / مه پمه.
 مرا:
 مرأ. مرء. مریء (مراة) الطعام: طباب و نقع /
 خورینه که خوش و به که ک بو.
 - - - - - الطعام: ساغ من غیر غصص / به
 ناسانی قوت جو، چه خواره وه، نهره قوت بو.
 مرق (مروة): صار ذا مروة / بوبه پیاوو خاوهن
 پیاوو ته، جولمیر بو.
 - (مراة) المكان: حسن هواؤه / نارووه وای خوش
 ساز بو.
 استمرأ الطعام: استطیبة / لای خوش بو.
 مریء: مجری الطعام من الحلقوم الى المعدة /
 سورتنچک.
 طعام مریء: طیب / خورینی خوش.
 هنیناً مریئاً: بالقافیة / توشی گیانت بئ، توش.
 مروة. مروة: نخوة / چاکه، ده ست گرتن، پیاوو ته،
 جوامیری.
 - - - - - : کمال الرجولة / پیاوو ته، نازیاه ته.
 امرء. امیریء. مرء: انسان / مروة، پیاو، زه لام، که س،
 مریوم.

ال - ذکره / باسکرو، ناویرلو، تن په پیو.
 امرار: اجتياز. عبور / تن په پاندن، گوزهر کردن.
 - الوقت / کات (برینه سر، کوشتن).
 استمرار: دوام / په ک بیته یی، به رده وای، همیشی یی، بین
 گرتن، په پیتا پیتا، په یده ریپی.
 ب - : دوما / په پیتا پیتا، همیشی، هم موکات، په ک
 بیته، نه وه ستان، سهروم.
 مستمر: دائم. غیر منقطع / په پیتا پیتا، په ک بیته،
 به رده وای.
 استماره / نه نکیت.
 ممر: مکان المرور / ریپو، گوزهر، پیاپو، رنگه، شوینی
 پیا تن په پین.
 مرء: کرء / جار، جاریک، پات، که پت.
 - اخری: ایضا / دیسان، مهره ها.
 - اخری. - ثانیه / جاریک تر، جاریک که.
 - واحدة / په جار، جاریک.
 پال - : لیدأ. قطعاً / نه، نا، نه، نه خیر، هرگز، به په ک
 جاری.
 پال - : ایضا / مهره ها، دیسان.
 ذات - / جاریک، ریگوتیک، جاریکیان.
 هذه ال - / نه جار.
 مرء بعد مرء / جار له نوای جار.
 مراراً: مرآت عديدة / زرجار، جاره ها، چه ند (جار،
 جارن).
 - : احیاناً / ناو به ناو، جارجار، جارویار، هندی جار.
 - و تکراراً / جاره ها، جار له نوای جار، چه ند جارن.
 مرآت. بعض المرآت: احیاناً / جارجار، جار به جار،
 جارویار، ناو به ناو.
 مرء ضد حلو / تال، زه قنه (بوت، موت)، زه قنه (بوت،
 موت).
 - : مؤلم. قاص / به سړی، سخت، چه رگ پر، به نازار.
 مزار. مریز: نبات / تالیشک.
 مرارة. مرء: صفراء / زه ردلو.
 - : الحوصلة المرارية او الصفراء / زلو، توره که ی
 زه ردلو، زلو، زاره.
 - : ضد حلاوة / تالو، تالی، تالیتی.

مَرَاة: إمراة (الجمع نساء) / نافرته، زن.

إمراة: عقيلة / خیزان، زن، هوسر.

مُرَاء (فی رای) مُرَاب (فی ریبو) مراد (فی رود) مراراً
(فی من) مرام (فی روم) مَرَاة (فی رای) مراهیق (فی
رهق)

مرت:

مَرَّت الشيء: مَلَسَتْ / سافی کرد، لوسی کرد، ساوی‌دا،
سوییه.

مَرَّتْ اَرْض مَرَّتْ و مَمْرُوثة: لانیات فیها / زهوی روت و
ساف، روتنه.

رَجُلٌ - : لاشعر بحاجبه / بن برق.

مُرْتَاب (فی ریب) مُرْتاح (فی روح) مرتاع (فی روع)
مرتبة (فی رتب)

مرت:

مَرَّتْ مَصٌّ / مَرَّتْ، مه‌لئ‌مئی.

- : لَئِنَّ / نه‌رمی کرده‌وه، شلی کرده‌وه، خاری کرده‌وه.

- : دَهَكَ و لَئِنَّ / خوسانییه‌وه، فلیقانییه‌وه.

- الشيء فی الماء: نَقَعَهُ فیهِ / خستیه ناوه‌وه،
خوسانییه‌وه.

مرثاة (فی رثی)

مرج:

مَرَج الدَّابَّة. ارسلها ترعى / (ناردی، بردی) بق (له‌وه‌پ)
پاوه‌ن، چایر.

مَرَجَ الْأَمْرُ: إضطرَب / شیوا، شپرزه بو، شله‌ژا.

مَرَج: مَرَعی / له‌وه‌پ، له‌ورگا، پاوه‌ن، چایر.

- : رَوْضَةً / میزگ، میزگزار، سه‌وزایی، شه‌کار.

- : مَرَج. إضطراب / پشیوی، شیواوی، ناژاوه، سه‌رلی
تیک چون.

هَرَج و - : ضَوْضَاء: ضَجِيج / ده‌نگه ده‌نگ، ژاوه‌ژاو،
پشیوی.

مَرَجَان: صِغَار اللُّلُؤ / شیلان.

مرجع (فی رجج) مرجل (فی رجل)

مرج:

مَرَج: إِشْتَدَّ فَرْحَهُ و نشاطه / (شادمان، شادان، دلخوش،
پیخوشحال) بو.

مَرَح: شِدَّة الفرح / خویشی، شادی، نه‌وپه‌پی خویشی و
شادمانی.

مَرِح. مُرِیح. طَرُوب / روخوش، شادمان، دهم به پیکه‌نین.
مَرَحی: أَحْسَنْت / ناه‌رین، چاکت کرد، ناه‌رم، باشت
کرد.

مرحب: رَحِب به / (پیشوازی، به‌خیرماتن، خوش‌ماتن‌ی
کرد.

- به: قال له مَرْحَباً / پیسی و خوش‌ماتی،
به‌خیرییت.

مرحاض (فی رحض) مرحلة (فی رحل)

مرخ:

مَرَخ. مَرَخَ جَسَدَهُ بِالدهن دَهَنَهُ / چه‌ری کرد، تیی
هه‌لسو، هه‌نوی.

مَرَخ. اَمَرَخ العَجین: اَکْثَر ماء / ناوی رقی‌تی تن کرد، شلی
کرده‌وه.

تَمَرَخَ بِالدهن: اَدَهَن به. تَدَلَّك / خو‌ی چه‌ور کرد، رۆنی تن
هه‌لسو، هه‌نوی.

مَرَوُح: دَلُوك. دَهَان للتدلیك / رۆن و ده‌رمانی چه‌ورکردن،
هه‌نون.

مَرِخ: لَئِن / نه‌رم، شل.

مَرِخ: كَوَكَب سَيَّار / مه‌ریخ، بارام.

مرد:

مَرَد. مَرَدَ الْغُضُن: اَلْقَى عَنْه لِحَاءَه. جَرَدَه مِنَ الْوَرَق /
روتی کرد، گه‌لای پی‌وه نه‌میش، تویکه‌کی لای کرده‌وه.

- : - الشيء من الماء: عَرَكَهُ / فلیقانییه‌وه،
تلیسانییه‌وه.

- : الشيء: قَطَعَهُ / هه‌لی وه‌ران، وردی کرد.

- : الشيء: لَئِنَهُ / سافی کرد، شیلائی، نه‌رمی کرد.

- : مَرَد. تَمَرَدَ: عَصَى و عَثَى / یاخی بو، مانی گرت،
سه‌ریکشی کرد.

- : - : جَاوَزَ حَدَّ امْثَالِه / به‌رز نه‌پی، پیسی لای
هه‌ل‌کیشا.

تَمَرَدَ: إِسْتَكْبَر / ترق بو، تری زل بو، له وزه چوه ده‌ره‌وه.
أَمَرَدَ: بِلَا لِحْيَةٍ / مین‌توک، کرسته.

مَرَداء: شجرة لا ورق علیها / داری بن گه‌لا، گه‌لاوه‌ریو،
روت.

ثَمَرْدُ: عُصَيَانُ / سرکیشی، یاخی بون، یاخیتی، مان
 گرتن، سرپیچی.
 مُتَمَرْدُ: عاصِ / سر به گویهند، سرکیش، یاخی، مان
 گرتو، سرپیچی گره، سرپیچ.
 مَرْد: عَمَلَقُ / زه به للاح، درِز، چه تهل، نیر.
 - : مُرْتَفَعُ عَالٍ / بهر، بلند.
 - : مَرِيدُ. عاصِ / یاخی، مان گرتو، سرکیش.
 مَرَادُ. مَرَادُ: عُثْقُ / مل، گهردن، نه ستو.
 مُرَادُ (فی رود)
 مُرْدی: خَشْبَةُ تُدْفَعُ بِهَا السَّفِينَةُ / تیلای کشتی جولان.
 مَرِيدُ: ثَمَرٌ يُنْقَعُ فِي اللَّبَنِ / خورمای ناو ماست،
 خورما و ماست.
 تِمْرَادُ: بُرْجُ الْحَمَامِ / میلانه کوتر، بورجی کوتر.
 مرد قوش: نَبَاتُ / جاتره کبویه.
 مَرَزُ:
 مَرَزُ: سَوَاقِي صَغِيرَةٌ لِلزَّرْعَةِ / دیزاو، گول، دوکان.
 مَرَاةُ: آلةُ عَمَلِ الْمَرْوُزِ / کتو.
 عَمَلُ الْمَرْزِ أَوْ الْمَرْوُزِ / دیزاو دروست کردن، گول برین.
 مَرَسُ:
 مَرَسُ: نَقَعَ فِي الْمَاءِ حَتَّى يَتَحَلَّلَ / خستیه ناووه،
 خوسانیوه.
 - يَدُهُ بِالْمَنْدِيلِ: مَسَحَهُ / سپی، دهستی سپی.
 ثَمَرَسُ بِالشَّيْءِ: اِخْتَكَّ / خوی (تی مه ل سو، لوتخشان).
 مَارَسُ الْأَمْرَ أَوْ الْعَمَلَ: زَاوَلَهُ وَ عَاوَاهُ وَ شَرَعَ فِيهِ /
 کاری تیاکرد، شاره زایی تیا هیه، تاقی کریوته وه، لئی
 نه زانی.
 ثَمَارَسَاوُ: تَضَارَبَا / دایان بهیه کدا.
 مَرَسُ: مَجْرَبُ / کارمه، شاره زا.
 مَمارِسُ: مُزَاوِلُ / کار تیاکریو، شاره زا، لوتزان.
 مَمارَسَةُ: مُزَاوَلَةٌ / کارتیاکردن.
 مَرَسَةُ: حَبْلُ غَلِيظُ / گوریس.
 مِرَاسُ: مَرَاةُ: قُوَّةُ / هیژ، توانایی، تین.
 سهل ال - : وَدِيعُ / سهل الانقیاد / ناسان، نه گونجینری،
 مَؤَكَّرُهُ كَرِي، زو پایت.
 صَعِبُ ال - : شَدِيدُ الشَّكِيمَةِ. جَمُوحُ / رهق، رانیهت،
 دهسته مَر نابیئت، که لله رهق، سرکیش.

مارس: أَذَارُ. الشَّهْرُ الْمِيلَادِي / مانگی نوویژن.
 - : إِلَاهُ الْحَرْبِ عِنْدَ الرُّومَانِ / خوای شه، مارس.
 مَرَسَالُ (فی رسل) مَرَسَاةُ (فی رسو)
 مَرَشُ:
 مَرَشُ: حَدَشُ / روشانی، چنگی لوتدا.
 مَرَشُ: حَدَشُ / روشان.
 اَمَرَشُ: شَرِيرُ / پیاوخراب، شه پانی.
 مَرَضُ:
 مَرِضُ: سَقِمَ / نه خۆش کهوت، توشی نه خۆشی بو.
 مَرِضُ الْمَرِضِ: اِعْتَنَى بِهِ. دَاوَاهُ / چاودیری کرد،
 به دیاریه وه بو، تیماری کرد.
 - . اَمْرَضُ: صَيَّرَهُ مَرِيضًا / نه خۆشی خست.
 تَمَرَضُ: ضَعَفَ فِي أَمْرِهِ. اَصَابَهُ الْمَرَضُ / نه خۆش
 کهوت، دهرده دار بو، لاواز بو.
 تَمَارَضُ: اَظْهَرَ أَنَّهُ مَرِيضٌ / خوی نه خۆش (خست،
 پیشان دا).
 مَرَضُ: عَلَّةُ. دَاءُ / نه خۆشی، دهرده، زهده، ناساخی.
 - بَسِيطُ: اِعْتِلَالُ الصِّحَّةِ. اِنْحِرَافُ الْمَزَاجِ / سوکه
 ناساخی، بِن تاقه تی، هوهس نه بون.
 - مَسْتُوطُنُ: مَقْطُونُ / دهرده نه خۆشی ناو خوی و
 نیشتمانی، نه خۆشی نیشته تی.
 - وَبَاشُ: وَبَاءُ / پتا، دهرده داکه وتو.
 - مَعْدُ: مُتَقَلِّلُ بِالْعَدْوَى / درم، نه خۆشی (تیبه)
 ته شنه کار.
 فِرَاشُ ال - / جِنگ و نویتی نه خۆش.
 مَرِضُ. مُصَابُ بَمَرَضٍ. عَليِلُ / نه خۆش، دهرده دار،
 دهرده دار، زهده دار، بیمار.
 - : مُغْتَلَّ الصِّحَّةِ / بِن تاقهت، کز.
 - الْحَبُّ: مُضْنَى بِالْهَوَى / نه خۆشی دلدار، دهرده
 دلدار.
 بَدَنُ - : نَاقِصُ الْقُوَّةِ / بِن هیژ، لاواز، زه بون، چروساوه.
 قَلْبُ - : نَاقِصُ الدِّينِ / نایین (لاواز، لهق)، کهم نایین،
 بِن بهوا.
 رَايُ - : ضَعِيفُ وَ فِيهِ اِنْحِرَافُ / باوه پورای ناتاوه او
 لاواز، کهم باوه.
 عَيْنُ مَرِيضَةٍ: فِيهَا فَتَوْرُ / چاوی کز.

ريح - : ضعیفہ / کزہا.

شمس - : ضعیفۃ الضوء / خوری بزمیز

لَيْلَةٌ - : لائری فیہا الکواکب / شوئی نسبتیرہ دیار نیہ.

لرض - : إذا ضاقت بأهلها / زہوی تہسک وبہشی

دانیشنوان نہ کردو.

لرض - : كثيرة الفتن / شویتی پپر لہ ناژاوہ.

مَرَضِي: مُتَعَلِّق بِالْمَرَض / پیوہندی بہ نہخوشیوہ

ہیہ.

إجازة مَرَضِيَّة / پشوی نہخوشی.

تمريض: مهنة التمريض / نہخوش کاری.

تَمَارُض: إِيْءَاءُ الْمَرَض / خۆنہخوش خستن.

ال - : التخلص من واجب / خۆزینہوہ بہ بیانوی

نہخوشیوہ.

مُمرض: مَشَارِف. مُضْمَد / نہخوش کار، برین پیچ،

نہخوشہوان.

مُمرضَة: المرأة التي تعتنى بالمرضى / نہخوش کار،

برین پیچ، سستہر، نافرہتی نہخوشہوان.

مِمرض. مُتَمَرِّض: كثير المرض / دہردہ دار، شلہ پتہتی.

مرط:

مَرَط. مَرَط: تَنَفَّ / ہائی کمن، دہسکہ نہی کرد.

- - - الشَّعْرُ: ازالہ / ہائی کمن، ہائی گرت، مؤکیشی

کرد.

تَمَرَطُ الشَّعْرُ: تَساقط / وہ پی، لئی بوہوہ، پیوہ نہما.

مریط. امرط: لا شَعْرَ عَلَيْهِ / بیتوک، کوستہ، توک وہریو.

مرع:

مَرَع بالدهن: مَسَح / چہوری کرد، روئی تی (ہلہسو)،

لہڈا، ہنوی.

مَرَع. مَرَع: تَنَعَم / کوہتہ خوشیوہ.

- - - اَمَرَعُ الْكَانُ: اُخْصَبَ / بہ پیت بو، بہ برشت

بو.

مُرَعَة. مُراع: شحم. دسم / چہوری، بہز، پیو.

مَرَع: كَلَّا / لہوہ.

مَرِيع: خَصِيب / بہ پیت، بہ برشت.

مَرَعِي (فی رعی) / لہوہ، لہوہ پگا.

مَرِعَ: شعر العنبر / مہرہن.

مرغ:

مَرَعُ الشَّيْءِ فِي التَّرَاب: قَلْبُهُ فِيهِ / گہوزانی، لہخولا

تلائیوہ.

- راسه: اَشْبَعُهُ دهنًا / روئی دا لہسہری، سہری چہود

کرد.

- اَمَرَعُ عَرَضَهُ: دَسَسَهُ / ناموسی شکان.

تَمَرَعُ فِي الْوَحْل و التَّرَاب: تَقَلَّبَ / لہقوبوہ خولا گہوزا،

تلائیوہ.

- فِي الْفَرَّاش: تَضَوَّر / تلہڈا، تہپاوتلی کرد.

- فِي الْأَمْرِ: تَرَدَّد / دودل بو، راپبو، گینگلہی دا.

مَرَع. تَمَرَع: تَقَلَّب. تَضَوَّر / گینگلہ (دان، خواردن)،

گہوزان، تلائیوہ.

مرقا (فی رفا) مرفع (فی رفع) مرفق (فی رفق)

مُرفِق: مَادَّةٌ مُخَدَّرَةٌ / بینموش (کمر، داپو)، مَورفین.

مرق:

مَرَقٌ مِنْهُ: نَفَذَ فِيهِ / پیاجو، پیاجہتی، تیتی چو، بری،

چوہ ناوی.

- مِنَ الدِّين: خَرَجَ مِنْهُ بِضَلَالَةٍ / گومپابو، لہ نایین

لاڈا.

- : اِنْطَلَقَ / دہریہ پی، فرتہی کرد، بوی دہرجو.

- مَرَقُ الْقَدَر: أَكْثَرُ مَرَقِهَا / ناوی زور تہ کرد، شلی

کردہوہ.

مَرَقٌ: غَلَى / سوژی کرد، گوزانیوت، دہنگی لہ لہ لہ پی.

- الْعَجِيز: مَرَّخَةٌ / شلی کردہوہ، ہویرہ کئی شل کرد.

تَمَرَقُ الشَّعْرُ: تَساقط / وہری، ہلہوہری، کروت، تولہک

بو.

مَرَق. مَرَقَة: مَسْلُوقَةٌ / گوشتاو، شلہ.

مارق: نَافِذ / پیاجو، تہچو.

- مِنَ الدِّين: الْخَارِجُ مِنْهُ / گومپا، لہ نایین لادو.

- : ضَالٌ / بہرہ لا، چہوت، ون بو.

مُرُوق: ضلال / بہرہ لایی، چہوتی، پتیارہ پی.

- مِنَ الدِّين: اِرتداد عن الدِّين / لہ نایین لادان،

گومپایی.

مرقاة (فی رقی) مركبة (فی ركب) مركز (فی ركن)

مرن:

مَرَن: لَانْ فِي صَلَابَةٍ / نرم بوہوہ، جپی بوہوہ.

- علی الشیء: اعتاده/ راهات، پنی راهات، خوی راهینا، رام بو.
 مَرْن علی: تَرَب/ مه شقی پی کرد، فیزی کرد.
 - النشیء: لَیْنَه/ نرمی کرده وه، شلی کرده وه.
 - علی: عَوْد/ رای هینا، به کاری مینا، رامی کرد.
 - جسدِه. تَمَرْن: قَرِیْض/ وهرزشی تاییه تی کرد، له شلی نرم کرده وه رای هینا.
 تَمَرْن: تَدَرَب/ مه شقی کرد، کوششی کرد، کوشا.
 - علی: تَعَوْد/ خوی راهینا، راهات، پنی راهات، رام بو.
 مَرْن: لَیْن. یلقوی/ نه نوشیتیه وه، خوار نه بیتیه وه، نه چه میتیه وه، نرم، جی، نه گونجی، نیان.
 - : لَدَن: یَتَمَدَد و یُضْغِط/ نه کشن، فشون، نرم، نرم و تَوَل.
 مَرَوَة. مَرَاة/ لاستیکی، جیری، نرمی، گونجان، نیانی.
 مَرَان. تَمَرْن. تَمَرین: مُمَارَسَة. مزاوَلَة/ کردن، فیزیون، راهینان، مه شق کردن، راهان، کوشش کردن.
 - - جسدی/ نرمه وهرزش، لهش راهینان.
 - - علی عمل: تَلَذَة/ فیزیون، شاگردی.
 تحت التمرین: تعلیم فی مهنة/ کوتابی، فیرکار.
 تحت التمرین: صانع/ شاگرد.
 مَمَرْن. مَمَرْن: مَدَرَب/ راهاتو، فیر، فیزیو، گونجاو، رام.
 تَمَرین. مایَتَمَرْن به الطلبة علی اعمالهم/ کوشش، راهینان، فیرکردن، راکوش.
 شجرة العرآن/ سوره چنار.
 مَرَة (فی مَن مرهم) (فی رهم) مَرَوَة (فی مَرَا) مَرَوَة (فی روح) مَرِيء (فی مرا)
 مری:
 مَرِي حَقَق. جَحَدَة/ مافی خوار، لاری بو لئی، نکولی کرد، نه چوه تیری.
 ماری: جادل و نازع/ مش و مری کرد، چه قه ی هات.
 اِمتری فی الامر: شَك/ گومانی لئی کرد، دلی لی پیس کرد.
 مَرِيَة: شَك/ گومان.
 - . مَرَاء: جَدَل/ مش و مری، چه قه (کردن، هاتن).
 مَرِيخ (فی مَرخ) مَرِيخ (فی مَرع) مَرِيوق (فی یرق)
 مز:
 مَر الطَّعْم: صَار مَرَا/ مَن خَوَش بو، مزد بو.

- النشیء: مَصْنَع/ مزی، مه لی مزی.
 تَمَرْمَر: اَکَل او شَرِب. ذاق/ لَیْس (چیششت، خوارد)، ناخونگی دا، خواردی، خواریه وه.
 مَر: ما طعمه بین الحامض و الحلو/ مَن خَوَش، شرش و شیرین، مزد.
 مزاج (فی مزج) مزاد (فی زید) مزوله (فی زیل)
 مزج:
 مَرَج: خَلَط/ تیکه لی کرد، تیکه دا، ناویته ی کرد.
 - الدواء: رَکِبَة/ گرتیه وه، دهرمانه کی گرتیه وه، تیکه لی کرد.
 مَرَج: خَالَط/ تیکه لی کرد، ناویته ی کرد.
 اِمترج به: اِختَلَط/ تیکه لی بو، تیکه لی بو، تیکه لاو بو، ناویته بو.
 مَرَج: خَلَط/ تیکه لی بون، تیکه لاو بون، تیک دان، تیکه لی کردن.
 مزيج: ترکیب/ ناویته، پتک هاتو.
 - : خَلِيط/ تیکه لی، تیکه لاو.
 ممزوج. مُمْتَرَج: مخلوط. مختلط/ تیکه لی کولو، تیکه لاو بو.
 اِمتراج: اِختِلَاط/ تیکه لی، تیکه لاو، تیکه لی کولو، تیکه لی.
 مزاج: ما اَسِس علیه البدن/ خو، کردار، رهوشت، چۆنیه تی کردار رهوشت.
 - : بُنِيَة الجِسْم/ چۆنیه تی و شتیوه ی لهش، داروبار.
 - : کَیْف/ تاقهت، هوه وس، تاره زو.
 مزح:
 مَزَح: مَزَل/ گالته ی کرد.
 هازَحَة: دَاعِبَة/ گالته ی له گه لی کرد.
 مَزَح. مَزاح. مَزاح: مَزَاخَة. مَزَل. مُدَاعِبَة/ گالته و گپ.
 مَزاح. مَزَح: مَزَل. مُضْحَك/ قوشمه، گالته چی.
 مزدوج (فی زوج) مَزَاب (فی زب) مَزَاق (فی ذوق)
 مزج:
 مَزَع: مَشَى خَفِيفاً/ له سه رخو پوی، شتیوه ی بو، هیواش بلئی.
 - . مَزَع اللُّطَن: نَفْسُهُ باصْبِعِه/ به ده ست شی کرده وه.
 مَزَاع: مُمَزَع: بَطِيء/ له سه رخو، هیواش نه پوا، سست.
 مَزَعَة: قِطْعَة/ کو، پارچه، کولو، کولو له که، کهرت.

امسّ: امسّ الحاجة: فى حاجة مُلِحّة/ زُدر پيويستى، ناچارى.

مَسّة: لَمَسّة/ دهست لىدان، بىريه كهوتن، ليك دان.

ماس: لامس/ بىريه كهوتو.

حاجة ماسّة: ضرورية/ زُدر پيويستى، ناچارى.

تماس: مُلامَسّة/ بركهوتن، بىريه كهوتن، لىهك دان، لىكهوتن.

مماس فى الهندسة: الخط الملامس/ بركهوتنه، لىكهوت.

ممسوس: ملموس/ بىريه كهوتو.

- يلمس: محسوس/ هست پىكراو.

- مجنون/ پيتياره، شيت، ويت، شيتوكه.

مسؤولية (فى سال) مساء (فى مسو) مساحه (فى

مسح) مسافه (فى سوف) مسام (فى سم) مسبحه (فى

سبح) مستاهل (فى اهل) مُستاء (فى سوا) مستبد

(بى بد) مستببح (فى بوح) مستحد (فى حد)

مستحيل (فى حول) مستراح (فى روح) مستشار (فى

شور) مستشفي (فى شفى) مستطاع (فى طوع)

مستعار (فى عور) مستعد (فى عد) مستعمرة (فى

عمر) مستعمل (فى عمل) مستقبل (فى قبل) مستقل

(فى قل) مستقيم (فى قوم) مستلق (فى لقى) مستمر

(فى من) مستند (فى سند) مستنقع (فى نقع)

مستهجن (فى هجن) مستوى (فى سوى) مستودع (فى

ودع) مسجد (فى سجد)

مسح:

مَسَحَ: مَسَحَ: جَلَفَ بالمسح/ سړى، وشكى كردهوه.

- مَحَى: ازال الاثر/ سړيهوه، پاكي كردهوه،

لئى كردهوه.

- لوح الخشب بالفارة/ لرهندهى دا، رهندهى پياهيئا، سافى كرد.

- بالزيت او الدهن/ چورى كرد.

- الحذاء: نُظِفَ/ بوياخى كرد، شوقى پى لهلهيئا،

سړى، پاكي كردهوه.

- الارض: قاسها/ پيواى، پيولوى كرد.

- الارض: غسلها/ پاكي كردهوه، شتى، سړى.

مزق:

مَزَقَ: شَقَّ/ دړا، هلامه لا بو، ريزال ريزال بو، شړ بو.

مَزَقَ: شَقَّ/ دړى، دړانى، شړى كرد.

- شملهم: فَرَقَهم/ پهرت و بلاوى كړينهوه، لىهكى كردن، جياى كړينهوه.

- عرضهم/ ناويانگى شيوانن، ناوى زيانن.

تَمَزَقَ: تَشَقَّقَ/ دړا، شړيو، شړويو، شى بوهوه.

- القوم: تَفَرَّقُوا/ جيايونهوه، بلاو (بونهوه، هيان لىكرد).

يُمَزَقُ القلب: مُخِزَن/ دل نه پچرپتن، جهرك نه بښى.

مَزَقَ: شَقَّ/ دړاوى.

- تَمَزَقَ: شَقَّ/ دړاندن، هلامه لاكړدن، ريزال كړدن.

مُمَزَقَ: مُشَقَّقَ/ دړاو، هلامه لا، ريزال ريزال، ونجرونجې.

مُرَقَّة: عند لبيب/ بلبل، شالور.

مزن:

مُزَن سحاب ذو ماء/ هورى به باران.

حَبَّ ال- . مُزَنَة: بَرْد/ تهرزه.

مُزَنَة: مطرة بَرْد/ تهرزه بارين.

مزى:

مُزَيَّة. مازية. امتياز: فضل/ چاكه، جياوازي.

- . - : فضيلة/ لىها توپى، چاكيلى.

مس:

مَسَّ الشياء: لَمَسَة/ دهستى لىدا، بىرى كهوت، لىدا.

- ته المرض: اصابه/ توشى نه خوشى بو، نه خوش كهوت.

- ت الحاجة الى: الجأت/ ناچار (بو، ي پيى كرد).

مُسَّ: صارَ به مَسَّ من الجنون/ توزيك شيتى لئى دا.

ماس: لامس/ بىرى كهوت، دهستى لىدا.

تماس الشيطان: مَسَّ احدهما الآخر/ بىريه كهوتن، لىهكيان دا.

مَسَّ: مَسَّس. مَسَّس: مُماسَّسة/ بىريه كهوتن، لىهك دان.

- : جنون/ شيتى، شيتوكه بى.

عند مساس او مسيس الحاجة: عند الضرورة/ كاتى پيويستى.

- راسه. مَسْحَةٌ. ماسَحَةُ: تَمَلُّقَةٌ/ (ریایی، مہاری)،
 مامہ مہایی، ماستاو، قوزکەشی/ ی کرد، خۆی
 برده پیتشەوہ.
 تَمَسَّحَ بِالْمَاءِ: اِغْتَسَلَ/ خۆی شت.
 - الشَّيْءُ: مَسْحَةٌ/ سپی، پاکی کردەوہ، لێی کردەوہ.
 مَسَحَ: اِزَالَه/ سپین، پاک کردەوہ، کوژانەوہ، لێ کردەوہ.
 - بالدهن: تدهین/ چهو رکردن، مەنون.
 - الارض: قیاسها/ پێوان.
 - العملة بالاحتكاك: حَكْ/ صاف بون، کوژانەوہ.
 مَسَّاحُ الْأَرْضِ: الَّذِي يَمْسَحُ الْأَرْضَ/ زەوی پێتو،
 پێتو، مەساح.
 - الْأَحْذِيَّةُ: الَّذِي يَصْنَعُ الْحِذَاءَ/ بۆیاخ چی،
 پیتلۆسپ.
 مِسَاحَةٌ: قِیَاسُ السَّطْحِ الْمَحْصُورِ/ رویتو، پێوانی رو.
 - الْأَرْضِ: قِیَاسُ/ پێوانی زەوی.
 ال - السطحية/ رویەر، رویەری رو.
 ال - الْجَانِبِيَّةُ/ رویەری تەنیشت.
 ال - الْكَلْبِيَّةُ/ رویەری گشت.
 علم ال - / پێوہ رزانی.
 مَفْسَحَةُ الْأَرْضِ: خَرْقَةُ الْمَسْحِ/ زەوی سپ.
 - الْأَرْجُلُ: خَرْقَةُ ثَفْرِشَ/ بەرپ، پی سپ، پیتلۆسپ.
 مَفْسُوحٌ: مَمْحُوٌّ/ سراو، کوژوہ، نەماو.
 مَسِيحٌ: مَفْسُوحٌ بِالذَّهْنِ/ چهو رکراو.
 - : السید المسیح/ پیغمبەر عیسا، مەسیح.
 برهم - او مفسوح/ تراوی صاف، کوژوہ، لوس بو.
 مَسِيحِيٌّ: نَصْرَانِيٌّ/ گاور، بیان، خرستیان، فەلە،
 عیساوی.
 الدين ال - . المسيحية/ ئایینی گاور، مەسیحی، بیان.
 ماسح. مَسِيحٌ: كَذَّابٌ/ درۆزن، ماستاوکەر.
 مَسْحَةٌ: اِثْرٌ خَفِيفٌ ظَاهِرٌ/ شوین، نیشانه.
 - : شئی قلیل/ کەمێک، شتیکی کەم، تۆزێک.
 علیه مَسْحَةُ التَّهْكُمِ/ قسە لە دوا، خراپی لێ تەلێن.
 تَمْسَاحٌ: مِنَ الزَّوَاحِفِ/ تېمساح.
 مسخ:
 مَسَخَ: حَوَّلَ الصُّورَةَ إِلَى غَيْرِهَا/ (شێوہ، روخسان) ی
 وێنەکی گۆپی.

- صورته: شَوَّهَهَا/ وێنەکی (شێوان، تیک دا)
 ناشیرینی کرد.
 - الطَّعَامُ: اَذْهَبَ طَعْمُهُ/ تامی نەمیشت، تامەکی تیک
 دا،
 مَسَخَ: مَسَخَ: قَلْبَ الصُّورَةِ/ وێنو روخسار گۆپین.
 - : تَشْوِيهِ/ شێوان، ناشیرین کردن.
 - : اِنتِقَالَ رُوحِ الْإِنْسَانِ إِلَى حَيَوَانَ يُنَاسِبُهُ/
 گواستنەوێ گیاخی مرۆی بۆ ناو لەشی نازەلێک کە بۆی
 بگونجی.
 مَسَخَ: تَحَوَّلَ، تَبَدَّلَ/ گۆیان بۆ شێوہی نازەل.
 مَسِيخٌ: ماسخ: لاطعم له/ بێ تام، بێ خۆی.
 - : مَمْسُوحٌ: مُشَوَّةٌ/ شێواو، تیک چو، وێنە شێواو
 تیک چو.
 - : الْأَحْمَقُ/ گێل، کەر، کەودەن.
 مَفْسُوحٌ: قَلِيلٌ لَحْمُ الْكُفْلِ/ سەت و کەفەل (لە، پوچەل).
 مَسْحَرَةٌ (فِي سَخَرٍ)
 مسد:
 مَسَدَ الْحَبْلِ: قَتَلَهُ/ بای دایەوہ.
 مَسَدَ الشَّيْءِ وَ عَلَيْهِ: اَمَرُ يَدُهُ عَلَيْهِ/ دەستی پیا مینا.
 - الْجَسَدَ: دَلَكُهُ/ شێلا، مەنوی.
 مَسَدٌ: حَبْلٌ مُحْكَمٌ الْفَقْلَ/ پەتی یاروا، کشتەک، گوریسی
 سفت.
 تَمْسِيدٌ: اِمْرَارُ الْكَفِّ بِشِدَّةٍ عَلَى الْجِسْمِ/ شێلان، دەست
 پیا مینان، مەنون.
 مسر:
 ماسورة: اَنْبُوبٌ/ لوله و قامیشی شمشال، جوزەلە.
 - الْبُنْدُوقِيَّةُ/ لوله ی تفەنگ.
 مسطرة (فِي سَطَرٍ)
 مسك:
 مَسَكٌ: اَمْسَكَ الشَّيْءَ وَ بِهِ: قَبَضَهُ/ گرتی، پێوہی نوسا.
 - : الْكُرَّةُ وَالْعَصْفُورُ وَ كُلُّ مَتَحَرِّكٍ لَقَفَهُ/
 گرتیوہ.
 - : لِسَانُهُ: صَمَتٌ/ بێ دەنگ بو، زمانێ خۆی
 گرت.
 - : الْبَطْنُ: قَبْضٌ/ گرتی کرد، قەبز بو، سکی
 دەرە چو.

- تَمَسَّكَ. اِسْتَمْسَكَ بِهِ: تعلق او تَشَبُّثْ به / پیوهی نوسا، پیاوه ل واسرا، تیهوی ئالا، پیاالکا.
 - به: حِفْظَه / پاراستی.
 - هُ. هُ. هُ وَهُ یَسْرُقُ: قَبْضَه. قَبْضُ عَلَیْهِ / گرتی، له دزیدا گرتی.
 - ت. ت. ت النَارُ الخَشَبَ: اِسْتَعْلَ / داگیرسا، هه ل گیرسا، گرتی.
 - الحسابُ / حسابی راگرت، حساب به کئی راگرت.
 - يَدَهُ: اِقتَصَدَ. قَرَطَ / دهستی گرتوه، کمی کرده وه.
 اَمَسَكَ و اِسْتَمْسَكَ عَنْ: اِنْقَطَعَ او عَجَفَ عَنْ / له خوی کهم کرده وه.
 - و - عَنْ الطَّعَامِ: عَجَفَ عَنْ الطَّعَامِ / خۆراکی کهم کرده وه.
 - و - بِهِ: تَعَلَّقَ بِهِ / پیوهی نوسا، پیا هه لواسرا.
 - و - عَنْ الامرِ: كَفَّ عَنْهُ و اِمْتَنَعَ / وازی لایهینا.
 - عَنْ الکلامِ: سَكَتَ / بئ دهنگ بو.
 - الله الغیثُ: منع نزوله / خوا بارانی نه باران.
 - هُ: قَبْضَه / گرتی، وهی گرت.
 اِسْتَمْسَكَ بَوْنَهُ: اِخْتَبَسَ / میزی گیرا.
 تَمَاسَكَ الشَّيْئَانِ: تَلَصَّقَا / پیکه وه نوسان.
 تَمَاسَكَ. اِمْتَمَسَكَ. تَمَسَّكَ بِهِ: تعلق به / پیوهی نوسا، پیاالکا.
 مَا تَمَاسَكَ: مَا تَمَالَكَ / نهی توانی، خوی بۆ نه گیرا.
 تَمَاسَكَتُ: مَلَكْتَ نَفْسِي / خۆم بۆ گیرا، بئ دهنگ بوم.
 مَا بِهِ تَمَاسَكَ. مَا فِيهِ مُسْكَةٌ: لَا خَيْرَ فِيهِ / سولو که لکی نه، بئ خیره.
 اِمْتَمَسَكَ فِي الْمَكَانِ: ثَبَتَ فِيهِ / دای کوئا، مایه وه.
 مَسَكَ: قَبْضُ / پیوه نوسان، لکان.
 - لَصَقَ / پیوه نوسان، لکان.
 - الدَّفَاتِرُ التَّجَارِيَّةُ / دهفته رو حساب راگرتن، قه له میچیتی.
 - الحساباتُ / حساب راگرتن، ژمیریاری.
 مَسْكَةٌ: مَقْبَضُ / دهسک، قولف.

مُسْكَةٌ. مَسْكَةٌ. مَسَاكَةٌ: بُخْلُ / رژی، گیری، پیسکه یی.
 مَسْلُكٌ. مَسْكَةٌ: بَخِيلُ / رژد، پاره پیس، گیری، قه متهر، پیسکه.
 مَسْكَةٌ: شَدِيدُ التَّمَسُّكِ بِالْشَيْءِ / خوازه لۆکی، گیری.
 مَسِيكٌ. مَسِيكٌ: بَخِيلُ / رژد، گیری، قه متهر، پیسکه.
 - : لَا يَنْضَحُ / قَرَحَ، نَادَهُ لَيِّنَ، لَيِّنَ نَاجِي.
 اِمْسَاكٌ: بُخْلُ / رژی، پاره پیس، گیری، پیسکه یی.
 - النَفْسُ: اِنْقِطَاعُ عَنْ / وازی بهینان، خۆگرتن.
 - : قَبْضُ الْاَمْعَاءِ / قه بز بون، سک ده رنه چون، گرفت کردن.
 - فِي رَمَضَانَ: اِنْقِطَاعُ عَنْ الْاَكْلِ وَالشَّرْبِ / دهست هه ل گرتن، له خواردن و خوارنه وه، به رَلَوُو بون.
 تَمَسَّكَ: تَشَبُّثُ / لاخۆشه ویست بون، تونگ گرتن.
 تَمَاسَكَ: اِلْتِمَامٌ / یه که گرتن، پیکه وه نوسان.
 - وَتَلَصَّقُ / گرتن و لکان، یه که گرتن و پیاالکان، پیا نوسان لکان.
 مُتَمَسِّكٌ مُتَمَاسِكٌ: مُتَلَبِّدٌ / یه که گرتو، پتهو، سفت.
 - بِحَقِّهِ / کَوَّلَ نه ده ر، ماف گرتو.
 مَسْتَمْسَكَ: مَسْتَعْنِدٌ / دلیل، به لکه، به لکه نامه.
 مَاسَكَةٌ: آلَةٌ مَاسِكَةٌ / گیره.
 - رَحِمٌ: قَرَابَةٌ / خزما یه تی، سیله ی رهم.
 مَسْلُكٌ. قَوْتُ. غِذَاءُ / خَوْرَاك، خواردن.
 مَسْلُكٌ: طَلِيبٌ مَعْرُوفٌ / بۆنی مسک.
 مَسْلُكٌ: مُطِيبٌ / بۆن مسک، مسکاوی، بۆن خوش.
 صَابُونٌ - / سابونی بۆن خوش.
 مَسْلُكٌ. مَسْكَةٌ: مَا يُمْسِكُ الْبَدَانَ مِنْ طَعَامٍ وَشَرَابٍ / ئاوگیر، خۆراک، قه بز که ر.
 مَسْكَةٌ: رُوْثُ الْعَوَاشِي / شیاکه.
 - : حِلَّةُ الْوَقُودِ / نه پاله.
 مَسْكَانٌ: عَرِيُونٌ / پیشه کی.
 مَسْكِيْنٌ (فِي سَكْنٍ) مَسْلَةٌ. مَسْلُولٌ (فِي سَلٍ) مُسْلِيٌّ
 (فِي سَلُو) مُسَمٌّ (فِي سَمٍ) مَسْمَارٌ (فِي سَمَرٍ) مُسَنَّ (فِي سَنٍ) مَسْنَدٌ (فِي سِنْدٍ)
 مسو:

مَسَى الرَّجُلُ. مَعَى عَلَيْهِ: دعا له ان يكون مساءً خيراً/ نِيَّارَه باشی لئیکرد.
 مَسَاكُمُ اللَّهُ بِالْخَيْرِ/ نِيَّارَه تان باش، نِيَّارَه تان باش.
 امسى. خلاف اصْبَحَ/ بو به نِيَّارَه.
 - : صار/ بو، بویه.
 مساء: ما بين الظهر والمغرب. وقت الغروب/ نِيَّارَه.
 - الخير/ نِيَّارَه باش.
 - امس/ دى، دویتن، دویتن نِيَّارَه.
 اُمْسِيَّة: خلاف صَبِيحَة/ نِيَّارَه، سه رله نِيَّارَه.
 مسيح (فى مسح)
 مش:
 مَشَّ. مَشَّشَ العَظْمَ: مَصَّ مَحَّة/ مَوَّخَه كى دهرهيتنا، مژى.
 - مال فلان: اخَذَهُ شَيْئاً فَمَشِينَا/ لئى كيشايه وه، ناشيه وه.
 - بَدَّ: مَسَحَهَا/ دهستى سپى.
 - : نَقَعَ فى الماء حتى يَذُوب/ خستيه ناوه وه تا بتويته وه.
 مَشَمَشَ: شَجَر و ثَمَر/ قهيسى، شان، شان.
 مَشَاع (فى شيع) مشبوه (فى شبه) مُشْتَق (فى شوق) مشترك (فى شرك) مشتبّه (فى شبه) مُشْتَبِه (فى شهو)
 مشج:
 مَشَجَ: خَطَّ/ نيكللى كرد، ناويتهى كرد
 مَشِيع. مَشَج. مَشَج: ماكان مختلطاً/ نيكل، ناويته.
 امشاج: اوساخ السُرَّة/ پيسى ناوك.
 مشط:
 مَشَطَ. مَشَطَ. تَمَشَطَ الشَّعْرَ: سَرَّجَه/ دايهيتنا، شانى كرد.
 مَشَط. مَشَطَ: مَشَطَ التَّسْرِيحَ/ شان.
 - . - النِّسَاجَ/ شانى جولا، سه پك، سه پله.
 - الرجلَ عَسِيبَ القَدَمِ/ شانى پى، پشتى پى.
 ماشط: مَزَيْنَ/ سه ر (تاش، داهيتن).
 مَشْطُوط. مَشِيط/ شانكراو، داهيتراو.
 تَمَشِيط: تَسْرِيحَ/ شانكردن، داهيتنان.
 - : تَنْظِيفَ/ پاكسازى.
 - : تَطْوِيقَ و تَفْتِيشَ/ پوشكندن.

مشع:

مَشَعُ: اِخْتَلَسَ/ دى، لئى هه لگرت.

- : مَضَعَ بِصَوْتٍ/ له جويىنا ملجهى نه مات، ملجهى مات.

- : القَطَنَ: نَفَثَه/ كرده وه، شى كرده وه.

مشق:

مَشَقَ: مَشَطَ/ داهيتنا.

- : مَرَّقَ/ دى، دپانى.

- الكَتَانِ و نحوه: مَدَّ و مَشَطَه/ شى كرده وه، دايهيتنا، پوختى كرد.

- : (مَشَقَ) بالسوط: ضَرْبَ/ لئىدا، قامچى پياكيشا.

تَمَشَقَ: تَمَرَّقَ/ دپا.

- : تَقَشَّرَ/ درى برد، قليشا، تويكللى فرپدا.

اِمْتَشَقَ: اِخْتَلَسَ/ دى كرد، لئى هه لگرت.

- : اِخْتَلَفَ/ فراندى، بردى، هه لگرت، فرپنرا، هه لگرا.

- : السَّيْفَ: اِسْتَلَّه/ هه لگيشا، دهرهيتنا.

مَشَقَه. مَشَقَه. مُشَاكَة الكَتَانِ: مايسقط بعد مَشَقَه/ كه تانى وهريد.

- : ثَوْب الخلق/ جله شپ.

مَشَقَه: مِشَطَ لَمِشَقِ الكَتَانِ/ شه، شانى كه تان شى كرده وه.

مَمَشُوق. مَشَقَ: مَشِيقَ القَوامِ: ضَعِيفَ اللحم/ لاواز، باريكه، دال گروشت.

قَدْ مَمَشُوق: طَوِيل و رَقِيق/ باريكه، باريك و دريژ، بالا بزي كه گروشت.

مَشَقَ: مَفَرَّة. طِين احمر/ گله سور.

مَشَاكَة (فى شكو) مشكلة (فى شكل) مُشَمَّنَز (فى شمن)

مشو:

مَشُو: دَواء مُسَهِّل/ دهرمانى رهوانى.

امشاه الدواء: اَطْلَقَ بطنه/ سكى دهرجوان، رهوانى كرد، به لغيره پى خست.

مَشَوَار. مَشَوْرَة (فى شور) مَشَوُوم (فى شام)

مشى:

مَشَى تَمَشَى: سار على رجله/ روى، رويشت، چو.

- بطنه: إستطلق/ سکی چو، رهوان بو، بهله فیره ی گرت.

تَمْشَى: تَرْيَضَ ماشیا/ پیاسه ی کرد، مات و چۆی کرد.

- مع کذا: جاری. سائر/ له گه لی (رؤی، هه لی کرد)، دلنه وایی کرد.

مَنْشَى: مَنْشَى: جعله يَمْشَى/ بردی به پتوه، روانی، وای لئیکرد بپوا.

- البطن: اطلقه/ سکی ده رچوان، رهوانی کرد، بهله فیره ی پت خست.

ماشاه: سائر/ له گه لی (رؤی، هه لی کرد)، دلنه وایی کرد.

تماشیا: مَشَا مَعًا/ پتکوه (رؤیشتن، چون).

مَنْشَى: مَسَافَةَ السَّيْرِ/ ماوه ی رؤیشتن.

- السَّيْرُ عَلَى الْأَقْدَامِ/ رؤین، رؤیشتن، چون، رهو.

مَنْشَى: هَيْئَةَ السَّيْرِ/ چونه تی رؤیشتن، رهوت.

تَمْشَى: سَيْرَ/ رؤین، به پتوه (بردن، چون)، به پت کردن.

- تَسْهِيلَ/ رایب کردن.

ماش: راحل/ رتوار.

- عَلَى رَجْلَيْهِ: سَاطِرَ عَلَى قَدَمَيْهِ/ به پت رؤیو.

- خِلَافَ الْخِيَالِ/ پیاده، به پت ده پوا.

ماشى: عَكْسَ الْوَاقِفِ/ رؤیو، نه چن، نه پوا، نه بئ.

مَشَاةً: خِلَافَ الْخِيَالَةِ/ پیاده.

مَشَاءً: كَثِيرَ الْمَشَى/ تَدْرٍو.

مَمْشَى: مَكَانَ التَّمَشَّى/ شوسته، وشکانی، شوین رهو، گوزره.

ماشية (جمعها مواشى): الْبَقَرُ وَالْغَنَمُ وَالْإِبِلُ/ نازه ل، مالات، گونال.

مَشَايَةً: بِسَاطٍ طَوِيلٍ/ به پوه وراخه ی رتیر، لاکیشی، رایه خ.

- الْأَطْفَالُ: حَالٍ/ ره پوه ی ساوا.

مَشَيْتَةً (فِي شَيْءٍ) مَشِيرَ (فِي شُورٍ) مَشِيمَةً (فِي شَيْمٍ) مَص: مَصٌّ إِمْتَصَّ: تَشْرَبُ/ ناوی خوارده وه، تیر ناو بو.

- شَرِبَ/ مَرَى، هه لی چنی، هه لی مری.

- تَمَصَّصَ: رَشَفَ/ قومی لئدا.

مَصَّ: إِمْتَصَّصَ: تَشْرَبُ/ ناو خوارده وه، مژین.

- رَشَفَ/ قوم لئدان.

- رَضَعَ (و رَضَفَ/ مَرَيْنَ، هه لوشین، هه لچنین، مَصَّةً: رَشَفَ/ قوم، قومیت.

مَصَّاصٌ: كَثِيرَ الْمَصِّ/ تَدْرٍو، مَرَوَك.

- حَجَّامٌ زَهْرُو، زهروگر، كه له شاخ گر، خوین مژ.

- يَمْتَصُّ السَّوائلَ/ مژه، هه ل مژ.

- الْوَطْوَاطُ الْمَصَّاصُ/ شه مشه مه کویره ی مژه.

- الدِّمَاءُ: مُبْتَرِّ الْأَمْوَالِ/ خوین مژ، جهرده، پیاوخراب.

مَصَّانٌ: قَصَّبَ الْمَصَّ/ قامیشی شه کر، نه ی.

إِمْتَصَّاصٌ: تَشْرَبُ/ ناو خوارده وه، مژین، هه ل مژین، هه لچنین.

- الدِّمَاءُ/ خوین مژین، جهرده یی، پیاوخرابی، خوین رشتن.

- الْأَمْوَالُ: إِبْتِزَازَ سَلْبٍ/ دزی، جهرده یی، راویدوت.

مِصَّصٌ: أَنْبُوبَ الْمَصِّ. آلة الْمَصِّ/ مژه، بۆریچه ی مژین.

مِعْصُوصٌ: إِسْمُ مَفْعُولٍ مِنْ مَصَّ/ مژاو.

مُفْتَصِّلٌ/ مژاو، هه لچنراو.

مَصَّاصَةٌ: مَا يُعَصِّصُ/ مژه، مَرَوَك.

- بومه صفیره/ په پوی پچوک، به چکه په پو.

مَصِصٌ: نَدَى/ شندار.

- خَيْطُ مَصِصٍ. خَيْطُ قَوَى/ کشته ک.

مَضْمَضُ الْمَاءِ: مَضْمَضٌ/ له دهمی (رادا، وه ردا).

- لَحِصٌ/ لستیه وه.

- الْعِظَمُ: مَصَّ ثَخَاعَةً. أَكَلَ مَا عَلَيْهِ/ مۆخه کی ده رفیتا، لستیه وه.

مِصْبَاحٌ (فِي صَبْحٍ) مَصَّحَ (فِي صَبْحٍ) مَصْدَر، مَصْدُور (فِي صَدْرٍ) مَصْر:

مَصَّرُوا الْمَكَانَ: سَكَنُوهُ/ ناوه دانیا ن کرده وه، تیا نیشته چن بون.

تَمَصَّرًا لِمَكَانٍ: صَارَ عَامِرًا/ ناوه دان بو وه.

مَصْرٌ: مَاصِرٌ: حَدًا. حَاجِرٌ/ سنور، تخوب.

- مَدِينَةٌ/ شار.

- مَكَانٌ مَعْمُورٌ/ ناوه دان.

- تَرَابٌ أَحْمَرٌ/ گله سور.

- القَطْر المِصرى / ولاتى ميسر.

- مَدِينَةُ الْقَاهِرَةِ / شارى قاهره.

تَحْصِيرُ الْبُلْدَانِ: تَأْسِيسُ الْمَدَن / ثَاوَه دَان كَرينه وه، شار
دروست كردن.

الْمِصْرَانِ: الْكَوْفَةُ وَ الْبَصْرَةُ / شارى كرفو به سره.

مُصْرَان. مُصِير (الْجَمْعُ مُصَارِين): مَعَى / رِيغْزَلَه.

مُصَصَّر: مُصْبُوغٌ بِالْأَحْمَرِ / سوركراو.

مُصَاغ (فِي صَوغ) مُصْبَاح (فِي صَبِغ) مُصَحَّح (فِي

صَح) مُصَدِّر، مُصَدِّد (فِي صَدْر) مُصْطَبَّة (فِي

صُطْب) مُصْطَفَى (فِي صَفْو)

مِصْل:

مِصْلُ اللَّبَنِ: رَوْب. تَخْثَر / مه مې.

- اللَّبْنُ: صَفَاء / ثَاوَه كَهى گرت، خستيه توره كه وه،

پالاوتى.

- مَالُهُ: اِمْتَصَلَهُ: صَرَفَهُ فِي مَالٍ خَيْرٍ فِيهِ / به

فېرژىدا.

مِصْلُ اللَّبَنِ: مَا يُسْتَخْرَجُ مِنْهُ مِنَ الْمَاءِ / ثَاووك، دَووك.

- الدَّمُ: يَلَازِمًا / يَلَازِمَايَ خَوَيْنَ، زَه دَاوَى خَوَيْنَ،

زِيچَكَو، زِيچَنجَك، زِيچَكَو، ثَاوَكى خَوَيْنَ.

مِصْلِي. مَالِي / ثَارَى، تَه پَو پاراو، زِيچَكَو، ثَاوَكى

مَاصُول: مِزْمَار كَبِير / زَوِيَا.

مِصْلٌ (فِي صَلَو) مِصْلَح. مِصْلَحُهُ (فِي صَلَاح) مِصْلِي

(فِي صَلَو) مِصْنَع (فِي صَنَع) مُصِيبَةُ (فِي صَوْب)

مِصِيدَةُ (فِي صِيد) مِصِير (فِي صِير)

مِض:

مِضٌ. اِمِضْ: اَلَمْ / نِيَّشَا، نَاَزَارَى مَه بُو، نِيَّشَانَى، نَاَزَارَىدا.

- - : اَخْرَقَ / سَوْتَانَى، سَوْتَانِيَه وه، كَزَانِيَه وه،

بِرْزَانِيَه وه.

- : اَلَمْ مِنْ وَجَعِ الْمِصِيبَةِ / سَوَى چَوَه سَكِيَه وه،

سَوَى بُوَه وه.

- مِنْ الشَّيْءِ: اَلَمْ / دَلَى نِيَّشَا، سَزَايَ چَه شَت، خَه فَتَى

خَوَارِد.

مِضَض: اَلَمْ / نِيَّش، نَاَزَار، سَوَى.

- : كُرَه / نَه وَيَسْتَن، رَق، قَيْن، رَق وَ قَيْن لَى بُون.

- : لَبَنٌ حَامِض / مَاسْتَى تَرَش.

مِضْ: اَلَيْم / به (نِيَّش، نَاَزَار، سَوَى).

مُضَاض: مَاءٌ شَدِيدُ الْمُلُوحَةِ / سَوِيَرَاو، تَل وَ خَوَى، ثَاوَى

سَوِيَر.

مُضَاض: مُخْرِقٌ / سَوْتِيَنَر، نَه سَوْتِيَنَى، نَه كَزِيَنِيَه وه.

مُضَمِّضُ الْمَاءِ فِي فَمِهِ: حَرَكَةٌ / لَه دَه مَى وَه رِدَا.

- . الثَّوْبُ: غَسَلَهُ / شَتَى، لَه ثَاوَى مَه لَكِيَّشَا.

- . تَمَضَّمَضُ الثُّعَاسُ فِي عَيْنِهِ: دَبْ / چَاوَى

نِيَشْت، خَو بَرِيَه وه.

مُضْجِع (فِي ضَجْع) مُضْطَرَّ (فِي ضَر) مُضْطَرِب (فِي

ضَرْب) مُضْطَهْد (فِي ظَهْد)

مُضْغ:

مُضْغٌ: لَاح / جَوَى.

- الْكَلَامُ: تَمَثَّمَ / مَنجَه مَنجَى كَرْد، قَسَمَى (جَوِيَه وه،

قَووت دَايَه وه).

مُضْغٌ: لَوَك / جَاوِين، جَوِين، زَاوِين.

مُضْغُهُ: لُفْعَةٌ / پارو، بَاوِلَه.

- طَيِّبَةٌ: لُقْمَةٌ سَائِغَةٌ / پاروِيَه كى نَاسَان قَوْت،

دَه سَنَكَه وَتِيكَى نَاسَان وَ بَاش.

- . مُضَاغَةٌ: مَا يُمَضَّغُ / نَه جَوِرَى، بَنِيَشْت، مَه رَشْتَى

بَخَوِرَى.

مِضْمَار. مُضْمَر (فِي ضَمَر) مِضْمَد (فِي ضَمَد)

مِضْمَى (فِي مِضْنَى)

مِضَى:

مِضَى: اِئْتَمَضَى / تَه وَاوِيَو، نَه مَا.

- : ذَهَبَ / رَوَى، رَوِيَشْت.

- : فَات / تَه پَه پَى، تَه پَه پَو، رَاوَرِد.

- سَبِيلُهُ أَوْ لِسَابِيلُهُ: مَات / مَرْد، كَوچَى كَرْد، رِزَى

خَوَى گَرْت.

- وَقْتُهُ أَوْ أَوَانُهُ: فَات أَوَانُهُ / كَاتَى بَه سَه رُچَو، بَاوَى

نَه مَا.

- عَلَى الْأَمْرِ: اِمِضَاهُ / اَتَمَّهُ / رَاپَه پَان، تَه وَاوَى كَرْد،

جَن بَه جَبْتَى كَرْد، جَن بَه جَن بُو.

- عَلَى الْبَيْعِ: اِمِضَاهُ / چَه سَبَى، بَه سَتَرَا، پِيَك مَات،

فَرُوشْتَنَه كَه.

- السَّيْفُ: كَانَ مَاضِيًا قَاطِعًا / تِيَز بُو، پَرِنْدَه بُو.

- . اِمِضَى: وَقَعَ / نِيَمَزَايَ كَرْد، شَه قَلَى كَرْد.

- فیما (فی ما) مَضَى. فی الماضي. سابقاً/ له رابوردی،
له وپیش.
- امضى: نَفَذَ/ به جویی هینا، بریدیه سر، رای په پان.
- : وَقَعَ/ نیمزای کرد، شه قلی کرد.
- مَضَى. مَضَوْ: ذهاب/ روین، رویشتن، چون.
- : فوات/ به سه رجون، تیپه پین.
- الوقت او المدة: فوات الاوان/ کات (تیپه پین، به سه رجون).
- مَضَاء: حدة/ تیژی.
- مَضَاء: شدید العزم/ به غیرت، نازا، وره بهر، به وره.
- ماضي حاد، تیژ، پرته.
- : ذاهب/ روو، رویشتنو.
- : سالف/ تیپه پیر، رابوردی، کون.
- ماضي. فاطح. حکم ماض. منتهی/ بریار درلو، هل تاوه شیتته وه.
- ماضي. الزمن الماضي (فی النحو): مُنْصَرِم/ کاتی تیپه پیر، رابوردی.
- استمراری/ رابوردی دریده دار.
- إِنْشَافِي/ رابوردی دانانی.
- بعيد/ رابوردی نور.
- شهودی/ رابوردی بینلو.
- الشهر ال - : الشهر الفائت/ مانگی (پیشو، رابوردی).
- الفعل ال - : حالة الماضي/ کرداری رابوردی، تیپه پیر.
- فی ال - : سابقاً/ له کونا، نیرین، زو، پیشین.
- یسری علی ال - (قانون او حکم)/ به سه رکونیشا نه چه سپن، کون و رابوردیش نه گرتته وه.
- إمضاء. إتمام. إجاز/ ته ولو کردن، کوتایی پین هینان.
- : إمضاء: توقيع/ نیمزا، شه قلی.
- مُفَض. مَوْقِع/ نیمزاکر، شه قلی کار.
- مَط:
- مَط: مَدّ/ درژی کرد، کشانی، رای کیشا.
- الحبل: سَحَبَة/ رای کیشا، توندی کرد.
- شفّتی: اخرجهما/ دهمی قوت کرده وه.
- مَطَط: مَطّ شدیداً/ زلری (راکیشا، کشان).
- : شتم/ جینوی دا.
- تَمَطَط: تَمَدَّد و تَلَرَج/ کشا، پیانوسا.
- فی الکلام: مَدَّة و لَوْنَه/ به هیواشی و له سرخز قسه کانی درژ کرده وه.
- مَط: مَدّ/ درژیونه وه، کشان.
- خاصیة ال - او التَّمَطُّط: مُرونة/ کشان، جیری.
- مَطاط: لَزَج/ لینج، نه لکن.
- : يَتَمَدَّد و يَتَلَقَّص/ نه کشی و دیتته وه به ک.
- : کاوتشوک/ لاستیک.
- مُطابَقة (فی طبِق) مطار (فی طَبِی) مطبعة (فی طَبِی) مطر:
- مَطَرَت. امطرت السماء: نزل مطرها/ باران، باران باری.
- تهم - تهم السماء: أصابتهُم بالمطر/ باران (لئی دان، یان لی باری).
- مَطَر الحِصَان: اسْرَعَ/ دایه غار، گوپی دایه.
- : اَبَق و هَرَبَ/ مه لاهات، فرته ی کرد، بوی ده رجو، ده پیه پی.
- إِسْتَمَطَرَ الله: سَأَلَهُ المطر/ نویژه بارانه ی کرد، بق باران پاراپیه وه، بوکه به بارانه ی کرد.
- فَلَانًا و عَنهُ: طلب معروفه/ داوی یارمه تی لی کرد، ده سستی لی پان کرده وه.
- . امطر الرجل: عرق جبینَه/ ناوچه وانی شاره قی کرده وه.
- مَطَر: غَيْث/ باران.
- خفيف: رذاذ/ رشیتته.
- قَوِيّ/ ره میله، شه ست.
- فی عاصِفَة/ باویژدان.
- قَطْرَة - / تنوُک، تنوُکی باران.
- مقیاس ال - / باران پیو.
- نزول او هطول ال - / بارین، باران بارین.
- مَطَرَة: الدفعة من المطر/ تاو، تاوه باران.
- مَطَر. ماطر. مُطَر/ باران، نه باری، باراناوی.
- مَطَرِيَّة: شمسیه مطر/ چه تر، سه یوان.
- مِطَر. مِطَرَة: رداء المطر/ باران پوَش، مشه می باران.
- الْمَطَار من الخيل: المُسْرِع/ نه سپی به تاو، ختیراره وت، به گوپی.
- مُطران: رئیس الکهنه/ مه تران.
- مَطَرَد (فی طَرَد) مطعم (فی طَعَم)

مطل:

مَطْلٌ. مَاطِلٌ: سَوَّفَ وَاخْرَ/ دواى خست، نه مېړ سبهى پېنځرې، ده ستنې ده ستنې پېنځرې، خستنې به قنگدا.

— الْحَبْلُ: مَدَّة/ شلى كړد، بهر لای كړد، دايه ده مې، برېښي كړد.

— الْحَدِيدُ: طَرَقَهُ وَاخْرَهُ/ كوتاي، بهرچه كوشى دا، پاني كړده وه.

— الْحَدِيدُ: سَبَكَهُ/ داي برشت.

مَطْلٌ. مُعَاطَلَةٌ: تَسْوِيفٌ. تَاجِيلٌ/ دواخستن، نه مېړ سبهى، ده ستنې ده ستنې، به قنگدا خستن.

— الْمَعَادِنُ: طَرَقَهَا/ كوتان، پان كړنه وه، داپرستن، ره قانده وه.

مَطِيلٌ: يَقْبَلُ الْمَطْلَ كَالْحَدِيدِ وَغَيْرِهَا/ نه كوتري، پان نه كوتريته، نه ره قيتته وه.

مَطِيلَةٌ: حَدِيدَةٌ مَطْرُوقَةٌ/ ناسنى كوتراو، گونجيتراو، ره قاوه.

مَمْطُولٌ: مَطْرُوقٌ/ كوتراو، راکيتراو، ره قاوه.

— : مَوْجَلٌ. مَوْخَرٌ/ دواخراو، نه مېړ سبهى پېنځرې، خاپه نرلو، به قنگدا خراو.

مَطُولٌ. مُعَاطِلٌ: مَوْجَلٌ. مَوْخَرٌ/ دواخراو، نه مېړ سبهى كار، ده ستنې پېنځرې.

مُعَاطَلَةٌ: مُرَاوَعَةٌ/ دواخستن، نه مېړ به سبهى پېنځرې، خاوه خاوكړن، به قنگدا خستن، ده ستنې ده ستنې پېنځرې، گيرې و كيشه.

مَطْوٌ:

مَطَا: اسرع فى المشى/ پيى مهال گرت، خيتر (رؤى، ى كړد) مه نكاوى برېښي نا.

إِمْتِطَى. أَمَطَى الدَّابَّةَ: رَكَبَهَا/ سوارىو، سوارى بو.

قَمَطَى: قَمَدًا/ خږى كيشايه وه.

— : تَبَخَّرَ وَاخْرَهُ يَدِيهِ فى الْمَشْيِ/ به كاش و فشهوه نه پړي، خږى با نه دا له روښندا.

مُطَقَطٌ: رَاكِبٌ/ سوار.

مَطِيَّةٌ: دَابَّةٌ. رَكْوِيَّةٌ/ ولاخى (سوارىون، سولرى).

مَطْوَةٌ: مَطْوَةٌ: سَاعَةٌ/ يه ك سعات.

— : مَطْوَاةٌ: مِيرَاةٌ/ چه قو، قه له مېر.

مُظَاهَرَةٌ (فى ظَهْرِ مُظْلَمٍ) (فى ظِلِّهِ) مُظْلَمَةٌ (فى ظِلِّهِ)

مع:

مَعٌ. مَعٌ (بمعنى الاجتماع و المصاحبة) له گه ل.

— : (بمعنى نحو او عن)/ نزيكى.

— ان / له گه ل نه وه شدا، بهرچه شوه.

— ذلِكَ/ هر چوڼ بېت، له گه ل نه وه شدا.

— الوقت/ له كاتدا، له كاتى خوږدا.

— كونه (غنياً) مثلاً/ نه گه رچى، سره پاي، هر چه نده.

مَعًا: سَوِيَّةٌ/ پيځكه وه، به يه كوه، به جونه.

مَعَى: بِصُحْبَتِي/ له گه ل، پيځكه وه، به يه كوه.

— : مِنْ صُلَى/ هاوشانم.

مَعِيَّةٌ: مُصَاحِبَةٌ/ له گه ل بون، به يه كوه بون.

— : حَاشِيَةٌ/ ده ستنې و پيژنده.

فى مَعِيَّتِهِ: مَعَهُ/ له گه ل، نه زير سايددا.

مَفْمَعَةٌ: صوت الحريق/ قرج و هوږ.

— : صوت الحرب و المحارب/ ناله و گرمى جهنگ و جهنگاوه، ژاوه ژلو.

— : شِدَّةُ الْحَرِّ/ قرجى گه رما، نه پوپى گه رما.

— : الحروب و الفتَنَ/ ناژو، جهنگ، پشپړى.

مُعْمَعَانُ الشِّتَاءِ: البرد الشديد/ چلهى زستان، جهركى زستان.

— : الصَّيْفُ: الْحَرُّ الشَّدِيدُ/ چلهى هاوښ، قرجى گه رما، گه رماى هاوښ.

مَفْمَعَةُ الرُّبُوعَةِ أَوْ الْمَوْقِعَةِ وَغَيْرِهَا: شِدَّةُ الْغَرَمِ، تِين، جهركه.

مَفْمَعَى: مُسَايِرُ الْجِهَتَيْنِ/ بى بار، له گه ل هر ډول، له لاش و له ولاش.

مَعَادٌ (فى عود) معادٌ (فى عد) معادلة (فى عدل) معاذ (فى عود) معاش (فى عيش) معافى (فى عفو) معاوية (فى عوى) معتبر (فى عبن) معتدل (فى عدل) معتقد (فى عقد) مُعْتَلٌ (فى عل) معتمد (فى عمد) مُعْتَفٍ (فى عفى) مُعْتَقٌ (فى عتق)

معج:

مَعَجُ الْبَحْرِ: هَاجَ وَاضطرب/ شه پړى دا، شتيوا.

— : (اسرع) په لى كړد، خيږى كړد، گوږى دايه.

تَمَعَجٌ: تَلَوَّى/ پيچى خوارد، پيچى دا، لول بو، پيچاوپيچ بو.

مَفْج: اضطراب/ پشیمانی.

- : قتال/ شپ.

مُتَمَعِّج: ملتوی. مُتَمَرِّج/ پَنج، پَنچاو پَنج، لول، خوارو خنچ.

نهر - : مُتَمَرِّج/ رویاری پَنچاوپَنج.

معجزة (فی عجن) معجم (فی عجم)
معد:

مَعَد الشیء: اخذهُ. إختطفه/ بردی، فرانی، هـ لئى گرت، دهری هیتنا، رای پسان.

- : مَعَد: وَجَعَهُ معدته/ گدهی نیشا، سکی نیشا.

- الشیء: فسد/ خراب بو، ترشا، بونی کرد.

مَعْدَة. مَعْدَة: موضع هضم الطعام/ گده، ناشک.

- المجترات: کرش/ ورگ، گده.

مُعَد (فی عدو) مُعَد (فی عد) معدن (فی عدن)

معر:

مَعِرَ: تَمَعَرَ الشَّعْرُ و الریش: تساقط/ وهری، کهوت، هـ لئوهری، توله بو.

مَعِرَ: اَمْعَرَ الرَّجُلُ: اِفْتَقَرَ/ هـ زار کهوت.

اَمْعَرَ الرَّجُلُ: اَفْقَرَ. سَلَبَ ماله فافقره/ هـ زاری کرد، تالانی کرد، لئى کیشایهوه.

مَعِرَ اَمْعَرَ: قَلِيل الشَّعْرُ و الریش/ توك و پهړ (كهم)، تهنك، روتاوه.

معز:

مَعَزَ مَعَزَ: مِعَزَى. مَعَزَ: عَمَزَ. تَمَسَّس/ بن، چتیر، خرت.

مَعَزَى. مِعَزَة: اَنْثَى المعز. عَمَزَة/ بزنه من.

مَاعِز (واحد المعز): عَمَزَ. تَمَسَّس/ بن.

- منتصب الاذن/ بزنه بهل.

- طويل اللحية/ بزنه ریشه.

- جبلی: وعل/ بزنه کیوی.

- بعر سنه/ خرت.

- بعر سنتین/ چپتر.

- ترکی/ بزنه مهره.

- بعر اربع سنوات/ چوار خرت.

ذکر ال - بعر اکثر من سنتین/ تهزه، تهجه.

ذکر ال - بعر اکثر من سنه/ سابرين.

ال - الحلوب المهداة الى الشيخ القبيلة/ بزنه بزخه.

لحیة ال - : نبات/ شنگ.

ال - المهداة الى الشيخ حينما يأتیه ولد/ بزنه کورانه.

ضريبة ال - / بزنانه.

القرية المصنوعة من جلد ال - / بزنه وهس.

مَعَارَ: راعى المعيز/ بزنه وان، شوانی بز.

- : صاحب المعيز/ بزندهار، خاوهن بز.

معشر (فی عشر) معصم (فی عصم)

معض: مَعْض. اِمْتَعْضَ من الامر: غَضِبَ منه/ توره بو، بیزار بو، زویر بو.

اِمْتَعاض. اِسْتِیَاء غیظ/ بیزاری، وهرس بون، جاپس بون. مُفْضِلَة (فی عضل)

معط:

مَقَطَ: تَنَفَّ / هـ لئى كهن، لئى كردهوه، دهری هیتنا، دهسکه نهی کرد.

اَمْعَطَ. تَمْعَطَ الشَّعْرُ: سقط/ هـ لئوهری، وهری، روتاوهوه، توله بو.

مَعِطَ. اَمْعَطَ: لا شعر له/ بی توك، روتاوه، کورسته، تولهك. معطف (فی عطف) معظم (فی عظم) معقل (فی عقل)

معك:

مَعَكَ: ذَلِكَ. ذَلِكَ/ شیلای، دهستی پیامینا، هه نوی.

- الرَّجُلُ: ذَلِكَ و اهافه/ رسواى کرد، سوکی کرد، تپڑی کرد.

مَعَكَ: شديد الخُصومة/ نارپکی، دشمنایه تی، ناحه زی.

معلق (فی علق) معلم (فی علم) معمار (فی عمر)

معن:

اَمْعَنَ فى كذا: تَصَرَّفَ بِحَرَم و بهمة/ توندو چابوكانه کرداری کرد.

- النظر فى الامر. تَمَعَّنَ فيه: تَفَحَّصَ فيه. تَرَوَّى بفكر/ تیبینی کرد، تیى پوانی، بیقه تی لئى کرد، بیری لئى کردهوه.

إمعان النظر. تَمَعَّنَ: تَرَوَّى. تَفَحَّصَ/ تی پوانین، بیقه تی لئى کردن، بیرکرنهوه.

- فى العمل: تَصَرَّفَ بِحَرَم و همة. مُثَابَرَة/ به دل نیش کردن، بهره وامی، کرداری چاک.

یامعان: بدقه/ به وردی.

مَعِين: جار. ماء جار/ ناوی نهوه ستار، له بر رتو.

ماعون: وعاء/ قاپ، دهنر.

معنى (فى عنى) معول (فى عول) معونه (فى عون)

معو:

معى. معاء. معى: مصران/ ريخۆله.

ال - الاثنى عشرى/ بوانزه گرى.

ال - الاعور: الزائدة الدودية/ ريخۆله كويژه.

ال - الدقيق: عَفَج/ ريخۆله (باريك، بچوك).

ال - الغليظ: الأَمْر/ ريخۆله (نستور، گوره).

ال - المستقيم: المستقيم/ ريخۆله راسته، ناوكرم.

(امعاء، امعيه) ريخۆله، ريخۆله كان.

التهاب ال - : نزله مَعْوِيَّة/ دهردى ناو ريخۆله، ريخۆله

هوى.

معيد (فى عيد) معيل (فى عول وعيل) معين (فى عون

و عين) مَعِيَّه (فى مع)

مغ:

مَغْمَحُ الكلام: لم يُبَيِّنْهُ/ منگه منگى بو، پلته پلته بو،

تسهكانى بيار نه بو.

- : خَلَطَ/ تيكه لى كرد، تيكه لى و پيكه لى كرد، ناويتهى

كرد.

- فى عمله: عَمَلُهُ ضَعِيفًا رَدِيئًا/ خراب دروستى كرد،

داى به سهره كدا، چروك و بازايى نيش نه كا.

مقارة (فى غور) مفاصل (فى غوص) مَغْبَةِ (فى غب)

مُعَذُّ (فى غذو)

مغر:

مَغْرَ: صَنَعَ بِالْمَغْرَةِ/ خومى كرد، له خومى مه ل كيشا.

مَغْرَ: مَغْرَة: لون الحمرة لَيْسَ بِباصح/ سورى ديز، نه لڅ.

مَغْرَة: مَغْرَة: تُراب احمر/ گله سور.

امغر. بلون المغرة: خَمْرَى/ شهرابى، سورى ديز.

مغرب (فى غرب) مَغْرَم (فى غرم) مغزى (فى غزو)

مغص:

مَغْصَ: مَغْصَ: تَمَغْصَ: اِنْتَمَغْصَ: اصابه المَغْصَ/ ژان

گرته، توشى ژانه سك بو، لى هات، پتچ به سگيا هات.

امغص: سَبَبٌ لَهُ المَغْصَ/ سگى ميناىه نيش.

مَغْصَ: مَغْصَ: وجع او ألم بطنى/ نيشى سك، ژانه سك،

سك نيشه، پتچ.

مَغْغُوص: مُصَابٌ بِالْمَغْصَ/ نازاروى، نه وهى سگى

ديشنى، پتچ به سگيا ديت.

مغط:

مَغْطَ: مَغْطَ: مَدَّ: مَطَّ/ دريژى كرده وه، كشانى.

تَمَغْطَ: اِمْتَدَّ و طَالَ/ دريژ بوه وه، كشا.

مُتَمَغْطَ: لَزَجَ/ لينج.

- : مَرِنَ/ نرم، لاستيكى.

مغن:

مَغْنَطُ الشيء: اكسبه خواص المغناطيس/ موگناطيسى

گرت، بو به موگناطيس.

مَغْنَطَةٌ: تَمَغْنَطُ: تَمَغْطُسُ/ موگناطيس گرتن، بون به

موگناطيس.

مَغْنَطِيس: جاذب الحديد/ ناسن كيش، موگناطيس.

مُغْنَطُ: مُغْطَسُ/ موگناطيساوى.

مُغْنِيًا (فى غى) مَفَاد (فى فيد) مَفْتاح (فى فتح) مَفْطَر

(فى فرى) مَفْتَرَس (فى فرس) مَفْرَد (فى فرد) مَفْعَم

(فى فعم) مَفَك (فى فك) مَفْلُطَح (فى فلط) مَفِيد (فى

فيد) مَقَابِل (فى قبل) مَقَات (فى مقت) مَقاصِه (فى

قص) مَقاطعة (فى قطع) مقالة (فى قول) مقام (فى

قوم) مقامِر (فى قمر) مَقايضة (فى قبيض).

مقت:

مَقَتَ: مَقَتَ الرجلُ: اِنْفَضَهُ اَشَدَّ البَغْضِ/ توى (رق،

قين) لى بو، رق و قينى لى بو.

- : هَزَلَ/ له پ بو، لاواز بو.

مَقَتَ: كان كَرِيهًا/ نهويستراوىو.

مَقَتَ: كراهة/ نهويستراوى.

مَقْقُوت: مَقِيْت: كَرِيه/ نهويستراو، خراب.

- : مَكْرُوه. مَبْغَضُ/ كهس (خوشى ناوى، ناىهوى)،

رق لى بو.

- : هَزِلَ/ له پ، لاواز.

مُقْتَبِل (فى قبل) مُقْتَدِر (فى قدر) مُقْتَصِد (فى قصد)

مُقْتَضِب (فى قضب) مُقْتَضَى (فى قضى) مقدار (فى

قدر) مِقْدَام (فى قدم) مَقَرَّ (فى قر)

مقر:

مَقَرَّ السمكة: اِنْقَعَا فى الخل او الملح/ ترش و

خويى كرد.

مَقْع:

مَقْعُ الشَّرَابِ: شَرِبَهُ كُلُّهُ/ بِنِی پِژوه‌نا، هه‌موی خوارده‌وه.

أَمْتَقَّ: تَغَيَّرَ لَوْنُهُ/ ره‌نگی (گۆپا، په‌پی، بزپکا، تێك چو)، زه‌رد هه‌ل‌گه‌پا.

مُتَقَلِّعٌ: شَاخِبٌ/ ره‌نگ (په‌پیو، گۆپاو، تێك چو). مقل:

مَقَلٌّ: نَظَرَ إِلَى/ سه‌یری کرد، روانی، تیی پوانی، نوایی، ته‌ماشای کرد.

مُقَلَّةٌ: عَيْنٌ/ چار.

العین: كرة العین/ گلینه.

مِقْلَاعٌ (فِي قَلْعٍ) مِقْلَاةٌ (فِي قَلْعٍ) مَقُوٌّ (فِي قَوًى) مَقُودٌ (فِي قُودٍ) مَقِيٌّ (فِي قِيٍّ) مَقِيَّاسٌ (فِي قِيَّاسٍ) مَقِيمٌ (فِي قَوْمٍ) مَكَابِدُهُ (فِي كَبْدٍ) مَكَابِرٌ (فِي كَبْرٍ) مَكَا فَاةٌ (فِي كَفَا) مَكَانٌ (فِي مَكْنٍ وَ كَوْنٍ) مَكَبٌ (فِي كَبٍّ) مَكْتَنِبٌ (فِي كَابٍ) مَكْتَنَظٌ (فِي كَظٍّ) مَكْتُبٌ:

مَكْتُبٌ بِالْمَكَانِ: أَقَامَ/ نِيشته‌جێ بو، تیاژیا، هه‌لی کرد.

بَقِي/ مایه‌وه.

مَكْتُبٌ: مَكُوثٌ/ إِقَامَةٌ/ نِيشته‌جێ بو، تیاژیا، هه‌ل‌کردن.

قصير المدة: إِقَامَةٌ مَوْقَعَهُ/ مانه‌وه، كه‌م مانه‌وه، خایاندن.

مَكْر:

مَكْرٌ بِهِ: خَدَعَهُ/ گزی لی‌کرد، فێلی لی‌کرد، هه‌لی خه‌له‌تان، ده‌ستی بێ.

مَكْرٌ: خَادِعٌ/ فێلی کرد، گزی کرد، ساخته‌ی کرد.

مَكْرٌ: خِدَاعٌ/ فێل کردن، هه‌ل‌خه‌له‌تاندن، گزی کردن، ساخته‌ کردن.

مُكْرَةٌ: حِيلَةٌ. خَدَعَةٌ/ فَيْلٌ، گزی، ساخته.

مَكَارٌ: مَكُورٌ/ مُخَادِعٌ/ فَيْلَباز، هه‌ل‌خه‌له‌تێن، ده‌ست بێ، ساخته‌جی.

مَكْرٌ: حَيْلٌ/ فَيْلَباز، ته‌له‌كه‌باز.

مِكْرُوسَكُوبٌ: مَجْهَرٌ/ رۆدبێن، مېكروئسكوب.

مِكْرُوبٌ: جِرْثُومَةٌ/ مېكروپ.

مِكْرُوفُونٌ: مَجْهَارٌ كَهْرَبِيٌّ/ مېكروفون، ده‌نگه‌وه.

مَكْس:

مَكْسٌ: مَكْسٌ: جَبَى مَالِ الْمَكْسِ/ باجی (سه‌ند، كۆكرده‌وه).

مَكْسٌ: سَاوِمٌ/ سه‌ودای کرد، رێك كه‌وت، پێك هات، چه‌ن و چونی کرد.

مَكْسٌ: ضَرْبَةٌ إِسْتِعْمَالِ الطَّرِيقِ لِلْمُرُورِ وَ التَّجَارَةِ/ باج، گومرگ.

ضَرْبَةُ نَقْلِ البَضَائِعِ/ باجی گومرگ.

دار المَكْسِ/ گومرگ.

مَكَّاسٌ: جَابِي المَكُوسِ/ باج (سه‌ن، سێن، گر).

مَكْعَبٌ (فِي كَعْبٍ) مَكْفَهْرٌ (فِي كَفْرٍ) مَكْنٌ:

مَكْنٌ: كَانَ أَوْ صَارَ قَوِيًّا/ به‌میز بو، قایم بو، به‌توانا بو.

عِنْدَهُ: صَارَ ذَا مَكَائَةٍ/ به‌زبوه‌وه لای، گه‌رده بو.

مَكْنٌ: ثَبَّتَ/ جینگیری کرد، قایمی کرد.

أَمْكَنَهُ مِنْ كَذَا: جَعَلَهُ قَادِرًا/ توانای دایه، به‌میزی کرد، وای لی‌کرد كه بتوانی بپكا.

أَمْكَنَ الْأَمْرُ: كَانَ مُمْكِنًا/ نه‌شیا، نه‌گونجا، نه‌بو، رێی تێده‌چو.

أَمْكَنَ الْأَمْرُ فُلَانًا وَ لِفُلَانٍ: إِسْتَطَاعَ. سَهْلٌ عَلَيْهِ/ توانی، بۆی كرا، ئاسان بو، پێی كرا.

إِذَا - إِنْ أَمْكَنَ/ نه‌گه‌ر (نه‌ش)، نه‌گونجی، نه‌بێ.

تَمْكَّنَ عِنْدَ...: صَارَ ذَا مَكَائَةٍ/ به‌زبوه‌وه لای، گه‌رده بو.

رَسَخَ/ جینگیر بو، قایم بو.

وَ إِسْتَمْكَنَ مِنَ الْأَمْرِ: قَوًى عَلَيْهِ. قَدَّرَ عَلَيْهِ/ توانی بپكا، پێی كرا، بۆی كرا، ده‌ستی به سه‌راگرت.

لَمْ يَتِمَّكَّنْ: لَمْ يَقْدِرْ/ نه‌ی‌توانی، بۆی نه‌كرا، پێی نه‌كرا.

يُمْكِنُ: رُبَّمَا/ ره‌نگه، له‌وانه‌یه، نه‌گونجی، نه‌ش، رێی تێنه‌چێ.

لا - مُسْتَحِيلٌ/ نابێ، ناكرێ، ناشێ.

أَقَلَّ مَا - كَهْ أَتَرِينِ (گونجان، شیان، توانست).

مُكْنَةٌ: مَقْدَرَةٌ/ توانا، توانین، له‌هاتوبی.

قُوَّةٌ شِدَّةٌ/ مِيز، توندو تیهی، تین.

إِمْكَنٌ: إِقْتِدَارٌ/ توانین، له‌هاتوبی، ئاوازن.

إِمْكَانٌ: مَقْدَرَةٌ/ مِيز، تین.

إِحْتِمَالٌ/ شیان، گونجان، رێتێ چو.

- اِمْكَانِيَّةٌ: اِستطاعة/ توانين، بۆ کران.

عند ال - / نه گهر توانرا.

على قَدَر ال - / به گويږه توانا.

مُمْكِنٌ: مُسْتَطَاع/ بون، نه بڼ، توانايي.

- : مُحْتَمَلٌ/ نه شى، نه گونجڼ، ره ننگه.

غير - : مستحيل/ نابڼ، ناکړڼ.

من ال - : رَبُّمَا/ ره ننگه، له وانه يه.

مُتَمَكِّنٌ: راسخ/ جيگير، دامه زراو.

- : مقتدر/ به توانا، هيه تى، پټى نه کړى، بوى

نه کړى.

- : مُتَّصِلٌ/ پنج به ست، پته و.

- : مُثَبَّتٌ/ به ميژ، پته و.

مَكَانٌ: موضع. محل. موقع. حَيِّزٌ/ شوين، جڼ، جيگه.

- . فى مكان. بدلأ من/ له (حياتى، جيگه ي، برى).

- اِثْرِي/ شوينه وار.

- عُمُومِي/ شويى گشتى.

لَيْسَ لَكَ - / شويى نه، حَيِّثَ نَابِيَّتِه و.

مَكَانَةٌ: مَثَرَةٌ/ پله، پايه، شوين.

- : رَفْعَةُ الشَّانِ/ شکو، پايه برزى.

- : نفوذ/ توانا، ده ست رويشتن، هيژ، توانايي.

ذو - : مُتَّفِعِدٌ/ رفيع الشان/ به توانا، پايه برز، به هيژ

ده ست رويو.

مَكِينٌ. مَكِينٌ: راسخ/ جيگير، دامه زراو.

- : وَثِيقٌ/ به هيژ، پته و، قايم.

مَكُوكٌ (فى مك) مَكِيَالٌ (فى كيل) مَكِيدَةٌ (فى كيد)

مل:

مَلَّ الشَّيْءُ: اِنْخَلَّه فى المِلَالِ/ پيشانى، خستيه ناکړو

خوله ميشه و.

- الشَّيْءُ وَ مَلَّه: سَنَمَه/ لټى بيزار بو، لټى بڼ قاقهت بو.

- وَ اَمَلَّ عَلَيْهِ الامرُ: طال وَ ضايِقٌ/ زډى خايان،

درېږه ي کيشاو وهرس بو.

- : اَصَابَهُ المَلالُ اى الضَّجَرُ/ وهرس بو، بيزار بو،

بڼ قاقهت بو.

- : الثُّوبُ: خَاطُهُ خِيَاطَةٌ اَوْ لِيَّةٌ/ کوکى گرت.

- . مَلَمَلٌ: اَسْرَعَ/ په لى کرد، تاوېد، خيژاى کرد، گوپى

دايه.

مَلَمَلَةُ المَرَضِ. تَمَلَمَلٌ: جَعَلَهُ يَتَمَلَمَل. تَقَلَّبَ على

فراشه/ گينگه ي دا، تلايه و.

لَا يَمَلُّ: لَا يَكُل. لَا يَتَغَبَّ/ شه کت نابڼ، کوډ نادا.

اَمَلٌ. جَعَلَهُ يَمَلُّ/ بيژاى کرد، وهرس کرد، بڼ قاقه تى کرد،

کولى پېدا.

- : (او عليه) الكتاب: اَلقاه عليه يَكْتُبُه/ پټى

نوسيه و.

مَلَلٌ: قَلْبٌ/ مه لى گيژا يوه، نه م ديو نه و ديوى کرد.

تَمَلَلٌ: تَبَرَّم. تَقَلَّبَ عَمَّا او مَرَضًا/ گينگه ي دا، نارامى

(نه ما، له برېږيا).

مَلٌ. مَلُولٌ. ذُو المَلَلِ: مُتَبَرِّمٌ. ضَجِرٌ/ بيزار، وهرس،

شيتگير.

مَلَلٌ. مَلال. ضَجِرٌ. سَامَةٌ/ بيژاى، وهرس بون.

مُلال. تَبَرُّمٌ/ شيتگيرى، گينگه دان، نارام (نه مان،

له برېږيان).

مَلُولٌ: ذُو المَلَلِ/ بيزار، وهرس، بڼ قاقهت.

- : عديم الصبر/ شيتگير، بڼ نارام.

مُلَمَلٌ. مَلِيلٌ: مُضْجِرٌ. مُتَغَبِّ/ شه کت کړ، بيزار کړ،

وهرس کړ.

مُلال الخياطة: شِراجَةٌ/ کړک، کړک کړتن.

مَلَمَلَةٌ. تَمَلَمَلٌ: تَقَلَّبَ/ نه م ديو نه و ديو کړن، گينگه،

ته پاوټل.

مَلَّةٌ: رَمَاد حارٍ/ خوله ميښى گهرم.

- : جَمْرٌ/ پشکو، په نگر.

مَلِيلٌ: مَشْوَى فى الرَمَاد الحارٍ/ پيشاو.

مَلَّةٌ: طَرِيقَةٌ فى الدين/ رتيږاى ثابتي.

- : طَائِفَةٌ/ ميلهت، هؤز، بهره.

مَلأ:

مَلَأَ الإِنَاءَ ماءً وَ بالماءِ وَ من الماءِ: شَحَنَه/ پړى کرد،

لټوانى کرد له تاو.

- : اَشْفَلٌ/ جيگه ي گرتو و، پړى کړده و.

- : عَيْنُهُ: اَرْضاه/ تيږى کرد، قابلي کرد، بهرچاوى تيږ

کرد.

- : عَيْنُهُ: جَعَلَهُ يَخْشاه/ واى ئى کرد سل بکاته و.

- : هُ و مَالاً على الامر: عَاوَنَه/ يارمه تودا، ده ستى گرت،

ماريکارى کرد، هاوکارى کرد، پشتگيرى کرد.

- ه و - ه: مَال مَعَه / له گه لی روی، لایه نی گرت.
 مَلِيءٌ. تَمَلَّأَ. اِمْتَلَأَ. مَلُوءٌ: صَارَ مَلِيئًا / پر بو، لیوان بو.
 تَمَلَّأَ و اَعْلَى: تَامَرُوا / تگبیریان کرد، پیلانیان گپړا.
 مَلءٌ: مَصْنَعٌ مَلَأَ / پر یون، پرکردن.
 مَلءٌ: مَا يَسْتَوْعِبُهُ الْإِنَاءُ / پر به پر.
 - كِسَاءٌ: سَمِينٌ / گوشتن، قه له و.
 - اخْتِيَارُهُ: بِرَغْبَةٍ / به ناره زوی خوی.
 - الْيَدِ (أو الْكَفِّ) بِرَ (چَنك) / به چنگ.
 - بَطْنُهُ: به قه دهر توانای سکی، پر به سکی.
 يَنَامُ - جَفَنُهُ: خَالِيًا مِنَ الْقَمَرِ / بی خه م (شه نوئی)، سه ر
 نه نیتیه ره).
 مَلَانٌ. مُمْتَلِيءٌ: ضِدُّ فَارِغٍ / پر، لیوان، سه ریژ.
 - الجسم: غَلِيظٌ / گوشتن، قه به، شیشمان.
 اِمْتَلَأَ / پر یون.
 مُمْتَلِيءٌ. مَمْلُوءٌ. مَمْلُوءٌ / پر (بو، کراو)، پر، سه ریژ.
 مَلَأَ: جَمَاعَةً / کومه ل.
 ال - الْأَشْرَافُ / پیاو ما قولان.
 ال - الْأَعْلَى: عَالَمُ الْأَرْوَاحِ / گیتی گیانی، جیهانی گیانی.
 ال - تَشَاوُرٌ وَاجْتِمَاعٌ / ناشرکرا، رای گشتی.
 مِلَاعَةٌ. مِلَايَةُ النِّسَاءِ: ثَوْبٌ يَلْبَسُ عَلَى الْفَخْذَيْنِ /
 سه رکوش، به رکوش.
 - - السَّرِيرِ: شَرْشَفٌ / چه رچه ف، سه ریژ شه.
 مُعَالِيءٌ: مُتَحَيِّزٌ لَایَه نگر.
 مُعَالَاةٌ: تَحَرُّبٌ / لایه نگری.
 ملائم (فی لام) ملاحظه (فی لحظ) ملاذ (فی لوذ)
 ملازم (فی لزم) ملاط (فی ملط) ملاقات (فی لقی) ملاک
 (فی ملک) ملامح (فی لمح) ملامه (فی لوم) مَلَبَسٌ (فی
 لَبَن)
 ملح:
 مَلَحٌ. اِمْتَلَحَ مَا فِي الشَّدَى: مَصْنَعُهُ / مژئی، مامکی مژئی،
 شیریی خوارد.
 - طَبْنٌ / سواخی دا.
 اَمْلَحَ: اِرْضَعُ / شیریی دا.
 مَلِيحٌ: رَضِيعٌ / شیرمه خوره.
 مَالِحٌ: آتَةٌ يَطْبِئُ بِهَا / ماله.
 ملح:

مَلَحٌ. مَلَحَ. اَمْلَحَ الْمَاءُ: صَارَ مَلْحًا / سویر بو، خویباری
 بو.
 - - : كَان مَلِيحًا / جوان بو، شوخ بو، قه شه نگ بو،
 نيسك سوک بو.
 مَلَحٌ. مَلَحَ الطَّعَامُ: جَعَلَ فِيهِ مَلْحًا / خوی تی کرد.
 - : طَرَحَ عَلَيْهِ الْمَلْحَ / خوی پیوه کرد، خوی کرد.
 مَالِحٌ فَلَانًا: اَكَلَ عَيْشًا وَ مَلْحًا مَعَهُ / نان و نمه کی (کرد)،
 خوارد.
 اِمْلَحَ: كَان اَمْلَحَ / رهش و سپی بو، به له ک بو.
 مَلَحٌ: بَحْرٌ / ده ریا.
 - الطَّعَامُ: مَلَحُ الْأَكْلِ / خوی، نمه ک.
 - اِنْكَلِيْزِي: مُسَهَّلٌ / نینگیز نوزی.
 - مَالِحُ الطَّعْمِ / سویر، سویرخوی.
 - مَلْحَةٌ: حُرْمَةٌ وَ مُعَاهَدَةٌ / ریزو په یمان.
 - هُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ: لَا وِفَاءَ لَهُ / بی و وفا، نمه ک به هرام.
 - هُ عَلَى ذِيْلِهِ: نَاكِرُ الْجَمِيلِ / نمه ک به هرام، سپله.
 ماءٌ - مَالِحٌ: ضِدُّ عَذْبٍ / سویراو، خویباری.
 مَلَاَحَةٌ. مَمْلَحَةٌ: مَوْضِعُ اسْتِخْرَاجِ الْمَلْحِ / خویکان، کانی
 خوی، مه مله خه.
 - مَمْلَحَةٌ: وِعَاءُ الْمَلْحِ / خوی دان.
 مَلُوْحَةٌ: طَعْمُ الْمَلْحِ / سویر، سویری.
 مَوْتِلِحٌ: بَيْنَ الْعَذْبِ وَ الْمَالِحِ / کم خوی، شیرین خوی.
 مَلِيحٌ: حَسَنٌ / چاک، باش.
 - : جَمِيلٌ / جوان، خوی گهرم، نيسك سوک.
 - : حَسَنُ الْمَنْظَرِ / دورکوژ، شوخ، دیمه جوان.
 - مَمْلَحٌ. مَمْلُوحٌ: مَمْقُورٌ / سویرکراو.
 مَلَاَحَةٌ: حُسْنٌ / جوانی، خوی گهرمی.
 - مَلُوْحَةٌ / سویری.
 اَمْلَحَ: اسْوَدَ يَغْلُوهُ الْبَيَاضُ / رهش و سپی.
 مَلْحَةٌ: اُمْلُوْحَةٌ: حَدِيثٌ لَذِيذٌ / قسه ی خوش، نوکته.
 - مَلَحٌ: بَيَاضٌ يَخَالُطُهُ سَوَادٌ / سپی و رهشی تیکه ل.
 مَلَاَحٌ: نَوْتِي / که شتی وان، ده ریا (گه پ، وان، دان).
 - : بَانِعُ الْمَلْحِ / خوی فروش.
 - الْجَوُّ: رِجَالُ الطَّائِرَاتِ / فروکه وان.
 مَلَاَحَةٌ: سِلْكُ الْبَحْرِ / ده ریا (وانی، گهری)، که شتی وان.

مُلَاح: رَجُلٌ مُلَاحٌ: ظریف/ قسه خوش، روح خوش، نیکس
سوک.

مُلَخ: مِلَخ: مِلَخٌ: اِثْمَلَخَ/ اِثْمَرَعَ/ تَرَازا، دهرچو، دهرهات،
هه لکه نرا.

مُلَخ: قَلَعَ: اِثْمَلَعَ/ تَرَازان، دهرچون، هه لکه ندن.

مُلِخ: لَا طَعْمَ لَهُ/ بِنَ تَام.

مُلُوخِيَّة: نَبَاتٌ يُطْبَخُ/ مِلُوخِيَه.

مِلْزَمَة (فِي لَزْم)

مِلْس:

مَلَسَ الشَّيْءَ: مَلَسَ: اِثْمَرَعَ وَ اِسْتَاَصَلَ/ تَرَازَانِي،
هه لکه کند، دهری هیتا.

مَلَسَ: الرِّجْلُ بِلِسَانِهِ: تَمَلَّقَهُ/ (رِیائی، پشی پشی) بُو کرد.

مَلَسَ: مَلَسَ: ضِدَّ حَشِينٍ/ لُوس بُو، سَاف بُو.

تَمَلَّسَ: اِثْمَلَسَ: اِفْلَتَ. تَمَلَّسَ/ رِگاریو، قوتاریو، تَرَازا.

مَلَسَ: صَارَ اِمْلَسَ/ سَاف بُو، لُوس بُو.

مَلَسَ: مَلَسَ: ضِدَّ حَشِينٍ/ سَاف، لُوس، سَالُوس.

مَلَسَ: - رَلَقَ/ خَلِيسَك، خَز.

مَلَسَ: - كَالشَّعْرِ/ نَرَم، نَرَم وَ شَل.

مَلَسَ: ضِدَّ خَشُونَةٍ/ سَان وَ لُوسِي.

مِلَص:

مِلَصٌ: اِثْمَلَصَ: اِفْلَتَ/ تَرَازا، دهری پشی، خلیسکا،

خزا.

تَمَلَّصَ مِنْ وَاجِبٍ: تَهَرَّبَ/ خَوِي دزیه وه، نه ی کرد.

(مِلَصَتِ الْحَامِلُ: اِسْقَطَتْ وَلَدَهَا/ له باری چو، منداله کوی

فپئی دا.

مَلَصَ: مَلَسَ: اِثْمَرَعَ وَ اِسْتَاَصَلَ/ تَرَازا، دهرهات،

دهرچو، هه لکه نرا.

مَلَصَ: مَلِصَ: رَلَقَ/ خَلِيسَك، خَز.

تَمَلَّصَ: اِفْلَاتَ/ خَوْدِزیه وه، راکردن.

إِمْلَاص: اِسْقَاطُ الْوَلَدِ/ له بارچون.

مِلَط:

مِلَطٌ: مِلَطَ الْحَانِطُ: طَلَاهُ/ سَوَاخِي دَا.

الشَّعْرُ: اِزَالَهُ/ لَبِي کرده وه، روتانیه وه.

مِلَطٌ: كَانَ مِلَطًا/ نَابَاك، نَپَه سَهَن بُو.

ت. اَمْلَطَتِ الْحَامِلُ جَنِينَهَا: اِسْقَطَتْهُ لَغِيرِ تَمَام/
له باری چو.

مِلَاطُ الْحَانِطُ: بَيَاضُ/ سَوَاخ، سِپِي کَارِي، گه چ کَارِي.

مَلِيطٌ: اَمْلَطَ: لَا شَعْرَ لَهُ/ بِي تَوَك، کَوَسْتَه، تَوَلَه.

مِلَطٌ: خَائِنٌ. لَا يُؤْتَمَنُ/ نَابَاك.

مِلَطٌ: لَا حَسَبَ لَهُ/ نَپَه سَهَن.

مَالِطَةٌ: جَزِيرَةٌ/ دَوَرگِي مَالَتَه.

حُمَى - / تَابِزَن، بَزَنه تَا.

مَلْعَقَة (فِي لَعَق) مَلْفُوف (فِي لَف)

مَلَق:

مَلَقَ الشَّيْءَ: مَلَسَهُ. لَيَّعَهُ/ لُوسِي کرد، سَافِي کرد، نهری

کرده وه.

تَمَلَّقَ لَهُ: مَلَّقَهُ. مَلَقَ لَهُ: مَالَّقَهُ. مَلَّقَهُ: اِبْدِي لَهُ بُوَدٌ

مَالِيسَ فِي قَلْبِهِ/ (مهرایی، جامه لُوسِي، مامه حه مهي،

مَاسَتَاو، رِیائی، قَوَزکَشِي) کرد.

اَمْلَقَ: اِفْتَقَرَ/ هه ژار کهوت.

اِثْمَلَقَ: صَارَ اِمْلَسَ/ سَاف بُو، لُوس بُو، تَه خَت بُو.

منه: اِفْلَتَ: رَپِسکا، دهری پشی، دهرچو، رَای کرد.

مَلَقٌ. مَلَاقٌ: کَثِيرُ التَّمَلُّقِ/ مهرایی کار، مَاسَتَاو کهر، دهم

تَه پ.

مَلَقٌ. تَمَلَّقَ. تَمَلِّقٌ: رِیَاءُ/ (مهرایی، مَاسَتَاو) کَرْدِن،

قَوَزکَشِي، کَلکه له قِي، رِیائی، جامه لُوسِي.

- مَا اِسْتَوَى مِنَ الْاَرْضِ/ تَه خَتَان، زهوی تَه خَت.

مَمْلَاقٌ: شَدِيدُ الْفَقْرِ/ زَقَر هه ژار، کهم دَه سَت، نَابُوت.

إِمْلَاقٌ: شَدَّةُ الْفَقْرِ/ نه بونی، هه ژاری، نَابُوتِي.

مَمْلَقَةٌ. مَلَاقَةٌ: اِدَاةٌ لَتَسْوِيَةِ الْاَرْضِ/ تَه خَتَه.

مَلَك:

مَلَكٌ. تَمَلَّكَ. اِثْمَلَّكَ. اِحتَوَى/ بُو به هی خَوِي، بُو به

خَاوَه نِي، دَاگِیرِي کرد.

- عَلِي: حَكَمَ/ فَرَمَان رَهوایی کرد، بُو به فَرَمَان

رَهوَا.

- الْمَرْأَةُ: تَزَوَّجَهَا/ مِیْنَاي، خَوَاسْتِي.

- نَفْسَهُ اَوْ حَوَاسَهُ: حَبَسَهَا/ خَوِي بُو گِیرَا، خَوِي دَا بِنِ

کرد.

مَلَكٌ. اَمْلَكَ فَلَانًا الشَّيْءَ: جَعَلَهُ مُلْكًا لَهُ/ دَاي پِیْنِي، کَرْدِي

بِه هی نُو، کَرْدِي بِه مَوَلکی نُو.

ملیک. ملک/ شا، پاشا.
 - ملک/ خاوهن (د).
 مالک: صاحب الشيء/ خاوهن (د)، خیر.
 - : حاکم علی/ فرمان رها، دهسلات دار.
 - الحزین: طیر/ شینه شاهو، خم خوره.
 ابو مالک: الجوع/ برستی.
 ابو مالک: الکبر/ پیری.
 ملاک: صاحب الاطیان/ خاوهن زهوی زار، دهره بهگ.
 صغار ال - / دهره بهگی بچوک.
 طبقة ال - / چینی دهره بهگ.
 إمتلاك. ثَمْلُک: حیازه/ خاوهن داریتی، سامان داریتی، بون.
 مَمْلُکَة: ما تحت امر الملك من البلاد/ ولات، کومل.
 - : عز الملك و سلطانه/ شکو، شکوداری.
 مملوک. مُمْتَلِك: داکیرکراو، گیراو، دهست بهسه راگیراو.
 - . عَبد. رِق/ کزیله، بهنده، نهلقه لهگوئی.
 مَلَكُوت: الملك العظيم/ شا، شاههشا، نیمپراتور، قهرا.
 - : العز و السلطان/ فرمانداریتی، شایهتی، شکوو دهسلات، گوزهرانی شاهانه.
 ملک. ملاک: کاشن سعاوی/ مهلاکه، فرشته.
 ملاک: إقتدار/ توانا، توانین، دهسلات.
 - الموت: قابض الارواح/ گیان کیش، نیزرائیل.
 - الحب: کیوبید/ به پی خۆشه ویستی، کیوبید.
 - فی الحكومة: الدرجة المخصصة للعمل/ پلهی کارکردن، میلاک.
 مَلَكَة: صفة راسخة فی النفس. سلیقه. قریحه/ بهمه، توانایی، توانست، بلیمهتی.
 - : عادة/ خو، رهوش، نریت، باو.
 ملو:
 مَلَى: سار شدیداً/ خیرا رقی، بهخیرایی رقی، دهوی.
 مَلَى: املی الله عُمَرَه/ اطاله/ خوا تهمنی دریز کرد.
 - : - علیه: إِسْتَعْتَبَه/ پی نویسه وه.
 املی له: (رخي له/ بزوی شل کرد، دای به دهمیه وه، روی دایه.
 - الله الظالم و له: اَمْهَلَه/ خوا جلوی بزو زودار شل کرد، ماوه پی دا.

- . - علی: جَعَلَهُ مَلِكاً/ کردی به شا.
 ثَمَلَک الشيء. إِسْتَمَلَکَه. وضع یده علیه/ دهستی به سه راگرت، کردی به هی خوی.
 - علی القوم: صار مَلِكاً عليهم/ بو به پاشایان.
 - ثمة العادة: تَعَوَّد/ کردی به خو، خوی پیوه گرت.
 تمالك عن كذا: تَمَاسَكَ/ وازی لی هینا، دهستی لی مه لگرت.
 ما - ان یَفْعَلَ كذا: لم یستطع حَبَسَ نَفْسَه/ خوی بزو نهگیرا، نهی توانی.
 مَلِك. مَلِك: ما یَمْلِكُه الإنسان/ سامان، مولک و مال، دارایی.
 - . - إمتلاك: حیازه/ سامان داریتی، بون، دهست کهوتن.
 مِنْ ذَوَى الاملاك: صاحب مُلک/ سامان دار، خاوهن مولک، دهره بهگ.
 ملکی: لی. خاصتی/ می منه، مولکی منه.
 مُلْك. حُکْم. سُلْطَة/ فرمان (رهوایی، داریتی)، دهسلات داریتی.
 مَلِك: الله تعالی/ خوا.
 - . مَلِك: صاحب السُلْطَة علی امة او بلاد/ شا، پاشا، قهرا.
 - . - : صاحب الامر/ فرمان رها، خاوهن دهنگ، خاوهن دهسلات.
 مَلِكَة: صاحبة السُلْطَة او زوجة الملك/ شازن، قهرا لیه.
 - النحل: امیرتها/ شای مهنگ، شاههنگ.
 ملکی. ملوکی: نَسَبَة الی الملك/ شاهانه، شایانه.
 - : غیر عسکری. مَدَنی/ سویل، سفیل، ناسه ربارزی.
 ملوک/ شاهان.
 داء ال - / ثورقس، شادهرد.
 مَلِكِيَة. إمتلاك/ سامان، مولک، مال، دارایی.
 - : ما یَمْلِكُه الإنسان/ سامان داریتی، دهسلات داری.
 حُکومة - / شانشین، میرنشین.
 إنتقال ال - / سامان گواستنه وه، گواستنه وهی دهسلات داری.

- عليه الزمن: طال عليه/ درازمى كيشا.
 ملا. ملق: المتشع من الارض/ زهوى بان و بهرين.
 - صحراء/ بيايان، چولهوان، سارا.
 ملو: سير شديد: عدو/ راگردن، تيژپهوى، خيرا رويشتن،
 دهو.
 املاء. إمهال و التأخير/ ماوه دان، دواستن.
 - تلقين او استكتاب/ پيوتن، پي نوسينه وه،
 فير كردن، پي نوسين، ري نوس.
 ملي. ملياً: زمناً طويلاً/ كات و ماوه يكي دريژ، زه مانتيكي
 دريژ، سالة ماي سال.
 ملوخيه (في ملح) ملوم (في لوم) مليح (في ملح)
 هم:
 مم. ممّا: (من ما): من اي شيء/ له جي.
 مُحاحك (في محك) معاس (في مس) مُعاليء (في ملا)
 ممتاز (في مين) ممرض (في مرض) مُمكن (في مكن)
 مَمْلَكَة (في ملك) مَمون (في من) مميت (في موت)
 من:
 مِنْ حَرْفٍ جَزْءٍ لَه، لَ، لَ.
 اخذته مِنْهُ/ ايم وه رگرت، لوم وه رگرت.
 هُوَ وَاحِدٌ مِنْهُمْ/ يه كيكي له وان، نه يه كيكي له نه وان،
 يه كيكيانه.
 مَرَّ مِنْ هُنَا/ ليروه تپه پي.
 لَهَا وَكَدْ مِنْهُ/ كويكي لي ميه.
 مَنْ: الَّذِي/ كن، نهوي.
 مَنْ أَمِنَ. تَمَنَّنَ: اضعف/ لاوازي كرد، له پي كرد،
 جروسانيه وه.
 - عليه بكذا: انعم/ خه لاتي كرد، پي به خشي، دايه،
 پي داي، به خشيشي دايه.
 - عليه: صنع معه جيلاً/ چاك ي له گ ل كرد.
 - عليه بِمَعْنَى تَمَنَّنَهُ بِهَا/ دايه وه به چاوي، منته تي به سهر
 كرد.
 من:
 مَنْ. إِمْتَنَنْ عَلَيْهِ بِكَذَا: انعم عليه به/ پي به خشي،
 خه لاتي كرد، چاك ي له گ ل كرد.
 - . - . مَنَّا: مَنَّةٌ عَلَيْهِ عَدَدٌ لَه مَا فَعَلَهُ لَه/ منته تي كرد
 به سهر يا، دايه وه به وييد.

مَنْ: كُلُّ مَا يُنْفَعُ بِهِ/ خه لات، به خشيش، چاك، پياوه تي.
 - النبات: الندوة العسلية/ شيله و گ روي روه.
 - السماء: سَكْرُ الْمَنِّ/ گ روي.
 حَشْرَةٌ أَلْ - / ماري، ميتش گ رز، هاره، شووكه، شيرينه.
 مَنَّةٌ: معروف. فضل/ چاك، پياوه تي.
 - : إحصان/ خه لات، به خشين، خير كردن.
 - : نِعْمَةٌ/ خوشي، خير خوشي.
 بِ - : تعالیٰ: بفضل الله/ به گ وره ي و بزورگي خوا.
 مَنَّا. مَنُون: مُحْسِنٌ/ به خشنده، خير وه مند، چاك كار.
 - : الَّذِي لَا يُعْطَى شَيْئاً. إِلَّا مَنَّةٌ عَلَيْهِ/ منته كه،
 نه يداوه به چاودا.
 أَلْ - : الله. مِنَ الْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى/ خوا، يه كيكي له
 ناوه كاني خوا.
 مَنُون: كَثِيرُ الْإِمْتِنَانِ/ سوياس گوزار، پي زان.
 - : موت/ مردن، ناكام.
 رَيْبُ أَلْ - : مصائب الدُّهْرِ/ مهلس و كهوت،
 دهر بويه لاي ژيان، كوسپ و تهنگانه.
 إِمْتِنَان: شُكْرُ. الاعتراف بالجميل/ نمهك ناسي، سوياس،
 سوياس گوزاري، پي زانين.
 مَفْنُون: ضعيف/ لاوازي، له پي زه بون.
 - . مَفْنَنٌ: كَثِيرُ الْإِمْتِنَانِ: شاكِر/ سوياس گوزار،
 نمهك ناس، پي زان.
 - . - . له: مَدْيُونٌ لَجَمِيلَةٍ أَوْ مَعْرُوفَةٍ/ سوياس بوي
 نهو، وامداري چاك يه تي، پي زان.
 مَمْنُونِيَّةٌ. إِمْتِنَان: الاعتراف بالجميل. شُكْر/ پي زانين،
 هست به چاك كردن، سوياس گوزاري.
 مَنَّةٌ: قُوَّةٌ/ ميز، توانا، تين.
 مَفْنِنٌ: قَوِيٌّ/ به ميز، به توانا، به تين.
 مَنَاجَاةٌ (في نجو) مَنَاحَةٌ (في نوح) مَنَاح (في نوح)
 مَنَاجِر (في نجر) مَنَادَاةٌ (في ندي) مَنَارَةٌ (في نور)
 مَنَاسِب (في نسب) مَنَاص (في نوص) مَنَافِسَة (في
 نفس) مَنَافِق (في نفق) مَنَاقِشَة (في نقش) مَنَاقِضَة
 (في نقض) مَنَال (في نيل) مَنَام (في نوم) مَنَان (في
 من) مَنَابِة (في نوب) مَنَاوَرَة (في نور) مَنَاوِشَة (في
 نوش) مَنِير (في نير) مَنَبِع (في نبج) مَنْتَخِب (في
 نخب) مَنْتَرَة (في نزه) مَنْتَشِر (في نشر) مَنْتَصِف (في

نصف) منتظر (فی نظر) منتظم (فی نظم) منتعش
 (فی نعش) منتهی (فی نهی) منشور (فی نشر) منجد
 (فی نجد) منجل (فی نجل) منجم (فی نجم)
 منج:
 منجنیق: آلة حرب تُرمى بها القذائف/ هاویژه،
 مه‌جہ‌نیق، ناگریار.
 منح:
 مَنَحَ: اعطى. وَهَبَ/ به‌خشی، خه‌لاتی کرد، دای.
 مانَحَ: واصل بالعطاء/ برده‌وام بو له به‌خشیندا.
 مَنَحَ: وَهَبَ/ به‌خشین، خه‌لات کردن، پِن‌دان، دان.
 مَنَحَ: هَبَ: عطاء/ به‌خشیش، خه‌لات، یارمه‌تی.
 - دراسیة/ یارمه‌تی خویندن.
 مانح. واهب/ به‌خشنده، به‌خشر.
 منحرف (فی حرف) منخر (فی نخر) منخل (فی نخل)
 مند: مندرین: یوسف افندی/ لاله‌نگی.
 مندل (فی نذل) مندوب (فی ندب) مندوحه (فی ندح)،
 مندیل (فی نذل)
 منذ:
 مُنَذِرٌ/ له، له‌وساره، له‌وکاته‌وه.
 - ذلك الوقت/ له‌وکاته‌وه، له‌وساره.
 - یومین/ له‌دورژده‌وه.
 - زمان/ له‌ده‌میکه‌وه، له‌میژه، له‌زوه‌که‌وه.
 - مدة/ ده‌میکه، به‌ینیکه.
 - عهد قریب/ له‌م نزیکانه‌وه، له‌م دواییه‌دا.
 - الآن/ له‌نیسته‌وه.
 - شهر/ مانگن له‌مو پیش، له‌مانگیکه‌وه.
 منزل (فی نزل) منسج (فی نسج) منسجم (فی سجم)
 منسف (فی نسف) منسم (فی نسیم) منشار (فی نشر)
 منشور (فی نشر) منصب (فی نصب)
 منع:
 مَنَعَ: عاق/ به‌ری گرت، وه‌ستانی، نه‌ی‌هیشت، قه‌ده‌غی
 کرد، ته‌گه‌ره‌ی تن‌خست.
 - حدوث الامر/ اوقف/ نه‌ی‌هیشت (رویدات، بقاء و سئ).
 - مَنَعَ الشيء او عنه او منه: كَفَّهْ وَ نَهَاہْ عَنْهْ/
 لیتی قه‌ده‌غی کرد، ده‌ستی پِن‌ه‌ل‌گرت، نه‌ی‌هیشت بیکا،
 وازی پِن‌ل‌ه‌یتنا.

- لُ الشيء او منه حَرَمَهُ إِيَّاهُ/ بی‌به‌ری کرد، بی‌به‌شی
 کرد.
 - جاره: حامی عنه/ به‌رگری ل‌ت‌کرد، پاراستی،
 پشتیوانی کرد.
 مَنَعَ: كان مَنِعًا لَا يُقَهَّرُ/ نابه‌زی.
 - قَوَى وَ إِشْتَدَّ/ پتو بو، به‌میژ بو، قایم بو، به‌تین بو.
 مَنَعَ الهدف: تَعَسَّرَ الوصول اليه/ ناگریی.
 مَنَعَ: قَوَى/ به‌میژی کرد، پتو‌ی کرد، قایمی کرد، به‌تینی
 کرد.
 مانع: عارض/ به‌رمه‌لستی کرد.
 - لُ الشيء: مَنَعَهُ إِيَّاهُ/ لیتی قه‌ده‌غی کرد.
 إِمْتَنَعَ. تَمَنَعَ عَنْ كَذَا: كَفَّ عَنْهُ/ وازی ل‌ه‌یتنا، ده‌ستی ل‌
 ه‌ل‌گرت.
 - - رَقَضَ. إِبْسَى/ قایل نه‌بو، نه‌ی‌ویست،
 نه‌ی‌هیشت.
 - الشيء: تَعَسَّرَ/ نه‌بو، ده‌ست نه‌که‌وت،
 نه‌شیار بو.
 تَمَنَعَ بِكَذَا: إِحْتَمَى بِهِ/ خوی پِن‌پاراست.
 - تَقَوَّى/ نازا بو، به‌میژ بو، به‌تین بو.
 مَنَعَ: إِعَاقَ/ نه‌میشتن، قه‌ده‌غی کردن، راگرتن، به‌ریه‌ست،
 پیش‌گرتن.
 - نهی/ نه‌کردن، نه‌میلان، نه‌میشتن.
 مَنَعَ: قُوَّةً/ میژ، تین، وزه، توانایی.
 - مَنَاعَ: حَرَاةً. لَا يُغْلَبُ/ نه‌به‌زین، نه‌شکان.
 مَنَاعَ: ضِدَّ مَرَضٍ: حَصَانَةٌ/ به‌رگری له‌نه‌خو‌شی،
 به‌رگه.
 - طَبِيعِيَّةً/ به‌رگی سروشتی.
 - مُكْتَسَبَةً/ به‌رگی ده‌ست‌که‌وتی.
 مَنَعَ: حصين. لَا يُغْلَبُ/ نابه‌زی، ناشکن.
 - قَوَى/ به‌میژ، پتو، قایم، سخت.
 مانع: مَعِيقُ/ نه‌میل، قه‌ده‌غی‌کر، رینگ.
 - عائق/ کوسپ، ته‌گه‌ره، به‌ریه‌ست، پیش‌گر.
 - واقی/ پاریزهر.
 - إِعْطَاضُ/ به‌رمه‌لست.
 - الرطوبية/ شنگر، شیوز، شنگر.
 إِمْتِنَاعُ: تَعَلُّرُ/ نه‌شیاروی، قه‌ده‌غی، ستمی.

- تَمَتَّعَ / رَفَضَ / قَابِلَ نَهْ بُون، ناقابلی.

مَمْنُوع: مَنُهی عنه / نه میآلرو، نه کری، نه ی لئ کرلو.

- مُمْتَنِع: غیر مسموح به / نه دهغه.

مُمْتَنِع: مُتَعَذِّر / نه بو، دهست ناکوئ.

- رَافِض / ناقابِل، نه میل.

مُنْعَش (فی نَعَش) مَنَعَم (فی نَعَم) مُنْفَص (فی نَفَص)

مَنْفَاح (فی نَفْح) مَنْفَحَه (فی نَفْح) مَنْفَرِد (فی فَرْد)

مَنْقَار (فی نَقَر) مَنْقَبَه (فی نَقَب) مَنْقَذ (فی نَقْذ) مَنْكَب

(فی نَكَب) مَنْكَر (فی نَكْر) مَنْهَاج (فی نَهْج) مَنْهَك (فی

نَهْک) مَنْوَال (فی نَوَال) مَنْوَن (فی مَنْ)

مَنْی:

مَنْی اللّٰهُ الْخَیْرُ لِفُلَانٍ: قَدْرُهُ لَهُ / خوا پیی (دا، به خشی)

خوا بوی بریه وه.

- (مَنْیَا). مَنَا (مَنْوَا): اِبْتَلَى و اَصَابَ / توش بو،

گرفتار بو.

مَنَا: اِخْتَبَرَهُ / تاقی کرده وه.

مَنْی بِکَذَا: کَابَدَ. عَانی / توش بو، چیژی، کیشای،

پیوه ی تلییه وه.

- بِکَذَا: اُمْتُعِنَ و اُخْتُبِرَ بِهِ / تاقی کرایه وه، توش

بونه کی ی بق تاقی کردنه بو.

- بِخَسَارِهِ: خَسِرَ / توشی زیان بو، زیانی کرد.

- لِكَذَا. وَفَّقَ لَهُ / پیی کهوت، بوی بو، بوی لوا.

مَنْی الرَّجُلُ الشَّيْءَ اَوْ بِهِ: جَعَلَهُ يَتَمَنَّاهُ / وای لئ کرد که

(ناواته خوازی بی، بیهوئ، خۆزگی ی بق بخوا).

- اَمْنَى الدَّم: اَرَاَقَهُ / خوینی رِژان.

- الرَّجُلُ: اَنْزَلَ مَنِيَهُ / ناوی هاته وه، رهحته بو.

تَمَنَّی الشَّيْءَ. ارَادَهُ و رَغِبَ فِيهِ / ویستی، ناواتی بق

خواست، ناواته خوازی بو.

اِسْتَمْنَى: حَاوَلَ اِخْرَاجَ مَنِيهِ بِغَيْرِ جَمَاعٍ / ناوی

هیناییه وه، دهسپه پی کرد.

مُنِيَّةٌ (الْجَمْعُ مَنِيٌّ. مَنِی): بُغِيَّةٌ / داخوازی،

خواست، مه بهست، ناوات.

اُمْنِيَّةٌ (الْجَمْعُ اَمَانٌ و اَمَانِي): بُغِيَّةٌ / داخوا، خواست،

مه بهست، ناوات.

مُتَمَنِّنٌ: مُتَبِعٌ / ناواته خوا، خوازه ر.

تَمَنَّ: اِبْتِغَاءٌ / داخوازی، ناواته خوا، بون، بریا، خواست،

ویستن.

مَنِيَّةٌ. مَنِی: قَدَرُ اللّٰهِ / چاره نوس، خواکرد.

- موت / مردن.

رَسُولُ الْمَنَایَا: مَلِكُ الْاَهْوَالِ / به لای ناگهان، به لای لایه لا.

مَنِی. مَنِی: مَاءُ الذَّكْرِ / ناو، سیمه، توو، توو، توو.

مَنْوَى: بَدَرَى. تُطْفَى / تووی.

الحَبِلُ الـ - / رهگی (سیمه، ناوپیا هاته وه).

السَّائِلُ الـ - / ناو، سیمه، توو، توو.

الْعُدَّةُ الْمَنْوِيَّةُ: خَصِيصَةٌ / گون.

القَنَاةُ الْمَنْوِيَّةُ / توو جوگه.

إِمْنَاءٌ. تَمْنِيَّةٌ: اِنْزَالُ الْمَنْی / ناوهینانه وه، رهحته (بون،

کردن).

قَذَفَ الْمَنْی. نَزَلَ الْمَنْی / ناوهاته وه، رهحته بون.

اِسْتَمْنَاءٌ: جَلَدٌ عَمِيْرَةٌ. الْعَادَةُ السَّرِيَّةُ / خو پیس کردن،

شهینانی بون، دهسپه ر.

مَنْیَر (فی نَوْر) مَهَايَة (فی هَيْب) مَهَارَة (فی مَهْر) مَهْبِل

(فی هَبْل) مَهْتَر (فی هَت) مَهْتَرِيَّه (فی هَرَا) مَهْتَم (فی

هَم)

مَهْج:

مَهْجٌ: حَسَنٌ وَجْهُهُ بَعْدَ عِلَّةٍ / رو بوه وه، رهنگی

هیناییه وه، هاته وه سه رخوئ، بوژاییه وه، گه شاییه وه.

مُهْجَةٌ: قَلْبٌ / دل.

- دَم / خوین.

- رُوح / گیان، زیان، هه ناسه.

- کُل شَيْءٍ: اِحْسَنُهُ وَ خَالَصَهُ / چاکی و باشی و

پاکی و پوختی هه مو شتیک.

مَهْد:

مَهْدٌ. مَهْدٌ: سَوِيٌّ. بَسَطَ / ته ختی کرد، ریکی خست،

رای خست، چاکی کرد.

- الْأَمْرُ: سَهْلٌ / ناسانی کرد، گونجانی، پیکی هینا.

- السَّبِيلُ لِكَذَا: سَوَاءٌ و اَصْلَحُهُ / ریی پاک کرده وه،

ریی خۆش کرد.

- الطَّرِيقُ: رَصْفَةٌ / (قیرتاو، به رد پیی کرد، چاکی کرد.

- لَه الْعُدَّةُ: اِلْتَمَسَ لَهُ عُذْرًا / پۆزشتی هیناییه وه.

- لَه عُذْرُهُ: قَبِلَهُ / پۆزشتی قبول کرد.

مهرجان: / مَحَبَّةُ الرُّوح. الاحتفال العظيم / نام‌نگ،
فیستفال.

مِهک:

مِهْکَ. مِهْکَ: سَحَقَ. هَرَسَ / ماری، وردی کرد.

إِمْهَکَ الرَّجُلُ: خَفَّ لَحْمَهُ / لاواز بو، که می کرد.

مِهْکَةُ الشَّبَاب: نَضَارَتُهُ / تافی لای، ه‌ره‌تی لای،
که نجیتی، لاییتی، سیره‌ی که نجی.

شَاب مُمَّهْکَ: الممْتَليء شباباً / که نجی قوَز، بالاب‌رز،
شوخ و ش‌نگ.

مهل:

مَهْلَ. تَمَهَّلَ: لَمْ يُعْجَلْ / له‌سرخو بو، شیتنی بو، په‌لی
نه‌کرد، ه‌یو‌اش بو.

مَهْلَ. مَهْلَ: لَمْ يُعَاجِلْ / په‌لی لی نه‌کرد.

إِسْتَمَهَّلَ: اسْتَنْطَرَ / داوی، داوی شیتنی بو، چاوه‌پیتی
کرد.

مَهْلَ. مَهْلَ: مُهَلَّةٌ / رَفَقَ / پشو، حه‌وانه‌وه، ماوه.

مَهْلَ. مَهْلَ: تَأَنُّ / ه‌یو‌اشی، له‌سرخوی، شیتنی بو.

مَهْلَ. مَهْلَ: قَبِیحٌ أَوْ صَدِيدُ الْمَيْتِ / زخاو، زخ، کیم.

علی: مَهْلَ. مَهْلَ: رُوِّدَا / له‌سرخو، به‌شیتنی، نه‌خت
نه‌خته، ورده ورده، به‌ه‌یو‌اشی.

علی: مَهْلَ. مَهْلَ: فِي الْوَقْتِ الْمُنَاسِبِ / کاتی خزی.

علی مَهْلَ: تَأَنُّ / له‌سرخوی، به‌شیتنی به، به‌ه‌یو‌اشی.

مُهْلَةُ: مُدَّةُ الْإِمْهَالِ / ماوه، ماوه پندان.

ال - القانونيَّةُ / ماوه‌ی یاسای.

إِمْهَال: إعطاء مُهْلَةٍ / ماوه پندان.

تَمَهَّلَ: تَرَوَّ، تَأَنُّ / شیتنی، له‌سرخو بون، پشودان.

مُتَمَهِّلٌ: مُتَأَنِّ / له‌سرخو، شیتنی.

مِهْمٌ (فی هم)

مهم:

مُهْمًا: کيفيًّا / هرچون، هرچی.

مَهْلَ. مَهْلَ: کيفيًّا کَانَ / هرچونیک (بیّت، بو)، هرچون.

تَفَعَّلَ أَفْعَلَ / هرچی بکیت نه‌که‌م.

مهمان (فی همن مهمل (فی همل) مُهْمَةٌ (فی هم)

مهن:

مَهْنُ الرَّجُلُ: خَدَمَةٌ / رای‌گرت، نیشی پی‌کرد.

مَهْنٌ: مَارَسَ صِنَاعَةً / پیشه‌ی یکی گرت.

الْفِرَاشُ: بَسَطَهُ وَ سَوَّاهُ / دای‌خست، ریکی خست،
چاکی کرد، رای‌خست.

تَمَهَّدَ لَهُ الْأَمْرُ: تَسَهَّلَ / بوی (ناسان بو، گونجا، پیک
مات).

تمهید: تَوَطَّئَتْ / ری‌خوش کردن، ته‌خت کردن، ریک
خستن، ناماده کردن، ناسان کردن.

مَهْدٌ: مُقَدِّمَةٌ / پیشه‌کی، سه‌ره‌تا.

تمهیدی: تَحْضِيْرِي / سه‌ره‌تایی، ناماده‌یی.

إجراءات تمهيدية / پیوستی سه‌ره‌تایی.

مُهَدَّدٌ: مُسَوَّى. مُبَسَّطٌ / ته‌خت، ناماده، ریک، ناسان.

مَهْدٌ. مِهَادٌ: فِرَاشٌ / جن، جینگ، خو‌گه.

الطفل: كَارُوك. سرير الطفل / بيشكه، لانكه،
جولانه.

قَضَى عَلَى الشَّرِّ فِي مَهْدِهِ: تَلَفَاهُ قَبْلَ اسْتِفْحَالِهِ / زو
(فریاکه‌وت، کوژانی‌وه).

مهر:

مَهْرٌ: كَانْ مَاهِرًا. حَذَقَ / چالاک، وریا، لئ‌هاتو بو.

مَهْرٌ: فِي صِنَاعَتِهِ: اتَّقَنَهَا / قَالْ بوبو، شاره‌زا بو، وه‌ستای
چاک بو.

الخطاب و الصلک: امضاء / موری کرد، ئیمزای کرد،
شه‌قلانی.

المهر المرأة: جعل لها مهراً / ماره‌یی (دایه، بۆ
بریه‌وه).

المراة: رَوَّجَهَا / دای به‌شو، ماره‌ی کرد، ماره‌ی
بری.

ماهر: غَالِبٌ فِي الْمَهَارَةِ / بۆ‌پۆ‌پیتی کرد.

مهارة: براعة. حَذَقَ / چالاکي، وریایي، پسپۆ‌یی، سه‌لیقه.

بمهارة: ببراعة. يَحْذَقُ / به‌چالاکي، چالاکانه.

ماهر: بارع. حاذق / زړنگ، چالاک، وریا، به‌توانا، به
سه‌لیقه، لئ‌هاتو، چاوامار.

فِي كَذَا: حَازِقٌ وَ بَارِعٌ فِيهِ / قَالْ، لئ‌زان،
نیگه‌یش‌تو، وه‌ستا، شاره‌زا.

مُهْرٌ: خَتْمٌ / مۆر، ئیمزا، شه‌قل.

مَهْرٌ: وَلَدُ الْفَرَسِ / جوانو.

مُهْرَةٌ: أَنْثَى الْمَهْرِ / ما جوانو، جوانوماین، توما.

مَهْرٌ: صِدَاقُ الْمَرْأَةِ / ماره‌یی.

- إِمْتَهَنَ الشَّيْءَ: اِبْتَدَلَهُ / رَه تانیه وه، چه وسانیه وه.
 مَمْتَنٌ: اِحْتَقَرُ / رسوای کرد، سوکی کرد، تپقی کرد.
 - الرَّجُلُ: اِسْتَعْمَلَ لِلْخِدْمَةِ / نیشی پیئ کرد، دای
 به ززان، مه لئ سوپان.
 - مِهْنَةٌ: شَغَل / پیشه، کار، نیش.
 - : خِدْمَةٌ / خِزْمَت کردن، مه لئ سوپان، راگرتن.
 - حُرَّةٌ / پیشه و کاری سه ریبه خق.
 - شَرِيفَةٌ / پیشه ی (حلال)، شکومه ند، به ناموس،
 به نابری.
 - يَدْوِيَّةٌ / پیشه ی ده ست.
 سِرَّال - / نَهْنِین پیشه، نه پنی پیشه.
 مِهْنٍ. مُهَان. مُعْتَمَنٌ: مُحْتَقَرُ / رسوا، نه فرت لئ کراو.
 - : حَقِيرٌ / بئ نابری، سوک.
 مُعْتَمَنٌ: مُبْتَدَلٌ / په پپوت، په ریاد.
 اِمْتِهَان: اِبْتِدَالٌ / په پپوت کردن، چه وت به کاره یتان،
 به ریادی.
 ماهن: خادِم حَقِيرٌ / پیاو و نیشکری سوک.
 مهندس (فی هند)
 مَهْوٌ: مَهْوُ اللَّيْنِ: رَقٌّ وَ كَثْرَ مَاءُهُ / رون بو وه، ناوی نَقْد
 بو.
 اُمْمِي: اَكْثَرُ الْمَاءِ / رونی کرده وه، ناوی تن کرد، خاوی
 کرده وه.
 مَهْوٌ: بَلُورٌ / کریستال، بلور، بوی.
 - : مَخْلُوطٌ اَوْ مَخْفَفٌ بِالْمَاءِ / رون، ناو نَقْد، ترنگ،
 تراو.
 مِهَامَةُ: الْبَقَرَةُ الْوَحْشِيَّةُ / گاکیوی، که له کیوی، مانگا کیوی.
 مواساة (فی سمو) مواش (فی مشی) مواظِب (فی
 وظب) موال (فی ولی) مَوَامَرَةٌ (فی امر) مَوْبِد (فی ابد)
 موبقة (فی وبق)
 موت:
 مات: حَلَّ بِه الْمَوْتُ / مرد، گیانی ده رجو.
 - : فَنِي. بَاد / له ناوچو، فه وتا.
 - الرِّيحُ وَ الْحَرُّ النَّارُ: سَكَنَ / هیواش بو وه، نه ما،
 دامرکایه وه.
 - جَوْعاً / له برسانا مرد.
 - خَوْفاً / زاره تره ک بو.

- بَرْدًا / ره ق بو وه.
 - كَمَدًا / شه قی برد، سوئی بو وه.
 - الْمَكَانُ: خَلَا مِنَ الْعِمَارَةِ وَ السَّكَنِ / کاول بو، ویزان
 بو، که سی تیا نه ما، بو په چۆله وانی.
 - الْحَيَوَانُ: حَلَّ بِه الْمَوْتُ / تَقِي، مردار بو وه.
 مَوْتُ. اِمَات: جَعَلَهُ يَمُوتُ / مرانی، کوشتی، مرداری
 کرده وه.
 - : كَانَ سَبَبَ مَوْتِهِ / بو په هوی مردن و
 کوشتنی.
 - : نَفْسُهُ: اِنْتَحَرَ / خوی کوشت.
 اِمَاتٌ شَهَوَاتُهُ: قَهْرُهَا / تاره زوی مران، دای مرکانه وه.
 - غَضَبُهُ: سَكَنَهُ / دای مرکانه وه، هیواشی کرده وه،
 رقه کئی نیشانه وه.
 - هُ جَوْعاً / برسی کرد، به برسی تی مرانی.
 اُمِيتَتْ الْكَلِمَةُ: بَطُلَ اِسْتِعْمَالُهَا / وازی لی مینرا، به کار
 نه مینرا.
 تَمَوَّتَ: تَظَاهَرَ اِنَّه مَاتَ / خوی (مران) کر به مردی.
 - : اَظْهَرَ الضَّعْفَ / په کی خوی خست، خوی له پهل و
 پق خست.
 - فِي عَمَلِهِ / (خاو و خلیچک، ته مه لئ، ناله یان) بوله
 نیشه که یدا، نیشه که ی مردار کرده وه.
 اِسْتَمَاتَ: طَلَبَ الْمَوْتَ لِنَفْسِهِ / داوی مردنی کرد بۆ
 خوی.
 - : اِسْتَقْتَلَ / نَقْدی له خوی کرد، کولی ندا.
 مَوْتُ. مَوْتَةٌ: زَوَالَ كُلِّ حَيَاةٍ / مردن، نه مان، مهرگ.
 - : وَقَاةٌ / کۆچ کردن، کۆچی تولی، سوی بونه وه،
 سه رتانه وه.
 - : فَنَاءٌ / له ناوچون، کاول بون، ویزان بون، کوزانه وه.
 اِبْيَضٌ: طَبِيعِيٌّ / مردنی ناسایی، مردن به ده ردی
 خوا.
 - اِبْيَضٌ: فُجَائِيٌّ / کوت و پر مردن، مهرگی مجافات.
 - احمر: الْمَوْتُ قَتْلًا / کوشتن، سه ریپین.
 - اسود: الْمَوْتُ خَنْقًا / خنکان.
 - زَوَامٌ: سَرِيعٌ / مردنی کوت و پپو ده سته جئ.
 - زَوَامٌ: كَرِيهٌ / مردنی ناپه وا، مردنی سته م.
 - مِيْتَةٌ. مَوْتَةٌ: حَالَةُ الْمَوْتِ وَ نَوْعُهُ / چۆنیه تی مردن.

ال - المفاجيء / مهركسات.

ال - فَرَحًا / شاده مهرگ.

مَيْتَة: الحيوان المَيِّت بلا ذبح / توپيو، كه لاک، مرداره وه يو.

مَوَات: حالة فقدان الحياة عموماً / بينگيانى.

- : مالا روح فيه / بينگيان.

- : ارض قاحلة / بيايان، چۆل، چۆليان، كاكي به كاكي.
مَوْتَان. مَوْتَان: موت يَقَع فى العاشية / دهرده نازهل، دهردهگا، قَرَره، مافته.

- : الفؤاد / بليد / گيل، گهلخ، گه مژه.

مَانَت: مُخْتَصَر. فَاَن / مردو، له ناوچو، نه مار.

مَيْت: مَيْت: الذى فارق الحياة / مردو، بينگيان.

إِمَات: إعدام الحياة / كوشتن، مراندين.

- : الشهوات / تارهزو (مران، كپ كردن، دامرگانه وه).

مَمَات: مَوْت / مهرگ، مردن، گيان دهرچون.

مَيْتَة: حالة الموت و هيئته / شيويه مردن.

مَمَات: مهجور. بَطُل إستعماله / واز لايهينراو، مؤدهى به سهرچو.

مُعْمِيت: قَتال / كورهر، كوشنده، مَرُك.

مُسْتَمِيت: مُسْتَقْتَل / كَوَل نه دهر، زَدر له خُوكهر.

مُوْتَمِر (فى اَمَن) مَوْتَمَن (فى اَمَن)

موج:

مَاج. تَمَوَّجَ الْبَحْرُ: إرتفع و هاج / شه پۆل دا، كرديه گه رداو.

مَوْج: مَوْجَة: ما إرتفع من الماء على سطحه / شه پۆل.

مَوْجَة الشباب: عُنْفوانه / مهره تى لاوى، تافى لاوى، سيژهى گه نچى.

تَمَوَّج: حركة و هياج الماء / شه پۆل دان.

مَاج. مَتَمَوَّج: هائج و مضطرب / شه پۆلاوى، گه رداو.

مَمَوَّج. مَوَاج: كثير التَمَوَّج / به رزو نزم، روکوسپ، قورتاوى.

ارض مَتَمَوَّجَة: غير مستوية / تهپ و دۆل، به رزو نزموى.

موجب (فى وجب) موجز (فى وجن) مؤخرة (فى اخر)

مَوْدَة (فى وَد) مَوْد (فى اَذى) مَوْدِن (فى اَذن)

مور:

مار. تَمَوَّر: تَحَرَّك كثيراً من جهة الى اخرى. جاء و ذهب مُتَرَدِّداً / نه جولا، سهره تى نه بو، به شپزه يى شه مات و نه چو.

- ت. امارت الريح التراب: اثارته / با خۆلى مهل سان، كردي به تهپ و توژ، بو به گيژه لوكه، كردي به گه رده لول، گيژهى دا.

تَمَوَّر. حركة تَمَوَّرِيَة: تَمَوَّجِيَة / جولئى شه پۆلدار، شه پۆلاوى.

تَمَوَّرًا: إقبالاً و إدبارا / هاتن و چون، ثم سهره وه سهر كردن، پاش و پيش كردن، جاوانانه وه.

مور: غبار / تهپ و توژ، خۆلى ره شه با.

ريح مَوَّارَة: مثيرة للتراب / باى خۆلاوى، گيژه لوكه.

مَوَّرَخ (فى اَرخ) مورد. مَوْرِدَة (فى ورد)

موس:

ماس / الرأس: حَلَقَه / سهرى ناشى.

موس. موسى: سكين الحلاقة / گويزان.

ماس. الماس. آلمان: حجر كريم / نه لماس.

موسيقى: الغناء و التطريب / موسيقا، ساز.

فرقة موسيقية / تيبى موسيقا، سازيه ند.

آلات موسيقية / سازو سه متور، ناميزى موسيقا.

موسيقى: مختص بالموسيقى / موسيقازان، موسيقار.

- . موسيقار: مشتغل بالموسيقى / موسيقاژن.

موسر (فى يسر) موسم (فى وسم)

موش:

ماش: حَبْ يُطَبَخ. من البقوليات / ماش، ماشه پرهش.

موشع (فى وشع) موشور (فى وشر) موصول (فى وصل)

موضوع (فى وضع) موطنى (فى وطا) موعد

(فى وعد) موعوك (فى وعك) موفق (فى وفق) موفور

(فى وفر) مؤقت (فى وقت) موقد (فى وقد) موقعه (فى وقع)

موقف (فى وقف) موقن (فى يقن) موكب (فى وكب)

مؤكد (فى وكد) موكل (فى وكل)

مول:

مال. تَمَوَّل. إِسْتَمَالَ: كثر ماله / دهوله مه ند بو، بو به خاوهن سامان، سامانى زَدر بو.

- : ضِد إستقام / لار بو وه، لاى دا، چه مايه وه.

مَوَّل: أغنى / كردي به خاوهن سامان، دهوله مه ندى كرد.

- : اَمال: اعطى المال اللازم لعمل/ دراوى (دا، خسته
 نيشه‌وه).
 تَمَوَّلَ: اخَذَ المال اللازم/ دراوو مالى برد بَو خَوَى، بو به
 خاوه‌نى مال و دراوى خَوَى.
 مال: بِيْزَق/ سامان، دارايى، خانوبه‌ره.
 - : بَصَانع/ كهل و پهل، شت و مهك، كاللا.
 - : نَعَم. مواشى/ مه‌رو مالات، ناژه‌ل.
 - : نَقود/ دراو، نه‌ختينه.
 - : كَثِير/ سامانى زَوَد.
 ذو - : كَثِير المال/ ساماندار، ده‌وله‌مه‌ند.
 راس - . راس ال - / سه‌رمايه.
 جمع ال - / كوكرنده‌وه، په‌سمه‌نده‌كردن.
 مالى: نَقْدِي/ دارايى، دراوى.
 - : مُتَعَلِّق بِالْأُمُور المَالِيَّة/ دارايى په‌يوه‌ند، نه‌وى
 په‌يوه‌ندى به داراييه‌وه بِن.
 - : مُشْتَغِل بِالْأُمُور المَالِيَّة/ دارايى كار.
 نظام - / دارايى رِيْثِم، رِيْثِمِي (دارايى، سه‌رمايه‌دارى).
 مَمُول. مُمَمُول. مالى: صَاحِب رَاس المَال/ دراوده‌ر،
 خاوه‌ن سامان، سه‌رمايه‌دار.
 مَالِيَّة. مال/ سامان، دارايى.
 سَنَّة - / سالى دارايى.
 عُقُوبَة - / سزاي دارايى.
 عَزَامَة - / بِيْزْدَنه.
 وزارة ال - / وه‌زاره‌تى دارايى، شالياريتى دارايى.
 مولد (فى ولد) مولع (فى ولع) مؤلم (فى ألم) مولى (فى
 ولى)
 موم:
 مَيِّم الرجل: أَصابه الموم/ گول بو، توشى گولى بو.
 موم: جَذام/ گولى.
 - : شمع العسل/ ميُو.
 - : الحائك/ مكوك/ مه‌كز.
 مُمُوم: مُصَاب بِالْمُوم/ گول.
 مومياء: الجِسم المَحْنَط/ مَومِيا كراو.
 مومس (فى ومس) مومن (فى امن)
 مون:
 مَوْن. مان: قَدَّم المَوْنَه/ نازوخه‌ى دا، تفاقى دا.

ثَمَوْن: إِدْخَر ما يَلْزِمُه من المَوْنَة/ نازوخه‌ى خست،
 تفاقى خست.
 مَوْنَة. مَوْنَة: قوت/ نازوخه، تفاق.
 - : مَلَاط البِنَاء/ جه‌بله.
 ثَمَوْنين: مِيرة/ تفاق خستن، نازوخه خستن.
 ال - المَنْزِل/ نازوخه و تفاقى مال.
 بَطَاقَة ال - / كارنى نازوخه.
 وزارة ال - / وه‌زاره‌تى نازوخه، شالياريتى نازوخه.
 مَوْنَت (فى انْت)
 موه:
 ماء. ماءُ الشَّيْءِ بِالشَّيْء: خَلَطَه/ تيكه‌لى كرد، ناويته‌ى
 كرد.
 - . - : خَلَطَ بِالماء/ تيكه‌ل به‌ناوى كرد، ناوى تيوه‌دا.
 اَماءُ السَّكِينِ: سَقَى شَفَرَتَه/ ناويد، زاخاوى دا.
 مَوْنَة. ماءُ المَكَانِ و بِالْبِنْرِ: كَثُر ماءُه/ ناوى زَوَد بو،
 زيايه‌وه، ناوى تِن‌چو.
 - : اَماع/ توانيه‌وه، روى كرده‌وه، ناوى تيوه‌دا.
 - : بَكَدَا/ طَلَى. غَشَى/ داي‌پوشى، روكه‌شى كرد.
 - : بِماءِ الذهبِ او الفضة/ طَلَاه/ (له‌زَيِ، له‌زيو)ى گرت،
 زَيِ يا زيو پَوشى كرد، زه‌ركه‌فتى كرد.
 - : عَلَيْهِ الخَبَر او الامر: زَوَره او بَلَّغُه خَلَاق ما هو/
 لَيْسَ كَظَرِي، لَيْسَ شَارِدِه‌وه، به‌جَوَرِيكى ترراى گه‌ياند،
 راستى لا‌نه‌وت.
 - : الحَقَائِق: حَجَبَهَا/ اخفاها/ راستى گَويى، كردى به
 زَيِر لِيَوِه‌وه، شارديه‌وه.
 ثَمَوِيه: طَلَاء/ روكه‌ش، داي‌پوشين.
 - : الاَخْبَار و الحَقَائِق: تَحْرِيف/ مه‌ل كِيَرانِه‌وه
 گَويى راستى.
 - : تَنْكِير و اخفاء/ راستى نه‌وتن، شاردنه‌وه.
 مُمُوءَة: مُقَش/ روكه‌ش، داي‌پوشراو.
 ماهِيَّةُ الشَّيْء: حَقِيقَتَه/ راستى، ناخ، گه‌وه‌ر.
 - : رَاتِب/ مانگانه، رَوْژانه، ده‌سنگوت.
 ماء (اصله مَوْنَة). ماء: السَّائِل المَعْرُوف/ نار.
 - : عَصِير/ دَوْشاو، ناووك، ناو، رينگاو.
 - : سَائِل/ شل، شلة.
 ماء عَسِر/ ناوى ناساز، قورس.

ماء يُسَر/ ناوی ساز، سوک.

- الورد: روح الورد/ گولار.

- الشباب: رونقه و نضارت/ مه‌ره‌تی لای، ته‌پو‌پی
که‌نجیتی.

- الذهب او الفضة: طلا/هما/ (له زین، له زیو) گبراو،
روکش، زه‌پکه‌فت.

- النار: حامض/ تیزاب.

ال- الازرق: مرض فی العين/ ناوی ره‌ش.

ال- الملكي/ شانار.

ماهی. ماوی. ماهی. من الماء او یعیش فیهِ/ ناوی.

- : سائل/ شل.

مکسب - / به‌ستینری ناری، فیجقه، په‌مپ.

نباتات مائیة/ روه‌کی ناوی.

مياه معدنية: فیها معادن مذابة/ که‌راو، ناوی کانزایی.

- جوفية: تحت سطح الارض/ ناوی بیر، ناوی ناو
زه‌وی، قولار.

موهبة (فی وهب) مؤونة. مؤنة (فی مان) میت (فی
موت) میثاق (فی وثق)

میج:

ماح. إمتاح: اغترف بکفه/ چنگی پیاکرد، به‌چنگ‌ه‌لی
گرت.

إستماح. إمتاح: طلب فضله/ داوی یارمه‌تی و چاکه‌ی
لئیکرد.

- : طلب ان یشفع له/ داوی (لئیکرد بوی بیوشن و
بپارینه‌وه، لئیکردنی کرد).

مَمَح. مَمَح. تمایح: تمایل/ له‌تری‌دا، به‌م لاو لادا‌که‌وت،
ره‌تعدا.

تَمَحَّح. تمایح العُصْن: تمایل/ لار‌بو‌ه‌وه، شو‌پویه‌وه،
داکه‌وت، نوشتایه‌وه، چه‌میه‌وه.

- . ماح: تَبَحَّثَر/ له‌نجی‌کرد، به‌تروفیزه‌وه نه‌پوی،
خوی بائه‌دا، به‌کش و فش نه‌پوی.

مید:

ماد. تمایذ. تَمَيِّذ: إهْتَر و إضطرب/ له‌رنی، له‌ریه‌وه،
ه‌ری.

- . - . - : تمایل/ لار‌بو‌ه‌وه، شو‌پویه‌وه،

داکه‌وت، نوشتایه‌وه، چه‌میه‌وه.

- : دار راسه. داخ/ سری گیزی خوارد، گیزی‌بو.

مَيِّد. مَيِّدان: تمایل/ لاریونه‌وه، شو‌پویه‌وه، له‌رنین،
له‌رینه‌وه، داکه‌وتن، نوشتانه‌وه.

مابذ: مائل/ لار، خوار، داکه‌وتن، نوشتاره، چه‌ماوه.

- : داایخ/ گیزی‌بو.

مابذة. مَيِّدة: منضدة الطعام/ خوان، سینی و خوان،
میزی نان خواردن.

- : الكتابة. منضدة الكتابة/ میز، میزی نویسن.

میداء الشيء: مبلغه و قیاسه و بعده/ ماوه، بر، چه‌ند،
چه‌ندیتی.

مَيِّاد: کثیر التمايل و الاهتزاز/ له‌رؤک، داکه‌وتن، لار،
شو‌پ، نه‌لرینه‌وه.

مَيَّادَة: مؤنث مَيَّاد/ به‌له‌نجه، به‌لاروله‌نجه.

مَيَّود: کثيرة التحرك/ برزو.

میدان: ساحة/ مه‌یان، گورپان، سره‌مق.

- : مجال/ ماوه.

میر:

مار. امار عیاله: اناهم بالطعام/ نازوخه‌و خوراک‌ی بز
ه‌یتان.

مايز: قَدَم الميرة/ نازوخه‌و خوراک‌ی (دا، دابه‌ش کرد).

- : قَلْد/ لاسایی کرده‌وه.

مَيَّر. مَيِّرة: مؤونة الطعام/ نازوخه، خوراک، تفاق.

مَيَّارة: متعهد توريد المؤونة/ نازوخه‌و به‌ده‌ست.

میری. أمیری: حکومی/ میری.

میز:

مَيَّر. امار الشيء: فرزه عن غيره/ جیای کرده‌وه، ه‌لی
بژارد.

- . - الشيء: فضله على غيره/ په‌سه‌ندتری کرد،
بایه‌خی پندار.

- بينهم. - الواحد من الآخر: فَرَّق بينهم/ له‌یکی
جیاکردنه‌وه.

تَمَيَّر. إمتان من: إنفصل عن غيره و إنعزل/ جیا‌بو‌ه‌وه.

- غيظًا: تَقَطَّع/ له‌توپه‌بیا شه‌قی برد، پچرا، پیشی
خواردنه‌وه.

إمتان: فاضل/ جیا‌بو، جیا‌وزی ه‌بو.

میزه: صِفَة مُمَيَّزة/ جیا‌وازی، تاییه‌ته‌ندیتی.

- إِمْتِيَاذٌ: فضل. أَفْضَلِيَّةٌ/پهسه‌ندیتی، سود، بایه‌خ.
 إِمْتِيَاذٌ: فریق/جیاوازی، پهسه‌ندیتی.
 - حَقٌّ: ممتاز و خاص/مافتیکی تاییه‌تی،
 تاییه‌ماف، تاییه‌تمه‌ندی، تازیاری.
 - رُحْصَةُ: رسمیه/یاداره عمل/کارماف.
 أَفْضَلُ مِنْ: افضل/جیاوازتر، پهسه‌ندتر، بایه‌خ دارتر.
 تَمْيِيزٌ: فریق او إدراك الفرق/جیاکردنه‌وه، دیاری کردن،
 جیاکاری.
 - إدراك/هه‌ستیاری، زرنکی، هوشیاری.
 - تَفْضِيلٌ و بمعنی مُحَابَاةٌ/پهسه‌ندیتی، زیاتر
 خۆشه‌ویستی.
 - تَفْضِيلٌ/پهسه‌ندکردن، هه‌ل‌بژاردن، بایه‌خ پیدان.
 مُمَيِّزٌ: ممتاز/جیا، جیاکارو، به‌جیا، باشتر، پهسه‌ند،
 ناشکرا.
 مُمَيِّزٌ: فارق/جیاکار، دیاری‌کار.
 - عاقل/زیر، هوشیار، زرنک، هه‌ستیار.
 مِيزَان (فی وزن و مِيزَان (فی وزن)
 میس:
 مِاسٌ: تَمْيِيسٌ: تَبْخِیرٌ/ (به‌گه‌نجه‌فه، به‌تروپیزه‌وه،
 لارولارو) رَوِی، خَوِی بائه‌دا.
 مِيسٌ: الخشبۃ الطويلة فی العربیة و المحراث/داری
 نیوان نه‌سپی عه‌به‌بانو گاجوت.
 مِیَاسٌ: ماش. مِیسَان. مِیوس: مُتَمَایِل. مُتَبَخِّیرٌ/
 به‌نازو نوز، به‌تروپیز.
 - أَسَدٌ/شیر.
 مِیَاسَة: مؤنث میاس/به‌ل‌نجه، له‌نجه‌کار، شوش.
 قَدْ - رَشِیقٌ/ناوقه‌دباریکی شوق، شوشه‌یی.
 مِیسِر (فی یسر) مِیسَم (فی رسم)
 میط:
 مَاطٌ. اَماطٌ عَنْ: تَنَحَّى و اِبْتَعَدَ/کشایه‌وه، دورکه‌وته‌وه،
 خَوِی‌لادا، گه‌راپه‌وه.
 - مَاطٌ به. اَماطه: تَحَاةٌ و اِبْعَدَهُ/کشانیه‌وه، دوری
 خسته‌وه.
 اَماط اللثام عَنْ: كَشَفَ. اَظْهَرَ/خستیه‌رو، ده‌ری‌خست،
 ناشکرای کرد.
 مِیع:

ماع: سَالٌ و اِنْتِشَرٌ/شل بوه‌وه، بلا‌بو‌ه‌وه، توایه‌وه.
 - اِنْتِمَاعٌ: تَمَتُّعٌ: ذاب و سال/توایه‌وه، یه‌قی (دایه‌وه،
 کرده‌وه)، تَبَّی‌زا.
 اَماغٌ: اَذَابٌ/توانیه‌وه.
 - مِیعٌ: لَیْنٌ/شلی کرده‌وه، نه‌رمی کرده‌وه، خاوی
 کرده‌وه.
 مائِعٌ: سائل/شل، تواوه.
 - مُرَقَّقٌ: مُخَفَّفٌ/رون، خاو، شل، خاو‌کراو.
 - اِحْمَقٌ/گه‌مزه، گه‌لحق، ژنانی.
 اِمَاعَة: اِذَابَةٌ/توانه‌وه، توانده‌وه.
 مِیعٌ: مِیْعَة: سَبْوَةٌ/شلی، تواوه‌یی.
 مِیْعَة: صَمَحٌ یُشْخِرُ به/جوره بوخوردیکه.
 - الشَّيْءُ: اوله و اصله/سه‌ره‌تا، به‌په‌ت، ره‌گه‌ز.
 - الصَّبَا و الشَّبَاب: عُنْفُوَانٌ/ (هه‌په‌ت، تاف) ی لَوِی،
 سَیرِه.
 تَمْعِیجٌ/یه‌ق (کردنه‌وه، دانسه‌وه)، شاو (دانسه‌وه، ده‌ردان)،
 تَن‌زَان.
 مِیعَاد (فی وعد) مِیقات (فی وقت)
 میل:
 مَالٌ: ضِدٌ اِسْتِقَامٌ/خوار بوه‌وه، لار بوه‌وه.
 - تَحَدَّرٌ (لَیْزٌ، به‌ره و خوار، سه‌ره‌وخوار) بوه‌وه.
 - اِلِی: کَانَ مِیَالاً اِلَیْه/به‌لایا دای‌شکان، لایه‌نی گرت.
 - اِلِی: اَحَبُّ/دای‌دایه‌وه، خۆشی‌ویست، دلی پیاجو.
 - اِلِی: عَضُدٌ/یارمه‌تیدا، ده‌ستی گرت، پشتگیری کرد.
 - اِلِی المکان: عَرَجٌ/لایدا، سه‌ری‌دا.
 - الطَّرِیقُ: بَعْدٌ/دورکه‌وته‌وه.
 - عَنْ: حَادٌ/لایدا، له‌پئی لایدا.
 - عَنْ: اِنْصَرَفَ/وازی‌هینا، ده‌ستی هه‌ل‌گرت.
 - عَلِی الحائط: اِسْتَنْدَ اِلَیْه/شانی پیوه‌نا، خَوِی
 پیوه‌نوسان.
 - عَلِی الرَّجُلِ: جَارٌ/لَی تَوَرَا، ناکوک بو له‌گه‌لئی، رقی لئ
 هه‌ل‌گرت.
 - عَلِی الدهر: اَصَابَه بِنَوَائِبِه/توشی ده‌ردو به‌لای دنیا
 بو.
 - عَلِی: اِثْكَأٌ/خَوِی دا به‌سه‌ریا، شانی له‌سه‌ردادا.
 - الحاکم: جَارٌ و ظَلَمٌ/زورو‌سته‌می کرد، ناپه‌وا بو.

- النهار او الليل: دُنا من المضي / هيندهي نه ماوه
ته واو بين.
- ت الشمس: قاربت الغياب / نزيك خورثاوايونه، خور
هاته تاوايون.
مَيَّلَ: امال الشيء: صَيَّرَهُ مَائِلًا / (خوار، لاری) كرده وه،
چه مانيه وه.
- في الامر: شك فيه و تردد / دودل بو، لئي به شك بو.
مَائِلُهُ: احبه و مال اليه / خوشي ويست، به دليا جو.
امالت المرأة: ازاله القناع / به چهي لادا، روي دهرخست.
تَمَيَّلَ: تَمَيَّلَ: تَحَطَّرَ / له ريه وه.
- : تَرْتُّجُ / له تري دا، به م لاولادا كهوت، ره تي
برد.
إِسْتَمَالَ: جعله يَمِيلُ / لاری كرده وه، خواری كرده وه،
نوشتانيه وه، چه مانيه وه، چه وتانيه وه.
- : أَقْنَعَهُ: اغراه / سرنجي راکيشا، قايلي كرد،
تاوی كرد، سازي كرد، فريوي دا، جي به جيئي كرد، نه رمي
كرد.
- قلبه: إِسْتَعْطَقَهُ / دلي راکيشا، وای لي كرد به زه يي
پياييتيه وه، دلي تن جوان.
مَيَّلَ: ضد إِسْتِقَامَةٍ / خواری، لاری، چه ماوه يي،
نوشتاوه يي.
- : إِنْحِدَارٌ / لِيْزِي، سهره وخواره.
- : إِنْحِرَافٌ / لادان.
- : إِنْجَاهٌ / مه به ست، ثامانج.
- : إِنْعِطَافٌ / پيچ.
- : رَغْبَةٌ / تاره زو، خواست، دل، دل تن چون، هه وه س،
مؤزه مؤز، سهره وخوران.
- : مُحَابَاةٌ / خوشه ويستي، ويستن.
- : مِيلَانٌ: دَرَجَةُ الْإِنْحِدَارِ / لِيْزِي، پله ي لِيْزِي، سهره و
خواره.
مَيَّالٌ: اِلِيْ: رَاغِبٌ فِيْ / تاره زوي هه يه، نه يه وي.
مَائِلٌ: ضد مُسْتَقِيمٌ / خوار، خوارو خيچ، گني لار.
- : مُنْحَدِرٌ / لِيْزِي، سهره وخواره.
تَمَائِلٌ: تَبَخُّرٌ / تروفيز، كهش و فش، خويادان.
- : تَرْتُّجٌ / له تريان، به م لاولادا كهوتن، رهت بردن.
مِيلٌ: مِرْوَدُ الْعَيْنِ / ملچيوك، ميل، كلچيوك.

- الْجَرَّاحُ: مسير / نه شتر.
- : مَنَارٌ يُبَيِّنُ لِلْمَسَافِرِ / ميل نيشاني رتويان.
- : بَرِّي / ميل، ۱۶۰۹ م.
مِيلَاد (في ولد) ميمون (في يُمَن)
مَيَّنَ:
مَانَ: كَذِبٌ / دروي كرد.
مَيَّنَ: كَذِبٌ / درو.
مَيَّان مَائِنٌ: كَذُوبٌ / دروژن.
مِينَا: مِينَاءُ: طَلَاءٌ زَجَاجِي مُلَوَّنٌ / مينا، روشوشه.
- : - : السَّاعَةُ: وجهها / مينا، روي سه عات.
- : - : السُّفُنُ: مَرَقًا / به تدهر، تابگه، نه سكه له.
- : - : جَوِّي: محطة طيران / فريو كه خانه

ناموس

نال (فعل) نال (نام) فی نوم (حمام) فی نال
نال (فعل) نال (نام) فی نوم (حمام) فی نال
نال (فعل) نال (نام) فی نوم (حمام) فی نال

نمای:

— الحب في الأرض. نسا في الحج / چه کاره‌ی حرم،
روا، سه وز بو، شین بو.

نَبِيخ:

نَبَاحُ: العَجِينُ الْمُخْتَمَرُ/ مه‌ویری مه‌ل‌هاتو.

نَبَذَ:

نَبَذَ: نَبَذَ الشَّيْءَ: طَرَحَهُ لِقَلَّةِ الْاِعْتِدَادِ بِهِ/ فِرَتِي دا،

دهست به‌رداری بو، نه‌فه‌روزی کرد، نه‌فهره‌تی لئی‌کرد.

- : اَقْلَعَ عَنْ/ وازی لئی‌هینا، دهستی لئی‌هه‌ل‌گرت.

- : طَرَدَ/ ده‌ری کرد، فِرَتیدا.

- الْأَمْرُ وَالشَّيْءُ: اَهْمَلَهُ/ خسته‌ی پشت گوتی، له‌بیری

برده‌وه.

- الْعَهْدُ: نَقَضَهُ/ په‌یمانی شکان.

- الطَّاعَةُ: تَمَرَّدَ/ یاحی بو، به‌له‌سه بو.

- : نَبَذَ. اُنْبَذَ النَّبِيذُ: صَنَعَهُ/ مه‌یی دروست کرد.

- الْعَنْبُ أَوْ التَّمْرُ: صَارَ نَبِيذًا/ بو به‌مه‌ی.

نَابَذَ: خَالَفَ/ به‌رمه‌لستی کرد، دژایه‌تی له‌گه‌ل کرد.

- : الْحَرْبُ: اَعْلَنَهَا/ شه‌ری پئی فروشت.

تَنَابَذُوا: اِخْتَلَفُوا وَاِقْتَرَفُوا/ به‌ناخوشی (تِيكَ چون،

جیابونه‌وه).

نَبَذَ: طَرَحَ/ فِرَتی‌دان، دهست به‌ردار بون، نه‌فه‌روزکردن.

- : تَرَكَ/ وازی‌هینان، په‌پاندن، نه‌فرین کردن، نه‌فهره‌ت

لئی‌کردن.

- : اِهْمَالَ/ خسته‌ی پشت گوتی، له‌بیر بردنه‌وه.

- الطَّاعَةُ: تَمَرَّدَ/ یاحی بون، به‌له‌سه بون، مل نه‌دان.

- : شَيْءٌ قَلِيلٌ يَسِيرٌ/ شتی کم.

اِتِّبَاذُ النَّاسِ: اَوْبَاشُ/ مه‌رچی و په‌رچی، گه‌جه‌رو

گوچه‌ر، ناکه‌س.

نَبَذَ: جُزءٌ/ پوخته، پارچه، که‌رت، به‌ش.

- : رِسَالَةٌ فِی مَوْضُوعٍ/ نامیلکه.

- : فَقْرَةٌ/ برکه، به‌ند.

- : مَقَالَةٌ/ وتار.

نَبِيذٌ: خَمْرٌ/ مه‌ی، باده.

- : مَنبُودٌ: مَطْرَدٌ. مَبْعُدٌ. مَرْفُوضٌ. مُهْمَلٌ/

ده‌رکراو، فِرَتی‌دراو، وازی‌هینسراو، پشت گوتی خراو،

نه‌فرین و نه‌فه‌روزکراو.

نَبِيذٌ: بَائِعُ النَّبِيذِ/ مه‌ی‌فروش، باده‌فروش.

مَنبُودٌ: لَقِيطٌ/ دوززاه، فِرَتی‌دراو، زؤل.

امر - : غَيْرَ مَرْعَى. مُهْمَلٌ/ کاریکی ناچیزه‌و ناپه‌سه‌ند،

په‌بره‌وی نه‌کراو.

نَبَر:

نَبَرٌ: رَفَعَ/ به‌ری کرده‌وه، مه‌لئی‌پری.

- : الْمُغْنَى: رَفَعَ صَوْتَهُ/ ده‌نگی لئی‌هه‌ل‌پری، چریکانی،

تَبَيَّنَ چپان.

- : الْغَلَامُ: تَرَعَّرَعَ/ ده‌ستی به‌خویا هینا، گه‌وره بو،

گه‌شه‌ی کرد.

- : الرَّجُلُ: زَجَرَهُ وَاِثْتَهَرَهُ/ قیژانی به‌سه‌ریا، لئی‌توپه

بو، ته‌ریقی کرده‌وه.

- : هُ بِلْسَانِهِ: اِغْتَابَهُ و نَالَ مِنْهُ/ قسه‌ی پئی‌وت،

شکاندی.

- : الْحَرْفُ أَوْ الْمَقْطَعُ: شَدَّدَهُ/ وشه‌یا برکه‌ک‌ی

گوشی، گرتی، ته‌له‌وی کرد.

اِثْتَبَرَ الْجَرْحُ: تَوَرَّمَ/ ناوسا، مه‌ل‌توقی.

- : الْخَطِيبُ: اِرْتَفَعَ فَوْقَ الْمُنْبَرِ/ سه‌رکه‌وته سه‌ر

دوانگه، چوه سه‌ر مینبه‌ر.

نَبَرُ الصَّوْتِ: تَشْدِيدُ لَفْظِ الْكَلِمَةِ/ زمان گرتن، دان به

وشه‌دا نان، ته‌له‌و کردنی وشه.

- : قَلِيلُ الْحَيَاءِ/ زمان دریژ، بئی‌نابیو.

مُنْبَرٌ: مَنَصَّةُ الْخَطِيبِ/ دوانگه، مینبه‌ر.

نَبْرَةٌ: وَرَمٌ/ ناوسای، مه‌لتوقیوی، مه‌لاوسان.

- : رَفَعَ الصَّوْتِ بَعْدَ خَفْضِهِ/ ده‌نگ (به‌رزکردنه‌وه،

لئی‌هه‌ل‌پیرین).

- : صَيْحَةُ الْفَرْعِ/ هاواری ترس، قیژه.

- : كُلُّ مَرْتَفَعٍ مِنْ شَيْءٍ/ به‌ری، بلندی.

نَبْرٌ: اَنْبَارٌ: مَخْزَنُ التَّاجِرِ/ عمار، کزکه، گه‌نجینه.

- : ذِيَابُ الْخَيْلِ وَالْغَنَمِ/ می‌شه (که‌رانه،

سه‌گانه).

نَبْرَاسٌ: سَنَانُ الرَّمْحِ/ نوکی رم.

- : الْجَرِيءُ الْجَسُورُ/ نازا، جه‌ریه‌زه، به‌جه‌رگ.

- : الْاَسَدُ/ شیر.

نَبَرٌ:

نَبَرٌ: نَبَرٌ: لَقَبٌ بِلِقَبِ تَهْكَمَى/ نه‌توره‌ی لئی‌نا، به‌سوک

ناوی هینا.

نَبَرٌ: لَقَبٌ تَهْكَمَى/ نه‌توره، ناوونه‌توره‌ی ناشیرین،

نازناوی سوک و ناشیرین.

تَنَابُرٌ بِالْاَلْقَابِ/ ناونه‌توره (داهینان، لیک نان).

نبیس:

نَبِيسٌ. نَبِيسٌ: نَطَقَ/ وُتِيَ، دوا، قسه‌ی کرد.

ما - بكلمة: مَانطِق/ ورته‌ی لیوّه نه‌هات، هیچی نه‌وت،
نقه‌ی نه‌کرد، قرزه‌ی نه‌کرد.

نبیش:

نَبِيشَ السِّرِّ: اَفْشَاه/ نه‌ینیه‌کی ناشکرا کرد، درکانی،
بلاوی کرده‌وه.

- عن الأسرار: اِسْتَخْرَجَهَا/ کولیه‌وه، چوه بنج و
بنوانی، به‌شوین نه‌ینیه‌که‌دا گه‌پاو دوزیه‌وه.

- المدفون: اَخْرَجَه/ گورپه‌که‌ی هه‌ل‌دایه‌وه و
مردوه‌که‌ی دهره‌ینا.

- قبراً او بئراً: حَفَرَه/ هه‌ل‌یه‌کند، هه‌ل‌دایه‌وه.

- الشيءَ المستور: اِبْرَزَه/ دهری‌خست، خستیه‌رو.

- الكَثرُ من الارض: كَشَفَهُ و اِسْتَخْرَجَه/
گه‌نجینه‌ی ناو‌زه‌وی دوزیه‌وه و دهری‌هینا.

نَبِيشَ: فَنَشَ/ پشکنی، گه‌پا، کنه‌ی کرد.

نَبِيشَ حَفَرٍ: تَلْقِيبَ/ هه‌ل‌که‌ندن، پشکنین، گه‌پان،
کنه‌کردن.

- القبور: گُورَ (هه‌ل‌دانوه، هه‌ل‌که‌ندن).

نَبِيشَ القبور: الَّذِي يَنْبِشُ القبور. سارق جُثث
الموتى/ گورپه‌ل‌که‌نی مردو دز، کفن دز.

نَبِيشَ: مَنبُوش: مَحْفُور. مَجُوفٌ/ هه‌ل‌که‌تراو،
هه‌ل‌کولراو، کلور.

نبیض:

نَبِضُ الْعِرْقِ: ضَرْبٌ/ ده‌ماره‌که لی‌یه‌دا، پرته‌ی کرد،
پلی‌دا.

- الماءُ: سَالٌ/ ناوه‌که رڙا، چۆ‌پایه‌وه، رۆی،
له‌به‌ری رۆی.

نَبِضٌ. اَنْبِضَ الْوَتْرَ: جَذَبَهُ لِيَرِنَ/ رَیْیه‌که‌ی له‌رانوه تا
لی‌یه‌دا، له‌رانیه‌وه.

نَبِضٌ. نَبِضٌ: حَرَكَةُ الْقَلْبِ و الْعُرُوقِ/ لی‌داننی دل و
ده‌مار، پل‌دان.

جَسٌ - هُ: تَعَرَّفَ عَلَى حَرَكَةِ قَلْبِهِ و عُرُوقِهِ/ ده‌مارى
گرت.

جَسٌ - هُ: تَطَلَّعَ اَحْواله/ دم و دوی تا‌قی‌کردنه‌وه.

نَبِضَةٌ: حَقِيقَةٌ/ ترپه، لی‌داننیک، پرته‌یه‌ک، پل.

نَابِضٌ: ضَارِبٌ. خَافِقٌ/ لی‌ده‌ر، پرته‌کار، ده‌نگ ده‌ر،
ترپن.

مَنْبُضٌ: مَوْضِعُ جَسِّ النَبِضِ/ شو‌ینی ده‌مارگرتن.
نبیض:

نَبِطُ الْمَاءِ: نَبَعٌ/ ناو‌هه‌ل‌قولی، هاته‌ده‌ر.

- نَبِطٌ. اَنْبَطَ. اِسْتَنْبَطَ الْمَاءَ: اِسْتَخْرَجَه/ ناوی
ده‌ره‌ینا، هه‌ل‌یه‌ینجا.

- . . . - الشَّيْءَ: اَظْهَرَهْ بَعْدَ
خَفَاءَه/ دهری‌خست، ناشکرای کرد، خستیه‌رو.

نَبِطٌ عَلَى: نَدَدَ/ هه‌ره‌شه‌ی کرد، ره‌خنه‌ی گرت.

اِسْتَنْبَطَ: اِكْتَشَفَ/ دوزیه‌وه، دهری‌خست، خستیه‌رو.

- : اِخْتَرَعَ/ دای‌هینا.

نَبِطٌ: غَوَّرَ/ ناخ، قولایی، نرخ و بایه‌خی مرؤف.

- : عَوَّامُ النَّاسِ/ که‌سانی هه‌مه‌چیزه، هه‌رچی و
به‌رچی، ناکه‌س.

اِسْتَنْبَطَ: اِكْتَشَفَ/ دوزینه‌وه، ده‌رختن، خستیه‌رو.

- : اِخْتَرَعَ/ داهیتان.

- : اِسْتَخْرَجَ/ دهره‌ینان، هه‌ل‌هینجان.

تَنْبِيطٌ: تَنْدِیدَ/ هه‌ره‌شه، ره‌خنه، گورپه‌شه، هه‌ره‌شه و
گورپه‌شه.

مُسْتَنْبِطٌ: مُكْتَشَفٌ. مُخْتَرَعٌ/ دوزره‌وه، داهیتنر.

نَبَعٌ:

نَبَعُ الْمَاءِ: خَرَجَ مِنَ الْعَيْنِ/ هه‌ل‌قولی، له‌کانیه‌که
هاته‌ده‌ر.

نَبَعٌ. نُبُوعٌ. نَبْعَاتُ الْمَاءِ: خُرُوجُ الْمَاءِ/ هه‌ل‌قولان،
هه‌ل‌قولین.

يَنْبُوعٌ. مَنْبَعٌ. نَبْعٌ: غَيْنُ الْمَاءِ/ کانى، کاریز،
سه‌رچه‌شمه.

- . . - : مَنَشَأُ. اَصْلُ/ سه‌رچاوه، بنه‌رته،
بنوان.

نَبْعٌ: شَجَرٌ/ به‌لالوک.

نَبْعٌ:

نَبْعٌ: خَرَجَ و طَهَّرَ/ ده‌رکه‌وت، ناشکرا بو.

- : فَاقَ غَيْرَه/ هه‌ل‌که‌وت، بلیمه‌ت بو، پیش‌که‌وت.

- الوعاءَ بِالْدَقِيقِ: خَرَجَ مِنْهُ لِرَقَّتِهِ/ دای‌دا، لی‌ی‌چو.

- فيهم النفاق: فشا و إنتشر/ دوبره کیتیان تیا
 بلاویوه وه، دویوی و دوزمانیان تیکوت.
 نَبُغ: نَبوغ: تَفُوق/ مه لکه وتن، سه رکه وتن، پیشکه وتن.
 - نَباغ: غبار الرحي/ تپ و تۆزی ده ستاپو هارپین.
 نَبوغ: تَجَابُه/ بلیمه تی، مه لکه وتوی.
 نابغة: نَبِيع: عظیم الشان/ بلیمه ت، مه لکه وتو،
 به هره دار، زۆزان، به هره مه ند.
 - نجیب: قورس، وه جاج زاده، خانه دان.
 نَبِق:
 نَبِق الشیء: خَرَج و ظَهَر/ ده رها ت، ده رکه وت.
 نَبِق: نَبِق: ثمر شجرة السدر/ نه بک، کونار، تاوگ.
 نَبِک:
 نَبِک: إِنْتَبَک المکان: اِرْتَفَع/ به ریز بوه وه، بلند بو.
 نَبِکة: اکمة محددة الرأس/ گردی قوچ.
 - نَبَل: تَلَّ صغیر/ گردولکه، ته پۆلکه، ته په.
 نابک: مکان مرتفع/ جیگی بلندو قوچ.
 نَبِل:
 نَبِل: نَبِل الرجل: کان ذا نَبِل/ (وه جاج زاده،
 خانه دان، جه وامیر) بو، خاوهن پیاو ته بو.
 - الرجل: رهاه بالنَبِل/ تری تی گرت.
 نَبِل عن کذا: تَرَفَّع/ له وه زل تری بو، خوی دور گرت،
 بیژی نه مات، خوی پاراست.
 نَبِل: نَبال: انبال: سَها م/ تیر
 - نَبالة: نَبال: فضل/ پیاو ته تی، جه وامیری، مه ردا یه تی.
 - نَبالة: ذکاء: تَجَابُه/ زیره کی، زنگی، وه جاج
 زاده یی.
 نَبِل: نَبِل: ذو النجابة و الفضل/ مه رد، وه جاج زاده،
 خانه دان، جه وامیر.
 نَبال: نابل: رامی النبال و صانعه/ تیرها ویژ، تیر
 دیوستکه ر.
 نابل: لحمۃ النسیج/ پۆ.
 نَبه:
 نَبه: نَبه: نَبه: إِشْتَهَر/ ناویانگی سه ند، ناسرا.
 - نَبْه: نَبْه: إِنْتَبَه للامر: فُطِنَ/ شَعِر/ مهستی کرد، پیی
 زانی، وریا بوه وه، ناگادار بو، تیبینی کرد.

- - - من نومه: إِستِیْقَظ/ خه بهری بوه وه،
 مه لسا، راپه یی.
 نَبَه عَلی او الی الامر: لفت نظره/ سه رنجی راکیشا،
 پیشانی دا.
 - نَه الی الامر: ذَکَرَه/ بیری خسته وه.
 - نَه الی خطاً او خطراً: حَذَرَه/ له مه له و مه ترسی
 ناگاداری کرده وه، وریای کرده وه.
 - نَه یاسمه: ثَوَّه به و رفعه من الخمول/ بانگی
 لی گرت، وریای کرده وه.
 - نَه من نومه: اِیْقَظَه/ هه لی سان، خه بهری کرده وه،
 رای په ران.
 - حَرَك: نَشَط/ هه ژانی، جولانی.
 نَبه: نَباهة: فِطْنَة/ زنگی، دانایی، هوشیاری،
 تی گه یشتوی یی.
 نَباهة: شَرَف/ نابو، ناموس، خانه دانیتی.
 - شَهْرَة/ ناویانگ، ناسراوی.
 - فِطْنَة: ضِد خُمُول/ وریایی، زنگی، چابوکی.
 نَبیه: نَبه: نابه: فُطِنَ/ زنگ، هوشیار، دانا.
 - - - شَرِیف/ به ناموس، نابودار، خانه دان،
 شکومه ند.
 إِنْتَباه: إِنْتَباه: حَذَر/ سل کرده وه، په ریژ، وریایی.
 - یُقْظَة/ هوشیاری، به خه بهری، وریایی،
 به ناگابون.
 یانتباه: یَحْذَر و یَقْظَة/ به وریایی، به په ریژه وه، سل
 کرده وه.
 نَبیه: إِیْقَظ/ مه لسان، راپه راندن، خه بهر کرده وه.
 - تَحْذِیر/ په ریژدان، ناگادار کرده وه، نامۆزگاری
 کردن، وریا کرده وه.
 - تَنْشِیْط: تَحَرُّک/ مان دان، مه ژاندن، جولاندن.
 - إِنْذَار/ مه په شه، گوی راکیشان.
 مَنَبَه: مَحْذَر/ په ریژده ر، ناگاکار.
 - مِیْقَظ/ مه لستین، خه بهر کرده وه.
 - مَحَرَك و مَنَشِط/ مانده ر، هه ژین، جولینه ر.
 مَنَبَه: مَنَبَه: یَقْظَان/ به خه بهر، ناگادار.
 - مَلْتَقَت/ وریا.
 - حَذَر/ سل کرده وه، له په ریژا بون، له سه رپین.

نبو:

ثَبَا السَّهْمُ عَنِ الْهَدَفِ: قَصَّرَ وَ لَمْ يُصِيبْهُ / نه‌ی پیک، کورتی هیتا، سهری کرد.

- الطَّبْعُ عَنِ كَذَا: لَمْ يَقْبَلْهُ / حَزَنِي اِيْنَهْ كَرْد، نه‌ی بوست.

- الْمَكَانُ بِهِ: لَمْ يُوَافِقْهُ / به‌دلّی نه‌بو، پیئی نه‌کوت. ناب: فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ / ناله‌بار، نه‌گونجاو، نه‌شیاو، له‌جیتی خویانه بو، ناپه‌سند.

- : نَافِرٍ. شَاذٌ / ناته‌با. نُبُوَّةٌ نَبِيٌّ (فِي نَبَا) نَبِيذٌ (فِي نَبَذَ) نَبِيلٌ (فِي نَبَلَ) نَبِيهٌ (فِي نَبِهَ)

نتا:

نَتَأَ: اِرْتَفَعَ وَ اِسْتَفْعَلَ / ناوسا، هه‌لاوسا، ده‌ره‌ری، ده‌ریزقی، هه‌ل‌توقی.

نُتَوَ: بَرَزَ / ناوساوی، ده‌ریزقیوی، هه‌ل‌توقیوی، پیزکه.

- . نَثَاةٌ (اَكْمَةٌ) تَهْزُلُكَةً، گِردۆلُكَةً، به‌رزایی، ته‌په. ناتیه. ناتى: بَارِزٌ / به‌رز، بَلَدٌ، دیار، ده‌ریزقیو، ناوساو.

نتج:

نَتَجَ مِنْ كَذَا: نَجَمَ / لَئِي (وَهْ شَايَهْ وَهْ، نَهْ نَجَامْ بُو)، له‌وه پیک‌هات.

- عَنْهُ كَذَا: اَدَى اِلَى / بُوو به‌مۆی، نه‌وه نه‌نجامه‌کە‌ی بو.

- ت وَ اَنْتَجْتَ الْبَهِيْمَةَ: وَلَدَتْ / زَا، تره‌کی، به‌ری فریدا.

اَنْتَجَ: اَعْطَى غَلَّةً / به‌ره‌می دا، دانه‌وێله‌یدا.

- : (وَجَدَ) دَوْرِيَهْ وَهْ، ده‌ری‌هیتا، دروستی کرد. اِسْتَنْتَجَ: اِسْتَخْرَجَ النَتِيْجَةَ مِنَ الْمَقْدِمَاتِ / بۆی ده‌ره‌کوت، لئی تیگه‌ری.

- الْأَمْرَ: اِسْتَخْرَجَهُ مِنْ غَيْرِهِ / لَئِي تِگه‌یی. نِتاج: غَلَّةٌ. محصول / به‌ره‌م، به‌روبووم، ده‌رامه‌ت. نَتِيْجَةٌ: حَاصِلٌ. عَاقِبَةٌ / نَهْ نَجَامْ، ناکام، ده‌ره‌ن‌نجام.

- : مَا يُسْتَخْرَجُ مِنَ الْمَقْدِمَاتِ / کورتایی، نه‌نجام، بۆ ده‌ره‌کوتن.

بال - : وَ عَلَيْهِ / هه‌روه‌ها، له‌ نه‌نجامدا.

کانت - هُ كَذَا: اَدَى اِلَى كَذَا / بُو به‌مۆی، ناوا ده‌ره‌چو، وای ائی‌هات.

ناتج: حَاصِلٌ / نَهْ نَجَامْ، ناکام، ده‌سته‌کوت.

- عَنْ كَذَا اَوْ نَاجِمٍ عَنْ / نَهْ نَجَامِ نه‌وه، له‌وه‌وه بو، له‌نه‌نجامی نه‌وه‌وه‌یه.

- . مُنْتَجٍ. مُسْتَنْتَجٍ. نَتَوَجٍ، مَفْتُوحٍ / به‌ره‌م هیتن، به‌پرشت، به‌به‌ر، به‌ردار. اِنْتِاج: مَحْصُولٌ. غَلَّةٌ / به‌ره‌م، ده‌رامه‌ت، به‌روبووم، ده‌سته‌کوت.

اِسْتَنْتَاج: اِسْتِدْلَالٌ / بۆ ده‌ره‌کوتن، لئی‌تیگه‌یین، ده‌ره‌ن‌نجام، سه‌ره‌ن‌نجام.

نتح:

نَحَّحَ الْعَرَقُ مِنَ الْجِسْمِ: رَشَّحَ: خَرَجَ مِنَ الْبَدَنِ / ده‌ری‌دا، کردیه‌وه، ناره‌قی کرده‌وه.

- مِنْ الْإِنَاءِ: رَشَّحَ / ده‌لن، ده‌لاندی. نَحَّحَ: اِرْتَشَّاحٌ: تَحَلَّبٌ / ناوده‌ردان، ناره‌ق کردنه‌وه، ده‌ردان، ده‌لاندن.

نتر:

نَتَرَ: جَذَبَ بِشِدَّةٍ / رَايْتِ كَان، رَايْ كَيْشَا.

- : قَلَعَ / هه‌ل‌ئی‌کند، هه‌ل‌ئی‌کیشا.

نَثَرَ: غَفَ. شِدَّةٌ / تَوْبَه‌یی، زه‌به‌روژنگ، توندوتیژی.

نتش:

نَشَّشَ: نَشَفَ. اِسْتَخْرَجَ / ده‌ری‌کیشا، رَايْ كَيْشَا، ده‌ری‌هیتا.

- : خَطَفَ / فراندی، بردی، هه‌ل‌ی پچروقان.

- بِالْعَصَا: ضَرَبَ / لَئِي‌دا، داری پیاکی‌ش، دارکاری کرد.

اِنْتَشَى النَّبْتُ: اَخْرَجَ رَاسَهُ مِنَ الْاَرْضِ. نَبَتٌ / چه‌که‌ره‌ی کرد، ده‌ره‌ات، سهری (ده‌ره‌یتا، ده‌ره‌کرد)، روا.

مِنْتَاش: مَلَقَطَ الشَّعْرَ / موکی‌ش.

اِنْتِاشَ الْبُذُورُ: ثَلْبِيْتُ / چه‌که‌ره‌کردن، تَوو‌ته‌قین، ده‌ره‌اتن، سه‌رده‌هیتان، روان.

نتع:

نَتَعَ الدَّمُ مِنَ الْجِرْحِ: خَرَجَ. نَزَّ / خَوِيْنِي ائی‌هات.

- الْمَاءُ مِنَ الْعَيْنِ: خَرَجَ. نَزَّ / ناوی کرد، ناوی تیزا.

تثف:

تثَفَّ الریش او الشعر: نَزَعَه/ مه‌ل‌یکیشا، لی‌ی

کرده‌وه (په‌رو توك)، ناوه‌پوتی کرد (په‌ی).

تُثِفُّ: شَيءٌ قَلِيلٌ/ تَوَزَّيْكَ، كه‌ميك.

تَتِيفُ، مُتَتَوَفُ: مَنَزُوعُ/ ناوه پوت كراو (په‌ی)،

مه‌ل‌كنراو، لو‌كنراوه (توك و په‌ی).

مِنَتَافُ: مِلْقَطُ الشَّعْرِ/ مو‌كیش.

تتل:

تَتَلَّ الشَّيْءُ: جَذَبَهُ اِلَى قُدَامِ/ رای‌پس‌كان.

- هَزَّ رَجٌّ/ رای‌نه‌كان، شله‌فانی، مه‌ژانی.

تَتَلَّ هَزَّ رَجٌّ/ راته‌كاندن.

تتن:

تَتَنُّ، تَتَنُّ، تَتَنُّ. اِثْنَنْ: خَبِثَتْ رَاحَتُهُ/ بۆگه‌نی

(لای‌هات، کرد).

- - - تَتَنُّ: دَبٌّ فِيهِ الْفَسَادُ/ خراب بو،

كه‌پوی مه‌ل‌هینا.

تَتَنُّ الشَّيْءُ: جَعَلَهُ مُتَتَنًّا/ بۆگه‌نی پئ‌کرد.

تَتَنُّ ثَلَاثَةً: تَعَفَّنَ/ بۆن کردن، بۆگه‌ن کردن، كه‌پو

مه‌ل‌هینان.

- - - رَاحَةُ خَبِيثَةٍ/ بۆگه‌ن، بۆنی ناخۆش.

تَتَنُّ، مُتَتَنُّ: خَبِثَتْ الرَّاحَةُ/ بۆگه‌ن، دین، بۆدین.

- - - مُتَتَنُّ: مُتَعَفَّنَ/ بۆن کردو، كه‌پوای.

- : بَخِيلٌ. مُقْتَرٌ/ پیسكه، رُذِّ، پاره‌پیس، قه‌مته‌ر.

نثر:

نَثَرَ نَثْرَ الشَّيْءِ: رَمَاهُ مُتَفَرِّقًا/ بلاوی کرده‌وه،

په‌رشی کرد.

- غَلِيهِ كَذَا: رَشَ عَلَيْهِ/ پی‌وه‌ی کرد، کردی په‌سه‌ریا.

- : اَتَى بِالنَّثْرِ فِي كَلَامِهِ/ به‌ په‌خشان دوا.

إِنَّثَرَ. تَنَّثَرَ. تَنَّثَرَ. تَشَنَّتْ/ بلا‌پوه‌وه، په‌رش بو.

- - - : تَسَاقَطَ/ وه‌ری، كه‌وت، مه‌ل‌وه‌ری.

- : اِسْتَنَثَرَ. اِسْتَشْثَقَ الْمَاءَ وَ ادْخَلَهُ فِي أَنْفِهِ/

ناوی کرد به‌ لوتیا.

نَثَرَ: بَقَعْرَةٌ/ بلا‌و‌کردنه‌وه، په‌رش کردن.

- : خِلَافُ النَّظْمِ/ په‌خشان.

نَثْرِي: شَتِيتُ/ په‌رش و بلا‌وی.

مَنْثُور. نَثِيرٌ: مُبْعَثَرٌ/ په‌رش و بلا‌وی.

ناثر: خِلَافُ النَّظْمِ. المَتَكَلِّمُ او الكَاتِبُ نَثْرًا/

په‌خشان نوس.

نَثْرِيَّةٌ. مَصَارِيفُ نَثْرِيَّةٌ/ ورده‌خه‌جی.

نَثَار: ورق رَفِيعٌ يُنْثَرُ فِي الْحَفَلَاتِ/ په‌ره‌په‌رژه،

كه‌ل‌په‌رژه.

نَجَا (فِي نَجْوٍ) نَجَابَةٌ (فِي نَجَبٍ) نَجَارٌ (فِي نَجْرٍ)

نَجَاةٌ (فِي نَجْوٍ)

نَجَبُ:

نَجَبٌ. اِنْجَبَ: كَانَ مَحْمُودَ الصِّفَاتِ/ به‌خوبو، ره‌سه‌ن

بو، شایانی پیا‌مه‌ل‌دان بو، خاوه‌ن ره‌وشت و خویه‌کی

به‌رز بو.

- - - : كَانَ فَاضِلًا نَفِيسًا/ (گه‌وره، ره‌سه‌ن،

شكۆمه‌ند، خانه‌دان، نایاب، به‌نرخ) بو

اِنْجَبَ: خَلْفُ/ وه‌جه‌ی خسته‌وه، مندالی بو.

اِلتَجَبَ. اِسْتَجَبَ: اِخْتَارَ وَ اِصْطَفَى/ مه‌لی بژارد،

دا‌وی چا‌كه‌کانی کرد.

تَجَبٌ. تَجِبَةٌ: كَرِيمٌ/ به‌خشنده، ده‌ست بلا‌و، پیا‌چاك.

تَجَابَةٌ: نَفَاسَةٌ/ نایابی، به‌نرخ، به‌ها.

نَجِيبٌ: نَفِيسٌ/ نایاب، به‌نرخ، به‌هادار.

- : اَصِيلٌ/ ره‌سه‌ن، وه‌جاخ زاده، خانه‌دان.

- : ذَكِيٌّ/ زیره‌ك، زرنه‌ك، ژیر.

نَجَجَ:

نَجَجَ. اَفْلَحَ/ ده‌رچو، سه‌رکه‌وت، رزگاری بو، روسود بو.

- : اَلْأَمْرُ: تَيَسَّرَ وَ سَهَّلَ/ به‌ ئاسانی پئ‌ك‌هات.

- : بِحَاجَتِهِ: فَازَ وَ ظَفَرَ بِهَا/ ده‌ستی كه‌وت، بر‌دی‌وه.

نَجَجَ. اِنْجَجَ: جَعَلَهُ يَنْجَجُ. اَعَانَ. سَاعَدَ/ ده‌ری‌چوان،

یارمه‌تئ‌دا.

نَجَاحٌ. تَجَجَّحَ: فَلَاحٌ/ ده‌رچون، سه‌رکه‌وتن، بر‌دنه‌وه،

پئ‌ش كه‌وتن.

تَجِيجٌ: صَائِبٌ/ راست، راستگو، خاوه‌ن رای راست.

- : اَلَّذِي تَنَجَّحَ أَمُورُهُ/ كار بر‌اوه‌و سه‌رکه‌وتو،

به‌ختیار.

رای - : صَائِبٌ/ رای‌راست.

سَيَّرَ - : سَرِيعٌ/ خیرا، گورج، چالاک، چوست.

مَكَانٌ - : قَرِيبٌ/ نزیک.

ناجیح: مُفْلِح/ دهرچو، سهرکهوتو، براوه، رزگار، رو
(سپی، سور).

نجد:

نَجْدٌ. نَجْدٌ. (نَجْدٌ: اَعَان/ یارمهتیدا، فریای کهوت.

- الْأَمْرُ: وَضَحَ وَ اسْتَبَانَ/ دهرکهوت، ناشکرايو،
پی‌زاترا.

نَجْدٌ. نَجْدٌ: اَعِيَا/ (ماندو، شه‌کات، هیلان) بو.

- : عَرِقَ. تَرَشَّعَ جَلْدَهُ/ تاره‌قی کرده‌وه،
نیشته‌سهر ناو.

نَجْدُ الْفَرَشِ: عَالَجَهُ وَ خَاطَهُ/ نوینی دروو تیی
گرت‌وه، چاکی کرد.

- الْبَيْتِ: رَیْنَهُ/ رازاتی‌وه.

- الْفُطْنُ: نَدَفَهُ/ شی‌کرده‌وه، هه‌لاچی کرد.

إِسْتَنْجَدَ فُلَانًا أَوْهُ/ اِسْتَعَانَ/ هاواری بۆ برد، په‌نای
برده‌به‌ر، هانای بۆ برد، ده‌ستی بۆ دریژ کرد.

- : إِجْثَرَا عَلَيْهِ بَعْدَ أَنْ كَانِ يَهَابُهُ/ به‌سهریا زان
بو، پی‌و ویرا، لئی هه‌ل گه‌پایه‌وه.

تَنَجَّدَ. اُنْجَدَ. نَجْدٌ: اِرْتَفَعَ/ به‌رز بوه‌وه.

نَجْدَةُ الدَّهْرِ: جَرَّ بِهِ. شَجَعَهُ/ قَالَى کرد، تاقی کرده‌وه،
ناوه‌سوی کرد.

نَجْدٌ: إِعَانَةٌ/ یارمه‌تی، فریاکه‌وتن، یاربو.

- : مَا اِرْتَفَعَ مِنَ الْأَرْضِ/ ته‌پۆلکه، ته‌په، بان،
به‌رزایی.

- : الْمَكَانَ لَا شَجَرَ فِيهِ/ روتن.

- : الْكَرْبُ وَالْغَمُّ/ خَم وَ خِفَت.

- : مَا يُزَيَّنُ بِهِ الْبَيْتُ/ نه‌وشتانه‌ی مالی پی
نه‌پازتیریتنه‌وه.

- : نَاجِدٌ: وَاضِحٌ وَ بَیِّنٌ/ دیار، له‌پو، ناشکرا.

نَجْدٌ: عَرِقَ/ تاره‌قی له‌ش.

- : مَتَاعُ الْبَيْتِ/ کدل و په‌لی مال، پی‌خه‌ف.

نَجْدَةٌ: عَوْنٌ. غَوَاثُ/ یارمه‌تی، فریاکه‌وتن، فریاهر.

- : شَجَاعَةٌ/ نازایه‌تن.

- : شِدَّةٌ وَ بَاسٌ/ زۆر و سته‌م، زۆرداری.

- : الْهَوَلُ وَ الْفَرَعُ/ ترس، مه‌ترسی.

نَجِيدٌ: شَجَاعٌ/ نازا، جه‌ربه‌زه.

- : اَسَدٌ/ شیر.

- : الْمَكْرُوبُ وَ الْمَهْمُومُ/ په‌ست و خه‌مبار.

نِجَادَةُ الْفَرَشِ: مُعَالَجَتُهَا وَ خِيَاطَتُهَا/ نوینی دروست
کردن، تی‌گرتنه‌وه، هه‌لاچی.

نَجَادٌ. مُنْجَدٌ: مَنْ يَعَالِجُ الْفَرَشَ/ به‌رگ تی‌گر، هه‌لاج،
لیفه‌درو، کوشنچی.

مِنْجَدَةٌ: مِثْدَقٌ. قَوْسُ النَّدَقِ/ که‌وانه‌ی هه‌لاچی.

مُسْتَنْجِدٌ: مُسْتَفِيْثٌ/ دادره‌س به‌هاواره‌وه چو،
فریاکه‌وت.

المنجد: كِتَابُ الْلُغَةِ. قَامُوسٌ/ فه‌رمه‌نگ.

نَجْدٌ:

نَجْدَةُ: عَصَاهُ بِالنَّوَاجِذِ/ گازی لی‌گرت به‌دانه‌کانی
دواوه.

ناجذ. نواجذ: سَنَ الْعَقْلَ/ دانی (ژی‌ری، نه‌قل).

مناجذ (جمع جُلذ): خَلَدَ/ مشکه‌کویره.

نَجْرٌ:

نَجْرُ الْبُومِ: حَرٌّ/ گه‌رمی کرد.

- الْخَشَبُ/ تحته و سَوَاهُ/ تاشی، سافی کرد،
برپه‌وه.

نَجْرٌ: اَصَابَهُ النَّجْرُ/ تینوی بو.

ناجر: اَشْهَرُ الصَّيْفِ/ مانگه‌کانی هاوین، مانگه
گه‌رمه‌کان.

نَجْرٌ: حَرٌّ/ گه‌رما.

نَجْرٌ: عَطَشٌ/ تینویتی.

نَجْرَانٌ: عَطْشَانٌ/ تینو.

نَجَارٌ: الَّذِي حَرَفْتَهُ نَجْرُ الْخَشَبِ/ دارتاش.

- مُتَجَوِّلٌ/ خه‌پات، دارتاشی کۆل گیز.

نَجَارَةٌ: مِهْنَةُ النَّجَارِ/ دارتاشی.

نَجَارَةٌ: مَا يَسْقُطُ مِنَ الْخَشَبِ عِنْدَ النَّجَارَةِ/ ته‌لاش،
نارده‌دار.

مِنْجَرَةٌ: آلَةُ النَّجْرِ/ دارپه، مشار.

نَجَزٌ:

نَجَزَ الْعَمَلُ: تَمَّ/ ته‌واو بو، کۆتایی هات، راپه‌پی،
جی‌به‌جی بو.

- الشَّيْءُ: اِنْتَهَى/ ته‌واو بو، کۆتایی پی‌هات، ته‌واو
بو.

- ت السماء: ظهرت نجومها/ نهستیره مهلهات، ده رکهوت.

نَجْمٌ. تَنَجَّمَ/ رَعَى النجوم و راقبها/ نهستیره گه ری کرد، به شوین نهستیره دا نه گه پئ.

نَجْمٌ: قِسْط/ ژهم، به ش.

- نبات على غير ساق و هو خلاف الشجر/ روهکی سه وزه ی (بن قه، بن لاسک).

- البَحْر حيوان مائي/ نهستیره ی (ناو، ده ریا).

- نَجْمَةٌ: کوکب/ نهستیره، هه ساره.

- بذنب أو مُذَنْب/ کلکدار، نهستیره ی کلکدار.

- أو نَجْمَةُ الصُّبْح/ نهستیره ی به ریه یان، کاروان کورّه.

- أو نَجْمَةُ المساء/ نهستیره ی ئیواره.

- طالع/ بهخت، شانس.

مرض النَجْمَةِ فى الخيول

علم النجوم: علم الفلك/ نهستیره ناسی، نهستیره وانى.

عبادة النجوم/ نهستیره په رستن.

نَجْمُهُ فى الصعود: محظوظ/ نهستیره ی له به رزیابه، شانسی هیه، به ختیاره.

نَجْمِي: كالنجم/ وهك نهستیره وایه.

- مختص بالنجوم/ نهستیره (ناس، شوناس).

مُنَجَّمٌ: نَجَام/ نهستیره (گه، ناس).

مَنْجَمٌ: مَنَيع. اصل/ سه رچاوه، به پهرت.

- مَبْنِيَت المعادن/ کان، کانگه.

حَفَر المناجم: تَعْدِين/ کان گه ری، کان مهله کندن، کان دانه وه، کانزا گه ری.

مَنْجَمٌ: حديدة الميزان/ باهوی ترازو.

نَجْو: نَجَا: خَلَص/ رزگاری بو، سه رفراز بو.

- و ناجى صديقه: تبادل معه الاسرار و العواطف/ گفت و گویان کرد، رازی په نهاییان بویه ک درکان.

- و - نفسه: تكلم مع نفسه/ له به رخویه وه قسه ی کرد، له گه له خوی نه دوا.

تناجى الصديقان: تَسَارًا/ گفت و گویان نه کرد، له گه له يك نه دوان.

نَجَى. انجى: اُنْقَذَ/ رزگاری کرد، سه رفرازی کرد.

اِسْتُنَجى منه: اِسْتَخْلَص/ له کولی بوه وه، لئی رزگار بو.

- غَسَلَ موضع النجو/ شتی، پاکی کرده وه، تاراتی گرت.

نَجَاة. نَجَا. نَجَوْ. نَجْوَةٌ: خلاص/ رزگاری، رزگار یون، سه رفرازی.

- : سلامة/ ناسایش.

- : هَرَب/ راکردن، ههلهاتن، ده ریا ز بون.

ناج: هَارِب/ راکردو، رزگار بو.

تَنْجِيَةٌ: اِنْقَاذ/ رزگار کردن.

مُنَجٍّ: مُنْقِذ/ رزگار کړ.

مَنْجَاة: مَهْرَب. مكان النجاة/ په ناگه، شوین رزگاری.

- : الباعث على النجاة/ هوی رزگار یون.

الصدق منجاة/ راستی و راستگویی رزگاریه.

مُنَاجَاة: تبادل الاسرار و العواطف/ گفت و گؤ کردن، رازو گله یی.

- الأرواح/ گیان دواندن، له گه له گیان (قسه کردن، گفت و گؤ کردن).

- الإنسان لنفسه/ له گه له خؤدوان.

نَجْوٌ: مَا يُخْرِجُ مِنَ الْبَطْنِ/ باو بزهو پیسی ناو سک، پیسایى.

- : نَجْوَى. نَجِيَّةٌ: سِرٌّ/ نهیئی، نهیئی نیوان دوکس، له به ینی خؤماندا بیت.

نَجْوَى: مُنَاجَاة/ له گه له خؤ دوان.

نَجْوَةٌ: مَا اِرتفع عن الأرض/ بان، ته په.

اِنَّهُ بِنَجْوَةٍ من كذا: بَرِيء من/ سه رفرازه له.

نَجَى: مَن تَفَاوَضَ بِسِرِّكَ/ راز لادرکین، جی باوه پ لئ دلتیا.

نخب:

نَخَبٌ. اِنْتَخَبَ. رفع صوته بالبكاء. بكى شديداً/ گریا، به ده نگی به رز گریا، دایه پرمه ی گریان.

نَخَبٌ. نَحِيبٌ: شِدَّةُ الْبِكَاءِ/ گریان، پرمه ی گریان، گریان به ده نگی به رز، نالین.

- : وَقْتُ. مُدَّةٌ/ کات، ماوه.

- : موت/ مردن، لئ پونه وه، مه رگ.

قَضَى نَحْبَهُ: مات / مرد، ای پوهه، گیانی سپارد.
نَحْت: نخت:

نَحَّتَ الْحَجَرُ وَغَيْرَهُ: سَوَّاهُ وَاصْلَحَهُ / رِئَاسَتِ خست،
برپوهه، تاشی.

- التَّمْثَالُ: مَثَل او صَنْعُ التَّمْثَالِ / په پیکه ری
(تاشی، دروستی کرد).

- كَلَمَةً: صَاغَهَا / دایرشت، وشه دایرشت.

- لَهُ بِلْسَانِهِ: شَتَمَهُ وَغَايَهُ / جنپوی پی دا، لاقرتن
پن کرد، قسه ی پیوت، شوریه ی لئ دهره ی تا.

نَحَّتَ الْحَجَرُ وَغَيْرَهُ: حَفَرَ / نَقَشَ / تَاشِينَ، هَلْ كَوَّلِينَ،
رِئَاسَتِ خستن، نه خشاندن.

- الْكَلَامُ: صِيَاغَةً / وشه دایرشتن.

- التَّمَاثِيلُ: صُنْعُ / په پیکه رتاشین، دروست کردن.
نَحَاتُ الْحَجَرُ: مَنْ مَهْنَتُهُ نَحَّتَ الْحَجَارَةَ / به ردتاشین.

- التَّمَاثِيلُ: مَثَال / په پیکه رتاش.

نَحَاتَةُ: بِرَايَةِ / تَاشِينَ، رِئَاسَتِ خستن، دادان.

نَحِيَتْ: مَنَحَوْتُ: مُسَوًى / تَاشِرَاو، رِئَاسَتِ خراو.

- : مَحْفُور / مه ل کولراو.

مُنَحَّت: إِزْمِيل / قَهْلَم، نه سکه نه، سمو.
نَحْر: نحر:

نَحَرَ: ذَنَبُ / سه ری بری، کوشتی.

- الْحَيَوَانُ: اَصَابَ نَحْرَهُ / له ملی دا.

إِنْتَحَرَ: قَتَلَ نَفْسَهُ / خزی کوشت.

تَنَاحَرُوا: اِنْتَحَرُوا عَلَى اَمْرِ. تَخَاصَمُوا وَتَشَاحَنُوا /
تیک چون، ده میان له یه ک گیر کرد، یو به شه ریان، ده م

قَالِيَانِ بُو، چون به گز به کدا، دایان به په کدا.

نَحْر: ذَنَبُ / کوشتن، سه ریپین.

- : اسفل العُنُقِ / مل، گه ردن، به شی خواروی مل.

يوم الد - : العاشِر من ذى الحجة / رِئَاسَتِ خوریدانی.

نَحِير: مَنَحُور: مَذْبُوح. مَقْتُول / کورزاو، سه ریپراو.

إِنْتَحَارَ: قَتَلَ الذَّاتِ / خوکوشتن.

مَنَحَر: رَقَبَةً / مل، گه ردن، نه ستود سکرد، سکرد.

مُنْتَحَر: قَتَلَ نَفْسَهُ / خوکوشتن.

نَحْر: نَحْرِير: مَاهِر. بَارِع / وریا، چابوک، زیره ک،

تیکه یشتو، بلیمه ت.

نَحَس: نَحَس:

نَحَسَ: اَتَى بِالنَّحْسِ / به دی هیتا.

نَحَسَ: نَحَسَ: ضِدَّ سَعْدٍ / به دبه خت بو، شانسی نه بو،

بُوئ نه مات، نه ی هیتا.

نَحَسَ الشَّيْءَ: طَلَاهُ بِالنَّحَاسِ / روکشی کرد به مس،

مس پووشی کرد.

نَحَسَ: صَام. جَاع / برسوی بو، هیچی نه خوارد،

گپوژبو.

نَحَسَ: اِنْتَحَسَ: اِنْتَكَسَ / تَشْكَا، بُوئ نه مات.

نَحَسَ: ضِدَّ سَعْدٍ / بِنِ بَخْتِ، به دبه ختی، بِنِ شانسی،

نه گبه تی.

- نَحَسَ: مَنَحُوس: سَيِّءُ الْخَطِّ. مَنَكُود. سَيِّئُ

الطَّالِعِ / به دبه خت، بِنِ شانسی، چاره په ش، که ساس.

- : جَالِبُ النُّوَائِبِ / شوم، ناوچه وان ره ش،

به دوم، به یوم، چاوچه له.

سَاعَةُ نَحَسٍ / کاتی به دبه ختی و بونه ماتن، نه گبه تی.

مَنَاحِسُ: مَنَاشِئُ / به دهمین.

مَنَحُوس: سَيِّئُ الْحِظِّ / به دبه خت، بِنِ شانسی، داماو.

- : مَنَشُوم / نه گریس، شوم، به د، چاره په ش.

نَحَاس: الْمَعْدِنُ الْمَعْرُوفُ / مس.

- : اَصْفَر: شَبَّهَ / زهره د.

نَحَاس: صَانِعُ النُّحَاسِ / مسگر.

نَحَف: نَحَف:

نَحَفَ: نَحَفَ: كَانَ قَلِيلَ اللَّحْمِ / لاواز بو، له پ بو، که م

گوشت بو، داکوت.

نَحِيفَ: نَحِيفَ: مَنَحُوف: قَلِيلَ اللَّحْمِ / لاواز، له پ، که م

گوشت.

- الْقَوَامُ / بَارِيكَه له، ورد، ره قه له، سیسه ل.

نَحَاقَةً: نَحَفَ: دَقَّةُ الْجَسْمِ / که م گوشتی، وردی.

- : هَزَال / له ری، لاوازی.

نَحَل: نَحَل:

نَحَلَ: نَحَلَ: نَحَلَ جَسْمَهُ: سَقَمَ. دَقَ مِنْ مَرَضٍ او

تَعَبٍ / له شی تیک شکا، دامیژرا، کوترا.

- : الْمَرَضُ: هَزَلَهُ / نه خوشی له پو لاوازی کرد، له پ

بو، لاواز بو، توایه وه.

- : الْمَرَضُ: هَزَلَهُ / نه خوشی له پو لاواز کرد، له پ بو،

لاواز بو، توایه وه.

- (أَنْحَلَ: أَنْحَفَ) له پی کرد، لاوازی کرد.

- (أَعْطَى هَدِيَّةً) دیاری دا، شتی به خشی.

إِنْحَلَّ مَذْهَبًا: إِعْتَنَقَهُ/ باوه پی یا ناینیکی گرتنه خژی،

چوه سر ناینیکی تر.

- وَ تَحَلَّلَ التَّأْلِيفُ: إِذْعَاءُ لِنَفْسِهِ/ نوسراو

دانراویکی کرد به می خژی.

تُحَلَّ: تُحَلَّ: هُزَال/ له پی، لاوازی.

تَحِيل. تَاجِل: سَقِيم/ نه خوش، لهش داهیزراو،

دهغه زار، بیمار، خسته، ناساخ.

- الْقَوَام: هَزِيل/ لاواز، له پی، دهغه زار، زهبون.

تُحُول: سَقَم/ نه خوشی، بی هیژی، داهیزراوی، بیماری.

إِنْتَحَالَ: إِعْتَنَقَ/ چونه سر باوه پی.

- الْمُؤَلَقَات/ نوسین کردن به می خج، نوسراوی

به کیکی تر بکا به می خژی.

تُحَل: ذُبَاب الْعَسَل/ ههنگ، میشهنگ.

خَلِيَّةٌ (و قَفِير ال - عَسَالَةٌ/ کوره، پوره) ی ههنگ.

تُحَالَ: مَرِي النحل. مختص بالنحل/ ههنگ باز،

خاوهن ههنگ، ههنگ پی.

مُحَل: مَرْعَةُ تَرْبِيَةِ النحل/ ههنگه ژال.

نَحْلَةٌ: عَطِيَّةٌ/ خلات، به خشیش.

- : مَذْهَبٌ دِينِي/ باوه پی، ناین، باوه پی ناینی.

نحم:

نَحَمَ: تَنَحَّنَجَ/ نه می کرد.

تُحَام: طَائِرٌ عَلَى خِلْقَةِ الْإِوْز/ تولنگ.

نحن:

نَحْنُ/ نَبِيه.

تُخَنَج. تَخَنَج: تَرَدَّدَ صَوْتُهُ فِي صَدْرِهِ/ نهم، نه می

کرد.

تُخَنَحَةٌ/ نهم، نهم کردن.

نحو:

نَحَا: قَصَدَ/ بۆی چو، چو بۆ لای، چو به رهو، مه بهستی

بو.

- : هَال/ لار یوه وه.

- : نَحَى عَنْ: صَرَفَ/ لای برد، دهستی پیوه نه،

دهری کرد، له خجی دورخسته وه.

- : نَقَلَ وَ إِبْعَدَ/ دوری خسته وه، لای برد،

گواستی وه.

- نَحْوُهُ: إِقْتَفَى أَثَرَهُ/ شوینی کهوت، دوی کهوت،

به دوا یا بۆی.

أَنْحَى عَلَى: أَقْبَلَ عَلَيْهِ مُهَاجِمًا/ په لاماری دا، هه لی

کوتایه سه ری، بۆی چو، ناو قه دی بو، نامبازی بو.

- عَلَيْهِ ضَرْبًا أَوْ لَوْحًا: أَقْبَلَ/ دای گرتنه به لیدان و

قسه و تانوت کهوته ویزی.

- بِصَرَّةٍ عَنْهُ: أَمَالَهُ/ چاوی لی وه رگتیا.

تَنَحَّى عَنْ مَوْضِعِهِ: إِعْتَزَلَ/ له جیگه ی خجی لاجو،

جیگه که ی به جی میشت.

- عَنْهُ: تَخَلَّى عَنْهُ/ دهستی لی هه لگرت، وازی

لیدینا، دهست بهرداری بو.

- وَ إِنْتَحَى لِلشَّيْءِ: إِعْتَمَدَ عَلَيْهِ وَ مَالَ إِلَيْهِ/

بۆی لار یوه وه، خجی دا به سه ریا، پشتی پی به ست.

تُحُو: جِهَةٌ أَوْ جَانِبٌ/ بهر، ته نیست، لا، ناقار.

- : طَرِيقَةٌ/ ری پرهو، ری، ریگه، ری باز، شیواز،

خواست.

- : إِنْجَاهٌ/ بۆ، رهو، به رهو.

علم ال - : قَوَاعِدُ اللُّغَةِ/ ری زمان.

نَحْوِي: مَخْتَصٌّ بِعِلْمِ النَحْوِ/ ری زمان زان، ری زمان.

تُحُو: مِثْلٌ وَهَكَو، وهك.

- : زِهَاءٌ/ نزیکی.

- : ذَلِكَ: صَوْبٌ/ به رهو، رهو.

و نَحْوُهُ: وَقَسَ عَلَيْهِ/ مه رهو ها، بهو پی به.

مِنْ نَحْوِي: مِنْ جِهَتِي/ له لایه ن منه وه.

نَاحِيَةٌ: جِهَةٌ. جَانِبٌ/ بهر، ته نیست، لا.

- : جِهَةٌ. صُلُقٌ/ مه ریتم، ناوچه.

مِنْ كُلِّ أُنْحَاءٍ/ له هه مو لایه که وه.

نَحُولُ (فِي نَحْلٍ) نَحِيفُ (فِي نَحْفٍ) نَحِيلُ (فِي نَحْلٍ)

نَح:

نَحَّ. تَخَخَّ الْجَمَلُ: قَالَ لَهُ أَخٌ أَوْ نَحٌّ/ یخیدا، چۆکی

پی دادا.

- الْجَمَلُ. إِسْتَنَاحٌ/ یخ درا، چۆکی دادا، به چۆکدا

هات.

نُخِخَ الْجَمَلُ فَتَنْخِخَ: ابرکه قَبْرَكَ / وِشتری یخ دا
 نه ویش به چوکا هات.
 نَخ: نَخ: بَسَاطَ طویل / لاکیشی.
 نَخ: نَخَاعَة: مَخ: نَخَاع / مَوَخ: میژه لاک.
 نَخَا (فی نَخُو) نَخَاسَة (فی نَخَس) نَخَاع (فی نَخَع)
 نَخَالَة (فی نَخَل)
 نَخَب:
 نَخَب: اِنْخَب: اِنْتَقَى: اِخْتَار / هَلْی بَزَارْد.
 نَخَب: مَا تَشْرَبْ بِهِ لَصْحَة صَدِيق / خوراندنه وه
 به خوشیه وه، مَوَش کردن.
 - اِنْخَب: اِخْتَار / هَلْ بَزَارْدن.
 نَخْبَة: خَبْرَة: صِفْوَة / پوخته، باشه کئی، هَلْ بَزِیْدَرَاو.
 نَاخِب فی الْاِنْخَبَات / هَلْ بَزِیْر.
 اِنْخَب: اِخْتَبَار / هَلْ بَزَارْدن.
 مُنْتَخَب: مَخْتَار / هَلْ بَزِیْرَاو.
 مُنْتَخِب: الَّذِی یَخْتَار / هَلْ بَزِیْر.
 نَخَر:
 نَخَر: مَدَّ الصَّوْت وِ النَّفْسَ مِنَ الْمِخْر / مَشْهَی هَات،
 لِرْخَی هَات، مَشْهَمَش نه کَا.
 - النِّشَاء: ثَقَبَة / کونی کرد، کلوری کرد، هَلْی کُولی.
 - الْحَب: اِکَل لِبَابَه / نَاوکه کئی دهرمیتنا، دهنکه کئی
 خوارد.
 نَخَر: بَلَى وِ تَفَقَّت / پوکایه وه، شیی بوئه وه، رِزِی، کلُود
 بو.
 نَخَر: بَلَاء وِ تَفَقَّت / پوکانه وه، شیی بونه وه، رِزین.
 - الْعِظَام / کلُورِیون.
 - نَخِیر: خُلْفَرَة / لِرْخ، قَرْخ، مَرْخ، مَشْه،
 مَشْهَمَش، لِرْخه لِرْخ، قَرْخه قَرْخ، مَرْخه مَرْخ.
 مَخْر: مِخْر: مِخْر: مِخْر: مِخْر: اَنْف / لوت، که پو،
 بَرِنَاخ، بَرِنَاخه.
 نَخِر: نَاخِر: بَال: مُتَفَقَّت پوکاوه، شِی، رِزِیو، کلُود.
 نَخْرِب: ثَقَب / کونی کرد، سَمی.
 نَخْرِب: ثَقَب او شَق / کون، دِرِز، قَلِیش.
 - حُفْرَة: نَفْرَة / چَال، کون.
 - نَخَارِيب النَخْل: ثَقَب الشَّعْم / شانه ی
 هه نگوین.

نَخَر: وَخَر / تِیوَه ی ژهن، پِیا (کرد، چه قان).
 - نَخَر: بَکَلَمَة: اَوَجَع بهَا / دَلِی نِیْشَان، دای له دلی،
 قسه ی پیوت.
 مِخْر: مِخْس / نَاژنه.
 نَخَس:
 نَخَس: وَخَر / تِیوَه ی ژهن، پِیا (کرد، چه قان)،
 سیخورمهی لوتدا.
 نَخَسَة: وَخَرَة / پِیاچون، پِیاچه قان.
 مِخْس: مَا یُخْس به / دره وش، نَاژنه، نه قیزه.
 نَخَاس: تاجر الرقيق / کویله فروش، بازرگانی کویله.
 - تاجر المواشی / جامباز، چه له بیجی، بازرگانی
 نَاژنه.
 نَخَاسَة: تِجَارَة الرقيق / کَرین و فروشتنی کویله.
 - تِجَارَة الدواب / جامبازی، چه له بیجیتی.
 نَخَع:
 نَخَع له بَحَقَة: اَقْر / درکانی، دانی پِیا، چوه ژِیْری.
 - رَج: هَز / رای بوه شان.
 - تَنَخَع: رَمَى نَخَاعَه: تَنَخَم / فَنگی کرد، چَلَمی
 سِری.
 نَخوع: اِیْقَار بِالْحَق / راست وتن، دان به راستیدا نان.
 نَخَاع: الْحَبْل الشوکي / دِپکه مَوَخ، مَوخی موره گه،
 بَپِیره مَوَخ، میژه لاک.
 - الْعِظَم: بَقی: مَخ الْعِظَم / مَوخی نِیْسَقان.
 نَخَاعَة: مَا یَخْرُج مِنَ الصَّدر وِ الْاَنْف عِنْد التَّنَخُّع /
 چَلَم و به لَفَم.
 تَنَخَع: رَمَى النَخَاعَة / فَنگ کردن، چَلَم سِپِین، لوت فَنگ
 کردن.
 نَخَل:
 نَخَل الطَّحِین: غَرِبَلَة / ناردی بیژدراوه، له هِیْلَه کیدا.
 - تَنَخَّل: اِنْخَل الشَّيْء: اِخْتَارَة و صَفَاء /
 هه لَی بَزَارْد، بیژدراوه، باشه کانی جِیا کرده وه، پوختی
 کرد.
 نَخَل: غَرِبَلَة / بیژانه وه، له هِیْلَه ک دان.
 - نَخِيل: شَجَرَة البَلح / دارخورما.

تُخْلَةُ: واحدة النخل. شجرة التمر/ يهك دار خورما،
دار خورمايهك.

تُخَاةُ الطحين: قشر الدقيق/ كه بهك، سؤس.

مُخَلٌّ: ما يُخَلُّ به/ مهلك، بيژنگ، كه.
نخم:

نَحْمٌ: تَنَحَّمَ: رَمَى تُخَامَةً/ فنگی كرد، چلمی سړی.

تُخَامَةٌ: ما يَدْفَعُهُ الْإِنْسَانُ مِنْ صدره و انفه/ چلم و
به لغم.

نخو:

نَخَا: اِنْتَحَى: اِفْتَحَرَ وَ تَعَطَّمَ: تَكَبَّرَ/ خوى (مهلكيشا،
زل گرت)، تپو فيزی نواند.

- من كذا: اِسْتَنَكَفَ/ بيژنی نه هات، بيژنی
لېكړدنه وه، قېزى هاته وه.

- لَيْلَى حَدَّثَهُ/ (سارد، هېواش، نه رم) كړده وه، دلى
هېتايه وه.

مُخَوَّةٌ: مُرَوَّةٌ: شَهَامَةٌ/ جواميرى، پياوړه تى.

- عِزَّةُ النَّفْسِ/ د هرون پوختى، شكومه ندى،
ريزخو، ريژى خوگرتن.

ذو - شهم. صاحب مَرَوَّةٍ/ جوامير، خاوه
پياوړه تى، زوله.

ند:

نَدَّ: نَفَّرَ وَ شَرَدَ/ هه لېتيزان، تېښته فان، بوى ده رچو.

نَدَّدَ بِالشَّيْءِ: شَهَرَهُ/ چاپى لى د، ناشكراى كرد،
نړانې.

- بفلان: صَرَّحَ بعيوبه/ ناوى زيان، تانوتى لى د،
رهځنه لى گرت.

- صوته: رَفَعَهُ/ دهنكى (به رز كړده وه، لى نه لېږى).

نَدَّ: نَدِيدٌ: نظير/ هاو، هاو (تا، جوړ، چه شن، جوت)،
يه كسان.

ماله - او - : ليس له نظير/ بى (هاوتا، ويته)، له
ويته تيه.

تنديد: تعيب. تَخَطُّبَةٌ/ تانوت لى د، گالته پې كړدن،
خه وش لى دهرميان، رهځنه لى كرتن، نا په زايى و توانج،

بيژارى دهر پېښ.

ندب:

نَدَبٌ: اِنْتَدَبَ اِلَى الامر و له: بَعَثَ. اَناب/ نوينه رى بى
نارد.

- الميَّت: رثاء. بكاه/ بوى گريا، لاوانديه وه،
پياوه لى د.

نَدَبٌ: اِنْدَبَ الجرحُ. اِنْدَمَلُ/ ساريژ بو، چاك بوه وه،
گوښته وندنى كرد.

نَدَبٌ: نَدْبَةٌ: اثر الجرح/ جن برين، شوين زام.

نَدَبٌ: مَنْدَبٌ: رثاء الميَّت/ شيوه، زارى، گريان، بى
لاوندنه وه، شينه وار.

نَدْبَةٌ: مَرثاة/ پياوه لى د، زارى، لاواندنه وه.

نَادِبٌ: نَدَابٌ/ شيوه، كره، لاوينه وه.

مَنْدَبَةٌ/ كوپى (شيوه، پياوه لى د، لاواندنه وه).

مَنْدُوبٌ: مَرثى/ پياوه لى د، شيوه بى كراو.

- : نائِب/ نوينه ر.

- : وكيل ادارى. مَفْوضُ/ جن نشين، شوين گر.

- : مُنْتَدَبٌ/ مبعوث/ نيزاو، نه ك كيش.

اِنْتَدَابٌ: اِنَابَةٌ: اِرسال مبعوث/ ناردن، نوينه ناردن،
نه ك پى دان.

- : سياسى/ دهست به سه راگرتن.

ندج:

نَدَّجَ: وَسَّعَ/ فراوانى كرد، پانى كرد.

نَدَّدَجَ: اِنْتَشَرَ وَ تَبَدَّدَ/ بالاوېده وه، نه نيه وه.

مَنْدُوحَةٌ: مُنْتَدَجٌ: سَعَةً/ فراوانى، زدى.

- : - : اِختيار/ ناره زو، ناره زو
ويست.

لَكَ عَفْوٌ - او - : لَكَ حُرِيَّةٌ اِختيار/ ناره زوى خوته،
سه رېشكه.

لا - عفه: محتوم. لا مَنَاصَ مِنْهُ/ چار نيه، هه ر نه بى
بين.

ندز:

نَدَّرَ الشَّيْءُ: قَلَّ وَجُوده/ به ده گمن بو، به ده گمن
دهست نه كه وي، دانسقه يه.

نَدَّرَ: كَانَ غَرِيْباً/ (نامو، نه ناسراو، نااسايى) بو.

نَدَّرَ: نَادَرُ: قَلِيلُ الوجود/ زور كه م، ده گمن، دانسقه.

- : - : شاذ. غريب/ نامو، نه ناسراو، نااسايى.

نَادَرُ الْوَقُوعِ: قَلِيلُ الْحُدُوثِ/ به ده گمن رو نه دات.

فی ال - نادرًا / به دهگمن، زورکم، چونه‌ها، چلونه‌ها.
 نُذْرَة: قِلَّةُ الوجود. قَلِيلًا / دانسقه، زورکم (بون، ده‌سنگوتن)، دهگمن.
 نَابِرَة: شئیء نادر. غریب / شتیکی سهیر، ناموّ، دانسقه.
 قِصَّة - : قصه غریبه / چیرۆکیکی زور سهیر، به دهگمن روداو.
 نَذَف: نَذَف. القطن (و الصوف): ضَرَبُهُ بالمعنف / شی کرده، هه‌لاجی کرد، کردیه‌وه.
 نَذَاف: الذی یُنْذِف القطن / هه‌لاج، شی‌که‌ره‌وه، په‌ه‌کار.
 نَذِیف: مَنذُوف. محلوج / کراوه، شی‌کراوه، په‌ه‌کار.
 مِئْذَنَة: مِئْذَنَة / که‌وانی هه‌لاج.
 - و مطرقة / چه‌که‌که‌وان.
 نَذَل: نَذَل. خَطَفَ / بردی، هه‌لی پچپوقان.
 تَنَذَلَ. تَمَنَذَلَ: تَمَسَّحَ بالمعندیل / به‌ده‌سته‌سپ سپی.
 نَادِل: نَدُول. غُلام. خَادم / (شاو، قاره، چا) گیتی، وه‌پویتی‌که، به‌رده‌ست.
 نَذَل: خَدَم الدَّعْوَة / ده‌ست و پتوه‌ند، نیش که‌رانی زیافته، کار که‌ران، به‌رده‌ست.
 مِئْذِیل: مِئْذِیل: تَمَسَّحَ / ده‌سته‌سپ، ده‌سپۆکه.
 نَدَم: نَدَم. تَنَدَّمَ عَلَى: حَزَنَ و اَسَفَ / په‌شیمان بو‌ه‌وه، پاش که‌ز بو‌ه‌وه.
 نَادِم: جَالَسَ و شَرَبَ / هاوپیته‌تی می‌زو خواردنه‌وه‌ی کرد، خواردنه‌وه.
 نَدَم. نَدَامَة. تَنَدَّمَ. مَنَدَم: اَسَفَ. تَأَسَفَ / په‌شیمانی، داخ بۆ خواردن، ژێوانی، پاش که‌ز بو‌ه‌وه.
 نَدِیم: مُنَادِمَ عَلَى الشَّرْبِ: جَلِيسَ الشَّرْبِ / هاوپی می‌زو خواردنه‌وه.
 - . - : رَفِیق / هاو‌ده‌م، هاو‌ه‌ل، یاو‌ه‌ر.
 نَادِم. نَدَامَان. مُتَنَدِّم: مَن يَنْدَم / په‌شیمان، پاش که‌ز، روزه‌رد، ژێوان.

مُنَادَمَة: صُحْبَة / هاوپیته‌تی، هاو‌ده‌می، رابواردن.
 نَذَة: نَذَة: رَجَرَ و طَرَدَ / ده‌ری کرد، لیتی توپه‌ بو، سه‌رشکیتی کرد، به‌توپه‌پیه‌وه ده‌ری‌کرد.
 - نَادَى: صَاح / قِیْزَانِی، هاواری کرد، بانگی کرد.
 نَذَه: صَوْت / ده‌نگ، هاوار، قه‌ه.
 نَدَو: نَدَى: اِئْتَلَّ / ته‌پ بو، شیتی مینایه‌وه.
 - تَنَذَى المَكَانَ اَصَابَهُ نَدَى / شه‌وئمی (لێ‌بیری، لێ‌دا).
 نَذَى: اُنْذَى: بَلَّلَ / ته‌پى کرد.
 اُنْذَى: تَنَذَى: تَسَخَّى / کان کریما / به‌خشنده‌ بو، ده‌ست بلآو بو.
 تَنَذَى: تَرَوَى / ناوی خواردنه‌وه، تینویتی شکا.
 اِئْتَدَى: تَنَادَى القَوْمُ: اِجْتَمَعُوا فِى النَادِ / له‌ یانه کۆبو‌نه‌وه.
 - : نَال / ده‌ستی که‌وت.
 نَادَى: صَاح / قِیْزَانِی، هاواری کرد، بانگی کرد.
 - : صَاح بِهِ / قِیْزَانِی به‌سه‌ریا، هاواری لێ‌کرد، بانگی لێ‌کرد.
 - بِالْأَمْرِ: اَغْلَنَهَ / جاپی‌دا، ناشکرای کرد، بلآوی کرده‌وه.
 - فَلَانًا: جَالَسَهَ / له‌که‌لی دانیشته.
 نَدَى: نَدَاوَة: بَلَّلَ / شتی، ته‌پى.
 - : طَلَّ اللَّيْلُ / شه‌وئم، شاو‌نگ، ناو‌رنگ، خوناو، خوناو‌که.
 - : جَوْدَ / فَضْلَ / به‌خشنده‌یی، میهره‌بانى، ده‌ست بلآوی.
 - : الغَايَة / هه‌به‌ست، نه‌نجام.
 نَدَى. نَدَى: نَدَى: مُبْتَلَّ / ته‌پ، شتی‌دار، نمدار.
 - الكَفِّ: سَخَى / کریم / به‌خشنده‌، میهره‌بان، ده‌ست بلآو.
 - : مُكَبِّرُ الصَّوْتِ / ده‌نگ‌وه‌ره‌ه.
 - : نَادٍ: مُنْتَدَى / یانه.
 - : الصَّوْت: قَوَى الصَّوْتِ / ده‌نگ (که‌وره، زل).
 - : الصَّوْت: حَسَنَ الصَّوْتِ / ده‌نگ خۆش.

نُدُوَّة. نُدَاوَة: بَلَل/ تَهِي، شَي.

مُنْدَى: مُتَبَل/ تَهِي، شَي دَار.

- نُدُوَّة: مَجْلَس/ كُوبُونَه وَه.

نُدُوَّة: جَمْعِيَّة. جَمَاعَة/ كُوب، كُوبُونَه وَه، كُومَل.

- نَادِر. مُنْدَى/ يَانَه.

- سَخَاء/ بَه خَشْنَدَه ي، دَه سَت بَلَاوِي.

- لَيْلِيَّة. - لَيْلِي/ يَانَه، شَه وَيَانَه، يَانَه ي شَه.

- عِلْمِيَّة/ كُوبِي زَانِيَارِي.

نِدَاء. مُنَادَاة: صَوْت/ جَارِي، جَارِدَان، بَانِك كَرْدَن،

بَانِك وَاز، بَانِك شَه.

حَرْف ال - / نَامِرَازِي چِرِين، پِيتِي بَانِك مِيشْتَن.

مُنَادَاة/ هَاوَار كَرْدَن، بَانِك كَرْدَن، بَانِك وَاز.

مُنَادِر/ بَانِك مِيشْتَن، هَاوَار كَر، جَارِدَه، بَانِك كَر.

نَادِي: مَجْلَس الْقَوْم/ يَانَه.

نَوَادِي الدَّهْر: حَوَادِث/ هَلَس وَكَه وَتِي زَه مَانَه.

نَذَر:

نَذَرَ. اِنتَذَرَ عَلَى نَفْسِه: اَوْجِبَه/ نَامِي كَرْد، خَوِي بَق

مَه بَه سَتِيك تَه رَخَان كَرْد.

- مَالِه: اَوْجِبَه عَلَى نَفْسِه قَبْرَعَا/ مَالِي تَه رَخَان كَرْد

بَق بَه خَشِين.

- لَه مِنَ الْمَال: اَوْجِبَه قَبْرَعَا/ مَالِي تَه رَخَان كَرْد بَق

بَه خَشِين لَه پِيتَاوِي خَوَادَا.

- نَذَرَا لَه/ نَامِي كَرْد لَه پِيتَاوِي خَوَادَا.

نَذَرَ بَه: عَلِمَه فَحْدَرَه/ لَيْتِي نَاكَادَار بُو، سَلِي لَه كَرْدَه وَه،

وَرِيَا بُو، نَه ي كَرْد.

اَنْذَرَ: اَعْلَم وَحْدَر/ نَاكَادَارِي كَرْد، وَرِيَاي كَرْدَه وَه.

- : تَنْبِيَاً بِالْعَاقِبَةِ/ پِيش بِيْنِي كَرْد.

- : اَعْلَم. اَعْلَم/ نَاشَكْرَاي كَرْد، دَه رِي بَسَرِي،

رَاي كِه يَانَد.

نَذَر: مَا يَوْجِبُه الشَّخْص عَلَى نَفْسِه/ نَاه، نَاه كَرْدَن.

- : نَذَرَة: مَا يُعْطَى نَذَرَا/ بَه خَشِين، تَه رَخَان كَرْدَن.

نَذِير. مُنْذِر، تَحْذِير/ مَه پَه شَه، وَرِيَا كَرْدَنَه وَه، كُوبَه شَه.

- : دَلِيل/ رَابِر، پَه يَام بَر.

- : مُنْذُور/ بَه خَشَرَاو، تَه رَخَان كَرَاو.

نَاذِر: اَعْطَى عَهْدَا/ نَاه كَر.

اِنْذَار: تَحْذِير/ مَه پَه شَه، كُوبَه شَه، وَرِيَا كَرْدَنَه وَه،
رَاكِه يَانَدَن.

- : اِعْلَان/ نَاكَادَارِي، رَاهِيشْتَن، نَاكَايِي.

مُنْذِر: مُحْذَر/ مَه پَه شَه كَر، رَاكِه يَان، نَاكَاهِيْن.

- : مُخَوِّف/ تَرَسِيْتَن.

ابو ال - : اَلدِيك/ كَه لَه شَبِير.

مُنْذُور لَه/ تَه رَخَان كَرَاو بَق خَوَا، لَه پِيتَاوِي خَوَادَا.

نَذَل:

نَذَلَ: كَان خَسِيْسَا/ (تَقُو، رَسَوَا، مِيتَا بُو، پُوشْت،

نَامَه رَد، نَابِيَاو، دَه وِيت بُو.

نَذَلَ. نَذِيل: سَاقِل/ تَقُو، رَسَوَا، مِيتَا بُو، سَوَك، نَامَه رَد،

نَابِيَاو، دَه وِيت، پُوشْت..

- : جَبَان/ تَرَسُوْكَ.

نَذَالَة: دَنَاءَة. خِسْءَة/ تَقُوِي، رَسَوَايِي، سَوَكِي،

مِيتَا بُوِيِي.

- : جَبَانَة/ تَرَسُوْكَ.

نَرْج:

نَرْجِيْس: اَنْبُوب النَّرْجِيْلَة/ مَارِيْچِي نِيرْگَه لَه.

نَرْجِس. نَرْجِس: غَبَهْر/ نِيرْگِس، نِيرْگَز.

نَرْجِيل. نَارْجِيل: آلَة التَّدْخِيْن/ نِيرْگَه لَه.

نَرْد:

نَرْد: زَهْر الطَّوَالَة/ زَار.

لُعْبَة ال: لُعْبَة الطَّوَالَة/ يَارِي تَاوَلَه، نَه رَدِيْن.

نَرِيْن:

نَرْنَج. نَارْنَج. نَبَات مِنَ الْحَمْضِيَّات/ نَارْنَج.

نَز:

نَز. اَنْزَر: رَشَح/ دَه لَانِي، پَالَاوْتِي، لَيْتِي چُو.

- : - : الْمَكَان: صَار ذَانَرَا/ بُو بَه زُونْگ، شِيِي

دَايَه وَه.

- : - : الْوَتَر: اِهْتَرَا/ اِضْطَرَب/ لَه رِيَه وَه.

نَز. نَز. نَزَاذَة. نَزَز: مَاء الرِّشْح. تَقْطِير/ نَاوِي پَالَاوْت.

- : - : نَزِير: لَا يَنْقِرُ بِمَكَان/ بَزُو، جِي بَه خَوِي نَاكِرِي،

مَآخُولَانَاوِي.

- : - : - : مَكَان نَزَا/ زُونْگ، لَيْتَه.

نَزِيْن: شَهْوَان/ نَارَه زُودَار.

نَزَرَة: شَهْوَة جَنْسِيَة/ نَارَه زُو.

مَنْزَرُ: ارجوحة الطفل / لانك، بيشكه، لانكه، جولان.
 نَزَح: نَزَحَ: بَعْدَ / دوركه و ته وه.
 - اِنْتَرَحَ: سَحَبَ. اَفْرَغَ / دهري دها، دهري بهينا.
 - نَزَحَ به. اِنْتَرَحَ عَنْ دياره: تَقَرَّبَ / دوركه و ته وه.
 نَزَحَ: ماء كَدِرَ / ناوی ليته، ليخن.
 نَارِجَ: نَزَّوَحَ. نَزَمَجَ / بعيد / دور.
 - عَنْ وطنه: مُهاجِرَ. راحِلَ / كوچ كردو، ناوړه،
 دوره ولات، لانه واز، دهر به دهر، په پر وازه.
 - الماء: مَنطَلُ / ناو دهر دهر، كاريزك.
 - نَزَّاحَ المجارى: مَنطَلُ المجارى / كاريزك،
 بيروزتاب دهر دهر.
 لا يَنْزَحُ: لا يَنْفَدُ / ليى ناچى، نايده لينيى.
 نَزَحَ: نَزَحَ. نَزَّعَ الشَّيْءَ: (زَالَهُ) لاي برد، ليى كرده وه،
 هه لى كن، پچپى.
 - عَزَلَ / لاي برد، دهري كرد، له نيش لاي برد.
 - ثِيَابَهُ: خَلَعَهَا / داي كنده، جله كاني داكه ند، خوى
 روت كرده وه.
 - عَنْ غَيْرِهِ ثِيَابَهُ: خَلَعَهَا / روتى كرده وه، جله كاني
 پي داكه ند.
 - مِنْهُ كَذَا: جَرَدَهُ مِنْهُ / ليى كرده وه، ليى سهند.
 - مِنْهُ اَمْلَاكُهُ (او حقوقه او شهرته) بِنِ بَري كرد، ليى
 سهند، ليى داگير كرد.
 - الْقَشْرُ: قَشَرَ / پاكي كرد، تويكله كى لى كرده وه.
 - عَنْ كَذَا: كَفَّ / وازى لى بهينا، دهستى لى هه ل گرت.
 - السِّلَاحَ: رَمَى السِّلَاحَ / چه كى (دانا، فريدا)، خوى
 چه كى كرد.
 - سِلَاحَهُ: جَرَدَهُ مِنَ السِّلَاحَ / چه كى پي دانا، چه كى
 كرد.
 - اِلَى: اَشْبَهَ / ليى چو، له وچو.
 - اِنْتَرَعَ النُّهْرَةَ: اِنْتَهَزَ الْفُرْصَةَ / هه لى به كار مينا، له
 دره هه ل گپا.
 - نَارَعَ المَرِيضَ: اِحْتَضَرَ / نه خو شه كه له گيانه لادا
 بو، گيانى نه دا، له سره مه رگا بو.

- اِلَى: اِشْتاقَ / بيري كرد، به په روش بو،
 تامه زړو بو.
 نَارَعَ: خَاصَمَ / ليى زوير بو، ناكوكى له گل كرد، مشه
 و مړو چن و چوڼى كرد، دوشمنايه تى كرد.
 - جَاهَدَ / تى كوشا.
 اِنْتَرَعَ الشَّيْءَ: اِنْقَلَعَ / هه لكه نرا، لابرا، پچرا، ليى
 بوه وه.
 - الشَّيْءَ: نَزَعَ: اِقْتَلَعَهُ / هه لى كنده، داي كنده،
 پچرانى.
 - الشَّيْءَ: كَفَّ عَنْهُ و اِمْتَنَعَ / وازى لى بهينا، دهستى
 لى هه ل گرت.
 تَنَارَعَ الْقَوْمُ: تَخَاصَمُوا: اِخْتَلَفُوا / تيك چون، ريك
 نه كوتن، دردنگ بون، ناكوكيان تى كوت.
 نَزَحَ: خَلَعَ / داكه ندن.
 - السِّلَاحَ: رَمَى السِّلَاحَ / چه ك دانا، چه ك كردن.
 - المَلِكِيَّةَ: تَجَرَّدَ مِنَ الْأَمْلَاكِ / مولا لى داگير كردن،
 لى سهندن.
 - او نَزَاعَ الْمَوْتَ: اِحْتِضَارَ / سره مه رگ، گيان
 دان، گيانه لا.
 نَزَاعَ: مُنَازَعَةً. خُصُومَةً / ناكوكى، كيشه، تيك چون،
 زوير بون، دردنگى.
 - قَضَائِي / ناكوكى ياسايى، دردنگى ياسايى.
 بلا - بَدُونَ خِصَامَ / به خو شى، به بى ناكوكى، به بى
 دردنگى.
 لا - فِيهِ: مُسَلِّمٌ بِهِ / ناكوكى له سر نيه.
 عليه - فِيهِ خِلَافٌ وَ خِصَامٌ / (ناكوكى، دردنگى)
 له سره، (دوبه ريكيتى، دوشمنايه تى) تيايه.
 مَنَارَ - سَبَبٌ وَ مَهِيحُ النِّزَاعِ / جى ناكوكى، هوى
 ناكوكى، دردنگى و ناكوكى هه ل گيرسيى.
 نَزَعَةً: مَيْلٌ / ناره زو، خواست، لايه ن گرى.
 - اِتِّجَاهَ فِكْرِي / بيرويا وه.
 مَنَزَعُ: مَغْرُولُ. مَخْلُوعُ / لابرا، دامالراو، لى كراو.
 مُنَازَعَةً. نِزَاعَ: خِصَامٌ / ناكوكى، دردنگى، مقومق.
 مَنَزَعُ: مَكَانُ النَّزَعِ / شويى جل داكه ندن.
 تَنَارَعَ الْبِقَاءَ / شه پمان.
 نَزَحَ:

نَزَعَ: نَحَسَ / تَيَّهَى زَهْن، چیلکەى تێچەن.

- بَيْنَ الْقَوْمِ: افسد / تَوَوى ناکۆکى و خراپەى چەند، ئاژاوەى نایەوه، خراپەى کرد، دو زمانى کرد، کردنى بەگۆرە کەدا.

نَزَاع: الَّذِي يَفْسُدُ بَيْنَ النَّاسِ / ئاژاوە گێژ، پیاوخراب.

نَزَف:

نَزَفَ: اشْرَفَ. اِسْتَنْزَفَ الْمَاءَ وَ غَيْرَهُ: اِسْتَخْرَجَهُ / دەرىدا، هێچی تیا نەهێشت، دەرى هێنا، بەتالى کردەوه.

- . - الدَّمُ: اِسْتَخْرَجَهُ / خوێنى (گرت، بەردا، لێهەند).

- . - نَزَفَ الْمَاءَ وَ غَيْرَهُ: فَرَعَ / شاوى تیا نەما، بەتال بوەوه.

- . - دَمُهُ: سَالَ مِنْهُ / خوێنى (بەربو، لێ روێشت).

اِسْتَنْزَفَ: اَضْنَى. اَنْهَكَ / وزەى بېرى، شەكەتى کرد، هێلاکى کرد.

نَزَفَ: اِفْرَاقَ / چۆل کردن، بەتال کردەوه.

- الدَّمِ. نَزِيفَ: سَيْلَانَهُ / خوێن (بەربوون، پێژان، لێهەاتن).

نَزِيفَ. مَنَزَوْفَ: الَّذِي سَالَ دَمُهُ بِاِفْرَاقَ / خوێن (بەربو، پێژا).

نَزَقَ:

نَزَقَ: طَاشَ / هەلە شە بو، کەمترخەم بو، هەلە شە بى کرد.

نَزَقَ: طَيِّشَ / هەلە شە بى، کەمترخەمى.

نَزَقَ: عَجُولَ فِي جَهَلٍ / هەلە شە، جەرت و فەرت کەر، جەلەر، توند خو.

- : خَفِيفَ الْعَقْلِ / گەوج، گێل.

نَزَكَ:

نَزَكَ: طَعَنَ / پیاکرد، لێى دا.

نَزَرَ: رَمَعَ قَصِيرَ / رمى كورت، تیر.

- : شَهَابٍ / پێژە ئاگر، شاخەى کلپە.

نَزَلَ:

نَزَلَ: ضِدَّ صَعَدَ / دابەزى، هاتە خوارى.

- الثَّمَنَ: سَقَطَ / نرغ داشکا، کەم بوەوه، هاتە خوارى.

- الْحَمَى: هَبَطَ / تا مێواش بوەوه، خاوبوەوه.

- الطَّائِرُ عَلَى الشَّجَرَةِ: حَطَّ / نیشتهوه، لەسەر دارەكە نیشتهوه.

- . تَنَازَلَ عَنْ حَقِّهِ: تَرَكَهُ / وازی لە مافی خۆى هێنا، دەستى لێ هەلگرت.

- عَنْ مَرْكَبٍ أَوْ عَنْ رُكُوبَةٍ: تَرَجَّلَ / دابەزى، هاتە خوارى.

- إِلَى الْمِيدَانِ: دَخَلَ السَّاحَةَ / هاتە (كایەوه، كۆچر، گۆچر).

- عَلَى: هَاجَمَ / پەلامارى دا، هێرشى بردەسەر.

- عَلَى رَأْيِهِ: وَاَفَقَهُ / قَابِلَ بُو، ملی دا.

- بِهِ: جَعَلَهُ يَنْزِلُ / دایبەزان، مێنایە خوارى.

- بِهِ الْأَمْرُ: حَلَّ / بەسەرى هات.

- بِالْقَوْمِ أَوْ عَلَيْهِمَ: حَلَّ، تَوَقَّفَ / لایان (لایدا، دابەزى، مایەوه).

نَزَلَ. اُنْزَلَ: جَعَلَهُ يَنْزِلُ / دایبەزان، مێنایە خوارى.

- . - ضِدَّ رَفَعٍ / هێنایە خوارى.

- . - الْعُلُوَّ فِي الْبُشْرِ: دَلَّى / شۆبى کردەوه، دایهێتلا.

- . - الْعِلْمَ: سَحَبَ / ئالای داگرت.

- . - السَّيْفَ: خَفَضَهُ / نرخی داشكان، كەمى کردەوه.

- . - دَرَجَتَهُ: نَقَصَهَا / پلەى كەم کردەوه.

- . - الْمَصْبَاحَ: قَلَّلَ ضَوْئَهُ / كزی کرد.

- . - اللَّهُ كَلَامَهُ عَلَى: أَوْحَى إِلَى / خوا سەروشی بو نارد.

- . - عَدَدًا مِنْ آخَرٍ: نَقَصَهُ / لێى (داشكان، دەركرد).

اَنْزَلَ بِهِ الْعِقَابَ: عَاقَبَهُ / سزای دا.

تَنَازَلَ. تَنَزَّلَ عَنْ حَقِّهِ: تَرَكَهُ / وازی هێنا، دەستى لێ هەلگرت.

- : تَعَطَّفَ. تَلَطَّفَ / دلى نەرم بو، بەزەبى پیاهااتەوه، دلى پێستوتا.

- لَهُ: تَرَكَهُ لَهُ / دایە، پێىدا، بۆ ئەو وازی هێنا.

نَزَلَ: اَصَابَهُ رُكَامٌ / توشى هەلامەت بو، سەرمای بو.

نَزَلَ: واجه. قَابِل/ رویه روی و هستا، ناوقه دی بو،
 زُورانی له که ل گرت، به رهنگاری بو.
 نَزُول: ضد صعود/ دابه زین، هاتنه خوار.
 - هُبُوط/ هاتنه خوار، که م بونه وه، نیشته وه.
 - خُلُول/ لادان.
 نَزُولاً عَلَى رَغْبَةٍ فَلَان/ له به رخاخری.
 نَزَلَ: ضد صَاعِد/ سهره و خوار، به ره و خوار، دابه زیو.
 إِنْزَال. تَنْزِيل: ضد رَفِع/ میتانه خوار، دابه زاندن.
 - - : إِفْرَاق/ داگرتن، به تَال کردنه وه.
 تَنْزِيل. إِسْتِنْزَال: طَرَح/ لایده رکردن.
 - - : خَصْم/ داشکاندن.
 - : حَذَرَ الشَّيْءِ مِنْ عُلُوٍّ إِلَى اسْفَل/ میتانه خوار،
 داگرتن.
 - المقام أو الدَّرَجَة/ پله که م کردنه وه.
 تَنَزَّل: تَرَك/ وازه میتان، دهست لایته ل گرتن، نه ویستن.
 - : تَعَطُّف/ به زهیی پیاها تنه وه، دل پی سوتان.
 - فِي الْحَقِيقِ/ وازه له ماف میتان.
 مُتَنَزِّل/ وازه میتان.
 - إِلَيْهِ/ وازه بۆ میتان.
 نَزَلَة. نَزُول: مَرَضُ الْزَكَام/ سهره مابون، هه لامهت،
 درم.
 - صَدْرِيَّةٌ أَوْ شَعْبِيَّةٌ/ کۆکه و هه لامهت، سهره سنگ
 گبران.
 - وَافِدَةٌ/ نه نفلونزا.
 - : الْمَرَّةُ مِنَ النُّزُول. هِبُوط. إِنْحِدَار/ سهره و
 (لِزَّه، خواره).
 نَزَالَة: مُصِيبَةٌ. كَارِثَةٌ/ به لا، کاره سات.
 نَزَلَ. نَزَلَ: فَنَدَق/ نوتیل، خان.
 نَزَالَ: قِتَال/ زُوران بازی، دهسته و به خه.
 مَنَزِل: دَار. بَيْت/ مال، خانو.
 - : مَسْكَن/ نیشتمان.
 - الْمَسَافِرِينَ/ خان، خانوی پشو، میوان خانه.
 بِمَنْزِلَةٍ: مَقَام/ پله، پایه، گه و دهیی.
 مَمْنَزِلَةٌ كَذَا: يُعَادِلُ لَهُ/ له جایی، وه کو.
 مَنَزَل: مُوحِي به/ فره میاشتی خوا، نیراو.
 الْكُتُبُ الْمَنْزِلَة/ نوسراوه کانی خوا، نیراوه کان.

نَزِيل: ضَيِّف/ میوان.
 - : سَاكِن/ دانیشتر، نیشته نی.
 نَزَه: نَزَه. تَنْزَهُ عَنْ: تَبَاعَد/ دورک و تهره، پاک بوه وه.
 - - : عَنْ فِعْلٍ دَنَسِي: تَبَاعَدَ عَنْ الْمَكْرُوه/ دورک و تهره له خراپه، له خراپه لایده.
 - : كَانَ عَفِيفًا/ داوین پاک بو.
 نَزَهَ الرَّجُلُ مِنْ: إِنْتَبَرَهُ مِنْهَا عَنْهُ/ داینا به پیاو چاک
 و دور له خراپه.
 تَنْزَهُ: خَرَجَ لِلنَّزْهَةِ/ چو بۆ (گه ران، سهران)، گه شتی
 کرد.
 نَزَه: عَفِيف. شَرِيف/ چاک، داوین پاک، راست،
 به ناموس.
 نَزِيه: عَفِيف/ داوین پاک، پاک، به ناموس.
 - : لَا يَقْبَلُ الرِّشْوَةَ/ راست، دهست پاک، به رتیل
 نه خور.
 مَنَزَهُ عَنْ كَذَا: بَعِيد عَنْ. (اسمى) دوره له و کرداره.
 نَزَاهَة. نَزَه. تَنْزَهُ عَنْ السُّوءِ: الْبَعْدُ عَنْ السُّوءِ/ دوریون له خراپه و داوین پیسی، پاکیتی، داوین پاکی.
 نَزَاهَة: فَسْحَةٌ/ گه ران، گه شت، سهران، رابواردن.
 اِمَاكِنُ الْ- : مَكَانُ عُمُومِي لِلنَّزْهَةِ/ سهران گا،
 گه شت گا، شوینی رابواردن.
 مَنَزَرَهُ. مَنَزَرَهُ: مَكَانُ النَّزْهَةِ/ باخچه ی گشتی، سهران
 گا.
 نَزَو: نَزَا: وَكِب/ باز دی دا، نامبازی بو.
 - الْفَحْلُ عَلَى الْأُنْثَى: سَفْهَاء/ چاکی کرد، سواری
 بو، پیتکی کرد.
 - : بِهِ قَلْبُهُ إِلَى طَمَحٍ وَهَام/ ناواتی بۆ خواست، بیژی
 کرد، هه لپی بۆ کرد، به هیوای بو، تاهه زیدی بو.
 - عَنْهُ: تَفَلَّتْ وَ هَرَب/ ده ره پی، بۆی ده ره جو.
 نَزَو. نَزَو: وَكِب/ باز دان، نامبازیون.
 - : نَزَاء. نَزَاءُ فَعْلٍ الْحَيَوَانِ: تَسَافُد/ چاک کردن،
 لایته پین، پیتکی، سواریون، لاقه کردن.

- الحیوانات: الدورہ الغزویہ. تہیج
 الحيوانات/ هاتنه فال، شاره زو هلسان، به كه ل هاتن،
 به با بون.
 نِزَاء: تسفید/ چاك كردن، كه لدان، كه ل گرتن،
 لئپه پین.
 نَزْوَة: وَثْبَة/ یازد، نامبازیون، قه لَم یازد.
 - الفکر: تَخِيل. تَصَوُّر/ خه یال پلار.
 نَزْوَان: سَوْرَه وَجْدَة/ زه برو ژونگ، مه پشه و گوره شه.
 نس:
 نَسَّ الخُبْز (او اللحم): بیس/ وشك بوه وه.
 - الحطب اخرجت النار زبدَة علی راسه/ كه فی
 كرد (كه دار نه خریته سهر ناگره وه سهره كه ی كه ف
 دهكات).
 نَسْناس: إنسان وهمی/ مروئی به خه یال.
 - نوع من القروء/ مایمونی كلك درئ،
 سه گسار.
 نسب:
 نَسَبَ الی: عَزَى/ خستیه پال، گه پانی وه بۆ..
 - الرجل: وصفه و ذكر نسبه/ باسی كرد،
 خیزانه كه ی باسی كردو ناسانی، بنو بنه ماله ی باس
 كرد.
 - إلیه كذا: إثمَه به/ تاوانی (خسته پال، كرده مل)
 گونا هباری كرد.
 ناسَبَ: وافق/ گونجا، بۆی بو، لوا، شیا.
 - : مائل وشاكل و لائم/ لوا، بۆی لوا، لئى چو،
 وه خزی و ابو، بۆی گونجا.
 - : كان قَرِيبَه/ خزمی بو، خویشی بو، خزم بون.
 - : صَاهِرَة/ له ژنه وه بو به خزم، بونه خویش.
 تناسَبَ الرجلان: صارت بينهما قَرَابَة/ بون به خزمی
 یه كتری، بون به خزم، بونه خویش.
 - الشیئان: تماثلا و تشاكلا/ له یك چون، بۆ
 یك گونجان، بۆ یك بون، پد به پدی یه كتری بون.
 إِنْ نَسَبَ الی: مَتَّ الی/ گه رایه وه بۆ، په یوه ندی هه بو
 له گن.
 - الرجل: ذكر نسبه/ بنه ماله و خیزانی خوی
 ناشكرا كرد.

إِسْتَنْسَبَ الرجل: ذَكَرَ نَسَبَه/ بنو بنه ماله و بنه رته ی
 خوی باس كرد.
 - الشیء: وَجْدَة مناسباً ملائماً/ به كه لك
 هات، گونجا، دهستی دا.
 نَسَبَ: نَسَابَة: مُصَاهَرَة/ په یوه ندی، خزمایه تی له ژن
 و ژن خوازیه وه.
 - : قَرَابَة/ خزمایه تی، خویشایه تی.
 - ریاضی/ لوگاریتم.
 سِلْسِلَة ال- / زنجیره ی خیزان، بپیره، بنه چه.
 عَرِيق ال- / خانه دان، وه جاخ زاده.
 شَجَرَة ال- / لیستی (خیزان، باوویا پیران).
 نَسَبَة. نُسْبَة. نَسَب. عَزْو/ خستنه پال، گه پانه وه بۆ.
 - : قَرَابَة/ خزمایه تی، خویشایه تی.
 - : تَعَلُّق و إرتباط/ په یوه ندی.
 - : تَمَاطُل بین العلاقات/ له یك چون، چون
 یك بون، له یك چونى په یوه ندی.
 - : تَنَاسُب/ ریژه.
 - : مُعَدِّل/ تَبَكُّر، راده.
 ال- الثابته/ ریژه ی نه گوری.
 ال- المؤنثه/ ریژه ی سدی.
 بال- الی كذا: بالفظر الیه/ له برنه وه ی، به موی،
 به پیتی.
 بال- الی: بالقیاس علی/ به گویره ی.
 نسب: قَرِيب/ خزم، خویش.
 - : صِهْر/ خزم له ژن و ژن خوازیه وه، زاوا.
 - : عَرِيق النسب/ خانه دان.
 تناسَب: تَعَلُّق و إرتباط/ په یوه ندی.
 - : تَمَاطُل/ ریژه، هارویژه (بون، بی)، دوریژه.
 - : تَمَاطُل/ گونجان، هاوسه تگ بون.
 - طردی/ هارویژه ی راسته وانه یی، دوریژه ی
 یه کسان.
 - عكس/ هارویژه یی پیچه وانه یی، دوریژه ی
 پیچا.
 مناسب: موافق/ گونجاو، بۆ یو، له بار، پد به پد.
 - : لائق/ شیاو، شایان، به جی.

غیر - : غیر موافق او غیر لائق/ ناشئ، نابی، ناگونج، بوی ناب، له بار نه، نه شیاو.
 مُناسِبَة: مُوافَقَة/ بږبون، گونجان، شیان.
 - : تَناسُب/ ریژه، هاوپیژه یی.
 - : سَبَب/ بڼه، هڅ، رډاوېک، مه به ستیک.
 - : خُصوص. اِرْتِباط/ په یوه نډی، بڼه.
 بهذِه ال - / به م (هو یوه، بڼه یوه).
 منسوب الی کذا: مَغْزُو/ نه خړتته پال، نه گه پټتوه بڼ.
 - الیه کذا: مُتَمُّ به/ خراوه ته پالی، پټی تاوان
 بار کړاوه، نه لټن نه وه.
 - الی: یُنسَب الیه/ له وانه، نه گه پټتوه بڼ شوان،
 له وکومه ل و تیره و خیرانه یه.
 - : مُعدل/ ریژه.
 - البَحْر/ ناستی ناوی دهریا.
 - الماء/ ناستی ناو.
 مُتناسِب/ هاوپیژه یی، گونجاوی.
 الوسط ال - / نیوان هاوپیژه.
 غیر - / ناهاوپیژه یی، نه گونجاوی.
 نست: ناسوت: الطبیعة البشريَّة/ خو ره وشتی مړوځ،
 سړوشتی مړوځایه تی.
 نسج:
 نُسج: حاک/ چنی.
 اِنسج: حیک/ چنرا.
 نُسج: حیاکه/ چنن، ته ون کردن، چنراو.
 نِساجَة: حِرْفَة النّساج/ چنن، پیشه ی چنن و ته ون
 کردن.
 نَساج: ناسج: الّذی ینسج/ چنر، ته ون کړ.
 نَسِيج: قماش/ چنراو، کوتال، قوماش.
 - : کِيفِيَة النّسج (او ترکیبه) بېنکهان، چنن.
 - فی التّشْرِیح/ نه تم.
 - العنکبوت: بېته/ میلانی جالالوکه.
 مِئْسَج: آلَة نُسج الاقمشة/ ته ون، ده سگای جولای.
 - آلی/ مه کینه ی ته ون.
 مَنسُوج: نُسج/ چنراو.
 مَنسُوجات: اَقْمِشَة/ کوتال، قوماش.
 نسخ:

نَسَخَ: اِنْتَسَخَ: اِبْطَلَ. اِزال/ هالی وه شانه وه، لای برد،
 سړپه وه، به تالی کرده وه، ټیکیدا.
 - . - القانُون او الامر: الفِساء/ لای برد،
 هالی وه شانه وه، پوچی کرده وه.
 - . - الکتاب: نَقَلَ/ نوسخی له بهر (گرته وه،
 نوسپه وه)، له بهری نوسپه وه.
 نَسَخَهُ: مَسَخَهُ/ شپوه ی گډوډی، شپوانی، ناشیرینی
 کرد.
 اِسْتَنَسَخَ الکتاب: نقله و کتبه حرفاً حرفاً/ له بهری
 (نوسپه وه، گرته وه)، رونوسی کرد.
 ناسَخَ: اِبْطَلَ و حَلَّ مَحَلَّهُ/ نه وی سړپه وه و شوینی
 گرته وه، خستیه جیگه ی.
 تَناسَخَ: تَناعٍ/ به دوا ی یکه امان، به دوا یا هات.
 - ت الارواح: ثَقَمَصَتْ/ گیان چوه له شپکی
 تره وه.
 - : نَسَخَ احدهما الآخر/ په کیکیان نه ویرتیرانی
 پوچی کرده وه.
 نَسَخَ: اِبْطال/ هال وه شانندن، سړپه وه، به تال کرده وه،
 پوچی کرده وه.
 - : نَقَلَ/ نوسخه له بهر (نوسپه وه، گرته وه).
 - : اِنْتَقَالَ النّفس من بدن الی بدن/ گیانیک له
 له شپکه وه بچته له شپکی تره وه.
 خط ال - . الخَط النّسخی/ جوړه نوسپنیکي خه ت
 خوښه، خه تی نوسخ.
 نُسَخَة: صُورَة منقولة/ رونوس، له بهر گړاوه، نوسخه.
 - : عَدَد/ دانه، ژماره.
 - : خَطِيَّة/ ده ست نوس.
 - : طَبَق الاصل/ دانه ی دهق نوس، نوسخی دهق
 نوس.
 ناسِخ: مُبْطَل/ هال وه شپن، ټیکدر.
 - . نَسَاخ: نَاقِل المکتوب/ له بهر رگره وه،
 نه ی نوسپتیه وه.
 اِمْتَنَسَخَ: ناقل الکتاب/ رونوس، له بهر رگرته وه.
 تَناسَخَ الارواح: ثَقَمَصَ/ گیان له له شپکه وه بچته
 له شپکی تره وه.
 - : تَناعٍ/ به دوا یی یکه اچون.

مَنْسُوحٌ. مَنْسُوحٌ: اُنْطَلُ/ هه لوه شاو، تِيك چو، به تال
 كراو.
 - : مَنْقُولُ/ له به رگيراو، له به نوسراو،
 نوسخه.
 نَسْرَ: نَسْرَ: نَسْرَ: مَرْقُ/ دپاني، هه لوه شان.
 - : حَلَّ/ هه لوه شان، شى
 كرده وه، خاوى كرده وه.
 تَنْسَرُ: اِنْتَسَرَ طرف الحبل. اِنْتَسَرَ/ شى بوه وه،
 خاوبوه وه.
 - : تَمَرَّقُ/ دپا، هه لوه شا.
 - الثوبُ: اِهْتَرَى/ پوا، رِزى، شى بوه وه، پوكايه وه،
 هه لوه رى.
 - الجرحُ: سالت مدته/ كيمى لئها.
 نَسْرَ: اكبر الطيور/ سيسارك، سيساركه كه چه له،
 سه رگه پ.
 - الحافر: لَحْمَةٌ فى باطنه/ گوشتى ناسم.
 ال - الفَحَّاحُ/ هه لئ.
 نَسْرَه: قِطْعَةٌ/ پارچه، كوت.
 - حَشَبٌ: قِطْعٌ صَغِيرَةٌ مِنَ الخشب/ ته لاش،
 ته له زم.
 نَسَارِيَّةٌ: عُقَابُ/ دال.
 نَسْرِين: نبات كالنرجس/ نه سرين.
 ناسور: مرض/ ناسور.
 - استى او شرعى/ ناسورى كرم.
 مَسْرُ الطائر: منقار/ ده نوک.
 نَسَخَ:
 نَسَخَ النبات: لَبَنَهُ. سائل يحرق فى ساق النبات/
 ناوگ.
 ال - الصاعد/ ناوگى (به رزه پو، سه ركه وت).
 ال - النازل/ ناوگى (نزه پو، داکه وت).
 نَسَفَ:
 نَسَفَ: اِنْتَسَفَ البناء: قَلَعَهُ/ روخانى، رسانی، هه لئ
 كه ند، تِيكى دا، وِيرانى كرد.
 - : اِنْسَفَ/ پَدَدَ/ پهرش و بلاوى كرده وه،
 هه لئ بوه شان.

- بِالْمِئْسَفِ: غَرِبَ/ بِيْزايه وه، هه لئ ته كان.
 نَسَافَةُ المِئْسَفِ: مايسقط من الغريال/ بن بيزنگ.
 نَسَافَةٌ: سفينة حربية/ كه شتى جهنگ.
 مِئْسَفٌ: مِئْسَفَةٌ: غريال كبير/ كه، بيزنگ.
 مِئْسَفَةٌ: آلة يُقْلَعُ بها البناء/ رمينه، خانو رمين.
 نَسَقَ:
 نَسَقَ. نَسَقَ: رَتَّبَ/ رِيكى خست، رازانيه وه.
 - : نَظَمَ/ مَوْنِيه وه، كردى به په توه.
 اِنْتَسَقَ. تَنَاسَقَ. تَنَسَّقَ: تَرَتَّبَ. اِنْتَظَمَ/ رِيك (بو، و
 پِيك بو)، رازايه وه.
 نَسَقَ. تَنَاسَقَ: تَرَتَّبَ/ رِيك و پِيكى، پيودان،
 رازانه وه.
 - : نِظَامُ/ رِيكه، شِيواز، رِئَم.
 نَسَقَ. تَنَسَّقَ: تَرَتَّبَ/ رِيك خستن.
 مِئْسَقٌ: مَرَّتَبُ/ رِيك خراو، رِيك و پِيك، رازاوه.
 نَسِيقٌ. مِئْسَقٌ: مِئْسَقُ الترتيب و الاجزاء/ رِيك و
 پِيك، شياو، گونجاو، له بار.
 نَسَكَ:
 نَسَكَ. تَنَسَكَ. تَزَعَّدَ و تَعَبَّدَ/ بو به سوْفى، ده ستنى
 دايه سوْفيتى و خواپه رستى.
 - الثوبُ: غَسَلَهُ و طَهَّرَهُ/ شتى، پاكزى كرد.
 نَسَكٌ: صَارَ نَاسِكًا/ بو به سوْفى خواو نايين په رست.
 نَسَكٌ. نَسَكٌ: تَعَبَّدَ/ خواپه رستى، نايين په رستى
 سوْفيتى، گوشه گيرى.
 - : ذَبِيحَةٌ/ قوربانى.
 - : دَمٌ/ خرين.
 نَاسِكٌ: مَتَعَبَّدٌ/ خواپه رست، نايين په رست، سوْفى،
 گوشه گير.
 مِئْسَكٌ: صَوْمَعَةٌ. خُلُوةٌ/ كونجى خواپه رستى.
 مَنَاسِكُ الْحَجِّ: عِبَادَاتُهُ/ شِيواى حج.
 مَنَسُوكٌ. ثوب منسوك: مفسول و مطهر/ شوراو،
 پاكز.
 نَسَلٌ:
 نَسَلٌ. اَنْسَلٌ: وَلَدٌ/ (مندال به چه) ي بو (نه وه، وه چه) ي
 خسته وه.

- الریش او الصوف: اسقطه / فرییدا،
 وهرانی توله ک بو.
 - نَسَل: حَل / کردیه وه، شی کرده وه.
 تَناسَل القوم: توالدوا و اِنسَل بعضهم بعضاً /
 زاونییان کرد، وه چه یان خسته وه.
 - من فلان: انحد من / له وک وتریوه ته وه.
 نَسَل: ذریة / وه چه، به چه، مندا، نه وه، وه جاج.
 من: - : سلیل / له خیزان و نه وهی..
 انقراض ال - / ناو کویری بونه وه، نه وه نه مان، ره گز
 برانه وه.
 نَسَل: تَنسِل: حَل / وهرین، لئیبونه وه، شی بونه وه.
 تَناسَل: ولادة. توليد. توالد / زاونئ، وه چه و نه وه
 خسته وه.
 اعضاء ال - / نه ندای زاونئ، زانه ندایم.
 تَناسَل: جنس / زانه ندایم، په یوه ندی هیه به
 زاونئ وه.
 مرض - / نه خوئی زانه ندایم.
 سُؤلة: ثَقْنَتِي لِلنَّسْلِ / که ل، نیره وه، نیره ی چاک،
 نازه لی ته رخا کر او بَو زاونئ.
 نَسال. نَسالة. نَسيل: ما يَسْقُطُ مِنَ الرِّيشِ او
 الشعر عند النسل / توله کی و روتانه وه کاتی زاونئ،
 توك و په یی وهریو.
 - الحبال و امثالها / پړوش.
 نسَم:
 نَسَمَت. نَسَمَت. نَسَمَت الرِّيح: تَحَرَّكَتْ وَ هَبَّتْ / با
 هلی کرد، کزه ی با هات، شه مال هات، شنه ی شه مال
 هات.
 نَسَمَ نَسَمَ الشَّيْءُ: تَغَيَّرَ / کوپا.
 نَسَمَ الْأَسِيرَ: أَطْلَقَهُ / به ری دا، نازادی کرد، سه رفرازی
 کرد.
 - في الأمر: إِبْتَدَأَ دهستی پڼ کرد دهستی دایه.
 تَنَسَّمَ: تَنَفَّسَ / هه ناسه ی (دا، وهرگرت).
 - المكان بالطيب. ارج / بونی خویش بو،
 شوینه که ی بون خوش کرد.
 - الْخَبَرُ: تَشَمَّعَهُ / هه والی (بیست، زانی)،
 مپوموشی هه والی کرد.

نَسَمَ: نَفَسَ الروح / هه ناسه.
 نَسَمَة: إِنْسان / مرؤة.
 - كل مخلوق حَيٍّ / گیانه وه، زینده وه، گیان
 له بهر.
 - هواء: هَبَّةُ هواء / کزه ی با، کزه، شنه.
 - رِبُو / نه خوئی ته نگه نه فاسی.
 نَسيم: ریح لَيِّنَة / شه مال، کزه با، سروه، شنه، بای
 ماشه لان.
 مَنَسَم البعير: خَفَّ / سمی و شتر.
 نسو:
 نَسَا: عَرِقَ مِنَ الْوَرِكِ إِلَى الْكَعْبِ / ده ماری لاق.
 مرض عَرِقَ ال - / دهرده لاق، که ژوک.
 نِسْوَة. نِسْوَة. نِسَاء. نِسْوان: جمع إمراة / ژنان،
 ئافره تان، چه ند ئافره تیک.
 نِسْوى. نِسْوى. نِسْاى: نسبة إلى النِسْوَة و
 النِسْوَة / ژانه، هی ئافره تان.
 نسی:
 نَسَى: ضِدَّ تَذَكَّرَ / بیرى چو، بیرى چوه وه، له بیرى چو،
 له یادى (چو، کرد).
 - غَفَلَ عَنْ / فرهاموشی کرد، گوئی نه دایه، له بیر
 خوئی برده وه.
 نَسَى. نَسَى: حَمَلَ عَلَى النِّسيان / له بیرى برده وه.
 تناسى: تَظَاهَرَ بِالنِّسيان / خوئی و پیشان دا که (له
 بیرى نه ماوه، بیرى چوته وه).
 - : حَاوَلَ أَنْ يَنْسَى / وستی (له بیرى بچیتته وه،
 له بیر خوئی به ریتته وه).
 نَسَى. نِسيان: سَهُو. غَفَلَة / له بیرچونه وه، له بیر
 کردن، له یاد کردن.
 نِسيان. داء النِسيان: مَرَضُ النَّسَى / دهردی
 (بیرچونه وه، له بیر نه مان).
 - : صَفَحَ / له دل دهرچون، له بیرچونه وه،
 لئیبوردن.
 اصْبَحَ فِي زَوَايا النِّسيان / له بیرچوه وه، له بیرا نه ماو.
 نَسَاء. نَسَى. نِسيان: كَثِيرُ النِّسيان / بیر خراب، شتی
 زود له بیر نه چیتته وه.

مَنْسَى: مانسی/ له بیرمه چو، له بیرچوه وه، له بیر نه ماو، بیرکردو.

مَنْسَو: الذی اصیب نساء/ که ژوکیه تی، توشی دهرده لاق بو.

أَنْسَى: نسا: عرق فی الساق/ دهمارنکه له لاقدا.

نَش: نَش: اِنْ/ هاته کول، قولبه قولبی هات، دهنگی کولانی هات، کولا.

جَف: جَف: وشکی کرد، وشک بو.

نَشِيش: صَوْت المَاء و غیره إِذَا غَلِيَ/ قولبه قولب، دهنگی کولان.

وَرَق نَشَاش: وَرَق نَشَاف/ کاخه زی ناوه لچه.

نَشْنَش: نَشْنَش: كَانَ خَفِيفاً فِی حَرَكَاتِهِ (رَوَّح سَوَّك، سوکه له، بزیو، دهست سوک) بو.

نَشْنَش: نَشْنَش: بَرَّزَا بِهِ.

ت الْقَدَر: بَقِیْقَت عِنْد الْغُلْیَان/ قولبی دا، قولبه قولبی هات، کولا.

نَشْنَش: خَفِيف الْيَد عِنْد الْعَمَل/ دهست سوک، سوکه له، چاپوک.

نَشَا: نَشَا: حَدَث/ رویدا.

نَشَا: نَشَا: گه شه ی کرد، گه مره بو.

نَشَا: نَشَا: دَهَسْتی پئی کرد.

نَشَا: نَشَا: پیدابو، دروست بو، پیک هات.

نَشَا: نَشَا: شَبَّ وَ قَرُبَ مِنَ الْإِدْرَاك/ گه مره بو، دهستی به خویدا هیتا، قامی کرده وه.

نَشَا: نَشَا: مَن كَذَا: تَنَجَّ. ظَهَرَ/ له فلان شته وه (روی دا، دهستی پئی کرد، هه ل گیرسا).

نَشَا: نَشَا: رَمَى/ په روه رده ی کرد، به خیری کرد.

نَشَا: نَشَا: اَوْجَدَ. اَحْدَث/ دایمه زران، دوزیه وه، پیدای کرد، پیک هیتا.

نَشَا: نَشَا: دَهَسْتی پئی کرد.

نَشَا: نَشَا: بَنَى/ دروستی کرد، پیک هیتا.

نَشَا: نَشَا: اَسَّسَ/ دایمه زران.

نَشَا: نَشَا: الْحَدِيثُ: اَلْفَهْ/ قسه ی هه ل بهست، دروستی کرد، وتاری نویسه وه.

مَنْ الْمَكَان: خَرَجَ مِنْهُ/ لیوه ی دهرهات، تیا په روه رده بو، تیا گه مره بو، خه لقی نوئی بو.

إِسْتَنْشَأَ الْأَخْبَارَ: تَتَبَّعَهَا وَ اسْتَقْصَاهَا/ گوئی هه ل خست، به شوین هه والا گه را، دوی دهنگ و باس کهوت.

نَشَا: نَشَا: نَشَا: حَدَث/ رودان، پیدابون.

نَشَا: نَشَا: تَوَلَّدَ/ پیدابون، له دایک بون، دروست بون، وهجه، وهجه خستنه وه.

نَشَا: نَشَا: نَمُو وَ ارْتِقَاء/ په روه رده بون، گه شه کردن، گه مره بون.

نَشَا: نَشَا: نَظَرِيَّةُ الْإِرْتِقَاء/ بیردۆزی پیدابون و گه شه کردن.

نَشَا: نَشَا: شَبِيبَةٌ لَو، گنج، جوان.

ال - الْحَدِيثُ: الْجِيلُ الْجَدِيدُ/ نه وه ی نوئی، وهجه ی تازه.

نَشَا: نَشَا: حَدَث/ روداو، پیدابو، پیک هاتو.

نَشَا: نَشَا: نَامَ/ په روه رده، گه شه، گه مره.

نَشَا: نَشَا: الْوَلَدُ إِذَا جَاوَزَ حَدَّ الصُّغُرِ/ هه رزه کار.

نَشَا: نَشَا: مَن كَذَا: نَاتَجَ/ له وه وه پیک هاتو، نه نجام و به رهمی نه وه، به مزی نه وه وه روی داوه و پیک هاتو.

نَشَا: نَشَا: جَدِيدَ حَدِيثٍ/ نوئی، تازه.

نَشَا: نَشَا: إِشْتَاءَ: إِحْدَاثَ. إِيجَادَ/ دۆزینه وه، پیک هیتان، داهیتان.

نَشَا: نَشَا: بَنَاءَ. تَرْكِيبَ/ دروست کردن، دامه زراندن.

نَشَا: نَشَا: تَأْلِيفَ/ رنک خستن، نویسن، دانان.

نَشَا: نَشَا: مَوْضُوعَ إِشْنَائِي/ وتار، دانراو.

نَشَا: نَشَا: نَصَّ. اَسْلُوبَ التَّأْلِيفِ/ شیوازی نویسن، دهسته وازه، شیوه ی دانان، دهق.

نَشَا: نَشَا: مَقَاوِلَةُ إِشْنَائِيَّةٍ/ به لاین دارتی دروست کردن، قۆنهرات.

نَشَا: نَشَا: مَصْدَرُ سَهْرَاوَه، به نه پت، به نه چینه، دروستگه.

نَشَا: نَشَا: مَكَانَ النُّشُوءِ/ نیشتمان، شوین و جیگه ی تیا پیدابون و گه شه کردن و په روه رده بون.

نَشَا: نَشَا: مُنْشِئُهُ: مُؤَسَّسَ/ دامه زرنه، پیکه پنه، دروستکار.

نَشَا: نَشَا: مُوجِدَ/ دۆزه رده وه، پیداکار، بونیار، دروستکار، دانه.

- مُحَرَّر: مُؤَلَّف / دانه، نوسه.
مُنْشَأَة: مُؤَسَّسَة / دامه زراوه، ده ستگا، ده زگا.
نَشَب: نَشَبَ فِيهِ: عُلِقَ / تَبَّوْهُ نَالَ، بِيَالِكا پِيَاهَه لَ زَنَّا.
العظم في حلفه: علق فيه / له قورگی گِیرا.
- في الأمر: إشتبک / تن هه لَ چو، تَبَّوْهُ نَالَ، توش بو.
- الظفر في اللحم: ثَبَّتَ / نینۆکی له گوشت چه قی.
- ث الحرب بينهم: ثارت و إشتبکت / هه لَ گِیرسا، دایان به یه کدا، بو به شه پِیان، جه نگیان له نیواندا به رِیا بو.
نَشَبَ: (نَشَبَ: عُلِقَ / هه لَ یواسی، تَبَّوْهُ نَالَ، توشی کرد، کردی به کولکیه وه.
تَنْشَبَ فِيهِ: تَعَلَّقَ / پیا هه لَ واسرا، تَبَّوْهُ نَالَ.
نشوب حرب / جهنگ (هه لَ گِیرسان، به رِیا بون).
ناشِب: ظَفَر نَاشِب: نام الی الداخل / نینۆکی (له گوشت چه قیو، دهرنه هاتی).
نُشَاب: نُشَابَة: سَهْم / تیر.
نُشَابَة الْفَطَاثِرَى: شَوْبُك طویل / تیرۆك، تیرۆکی درِیژ.
نُشَاب: الرامی بالنشاب / تیرهاوِیژ.
نَشِج: نَشِجَ: غَصَصَ بِالْبِكَاءِ / دایه پِرمه ی گِریان، هه نسکی هه لَ دا.
نَشِج: غَصَصَ / پِرمه ی گِریان، هه نسك هه لَ دان، قوْلَب دان، نالِین.
نَشَد: (نَشَدَ: طَلَبَ: بَحَثَ عَنْ / هه والی پرسی، بۆی گه رِا.
- هُ. نَاشَدَهُ اللهُ وَ بِاللّهِ: حَلَفَهُ. إِسْتَحْلَفَهُ / سویندی دا.
(نَشَدَهُ الشَّعْرَ: قَرَأَهُ عَلَيْهِ / هۆزراوه ی (به سه ردا هه لَ دا، له سه ر خوینده وه).
(نَشَدَ: غَنَى / گورانی وت، دهنگی لَ هه لَ بچی، چریکانی، تَبَّی چپی).
نَشَدَ: نَشَدَان: طَلَبَ / داواکردن، هه والی پرسین، سوسه کردن، پرسین.

ناشَدَ: طَالِبَ / داواکر، هه والی پرس.
نَشِيدَ: نَشِيدَة: اُنْشَوْدَة: اَغْنِيَة. تَرْنِيمَه / گورانی، تاواز، سرود.
- وطنی / سرودی نیشتمانی.
مُنْشِدَ: مُعَنَ / گورانی بیژ، دهنگ بیژ، سرود بیژ.
مُنَاشِدَة: قَسَمَ / سویند دان، سویند خواردن.
نُوشَادَر: نُشَادَر: اَمُونِيَا / نهوشادر.
نَشَر: نَشَرَ: نَشَرَ: بَسَطَ. مَدَّ / رایخست، بلاوی کرده وه.
- - - : ضِد طَوِي / کردیه وه.
- - - : الغسيل: عُلِقَهُ وَ بَسَطَهُ / هه لَ یخست.
- الْخَبَرَ: اِذَاعَهُ / هه والی بلاو کرده وه، رای گه یاند، جاپی دا.
- الْخُشْبَ: قِطْعَة بِالْمَنْشَارِ / داری بریه وه.
- الْعَلَمَ: رَفَعَهُ / نالای هه لَ کرد، به رزی کرده وه.
- الْكِتَابَ: طَبَعَهُ / نوسراوی چاپ کرد، دهری کرد، بلاوی کرده وه، په خشی کرد.
- اِعْلَانًا عَنْ: اَعْلَنَهُ / هه والی بلاو کرده وه، رای گه یاند.
- اُنْشَرَ اللهُ الْمَوْتَى: اَحْيَاهُمْ / خوا زیندوی کورده وه.
اِنْشَرَّ: تَنْشَرَّ: اِنْبَسَطَ / بلاویوه وه، کرایه وه، راخرا، ته نیه وه، ته شه نه ی کرد.
- الْخَبَرَ: ذَاغَ وَ قَشَا / هه والی دهنگ و باسه که راگه یه نرا، زانرا، بلاویوه وه.
- الْمَرَضَ: قَشَا / نه خویشی داکوت، بلاویوه وه، ته نیه وه، ته شه نه ی کرد.
نَشَرَ الْأَخْبَارَ وَ غَيْرَهَا: اِذَاعَة / بلاو کورده وه، راگه یاندن.
- الْكِتَابَ اَوْ اِإِعْلَانِ اَوْ اِاْخْبَارَ: طَبِيعَ / چاپ کردن، دهر کردن، په خش کردن.
- الْخُشْبَ: قَطَعَ / دار برینه وه، شه ق کردن.
يَوْمَ الدَّ - اَوْ اِاْشُورَ: الْقِيَامَة / رَوژِی (زیندوبونه وه، حشر، قیامت).
نَشَرَة: اِعْلَان / بۆ زانین، بۆ ناگاداری، بۆ بلاو کورده وه، په خشنامه.

- یومیة او اسبوعیة/ په خشنامه ی روزانه و
ههفتانه.

- رسمیة/ په خشنامه ی میری.

نشارة الخشب: ما يسقط من الخشب اثناء النشر/
نارده (دار، شار)، ته لاش.

نشار الخشب: آلة النشر/ دار پړوه، گرده بې، بېره،
شقه مشار.

ناشر: الذي ينشر/ بلاوکره وه، راگه ین.

- الکتب: طابع الکتب و ناشرها/ چاپ کړو
بلاوکره وه ی په پتوک، ده سگای په خش، چاپ کړی
په پاو.

إنتشار: توزيع و تفرق/ بلاویونه وه، ته نینه وه،
ته شه نه کړدن.

- المرض: نقش/ داکه و تن، نه خوښی
بلاویونه وه، ته شه نه کړدن، ته نینه وه.

منشأ: آلة النشر/ مشار، شقه مشار، شقه ی نو
ده سته کی، دار پړوه، گرده بې.

منشور: مقطوع بالمنشار/ پړاوه، داهاتو.

- منشور/ بلاو، بلاوکره وه.

- نشرة/ په خشنامه.

- موشور: جسم هندسی/ پواژک، پواژکی
نه ندازه یی، سی پالو.

- ثلاثی/ پواژکی سیاه.

- عمودی/ پواژکی وه ستار.

- مائل/ پواژکی لار.

منشوری: موشوری/ پواژکی، وه کو پواژک.

منتشر: ممتد/ راخړاو، داخړاو، فراوان.

- شائع/ باو، زانراو، بلاوه بو، قاو.
نشر:

نشر: ارتفع/ به ریزپوه وه، هه لسا، ده ربه یی.

- ت المرأة بزوجه و منه و علیه: إستعصت
علیه/ نافره ت له مېرده که ی (یاخی بو، نه یو بیست،
ده سته یی هه لگرت، به له سه بو، هه لگه پایوه).

نشر: مکان مرتفع/ شوینی به رزو بلند، به رزایی.

ناشر: نشان/ ناتیء/ ده ربه پیو، به رز، ده رپو قیو،
قو قز، هه ل تو قیو.

زوجة - او ناشرة: عاصیة/ نافره تی یاخی و به له سه
له مېرده که ی.

نشر الزوجة: غضبان: تمرد/ یاخی و به له سه بو، له
مېر، ده ست هه لگرتن، هه لگه پایوه.

نشط:

نشط: نشط الحبل: عقدة/ گړی دا.

- - العقدة: شدة/ گړی که ی توند کړده وه.

نشط: نشط: طابت نفسه/ دلی (خوش بو، کرایه وه)،
که شایه وه، خوش نود بو.

- فی عمله او الی عمله: خف و اسرع/ به گورجی
و چابو کانه ملی نا بؤ نیش، گورج و گول بو، ده ست و
بردی کړد.

نشط: انشط: صیرة نشیط/ چابوکی کړد، ده ست و
بردی پښ کړد، هانی دا.

- - قوی عزمه/ غېره تی نایه بهر، وړه ی
دایه.

تنشيط: تحريض. تقوية/ مان دان، غېره ت نایه بهر،
گورج کړدن، به مېز کړدن، وړه پښ دان.

نشاط: همّة. خفة/ چالاکی، چابوکی، گورجی،
چوستی، گورج و گول، روح سوکی.

نشیط: ناشط الی عمله: همّام/ گورج، گورج و گول، به
چنگ، چابوک، چالاک.

- خفيف الحركة/ سوکه له، بزبو، روح سوک،
زرنگ.

- طبب النفس/ دل خوش، دل فراوان، شادان.

سوق - ة. رائجة/ بازار یی (پېچوله و کړین و فروخت،
گه رم).

انشوطة: عروّة/ گړی، گړی قولنه.

- الشنق: حبّل المشنقة/ په تی سډ داره.

نشع:

نشع: انشع الشيء: إنتزع بعنف/ رای پېسکان،
فرانی.

- الماء: نر. نث/ ده لانی، دای دا، پالوتی.

نشعة: انشعة الدواء: جعله فی فمه/ کړدی به
ده میوه، تکانیه ده می.

نشعذ: فزارة/ پالوتن، دادان، ده لاندن.

مُشْتَبِعٌ: مُشْتَبِعٌ بِالْمَاءِ / تَبَرُّؤُهُ، پاراو.

نُشْوَعٌ: نُشْوَقٌ / بَرْنَوْتِي.

- : كُلُّ مَا يَزِدُّ النَّفْسَ / نَهْوِي هَهَنَاسَه نَهْمِيْنِيْتَهْوَه

به به را.

نُشَفٌ:

نُشِفَ نُشِفَ. تَنَشَّفَ الثَّوْبُ الْعَرَقَ: شَرَبَهُ. اِمْتَصَه /

مَرِي، هه لِي مَرِي.

- : الْمَاءُ وَالْبُسْرُ: جَفَ / وَشَكِي كَرْد،

وَشَكَايِي دَاهَات.

- : الْمُبْتَلُ: جَفَ / وَشَك بُوَهْوَه، وَشَكَهْوَه بُو.

- : نَشَفَ الْمَاءُ: اَزَالَه بِالْمَسْحِ / سَرِي، وَشَكِي

كِرْدَهْوَه.

تَنَشَّفَ: مَسَحَ الْمَاءُ عَنْ جَسَدِهِ / خَوِي وَشَك كِرْدَهْوَه.

نُشِفَ. نُشُوْفَةٌ: نَضُوبُ الْمَاءِ. جَفَافٌ / وَشَك (بُوَهْوَه،

كِرْدَن).

تَنَشِيْفٌ: مَسَحَ / وَشَك كِرْدَهْوَه.

نَاشِفٌ: جَافٌ / وَشَك، بَرَنَك، وَشَك وَ بَرَنَك.

- : صَلَبٌ / رَهَق، تَوَنَك، تَوَلَّ، تَوَنَدَوْتَوَلَّ.

- : نَوَاشِفٌ. اَكَلَه نَاشِفَه / وَشَكَه، خَوَارِدَنِي

وَشَكَه.

مُنْشَقَةٌ الْوَجْهَ: قَطِيْلَةٌ / خَاوَلِي.

نُشَافٌ. وَقِ نُشَافٌ / نَاوَه لَجَنَه.

نَشَقٌ:

نُشِقَ. تَنَشَّقَ. اِسْتَنَشَقَ الْهَوَاءَ او الرَّاحَةَ: شَمَهَا /

هَهَنَاسَه ي وَهَرَكِرْت، بُوْنِي كِرْد، هَه لِي مَرِي.

تَنَشَّقَ. اِسْتَنَشَقَ الْمَاءَ فِي اَنْفِهِ: صَبَّهُ فِيْهِ / نَاوِي كِرْد

بِه لَوْتِيَا، نَاوِي لِه لَوْتِي وَهَرْدَا.

- : السَّعُوطُ او الْفَشُوْقُ شَمْعَةٌ / بَرْنَوْتِي

هَه لِي مَرِي.

نُشِقَ. تَنَشَّقَ. اِسْتَنَشَقَ: شَمَ / بُوْن كِرْدَن، هَه لِي مَرِيْن،

هَهَنَاسَه وَهَرَكِرْتَن.

نُشُوْقٌ: سَعُوطٌ / بَرْنَوْتِي.

مُنْشَقٌ: اَنْفٌ / لَوْت، كَه پُو، پَرِنَاخ، پَرِنَاخَه.

نُشَلٌ:

نُشِلَ. اِنْتَشَلُ: نَزَعَ وَ خَطَفَ بِسَرْعَةٍ / رَاي پَسَكَاَن،

پَرِي پِيَاكِرْد، فَرَايِي، بَرْدِي.

- : خَلَصَ. اِنْقَذَ / رَزْكَارِي كِرْد، فَرَاي

كَهْوَت، كَه يِي بَه هَانَايَا.

- : سَلَبٌ / دَرِي، فَرَايِي، جَهْرَدَه يِي كِرْد.

- : جِيْبِيَه: سَلَبَةٌ / كِرْفَانِي بَرِي.

نُشَلٌ: سَرَقَةُ الْجِيُوبِ / كِرْفَان بَرِيْن.

نُشَالٌ: سَارِقُ الْجِيُوبِ / كِرْفَان بَرِي.

نُشَمٌ:

نُشِمَ اللَّحْمُ: اِثْنَنَ قَلِيْلًا / بُوْكَهَنِي كِرْد، تَامِي كُوْرَا، تِيَك

چُو.

نُشُوٌ:

نُشِي. اِنْتَشَى: سَكِرَ / سَهَرخَوَش بُو، مَهَسْت بُو.

- : الْخَبِرُ: تَخْبَرُهُ / كُوِيِي هَه لَ خَسْت، چَوَه بَنَج وَ

بَنَاوَانِي هَه وَالَه كَه.

نُشِيَ الْقِمَاشُ: عَالَجَهُ بِالنَّشَاءِ / نِيْشَاسْتَه ي لِيْدَا، بَه

نِيْشَاسْتَه دَهَقِي پَن كِرْت.

نُشُو. نُشُوْفَةٌ: سَكِرَ / سَهَرخَوَشِي، مَهَسْتِي.

نُشُوْفَةٌ: اَوَّلُ السُّكْرِ / كِرْتَن، سَهْرَه تَاي مَهَسْتِي،

سَهْرَه رَهْم بُوْن.

- : الطَّرِبُ: اِبْتِهَاجٌ / خَوَشِي، بَه زَم.

نُشُوَانٌ: سَكِرَانٌ / مَهَسْت، سَهَرخَوَش.

- : طَرُوبٌ / دَلْ خَوَش، لِه بَه زَمَايَه.

نُشَا. نُشَاءٌ / نِيْشَاسْتَه.

- : نُشُوْفَةٌ: رَاحَةٌ / بُوْن.

نُشُوْفَةٌ: سُكْرٌ او اَوَلَه / سَهْرَه رَهْمِي، سَهْرَه تَاي

سَهَرخَوَشِي.

مُنْشَى: فِيْهِ نُشَا / نِيْشَاسْتَاوِي.

قَمِيصٌ - / كِرَاسِي يَخَه رَهَق وَ نِيْشَاسْتَاوِي.

نُشُوِي: مِّنَ النُّشَا / لِه نِيْشَاسْتَه دُرُوسْتَكِرَاو.

النُّشُوِيَاتُ / نِيْشَاسْتَه مَهَنِي.

نُشِيَانٌ: مُلْتَقَطُ الْاَخْبَارِ / كُوِيِي هَه لَخَر، هَه وَالَ (زَان،

دُوْن).

نُصٌ:

نُصٌ. نُصَّصَ: رَصَّ / خَسْتِيَه سَهْرِيَه ك، رِيْزِي كِرْد.

- : الْحَدِيْثُ: اِسْتَدَّ اِلَى قَائِلِه / قَسَو وَتَارَه كَه ي

كَه پَرَانَهْوَه بُو خَاوَه نَه كَه ي، دَايَهْوَه پَال وَتِيَارَه كَه ي.

- الكلام (أو الرسالة): هُدْبُهُ وَ سَطْرُهُ / ده‌قی و ته یا نامیلکه‌کی پوخته‌کرد، رِيك نویسه‌وه، رِيكی خست.

- علي: عَيْنٌ / حَدْدٌ / دیاردی کرد، بریتی بو له.

نَصٌّ: تحديد المعنى / وانا و مه‌به‌ست ده‌رخستن.

- الكتاب: خلاف الشرح / ده‌ق، ناوه‌رۆك، نوسراو.

- شَرْطٌ / مه‌رج، مه‌به‌ست.

- بَحَارَةٌ. اسلوب التعبير / شَبَّوْز، تِيكست، شیوه‌ی ده‌ربین.

مَنْصُوصٌ عليه: مُعَيَّنٌ / دیاری کراو، ناسراو، ده‌رخراو، باسکراو.

مِنْصَّةٌ / کورسی / کورسی، نه‌خت.

- الخطابة: مَنْبَرٌ / دوانگه، مینه‌ر.

- التصوير: حامل جهاز التصوير / سَنِّپا، سَنِّپای وینه‌گه‌ری.

- القضاة / کورسی داوهر.

نُصَّةٌ. ناصية: قُصَّةٌ شَعْرٌ / په‌رچم، لیسپه‌قژ.

نصب:

نُصِبَ: رَفَعَ / اقام / دای مه‌زنان، به‌ریزی کرده‌وه، دروستی کرد.

- الخيمة: ضَرَبَهَا / (ره‌شمال، چادر، ده‌وان) ی مه‌ل دا.

- الشجرة: غرسها / دای‌چه‌قان، روانی، لَیْ‌یدا، دره‌ختی ناشت.

- شركاً: وَضَحَهُ / (ته‌له، دای) نایه‌وه.

- لَهُ المرضُ (أو الهمُّ): اَثَعَبَهُ / شه‌که‌تی کرد، په‌ریشانی کرد، ماندوی کرد.

- عليه: غَشَّاهُ / فَيَلَى لِي / گزی لی‌تکرد، ده‌ستی بری، پی‌ی رابوارد، ساخته‌ی له‌گه‌ل کرد.

- لَهُ وَ ناصِبُهُ الشَّرُّ: اَظْهَرَهُ لَهُ / خَوَى بَو نایه‌وه، شه‌پی پِن فروشت.

- لَهُ: عَادَاهُ / (به‌ریه‌ره‌کانی، دوژمنایه‌تی) له‌گه‌ل کرد.

- لَهُ الحربُ: اقامها عليه / جه‌نگی به‌رامبه‌ر به‌ریاکرد، چو به‌گزی، شه‌پی پِن فروشت.

- نُصِبَ: وُلِّيَ مَنْصِباً / دای‌مه‌زنان، کاری پِن سپارد، دامه‌زرا، کاری پِن سپێردرا.

ناصِبٌ: عادی و قاوم / دوژمنایه‌تی له‌گه‌ل کرد، به‌ره‌لستی کرد.

نُصِبَ (أذنيه): رَفَعَهَا. (رَهْفَهُمَا) / گوی (قولاخ بو، ی مه‌ل خست).

نُصِبَ: جَدَّ وَ اجْتَهَدَ / کوششی کرد، ره‌نجی دا، چه‌وسایه‌وه، کوشا، تن‌کوشا.

- ثَعِبَ وَ (أغيا) / شه‌که‌ت، بو ماندو بو، وپ‌بو.

اِثْنِبَ: اِثْعَبَ / شه‌که‌تی کرد، چه‌وسانیه‌وه، ماندوی کرد.

- جَعَلَ لَهُ نَصيباً / به‌شی دا، به‌شی تن‌خست، به‌شدار کرد.

اِثْنَصِبَ: قام / راست بوه‌وه، هه‌ل‌سا، به‌ریزه‌وه، ره‌پ بو.

نُصِبَ: إقامَةٌ / رَفَعَ / دامه‌زناندن، دروست کردن، هه‌ل‌سان، به‌ریز کردنه‌وه.

- داء. مرض / ده‌رد، نه‌خۆشی، خسته‌یی.

- إحتيال. سَرِقَةٌ / گزى، فَيَلٌ، دزى، ساخته‌چیتی، داوانانه‌وه.

- نُصِبَ. نُصِبَ: الشَّيْءُ الْمَنْصُوبُ / دامه‌زراو، هه‌ل‌ساو، دروستکراو، په‌یکه‌ر.

- البندقية / خسته سهرپن.

- الشَّرْكُ / داوانانه‌وه.

نُصِبَ. نُصِبَ: صَنَمٌ / په‌یکه‌ر، بت، کۆته‌ل.

- تَذْكَارَى: الشَّيْءُ الْمَنْصُوبُ / یاده په‌یکه‌ر، په‌یکه‌ری یادداشتی.

- عَيْنِي: امام عيني / (به‌پیش، به‌به‌ر) چاومه‌وه، له‌به‌رچاوم دا، له‌به‌رده‌مما.

وَضَعَ الْأَمْرَ - عَيْنِيَه / خسته (به‌رچاوی، به‌رده‌می).

اِنتصاب: قيام / هه‌ل‌سان، به‌ریزه‌ونه‌وه، راست بونه‌وه، ره‌پ بون.

مَنْصَبٌ: مقام / جى، جىگه، نزرگه، جى‌و پئ، شویڼ.

- وظيفة / کار، فرمان، ئیش.

رِباب المناصب / خاوه‌ن (جى‌و فرمان، جى‌و پئ، پایه).

مَنْصُوبٌ: مقام / دامه‌زراو، هه‌ل‌ساو.

مُنْصَبٍ: قائم/ قنچ، قنچ و قیت، مه لساو، ره پ،
 راه ستاو، قوت، قیت.
 نصیب: حصه/ بهش.
 - : حَظَّ شانس، بهخت.
 یا - : قُرْعَة/ بیانتق، پشک مه لدان، خَو بهختی،
 یانسیب.
 نَصَبَ: کَذ/ کوشش، ره نجدان، قن کوشان، چه سانه وه.
 - : تَعِبَ/ اعیاء/ شه که تی، هیلاک بون، ماندویی.
 - : عَلم منصوب/ نالای مه لکراو، به یاخی
 مه لکراو.
 نَصَبَ: مَقْلَم الطريق/ ری پیشان دهر، رابه،
 ری نیشان.
 نَصَبَ: علامه النصبه/ سر.
 نصاب: اصل/ بنه روت، سه رتا، دَوخ.
 - : السکین: مَقْبُض/ ده سک.
 - : السیف و الخنجر: مَقْبُض/ مشتق.
 ال - القانوني: اِکمال العدد/ ژماره ی ته وای یاسایی.
 رَدَ کَذَا الی - : رَدَّه الی ماکان علیه/ گه رانیه وه بَو
 دَوخی خَوی، وه خَوی لی کرده وه.
 نَصَاب: مُحْتَال. دَجَال/ قَبْلَباز، ته له که یاز، ساخته چی،
 که له کچی، گزی کار.
 مَنَصَب: حدید تحت القدر/ سیپا، سن کوچکه.
 نصت:
 نَصَّت. اِنَصَّت له: اصفی/ گوئی (لی گرت، بَو شل
 کرد).
 تَنَصَّت: تَسَمَّعَ خَفِیَّةً/ به دزیه وه گوئی گرت، گوئی
 (گرت، مه ل خست)، خَوی لی گرت.
 نَصَّت. نَصَّتْ: تَسَمَّعَ/ گوئی (لی گرتن، لی بون).
 تَنَصَّتْ: تَنَصَّتْ/ گوئی (گرتن، مه ل خستن)، خَو
 لی گرتن.
 مَنَصَّتْ: مَنَصَّتْ/ گوئی گرت.
 نصح:
 نَصَحَ الرَّجُلَ وَ لَه: قَدَّمَ لَه نَصِيحَةً. وَعَظَةً/
 ناموزگاری کرد، به ندی دادا.
 - : الرَّجُلَ وَ لَه الْمَوَدَّةَ: اَخْلَصَهَا/ دلسوز (بو، بو
 له گه لی، ی کرد، ی له گه ل نواند).

ناصَح: تَبَادُل النُّصْح/ ناموزگاری به کتریان کرد.
 اِسْتَنْصَحَ: طَلَب نَصِيحَةٍ/ راویژی پی کرد، په ندو
 ناموزگاری لی خواست.
 نَصَحَ. نَصِيحَةً: مَشُورَه. مَوْعِظَةً/ ناموزگاری، راویژی،
 ته من، په ند، فره مایشت، فره موده.
 ناصح: مُقَدِّم النَصِيحَةِ/ ناموزگار.
 - : نَصُوح: صادق/ راست، دلسوز، راستگو.
 نصر:
 نَصَرَ. ناصِرًا: اَعَانَ/ یارمه تید، یاریده ی دا، پشتی
 گرت.
 - : لَه مِنْ عَدُوِّهِ: نَجَّاهُ مِنْهُ/ له دوشمن رزگاری کرد،
 فریای که وت.
 - : لَه عَلَى عَدُوِّهِ: اَعَانَهُ عَلَيْهِ/ یارمه تید، پشتگیری
 کرد، به سه ر دوشمن زالی کرد.
 - : اَللَّهُ فَلَانًا: اَعَانَهُ وَ اَعْطَاهُ/ خوا سه ری خست و
 پی به بخشی، خوا دایه.
 نَصَرَ: جَعَلَهُ نَصْرَانِيًا/ کردی به (گاور، فه له).
 نَصَرَ: صَارَ نَصْرَانِيًا/ بو به (گاور، فه له).
 - : لَه. ناصِرَةً: سَعَى فِي نَصْرِهِ/ دهستی یارمه تی
 بَو درتزد کرد، یاریده ی دا، بَوی قن کوشا، چو به
 هاواریه وه، پشتگیری کرد.
 تَنَاصَرُوا: تَعَاوَنُوا یارمه تی به کتریان دا، پشتی
 به کتریان گرت، هاواری به کتریان کرد.
 اِنْتَصَرَ: غَلَبَ وَ فَازَ بِالْاِنْصَارِ/ سه ر که وت، بر دیه وه، زَال
 بو.
 - : عَلَى مَدَّة: غَلِبَهُ/ زَال بو به سه ر دوشمنیا،
 سه ر که وت به سه ریا، شکانی.
 - : مِنْ مَدَّة: اِنْتَقَمَ مِنْهُ/ تَوَلَّى لِي اَيَّ سَهْنَدَه وه.
 ناصِر. نصير. نَصَار. نَصُور: مُعِين/ پشتگیر، ده ست
 گیر، یارمه تی دهر، دوست.
 مِنْ اِنْصَار: مِنْ اَعْوَان. مَوَالٍ/ سه ر به، له گه ل.
 نَصَرَ. اِنْتَصَار: قُوْز. غَلِبَهُ/ سه ر که وتن، بر دنه وه، زَال
 بون.
 - : نَصَرَ. نُصْرَةً مَعُوْنَةً/ یارمه تی، باریو،
 هاری کاری.
 اِنْتَصَار: ظَفَرَ/ سه ر که وتن، ده سکه وتن، بر دنه وه.

مَنْصُور. مُنْتَصِر: فائز. ظافر/ سهرکه‌وتو، براوه.
 نصرة: اسم المرأة من نصر/ یارمەتی دانێک.
 نصرة: حسن المعونة/ یارمەتی و پشتگیری دلسوزانه.
 نصرائی: مسیحی/ گاور، دیان، خرستیان، قەلە.
 النصرائیة: الديانة المسيحية/ تاینی گاور.
 تنصير: عماد/ به گاور کردن.
 نصع:
 نصع الامر و الحق/ وَضَح/ ناشکرا بو، ده‌که‌وت،
 رون بو، وه.
 - النصع بالحق: آفر به/ دانی پیا‌نا، درکانی، چوه
 ژۆری.
 ناصع. نصيع. واضح/ دیار، ناشکرا، رونه‌بو.
 - - - : خالص/ پوخت، رون، ساف.
 - البياض: خالص. صاف/ سببی، بێ‌خەوش،
 بێ‌گه‌ر.
 حق: - ظاهر/ مافی ره‌وای ناشکرا و بێ‌خەوش.
 دلیل: - واضح/ به‌لگه‌ی بێ‌پیچ و په‌نا، ناشکرا.
 حب: - خالص من کل لؤم/ دل‌داری پاک، بێ‌خەوش.
 نصف:
 نصف: بلغ النصف/ گه‌یشته (ناوه‌پاست، نیوه‌ی)،
 نیوه‌یی کرد.
 - الشيء: اخذ نصفه/ نیوه‌ی برد.
 - نصف الشيء: قسمه نصفين/ کردی به (دو)
 که‌رت‌ه‌وه، دو به‌شه‌وه، له‌تی کرد.
 - - - إنتصف النهار: بلغ نصفه/ رۆژ گه‌یه
 نیوه‌ی، بو به نیوه‌پۆ.
 - انصف الرجل: عامله بالعدل/ به‌داد بو
 له‌گه‌لی.
 - - الرجل: كان عادلاً/ به‌داد بو، راست
 بو.
 - - - تنصف الرجل: خدمه/ خزمەتی
 کرد، به‌تنگ‌په‌وه‌هات.
 تنصف: إنتصف. طلب الإنصاف/
 داوای دادی کرد.
 - منه: إنتقم/ تۆله‌ی لێ‌سه‌نده‌وه.

ناصف: إقتسم مُناصفة/ به‌شی کرد، له‌ ناوه‌راستدا
 به‌شی کرد، کردی به (نیوه‌یی، دویه‌ش).
 نصف اخذ قسمي الشيء/ نیو، نیوه، له‌ت، که‌رت.
 - متوسط/ ناوه‌راست، نیوه، ناوه‌ند.
 - نصف. متوسط العمر/ ناوه‌پاستی ته‌مه‌ن،
 ناوه‌ندی ته‌مه‌ن.
 - متوسط/ وسط/ ناوه‌پاست، ناوه‌ند.
 - دائرة/ نیوه‌بازنه.
 - ساعة/ نیوه‌سه‌عات.
 - قطر/ نیوه‌تیره.
 - او منتصف النهار/ نیوه‌پۆ، ناوه‌پاستی رۆژ،
 ناوه‌ندی رۆژ.
 - او - الليل/ نیوه‌شه‌ر.
 - او - الشتاء/ ناوه‌پاستی زستان.
 - او - الصيف/ ناوه‌پاستی هاوین.
 - او - الطريق/ چه‌قی رێگا، ناوه‌پاستی رێگا.
 - عمر: مستعمل/ به‌کاره‌یتراو، نیوه‌ته‌مه‌ن.
 - نصف. نصفه عدل/ داد.
 إنصاف: عدل/ داد.
 ب - بالعدل/ به‌دادنه، داوه‌رانه.
 تنصيف: شطر/ له‌ت کردن، کردن به دو به‌ش، له
 ناوه‌پاستدا (له‌ت کردن، به‌ش کردن).
 مُناصفة: بالتساوي/ به‌نیوه‌یی.
 مُنصف: عادل/ به‌داد، داد (گه‌ر، وه‌ر، په‌روه‌ر،
 په‌رست، مه‌ند).
 مُنصف: شاطر/ له‌ت که‌ر، دوکه‌رت که‌ر.
 مُنتصف: وسط/ ناوه‌پاست، ناوه‌ند.
 مُنصف. منصف: خادِم/ ئیشکەر،
 به‌رده‌ست.
 نصيف: كل ما غطى الرأس/ سه‌رپیچ، سه‌ربه‌ست،
 کلار، میزه‌ر، په‌چه.
 نصل:
 نصل. نصل من كذا: تخلص/ رزگاری بو، قوتار بو،
 خۆی (رزگار کرد، کێشایه‌وه).
 - - من كذا: خرج/ ده‌رچو، ده‌رهات.

- اللّون: تَغْيِيرُ / چوهوه، گۆپا، رهنگی گۆپا، تَبَكْ چو.
تَفَصَّلَ مِنْ: تَفَرَّأَ / سهرفراز بو، زرگاری بو قوتار بو.
نصل الرمح و السهم: سَنَأَهُمَا / نوك، نوکه‌رم.
- السكین: حدته / دهم، دهمه‌چه‌قو.
- المغزل: حدیدته. سُرْسُور / قولای سوره‌ته‌شی، به‌ریوخ.
- الریشة / لاسکی په‌پ.
- الورقة / دارك، ده‌مار.
نصو:
ناصیة: شَعْرُ مُقَدَّمِ الرَّاسِ / په‌رچه‌م.
- : مُقَدَّمِ الرَّاسِ / پِيشه‌سه‌ر، ناوچه‌وان.
- : رُكْنٌ / قَوَیْن، گۆشه، كونج، قورنه.
نصیب (فی نصب)
نض:
نَضَّ الْمَاءُ: رَشَحَ. سَالَ قَلِيلًا قَلِيلًا / تَكَ، دَلَّوْپَا، پالاولتی.
نَضَضَ: حَرَّكَ / جولانی، بزوانی.
نَضَّ: نَقَدَ / ده‌ستی، دراوی ده‌ستی.
نَضًّا: نَقْدًا / به‌ده‌ستی.
نضال (فی نضل)
نضب:
نَضَبَ الْمَاءُ: غَارَ فِي الْأَرْضِ / زه‌ویه‌که قوتی دا، چوه ناو زه‌ویه‌که‌وه.
- النَّهْرُ: ذَهَبَ مَاءُهُ / وشکی کرد، وشك بو، وشکایی داهات، ناوی تیا نه‌ما.
- النَّشِيءُ: نَفَذَ / نه‌ما، ته‌واو بو، براییه‌وه، کوتایی هات، به‌په‌ریو.
- : مَاتَ / مرد، کۆچی کرد، گیانی ده‌رچو.
- مَاءٌ وَجْهَهُ: اصْبَحَ لَا يَسْتَحْيَ / شه‌رمی تَكا، نابیری نه‌ما.
لَا يَنْضَبُ: لَا يَفْرُغُ / لَیْی ناچی، به‌تال نابیتته‌وه، ته‌واو نابن، نابیرته‌وه، کوتایی نایه‌ت.
نَضُوبٌ: نَفَاذٌ / ته‌واویون، نه‌مان، برانه‌وه، کوتایی هاتن.

ناضِبٌ: لَا مَاءَ وَلَا خَيْرَ فِيهِ / وشك، بِنَكَاك، بِنَكَاك، ته‌پایی تیا نه‌یه.
- : غَيْرُ مُثْمَرٍ أَوْ مُنْتَجِعٍ / بِنَكَاك، بِنَكَاك، بِنَكَاك، بِنَكَاك، ته‌پایی تیا نه‌یه.
نضج:
نَضَجَ الثَّمَرُ: اِدْرَكَ. اِسْتَوَى / پِن‌گه‌یی.
- الطَّبِخُ: اِسْتَوَى / ده‌می کیشا، پِن‌گه‌یی.
- الْأَمْرُ أَوْ الْمَشْرُوعُ. اكْمَلَ. ثَمَّ / ته‌واو بو، هاته‌به‌رهمه‌م.
اِنضَجَ الثَّمَرُ أَوْ الطَّبِخُ: جَعَلَهُ نَاضِجًا / پِن‌گه‌یاند.
نَضَجَ. نَضَجَ بِلَوْغٍ اِدْرَكَ. كَمَالَ النَّمُو / گه‌وره‌بون، بزه‌له‌بون، خوش بون، پِن‌گه‌یین.
- : اِسْتَوَاءٌ / کولان، ده‌م کیشان، پِن‌گه‌یین، گه‌یین، گه‌یشتن.
ناضِجٌ. نَضِجَ لِلثَّمَرِ وَ الْحَبُوبِ / گه‌ییو، به‌کام، زهره‌م، ده‌نك کردو، پِن‌گه‌ییو.
- : لِلطَّبِخِ / ده‌م کیشاو، پِن‌گه‌ییو، کولاو.
- : الرَّأْيَ: مُحْكَمٌ / کارامه، راندوست، تِن‌گه‌یشتو.
نضج:
نَضَجَ بِالْمَاءِ. رَشَّ / ناوی (پیاکورد، لئ‌په‌ژان، ناو (رشیانی کرد، پریژینی کرد).
- بِالْمَاءِ: بَلَّلَ / ته‌پری کرد، له‌ناوی هه‌ل‌کیشا.
- عَطَشُهُ: سَكَنَهُ / تینویتی شکان.
- الْإِنَاءُ: رَشَحَ / لَیْی تَكا، ده‌لانی، ناوی لئ‌چو، پالاولتی.
- الْجَسَدُ: عَرِقَ / ناره‌قی (کرده‌وه، ده‌ردا).
- الشَّوَاءُ بِالذَّهْنِ: سَأَسًا / رۆنی لئ‌تَكا، چه‌ه‌چی کرد.
- الْعَرِيقُ وَ كُلُّ سَائِلٍ: خَرَجَ / ده‌ریدا، ده‌رهات، لی چو.
نَضَجَ: رَشَّ / ناو (پیاکورد، رشتن، رشیان).
- : رَشَحَ / شاده‌ردان، ده‌ردان، لئ‌چون، پالاولتن، ده‌لاندن.
نَضَاحَةٌ. مِئْضَاحَةٌ / مِرْشَةُ / ناوپه‌ژین.
نضد:

نَضَدَ. نَضَدَ رَكْمًا / كَوَّمَهُ لِي كَرْد، كَوَى كَرْدِه وه،
 كه كه كى كى كَرْد، مه لى په سارد، په سى سى كَرْد.
 - - : نَسَقًا / رَتِكى خست.
 نَضَدَ. مَنُضِدَّةٌ: سَرِير الرَقَاد / چه رپايه، قهره ويته،
 تخت.
 مَنُضِدَّةٌ: مائدة. مَكْتَب / مِيز.
 نَضِيدَةٌ: حَشِيَّة. وسادة / سَرِين، باليف، دوشكه.
 نَضِيد. مَنُضود. مَنُضَدٌ: مُرَصَّف. مضموم بعضه
 على بعض / رَنُكُخَرَاو، مه ل په سترى راو، كه كه كراو.
 نَضِر: نَضَرَ. نَضَرَ. نَضَرَ. نَضَرَ: نَضَرَ. نَضَرَ: نَضَرَ. نَضَرَ: نَضَرَ.
 حَسَنَ وَكَانَ جَمِيلًا / جوان بو، كه شايه وه.
 - - - : اللون: زَهَا / شه وقى دايه وه،
 برى سكاپه وه.
 نَضِر. نَضِر. ناضِر: زَاهِي. مُرْدَهَر / كه شاهه.
 ناضِر: نَاعِم (او حَسَن) نِيَان، نَرم و نِيَان، نَوَى، تازه،
 جوان.
 لون - : شَدِيد / رهنكى تَيَر، تَوَخ.
 نَضَرَةٌ: نَضَارَةٌ. زَهَاء / كه شاهه يى، نَرم و نِيَانى.
 - : غَنَى / سامانداريتى، خَوَشى، ده وه مه ندى،
 دارايى.
 نَضَارَةُ الشَّبَاب / (سَيَره ي، هه په تى) لَوَى، تافى
 كه نجيتى.
 نَضَار. نَضِير: نَهَب / زَي، ثَالِثُونَ.
 نَضِل: نَضَلَّ: غَلَبَ / پيشكه وت، زال بو، سه كه وت، برديه وه.
 ناضِل: بَارِي / گره وي كَرْد، پيش بر كيتى كَرْد.
 - عنه: حَامِي و جَادِل و دافع عنه / به رگرى
 لى كَرْد.
 - : جَاهِدَ. كَافَح / خه باتى كَرْد، رهنجى دى،
 تى كوشا.
 تَنَاضَلُوا: تَفَاخَرُوا / خُزْيَان مه ل كيشا.
 - : تَبَارَوْا فِي النِّضَالِ / پيش بر كيتيان كَرْد،
 گره ويان كَرْد.
 نِضَال. مُنَاضَلَةٌ. مُنَازَعَةٌ. مُفَالَبَةٌ / پيش بر كى، گره و.

- - : جِهَاد. كَفَاح / خه بات، ته قه لا،
 تى كوشان، رهنج دان، كوشش.
 نَط: نَطَّ: وَثَبَ. قَفَزَ / بازي دى، قونه ي كَرْد، مه ل قونى.
 - الْحَبْلُ: لَعِبَ بِالْحَبْلِ / په ت په تينى كَرْد، به په ت
 يارى كَرْد.
 - عَلَى: سَقَدَ / سوارى بو، په پى، كه لى دى، لى نىشت.
 نَطَط: جَعَلَ يَنْبُ / بازي پى دى.
 نَطَّة: وَثْبَةٌ / باز، مه ل قونين.
 لُعْبَةٌ أ- : دُبَاح / دايما سون، سنگه وياز، كه وشكه.
 نَطَاط: وَثَاب / بازده و.
 نَطَح: نَطَحَ. ضَرَبَ بِرَاسِهِ او بِقَرْنِهِ / قَوَّجى (لئ دى، وه شان)،
 كه للى لئ دى.
 نَطَاطَحَ. اِنْطَطَحَ الْكَبْشَان: نَطَحَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ /
 شه په قوچيان كَرْد، په كتر يان دايه بهر (قوچ، كه لى).
 نَطَحَ: ضَرَبَ بِرَاسِ او بِالْقَرْنِ / كه لى لئ دى،
 شه په قوچ، قوچ (وه شاندى، لئ دى).
 نَطَاح: الضَّارِبُ بِالرَّاسِ او الْقَرْنِ / كه لى وه شين، قوچ
 وه شين.
 نَطِيح. مَنْطُوح: مَضْرُوب / به كه لى لئ دراو، قوچ
 لئ دراو.
 نَاطِحَةُ السَّحَاب: صَرَحَ / نَاسَمَان قَوَّج، بِالْآخَانَةِ رَزْد
 نَوَم.
 نَطَر: نَطَرَ: حَرَسَ / نَيْشكى كَرْت، پاسى كَرْد.
 - : اِنْتَهَزَ / چاوه پى كَرْد.
 نَطَر. نَظَارَةٌ: حَرَّاسَةٌ / نَيْشك كَرْتن، پاسه وانى.
 نَاطِر. نَاطُور: حَارِس / نَيْشك گر، پاسه وانى.
 نَطَار: قَرَاعَةٌ خَرَاعَةٌ / داهول.
 نَطَس: نَطَسَ. نَطَسَ. نَطَسَ: نَاطَسَى عَالَم / زَانَا، زَوَيزَان، تِيگه پش تو.
 نَطَاسَى: طَبِيبٌ حَاقِق / پزىشكى (شاره زه، كارامه).
 نَطَع: نَطَعَ. اِنْطَطَعَ لَوْنُهُ: اِنْتَقَعَ / رهنكى گوي،
 مه ل بيزكا.

تَنْطَعُ: تَأَنَّقُ/ نارایشتی خویدا، دهستی به خویدا
 هینا، خوی (که شخه کرد، رازنده وه، قوز کرد).
 نَطَعَ. نَطَعَ. نَطَعَ. بساط من جلد/ کهول.
 - : مُقَدِّمَ سَقَفِ الحَلْقِ/ پیشی مه لاشو.
 نَطَاعُ: الَّذِي يُجِلِدُ الدَّفَاتِرَ/ برگ تنگر، شیرازه به بند.
 نطف:
 نَطَفَ الْمَاءُ: سَالَ قَلِيلًا قَلِيلًا/ به میواشی و کم کم کم
 له به ری دزی.
 نُطْفَةٌ: نُطَافَةٌ: قَلِيلٌ مِنَ الْمَاءِ/ ناوی کم، که له ناو
 قاپا نه مینیتته وه.
 - : ماء صاف/ ناوی رون.
 - : ماء الذکر و الانثی/ تَوَمَّ، تَوَمَّ، تَوَمَّ، سیمه ن،
 تَوَمَّ پیاویتی.
 ناطف: سَكَّرَ مَعْقُودَ لَتَزِينِ الفطائر/ سه رتویژ، کریم.
 نطق:
 نَطَقَ: تَكَلَّمَ/ قسه ی کرد، وتی، دوا، ناخاوت، ویزای.
 نَطَقَ. (نَطَقَ: جَعَلَهُ يَنْطِقُ/ قسه ی پی کرد، دوانی،
 هینایه دس.
 - : حَرَّمَ/ پشتینی پی به ست.
 ناطقه: كلمه/ دوانی، قسه ی له گه ل کرد.
 تَمَنُّطَقُ. تَنْطَقُ: حَرَّمَ/ پشتینی به ست.
 اِسْتَنْطَقَ: طَلَبَ مِنْهُ النُّطْقَ/ قسه ی پی کرد.
 - : الْمُتَهَمُ بِتَعْذِيبِهِ: اَجْبَرَهُ عَلَى التَّكَلُّمِ/ به
 سزادان تاوان باره که ی هینایه قسه، به زور قسه ی پی
 کرد، پی درکان.
 نطق: کلام/ ناخافتن، قسه، وتن، گوتن، ورته کردن.
 - : خَارِجِي: لَفْظٌ وَشَى لَهُ زَار هَاتَنه دهره وه،
 قسه کردن.
 - : دَاخِلِي: فَهْمٌ/ بَیْر، هَرَش، تَنگه یشتن، نه قل،
 ژیری.
 فاقد ال - : (اخرس/ لال، قسه ناکا.
 ناطق: يَتَكَلَّمُ/ قسه نه کا، قسه که ر، ژیریژی، ویزه ر.
 اِسْتَنْطَقَ: اِسْتَجَابَ/ دواندن، هینانه قسه،
 قسه پی کردن.
 مَنطَقٌ. نَطَقَ: کلام. حدیث/ قسه، ناخاوتن، ژیریژی،
 ژیری، بیرسا.

عِلْمُ ال - : عِلْمُ (اصول الکلام/ قسه زانی، ژیری زانی،
 ژیریژی.
 مَنطِقِي. مَنطِيقٌ. عَقْلِيّ او مُخْتَصَّصٌ بِعَمَلِ الْمَنطِقِ/
 قسه زان، ژیری زان، ژیریژی.
 منطوق: خِلافِ الْمَفْهُومِ/ وتراو، سه ریاس، وته، گفته،
 بیژه.
 - : الْحُكْمُ: نَصَّ قَرَارَ الْحُكْمِ/ ده قی بریار.
 مَنطِيقٌ: فَصِيحٌ/ زمان پاراو، رون، ناشکرا، په تی.
 - : بَلِيعٌ/ قسه زان، زمان پاراو، بگو.
 مُسْتَنْطَقٌ مُسْتَجَوِبٌ/ قسه پی کر.
 نِطَاقٌ: زَبَانٌ: حِزَامٌ/ پشتین، پشتوین، شورته که.
 - : حَدٌّ: حُجْمٌ/ بوار، سنور، چیره، تخوب.
 - : مَنطَقَةٌ: دَائِرَةٌ/ هریم، ناوچه، مه لیه بند.
 - : نَقْبَةٌ: تَه نوره ی ژنان.
 مَنطَقَةٌ: دَائِرَةٌ/ بازنه.
 - : اِقْلِيمٌ/ هریم، ناوچه، دیار، ثقیلم.
 - : النِّجَاحُ مِنَ الْغُرُقِ/ پشتینی زرکاری له خنکادن.
 - : حَرَامٌ: غَيْرُ مَسْمُوحٍ/ ناوچه ی قه دهغه.
 - : نَفُودٌ/ ناوچه ی هیزو ده سولات.
 نظر:
 نَظَرَ: رَأَى/ چاری پی که وت، بینی، چاری لیه بو.
 - : اِلَى: رَمَقٌ/ سهیری کرد، ته ماشای کرد، روانی.
 - : اِلَى الشَّيْءِ. تَامَلَهُ/ تیی وردبوه وه، تیی روانی،
 سه رنجی دا، لئی راما.
 - : فِي الْأَمْرِ: فَحَصَهُ وَفَكَّرَ فِيهِ/ بیری لی کرده وه،
 لئی کوئییه وه، لئی راما.
 - : بَيَّنَّهُمْ حَكَمٌ/ سه رمان ره وایی کردن، که وت
 به ینایه وه.
 - : لَهُمْ: اِهْتَمَّ بِأَمْرِهِمْ/ چاودیتری کردن، چاوی
 لیایه وه بو.
 - : فَلَانًا: اَصْغَى اِلَيْهِ/ گوئی لی گرت.
 نَظَرَ: صَارَ نَظِيرًا لَهُ/ وه که توری لی هات، به کسان بو،
 چون به ک وه ستان.
 - : كَذَا: قَارِبَةٌ/ لئی نزیک بوه وه.
 - : فَاغْسَ/ به ریره کانیتی کرد.
 - : جَادَلَ/ مشت و مپی کرد.

- : اشرف علی / سهره و کاری کرد، چاودیری کرد.
 - کذا بكذا: جعله نظیره / وه كه یه كي ای کردن، یه کسانی کردن.
 - ثَنَّا ظَرًا: تَجَادَلًا / مشت و مریان کرد.
 - : ثَقَابِلًا / بهرام بهر یه بون، روبه پو (وهستان، بونه وه)، ناو قه دی یه بون.
 - تَنْظُرٌ. إِنْ تَنْظُرَ. إِسْتَنْظَرَ: تَأَمَّلَ / تَنَظَّرَ، سهرنجی دایه.
 - : تَأَمَّلَ عَلَيْهِ وَ إِنْ تَنْظُرَهُ / چاوه پوانی کرد، چاوه پیتی کردو به نارام بو.
 - : إِنْ تَنْظُرَ. إِسْتَنْظَرَ: تَوَقَّعَ / به تما بو، پیش بینی کرد.
 - : تَرَقَّبَ. تَطَّلَعَ / چاوه پیتی کرد، چاوی له پتو به بو، چاوه پوان بو.
 - : صَبَرَ / به نارام بو، دانی به خویا گرت، نارامی گرت، تویتکی خوارد.
 - : نَظَرَ: بَصَرَ / بینین، بینایی، سؤما، روانین، تن پوانین.
 - : بَصِيرَةٌ / زنگی، پیش بینی، دوربینی.
 - : رِعَايَةً أَوْ إِعْتِبَارًا / ناگاداری، چاودیری، ره چاود کردن.
 - : إِلْتِفَاتًا. مَلاحِظَةً / چاودیری، به تنگه وه هاتن، تیبینی، ناورد ای دانه وه.
 - : فَضْلًا / پیاو هتی، جوامیری.
 - : حِمَى / پاراستن.
 - : غَضًا أَوْ - / چاوپوشین.
 - : مَطْمَعٌ - / چاوه ل دوا.
 - : وَجْهَةً / تن پوانیتی، مه لویتست.
 - : بَعِيدٌ أَوْ طَوِيلٌ أَوْ - / ناظر لبعید / دوربین.
 - : قَصِيرٌ أَوْ - / نَزِیكٌ بَیْن، کورت بین.
 - : مَسْئَلَةٌ فِیْهَا - / نَحْتَاجُ إِلَى تَمَعُّنِ الْفِكْرِ / کاره که تیبینی و ای کولینه وه ی شوئی.
 - : بَصْرَفٌ أَوْ - عَن / له گه ل نه وه شدا، به یی گوی دان، نه گهرچی.
 - : إِعَادَةً - / پیاچونه وه.
 - : فِی نَظَرٍ: فِی تَقْدِیرِ / به مه زنده ی من.
 - : نَظَرًا إِلَى. بِالنَّظَرِ إِلَى / به گویزه ی، نه گهرچی، له گه ل نه وه شدا، به پیتی.

نظری: مختص بالنظر / بینایی زان.
 - : ضِدَّ عَمَلٍ / زاری، به دهم، به دهمی، بیردزی، تیوری.
 - : نَظَرِيًّا: ضِدَّ عَمَلِيًّا / مهر به قسه، به دهم.
 - : نَظَرَةً: الْمَرْءُ مِنْ نَظَرٍ / سهرکردن، تن پوانین.
 - : لَمَحَةٌ / سهرنج، سهرنجیک، چاوپیاخشانیک، نیگا.
 - : رَحْمَةً / به زهیی، ناورد ای دانه وه، دلسوزی.
 - : إِلَى الْمَاضِي / له روانگی رابورد وه، ناوردانه وه له رابورد، بیر له رابورد کردنه وه.
 - : الضَّيِّقَةُ / کورت بینی
 - : نَظَرِيَّةٌ: قَضِيَّةٌ نَحْتَاجُ إِلَى بُرْهَانٍ / بیردز.
 - : رَأْيٌ. مَذْهَبٌ / باوه، را، رئی باز، رئی پو.
 - : نَظَارٌ: شَدِيدُ النَّظَرِ / دوربین، بیرتیژ.
 - : نَظَارَةٌ: مَقَرَّجُونَ / سهرکه ران.
 - : عُيُونَاتٌ / چاویلکه، عینه ک.
 - : حَرِيْبَةٌ / دوربین، دوربینی سوپایی.
 - : مُكَبِّرَةٌ / میکروسکوب، وردبین.
 - : أَبُو - ذُو - / چاویلکه له چاود.
 - : نَازِلٌ: عَيْنٌ / چاود.
 - : رَأً / سهرکه، بینه.
 - : مُدِيرٌ / به پتو بهر، چاودیر، سهرپرشت.
 - : نَازِلَةٌ: عَيْنٌ / چاود.
 - : رَئِيسَةٌ / به پتو بهر، چاودیری، ثافره ت.
 - : مُنْظَرٌ. مُنْظَرَةٌ: مَشْهَدٌ / دیمه.
 - : طَلْعَةٌ / روکار.
 - : مُنْظَرٌ. مَنِظَارٌ: نَظَارَةٌ / چاویلکه، عینه ک.
 - : مَنِظَارٌ: مِرَاةٌ / ناوینه.
 - : مُنْظَوْرٌ: يَرَى / بینراو، دیار، نه بیئرئ.
 - : مَرئِيٌّ / نه بیئرئ.
 - : مُنْتَظَرٌ: مُؤَمَّلٌ / چاوه پوان کراو.
 - : يَرْجَى خَيْرَةً / دوا یار، خیرئ لی چاوه پوان نه کړئ.
 - : مَحْسُودٌ / چاوه له دو.
 - : مُصَابٌ بِالْعَيْنِ / به چاوه وه بو.
 - : غَيْرٌ - / لَا يَرَى / نادیار، نابینئ.

إنتظار. إستنظار: تَوَقُّع / چاوه (چاو، روان، روانی، رئی) کردن.
 - - - : تَرَقُّب / چاودیری، چاولیوه بون.
 علی غیر - / له ناکاو، له پپ، چاوه پوان نه کراو.
 غرفة ال - / ژوری چاوه پئی.
 نظیر: مثیل / هار، هاوتا، یه کسان، هاوجوت، هاوشان.
 - : مِثْل / وه کړ، له وینه ی، وه ک.
 لیس له - / بِنِ هاوتا.
 تنظیر: مُقَارَنَة / به راورد، به راورد کردن.
 مُنَاطِر: مثل / وه کړ، چون یه.
 - : مُنَافِس / به ربه ره کار.
 مُنَاطَرَة: مُنَافَسَة / به ربه ره کانی.
 - : جدال / مشت و مې، چن و چونی، وت و ویز.
 مُنْتَظَر: مُتَوَقَّع / چاوه پوان کراو، به ته ما بو.
 نظف:
 نَظَّفَ الشَّيْءَ: کان نظیفاً / پاک بو، خاوین بو.
 نَظَّفَ: طَهَّرَ / پوختی کړد، پاکي کړده وه، خاوینی کړد.
 تَنَظَّفَ الشَّيْءُ. صار نظیفاً / پوخت بوه وه، پاک بوه وه خاوین بوه وه.
 - الرَّجُلُ: تَنَزَّهَ عَنِ الْمَسَاوِيءِ / خوی پاک کړده وه له هغه و خرابه یه ک.
 نَظَافَة: ضِدَّ وَسَاخَةٍ / پوختی، پاکي، خاوینی، تمیزی، پاک و ته میزی.
 نظیف: ضِدَّ وَسَخٍ / پوخت، خاوین، پاک، ته میز، پاک و ته میز.
 - الأخلاق (أو الصفات) ره وشت و خو پاک.
 تَنظِيف: تَطْهِير / پاک سازی، پوخت کړده وه، پاک کړده وه، خاوین کړده وه.
 مُنَظَّف / پوخت کراو، خاوین، پاک، خاوین کراو.
 مُنَظَّف / خاوین کړ.
 نظم: نَظْم. رَتَّبَ / ریکی خست،
 - - فی خیط: جَمَعَ / هونیه وه، کړدی به به ته وه.
 - - الشَّيْءَ: أَلْفَهُ / هونراوه ی دانا، هه ئی به ست، ریکی خست.

- - - الأَمْرَ: أَقَامَهُ / پیکی هینا، دایمه زران، ریکی خست، به ربای کړد.
 إنتظم. تَنَظَّمَ. تناظم: تَرَتَّبَ / رتک (بو، کړا، خرا).
 - - - الخَزَرُ: تَأَلَّفَتْ فِي سِلَكٍ / هونرايه وه، کړا به به ته وه.
 - - - الأمرُ: إِسْتَقَامَ / پیک هات، دامه زرا، جینگیر بو، سه قام گیر بو.
 نظم. تَنَظَّم: تَرْتِيبَ / رتک خستن.
 - : شِعْرٌ / هونراوه، هه ئی به ست.
 - الشَّيْءَ: تَأَلَّفَهُ / هه ئی به ست، هونراوه (دانان، رتک خستن).
 - الخَزَرُ: جَمَعَهَا فِي مَسْلَكٍ / هونینه وه، کړدن به به ته وه.
 نظام: تَرْتِيبَ / رتک خستن، رتک خراو.
 - سیاسی: سَاسٌ / رژیتم، یاسا، یاسای رامیاری.
 - سَاسٌ / شیوا، ریو شوین، پی پوه.
 - : الطَّرِيقُ وَالْعَادَةُ / رژیتم، نریت، ری پوه.
 ال - الشمسی / کومه له ی خور، رژیتمی خور.
 ال - العسکری / رژیتمی سه ربازی.
 نظامی: مُرَتَّبَ / رتک و پیک.
 ناظم: شَاعِرٌ / هونه.
 - مُرَتَّبَ / رتک خه، هونه ره وه.
 - : مُنَظَّم / مُدَبِّر / رتک خه، پیک هیته، سه ره وکاری کار.
 إنتظام: تَرْتِيبَ / رتک و پیکی.
 مُنَظَّم. منظوم. مُرَتَّب. انیق / رتک و پیک، هونراوه، رتک خراو.
 مُنَظَّمَة: جَمْعِيَّة / کومه له، رتک خراوه.
 - انسانیة / ریکخواوی مرق دوستی.
 منظوم: خِلَافَ الْكَلَامِ الْمُنْثَوِرِ / هونراوه، هه ئی به ست.
 مُنَظَّم: مُرَتَّبَ / رتک خه، به سه لیکه، پیک هیته.
 مُنَظَّم: مُرَتَّبَ / رتک و پیک، رتک خراو.
 غیر - : شَاذٌ / ناپیک، ناوازه.
 نعب:
 نَعَبَ الْعُرَابُ: صَوَّتَ / قعی کړد، وتی قغ، قرانندی.
 - : أَنْذَرَ بِالْبَيِّنِ / نوقلانه ی لئدا.

- المؤذن: مَذَّ عُنُقَهُ وَ حَرَّكَهُ فِي صِيَاحِهِ / مهلاى
بانگدهر ملی در میژنه کردو بهم لاو لادا بای شه دا.
ثَعْب: ثَعِيب: صِيَاح. صُرَاح / قرانندن، قغ، قفس
قهله ره شک.
ثَعَاب: ثَقَّاق / قریندر، قغه کر.
- : فرخ الغراب / به چکئی قهله ره شک.
نعت:
نَعَت: وَصَفَ / پیا هه لدا، باسی کرد.
نَعَت: وَصَفَ / پیا هه لدان، باس کردن.
- : صِفَة / ره وشت، خو.
نعت:
نَعَجَة: انثى الضان / مهر.
نجاج / مئگه ل.
نعر:
نَعَرَ: صَاحَ وَ صَوَّتَ بانفهِ / مپانی، مشه مشی کرد،
منگئی هات.
- : الثور: جَارَ / بژپانی.
- : العرق بالدم: فار منه الدم / خوین فیجتهی کرد.
نَعْرَة: صوت من الانف / مشه مش، منگه منگ،
منگانندن.
نَعْرَة: دُبَابَة الخيل او الحمير او الغنم / میشه که رانه،
میشه سه گانه.
- : خَيْشُوم / که پو، لوت، پوناخ، پوناخه.
نَعْرَة. نَعْرَة: كِبَر وَ خَيْلَاء / تپوفیز، لوت به رزی، که ش
وفش، له خوبایی یون.
- . - : قومیّة. مُغَالَاةٌ فِي الْوَطَنِيَّةِ / نیشتمان
په روه ریئی، ره گز په رستی.
نَعَار: صِيَاح / قیژه کر، قیژه کار، نه په کار.
- : طائر حسن الصوت / مه لیکی ده نگ خوشه،
که ناری.
نَعَارَة: مِصْرَاع او خُذْرُوف مُصَوَّت / مزراحی
قوی قویژه.
نعیر: صُرَاح. صِيَاح / قیژه، هاوار، نه په، ده نگه ده نگ.
- : الثیران: جُؤَار / بژپه، بژپانندن.
ناعور. ناعورة: آلة لرفع الماء / ناسه رخه، گه ردونی،
ناعور.

نفس:

نَفَس: اخذته فترة في حواسه فقارب النوم /
باویشکی دا، خوری هات.
- : نام / خه و بریدیه وه، وه نه وزی دا.
- : ت. تَنَاعَسَت السوق. كسدت / بازار (وه سستا،
سار دبو وه).
تَنَاعَس: تَنَاعَم: تَطَاهَر النعاس / خزی خه والو کرد.
انفَس: نَفَس: حَمَلَ عَلَى النعاس / نوانی، خه واندی،
خه والوی کرد، هیتایه خه.
نُعاس. وَسَنَ / خه وهاتن، خه ویردنه وه، وه نه و.
نُعسان. ناعس. ناعسة. وسنان / خه والو.
مُنْعَس: مُنُوم / خه وهین، نویتنه.
نعتش:
نَعَش: نَعَشَ النعش. رَفَعَ. اقام / هه لای سان، به رزی
کرده وه، راستی کرده وه.
- . - . - : احیی / زیندوی کرده وه، هیتایه وه
هوش.
- . - . - : نَشِط / بوژاندیه وه، خستیه وه
که پ.
إِنْتَعَشَ مِنْ سَقَطَة: قام / هه ل سایه وه، بوژاپه وه.
- : من مرض: شَفِيَ / چاک بو وه، هه ل سایه وه.
- : نَشِط / بوژاپه وه، فراژی بو، نامی تن گه پاپه وه،
که و ته وه جوله و گه پ، خوزی تن گه پ.
إنعاش: إحياء / شاه تن گه پانندن، بوژاندنه وه،
زیندو کرده وه.
غُرْفَة الد - / زوری بوژاندنه وه، زینگه.
إنعاش: إسترداد / بوژانه وه، هیز پیا هاتنه وه، خوز
تن گه پان.
مُنْعَش: مَحْض. مُنْشِط / بوژیننه، زیندو که ره وه،
جولیننه.
نَعَش: سریر او خشبة الميت / دارتهرم، داریه ست،
تهرم، تابوت، داریازه، دوداره.
بنات - الكبرى: الدب الأكبر / حوته وانهی گه روه.
بنات - الصغرى: الدب الأصغر / حوته وانهی بچوک.
نعت:
نَعَى الغراب: نَعَبَ / قرانی، وتی قغ.

تَعْيَقُ: تَعْيَقُ الْفُرَابِ / قِرَادَنْ، قِرَه، قِرِه، قَغ.
نَعْل:

نَعْلٌ: نَعْلٌ: الْيَسَهُ نَعْلًا / (سَوْل، پِیلاوی کرده پیتی.

نَعْلٌ: نَعْلٌ: الْيَسَهُ النَعْل / نَالی کرد.

نَعْلٌ: نَعْلٌ: لَيْسَ النَعْل / (سَوْل، پِیلاوی له پتی کرد.

نَعْلٌ: حِذَاء / سَوْل، پِیلاوی.

نَعْلٌ: الحِذَاء: اسفل الحِذَاء / بنی پِیلاوی، ده بان.

نَعْلٌ: الدَّابَّةُ: طبق من حدید / نال.

نَعْلٌ: صندل / سَوْل.

نَعْلٌ: حديد في اسفل غمد السيف / ناستی ژنر مشق.

نَعْلٌ: الذي يشتغل النَعْل / نال بهند، سَوْل درو.

نَعْلٌ:

نَعْلٌ: نَعْلُ الرَّجُلِ: رَقَّة / حه وایه وه، ناسوده بو، دلنیا بو.

نَعْلٌ: - عَيْشُهُ: رَقَّة. طاب. إِشْعَ / گوزه رانی باش بو.

نَعْلٌ: - بِه عَيْنًا: سَرَّ و فَرِحَ / پیخوشحال بو، شادان بو.

نَعْلٌ: نَعْلُ الْعُودِ: إِخْضَرَّ وَ نَضِرَ / سه زبو.

نَعْلٌ: المسحوق: اصْبَحَ نَاعِمًا / وردبو، هاربا.

نَعْلٌ: نَعْمٌ: لَانْ مَلَمَسَهُ / ساف بو، ساف و لوس بو،

نَعْمٌ: نرم و شل بو.

نَعْمٌ: مَلَسَ / سافی کرد، لوسی کرد، پهرداخی کرد.

نَعْمٌ: رَقَّة / گوزه رانی باش کرد، بوژانديه وه.

نَعْمٌ: الشَّيْءُ: جَعَلَهُ نَاعِمًا / هارپیه وه، والابیژی کرد، وردی

نَعْمٌ: کرد.

نَعْمٌ: انْعَمَ النَّظَرُ فِي الْأَمْرِ: حَقَّقَ النَّظَرَ فِيهِ / ديقه تی

نَعْمٌ: لوک کرد، تپی راما، بیری لی کرده وه.

نَعْمٌ: الشَّيْءُ: جَعَلَهُ نَاعِمًا / نه رمی کرد، سافی کرد،

نَعْمٌ: لوسی کرد، هارپیه وه، والابیژی کرد.

نَعْمٌ: فِي الْأَمْرِ: بِالْغِ أَوْ جَادَ / به چاکی کردی، درینگی تیا

نَعْمٌ: نه کرد.

نَعْمٌ: اللَّهُ صَبَاحَكَ: انْعَمِ أَوْعِمَ صَبَاحًا. جَعَلَ اللَّهُ ذَا

نَعْمٌ: لَين و رَغْد / به یانیت باش.

نَعْمٌ: اللَّهُ النِّعْمَةُ عَلَيْهِ و انْعَمَ بالنِّعْمَةِ: أَوْصَلَهَا إِلَيْهِ /

نَعْمٌ: خوا پیتی به خشی، خوا دایه.

نَعْمٌ: تَرَفُّهُ / گوزه رانی باش بو، که و ته خویشی و تازه وه.

نَعْمٌ: بالشَّيْءُ: قَمَّعَ / پیتی رابوارد، خویشی لی پینی.

نَعْمٌ: ما فعلت: احسنت / چاکت کرد، ده ست خوش.

نَعْمَةٌ: مِئَّة / ناز، پتی به خشین، خویشی.

نَعْمٌ: اللَّهُ: فَضَلَ اللَّهُ / به خشنده بی خوا، نازی خوا،

نَعْمٌ: چاکی خوا.

نَعْمٌ: حَدِيثٌ - : مِفْعَلٌ / تازه پیاکه و تو، تازه ده وه مه ند،

نَعْمٌ: نه دیو بدی.

نَعْمٌ: وَلِيَّ الدَّ - : مِفْعَالٌ / به ختوکه ر، نه که ده ر.

نَعْمٌ: واسع الد - : كَثِيرُ الْمَالِ / ساماندار، ده وه مه ند، دارا.

نَعْمٌ: نعم الحياة: اطاييها / خوشیه کانی زیان.

نَعْمٌ: نَعْمَةٌ: خِلافِ بؤس / خویشی، ناسوده بی،

نَعْمٌ: دلنیا بی.

نَعْمٌ: نَعِيمٌ: رَغْدُ الْعَيْشِ / خویشی، خوش گوزه رانی.

نَعْمٌ: - : سَعَادَةٌ / به ختیار، کامه رانی.

نَعْمٌ: - : فَرْدُوسٍ / به هه شت، فیرده وس.

نَعْمٌ: اللَّهُ: عَطِيَّتُهُ / به خشنده بی خواهی.

نَعْمٌ: البَالُ: هَادِيءُ الْبَالِ / ناسوده، بن خه م، دلنیا.

نَعْمٌ: إِنْعَامٌ: عَطِيَّةٌ / به خشیش، خه لات، به خشنده بی.

نَعْمٌ: النظر: إِمْعَانٌ / ديقه ت کردن، (لی، تی) ورد

نَعْمٌ: بو نه وه.

نَعْمٌ: مُنْعَمٌ: مِفْعَالٌ / ده ست بلاوی، به خشنده.

نَعْمٌ: مُنْعَمٌ: مُتَنَعَّمٌ: مُرَقَّةٌ و مُرْتَاحٌ / خوش گوزه ران،

نَعْمٌ: له خوشیا نه زی.

نَعْمٌ: كَلَامٌ - : لَين / قسه ی خوش و نه رم و نیان.

نَعْمٌ: مِتْعَامٌ: كَثِيرُ الْإِنْعَامِ / ده ست بلاوی، به خشنده.

نَعْمٌ: نَاعِمٌ: لَين الملمس / ساف، لوس، نه رم و (شل، نیان،

نَعْمٌ: تَوَلَّى).

نَعْمٌ: - : ضِدَّ خَشِينٍ / ورد.

نَعْمٌ: البَالُ: مَطْمَئِنٌّ. مُرْتَاحٌ / دلنیا، بن خه م، بن بک،

نَعْمٌ: ناسوده.

نَعْمٌ: الحركة: سهل / هیواش، له سه رخو.

نَعْمٌ: اللسان: مَلَقَ اللسان / زمان لوس، زمان پاراو.

نَعْمٌ: شُكْرٌ - / شه کری ورده.

نَعْمٌ: شُغْرٌ - / قزی نه رم.

عیش - : رَغَد/ خوش گوزهرانی.

نُعُومَة: لَيِّن الملمس/ نرمی، نرم و شلی.

مُنْدُ - اظفاره: منذ الصغر/ هر له مندالیه وه.

نَعَم: بلی/ به آری.

- : حَقَّ/ بن گومان، به راستی، به دلنویایی وه.

- : انعام: مَواشی/ ناوَهَل، مالات، ره شه ولاخ.

نُعْمان: دَم/ خوین.

شقائق الد - : نبات مُزهر/ گولاله، چاره چه قیل،

گوله به هاره.

نُعامة: نعام: طیر کبیر الحجم/ وشر (مر، مورخ،

مه ل).

- الدماغ: جِلْدَة رقیقة تُغش الدماغ/ پیستی

میشک.

- القدم: بطن الرجل/ به ری پی.

- : إكرام/ ریز.

- : الفرج و السرور/ خوشی، شادمانی.

جاء كال - : خائِباً/ لَوْلُوژ گه رایه وه.

شالت او نفرت نعمته: مات/ مرد، گیانی ده رچو.

نعن:

نَعْنَع: نَعْناع: نبات/ نه عنا.

نعی:

نَعَى فُلاناً: خَبَر بوفاته/ مه والی مردنی راگه یاند،

مردنه کی بلوکرده وه.

- الاصحاب: دَعاهم الی دفن مَیتَه/ خه لکی ده نگدا

بو ناشتنی مردن.

- : بَکى/ گریا، لاواندیه وه.

- : فَقَره: شَکاه/ کپوزایه وه، نوزایه وه.

نَعَى. ناع: ناعی: الذی یأتی بخبر المَیت/ مه والی

مردو راگه یتن.

- : نَعى. نعیان: إعلان خبر الوفاة/ مه والی مردن

بلوکرده وه.

نَعِیَة. نَعُوة. مَنَعى. مَنَعاة: خبر الموت/ مه والی

مردن.

نَغَر:

نَغَر: نَغَر/ غلی/ کولا، کولایهات، ماته کول.

- : تَنَغَر: علی جوفه غضباً/ پیشی خوارده وه،

رقی مه لسا.

انَغَر البیض: فَسَد/ پیس بو.

نَغَر:

نَغَر: دَغَدَغ/ ختوکی دا.

- بینهم: حمل بعضهم علی بعض/ کردنی

به گزیه کدا، دانی به شه ی، له یکی تیژ کردن.

- : نَزَغ: وَخَر/ تیوه ی زه ند.

نَغش:

نَغش. نَغَش: تَحَرَّك: و اضطرب/ مه زى، له رزی،

له قی، جولایه وه.

ناغش: داعب: لَعِبَ مَعَ/ یاری له گه ل کرد، گه می

له گه ل کرد.

نَغَش. نَغَش: اِنْتَش بكذا: عَج/ جمه ی هات، پی بو، ژاوه ی

نه هات.

نَغاش. نَغاش: نَغاشی. قَطَطوط. قصیر جدا/

ریوه له، گرگن، کورته بنه، کوله بنه، بسته بالا.

نَغض:

نَغَض. اِنَغَض عَيشَه: كَدَرَه/ ژیانی لئ تال کرد.

تَنَغَضَ عَيشَه: تَكَدَّر/ ژیانی لی تال بو.

نَغَل:

نَغَل الجرح: تَقَيَّح. فَسَد/ برین کینمی (کرد، تیزا)،

پیسى کرد.

- قلبه علی: ضَغِن/ دلی پیس کرد، رقی لی (مه لسا،

مه ل گرت).

نَغَل. نَغیل: ولد (الزنى، الزانیة)/ نَوَل، بیژى، بیج،

حهرام زاده.

نَغَم:

نَغَم. نَغِم. نَغَم. نَغَم: دَنَدَن النَغَمَة/ له به رخویه وه

گورانی نه وت.

نَغَم. نَغَم. انغام الموسيقى: التطريب فى الغناء/

ناوازی موسیقا.

نَغَمَة. نَغَمَة: حُسْن الصوت فى الغناء/ ناواز، ده نگ

خوشی.

نَغى:

نَغى. نَغَا الیه: تَكَلَّمَ/ قسه ی بو کرد.

ناغی الصَّبْبِي: كُلَّمَا بَعَا يُعْجِبُهُ / قَسَى خَوْشَى لَهُ كَلَّ
 کرد.
 - المرأة: غَاظَلَهَا / قَسَى تَهْوٍ پاراوی له گه ل کرد.
 - الرَّجُلُ: بَارَاهُ. غَالَبَهُ / بَوَّيْزَتْنِي لَهُ گه ل کرد،
 گره وی له گه ل کرد، پِيش بَرِکَتِي کرد.
 - الصَّبْبِي: تَكَلَّمَ / گِرَوگَالِي کرد.
 - الطَّائِرُ: غَرَّدَ / مَلَّ خَوِيتَندي، چریکانی.
 نف:
 نَفَّ الْأَرْضَ: بَذَرَهَا / تَوَّي (بِئْوَه کرد، چاند).
 نَفَّثَ: هَوَاءَ. الْهَوَاءُ الْجَيَّوِيُّ / بهرگه هوا.
 - : صَفَعُ الْجَبَلِ / قَهْدپَالِي کَرَوِي، لاپال.
 نفث:
 نَفَثَ الْبَصَاقَ: رَمَى بِهِ / بَه لَنَغمِي فَرِيءَا.
 - : يَصَقُّ / تَفِي کَرْدَه وه.
 - : سَحَرَهُ / جَادَوِي لِي کَرْد.
 - الثَّعْبَانُ السُّمُّ: رَمَى بِهِ / ذَارِي هَارِيشْت.
 - غَلَّهْ عَلَيَّ: فَجَّرَ غَضَبُهُ عَلَيَّ / دَاخِي خَوِي پِي
 رشت.
 - الْمَصْدُورُ: رَمَى بِالنَّفَاثَةِ / كَرَكِي، چَلَم و بَه لَنَغمِي
 فَرِيءَا، سَنگِي خَوِي پَاک کَرْدَه وه.
 نَفَثَ: نَفَاثَةُ: بَصَاقُ / بَه لَنَغم، تَف.
 - الشَّيْطَانُ: شَعَرُ غَزَلِي / هَوْنَرَوِي دَلَدَارِي.
 نَفَاثَةُ: طَائِرَةُ نَفَاثَةٍ / فَرَوَكِي هَارِيزَر، تَه کَان دَر،
 فیشکِه دار.
 مُنَفَّثَ: يَطْرُدُ الْبَلْغَمَ مِنَ الصَّدْرِ / بَه لَنَغم هَارِيزَر.
 نَافِثُ: نَفَاثُ: سَاحِرُ / جَادَوِگَر.
 مَنْفُوثُ: مَسْحُورُ / جَادَوِي لِي کَرَاو، نَوِشْتِي لِي کَرَاو.
 نفج:
 نَفَّجَ: اِنْثَفَجَ. وَثَبَ / بَارِيءَا، قَوْنِي کَرْد، دَه رِبَه پِي،
 فَجْوَقِي کَرْد.
 - . - . تَنَفَّجَ الرَّجُلُ: اِفْتَخَرَ بِمَا لَيْسَ لَهُ /
 به شْتِي خَه لَگَه وه تَه نَارِي خَوِي هَه لَکِيشَا.
 نَفَّاجُ: الْمَفْتَخَرُ بِمَا لَيْسَ لَهُ / تَهْوِي به شْتِي خَه لَگَه وه
 تَه نَارِي خَوِي هَه لَکِيشَن.
 نَفَاجَةٌ: رَقْعَةٌ مَرْبُوعَةٌ تَحْتَ الْإِبْطِ / بَن مَوَّل، گِرَوَلَه،
 تَبَرَوَوَد.

- السَّرْوَالُ / نَافَك.
 نفح:
 نَفَحَ الطَّيْبُ: اِنتَشَرَتْ رَاحَتُهُ / بَوْن (هَات، بِلَاوِيو وه)،
 بَوْنِي خَوْش هَات.
 - ت الرِّيحُ: هَبَّتْ / بَا هَه لِي کَرْد.
 - : بِكَذَا: اَعْطَاهُ اِيَّاهُ / دَايَه، پِيءِي دَا.
 نَفَحَ الرِّيحَ: هَبَّوْبَهَا فِي الْبَرْدِ / کَزَهِي بَا.
 نَفْحَةُ الطَّيْبِ: رَاحَتُهُ / بَوْنِي خَوْش، به رَامَه، بَوْن و
 به رَامَه.
 - الرِّيحُ: هَبَّتْ / کَزَهِي بَا، بَا هَه لَن کَرْدَن.
 - : عَطِيَّةٌ / خَه لَات، به خَشِين.
 اِنْفَحَةٌ. اِنْفَحَةٌ. مُنْفَحَةٌ: مَجْبُتَةٌ / هَوِيَتِي پَه نِير.
 - . - . - : الْمَعْدَةُ الرَّابِعَةُ لِلْمَجْتَرَاتِ /
 شِيلاوِگ.
 نفخ:
 نَفَخَ: نَفَخَ بِقَمِيهِ: اَخْرَجَ مِنْهُ الرِّيحَ / فَوِي کَرْد، بَاي لَه
 دَهْمِي دَه رَهْمِي تَا.
 - النَّارُ اَوْ فِيهِ / فَوِي لِي کَرْد.
 - الْبُوقُ اَوْ فِيهِ / بَوِيْزِي لِيءَا، فَوِي پِيَاکَرْد، لِيءِيءَا،
 کَه رَه نَاي زَهَن.
 - الشَّيْءُ: مَلَأَهُ بِالْهَوَاءِ / فَوِي تَن کَرْد، بَاي تَن کَرْد.
 - الشَّمْعَةُ: اَطْفَأَهَا / مَوَمَه کِي کُرْزَانَه وه، فَوِي لِي کَرْد.
 - شَذَائِقُهُ اِنْتَفَخَ: تَعَظَمَ وَ تَكَبَّرَ / گَوِي تَاوَسَان، خَوِي
 گِيف کَرْدَه وه.
 - فَحَمَ / هَه لِيءَا، فَوِي تَن کَرْد.
 - فِيهِ مِنْ رُوحِهِ / هِي تَايَه وه هَه نَاسَه، گِيَانِي
 تَن خَسْتَه وه، فَوِي تَن کَرْد.
 - : اَلطَّعَامُ: مَلَأَهُ / سَكِي پَر بُو، دَاکَه وَت، بَاي کَرْد.
 اِنْتَفَخَ: اِمْتَلَأَ بِالْهَوَاءِ / پَر بُو لَه بَا، فَوِي تَن چَو، کَفِي
 کَرْد.
 - : وَرَمَ اَوْ اِرْتَفَعَ / تَاوَسَا، هَه لَن تَاوَسَا، هَه لَن تَوَقِي،
 به رِيزِيو وه، کِيسِي کَرْد.
 نَفَخَ: مَلَأَ بِالْهَوَاءِ / فَو تَن کَرْدَن، بَا تَن کَرْدَن.
 - : كِبَرُ / لَوْت به رِيزِي، تَرَوِغِيَز، کَه ش وَ فَش.
 نَفَخَةٌ: الْمَرْءُ نَفَخَ / فَوِيَه ک.
 - رِيحُ: هَبَّةٌ رِيحُ / کَزَه بَا.

- البطن. إنتفاخ البطن/ سک با کردن.
 - : نَفَاح: وَرَم/ ناوسای، هه لَتَوَقِن.
 نافع: الذى يَنْفَع/ با تَنَكِر، فو تَنَكِر.
 إنتفاخ. تَنْفِيخ: ثَوْرَم/ ناوسان، کيسکردن، خه مبايون،
 هه لَتَوَقِن.
 - : الامتلاء بالهواء/ با تَنَچون، پريون له با، کف
 کردن.
 - البطن: إمتلاء/ باکردن، بازده.
 منفخ. مَنفَخ: آلة النفخ/ موشه ده مه، با تَنَكِر.
 - العجلات/ په مپ.
 منفوخ. مَنفُوخ: ممتليء بالهواء/ فو تَنَكِر، پِر له
 با، کف
 - وارم/ ناوسا، هه لَتَوَقِيو، خه مبا، کيس کردو.
 - : سمين/ شيشمان، که ته، قه له و، تَنَک سَمِرَوا.
 - : مُتَكَبِّر/ لوت به رز، به تَپوَفِين.
 نافع. نَفَاح: مِرْبَاح/ بادار.
 نَفَاخَة: فُخَاة ماء/ بلقى ناو.
 نَفَاخَة/ ميزه لان.
 نافوخ: قَمَّة الراس/ ته و قه سه ر، ته پله سه ر.
 نقد:
 نَفَذَ الشَّيْءُ: فَنَى. إِنْثَى/ ته و او بو، نه ما.
 اُنْفَذَ. اِسْتَنْفَذَ: اَفْنَى/ ته و او ی کرد، کارى کرد.
 نَفَاد. اِسْتِنْفَاد: فَنَاء/ ته و او یون، نه مان، له ناوچون،
 کارکران، لئى بونه وه.
 نفذ:
 نَفَذَ فِى الشَّيْءِ: اِخْتَرَقَه/ نه م دیو شه و دیو سَمَى،
 کوناوده رى کرد، پیا تَنَپه پى، گوزهرى کرد، ده لاندی.
 - الامرُ او القول: جَرى و قَم/ راپه پى، ته و او بو، پَتَک
 هات.
 - المنزلُ الى الطريق: اِئْتَصَلَ به/ خانه که به سه ر
 رَنَکه که دا نه ی روانى، پَنوَه ی نوساوه.
 - الكتابُ اليه: بَلَغَ اليه/ پَتَی گه یی، نامه که ی
 پَن گه یشت.
 - السَّهْمُ: قُضِيَ الامرُ/ کار له کار تراز، کار
 تَن په پى، به سه رچو، مرد.

نَفَذَ. اُنْفَذَ: جَعَلَه يَخْتَرِقُ/ پیا یا (تَن په پان، برد)، تَنى
 په پان.
 - : الى: بَعَثَ اليه. ارسل اليه/ بَوى نارد.
 - : الامرُ: امضاء/ به جَتى مَيتان، برديه سه ر، په
 نه نجامى گه ياند.
 نافع: فَعَال. مُؤَثِّر/ به مَيزَ، کارى گه ر.
 - : ثاقِب/ کون کَر، تَن په پ.
 - الكلمة: ذو نفوذ او سلطة/ خاوه ن ده سه لات،
 قسه رَوِيو.
 - : معمول به/ باو، په پيره وى (ته کَرى، کراو).
 امرُ - : مُجَزَّ/ فرمانى به جَن مَيتراو.
 طريفًا - : مفتوح من الطرفَيْن/ رَنَکە ی کراوه،
 ده رنه جَن.
 نفوذ: قُوَّة. سلطة/ ده ست رَوِين، ده سه لات، مَيزَ.
 مُتَنَفِّذ: سَلِط. متمكن/ ده ست رَوِيو، به مَيزَ، ده ستدار،
 به ده سه لات، گزير.
 إنفاذ: إرسال/ ناردن، گه ياندن.
 - : تَنْفِيذ: اِجْرَاء/ به جَن مَيتان، جَن به جَن کردن،
 راپه ياندن، به نه نجام (دان، گه ياندن).
 إيقاف التنفيذ/ وه ستاند، راگرتن.
 تنفيذی: اِجْرَائى/ جَن به جَن کارى، نه نجامدان.
 الهيئة او السلطة التنفيذية/ ده سگای به جَن مَيتان.
 مُنَفَّذ. مَنَفَّذ: مَجَاز/ رَپه و، گوزهر، راپه وه.
 - : مَخْرَج/ ده ریا زگه، ده رچه، شوین
 ده رچون.
 - : خرق/ کون، کوناوده ر، کراوه، که لَين.
 مُنْفَذ: مُجَزَّ/ ته و او، به جَن مَيتراو، جَن به جَن کراو،
 راپه ريو.
 مُنَفَّذ. مُجَزَّ/ به جَن مَيزَ، جَن به جَن کَر، بکَر.
 نافذة: شَبَاك/ په نجه ره.
 - : خَرَقَ فِى الْحَائِط. او غيره/ ده لاقه، کلاوَرَوَزه،
 کون.
 نفر:
 نَفَرَ منه: جَزَعَ منه و تَبَاعَدَ/ سه لميه وه، لئى ترسا،
 لئى دور که و ته وه.
 - : هَرَبَ/ هه ل هات، راي کرد، بَوى ده رچو.

- : وَرَمٌ / ناوسا، هه لَتَقَى.

- : نَثًا / ده رپه پى، به رزبوه وه، هه لَتَقَى.

- : اَلَى / اسرَع / تاویدا، خیرای کرد، خَوَى بُو كوتا.

- : الْقَوْمُ إِلَى الْقِتَالِ أَوْ الْأَمْرِ / هَبُوا / چون بَر كوشتار، بَوَى چون، ملیان نا.

- : مِنْهُ / كَرَمَةً / لَئِي سَلَمِیْه وه نه یزیست، به دلی نه بو.

- : عَنْهُ / تَبَاعَدَ / خَوَى لَى (پاراست، لَى لادا، دورخسته وه).

- : نَفَرَ / انْفَرَ / اجْزَعْ وَ انْبَدَ / ترسانی، دوری خسته وه.

- : مِنْهُ / جَعَلَهُ يَكْرَهُهُ أَوْ يَشْتَمُزْ مِنْهُ / وای لَى كُرد (نه یویت، رقى لَى بَیت، دلى لَى تَكِهَل بَیت، قَیزى لَوِیْتَه وه).

- : نَافِرَةً تَنَافَرُوا / تَبَادَلُوا الْكِرَاهِيَّةَ / رقیان له یك (هه لَگرتبو، بو)، یه كتریان نه یزیست.

- : نَفَرَ / جَمَاعَةً / كَرَمَلْ، كَر.

- : شَخْصًا / كَس، یه كه كَس.

- : جَنْدَى بَسِيط / سه ریان، نه نفر.

- : نَفُورًا / هُرُوبًا / راکردن، هه لَ هاتن، سَلَمِیْه وه، سَل كُردنه وه.

- : كِرَامَةً / رَق، قین، رقه به رایه تی، قَیزای بونه وه.

- : تَبَاعَدَ / لَيْك دوركه وتنه وه.

- : تَنَافَرَ / عَدَم مُطَابَقَةٍ وَ مُوَافَقَةٍ / له یك نه چون، بَر یه كه نه بون، جیاوازی، بَر نه بون.

- : خِصَامًا / ناكوكى.

- : تَبَاعَدَ / لَيْك دوركه وتنه وه.

- : مُتَنَافِرًا / مُتَبَايِنًا / جیا، جیاواز.

- : نَافِرًا مِنْهُ / كَارَةً مِنْهُ / رقى لَوِیْتَه تی.

- : وَارَمَ / ناوسا.

- : بَارَزَ / ده رپه پىو، به رز.

- : نَفِيرًا / جَمَاعَةً / كَرَمَلْ، چه ند كه سَیك.

- : بَوَقًا / كه رنه نا.

- : الْعَامَ / قِیَامَ عَامَّةَ النَّاسِ لِلْقِتَالِ / رهش بگير، سه ریان گيری.

- : نَافُورَةً / كَوَلْ كَوَلْ، فواره.

- : نَفْسًا

نَفْسًا / نَفْسًا بِالشَّيْءِ : ظَنُّ / گومانى کرد، لَئِي به گومان بو.

- : هُ / اَصَابَهُ بِعَيْنٍ / به چاویه وه کرد، کردى به چاوه وه.

- : نَفْسًا عَلَى فُلَانٍ بِخَيْرٍ : حَسَدَهُ عَلَيْهِ / به خیلې پى برد، ره شكى پى برد.

- : الشَّيْءُ عَلَى فُلَانٍ : لَمْ يَرَهُ اَهْلًا لَهُ / پى شایان نه بینى.

- : نَفْسًا : كَانَ نَفْسِيًّا مَرْغُوبًا فِيهِ / به نرخ بو، گران به ها بو.

- : نَفْسَتًا. نَفْسَتًا. نَفْسَتًا الْمَرَاة : صَارَتْ نَفْسَاءً / زان گرتى، له جیگادا كه وت، بو به زه یستان، چوه سه ركاسه.

- : نَفْسًا فُلَانًا : اَزَالَ كَرَامَتَهُ وَ عَمَّهُ / خه مى ره وانه وه، دلى دایه وه، رقه كه ی خاوكرده وه، به سه ریاها ت.

- : الشَّيْءُ الْمَنْفُوحُ : اَفْرَغَ مِنْهُ / باى لَى ده رهنسا، فشى كرده وه.

- : نَفْسُهُ فِى الْأَمْرِ : رَغْبُهُ فِيهِ / لای شیرین کرد.

- : نَفْسًا : بَارَى / به ربه ره كانى کرد، پَیش بریكى کرد، بَوِی بَوِی پى کرد.

- : فِى الشَّيْءِ : بِالْغِ فِيهِ وَ غَالِي وَ زَائِدًا / نَدَى پتوه نا.

- : فِى الشَّيْءِ : رَغِبَ فِيهِ عَلَى وَجْهِ الْمُبَارَاةِ وَالْكَرَمِ / خَوَى پتوه هه لَ كَیشا.

- : تَنَفَّسًا : تَنَسَّمَ / هه ناسه ی دا.

- : اِسْتَرَحَ / پشوى دا.

- : الصَّعْدَاءُ : اِسْتَرَحَ مِنْ هَمٍّ أَوْ تَعَبٍ / پشوى دا، حواپه وه، له خه ره خسى، نامى كى پیاها ته وه، له خه ره خسى.

- : تَنَافَسَ الرِّجَالُ : بِالْغَوَا فِى الْأَمْرِ وَ زَائِدُوا / به ربه ره كانیان كود، پَیش بریكیان کرد، له سه ریه كیان زیاده كه كُرد.

- : نَفَسًا (الْجَمْعُ أَنْفَاسٌ) : نُسَمَةً / هه ناسه، پرزه، په تَق، نوزه.

- : بُخَارُ الْمَاءِ الْغَالِي / هالو.

- : دُخَانٌ / دوكه ل.

- المؤلف أو الشاعر: طريقة كتابته / شیوازی
 نوسین و مهل بهستی مونه.
 - أ واحدًا: جُرعة واحدة / يهك بين.
 ب - واحد: بصوت واحد / بهيك دهنگ.
 طويل ال - / نوزه دريژ.
 قطع - ه: / نوزه ي بری.
 اخذ - ه: / تَنَفَّسَ / مه ناسه ی (دا، وه رگرت).
 اخذ - ته: / استراح / پشوی دا.
 اخذ - أ من السجارة / مزی لیډا، قومی لیډا.
 لَفْظَ ال - الأخير: مات / گیانیدا، دوا مه ناسه یډا.
 فاضت نفاسه: سکت. مات / نوزه ی تیا نه ما،
 مه ناسه ی بړا، مرد.
 نَفَس (الجمع أنفُس و نفوس): روح / گیان، دهر ون.
 - عقل / ژیری.
 - نَفَس: عَيْنٌ حاسِدَةٌ / چاوی پیس.
 - ذات. عَيْنٌ / خَو، مهرخوی، همان.
 - شخص / کهس.
 - مُراد. إرادة / ویستن، خواست.
 - همة / پرهوشی.
 - عَظْمَةٌ / گه وړه یی، شکړ.
 - انْفَع / تروفیز، کهش و فش، بایی بون.
 - الشيء: عینه / وهک یکن، مهرته وه، همان شت.
 - شَهِيَّةٌ / دل تېچون، ناروه زو، حه ز
 لی کردن.
 - رَغِيَّةٌ / ناروه زو، تاقه ت.
 - الرجل: ذاته / مهرخوی، همان پیاو.
 - الأمر: حقیقته / راسته ی کهی.
 فی - الوقت / له همان کاتدا.
 فی - الأمر / له همان کارو باردا.
 صغیر ال - بسیط / ساکار، ساده، ساویلهک.
 کبیر ال - / کریم. رجب الصدر / دل فراوان،
 به خشنده، پیاوچاک.
 مُنْقِضُ ال - / مُكْتَنِبٌ / په ژاره دار، په ست.
 الثقة بال - / باوه په خو، دلنیا به خو،
 له خؤدا راپه رمون.
 الاعتماد على ال - / پشت به خو بهستن.

السيطرة على - / خؤداین کردن.
 الاعتزاز بال - / خَو (بینی، په رستی).
 تعزیز ال - / خَو بردنه پیښه وه.
 خاطر ال - / دهسته نه ژتق.
 ترويح ال - : تسلية. قَتْرُهُ / رابواردن.
 ضبط ال - / خَو (گرتن، داری، داین کردن).
 فرض ال - / خو سه پاندن.
 عِرَّة ال - : انفة / سه ربه رزی، ثابو.
 طِبَّ ال - / خو پزیشکی.
 مَحَبَّة ال - / خو په رستی.
 عِلْم ال - / خؤزانی.
 مُنَاقِضُ - ه: / خؤرد.
 ليس له - : (رغبة و شَهِيَّة) / دلی نابا، تاقه تی نیه.
 شایف - ه: غِرًا / خوی دیوه ته وه، خوی زؤد به زل
 نه زانی، له خو بایی.
 تُلَعِبُ - مه / دلی تیکه ل دیت.
 فَتَحَ - ه: دلی کرده وه، دلی برد، پئی خورا.
 ياكل - ه: من الغيظ / خوی نه خواته وه، پیش
 نه خواته وه.
 كَسَرَ - ه: اهانه / دلی شکن، شکنی.
 جاء من - ه: له خو به وه هات.
 فی - ی ان (افعل کذا) زؤد دلم پیو به تی که بیکه م.
 نفاس: ولادة / مندل بون، چونه سه رکاسه.
 - : دَم يعقب الولادة. السائل النفاسی / خوینی
 پاش مندل بون
 نفسی. نفسانی: روحی / گیانی.
 - : عقلی / ژیری، دهر ونی.
 - : مُخْتَصٌ بالنفس / ژیری زان، دهر ون
 زان.
 تحلیل - او - / شیکاری دهر ونی.
 طیب - او - / پزیشکی دهر ونی.
 نفسياً: روحياً / له خو وه، له بری دهر ونیه وه.
 تَنَفَّسَ / مه ناسه (دان، وه رگرتن).
 - / اصطناعی / مه ناسه دانی ده ست کرد.
 اغضاء ال - : مُتَنَفَّسٌ / نه ندای مه ناسه.
 المسالك النفسية / رتباری مه ناسه.

مُتَنَفِّسٌ. يَتَنَفَّسُ / بائه‌دا، فوئه‌دات، یا وه‌رنه‌گرئ.

تَنْفِيسٌ: إخراج الهواء من المنفوخ/ با لئ‌ده‌رکردن، فش کردنه‌وه.

مُتَنَافِسَةٌ: مُزَاحِمَةٌ / پئیش برکئ، شئک کارئ، به‌ریه‌ره‌کانئ، دژکارئ، رقه‌به‌رایه‌تی.

مُتَنَافِسٌ: مُزَاحِمٌ / دژکار، شئک.

نَفِيسٌ ذُو قِيَمَةٍ / گران، گران به‌ما، به‌نرخ، نایاب. نفش:

نَفْسٌ، نَفْسٌ الْقَطَنِ: شَعْنُهُ وَ مَرَقُهُ / شی‌کرده‌وه.

الطائر ريشه. تَنْفَشُ / بالنده‌که (خوئ، بالئ) فش کرده‌وه.

تَنْفَشُ. إِنْتَفَشَ الْقَطُ. نَفْسٌ صَوْفُهُ / پشيله‌که خوئ (ریج کرده‌وه، گف کرده‌وه).

نَفْسٌ: الصوف المنفوش / خوئ (شی، کراوه).

مُتَنَفِّشٌ. مُتَنَفِّشٌ. مَنْفُوشٌ / شی کراوه، بژ.

— رَخُو الْجَوْفِ / فشؤل، فش، فش و فشؤل.

انف — او — : أَفْطَسَ / لوت پان، که‌توش.

شعر — او — : (شَعَثَ / قزئ بژ.

نفض:

نَفْضُ الثَّوبِ: ذَهَبَ لَوْنُهُ / کال بوئه‌وه، چوه‌وه.

— نَفْضُ الثَّوبِ: هَرَّةٌ لِيَزُولَ عَنْهُ التُّرَابُ / ته‌کانئ، رای‌بوئه‌شان، پروانئ.

— الثَّرَابُ: أَرَاهُ / خوئه‌که‌ئ لئ‌کرده‌وه.

— الشَّجَرَةُ: هَرَّمَا / وه‌رانئ، ته‌کانئ، رای‌بوئه‌شان.

— عَنْهُ أَيْ شَيْءٌ: تَخْلُصُ مِنْهُ / لئئ.

کرده‌وه، سربئ، لای‌برد.

— الْمَرِيضُ مِنْ مَرَضِهِ: بَرِيءٌ مِنْهُ / چاک بوئه‌وه، ساخ بوئه‌وه.

— تَنْفُضُ الْمَكَانِ بِنَظَرِهِ: نَظَرُ جَمِيعِ مَا فِيهِ حَتَّى يَعْرِفَهُ / چای به‌هه‌موانا گئپا، به‌هه‌مو لایه‌کدا

روانئ و ورد بوئه‌وه.

— يَدُهُ مِنَ الْأَمْرِ: قَطْعُ الْأَمَلِ / هیوای بپئ، ده‌ستئ

لئ‌شت، خام ته‌مابو، به‌ته‌ما نه‌ما.

— ثُهُ الْحُمَى / تاکه به‌ری‌دا، خاوی کرده‌وه، سوکئ

کرد.

— انْقُضَ الْقَوْمُ: ذَهَبَ مَالُهُمْ / هی‌چیان نه‌ما،

که‌وتنه ساجئ عه‌ئ.

انْقُضَ: انْقُضَ / ته‌واوی کرد، ته‌واو بو، هیج نه‌ما،

بپایه‌وه.

انْقُضَ: اِرْتَعَدُوا اِرْتَعَشَ / له‌رزئ، موچرکئ پیامات،

له‌ریه‌وه.

— تَنْقُضُ مِنَ التُّرَابِ / ته‌کئئرا، خوئه‌که‌ئ

لئ‌بوئه‌وه، پرا.

إِنْتِافَاضٌ. وَثْبَةٌ / راپه‌ین، راجله‌کئ.

نَقُضٌ. نِفاَضٌ. نِفاَضٌ. نِفاَضَةٌ: السَّاقُطُ / وه‌ریو،

ته‌کیو.

نُقُضَةٌ. نِفاَضٌ. رَغْدَةُ الْحُمَى / موچرک، له‌رز،

داچله‌کئ.

تَنْفِيسٌ: رَجَّ. هَرَّ / ته‌کاندن، راوه‌شاندن، پرواندن.

مَنْفُضَةُ السَّجَائِرِ / ته‌پله‌کئ جگه‌ره، کوژئ.

نفض:

نَقَطَ. تَنْقَطَ: اِحْتَرَقَ غَضْبًا / رقی مه‌لسا، قئنی مه‌لسا،

توپه‌بو، ناگرئ لئ‌نه‌بوئه‌وه.

— ت الْقَدَرُ: غَلَّتْ / کولا، هاته‌کول.

نَقَطَ. تَنْقَطَ: تَقَرَّحَ / بلقئ کرد، تلوقئ کرد، مه‌لزله‌پئ.

نُقْطَةٌ: سَرِيعُ الْغَضَبِ / توپه، توپه‌وتپو، رقاوی.

نَقَطَ. نَقْطَةٌ. نِفْطَةٌ: بَثْرَةٌ مَلَأَى مَاءً / پئیزوک، بلوق،

تلوق، زله‌پبو.

— نَقَطَ: سَائِلٌ طَيَّارٌ سَرِيعُ الْاِحْتِرَاقِ / نه‌وت.

يَدٌ نَافِطَةٌ: ذَاتُ نَقْطٍ / ده‌ستئ بلقاوی، تلوقاوی.

نفع:

نَفَعٌ / افاد / که‌لکئ (مه‌بو، گه‌یاند)، به‌که‌لک بو، سودئ

(مه‌بو، گه‌یاند)، به‌سود بو.

— لَكَذَا: صَلَحَ / بؤئ بو، به‌که‌لکئ هات، پئئ‌که‌وت.

لَا يَنْفَعُ: لَا يَنْفَعُ / که‌لکئ نئ، بئ‌که‌لکه، به‌که‌لک نایه‌ت،

سودئ نئ.

نَفَعٌ. اِسْتَنْفَعُ: جَعَلَهُ نَافِعًا / که‌لکداری کرد، که‌لکئ

لئ‌پوه‌رگرت.

— : طَلَبَ نَفْعًا / (که‌لک، سودئ پئ‌گه‌یاند.

إِنْتَفَعَ بِهِ وَ مِنْهُ حَصَلَ عَلَى مُنْفَعَةٍ مِنْهُ / (كهك، سودی لئوهرگر،
 - به و منه: إِسْتَعْمَلَ لِنَفْسِهِ / بَوَّ خَوَّي دَانَا، بهكهلكی میتا،
 نفع: فائده. عائدة/ فہر، كهك، پیت، بوم، بهروبو،
 - : ربح/ سود، قازانج، دهسكهوت،
 - : خَيْر/ چاكه، پیاوہتی، سایه،
 ال - العام/ سودی گشتی،
 نَفَاع. نَفْع: كَثِير النِّفْع/ بهكهك، پیاوچاك،
 سودگهین، به قازانج،
 نافع: مفید/ بهفہر، بهكهك، بهسود، كهلكدار، سوددار،
 سایهدار،
 إِنْتِفَاع. إِسْتِفَادَة/ كهك وهرگرتن، سود پیگهیین،
 - : ربح/ قازانج،
 مُنْفَعَة. فائده. عائدة/ كهك، پیت، بهروبو،
 - : ربح/ سود، قازانج، دهسكهوت،
 - متبادلہ/ سودی بهرامبری،
 نَفْعِي: الْمُنْتَحِل مَذْهَب النِّفْعِيَّة/ سودگر، سودخور،
 خوسود،
 نَفْعِيَّة: مَذْهَب مَنْ يَطْلُبُونَ الْمُنْفَعَةَ/ خوسودی،
 مَنَافِع الدَّار: مَرَافِقُهَا/ شوین كهك، شوینہ
 پیویستهکانی مال،
 مُنْتَفِع: مُسْتَفِيد/ كهك وهرگر، سود پی گهییو،
 نفع:
 نَفَقَ. نَفَقَ الشَّيْءُ: نَفَذَ/ تہابو، كهك بوہوہ،
 - : - الْبَيْعُ أَوْ السُّوقُ: رَاجَتْ/ بازارپگهولا، گهرم
 بو، فروخت زور بو،
 - : - الْحَيَوَانُ: مَاتَ/ مرد، توپی، مردار بوہوہ،
 نَفَقَ. انْفَقَ الْبُضَاعَةُ: رَوَّجَهَا/ بازارپگهومی کرد،
 - الْبُضَاعَةُ: بَاعَهَا/ فروشی، له ناوی برد، دهستی
 پیوہنا،
 انْفَقَ. انْفَقَرَّ: مَهْزَاكَوَت، هِجِي نہما،
 - : صَرْفَ/ خرجی کرد،
 - : اسْتَنْفَقَ الْمَالُ أَوْ الصِّحَّةُ: صَرْفَ. انْفَسَى/
 داینا، له ناوی برد،
 نَافَقَ: اظْهَرَ خِلَافَ مَا يُبَيِّنُ/ دوپویی، دوزمانی کرد،

نَافِقَ: ضِدَّ كَاسِدَ/ بازارپگهومی،
 انْفَاقَ: صَرْفَ/ خرج کردن،
 نَفَقَة: مَضْرُوفَ/ خرجی، موچه،
 - : انْفَاقَ صَرْفَ/ خرج کردن، تنچون،
 - الْمَعِيشَةَ/ خرجی ژیان،
 - الزَّوْجَةُ: مَعَاشُ الزَّوْجَةِ الْمَطْلُوقَةِ أَوْ الْمُنْفَصِلَةِ/
 پیژیان، نهفهقی ژنی تلاق دراو، بق برینهوہ،
 علی - فلان/ له سر حسابی،
 مِثْلَاق. مُبَذَّر. مُسْرِفَ/ خرج کهر، به فیژدهر، دهست
 (به قرب، بلا)،
 نَافِق. مُنَافَقَة: مُدَاهَنَة/ رایبی، دوپویی، دوزمانی،
 مُنَافِقَ: مُدَاهِن. مُضَادِعَ/ دوپو، ریاکار، دوزمان،
 نهرمبہ،
 نَفَقَ: سَرَبَ/ تونیل، کون، چوخم،
 نفل:
 نَفَلَ النَّفْلَ: اَعْطَاهُ إِيَّاهُ/ دهسكهوتهکی دایه،
 - الْقَائِدُ الْجُنْدِ: جَعَلَ لَهُمْ مَا غَنَمُوهُ/ چییان
 دهسكهوت له تالانی دابہش کرا بهسر سربازدا،
 انْتَقَلَ. تَنَقَّلَ: فَعَلَ أَكْثَرَ مِنَ الْوَاجِبِ/ له پیویست
 زیارتی کرد،
 نَفَلَ. نَافَلَة (جَمْعُهَا أَنْفَالٌ وَ نِفَالٌ): غَنِيمَة/
 دهسكهوت، تالانی،
 - : - هَبَة/ خلات، بهخشین،
 - : - عَمَلٌ لَيْسَ وَاجِبًا/ کردهوہی نا پیویست،
 - : زَائِدٌ عَنِ الْمَطْلُوبِ/ له پیویست زورتر،
 - : نَوْعٌ مِنَ الْبَرَسِيمِ/ سن پهره، كهما،
 نَافِلَة: وَلَدَ الْوَلَدِ. حَفِيدَ/ کورہزا،
 نَوَّلَ الرَّجُلَ الْمَعْطَاءَ/ دهست بلاو، بهخشنده،
 خیرہومہن،
 - : الشَّابُّ الْجَمِيلُ/ نوجوان،
 - : الْعَطِيَّةُ/ بهخشین،
 - : الْبَحْرُ/ دهریا،
 - : ذَكَرُ الصِّبَاغِ/ نیرہی كهمتیار،
 نفی:
 نَفَى. نَفَا: ضِدَّ اثْبَتَ/ بهرپهرجی دایهوہ، بهدرزی
 خستهوہ،

- : انكر / دانى پيانه نا، نكولى كرد.

- : تَبَدُّل / نه‌يويست، فريژدا، جياى كرده‌وه.

- : اَبْعَد / دورى خسته‌وه، لاي‌برد.

- الرَّجُلُ مِنْ بَلَدِهِ (بعده. هجره) / شار به‌دهرى كرد،
ناواره‌يى كرد، ره‌ه‌ندى كرد، ده‌ريه‌دهرى كرد.

نافى: طَارِدَ / راوي‌نا، شويى كه‌وت.

يُنَافِي. هَذَا يُنَافِي ذَاكَ: يُبَايِنُهُ وَيُخَالِفُهُ /
پيچه‌وانه‌يى، دژ، جياواز، نه‌مه پيچه‌وانه يا دژى نه‌وه‌يه.
إِنْتَفَى. إِنْتَفَتِ الْحَاجَّةُ: ضِدَّ ثَبِتَ / پتيويست ناكات،
ناويستري.

- الشَّعْرُ: شَسَاقُطُ / وه‌ري، كه‌وت، روتا‌يه‌وه،
هه‌لوه‌ري، توله‌ك بو.

تَنَافَتِ الْأَشْيَاءُ: تَخَالَفَتْ وَتَبَايَنَتْ / جياوازيون،
له‌يه‌ك نه‌چون.

نَفَى ضِدَّ إِثْبَاتٍ / به‌دورخستنه‌وه.

- : إِنْكَارُ / دان پيانه‌نان، نكول كردن.

- : إِبْعَادُ / إِقْصَادُ / دورخستنه‌وه، لاي‌بردن، ده‌ركردن.

- مِنْ الْبَلَدِ، طَرْدُ / شاربه‌دهر كردن، ناواره كردن،
ده‌ريه‌دهر كردن، ره‌ه‌ند كردن.

شَاهِدٌ - : شَاهِدِ دِفَاعٍ / گه‌وامى به‌رگري، شايه‌تى
به‌رگري.

خَرَفٌ - : ثَامِرَازِيْ نِه‌كەر.

مَنْفَى. نَفَى: مَنْبُودُ / نه‌ويستراو، ناخوشه‌ويست،
فريژدراو.

- : مَبْعَدُ / دورخراو، لاي‌راو، لاخراو، ده‌ركراو.

- : مِنْ بَلَدِهِ / شاربه‌دهر، ناواره، ده‌ريه‌دهر،
ره‌ه‌ند.

- : سَالِبٌ. خِلَافُ الْمَوْجِبِ / نه‌ري، داي‌ن، سارد.

تَنَافٍ. مُنَافَاةٌ: تَنَاقُضٌ. تَضَادٌ / له‌يه‌ك نه‌چون، دژ.
مَنْفَى. مَكَانُ النَفَى / شوين ناواره‌يى، ناواره‌شوين.

نُفَايَةٌ. نُفَايَةٌ. نَفَاةٌ. نَفَاوَةٌ الشَّيْءِ: الرَّدِيءُ مِنْ
بَقَايَا الشَّيْءِ / نه‌ويستراو، پاش ماوه، گه‌نگه، خول.

صَنْدُوقُ النِّفَايَاتِ / ته‌نه‌كه‌ي خول.

نَفِيرٌ (فِي نَفَرٍ) نَفِيرٌ (فِي نَفْسٍ).

نَقٌّ:

نَقٌّ. نَقْنَقُ الصَّفْدَعِ: صَاةٌ / قيراني.

نَقَّاقٌ: ضِفْدَعٌ / بوق.

نَقِيقُ صَوْتِ الضَّفْدَعِ / قيريه‌ي بوق، قيره‌قير.

نَقَاءٌ (فِي نَقَى)

نَقَبٌ:

نَقَبُ الْحَائِطِ وَغَيْرِهِ: خَرْقُهُ وَثَقْبُهُ / سسى، كوني
كرد.

- الْأَرْضُ: حَقَرَهَا / هه‌ل‌كه‌ن، پياچوه‌خوارى، چالي
كرد، هه‌لى كولى، پشكنى.

- : نَقَبٌ. تَنْقَبُ: بَحْثٌ عَنْ. فَحْصٌ / پكشنى، كنه‌ي
تياكرد، تويزيه‌وه.

تَنْقَبَتِ. إِنْثَقَبَتِ الْمَرَاةُ: لَبَسَتْ النِّقَابَ / په‌چى
(گرتنه‌وه، پوښى).

نَاقِبَةٌ: فَاحِشَةٌ بِالْمَنَاقِبِ. بَارَاهُ فِي الْفَضِيلَةِ وَ
الْمَحَامِدِ / خوى هه‌لكيشا.

نَقَبٌ. حَقَرُ / هه‌ل‌كه‌ندن، چال‌كردن، كنه تياكردن.

- : نَقَبٌ / كون كردن، سمين.

- : نَقَبٌ / كون، چال، كه‌لين.

تَنْقِيبٌ: فَحْصٌ. رُودُ / پشكنين، تويزينه‌وه،
كنه تياكردن.

- : حَقَرُ / هه‌ل‌كه‌ندن.

مَنْقَبٌ. نَقَبٌ. مَنْقَبَةٌ: طَرِيقُ فِي الْجَبَلِ /
ريزايى ناوشاخ.

- : مَنْقَبَةٌ: أَدَاةُ النَّقَبِ / سَمَقٌ، كُون كەر، قه‌لهم،
فه‌ردوښى، مه‌كته‌پ.

نَقِيبَةٌ: أَثَرُ / شوين.

مَنْقَبَةٌ: مَحْمَدَةٌ / ستايش، چاكه.

مَنَاقِبُ الرَّجُلِ: مَحَايِدُهُ / چاكه‌ويپاوه‌تى، جواميزى.

نِقَابٌ: قِنَاعٌ / روپوش، په‌چه، ده‌مامك.

نِقَابَةٌ: جَمَاعَةٌ مُؤَلَّفَةٌ مِنْ أَصْحَابِ الْمِهْنِ / نه‌قابه،
جفات.

نَقِيبٌ: رَئِيسٌ / سه‌رؤك، سه‌رؤكى يه‌كيتى.

نَقِيبَةٌ: نَفْسٌ / گيان، ده‌رون، خو.

- : عَقْلٌ / زيرى، نه‌قل.

- : طَبِيعَةٌ / سروش، خو‌پسك.

- : مَشْوَرَةٌ / راويژ.

ناقِب. ناقِبَة. ثَقِب: قُرْصَة الفِراش من طول الصُّجْفَة/ برین و کوتران و هوی که له که به هوی راکشانی زود و ده.

نَقَح:

نَقَح: نَقَحَ: شَدَّبَ/ هه لای پاچی، سه پاچی کرد.

نَقَحَ: انْقَحَ الْكِتَابَ: هَذَّبَهُ و اصلَحَهُ/ بژاری کرد، بیاجوه و ده، هه لای لابر.

- : خَلَّصَ جیده من ردینه/ بژاری کرد، چاک و خرابی لیک جیا کرده و ده، پوختی کرد.

تَنْقِیح: تَهْذِیْب. إِعَادَة النِّظَر: مُرَاجَعَة/ بژار کردن، بیاجونه و ده، هه لای چن.

- الحبوب/ گِیژو ته ته له، بژار.

نَقَد:

نَقَدَ الشَّيْءَ: فَحَصَهُ لِيَعْرِفَ جَيِّدَهُ مِنْ رَدِيئِهِ/ سه رنجیدا، لیتی رام، تیتی روانی، لیتی ورد بو و ده تا بژانی چاک و خرابی.

- لَهُ الثَّمَنُ: اعطاه إِياه نَقْدًا/ به دهستی پیتی دا، به دراوی پیتی دا، نه قد نرخه که ی دا.

- الطَّائِرُ الشَّيْءَ: نَقَرَهُ/ ده نوکی (لایدا، بیاکیشا).

- لَهُ بَنْظَرُهُ: اخْتَلَسَ النِّظَرُ إِلَيْهِ/ (به دزی و ده، له ژیره و ده) سه بری کرد.

- : اِنْتَقَدَ الْكَلَامَ أَوْ الْفِعْلَ: اظْهَرَ مَا بِهِ الْعُيُوبُ وَ الْمَحَاسِنُ/ ره خنه ی گرت.

اِنْتَقَدَ الثَّمَنُ: قَبَضَهُ نَقْدًا/ به دهستی نرخه که ی و ده رگرت.

- الْكَلَامَ عَلَى قَائِلِهِ: اظْهَرَ عَيْبَهُ/ ره خنه ی لای گرت، ناته وای ده رهیتا.

نَقَدَ الضَّرْسُ: نَخَرَ/ کلژر بو.

نَاقِدُهُ: نَاقِشُهُ/ وت و ویزی له گال کرد.

نَقَدَ: اِنْتِقَاد: فَحَصَ: تَنْدِيدُ/ ره خنه، ره خنه گرتن.

- : مَا يُعْطَى مِنَ الثَّمَنِ مُعْجَلًا/ دهستی.

- : نُقُودٌ: مَسْكُوكَاتُ/ دراو.

حَسَابُ الْ- . الْبَيْعِ بِالْ- / به دهستی.

وَرَقُ الْ- / دراو، دراوی کاخه ز.

نُقُودٌ: نَقْدِيَّةٌ: دَرَاهِمُ/ دراو پاره، درهم.

نَقْدًا. بِالنَّقْدِ: خِلَافَ الدِّينِ/ به دهستی، به دراو، نه که به قه ز.

اِنْتِقَاد: ضِدَّ اِسْتِحْسَانٍ/ ره خنه، تانوت، به ره لستی.

- هَزَلِيٌّ: تَهْكُمُ/ گالته، گالته پی کردن، لاقرتی، که پ.

عُرْضَةٌ لِلنَّقْدِ/ جیتی ره خنه یه.

مُنْتَقَدٌ: فَحَصٌ/ بژار کرد.

- : يُعْتَرَضُ عَلَيْهِ/ ره خنه (لای گراو، لایته گیر).

مِنْقَادٌ: مَنَقَارٌ/ ده نوک.

نَقَدَ:

نَقَدَ. اِنْتَقَدَ. تَنْقَدَ. اِسْتَنْقَدَ فَلَانًا مِنْ كَذَا: نَجَاهُ وَ خَلِّصَهُ/ رزگاری کرد.

نَقَدَ: نَجَا وَ سَلِمَ/ رزگاریو، رزگاری بو.

نَقَدَ. اِنْقَادَ: نَجَاةٌ. خِلَاصٌ. سَلَامَةٌ/ رزگاری، رزگار (بون، کردن).

مُنْقَذٌ: مَنْ يَنْقُذُ. مُنْجٌ/ رزگار کرد.

نَقَر:

نَقَرَ: ضَرَبَ/ لاییدا، کوتای، دای پاچی.

- الْحَجَرُ أَوْ الْخَشَبُ: حَفَرَهُ/ هه لای کند، هه لای کولی، دای تاشی.

- فِي الْحَجَرِ: كَتَبَ/ له سه ر به رد نوی، هه لای کولی.

- الطَّائِرُ: ضَرَبَ بِمَنْقَرِهِ/ ده نوکی پیدا.

- الطَّائِرُ الْحَبَّ: لَقَطَهُ/ هه لای چنی.

- عَلَى الْبَابِ: قَرَعَ/ له ده رگای دا.

- : قَرَعَ أَوْ فَرَكَ الْأَبْهَامَ عَلَى الْوَسْطَى فَاحْدَثَ صَوْتًا/ چه قه نه ی لایدا.

- بظفر الاصبع الوسطى: نَتَفَ/ په له پیتکه ی لایدا.

- عَلَيْهِ: عَابَهُ/ گالته ی پز کرد، تانوتی لایدا.

- ت. اِنْتَقَرَتِ الْخَيْلُ بِجَوَافِرِهَا: اِحْتَفَرَتْ/ سه کوولی کرد.

- فِي النَّافِرَةِ: نَفَخَ/ فوی پیا کرد، لاییدا، بلویری ژهن.

- وَ نَقَرَ عَنِ الشَّيْءِ: بَحَثَ/ گپا، بوی گپا، پشکنی.

نَاقَرٌ: صَاحٌ/ مشت و مری کرد، له که لای وت.

- : نَارَعَ. هَاتَرَ/ دژمنایه یی له گال کرد، لیتی زویر بو.

نَقَرَ: حَفَرَ/ هه لای کندن، هه لای کولین.

- : ثَقَب / کون کردن، سمين.
- الأصابع: دَقّ الاصبعَتين / چه قنه ايّدان.
- نُقْرَة: حَفْرَة. تَجْوِيف / چال، بۆشایی، کلّور، کون، هوّلول، مه لؤل.
- نَقَار: حَقَار / مه لکن.
- الخشب: طائر / دار کون کهره، داره سمه.
- منقار الطائر / دهنوک.
- : منقرِعول. صاقور / پاچ.
- الخشب و الحديد / سمو، قه لَم، کون کهره، فەردوونی، مه کتەب.
- نَقَر: غضبان / تپوه.
- نُقْرَة: نَاقِرَة. مُنَاقِرَة / مِهَاتِرَة / مشت و مې، چه نه بازی.
- ناقور: بوق / کهره نا.
- نُقير: اصل / بنه پەت، بنه چه.
- : منقور. محفور / مه لکنه نراو، مه لکنلراو.
- نُقريس: مرض / جومگه ژان، نه خوشيه توشی جومگه ی پین و په بنجه گه وده ی پین نه یی و نه یان ناوسیتین.
- : نقریس: طیب ماهر / پزشکی ویاو چالاک.
- نقز:
- نَقَر: وَثَب / بازیدای، قونه ی کرد.
- الطفل: رَقَصَة / مه لپه پان.
- نقس:
- نَقَس. اِنْتَقَسَ الناقوس: قَرَعَه / له زه نکیدی، زه نکیدی ایّدا، بۆلی ایّدا.
- الرجل: عَابَهُ وَ سَخَّرَ بِهِ / گالته ی پی کرد، پیی رابوارد، تیزی پیوه کرد.
- ناقوس: جَرَس / زهنگ، بۆل.
- نقش:
- نَقَش: لَوْن وَ زَيّن بِالوان / رهنگاوردنکی کرد، رازانديه وه، نه خشانن.
- : فَصّ الخاتم: حَفْرَة / مه لیکه ند.
- التمثال: نَحْتَة / تاشی، په یکه ری تاشی.
- البيت: دَهْنَة / بۆیه ی کرد، ماله که ی بۆیه کرد.
- الشوكة: اِسْتخرجها / ده ری پینا، دپکه که ی ده رمیتنا.
- الشَعْرَة بالمنقاش: نَتَفَهَا / موی ده رکیشا، مه لیکه ند، ده ری پینا.
- نَاقَش: جَادَل / مشت و مپی کرد، چه ندوچونی کرد، وت ویزی کرد.
- : الحساب و في الحساب: طلب منه البيان / حسابه که ی له گه ل کنلپه وه.
- نَقَش: تَلْوِين او تَرْيِين / ره رنگ کرد، بۆیه کردن، رازانديه وه، نه خشاندن.
- : حَفَر / مه لکنه ندن، مه لکنلین.
- : صورة مُلَوَّة / وینه ی (رهنگاوردنک، نه خشین).
- نَقَاش الجدران و البيوت: صَبَاغ / بۆیه چی.
- : حَقَار احجار و السواح معدنية / مه لکنول، به رد تاش.
- : تماثيل: نَحَات / په یکه رتاش.
- نَقَاشَة: حِرْفَة النقاش / بۆیه چیتي، نیگارکیش، نه خش کار.
- مِنْقَش. مَنْقَاش حفر المعادن / سمو، قه لَم، فەردوونی، مه کتەب.
- مَنْقوش: مُلَوْن / رهنگاوردنک، رازاوه، نه خشین.
- : محفور / مه لکنه نراو، مه لکنلراو.
- نَقَاش: مُحَاجَة / چن و چونی، مشت و مپی.
- مُنَاقَشَة: جَادَل / مشت و مپی، چن و چون.
- : مُحَاوَرَة وَ مُحَادَثَة / ناخاوتن، گنت و گۆ، وت و ویزی.
- نقص:
- نَقَص: قَلَّ. هَبَطَ / کم بوه وه، هاته خوارئ، پوکایه وه.
- : صَغُرَ: ضِد کبر / بچوک بوه وه.
- : نَقَص. اِنْقَصَ. قَلَّلَ / کم می کرده وه.
- . - . - : الثَمَن او الدرجة. قللها / کم می کرده وه، دای شکان.
- : وَ اِسْتَقْصَ الرَّجُلُ حَقَّهُ / لم يَعْطِهِ حَقَّهُ / به ته وای نه ی دایه، لپی (پری، کم کرده وه).
- و - : الرجل قدره: اِسْتَحَقَّ بِهِ / گالته ی پی کرد، له ترخی کم کرده وه، سوکی کرد.
- : كَذَا: عَاذَهُ / لپی بپرا، به شی نه کرد، کم می کرد، کورتی هینا.

ثَنَاقَصْ: ثَقَصْ شَيْئًا فَشِينَا/ کم برهوه، تا بهاتایه
 که می نه کدر، پوکایوه.
 - الْقَمَرُ: اُمَحَق/ مانگ بچوک برهوه.
 اِسْتَنْقَصَ الثَّمَنَ: طَلَبَ تَنْقِیصَه/ داوی کم کردنه وه
 داشکانی کرد.
 - الشَّيْءَ: وَجَدَهُ نَاقِصًا/ ناتواو بینی، به
 ناتواوی زانی.
 - الشَّيْءَ: وَجَدَهُ قَلِيلًا/ کم هاته پیش چاری،
 به که می زانی.
 ثَقَصْ: ثَقَصَان: ضِدَّ زِيَادَةٍ/ به ش نه کردن.
 - : فَقَدَ: عَجَزَ/ کورت مینان، کم کردن.
 - : ضِدَّ كَمَالٍ/ ناتواوی، نیوه چل.
 - : نَقِیصَة: عَيْبُ/ خوش، شورایی، کم و کوپی،
 نهنگی، نام و نهنگی.
 مُرَكَّبٌ اَلْ - : عَقْدٌ نَفْسِيَّةٌ. الشُّعُورُ بِالنَّقْصِ/ هست
 به ناتواوی کردن.
 نَاقِصٌ: ضِدَّ كَامِلٍ/ ناتواو، کم، نیوه چل، کم و
 کوپی.
 - : غَيْرُ مَوْجُودٍ/ نه بو.
 - : بَهْ ثَقَصْ اَوْ عَيْبٌ/ کم و کوپی تیایه،
 ناتواوه، خه وشاویه.
 - كَذَا: مَطْرُوحٌ مِنْهُ كَذَا فِي الْحِسَابِ/ لَيْسَ
 دهر نه کهوی.
 - عَنْ: اَقَلَّ مِنْ/ که متره له.
 - كَذَا: يَنْقُصُ مِنْهُ كَذَا/ کورت نه مینن، کم
 نه مینن، به ش ناکا.
 فَعَلَ - / کرداری ناتواو.
 مَخْرُوطٌ - / قوچه کی قرتاو.
 تَقْصِیصٌ: الْخَصْلَةُ الدِّیْنِيَّةُ/ سوکی، شورایی، کم و
 کوپی، ناتواوی، نهنگی، نام و نهنگی.
 اِنْقَاصٌ: اَقَلُّ/ که متر.
 اِنْقَاصٌ: تَنْقِیصٌ: تَقْلِيلٌ/ کم کردن وه.
 - : تَنْزِيلٌ/ داشکاندن، ای دهر کردن
 هینانه خوار.
 مُنَاقَصَةٌ ضِدَّ مُزَايَدَةٍ/ کم کردن وه، له سهریه
 داشکاندن.

مُنْتَاقِصٌ اخَذَ فِي النِّقْصَانِ/ تا بن کم نه بینته وه.
 - : مُتَضَاعِلٌ. مُمَحَقٌّ/ برهوه نه مان نه چن،
 نه پوکیتته وه.
 نَقْصٌ:
 ثَقَصَ الْبِنَاءَ: هَدَمَهُ/ روخاندی، تیکی دای، هه ای وه شان.
 - الْحَبْلُ: حَلَهُ/ کردیه وه، شلی کرده وه.
 - الْعَهْدُ اَوْ الْأَمْرُ: اُفْسِدَهُ/ تیکی دای، په شیمان
 برهوه، پیسی کرد.
 - الْعَهْدُ اَوْ الْأَمْرُ: الْفَاءُ وَاِبْطَلَهُ/
 هه ای وه شانده وه.
 - الْوَصِيَّةُ اَوْ الشَّرِيعَةُ: كَسَرَهَا/ شکاندی،
 هه راموشی کرد.
 - الثَّهْمَةُ: اِبْطَلَهَا/ په رچی دایه وه.
 - الشَّرِيعَةُ: كَسَرَهَا/ نه ریتی شکاند.
 - الْبُرْهَانُ اَوْ الْحُجَّةُ: قُلُّدُ/ به دروی خسته وه،
 به په رچی دایه وه.
 - الْوَلَاءُ: اَنْكَرَ الْعِرْفَانَ وَاِلْخِلَاصَ/ یاخی بو،
 به له سه بو، سپله بو.
 - حُكْمُ الْمَحْكَمَةِ: اِبْطَلُ/ هه ای وه شانده وه.
 - نَاقِضٌ: اَنْكَرَ/ نکولی کرد، نه چوه ژیری، دانی پیا
 نه نا.
 نَاقِضٌ: خَالَفَ/ سه رپچی کرد یاخی بو، هه لکه پایه وه.
 ثَنَاقَصَ الْقَوْلَانِ: تَعَارَضَا/ جیاوازیون، پیچه وانه بون،
 له یه که نه نه چون.
 - الرَّايَانُ: تَصَادَمَا/ به یه کیانادا، دژی یه که بون.
 - تَنْقُضٌ: اِنْتَقَاضٌ: اِنْحَلَّ وَاِنْكَسَرَ/ شکا،
 هه لوه شایه وه.
 اِنْتَقَاضَ الشَّعْبِ عَلَى الْحُكُومَةِ: اِنْكَرَ الطَّاعَةَ/ یاخی
 بو، به له سه بو، سه رپچی کرد، هه لکه پایه وه.
 - : اِنْحَلَّ وَتَحَرَّبَ/ روخا، داروخا، هه لوه شا.
 ثَقَصٌ: تَخْرِيبٌ. هَدَمَ: اِفْسَادٌ. اِبْطَالٌ.. / شکاندن،
 هه لوه شانندن، تیک دان وه.
 - الْحُكْمُ: اِلْغَاءُ اَوْ اِبْطَالُ الْحُكْمِ/ لای بردن،
 هه لوه شانندن وه.
 - الْعَهْدُ: اِفْسَادٌ/ په یمان شکاندن، په شیمان بونه وه.

- الولاء: إنكار العرفان و الاخلاص / پنهان زانين،
ياخي بون، سپه يي.
لا يُنْقَضُ: مُسَلِّمٌ به / چار ني، هه لئاوه شيتته وه،
دهسكاري ناكري.
نَقِضَ. نَقَضَ. البناء المنقوض: مهدوم / خانوي،
روخاو، تيك دراو.
- - - . انقاض: بقايا البناية المهدمة /
داروپه ردو، چل و چپو.
نقيض: ضد. عكس / دژ، پيچه وانه.
على طرفي - : ضِدُّهُ على خط مستقيم / پيك ناگه.
النقيضان: الأمران المتخالفان / دو كاري جياواز،
له يه كه چو، پيچه وانه يه كتر.
تَنَاقُضٌ: تباين. مُخَالَفَةٌ / دژوار، جياوازي، ناكوكي،
پيچه وانه.
مُنَاقِضٌ: ضد. على عكس / پيچه وانه، به پيچه وانه،
جياواز.
مُتَنَاقِضٌ: متعارض: مُخَالِفٌ / جياواز، دژوار،
پيچه وانه.
مُنَاقِضَةٌ: مُخَالَفَةٌ / جياوازي، له يه كه نه چون،
دژواري.
منقوض: محلول. مفكوك / كراوه، شل.
- : مُعَارِضٌ / جيا، په سنده نه كراو.
- : يُنْقَضُ. يُقَدُّ / به درز خراو، هه لئه شاو.
نقط: نَقَطَ الحرف: جعل له نقطا / خالي بز پيته كان
دانا.
- . - الكلام: فصله بعلامات الوقف / خال
ريزي كرد.
نَقَطَ: لَطَحَ بِنُقْطٍ / خال خالي كرد، په له پهل ي كرد،
پيسي كرد.
- الماء: قَطَرٌ. جعله يقطر / تكا، ناو نه تكا.
- العروس: (عطاها هديّة) / ديارى دا به بوكن.
نُقْطَةٌ على الحرف او تحته / پنت، خال، نوكه.
- : مكان. بُقْعَةٌ / جيگه، شوين، جن.
- : امر. مسئلة / كار، باس، باره.
- الخلاف / باره ي ناكوكي و جياوازي.
- الضعف / شوين لاوازي.
- الدائرة: مركزها / چهق.
- الوقف بين الجمل / پنت، ويسته.
- الخفير او الشرطي / بنكه ي پوليس.
- العرس: هديّة / ديارى.
- قَطْرَةٌ / تكه، دلّوب.
- عنبر: شامة / خالي گونا، خال.
منقوط. مُنْقَطٌ: مُرْقَطٌ / به لك، په لاوي، خال خال،
خال به ند.
نقع: نَقَعَ. انقَع الشيء في الماء: اقرء فيه / ته پي كرد،
خستيه ناووه، خوسانيوه.
- - - غَلَّةٌ قلبه: صَبَّ جام غضبه / داخي دلي
رشت.
- - الماء العطش: سكنه / تينو پتي شكان.
- الماء في بطن الوادي: رَكْدٌ / ناووه ستا، په نكي
خواردوه، بو به (زؤنگ، زه لكاو).
انقَع. اِسْتَنَقَعَ الماء: اسن / بؤگه ني كرد، گولي به ست.
نَقَعَ: المصدر من نَقَعَ / ته پكردن، له ناو هه لكيشان،
خوساندنوه.
- : ماء مُسْتَنَقَعٌ / ناوي راوه ستاو، گولاو، زؤنگ،
زه لكاو.
نُقَاعَةٌ: نَقِيعٌ. مَنقُوعٌ / له ناو كيشراو، ته پكراو، خوساو.
نَقُوعٌ: مُنْقَعٌ: الفاكهة المجففة التي تُنْقَعُ في الماء /
خوشاوي ميوه ي وشك كراو.
ناقع: الذي يُنْقَعُ / ته پكر، له ناو هه لكيشهر.
سَمٌ - : قاتل / زاري كوشنده، زه مري هه لاييل.
شرابٌ - : مُنْعَشٌ / سه فراشكين، خم ره وين.
مُسْتَنَقَعٌ: سَبَخَةٌ. غَيْظَةٌ / گولاو، زه لكاو، زؤنگ.
نقل: نُقِلَ الشيء: حَوَّلَهُ من مكان الى آخر / گواستيه وه،
گويزايه وه.
- : (وَصَلَ و سَلَّمَ) / گهياندي، بردى.
- : حَمَلٌ / هه لئي گرت.
- : حَرَكٌ / جولاني، بزواني، له قاني.
- : غَيْرَ مسكنه / گواستيه وه، گويزايه وه.

- : نَسَخَ / له بیری نوسیه وه، نوسخی له بهرگرته وه.
 - : عن فلان: روى عنه / لیته وه گیرایه وه.
 - : من لغة الى اخرى تَرْجَمَ / گوی، وه ری گتیا.
 - : الخبر او المرض / اوصل / گه یانی، بلاوی کرده وه.
 - : تَنَقَّلَ: اکثر الإنتقال / زور شه جوئی و جیگه شه گوی،
 جیگه به خوی ناگرت.
 - : تَحَوَّلَ من مكان الى آخر / گواستیه وه، چوه
 جیگه به یکی تر.
 - : نَقَلَ الاشياء: بَدَلَ مواضعها / جیگا کانیانی گوی.
 - : نَاقلَتُهُ الحديث: نقلت اليه ما عندي و نَقَلَ الى ما
 عنده: حَدَّثْتُهُ وَحَدَّثْنِي / قسه مان بز به کتر کرد.
 - : تناقلوا الحديث: نقله بعضهم من بعض / ده ماو ده م
 گزپایانه وه.
 - : اِنْتَقَلَ: تَنَقَّلَ / گواستیه وه، گویزایه وه، چوه
 جییه کی تر.
 - : الى رحمة الله: مات / مرد، کچی کرد، کچی
 دواپی کرد.
 - : تناقلته الألسن / ده ماو ده م کهوت، کهوته سه رزار.
 - : الأيادي / کهوته به رده ست، زورده ستی بینی،
 ده ستاوده ست کهوت.
 - : الجرائد / له رزنامه کاندایا بکویه وه.
 - : نَقَلَ: تحويل من مكان الى آخر / گواستیه وه،
 جی گزپین.
 - : إيصال / گه یاندن.
 - : ترجمة / گزپین، وه رگتپان.
 - : نسخ / له بهر نوسینه وه، له بهر گرته وه.
 - : تقليد / لاسایی کردنه وه.
 - : نقل: مَنَقَلَ: فعل او الحف البالي / سَوَّل و
 پیلای کون.
 - : نَقْلَةُ: المرأة من نقل / جار، که پوت.
 - : ناقل: حامل / مه لگر، گویزه وه.
 - : مترجم / وه رگتپ.
 - : ناسخ / له بهر نوس.
 - : موصل / گه به نر.
 - : انتقال: تَحَوَّلَ من مكان الى آخر / جیگه گزپین،
 گواستیه وه، گویزانه وه.

- : تَحَوَّلَ: تَغَيَّرَ من حال الى حال / گزپاو.
 - : وفاة / مردن، کچ کردن، کچی دواپی.
 - : تَنَقَّلَ: تَحَرَّك / مات و چو کردن، گواستیه وه.
 - : تَثْقِيل: تَبْدِيل الموضع / جیگه گزپین.
 - : مَنَقُول: يُنْقَلُ / مه ل ده گری، شه جوئی، شه گویزیه وه.
 - : نُقِلَ / گویزایه وه، گواستیه وه.
 - : مَنَسُوخ / له بهر نوسراوه.
 - : مَنَقُولات: خِلاف الثابت / شت و مه که شه جوئی نری و
 شه گویزیه وه.
 - : مُتَنَقِّل: غير ثابت / شه گویزیه وه، شه جوئی.
 - : مُتَجَوِّل / گه پوک.
 - : رَحَال / کچر، ره وه ند.
 - : نُقْلَةُ: تَمِيمة. لِقْلَقَةُ الكلام / قسه گواستیه وه گزپانه وه.
 - : نُقْلِي: سَمَاعِي / ده ماو ده م، به بیستن.
 - : نُقْلَةٌ: مُحَقَّة / ده سته بهر.
 - : مُنْقَلَةٌ: مَرْحَلَةٌ / قَوْنَاخ، کاروان سهر.
 - : مِقياس الزوايا / مه نقله، سوچینو.
 - : نُقَالَ: مُتَحَرِّك / شه جوئی، شه گویزیه وه، بزینو.
 - : مُنَاقَلَةٌ: النقل من مكان الى آخر / گویزانه وه، جیگه
 گزپین.
 - : نواقل الدهر: نواصب / مه لس و کهوتی زه مانه.
 - : نُقِلَ: صفار الحجارة / ورده بهر، چو، زیخ، چه گل.
 - : نَقَم:
 - : نَقَمَ. نَقِمَ: اِسْتَقَمَ لنفسه منه: عاقبه / توله ی خوی
 سه ند.
 - : عليه: حَقْدَ / قین، رقی / نه مه لگرت.
 - : عليه حَقُّهُ: انكره عليه / مافی خوارد، دانی
 پیا نه نا.
 - : نِقْمَةٌ: اِسْتِقَام: ثار / توله، توله (کردنه وه، سه ندنه وه)،
 پین نواندن.
 - : غَضَبَ / توپه پی، رقی، قین.
 - : ناقيم: حاقِد / به قین، رقاوی، دل پره ش.
 - : على الحياة / بهر قی له ژیان، بیزار له ژین.
 - : مُنْتَقِم: الذي يَنْتَقِم / توله سین.
 - : نقه:

نَقَّة. إِنْثَقَّةٌ مِنْ مَرْصِيَةٍ: صَحَّ / چاك بوهوه، هه لسا، بوژايهوه.

نَقَّة. نَاقَةُ: مُتَعَاْفٍ / چاك، چاكهوه بو، هه لساو.

نَقَّة. نُقُوهُ. نَقَّهَةً. نَقَاهَةً: إِفَاقَةً / چاك بونهوه، بوژانهوه.

دار: النقاها / بوژانگه.

نَقَى:

نَقَى (نَقَاءٌ وَ نَقَاوَةٌ): نَظَفَ / پاك بوهوه، خاويين بوهوه، پاكهوه بو.

- : صَفَى وَ خَلَصَ / روڤ بوهوه، زړنگايهوه.

نَقَا. انقى العظم: اسْتَخْرَجَ مَخَّهُ / مَوْخَى نَيْسِقَانَه كَى دهرهينا.

نَقَى. انقى: جَعَلَهُ نَقِيًّا / پاكى كردهوه، خاويين كردهوه، زړنگايهوه.

- : إِنْتَقَى: إِنْخَارَ / هه لى بژارد.

- : الْقَمَحَ مَثَلًا / بژاردى، پاكى كردهوه، پاكزى كرد.

نَقَا. نَقَاوَةٌ / خاويين، پاكى، پاكزى.

نَقَاوَةٌ: نَقَاوَةٌ. نَقَايَةُ الشَّيْءِ خِيَارُهُ / هه لى بژيراو، هه لى بژارده، پوخته.

نَقَى. نَقَى: صَافَ. نَظِيفَ / روڤ، پاك، پوخته.

- : طَاهَرَ. غَيْرَ مَلُوثَ / خاويين.

انقى: أَكْثَرَ نَقَاءً / پاكتر، خاويينتر، پوخته تر.

إِنْتَقَاءَ: إِنْخِتَارَ / هه لى بژاردن.

نَقَّيَّةٌ: تَصْفِيَةٌ. تَطْهِيرَ / پاك كړندهوه، خاويين كړندهوه، پاكزى كړدن.

نَكَب:

نَكَب: أَصَابَ بِنَكْبَةٍ / توشى به لآبو، كوښتى كهوت، سه رى لى تيك چو، كاره ساتى به سه رها ت.

- : تَ الرِّيحَ: مَالَتْ عَنْ مَهْبِهَا / ياكه كى گزپى.

- : نَكَبٌ. تَنَكَّبَ عَنْ: حَادٍ / لايد، پيڅى كړدهوه، وه رى گزپا.

- : عَنْ: عَدَلَ / وازى هينا، ده ستى هه لگرت.

تَنَكَّبَ عَنْهُ: تَجَنَّبَهُ وَ إِعْتَزَلَهُ / خَوَى (لَى-لاد)، لى پارسا ست، وازى لى هينا، لى دوركه وتهوه.

- : الشَّيْءُ: الْقَاهِ عَلَى عَاتِقِهِ / خستيه سه رشانى.

- : عَلَى الشَّيْءِ: إِنْكَأَ عَلَيْهِ / خَوَى دَا به سه ريا، شانى خسته سه ر.

نَكْبَةٌ. نَكَبٌ: مُصِيبَةٌ / كاره سات، به لا، سه مه ره، فه تاره ت، كوښت كهوتن، سه رلى تتيك چون، لى ته ومان، نه هاتى، قوږت.

مَنَكُوبٌ: مُصَابٌ بِنَكْبَةٍ / كوښت كهوتو، سه رگه ردان، كو لول، لى ته مار.

مَنَكِبٌ: عَاتِقٌ: كَتَفٌ / شان، باهو. نَكَت:

نَكَّتَ: حَفَرَ / هه لى كه ند، هه لى كو لى، روشانى.

- : الْعَظْمَ: أَخْرَجَ مَخَّهُ / مَوْخَه كى دهرهينا، داي ته كان.

- : الرَّجُلُ الْقَاهِ عَلَى رَأْسِهِ / به سه ردا داي به زه ويذا.

نَكَّتَ فِي كَلَامِهِ: جَاءَ بِالنَّكْتِ / نوكته كى هينا يه وه.

- : عَلَى: مَارَحَ / نوكته كى پى كرد، گالته كى له گال كرد.

نَكَّتَهُ. نَقَطَةً / خَالٍ، پهل، روشاوى.

- : مُلَحَّةٌ. الْجَمَلَةُ اللَّطِيفَةُ / بۆ پيكه نين، نوكته، گالته وگپ.

نَكَّاتٌ. مُنَكَّتٌ: الَّذِي يَجِيءُ بِالنَّكْتِ فِي كَلَامِهِ / نوكته باز، قوشمه، گالته چى.

- : طَعَانَ فِي النَّاسِ / گالته چى، به خه لك راه بويرى، قه شمهر.

تَنَكَّيْتُ: إِنْتَقَادَ هَزْلًا / پى راباردن، ره خه به گالته وه.

- : الْإِتْيَانُ بِالنَّكْتِ / نوكته هينانه وه.

مَنَكُوتٌ: مَلَقَى عَلَى رَأْسِهِ / به سه راكه وتو.

نَكْتُ:

نَكْتُ الْعَهْدَ أَوْ الْبَيْعَ: نَقَضَهُ وَ نَبَذَهُ / په شيمان بوهوه، په يمانى شكان.

إِنْتَكْتُ: إِنْقَضَ / هه لوه شا، تيك چو، شكا.

نَكْتُ: نَقَضَ. كَسَرَ / هه لوه شان، تيكدان، شكان.

- : عَدَمَ وَفَاءٍ / سپله كى، پى وه فايى.

- : الْعَهْدُ / په يمان شكاندن، ناپاكى، پى وه فايى، ده ست برين، په شيمان بونه وه.

نَاكَيْتُ الْعَهْدَ / ده ست پى، په يمان شكين، پى وه فا.

نَكَحَ:

نَكَحَ الْمَرْأَةَ: تَزَوَّجَهَا / هيناي، ماره كى كرد.

- ت المرأة: تزوجت/ شوی کرد، میدری کرد، در
به شو.
(تَنَكَّحَ: زَوْجَ/ دای به شو، ماره ی بپی.
تَنَکَاح: زواج/ ماره کردن، زن مینان، شو کردن،
ماوسه رگرتن.
ناکح: ناکح: ذات زوج/ به شو.
مَنَکَاح: نساء/ نافرهت، زن.
نکد:
تَكَدَّ: تَكَدَّ الْعَيْشُ: اِشْتَدَّ وَ عَسَرَ/ زیان تال بو،
گوزهران ناخوش بو.
تَكَدَّ عَيْشُهُ: جَعَلَهُ نَكْدًا. كَدَّرَ عَيْشُهُ/ زیانی تال کرد،
گوزهرانی ناخوش کرد.
تَتَكَدَّرُ عَيْشُهُ: تَكَدَّرَ/ زیانی لایتال بو.
تَكَدَّرَ: كَدَّرَ/ ناخوشی، سه رلای تیک چون، به دبه ختی.
تَكَدَّرَ: شَكِسَ. وَعَقَّ/ بِنَابِو، بِنَحِیَا، شه پانی.
رجل - و تَكَدَّرَ: قَلِيلُ الْخَيْرِ عَسَرَ/ پیای بی خیر
رهق.
اَتَكَدَّرَ: مَنَكُودُ الْحَفْظِ: سَيِّئُ الْحَفْظِ: تَعَسَّى/ به دبه خت،
بین شانس، هه ناسه سارد، ره نه پیو، که ساس.
مَنَكُودَ: مَتَكَدَّرَ: قَلِيلُ/ کم، نایه خ، هیچ و پوچ.
نکر:
تَكَّرَ الْأَمْرَ أَوْ الرَّجُلَ: جَهْلُهُ/ خوی لی (هه له کرد، گیل
کرد)، بینکاری کرد، نه ی ناسیه وه.
تَكَّرَ: اخفی/ شار دی وه.
- الإِسْمَ: جَعَلَهُ تَكْرَةً/ کردی به ناسراو.
اِتَكَرَّ حَقَّهُ: دَحَضَ/ مافی خوارد، دانی پیانه نا، نکولی
کرد، بینکاری کرد.
- ذاته/ خوی له بیرکرد، بینکاری خوی کرد.
- عَلَيْهِ فَعْلُهُ: عَابَهُ وَ نَهَأَهُ عَنْهُ/ کرده وه که ی به
ناشیرین داناو سه رزه نشتی کرد، په سندی نه کرد.
اِسْتَتَكَّرَ الْأَمْرَ: رَفَضَهُ. نَهَأَهُ/ ناپه زایی دهر پی، بیزاری
نواند.
- تَتَاكَرَّ الْأَمْرَ: جَهْلُهُ/ خوی لی (هه له کرد، گیل
کرد).
تَتَاكَرَّ الْأَمْرَ: تَجَاهَلَهُ/ خوی و پیشان دا هیچی لی
نازانی.

- الرجل: تَجَاهَلَهُ/ خوی و پیشان دا که نای
ناسی.
تَتَكَّرَ: تَخَفَى/ خوی گوری، چوه به رگینکی تره وه.
- لَهُ: لَقَاءَهُ لِقَاءً بَشِيعًا/ زور ناشیرین دیده نی و
پیشوازی کرد.
تَكَّرَ: تَكَّرَانَ. نَكِرَ. اِنْكَارَ: رَفَضَ. دَحَضَ/ دان
پیانه نان، بینکاری کردن.
نَكَرَانَ الْجَمِيلَ. اِنْكَارَ الْجَمِيلَ. جَحُودَ الْمَعْرُوفِ/
سپله یی، پِن نه زانین، له به رچاوه نبون.
- الذات/ خونه ناسی، خۆ له بیرکردن.
نَاكَرَ الْجَمِيلَ: كَتُودَ. عَاقَ/ سپله، پِن نه زان، نان کویر.
تَكْرَةً: نَقِيضُ الْمَعْرِفَةِ. غَيْرُ مُعَيَّنٍ أَوْ مَعْرُوفٍ/
نه ناسراو، نه ناس.
تَتَكَّرَ: اِسْتَخْفَاءَ/ خَوَّگُورِین، خَوَّلی گُورِین، چونه
به رگینکی تره وه.
قَتَاعُ الدَّ - / رِیووش، روگور، ماسکه، ده مامک.
مُتَكَّرَ: غَيْرُ مُعْتَرَفٍ بِهِ/ دان پیانه نراو، نه ویستراو.
- : مَا لَيْسَ فِيهِ رِضَا اللَّهِ/ نه وه ی خوا نایه وی
بکری.
- : أَمْرٌ قَبِيحٌ/ کرده وه ی ناشیرین، کاری ناپه سندن.
- و نَكِرَ/ دوما لیکه ی پرسسیار که رن، نینکیرو
مونکیرو.
مُتَتَكَّرَ: مُتَخَفَّ/ رِیووشراو، خَوَّگورِی، به رگ گُورِاو.
تَكَّرَا: دَهَاءَ وَ فُطْنَةً/ ژیری، زیره کی، بلیمه تنی.
- : شِدَّةٌ/ نه نگانه، ناخوشی، گُوتاوه پو.
نکس:
تَكَسَّسَ. تَكَسَّسَ: قَلْبَ/ (ناوه ژو، نه م دیونه و دیو،
سه ره و ژینی کرد، هه لی گُورِایه وه.
- . - راسه: طَاطَأَهُ/ سه ری (شو پی کرد،
دانه واند)، ملی دریز کرد، پیی لئراکیشا.
- . - داء المرض: اَعَادَلَهُ/ نه خوشیه که
گه رپایه وه سه ری، نه خوشیه که ی گرتوه، توشی بوه وه،
بوی گه رپایه وه.
تَكَسَّسَ: اِسْتَكَسَّ الْمَرِيضُ: عَاوَدَهُ الْمَرَضُ/
نه خوشیه که ی گرتوه، خراپ تربو، وه خوی لی
هاته وه.

تَنَكَّسَ: انْحَطَّ عَنْ اَصْلِهِ الطَّيِّبِ/ ناچیزه دهرچو،
یاخی بو.
نُكَّسَ الْعِلْمُ: اُنْزِلَ اِلَى الْوَسْطِ/ تالای میتایه ناوه پاست،
که چی کرد
نُكَّسَ. نَكَّسَةً. اِنْتَكَّاسُ: الْعَوْدَةُ اِلَى سَابِقِ الْحَالِ/
گه پانه وه، بۆ دۆخی جاران.
نَكَّسَهُ: خِيَّتَهُ. فُشِلَ/ یارک که وتن، تن شکان، نوچ دان.
تَنَكَّسَ: اِنْقِسَادُ الْاَصْلِ الطَّيِّبِ/ ناچیزه یی، یاخی تی.
مُنَكَّسٌ: مَنَكُوسٌ: مَقْلُوبٌ/ مه لاوگه پاو، ناوه ژو،
سهره وخوار، نخون.
نَكَّشَ: نَكَّشَ الْبُئْرَ: طَهَّرَهَا/ پاکى کرده وه، دهری دا.
نَكَّصَ:
نُكَّصَ عَنْ كَذَا: اَحْجَمَ/ وازی هینا، ده ستنی مه لگرت،
په شیمان بوه وه.
- عَلَى عَقِيْبِهِ. اِنْتَكَّصَ: تَرَاجَعَ/ گه پایه وه،
کشایه وه.
نُكَّصَ: جَعَلَهُ يَتَرَاجِعُ/ په شیمانی کرده وه، گه پانیه وه.
ناکص. مُنَكَّصٌ: مُتَّحِی/ په شیمان، کشاوه، گه پاوه.
نَكَفَ:
نَكَفَ. نَكَفَ مِنْهُ وَ عَنْهُ: اِنْتَفَ مِنْهُ وَ اِمْتَنَعَ/ بیژى
لئى کرده وه، لالوت بو لئى.
- دَمَعَتْهُ: مَسَحَهَا/ فرمیسکی سړى.
ناکفه الکلام: قَابِلُهُ بِمِثْلِهِ/ له رویا مه لگه پایه وه،
وه لایى دایه وه.
- : نَارَضٌ/ مشت و مری کرد، چهن و چونی کرد.
- : فِى الْبَيْعِ وَ الشَّرَاءِ/ سهردای کرد، چهن و چونی
کرد.
اِسْتَنَكَفَ مِنْ كَذَا: اِمْتَنَعَ اِنْفَةً وَ اِسْتَكْبَارًا/ بیژى
لئى تهاته وه، قیزی لئى تهاته وه.
- : اِسْتَكْبَرًا/ تیزل بو، خوی به زل گرت.
غَيْثٌ لَا يَنْكَفُ: لَا يَنْقَطِعُ/ خوش ناکاته وه، باران
دوایی نایهت.
جَيْشٌ لَا - : لَا يُخْصَى/ له شکر تکی بی شوماره،
نازمیرى، له ژماره نایهت.

بَحْرٌ لَا - : لَا يُسَبَّرُ غَوْرَهُ. لَا يُبْلَغُ آخِرُهُ/ نه سهرى
مه یه و نه بن، دهریا په کی بی بنه.
مُنَاكَفَةٌ: مُنَارَعَةٌ. مُضَايِقَةٌ/ چهن و چونی، تهنگ پی
مه ل چنبن.
نُكَافَ: مَرَضُ الْخُدَّةِ النُّكَيْفِيهِ/ مله خپئ، نالوکه وتن.
نُكَفَّةٌ: عُذَّةٌ بِجَوَارِ الْأَذْنِ/ لوی مله خپئ، نالوی
مله خپئ.
نَاكَفٌ: مَمْتَنِعٌ. مَتَبَرِّءٌ/ لالوت، نا قایل، به دلی نیه.
نُكَلَّ: نَكَلَ عَنْ (أَوْ مِنْ) كَذَا: نَكَصَ وَ جَبَنَ/ له ترسا
کشایه وه، وازی هینا، په شیمان بوه وه.
- : نُكَلَّ بِهِ: مَثَلٌ/ کردی به نمونه، به زمی پی کرد،
په نگى پی دا.
نُكَلَّ. اُنْكَلَّ: دَفَعَهُ وَ صَرَفَهُ/ ده ستنی پیوه نا،
گه پانیه وه.
- : بِهِ: صَنَعَ بِهِ صَنِيعًا/ ده ستنی بری، به زمی
پی کرد، په نگى پی دا.
- : تَاكَلَّ: الْجَبَانُ الضَّعِيفُ/ ترسنوکی لاوا، ناپیاو.
نُكَلَّ. نُكَلَّ: قَيَّدَ شَدِيدًا/ جه پاو، به ستنی قایم، کوټ و
به ستنی جه پاو.
- : - : حَدِيدَةُ اللِّجَامِ/ ناسنى لفاو، زمانه لفاو.
نُكَالُ: مَا يُجْعَلُ عِبْرَةً لِلْغَيْرِ/ کراو به نمونه، به په نگ.
نکه:
نُكَّةٌ وَ نَكْبَةٌ لَهُ وَ عَلَيْهِ: تَنَفَّسَ عَلَى اِنْفِهِ. شَمَّ رِيحَ
اِنْفِهِ/ بۆنى لوتی کرد.
نُكْهَةٌ: رَائِحَةُ الْغَمِّ/ بۆنى دهم.
- : طَعْمٌ/ تام و بۆن، بۆن و به رانه.
نکی:
نُكِيَ الْعَدُوُّ وَ فِيهِ: قَهَرَةٌ/ به زانی، شکانی، زال بو،
سهرکه وت.
- : اِغَاطَ/ قینی گرت.
نُكَايَةٌ: قَهْرٌ/ به زانی، شکاندن، سهرکه وتن، زال بون.
- : اِغَاظَةً. كَيْدٌ/ قین، رق.
- : فِيهِ/ له رقی نهو، له قینی نهو.
نم:

نَمَّ الحَدِيثُ: اظهره بالوشاية/ بوختانی کرد،
 به شیوهی بوختان قسهی گیزایه وه، گویا نه لَین.
 - الحَدِيثُ: ظَهَرَ/ ده رکهوت، ناشکرا بو، زانرا.
 - بینهم: افسد/ تیکی دان، ناشوبی له ناویانا نایه وه،
 دوزمانی و فیتنه یی کرد له ناویانا.
 - علی: اظهر/ ده ریخست، ناشکرای کرد، خستیه بو.
 نَمِیعة. نَمَّ وِشابة/ بوختان به ده مه وه هه لَ به ستن،
 دورویی، پاشمله باس کردن.
 نَمَّ. نَمَام. فَنَان. وَاش/ بوختان کەر، فیتنه، دورو.
 نامة: حَرَكَة/ جوله، بزۆکی، بزۆی.
 - : حیاة/ زین، زیان.
 نَمَّة. قَمَلَة/ نه سپن، موریان.
 نَمْنَم: نَفْس و رَحْف و زَيْن/ رازاندیه وه، نه خشانی.
 نَمْنَمَة: صَغُوة. طائر صغير/ فیرنه گوله.
 مَنَمَم: مَنَمَق. مُزَيْن/ رازاوه، نه خشاو.
 - : متناسق الصغر/ وردیله.
 - : مُنْقَط. مُنْقَش/ خال خال، خالریژ، پرخال.
 نِم نِم. نَمَم: خَرَز ناعم/ زه نگیانه.
 نمر:
 نَمَر. نَمَر. نَمَر: غَضِب/ تیره بو، رقی هه لَ سا.
 نَمَر: رَقَم/ ژماره ی لید، نمره ی لید.
 نَمَر. نَمَر. نَمَر: حیوان/ پلنگ.
 نَمْرَة. قَرَارَة. انثی النمر/ ده له پلنگ، ما پلنگ، پلنگه
 میچکه.
 - . نَمْرَة: نُقْطَة/ خال، په له، پنت.
 - . - . نَمْرَة: رَقَم/ ژماره، نمره.
 - . - . - . درجه. علامة/ نیشانه، نمره.
 انمر: ارقط/ په لاری، پلنگی، پل.
 مَنَمَر: مُرْقَط/ په لاری، خال خال، پل.
 - : مُرَقَم/ نمره لیدراو، ژماره کراو.
 تمیر من الماء: الزاکی العذب/ ناوی سازو خووش.
 نَمَس: نَمَس السِر: كَتَمَة/ نه پینه که ی شارده وه.
 - . نَمَس الرَجُل: سارَة/ نه پنی خوی لا درکان،
 رازی خوی لاوت.

ناموس: مَوْضِع السِر: صاحب السِر/ نه پین پۆش،
 باوه پین کراو، نه پین گیر.
 - : مَكَار/ قَبْلَباز، ساخته چی.
 - : نَمَام/ بوختان کەر، فیتنه، دورو، دوزمان،
 سهریه ناشوب.
 - : مَكَمَن الصائد/ بۆسه.
 - : شریعة/ یاسا.
 - : قاعِدة/ شیواز، نه ریت، باو.
 - و الواحدة ناموسه: بعوض/ میشوله.
 - کاذب/ میشوله ورده، ویه.
 - : عَرِين الاسد/ لانهی شیر.
 ناموسیة: نَسِيج لوقاية البعوض/ کولله، په رده و
 کولله.
 نَمَش: نَمَش الجلد أو الوجه: صار فيه نَمَش/ شل بو، منجل
 بو.
 نَمَش. اَنَمَش الرجل: كذب و اتي بالنميمة/ بوختانی
 کرد، درۆی (کرد، هه لَ به ست).
 نَمَشُ الجلد: نَقَط في الجلد/ شلی، په له ی پیست،
 منجلی.
 نَمَش. اَنَمَش: اكلف/ شل، پیست په لاری، پل، منجل.
 نَمَط: نَمَط: طِرَاز/ شیواز، باو، بابته، شیوه، سهمت، پین.
 حدیث ال - / تازه بابته، مؤده ی نوئ.
 قدیم ال - / بابته ی کون، مؤده ی دیرین.
 علی هذا ال - / به م شیوه یه، له م سهمه، له م پین یه،
 به م چه شنه، به م جۆره.
 نَمَطی. رَتِيب/ رۆتین.
 نَمَق: نَمَق: دَبِج. حَسَن و زَيْن/ نه خشانی، رازاندیه وه، ریکی
 خست.
 تَنَمِيق: تَحْسِين و تَزِين/ نه خشاندن، رازاندیه وه، ریک
 خستن.
 مَنَمَق: مُرْحَرَف/ مَدَبَج/ نه خشاو، رازاوه، ریک خراو.
 نعل:

ثَمَلٌ ثَمَلُ الْجُدِّ وَ الْجَسَدِ: خدر/ میروای کرد، سربو.

ثَمَلٌ وَ الْوَاحِدَةُ ثَمَلَةٌ: حشرة معروفة/ میرو، میرو، مور.

ال - الْأَعْمَى (وَ الْأَبْيَضُ: ارضة/ میروله سبی، مزانه.

ال - الْأَحْمَرُ/ کینکه، شهنگه میرو.

ثَمَلَى: يُشَبِّه الثَّمَلَ/ میروله می.

ثَمَلٌ: خَفِيفُ الْحَرَكَةِ/ سوکله، بزئو.

- مَثَمَلٌ: خَدِرٌ/ سب.

- الْقَوَائِمُ: خَفِيفُهَا فِي الْحَرَكَةِ/ خوَش (رهو، دهو، بهن، قاج سوک، بزئو.

- مَثَمُولٌ: كَثِيرُ الثَّمَلِ/ میرولاوی، پرله میروله.

ثَمَلٌ ثَمَلِيلٌ: خَدِرٌ/ سربون.

اَثْمَلَةٌ: اَثْمَلَةٌ (الْجَمْعُ اَثْمَالٌ): رَأْسُ الْأَصْمَعِ/ سهری (په نجه، نه موس، قامک).

قَيْدٌ - قَلِيلٌ جَدًّا/ تَوَزَقَالِي، که من، نه ونددهی (تَوَزَيْتُ، سهری په نجه).

نَمُو:

نَمَا: كَبُرَ أَوْ كَثُرَ أَوْ إِزْدَادٌ (گه وده، زور، زل، زیاد) بو، گه شه ی کرد، فراژئ بو.

نُمُو: كَبُرَ أَوْ إِزْدَادٌ أَوْ تَكَاثُرٌ (گه وده، زور زل، زیاد) بون، گه شه کردن، په ره سندن، فراژئ بون.

نُمُوذَجٌ. اَنُمُوذَجٌ: مَثَالٌ/ نمونه، وهک.

نَمَى:

نَمَى (نَمَى وَ نَمَاءٌ وَ نَمَى): كَبُرَ/ گه وده بو، زل بو، گه شه ی کرد، په ره ی سندن، پاژه له بو.

- إِزْدَادٌ/ زور بو، زیادی کرد.

- إِرْتَفَعَ وَ غَلَا/ به زریزه وده، گران بو.

- الْحَدِيثُ إِلَى: غَزَى إِلَيْهِ/ درایه پالی، کرا به می نهو، لَیْبِه و نه گپ نه وده.

- الْخَبَرُ: بَلَّغَهُ/ هَوَالٌ گه می، بلاویزه وده، پیژگه می.

نَمَى. اَنَمَى: كَبُرَ/ گه وده ی کرد.

- زَيْدٌ/ زوری کرد، زیادی کرد.

إِنْتَمَى إِلَى: إِنْتَسَبَ/ گه پایه وده بو.

نُمُو. نَمَاءٌ. نَمَى: إِزْدِيَادٌ (گه وده، زور، پاژه له، زیاد) بون، گه شه کردن، په ره (سندن، دان).

- - - - - : تَقَدَّمَ/ پېشکه وتن.

تَثْمِيَّةٌ/ په ره پی دان، گه شه پی دان.

نَامٌ: نَاضِحٌ/ گه وده بو، گه شاهه، زور بو، پیگه ییو، په ره ستین.

نَامِيَّةٌ: قُوَّةُ النَّمْوِ/ میزی گه وده کردن و پیگه یاندن، گه شنده، په ره ستین.

الْبِلْدَانُ - / وِلَاتٌ په ره ستینه کان.

نَمِيعةٌ (فِي نَمٍ نَهَارٌ (فِي نَهَرٍ نَهَايَةٌ (فِي نَهَى)

نَهَبٌ:

نَهَبٌ. نُهَبٌ. سَلَبٌ. اخَذَ/ تالانی کرد، بردی، فرانیدی، داگیری کرد.

- - - - - : تَنَاهَبَ الْأَرْضَ: عَدَى سَرِيعًا/ دایه (گوپ، غار)، تهنگی زهوی کیشایه وده.

نُهَبٌ: جَرَى سَرِيعٌ/ لَوْحَه، غار، گوپ، خیرا رویشتن، دهو.

- : غَنِيمةٌ/ تالانی.

نُهَبٌ. نُهْبَةٌ نُهْبِي. نُهْبِي. نُهْبِيه: سَلَبٌ. اخَذَ

الْغَنِيمةَ/ تالان کردن، تالانی، راووروت، فراندن، بردن، په غما.

نُهَابٌ. سَالَبٌ. قَاطِعٌ طَرِيقٌ/ جه وده، دن، تالان کرد.

مَنْهَوْبٌ: مَسْلُوبٌ. غَنِيمةٌ/ تالانی، تالان کراو، ده سته کوت، فرینراو، داگیرکراو.

نَهَجٌ:

نَهَجٌ: تَتَابَعَ نَفْسُهُ. لَهَتْ/ هه ناسه بریکتی (بو، کرد، پی نه کوت).

- السَّبِيلُ: سَلَكَهُ/ ریگه کی گرت، پیاروی، په پیره وی کرد.

- اَتَهَجَ الْأَمْرُ وَ الطَّرِيقُ: وَضَحَ/ ده رکوت، ناشکراو، رون بووه.

- - - - - : الْأَمْرُ وَ الطَّرِيقُ: أَوْضَحَهُ/ ده ری خست، ناشکرای کرد، رونی کرده وده.

اَتَهَجَ. نَهَجٌ: جَعَلَهُ يَلْهَتْ/ هه ناسه بریکتی پی خست.

إِنْتَهَجَ الطَّرِيقَ: سَلَكَهُ/ ریگه کی گرت، پیاروی.

- : اسْتَنْهَجَ سَبِيلَهُ: سَلَكَ مَسْلَكَهُ رَأَى شَوْيْنِي

نَهَى گرت، په پیره وی کرد.

نَهَجٌ. نَهَجٌ: لَهَاتُ/ هه ناسه بریکتی.

نَهَجَ. ناهج طریق واضح/ رڼگى ناشکراو ديار.

- : (اسلوب: خُطَّة/ رڼياز، رڼوشوڼ، بهرنامه، نه‌خشه.

- : (البلاغه: الطريق الرئيسى الى حُسن البيان/ رڼيازى ره‌وان بڼځى.

مَنْهَج. مَنْهَج. مِنْهَاج: طريق واضح/ رڼگى ناشکراو روڼ، بهرنامه.

- . - . - : (التعليم او الدروس: خطه و اسلوب التعليم/ بهرنامه، بهرنامه‌ى خوښندن و قوتباڅنه.

- . - : (اسلوب/ رڼياز، رڼوشوڼ، بهرنامه.

- . - : (خُطَّة/ پلان، پيلان، نه‌خشه.

نَهْد:

نَهْدَ الثدى: بَرَزَ/ مه‌مک گه‌وره بو، پڼ‌گه‌يى، نه‌گيرئ، خړ يو.

- : (ت الثبت: كعبت شديها/ کچه‌که مه‌مکى کرد، مه‌مکى خړ کرد.

- : قام: نَهَضَ/ مه‌ل‌سا، راست بوه‌وه.

ناهَد: ناهَضَ. خَاصَمَ/ دوژمنايه‌تى کرد، ناکوکى کرد.

- : تَحَدَّى/ به‌ره‌ره‌کانى کرد، به‌ره‌نگارى کرد، له‌رويا (مه‌لگه‌راپه‌وه، وه‌ستا).

تَنَهَّدَ: تَنَفَّسَ طويلاً/ مه‌ناسه‌ى مه‌ل‌کښا.

تَنَاهَدَ الاصحاب: تَشَارَكُوا على نفقه الطعام/ داکوکيان کرد، کويان کرده‌وه.

- : (وال الشيء: تناولوه بينهم/ به‌شداريان تياکرد.

ناهَد: ثدى بارز/ مه‌مکى (قوت، قنچ، خړوخه‌پان).

- : (إمراة نَهَدَ ثديها/ مه‌مک کردو.

- : (اسد/ شير.

غلام - : مُراهِق/ مه‌رزه‌کار.

نَهَد: شيء مرتفع/ بلند، به‌رز، ديار، ده‌رېوقيو، ده‌رکه‌وتو.

- : (ثدى/ مه‌مک، مه‌مکوله، مه‌مان، مه‌مه، سنگ.

تَنَهَّدَ: تَأَوَّه. تَحَسَّرَ/ مه‌ناسه مه‌ل‌کښان.

مُناهِذة: مُخاصمة/ ناکوکى.

نَهْدَان: مَلَان/ پي، ليوان، سه‌ررڼځ.

بهيد: شَرِبَ طعام/ به‌ش خور.

نَهَدَ: ما تُخْرِجُهُ الرِّفْقَةُ مِنَ النِّفْقَةِ بالسَّوِيَّةِ/ برا به شيتئى، هر کس له‌سر حسابى خوى.

نهر:

نَهَرَ الماء: جرى فى الارض و جعل لنفسه نهراً/ جۆگى به‌ست، يو به جۆگه‌له.

- : (الدم: سال بِشِدَّةٍ/ فيجقه‌ى کرد، ده‌رپه‌پى.

- : (النهر: حَقَرَهُ/ جۆگى (مه‌ل‌کند، لڼ‌دا).

- : (انتهر: رَجَرَ/ توپه بو، پيا مه‌ل (شاخا، کالان).

- . - : (صاح مُتَوَعِّداً/ قيرزانى، مه‌ره‌شه‌ى کرد.

نَهَرَ النَّهْرَ: وَسَّعَهُ/ جۆگه يا رويارى فراوان کرد، جۆمالتى کرد، پاکی کرده‌وه.

نَهَرَ: مجرى الماء الكبير/ رويار، چه‌م، زئ، جۆگه، جۆ، جۆبار، خړ.

- : (من صَفْحَةٍ كتاب او جريدة: عمود. حَقْل/ ستون.

نَهَرِي: مختص بالانهر/ رويارى، مى رويار.

سمك - : ماسى رويار.

نبات - : (روءى/ رويار، ناوى).

سُفْن نَهْرِيَّة/ كه‌شتى ناو رويار.

نَهَرِي: نهر صغير/ چه‌م، زئ، جۆ.

إنتهار: رَجَرَ/ توپه بون، مه‌ل (شاخان، شاخين، كالان، كالين).

- : (زجر وطرء/ ده‌رکردن به‌توپه‌بيه‌وه.

كَلَمَهُ إِنْتَهَاراً: إِنْتَهَرَهُ/ پيا مه‌ل (شاخا، کالان)، لڼى توپه بو.

نهار : ضد ليل/ رۆژ.

- : (النهر: شديد الضياء/ ژور روناك، وه‌ك رۆژ روناك.

ضوء ال - : (روناكى رۆژ.

منتصف ال - : (نيوه‌رۆ.

طلوع ال - : (رۆژ بونه‌وه.

نهارى: يَحْدُث فى النهار/ به‌رۆژ، مى رۆژ، کاروکردارى رۆژ.

نَهَر: كثير. وافر/ ژور، ژوروز به‌نده، فراوان، قره.

نهر:

نَهَرَ: دَفَعَ/ پالى پټونه‌نا، ده‌ستى پټونه‌نا، هه‌لى‌سان.

- الشَّيْءُ: قُرْبُ/ نَزِيك بوه وه، کاتی هات.
 نَاهَرٌ: قَارِبُ/ کاتی نَزِيك بۆته وه، نَزِيك.
 - الْبُلُوغُ/ کاتی بلوغ بونیه تی، نَزِيكی پی گه یینه.
 - الْخَمْسِيْنَ: دُنا مِنْهَا/ نَزِيكی په نجا به، گه یوه ته په نجا سالی.
 - وَ اِنْتَهَزَ الْفُرْصَةَ: اِغْتَنَمَهَا/ هَلِ (به کارمیتنا، په رست).
 اِنْتَهَزَ فُرْصَةً كَذَا/ دهره فتنکی وه های میتنا، فلانه هَلِ به کارمیتنا.
 نَهْزَةٌ: فُرْصَةٌ/ هَلِ، دهره فتنه.
 نَهَازَ الْفُرْصَ: اِنْتَهَازَى/ هَلِ (په رست، دۆن).
 اِنْتَهَازَ الْفُرْصَ: اِغْتَنَامَ وَ اسْتَفْلَالَ الْفُرْصَ/ هَلِ (په رست، به کارمیتنان)، بۆ هَلِ گه پان.
 نهش:
 نَهَشَ: غَضٌّ/ قه پی بپاکرد، گه ستی، گازی لئگرت.
 - لُ الدَّهْرُ: جَهْدُهُ وَ ادْفَعَهُ فِي الْحَاجَةِ/ هَلَسَ وَ کوه تی زه مانه هه ژاری کرد، که فته کار بو.
 نَهَّاشٌ: غَضَّاضٌ/ گازگر، قه پ گر.
 نهض:
 نَهَضَ: اِنْتَهَضَ: قَامَ/ راپه پی، هه ستا راست بوه وه.
 - لِلْأَمْرِ: قَامَ وَ شَرَعَ فِيهِ/ ده ستی (دایه، پی کرد).
 - لِلْأَمْرِ: قَامَ وَ اسْتَعَدَّ لَهُ/ ناماده بو، خوی بۆ ناماده کرد.
 - عَلَى: قَامَ ضِدَّ/ له دژی هه ستا، راپه پی.
 - إِلَى: اسْرَعَ إِلَيْهِ/ بۆی راپه پی، بۆی چو، په لاماری دا.
 نَاهَضَ: قَاوَمَ/ به رگری کرد، به ره لستی کرد.
 - : تَحَدَّى/ به ربه ره کانی کرد، به ره نگاری کرد، له رویا هه لگه راپه وه.
 - : خَاصَمَ/ دژمنایه تی کرد، ناکوکی کرد.
 اَلْهُضَةُ: حَرَكَةُ اللَّهْوِضِ/ رای بوه شان، هه لای بسان، خه به ری کرده وه.
 نَهَضَ: نَهْوَضَ: قِيَامَ/ هه ستا، راست بونه وه، راپه پی.
 نَهَضَةُ: نَهْوَضَ: اِنْتَعَاشَ اَوْ تَحَرُّكٌ/ بوژانه وه، ژیا نه وه، جولان.

- : حَرَكَةُ نَحْوِ التَّقْدِمِ/ راپه پی، هوشیاربون، جولانه وه به ره و پی شه وه.
 - : طَاقَةٌ وَ قُوَّةٌ/ لایه اتوی، وزه، مینو چالاکی، توانایی، تین.
 نَاهِضٌ: قَامَ/ هه ستا، وه ستا، راپه پی، به خه به ر.
 - : ثَابِتٌ/ جیگر، دامه زار.
 - : مَجْتَهِدٌ/ تین کوشه ر، چالاک، خه باتکار.
 مکان - : مَرْتَفِعٌ/ بلند، به رز، دیار.
 مُنَاهِضَةٌ: مُقَاوَمَةٌ/ به ره لستی.
 نهق:
 نَهَقَ: نَهَقَ الْحِمَارُ: صَوَّتَ/ زه پی.
 نَهَقَ: نَهَقَ: نَهَقَ: صَوَّتَ الْحِمَارُ/ زه پی، زه په زه پی، زه په ی کور.
 نهک:
 نَهَكَ الثَّوْبَ وَ غَيْرَهُ: اِسْتَعْمَلَهُ حَتَّى بَلَیَ وَ خُلِقَ/ کون بو، په کی کوه ت.
 - عَرِضُهُ: بَالِغٌ فِي شَتْمِهِ/ قسه ی ناشیرینی پیوت، جنیوی پی دا.
 - : نَهَكَ: اَفْنَى: اسْتَفْذَ/ ته واو بو، نه ما، لئبوه وه.
 - : اِنْتَهَكَ: اَضْنَى: اِحْلَلَّ/ شه کت بو، ماندو بو، هیزی نه ما.
 - : قُوَّتُهُ/ له په ل و پی کوه ت، هیزی نه ما.
 اِنْتَهَكَ الْحُرْمَةَ: هَنَكَ الْعَرَضُ: دَنَسَ/ کاری ناپه واو ناشیرینی کرد، ده ستی بۆ ناموس برد.
 - الشَّيْءُ: اِسَاءَ اِسْتِعْمَالَهُ/ چه وت به کاری هیتنا.
 - حُرْمَةُ اِمْرَاةٍ: اِغْتَصَبَهَا/ به زور (لاقه ی نا فره تی کرد، بنی پزان، کچیتیه که ی برد).
 اِنْهَكَ: عَذَّبَ/ سزای دا.
 - : قَوَّضَ/ شه که تی کرد، کفتی کرد، ماندوی کرد، چه وسانیه وه، لاوازی کرد، ره تاندیه وه.
 - : نَهَكَ: اِسْتَهَلَ/ به کاری هیتنا، په کی خست، له که لکی خست.
 نُهَكَ: ضَمِنَ/ لاوازی بو، په کی کوه ت، نه خوش کوه ت، له په ل و پی کوه ت، شه کت بو.
 لا يَنْتَهَكَ: حَصَيْنَ/ پته و قایم، سه خت.

نَهَكَ : إِنْتَهَاكَ / شه‌كه‌تى، مي‌ز تيا نه‌مان، په‌ك كه‌وتن، كفتى، ماندويه‌تى.
 - : سوء الاستعمال / چه‌وت به‌كارميتنان.
مُنْهَكَ : مُتْعَب / شه‌كه‌ت كار، ماندوكار، كفت كار.
مَنْهوك : مُسْتَقْد / په‌ك كه‌وتو، په‌پړوت، به‌كارميتنراو.
 - القوى. **مُنْهَكَ** : مُتْعَب / شه‌كه‌ت، كفت، ماندو، هيلاك.
نَهَل : نَهَلَ / خوراديه‌وه.
مَنْهَل : موضع الشرب / ده‌فرو شويتنى ټاو خورادنه‌وه، ټاوخوركه.
نهم : نَهَم : اكل كثيرا / زورى خوارد، چلپيس بو، زور خورى كرد.
 - فى الاكل. اكل بنهم و شره : إلتهم / تيرى نه‌نه‌خوارد، چلپيسانه خواردى.
 - فى الشيء : رَغِبَ فيه جداً / شى‌ويست، تيرى نه‌نه‌خوارد، هر داواى نه‌كرد.
نَهَم : بِطَنَة / زور خواردن، زورخورى، تير نه‌خواردن.
 - : شراهة / چلپيس، خورايى.
نهم : نَهَم : شره. فبطان / زورخور، چلپيس، خورا، تير نه‌خور، سك دړاو.
منه‌وم : بكذا : مولع به. لا يَشْبَع منه / چلپيس، تيرى ټا ناخوا.
نهي : نَهَى (نهيًا). نَهَا (نہوا) عن. مَنَعَ / نه‌ي‌هڼلا، قه‌ده‌غه‌ى كرد.
 - : نُهَى. أُنْهَى إليه الخَبَرَ : بَلَّغَ / پټى راگه‌ي‌نرا، پټى وټرا.
نهي : أُنْهَى إليه الخَبَرَ : اِبْلَغَهُ / راى‌گه‌ي‌اند، هه‌واله‌كه‌ى گه‌يان.
نهي : أُنْهَى / ته‌واوى كرد، لى‌تېوه‌وه.
 - : جَعَلَ يَنْتَهَى / واى ټا كرد (ته‌واو بڼ، بېړيته‌وه، كوتايى بڼ)، ته‌واو بو، كوتايى هات.
 - : أُنْهَى على (دوايى، كوتايى) پټ‌ميتنا، هيچى نه‌ميتشت.

إِنْتَهَى : نَمَّ / ته‌واو، ته‌واوبو، كوتايى هات، دوايى هات.
 - : زَالَ / اِنْقَطَعَ / بړا، نه‌ما.
 - : الْأَمْرُ / كار له‌كار ترازو.
 - : أَمْرَهُ / لى‌تېوه‌وه.
 - : الْأَهْلُ أَوْ الْمَوْعِدُ / كات به‌سه‌ر چو، زوى، تېپه‌پى.
 - : الشَّيْءُ : بَلَّغَ نَهَائَتَهُ / بړايه‌وه، هيچى نه‌ما، كوتايى هات.
 - : بَكَذَا / ټاواى لى‌تهات، به‌وه كوتايى هات.
 - : به‌الى كذا / شه‌واى ټا كرد، به‌وه واى لى‌تهات، ټاواى لى‌تهات.
 - : إليه الخبر : بَلَّغَ / هه‌واله‌كه‌ى زانى، پټى گه‌يشت.
 - : تنأهى الوقت / كات تېپه‌پى، به‌سه‌رچو.
 - : عن كذا : كَفَّ / وازى ميتنا، ده‌ستى هه‌ل‌گرت.
نهو : إِنْهَاء : اِنْجَاز / ته‌واوكردن، كوتايى پټ‌ميتنان، لى‌تېونه‌وه.
 - : نَهَى : مَنَعَ / قه‌ده‌غه‌كردن، نه‌ميتشتن، نه‌هڼلان، به‌رگرى كردن.
نهيى : تَحْرِيم : حَظَر / قه‌ده‌غه‌كردن، حرام كردن.
ناهم : مانع / نه‌هڼل، قه‌ده‌غه‌كه‌ر، كوسپ، به‌ريه‌ست.
 - : أَمْرٌ بِالْإِمْتِنَاعِ / نه‌هڼل، كه‌سى قه‌ده‌غه‌كه‌ر. ناهيك من كذا / واز له‌وه بڼنه، جگه‌له‌وه.
منهي : عنه : مُحَرَّم / لى‌تى قه‌ده‌غه‌كړاو، حرام كړاو.
نهيآه : مُنْتَهَى : اَقْصَى / نه‌په‌پى، دوايښ، كوتايى، نه‌نجام، مه‌به‌ست.
 - : حَدٌّ / سنور، په‌ړ، كه‌نار، سه‌ر.
 ال - الصغرى / كه‌مترين، نه‌م په‌پى، نه‌م په‌ړه‌كه‌ى.
 ال - الكبرى / زورترين، نه‌وپه‌پى، نه‌وپه‌ړه‌كه‌ى.
 ال ال - / تا كوتايى.
 الي مالا - / هه‌تامه‌تا، بڼ‌سنور.
 لا - له : ليس له نَهَايَة / كوتايى نايه‌ت، ته‌واو نابڼ، بڼ‌پايان، نه‌بړاوه.
 فى ال - / له‌كوتاييدا، له‌نه‌نجامدا.
نهادى : اخير / كوتايى، دوايښ، پايان، خولى كوتايى.
 - : بات / يه‌ك لايى بو، كوتايى پټ‌هاتو.
 لا - / بڼ‌پايان، كوتايى نى‌يه.

إنتهاء: آخر/ کوتای، دای، پایان.

- : إنقضاء/ به سرچون، تیپه یون، پرانه وه.

- : زوال/ نه مان، لئبونه وه، پرانه وه.

حُسْنُ الد - / جوان کوتای، به جوانی کوتای مانت.

إنهاء: إتمام/ ته واکردن، کوتای پنهینان، لئبونه وه.

مُتَنَاه: محدود/ سنوردار، دیاری کراو.

غیر - : لاحد له/ بین سنور، دیاری نه کراو.

غیر - : لا نهاية له/ بین کوتای، بین نه انجام.

تَنَاه: الإحصار ضِمْن حَدٍّ/ سنور بۆ دانان، دیاری کردن.

مُنْتَه: مُتَجَز. تام/ ته واکردن، کوتای پنهان.

- : مُنْقَض/ تیپه یو، به سرچو، نه مار.

- : لم يبق منه شيء/ نه مار، ته واکردن، میچی لئبونه وه.

مُنْتَهی: آخر/ کوتای.

- : غایه/ مه بهست، نه انجام.

- : أقصى/ نه وپه یو، نه وپه په کی.

نَهی: نَهَاء: زجاج/ شوشه، بلور.

نُهی: نُؤیَّة: عقل/ زیری، هوش، بیر.

نَهَاء: رخام شقیف/ مه پمه یو رون.

- : نَهَاءة: آخر/ کوتای، په یو، پایان.

- : غایه/ مه بهست، نه انجام.

نوء:

نَاء: سَقَط/ کورت، کورته خوار، هاته خوار.

- : بالحمل: نَهَضَ بِهِ مَثَقَلًا/ به نارپه حته به کومه له که یوه مه لسا.

- : به أو اِنَّاءَ الحِمْل: اَثْقَلَهُ/ باری گران بو، به باره که یوه نه لانی.

- : نَهَضَ بِجَهْدٍ وَ مَشَقَّةٍ/ به گران و نارپه حته مه لسا.

- : نَأی: بَعْدَ/ دور بو، دور کورته وه.

ناو: عارض/ سرپنچی کرد، ناقابل بو.

مُناوَة: نِواء: مُعارضة: مُقاومة/ سرپنچی، ناقابلی، بهرگری.

مُناوِیة: معارض. مُقاوم/ ناقابل، بهرگری، دژکار، باخی، بهرپه کانی کار، به له سه.

نوء. انواء. نوء: إضطراب البحر/ پشیزی دهریا، گرداو.

- : مَطَر/ باران.

الأنواء الجوية: علم تقلبات و الارصاد الجوية/ کش (زانی، ناسی)، که شه وانی.

مِنَوَة: مُسَجَلَة التقلبات الجوية/ کش نوس.

مِنَوِی: مختص بالارصاد الجوية/ کش (زان، ناس). نوب:

ناب عنه: قام مقامه/ له بری بو، له جیاتی بو، بریکاری بو.

- : منابه أو عنه: كان نائباً عنه/ نوینه ری بو، جی کرته وه، چوه جی.

- : اناب الی: رجع مرة بعد مرة/ زورجار گه پایه وه.

- : إِنْتَابَة امر: وقع له/ کاره ساتیکی به سه رها، توش بو.

- : كَذَا: ناله. حَصَّة/ دهستی کورت، بهری کورت.

اناب. نَوْب: وَكَل/ له جیاتی خوی داینا، کردی به نوینه ری.

نَوْب: داول/ توره ی گرت، سه ره ی گرت.

تَنَوْب: تَعاقب/ به دوی یه کدا یون، دوابه دوی بو.

- : والعمل و عليه: قاموا به مُناوِیة/ به توره یه ک له دوی یه ک نشیان کرد.

إِنْتَابَة: اتاه مَرَّةً بعد أخرى/ بوی هاته وه، توشی بوه وه.

نَوْبَة: دَوْر/ توره، خول.

- : فُرْصَة/ مه، ده رفته.

- : مَرَّةً/ جار، که پت، پات.

بال - : مُناوِیة: بالدور/ به توره، به سه ره.

نِیَابَة: وكالة/ جیاتی، نوینه ری، له باتی، له جی.

بال - : عن: بالوكالة/ له جیاتی، له بری، له شوینی.

نِیَابَة: عن: بدلاً من/ له جیاتی، له بری، له شوینی.

نِیابی: بالوكالة/ نواندن، نوینه ریتی.

- : مكان اجتماع النواب/ شوینی کوبونه وه ی نوینه ران.

مجلس - : مجلس النواب/ نه نجومه نی نوینه ران.

نائب: مُناب: وکیل/ بریکار، چی گر.

- : عضو مجلس نواب/ نویسنده، نه نداسی
نه نجومه نی نویسنده ران.
إنابة: ابدال/ گویین، له جی دانان.
- : ایفاد النائب/ ناردن، نویسنه ناردن.
مَناب: بَدَل/ له جیاتی، له بری.
- . نوب. نیاب: ابدال/ گویین، له جی دانان.
ناب مَنابَه: قام مقامَه/ له جی نی وایو.
مُناوَبَة. تَنابوب: تعاقب. تَداول/ نَوْرَه، نَوْرَه کردن،
یه که له دوی یه که.
بال - . بال - : بالدور/ به نَوْرَه، به سه ره.
مُتناوب: متعاقب/ نَوْرَه مگر، نَوْرَه کار، گویو.
نَوْبَة. نَابَة. مُصِيبَة/ به لا، کاره سات، روداو، ماره.
نواب: حوادث خیراً او شرّاً/ کاره سات، روداو خوَش
بِن یا ناخوَش.
نوت:
نات: تَمَایِل/ له ریه وه، به م لاو لادا کهوت، له تری دا.
نوتی: مَلّاح/ که شتی وان.
نوح:
نواح: بکی بصیاح و عویل/ گریا، شیوه نی کرد،
لاواندیه وه، نالاندی.
- الحمام: سَجَع/ خویندی.
نواح: قابل. واجَه/ روبه روی بو، به رهنگاری بو، ناوقه
بو.
تَنَوُّح: تَحَرُّک و هو مُتَدَل/ له ریه وه، مات و جو.
نَوَّح. نواح. نیاح: عویل/ گریان، شیوه نی، نالین،
شین، شین و زاری، لاواندیه وه، نالاندن.
- . - . - الحمام/ خویندن کوتر.
نَوَّاح. نائح: پاک. نادب/ نه گری، شیوه نه کا،
نه لاوینتی وه.
مَناحَة: مَنَدَبَة. عویل/ شیوه نی کردن، لاواندیه وه،
شین وار.
نوخ:
اناح الجمل: ابرکه/ یخی دا، چوکی پی دادا.
- بالمکان: اقام به/ مه ای دا، دای کوتا، مایه وه.
استناخ: بَرک/ یخ درا، چوکی دادا.
مَنّاخ: محل الإقامة/ زینکه، نیشتمان.

- : طقس. حالة هواء المكان/ ناوومه وا، کهش.
نود:
نَاد. تَنَوَّد: تَمَایِل/ جولایه وه، به م لاو لادا شه مات و
نه جو، له ریه وه.
نَوَّد. نودان: تَمَایِل/ جولانه وه، له رینه وه، به لام لادا
کهوتن.
- . - : تَنکِيس الراس تُعَاساً/ خه ویردی وه،
وه نه وِز، وه نه وِز ((دان، کهوتی)).
نور:
نَوْر التَبَات: ازهر/ کولی کرد، خونه چی کرد، پشکوت.
- : جعل له نوراً/ روناکی تیختست.
- . انار الشیء: اضاء/ شهوقی دایه وه، بریسکایه وه،
روناکی دا.
- . - المصباح: أشعله/ دای گیرسان.
- الصُبْح: ظهر نوره/ شبه قی دا، گزنگی دا.
انار المسئلة: اوضحها/ رونی کرده وه، لیکی دایه وه،
راهی کرد.
- العقل: ثَقَفَة/ تیزی گیان، فیزی کرد، بوی رن
کرده وه، بیری روشن کرده وه.
النور: ظَهَر/ ده رکهوت، کهوته بو، ناشکرا بو.
تَنَوَّر المكان: اضاء/ روناک بوه وه، روناکی تن کهوت،
روشنایی تن کهوت.
- : تَطَّلَى بالنوَّرة/ قسلی تن سو، له قسلی بکرت،
جاپوکه شی کرد.
- . إِسْتَنَارَ عَقْلُه: تَثَقَّف/ تن که شت، بوی رن
بوه وه.
إِسْتَنَارَ: إِسْتَمَدَ نوره/ روناکی لیوه وه رگرت.
- العقل: تَثَقَّف/ تیزی گیشت، بوی رن بوه وه،
بیری روشن بوه وه.
نور (الجمع أنوار و المفرد نُورَة): زهر/ کول، خونه چی.
نُورَة. نُورَة. زهرة/ کولیک.
نُورِيَّة: ورقة الزهرة/ په پی کول.
نور (الجمع أنوار و نيران): ضوؤه/ روناکی، روشنایی،
تیشک.
نوری. نُورِي: مُضِيء/ روناک، روشن، به شهوق،
دره وشاوه.

- : النسبة الى النور / په يوه نډ به
روناکيه وه.
- : مُحْتَال / فيلېان، نه له که باز، که له کچې،
ساخته چې.
جِسْم - (کالکواکب) / هه ساره، شه و قد ار،
نه دره وشيته وه.
نَوَار: شديد النور / به شوق، زور روناک.
مُنِير: مُضيء / روناکی دهر، روناک که ره وه.
- : ساطع / نه دره وشيته وه، بريقه دار، روناک، روشن.
نَيْر: ساطع او مُشرق / به شوق، بريقه دار، گهش.
- : ضد مُظلم / روناک، روشن.
- : واضح / جَلِي / ناشکرا، روز، ديار.
طلاء او دهان - / بويه به شوق، بريقه دار.
عَقْل - : مثقف / تنگه يشتو، زيرک، زورزان.
ال - الأعظم: الشمس / روژ، خور.
النَّيرَان: الشمس والقمر / مانگ و خور.
إِنَارَة: تَنْوِير: إضاءة / روناک کړنه وه، روشن کړنه وه.
- : العقل: تثقيف / تنگه يانندن، روشن
يږي.
مَنَار: مَنَارَة: موضع النور / روناکی به خش.
مَنَارَة المسجد: مَبْدَنَة / مناره، شوين بانگدان.
مِنُور السقف: كَوَّة السَّقْف / کلاروژنه.
مِنُور مصباح الشارع / روناک که ره وه، چراو روناکی
شه قام.
مَنُور: نبات زينة / نازان.
مُتَنَوِّر: مُثَقَّف / تنگه يشتو، روشن يږي.
نار: جوهر محرق / ناگر.
- : سِفَة / كَي / داخ، داخ کړدن، دروشم.
جَبَل ال - بركان / ناگريښتن، فولگان.
ال - : جهنم / دوزخ، جهنم.
ال - : الراي / باوه.
او قَدْ - الحرب: أشعلها / شپي نايه وه، هلي گيرسان.
لا تستضيء ب - فلان: لا تستشيره / راويژي پس
مه که.
لا تترأى - هما: لا يجتمعان / ريك ناکه ون، دانويان
پنکه وه ناکولن.

ناري: من نار / ناگرين.
سلاح - / چه کی ناگر هاويژ.
ثُورَة: کلس / قسل.
ثُور نِيلَج: دخان الشحم / دوکالي به زو پيو، هيس.
مُناوَرَة: مُناورات: تمرين الجيش على الاسلحة /
راهيان و فيرکردن سرباز.
- : مداورات سياسية / پيچ و په ناي
رامباري.
ثُورَج: دَرَاَسَة / جهنجه.
- : سكة المحراث / کاسن.
ثُورَس: طير مائي / تيتله که ناچه، که ناچه.
نوس:
ناس الشيء: تَحَرَّك و تَذِيذِب مُثَدَّلِيًا / لريسه وه،
جولايه وه، بزاورت.
ثُوس: ذبذبة / لرينه وه.
ثُواس: مُتَذَبِذِب / نه لريته وه، راناوه ستی.
- : المضطرب المسترخي / له زورک، شپړزه.
ثُواس العنكبوت: نَسْجَة / هيلانه جالالوکه، تهيمان و
ته نافي جالالوکه.
- : الدخان: ما تَدَلَّى منه من السقف / هيس.
إنسان (الجمع أناس و ناس): بشر / مرؤ، مرؤه،
خه لک، پياو، مهردوم، کهس.
إنسانية / مروفايتي.
نوش:
ناش: ثَنَاوَش الشيء: ثَنَاوَلَة / وهري گرت، گرتي.
ناوَش العَدُو: نَارَلَة / دهسته ويخه بو، يه خه ی گرت،
په لاماري دا.
- : ناول / دايه ده ستی، دای پتي.
مُناوَشَة: نَزَال / دهسته ويخه وه ستان، په لاماردان.
مُؤوش: قَوِي / به ميژ، به تين.
نوص:
ناص: هَرَب و تَخَرَّعَن / هه لاهات، بوی ده رجو، تتي
ته فان، تتي قاچان.
نُوص: إتناص القنديل: ضعف نوره / چراکه کزيو.
نُوص: الحمار الوحشي / که ره کيوي.
- : نوص: فرار / راگردن، هه لاهاتن.

- مَنَاص. مَنَاص: مَفَر/ په نا، په ناگه.

لا مَنَاصَ مِنْهُ: لَا يَذْ مِنْهُ. محتوم/ چار نيه، هه ر نه بڼ

بڼ:

نوط:

ناط. اناط. نوط: علق/ هه لېواسي.

- - - به الامر: كَلَفَهُ بِهِ/ پټي سپارد،
راي سپارد.

- - - عليه الامر: عَلَقَهُ عَلَيْهِ/ پټوهي
به ست، كار هكې پټوه به نك كرد.

نيط به الامر: نيط عليه: علق عليه/ پټوهي به نك
كړا، به ووهه به ستړا، له سر نه به نك كړا.

منوط: معلق/ پټوه به ستړا، به نكداو.

نوط: ما علق/ هه لېواسړا، شوږ وه بو، داهيلړاو.

- : تَكْرِيم/ خه لات، مه داليا.

- الشجاعة/ خه لاتي نازايه تي، مه دالياي نازايه تي.

نياط القلب: اوتار القلب/ ده ماره كانې دل.

نوع:

نوع الشيء: جعله انواعا/ كرد به هه مجور، به ش
به شي كرد، مجورجوري كرد.

- : غَيْرَ عَدْلٍ/ گوري.

تنوع: صار انواعا/ بو به (هه مجوره، بابته بابته،
هه هه چه شنه).

نوع: جنس/ توخم، جور، بابته، چه شن، ره نك.

- : صنف/ پله، جور، باش و خرابي، چه شن.

نوعاً ما. بنوع ما: قليلاً او كثيراً/ كه م يا زور،
هه رجور بڼ، به هه رجور.

نوعي: معين/ ديارى كړاو.

الوزن ال - / كيشه ي ديارى كړاو، ناوكيشه.

تنوع: تعدد الانواع/ بابته زوري.

متنوع: شتى. مختلف النوع/ جوراوجور، هه هه (جور)
ره نك، چيزه، زور (جور، بابته).

نوف:

ناف. اناف: إرتفع/ به رزبوه وه، بلنډبوه وه.

- على الشيء: اشراف/ به سه ريا رواني، به رز تر بو.

ثيف و اناف على: زاد/ زياتر بو، زورتر بو، پتر بو.

ثيف: زياده/ زوري، زياتر ي.

مُنْذُ اربعون سنة و - - / له پينش چل سال وه، چل
سال زياتر.

نياف: تام الطول و الحسن/ بالاوجواني ته واو،
بالا به رز جوان.

منيف. مناف: مُرتفع/ به رز، بلنډ.

نوق:

ناق الشخ من اللحم: فصله/ چه ريه كې لي گرته وه.
نوق الشيء: صفه/ رتي خست.

تنوق. تنيق في ملبسه و مطعمه او اموره: تجود
فيها/ رنك و پټك بو، له جل و خواردن و هه مو كارتيكا.

اتق: اعجب/ به دلي بو.

نيق: الذي يتجود في ملبسه و مطعمه و اموره/ رنك
و پټك له هه مو شتيكا.

ناقة (جمعها نوق. نياق. ناقات. اتوق): انشي
الجمال/ مارشتر، وشتره (ماچه، مڼ).

لا - لي فيها و لا جمال/ هيچي مني تيا نيه، پوشيكي
مني پټوه نيه.

نول:

نال. انال. نول. اعطى/ دايه، پټيډا، دايه ده ستې.

- : حصل على (في نيل)/ ده ستې كهوت.

ناول: سلم الي/ دايه ده ستې.

- : اعطى/ پټيډا، دايه، پټيډا.

تناول: اخذ/ وه ري گرت.

- الطعام: اكل/ خواردي، ناني خوارد، خورشي
خوارد.

مناولة: تسليم/ دان، پڼ دان، دانه ده ست.

تناول: اخذ/ وه ري گرتن.

- الطعام/ نان خواردن، خورشت خواردن.

- : اخذ القرين عند المسيحين/ پيرور كړدن،

پيرور ي وه ري گرتن له قه شه.

نول. منول: خشبة الحائك. منسج/ ته ون، ده ستگاي
جولايي.

منوال: حائك/ جولاي.

- : اسلوب. نسق/ شتيواز، ريگه، رتيواز، مؤده،

باو، پڼ ودان.

- واجِد. نَسَقَ واجِد، عدم تغییر/ یک (جُور،
 بابت، شیوه، چشن)، نه گُزبان.
 علی هذا ال - : علی هذا الاسلوب و النسق/ بهم
 شیوهه، بهم پئی، بهم بابت.
 نوم:
 نام: ضد إستیْقظ. غَفَا/ نوست، خهوت، خهوی
 ایتهوت.
 - رَقَد. دَخَلَ سریره لینام/ راکشا، پالکوت، چوه
 ناوچن.
 - البَحْرُ: هَذَا/ ده ریا هتواش بووه، هتیم بووه.
 - عن حاجته: لم يَهْتَم لها/ که متهرخم بو، گوئی پئی
 نه نه دا، بایه خی پئی نه دا.
 - ت البِضَاعَة: كَسَدَتْ/ ماله کی شکا، بازار پی وهستا.
 - ت الرجل: خَذَرَتْ/ قاج س پی، ته زی.
 - ت الريح: سَكَنَتْ/ باکی خست، هتیم بووه.
 - ت السوق: كَسَدَتْ/ بازار وهستا.
 - ت النار: هَمَدَتْ/ ناگره که دامرکایه وه، کوژییه وه،
 نیشته وه.
 - و إستقام و ثناوَم الیه. إطمأن/ لئی دلتیا بو،
 بپوی پئی کرد.
 - و - الیه: رَضَى به/ پئی قایل بو، پئی رازی بو.
 - و - الیه: اذْعَنَ/ ملی بؤدا.
 لا ینام و لا ینیم: لا یَدْعُ احدًا ینام/ نه نه نوئی و نه
 نه نه لئی کس بنوئی.
 إستقام: نام/ نوست، خهوت، خهوی ایتهوت.
 - : ظَاهرَ بالنوم کذباً/ خوی کرد به نوستو.
 - الیه: إستانس به/ به دلی بو، پئی خۆش بو،
 کره ی نه کرد.
 ثناوَم: ظَاهرَ بالنوم/ خوی کرد به نوستو.
 ثَنَوَم. إسنَوَم: إحتَلَمَ/ شهیتانی بو.
 نَوَم. نَوَم. ضد یقظة/ خه، خهوتن، خهویتهوتن.
 ثقیل ال - / خه قورس، خه وگران.
 خفیف ال - / خه وسوک.
 وقت ال - / خهوتنان.
 کثیر ال - / خه ووک، خه فوک.

نومی: مختص بالنوم/ می خه، می نوستن، بابه تی
 نوستن.
 اليقضة النومية/ گورگه خه.
 نَووم. نَوَمَة. نَویم. نَوَام: كَسَوِل/ ته مه ل، ته وه زه ل،
 خه والو.
 نَوَمَة: المَرَّة من نام/ خه، خه ویک، نوستنیک.
 نیم: ثوب النوم/ بهرگی (خه، نوستن).
 نائم: ضد مُسْتَيْقِظ/ خهوتو، نوستو.
 - : مُخَدَّر/ ته زیو، سپ.
 تنویم/ نواندن، خه واندن، خه ولی خستن.
 - مغنطیس/ خه واندنی موگناتیسی.
 منام: نَوَم/ نوستن، خهوتن.
 - : حُلُم/ خهون، خهون بینین.
 - : منامة: مَوْضِع أو فراش النوم/ نوین، جیگه،
 جیگه ی نوستن.
 - . - : غرفة النوم/ زوری نوستن، خه وگه.
 منامة. قمیص النوم/ بهرگی خه، بهرگی پیوه نوستن.
 مَنوَم. مَنوَمَة: یَجْلِبُ النعاس/ خه ولی خه، خه و هتیم.
 - . - : مُخَدَّر/ بن هوشکر، خه ولی خه.
 فون:
 نَوْنُ الكلمة: الحَقها التَنوین/ دو بؤری بؤ دانا.
 فون: سَمَك/ ماسی.
 - : بال/ حوت.
 نونة: نقرة الدقن/ چالی چه ناگه، چامی زه قه ن.
 نوه:
 ناه. تَنَوَه: إرتفع/ بهرزی بووه وه، هه لچو.
 تنوین/ دو بؤر دانا.
 نوه:
 ناه. تَنَوَه: إرتفع/ بهرزی بووه وه، هه لچو.
 نَوَه: رفع/ بهرزی کرده وه.
 - به: ذَکره/ ناوی هتیا، یاسی کرد.
 - به: مَدَحَهُ و عَظَّمَهُ/ مه لید، بهرزی کرده وه، هه لی
 نا.
 - عن أو الى كذا: لَمَحَ أو أشار/ به په رله ناوی هتیا،
 تامازی کرد، لاپلاری ماویشته.
 تنویه: ذَکر/ ناوهیتان، یاس کردن، نامازه بؤ کراو.

- : مَدَح / پیامه دادن، مهل نان.

مُنَوّه به: مَذْکُور / ناو میزنارو، باسکراو.

نوی:

نَوَى: اِنتَوَى: عَقَدَ النِّيَّةَ / برپاریدا.

- : قَصْد / مه بهستی بو، نیازی بو، ریستی.

- : تَبَاعُد / دورکه و ته وه.

نَوَى: عَقَدَ النُّوَى / ناوکی کرد، ده نکی کرد.

ناوَى: عادی / به به ره کانی کرد، درایه تی کرد.

نَوَى: بُعِد / دوری.

- : مَا يُقَصِّدُهُ الْمَسَافِرُ / جن مه بهست، نه شوینه ی

گه شتیار بوی نه چن، مه بهستی.

نَوَاة: عَجْمَةٌ: حَبَّة / ده نك، ناوك، نه توم.

نَوَوَى: ذُو نَوَاة / ناوك دار.

القنبلة النووية: الذرية / بومبای نه توم.

غشاء - / نه ته می ناو کدار.

اِنتَوَاة: عقد النِّيَّةَ / برپاردان.

نِيَّة: عَزَمَ / نیاز، برپار.

- : قَصْد / مه بهست، ثامانج، ثاره زو، خواز.

حُسْنُ ال- : سَلَامَةُ الْقَصْد / (مه بهست، نیازی) ی

پاک.

سوء ال- : سوء القصد / مه بهست، نیازی خراب.

سليم ال- : مخلص الطَوْفَةِ. بسیط / دل سوژ، چاک

خواز، نیاز دروست، ساویلکه، نیاز پاک.

سلامة ال- : إخلاص. صدق / راستی، راست گزیی،

دلپاک.

بسلامة ال- / به (مه بهست، نیازی) پاک.

بسوء ال- / به (مه بهست، نیازی) خراب.

عَقَدَ ال- علی عَزَمَ. نَوَى / برپاریدا، مه بهستی بو،

نیازی کرد.

علی نیاتِه: سليم النِّيَّة. سادج / ساویلکه، دلپاک،

بین مه بهست.

نِیء:

نَاء: لم يَنْضُجْ / ناکام بو، کال بو، پنه گه یو بو.

نِیء. نِیء: لم يَطْبُخْ / کال، نه کولار.

- : ناقص النضج / کال، کال و کرج،

پنه گه یو، سه وز.

- : فَج / تفت.

ثیب:

ثَيْب: غَضَّ بِالْأَنْيَاب / که لَبِی لَ گیر کرد.

ثاب: السِّنَّ خَلْفَ الرِّبَاعِيَّة / که لَبِ.

- الفيل و الخنزير / (که لَبِی، شفه) ی فیل و به راز.

كَشَرَ عَنْ أَنْيَابِهِ / دانی جپر کرده وه.

نيزك (فی نَزَك) ثيف (فی نوف)

نيكوتين / ژارقه نده.

نیس:

نیسان: الشهر الرابع الميلادي / گولان، بانه مه ی.

نیل:

نَالٌ مَطْلُوبَةٌ: اَصَابُهُ. حصل عليه / دهستی کتوت، به

مه رامی خوی گیشته.

- : ادرك / پیی گهی، دهستی کتوت.

- : رَبَحَ / برده وه، قازانجی کرد، پیدای کرد،

پیی گیشته.

- : منه: اُثِرُ / کاری تن کرد، مهستی جولان.

- : جائزة / خه لاتی وه رگرت، خه لات کرا.

- : من عَرَضِهِ: سَبَهُ / جنیوی پی دا، ثاپوی برد،

شکانی.

- : رضاه / لیتی رازی بو.

- : اُنَال: جعله يَنَال / به دهستی گه یان، پیی دا.

- : اعطى / دایه، پیی دا.

ناأل: الذى يَنَال / وه رگر.

- : معروف / چاکه، پیاره تی.

مَنَال: ثَيْل: إِحْرَاز / دهست (که وتن، گیربون).

نیل. نَيْلَة: صِبَاغٌ اُزْزَق / چویت، خم، خم.

ثَيْلَى: بِلُون النِيل / چویت، خمی، خومی.

ثَيْلَج. نُور. نُور. سُخَام / دوک لپی پوو به، میس

آجره

هناك، هنالك / في ههنا
هجرة. هجرة. مهاجرة / مهاجرة
هؤلاء هؤلاء / هؤلاء
ههنا ههنا / ههنا
ههنا ههنا / ههنا

هبة ریح: حرکت و لفحة ریح / با هاتن، کزه ی با، سروه.
هبوب الریح: با هال کردن.

هبوب: ریح مُثیر للغبرة / با ی خولاوی، گیزه لوکه،
سه یون.

ههب الریح: موضع هبوب الریح / نو جیبی ی با ی لیوه
دی.

هَبَّ: لَنَفْرُضْ / با بلّین، تهقا، تهقا، وادابنّین.

هَبَاب: غبار ناعم / تپ و تَوَز، خَوَله ورده.

هَبَاب الدُّخَان: کَتَن / تن، هیس، ته نیی.

المصباح: سَخَام. سِنَاج / ره شی و دوکالی چرا.

هَبَاء (فی هَبو)

هَبَّت:

هَبَّت: ضَرَبَ / لیّ دا، کوتای، دای پلوسی.

حَطَّ مِنْ قَدْرِهِ وَ ذَلَّهْ / سوکی کرد، له نرخی که م

کرده وه.

هَبَّتْ: کَانَ جَبَانًا ذَاهِبَ الْعَقْلَ / ترستوک بو، کوده ن بو.

هَبِيت: عَبِيطَ / کوده ن، گوج، گه لور، گه مزه، گه لحو.

جَبَان / ترستوک.

هَب:

هَبَّرَ اللَّحْمَ: قَطَعَهُ قِطْعًا كَبِيرَةً / کوت کوتی کرد، پل پلی

کرد.

ما بمعنی خُذْ / هاتن، بگره.

هؤلاء / نهوان.

هائل (فی هول) هائم (فی هیم) هاب (فی هیب) هاج

(فی میج) هاج (فی هجو) هاجر (فی هجر) هاجس

(فی هجس) هاجم (فی هجم) هاد (فی هدی) هادی

(فی هدا) هاله (فی هول) هام (فی هیم) هامة (فی هم)

هان (فی هون) هاود (فی هود) هاویة (فی هوی)

هَب:

هَبَّ مِنْ نَوْمِهِ: اِنتَبَهَ وَ اِسْتَيْقَظَ / راپری، هه لسا.

يَفْعَلْ كَذَا: اِبْتَدَأَ / دهستی پین کرد، دهستی دایه.

لِلْحَرْبِ: تَسَلَّحَ / چه کی هه لگرت، خوی بژ جهنگ

(ناماده کرد، چه دارکرد).

فِي الْحَرْبِ: اِنْهَزَمَ / شكا، به زی، رای کرد، هه ل هات.

ت الریح: ثَارَتْ / با هه لی کرد.

ت النار: اِثْقَنْتَ / ناگر گلپی کرد، کلپی سهند،

داگیرسا.

الرَّجُلُ: غَابَ مُدَّةً مِنَ الزَّمَانِ / ماوهیه کون بوو،

دیارنه بوو.

هَبَّبَ الثَّوْبَ: مَرَّقَهُ / درانی، شپی کرد.

مُتَأَهَّبٌ: مُسْتَعِدٌّ / ناماده، له سه ریپ، له سه رتیز.

تَهَبَّبَ: بَلَى. تَقَطَّعَ / دپا، کون بو، شپی بو.

هَبْر: لَحْم / گوشت، کوته گوشت.

- : لَحْم بِلَا عَظْم / نه‌رمه، پله‌گوشت، گوشتی بی تیغقان.

هَبْرَة: قِطْعَة لَحْم / گرتکه گوشت، نه‌رمه.

هَبْر: أَكْثَرُ اللَّحْمِ / گوشتن، قه‌ل‌و.

هَبْرِيَّة: هُبَارِيَّة: قَشْرَةُ الرَّاسِ / کریش، کریشه سر.

رِيح هُبَارِيَّة: ذَاتُ غُبَارٍ / بای تُوَرُو خُوَلَوی، گیزه‌لوکه.

هَبِيرَة: ضَنْع / که‌متبار.

اَبُو - : ذَكَر الضَّفْدَع / نیره بوق.

اِم - : اِثْنَى الضَّفْدَع / مابوق، میچکه بوق.

هَبُور: عَنَكِبُوت / جال‌الوکه.

هَبِش:

هَبِش: هَبِش: جَمْع / کزی کرده‌وه، گردی کرده‌وه.

- : جَرَش / کړه‌ی کرد.

هَبَاش: أَكْثَرُ الْكَسْبِ وَ الْجَمْعِ / زوری ده‌ست نه‌کوهی و

کزی نه‌کات‌وه، نه‌ماشپته‌وه.

هَبَاشَة: مَأْكَنَةُ الْجَرَشِ / کړه‌کړ، هاپړ، مه‌کینه‌ی کړه.

هَبَط:

هَبَط: نَزَلَ / هات خورای، دابه‌زی.

- : مِنْ مَوْقِعٍ إِلَى آخَرٍ: اِنْتَقَلَ / گواستی‌وه.

- : سَقَطَ / که‌وت، که‌وته خورای، روخا، رما.

- : قَلْبَهُ: خَارَ / وَهَنَ / دلی داخوړیا.

- : الثَّمَنُ: خَفَضَ / نرخ داشکا، مه‌رزان بو.

- : إِلَى الْأَرْضِ: وَقَعَ / که‌وت، به زه‌ویدا.

- : السَّقْفُ: سَقَطَ / روخا، ته‌پی، رُچو، داکه‌وت.

- : تَطَاوَرَتْ أَوْ الطَّيَّارَةُ: نَزَلَتْ / نیشته‌وه، هات خورای.

- : الْمَرَضُ جِسْمَهُ: هَزَلَهُ / لاوازی کرد، له‌پی کرد.

- : الْمَكَانَ: أَقَامَ / بوی هات.

- : اِهْبَطَ: اَنْزَلَ / دای‌به‌زان، هیتایه خورای.

- : - : الثَّمَنُ: خَفَضَهُ / نرخ‌ی داشکان، که‌می

کرده‌وه.

- : الزَّمانَ: ذَهَبَ مَالَهُ وَ مَعْرِفَهُ / سه‌رومالی تیاچو،

رُوژگار نابوتی کود، تن‌شکا، هیچی نه‌ما.

هَبَط: اِهْبَاطُ: تَنْزِيلُ / که‌م بونه‌وه، دابه‌زین داشکان.

- : اِنْقِصَانُ / که‌م بونه‌وه.

- : ذُلُ / که‌م و کوپی، رسوایی.

هَبِطَة: سَقَطَة / که‌وتنیک، که‌وته خواره‌وه‌یک.

- : نَزَلَة / دابه‌زین، هاتنه‌خوار.

- : وَهْدَة / چال، نزما‌ی.

- : قَلْبُ: فَرَزُ / داخوړیان، داچله‌کین.

هَبُوط: نَزُول أَوْ سَقُوطُ / دابه‌زین، که‌وتن، هاتنه‌خوار، نزم

بونه‌وه.

- : خَسَفَ / ته‌پین، نوین، رُچون، داکه‌وتن.

- : تَنَاقُصُ / به‌ره و که‌می چون، که‌م کردن، که‌م

بونه‌وه، کورت میتان.

- : الاسعار: تَدَهَوْر. کساد / بی‌بازایی، نرخ داشکان.

- : صَحِي: هُزَال. اِنْحِطَاطُ عَامٍ / له‌ش تیک چون،

روخان، لاوازی، تن‌شکان.

هَبُوط: مُنْخَدِرُ / سه‌ره‌وخواره، لینزی.

هَبِيط. مه‌بوط: الْمَهْزُولُ الضَّامِرُ / له‌ی، لاوازی، له‌پو لاوازی.

هَابِط: نَازِلُ / دابه‌زیو، تن‌شکاو، که‌وتو.

مَهْبُط: مَوْضِعُ الْمَهْوَطِ / شوین (دابه‌زین، نیشته‌وه).

- : الطَّائِرَات: مَطَارُ / فریوکه‌خانه.

- : (كَهْرِبَاء) / نزمه‌ک.

اشعة ال - / تیشکی نزمه‌ک.

هَبِل:

هَبِل: تَهَبَّل. اِهْتَبَلْ لَعِيَا لَهُ: تَكَسَّبَ / په‌یدای کرد، ره‌نجی

دا، ده‌ستی‌که‌وت.

- : هَبِل. اِنْهَبَّ عَقْلُهُ / (کِئِل، گه‌مزه، گه‌رج، که‌ری

کرد.

- : الطَّبِخُ: طَبَخَهُ بِالْبُخَارِ / به‌ه‌لم کولانی.

اِهْتَبَلْ الْفُرْصَة: اِنْتَهَزَهَا / ده‌رفه‌تی میتا، ه‌لی (به‌کاره‌یتا،

له‌کیس نه‌دا).

تَهَبَّلَ بِالْبُخَارِ: مَطْبُوخُ بِالْبُخَارِ / به‌ه‌لم کولای.

هَابِل: کاسِب / کاسِب، تیک‌وشه، په‌یداکار.

- : أَكْثَرُ اللَّحْمِ وَ الشَّحْمِ / گوشتن، قه‌ل‌و، که‌ته،

شیشمان.

- : مُحْتَالُ / فِتْلَبَاز، گزی‌کار، نه‌له‌که‌باز، ساخته‌چی.

مُهَبَّل: لَحِيم. مُورِمُ الْوَجْهِ / قه‌له‌ری گوپن.

هَبِل. هَبِل: رَجُلٌ طَوِيلٌ / بال‌بهرز، دریز، چه‌لاک.

- : - : مُحْتَالُ / فِتْلَبَاز، دریز، چه‌لاک.

هَبِل: شَان / کاروبار، مه‌به‌ست.

- : بَلَه / گهوجی، گه وده نی، گه زنی، گه لحوئی.
هَبَال: الکاسب المَحْتَال / کاسبی ده ست بهو ساخته چی،
فَيْل باز، گزی کار.
هَبَلَة: بُخار / هلم.
هَبِل. هَبِل: مَهْبُول: ابله / گهوج، گه وده نی، گه زنی، هه پوله،
گه لحو، گه مژه.
مَهْبِل: خَفِيف / سوک.
مَهْبِل المرأة: مسلک الرحم / زنی، بوریچی مندالان،
گولنک.
هَبَة (فی وهب)
هَبو:
هَبَا الْعُبَارُ: سَطَح / رونای کرده وه، رون به وه، خَوَل
نما.
هَبَاء: غُبَار / تَوَز، خَوَل، تَهپ و تَوَز.
هَبْ - مَنثورا / به فیروز روی، به تهرین روی.
هَبَاعَة: نَزَة تُرَاب / ورده خَوَل.
هَت:
هَت الرِجْل: حَظ من قدره / سوکی کرد، له نرخی که م
کرده وه.
هَ بَكْذَا: عَيْرَة / سه رزه نشتی کرد، شکندی.
هَثَّهَت الشَّيْءَ: كَسَرَة / شکندی.
هَ فِي الْكَلَام: اسرع / به په له قسه ی کرد.
هَثَّهَت: سریع الکلام / خیرا قسه که، به په له قسه نه کا.
هتر:
هَتَر الْكَبَرُ فَلَانَا: افَقَد عقله / پیری خه له فانی، خه له فا.
هَ : مَرَّق / درانی، شری کرد.
هَ : هَتَر عَرَضُ فُلَان: مَرَّقَه / نابروی برد، سوکی کرد.
هَاتَر: شَاتَم. سَبَّ بِالْقَبِيح / قسه ی ناشیری نی و ت،
جینوی دا.
هَاتَر: اَهْتَر الرِّجْلُ: خَرَف / خه له فا، تیک چو.
هَ . - : هَدَى / بزیکانی.
هَسْتَهْتَر: اَتَمَع هوا / بن نابروی کرد.
هَ بِالْأَمَر: اِسْتَحْفَ به / گه می به کاره که هات،
گالته ی پی هات.
هَتَاتَر الرِّجْلَان: اِدْعَى کل علی صاحبه باطلًا / گتجه لیان
له یه که نالاند، گه پریان به یه کتری کرد.

- ت الشَّهَادَات: تَعَارَضَتْ / هه ریه که شتیکی و ت،
گه وای درو درا.
هَتَر: خَرَف / خه له فان، خه له فاوی.
هَتَر: خَرَف / خه له فاو.
هَ : هَادَى / نه بزیکانی.
هَتَر: السَّقَط من الکلام / قسه ی (قوړو ناشیرن، بی مانا).
هَ : كَذِب / درو، درو ده له سه، ده له سه.
هَاتَرَة: مُشَادَة / دم قالی.
هَ : مُشَادَة. مُشَادَة / شه ره جینو.
مُسْتَهْتَر بالشَّيْء: مولع / شهیدا، هه زنی لوتنه کا، هه
نه وه ی نه وئ.
هَ : کثیر الأباطیل / درو زن.
مُسْلَهْتَر: طاشش / که مترخه م، گالته چی، لاهرتی که،
بن نابرو.
هَسْتَهْتَر: اسْتَحْفَاف. اتباع الهوى / بن نابروی،
که مترخه می، گالته پی هاتن، خه رتاز.
هَتَف:
هَتَف: صَاح / قیژاندی، هاواری کرد.
هَ - الحَمَام: صَات / گمانی، خویندی.
هَ - به: نَادَاه / بانگی کرد.
هَ - به او بَذَرَه. مَدَحَه / هه لیدا، بیاه لیدا، هه لیا.
هَتَاف: صِيَا ح. صِيَا ح / بانگواز، هاوار، قیژه.
هَ - الإِسْتِحْسَان / ثافه رین کردن، په سه ند کردن.
هَ - الفرح و السرور / هاواری خویشی.
هَاتَف: صَا ح / بانگ که.
هَ : تَلْفُون / تله فون.
هَتَك:
هَتَك. هَتَك السِّرُّ وَ غَيْرُهُ: خَرَفَه / شَقَه / په پی چیران.
هَ : جَرَسَ به. قَضَحَه / نابروی برد، ناویانگی زبان،
نه تکی کرد، ناموسی شان.
هَ - سَبْرَة: قَضَحَ مساوئة / راستی لوتوت، جاپی لوتدا.
هَ - ستره: جَلَب علیه العار / نوشوستی به سه را هیتا.
هَ - عرض إمراة: اِغْتَصَبَ إمراة / به زور لاقه ی شافره تی
کرد، کاری ناپه وای له گال کرد.
هَتَك. اِبْهَتَك: تَمَرَّق / در، شری بو.

- . - : **إِفْتَضَحَ** / تابروی چو، ناشکرايو، زړا، ريسوا بو، شكا.

- . - : **اِنْكَشَفَ** / دهر كوت، پښانرا، ناشكرايو.

هَنَكَ او **هَنَكَ السَّيْرَ** : **إِفْشَاءَ** / دهر خستن، ناشكرا كړدن.

- **الْعَرَضُ** (**عَرَضُ** امرأة) : **إِغْتِصَابُهَا** / نه ت ك كړدن، نافه ك برين، گايڼي نافره ت، لاقه ي نافره ت كړدن.

هَتِيكَ : **فَضِيحَةٌ** / نه نكي، تابروچون، نه توره، ريسوالی.

تَهْنُكَ : **عَدَمَ حَيَاءٍ** / بې تابروي تې.

- : **تَمَرَّقَ** / **تَقَطَّعَ** / دران، شړيون، شړوويون.

مُتَهَنِّكٌ : **مُسْتَهْنِكٌ** / **قَلِيلَ الْحَيَاءِ** . **صَفِيْقٌ** / بې تابرو، بې شهرم.

هَتَمَ :

هَتَمَ الرَّجُلُ : **كَسَرَ** / **مَقْدَمَ اسْنَانِهِ** / دانه كاني پېشه وهی شكان، داني ك ل كړد.

تَهْتَمُ الشَّيْءُ تَكْسَرُ / شكا.

- **ت** / **اسْنَانُهُ** : **تَكْسَرَتْ** / داني شكا، ك ل بو.

هَتَمَ الرَّجُلُ : **كَانَ** (**هَتَمَ** : **إِنْكَسَرَتْ** / **ثَنِيَاةُ** / دانه كاني پېشه وهی شكا.

هَتَمَ : **اِثْرَمَ** . **سَقَطَتْ** / **ثَنِيَاةُ** / **دَان** (شكاو، ك ل، ك ل و كرم).

- : **اِثْرَدَ** / **لَا اسْنَانَ لَهُ** / بې دان، دم پرچېل.

هَتَامَةٌ : **كِسْرَةٌ** / **تَهْلُزَمَ**، **پَارِجَه**، **كه رت**.

هَتَنَ :

هَتَنَتْ . **تَهَا تَنَّتْ السَّمَاءُ** : **تَتَابَعَ** / **مَطَرُهَا** / **بَارَانِي** / **زَوْدَ بَارِي**، **خَوْشِي** نه كړده وه.

هَتْنُ : **مَطَرٌ مُتَتَابِعٌ** / **لِيزَمَ**، **خوپرم**، **باراني** / **لِيزَمَ** و **دريزه** پېداو.

هَتُون . **هَاتِن** . **هَتَان** / **غَزِيرٍ** / **بَارَانِي** به تار، زود، **لِيزَمَ**، **شه ست**.

هَجَ :

هَجَّتِ النَّارُ : **إِثْقَدَتْ** . **اجَّتْ** / **دَاكِرْسَا**، **كله ي** كړد، **بلي تسي** سهند.

هَجَ : **هَرَبَ** / **رَاي** كړد، **مه ل هات**، **بوی** دهرچو.

هَجَّجَ النَّارَ : **اشْعَلَهَا** / **دای** كړسان.

- **ت** / **عَيُونُهُ** : **غَارَتْ** / **چاوی** به **قولاو** چو.

هَجَاَ :

هَجَاَ جَوْعُهُ : **سَكَنَ** و **ذَهَبَ** / **برسي تيه كی** نه ما، **تير بو**.

هَجَاَ جَوْعُهُ : **سَكَنَهُ** / **برسي تيه كی** نه **ميشت**، **تيري** كړد.

تَهَجَّأَ **الكَلِمَةَ** (**رَاجَعَ** **هَجَوُ**) / **حينجی** كړد.

هَجَرُ :

هَجَرَ الشَّيْءَ : **تَرَكَهُ** و **اعْرَضَ عَنْهُ** / **وازی** / **لې هېتنا**، **ده ستي** / **له لگرت**، **لېي** / **دور كوته وه**، **به جتي ميشت**.

- **زَوْجَتُهُ** : **إِعْتَزَلَ** / **عَنْهَا** و **لَمْ يَطْلُقْهَا** / **له زنه كی** **جيا بوه وه**.

هَجَرَ الْقَوْمَ : **رَحَلَ** / **هُمَ** / **ثَاوَارِهِ** / **كردن**، **دهری** كړدن، **دهریه** / **دهری** كړدن.

هَاجَرَ مِنَ الْبَلَدِ : **رَحَلَ** / **عَنْ** / **وِطْنِهِ** / **كړچی** كړد، **ولای** / **به جتي ميشت**، **دور كوته وه**.

أَهْجَرَ : **تَرَكَ** / **به جتي ميشت**، **رويش ت**.

- : **تَكَلَّمَ** / **بِالْهَذِيانِ** / **وپنه ی** كړد، **بزیکانی**.

تَهَاجَرُوا : **تَقَاطَعُوا** / **وازيان** / **له يه كتری ميئا**، **ليك** / **جيا بونه وه**، **ليك** / **زويد بو**.

هَجَرَ : **تَرَكَ** / **وازي لې هېتنا**، **ده ست** / **لې هېلگرتن**، **به جتي ميشتن**، **كچ** كړدن، **ره وكړدن**.

- . **هَجِيرَةٌ** . **هَاجِرَةٌ** : **نَصَفَ** / **النَّهَارِ** / **نيوه یو**.

- . - . - : **شِدَّةُ** / **الْحَرِّ** / **قرچي** / **گرم**.

هَجْرَةٌ . **هَجْرَةٌ** . **مُهَاجِرَةٌ** : **تَرَكَ** / **الْمَكَانَ** . **الخُرُوجُ** / **من اَرْضِ** / **الی اخري** / **رهو**، **كچ** كړدن، **ولات** / **به جتي ميشتن**، **ره وكړدن** / **ده بدهريون**، **ره ه ندبون**، **ثاواره یی**.

ال - **الْأَنْبِيَاةُ** : **هَجْرَةُ** / **النَّبِيِّ** / **من مَكَّةَ** / **الی مَدِينَةِ** / **كړچی** / **پي تهمبر** / **له سالي ٦٢٢ ی زايين**.

السَّنَةُ / **الْهَجْرِيَّةُ** / **سالي كړچی**.

ال - **الْجَمَاعَةُ** / **كړپه و**.

مَوْسِمُ / **ال -** / **وه رزی** / **ثيلاخان**.

مُهَاجِرٌ : **مَوْضِعُ** / **الْهَجْرَةِ** / **شوین كچ**، **شوینی** / **بۆچون**، **ره وگ**.

مُهَاجِرٌ : **مَتْرُوكٌ** / **به جتي پلراو**، **وازي لې هېتنا** / **ده ست** / **لې هېلگيراي**.

- : **بَطُلٌ** / **إِسْتِعْمَالُهُ** / **كون**، **ديرين**، **به كار ناهي ري**.

مُهَاجِرٌ : **رَاحِلٌ** . **نَازِحٌ** / **كچ** / **كړیو**، **ثاواره**، **لانه واز** / **دهریه** / **دهر**، **ره ه ند**، **ره وكړیو**، **كچېر**، **ره وه ند**.

مُهَاجِرَةٌ: نزوح. تَفَرُّبٌ عَنِ الْوَطَانِ/ ناوړه‌بون، کوچ
 کردن.
 هُجِرَ. هَجْرًا. هَاجِرَةٌ: کلام قَبِيح/ قسوی (قوی، ناشیرین،
 سوک).
 هَاجِرِي: مختص: بِنَصْفِ النَّهَارِ/ په یوه نډی دار به
 نیوه پټوه.
 - : حَسَنَ/ جَيِّدَ/ باش، چاک، نایاب.
 - : حَضَرِي/ شاری، شارنشین، شارستانی.
 هَجَسَ: هَجَسَ الشَّيْءُ فِي صَدْرِهِ: خَطَرَ بِبَالِهِ/ هات به بیریا،
 بیري که و تنه وه.
 هَجَسَ فِي كَلَامِهِ: هَذَى/ به سړپه قسوی کرد، بزېکاني،
 چرپه چرپی بو.
 هَجَسَ: کلام تسمعه و لاتفه/ قسوی سړپه، چرپه.
 - : هَاجِسَ: خَاطِرَ/ بیر، را.
 هَاجِسَ: بَلْبَال. قَلِقَ/ پشټو، شپړزه، شله‌ژو.
 - : خَالِجَ: رِيْبَةً/ گومان، مترسی.
 هَوَاجِسَ: مَخَافَ/ مه ترسی.
 الاسْتَفْرَاقُ فِي الْهَوَاجِسَ: احلام اليقظة/ خه‌يال پلاو،
 دالغه لوټدان.
 هَجَجَ:
 هَجَجَ: نَامَ/ نوست، خه‌وت، راکشا.
 - : اِسْتَكَّنَ/ کپ بو، کپ بوه‌وه، هيمن بوه‌وه، هيواش
 بوه‌وه، هاته‌وه هوش خوی، نارامي گرت، سره‌وت.
 - : اَمَحَ الْجَوْعَ وَ غَيْرَهُ: سَكَنَهُ/ برسيه‌تی نه‌هيشت،
 دای مرکانه‌وه.
 - : هَدَاَ/ هيواشی کرده‌وه، هيمنی کرده‌وه.
 هُجُومَ: نُوْمَ/ نوستن، خه‌وتن، راکشان.
 - : هَمُودَ: سَكُونَ/ بن‌ده‌نگی، هيمنی، سره‌وتن، کپی،
 کپی، نارام.
 هَاجِعَ: رَاقِدَ/ پال که‌وتو، راکشاو، نوستو.
 هَجَمَ:
 هَجَمَ عَلَيَّ: هَاجَمَ: اِنْقَصَ/ په لاماری‌دا، زوری بو برد.
 - : عَلَيَّ وَ هَاجَمَ الْمَدِينَةَ: حَمَلَ عَلَيْهَا/ هيرشی
 برده‌سەر، هورژمی برده‌سەر.
 - : عَلَيَّ: دَخَلَ بغير اِذْنٍ/ خوی پیا‌کرد.

- : الشَّتَاءَ: اِسْرَعَ دَخُولَهُ/ زستان کوت و پر هات.
 هَجَمَ. اَهْجَمَ: جَعَلَهُ يَهْجُمُ/ په لاماری پې‌دا.
 تَهَاجَمَا: هَجَمَ أَحَدُهُمَا عَلَى الْآخَرِ/ په لاماری په‌کتریان دا،
 هيرشيان برده‌سەر يک.
 تَهَجَّمَ عَلَى الشَّيْءِ: تَكَلَّفَ الْهَجُومَ عَلَيْهِ/ هيرشی برده
 سەر، په لاماری دا.
 اِثْهَجَمَ. هَجَمَ الْبَيْتَ: اِثْهَدَمَ/ روخا، ويران بو، کاول بو.
 - : الدَّمْعُ: سَالَ/ فرميسک (رژا، هاته‌خواری).
 - : الرَّجُلُ: هَرِمَ. ظَهَرَ عَلَيْهِ الضَّعْفُ وَ الْكِبَرُ/ پير يو،
 په‌کی که‌وت.
 هَجَمَةٌ: هَجُومَ: حَمَلَةٌ. غَارَةٌ/ په‌لامار، هيرش، زور
 بزمينان.
 - : الشَّتَاءَ: اِشْتَدَّادَ بَرْدَهُ/ سرماو سوله‌ی زستان.
 هَجُومَ. مُهَاجِمَةٌ: غَارَةٌ. حَمَلَةٌ/ په‌لاماردان، هيرش بردن،
 مه‌لغت، هورژم، نيشته‌سەر.
 مُهَاجِمَ: ضِدَّ مُدَافِعَ/ په‌لامارده‌ر، هيرش به‌ر.
 هَجُومَ: رِيحٌ شَدِيدَةٌ/ ره‌ش‌با.
 - : مُعَرِّقٌ/ تاره‌ق که‌روهه.
 هَجَامَ: شَجَاعَ/ تازا، به‌غيره‌ت، چاونه‌ترس.
 - : اِسْدَ/ شير.
 مَهْجُومَ: الْبَيْتَ إِذَا وَقَعَ/ روخاو، ويران، کاول بو.
 هَجَنَ:
 هَجَنَ: كَانْ هَجِينًا/ نوپه‌گ بو، نو توخم بو.
 - : كَانْ فِيهِ عَيْبٌ/ خه‌وشدار بو، ناته‌واو بو.
 هَجَنَ: جَعَلَهُ هَجِينًا/ نوپه‌گی کرد، نو توخمی کرد.
 - : الْأَمْرُ: قَبَّحَهُ عَابَهُ/ خه‌وشداری کرد، خراپی کرد.
 اِسْتَهْجَنَ: اِسْتَقْبَحَ/ په‌سه‌ندی نه‌کرد، قایل نه‌بو، به‌دلی
 نه‌بو.
 هُجْنَةٌ: عَيْبٌ/ خه‌وش، ناته‌واوی، عيب، نه‌نگی، نام و
 نه‌نگی.
 - : ضَيَاعَ/ ون کردن، بيرچون.
 هَجِينَ: لَنِيمَ/ ترؤ، چه‌پخون.
 - : غَيْرَ اَصِيلَ/ ناپه‌سەن، توخم خراب.
 - : مَخْتَلَطَ الْاَبْوِينَ/ نوپه‌گ.
 - : هَجَانٌ: جَمَلَ سَرِيعَ/ وشری خوش (ره‌وت، به‌ن).

هَجَان من کل شیء: خیاره و خالصه/ ره‌سَن، باش، چاک.
 اِسْتَهْجَان: اِسْتَنْكَار. عدم استحسان و موافقه/ په‌سند نه‌کردن، نه‌ویستن.
 مُسْتَهْجِن: مرفوض. مُسْتَنْكَر/ په‌سند نه‌کړاؤ، نه‌وېستارو.
 تهجین: خلط. تخلیط/ دپړه‌گ (بون، کردن، کاری).
 هجو: هَجَاءُ: عَدُوٌّ معايبه و وقع فيه و شَقَمَهُ/ زه‌می کرد، قسه‌ی پی‌وت، به‌خراب لټی خویند.
 - بقصيدة/ به‌مؤنراوه قسه‌ی پی‌وت و زه‌می کرد، ه‌جوى کرد.
 هجا. هَجَى. تَهَجَّى الحروف: عَدَّدَهَا/ (حینچه، حوندج) ی کرد.
 هَجُو. هَجَاء. نِكَر المعایب/ زه‌م کردن، قسه‌ی پی‌وتن، ه‌جو.
 - علنى بالنشر/ زه‌م کردن به‌نوسین، لټ‌نوسین.
 هاج: الذى يَهْجُو/ زه‌م کړ.
 - بالنشر/ لټ‌نوس.
 (هَجْوَةٌ: هَجِيَّةٌ طعن. قذف/ قسه‌ی پی‌وتن، گالته‌ پی‌کردن، تټیز پی‌کردن.
 هَجَاء. تَهَجُّجٌ. تَهْجِيَةٌ/ حینچه کردن، حینچه.
 حروف ال - / نلف و بڼ، له‌ نه‌لف‌وه تا بڼ.
 علم ال - : علم الحروف و الإملاء/ نوسین زانی.
 هد:
 هَدَّ: هَدَمَ/ روځانی، ویرانی کرد، کاولی کرد.
 - ضَعُفَ/ شل‌وې، شل‌وې کرد.
 - کَسَرَ/ شکنی.
 - صات عند وقوعه/ گرمه‌ی (کرد، هات).
 - صحته: (ضعف/ لاوازی کرد، ټیگی شکن.
 - قُوَّتُهُ/ حَطَمَهَا/ په‌کی خست، میزی لټ‌پړی، له‌ په‌ل و پړی خست.
 - : فَكَّ/ به‌رید، به‌ره‌لای کرد، کرپه‌وه.
 - ته‌ المصيبة: (ضعفته/ له‌ په‌ل و پړی خست، پرزه‌ی پړی، په‌ریشانی کرد.
 اِنْهَدَمَ/ روځا، داپوځا، ویران بو، کاول بو.

- ت صحته (او قواه: تحطمت/ ته‌ندروستی خراب بو، په‌کی کړت، میزی تیانما، له‌ په‌ل و پړی کړت.
 هَدَّدَ. تَهَدَّدَ: تَوَعَّدَ/ ه‌پ‌ه‌ش‌ی کرد.
 - : خَوَّفَ/ ترسانی.
 هَدَّ: هَدَمَ/ هَدَمَ/ روځاندن، روځان، داپوځان، ویران کردن، کاول کردن.
 - هَدَّةٌ: صوت السقوط/ گرمه، ته‌په، گرمه‌و ته‌په‌ی کړتن و شکندن.
 - : كَسَرَ/ شکن، شکندن.
 هَدَّةٌ: وَقَعَتْ لَهَا صوت غليظ/ گرمه، ته‌په، ه‌پ‌ه.
 تَهْدِيدٌ. تَهَدَّدَ: تَوَعَّدَ/ ه‌پ‌ه‌ش‌ه‌کردن، گوړه‌ش‌ه‌کردن.
 - : - / إرهاب/ مه‌ترسی، مه‌ترسی خستنه‌وه.
 - : وَعِيدٌ/ ه‌پ‌ه‌ش‌ه، ه‌پ‌ه‌ش‌ه‌و گوړه‌ش‌ه.
 مُهَدِّدٌ: عَلَيْهِ ته‌دید/ جن‌مه‌ترسی، ه‌پ‌ه‌ش‌ه‌ لټ‌کړاؤ، گوړه‌ش‌ه‌ لټ‌کړاؤ.
 مُهَدِّدٌ: مُتَوَعَّدٌ/ ه‌پ‌ه‌ش‌ه‌کړ، مه‌ترسی هټن، گوړه‌ش‌ه‌کار.
 ته‌دیدى: وَعِيدٌ/ ه‌پ‌ه‌ش‌اوى، گوړه‌ش‌اوى.
 هداد: رَفَقَ و تَانَ/ میواشی، له‌سرخ‌و، شینته‌ی.
 هَدَادِيكَ: مَهْلًا/ له‌سرخ‌وبه، میواش به، به‌ شینته‌ی به.
 هَدَمَدَ الْطِفْلُ: هَرَّهَ لِيْنَامَ/ رای‌ژهن.
 - الشَّيْءَ مِنْ عُلُوِّ اِلَى اسْفَلٍ: اَنْزَلَهُ وَحَدَّرَهُ/ گلی کرده‌وه، خلی کرده‌وه، تلوری کرده‌وه.
 هَدَمَدَ: هَدَّاهِدَ/ طائر/ په‌پو، په‌پوسلیمانه.
 هدا:
 هَدَّأ. هَدَّأ. سَكَنَ/ هاته‌ سه‌رخ‌و، خاوب‌وه‌وه، هټمن بو‌وه، میواش بو‌وه، نیشته‌وه، ژیربو‌وه‌وه.
 - بِالْمَكَانِ: اَقَامَ/ جټگر بو، نیشته‌نى بو.
 هَدَّأ. (هَدَّأ) سَكَنَ/ هټمنی کرده‌وه، میواشی کرده‌وه، که‌می کرده‌وه، دابینى کرد، ژیری کرده‌وه، هټنایه‌وه سه‌رخ‌و، دای‌مرکانه‌وه.
 - : - / السُّرْعَةَ/ خاوی کرده‌وه، میواشی کرده‌وه.
 - : - / خَاطِرُهُ/ سکن و طَیِّبَ خاطرهُ/ دلی هټنایه‌وه، هټمنی کرده‌وه.
 - : روعة: سَكَنَهُ/ هټنایه‌وه سه‌رخ‌و.
 - : الطِّفْلَ. رَيَّاهُ/ ژیری کرده‌وه، بڼ‌ه‌نگی کرد، نواندی، دای‌مرکان.

هُدًى رَوْعَكَ هُوْنَ عَلَيْكَ / له سرخویه.

هُدًى هُدُوء: سَكُون/ هیمنی، بی‌دهنگی، کش و ماتی،

نارام گرتن، سهروتن، دامرکان، داسه‌کنان.

هُدًى هَزِيعٌ مِنَ اللَّيْلِ / به‌شیکی شو.

هُدُوءُ الرُّوع: إِتْرَان. رَصَانَة/ له سرخوی، هیمنی،

شیتنه‌یی.

بِهْدُوء: بِسَكُون. بِسَكُوت/ له سرخو، به‌هیمنی، به

بی‌دهنگ به‌شیتنه‌یی.

هَادِيءٌ: سَاكِنٌ: سَاكِت/ له سرخو، هیمن، سهرنرم،

بی‌دهنگ، ژیر.

المحيط الـ / تَوْقِيَانُوسِي هَيْمَن، زه‌ریای هیمن.

مُهْدِيءٌ/ هَيْمَن کار.

تَهْدِيَةٌ: تَسْكِين. تَسْكِيَت/ هَيْمَن کردنه‌وه، بی‌دهنگ کردن،

ژیرکردنه‌وه.

الروح: تَطْمِين. تَامِين/ دل‌نیاکردن.

هدب:

هُدَبُ الثَّوْب: جَعَلَ لَهَا هُدْبًا / په‌راویزی بۆ کرد.

هُدَيْتُ الْعَيْنَ: طَالَ هُدْبُهَا / برژانگه‌کانی درژیون.

ت الشجرة: طَالَتْ اغصانها و تَدَلَّتْ / لقه‌کانی

شۆربونه‌وه.

هُدَب: شَعَرُ الْجَفْنِ/ برژانگ.

الثوب: خَمَلْتَهُ/ جِيگه و تخته‌ی قوماش.

هُدَابُ الثَّوْب: حَاشِيَتُهُ/ په‌راویز، دامین، ریشوه.

هُدَاب. هُدَب: غَبِيٌّ ثَقِيلٌ/ گه‌مزه‌ی قورس، چه‌پۆله،

گه‌لخو.

هُدَب. اِهْدَب. طَوِيلُ الْاِهْدَابِ/ برژانگ درژ.

شجرة هُدْبَاء: مَتَدَلِيَةٌ الْاَغْصَانِ/ لِق شۆپ.

هدج:

هُدَج: مَشَى كَالشَّيْخ/ خَزَى به‌کیش ده‌کا، په‌رانه ده‌پوات.

إِسْتَهْدَجَ: مَشَى فِي إِرْتَعَاشٍ/ نه‌له‌رزی، لارولار

ده‌پوات.

تَهْدَجُ الصَّوْتُ: تَقَطَّعَ فِي إِرْتَعَاشٍ/ ده‌نگه‌که نه‌چپئی.

هُودَج: مَحْمَلٌ/ گه‌راوه، تخته‌په‌وان.

مُسْتَهْدَج: مُسْتَعْجَلٌ/ په‌له، په‌په‌له، خیزا، گورج.

مُسْتَهْدَج: إِسْتَعْجَالَ/ په‌له‌کردن، خیزاکردن، گورج کردن.

هدن:

هُدَنَ الْحَمَامُ: سَجَحَ/ خَوَيْتَنَدِي.

الدم: سَفَكَهُ هُدْنًا/ خَوَيْتَنِي به‌خوږایی رژان.

: رَار. زَفَجَر/ نه‌پانی، گرمه‌ی هات.

: غَلَى/ کولا، هاته‌کول، قولچی دا، ده‌می کیشا، ده‌م

بو، پی‌نگی.

صَحَّتُهُ: تَلَفَّهُ/ ته‌ندروستی دانا، تیک‌چو.

مَالُهُ: بَدَّدَهُ/ به‌فیوژی‌دا، دای له‌بهرد.

الدم و الصحة و المال: ذَهَبَ هُدْنًا/ خوین و

ته‌ندروستی و دارایی به‌ته‌پن‌چو، سه‌رومال‌تیاچو.

هُدَنَ: هُدْنٌ: بِاطْلَا/ به‌فیوچو، به‌خوږایی له‌کیس‌چو، به

ته‌پن‌رزی.

مُهْدُوْر: مُبَدَّدٌ/ له‌کیس‌چو، به‌فیوچو.

الدم/ به‌ته‌پن‌رزیو.

دم - خَوَيْتَنِي رژاو، کوشتنی ناره‌وا.

هُدِير: صَوْتُ/ ده‌نگ، ترکه، گرمه.

الأسد/ نه‌په‌ی شیر.

الرعد/ گرمه‌ی هور.

البحر/ ناله‌ی ده‌ریا.

هدف:

هُدَفَ. اِهْدَفَ. قَارَبَ/ نَزِيك بوه‌وه.

هدف. - : قَصْد/ مه‌به‌ستی بو، بۆی‌چو، ناراستی

کرد، تیی‌گرت، پی‌وه‌ی نا.

اِسْتَهْدَفَ: جَعَلَهُ هَدَفًا/ مه‌به‌ستی بو، ناراستی‌کرد،

کردی به‌ثامانج.

هُدَف: نَرِيْنَة/ نیشانه.

- : غَرَضٌ. مَطْمَحٌ/ مه‌به‌ست، بۆچون، ثامانج.

جَعَلَهُ هَدَفًا لِكَذَا/ کردی به‌مه‌به‌ست و نیشانه.

هُدَافٌ: مَا هِرَ فِي الرَّمَايَةِ/ ده‌ست راست، نیشانه‌شکین،

پیکه‌ر.

هُادِفٌ/ ثامانج‌گر.

مُسْتَهْدِفٌ لِكَذَا/ مه‌به‌ستیتی، بۆی‌نه‌چن.

هدل:

هُدَلٌ: اِرْحَى. اِرْسَلَهُ اِلَى اَسْفَلِ/ شۆپ‌ی‌کرده‌وه، رای‌ه‌یلا،

دای‌ه‌یشت.

الحمام: هُدْنًا/ خَوَيْتَنَدِي، گمه‌ی هات.

هُدَلٌ: تَهْدَلٌ: تَدَلَّى و اِسْتَرْخَى/ شۆپ‌پوه‌وه، دام‌یلا.

- - الثوب: استرسل/ داکهوت.
اهدل: مُهدل: مُسترسل/ داکهوتو.
- : مُتدل: مُسترخ/ شوپره و بهو، راهپلراو.
شفة هدلاء مُنقلبة على الذقن/ لچی شوپ.
هدیل کثیر الشعرا/ توکن، توك بڑ، قزن.
- : صوت الحمام/ دهنگی کرتز، گمه.
هدم:
هدم: هدم: ضد بني/ روخاندی، هه لوه شاند، تیکیدا.
- : - : حَرْب/ ویرانی کرد، کاول کرد، رمانی.
إِنهْدَم: نهْدَم: إنهْد/ روخا، تیک چو، هه لوه شا.
- : - : تَحْرِب/ ویران بو، کاول بو، رما.
هدم: أصابه الدوار/ گیزی بو، سهری گیزی خوارد.
هدم: هد: ضد بناء/ روخان، هه لوه شان، تیک چون،
ته پین.
- : تَحْرِيب/ ویران کردن، کاول کردن، روخاندن، تیک
دان، هه لوه شاندن.
هدام: هدام: مُحْرِب/ ویران کار، کاول کار، تیک دهر،
رمینه.
تهديم: تَحْرِيب/ ویران کردن، روخاندن، کاول کردن، تیک
دان، رماندن.
مُتهْدَم: مُهدَم: مُحْرِب/ ویران، کاول، تیکدراو، روخا.
مهدم: مهدوم/ داپوخوا، روخا، رما.
هدم: ثوب بال/ جله کون، جله شپ.
هدوم: ملابس/ پوشاک، جل، جل و برگ.
هدام: دوار البحر/ گیزی دهریا، گهرداو.
هدن:
هدن: سَكَن/ هیمن بوهوه، نیشته وه، دامرکایه وه،
سرهوت، نارامی گرت.
- : ارضی/ قایلی کرد، بیه دهنگی کرد، رازی کرد،
دایمرکانه وه.
هادن: صالح/ ریک کوهت، ناشت بوهوه.
- : اوقف القتال/ ریک کوهت، جهنگی وهستان.
تهادن القوم: تصالحو/ ریک کوهتن، ناشت بونه وه.
هدنة: هدون: سکون/ هیمنی، بیه دهنگی، نارام گرتن،
دامرکان، سرهوتن.
- : فترة وقوف و مصالحة/ راوهستان، وچان، پشو،
ناشت بونه وه، ریک کوهتن.
- : هدانة: مُهادنة: وقف الحرب/ جهنگ راگرتن.
هدی:
هدی: ارشُد/ رابه ری کرد، ریی نیشاند.
- : ضد اضل/ به پئی راستدا نه پویششت، ریی راستی
گرتبو.
هداه الطريق و الى الطريق و للطريق: بیته له و عرقه
به/ ریگی راستی پیشاند، خستیه سهر ریگی راست.
هداه الله الى الايمان و للايمان: ارشده الیه/ خوا دهروی
ناین و خواپه رستی لیکرده وه، خستیه سهر شو ریگی به.
هدی: اهدی له و الیه: قَدَم له و اعطاه/ پیشکشی کرد،
خه لاتی کرد، بوی نارد، پئی دا.
- : - : إهتدی العروس الى زوجها: زَفَها الیه/
بوکیان گواسته وه، پیشکشی به میترده کی کرا.
هادی: تهادی: تبادلوا الهدايا/ دیارو خه لاتیان دا به
یه کتری.
تهادی فی مشیته: تمایل/ لارولا رز نه پوا، به م لاولادا
نه کوهی، له تر نه دا، روت نه دا.
إهتدی الى کذا: عرفه/ ناسییه وه، دوزیه وه.
- : الى الطريق: عرف الطريق/ ریگی کی زانی،
ناسییه وه، دوزیه وه.
- : الى الايمان: طلب الهداية/ هاته سهر ریگی ناین
و خواپه رستی.
- : جَدَد صحیفة حیاته/ موشی هاته وه، گه پاره وه،
بیری کرده وه.
إستهدی: تهدی: طلب الارشاد/ بز ریگی راست گه پرا،
کوهته راویژ.
- : طلب ان یهدی الیه/ داوای خلات و به خشیشی
نه کرد، نه یویست بیدرتی.
هدی: هدایة: إرشاد/ رابه ری راویژ.
- : - : تجدید او تجدد القلب/ تازه کردنه وه، دل و
دهرون و ناین و باوه تازه کردنه وه، چونه سهر ریی راست
و ناین پهره وه.
- : ضد ضلال/ ریی روناکی و راست گرتن.
إنه علی - : علی استقامة/ راسته و ریی راستی گرتوه.

علی غیر - : ضال / رنی چهونی گرتوه، وِیل، بِنِ تامانج.
 إهتداء: الوصول الى الغرض / گیشته تامانج.
 - من شرّ او الى الإيمان: رَغَوی / توبه کردن،
 گه پاته وه، رنی راست گرتن، دهست بهرداری خراپه.
 مُهْدِيّ: مُهْدِيّ: مُقَدِّم كَهْدِيّة / پيشكش كراو.
 - مُهْتَدٍ: ضد ضال / رنی راست گرتو.
 - : تَجَدَّدَ قَلْبُهُ. مولود من جديد / تازه وه بو،
 دل و دهر و بواوه و ثابین تازه وه بو، رنی راست گرتو.
 - : الى دين او عقيدة / ثابین و باوه پيكي تازه ی
 گرتوه.
 هادٍ: مُرْشِد / رابه.
 إهتداء: الوصول الى الغرض / گیشته مه بهست و
 تامانج، رنی راست دَوزينه وه.
 هَدِيَّة. هَدِيَّة: طریقه / ری، ریتاز، شیواز.
 هَدِيَّة: تَقْدِيم / دیاری، خه لات، مژدانه، مرگینتی، پۆیلانه.
 إهداء: تقدیم / پيشكش کردن.
 مهْداء: الذى من عادته ان يهدي / بدهر.
 هذا: هَذَا. هذه (و الجمع هؤَلاء) / نَم، نَمه.
 لهذا السبب / به م هویه وه، له بهر.
 مع هذا / له گن نَمه شدا.
 هذب: هَذَبَ الشجر وغيره: قطعته و اصلحه /
 مه لپاچی، رنکی خست.
 - : طَهَّرَهُ مِمَّا يُغْيِيهِ / خاوینتی کرده وه له
 خه وشه کان.
 - : صَحَّحَ وَ قَوَّمَ / چاکی کرد، چاره ی کرد.
 - : نَقَّحَ / بژاری کرد، پیاچوه وه، پوخته ی کرد.
 - : عَلَّمَ و اصلح / فیزی کرد، دهرسی دادا.
 - الولد: عَلَّمَهُ و رَبَّاه / په روه رده ی کرد، ته مئی کرد،
 فیزی ره وشت و خوی باشی کرد، به خوی کرد.
 تَهْدِيْب: تَعَلَّمَ و تَرَبَّى / په روه رده بو، فیزیو، ته مئی بو،
 دهرسی وه رگرت.
 هَذَب. تَهْدِيْب: إِصْلَاح / چاک کردن، دهست پیاهینان،
 بژارکاری.

- : تَثْقِيّة / خاوین کردن، بژارکردن، پاک
 کردن وه، پوخته کاری.
 تَهْدِيْب: تعلیم / فیزی کردن، راهینان، دهرس دادن.
 - : تَثْقِيْف. تَرْبِيّة / په روه رده کردن، ته مئی کردن،
 به خوی کردن، فیزی کردن ره وشت و خوی باش.
 - : تَقْوِيْم / چاک کردن، راست کردن وه، مه لپاچین،
 رنک خستن.
 - : تَثْقِيْح / بژارکردن، پیاچونه وه.
 تَهْدِيْبِي: تَرْبِيّی / په روه رده یی، بۆ په روه رده.
 مُهَذَّب. مُتَهَذَّب: مُتَقَف / تینگیشته، روشن بیر.
 - : مُؤَدَّب. مُرَبِّي / په روه رده كراو، به ته مئی،
 وِیژار.
 - : مُتَقَف. مُصَحِّح / بژارکراو، راست کراوه، رنک خراو.
 مُهَذَّب: معلم. مدرّس. مدرب / فیزیکار، راهینار، ماموستا.
 هذر: هَذَر: تَكَلَّمَ بِمَا لَا يَنْبَغِي / چه نه ی دا، مه له وه پی کرد،
 رستی.
 هَذَر مَعَ: هَزَلَ / گالته ی کرد، گالته ی له گن کرد.
 هَذَر: هَذَر: نَرْدَشَه / وت و وِیژ، گفت و گو.
 هَذَر: هَذَر: ثَرثار / چه نباز، تَوریلتی، مه له وه.
 هَذَر: هَزَلَ / گالته، گپ، گمه.
 هَذَرَم: أَكْثَرَ الْكَلَام / تَوری وت، قسه ی توری کرد.
 - : أَسْرَعَ فِي الْقِرَاءَةِ (و الْكَلَام) / گورج دو، خیرابو له
 قسه کردن و خویندنه وه دا.
 هَذِي: هَذِي: تَكَلَّمَ بِغَيْرِ مَعْقُول / بژیکانی، وِیینه ی کرد،
 ناپه سهند دوا.
 هَذِي: هَذِيَان. هَذَا: التَّكَلَّمَ بِغَيْرِ مَعْقُول لمرض و غيره /
 وِیینه، یاوه، وته ی ناپه سهند.
 - : الْحَمَى / بُحْرَان / وِیینه ی تا، بژیکاندن.
 هادٍ: مُهْتَدٍ / نه وه ی وِیینه نه کاو نه بژیکینتی، بژیکینه ر،
 وِیینه کار.
 هر: هَر الْكَلْبُ: صَات دُون نَبَاح / لورانی، لوره ی هات.
 - الْقَطْ / مرانی، میاوانی.
 - الدَّوَاءُ بِطَنُهُ / اطلقها / رهوانی کرد، سکی شؤر کرد،
 به له فیره ی پِن خست.

هَرَس: دَق. سَخَق/ کوتان، شیلان، هارپن، ههَل گَلَوَفِن.
هَرَسَة: طعام من حب الحنطة/ گه نه کوتاو، هه ريسه.
مَهْرُوس: مَمْهُوك/ تِيك شيلراو، کوتراو، ههَل گَلَوَفِراو.
مَهْرَاس: جَرْن الدَق/ هاره، دنگ.
هرش:
هَرَش يِينهم: حَرَش/ روژاندنی، هانیدان.
- يِينهم: (أَسَد) کِرِنی به گَژ يه کدا، دانی به شه پ.
- جِلده: حَكَة/ له شی خورا، ئالووشی تَر کوت.
هَرَاش: مَهَارَشَة: خَصَام/ ناکوکی، ئاژاوه، دوشمنایه تی.
هَرَش: حَلَا/ خورو، ئالوش.
- : الاستهلاك بالاستعمال/ خواردن، سلاک بون،
له کارکوتن.
هرص:
هَرَص: اصابه الهرص/ توشی ئالوش بو، ئالوش کوته
له شیه وه، ئالوشی تَر کوت، خورو کوته له شیه وه.
هَرَص الرَجُل: اِشْتَعَلَ بَدَنَهُ حَصْفًا مِّنَ الْحَرِّ/
گه رمه ژنه ی ده ردا، لیری ده ردا.
هَرَص: حَصَف/ گه رمه ژنه، ئالوش، خورو، لیر.
هرط:
هَرَطَ عِرْضُ فُلَانٍ وَفِي عِرْضِهِ: طَعْنٌ فِيهِ/ قَسَمِي
ناشرینی پِژوت، ناموسی شکان.
هَرَط: اِسْتَرْخَى لَحْمَهُ/ گَرَشته کی داکه وت.
هرطمان: شوفان/ گال، ولیره.
هرع:
هَرَعَ اليه: مَشَى اليه مُسْرِعًا/ به په له چو بۆ لای، چو
به هاواریه وه.
اَهْرَعَ: اِسْرَعَ/ په له ی کرد خیرای کرد.
هَرَعَ: هُرَاع: مَشَى فِي اِضْطِرَابٍ وَ سُرْعَةٍ/ به په له و
خیراو شپرده یی رویشتن.
هرف:
هَرَف به: اطْرَافُ اِعْجَابًا/ ستایشی کرد.
- به: مَدَحَهُ بِلا خَبْرَةٍ/ له بر بوره (پیاوه لدا، هه لیدا،
هه لیدنا).
يَهْرَف بِمَا لَا يَغْفِرُ: يَمْدَحُ بِلا خَبْرَةٍ/ له بر بوره
(هه لدان، پیاوه لدان، هه لئان).
هرق:

هَرَق: اَهْرَقَ المَاءَ: صَبَّأ/ رَوَى کرد، رژانی، رشتی.
- - - الدم: سَفَكَهُ/ خَوَيْتَنی رشت.
- - - الدمع: ذَرَقَهُ/ فرمیسکی رژان.
هَرَق: اِهْرَاق: صَبَّأ/ رَوَكَردن، رژاندن، رشتن.
مُهْرَق: مَهْرَاق/ رَوَكَردن، رژان.
هرم:
هَرِم: بَلَغَ اقصى العَمُرِ وَ الضَعْف/ پیر بو، په کی که وت،
که وته سال وه.
هَرِم: فَرِم: قَطَعَ/ له ت له تی کرد، جنی.
هَرَمَة: اَهْرَمَة الدهر/ رَوَژگار پیری کرد، په کی خست.
هَرَم: تَهْرِم: فَرِم/ جنین، له ت له ت کربن.
هَرِم: ضَعْف الشَّيْخُوخَة/ پیری، به سالاجون.
- : شَكْل هَرَمِي/ قوچه ک، شه بیور، پوپ تیز.
هَرَمِي الشَّكْل: بِشَكْلِ الهَرَم/ قوچه کی، وه ک قوچه ک،
شه بیوری.
هَرِم: بِالْغِ اَقصى الكِبَر/ رَوَژ پیر، به سالاجو، فه رتوت.
هرو:
هَرَا: تَهَرَّى: ضَرَبَ بِالْهَرَاوَة/ کوته کی وه شان، به کوته ک
لئیی دا.
هَرَاوَة: عَصَا غَلِيظَةٌ وَ قَصِيرَة/ کوته ک، تیل، توپز،
گوپال.
هَرَوَل: اِسْرَعَ/ خَيْرَا رَوَى، به په له رَوَى، لَوَقه ی کرد.
- اليه/ بَوَى چو به په له، به خیرا بَوَى رویشتن.
هَرَوَلَة/ خَيْرَا رویشتن، نیوه پاکردن، لَوَقه، لَوَقه کربن.
هری:
هَرَى: ضَرَبَ بِالْهَرَاوَة/ به کوته ک لئیی دا.
اَهْرَى: تَهَرَّى: تَهَرَّى: بَلَى/ شپوو، زنی، پوا.
هَرَى: مَخْزَن الغَلَة/ کهندو، کنگو.
هز:
هَز: هَزَزَ: حَرَّكَ/ رای وه شان، جولانی، له قانی، بژوانی،
شله قانی.
- - - ذَنْبَهُ اِی ذَيْلَهُ/ کلکه له قتی کرد، کلکی راوه شان.
- - - رَاسَهُ/ سه ری له قان.
- - - الرُّمُحَ وَ السِّيفَ: لَوَّحَ به/ رم و شمشیری ههَل
سوپان، رای وه شان، شه کانیه وه.
- من عَطَفَهُ: اِسْتَحَفَّهُ/ هانیدا، هه ژاندی.

- يَدَه/ دهستی راوه شان.

- اَكْتَفَاهُ/ شانی مه لته كان.

- الارجوحة/ رای ژهند.

- ت الزلزلة الارض/ له رزانی، مینایه له رزه.

إِهْتَرَزَ تَهَرَزَ: تَحَرَّكَ/ له قی، بزوا، جولا، شله قا، راوه شا.

- : تَرَجَّجَ/ راوه نرا، جولایه وه، شه کایه وه.

- : إِرْتَجَفَ. إِرْتَجَعَ/ له رزی، شله قا، له ریه وه.

- : إلیه قلبه/ دلی بزی لوډا، دلی داخوډیا.

هَزَ: تَهَرَّزَ: تَحَرَّكَ/ جولاندن، شله قان، له رزان، مه لخران،

راوه ستاندن، راته کاندن، له رزاندن، بزواندن، له قاندن.

هَزَّة: المَرَّة من هَز/ جوله، شله قین، له رینه وه.

- : رَجْفَة/ له رزه، له رزین، خوږبه، موچړک.

- : ارضیة: زلزلة/ یومه له رزه.

هَزَان: يَهْتَرَزَ رَجَاج/ له رینه، له رزوک، نه له رزی.

هَزِيز الرعد: نَوِيَّة/ گرمی مه ور.

إِهْتِرَاز: إِرْتِعَاش. رَجَف/ له ره، له رزین، له رینه وه،

رله کین.

مُهْتَرَز: مُرْتَجَّح/ نه له رینه وه، نه له رزی، له رزوک.

- : طَرِباً أو فرحاً/ له خوښیا سه ما نکا.

هَزَان: شدائد/ ناخوښی، ته نگانه، نه هاتی، ناږحه تی.

هَزَز: حَرَّكَ/ جولانی، له رانیوه، بزوانی، له قانی، له رزانی.

تَهَرَّزَ: إِهْتَرَزَ: تَحَرَّكَ/ جولا، له ریه وه، بزوت، له قی، له رزی.

هَزَا:

هَزَا: هَزِيء. تَهَرَّزَا: إِسْتَهْزَأَ به او منه: سَخِرَ/ گالته ی (پن)

کرد، پن مات)، لاقرتی پی کرد.

- : مات/ مرد، گیانی ده رجو.

- : به: لم یبَال به/ بایه خی پن نه دا، خوی لی گیل

کرد.

هَزَم. هُزِمَ. هُزِمَ: إِسْتَهْزَأَ. مَهَرَّزَا: سُخِّرِيَّة/ گالته،

قه شمه ری، لاقرتی، لوتره وانی.

هَزَاة: يَهَرُّ بِالْأَنَاسِ/ گالته به خه لک ده کات، گالته چی،

لاقرتی کار، لوتره وان.

- : يَهَرُّ مِنْهُ/ قه شمه، لاقرتی پی نه کړی.

هَزْنِي: إِسْتَهْزَأَنِي/ گالته، قه شمه، ترې، ریسوا، ریشکاو.

إِسْتَهْزَأَ: سُخِّرِيَّة. قَهَكُم/ گالته، قه شمه ری،

گالته پن کردن، ته شقه له پی کردن، تیزپیوه کردن، ته وزه

پن کردن.

بِاسْتَهْزَأَ: بِسُخْرِیَّة. بِقَهَكُم/ به گالته وه، به قه شمه ری.

هَازِيء. مَسْتَهْزِء: مُتَهَكِّم/ قه شمه، گالته چی.

هَزَج:

هَزَج: هَزَج: تَرْتَمَ فِي غِنَاةٍ أو قِرَاةٍ/ به ناوازه وه نه ی

وت و نه ی خوینده وه.

أَهْرُوجَة: أَغْنِيَة/ گورانی، ناوا.

هَزَد:

هَزَز: ضَحِكَ/ پن کهنی، گالته ی کرد.

هَزَز: هَزَل/ گالته ی کرد.

هَزَار: هَزَل/ گالته، گپ.

هَزَار: عِنْدَ لَيْب/ بلبل، شالور، شالول.

هَزَع:

هَزَع: تَهَرَّعَ: اسْرَعَ/ په لای کرد، خیرای کرد، ده ست و

بردی کرد، گورج بو.

- : الشَّيْءُ: كَسَرَهُ/ شکندی.

هَزِيع: أَحْمَق/ گورج، گیل، کور، کورده ن، که مژه، که لحر.

- : من الليل: طَائِفَة مِنْهُ/ به شیتی شو.

ال- : الأَخِير من الليل: الجزء الأَخِير مِنْهُ/ به شی دوازی

شو، به ره به بیان.

هَزَاع: هُزِعَ: أَسَدَا/ شیر.

هَزَل:

هَزَل. هَزَل: إِنْهَزَل: صَارَ ضَعِيفاً نَحِيلاً/ لاواز بو،

سیس بو، له پ بو، هیزی نه ما.

- : فِي كَلَامِهِ: مَارَحَ/ گالته ی کرد.

هَزَال: قَلَّةُ اللَّحْمِ/ چروساوه یی، لاوازی، له پی، سیسه له یی،

باریک و بنیسی.

هَزِيل: مَهْزُول: خِلَاف السَّمِينِ/ چروساوه، لاواز، له پی،

سیس، سیسه له، باریک و بنیسی، رهق و تهق، ده غه زار،

ره قه له.

هَزَل. هَزَل: مَرَّاح/ گالته، گپ.

هَزَلَا: عَلَي سَبِيلِ الْهَزَلِ/ به گالته وه.

هَزَلِي: مُضْحِك/ پیکه تیناوی، قوشمه، کوچه ک.

هَزَال. هَزَل: هَازِل: كَثِيرُ الْهَزَلِ/ قوشمه، کوچه ک.

مَهْرَلَة: مَسْلَا. رواية هَرْيَلَة/ چِرَوکی پیکه نیناوی.

- : مَسْخَرَة/ کالته و قه شعری، لاقرتن.

مَهْرَلِي: مُشْعَوْد/ دهست بی، ساخته چی، ته لکه باز.

هزم:

هَزَم. هَزَمَ الْعَدُوَّ: غَلِبَهُ. کَسَرَه/ شکاندی، زال بو به سه ریا، به زاندى.

- : تَهَزَمَ الْوَتْرَ: رَنَ/ دهنگی دایوه، له ریه وه.

إِنْهَزَمَ. هَزِمَ: إِنْكَسَرَ/ شکا، به زی.

هَزَمَ: كَسَرَ وَ غَلِبَهُ/ شکاندن، به زانندن، راوانان.

هَزِيمَة. إِنْهَزَام: تَقَهَر/ شکان، به زین، راکردن، ده ریا زیون.

مَهْزُوم. هَزِمَ: مَغْلُوب/ شکاو، به زیو، مه لاتو.

هَزْمَة: نُقْرَة/ چال.

هَزِيم: رَعْد/ گرمه.

- الرعد: صَوْتُهُ/ گرمه می هور.

مِهْزَام: خَشْبَة تُحَرَّكُ بِهَا النَّارُ/ کوله وژ.

هس:

هَسَّ الشَّيْءُ: دَفَعَهُ وَ كَسَرَهُ/ شکاندی، وردی کرد، کوتای.

- الكلام: أَخْفَاهُ/ شارییه وه، بی دهنگ بو.

هَسِيس: كَلَامٌ خَفِيٌّ/ سِرْب، سِرْب سِرْب، چرپ، چرپ

چرپ.

- : المَدْقُوقُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ/ ورده، خاکه، هاپراو،

کوترلو.

هش:

هَشَّ: صَارَ هَشًّا أَيْ سَرِيعَ الْكَسْرِ/ شکست بو.

- : لَانَ وَ اسْتَرَخَى/ فشول بو، خاویو.

- : تَبَسَّمَ/ بَرِه گرتی، زه رده خنه گرتی.

- لَهُ وَ بِهِ: إِرْتَاحٌ وَ نَشْطٌ/ پیتی (پیخوشحال بو، خوش

بو)، گه شایه وه، دلی پین کرایه وه.

هَشَشَ: فَرَحَ/ پیخوشحالی کرد، دلخوشی کرد.

هَشَّ: هَشَّاش. هَشِيش: سَرِيعَ الْكَسْرِ/ شکست،

رِزِه لَوَك، زو نه شکن.

- : رَخَو. لَيِّنَ/ فشول، نرم، فسه ل.

- الْمَكْسِرُ: سَهْلُ الْجَانِبِ/ ناسان، دل فراوان.

- الْوَجْهَ: طَلَقَ الْمَحْيَا/ روخوش.

- بَشَّ: فَرَحَ. مَسْرُور/ دلخوش، شاد، بهختیار، شادان،

شادمان.

هَشَّاشَة: إِبْتِهَاج. فَرَحَ/ دلخوشی، بهختیاری، شادی،

شادمانی.

هَشُوشَة: قَابِلِيَة الْكَسْرِ/ شکستی، فشولی.

هشم:

هَشَمَ. هَشَمَ الشَّيْءَ: كَسَرَهُ/ شکانی، وردی کرد، تیکی

شکان.

تَهَشَّمَ. إِنْهَشَمَ: تَكَسَّرَ/ تیک شکا، ورد بو، وردو خاش بو،

پارچه پارچه بو.

هَشَمَ. تَهَشِيم: كَسَرَ/ شکاندن، تیک شکاندن، وردو خاش

بون، پارچه پارچه کردن.

هَشِيم: الثِّبَاتُ الْيَابِسُ/ پوش و په لاش، روه کی

وشکوه بو.

- : ضَعِيفٌ/ لاواژ، له پ.

مُهَشَّم: مَكْسَرٌ/ شکاو، تیک شکاو، له ت و کوت،

پارچه پارچه.

هَاشِم: مَكْسَرٌ/ شکیندر.

هَشَام: جُود/ دهست بلاوی، به خشنده یی، به خشین.

هصر:

هَصَرَ: إِنْهَصَرَ: كَسَرَ/ شکانی.

- الْعَصْنُ: عَطْفُهُ وَ كَسَرُهُ/ چه مانیه وهو شکانی.

إِنْهَصَرَ: إِنْكَسَرَ/ شکا، چه مایه وه.

هضب:

هَضْبَة: مَا إِرْتَفَعَ مِنَ الْأَرْضِ/ بان، ته پ، پشت.

هضم:

هَضَمَتِ الْمَعِدَةُ الطَّعَامَ: أَحَالَته إِلَى صُورَةٍ صَالِحَةٍ

لِلغِذَاء/ هرسی کرد.

هَضَمَ: إِنْهَضَمَ الرَّجُلُ: ظَلَمَهُ/ زوری لوت کرد، نازاری داء،

مافی خوارد.

إِنْهَضَمَ الطَّعَامَ: هَضَمَ/ هرسی بو.

هَاضِم. هَضُوم: يُسَاعِدُ عَلَى الْهَضْمِ/ هرسی کەر،

یاریده ده ری، هرسی کردن.

هَضُمَ / هرسی بون، هرسی کردن.

سهل ال - / سوك، سوك هرسی.

سوء ال - : ثَخَمَة/ گرفت، گیراوی.

عُسْر ال - / هرسی نه بون، گرفت.

عَسِرَ الـ - : لا تهضمه المعدة/ هارس نايت، هارس ناكرت.

هضمى: مختص بالهضم/ په يوه ندى دار به هرسره.

الجهاز الـ - / ناميزى هارس، كونه دامى هارس.

إنهضام. هَضْم/ هارس بون.

مهضوم. يُهَضَم. هضم. هضمته المعدة/ هارس يو.

هضيمة: طعام يعمل للميت/ سى روزهانه.

- : ظَلَمَ/ زرد، زردارى، ستم.

- : غَضِبَ/ تورپى، رى، قين.

هطل:

هَطَلَ. هَطَلُ المطر: نَزَلَ/ بارى، باران بارى، داي كرد.

- ت العين بالدمع: سالت/ چار فرميسكى (كرد، رشت).

هَطَلَ هَطْلَان المطر: نَزَلَ المطر/ باران بارين، داكردن.

هاطل: نازل/ نه بارى، بارو.

- : نازل/ داکوتو، شوپړه بو.

هطل: ذئب/ گورگ.

- : لَصَ/ دز، چرده.

- : (احمق) گرج، كودهن، كړ، گيل، گمزه، بلج.

هَيَّطَل: ثَغْلَب/ رتوى.

هف:

هَفَّ: مَرَّ بِسُرْعَةٍ/ خيرا تپه پى.

- : (سرع في سيره/ خيرا روشت، پتى مه لگرت.

- ت الريح: هَبَّتْ فَسَمِعَ صوت هبوبها/ گلهى هات.

- ت الرائحة: فاحت/ بون هات، بون پلايوه وه.

- ت نفسه على كذا: تاق اليه/ هزى لى كړدن تامه زود بو بوى.

- : ضَرَبَ/ پيدا، پياكشا.

- : مَسَّ بِخَفَةٍ/ سوك بهرى كوت.

- : اِهْتَفَّ/ بَرَقَ/ بريسكايه وه، چه خماخى دا، شوقى دايه وه.

هَفَّ: خفيف/ سوك فشول.

- : خفيف العقل/ كم عقل، نه قل سوك، گيل.

هَفَاف: بَرَّاق/ شوقدار، نه بريسيكته وه.

- : مُهَفَّفٌ فى الهواء/ مُتَحَرِّكٌ/ نه شهك يته وه.

- : رقيق شفاف/ تهك، روناك.

رِيحٌ هَفَافَةٌ: سريعة المرور فى هبوبها/ باى قايم.

مِهْفَةٌ: مروحة/ باوه شين.

مَهْفُوف. يَهْفُوف. هِفَ: خفيف العقل/ گيل، كړج، كودهن، گلهو، گمزه، بلج.

مَهْفُفٌ. تَهْفُفٌ. مُشَقٌّ بِدَنَةٍ: تَحَلَّ/ لاواز بو، بارىك بو، له پ بو، چروسايه وه.

- : تَطَايرَ لِخَفَتِهِ/ با برى، له سوكيا با برى.

مَهْفُفٌ. مَهْفَاف: بارد/ سارد.

مَهْفَاف. مَهْفُفٌ: رقيق شفاف/ تهك، روناك.

- : نحييف القوام/ له پ، لاواز، بارىكه له.

مَهْفُفٌ. مَهْفَاف: مُتَطَاير فى الهواء/ بابردو.

هفت:

هَفَّتْ: تَكَلَّمَ بلا رَوِيَّةٍ/ كويړانه و به بى لىك دانده وه قسى كرد.

- : هَفَا/ جاع و ضَعْفَ/ برسى بو، له برسانا لاواز بو.

تهافتت على: تَسَاقَطَ عليه/ په لامارىدا، مه لپه بى بى كرد، خوى بى كوتا، بوى چو، به سريا دبارى.

تهافت: إندفاع. هجوم/ بوجوم، په لاماردان، نامبازيون، مه لپه كړدن، خوى كوتان.

مهفوت: مُتَحَيِّرٌ/ سرسام، سرسوپماو، شله ژاو.

مهفتان. هاف: جانج/ برسى.

مَفْيِئَةٌ: جماعة إقْتَحَمَتْهُمُ الجماعةُ/ كومه لىكى برسى.

هفو:

هَفَا: اسْرَعَ/ په لى كرد، مه لپه كرد.

- الرجل: رَلَّ/ له ده ستى (دهرچو، مراز)، مه لى كرد.

هَفَّتْ اليه نفسه: إشتاقت/ هزى لى كړد، تامه زوى بو، تاره زوى كرد، دلى بوجو.

- ت الريشة فى الهواء: ذهبت و إرتفعت/ با برى.

هاف. هفتان: جانج/ برسى.

هَفُوءَةٌ: رَنَّةٌ/ ساته، هه، مه له شه بى.

هكذ:

هكذا/ ناوه ما، هه روه ما.

و - دواليك/ نيتى، وه هه روه ما.

هكل:

هَكَلٌ: مَشَى إختيالاً/ (له سارخو، له سار نوكى په نچه) روشت.

هَيْكَل: ضَمٌّ / که، زل، قه به، زه به للاح.

- بناء عظیم / خانوی گورده بلند، بالاخانه، کوشک.

- البناء و غیره / به یکه، چتوه، قه باره، چل و چتو.

- بَدَن / قارغ، داروبار، چل و پتو.

- مَعْبُد / به رستگا.

- الصورة و الشخص و التمثال / دیمه، به یکه، شیوه.

ال - العظمی: / نیسکه به یکه.

هکم:

هَكَم: غَنی / گزونی وت، دهنکی لی مه ل بپی.

تَهَكَم البناء: / تَهَمَد / روخا، نه پی.

- الرَّجُل و علیه: سَخَر منه / گالته پی کرد، پیی رابوارد، تیزی پی کرد.

- علی: اِسْتَدَّ غَضْبَهُ / رقی مه لسا، توپه بو.

تَهَكَم: سَخَرِيه. / استهزاء / گالته، قه شمیری، پی رابواردن، لوتره وانی.

بتهكم: باستهزاء / به گالته وه، به قه شمیره وه، به سوکی وه.

تَهَكَمِي: استهزائی / گالته چیتی و قه شمیری، لوتره وانی.

اهكومه: استهزاء / گالته کردن، پی رابواردن، گالتوکه.

مُتَهَكَم: مُسْتَهْزَأ / گالته چی، قه شمیر، لوتره وان.

مُسْتَهَكَم: مُتَكَبِّر / لوت به زن، به توپوین، خو مه ل کیش، گه زاف کار.

هل:

هَل: حَرَف استفهام / نامرانی پرسیار، نایا؟ ناخو.

هَل. هَل: ظَهَرَ / دهرکوت، په یدابو، ناشکرا بو.

- الشَّيْءُ: بَدَا / مانگ دهستی پی کرد.

- الهلال: / ظهور / مانگ دهرکوت، مه ل هات.

- اِنْهَلَّ المطر: اِسْتَدَّ اِنْصِباغه / بارانی زود باری به (لِزِمه، خو، خویم) باری.

- الرَّجُلُ: فَرِحَ / دلی خوش بو، پیخوشحال بو.

هَلَل: سَبَّحَ / ویردی خویند، ستایشی کرد.

- قال لا اله الا الله / وتی (هیچ خوابه نیه خوی نه بن، لا اله الا الله).

- له: اِثْنَى علیه بالهتاف و التصفيق / چه پله پی

لوتلو هاواری کرد.

تَهَلَّل الوجه: تَلَّالاً / بزه گرتی، شاگه شک بو، گه شایه وه.

- اِيتَهَج / شادمان بو، پیخوشحال بو، دلشاد بو، گه شایه وه.

- ت. اِنْهَلَّت. اِسْتَهَلَّت العين: سالت بالدفع / چار ناوی کرد، فرمیتسکی رشت.

اِسْتَهَلَّ المتكلم: رفع صوته / دهنکی (به رز کرده وه، لوتله ل بپی).

- الشهر: / ظهور هلاله / مانگی تازه دهرکوت، بینرا.

- العمل: شَرَعَ فيه / دهستی پی کرد، دهستی دایه.

هلال: غُرَّة القمر / مانگی (که وانه، نوئ).

- قمر اوائل و اواخر الشهر / مانگی نوئ و کوتایی.

- الحَصْر: قوس / که وانه.

هلالان هلالا الحَصْر ( ) / بو که وانه.

هلال: قمری / مه پی، له شیوه ی مانگدا.

- : بَشْكَل الهلال / که وانه پی.

هَلَلْ قَرَعَ و خَوْف / ترس، مه ترسی، داجله کین.

هال: علی وشك الظهور / هاتو، داهاتو، واده رنه که وئی.

تَهَلَّل: اِبْتِهَاج / خوشی، شادی، شادمانی، گه شاره پی، دلشادی.

تهلیل: هتاف السرور / هاواری خوشی، بانگه وازی شادمانی.

- : تَسْبِيح / ستایش کردن.

اِسْتَهْلَالَ: اِفْتِتَاح / کردنه وه، دهست پی کردن.

مُهَلَّل: بَشْكَل هلال / که وانه پی.

مُتَهَلَّل الوجه: متلاليه الوجه / روگه شاره، روخوش، بزایی.

- : مَسْرور / شاد، شادمان، دلخوش، دلشاد.

مُسْتَهَلَّل: اول / سرهتا، دهست پی کردن.

هَهْلَ النَّسِيج: نَسَجَهُ نَسْجاً خَفِيفاً / شاش چنی.

- : مَرَّق / درانی، مه لاهه لای کرد، شیتال شیتالی کرد.

مُهَلَّل. هَهْل. هَلَل: رَقِيق سَخِيف / تهنک، شاش، ریزه ول.

- : مَرَّق / دپاو، شپ، مه لاهه لا.

هلب:

هَلَبَ: كَثُرَ شَعْرُهُ/ تَوَكَّنَ بُو، قَتَنَ بُو.

- ذَنْبُ الْفَرَسِ: جَزَهُ/ كَلَكَى (روتانه، تاشی).

هَنْب (والواحدة هَنْبَة): شَغَرَ خَشْبًا/ مَوَى زَيْر، تَوَكَّى رَهَق، تَيْسَك.

هَلَب. أَهْلَب: خَشَبَ الشَّعْرَ/ مَوِزِر، تَوَكَّ رَهَق.

- : كَثِيرَ الشَّعْرَ/ تَوَكَّن.

مَهْلُوبُ الذَّنْبِ: مَجْزُوزُ الذَّيْلِ/ كَلَك (روت، بی مو، تاشراو، قوت).

هَلَج: هَلَجَ: خَبَرَ غَيْرَ يَقِينِ/ مَهْأَلَى نَادَلْنِيَا.

إِهْلِيلِجِي: بَيَضَ الشَّكْلَ/ هَيْلَكَ بِي.

هَلَسَ:

هَلَسَ: أَهْلَسَ الْمَرَضُ الرُّجُلَ: أَذَابَهُ. هَزَلَهُ/ نَخَوَشَى

روتانیه وه، لاوازی کرد، له پری کرد، گوشتی پیوه نه هیشته.

هَلَسَ: هَزَلَ/ لاوازی بو، له پریو، گوشتی پیوه نه ما، تویه وه، بو به داسک و دهرزی.

- فِي الْكَلَامِ: خَلَطَ/ تَيَكَّلَ وَ يَتَكَلَّلُ قَسَمَى نَهْ كَرْد،

نه یدابه سر یه کدا.

(هَلَسَ: ضَحَكَ فِي قَتَرٍ/ بَه (لالتوه وه، ساردیه وه)

پتیکه نی.

هَلَسَ: سَلَّ. إِسْلَلَ/ تَوَشَى سَيْلَ بُو، ده غه زار بو.

- : ضَاعَ عَقْلُهُ/ مَوَشَى نَمَا، نه قلی نَمَا.

هَلَسَ. هَلَسَ: مَرَضَ السَّلَّ/ نَخَوَشَى سَيْلَ، ده رده

باریکه، باریک و بنیسی.

- : كَلَامَ فَارِغَ/ قَسَمَى (بی مانا، بی سرویه ر، هیچ و

پوچ، قوی).

مَهْلُوسٌ: مَسْلُوبُ الْعَقْلِ/ بِيْ مَوَشَ، بِيْ نَقَلْ.

- : مَصَابِ بَدَاءِ الْهَلَسِ/ لَه پولاوازی، سیلاوی،

ده غه زار.

هَلَع:

هَلَعُ: جَزَعُ/ نَارَمَى (نَمَا، له بریرا)، شپره بو، شله ژا.

- قَلْبِهِ: فَرَعُ/ دِلْجَه کی، ترسا، تَوَقَّى، زاره تره ک بو،

زهنده قی چو.

هَلَعُ: جَزَعُ/ نَارَمَ لَه بریران، شپره بون، شله ژان.

- : فَرَعُ/ دِلْجَه کین، ترسان، تَوَقِّن، زاره تره ک بون.

هَلَعُ. هَلَوَعُ: جَزَعُ/ بِيْ نَارَمَ، شپره، شله ژاو.

مَنْهَلَعُ الْقَلْبِ: مَفْزُوعُ/ دِلْجَه کیو، ترساو، تَوَقِّیو.

هَلَف:

هَلُوفُ: عَظِيمُ اللَّحْيَةِ/ رِيَشَن، رِيَشَ زَل، مَامَه رِيَشَه.

- : كَثِيرَ الشَّعْرَ/ تَوَكَّن، قَتَنَ.

- : حَلُوف. الْخَنْزِيرُ الْبَرِّيُّ/ بَه رازی کتوی، یه کانه.

هَلَك/

هَلَك. هَلَكَ: مَاتَ. قَتَى/ مَرَد، فَهَوْتَا، لَه ناوچو.

- : جَوَعَا/ لَه برسا مرد.

- : هَلَك. أَهْلَكَ: جَعَلَهُ يَهْلِكُ/ لَه ناوی برده،

به ریادی کرد، فَهَوْتَانِي.

- : قَتَلَ. أَغْدَمَ/ کُوشْتِي، مَرَانِي، خَنْكَانِي.

إِهْلَكَ. إِهْلَكَكَ: رَمَى نَفْسَهُ فِي الْمَهَالِكِ/ خَوَى خَسْت

(تنگ و چه له مه وه، مه ترسیه وه).

تَهَالَك. إِسْتَهْلَكَ فِي الْأَمْرِ: اجْتَهَدَ. جَدَّ فِيهِ مُسْتَعْجَلًا/

تِي کوشا، به دل خاریک بو.

- عَلَى الشَّيْءِ: حَرَصَ/ بَه پَه رُوْش بُو، به تهنگ

شته وه بو.

- عَلَى الْفَرَّاشِ: تَسَاقَطَ عَلَيْهِ/ خَوَى دَا بَه سَهَر

چینگه که دا.

- وَ عَلَى الشَّيْءِ: رَمَوْا أَنْفُسَهُمْ فِي الْمَهَالِكِ لِاجْلِهِ/

به مه لیه و پَه رُوْشانه خویان خسته مه ترسیه وه.

إِسْتَهْلَكَ: أَفْنَى/ سَلَكَ بُو، پَه کی که وت، له کار که وت،

که لکی نَمَا.

- الْمَالُ: انْفَقَهُ وَ انْقَدَهُ/ خَارَجِي کرد، دای له به رده.

هَلَال. هَلَكَ: هَلَكَةُ: دَمَارُ/ وِیرَان بُو، فَهَوْتَان، لَه ناوچون.

- : مَوْتُ/ مَرَدَن، نَمَا.

- : جَمَاعِي/ قَرْتَن که وتن.

هَالَك: فَانَ/ لَه ناوچو، فَهَوْتَاو.

- : مَقْتَرٌ لَه الْفَنَاءُ/ لَه ناوچونی له چاره نوسراوه،

له ناوچه چی، نه فَهَوْتَنِي.

دَيِّنَ - : لَا يُمْكِنُ تَخْصِيْلُهُ/ قَه رَزِي (مردو، فَهَوْتَاو،

بیته ونیه).

تَهْلِكَةُ. هَلَكَةُ خَطَرُ/ مه ترسی.

هَالُوك: نَبَاتٌ بَدُونِ لَوْرَاقٍ/ گیاهه له.

إِسْتَهْلَاكَ: إِسْتِنْفَادُ/ تَه وایبون، نَمَا، کُوتایی هاتن،

برانه وه، فَهَوْتَان.

- الأشياء بالاستعمال / له کارکرتن، که لک نه مان،
 سلاک بون، سوان، کون بون.
 - : إنفاق / استعمال / خرج کردن، به کارهینان.
 مُهْلِك / مُبِيد / له ناویر، فره تیره.
 - : مُمِيت / کوژهر.
 - : خَطَر / به مه ترسی.
 مُسْتَهْلِك / سوار، سلاک، به کارهاتو، له کارکرتو، له ناوچو.
 مُسْتَهْلِك / ضد مُتَقِج / به کارهین، کارکهر، له ناویر، بخور،
 بدی.
 هَلِم : هَلِمَ / وره، بین.
 - : إحضار / حازر به، ناماده به.
 - : بنا : فلنذهب / بایروین، دهی.
 و - جَرَا : و هكذا الى آخره / هه روه ها، هه تاسوایی،
 ناودهایی.
 هَلِم : مُسْتَرْخ / خار، خاور خلیجک، شله پهن، ته پتره.
 هَلِيم : لاصق / میلم، لکینه.
 هَلَام : مادة غروية / جه لاتین، جیل، میلم.
 هَلَامی : کالهلام / جه لاتینی، هیلمی، ولوله.
 هم :
 هَمْ : اَهَمْ فَلَانَا : اَقْلَقَهُ / وه پرسی کرد، بیژاری کرد، سه خله تی
 کرد، جاپرسی کرد.
 - : - : اخْرَجَ / زویری کرد، دلگیری کرد، خه مناکی کرد،
 په ژاره ی دایه.
 - : - : عَنَّا / کیشای، چیژتی، پیوه تلایه وه.
 - : السَّقْمُ جِسْمُهُ : اَذَابَهُ / دهر ونه خوژی توانیه وه.
 - : بالعمل : شرع فیه / دهستی پئ کرد، دهستی دایه ز
 - : بالعمل : نَوَاهُ و عَزَمَ علیه / نیه تی لایهینا، دهستی دایه.
 - : بالشَّيء : ارادَهُ و احْبَبَهُ / ویستی، خوژی ویست،
 به دلپاچو، مه بهستی بو.
 - : ت السَّوْسَه الحنطة : اكلت لبابها و جوفها / سن تیی
 داو پرچله تی کرد.
 يَهْمُ : يستوجب الاهتمام / پیویسته گرنگی پئ بدری، قه ی
 نکا.
 لا يستوجب الاهتمام : لا يَهْمُ / قه ی ناکا.
 يَهْمُنِي / پیوه ندی به منه روه، مه بهستمه، نه مه وی.

لا - / پیوه ندی نیه به منه روه، مه بهستم نیه، نامه وی.
 هَمَمَت المرأة للطفل : قَوْمَهُ / لای لایه ی بؤکرد، به لای لایه
 نواندی.
 إِهْتَمَّ : إِغْتَمَّ / خه قه تی خوارد، خه مبار بو.
 - : به : باي به / به تنگیه وه هات، گرنگی دایه، بایه خی
 پئ دا، دهر بهستی بو.
 - : بامرِه : اعتنى به / ناگاداری بو، چاودیزی کرد، چاوی
 لیوه بو.
 - : بعمله : كَدَّ و تَعَبَ / تن کوشا، به تنگ نیشه که پیوه بو،
 دل سوز بو تیایا.
 هَمْ : قَلِقَ / شپزه یی، شپزه بون.
 - : حُزن : غَم / خه م، خه قه ت، په ژاره، مه راق.
 - : قَصْد / مه بهست، نامانج، خوازه، خواست.
 - : إِهْتِمَام : به تنگ وه هاتن، ناگاداری، چاودیزی.
 مُثَقِّل بِالْهَموم / خه م بار، خه قه ت بار، به په ژاره، خه م
 گین، خه م ناک.
 مَهْموم : قَلِقَ الْبَال / شپزه، بیژار، وه پس، جاپرس.
 - : مَقَم / خه مبار، خه قه تبار، خه م ناک، خه م گین،
 دل ته تنگ، دل ژار.
 هَمْ : شَيْخ هَرَم / پیری په ک که وتو، قه لته کون.
 هِمَّة : الْعَجَوزُ الْغَانِيَة / پیریژنی په ک که وتو.
 - : عَزَمَ / نیه ت، هیعت، وره.
 - : نشاط / چابوکی، دهست و برد کردن، چالاکی،
 گوریجی، ته قه لا.
 - : غيرة / غیره ت، وره.
 بَرَدَ ال - / ساردی کرده وه، وره ی پئ به ردا.
 هَمَام : ماضی العزم / به غیره ت، به هیعت، چالاک،
 وره مند، به وره.
 هَمَام : شَجَاع / نازا، نه ترس، نه به ز، جوامیز.
 - : اسد / شیر.
 - : بَطَل / پاله وان، مه رد.
 - : سَخِي / دهست بلو، به خشنده، به رچا و فراوان.
 هَام : عَظِيم : خطير / گرنگ، بایه خ دار، مه تر، مه زن،
 شکو مند، گه وره.
 - : يستوجب الإهتمام / گرنگی پئ نه لری، بایه خ دار،
 شایانی بایه خ و گرنگی به.

مُهْم: خطیر. عظیم / گریگ، بایه دار، هه تهر، مه زن،
شکر مه ند، گوره.
- : يستوجب الإهتمام / گزگی پینه درئ، شایانی
بایه خه.
ال - فی الامر: بیت القصید / نه وهی گریگه، مه به ست،
نامانج، گزگی کاره که.
غیر - / بین که لک، بین بایه خ، نایه خ.
اهم / گزگتر، بایه خ دار.
- من: اکثر اهمیة / له و گزگتر، بایه خ دارتر، گزگتر له.
اهمیة: شان، اعتبار / نرخ، گزگی، بایه خ داری، هه تهری.
عديم ال - / بین بایه خ، بین که لک.
علق - علی / گزگی دایه.
إهتمام: مبالاة / به تنگ وه هاتن، دهر به ست بون، بایه خ
دان.
- : قلق / شپز به یی، شپز به بون.
- : إلتفات و عناية / گزگی پینه دان، ناو لئ دانه وه،
چا و پیزی.
بلا - : بلا مبالاة / لام سه رلایی، گوئ پینه دان.
عديم او قليل ال - / که مته رخه م، بین که لک.
مُهْمَة: ماموریة. رسالة / کار، راسپیزی.
- : امر هام / کار زکی گریگ.
مُهْمَات: امور عامة / کار و کرداری گشتی، شت و مه که.
- : عتاد. معدات / چک، ره خست، چه که مهنی،
نازوخه، بارگ و یارخانه، ته قه مهنی.
- : مؤن / نازوخه، تفاق.
مُهْتَم: مبال / به تنگ وه هاتو، دهر به ست، بایه خ دهر.
هموم: "حسنّة المشی" / جوان رهوت، خه رامانی.
سحابة - : صَبوب لمطر / مه وری به باران.
بئر - : کثیر الماء / بیر پرتاو.
همیمة: مطر دقیق القطر / ته پ و نم، بارانی (روبو
شینه یی، که وهری).
همهم: دندم / پرت و بۆله ی هات، بۆله بۆلی کرد، له بهر
خۆ به وه قسه ی نه کرد.
هامة (و الجمع هوام): آفات. حیوانات و حشرات
مُضِرّة و مؤذیة / گیانه وهری به زیان، جان وهر،
جرو جان وهر.

همج: همج: جاع / برسی بو.
همج: همجة: جوع / برسیتی.
- : الرعاع من الناس / هه رچی و به رچی،
ناکس.
- : المتوحشون / دپنده، زیاندار، کتیی.
همجی: متوحش / دپنده، ده شته کی، کتیی،
تینه گه یشتو، نه زان، گه وچ.
همجية: توحش / دپنده یی نه زانی، گه وچی، ده شته کتیی،
کتیوتی.
همد: همد الصوت: سکت / کپ بو، پینه دنگ بو، فزه ی برآ،
قوروقه پی کرد.
- : الغضب: سکن / نیشته وه، هیمن به وه وه، هاته وه
سه رخوی.
- : الحمى: سکن / خاوی به وه، تاکه به ری داء، خاوی
کرده وه.
- : الالم: سکن / کم به وه، نازار شکا.
- : الثوب: تقطع / هه لته قی، هه لپچرا، برآ، له ت و به ت
بو.
- : اهد: مات / مرد.
- ت - : ت العاصفة: هذات / باکی خست.
- ت همته: قنط / وری به ردا، پز به ی برآ، کۆله ی کوترا.
- ت النار: ذهب حرارتها / تینی نه ما، کۆزیه وه،
دامرکایه وه.
- ت الهمة: بردت / سارد به وه، زه وقی نه ما، وری چو.
همد. اهد: هذأ / هیمنی کرده وه، خاوی کرده وه،
هینایه وه سه رخوی، نارامی پینه گرت.
- : اسکت / کپی کرد، پینه دنگی کرد.
- : الهمة: بردها / ساردی کرده وه، وری
پینه ردا.
- : النار: اطفالها / کۆزاندیه وه.
- : الغضب: سکنه / ره که ی خاوی به وه،
دامرکایه وه، هیمن به وه.
همود: سکون / پینه دنگی، پینه دنگ بون، کپ بون،
هیمنی، خاوی به وه، سه ورتن.

- : خَمُود. هُجُوع/ نیستناره، دلمرکانه وه.
 - : إِنْطِفَاء/ کوژانه وه، دلمرکانه وه.
 هَامِد: ساکن/ هَیْمَن/ بِنده نگ، کپ، وه ستار.
 - : مُنْطَفِی/ کوژاوه، کپ.
 - : مُقَطَّع. بَال/ مه لاهه لا، پواو، رزیو، لهت و پهت.
 هَمَر:
 هَمَر: صَبْ/ رَوی کرد، رژاندی.
 - : إِنْهَمَزَ/ إِنْصَبْ/ رژا، رَوَکرا، دای کرد.
 - : - البناء/ إِنْهَمَد/ رَوَجا، ته پی، رما.
 هَمَزَة من المطر: هَمَن/ تاوه باران، بارانی به خو، لَیْزَمه، به تاو.
 هَمَار: مِهْمَار: کثیر الکلام. مِهْذَار/ تَزْیَلْ، چه نه باز، زَکَر
 قسه نه کا، مه له وه پ.
 هَمَز:
 هَمَز: نَحْص/ تَبَوّه یژهند، پیاچه قاند.
 - : ضَرْبَ/ لَیْیَدَا، جه زده بی گه یاندی.
 - : عَضْ/ گهستی، قه پی لئنگرت.
 - : إِغْتَاب/ زه می کرد، پاشمله باسی کرد.
 هَمَز: نَحْص/ تَبَوّه یژندن، پیاچه قاندن.
 هَمَزَة. هَمَار: مُقْتَاب. عِیَاب/ زه م کهر، غه ییه ت کهر، له
 پاش مله دو، پاش مله زه م کرد.
 مِهْمَار. مِهْمَز: مَاهُْمَز/ به/ مامزه.
 مِهْمَزَة. عصا فی راسها حدیده/ نه قیزه.
 هَمَزَة: الحرف الأول من حروف المعیاض/ مه مزه.
 - الوصل/ نامرانی په یوه ندی، هَوی په یوه ندی.
 - القطع/ نامرانی (جیایی، دابین).
 همس:
 هَمَس الصوت: اخفاء/ به نه سپایی قسه ی کرد، دهنگی
 نرم کرد وه.
 - فی اذنه/ (سریانی، چپانی) به گوئییدا.
 - الیه: وَشَوْش/ به نه سپایی قسه ی له گه ل کرد،
 که وته چپه چرپ، به چپه دوا.
 - الطعام: مَضْغَة و فمه مُنْضَم/ به دهم نوقاوی
 پاروی نه چو.
 - بالقدم: اخفی و طاهها/ بِن خَشِیْه رَیْشْت،
 نه یه یشت دهگی پتی بِن.

تَهَامُوا: تَكَلَّمُوا هَمَسًا/ سرپه سرپیان بو، به سرپه سرپ
 قسه یان نه کرد.
 هَمَس: الصوت الخفی/ دهنگی نرم و نه سپایی.
 - : وَشَوْشَة/ سرپه سرپ، بِنده نگ قسه کردن،
 چپه چپ.
 یَتَكَلَّم هَمَسًا/ به نه سپایی و سرپه سرپ قسه نه کا.
 یَاكَل هَمَسًا/ به دهم نوقاوی پارو نه جوئی.
 یَطِ الْأَرْض هَمَسًا/ بِن خَشِیْه و به نه سپایی پتی داده نن.
 همش:
 هَمَش: عَضْ/ گهستی، گازی لئنگرت.
 هَامَش الکتاب أو الصحیفه/ حاشیة/ په راویز، که نار،
 دهرکه نار.
 حاشیة أو شرح علی ال- / نویسنی سر په راویز.
 هَامَش. علی الهامش/ می سر په راویز، له لاره، له لای
 لابه لاره.
 همک:
 هَمَك فی الأمر: لَجَّج/ په له ی لئنگرت، سهری کرده سر.
 إِنْهَمَك فی الأمر: جَدَّ و لَجَّ/ زَکَر پیوه ی خه ریک بو،
 نه وه نه پیوه ی خه ریک بو دهستی نه ته په رژا..
 إِنْهَمَاک: إِعْتِكَاف/ خه ریک بون، دهست نه په رژان، سه رقال
 بون.
 مَهْمَك فی کذا: عَاكَف علیه/ خه ریکه، پیوه ی خه ریکه.
 - فی شهوراته/ خه ریکی رابوارنه، هر له ناره زوی
 خَوی خه ریکه.
 همل:
 هَمَلَ الشیء. أَهْمَلَ: تُرِكَ سُدًی/ فه راموش کرا، خرایه
 پشت گوئی.
 - ت. إِنْهَمَلَتْ عَیْنُه: فَاضَتْ دُمُوعُه/ چاری ناوی کرد،
 فرمیسکی رشت.
 - ت. - ت السماء/ دام مطرها/ خَوشی نه کرده وه،
 باران نه وه ستا.
 أَهْمَلَ: تُرِكَ/ فه راموشی کرد، خسته پشت گوئی.
 تَهَامَلَ فی عمله: قَصَرَ. تَكَاسَلَ فیه و توانی/
 که مته رخه می تیا کرد، نه مه لی کرد، فه راموشی کرد.
 إِهْمَال. تَهَامَلَ: ثَوَان/ دهره ست نه بون، که مته رخه می.
 - : تَغَافَلَ/ خسته پشت گوئی، فه راموش کردن.

- عَدَمُ مُرَاعَاةٍ / چاودیری نه کردن، گوی نه دان.
 مُهْمِلٌ: مُقَصِّرٌ / که مترخه، فراموشکار، پشت گوی خه.
 مُهْمِلٌ: مُهْمُولٌ: مَتْرُوكٌ / فراموش کراو، پشت گوی خراو.
 - - - : غیر مَرَعی / چاودیری نه کراو، ناباو.
 - - - : مهجور. غیر مستعمل / به کار نه میتراو،
 وازای میتراو، چۆل کراو.
 سَنَةُ المَهْمَلَاتِ / سه به تهی خۆل.
 هُنَا: هُنَا الطَّعَامُ اَوْ الشَّرَابُ: کانا هینا / خوش بو، سازبو،
 به چیر بو.
 - : هُنَا بِكَذَا: ضد عَزَى / پیروزیایی کرد.
 - - - : اثنی علی و مَدَحٌ / ستایشی کرد، پیامه لدا،
 مه لاینا.
 - - - : بالعید / جه زنه پیروزی کرد.
 هُنَا. هُنَى. اسْعَدَ / بهختیاری کرد، دلخوشی کرد، کامه رانی
 کرد.
 هَنِيءٌ وَ تَهْنَأُ بِهِ: فَرَحٌ / پیخوشحال بو، دلخوش بو، خیری
 لایبینی.
 تَهْنَأُ بِالطَّعَامِ: سَاغَ لَهُ / پیی کوت، به دلی بو.
 هَمَاءٌ: سرور / خوشی، شادی، بهختیاری، کامه رانی،
 شادمانی، شادانی.
 - : صَفَاءٌ وَ سَعَادَةٌ / ناشتی، ناسوده یی.
 هَنِيءٌ. هَنِيءٌ: سَارٌ / خوش، دلخوشکار، پیخوشحالی.
 - - - : بِلَا مَشَقَّةٍ / ناسان، سوک، بِنِ مَانْدَوِیْتِی.
 - - - : سَاخٌ / ساز، ته ندروست، خه ره وین.
 هَنِئًا لَكَ بِهِ / خیری لایبینی.
 - : مَرِئًا / توشی گیانت بِنِ، عافیه تت بِنِ.
 تَهْنِئَةٌ: ضد تعزیه / پیروزیایی.
 هُنَا: هُنَاكَ، هُنَاكَ (فِي هُنَا)
 هُنْد: هُنْدٌ: صَاحِبُ صِيَاغِ الْيَوْمِ / قوقانی، وه که په پو قوقانی.
 - : فِي الْأَمْرِ: قَصْرٌ / که مترخه می کرد.
 - : السَّيْفُ: شَحْدَةٌ / دمه زه ردی کرد، له هه ساندیدا،
 تیژی کرد.

هِنْد: بِلَادُ الْهِنْدِ / هیند، هیندستان.
 جَوْزُ الْ- : نَارَجِيلٌ / گویزی هیند.
 هِنْدِيٌّ: النَّسَبَةُ إِلَى هِنْدِ آسِيَا / هیندی، هیندستان.
 - : اللُّغَةُ الْهِنْدِيَّةُ / زمانی هیندی.
 - : سَكَانُ امْرِيكَ الْاَصْلِيَّوْنَ / هیندی نه مریکایی.
 مُهْنَدٌ: سَيِّفٌ مُصْنُوعٌ مِنْ حَدِيدِ الْهِنْدِ / شمشیری
 هیندی، شمشیری دروست کراو له ناسنی هیندستان.
 هُنْدَبٌ، هُنْدَبَاءٌ. هُنْدَبِيٌّ: نَبَاتٌ بَرِّيٌّ / کاستی.
 هُنْدَبَاءٌ بَرِّيَّةٌ: حَسَنٌ بَرِّيٌّ / تالیشک.
 هُنْدَسَةُ الْاِبْنِيَّةِ وَ نَحْوَهَا: قَدْرُهَا وَ رِسْمُ اشْكَالِهَا /
 نه خشی کیشا، نه اندازه یی یوگرت.
 هُنْدَسَةٌ: الْحَدُّ وَ الْقِيَاسُ / نه اندازه.
 - : علمیه اَوْ عِلْمُ الْهِنْدَسَةِ / نه اندازه زانی.
 - : الْبِنَاءُ اَوْ الْمَعْمَارُ: رِيَاذَةُ / بیناسازی، نه اندازه یاری
 خانو.
 ال - الْمَجْسَمَةُ / نه اندازه یی به رجسته.
 ال - التَّحْلِيلِيَّةُ / نه اندازه شی (کردنه وه، کاری).
 هُنْدَسِيٌّ / نه اندازه یی.
 الْمَحَلُّ ال - / نه اندازه.
 الْبُعْدُ ال - / نورانه.
 هُنْدَسِيًّا / نه اندازه یی.
 مُهَنْدِسٌ: صَاحِبُ عِلْمِ الْهِنْدَسَةِ / نه اندازه یار.
 هُنْدَمٌ: سَوِيٌّ / رتکی خست، چاکی کرد.
 - : اَتَقُّ وَ ظَرُفٌ / رازاندیه وه.
 تَهْنَدَمٌ: اَصْلَحُ هُنْدَامَةٍ / دهستی به خویدا هینا، خوی رتک
 خست.
 هُنْدَامٌ. هُنْدَمَةٌ: تَرْتِيبٌ وَ اِنَاقَةٌ / رتک و پیکی، رتک خستن،
 دهست به خویدا هینان.
 - : حَسَنُ الْقَدْرِ وَ پَيْكٌ، که شخه.
 مُهَنْدَمٌ: (اَتَقُّ) / رازاوه، رتک و پیکی، که شخه، جوان پوژ.
 هِنَفٌ: هِنْفٌ: اِسْرَعُ / په لای کرد، خیرای کرد.
 اِفْتَنَفٌ. تَهَانَفٌ. هَانَفٌ: ضَحِكٌ يَاسْتَهْزِءُ / به لاقرتیه وه
 پیکنی.
 - - - : تَهْنِئًا لِلْبُكَاءِ / دلپېر بو، هه نسکی دا.

- هَنَاف. إِنْهَاف. مُهَافَّةٌ. ضَحْكَةٌ صَفْرَاوِيَّةٌ / بَيْكَةُ نَيْنِي
لاَقَرْتِي وَكَالْتَهُ، بَيْنَكُمُنِي لَوْتَرَهْوَانِي.
- هَنُو: هَنُو: وَقْتُ / كَات.
- هُنَا. هَهُنَا / نَائِيْرَه، نِيْرَه، لِيْرَه، لَه جِيْيه، نَه جِيْيه، نَه
جِيْيه.
- اِي - . لِهْنَا: اِي هَذَا الْمَكَان. اِي هَذَا الْحَدِّ / تَا نَه
جِيْيه، تَا نَه رَاْدَهِيه، تَا نِيْرَه.
- مِنْ - : مِنْ هَذَا الْمَكَان / لِيْرَه، لَه مِيْوه، لَه جِيْيه، لَه
لِيْرَه.
- هُنَاكَ. هُنَالِكَ / نَوِيْ، لَوِيْ.
- اِي - / تَا نَوِيْ، تَاكو نَوِيْ، بُو نَوِيْ.
- مِنْ - / لَوِيْوه.
- اِي آخِر مَا هُنَالِكَ: وَهَلْمَجْرَا / هَهْ رَهْهَ، هَهْ تَا دَوَايِي تَا
دَوَايِيه كِيْ.
- مُنْتَهِيَّةٌ: وَقْتُ قَصِيْر / تَاوِيْكي كَه.
- هُو: هُو: ضَمِيْر الْغَائِبِ / نَوِيْ، خَزِيْ.
- كَمَا - / هَهْ رَهْهْ خَزِيْ.
- هُوِيَّةٌ حَقِيْقَةٌ مُطْلَقَةٌ / خَزِيْ، هَهْ خَزِيْ، رَاسْتِي وَ تَهْ لَوَهْ تِي
شَت.
- بَطَاقَةٌ أَوْ تَذْكِرَةٌ أَل - : بَطَاقَةٌ شَخْصِيَّةٌ / كَارْتِي
(نَاسْنَامَه، بِيْ نَاسَه)، بِيْ نَاسَ نَامَه.
- هُوج: هُوْج: كَانَ طَوِيْلًا فِي حَقِّ / دَرِيْزُوْ كُوْج بُو، چَه لَآك بُو،
چَه تَهْ لَه كِيْزَه بُو.
- هُوْج. هُوْجَاء: اِحْمَقْ مَتَسْرِعْ / هَهْ لَهْ شَه.
- هُوْجَاء: رِيْج هُوْجَاء: رِيْج دَوَاْمَةٌ / گَهْ رَهْهْ لَوَل، زَلَان،
كِيْزَه لَرَكَه.
- هُود: هَاد. تَهْوَد: تَاب وَ رَجَعَ اِلَى الْحَقِّ / گَهْ رَايَهْ، تَوْبِيْ كَرْد،
رَوِي كَرْدَه چَاكَه.
- . - الرَّجُلُ: صَارَ يَهُودِيًّا / بُو بَه جُو، بُو بَه جَوَلَكَه.
- هُود: مَشِي رَوِيْدَا / لَه سَرَخُوْ وَ بَه شِيْئَه يِي رَوِيْشَت.
- : (سَكْرًا) مَهْ سَتِي كَرْد، سَهْ رَخُوْشِي كَرْد.
- فِي الْكَلَام: قَالَ بَتَانٍ وَ رَفِقُ / لَه سَرَخُوْ دَوَاوِ قَسَمِي
كَرْد.
- الرَّجُلُ: صَيَّرَهُ يَهُودِيًّا / كَرْدِي بَه جَوَلَكَه.
- غَفْسُ / گُورَانِي رَت، لَوَانْدِيْوه.
- الثَّمَنُ: خَفَضَهُ قَلِيْلًا / نَرَخِي كَه م كَرْدَه رَه، دَايْ شَكَان.
- هَوْد: سَايِر / لِيْيِي بِيْ رَهْ نَگ بُو، چَاوِي لَوِيْ پُوْشِي، گُوزَه شَتِي
لِي كَرْد.
- : صَالِح / نَاشْت بُو رَه، لَه گَهْ لِي رِيْ كَه رَت.
- : وَادِعْ وَ تَسَاهَلْ / نَهْ م بُو، رِيْكَ كَه رَت، بِيْكَ هَات.
- : (اطَاع / گُورِيْ رَايَهْ لِي كَرْد، مَلِيْدَا، گُويِي گَرْت.
- اسْعَار مَتَهَوْدَةٌ / نَرَخِي مَام نَاوَهْ نَدِي.
- هَوْدَةٌ: رَفِقُ / نَهْ مِي، نِيَانِي، چَاوِيْوْشِي.
- : رَحْمَةٌ / بَهْ زَهْ يِي، مِيْهَرَهْ بَانِي.
- حَرْبٌ بَلَا - جَهْ نَگِي (كَافِرَان، بِيْ يَهْ يِي يَانَه، دَل رَهْ قَانَه).
- يَهُود: هُود: إِسْرَائِيلِيُون / جُو، جَوَلَكَه، نِيْ سَرَايِيْلِي.
- يَهُودِي: إِسْرَائِيلِي / مَرُوْشِي جُو، نِيْ سَرَايِيْلِي.
- يَهُودِيَّةٌ: الْمَذْهَبُ وَ الدِّيْنُ الْيَهُودِي / نَايِي جَوَلَكَه.
- تَهْوِيْدُ الْاَطْفَال: تَرْنِيْمٌ لِلْاَطْفَال / پَشْتَهْ سُوْرِيْ، گُورْگَانَه
شَوِيْ، لَوِيْ لَايَه.
- هُود: هُودَا: كَلِمَةٌ مَرْكَبَةٌ مِنْ هُوَ وَ هَذَا / نَهْ رَهْ تَا، نَهْ رَهْ تَانِيْ،
نَهْ، نَهْ مَهْ تَا، نَهْ مَهْ تَانِيْ.
- هَآ - : اُنْظُرْ / بَرَوَانَه، سَهْ يِيْكَ، سَهْ رَنَچ بَدَه، بِيْ يِنَه، بَنَوَاْرَه،
تَهْ مَاشَاكَه.
- هُور: هَار. اِنْهَار. تَهْوَر: اِنْهَدَم / رُوْخَا، دَاپُوْخَا، كَهْ رَت، تَهْ پِيْ،
هَهْ رَهْ سِيْ مِيْئَا.
- . هُوْر: صَرَعَ / خَسْتِي، كَوْتَاي بَهْ زَهْ وِيْدَا.
- هُور: لَوَقَعَ فِي تَهْلَكَه / خَسْتِيَه مَهْ تَرَسِيَه رَه.
- تَهْوَر: اِنْدَفَعَ بِلَا مَبَالَاةٍ / هَهْ لَبِيْ كَرْد، هَهْ لَهْ شَه يِي كَرْد.
- فِي الْكَلَام: هَهْ لَهْ شَه يِي كَرْد لَه قَسَمْ كَرِنَا.
- الْوَقْتُ: دَل / كَات تَهْيِيْهِيْ.
- اِنْهِيَار: اِنْهَدَام / هَهْ رَهْ س مِيْئَان، رُوْخَان، دَاپُوْخَان، كَهْ رَتَن،
رُوْچُون.
- عَصْبِيْ / دَهْ مَارْگِرِيْ، تِيْكَ چُون، رُوْخَان، پَهْ ك
كَهْ رَتَن.

تَهَوَّر: اِنْدفاع و تَسَرُّع/ مه‌له‌شه‌یی، مه‌ل چوَن، په‌له‌کردن، خُودانان.

- : تَطَرُّف/ له‌سنور لادان، له‌وزه‌ده‌رچوَن، زیاده‌به‌ده‌ری.

مَتَهَوَّر: مَتَطَرَف/ مه‌له‌شه، تَن‌مه‌ل‌چو، په‌له‌کَر، سه‌ریزیو، سویتَه‌لی، جه‌نگه‌لی، سه‌رگه‌رم، جه‌ریه‌زه.

هَار: هَانر/ آیل‌للسقوط/ نه‌پوخن، خه‌ریکی‌که‌وَتنه.

هَوْرَة: تَهْلُکَة/ مه‌ترسی.

هَوْر: بُحیره/ زه‌لکار، گه‌راو، رَزَنگ.

هَوَارَة: هَواری/ عَساکر غیر منتظمه/ زه‌ندرمه، جاش، جاش‌پُولیس.

هوس:

هَوَسُ الرَجُل: تَحْيِر و اِضطراب/ سه‌رسام، شپه‌زه‌بو، شله‌ژا، سه‌ری‌لئیتیک‌چو.

- : تَهَوَّس، اِنْهَوَّس: صار به هَوَس/ تیک‌چو، نه‌قلی، سوک‌بو، گه‌وچ‌بو، سه‌رشیت‌بو.

هَوَّس: هَوَّس: حَيَّر/ سه‌رسامی‌کرد، شپه‌زه‌ی‌کرد، شله‌ژانی، سه‌ری‌لئیتیک‌دا.

- : جَفَن/ سه‌رشیت‌ی‌کرد، شیت‌ی‌کرد، تیک‌ی‌دا، سه‌ری‌لئیتیک‌دا.

هَوَّس: خَبِل: خَفَة العقل/ شیت‌توکی‌یی، گه‌وچی، تیک‌چوَن، سه‌رلئیتیک‌چوَن.

- : هَذِيَان/ بزرگان‌دن، وِیْتنه، له‌به‌رخ‌ووه‌سه‌کردن.

اَهْوَس: مَهْوَس: مَهْووس: مَن کَانَ به هَوَس: مَخْبُول/ گه‌وچ، شیت‌توکه، سه‌رلئیتیک‌چو.

هَوَّيس: فِكْر/ بیر، را، بیرویا.

- : هَا تُخْفِيهِ فِي صَدْرِكَ/ نه‌یتی.

- : مَا شَوَى مِنَ الْقَمَحِ فِي سُبُلِهِ/ قه‌ره‌خه‌رمان.

هوش:

هَاش: هَوَّش القَوْم: هَاجوا و اِضطربوا/ شله‌ژان، شپه‌زه‌بون، شیوان، نا‌زاوه‌یان‌تیک‌وت، دایان‌به‌یه‌کدا.

هَوَّش القَوْم: القى بينهم الفِتْنَة و الخلاف/ نا‌زاوه‌تَن‌خستن، کردنی‌به‌کُژیه‌کدا، له‌یه‌کی‌به‌ردان.

- : خَلَطَ/ تیک‌ی‌دا، تیک‌ه‌لی‌کرد.

- : الكَلْب على الصَّبَى: هَذَه عليه/ تیی‌به‌ردا، سه‌گه‌کی‌به‌ردایه‌منداله‌که.

هَوَّشَة: فِتْنَة: اِضطراب/ نا‌زاوه، پشیتوی، شپه‌زه‌یی، هوع:

هَاع: تَهَوَّع: تَكَلَّف الْقِيء/ هیلنجی‌دا، دل‌ی‌تیک‌ه‌ل‌هات.

- : تَقَيَّأ/ رشایه‌وه، مه‌لئیه‌تیایه‌وه.

هَوَّع: قَيَّأ/ رشانیه‌وه، پتی‌مه‌ل‌هینایه‌وه.

هَوَّع: هَوَّع: تَقَيَّأ/ هیلنج‌دان، رشانه‌وه، قولپ‌دان.

هول:

هَال الْأَمْرُ فَلَانَا: اَفْرَعَه/ ترسانی، توقانی، زاره‌تره‌کی‌کرد.

- : هَال الْأَمْرُ: عَظُم عليه/ کاره‌کی‌لئ (گران‌بو)، گه‌وره‌بو.

هَوَّل الْأَمْرُ: شَتَعَه/ له‌وزه‌کره‌یه‌ده‌ره‌وه، زوانی، زل‌کرد.

- : الْأَمْرُ: بالغ فيه/ زوری‌پتوه‌نا، کاره‌کی‌زل‌کرد.

- : اَفْرَع/ ترسانی، توقانی، زاره‌تره‌کی‌کرد.

- : عليه بكذا: تَهَدَّدَه به/ پتی‌نه‌ترسان، مه‌په‌شه‌ی‌پئ‌لئ‌نه‌کرد.

هَوَّل: رُعِب/ ترس، مه‌ترسی.

هَوَّلَة: شَيْءٌ مُفْرَع/ ترسینه‌ر، توقینه‌ر، سامناک.

تَهْوِيل: اِرْهَاب/ مه‌ترسی‌خستنه‌وه.

- : مُغَالَاة/ پتوه‌نان، خستنه‌سه‌ر‌زل‌کردن.

هَائِل: مَهْوِل: مُفْرَع/ ترسینه‌ر، توقینه‌ر، سامناک، ترسناک، به‌سام.

- : ضَخِم: جَسِيم/ زل، گه‌وره، قه‌به، زُور، بی‌شومار.

هَالَة: دَارَة القَمَر/ خه‌رمانه‌ی‌مانگ، ناخه، خه‌رمانه.

هَال: سَرَاب/ چو‌وت‌بینی، سه‌راب، تراولیکه.

تَهَاوِيل: أَلْوَانٌ مُخْتَلِفَةٌ/ ره‌نگا‌وره‌نگ، مه‌مه‌ره‌نگ.

هوم:

هَوَم: تَهَوَّمَ: نَام قَلِيلًا/ سه‌رخ‌وی‌شکاند، چاری‌گه‌رم‌کرد، که‌میک‌نوست.

- : هَز رَأْسَهُ مِنَ النُّعَاس/ خه‌وشه‌ییره‌وه، وه‌نه‌وژی‌نه‌دا.

هَامَة: رَأْس/ سه‌ر، لوتکه، بان.

- : الرَأْس/ ته‌پله‌سه‌ر، ته‌وقی‌سه‌ر.

هون:

هَانُ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: سَهْلٌ / به ناسانی بوی هات، کاره‌کی بۆ ناسان بو.

- الرَّجُلُ: ذَلٌّ وَ حَقَرٌ / رسوا، نابوی چو، تریزو.

- عَلَيْهِ (ن): طَاوَعَهُ قَلْبُهُ / دلی‌هینای، دلی چاک بو، دلی نهرم بو.

هَوْنٌ: سَهْلٌ / ناسانی کرد.

هَوْنٌ عَلَيْكَ: خَفَّفَ وَ لَا ثِقَالَ / له‌سه‌رخ‌به، هر گوتیشی مه‌ده‌ری، بی‌روه سه‌رخوت، مه‌ترسه.

هَاهُنْ: اسْتَحْفَظَ / حَقَرٌ / رسوای کرد، نابوی برد، سوکی کرد، لۆتره‌وانی پی‌ کرد، ته‌شقه‌له‌ی پی‌ کرد، گالتی پی‌ کرد، به سوک

ته‌ماشای کرد، شکانی.

تِهَانُونَ: اسْتَهَانَ بِالْأَمْرِ: اسْتَسْهَلَهُ / ناسانی کرد، به سوک سه‌یری کرد.

- به: اسْتَحْفَرَهُ / گالتی پی‌ کرد، ته‌وسی پی‌ کرد، به سوک سه‌یری کرد، لۆتره‌وانی پی‌ کرد، پی‌ رابوارد.

- بعمله: لَمْ يَفْعَلْ بِهِ / که‌مترخه‌می تیاکرد، گوتی نه‌دلیه.

لَا يُسْتَهَانَ بِهِ: لَا يُسْتَحْفَظُ / گالتی پی‌ ناکری.

هَوْنٌ: هَوَانٌ: ذَلٌّ وَ خَزْيٌ / سوکی، نه‌نگی، بین‌نابویی.

- : - : إِحْتِقَارٌ / رسوایی، نابودچون، تریزی.

- : السَّكِينَةُ وَالْوَقَارُ / ناغری، له‌سه‌رخ‌وی، هیمنی، سره‌وتن.

- : سُهولةٌ / ناسانی، سوکی، له‌سه‌رخ‌ویی، شینه‌یی، سانایی.

علی: - : عَلَى مَهْلٍ / له‌سه‌رخ‌و، به نه‌سپایی.

هَيْنٌ: هَيْنٌ: سَهْلٌ / ناسان، سوک، سانا.

هَيْئَةٌ: سُهولةٌ / ناسانی، سوکی.

إِهَانَةٌ: تَحْقِيرٌ / سوک کردن، رسوا کردن، نابویردن، له‌لوت دان.

تِهَانُونَ: اسْتَهَانَهُ: اسْتَحْفَافٌ / گالتی پی‌ کردن، نابویردن، سوک کردن.

- : إِهْمَالٌ / که‌مترخه‌می، گوتی پی‌ نه‌دا، پشت گوتی خستن.

مُهَانٌ: مُخْتَقَرٌ / رسواکارو، نابویرلو، رسوا، بین‌نابود.

مُهَانَةٌ: خَزْيٌ / شوره‌یی، بین‌نابویی، نام و نه‌نگی.

- : ذَلٌّ / رسوایی، نه‌نگی، سه‌وشق‌وی.

مُهَيْنٌ: مُذِلٌّ / نابویر، رسواکرد.

مُتَهَانُونَ: مُتَوَانٌ: مُهْمِلٌ / که‌مترخه‌می، فراموش‌کار.

أَهْوَنٌ: أَسْهَلٌ / ناسانتر، سوکتر.

- : هَيْنٌ: سَهْلٌ / ناسان، سوک، سانا.

- : الْكَلِّ: الْأَهْوَنُ / ناسانترین، سوکترین.

- : الشَّرِّينَ / سوکترینی نو دوو خرابه‌یه.

هُوَيْنًا: تَوَدَّدَ وَ رَفِقَ / شینه‌یی، له‌سه‌رخ‌و، نه‌سپایی.

هَوْنٌ: هَوْنٌ: مَا يُدْقُ فِيهِ / هاوون، ده‌سکوان، دۆل، دنگ.

هَوَّةٌ:

هُوَّةٌ: هَاوِيَةٌ: وَهْدَةٌ عَمِيقَةٌ / که‌لین، چالینکی قول، که‌نگ‌لان.

هَوِيٌّ:

هَوِيٌّ: هَبِطَ: سَقَطَ / که‌وت، که‌وته‌خواری، به‌ریوه‌وه.

- : أَهْوَى الطَّائِرُ: انْقَضَ / نیشته‌وه.

- : هَاتٌ / مرد، هات به‌لادا.

- : فِي الْأَرْضِ: تَهَبَّ فِيهَا / چو به‌ناخی زه‌ویدا.

هَوَتْ الرِّيحُ: هَبَّتْ / هه‌لی‌کرد، با هه‌لی‌کرد، باهات.

هَوِيٌّ: أَحْبَبَ / خوشتی ویست.

- : ارَادَ / ویستی، خواستی.

- : اسْتَهْوَى / حه‌زی لی‌تکرد، دلی‌برد، ناره‌زوی کرد، کردی به‌خولیا.

هَوَى الْغُرْفَةُ: جَدَّدَ هَوَامَهَا / بای ژوره‌کی گوری.

- : بِالْمَرْوَحَةِ: رَوْحٌ / باوه‌شینی کرد.

- : بِالْشَّيْءِ: عَرَّضَهُ لِلْهَوَاءِ / هه‌لی‌خست، خستیه به‌ریا.

هاوی: لَا طَافَ: سَايَرَ / گالتی له‌گال کرد.

أَهْوَى: إِنْهَوَى: سَقَطَ / که‌وت، که‌وته‌خواری، به‌ریوه‌وه.

- : الطَّائِرُ: انْقَضَ عَلَى الصَّيْدِ / په‌لاماری‌دا، چنگی پیاکرد.

- : النَّشِيءَ: لِقَاءَهُ مِنْ فَوْقَ / به‌ری‌دایوه، خستیه خواری.

- : يَبْدَهُ: مَدَّهَا / ده‌ستی در‌ئ‌زکرد.

- : بَيَّدهَ عَلَى: ضَرْبَ / پیاکیشا، لی‌دا.

إِسْتَهْوَى: اغْرَى: اسْتَمَالَ / دلی راکیشا، خستیه سه‌ر که‌لکه‌له، کردی به‌خولیا.

- : ذَهَبَ بِعَقْلِهِ. حَيَّرَهُ/ شیتتی کرد، شهیدای کرد، دلی لئسه‌ند.

- : جعله فی حالة ذَهول/ واتی وپمان، سه‌رسامی کرد، سه‌ری سوپمان.

هَوَاءُ: المَادَّةُ الْمَالِيَّةُ لِلْقَضَاءِ/ با، مه‌وا.

- : جَوَّ/ لَوَّج/ به‌رگه‌مه‌وا.

- : مَنَاح/ ناوومه‌وا.

- : جَبَان/ ترستوک.

هَوَائِي: مختص بالهواء/ بازان، باناس.

- : كَالهَوَاءِ/ الوِ الْغَازِ/ له غاز تگا، بایی.

- : يشتغل بِقُوَّةِ الهَوَاءِ/ به یا نه‌گه‌پئ، بایین.

- : الشبكة اللاقطة للصوت/ مه‌وایی، تیریل، ته‌لی مه‌وایی.

- : متقلب الاطوار و الاهواء/ بین‌بار، حولولی.

سفينة هوائية/ کشتی با.

مركبة هوائية/ فزکة.

مضخة هوائية/ ناشی با، په‌مپی با.

هَوِي: حُبٌّ. عِشْق/ خو‌شه‌ویستی، دل‌داری، حمز لئ‌کردن.

- : مِيل/ ناره‌زو، حمز، ویستن، خولیا، مه‌راق.

- : مَزَاج/ مه‌و‌س، ناقه‌ت، ناره‌زو.

بنت ال - / نافره‌تی خراپ.

فی ال - سَوِي/ وه‌ک یه‌کن، له شه‌یدایدا چونیه‌کن.

على هَوَاه: کا یُرید/ به ناره‌زوئی خوی، وه‌ک نه‌یه‌وئ.

هَوِي: دَوِي فی الاذن/ گوئی زینگانه‌وه.

هَوِي: متقلب الاطوار/ بین‌بار، حولولی.

هَوِيَّة: بشر عميقة/ بیرى قول، چالی قول، گه‌نگه‌لانی مه‌زار به مه‌زار.

هَوِيَّة: البطاقة الشخصية (فی هو)

هَوِي: ساقط. هابط/ که‌وتو، شو‌پره‌وه‌بو.

- : مُحِبٌّ/ دل‌دار، خو‌شه‌ویست.

- : ذو الهواء/ کراوه، با نه‌ی‌گریته‌وه.

- : هَوِي: غاوي/ خولازا، ناره‌زومه‌ند، نه‌ی‌ک‌دوه به پیشه.

هاوية. اهوية: جَوَّ/ به‌رگه‌مه‌وا، مه‌وا.

- : وَهْدَةٌ عميقة/ چالی قول، که‌نگه‌لانی مه‌زار به مه‌زار.

ال - : جَهَنَّمَ/ نوزه‌خ، جه‌مه‌نه‌م.

تَهْوِيَّة: تجديد الهواء/ باگوپین.

مَهْوَاة: مَهْوِي: جَوَّ/ به‌رگه‌مه‌وا، مه‌وا.

مِهْوَاة: نَاقِذَةٌ أو اداة لتجديد الهواء/ باگوپ، په‌نجه‌ره.

هي:

هي: ضمير الغائبة/ نه‌و (بق من).

هيا:

هَاءٌ. هَيَّوَةٌ: صار حَسَنَ الهَيْئَةِ/ روخسارو نیمه‌نی رِيك و پِيك و جوان بو.

- : الى: اِشْتَاتِق/ ناره‌زوئی کرد، بیرى کرد.

هَبَأٌ: اَعْدٌ/ ناماده‌ی کرد، پئیکی هیتا.

- : رَثْبٌ/ رِيكی خست.

- : لَهْ لَكَذَا: جَعَلَهُ مَيَالًا لَهْ/ رای‌هیتا، بۆ مه‌به‌ستیکی ناماده کرد.

تَهَيَّأَ لَكَذَا: اِسْتَعَدَّ لَهْ/ بۆی ناماده‌بو.

- : لَهْ الْاَمْرُ: اَمْكَنَهُ/ بۆی گونجا، بۆی لوا، بۆی رِيك که‌وت.

- : لَهْ: تَصَوَّرَ/ واه‌ته‌پیش چاری، واه‌ت به بیریا.

هَيْئَةٌ. هَيْأَةٌ: شَكْل/ روخسار، سیما.

- : كَيْفِيَّةٌ/ چۆنیته‌تی، شیواز.

- : صَوْرَةٌ/ نیمه‌ن، شیوه، نیگار.

- : جَمَاعَةٌ مُنْظَمَةٌ/ ده‌ستو و ده‌ستو، ده‌سنگا، رِيكخراو، ده‌سنگای رِيكخراو.

- : الام المتحدة/ ده‌سنگای ولاتانی یه‌ک گرتو.

- : المحكمة/ ده‌ستو دایه‌ره‌ی دادگا.

ال - الحاکمة/ ده‌سته‌ی (کاریه‌ده‌ستان، کارگوزاران ده‌سه‌لات به‌ده‌ست، فرمان ره‌وا).

تَهَيَّأَ. تَهَيَّأَ: اِعْدَاد/ ناماده‌کردن، پِيک‌هیتان، ته‌یار.

مُهَيَّأٌ: مُعَدٌّ/ ناماده‌کراو، ناماده، پِيک‌هیتنارو.

مُهَيَّأٌ: مُعَدٌّ/ ناماده‌که‌ر، پِيک‌هیتنر.

هيب:

هاب. اِهْتَابَ. تَهَيَّبَ الرَّجُلُ أو الشَّيْءُ: خَافَهُ/ لئی ترسا، سلی لئ‌کرده‌وه.

- : وَقَرُّ و اِحْتَرَمٌ/ رِيزی گرت.

تَهَيَّبَ: اَخَافَ. اَفْرَحَ/ ترسانی، توقانی.

احابَ به: صاح/بانگی لی کرد، قیرانی به سهریا، تیی خوری.

- بصاحبه: دُعا/بانگی لی کرد، بانگی کرد.

- هَيْبَة: مَهَابَة: خَوْف/ترس، مه ترسی.

- خُشوع/ریز به ترسوه، سل کردنوه.

- احترام/ریز.

- وقار. كَرَامَة/شکو، شکواری، شکومه ندی.

- هَيَب. هَيَاب. هَائِب: يَخَافُ النَّاسُ/ترستوك، شهرمن، نه ریز.

- مَهْوب. مَهِيْب: يَخَافُهُ النَّاسُ/ترستاك، ترستینر، سامناك.

- مَهْوب. مَهِيْب: محترم/به ریز.

- وقور/قورس، شکودار، شکومه ند.

- مهیب، رتبه عسکریه/پیشهوا.

هیت:

هَيْتَ به: صاح به/بانگی لی کرد، قیرانی به سهریا.

هات: اعطنی/بیته، بده ری.

هیج:

هَاج. تَهَيَّج. إِهْتِاج: شار/ه ری، یاخی بو، ه لچو، به له سه بو، ووزا، ناشویی نایوه.

- الْبَحْرُ وَ غَيْرُهُ: إِضْطِرَابٌ وَ تَحَرُّكٌ/شه پۆل دا، ه لچو، جولا.

هَيَّج. هَاج: اثار/یاخی کرد، هاضدا، ه رانی، ووزانی، توپه ی کرد.

- حَرَكٌ/جولانی، بزوانی، هاضدا، کلکی پیوه کرد.

- الشَّهِيَّةُ: حَرَكْهَا/ناره زوی ه لسان.

- (زَعَجٌ/بیزاری کرد، سه ری کرده سه.

- الْعَيْنُ: الْهَيْبُ/هینایه گل، سو ری کرده وه.

- بَيْنَهُمَا الشَّرُّ: اَثَارَةُ/کردنی به گز به کدا.

هَيَّج. هَيَّجَا. هَيَّجَا: قِتَال. حَرْب/جهنگ، شه ی.

- هَيَّاج. هَيَّجَان: تَحَرُّكٌ وَ إِضْطِرَابٌ/پشیوی، بزوی، ووزان، خروشان، ه ران، نازاره.

هَيَّاج. هَيَّجَان: ثوران/ه لچون، به ربابون، نه قینه وه، ووزان، جوش (خواردن، سهندن).

- إِضْطِرَاب. شَغَبٌ/نازاره، پشیوی، ناشوب.

- غَضَبٌ/توپه بون، توپه می، ه لچون، شیتگری، خروشان.

هَاج: مُضْطَرَبٌ/ه ریو، یاخی، به له سه، شیتگری، خروشاو.

- غَاضِبٌ/توپه، رق ه لساو.

تَهَيَّج: ثوران. جنون/شیتی، شیتگریون، خروشان.

- إِثَارَةُ الشَّهِيَّةِ/ناره نوکردن، ناره وه لسان.

تَهَيَّج: إِثَارَةُ/جولاندن، ووزاندن، ه لساندن، ناره نو ه لساندن، خروشاندن، هان دان، ه راندن.

- إلهاب/ه لگیرسان، نانه وه.

مُهَيَّج: مُثِرٌ/هان دهر، جولینر، ه لستین.

- مُثِرُ الْاضْطِرَابِ/نازاره چی، پشیوی نره وه.

- مُلْهَبٌ/ه لگیرستین.

مُتَهَيَّج. هَاج/به له سه، ه لچو، ه ریو، جولا، ناره نو ه لساو.

هیض:

هَاضُ الْمَرِيضُ: نُكْسٌ/خراپتر بو، تیک شکایه وه.

- كَسْرٌ/شكاو، تیک شكاو.

- الطَّائِرُ: سَلَحٌ/ریقنی کرد.

تَهَيَّض. إِنْهَاضٌ: إِنْكَسَرُ/شکایه وه.

مَهْيُض: مَكْسُورٌ/شكاو، تیک شكاو.

- الْجَنَاحُ: مَكْسُورُ الْجَنَاحِ/بال شكاو.

هَيْضَةٌ: إِنْطِلَاقُ الْبَطْنِ/سك چون.

- عَوْدَةُ الْمَرَضِ: نَكْسَةٌ/خراپ بونه وه، توش بونه وه، تن شكان.

- آسِيوِيَّة: كُولِيْرَا/رشانه وه، کولیرا، چاوه قوله.

هيف:

هَاف. إِهْتِافٌ: عَطِشٌ جَدًا/نوری تینو بو.

- هَرْبٌ/رای کرد، ه ل هات، بوی دهرچو.

- خَاب. لَمْ يَلْجُجْ/کهوت، تن شكا، ناویمید بو، نه ی هیتا.

- هَيْفٌ. ضَمْرُ بَطْنِهِ وَ رَقَّتْ خَاصِرَتَاهُ/سکی به قولاجو، سکی به پشتیه وه نوسا، تن قویا، ناوهدی باریک بو، لاواز بو.

هائف. هَيْفَان: شديد العطش / زود تینو.

- : خائب / ناامید، تیشکاو، پېژه بپاو.

هَيْف: هَيْفَاء: ضامر البطن رقيق الخصر / ناوقه د

باریک، لهې، لاواز، تهنکه، شوش، تیشقپاو.

هَيْوَف: مهیاف. هَيْفَان. عطشان / تینو.

هيف: ریح حارّة / گرې.

هیکل (فی هکل)

هیل:

هَال. هَيْل عليه التراب: صَبَّه / خولی بپاکرد، خَوْل

پهستی کرد، خولی کرد بهسریا، به خَوْل دایپوشی.

إنهال التراب: إِنْصَبَّ / خَوْل رږا، خَوْل پهست کړا، خَوْل

کړا بهسرا.

- عليه: إِنْصَبَّ / بهسریا (داباری، رږا)، کړا بهسریا.

إنهالوا عليه بالضرب أو الشتم / دایان گرتوه به لئدان

و جنتو.

هَيْل. هَيْلَان: ما إنهال من الرمل وغيره / نهوهی نهکړی

بهسرا، بهسرا (دابارین، کړدن).

- هال: حَبّ الهال / حَيْل، هَيْل.

ال - والهيلمان: المال الكثير / درلو و مال زود، سامان،

دارایی.

هاله (فی هول): هاله القمر / خرمانهی مانگ، خرمانه.

هَيُولَى. هَيُولَانِي: المادة الاولى / کهرهستهی (خاو،

سهره مایي).

هيم:

هام به: احبّه / حهزی لئکرد، خوشیویست، نهودالی بو.

- على وجهه: ذهب لايدري أين يتجّه / سهری (خوی

هه لگرت، تابهړه).

- : عطش / تینوی بو.

هَيْم: تَيْهَ وَ حَيْرَ / سهری لئ (تیک چو، شتوا)، شله رږا،

شپېزه بو.

- ه الحُب: جعله ذا هِيَام / شهيدا بو، وئیل بو.

أَسْتَهِيم: ذَهَبَ فؤاده وَ حَلَبَ عقله / شیت و شهيدا بو، دل

و مؤشې نه ما.

هِيَام. هِيَام: عطش شديد / تینویتی زود.

- : عشق شديد / دلداري شهيدايی.

هائم. هَيُوم: مُتَحَيِّر / سهرسام، وې، واق وېماو.

- هيمان: شديد الحُب / دلدار، شهيدا، سهوداسه،

نهودال.

- عل وجهه تائه. شارد / وئیل، گهړوک، ره مهند، سهری

خوهل گرتو.

مَهْيُوم: شديد العطش / زود تینو.

- : مُصَاب بداء القلب / دلدار، شهيدای دلداري.

هَيْمَن: قال آمين / وتی نامين.

- على كذا: صار رقيباً وَ حافظاً / چاودبیری کرد،

پاراستی، سهره وکاری کرد، دهستی بهسراگرت.

هَيْمَنَة: زعامة / گورهی، سهرداري پيتشه وایی.

- : سيطرة / دهست بهسراگرتن، راگرتن، دهسولات.

مُهَيِّم: مُشرف. مراقب / چاودبیر، سهرگوره، سهره وکار.

هيم: عتلة / نوئیل

وَرَّانَ قَبَانِ وَرَّانَ قَبَانِ
وَرَّانَ قَبَانِ وَرَّانَ قَبَانِ
وَرَّانَ قَبَانِ وَرَّانَ قَبَانِ
وَرَّانَ قَبَانِ وَرَّانَ قَبَانِ

و: حرف عطف / وه، له گان.
— الحالية / له کاتی، که. دَهَبَ وَ نَحْنُ نِيَامُ / رَوَى که
نیمه نوستبوین، رَوَى له کاتیکدا نیمه نوستبوین.
— الْقَسَمُ / به و الله / به خوا.
و:

وَأَن: قَرْع / ترسانی، چاو ترسینی کرد.
— النار و للنار: عَمَلٌ لَهَا حُفْرَةٌ / ناگردانی بق کرد،
چالی بق ناگرد کرد.
إِرْقَ: مَوْقِدُ النَّارِ / ناگردان، چالی ناگردان، کوانو.
— : نار / ناگر.

وَأَدَّ البَلْتُ: دَفَنُهَا وَهِيَ حَيَّةٌ / کچه که ی زینده به چال
کرد، به زیندویی ناشتی.
تَوَادَّ: إِتَّأَدَ فِي الْأَمْرِ: تَمَهَّلَ / شبنه یی کرد، له سه رخویو.
— ت الارض عليه: غَيَّبَتْهُ وَ دَهَبَتْ بِهِ / زهوی
قوتی دا، چو به ناخی زهویدا.

وَأَدَّ البنات: دَفَنُهَا وَهِيَ حَيَّةٌ / زینده به چال کردنی کچ.
— : صَوْتُ كَصَوْتِ الْحَائِطِ إِذَا سَقَطَ / دهنگی گومر
نالای روخان.
وَنَيْدَ: وَنَيْدَةٌ: مَوْزُودَةٌ: دَفَنُ الْحَيِّ / زینده به چال کردن،
به زیندویی ناشتی.

وَاد (فسی و دی) واری فسی (وری) وازی (فسی وزی)
واسطة (فسی وسط) واسع (فسی وسیع) واسی

و: حرف عطف / وه، له گان.
— الحالية / له کاتی، که. دَهَبَ وَ نَحْنُ نِيَامُ / رَوَى که
نیمه نوستبوین، رَوَى له کاتیکدا نیمه نوستبوین.
— الْقَسَمُ / به و الله / به خوا.
و:

وَأَن: قَرْع / ترسانی، چاو ترسینی کرد.
— النار و للنار: عَمَلٌ لَهَا حُفْرَةٌ / ناگردانی بق کرد،
چالی بق ناگرد کرد.
إِرْقَ: مَوْقِدُ النَّارِ / ناگردان، چالی ناگردان، کوانو.
— : نار / ناگر.

وَأَدَّ البَلْتُ: دَفَنُهَا وَهِيَ حَيَّةٌ / کچه که ی زینده به چال
کرد، به زیندویی ناشتی.
تَوَادَّ: إِتَّأَدَ فِي الْأَمْرِ: تَمَهَّلَ / شبنه یی کرد، له سه رخویو.
— ت الارض عليه: غَيَّبَتْهُ وَ دَهَبَتْ بِهِ / زهوی
قوتی دا، چو به ناخی زهویدا.

وَأَدَّ البنات: دَفَنُهَا وَهِيَ حَيَّةٌ / زینده به چال کردنی کچ.
— : صَوْتُ كَصَوْتِ الْحَائِطِ إِذَا سَقَطَ / دهنگی گومر
نالای روخان.
وَنَيْدَ: وَنَيْدَةٌ: مَوْزُودَةٌ: دَفَنُ الْحَيِّ / زینده به چال کردن،
به زیندویی ناشتی.

وَاد (فسی و دی) واری فسی (وری) وازی (فسی وزی)
واسطة (فسی وسط) واسع (فسی وسیع) واسی

(فی اسو) واش (فی وشى) واطيء (وطا) واطب (فی وطلب) وافر (فی وفى) وافر (فی وفر) وافق (فی وفاق) واق (فى وقى) وال (فى ولى) واه (فى وهى).

واو:

واوى: **إِن أوى نوع من الثعالب/ چه قل.**

ويا:

وَبَاً. أوبأ اليه: أوماً. أشار/ په نجى بؤ دريژکرد،
ثامازى بؤ کرد، هيمای بؤکرد.

وَيْيَاءٌ. وَيَوَاءٌ. وَيِيَاءٌ. أوبأ المكان: كثر فيه الوباء/
دهردى تنكهوت، نهخوشى تيا بآويوهوه.

وَبَاءٌ. وَيَأٌ: مرض عام/ دهره، نهخوشى، درم، په تا.

- - - : **كوليرا/ رشانوه، كوليرا، چاقوله.**

وَبَائِي: مُنْتَشِر: عام/ درم، په تا، مافه ته.

مَوِيءٌ. وَيِيءٌ. وَيِيٌّ: ماكثر فيه الوباء/ توش بو،
دهرداوى، شوينى دهرداوى.

ويخ:

وَبَخٌ: لَامٌ وَغَيْرُهَا: سرزنه نشتى کرد، هره شوى کرد،
گورپه شوى کرد.

تَوَبَّخَ: تعنيف. رَجَزُ/ سرزنه نشت کردن، سرکونه.

ويژ:

وَيَّرَ: أَوْبَرُ: كان كثير الوير/ کولکن بو، توکن بو.

وَيَّرَ: صوف الجمل و الارنب و نحوهما/ کولک، توك،
خورى، کورک، په شم، مو.

- : **رَعْبٌ: گهنگه مو.**

اهل ال - : اهل البدو/ دهشتهكى، کوچه ر، دهرانشين،
ره شمال نشين، ره وهند.

وَيَّرَ: ارنب رومى/ کهرويشک.

وَيَّرَ: أَوْبَرُ: لَهُ شَعْرٌ/ کولکن، توکن، مويين.

ويش:

و بشيء (مفرد الاوياش): سفلة الناس/ هرچى و
پهرچى، نه له وجهه، خوږى، ناکهس.

- **الكلام: ردنية/ قسهى قزو بى مانا.**

وبق:

وَبَقٌ. وَبَقٌ: هَلَكٌ/ ويران بو، کاول بو، فوتا، له ناوچو.

أَوْبَقٌ: هَلَكٌ/ ويرانى کرد، کاولى کرد، فوتانى، له ناوى
برد.

- : **ذُلٌّ/ زه بونى کرد، که ساسى کرد، رسواى کرد،**
که نه فتى کرد.

مُوبِقٌ: موضع الهلاك/ شوينى ويران كارى، ويرانه،
که لاره.

مُوبِقَةٌ: مَفْصِيَةٌ/ گونا، تاوان.

- : **فاجِشَةٌ/ داوين پيسى، كارى ناپه سهند،**
سوزانينتى.

يَرْكَبُ الموبقات اى المهالك/ خوى نه خاته مه ترسيه وه.
يَفْعَلُ الموبقات اى المعاصى/ كارى ناپه سهند نه كا.

وبل:

وَبَلَّت السماء: امطرت بِشِدَّةٍ/ به خوږ بارى، شىستى
کرد.

وَبِلَ المكان: وَحْمٌ/ شوينه که ناته ندروست بو، شى
هه بو، شيداريو، ته ماوى بو.

- **الشيء: اِشْتَدَّ/ زوږيو، پهرى سهند.**

وايل. وَايل: مطر شديد/ بارانى (ليزمه، به خوږ)،
شست.

- **من الرصاص: إطلاقا كثيرة/ گولله بارانى وه**
تريزه.

وَيَال: وَخَامَةٌ/ شى داريى، ناته ندروستى، تم، هالو.

- : **اذى/ زيان، نازار، خراپه.**

- : **سوء العاقبة/ نه نجام خراپ، دواخرپ، ناکام**
به دى.

وييل: وخيم/ شى داري پوخل، ناته ندروست، ته مين،
هالوى.

- : **مُوَذُّ/ به زيان، زيان به خش، به نازار، خراپ.**

- : **سوء العاقبة/ نه نجام خراپ، ناکام به د.**

وييلة: حِرْمَةٌ حطب/ کرله چيلک.

وايلة: طرف عظم الفخذ أو العضد/ کلوت، جه مسارى
نيسقانى لاق و بال.

وبه:

وَبِهَ. وَبِهَ له اوبه/ فطن/ وربا بوه وه، بېرى که وتوه وه،
بايه خى بېن، گوښى دايه.

لايُوبَه به اوله: لا يُبَالى به/ گوښى نادانى، بايه خى
بېن نادا.

وتد:

وَتَد. وَتَد: ثَبَّت/ قايمى کرد چه سپانى، جيگيرى کرد.

- فی بیته: اقام/ له مالوه مایه وه، نه چوه ده ری.

- (وَأَوْدَ الْوَقْدَ: قُبْتُه/ میخه که ی باش دا کوتا، قایمی کرد.

وَقْدَ: مسمار/ پواز، میخ، سنگ، سنجوق، هه په، سوله.

وتر:

وَتَرَّ: اوثرُ القوس: جعل لها وترًا/ ژبی بۆ کرد.

- فلانا: اصابه یظلم و مکروه/ زبانی پی‌گیان، زقود ستمی لی‌کرد، خرابی له‌گه‌ل کرد.

وَوَّرَّ: وَوَّرَّ الْحَبْلُ: شَدَّه/ رای‌کی‌شا، جه‌رانی، توندی کرد.

تَوَوَّرَّ الْحَبْلُ: اِسْتَدَّ و صَلَبَ/ توند بو، گرژ بو، جه‌پی.

- الغضبُ: اِسْتَدَّ/ رقه‌کی توندتر بو، به رقا کوت.

- ت العلائق: تَصَعَّبَ/ ناکوکی روی‌دا، تَبَّک چون.

واثر العمل: عَمَلَ بالتتابع/ ناویه‌ناو کاری کرد.

تَوَاتَرَ: تَتَابَعَ/ به‌نوا یه‌کداهات، ناویه‌ناو بو.

وَتَرَّ: حَبْلٌ او خِيط/ کشته‌ک، په‌ت، ده‌زو، ژئی، زی، رای‌ل.

- سلك او خيط للآلة الموسيقية او للقوس/ ژئی.

- الفضلة: عَصَبَ/ ژئی ماسولکه، ده‌ماری ماسولکه.

وَتَرَّة: غُضُوفِ الْأَذْنِ/ کر‌پا‌گی کوئی.

- الجلدہ بین الاصابع/ پیستی نیوان په‌نجه‌کان.

- عَصَبَة تحت اللسان/ ده‌ماری ژیر زمان.

- وتیره الانف: الفاصل بین المنخرین/ کوله‌کی لوت.

وتيرة: طريقة/ ریکا، ریباز، شیوان، شیوه.

- عقد العشرة/ کومه‌لی ده‌یی، ده‌یی، ده‌ده‌یی.

على - واحدة على نسق او نمط واحد/ له‌سهره‌ک شیوه و ریباز.

تَوَوَّرَّ: شَدَّ: مَطَّ/ راکیشان، کرژیون، توندبون.

- العلائق/ ناکوکی، ناپتکی، تَبَّک چونی په‌یوه‌ندی.

مُتَوَوَّرَّ: ضد مُرْتَجَّح/ کرژ، رفق، توند.

- مَشْدُود کال‌حبل/ بادراو، توند، قایم.

وَتَرَّ: قَرَدَ/ تاک، نه‌تیا.

- وثر. وتيرة: الانتقام/ تۆله، تۆله‌سه‌ندن.

وئا:

وئًا. أَوْثًا الْيَدَ: صَدَعَهَا دُونَ أَنْ يَكْسِرَهَا/ ده‌ستی کوترا، له‌جی چو، له‌خپکه چو، وه‌رگه‌پا.

- يَدَهُ: قَصَعَهَا. لَوَاهَا. فَسَخَهَا/ ده‌ستی بادا، له‌جیی برد، له‌خرکه‌ی برد، وه‌ری گه‌پان.

وَتِيءَ اللَّحْمُ: أَصَابَهُ صَدَعٌ/ کوترا، شین بوه‌وه، زه‌ده‌بو.

وَتَاءَ: وَتَاءَةٌ: صَدَعٌ/ کوتران، شین بونه‌وه، زه‌ده.

- إلتواء/ له‌جی چون، باخواردن، له‌خرکه‌چون، وه‌رگه‌پان.

وُثِبَ:

وُثِبَ: تَهَضَّ/ مه‌لسا، راپه‌پی، راست بوه‌وه.

- قَفَزَ/ بازی دا، قه‌لم بازی‌دا.

- مِنْ مَكَانٍ مَرْتَفِعٍ: قَفَزَ/ خوی فپی دایه‌ خوارئ، بازی‌دا.

- عَلَيْهِ: اِنْتَقَضَ/ په‌لاماری‌دا، مه‌لمه‌تی بۆ برد، هیرشی برده‌سهر.

وُثِبَ. اَوُثِبَ: جَعَلَهُ يَثِبَ/ بازی پی‌دا، رای‌په‌پان.

تَوُثِبَ عَلَيْهِ فِي أَرْضِهِ: اِسْتَوَى عَلَيْهَا ظِلْمًا/ مه‌لی کوتایه‌ سهری، هیرشی برده‌سهر، به‌زق‌لئی داگیر کرد.

وُثِبَ. وَثْبَانٌ. وَثُوبٌ. وَثِيبٌ: قَفَزَ/ طَفَرَ/ بازدان.

وُثْبَةٌ: طُفْرَةٌ. قَفْزَةٌ/ باز، قه‌لم باز.

- اِسْتَفَاضَةً/ راپه‌پین.

- عُرُوَّةٌ: شَقْلَبَةٌ/ سهرمه‌وقولات.

وُثَابٌ: نَطَاطٌ/ بازده‌ر.

وثر:

وَوَّرَّ الْفِرَاشُ: لَانَ/ نهرم بو، نهرم (وشل، وتۆل) بو.

وَوَّرَّ الْفِرَاشُ: مَهَّدَه/ جیگه‌کی چاک کرد، نهرم و شلی کرد.

وَوَّرَّ: وَثَرَ: لَيِّنَ/ نهرم، نهرم (وشل، وتۆل).

وَوَّرَّ: فِرَاشٌ لَيِّنٌ/ نوینی نهرم و شل.

وَوَّرَّ: بَنَطْلُونٌ قَصِيرٌ/ پاتنۆلی کورت.

مِثْيَرَةٌ: وَسَادَةٌ/ سهرین، پال‌پشت، بالیف.

وُثِقَ:

وُثِقَ بِهِ: اِسْتَمْنَهَ/ به‌وای پی‌کرد، باوه‌پی پی‌کرد، لیئی دانیا بو، لیئی پشت نه‌ستور بو، پشتی (لی‌کرده‌وه، پی‌به‌ست)، متمانه‌ی پی‌کرد.

- بکلامه: صَدَقَهْ/ باوه‌پی به‌قسه‌کی کرد.

يُوثِقُ به: يُؤْتَمَن. يُعْتَمَد عليه/ بپروای پسنه‌کری، جیی
 باوه‌په.
 وَثِقَ الشيء: ثَبَتَ وَ قَوَّى/ جیگیر بو قایم بو.
 - الرجل: كان ذا ثِقَةٍ/ جیی باوه‌په، متمانه‌ی پسنه‌کری.
 - من كذا: إعتد عليه/ لئی دلتیابو.
 وَثِقَ/ أَحْكَمَ/ قایمی کرد، جیگیری کرد.
 - الرجل: قال فيه انه ثِقَةٌ/ لئی دلتیابو، بپروای پسنه‌کری.
 - الوثيقة: أَقْرَها/ پیوه‌ندی به‌ست، نیمزای کرد، سه‌لماندی.
 وَاثِقَ: عَاهَدَ/ په‌یمانی‌دا، په‌یمانی به‌ست.
 أَوْثَقَ: شَدَّ بِالوِثَاقِ/ به‌ستی‌وه، شه‌ته‌کی دا.
 تَوَثَّقَ: تَثَبَّتَ وَ تَقَوَّى/ جیگیر بو، پتو بو، قایم بو.
 - فی الامر: اخذ فيه بثِقَةٍ/ دلتیا بو له کاره‌که، لئی دلتیا بو، لئی پشت ته‌ستور بو، پشتی پسنه‌کری.
 إِسْتَوْثَقَ منه: اخذ منه الوثيقة/ به‌لکه‌نامه‌ی لی سه‌ند.
 ثِقَّةٌ: يُعْتَمَدُ عليه/ جی‌باوه‌پ، باوه‌پری پی‌شه‌کری، باوه‌پ پسنه‌کری، پشتی پسنه‌به‌ستری.
 - وَثُوقٌ: إِنْتِمَانٌ/ بپوا، باوه‌پ، دلتیابی.
 - - - - - : إِعْتِمَادٌ/ پشت پسنه‌ستن، راپه‌مون.
 اخو - : شُجَاعٌ وَاثِقٌ بِشِجَاعَتِهِ/ نازای باوه‌په‌خو.
 عدم ال - : إِرْتِبَابٌ شَكٌّ/ بپن‌باوه‌پ، باوه‌پنه‌مان، گرمان.
 علی - : وَاثِقٌ/ دلتیا، پشت ته‌ستور.
 ال - بِالنَّفْسِ: الْإِعْتِمَادُ بِالنَّفْسِ/ باوه‌پ به‌خو‌کردن، دلتیابی.
 وَثَاقٌ: رِبَاطٌ، پت، هه‌ر شَتِیک بقی به‌ستن به‌کاریت.
 وَثِيقٌ: مُحْكَمٌ/ قایم، جیگیر.
 وَثِيقَةٌ: مُسْتَنْدٌ/ به‌لکه‌نامه، قه‌وال، سه‌نه‌د، به‌لین، بپوانامه.
 - الزَّوْجُ: عَقْدُ الزَّوْجِ/ به‌لکه‌نامه‌ی ساره‌کردن، ماره‌یی نامه.
 - الْمُلْكِيَّةُ: حُجَّةٌ سه‌نه‌دی تاپو، تاپو‌نامه.
 وَاثِقٌ: علی ثِقَةٍ/ مُتَيَقِّنٌ/ دلتیا، پشت ته‌ستور.
 مِثَاقٌ. مَوْثِقٌ: عَهْدٌ/ په‌یمان، به‌لکه‌نامه، باوه‌پنامه.

الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى: الْعَقْدُ الْمُحْكَمُ الَّذِي لَا يَنْفَصِمُ/ په‌یمان و به‌لکه‌نامه‌ی پتو و قایم.
 وَثِلٌ:
 وَثِلٌ وَثِيلٌ: حَبْلٌ مِنْ الْخِلْفِ أَوْ الْقَنْبِ/ پت و گوریسی گوش.
 وَثِيلٌ: قَنْبٌ/ گوش.
 وَثِنٌ:
 وَثِنٌ: صَنْمٌ. تَمَثَّلَ يُغْبَدُ/ بت.
 وَثْنِي: عَابِدُ الْأَوْثَانِ/ بت به‌رست.
 الْوُثْنِيَّةُ: عِبَادَةُ الْأَوْثَانِ/ بت به‌رستن، بت به‌رستی.
 وَثِيرٌ (فی وَثْنٍ وَثِيقٌ) (فی وَثْنٍ وَجَاهٌ) (فی وَجْهٍ وَجْ):
 وَجٌّ. هَرْبٌ/ رای‌کرد، هه‌ل‌هات، بزی ده‌رجو، تیی ته‌قان.
 - : (سَرْجٌ) په‌له‌ی کرد، ده‌ست و بردی کرد، خیرای کرد.
 - ت النار: هَجَّتْ/ کلپه‌ی سه‌ند، گپی گرت.
 وَجَاهٌ (فی وَجْهٍ وَجِبٌ):
 وَجَبٌ (وُجُوبًا) الْأَمْرُ: لَزْمٌ/ پتیوست بو، پتیوستی کرد.
 - الْأَمْرُ عَلَيْهِ: تَحَتَّمٌ/ کاره‌که له نه‌ستویا بو، له‌سه‌ری بو، ته‌بویه، پتیوست بو له‌سه‌ری.
 - (وَجِبًا وَ جِيْبًا) الْقَلْبُ: رَجَفَ وَ خَفَقَ/ دل لئی دا، له‌ریزی.
 - (وَجِبَةٌ): سَقَطَ/ که‌وت، که‌وت خورائ، روخا.
 - وَجِبٌ. أَوْجَبَ: أَكَلَ أَكْلَةً وَاحِدَةً فِي الْيَوْمِ/ روزه‌ی ژه‌میکی خوارد، ته‌نیا ژه‌میکی خوارد له روزه‌یکدا.
 - (وَجِبًا وَ وَجُوبًا): سَقَطَ وَ مَاتَ/ مات به‌لادا، که‌وت و مرد.
 - ت (وَجِبًا وَ وَجُوبًا) الشَّمْسُ: غَابَتْ/ ناوابو.
 - ت (وَجِبًا وَ وَجُوبًا) الْعَيْنُ: غَارَتْ/ به‌تولاچو.
 وَجِبٌ. أَوْجَبَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: الزَّهْمُ بِهِ/ زدی لی کرد، پنی کرد، خستی ملی که‌ بیکا، کردی به‌کولگی‌وه.
 - الضَّيْفُ: قَامَ بِوَأَجِبَ ضَيْفَاتِهِ/ میوانداری کرد.
 أَوْجِبَ لَهُ حَقَّهُ: رَاعَاهُ/ مافی پاراست.
 - وَاجِبٌ: الزَّمُ/ به‌ززد نه‌یکا، زرده‌ملی کرد.
 إِسْتَوْجَبَ: إِسْتَحَقَّ/ مِتْنای، نه‌ی‌هتینا، هه‌لی‌گرت، شایان بو.

- عَدَّةً واجباً/ واپست بڼه، نه بو واپايه.
يُجِبُّ: يلزم/ پټويسته، نه بڼ.
كَمَا - : كا يلزم/ هرهوك پټويسته، چوڼ گونجاو بڼ.
وُجُوب: لزوم/ پټويستی، پټويست بون، پټويست كردن.
واجِب: لازم/ پټويست.
- مُحْتَمٌ/ مه رڼه بڼ، پټويسته، چارڼيه.
- عليه مفروض. لازم/ پټويسته له سره، له سره ښه.
- الوجود: هو الذي يكون وجوده من ذاته/ له خوږه بون، نه ده له خوږه نه بڼ، خوږه.
إيجاب: ضد سلب/ بون.
- الزام: ضد إختيار/ ناچار كړدن، به زور، زور لږ كړدن.
إيجابی: ضد سلبی/ ناچاری، بون، به چي بڼ.
موجب من الكلام: ما لا يكون نفيًا ولا نهيا ولا استفهامًا/ قسه ښه و روهان.
- ضد سالب/ موجب، خوږه.
مُوجِب: باعث. داع/ هو، هانده.
- إقتضاء/ پټويستی.
ب - بحسب/ به گوږه ښه.
ال - الموت/ مردن، مرگ.
وَجَاب: جبان/ ترسټوك.
قلب - : كثير الخلق/ ډله كوتڼ.
وَجَبَّة: اكلة/ ژم، ژمه خواريڼك.
- مَرَّةً او كمية او طائفة/ جاره، كهرهت، ژم، كومه.
وجد:
وَجَدَ. وَجَدَ المطلوب: لقي. اصَابَهُ و ادرکه/ ډززيه وه، هه لږه پټنا.
- : ادرک. علم/ پټي زاتي تپي گه پښت.
- عليه: غَضِبَ/ لږي توره بو، رقي لږه لسا.
وَجَدَ. تَوَجَّدَ به: احبَّهُ حُبًّا شديداً/ زوري خوږ ويست، هوږگي بو.
- له: حَزَنَ عليه/ بزي دلگير بو، داځي بز خوږاږد.
وَجَدَ. اِنْوَجَدَ. تَوَاجَدَ: عَثَرَ عليه/ ډززيه وه.
- : كان و حصل/ بو، هه بو.

تَوَاجَدَ: تَظَاهَرَ بِالْحُبِّ/ خوږه ويستی پيشاندا.
اَوَجَدَ الشيءَ: جَعَلَهُ موجوداً/ ډززيه وه.
- خَلَقَ/ دروستي كړه.
- سَبَّأَ/ بو به هوږي.
- احْضَرَ/ ناماده ښه، مټنای.
وَجَدَ: شِدَّةُ الْحُبِّ/ سوري به تين، شهيدابون، هوږگ بون.
- جِدَّة. مُوجِدَّة. وَجْدَان: غَضَبٌ/ توره ښه.
- . . وَجْد. وَجْدٌ: غِنَى/ سامان، دهوله مهندي.
- وَجْد. وَجْدٌ: مَحَبَّةٌ/ خوږه ويستی.
- . . - : قَرَحَ/ خوږي، شادي.
وجود. وَجْدَان. وَجْد. وَجْدٌ: خلاف العدم/ بون، هه بون، دروست بون، پټك هاتن.
- : كِيَان/ بون، بونه وري، بونيتي.
- : ضد غياب/ ناماده بون.
غاب عن ال - : غاب عن صوابه/ له موش خوږي چو، بورده وه، بورايه وه.
واجد: مَنْ يَجِدُ/ ډززه وه، نه ده ډززيته وه.
- عليه: غاضِبٌ/ توره، هه لچو، رقي هه ستار.
إيجاد: خَلَقَ/ ډززيه وه، دروست كړدن، پټك پټنان.
مُوجِد: مُكُون. خَالِقُ/ ډززه وه، دروستكار.
- الكائنات: الخالق/ دروستكړي هه موشت، پټك مټنهي بونيه تي.
مَوْجود: وَجِدَ/ ډززيه وه.
- حاضر. ضد غائب/ هه ښه.
- كاش/ بوه.
وجودی: من المؤمنین بالوجودیة/ په پره وي كاري
فلسفه وي وجودي، خوږه، بووني.
وجودية: مَذَهَبُ الإعتقاد بأن الإنسان هو وحده الوجود وهو الذي يخلق نفسه/ باوه وي وجودي
خوږكړي، فلسفه وي بووني.
وجدان: النفس و قواها الباطنية/ وږدان.
مَوْجِدَّة: حَقْدٌ/ رقي، قين، دلپيسی.
وجر:
وَجَرَ. اَوَجَرَ: جعل الوجور في فمه/ درماني (كرد به ده ميه وه، ده خواردا).
وَجور. وَجور: الدواء الذي يُصَبَّ في الفم/ نه درماني نه ټكرې به ده ميه وه.

مِيجَر: مِيجَرَة: إِنْاء لِحَصَبِ الدَّواءِ (او الغداء في الفم)
 كهكچي خوراك و دهرمان خواردن.
 وَجَر: كهف/ نه شكهوت.
 وَجَرَة: وَجَرَة: حفرة للصيد/ بۆسه، چالي راو، دار.
 وَجَار: وَجَار: حُجَر السِّباع: مَفَارَة/ لانه.
 - - - - - الارانب و امثالها: جُحُر/ كون، چال.
 مِيجار: مِضْرَبُ الكُرَة/ راكيت.
 وجز:
 وَجَز: اَوْجَزَ الكلامَ او فيه: جعله و جيزاً/ به كورتى
 قسهى كرد، له كورتى بريوه.
 اَوْجَزَ: اِسْتَوْجَزَ: اِختِصار/ كورتى كرده وه.
 - وَجَزَ: وَجَزَ: الكلام: كان وَجِيزاً/ كورت بو،
 به كورتى بو.
 وَجَزَ: وَجَزَة: وَجُوز: اِختِصار/ كورت كړنده وه.
 - وَجِيز: وَاجِز: مُوَجَزَ: مختصر/ كورته،
 به كورتى.
 وَجِيز: مختصر مفيد/ كورت و به كهك.
 اِيجاز: اِختِصار/ كورت كړنده وه، كورته.
 بال - : بالاختصار/ به كورتى.
 وجس:
 وَجَسَ: خَفِيَ/ شارديرايه وه.
 - : فَرَعَ مِمَّا سَمِعَهُ او وقع في قلبه/ دلى داخوريا،
 خورپه ي تر كهوت، داجله كي.
 اَوْجَسَ: تَوَجَّسَ شَرّاً: احَسَّ به/ هه ستي به خرابه كرد،
 پيش بينى خرابه ي كرد، پيشه كي زاني خراب رو نه دات.
 تَوَجَّسَ الصَّوْتُ: سَمِعَهُ وهو خائف/ به ترسه وه
 بيبستى.
 - الطعام و الشراب: تَذَوَّقَهُ قليلاً قليلاً/ كه
 كه م لى چيششت.
 وَجَسَ: قَلَقَ و خَوْفَ/ شپړزه ي و ترس.
 - : فَرَعَة القلب/ دل داخوريان، خورپه، داجله كين.
 واجس: هاجس. شعور داخلي/ دل خه بهردان.
 وجع:
 وَجَع: تَأَلَّمَ/ نِيشى پيگه ي، نازارى هه بو، نيشا، نيشى
 هه بو.
 وَجَعَ فلاناً رَأْسَهُ او فلاناً رَأْسَهُ: أَلَمَهُ/ سهري نيشا.
 ماذا يُوجِعُكَ؟ مَمَّ تَتَأَلَّمُ/ كوريت ديشن.

اَوْجَع: أَلَمَ/ نازارى دا، نيشى پيگه يان.
 تَوَجَّعَ: تَأَلَّمَ/ نِيشى پيگه ي، نازارى هه بو، نيشا، نيشى
 هه بو.
 - : تَشَكَّى/ سكالاي كرد، كهوزايه وه، هاولرى كرد.
 - له: رَثَى له/ به زه ي پياها ته وه، بؤى كهوزايه وه.
 وَجَع: ألم/ نيش، نازار، نه شكه نجه، سوئ.
 - : مرض بسيط/ سوكه نه خو شى، ناساغى.
 وجيع: مُؤَلِم/ به نيش، به نازار، به سوئ.
 جَحَّة: خَمَر او نبيذ الشعير/ بيره، ناوى جق.
 وجف:
 وَجَفَ الشيءُ: اِضطرب/ له رزى، له ريه وه.
 - القلب: خَفِقَ/ دل (التي)دا، ترپه ترپى كرد،
 داخوريا).
 اَوْجَفَ الشيءُ: حَزَّكَهُ و صَيَّرَهُ يَاضطرب/ جولانى،
 له رزاني، له رانيه وه.
 اِسْتَوْجَفَ الحَبَّ فَوَادَهُ: ذَهَبَ به/ دلى لئسه ند،
 شهيداي كرد.
 واجف مُضْطَرِب/ له رتوك، نه له رتته وه، شپړزه.
 وجل:
 وَجَلَ: خَاف او اِسْتَشْعَرَ بالخوف/ ترسا، هه ستي به
 ترس كرد، ترسى لئنيشت.
 وَجَلَ: خَوْفَ/ ترس، مه ترسى.
 وَجَلَ: خائف/ ترساو، نه ترسن.
 وجم:
 وَجَمَ: سَكَتَ/ بڼه دنگ بو.
 - : عجز عن الكلام من شِدَّة الغَيْظِ او الخوف/ له
 ترسا له توپه يدا قسه ي بڼ نه كرا، نقه نه كړد.
 - : عبس وجهه و اطرق/ ناوچه واني مينا يه وه يهك،
 دهم و چاوى دابه يه كدا، روى گرژ كړد، توپه بو، مؤن بو.
 - من الأمر: امسك عنه و هو كاره/ له ناچاريا بڼ
 دنگ بو، لئى بڼه دنگ بو.
 - لفلان من كذا: رثى له و نَمَّ بسببه/ به زه ي
 پياها ته وه، بؤى په ست بو، خه مبار بو.
 وَجَمَ: واجم: ساكت/ بڼه دنگ، كپ.
 - : عابِس مُطَرِّق/ په ست، توپه، مؤن.
 وَجَمَ: وَجُوم: كَابَة. غَم/ په ستي، توپه ي، مؤنى.

- : حِجَارَةٌ مرکومه یهتدی بها/ که که به ردی
نیشانه.
وَجَنَ :
وَجَنَ : دَقْ / لَیْدا، کوتای، پیاکیتشا.
وَجَنَ الْجِلْدَ : ضَرْبَهُ وَ دَقَّهُ لَیْلَیْنِ / شیلای، دهستی
پیامینا، نر می کرد.
وَجَنَّةٌ وَ جَنَّةٌ وَ جَنَّةٌ : خَذَ / رومت، گونه، گوپ.
- - - : ما اِرتفع من الخَذِ / کولم، گونه.
العظم الوجنی / کولم، نیسقانی کولم.
وجه :
وَجَهٌ : کَانَ وَ جِیْهًا / (پیاماقول، گه وره پیایو، ناسراو) بو.
وَجَهَهُ : ضَرْبَهُ عَلٰی وَجْهِهِ / دای به رویدا، کیشای به دم و
چاویدا.
وَجَّهَ الٰی : ثَوَّجَهُ : ذَهَبَ / رَوَى، رُؤِیْتُ، چو.
- هُ : الٰی : اُرْسَلَهُ اِلَیْهِ / ناردی بۆ لای، ناردی لای.
- الشَّيْءَ الٰی : اِدَارَهُ نَحْوُ / روی بۆ وه رگپرا، روه که ی
تن کرد.
- اِلْتِفَاتُهُ نَحْوُ : حَوَّلَهُ نَحْوُ / روی تن کرد.
- اِلْتِفَاتُهُ الٰی : اِنْتَبَهَ اِلَیْهِ / گوئی ای نگرت، گوئی بۆ شل
کرد.
- کلامه الیه / قسه ی ناراسته کرد.
- الیه سؤالا / پرسپاری لوت کرد، پرسپاری ناراسته
کرد.
- سَلَاحُهُ الٰی : صَوَّبَهُ / چه کی ناراسته کرد، روی چه کی
تن کرد.
- نَشَاطُهُ الٰی جِهَةً مَفِیدَةً / خَوَى تهرخان کرد بۆ کاری
خیز.
- الْعَمَلُ اَوْ الْعَمَالُ / سه ره وکاری نیش و کرئکارانی
کرد، ناموزگاری کرد، سه ره رشتی کرد.
- هُ : اَوْجَهُهُ : شَرَفَهُ اَوْ جَعَلَهُ وَ جِیْهًا / گه وره ی کرد،
شکومه ندی کرد، رِزِی گرت، رِزِی لَیْنا، هه لَیْنا، هه لَیْنا.
وَأَجَّهُهُ : قَابَلَهُ وَجْهًا لَوْجَهُ / بینی، روبه یوبینی، سه ری دا.
وَأَجَّهُهُ : کَانَ مُوَاجِهُ لَه / به رامبه ری بو.
- الْخُصُومُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا / به ره و روی به کتر
بونه وه، ناحه زان روبه پوی به کتر وه ستان، دهسته و یخه
بون.
تَوَجَّهَ الٰی : ذَهَبَ / رَوِی بۆ، چوو، رُوشْتَن.

تَوَاجَّهَ الرَّجُلَانِ : تَقَابَلَا وَجْهًا لَوْجَهُ / به کتریان بینی،
به ره و روبونه وه.
- الْمُنْزَلَانِ : تَقَابَلَا / به رامبه ره یه ک بون.
اِتَّجَّهُ الٰی : اِدَارَ وَجْهَهُ نَحْوُ / روی تن کرد، روی بۆ
وه رگپرا.
- الٰی : مَالُ / وه رچه رخا..
- له رَأَى : سَنَحَ / خطر له / مات، به بیریا.
جِهَةٌ : نَاحِيَةٌ / مه ریم، ناوچه، کوچه.
- : جَانِبُ / ته نیش، لا، روکار، دیو.
الٰی - كَهَذَا : نَحْوُ / روه و، به ره و.
من - كَذَا : من خصوص / له لایین، له باره ی.
من - الشَّمَالُ / له لای باشوره وه.
من کل - / له هه مو لایه که وه.
من ال - الْأُخْرٰی / له و دیوه وه، له دیوی شه و دیوه وه،
له لاکه ی تره وه.
من جِهَتِي : من خصوصی اَوْ نَحْوِ / له لایین منه وه،
له منه وه.
من - : من صَفًى / معًى / له گه لَما، له ریزی منا، لای
منه وه.
وَجَّهُهُ : جَانِبُ / نَاحِيَةٌ / به، ته نیش، لا، روکار،
دیو.
وَجَّهُهُ : مُحِيًا / رو، دم و چاو، رهزا، روخسار، چاره.
- : مَا يَبْدُ لِلنَّظَرِ مِنْ اِی شَيْءٍ / رو، پیش، دیوی
پیشه وه.
- : مَظْهَرٌ / مَظْهَرٌ / دیم، دیوی دهره وه،
دهره که وتوی.
- : مَعْنٰی / مه به ست، نیاز.
- : قَصْدٌ / مانا، واتا، مه ست.
- : طَرِيقَةٌ / سَبِيلُ / ریگه، رتبان.
- : سَبَبٌ / هُوَ.
- : سَطْحٌ / سه ر، رو، روی سه ره وه، پانتایی.
- : الْجِهَةُ الْاِمَامِيَّةُ / پیش، به رده م.
- : طَلَاءٌ / روکش.
- : وَجِيهٌ : ذُو جَاهٍ / خوا پی داو، پیاماقول،
پیاوچاک.
- : الشَّبِيهٌ : تَشَابَهُ / له یه ک چون.
- : الْقَدِيمُ / عَسِيبٌ / پشتی پی.

- القماش: ضد ظهره / روه‌کمی، دیوی خوی، پر.
- القوم: سیدهم / گه‌ورده‌پیایو، پیایوماقول، سرگه‌ورده.
- مستعار: قناع / روپوش، ماسکه.
- من الكتاب: صحیفه منه / لاپره.
- بال - التقريب: تقریباً / نزیکه.
- پ - ما. بوجه من الوجه / هر چئون بی، له‌هر رویکه‌وه.
- ل - الله: لمرضاته تعالی / بۆ خاتری خوا، له‌برخوا.
- فی - ه: امام عینییه / له‌برچاوی، له‌برده‌میا.
- مضی علی - ه بلا إنتباه و لامبالاة / سره‌بۆ ملی نا، به‌بین ناگا ملی نا.
- علی هذا ال - / به‌م پئی‌یه.
- وجهاً لوجه. وجهاً بوجه / رویه‌پو، به‌رامبه‌ر، سوربه‌سور.
- بوجهین: مُراء / دوپو، بین‌بار.
- قول ذو وجهین / قسه‌ی دوپو، قسه‌ی به‌مانا، دو مه‌به‌ست.
- وجهة. وَجْهَةٌ. جهة / بر، ته‌نیشت، لا، روکار، دیو.
- : الوجهة المقابلة / به‌رامبه‌ر، روی به‌رامبه‌ر، نه‌ویه‌ر.
- : قصد. ما تقصده / مه‌به‌ست، نیاز، خواست.
- : خصوص / باره، ده‌ریاره، په‌یوه‌ندی.
- : نظر / رای / باوه‌ر، را، دم و (دو، دوان).
- واجهه: امام / رو، پیتش، به‌رده‌م، روکار.
- تجاه: تلقاء. (زاء) / له‌برده‌م، به‌رامبه‌ر.
- إتجاه: وجهة / روه، به‌ر، لا.
- : میل / تاره‌زو، خواست، رتیوه، رتیاز.
- توجیه: تصویب / ناراسته‌کردن.
- : إرشاد / رابه‌ری، رئی (بودنان، نعاپی، نیشاندان).
- موجه: مُرشد / رابه‌ر، رئی‌نوین.
- : الیه: نحوه / ناراسته‌بوکارو.
- موجه: مُحَدَّد. مُعَيَّن / ده‌ست نیشان، ناراسته‌کارو.
- مواجهه: مُجَابَه / به‌ره‌نگاری، به‌ره‌نگاری، ناوقه‌دبون.
- : وجهاً لوجه / رویه‌پو، ده‌سته‌ویه‌خه.
- وجاهة: شهرة. اَهْمِيَّة / گه‌ورده‌بی، ناسراوی، گرنگی، ریز، شکومه‌ندی.
- وجیه. ذو وجاهة: عَيْن. عُمْدَة / گه‌ورده، گرنگ، ناسراو، خانه‌دان، پیایوماقول، شکودار.
- سبب - / مزی (گرنگ، په‌سه‌ند).
- وحد:
- وَحَدَّ. وَحَدَّ: إِنْفَرَدَ بِنَفْسِهِ / به‌ته‌نیا بو، هر خوی بو.
- وَحَدَّ: جعلهم واحداً / کردنی به‌یک، یه‌کی خستن.
- : ضَمَّ / تیکه‌لی کرد، خستی پال، کزی کرده‌وه.
- : بَيْنَهُمْ: رَبَطَ و الْفَأ / یه‌کی خستن.
- : الله: آمَنَ بِهِ وَحَدَّهُ / باوه‌ری به‌تاک و ته‌نیایی خوا بو.
- : الله: قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ / وتی لاله الا الله، وتی هر یه‌ک خوا مه‌یه.
- تَوَحَّدَ: بَقِيَ وَحْدَهُ / به‌ته‌نیا مایه‌وه، هر خوی مایه‌وه.
- : عاش وَحْدَهُ / به‌ته‌نیا ژیا، ژیاپی ته‌نیایی برده‌سور.
- : بالامر: إِنْفَرَدَ بِهِ / ده‌سته‌بری کاره‌که بو، به‌ته‌نیا کردی، هر خوی کردی.
- : بالرأي: تَفَرَّدَ بِهِ / به‌رای خوی کرد، ته‌نیا پا بو.
- : ت الأشياء: صارت شيئاً واحداً / همه‌وی بون به‌یه‌ک.
- : القوم: اتفقوا / ریک که‌وتن، پیک هاتن، بون به‌یه‌ک.
- إِتَّحَدَ الشَّيْئَان صَارَا شَيْئاً واحداً / بون به‌یه‌ک، یه‌کیان گرت.
- : الشيء بالشيء: إِقْتَرَنَ / تیکه‌ل بون، چونه‌ناو یه‌که‌وه.
- : القوم: إِتَّفَقُوا / ریک که‌وتن، یه‌کیان گرت، پیک هاتن.
- حدة: إِنْفَرَاد / ته‌نیایی، ته‌نهایی، جیایی.
- علی - : علی إِنْفَرَاد / به‌ته‌نیا، به‌ته‌نها.
- علی - : مَفْصَلاً / به‌جیا، جیاکارو.
- علی - : علی جَنْبٍ / لاخراو، خراوه‌لا.
- علی - : بَعِيداً عَنْ سِوَاهُ / دور، دور له‌وان.
- وَحْدَةً: مُتَّفَرِّداً بِلَا رَفِيقٍ / هر خوی، بین‌ماوپی، به‌ته‌نها، به‌ته‌نیایی.
- وَحْدَةً: إِنْفَرَاد. غُرْلَةً / ته‌نیایی، ته‌نهایی.
- : إِتِّحَاد / یه‌کیتی، یه‌ک بون، یه‌ک گرتن.
- : قِسْم / یه‌که.

وَحْدَانِي: مُتَّفَرِّدٌ بِنَفْسِهِ. وحيد/تهنيا، تهنها، تاك و تهنيا.

- : غير متزوج/ زنى نههيناره، ره بهن.

إبن - : وحيد/ تاقانه.

وَحْدَانِيَّة: حالة التَّوَحُّد/ تهنيايى، تهنهايى، يهكايه تى.

- : فردية/ تاكييتى.

- : الله/ تهنيايى خوا، يهكييتى خوا.

وحيد/ مُفَرَّد/ تاك.

- : مُتَّفَرِّد/ به تهنيا، به تهنها، به تاك، سهلت.

- : لا مؤنث له/ بن هاو دم، سهلت.

- : الجنس/ يهكزا.

- : القرن/ يهك شاخ.

- : القرن/ حيوان/ كهركه دهن.

الابن ال - / تاقانه.

الغرض ال - / يهك مهبهست، مهبهستيتك.

واحد: اول العدد/ يهك.

- : فَرْد/ تاك.

- : شخص ما/ كهسيك.

- : لا نظير له/ بن هاوتا.

- : وَحْدَةٌ: ليس معه غيره/ به تهنيا، به تهنها، كهسى

له كهل نيه.

ولا - / مبيع كهس.

اى - / مهركهس.

كل - / مهموكهس.

ال - : الأحد: الله تعالى/ خواي تاك و تهنيا، تهنيا هه

خوى.

واحداً واحداً. واحداً بعد الآخر/ يهك له دواي يهك.

واحدةً بواحدة: صاعاً بصاع/ يهك به يهك، داش

به داش، هقق بهمق.

أحد. واحد/ يهك.

- : . اُوْحَد. وحيد/ فريد/ تهنيا، تهنها، بن هاوتا.

- : الناس/ زهلاميتك، كهسيك، يهكيتك.

يوم ال - / روزي يهكشه ممه.

لم (أ) احداً/ كهسم نهدي.

خانة (أو) مَرْتَبَةِ الاحاد/ يهكان.

إتحاد: وفاق. أُلْفَة/ يهكييتى، يهك بون، يهك گرتن، ريتك

كهوتن.

- : الآراء/ يهك راىي، پيتك هاتن.

بال - : معاً. بالاشتراك/ پيتكهوه، به يهكهوه، كومه كي.

تَوَحُّد: عَزْلَةٌ/ تهنيايى، تهنهايى.

توحيد: جعل الشيء واحداً/ يهك خستن، يهك گرتن، يهك بون.

- : المقام/ يهك ژيتركردن.

ال - : الاعتقاد بوحداية الله/ باوه پ به تاك و تهنيايى خوا.

مُوْحَد: الذى يوحد الاشياء/ يهك خهر.

مُتَّحِد: مُتَّضام/ يهك گرتو.

الأمم المتحدة/ ولاته يهك گرتوه كان.

مُتَّحِدُونَ: صاروا كأنهم واحداً/ يهك گرتو.

- : على وفاق/ يهك باوه پ، يهك مهبهست.

(أ)وْحَد: ذو الوحدانية/ تهنيايى، تاكى.

- : لا نظير له/ بن هاوتا.

الله ال - : ذو الوحدانية/ خواي تاك و تهنيا.

وحس:

وَحْس: وَرَط/ توشى كرد، تيوه ي گلان.

إِثْوَحْس: قَوْرَط/ توش بو، تيوه گلا.

وَحْسَه: وَرطَة/ توش بون، تيوه گلان.

وحش:

وَحْش: تخلص من/ خوى لي رزگار كرد، رزگارى بو.

- : مَهُ الشَّيْء: تاق اليه/ بيرى كرد، ثاره زوى كرد.

أوحش المكان: هَجَرَة الناس/ چوليان كرد، كهسى تيا

نهما.

- : تَوَحُّش: جاع/ برسى بو.

- : المكان: وَجْدَة خالیا/ چول و هول بو، به چولي

بينى.

تَوَحُّش: صار كالوَحْش/ وهك (هار، دپنده، كيوى،

دهشته كي) لئها، هاريو، بو به دپنده، بو به كيوى.

- : إِسْتَوْحَش المكان: هجره الناس/ چول بو،

كهسى تيانه ما، به جيان هيشت، چوليان كرد.

إِسْتَوْحَش: ضد إِسْتَأْنَس/ بن تاقهت بو، مهستى به

تهنيايى كرد.

- : منه. لم يأنس به/ تاقهتى لئچو، لئى بيزار بو.

- : له. (أ)وحشهُ تاقَتْ نفسه اليه/ بيرى كرد، ثاره زوى

كرد.

وَحْش: حیوان البرّ/ کتوی، دې.

- شیه مخیف/ شتیکی ترسناک، دړنده.

مکان - : قفر/ چۆل، بیابان، په ست، سامناک.

مَنْش فی الارض وَحْشاً: وحده/ به تنه نه پوښت.

بات وَحْشاً: جانغا/ به برسېتی خوی لیکه وت.

وَحْش: بری، ابد/ کتوی، تیرو، دې.

- همجی. ضار. مُفْتَرِس/ دړنده، زیانه خور، په لامار دهر.

وحشیة: همجیه/ دړنده یه تی، کتوی تی.

وَحْشَة: کآبه/ په ستی، تنگی، دلته نگی.

- : هَم/ خد مخه و خفته.

- : خُلُوة/ تنهایی، تنهایی.

تَوْحُش: قساوة/ همجیه/ دړنده یه تی، دلته قی، بی ویزدانی.

مُوحِش: مُقْفَر. کُتِيب/ چۆل، په ست، بیابان، سامناک.

مُتَوْحِش: علی الفطره: بری/ کتوی، دړنده.

- : غیر متمدن/ ساویلکه، ساده، ناشارستانی.

ارض مُتَوْحِشَة: ذات وحش او کثیره الوحش/ زهوی پې له کتوی و دړنده.

وحل:

وَحَل: وقع فی الوحل/ کوته قوپړه وه، قوپړی بو.

وَحَل: اَوَحَل: اوقعه فی الوحل/ خستیه قوپړه وه، قوپړی کرد.

وَحَل: لَوُث بالوحل/ قوپړی کرد، قوپړی تن مه لسو.

تَوَحَّل: تَلَوُث بالوحل/ قوپړی بو، قوپړی بهرکه وت.

وَحَل: وَحَل: طین رَحُو/ قوپړن لپته، چلپاو.

وَحَل: فیه وحل/ قوپړی، لپتای.

مَوَحَل: موضع الوحل/ قوپړان، شویتی قوپړ و لپته.

وحم:

وَحِم النشء: اشتهاء/ حه زی لیکرد، ناروغی کرد.

- ت الحبلی. تَوَحَّصت: اشدت شهوتها/ بیروزی کرد.

وَحَمّ. وَحَام. وِحَام/ بیزو، بیزوکردن.

قِيء ال - / رشانووی سک پړ.

وَحْمی/ بیزوکار، ژنی سک پرکه بیزو بکا.

وحی:

وَحَى. اوحى الیه: خبره پسړ/ به دزیوه پیی وت، به نه پتی پتی راگه یاند.

- فی قلبه کذا. اوحى الیه بكذا: اَلْهَمَّ به/ سړوشی بومات.

- الله فی قلبه. اوحى الله الیه بكذا. اَلْهَمَّ إِيَّاه/ خوا خستیه دلپه وه، سړوشی بۆ نارد.

اوحى الیه: اَوْعَزَ/ پیشنیاری کرد، پتی راگه یاند.

وَحَى إلهی: إلهام/ سړوشی خوایی.

- إِيحَاء: إِيحَاء/ سړوش، سړوشکاری، پیشنیارکردن، پښ راگه یاندن.

إِيحَاء ذاتی/ خو سړوشی، له خوره.

موحى به: موعز به الیه/ پیشنیار کړاو، پښ راگه یندرو.

وَحَز:

وَحَز: نَحَز. نَحَس/ تیره ی ژوند، پیاچه قاند، ناژنی.

- : أَلَم/ نیثی گه یاند.

- : ضَمِيره: اَثْبَة/ شعر بالندم/ په شیمان بوه وه، هستی به په شیمانی کرد.

وَحَز: نَحَز. طَعَن/ تیره ژوندن، پیاچه قاندن، ژمنه ک، ژمنین، ناژنین.

- الضمير/ په شیمانی، هستی به په شیمانی کرد.

وَحَزَة: نَحَسَة/ تیره ژندن، پیاچه قین.

وَحَاز: مَوْل/ به نیث، به نازار، به سوئ.

وَحَم:

وَحَم المکان: کان رديء الهواء مضرًا بالصحة/ جینگه که ناته ندروست بو، هوا که ی پاک نه بو، ناساز بو.

- الطعام: کان مُضِرًا بالصحة/ خوارنده که ناته ندروست بو، قورس بو، گرفتاری بو.

وَحِم. اِتَمَّ من کذا وعنه: اصابته من تخمه/ ناوسانی، لپتی پې بو، سیخناخ بو.

اَتَمَّه الطعام: ضایق معدته/ زوری خوارو ناروحت بو، سکی هاته نیث.

وَحَم: شَعَر بَثَقِل و نعاس/ له شی قورس بو، دامپزرا، وه نو ز نه پیرده وه.

تُخَمَة: مُضايقة المعدة/ ناشک پې بون، زور خواردن، باکردن.

- : سوء الهضم/ گرفت، گیرای، زور خواردن.

وَحَمٍ. وَخِيمٌ: ثَقِيلُ الْهَضْمِ/ قَدْرَس، هَارِس نَابِيت گرفتاری.

- - - : مُضِرٌّ بِالصَّحَّةِ/ نَاسِز، نَاته نَدْرُوسَت.

وَحِيمٌ: ضَارٌّ/ بِهَزِيان، زِيان بِهَخْش.

- الْعَاقِبَةُ: مُضِرٌّ. رَدِيءٌ/ شَهْجَام خَرَاب، دَوَاخَرَاب، بِهَزِيان.

وَحَمٌ: الشَّعُورُ بِالْمِيلِ إِلَى الْكَسَلِ وَالنَّوْمِ/ لَهْش خَاو بُونَهَوَه، وَهَنَهَوَزْدَان، لَهْش قُورَسِي، خَهْوَالِيَهَتِي.

وَحَمٌ. رَجُلٌ وَحَمٌ: ثَقِيلٌ/ لَهْش قُورَس، سَسَت.

وَحْيٌ:

وَحْيٌ. وَحْيٌ. تَوْحَى: قَصْدٌ/ وَيَسْتِي نِيَازي يُو، مَهَبَسْتِي بُو، بُوِي چُو.

وَاحِيٌ فَلَانًا: أَخَاهُ (رَاجِعْ أَخُو)/ بَرَايَهْتِي لَهْگَلْ كَرْد.

وَحْيٌ: قَصْدٌ/ مَهَبَسْت، نِيَاز، بُوچُون.

مَوَاحَاةٌ، مَوَاحَاةٌ: تَاخِي/ بَرَايَهْتِي، بَرَادَهَرِيَتِي.

وَدٌ:

وَدٌ: احَبٌ/ خَوْشِي وَيَسْت.

- : ارَاد/ وَيَسْتِي، مَهَبَسْتِي بُو.

وَدَدْتُ: تَمَنَّيْتُ. لَوْ كَانَ كَذَا/ وَيَسْتَم وَابَوَايَه، خَوَزْگَهَم خَوَاسَت.

أَوْدٌ. أَوْدٌ أَنْ أَذْهَبَ/ نَهْمَوِي بِيْوَم.

كَمَا يُوْدُ: كَمَا يُرِيدُ/ وَهَكَ خَوَاسْتِي نَهْو، چُونِي نَهْوِي دَا.

وَادٌ فَلَانًا: حَائِلٌ/ خَوْشِي وَيَسْت.

تَوَدَّدَ فَلَانًا: طَلَبَ مَوَدَّتَهُ/ وَيَسْتِي (دَلِي رَاگَرِي)، بَرَايَهْتِي لَهْگَلْ بِگَرِي، بِهَيَوَهَنْدِي لَهْگَلْ بِيَهَسْتَن، قَايِلِي بِكَات).

- إِلَيْهِ: تَحَبَّبٌ/ خَوِي (شَبْرِيَن كَرْد، خَوْشَه وَيَسْت كَرْد، بَرْدَه بِيْشَهَوَه).

تَوَادَّ الرَّجُلَانِ: تَحَابًّا/ يَهَكْتَرِيَان خَوْش وَيَسْت، بَرَايَهْتِيَان گَرَت.

وَدٌ. وَدٌ. وَدٌ. وَدَاد. وَدَاد. وَدَاد. مَوْدَّةٌ: حُبٌّ/ خَوْشَه وَيَسْتِي، بِهَيَوَهَنْدِي، تَاشَنَايَهْتِي، دَلْسَوَزِي.

- - - وَدُودٌ. وَدِيدٌ: مُحِبٌّ/ خَوْشَه وَيَسْت، بَرَادَهَر، تَاشَنَا، دَلْسَوَز.

- - - - : انْيَسِي. يُحِبُّ الْمَعَاشِرَةَ/ رُوخَوْش، خَوْش رَهْفَتَار، حَهْزَه تِيگَهْلِي نَهْكَا، خَزْمَهَت گُوزَار.

يُوْدِي. أَوْدٌ: ارِيدُ أَنْ/ نَهْمَوِي، نَهْخَوَازَم.

وَدِي. وَدِي. وَدَادِي. وَدَادِي. وَدَادِي: حُبِّي/ خَوْشَه وَيَسْتَانَه، دَلْسَوَزَانَه، خَوْشِي، بُوخَوْشِي.

عِلَاقَاتٌ وَدِيَّةٌ/ بِهَيَوَهَنْدِي دَلْسَوَز.

مِبَارَاتٌ وَدِيَّةٌ/ يَارِي (بُوخَوْشِي، دَوَسْتَانَه).

مَوْدَّةٌ: صَدَاقَةٌ. صُحْبَةٌ/ دَوَسْتَايَهْتِي، بِهَيَوَهَنْدِي دَلْسَوَزَانَه، خَوْشَه وَيَسْتِي، تَاشَنَايَهْتِي.

تَوَادٌ: تَحَابٌّ/ خَوْشَه وَيَسْتِي، دَلْسَوَزِيَتِي.

وَدَعٌ:

وَدَعُ الشَّيْءِ تَرَكَهُ وَدِيعَةً/ بَارْمَهْتِي (كَرْد، دَايَنَا)، بِه بَارْمَهْتِي دَايَنَا، نَهْسَهَرْدَهْتِي كَرْد.

- مَالُهُ فِي الْمَصْرُوفِ/ پَارَهْكَانِي خَسْتَه بَانْقَهَوَه.

- : تَرَك/ بِهَجِيْتِي مِيْشَت.

- وَدُعٌ: كَانَ وَدِيعًا/ رُوخَوْش بُو، نِيَان بُو.

دَعٌ: اِسْمَحْ. خَلِي/ وَازِيْبَتَه، رِيْئِدَه، بِيْئَلَه.

دَعُهُ يَذْهَبُ (مِثْلًا)/ وَازِي لِيْئِيْتَه بِيْوَا، رِيْتِي بِيْدَه بِيْوَا، بِيْئَلَه بِجِيْت.

وَدَعُ الذَّاهِبِ أَصْحَابَهُ: خَلَفَهُمْ/ دَوَاخَوَازِي كَرْد، بِهَجِيْتِي مِيْشَتَن.

- الْأَصْحَابُ الذَّاهِبِ: شَيْعُوهُ/ بِهَرِيْئِيَان كَرْد، خَوَاخَافِيْزِيَان لِيْئِيْكَرْد.

أَوْدَعُ: اِسْتَوْدَعَ الرَّجُلُ الشَّيْءَ: تَرَكَهُ عِنْدَهُ وَدِيعَةً/ بِه بَارْمَهْتِي دَايَنَا.

- ه. ه. ه. السِّرُّ: بَاحٌ لَهُ بِه وَ سَالَهُ الْكُتْمَانُ/ رَازِي خَوِي لَا بَاس كَرْد، پِيْشِي وَت بِهِيْنِي خَوَمَان بِيْت.

- ه. ه. السِّجْنُ: سَجْنَةٌ/ بِهَنْدِي كَرْد، خَسْتِيَه بِهَنْدِيخَانَهَوَه.

- الْجَنَّةُ الْقَبْرِ: دَفَنُهَا/ مَرْدُوَهْكَي نَاشَت، خَسْتِيَه گُورَهَوَه، بِهْگُورِي سِپَارَد.

اِسْتَوْدَعَكُمْ اللَّهُ: بِهَدَوَا، دَوَاعَتَان نَهْخَوَازَم، خَوَاخَافِيْز، شَهْرِيَا رِزْدَتَان يَاش.

وَدَعُ: اِيْدَاعُ/ دَانَان، تَنَخَسْتَن، نَهْسَهَرْدَه.

وَ دِيعَةٌ: مَا أَوْدَعُ أَمَانَةً/ دَانَرَاو لَه جِيْتِي بِيْوَادَا، بَارْمَهْتِي كَرَاو، بَارْمَهْتِي، پَهِي.

- مَالِيَةٌ فِي الْمَصْرُوفِ/ پَارَهْتِي لَه بَانْقَادَا دَانَرَاو. وَادَعُ. مُودِعُ. مُسْتَوْدِعُ: وَادَعُ الشَّيْءَ/ دَانَهَر، شَت دَانَهَر.

الْمَوْدَعُ لَدِيَه: مَامَنْ/ لَادَانَرَاو، لَا بَارْمَهْتِي كَرَاو.

مُسْتَوْدَع: مخزن/ گنجینه، کزگا.

وَدِيع: انیس. هادیء/ له سرخو، نیان، روخوش.

وَدَاعَة: دعة: سکینه و وقار/ له سرخویی، نیانی.

وَدَاع. وِدَاع: تودیع/ مال ناوایی، به پی کردن، ره وانه کردن.

ال - - : استودعکم الله/ به خواتان نه سپیږم، خواتان له گڼل، به دوعا.

ال - - : الأخير/ دوا مال ناوایی.

خَفَلَه ال - - : نامه نگي به پی کردن و مال ناوایی.

وَدَع. وَدَع: مُحَارَة. صَدَقَة/ هیله که شهیتانوک، کویچکه ماسی.

وَدَك:

وَدَك الطعام: وضع فيه الودك/ روئی تیرکرد.

- : مَرْن. عَوْد/ رای پینا، دهسته موی کرد.

وَدَك: دَسَم/ چه وری، رڼن.

وَدَك. وَدِيك. وَدُوك. وادك: سمن/ چه وری، رڼناوی.

مُوَدَك. مَعُوْد/ راهاتو، راهیتراو، دهسته موی.

وَدَن:

وَدَن. وَدَن: لَيْن/ نه رمی کرده وه، خوسانديوه، خستیه ناووه تا نه رم بیتنه وه.

- - : قَصَص. صَغُر/ کورتی کرده وه، ته سکی کرده وه، بچوکی کرده وه.

وَدُود (فی ود)

ودی:

وَدَى القاتل القَتِيل: اعطى دِيَّتَه/ خویننه کس دای، خویننه کس بژارد، خوین بایی دای.

وَدَى: ارسِل/ ناردی، بردی.

اَوْدَى: هلك/ له ناوچو، فوتا، تیاچو.

- به: اعدمه/ بوه هوی تیاچونی، کوشتی، له ناوی برد، فوتانی.

- به الموت: ذهب به/ مرد، به مردویی هه لگیا، مردن له ناوی برد.

- بصحته: ائتلفها/ خوی دانا، ته ندروستی خوی دانا.

- بعاله: بَدَد. اُسْرَف/ چس هه بو به فیرویی دای، نه یما، دای له به برد.

اَتَدَى: اَخَذ الدِيَّة/ خویننی وه رگرت، خوین بایی سهند.

دِيَّة. دِيَّة القَتِيل. ما يعطى بدل نفس القَتِيل/ خوین

بایی، خوین بژاردن.

وَاد. وادی (الجمع اوديه): منفرج بین الجبال و

الاکام/ چه، جَو، جَوگه، زئی، جَوگه، خوزیار.

- : طريقه. مذهب/ ریڼاز، بیروا.

انت فی - و نحن فی - / هریه که مان له ناشیک شه که، هریه که له سر رایه کین.

وَرَأ:

وَرَأ الشيء: دَفَعَه/ پالی پیوه نا، دهستی پیوه نا.

- من الطعام: اِمْتَلأ/ پریو، تیریو، مریو.

وَرَاء: وِلد الولد/ کورمه زای، کوی کوی.

- : خَلْف/ پشت، دواوه.

- : سَوَى/ بیچکه، جگه.

وَرَب:

وَرَب: قَسَد. قَسَد/ گهنی، بۆگهنی کرد، بۆگهن بو.

- . وَرَب الشيء: جعله منحرفا/ خواری کرد، لاری کرده وه.

- الباب: فتحه قليلا/ که میکی کرده وه، درزی تیرکرد.

وَارِب الرجل: خاتله/ فیلی ای کرد، گزی ای کرد.

وَرَب. وَرَب: انحراف/ لاری، پیچ، پیچ و په نا، خواری ختیچی.

مَوْرِب: مُنْحَرَف/ خوار، لار، خواری ختیچی.

- : مَفْتُوح قليلا/ ده رگای نیوه کراوه.

تَوْرِب: تَوْرِيَّة/ قسه ی به پیچ و په نا، به ماناوه قسه کردن.

وَرِث:

وَرِث المال و غيره: انتقل اليه بعد وفاة غيره/ مهنی بۆ به جی ما، میراتی بۆمایه وه.

وَرِث: ترك له ارثا/ مهنی بۆ به جی میشت، میراتی به جی میشت.

- . (وَرِث: جعله وارثا/ کردی به (مهنه، میراتی) وه رگر.

- النار: اشعلها/ دای گیرسان، هه لی گیرسان.

اَوْرَثه كذا: سَبَّبه له/ بۆی به جی میشت، بۆی دروست کرد، بو به هوی.

تَوَارَثُوا الشَّيْءَ: وَرِثَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا/ له يه کتریه وه
 بَوَّيَان مایه وه.
 إِرْث. وراثه. تُراث. ورثه: مَا يَخْلُفُهُ الْمَيِّتُ لَوَرِثَتَهُ/
 منه، میراث، میراثی، بؤماوه، جئ ماوه.
 میراث: ثَرْكَةُ الْمَيِّتِ/ منه، میراث، میراثی، پاش ماگه،
 بؤماوه.
 تُراث: مَخْلَفَاتُ الْأَقْدَمِينَ/ پاشماوه ی دیزین، که له پور.
 واریث. وریث. وَرَثَةُ: خَلِيفَ/ میراث گر، بهش بهر،
 جئ گر، بق ماوه گر.
 مُوَرَّث: تَارِكُ الْإِرْثِ/ میراث به جئ میل، بق ماوه دهر.
 مُوَرَّثُ: الْعَمَالُ الْمَوْرُوثُ/ منه، به جئ میلراو، میراث،
 میراثی، پاش ماگه.
 وراثی. إِرْثَى/ یه که له دوا یه که، رزگاری.
 ورد:
 وَرَدَ الْمَكَانَ: بَلَغَهُ/ گه یشتن، گه یشت، گه یشته جئ.
 - حَضَرَ/ هات، گه یشت.
 - إِلَيْنَا: جَاءَنَا/ بؤمان هات.
 - فَي: جَاءَ فِيهِ/ تیاو، تیا باسکراو، تیا یابو.
 - عَلَيْهِ كَذَا: وَصَلَهُ/ پیئ گه یشت، بقی هات.
 وَرَدَ الشَّجَرَةَ: أَخْرَجَ الْوَرْدَ/ گولی کرد، گولی دهر دا،
 که وته گول.
 - تِ الْمَرْأَةُ: حَمَرَتْ خَدَّيْهَا/ سوراوی کرد.
 - تَوَرَّدَ: إِخْمَرَ/ سوریو، سوریوه وه، سورمه لگه پا.
 - أَوْرَدَ: أَخْضَرَ وَقَدَّمَ/ میئای، ناماده ی کرد.
 أَوْرَدَ: قَادَ إِلَى/ بردی، به پیوه ی برد، رابه ری کرد.
 - الْكَلَامَ أَوِ الْبِرْهَانَ: ذَكَرَهُ/ به لگه ی میئایه وه.
 تَوَرَّدَ: إِخْمَرَ/ سور (بو، بوه وه، داگیرسا، داگه پا،
 مه لگه پا).
 - الْخُدُودُ: إِخْمَرَتْ/ کولمه کان سور بونه وه.
 تَوَارَدُوا: حَضَرُوا الْوَاحِدَ بَعْدَ الْآخَرِ/ به دوا یه که دا،
 هاتن.
 تَوَارَدَتِ الْخَوَاطِرُ: حَضَرَ فِي بَالِهَا مَصَادَقَةٌ/ پیکه وه
 وه که یه کیان هات به بیردا، دل له دل روانی.
 اسْتَوَرَدَ الْأَشْيَاءَ: جَلِبَهَا مِنَ الْخَارِجِ/ له دهره وه ی ولات
 میئای، شت و مه کی میئا، هاوردی.
 وَرُودَ: بُلُوغُ حُضُورٍ/ هاتن، گه یشتن.
 وارید: حَاضِرٌ. آتٍ/ هاتو، گه یشتو.

- مَجْلُوبٌ: ضِدُّ صَادِرٍ/ میئراو.
 الْوَارِدَاتُ وَالصَّادِرَاتُ/ میئراو و نیئراو.
 إِيْرَاد: تَقْدِيمُ/ میئان.
 - ذِكْرٌ/ باس کردن، ناو میئان.
 - مَحْصُولٌ: دَخْلٌ/ دهستکوت، قازانج، بهرهم،
 داهات، دهرامهت.
 إِسْتِيْرَاد: جَلْبٌ/ میئان، له دهره وه ی ولات شت میئان.
 تَوَارَدَ: قُدُومٌ وَحُضُورٌ مُتَعاقِبٌ/ هاتن و گه یشتن
 (به دوا یه که دا، یه که له دوا یه که).
 - الْخَوَاطِرُ: دَلٌّ لِدَلِّ رَوَائِنٍ، پیکه وه به بیرداهاتن.
 مُسْتَوْرَدٌ: جَلَابٌ/ میئنه، به یئن، له دهره وه شت میئن.
 مُسْتَوْرَدٌ: مَجْلُوبٌ. ضِدُّ صَادِرٍ/ میئراو، له دهره وه
 میئراو، هاودهر.
 مَوْرَدٌ: مَصْدَرٌ. مَجْنَى/ سرچاوه.
 - مَوْرَدَةٌ: مَكَانٌ وَرُودُ الْمَاءِ/ سرچاوه.
 - دَخْلٌ/ دهستکوت، دهرامهت، بهرهم.
 وَرَدَ (الوَاحِدَةَ وَرْدَةً): زَهْرٌ/ گول.
 وَرْدِي: بُلُونُ الْوَرْدِ/ رهنگی گولی، په مه یی.
 مَوْرَدٌ: أَحْمَرُ بُلُونِ الْوَرْدِ/ په مه یی، سوریاو.
 - : فِيهِ (أَوْرَادٌ) گول گولی، گولی تیا به، گولی کردوه.
 وَرْدٌ: صَلَوةٌ قَصِيرَةٌ تُكْرَرُ/ ویرد، دوعا خویندنی یه که
 له دوا یه که.
 - : حُمَى/ تا.
 حُمَى الْ- / تای پچر پچر، تای تاو تاو.
 بِنْتُ وَرْدَانٍ: صَرْصَارٌ/ سیسرك.
 وَرِيدٌ: غَيْرُ الشَّرِيانِ/ خوین (میئن، میئنه).
 الْ- الرُّنْوَى/ خوین میئنه ری سی.
 الْ- الْأَجُوفُ/ خوین میئنه ری کلور.
 حَبْلُ الْ- / بِنَا قَاقَا، قورم.
 ورش:
 وَرَشَ عَلَيْهِمْ: حَضَرَ بِلَا دَعْوَةٍ/ به بی پانگ کردن خوی
 (تن خست، تن مه ل قولتان).
 لَا تَرَشَ عَلَيَّ: لَا تَقَاطِعْنِي/ قسم پی مه بره، خوت تن
 مه ل مه قولتینه.
 وَرَشَ: كَانَ نِشِطًا خَفِيفًا/ (چایوک، سوکه له، بزئو،
 گورج و گول) بو.
 وَرَشَ بَيْنَهُمْ: حَرَشَ/ هانی دان، پشیوی تن خستن.

وَارِش: طفیلی / خَوْتِهَه لَ قَوْلَتَيْنِ، مشه خور، مفت خور.
 وَرِش: نشیط. خفیف / چابوک، سوکله، بزئو، گورج و گول.
 وَرْم: - : مُضطرب / خوی پچر پچر.
 وَرْشَة: مُصْنَع / کارگه.
 ورط: ورط. اَوْرَطَ: اَوْقَعَ فِي وَرْطَةٍ / توشی کرد، پیوهی کرد، تپوهی گلان.
 تَوْرَطَ: اِسْتَوْرَطَ: وَقَعَ فِي وَرْطَةٍ / توش بو، پیوه بو، تپوه گلا.
 - . - : وَرَطَ نَفْسَهُ / خوی توش کرد، خوی تپوه گلان.
 مُوْرَطَ: مُوْرَطَ: وَقَعَ فِي وَرْطَةٍ / توش بو، پیوه بو، تپوه گلاو.
 وَرْطَة: كُلْ اَمْرٍ تَعَسَّرَتْ النِّجَاةُ مِنْهُ. مَا زَقَ / چه له مه، تنگ و چه له مه، کاره سات، ناپه حته، توش بون، پیوه بون.
 - : وَحَلْ / موب چلپاو، لپه.
 شَوْرَطَ: الْوُقُوعُ فِي وَرْطَةٍ / توش بون، پیوه بون، تپوه گلان.
 ورع: وَرَعَ. وَرَعَ: اِبْتَعَدَ عَنِ الْاِثْمِ وَ كَفَّ عَنِ الْمَعَاصِي / توبه ی کرد، خوی له گونا ه و خراپه لاداو دورخسته وه.
 - . - : كَانَ وَرِعًا / ناینخوازیو، خواپه رست بو.
 تَوْرَعَ عَنِ كَذَا: تَجَنَّبَهُ وَ تَعَفَّفَ عَنْهُ / خوی پاراست، دورکه وتوه، دهستی لپه لگرت، توبه ی کرد.
 وَرَعَ: تَقَوَّى / خواپه رستی، ناینخوازی.
 - : اِجْتَنَابُ الْمَعَاصِي / توبه کردن، له خراپه و گونا ه دورکه وتنه وه.
 وَرَعَ: تَقَيَّ / خواپه رست، ناینخواز، توبه کار.
 ورغ: وَرَغَ. وَرَغَ: اَوْرَغَ النَّبَاتُ: نَضُرًا / سهوز بو، که شایه وه.
 - . - : الظِّلُّ: اِمْتَدَّ / بو به سیپه، تاریکی کرد.
 وارف: نَضِيرُ / سهوز، که شایه.
 - : ظَلِيلُ / سیپه، تاریک.

ورق: وَرَقَ. وَرَقَ: اَوْرَقَ الشَّجَرُ: ظَهَرَ وَرْقُهُ / که لای کرد، که لای دهردا.
 - . - : الشَّجَرُ: اخذ وَرْقَهُ / که لای لپه کرده وه.
 اَوْرَقَ الرَّجُلُ: كَثُرَ مَالُهُ / دراوو مالی نذر بو.
 - : الطَّالِبُ: لَمْ يَنْتَلِ مَطْلُوبَهُ / نا نومید بو، سهرنه کتوت، هیچی دهست نه کتوت.
 وَرَقَ الحائِطُ: كَسَاهُ بِالْوَرَقِ / کاخه زی به دیواره که دا گرت.
 وَرَقَ: قَرطاس / کاخه، په ره.
 - : الشَّجَرُ / که لا.
 - : نَشَافٌ اَوْ نَشَاشٌ / ناوه لچه.
 - : اَبْيَضُ / کاخه زی (بیخه ت، ساده، خورشیدی).
 - : مَخْطُطٌ / کاخه زی خه تدار.
 وَرَقَ: وَارِقَ. مُوْرِقَ: ذُو وَرَقٍ / که لادار.
 - . - : اَخْضَرُ نَاضِرٌ / سهوز.
 وَرَاقَ: صَانِعُ الْوَرَقِ / کاخه زی دروستکار.
 - : بَاغِ الْوَرَقِ / کاخه زی فروش.
 ورك: وَرَكَ. وَرَكَ: مَافَوْقَ الْفَخْذِ / کتوت، سمت.
 وركل: وَرَكَ: دَابَّةٌ كَالضَّبِّ وَ اكْبَرُ مِنْهُ / بز مژ، بز مَشَك.
 ورم: وَرَمَ. وَرَمَ: تَوَرَّمَ: اِثْتَفَحَ / ناوسا، کیسی کرد.
 وَرَمَ: صَيَّرَهُ بِرَمَ / ناوسانی، کیسی پین کرد.
 - : بَانَفَهُ: تَكَبَّرَ وَ شَمَخَ / لوتی به رز کرده وه، فیزی نواند.
 - : اِثْفَهُ: اَغْضَبَهُ / توبه ی کرد، زیری کرد، رقی هه لسان.
 وَرَمَ: تَوَرَّمَ: اِثْتَفَحَ / ناوسان، ناوسای، کیس کردن.
 ورم: وَرَمَ: مَنَتَفَحَ / ناوسا، کیس کرد، خه مپا.
 وری: وَرَى. وَرَى: اَوْرَى الزُّنْدُ: اِثْقَدَ. خَرَجَتْ نَارُهُ / داگیرسا، کوتره که گرتی.
 وَرَى: واری: اخفی / شاردیه وه.
 - : عَنْ كَذَا: اَرَادَهُ وَ اَظْهَرَ غَيْرَهُ / لپه گزپی، هی تری پیشان دا.

- فی کلامه: قال کلاماً یَحْتَمِلُ معنیین/ قسے به پیچه وانه وه کرد.

وارى المیت التراب: دَفَن/ شاردیه وه، ناشتی، به خاکی سپارد.

تَوَارَى: تَوَرَّى: تَخَفَى. اِسْتَتَرَ/ ون بو، شاردیه وه، خوی شاردیه وه، سهری نایه وه.

- عن الانتظار: اِخْتَفَى/ ون بو، له چاو ون بو، دیارته ما.

تَوَرَّى: اِخْفَاء/ شاردنه وه، لئگورین.

- اِظهار خلاف المقصود/ قسے به پیچه وانه، توانج پویشی.

- فی علم المنطق/ توانج پویشی.

ورید (فی ورد)

وز:

وَزَّ: اَوَزَّ (الواحدة وَزَّة)/ قاز.

- تَم/ قو.

وزب:

وَزَّب: سأل/ تکا، لئی چو، رقی، له بهری رقی.

میزاب. منزاب: قناة یجری فیها الماء/ پلوسک.

وزد:

وَزَز: حَمَلَ حَملاً/ کولی مه لگرت.

- وَزَز: اِرتکب اِشْأً/ گونا می کرد.

واَزَز: اَزَز: عاون/ یارمه تیدیا.

تَوَزَز: صار وَزیراً/ بو به وه زیر، بو به شالیار.

اِثَّرَز بكذا: لَبَسَ/ له بهری کرد، له خوی وه ثالان.

- لَبَسَ الوزرة/ په شسته مالی گرت وه، گه لپویشی گرت وه.

- رَكِبَ اِشْأً/ گونا می کرد، خوی گونا مبار کرد.

اِسْتَوَزَرَ قُلاناً: اِتَّخَذَهُ وَزیراً/ کردی به (وه زیر، شالیار).

وزز: حمل ثقیل/ باری گران، کولی قورس.

- اِثْم/ گونا، تاوان.

وززة: غطاء الحَقْوین/ په شسته مال، گه ل پویش.

وزیر/ وه زیر، شالیار.

وزارة: جملة الوزراء/ وه زارعت، شالیارگه.

مجلس الوزراء/ نه نجومه می (وه زیران، شالیاران).

رئيس الوزراء/ سهرهک (وه زیران، شالیاران).

وزع:

وَزَعَ به: وَشَى به/ راستی لئوت، بوختانی بؤکرد.

- مَنَعَ/ قه ده غه می کرد، دابیینی کرد، وه ستانی.

وَزَعَ: فَرَّقَ او قَسَمَ/ دابه شی کرد، بلاوی کرده وه، جیای کرده وه.

تَوَزَعَ: تَفَرَّقَ/ بلاویه وه، دابه شی بو، پرش بو.

وَزِيعه: حَصَّة/ به ش.

وازع: زاجر/ قه ده غه کمر، به ربه ست، دابین کمر.

توزیع: تفريق/ دابه شی کردن، بلاوکرده وه.

مَوْزَع: مَقَسَم/ دابه شی کمر.

مَوْزَع: مَقَسَم/ دابه شی کراو.

وزن:

وَزَنَ الشيء: اِختبر ثقله/ کیشای، مه لسه ندگان.

- الشیعر: تَطْلَعُهُ موافقاً للمیزان/ کیشی بؤ دانا، له سر کیش مؤنراوه می ه ل به ست.

- له الشيء: اعطاه له بالوزن/ به کیشانه دابه، بؤی کیشا.

وَزَنَ الرَّجُلُ: کان راجح الرأى/ راستی کرد، راست بو.

واَزَن: ساوی فی الوزن/ هاوکیش بو، چون یهک بون.

توازن الشیئان: تعادلاً/ وهک یهک بون، هاوکیش بون، له ترازودا بون.

وَزَن: زَنَ: تقدیر الثقل/ کیشان.

- - : ثَقُل/ قورسی، کیش، سهنگ.

- الشیعر/ کیشی مؤنراوه.

ال- النوعی/ کیشه خؤ، کیشی تاییه تی.

له - : یُوَزَن/ کیشی هیه، بایه خی هیه، بایه خداره.

اقام له - / بایه خی پندار.

وَزَانَ قَبان/ کیشهر، قه پانچی.

وزان الشيء: یُعادله فی الوزن/ هاوکیش.

- كذا: علی وَزَنه ای قافیته/ له سر هه مان کیش و سهرابه، هاوکیشیتی، به یهک سهر او کوتایی هات.

وازن: کامل الوزن/ کیشدار، کیش تهواو، له تهرازودایه.

- : الذی یَزِن/ کیشهر، قه پانچی.

- : سَكْران/ مه ست، سهرخوش.

وَزین الرأى: رَزین الرأى/ دم راست، قسه زان.

تَوَازَن. اِثْزَان. موازنة/ جوت تهرازو، یهکسان، له نگره، هاو (سهنگی، کیشی).

- - : العقل/ رَصانة/ ژیری، کارامه می.

مُوزَنَة: تَوَازُن / هاوکیچی، هاوسهنگی، جوته ترازو،
 یه کسان.
 مَوَزُون: مُتَوَازِن: متعادل / له ترازو دایه، کیشراو، رَک
 وه ستاو، هاو (سهنگ، کیش).
 - وَزِن / کیشراو.
 - مَنظُوم / موزراوه، کیشدار.
 - وَزِن الرأی / دم راست، نهسته ق، قسه زان.
 - سَکَران / مهست، سه رخوش.
 کلام - / قسه ی به جی و رَک و پَک.
 میزان: عَدْل / داد، دادیه روه ری.
 - آلة الوزن / ترازو، شایه ن.
 - ثَقْل الهواء / بایئو، باکیچی.
 - حرارة: مِحرار / گهرمی پیئو.
 میزانیة: فی الحساب التجاری / میزانیه، بودجه، تواز.
 وزی:
 وَزَى: تَقَبُّض / کرځیو، چوده ک، سیس بو.
 وازی: قَابِل و واجِه / روبه پوی وه ستا، به رامبه ری بو.
 - ساوی / یه کسان بو، وه ک یه ک بون، وه ک نه بو.
 توازی الشیطان: تَحَاذِی. تَقَابُلًا / تهریب بون.
 اوزی ظهره الی الحائط: اسند / پائی دایه وه، پشتی
 پیئوه نا، پشتی نا به دیواره که وه.
 - الی فلان: لَجَأُ الیه / په نای برده بهر، ناچار بو.
 - هُ الیه: الْجَآءُ الیه / ناچاری کرد.
 توازن: موازاة / مُحَاذَاة / تهریب بون، جوت به رامبه بون.
 مُواز: مُتَوَاز: مُخَاذِی / تهریب، به رامبه، هاوشان.
 متوازی الاضلاع / مِثْل تهریب.
 - السطوح / روته ریب.
 وس:
 وَسَّوَسَ الشیطان له و الیه: حَدَّثَهُ بِشَرٍّ (و لا نفع فیهِ)
 شیطان پیئو کردو خستیه خراپه وه، شتی خراپ و به زیان
 هات به بیریا.
 - فی صدور الناس / نهی چریان به گوئی خه لکدا
 بُو خراپه.
 - تَوَسَّوَسَ: اصابته الوسواس: إرتاب / دلای
 پیس کرد، دودل بو، گومانی کرد، مه ترسی که و ته
 دلیه وه.

وَسَّوَسَ. وَسَّوَسَ. وَسَّوَسَ: فِکَر شَرِیر. مَا یَخْطُرُ
 بِالْقَلْبِ مِنْ شَرٍّ (و ملا خیر فیهِ) / دودلی، دل پیس کردن،
 خراپ به بیرداهاتن، خراپ بیرکردنه وه.
 - مَثَرَدُ / رارا، دودل، دل پیس.
 - شَنک / گومان.
 - جنون فی امر واحد / شیتی
 تاییه تی.
 - مالِیخولیا. إکتئاب / دل تهنگی،
 پهستی، ماته مینی.
 ال - ال - : الشیطان / شه پتان، نه مریمه ن.
 وَسَّوَسَ: هَسِیس / خشه، خشه خش.
 - الحلی: صوتَه / خرنکه، خرنکه و هوو، زپه ی
 خشل.
 - رِیبة / گومان، دو دلای، راپایی، دل پیسی، دل
 پیس کردن.
 مَوَسَّوَسَ: مُصَاب بِالْمَالِیخولیا / دل تهنگ، دلگیر،
 پهست، ماته میناوی.
 - مجنون فی امر واحد / شیت له (کانتیکدا،
 یه ک شت، رویه که وه).
 - ظَنُون / به گومان، دودل، دل پیس.
 - علی: قَلِق / شپیزه، رارا، سئودوکار.
 وسخ:
 وَسَخَ. اِتَّسَخَ. تَوَسَّخَ صَارَ وَسَخًا / پیس بو، چه پهل
 بو.
 وَسَخَ. اَوَسَخَ: جَعَلَهُ وَسَخًا / پیسی کرد، چه پهل کرد.
 - اِسْمُهُ: لَطَخَ (و لَوَّثَ اِسْمَهُ و سَمِعْتَهُ) / ناوو
 ناویانگی خوی شتیوان و پیسی کرد.
 وَسَخَ: اِی شِیء قَدَر / پیس، چه پهل.
 - وَسَاخَة: قَدَارَة / پیسی، چه پهل.
 وَسَخَ: قَدَر / پیس، چه پهل.
 وسد:
 وَسَدَّ: وَضَعَ الوَسَادَة تَحْتَ رَأْسِهِ / سه رینی خسته
 ژیر سه ری.
 تَوَسَّدَ: جَعَلَ رَأْسَهُ عَلَی وَسَادَة / سه ری خسته سه
 سه رین.
 وَسَادَة السریر: مَحْدَة / سه رین، بالیف، گز شه.

- وَسَادَةٌ. وَسَادَةُ الْمَقَاعِدِ: مُعْرَقُهُ/ گزشت، پال‌پشت.
 وسط:
 وَسَطُ الْقَوْمِ أَوِ الْمَكَانِ: كَانَ أَوْ جَلَسَ فِي وَسْطِهِمْ/ له ناوه‌پاستدا بو، له ناوه‌پاستدا دانیشته.
 وَسَطٌ: جَعَلَهُ فِي الْوَسْطِ/ خستیه ناوه‌پاستوه.
 - : جَعَلَهُ وَسِيطًا/ راییسپارد، کردی به (رولیتنه)، ناویژی‌کار، راییسپارد.
 تَوَسَّطَ الْمَكَانَ أَوِ الْقَوْمَ: جَلَسَ فِي وَسْطِهِمْ/ له ناوه‌پاستیانا دانیشته، چوه ناوه‌پاستیانه‌وه.
 - : فِي عَمَلِهِ: اِلْتَزَمَ الْوَسْطَ/ مام ناوه‌ندی بو له کردارو نیشیا.
 - : بَيْنَهُمْ: قَامَ وَسِيطًا وَ مُصْلِحًا/ ناویژی‌کردن، که‌وته به‌بینانه‌وه، ریکی خستن.
 وَسَطٌ. وَسَطٌ: مُتَّصِفٌ/ ناوه‌پاست، ناوه‌ند، نیوان.
 - . - : بَيْنَ بَيْنٍ/ مام ناوه‌ندی.
 - . - : كَانَتْ بَيْنَ شَيْئَيْنِ/ له ناوه‌پاستدا، له به‌ینی دوانایه.
 - . - : بَيْنَةُ. مَحِيطٌ/ ده‌رویره، مه‌لیه‌ند، ناوچه.
 - . - : قَلْبٌ/ دل، جه‌رگ.
 - . - : خَصْرٌ/ ناوقده، که‌مه‌ر.
 - . - : الشِّتَاءُ/ چله‌ی زستان.
 - . - : الصَّيْفُ/ چله‌ی هاوین.
 - . - : الطَّرِيقُ/ چه‌قی ریکا.
 وَسَاطَةٌ: تَوَسَّطَ بَيْنَ مُتَخَاصِمَيْنِ: تَوَفَّقَ. مُصَالَحَةٌ/ ناویژی‌کردن، ناوه‌ندیاری، که‌وته به‌ینه‌وه، ریک خستن، ناشت کردنه‌وه.
 - : وَسِيلَةٌ/ هو.
 - : شَفَاعَةٌ/ رولیتان، تکاردن.
 وَسِيطٌ بَيْنَ مُتَخَاصِمَيْنِ: مُوَفَّقٌ. مُصْلِحٌ/ ناویژی‌کار، ناوه‌ندیاری، له‌به‌ینا، راسپیتر.
 - : شَفِيعٌ/ رولیتنه، نه‌رخه.
 - : سِمَسَارٌ/ ده‌لال، جامباز.
 وَسِطَةٌ: وَسِيلَةٌ/ هو.
 - : وَسِيطٌ: شَفِيعٌ/ رولیتنه، راسپیتر، نه‌رخه، ناویژی‌کار، سایه.
 - : بِهَمْوَى.

بهذه ال - / به‌م هو‌یه‌وه.
 (وَسَطٌ: مُتَوَسِّطٌ/ ناوه‌ند، ناوه‌پاست.
 الشرق ال - / روزه‌لاتی ناوه‌پاست.
 الْوَسْطَى مِنَ الْأَصَابِعِ: مَا بَيْنَ الْبَنْصَرِ وَالسَّيَابَةِ/ نال، په‌نجی به‌ریزه‌لوته، بالابه‌ریزه.
 الْغُصُورُ ال - / چه‌رخه ناوه‌ندیه‌کان، چه‌رخه‌کانی ناوه‌ند.
 تَوَسَّطَ الْوُجُودَ فِي الْوَسْطِ/ ناوه‌ندگرتن، له ناوه‌پاستدا، چونه ناوه‌وه.
 - : تَدَاخَلَ/ نه‌رخه‌به‌کاره‌یتان، رولیتان.
 مُتَوَسَّطٌ: فِي الْوَسْطِ/ له ناوه‌پاستدا.
 - : مُعَدِّلٌ فِي الْحِسَابِ/ تیکرا.
 - : مَرْكَزِيٌّ/ چه‌قی.
 - : الْحَجَمُ/ مام ناوه‌ندی.
 - : الْعُمْرُ/ نیوه‌ی ته‌مه‌ن.
 - : الْقَامَةُ/ بالاً مام ناوه‌ندی.
 الْبَحْرُ - / ده‌ریای ناوه‌پاست.
 وَاسِطٌ: جَالِسٌ/ دانیشتنو.
 وَسَعٌ: وَسَعٌ. وَسَعٌ: كَانَ وَاسِعًا/ فراوان بو، پان و به‌رین بو.
 وَسَعٌ: سَاعَ الشَّيْءِ: حَوَى/ گرتی، به‌شی کرد، فراوان بو، جیتی تیاپوه‌وه.
 - : أَحَاطَ بِهِ/ ده‌وری دا.
 - : الْقَوْمَ فَضَّلَهُ: عَهَمٌ/ مه‌مویانی گرتنه‌وه.
 - : قَدَّرَ عَلَى/ توانی.
 لَا يَسْعَكَ أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: لَا تَقْدِرُ/ ناتوانی.
 - : أَنْ تَفْعَلَ كَذَا: لَا يَجُوزُ لَكَ/ بۆت ناکرتی، بۆت نیه بیکه‌ی.
 مَا اسْعَ هَذَا: لَا أَطِيقُهُ/ توانای ته‌مه‌ن نیه، تاقه‌تی ته‌مه‌ن نیه، به‌رگه‌ی ناگرم.
 وَسَعٌ. (وَسَعٌ: ضِدُّ ضَيِّقٍ/ فراوانی کرد، که‌وره‌ی کرد.
 - . - : جَعَلَهُ (وَسَعٌ/ فراونتر کرد، که‌وره‌تری کرد.
 - . - : لَهُ مَكَانًا/ جیتی کرده‌وه، رییدا.
 - . - : عَلَيْهِ: غَنَاهُ/ ده‌وله‌مندی کرد.
 (وَسَعٌ: صَارَ ذَا سَعَةٍ/ فراوان بو، که‌وره بو.
 - : النَّفَقَةُ: تَوَسَّعَ فِيهَا/ خه‌رجی زیادکرد.

- الله عليه: اغناه / خوا پيژدا، ده روی لئکرده وه.
توسّع في المكان: ضد تضيق / جيگه که ی گه وره و فراوان کرد.

- في اشغاله / کاسیبه که ی فراوان کرد.

- في الكلام: استهب / دريژه ی پيدا له سهری رقی.

إتسّع. إستوسّع: ضد ضاق / فراوان بو، گه وره بو، ته نیه وه.

- الرجل: صار ذا سعة وغنى / بو به ده وله مه ند، دارایی مه یه، سامانی مه یه.

إستوسّع المكان: وجده واسعاً / به گه وره و فراوانی زانی.

وسّع. وسّع. وسّع: طاقة / وزه، توانا.

- - - حراری / وزه گه رمی.

- - - کهریانی / وزه ی کاره بایی.

ليس في وسعه ان يفعل كذا: لا يقدر عليه / له وزه یا نیه بیکا، ناتوانی بیکا.

بذل وسعه: اجتهد / دريخی نه کرد، چی له توانایا بو کردی، مه ولتی دا.

سعة. وسعة. إتساع / فراوانی، گه وره یی.

- - - إمتداد / ماوه.

- - - وفرة / زوری، فره یی.

- (في الكهرياء) / بارگه گر.

- يسار / بون، ده وله مه ندی، سامان، فیه پویت، دارایی.

ذو - / ده وله مه ند، ساماندار، دارا.

على الرّحْب والسّعة / به سه رچاو.

وسعة من المال: وفرة / تیزی، ته سه لی، پاره داری، چاو تیزی، ساماندری، دارایی.

- من الوقت: وفرة / به ده مه وه بون، کات زود بون.

واسع. وسیع: فسح / پان، به رین، فراوان، گه وره و دواق.

- الرّخمة أو العُدل / به دادو به زه یی، دل نه رم و به خشنده.

ثوبٌ - / به رگی ده لب، فش و قول.

شارع - / شه قامی پان.

غرفة واسعة / زوری گه وره، پان و به رین.

وسّع: اکثر إتساعاً / فراوان تر، گه وره تر، ده لب تر.

إتساع: إمتداد / پانی، دريژی، فراوانی، پان و به رینی.

مُسّع. واسع: فسح / پان، به رین، فراوان، گه وره، ده لب.

مُسّعة (في الكهرياء) / بارگه گر.

مُسّع من الوقت / کات به ده مه وه بون، ده رفعت.

- : مكان واسع / جيگه و شوینی گه وره و فراوان.

موسع: غنى / ساماندار، ده وله مه ند، دارا.

موسوعة علمية: دائرة معارف / ئینسکلوپیدیا، ده ریای زانیاری.

وسق:

وسق. اوسق: حمل او شحن / لیتی کرد، باری کرد.

إتسق الأمر: إنتظم / چاک بو، رتک و پتیک بو.

وسق: حمل. حمولة / کول، بار، کول و بار.

موسوق: مَحْمُول / بارکراو.

مُسّق: مُنْتَظَم / رتک، رتک و پتیک.

وسل:

وسل و توسّل الیه: تَقَرَّب الیه / خوی لی نزدیک کرده وه، خوی برده پی شه وه.

توسّل الیه: إلتَمَس منه / لیتی پاراپای وه، لالایه وه، تکای لئکرده.

وسيلة: واسطة / مز.

توسّل: إلتماس / پاراپای وه، داواکردن، لالانه وه، تکا کردن.

وسم:

وسم: کوی / داخی کرد، دروشمی کرد.

- : وضع له علامة / نیشانه ی کرد، موری کرد، دامغه ی لئدا.

توسّم الشيء: تَقَرَّسَهُ / تیی روانی، لیتی وردبوه وه، لیتی راما.

- فيه الخير: تبين في اثره / لیتی رانه بینن، خیری لئ نه بینن، چاوه روانی چاکه ی لئ نه کړی.

إتسم: جعل لنفسه سمة / نیشانه ی یو خوی دانا.

وسم: وضع العلامة / داخ کردن، مؤرکردن، نیشانه کردن، دروشم کردن.

- : سمة: علامة / نیشانه، مؤر، شه قل، دروشم.

سمة علامة / نیشانه.

- : وسم: اثر الکی / شوین داخ.

وسامة: حُسن / شوخی، جوانی، شه نگی.

وَسِيم: حَسَنَ الْوَجْهِ/ جوان، شوخ.

مَوْسِم: اوان. فُصْل/ کات، وەرژ، دهم مه پەت.

الرياح الموسمية/ وەرزه با.

الامطار الموسمية/ وەرزه بان.

مَيْسَم: مَكْوَاةُ الْوَسْم/ داخ كەر، مۆرى داخ كردن.

- سَيْمَة: الْجَزءُ الْعُلْوَى مِنْ مِدَقَةِ الزَّهْرَةِ/ كۆسپ.

مَوْسُوم: مَخْتوم/ مورکراو، نیشانه کراو، دروشم کراو.

وسن:

وَسَن: اخذهُ النَّعَاسُ/ خەو بردیەو، وەنەوز بردیەو.

- غُشِيَ عَلَيْهِ مِنْ إِنْفَسَادِ الْهَوَاءِ/ بۆردەو،

بۆریایەو، گێژی خوارد، سەری سوړا، لەهۆش خۆی چو.

وسن. سِنَة: نَوْم/ خەو، نۆستن.

أَخَذَتْهُ سِنَةُ النَّوْم: غلبه النَّعَاسُ/ نۆست، خەو بردیەو،

سەرخەوێکی شکان.

وَسَن. وَسَنَان: نَعَسَان/ خەوالو.

وسيط (فی وسط) وسیله (فی وسل)

وش:

وَشَّتِ الْأَذْنُ: طُنَّتْ/ گۆی زنگا به وە.

وشوش فلاناً: هَمَسَ إِلَيْهِ/ چەپانی بە گۆییدا، سەریان

بە گۆییدا.

تَوْشَوْشُوا: تَهَامَسُوا/ سەپە سەریان بو، چەپە چەریان

بو.

وَشَّ الْأَذَانُ: طَنَيْنَ/ گۆی زنگا نەو.

وِش: وَجَه/ رو، دهم و چاو، روخسار.

- طَلَاءُ/ روکەش.

وَشَوْشَة: هَمَسَ/ چەپە چەپ، سەپە سەپ، سەریاندن.

وشج:

وَشَجَّتْ. تَوْشَجَّتْ. تَوَاشَجَّتِ الْأَغْصَانُ: تَشَابَهَتْ/

لەگەڵ کەن چۆن بە نایە کە، بو بە چە.

- الْقَرَابَة: إِشْتَبَهَتْ/ خەمایەتی (تیکەن) بو، قوڵ

بۆه وە.

واشج: مُشْتَبِهٌ/ تیکەن، چە، نالۆز، بەیە کاجو.

وشيج: إِشْتَبَاكَ الْقَرَابَة/ خەمایەتی تیکەن و نالۆزو قوڵ.

وشج:

وَشَح: الْبَسَ الْوِشَاح/ مل پێنج، دەسمالی کردە مل، دای

بە شانیا.

تَوْشَح: إِشْحَ بِكَذَا: لَيْسَهُ/ مل پێچی کردە ملی، دای بە شانیا.

- - - بسيف: تَقْلَدَهُ/ شمشیری (دا له

خۆی، کردی بە قەدیا، حەمایەل کرد).

وشاح. وُشَاح: شَبَهَ قِلَادَةً مِنْ نَسِيجٍ عَرِيضٍ/ مل پێنج،

دەسمال.

- وشاحَة: سيف/ شمشیر، شیر.

مَوْشَح. تَوْشِيع/ تەوشیع، جۆره هەلبەست و ئاوازێکی

تایبەتیە.

وشظ:

وَشَظَّ: الْفَاس: ضَيَّقَ خُرْتُهَا بِخَشَبٍ/ کونی

تەشویەکی تەسک کردەو، پوازی (تەنخانی، لێدا).

وَشِيط. وَشِيطَة: إِسْفِين/ پواز.

وشع:

وَشَع. وَشَعَ الْخَيْطُ: لَفَّ/ هەلەکی کرد، کردی بە گۆلە.

وشيع: سِيَاغ مِنَ الشُّوكِ وَنَحْوِهِ/ پەرزێن، تەیمان.

وشيعَة النَّسَاج: خَشَبَة يَلِفُ عَلَيْهَا الْخَيْطُ/ خەپەك.

- لَفِيفَة/ بە کرە، خەلۆکە، خۆلۆلۆکە.

وشق:

وَشَقَّ اللَّحْمَ: شَرَحَهُ وَ قَدَّدَهُ/ گۆشتەکی تۆی کردەو وە

وشکی کردەو، تۆی تۆی کردو هەلەخست.

- قَطَعَ/ بێ، کوت کوتی کرد.

وَشِيق. وَشِيقَة: لَحْمٌ يُقَدَّدُ/ گۆشتێك وشك بکړیتەو.

وشك:

وَشَك. وَشَكَّ سَرْعَ/ خێرا بو، پەله بو، چالاک بو، گوری

کرد.

أَوْشَكَ: اسْرَعَ وَدَنَا/ خێرای کرد، نزیک بۆه وە.

- (ان: دنا/ هێندە نەما بو، وەختە بو، نزیک بو.

وشك. وشك. وَشَكَان: سَرَعَة/ خێرای، پەله، گوری،

چالاک، چوستی.

على - على - / هاكا، هێندە نەما، وەختە بو،

نزیک بو.

وشيك: قَرِيب/ نزیک.

- الوقوع (ای الحدوث)/ خەریکی رودانه، نزیک

رودانه.

وَشِيكًا: قَرِيبًا/ بەم نزیکانه، بەم زمانه.

وشم:

وَسَمَ: وَشَمَ الْيَدَ: دَقَّ عَلَيْهَا / خَالِي كُوتَا، خَالٌ وَمِيلِي رَشْت.

وَسَمَ: دَقَّ / خَالٌ كُوتَان، خَالٌ، خَالٌ وَمِيل رَشْتَن.
وَشَى: وَشَى. وَشَى: رَزَيْنَ / نَخْشَانِي، رَاژَانْدِيه وه،
نَارَايشْتِي دَا.

- به: بَلَّغَ عَنْهُ / جَابِي لَيْدَا، خَهْبَرِي لَيْدَا، رَاسْتِي لَيْوَت.

- به اِي: سَعَى بِهِ / پَاشْمَلَه بَاسِي كُود، غَهْبِيه تِي كُود،
دُورْزَمَانِي لَيْكُود.

وَشَى. وَشَايَة: سَعَايَه / پَاشْمَلَه بَاس كُودَن، غَهْبِيه كُودَن، جَابِي لَيْدَان، خُوسَپ.

- تَوَشِيَة: تَزِين بِالْفَقُوش / رَاژَانْدَن وه،
نَخْشَانْدَن، چَنِين.

شِيَة: رُقْطَة / پَه لَه، لَه كَه.
- غَنِبَ / خَهوش، كَهْم وَكُوي، لَه كَه، نَه تَنگِي.

وَاش: تَعَامَ / غَهْبِيه تِي كَر، پَاشْمَلَه دُور.
مُوشَى: مُزَيْن. مُزَكَّش / رَاژَاوَه، چَنَرَاو، نَخْشَاو.

وَص: وَصُوصَ: نَظَرَ فِي ثَقَبٍ / لَه كُونَه وه سَهِير كُودَن.
وَصُوصَ. وَصُوصَ: ثَقَبَ عَلَى قَدَرِ الْعَيْنِ / كُونِيكِي

بِجُوكِ يَزْ تَه مَاشَا كُودَن.
وَصُوصَة الْعِيُون / بَه دُزِيه وه سَهِير كُودَن.

وَصَبَ: وَصَبَ. وَصَبَ: ثَوَصَّبَ. مَرَضَ / نَه خَوْش كَهوت.

وَصَبَ. وَاصَبَ. اَوْصَبَ: دَامَ وَثَبَتَ / دَرِيژَه ي خَايَان.
- - - : وَاضَبَ وَثَابَرَ / بَه رَدَه وَام بُو،

لَه سَهَرِي رُوي.
وَصَبَ: مَرِيضَ / نَه خَوْش، دَه رَدَه دَار، نَاسَاغ، بِيِمَار،

خَه سَهْتَه.
وَصَبَ: مَرَضَ وَوَجَعَ دَائِمَ / دَه رَدَه نَازَارِي دَرِيژَا خِيَان.

وَاصَبَ: دَائِمَ / دَرِيژَا خِيَان، بَه رَدَه وَام.
وَصَدَ:

وَصَدَّ: صَدَّ وَثَبَتَ / بَه رِي كُودَت، نَه يَه تَشْت.
(وَصَدَّ الْبَابَ: اغْلَقَهُ) دَاي خَه سَت، پِيژَه ي دَا، قَايِي كُود.

مُوصَدَ: مَغْلَقَ / دَاخِرَاو، پِيژَه دِرَاو.
وَصَفَ:

وَصَفَ الشَّيْءَ: نَعَتَهُ بِمَا فِيهِ / بَاسِي كُود، لَيْي دُورَا.

- لَه وَصَفَة: بَيَّنَّ لَه مَا يَتَدَوَاي بِهِ / چَا رَه سَهَرِي يَزْ
بَاس كُود، دَه رَمَانِي پِيژِي سَتِي پِيژَت.

إِصْفَ بِكَذَا: تَحَلَّى بِهِ / پِيژَه ي نَاسِرَا.
إِسْتَوْصَفَ الطَّبِيبَ: اِسْتَشَارَه / رَاوِيژِي پَرِي شَكِي كُود،

خُوي پِي شَانِي پَرِي شَك دَا.
صِفَة: نَعْتُ / نَاوَه لَنَاو.

- : مَا يُعْرِقُ بِهِ الْمَوْصُوفَ / چُونِيه تِي، خُويژَه وَشْت،
شِيژَه.

بَصَفَة كَذَا / بَه شِيژَه ي، چُونَكَه، لَه بَه رَه وه ي.
بِصَفَة رَسْمِيَة / رَه سَمِيَانَه، بَه شِيژَه ي رَه سَمِي.

وَصَفَ الشَّيْءَ: ذَكَرَ صِفَاتِهِ / بَاس كُودَن، لَيْدَوَان،
پِيَا ه لَدَان، نِي شَان كَارِي.

لَا يُعْمَكِن وَصَفَهُ: لَا يُوصَفُ / بَاس نَاكُرِي.
يُقَوِّقُ الْوَصْفَ / زُود لَه بَاس كُودَن وَ لَيْدَوَان زِيَا تَرَه.

وَصَفَة: مَا يَصِفُهُ الطَّبِيبُ أَوْ غَيْرُهُ / رَاوِيژِي، چَا رَه سَهَر
بَاس كُودَن.

- : مَكْتُوبَة / رَه چَه تَه.
مُسْتَوْصَفَ: مُسْتَشْفَى صَفِيرَ / چَا رَه خَانَه،

خَه سَهْتَه خَانَه ي بِيُوك، مُوسْتَه وَسَف.
وَصِيفَ: غَلَام. خَادِمَ / پِيَاو، بَه رَدَه سَت، يَاوَه ر، خُولَام،

خُومَه تَكَار، دَه سَت وَ پِيژَه نَد.
وَصْفِيَة: فِتَاء. جَارِيَة / كَه نِيژَه ك، كَارَه كَر، نِي شَكَر،

بَه رَدَه سَت.
مَوْصُوفَ: مَذْكُور صِفَاتِهِ وَ اَوْصَافِهِ / بَاس كُرَاو، لَيْدَوَاو.

وَصَلَ: وَصَلَ الْمَكَانَ وَ الْيَه: بَلَّغَ / كَه يَشْت، كَه يَشْتَه جِي.
- وَصَلَ لَشَيْءٍ بِالْشَيْءِ: رِبَطَه بِهِ / بَه يَه كِي

كَه يَانَد، بَه يَه كِي وه بَه سَه تَرَه.
- : ضَمَّ / كُوي كُودَه وه، يَه كِي خَه سَت.

- لَه الشَّيْءَ: اِسْتَلَمَهُ وَ هَرِي كُودَت، پِيژِي كَه سَت.
- لَه الْخَبَرَ: بَلَّغَهُ. نَمِيَ الْيَه / پِيژِي رَا كِيه نَرَا، پِيژِي

وَتَرَا، هَه وَالَه كَه ي پِيژِي كَه يَشْت.
وَصَلَ: اَوْصَلَ اِلَى / اَدَى اِلَى / بُو بَه هُزِي.

- : نَقَلَ / كَه يَانِي، بَرَد، كُوَاسْتِي وه،
كُويژَا ي وه.

- : رَافَقَ / لَه كَه لِي رُوي، كَه يَانِي.

- : اَرْشَدَ وقاد/ رابری کرد، رِئَ نومایی کرد.
 واصل: ضِد هَجَرَ و صارم/ کۆلی نه دا، بهرده وام بو،
 له سهری رۆی، تاسهر رۆی.
 - العمل و فيه: داوَم و اَظَبَ علیه/ له نیشه که
 بهرده وام بو، له سهری رۆی، دهستی لئه نه گرت، کۆلی
 نه دا.
 - الحبيبُ حبيبِه/ دهستی له خۆشه ویسته کی
 هه لئه گرت، وازی ئه نه مینا.
 تَوَصَّلَ اِلَى كَذَا: بَلَغَهُ و اِنْتَهَى اِلَيْهِ/ گیشتی،
 پیتی گیشتی، گیشته نه وی.
 اِنْتَصَلَ بالشئ: اِرْتَبَطَ/ په یوه ندی له گه ل به ست.
 - به الخبر: عِلْمُهُ/ زانی، پیتی زانی، پیتی راگینرا.
 - به: كان ملاحقا له/ له پالیا بو، پتوه ی نوسابو.
 - به: اِجْتَمَعَ مَع/ له گه لی کۆبووه، په یوه ندی
 له گه ل کرد، چاری پێ کۆت.
 - العمل: اِسْتَدَامَ/ نیشه که بهرده وام بو، سه رومپ
 بو، یه ک بینه بو.
 - الی: بَلَغَ و اِنْتَهَى/ پیتی گیشتی، گیشته.
 - الی العائلة الفلانیة: اِنْتَسَبَ و اِنْتَهَى اِلَيْهَا/
 گه رایوه بۆ فلان خیزان.
 وَصَلَ: رِبَط و اِحْصَاق/ گه یاندن، پێک گه یاندن،
 پتوه نوسان، له پالدا بو.
 - : اِرْتَبَاط/ په یوه ندی، په یه ک گیشتی.
 - : اِقرار کتابی بالاستلام/ به لگه نامه، په ته.
 - : ليلة الوصل. آخر لیالی القمر/ دوامین شهوی
 هه یفی.
 وَصَلَ: وصل (الجمع اوصال): غُضُو/ نه دهم، په ل.
 اوصال: مفاصل/ جومگه.
 حَلَّ اوصاله: قَسَمَ. جَزَّ/ هه لوه شان، له ت و کۆتی کرد،
 دابه شی کرد.
 وَصْلَةٌ: اِتِّصَالَ/ په یوه ندی، چونه پال یه.
 - : حَلَقَةٌ اِتِّصَالَ. ما یصل بین شیین/
 پێ به ست، نه یان به ستی به یه که وه.
 - : قطعة/ پارچه، که رت.
 صِلَةٌ: علاقة. اِرْتَبَاط/ په یوه ندی.
 - : عطیة. مِیْحَة/ خه لات، به خشیش، دان.
 - : قراية/ خزمایه تی، که سایه تی، خویشایه تی.

وصال: مُواصَلَة/ به یه ک گیشتی، په یوه ندی.
 وصول: مجيء: اِثْبَان/ هاتن، گیشتی.
 - : بلوغ/ گیشتی.
 - : اِسْتِلام/ وه رگرتن.
 - : اقرار کتابی باستلام ای شیء/ وه سل، په ته.
 وصولی: طالب المنفعة الذاتية/ خۆپه رست، خۆویست،
 خۆخۆی.
 - : طَماع. یَسْعَى اِلَى غایتِه مه ما کلفه الامر/
 ته ماع کار، خۆپه رست.
 الوصولية: حالة الوصول/ ته ماع کاری، خۆپه رستی.
 وَصِيل الرجل: صديقه الذی لا یُفَارِقُهُ/ براده ری
 گیانی.
 واصل: قادم. آت/ هاتو، گیشتو.
 - : الذی یُوصِل بین شیین/ گه یه نه ر، پێک
 گه یه ن.
 - : رابط/ په یوه ندکار، په یوه ند به ست.
 - : مَدْفوع/ دراو، گیشتو.
 اِتِّصَالَ: اِرْتَبَاط/ په یوه ندی، په یوه سستی، به یه ک
 گیشتی.
 - : اِسْتِمْرَار/ یه ک بینه، بهرده وامی.
 اِیصال. توصیل: وَصَلَ/ گه یاندن.
 - : نَقَلَ/ گواسته وه، بردن، گه یاندن.
 - : مستند. رَجْعَة/ وه سل، په ته.
 تَوَاصَلَ: تَبَادُل المعاملة/ شال و گۆپ، له سهر رۆیین،
 بهرده وامی.
 مُوَصَّل. موصل الی: مُوَدِّ/ گه یه نه ر، نه گه یه نئ.
 - : رابط/ په یوه ست، گه یین.
 موصول. مُتَّصِل/ پێک گیشتو.
 اسم - / ناوی.
 مُتَّصِل. مُتَوَاصِل/ یه ک بینه، بهرده وام، په یه تاپه یه ت،
 بێ وچان.
 - : بكذا: مجاور او ملاصق له/ له پال، له
 ته نیشتی، پتوه (نوساو، لکان).
 ضمیر - / راناوی لکان.
 مُواصَلَة: تَبَادُل اِتِّصَالَ/ په یوه ندی، په یوه ندی کردن.
 - : اِسْتِمْرَار/ بهرده وامی، هه می شیه یی،
 له سه ررۆیین.

طُرُقُ المواصلات / رنگی هات و چو، رنگه ویان.	- : إشارة/ پی (سپاردن، سپیری)، راسپاردن، هه ول، واسته.
وزارة المواصلات / وهزاره تی (هات و چو، رنگه ویان)،	- بَصْنَعُ شَيْءٍ / به دوست کردن.
شالیاریتی (هات و چو، رنگه ویان).	- یا حَضَار او عمل شیء / راسپاردن، فرمان دان، راسپیری.
وصم:	-
وصَمَ: عَابَ. شَان / گالته ی پی کرد، نهنگی کرد، عییبی	- بَمِیرَات / وهسیه ت، وهسیه ت کردن، راسپارده ی میرات.
ایده رمیتا.	-
- : کَسْر / شکانی.	- مَصْنُوع بَال - / ده ستکرد.
وصَمَ. تَوَصَّمَ الرَّجُلُ: شَعَرَ بِقُتُورٍ وَ تَعَبٍ / له شی تیک	- مُوصٍ: مُوصٍ: الذی یوصی / راسپیر.
شکا، هستی به شه که تی له ش خاوبونه وه کرد.	- : صاحب الوصیة / وهسیه تکر، راسپیر.
وصَمَّة. وصَمَ: عَار / نهنگی، شوره یی.	- مُوصی به: مُشَار به / راسپیراو، دیاری کراو، هه ول بۆ دراو.
- توصیم الجسم: قُتُور فِی الجسد / له ش تیک	- به: مُورَث بِالْوَصِیَّة / هی وهسیه ته، راسپیراو، راسپارده بۆ کراو.
شکان، خاوبونه وه.	- له او اِلَیه / بۆی دانراوه، بۆ راسپیراو.
- عیب / نهنگی، خهوش، کم و کوی.	- علیه: مُسَجَّل / نوسراو، ناووسکراو، تومارکراو.
مَوْصُوم. رَجُلٌ مَوْصُومٌ الْحَسَبِ: إِذَا كَانَ مَعِيبًا /	-
ناپه سه ن، نهنگ.	-
وصی:	-
وصَى. (وَصَى فَلَانًا بِكَذَا: عَهَّدَ اِلَیْهِ بِهِ / پیتی سپار،	-
رای سپارد.	-
- بعمل: طَلَبُ صَنْعِهِ او إِحْضَارِهِ /	-
دای به دوست کردن، رای سپارد.	-
- بِمَالِهِ لَكَذَا: خَصَصَهُ / ماله که ی ترخان	-
کرد بۆ.	-
- له بَكَذَا: جَعَلَهُ مِيرَاثًا لَهُ / وهسیه تی کرد	-
که به ری که وئی، میراتی بۆ ترخان کرد.	-
- به: مَدَحَهُ / هه ولی بۆدا، واسته ی بۆ کرد.	-
- هُ. هُ. بَكَذَا: اِشَارَ بِهِ / رای سپارد، پیتی	-
راگه یاند.	-
وصَى: مُنْفِذُ الْوَصِیَّةِ / راپه پین، جی به جی کاری	-
راسپارده.	-
- وَلَى اَمْرًا شَرْعِيًا / راسپیر، وهسی، پی سپیراو،	-
شوین گر.	-
وصِیَّة. وصَايَة: اَمْر / فرمان، راسپاردن، پی سپاردن.	-
- : مُصِیْحَةٌ / نامۆزگاری، په ند.	-
- اَلْإِنْسَانُ قَبْلَ الْوَفَاةِ / وهسیه ت نامه، راسپارده.	-
حُجَّةُ الْوَصَايَةِ / راسپیر نامه.	-
إِیْصَاء. توصیة: اَمْر / فرمان.	-
توصیة: نُصَحَ إِرْشَاد / نامۆزگاری کردن، ری نهایی.	-

وَضَحَ: (اَوْضَحَ: جَعَلَهُ وَاضِحاً/ به کالای کرده‌وه، ناشکرای کرد، ده‌ری‌خست.	وَضَعُ: (اَذَلُ/ که‌سای کرد، رسوای کرد، که‌نه‌فتی کرد، سوکی کرد.
- - - : فُسِّرَ/ لَیْکِ دایه‌وه، رونی کرده‌وه، رافه‌ی کرد.	- نَفْسَهُ: اَذَلَهَا/ خَوّی که‌ساس کرد، خَوّی رسواکرد.
- - - : بَیِّنَ/ خستیه‌بو، ده‌ری‌پری، ناشکرای کرد.	- مِنْهُ: حَطَّ مِنْ قَدَرِهِ/ سوکی کرد، رسوای کرد، بایه‌خی پی‌نده‌ا.
اَوْضَحَ الْأَمْرُ: ظَهَرَ وَ صَارَ وَاضِحاً/ ناشکرایو، رون بوره‌وه، ده‌رکه‌وت، زانرا.	- الشَّيْءَ فِي مَكَانِهِ: حَطَّهُ/ داینا، خستیه‌وه جِیّی خَوّی.
إِسْتَوْضَحَ: طَلَبَ الْإِضْضَاحَ/ پرسپاری کرد، داوای رون کردنه‌وه و لَیْکِ دانه‌وی کرد.	- الشَّيْءَ مِنْ يَدِهِ: الْقَاهُ/ فریّدی، داینا.
- عَنِ الْأَمْرِ: بَحْثَ عَنْهُ/ بزّی گه‌را، کنه‌ی تیاکرد، پشکنی، کوئی‌وه.	- الْكِتَابَ: أَلْفَهُ/ کتیبی دانا، پیکی هیئا.
وَضَحَ: نُورَ/ روناکی، رویشایی، روناکایی.	- الْحَدِيثَ: إِفْتَرَاهُ/ هه‌ئی‌به‌ست، قسه‌ی هه‌ل‌به‌ست.
وَضَّاحُ: مُضِيءٌ. مُشْرِقُ/ روناک، شه‌وقدار، پرسنگدار.	- نُصِبَ عَيْنِيهِ: تَذَكَّرَ/ خستیه (پیش‌چاری، بیریه‌وه، می‌شکیه‌وه).
- : حَسَنَ الْوَجْهِ/ روخسار جوان، روی نورانی، روخووش، جوان.	- ثَقَفَهُ فِي: وَثَقُ/ باوه‌ری پی‌کرد، متمانه‌ی پی‌کرد.
وَضُوحُ: إِتْضَاحُ: جَلَاءُ/ رونی، ناشکرای.	- حَدّاً لِلْأَمْرِ: أَوْقَفَهُ/ بریه‌وه، کوتایی پی‌هیئا.
- - - : ظَهَرَ/ ده‌رکه‌وتن، رون بونه‌وه، ناشکرایون.	- خَتَمًا عَلَى: خَتَمَ/ مۆری کرد، مۆری پیانا، شه‌قلی کرد.
واضح: جَلَى. صريح/ رون، ناشکرا.	- يَدَهُ عَلَى: ثَمَلُ/ ده‌ستی به‌ساراگرت، داکیری کرد.
- : ظاهر/ دیار، له‌پو، نه‌بیرئی.	- يَدُهُ عَنْ: كَفَّ عَنْهُ/ ده‌ستی لَیْ هه‌ل‌گرت، وازی لئ‌هیئا.
- بذاته: لا یحتاج الی ایضاح/ رون کردنه‌وه‌ی نائی، دیار، ناشکرا.	- عَلَى جنب: عَلَى حِدَّةٍ/ خستیه‌لاوه، لای‌دا، لای‌خست.
إيضاح: توضیح: تفسیر/ لیکدانه‌وه، والاگردنه‌وه، رافه‌کردن، توژیینه‌وه.	- ت الحُبلى: وَلَدَتْ/ مندالی بو، زا.
- - : إظهار/ ده‌رخستن، خستنه‌پو، رون کردنه‌وه، ناشکراکردن.	- ت المرأة خمارها: رَفَعْتَهُ/ په‌چه‌ی لادا، په‌چه‌ی هه‌ل‌پری.
وسائل الـ - / هَوّی رون کاری.	- يَدِهِ فِي: حَطَّهُ/ ده‌ستی تن‌خست.
إِتْضَاح. وضوح. ظهور. جلاء/ ده‌رکه‌وتن، ناشکرایون.	وَضَعُ: دَلَّ. كَانَ حَسِيساً/ سوک و رسوا بو، که‌ساس بو، تپّو بو.
مُضْضِعُ: واضح/ دیار، ناشکرا، ده‌رکه‌وتو. وضر:	وَضِعُ: وَضِعَ: (اَوْضَعَ فِي تِجَارَتِهِ: حَسِرَ/ زیانی لئ‌که‌وت، زهره‌ری کرد.
وَضَرَ: اِنْسَخَ/ پیس بو، چه‌په‌ل بو.	وَضَعَ الْحَافَ: ضَرَبَهُ/ به‌رگی تن‌گرت، به‌رگی گرته لیفه‌که.
وضر: وَسَخَ/ پیس، چه‌په‌ل.	تَوَاضَعَ: اِثْضَعَ: ضِدَّ تَكَبَّرَ/ بی‌فیز بو، بی‌فیزی کرد، رُوح سوک بو.
وضر: قَذَارَةٌ. وساخة/ پیسی، چه‌په‌لی.	تَوَاضَعُوا عَلَى أَمْرٍ: اِئْتَفَقُوا/ رتک که‌وتن، پتک هاتن.
فُلَانٌ وَضِرَ الْأَخْلَاقَ أَوْفَى اخلاقه وَضَرَ/ به‌دپه‌وشت، به‌دخو.	اِثْضَعَ: تَذَلَّلَ وَ تَخَشَّعَ/ رسوایو، پاراپیه‌وه، سه‌ری شو‌پرکرد.
وضع:	وَضَعُ: حَطَّ/ دانان.

- وَضْعَةٌ. وَضْعَةٌ: مَرْكَز/ شویز، جینگ.
- : حالة الوضْع/ بار، چونیتهی،
- هالوئیست، دُخ.
- : ولادة/ مندال بون، زان.
- الیئد: تَمَلُّک/ داگیرکرد، دهست به سه راکرتن.
- وَضْعِيَّة. حَالَةُ الوضْع: مَوْقِف/ بار، دُخ، چونیتهی،
- هالوئیست.
- وضیع: دَنِيء. حَقِير/ رسوا، سوک، نزم، بی تابو.
- واضع. واضِعُهُ: والدَةُ/ زهستان.
- : ساقِرَةٌ/ سفور، بی په چه.
- : الَّذِي يَضَع/ دانه، دروستکر.
- الیئد: مالک/ داگیرکر، دهست به سه راکر.
- ضَعَّة. ضِعَّة. وَضَاعَةٌ: ذُلُّ النَّفْس/ رسوایی، سوکی،
- نزمی.
- ثَوَاضِع. إِثْضَاع: ضِد تَكْبَر/ بی فیزی، دُخ سوکی،
- خاکتتی، خَو به زل نه گرتن.
- مُتَوَاضِع: مُتَضِع: ضِد مُتَكَبِّر/ بی فیز، دُخ سوک،
- خاکی، خَو به زل نه زان.
- مَوْضِع: مکان. محل/ شویز، جی، جینگ.
- فی غیر مَوْضِعِهِ/ له جینی خویا نیه.
- موضعی: محلی/ خومالی، ناوخویی، می ناوخت.
- موضوع: وُضِع: مَحْطُوط/ دانراو.
- : مُخْتَلَق/ دروستکراو، هال به ستراو.
- : مَدَار الکلام. عنوان/ باس، سه ریاس، نیاز،
- بابهت.
- مَوْضُوعَةٌ فی الهندسة/ به لگه ویست، دانراوه.
- وضم:
- وَضَم: خَشْبَةُ الْجَرَار/ دهستگاو کوزه داری گوشت
- فروش.
- وط:
- وَطُوط: قَارِب کلامه/ به په له قسه ی نه کرد، دهم هار بو.
- وَطُوط: خَفَاش/ شه مشه مه کویره.
- : الَّذِي يَقَارِب کلامه/ په له په ل قسه کر، دهم
- هار.
- : ضعیف العقل والرائی/ کم نه قل، گه مژه،
- که ودهن.
- وطا.
- وَطَأ: سَهْل و مَهْد/ ته ختی کرد، ناسانی کرد.
- : الْفِرَاش: هَيَاء/ چاکی کرد، نوینه کی چاک
- کرد.
- : وَطَى: خَفَض/ نزم بووه، نهوی، دانهوی.
- : جعله وطيناً/ نزمی کردهوه، چاکی کرد،
- نهوانی.
- : وَطِيء الطريق او الارض: مَشَى عليها/ به سه ریا
- بذی.
- : الشَّيْء: داسَةُ/ پیی پیانا، شتلاي.
- وَطِيء الْفَرَس: رَكِبَهُ/ سواربو.
- : المرأة/ جامعها/ لاقه ی کرد، سواری بو، گای.
- : عَثَبَةٌ داره: دخلها/ پیی نایه ناو ده رگاکیان،
- پیی تن خست، چوه مالتیان.
- لم تَطَأْهُ قَدَم: غیر مُداس. غیر مُطَرِوق/ پیی
- تن نه خراوه، که سی تن نه چوه.
- وَأَطَأ. ثَوَاطَأ الرَّجُلُ عَلَى: وَاَفَقَهُ/ له گه لی رَنک کهوت،
- پَنک هات.
- ثَوَاطَأُوا اَعْلَى امر ثَوَافَقُوا عليه/ پَنک هاتن، رَنک کهوتن.
- وطء: دُوس/ پی پیانان، پی تن خستن، پی شیل، تن چون.
- : جِماع/ گان، لاقه کردن، به رین.
- : وَطَاء: اَرْض مُخَفَضَةٌ/ نزمان، چال، ته پیو.
- وَطَاءة: ضَعْف/ تاو، په ستان، په ستاوتن.
- شديد الـ - : قاس. صارم/ رهق، تونگ، به زه بزو
- نَزَنگ.
- واطي. وَطِيء: مُنْخَفَض/ نزم، نهوی.
- تَوَطَّئَة. تَوَطَّيَة: خَفَض/ نزم کردنه وه.
- : اعداد. تمهيد/ ناماده کردن، پراوه.
- ثَوَاطُ. مَوَاطَاة: اِتِّفَاق عَلَى سِر. اِحْتِيَال/ رَنک کهوتن
- و پَنک هاتن به نهیسی، له زیړه وه رَنک کهوتن و پیلان گتیران.
- مَوَطِيء. مَوَاطَا القَدَم: مَرَّتْكَزْهَا/ شویز پین.
- مَوَطُوء: مَدُوس/ پی پیانراو، پی تن خراو، پی شیل کراو.
- وطب:
- وَطَب: الشَّدَى العَظِيم/ مه مکی گه وروه و شوق، مه مک
- مه شکه یی.
- : قَرِيْبَةُ اللَّبَن (او الماء)/ مه شکه، کونده، کونگه.
- وطد:

وَطَدَ. وَطَدَ: ثَبَّتَ/ قایمی کرد، جِنگیری کرد، پتہ وی کرد.

- : قَوًی/ بہ میزی کرد، قایمی کرد، توندی کرد.

- : الارض: رَدَمَها/ پری کردہ وہ، کوتاہی وہ.

- : له: اَعَدَّ و مَهَّدَ/ نامادہی کرد، ناسانی کرد.

- : ثَقَّتَہ فیہ: اِثْمَنَہ/ باوہی پی قایم ہو، زیاتر متمانہی پی کرد.

- : عَزَمَہ علی: عَقَدَ النِّیَّةَ/ بریاری دہا، نیازی کرد، مہبستی ہو.

ثَوَطَدَ: ثَبَّتَ/ قایم ہو، جِنگیر ہو، پتہ ہو، بہ میز ہو.

وَطَدَ. مَوَطَّد: قَوًی. ثَابِت/ قایم، پتہ، جِنگیر، بہ میز.

اَوَطَد: حِبَال/ چیا، شاخ، کیو، کُرسار، کُڑ.

مِطْدَہ: مِثْدَالہ/ زہوی کوٹ.

وَطَر:

وَطَر: بَغِیَّة/ نارہ زو، خواست، ویستن، مہرام، مہبست.

قَضَى مِنہ وَطَرٌ: نَال بَغِیَّتہ/ بہ (خواست، مہرام، مہبست)ی خزی گہشت.

وَطَس:

وَطَس: ضَرَبَ/ لَیْدَہا، کوتای، بہ سؤل لَیْدَہا.

وَطِيس: تَنَوَّر/ تہ نور.

- : مَعْرَكَة/ جہنگ، بہیہ کدادان.

حَمَى ال - : اِشْدَت المَعْرَكَة/ جہنگ گہرم ہو.

وَطَاس: راعی/ شوان، گاون، رہوگہوان.

وطف:

وطف: کَثُرَ شَعْرُ حَاجِبِیْہ/ بروی ناستور ہو.

اَوطف: کَثِرَ شَعْرُ الحَاجِب/ برو ناستور، سیوہنگ.

وطن:

وَطَنَ بِالْمَکَان: اقام/ مایہ وہ، تیامایہ وہ، نیشتہ جی ہو.

وَطَنَ. ثَوَطَنَ: اِسْتَوَطَنَ بِالْمَکَان: اِثْخَذَہ وَطَنًا/ جی نشین ہو، کردی بہ نیشتمان، تیانشتہ جی ہو.

- : نَفْسَہ علی الامر و للامر: هَيَّأَها/ خزی یو نامادہ کرد.

وَطَنَ: مَنَزَلَ اِقامَہ الانسان/ نیشتمان، مہلبہ ند، ولات، زید.

حُب ال - : وَطَنِیَّة/ نیشتمان پەرہ وری.

وَطَنی: مَخْتَص بِالوَطَن/ خَومالی، نیشتمانی، شت و مہکی خَومالی.

- : اِبْن البلاد/ دانیشتوانی ولات، رُولَہی نیشتمان.

- : قومی. اهلی/ نیشتمانی، نہ تہ وہی.

- : مُحِبُّ لوطنہ/ نیشتمان پەرہ وری.

وَطَنِیَّة: قَوْمِیَّة/ نیشتمان پەرہ وری، مہستی نہ تہ وایہتی.

حقوق - / مافی (نیشتمانی، نہ تہ وایہتی).

حکومة - / حکومہتی نیشتمانی.

مصنوعات - / پیشہ سازی خَومالی، دروستکاری خَومالی.

نُفَرَة - / مہستی (نہ تہ وایہتی، نیشتمانی).

اِسْتِیْطَان: اِسْکَان/ نیشتہ جی ہون.

تَوَطَّن اِسْکَان/ نیشتہ جی کردن.

مَوَطَّن: مَقَام. مَقَرًا/ مال، نیشتمان، شوین نیشتمانی و ژیان.

- : وَطَنَ/ نیشتمان.

- : مَرَبَط المَواشِی/ شوینی نازہل.

مَواطَّن: اِبْن بلد/ ماوولاتی.

مُسْتَوَطَّن: مَقِیْم/ دانیشتو، نیشتمانی، نیشتہ جی.

مَرَض - : خَاص بِمَکَان او قَوْم/ دہردی ناوختی.

وظیف:

وَطَبَ. وَاظَبَ علی: دَاوَمَ/ بہردہوام ہو، لہسہری رؤی.

واضِب علی عملہ: ثَابِر/ کَولَی نہ دہا، لہسہر نیشکہ کی بہردہوام ہو.

مَواظِب: مُثَابِر/ کَولَ نہ دہر.

- : مَدَاوِم/ لہسہر رؤیو، بہردہوام.

مَواظِبَة: مُثَابَرَة/ کَولَ نہ دان، لہسہر رؤیین.

وظف:

وَطَّفَ الرَّجُلَ: وَاوَّہ مَلْصَبًا/ دایہ زران، دای نا.

- : المال: ثَمَرَة/ دراو مالی خستہ نیشہ وہ، مہلی سوپان.

تَوَطَّف: تَعَيَّنَ/ دامہ زرا، دانرا.

وظیفَة: رَاتِب/ موحہ.

- : خِدْمَة/ نیش، نیش کردن، کار.

- : مَلْصَب/ پلو پایہ.

- : العَضُو: عملہ/ کردہ وہ، فرمان.

اَدَى وظيفَتہ/ کاری خزی بہ جی مینا.

تَوَطَّيْف: تَعَيَّنَ/ دامہ زران، دانان.

- **العمال:** تَشْيِغُهُ / دراو مال خستنه نيشه وه،
 نيش پښ کردن.
مُوظَّف: مُعَيَّن / دامه زراو.
 - **عامل:** نيش کړه، فرمان بهر، کړنکار، کارموند.
وَزَلِيفُ الْحِصَانِ و امثاله: قَصَبَةُ يَدِ الْحِصَانِ /
 نيسقانی لاقی نيسپ، لولاقي.
 وعب:
وَعَبَ: (وَعَبَ: اِسْتَوْعَبَ الشَّيْءَ: اخذه كله / گرتی،
 همه ی گرت، جیتی تیا بوه وه.
(وَعَبَ الشَّيْءَ فِي الشَّيْءِ: ادخله فيه / تیتي کرد، تیتي
 خست، تیتي ناخني، خستيه ناوی.
اِسْتَوْعَبَ: اِسْتَأْصَلَ / هَلَّى كَن، ريشه کښی کرد، له بڼ
 دهری هیتا.
 - **الوعاءُ الشَّيْءَ:** وَسِعَهُ / گرتی، جیتی تیا بوه وه.
 - **الحديث:** فَهَمَهُ / تَيَّيَّغَ يَشْت، حالی بو.
وَعِيب: واسع / فراوان، گه وړه.
وعث:
وَعَثَ الطريقُ: تَعَسَّرَ سلوكُهُ / سخت بو، سهختان بو.
وَعَثَ: عسير. شاق / سخت، گران.
وَعَثَاء: مَشَقَّةٌ وَ تَعَبٌ / شه کتې، ناپه حه تی، ماندويه تی.
وعد:
وَعَدَ: اَوْعَدَ كَذَا اَوْيَه: عَهْدٌ / په يمانی پښدا، به لټینی پښدا،
 گفتي پښدا.
 - **ت الارض:** رُجَى خَيْرِهَا / زه ویه که پیت و فېری
 لی چاوه روان نه کړا.
 - **ه:** (اَوْعَدَهُ: تَوَعَّدَهُ بِشَرٍّ: تَهَدَّدَهُ / مه پړه شه ی
 لی کړد، شه پړی لی ته بوه وه.
واعده: تَوَاعَدُوا: وَعَدَ كُلُّ مِنْهُمَا الْآخَرَ / په يمانیان
 به ست، به لټنیان به یه کدا.
وَعَدَ: عِدَّةٌ مُوعِدٌ / موَعِدَةٌ / په يمان، به لټن، گفتم، ژوان.
اخْلَفَ بُوَعْدَهُ: په يمانی شکان.
وَعِيد: تَوَعَّدَ: مَا تَهَدَّدَ بِهِ / مه پړه شه، مه پړه شه و گورپه شه.
تَوَعَّدَ: اِيعَادَ: تَهَدَّدَ / مه پړه شه کړدن، گورپه شه کړدن.
واعِد: مُعْطَى الوَعْدِ / په يمان دهر، به لټن دهر.
 - **مَرْجُو المستقبل:** هیوای خوښی، نومیده وار.
مُوَعِد: وَعَدَ: عَهْدٌ / په يمان، به لټن، ژوان.

- **ميعاد:** مُوَاعِدَةٌ: اِتِّفَاقٌ عَلَى مُقَابَلَةٍ / شویڼ و
 کاتی ژوان و چاوپيکه وتڼ.
ميعاد: وَقْتُ مُعَيَّنٍ / کاتی تاييه تی.
 - **المرأة:** حَيَضُ / کاتی خوښی نافرته، بی نوږتی،
 له خوښتابون.
حَضَرَ فِي ال - / له کاتدا هات، له کاتی خوږیدا هات.
مُحَافِظٌ عَلَى المواعيد، مُرَاعِي المواعيد: به لټن راست.
مُوَعِدُ: عَلَى وَغْدٍ / له سر ژوان، په يمان دار.
يوم ال -: يَوْمُ الْقِيَامَةِ / رَوَّيَ (زيندوبونه وه، حه ش).
وعز:
وَعَزَّ: وَعَزَّ. تَوَعَزَ: كَانَ وَغَرًا / سهخت بو، رهقان
 بو.
وَعَزَّ: وَاَعَزَّ: وَعِزٌّ / يصعب السير فيه / سهختان،
 سهخت، رهقان، هرد، همرده، همرده بانان.
وعز:
وَعَزَّ: اَوْعَزَّ اِلَيْهِ بِكَذَا: اِشَارًا / فرمانی پښدا، ده ستوری
 پښدا، پيږراگه ياند، پښی وت، گالیدا.
اِيعَاز: اِشَارَةٌ / فرمان دان، گال دان، نيشانه بڼ کردن.
مُوَعِز: مُشِيرٌ / فرمان دهر، نيشانه کار.
مُوَعِزٌ بِهِ: مُشَارٌ اِلَيْهِ / نه وې و ترا، دپاری کړاو، نيشانه
 بڼ کړاو.
وعس:
وَعَسَ الدَّهْرُ الرَّجُلَ: حَنَكُهُ / خاراوی کرد، قالی کرد.
وَعَسَ: مِيعَاسٌ: رَمَلَ تَغْيِبَ فِيهِ الْاِقْدَامُ / لمی شل که
 پښی تی چه قی.
وعظ:
وَعِظَ: تَصَحَّحَ لَهُ / ناموزگاری کرد، په ندی دادا.
 - **القي موعظةً /** وتاری نایندی.
اِتَّقَ: قَبِلَ النَّصِيحَةَ / ناموزگاری و په ندی وه رگرت، چو
 به گوښیدا.
وعظ: تَبَشِيرٌ / ناموزگاری کړدن، دهرس دادان،
 په نند دادان.
عِظَةٌ: مَوْعِظَةٌ. وَغِظَةٌ: نَصِيحَةٌ / ناموزگاری، په نند.
 - **ما يُعْظَ بِهِ:** دهرس، نه وې دهرسی لی
 وهر نه گیري، نه نجامی په نند ناموزگاری.
مَوْعِظَةٌ: تَبَشِيرٌ دینی / ناموزگاری نایندی.

وَأَعِظُ: الَّذِي يَعِظُ / ناموزگار، فیرکار، شهو که سستی
ناموزگاری نه کات.
وَعَك:
وَعَكَ الْحَرُّ: اِشْتَدَّ مَعَ سَكُونِ الرِّيحِ / گهرمای کرد، تازی
سهند، کپ بو، پاکه‌ی خست.
- تَوَعَّكَ: اِلْحَرَفَتْ صِبْحَتَهُ / تهنردوستی شنیوا،
له‌شی تیک شکا، نه‌خوش کهوت، ناساغ بو.
وَعَكَّة: اِشْتَدَّ الْحَرُّ مَعَ سَكُونِ الرِّيحِ / گهرما زوری،
باوه‌ستاو، تاو سهندن، کپ بون.
- تَوَعَّكَ الْمَزَاجُ: نه‌خوشی، بی‌تاقه‌تی، له‌ش تیک
شکان.
- الْحُمَى: اِشْتَدَّاهَا / گهرمی تا.
- الْأَمْرُ: شِدَّتُهُ / تاره‌ه‌تی و گرائی کار.
وَعِكَ: مَوَعُوكَ: مَتَوَعَّكَ: الَّذِي اَصَابَتْهُ وَعَكَةٌ / بی‌تاقه‌ت،
ناساغ، له‌ش تیک شکار.
وَعَل:
وَعَلَ نَوْعٌ مِنَ الْمَعَزِ الْجَبَلِيِّ / بزته‌کئیوی.
وَعَم:
وَعَمَ حَيًّا / سلاری کرد.
عِمَ صَبَاحًا: صَبَاحَ الْخَيْرِ / به‌یانبیت باش.
عِمَ مَسَاءً: مَسَاءَ الْخَيْرِ / نیوازه‌ت باش.
وَعَى:
وَعَى (أَوْعَى الشَّيْءُ): جَمَعَهُ وَ حَوَاهُ / کۆی کرده‌وه،
گرتی.
- الْحَدِيثُ: قَبْلَهُ وَ حَفِظَهُ / قسه‌کانی
وهرگرت، له‌بری کرد، به‌گویندا چو، چوه میشکیه‌وه.
- الْأَمْرُ اِذْرَكَهُ / هه‌ستی پین کرد، تیی‌گه‌یشت.
- الْأَمْرُ: تَذَكَّرَهُ / بیری که‌وته‌وه.
- اِدْرَكَ / فامی کرده‌وه، هه‌ستی کرد، هۆشی کرده‌وه،
راست و چه‌پی خۆی ناسی، هه‌ستی جولاً.
(أَوْعَى: اِسْتَوْعَى الشَّيْءُ: اِخْذَهُ كَلَهُ / هه‌موی گرت، جیبی
هه‌موی تیاپوه‌وه.
- الشَّيْءُ: جَعَلَهُ فِي وَعَاءٍ / کردیه دهره‌وه.
وَعَى: اِنتَبَهَ مِنْ نَوْمِهِ أَوْ غَفْلَتِهِ / خه‌بری بوه‌وه، بیدار
بوه‌وه، ناگادار بو، هه‌ستی کرد، به‌ناگاهات.
وَعَى مِنْ: حَذَرُ / ناگاداری کرد.
تَوَعَّى مِنْهُ: اِحْتَرَزَ مِنْهُ / خۆی لئ‌پاراست.

إِوْعُ: حَذَرُ / وریابه، ناگاداریه، ناگات له‌خۆت بیت.
وَعَى: اِيعَاةُ: اِحْتَوَاءُ / گرتن، جئ‌تیاپونه‌وه.
- : حَذَرُ وَ اِنتِبَاهُ / ناگاداری، وریایی.
- اِدْرَاك: يِقْظَةُ / هه‌ست، هه‌ست کردن، هۆشیاری.
لَاوَعَى: بَلَا وَعَى / بئ‌ناگا، بئ‌هۆش، بئ‌خود.
وَأَع: مُلْتَفِتٌ أَوْ حَرِيصٌ / به‌ته‌نگه‌وه بو.
- يَقِظُ / هه‌ستیار، هۆشیار، به‌خه‌به‌ر، هۆشه‌نگ.
- مُدْرِكُ / ناگادار، وریا.
وَعَاءُ: وَعَاءُ: اِنَاءُ / دهر، قاپ.
- دَمَوَى / بۆری خوین، ده‌زوله‌ی خوین.
(أَوْعِيَهُ: جَمَعَ وَعَاءً. أَوْعِيَهُ دَمَوِيَةً / بۆریچه‌ی خوین،
مولوله‌ی خوین.
(أَوْعِيَهُ شَعْرِيَةً / ده‌زوله‌ی خوین.
وَعْدُ:
وَعْدُ: اِحْمَقُ. ضَعِيفُ الْعَقْلِ / گیل، گه‌وج، که‌وده‌ن،
که‌مژه.
- : دَنِيءُ / خوئی، سوک، رسوا، پیاوخراب، تیو،
سه‌رسه‌ری، سئ‌به‌ندی.
- : خَادِمٌ حَقِيرٌ / تۆکه‌ری خوئی و سوک.
وَعَرُ:
وَعَرَ: وَغَرَ عَلَيْهِ صَدْرُهُ. تَوَعَّرَ: تَوَقَّدَ غَيْظًا / تووه‌ بو،
لئ‌ی به‌کول بو، رقی لئ‌ه‌لئ‌سا، پیشی خوارده‌وه.
وَعَرَ: وَغَرَ: عَدَاوَهُ / دوژمنایه‌تی.
- : حَقْدُ. ضَغْنٌ / رق، قین، دل‌پیس.
وَعْرَةٌ: شِدَّةُ تَوَقَّدَ الْحَرُّ / قرچه‌ی گهرما.
وَعَلَ:
وَعَلَ: (وُعِلَ: تَوَعَّلَ فِي كَذَا: دَخَلَ فِيهِ) چوه‌ ناری.
- عَلَى الْقَوْمِ: اِتَّاهَمَ بِلَا دَعْوَةٍ / خۆی تن‌خست، چوه
ناویان به‌بئ‌بانگ کودن.
(وُعِلَ فِي السَّيْرِ: اِسْرَعَ) پئی هه‌ل گرت، خیزایی کرد.
- فِي الْكَلَامِ: بَالِغٌ / زوری پیرونا، قسه‌که‌ی گه‌روه
کرد.
- : فِي كَذَا: اِدْخَلَهُ فِيهِ / تئ‌ی خست، تئ‌ی ناخنی.
وَغَلَ: وَغَلَ: طَفِيلِي / مشه‌خۆر، حق‌تیه‌ل‌قولتین،
سه‌رسوالکر، هه‌وانته‌چی.
وَعَى:
وَعَى: وَغَى: جَلَبَةٌ / قاروقیز، ژاوه‌ژاو، ناژاوه.

- : حَرْب / جنگ، به یه کدادان.
 وقد:
 وَقَدْ عَلَى أَوِّى قَدَمٌ / مات، گه یشت.
 وَقَدْ / وَقْدَةٌ / اَرْسَل / ناردی.
 تَوَافَدُوا عَلَيْهِ / تَوَارَدُوا / به کومه ل چون، بوی ثون، چون
 بوی لای.
 وَقَدْ / ثَوَابٌ مُرْسَلُونَ / نیرداو، نویننری نیرداو.
 - : وَقُود. وَقَادَةٌ / قُدوم / گه یشتن، هاتن.
 احْسَنَ وَقَادَتَهُ / پیشوازه کی گهرمی کرد.
 وافد: قادم / هاتو، گه یشتو.
 - : رسول. مبعوث / نیرداو، نویننر.
 مرض - / درم، په تا.
 النَزْلَةُ الْوَاقِدَةُ / مه لامت، نه نفلونزا، په سیوی.
 وفر:
 وَقَرَّ وَقَرَّ ثَوَافِرَ كَثَرًا / كان وافراً / زود بو، مشه بو،
 مایه وه، لئی مایه وه.
 وَقَرَّ / اِقْتَصَدَ / دهستی گرتوه.
 - : اِدْخَرَ / کوی کرده وه، پاشه کهوتی کرد.
 - : عليه التعب / شه کهوتی و ناره کهوتی نه نایه بهر،
 ماندوری نه کرد، نهی هیشت شه کهوتی بجیژئی.
 تَوَقَّرَ عَلَى كَذَا: صَرَفَ هِمَّتَهُ / خَرَى بَوَّ تَرَخَانِ کرد.
 - : ت فيه الشروط / مه رجه کانی تیا بو.
 - : لم يَنْفَقْ / کوکرایوه، خه رچ نه کرا، هیزرایه وه.
 ثَوَافِرَ: كان وافراً / زود بو، فره بو، لئی مایه وه.
 وَقَرَّ: غَنَى / سامان، قه پو بیت، زددی، دارایی.
 - : توفير: اِقْتِصَاد / نابوری، دهست گرتنه وه.
 - : اِدْخَار / کوکرتنه وه، پاشه کهوت کردن.
 - : المال الْمُقْتَصَدَ / دراوی کوکراو، پاشه کهوت کراو.
 وَقَرَّةٌ: كَثْرَةٌ / زددی، فره یی.
 توفير: تَكْثِيرٌ / زود کردن.
 - : اِقْتِصَاد / نابوری، پاشه کهوت کردن، کوکرتنه وه،
 دهست گرتنه وه.
 صندوق ال - / قاسه، سنوقی پاشه کهوت.
 وافر: مُتَوَافِرٌ / کثیر / فره، زود، مشه.
 - : الْعِدَّةُ: عَدِيدٌ / ژماره ی زود، بی شومار.
 - : المال: غَنَى / ساماندار، دوه له مه ند، دارا.
 اَوْفَرَ: اَكْثَرَ / زودتر، فره تر.

النصيب ال - / به شی زدد.
 مُوَقَّرٌ: مُكْتَرٌ / زدد کراو.
 - : مُقْتَصَدٌ / کوکراوه، پاشه کهوت کراو.
 وفض:
 وَفَضَّةُ (الجمع وفاض): وِعَاءٌ مِنْ جِلْدٍ / مه مانه،
 مه شکه، کونده، جوه نه.
 خَالِي الْوِفَاض: فارغ / بوش، به تال، به دههستی به تال،
 دهست له گونان دریزتر.
 وفق:
 وَفَّقَ الْأَمْرُ: كان موافقاً و صواباً / (ره خساو، گونجاو،
 له بار، راست) بو.
 وَفَّقَ الْأَمْرَ: جعله موافقاً / گونجایی، ره خسانی، پتکی
 هینا.
 - : بين النقيضين / دوانی جیباوازی یه ک خست، رتکی
 خستن، گونجانی.
 - : بين المتخاصمين / دو کهسی ناکوکی گونجان، رتکی
 خستن.
 - : بينهم: صالحهم / ناشتی کړنه وه.
 - : الله فُلَانًا لِلْخَيْرِ: اَلْهَمَّهُ / خوا نایه دلای، رتکی خیرو
 خوشی خسته بهر.
 وَفَّقَ لَكَذَا: صادَقَهُ وَ لَقِيَهُ / دوزیه وه، دهستی کهوت،
 بوی ره خسا.
 وَافَقَ الشَّيْءُ الرَّجُلَ: نَاسَبَهُ / بوی گونجا، بوی شیا،
 بوی لوا.
 - : لائِمٌ / گونجا، بو.
 - : طابِقٌ / پې به پری بو، چون یه ک بون.
 - : لم يَتَعَاض / قابل بو، ناپاازی نه بو، رای له سر
 بو، بهرگری نه کرد.
 - : بين الشينين. وَفَّقَ / گونجایی، رتکی خستن.
 - : له الثوب / پریه پری بو، به قه دهری بو.
 - : له الشيء: اِسْتَحْسَنَهُ / په سندی کرد، پتکی قابل
 بو، به دلای بو.
 - : له في او على الأمر: ضد خالْفَهُ / له که لای بو،
 له سر پای بو.
 اِتَّفَقَ مع: وَافَقَ / رتک کهوت، پتک هات، له که لای رتک
 کهوت، ته بابو.

- الرجلان: ضد اخلفا/ پيك هاتن، ريك كه وتن، ته بابون.
 - له كذا: حصّل/ روى دا.
 كَيْفَمَا - : بلا تَرَوُا هرجو بى، كويرانه.
 تَوَفَّق: نَجَح/ سر كه وت.
 وَفَّق. اَوْفَقًا اَوْ وَفَاقًا لَكَذَا: طبقًا/ به گويزه ي، به پيى، وه كو.
 وَفَاق: اِتِّفَاق: ضد خلاف/ ريك كه وتن، ريكي، پيك هاتن، كوك بون.
 اِتِّفَاق. تَوَفَّق: مُطَابَقَة/ گونجان، بۆيون، ته بابون، ريك كه وتن.
 - : مُصَادَقَة/ ريك كه وت.
 - : عَقْد/ پيك هاتن، په يمان به ستن.
 - : اِلْرَاء: اِجْماع/ به كومه ل، به گشتي، يه كه ده نگ.
 - : اِتِّفَاقِيَّة: مُعَاهَدَة/ په يمان، ته بابي نامه، ريك كه وتن نامه، گونجان نامه. هاوده نكي.
 اِتِّفَاقًا: مُصَادَقَة/ ريك كه وت، به پيى كه وت.
 اِتِّفَاقِي: عَرْضِي/ به پيى كه وت، له خوي به.
 - : مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ: عُرْفِي/ نه ريتي ناسايى.
 تَوَفِيق: تَكْيِيف/ گونجان.
 - : تَسْوِيَة. مُصَالَحَة/ ريك كه وتن، ناويژي كردن، ريك خستن، پيك هاتن.
 - : نَجَاح/ سر كه وتن.
 - : يُسْر/ خَوَشى، خَوَش گوزه راني، هات.
 - : حَفْظ/ شانس، به خت.
 مُوَفَّق. مُتَوَفَّق: نَاجِح. مُفْلِح/ سر كه وتو، به ختيار.
 مُوَافِق: مُنَاسِب/ گونجاو، له بار، فيت، ته با، به جى.
 - : مُقْبُول/ په سندن، په سندن، قايل، را لوتبون.
 مُوَافَقَة: قَبُول. مُصَادَقَة/ په سندن كردن، قايلي، را (لوتبون، له سر بون).
 - : مُنَاسَبَة/ گونجانندن.
 مُتَّفَق عَلَيْهِ: مُقْبُول/ په سندن كړاو، له سهرى ريك كه وتو.
 - : عَلَيْهِ: عُرْفِي/ بار، ناسايى، نه ريت.
 وَفِيق: رَفِيق/ هاوپي، برادر، هاوال.
 وَفَى: اَوْفَى بِالْوَعْد: اَتَمَّهُ. حَافِظ عَلَيْهِ/ په يمانى (برده سهر، پاراست، نه شكان).

- . - . - الدِّين: اِتْلَعَهُ/ شاه كه ي به جى گياند، برديه سر، به جى هينا.
 - . - . - الدِّين: سَدَّدَهُ/ دايه وه، به جى هينا.
 - . - . - بَعْدَهُ: اَخْلَص/ دلسوز بو، راستگو بو، په يمان راست بو.
 - : تَمَّ/ ته واو بو، كوتايى هات.
 اَوْفَى. وَفَى حَقَّهُ: اَعْطَاهُ اَيَّاهُ تَامًا/ دايه وه، مافى خوى به ته واوي دايه وه، سهرپاست بو.
 - : اَتَمَّ/ ته واوي كرد، كوتايى پي هينا، پرانيه وه.
 اَوْفَى الرَّجُلُ: فَاجَأَهُ/ (كوت و پي، له پي، له ناكاي) داي به سهر يا، خوى پيشاندا، دهر كه وت.
 - : فَلَانًا حَقَّهُ: وَفَاهُ/ دايه وه، مافى خوى دايه وه.
 وَاَفَاه: اَتَاه/ چو بى لاي، سهرى دا، هاته لاي.
 - : الْقَدْر (اَوْ الْاَجَلُ): تَوَفَى/ مرد، كوتجى دواي كرد، گياني دهرجو.
 تَوَفَى. اِسْتَوْفَى حَقَّهُ: اَخَذَهُ كَامِلًا/ دهرى گرته وه.
 تَوَفَّاهُ اللهُ: هَات/ مرد، خوابرديه وه، سويى بوه وه.
 وَفَاءُ الْوَعْد: الْحَافِظَة عَلَيْهِ/ په يمان راستى، سهرپاستى.
 - : الدِّين: تَسَدِيدُهُ/ قهرزدانه وه، سهر راستى.
 - : الشَّيْء: تَمَامُهُ/ ته واو كردن، برندن سهر.
 - : حَفِظَ الْعَهْد. اَمَانَة/ په يمان پارژي، دلسوزى، دلپاكى، به وه قايبى، سفت.
 وَفَاءً لَكَذَا. اِيْفَاءً لَكَذَا. سَدَادًا لَ/ له وتوله يدا، له جياتي.
 وَفَى: تَام/ ته واو، پي، هموى، گشت.
 - : صَادِقُ الْوَعْد/ په يمان راست، سهر راست، راستگو.
 - : اَمِن. مُخْلِص/ شويى براو، دلسوز، ده ست و دل پاك، جگه رسون.
 - : مِيْفَاء: قَادِر عَلَى اِيْفَاءِ دَيْنِهِ/ سهرپاست، قهرز كوتيز نيه.
 - : كَافِر/ ته واو، به شكرنو، سهر به سهر.
 اِيْفَاء: وَفَاء/ په يمان راست، سهرپاست.
 عَدَم - (اَوْ وَفَاءُ الْوَعْد (اَوْ الْعَهْد) نَاله بارى، دروژنى، سهره پويى.
 - (اَوْ - الدِّين/ قهرز كوتيزى، قهرز خواردن.
 وَفَاة: مَوْت/ مردن، كوتجى كردن، سويى بونه وه، سهرنانه وه، گيان دهرچون، مهرگ.

شهاده او حجة ال - / مردونامه.

مُتَوَفَّى: ممیت/ کوژه، گیان کیش.

مُتَوَفَّى: مِیت/ مردو، کوچ کردو.

وَقَب:

وَقَبَتِ الْعَيْنُ: غارت/ چاو به قولاجو.

وَقَب. وَقَبَة: نُقْرَة. تجویف/ چال، بوشایی، کلور، کون.

- : (احمق/ کیل، گهوج، گهردن، گهژه، گهلج.

وقت:

وَقْتُ. وَقْتُ: حَدَدٌ وَقْتُ/ کاتی دانا، کاتی دیاری کرد.

- : نَظْمٌ وَقْتُه/ کاتی خوی ریک و پیک کرد.

وَقْتُ: آن. زَمَن/ کات، سات، دانگ.

من - لآخر/ ناویه نار.

فَات - ه: (ای زَمَنَه/ او آوانه/ به سرچو، کاتی

به سرچو.

فی - به: فی حینه/ له کاتی خویدا.

قَتْل ال - / کات کوشتن، کات رابواردن.

مع ال - / له گهل رَزْدَا، کاتی، دهم دهمی.

لد - : لَوْقَتِه: حالا/ هرئیستا، دهست و برد، کوتوپ.

وَقْتِي. مَوَقْتُ: لحین فقط/ کاتی، بؤماوه یه ک،

سهردهمی.

مَوْقَاتًا. وَقْتِيًا: لفترة قصيرة/ بؤماوه یه کی کم.

وَقْتِيًا: فی حینه/ نه وسا، له کاتی خویدا.

مَوْقَت. مَوْقَت. مَوْقوت: محدد/ دیاری کراو، تاییه تی.

- : ضد دائم/ کاتی، بؤ

ماوه یه ک، سهردهمی.

مَوْقَت: حاسب الوقت/ کات گر، کات راگر، ساتگر.

- : محافظ على المواعيد/ به لاین راست،

سهر راست.

مَوْقَت. مِيقَات: الوقت المضروب/ کاتی دائراو، کاتی

تاییه تی.

- : المكان المحدود/ شوین به لاین،

شوینی تاییه تی.

توقيت: تحديد الوقت/ کات (دانا، دیاری کردن).

- : الساعة/ راست کردنه وهی کات ژمیر.

وقح:

وَقَح. وَقَح. قَلَّ حَيَاؤُهُ/ (بئحیا، بئناپرو،

جوختی، چه قاره سو) بو.

تَوَاقَح: تظَاهَرُ بِالْوَقَاةِ/ بئحیایی و بئناپرویی کرد.

وقح. وقیح: قلیل الحیا/ چاوسور، لهوجه، تپو،

جوختی، چاوقایم، روه لماراو، بئناپرو، بئحیا،

چه قاره سو.

وَقَاة. قِحة. وَقُوحَة: قَلَّة حياء/ بئناپرویی،

بئحیایی، لهوجهی، تپوئی، چه قاره سوئی.

وقد:

وَقَد. إِثْقَد. تَوَقَّد: إِشْتَعَلَ/ داگیرسا، گری

گرت، ناگری گرت، کلپی (سهند، کرد).

إِثْقَدَ غَضْبًا/ توپو، ناگری نه کرده وه، رقی هه لسا.

وَقَد. (وقد النار: (اشعلها/ دایگیرسان، ناگری کرده وه.

لوقد فيه النار: (اشعله/ ناگری تپه بردا.

- المصباح: (اشعله/ چرای داگیرسان، هه لی کرد.

وقد. وقود. تَوَقَّد: إيقاد: (إشتعال/ داگیرسان، گرگرتن،

هه لگیرسان.

- . - . وقید. وقاد: ما توقد به النار/ چاوگه،

سوته مهنی.

وَقَاد. مَتَوَقَّد/ گرگرتو، داگیرساو.

كوكب - : مُضِيء شديد التوقد/ هه ساره ی

شوقدار، روناک.

رَجُل - : سريع تَوَقَّد القلب/ توپه، توپه و تپو، دل

ناسک.

إيقاد: (إشتعال/ داگیرسان.

إثقاد: (إشتعال/ داگیرسان، کلپه سهندن.

دَرَجَة ال - / پلهی کلپه.

مَوْقَد. مُسْتَوْقَد: موضع نار التدفئة/ ناگردان، کوره،

وه جاج، کوانو، کوانج.

- : اتون/ تون، فپن.

مَوْقود: مُشْتَعَل/ داگیرساو، گرگرتو، سوتاو.

مُتَوَقَّد الذهن: مُتَالِق/ زیره، بیرتیز، هه لکوتو.

- : مُثْقَد/ مُشْتَعَل/ داگیرساو، گرگرتو.

وقر:

وَقَر. وَقَر: كان ذا وقار و رزانه/ (به پیز، ریزدار،

شکودار، شکومه ند) بو.

- ت. وَقَرَت. وَقَرَت اذنه: ثَقُلَتْ او ذهبت سمعه/

گوئی گران بو، که پی بو.

- العظم: صَدَعُهُ. كَسَرَهُ/ شکانی.

- تَهْ الْأَسْفَارُ: صَلْبَتَهْ/ سفری زُورِ قالی کرد.

وَقَرَّ الشَّيْخُ: بَجَلَهْ/ ریزی گرت، ریزی لوتنا.

- الدابة: سکنها/ تاقه‌تی کرد، ولاخه‌کی تاقه‌ت کرد.

أَوْقَرَ الدَابَّةَ: أَثْقَلَ حِمْلَهَا/ باری ولاخه‌کی گران کرد،

باری زدی لوتنا.

- الشَّجَرُ: كَثُرَ حِمْلُهُ/ دره‌خته‌که به‌ری زدی

گرتبو.

- الدِّينُ فُلَانًا: أَثْقَلَهُ/ قه‌رزاری باری گران کردبو.

وَقَارَ: هَيْبَةً وَاحْتِرَامًا/ ریز، شکوداری.

- : رِزَانَةٌ وَحِلْمٌ/ میمنی، له‌سه‌رخویی، مهندی،

شکومه‌ندی.

وَقُورٌ: جَلِيلٌ/ به‌ریز، شکودار، مهند.

مُؤَقَّرٌ: مُبْجَلٌ/ به‌ریز، شکودار، شکومه‌ند.

وَقَرَّ: حَمَلَ ثَقِيلًا/ باری گران.

وَقَرَّ: وَقَرَّةٌ/ چال، کلور، کون.

وقع:

وَقَعَ: سَقَطَ/ ک‌وت، کلا.

- الْأَمْرُ: حَدَثٌ. حَصَلَ/ روی‌دا.

- له امر: حَدَثَ له/ به‌س‌ری هات، توش بو.

- الْأَمْرُ مِنْهُ مَوْقِعًا. أَثَرٌ عَلَيْهِ. كَانَ لَهُ تَأْثِيرٌ/ کاری

ت‌ن‌کرد.

- عِنْدَهُ مَوْقِعُ الرُّضَى: نَالَ مِنْهُ حِظًا وَنِزْلَةً/

به‌ریزوه له‌لای، لای خوشه‌ویست بو.

- الطَّائِرُ عَلَى: حِطَّ/ مه‌ل نیشته‌وه.

- الْحَقُّ: ثَبَتَ/ چه‌سپی، راستی چه‌سپی، ده‌رک‌وت.

- الْكَلَامُ فِي نَفْسِهِ. أَثَرُ فِيهَا/ قسه‌کاری ت‌ن‌کرد.

- له واقع: عَرَضَ له عَارِضٌ/ توشی شتی‌ک بو.

- ت بَينَهُم مَعْرَكَةٌ/ بو به‌شه‌ریان، چون به‌گزیه‌ک‌دا،

دایان به‌یه‌ک‌دا.

- وَاقَعَ فِي الرَّجُلِ سَبَبٌ وَعَابَةٌ/ قسه‌ی به‌پیاهه‌که

وت، ت‌بی به‌ریو، سوکی کرد.

- : فِي النَّصْلِ: حَدَدَهُ/ ده‌مه‌که‌ی تی‌ز‌کرد،

ده‌مه‌زه‌دی کرد.

- مِنْ كَذَا أَوْ عَنْ كَذَا: اِمْتَنَعَ وَتَنَحَّى/ وازی له‌په‌ینا،

ده‌ستی ل‌یه‌ل‌گرت.

وَقَعَ الْخَطَابُ أَوْ الصَّكُّ: وَضَعَ تَوْقِيعَهُ/ شیمزای کرد،

شه‌قلی کرد.

- بَينَهُم: أَلَى الشَّقَاقِ/ کردنی به‌گزیه‌ک‌دا، ناکوکی

ت‌ن‌خستن.

- : أَوْقَعَ: جَعَلَهُ يَقَعُ/ خستی، پالی پی‌وه‌نا.

- : عَلَيْهِ عِقَابًا. - به قصاصاً/ عاقبه/ سزای دا.

أَوْقَعَ بِهِ: أَنْزَلَهُ بِهِ/ توشی کرد، کردی به‌توشیه‌وه،

تی‌وه‌ی گلان، کلانی.

- : فِي تَهْلُكَةٍ: عَرَضَهُ لِلْخَطَرِ/ خستی به‌ترسیه‌وه،

توشی به‌لای کرد.

- : فِي فَحٍّ/ کردی به‌ته‌له‌وه، ملی کرد به‌ته‌وه، ته‌ل‌ی

بو‌نایه‌وه، خستی داه‌وه.

وَأَقَعَ الْمَرَاةَ: جَامَعَهَا/ نافره‌ته‌که‌ی لاقه‌کرد، له‌گه‌لی

نوست، گای.

- الرَّجُلُ: حَارِبُهُ/ چوبه‌گز پیاهه‌ک‌دا، شه‌پی پ‌ن

فروشت.

تَوَقَّعَ: اسْتَوْقَعَ الْأَمْرَ: اِنْتَظَرَهُ/ چاهه‌پوان بو، به‌ته‌ما بو.

اسْتَوْقَعَ الْأَمْرَ: تَخَوَّفَ مِنْهُ/ ل‌یتی به‌ترس بو، مه‌ترسی

ل‌یتی ه‌بو.

وَقَعَ: وَقُوعٌ: سَقُوطٌ/ ک‌وت‌ن، کلان‌ن.

- : حَدُوثٌ/ رودان.

- الْأَقْدَامُ: صَوْتُ الْقَدَمِ/ ته‌پی پ‌ن، تریه‌ی پ‌ن.

- الْكَلَامُ: تَأْثِيرُهُ/ کاریگه‌ریتی قسه‌، کارت‌ن‌کردن.

وَقَعَةٌ: سَقَطَةٌ/ ک‌وت‌ن، ک‌وت‌نیک.

- : صَدْمَةٌ/ به‌لا، کاره‌سات، روداو، چورتم.

- : وَجْبَةٌ. اَكْلَةٌ/ ژهم، ژهم‌یک خواردن.

- : النَّوْمَةُ فِي آخِرِ اللَّيْلِ/ گورگه‌خو، خ‌وی

به‌ره‌به‌یان.

وَأَقَعَ: سَاقَطَ/ ک‌وت‌و.

- : حَاصِلٌ/ روداو.

- : كَائِنٌ/ بون، راستی.

- : فِي الْمَكَانِ الْفُلَانِي: مَوْجُودٌ فِي/ ک‌وت‌وت‌ه‌...

ل‌ی‌بو، له‌وی‌یه.

أَمْرٌ - أَوْ أَوَاقِعِي: حَقِيقِي/ روداو‌ت‌کی راسته‌قینه، روداو،

چاره‌بون.

فِي - الْأَمْرُ: فِي الْوَاقِعِ: حَقِيقَةٌ/ له راستیا.

وَأَقِعِي: طَبَقَ الْوَاقِعَ:/ راستیتی، راسته‌قینه‌ی، پرپه‌پری

راستی.

- تابع لمذهب الواقعية / سر به رییازی (راستی، راسته قینه‌یی)، راست کار، راست په‌رست.

- واقعة / حادثه / روداو، سه‌ررود، سه‌رگوزشته.

- (امر مفروض وقوعه / ئه‌بی بیه، کاره‌ساتیک که ئه‌بی رویدات.

- : نازله / مُصیبة / به‌لا، کاره‌سات، روداو، چورتم.

- : مَعْرَکَة / جه‌نگ، شه‌ی، به‌یه‌کدادان.

- : قیامة / رَزْی زیندوبونه‌وه، قیامت.

- وقیعة / اغتیاب الناس / عیبهت کردن، قسه‌ی پاشمله.

- : مجثم الطائر / نیشته، شوینی هه‌ل‌نیشتن.

- : قتال (و مَعْرَکَة / جه‌نگ، شه‌ی، به‌یه‌کدادان.

- : خِرَقَة يُمَسَّحُ بها القلم / په‌رَی خامه‌سپین.

- إیقاع. توقیع: إسقاط / خستن.

- : العقاب / سزادان.

- : فی الموسيقى: تناسق فی الاصوات / ته‌رانه، رتک و پتکی له‌ ده‌نگ و تاوازا، ره‌زم.

- : تَوَقُّع: إنتظار / چاوه‌پوان بون، به‌ته‌مابون، هیوابون.

- : مَوَاقِع: مَكان / شوین، جن، جیگه، جیگا.

- : مَوَاقِع: مَعْرَکَة / جه‌نگ، شه‌ی، به‌یه‌کدادان.

- : مِیقَعة الطائر: مجثم / نیشته، شوین هه‌ل‌نیشتن.

- الواقعية: المذهب الواقعي / رییازی (راستی، راسته قینه‌یی)، راست کاری، راست په‌رستی.

- : فی الأدب / راست کاری (ویژه‌یی، له‌ویژه‌دا).

- : وقع. وقاع: جماع / گان، په‌رین.

- : مَوَاقِع: مُباشرة جنسية / گان کردن، په‌رین.

- : وقاع. وقاعة. مُحَرَّض. الذي یقتاب الناس / هان دهر، غه‌یهت کر، فیتنه، نوزمان.

- : توقیع: إمضاء / نیمزا، شه‌قل.

- : مَوَاقِع: مَمْنُصی / نیمزاکراو، شه‌قل کراو.

- : مَوَاقِع: صاحب التوقیع / نیمزاکره، خاوه‌ن نیمزا، شه‌قل کار.

- : مِیقَعة: مِسَن / هه‌سان، تیژکر، پریه‌ند، کارتیغ.

- : من جلد: مِسَن / قایش تیژ کردن.

- : وقف:

وَقَفَ. ثَبَّتَ فی مكانه / له‌ شوینی خویا جینگیر بو، وه‌ستا، راوه‌ستا.

- : قام / هه‌لسایه سه‌رین، هه‌ستا، هه‌لسا، راست بو‌وه، راپه‌ی.

- : امه / قاومه / له‌رویا هه‌ل‌گه‌راپه‌وه، به‌ره‌لستی کرد.

- : علی الامر: فهمه. عَرَفَه / ئینی گه‌یشته، زانی، پی‌ی‌زانی.

- : علی الامر: تَبَيَّنَه. تَحَقَّقَه / ئینی کولیه‌وه، ئینی تو‌ی‌یه‌وه.

- : الأمر علی کذا: عَلَّقَه علیه / له‌سهری وه‌ستا.

- : فی المسئلة: إرتاب / دودل بو، به‌گومان بو، گومانی لی‌کرد.

- : (وَقَفَ. وَقَفَ: جَعَلَه یَقِف / وه‌ستانی، رای‌وه‌ستان، رای‌گرت.

- : عاف. مَنَع / به‌ری‌گرت، قه‌ده‌غی کرد.

- : علی: اَطْلَع علی / رای‌گه‌یاند.

- : مَلِكُ الاولاده / ته‌رخانی کرد، ملک و مالی ته‌رخان کرد بۆ من‌داله‌کانی.

- : مَالاً: حَبَسَه فی سبیل الخير / ملک و مالی ته‌رخان کرد بۆ خیر.

- : عَطِل / وه‌ستانی، رای‌وه‌ستان، رای‌گرت، په‌کی‌خست.

- : تنفيذ الحکم: اَجَّلَه / جی‌به‌جی‌ کردنی فه‌رمانه‌کی راوه‌ستان، دوا‌ی‌خست، پاشی‌خست.

- : تَوَقَّف. تَمَكَّث / وه‌ستا، راوه‌ستا، وچانی‌دا، پشوی‌دا.

- : عن کذا: تَمَنَّع و کَفَّ / وازی هیئا، ده‌ستی هه‌ل‌گرت.

- : الأمر علی کذا: تَعَلَّق به / پی‌وه‌ی به‌ند بو، له‌سهری وه‌ستابو.

- : فی الأمر: تَرَدَّد / ئینی دودل بو، راپابو، به‌گومان بو.

- : استوقف: طلب منه الوقوف / رای‌وه‌ستان، رای‌گرت، وه‌ستانی.

- : حملة علی الوقوف / بو‌به‌ه‌وی وه‌ستانی، ناچاری کرد که بو‌هستن.

- : وقف. وقوف / وه‌ستان، راوه‌ستان.

- : : مال موقوف / سامانی ده‌ست به‌سه‌راگیراو، مال‌ودراوی ته‌رخان کراو، وه‌قف کراو.

- : سوار/ بازنگ.

وَقُوف: قیام. ضد جلوس/ هستان، هلسان،
راوهستان، راست بونهوه.

واقف: منتصب. ضد جالس/ وهستاو، راوهستاو،
ههستاو، راستهوبو، بهرزهپن.

- : ضد متحرك/ لهكاركهوتو، وهستاو.

- : على: مطلع على/ ناگادار له، لئزان.

إيقاف: توقیف: رفع. إقامة/ بهرزکردنهوه، راست
کردنهوه.

- : رَسَخ/ راگیرکردن.

- : مَنَعَ السَّيْر. إعاقة/ وهستاندن، تهگهره
تنخستن.

- : تعطيل/ پهك خستن، راوهستاندن.

- : إرجاء. تعليق/ دواخستن.

- : التَّنْفِيز/ دواخستن، چینهچینهکردن.

- : العمل/ کاراگیرتن، کار وهستاندن.

توقيف: حبس/ بهند کردن، دهست بهسراگیرتن.

تَوْقُف: عدم استمرار/ وهستان، پهك كهوتن،
لهكاركهوتن، وچان دان.

- : تَرَدُّد/ رارایی، گومان.

مَوْقِف: حالة/ بار، دَوَّخ، ههلویتست.

- : محطة/ نیستگه، وهستانگه، پشوگه.

- : محل/ شوین، چن، جینگه، جیگا.

- : حَرَج/ ههلویتستکی تهنگاوی.

موقوف/ وهستار، راگیراو.

- : عن العمل/ لهکارخراو، وهستینراو.

- : محبوس/ بهند، دهست بهسراگیراو.

- : او مَوْقُف على: متعلق بـ/ بهسراوه به...
بهنده به... لهسره... وهستاوه...

وقی:

وَقَى. وَقَى: صَانَ وَ سَتَرَ عَنِ الْأَذَى/ پاراستی.

تَوَقَّى. إِيْتَقَى كَذَا: حَذَرَهُ وَ خَافَهُ/ سلهمیهوه، لیسی
(سلهمیهوه، ترسا)، خوی پاراست.

إِتَّقَى كَذَا: أَخَذَرَهُ/ خَوَّت بهاریزه، ناگاداریه، وریابه.

وَقَى. وَقَايَةً: تَوَقَّيَةً: دَفَعَ الْأَذَى/ پاراستن، ناگاداری.

وقاية: حَذَرٌ وَ إحتياط/ ناگاداری، پاریزگاری.

واقی: وقی: حام/ پاریزهر.

تَقَى. تَقَوَّى: مَخَافَةَ اللَّهِ/ خواپهرهستی، لهخواترسان.

- : تَدَيُّن/ ناین داری، خواپهرهستی.

تَقَى. تَقَى: مُتَّقٍ: يَخَافُ اللَّهَ/ خواپهرهستی، خواناس،
لهخواترسمن.

- : مُتَدَيِّن/ نایندار، ناینخوار.

وکا:

إِثْكَأَ عَلَى. تَوَكَّأَ عَلَى: اسْتَنَدَ عَلَى/ پالئیدایهوه، شانی
دادا، خویدا بهسردا.

إِثْكَأَ. تَوَكَّؤُا/ پال دانوهوه، شان دادن، خویبهسردادان.

مُثْكَأً. ثُكَاةٌ: مَا يُثْكَأُ عَلَيْهِ. عَكَازُ/ پالپشت، گالوک.

ثُكْيَةٌ: مُلْجَا الْعَجْزَةِ/ تهکیه، خانهقا.

وکب:

وَكَبٌ: مَشَى مُتَمَهِّلًا/ لهسرخو ریوی.

وَكَبَ الْعَوْكَبُ: سَارَ مَعَهُ/ لهگهلی ریوی، لهگهل
کوپهوهکه دا ریوی.

- : على الأمر: وَاظَبَ/ لهسیری ریوی، بهردهوام بو.

مَوْكَبٌ: جَمَاعَةٌ/ کومهل، کوپهوه.

وکد:

وَكَّدَ بِالْمَكَانِ: أَقَامَ/ لهجینگهکه مایهوه، نیشتهجی بو،
نیانیشتن.

- : المكان: قَصْدَةً/ بزی چو، چو بز جینگهکه.

وَكَّدَ. أَكَّدَ. أَوْكَّدَ. جَزَمَ. أَوْثَقَ/ چهسپانی، سهلماندی،
دوپانی کردهوه.

تَوَكَّدَ. تَأَكَّدَ: تَوَثَّقَ/ سهلمی، سهلمینرا، چهسپی.

- : من/ دلنیا بو، لئی دلنیا بو.

اکید. مَوَكَّدَ. وکید: الوثیق الثابت/ چهسپیو،
بهراستی.

تاکید. تَوَكَّيْدُ: إِبْثَاتُ/ سهلماندن، دوپات کردنهوه،
دلنیا بی.

بال - : اکیدا. من المؤكد/ بهدلنیا بی، بهراستی.

مُتَّكِدٌ. مَوَكَّدٌ: مُحَقَّقٌ: ثابت/ رون، دلنیا.

وکر:

وَكَّرَ. وَكَّرَ الطَّائِرُ: إِتَّخَذَ وَكْرًا/ میلانهی کرد.

وَكَّرَ. وَكَّرَةً: عَشَّ الطَّائِرُ/ میلانه.

- : الطيور البرية/ لیس.

وکر:

وَكَزَّ: ضَرْبٌ يَجْمَعُ الْكَفَّ / مشتة كزله (پیاکیشا، وه شاند).
 - كَزَّ بِالرَّمْحِ: طَعَنَهُ / رمی پیا کرد، به رم لئی دا.
 - الرَّمْحُ فِي الْأَرْضِ: رَكْزَةٌ / دایچه قاند.
 وكس: وكس. وكس. بَخَسَ قِيَمَتَهُ / نرخه که م بوه وه، مه رزان بو.
 - الشَّيْءُ: نَقْصَةٌ / کمی کرده وه.
 - الشَّيْءُ: نَقْصٌ / کم بوه وه.
 وكس. (وكس التاجر: خسر / زیانی کرد، زهره ری کرد، تیی نه مینا، نه بی مینا، تن شكا.
 وكس: تنقیص الثمن / نرخ که م کرده وه، داشکاندن.
 - : خسارة / زیان، زهره.
 باع بال - : باع بالخسارة / به زیان فروشتی.
 وكع: وكع الشَّيْءُ: اِشْتَدَّ وَصَلَبَ / رهق بو، پته بو.
 (وكع: صَلَبَ / رهق کرد، پته وی کرد.
 وكع: شدید. متعین / رهق، پته و.
 ميكعة الطيور: عظم عند ذيلها / نیسانانی فنگه جوله.
 - الإنسان: عظم داخلی بین ثُغْبَيِ الْأَنْفِ / كزله که ی لوت.
 - : سِكَّةُ الْمُحَرَّاتِ / کاسن.
 وكف: وكف: سال قليلاً قليلاً / ناوی دهر دا، ناوی لی چو، ده لاندی.
 - : تَوَكَّفَ الْبَيْتُ: قَطَرَ سَقْفُهُ / دلۆپه ی کرد.
 وكف. وكيف. وكفان: سيلان. نَفَحَ / دلۆپه کردن، ناوده ردان، ده لاندن.
 وكل: وكل اليه الأمر: سَلَّمَهُ إِلَيْهِ / فَوْضَهُ إِلَيْهِ / پیتی سپارد، سه رپشکی کرد.
 - : (وَكَّلَ بِاللَّهِ: اِسْتَسْلَمَ إِلَيْهِ / خوی دایه ده ست خوا، پشتی به خواجه ست.
 وكل فلاناً: جَعَلَهُ وَكِيلاً / کردی به وه کیلی خزی، کردی به بریکار.
 - : (طَعَمَ / دهر خواردی دا، کردی به ده میه وه.

واكل و تَوَاكَل الْقَوْمُ: اِتَّكَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ / پشتیان به یه کتری به ست.
 تَوَكَّلَ: صار وكيلاً / بو به وه کیل، بو به بریکار.
 - له بكذا: تَكْفَّلَ لَهُ بِهِ / بو به زامنی.
 - : اِتَّكَلَ عَلَى: اِعْتَمَدَ عَلَيْهِ / پشتی پین به ست.
 - : عَلَى: وَثِقَ بِهِ / پروای پین کرد، لئی دلنیا بو.
 - : عَلَى اللَّهِ: اِسْتَسْلَمَ إِلَيْهِ / پشتی به خواجه ست.
 وکیل: نائب. معتمد / جینگر، بریکار، وه کیل، جین دار.
 وكالة. وكالة: تفويض / جینگری، بریکاری، وه کالته، بریکار نامه.
 - خاصة / بریکار نامه ی تاییه تی.
 - عامة / بریکار نامه ی گشتی.
 توكيل: تعيين الوكيل / دانانی (جینگر، بریکار، وه کیل)، وه کیل دانان.
 - : تفويض / سه رپشک کردن.
 اِتَّكَالَ: اِعْتِمَادٌ / پشت پین به ستن.
 - : توكل: وَثُوقٌ / پشت پین به ستن، پروای پین کردن، دلنیا یی، متمانه پین کردن.
 تَوَاكَل: اِتَّكَالَ عَلَى الْغَيْرِ / پشت به خه لك به ستن.
 مَوَكَّلُ إِلَى: مَفْوضٌ إِلَى / پین سپیدراو، دراوه به.
 مُتَّكِلٌ عَلَى: پشت نه به ستن به.
 وكن: وكن الطائرُ ببيضه أو على ببيضه: حَضَنَهُ / له ساری (کرکه هوت، مه ل نیشته).
 وكن: عَشَّ الطائرُ مِثْلَهُ، كولانه.
 واكن: جاثم / کرکه وتو، مه ل نیشته، کورک.
 ول: ولول: اِغْوَلَ / لورانی، لوره ی هات.
 - : دَعَا بِالْوَيْلِ / قرانی، داوی کرد به لاو کاره سات رویدات.
 - : ت القوس: رَكَتٌ / گفه ی هات، له ریه وه.
 وَلَوْلَا: غَوِيلٌ / لوره، لوره لور، لوراندن.
 ولج: ولج: تَوَلَّجَ: دَخَلَ / چوه ناوی، پیاچو، تیی چو.
 (ولج: اِدْخَلَ / پیا یی کرد، خستیه ناوی، تیی کرد، تیی خست.

وُلُوج. لَجَّة: دُخُول/ تَرَجُون، پیاچون، چونه‌ناو.
 إِيلاج: إِدْخَال/ تَرَجِسْتَن، پیاکردن، خستنه‌ناو.
 وَكْجَة: مَوْلُج: مَدْخَل/ دهر‌وازه، گوزهر، دهرگا، دهرک.
 وَلِيجَة: صَدِيق لَصِيق/ پیا‌نوساو، هاو‌لی خَوَه‌ل‌واس.
 تَلْج (اصْلَه وَلْج): فَرُخ الْعِقَاب/ به‌چکه‌دال.
 ولد:
 وَلَدَ: اَتی بَنَسَل/ وه‌چی خست‌وه.
 - : اَتَلْج/ به‌ری گرت، به‌رهم‌می مینا.
 - ت الحلبی/ مندالی بو، زا.
 - ت انشی الحيوان/ زا، به‌چکی بو، تره‌کی.
 وَلَدَ الْوَلَدَ: رَبَّاه/ به‌خوی کرد، به‌رورده‌ی کرد.
 - : سَبَب/ بو به‌موی، لئی وه‌شایه‌وه.
 - کذا من کذا: إِسْتَخْرَجَه. اَنْشَأَهُ مِنْهُ/ لَئِي (بِیْک
 مینا، دروست کرد، دهره‌ینا).
 - ت القابلة الحلبی: تَوَلَّتْ وَلادتها/ مامانی کرد،
 یارمه‌تودا له مندال بونیا.
 وَلَدَ: اِثْوَلَدَ/ له دایک بو.
 تَوَلَدَ مِنْ: نَتَجَ/ لَئِي بِیْک هات، له نه‌جام و به‌رهم‌می..
 تَوَالَدُوا: کَثُرُوا. وَلَدَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا/ زَاوَزِیَّان کرد،
 تَدْرِیون.
 وَلَدَ. وَلَدَ. وَلَدَ: وَلَدَ: الْمَوْلُود (ذکر ام اُنْثَى)/ ساوا،
 کُزِبِه.
 - - - - - : اولاد. بَنَسُون/ مندال، ریش‌هی
 جگر.
 - - - - - : صَبْی. اِبْن/ کُزِب، مندال.
 بَنَت الْوَلَدَ: الرَّحْمُ/ مندالان.
 وَلَدَة: مَرَّةُ الْوَلَادَة/ مندال بونیک، سکیک، زاینیک.
 وَلَدَتْ اِثْنِیْنِ فِی وَلَدَة/ دوانه‌ی بو، دوانی بو به‌سکن.
 وَلَادَة: وَضَع/ مندال بون، زان، سک کردن.
 - : بِدَايَة. ظَهَرُوا/ سه‌ره‌تا، ده‌سست پس‌کردن،
 دهرکه‌وتن.
 حَدِیْث ال - / نه‌وزاد.
 سَجَل ال - / زابه‌ند.
 بَيَان ال - / زایبجه.
 غَرَفَة ال - / زایبگه، زاینگه.
 مَنْذ ال - / زکام، له منالیه‌وه.
 وَلَادَة. وَلُود. کَثِیرَة الْوَلَادَة/ زه‌وک، به‌سک و زا،
 شِفْتَه‌رَئ (کار، کردن، نه‌کا).
 وَلَیْد. مَوْلُود: طِفْل/ ساوا، کُزِبِه.
 - : صَبْی. غُلَام/ کُزِب، مندال، زاده.
 ام ال - : دَجَاجَة/ مر، مامر، مریشک.
 والد: اب/ باوک، یاب.
 والدَة: ام/ دایک، داک.
 المرأة الوليدة حديثاً/ زه‌یستان.
 الوالدان: الاب و الام/ دایک و باوک، داک و باب.
 لِدَة: تَرْب. مَعَاصِر/ هاو‌ده‌م، هاو‌چهرخ، هاو‌تمه‌ن.
 - : میلاد: وَقْتُ الْوَلَادَة/ کاتی له دایک بون.
 تَوَلَّدَ: تَنَاسَلْ/ تَکَاثُرْ/ زَاوَزِیَّ (به‌ره، نه‌ره، وه‌چه)
 خستنه‌وه.
 تَوَلَّدَ: مُسَاعَدَة الْوَالِدَة/ مامانی.
 صِنَاعَة ال - : قِبَالَة/ مامانیتی.
 مَوْلَد. وَلَادَة/ مندال بون، زان.
 - : مَکَان الْوَلَادَة. مَسْقَط الْوِاس/ شَوَیْن بون، شَوَیْنی
 له دایک بون.
 لُغَة ال - / زمانی زکامکی.
 مَوْلَد: مَخْتَلَط الْوَالِدِیْن/ دو‌ره‌گ.
 - : الْمُحَدَّث مِنْ کُل شَيْءٍ/ دروستکراو، بِیْک هَیْنَرَاو،
 تازه‌بابه‌ت.
 مَوْلَد: قَابِل/ مامانی پیار.
 - : يُعْطَى نَسْلاً/ به‌رهم دار، نه‌وه نه‌خاته‌وه.
 - : مُنْتَج/ بِیْک هَیْنَه، به‌رهم هَیْن.
 ال - الْکَهْرِیَانِی: اَلْکَة تَوَلَّدَ الْقُوَّة الْکَهْرِیَانِیَة/ کاره‌با
 به‌رهم هَیْن، بِیْک هَیْنَه‌ری کاره‌با، موه‌لیده.
 مَوْلِیْدَة: قَابِلَة/ مامانی ئافره‌ت.
 مَوْلُود: طِفْل/ ساوا، کُزِبِه.
 - : وَلَیْد/ له دایک بو.
 میلاد: وَقْتُ الْوَلَادَة/ کاتی له دایک بون.
 عَیْد ال - / جَه‌زَنی له دایک بونی عیسا، جَه‌زَنی له دایک
 بون.
 تَارِیْخ ال - / زایشت.
 سَنَة مِیْلَادِیَة/ سالی زاین، زاینی.
 وَلُودِیَة. وَلُودِیَة: قَلَة الْعِلْم بِالْأُمُور کَفَعْل الصَّبِیَّان/
 کرده‌وه‌ی مندالانه.

وُلُوج. لَجَّة: دُخُول/ تَرَجُون، پیاچون، چونه‌ناو.
 إِيلاج: إِدْخَال/ تَرَجِسْتَن، پیاکردن، خستنه‌ناو.
 وَكْجَة: مَوْلُج: مَدْخَل/ دهر‌وازه، گوزهر، دهرگا، دهرک.
 وَلِيجَة: صَدِيق لَصِيق/ پیا‌نوساو، هاو‌لی خَوَه‌ل‌واس.
 تَلْج (اصْلَه وَلْج): فَرُخ الْعِقَاب/ به‌چکه‌دال.
 ولد:
 وَلَدَ: اَتی بَنَسَل/ وه‌چی خست‌وه.
 - : اَتَلْج/ به‌ری گرت، به‌رهم‌می مینا.
 - ت الحلبی/ مندالی بو، زا.
 - ت انشی الحيوان/ زا، به‌چکی بو، تره‌کی.
 وَلَدَ الْوَلَدَ: رَبَّاه/ به‌خوی کرد، به‌رورده‌ی کرد.
 - : سَبَب/ بو به‌موی، لئی وه‌شایه‌وه.
 - کذا من کذا: إِسْتَخْرَجَه. اَنْشَأَهُ مِنْهُ/ لَئِي (بِیْک
 مینا، دروست کرد، دهره‌ینا).
 - ت القابلة الحلبی: تَوَلَّتْ وَلادتها/ مامانی کرد،
 یارمه‌تودا له مندال بونیا.
 وَلَدَ: اِثْوَلَدَ/ له دایک بو.
 تَوَلَدَ مِنْ: نَتَجَ/ لَئِي بِیْک هات، له نه‌جام و به‌رهم‌می..
 تَوَالَدُوا: کَثُرُوا. وَلَدَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا/ زَاوَزِیَّان کرد،
 تَدْرِیون.
 وَلَدَ. وَلَدَ. وَلَدَ: وَلَدَ: الْمَوْلُود (ذکر ام اُنْثَى)/ ساوا،
 کُزِبِه.
 - - - - - : اولاد. بَنَسُون/ مندال، ریش‌هی
 جگر.
 - - - - - : صَبْی. اِبْن/ کُزِب، مندال.
 بَنَت الْوَلَدَ: الرَّحْمُ/ مندالان.
 وَلَدَة: مَرَّةُ الْوَلَادَة/ مندال بونیک، سکیک، زاینیک.
 وَلَدَتْ اِثْنِیْنِ فِی وَلَدَة/ دوانه‌ی بو، دوانی بو به‌سکن.
 وَلَادَة: وَضَع/ مندال بون، زان، سک کردن.
 - : بِدَايَة. ظَهَرُوا/ سه‌ره‌تا، ده‌سست پس‌کردن،
 دهرکه‌وتن.
 حَدِیْث ال - / نه‌وزاد.
 سَجَل ال - / زابه‌ند.
 بَيَان ال - / زایبجه.
 غَرَفَة ال - / زایبگه، زاینگه.
 مَنْذ ال - / زکام، له منالیه‌وه.

ولس:

وَلَسَ. وَالسَّ: حَدَّعَ. خَادَعَ / (فَيْلٌ، گزی، ساختن) ی کرد.

وَالسَّ. أَوَّلَسَ بِالْحَدِيثِ: عَرَّضَ بِهِ وَلَمْ يُصَرِّحْ /

در روی پنداره بهستی دهر نه خست.

وَلَسَ. مُوَالَسَةُ: غِش / فَيْلٌ، گزی، ساختن.

ولع:

وَلَعٌ. (وَلَعٌ، تَوَلَّعَ بِهِ: أَحَبَّهُ جَدًّا / خَوْشِیوِست.

وَلَعٌ. - - - - - به: علق به شدیداً / مَوَگَرِی بو،

له گه لی راهات، نالوده ی بو.

- : اِشْتَعَلَ / داگیرسان، ناگری گرت، گپی گرت.

وَلَعٌ. (وَلَعٌ فَلَانًا بِكَذَا: جَعَلَهُ يُوَلِّعُ بِهِ / رَای هَیْنَا، مَوَگَرِی

کرد، نالوده ی کرد.

- : اِشْتَعَلَ / دای گیرسان، مه لی گیرسان.

وَلَعٌ. وَلَوْعٌ: شَدِيدُ الْوُلُوعِ وَ التَّعَلُّقِ / مَوَگَرِی، پَرُوْش،

نالوده.

مُوَلِّعُ بِكَذَا: مُحِبٌّ لـ. مُعَرِّمٌ بـ / مَوَگَرِی، به خولیا، پَرُوْش،

نالوده.

وَلَعٌ، وَلَوْعٌ. تَوَلَّعَ: شَدِيدُ الرَّغْبَةِ. شَقَفَ / مَوَگَرِیوَن،

نالوده یی، سَوَزِی به تین، خَوْشه وِستِی، پَرُوْشِی.

وَلَعَةٌ: بِصُورَةِ نَارٍ / پَزِیْسَک.

وَلَاعَةٌ سَجَائِرُ: قَدَاحَةٌ / چَرَخ، چه خماخ، داگیرسین.

والع: مُشْتَعِلٌ / داگیرساو، مه لی گیرساو.

ولغ:

وَلَغَ الْكَلْبُ الْإِنَاءَ وَ فِي الْإِنَاءِ: شَرِبَ مَا فِيهِ بِاطْرَافِ

لسانه / لستیه وه، ناوی خوارده وه.

ولف:

وَلَفٌ: تَتَابَعٌ / به بوی یه که وه بون.

وَالْفُ. وَلَفَهُ: اِعْتَزَى إِلَيْهِ وَ ائْتَصَلَ بِهِ / به یوه ندی له گه ل

به ست، هاوده می له گه ل کرد.

تَوَالَفَ الشَّيْئَانِ: اِئْتَفَلَ أَحَدُهُمَا إِلَى الْآخَرِ / تَبَّکَه لی

به ک بون.

وَلَفٌ: خَلَطَ وَ مَزَجَ / تَبَّکَه لی کرد.

ولف. وکیف. اَلَفٌ: صَاحِبٌ: صَدِيقٌ / هاوده م، هاوه ل،

هاوپئ، هاوال، براده.

ولم:

(وَلَمَ: عَمَلَ الْوَلِيْمَةَ / زیافته تی کرد، ده عوه تی کرد.

ولیمه: مَادِبَةٌ / بانگ کردن، زیافته، ده عوه ت.

- : حَفَلَةٌ / ناهنگ، سور.

- عَرَسَ: حَفَلَهُ عَرَسًا / شابی.

وَلَمَ. وَلَمَ: حِزَامُ السَّرْجِ / قَایِش قه یاسه، قه یاسه، ته نگه،

سه رته نگه، بن ته نگه.

وله:

وَلَهُ. وَلَهُ: تَوَلَّاهُ تَحَيَّرَ مِنْ شِدَّةِ الْوَجْدِ / شه یدابو،

له خَوْشه وِستِیا شه یدابو.

وَلَهُ. أَوَّلَهُ: حَيَّرَ / شه یدای کرد، دلی لئو سهند، شیتی کرد.

وَلَهَانٌ. وَالَهُ: مَفْقُوتٌ / شه یدا، شیت، دیوانه.

وَلَهُ: سَخِرَ. اِمْتَحَنَ / شه یدایی، شیتی.

ولی:

وَلِيٌّ. وَلِيٌّ: دَنَا مِنْهُ وَ قَرَّبَ / نَزِیک بوه وه، لئی نَزِیک بوه.

- الشَّيْءِ وَ عَلَيْهِ: مَلَكَ اِمْرًا / بو به خاوه نی، بو به

به پیره به ری.

- اَلْبَلَدُ: تَسَلَّطَ عَلَيْهِ / ده ستی به سه ر ولتدا گرت، بو

به به پیره به ری.

وَلِيٌّ فَلَانًا: اَقَامَهُ وَالِيًا / کردی به به پیره به ر، فه رمان

ره وایی پئ سپارد.

- هَارِبًا: اَذْبَرَ / پشتی لئ مه ل کرد، مه ل هات، رای کرد،

بوی ده رجو، تَبَّی ته قان.

- الشَّيْءِ وَغْنَهُ: اَعْرَضَ وَ اِبْتَعَدَ / خَوِی لادا،

دور که وته ره.

وَلَاةٌ ظَهْرَةٌ: جَعَلَهُ وِرَاءَهُ / خستیه دواپه وه، پشتی

تئ کرد، روی لئ ره گئرا.

وَلَاةٌ ظَهْرَةٌ: هَجَرَهُ / وازی لئ هَیْنَا، ده ستی لئ هَ ل گرت،

به جیتی میشت.

وَلَاةٌ ظَهْرَةٌ: نَبَذَهُ اِحْتِقَارًا / ناهه رَوَزی کرد.

والی: نَاصَرَ. صَانِقٌ / پشنگیری کرد، ده ستی گرت،

یارمه تیدا، هاوپتیته تی کرد.

- الْعَمَلُ: تَابَعَهُ / نیشه که ی برد به پیره، سه ره وکاری

کرد.

أَوَّلَى فَلَانًا الْأَمْرَ: جَعَلَهُ وَالِيًا عَلَيْهِ / پئیی سپارد،

به ره ویدی کرده وه.

أَوَّلَاهُ مَغْرُوفًا: صَنَعَهُ إِلَيْهِ / چاکه ی له گه ل کرد،

یارمه تیدا ده ستی گرت.

- هُ تَفَّقَهُ: وَثَّقَ بِهِ / متمانه ی پئ کرد، به وایی پئ کرد.

- هُ كَذَا: جَلَبَهُ عَلَيْهِ / توشی کرد، کردی به (توشیه وه، کرلکیه وه).
- تَوَلَّى الْأَمْرَ: قَامَ بِهِ / کردی، به جیبی هیتنا، گرتیه ده دست خوی.
- الْحُكْمُ: تَقْلُدُهُ / فرمان رهوایی گرتیه ده دست.
- عَنْهُ: اِعْزُضْ / وازی لیهیتنا.
- هَارِبًا: اِنْبِرْ / هلهات، رای کرد، بژی ده رچو، تیته قان، پشتی تی کرد، پشتی لیه ل کرد.
- تَوَالِي: تَتَابَعُ / به دوی یه کدا هاتن، یه که له دوی یه بون.
- اِسْتَوَلَى عَلَى: تَمَلَّكَ / داگری کرد، دهستی به سه راگرت.
- عَلَيْهِ: غَلَبَهُ اَوْ تَمَكَّنَ مِنْهُ / زال بو به سه ریا، پیتی ویزا.
- وَلَاءٌ: مَحَبَّةٌ وَ صِدَاقَةٌ / خُوشه وستی، دلسوزی، هاورپیه تی.
- : اَمَانَةٌ / ده دست پاکی.
- : قَرَابَةٌ / خزمایه تی، که سایه تی، خویشایه تی.
- وَلَّى: تَصَيَّرَ / پشت گر، یاریده دهر، هوارکار، هاریکار.
- : جَارٌ / هاورسن، دراوسن.
- : صَدِيقٌ / هاورپی، هاورل، برادر.
- : قَدِيسٌ / پیروز.
- الشَّيْءُ: صَاحِبُهُ / خاوهن.
- الْأَمْرُ: مَعِيلٌ / چاورسین، به خویوگر، خاوهن، گه وه.
- الدَّمُ: اقْرَبُ اقْرَابِ الْمَقْتُولِ / خوین خوان، خاوهن خوین.
- الْعَهْدُ: وَرِثَ الْمَلِكِ / جین نشین.
- النِّعْمَةُ: مُرْوِي. مِفْضَالٌ / به خویوگر، نان دهر.
- اللَّهُ: الْمُطِيعُ لِلَّهِ تَعَالَى / وهی، سؤفی، خوابه رست.
- شَرْعِي: قِيَمٌ / باوان، داشیدار.
- اللَّهُ وَلِيُّكَ: حَافِظُكَ / خوا بپیارین.
- وَلِيَّةٌ: قَدِيسَةٌ / پیروز، نافره تی وهلیو خوابه رست.
- : اِمْرَاةٌ / نافره تی، زن.
- دار - : قَرِيبَةٌ / نزیک، خانوی نزیک.
- وَلَايَةُ: حُكْمٌ. سُلْطَانٌ / فرمان رهوایی، قه له ره.
- : الْبِلَادُ الَّتِي يَتَسَلَّطُ عَلَيْهَا الْوَالِي / وال نشین، نیقلیم.
- : دَوْلَةٌ صَغِيرَةٌ / ناوچه، ههریم، دیار، ناستان.
- وما:
- شَرْعِيَّةٌ: حِصَانَةٌ. وَصَايَةٌ / ماف گهریتی، خاوهن مافیتی.
- حُجَّةٌ أَل - / گه وه نامه.
- هُم عَلَى - وَاحِدَةٌ: اِي يَدٍ وَاحِدَةً / یه که، یه که ده نگ و یه که ران، یه که گرتون.
- اَوْلِيَاءُ الْأَمْرِ: الْحُكَّامُ / کاریه دهستان، فرمان رهوایان.
- وَالٍ. وَالِي. حَاكِمٌ / فرمان رهوا، والی، سالار.
- تَوَلَّى الْحُكْمَ: تَقْلِيدٌ. تَنْصِيبٌ / بون به فرمان رهوا.
- مَوْلَى: سَيِّدٌ / کاک، گه وه.
- : مُعْجَمٌ / خوا پین داو.
- : صَاحِبٌ / خاوهن، برادر، هاورپی، هاورل.
- : جَارٌ / هاورسن، دراوسن.
- مُتَوَلٍّ اَمْرٌ كَذَا: مُكَلَّفٌ بِهِ / به پیرویه ده بات، له سه ریه تی، سه ره وکاری ده کات.
- مُوَالٍ: تَابِعٌ / له که تن، سه ریه.
- اَوَّلِي: اَحَقُّ / له پیشتر.
- له: اَجْدَرُ لَهُ. اُخْرَى بِهِ / نه بوایه، بژی چاکتر بو.
- لك: كَلِمَةٌ تَهْدِيدُ تَعْنِي قَارِبَ الشَّرِّ اَوْ الْوَيْلَ لَكَ / به لا لیت دا، جهمه ته مت لی پو بیت.
- مِنْ بَابٍ - . بِال - : وَخُصُوصًا. خَاصَّةً / به تاییه تی، له پیشتر.
- اِسْتِيْلَاءٌ: وَضَعَ الْيَدَ عَلَى الشَّيْءِ / داگری کردن، ده دست به سه راگرتن.
- وَلَاءٌ: تَتَابَعُ / یه که له دوی یه که.
- جَاوُوا وِلَاءَ اَوْ عَلَى وِلَاءٍ: بِالْتَتَابَعِ اَوْ بِالْتَعَاقُبِ / به دوی یه کدا هاتن.
- تَوَالٍ: تَتَابَعُ / یه که له دوی یه که.
- عَلَى التَّوَالِي: بِالْتَتَابَعِ. بَاسْتِمْرَارٍ / یه که بینه، یه که له دوی یه که.
- مُتَوَالٍ: مُتَتَابِعٌ / یه که له دوی یه که، به رودوا.
- : مُسْتَعْمِرٌ / یه که بینه.
- مُتَوَالِيَةٌ هِنْدَسِيَّةٌ / (یه که له دوی یه که، به رودوا) یه که ته دازیه یی.
- الْمُتَوَالِي. مُتَوَالِيٌ / شیعی، شیعه، سه ره به نیمای عه لی.
- فِي مَائِلِي: اِدْنَاهُ / له خواره وه، له مه رودوا.
- مُوَالٍ: اَغْنِيَةٌ / جوره ناوازی که، مه وال.

وَمَأً. (اشاره) به نجهی دریدکرد، نیشاره‌تی کرد،
 نامازی کرد. هیمای بۆ کرد.
 اوماً ال: دَلّ علی/ ده‌ری خست، پیشانی‌دا.
 إيماء: إشارة و حركة/ ناماز، نامازکردن، په‌له‌فرتن.
 تومئة. حركات إيمائية/ په‌له‌فرتکه، په‌له‌فرتن.
 المومأ اليه: المُشار اليه. المذكور/ نوابرو، ده‌رخراو،
 پیشاندراو، باسکراو.
 ومس:
 وَمَسَّ: حَكَّ/ خشانى.
 - الشيء بالشئ: إحتكَّ به/ له‌یکى خشان.
 (وَمَسَّت المرأة: صارت مومسة/ ثافره‌ته‌که بوبه
 سۆزانی، داوین پیسی کرد.
 مومس. مومسة: المرأة الفاجرة/ سۆزانی، قه‌حبه،
 ثافره‌تی داوین پیس.
 ومض:
 وَمَضَ. (وَمَضَ البرق و غيره: لمع خفيفاً/ بریسکایوه،
 دره‌وشایوه، چه‌خماخه‌ی دا، بریسکه‌ی‌دا.
 (وَمَضَ بعينه: سارِق النظر/ چاوپیکتی کرد.
 - : اشار خفیه/ چاوی داگرت.
 وَمَضَ. وَمِضْ: تَأَلَّقَ. بريق/ شوق، روناکى، بریسکه.
 - البرق/ چه‌خماخه.
 ومق:
 وَمِقَ: (أحبّ/ خو‌ش‌ی‌ریست، دلی پی‌نوه بو.
 وميق. موموق: محبوب/ خو‌ش‌ه‌ویست، دلخواز.
 ونى:
 وَنَى. وَنَى: فَتَرَ وَضَعَفَ/ چروسایوه، تینی
 نه‌ما، ساردیوه‌وه، لاوازیو، بین‌ه‌یزو.
 ثوانى. وَنَى: لَمْ يَجِدْ فى عمله/ که‌مته‌رخه‌می کرد،
 له‌شی ساردیوه‌وه.
 - : تَأَخَّرَ/ دواکه‌وت، پاش که‌وت.
 لاينى: لا يثعب/ (شه‌که‌تی، ماندویه‌تی) نازانی، شه‌که‌ت
 نابن، میلاک نابن، کول نادات.
 ونى. وناء. فُتور. تراخ/ که‌مته‌رخه‌می، ساردیوه‌وه.
 - : ثَعَبَ او ضَعَفَ/ شه‌که‌تی، میلاکی، لاوازی،
 بین‌ه‌یزى، خاوبونه‌وه.
 ثوان. تَأَخَّرَ. بَطء/ دواکه‌وتن، ساردی، می‌واشی،
 کاوخویى.

- : إهمال/ که‌مته‌رخه‌می، فره‌اموش کردن،
 گوی‌نه‌دان، پشت گوی خستن.
 متوان: مُتَرَّاح/ که‌مته‌رخه‌م، خاو، خلیجک، خرس.
 وان: وانى: ضعیف. ضعیف البدن/ بین‌ه‌یزى، لاوازی، له‌پ،
 که‌نه‌فت، زه‌بون، چروساوه.
 مینا. میناء: طلاء/ روکش، مینا، مینابه‌ندی.
 - : مَرَقًا السُّفْن/ به‌نده‌ر، نه‌سکه‌له.
 وهب:
 وَهَبَ الرَّجُلُ الشَّيْءَ وَ لَهُ: أعطاه إياه بلا عوض/ پی‌ی
 به‌خشی، خه‌لائی کرد.
 - : كَرَسَ. خَصَصَ/ ته‌رخانی کرد.
 - : لَهَ الله كذا/ خواپییدا، خوا پی‌ی به‌خشی.
 هب: إِفْرَضَ/ وای دانن، وایزانه، لات واین.
 هَبْنِي فعلت كذا: أحسبني/ وای‌دانن من کردومه.
 واهب: الذى يهب/ به‌خشنده، به‌خشر.
 موهوب: مُعْطَى كَهْبَة/ به‌خشاو، خه‌لات، به‌خشیش.
 - عَقْلِيًّا: ذكى/ ژیر، به‌به‌ره، به‌هره‌دار،
 به‌هره‌مند، زیره‌ک.
 موهبة عقلية: ذكاء. قريحة/ به‌ره، زیره‌کی، ژیری.
 هبة. وهب. إيهاب: مَنَحَ/ به‌خشین، دان، پی‌دان،
 خه‌لات.
 وهج:
 وَهَجَ. تَوَهَّجَ: إِثْقَدَ. تَوَقَّدَ/ گه‌شایوه، هه‌ل‌گیرسا،
 داگیرسا، گرتی، گری گرت، کلپ‌ی سهند.
 اوهج: (أوقد/ گه‌شانیه‌وه، هه‌ل‌گیرسان، دای‌گیرسان.
 تَوَهَّجَ الحَرُّ: إِشْتَدَّ/ گه‌رمای کرد، تاوی سهند.
 - الجوهر: تلالا/ دره‌وشایوه، دره‌خشا.
 - ت رائحة الطيب: إنتشرت/ بۆنی خو‌ش
 بلأوبوه‌وه.
 وهج. وهج. وهيج. وهجان النار: إشتادها/
 ناگرگه‌شانوه، هه‌ل‌گیرسان، گرگرتن، داگیرسان،
 کلپ‌کردن.
 - : الشمس: سطوع/ تیشکی رۆژ.
 وهج: لایع. ساطع/ گه‌ش، گه‌شاوه، بریسکه‌دار،
 دره‌وشه‌دار.
 وهب:

وَهَدَى: مهْد/ چاکی کرد، ته ختی کرد، ریگی خست، ناماده ی کرد.

وَهْدَى: هَدَى: اَرْضٌ مُنْخَفِضَةٌ/ زمان، نرمایی، شوینی نرم، چال، که ند.

- : هَوَّةٌ/ چه پك، كه له بهر، هزار به هزار، چال.

اوْهَدَ: منخفص/ نرم، چال، که ند.

وَهَر:

وَهَرَ: اَوْقَعَ فِي مُشْكِلٍ/ جه نجالی کرد، شتیوانی، شله زانی، سری لیتیک دا، بیده نگی کرد.

- : وَاَنّ: اَفْرَعُ/ ترسانی، توقانی.

تَوَهَّرَ فِي الْكَلَامِ: حَيْرَةٌ وَاسْكُتَةٌ/ به قسه شتیوانی، سری لیتیک دا، بیده نگی کرد.

وَهَرَ: تَوَهَّجَ. وَقَعَ الشَّمْسُ حَتَّى تَرَى لَهُ اضْطِرَابًا كَالْبُخَارِ/ هَل و تهم و بوخی بهر مه تاو.

- : سَرَاب/ تروویله، تراویله، چروت بینی، سراب.

وَهْرَان. مَوْهَر: خَائِف/ ترساو، توقیو، سله میو.

وَهَق:

وَهَقَ: اَوْهَقَ الدَّابَّةُ: اَمْسَكَهَا بِالْوَهْقِ/ ولاخه کی پهت کرد، که مندی کرد.

وَهَقَ: وَهَقَ: حَبْلٌ فِي طَرَفِهِ اَفْشُوْطَةٌ/ پهت، پهتی سر به نه لقه، که مند.

وَهَل:

وَهَلَّ: فَزَعٌ/ داجله کی، ترسا، توقی، هله سله می.

وَهَلَّ: خَوْفٌ وَ اَفْرَعٌ/ دایچه کان، ترسانی، توقانی، هله سله مان.

وَهَلَّ: فَزَعٌ/ داجله کیو، ترساو، توقیو، هله سله میو، هله سله مین، هله سله مان.

وَهَلَّ: وَهَلَّةٌ. اَوَّلُ وَهَلَّةٍ: اَوَّلُ نَظْرَةٍ/ به کمه (جار، که پهت، بینین)، له سه ره تاوه، پیشه کی.

وَهَم:

وَهَمَ: تَوَهَّمَ: تَصَوَّرَ/ وایزانی، لیتی تیک جو.

- : فِي الشَّيْءِ: ظَنٌّ خَطَا/ خراپ تیی گیشته.

- : وَوَهَمَ فِي الْأَمْرِ: اَخْطَا فِيهِ/ هله ی تیاکرد، به هله دلجو، سه هوی کرد.

إِثْمٌ. اِثْمٌ بِكَذَا: اِدْعَى عَلَيْهِ بِهِ/ گونا هباری کرد، تاوان باری کرد.

- : بِكَذَا: عَزَى اِلَيْهِ/ تاوانی خسته پال.

الرَّجُلُ: شَكَّ فِي اَمْرِهِ اَوْ صِدْقِهِ/ دلی لا پیس کرد، لیتی به گومان بو، گومانی لا کرد، دودل بو لیتی.

الرَّجُلُ بِاطِلَالٍ: تَبَلَّى عَنْهُ. اِدْعَى عَلَيْهِ/ بوختانی بو کرد.

تَوَهَّمَ الْأَمْرَ: تَخَيَّلَ وِجُودَهُ/ به هله داجو، وای هات به بیردا.

اَوْهَمَ: اَوْقَعَ فِي الْوَهْمِ/ خستیه (گومانه وه، مه ترسیه وه، خه یاله وه).

وَهَمَ: تَخَيَّلَ/ خه یال، خه یال پلو، بیر کردنه وه، دالغه.

- : مَا يَقَعُ فِي الْقَلْبِ مِنَ الْخَاطِرِ/ به بیرداهاتن، به دل داهاتن.

- : خَوْفٌ/ ترس، مه ترسی، پهستی داگرتن.

- : شَكٌّ/ گومان، دل پیسی، دودلی.

- : اِنْخِدَاعٌ/ خه له تانیدن، هله خه له تانیدن، له خسته بردن، فریودان، تفره دان.

- : وَاهِمَةٌ. وَهْمِيَّةٌ: ظَنٌّْ/ به هله له شت گیشته، گومان کردن، سهو کردن.

وَهْمِي: خيالي/ به خه یال، خه یالی، ریشگار.

واهم: مُخْطِئٌ/ هله، به هله داجو.

إِيْهَامٌ: اِحْتِيَالٌ. خِدَاعٌ/ به هله له بردن، هله پی کردن، فریودان، له خسته بردن.

تَوَهَّمَ: اِسْتَبَاهَ/ ایتیک چسون، گومان کردن، به هله داجون، سهو کردن.

تَهْمَةٌ. اِتِّهَامٌ: شَكْوَى/ گونا هبار کردن، تاوان خسته پال، تاوان.

مُتَّهَمٌ. تَهِيمٌ: الَّذِي وَقَعَتْ عَلَيْهِ التَّهْمَةُ/ گونا ه بار کراو، تاوان بار کراو.

- : - : مَشْكُوكٌ فِي اَمْرِهِ/ گومان لئیکراو.

مَوْهَمٌ: الَّذِي ذَهَبَ اِلَيْهِ الْوَهْمُ/ نادیار، هر به خه یال، نه لیتن.

وَهْن:

وَهْنٌ. اَوْهَنْ. وَهْنٌ: اَضْعَفُ/ لاوازی کرد، میزی لئیری، بی میزی کرد، میزی له بریری.

- : - : الْعَزَمَ: اَحْمَدَ الْهَيْمَةَ/ وده ی پی بردا، ساردی کرده وه.

- : وَهْنٌ. وَهْنٌ: ضَعْفٌ/ لاوازی بو، ده سه لاتی نه ما، ترشکا.

- ت . ت . - ت عَزِيْمَتِه / وړه ی به ردا، روخا،
په کی که وت.

- ت . ت . - ت قَوَاه / توانایی نه ما، هتزی تیا نه ما،
کولایدا، نه ژتوی شکا.

لَا تُهِن . لَا تُضْعِف / کژل مه ده، په کت نه که وئ، سارد
نه بیننه وه، وازنه هتئ، وړه به رنه ده ی.

وَهْن . وَهْن : ضَعْف / لاوای، بئ ده سه لاتی، بئ کاره یی،
وړه به ردان.

- من اللیل : جُزْءٌ مِنْهُ / ماو په کی که م له شه و.

وَهْن : رُئِيسُ عَمَلٍ / سرکار، چاودتیر.

وَاهِن : ضَعِيف / لاوا، جیقن، جیقنه، سیس، سیسه له،
بئ ده سه لات، بئ کاره، په ژمړده.

وهی:

وَهْيَ . وَهْيَ : اِسْتَرْخَى رِبَاطَهُ / شل بوه وه، خاویو وه.

- - : ضَعْف / کزیو، لاوا بو، په کی که وت.

اَوْهْيَ : اَضْعَف / کزی کرد، لاوازی کرد، په کی خست.

وَام : ضَعِيف . رَكِيك / کز، لاوا، چروک.

- : طَفِيف . زهید. تافه سخیف / هیچ و پوچ، تېر،

بئ نرخ.

- : مَسْتَرْخَى الرِّبَاط / شله په تن، شل و شتواو، خاور
خلیچک، ته په تړه.

سَبَبٌ - / هَوِيه کی هیچ و پوچ.

عُذْرٌ - / بیانویه کی هیچ و پوچ.

وَامٍ . وَاِهَالُهُ وَبِه : مَا اَحْسَنُهُ / نافه رین، نذر باشه،
نذر چاکه، به جئ به.

وَبَح:

وَبَح . وَبَحًا لَهُ . وَبَحَهُ : وَبَلَ / به لای لئندا، جه هه نه می
لغتېر.

وَاَح : وَاَحَةٌ (اَرْض خِصْبَةٌ فِي قَفَرٍ / مېرگ، مېر خوزار،
نزار، لاه زار، شه کار.

ویل:

وَبَلَ : الْبَشَر (او حلوله / به لا، خه م، په ژاره، ماته مینی،
چورم، کاره سات، به لاداکه وتن و بلاویونه وه.

وَبَلَّةٌ : بَلِيَّةٌ / کاره سات، به لا، چورم.

يَوْمَنِي

يَبِّبُ الْمَنْزِلَ: جَعَلَهُ يَبَابًا/ وِزَانِي كَرْد، كَاوَل كَرْد، تَه خَتِي كَرْد.

يَبَاب: خَرَاب/ وِزَان، كَاوَل.

يَبِيس:

يَبِيسُ: جَفَّ/ وَشَك بُو، وَشَكِي كَرْد، وَشَك بُوهِو، چَو پِپِي كَرْد.

دَاهَات.

يَبِيسُ، اَبِيسُ: جَفَّفَ/ وَشَكِي كَرْدِو، چَو پِپِي كَرْد.

يَابِيسُ، يَبِيسُ: جَاف/ وَشَك، وَشَك وَ بَرِنِگ رَهَق وَ تَهَق.

رَجُلٌ - قَلِيلُ الْخَيْرِ/ پِياوِي بِن كَه ك، بِن خَيْر، وَشَك، قَه مَتَر.

حَجَرٌ - صَلَب/ بَه رَدِي رَهَق، سَه خَت.

يَبِيسُ، يَبِيسُ، يَبِيسُ: جَاف/ وَشَكِي وَشَكايِي، وَشَكَن.

- يَابِيسَةُ: اَرْض/ زَهَوِي، وَشَكَان، وَشَكَن.

يَبِيسُ جَاف. تَحْشَبُ/ وَشَك بُوهِو، رَهَق مَه لَاتَن.

يَتَم:

يَتَم. يَتَم. يَتَم. صَارَ يَتِيمًا/ مَه تِيو كَه وَت.

يَتَم. اَيْتَم: صَيْرَةُ يَتِيمًا/ كَرْدِي بَه مَه تِيو، مَه تِيوِي كَرْد.

يَتَم. يَتَم. يَتَم: حَالَةُ الْيَتِيم. فَقْدَانِ الْوَالِدَيْنِ/ مَه تِيوِي تِي،

بِن بَاوَك وَ دَايِكِي.

يَاس:

يَاسُ: قَطَعَ الرَّجَاءَ/ نَوْمِيدِي بَرِي، هِيوَاي نَه مَا، نَاوَمِيد بُو، پَرزَه ي بَرَا.

- مِنْهُ: قَطَعَ الْأَمَلَ مِنْهُ/ دَه سَتِي لِي خَشْت، هِيوَاي لِي بَرِي.

يَاسُ: اَيْسُ: (وَقَعَ فِي الْيَاسِ) نَاوَمِيدِي كَرْد، هِيوَاي بَرِي.

يَاسُ. يَاسَةُ: قُتُوْط/ نَاوَمِيدِي، بِن هِيوَايِي، هِيوَا (نَه مَان، بَرِين)، دَه سَتَبَه رَدَارِي.

سَنَ الْ - تَه مَه نِي پِپِي، لِي بُوهِو، پَه كَه وَتَن.

سَنَ الْ - عِنْدَ الْمَرَاةِ: اِنْقِطَاعُ الطَّمَحِ/ تَه مَه نِي

(عَوِزَنَه شَتَن، بِن خَوِي تِي، لِي تَوَه سَتَانَه وَ) تَا فَرَه ت.

يَاسُ. يَاسُ. يَاسُ: قَاطِعُ/ پِلَا اَمَل/ نَاوَمِيد، بِن هِيوَا، پَرزَه بَرَا.

مَيُّوس. مَيُّوس مِنْهُ: لَا أَمَلَ فِيهِ/ هِيوَاي لِي تَا كَرِي، كَه لَكِي نَه مَاوَه.

يَا:

يَا: حَرْفُ نِدَاءٍ (كَقَوْلِكَ يَا زَيْدًا)/ نَه ي، نَه ي. مَز.

- لَهُ مِنْ رَجُلٍ نَه ي چَوْن پِياوِي تَه كَه.

يَب:

يَتِيمٌ. مُيْتَمٌ: فاقد الابوين/ مهتو، بيناوك و بين دايك.
 - فريد: وحيد/ تنها، تهنيا، تاك، تاك و تهنيا.
 - لانظير له/ بيناوتا، بينمانند.
 يتيمه: مؤنث اليتيم/ مهتو، تنها، بيناوتا.
 دُرَّةٌ - شينه لا نظير لها/ گوههري شهو چرا.
 الجمعة ال - آخر جمعه من رمضان/ دوامه يني مانگي
 رهمه زان.
 مَيْتَمٌ: مَلَجًا/ مهتوخانه، خانه مهتيوان، په ناگهي
 مهتيوان.
 يخت:
 يخت: سَفِينَةُ نُزْهَةٍ/ كهشتي گهشت، يخت.
 يد:
 يد: كَفٌّ/ دهست، لهپ، بهري دهست.
 - ذراع/ قول، بال.
 - الشيء: مقبض/ دهسك، قولف، مشتق.
 - القنطرة و السلطان/ دهسولات.
 مصنوع بال - شغل - : صناعة يدوية/ دهستگرد،
 به دهست لروستگرو.
 طلب - المرأة: خُطْبَهَا/ خوازيپني كرد، دلاوي كرد.
 له - بيضاء في الامر: حاذق فيه/ دهستيكي بالاي
 تيايه.
 بين يدي: امامي/ له بهر دهستمايه.
 سقط في يديه: نذم/ په شيمان بوهوه، پاشگه زيوهوه.
 اعطى يديه: إنقاد و استسلم/ ملو-دا، خوي دا
 به دهستوه.
 ذهبوا ايدي سبا او ايادي سبا تفرقوا/ بلوهيان لويكرد.
 يدة: مقبض/ دهسك، قولف، مشتق.
 يدس:
 يدس: عظم الثرقوة: ثرقوة الطائر/ چه لمه.
 يرب:
 يربوع: حيوان كالغار/ گرهه ل (تهكينه، كنه).
 يرع:
 يرع: كان جباناً/ ترسوك بو.
 يراع: يراعة: جبان/ ترسوك.
 - : قلم، خامه، قه لوم.
 - : قصب/ قاميش، بلويز.
 - : حُباب/ ورده ميشوله، موړه.

يراعة: مزار/ شمشال، بلويز، دوزه له، جوزله.
 برق:
 برقان: ارقان: آفة زراعية/ زهرتك، دهرتيكي ناوكشت و
 كاله.
 - الإنسان: صغر الإنسان. مرض/ زهروبي.
 يرقة. يرقاته. أرقة: من اطوار الحشرات/ مهگه زياش
 دهرچوني له گهرا، كرموكه، پرگه، لارفا.
 ميسروق: مصاب بمرض اليرقان/ زهروبيسني،
 زهروبيواي.
 يسر:
 يسر. يسر. يسر: سهل/ ناسان بو، سوك بو، سانابو.
 - : لعب القمار/ قوماري كرد، گهمه كي كرد.
 - ت. ايسرت الوالدة: سهلت عليها الولادة/ به
 ناساني و سوكي مندالي بو، به سانايي مندالي بو.
 يسر: سهل/ ناساني كرد، سوكي كرد، ساناي كرد.
 ياسرة: لايته و ساهله/ نهم و نيان بو له گهلي.
 ايسر: تيسرت امور: تسهلت/ كاروباري ناسان بو.
 - : اغثنى/ دوله مند بو، گوزهراني باش بو.
 تيسر: استيسر: سهل/ ناسان بو، سانابو، به ناساني
 بوي هات.
 - له كذا: امكنه/ بوي (لوا، گونجا، شيا)، تواني.
 تياسر: اخذ جهة اليسار/ لاي چه پي گرت، چه پ رهويي
 كرد.
 يسر. يسر. يسر: تسار: سهولة/ ناساني، سوكي، سانايي.
 - : غنى/ سامانداريتي، دوله مهندي.
 بون، دارايي.
 - : نجاح الاعمال/ سرهكوتن.
 - : ضد العسر/ ناسان، سوك، سانا،
 ساز.
 يسر: سهل/ ناسان، سوك، سانا.
 ماء - : عذب: يرغو فيه الصابون/ ناوي سوك، ناوي
 ساز.
 يسري. اليد اليسرى/ دهستي چهپ، چهپ.
 الجهة ال - : عكس اليمين/ لاي چهپ.
 يسار: نقيض يمين/ چهپ.
 يساري: نقيض يميني/ چهپ، چهپلر، چهپگر.
 يسير: قليل/ كم، نهخت.

- هَيْئَ / ناسان، سوک، له سه رځو، سانا.
تَيْسِر: تسهيل / ناسان کردن.
اَيْسَر: اَهْوَن / اَسْهَل / ناسانتر، سوکتر، له سه رځو تر،
سانانتر.
الجانب الا - / لای چه پ.
مُوسِر: مُيسِر: نو اليسار / دوه له مه ند، ساماندار، دارا.
مَيْسُور: مَيْسِر: مُيسِر: ضد مُتَعَثِّر / بېن کوسپ.
- سهل / ناسان، سوک / سانا.
- سهل النَّيْل / به ناسانی چنگ نه کوئ.
ميسرة: تقيض الميمنة / لای چه پ، به شی لای چه پ.
- مَيْسِرَة: مَيْسِرَة: سَهْوَة / ناسانی، سوکی،
سانایی.
- غَنِي / سامانداري تي،
دوه له مه ندي.
ياسر: سَهْل / ناسان، سوک، سانا.
مَيْسِر: قِمَار / قومار، گمه، یاری.
يسم:
ياسمين: يسمين: نبات / ياسه مين.
يعبوب (في عبو) يسوب (في عسب)
يفخ:
يفخ الولد: ضَرْب يافوخة / کيشای به ته پلي سه ريا.
يافوخ: نافوخ. رأس الطفل / ته پلي سه ر، ته وځه سه ر،
شکلې سه ر.
يفغ:
يفغ: اَيْفَغ: تَيْفَغ الغلام: نَاهَرُ البلوغ / يو به هرزه کار،
پړنگ يشت.
يفغ: مَنَاهَرَة البلوغ / هرزه کاری.
يفغ: يافع: مَنَاهِر البلوغ / هرزه کار، نه و (جهوان، رهس،
نه مام).
- يَفَاع: كل ما ارتفع من الارض / نه پوړک، ته په،
گرد، به رزایی.
يفت:
اقوت / گه وهری شه وچرا، ياقوت.
طین (في قطن)
ظ:
ظ: يَقْظ: اِسْتَيْقَظ: ضد نام / خبه ری بوه وه، هه لسا،
له نه و هه لساو، رله پی.

- تَيْقِظ: حَذَرَ وَ تَنْبَهَ / ناگادار بو، به ناگا
هات، وریا بوه وه.
يَقْظ: اَيْقَظ: اِسْتَيْقَظ: اضحى / هه لای سان، خبه ری
کرده وه، رای په پان.
- حَرَك / جولانی، بزوانی، وروژانی.
- حَذَرَ / وریای کرده وه، ناگاداری
کرد، رای په پان.
يَقْظ: يَقْظان: مُسْتَيْقَظ: صاح / به خبه ر.
- مُسْتَيْقَظ: واع / وریا، ناگادار، به ناگا،
هوشیار.
يَقْظَة: ضد نوم / به خبر بون، هه لسان.
- تَيْقِظ: اِتْبَاه / ناگا، ناگاداری، هوشیاری، وشياری.
- حَذَرَ / وریای، سله مينه وه.
ابو اليقظان: كُنْهٍ للديك / که له شير، که له باب.
يقن:
يَقْنُ الامر: ثُبُتَ وَ وَضَحَ / ده رکه وت، ناشکرېو، روڼ
بوه وه.
- اَيْقَنَ: تَيْقَنَ: اِسْتَيْقَنَ الامر: تَحَقَّقَه / ده ری خست،
خستېه بو، ناشکرای کرد.
يَقْن: يَقْن: اَيْقَان: تَأَكَّد. إِزَاحَة الشك / دنيا بون، دنيايي،
بېن گومانی.
- يَقْن: يَقْن: يَقْنَة: مِيقَان: سازج. الذي لا يسمع
شيئاً إلا ايقن به / ساويلکه، خوځ باوه پ، به هه مو شتې
باوه پ نه کا.
يَقْن: تَحَقَّق. إِزَاحَة الشك. اِقْتِنَاع وتصديق / دنيا بون،
دنيايي، بېن گومانی، سه لماندن، باوه پ کردن.
- مُحَقَّق: ثابت / راست، ره وان.
حَقّ ال - / نه و په پی دنيايي.
علم ال - / زانباری دنيايی، دنيايي له ری زانباريه وه.
عَيْن ال - / دنيايي (له ری بينينه وه، به بينين).
على يقين من: عالم به حَقّ اليقين / دنيا بون، نور به
دنيا بيه وه.
يقينا: بلا ريب. حقا / به دنيايي، هه لبت، نه لبت،
بېن گومان.
موقن: ثابت. محقق / دنيا.
مِيقَان: سريع التصديق / خوځ باوه پ، ساويلکه.
يم:

يَمَّ كَذَا: قَصَدَهُ وَاجَّهَ إِلَيْهِ / بَرَى چو، روی تر کرد.

- تَيَمَّمَ لِلصَّلَاةِ: مسح ید و وجهه بالتراب / تیه مومی کرد.

تَيَمَّمَ الْأَمْرَ: تَعَمَّدَهُ / به هوس کردی، به نهفست کردی.

يَمَّ / بحر / ده ریا، زه ریا.

يَمَام: قصد / مه بهست، خواست، ویست.

- يَمَّمَ: حمام بری / کوتره (کتیوله، کتوی)، گاکوتر.

يَمَن:

يَمَن. يَمَن. يَمَن: کان ذا يَمَن / له خوشیدا بو، به اختیار بو، ئاسوده بو.

- يَمَن به: ذهب به ذات اليمين / به لای راستا بردی.

يَمَن. اِيْمَن. تِيَمَن: ذهب نحو اليمين / راستی گرت، به لای راستا (لایدا، رزی).

تَيَمَّن: مات / مرد.

- به: تَبَرَّكَ به / پیتی پیروز بو، خوی پی پیروز کرد، مویاره کی کرد.

- بِالْعَمِيَّتِ: وضعه في قبره على جنب الایمن / له سر ته نیشتی راست ناشتی.

يُمن: برکة / پیروزی، به ختیری، خوشی، کامه رانی.

مُيَمَّن: یاتی بالخیر / پیروز، بهخت هین، کامه ران.

مُيَمَّن: ذو الیمن / پیروز، بهختیار، بهخته ور، کامه ران.

- اِیمن. یمن: من کان مبارکاً علی قومه / پیار چاک، پیروز.

- الطائر. مُيَمَّن: مُؤَقَّق. سَعِيد / رزینیکی خوش و پیروز.

سِرَّ علی الطائر ال- : دعاء للمسافر / به خوشی برزی.

يَمَن. يَمَنَة: ناحیة اليمين / لای راست.

بنت ال- : القهوة / تاره.

یمن: نقیض الیسار / راست.

- قَسَم / سویند.

اداء ال- / سویند خورین.

يُمنی. الید الیمنی / دهستی راست، راست.

الجهة ال- / لای راست.

اِیمن: نقیض ايسر / راست، راسته.

مِيَمَنَة: خلاف العیسرة / بهشی لای راست.

- يَمَن: برکة / خوشی، به ختیری، بهر هکته، کامه رانی پیروزی.

يُنبِغِي (فی بَغِي) يَنْبُوع (فی نَبِغ)

يَنْبَغ:

يَنْبَغ. اِنْبَغ: اذْرِك / پرنگ یی.

يَانَح. يَنْبَغ: فاضح / پرنگ ییو، پرنگ یشتو.

- : (احمر / سور، خوینی).

يَنْبَغ: الخرز الأحمر. ضرب من العقيق / شیلان.

يَهَف:

يَهْفُوف: احمق / گیل، گوج، کهودهن.

- : جَبَان / ترستوک.

- : القفر من الارض / بیابان، سارا، چوله رانی، کاکي به کاکي.

- : القلب الحديد / دلی رهق و ناسنین.

يَهَم:

يَهَم: جنون / شیتی.

اِيْهَم: المصاب فی عقله / شیتوکه.

- : الشامخ من الجبال / چپای بلند، گردن کش.

- : لا یسمع / کپ، نابیس، گوی کپ.

يهود. يهودی (فی هود)

يُوب:

يُوبيل: عيد خمسينی / یوبیل، په نجایه هه مو شتن، تنبیه یونی په نجا سال به سر هه مو شتیکا.

يُوم:

يَاوَمَة: عامله بالایام / به روزانه له گه لی رن کوت.

يُوم: ٢٤ ساعة / روز، شه روز.

- : نهار / روز.

- : وقت / کات.

ال- : هذا اليوم / نه می.

فی - من الايام: یوما ما / روزی، له روزان.

بین - و یوم: من - لیوم / روز نا روزیک.

اِبْن یومه: سریع الزوال / تمه ن کورت.

یومی: کل یوم / هه مو روزی.

يُومِيَة: اجره اليوم / روزانه، روزی.

یومی: کل یوم / هه مو روزی.

يُومِفْذ / نه وسا

به هاوکاری چاپخانه‌ی ششان چاپ کراوه

ژماره‌ی موبایل : ۰۷۷۰۱۴۹۸۴۹۹

ژماره‌ی ته‌له‌فون : ۳۱۴۱۹۸۱

نرخ (۱۷۰۰۰) دینار